

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana

Porciones del Antiguo Testamento

Upi bana nucën Papa Diosan Jesucristo ñui quicë

**El Nuevo Testamento de
nuestro Señor Jesucristo**

en el idioma
kashibo-kakataibo
[cbr]

**Nukën 'Ibu Diosan ain
unikama 'inan ain bana**
Porciones del Antiguo Testamento

**Upi bana nucën Papa Diosan
Jesucristo ñui quicë**
El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo

en el idioma
kashibo-kakataibo
[cbr]

Texto del Antiguo Testamento,
© 2011-2022, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Texto del Nuevo Testamento,
© 1978-2022, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Edición para la web,
© 2022, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

Licencia Creative Commons
Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Unported
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

ÍNDICE

Antiguo Testamento

<i>título</i>	<i>abreviatura</i>	<i>página</i>	<i>título</i>	<i>abreviatura</i>	<i>página</i>
Génesis	(Gén)	1	Salmos	(Sal).....	400
Éxodo.....	(Ex)	92	Proverbios.....	(Pro).....	462
Levítico.....	(Lv).....	134	Eclesiastés	(Ec).....	476
Números	(Nm).....	142	Isaías.....	(Is).....	480
Deuteronomio.....	(Dt).....	159	Jeremías	(Jer).....	540
Josué.....	(Jos).....	188	Ezequiel.....	(Ez).....	579
Jueces	(Jue)	201	Daniel	(Dan).....	592
Rut	(Rut).....	223	Oseas	(Os).....	612
1 Samuel.....	(1 S)	230	Joel.....	(Jl).....	623
2 Samuel.....	(2 S)	275	Amós.....	(Am).....	631
1 Reyes	(1 R)	305	Jonás.....	(Jon).....	645
2 Reyes	(2 R)	339	Miqueas	(Miq).....	649
Esdras	(Esd).....	364	Habacuc.....	(Hab).....	659
Nehemías.....	(Neh).....	370	Zacarías	(Zac).....	665
Job.....	(Job).....	379	Malaquías	(Mal).....	667

Nuevo Testamento

<i>título</i>	<i>abreviatura</i>	<i>página</i>	<i>título</i>	<i>abreviatura</i>	<i>página</i>
Mateo.....	(Mt)	673	2 Tesalonicenses	(2 Ts)	1115
Marcos	(Mr).....	750	1 Timoteo	(1 Ti)	1119
Lucas.....	(Lc).....	795	2 Timoteo	(2 Ti)	1128
Juan.....	(Jn).....	874	Tito	(Tit).....	1134
Jesuan Unicaman Ñu 'A			Filemón.....	(Flm).....	1138
Hechos	(Hch).....	928	Hebreos.....	(He).....	1140
Romanos.....	(Ro)	994	Santiago.....	(Stg)	1164
1 Corintios.....	(1 Co)	1025	1 Pedro	(1 P)	1172
2 Corintios.....	(2 Co)	1054	2 Pedro	(2 P)	1181
Gálatas.....	(Gá)	1072	1 Juan.....	(1 Jn).....	1186
Efesios.....	(Ef).....	1084	2 Juan.....	(2 Jn).....	1194
Filipenses.....	(Fil)	1095	3 Juan.....	(3 Jn).....	1196
Colosenses	(Col)	1102	Judas	(Jud).....	1198
1 Tesalonicenses	(1 Ts)	1109	Apocalipsis	(Ap)	1201

<i>Pasajes paralelos</i>	<i>1236</i>	<i>Lista de lectura.....</i>	<i>1246</i>

Camabi Nucën Papa Diosan banax
ca anbia sinánmicëxuan aín unicaman
cuënëo 'icën. Usa 'ain cananuna a bana
isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara
Nucën Papa Diosan nu ainan 'imia
quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna
'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna
'uchatancëxbi Nucën Papa Diosbë upí
'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i
caranuna asérabi Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'iti 'ai quixun.Usaquin 'unani
ami catamëcë 'ixuan aín unicaman
bëtsi unicamaribi 'unánminun ca
Nucën Papa Diosan aín bana aín
unicama cuënëomiacëxa.

2 Timoteo 3:16-17

**Nukën 'Ibu Diosan ain
unikama 'inan ain bana**

**Porciones del Antiguo
Testamento**

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

1 ¹Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokëxa, naíkamë 'ëo 'imainun me. ²Me uniokëxbi mënfokémapan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi bëánbëankibukë 'iakëxa. Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shafkibëkiankëxa.

³Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pékiti 'ikën. Kiaxa kikëbë ka pékiakëxa. ⁴Usai kikëbëa pékia ka Nukën 'Ibu Diosan pékikë a upí isakëxa, upí iskin ka bëánkibukë axa amo 'imainun axa pékikë aribi amo 'imiakëxa, ⁵usai 'ia ka pékikë a nètë kakín anëakëxa, anëanan ka bëánkibukë a imé kakín anëakëxa, usakin 'akëbë bëánkionxa pékarakë ax ka achúshi nètë 'iakëxa.

⁶Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chaiiracha an 'umpaxkama ënananmiti 'iti 'ikën.

Kikëbëshi ka usai 'iakëxa. ⁷Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama bëarati 'akëxa: 'akëx ka xabá chaiira meu panaitsi tikimainun panaitsi axribi manámi bëruakëxa. ⁸Xabá chaiira a ka naí kakín anëakëxa. Usakin 'akë 'ain ka bëánkionxa pékarakë ax rabé nètë 'iakëxa.

⁹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'ikë baka ax ka anubia rakátinu timéti 'ikën, me ëski mëratanun.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹⁰Axa ëskikë a ka Nukën 'Ibu Diosan me kakín anëakëxa, anëanan ka axa timéax 'ianëmë 'ëosa 'aish rakákë a parúmpapa kakín anëakëxa.

Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí 'ikë isakëxa, ¹¹isi ka kiakëxa: Me mëuküax ka bëtsi bëtsi chuku kóti 'ikën: axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹²Usa 'ain ka menuax bëtsi bëtsi xubi 'iruakëxa: 'irui ka xubikama axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. ¹³Usakin 'akë 'ain bëánkionx pékaratëkënkë ax ka rabé 'imainun achúshi nètë 'iakëxa.

¹⁴⁻¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me pékatikama 'iti 'ikën, an imé 'ikëbi xabá 'inun nètë 'imikë, ax ka anun nètëkama 'unánti 'ianan, baritiakama 'unánan uisa nètëkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹⁶Nukën 'Ibu Diosan ka an pékati rabé 'akëxa: 'akin ka chaiira an nètën pékati 'anan an imé pékati chukúma 'akëxa. 'Anan ka an imé pékati okín 'ispakamaribi 'akëxa. ¹⁷Nukën 'Ibu Diosan ka naí xabáchaiira

kuman batsisa anu an me pékatikama 'akëxa, ¹⁸ an nètën 'imainun imé pékati a ka nètë xabábëa imé biranantima okin 'akëxa, usa 'ain ka akamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. ¹⁹ Usakin 'akë 'ain béankionx pékaratëkënkë ax ka, rabé 'imainun rabé nètë 'iakëxa.

²⁰ Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Baka 'ukëmëu ka bëtsi bëtsi ñuina 'aisamaira 'uakamë 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nuanti pëchiñu ñuinakama uniti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ²¹ Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina chaiirabukama uniokëxa, 'imainun ka baka 'ukëmëuküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina pëchiñukamaribi 'akëxa. Usakin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa, ²² usakin 'akëxa upí 'ikë iskin ka Diosan an 'akë ñukama upíokin sinánxunkin kakëxa: Parúmpapanu 'ikë ñuinakama tuapati ka 'uakamë 'ëoi ka kait, ñuina pëchiñukamaribi ka tuapati 'itsaira menu 'iti 'ikën.

²³ Usakin 'akë 'ain béankionx pékaratëkënkë ax ka mapai achúshi nètë 'iakëxa.

²⁴ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raëkëma ñuinakama, 'imainun men niríkë ñuinakamaribi.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

²⁵ Nukën 'Ibu Diosan ka ënë ñuinakama uniotankëx kamabi upí 'ikë isakëxa.

²⁶ Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu Dios ëasai kiakëxa: Bërfí kananuna nu iskësabi 'itánun uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'ikë ñuinakama 'imainun pëchiñu ñuina 'imainun a piti pitima ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men niríkë ñuinakamax ka an bërúankë 'iti 'ikën.

²⁷ Usa 'ain ka uni uniokin Nukën 'Ibu Diosan asábi 'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,

²⁸ Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa: Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama 'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama, 'imainun axa men niríkë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.

²⁹ Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.

³⁰ 'Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men niríkë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.

Kikëbë ka usai 'iakëxa, ³¹ usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíira upí 'ikë isakëxa. Usaxa béankionx pékaratëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nètë 'iakëxa.

2 ¹ Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa. ² Mapai achúshi 'imainun achúshi nètën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëx ka tantiakëxa. ³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nètë a upíokin sinánxuni a nètëx ka upíira 'iti 'ikë iax kiakëxa, a nètën ka kamabi ñukama uniotankëx tantiakëxa. ⁴ Ënë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'iá

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me uniokin sënëonkë 'aínbi ka, ⁵anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëuküax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ibumiamá pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë méníoti uni 'aima pain 'iakëxa. ⁶Usa 'aínbi ka menuax mekama chabói 'umpax shióbuakëxa. ⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uni 'iakëxa. Usai 'ika uni uniakëxa.

⁸Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, auküaxa bari urukë, anu achúshi naësa okin 'axun anuxun kamabi ñu bëruánti anubi ëankëxa. ⁹A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixuan aín bimi upíbu písa bi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uni upiti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.

¹⁰Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabé 'imainun amorabé 'inun baka saëakëxa. ¹¹A baka achúshinëx ka Písón kakin anëké 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa. ¹²A menu ka kuri upíira 'imainun i bëpín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa. ¹³Bëtsi baka ka Guihón kakin anëké 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa. ¹⁴Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkéribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.

¹⁵Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uni kakëxa: ënë bëruánan ménioi kamina ënu tsóti 'ain, ¹⁶katankëxun ka ësokinribi kakëxa: Min kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënu 'ikë ënë, ¹⁷ën kana mi káin, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uisaran karamina a bimi pin a nëtënbi kamina bamakë 'iti 'ain. ¹⁸Katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikën. Usa 'ain kana an 'akinti bëtsi 'axúnti 'ain.

¹⁹Usakin 'atankëxun ka Diosan menua uniokë ñuinakama 'imainun ñuina pëchiñukama unin anënun uninu uankëxa. A unían anëké 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pëchiukama 'imainun raëkëmakama anëñu 'iakëxa, ²⁰anëkëx ka aín anë ax anubi bëruákëxa. Usa 'aínbi ka a ñuinakama achúshinëxi a uni 'akinsama 'iakëxa.

²¹Usa aín ka Nukën 'Ibu Diosan a uni 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakëxa, 'uxmikëxa 'aímai upiti uxor ka aín putu achúshi bitankëxun aín namínbi amiribishi bëtasakëxa. ²²A putúbi ka Nukën 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokëxa, uniotankëxun ka a uninu bëakëxa, ²³bëia isi, ka uni kiakëxa: jënëx ka 'ën namibi 'anan 'ën xobi 'akë 'ikën! Aín anëx ka xanu 'iti 'ikën, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akë 'ikën. ²⁴Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ënti 'ikën, usa 'aish ka a rabëtaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikën.

²⁵Usakin 'akëx ka uni 'imainun xanu chupañuma 'iakëxa, 'aínbi ka usa 'ixunbi a rabëxun rabinti sínánma 'ikën, sinanima ka usabi 'iakëxa.

Bëbu 'imainun xanu Diosan kakësabi oi 'isama tani 'itabati 'ucha bana

3 ¹Nukën 'Ibu Diosan uniokë bëtsi ñuina raëkëma kamasamaira ka runu 'iakëxa, usa 'ixun ka xanu ñukákëxa:

—¿Asérabi kara Diosan i bimi naësa ënu 'ikëkama ënë pixunma anun mi kax? ²Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Bëtsi i bimibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain, ³'aínbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashi pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa. ⁴Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:

—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain. ⁵Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pí a nëtënbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.

⁶Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíira upí 'ikë isakëxa, a piax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëenkin xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa. ⁷Pikinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakiakëxa.

⁸Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa. ⁹'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuëenkin uni kakëxa:

—¿Uinu kaina 'ain? ¹⁰Kakëxun ka unin kakëxa:

—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuéti unëa. ¹¹Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:

—¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pikëma 'ain? ¹²Kakëxun ka unin kakëxa:

—Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ënën ka i bimi 'ë 'inánxa, 'inánkëxun kana 'ën pian.

¹³Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Runun 'ë paránkëxun, kana a i bimi pian.

¹⁴Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:

—Min kamina ësokin ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.

¹⁵'Ën kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'ën 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkáu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.

¹⁶Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:

—'Ën kana min tuia chaiira paë tanimi bakënun 'imiti 'ain, paën kamina bakënuxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakëسابiokin 'ati 'ain.

¹⁷Ësakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:

—Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pian, ënë pixunma ka 'at 'ën kakëxunbi, usa 'ain ka bërí me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain kamina 'itsaira ñu mëëkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nëtë 'itámainun pinuxun 'ain. ¹⁸'Ianan ka menu ñu muxañu tubënruí 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikë ñukamabi piti 'ain. ¹⁹Min nichakin 'itsaira ñu mëëtankëxun kamina pinuxun

'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnmi me 'itëkënti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itëkënxun 'ain.

²⁰Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakin anëakëxa, ax ka kamabi uni axa tsókë aín tita 'itiokin.

²¹Nukën 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bëbu aín tari pañunun 'axunkin, ²²kakëxa: Ka is, bërí ka unix nukama achúshisa 'ikën, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikë aribi 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimina xëñibua 'aínbi tsónuxun pi bërúanti 'ain. ²³Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan uni Edénnua chikínkin, an uniokë 'ixuan me naëoxun anu ñu mëënnun kixun ëankëxa.

²⁴Usakin uni chikíntankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naësa amiaxa bari urukë au aín ángel raíri Edénu 'ikë bainu nitsíankëxa. Ax ka ángel suntárusa 'iakëxa. An ka manë xëtokë tsi rëkirukësa 'ixuan kuainakë bëkinkin anun bamatima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bëarati anu nankëxa.

Caín 'imainun Abel 'iá bana

4 ¹Usa 'ain ka uni aín xanubë 'iakëxa. 'Itankëx ka xanux tutankëx aín rëkuën tuá Caín bakëankëxa, bakëanx ka kiakëxa: Bërí kana bëbu tuá achúshiñu 'ain. Nukën 'Ibunbi ka 'ë 'inánxa. ²Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukén aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.

³Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nëtë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa. ⁴Usakian 'aia iskin ka Abelnëñribi aín 'arakakë ñuina aín rëkuën tuá upíra kaístankëxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuanakëxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibun Abelnën 'inánkë ñuina upíra 'ikë isakëxa, ⁵'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upírama 'ikë isakëxa, iskëbë ka Caín 'aisamairai xuatemati aín xukénmi nishakëxa. ⁶Usai 'ia ka Nukën 'Ibun kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukénmi xuatemati nishin? ⁷Min upfokin ñu 'akin kamina upfokin sinántian, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min 'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.

⁸Achúshi nëtën ka Caínan aín xukén Abel kakëxa, jnu rabëtax karanuna nitsi kuantima 'ain! Kabiani abë uri kuankin ka Caínan aín xukén Abel ami xuatemati nishkë 'ixun iskëuxunma mëëkin rëakëxa.

⁹Usokin 'akë ka Nukën 'Ibun Caín ñukákin kakëxa:

—¿Uinu kara min xukén Abel 'it? Kakëxunbi ka Cañën kakëxa:

—Kana 'unániman. ¿'Ën karana 'ën xukén nitsia bërúanti 'ain? ¹⁰Usai kia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina usakin 'an? Min xukén 'anákanën imi menu, 'apamikinmi 'akë an ka uisa karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun kia. ¹¹Usa 'ain kamina, mix 'atimokë 'aish ënë menuax chikínkë 'iti 'ain, anuxun min xukén aín imi 'apamikin 'akë me ënuax. ¹²Minmi ñu, mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma 'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma, kuainbëkinishi tantima mekama oi ninuxun 'ain. ¹³Usakian Nukën 'Ibu kakëxunbi ka Cañën kakëxa:

—'Ën kana min 'aisamaira okin tëmëramikëxunbi tënëtima 'ain. ¹⁴Bërí kamina ënë menua 'ë chikinin usa 'aish kana kuainbëkinishi mekama oi

ninuxun 'ain, mi 'ura kana uisaran nētēnbi tantima 'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara mēraia an 'è 'ati 'ikēn. ¹⁵ 'Aínbi ka Nukēn 'Ibun ësokín kakēxa:

—Uin kara mi rētia ax ka mapai achúshi 'imainun rabéokin 'atimokē 'iti 'ikēn. Usakin katankēxun ka Nukēn 'Ibun Caín 'unántiokēxa, uin kara mēraia an rētima okín.

¹⁶ Usakian Nukēn 'Ibu kakēx ka Caín anuaxa abē banakē me ēbiani kuankēxa, kuantankēx ka Nod, kakē me amiaxa bari urukē Edén 'ikē anu 'iakēxa.

Usai Caínan rēbúnki 'iá bana

¹⁷ Usa 'ain ka Caínan xanu bitankēxun ami bēbu tuá 'inun bēchiakēxa, aín anē ka 'iakēxa Henoc kakē. Usakin bēchitankēxun ka Caínan achúshi ēma 'akēxa. 'Atankēxun ka aín bēchikēnēn anēn Henoc kakín anēakēxa.

¹⁸ Henoc ax ka Iradnēn papa 'iakēxa, Irad ax ka Mehujaelnēn papa 'iakēxa, Mehujael ax ka Metusaelnēn papa 'iakēxa, 'imainun ka Metusael ax Lámeecnēn papa 'iakēxa.

¹⁹ Lámece ax ka xanu rabēñu 'iakēxa: Achúshinēxa Adá kakín anēkē 'imainun ka bētsíxribi Silá kakín anēkē 'iakēxa. ²⁰ Adánēn tuakēx ka Jabal kakín anēkē 'iakēxa, an pain ka ñuina chukúma 'imainun ñuina chakama 'arakakēxa. Usa 'aishi ka achúshi 'itinushi bukuima aín xanu 'imainun aín bēchikē 'imainun aín ñuinakamabē mekamanu kuainbēkini pastonuax bētsi pastonu kuankēxa. Usa 'aish ka upókin xubu oima chupa kēxtú xubusa okín 'akē anuishi 'ikē uni 'iakēxa, usa 'ixun ka a unin vaca 'arakakēxa. ²¹ Jabal ax ka achúshi xukēñu 'iakēxa. Aín anē ka Jubal kakín anēkē 'iakēxa, usa 'ain ka a unin rēbúnkinēx kamabi ñu 'unánkē 'ixun arpa 'anan paka 'akē a bana oti 'unánkē uni 'iakēxa. ²² Silánēn tuá Tubal-caín kakín anēkē a ka manē panshian unionan bētsi ñukamaribi uniokē uni 'iakēxa. Tubal-caín ain chirabakē achúshinēx ka Naamá kakín anēkē 'iakēxa. ²³ Achúshi nētēn ka Lámeecnēn aín xanu Adá 'imainun Silá kakēxa:

'Ēn mi bana ñuixunmainun kamina upókin kuati 'ain:

Achúshi uni ka bēná 'iata, a kana anbia 'ē 'aisama oisa tankēxun rēan.

²⁴ Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabéokin 'uchakē 'ain kana, 'ēxribi

'aisamaira okín setenta 'imainun siete okín 'uchokē 'ēx 'iti 'ain, kiox ka Lámece kiakēxa.

Adánnēn anuishi sēnēnkin Evami achúshi okín bēchitēa bana

²⁵ Amiribishi aín xanubē 'itankēxun ka Adánnēn achúshi bēbu tuá 'atēkēankēxa, ax ka Set kakín anēkē 'iakēxa, usa 'ain ka kiakēxa: Diosan ka bētsi tuáribi 'ē 'inánxa Caínēan aín xukēñ Abel rēa 'ain. ²⁶ Usa 'ain ka Setnēnribi achúshi bēchikē 'iakēxa, aín anēx ka Enós kakē 'iakēxa. Usa 'ain ka a nētēkaman unin Nukēn 'Ibu 'akinun kixun ñukákēxa.

Adánnēn rēbúnkikama 'iá bana (1 Cr 1.1-4)

5 ¹ Ēnēx ka Adánnēn rēbúnkinēn anēkama kuēnēokē 'ikēn. Uni uniokín ka Nukēn 'Ibu Diosan, asaribi 'itánun 'akēxa; ² 'akin ka bēbu 'imainun

xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A nētēan uni uniokë, a nētēn ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëkë 'ikën.

³ Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Set a iskësabi ax bakëankëxa. ⁴ Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin bakë bëchipakëxa; ⁵ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari 'iruax ñuakëxa.

⁶ Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka aín rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakëankëxa. ⁷ Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa; ⁸ usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

⁹ Enós ax noventa baritiañu 'ain ka aín bëchikë Cainán bakëankëxa. ¹⁰ Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa; ¹¹ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹² Cainán ax setenta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Mahalalel bakëankëxa. ¹³ Usakin 'atankëx ka Cainán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa; ¹⁴ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁵ Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Jéred bakëankëxa. ¹⁶ Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa; ¹⁷ usokin bakë bëchipatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁸ Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabé baritiañu 'ain ka aín bëchikë Henoc bakëankëxa. ¹⁹ Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa; ²⁰ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos sesenta 'imainun rabé baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²¹ Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka ain bëchikë Matusalén bakëankëxa. ²² Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsóakëxa. Usa 'ain ka aín rëkuën bëchikë Matusalén bëchitankëx, Henoc ax tsóakëxa trescientos baritia, 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa; ²³ usa 'aish ka Henoc kamabi aín baritia tsókë 'iakëxa trescientos sesenta 'imainun cinco baritia tsóakëxa. ²⁴ Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsókë uni 'iakëxa, usa 'ikë ka achúshi nëtë 'ikëbëtan Nukën 'Ibu Diosan bikëx nëtéakëxa.

²⁵ Matusalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka aín bëchikë bakëankëxa. ²⁶ Usa 'ain ka Matusalén setecientos ochenta 'imainun rabé baritia tsoakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bëchipatëkëankëxa; ²⁷ usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²⁸ Lámec ax ciento ochenta 'imainun rabé baritia 'ain ka aín bëchikë achúshi bakëankëxa, ²⁹ a ka Noé kakin anëakëxa, ësai kikin: Nukën 'Ibun

ka me 'aisama oxa, usa 'ain kananuna 'itsaira ñu mëi tëmëranuxun 'ain; usa 'aínbi ka ënë tuákën nu tantiminuxun 'aia. ³⁰Noé bëchitankëx, ka Lámec quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribi bëchipatëkëankëxa; ³¹usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx a bari sënënkëbë ñuakëxa. ³²Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka aín bëchikë bëbukama bakëankëxa, aín anë ka 'iakëxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénën bëchikë 'iakëxa.

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikë Nukën 'Ibu Diosan isa bana

6 ¹Uni 'aisamaira 'uakamë 'ëoi ka me tsitsirui buküakëxa, usai 'ikin ka unin xanu upírabu 'inun bëchiakëxa, ²usa 'ain ka Diosan bëchikë-kaman unin bëchikë xanukama upírabu isakëxa. Usa 'ain ka uinu 'ikë xanu kara kuëënia abë kuëëñani unikamax biranankëxa. ³Aínbi ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana uni xëñibutia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka bamati 'ikën, unix ka namishi 'ikën, usa 'ain ka unix tsóti 'ikën, ciento veinte baritia ishi.

⁴Usa 'ain ka chaxkéirabu 'imainun chaiirabu uni ënë menu mërakëxa, Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama ami bëchipati biakëxa, bixun ka ami bëchipakëxa. Bëchipakëx ka a unikamax asérabi rakuëma kushiirabu bërámabi nëtë ióñu 'iakëxa. ⁵Nukën 'Ibu iskëxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ënë menu 'iakëxa, 'imainun a 'atima sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinán-ñuirabu 'iakëxa, ⁶usa 'ain ka uni uniotankëxbi usai 'ia isi sinanakëxa. 'Itsaira anun masá sinani, ⁷kiakëxa: 'Ën uniokë ënë menu 'ikë unikama kana këñuti 'ain, 'imainun kana kamabi ñuina a 'arakakë, 'imainun men nirkë ñukama, ñuina pëchiñu akama. 'Ën uniokë ñukama 'aisamakëbë kana sinanan! ⁸Usaia abë 'ikë unikama 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun Noé ashí upí sinánñu uni 'ikë isakëxa.

Noénën nunti chaiira 'á bana

⁹Ënëx ka uisai kara Noé 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

Noé ax ka achúshi uni upí 'iakëxa, usa 'ixun ka Diosan kakësabiokin 'akëxa. A inxëshi ka rafí unikama 'ikësama anúan tsóa nëtëkaman Diosan kuëëñ-kësabi oi tsóakëxa. ¹⁰Noé ax ka rabé 'imainun achúshi bëchikëñu 'iakëxa, aín anë ka Sem, Cam 'imainun Jafet, kakin anëkë 'iakëxa.

¹¹Nukën 'Ibu Diosan iskëx ka ënë menu ñu unin bëtsi bëtsi ñu 'aisamaira 'anan bënëkinshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa, ¹²kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakëxa. Usa iskin ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia isakëxa, ¹³usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama këñuti kana sinan. Atun 'ucha kupín ka ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'ikë ñukama këñuti 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaiira i bëpinñuira xubu namésokin, 'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin. ¹⁵Akin kamina nunti chaiira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxké 'iti 'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën.

¹⁶ 'Ianan kamina rabé 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi xékué chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xékué chaiira uimi kaina 'aisatani anu 'ati 'ain. ¹⁷ 'En kana bakan tita chaiira an me mapurukin anu 'iké ñukama kéñuti 'èmiti 'ain, an kamabi menu 'iké unikama kéñunu. Usokin 'akébè ka menu 'iké kamabi ñukama bamati 'ikén. ¹⁸ Usa 'aínbi kana mibétan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min béchikékama 'imainun min béchikénén xanukama aturibi nunti chaiirami 'aké anu 'aruti 'ain. ¹⁹ 'Imainun kamina nunti chaiirami 'aké anu ñuina aín bènè achúshi 'imainun aín xanu achúshiribi kamabi ñuina menu 'iké 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikésaribiti tsóti 'ikén. ²⁰ Mibé ka nunti chaiira anu rabé rabé, bètsi bètsi ñuina kéñuruti 'ikén: usai 'ika péchiñu ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men niké ñuinakama axribi, kéñutima kupí kéñuruti 'ikén. ²¹ 'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman pitiribi bitankéxun puruti 'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman pitiribi anu 'iti 'ikén.

²² Usa 'ain ka Noénén Diosan kakésabiokin kamabi ñu 'akéxa.

Bakan tita 'ikuatsinkin uni kéñua bana

7 ¹ Usa 'ain ka Nukén 'Ibun Noé kakéxa: Mixèshi kamina uni 'atimati tsómainun ènè nètènuax upiti tsotin, usa 'ixun kamina 'èn kakéxun kamabi ñu upókin 'an. Usa 'ain kamina nunti chaiirami 'aké anu mikama-xèshi min baké béchiké kamabé 'iruti 'ain. ² Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé aín bènékama 'ianan mapai achúshi 'imainun rabé aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'aínbi kamina a pitima ñuina achúshi aín bènè 'imainun achúshi aín xanuishi biti 'ain. ³ Kamina tíméti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé kamabi ñuina péchiñu, usokin 'akéx ka ñuina péchiñukama ax menuax kéñutima 'ikén, ⁴ ènuax mapai achúshi 'imainun rabé nètè 'ikébétan kana cuarenta nètè 'imainun cuarenta imé 'uí 'ibúmiti 'ain. 'Èx kana kamabi ñuina menu 'iké 'èn unioké akamabi kéñuti 'ain, 'èn unioké 'ikébi! ⁵ Noénén ka Nukén 'Ibu kakésabiokin kamabi ñu 'akéxa.

⁶ A nètèn bakan tita 'ikuatsinkin me mapuruké anun ka Noé seiscientos baritiañu 'iakéxa. ⁷ Usa 'ain ka Noé aín nunti chaiira anu aín xanu 'imainun aín béchikékama 'imainun aín béchikénén xanukamabé, aturibia bakan kéñutima kupí 'iruakéxa. ⁸ A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa nuánkè ñuina 'imainun axa men nirinkékama akamabé, ⁹ ka Noébè nunti chaiira anu 'iruakéxa, 'irui ka rabé aín bènè 'imainun rabé aín xanu, usai 'inua Diosan kakésabi oi.

¹⁰ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nètè 'ikébè bakan tita 'ikuatsini ukin me abira abi mapuruakéxa. ¹¹ Anua rabé 'uxé 'iruké ax diecisiete nètè 'ikébè ka Noé seiscientos baritiañu 'iakéxa. A nètènbi ka me bákikébè parúmpapa 'ukémèu 'iké 'umpax chaiira chikíakéxa, usai 'imainun ka naí panarabékébè manámi 'iké 'umpaxribi chaiira anpénkiakéxa. ¹² Usaia 'ikébè ka cuarenta nètè 'imainun cuarenta imé menu nètétimisamaira 'itanun 'uñe 'ibúakéxa. ¹³ A nètènbi ka Noé nunti chaiira anu aín béchikékama, Sem, Cam 'imainun Jafet, 'imainun aín xanu aín piaka rabé 'imainun achúshi aín béchikénén xanu akamabé 'iruakéxa. ¹⁴ Usai 'irukin ka kamabi ñuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa men niríkè ñuina 'imainun

pëchiñu ñuina akamabëbi atsiánkëxa. ¹⁵Kamabi ñuinanëx ka Noébë nunti chaiira 'akë anu rabëtax rabëtax atsiánkëxa. ¹⁶Ka 'iruakëxa achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanu achúshi achúshi ñuina, Nukën 'Ibu Diosan Noé kakësabi oi, usaía atsiánkëbëtan ka nunti chaiira aín xëputi Nukën 'Ibun xëpúakëxa.

¹⁷Usa 'ain ka baka chaiira 'ëké ax cuarenta nëtë 'uñe 'aisamaira 'ibúakëxa. 'Ibúkëbë bakan tita 'ikuatsinkëbë mebi mapurukëbë ka nunti chaiira ax menuax nunkati bësúpúakëxa. ¹⁸Bakan tita 'ëkin abira abi mapurukëbë nunti chaiira axribi, bësúpúui nunkákëxa. ¹⁹Chaiira bakan tita 'ëkin ka aín bashi chairukë abi mapurukin me 'aíma 'itánun mapuakëxa; ²⁰usakin aín bashikama maputankëx ka anuishi sënënimapa mapai achúshi 'imainun rabé manámiki bakan tita 'ëi sënëankësa. ²¹Usai 'ikin ka kamabi uni ënë menu tsókë këñuakëxa, ñuina pëchiñu 'imainun 'arakakë ñuina 'arakatima ñuina axa men niríkë ñuina akamax 'ikësaribiti bamai këñuakëxa. ²²Kamabi ñu menu 'ikë axa tsókë 'imainun axa uinkë ñuina, akamaxbi këñuakëxa. ²³Usaia këñúkëbëbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikëkama ax kuni këñuama 'ikën; Nukën 'Ibu Diosmi sinánkë 'aish usaía 'imainun ka uni, ñuina ninu 'ikë 'imainun ñuina pëchiñu manan nuánkë, 'imainun men niríkë ñuina akamaxbi këñuakëxa; ²⁴usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ëkin mapukë 'aish ciento cinquenta nëtë 'imi basiakëxa.

Bakan tita 'ikuatsianx sënëan ñuikë bana

8 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios Noemí sinánkëxa sinanan ka kamabi ñuina abëa nunti chaiira anu 'ikë amiribi sinánkëxa. Sinánkin ka Diosan menu suñu bëkinun 'imikëbë ka baka aín 'ëké sënëni kuëtsëkëni munu kuabuakëxa; ²usaía 'ikëbë ka me baakikë axribi xëpúakëxa, anun 'umpax me mëukúax ukë ax anuishi sënëni nëtëmainun naí manámi baakikë axribi xëpúkëbë 'uñe kushiira 'ibúkë ax anuishi sënëankëxa; ³usai 'ikëbë ka bakan tita 'ëké ax abira abi kuabuakëxa. Kuabuti ka ciento cinquenta nëtë 'imi ëski baka kuabuakëxa, ⁴usai 'ikëbëa mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë ax dieci-siete nëtë 'ain ka nunti chaiira Ararat kakë me anua 'ikë ain bashi anu bakan éskibukin ëankëxa. ⁵Éskitamainun ka baka munu kuabuakëxa, kuabúkëbë ka mapai rabé 'uxë 'irukë anun nëtë 'irutabakë anun ka bashi rëbukama manainra akamax pain iskë 'itánun mërakëxa. ⁶Mërakë 'aían cuarenta nëtë 'ikëbëtan ka Noénën nunti chaiira ain maskuan meu 'ikë xëkuë chukúma 'akë a xëóakëxa 7xëókatankëxun ka achúshi ñuina pëchiñu nónshiansa a Noénën xuakëxa; xukëx kuanxbi ka bakan tita kuabukin ënpatisamapan 'ain anu 'iruti añu ñubi 'aíma 'ain kuaínbëkini nuanbëkiánkëxa.

⁸Usakin ñuina pëchiñu nónshiansa a xutankëx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénën numakuru achúshi me kara éskibutia isnuxun xuakëxa; ⁹'aínbí ka amiribishi numakuru anu 'iruti ñubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi utëkëankëxa, me bakan ënpatisamapan 'ain. Utëkënia ka Noénën aín mëkënan bikin numakuru nunti chaiira anu atsiamiakëxa.

¹⁰Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë pain, kaintankëxun Noénën amiribishi numakuru xutëkëankëxa. ¹¹Xukëx kuanpuni ñantabukëbë ukin, ka aín xëtan olivos kakë i pëchi xëñubëtsinkin bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka éskibuti kuabutia kixun.

¹² Sinánkin ka kaíankëxa mapai 'imainun rabé nètë, kaintankëxun ka amiribishi numakuru xutëkëankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkëama 'ikën. ¹³ Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seiscientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa, mekama éskibukë 'ain. Achúshi 'uxë 'ikëbë nètë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaira aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma échfkin nankin iskëxbi ka me énpati baka éskikë 'iakëxa. ¹⁴ Usai 'itankëxa veintisiete nètë rabé 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka éskibukë 'iakëxa.

¹⁵ Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa: ¹⁶ Nunti chaira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënen xanu a kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa. ¹⁷ 'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati ñuinakama, axa men nirfë ñuinakama, anu kuankian tuapati 'uákamë 'ëokin me tsitsirutanun. ¹⁸ Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënen xanu aín piaka akamabë nunti chaira anuax chikíakëxa. ¹⁹ Usai chikfëbë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men nirfë 'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikíakëxa. ²⁰ Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upí bushi 'imainun ñuina pëchiñu upíra, akama achúshi achúshi bitankëxun Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai kënutanun xaroxuankëxa. ²¹ Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíra 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa: Uinsaranbi kana amiribishi menu 'ikë ñukama unin 'ucha kupín këñunuxuma 'ain, unin ka xura 'ixuinshi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuinakama 'aisamokin 'ën bërí 'akësokin këñutëkëntima 'ain.

²² “Én nètë këñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira 'ianan matsi 'ianan, suñu bëkianan mitabutankëx baritia 'ianan nètë 'imainun imé 'iti 'ikë kix ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa.”

Diosan Noébëtan achúshi ñu 'akin mënio ñuikë bana

9 ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka upíokin sinánxunkin Noé 'imainun ain bëchikëkama, ésokin kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain. ² Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuéti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura bukuti 'ikën. ³ 'Ën kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pianan kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'Ën kana akama mi 'inanin. ⁴ 'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pitima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pitima 'ikën: ax ka nami imiñu a 'ikën, ax 'imi kupín ka kamabi uni 'imainun ñuinakama tsotia. ⁵ 'Ën kana uni achúshi achúshi 'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí uisakin kara mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uisa kara bëtsi oxa aribi usokinbi 'ati 'ain.

⁶ Uin kara bëtsi uni 'aia, aka bëtsi unínribi 'ati 'ikën. Unix ka Nukën 'Ibu Diosan a iskësabi okin unio 'ikën usa 'ain.

⁷ 'Aínbi kamina mitsun, 'itsaira bëchipakin atubëtan me tsitsirui 'uakamë 'ëoti 'ain!

⁸ Diosan ka ésokinribi Noé 'imainun aín bëchikëkamaribi kakëxa: ⁹ “Ka kuat, 'ën kana achúshi ñu mibëtan 'anan min rëbúnkikama, ¹⁰ 'imainun

kamabi ñuina axa mibë nunti chaiira anuax chikíké akamabëtan 'ain: 'akin: kana ñuina pëchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'arakatima ñuina 'ianan ñuina menu 'ikë akamabëtan 'ain. ¹¹ 'Ën mibëtan 'akë ñu akana bëtsiokin nantë-këntima 'ain: amiribishi kana unikama 'imainun ñuinakama këñunun bakan tita chaiira 'ëmitëkëñuxuma 'ain, bakan tita chaiira ka 'itëkëñuxuma 'aia menu 'ikë ñuinakama këñutëkëni."

¹² 'Ënëx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubëtan 'akin manutima okin, kamabi ñuina kamabëtanribi 'akë 'ikën: ¹³ 'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mëratiokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën mibëtan 'akësa 'iti 'ikën. ¹⁴ Usa 'ain ka uínsaran karana 'ën kuin manámi mëranun 'imin, 'imikëbë ka anu nón bai mërati 'ikën. ¹⁵ Usa 'ain kana mitsubëtan achúshi ñu 'akë a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi ñuinabëtan 'akë a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua këñui 'ëtëkëntima 'ikën. ¹⁶ Uínsaran kara nón bai kuñnu mërati anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nëtétima okin 'akë ax ka unikama 'imainun ñuina kamabi menu 'ikëbëtan 'á 'ikë kixun sinánti 'ain. ¹⁷ 'Ënëx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu 'ikë akamabëtan 'akë 'ikën 'Ësakin ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa.

Noé 'imainun aín bëchikëkama 'ia

¹⁸ 'Ënëx ka Noénën bëchikëkama nunti chaiira anuaxa chikíké akamax ka Sem, Cam, Jafet 'iakëxa, Cam ax ka Canaán kakë aín papa 'iakëxa. ¹⁹ 'Ënëkamax ka Noénën bëchikë rabé 'imainun achúshi 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkikama kamabi menu kuani amiribishi 'uákamë 'ëoi mekama oi kuankëxa.

²⁰ Usa 'ain ka Noénën menu ñu 'apákin pëukin naë 'atankëxun uvas 'atabakin 'apákëxa. ²¹ Achúshi nëtë 'ikëbë ka Noé uvas baka kachokin 'akë a xëatankëx paëankëxa, usai 'iax ka sinanima aín chupa pëtankëx xubusa okían 'akë chupa këxtú a nëbëtsi 'ukëmëu 'uxax rakakëxa. ²² Usai 'ikë ka Cam Canaánën papa an isti 'ikëmabi chupañuma rakákë isakëxa, usai 'ikë isbiani kuanxun ka ëmanua aín xukén rabé ñuixuni chikíakëxa. ²³ Usakin ñuixunkëxun ka Sem 'imainun Jafetnën chupa chaxké, bixun aín tëxanu 'arubiani anun aín papa isima amo bësukiani kaxushi kuanxun rakuakëxa. Rakubëtsini kaxutan aín papa chupañuma rakákë isti rabanan uakëxa, usokin rakubëtsini ka isima amoshi bësuaux utankëx chikíakëxa. ²⁴ Usakian aín bëchikëñën 'akëx ka Noé aín paënkë inúkëbë bësuaakëxa, bësukin ka aín bëchikë 'anákanëan 'akë a 'unánkëxa, ²⁵ 'unáni ka kiakëxa:

¡Mix kamina 'atimokë 'iti 'ain Canaán!

¡Min xukén rabëtan rëbúnkinën ka tëmëramikin min rëbúnki ñu mëëmiti 'ikën!

²⁶ Usokin 'axa basikëbëtan ka ësokinribi kakëxa:

Chúamarua ka Nukën 'Ibu Semnën Dios 'iti 'ikën,

Canaánën bëchikëkama ax ka tëmërakin an uni ñu mëëxunkëishi 'iti 'ikën.

²⁷ 'Ën kana Nukën 'Ibu Diosan Jafet chaiira meñu 'ianan aín bëchikëkama 'uákamë 'ëoti kuëënin;

'imainun kana Semnën, rëbúnkikamabë Jafet aín rëbúnkinëx 'iti kuëënin 'aínbi ka,

Canaánën bëchikëkamax tëmërakin uni ñu mëëxuni bukuti 'ikën.

²⁸ Usaia bakan titachaiira 'ikuatsian 'ain ka Noé trescientos cincuenta baritia imi tsópaiankëxa;

²⁹ usokin kamabi ñu 'atankëx ka Noé novecientos cincuenta baritia tsótëkëntankëx ñuakëxa.

Noénën rëbúnikama 'iá

(1 Cr 1.5-23)

10 ¹ Ënë kamax ka Noénën bëchikë Sem, Cam 'imainun Jafet, akaman rëbúni 'ikën, atux ka bakan tita chaiira 'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati tsóa a kama 'iakëxa.

² Jafetnën bakë bëchikëkamax ka 'iakëxa Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec 'imainun Tírás. ³ Gómernën bakë bëchikëkamax ka 'iakëxa Asquenaz, Rifat 'imainun Togarmá. ⁴ Javánnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elisá, Tarsis, Quitim 'imainun Rodanim. ⁵ Ënë unikamax ka Jafetnën rëbúni 'iakëxa, ax ka achúshi Javán kakë 'iakëxa, aín rëbúkinëx ka parúmpapa kuëbí tsóti 'uakamë 'ëokëxa, usai 'ika aín bananbi bananbi banai aín aintsibë timéax aín menu menubi tsóakëxa.

⁶ Camnën bëchikëkamax aín anë ka 'iakëxa Cus, Misraim, Fut 'imainun Canaán. ⁷ Cusnën bëchikëkaman anë ka 'iakëxa Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá 'imainun Sabtecá 'imainun ka Raamá aín bëchikënnën anë Sebá 'imainun Dedán kakë 'iakëxa. ⁸ Cus ax ka bëtsi bëchikëñu Nimrod kakín anëkëñu 'iakëxa, ax painra ka uni kushiira a menu 'iakëxa. ⁹ Nimrod ax ka usai 'itia Nukën 'Ibu kuëenkëbë an ñuokë ñuira 'iakëxa. Anuax ka achúshi bana ësai kia: Nimrod axa Nukën 'Ibu kuëenkëbë ñuira okë 'ia usaribi ka 'iti 'ikën. ¹⁰ Usa 'ain ka Nimrod ax 'apu 'ain ëma chabu Babel, Érec, Acad 'imainun Calné, ënë ëmakamax ka Sinar menu 'iakëxa. ¹¹ Sinar menuax ka Asur kakë uni ax mërakëxa, mëraxun ka Nínive, Reohobot-ir, Quélah, ¹² 'imainun ëma chaiira Resen kakë, axa Nínive amo 'imainun Quélah axribi amo 'ikë a 'akëxa. ¹³ Usa 'ain ka Misraimnën rëbúnikama ax ludeokama, anameokama, lehabitakama, naftuhítakama, ¹⁴ patruseokama casluhítakama 'imainun, caftoritaskama ax ka anuaxa filisteo unikama chikía 'ikën. ¹⁵ Canaán ax ka rabé bëchikëñu 'iakëxa aín rëkuën ax ka 'iakëxa Sidón, kakë aín 'anáka ax ka 'iakëxa Het. ¹⁶ Usa 'ain ka Canaánën rëbúnikama ax ka jebuseos, amorreos, gergeseos, ¹⁷ heveos, araceos, sineos, ¹⁸ arvadeo, semareo 'imainun hamateo 'iakëxa. Usai 'ikë 'itsa baritia 'inúkëbë ka cananeonën rëbúnikama ax mekama mekama nu kuanakëxa. ¹⁹ Usa 'ain ka cananeo unikama me ax Guerar kakë me ami kikiáni Sidón kakë ëma, anuax kuanx Gaza kakë ëma chukúma anu sënën 'iakëxa, 'imainun ka Sodoma, Gomorra, Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa. ²⁰ Ënë unikamax ka Camnën rëbúni 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.

²¹ Sem, ax ka Jafetnën xukën aín apán 'iakëxa, anribi ka bëchipakëxa. Kamabi Ébernën bëchikëkamax ka Semnën rëbúni 'iakëxa. ²² Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram. ²³ Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Us, Hul, Guéter 'imainun Mas. ²⁴ Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa. ²⁵ Usa 'ain ka Ébernën

rabé okin baké bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kaké 'iakëxa, axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukén ax Joctán kaké 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu amanu kuankëxa.)

²⁶Joctán ax ka ëné unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸Obal, Abimael, Sebá, ²⁹Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënëkamax ka Joctánnën bëchikékama 'iakëxa. ³⁰Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukikiani kuankë 'imainun Sefar ax auküaxa bari uruké au 'iké 'iakëxa, ³¹Ëné kamax ka Semnën rëbúinki 'iakëxa, achúshi achúshi ëma 'imainun ka aín aintsibëbi aín menubi tsóti ain bananbi banakëxa.

³²Ënëkamax ka Noénën bëchikënën aintsikama 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúinkinëx anubia aín rara tsóa menubi 'iakëxa. Baka chaiira 'ikuatsian 'ain ka abisi amanu amanu kuani atun ëmabi 'ai anu tsókankëxa.

Babel kaké torre 'akan

11 ¹Usa 'ain ka a nëtëkaman bëtsi bëtsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'iké unikamax achúshi banáinshi banakëxa. ²Usai 'i ka auküaxa bari uruké a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me barikin Sinar kaké amia mërakëxa, mërakin ka me sapan upí anubi tsótisa mëratanakëx anubi tsóti bërukankëxa. ³Achúshi nètën ka atúxbi timéax kanankëxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun tsëpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama këñun aín xubukama 'akëxa.

⁴Usai kitankëx ka amiribishi kanantëkënkankëxa: Achúshi ëma chaiira 'anan kananuna torre ënën menma uarukin chaiorukin naíbëtan sënën 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman sinánti 'ikën a unikamax ka sinán-ñuira 'ianan kushiirabu 'ikën kias ka kiti 'ikën, usa 'ain kananuna nukamax bëtsi mekamanu kuani abístima 'ain. ⁵Aínbi ka Nukën 'Ibun usakian ëma 'imainun torre unikaman ënën menma chaiorukin 'aké a ubuxun isakëxa.

⁶Ësokin unikaman 'akëbëtan ka Diosan sinánkëxa: Atux ka achúshi ëma chaiira 'anan achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ëné ñu mëeti 'ati sinánxun 'aia, bërí ka uínbi ëmitisama 'inun 'aia. ⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankëx kiakëxa, bëtsi bëtsi banan bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bëtsin kakëxunbi bëtsin bana kuakámati bënëti 'ikën. ⁸Usakian Nukën 'Ibun 'imikëx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'aké ëma a ënkankëxa. ⁹A menuxun ka Nukën 'Ibun achúshi banáinshi banaiaibi unikama bëtsi bëtsi banan bananun 'imiakëxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokëx ka mekama oi amanu amanu kuani abísakëxa. Usokian anuxun Nukën 'Ibu Diosan uni bëtsi bëtsi banan banamiké kupín ka Babel kakin anëakëxa.

Semnën rëbúnikama 'iá

(1 Cr 1.24-27)

¹⁰Ënëkamax ka Semnën rëbúinki 'iakëxa. Bakan tita chaiira 'iké inúkë rabé baritia 'ain ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bëchiké Arfaxad bakéankëxa.

¹¹Usakin 'atankëx quinientos baritia 'imi tsókin ka Semnën amiribishi xanu 'imainun bëbuokin baké bëchipatëkéankëxa.

¹²Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sélah bëchiakëxa.

¹³Usakin 'atankëx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun bëburibi okin baké bëchipatëkéankëxa.

¹⁴Sélahnën ka treinta baritiañu 'ixun Éber bëchiakëxa. ¹⁵Usakin 'atankëx ka Sélah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹⁶Ébernën ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bëchikë Péleg bëchiakëxa. ¹⁷Usakin 'atankëx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëxa.

¹⁸Pélegrnën ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bëchiakëxa. ¹⁹Usakin 'atankëx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁰Reú ax treinta 'imainun rabé baritiañu 'ixun ka Serug bëchiakëxa. ²¹Usakin 'atankëx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²²Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bëchiakëxa. ²³Usakin 'atankëx ka Serug doscientos baritia tsóakëxa, tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁴Nahor ax veintinueve baritiañu 'ixun ka Térah bëchiakëxa. ²⁵Usakin 'atankëx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun amiribishi bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁶Térah ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakë bëchiakëxa.

Téradnën rëbúnkikama 'iá

²⁷Ënë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán aín papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa, ²⁸ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax aín papa Térah 'isama pain 'ain ñuakëxa. Anuaxa bakëan me anuaxbi. ²⁹Usa 'ain ka Abramnën aín xanu Sarai bimainun, Nahor anribi aín xanu Milcá biakëxa, ax ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá aín chirabakë 'iakëxa. ³⁰Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa. ³¹Usa 'ain ka Térah ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin ka Abramkëñun aín xanu Sarai aín piaka akëñun aín xuta Lot a Buánkëxa. 'Aínbi ka Haram kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa. ³²Usai 'itankëx ka Térah Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx ñuakëxa.

Nukën 'Ibu Diosan Abram kakë uni kaisa

12 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nëtë 'ikëbétan Abram kakëxa: min menuax ka kuantan, min aintsikama ëbiani kamina ënë menuax kuantí 'ain, bëtsi menu kamina kuantí 'ain, 'ën mi ismimainun. ²Min rëbúnki kamabétan kana achúshi ëma chaiira 'anuxun 'ain; 'anan kana upókin sinánxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikë kias kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax bukunun upókin sinánxunti 'ain. ³Uin kara mi upókin 'akinia aribi kana 'ën upókin sinánxunti 'ain, 'imainun kana uin kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama upókin sinánxunti 'ain.

⁴Ësokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa. Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikíakëxa

Canaán kakë me anu kuani. ⁵Kuankin ka aín xanu Sarai këñun aín piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka aín ñuina aín ñukama 'imainun aín ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa. Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa, ⁶bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siquem, anua i chaira nikë Moré kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa. ⁷A menuax ami mërakin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ënë me kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramnën achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun kati maxax bukun-rukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.

⁸Usai 'itankëx ka anuax chikífkiani kuanxun amiaxa bari urukë Betel kakë ëma au 'ikë ñiñu me anu xubusa okin aín chupa këxtú pëñiankëxa. Betel kakë ëma ax ka amia bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxunribi ka Abramnën anuxun Nukën 'Ibu rabiti 'atankëxun rabiakëxa. ⁹Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani kuankëxa.

Abram Egipto kakë menu tsóti kuan

¹⁰Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua 'ikë me anua a piti ñu a nëtënu 'aimaira 'ain. ¹¹Usai kuani ka Egipto menu bëbai kuankin, ain xanu Sarai Abramnën kakëxa, ësokín: mi kamainun Ka kuat, mix kamina achúshi xanu upíira 'ën iskëx 'ain, ¹²usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ënë xanux ka ënë unin xanu 'ikën. Ësai kikin ka 'ë minun kuëenkin mi bínxun 'akánti 'ikën. ¹³Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

¹⁴Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bëbakëxa, bëbaia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Sarai axa upíira xanu 'ikë isakëxa. ¹⁵Ismainun ka Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mëëxunkë unikamanribi isakëxa, isiani ka anu ka achúshi xanu upíira uaxa kixun kai rikiankëxa. Kakëxun ka aín unikama aín 'ikënu bétánun kixun kakëxa kakëxun ka aín 'ikënu. ¹⁶Usa iskin ka faraónnën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakëxa oveja, vaca 'imainun uni an ñu mëëxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun camello akamaribi 'inánkëxa. ¹⁷Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin tēmëramiakëxa aín aintsikama këñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakëxa. ¹⁸Usai 'ikin ka faraónnën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Uisa kupín karamina ësokín 'ën 'an? ¿Uisa kupín karamina min xanu 'aínbi ax ka 'ën xanuma 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain? ¹⁹Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kiox kian, kikëbétan kana 'ën xanu 'iti bian. Biaxi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¡Mí 'inantëkë-mainun kamina bëríbi buánti 'ain! ²⁰Usakin Abram katankëxun ka faraónnën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënuu Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

Abram 'imainun Lot ënanan

13 ¹Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani kuankëxa, kuanika amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë ka aín piaka Lot axribi atubë

kuankëxa. ²Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kuríkiñu 'ianan, 'itsaira aín ñuina 'arakakëñu 'iakëxa. ³Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian 'ikian Betelbëtan Ainën nëbëtsionkë anu 'iakëxa. ⁴A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti maxá bukunrukin 'akë a 'iakëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa. ⁵Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uni 'i aín kuku Abram-saribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu xuntakukama, ovejakama 'imainun vacakama 'ianan, an ñu mëëxunkë unikamabëbi anu 'iakëxa; ⁶'aínbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuinakaman pasto piti sënëñma 'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain, ⁷an Abramñën vacakama bërúankë unikamabë Lotnën vaca an bërúankë unikama nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nètëkaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax pain anu tsókë 'iakëxa.

⁸Usa 'ain ka Abramñën achúshi nètën aín xukënan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabë upiti nuibananti 'ain, usaribiti ka an nun ñuina bërúankë unikama nishanani nuibananti 'ikën. ⁹Usa 'ain kamina min kuëënxun uimiu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuantu 'ain. Mixmi aín tsipumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi kuantu 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsipumi kuantu 'ain. ¹⁰Usakian Abramñën kakëxun ka Lotnën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa, iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa, usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaiira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto me iskësa 'iakëxa. (Ënëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain 'ain 'iakëxa.) ¹¹Usa 'ain ka Lotnën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka anua 'ikë anuax amiaxa bari urukë ami kikiñi kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot ënanankëxa. ¹²Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia 'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa, ¹³anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibumi 'uchakin bëtsi bëtsi ñu akëxa.

¹⁴Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi 'ikë ënuxunbi kamina upfokin aín tsipumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain; ¹⁵'ën kana kamabi me min iskë ënëkama mi 'inánti 'ain, ax ka minan 'ianan xëñibua 'aínbi min rëbúñki kamanan 'iti 'ikën. ¹⁶'Ën kana min rëbúñkikama 'aisamaira menu 'ikë masin bërusa 'inun 'imiti 'ain. Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min rëbúñkikama 'iti 'ikën. ¹⁷Usa 'ain kamina bërí nirukiani kuaxun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuantu 'ain, iskin kamina aín chaxké 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama kana mi 'inánti 'ain! ¹⁸Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin 'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

Abramñën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

14 ¹Usa 'ain ka a nètëkaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi

ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa, 'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa. ²Ënë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka 'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë 'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa. ³Ënë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárukama Sidim kakë me sapan anu timëakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa. ⁴Itsa baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabé 'imainun rabé baritia, anun an kuëenkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aínbi ka bari achúshi 'irutëkënkë anun mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa. ⁵Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa 'akianankë kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuaxun ka anu 'ixun refaítakama a pain 'atankëxun; zuzita kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan emitas kamaribi, Savé-quiriataim menuxun 'akëxa, ⁶'anan ka 'akánanti 'unairakëkamaribi abë 'akanankin abámikin Seír me anu 'ikë bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa. ⁷Usokin 'atankëx baitsin amirbishi utëkënkë ka Quedorlaómer 'imainun aín suntárukama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispat, 'ikëbia Cadés kakë anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka aña kara bainua mëraia abi 'atimonan kënuakëxa, usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë amalecita aribi 'akëxa, 'anan ka amorreokamaribi raíri ëmakama 'akësaribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.

⁸Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'ikë 'apukama ax me sapan Sidim kakë anuax 'akanani kuankëxa. ⁹Anuax ka ënë mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abë 'akanankëxa, ënë rabé 'imainun rabé 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar a ëma kamanu 'ikë 'iakëxa. ¹⁰Kamabi Sidim kakë me sapan anu ka chua me pëan pëánkikë anubia unia 'iakëxa, usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorranu 'ikë 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa. ¹¹Usa 'ain ka rabé 'imainun rabé 'apun suntárukaman Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma rabé, anu atsíntankëxun anu 'ikë unikaman ñu aín piti, ain ñu kupíkë aín 'arakakë ñukama kënunbi kamabi bitankëxun aín nëtënu anu 'ikë unikama kënunbi buánkëxa. ¹²Usa 'ain ka Sodoma kakë ëmanu 'ikë Abramnën, xukënan bëchikë Lot axribi anu 'iakëxa, 'ikëbi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakakë ñuinakama kënunbi ñatanbiankin buánkankëxa. ¹³Usakian 'akëbë ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'ikë Abram hebreo uni a ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsókë 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu 'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukén 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Abrambë nuibanankë 'iakëxa.

¹⁴Usakian aín piaka ñatanbiankin buánkë ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka aín xubunuax bakëntankëx kanikë unikama a 'imainun an ñu mëëxunkë aín unika ma amira sinánkë akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa, usakin timëtankëx ka Abram ain unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kakë ëma sënénkë anu bëbakëxa.

¹⁵ Anu bëbax ñantabukëbëtan ka Abramñën aín unikamabëtan atun sinánkë-numashi ratukinshi anu bukukë ami bëbaruken 'akëxa, abë 'akanankin ka a 'apukama abámikin Hobá anu sënën 'akëxa, ax ka Damasco ëma aín tsipumi 'ikë au 'iakëxa, ¹⁶ usokin 'akëxa 'apukama abákëbëtan atun buánkë kamabi ñukama biakëxa. Usakin bianan ka Abramñën 'ain xukënan bëchikë Lot ain ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan ka xanukama bianan raíri unika-maribi biakëxa.

Melquisedecnën 'upiokin Abram sinánxuan

¹⁷ Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkëankëxa, Quedorlaómer kakë 'apu akëñun raíri 'apukama abëa 'ikë akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'ikë 'apu an upíokin biakëxa, Savé kakë me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kakë 'iakëxa. ¹⁸ 'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kakë 'apu Salem ëmanu 'ikë anribi biakëxa, ax ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'ikë aín uni 'iakëxa, an ka pán këñun vino 'inánkin.

¹⁹ Upíokin sinánxunkin Abram ësokin kakëxa:

Mi ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'ikë an naí

'imainun mekama unio an 'upiokin sinánxunti 'ikën;

²⁰ 'Ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiña an mi, abëmi 'akanankë unikama 'anun 'amikë ax 'upiokin rabikë 'iti 'ikën.

Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramñën an bibiankin buánkë ñukama raíri 'inánkëxa. ²¹ 'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'ikë 'apun Abram kakëxa:

—Unikama ashi 'ë 'inanan kamina min bikë raíri ñukamabi buánti 'ain.

²² Usokin kakëxunbi ka Abramñën ësokin kakëxa:

—'Ën kana ësokin kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an nafkëñun me unio a kan, ²³ 'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chamarabi bianan, anúnmi tsitëkërekikë abi anun 'ën taxaka tükërekati bitsiman, mixmi uínsaranbi min ismina 'ë ñuñuira 'imian kiox kitima kupín. ²⁴ 'Ën kana aña ñubi 'ënan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ëx abë kuankë unikama atun pikë ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ëbë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré, akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramñën Sodomanu 'ikë 'apu kakëxa.

Nukën 'Ibu Diosan Abram achúshi ain bëchikë 'inánxun ka bana

15 ¹ Ënë ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia kakëxa:

—Kamina rakuétima 'ain Abram, 'ëx kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka chaiira 'inuxun 'aia. ²⁻³ 'Aínbi ka Abramñën kakëxa:

—'Ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios, ¿uisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankái-shibi bixun 'ati 'ain, minbi kamina 'ëx kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin minbi kamina achúshi bëchikëbi 'ë 'inankëma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'ën ñukama an biti Eliézer Damasconu 'ikë uni 'ën kaniokë, an 'ëx ñukëbëtan 'ën kasunania ñukama biti 'ikën. ⁴ Ësokin kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ësakin min bëchikëñenbi ka mix ñukëbëtan min ñukamabi biti 'ikën, bëtsi unin ka min ñu bitima 'ikën.

⁵Usokin katankëxun ka Nukën 'Ibun Abram ëman, buánxun ësokín kakëxa:

—Upiokin ka naí manámia 'ispakama is, iskin kamina min tupuntisa 'ikë tupunti 'ain. Usaribi ka min rëbúnkinëx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'ikë kixun kakëxa.

⁶Usakian kakëxun ka Abramnën usa ka asérabi Nukën 'Ibu 'ikë kixun sinánkëxa, sinánkëbë ka ax 'ëx kikësabiokin ka 'aia kias ami sinánkëxa.

⁷Ësakinribi ka kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'ën mi Ur kakë me anua caldeo unibu tsókë anua chikiankën, ënë me xënbua 'aínbi minanbi 'inun 'inánxun.

⁸—Kakëxunbi, ka Abramnën ësokín kakëxa, 'ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios ¿Uisakin karana asérabi ka 'ënan ënë me 'ikë kixun 'ën 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnën kakëxa.

⁹'Imainun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Ë kamina vaca xanu bërí kanikë achúshi bëxúnti 'ain, bëanan kamina achúshi cabra 'imainun achúshi carnero, rabé 'imainun achúshi baritiañu kaísun bëti 'ain, achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru bërí kanikë achúshiribi bëanan rabëtax nikë numakuru bëti 'ain.

¹⁰Usakian kakëxun ka Abramnën a ñuinakama Dios bëxúankëxa, bëxun ka panárabë okín tukaxun amo rabëbi bëtsi bëmánon buküankëxa; 'anan ka ñuina pëchiñu rabé a tukakinma usabi nankëxa. ¹¹Usakin 'atankëxuan buküanbi ka an bamakë ñuina pikë xëtëkama ñuinanën nami pikatsi kias manánxun ubakëxa, ubax anu këñubutia ka Abramnën 'ibiankëxa.

¹²Usakian a ñukama 'akëbëa ñantabuan ka a imé Abram 'aimai rëti 'uxakëxa. Usai 'uxkënkëbi ka achúshi chaiira bëánkibukë an bëararakëxa usakin 'akëx ka 'aisamairai rakuëakëxa. ¹³Usai rakuëtia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Min kamina 'unánti 'ain, min rëbúnkikamax ka aín menu tsótima bëtsi menu tsónxun 'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okín ñumëmikë 'inuxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira okín 'atima okë 'iti 'ikën, cuatrocientos baritia sënéntamainun. ¹⁴'Aínbi kana 'ënribi a ëmanu 'ikë unikama an atu bëtsi bëtsi okín tëmëramikë aribi 'atima okín tëraminuxun 'ain, usakin 'akë 'ain ka min rëbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish chikinuxun 'aia. ¹⁵Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuëënnuxun 'ain, usai 'itankëx kamina xënira 'aish ñuti 'ain, ñutankëx kamina min rara kamabë timéti kuantí 'ain. ¹⁶Usai cuatrocientos baritia tsótankëx ka min bëchikënën bëchikë min xuta aín bëchikënën bëchikë akamax ka min rëbúnki 'aish amiribishi ënë menu utëkënnuxun 'aia, usa 'aínbi ka anun 'ën amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nëtë 'isama pain 'ikën.

¹⁷Usai ñantabukë a imé ka Abramnën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxun me 'akë usa anuaxa 'aisamaira kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami tukapaxun nankë nëbëtsinën inutia isakëxa. ¹⁸Usa 'ain ka a nëtënbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:

—Ënë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiixa ukë me anuax 'imainun baka chaiira Éufrates kakë anu sënénbi kana 'inánti 'ain.

¹⁹Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizitakama, cadmoneokama, ²⁰hititakama, ferezeokama, refaitakaman me, ²¹amorreoakama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ënë unikaman me kana mi 'inánti 'ain.

Abramnën aín ñu mëëmikë xanu Agarmi bëchia

16 ¹Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'aínbi ka achúshi xanu Agar kakë egipcia an ñu 'axúnti bèkë 'iakëxa. ²Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:

—Ka kuat, Nukën 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëënima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iti 'ain, usa 'ain sapi ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuása 'iti 'ikën. Ësokian kakëxun ka Abramnën aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.

³Usakin katankëxun ka Sarainën an ñu 'axunkë egipcia xanu Agar a bëtan-këxun Abram aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabé bari Canaán menu tsókë 'ixun 'akëxa. ⁴Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iakëxa, usai 'iax ka tuuakëxa; 'aínbi ka tukin tankin Sarai an ñu mëmikë a istisamatani ami nishakëxa. ⁵Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainën aín bënë Abram kakëxa:

—¡Min 'ucha kupí ka Agarnën 'ë 'atima okin isia! 'Ënbi kana min xanua 'inun mi 'inan, usa 'aínbi ka bërí achúshi tuáñu 'ikuani 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukën 'Ibux kiti 'ikën uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikën. ⁶Kia ka Abramnën kakëxa:

—Ka kuat, an mi ñu 'axunkë xanu ax ka min mëkënu 'ikën; usa 'ain kamina uisakin karamina 'aisatani usokin min 'ati 'ain.

Usakian kakëxun ka Sarainën amixuamati nishkin an ñu 'axunkë xanu Agar 'itsaira 'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa. ⁷Abákë ka Nukën 'Ibun ángel achúshinën anu uni 'ikëma menuxun mërakëxa, ax ka aín rëbumi kakin anëkë me anu kuantí bai rapasu 'umpax upíra 'ikë anu 'iakëxa, ⁸anua mërakin ka ñukákëxa:

—Agar, mix kamina Sarainën ñu mëëmikë aín, ¿uinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu kuanin?

—Ëx kana an 'ë ñumëmikë xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa.

⁹Usokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokín kakëxa:

—Kamina amiribishi kuantëkëti 'ain ami ñu mëëxunkë xanu anubi kuanxun, kamina an mi kakësabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁰Katankëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokínribi kakëxa:

Min rëbúkinëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoti 'ikën, usa 'ikë ka uínbi tupuntima 'ikën.

¹¹A mi tuukë ënëx ka achúshi bëbu tuá 'ikën,

usa 'ain kamina bakëntankëxun Ismael kakin anëti 'ain, Nukën 'Ibun ka mix tëmërai uin kara 'ë 'akinti 'ikë kiox nuibakati nitsia isaxa.

¹²Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro raëkëmasa 'inuxun 'aia;

usa 'aish ka kamabi unimi nishti 'ikën, 'imainun ka kamabi uníxribi ami nishti 'ikën;

usa 'aínbi ka aín aintsikaman 'ura xuisa tankëxi atubëbi 'iti 'ikën.

¹³Usa 'ain ka Agar Nukën 'Ibubë banatankëx abi kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë isia kikin anëakëxa, usa 'ain kana bëríbi Diosan 'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka anua 'umpax upfira 'ikë kini ax ësokin anëkë 'ikën: 'Umpax upfira ñutima oi tsókë an 'ë iskë ainan ka a 'umpax 'ikën. Ax ka Cadés 'imainun Béréd kakë ëma an nëbëtsi okin bëarakë 'iakëxa.

¹⁵ Usakian ángelnën kakëx ka Agar amiribishi an ñu mëëmikë xanu Sarai anu kuantëankëxa, kuantankëx ka anuax Agar aín rëkuén tuá bakéankëxa, bakënkë ka Abramnën aín bëchikë Ismael kakin anëakëxa. ¹⁶ Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka aín bëchikë Ismael bakéankëxa.

**Nukën 'Ibu Diosan abë mënionanti sínánxun
Abram 'unántiorakanun kixun ká**

17 ¹ Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun nueve baritiañu 'ikë, Nukën 'Ibun amiribishi ami mërátëkënkín ësokin kakëxa:

—'Èx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a 'ain, usa 'ain kamina 'èx kuënkësabi 'oíshi tsóanan 'èx kikësabiokin kamabi ñu 'ati 'ain, ² 'imainun kana 'èn achúshi ñu mibëtan 'ati 'ain: 'anan kana 'èn min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'i 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

³ Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abram rantin puruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa usai 'iaka kakëxa:

⁴ —Ènë ñu kana mibëtan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'inuxun 'ain, ⁵ 'imainun kamina bërf Abram kakin anëkë 'itima 'ain. Usa 'ain ka min anë bërf 'ia Abraham, 'èn kana mi bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'iminuxun 'ain. ⁶ 'Èn kana min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'inun 'iminuxun 'ain; min rëbúnki raírinëx ka 'apu bëtsi bëtsi ëmanu 'inuxun 'aia. ⁷ 'Èn kana achúshi ñu mibëtan 'ain 'imainun kana min rëbúnki kamabëtanribi 'anuxun 'ain, usa 'ain kana 'èx min Dios xënbua 'aínbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun 'ain. ⁸ Mi 'imainun min rëbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bërf tsókë ènë 'inánti 'ain, ax ka min rëbúnki kamaxa xënbua 'aínbi anu tsóti 'ikë 'imainun kana 'èx atun Dios 'iti 'ain.

⁹ Katankëxun ka ësokinribi, Nukën 'Ibu Diosan Abraham kakëxa:

—'Aínbi kamina min, achúshi ñu 'èn mibëtan 'akë ax kikësabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka kamabi min rëbúnki kamanribi ax kikësaibi 'iti 'ikën. ¹⁰ Ènëx ka mitsubëtan 'èn 'akë achúshi ñu 'ikën, usa 'ain ka min rëbúnki kamanribi 'èx kikësokinbi 'ati 'ikën: usa 'ain ka kamabi unikama mitsubë 'ikë atux aín nëtokë ñu rëbu tèai 'unantiorakakë 'iti 'ikën. ¹¹ 'Unántiorakakin kamina aín nëtokë ñu rëbu aín maxaka 'ikë a tèati 'ain, ènëx ka 'èn mibëtan 'akë achúshi ñu a 'unánti 'ikën, ësokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna achúshi ñu 'a kixun. ¹² Bërfimi ësokin 'akë ènuxun, kamina kamabi uni mix abë 'ikë unikaman bëchikënëxa bëbu tuá bakënia mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu rëbu ain maxaka tèati 'ain, min ñu mëëxunkë uni 'imainun min kuríkinënbimi bëtsi menua marukë bëtsi unibi ka aín nëtokë ñu rëbu tèakë 'iti 'ikën. ¹³ 'Èx kikësabiokin kamina 'unánti okin bëtsi 'akësa 'akësaribi okin aín nëtokë ñu maxaka 'èn mi kakësabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'èn mibëtan 'akë achúshi ñu ax ka mitsun naminu 'unántiokë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mitsun 'ëbëtan achúshi ñu 'akë ax kënútimoi 'iti 'ikën. ¹⁴ 'Aínbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkë 'iti 'ikën, 'èn achúshi ñu 'akë a bana kikësokin 'aisama tankë kupí.

¹⁵ Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ësokinribi Abraham kakëxa:

—Bërfi ka min xanu ax Sarai kakin anëké 'itima 'ikën. Afn anë ka bërfi Sara kakin anëké 'iti 'ikën. ¹⁶ 'Ën kana upíokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'Ën upíokin sinánxunkëx ka kamabi menu 'ikë unikama aín rëbúnki 'iti 'ikën. 'Imainun ka aín rëbúnkinëx kamabi menu 'ikë unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

¹⁷ Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abraham rantipuruni memi bëtiki tsóbuti, ësokin sinani kuaiakëxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bëchiti 'ik? ¿'Imainun kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? Ësakin ka Abrahamnën sinánkëxa. ¹⁸ Usakin sinánkin ka Nukën 'Ibu Dios kakëxa:

—¡Usa 'ain sapi ka, Ismaelnën rëbúnkikama atux upitax tsóti 'ikën!

¹⁹ Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Ën mi kakë ax ka ësakin mi kakë 'iaxa min xanu Sara ax ka achúshi bëbu tuá bakënti 'ikën, bakënia kamina min a tuá Isaac kakin anëti 'ain. Abëtan kana 'ën achúshi ñu asérabi 'ati 'ain, ax ka xëñibua 'aínbia sinánun aín rëbúnki kamabëtan 'akë 'iti 'ikën. ²⁰ Ësokin katankëxun ka aín bëchikë Ismael ñuikinribi ësakin kakëxa, 'ën kana min bana kuan, usa 'ain kana upíokin sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bëchikë 'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rëbúnkinëx 'uakamë 'ëoti 'ikën. 'Imainun ka Ismael ax mapai rabé 'imainun rabé 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikën, 'imainun kana an achúshi ëma chaiira cha 'anun 'amiti 'ain. ²¹ Aínbi ka 'ën achúshi ñu mibëtan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ënuax achúshi baritia 'ikëbë anun 'iti nëtë 'ikëbë bakënkëbë 'ën 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikën. ²² Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.

²³ Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuanke 'ain ka a nëtëñbi Abrahamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtökë ñu maxaka tëakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinëñbia marukë. Unikama aribi unántiokin aín nëtökë ñu rëbu tëaxuankëxa. Usakin 'akin ka kamabi uni abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtökë ñu maxaka tëaxunkin 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakësabiokin ka 'akëxa. ²⁴⁻²⁵ A nëtëkaman usokin 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bërfi kani trece baritiañu 'iakëxa, a nëtën ka aín nëtökë ñu maxaka 'unántiokin tëakë 'iakëxa. ²⁶ A nëtënbika Abraham 'imainun aín bëchikë Ismaelnëx usai 'itia kakë, usaibi 'iakëxa usa 'aish ka a nëtëñbi aín nëtökë ñu maxaka tëai 'unántiorakakëxa, ²⁷ usai 'ikin ka Abrahamnën kamabi unikama abë 'ikë 'imainun aín xubunuxua an ñu mëëxunkë unikama a këñun aín xubunuaxa bakënkë 'imainun bëtsi menua aín kuríkinëñbia marukë akamabi 'akëxa.

Nukën 'Ibu Diosan achúshi bëchikë 'inánuxun Abraham ká

18 ¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakë uni aín me ni 'ikë anuax mërakëxa, mëramainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa këxtú xubusa okin 'akë aín xëkuë rapasu, tsókë 'iakëxa. ² Tsóxunbi ka Abrahamnën rabé 'imainun achúshi uni a bëtánain nikë isakëxa. Isi bënëtiishi nirukin bitsi ka aín bëmánanën me tikatankëx, ³ nirukin ka kakëxa:

—'Èn kana mi kain kamina bënëkiani kuantima 'ain 'èn 'ibu. ⁴Mitsux mi kuënkëbëtan kana 'èn 'umpax bëxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi in tupëonkë tëmú chukúmarshi tantikanun. ⁵Bërí kamina 'unanin uinu kara an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti bëxúnti 'ain, bëia pitankëx kamina pibiani kuantu 'ain.

Èsokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kananuna kaínti 'ain —kixun atun kakëxa. ⁶Usakian kakëx ka Abraham aín chupa këxtú xubusa okían 'akë anu atsíankëxa atsínkin ka Sara kakëxa:

—¡Bënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíra veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain. ⁷Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca bërí kanikë kaískin bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti 'akëxa. ⁸Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuakin 'akë a 'imainun aín xuma aribi kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pìmainun ka a 'uramaxun añu ñuribi kara kuëënia aribi 'inánxun kaíankëxa, kainkëxun ka i achúshi nikë tëmúxun piakëxa.

⁹Usakin pitankëx sënëkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:

—¿Uinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'èx 'ikë chupa këxtú xubusa okin 'akë anu 'ikën —kixun ka kakëxa.

¹⁰Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:

—Mi istëkëni kana bëtsi bari 'ikëbë utëkënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi tuáñu 'iti 'ikën. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu xëkuë 'urama anuaxa banaia. ¹¹Usa 'aínbi ka Abraham ax uni apan kaniakëkë 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu apan kaniakëkë 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa. ¹²Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tënëibi kuëpun-chinibi kuëmumëkin tënëakëxa: ¿Uisax karana 'èx usai 'iti 'ain? 'èn bënë 'imainun 'èx kana bërí kaniakëkë apan 'ain.

¹³Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:

—¿Uisa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xënira 'aish kana tuáñu 'iti 'ain kixun sinanimin? ¹⁴¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana 'èx mi istëkëni uti 'ain, 'imainun ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën kixun ka kakëxa. ¹⁵Èsai kia kuati ka Sara rakuéti 'èx kana kuaikëma 'ain kiox kisatankëxa: Usa 'ain ka èsai kiakëxa:

—'Èx kana kuaikëma 'ain. 'Aínbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Èn kana mix kuaia isan.

Abrahamnën Sodoma kakë ëma kupín Nukën 'Ibu Dios ñuká

¹⁶Usa 'ain ka a isia kuankë unikama ax nirukiani kuani Sodoma kakë ami kikiani kuankëxa. Kuankëbë ka Abrahamnën buánxun xuti axribi kuankëxa.

¹⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinánkëxa: “Kana Abraham kati 'ain añu karana 'ai kuani kixun, ¹⁸ax ka kamabi unin chaitiokë 'aish achúshi ëma chaiira 'imainun kushiira 'iti 'ikën. 'Èn kana a kupín kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ai kixun kana kan. ¹⁹'Èn kana mi kaísan usa 'ain kamina min bëchikëkama 'inánan, min rëbúnkikama mi 'unánmikë bana upíokin kuakin 'unánkin uinu 'ikëx kara 'aisa 'imainun upí 'ikë a 'ati

'ikën, usakin 'akëbëtan kana 'ën usakin 'axunuxun kakë usakinbi 'axúnti 'ain.” ²⁰Ësakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ësai ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu 'ikë unikama ñui uni kia, atux 'atima ñuira 'ai 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën, ²¹usa 'ain kana bërí anu kuantí 'ain, asérabi kana atun 'ucha chaiira 'imainun 'atimañuira 'aia kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana asérabi kara unin ñuia kuakë ax usa 'ikë 'unánti 'ain.

²²Usakin kabiani ka a isia ukë uni rabé ax Sodoma ëma isi anuax kuankëxa, kuantamainun ka Abraham anu pain Nukën 'Ibubë bërúakëxa. ²³Usa 'ain ka a 'urama okin Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukákëxa:

—¿Karamina uni 'uchañu këñun uni 'uchañumakama 'atima okin këñuti 'ain? ²⁴A ëmanu ka cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'uchakëma 'iti 'ikën. Usa 'ain kaina, ¿a ëmanu 'ikë unikama këñutima kupin a cincuenta unikama ënti 'ain? ²⁵¡Min usokin uni 'uchañuma këñun uni 'uchañukama, 'akin kamina a rabëtaxbi 'uchakësa 'ikë 'ati 'ain! ¡Usakin 'axuma ka at! Mix kamina 'apu 'aish kamabi kushiñu 'ain kamabi menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'akë ax kara minan asabi 'iti 'it? ²⁶Usa 'ain ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua cincuenta uni 'uchañuma mërakin kana Sodoma ëmanu tsókë unikama këñutima 'ain. ²⁷Usakian kakëxun ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën ësokin mi kakëxun kamina 'ë uisabi otima 'ain, mix kamina Nukën 'Ibu Dios 'imainun kana 'ëx achúshi unishi 'ain; ²⁸'aínbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akëma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikën. ¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akëñuma 'ain kaina ëma a këñuti 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibu kakëxa:

—'Ën cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a ëma 'atimokin këñutima 'ain. ²⁹Katankëxun ka —Amiribishi katëkëankëxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akëma 'iti 'ikën —kia ka Abrahamnën kakëxa.

Kakëx ka —cuarenta a kupín kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain —kixun Nukën 'Ibu kakëxa. ³⁰'Aínbi ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'ën mi katëkënkëx 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi sapi kamina treinta unishi mërati 'ain. Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibun katëkëankëxa:

—Anua treinta, uni 'uchañuma mërakin kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain. ³¹Usaia kia ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën 'Ibu, 'ën kana ësokin kati 'ikëmabi mi kain, ¿uisa kara veinte uni 'uchañumami anua mërakëbë 'iti 'ik? Kixuan ñukákëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Ën anua veinte uni mërakin kana a ëma këñutima 'ain. ³²Kia ka ënkinma Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana ësokin mi kain 'ën 'Ibu, 'aínbi kamina mix 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi kana mi katëkënxuma ënë banaishi mi kain: ¿añu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mërakin 'ati 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua diez uni 'uchañuma mërakin kana a ëma këñutima 'ain.

³³Ësai pain Abrahambë banatankëx ka Nukën 'Ibu, anuax kuankëxa; ax kuankëbë ka Abraham axribi aín 'iti chupa këxtú 'akë anu utëkëankëxa.

Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñua bana

19 ¹Bari kuabúkëbë ka Sodoma kakë ëmanu ángel rabé bëbakëxa. Anu bëbakiania kuania ka Lotnën anun ëmanu atsínti xëkuënu tanti tsóxun isakëxa, ax ka anua uni timékë 'iakëxa. Anu tsótanbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakëxa, bitsi aín bëmánanën memi bëtikikin, ²ka kakëxa:

—'Ën kana mitsu kain, pëkarakëbë kuanux karamina 'ën xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankëx tantiti 'ain, anuax kamina pëkarakëma 'aínshi kuantí 'ain.

'Aínbi ka atun kakëxa:

—Asabi ka 'aíshbi kananuna 'ima. Xubu ëman ënushi kananuna nu rabé 'uxti 'ain. ³Kixun kakëxunbi ka, Lotnën amiribishi katëkëankëxa usama ka kamina kuantima 'ain usakian 'uran kakëxun ka a rabëtan aín xubunu abë kuantí sinánkëxa. Usakin kabiani kuantankëx aín xubunu nukuxun ka Lotnën piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu këñuma 'axun a isia kuankë unikama a pikiankëxa.

⁴Ax 'uxkëmapan 'aínbi ka a ëmanu 'ikë unikaman kamabi Sodomanu 'ikë unikaman aín xubu bëararakë 'iakëxa, anu ka uni apan 'imainun bënë únika-maribi 'iakëxa, ⁵usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakëxa:

—¿Uinu kara mibëa ënë ñantan min xubunu ukë uni rabé ax 'ik? ¡Kamina chikínti 'ain! ¡Atubë kananuna 'isatanin ënë imé kamina nu bëxúnti 'ain!

⁶Usai sharati kikëbë ka Lot atu kai chikíkin, ka aín xubu xëputi xëpúakëxa, anun uni atsintisama okin, ⁷usokin xëpukin ka atu kakëxa:

—'Ë 'urama 'ikë unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bërúankakanti 'ain. ⁸Ka kuakan 'ëx kana bëchikë xanu rabëñu 'ain ax ka unibë 'ikintankëma 'ikën; usa 'ain kana a rabé mitsun kuënkësokini 'anun mitsu 'inánti 'ain, 'aínbi kamina uni rabé ënë uisabi okantima 'ain, atux ka 'ën kuënkëx uaxa usa 'ain. ⁹Ësokian kakëxunbi ka unikaman kakëxa:

—¡Mix amo nirakëanan kamina min xubunu nu atsímíti 'ain! Mix ënu 'ikë uni 'ixun kaina min kuënkësokin nu 'ati 'ain. ¡Bëri kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xëpútínubi rakankin ñatankankëxa, ¹⁰usakian 'akananiabi ka ángel rabé a isia kuankë an aín mëkën mëshpakianxun bikin aín xubunu atsímíakëxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xëpúti upiókin xëpúakëxa, ¹¹xëpukinshi ka ángelnën. Ëman bukukë unikama bëxuñu 'imiakëxa. Kamabi uni bënëbukama 'imainun uni apankama axbi ka bëxuñu tikiakëxa. Usai 'ikin anun atsínti xëputi barikasmatanëx ka atux rikiankëxa. ¹²Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabé an Lot kakëxa:

—¿Mín aintsi 'ibukama kara ënë ëmanu 'aíma 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu, 'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua chikínbiankin 'ura buánti 'ain, ¹³kixun katan-këxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa 'aisamaira unix ka uisa kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima kiox kia, usa 'ain kananuna nun bëri ënë ëma këñuin.

¹⁴Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'iti uni rabé barikuankëxa, kuanxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:

—¡Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!

'Aínbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën. ¹⁵Usai 'ión pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkëankëxa:

—¡Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabë akama bibiani ënë ëma këñúkëma 'ainshi bamatisama tani kuantu 'ain. ¹⁶Ësokin kakëxbia bënëti kuaniama ka nuibakin ángel rabëtan Lot, mëinkin biakëxa. Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabë aribi a ëmanua bamatima kupin iëmikin chikfankëxa.

¹⁷A ëmanua chikinbi axun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:

—¡Bënëti kamina abákiani kuantu 'ain iétisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin aínu ñubi isima kuantu 'ain, usai 'ikamina nirakëtima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá mekama anu iétisa tani kuantu 'ain. ¹⁸'Aínbi ka ësokin Lotnën kakëxa:

—¡Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën! ¹⁹Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iénun 'akian, 'aínbi kana 'ëx matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain. ²⁰Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abáti 'ain. ¡Anu iéti kuantanun kamina 'ë ënti 'ain, ax ka ëma chukúmara asérabi 'ikën! ²¹Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:

—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a këñutima 'ain, ²²usa 'ain kamina ¡Bërfbi ënuax kuantu 'ain! bënëtishi ka kuantan, mix a ëmanu bëbakëma pain 'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakin anëakëxa.

²³Kuankëbë pëkarakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë bëbakëxa Sóar kakë ëma chukúmara anu, ²⁴usaia ëmanu bëbakëbë-tanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre naínua 'ibúmin Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; ²⁵usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë akamabi këñuakëxa. ²⁶Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukin isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxássa 'inun churishi 'iruakëxa.

²⁷Usai 'iónxa pëkarakëma 'ainshi ka Abraham anuaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi kuantëankëxa; ²⁸kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma aubësukin isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëké amiaxa naë nënkësa 'inun kuin chaira, chikitia isakëxa. ²⁹Ësokin ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabë anua Lot 'ikë këñuakëxa, usakin a këñukinbi ka Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashi a ëmanua chikfankëxa.

Moabitaskama 'imainun Amonitakaman chaitiokë kama 'ia ñuikë bana

³⁰Usakian Nukën 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuéti Sóar kakë ëma anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchikë xanu rabë abëbi kuankëxa kuantakëx ka bashikama anu Lot aín bëchikë xanu rabë, abë achúshi kini chaira xubu namësa mëratanakëx anu tsóti bërúakëxa. ³¹Anu 'ixun ka achúshi nëtën, aín bëchikë apanën sinánkëxa uisax karana tuánu 'iti 'ai kixun sinánxun ka aín xukën 'anáka kakëxa:

—Nun papa ka xëkira 'ikën usa 'ain ka ënë menu uni 'aíma 'ikën an nu rabë xanuati ka 'aíma 'ikën, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixun

bëchia; ³²Usa 'ain kananuna nu rabëxun nun bata paë xëamixun paëónti 'ain, usokin 'atankëxun kananuna aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain. ³³Usai kitankëxun ka a ñantánbi uvas baka paëokë aín papa xëamixun paëónkëxa; usokin 'atankëx ka aín rëkuén bëchikë ax pain abë 'ikin aín nami 'amiakëxa, usaía abë 'ikëxunbi ka aín papan paënxun táma 'ikën aín rakábukë 'imainun aín nirukëbi. ³⁴Usai 'iónx pëkarakin ka aín xukén apanën, aín 'anáka aribi kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana nun pabë ënë imé 'ión usa 'ain kananuna nu rabëtan mixribimi abë 'inun ënë ñantan amiribishi paëónti 'ain; usakin 'atankëxun kananuna nu rabëxunbi aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain. ³⁵Usai kanantan-këxun ka a ñantánbi amiribishi uvas baka paëokin 'akë aín 'anákanën aín papa xëamitankëx, abë 'iakëxa; 'aínbi ka Lotnën abë 'ia rakábukë 'imainun aín nirukë abi táma 'ikën. ³⁶Usai 'itankëx ka Lotnën bëchikë xanu rabé tuakëxa ax ka aín papanbi 'akë 'iakëxa. ³⁷Aín bëchikë apan aín tuá ka Moab kakin anëké 'iakëxa ax ka Moab unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi Moabitas unibu aín rëbúnki 'ikën. ³⁸'Imainun ka aín 'anákanënribi tuakëxa achúshi okin aín anëx ka Bem-amí kakë 'iakëxa ax Bem-amí unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi amonita unibu ax aín rëbúnkibi 'ikën.

Abraham 'imainun 'apu Abimélec ñui kikä bana

20 ¹Usa 'ain ka anu pain 'ikë me anuax Abraham Négueb kakë me, ami kikiani kuankëxa, kuantankëx ka Guerar kakë ëma 'imainua Cadés kakë ëman nëbëtsiokë me aín rëbumi 'ikë me anu kuainbëkinishi bëtsi me kamanu tsókë uni 'aish usai 'iakëxa. ²A menuax ka Abraham kiakëxa aín, xanu Sara ñui, ënë xanux ka 'ën xanuma 'ikën, ax ka 'ën chirabakë 'ikën. Kixun a rabëxunbi sinántankëxun ka, 'apu Abimélec paránkëxa, usakin kakian paránkëxun ka 'apu Guerarnu 'ikë, an Sara aín xanu 'iti bënun kixun uni xuakëxa; ³aínbi ka a imébi 'apu Abimélec namámikin, Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Mix kamina bamati 'ain, xanumi bikë ax ka bënënu 'ikën. ⁴Usakin bitankëxbi, abë 'ikëmapan 'ixun ka ësokin kakëxa: 'Ën 'Ibu, ¿min karamina añu ñu 'atima 'akëmabi 'ë bamamiti sinanin? ⁵Abrahamnënbi ka 'ë kaxa ënë xanux ka 'ën chirabakë 'ikë kixax ka kixaxa, 'imainun ka xanuxunribi 'ë kaxa ax ka 'ën rarëbakë 'ikën kixun. Usakian kakëxun kana upí 'iisa sinánkin 'ën bian, 'aínbi kana uisabi okëma 'ain. ⁶Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibun Diosan namámikin kakëxa: 'Ën kana upíokin 'unan min kamina ñu 'atima 'akëma 'ixun uisabi okëma 'ain. Usa 'ain kana a 'aimi 'ëmi 'uchanun mi 'amikëma 'ain. ⁷'Aínbi kamina bërí, a xanu aín bënë 'inántëkënti 'ain, ax ka an Dios kikä bana ñuixunkë 'ikën, usa 'ixun ka an mi 'ë ñukáxunti 'ikën, ñukáxunkëx kamina mix upitax tsóti 'ain; usa 'ain kamina bëríbi a uni aín xanu 'inántëkënti 'ain, ami 'inankëbëma ka min xanu 'imainun min xubunu 'ikë unikamaribi këñuti 'ikën.

⁸Usakin koónkëxa pëkarakëma 'aínshi nirukin ka 'apu Abimélecnën an ñumëmikë unikama kuënxun ñuixuankëxa, kamabi an namákin iskëkama. Usokian ñuixunkëxun kuati ka an ñumëmikë unikama 'itsaira rakuëakëxa. ⁹Usokin aín unikama aín namákë ñuixuntankëxun ka 'apu Abimélecnën Abraham kuënxun kakëxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën! ¿Uisakin karana 'ën mi 'atimon, uisa kupín karamina 'ë chaiira 'uchamisa tan 'imainun 'ën xubunu

'ikë unikamaribi 'uchamisa tankin 'è parán? Usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën. ¹⁰ ¿Usokin kaina min 'ëmi sinan? Ësokin ka 'apu Abimélecnën Abrahambë banakin kakëxa, ¹¹ ësokian kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ën kana ënë menu 'ikë unikaman Nukën 'Ibu Dios kikësama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka 'ën xanu Sara bikin 'è 'akánti 'ikë kixun. ¹² Asérabi kana 'ëx kin ax ka 'ën chirabakë 'ikën: ax ka 'ën papan bëtsi xanumi bëchia 'ikën 'ën titami 'akima; usa 'ikë kana 'ën xanu 'iti biakën. ¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'è kakëxa kamina min aintsikamanuax chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana 'ën uinu 'ikë ëmanu karanuna bëbai, anuax kamina mix unin ñukákëx, ax ka 'ën rarëbakë apan 'ikën kiox kiti 'ain kixun kakën.

¹⁴ Usokian Abrahamnën kakëxun ka 'apu Abimélecnën aín xanu Sara Abraham 'inántëkëankëxa. 'Inánkin ka aín 'arakakë ñuina ovejakama, vaca 'imainun an ñu mëëxunti uni 'imainun xanu an ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa, ¹⁵ 'inánkin ka kakëxa:

—Kamína isti 'ain, ënëx ka 'ën me 'ikën; usa 'ain kamina uinu kaina 'isatanin me baritankëx anu tsóti 'ain. ¹⁶ Usokin katankëxun ka aín xanu Sararibi kakëxa:

—Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë unikaman 'unánti 'ikën min kamina añu ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka ufxbi 'atimati mimi banatima 'ikën. ¹⁷ Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuankëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa, ¹⁸ Nukën 'Ibun ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuáñuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

Abrahamnën bëchikë Isaac bakéan

21 ¹ Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bërúankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa, ² usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëkë 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakënti nètë nankë sënënkëbë bakéankëxa. ³ Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakín anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaia ki kikë bana 'ikën) ⁴ 'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan aín nètókë ñu maxaka tëakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin 'anun kakësabiokin. ⁵ A nètë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakéankëxa. ⁶ Usai 'itan-këxun ka Saran sinánkëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'è kuëñmikin kuaimiaxa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëñi 'ëbë kuaiti 'ikën. ⁷ ¿Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsíanx? Usa 'aínbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uni apan 'ikëbi.

Abrahamnën Agarkëñun aín bëchikë Ismael aín xubunua chikían ñuikë bana

⁸ Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nètëan xuma ënti a nètë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timëxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa.

⁹'Aínbi ka Saran Agar egipcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaikin usania isakëxa. ¹⁰Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu ax ka aín tuá buani ënuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakin kasunania an nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën. ¹¹Ësokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánkëxa, uisa kupín karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánkëxa. ¹²Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuitutima 'ain mín bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu mín xanu Saran mi kakë kamina 'ati 'ain, mín rëbúnikamax ka 'ën mi kakësabi oi mín bëchikë Isaac aín rëbúnti 'iti 'ikën. ¹³'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin ësokín kakëxa: 'Ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma cháiira 'inun 'imiti 'ain ax ka mín bëchikëbi 'ikë usa 'ain.

¹⁴Usokín konkë a pëkarakëma 'aínshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín xubunuax kuantanun xukín pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okín 'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakín 'inántankëxun ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xuakëxa. Xukëx ka uimi kara kuantí 'ikë kixun 'unánimabi anu uni 'ikëma me aukíkiani kuantankëx Beerseba au kuankëxa. ¹⁵Kuankín ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma 'ain, ní menuaxbia pëñanakëti kanikë a tēmú aín tuá tsóankëxa, ¹⁶tsónbiani ka uri tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuia istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri kuantankëx anu tsóbukínshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.

¹⁷Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakín ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën naí manámixun Agar kuënkín ësokín kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuëtima 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun mín tuá bënan mëskuti inia kuaxa uinu kara mín tuá 'ikën. ¹⁸Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina mín tuá barikín bitankëxun aín mëkënan mëinti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma cháiira 'inun 'iminuxun 'ain. ¹⁹Ësokín katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upíira 'aish nëmín 'inánkëxa usakían 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakín bitankëxun aín tuá Ismael xëamiakëxa.

²⁰⁻²¹Usakían Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán kakë anu 'iakëxa, usai kanikín ka uisokín kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun upíokín 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu 'iti 'inánkëxa.

Abrahamnën sinántëkëntima oi Guearnu 'ikë 'apubë mënionan ñuikë bana

²²Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë ka aín suntárunën kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën Abraham ësokín kakëxa:

—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi añu ñukama karamina 'ai akamabi mi 'akinia. ²³Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okín Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë menuax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën rëbúnikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkínma 'ën mi 'akësaribi okín 'ëribi 'ati 'ain, 'anan kamina usari-biokín kamabi ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bërí tsókë me ënuxun.

²⁴Usokín kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okin mi kain.

²⁵ Usa 'aínbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax biti kini a ñuikin kakëxa: 'ën kana mi kaisatanin min unikaman ka 'ën anua 'umpax biti kini a 'ë bikuanxa. ²⁶ Usokian kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnënribi kakëxa:

—Min kamina 'ë bërámabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bërí 'unanin bëríbi kamina 'ë kain. ²⁷ Usai abë banai sënëntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakin 'inánkinshi ka a nētēnbi sinanatëkëntima okin a rabëxunbi mēnókëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabé oveja bitankëxun rafri kēñun nimikinma amo sētēnakëxa, ²⁹ usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:

—¿Uisoti karamina min mapai achúshi 'imainun rabé oveja amo sētēnatin? ³⁰ Ësokin ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ēnëx ka mi 'inánti 'ikēn ēnē bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé ovejakama ēnē mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkē ēnëx ka anua 'umpax biti kini ax ka 'ën 'akē 'ikē kixunmi 'unánti 'ikēn. ³¹ Usokin anuxun a rabëxunbi 'akē kupín ka Beerseba kakian anēkakëxa, anuax ka sinanati 'itëkëntima oi mēniónankëxa. ³² Usai anuax mēniónantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakian anēkē anuax anu kuantëkëankëxa filisteo unikama menubi.

³³ Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakē me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa, anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anē rabiakëxa, axa bamatima oí tsókē a. ³⁴ Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka filisteo unikama me 'iakëxa.

Nukën 'Ibu Diosan Abraham asérabi kara ami sinania kixun istisa tan ñuikē bana

22 ¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ěnima ami manutima asérabi sinania kixun tankin. Aín anēn kuēankëxa, usakin kuēnkëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ēnu kana 'ain 'ën 'Ibu. ² Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—Min bëchikē Isaac, ami asérabi nuibairakē, a buani kamina kuantí 'ain matán me Moria kakē anu. Buánxun kamina anu bëbakin, min bëchikē 'atankëxun 'ë rabikin ñuina 'akēsaribi okin xaroti 'ain, 'ën mi uinu 'ikē matánuxun kaina 'ati 'ai kixun ismimainun. ³ Usakian koónkëxun, ka pëkarakëma 'aínshi, nirukin Abrahamnën aín asno kaxu mēniótankëxun; anu karu tēapaxun nēakē, puruakëxa anun ñuina xaroti usakin 'abiani ka Nukën 'Ibu Diosan anu kuanun kakē anu, aín bëchikē Isaac 'imainun an ñu mēēmikē uni rabé buani kuankëxa.

⁴ Usai kuankëbëa rabé 'imainun achúshi nētē 'ikëbētan ka Abrahamnën ěnēn menxuma anua kuankē me a isakëxa. ⁵ Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnën an ñu mēēmikē uni rabé kakëxa:

—Ēnuxun kamina asno bërúanti 'ain 'ëx kana 'ën bëchikē buani anuxun a rabinun Nukën 'Ibu Diosan kakē matá me anu kuanin anuxun rabibëtsini, kana utëkënti 'ain. ⁶ Usakin aín uni rabé katankëxun ka Abrahamnën aín bëchikēnēn karu tēapaxun nēakē a 'iabiankin buámainun; Abrahamnën tsi, kēñun aín manē xetokē upiokin kuënuke bibiani abëbi kuankëxa.

⁷Usai abë urikuankin ka Isaacnën aín papa Abraham ñukákëxa:

—¡Papan!

—¿Añu kara 'ën bakë bëchikën? —kixun ka Abrahamnën aín bëchikë kakëxa.

Kakëxun ka Isaacnën ësokín kakëxa:

—Ënu ka karu 'imainun tsi 'ikën ¿uinu kara anu 'aímai këñutanun xaroti carnero 'ik? ⁸Ësokian aín bëchikënën ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa.

—Nukën 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikën, kixun ka aín bëchikë —Abrahamnën kakëxa. Usokín kabiani ka abëbi anuxuan ñuina xaroti anu kuankëxa.

⁹Anu kuanuan Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnën anuxun ñuina xaroti maxax bukunruakëxa; usakín bukunru-tankëxun ka karuribishi tíkati mabukuntankëxun aín bëchikë Isaac aribi nëakëxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu nankë karu kamanan; ¹⁰rakankëxa rakamainun ka aín manë xëtókë bikian aín bëchikëmi okín sananiabi ka ¹¹nukën 'Ibu ángelnën kuénkin naínuxun kakëxa:

—¡Abraham! ¡Abraham! ësokian kakëxun ka.

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu —kixun an kakëxa. ¹²Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën amiribishi kakëxa:

—Min bëchikë uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukën 'Ibu Diosan mixmi asérabi ami sináñkëxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchikë ñuñakima achúshira 'ikëbi nuibakinma a rabikín 'akatsi 'ian. ¹³Kakëx kaxú bësukín isi kuainakëkinbi ka Abrahamnën carnero achúshi i pëñanakëmi aín mancha utëanx a tanain nikë mërakëxa; usai 'ikë mërakín ka Abrahamnën carnero bixun, aín bëchikë nëakë a tubuana rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikín xaroxuankëxa. ¹⁴Usokín 'atankëxun ka Abrahamnën anuxuan usakín 'akë matá me anëkin: Nukën 'Ibun ka nun sináñkëma ñu nu 'inania kixun anëakëxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukën 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokín 'akínia kiox kikanía. ¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ángelnën Abraham naínuxun amiribishi kuëntëkéankëxa, ¹⁶kuénkin ka kakëxa:

—Nukën 'Ibu ka kiox: Kana isa kamina min bëchikë achúshira 'ikëbi mi ñukákëxun 'ën mi kakësabiokín 'an, usa 'aish kana 'ëxbi asérabi sinanatë-kéntima oi kin, ¹⁷usa 'ain kana 'ën upókin sináñxunkín min rëbúñkinëxa. 'Aisamaira 'ispa imé naínu iskësa usaribi 'ianan masi bëru parúmpapa kuëbínua iskësaribi 'inun 'imiti 'ain. Usa 'ain ka bëtsi ëmanu 'ikë unikama ax ami nishkë akama 'ën 'amikëxun abë 'akanankín atun abámikín 'ati 'ikën, ¹⁸usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama atu kupín upókin sináñ-xunkë 'iti 'ikën, min kamina 'ën kakësabiokín 'an usa 'ain. ¹⁹Usokín 'abëtsini ka Abraham anua an ñu mëëmikë uni ëbiankë anubi utëkéankëxa. Utankëx ka akamaxbi biranankiani Beerseba kakë me anu kuantëkéankëxa, anu ka Abraham aín aintsí 'imainun an ñu mëëxunkë unikamabë tsóti bërúakëxa.

Nahornën bëchikëkama 'ia ñuikë bana

²⁰Usa 'ain ka a basikëbëtan, Abrahamnën uni itsia Milcánëñribi aín xukén Nahor tuaxunkë a ñuia kuakëxa. ²¹A paian tuákë ax ka Us kakë 'iakëxa; a 'atankëxun ka aín xukén Buz aribi 'akëxa, 'imainun ka bëtsiribi Quemuel kakë aribi 'akëxa, ax ka Aramnën papa 'iakëxa. ²²Usokín 'atankëxun ka amiribishi

bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel. ²³Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor ain bëchikékama 'iakëxa. ²⁴Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amiribi bëchipakëxa, ënekamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

Sara ñukë maínkan ñuikë bana

23 ¹Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia, ²ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriat-arbá, kakëbia Hebrón kakin anëké ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa. ³Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuankëxa, anu mënifoti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:

⁴—Banakin ka ësokin kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aíshbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mënfonun 'ë maruti 'ain.

⁵Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:

⁶—¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ën kakëxun kuati 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akinia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíra 'ikë istankëxun anu mënifoti 'ain, uinu 'ikë unínbi ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain. ⁷Ësokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hititakama kai atumi ñanákin, ⁸ësokin atu kakëxa:

—Mitsun asérabi 'ën xanu ënu mënifoti kuëenkin kamina Sóharnën bëchikë Efrón a 'ë ñukáxunti 'ain. ⁹Macpelánu 'ikë kini aín me sënénkënuia 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atibi kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain. ¹⁰Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun anu timékë unikaman kuaisabi 'itánun kakëxa, usakian kaia ka a ëmanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:

¹¹—¡Usama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini këñunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuatia. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.

¹²Ësokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkenkin ka Abrahamnën, ¹³ësokin atun kuamainunbi Efrón kakëxa:

—¡'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokin mi kain uiti karamina kuëenin min me kupí atibi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakin mi pain kupíobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.

¹⁴Usai kia ka Efrónnën kakëxa:

¹⁵—Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bërf anu min xanu mainikuanti 'ain.

¹⁶Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi uiti kara aín kupí 'ikën atibi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aintsi hititakaman ismainunbi,

aín kuríki abia tupunun kixun kupíokin banatanun rërëkaxuankëxa. ¹⁷Usokin ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë kini, 'imainun kamabi ni a menua 'ikë akama kēñunbi Abraham maruakëxa, ¹⁸usakian Abrahamnën bikëx ka a me ainan 'iakëxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raíri uni kamanribi anun inúkin iskë 'ixun ënë mex ka nunama 'ikë kixun 'unánkëxa.

¹⁹Usokin marutankëxun ka Abrahamnën aín xanu Sara ñukë a Macpelá menu 'ikë kini anu maíankëxa, au bari urukë Mamré kakë me anu, aín anë itsi ka Hebrón 'ikëbia, Canaán kakë me anubi 'iakëxa. ²⁰Usokin 'atankëx ka Abraham me 'imainun anua 'ikë kini aín 'Ibu 'iakëxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu maínti marukë me 'iakëxa.

Abrahamnën achúshi xanu aín bëchikë Isaac barixua ñuikë bana

24 ¹Usa 'ain ka Abraham ax kaniakëkë 'ikë, Nukën 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinánxunkë 'iakëxa. ²Achúshi nētēn ka Abrahamnën ax irapain a ñu mēëxuni abë tēkë an aín ñukama bërúankë a kuënxun kakëxa:

—Min mēkēn 'ēn kisinu nankin kamina, ³sinanatēkēntima okin Nukën 'Ibu naí 'imainun ënë me bërúankë an ka 'ēn bëchikë Isaacnën ënë menu 'ikë xanukama binun ëntima 'ikēn, anu 'ēx tsókë Canaán kakë me ënu, ⁴usa 'ain ka Abrahamnën an ñu mēmikë uni kakëxa, anuax 'ēx uá 'ēn nētē anu kuantankëxun 'ēn aintsikaman bëchikë xanu achúshi barixuni kuantu 'ain.

⁵Ësokian kakëxun ka an ñu mēëxunkë unin kakëxa:

—'Ëx kuantankëxun anu 'ikë xanu mērakin kakëxbia 'ēbë uisama tankë-bētan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana min bëchikë anuaxmi chikía me anubi buántēkēnti 'ain? ⁶Kixuan kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—¡Usama ka uisa 'ixunbi kamina 'ēn bëchikë anu buántima 'ain! ⁷Nukën 'Ibu Dios, naínu 'ikë an ka 'ēn aintsikaman menua chikinbëtsinkin bëxun 'ē 'imainun 'ēn rēbúnkikama ënë me 'inan, an ka aín ángel abë kuantankëxumi achúshi xanu 'ēn bëchikë bixunun mi 'akinti 'ikēn. ⁸Xanu achúshinëx mibë, uisama tankëbëbi ka 'ēn mi kakë ënëx asábi 'iti 'ikēn, ¡usa 'ain kamina uisaxunbi anu 'ēn bëchikë buántima 'ain!

⁹Ësokian kakëxun ka an ñu mēëxunkë unin aín kisinu aín mēkēn nankin Abraham, bëtsiokin min sinántima okin kana min kakësabiokin 'ati 'ain kixun kakëxa. ¹⁰Usokian Abrahamnën kakëxun ka an ñu mēëxunkë unin, ñu upíbu kaiskin buánti an ñumēmikë unían nankë bariokin biakëxa, xanu aín aintsikama 'ináni kuantu akama bianan ka mēkēn rabé camelloribi a ñu mēëxunkë uninan biakëxa, usakin 'inánkëxun bitankëx ka raíri unikama abë kuantu bibiani Nahor kakë ëma, Mesopotamia kakë menu 'ikë anu kuankëxa. ¹¹Usai 'itsa nētē 'ikiani kuantankëx ka Nahor kakë ëma rapasu pain bëbakëxa, bëbakëbëbi ka bari xupinbuakëxa. Usai xupibukëbë ka anu 'ikë xanu chipashkamax aín chumu bëi 'umpax biti anu uakëxa. Aia ka unikaman anua 'umpax biti rapasu bukuxun aín camellokama tantimikín isakëxa, ¹²usai anu bukuxun iskëxbia xanukama ukëbētan ka Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa: 'Ën 'Ibu 'imainun 'ēn ñu mēëxunkë uni Abraham aín Dios kana ësokín mi ñukatin, usa 'ain kamina bërí 'ēn 'ati ñukama upí 'inun 'ē 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'ēn a ñu mēëxunkë uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain. ¹³Anua 'umpax biti rapasu kana bëban, usa 'ain ka ënu 'ikë

xanu chipashkama 'umpax bitsi 'aia. ¹⁴Achúshi xanu chipash 'ën kakëxuan sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'ën min 'umpax 'anun karamina min chumu nanpatima 'ain, kakëxun ka 'ë kati 'ikën: 'Umpax kamina 'ati 'ain, min camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac min kaískë uni aín xanu 'iti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain min kamina 'ën ñu mëëxunkë uni upókin nuibakin 'akinin kixun.

¹⁵Usai abë banai sënénkëma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutë 'akë tëxanu nanxun tuinbëtsinia isakëxa. Ax ka Rebeca Betuel kakë uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. Betuel ax ka Milcámia Nahornën bëchia 'iakëxa, ax ka Abrahamnën xukënan bëchikë 'iakëxa. ¹⁶Usa 'ain ka Rebeca ax upíira xanu 'imainun, unibë 'ikin tankëma pan 'iakëxa; uinu 'ikë unibëbi 'ikëmapan 'iakëxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax biti anu utankëxun, aín me ñutë 'akë nanopátankëxun buchuobiani kuankëbëbi ¹⁷ka uni ax abákiani kuantankëx a nukui nirakëkin kakëxa:

—'Ë karamina min me ñutënu 'ikë 'umpax chamara 'amitima 'ain.

¹⁸—Kakëxun ka xanun kakëxa, kamina min xëati 'ain usakin kakinshi ka me ñutënu mëkën rabëtan bikin nanopákin xëanun 'inánkëxa. ¹⁹'Inánkëxun xëai sënénia ishi ka Rebecanën kakëxa:

—Min camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuëenkësokian xëanun. ²⁰Katankëxun ka bënëkinshi aín me ñutë 'akënu 'ikë 'umpax a pain anua 'umpax 'arutia nuntisokin 'akë anu maniakëxa, usakin manitankëxun ka 'itsai kuankin 'umpax camellokaman xëanun bixuankëxa. ²¹Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakëxa, an ka unántisa tankëxa asérabi kara Nukën 'Ibun ax kuëenkësabi oi kuania upókin 'akianxa kixun.

²²Usokin 'umpax camellokaman xëai sënénkëbëtanshi ka a unin kuri seis gramo 'ëñësa bixun xanu a rëñumiakëxa. 'Anan ka mëkënu mëñuti kuri cien gramosa aribi mëñumikin, ²³kakëxa:

—'Ë kamina kati 'ain mix karamina uin bëchikë 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa 'ikën 'ën unikamabë kana anu ënë imé 'uxti 'ain. ²⁴Kixuan ñukákëxun ka Rebecanën kakëxa:

—'Ëx kana Abrahamnën xukën Nahor an Milcámi bëchia Betuel kakë uni aín bëchikë 'ain. ²⁵Nun xubunu ka anu 'iti 'ikën usa 'ain kamina ënë imé anu mikama 'uxi kuantu 'ain, 'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.

²⁶Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukën 'Ibu, ²⁷asabi ka kakin: 'Ën 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abë upí 'ianan a nuibakë 'ixun 'ëx aín aintsikaman xubunu bëbanun 'ë bërúanxun bëaxa kix kiakëxa! ²⁸Usai 'itankëx ka Rebeca abákiani aín titan xubunu kuani bëbakin uisai kara 'iaxa akamabi ñuixunkin kakëxa. ²⁹Usakian aín chirabakën bana ñuia kuabiani ka Labán kakë, ax a uni bari abákiani anua 'umpax biti kini anu abákiani kuankëxa, ³⁰usai ka mëñusuti aín chirabakën aín pëñanu buánkë a isanan, aín chirabakëa usakin uni an kakë akama ñuia kuabiani kuankëxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnën ñu mëmikë uni axa aín camello kamabë anua 'umpax biti kini 'urama nirakëkin, ³¹kakëxa:

—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ënu bërúanxun bëaxa. ¡Mix kamina ëman ënu bërútima 'ain, 'ën kana anumi nukúti mitsu mëñfoxuan 'imainun kana anumi min camellokamaribi tantimiti aribi mëñion usa 'ain kamina 'ën xubunu 'i kuantu 'ain!

³²Usokian kakëx ka a unikama abëa kuankë buani aín xubunu kuankëxa. Anuxun ka anu 'ikë ñukamapain nanpátankëxun camellokama pimitankëxun anuan a 'imainun abëa kuankë unikama tachukati 'umpax bëxúankëxa.

³³Usai 'iax sënëan aín piti 'inánkëxunbi ka Abrahamnën ñu mëmikë unin kakëxa:

—'Ën kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:

—Ësokian kakëxun ka. Labánën kakëxa:

—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.

³⁴Kakëxun ka Abrahamnën xukë unin kakëxa:

—'Ëx kana, Abraham an ñu mëëxunkë uni 'ain, ³⁵Nukën 'Ibun an ka an 'ë ñu mëëmikë uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imiäxa: usa 'ixun ka 'inánxa ovejakama, vaca, kuri 'imainun manë pashian, uni an ñu mëëxunti, xanu an ñu 'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa. ³⁶Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakëkë 'ikëbi 'inánxa, usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë uni an aín bëchikë kamabi aín ñukama 'inánti sinánxa. ³⁷'Ën ñu mëëxunkë unin ka sinanatëkënkima, an kakësiabiokin 'anun 'ë kaxa: 'Ën bëchikë kamina 'ëx anu tsókë Canaán me ënua xanu bimitima 'ain. ³⁸Usa 'ain kamina 'ën papan menu kuantankëxun, anua aín aintsikama 'ikë anua achúshi xanu 'ën bëchikë barixuni kuantu 'ain. ³⁹Kixuan kakëxun kana 'ën kan: 'Ën 'Ibu, çanu 'ikë xanu achúshinëx 'ëbë uisama tankëbëtan karana añu 'ati 'ain? ⁴⁰Kakëxun ka ësokin 'ë kaxa: 'Ëx kana Nukën 'Ibu kikësoi abë nitsin, usa 'ain ka aín ángel xuti 'ikën, mia kuania bërúanun bërúankëx kuanxun kamina achúshi xanu 'ën aintsin bëchikë xanu 'ën bëchikë bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikën, 'ën papan aintsin 'ibun bëchikëbi. ⁴¹Usa 'aínbi kamina 'ën aintsikaman aín bëchikë xanu chipash mibë uisamatankëbëbi mix sinanatëkëntima kikë bana usaibi asábi bërúti 'ain. ⁴²Usa 'ain kana bërí 'ën anua 'umpax biti kini anu bëbaxun abë banakin ësokin Nukën 'Ibu kan, 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'ëx ënu uti 'ë 'akian, ⁴³usa 'ain kana bërí anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatin: uinu 'ikë xanu chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'ën ësokin kati 'ain: 'Ë kaina min 'umpax ñutëñu 'ikë a 'amitima 'ain, ⁴⁴ësokin 'ën kakëxun ka 'ë kati 'ikën: Asabi ka kamina min xëati 'ai kixun 'ë kanan min, camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'ë kakë xanu ax ka min kaískë uni a 'ën ñu mëëxunkë uni aín bëchikëñen xanu 'iti 'ikën. ⁴⁵Ësokin ñukákin 'ën këñúkë 'aímabi ka 'ën iskëxbi Rebeca ñutë tufanx uaxa. Ukin ka anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankëxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'ë xëanun 'inántima 'ain kixun. ⁴⁶Kakëxun ka an bënëkinshi aín ñutë, nanpákin 'ë kaxa: Kamina xëati 'ain, 'imainun kana min camellokamaribi xëamiti 'ain, katankëxun ka 'ë xëamíanan 'ën camellokamaribi 'umpax xëamiäxa. ⁴⁷Usakian 'aia kana 'ën ñukan: ¿Mix karamina uin bëchikë 'ain? kakëxun ka an 'ë kaxa: 'Ëx kana Betuelnën bëchikë xanu 'ain, ax ka Nahornëan Milcámi bëchia 'ikën. Ësai kia kana achúshi rëñuti ñu bitankëxun rëñumíanan kana rabé aín pëñanuribi pëñumian usakin 'ai, ⁴⁸rantinpuruní tsóbukin kana Nukën 'Ibu rabikin kan; an 'ë ñumëmikë Abraham aín Dios, min kamina 'ë bai upitan an 'ë ñumëmikë uni aín bëchikë xanu achúshi aín aintsikaman bëchikëbi bixunun kixun 'ë bëan. ⁴⁹Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain kaina 'ën mi kakë ëñë an 'ë ñu mëmikë ax kikësa okin 'ati 'ain, kamina 'ë kati 'ain añu karana 'ën 'ati 'ai kixun ka uni an kakëxa.

⁵⁰ Ësokian kakëxun ka Labán 'imainun Betuelnën kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka kamabi ñu ësokin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankëxun kana 'atima 'ai kixun mi kaiman. ⁵¹ Ka kuat, ënu ka Rebeca 'ikën; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumëmikë uni aín bëchi-kënën xanu 'iti 'ikën, Nukën 'Ibun kakësabi oi. ⁵² Ësokian kakëxun kuati ka Abrahamnën ñumëmikë uni rantinpuruni memi bëtiki tsóbukin, Nukën 'Ibu asábi ka kixun kakëxa. ⁵³ Usai 'i nirukinshi ka na bëkë ñukama churupakin biakëxa, ax ka 'iakëxa kuri, manë panshian, 'imainun chupa 'itsaira kupíkë, a bikin ka Rebeca 'inánkëxa. 'Inánan ka aín rarëbakë këñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakëxa. ⁵⁴ Usakin na buánkë ñukama a pain 'inántankëxun ka pitia nanxunkë a pitankëxun xëakëxa, abëa kuankë a uni kamabëtan usakin 'ai ka a imë anu 'iakëxa:

—Usai anu 'uxnëti pëkarakëbë nirukin, ka a unin kakëxa: Kana kuantë-kënti 'ain, anua an 'ë ñu mëëmikë uni 'ikë aín xubunu. ⁵⁵ Ësai kiabi ka Rebecanën rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:

—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabé nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë kuanti 'ikën. ⁵⁶ Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

—Ëx kana ënu 'itsa nëtë 'i ukëma 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx ënu uti upí 'imíaxa, usa 'ain kamina 'ëx kuantëkëntanun 'ë xukanti 'ain anua a 'ën ñu mëëxunkë uni aín xubunu. ⁵⁷ Kakëxun ka anu 'ikë unikaman kakëxa:

—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuënti 'ain, uisai kara ax kia kananuna kuati 'ain. ⁵⁸ Ësokin katankëxun ka Rebeca kuënxun ñukákëxa:

—¿Ënë unibë kaina bëríbi kuainsa tanin?

—Asábi ka kana kuanti 'ain —kíax ka ax kiakëxa.

⁵⁹ Kixuan kakëxun ka an bërúankin nikinkë xanu këñun, Rebeca kuantanun kixun Abrahamnën ñu mëëmikë unikama këñun xuakëxa.

⁶⁰ Usai kuania ka Rebeca upíokin sinánxunkin ësokin kakëxa:

“Nukaman chirabakë, jmin rëbúnkinëx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikën!

jusa 'ixun ka min rëbúnki kaman

axa ami nishkë unikama abámikin 'atankëxun atun ëmakama biti 'ikën!”

⁶¹ Ësokin kakin sënëonkëx ka Rebeca 'imainun an nikinkë xanu akamabë kuani camellonu 'iruakëxa, usai 'irukiani ka Abrahamnën ñu mëëmikë uni akamabë kuani kuankëxa. Usai ka an Abraham ñu mëëxunkë uni Rebeca anua bibiankin buánkëbë 'iakëxa.

⁶² Usai atux kuanmainun ka Isaac axribi a nëtën anua 'umpax 'ikë anuax kuankëxa, ax ka 'iakëxa axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakin anëké kini anu 'iakëxa, ax ka Négueb kakë me anu tsókë 'iakëxa. ⁶³ Anuax ka achúshi nëtën nitsi kuanxun xupibukëbëtan iskinbi ka. Unikama camellonën 'ai amikikua-tsini rikuatsinia isakëxa. ⁶⁴ Usakian ismainun ka Rebecanënríbi au kuanti ami bësui tsóxun Isaac 'uranxunbi mërakëxa, usakin mërishi ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa ⁶⁵ usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unin kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápukuti rakuakëxa. ⁶⁶ Usaia 'imainun

ka anu nukúkin aín ñumēmikē uni an Isaac axa usai 'ikēkama ñuixuankēxa.
⁶⁷Usokin unikaman ñuia kuatankēxun ka Isaacnēn Rebeca bibiankin
 aín xubusa okían chupa kēxtú 'akē anua aín tita Sara 'ikē anu buánkēxa,
 anu buánxun ka biakēxa, usakin bitankēxun ka Isaacnēn Rebeca 'itsaira
 kuēēankēxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuēēni ka aín tita ñukē sinania
 masá nuitukē a sinántēkēnima manúakēxa.

Abraham
'imainun Queturánēn
rēbúnikama 'ia bana

(1 Cr 1.32-33)

25 ¹Usa 'ain ka Abrahamnēn bētsi xanu biti sinánkin, Queturá kakin
 anēkē a biakēxa. ²Bitankēxun ka amiribi bēchipakēxa aín anē ka
 'iakēxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac 'imainun Súa. ³Jocsán ax ka
 Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakēxa. Ēnē kamax ka Dedánēn rēbúnikama
 'iakēxa, aín anēx ka 'ikē asureo, letuseo 'imainun leumeo akama. ⁴Ēnē
 kamax ka Madiánēn bēchikē 'iakēxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá.
 Ēnē unikamax ka Queturánēn rēbúnikama 'iakēxa. ⁵Isaac an ka kamabi aín
 papa Abrahamnēn ñukama biakēxa. ⁶Usakin 'anan ka bētsi xanumia 'akē,
 aín bēchikēkama Abrahamnēn aín ñu 'itsamashi 'inánkēxa, usokin 'inán-
 tankēxun ka ñukēmapain 'ixun aín bēchikē raíri amanu kuantanun kixun
 xuakēxa, xuanan ka Isaac axēshia anua 'ikē me anu 'inun kixun kakēxa.

Abraham ñukē 'ikē aín bēchikē Isaac 'imainun Ismaelnēn maían

⁷Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankēx, ⁸ka
 uni 'ikēsabi kaniakētankēx ñuakēxa. Ñui ka 'ain chaitiokēkama ñua 'aísh anu
 bukukē abē 'i kuankēxa. ⁹Usa 'ain ka aín bēchikē Isaac 'imainun Ismaelnēn
 Macpelá kakē kini anu maíankēxa, ax ka Mamré kakē me 'ukēmanan, Sóhar
 hitita uni aín bēchikē Efrón aín me 'iakēxa. ¹⁰A mex ka Abrahamnēn hitita
 unikamanan 'ikēbia marua 'iakēxa. A menu ka Abraham ñukē aín xanu Sara
 rapasubi maíankēxa. ¹¹Usaia Abraham ñua 'ain ka Nukēn 'Ibu Diosan Isaac
 upíokin sinánxuankēxa, usa okían 'akēx ka anua 'umpax 'ikē a rapasubi tsóti
 bérúakēxa. “Ax ka 'iakēxa, axa tsókē 'imainun an 'ē iskē kakin anēkē anu.”

Ismaelnēn
rēbúnikama 'ia bana

(1 Cr 1.28-31)

¹²Ēnē kamax ka Ismaelnēn bēchikē Abrahamnēn bēchikē egipcia xanu
 Agar, an Sara ñu 'axunkē amia bēchikē 'iakēxa, ¹³ēnēx ka aín rēkuén
 bēchikē a pain 'akēxa bakéan a 'iakēxa: Nebaiot, ax ka aín bēchikē apan
 'iakēxa; 'atankēxun ka bētsiribi 'akēxa Qedar, Adbeel, Míbsam, ¹⁴Mismá,
 Dumá, Masá, ¹⁵Hadar, Temá, Jetur, Nafís 'imainun Quedmá. ¹⁶Ēnēkamax ka
 Ismaelnēn bēchikē mapai rabē 'imainun rabē akaman anē 'ikēn, usa 'ain ka
 atun anēnbi anēnbi aín me anēanan ax anu 'ikē aribi anēakēxa. Usa 'ain ka
 akama achúshi achúshinēx ain menu menu atun 'apuñu 'iakēxa.

¹⁷Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakēxa, ñui
 ka aín chaitiokēkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokēkama maían anubi

maíankëxa. ¹⁸Usai ax ñua ain rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuani kuantí anubi tsóti buküakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukén kamabëbi 'atimonani nishanani anubi buküakëxa.

Esaúnën ain bëchikë apan usai 'iti 'ikëbi Jacob marua ñuikë bana

¹⁹Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën. ²⁰Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²¹Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu 'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca tuuñu 'inun 'imiakëxa. ²²Usai tui ka aín pukunu rabé tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an sinánkëxa: “Ënëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, çuisa 'aish basi tsóti 'ain?” Usakin sinánbiani ka Nukën 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuankëxa,

²³usakian ñukákëxun an kakëxa:

“Min pukumëu ka tuá rabé 'ikën,

ax ka rabé ëma 'iti 'ikën,

usa 'aish bakënkëma 'aíshbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish

bëtsisama 'iti 'ikën, aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikën, usa 'ain

ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia.”

²⁴Ësokian kakë basirama 'aínbi ka Rebeca aín nëtë sënënkëbë, rabé tuá bakëankëxa. ²⁵A paian Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú kakin anëakëxa. ²⁶Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tuinbëtsini aín 'anáka chikíakëxa, usaí 'ikë a ka Jacob kakin anëakëxa. Usaia aín xanu Rebeca a tuá rabé bakënkë 'ain ka Isaac ax setenta baritiañu 'iakëxa.

Esaú 'imainun Jacob 'ia bana

²⁷Usa 'ain ka a tuá rabé kaniakëxa. Usai kanitankëx ka aín rëkuén bëchikë Esaú ax ninua ñuira okë uni 'iakëxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mënin sináfnshi uni 'iakëxa, usa 'ain ka aín xubunuashi ñu mëi tsóti kuëëni 'iakëxa. ²⁸Usa 'ain ka Isaacnën aín bëchikë Esaú a 'itsaira nuibakëxa, aín ñuakë pikin, usakian aín papan aín rëkuén bëchikë a nuibamainun ka Rebecanën aín tuá Jacob aribi 'itsaira nuibakëxa.

²⁹Nëtë itsin ka Jacobnën purutusa piti ñu nëish okin 'aruanbi ka Esaú uran ninu ñu bari nibaiti pananx. ³⁰Ukin kakëxa:

—Ë karamina min piti pansionkinmi 'akë tëxëra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa tanin. (Usa 'aish ka Esaú ax aín kuai anë Edom kakin anëké 'iakëxa.) ³¹Min kamina —'Ëx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ën binun 'ë 'imiti 'ain, —kixun ka Jacobnën kakëxa.

³²Kakëxun ka Esaúnën kakëxa:

—Uisa 'ixun kaina, 'ëx panax numin bamatisa taniabi isëshiti 'ain, minmi min xukën apan 'ikëbi 'akinkëxma kana min apan 'ëx 'itima 'ain.

³³—Kia ka bërfbi kamina Nukën 'Ibu Diosan ismainunbi asérabi sinanatë-këntima okin 'ë kati 'ain —kixun Jacobnën aín xukén karaishiakëxa. Usokian kakëxun ka Esaúnën sinanatëkëntima okin kakëxa, usakin ka Jacob axa 'ain

apan 'inun kakëxa. ³⁴Usakian kakëxun ka Jacobnën aín piti purutusa nëish okían 'arukë a kēñun pán pinun kixun aín xukén Esaú 'inánkëxa, usakian 'inánkëxun pianan xëatankëx ka nirukiani a kaimashi 'ën kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankëxa.

Isaac 'imainun Rebeca Guerar kakë ëmanu kuan

26 ¹Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'ikë anu tsóakëxa, ax ka anu tsókë kakë 'imainun an iskë kakín anëkë 'iakëxa, a rapasu 'aínbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun ñu 'apákëxbi 'iruama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka panani Isaac aín xanu Rebecabë kanankiani an ñumëmikë unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu 'ikë Guerar kakë ëma anu kuankëxa. ²Anu 'ikë 'ain ami chikirakëkin ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa: “Kamina Egipto menu kuantima 'ain. Uinu karamina 'iti 'ai 'ën mi kakë anu kamina 'iti 'ain, ³usa 'ain kamina ënë menu pain tsóti 'ain. 'Ëx kana mibë 'iti 'ain 'imainun kana mi upíokin sinánxukin mi 'imainun min rëbúnki kamaribi ënë mekama 'inánti 'ain. Usakin kana 'ën min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain. ⁴Anan kana 'ën min rëbúnkikamaribi naínua 'aisamaira 'ispa iskësa usaribi 'itánun 'imiti 'ain, 'imainun kana ënë me kamabi mi 'inánti 'ain. 'Inánan kana kamabi menu 'ikë unikamaribi upíokin sinánxunti 'ain, min rëbúnki kamasaribi 'inun, ⁵ësokínribi 'ën kakëxun ka Abrahamnën 'ën kakësokin ax kikësoibi 'iti banakama 'ianan a tanti banakama 'ën 'unánmikëسابi okín 'akëxa.”

⁶Ësokian kakëx ka Isaac Guerar kakë ëma anu tsóti bërúakëxa, ⁷usai bërutankëx anu tsotia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac ñukákankëxa, ñukákëxun ka aín xanu ka kixun katí sinani rakuékin ax ka 'ën chirabakë 'ikë kixun kakëxa. Rebeca upíra xanu 'ain ka Isaacnën anu 'ikë unikaman 'ati sinani rakuékin paránti sinánxun kakëxa.

⁸Ësokín anu 'ikë unikama katankëx ka anu basipain tsóti bërúakëxa. 'Aínbi ka achúshi nètën Abimélecnën aín xubu xëkuë chukúmanën iskëxunbi Isaacnën aín xanu Rebeca kuëénkin 'ikútia isakëxa. ⁹Usakin 'aia istankëxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakëxa:

—Kamikëxa 'aia ka ñukákëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu 'ik, çasérabi kat? Min xanu 'aínbi karamina, çax isa min chirabakë 'anáka 'ikë kiox këmëi kian?

—'Ën kana a kupían ënu 'ikë unikaman 'ë 'ati sinánkin kana mi kan — kixun Isaacnën kakëxa.

¹⁰Kakëxunbi ka Abimélecnën kakëxa:

—¿Úisa kupín karamina nu ësokin an? 'Ën mi iskëma 'ain ka ënu 'ikë uni min xanubë 'ikë 'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikë 'itsían.

¹¹Usakin katankëxun ka Abimélecnën kamabi anu 'ikë unikama kakëxa:

—Uin kara ënë uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okín 'akë 'iti 'ikën.

¹²Usa 'ain ka a barín ñu 'apáxun Isaacnën 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikë biakëxa, Nukën 'Ibu upiokin sinánxunkëxun. ¹³Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manë panshíanñu 'iakëxa. ¹⁴'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mëëxunkë uniñuribi 'iakëxa, usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikë filisteo unikama nutsi ami nishkin 'atima okëxa. ¹⁵Usa 'ain ka aín papa Abrahamnën anu pain tsókë 'ixuan an ñumëmikë unikama

amia anu 'umpax 'ikē kini ax Abrahamnan 'iakēxa; usa 'ikēbi ka filisteo unikaman a kini men bētaskin natakakákē 'iakēxa. ¹⁶Usa 'ain ka Abimé-lecnēn Isaac ēsokin kakēxa:

—Bērībi kamina ēnuax kuantu 'ain, mix kamina 'aisamaira űnuū ēnu 'ain nuxnu mix 'ikēsai űnuūira 'aímabi.

¹⁷Ēsokin kakēx ka anuax chikíkiāni kuanx Isaac Guerar kakē ēmanu 'ikē me sapan anu tsóti bēruákēxa. ¹⁸Anuxun ka Isaacnēn an űnumēmikē unikama anu tsókian Abrahamnēn anua 'umpax biti amia, kinikama 'ikēbia ax űnukēbētan filisteo unikaman men nataka ká 'ikēbi, aín unikamabētan amiribishi naētēkēankēxa, usokin 'atankēxun ka aín papan anēasabi okin anētēkēankēxa.

¹⁹Achúshi nētēn ka Isaacnēn űnumēmikē unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi anua 'umpax upíira mērakēxa. ²⁰Usakin 'umpax atun pain mērakē 'aínbi ka filisteo unikaman 'arakakē űnuina an bēruánkē unikama, Guerar kakē me sapan anuax ainan isa 'umpax 'ikē kias Isaacnēn űnuina an bēruánkē unikamabē a 'umpaxan rabanan mēanani abē nishanankēxa. Usaia anun rabanan mēēanankē ka Isaacnēn a 'umpax. “Anuax mēēanankē kakin anēakēxa.” ²¹Usai anuax 'itankēxun ka Isaacnēn unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax biti 'atēkēankēxa, usokin 'akēbi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotēkēnkēx ka amiribishi atubē nishanankē ka Isaacnēn anuax bētsibē “nishanax isanainsama tankē usokin anēakēxa.” ²²Usaia aín unikama 'itēkēnkēbē ka anuax Isaac 'ura kuani chikíakēxa, usai chikíkin ka aín unikama 'imainun kamabi aín űnuina kamabi buani kuankēxa, kuantankēxun ka anua tsóti me anu bēbaxun achúshi kini anua 'umpax biti aín unikama naēmiakēxa, usa 'ain ka anuax 'umpax kupín mēēananiama iskin Isaacnēn anuax mēanantēkēnima upitax tsoti kakin anēakēxa, usakin 'atankēx ka ēsai kiakēxa: Bērī ka Nukēn 'Ibu ēnu nu ēanxa, usa 'ain kananuna ēnē menuax nishananima űnuūira 'iti 'ain.

²³Usai anu pain 'itankēx ka amiribishi Isaac Beerseba kakē me anu kuantēkēankēxa.

²⁴“Anu bēbaxa űnantabukē a imē ami mēraikin ka Nukēn 'Ibun kakēxa:

'Ēx kana min papa Abraham aín Dios 'ain.

Usa 'ain kamina rakuétima 'ain; 'Ēx kana mibē 'ain.

Usa 'ain kana 'ēn uni Abraham a kupín upíokin sínánxunkin,

min rēbúnkinēxa 'aisamaira 'uákamē 'ēonun 'imiti 'ain.”

²⁵Ēsokian kakēxun ka Isaacnēn anuxun rabiti maxax maburukin 'atankēxun, asábi ka kakin Nukēn 'Ibu rabiakēxa. Usokin 'atankēx ka a menubi 'i bēruákēxa, bēruákin ka anu achúshi kini anua 'umpax biti an űnu mēēmikē unikama 'amiakēxa.

Isaac 'imainun Abimélec mēnionan űniukē bana

²⁶Usa 'ain ka achúshi nētēn, Abimélec Guerar kakē ēma anuax Isaacbē banai ubakēxa. Usaia ukēbē ka an 'unánkē unikama an bana űniuxunkē Ahuzat, 'imainun suntárunēn kushi Ficol akamaribi abē ubakēxa. ²⁷Usai kuanx anu bēbaia ka Isaacnēn kakēxa:

—Mitsun kamina 'ē chikiankēn, usa 'ixun kamina mitsubē 'iabi 'ē min ēmanua chikían, űisakatsi karamina 'ē isi aín?

²⁸ Ësokian kakëxunbi ka atun kakëxa:

—Nun kananuna mi isan mix kamina Nukën 'Ibu abë 'ain, usa 'ikë an mi 'akinia kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibëtan 'ati ain. A achúshi ñu 'ati ax ka 'ikën: ²⁹ min kamina nukama uisabi otima 'ain, nunribi kananuna mi uisabi okëma 'ain. 'Atima okinma, kananuna nun mi upíokin nuibakin 'akian, 'imainun kananuna upíokin mixmi 'ën menuax chikíti 'aia mi xuan, usa 'ikë ka bërí Nukën 'Ibu mi upíokin sinánxunkin 'akinia. ³⁰ Usakian kakëxun ka Isaacnën achúshi fiesta chaiira 'ati sinánxun, a pitikama pain aín unikama 'amitankëxun kuëenkin atubëtan pianan xëakëxa. ³¹ Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirui ka sinanatëkëntima oi atúxbi kánani kiakëxa. Usai kanantankëxun ka Isaacnën bërúanx kamina kuantí 'ain kixun amiribishi atubë isanantëkëxuma kakëxa, kakin ka upíokin aín 'unánkë uni 'akësokin kuantanun xuakëxa.

³² A nètënbí ka an ñu mëëmikë unikama Isaac kai ubakëxa, ukin ka 'umpax kananuna me kini 'ati naëkinbi anua mëran kixun kakëxa. ³³ Usakian mërakë ka Isaacnën anua 'umpax 'ikë kini a Sebá kakin anëakëxa. Usa 'ain ka a ëma Beerseba kakin anëké 'iakëxa.

³⁴ Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiaño 'ixun Judit biakëxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí kakë hitita 'ain bëchikë xanu 'iakëxa. 'Imainun ka bëtsi xanu Basemat kakë aribi biakëxa, ax ka Elón hitita uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. ³⁵ Usokian a xanu rabé aín tuá Esaúnën bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuëënima uisa kupín kara usakin bëtsi unibunën xanu 'ën tuákën biaxa kiox masá nuituti nishi tsóakëxa.

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú upíokin sinánxuan

27 ¹ Usa 'ain ka Isaac ax kaniakëti 'upiokin ñu istisama 'ain bëru 'iakëxa. Achúshi nètën aín rëkuén bëchikë Esaú kuënxun kakëxa:

—¡'Ën bakë bëchikë!

—Kia ka kamina 'ë kati 'ain papan —kixun Esaúnën kakëxa.

² —Kamina 'ë kaniakëtia isin —kixun ka Isaacnën kakëxa—, 'ëx kana bëtsi nètënbí ñuti 'ain. ³ Usa 'ain kana 'ëx kuëënin, kamina min kanti këñun min pia bibiani ninua ñuina barixun 'ë 'axuni kuantí 'ain. ⁴ 'Abëtsinxun kamina nëishokin 'arubëtsinkin, uisakin 'arukë karana písá tani usakin 'abëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. Usokin 'abëtsinkin bëké pitankëxun ñukëmapain 'ixun kana mi upíokin sinánxunti 'ain.

⁵ 'Aínbi ka ësokian kaia ax anu 'ixun Rebecanën uisakin karaisa Isaacnën Esaú kaia kixun kuakëxa. Usakian aín papa kakëxa, ninu ñuina barixuni kuankëbëtan ishi ka, ⁶ Rebecanën aín tuá 'anáka Jacob a ësokín kakëxa:

—Ka is, 'ën kana min papan abë banakin, ësokín min xukén Esaú kaia kuan: ⁷ Ñuina 'atankëxun kamina nëishokin, uisa okin 'arukë karana písá tani usakin 'arubëtsinkin 'ë pinun bëxúnti 'ain, usakin 'akë pitankëxun kana Nukën 'Ibu ismainunbi ñukëmapain 'ixun mi 'upiokin sinánxunti 'ain.

⁸ Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upíokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun: ⁹ Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bërí kanikë, aín upí rabé kaisbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëënkësa okin, pinun nëish okin 'aruxunti 'ain kixun ka aín titan kakëxa. ¹⁰ Usakin 'ën 'aruia kamina min na pinun min papa ubanxunti

'ain, usakinmi 'akëxun ka an 'ati ñukama mi sinánxunkin 'inánti 'ikën, ax ñukëmapain 'ixun.

¹¹ Kakëxunbi ka Jacobnën ain tita kakëxa:

—Min kamina 'unan 'ën xukénax ka aín naminu raninbaë 'ikën, 'aínbi kana 'ëx usama 'ain. ¹² 'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana ami kuai kixun sinánti 'ikën; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upíokin sinánxuntima 'ikën.

¹³ Ësokian kakëxunbi ka aín titan kakëxa:

—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikën. Usa 'ain kamina 'ën kakësabiokin, cabra bërí kanikë rabé bitsi kuantí 'ain.

¹⁴ Ka këx kuanxun ka Jacobnën cabra bërí kanikë rabé bitsínkin aín tita bëxúan këxa. Bëxunkëxun ka aín titan piti nëishira 'inun upíokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën pisatankë usakinbi ákëxa, ¹⁵ usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apan Esaúnën chupa xubunu nankë upí a bitsínkin bëxun, 'ain titan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa. ¹⁶ Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bërí kanikë kama aín xaká, éskaxun nankë anúnribi upíokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabuankëxa, ¹⁷ usakin 'atankëxun ka aín titan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.

¹⁸ 'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa ësokian kakëxa:

—¿Papan anu kaina 'ain!

—Ënu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñukákëxa.

¹⁹ —'Ëx kana Esaú, min rëkuén bëchikë a 'ain —kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa—. 'Ëmi 'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upíokin sinánxunkin kati 'ain.

²⁰ Usakian kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakën?

Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.

²¹ Ësokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkëankëxa:

—Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin asérabi kaina 'ën rëkuén bëchikë, Esaú 'ai kixun tanun.

²² Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin kakëxa: “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'aínbi ka mi xukën Esaúnën pëñranisa min pëñan 'ikën.” ²³ Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín xukén apan Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upíokin sinánxunuxun pain, ²⁴ amiribishi ñukátëkëankëxa:

—¿Asérabi karamina mix 'ën bëchikë Esaú a 'ain?

—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esaú 'a 'ain —kixun Jacobnën kakëxa.

²⁵ Ësokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:

—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a pitankëxun kana mi upíokin sinánxunkin kati 'ain.

Usa 'ain ka mëtëxtankëxun pinun aín papa 'inánkin Jacobnën, uvas baka 'akë aribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka Isaacnën pianan xëakëxa, ²⁶ usokin pianan xëai sënëntankëxun ka kakëxa:

—'Ē 'urama ukin kamina achúshi okin 'ën bëmánanu 'ë bëtsuku kati 'ain.

²⁷ Ēsokin kakëx bëtsuku kanux a 'urama oi tsóbutia ka Jacobnën chupa Isaacnën xëakëxa. Xëkin ka ësokin kakin upíokin sinángxuankëxa:

“Ēnë chupan 'ishax ka 'ën bëchikënan 'aish. Abë ninu nikë 'ishasa 'ikëa, Nukën 'Ibu upíokin sinángxunkë 'iti 'ikën.

²⁸ Usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan min ñu 'apákë chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikën, 'ibúmikëxun ka min ñu 'apákëkama menua chabóti 'ikën, usakin 'akëxun ka min trigo bëru 'itsaira 'imianan a mi xëati ñuribi 'aisamaira 'imiti 'ikën.

²⁹ Usa 'ikë ka 'aisamaira unin mi ñu mëëxunti 'ikën; bëtsi menu 'ikë unikamaxribi ka mi bëtánain rantinpuruni 'iti 'ikën. Mix kamina min xukënkaman 'apu 'iti 'ain; ¡Usa 'ain ka atux mi bëmánon rantipuruni 'iti 'ikën! Uin kara mi 'aisama oia ax ka 'atima okëribi 'iti 'ikën, 'imainun ka uin kara mi upíokin sinángxunkin 'akinia axribi upiti bukui upíokin sinángxunkë 'iti 'ikën.”

³⁰ Usakin Isaacnën upíokin sinángxunkëxa Jacob, chikíkiani anua aín papa 'ikë anuax kuankëbëshi ka Esaú axribi ñuina 'abëtsinkin bëi uakëxa.

³¹ Utankëxun ka anribi ñuina nami nëish okin 'aruakëxa, 'arubëtsinkin bëxun ka aín papa ësokin kakëxa:

—Papan kamina niruti 'ain, nirukin kamina min bëchikënéan 'abëtsinkin bëxun mi 'aruxunkë nami ënë piti 'ain, pitankëxun kamina min upíokin sinángxunkin 'ë kati 'ain.

³² Kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uikaramina mix 'ain?

—'Ēx kana Esaú min rëkuén bëchikë a 'ain, —kixun ka kakëxa.

³³ Ēsokian aín bëchikënéen kakëx ka Isaac ratuti sináńkasmai aín bana, bëtsi tërëkin aín bëchikë kakëxa:

—Usa 'ain kara, ¿ui kara an 'ë 'abëtsinxun ñuina nëishokin 'aruxun bëxunkë ax 'iax? 'Ēn kana mix uisama pain 'ain kamabi pian, pitankëxun kana 'ën a upíokin sinángxuan usa 'aish ka bërí ax upíokin sinángxunkë bëruaxa.

³⁴ Ēsokian aín papan kakëxun kuati, ka Esaú munuma nishi kuënkëni iankëxa:

—¡Kuënkëni ini ka kiakëxa, papa 'ëribi kamina min upíokin sinángxunti 'ain! ³⁵ Aínbi ka Isaacnën kakëxa:

—Min xukën 'anákanën, uxun paráńkëxun kana minan 'ikëbi, upíokin sinángxunkin a 'inan. ³⁶ —¡Usaia këmëxun ñu biti 'unáńxun ka Jacob kakin anëakëxa! —Kiax ka Esaú kiakëxa—. ¡Bërí ka an 'ë rabéokin ësokin 'akë 'ikën! Bëráma ka 'ëx aín apan 'ikëbi an 'ë bikuani 'ën apan 'iaxa, bërí ka amiribishi biaxa 'ëmi upiokin sinángxunti aribi. ¿'Ēribimi upiokin sinángxunti bana kara 'aíma 'ik? ³⁷ Ēsai kia ka aín bëchikë apan Isaacnën kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana kamabi ñu 'anuan kushi 'inánun Nukën 'Ibu Dios Jacob ñukáxuan; usa 'ain ka kamabi aín aintsikamax a ñu mëëxunkë 'iti 'ikën, 'imainun ka an trigo 'apákë 'aisamaira 'ianan ñu bimiñu aín baka xëati 'aisamairañu 'iti 'ikën. ¿Añu karana 'ën bërí mi 'inánti 'ain 'ën bakën? ³⁸ Ēsokian kakëxun ka Esaúnën amiribishi ñukátëkëńkin munuma banakin kakëxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukën 'Ibu Diosan upíokin sinánxunti 'ikë papan? ¡Ëribi kamina upíokin sinánxunkin kati 'ain ësokín aín papa kai ka!

Esaú munuma kuënkëni amiribishi iankëxa.

³⁹Usaia 'ia kuankin ka Isaacnën aín bëchikë kakëxa:

“Ka kua, mix kamina me anua ñu 'apákëbi 'irukëma a menu 'ianan anua 'uí 'ibucëma me anu 'inuxun 'ain.

⁴⁰Usai 'i kamina min manë xëtökë anun 'akanani mëanani tsóti kamina min xukën 'anáka an ñu mëëmikë 'inuxun 'ain; usai 'i kamina min rëbúnikikama kushitëkënti aín, ënë menuax chikíax kamina mibi tsónuxun 'ain.”

Jacob amia aín xukën Esaú nishkëx abá ñuikë bana

⁴¹Usakian 'akë 'ain ka Esaúnën ami xuamati nishkin Jacob istisama tankëxa aín papan upíokin sinánxunkin kakë kupín, 'imainun ka sinánkëxa: “Ënuax basiramashi kana 'ën papa ñukëbë 'itsaira masá nuituti nitëxëti 'ain, usai 'ikin kana 'ën xukën Jacob rëti 'ain.”

⁴²Usakian Esaúnën sinánekëbëtanbi ka Rebecanën 'unánkin, aín tuá 'anáka Jacob kamitankëxun ësokín kakëxa:

—Ka kua, min xukën Esaú ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain.

⁴³Kamina 'ën kakëxun upíokin kuati 'ain; usa 'ain kamina bërfbi abati Harán, menu kua, min xukën Esaú ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain. ⁴⁴Usai kuantankëx kamina anu pain 'i kua, min xukën apan axa mimi xuamati nishkë a inúkian ⁴⁵min 'akë a manutamainun. Usa 'ain kana 'ën amiribishi utëkënen mi kamiti 'ain. ¡Ëx kana 'ën tuárabë achúshi nëtën ishi a rabëtaxbi bamati kuëñiman!

⁴⁶Ësokín pain aín tuá katankëxun ka Rebecanën Isaac ësokín kakëxa:

—'Ëx kana ënë hitita xanu rabë Esaúnëa bia ënëbë tsóti atsan, usa 'ain kana abë 'isamatanin. Jacobnën ribia achúshi hitita xanu Canaán ënua bikëbë karana 'ëx uisari ënu tsóti 'ain, kana ënu tsótima bamati 'ain.

28 ¹Usakian aín xanun kakëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob, kuënxun upíokin sinánxunkin ësokín kakëxa: Min kamina uisaxunbi, Canaán me ënua uinu 'ikë xanubi bitima 'ain. ²Kamina Padán-aram, anua min xuta Betuel 'ia me anu kua, min xukën Esaú ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain. ³Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi upíokin sinánxunkin min rëbúnikinëxa 'aisamaira 'ia timënen 'imiti 'ikën, 'imianan ka min rëbúni kamanuax 'aisamaira ëma 'ai uni 'uakamë 'ëoti 'ikën. ⁴'Imianan ka mi 'inánan, min rëbúnikikamaribi upíokin sinánxunkin Abraham kásabiokin, ënë me 'ibuanun anu nu bërf bëtsi menu 'ikë uni 'ikësaí tsókë ënë mi 'inánti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun kásabiokin.

⁵Ësokín katankëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob a Padán-aram anu xuakëxa. Xukëx kuanx ka Jacob Labánnën xubunu bëbakëxa, ax ka Betuel arameo uni aín bëchikë 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esaú aín títan rarëbakë 'iakëxa.

Esaúnën xanu bia ñuikë bana

⁶Usa 'ain ka Esaúnën aín papa Isaacnëan aín, xukën 'anáka Jacob a upíokin sinánxunkin mëníotankëxun Padán-aram anua aín xanu baritanun kixun

xukë a 'unánkë 'iakëxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikë xanu bixuma 'anun kakë aribi sinánkëxa, upíokin sinánxunkian ënë Canaán menua kamina achúshira xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa, ⁷'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakësabi oi kuankë aribi sinánkëxa. ⁸Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëëniama 'unánkëxa; ⁹usa 'ain ka Esaú Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuankëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bërâma Canaán menua bikë xanu rabé axribi aín xanu 'iakëxa.

Betel kakë me anuax Dios Jacobmi mërâ ñuikë bana

¹⁰Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramnu kuantí bai a bibiani anun kuankëxa. ¹¹Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkâmi ami tækëpimëti tantankëx 'uxakëxa. ¹²Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapitinëx menuaxbi kuarutankëxa naínu sënën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuarumainun raírinëxribi ubuti nitsia isakëxa. ¹³Usa kin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokin kakëxun kuakëxa: 'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rëbúnikikama anumi 'uxi rakákë me ënë 'inánti 'ain. ¹⁴Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsipumiki 'imainun aín rëbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rëbúnikikama kupí. ¹⁵'Ëx kana mibë 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuani anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ënë menubi mi bëtëkënti 'ain. Mí kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.

¹⁶Usakian kakëx aín 'uxkënuaxbi bësukin ka Jacobnën sinánkëxa: "Asérabi ka ënë menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain." ¹⁷Usa 'ain kana 'itsaira rakuëan, 'imainun kana sinan: Ënë mex ka upíra 'ikën. "Jënëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xëputi 'ikën!"

¹⁸Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirukin ka Jacobnën, anu tækëpimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okin nitsíankëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosnan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpën-kakëxa. ¹⁹A menu ka bërâma achúshi ëma Luz kakin anëké 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtsiokin anëkin Betel kakin anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën. ²⁰Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'inánti 'ikën, ²¹usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaibi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën. ²²'Ën kana uinu karana ënë maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukima uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'inánti 'ain.

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

29 ¹Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amiaxa bari urukë me ami kikiani kuankëxa.

²Kuankin an 'uraxun iskëxi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu ka an carnero bërúankë unikama rabé 'imainun achúshi anu timéax tanti bukukë isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua 'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun kini mapukë achúshi maxá cháiira 'iakëxa, ³usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timékëbëtan, an bërúankë unikaman anun 'umpax mapukë xaxu cháiira achúshi, a buinakin rakanakëxa, usakin 'umpax 'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu cháiira anun mapuakëxa.

⁴Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë kaina, mitsux 'ain?

Kakëxun ka:

—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.

⁵—¿Mitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën ñukátëkëankëxa.

—Ñukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa.

⁶Kakëxun ka Jacobnën —Asérabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëankëxa.

—Ñukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa—. Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel an ka aín ovejakama bëia. ⁷Èsokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun min 'arakakë ovejakama kamabi xëputi. ¿Uisa 'ixun kaina 'umpax 'amibiankin pasto pinun buaniman?

⁸'Aínbi ka atun kakëxa:

—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timékëbëtan kuni kananuna an bërúankë nukaman 'umpax 'aminuxun, xaxu cháiira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun 'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.

⁹Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa. ¹⁰Usakin kakë basikëma 'aínshi ka aín kukun Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakaman xëamiakëxa; ¹¹usakin 'atankëxun kakin aín kukun bëchikë bëtsukukakin bitsi ka iankëxa. ¹²Usai 'i sënénkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun kana min papan Labán aín piaka 'ain, èsokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa ñuixuankëxa. ¹³Usokian aín bëchikënnën aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa. ¹⁴Usakin ñuixun-tankëxa sënënia ka Labánnëribi unánmikin kakëxa: Mix kamina asérabi 'ën aintsi 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobnën Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa.

¹⁵Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:

—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aintsi 'ikë. Usa 'ain kamina uiti karana mi kupíoti 'ai kixun 'ë kati 'ain. ¹⁶Labán

ax ka xanu bëchikë rabéñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëkë 'imainun, ka aín 'anáka Raquel kakin anëkë 'iakëxa. ¹⁷Lía axa aín bëru upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíra 'iakëxa. ¹⁸Usa 'ikë ka Jacobnën Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëënkín ka aín papan ñukákëxun kakëxa:

—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabé baritia 'imikín mi ñu mëëxunti 'ain. ¹⁹Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Èn kana 'èn bëchikë mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bëtsi uni 'unánkëma 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina 'èbë 'i bërúti 'ain. ²⁰Usokin mëñotankëx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu mëakëxa, usakin an ñu mëëkin tankëxbi a baritiakama ainan 'itsamarasa 'iakëxa, an Raquel 'itsaira kuëënkín tankëx.

²¹Usakin ñu mëëkëbë mapai achúshi 'imainun rabé baritia inukëbëtan ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'È kamina min bëchikë 'èn xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati baritia a kupí 'èn mi ñu mëëxunti kakë aka inúaxa usa 'ain kamina min bëchikë 'èn xanu 'iti 'è 'inánti 'ain.

²²Usokin mëñotankëxun ka Labánën kamabi abëa 'ikë unikama katan-këxun, aín bëchikë birakamikín achúshi fiesta 'akëxa. ²³'Aínbi ka Labánën a imé birakamibiankin aín bëchikë Lía bibiankin Jacobnu buánkëxa, usokin ubanxun ka a imé Jacob abëa 'uxnun 'inánkëxa. ²⁴Usakin 'inántankëxun ka Labánën an ñu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakë a kakëxa, kamina min 'èn bëchikë ñu mëëxuni abë 'iti 'ain.

²⁵Usai abë 'inëti pëkarakin Jacobnën iskëxbi ka Líabëa uxnékë 'iakëxa, usa 'ain ka kuantankëxun Labán kakëxa:

—¿Uisati kaina 'è èsokin 'an? ¿'Èn karana Raquel kupín mi ñu mëëxunkëma 'ain? uisati, ¿kaina 'è parán? ²⁶Kakëxun ka Labánën kakëxa:

—Ènuxun kananuna nun bëchikë 'anáka aín xukén apan 'ikëmapan 'ain, aín 'anáka birakamiti kuëëniman. ²⁷Usa 'ain kamina anun mi Lía bikë nëtë mapai achúshi 'imainun rabé nëtë sënëntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imikín kana mibëtan ñu mëëti 'ain kia kana Raquelribi mi 'inánti 'ain. ²⁸Usokin kakëxun ka Jacobnën asabika kixun kakëxa, anúan Lía bikë nëtë mapai achúshi nëtë sënënkëbëtan, ka Labánën aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkëxa. ²⁹Usa 'ain ka Labánën an a ñu 'axunkë xanu achúshi aín bëchikë Raquel 'inánkëxa, ax ka Bilhá kakë 'iakëxa, an ka ñu 'axuanan bërúankëxa. ³⁰Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbë 'iakëxa, 'imainun ka 'itsaira kuëëankëxa aín xukén Lía 'akësamaira okín, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabé baritia pain ñu mëëxuni anu pain 'iakëxa.

Jacobnën bëchikëkama 'ia bana

³¹Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibun isakëxa Jacobnën Lía kuëëniama, usa 'ain ka tuapanun 'imianan, Raquelnëx tuáñuma 'inun 'imiakëxa. ³²Usai ax 'imainun ka Lían tutankëxun achúshi tuá 'akëxa, a tuá bakëntankëxun ka Rubén kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibun ka 'èx tëmërai nitsia isaxa. Èsokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anëakëxa, usa 'ain ka bërí 'èn bënëñ 'è kuëënkín nuibati 'ikë kixun sinánkëxa.” ³³Usakin 'atankëxun ka Lían tuá

itsi 'akëxa, aka Simeón kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: 'Ën 'Ibun ka 'ën bënëan 'ë 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atëkënun 'ë 'imiäxa. ³⁴ 'Imainun ka amiribishi tuatëkëankëxa, 'atankëxun ka Leví kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bëri ka 'ën bënë 'ë 'itsaira kuëni 'ëbë 'iti 'ikën, 'ën kana rabé 'imainun achúshi tuá 'axuan. ³⁵ Usakin 'atankëxunbi ka Lían, amiribishi tuatëkëanxa, a tuá ka Judá kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bëri kana 'ën Nukën 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankëx ka tuatëkënimä ñomëakëxa.

30 ¹ Usa 'ain ka Raquel ax 'ën kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukén Líami 'itsaira nishakëxa, nishkin ka aín bënë kakëxa:

—'Ëmiribi kamina bëchiti 'ain, min 'ëmi bëchikëmax kana ñuti 'ain.

² 'Aínbi ka Jacobnën nishkin kakëxa:

—¿'Ëx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuënimä.

³ Usakian kakëxun ka kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'ënbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax ën tuása 'iti 'ikën. ⁴ Èsai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa, ⁵ abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa. ⁶ A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: Ënë tuá ka Dan kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën ñukákëxun kuakin nuibakin ënë tuá 'ë 'inánxa. ⁷ Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkëankëxa, ⁸ usakian ami bëchitëkëan ka Raquel kiakëxa: Ënë tuá ka Neftalí kakin anëké 'iti 'ikën, 'ëx kana 'ën xukén apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bëri 'ëxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishíbi kana bëri tuáñu 'ain.

⁹ Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa. ¹⁰ 'Inánkëxun 'ikinkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa, ¹¹ usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: 'Ën sinánkëma 'aínbi ka ësai 'iaxa! Usa 'ain ka ënë tuá Gad kakin anëké 'iti 'ikën. ¹² Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëëmikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkëankëxa, ¹³ usakian bëchitëkëan ka Lía kiakëxa: 'Ëx kana chúamarua tani kuënin! Usa 'ain ka xanu raíri kamaxribi ax ka 'itsaira kuënia kix kiti 'ikën. Usa 'ain ka ënë tuákën anë Aser kakë 'iti 'ikën.

¹⁴ Usa 'ain ka achúshi nëtën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkéké mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buánxuanëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatisa sinánkin Lía ñukákëxa:

—'Ë kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain.

¹⁵ Kakëxunbi ka Lían aín xukén kakëxa:

—¿Min karamina 'ën bënë 'ë bikuanti 'ain? ¿Usa 'aínbi kaina 'ën tuakëan bëké kaxorisa bimi ënëribi 'ë bikuantisa tanin!

—Usama ka —Min tuakëan bëké kaxorisa bimi ënë kupín ka Jacob ënë imé mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukén kakëxa. ¹⁶ Usakian kakë ñantabukëbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:

—Bëri kamina ënë imé 'ëbë uxti 'ain, 'ën kana Raquel kupíon kaxorisa bimi 'ën tuákën bëké anun.

Usa 'ain ka a imé Jacob Líabë 'uxakëxa.

¹⁷Usa i a bë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuankëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin. ¹⁸Usa 'ain ka Lía kiakëxa: Ënë tuakëx ka Isacar kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishi axa an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'ën bënë 'inánkë kupín. ¹⁹Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuankëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'itánun, ²⁰usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíra 'inaishi axa. Usa 'ain ka bërí 'ën bënë 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'ën kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka ënë tuá Zabulón kakin anëké 'iti 'ikën. ²¹Usokin nukëbënë okin pain tuapa-tankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.

²²Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmí sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa. ²³Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuén tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx tuaima rabinkë a 'ë nètënxuanxa. ²⁴'Ë sapi ka bëtsi bëbu tuá Nukën 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkë a 'ë mënioxuanxa. A tuá ka José kakin anëakëxa.

Jacob 'imainun Labán paránan ñuikë bana

²⁵Usa 'ain ka nètë itsi 'ikëbëtan Raquel aín tuá José bakënkë 'ain, Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ën menubi kuantëkëntanun kaina 'ë xutima 'ain. ²⁶Usa 'ain kamina 'ën bëchikë 'imainun 'ën xanu rabé 'ë 'inánti 'ain, kana a kupín 'itsaira mi ñu mëëkian, usa 'ain kamina buántanun 'ë xuxunti 'ain. Min kamina 'unan uisakin karana 'ën mi ñu mëëxuan kixun.

²⁷Kakëxunbi ka aín kuku Labánën kakëxa:

—Usama ka 'ëbëbi 'i kamina bërúti 'ain. 'Ën kana 'unanin Nukën 'Ibun ka 'ën sinánkëxun mix ënu 'ëbë 'ain 'itsaira 'ë 'akinia usa 'ain. ²⁸Usa 'ain kamina 'ë kati 'ain uiti kaina kanantisa tanin, atibi kana mi kupíoti 'ain.

²⁹Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Min kamina upíokin 'unan uisakin karana 'ën min ñu mëëa kixun 'imainun karana uisakin min ñuinakama bëruan kixun 'unan; ³⁰'ëx ukëmapan 'ain ka min ñuina 'arakakëkama 'itsamashi 'iakëxa, usa 'aínbi ka 'ën bërúai Nukën 'Ibu 'akinkëx bërí 'aisamaira min ñuina 'ikën; 'aínbi karana, ¿Uínsaran 'ënanbi ñu mëi 'ën xanu 'imainun 'ën bëchikë kamanan ñu 'arakati 'ain?

³¹—¿Uiti mi kupíoti kaina kuëénti 'ain? —kixun ka Labánën aín piaka karaishikin kakëxa.

—'Ë kamina kuríkinën kupíotima 'ain —kixun ka Jacobnën katëkëankëxa—. Mixmi 'ën usakin kamina 'ati 'ai kixun kakëx kuëënkëbë kana amiribishi min ovejakama bërúain kuantëkënti 'ain kixun ka aín kuku kakëxa: ³²usa 'ain kamina bërí 'ë anua min ñuina 'arakakëkama 'ikë anu xuti 'ain, anuxun kana carnero tunankama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sëténati 'ain. Ax ka anúnmi 'ë kupíoti 'iti 'ikën. ³³Usa 'ain ka uínsaran kaina uisatanin a nètën utankëxun isti 'ain; 'ën ñuinakamanu cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanua iskëxa anu tsaka tsakakama 'ianan ñun shikësa 'ianan tunan 'ënanu 'ain kamina 'ën kana minan mëkama kixun

'unánti 'ain. ³⁴—Ēsokian kakëxun ka asabika, min sinánkë ax 'ikën —kixun Labánën kakëxa.

³⁵Usokin katankëxun ka Labánën a nētēnbi aín ñuinakama amo sēténakin chibu aín bënë shióshio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukësa akama këñunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sētēnaxun aín, bëchikëkaman bërúanun kixun 'inánkëxa. ³⁶Usokin 'abiani ka aín ñuinakama buani anuaxa Jacobë banakë anuax kuani rabë 'imainun achúshi nētë 'ikiani kuankëxa.

Usai kuankian ëbiankëx ka Jacob ax aín kukua kuantamainun aín ñuina raírikama bërúai anu bërúakëxa. ³⁷Usai anu bërúxun ka uisokin kara aín ñuinakama 'itsaira 'imiti 'ikë kixun sinánkin i pēñan paxa álamo kakë, 'imainun 'amukuta kastaña akama, aín uxu pikutanun ratápakëxa; ³⁸⁻³⁹usokin 'atankëxun ka i pēñan xukakëkama, anua ñuinakamax 'umpax xëai timékë anu nitsfankëxa. Ax ka anua ñuina aín bënëkama aín xanubë mērananx 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka i nitsfánkë iskian 'akëx, ñuinakama ax aín tuá shiónshion, 'ianan raírinëx tsákatsaka 'imainun raírinëxribi tunan 'iakëxa. ⁴⁰Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labánën ñuina aín bënëkama shióshio 'imainun tunan akama ukëbētan an 'anun kixun anu ëankëxa. Usakin 'akin ka Jacobnën 'ain kukun ñuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sētēnakëxa. ⁴¹Ñuina xuábukama ain xanu imikë tunanën 'akëtibi ka Jacobnën 'i pēñan xukakë a uinu kara ñuinakaman 'umpax 'ai timëtia anu nitsfankëxa, usakin ka aín xanu 'akin 'akin ñuinanën isnun nitsfankëxa; ⁴²'aínbi ka uínsaran kara ñuina chumínkëkaman, aia anun i pēñankama nitsiama 'ikën. Usa 'ain ka ñuina 'atima chumínkëkama aín kuku Labánna 'inun ëanan, xuaira 'aish upíibu a Jacobnën ainan 'inun biakëxa. ⁴³Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kuríkiñuira 'ianan, an ñu mēëxunkë uni 'imainun an ñu 'axunkë xanu 'imainun an 'arakakë ñuina ovejakama, camello 'imainun asno ñuinakama ainan 'itsaira 'iakëxa.

Jacobnën 'ain kuku Labánnuax abáti sinan bana

31 ¹Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën bëchikë kamax a ñui kikë bana kuakëxa: Jacobnën ka kamabi ñuina nun papan 'arakakë biäxa, a bitankëx ka anun ñuñuira bërí 'ikë kikë bana kuakëxa. ²Usai 'ain bëchikëkama a ñui kimainun ka Labán axribia ami nishia Jacobnën 'unánkëxa, usa 'ixun ka bëráma 'akinsa okin 'iisama 'ikën. ³Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibun Jacob kakëxa: Kamina kuantëkënti 'ain min papan menubi, anua min aintsikama 'ikë me anu, usai 'imi kuania kana 'ën mi bërúanti 'ain.

⁴Usakin Diosan kakëxun ka Jacobnën aín xanu Raquel 'imainun Lía anua unun kixun kamiakëxa, kamikin ka ësokian kaxuntanun kixun kakëxa, uinu karana 'ën ñuinakama bërúain anu kamina uti 'ain ësokin kamikëx kuabëtsini ka anubi uakëxa, ⁵'aia ka ësokin kakëxa:

—'Ën kana bërí 'unan mitsun papan ka bëráma 'asa okin bërí 'ë 'upioikin isima; usakin 'aiabi ka 'ën 'Ibu Diosan ënkinma 'ë 'akinia kixun kana 'unan. ⁶Mitsúnbi kamina 'unanin 'ën kana min papa 'upioikin ñu mēëxunkin añu kara 'aisama 'ikë abi 'axuan, ⁷'imainun kamina mi rabëxunbi 'unan an ka 'ë 'itsokin paránxun ñu mēëmixonbi 'itsamashi kupiókian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an sinánkësokian 'anun 'ë 'amikëma 'ikën; ⁸usa 'ain ka

ēsai kiakëxa: 'Ēn kana mi ñuina pukukësa anun kupfoti 'ain kikëbë ka kamabi a ñuinanën xanun tuákama ax pukukësa 'iakëxa; 'imainun ka ēsai kiakëxa: 'Ēn kana mi ñuina shiön shiönkama anun kupfoti 'ain kikëbë ka kamabi aín xanukaman tuákë ax shiön shiön kuënëñu 'iakëxa. ⁹Usakin ka Diosan 'ē 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.

¹⁰Achúshi nētēn, kana ñuinakama aín xanu imikë 'ain a ñuñai bëtsibë ubionamainun a imé namákin isan, cabra aín bënëan aín xanu shiönshiön 'imainun pukukësa 'imainun tsaka tsaka akama 'aia. ¹¹Usa 'ain ka namákin iskëxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnën 'ēn anën 'ē kuëanxa, kuënkëxun kana ësokín kan: Ēnu kana 'ain. ¹²Ēsokín kakëxun ka ángelnën 'ē kaxa: Kamina 'upiokín isti 'ain, aín bënëkaman ka aín xanu kuënëñu 'imainun pukukësa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'ēn kana 'unánin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun. ¹³'Ēx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi mërä a 'ain, anuxun kamina achúshi maxá 'ēnan 'inun upfokín nantankëxun xënisa ñu anun 'atankëxun 'ēx isana min Dios 'iti 'ai kixun 'ē kakën. ¡Usa 'ain kamina! Bërf kamina nirukiani ēnuax kuantí 'ain; amiribishi kamina anuaxmi bakéan me anubi kuantëkënti 'ain.

¹⁴Usakin namákin isun kakëxun ka Raquel 'imainun Lían kakëxa:

—Nun papan xubunua an kasunania nukaman bití achúshira ñubi ka 'aíma 'ikën. ¹⁵Usa 'ixun ka bëtsi xanu 'unánkëma 'akësokín nu 'akëxa. ¡'Imainun ka nu mi 'inánuxun a kupioimi tēnun mi 'imiakëxa! ¹⁶Asérabi ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan 'imainun nun tuá kamanan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi kakësabiokín 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kakë me anuax kuan ñuikë bana

¹⁷⁻¹⁸Usa 'ain ka aín xanubë banatankëxun Jacobnën kamabi aín ñukama mēñotankëx anuaxa uá Canaán menubi kuantëkëankëxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankín ka aín bëchikëkama 'imainun aín xanu rabé akamabi, camello kakë ñuina chaiira anu 'aruakëxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bianan aín 'arakakë ñuinakama ñu mēëxun bikë akama biakëxa, ax ka Padán-aram anuxun bikë aín ñuinakama buani kuankëxa. ¹⁹Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakë ovejakama bërúanan anuxun aín rani chaxkëti kanikë kama tēai kuankëxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bëchikë Raquelnën aín papan aín aintsikamabëtan rabikë ñukama a mēkamakin biakëxa. ²⁰Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi kuankëxa. ²¹Usai abáti kuankín ka kamabi aín ñukama buani kuankëxa. Kuani ka bënëtishi baka achúshi Éufrates kakë a sikakiani kuantankëx, Galaad kakë me bashiñu au kikiñi kuankëxa.

Labánën aín piaka Jacob abatia nuia bana

²²Anuan kuankë rabé 'imainun achúshi nētë 'ain ka aín, kuku Labánën aín piaka Jacob ka abati kuanxa kixun kuakëxa. ²³Usa 'ain ka abëa 'ikë, aín aintsisa unikama rafri abë kuantí biakëxa, bibiani atubë kuani ka mapai achúshi 'imainun rabé nētë kuankín, ka Galaab kakë menua 'ikë bashikama anua nuküakëxa. ²⁴Aínbi ka a imé Nukën 'Ibu Diosan Labán arameo uni a namámikín kakëxa: 'Ēn kakëxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

²⁵Ĕsokian kakëx kuanxun ka Labánën Jacob Galaad kakë menu 'ikë bashikama anua nuküakëxa, aín xanu aín bëchikë a kamabë anu 'ikë. Usokin a nukutankëx ka abë kuankë unikamabë axribi a 'urama 'iakëxa, ²⁶usai anu 'inëti pëkaraxun ka Labánën munuma banakin ami nishkin Jacob kakëxa:

—¿Añu kaina 'abëtsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ë paránbëtsini uban? ¿Min kamina 'ën bëchikëkama 'akanankin bikëxa uni abákësa usaribi kuatsinkin bëan? ²⁷¿Uisakatsi kaina mix 'ë parántankëx uisakinbi 'ë kaima unëkuatsini uan? 'Ën kana 'ëmi kakëxun upiokin mi xunuxun, minmi kakëxun kana unikama katankëxun tampurakama 'anan arpa 'ai kantai kuëenkin 'atankëxun mi xukë 'itsían. ²⁸'Ën bëchikë rabë upíokin katankëxun xukin bëtsuku kaxun xuti 'ikëbi kamina 'ën babakama këñunbi abákian. ¡Ax ka 'ën iskëx sinánñuma uni 'ikësaimi 'ikë 'ikën! ²⁹'Ën kana kamabi mitsu 'atima okë 'itsían, min unikama këñunbi, usakin sinaniabi ka ënë imë min papan a rabia Diosan ka 'ë kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob 'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain. ³⁰'Ën kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantëkëinsairatan, usa 'aish kamina usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ën rabikë 'ën dioskama mëkamabëtsian?

³¹Kakëxun ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ëx kana mimi rakuëan. Usa 'ain kana 'ën sinánkë 'ian min bëchikë kamami min kushínbi 'ë bikuantisa. ³²Usa 'ain ka 'ëbë 'ikë uni achúshinën kara min dioskama bëaxa, ¡ax bamati 'ikën! Nubë 'ikë unikaman ka asérabi 'unánxa: Kamina 'ë kati 'ain, uisa min ñu karana 'ën bëan, min ñu 'ën bëkë kamina bibiankin buánti 'ain.

'Aínbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnën aín papan a rabikë ñukama mëkama bëtsinkë bëkë 'unánma 'ikën. ³³Usakin kakëx ka Labán anua Jacob 'ikë xubusa okían 'akë anu atsíankëxa, atsíntankëx ka anua aín bëchikë Lía 'ikë anuribi atsíanan, anua an ñu 'axunkë xanu rabë 'ikë anuribi atsíankëxa, atsínkinbi ka aín dioskama mërama 'ikën. Usai anu pain atsíntankëx anua Lía 'ikë anuax chikiti ka Raquel anu 'ikë anuribi bari atsínbëkiankëxa, ³⁴usaía anuribi aín papa atsínkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bitsishi anu tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaía 'ikëbëtan ka Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën. ³⁵Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:

—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërunubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bërí kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ĕsokian kakëx ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiankëxa.

³⁶Usaía 'ia isi xuatemati nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokin kakëxa:

—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantiki-maira nuian? ³⁷Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën bëkë mëran? ¿Mëraxun kamina abëmi 'ikë unikama 'imainun 'ëbë 'ikë unikaman isnun ënu nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa! ³⁸'Ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min cabrakama aín tuá napënkiax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upíokin bërtúankin min carnero achirabi rëxun piana 'ain; ³⁹usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa pianankë

ñuinakaman pinuxun rêtêkê uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupókê 'itsían; nêtê 'imainun imébia ñuinanên min ñuina 'arakakê nêtênkê 'ain min 'ë kakëxun mi kupókê 'itsían. ⁴⁰ Usa 'ain kana nêtëan xanan 'akëx bamatisa tanan; iméribi matsin 'akëx tëmërai bamatisa tankên, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakên. ⁴¹ 'Ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakên, ësai kana 'ëx 'iakên: min bëchikê xanu rabé bixun kana catorce baritia mi ñu mëxuanakên; 'imainun kana min ñuinakama bërúankin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakên; 'aínbi kamina usakin 'ë kupókatsi kixun 'ë kupíoma 'ain. ⁴² 'Ën kana 'unan min kamina min xubunua añu ñubi 'inanxumabi 'ë xukê 'itsían, usakinmi 'ati 'ikébi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnên a rabikê Dios axribi 'ëbê 'ixun mi ñu mëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka mi ënê imé namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

Jacob 'imainun Labán uisai karanuna 'iti 'ai kiox mënionan ñuikê bana

⁴³ Usa 'ain ka Labánên Jacob ësokin kakëxa:

—Xanu rabé ënëx ka 'ën bëchikê xanu 'ikên; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama 'ikên; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikên; jkamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikên! Usa 'ain kana, çuisa karana 'ën bëchikê xanu rabé 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama oti 'ain?

⁴⁴ Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kiox kananti 'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai kananuna 'iti 'ai kiox kanankê 'iti 'ikên.

⁴⁵ Usai kanantankëx sënênkin ka Jacobnên achúshi maxax bitankëxun, 'unán-tiokin nankëxa, ⁴⁶ nankin ka abê 'ikê unikama kakëxa:

—jKamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Èsokian kakëxun ka kamaxunbi maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin buküankëxa, bukuntankëxun ka a rapasu timéxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkê anuxun. ⁴⁷ Anuxun ka Labánên aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun ka Jacobnënríbi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa. ⁴⁸ Usokin 'atankëx ka Labán kiakëxa:

—Bërí ka ësokin maxáxkama bukunrukê ënên nu rabëtan usai kananuna 'iti 'ain kixun sinax mënionankê a 'ikên. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa, ⁴⁹ anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:

—Usa 'ain ka Nukên 'Ibun nu rabé bëtsibê istëkënananiamabi bërúanti 'ikên. ⁵⁰ 'Ën bëchikê xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka 'aíma 'ikên, usa 'ain ka Nukên 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikên. Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain 'ën bëchikëkama kaina min nêtëxun 'atima oi kuantima 'ai kixun, 'imainun kamina 'ën bëchikê ënkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.

⁵¹ Katankëxunbi ka Labánên karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ënu ka nun maburukin nankê maxáx 'ikên 'imainun ka 'ën nunan 'itiokinribi nankê maxáx kama aribi 'ikên. ⁵² Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'akê ënê sinani 'ëxribi 'ima 'imainun mixribi ënê inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain. ⁵³ Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutókê Nahor aín Dios an nu uisakara nu rabé oti 'ikên kiti 'ikên.

Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun sinanatëkëntima oi kikin rabiakëxa. ⁵⁴Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukin nankë anuxun, aín 'arakakë ñuina rëtan-këxun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakin xarokëxa xarokëxa, tëxëia bikë a ka Jacob 'imainun Labánën abëa 'ikë unikama kuëntankëxun kamaxunbia pinun matá me anuxun 'inánkëxa.

⁵⁵Usai atubë anu 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchikë xanu rabé aribi bëtsuku kakin kamina bërúanx kuantankëx 'ikuantu 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa ukë aín me anubi kuantëankëxa.

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuikë bana

32 ¹Usai anuax aín kuku 'imainun abëa ukë unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax kuankëxa, kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikirakëti anúan kuankë bai anu mërakëxa. ²Mëratia isi ka Jacob kiakëxa: “Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárukama 'ikën.” “Usai 'ia ami mërakë kupín ka a me Mahanaim kakin anëakëxa.

³Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kakë me anua kuantanun xuakëxa, xukin ka min xukën Jacob ka aia kixuan aín xukën apan Esaú chaniotanun kixun xuakëxa, ax ka Edom kakë me anu tsókë uni 'iakëxa, ⁴xukin ka ësokin katánun kakëxa: “Ën xukën apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukën Jacob ka ësokin mi kanun kiaxa: 'Ëx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barin tsoókën, ⁵usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëëxunkë uni 'imainun xanu an ñu 'axunkë kamañu 'ain. Ësokin kana mi kamin mixmi 'ën xukën 'Ibu 'ikë, kupin min karamina 'ë upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin.”

⁶Ësokian kakëx kuanx utëkënkín ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukën Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukin ka cuatrocientos aín unikama bëia. ⁷Ësokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuëkin, masá nuitukin sinánkëxa. Sinánkin ka rabé tsaman 'inun aín unikama amorabé sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakakë ovejakama vaca 'imainun camello akamaribi usaribi okin amo rabé sëtënakëxa, ⁸ësokin sinánkin: “Esaú ukin amo 'ikë 'akëbë ka amo 'ikë ax abáti 'ikën.”

⁹Usokin 'atankëxun ka: “Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën menu kuanan 'ën aintsikamanu, kuantëkënia ismina upitax kuantanun 'ë 'akinti 'ai kixun kakën: ¹⁰'ëx kana upíma 'ain minmi 'ë bërúanan upíokin 'akinkë 'aínbi. 'Ëx kana Jordán kakë baka ënë, aña ñubi bëíma 'ën tsatishi tuianx min kakëx sikákën, 'aínbi kana bërí 'aisamaira ñuina 'arakakëñu 'imainun an 'ë ñu mëëxunkë uniñu 'ain, akamax ka rabé ëmanu 'ikë unisa 'ikën. ¹¹Usa 'ain kamina mix kikësiabiokin 'akianan 'ë iémiti 'ain, 'ën xukën Esaúnën 'ë 'ati sinani kana rakuétin. 'Imainun ka 'ë 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikën. ¹²Mix kamina asérabi 'ë upíokin 'akianan, 'ën rëbúnkikamaribi masi bëru 'aisamaira parúmpapa kuëbínua iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'itánun 'imikatsi kiakën.”

¹³A imé ka Jacob anu 'uxakëxa, anu 'inëti pëkaraxun ka an 'arakakë ñuinakama kaískin aín xukën apan Esaú 'inainshiti amo sëtënakëxa:

¹⁴ doscientas cabra, veinte chibu, doscientas ovejakama, veinte carnero, ¹⁵ treinta camello bërí aín tuá bakënkë, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bërí kanikë, veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bënë.

¹⁶ Usokin 'atankëxun ka an ñu mëmikë unikama 'inánkëxa, achúshi achúshi chaká amo rabé, 'inánkin ka ësokin kakëxa:

—Kamina anpan rëkuënkiankë a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuantí 'ain.

¹⁷ Èsokin ka ax pain rëkuënkiankë a kakëxa:

—'Èn xukén Esaúnën mërakin, uin kara mi ñu mëemia kixun ñukákin uinu kaina kuani 'imainun uinan kara mitsun békë ñuinakama ënëx 'ikën kixun kakëxun, ¹⁸ kamina ësokin kati 'ain: Ènëx ka mi 'inaishitia, 'èn ñu mëëxunkë Jacobnën xukë 'ikën, 'èn 'Ibu Esaú. Min xukén Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia. ¹⁹ Èsakin ax pain rëkuënkiankë a katankëxun ka, axa tsiankiani kuankë, 'imainun a kaxú kuankian an ñuinakama buánkë aribi kakëxa:

—'Èn xukén apan Esaúnën mi mërakin ñukákëxun kamina usabiokin kati 'ain. ²⁰ Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.

Èsokin sinánxun ka Jacobnën 'akëxa: “'Èn ënë ñuinakama 'inaishikëxun sapi ka 'èn xukén, 'ëmi nishima upíokin sinani 'ëbë nuibananti 'ikë kixun kana 'ënbi isti 'ain. Usa 'ain sapi ka 'ë upíokin bití 'ikën.” ²¹ Usa 'ain ka an 'arakakë ñuinakama a pain rëkuëmikin xuakëxa, xutankëx ka a imé aín xubusa okin chupa 'akë anu 'i bërúakëxa.

Jacob ángel achúshibë tananan

²² Usa 'ain ka a 'imébi Jacob anu 'uxnéti nirukin aín xanu rabé këñun an ñu 'axunkë xanu rabé 'imainun mapai rabé 'imainun achúshi aín bëchikë akama pain Jaboc kakë baka sikankëxa, ²³ sikankiani ka aín ñuina kamabëbi kuankëxa.

²⁴ Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bërúankëxa, bëruanbi ka a imé achúshi uni an usakin sinánkë 'aímabi ami mërati abë pëkarakuatsintamainun tananankëxa usai; ²⁵ tananankinbi ka a unin Jacob an kanantisama kushiira 'ikë 'akasmakëxa, 'akasmakin ka aín chixu manámi aín chitëxkënu tinkirin kakëxa, tinkirin kakëx ka abë tananani Jacob chiëxkiakëxa. ²⁶ Usakin 'atankëxun ka a unin kakëxa:

—'È kamina ënti 'ain, ka pëkarakuatsinia. Èsakin kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Minmi upíokin sinánxunkëxuma kana mi ëntima 'ain. ²⁷ —¿Uisa kara min anë 'ik? —kixun ka a unin ñukákëxa.

—'Èn anë ka Jacob ikë —kixun ka kakëxa. ²⁸ Èsokian kakëxun ka unin kakëxa:

—Bërí ka min anë Jacob kakë 'itima 'ikën. Min anë ka Israel kakë bërí 'iti 'ikën, mix kamina Nukën 'Ibu Diosbë tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi usaribi okin kanáknë.

²⁹ —Bërí kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëké karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnëribi ñukákëxa.

'Aínbi ka uni an kakëxa:

—¿Uisoti karamina 'èn anë 'ë ñukatin? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbiani ka a uni kuankëxa. ³⁰ Usa 'ain ka a me Penuel kakin anëi Jacob kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan usa 'aínbi kana bamakëma 'ain.”

³¹ Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuani bari urukëbë chikíakëxa; chikíakiani kuanfibi ka abëa tananankëxuan unin aín chitëxkënu tinkirinkakë a tani ikëtishi munu kuankëxa. ³² Usa 'ain ka bërí nētēnbi Israelnēn rēbún-kikaman aín chitëxkëmia 'ikë ñuina nami pima anu ka Jacob tinkirinkakë 'iakëxa usa 'ain.

Jacob 'imainun Esaú amiribishi nuibanantëkëan bana

33 ¹ Anuax kuankian Jacobnēn 'uranxun iskëxbi ka aín xukén Esaú cuatrocientos aín unikamabë ami kikuatsini aia isakëxa iskin ka aín xanu rabé Lía 'imainun Raquel an ñu 'axunkë xanua aín tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa. ² Èsokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabé a pain aín tuákama 'inánkëxa, 'inanxun ka Líaribi aín tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sēnēonkin ka Raquel kēñun aín tuá José ëankëxa. ³ Usakin 'atankëx ka ax pain rēkuénkiani kuani atux pain rantinpuruni tsóbuti aín bēmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabé oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukén apan axribi a 'urama obëtsini ubakëxa. ⁴ Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnēn 'ikúkin tēpatsakin aín xukén biakëxa, bikin ka bëtsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa. ⁵ Usai 'itankëx sēnēni chairukinbi ka Esaúnēn xanukama 'imainun tuákama mërakëxa, mërakin ka ñukákëxa:

—Ui kara çënë kamax 'ik?

—Ènëx ka an mi ñu mēëxunti ënēn bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë — kixun ka Jacobnēn kakëxa. ⁶ Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabé axribi ai, aín tuakamabë 'urama obëtsini rantinpuruni tsóbuakëxa, aín bēmánanēn me tikai. ⁷ Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía aín tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usaía 'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun aín tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa. ⁸ Usai 'ia ka Esaúnēn ñukákëxa:

—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rēkuémikin xukë 'ën iskë ax 'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka Jacobnēn kakëxa.

⁹ —Kakëxunbi ka Esaúnēn usama ka kakëxa:

—Èx ribi kana ñuinañu 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën.

¹⁰ Kakëxunbi ka Jacobnēn amiribishi katëkëanxa:

—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina bërí mi 'inaishikë ñuinakama ënë biti 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upiokinmi 'ë bikë ax ka Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upókin bian usa 'ain ka minmi 'ë bikë ax asábi 'ikën. ¹¹ Èn kana mi 'inaishiti ñukama bëkë ënēmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira ñuñuira 'inun 'ë 'imiaxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Èsákián Jacobnēn 'uran kakëxun ka Esaúnēn an 'inánkë ñuinakama biakëxa.

¹² 'Aínbi ka kiakëxa:

—Asabi ka ënuax kananuna kuantí 'ain. 'Èx kana rēkuénkianti 'ain.

¹³ Kakëxun ka Jacobnēn ësokin kakëxa:

—Mix kamina 'ën nuibakë xukén 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka bēnētishi atsanía 'imainun kana sinanin 'ën ovejakama 'imainun vaca tuáñu akamaxribi atsani ka achúshi nētēinshi kamáxëshi bamati 'ikën; 'ianan ka kamabi ovejanēn tuakamaxribi bamati 'ikën. ¹⁴ Usa 'ain kamina mix pain rēkuénkianti 'ain; an mi ñu mēëxunti ënēn ka munu kuankin aín

ñuinakama 'imainun, uniakëkamaribi munu kuania ubamainun kamina kuantu 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakë me 'ikë anuax mërananti 'ain. ¹⁵—Kia ka asábi ka —Esaúnën kakëxa—, usa 'ain kana 'ën uni raíri 'ëbëa ukë ënë mibë kuanun mi ënxunbianti 'ain.

'Aínbi ka Jacobnën katëkëankëxa:

—Usama ka ¿'Itsaira kaina 'ëmi sinan? ¹⁶Usa 'ain ka Esaú a nëtënbi, Seír kakë me anu kuantëkëankëxa.

¹⁷Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kakë me au kuankëxa, anu ka achúshi xubu aín unikama ax anu 'iti 'amiakëxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti aribi 'amiakëxa. Usokin 'atankëxun ka a me Sucot kakin anëakëxa. (Sucot kikë bana ax ka mapanati okë ki kikë 'ikën.) ¹⁸Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai uisaibi 'ikëma chuámashirua Canaán menu bëbatankëx Siquem kakë ëma a 'ukëmanan anu 'iti 'atankëx anu 'iakëxa. ¹⁹Anu 'ixun ka achúshi uni Hamor kakë, aín bëchikë Siquem kakë aín me cien kuríki manë kupí maruakëxa, marutankëx ka anubi tsóakëxa. ²⁰Usa 'ain ka anu 'ixun basikëbëtan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akëxa, 'atankëxun ka El-elohé-Israel kakin anëakëxa, (ax ka Israelnën a rabikë Dios ki kikë 'ikën).

Siquemnën Dina nënën mëa ñuikë bana

34 ¹Líamia Jacobnën bëchikë xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nëtën Siquem kakë ëmanu 'ikë abë xanu chipashkamabë isi kuankëxa; ²'aínbi ka anu kuanxunbi Siquem aín kuëntisa uni 'ikë isakëxa, ax ka Hamor heveos uni aín bëchikë 'iakëxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa, usai anun kuënkëxun ka Siquemnën ñatanxun abë uxkin nënën mëakëxa. ³Usokin 'atankëx anun 'itsaira kuënkëkin ka uisaxun karana ënë xanu biti 'ai kixun sinánkëxa.

⁴Sinánkin ka Siquemnën aín papa Hamor ësokin kakëxa:

—Ënë xanu binun kaina 'ë aín papa ñukáxuntima 'ain. 'Ën xanu 'iti kana ënë xanu bisatanin.

⁵Usokian 'akë ka Jacobnën aín bëchikë Dina Siquemnën nënën mëekë 'ikë 'unánkëxa, 'aínbi ka aín bëchikë nukëbënëkama aín ñuina bërúaiia kuankëkama ax pain rikuatsintanun kixun kaíankëxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikën. ⁶Usokin Jacobnën kainkëbëbi ka Hamor Siquemnën papa ax Jacobë banai kuankëxa. ⁷Usai 'ikë ka Jacobnën bëchikëkaman 'ura kuaënxanx rikuatsinkinbi aín chirabakë 'anáka usaía 'ikë kuakëxa, kuati ka 'aisamairai nishakëxa nishi ka kiakëxa, usakin 'akë ax ka nuxnu Israelnën bëchikë 'ain numi kuaikin 'akë 'aish 'aisama nunan 'ikën, usakin Jacobnën bëchikë Dina 'atima ka 'iixa, kiax ka aín rarëbakë apankama 'itsaira nishi ka usakin 'atimabi usakin ñu 'axa kiakëxa. ⁸Usaia nishkë 'ikëbi ka 'unánkima Hamornën atubë, banai kuanxun ësokin kakëxa:

—'Ën bëchikë Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabakë kuëñia. Usa 'ain, karamina aín xanu 'itia binun 'inántima 'ain, ⁹usa 'ain kananuna nukaman mitsun bëchikë xanukama biti 'ain, bimainun kamina mitsunribi nukaman bëchikë xanukamaribi biti 'ain. ¹⁰Usokin bitankëx kamina nubë tsóti bërúti 'ain. 'Ëx anu tsókë me ënëx ka mitsunanribi 'iti 'ikën; usa 'ain kamina ënu tsóti bërúanan mitsux kuënkëkin ñu maruti 'anan, meribi marutisa tankin maruti 'ain.

¹¹ Usakian aín papan kaia kuankin ka Siquemnëribi Jacob 'imainun Dinan rarëbakëkama ësokin kakëxa:

—'Ën ribi kana mitsu kain. Kamina 'ën papan kakëx kuëënti 'ain, añu kaina kuëënin a kananuna mitsu 'inánti 'ain. ¹² Nun kananuna bëtsi uni 'itsa-mashi kupiókin 'axëké 'ain, 'aínbi kananuna mitsux kuëënia min chirabakë kupín uiti karamina kuëënin atibi mitsu 'inánan a ñukama kaina kuëënin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'ëx pain mitsun chirabakëbë birananti 'ain.

¹³ Ësokin kakëxunbi ka Siquemnën aín chirabakë Dina a nënë mēëké a sinánkin aín papa Hamor akëñun paránti sinánxun, ¹⁴ ësokin kakëxa:

—Nun kananuna nun chirabakë aín nëtokë ñu aín maxaka a tēakëma uni 'inanima ax ka achúshi rabin nunan 'ikën. ¹⁵ Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikën. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbënë unikaman ka nun 'akësaribi okin mitsunribi min nëtokë ñu rëbu aín maxaka tēakë 'iti 'ain. ¹⁶ Usai 'itankëxun mitsun nun bëchikë bimainun kananuna nunribi mitsun bëchikë biti 'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain. ¹⁷ 'Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokin mitsun nëtokë ñu aín rëbu maxaka tēakëbëtama, ënuax chikiti kuankin nun chirabakë 'anáka buánti 'ain.

¹⁸ Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchikë Siquemnën asabika kixun kakëxa. ¹⁹ Kabiani 'itsaira basima kuantankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakin aín nëtokëñu aín maxaka tēakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchikë Dina kuëëankëxa. Usa 'aish ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uni 'iakëxa, ²⁰ usa 'aish ka aín papa Hamorbë anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë 'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemnën a ëmanu 'ikë unikama kakëxa:

²¹ —Ënë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu ënu 'ixun maruti 'ikën nun mex ka atux anu tsótisa chaii-racha 'ikën, usa 'ain kananuna nukaman atun bëchikë biti 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë birananti 'ikën. ²² Usai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati kuëënia, atux ka nun aintsi bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nëtokë ñun maxaka tēati kuëënia. ²³ Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna asabi ka 'iti 'ikë kiox kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën. ²⁴ Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënábu 'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kiox kikankëxa, Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem ax kikësabi oi usai atúxbi 'unántiora-kakin 'ain nëtokëñu maxaka tēakankëxa.

²⁵ 'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbë a ëmanu kuankëxa, unikama aín nëtokë ñun maxaka tēakë aín paë nëtétisa 'aímabi, kuanxun ka manë xëtokë bibianxun a rabëxunbi anu 'ikë unikama, 'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa. ²⁶ Këñuanan ka aín manë xëtokën Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa; 'akin ka Dina Siquemnën xubunua bibiankin buánkëxa. ²⁷ Usakian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raíri kamaxribi uakëxa, ai ka uni bamakëkamanënbi nikiani kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa, aín chirabakë Dina nënë mēëké a sinánkin.

²⁸ 'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bianan atu rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa; ²⁹ bianan ka kamabi xubunu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun xanukamaribi bibiankin buánkëxa.

³⁰ Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:

—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bëri ka ënë menu tsókë unikamax 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timëax kananxun nu 'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain. ³¹ Ësokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:

—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

Nukën 'Ibu Diosan Jacob Betelnuxun upíokin sinánxuan bana

35 ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

“Ënuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuantí 'ain. Anuxun kamina min xukén Esaúmi rakuéti abákëbëa mimi mërä Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuantí 'ain.”

² Ësakian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi dioskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain. ³ Ësokin katankëxun ka kakëxa bëríbi kananuna Betel menu kuantí 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinianiabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akinia uinu karana kuani anuabi. ⁴ Ësokin kakëxun ka Jacob atun diosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaiira encina kakë a tëmú mañankëxa, ax ka Siquem kakë ëma 'urama 'iakëxa.

⁵ Uínsaran kara atux chikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuënun 'imiakëxa, usokëx rakuékin ka Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën. ⁶ Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëké anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa. ⁷ Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kikë ax ka Diosan xubu ki kikë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikiax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërä a me 'iakëxa. ⁸ Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanain mañankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me januax inkë kakin anëakëxa!

⁹ Usai anuax Débora ñukë 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utëkéankëxa, utëkënkëbë ka amiribishi ami mërätëkënkín Diosan upíokin sinánxuntëkéankëxa, ¹⁰ sinánxunkín ka ësokin kakëxa:

“Mix kamina Jacob kakë bërí 'ain,

'aínbi kamina bërí usokin anëké 'itima 'ain;

usa 'ain ka bërí min anë Israel kakë 'iti 'ikën.” Usokin ka Diosan aín

anë itsi nankin anëakëxa,

¹¹ anëkin ka ësokin kakëxa:

'Ēx kana Dios kamabi kushiñuira a 'ain;
 usa 'ain kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uakamë 'ëoi bukuti 'ain,
 min rëbúnikamaribi ka bëtsi bëtsi ëma 'ai aín 'apuñu 'apuñu bukuti
 'ikën.

¹² 'Ēn kana kamabi me ënë min xuta Abraham 'imainun min papa Isaac
 'inánkën,

usa 'ain kana mi 'inántankëxun
 min rëbúni kamaribi 'inánti 'ain.

¹³ Usai abë banatankëxun Jacob ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa,

¹⁴ kuankëbëtan ka achúshi maxá chaxké bitankëxun nitsinkin 'unántiokin
 nankëxa, anuaxa Nukën 'Ibu Diosbë banakë a menu; usakin 'atankëxun ka
 ënëx ka Dios 'axunkë 'ikë kixun xëni 'imainun uvas baka aribi ami anpën-
 kakëxa, ¹⁵ usakin 'atankëxun ka a me Betel kakín anëakëxa.

Raquel ñua ñuikë bana

¹⁶ Usai anu 'itankëx ka Betelnuax kuankëxa; 'aínbi ka Efrata 'urapain 'aínbi
 Raquel tëmërai aín tuá bakëankëxa. ¹⁷ Bakëni tëmëraia ka an bakëmikë
 xanun kakëxa: "Kamina rakuëtima 'ain bëbu tuá itsi kamina bakëan usa
 'ain." ¹⁸ 'Aínbi ka ñuti 'uramashi 'aish anuishi sënëni ashiti kushin uinkin
 aín tuá Ben-oní kakín anëakëxa, 'ikëbi ka aín papan Benjamín kakín anëtë-
 këankëxa. ¹⁹ Anuax kuaníbi ka Raquel ñuakëxa, ñukë ka anun Efratanu kuantí
 bai 'ipítinu maíankëxa ax ka bërí Belén kakín anëké ëma 'ikën. ²⁰ Usakin
 anu mainxun ka Jacobnën achúshi maxá a iskin a sinánti anu 'unántiokin
 nankëxa, a maxá ka anua nan 'ikë anua Raquel maían 'ikë iskankëxa.

²¹ Anuxun usakin 'abiani ka Israel amiribishi kuantëkëankëxa kuantankëx
 ka anuxun ñuina bërúantia 'akë achúshi torre Éder kakë a inubiani
 kuantankëx anu tsóti bërúakëxa. (Éder kikë ax ka anuxun ñuina bërúankë ki
 kikë bana 'ikën.) ²² Usai kuantankëx ka anu 'itsa baritia Israel tsóakëxa, usai
 anu tsókëbëbi ka achúshi nëtën Rubén anuax abë 'inuxun xanu bari kuankëxa
 kuanxunbi ka Bilhá mërax abë 'iakëxa, ax ka aín papa an ñu 'axunkë xanu
 'ikëbi aín xanu 'iti raiokin bia 'iakëxa. Usai 'ikë kuantankëx ka aín papa 'itsaira
 nishakëxa.

Jacobnën bakë bëchikëkama 'ia bana

(1 Cr 2.1-2)

Jacobnën bëchikëkama ka 'iakëxa mapai rabé 'imainun rabé. ²³ Jacobnën
 Líami bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Rubén ax ka apan 'iakëxa, Simeón,
 Leví, Judá, Isacar 'imainun Zabulón. ²⁴ 'Imainun ka Raquelmia bëchikë
 'iakëxa José 'imainun Benjamín. ²⁵ Usokin 'axun ka aín xanu Raquel an ñu
 'axunkë xanu Bilhá amiribi bëchiakëxa aín anë ka 'iakëxa Dan 'imainun
 Neftalí. ²⁶ 'Imainun ka an aín xanu Lía ñu 'axunkë Zilpá amiribi bëchikë
 ax ka Gad 'imainun Aser kakë 'iakëxa; ënë kamax ka Jacobnën Padán-aram
 anuxun bëchikëx anuax bakëan kama 'iakëxa.

Isaac ñua ñuikë bana

²⁷ Achúshi nëtën ka Jacob aín papa Isaac isi Mamré kakë ëma 'ikëbia Arbá
 kakín anëanan Hebrón kakínribi anëké anu kuankëxa. A menu ka Abraham

'imainun Isaac tsóakëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankëx ñuakëxa. ²⁹ Usa 'aish ka Isaac uni 'ikësabi kaniakëti xënira 'aish ñuakëxa, ñukiani ka aín chaitiokëkama ñua 'aísh anu bukukë abë 'i kuankëxa.

Usai Esaúnën rëbúnkikama 'ia

ñuikë bana

(1 Cr 1.34-54)

36 ¹ Ënëx ka Esaú 'ikëbi Edom kakinribi anëké uni aín rëbúnkikama 'ia 'ikën. ² Esaú ax ka Canaán kakë uni aín bëchikë xanu rabé 'imainun achúshi 'iakëxa, ax ka Adá, Elón kakë hitita uni aín bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aín bëchikë Sibón kakë uni heveos aín baba aribi biakëxa, ³ a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aín, chirabakë aribi biakëxa. ⁴ Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakin anëakëxa; 'atankëxun ka Ismaelnën bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchiakëxa; ⁵ 'imainun ka Oholibamá anribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jeús, Jaalam 'imainun Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë bëchipa 'ikën.

⁶ Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín bëchikëkama bianan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuani, aín xukén Jacob abë énanani kuankëxa. Usai kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama Canaán menuxuan bikë akamabi buánkëxa, ⁷ usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun ñuinakaman piti pasto sënénma me 'iakëxa. ⁸ Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me ami kikiani kuankë Sefr kakë anu tsóti bërúakëxa.

⁹ Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënökama 'ikën, 'imainun edomita-kaman chaitiokëkama axa bashi ami kikiani kuankë me Sefr kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa. ¹⁰ Ënëx ka Esaúnën bëchikënen anëkama 'ikën: Elifaz Adánën tuá Esaúnën ami 'akë; 'imainun Reuel Basematnën tuá Esaúnën ami bakë bëchipakë 'iakëxa. ¹¹ Ënë kamax ka Elifaznën bëchikëkama 'iakëxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun Quenaz. ¹² Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkë Timná kakin anëké 'iakëxa; an ka achúshi tuá 'axuntankëxun Amalec kakin anëakëxa. Ënë kamax ka Esaúnën aín xanu Adá ami bakë bëchipa aín rëbúnkikama 'iakëxa. ¹³ Ënë kamaxribi ka Reuelnën bakë bëchikëkama 'iakëxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá; 'imainun ka ënë kamaxribi Basemat Esaúnën xanuitsi aín rëbúnkikama 'iakëxa. ¹⁴ Oholibamá axribi ka Esaúnën xanu itsiribi 'iakëxa, usa 'ain ka amiribi bakë bëchiakëxa, aín anë ka ënëkama 'iakëxa Jeús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bëchikë 'imainun Sibón aín baba 'iakëxa.

¹⁵ Ënë kamax ka Esaúnën rëbúnki axa 'apu 'ia a 'ikën: Akamax ka Esaúnën bakë bëchikë apan Elifaz aín rëkuén bëchikë 'iakëxa, a 'apukamax ka 'ikë Temá, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶ Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ënë kamax ka Elefaznën aintsikaman 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka ënë unikamax Adá aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁷ Ënëx ka Esaúnën bëchikë Reuel aín bakë bëchikëkama axa 'apu 'ia a 'ikën, Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ënë kamax ka Reuelnën aintsikama 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa

'aish ka a unikamax Esaúnən xanu Basemat aín rēbúnki 'iakēxa. ¹⁸ Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánən bēchikē xanua Esaúnən bia aín tuakamaxribi aín aintsikaman 'apu 'iakēxa, Jeús, Jaalam 'imainun Coré. ¹⁹ Ēnē unikamax ka Esaú 'ikēbia Edom kakē aín rēbúnkikaman 'apu 'iakēxa.

²⁰ Ēnē unikamaxribi ka Seír horeo uni aín bakē bēchikē atúxribia a menu tsókē 'iakēxa Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ²¹ Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakēxa, ax ka Seír aín rēbúnki Edom kakē me anu tsókē 'iakēxa. ²² Ēnē kamax ka Lotánən bēchikēkama 'iakēxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka Lotánən bakē bēchikē xanu 'anáka 'iakēxa. ²³ Ēnē kamax ka Sobalnən bakē bēchikē 'iakēxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun Onán; ²⁴ Ēnē kamaxribi ka Sibónən bakē bēchikēkama 'iakēxa. Aía a 'imainun Aná, Aná ěnen ka anu uni 'ikēma menua achúshi 'umpax upšira shióbukē mērakēxa, aín papa Sibón aín űina 'arakakē bēruankin. ²⁵ Aná aín bēchikē bēbu achúshi ka Disón kakē 'iakēxa 'imainun ka aín bēchikē xanu achúshi Oholibamá kakē 'iakēxa. ²⁶ Ēnē kamax ka Disónən bēchikēkama 'iakēxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán kakē 'iakēxa. ²⁷ Ēnē kamaxribi ka Ésernən bakē bēchikēkama 'iakēxa Bilhán, Zaaván 'imainun Acán. ²⁸ Ēnē ka Disán aín bakē bēchikē 'iakēxa, Us 'imainun Arán. ²⁹ Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakēxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰ Disón, Éser 'imainun Disán. Ēnē kamax ka 'akánanti 'unaira unikaman 'apu Seír menu tsókē unikama ain 'apu 'iakēxa. ³¹ Ēnē unikamax ka Edom kakē me anu 'apu 'iakēxa, israel unikamaxa atun 'apuűu 'isama pain 'ain. ³² Usa 'ain ka Beornən bakē bēchikē Bela ax Edom menu 'apu 'iakēxa aín ěmax ka Dinhaba kakin anēkē 'iakēxa. ³³ Usa 'ain ka Bela űukēbē Jobab kakē uni Zerah aín bēchikēribi 'apu Bosrá kakē ěma anu 'iakēxa. ³⁴ Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aishbi űukē 'ain Husam ax 'apu 'iakēxa, ax ka Temán kakē me anu 'ikē 'iakēxa. ³⁵ Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aishbi űukēbē Hadad ax 'apu Avit kakē ěma anu 'iakēxa, ax ka Bedad aín bēchikē 'iakēxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abē 'akanankin Moab me anua 'akēxa. ³⁶ Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aishbi űukēbē Samlá axribi a ěmanubi 'apu 'iakēxa, ax ka Masrecá kakē ěma anu 'iakēxa. ³⁷ Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aishbi űukēbē Saúl axribi 'apu 'iakēxa, ax ka Rehobot kakē ěma baka kuēbí anu 'ikē uni 'iakēxa. ³⁸ Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aishbi űukēbē Baal-hanán Acbornən bēchikē axribi 'apu 'iakēxa. ³⁹ 'Imainun ka 'apu Baal-hanán ax űukēbē Hadad axribi 'apu 'iakēxa, aín ěmax ka Pau kakin anēkē 'iakēxa, usa 'ain ka Hadad aín xanun anē Mehetabel ax ka Matred kakē uni 'ain bēchikē 'imainun Mesaabnən baba 'iakēxa. ⁴⁰ Ēnē unikamax ka Esaúnən aintsin rēbúnki aín anēkama 'ikēn, 'imainun anua tsóa aín men anēkama 'iakēxa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴² Quenaz, Temán, Míbsar, ⁴³ Magdiel, 'imainun Iram. Esaú ax ka Edom kakin anēkē 'iakēxa, usa 'ain ka akamax Edom kakē me anu 'apu 'iakēxa, anua aín aintsikama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu 'iakēxa.

37 ¹ Usa 'ain ka Jacob Canaán kakē me anua aín papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti bēruakēxa. ² Ēnē ka usaía Jacobnən 'aintsikama 'ia űukē bana 'ikēn.

José 'imainun aín xukēnkama 'ia űukē bana

Usa 'ain ka José ax bēná 'aish diecisiete baritiaűu 'ixun, 'ain papan 'arakakē ovejakama ain xukēantu, Bilhá 'imainun Zilpá an űu 'axunkē xanumia aín

papan bëchia akamabëtan bëruánkëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian aín xukénkama 'atima okëxun 'unáni aín papami manankëxa.

³Usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, aín xukénkama 'akësamaira okin, ax kaniakëkë 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka aín tari achúshi upíra upíokin kuëëokin 'axun 'inánkëxa, usakian aín papan 'akëx ka 'itsaira kuëëankëxa. ⁴Aín papan atu 'akësamaira okin kuëënia 'unani ka aín xukén apankamax Josémi xuatemati nishi nutsi a istisama tani abëbi banatisama tankëxa.

⁵Usakin aín xukénkaman 'akëxun ka Josénën achúshi ñantan namákëxa, namáxun ka aín xukénkama ñuixuankëxa ñuixunkëxbi ka atiaira xuatemati ami nishakëxa, ⁶ami nishkëxunbi ka aín namákë ñuixunkin aín xukénkama ësokin kakëxa:

—Ësokin kana namá mi ñuixumainun kamina kuakanti 'ain. ⁷Ën kana ësokin namán nukamax kananuna achúshi naënu 'ian, anuxun kananuna trigo bimi nëakin bitankëxun bukunrukin nan, usokin 'akëxbi ka 'ën trigo nëakin bikë ax upiti nitsimëkë 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanëx 'ënan nikë ami ñanati a bërarati kuainakëkë 'iaxa.

⁸Ësokian ñuixunkëxun ka aín xukén apan achúshinën kakëxa:

—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuira 'ianan an nu ñumëmikë uni 'iti 'ain?

Usakian ain namákë ñuixunkëx ka atiaira ami xuatemati aín xukénkama nishakëxa.

⁹Usokin namátankëxun ka basikëbëtan Josénën amirbishi namátëkënxun aín xukénkama ñuixuankëxa. Ñuixunkin ka ësokin kakëxa:

—¿Ën kana namátëkënkín bari, 'uxë, mapai rabë 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ëmi ñanati shaíxia isan kixun kaina 'unánkaniman?

¹⁰Ësokin ka Josénën namátankëxun aín papa këñun aín xukéantu ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka aín papan ësokin kakëxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Mín kaina min tita 'imainun mín xukénkamabë isana 'ëx mi 'urama kuani mimi ñanati tëtúbuti 'ai kixun sinanin?

¹¹Usa 'ain ka aín xukén apankama 'aisamairai ami xuatemati nishakëxa, usai atux 'ia iskin ka aín papan aín nuitu mëushi ënë ñukama manukima sinánkëxa.

Aín xukénkaman José marua bana

¹²Achúshi nètën ka Josénën xukénkama Siquem kakë menu kuankëxa, aín papan 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari. ¹³Usai atux kuankë 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—Ka kuat, mín xukénkamax ka Siquem kakë me anu kuanxa, nun 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuantí 'ain.

Kakëxun ka Josénën —Asábi ka kana isi kuantí 'ain —kixun kakëxa.

¹⁴—Kakëxun ka Jacobnën asábi ka kixun kakëxa.

Ka istan uisa kara mín xukénkama 'ikën, 'imainun nun 'arakakë ovejakama kara uisa 'ikë kamina isi kuantí 'ain, isbëtsini kamina 'ë kai uti 'ain. Ësokin kaxun ka Jacobnën aín bëchikë José Hebrón kakë me anuxun xuakëxa, xukëx

kuanx ka Siquem kakë me anu bëbakëxa, ¹⁵bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakëxa. Amami kikë mërakin ka achúshi unin ñukákëxa:

—¿Añu bari kaina uan?

¹⁶—'Ën xukénkama bari kana uban —kixun ka Josénën kakëxa—. ¿Uinuxun ovejakama bërúai kara kuanxa karamina min 'è katima 'ain?

¹⁷—Ënuax ka kuanxa Dotánnu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakëxa.

Kakëx ka José aín xukénkama bari Dotán kakë ëma 'urama anu kuankëxa.

¹⁸Mërabëtsini aia 'urakëo isi ka aín xukénkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kiox kanankëxa, kánani ka José rëkatsi kiox kikankëxa.

¹⁹Uisa karanuna oti 'ain kiox ka bëtsibë bëtsibë ain xukénkama kanankëxa:

—[Ka kuat, an namákin iskë a ka aia! ²⁰Kiox tsuákirui ka kananuna rëti 'ai kiox kanankëxa; rëtankëxun kananuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankëxun kananuna kiti 'ain, ñuina raëkëman ka piäxa. Usakin 'atankëxun kananuna uisai kara aín namákë ax 'ia kixun isti 'ain.

²¹Kia ka aín apan Rubénën kuakëxa, kuakin ka uisakin kara iémiti 'ikë kixun sinánkin aín xukénkama kakëxa:

—Kananuna rëtima 'ain. ²²Kananuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Akinma kananuna kini anu uni 'ikëma menu 'ikë ënu nipati 'ain, usa 'ixun kananuna nun xukén 'atima 'ain.

Ësokin ka Rubénën Aín xukén José 'ati kuëenkinma kakëxa, an ka aín papanubi ubantëkëntisa tankëxa; ²³usafa aín xukénkama kikëbëbi ka José aín xukénkama anu 'ikë anu nuküakëxa, nukutia ka aín xukénkaman ñatanxun aín tari pañubiankë a pëmikin biakëxa, ²⁴bitankëxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkë anu nipakëxa.

²⁵Usokin 'atankëx ka anuxuan 'akë anubi pi.

Buküakëxa bukuxun iskëxbi ka an ñu marukë ismaelita unikama Galaab kakë me anuax uakëxa. Ukin ka aín camellonën bëakëxa 'inínti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akë tsépasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakëxa. ²⁶Usaia rikuatsinia iskin ka Judánën aín xukénkama kakëxa:

—¿Añu ñu karana nun xukén rëtankëxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukén bamakë unëti 'ain? ²⁷Usakin 'akë 'imainun kananuna ismaelita unikama rikuatsinkë ënë maruti 'ain, usa 'ain kananuna rëtima 'ain, ax ka nun xukén 'ibu 'ikën.

Usakian kakëx ka aín xukénkama asábi ka kiox kanankëxa. ²⁸Usakin kininu nipakë basimashika an ñumarukë unikama uakëxa, 'aia iskin ka José kininua bitankëxun, aín xukénkaman an ñu marukë unikama veinte kuríki manë 'akë kupín maruakëxa. Usokin marukëxun ka José Egipto kakë menu buánkëxa.

²⁹Usa 'ain ka Rubén ax aín xukén José chíkínti sinanx 'uxunbi kini 'ukëmëuküa 'aíma okëxa, 'aíma oika ratuti sinánkasmai nitëxëti bëríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa tukai masá nuituakëxa. ³⁰Masá nuituakëxa anua aín xukénkama 'ikë anu kuankin ka kakëxa:

—Uinu kara tuá ax 'ikë. ¿Añu karana 'ën bërí 'ati 'ain?

³¹Usa 'ain ka Josénën xukénkaman achúshi cabranën tuá rëtankëxun aín imin Josénën tari pëmikë anun a shiakëxa; ³²usakin 'atankëxun ka aín papa ësokin kamiakëxa: Ënë kananuna mëran. Ënëx kara min bëchikë José aín tarima 'ikë kamina upíokin isti 'ain.

³³Kakëxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakëxa: Ënëx ka 'ën bëchikënën tari 'ikën. Bëtsi ñuina raëkëman sapi ka piäxa. ³⁴Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitéxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë bamakësa sinani. ³⁵Usaia aín papa uínbi manumisamai nitéxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sinánkëxa, 'aínbi ka an usokin kuëënmiti kuëëanma 'ikën; kuëënima ka aín bëchikënën rabanan 'itsaira ini kiakëxa: 'Ën sinánkë ënë nëtënx karana 'ëxribi 'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain, ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.

³⁶An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë 'apu aín suntárunën kushi Capitán 'iakëxa.

Judá 'imainun Tamar 'iá bana

38 ¹Usai 'itankëx ka Judá aín xukén kamanuax chikíakëxa, chikí-kiani kuatankëx ka achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa, ²kuantankëx anu 'ixun ka achúshi cananeo uni Súa kakë aín bëchikë 'unánkëxa, 'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka, ³abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa. ⁴Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitëkëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa. ⁵Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitëkëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa, aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.

⁶Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'inánkëxa. ⁷Aínbi ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë ñu kuëënkima Er a ñunun 'imiakëxa. ⁸Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:

—Min kamina 'unan aña kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina min xukénan kasunankë xanu min 'ainitsi a biti 'ain, a bixunmi ami bëchikë ax ka min xukén apan ñukë 'ain rëbúnki 'iti 'ikën.

⁹Aínbi ka Onánën tuá bakënkëkama ax ka 'ën bëchikëma 'iti 'ikë kixun 'unánkëxa. Usakin sinánkin ka aín xukénan kasunankë xanu a tuati kuëënkima 'ain nami 'akin 'ain nëtokë ñu ëmainshi 'apákëxa, usai 'ikin ka aín xukén ñukë axa a kupín aín rëbúnkiña 'iti kuëanma 'ikën. ¹⁰Usai 'ia Nukën 'Ibun iskëxbi ka Onán an 'akë ñukama upíma 'iakëxa, usa 'ain ka aribi ñutanun sinánxuanakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Judánën aín piaka Tamar kakëxa:

—Min papan xubunu pain kamina 'ikuantu 'ain, anuxun kamina 'ën bëchikë Selá kanitamainun kaini kuantu 'ain abëmi birananun.

'Aínbi ka Judánën sinánkëxa Selá axribi sapi ka aín xukénkama 'ikësaribiti ñuti 'ikë kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuankëxa.

¹²Usa 'ain ka 'itsama baritia 'ikëbë Judánën xanu, Súanën bëchikë axribi ñuakëxa. Aín xanu ñukë 'ain ka a sinani masá nuituakëxa usai 'itankëx ka Timnat kakë ëma anuxuan carnero rani tëakin mëñokë anu kuankëbë ka aín 'unánkë uni Hirá kakë adulamita uni ax abë kuankëxa. ¹³Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tëai kuankë kuakëxa, ¹⁴usai a ëmanu kuankë kuakin ka Tamarnën kasunamëkë xanun pañukë chupa pañukë a pëtankëx ka bëtsi chupan rakútankëx amo chupan bëpamëti unin

'unántimaixa kias 'itankëx, anun Enaim kakë ëmanu atsínti anu tsóakëxa, ax ka anun Timnat kakë ëmanu kuantí bai anu 'iakëxa. Usa 'ain ka ësokín sinánkëxa Selá ax ka bërí kanikë 'aish cha 'ikën, 'aínbi kana abë biranankëma pain 'ai kixun ka sinánkëxa.

¹⁵Usaia anu aín chupan bëpamëax tsókë iskin ka Judánën sinánkëxa ax isa achúshi xanu bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë a 'ikë kixun. ¹⁶Usai 'ikë ukinbi mërari ka Judá anúan ukë bai a ëni amo narakëti abë banakëxa, banakinbi ka 'unánma 'ikën ax ka aín bëchikënnën kasunankë xanu aín piaka a 'ikë kixun 'unánima abë banakin ka kakëxa:

—¿'Ëbë kaina 'itima 'ain? Kixuan kakëxun ka xanunribi ñukákin kakëxa:

—¿Añu ñu kaina 'ëbë 'inuxun min 'ë 'inánti 'ain? Èsokín ka xanunribi kakëxa.

¹⁷—'Ën kana mi bëmiti 'ain 'ën 'arakakë carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánën kakëxa.

—Asabi ka —kixun ka xanun kakëxa—, 'aínbi kamina añu ñuñu kaina 'ai a pain 'ë 'inánbianti 'ain, minmi 'ë kakë a 'ë bëmi kuanxun.

¹⁸—¿Añu ñu mi ënxunti kaina kuëënin? —kixun ka Judánën ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka min tēñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakë a 'imainun min tuinkë tsati akamina 'ë ënxunti 'ai —kixun xanun kakëxa. Usai abë banatankëxun a ñukákëkama 'inántankëx ka abë uxakëxa, usai abë 'ixun ka Judánën aín bëchikënnën kasunankë xanu tuuókëxa. ¹⁹Usai abë 'ikiani kuanxun ka Tamarnën anúan rakuanan bëpamëkë a bianan xanu raëmëkën pañuti chupa pëxuan nanbiankë a pañutëkëankëxa.

²⁰Usai 'ikë basiramashi ka Judánën aín 'unánkë uni adulamita akëñun aín cabranën tuá achúshi xuakëxa, abëa 'ikë xanu a 'inánkian aín ñu anu naënxankë a bixuntanun kixun xukëx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okëxa.

²¹Anu bëbaxun 'aíma okín ka anu 'ikë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu kara axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu Enaim kakë ëmanu kuantí bai 'ipitiu tsókë 'isonkë ax 'ik?

Kakëxunbi ka —Ènu ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakëxa. ²²Èsakian kakëx ka amiribishi anua Judá 'ikë anu kuantëankëxa kuanxun ka kakëxa:

—'Ëmi a ñuikin kakë xanu a kana mërakëma 'ain 'imainun ka anu 'ikë unikaman anuisa achúshi xanubi axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë 'aíma 'ixanxa kixun 'ë xaxa.

²³Èsakian kakëxun ka Judánën kakëxa:

—Asabi ka 'imainun ka 'ën 'inánkë ñukama a bití 'ikën, uixbia 'ëmi kuaítima kupí ka 'ën ñu kamabë bërúti 'ikën, 'ën këmëkinma xuxunkë 'ikëbi kamina carnero bakë a mërakima 'inankëma 'ain.

²⁴Usai ax 'ikë rabë 'imainun achúshi 'uxë 'irukësa 'ain ka, Judá achúshi unin kakëxa:

—Min piaka Tamar ax ka bëtsi unikamabë 'iaxa, usa 'aish na tuukë ax unibë 'ikë kupían tuukë 'ikën.

Usai kia kuati ka Judá munuma kuënkëni kiakëxa:

—¿Bitankëxun kamina a xanu nénkanti 'ain!

²⁵'Aínbi ka unikaman chikinbëtsínki bëkëxunbi ka xanun aín kuku ësokín kamiakëxa: Ènë ñukama 'ibu an ka 'ë tuuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin

uinan kara ënë tëñuti anua 'unánti orakakë 'imainun tsati ënëx 'ikë kixun 'unánti 'ain. ²⁶Kiäxa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni kiakëxa: An upíokin 'akëbëtanbi kana 'ën 'atima okin 'an, usa 'ain kana 'ën bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka uínsaranbi abë 'itëkëanma 'ikën.

²⁷Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nëtë 'ikëbë rabë tuá naachikiakëxa. ²⁸Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mëkën chikíankëxa. Chikinia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax kiakëxa: Ënëx pain ka bakënti 'ikën. ²⁹Usakin 'akëxun ka a tuakën aín mëkën atsímitëkëankëxa ax ka ax pain bakënkë 'aish aín xukén apan 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachikimikë xanun Fares kakin anëtankëxun kakëxa: Uisax kaina min pan chikían. ³⁰Usaia 'ian ka aín xukén ñuman panshianën mëtëkërë kakë axribi bakëankëxa, usai bakënkë ka a xanun Zérah kakin anëakëxa.

José 'imainun Potifarnën xanu 'ia

39 ¹An ñu marukë unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa. Buánxun ka egipcio uni achúshi Potifar kakë a ismaelita unbunën maruakëxa. Potifar ax ka 'apu aín suntárunën kushi capitán 'imainun an bërúankë aín kushiribi 'iakëxa. ²Usai an ñu mëëmikë uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka Nukën 'Ibun José 'itsaira bërúankin 'akiankëxa. ³'Akinkëxuan upíokin Josénën ñu mëfa ka a ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka Josébë 'ixun 'akinia kixun. Usa 'ain ka Josénën mëëkë ñukamax upí 'iakëxa. ⁴Usa 'ikë ka José ax ka uni upí 'ikë kixun an unikama bërúanti 'imainun an 'ain xubunu 'ikë kamabi ñu bërúanun kixun ami ëankëxa. ⁵Anúan Potifarnën José aín xubu 'imainun aín ñukama bërúanun ënkë nëtëkaman ka Nukën 'Ibun Potifarmi upíokin sinánkin 'akiankëxa aín xubu 'imainun aín ñu 'apákë kamabi upí 'inun. ⁶Usakin ami ënkëxuan Josénën aín ñukama bërúankëbë ka Potifar aín ñukama sinánkinma an bërúanxunkë anu 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.

Usaia 'imainun ka José aín bëmanamíax upíira uni 'iakëxa, ⁷usa iskin ka basikëbëtan anua tékë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin kuëëankëxa, kuëënkín ka achúshi nëtën Potifarnën xanun kakëxa:

—'Èbë kamina 'iti 'ain kixun. ⁸Kakëxunbi ka kuëënkima Josénën ësokín kakëxa:

—Ka kuat, min bënë ka kamabi aín ñukama 'ëmi ëanxa, usa 'ain ka 'ëx ënu 'ain, aín ñukamami sinántima 'ikën. ⁹Ènë xubunu ka 'ësaribi uni 'áima 'ikën; usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë unin a ñu kamina 'atima 'ain kixun kakëma 'ikën, míx kamina 'ain xanu 'ain; çusa 'ain karana 'ëx 'atima ñuira 'ai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?

¹⁰Kamabi nëtën ubíokin anun kuëënkín abë 'inun kanan a rapasua 'inun kakëxunbi ka Josénën kuaisama tankëxa. ¹¹'Aínbi ka achúshi nëtën José xubunu 'ikë ñu mëëti 'ai anua uixi 'áima 'ain atsíankëxa, ¹²'aínbi ka atsíniabi xanuxun aín chupa bikin kakëxa:

—'Èbë kamina 'iti 'ain kixun.

Usakin kakian aín chupan bikëx ratuti abákiani chikíkin ka aín chupa xanun mëkëñubi ëbuiankëxa. ¹³Usai 'ikin timabiani chikíkin aín mëkëñubi aín chupa ëbiani chikíakëbëtan ka ¹⁴aín xubunu 'ikë an ñu mëëxunkë unikama kuënkënkín kakëxa:

—Ka kuat, 'ën bënën ka ënë hebreo uni achúshi ñu mëenun kixun bëaxa usa 'aishbi ka bërí 'ëmi kuaitisatania. Usa 'aish ka 'ëx mëu 'ain 'ëbë 'ikatsikiax atsíanxa atsínkin bikëx kana 'ëx munuma kuënkëan, ¹⁵usai 'ëx munuma kuënkënia küati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ënu ëbianxa.

¹⁶Usai 'itankëxun ka Josénën chupa upíokin nankëxa, an ñumëmikë 'ain bënë aín xubunu 'utamainun. ¹⁷Usaia 'ikë basimashi ka xubunu aín bënë bëbakëxa, bëbaia ka aín xanun ami manánkin kakëxa:

—Hebreo uni achúshimi ñu mëenun békë ax ka 'ëx anu 'ikënu 'ëbë 'ikatsikiax atsíanxa, ¹⁸atsínkëbë 'ëx munuma kuënkënia küati ratuti chikíkin ka aín chupa ënu ëbiani abáxa. ¹⁹Ësokin ka min ñu mëëmikë unin 'ë 'aia, ësokian aín xanun kakëxun kuati ka Josénën ñu mëëxunkë uni asérabi usai ikëxa sinani 'itsaira ami nishakëxa, ²⁰usai xuatemati ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárukama kakëxa, kakëxun bixun ka anua 'apun uni sipuakë anu sipuakëxa. ²¹Usakin José sipuakë 'aínbi ka Nukën 'Ibu abë 'ixun bërúankin 'akiankëxa, 'akinkëx ka upí nuituñu 'iakëxa, usa 'ikë ka an sipu bërúankë aín kushi an 'unánkëxa, ²²usa 'unánxun ka José abëa sipunu 'ikë unikama bërúanun kixun anëakëxa. Anëkëxun ka Josénën kamabi ñu anu 'ikë a 'anun ñunuakëxa, ²³usakin 'amainun an sipu bërúankë aín kushi an Josénën 'akë ñukama isama 'ikën, usakin ka Nukën 'Ibun 'akinkëxun aín ñu mëetikama upíokin 'akëxa.

Josénën uni rabé aín namákë ñuixuan bana

40 ¹Usai 'itankëxa basikëbë ka an uvas baka xëati Egipto menu 'ikë 'apu 'inánkë a 'imainun an pán 'akë uni aín kushi rabé axribi, an ñu mëëxunkë 'apu Egiptonu 'ikë ami 'atimati banai ami 'uchakëxa. ²Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikë 'apu ax a uni rabé ami 'aisamairai nishkin an 'ain xëati iskë aín kushi 'imainun an pán 'akë iskë aín kushi kuëntankëxun, ³anua suntárukaman kushi 'ikë capitán 'ain xubunua 'ikë sipu anu a rabébi xuakëxa, ax ka anua José sipuakë anubi 'iakëxa. ⁴Usa 'ain ka suntárunën kushi capitánen an bërúanun kixun José 'inánkëxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkë unikaman kushirabé 'iakëxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barín anu sipuakë 'iakëxa.

⁵Achúshi imé ka sipunu 'ikë uni rabëtan namákëxa, an uvas baka 'apu xëati 'inánkë 'imainun ka an 'apu pán 'inánkë aín kushi a rabëxun namákëxa, a namákënëx ka achúshi achúshinëx usaía 'itiñu 'iakëxa. ⁶Usa 'ain ka José pëkaran sipunu 'ikë unikama isi uakëxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nuituax tsókë a rabé mërakëxa; ⁷usa iskin ka ñukákëxa;

—¿Uisakatsi kaina bërí masá nuitukë bémánanshi 'ain?

⁸—Nu rabëxun kananuna ënë imé ësokin namán, 'aínbi ka uisakin namákë kara ax 'ikë kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikën kakëxun ka Josénën.

—¿Diosan kara uisakin namákë kara min namákë ax 'ikë kixun mi ñuixuntima 'ik? —Kixun atu kakëxa katankëxun ka Josénën—. 'Ë kamina min namákëkama ñuixunti 'ai kixun kakëxa.

⁹Usakin kakëxun ka an 'apu aín xëati 'inánkë aín kushi an pain aín namákë ñuixunkin José ësokin kakëxa:

—Ën kana namákin uvas i achúshi isan, ¹⁰ax ka rabé 'imainun achúshi pëñanñu 'iaxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankëx uábuaxa, usai 'itankëx ka

aín uábuké ax aín tēxkanñu 'inun uvas 'itankēx pēkēaxa. ¹¹Usai 'ian kana 'ēn 'apun ami xēakē xampa a tuínxun ami uvas baka chinintakēxun kana xampamibi 'ēnbi buánxun 'apu aín mēkēnnubi 'inan. ¹²Ēsokian ñuixunkēxun ka Josénēn kakēxa:

—Min namákē ax ka ēsa 'ikēn: rabé 'imainun achúshi i pēñanmi namákē ax ka rabé 'imainun achúshi nētē ñui kikē 'ikēn, ¹³usa 'ain ka ēnuax rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan 'apun minmi an kuēēnkēma ñu 'axunkē a istankēxun amiribishi min ñu mēētínu mi nantēkēnti 'ikēn, usakin 'akēxun kamina min 'asábiokin 'apu xampami aín xēati 'inánkē abi 'atēkēnti 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina mia usokēxun min 'ēmiribi sinánti 'ain, sinánkin kamina 'apu faraón 'ēribia ēnua chikínun kati 'ain. ¡Usa 'ain kamina 'ēribi nuibakin 'akinti 'ain! ¹⁵Ēx kana mēkama bētsinkin hebreo unikama anu 'ikē menua bēa 'ain. Usa 'aish kana 'ēx ñu 'atima 'akēma 'aish sipunu 'iti kuēēnima.

¹⁶Ēsokian Josénēn 'upiókin ñuixunia kuakin an pán 'akē aín kushi anribi 'ēnribi kana ēsokin namá kixun kakēxa:

—'Ēnribi kana ēsokin namákin rabé 'imainun achúshi tasá pán uxua 'ēn maxkánu nankē isi pēkian. ¹⁷Manámia 'ikē tasánua 'ikē pán ax ka batokin mēskukin 'akē ax ka faraónan 'iaxa, aínbi ka ñuina pēchiñukaman tasá 'ēn maxkánua 'ikē a piāxa. ¹⁸Usakin kakēxun ka Josénēn kakēxa:

—Minmi namákē ax ka ēsa 'ikēn: rabé 'imainun achúshi tasámi namákē ax ka rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēn, ¹⁹usa 'ain ka ēnuax rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan 'apu faraónēn minmi an kuēēnkēma ñu 'akē isti 'ikēn, istankēxun ka achúshi inu mi bēntanun 'amiti 'ikēn, usakin bēntania ka xētēkaman min nami piti 'ikēn.

²⁰Usai 'ikē rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan ka 'apu faraónēn anúan aín titan tuá nētē 'ikēbētan achúshi fiesta chaiira 'akēxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama kamiakēxa. Usakin kamikēxa aín kushibu timēan ka 'apu faraónēn an xēati 'inánkē unikaman kushi 'imainun an pán 'akē unikaman kushi sipunua binun xuakēxa. ²¹Xukēxun bitsínkin bēia ka an aín xēati 'inánkē unikaman kushi aín ñu mēētínubi béráma 'akēsabi okin nantēkēanan ka faraónēn aín xēati 'inántēkēnun anubi nankēxa; ²²aínbi ka an pán 'akē aín kushi aribi Josénēan aín namákē ñuixunkēsabi okin inu bēntanxun tētsēkanun 'amiakēxa. ²³Usakin aín namákē ñuixunkēxbi ka an 'apu 'ain xēati 'inánkē uni ax Josémi sinanima ami manúakēxa.

Josénēn 'apu faraónēn namákēkama ñuixua bana

41 ¹Usa 'ain ka rabé baritia inúkēbētan. Achúshi imé faraónēn, Nilo kakē baka kuēbi nixun isi pēkiakēxa, ²usakian an namákin iskēxbi ka baka mēuküax, mapai achúshi 'imainun rabé vaca 'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankēxun basi xo chaxkébu a 'ukēmēuxun pia isan. ³Usokian pikēbēbi a kaxu bakanuax chikitika 'atima 'aish chumínkēkama mapai 'imainun rabé vaca axribi baka kuēbí rafri a 'urama sētēruí nirakēakēxa. ⁴Usai nirakētankēxun ka vaca 'atimabu chumínkēkama an mapai 'imainun rabé vaca upíirabu 'imainun xuabu a eia isakēxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bēsuakēxa, ⁵aínbi ka amiribishi 'uxtēkēankēxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istēkēankēxa: achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabé aín bimi upíirabu 'aish koia isakēxa. ⁶Iskēbē ka a kaxu mapai

achúshi 'imainun rabé trigo bimi, amiaxa bari uruké amiax békikin suñun 'atimokëxa chushiké isakëxa, ⁷akama trigo bimi chushikësa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabé bimi upírabu a pia isakëxa.

Usakin iskinra namati bësui ka faraón kiakëxa iskinra kana namatin.

⁸'Aínbi ka a pékaran anun masánuitukëishi 'ixun kamabi Egipto menu 'iké an ñu tanké 'imainun an ñu 'unánké unikama unun kixun kamiakëxa. Kamikëxa rikuatsinké ka faraónën usakian namákëkama ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka uinu 'iké uni an ñu tanké 'imainun an ñu 'unánké achúshi-nënbi ñuixuama 'ikën, uisakin namákin kara usakin namáxa kixun. ⁹Usakian atun ñuixunkëbëma ka an faraón aín xëati 'inánké uni aín kushi, ax kiakëxa:

—Bérí kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ëx a sinanima manuan. ¹⁰Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'aké aín kushi 'imainun an mi xëati 'inánké ënëribi anua suntárunën kushi capitán 'iké sipu anu sipua. ¹¹Achúshi imé kananuna nurabëxunbi namákën, an pán 'aké aín kushian 'amainun kana 'ënribi bëtsiokin namákën, usa 'ain ka an namákënëx 'unántisama 'imainun 'ënanëxribi unántisama 'aish uisakin namákë kara kixun unántisama 'iakëxa. ¹²Ësokin nun namáké 'aínbi ka nubë achúshi hebreo uni bëna, an suntárunën kushi ñu mëëxunkëribi anu 'iakëxa. A uni kananuna nun namáké ñuixuankën, ñuixunkëxun ka nu uisakin namákë kara ax 'iké kixun nu ñuixuankëxa. ¹³¡An nu ñuixunkë usaibi ka 'iaxa! usa aín kana 'ëx amiribishi 'ën ñu mëëtinu atsímainun ka bëtsi aribi inu bëntanxun tëtsekamiäxa.

¹⁴Usokian ñuixunkëxun ka faraónën José bëríbia sipunua chikínbëtsinkin anu bënun kamiakëxa. Usakian kamiké ka Josénën mënókakin aín bu tëamianan aín chupa upí pañubiani kuantankëx faraónu bëbakëxa. ¹⁵Usaia bëbaké ka faraónën kakëxa:

—'Ën kana ësokin namán 'aínbi ka an 'ën namáké 'ë ñuixunti 'aíma 'ikën, usa 'aínbi kana 'ën kuan, min isamina uni aín namáké ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina min 'ën namáké 'ë ñuixunti 'ain. ¹⁶Kakëxunbi ka Josénën —ax ka 'ënbi 'akëma 'iti 'iké —kixun kakëxa—; 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikën.

¹⁷Usokian kakëxun ka 'apu faraónën José katëkëankëxa:

—'Ën namákënuax kana Nilo kaké baka kuëbí niké 'ian, ¹⁸usakin 'ën nixun iskëxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabé vaca upíra 'aish, xuairabu an basi xochaxkëbu a mëuxun pia isan. ¹⁹Usakian pikëbëbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínké 'aish 'atimara axribi piküäxa. ¡Uinsa-ranbi kana 'ën usa vaca 'atima Egipto me ënua iskëma 'ain! ²⁰Ën vaca chumínké 'atimabu an ka ax pain chikíkë mapai rabé 'imainun rabé vaca upírabukama a eäxa; ²¹'aínbi ka usakin eäxi uínbi 'unántisama 'iaxa, usa 'aish ka bëräma 'ikësabi chumínkéira 'iaxa.

Usokin namati kana bësuan, ²²'aínbi kana 'uxtënkëxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi upírabu koia isan. ²³Usakin iskëbëbi ka a kaxú mapai 'imainun rabé trigo bimi ami bari uruké amiax békikin suñun 'akëx bëküax chushi ëskiké 'ianan nëmëké koäxa. ²⁴A trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa an ka mapai 'imainun rabé trigo bimi upírabu a piaxa. Usakin namáxun kana an ñu tanké unikama tímëxun ñuixuan, 'aínbi ka atu achúshinënbi usakin namáké ka ax 'iké kixun 'ë kakëma 'ikën.

²⁵ Usakian kakëxun ka faraón Josénën kakëxa:

—Minmi 'apu 'ixun rabéokin namákë ax ka achúshi ñu ishi ñui kikë 'ikën. Diosan ka mi 'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun. ²⁶ Mapai achúshi 'imainun rabé vacakama upírabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikën, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi upírabu ax 'ikën. Ax ka a mi namákë abi 'ikën. ²⁷ Mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'imainun 'atima axa bêtsi kaxú chikíké ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikën; usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa amiaxa bari urukë amiax békikian suñun xarokë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikën. ²⁸ 'Ën mi kakë usabi oi ka 'iti 'ikën: Diosan ka mix 'apu 'ikë usakia an ñu 'ati a ñuikin mi ismiaksa. ²⁹ Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabé baritian a piti 'itsaira 'imainun unin 'apákë ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikën, ³⁰ usai 'itankëx ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikën. Usai 'ikëbëtan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakëxa kixun sinántima 'ikën. ³¹ Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikëbë, ñu 'apákëa kokë bërámá iása 'itima 'iti 'ikën. ³² 'Ën 'apu minmi rabé okin namákë ax ka, Nukën 'Ibu Diosan uisakin kara 'aisa tania usakin 'aia, usa 'ain ka ënuax basimashi 'iti 'ikën. ³³ Usa 'ain sapi kamina 'ën sinánkëxun basikinmaishi uní achúshi sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë, an ënë Egipto menu 'ikë unikama an bërúankin isti anëti 'ain. ³⁴ Mix 'apu 'ixun kamina ësokín 'ati 'ain: min kamina aín kushikama anëtankëxun, kamabi menu kuankian unin 'apákë trigo bimi bikë ax ka mapai achúshi pisha bikë anua aín chukúmashi biti 'ikën, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imi Egipto menua unin 'apákë 'aisamaira tuaia timëti 'ikën. ³⁵ Usa 'ain kamina min kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabé baritia anun timëti 'ikën; timëtankëxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikën, ax ka usokin kamabi ëmakamanu bukúnti 'ikën, ax ka kamabi uní ëmanu 'imainun naënu 'ikë unikaman piti 'ikën. ³⁶ Usakin mi 'amikëxun atun trigo bimi bukúnkë 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia numi 'ikëbëbi unikama numin bamatima 'ikën, Egipto me ënu tsókë unikamax.

José Egipto menu 'apu iá bana

³⁷ Usakian Josénën kakë ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakëxa, ³⁸ usaía kia ka faraónën aín unikama ësokín kakëxa:

—¿Uisaxun karanuna bêtsi uní 'ësaribi aín 'Ibu Diosan bëru ñunshinñun nun mërati 'ain? ³⁹ 'Ësai kitankëxun ka José kakëxa:

—Misaribi uní sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë uní ka 'aíma 'ikën, usa 'ain min 'Ibu Diosan mi 'unánmikëxun kamina ënë ñukama 'unanin. ⁴⁰ 'Ësokín katankëxun ka 'apu faraónën José kakëxa, mix kamina anu 'ëx 'ikë 'apun xubu anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ënë menu 'ikë unikaman min kakësokin 'ati 'ikën, kamabi uní min kakësa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'aínbi kana. 'Ëx kuni 'apu 'aish mi manámi 'ianan kushiira 'iti 'ain. ⁴¹ Ka kuat, 'ën kana kamabi Egipto menu 'ikë unikaman kushimi 'inun mi anëin. 'Ësokín kakinshi ka, ⁴² faraónën 'apu 'ixuan mënukë a ëchikinshi aín mënusuti bitankëxun Josénën mëkënu mënuniakëxa. Usakin mënumitankëxun ka aín chupa lino 'upíira upí a pañumianan aín tëuti kuri 'akë a tënuniakëxa. ⁴³ Usakin

aín ñukama pañumitankëxun ka anúan ax nikë caballonën nikinkë bëtsi a kaxu 'ikë bëtsi anu José 'aruakëxa, 'arutankëx ka kiakëxa, bërfi ka kamabi unix aín bëmánanuax sharati rantinpurunkin kamina anúan kuantu bai bëaratima 'ain, usa 'ain ka Josénëx kamabi Egiptonu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa. ⁴⁴Usakin 'atankëxun ka faraónën kakëxa:

—'Ëx kana 'apu 'ain, usa 'aínbi ka Egipto menu 'ikë unin mix kikëma 'ain añu ñubi 'atima 'ikën. ⁴⁵Usa 'ain ka 'apu faraónën bëtsiokin anëkin José egipcionu 'ikë anën anëakëxa Safenat-panéah kakin anëtankëxun, ka Asenat akëñun 'ain xanu 'iti birakamiakëxa, ax ka Potifera kakë Sacerdotenën bëchikë xanu 'iakëxa, ax ka On kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa, usakian 'akëx ka José Egipto menu 'apu 'iakëxa.

⁴⁶Anua 'apu 'imikë anu ka José treinta baritiañu 'iakëxa, usa 'ain ka José anua faraón 'ikë anuax chikítankëx Egipto me kamaoi kuainbëkini niakëxa. ⁴⁷Usa 'ain ka ñu 'apákë 'aisamaira bimiñu 'aish piti 'itsaira 'iakëxa mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu 'apákë bimiakëxa, ⁴⁸usa 'ikë ka Josénën ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákë mapai achúshi 'imainun rabé baritia sënëmikin timënun unikama 'amiakëxa; usakin 'amianan ka trigo buküanan anuxuan 'apáxun bikë émanua anu bukúnti 'akë anubia trigo bukunun 'amiakëxa. ⁴⁹Usakian Josénën timëmikëx ka trigo bimi parúmpapa kuëbínua masi iskësaira 'iakëxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikë uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakëxa.

⁵⁰Usa 'ain ka anúan ñu 'apákëxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénën aín xanu Asenat kakë ami rabëokin bëchikë 'iakëxa. ⁵¹A paian bëchikë aín rëkuén bëchikë a ka Manasés kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx masá nuituanan tëmëraiabi 'ë manumíaxa 'imainun ka 'ën papan aintsikamiribi manunun 'ë 'imíaxa.” ⁵²Usakin 'atankëxun ka bëchitëcëntancëxun Efraín kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka anuax 'ëx tëmërakë me ënuax 'ëx bëchikëñu 'iti kuëanxa. ⁵³Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé bari inúkëbë unin ñu 'apákë Egipto menu 'aisamaira 'iskë ax sënëankëxa, ⁵⁴usaía 'ikëbë ka José kikësabi oi mapai 'imainun rabé baritia inúkëbë unin ñu 'apákëbi añu ñubi menu koama 'ikën, José kikësabi oi ka usai 'iakëxa. Usaia raíri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakëxa; ⁵⁵usa 'ain ka Egipto menu tsókë unikamax a piti 'aíma 'ain numin 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankëxa, kuaxun ñukákëxunbi ka 'apu faraónën egipcio unibu kakëxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuantu 'ain, kuaxun kamina añu 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain. ⁵⁶Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénën anua trigo bukunkëkama xëókanun kixun kakëxuan xëókakëbëtan ka egipcio unikaman trigo maruakëxa, usai 'ikëbë ka kamabi nëtën numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakëxa. ⁵⁷Usai 'ikëbë ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo marui unikama uinu 'ikë menubi a piti 'aíma 'ain uakëxa.

Josénën xukénkama Egipto menu kuan

42 ¹Usa 'ain ka Jacobnën Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakëxa, kuakin ka aín bëchikëkama kakëxa: ¿Añu kaina anuxun mitsúxbi bëtsibë bëtsibë isanankin 'akanin? ²Ësokin ka 'ë kakanxa Egipto

menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankëxun nukaman piti trigo marui kuantu 'ain, a pînu nukamax bukunun.

³Ësokian aîn papan kakëx ka Egipto menu mapai rabé Josénën xukénkama trigo marui kuankëxa; ⁴'aînbi ka Jacobnën aîn bëchikë Benjamín, Josénën xukén a atubë kuantanun xuama 'ikën, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikë kixun sinánkin. ⁵Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kamax anribia trigo marui kuankë unikamabë kuankëxa. A nètë kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma aîn numi chaiira 'iakëxa.

⁶Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anëké 'iakëxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bëtsi menuax kuankë unikama anu kuania trigo maruakëxa. Marukëbëbi ka aîn xukén kamaxribi ami bëbai nirakëti aîn bëmánanën me tikai rantinpuruni tsóbuakëxa. ⁷Usai anu nukutia iskin ka Josénën ënë unikamax ka 'ën xukén 'ikë kixun 'unánkëxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkëmasa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakëxa:

—¡Mitsux! çkaina uinuax aîn?

Kakëxun ka —nukamax kananuna Canaán menuax trigo marui aîn —kixun atun kakëxa. ⁸Aînbi ka an 'unánkëxunbi aîn xukénkaman José 'unánma 'ikën.

⁹Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aîn xukénkama Josénën kakëxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aisa kara ënë ëma 'ikë kixun isi ukan.

¹⁰—Usama ka nun 'Ibu —kixun ka atun kakëxa—. An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna trigo maruishi uan. ¹¹Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi ëmakama 'utunkëma 'ain. ¹²—Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa—. Mitsux kamina këmë kuatsini 'utunanishi uan. ¹³Usakian kakëxunbi ka atun katëkéankëxa:

—An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna mapai rabé 'imainun rabé xukén 'ain, usa 'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukén 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun xukén 'anákaíra ax nubëma 'ikën. ¹⁴Ësokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkéankëxa:

—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utuanan aîu kara ënu 'ikë kixun isi uan, ¹⁵usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax kamina min xukén 'anákaíra ax pain utamainun úíxbi chikítima 'ain. ¹⁶Usa 'ain ka mikama achúshinën a bitsi kuantu 'ikën. A bitsia kuantamainun ka raírinëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kikë ënëx kara asérabi 'ikën kixun isti 'ain, mitsux kikë asérabima 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Ësakin kana faraónën anën mitsu kain.

¹⁷Ësokin pain katankëxun ka rabé 'imainun achúshi nètë Josénën atu sipuakëxa, ¹⁸usakin sipuaxunbi ka rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan atu kakëxa:

—'Ëx kana Dios kikësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, mitsúxmi nu këmë kuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi: ¹⁹usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman piti trigo buani kuantu 'ain.

²⁰ Kuantankëxun kamina min xukén 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a bëkëbëtan kana asérabi kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë 'iti 'ain. Usaia kikëbë ka usa ka 'iti 'ikë kiox kikankëxa, ²¹ 'aínbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:

—Asérabi kananuna nun xukénbë 'atimonankën, nun kananuna nua uisabi oxuma 'anun kakëxun kuakin nuibama 'ain, axa tëmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi bërí tëmërain. ²² 'Imainun ka Rubénën kakëxa:

—Usa 'ain kana 'ën mitsu kakën nun xukén 'anáka kananuna 'atima otima 'ain; kakëxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí usakin nu 'aia.

²³ Usai atux kia Josénën kuatiabika 'unánma 'ikën, ax ka bëtsían usai ka kia kixun kamainun banakëxa. ²⁴ Usakin aín xukénkama kaíbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José iankëxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikë anu utëkënkín ka atu kakin, amo nitsínakin Simeón atun ismainunbi nëamiakëxa. ²⁵ Usokin 'amitankëxun ka Josénën aín unikama kakëxa, trigo aín pishanu buchuokin 'aruxuanan, kamina atun kuríkiribi atun pisha 'ukëmëu achúshi achúshi pishanubi 'aruxuntënkëti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánti 'ain. Èsokian Josénën kakëxun ka an kakësabiokin aín unikaman 'akëxa.

²⁶ Usakian pishanu purukin trigo 'inánkëxun ka atun asno anu 'arubiani anuax kuankëxa. ²⁷ Usai anuax kuanbaiti ka ñántánbukëbë anua imé uxti anu nirakëakëxa, nirakëxun ka atu achúshinën pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rëchurukínbi ka, aín kuríki pishanu bërakankin 'arukë mërakëxa. ²⁸ Usakin mërái ratúkin ka aín xukén achúshinën raíri kakëxa:

—¡Ka kuat, 'ën kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa! ¡'Ën pishanubi ka 'ën kuríki 'ikën! Èsakian bëtsin kakëx ka raírinëx ratuti bëréi 'itsaira rakuéti a xukén kamáxbi kanankëxa:

—¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukin ësokín nu ax?

²⁹ Usa 'ain ka Canaán menu bëbakëxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikë aín papa Jacob ñuixunkin kakëxa, a ëmanu 'ikë 'apun ka nu 'atimai banai nishkin nux isanuna këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:

³⁰ —A ëmanu 'ikë 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina këmë kuatsini ëné menu 'ikë unikama unëxun 'utuni ukan. ³¹ Usai kiabi kananuna ësokín kan nux kananuna uni mënín sinánñuishi, 'ain usa 'aish kananuna nukamax an uni 'utunkë uni ama 'ain; ³² katankëxun kananuna ësokínribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabé 'imainun rabé xukén 'inun bëchia 'ain; usa 'ain ka bëtsi nubëma 'ikën 'imainun ka nun xukén 'anáka nun papabë Canaán menu bëruaxa kixun kananuna kan. ³³ Èsakin kakëxun ka an nukama kaxa: Bërí kuni kana asérabi kaina mikamax upisinaanñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukén achúshi 'ënu ëbianti 'ain ëbiankin kamina trigo 'itsamashi min aintsikama buánxunti aín, ³⁴ 'aínbi kamina min xukén 'anáka 'ë bëxunkanti 'ain. A mi 'ë bëxunkëxun kana mitsux kamina upí sinánñubu 'ianan këmëkuatsini ukëma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana mitsun xukén 'anáka axa upí 'inun ënti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ëné menu niti 'ain.

³⁵ Usa 'ain ka atun ëmanu kuantankëxun trigo pishanua bukunpakínbi Josénën xukén atun kuríki a 'ukëmëüküa pisha chukúmaratsunua mërakëxa,

achúshi achúshi atun pishanua. Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mērai ka a xukénkamaxbi aín papabēbi ratúkankēxa. ³⁶ Usa 'ain ka Jacobnēn kakēxa:

—Mitsun kamina bēchikēñuma 'ë 'imin. José ka nubēma 'ikēn, 'ianan ka Simeónēxribi ka nubēma 'ikēn, 'imainun kamina Benjamínribi 'ë bēri ēmibiankasín kin! Jēsakin 'akin kamina 'ë bēchikēñuma ēnkanin! ³⁷ Usaia kia ka Rubénēn aín papa kakēxa:

—'Ēn bēruánun kamina Benjamín 'ēn mēkēnu ēnti 'ain usa 'ain kana 'ēnbi mi bēxuntēkēnti 'ain. Bēxunkēxuma kamina, 'ēn bēchikē rabé ēnē 'ati 'ain.

³⁸ Usai kiabi ka Jacobnēn aín bēchikē kakēxa:

—'Ēn bēchikē aín 'anáka ēnē 'ikēbi kana mitsukēñun xutima. Aín xukén José ka ñuakēxa usa 'ain ka aratsushi tikiāxa. Mitsubē kuania ñu 'aisama inuti ñunan 'ikēbē 'ikēbē kaina uisai 'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakē 'iti 'ain 'ēx kaniakēkē 'aish 'itsaira masá nuituti ñukēbē.

Aín xukén kaman Benjamín Egipto menu buan

43 ¹ Usa 'ain ka nētēkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakēxa, ² usa 'ain ka Jacobnēn aín bēchikē kamabētan Egipto menua buánkē trigo a pikēx kēñúkēbētan aín bēchikēkama kakēxa:

—Amiribishi kuantankēxun kamina trigo chukúmarshi marutēkēni kuantí 'ain.

³ 'Aínbi ka Judánēn kakēxa:

—Asérabi ka anu 'ikē unin an nukama kaxa: Min xukén 'anáka bēíma kamina 'ë isi ukantima 'ain. ⁴ Usa 'ain kananuna min nubē, kuantanun xukēbē trigo maruikuantí 'ain; ⁵ 'aínbi kananuna minmi nubē kuantanun xukēbēma kuaniman. A unin ka nu asérabi kaxa: Min xukén 'anáka a bēíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.

⁶ Ēsokian katēkēnkēxun ka Jacobnēn kakēxa:

—¿Uisa kupín kaina 'ë 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukén 'anáka ka anu 'ikē kixun a uni kan? ⁷ Kakēxunbi ka atun katēkēankēxa:

—A unin ka uisa unikaraisanuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintai 'ibukama nu ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukēma pain tsótax? ¿Min xukén itsi kara anu 'ik? Nun kananuna an ñukákēsabi okin an kakē banakama kan. ¿Uisaxun karanuna min xukén 'anáka kamina bēti 'ain kixun kakēxun 'unánkē 'itsían?

⁸ Usa 'ain ka Judánēn aín papa Jacob kakēxa:

—Nux upitax tsóti kuēēnkin kamina nun xukén 'anáka 'ēn bēruánun xuti 'ain, xukēbē kananuna bēríbi kuantí 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bēchikē kamaribi ñutima 'ikēn. ⁹ 'Ēn kana a tuá bēruánti 'ain; 'ë kamina axa uisai kara 'ikēbētan kati 'ain. 'Ēn a tuá bētēkēnima kana anun tsókē nētēkaman 'ēx min 'uchokē 'iti 'ain. ¹⁰ Ēnuax 'itsaira banai panatima kuanx kuni kananuna rabēti kuantankēx ukē 'itsían.

¹¹ Usa 'ain ka aín papan ēsokin kakēxa:

—Anun nun ēnēñu mēnfoti bētsi ñu ka 'aíma 'ikēn, usa 'ain kamina ēsokin 'ati 'ain: mitsun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. Ēnē menuxun uniokē ñu upíra: bálsamo kakē sanuira chukúma 'imainun buna rēpa chukúmarshi 'imainun ro tsēpasa 'imainun i baka 'akē

ro akěñun ro ua upíra nun menua 'ikě aribi buánti 'ain. ¹²Buánkin kamina nětě itsinmi buánkě usamaira kuríki kěxtuira buántankěxun minbi 'inánti 'ain, mitsun 'inankěxunbia 'inantěkěnkěsamaira 'inánti 'ain; 'inánkin kamina manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'inánti 'ain. ¹³Usa 'ain kamina! min xukěñ 'anáka bibiakin buántankěxun a uni istěkěni kuankanti 'ain. ¹⁴Usa 'aínbi ka Nukěñ 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okíma nuibanun 'imianan, min xukěñ sipunu 'ikě a ɛnun sínánmikin Benjamín utěkěnun upíokin sínánmiti 'ikěñ. Usa 'ain kana 'ɛn běchikěkama nětěkěbě, běchikěñuma 'ɛx 'iti 'ain.

¹⁵Usakian Jacobnēn kakěxun ka aín běchikěkaman anu 'ikě 'apu 'inaishiti kuantí ñukama bianan, pishami kuríki kěxtuira bianan, Benjamínribi bibiani Egiptonu kuankěxa. Kuantankěx ka anua José 'ikě anu bėbakěxa, ¹⁶usaía bėbaia ka Josénēn Benjamín atuběa kuankě isakěxa, iskin ka an aín xubu bėrúankě uni a kakěxa:

—Énē unikama kamina 'ɛn xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rětankěxun piti 'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukėbėtan bėr' 'ėbėtan piti 'ikěñ. ¹⁷Ėsakian kakěxun ka aín ñu bėrúankě unin aín kushin Josénēn kakěsabiokin anbi aín xubunu atu buánkěxa, ¹⁸'aínbi ka Josénēn xubunuax ratuti kánani kikankěxa:

—jĖnėx ka kėmėkin nu bėkě 'ikěñ! Bėtsi nětėn trigo marukin 'inankě-xunbia nu 'inantěkėnkě kuríki a kupín sapika nu bėaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukima tēmėramianan kupímashi nukamabi ñu mėėmiti 'ikěñ, nun ñuinakama kėñunbi.

¹⁹Usa 'ain ka nukuti aín xubu xėputi 'urama ó a rapasu kuani niračkėkin an ñu bėrúankě uni abė banakin. ²⁰Atun kakěxa:

—jUisati, kara Nukěñ 'Ibu! Bėtsi nětėn kananuna asėrabi trigo marui uan, ²¹'aínbi kananuna ɛnuax kuantankěx anu nu imė uxti anu nukuxun nun pisha rėchurupakinbi, kananuna pisha bėrakankin achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukě mėran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bėr' 'inántėkėnti bėan, ²²bėanan kananuna nun kuríkiribi anun trigo maruti bėtėkėan. 'Aínbi kananuna uin kara a painun 'inánkě kuríki nun pishakamanu 'arutėkėanxa kixun 'unánkėma 'ain. ²³Kakěxun ka an ñu bėrúankě unin atu kakěxa:

—Kamina 'itsaira rakuėkantima 'ain. Mitsun Dios min papabėtan rabikė an sapi ka a kuríki mitsun pishanu 'arukě 'iti 'ikěñ, 'ɛn kana anúnmi trigo kupíokě kuríki a bian usa 'ain kamina 'itsaira rakuėtima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuėtima 'ain.

Ėsokin katankěxun ka an ñu bėrúankě unin Simeón sipunua chikínbėtsinkin aín xukěñ kamanu bėakěxa; ²⁴usakin 'axun ka atu kamabi Josénēn xubu 'ukėmėu ubankěxa, uantankěxun ka anúan tachukati 'umpax 'inántankěxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkěxa. ²⁵Usa 'ain ka a 'inainshiti bėkě ñukama mėńfokin, José ka bari maníkėbė atubėtan pi uti 'ikě kixun 'unánxun kafankěxa.

²⁶Usakian kainkěxa aín xubunu bėbaia ka atúan 'inainshitia uankě ñukama a 'inánkěxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bėmánan memi bėtiki tsóbuakěxa. ²⁷Usai 'ia iskin ka Josénēn atu uisa karaisa kixun ñukákěxa ñukátankěxun ka ɛsokinribi kakěxa:

—ǵUisa kara min papa, a ñuikinmi 'ė kakě kaniakėkě ax 'ik? ǵKara bėr'ibi tsótax? ²⁸Kixuan ñukákėx ka akama tėtúbuti aín chixunu sėnėn kuabuti ami 'ikin kakěxa:

—An mi ñu mëëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bërfibi ka tsótaxa.

²⁹Usakian kakëxun a rapasunua israkinbi ka Josénën aín xukén Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërài ka kiakëxa:

—¿Ënëx kara mitsun xukén 'anáka a ñuikinmi 'ë bërámà kakë a 'ik? ¡Nukén 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Èsakin kaíshi, ³⁰ka José aín xukén isi 'itsaira kuëñnibi aín inkë urukëbë tënëtisamaira tani. Bënëtishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsfanx iankëxa.

³¹Usai intankëx sënëntankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: ¡Aín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain! ³²Usa 'ain ka an kakësabiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukénkama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikama-bëtan mëskuxun piama 'ikën. ³³Usa 'ain ka Josénën aín xukén apankama 'anan Benjamín uinu kara tsóti 'ikë kixun kakëxa. Katankëxun ka aín xukénkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sënëonkin atu upíokin sënëinra 'itánun anu tsónun kakëxa usakian 'akëx ka sinánkasmai uisa kupín kara ësokin nu 'aia kiox bëtsibë bëtsibë isanankëxa. ³⁴Usa 'ain ka Josénën an anuxun pikë mesa anuxunbi raíri pikianan, ka aín xukén Benjamín raíri 'inánkësamaira okin aín piti cha 'inánkëxa. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukénkamax pianan xëai 'itsaira kuëëankëxa.

Josénën manë xampa ñuikë bana

44 ¹Usakin 'atankëxun ka Josénën an ñu bërúankë aín kushi kakëxa: —Ënë unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'itánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bërakankin 'aruxunti 'ain. ²'Anan kamina 'ën xampa manë uxua 'akë aribi aín xukén 'anákanën pisha bërakankin 'aruti 'ain 'akin kamina, anun trigo kupíokë kuríki akëñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénën 'amikëxun ka an ñu bërúankë unikaman 'axuankëxa.

³Usai 'iónxa pëkarakëbë barin urukin pëkabëtsinkëbëtan ka Josénën an ñu mëëxunkë unikama kuantanua, aín xukénkama aín ñu mëníoti 'akinun kixun 'amiakëxa 'amixun ka aín xukénkama aín ñuinakama buani kuantanun xuakëxa. ⁴Usai kuania ëma ëbiani urakiankë 'aímabi ka Josénën an ñu 'axunkë uni kakëxa axa kuankë unikama akamina nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:

—¿Uisa oti kaina upíokin 'akinkëxunbi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manë uxua 'akë xampa amia ⁵'ën ñu mëëxunkë unin xëanan anun ñu tankë a mëkaman? ¡Mitsun kamina 'atimakin 'an!

⁶Èsakian kakëx kuanxun ka an ñu bërúankë uni an nukúkin, usakian kakë bana abi ñuikin atu kakëxa, ⁷usakian kakëxun ka atun kakëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¡uínsaranbi kananuna nun ësokin ñu 'akëma 'ain! ⁸Nux kananuna Canaán nētēnuaxbi nun pishanua mërakë kuríki a 'inantëkëni uan. ¿Uisaxun karanuna manë xampa mëkamanan kurí ami ñu mēnxunkë unin xubunua mëkamati 'ain? ⁹¡Usa 'ain sapi ka an mi ñu mëëxunti ënëkama achúshinëx bamakë 'iti 'ikën, uin pishanua kara manë xampa mërài a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mëëxunkë 'iti 'ain!

¹⁰Usokian kakëxun ka an José ñu mëëxunkë uni aín kushin atu kakëxa:

—Mikamax kikësa ka 'iti 'ikën, 'aínbi ka uín pishanu kara manë xampa 'ikën ax kuni 'ën ñumëmikë uni 'iti 'ikën; usa 'aínbi ka aín patsanëx 'uchakëma 'iti 'ikën. ¹¹Usaia kikëbëtan ka a kamaxunbi atun pisha bënëkinshi menu, nanopákin rëchuruakëxa. ¹²Rëchurupatia ka an ñu bërúankë unin kamabi pisha bariakëxa, barikin ka aín xukén apanmixun aín xukén 'anákami okin barikibi ka Benjamínën pishanua manë xampa mërakëxa. ¹³Usakian mërakëbë ka atun chupa tukai nishi paëakëxa. Usai 'itankëxun ka amiribishi atua anun ñu nikinkë aín ñuinakaman kaxunu puruakëxa. Purubiani ka a émanubi kuantëkëankëxa.

¹⁴Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukënkamax kuanxbi amiribishi bërúkiani Josénën xubunu bëbakëxa, bëbakinbi ka José anuabi mërakëxa mërai ka aín bëmáno nirakëti rantinpuruni tsóbukin aín bëmánanën me tikakëxa, ¹⁵usai 'ia ka akamabi Josénën kakëxa:

—¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'ësaribinën kara ñu tanti 'ik?

¹⁶Kia ka Judánën kakëxa:

—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain? ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna 'an kixun mi kati 'ain? Nukën 'lbu Diosan nux 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu mëmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, aín pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu mëmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain. ¹⁷Aínbi ka Josénën kakëxa:

—Usama ka. Aín pishanuanu manë xampa mërakë ax kuni ka 'ën ñu mëëmikë uni 'iti 'ikën. Usa 'ain ka aín patsanëx aín papan xubunu upitax rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima 'ikën.

Judánën Benjamín ñuikin José ka

¹⁸Usa 'ain ka Judánën José 'urama okin kakëxa:

—'Ën kana mi ësokin kaisatanin, usa 'ain kana 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë kana mi kain. ¹⁹Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu 'ianan nun xukén 'anákañu 'ain kixun, ²⁰ñukákëxun kananuna mi ñuixuan nun papa achúshi kaniakëkë ka anu 'ikën 'imainun ka nun xukén 'anáka achúshi bërí kanikë bënë anu 'ikën, ax ka nun papan kaniakëkë 'ixun bëchia 'ikën. 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira atua kuëënia, ax ka aín xukén ñua akëñunbia aín titan tuá 'ikën. ²¹Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a 'unánun bënun kixun nu kan. ²²Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka aín papa ëinsama tania, an ënkëx ka aín papa ñuti 'ikën. ²³Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna ukëbëtama ismina nu bitsima kixun.

²⁴Usa 'ain kananuna kuantankëxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan. ²⁵Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun; ²⁶'aínbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna ënë tuá min nukëñun xukëbëma kuaniman, usa 'ain sapí kananuna ax kuankëbëtanma, a uni isi kuantima 'ain. ²⁷'Ën papan ka ësakín nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá rabéishi 'ë tuáxuanakëxa; ²⁸achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina raëkëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana

sinanin. ²⁹Usa 'ain ka bërími ubankëxa aín xukén 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nètékëbë kamina mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.

³⁰Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin aín nikë aín ñu mēkë anuxunbi uinubia kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx kuankëbë, ³¹nun papa a istékënimama masá nuituti bëunan mēskukënnëbi bamati 'ikën. Usa 'ain kananuna nukamax nun papa kaniakëkë 'aish aín nitékëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti 'ain. ³²Usa 'ain kana 'ën papa ësokini kan 'ëxëshi kana an ënë tuá uisai kara 'ia a iskë 'iti 'ain 'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi minu bëtékënimama kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa 'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain. ³³Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumēmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana uniakë ënëx kuantamainun 'ëx mi ñu mēxuni bërúti 'ain. Usa 'ain kamina min aín xukén kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain. ³⁴Uisa kupí, çuisax karana 'ën papanu ënë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain? 'Ën karana 'ën papa masá nuituti tēmëraia isti 'ain.

**Aín xukénkama Josénën 'ëx kana mitsun xukén
'anáka 'ai kixun ami chikirakëkin 'unánmima**

45 ¹Ësakin kaia Judá sēnēnkëbētan ka Josénën tēnētisamaira tankin, an ñu mēxunkë unikama a rapasu 'ikëbi munuma kuēnkēnkin kakëxa: ënuax kamina kamaxi chikínkanti 'ain. Ësokian kakëx ka an ñu mēxunkë unikama José rapasunuax chikímainua, aín xukén kamáxëshi abë bërúti ka 'ëx kana min xukén 'anáka José a 'ain, kixun 'unánmiakëxa.

²Usakin kaibia munuma kuēnkēni inkë a ka egipcio unikaman kuakëxa, kuaxun chaniokin ñuia ka faraónnēnribi anua 'ikë aín xubunuxunbi kuakëxa.

³Usai 'itankëxun ka Josénën aín xukénkama kakëxa:

—'Ëx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bëríbi tsótax?

Ësakian kakëx a bētánain 'aish ratúkin ka uínbi uisokinbi káma 'ikën.

⁴Aínbi ka Josénën aín xukénkama kakëxa:

—'Ë 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakëxa a rapasu 'aia, ka Josénën kakëxa:

—'Ëx kana mitsun xukén José ami Egipto menu ukë unikama marua a 'ain; ⁵usa 'ain kamina 'atimakin kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ë maruakën usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë pain mitsúxmi tēmëraia 'akinun ënë menu 'ë bëakëxa. ⁶Bëri ka rabé baritia numi ënë menu 'inutia, usa 'aínbi ka mapai achúshi baritia pain pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákëxbi aín ñubi 'irutima 'ikën. ⁷Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain ënë menu 'ë pain bëakëxa nun rëbúnki kamaxa ënë menu 'inun, 'imainun ënë unikama upíokin manukima ax kushiira 'ixun ënë menu 'akinun 'ë bëakëxa. ⁸Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menu uti 'ë sinán-xuankëxa; mitsun kamina 'ë xuama 'ain, usa 'ixun ka anbi 'ë 'apu faraón an bana ñuixunti 'imianan aín xubunu ñu mēñun 'imiakëxa, 'imianan ka anbi Egipto me ënu 'apusa 'ixun unikama ñu mēñmianan kamabi ñukama 'ën 'anun kixun 'ë 'imiakëxa. ⁹Usa 'ain kamina bēnēti anua 'ikë anu kuantan-këxun nun pa kai kuantu 'ain: Nun xukén José kananuna mēran kixun kamina kai kuantu 'ain, ësai ka min bëchikë José kixaxa: Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi

Egipto menu 'apusa 'inun 'è 'imiäxa. Usa 'ain kamina basima bënëti 'è isi uti 'ain. ¹⁰ Usa 'ain kamina min bakë bëchikëkama 'imainun min babakamaribi bëanan min ñuinakama bëti 'ain, bëia kana anumi mikamax tsónun Gosen kakë me a mitsu 'inánti 'ain. Usa 'aish kamina 'è 'urama 'iti 'ain. ¹¹ Ënumi ukëkana min aintsi 'ibukama këñunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mibëa 'ikë akamaribi añu ñubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ënuax mapai achúshi bari pain ka anun ñu 'apákëbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikën. ¹² Ën xukën Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ëx ësai kia kuakan. ¹³ 'Imainun kamina kamabi ñu 'ën aín kushi 'ixun Egipto ëma ënuxun 'aia iskë, a kamina 'ën papañuixuni kuantu 'ain 'imainun kamina ënuami iskë ñukamaribi, José ka a menu upiti tsotia kixun kamina kati 'ain. ¡Bënëti kamina nun pa bëi kuantu 'ain!

¹⁴ Ësokin atu kai ka José aín xukën Benjamín 'ikúti iankëxa. 'Imainun ka Benjamínëxribi José 'ikúkin tēpatsati ami iankëxa. ¹⁵ Usai Benjamínbë 'itankëx sënénkin ka Josénën aín xukën apankamaribi bëtsukukakin bitsi intëkëankëxa, ësai pain 'itankëxun ka aín xukënkama abë rakuétimaishi banakëxa.

¹⁶ Usai 'ikë ka faraón 'imainun aín unikaman aín xubunu 'ixunbi ñuikania kuakëxa, kuati ka Josénën xukënkama kara ënë menu bëbaxa kixun sinani kuëñkankëxa. ¹⁷ Usaia 'ikë kuaxun ka faraónën José kakëxa:

—Min xukënkama kamina aín, ñuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain, 'inántankëxun kamina anuaxa ukë Canaán menu kuantëkëntanun xuti 'ain, ¹⁸ anu kuantakëxun ka aín papa 'imainun aín aintsi 'ibukama 'è bëxúnti 'ikën. Bëxunkëxun kana 'ën anua 'inun Egipto me upíra anu ñu 'apákëa upiti 'irukë a 'inánti 'ain, usa 'ain ka ënë me 'ën kaísun 'inánkë ënu 'irukë 'upíra a pi tsóti 'ikën. ¹⁹ 'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ënu, ka carretakama buánti 'ikën, anúan aín xanu 'imainun atun bëchikëkama, 'imainun anun min paparibi bëti. Atux ka uti 'ikën, ²⁰ 'ianan ka añu ñuñu kara bërí 'ikë ami sinanimaishi uti 'ikën, Egipto me ënu 'ikë ñu upírabu ax ka atunan 'iti 'ikën.

²¹ Usakian faraónën kakëxun ka Jacobnën bëchikë. Josénën faraónën kakëسابiokin aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánun kakëxa; ²² chupa íóbu kuankian chuakë pëanan pañubianti a 'inánkëxa, 'aínbi ka Benjamín ashi trescientos kuríki manë 'akë 'imainun mapai achúshibëtan sënën chupa aín pañuti 'inánkëxa. ²³ Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabé asno anu purukë Egipto menu 'ikë ñu upíbu, 'imainun bëtsi mapai rabé asno anu purukë trigo aribi, buanmianan panankian bainuxun aín papan ukin pibëtsinti pán akamaribi buanmiakëxa. ²⁴ Usakin ñukama 'inántankëxun ka Josénën kuantanun xukin aín xukënkama kakëxa:

—Bainuax atumina kuani mëëanankanin.

Kaxúan xukëx ka aín xukënkama rikiankëxa.

²⁵ Usakin kaxúan Egipto menua xukëx ka Canaán kakë me anu nuküakëxa, anua aín papa tsókë anu bëbakëxa. ²⁶ Bëbaxun ka usaía 'ikë kama ñuixunkin aín bëchikë achúshinën kakëxa, papan 'ën xukën José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikë unikaman 'apu 'ikën, kixuan ñuixunkëx ka Jacob uisa kupín kara usa 'iti 'ikë kixun sinánkin ka aín bëchikëkaman ñuixunkë ax ka asérabi 'ikë kixun sinanima ratuti sinánkasmakëxa. ²⁷ Usai 'ikinbi ka atúan ñuixunkëxun

Josénëan anun kuantu xuxunkë carreta isanan ñukama aribi isi 'itsaira kuëënkun kuantu sinánkëxa. ²⁸ Sinani ka kiakëxa: “¡'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa 'ain kana bamaxumaishi isikuanti 'ain.”

Jacob Egipto menu kuan

46 ¹Usai 'itankëx ka Jacob kamabi aín ñu 'imainun aín ñuina 'arakakëkama buani bain kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun aín papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa. ²A imëbi ka Diosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakin anëké a kuënkun namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:

—Ënu kana 'ain kixun ka kakëxa.

³Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—'Ëx kana Dios min papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuantu rakuétima 'ain: Anuxun kana 'ën min rëbúnikikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaiira 'itánun 'uákamë 'ëomiti 'ain. ⁴Usa 'ain kana 'ëx mibëbi Egipto menu kuantu 'ain, anuxun kana amiribishi min rëbúnikikama 'ënbi chikinuxun 'ain. 'Imainun ka mixmi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.

⁵Usai anuax Diosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuankëxa. Kuania ka aín bëchikëkaman aín papan Jacob 'imainun aín bëchikëkama atun xanukama a këñunbi 'apu faraónëan anúan atux kuantu bëmikë carreta anu puruakëxa. ⁶Usa 'ain ka Jacob kamabi aín ñukama 'imainun aín, aintsikamabëbi Egipto menu kuankin aín 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxuan bikë a kamabi ubani kuankëxa. ⁷Kuankin ka aín bëchikë bëbu 'imainun aín bëchikë xanukama 'imainun aín xuta nukëbënë 'imainun aín baba xanu akama abë kuankin uankëxa.

⁸Ënëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anëkama 'ikën; ax ka Jacob 'imainun aín rëbúnikikama 'iakëxa:

Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apan 'iakëxa. ⁹Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hesrón, 'imainun Carmí.

¹⁰Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.

¹¹Ënëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.

¹²Ënëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zerah. (Er 'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ënëxribi ka Faresnën bëchikëkama 'iakëxa: Hesrón 'imainun Hamul.

¹³Ënëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.

¹⁴Ënëx ka Zabulónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.

¹⁵Ënë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun aín bëchikë xanu achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres uni 'iakëxa.

¹⁶Ënë kamax ka Gadnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí 'imainun Arelí. ¹⁷Ënë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama aín anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria 'imainun ka atun chirabakë ax

Sérah, kakin anèkè 'iakèxa. Ënè kamax ka Beriánèn bakè bëchikèkamaribi 'iakèxa. Héber 'imainun Malquiel. ¹⁸ Ënè kamax ka Jacobnèn Zilpámi bakè bëchiakama 'iakèxa. A xanux ka an ñu mëmikè xanu 'ikèa Labánèn aín bëchikè xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkè 'iakèxa, usa 'ain ka kamabi aín rëbúnikamax bëbu 'imainun xanu tupúnkëx dieciséis uni 'iakèxa.

¹⁹ Ënèx ka Raquelmia Jacobnèn bëchia 'iakèxa: José 'imainun Benjamín. ²⁰ Ënè kamax ka aín xanu Asenat kakè amia Josénèn bakè bëchikè 'iakèxa Manasés 'imainun Efraín, ax ka Egipto menuxuan bëchikè 'iakèxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote On kakè ëmanu 'ikè aín bëchikè xanu 'iakèxa. ²¹ Ënè kamaxribi ka Benjamínnèn bakè bëchikèkama 'iakèxa: Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán Ehi, Ros, Mupim, Hupim 'imainun Ard. ²² Ënè kamax ka Raquel 'imainun Jacobnèn rëbúni 'aish catorce uni 'iakèxa.

²³ Ënèx ka Dannèn bakè bëchikè Husim kakè 'iakèxa. ²⁴ Ënè kamaxribi ka Neftalí aín bëchikè 'iakèxa: Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun Silem. ²⁵ Ënèkamax ka Bilhánmia Jacobnèn bëchiakama 'iakèxa: Ax ka Labánnëan aín bëchikè xanu Raquel 'inaishia, aín rëbúnikama 'aish mapai achúshi 'imainun rabé unibëtan sënëinshi 'iakèxa.

²⁶ Ënè unikamax ka Jacobè Egipto menu kuankèxa, usa 'aish ka aín aintsi 'ibukamaishi sesenta 'imainun seis uni 'iakèxa, usa 'ain ka 'ain bëchikënnèn xanukama ax tupunkëma 'iakèxa. ²⁷ Ënèx ka Josénèn bëchikè rabé Egipto menuxuan aín titan tuá 'iakèxa. Usa 'ain ka Egipto menu sesenta uni Jacobnèn aintsi 'ibukama abë bëbakèxa.

²⁸ Usa 'ain ka Jacobnèn Judá pain aín xukén José istánun kixun xuakèxa. Xukin ka Gosen kakè me anu bëbaia bitsi unun kixun kamiakèxa, kamikèxa kuantamainun ka Jacob Gosen kakè me anu bëbakèxa, ²⁹ usakin kamikèxun ka Josénèn aín carreta anúan aín papa bëñakin bitsi kuanun mëñonun 'amiakèxa. 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi kuankèxa, kuanxun ka aín papa 'ikúkin tēpatsakin bitsi anuax basipain iankèxa. ³⁰ Usai 'itankèxun ka Jacobnèn aín bëchikè José kakèxa:

—'Ënbi kana mi ñukësa 'aishmi nètëa 'ikëbi mi mërain, usa 'ain ka 'ëx mi istánkëx ñuti asábi 'ikën.

³¹ Usa 'ain ka Josénèn aín xukénkama, kanan aín papa aintsi 'ibukama kakèxa:

—Bërí kana 'apu faraón iskin kati 'ain. Iskin kana 'ën xukénkama 'imainun 'ën papan aintsi 'ibukama, axa Canaán menu tsókë, ax ka 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun; ³² 'imainun ka bëaxa aín ovejakama aín vaca kamabi atun 'arakakë ñuinakama, usa 'ain ka atux oveja bëruanan vaca 'arakai anun tēkë unibu 'ikën. ³³ Usa 'ain kamina 'apu faraónën añunën kaina tēkanin kixun ñukákèxun, ³⁴ mitsun kati 'ain, nun ñu mëëti ka ovejakama 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën nun, chaitiokë kaman 'asaribiokin. Usakinmi kakèxun ka Gosen kakè me ënë anumi 'inun mitsu 'inánti 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja bëruánkë uni 'imainun an vaca bëruánkë unikamabë timéax 'iti kuëenma unibu 'ikën.

47 ¹ Usakin aín xukénkama katankëx ka José 'apu faraón kai kuankèxa. Kuanxun ka kakèxa 'ën xukéantu ka 'ën papabë Canaán menuax bëbaxa, bërí ka Gosen kakè me anu 'ikën, anu ka aín ovejakama aín vacakama 'imainun aín ñukamabëbi uaxa. ² Ësakin kabiani kuanxun ka aín

xukénkama mapai achúshi kaískin bibiankin 'apu faraón 'unamiti buánkëxa.

³Usa 'ain ka 'apu faraónën Josénën xukénkama ñukákin kakëxa:

—¿Añunën kaina mitsux tēin?

Kixun ñukákëxun atun kakëxa:

—An 'apu 'ikë mi ñu mëëxunti nukaman kananuna nun chaitiokékaman 'asaribiokin ovejakama bërúain. ⁴Nukamax kananuna ënë menu tsóti uan, anu nux 'ikë Canaán me anu ka 'itsaira numi 'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikën. Usa 'ain kamina an mi ñu mëëxunti nukama ënë menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakë me a nu 'inánti 'ain.

⁵Usakian atun kakëxun ka 'apu faraónën José kakëxa:

—Min papa 'imainun min xukéantukamax ka ënë menu mibë tsóti uaxa.

⁶Usa 'ain ka Egipto me ënëx bérí atunan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina Gosen kakë me a atu 'inánti 'ain, ax ka upíra me ënë menu 'ikën, usa 'ain ka anu tsóti atux bërúti 'ikën. 'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkë uni 'ën vacakama bërúanun nanti 'ain.

⁷Usa 'ain ka Josénën aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unánmikin aín xubunu uankëxa. Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi kakín faraón 'urama okëxa, ⁸usakian urama okëxun ka 'apu faraónën ñukákëxa:

—¿Úiti baritiañu kaina bérí mix 'ain?

⁹Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:

—'Ëx kana bérí 'ain ciento treinta baritiañu usa 'ain kana achúshi menushi 'ima kuáinbëkini tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman upiti tsóti 'ianan tēmërai 'iakën, usa 'aínbi kana 'ën chaitiokékama 'íasarabiti kaniakëti tsóti.

¹⁰Ësakian faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín bëchikë José anuaxa banakë anuax kana kuani kabiani chikíakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Josénën 'apu faraónëan kásabiokin aín papa 'imainun aín xukén apankama anua 'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakinribi anëké me upíra a 'inánkëxa. Anua aín aintsikamabëbi tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíra 'iakëxa. ¹²Usakin, a 'inántankëxun ka Josénën aín aintsí 'ibukama aín piti akamaribi 'inánkëxa, 'inánkin ka uiti 'itsa kara kuëënia a istankëxun an kuëënkë a cha 'inánan an 'itsama kuëënkë a chukúmashi 'inánkëxa.

Anúan numi chaiira 'ikë a baritiakama José Egipto menu 'apu 'ia

¹³Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain 'itsaira numi 'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë me anuribi 'ikëbë ka anu 'ikë, unikama numin bamatisa tani 'ikankëxa. ¹⁴Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo marukin 'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu faraónën xubunu nankëxa.

¹⁵Ësakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unikaman kuríki kënuakëxa, usai atun kuríki kënuan ka José kai egipcio unikama kuankëxa:

—¡Kuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakín ka minmi numin bamaiaibi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna ëesai 'in kixun kakëxa.

¹⁶Ëesai kia ka Josénën atu kakëxa:

—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakékama 'è bēxunkēxun kana a bianan mitsu trigo 'inaishiti 'ain.

¹⁷Ēsokian kakēxun ka Egiptonu 'ikē unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun aín asnokama kupí Josénu buánkēxa, uania ka Josénēn a kupín a baritiakaman atun 'arakakē ñuina bianan trigo 'inánkēxa.

¹⁸Aínbi ka a baritia inúkēbēa bētsi bari 'irukēbētan José anu kuantē-kēnxun kakankēxa:

—Minbi kamina 'unan nun kananuna mimi unékinma kuríkiñuma kananuna 'ai kixun mi kain; 'imainun ka nun 'arakakē ñuinakamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka nunnu a mi 'inántēkēnti bētsi ñu 'aíma 'ikēn, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bēruaxa.

¹⁹Usa 'ain kamina min nun me kēñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti 'ain. Usa 'aish kananuna tēmēramikinbi faraón nun menuxunbi ñu mēēxunti 'ain, usa 'ain kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bēru nu 'inánti 'ain. Usakin 'akēxma ka me 'aisama 'iti 'ikēn. ¿Uisa kupín kaina min, nun me ēbiani bamatanun nu ēnti 'ain?

²⁰Ēsokian kakēxun ka Josénēn Egiptonu 'ikē mekama faraónan 'inun maruakēxa, egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakēxa, usakian marukēx ka kamabi mex faraónan 'iakēxa, ²¹'imainun ka Egiptonu 'ikē unikamax Josénēn tēmēramikin ñu mēmikē kamabi Egipto menu 'ikē unikama 'iakēxa. ²²Usakin 'akin anu 'ikē mekama marukinbi ka Josénēn sacerdote kaman me a mēēkima 'apu faraónēn atun piti trigo 'itsaira 'inánkēxa, 'inánkēxun ka a pikin numin 'ikinma atun me maruti sinánma 'ikēn.

²³Usakin 'atankēxun ka Josénēn anu 'ikē unikama kakēxa:

—Bērí kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ēn kana kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bēru ēnē 'apáti 'ain, ²⁴'aínbi kamina faraón 'apákēxa tuaia bitankēxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain; 'inánkēbēa rabé 'imainun rabé pisha tikikē ax ka 'apánan mitsun bēchikékama 'imainun kamabi axa mitsubē tsókē unikamabētan piti 'ikēn.

²⁵Kakēxun ka atun kakēxa:

—Mix kamina nubē upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati 'ikēbi nukama 'akian. Usa 'aish kananuna faraón tēmēraikin ñu mēēxuni nukama 'iti 'ain, kiox ka kanankēxa. ²⁶Usa 'ain ka Josénēn amiribishi a tanti bana Egipto menu 'atēkēankēxa, a banax ka 'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kikē 'iakēxa. Ēnē bana ka bērfi anu 'ikēn; 'aínbi ka sacerdote unikama atun me kupín kupfotima 'iakēxa, atun me uínsaranbi 'apu faraónan biama 'ikēn.

Jacobnēn ashikin aín bēchikē José anua ñuia maínti me ñuikin ka

²⁷Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bēruakēxa. Anu bēruax ka Gosen kakē me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamē 'ēokēxa. ²⁸Usa 'ain ka Jacob diecisiete baritia Egipto menu tsóakēxa, anuax ka ciento cuarenta 'imainun siete baritiañu 'iakēxa.

²⁹Usai anu 'ixun ka Jacobnēn achúshi nētēn bērí kana kaniakēkē 'ain kana ñuti 'ain kixun sinánkēxa. Sinánkin ka José abē bananua unun kixun kamiakēxa:

—Asérabi 'ēn mi kakēsabiokin 'aisatankin kamina 'ēn kisinu min mēkēn nanti 'ain 'imainun kana sinanatēkēntima okinmi 'anun mi kain. Uisa

'ixunbi kamina ñuia Egipto me ënu 'ë maintima 'ain. ³⁰Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima anua 'ën chaitikama maínkë anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.

Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.

³¹—¡Sinanatëkëntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan kakëxa.

Ësakian kakëxuan Josénën sinanatëkëntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxkë anuax aín tēpiti ami tētuti ñanati 'iakëxa.

**Jacobjnēn upíokin sinángxunkin Josénēn bëchikē
Efraín 'imainun Manasés ka bana**

48 ¹Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínkë ñuikania kuakëxa. Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchikē rabé Manasés 'imainun Efraín uankëxa. ²Usai anu kuankē 'ain ka Jacob min bëchikē José ka mi isi ubaxa kixun ñuixunkankëxa, ñuixunkëxun kuati kushitisama tanibi anua uxkë anuax nirui tsórakëakëxa. ³Usai 'ikin ka aín bëchikē José anu bëbakē kakëxa:

—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakē ëma Canaán me anuax 'ëmi mërakin upíokin sinángxunkin, ⁴ënē bana 'ë kakëxa: Ka kuat, 'ën kana mixmi 'aisamaira min bakē bëchikē 'imainun min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'ikē kana min rëbúnkikama ënē me 'inánti 'ain. Atunan ka ënē me xënbua 'aínbi 'inuxun 'aia. ⁵Bërí ka min bëchikē rabé Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibē tsóti ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ësaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchikē Rubén 'imainun Simeón usa 'iti 'ikën. ⁶Usa 'ain ka min bëchikē Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín xukén apanëa kasunania 'ain me bití 'ikën. ⁷Ën kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantëkënkëbē ka Canaán kakē me anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakē me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun kuantí bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakē ëma bërí 'ikën.

⁸Ësakin kakinbi ka Jacobnēn Josénën bëchikē rabé isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:

—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?

⁹—Ënëx ka 'ën bëchikē rabé Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkē 'ikē —kixun ka Josénën kakëxa.

Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:

—'ë 'urama kamina min bëchikē bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinángxuan usaribi okin upíokin sinángxunti 'ain.

¹⁰Usa 'ain ka Jacobnēn kaniakëkin upíokin isama 'ikën. Usakian upíokin iskëbëtanma ka Josénën aín bëchikē rabé a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnēn 'ikúkin bikin bëtsuku kakin aín kisinu tsónpakëxa. ¹¹Usakin 'atan-këxun ka José katëkëankëxa:

—'ën kana amiribishi mi istëkënti sinánkëma 'ain sinaniamabi ka Diosanbi 'ën min bëchikē këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiäxa.

¹²Ësakian 'aia ka Josénën aín bëchikē rabé aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.

¹³Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bíanan, Manasés aribi mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buánkëxa. Usakian 'akëx ka Efraín aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa. ¹⁴Aínbi ka Jacobnën ami mëshpakín aín mëkën rabé mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu nankín upókin sinánxunkín axa 'anáka 'aínbi, nankínshi ka Manasésnën maxkánuribi aín mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa. ¹⁵Usa 'ain ka ain bëchikë José a ësokín upókin sinánxunkín kakëxa: “Nukën 'Ibu Dios an kakësabi okían 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtëán 'ën titan tuaia 'ë bërúan 'ixun bëríbi uínu karana kuani anuabi 'ë bërúaiia, ¹⁶usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bërúankë anribi ëné tuákamaribi bërúánti 'ikën. Usa 'ain ka ëné tuákama kupín 'ën anë sinanan 'ën xuta Abraham 'imainun Isaac aín anë sinánti 'ikën. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakë bëchipati 'uakamë 'ëoanan kamabi menu kuani aín ëmaitsi ëmaitsi 'ai tsókanti 'ikën.”

¹⁷Usakian aín papan 'akë Josénën iskëxbi ka 'atimakian aín mëkën mëkeu Efraínën maxkánu nankë 'iakëxa, usakian 'akëbi ka aín papan mëkën Efraínën maxkánua bikin Manasésnën maxkánu nankëxa, ¹⁸usakin 'akin ka ësokín kakëxa:

—jUsakin 'axuma ka 'a papan! Ënëx ka aín apan 'ikën. Usa 'ain kamina min mëkën mëkeu 'ikë aín maxkánu nanti 'ain. ¹⁹Aínbi ka usakin 'aisama tankín aín papan kakëxa:

—jKana 'unanín 'ën bakën, 'ën 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi ëma chaiira 'ianan raírikama 'ikësamaira 'inxun 'aia. Aínbi ka aín xukén 'anáka ënëxira 'itsaira 'itanun 'uakamë 'ëoi ëma itsiribi ëma itsiribi 'itánun uínbi kanantísamaira kushiira 'inxun 'aia.

²⁰A nëtënbi ka Jacobnën ësokín kakin upókin sinánxuankëxa:

—Israelkaman ka mitsun anë upókin sinánxunkín bëtsi kati 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokín mi 'ati 'ikën, ësokín 'akin ka Jacobnën Efraín aín apansa 'imianan Manasés aín 'anáka 'imiakëxa. ²¹Usakin katankëx sënënkín ka José kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax mitsubë 'ixun ka amiribishi min chaitiókëkama anu tsóa me anubi mi buántë-kënti 'ikën. ²²Usa 'ain kana min xukénkama 'inánkësamaira okín mi 'inan: Siquem kakë me a mi 'inánti 'ain, ax ka abë 'akanantankëxun Amorreo unikama 'ën bikuan 'ikën.

Ashikian Jacobnën aín bakë bëchikëkama ká bana

49 ¹Usa 'ain ka Jacobnën kamabi aín bëchikëkama anua unun kixun kamiakëxa: “Kamikëxa anu rikuatsinkë ka 'ë 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakëxa, bërí kana usaími 'ëx ñukëbë 'ikanti bana mitsu ñuixunti 'ain:

² 'Ën bëbu bakë bëchikëkama ësokín mitsu kamainun kuati kamina 'ë urama ukanti 'ain,

'ën mitsu kamainun ka kuakan, 'ëx kana mitsun papa Jacob 'ikëbia Nukën 'Ibu Diosan Israel kakinribi anëa 'ain.

³ Rubén, mix kamina 'ën bakë bëchikë apan 'ain, usa 'aish kamina a irapain 'ëx kushi 'ixun bëchia 'ain,

- mix kamina kushi 'ianan raíri kamasamaira 'inuxun 'ain.
- 4 'Aínbi kamina mix 'ën rëkuén bakë bëchikë 'itima 'ain,
mix kamina achúshi baka shërë uínbi bëaraisama usaribi 'ain:
mix kamina anu 'ëx 'uxtinu 'ë
'atimaoi an 'ë ñu mëëxunkë 'ën xanubë 'iakën.
- 5 Simeón 'imainun Leví mix kamina xukén rabébi 'ain;
usa 'ixun kamina min manë xëtokën 'akin anun bënëkinshi uni
këñuakën.
- 6 Uinsaranbi kana anumi mitsux timékë anu 'ëx 'isamatanin.
Usa 'ixun kamina min chirabakë 'atima okankë anun nishkiani
kuanxun unikama 'akën,
usakin 'anan kamina vaca,
aín bënë aín ipukunu 'ikë aín punu tēakēsariibi okin 'akën.
- 7 ¡Usa 'ain kamina mitsux nishi 'atimaira sinánñubu 'ain!
Usa 'aish kamina mitsux ñuina raëkëma 'ikēsariibiti sinani nishin.
Usa 'ain kana 'ën mi rabé asérabi bëtsi bëtsi menu kuanimi Israel
ëmakanuax 'urai
mi amanu amanu kuanun 'imiti 'ain.
- 8 Judá min xukén apankama 'imainun 'anáka kamanribi ka mi
rabinuxun 'aia.
Usakin mi rabi ka min xukénkamax mi bëmánon nirakëti ñanati
tëtúbuti 'ikën,
kamina axa mimi nishkë unikama abë 'akanankin mi kupitanuma
'anuxun 'ain.
- 9 Judá mix kamina 'ën bakë bëchikë 'ain.
Usa 'aish kamina achúshi 'inuánën tuá bërí kanikënëan 'ain piti ñuina
bixun bënëkinshi tëtúbuxun pitankëx menu rakábukë usaribi 'ain,
usai 'i kamina 'inuán aín titaxa 'ikēsariibiti 'iti 'ain
¿Uin kara usaími 'ia mi ubioti kuëenti 'ik?
- 10 Uínbi ka aín kushi Judá bikuantima 'ikën,
'imainun ka aín manë tsati 'apun tuinkë 'ikëa tuinkë a bikuantima
'ikën,
a manë tsatin 'ibuka unuxun 'aia
usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikaman ax kikēsabiokin 'anuxun 'aia.
- 11 An ka uvas 'apákë kamami bërí kanikë aín burro tēkërë kati 'ikën,
'anan ka aín chupa kamabi uvas baka
vino 'akë anun chukati 'ikën.
- 12 Aín bërux ka uvas baka vino 'akë aín chëxēsamaira 'ikën;
'imainun ka aín xëtakamaxribi vaca xuma uxubëtan sënëmaira uxuira
uxu 'ikën.
- 13 Zabulónën rëbúnkin kamax ka parúmpapa kuébi tsónuxun 'aia,
anua 'aisamaira manë nunti këñuruti butun a urama kamina 'inuxun
'ain.
Usa 'ain ka min me anua Sidón kakë ëma anu sënëñbi 'unántiokë 'iti
'ikën.
- 14 Isacar mix kamina an ñu papikë ñuinanëxa anuxun
pimiti aín xubunu tantikësa 'inuxun 'ain.

- ¹⁵ Uínsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'ikë isia,
anuax ka aín kaxunu ñu purunux katúbuti 'ikën,
usai 'ikin ka kana 'aima kima têmëramikin ñu mëëmikë 'iti 'ain.
- ¹⁶ Dannën rëbúnkinën ka aín aintsi 'ibukaman 'apu 'ixun 'akinti 'ikën, ax
ka achúshi
uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikën.
- ¹⁷ Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu tsókësa 'iti 'ikën,
usa 'ain ka aín taë tsiputunua aín caballo natëxkëbë anu 'ikë uni pakëti
'ikën,
ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman 'akëxunbi mikaman
'amitima 'ain,
kixun ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama kakëxa.
- ¹⁸ ¡Nukën 'Ibu minmi 'ë iémiti kana kuëënin! ësokin ka Nukën 'Ibu Dios
ñukákin Jacobnën kakëxa.
- ¹⁹ Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunën abë 'akanankin 'anuxun 'aia.
'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.
- ²⁰ Aser min piti ñukama ax ka nëishirabu 'iti 'ikën, usa 'ain ka min piti ñu
axribi
'apukaman pisa upíbu 'iti 'ikën.
- ²¹ Neftalí, ax ka achúshi chaxu uínbi ubíokëma nikë,
aín tuakëxa upíra 'ikë usaribi 'iti 'ikën.
- ²² José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë,
axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan, pëñanakëkin anun xubu
bëarakë me mapubuinkë usarabi 'iti 'ikën.
Usaribiti ka min rëbúnki kamaxribi mekama tsitsirui bukunuxun 'aia.
- ²³ Usa 'ikë ka axa pian 'akanankë unikaman istisama tankin timakin,
aín pia ami pukín ënkinma ubionuxun 'aia;
- ²⁴ 'aínbi ka Josénën rëbúnki kaman aín pëñan kushi uni 'ixun ainra
an 'akatsikixun 'akëxunbi aín pëñan bërëkinma 'ati 'ikën;
usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios a 'ën rabikë kushiira
kushi,
¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu bërúanti 'ikë!,
²⁵ ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi 'akinuxun 'aia;
Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi upiokin 'akinti 'ikën!
¡Naíkamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi upíokin sinánxunti
'ikën!
¡An ka parúmpapa 'ukëmëu 'ikë me anuaxbia 'umpax utanun mi
upíokin sinánxunti 'ikën!
¡An ka min ñuinakama tuaia 'anan xanu bakënti aribi upíokin
sinánxunti 'ikën!
- ²⁶ Min papan ka upiokin mi sinánxunkin
aín papan 'asaribiokin mi upíokin sinánxuanxa.
Ax ka bashikama këñúkëbëbi këñutima 'ikën,
upíokin sinánxunkë ax ka Josénën maxkánubi 'iti 'ikën,
akana aín xukénkama 'akima 'ën kaísan.
- ²⁷ Benjamín, min rëbúnki kamaxribi ka tsira 'inu,
nëkëñëan pëkarakuantsinkëma 'ain ishi aín piti ninua ñuina bixun,

pitankëxun bari xupibukëbëtan aín tēxëkë a 'ain raíribëtan pikësa usa 'iti 'ain.

Usaribi okin kamina axa mimi nishkin këñukatsikixun 'akëxunbi minra axa mimi nishkë unikama 'ati 'ain."

²⁸ Ëñëkamax ka mapai rabé 'imainun rabé ñaká Jacobnën bakë bëchi-këkama 'iakëxa, usa 'ikë ka aín papan achúshi achúshi upókin sinánxunkin kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

²⁹ Achúshi nētēn ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama ësokin kakëxa: "Ënuax 'itsama nētē 'ikëbë kana ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia ënu mainkima anua 'ën chaitiokëkama maían kini anubi 'ë maínti 'ain, ax ka Efrón kakë hitita uni aín me 'ikën, ³⁰ usa 'aish ka Canaán me anu 'ikën; ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánu 'ikëa Abrahamnën Efrónnën me këñunbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua 'iakëxa. ³¹ Anu ka aín bëchikë kaman Abraham 'imainun aín xanu Sara maíankëxa, 'imainun ka Isaackëñun aín xanu Rebeca aribi maíankëxa, maíña 'aínbi kana 'ënribi anu 'ën xanu Lía maíankën. ³² Anu 'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën xutan hitita unika-manua marua 'ikën." ³³ Ësokin pain aín banakamaira kama aín bakë bëchikë ñuixunkin sēñéontankëx rakabutëkëñibi ka Jacob aín bana ñomëtishi ñuakëxa.

50 ¹ Usaia 'ain bana ñomëti nētëti ñuia ka Josénën aín papa 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa. ² 'Atankëxun ka Josénën an uni 'insínia ronkë rukuturukama aín papa Jacobnën nami anëtima kupían ron upókin 'anun kakëxa, usakian kakëxun ka rontankëxun upókin chupan rabunxun nankëxa. ³ Usakin 'akin ka cuarenta nētē 'imikin anun anëtima ron 'akëxa a nētē kamax ka anun usokin 'ati 'iakëxa.

Usakin 'akë 'ain ka egípcio unikamax 'itsaira masá nuitukin setenta nētē 'imi 'itsaira rarumakëxa, ⁴ usai ati nētëkaman aín papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón aín xubunu 'ikë aín kushi kamabë pain banakëxa, banakin ka ësokin kakëxa:

—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankin karamina 'apu faraón ësokin 'ë kaxuni kuantu 'ain. ⁵ 'Ën papan ka ñutisamapan rakáxun, ësokin 'ë kaxa sinántëkëntima okin anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi maínun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatín 'ë karamina 'ën papa maíntanun 'ë xutima 'ain, maínbëtsini kana utëkënti 'ain. ⁶ Kixuan kamikëxun ka faraónën kakëxa:

—Min papa kamina usakin anua mi kakë usakinbi maini kuantu 'ain. ⁷ Usa 'ain ka José aín papa maini kuankëbë, kamabi aín kushibu axa 'apu faraónën xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëekëkamaribi kuankëxa, ⁸ kuankëbë ka Jacobnën aintsi 'ibukama 'imainun Josénën xukéantukamaribi atubë kuankëxa. Kuankin ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi ëbiantkëxa. ⁹ 'Imainun ka uni aín carreta caballonëan nirinbiankin uankë anúnribi José kuania buani 'itsaira uni rikiantkëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni aín caballonën tsótax kuankankëxa.

¹⁰ Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka kuainakëkë anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masánuítuti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabé nētē anuax 'itsaira iankëxa.

¹¹ Usai 'iaka anu tsókë cananeo unbunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kixax kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakin anëakëxa, ax ka Jordán baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹² Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman aín papan ñutisama 'ixun kakësa-biokin kamabi 'akëxa, ¹³ usakin 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahamnën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua anu maíankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amiaxa bari urukë au 'iakëxa. ¹⁴ Usokin aín papa maíntankëx ka, José amiribishi Egiptonu aín xukénkama 'imainun abëa kuankë unikamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nètën usai 'ia ñuikë bana

¹⁵ Aín papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukénkaman ësokin sinánkëxa: Bërf sapika Josénën nun painu 'atimo a sinánkin nuribi 'atima oti 'ikën. ¹⁶ Ësokin sinánkin ka aín xukéantun kamiakëxa: Nun papa ñutisama 'ixun ka nu kakëxa, ¹⁷ ësokin mi kanun: Min xukénkama kamina an mi 'atima oi 'ucha 'ikëbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi 'atimo a sinánkin nuribi 'atima otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Ësakian a kamikë unikaman kakëxun kuati ka José iankëxa.

¹⁸ Usai 'ian ka aín xukén 'ibukama ami bëbai aín bëmáno nirakëti rantipuruni aín bëmánanën me tikai tsóbukin kakëxa:

—Ènu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mëmikë uni 'iti 'ain. ¹⁹ 'Aínbi ka Josénën atu kakëxa:

—Kamina rakuënkantima 'ain. 'Èx kana Diosma 'ain. ²⁰ Mikaman kamina 'è 'atima oti sinánkën, usakin mitsun 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan 'atima okin 'akë a upíokin bërínu iskë ñukama ënë mëníoxa: usa 'ain kana 'ën 'itsaira uni bamati 'ikëbi 'akian. ²¹ Usa 'ain kamina mitsux rakuétima 'ain. 'Èn kana mikama 'imainun mitsun bëchikëkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Ësokin kakin ka Josénën aín xukénkama upíokin sinánmiakëxa.

José ñua ñuikë bana

²² Usakin kamabi ñu pain 'atankëx ka José aín papan aintsi 'ibukamabë Egipto menubi tsóakëxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakëxa, ²³ usai anu tsóxun ka Efraínën bëchikëñëan bëchikë aín xutakama isakëxa. Isanan ka Manasësnën rëkuën bëchikë Maquir kakë aín xutan bëchikëkamaribi 'itsaira 'ikë isakëxa.

²⁴ Achúshi nètën ka Josénën aín xukénkama kakëxa: 'Èx anun ñuti nètë ka 'urama 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën, usa 'ixun ka ënë nètënu anbi mitsu chikinbiakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu buánti 'ikën. ²⁵ Ësakin kakin ka José aín xukén kaman a sinanatëkëntima okin atun kanun kakëxa: Asérabi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën. Usa 'ain kamina mitsun 'ëx ñuia ënu maínkinma ënu 'è buánti 'ain. ²⁶ Usai pain 'itankëx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa, ñuia ka aín nami anun uni ñuia 'ati ro anun 'atankëxun upíokin sabananën rabunxun anu uni bamaia maínti 'akë cajun achúshinu 'aruakëxa, 'aruxun anu maintia mëníokë anu maíankëxa, ësokin ka José ñukë 'akankëxa ashi.

ÉXODO

Egipto menuaxa Israel unibu tēmëra ñuikê bana

1 ¹ Ënëx ka Israel unbunën anë axa Jacobë Egipto menu bëba akama 'ikën, a unikamax ka achúshi achúshinëx aín aintsikama 'imainun aín xanu, aín bëchikê kamabëbi kuankëxa: ² Ax ka 'iakëxa, Rubén, Simeón, Leví, Judá, ³ Isacar, Zabulón, Benjamín, ⁴ Dan, Neftalí, Gad 'imainun Aser. ⁵ Usa 'ain ka Jacobnën rëbúnikikamax tupúnkëx setenta uni 'iakëxa. Ax pain kuan 'aish Josénëx Egipto menu tsótan.

⁶ Usa 'ain ka José 'imainun aín xukénkamax, a menu pain tsótankëx ñuakëxa; ⁷ aínbi ka Israel unikama atun 'aisamaira 'inun Egipto menuxunbi bëchipakëxa, usa 'aish ka atux 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoi kushiirabu 'iakëxa. Usa 'ain ka atu xëshi a menu 'uakamë 'ëokëxa.

⁸ Usai 'itsa baritia anu Israel unikama tsókë 'aínbi ka Egipto menu bëtsi 'apu faraón kakín anëké an José isama anu 'iakëa, usa 'ixun ka a ëmanu 'ikë aín aintsikama kakëxa: ⁹ Mitsúnbi kamina 'unanin Israel unikamax ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoia usa 'aish ka nubë sënënma 'ianan kushiirabu 'ikën; ¹⁰ usa 'ain kananuna uisa karanuna ënë unikama oti 'ain kixun isti 'ain, nuxnu 'akanankëbë atuma abë nux 'akanankë bëtsi unikamabë amika-tamëxun nu 'abiani ënë menuax abákania usa 'ain.

¹¹ Usakin sinánxun ka Egiptonu 'ikë 'apun an ñu mëëia bërúanxun israel unikama timëti uni anëakëxa, anëkëxun ka a unikaman 'aisamaira okin ñu mëëmiakëxa. Usakin ñu mëëmikin ka Pitón 'imainun Ramsés kakë ëma aribia 'anun 'amiakëxa, ax ka anua Egiptonu 'ikë 'apun, anu piti bukúnti 'amikë 'iakëxa. ¹² Aínbi ka 'itsaira 'atima okankëxbi atiaínra, 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa. Usai 'ikëbë ka egipcio unikamax atumi 'itsaira rakuéakëxa.

¹³ Usa 'ain ka egipcio unikaman Israel unibu 'aisamaira okin ñu mëëmikin tēmëramiakëxa. ¹⁴ Tēmëramikin ka 'aisamaira ñu mēnun 'amikin ami xuamati nishkin atu mëakëxa, 'imainun ka me tēi ladrillo 'ati mēskuti 'amianan, atun naēnu 'ikë ñu mëëtiribi 'amiakëxa. 'Amikin ka Israel unikama atun 'atimaira okin tēmëramiakëxa.

Egipto menu 'ikë 'apu Israel unbunën bëbu bëchikê bakënia 'amiti kia bana

¹⁵ Usa 'ain ka Egipto menu 'ikë 'apu ax Sifrá kakë 'imainun Puá kakë abë banakëxa, ax ka hebrea xanukama an nachikitia 'akinkê xanu rabé 'iakëxa:

¹⁶ —Min hebrea xanukama bakēnun 'akinkê 'ixun kamina isti 'ain, uisa tuá kara nachikitia xanu 'imainun kara bëbu tuá 'ia kixun. Xanu 'ikë kamina

kanitanun ënti 'ain, bëbu tuá 'ia jkamina 'ati 'ain! ¹⁷Usakian kakëxunbi ka an nachikitia xanukama 'akinkë Sifrá 'imainun Puá an Diosmi rakuékin 'apu faraónën kakësabiokin akinma bëbu tuákama kanitanun ëankëxa. ¹⁸Usoia kuakin ka 'apu faraónën a xanu rabé kamiakëxa:

—Kamikëxa anu kuankë ka ësokin kakëxa. ¿Uisa kupín kaina bëbu tuákama kanitanun ënin? ¹⁹Ësokian ñukákëxun ka kakëxa:

—Hebrea xanukamax ka egipcia xanusama 'ikë kixun xanu rabé an kakëxa. Usa 'aish ka atux kushiirabu 'aish nukamax nachikiminux nukukë 'aímabi atux pain bakënkë 'ia kixun.

²⁰Usai ka Israel unikama 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa, 'ianan ka 'aisamaira 'inun kamabi nëtën 'uákamë 'ëoi kushiirabu 'iakëxa. ²¹Usaia 'iabi ka Diosmi rakuékin an xanu bakëmikë rabé an tuapatia aín aintsikamabëbi 'uakamë 'ëonun ëankëxa. ²²Usaia 'ikëbëtan a kuëënkina faraónën, aín unikama kakëxa: Kamina Israel bëbu tuá bakënia bakami niti 'ain, nianan kamina xanu tuakamaishi kania 'uakamë 'ëotanun ënti 'ain.

Moisés bakëan ñuikë bana

2 ¹Achúshi uni Israelnën rëbúnki Leví kakë uni ax ka, aín aintsikaman bëchikë achúshi xanubë biranankë 'iakëxa, ²an ka biranantankëxun achúshi bëbu tuá 'itánun tuakëxa, tuatankëxun ka upíra 'ikë nuibakin, aín xubunu rabé 'imainun achúshi 'uxë 'imikin unëakëxa; ³unëkëxia kani aín xubunu unëtisama 'ikë ka, achúshi tasá basion xo 'atankëxun anun 'umpax atsintisama okin, 'ain xabankëkama i bëpín asfalto anun xarabëtan bëtastankëxun, aín namënu a tuá 'aruakëxa; 'arubianxun ka Nilo kakë baka kuëbía kookë basion xo chaxkébu a têmú bëspúnkin nankëxa; ⁴nantankëxun ka bëbu tuára aín chirabakë kakëxa, uisai kara min rarëbakë 'ia kamina 'urama kuaninmabi isti 'ain.

⁵Usakian 'akë 'aínbi ka a nëtë xupibukëbë Egiptonu 'ikë 'apun bëchikë xanu chipash 'imainun an ñu 'axunkë xanukama nashi kuankëxa, kuantankëx baka kuëbí nikinbi ka xanu achúshinën, basion xo chaxkébu bakanua kookë têmú bëspúkë tasá mërakëxa. Usakin mërakin ka an ñu 'axunkë xanu achúshi tasá a bitánun kixun xuakëxa. ⁶Xukëxun bitsínkin bëia baakakinbi ka a 'ukëmëuküaxa tuá inia kuakëxa, kuationa ka 'apun bëchikë 'itsaira nuibati kiakëxa:

—Ënë tuakëx ka Israel unikaman bëchikë 'ikën.

⁷Usa 'ain ka mërakëbë a bërúain nitsaxbi ukin aín chirabakën 'apu faraónën bëchikë kakëxa:

—¿Mi hebrea xanu achúshi an ënë tuá xuma 'amikin, kanioxunun bari-xuntí karamina kuëënin? ⁸Kakëxun ka faraónën bëchikënen kakëxa:

—Kamina achúshi xanu bariti 'ain kixun. Usakian kakëx ka xanu chipash ax a tuákën titanubi abákiani kuankëxa, ⁹kuanxun kakëxa aia ka faraónën bëchikënen kakëxa:

—Ënë tuá kaina 'ë kanioxunkin bërúanxuntima 'ain, bërúankin kaniaia kana mi kupíoti 'ain.

Usokian kakëxun ka aín titan bërúankin kanionuxun a tuára biakëxa, ¹⁰bixun kaniokëxa kani chaia ka xuma 'akë ënia 'ain titan faraónën bëchikë 'inánkëxa, 'inánkëxun ka aín tuása 'ikë kaniokëxa kaniokin ka. “Ën kana tuá bakanua bian kixun sinánkin Moisés kakin anëakëxa.”

Moisés Egiptonuax Madián kakë menu abáti kuan bana

¹¹Usai anuax kani aín baritia sënëni ka Moisés faraónën xubunu 'iakëxa, anuax ka achúshi nètën aín aintsi 'imainun aín kaibu kamaribi isi kuankëxa, Egiptonu 'ikë unikaman 'aisamaira okin ñu mëemia 'unánkë 'aish. Usakin 'unánx kuankinbi ka egipcio uni achúshinëan aín aintsi achúshi méia mërakëxa. ¹²Mërakin ka unin karaisa isima kixun isbëkinkin isakëxa, iskëxunbia uínbi islama okin anun rabanan néëkin ka aín aintsi an mëëké egipcio uni 'axun masinu maíankëxa. ¹³Usakin 'oonx pëkarakëbë kuantëkënkini ka hebreo uni rabëtax mëëanania mërakëxa. Mërakin ka an bëtsi mëëké uni a kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina min aintsibëbi mëëananin? ¹⁴Usakian kakëxunbi ka an bëtsi mëëké hebreo unin kakëxa:

—¿Uin kara mi nun 'apu 'ianan nun kushi 'inun mi 'imíax? ¿Min kaina egipcio unimi 'akësokin 'ë ribi 'ati sinanin?

Èsokian kakëxun kuati ka Moisés rakuéakëxa, rakuékin ka 'ën egipcio uni rëonké a ka 'unánxa kixun sinánkëxa. ¹⁵Usakian Moisésnën egipcio uni achúshi rëké a ka faraónën ñuikania kuakëxa, kuaxun ka Moisés aribi 'ati barimiakëxa; 'aínbi ka a bana kuabiani Madián kakë me anu tsóti kuani abákëxa. Usai abáx bëbatankëx ka anua 'umpax bikë kini achúshi rapasu tanti tsóakëxa.

¹⁶Anu ka Reuel kakë Madiánu 'ikë sacerdote 'iakëxa, ax ka mapai achúshi 'imainun rabé bëchikë xanu chipashñu 'iakëxa. A nètën ka xanu chipashkama atux anua 'umpax bití kininua 'umpax bixun anua ñuinakaman 'umpax xëakëkama a uakaxun aín papan ovejakama 'umpax xëami kuankëxa, ¹⁷'aínbi ka an ñuina bërúankë unikaman anua mërakin xanu chipashkama anuaxa kuantanun kixun kakëxa. Usakin kakëbëbi nirukin ka Moisésnën atun rabanan unikama kakin xanukama 'ain ñuina 'umpax 'amiakëxa. ¹⁸Usakian atun ñuinakama 'umpax xëamikëbë ka usai 'ikëxmabi bënëtishi anua aín papa 'ikë anu kuankëxa, kuania ka aín papan atu ñukákëxa:

—¿Uisa kupín kaina usai 'ikëxmabi bënëtishi rikuatsinin?

¹⁹Kixuan kakëxun ka a xanukaman kakëxa:

—Achúshi egipcio unin ka nunun rabanan nékin an ñuina bërúankë unikaman kaiabi kaxun, nun ñuinakama 'umpax bixun xëamíaxa.

²⁰Èsakian kakëxun ka Reuelnën kakëxa:

—¿Uinu kara a uni 'ik? ¿Uisa kupín kaina bëkinma ashira ëbëtsian? ¡píia unun ka kuëñtan!

²¹Kakëx kuanxua aín bëchikënëni békë ka, aín papa Jetrónën aín xubunu 'inun kixun Moisés kakëxa, kakëxun ka asábi ka kana min xubunu 'i bërúti 'ai kixun Moisésnën kakëxa. Usai abë basipain 'iaka aín bëchikë Séfora aín xanu 'iti 'inánkëxa, ²²'inánkëxun ka Moisésnën ami achúshi okin bëchixun Guersón kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: 'Èx kana achúshi uni bëtsi menu 'ikë 'aish ënë menu 'ikë unin bëchikëma 'ain.

²³Usa 'ain ka 'itsa baritia 'inúkëbë Egiptonu 'ikë 'apu ñuakëxa. Ñuanka, Israel unibunëx 'aisamaira ñu mëëmikëx uisa kupín kara ësokinja nu ñu mëemia kix kikanakëxa. Èsaia kikanía ka Diosan kuakëxa. ²⁴Usai atux kia kuakin ka Diosan achúshi ñua Abraham, Isaac 'imainun Jacob akamabëtan

'a a sinánkin 'akiankëxa. ²⁵Usaia 'aisamaira têmërai kia kuakin ka Diosan uisaira kara atux tsótia kixun 'unánkin 'akinti sinánkëxa.

Nukën 'Ibu Diosan Moisés ain anën kuëan bana

3 ¹Moisésnën ka aín kuku Jetró 'ikëbi Reuel kakinribi anëké uni an 'arakakë ovejakama bërúanxuanakëxa, a unix ka sacerdote Madián kakë me anu 'ikë 'iakëxa, achúshi nètën ka anu uni 'ikëma menu aín kukun ñuina 'arakakëkama buani kuankëxa, kuanx ka Diosan bashi kakë chairukë anu bëbakëxa ax ka Horeb kakë 'iakëxa. ²Anuax ka Nukën 'Ibun ángel tsi rëkirukësa 'inun mërakëxa, mëratika i muxañu pëñanakëké a nëbëtsinuax 'iakëxa, 'ia Moisésnën upíokin iskëxbi ka i pëñanakëké rëkirukë ax këñutima usabi 'ikë isakëxa. ³Usai 'ia iskin ka sinánkëxa: “¡Uisa ñu kara usaia 'ikë ux 'ikën! Usai 'ia kana ñu iskëma 'ain, kana isi kuantu 'ain, uisa kupín kara i pëñanakëké ux nëmëtibi këñutima kixun.”

⁴Sinánbiani kuankian 'urama obianiabi ka Nukën 'Ibun Moisés i pëñanakëké rëkirukë a mëuxun kuëëankëxa:

—¡Moisés! ¡Moisés!

—Kakian aín anën kuënkëxun ka ënu kana 'ai 'Ën 'Ibu —kixun Moisésnën kakëxa. ⁵Usakian kakëxun ka Diosanribi kakëxa:

—'Uramaira ukin kamina 'ë chichabëtsintima 'ain, 'ianan kamina min taxaka a ëchiti 'ain anu 'ëx 'ikë me ënëx ka upíira 'ikën. ⁶Kakin ka ësokinribi kakëxa:

—'Ëx kana min chaitiokë aín Dios 'ain 'imainun kana Abraham, Isaac Jacob akaman rabia Dios a 'ain.

Usakian kakëxun kuati ka Moisés aín chupan Dios istisamatani rakuéti bëmápuakëxa, ⁷'aínbi ka Nukën 'Ibun:

—Asérabi kana 'ën unikama Egipto menuax têmëraia isan. 'Ën kana an bërúanxun ñu mëëmikë unikama 'ucha kupían têmëraia kuan, 'imainun kana asérabi 'ën upíokin uisai kara atux têmëraia kixun 'unan. ⁸Usa 'ain kana 'ënbi a isi ubuan, egipcio unikaman 'aisamaira okin têmëramia kana chikinuxun 'ain. Ënë menua chikínbiankin kana atu me chaiira 'imainun upíira anua 'aisamaira ñuina xuma 'ianan a piti 'itsaira 'imainun buna rëpa 'umpax iskësaira 'ikë anu buánti aín. A mex ka anua cananeobë, hititas, amorreos, ferezeos, heveos 'imainun jebuseos unikama 'ikë anu kana buánti 'ain. ⁹Ka kuat, 'ënbi kana egipcio unbunëan 'aisamaira okin têmëramikin Israel unikama 'atima oia isan. ¹⁰Usa 'ain kamina, mi kuanun mënfohati 'ain, 'ën kana faraónnu kuantanun mi xuti 'ain, usa 'ain kamina 'ën uni Israelkama Egipto menua chikini kuantu 'ain.

¹¹Ësokian kakëxunbi ka Moisésnën Dios kakëxa:

—¿'Ëx karana aña 'ain? ¿Aña 'ixun karana anu kuanxun faraón Egiptonu 'ikë Israel unibu chikinuxun kai kuantu 'ain?

¹²Ësai kia ka Diosan kakëxa:

—'Ëx kana mibë 'iti 'ain, ënëx ka ami unántiokin 'ënbi mi xukë 'iti 'ikën: Egipto menua 'ën unikama chikínkë 'ain kamina kamaxunbi mikaman ënë menuxun 'ë rabiti 'ain.

¹³'Aínbi ka Moisésnën kakëxa:

—Asabi ka 'aínbi ka anu kuantankëxun 'ën Israel unibu: Mitsun chaitiokë kaman Diosan ka mitsunu 'ë xuaxa kixun, kakëxunbi ka

atun 'ë ñukáti 'ikën: ¿Uisa kara aín anë 'ik? Ësakin ñukákëxun, ¿karana 'ën uisakin kati 'ain?

¹⁴ 'Imainun ka Diosan kakëxa:

—'Ëx kana axa nëtétimoi tsókë a aín. Usa 'ain kamina israel unibu kati 'ain: 'Ënbi kana atunu mi xuti kixun kamina kati 'ain. ¹⁵ Kanan ka ësokinribi Diosan Moisés kakëxa:

—Ënëx ka 'ën anë uínsarabi nëtétima a 'ikën, ënëx ka 'ën anë uínsaran nëtënbi xëñbua 'aínbi kënütima a 'ikën. 'Ëx kana mitsun chaitiokëkama Abraham, Isaac, Jacob, akaman Dios a 'ain, an ka mitsu kanun 'ë xuaxa. 'Ën anë ënëx ka kënütima a 'ikën; ënëx ka 'ën anë axa xëñbua 'aínbi nëtétima a 'ikën.

¹⁶ Usa 'ain kamina bënëkiani kuantankëxun, Israel uni apankama timë-tankëxun kai kuantu 'ain: Nukën 'Ibu min chaitiokëkaman Dios, 'imainun Abraham, Isaac Jacob akaman Dios an ka 'ëmi chikirakëkin ësokin 'ë kaxa, 'ënbi kana Egiptonu 'ikë unikaman mitsu 'atimaira oia isan kixun ka 'ë kaxa. ¹⁷ 'Imainun ka ësokinribi 'ë kaxa, an isa Egipto me anuaxmi tëmërakankë ënua mitsu chikínbiankin anua cananeos, hititas, amorreos, ferezeos, heveos 'imainun jebuseos; unikama 'ikë me anu mitsu buánti 'ikën, ax ka me achúshi anua ñuinanën xumañukama a 'imainun a piti ñu 'itsaira 'ianan ñu 'aisamaira 'ikë a 'ikën. ¹⁸ Uni apan kaman ka min kakëxun kuati 'ikën; usa 'ain kamina atubë mix Egiptonu 'ikë 'apu a isi kuantu 'ain, iskin kamina kati 'ain: Nukën 'Ibu hebreos unikaman Dios, an ka 'ëmi chikirakëkin 'ë kaxa. Usa 'ain kamina, nu anu uni 'ikëma menu kuantanun xuti 'ain, rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuantankëxun, ñuina xaroxunkin Nukën 'Ibu Dios rabitanun kamina nu xuti aín. ¹⁹ 'Aínbi kana 'ën upókin 'unan, Egiptonu 'ikë 'apun ka min aintsikama kuantanun xutima 'ikën, usai 'iabi kana 'ën mitsua xunun sínánmiti 'ain. ²⁰ Usa 'aínbi kana 'ëx kushiira 'ixun 'ën kushi ismikin egipcio unikama bama-mikin atun isama ñu 'ati 'ain, usakin 'akin kana anun rakuéti ñu uínsaranbi a menuxun isama ñu 'ati 'ain; 'akëbëtan ka mikama anuaxmi kuantanun 'ain menua faraónën mitsu chikínti 'ikën. ²¹ 'Anan kana Israel unikama aín menuax chikitia egipcio unbunën kuania atun ñu 'itsaira 'inainshinun sínánmiti aín; usakian 'inánkëx ka mëkëinshi kuanima ñuñuira kuankanti 'ikën. ²² Usa 'ain ka achúshi achúshi xanun, a rapasu 'ikë 'imainun bëtsi xanukama atubë tsókë aribi aín ñua 'inánun ñukati 'ikën, ñukákin ka upírabu manë 'akë a 'imainun kuri 'akë akama 'imainun chuparibi a atun tuá bëbu 'imainun xanukamaribi pañumiti ñukati 'ikën, ñukákëxun ka xanukaman ñuñakima mitsu aín ñu 'inainshiti 'ikën, usakin kamina mikaman ñuñuma 'ítánun egipcio unibu atun ñu kupíkéira 'imainun upírabu a bikuantu 'ain.

4 ¹ Atun ka usaka kixun sinanima 'ianan ka 'ën kakëxun kuatima 'ikën —kixun ka Moisésnën kakëxa—. Usai 'i ka kiti 'ikë: mimi ka nukën 'Ibu chikirakëkëma 'ikë kixun kiti 'ikën.

² —¿Añu kara min mëkënumi tuinkë ax 'ik? —kixun ka Nukën 'Ibun ñukákëxa.

—Ënëx ka achúshi tsati 'ikë —kixun ka Moisésnën kakëxa.

³ —Menu kamina min tsati niti 'ain —kixun ka Nukën 'Ibun kakëxa.

Kakëxun ka Moisésnën aín tsati menu niakëxa, nikëxëshi ka aín tsati achúshi runu 'inun 'iakëxa. Usai 'ia isi ka. Moisés a ëbiani uri ki abákëxa, ⁴ 'aínbi ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Aín inan kamina min mēkēnan tuinkin biti 'ain.

Kixun kakēxuan Moisésnēn aín inan bikéxēshi ka runu amiribishi tsati 'iakēxa.

⁵—Ēnēx ka a iskian asérabi ka Nukēn 'Ibu mimi chikirakēxa kixun 'unánti 'ikēn, mitsun chaitiokē Abraham, Isaac 'imainun Jacob aín Dios ax ka mimi mēraxa kixun ka atun sinánti 'ikēn ⁶—kixun ka Nukēn 'Ibun kakēxa—, Bērī kamina min mēkēn min shikanu nanti 'ain.

Kakēxun ka Moisésnēn aín mēkēn aín shikan 'ain kutun mēu Diosan kakē-sabiokin atsímiakēxa, atsímixun amiribishi bitēkēnkin iskēxbi ka aín mēkēn an nami chēkimikē 'insín shurun shuruanbu 'aish matsi uxuira iskēsa 'iakēxa. ⁷Usa 'ain ka Diosan kakēxa:

—Min mēkēn kamina amiribishi min kutun mēu atsímítēkēnti aín.

Kakēxun ka Moisésnēn amiribishi aín mēkēn aín kutun mēu atsímítēkēan-kēxa, atsímixun bitēkēnkin iskēxbi ka aín mēkēn aín namikama iskēsabi 'aish upí 'iakēxa. ⁸Usokin 'imitankēxun ka Nukēn 'Ibun kakēxa:

—A painmi 'akē ēnē iskinbi asérabi ka kixun sinánkima ka bētsi űumi 'atēkēnkēbētaira a iskin asérabi ka kixun sinánti 'ikēn; ⁹'aínbia usa ka kixun sinanan min kakēxun kuaisama tánkin ēnē űu rabé iskinbi usa ka kixun sinánkankēbētama kamina, 'umpax bakanua bixun menu chikuti 'ain. Usakin 'umpax bakanua bikē a menu anpēnkakēxēshi ka imi 'iti 'ikēn.

¹⁰—¡Uisati kaina 'ē usakin kai 'ēn 'Ibu! —Kixun ka Moisésnēn Dios kakēxa—. 'Ēx banati ka tēira 'ikēn, 'ēx usai banakē ax ka bērfira usai 'ēx banakēma 'ikēn, usa 'ain ka, an mi űu mēēxunti ēnēx bērfira usai 'iama 'aish usaibi banaia. Usa 'ain kana 'ēx banaibi upiti banatima 'ain. ¹¹'Aínbi ka Nukēn 'Ibun Moisés kakēxa:

—¿Uin kara uni anúan banati bana 'inánkēx? ¿Uinma 'ēn kana an bana-ñuma 'ianan pabē, bēxuñu 'imianan an unikama an upíokin isnun ismikē a 'ain? ¹²Usa 'ain, kamina kuantí 'ain, 'ēn kana Egipto menuax banakēbē mibē 'ixun, usakinmi kati bana mi 'unánmiti 'ain.

¹³Ēsokin katēkēnkēxunbi ka Moisésnēn munuma banakin kakēxa:

—¡Uisati kaina 'ēn 'Tbu 'ixun bētsi uni xutiman!

¹⁴Ēsakan kakēxbi ami nishkin ka Nukēn 'Ibun Moisés kakēxa:

—¡Anu ka min xukēn, Aarón sacerdote levita uni ax 'ikēn! 'Ēn kana 'unan ax ka upiti banaia, an ka upiti banakin uni kuēēmia, usa 'aish ka anumi 'ikē anuax mibē mēranankin mi isi 'itsaira kuēēnti 'ikēn. ¹⁵Usa 'ain kamina abē banakin kamabi 'ēn mi kakē banakama űuixunti 'ain; usa 'ain kana 'ēx abē 'ianan mibēribi unikama kaimi banakēbē mi rabēbē 'iti 'ain, usa 'ixun ka mi űuikin an unikama kati 'ikēn, 'ēn kana usakan űukama 'anun 'unánmiti 'ain. ¹⁶Min kamina abē banakin Aarón 'ēxbi abē banakēsa 'inun kati 'ain, usa 'ixun ka Aarónēnbi kamabi bana minmi űuixunkē kamabi unikama kati 'ikēn. ¹⁷Usa 'ain kamina min tsati bibiani kuantankēxun anunbi 'ēn mi 'anun kakē usakinbi, atun uínsaranbi isama űukama a isia rakuéē kantanun 'ati 'ain.

Moisés Egipto menu kuantēkēan bana

¹⁸Usa 'ain ka Moisés aín kuku Jetró 'ikēbi Reuel kakiribi anēkē aín xubunu kuantēkēankēxa, kuanxun ka aín kuku kakēxa:

—'Ë karamina Egipto menu kuantëkëntanun xutima 'ain. 'Ën aintsi 'ibu-kama kara anu tsótaxa kana isi kuainsatanin.

—Usakian kakëxun ka aín kuku Jetrónën asábi ka usa 'ain kamina bërúanx kuantankëxun isi kuantí 'ai —kixun kakëxa.

¹⁹ Usa 'ain ka amiribishi Nukën 'Ibun Moisés Madián menuxun kakëxa:

—Kamina Egipto menu kuantëkënti 'ain, ax mi 'akatsi 'ia unikamax ka kamáxbi kënúaxa.

²⁰ Usakian kakëxun ka Moisés aín xanu 'imainun aín bëchikëkama burronu 'arubiani Egipto menu kuankëxa. Kuani ka aín tsati anúan Diosan 'amikëxun bëtsi ñu 'akë a buani kuankëxa. ²¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés bërámabi kakë 'iakëxa:

—Egipto menu bëbaxun kamina 'ën mi, 'anun kakë ñukama 'apu faraónën ismainun an iskëma ñu min tsati anun 'ën mi kakësabiokin 'ati aín. 'Ën kana 'apu faraónëan min kakëxunbi kuaisamatankin aín sinan iruarakin Israel unibu kuantanun xuxunma 'anun 'imiti 'ain. ²² Usa 'ain kamina 'ë ñuikin, faraón kati 'ain: Ësai ka Nukën 'Ibu kiaxa: Israel unbunëx ka 'ën rëkuén bëchikësa 'ikën, usa 'ikë kana atu nuibatin. ²³ 'Ën kana 'ën unikamami 'ë rabi kuantanun xunun mi kan; 'aínbi kamina min kuantanun atu xukëma 'ain, usa 'ain kana 'ën min rëkuén bëchikë bamamiti 'ain.

²⁴ Usakian Diosan kakëx ka Moisés aín xanu 'imainun aín bëchikë kamabë anun Egipto menu kuankë bain kuankëxa, kuanbaiti ka anua 'uxti anu bërúakëxa, bërúkë ka ami mërakin a ñantan anua 'ikë anuxun Nukën 'Ibun Moisés 'akatsi 'iakëxa ain bëchikë Guersón kakë abá an kakësabiokin aín nëtokë ñu maxaka tëakin 'unánti okëma kupín. ²⁵ Usa 'ain ka Séforanën achúshi maxá xëtokë bikin anun aín tuákën nëtokë ñu maxaka tëakëxa; tëakinshi ka aín tuákën nëtokë ñu maxaka tëakë anun aín taënu tatikakin Moisés kakëxa: Míx kamina asérabi 'ën bënë 'ain, usa 'ikë kana bamati 'ikëbi mi iémia.

²⁶ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kuantanun kixun ëankëxa. Ën këbë ka Séfora kiakëxa, Moisés ënëx ka 'ën aintsi 'ibu 'ikëbi 'ën bikë 'ikën, usa 'ikë kana bamati 'ikëbi iémian.

²⁷ Usakian 'amainun ka Nukën 'Ibun Aarón ësokin kakë 'iakëxa: Anu uni 'ikëma menu kuantankëxun kamina Moisés aia mëránankini kuantí 'ain kixun kakë 'iakëxa. Usakian kakëx ka Aarón Diosan bashi kakë anua Moisésbë mëránani kuankëxa. Kuanxun ka anua mërakin bëtsukukakin biakëxa. ²⁸ Abë mëránantankëxun ka Moisésnën Aarón usakin kanuan Nukën 'Ibun kakë banakama ñuixunkin kakëxa, kanan ka usakian unin iskëma cháiira ñu 'atia Diosan kakë akamaribi ñuixunkin kakëxa. ²⁹ Usakin ñuixunbiani ka a rabëtaxbi anuax kuantankëx Israelkama aín kushibu kamabë timéakëxa, ³⁰ timëxun ka Aarónën usakian Nukën 'Ibun Moisés kakë banakama ñuixuankëxa, ñuixunkin ka usakin 'anúan Diosan kakësabiokin atun iskëma ñukama kamabi unfán istánun 'akëxa.

³¹ 'Aia iskin ka Israel unikaman asérabi ka kixun sinánkëxa. Sinánkin ka Nukën 'Ibun ka nux 'aisamairai tëmëraia isaxa kixun sinánkankëxa, sinani ka aín bëmánanën memi bëtiki tsóbukin Dios rabikankëxa.

Moisés 'imainun Aarón Egiptonu 'ikë 'apu faraónbë bana

5 ¹ Usakin unikama katankëx ka Moisés 'imainun Aarón, 'apu faraónbë banai kuankëxa:

—Kuanxun ka ësai ka Israel unikaman Dios kixaxa kixun kakëxa: 'Ën unikama kamina anu uni 'ikëma menu kuanxuan achúshi fiesta 'akin 'ë rabinanun xuti 'ai kixun mi kanun ka 'ë kaxa kixun kakëxa.

²Aínbi ka faraónën kakëxa:

—¿Ui kara min 'Ibu ax 'ik? ¿'Ën karana an kakëxun aín bana tankin israel unikama kuantanun xuti 'ain? ¡'Ën kana min 'Ibu 'unaniman, usa 'ain kana israel unikama kuantanun xutima 'ain!

³Usakian kakëxun ka a rabëtan kakëxa:

—Usama ka ax ka hebreo unikaman Dios 'ikën, usa 'aish ka numi chikirakëaxa; usa 'ain kananuna anu uni 'ikëma menu kuantu 'ain, ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuantu 'ikën, anuxun kananuna nun 'Ibu Dios ñuina rëtankëxun xaroxunti 'ain, usakin 'axunkëxuma ka nukama 'insínan këñumianan bëtsi unikaman nubë 'akanankin këñunun nu 'amiti 'ikën.

⁴Aínbi ka Egipto menu 'ikë 'apun Moisés 'imainun Aarón kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina min unikama aín tëëti ëmitisa tanin? ¡Abi kamina mitsun ñu mëëti ënkinma 'ati 'ain, kixun ka faraónën kakëxa!

⁵Ësakinribi ka faraónën amiribishi katëkëankëxa:

—Bëri ka ënë menu 'aisamaira Israel unibu 'ikën, ¿Min kaina atun tëëti ëmitisa tanin?

⁶A nëtënbí ka faraónën an bërúanxun unikama ñu mëëmikë 'imainun, an ñu mëia bërúankë aín 'apukama ësokin kakëxa:

⁷—Bëri kamina Israel unikama ladrillo 'ati me tëikëñun mëskuti basi 'inántima 'ain, atun 'akësabi okían 'anun. Kamina kuantankëxuan atúnbi basi binun kati aín. ⁸Aínbi kamina atun 'akësabi okían uiti 'itsa kara 'aia, ati 'itsabi bëri 'anun atu 'amiti 'ain. Achúshi ladrillorabi ka sënëmamitima 'ikën, a unikamax ka chikish 'ikën, usa 'aish ka atux munuma banai kuënishi kia: Nukën 'Ibu Dios rabikin ñuina rëxun xaroxuni kuantanun kamina nu xuti 'ain kixaxa ka kikanía. ⁹Usa 'ain kamina a unikama mitsun 'akësamaira okin bëri tëmëramikin ñu mëëmiti 'ain; usokin 'akëxun ka ñu mëëkin uisa bana kara kuatia abi asërabi ka a bana 'ikë kixun sinántima 'ikën.

¹⁰Ësokian 'apu faraónën kakëx ka an ñu mëia bërúankë unikama 'imainun aín kushikama, ax unikama kai kuankëxa:

—Kuanxun ka kakëxa, 'apu faraónën ka bëri ladrillo 'ati basi mitsu 'inanxuma 'anun nu kaxa. ¹¹Usa 'ain kamina bëri kuantankëxun mitsúnbi uinua kaina mërai anua basi bití 'ain. Aínbi kamina mitsun 'akësabi okin uiti 'itsa karamina atu 'axun 'inanin ati 'itsa ladrillobi 'axun achúshirabi sënëmaminkinma 'inánti 'ain.

¹²Ësakian kakëx ka Israel unibu Egipto mekamanu kuani basi bari abísa-këxa, abístankëxun ka basi paxa basi chushikë, 'akësaribi okin 'ati biakëxa. ¹³⁻¹⁴Usakian 'aia ka kamabi nëtën an ñu mëia bërúanti faraónën nankë unikaman bënëkin, uiti 'itsa kara basi 'inánkëxun ladrillo 'aia ati 'itsabia 'anun 'amiakëxa, 'imainun ka Israel unibunën kushikama mëëkin kakëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina iméishibi 'aíma 'iónxunbi bërámami basi 'inánkëxun 'akankë ati 'itsabi ladrillo mitsun 'akaniman?

¹⁵Usakin atun 'akëxun ka Israel unin kushikaman anu rikianxun 'apu faraón kakankëxa:

—¿Uisa kupín kaina mix 'apu 'ixunbi an mi ñu mēēxunkē unikama 'ikēbi nu usokin 'ain? ¹⁶Bērí ka basi nu 'inankimabi, ladrillo 'anun kixun bēñēanan nu mēia. ¡Usakin ka min unikaman nu 'aia!

¹⁷Aínbi ka faraónēn kakēxa:

—Mitsux kamina asérabi chikishan tapunbuiira 'ain. Usa 'aish kamina mitsun nikēnuaxbi kin: Nukēn 'Ibu kanaanuna ñuina rētankēxun xarokin rabi kuantí 'ain kix kikanin. ¹⁸¡Kamina mitsun tētínubi rikianti 'ain! Bērí kanaanuna mitsu basi 'inániman, usa 'aínbi kamina bērámamí 'inankēsa ati 'itsabi ladrillo 'axun 'inánti 'ain kixun ka kakēxa.

¹⁹Usakian kakēxun ka Israel an ñu mēēmikē aín kushikaman tēiira iskin sinánkēxa: Uisaxun karanuna ladrillo 'itsamashi 'anun kakima bērámanu 'akē 'ati 'itsabi achúshi nētēn 'anun kakēxun 'ati 'ai kixun. ²⁰Usakin 'apu faraónēn kakēx chikikinbi ka Israel unibunēn kushikaman Moisés 'imainun Aarón ēmanxuan kainkēxun mērakēxa, ²¹mērakin ka atun kakēxa:

—Nukēn 'Ibun ka nukamami 'akēsaribi okin mi 'atima oti 'ikēn. Mi rabētan 'ucha kupín ka faraón 'imainun 'ain unikama xuatemati numi nishkin nukama 'aisatania. Mitsúnbi kamina usakian nu 'anunbi anu kuanxun faraón kan, usa 'ain ka atun usakin nu 'aia.

Moisés Diosbē bana

²²Usa 'ain ka Moisésnēn Nukēn 'Ibu abē banakin kakēxa:

—'Ēn 'Ibu, ¿Uisa kupín kaina min unikama 'atima oin? ¿Uisoti kaina min atunu 'ē xuan? ²³'Ēn kana anu uxun mi ñuikin 'ē mi kakē banakama faraón ñuixuan, usa 'aínbi ka an bērfíbi min unikama 'atima oti ēnkēma 'ikēn, usa 'aínbi kamina min atu 'iēmínuxun uisa ñubi 'axunkēma 'ain.

6 ¹Usai kia ka Nukēn 'Ibun Moisés kakēxa:

—Bērí kamina uisakin karana 'apu faraónēn kuēēnkimabi 'ēn kushinbi 'amikēxun mitsu xunun 'ami isti 'ain, usa 'aínbi kana anbia mitsu aín menua xunun sinánmiti 'ain; usa 'ain ka, anbi mitsu ēnuax kamina kuantí 'ain kixun kati 'ikēn.

Diosan Moisés amiribishi kuētēkēan bana

²Amiribishi ka Diosan abē banakin Moisés katēkēankēxa:

—'Ēx kana min 'Ibu 'ain. ³Usa 'ikē ka min chaitiokē Abraham, Isaac 'imainun Jacob akaman 'ēx kana kamabi kushiñu Dios a 'ai kixun 'unánkēxa, 'aínbi kana asérabi 'ēn anēira a atu 'unánmiamia 'ain: 'Ēx kana min 'Ibu a 'ain. ⁴Usa 'ixun kana kēñutima okin achúshi ñu atu 'axuan, 'akin kana Canaán kakē me a 'inánuxun atu kakēn, ax ka anu paian bētsí menu 'ikē unikama 'ikēsai 'itsama baritia anu tsóa a 'iakēxa. ⁵Usa 'ain kana Israel unikamax bērfí 'itsaira tēmēraia 'unan, 'imainun ka egipcio unibunēn ñu mēnun ubíokin 'amia, usa 'ain kana 'ēn unikamabē mēnionani kia a sinan. ⁶Usa 'ain kamina Israel unibu anu kuanxun kai kuantí 'ain, 'ēx min 'Ibu 'ixun kana tēmēramikian ñu mēēkē anua chikínti 'ain. Usa 'ain kana 'aisamaira egipcio unibunēn ñu mēēmikin tēmēramikē anua chikínti 'ain; 'imainun kana 'ēn kushi atu ismikin 'ēx upí 'ixun mitsu 'akēsamaira okin atu tēmēramiti 'ain; ⁷tēmēramianan kana mi kamaxmi 'ēn uni 'ikē mitsu iēmíti 'ain, 'ēx kana mikaman Dios 'ain. Usakin 'akēbētan ka 'ēx kana mitsun 'Ibu Dios 'ain kixun

'unánti 'ikën, usa 'ain kana 'ën egipcio unbunëan amiribishi tëmëramikin ñu mëemitëkëntima okin mitsu 'imiti 'ain. ⁸ Usa 'ain kana a me 'inánuxun 'ën Abraham, Isaac 'imainun Jacob akama ká me mitsunanbi 'inun 'inánti 'ain. 'Ëx kana mitsun 'Ibu 'ain.

⁹ Ësokian kakëxun ka Moisésnën usakian Diosan kakë banakama israel unikama ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka 'aisamaira ñu mëi atsanxun aín bana kuaisama tankankëxa. ¹⁰ Usai 'ikankëbëtan ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

¹¹—Anu kuanxun kamina Egiptonu 'ikë 'apu faraón Israel unikama kuantanun xunun kai kuanti 'ain.

¹² Aínbi ka Moisésnën Nukën 'Ibu katëkëankëxa:

—Uisaxunbi ka israel unbunën 'ën kakëxun 'ën bana kuaisamatania; ¿uisaxun kara 'ën kakëxun faraónnën kuati 'ikën, 'ëx upitira banakë unima 'ain 'ën bana kuati 'ik?

¹³ Ësokian katankëxun ka Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón israel unibu kanan, faraón katabakin katánun kixun xuakëxa, Diosan ka asérabi un kaxa nun kananuna israel unibu egipcio me ënua chikínti 'ai kixun.

Moisés 'imainun Aarón Diosan kuëan ñuikë bana

²⁸ Anúan abë Egipto menuax banakë a nètën ka Nukën 'Ibun Moisés, ²⁹ kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu 'ain. Usa 'ain kamina Egiptonu 'ikë 'apu faraón, 'ën mi kakë kamabi banakama ñuikin kati 'ain.

³⁰ Aínbi ka Moisésnën katëkëankëxa:

—'Ën 'Ibu, 'ëx kana upitira banakëma uni 'ain, usa 'ikë kara, ¿Uisaxun kara faraónnën 'ën kakëxun 'ën bana kuati 'ik?

7 ¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés katëkëankëxa:

—Ka kuat, 'ën kana mi 'ësaribi 'ixunmi Egiptonu 'ikë 'apu faraónnën ismainun ñu 'anun mi kain, 'imainun ka min xukën Aarón mix kikësa 'itanun banati 'ikën. ² Min kamina min xukën Aarón 'ën mi kakësookinbi kati 'ain; usakinmi kakëxuan an kakëxun ka faraónnën Israel unikama 'ain menuaxa chikitanun kati 'ikën. ³ Aínbi kana 'ën faraón kakëxunbi kuaisama tankin aín nuitu iruaranun 'imiti 'ain, 'imainun kana uínsaranbi atun iskëma 'itsaira ñu a isia atux rakuéti Egipto menu 'imiti 'ain. ⁴ Usakinmi kakëxunbi ka faraónnën kuaisama tankin mitsu xutima 'ikën. 'Ënbi kana usafa 'inun 'imiti 'ain, usa 'ain kana 'aisamaira atun iskëma ñu 'ën kushínbi Egipto me ënu 'akin atu 'atima 'oti 'ain, usa atu okin kana ënë menua Israel unikama aín kushikaman suntáru chikínbiankin uankësa usaribi okin buánti 'ain. ⁵ Usakin kana 'ën kushi Egiptonu 'ikë unikama ismiti 'ain, usa 'ixun kana Israel unikama chikínti 'ain, usakin 'ën 'akëbëtan ka 'ëx kana asérabi Mitsun 'Ibu 'ai kixun atun 'unánti 'ikën.

⁶ Usakin ka Moisés 'imainun Aarónnën Nukën 'Ibun kakëسابiokin 'akëxa. ⁷ Usa 'ain ka a nètëan 'apu faraónbë banai kuankë anu, Moisés ochenta baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka Aarón axribi ochenta 'imainun tres baritiañu 'iakëxa.

Aarónnën tuinkë tsati ñui kikë bana

⁸ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón kakëxa:

⁹—Faraónëan, unin 'akëma ñu achúshi 'anun kakëxun kamina Aarón aín tsati bikian faraónën ismainun menu ninun kati 'ain, kakëxuan menu nikëx ka achúshi runu 'iti 'ikën.

¹⁰Usakian Nukën 'Ibun kakëx ka Moisés 'imainun Aarón 'apu faraón isi kuankëxa, kuanxun ka ësakin kakëxa, 'ën kana Diosan a 'anun 'ë kakësa-biokin ñu 'ain: Èsakin faraón kakin ka Aarónën aín unbunën ismainunbi menu aín tsati niakëxa, nikëxëshi ka achúshi runu 'inun 'iakëxa. ¹¹Usakian 'akëbëtan ka 'apu faraónën ribi an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë aín unikama kuënxun usaribikinsa 'anun kixun 'amiakëxa: ¹²'amikëxun ka atún-ribi achúshi achúshi unin aín tsati menu niakëxa, nikëx ka achúshi achúshi tsatix runu 'iakëxa. Usokin 'aiabi ka Aarónën tsati runukë an ñu 'unánkë 'imainun an ñu tankë unikaman tsati runukë a éakëxa. ¹³Usa 'oia iskinbi ka faraónën aín sinan iruarakin, Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón kakësa-biokin aín bana kuaisamatankëxa.

'Umpax imi 'iá bana

¹⁴Usakin 'akë inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun abë banakin Moisés kakëxa:

—Egiptonu 'ikë 'apu faraónën ka aín sinan iruarakin 'ën uni Israelkama kuantanun xuisamatania. ¹⁵'Aínbi kamina imëishi pëkarakëma 'aínshi kuantankëxun, Nilo kakë baka kuëbixun kaini kuantu 'ain, kuankin kamina min tsati axa runuëxankë abi buani kuantu aín. ¹⁶Anuxun kamina faraón mërakin ësakin kati 'ain: hebreo unbunën 'Ibu 'ianan aín Dios an ka ësakin min kanun 'ë kaxa: 'Ën unikama kamina anu uni 'ikëma menu kuantankëxuan 'ë rabitanun xuti 'ain. 'Aínbi kamina bëríbi min an kikësokin 'aisama tanin. ¹⁷Usa 'ain ka, Nun 'Ibu kixaxa: Bëri kamina min 'unánti 'ain, 'ëx kana Nukën 'Ibura 'ai kixun. 'Ën tsati 'ën tuinkë ënën Nilo kakë baka rishkikëbëishi ka 'umpax imi 'iti 'ikën. ¹⁸Usaia imi 'ikëbë ka bakanu 'ikë ñuinakama këñuti 'ikën, usai 'ikëbëa baka pisikëbë ami kuínsakin ka egipcio unikaman 'umpax xëatima 'ikën.

¹⁹Usakin kanan ka ësakinribi Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Aarón kamina aín tuinkë tsati bikian manámi okin anun sananbëkinkin kamabi Egipto menua 'ikë baka, xëxá 'imainun 'ian uinu kara 'umpax 'ikë axbia xëatisama imi 'itánun 'anun kati 'ain. ¡Usakian 'akëbëshi ka anu 'umpax nanti i 'anan maxá 'akë akamanu nankë 'umpax kamáxbi imi 'iti 'ikën!

²⁰Usakian Nukën 'Ibun kakëxun ka Moisés 'imainun Aarónën an kakësa-biokin 'akëxa. 'Akin Aarónën aín tsati birukin anun baka rishkikëbëishi ka 'umpax faraón 'imainun aín unikaman ismainunbi imi 'iakëxa. ²¹Usai 'ikëbëa bakanu 'ikë ñuinakama këñúkëbë ka 'umpax pisiakëxa, usai 'ia ka egipcio unbunën xëatisama 'ikë 'umpax xëama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka kamabi Egipto menu 'ikë 'umpax imi 'iakëxa.

²²Usakian 'akëbëtan ka egipcio unibu an ñu tankë 'imainun an ñunshinan kushin ñu 'akë a unikamanribi usaribi okin 'akëxa, 'akëbëtan ka faraónën aín sinan iruarakin Moisés 'imainun Aarónën kakëxunbi Nukën 'Ibun kakësokin aín bana kuaisama tankëxa. ²³Usakian 'aia isíbi ka faraón aín xubunu atun 'akë ñu asérami ka ënë ñukama 'ikë kixun sinanima kuankëxa, ²⁴usai 'ikëbëtan ka kamabi egipcio unbunën Nilo kakë baka kuëbí anua 'umpax biti upí kini 'akëxa, bakanu 'ikë 'umpaxkama xëatisamaira 'ain.

'Ashá 'aisamaira 'iá bana

²⁵Usai 'ian ka mapai achúshi 'imainun rabé nētē 'inukēbētan Nukēn 'Ibun amiribishi 'umpax imi 'ikē a nētēmiakēxa.

8 ¹Nukēn 'Ibun ka Moisés kakēxa:

—Anu kuanxun kamina 'apu faraón kai kuantu 'ain: Ēsai ka Nukēn 'Ibu kixaxa: 'Ēn unikama kamina 'ē rabia kuantanun xuti 'ain. ²Min xukēbē-tama kana 'ēn atu 'atima okin kamabi Egipto me tsitsirui 'uakamē 'ēotanun 'ashá 'imiti 'ain kixun mi kanun ka 'ē kaxa. ³Usa 'ain ka Nilo kakē baka kubini sēē 'i kukakikēbē anuax 'uāti 'ashá chikiti kēñurui, anu mix 'ikē 'apun xubu anubi atsini, anumi 'uxkē anubi atsinti 'ikēn, atsíanan ka min unikaman xubunuribi atsini kamabi unin xubunuribi atsíanan ka anuxuan pán 'akē anubi atsinti 'ikēn. ⁴Usai 'ika minubi kēñuruanan, an mi ñu mēēxunkē min uni kamanubi 'iruanan a ēmanu 'ikē unikamanuribi 'ashá kēñuruti 'ikēn.

⁵Ēsokin ka Nukēn 'Ibun Moisés kakēxa:

—Aarón kamina baka kamami sanankin tsatin xēxá 'imainun 'ian akamami okinribi sananun kati 'ain, usokēbē ka kamabi Egipto me tsitsirui 'ashá anuax chikiti 'ikēn.

⁶Usakin kakēxuan Aarónēn Egiptonu 'ikē bakakamami okin aín tsatin sanankēbē ka bakakamanuax 'aisamaira 'ashá chikíkin kamabi Egipto me tsitsiruakēxa. ⁷Usakian 'akēbētan ka, an ñunshinan kushin 'amikēxun ñu 'akē unikamanribi usaribi okin, 'akēbē ka 'aisamaira 'ashá Egipto menu 'iakēxa. ⁸Usai 'ikēbētan ka faraónēn Moisés 'imainun Aarón kamiakēxa, kamikēxa aia ka:

—Mitsun 'Ibu kamina nun menua unikē 'ashá ēnēa nētēminun ñukáti 'ain, usakin mi 'akēbētan kana 'ēn min unikama mitsun 'Ibu rabikin ñuina xaroxuni kuantanun xuti 'ain.

⁹Ēsokian kakēxun ka Moisésnēn 'apu faraón kakēxa:

—Ē kamina uínsaran karana 'ēn Dios mi ñukáxuanan, kamabi an mi ñu mēēxunkē unikama 'imainun min 'aintsi kamanua 'anan min xubunua nētēmikin bakanushi 'ashá 'iminun kati 'ain. ¹⁰—Imēishibi kamina nētēmiti 'ain —kixun ka faraónēn kakēxa.

Kakēxun ka Moisésnēn kakēxa:

—Usakian 'akēbētan kamina 'unánti 'ain, an nun Diosan 'akēsaribi okían an ñu 'akē bētsi Dios ka 'aíma 'ikē kixun ka Moisésnēn kakēxa. ¹¹Usa 'ain ka 'aisamaira 'ashá ax min 'ikēnuax nētēti bakanushi kuantu 'ikēn. Usai 'i ka mi ubioima 'ianan, an mi ñu 'axunkē unikama 'imainun min aintsikamaribi ubiotima 'ikēn.

¹²Usai banatankēx ka Moisés 'imainun Aarón anua 'apu faraón 'ikē xubunuax chikíkiani kuanakēxa. Kuanxun ka Nukēn 'Ibu abē banakin minmi 'apu faraónēn ēmanu xukē 'ashá kamina nētēmiti 'ai kixun kakēxa. ¹³Usakin kakēxun ka Nukēn 'Ibun Moisésnēn ñukákēsabi okin 'akēxa, 'akēx ka 'ashá xubukamanu 'ikē ax me mēñókēnu kēñumainun ka ninubi kēñuakēxa. ¹⁴Kēñutia ka anu 'ikē unikaman 'ashá timēkin bukuankēxa bukunkēx ka 'aisamaira 'ashá bamakē ax kamabi a menuax xēisamai pisiakēxa. ¹⁵Usakin 'aia isi aín sinan asábi tani kuēēnkinbi ka faraónēn, aín sinan ataiainra iruarakin Moisés 'imainun Aarónēn kakēxunbi kuaisamatankin Nukēn 'Ibun Diosan kakēsabiokin Israel unikama kuaisamatankēxa.

Diosan 'imikëxa 'aisamaira sèbë 'ia

¹⁶ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Aarón kamina kati 'ain, aín tsatian me kupúkë nirutanun rishkinun usakian 'akëbë ka anuax 'aisamaira sèbë Egipto menu uniti 'ikën.

¹⁷ Usakin ka 'akëxa. 'Akin ka Aarónën aín tsatin me kupúkë rishkiakëxa, usokin 'akëx ka kamabi me kupúkë Egipto menu 'ikë ax sèbë 'ikin uni 'anan ñuinakamaribi piakëxa. ¹⁸ Usa 'oia iskin ka an ñunshinan 'amikëxun ñu 'unánkë unikama atúnribi usaribi okin 'akatsi kixun 'akinbi 'akamakëxa. 'Akasmamainun ka sèbën unikama aín ñuina 'arakakëkama këñunbi piakëxa.

¹⁹ Usa 'ain 'akamakin an ñu 'unánkë unikaman 'apu faraón kakëxa:

—jËnëx ka Diosan aín kushin 'akë ñu 'ikën! 'Aínbi ka faraónnën aín sinan iruarakin, Nukën 'Ibun kakësabiokin kuaisama tankëxa.

Diosan 'imikëx chipë 'aisamaira 'ia

²⁰ Èsokin ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Iméishi ka pëkarakëma 'aínshi faraón bakanu kuania, usa 'ain kamina mixribi pëkarakëma 'aínshi nirukiani kuanxun kai kuant: Èsai ka Nukën 'Ibu kiaxa: 'Èn nibu kamina 'è rabia kuantanun xuti aín. ²¹ Min kuantanun xukë-bëtama kana 'èn chipë mi ubionan, min unikama 'imainun min xubukamanu xuti 'ain. Usokin 'imikëx ka egipcio unbunën xubukama 'aisamaira chipën nutúruti 'ikën, usakin 'ai ka menubi chipë 'aisamaira 'iti 'ikën. ²² 'Aínbi ka anua 'èn uni Israelkama 'ikë Gosen kakë me anu aña ñubi 'aíma 'iti 'ikën. Usa 'ain ka anu achúshi chipërabi 'aíma 'iti 'ikën. Usaia 'ikëbëtan kamina 'unánti 'ain 'èx kana asérabi min 'Ibu kushiira ènë menu 'ai kixun. ²³ Èsokin kana iméishibi 'ati 'ain. Usakin 'èn unikama 'akimabi kana min unikama usakin 'ati 'ain.

²⁴ Usakin ka Nukën 'Ibun ax kiásabiokin 'akëxa, 'akin ka chipë nètë kuin tunan iskësa kuatsinia utanutun 'imiakëxa, 'imikëx ka 'apu faraónnën xubunu irapain tsitsirui atsíankëxa, atsíanan ka an ñu 'axunkë unikama aín xubunuribi atsíankëxa, atsíanan ka kamabi egipcio unikaman mebi tsitsirui ukin ka. Chipën kamabi Egipto me ñuñuma 'itánun tsitsirukë 'iakëxa.

²⁵ Usai 'ia iskin ka faraónnën Moisés 'imainun Aarón kamiakëxa kamikëxa aia ka kakëxa:

—Mitsun Dios ñuina rëxun xaroxunkin rabi kamina kuant 'ain, 'aínbi kamina nun me èbiani chikítima 'ain.

²⁶ Èsai kia kuakin ka Moisésnën kakëxa:

—Usakin nun 'akëxbi ka upí 'itima 'ikën, nun Dios rabikinu nun 'akë ñuina-kama ax egipcio unikaman iskëx upíra 'iti 'ikën. Usakinnu nun atun rabikë ñuina xaroia iskin ka egipcio unikaman, nukama 'èn sinánkëxun maxaxan rëti 'ikën. ²⁷ Usa aín kananuna anu uni 'ikëma menu rabé 'imainun achúshi nètë 'ikiani kuant aín, usai anu kuantankëxun kananuna ñuina 'atankëxun xarokin nun 'Ibu Dios, an nu usakin 'anun kakësabiokin 'ai kuant 'ain.

²⁸ Èsakin ka faraónnën Moisés kakëxa:

—Anu uni 'ikëma menu kuantankëxun kamina ñuina rëtankëxun min Dios rabi kuant 'ain, 'aínbi kamina 'uraira kuantima 'ain. 'Imainun kamina 'ëribi ñukáxunti 'ain.

²⁹Usakian kakëxun ka Moisésnën kakëxa:

—'Ëx ënuax chikikiankinshi kana 'ën Nukën 'Ibu iméishibi chipë minua nètémianan, an mi ñu 'axunkë unikama 'imainun min ëmanu 'ikë unika-manuaribi chipë nètëminun kati 'ain, 'aínbi kamina amiribishi paránxun Israel unikama aín Dios rabi kuainsama okin bëruntëkëntima 'ain, usa 'ain kamina Israel unikama Nukën 'Ibu rabikin ñuina xarotanun xuti 'ain. ³⁰Usai banatankëx faraónnën xubunuax chikixun ka Moisésnën Nukën 'Ibu ñukákëxa, ³¹ñukákëxun ka Nukën 'Ibu Moisésnën ñukákësabi okin chipë faraón 'imainun an ñu mëëxunkë unikamanuaribi nèténun chipë 'imiakëxa. ³²Aínbi ka usa oia iskinbi faraónnën aín sinan iruarakin Israel unikama kuantanun ëinsama tankëxa.

'Arakakë ñuinakama Egipto menuax këñua

9 ¹Usa 'ain kamina faraón isi kuantu 'ain kixun ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Kuanxun kamina faraón abë banakin ësokin kai kuantu 'ain: Ësai ka hebreo banan banakë unikama aín Dios kiaxa: 'Ën unibu kamina 'ë rabi kuantanun xuti 'ain. ²Mín kuantanun ënkinma, amiribishi bëruntëkënkëbëtan, ka ³Nukën 'Ibun aín kushínbi mitsun 'arakakë ñuina aín pastonu 'ikëkama maëmikin, aín 'insín kushiira 'imiti 'ikën. 'Imikëbë ka caballo, asno, camello, vaca 'imainun ovejakamax, maërakati këñuti 'ikën. ⁴Aínbi ka Nukën 'Ibun Israelkaman 'arakakë ñuina uisaibi 'inun 'imitima 'ikën, 'imikinmabi ka Egiptonu ikë unikaman 'arakakë ñuinakamaishi maë rakátanun këñumiti 'ikën.

⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu anúan 'ati nètë ñui, kiakëxa:

—'Ën kana iméishibi 'ati 'ain.

⁶Usai kionxun ka a pëkarakëbëtan Nukën 'Ibun usakinbi 'akëxa. 'Akëbë ka kamabi egipcio unibunën 'arakakë ñuinakama aín 'insínan 'i këñua-këxa; usai 'ikëbëbi ka israel unikaman 'arakakë ñuinanëxëshi achúshirabi bamama 'ikën. ⁷Usaia atun 'arakakë ñuinakama këñúkëbëtan ka faraónnën Israel unibunën 'arakakë ñuinakama karaisa uisa 'ikë istánun kixun aín uni xuakëxa, xukëx kuanxun iskëxbi ka achúshi ñuinabi bamakëma 'iakëxa. Usa 'ikë isbiani kuanxuan kakëxunbi ka faraón aín nuitu iruarakin israel unikama kuantanun xuama 'ikën.

Unikama kun këñua bana

⁸Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón kakëxa:

—Tsi tikakë kininua aín chimapu mësukin bitankëxun kamina, faraónnën ismainunbi, manámi mësukin sakati 'ain. ⁹Usa okinmi 'akëx ka chimapu ax kuputi, abisi kamabi Egipto me tsitsibiani uninu 'iruana ñuinakamanuribi 'irui aín nami kamanu chanku chikiti 'ikën.

¹⁰Kakëxun ka Moisés 'imainun Aarónnën anua tsi tikakë kininua chimapu bibiani faraón isi kuankëxa. Kuanxun ka anuxun Moisésnën manámi mësukin chimapu sakakëxa, sakakëx ka chimapu ax uninu 'iruana ñuina kamanuribi 'irui chanku 'inun 'iruakëxa. ¹¹Usakian Moisésnën 'akëbatan ka an ñunshinan 'amikëxun aín kushin ñu 'akë unikama atunribi usakin 'akatsi kixun sinanibi atúxribi 'ain aintsi egipcio unibu 'ikësaribiti aín namikamanu ankëti chanku 'irukë 'ixun 'ama 'ikën. ¹²Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibun 'imikëxun

aín nuitu iruarakin faraónën Moisés 'imainun Aarónën kakëxun kuaisama tankëxa, Nukën 'Ibun Moisés kakësabiokin.

Naínuax matsi bëruñu 'ibua ñuikë bana

¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Iméishi pëkarakëma 'ainshi nirukiani kuanxun kamina faraón ësokin kati 'ain: Èsai ka hebreo unikaman Dios kixaxa: 'Èn unikama kamina, 'è rabi kuantanun xuti 'ain; ¹⁴ mi xukëbëtama kana ënu 'atëkënkın ñu 'aisama, mi 'atima onun xukin bëtsin 'akësamaira okin 'ën an mi ñu 'axunkë unikama 'imainun min unikamanu xuti 'ain, ësokin 'aia kamina bëtsi Dios 'ësaribi ka ënë menu 'aíma 'ikë kixun 'unánti 'ain. ¹⁵ Èx kuëñxun kana 'ën kushi ismikin 'atima okin egipcio unikama achúshi 'insínan këñumikë 'itsían, 'ën usokin 'akëx ka atux ënë menuax ñankáishi 'itánun këñúkë 'itsíanxa; ¹⁶ usa 'aínbi kana 'ën kushi ismiti kupín mi uisabi okëma 'ain, kamabi menu 'ikë unían 'ëx kana usa kushiñu 'ai kixun 'unánun. ¹⁷ Usakin 'ën 'aia iskinbi kamina, 'ën unikama min kuantanun xuisama tanin. ¹⁸ ¡Asabi ka usa 'ain kana! iméishi 'ën ësañuishi achúshi matsin tita chaiira bëruñu Egipto me ënuxun unin uínsaranbi isun ñuiama pakënnun 'imiti 'ain. ¹⁹ Usa 'ain kamina mitsun 'arakakë vaca pastonu 'ikëkama, anua ñun uisabi oisamanu bukunun 'amiti 'ain, matsintita bëruñu ax 'ibúkin ka uni 'imainun ñuina 'ain xubunu atsínmikëma ëman 'ikëkama këñuti 'ikën.

²⁰ Èsokian Nukën 'Ibun kakëx kuanxuan Moisésnën, faraón kakëbë ka an ñu 'axunkë raíri aín unikamax rakuéakëxa, rakuékin ka aín uni raírinën an ñu mëëxunkë uni 'imainun an 'arakakë ñuinakama aín xubunu atsímixun anu nitsíankëxa, ²¹ 'aínbi ka raírinën an aséribi ka usai 'iti 'ikë kixun sínánkëma unikama an aín ñuina 'arakakëkama aín xubunu atsímikima ëman nitsíankëxa. ²² Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Naími mësui kamina mëshpati aín, kamabi Egipto menu 'ibúkian matsin unikëñunbi atun 'arakakë ñuina 'imainun kamabi egipcio unibunën atun menu ñu 'apákë 'atima onun.

²³ Kakëxun ka Moisésnën, manámi mëshpakın aín tsatin naími sanankëxa usakin 'akëbëshi ka Nukën 'Ibun 'imikëx kanákamë 'ëo mëríru mërírui sharakirukëbëishi ka matsin tita bëruñu menu pakëakëxa. Pakënnun 'imikëbë ka kamabi Egipto menu matsintita 'ibúakëxa, ²⁴ usakin 'imikëx ka matsin tita rëukumainun kanákamë 'ëo mërírukë ax nëtëtimaíra 'iakëxa. Usai ka uinsaranbia Egipto menu anun matsin tita kushiira pakëama anun usai 'iakëxa. ²⁵ Anu pakëkin ka matsin titan kamabi egipcio unibunën aín menu 'apákë ñukama 'atima okin këñuakëxa: usakin 'akin ka uni 'imainun ñuina kama-këñunbi ñu 'apákë 'imainun a nëtënu 'ikë ikamaribi aín pëñan tsasipakëxa. ²⁶ Usai anu pakëtibi ka Gosen kakë me, anua Israel unibu tsókë anu, matsin tita bëruñu achúshirabi pakëama 'ikën.

²⁷ Usaia 'ikëbë ratúkin ka faraónën Moisés 'imainun Aarón kamiakëxa, kamikëxa aia ka ësokin kakëxa:

—'Èx kana 'ucha kixun kana 'unanin. 'Èn 'ucha 'imainun 'ën unibu 'uchakë kupín ka ësai ñu 'ia, Nukën 'Ibux ka 'uchakëma 'ikën. ²⁸ 'Aisamaira kanákamë 'ëo banai sharakirumainun ka matsi bëruñu nunu pakëtia, usa 'ain kana mitsu kuainsa tania bëruntëkëntima 'ain. Usa 'ain kamina mitsun Nukën 'Ibu nu ñukáxunti 'ain, 'ën mitsu kuantanun xumainun.

²⁹Ĕsai kia ka Moisésnën kakëxa:

—Ĕx ënë ëmanuax chikíkian kinshi kana, 'ën mëkën manámi okin Nukën 'Ibu mi ñukáxunti 'ain. Usakin mi ñukáxunkëxun ka matsi bëruñu pakëkë a 'imainun kanákamë 'ëo sharakiru sharakirukë a nëtëmíti 'ikën, usakian 'aia kamina min 'unánti 'ain ënë mex ka Nukën 'Ibun unio 'ikë kixun. ³⁰'Aínbi kana usámi mix kikëbëtanbi 'ën upíokin 'unanin, mi 'imainun min unikamax ka Diosmi kana rakuéti 'ai kixun sinánkëma pain 'ikën.

³¹Usai anu pakëkin ka matsi chaira an xapu upíra lino a uabutiabi 'anan cebada egipcio unbunëan 'apákë a bimiñu 'ikëbi masókin 'atima okëxa, cebada 'apákë ax bërí bimibu kuaimainun ka lino 'apákë ax bërí uábu kuaini 'iakëxa. ³²Usokin 'akë 'aínbi ka trigo 'imainun centeno kakë bimi 'apákë trigo iskësaribi ax uisaibi 'ima amiribishi kotëkëankëxa.

³³Usa 'ain ka Moisésnën faraónbë banatankëx anuax chikíkiani a ëmanuax kuanxun, afn mëkën manámi okin Nukën 'Ibu atu ñukáxuankëxa. Ñukákë-bëishi ka matsin tita pakëti 'uí 'ibúkë a 'imainun, kanákamë 'ëo sharakirukë ax bukubuti nëtëakëxa. ³⁴Usokin 'akëbëa 'uí 'ibutíma 'ianan matsin tita pakë-tima 'imainun kaná banai nëtëtia isi ka amiribishi 'apu faraón 'uchakëxa. Usai 'uchamainun ka 'ain unikamaribi 'uchakin, afn sinan atiaira iruara-këxa. ³⁵Usakin afn sinan iruarakin ka faraónnën Israel unikama kuantanun xuisama tankëxa, Nukën 'Ibun kakëxuan Moisésnën bëräma kakësabi oi ka usai 'iakëxa.

Champun ñu 'apákëkama këñua bana

10 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Faraón kamina isi kuantí 'ain, 'ën kana a 'imainun an ñu 'axunkë afn unikama këñunbi afn sinan iruaranun 'imian, usakin kana 'ën kushin ñu 'ai kixuan isnun kana uínsaranbi atun iskëma ñu 'ati afn, ²usakin 'ën 'aia isá 'ixun kamina min bakë bëchikëkama 'imainun min xutakama ñuixunti 'ain, uisakin karana 'ën egipcio unibumi kuaikin atun uínsaranbi isama ñu chai-rabu 'ën kushínbi 'akë kixun. Usakin 'ën 'akë, 'ain kamina 'ëx kana asérabi Nukën 'Ibu 'ai kixun mitsun 'unánti 'ain.

³Usa 'ain ka Moisés 'imainun Aarónnën anu kuanxun 'apu faraón kakëxa:

—Ĕsai ka hebreos unikaman Dios kíaaxa: ¿Uínsaran kaina 'ëx kana Diosmi rakuétimami kikë a ëni 'ëmi rakuéti 'ain? 'Ĕn unikama kamina, 'ë rabi kuantanun xuti 'ain; ⁴minmi 'ën kakëxunbi 'ën unibu xukëbëtama kana, iméishibi kamabi min me tsitsiruiia champu uninun 'imiti 'ain, ⁵usakin unimikëx 'aisa-maira 'ixun nuturukëx ka me istisama 'iti 'ikën. An ka anu pakëkin matsin këñukinbi tëtëokë mitsun ñu 'apákë pikin këñuti 'ikën, 'imainun ka kamabi ni pëi ninu 'ikë kamaribi piti 'ikën. ⁶'Ianan ka min xubunu ubakiruanan, an mi ñu 'axunkë unikama atun xubunuribi 'ianan kamabi egipcio unikaman xubunuribi 'iti 'ikën. Uínsaran nëtënbí ka ësai ñu 'ia min papan min xutan nux unitisama 'aínbi isama 'ikën.

Ĕsai banatankëx ka Moisés 'imainun Aarón faraónnën xubunuax kuaina-këkiani kuantankëx chikiakëxa. ⁷Usakin kabiani kuankëbëtan ka an ñu mëëxunkë unikaman faraón kakëxa:

—¿Urainra kara ënë unikaman nu ësokin 'atima oti 'ik? Usa 'ain kamina mix 'apu 'ixun atun Dios rabia kuantanun xuti 'ain. ¿Mix 'apu 'ixunbi

karamina kamabi Egipto me ka 'atimatia kixun isiman? ⁸Usakian aín unikaman kakëxun ka faraónën Moisés 'imainun Aarón amiribishi kamia-këxa, kamikëxa anu 'aia ka ësokín kakëxa:

—Asabi ka, mitsun Dios rabi kamina kuantí 'ain. 'Aínbi kamina kuanu-xupan uikamax kara mibë kuania 'ë kati 'ain.

⁹Ësokian kakëxunbi ka Moisésnën kakëxa:

—Nu kamáxbi kananuna nun Dios rabi kuantí 'ain. Kuankin kananuna uni apan 'imainun bënábu kamabi ênkinma nun bëchikë xanu nukëbënë 'imainun nun 'arakakë ñuina kamabi buani kuaxun kananuna achúshi fiesta chaiira 'akin Nun 'Ibu rabi kuantí 'ain.

¹⁰Kixun kakëxunbi ka 'apu faraónën kakëxa:

—'Ën kana asérabi mitsun mi 'atimakin sinania 'unan, këmëkiani kamina kuainsatankanin! ¿Mitsun kaina sinanin min 'Ibu kara mitsubë kuantí 'ikë kixun, 'imainun karana mitsun bëchikëkama buanimi kuantanun xuti 'ain?

¹¹Mitsun sinámkë usa ka 'itima 'ikën. Usa 'ain kamina uni apan kamáxëshi mitsun 'Ibu rabi kuantí 'ain, usakin 'ati kamina kuëenkanin.

Usakin katankëxun ka faraónën 'ain unikama aín xubunua Moiséskëñun Aarón chikínun 'amiakëxa. ¹²'Aínbi ka ësakin Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Min pëñan manámi okin kamina min tsatin Egipto me kamami okin sananti 'ain, champu 'aisamaira unia kamabi ënë menu 'ikë ñu 'apákë matsin titan 'akin tëokë abi këñui unitanun 'imiti 'ain.

¹³Kakëxuan Moisésnën aín tsati Egipto me kamami okin sanan bëkinkëbëtan, ka Nukën 'Ibun abu bari urukë amixun Egipto menu suñu bëkinun 'imiakëxa, usai ka achúshi nètë 'imainun achúshi imé bëquinëakëxa. A pëkarakëbë ka amiaxa bari urukë amiax bëkikin suñun 'aisamaira champu bënëké isi egipcio unikama ratuakëxa, ¹⁴usai 'ikin ka champun kamabi Egipto me tsitsiarakë 'iakëxa. Uinsaranbi ka usai 'iama 'ikën, ësai ka amiribishi champu a nètëan 'ikë sai 'itëkëñuxuma 'aia, ¹⁵'ain ka me istisama 'itánun ankëkin tsitsiruakëxa, usa 'ixun ka champun kamabi me tsitsirukin ñu 'apákë 'ain pëchi 'imainun aín bimiñu 'imainun ni matsin titan 'akin tëokë akamabi këñuakëxa. Usakian 'akëx ka pëi paxa achúshirabi iskëma Egipto menu: 'imainun ninubi pëi paxa 'aíma 'iakëxa.

¹⁶Usakian akëbëtan ka 'apu faraónën Moisés 'imainun Aarón bënëtia unun kamiakëxa, kamikëxa aia ka ësakin kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu Dios ami 'uchanan mitsumiribi 'uchan, ¹⁷'aínbi kamina ashikin 'ëx mimi 'uchakë ënë 'ëbë mënfonankin min Dios 'ëribi ñukáxunti 'ain, ñukákin kamina champu 'aisamaira ënë kara nètëmitima 'ikë ñukáti 'ain, nun ñu 'apákëkama ka 'aisamaira okin këñuia usa aín.

¹⁸Ësakian kakëx 'apu faraónën xubunuax chikítankëxun ka Moisésnën champu nètëminun Nukën 'Ibu ñukákëxa. ¹⁹Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun abu bari kuabúkë amiaxa bëkikë a buinakin amo bëkinun 'imikëxun ka suñun champu kamabi Egipto menua achúshirabi bërutanuma parúmpapa xónsa kakë anu punun sinanxuankëxa. ²⁰Usakin 'akinbi ka Nukën 'Ibun 'apu faraónën aín nuitu iruarakin Israel unibu xuxuma 'anun sinánmiakëxa.

Nètë béankia ñuikë bana

²¹Usa 'ain ka faraónëan Israel unibu xuisamaira tankëbëtan Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Kamabi Egipto mea bëánkitanun kamina min mëkën manámi mësh-pakin naí mëtunti aín, usakinmi 'akëbë ka bëánkibukë ax mëkënan mëëtisa kèxtuira 'iti 'ikën. ²²Kakëxuan Moisésnën aín mëkën manámi sanani mësh-pakëbëishi ka kamabi Egipto menu bëánkibukë chaira 'iakëxa, ²³usaía rabé 'imainun achúshi nètë me bëánkikë 'ain ka uinu 'ikë uníxbi a rapasu 'ikë uni isi kuainima 'ianan úíxbi niama 'ikën. Usai anu 'ikëbëbi ka anua israel unibu 'ikë, aín xubukama xabá 'iakëxa.

²⁴Usai 'ikëbëtan ka faraónën Moisés kamikëx aia kakëxa:

—Mitsun 'Ibu rabi kamina kuantu 'ain, kuani kamina mitsun bëchikë mitsun xanu buani kuantu aín, 'aínbi kamina mitsun 'arakakë vaca, 'imainun ovejakama buántima 'ain.

²⁵'Aínbi ka Moisésnën kakëxa:

—Min kamina usai kikinma min ñuina 'arakakë, Nukën 'Ibu Dios rabikinu rëtankëxun xaraoi kuanun nu 'inánti aín, mixmi nun ñuina buánti kuëënkë-bëma ka Dios rabikin a 'ati ñuina 'aíma 'iti 'ikën. ²⁶Usa aín kananuna nun ñuina kamabëbi kuantu aín, nun kananuna 'unánima uiti ñuinaira karanuna Nukën 'Ibu rabikin rënuxun kaisti 'ai kixun. Anuxun nun rabiti anu bëbakë-mapain 'ixun kananuna 'unánima aña ñu xarokin karanuna nun Nukën 'Ibu rabiti 'ai kixun.

²⁷Usai kikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun 'apu faraón ashikin aín nuitu iruaranun sinánmiakëxa, sinánmikëxun ka Israel unikama kuantanun xuama 'ikën.

²⁸Usai 'ibi sinanakin ka faraónën Moisés kakëxa:

—Ènuax kamina kuantu 'ain, kuantankëx kamina 'ë isi utëkënti sinántima 'ain, uínsaran kaina 'utëkëni anun kana 'ën suntárukaman mi 'anun 'amiti 'ain.

²⁹Kia ka Moisésnën kakëxa:

—Asabi ka min kamina ësakin nu kain. Amiribishi kana 'ën min bëmánan istëkënxuma 'ain.

Unin rëkuén bëchikë 'imainun ñuinakaman rëkuén tuákama këñuti kia ñuikë bana

11 ¹Nukën 'Ibun ka Moisés kakëxa:

—'Aínbi kana amiribishi bëtsi ñu 'atëkënin faraón 'imainun egipcio unikaman isnun. Usa okëxun iskin ka mitsu kuantanun xuti 'ikën, mitsúxbi kuantanun xukinma ka anbi mitsu ènuax kuantanun chikínti 'ikën. ²'Aínbi kamina Israel unibu bëbu 'imainun, xanukama ësokin kati 'ain, a 'urama 'ikë unikama 'imainun xanukama aín ñu ñukanun kamina kati 'ain, kuri 'akë ñu 'imainun manë uxua 'akë ñukama 'inanuan ñukánun kamina kati 'ain.

³Nukën 'Ibun ka egipcio unikama Israel unibu nuibairanun sinánmiakëxa. Usa omainun ka faraón an ñu 'axunkë unikamaribi Moisés ain bana tankin cha 'imiakëxa, usomainun ka Egiptonu 'ikë unikamaribi ami rakuéakëxa.

⁴Ashikin ka Moisésnën aín xubunuxun 'apu faraón kakëxa:

—Èsai ka Nukën 'Ibu kíaaxa: Ènë ñantan imé naëx, kana kamabi Egipto menu kuainakëti 'ain, ⁵usai 'ikëbë ka faraónën rëkuén bëchikë axa aín papasaribi 'apu 'iti a 'imainun egipcio unikaman rëkuén bëchikëkama axribi këñuti 'ikën, 'imainun ka an ñu 'axunkë xanu 'ain rëkuén tuá an ñu rëni tēkë aín tuakamaxribi këñuti 'ikën. 'Imainun ka kamabi ñuinakan rëkuén tuákamaribi

kěñuti 'ikèn. ⁶Usaia 'ikëbë ka kamabi Egipto menuax, uni rarumati sharati inti 'ikèn, uinsaranbia anun usai 'iama anun ka usai 'itëkëntima oi 'iti 'ikèn. ⁷'Imainun ka mitsunmi uisakin kara Nukèn 'Ibun egipcio unikama bétan sënéma inun Israel unikama 'imia kixun 'unánun achúshi kamunanbi uni 'anan ñuina israel unikaman 'arakakë ñuina abi banotima 'ikèn. ⁸Usai 'ikëbë ka an mi ñu 'axunkë min unikama ënu uti 'ikèn, usa aín ka rantinpuruni tsóbukin aín 'apu 'akësokin 'ë ñukákanti 'ikèn: Ënuax kuankin, kamina min unikama buánti 'ain. 'Usakin 'ë 'akëma 'aish kana kuantima pan 'ain.

Usakin katankëx ka Moisés faraónën xubunuax nishkë 'aish chikíakëxa. ⁹Chikífkiani kuankë 'ikë ka Nukèn 'Ibun Moisés kakëxa:

—'Apu faraónën ka mitsun kakëxunbi kuaisama tanti 'ikèn, usai 'ikëbétan kana 'ën 'aisamaira atun iskëma ñu Egipto menu 'ati 'ain.

¹⁰Usakian kakëxun ka Moisés 'imainun Aarónën 'apu faraónën ismainunbi an iskëma ñu 'akëxa, 'aínbi ka Nukèn 'Ibun usaía 'inun 'imikë 'ixun 'ain nuitu iruarakin faraónën Egipto menu 'ikë Israel unikama kuantanun xuama 'ikèn.

Usakian Pascua nëtë 'ati ñuikin Israel unikama Diosan ka bana

12 ¹Nukèn 'Ibun ka abë banakin Moisés 'imainun Aarón, Egipto menuxun ësokin kakëxa: ²Ënë 'uxë ka bëtsi 'uxësama mitsunan 'iti 'ikèn, 'imainun ka anun baritia bënánu 'irukë 'uxë 'iti 'ikèn. ³Ësokin kamina kamabi Israel unikama kati 'ain:

Ënuax mapai rabë nëtë ënë 'uxë 'irukëbétan ka unin an 'arakakë carnero 'aíma 'ain, cabra achúshi achúshi uni kamaxunbi bëti 'ikèn. ⁴'Imainun ka uix kara 'itsamashi aín xubunu 'ia an këñukin ñuina nami pisama 'ain ka, xubu 'ibun a 'urama 'ikë uni kuëntankëxun abë timëxun piti 'ikèn, uiti uni kara tupuntankëxun ka atun piti sënénbi 'inánti 'ikèn. ⁵A ñuinakamax ka aín bënë achúshi baritiañu 'aish, uisaibi 'ikëma aín upíra 'iti 'ikèn, a kamina carnero bëna 'akima cabra bëna 'ati 'ain. ⁶Usa aín ka a ñuina ënë 'uxë catorce nëtë 'itamainun bërúankë 'iti 'ikèn, 'imainun ka a nëtë 'ikëbétan achúshi achúshi Israel unibunën xupibukëbétan rëti 'ikèn. ⁷Rëkin ñuina aín imi bitankëxun kamina mitsun xubu anuxumi nami pikë aín xëkuënu 'ikë ¹, anun atsínkian-tinu a unántiokin shiti aín. ⁸'Anan kamina aín nami a imë ñunantankëxun anun chamiti ñu këñuma 'akë pán 'imainun pëi mukakëñun piti 'ain. ⁹'Imainun kamina achúshi aín sanirabi paxa pianan 'aruxun pitima 'ikèn. Kamabi ñuinanën maxká 'ain taë 'imainun aín puku akamaribi ka tsinu xuike 'iti 'ikèn, ¹⁰'imainun kamina ëmëishi 'anuxun tēxëokinma ankëkinshi piti 'ain. Pianan kamina 'ain tēxëkékama a këñukin xaroti 'ain. ¹¹Ënë nëtëx ka anun kamabi Dios kikë 'ati 'ën mitsu kakë 'ikèn, usa aín kamina bërámashi mitsun chupa pañuanan mitsun taxaka tañuanan kuantishi 'ixun bënëkinshi mitsun tsati mëtikixun piti 'ain, 'anan kamina Pascua kakë nëtë Nukèn 'Ibu rabikin ñuina nami xaronan a piti 'akë a piti 'ain. ¹²A imé kana 'ëx kamabi Egipto menu inúkin kamabi egipcio unikaman xubunua aín rëkuén bëchikë 'anan a unikaman ñuinanën rëkuén tuákama ñumiti 'ain, 'ëx kana Dios a 'ain. 'Imainun kana Egiptonu 'ikë unikaman rabikë dios 'atima oti 'ain. 'Ëx mitsun 'Ibu 'aish kana ësai kin.

¹³Ñuinakan imi ax ka anúnmi mitsun xubu xëkuë anumi 'ikë a 'unán-tiokin shiti 'iti 'ikèn. Usakin 'akin 'ën egipcio unikaman rëkuén bëchikékama

kěnúmikěbēbi ka mitsun bēchikékama achúshirabi bamatima 'ikěn, imin xubu xěkuě shikě a isi 'ěx amotan inúkěbē ka kěñutima 'ikěn.

¹⁴ Ēnēx ka anētē sinankinmi mitsun 'ě rabikin achúshi fiesta chaiira 'ati 'ikěn. Usa 'ain ka ēnē bana kikēsabiokin ěnkinma aín papakaman 'ásabiokin mitsun bēchikékaman a sinánkin 'ati 'ikěn. ¹⁵ Ēnē nētē inúkin kamina anun chamiti ñu kěñuma 'akě pán mapai achúshi 'imainun rabé nētē sēnénmikin piti 'ain; usa 'ain ka a nētē 'ikěbētan uix kara anun pán chamiti ñu aín xubunu nankě 'ikě an aín xubunua bixun niti 'ikěn. Uin kara ēnē bana tankima anun chamiti ñu kěñun 'akě pán mapai achúshi 'imainun rabé nētē ēnēn, pia ax ka Israel unikaman a rapasu 'imikima chikínkě 'iti 'ikěn. ¹⁶ Usa 'ain kamina a nētē 'irutabakěbēmi timékě, a nētēn timékamě 'ěoxun mapai achúshi 'imainun rabé nētē sēnénmi timéxun 'ě rabiti aín. A nētěkaman ka Israel unikaman aín ñu mēi kuankima, aín piti achúshi achúshi unin a fiesta 'akin piti 'ati 'ikěn. ¹⁷ Anun chamiti ñukěñunma pán 'ati nētē 'ikěbētan kamina mitsun a nētē sinánkin kamaxunbi timéxun achúshi fiesta 'akin 'ě rabiti 'ain, a nētēx ka anun 'ěn mitsu Egipto menua chikían nētē 'iti 'ikěn. Usa 'ain ka ēnē bana kikēsabiokin ěnkinma mitsun 'ásabiokin min bēchikě 'imainun min babakaman a sinánti 'ikěn. ¹⁸ Mitsun kamina anun pán chamiti kěñuma 'akě a pikin catorce nētē sēnénkě a ñantabukěbētan, pikin taěoěxanxun kamina a 'uxēnbi veintiuno nētē ñantabukěbētan sēnēonti 'ain. ¹⁹ Usa 'ain ka akěñun pán chamiti ñu, mapai achúshi 'imainun rabé nētē mitsun xubunu 'itima 'ikěn, uin kara anun pán chamiti ñu kěñun 'axun pán pia ax ka Israel unikama 'imainun bētsi menu 'ikě 'aishbi atubě tsókě atúxribi ka chikínkě 'iti 'ikěn. ²⁰ Usa 'ain kamina, anun pán chamiti ñukěñun 'akě a nētēn pitima 'ain. Uinu karamina mitsux tsotin anuxunbi kamina, anun chamiti kěñuma 'akě pán piti 'ain.

²¹ Usa aín ka Diosan kakēsabiokin Moisésnēn Israel uni 'ain kushikama kamiakěxa, kamikěxa aia ka kakěxa: Anu rikianxun kamina Israel unikama mitsun kamaxunbia achúshi achúshi papan carnero bakě bērfi kanikě achúshi achúshi unin aín aintsikamabētan Pascua nētē inúkin piti rēti bēnun kamina kati aín. ²² Rēkin kamina xampa chami aín imi biti 'ain. Bitankěxun kamina sēbunkin hisopo kakě ro pēñan aribi biti 'ain. Bixun kamina ñuina imi ami chabóxun anun kamabi mitsun xubu xěkuě 'imainun itáribi anun 'unánti okin shiti 'ain. Usakin 'atankěx kamina pēkaratisama 'ain mitsun xubunuax chikítima anu pain 'iti 'ain. ²³ Usokin 'akě ka Nukěn 'Ibun egipcio unikaman rěkuěn bēchikě bamatanun kěñumi inúkinbi xubu xěkuě imin shikě isi ka a 'urama oíma amotan kuainti 'ikěn. Usa 'ain ka Nukěn 'Ibun an uni bamamitia xukě aín ángel mitsun xubunu atsínun 'imitima 'ikěn. ²⁴ Ēnēx ka mitsun a tanti bana 'ikěn, 'imainun mitsun rěbúinki kamanribi xēñibua 'aínbi tanti bana 'ěn 'inánkě 'ikěn. ²⁵ Usa 'ain kamina Nukěn 'Ibun ax kikēsabiokin mitsu 'inánti me anu kuanx anu tsókinbi ax kikēsabiokin ēnē fiesta, kamabi baritia 'irukěbētan 'ai ami sinánti 'ain. ²⁶ Usakin 'aia ka mitsun bakě bēchikékaman ēnē ñu iskin mitsu ñukati 'ikěn: ¿Añu 'anux karanuna ěsai timéti 'ain? ²⁷ kixuan mitsu ñukákěxun kamina kati 'ain: Ēnē ñuinaněx ka Pascua inúkin xaronan, Nukěn 'Ibu rabikin 'akě 'ikěn. Ēnē nētēn ka Egipto mekama oi kuankin egipcio unikaman rěkuěn bēchikékama bamamikinbi, Israel unikaman xubu isi a 'urama oíma a uri inúkin Egiptonu 'ikě nun aintsikama uisabi okima iěmiakěxa.

Usakin atun kaia Moisés sēnēnkēbēishi ka Israel unikama rantinpuruni tsóbukin Dios rabiakēxa, ²⁸ usai pain 'ikiani kuantankēxun ka kamabi ŋu usakin 'anúan Nukēn 'Ibun Moisés 'imainun Aarón kakēsabiokin 'akankēxa.

Unin rēkuēn bēchikēkama ŋua bana

²⁹ A imé naēx ka Nukēn 'Ibun egipcio unikaman rēkuēn bēchikēkama kēñumiakēxa faraónēn rēkuēn bēchikē aín papa 'ikēsariibitia 'apu 'iti aribi amiakēxa, 'imainun ka sipunu 'ikē unin rēkuēn bēchikē kamakēñunbi 'ain ŋuinanēn rēkuēn tuákamaribi kēñumiakēxa. ³⁰ Usai 'ikēbē ka ŋantan 'apu faraónbē an ŋu 'axunkē unikama 'imainun kamabi unikamax niruakēxa, nirui ka 'aisamaira unikamax nitéxēti ini kamabi Egipto menuax anun paēi rarumakēxa. Usai 'ikēbē ka uinu 'ikē xubunubi unin rēkuēn bakē bēchikē bamakēmama 'aíma 'iakēxa. ³¹ Usaia 'ikēbētan ka a 'imēbi 'apu faraónēn Moiséskēñun Aarón kamiakēxa, kamikēxa aia ka kakēxa:

—Ēnuax kamina mitsux 'ēn unikama ēbiani, Israel unikama ubani kuantu 'ain. Kuanxun kamina a rabikatsimi kikankē mitsun 'Ibu rabi kuantu 'ain. ³² Kuankin kamina mitsun oveja, vacakama kamabi buani, uisakiani kaina kuainsatani usakiani kuanxun kamina mitsun, Dios ŋukákin 'eribi ŋukáxuni kuantu 'ain.

³³ Usakin katankēxun ka egipcio unikaman aín menuaxisa kuantanun kixun Israel unikama bēnēakēxa, kamabi uníxa kēñutisa sínánkin. ³⁴ Usa 'ain ka Israel unibunēn anun pán chamiti ŋukēñunma tunküakin 'akē harina, ami chékatia 'akē i pará akēñunbi, ain chupan maranbunkin nēaxun papia-kēxa. ³⁵ 'Anan ka Moisésnēn kakēsabiokin, egipcio unikama aín kuri 'akē ŋu 'imainun manē uxua 'akē 'imainun chuparibi ŋukákankēxa. ³⁶ Ŋukatia ka Nukēn 'Ibun egipcio unikaman upíokin nuibakin Israelkaman ŋukákēxun, ŋu 'inaíshinun kixun sínánmiakēxa, usakin aín ŋukama 'inántankēxun ka egipcio unibunēn Israel unikama kuantanun xuakēxa.

Israel unibu Egipto menuax chikia bana

³⁷ Usa 'ain ka Israelkama Ramsés kakē ěma anuax taēn kuani Sucot kakē ěma anu kuankēxa. Usa 'aish ka xanu 'imainun uniakē xukama 'akēñuma tupúnkēx, seiscientos mil uni axa suntáruisa uni kamaishi 'iakēxa. ³⁸ Kuan-kēbē ka atubē bētsi bētsi menu 'ikē unikamaxribi kuankēbē 'aisamaira uni kuankin atun 'arakakē ŋuina ovejakama vacakama buánkēxa. ³⁹ Usai kuanuxun atun ŋu mēnioi ka anúan aín piti 'atibi 'aíma 'iakēxa, egipcio unibunēan aín menuax kuantanun chikínkēx, usokēx kuankin ka anun chamiti ŋu kēñuma 'akē harina Egipto menuxuan mēníokin maranbunkē kachakēma a xuiakēxa.

⁴⁰ Usa 'ain ka Israel unibu cuatrocientos treinta baritia Egipto menu pain tsóti néa 'iakēxa, ⁴¹ 'imainun ka anúan cuatrocientos treinta baritia, aín chaitiokēkama Egipto menu tsónux bēba a nētē sēnēnkē a nētēnbi ka Israel unibu atún 'Ibun a menua chikíankēxa. ⁴² A imé ka Nukēn 'Ibun Egipto menua atu chikinuxun bēruanēakēxa. Usa 'ain ka Nukēn 'Ibun a sínánkin a 'imé 'ikēbētan Israel unikaman aín chaitiokēkaman 'asábi okin aín rēbún-kikamanribi Nukēn 'Ibu rabikin kamabi baritian usaribi okin 'uxkinma a imé bēruankēxa.

**A isiania Israel unikama kuantu nētēn kuin 'imianan
xupibukēbētan tsi rēkirukēsa 'inun Diosan 'imia**

13 ¹⁷Kuantanun 'apu faraónēn xutia ka Israelkama, Diosan anun filis-teokaman menu kuantu bai puntē 'anun uánma 'ikēn, a baixa puntē 'aish 'urama 'aínbi ka Israel unikama kuanfibi filisteo unikaman 'akēx rakuéti 'akananima Egipto menu kuantēnkēnti sinánkin. ¹⁸Usa 'ain ka Diosan Israel unikama anu uni 'ikēma me anun kuankian parúmpapa xónsa kakē a ratana-rati kuanun 'imiakēxa.

'Imikēx ka Egipto menuax kuani Israelkaman suntáru kuankēsa usarabi kiani kuankēxa. ¹⁹Kuankin ka Moisésnēn José ñua aín xo buanuxuan binun bimiakēxa, ñukēma pain 'ixuan aín xukēnkama Josēnēn kásabiokin ka Israelkaman usakin 'akēxa. Usakin katankēxun ka ēsokinribi kakēxa: Asérabi ka Diosan usakiani kuania mitsu 'akinti 'ikēn; 'akinkēx kuankin kamina 'ēx ñua 'aínbi 'ēn xo ēnē menua bibiankin buánti 'ain.

²⁰Usakiani Sucot kakē me anuax kuanx ka Israelkama Etam kakē ēma chukúma anu pain 'iakēxa, ax ka anu uni 'ikēma me pēukukē a 'iakēxa. ²¹Anuax kuankēbētan ka Nukēn 'Ibun a isiania kuanun kuin nētēn anúan kuantu bai anu rēkuénmiakēxa, rēkuénmianan ka iméribi tsin rēkirukin pékakēsa 'ítanun an imé atu kuania pékati 'imiakēxa. Usakian 'akēbē ka, nētēn kuananbi iméribi kuankēxa. ²²Kuani ka nētē kuin axa rēkuénkiankēbē a ēnima atux a isbiani anunbi nētēn kuankēxa, 'imainun ka iméribi tsin rēkirukin pékakēsa 'itanun pékanēakēxa.

Israel unibu parúmpapa xónsa shitá bana

14 ¹Ēsokinribi ka Nukēn 'Ibun Moisés abē banakin kakēxa: ²Ēsokin kamina israel unikama kati 'ain, kuantēkēntankēxa Pi-hahiroi bētanain Migdol 'imainun parúmpapan nēbētsionkē Baal-sefón kakē ēma a bētanain. Anuxun aín chupa kēxtú xubusa okin 'atankēxa parúmpapa kuēbí anu bukubunun kamina kati 'ain. ³Usaími mitsux 'ikēbētan ka 'apu faraónēn sinánti 'ikēn: israel unikamax ka uimiu kara kuantu 'ikē kixun 'unánima anu uni 'ikēma menuax kuaínbēkini nitsia kixun. ⁴'Aínbi kana 'ēnbi faraón aín sinán iruarakin, aín suntárukama mitsux kuania nuitanun xunun sinánmiti 'ain; usakin 'aiabi kana 'ēn faraón kēñunbi aín suntárukama 'ēn kushi ismiti 'ain, 'imainun ka egipcio unikaman 'ēx kana kamabi unikaman 'Ibuiara 'ain kixun 'unánti 'ikēn.

Usakin ka israel unikama 'akēxa. ⁵Usaia atux 'imainun ka Egiptonu 'ikē 'apun Israel unikama ka abatia kixun chaniokania kuakēxa. Usakin chanióia kuati ka 'apu faraón 'imainun an ñu 'axunkē aín unikama atumi sinani kánani kiakēxa: ¿Uisoti karanuna israel unibu kuantanun xuan, uin kara bēri nukama ñu mēēxunti 'ik?

⁶Usai pain kanantankēxun ka faraónēn aín suntárukama caballonēn nikinkē akama mēñonun 'amiakēxa, 'amitankēx ka aín suntárukama buani kuankēxa. ⁷Kuankin ka seiscientos caballonēn nikinkē anuaxa 'akanankē aín upírabu bianan kamabi caballonēn nikinkē Egiptonu 'ikē buánkēxa, anun ka suntárunēn kushikama achúshi achúshinēx kuankēxa. ⁸Nukēn 'Ibun aín sinan iruaranun 'imikēxun ka faraónēn aín suntárukamabētan, Israel

unikama kuania nuiakëxa; Diosan aín kushínbi chikinkëx kuaniabi ka usakin 'akëxa.

⁹Nuibiani kuani ka egipcio suntárukama, raírinëx caballonën nikinkë anun kuanmainun raírinëxribi ain caballo anuaxa 'akanankë anúnribi kuankin israel unikama nuibianxun nuküakëxa, parúmpapa kuëbí anua Pi-hahiot 'imainun Baal-sefón kakë ëma a 'ukëmanan atun chupa xubusa okin 'ax anu bukukëbi nuküakëxa. ¹⁰Atu nukui kuania faraón 'imainun egipcio suntárukama 'aisamaira kiania 'urakëo isi ka Israel unibu ratuti 'itsaira rakuëakëxa, rakuëkin ka munuma banakin Nukën 'Ibu atu 'akinun kixun ñukákankëxa.

¹¹Ñukákin ka Moisésribi ësokin kakëxa:

—¿Uisati karamina anuaxbi bamanuma Egipto menua nu chikínbëtsinkin anu uni 'ikëma me ënuax bamanun nu bëan? ¿Añu kupín kaina nu ësokin 'an? ¿Uisa kupín kaina nu Egipto menua chikían? ¹²Ësai 'iti 'unánxun kananuna Egipto menuxun mi kan: Ënuxunbi egipcio unibu ñu mëëxunun kamina nu ënti 'ain. ¿Usa 'ain kananuna tëmëraikinbi atu ñu mëëxuni anu uni 'ikëma menuax bamai utima 'ian!

¹³Usai kikaniabi ka Moisésnën kakëxa:

—Kamina rakuëkantima 'ain. Mitsun kamina 'atima okin sinánkima chuámashirua tankin bëría Nukën 'Ibun mitsu 'iëminuxun ñu 'aia isti 'ain, uínsaranbi kamina egipcio unikama amiribishi bërími iskanakësa okin istë-kënxuma 'ain. ¹⁴Mitsux kamina 'atimakin sinani bënëtima 'ain, Nukën 'Ibun ka ënë ñukama mitsu mënfoxunti 'ikën.

¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—¿Uisoti kaina min 'ë 'akinun kixun kain? Israel unikama kamina rakuëtima abi kuanun kati 'ain. ¹⁶Min kamina min tsati bikin parúmpapa paná rabëtanun amiokin sananti 'ain, anúan israel unibu kuantanua me rakati ëskitanun. ¹⁷Ën kana egipcio unikama aín sinan iruarakin mitsu kuania nuinun 'amiti 'ain; usai 'ia kana 'ën kushi ismikin 'apu faraón aín suntárukama 'imainun kamabi aín caballonën nikinkë anuaxa 'akanankë a kamakëñunbi uisa kushiñu karana 'ëx 'ai kixun isnun ismiti 'ain. ¹⁸Usakin 'ën kushi ismikin 'apu faraón kamabi aín suntáru 'imainun aín caballonën nikinkë anúan 'akanankë a kamakëñunbi 'akë 'ain ka egipcio unibunën 'ëx kana asërabi Israel unibunën 'Ibu 'ai kixun 'unánti 'ikën.

¹⁹Usai israel unibu kuani parúmpapa abu kikiani kuankëbë ka Diosan ángel rëkuënkiankë ax atu kaxú tsianakëxa, tsianakëbë ka usaribiti nëtë kuin rëkuënkiankë axribi suntárukama a bëarati Israelkama kaxú tsianakëxa. ²⁰Usakian nëbëtsi rabé okin kuinan pëkakëx ka israel unikamax xabánu 'iakëxa, 'imainun ka egipcio suntárukama ax iménu 'ixun iskasmakin a imé israel unikama nukunun nukumiama 'ikën. ²¹Usa 'ain ka Moisésnën aín tatsi bikin Nukën 'Ibun kakësabiokin parúmpapami okin sanankëxa, usokë-bëtainshia Diosan 'imikëx ka amiaxa bari urukë amiax a imé suñu kushi bëquinëakëxa. Usai 'ikëbë ka parúmpapa nëbëtsi baka ënanani amo rabé chaiira 'inun panárabëakëxa. Usakin Nukën 'Ibun 'imikëbë ka me ësiki raka-këxa, ²²usai baka panárabëti amo rabé chairui mëmiu 'ianan mëkeu 'i me ësikiëbë ka anun israel unikama sikarakëkankëxa. ²³Usai 'ikëbë ka kamabi caballonuax 'akanani kuankë 'imainun faraónën suntárukama 'imainun atun caballonën nikinkëkama an atu kaxú 'atsinkiani kuankin parúmpapa

nëbëtsin obiankin nuibiankëxa; ²⁴ 'aínbi ka pëkarakuatsínkëbëtan Nukën 'Ibun egipcio suntárukama nëtë kuin tsi rëkirukësa anuxun iskin aín caballonën nikinkë akamaxa chakanani masónanun 'imiakëxa; ²⁵ usaia 'inun 'imikian Diosan atun caballonën nikinkëkaman taë menu takáshki ëchikibunun 'imikëbë ka egipcio suntárukama kuankasmakëxa. Usai 'ikëbë ka egipcio suntárukama munuma sharati kikankëxa:

—Israel unikama ëbiani kuanun ka kuan, atun 'Ibun ka anun rabanan nékin nu 'atimoia.

²⁶ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Parúmpapami oi ka mëshpat, amiribishi timëti biranankian 'umpaxan egipcio suntárukama atun caballonën nikinkë 'imainun axa caballonuax 'akanankë akama këñunbi mapui baka rakarakëtëkëntanun.

²⁷ Ësakin Diosan kakëxun ka Moisésnën aín tsati bikin parúmpapa mi mësukin sanankëxa, sanankëbë ka pëkarakuatsínkëbë 'umpax anua rakákë anubi rakarakëtëkëankëxa. Usai 'ikëbë abánux kuainiabi ka egipcio suntárukama parúmpapa rakarakëtëkënkín mapuakëxa, usakin ka Nukën 'Ibun atu bakan këñunun 'amiakëxa. ²⁸ Usai amiribishi anuaxa panárabëti ëskikë anubi rakarakëtëkënkín ka 'umpaxan, aín caballonën nikinkë a 'imainun aín caballokama këñunbi israel unibu nuibiani parúmpapa nëbëtsin kikianiabi, achúshira faraónën suntárubí iétanuma nanémikin këñumiakëxa. ²⁹ Usai 'ikëbëbi ka israel unikama anun kuanun parúmpapa tëarabëti me 'inun ëskikë anun sikarakëakëxa usai 'i ka 'umpax kuëtú 'ikësaí amorabé chairui bëtsi mëmiu 'imainun bëtsi mëkëu 'iakëxa. ³⁰ Usakin ka a nëtëkaman Nukën 'Ibun israel unibu, egipcio unibunën 'anuxun nuibianiabi iémiakëxa, iémikëxun ka israelkaman kamaxunbi egipcio suntárukama bakan këñúkë parúmpapa kuëbí bëspúbëspuabu isakëxa. ³¹ Usakian Nukën 'Ibun ain kushin Egiptonu 'ikë unikama 'aia isi ka israel unibu Nukën 'Ibu rabi, ami katamëti rantinpu-runi tsóbuti 'ianan Moisésnën kakësabiokin aín bana kuakankëxa.

Moisés Dios rabi kanta bana

15 ¹ Usa 'ain ka Moisés 'imainun israel unibunën ain 'Ibu Dios a rabi ami kantakin kakëxa:

'Ën 'Ibu Dios rabi kana ami kantati 'ain, an ka 'ën iskëma ñu 'akin parúmpapanu kamabi caballo 'imainun anu 'ikë unikama nanémiaxa.

² 'Ëx ami kantaia ka kuatia, an ka 'ë kushionan iémiaxa, ax ka Dios 'ën a rabiti 'ikën.

Ax ka 'ën papan Dios 'ikën, usa 'ikë kana asábi ka kakín rabiti 'ain.

³ Nukën 'Ibu ax ka 'akanankë unisamaira 'ikën, jusa 'aish ka Nukën 'Ibu ax ain anëira 'ikën!

⁴ Usa 'ixun ka Nukën 'Ibun parúmpapanu faraónën suntárukama, anun nikë caballonëan nirinkë akama këñunbi nanémiaxa; ¡Nanémianan ka suntárunën kushi ain upíbu parúmpapa xónsa kakë anu nanémiaxa!

⁵ Usai 'ia kamabi atux maxá 'ikësaí parúmpapa nëbëtsi nanëtia ka baka panarabëkë an biranakin mapuaxa.

⁶ 'Ën 'Ibu, min mëkën mëkeu kushiira 'ixun kamina, an nu 'akatsi 'ikë unikama këñuan.

- 7 Mix kushiira 'aish atumi nishkin kamina an mimi 'ati makin sinánkë; unikamax basi chushikë nënkësarishi bakan këñukëx 'inun 'imian.
- 8 Suñumi kushiira bëkimikëbë ka parúmpapa panárabëti amo rabé chairuaxa; chairui ka baka ain nëbétsin bëchunkë shaíkima anubi 'iaxa.
- 9 Ax numi nishkë unikaman ka sinánkë 'iaxa: Uinua karanuna nukúti 'ain, anua nukui kuanuxun kananuna nuiti 'ain, nukuxun 'atankëxun ain ñukama bitankëx kananuna mëtikananti 'ain. Usakin 'ax kananuna asábi 'iti 'ain, nun manë xëtokë a bikin anun 'akin kananuna atu këñuti 'ain.
- 10 Aínbi kamina atu suñu kushiira bëkimikin parúmpapanu nanënun 'imian, usai 'i ka baka kushiira nëbétsin manë 'ië nanékësa 'inun nanéaxa.
- 11 'Ën 'Ibu, juinu 'ikë bëtsi diosaxbi ka mibë sënëñima! ¡Uixi ka misaribi chaiira 'ianan upíira 'ixun ñu 'atima 'ai 'uchakëma 'aíma 'ikën! ¡Min kamina a iskëma ñu 'anan ami rakuéti ñuribi 'ain! ¡Usa 'ikë kananuna mishi rabiti 'ain!
- 12 Min kamina min kushínbi. Egiptonu 'ikë unikama bakan mapukin këñunun 'amian.
- 13 Min kamina min unikama 'itsaira nuibatin, usa 'ixun kamina min kushi chaiira 'ixun nukama iémikin 'akian; usa 'ain kamina anuxun mi rabiti xubu anuxun rabikë 'iti 'ain.
- 14 Usai nux kuania kuati ka bëtsi bëtsi menu 'ikë unikama rakuétan bamai bërëti 'ikën, usai 'ikëbë ka filisteo unikamaxribi aín sinan bëtsi sinani rakuéti 'ikën,
- 15 usaía 'imainun ka Edomñën suntárúnën kushikamaxribi ain ratúkëñainshi uinkasmakësa tani 'iti 'ikën, 'imainun ka Moabñën 'apukamaxribi aín ratúkëñëinshi bërëti 'ikën, usai 'imainun ka cananeo unikamaxribi bëráma 'íasai kushima aín sinan nëtéti rakuéti 'ikën.
- 16 Mix kamina Nun 'Ibu 'ain, atux ka ratuti 'ikën, 'imainun ka rakuëkanti 'ikën, atúxa kuainima maxá 'ikësai bukunun min kushínbi 'iminun kana mi kain, usa 'ain kamina min unikama inútamainun bërúanti 'ain, nukamax kananuna min unibu 'ain.
- 17 Mix kamina Nun 'Ibu 'ain, minbi kamina upíira me anu nux 'itimi kaískë anu nu buánti 'ain, anu xëñibua 'aínbi nux tsónun kamina kaisakën, minbi kamina anuxun mi rabiti xubu 'ati sináñxuankën.
- 18 ¡Nun 'Ibu mix kamina 'apuíra 'aish uínsaranbi këñutima oi tsoti oi uniakën!

María Diosmi kanta bana

19 Faraónën suntárúkama anúan 'akanankë caballonën nikinkë akama 'imainun anuaxa 'akanankë atun caballo akamabëbi kuani parúmpapa nëbétsin 'ikianiabi ka israel unikaman 'Ibun baka atu mapumiakëxa, usai 'imainun ka Israel unibunëx parúmpapa téarabëti me ëskikë anun kuankësa kiani shitákëxa. ²⁰ Usai 'ikëbëtan ka an bana ñuikë María, Aarónën chira-bakën, aín manë sharíkati bitsi sharíkai ransakëxa, ransakëbë a kamabi xanukamaxribi atun manë sharíkati bitsi a nuibiani abë ransakëxa,

²¹ usai 'ikin ka Maríanën kamabi xanu Dios rabi kantanun ka ukan kixun kai: Nun 'Ibu rabi ësai kantai kiakëxa, an ka nu iëmikin nun iskëma ñu 'akin faraónën suntárukama aín caballonu 'ikëkama parúmpapanu nanémiaxa.

'Umpax muka 'ia ñuikë bana

²² Usakin Dios pain an iëmikëxun rabbitankëx sënënkë ka Moisésnën israel unikama xónsa kakë parúmpapa kuëbí anuxun kabiankin tsuákarubiankin buánkëxa. Buánkëx ka anu uni 'ikë me aín rëbumi kikiani kuanjëxa, usai kuanika rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuanjinbi ka a xëati 'umpax mërëma 'ikën. ²³ Usai kuani ka Mará kakë me anu bëbakëxa, bëbakin anua 'ikë 'umpax xëanuxun tankinbi ka muka 'ikë a 'umpax xëama 'ikën. Usa 'ikë ka israel unibunën a me Mará kakin anëakëxa, (ax ka muka ki kikë bana 'ikën).

²⁴ Usa 'ain ka Israel unibunëx ñukákanani Moisésmi 'atimati banai tsuákirui kanankëxa: ¿Añu 'umpax karanuna xëati 'ain? ²⁵ Usai ami 'atimai banakania kuakin ka Moisésnën Nukën 'Ibu isa 'akinun kixun ñukákëxa, ñukákëxun ka Diosan Moisés i pëñanakëké men menkikë a ismiakëxa. Ismi-këxun aín pëñan tsasikan bixun ka Moisésnën 'umpax nu niakëxa, nikëbëshi ka muka 'umpax ax xëatisabi 'inun aín muka nëtëakëxa.

Anuxun ka Nukën 'Ibun israelita unibu tankëxa, tankin ka uisai kara 'ia isnuxun achúshi bana usaía atux 'iti 'inánkëxa. ²⁶ 'Inánkin ka kakëxa: 'Ëx mitsun Dios 'ixun kana ësokin mitsun kain, 'ën kuëñkësa okin 'anan, 'ën mi kakë ënë bana tankin ax kikësabiokin 'akëbëtan kana, uisa ñubi an mikama 'atima onun egipcio unikamanu xukësokin xutima 'ain, 'ëx kana Nukën 'Ibu an mitsu uisaibi 'itima okin bërúankë a 'imainun, uinu kaina kuani anuabi mitsu 'ën uni 'ikë bërúanti a 'ain.

²⁷ Ësakian Diosan kakëx kuanx ka Elim kakë, anua mapai rabé 'imainun rabé xëxá upíira shióbumainun setenta xëbin, 'ikë a baka 'urama anu 'i bërúakëxa.

Diosan maná kakë piti 'inan bana

16 ¹ Usai Elim kakë anu pain 'itankëx anuax kuanx ka kamabi Israel unibu anu uni 'ikëma me Sin kakë anu bëbakëxa, a mex ka Elim kakë anua naësa xëbinamë 'ëo 'ikë Sinaínën nëbëtsi rabé okë 'iakëxa. Anúan Egiptonuax chikíkë a 'uxë rabé 'irukë anun quince nëtë 'ikëbë ka bëbakëxa. ² Usa 'ain ka anu uni 'ikëma menuax Israel unibu Moiséskëñun Aarón kuami kikankëxa. ³ Ki ka ësai kanankëxa: Mitsun kamina anu uni 'ikëma menuax numin 'i tëmërai këñunun nukama bëan, uisati kara Nukën 'Ibun nu Egipto menuaxbi këñunun nu 'imikëma 'ikën, anuxun kananuna 'akëñuma pananx tsókima kënti buákakin 'arukë puchákin nami nun kuëñkësa okin piakën.

⁴ Ësai kia kuankin ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—'Ën kana atúan pinun naínu 'ikë piti 'aisamaira 'inánti 'ain. Usa 'ain ka unin kamabi nëtëñ ain piti biti 'ikën, aín xubunuax chikixun ka achúshi nëtëñ pitibëtan sënëñbi biti 'ikën. Uin kara 'ëx kikësabiokin 'aia isanan kana uin kara 'aima isti 'ain. ⁵ Mapai achúshi 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka unin, ain xubunuxuan rabé nëtëñ pitibëtan sënëñbi biti 'ikën, bikin ka achúshi nëtëñ bikë a inumikin biti 'ikën.

⁶ Usakian Diosan kakëxun ka Moisés 'imainun Aarónën Israel unibu kakëxa: —Ënë xupibukëbëtan kamina Nukën 'Ibunbi ka Egipto menua chikínbëtsinkin mitsu bëaxa kixun 'unánti 'ikanin,

⁷ 'anan kamina iméishi pëkarakëbëtan ka Nukën 'Ibun ain kushin usakin ñu 'aia kixun mitsun isti 'ain; an ka mitsun 'atimai ami banakankëxun kuaxa. ¿Uisa kupín karamina mitsun nux karanuna ui 'ai kixun 'unánima banain?

⁸ Katankëxun ka Moisésnën ësakinribi katëkëankëxa: —Ënë xupibukëbëtan kamina ami piti nami Nukën 'Ibun mitsu 'inánmainun biti 'ain, bionxun kamina pëkarakëma 'aínshi pánribi biti 'ain, an ka mitsúxmi ami 'atimati banakëxun kuaxa. Uisa kupín, ¿Ui karanuna nux 'ain? Mikamax kamina numi 'atimai banakëma 'ain. Nukën 'Ibumi kamina 'atimai banan.

⁹ Usakin atu katankëxun ka Moisésnën Aarón kakëxa:

—Kamabi Israel unibu kamina Nukën 'Ibu kakëxun kuati timénun kati 'ain, an ka atúxa a ñui 'atimai banaia kuaxa.

¹⁰ Kixuan Aarónën atu kakëxun kuakian Israel unikaman bukuxun anu uni 'ikëma me au bësukin iskankëxbi ka bënëtishi nëtë kuinsa mëuxuan, Nukën 'Ibun ain kushin barin 'akësamaira okin pëkakëx ichutia iskankëxa. ¹¹ Iskëbëtan ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

¹² —'Ën kana Israel unibu 'ë ñui 'atimai banaia kuan. Usa 'ain kamina ësokin a unikama kati 'ain: Xupibukëbëtan kana a piti nami mitsu 'inánti 'ain. 'Imainun kana ënë pëkarakëbëtan anun puchakimi pikanun pán mitsu 'inánti 'ain. Usakin 'akin kamina 'ëx kana min Dios 'ai kixun 'unánti 'ain.

¹³ Usa 'ain ka a nëtë ñantabukëbë, 'umpanxonëmë 'ëo anua atux 'ikë, aín xubunubi rikuatsiankëxa, a pëkarakëbëtan iskëxbi ka anua atux 'ikë kuainakëkë sënëmbi nibitan chabónëkë 'iakëxa. ¹⁴ Usa 'ain ka nibí ësiki ain kuin nirukëbëtan iskinbi ka ñu upíra 'atsa putu menu rëukukë iskësa anu uni 'ikëma menu 'iakëxa. ¹⁵ Usai ñu 'ia iskëma 'aish ka Israel unibu ratuti kanankëxa: “¿Añu kara ënëx 'ik?” Kananiabi ka Moisésnën kakëxa: Ënëx ka Nukën 'Ibun mitsu piti 'inánkë pán a 'ikën. ¹⁶ Èsokin 'ën mitsu kanun ka Nukën 'Ibu kiaxa: Usa 'ain kamina mitsu achúshi achúshinën uiti karamina kuëëni 'ati bikanti 'ain, 'imainun ka uiti uni kara aín xubunu 'ia abëtan piti-bëtan sënëinshi bikanti 'ikën, bikin ka achúshi achúshi unin xampa achúshi bikaskin bianan rabé xampa bikinbi a inumikin cha bitima 'ikën.

¹⁷ Usakin ka Israel unikaman Diosan kakësabiokin 'akëxa. 'Akin ka bëtsin bëtsín chabimainunbi, rafrinëribi chukúmashi biakëxa, ¹⁸ bikin ka uiti cha biti kara sinánkë 'ikë 'ati chabi biakëxa; usakin bikëx ka an chabikë ainan tēxëima 'ianan an chukúma bikë ainaribi aín piti sënëmbi 'iakëxa. Usakin bikin ka kamaxunbi atun pitibëtan sënëmbi bikankëxa.

¹⁹ Usakin 'akania ka Moisésnën kakëxa:

—Uínbi ka iméishi pinuxun tēxëoxun nantima 'ikën. ²⁰ Èsakian kakëxunbi ka Israel unikama rafrinën Moisésnën kakë bana tankima aín piti pëkarakëbëtan pikatsi kixun sinánkin tēxëokëxa; usokëxbi ka xënai chéki pisiakëxa. Usakian 'an ka Moisés 'itsaira atumi nishakëxa.

²¹ Usai 'ia unánxun ka achúshi achúshi unin pëkarakëma 'aínshi, urukian barin xarokëxa chéikëmashi aín piti sënëmbi biakëxa.

Diosan mapai achúshi 'imainun rabé nètë 'ikëbëa tantiti 'inan bana

²² Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan atun xampa buákakin rabé nètë sënën piti kamabi unin rabé 'imainun rabé xampa biakëxa, usakian Israel unibunën akëbëtan ka aín kushi achúshi achúshinëx ratúkiani anu kuanxun Moisés ñuixuankëxa, ²³ ñuixunkëxun ka Moisésnën kakëxa:

—Asérabi ka ësai Nukën 'Ibu kiaxa: Iméishi ka sábadó nètë 'ia, ax ka achúshi nètë anun ñu mēëima 'ianan, anun Nukën 'Ibu rabiti nètë 'ikën. Usa 'ain kamina iméishi piti 'ati sinánxun bëríbi 'aruti a 'aruanan xuiti a xuiti 'ain, 'axun kamina tēxëokë a iméishi 'ati mēníokin nankanti 'ain. ²⁴ Èsakin Moisésnën kakëxuan an kakësabiokin iméishi pinuxun noonkë ax ka xēnai pisianan uisaibi 'iama 'ikën.

²⁵ Usa 'ain ka Moisésnën kakëxa: —Bérí ka anun ñu mēëkinma Nukën 'Ibu rabiti nètë 'ikën. Usa 'ain kamina émanua mitsun piti bitsi kuankinma tēxëonan mi noonkë ashi pikanti 'ain, ènë nètën kamima a ñu ñubi bari-kinbi mērakantima 'ain. ²⁶ Bérí kamina mikaman mapai achúshi 'imainun achúshi nètë sēnēnmikin mitsun piti biti 'ain, 'aínbi kamina uínsaranbi anun ñu mēëtima nètën mitsun piti bitima 'ain. ²⁷ Usakian Moisésnën kakëxbi ka raíri unikamax anun tantiti sábadó nètë 'aínbi aín piti bari kuanxunbi añu ñubi mērama 'ikën. ²⁸ Atux usai 'ia iskin ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—¿Uínsaran kaina mitsux 'ën bana kuaisama tanan 'ën 'unánmikësabi oi 'iti 'ain? ²⁹ Min kamina kati 'ain, 'èx Nukën 'Ibu 'ixun kana achúshi nètë anúan tantiti nètë 'inan, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun achúshi nètë anunbi rabé nètë 'imikin piti 'inánti 'ain. Usa 'ain ka uíxbi a nètën aín xubunax kuaintima 'ikën. ³⁰ Usakian kakëx ka mapai achúshi 'imainun rabé nètë 'ikëbë kamabi unix kuainima tantiakëxa.

³¹ Usa 'ain ka Israel unibunën bikin a piti maná kakin anëakëxa. Ax ka uxua 'afshbi cilantro kakë ñu bēru uxua usa 'aish, buna rēpakëñun mēskuxun pán pikësa 'iakëxa.

Diosan maná kakë piti chukúmashi mēníokin nanun ka

³² Nètë itsin ka Moisésnën ësakin Israel unikama kakëxa: —Nukën 'Ibu ka ësokin 'anun kiaxa, xampa rabé buákakin bitankëxun kamina mitsun rēbún-kinëan ësa ñu ka nun chaitiokëkaman anu uni 'ikëma menuxun Nukën 'Ibun Egipto menua chikínbiankin buánkëxun piakëxa kixuan isnun nanti 'ain. ³³ Usakin atu pain katankëxun ka Moisésnën Aarónribi ësokin kakëxa:

—Achúshi ñutë bitankëxun kamina anu rabé litro maná nanti 'ain. Usakin 'axun kamina anuxun Dios rabiti 'akë anu nanti 'ain, anu nan 'ikë ka nun rēbúnki kamanribi anua isti 'ikën.

³⁴ Aarónën ka Diosan Moisés kakësabiokin, tasánu 'aruxun bunántisa kurin ratakakakë anu 'aruti mēníokin nankëxa, ax ka Diosan atubëtan kēñutimokin 'akë achúshi ñu anu nankë 'iti 'ikën.

³⁵ Usakian 'an ka Israel unibunën cuarenta baritia 'imikin manáishi píí anua me sēñenakëkë anu uni tsóti pëukukë anu bēbakin maná piakëxa, ax ka Canaán kakë me sēñeni kuainakëkë anu 'iakëxa.

³⁶ (Maná tupunkin ka Israel unikaman ñutë chanua 'ikë veinte litrosa maná a achúshi xampami rabé litrosa 'itánun tupuankëxa.)

Diosan 'imikëx maparanuax 'umpax chikia bana

(Nm 20.1-13)

17 ¹Anu uni 'ikëma me Sin kakë anu pain bëbax 'ibaëxanx, ka kamabi Israel unikamax achúshi nètën uiti 'ura kuanun kara Nukën 'Ibun kaia 'ati 'urabi kuani 'ikiani kuankëxa. Kuani ka Refidim kakë me anu bëbakankëxa, bëbanbi ka atun xëati 'umpax anu 'aíma 'ain, ²shiman këñuti-satankin Moisés ñukákin ësokín kakëxa:

—Kananuna shiman, këñutisa tanin nu kamina 'umpax xëanun 'inánti 'ain, kixun kakëxun ka Moisésnën kakëxa.

—¿Uisati karamina mitsun ësakin 'ë kain? ¿Mitsux karamina Diosmi sinanima ami manuan? —Kixun ka Moisésnën atu kakëxa. ³Kakëxunbi ka ñunshinakëkin Israel unikaman shiman bamatisaira tankin ami nishkin Moisés kakankëxa:

—¿Ësokín 'anuxun karamina nu Egipto menua chikínbëtsinkin ënu bëan? ¿Uisoti karamina nun bëchikë 'imainun nun ñuina kamakëñunbi shiman bamaminuxunbi nu chikían?

⁴Usakian kakëxun ka Moisésnën 'akinun kixun Nukën 'Ibu ñukákin kakëxa:

—¿Añu karana 'ën ënë unikamabëtan 'ati 'ain? Atun 'ë maxaxan 'akin rëkanti ka 'uramara 'ikën, kixun ka Moisésnën kakëxa.

⁵Kakëxun ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Israel unikaman kushi 'itsamashi kabiani kamina abë mix pain rëkuënkiani kuati 'ain. Kuani kamina min tsati anúnmi 'umpax bërâma rish-kikë a buani kuantí 'ain. ⁶'Ën kana Horeb kakë bashi anuxun mi kaini kuantí 'ain, usa 'ain kamina anu bëbakín min tsatin mapara taxkai kuantí 'ain. Taxkakëbëshi ka anuax 'umpax chikiti shakibutia ka unikaman xëati 'ikën.

Usakian kakëx kuanxun ka Moisésnën abëa kuankë Israel ain kushikaman ismainunbi aín tsatin mapara taxkakëxa, ⁷usakin 'atankëxun ka Moisésnën anua 'ikë me a Meribá kakin anëakëxa, anuaxa Israel unibu Diosmi 'atimai banakë 'ikë ka usakin anëakëxa, anëanan ka Masá kakinribi anëakëxa, ax ka nu kara Diosan 'akinti 'ikë kixun sinánkima Israel unbunën 'atima okín sinánkë kupín ka usakin anëakëxa, ¿Nubë kara Nukën 'Ibu 'ikën nubëma kara Dios 'ik?

Amalecita unibubë Israel unibu 'akanan

⁸Usaxa Refidim kakë menu israel unibu buküanbi ka amalecita unikamax atubë 'akanani uakëxa. ⁹Usai atubë 'akanani aia kuakin ka Moisésnën an 'akinkë uni Josué a kakëxa:

—Bërí kamina uni ax 'akanainsabi kaisti 'ain, kaisbiani kuanx kamina amalecita uni kamabë 'akanani kuantí 'ain. 'Ëx kana imëishi pëkarakëbë kuantakëx aín bashi mapërakëtankëx anuxun 'ën tatsi anun Diosan ñu 'anun kakëxun 'akë ënë manámi okín tuíanx nitsi kuantí 'ain.

¹⁰Usakian Moisésnën kakëxun ka an kakësabiokin Josué'nën 'akëxa, 'aíka anuax Amalecita unikamabë 'akananux anuaxa 'iti anu rikiankëxa. Anu kuantamainun ka Moisés, Aarón 'imainun Hur ax aín bashi anu mapëra-këakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Moisés pëñchati nikëbëtan Diosan 'akinkëxun israel

unibunën amalecitakama abë 'akanankin ñusma okëxa; 'aínbi ka Moisésnën aín pëñan meu okëbëtan amalecita unbunën abë 'akanankin Israel unikama ñusma okëxa. ¹²'Akananmainun ka Moisés pëntununia Aarón 'imainun Hur kakë an anua Moisés tsóti maxáx cha achúshi nanxuankëxa. Naxun-tankëxun ka bëtsían amoxun aín pëñan tuimainun bëtsínribi amoxun aín pëñan tuinxuankëxa. Usokin 'akëxa Moisésnën pëñan manámi 'imainun ka bari kuabutamainun 'akanankëxa, ¹³'akanankin ka Josuéñen abë 'akanankin amalecita unibu aín manë xëtokën këñukin 'akëxa.

¹⁴Usakian 'akë ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Ènuax mitsux 'akanankë ènë kamina achúshi kirikanu a sinántiokin kuënëoti 'ain; 'imainun kamina Josuéribi kati 'ain, 'èn kana amiribishia uínbi sinántëkëntimokin amalecita unikama manumiti 'ain.

¹⁵Anu ka Moisésnën achúshi ñu anuxun Nukën 'Ibu rabikin ñuina xaroti 'akëxa, 'atankëxun Diosan aín kushin nu 'akinkëxun kananuna ax numi nishkë unikama këñukin 'a kixun kakin anëakëxa, ¹⁶anëtankëx ka ësai kiakëxa:

Nukën 'Ibun aín kushi 'ë 'inánkëxun kana Amalecita unikama abë 'akanankin 'an.

Usa 'ain ka Israel unikaman Nukën 'Ibumi katamëti ënkinma numi nishkë unikaman rëbunki ami rakuékinma abë 'akanankin 'akëbë Nukën 'Ibu nubëbi 'iti 'ikën.

Anu uni 'ikëma me Sinaí kakë anu israel unikama bëba

19 ¹Anúan Egipto menuax kuankë rabë 'imainun achúshi 'uxë inúkëbë ka israel unibu Sinaí kakë aín bashi 'urama bëbakëxa. ²Anua 'ikë Refidim, anuax kuanx ka anu uni 'ikëma me Sinaí kakë bashi anubi bëba-tankëx anu 'iakëxa.

³Anuax ka achúshi nëtën Moisés aín bashi anu uni 'ikëma Sinaí kakë anu Diosbë bananux mapérakëakëxa, mapérakëtia ka aín bashi chairui sënënkë anuxun Nukën 'Ibun kuëankëxa:

—Kuënkin ka Moisés ësokian Jacobnën rëbunki Israel unikama kanun kakëxa. ⁴Mitsúnbi kamina isan 'ën karana uisokin egipcio unibu tëmëramikin 'a kixun, 'imainun kamina uisobëtsinkin karana 'ëx anu 'ikë ènu mitsubëa kixun, 'ën kana tëtëkamë 'ëon aín tuá nuanmikin aín pëchin bëaraxun buankësa usaribi obëtsinkin bëruinra oxun mitsu bëan. ⁵Usa 'ain kana 'ën kakësabiokin kamabi ñu 'atëkënkëbë achúshi ñu 'ati sinanin, bëtsi unikamaxribi ka 'ënan 'ikën, 'aínbi kamina mitsuxira 'ën unibu 'ain, kamabi mex ka 'ënan 'ikën. ⁶Usa 'ixun kamina mitsun 'ën kuëenkësabi okin 'ai kuni 'ënan 'iti 'ain, usa 'ixun kamina achúshi ëma bëtsi ëmakamasama 'ixun 'ëshi rabinun, sacerdotekama 'ikësaribiti 'iti 'ain, ësakin kamina Israel unikama kati 'ain.

⁷Èsakian Diosan kakëx kuanxun ka Moisésnën, Israel unibu aín kushikama timëtankëxun Nukën 'Ibu usakin kanun kakë bana kamabi ñuixuankëxa.

⁸Ñuixunkëxun kuati ka Israel unikama kamáxbi sharati kikankëxa:

—Uisai 'inun kara Nukën 'Ibu kiaxa usaibi kananuna 'iti 'ain. Èsaia unikama kikëbëtan ka Moisésnën usaía unikama kikë a ñuikin Nukën 'Ibu kai kuankëxa, ⁹kuankë ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana kuin këxtuira nëbëtsinuax mimi mërati 'ain, anuax 'ëx mibë banaia 'ën bana kuati ka unikama mibëbi 'ianan mix kamina asérabi 'ën uni 'ai kikanti 'ikën.

Usakian kakëxun ka Moisésnëri bi unikama kikë ñuikin Nukën 'Ibu katë-këankëxa, ¹⁰ kakëxun ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Anu kuanxun kamina Israel unikama 'ë rabinuxa bërí 'ianan iméishi mëníokanun kai kuantí 'ain. Kanan kamina atun chupa upíokin chukanun kati 'ain, ¹¹ usakin 'ai mëníokakë 'ain kana 'ëx rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbë kana 'ëx aín bashi Sinaí kakë anu ubuti 'ain, kamabi Israel unibunëan 'ë istánun. ¹² Usa 'ain kamina bashi tanain buinarakin 'unánti 'oti 'ain, anúan unikama inútisama okin. 'Imainun kamina unikama ësokin kati 'ain, uinu 'ikë iníxbi ka aín bashi mapërakëtima 'ikën, 'imainun ka anu unántiokin sënëonkë a 'urama kuantima 'ikën, uix kara a 'uruma kuania ax ka bamakë 'iti 'ikën. ¹³ Usa 'ain ka uínbi axa ñunshikiani bashi tanain kuankë a mëtíma 'ikën, ax ka maxaxan 'anan masibunën 'akë 'iti 'ikën. 'Ën kana 'unanima uix kara 'unántiokë a inui kuania ax ka uni 'imainun ñuinanëxbi bamakë 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ui unikamax kara aín bashi mapërakëtisa tania ax carnero mancha banoia kuati aín bashinu mapërakëti 'ikën.

¹⁴ Ësakin Diosan kakëx aín bashinuax taramëbutankëxun ka Moisésnë usakian Diosan a rabinux usai 'iti banakama ñuixunkin kamabi Israel unibu kakëxa. Kakëxun ka kamabi unin aín chupa chukakëxa, ¹⁵ 'imainun ka Moisésnë ësakin kakëxa:

—Upiti mëníokanan kamina rabé 'imainun achúshi nètë 'itamainun mitsun xanu aín nami 'atima 'ain.

¹⁶ Usokian kakë rabé 'imainun achúshi nètë sënënkëbëa a pékarakë 'ain ka kanákamë 'ëo sharakirumainun nètë kuin këxtuira an aín bashi mapuakëxa. Mapukë a mëuküaxa kushiira 'inun aín manë banañu banaia kuati ka kamabi Israel unikamax aín 'ikënuaxbi rakuéti bërëkankëxa. ¹⁷ Usaia 'ikëbëtan ka Moisésnë kamabi Israel unikama aín 'ikënuax chikínbiankin uankëx ka aín bashi Sinaí kakë a tanain sëtëakëxa anuaxa Diosbë mërananti anu. ¹⁸ Usakëbë ka kamabi aín bashi Sinaí anua Nukën 'Ibu ubúkë ain meuküax tsi rëkirukë kuinsa 'inun tëxëkiruakëxa. Usaia 'ikëbë ka aín bashikamaxribi munuma shaíkiakëxa. ¹⁹ Usaia 'imainun ka aín manë bana okë a munu paian bania kuakëxbi amiribi amiribi 'i kushiira 'inun banakëxa; banamainun ka Diosan abë banakin Moisés kaná banakë sai banakin kakëxa.

²⁰ Usai abë banakin ka Nukën 'Ibu Sinaí kakë bashi chairukë anu ubuxun Moisés mapërakëkun kixun kakëxa. Kakëx ka Moisés mapërakëakëxa, ²¹ mapërakëkë ka Nukën 'Ibun Moisés ësakin kakëxa:

—Kuabutankëxun kamina unikama kati 'ain, anu sënëonkin 'unántiokë a chichaxuma 'anan ka 'ë iskatsikixun sinánbëtsini ukantima 'ikën, 'ë iskatsikix aí ka atúxbi bamati 'ikën. ²² 'Imainun ka axa sacerdote 'iti unikama axribi 'ë 'urama uisatani aín 'ucha mëníokakë 'iti 'ikën, usai 'ikëma 'aish ka 'ë 'urama ai atúxribi bamakë 'iti 'ikën.

²³ Kixuan kakëxun ka Moisésnë Nukën 'Ibu kakëxa:

—Mix kamina kian unikamax ka aín bashi Sinaí kakë a mapërakëtima 'ikën, usa 'ain kamina anu ishia bërúnun 'unántionun kian ax ka minanshi 'ikë kixun unikama kanun kamina kian. ²⁴ Aínbi ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Aín bashinuax kuabútèkènxun kamina Aarón biti 'ain, bitsini kamina abè mapèrakètèkènti 'ain. Mitsux mapèrakètèkèn mainun ka sacerdote 'imainun unikamaxribi 'unántiokè a inui anu 'èx 'ikè ènu mapèrakèkatsi kixun sinani 'utima 'ikèn, usai 'iabi kana 'èn bamamiti 'ain.

²⁵ Usakian kakèx ka Moisés anuax taramèbutèkèankèxa, taramèbutèkènxun ka Israel unikama Diosan kakè banakama ñuixunkin kakèxa.

Ax kikèsabi oi 'iti mapai rabé banakama Diosan 'inan

(Dt 5.1-21)

20 ¹ Èsai ka Dios kamabi ènè banakama ñui kiakèxa: ² 'Èx kana min 'Ibu Dios an, Egipto menuxun tèmèrakin ñu mèèiabi mitsu chikían a 'ain. ³ Usa 'ain kamina bètsi dios 'è isa kixun rabikinma 'èshi mitsun Dios 'ikè rabi-kanti 'ain. ⁴ Usa 'ain ka uisa ñubi 'anan, a rabinuxun unisa okin ñu unionan, naí manámia 'ikè ñubi tankin 'atima 'ikèn, 'ianan ka me 'ukèmèu 'ikè ñubi tankin 'anan parúmpapa 'ukèmèu 'ikè menu 'ikè akama tankin 'atima 'ikèn. ⁵ Usakin 'atankènxun ka a ñukamaribi ami ñanákin rabbitima 'ikèn, 'èx kana atun Dios 'ain, 'ianan kana 'èx nishi kian an ñu 'atima 'atishi kuèènkè aín, bèchikèkama 'imainun aín baba aín bèchikènnèn bèchikè akama 'atimokin tèmèranun 'imiti 'ain, ⁶ 'aínbi kana an 'èx kikèsabiokin 'akè unikama a xèñibua 'aínbia aín rëbúnki kamax ax kikèsabira oi 'iti bana a 'aia nuibati 'ain.

⁷ Min Dios 'ikè min rabiti 'ikè 'è sinanimabi kamina 'èn anè ñui kitima 'ain. Ax 'èn anè ñui 'atimati banakè ax ka 'atima okè 'iti 'ikèn.

⁸ Anun ñu mèètima nètè axa bètsi nètè kamasama 'ain kamina a nètè 'ikèbètan 'èshi rabiti 'ain. ⁹ Mapai achúshi 'imainun achúshi nètè 'imikin kamina anun uisa ñu mèèti karamina 'aisatani anun kamabi ñu 'ati 'ain, ¹⁰ 'aínbi ka mapai achúshi 'imainun achúshi nètè 'iónx pékarakè anun ñu mèètima nètè 'ikè anun kamina 'è rabiti 'ain. A nètèn kamina aña ñu mèètibi 'atima 'ain, mitsun bèchikèkama, min bèchikè xanu, min ñumèmikè uni, an mi ñu 'axunkè xanu, min ñuina, 'imainun min xubunu 'ikè bètsi menu 'ikè uni akamanbi ka aña ñubi 'atima 'ikèn. ¹¹ 'Èn kana mapai achúshi 'imainun achúshi nètè 'imikin 'èx min 'Ibu 'ixun naí 'imainun me parúmpapa kamabi anu 'ikè ñukama uniokèn, usakin uniotankèx kia 'ain ka siete nètè 'ikèbè anun uni tantiti 'ikèn, usai 'ikin kana a upíokin sinángxuni a nètèx ka bètsi nètèsama upíira nètè 'iti 'ikè kiox kana kiakèn. ¹² Min papan bana kuanan kamina min títan banaribi kuantí 'ain. Usai 'i kamina 'èx mitsun Dios 'ixun 'inánkè me anu xèñibua. 'Aínbi tsóti 'ain.

¹³ Bètsi uni kamina 'aia tantima 'ain.

¹⁴ Uni itsin xanu kamina aín nami 'atima 'ain.

¹⁵ Unin ñu kamina mèkamatima 'ain.

¹⁶ Mibè 'ikè unimi kamina ami këmèi banatima 'ain.

¹⁷ Bètsi unin xubu 'imainun anu 'ikè aín ñukama kamina minan 'inun bisatantima 'ain: usa 'ixun kamina aín xanu an ñu mèèxunkè uni 'imainun an ñu 'axunkè xanu aribi kuèèntima 'ain, 'imainun kamina an 'arakakè ñuinakama, vaca ain asno akamaribi bisatantima 'ain.

Dios mi Israel unikama rakuëa bana

(Dt 5.22-33)

¹⁸Kamabi israel unikaman ka kaná banakë a kuanan manë banañu bana okë aribi bana oia kuakëxa, kuanan ka mëríru mëríruiua 'ikë a isanan aín bashinua kuin kèxtuira 'ibúkin mapuruiua isakëxa; isi rakuéti ka aín bashi 'ura atux 'iakëxa. ¹⁹Usai 'ikëbë rakuékin ka Moisés kakankëxa:

—Min ishi kamina nu kati 'ain; 'aínbi ka Diosax nukamabë banatima 'ikën, nux kēñutima kupín.

²⁰Ësai kiabi ka Moisésnën kakëxa:

—Rakuéaxma ka 'ik. Dios ax ka asérabi karanuna ami rakuéti ax kikësabi oi ami 'uchaima isnuxun nu tani uaxa. ²¹Usakin kakëxa Israel unikama bashi 'ura 'imainun ka Moisés amiribishi anua kuin kèxtuira tunan 'ikë anu Diosbë banai mapërakëakëxa.

Uisakin kara anuxun ñuina xaroti 'ati 'ikë kixun Diosan ka bana

²²Aín bashinu kuankë ka Nukën 'Ibu Diosan Moisés ësakin kakëxa:

Israel unibu kamina ësakin kati 'ain: Mitsúnbi kamina uisai karana 'ëx naíkamë 'èonuax banaia kuan. ²³Uisaxunbi kamina rabinuxun kuri 'anan manë uxua 'atankëxun 'ë 'akësa okin uniotankëxun a rabbitima 'ain.

²⁴Anuxun ñuina xaroti achúshi 'akin kamina mebi chaiorukin 'ati 'ain, 'atankëxun kamina 'ë rabikin achúshi fiesta 'akin mitsun 'arakakë ñuina rëtankëxun 'aímai kēñutanun mitsun 'ucha kupín 'anan anuxun ñuina xaroti 'ain. Usakin 'aia kana 'ën upíokin sínánxunkin uinu 'ikë menuxunbi kara aín ñuina 'ëmi sínánkin xara oia a menuxun 'akinti 'ain. ²⁵'Imainun ka anuxun 'ë rabiti maxá 'aisatankin aín 'ipitiu manë xëtokën ramënioxun 'atima 'ikën, usokin 'axun 'akëxbi ka anuxun ñuina xaroti 'akë ax 'aisama 'iti 'ikën. ²⁶'Ianan ka anuxun 'ë rabiti 'akë ax tapitiñu okin 'akëma 'iti 'ikën, anun kuaruia mitsun nami bëtsi unin istima kupí.

Kēñutima okin achúshi ñu israel unikamabëtan

mënio 'á ñui Nukën 'Ibu kitëkëan bana

24 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Aín bashinu mapërakëtëkëni kamina Aarón, Nadab, Abihú 'imainun Israel uni, aín kushibu setenta bëi anu 'ëx 'ikë ënu uti 'ain; 'aínbi kamina 'uramaira obëtsinima 'urixëshi atun bëmánanën me tikai tsóbu-kanun kati 'ain. ²Mix xëshi kamina anu 'ëx 'ikë ënu uti 'ain; umainun ka rafrí axa mibë ukë unikamax 'ë 'uramaira utima 'ikën, 'ianan ka rafrí unikama mibë mapërakëtima 'ikën.

³Ësakin Diosan kakëx kuanxun ka Moisésnën kamabi Israel unikama Nukën 'Ibu kakë banakama ñuixuankëxa:

—Ñuixunkëx ka asábi ka usa 'ain kananuna kamaxunbi Nukën 'Ibun kikë-sabiokin 'ati 'ain, kiox kikankëxa.

⁴Usa 'ain ka Moisésnën Nukën 'Ibun kakësabiokin kamabi bana kuënëo-këxa, kuënëoxun ka pëkarakëma 'aínshi nirutankëxun, anuxun a rabiti achúshi ñu aín bashi tanain 'amiakëxa, 'atankëxun ka a rapasu mapai rabé 'imainun rabé maxax nankëxa, a ka Jacobnën bakë bëchikëkama 'ia

ami sinánkin nankëxa. ⁵'Atankëxun ka Moisésnën Israel uni bënábu raíri an vaca rëtankëxun Nukën 'Ibu rabikin 'aímai këñutanun unikaman 'ucha kupí xaronan, ñuina xaronun 'amiakëxa. ⁶'Amikëxuan rëtia ka xampami Moisésnën aín imi 'itsamashi bitankëxun chukúmashi xampa itsimi manitankëxun, anun anuxun ñuina xaroti 'akë a anskakëxa. ⁷'Atankëxun ka Moisésnën anua usaía atux 'iti bana kuënëökë kirika bitankëxun kamabi unían kuamainun isakëxa isia kuati ka kikankëxa:

—Asabi ka añu 'axúnun kara Nukën 'Ibu kia a kananuna 'ati 'ain.

⁸Usakin katankëxun xampa itsinu 'ikë imi a bitankëxun unikamami okin anskai ka Moisés kiakëxa:

—Ënë imi mitsumi anskakë ënëx ka Nukën 'Ibun achúshi ñu mitsubëtan mëníokë ax ka asérabi 'iti 'ikë kixun 'akë 'ikën, usa 'ain kamina ënë bana kikëabiokin 'ai aín uni 'iti 'ain.

⁹Usokin 'atankëx ka Moisés, Aarón, Nadab, Abihú 'imainun setenta Israel uni aín kushibu bibiani amiribishi aín bashinu mapërakëtëkëankëxa.

¹⁰Anuxun ka axa mapërakëkëkama atuinshi Israel unikaman Dios isakëxa: Iskin ka anua nikë ax upíira 'aish chabáchabákikë zafiro kakë a naí kuman bëtsi iskësa 'ikë isakëxa. ¹¹Usa 'ia iskëxunbi ka Diosan Israel uni aín kushikama a uisabi oma 'ikën, uisabi okëxma ka anuxun pianan xëatankëx atux ubútëankëxa.

Moisés aín bashi Sinaí kakë anu 'ia bana

¹²Nukën 'Ibun ka Moisés amiribishi katëkëankëxa:

—'Ëx anu 'ikë ain bashi anu mapërakëtankëxun kamina anuxun 'ë kaínti 'ain, anuxun kana maxá pará okin 'akë rairi anu ax kikësoi 'iti bana 'imainun a tanti bana anu kuënëökë, anua Israel unibunën uisa ñu kara 'ati 'ikë uisa ñu kara 'atima 'ikë a 'unánti mi 'inánti 'ain. ¹³Usakian kakëx ka Moisés nirukiani aín bashi Sinaí kakë anu an 'akinkë Josué a uani kuankëxa. ¹⁴Kuanux pain mëníokakin ka Israelnën kushikama kakëxa:

—Ënuxun kamina nux utamainun kainkanti 'ain, ënu ka Aarón 'imainun Hur mitsubë bërútia a kamina uisai ñu kara 'ikëbëtanbi an mitsu mëníoxunun kati 'ain.

¹⁵Usakin kabiani ka Moisés aín bashi manan kuankëxa, kuankë ka kuinan aín bashi këñunbi mapuakëxa. ¹⁶Mapukëbë ka aín bashi Sinaí kakë anua Nukën 'Ibun kushi ubuti ichutia atun iskankëxa, iskëbëtan ka mapai achúshi 'imainun achúshi nëtën kuinan mapukë 'iakëxa. Mapukë 'ain ka anuxun achúshi nëtë 'itëkënkë anun mapai 'imainun rabë nëtë 'ikëbëtan Moisés kuin mëxun Nukën 'Ibun kuëankëxa. ¹⁷Usakin 'amainun ka Israel unikama ismainunbi ain bashi chairukë anu tsi rëkirukënëan ñu nënkësa 'inun 'ia iskankëxa. ¹⁸Iskëbë ka Moisés aín bashinu 'ibúkë kuin anun atsínkiani mapërakëakëxa, mapërakëtankëx ka anu cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imé 'iakëxa.

An uniotti 'unánkë unikaman upí kakë anu nánti ñukama unío ñuikë bana

(Dt 9.6-29)

31 ¹⁸Usai abë banai ain bashi Sinaí kakë anuax sënëntankëxun ka Nukën 'Ibun anua ax kikësaí oi 'iti aín bana abi mëkënanbi kuënëökë ain banakama maxax pará rabë a Moisés 'inánkëxa.

32 ¹Usai Moisés aín bashinu kuanxbi panáirakëbëtan ka Israel unibunën anu rikianxun Aarón kakëxa:

—Moisésnën ka nu Egipto menua chikínbëtsinkin bëaxa. 'Aínbi kananuna uisai kara 'iäxa kixun 'unanima, usa 'ain kamina achúshi dios an nu bërúanxun buánti 'axúnti 'ai kixun ka kakankëxa. ²Kakëxun ka Aarónën atu asabi ka kixun kakëxa:

—Mitsun xanukama 'imainun min bëchikë bëbu min bëchikë xanu akamaxa pabinu paruntamëkë kuri 'akë akamina timëbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. ³Ësakian Aarónën kakëxun ka kamabi Israel unikaman, aín pabinu pañukë kuri 'akë a timëbiankin Aarón buánxuankëxa, ⁴buánxunkëxun timëxun ka kurikama charokëxa, charatia ka vaca bëna tankin i 'akë anu 'aruakëxa, 'arukëxa xëntsai 'ikë ax 'iruia ka manë xëta okë cincel anun ramëniokin vacabi 'inun upíokin mënfokëxa. Mëníotankëxun ka atu 'inánkëx ka Israel unikamax kiakëxa:

—Ënëx ka dios an Egipto menua nukama chikínbëtsinkin bëkë a 'ikën. ⁵Usai kia kuankin ka Aarónën vaca bakë tankin 'akë kuri a maxá bukunrukin 'atankëxun anu nitsíankëxa, nitsintankëx ka unikama kai munuma banai kuëníshkin atu kakëxa:

—Imëishi kananuna Nukën 'Ibu rabikin achúshi fiesta 'ati 'ain.

⁶Ësakian koonkë pëkarakëma 'aínshi nirutankëxun ka kamaxunbi atun ñu 'atima 'ai 'uchakë kupí Dios ñuina rëxun 'aímai këñutanun xaroxuankëxa. Usakin pain 'atankëxun ka kamabi Israel unikaman timëkamë 'ëoxun buku-buxun pianan xëakëxa. Usakin xëatankëx ka raírinëx ransakëxa.

⁷Atúxa usai 'ikëbëtan ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Ënuax kuabutankëxun kamina Egipto menuami bëkë unikaman ka 'atima ñu 'ai 'uchakin 'ën kakë bana a kuaisama tanxa isi kuantí 'ain. ⁸Bënëkinshi ka atun usai 'iti 'ën kakë banakama manuxun bëtsi ñu 'axa. 'Akin ka vaca bakë tankin 'akë kuri unioxa, usakin 'axun ñuina xaroxunkin rabi ka ëesai kia: Ënëx ka Israel unibunën dios an nu Egipto menua bëkë a 'ikën kiaux ka kikanxa. ⁹Ësakinribi ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—'Enbi kana uisa kara ënë unikama 'ikë kixun 'unan, usa 'ixun ka 'ën bana kuakinma atun nuitu iruaratia. ¹⁰¡Usa 'ain kamina atumi nishkin këñunun 'ë ënti 'ain, bërí kana xuamati atumi nishin usa 'ain kana atu këñuti 'ain! 'Aínbi kana min rëbúnki kamaxa 'uakamë 'ëotanun 'imiti 'ain. ¹¹Ësai nishi kiabi ka abë banakin Moisésnën Dios ësookin kakëxa: ¿Nukën 'Ibu uisoti karamina min unibu Egipto menua min kushínbi chikínbëtsinkin bëtankëxun min ami nishkin këñuti 'ain? ¹²¿Uisoti karamina egipcio unibunëxa mi ñui Diosan ka anu uni 'ikëma menuxun këñuminuxun Israel unikama ënuax chikínbiankin uanxa kinun këñumiti 'ain? Usa aín kamina nishkinbi; Israel unikama këñútimi sinánkë a ënti 'ain. ¹³Min uni 'iakama Abraham, Isaac 'imainun Jacob akama kaimi kia bana akamina sinánti 'ain, 'ën kana min rëbúnkinëxa naínu 'ikë 'ispa tupuribi 'itánun, 'uákamë 'ëomikin 'ën mi ñuixunkë mekama min rëbúnki 'inánti 'ain kixun kamina atu kakën. ¹⁴Ësakian Moisésnën kakëxun ka sinanakin Nukën 'Ibun Israel unikama këñunun 'imiama 'ikën.

¹⁵Usa 'ain ka Moisés aín bashinuax utëkënkín maxá pará rabé Diosanbia aín bana amo rabébi kuëñëoxun usai ax kikësa oí 'iti bana 'inánkë a bëi uakëxa. ¹⁶Ax ka Diosanbi 'akë 'iakëxa 'imainun ka Diosanbia amo rabébi

usaia ax kikësabi oi 'iti bana kuënëokë 'iakëxa. ¹⁷Usai abë ukin an pain kuankin ka Josuénën Moisés kakëxa:

—'Aisamaira uni 'akanani 'ikësa 'inun anu 'ikë anuax sharatia kana kuatin.

¹⁸'Aínbi ka Moisésnën kakëxa:

—'Ën kuakëx ka bëtsi kanantankëx kuëëni sharati 'ikëma 'ikën, 'imainun ka abë 'akanankin bëtsin kanánkëx masá nuituti sharati 'ikëma 'ikën, 'ën kuakëx ka uni paëax sharákësari 'ia. ¹⁹Usaia anuax 'ikankë anu bëbakinbi ka Moisésnën unikaman vaca bakë kuri 'akë a rabia 'aisamaira sharati ransaia isakëxa, isi xuamati atumi nishkin ka Moisésnën maxá parusha rabé tuinbëtsinkë a bashi tanain tukibutanun niakëxa; ²⁰nikinshi ka vaca bakë tankin kuri 'akë a bitankëxun tsinu 'aruakëxa, 'arukëxa 'aímai xarátia ka bitankëxun putuakin rëankëxa, rëxun ka putuakë a 'umpaxnu mëskútanun sakakëxa; sakantankëxun ka Israel unikama kakëxa bërí kamina ënë 'umpax xëakanti 'ain kixun kakëxun ka xëakankëxa.

²¹Usakin 'amitankëxun ka Moisésnën Aarón ami nishkin usakian 'akë a ñuikin kakëxa:

—¿Añu kara ënë unikaman mibëtan, minmi 'aisamaira okin 'uchaminun 'ax? ²²Kakëxun ka Aarónën kakëxa:

—'Ëmi kamina xuamati nishtima 'ain. Minbi kamina 'unan ënë unikamax ka 'atima ñuishi 'ati kuëënia. ²³Usa 'ixun ka atunbi 'ë kaxa: Kamina achúshi dios an nu rëkuénxun buánti 'axúnti 'ain, kananuna 'unanima an nu Egipto menua chikinbëtsinki bèkë Moisés kara uisai 'iaxa kixun. ²⁴Ësakian kakëxun kana 'ën: Kamaxunbia atun kuri timëbëtsinkin 'ë bëxunun kan, kakëxuan bëia kana tsi rëkirukënu purua purukëx ka charati achúshi ¡vaca bakësa 'inun 'iaxa kixun ka paránkin kakëxa!

²⁵Usaia 'ikë Moisésnën iskëxbi ka Israel unikama atúxbi bërúankakë-masa 'aish paénkë 'ikëa ami nishkë unin uxun ami kuainuxun 'aisa 'iakëxa, Aarónën upókin bërúankëma 'aish ka usai 'iakëxa, ²⁶usai 'ikë isi anúan atun 'ikënu atsínkanti bai 'ipitiu nirakëkin ka atu kakëxa:

—Uikamax kara Nukën 'Ibu kuëenkësabi oí 'ia, akamax ka 'ëbë timéti 'ikën.

Kiaxa kikëbë ka kamabi Levitas unikamax Moisés anu 'ikë anu timëakëxa.

²⁷Timékë ka atu Moisésnën kakëxa:

—Ësai ka Israel unibunën Dios kiaxa: Mikaman achúshi achúshinën kamina mitsun manë xëtokë bibiani anumi 'ikënu kuantankëxun, xëkuëtibi nirakëkin min aintsi 'ibu an ñu 'atima 'akë 'anan bëtsi unikamaribi 'anan min 'unánkë 'imainun axa mi rapasu 'ikë kamaribi 'ati 'ain.

²⁸Ësakian kakëxun ka Levitas unibunën Moisésnën kakësabiokin 'akëxa, a nëtënbí ka tres mil uni 'akëxa. ²⁹Usakin 'akë ka Moisésnën kakëxa:

—Bërí ka Nukën 'Ibun mitsu upókin sinánxuanan sacerdote kamasá 'inun 'imia, mitsúnbi kamina bëtsían aín bëchikëbi 'amainun raírinën aín xukén 'ibubi 'an. Usa 'ain ka bërí Nukën 'Ibun mitsu upókin sinánxunti 'ikën.

³⁰Usakin ónkë pëkarakëbëtan ka Moisésnën unikama kakëxa:

—Mitsux kamina 'atima ñuira 'ai chaira 'uchakan, usa 'ain kana aín bashi mapërakëtankëx Diosbë banai kuantí 'ain, mitsux 'uchakë kupín kara uisokin Nukën 'Ibun 'ë kaia kuati kuantí 'ain.

³¹Usokin atu kabiani amiribishi anua 'ikë anu mapërakëtankëxun ka Moisésnën Nukën 'Ibu ësokin kakëxa:

—Asérabi ka unikaman chaiira 'uchakin vaca bakéša okin kuri unioxa a ka Israel unikaman aín dios isa kixun kaxa. ³² 'Aínbi kana 'ën atun 'uchami tërënxunun mi ñukáxuni uan; atun 'uchakë j'tërëntisama tankin kamina 'ë 'ati 'ain 'anan kamina 'ën anë kirikanu kuënëokë aribi tërënti 'ain!

³³ Kiabi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Uikamax kara 'ëmi 'uchaxa aín anë kamaishi kana kirikanua tërënti 'ain.

³⁴ Usa 'ain kamina ënë unikama a me 'inánxun mi kakë anu uanti 'ain. 'Ën ángel kana an mi rëkuën obianun xuti 'ain. 'Imainun kana uínsaran kara uni 'aisamaira tëmëramiti nëtë 'ia a nëtë, kana atun 'ucha kupín 'ën 'aisamaira tëmëramikin 'atima oti 'ain.

³⁵ Usakin kakëxa Moisés aín bashinuax kuan ka Nukën 'Ibun achúshi 'insín a unikamanu xuakëxa, Aarónëan vaca bakéša okin 'akë kuri rabikë kupín ka Diosan 'atima okëxa.

**A 'inánxun aín chaitiokëkama ká me anua tikima
kuananun Nukën 'Ibun Israel unibu ká bana**

33 ¹ Usotankëxun ka Nukën 'Ibun Moisés anu kuantëkënkë kakëxa: —Ënuax kuankin kamina Egipto menuami chikínbëtsinkin békë unikama buánti 'ain, 'ën min chaitiokë Abraham, Isaac 'imainun Jacob akama aín rëbúinki 'inánxun ká me anu kamina kuantí 'ain. ² 'Ën ángel kana an mitsu kuania rëkuëonxun buánti xuti 'ain. 'Imainun kana 'ën a menua 'ikë ëmakama cananeos, amorreokama, hititas, ferezeos, heveos 'imainun jebu-seos akaman menu mi mitsux bukunun chikínti 'ain. ³ A mex ka anu a piti ñu 'aisamaira 'imainun buna rëpa 'aisamaira 'umpax iskësa 'ianan anu tsótisa upí 'ianan anuxun kamabi ñuina kanionan anu ñu 'apátisa 'ikën. 'Aínbi kana 'ëx mitsubë kuantima 'ain, mitsubë kuankinbi atuna mitsu këñunun 'imin. Mitsux kamina bana kuakëma unibuiira 'ain.

⁴ Ësakin Diosan kakëx utankëxun ka Moisésnën Israel unikama bana ñuixuankëxa. Ñuixunkëxun kuati ka Israel unibu masá nuituti nitëxëkin atun tēñutikama uínbi tēñuama 'ikën, ⁵ usakian kanun ka Nukën 'Ibun Moisés kakë 'iakëxa:

—Israel unikama kamina kati 'ain: Mitsux kamina sinan iruarakë unibuiira 'ain. j'Ëx mitsubë 'ixun kana bënëkinshi mitsu këñúkë 'itsian! Usa 'ain kamina bëríbi mitsun tēñuti 'imainun mëñusuti akama uisa karana mitsu oi isnun pañutima 'ain. ⁶ Usakin kanuan kakëxun ka aín bashi Horeb, kakë anuxun Israel unikaman atúan pañukin aín naminu 'akë ñukama ëankëxa.

Anuax Diosbë mērananti chupa xubusa okin ëma 'uri a bana

⁷ Usa 'ain ka Moisésnën xubu chukúma 'akë anua 'ikankë a 'uri taku-miakëxa, takumitankëxun ka anuax Nukën 'Ibubë mērananti xubu kakín anëakëxa. Uix kara Diosbë banakatsia, ax ka xubu chukúma 'uri 'ikë anu kuantankëx abë banakëxa. ⁸ 'Imainun ka Moisés anuax Diosbë mērananti xubu chukúma anu atsini kuankëbë ka kamabi unib aín xubusa okin 'akë aín xëkuëubi sëtëakëxa, sëtëxun ka Moisés xubu chukúmasa anu atsin-kiani nëtëti kuania iskankëxa. ⁹ Usai Moisés atsin-këbëishi ka achúshi kuin ubútankëx anua atsin-kë xëkuëni nirakëakëxa, nirakëkëbë ka Nukën 'Ibu Moisésbë banakëxa. ¹⁰ Usaia anuax Diosbë mērananti xubu chukúma aín

xëkuënu kuin nirakëtia isi ka kamabi uni aín xubu xëkuë anuaxbi rantinpu-runi tsóbuKin Dios rabikankëxa.

¹¹ Diosbë banai ka Moisés ain 'unánkë unibëa uni isánani banakësa 'inun banakëxa, usai anuax banatankëx ka Moisés anua 'ikankë anubi kuantëkëan-këxa. 'Aínbi ka uni bëna Josué kakë Nunnën bëchikë an 'akinkë xubusa okían 'akë a bërúankë ax uínsaranbi anuax kuaiama 'ikën.

Nukën 'Ibun Moisés aín kushi ismia bana

¹² Èsakin ka Moisésnën Nukën 'Ibu kakëxa:

—Ka kuat, min kamina ënë unikama bërúanun 'ë kan, 'aínbi kamina uin kara 'ë 'akinti 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain. 'Imainun kamina 'ëx isana upí sinánñu 'aish 'itsaira min nuibaisa 'ai kixun 'ë kan kanan kamina 'ëx isana min kuënkësabi okin 'ai kixun 'ë kan. ¹³ Min nu 'akinsa tankin kamina añu 'ati kaina kuëni 'ë asérabi kati 'ain, usakinmi kakëxun kana 'ënribi mi nuibati 'ain. 'Imainun kamina ënë unikamax ka min unibu 'ikë kixun sinánti 'ain. ¹⁴ Èsokian kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ènbi kana mitsu kuania buani usa 'ain kamina 'aisamaira okin sinani bënëtima 'ain. ¹⁵ Kakëxun ka Moisésnën kakëxa:

—'Aínbi kamina mix nubë kuankinma ënuax kuantanun nu xutima 'ain. ¹⁶ Mixmi nubë kuankëbëtama kara uisaxun, çmin uni Israelkama 'imainun 'ënribi min kamina nu nuibakin 'akini kixun 'unánti 'ain? Usakin min unikama 'imainun 'ë 'akinkëx kananuna bëtsi menu 'ikë unikamasamaira 'iti 'ain. ¹⁷ Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—Asabi ka usa 'ain kana mitsubë kuantu 'ain, asérabi kana 'ën mi nuibatin 'imainun kana upí uni 'ikë mix kikësabiokin 'ën mi 'akinti 'ain kixun ka Nukën 'Ibun kakëxa.

¹⁸ —çUsakian kakëxun ka Moisésnën Dios kakëxa!

—È kamina min kushi ismiti 'ain.

¹⁹ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa:

—Èx kana nuibanairakë 'ain, usa 'ain kana uikama karana 'akinsa tani akama 'akinti 'ain. 'Akianan kana mi nuibakin 'ën anëmi ñuinun mi 'imianan uikama karana nuibati akama nuibati 'ain. ²⁰ 'Aínbi kana mi kain 'ën bëmánan kamina istima 'ain ui unin kara 'ën bëmána isia ax ka bamakë 'iti 'ikën. ²¹ Kanan ka ësakinribi Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ka kuat, anu 'ëx 'ikë 'urama ënu ka mapara achúshi 'ikën. Akamanan kamina nirakëti 'ain. ²² Usa 'ain kana 'ëx mi rapasu inúkin, mapara kini mëu nankin mi 'ën mëkënan bëpanti 'ain. ²³ Usokin inúkin mi 'atankëxun 'ën mëkën bikëbëtan kamina 'ën kaxuishi isti 'ain 'aínbi kamina 'ën bëmánan istima 'ain.

Diosan amiribishi bënëókin ax kikësaibi 'iti bana kuënëonun ká bana

(Dt 10.1-5)

34 ¹ Nukën 'Ibun ka Moisés ësakin kakëxa:

—Minbi kamina maxá pará rabé bëráma 'ën mi 'inánkësa usarabi okin abëtsinkin bëti 'ain, bëxunkëxun kana 'ën usai 'iti bana bëráma kuënëokëmi tukakë, usaribi okin a banabi kuënëotëkënti 'ain. ² 'Imainun kamina iméishi pëkarakëma 'aínshi aín bashi Sinaí kakë anu mapërakëti

kuantëkënx mënîokati 'ain, mënîoka kiani mi kuankë kana aín bashi chairui sënënakëkë anua mi istisa tanin. ³Uinu 'ikë uníxbi ka mix kuankëbë mibë kuantima 'ikën, uibi kana bashi anua kuania istisamatanin, 'imainun kana oveja 'imainun, vacakama abi aín bashi bêtánain anuxun pasto pi nitsia istisama tanin. ⁴Usakin kakëxun ka Moisésnën maxá rabé bërâma Diosan 'inánkë usabi okin mënîokëxa, mënîonx ka pêkarakëma 'aínshi maxá parâ okían ónkë a bibiani bashi Sinaí anu Nukën 'Ibun kakësabi oi kuankëxa. ⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu kuin mêu ubuax Moisésbë anu 'iakëxa, anu 'ixun ka aín anë ñuikin Diosan kakëxa. ⁶Kai ka Moisésnën kuanun a inubuini munuma banai ësai Dios kiakëxa:

—¡'Ëx kana Israel unikaman 'Ibu 'ain! ¡'Ëx kana Dios ira 'ain, usa 'ixun kana 'ën anë mitsu 'unánmin! ¡'Ëx Dios 'ixun kana nuibakin mitsun nuibakë-xunmabi 'akinin, usa 'ixun kana 'atima okima unikama nuibatin usokëxun tani ka unikama 'ëmi katamëti 'ikën! ⁷'Imainun kana bërâmabi usa 'ia 'aish xëñibua 'aínbi usabi 'ixun nuibakin uin kara bana kuakinma ñu 'atima 'ai 'ëmi 'uchaia akama mënîoxunti 'ain; 'aínbi kana usashi ënkinma axa 'uchakë uni 'atima oti 'ain, usakin 'anan kana aín papa 'uchakë kupínribi aín bakë bëchikëkama 'imainun aín babakama 'ianan aín bëchikëñën bëchikëñëan bakë bëchikëkëkamaribi 'atima oti 'ain. ⁸Ësakin kakëxun kuati bënëtishi tsóbukin aín bëmáñanën me tikai 'ikin ka Moisésnën Nukën 'Ibu rabikin, ⁹ësakin kakëxa:

—¡'Ën 'Ibu! ¡'Ën 'Ibu! Asérabi nu nuibati kamina nu kuankëbë nubë kuanti 'ain. Ënë unikaman ka asérabi aín sinan iruarakin bana kuakëma 'ikën, 'aínbi kamina nux mimi 'uchakë a tërëkin minan 'inun nu 'imiti 'ain.

Diosan këñutimokin achúshi ñu Israel uni kamabëtan mënîo bana

(Dt 7.1-5)

¹⁰Nukën 'Ibun ka amiribishi Moisés kakëxa:

—Bérí mi kamainun kamina kuati 'ain, mi 'imainun min aintsikamabëtan kana achúshi ñu 'ain. 'Anan kana bëtsi menu tsókë unikamanbia 'ama ñu upíra 'ati 'ain, 'aia ka axa mitsu rapasu tsókë unikamanribi 'ën mitsunu ñu upíra unin iskëma ñu 'aia isti 'ikën. ¹¹'Ën kakësokinmi bérí mitsun 'akëbëtan kana mitsun ismainunbi anumi tsóti kuankanti me anu 'ikë unikama kuantanun chikínti 'ain, ax ka amorreos, cananeos, hititas, ferezeos, heveos 'imainun jebu-seos unikama a 'ikën. ¹²A menu atsínxun kamina a unikaman mitsubëtan ñu 'akatsikixun ubíokin kakëxunbi 'atima 'ain, atun 'akë ñu 'atima 'aimi atux 'ikë-saribiti 'uchatima kupín. ¹³Usai atubë 'ikinma kamina aña ñubi 'aíma 'itánun mitsun ira atúan a rabikë maxá 'imainun i upíra akama këñuti 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina bëtsi dios rabbitima 'ain, 'ëx kana mitsun 'Ibu an ñu 'atima 'aisama okin mitsu bërúankë a 'ain. 'Ën anëx ka Dios an ñu 'atima 'aisama okin bërúankë a 'ikën. ¹⁵A menu atsinia anu 'ikë unikaman mitsubëtan ñu 'akatsikixun kakë-xunbi kamina 'akantima 'ain, usakin kakima mitsun atubëtan 'akëxunbi ka mitsu atun dios rabikin pitia 'akë 'imainun a 'inántia 'akë ñukama 'akinkin mitsu 'uchamiti 'ikën, ¹⁶usokin 'akima ka atun 'ini bëchikë xanukama mitsun bëchikë bëbu aín xanu 'inun 'inánti 'ikën, 'inánkëxun atun rabikë aín dios aribi rabi ka mitsun bëchikëkama 'ëmi 'uchati 'ikën. ¹⁷Uinsaranbi kamina mitsun manë charoxun unisa okin 'atankëxun a rabbitima 'ain.

Achúshi baritia inúkětibi Israel unbunën fiesta a bana

(Ex 23.14-19; Dt 16.1-17)

¹⁸Anun chamiti ñu këñuma 'akë pán piti fiesta kamina 'ati 'ain, 'ën mi kakësabiokin 'akin kamina anun chamiti ñukëñunma 'akë pán mapai achúshi 'imainun rabé nētē 'imikin piti 'ain. Anunmi Egipto menuax chikía bari a 'uxē 'irutëkënkë anun kamina a sinánkin fiesta 'ati 'ain. ¹⁹Kamabi mitsun rëkuën bakë bëchikë bëbukamax ka 'ënan 'iti 'ikën, 'imainun ka mitsun vaca, oveja, 'imainun cabrakama aín rëkuën tuá aín bënëkamaxribi 'ënan 'iti 'ikën. ²⁰Aínbi kamina burro xanúan rëkuëonkin tuákë axa aín bënë 'ain, a 'inankinma carneronën tuá achúshi 'inánkin cabranën tuá a 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina añubi 'inánkima burron tuá aín tēxanu tētsëkaxun rētēti 'ain, usaribi okin kamina mitsun rëkuën bakë bëchikëkama 'inankinma 'ë 'inaishiti nankë a uinu kara nanti 'ikë anu nanxunti 'ain. Uíxbi ka 'ë rabi ñu bëíma 'utima 'ikën. ²¹Mitsun kamina mapai achúshi 'imainun achúshi nētē 'imikin ñu mëēti 'ain, 'aínbi kamina achúshi nētē 'irutëkënkë anun tantiti 'ain, a nētën mitsun ñu 'apákë aín bimi bíanan ñu mëēti 'aínbi kamina a nētën 'atima 'ain. ²²Kamina mapai achúshi 'imainun achúshi nētē a sinánkin anumi mitsun ñu 'apákë ax pain bimikë bikë aín fiesta 'ianan, a baritian mi mitsun trigo bimi bikin sēnéonkë a 'iti 'ikë kixun ka Diosan kakëxa. ²³Kamabi unikamax ka achúshi baritia 'ikëtibi, rabé 'imainun achúshiti 'ë rabinux timéti 'ikën, 'ëx kana Israel unikaman 'Ibu 'ain. ²⁴Ën kana mitsun ismainunbi anumi kuankanti menu 'ikë bëtsi unikama chikínti 'ain, chikínxun kana a me mitsunan 'inun 'inánti 'ain. Usa 'ain ka uinu 'ikë unínbi mitsun me bikatsi 'itima 'ikën, anuxun kamina achúshi baritia 'ikëtibi 'ë rabé 'imainun achúshi okin rabiti 'ain.

²⁵Ñuina rëtankëxun xarokin kamina aín imi këñun 'atima 'ain, 'imainun kamina pán anun chamiti ñukëñun 'akë aribi 'atima 'ain, 'ianan ka Pascua nētē inúkin ñuina nami xarokë ax pëkarakëbëtan 'anuxun nankë 'itima 'ikën. ²⁶Mitsun ñu 'apákë ax pain bimikë aín bimi upírabu bitankëxun kamina anuxun 'ë rabiti xubusokin 'akë anu uanti 'ain. 'Anan kamina cabranën tuá aín bënë rëtankëxun aín titan xuma bixun anun 'arutima 'ain.

Moisésnën ax kikësabi oi 'iti bana kuënëo

²⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés ësakin kakëxa: Ënë banakama kamina kuënëoti 'ain, ax ka achúshi ñu këñutima okin mi 'imainun israel unikama-bëtan 'akë ñui kikë bana a 'ikën. ²⁸Usa 'ain ka Nukën 'Ibubë Moisés cuarenta nētē 'imainun cuarenta imé aín bashi Sinaí kakë anu bërúakëxa anuxun ka añubi pima 'ianan xëama 'ikën. Anu 'ixun ka maxá pará anu këñutima okin ñuikë bana, mapai rabëbëtan sënën 'itánun kuënëokëxa.

**Moisés Diosbë banatankëx aín bashi Sinaí kakë
anuax taramëbutëkëan ñuikë bana**

²⁹Usakin 'atankëx ka aín bashi Sinaí kakë anuax Moisés taramëbuakëxa, anua usai 'iti bana maxá pará rabénu kuënëokë a bëi ka uakëxa, usai anuax ukinbi ka Moisésnën Nukën 'Ibubë banakë 'afan ain bëmánan chabáchabákikë 'ikëbi 'unánma 'ikën. ³⁰Usai aín bëmánan chabáchabákikë 'aish aia

Moisés iskin ka Aarón 'imainun Israel unikaman ami rakuékin Moisés 'urama oma 'ikên. ³¹Usai 'ia ka Moisésnên Aarón 'imainun Israel unikaman kushibu abê bananua unun kixun kuêankêxa, kuênkêxa anu ukêbê ka Moisés atubê banakêxa. ³²Atubê pain banakê basiramashi ka Israel unikamaxribi anu rikiankêxa, rikiania ka Moisésnên usai 'iti banakama aín bashinuxun Nukên 'Ibun kakêkama ñuixunkin kakêxa. ³³Usakin atu bana ñuixuni sênénishi ka Moisés chupa achúshitan bêmápuküakêxa.

³⁴Uínsaran kara anuaxa Nukên 'Ibubê banati xubusa okin chupa 'akê anu atsinia, a nêtên ishi ka Moisés anúan bêmápukükê chupa bëókiakêxa anúan ax chikitêkênti 'itámainun. Usai 'itankêxun ka Moisésnên usakin atu kanun Nukên 'Ibun kakê banakama Israel unikama ñuixuankêxa. ³⁵'Aínbi ka Israel unikaman Moisésnên bémánan ichutia isakêxa, iskêbê ka Moisés aín bémánan chabákikêbê amiribishi chupan bêmápuküakêxa, anúan Nukên 'Ibubê banai atsintêkênti nêtê 'itámainun.

Anuax Nukên 'Ibubê mērananti xubu ñuikê bana

40 ¹⁶Uisakin kara Nukên 'Ibun kaia usakinbi ka kamabi ñu Moisésnên 'akêxa. ¹⁷Anúan Egipto menuax chikíkê achúshi bari kēñutankêxa rabê bari 'inux 'irukê a 'uxê achúshi nêtê 'ikêbêtan ka anuax Diosbê banati xubu chukúma 'akankêxa. ¹⁸Usa 'ain ka Moisés 'imainun Israel unikaman Diosan kakêsabiokin anuax abê banati 'akin, ami puruti i kamapain nitsin-tankêxun, aín 'irakanti akamaribi 'atankêxun aín ikamaribi puruakêxa, ¹⁹purutankêxun ka chupasa okían 'akê anun aín manámi mapuakêxa, aín namêkama axa mapukê 'itanun, usakin Nukên 'Ibun 'anun kakêsabiokin ka anuax abê banati 'akêxa.

²⁰⁻²¹Usakin akamapain sēñéontankêxun ka Moisésnên ax kikêsabi oi 'iti bana kuênëokê maxá pará rabê a bunántisa kurin ratakakakê mēu 'arua-kêxa; 'arutankêxun ka bunántisa kurin ratakakakê aín ñaruantikama 'akêxa, 'imainun ka aín maputiribi 'atankêxun xubu chatani aín kata upíra a 'ukēmëu uankêxa; uanxun ka chuparibi bunántisa kurin ratakakakê axa 'ukēmëu 'inun nēbëtsin amo rabê 'itanun bēarakin bēpankêxa; Nukên 'Ibun usakin 'anun kakêsabiokin ka 'akêxa.

²²'Atankêxun ka anuax Nukên 'Ibubê mērananti xubu chukúma okin 'akê anu pain atsinti anu mesa achúshi nankêxa ax ka aín tsipumiu chupa bēpankê a 'uri nankê 'iakêxa. ²³Anu ka pán Diosan ka nun piti cha 'inania kixun 'unántiokin nankêxa, usakin 'anúan Nukên 'Ibun kakêsabiokin.

²⁴'Atankêxun ka anu pain atsinti anu tirí nanti xubusa okían 'akê 'ukēmëu anua mesa nankê a bêtánain aua bari urukê upíra kakê anu nankêxa, ²⁵'atankêxun ka anupain atsinti anu tirícha kurin 'akê, axa siete lamparínñu 'ikêa nanti xubusa okían 'akê 'ukēmëu anua mesa nankê a bêtánain aua bari urukê upí kakê anu nankêxa. ²⁶'Atankêxun ka kuri 'akê anuxun sanuira ñu xaroti aribi xubusa okin 'akê 'ukēmëu kata itsi, upíra kakê chupan bēpankê anu nankêxa, ²⁷anuxun ka tsēpasa ro sanuira xarokêxa, Nukên 'Ibun 'anun kakêsabiokin.

²⁸Usakin 'atankêxun ka Moisésnên anun upíra kakê anu atsínkiantinu chupa an bēpanti tēkērê kamiakêxa; ²⁹'amianan ka anuxun ñuina xarotia 'amikê manê uxua 'akê aribi, anun xubusa okin 'akê upíra upí kakê anun

atsínkianti aín xëkuë 'urama ëman nankëxa, anuxun ka ñuina xaronan ñu bimi upírabu xarokëxa Nukën 'Ibun usakin 'anun kakësabiokin.

³⁰ Usakin 'amianan ka ëman anuxun ñuina xarotia 'amikë manë uxua chookin 'akë aribi anun xubusa okin 'akë upíra kakë anu atsínkianti aín xëkuë 'urama nankëxa, nanxun ka anun mëchukati 'umpax anu buákakëxa.

³¹ Anua ka Moisés, Aarón 'imainun aín bakë bëchikëkaman anun mëchukanan tachukati 'umpax biakëxa. ³² Anun ka uínsaran kara xubusa okían 'akë anu atsímianan, anuxun ñuina xaroti 'akë a 'urama oia anun ka 'umpax a bitankëx chukakëxa, usaía 'inun Nukën 'Ibun Moisés kakësabi oi.

³³ Usokin pain kamabi 'amitankëxun ka Moisésnën xubusa okin 'akë a 'imainun, anuxun ñuina xara otia 'akë rapasu me mëníokë a chupan buinarakin anun atsintinu 'ikë a bëararakëxa.

Xubusa okin chupa 'akë ain kaxunu kuin 'ia bana

(Nm 9.15-23)

Usokin ka Moisésnën xubusokin anua Diosbë banati a këñuakëxa, ³⁴ këñúkë ka kuinan xubusa okin chupa 'akë anu 'ibúkin mapumainun ka Nukën 'Ibun kushin 'ain namë anu ichúkin tsitsiarakëxa. ³⁵ Usakian xubusa okin 'akëa anu 'ibúti tsóbukin kuinan mapukë 'ain ka, Moisés anu atsíama 'ikën, Nukën 'Ibun kushian aín namë upí kakë a tsitsiarakë 'ain.

³⁶ Usai xubusa okin chupa 'akë anu, 'ibútankëx kuin manámi niruia iskin ka Israel unikaman xubusa okían chupa chukúmokin atux anu 'iti 'akë a mëníobiani anua 'ikë anuax kuankëxa, ³⁷ 'aínbi ka uinu kara kuin nirakëtia anu nirakëtankëxun kuin nirukëmapain 'ain, Israel unikamanribi atux anu 'ikë anuax kuanuxun kuin niruiapain kainkin anua 'ikë a mëníomapan 'ikën.

³⁸ Munu 'ikiania Israel unikama kuankëbë ka xubusa okin 'akë aín manámia kamabi nètën kuin 'ibútia isakëxa, 'imainun ka kamabi iméríbi kuin 'ibúkë anu tirí chaiira atux anu 'ikë abi pékai mërakëxa, usakin ka Nukën 'Ibun Israel unikama 'akiankëxa anuishi.

LEVÍTICO

Diosan israel unikama 'uchakë anun tërëan nëtë ñuikë bana

16 ¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Moisésbë banakëxa, Aarónën bëchikë rabé axa anuax Nukën 'Ibubë banati 'akë, kataitsi 'ukëmëu upíra kakë a 'uramaira obiani kuanibia ñukë 'ain. ²Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Min xukén Aarón kamina ësokini kati 'ain, bëtsi nëtëan uisaxi anu 'ëx 'ikë upíra kakë chupa bëpankë a kaxú atsíaxma 'inun kanan kamina, bunántisa okini 'akë anun mapukë a 'urama oxuma 'anun kati 'ain, anu kuaníbi ka bamati 'ikën; 'ëx kana aín mapúti 'ikë anu kuin mëu mërati 'ain. ³Aarónën ka upíra kakë anua 'ëbë banati anu atsínkin achúshi vaca bëna aín 'ucha kupí buánan achúshi carnero 'ë rabikin 'aímai këñutanun xaroti buánti 'ikën. ⁴Usai anu kuankin ka aín tari upíra, sacerdotekaman pañukë chupa lino 'akë, 'anan ka a 'ukëmëu pañukë lino 'akë a 'imainun, anun tsitëkërëkiti 'akë anun tsitëkërëkianan aín mañuti akë aribi mañuax kuanti 'ikën. Ax ka chupa kata upíra a 'ikën, usa 'ain ka akama pañunux pain upiti nashiti 'ikën.

⁵Usai 'itankëxun ka Israel unikama 'axúnti rabé chibu bitankëxun Aarónën atun 'ucha kupí 'axuanan ka achúshi carnero 'aímai këñutanun 'ë xaroxunti 'ikën. ⁶'Atankëxun ka vaca bëna bëkë a aín 'uchakë kupí xarokësa 'inun 'anan ka 'ën aín 'uchakëkama mëníonan aín aintsí 'ibukaman 'uchakë kupín-ribi 'ati 'ikën. ⁷Usakin 'atankëxun ka cabra rabé aribi, 'ë 'axunkin anun 'ëbë mëranani atsínti xubusa okini 'akë aín xëkuë éman 'urama anuxun 'ati 'ikën; ⁸'atankëxun ka ñuratsu amo rabébi kuënëoxun uimiu kara pakëtia isnuxun anun cabra rabé a tanti 'ikën: Uinu 'ikë ax kara 'ënan 'iti 'ikën 'imainun kara uinu 'ikë ax Azazelnan ikë isnuxun tanti 'ikën. ⁹Usakin ñuratsukun tankëxa amioi kuënëokë pakëkë ax ka 'ënan 'iti 'ikën, a ka Aarónën kamabi Israel unikaman 'ucha kupí xaroti 'ikën; ¹⁰aínbi ka ñuratsu ainan 'itanun 'akë ax amiki pakëkë ax ka Azazelnan 'iti 'ikën. A ka rëkëma asábi anun aín kata itsi upíra anu atsínkianti aín xëkuë a 'urama anu bëkë 'iti 'ikën, anu bëkë 'ain ka atun 'uchakama mëníokin anu 'aruia ka anu uni 'ikëma me anua Azazel kakë ñunshin 'atima 'ikë anu atun 'uchakama buani kuantanun xuti 'ikën.

¹¹Aarónën ka vaca bakë a rëtankëxun 'uchakama kupí xaroti 'ikën, usakin 'aia kana aín 'ucha tërëanan aín aintsí 'uchakamaribi tërëxunti 'ain. ¹²'Atankëxun ka tasunsa okini 'akë anu 'arukin aín tsi ënxaira a kata itsi upíra anuax Nukën 'Ibubë banati anua biti 'ikën, bianan ka aín chimapu sanuira rënkë a məkën rabé okini bixun mësukukin 'arubiankin anua kata itsi upíra 'ikë anun bëpankë chupa 'ukëmëu anu uanti 'ikën; ¹³usakin 'axun ka kata itsi upíra

kakë chupa kěxtú a rapasu 'ikě tsísa anu 'ën istisabi okin uanxun ro sanuira a nanti 'ikěn, usakin anu nankěx aín kuinan těxěkirukin bunántisa kurin rata-kakakin 'akě a mapukě 'ain ka. Aarón ñutima 'ikěn.

¹⁴Usakin 'atankěxun ka vaca bakě imi chukúmashi, aín měkěn mēpukan-kixun anun bunántisa okin 'akě aín mapúti ánskati 'ikěn, 'anan ka aín 'ipitiu 'ikěishi ñuina imi anun ánskati 'ikěn. 'Atankěxun ka mapai achúshi 'imainun rabě okin ñuina imin aín mapúti aín rěbumi 'ikě aribi ánskati 'ikěn, ¹⁵usakin 'atankěx anuax chikítankěxun ka chibu aribi Israel unibuněn 'ucha kupí rěti 'ikěn, rěkin aín imi 'itsamashi xampami bitankěxun ka kata itsi upíira a 'ukēmēu 'ikě chupan bēpankě a kaxú uantakěxun; anun bunántisa okin kurin ratakakakin 'akě aín mapúti kaxú 'anan aín rěbu vaca bēna imin 'akēsaribi okin anun ánskati 'ikěn. ¹⁶Usakian 'akěxun ka kata itsi upíira a mēnfokin anua ñu upíshi 'ati 'ikěbi 'aíma 'atima ñu 'ai 'uchakin Israel unikaman 'akěma 'imainun ñunshinakěkin ñu 'ai 'uchakě akama mēnfoti 'ikěn. Usaribi okin ka anuax 'ěbě banati xubusa okin 'akě atu nēbětsi 'ikě ñu 'atima 'akěbētan atun 'uchakaman 'atimokě 'ikěbi aribi mēnfoti 'ikěn. ¹⁷Usakin 'anun 'ën kakěxun 'aia Aarón kata itsi upíira a 'ukēmēu 'imainun ka ax pain sēnémentainun uíxbi xubusa okin 'akě anu kuantima 'ikěn. Usakin 'akin ain 'ucha 'imainun aín xanu aín bakě běchikě kamanan 'imainun kamabi Israel unikaman 'ucha mēnfotankěx, ¹⁸chikíkiani kuanxun ka anuxun ñuina 'ě xaroxunti aribi mēnfoti 'ikěn. Vaca bēna aín imi 'imainun chibu imi a chukúmashi bitankěxun, ka anun i vaca manchansa okin 'akě aribi 'anan anuxun ñuina xaroti 'akě aribi buinarakin anun shiti 'ikěn, ¹⁹'anan ka měkěn rěbun imi bikě ami pukatankěxun anun mapai 'imainun rabě okin anuxun ñuina xaroti a ánskati 'ikěn. Usakin 'akin ka 'atima ñuishi 'akian Israel unikaman tsáimikě a upí 'ítanun mēnfoti 'ikěn.

²⁰Usakin anuax 'ěbě banati xubusa okin 'akě a mēua 'ikě upí kakě akěñun anuxun ñuina xaroti akama pain mēnfokin sēnēontankěxuan Aaróněn, chibu rěkěma a bitánun kakěxun bitsínkin, ²¹běkěbētan ka ñuinaněn maxkánu aín měkěn rabě nankin, kamabi Israel unikaman bana kuakinma ñu 'atima 'akě 'imainun atun 'uchakama ami chikínati 'ikěn. Usakin 'akěx ka chibun maxkánu a 'uchakama běrúti 'ikěn, usakin 'axun ka achúshi uni anu uni 'ikěma menu buanxun ěntanun kati 'ikěn. ²²Kakěxun uanxuan ěnkěx anu uni 'ikěma menuax kuani nětěkiankin ka chibu an Israel unikaman ñu 'atima 'akě anu uni 'ikěmaira me ruá panákě anuira buánti 'ikěn.

²³Usakin 'atankěx xubusa okin chupa 'akě anu atśínuxun ka Aaróněn kata itsi upíira kakě anu atśínuxun pañukě lino 'akě aín chupa a pětankěxun anubi nanti 'ikěn. ²⁴Usakin 'atankěx ka xubusa okin 'akě anua 'ikě 'umpax anunbi nashianan aín chupa itsi pañutankěx anuax chikixun aín ñuina a pain aín 'ucha kupí 'atankěxun Israel unikamanan aribi 'axúnti 'ikěn, usakin 'akěbě ka ain 'uchakama tērēanan Israel unikaman 'ucharibi tērēnxunkě 'iti 'ikěn. ²⁵'Imainun ka atun 'ucha kupí xarokě ñuina aín xěni aribi anuxun ñuina xaroti 'akě anuxunbi xaroti 'ikěn; ²⁶usokin 'amainun ka uin kara anu uni 'ikěma me anua Azazel 'ikě anu chibu ěbětsinkě uni axribi aín chupa chukanan upiti nashitankěx anua 'ikankě anu atśínti 'ikěn.

²⁷Usakin 'atankěxun ka vaca bakě 'imainun chibu atun 'ucha kupí xaronan, aín imi kata itsi upíira kakě anu atun 'ucha tērēnxunun buánkě a,

ka bibiankin buánxun anua 'ikankë a urinxun aín ñukama aín xaká aín puku 'imainun aín nami tukapakë a kamabi xaroti 'ikën. ²⁸ Xarotankëx ka uni an ñuina nami xarokë ax 'umpaxan nashianan aín chupa chukatankëx, anua 'ikankë anu kuantëkënti 'ikën.

²⁹ Ënëx ka achúshi bana ax kikësabi oi mitsux 'iti bana 'iti 'ikën: mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'irukë anúan mapai rabé sënénkë nètë anun kamina mitsux ñu pima samáti 'ain, 'imainun kamina mitsun ñu mëtika-maribi a nètën 'atima 'ain, usakin mitsun 'akëbëtan ka axa mitsubë tsókë bëtsi menu 'ikë unikaman usaribi okin 'ati 'ikë, ³⁰ usakin 'akëbëtan a nètëmbi mitsun 'uchakama 'ën tërënxunkëbë ka a ñukama mëníokin tërënxukë 'aish atux upí 'iti 'ikën. ³¹ Ax ka a ënima xëñibua 'aínbi ax kikësabi oi 'iti bana a 'ikën: ax ka achúshi nètë upíira mitsunan anun ñu pima tanti samáti nètë 'iti 'ikën.

³² Usa 'ain ka sacerdotenën bëchikë aín papan 'akësaribi okin kaísun anëkë an ishi, usakin 'ati bana kikësabi okinshi atun 'atimakëkama tërënxunun 'ati 'ikën; 'anuxun ka aín chupa lino 'akë sacerdotekaman pañukë a pañuti 'ikën.

³³ Usai mëníokatankëxun ka kata itsi upíira upí kakë a mëníonan xubusa okin chupa 'akë aribi 'anan anuxun ñuina xarokë aribi mëníoti 'ikën, 'usakin 'akëbëtan kana sacerdotenën 'atimakëkama 'anan kamabi unix 'atimakëkama tërënti 'ain.

³⁴ Ënëx ka uínsaranbi ënimami ax kikësabi oi mitsux 'iti achúshi bana 'iti 'ikën: usa 'ain ka achúshi achúshi baritia 'irukëbëtan a sinánkin ënë bana kikësabiokin Israel unikaman aín 'ucha tërënnun 'ati 'ikën.

Usakin anua Nukën 'Ibun Moisés kásabiokin ka usakin 'akëxa.

Diosan a tanti bana kikësoi 'ianan 'uchaima 'inun ka bana

19 ¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Moisés amiribishi katëkëankëxa: ² Kamabi Israel unikama kamina ësokin kati 'ain: mitsux kamina upí 'iti 'ain, 'ëx kana mitsun Dios 'aish uisa 'uchañumabi 'ain, usa 'ain kamina mitsúxribi upí 'inuxun uisa 'uchabi 'atima 'ain.

³ Mitsun kamina min papa bana kuanan min titan banaribi kuati 'ain.

'Imainun kamina anun ñu mëtíma nètë 'ikëbë anun tantiti 'ain. 'Ëx kana mitsun Dios 'ain.

⁴ Usa 'ain kamina a rabinuxun bëtsi ñu uniotima 'ain, 'imainun kamina dios isa kixun a rabinuxun manë charoxun uniotima 'ain. 'Ëx kana mitsun Dios 'ain.

⁵ Uínsaran kaina mitsun a ñukama 'ë 'axunkin ñuina anun mëníonanti 'akin xaroin, anun kamina 'ëx kuëntisabi okin 'anan unikama kuëntisabi okin 'akánti 'ain. ⁶ Ñuina 'ë xaroxunti rëxun kamina a nètëmbi piti 'ain, 'anan ka tëxëia noonkë aribi pëkarakëbëtan piti 'ain, 'aínbi ka tëxëtëkënkë a pëkaratëkënkë anun xarokë 'iti 'ikën. ⁷ Uin kara 'ë 'axunkin xarokë ñuina nami a rabé 'imainun achúshi nètë 'inúkë 'aínbi pia, ax ka upíokin iskëma 'iti 'ikën, usa 'ikë ka Diosanribi kuëntima 'ikën; ⁸ uin kara a nami pia ax ka an usokin 'ai 'uchakë kupí tëmëratí 'ikën, usa 'ikë kamina mitsux anu 'ikë anua a chikínti 'ain, an Nukën 'Ibu 'axunkë ñu upíira 'ikëbi usakin 'akë 'ikë.

⁹ Anúan mitsun ñu 'apákë bití nètë 'ikëbëtan bikin kamina, kamaira këñukin bitima 'ain, 'imainun kamina baritëkënkín bikinmi tëxëokë a bitima

'ain. ¹⁰Aínbi kamina anu uvas 'apákë naë anua aín bimi bikin kamaira bitima 'ain, 'imainun kamina menu pakékë abi baritëkënbiankin bikinma ënti aín; a kamina uni ñuñumakama 'imainun bëtsi menu 'ikë mibë tsókë unikaman binun ënti 'ain. 'Ëx kana mikaman 'Ibu Dios 'ain.

¹¹Bëtsi unin ñu kamina mëkamakantima 'ain. 'Ianan kamina këmëi bananan bëtsi unikamabë paránantima 'ain.

¹²Unin asérabi ka kixun sinánun kamina ñu 'anuxma 'ën anë ñui bana-tima 'ain, usai banakin kamina 'ëmi uni bananun 'imitima 'ain, usai banakin kamina 'ën anë 'atima oti 'ain, 'ëx kana min 'Ibu 'ain.

¹³Mi rapasu 'ikë uni kamina 'atima okin mëëxun 'ain ñu bikuantima 'ain.

'Ianan kamina an mi ñu mëëxunkë uni pëkarakëbëtan kupíoxun kakinma a nëtëmbi kupíoti 'ain.

¹⁴'Imainun kamina pabë unikamami 'atimati banai ami kuaitema 'ain.

'Ianan kamina anúan uni bënxiñu niti aín bainu ami tuaxkia pakëtisa okin ñu nantima 'ain. Usakin 'akinma kamina 'ën bana kikësabiokin 'akánti 'ain. 'Ëx kana min 'Ibu 'ain.

¹⁵Unin mix 'apu aín bëtsi unibëtan bana mëníoxun kakëxun kamina kana 'aima kakinma an ñu 'akë ëanan, an ñu 'akëma a tëmëratun 'atima otima 'ain, uisa ñu kara 'axa kixun pain istankëxun kamina a rabëbi tëmëramiti 'ain.

¹⁶Manan bëkinkin kamina abëmi 'ikë unikama ñuitima 'ain.

Min 'unánkë unífan bëtsi uni 'ai kuankëbë kamina abë kuantima 'ain. 'Ëx kana min 'Ibu 'ain.

¹⁷Mix abë 'ikë unimi 'atimakin sinani kamina ami nishtima 'ain.

Min 'unánkë unífan 'atima ñu 'aisatania 'unánkin kamina 'axunma 'anun kati 'ain. Usakin ñu 'aia iskinbi min 'unánkë uni kakëma 'aish kamina abëbi 'uchakë 'iti 'ain.

¹⁸Axa mimi nishkë uni nuibatima ami nishanan kamina axa mibë nuibanankë unikamaishi nuibatima 'ain. Min 'unánkë uni kamina mixmi bërúankakësaribi okin bërúánti 'ain. 'Ëx kana mitsun 'Ibu 'ain.

¹⁹A tanti bana 'ën mi kakë ënëx kikësabiokin kamina 'ati 'ain.

Mitsun 'arakakë vacamia ñuina itsin bëchinun kamina 'amítima 'ain.

Min naënu ñu 'apákin kamina mëskukin ñu bërúkama 'apátima 'ain.

'Anan kamina bëtsi bëtsi ñumanën mëskukin 'akë chupa pañutima 'ain.

²⁰Uix kara an ñu 'axunkë xanu bëtsi unin binuxun kakë 'aínbi abë 'iaxa, an ka a xanuxa marukëma 'ianan axia 'inun ënkëmapain 'ikëbi, usakin akë kupín an binuxun kakë uni a kupíoti 'ikën; 'aínbi ka uni 'imainun xanux uisabi okinma ënkë 'iti 'ikën. ²¹Usakin 'akë 'ixun ka unin achúshi carnero anuxun 'ë rabiti xubusa okin 'akë aín xëkuë anu buánti 'ikën. ²²Buánxun 'inánkëxun ka sacerdotekaman carnero xarokin aín 'ucha tërënxunun ñuká-xunkëxun kana, 'ën unin 'uchakë 'ën tërënti 'ain.

²³Uínsaran kaina anumi tsóti me anu atsini kuani anuxun ñu 'apátan-këxun, kamina koia aín pëñan tëaima 'ianan, aín bimiribi rabé 'imainun achúshi baritia sënénmikin pítima 'ain. ²⁴Anun rabé 'imainun rabé baritia sënénkëbëtan mitsun ñu 'apákë kamabi aín bimi bitankëxun achúshi fiesta 'akin 'ë nanxunti 'ain, ²⁵'imainun kamina mapai achúshi bari 'ikëbëtan bixun mitsun ñu 'apákë aín bimi piti 'ain. Usokin 'akëbë ka mitsun ñu 'apákë aín bimi 'aisamaira 'inun bimiti 'ikën. 'Ëx kana mitsun 'Ibu Dios a 'ain.

²⁶ 'Imainun kamina uisa ñuina namibi aín imi këñun pitima 'ain.

'Ianan kamina uisa ñu kara 'iti 'ikë kix sinani kiti a unántima 'ain, 'imainun kamina uisa ñu kara 'inuxun 'aia kixun sinani kitima 'ain.

²⁷ Mitsun bu buinarakin tēanan kamina min kuëëni rēbu rēmēniokin tēakantima 'ain.

²⁸ 'Imainun kamina uni ñukë 'ain, anun rabanan mitsun nami tēatima 'ain.

Usai 'ima 'ianan kamina uisa ñubi tankin mitsun naminu kuēñōtima 'ain. 'Ēx kana mintsun 'Ibu 'ain.

²⁹ Mitsun 'ini bēchikë kamina bētsi bētsi unibë 'ikë xanukama 'ikēsai 'inun 'imitima 'ain. Usai 'inun ënkëxun 'aisama ñu 'ai axbi 'atima orakanan, ka mitsun ēmanu 'ikë unikamaribi an 'atima 'imiti 'ikën.

³⁰ 'Anun 'ē rabiti nētë 'ikëbë kamina anun tantiti 'ain. 'Imainun kamina anuxun 'ē rabiti xubusa okin 'akë anuxunribi uisa 'atima ñubi 'atima 'ain. 'Ēx kana mitsun 'Ibu a 'ain.

³¹ Uni an ñunshinan 'amikëxun ñu 'akë 'imainun an ñu tankë uni kamanu kamina kuankantima 'ain. Usai abë banakin kamina mitsúnbi 'aisama ñu 'ati 'ain. 'Ēx kana mitsun 'Ibu Dios a 'ain.

³² Uni apankama mi rapasu ukëbë kamina ax kuaintamainun niruti 'ain. Usai 'i kamina 'ëx kikësabi oi 'iti 'ain. 'Ēx kana mitsun 'Ibu a 'ain.

³³ Bētsi menu 'ikë unikama axa mitsubë tsókë akama kamina ubiotima 'ain. ³⁴ Mitsúxmi nuibanankēsaribi okin kamina aturibi nuibati 'ain, atux ka mitsusaribi 'ikën. Mitsux pain kamina atux 'ikēsaribiti Egipto menu 'ikë uni 'aímabi tsóakën. 'Ēx kana mitsun Dios a 'ain.

³⁵ Mitsun ñu tupunkin kamina 'ain chaxké 'imainun 'ain naxba anuira tupúnxumabi bētsi parántima 'ain, 'imainun kamina aín 'ië anuira sēñen tupúnxumabi bētsi uni parántima 'ain. ³⁶ Mitsun anun ñu tupúnti anun tupunkin kamina anu sēñen tupuntia 'akë anubia aín xumúx 'itánun tupúnti 'ain. 'Ēx kana mitsun Dios an Egipto menua mitsu chikfán a 'ain.

³⁷ Usa 'ain kamina a tanti bana 'ëx kikë usakinbi 'ati 'ain; a bana kamina tanti 'ain. 'Ēx kana min 'Ibu a 'ain.

Anun a rabiti nētë 'ikëbētan rabiti ñui Dios kia bana

(Nm 28.16-25)

23 ¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nētë 'ikëbētan Moisés kakëxa: ² Ēsakin kamina Israel unikama kati 'ain: Ēñë nētëkamax ka anun Nukën 'Ibu rabi timéti nētë 'iti 'ikën, a kamina mitsun upí nētë kakín anēti 'ain. ³ Mapai achúshi 'imainun achúshi nētë anun kamina mitsun ñu mēēti 'ati 'ain, 'aínbi kamina a 'iónxa pékarakë anun uisa ñu mēētibi 'atima 'ain; ax ka anun ñu mēētima upí nētë 'iti 'ikën. Anun kamina uinu karamina tsotin anuxunbi timéxun min 'Ibu rabikanti 'ain.

⁴ A nētëkamax ka anunmi timéxun min 'Ibu anë rabikanti nētë 'ikën, usa 'ain kamina a nētë 'ikëbë upí 'inun timékanti 'ain.

⁵ 'Uxë isítabakë anúan mapai rabé 'itankëx rabé 'imainun rabé nētë ñanta-bukë anun kamina Pascua nētë inúkin 'ē rabinux timékanti 'ain.

⁶ A nētë 'iónxa mapai rabé 'imainun mapai achúshi nētë 'ikë anun kamina anun chamiti ñu këñuma akë pán pikin fiesta min 'Ibu Diosmi sinánkin 'ati 'ain. 'Akin kamina mapai achúshi 'imainun rabé nētë inumikin anun chamiti

ñukēñunma 'akē pán piti 'ain. ⁷A nētē 'irutabakē axa upíra nētē 'ain kamina anun timékanti 'ain. A nētēkaman kamina uisa ñu mēētibí 'ai tēkantima 'ain. ⁸'Ianan kamina mapai achúshi 'imainun rabé nētē 'imikin anun timéxun pán pianan anun upiti timéxun min 'Ibu rabikin ñuina xaroti 'ain. A nētēn kamina uisa ñu mēētibí 'akantima 'ain.

Anun ñu 'apákē tuatabakē bikin usakin fiesta 'ati ñuikin Diosan ka bana

(Nm 28.26-31)

⁹Nukēn 'Ibun ka Moisés amiribishi katēkēankēxa:

¹⁰Israel unikama kamina esokin kati 'ain: Uínsaran kaina 'ēn mitsu 'iná-nuxun ka me anu bēbai kuani, anun kamina mitsun 'apákē trigo ax pain tuatabakē a nēakin bixun kamina sacerdote unikama 'inánti 'ain. ¹¹Anun tantiti nētē 'iónxa pēkarakēbētan ka sacerdote unikaman trigo bimi upírabu 'ē 'inaishiti bikē a bēxunkēx ka asábi 'iti 'ikēn. ¹²'Imainun ka a nētēan trigo bimi nēakē bēkē a nētēnbi, mitsun 'arakakē ñuinanēn tuá achúshi baritiañu uisaibi 'ikēma aribi 'ē xaroxunti bēti 'ikēn. ¹³Bēanan ka rabé 'imainun rabé okin tupunkē kēñun aín chukúmarshi trigo putuakē aín upí xēnin chabóxun mamuakē aribi bēti 'ikēn, ax ka ñuina nanxuinshiti xarokē sanuira ro a xēkē usaribi 'iti 'ikē. 'Imainun ka achúshi litro uvas baka bikē 'ē nanxuinshiti bikē aribi ami anpēnkati nanti 'ikēn. ¹⁴Usakin anun 'ē nanxunti nētē 'itamainun kamina mitsun pán kēñun trigo tutushokē akēñun aín paxabi nankē anua bixun pitima 'ain. Ēnē banax ka uínsaranbi ēnkinmami ax kikēsabiokin 'ati 'ikēn, usa 'ikē ka aín papan tan 'ikē aín bakē bēchikē kamanribi uinu 'ikē menu kara tsotia anuxunbi ēnē bana tankin 'ati 'ikēn.

¹⁵A nētēn mitsun trigo bimi nēakē aín upírabu 'ē nanxunti buánkē, a nētē pēkarakē ax ka anun tantiti nētē 'iti 'ikēn, anuxun kamina mapai achúshi 'imainun rabé semana sēnēnmikin tupúnti 'ain. ¹⁶'Imainun ka mapai achúshi 'imainun rabé nētē anun tantiti nētē 'iónxa pēkarakē anun cincuenta nētē sēnēnkē 'iti 'ikēn. Usa 'ain kamina a nētē sēnēnkē anun, 'ē nanxunti bērí bitēkēnkē trigo anu nanti 'akē anu 'ē naxunti 'ain, ¹⁷'imainun kamina mitsun trigo putuakē aín upí anun chamiti ñukēñun 'akē pán rabé aribi buánti 'ain, ax ka rabé 'imainun rabé kilosa harina achúshi achúshi 'akē 'iti 'ikēn, ax ka a painmi mitsun 'apákē trigo aín bimi 'ē 'inánti bikē a 'iti 'ikēn.

¹⁸A pánkama kēñunbi kamina mapai achúshi 'imainun rabé carnero aín upíra uisaibi 'ikēma achúshi baritiañu, 'imainun achúshi vaca bēna kēñun rabé carnero, akamabi timētankēxun 'ē 'axunkin xaroxunkē ax ka sanuira ro xēkēsa 'inun 'ē 'axúnti 'ikēn, 'imainun kamina mitsun ñu 'apákē akēñun uvas baka vino 'akē aribi 'ē nanxunti 'ain. ¹⁹'Anan kamina achúshi chibu mitsun 'ucha kupín xarokē 'itánun 'inánti 'ain, 'imainun kamina rabé carnero achúshi baritiañu mitsun ñu 'atima 'akēkama mēñonani timéxun Diosan istisabi oi kuēēnkin pikanti nanti 'ain. ²⁰Nania ka sacerdotenēn ñuinakama nanxunkē a kēñunbi trigo aín bimi pán 'akē a 'imainun carnero rabé a 'ē 'axunkin xaroti 'ikēn. Ax ka 'ēnan upíra 'ianan sacerdote kamananribi upí 'iti 'ikēn.

²¹A nētēnbi kamina 'ē rabinux timékanti 'ain, 'imainun kamina anun uisa ñu mēēti chabi 'atima 'ain. Ēnē banax ka uínsaranbi ēnkinma ax kikēsabiokin 'ati a 'ikēn, usa 'ikē ka aín papan tan 'ikē aín bakē bēchikē kamanribi uinu kara tsotia anuxunbi ēnē bana tanti 'ikēn.

²² Anun mitsun ñu 'apákë bikë nètë 'ikëbëtan sënëonkin bixun kamina bikin ënkë a kamaira baritëkënbiankin bitima 'ain. Ax ka uni ñuñuma 'imainun bëtsi menu 'ikë uni mitsubë tsókë unikaman binun ënkë 'ikën. 'Ëx kana Dios 'aish mikaman Dios a 'ain.

Anun timéti pakon banoti nètë ñuikë bana

(Nm 29.1-6)

²³ Usa 'ain ka amiribishi Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

²⁴ Ësokin kamina Israel unikama kati 'ain: Mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë anúan achúshi nètë 'irutabakë anun kamina mitsux achúshi nètë tantiti 'ain, 'imainun kamina a nètë upiti timéxun a sinánkin pakon banoti 'ain. ²⁵ 'Anan ka 'ë nanxunkë ñu aribi anuxunbi 'ati 'akë anuxun xaroti 'ikën, 'anan ka uisa ñu mëeti chabi 'atima 'ikën.

A nètëan Diosan Israel unikaman 'ucha mënio ñuikë bana

(Nm 29.7-11)

²⁶ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun amiribishi Moisés kakëxa: ²⁷ Mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'irutankëxa mapai rabé nètë 'irukë anun ka mitsun ñu 'atima 'akëkama tërënti nètë 'iti 'ikën. A nètë 'ikëbëtan kamina aña ñubi piima upiti samáti timéxun 'ë nanxunkë ñukama anuxunbi 'ati 'akë anuxun xaroti 'ain. ²⁸ 'Anan ka a nètën uisa ñu mëetibi 'atima 'ikën, ax ka anun ñu 'atima 'akëkama mënioti nètë 'iti 'ikën, a nètën kana 'ën mitsun 'uchakama tërënti 'ain. ²⁹ Uix kara a nètën pikë mëeti samátisama tania akamina, uisa uni kara 'iti 'ikë abi mitsun emanua chikínti 'ain. ³⁰ 'Imainun kana uin kara a nètën ain ñu mëeti 'aia a uni, uisa uni kara 'iti 'ikë usa 'ikëbi, a emanua chikínti 'ain. ³¹ Anun kamina uisa ñu mëetibi 'atima 'ain. A banax ka ufnsaranbi ënkinma ax kikësabiokin 'ati 'ikën, usa 'ikë ka ain papan tan 'ikë ain bakë bëchikë kamanribi uinu 'ikë menu kara tsotia anuxunbi tanti 'ikën. ³² Ax ka achúshi nètë anun mitsux tantianan pima samáti nètë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé këñun rabé nètë 'ikë a xupibukëbëtan onxun a pëkarakë a xupibutëkënkëbëtan anun sënëonti 'ikën.

Anun timéax 'utanu

'iti ñuikë bana

(Nm 29.12-40)

³³ Amiribishi ka Nukën 'Ibun Moisés katëkëankëxa:

³⁴ Ësokin kamina Israel unikama kati 'ain: Mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'itankëxa anun mapai rabé 'imainun mapai achúshi nètë 'ikëbëtan ka anun 'uta 'atankëxun anu timéxun mapai achúshi 'imainun rabé nètë 'imikin 'ë rabikanti 'ain, ³⁵ a nètë 'irutabakë anun kamina upiti timëkamë 'ëoti 'ain. A nètën kamina uisa ñu mëetibi 'akantima 'ain. ³⁶ A nètë kaman ka mapai achúshi 'imainun rabé nètë timéxun 'ë nanxunkë ñukama xaroti 'ikën, 'imainun ka a pëkarakëbë upiti timëanan 'ë nanxunkë ñukama a xaroti 'ikën. Ax ka achúshi nètë anun timëanan uisa ñu mëeti chabi atima nètë 'ikën.

³⁷ Ënëx ka a nètëkama 'ikëbëmi anun 'ë rabi timékanti nètë 'ikën, usa 'ikë kamina mitsun a nètëkama anun upiti timéti nètë kakin anëti 'ain, anun kamina 'ë nanxunkë ñukama xaroxuanan 'aímai këñutia chimapushi 'itánun

raíriribi xaronan, mitsun ñu 'apákë aín bimi upíbu bikë aribi xaroti 'ain, 'anan ka uvas baka vino, 'akë aribi anun 'ati nètë 'ikëbë 'ikëbëtan 'ati 'ikën, ³⁸'anan ka ñu mēētima nètë anun 'atankëxun bētsi nētën 'ë 'inaishiti nankë 'imainun 'ë nanxunti sinánxun nankë aribi uix kara kuëënia an nanti 'ikën. ³⁹Mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë anua mapai rabé 'imainun mapai achúshi nètë, anun mitsun ñu 'apákë bikin sēnéonkë 'ain kamina, achúshi fiesta 'akin 'ë rabi mapai achúshi 'imainun rabé nètë 'imi timékanti 'ain, a pëkarakëbë ka anun tantiti nētëribi 'iti 'ikën. ⁴⁰Nètë 'irutabakë anun kamina mitsun ñu 'apákë aín bimi upírabu tsasikin bianan, xëbin pëchi 'imainun i pëi 'aisamaira këñun áloma kakë i, baka kuëbí kookë aín pëi akama bitankëxun mitsun 'uta anu mi 'iti 'ati 'ain, 'atankëx kamina anuax mapai achúshi 'imainun rabé nètë 'imi 'ë rabi kuëënkanti 'ain. ⁴¹Kamabi baritia anúan mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'irukë, anun kamina mapai achúshi 'imainun rabé nètë inúkin 'ë rabikin achúshi fiesta 'ai timékanti 'ain. Ax ka usaibi 'ikanti achúshi bana 'ikën, usa 'ikë ka aín papan tan 'ikë ain bëchikë kamanribi tanti 'ikën. ⁴²Anúan mapai achúshi 'imainun rabé nètë 'ikë anun ka kamabi israel unikaman, bakë bëchikëkama anuabi bakéan atux, 'uta 'atankëx anu 'iti 'ikën, ⁴³usai 'iá 'ikë ka kamabi mitsun rëbúnkikaman 'unánti 'ikën, Egipto menua 'ën chikínbëtsinkin békëx ka Israel unikamax 'uta 'atankëx anu 'iakëxa kixun. 'Ëx kana mitsun 'Ibu Dios 'ain.

⁴⁴Ësokin ka Moisésnën ënë banakama ñuikin Israel unikama a nètë 'ikë-bëtan Nukën 'Ibu rabiti nètë ñuixunkin kakëxa.

NÚMEROS

Sacerdote unikama upíokin sinángxuan bana

6 ²²Ēsokin ka Nukën 'Ibun amiribishi Moisés katëkëankëxa: ²³Aarón 'imainun ain bëchikëkama kamina Israel unibu upíokin sinángxunkian ėsokin kanun kati 'ain:

²⁴ Nukën 'Ibun ka upíokin sinángxunkin mi bëruánti 'ikën;

²⁵ Nukën 'Ibun ka mi upí isti 'ikën, 'imainun ka nuibakin mi 'akinti 'ikën;

²⁶ Nukën 'Ibun ka mi 'itsaira nuibati 'ikën, 'imainun ka upiti tsónun mi 'akinti 'ikën.

²⁷ Ēsokian sacerdote unikaman 'ën anë ñuikin Israel unikama kakëbëtan kana, 'ën asérabia usai 'inun 'imiti 'ain.

Usai pascua nëtë

inuti 'iti bana

(Ex 40.34-38)

9 ¹⁵A nëtëán xubusa okin chupa 'akë a sënëonkë a nëtënbi ka manámiax ubukin Diosan amikëxun kuinan a xubu mapuakëxa, mapukëx ka pëkaratamainun usai 'iakëxa. ¹⁶Usakin ka kamabi nëtën kuinan xubusa okin 'akë a mapuakëxa: usa 'ikë ka iméribi tsi rëkirukësa 'ixun kuinan mapukë Israel unikaman isakëxa. ¹⁷Uisaran kara xubusa okin chupa 'akë aín kaxunuax kuin niruia anun ka Israel unikamax mëníokakiani anua 'ikë anuax kuani uinu kara kuinsa ax nirakëtia anubi Israel unikamax anu 'i nirakëakëxa. ¹⁸'Imainun ka uínsaran kara Nukën 'Ibun atu kuanun kaia a nëtën kuni kuanux anu pain 'i bërükankëxa, anuax kuinsa nirakëkëbë anu pain i bërúakëxa. Anu ka uiti nëtë kara 'iti 'ikë, ati nëtë xubusa okin chupa 'akë anu kuin 'iakëxa. ¹⁹Kuin axa xubusa okin 'akë anu pain basi 'ikëbë ka Israel unikamax kuaníma anu pain bukuxun Nukën 'Ibu Dios rabikankëxa. ²⁰Kuin axa xubusa okin 'akë anuax 'itsama nëtëishi 'inun Diosan 'imitankëxua anuax kuanun 'imikëbë ka Israel unikama a nuibiani kuankëxa, kuaníbi ka kuin axa Diosan nirakënun 'imikëbë atúxribi nirakëakëxa. ²¹'Imainun ka 'ikatsi imé nirakëónxa, pëkarakëbë kuin ax kuankëbë nirukiani Israel unikamax kuankëxa. Usaia imé 'ikësairibi nëtën 'ikëbë ka a isbiani atúxribi kuankëxa. ²²Kuin axa xubusa okin chupa 'akë anu nirakëti 'itsama nëtë 'ianan, achúshi 'uxë 'ikatsi 'ianan achúshi baritia 'ikatsi nirakëtankëx kuankëbë ka Israel unikama atux pain rëkuënkianima anu pain 'i bërúakëxa. Aínbi ka kuin axa kuankëbë kuni atúxribi a nuibiani kuankëxa. ²³Nukën 'Ibun ka kuantima 'ikë kixun nirakëmikëbë bërúanan ka kuantu 'ikë kiax kikëbë kuni kuankëxa. Aínbi ka Diosan kuin 'ianan tsi rëkirukësa a kuanun

'imikëbë atúxribi kuankëxa, 'aínbi ka uinu kara kuin nirakëaxa anuxun Dios rabiakëxa, usakian Israel unibu kanun Moisés Nukën 'Ibun kásabiokin 'akëxa.

Israel unikama aín bashi Sinaí kakë anuax kuan bana

10 ¹¹Bari achúshi inutankëx bari itsi 'irukë anúan 'uxë achúshi inúkëbëa 'uxë itsi xamarukëbë ka xubusa okin chupa 'akë anua achúshi ñu 'akë 'ikë xubu kaxunuax kuin manámi ki niruakëxa. ¹²Usai 'ikëbë ka israel unibu tsuákirukiani anu uni 'ikëma me aín bashi Sinaí kakë anuax kuankëxa. Kuantankëx ka anu uni 'ikëma me itsi Parán kakë anua kuin ax nirakëkëbë anuribi israel unikama nirakëaxa.

³³Usa 'ain ka Nukën 'Ibun bashi Sinaí kakë anuax kuani rabé 'imainun achúshi nètë 'ikiani kuankëxa. Kuankian levita uni rafrinën Nukën 'Ibu Diosan bunántisa kurin ratakakakë anua aín ñukama purukë a rëkuémibiani kuani uinu kara tantiti 'ikë kixun baribiamainun ka 'aisamaira uni atu kaxú kuankëxa. ³⁴Uisa nètën kara anua 'ikë anuax atux kuania a nètënbi ka Nukën 'Ibun 'imikëx kuin atu manámi kuankëxa. ³⁵Kuankian bunántisa kurin ratakakakin 'akë a rëkuémibiankin buánkëbë ka Moisés ësai kiakëxa:

'Ën 'Ibu numi 'akinti kananuna kuëënin. ¡Ax mimi nishkë unikama abístanun 'imiti kana kuëënin! ¡'Ëx kana mi isi 'ikësa 'inua ax numi 'ikë unikama abísti kuëënin!

³⁶'Aínbi ka bunántisa okin 'akë an buánkë unikaman nírakëkinkëbë Moisés kiakëxa:

'Ën 'Ibu min uni Israel unikama kamina bërí ëntima 'ain, ax ka tupuntisamaira aín suntárukama 'ikën.

Nukën 'Ibun israel unikama nami 'inánuxun ka bana

11 ¹Achúshi nètën ka Israel unibu tëmërai Nukën 'Ibumi 'atimai banai kiakëxa. Usai kiania kuati nishkin ka Nukën 'Ibun atux anu 'ikë a bëararati tsi rëkirunun 'imiakëxa. ²Usai 'ikëbë sharákin ka unikaman Moisés atua 'akinun kixun kakëxa, kakëxun ka Moisésnën Nukën 'Ibu atu 'akinun kixun ñukáxuankëxa. Ñukáxunkëbë ka tsi rëkirukësa 'inun 'ikë ax nètëakëxa. ³Usai anuax 'ikë ka a me Taberá kakin anëakëxa, anuxun Nukën 'Ibun atu bëaramikin tsi rëkirumikë 'ikë.

⁴Anu ka Israel unikamabë mëskuax kuankë bëtsi menu 'ikë unikama an pitishi sinánkë unikama atux pain nami pikatsi kia kuati. Israel unikamaxribi tsuákirui nami pikatsi kiox ini sharati kánani kikankëxa: “¡Uinua karanuna a piti nami mërati 'ai kiox kánani kikankëxa! ⁵¡Bëríbi kananuna nun sinanin Egipto menuxunu kupímashi tsatsa pianan! pepinu, santira, cebolla, 'imainun 'ajos, akama kananuna piakën. ⁶'Aínbi kananuna bërí ënuxun bëtsi ñu pikinma namiratsushi pikasmati akëñuma këñútisa tanin.”

⁷(Maná ax ka 'atsa putu iskësa 'iakëxa; usa 'aish ka panshian bëpinñu ñu bëru iskësaribi 'iakëxa, ⁸'imainun ka harina xënikëñun mëskukësa 'ikë 'unánkëxa. Usa 'ikë ka manánuax nipakëtia aín 'ikënuax chikíftankëxun bixun unin rëanan chakaxun pëpëkaxun 'anan pánsa okin 'axun xuiakëxa. ⁹Anúan, kuénkuru atux anu 'ikë anu 'ibúkë a imé ka maná axribi abë 'ibúakëxa.)

¹⁰Usa 'ain ka Moisésnën Israel unikama atux anu 'ikë aín xëkuënu xëkuënu nitsax aín aintsikamabëbi sharati ini kiania kuakëxa. Usaia ami katamëtima

'ikania kuati ka Nukën 'Ibu atumi nishakëxa. 'Imainun ka Moisésnëxribi atux usai 'ikankë a kuëëanma 'ikën, ¹¹kuëënkima ka Nukën 'Ibu kakëxa:

—¿Uisoti kaina 'ëx min uni 'ikëbi 'ë 'atima oin? ¿Uisa kaina min ënë unikaman 'apu 'imixunbi 'ë oisatanin? ¹²¿'Ëx aín papa 'ianan aín tita 'ixun karana atu 'ikúxun tuáxura 'akësokín aín chaitiokékama 'inankatsimi kia me anu buánti 'ain? ¹³¿Uinua karana ënë unikama piminuxun nami biti 'ain? Ënë unikaman ka 'ë nami 'inánun kikin kaia. ¹⁴'Ën kana ënë unikama 'aisamaira 'ikë 'ëratsushi 'ixun buankasmati 'ain; ax ka 'ënan tëira 'iti 'ikën. ¹⁵Ësokín 'aisatankín kamina, 'ë bamatanun ënti 'ain, asérabi min nuibakín kamina usakín 'ë 'ati 'ain. Usakínmi 'akëx kana 'itsaira nuibakatima 'ain.

¹⁶Kiabi ka Nukën 'Ibun ësokín kakëxa:

—'Ë kamina setenta Israel unikama aín kushibu min 'unánkë timéxun, xubusa okín chupa 'akë anuax 'ëbë banati anu bëxun kaínti 'ain. ¹⁷Anu ubútankëx kana 'ëx mibë anuax banati 'ain, 'imainun kana mi 'inánkë 'ën kushi usaribi atu 'inánti 'ain, 'inánkëxun ka atúnribi ënë unikama buánti isti mi 'akinti 'ikën. Usa 'ain kamina atun 'akinkëx mixi nuibakatima 'ain. ¹⁸'Atankëxun kamina a unikama iméishi, nami pinúxa mëníokanun kati 'ain. 'Ën kana inia ësai atux kia kuan ¡Uinua karanuna a piti nami biti 'ain! ¡Egipto menuax kananuna asábi 'iakën! Usai kia kuax ka Dios ësai kiakëxa, asábi ka 'ën kana a piti nami atu 'inánti 'ain, ¹⁹'inánkin kana achúshi nètë, rabé nètë, mapai achúshi nètë, mapai rabé nètë 'imainun mapai rabé 'imainun mëkën rabé nètëra atun piti nami 'inántima 'ain. ²⁰Usokín 'inánkëxun ka unikaman achúshi 'uxë 'imikín nami piti 'ikën, a nami pikëxuan aín rëkinanbi chikíkin namín ténankëx ami kuinsati anábukín istisamatankín ka timati 'ikën, atúnbi ka 'ën 'akinkëxunbi Nukën 'Ibu ka nubë 'ikë kixun sinanima 'ën kuamainunbi 'atimati banai ini kikanxa: ¿Uisakatsi karanuna Egipto menuax chikían?

²¹Usa 'ain ka Moisésnën Dios kakëxa:

—Axa 'ëbë ukë unikama ax ka seiscientos mil uni 'aish 'aisamaira 'ikën. ¿Usa 'aínbi karamina mix 'ën kana achúshi 'uxë 'imikín piti nami 'inánti 'ain kiox kín? ²²¿Uinu kara 'aisamaira oveja 'imainun vacakama nun kamabi unibétan sënëntanun rëti a 'ik? Nun tsatsa parúmpapanu 'ikë, kamabi bixun 'inánkëxi ka atubétan sënënta 'iti 'ikën.

²³Ësai kiabi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—¿Mín sinánkëx kara 'ën kushi chamaratsu 'ik? Bërrí kamina asérabi kara 'ëx kikësabi oi 'ia kara 'ima kixun isti 'ain.

Setenta 'ain kushibunëxa Diosan aín bana ñuixunti kaískë uni 'ikësaribiti bana

²⁴Usakían kakëx anuax chikixun ka Moisésnën kamabi uni usakín Nukën 'Ibun kakë banakama ñuikín kakëxa, kanan ka setenta Israel uni aín kushibu aribi xubusa okín 'akë rapasu sëtëankëxa. ²⁵Usai kuín nëbétsin ubuax ka Nukën 'Ibu Moisésbë banakëxa; banatankëxun ka Moisés 'inánkë aín kushi chukúmasi bitankëxun setenta unikama aturibi aín kushi chukumashiñu 'inun 'imiakëxa. Usakían ain kushi 'inánkëxun an Dios kikë bana uni ñuixunkë kamasa 'ixun bana ñuixuankëxa; 'aínbi ka amiribishi usai 'itëkëanma 'ikën.

²⁶Anu ka setenta unikama anua kaískë Eldad 'imainun Medad kakín anëkë uni rabé 'iakëxa, 'aínbi ka xubusa okín chupa 'akë anu kuanima ain 'ikënubi

tikiakëxa. Anu 'aínbia, atunuribi aín kushi chukúmashi 'iruan ka an 'amí-këxun raírinën 'akësaribi okin anu 'ikë unikama an Dios kikë bana unikaman 'akësaribi okin bana ñuixuankëxa. ²⁷Usokian 'akëbë abákiani kuanxun ka achúshi tuákën Moisés kakëxa:

—¡Eldad 'imainun Medadnën ka an Dios kikë bana uni ñuixunkëkaman 'akësa okin anua 'ikankë anuxun bana ñuixunia kixun kakëxa! ²⁸Usokian kaia kuakin ka Josué, Nunnën bëchikë bënáxuinshi 'akinia ax kanikë an Moisés kakëxa:

—¡Diosan uni Moisés min, kamina usakian 'akanun 'amitima 'ain!

²⁹Kiabi ka Moisésnën kakëxa:

—¿'Ën usakin ñu 'ati kuëënima kaina usai kin? ¡'Ën kana kuëënin Nukën 'Ibun ain bëru ñunshin 'inánkëx ka kamabi unix an aín bana ñuikë unikama-saribi 'iti 'ikën! ³⁰Usai 'itankëx ka Moisés 'imainun Israel unibunën kushibu atux anu 'ikënu kuankëxa.

Nukën 'Ibun 'umpánxonënmë 'ëo 'inan ñuikë bana

³¹Ësokin kakín Nukën 'Ibun Moisés sënëon ka aín sinanën parúmpapauax bëkikin suñun 'umpánxonënmë 'ëo anua Israel unibu 'ikë atun xubu rapasu rërëkibunun 'imiakëxa, 'imikëx ka 'aisamaira 'aish achúshi metro manansa 'iakëxa, usa 'aish ka achúshi nëtën bain kuankëbëtan sënëon 'iakëxa.

³²Usa 'ikë ka nëtën bibaikin iméribi binékinbi a pëkarakëbëtanribi 'umpánxonënmë 'ëo unikaman biakëxa. Bikin ka mapai rabé sënëonkin kamaxunbi bukunkin biakëxa, usokin bitankëxun ka mënioxun atún 'ikë rapasubi ëskitanun bariónkankëxa. ³³Aínbi ka 'umpánxonënmë 'ëo nami pikin Israel unibunën sënëonkë 'aímabi amia 'atimai banakankë kupín atu Nukën 'Ibun këñumikin 'itsaira masókëxa. ³⁴Usaia anuax 'ikë ka a me Quibrot-hataavá kakín anëakëxa, anua an pitishi sinánkë unikama maínkë kupín. ³⁵Maínbiani Quibrot-hataavá kakë anuax kuantankëx ka Haserot kakë me anu pain i bërukankëxa.

María 'imainun Aarón Moisés ñui 'atimati bana

12 ¹Usa 'ain ka María aín chirabakë 'imainun Aarón aín xukën apan Moisésnën etiopi xanua bikë 'ain, ami 'atimakin ñui banakëxa.

²Banai ka ësairibi kikankëxa: “Nukën 'Ibu ka Moisés bëshi banakëma 'ikën; nubëribi ka banaxa.” Kikania ka Nukën 'Ibun kuakëxa.

³Moisés ax ka upí sinan ñu 'aish nishananti sinánkëma uni ënë menu 'iakëxa. ⁴Usa uni 'ikë iskin ka Nukën 'Ibun Moisés, Aarón 'imainun María akama kakëxa: “Mí achúshi 'imainun rabëtax kamina mapánati okin chupa 'akë anu timéti 'akë anu kuantí 'ain.” Ësai Dios kia kuati ka a kamáxbi anu kuankëxa. ⁵Kuankëbë ka Nukën 'Ibun xubusa okin chupa 'akë aín xëkuë manámi anu kuin xapu unënkësa 'inua këxtuira 'inun 'ibúkë anu ubúakëxa, ubuxuan anuxun kuënkëx ka Aarón 'imainun María anu kuankëxa, ⁶kuanía ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa: “Bëri kana mikama ësokin kain: An 'ëx kikë bana uni ñuixunkë mitsunu 'ikë kana 'ën namámikësokin kanan kana namámikinribi kain; ⁷usa 'aínbi kana 'ën uni Moisés abëishi usai banaima 'ëxbi abë banakin kana aséribi kain. Ax ka 'ën uni raíri 'ikësaí 'ima 'ën kakësabi oi 'ia, ⁸'imainun kana abë banai an unánkë unibë bësúnax banakësai banain,

'imainun kana kuaisabi 'itánun abě banakin 'enbi kain. ¿Usa 'aínbi karamina mitsux a ñui 'atimai banain?"

Moisésnēn mapai rabé 'imainun rabé uni

Canaán kakě me ñachatanun xuá bana

(Dt 1.19-25)

13 ¹Achúshi nētēn ka Nukēn 'Ibun Moisés' esokin kakēxa: ²“Israel unibu raíri kamina 'ēn mitsu 'inánuxun ka Canaán kakě me a ñachatanun xuti 'ain. Xukin kamina achúshi achúshi ñakánu 'ikě aín kushibu xuti 'ain.” ³Ėsokian kakēxun ka Moisésnēn Diosan kakěsabiokin a unikama anu uni 'ikěma me Parán kakě anuxun xuakēxa. A unikamax ka an Israel unibu 'akinkě aín kushibukamaishi 'iakēxa.

²⁵Usakin xukěx kuantankēxun ka achúshi 'uxě 'imainun mapai rabé nētē 'imi nikin ñachabětsini amiribishi anua aín patsan bukukě, ²⁶Cadés kakě anu uni 'ikěma me Parán anubi rikuatsiankēxa. Anu ka Moisés, Aarón 'imainun kamabi israel unibu 'iakēxa. Anu bēbatankēxun ka uisa kara a mekama 'iaxa a 'imainun an buánkě bimi akama ismianan a menu 'ikě unibu isbiankě akamabi Moiséskēñun israel unibu ñuixuankēxa. ²⁷Ñuixunkin ka esokin Moisés kakēxa:

—A ñachatanunmi nu xukě me anu kananuna bēban. Bēbaxun kananuna kamabi isan a mex ka upíira 'ikēn, anuax ka vaca, oveja 'imainun carnero kamabi ñuina ax upiti kania, 'imainun ka eně bimikamax a menuxun 'apákě 'ikēn. ²⁸Usa 'aínbi ka a menu 'ikě unikama ax kushiirabu 'ikēn. Aín emakamax ka chaiirabu okin upíokin kēnēkěbuishi 'ikēn. Usa isanan kananuna Anacnēn rēbúnkikamaribi chaiira unibu 'aish nu tupumabu nun titikaisamabuira 'ikě isan. ²⁹Négueb kakě me sēnēnakēkě anu ka amalecita unibu tsótia, 'imainun ka aín bashi ñiñu me anu hitita, jebuseo 'imainun amorreo, unibu tsómainun ka parúmpapa kuěbí Jordán kakě anu cananeo uniburibi tsótia. ³⁰Ėsakin atun ñuixunia kuati sharákin Moisés ñukai kikanian okin ka Caleb kakě uni an kamabi Israel unibu nētēmikin, esokin kakēxa:

—¡Nun kananuna a mekama atubě 'akanantankēxun bitsi kuantu 'ain! ¡Nux kananuna a unikama tupuma 'ain, usa 'ixun kananuna atu 'atankēxun aín me biti 'ain! ³¹¡Usai kikankēbēbi ka aběa kuankě uni raíri kiakēxa:

—Nux kananuna a unikama 'ai kuantima 'ain! Atux ka nu tupumabu kushiirabu 'ikēn. ³²Kianan ka Israel unibu raírinēx a me 'atimakin ñui esai-riki kiakēxa:

—Nun anu kuanxun isbētsinkě me ax ka 'aisama 'ikēn. Kanan ka anu kuanxunu isbētsinkě me anuax ka atúxbi 'akanani uni bamaia, 'imainun ka anu tsókě unikama nu tupumabu nun titikaisamabu 'ikě kananuna isbētsian. ³³Isanan kananuna Anacnēn rēbúnkikamaribi chaiira 'aish, nun mapěskaisamabu 'ikě isan. Usa 'ain kananuna nux atu rapasunuax champu-sara 'ikě atúnribi nu isaxa.

Israel unikaman Nukēn 'Ibun kakēxunbi

kuaisama tan bana

(Dt 1.26-33)

14 ¹Usakian atun ñuia kuati ka Israel unikama rakuěti munuma sharati aín sinan bēñeoi, a imě pēkarakuatsintamainun nitěxěkankēxa. ²Usai

'i ka kamáxbi atux Moisés 'imainun Aarón ñui 'atimati banai kanankëxa: "¡Uisa 'aish karanuna Egipto menuaxbi këñutima, anu uni 'ikëma me ënuax bamai këñuti uakën!" ³¿Uisati kara Nukën 'Ibun ënë menu nu bëax? ¿Nuxnu 'akanani bamakëbëtan kara nun xanukama 'imainun nun bëchikëkama nu 'atankëxun bëtsi unikaman biti 'ik? ¡Usa 'ain sapi kanaanuna Egipto menubi kuantëkënti 'ain!" ⁴Usa 'ain ka bëtsibë bëtsibë kánani kikankëxa: "¡An nu buánti achúshi nun 'apu anëtankëx kanaanuna Egipto menubi kuantëkënti 'ain!" ⁵Ësai atux kia kuati ka Moisés 'imainun Aarón rantinpuruni atubë kuëbikanantisama tani aín bëmánanën me tikai anua Israel unibu timékë atun ismainunbi 'iakëxa, ⁶usaía 'ikëbë ka Josué 'imainun Caleb, an me ñachai kuankë a rabëtax aín sinan xumatani nishkin aín pañukë chupa tukakin ⁷kamabi Israel unikama kakëxa:

—¡Nun nu ñachabëtsinkë me ax ka upíra 'ianan anuxun ñuina 'arakai anu tsótisa 'iaxa! ⁸Nukën 'Ibun nu kuëñkin buánxun ka, a menu nu atsínun 'imikin nu 'inánti 'ikën. A menuax ka a kuti ñu 'aisamaira 'inun bimimainun a 'arakati ñuinakamax upíbuira 'inun kaiti uakamë 'ëoia. ⁹Usa 'ain kanaanuna nun Nukën 'Ibumi 'atimakin ñui, a menu 'ikë unikamami uakamë iëoia rakuétima 'ain, akamax ka nux ami rakuétisama 'ikën; 'ianan ka an atu 'akinti 'aíma 'ikën, nux kanaanuna an nu 'akinti Nukën 'Ibubë 'ain. ¡Usa 'ain kamina rakuétima 'ikanin!

¹⁰Ësakin kakëxun kuankin ka Israel unikaman a rabé maxaxan rëisatan-këxa. Usakin 'aisa tankëbëbia xubusa okin chupa 'akë anuax, Nukën 'Ibu kushi ichuti atumi chikirakëtia ka Israel unikaman isakëxa. ¹¹Usai 'ikëbëtan ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—¿Uínsaran ira kara ënë unikaman 'ën 'akinkëxunbia 'ën kana 'akinima kixun sinánkë a ënti 'ik? ¿Uínsaran ira kara ënë unikamax 'ën kushínbi atun ismainun bëtsi ñukama 'a a sinani 'ëmi katamëti 'ik? ¹²Usa 'ain kana ënë unikama a menu atsini kuankëmashi anun maëtanun achúshi 'insin xuti 'ain; 'aínbi kana min rëbúnkikama achúshi ëma atu mapéscakëbu 'ianan kushii-rabu 'aish atusamaira 'inun 'imiti 'ain.

¹³Ësai kiabi ka Moisésnën Nukën 'Ibu kakëxa:

—Min kamina min kushínbi, ënë unikama Egipto menua chikían. Usa 'ain ka egipcio unikaman usakin min ënë unikama 'aia kuati 'ikën. ¹⁴Kuakin ka Canaán menu tsókë unikama ñuixunti 'ikën. Atúnribi ka min kamina ënë unikama atubë 'ixun, 'akini kixun ñuikania kuaxa, 'imainun kamina an unánkë unibë uni bësúnax banakësari banain, 'imainunribi kamina min nëtë kuinsa axa atubë 'inun 'imin, 'imainun kamina nëtën kuinsa mëu rëkuëñ kiankin atu buánan iméribi tsi rëkirukësa a isia anunbi kuanun atu 'imian. ¹⁵Ënë unikama mi achúshi okin 'akëinshi këñukin maëmikë kuati kara bëtsi menu 'ikë unikama uisai kiti 'ikën: ¹⁶Nukën 'Ibun ka a unikama a 'inánxuxa ka me anu kuantanun ënkinma, anu uni 'ikëma menuxun maëmiaxa kiox kikanti 'ikën. ¹⁷Usa 'ain kamina Nukën 'Ibu Dios 'ixun min kushi nu ismikin asérabi mix kiásabiokin 'ati 'ain. Mixbi kamina usai kian, ¹⁸usa 'aish kamina sinan mënínñushi 'ianan, min unikama 'itsaira nuibatin 'imainun kamina atun 'atima ñu 'akë tërëanan min bana kuaisama tankë akama ënkinma uisakin kaina 'aisatani usakin tëmëramin, 'anan kamina aín papanan 'anan aín bakë bëchikënen bëchikë 'imainun aín baba aín xutan bakë bëchikënen

bëchikë akama 'atima ñu 'aia tëmëramiti 'ain. ¹⁹Minmi min unikama nuibakë ax ka upíra 'ikën, usa 'ain kamina ënë unikama 'uchaiaibi nuibakin upíokin sinanamiti 'ain, bërâma kamina Egipto menuxunbi munu ënë menu bëakën.

Nukën 'Ibun Israel uni rairi tëmëramia bana

(Dt 1.34-40)

²⁰Usai kiabi ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Asabi ka 'ën kana min ñuakäkësabi okin atun 'ucha mënfoli 'ain.

²¹'Aínbi kana ax ka asérabi kamabi menu kushiñuira 'ikë kixuan unin unánun unikama nuibatin, ²²ui unikaman kara Egipto menuxun 'ën kushin bëtsi unin akëma ñu 'aia isanan anu uni 'ikëma menuxunribi 'aia iskinbi, anu uni 'ikëma menuxun kakëxunbi 'ën bana kuakëma 'ikën, ²³a unikama achúshinëxi ka 'ën a 'inánuxun aín chaitiokékama ka me anu kuantima 'ikën. 'Imainun ka ui unikamax kara 'ën ñu 'aia isíbi 'ëmi 'atimati banaxa ax ka anu tsóti kuantima 'ikën. ²⁴'Aínbi ka 'ën uni Caleb ax rafrínëxa usai 'ikëbëbi usai 'ikinma aín sinan upí 'ixun 'ën bana kuaxa. Usa 'ain kana kuanxuan isbë-tsinkë me anu atsinun ashi 'imianan, ain rëbúnkikamaribi a menubi tsónun 'imiti 'ain. ²⁵(Usa 'ain ka me sapan anu amalecita 'imainun cananeo kakë unikama tsotia) anu kuanux kamina iméishi anu uni 'ikëma me auküaxmi ukankë au kuatankëx parúmpapa xónsa kakë aubi kikiani kuantí 'ain.

²⁶Ësai kitankëxun ka Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón kakëxa:

²⁷—¿Uitishi okin karana Israel unikama an 'atima ñuishi 'ati sinánkë ënëkamax 'atimati 'ëmi banakëxun tënëti 'ain? 'Ënbi kana 'ëmia 'atimati banaia kuan. ²⁸Usa 'ain kamina min kuatankëxun 'ëx kikë bana ënë atu kati 'ain: 'Ëx min 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kin, usa 'ixun kana atux kia 'ën kuakë usaibia 'inun atu 'imiti 'ain. ²⁹Kamabi uni veinte baritiañu aín anë kirikanu 'akë axa 'ë ñui aín sinan xumatani nishkë akamax ka anu uni 'ikëma me ënuaxbi maëi këñuti 'ikën. ³⁰'Aínbi ka Caleb 'imainun Josué axëshi rafrínëxa 'ën kakësoi 'ikëma kupín maëmainun 'ën 'inánuxun ka me anu bëbai kuantí 'ikën. ³¹Usai atux 'imainun kana uin kara atun bakë bëchikékama a ñuia abë akanankin 'axuinsa bëtsi unikaman biti 'ikë kixax kikankë akamax ishi, a 'inánuxun 'ën mitsu kakëxunbimi kuëñkankëma me, anuaxa upitax kuëñi bukukanun 'imiti 'ain. ³²Imimainun kamina mitsux anu uni 'ikëma me ënu maëi këñuti mitsun nami ënubi chékiti 'ikën, ³³usa 'ain ka mitsun bakë bëchikékamax anu uni 'ikëma me ënuxun aín ñuina 'arakakë bërúai cuarenta baritia 'imi niti 'ikën. Usai ka 'ën bana kuakëma kupí; mitsux pain anu uni 'ikëma me ënuax maëi këñutamainun 'iti 'ikën. ³⁴Mitsun kamina cuarenta nëtë 'imikin Canaán kakë me ñachai nian; usaribiti ka cuarenta baritia 'imi mitsun bakë bëchikékama mikaman 'ucha kupinshi tëmërai niti 'ikën, achúshi baritia nikë ax ka: achúshi nëtë nikësa 'iti 'ikën. Usai tëmëraikin kamina uix kara 'ë ñui 'atimati banaxa ax kara uisai 'ia kixun 'unánti 'ain. ³⁵'Ëx kana min 'Ibu 'aish kin: Usakin kana an ñu 'atima 'akin timéxun 'ë ñuikë unikama 'ati 'ain. Usa 'aish ka anu uni 'ikëma me ënuax anúan maëti nëtë 'ikëbë ka këñuti 'ikën.

Ax me ñachabëtsini ukë mapai rabé an 'atimakin sinánkë uni raíri këñua bana

³⁶⁻³⁷Usai 'imainun ka Moisésñen me ñachatanun xukëx kuanx uxuan 'ati-makinra atun bana ñuikëbëa, a kuati sharati tsuákirukë a unikama, Nukën

'Ibun maënun 'imiakëxa. ³⁸Usaia a unikama 'imainun ka Josué 'imainun Caleb ax kuni ñuama 'ikën.

Abë 'akanankin Israel unibu abámikin Hormá kakë ëmánuxun 'akan bana

(Dt 1.41-46)

³⁹Usakian Moisésnën Nukën 'Ibun kakë banakama ñuixunkin kakëx ka Israel unikama masá nuituti nitéxëakëxa. ⁴⁰Usai 'íonkë pëkarakëma 'aínshi nirukianx aín bashi manámi anu kuaruax ka kikankëxa:

—jËnu kananuna bërí 'ain! Usa 'ain kananuna ënuax a me 'inánuxuan Nukën 'Ibun ka a me anu kuantí 'ain, asérabi kananuna 'atima ñu 'aí 'uchan.

⁴¹Kikaniabi ka anuax kuanxumashi Moisésnën atu kakëxa:

—¿Uisati kaina mitsun Nukën 'Ibu kakënxunbi kuaisama tanin? jMikaman mi usakin 'akatsi kixun sinánkësa okin kamina ñu 'atima 'ain! ⁴²Usa 'ain kamina abi bana kuakësama obiani kuantikima 'ain, Nukën 'Ibu ka mitsubëma 'ikën. Axa mimi nishkë unikaman ka abámikin mitsu 'ati 'ikën. ⁴³Anun mi kuantikanti anuxun ka amalecita 'imainun cananeo unikaman, kuania 'akanankinun mitsu kainia. Usa 'aínbi kamina Nukën 'Ibun kakësokin mitsun 'aisamatan, usa 'ain ka an bërí mitsu 'akintima 'ikën.

⁴⁴Ësokian Moisésnën kakëxbi ka aín bashi niñu 'ikë abu kikiani karaisa kuania atu 'aia tankatsi kixax bana purábiani ñunshinkiani kuankankëxa; kuankëbëtanbi ka bunántisa okin 'akë anua Diosan ñukama purukë a 'imainun Moisésnëxribi anua 'ikankë anuax kuanima bërúakëxa. ⁴⁵Usai bana purábiani kuaniabi ka amalecita 'imainun cananeo unikaman a menu tsókë atun, Israel unibu 'akëxa, 'akëxa abatia nuibiankin ka Hormá kakë ëmanubi bëbarukin 'aisamaira këñutisa okin 'akëxa.

Diosan 'imikëx maparanua 'umpax chikia bana

(Ex 17.1-7)

20 ¹Anúan baritia 'irutabakë 'uxë achúshi 'irukë anun ka israel unibu anu uni 'ikëma me Sin kakë anu bëbakëxa, bëbatankëx ka 'itsama nétéishi Cadés kakë anu bërúakëxa. Anu atux aínbi ñuia ka María anubi maínkankëxa. ²Usai atux a menu aínbia a xëati 'umpax 'aíma 'ain ka Moisés 'imainun Aarón ñui sharati banai ki kamabi uni timékankëxa, ³timéxun ka Moisés ësokín kakëxa:

—jUisati kara ax pain ñukë unikamabë ñunun Nukën 'Ibun nu 'imikëma 'it! ⁴¿Uisati kaina mitsun Nukën 'Ibun unibu anu uni 'ikëma menu bëan? ¿Mitsun kaina nukamax nun 'arakakë ñuina kamabëbi bamati kuëënin? ⁵¿Uisati kaina Egiptonua chikínbëtsínkin 'aisama me ënu nu bëan? Ënë mex ka anu añu ñubi 'apátisama 'ikën; 'imainun ka higuera kakë ibi 'aíma 'ianan uvas 'apákëbi 'aíma 'imainun i bimiñubi 'aíma 'ianan 'Umpax a xëatibi 'aíma 'ikën!

⁶Usai kia kuakin atu ëbiani 'uri kuanx ka Moisés 'imainun Aarón xubusa okin chupa 'akë aín xëkuënu, nukutishi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa. Usaia 'ikëbë ka Nukën 'Ibu kushi ichuti mërakëxa, ⁷usai mërakëbëtan ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

⁸—Min tsati bikin kamina mín xukën Aarónën mi 'akimainun unikama timéti 'ain. Timékëbëtan kamina atun ismainunbi mín tsati bikin 'umpax anuax chikínun mapara kati 'ain, kakëxa anuax 'umpax chikitia kamina isti 'ain, isia ka unikaman xëamainun atun ñuinakamanribi xëati 'ikën.

⁹Kakëxun ka Moisésnën Nukën 'Ibun kakësabiokin aín tsati biakëxa; ¹⁰bitankëxun ka Moisés 'imainun Aarónnën kamabi uni mapara rapasu timëxun kakëxa:

—Bana kuakëma unibu mitsun kamina kuati 'ain: ¿Nun karanuna ënë maparanua mitsun xëati 'umpax biti 'ain? ¹¹Ësokin kakinshia Moisésnën aín tsati manámi okin rabéokin mapara taxkakëxa, taxkakëbëshi ka mapara mëuküax chaiira 'inun tanpëkuatsini 'umpax chikíakëxa. Usai 'ia ka unikaman atun ñuina kamabëtan 'umpax xëakëxa. ¹²Aínbi ka Nukën 'Ibun Moisés këñun Aarón kakëxa:

—Mi rabëtan kamina 'ën kakësabiokin Israel unikaman ismainun 'akëma 'ain usa 'ain kamina ënë unikamabëbi a me 'ën mitsu 'inánti anu bëban-tima 'ain. ¹³A 'umpax upíira ax ka Meribá kakë me anuaxa Israel unikama ami 'atimati banakëxunbi Nukën 'Ibun aín kushi ismikin maparanua 'umpax chikimia a 'ikën.

Edom kakë menu 'ikë 'apun Israel unibu aín men kuantí kuëëama bana

¹⁴Usa 'ain ka Moisésnën Cadés, kakë me anuxun Edom kakë menu 'ikë 'apu ësokin katánun uni xuakëxa: “Min aintsi israel unikaman ka ësokin mi kanunkixun nu xuaxa: Minbi kamina upíokin 'unan nukamax kananuna 'aisa-maira tëmërai kixun. ¹⁵Nun chaitiokëkamax ka Egipto menu kuanx anu 'itsa baritia tsóakëxa, 'aínbi ka egipcio unibunën atu 'asaribiokin nuribi 'atima okëxa, nun chaitiokëkama 'asaribiokin; ¹⁶usakin 'akëxun kananuna Nukën 'Ibu nu 'akinun kixun sharákin ñukákën, ñukákëxun kuankin ka aín ángel achúshi Diosan xuakëxa, xukëxun ka Egipto menua nu chikíankëxa. Usa 'ain kananuna bërí, Cadés kakë ëma anua min me sënënakëké anu 'ain. ¹⁷Usa 'ain kananuna mi ñukatín min men inuti karamina kuëënti 'ai kixun mi ñukati uan. 'Aínbi kananuna anumi ñu 'apámianan uvas 'apámikë me anun kuan-tima 'ain, 'ianan kananuna min me naëmikë kamanua 'ikë 'umpax xëatima 'ain. Kuani kananuna uinu 'ikë baix kara anúinra nikë 'ikë anuinshi min me inubiani kuantí 'ain.” ¹⁸Kixun kakëxunbi ka Edomnu 'ikë 'apúnribi kakëxa:

—j'Ën memi kamina bëba kuantsintima 'ain, 'ën men bëbakuatsini aia mërakin kana 'ën suntárukamabëtan mitsu 'ati 'ain! ¹⁹Kixun kakëxunbi ka Israel unikaman amiribishi katëkéankëxa:

—Anun kuanunmi nu kakë bai cha anuinshi kuankin min me naëké kamanua 'umpax mëraxun xëanan nun ñuinakama xëamixun kananuna mi kupíoti 'ain. Usa aín kananuna min me ënuaxëshi bënëkiani kuantí 'ain. ²⁰Kakëxunbi ka Edom menu 'ikë 'apun katëkéankëxa:

—jKana mitsu kan 'ën men kamina inúkantima 'ain! Usokin katankëxun ain suntárukama an 'akánanti 'unánkë upíbu a bibiani kuanxun ka ²¹anun israel unibu kuainsama okin bai bëarakëxa. Bëarakëbë ka anun kuanima Israel unibu bai itsi bibiani amotan kuankëxa.

Aarón ñua ñuikë bana

²²Usokian 'akëx ka kamabi Israel kama Cadés kakë me anu paían 'ikë anuax chikíkiani Hor kakë aín bashi ami kikiani kuankëxa. ²³Anua Edom kakë me sënënakëké anuxun ka Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón kakëxa: ²⁴Aarón ka ñuti 'urama 'ikën, usa 'aish ka 'ën israel unikama 'inánti me

anu bëbatima 'ikën, anua 'umpax Meribá kakë anuxun kamina 'ën kakësokin mitsun 'akëma 'ain. ²⁵ Moisés min kamina Aarón 'imainun aín bakë bëchikë Eleazar Hor kakë bashi ain rëbunu buánti 'ain; ²⁶ anuxun kamina aín papa Aarón ñukëbëtan ain bakë bëchikë Eleazar Sacerdotenën pañukë chupa a pëmitankëxun pañumiti 'ain. Anuax ka Aarón ñuti 'ikën."

²⁷ Usakin ka Moisésnën Nukën 'Ibun kakësabiokin 'akëxa. 'Ai kuani ka kamabi Israel unibunën ismainunbi, aín bashi Hor kakë a mapërakëruakëxa, ²⁸ anuxun ka Moisésnën Aarón Sacerdotenën pañukë chupa a pëmitankëxun aín bakë bëchikë Eleazar a pañumiakëxa. Usokëbë ka aín bashi anuaxbi Aarón ñuakëxa; ñukë ka Moisés 'imainun Eleazar anua 'ikankë anu aín bashi-nuax ubúakëxa. ²⁹ Ubukëbëtan Aarón abë aiama iskin ka ñuaxa kixun sinani ka israel unibu, nitëxëti masá nuituti achúshi 'uxë 'imi inkankëxa.

Israel unikaman Hormá kakë me bia

21 ¹ Usa 'ain ka anu achúshi 'apu cananeo ax Négueb kakë me anu tsókë uni ax, Arad kakë ëma anu 'apu 'iakëxa, anuxun ka israel unikama ka Atarim kakë bai anun aia kixun ñuikania kuakëxa, kuati aín suntáru-kamabë kuanx abë 'akanankin ka Israel uni raíri ñatankëxa. ² Usokëxun ka israel unikaman Nukën 'Ibu, a mekama biti 'akinkëxuinisa atun anu 'ikë ëmakama 'imainun anua 'ikë ñukama këñuti 'ikë kixun kakëxa. ³ Kakëxun ka Nukën 'Ibun israel unikama atun ñukákësabi okin 'anun 'amiakëxa, 'amikëxun ka Cananeos unikama abë 'akanankin israel unikaman achirabi bërutanuma këñuakëxa, këñukin ka atun ëmakamaribi usaribi okin ñuñuma 'itánun këñuakëxa. Usakin 'atankëxun ka a me Hormá kakin anëakëxa.

Moisésnën runusa okin manë panshían 'á bana

⁴ Matá me Hor kakë anuax tsuákirukiani ka Israel unikama parúmpapa xónsa kakë ami kikiani kuankëxa, kuani ka Edom kakë me au kuanima a ratanarati amotan kuankëxa. Kuani ka anúan kuankë bainuax, unikama aín sinan bëtsi bënëkankëxa, ⁵ bënëti ka Israel unikama Diosmi 'atimai bananan Moisésmiribi 'atimati banai kiakëxa:

—¿Uisati karamina mitsun nu Egipto menua chikínbëtsían? ¿Anu uni 'ikëma me ënuax këñun karamina nu bëan? ¡Ënë menu ka 'umpaxbi 'aíma 'imainun a pitibi 'aíma 'ikën! ¡Nux kananuna ënë piti ratsushi pi atsani bënëtin!

⁶ Usai kikanía kuakin ka Nukën 'Ibun kamabi uni pitanun axa pianankë runu unimiakëxa, unimikëxuan runun pikëx ka 'itsaira Israel unibu këñuakëxa. ⁷ Usokëbë anua 'ikë anu kuanxun ka Israel unibunën Moisés kakëxa:

—¡Nukamax kananuna Nukën 'Ibu ñui 'atimati bananan mi ñuiribi 'atimati banai 'uchan! ¡Usa 'ain kamina Nukën 'Ibu ënuax runu nëtëminun kati 'ain! Kakëxun ka Moisésnën atun 'uchakama tërënxunun Nukën 'Ibu ñukáxuan-këxa, ⁸ ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Manë panshían kamina an atu pikë runu abi tankin 'ati 'ain, 'atankëxun kamina imaxu chaxké achúshi nitsíntankëxun anu bëntanti 'ain. Bëntankë a runu ami bësukin isi ka ui kara runun pia ax pëxkúti 'ikën. ⁹ Usokin 'anun kakëxun achúshi runusabi 'itánun manë panshían 'atankëxun ka Moisésnën i achúshi nitsínkë anu bëntankëxa; bëntankë 'ikë runu tankin manë 'akë ami bësukin isi ka ui uni kara runun pia ax pëxkúakëxa.

Balacnën aín unikama Balaam katánun xuá bana

22 ¹Anua 'ikankë anuax tsuákiru kiani kuantankëx ka israel unikamax Moab kakë me auküax bari urukë Jordán kakë baka 'urama Jericó ëma bëmánon anu bëbakëxa. ²Anu ka Sipor kakë uni aín bakë bëchikë Balac ax 'apu 'iakëxa, anuxun ka uisakin kara israel unikaman abë 'akanankin amorreo unibu kupitanuma 'axa kixun kuakë 'iakëxa. ³'Imainun ka Moab kakë Menu 'ikë unikamanribi Israel unibunën 'aisamaira 'ixun atun me 'urama obëtsinia kuanan Amorreo unibu këñúké, aribi kuati 'itsaira rakuë-kankëxa. ⁴Usa 'ain ka Moabnu 'ikë unikaman Madiánu 'ikë aín kushibukama kakëxa: A unibunëx kaisa 'aisamaira 'ikën. Usa 'ixun ka vaca bënëan me tsitsibiankin ñu 'apákë pianan basi pikësa usokinshi nun me tsitsiruti 'ikën. A nètëkaman ka Balac ax Moab kakë me anu 'apu 'iakëxa.

⁵Anuxun ka Beor kakë uni aín bëchikë Balaam Petor kakë ëma Éufrates baka 'ura 'ikë a bitánun kixun aín unikama xuakëxa, ax ka Amav kakë me anu 'iakëxa. Usakin xukin ka ësokin Balaam katánun Balacnën aín uni kakëxa: 'Aisamaira uni ka Egipto menuax kamabi nun me tsitsiru bëtsini uaxa kixun ka kamiakëxa. Atux ka nubë sënëmaira 'ianan nu 'uramaira 'ikë kixun katánun kamiakëxa. ⁶Usa 'ain kamina bënëti uxun ënë unibu 'atima okin sinánxuni uti 'ain, atux ka nubë sënëma kushiirabu 'ikën. Usakinmi 'aia sapi kana abë 'akanankin ënë menua 'ën chikínti 'ain. 'Ën kana 'unan minmi upíokin sinánxunkëx ka uni upitax bukuia, 'imainun min këñutanun sinánxunkëx ka uni mix kikësabi 'í këñutia.

⁷Ësokin kamia ka Moabnu 'ikë aín kushibu 'imainun Madiánu 'ikë aín kushibu anribi anun Israel kama 'atima okin sinánxunia kupfoti kuríki buani kuanxun uinu kara Balaam 'ia anu bëbaxun Balacnën kakë banakama ñuixunkin kakëxa. ⁸Ñuixunkëxun ka Balaamnën kakëxa:

—Ënu kamina ënë imé 'uxti 'ain, ënë imé kara Nukën 'Ibu uisakin 'ë kati 'ikë kixun ñukátamainun. Ësokin kakëx ka Moabitanën xukë aín kushikama anu bëruákëxa.

⁹Aínbi ka Diosan ami mërakin ësokin Balaam ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë unikama kara min 'ítinu bëbakë ax 'ik? ¹⁰Kakëxun ka Balaamnën kakëxa:

—Ax ka Moab kakë menu 'ikë aín 'apu Balac Sipornën bakë bëchikë an 'ë kanun xukë 'ikën. ¹¹Egipto menuax kaisa 'aisamaira uni atun me tsitsibëtsi uaxa kixax ami rakuékin ka 'ë binun kixun xuaxa. Usa 'ain ka bënëti kuanxun a unibu 'ën 'atima okin sinánxunti kuëënia, usokëbëtan karaia ain suntá-rukamabëtan 'akin ain menua chikínti 'ikë atun tanun kixun ka 'ë kamiaxa.

¹²Ësokin kakëxun ka Diosan Balaam kakëxa:

—Atubë kamina a unibu 'atima okin sinánxuni kuantima 'ain, 'ën kana atu upíokin sinánxunkin upitax bukunun 'imin.

¹³Usokian Diosan kakëx pékarakëbë niruxun ka Balacnën xukëxa a kai kuankë unikama a Balaamnën kakëxa:

—Mitsun menu kamina rikianti 'ain. Nukën 'Ibu ka mitsubë 'ëx kuanti kuëënimá.

¹⁴Usokian kakëx anu kuantëkëxun ka Moabnu 'ikë ain kushikaman Balac kakëxa:

—Balaam ka nubë uisama tanxa kixun ka unikama an kakëxa. ¹⁵Kakëxunbi ka amiribishi xutëkënkun a pañan xukë ain kushikama 'asamaira xukin sinánñuira a kaistankëxun xuakëxa.

¹⁶Xukëx rikianxun ka amiribishi Balaam kakëxa:

—Balac Sipornën bakë bëchikë an ka ësokin mi kanun nu xuaxa: Kamina 'ën mi kamikëx uisama tanima 'uti 'ain. ¹⁷Ën kana uiti kuríki kaina kuëënin atibi 'inánan nuibakin añu kaina kuëënin abi mi 'inánti 'ain; usa 'ain kamina a unikama 'ë 'atima okin këñutanun sinánxuní uti 'ain. ¹⁸Aínbi ka Balaamnën a unikama kakëxa:

—Balac an kamaishi ain xubunu 'ikë ain kuri 'imainun aín kuríki 'inánkëxunbi kana 'ën ñu chaiira 'axuanan ñu chukumarabi 'axuntima 'ain, ax ka Dios kuëënkësama okin 'ën 'akë 'iti 'ikën. ¹⁹Katankëxun ka mitsúxribi kamina ënë imé ënu bërúti 'ain, uisakin kara Nukën 'Ibun 'ë kaia kuantëkëmainun kixun ka a unikama kakëxa.

²⁰Kakë a imé ka Diosan ami mërakin Balaam kakëxa:

—A unibu mi bitsi uan kamina nirukiani abë kuantí 'ain. Aínbi kamina 'ën mi kakësabiokinshi 'ati 'ain.

Balaam Nukën 'Ibun ángelbë mëranan bana

²¹Usai 'íónx pëkarakëma 'aínshi niruxun burro ain xanu mëníobiani ka Balaam a bitsia ukë moabitas uni aín kushikamabë kuankëxa. ²²Kuanía aín burronu 'irukiani kuankëbë ka an ñu mëxunkë uni rabé axribi abë kuankëxa. Aínbi ka Nukën 'Ibu kuania oi 'itsaira ami nishakëxa. Usaia nishkëbë ka aín ángel anúan kuankë bai anun inútisama okin bëarati nirakëakëxa. ²³Bain kuankinbi ka burron Nukën 'Ibun ángel aín manë xëtokë tuíanx bai nëbëtsi nikë isakëxa, isi ka anúan kuankë bai a 'imainun amo ki abákëxa; abatia okin ka bainubi kuantëkënkun kixun Balaamnën aín burro mëëakëxa. ²⁴Usokëbë ka Nukën 'Ibun ángel anúan kuankë bai kuëbí ñu 'apákë amo rabé maxá chaurukin kënëkë nëbëtsi nirakëakëxa. ²⁵Usai Nukën 'Ibun ángel nikë isi abati kënëkë amo nipakëkin ka burron Balaamnën xo amibi tsënkakin bitaxakëxa. Usokin 'akëxun ka Balaamnën ain burro amiribishi mëëtëkëankëxa. ²⁶Usomainun ka Nukën 'Ibun ángel anpan atu rëkuënbiani kuanx bai, tsítsi anun amo ki kuainsama okin bëarati nirakëakëxa. ²⁷Usa 'ain ka burro an Nukën 'Ibun ángel isi rakuéti Balaam menu nipátí rakábuakëxa. Usakëbë nishkin ka Balaamnën aín burro i tëakënen rishkiakëxa.

²⁸Rishkikëxëshi Nukën 'Ibun 'imikëx banakin ka aín burron Balaam kakëxa:

—¿Uisa 'ën okëxun karamina amiribishi 'ë rishkitëkënin? Bërí kamina rabé 'imainun achúshi okin 'ë rishkin.

²⁹—'Ëmi karamina kwaitisatanin —kixun ka Balaam kakëxa—. 'Ën mëkënu manë xëtokë 'ain kana bëríbi mi 'axun rakantsian. ³⁰Kakëxunbi ka burrun Balaam kakëxa:

—'Ëx kana min burro 'ain uínsaranbi kana ësokin mi 'akëma 'ain uinu kaina kuainsatani anubi kana mi nikian, minbi kamina 'unan. —Asérabi ka usa 'ikë —kixun ka Balaamnën kakëxa.

³¹Usakin aín burro 'aia ka Nukën 'Ibun Balaam aín ángel, manë xëtokë tuianxa bai nëbëtsi nikë isnun ismiakëxa. Ismikëxun nikë isi ka Balaam

rantipuruni aín bémánanën me tikai tsóbuakëxa, ³² usai 'iabi ka Nukën 'Ibun ángelnën kakëxa:

—¿Uisa oti karamina min burro rabé 'imainun achúshi okin rishkian? 'Ën kana anun mi kuankë bai bëaran 'ëx kuëenkëbëmabi mi ukë a kana kuë-nima. ³³ Usa 'ain ka min burro 'ë, isi rabé 'imainun achúshi oi amo pátsianxa. Min burro kuainakëtima kuanshikëbëtan kana axa kuantamainun mi 'akë 'itsían. ³⁴ Èsakin kakëxun ka Balaamnën Nukën 'Ibun ángel kakëxa:

—'Ëx kana 'uchan, 'ën kana 'unánkëma 'ain mix kamina anun 'ëx kuanti bai bëarati anu nitsa kixun. Mix kuëenkëbëma kana ënuaxëshi kuantëkënti 'ain. ³⁵ Usakian kakëxunbi ka Nukën 'Ibun ángelnën kakëxa:

—A unikamabë kamina kuanti 'ain, 'aínbi kamina 'ën mi kakë banaishi kati 'ain.

Ami bëbakuatsini aia Balacnën Balaam bia bana

Kakëx ka aín kushikama a bitia, Balacnën xukë akamabë Balaam kuan-këxa. ³⁶ Kuania bëbaia kuabiani kuanxun ka Balac kakë 'apun an Balaam Moab 'urama 'ikë achúshi ëma anua Arnón kakë baka 'ikë a rapasu anubia atun ëma sënënakëké anua bikin, ³⁷ èsokin kakëxa:

—'Ën kana uisama taniabi mi kamian; ¿Uisa kupín kaina uisama tan? ¿Min kaina 'ën mi kupfoisama sinan? ³⁸ Kakëxun ka Balaamnën kakëxa:

—Ënu kana 'ain min kamikëx kana uan. 'Aínbi kana 'ën kushínbi mi katima 'ain; usa 'ixun kana uisa okin kara Diosan 'ë kaia a banaishi mi kati 'ain. ³⁹ Èsokin kabiani ka Balaam buani Balac Quiriat-husot anu kuankëxa, ⁴⁰ kuanx aín 'ikënu bëbaxun ka Balaam 'imainun abëa kuankë aín kushibu pimitia vaca 'imainun ovejakama an ñu mëëxunkë unikaman rëxun piti 'abiankin buánxunun kamiakëxa.

⁴¹ Usakin ónkë pëkarakëbëtan ka Balacnën bibiankin Balaam matán me Bamot-baal kakë anu mapërakëxun kamaira iskinmabi anua Israel unikama bukukë aín xubu ismiakëxa.

23 ¹ Istánkëxun ka Balaamnën kakëxa:

—Ënu kamina mapai achúshi 'imainun rabé okin maxá, maburukin anuxun ñuina xaroti 'ë 'axunti 'ain. 'Atankëxun kamina mapai achúshi 'imainun rabé vaca bëna 'imainun mapai achúshi 'imainun rabé carneroribi 'ë mënioxunti 'ain. ² Usakian Balaamnën anun kakëxun ka Balacnën anuxun ñuina xaroti 'atankëxun a rabëxunbi vaca achúshi kënun carnero achúshiribi rëtankëxun xarokëxa. ³ Usakin 'aia ka Balaamnën Balac kakëxa:

—Anu ñuina xaroti 'akë ënuxunbi kamina Nukën 'Ibun kara 'ë uisokin kaia kuatamainun kaínti 'ain. Kuabëtsini uxun kana uisakin kara 'ë kaxa a mi kati 'ain.

Balaamnën Israel unikama upíokin sínánxuan bana

Kaxun anu ëbiani ka Balaam anu uni 'ikëma matán menu kuankëxa, ⁴ kuankëbëa ami mëratia ka Balaamnën Dios kakëxa:

—'Ën kana mapai achúshi 'imainun rabé okin maxá bukúnrutankëxun anu achúshi achúshi vaca bakë 'imainun achúshi achúshi carnero xaronun 'amian. ⁵ Èsokian kakëxun ka Nukën 'Ibun usakian katánun kixun. Balaam kakëxa:

—Amiribishi anua 'ikē anu kuanxun kamima 'ēn mi kakē banakama a Balac kai kuantu 'ain.

⁶Kakēx kuankinbi ka Balaamnēn anuxun aín ñuina xarakē a rapasubia Balac abēa ukē moabitas uni aín kushi kamabē nikē mērakēxa. ⁷Mērai ka ēsai Balaam kiakēxa:

“Amiixa bari urukē matá me Aram kakē anuabi ka Balac Moabnu 'ikē 'apu an unun kixun 'ē kamiixa Kamikēx kana uan, israel unikama kamina 'ē uisai kara 'isa tania usafa 'itánun 'ē 'atimakin sinánxunti 'ain, usa min okēx ka Jacobnēn rēbúnkikama 'atimokē 'iti 'ikēn, —kixun ka 'ē kaxa.

⁸Uisa xixun karana Diosan 'atimakin sinánxunkē 'ikēmabi 'ēn 'atimakin sinánxunti aín? ¿Uisaxun karana Nukēn 'Ibun 'atima oiamabi 'ēn atu 'atima oti 'ain?

⁹Anua mapara chairabu bukukē ēnuxunbi kana isti 'ain, 'imainun kana matá me ēnuxunbi isin: Atux ka bētsi menu 'ikē unikamabē mēskuax tsótima atúxbi upitax bukuia.

¹⁰Usa 'aish ka masi bēru iskēsaira 'ikēn; ¿Uin kara atu tupúnti 'ik? ¿Uin kara uiti 'itsaira kara atux 'ikē kixun 'unánti 'ik? ¿'Ēx ñukē ax ka ñu 'atima amaxbia a unikama ñukēsaribi 'iti 'ikēn, usa 'aish kana atux 'ikēsaribiti 'ēx ñuti 'ain!”

¹¹Usai kia kuankin ka Balacnēn ami nishkin Balaam kakēxa:

—¿Añu karamina 'ain? 'Ēn kana minmi axa 'ēmi nishkē unikama 'atima okin sinánxunun mi bēan, 'aínbi kamina min upíokin sinánxuan. ¹²Ēsakian kakēxun ka Balaamnēn kakēxa:

—'Ēn kana mi kan uisakin kara Nukēn 'Ibun 'ē kaia kuatankēxun mi kaxun.

¹³Usai kiabi ka Balacnēn amiribishi katēkēankēxa:

—Amanuribi 'ēbē kuanxun, kamina anuxun anua 'ikankē a kamaira iski-mabi aín kuainakēkē ashi isti 'ain. Anuxun iskin kamina 'atima okin atu sinánxunti 'ain. ¹⁴Ēsakin kabiankin ka Balacnēn Balaam anua Sofin, kakē me 'ikē aín bashi Pisgá a manámi anu buánxun mapai achúshi 'imainun rabē maburukin maxá, 'atankēxun anuxun vaca bakē achúshi 'imainun carnero achúshiribi anuxun xaroti 'akē achúshi achúshi rētankēxuan xaronun 'amitē-kēankēxa. ¹⁵Anuxun ka Balaamnēn Balac kakēxa:

—Anuxun ñuina xarokē ēnuxunbi kamina Diosan kara uisokin 'ē kaia kuatamainun kaínti 'ain.

¹⁶Kabiania kuankēbē ami chikirakētēkēnkin ka Nukēn 'Ibun Balaam usakin Balac kati bana kakēxa. 'Imainun ka ēsokinribi kakēxa:

—Anua 'ikē anu kuantankēxun kamina Balac 'ēn mi kakēsabiokin kai kuantu 'ai kixun ka kakēxa.

¹⁷Kakēx anuaxa kuankē anu kuantēkēnkin ka Balaamnēn anuxun ñuina xarokē rapasu Moabnu 'ikē aín kushi kamabē nikē Balac mērakēxa. Mēra-kēxun ka Balacnēn ñukákēxa:

—¿Uisakin kara mi Nukēn 'Ibun kax? ¹⁸Usakin ñukákēx ka ēsai ki Balaam banai kiakēxa:

Balac Sipornēn bēchikē 'ēn mi kamainun kamina upíokin kuati 'ain.

¹⁹Dios ax ka nusama 'ikēn: ax ka kēmēi bananan bētsi okin sinántēkēkini kima. Uisa ñu 'akatsi kara ax kia a ka asérabi 'aia. Uisa ñu 'anux kara kiáxa a ka asérabi ax kikēsabiokin 'aia.

²⁰ Diosan ka Israel unikama upíokin sinánxunun 'è kaxa: Usa 'ain kana Diosan upíokin sinánxunia 'èn usama ka kixun katima 'ain.

²¹ Uínbi ka paránani 'atimonania Israel unibu Jacobnën rëbúnkikama iskëma 'ikën. Usa 'ain ka Dios atubë 'ikën, usa 'ikë ka atun 'apusa 'ikë rabia.

²² Dios an Egipto menua atu chikínbëtsinkin bëa ax ka, vaca aín bënë raëkëma aín kushisamaira atunan 'ikën.

²³ Jacobnën rëbúni Israel unibukama ka ñunshinan aín kushin 'anun 'amikëxunbi uisabi otima 'ikën; Israel unibu ka ñubë unikaman uisabi oima. ¡Usa 'aish ka bërí Israel unikama ësakin kaisa 'ikën Uiti ñu upí ishi kara Diosan mitsu 'axuanxa kixun!

²⁴ A unikamax ka paru 'inuánëxa aín piti ñuina binuxun bari rakábutima nikë usaribi 'ikën. Usa 'ixun ka usaribikin Israel unikaman abë 'akanankin bëtsi unikama 'aia.

²⁵ Èsakian kakëxun kuakin ka Balacnën Balaam kakëxa:

—¡Kamina a unikama 'atimakin sinánxuinsama tanin, usa 'ain kamina upíokinribi sinánxuntima 'ain! ²⁶ Èsakian kakëxun kuakin ka Balamnën kakëxa:

—¿Karana 'èn mi kakëma 'ain, 'èn kana Nukën 'Ibun kara uisokin 'è kaia 'ashi ñuixunkin kanuxun mi kakëma 'ain? ²⁷ Usokin kakëxun ka Balacnën kakëxa:

—Amoribi kananuna kuantí 'ain. Anu kuankëbë sapi ka Dios Israel unikama 'atimakin sinánxunti kuëntima 'ikën.

²⁸ Usakin kabiankin ka Balac an Balaam ain bashi Peor kakë anu mapërakë kiankëxa. Anuxua kamabi me anu uni 'ikëma iskë anu buánkëxa. ²⁹ Anuxun ka Balaamnën Balac kakëxa:

—Ènu kamina mapai achúshi 'imainun rabé okin maburukin anuxun ñuina xaroti 'è 'axunti 'ain, 'atankëxun kamina mapai achúshi 'imainun rabé vaca bëna 'imainun carnero mapai achúshi 'imainun rabé 'è mëníoxunti 'ain.

³⁰ Usakian Balaamnën kakëxun ka Balacnën an kakësabiokin anuxun ñuina xaroti 'akë achúshi achúshinu vaca bëna achúshi kënun carnero achúshiribi rëtankëxun xarokëxa.

24 ¹ Usa 'aínbi ka Balaamnën Nukën 'Ibun iskëxa an Israel unibu upíokin sinánxunkë ax asábi 'ikë 'unánkëxa, usa 'ain ka amiribishi nëtë itsin kuakësa okin Diosan usaía 'iti ñukama ñuikin kakëxun kuatëkëni kuanma 'ikën, kuantëkënkima ka anuxunbi anu uni 'ikëma me ami bësu-kinshi isakëxa. ² Usakian Balaamnën Israel kama anu 'ikë anua ain aintsibë aintsibë bukukë a iskëbëshi ka Diosan bëru ñunshin anu uakëxa; ³ 'ai anu 'irukëbë ka Balaam ësai kiakëxa:

'Èx kana Balaam Beornën bëchikë 'ain, usa 'ixun kana Diosan kara uisai kinun 'è kaia unánan upíokin añu kara 'ia akama 'unánkë uni 'èx 'ain,

⁴ usa 'ixun kana 'èn Diosan bëru ñunshinan 'è 'unánmikëxun upíokin unánkin 'aia ka Dios kushiira kushi an 'è namákësa okin ismianan ain banaribi 'unánmia.

⁵ ¡Jacobnën rëbúni, mitsun xubusa okin chupa këxtú 'akë akamax ka upíira upíbu 'ikën! ¡Israel unibu anu mitsux 'ikë axribi ka upíira 'ikën!

- ⁶ Usa 'aish kamina ënën menma kuani sëtékë xëbin iskësa 'ain, 'ianan kamina achúshi naë baka 'urama 'ikënu ñu 'apákësa usaribi 'ain, 'ianan kamina unin 'apákëxa áloes kakë i Nukën 'Ibu 'apákë uábukë upfíra iskësa 'ain, 'imainun kamina kunxan i upfíra baka kuëbí níké iskësa usaribi 'ain!
- ⁷ Israel unibunëx ka a xëati 'umpax 'itsairaño 'ianan anun atun ñu 'apákë chabótiño 'iti 'ikën. 'Imainun ka ain 'apu ax ka Agagbétan sënëmaira 'iti 'ikën; a 'apu aín kushi ka chaira 'iti 'ikën.
- ⁸ Dios an Egipto menua chikinbëtsikin atu bëa ax ka atun Dios 'ikën, usa 'aish ka vaca ain bënë raëkëma manchaño aín kushisa 'ikën. Usa 'ixun ka Israel unibunën axa ami nishkë unikama ñuina raëkëman nami pikësa okinshi abë 'akanankin; kupitanuma aín pian 'akin këñuti 'ikën.
- ⁹ Ax tanti rakábukë ka paru inuán tanti rakábukë usaribi 'iti 'ikën: usa 'ikë ka uínbi atu an 'akaskëxuma ubfótima 'ikën. ¡Chúamarua ka uikaman kara atu nuibatia akamax 'iti 'ikën, 'imainun kara uin atu uxkë ubioti kuëñti 'it! ¡Uin kara mitsu nuibatia ax ka chuámarua 'ianan upfokin sinánxunkë 'iti 'ikën, 'imainun ka uin kara mitsu 'atima oia axribi 'atima okë 'iti 'ikën!

Balaam usaía 'iti ñukama ñui kia bana

¹⁰ Usai kikëbétan aín sinan xuáma tani nishkin aín mëkën kushioi mëtashki 'ikin ka Balacnën ñúkakin Balaam kakëxa:

—'Ën kana mi kamian 'ë 'ai ukë unikama 'aisamaira iskin 'atimokin sinán-xuni unun kixun, 'aínbi kamina achúshi 'imainun rabé okin 'akinbi atu upfokin sinánxuan. ¹¹ ¡Usa 'ain kamina min xubunubi kuantí 'ain! 'Ën kana uisa ñu kaina kuëñi akamabi mi 'inánti sináñkë 'ian, 'aínbi ka Nukën 'Ibun usakinmi 'ati mi sinánxunkëma 'ikën. ¹² Ësokian kakëxunbi ka Balaamnën kakëxa:

—'Ën kana 'ë binunmi xukë unikama ësokín mi kai unun kamian, ¹³ minmi anumi 'ikë 'apun xubu anu 'ikë kuri 'imainun kuríki kamabi 'ë 'inánkëxunbi kana Nukën 'Ibun kakësama okin ñu upí 'anan ñu 'atima 'akin uibi 'ëx kuëñkësokin 'atimotima 'ain, usa 'ain kana Nukën 'Ibun kakësabiokinshi 'ati 'ain kixun kana mi kamian. ¹⁴ Asabi ka usa 'ain kana 'ën menubi kuantí 'ain; 'aínbi kana kuanuxun pain ësokín mi kain, uisai kara a unikamabë min rëbúñkikama 'inuxun 'aia. ¹⁵ Usa 'ain ka Balaam banai usai 'iti ñukama ñui kiakëxa:

Ëx kana Balaam Beornën bëchíkë 'ain, usa 'aish kana ënë banakama ki kísatanin 'ën kana uisai kara ñu 'iti 'ikë isanan upfokin 'unánin,

¹⁶ usa 'ixun kana Diosan bëru ñunshinan 'unánmikëxun upfokin 'ën an 'akësaribi okin ñu 'unánin, usa 'ikë ka an namámikësa okin ismianan aña kara 'iti 'ikë a uni ñuixunun 'ë 'unánmia.

¹⁷ Diosan 'ë ismikë ñukama ax ka 'isama pain 'ikën, usa 'ikë kana 'urakëo ñu iskësokín 'ën isin: ax ka Jacobnën rëbúñkinuax achúshi 'ispa chikíkësa 'aish an Israel kama 'akinti 'apu 'iti 'ikën. An ka Moabnu 'ikë unikama kupitanunma 'anan Setnën rëbúñkikamaribi kupitanunmashi 'ati 'ikën.

- ¹⁸ 'Anan ka Edom menu 'ikë unikamaribi 'ati 'ikën, 'akin ka anua axa ami nishkë unikama tsókë Seír kakë me aribi 'ibuakin biti 'ikë, usakin Israel unbunën 'aia ka bëtsi menu 'ikë unikaman kuati 'ikën.
- ¹⁹ Jacobnën rëbúnkinuax ka achúshi uni an kamabi uni abë 'akanankin kanantankëxun axa aín ëmanu bërükëkamaribi këñukin 'ati 'ikën.
- ²⁰ Ēsai kitankëx ami bësukin Amalecnën rëbúnkikama isi ka Balaam ësairibi kiakëxa: Amalec ax ka achúshi ëma chaira 'aish kushiira 'ikën, usa 'ikëbi ka ami nishkë unikaman këñukin achúshirabi bërutanuma atu 'ati 'ikën.
- ²¹⁻²² Kitankëxun quenita unikamaribi isi ka ësairibi banai kiakëxa: Caínan rëbúnkikama ax ka: amia katamëti upókun 'akin, maparanu 'isakan aín na unëkin 'akësa atun xubu 'ikën, 'aínbi ka ain na ax tsin rëkirukin këñúkë usa 'itánun Asiria unbunën 'akin atu biti 'ikën.
- ²³ Usai kitankëx sënëni ka ësai kiakëxa: ¿Uix kara bamakëma 'ikë ax kara Diosan usakin ñu 'akëbë anubi tsóti 'ik?
- ²⁴ Chipre kakë me aín nasí anuax aín manë nuntin ukin ka suntárükama Asiria 'imainun Éber aribi këñukin 'ati 'ikën.
- ²⁵ Ēsai ki sënëntankëxa Balaam aín xubunu kuantamainun ka. Balac axribi aín xubunu kuankëxa.

Diosan Moisés 'ikësaribitia Israel unikaman 'apu 'inun Josué anëa bana

(Dt 31.1-8)

27 ¹² Ēsokin ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:
—Aín bashi Abarim kakë anu mapërakëtankëxun kamina anuxun 'ën Israel unikama 'inánti me a min bërúnbi isti 'ain. ¹³ Usakin a mekama istánkëx kamina min xukën Aarón 'íasaribiti ñukiani kuantankëx min chai-tiokëkaman raraitisibë min raraitsi biranani kuantu 'ikën, ¹⁴ mi rabëtan kamina 'ën kakësabiokin 'akinma, anu uni 'ikëma me Sin kakë anuxun israel unikaman 'umpax ñui bënëkin ñukákëxun atun ismainun 'ën kakësabiokin 'ama 'ain. (Ēnëx ka Meribá kakë 'umpax Cadés kakë ëma, anu uni 'ikëma me Sin kakë anuaxmi 'ia a 'ikën.) ¹⁵ Usakian kakëxun ka Moisésnën Nukën 'Ibu kakëxa:

¹⁶⁻¹⁷ —Dios 'imainun 'ën 'Ibu, min kamina kamabi uni tsónun 'imin, usa 'ain kamina min achúshi uni ain 'apu 'ixúan, an min kaískë unikama an bërúanti uni 'aíma aín ñuina 'arakakë kuaínbëkini nikë usai 'itima kupín an bërúanti anëti 'ain. ¹⁸ Ēsokian kakëxun ka Nukën 'Ibun Moisés kakëxa:

—Josué Nunnën bëchikë ax ka achúshi uni upí sináññu 'ën kaískë 'ikën. Usa 'ain kamina aín maxkáu min mēkën nankin kati 'ain. ¹⁹ Nankin anëtan-këxun kamina sacerdote Eleazar anu unikaman ismainunbi uantankëxun, aín ñu mëëti 'anun kamabi unin ismainunbi 'inánti 'ain; ²⁰ 'inánkin kamina minmi 'akësaribi okin 'anun kati 'ain, usa 'ain ka kamabi Israel unikaman an kakësabiokin aín bana tankin 'ati 'ikën. ²¹ Aínbi ka Josuéñëx sacerdote Eleazar anu pain kuantu 'ikën, Josué axa anu kuankë 'ain ka Eleazarnëx an kakësa 'itánun Urim kakë ñu anun aín anë ñui 'ëbë banati 'ikën. Usakin 'akë-xuan Josuéñën kakëxun ka Israel unikama aña 'anun kara kaia akama 'ati 'ikën. ²² Usakin 'anuan Nukën 'Ibun Moisés kakësabiokin ka 'akëxa. 'Akin ka Josué sacerdote Eleazar anu uantakëxun kamabi unían ax ka 'apu anëkë 'ikë kixun isnun 'unánmiakëxa. ²³ Unamikin ka axa 'apu 'inun aín maxkáu mēkën nankin Nukën 'Ibun Moisés kásabiokin 'akëxa.

DEUTERONOMIO

Moisésnën ashikin Israel unibu usai bëráma 'íkan bana ñuixuntëkëan

1 ¹Ënë banakama ka Moisésnën kamabi Israel kama anu uni 'ikëma me amiaxa bari urukë Jordán kakë baka anuxun ñuixuankëxa, ax ka anua uni 'ikëma me Arabá kakë Suf kakë a 'ukëmanan anu 'iakëxa, ax ka Parán, Tófel, Haserot 'imainun Dizahab kakë anu 'iakëxa. ²Aín bashi Sinaí anuax kuantankëx Cadés-barnea kakë anu bëbai kuani kuantu ka mapai rabé 'imainun achúshi nëtë niti 'iakëxa, ax ka anun Seír kakë me 'ikëbia Edom kakinribi anëké me anu kuantu bai a 'iakëxa. ³⁻⁴Treinta 'imainun nueve baritia 'itankëxa cuarenta baritia 'irukë anua atux nitsi néa a sënënkëbéa mapai rabé 'imainun achúshi 'uxë 'irutabakëbëtan ka Israel unikama kakëxa, Moisésnën ka ënë banakama kaisama pain 'ixun abë 'akanankin Sihón kakë amorreo unikaman 'apu axa Hesbón menu tsókë a 'imainun, Og kakë axa Bazán menu 'ianan Astarot kakë ëmanu tsókë ax ka Edrei kakë me anu 'iakëxa. Usa 'ikë ka Moisésnën Israel unikama Nukën 'Ibu usai atux 'itia kanun kakë a banakama kakëxa. ⁵Moisésnën ka amiaxa bari urukë Jordán kakë baka anu 'ikë Moab kakë me anuxun Israel unikama usaía 'iti banakama ñuixunkin kakin pëuakëxa:

⁶Nukën 'Ibu Diosan ka aín bashi Sinaí kakë anuxun ësokín nu kakëxa: Mitsux kamina 'itsa baritia 'imi aín bashi tanain ënu 'ian. ⁷Usa 'ain kamina mitsun ñu mëniobiani anua amorreo unikama 'imainun a 'urama 'ikë unikaman me anuribi kuantu 'ain: Ax ka Arabá kakë me 'imainun bashiñu me 'imainun, me sapankama 'ianan Négueb kakë me 'imainun parúmpapa chá aín kuëbí anua cananeokama 'ikë a këñunbi Lífano, anuxunbi chaiira baka Éufrates kakë akamabi bitsiküanti 'ain. ⁸Ën kana a mekama mitsu 'inánuxun sinánkën; usa 'ain kamina kuantankëxun a mekama biti 'ain bikë-kana 'ën mitsun bikë kuati 'ain, ax ka mitsun chaitiokëkama sinanatëkëntima okín 'inánuxun 'ën ka a 'ikën, akamax ka Abraham Isaac 'imainun Jacob aín rëbúnikkama 'inánuxun ka me a 'ikën.

Moisésnën Israel unikama usaía 'iti ñuixunkin 'ësëkin ká bana

4 ¹Bëri kamina Israel unikama mitsun kuati 'ain, ax kikësaibi 'iti bana 'ën mitsu 'unánmikë ami kuanxun ax kikësabiokin 'akëbëtan ka a 'inán-nuxua Diosan nun chaitiokëkama ka a me mitsu 'inántankëxun anuax upitax tsónun mitsu 'imiti 'ikën. ²Kamina ënë banakama iskinbi ax kikësama okín bëtsi banakëñun mëskukima 'anan achúshi banarabi bikuankima ax kikësabiokin 'akin ëntima 'ain, 'ën mitsu kakësabiokin; 'anan kamina ax kikësaibi

oí 'iti Dios kia bana usaibi a menu tsókanti 'ain. ³Mitsúnbi kamina uisakin kara Israel unikama Nukën 'Ibun 'amikëxun Baal-peor anuxun anua 'ikë unikama këñunbi atun rabikë dios akama këñunbi këñuia isakën; ⁴'aínbi ka uikamax kara asérabi ami katamëaxa akamax kuni bamakëma bëríbi tsotia.

⁵'Ën kana mitsu usai 'iti 'imainun ax kikëσαι 'iti bana Diosan mitsu kanun 'ë kakë banakama a ñuixuan, usa 'ain kamina a menu tsóxun ax kikësokinbi 'akánti 'ain. ⁶Usakin mitsun a banakama kikësokin 'ai sinánñuirabu 'ianan ñu 'ati 'unáinrabu 'inun mitsu 'imikëbë ka bëtsi menu tsókë unikamax kiti 'ikën: Israel unikamax ka ëma chaiira 'ianan sinánñuira unibu 'ikë kiox kiti 'ikën ⁷¿Uinu 'ikë bëtsi menu 'ikë unikamax kara kushiira diosñu nu 'akësaribi okin an atu 'akintiñu 'iti 'ik? ⁸¿Bëtsi menu 'ikë unikamax kara asérabi ax kikësabi oi 'iti bana 'ën mitsu bërí 'unánmikë ësaribi banañu 'iti 'ik? ⁹Usa 'ain kamina mitsu 'akinkia Diosan 'aia iskë ñukama, uinsaranbi manukinma abi sinánkin; mitsun bakë bëchikë 'imainun mitsun babakamaribi ñuixunti 'ain.

**Moisésnën 'ain bashi Sinaí anuxun unikama Dios
kikë bana sinánmikin katëkëan bana**

¹⁰A nètë kamami mitsux aín bashi Sinaí kakë anu 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan ësokin 'ë kakëxa: Kamabi unikama kamina 'ën bana kuakin 'unánkian uisakinra kara kamabi nètën ënë menu tsókin 'ain bakë bëchikamanribi atun 'akësaribi okin 'anun 'unánmiti 'ikën. ¹¹Mitsúxmi aín bashi Sinaí kakë a 'urama 'ain ka anuax tsi rëkiruia iskësa 'inun a manámi kuarui anuax kuin xapu 'unënkësa 'ianan tunan 'inun 'iakëxa; ¹²usaía 'ikëbë ka Nukën 'Ibu tsi rëkirukësa a mëuküax mitsu kai banakëxa. Mitsúnbi kamina ax banaia kuakën, aín bana kuakinbi kamina, aín nami isanan a ñu ñubi mëratia iskanma 'ain. ¹³Nukën 'Ibunbi ka mitsu 'unánmiakëxa achúshi ñu 'akin ax ka mapai rabë bana maxá paránu kuënëokë ax kikësaibi oi 'ikin mitsun a tanti bana 'iakëxa. ¹⁴'Anan ka 'ë a tanti bana 'imainun ax kikësoi 'iti bana anumi kuantu me anu kuantankëxun mitsu anuxun ax kikësabiokin 'ati 'unánminun 'ë kakëxa.

**Moisésnën Israel unikama Dios isa kixun bëtsi ñu
uniotankëxun rabixuma 'anun kixun katëkëan bana**

¹⁵Amiribishi ka Moisésnën Israel unikama katëkëankëxa: A nètëan nukamabë Dios tsi rëkirukësa nëbëtsinuax banai aín bashi Sinaí kakë anuax kikëbëtan kamina a ñu ñubi iskanma 'ain. Usa 'ain kamina bëruinra okanti 'ain, ¹⁶bëruankanan kamina uisa ñubi uniokin uni tankin 'anan xanu tankinribi uniotima 'ain, ¹⁷'anan kamina ñuina tankin unionan ñuina pëchiu tankinribi 'atima 'ain, ¹⁸axa pukun niríké ñuinakama tankin 'anan kamina bakanu 'ikë ñuina tankinribi 'atima 'ain. ¹⁹'Imainun kamina manámi bësukin naínua iskin bari, 'uxë 'ispakama, 'imainun uisa ñukama kara anu 'ikë akama iskin a ñukama rabiti sinántima 'ain, Diosan ka uisa ñu kara anu 'ikë abi kamabi uninan 'inun uniokëxa.

²⁰Usokin a ñukama unio 'ixun ka Nukën 'Ibun mitsu Egipto menuax 'aisa-maira ñu mëëi anuxun manë xaroti 'akë anuax 'ikëσαι tëmëraiabi Diosan chikínxun ain uni 'inun mitsu 'imiakëxa, usa 'ikë ka ain uni 'inun nu 'imiaxa.

²¹ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun mitsun 'ucha kupí 'ëmi nishkin 'ëx isana Jordán kakë baka a sikatima 'ianan a 'inánuxun ka me upí anu bëbatima 'ai kixun 'ë kakëxa. ²² Usa 'ain kana ënë me Moab kakë ënuaxbi ñui Jordán kakë baka a mitsubë sikarakëkiani kuantima 'ain, usa 'ain kamina mitsuxëshi kuantankëxun me upírakama a bitsi kuantu 'ain. ²³ 'Aínbi kamina anu kuantankëxun Diosan mitsubëtan achúshi ñu 'akë a manutima 'ain. Manukin kamina a rabinuxun ñu unionan uisa ñubi tankin Diosan a 'axuma 'anun mitsu kakë a 'atima 'ain, ²⁴ mitsun 'Ibu Dios ax ka achúshi Dios an aín unikaman ñu 'atima 'ati kuëñxunkëma a 'ikën, jan ka mitsun ñu 'atima 'aia iskin tsi rëkirukë-
nëan ñu nënkin këñukësa usaribi okin 'ati 'ikën!

²⁵ 'Itsa baritia a menu tsókin mitsun bakë bëchikënen bëchikë mitsun baba atúnribi Dios rabiti ënkin bëtsi ñubi uniotankëxun a rabitima 'ikën, usokin 'ai ami 'uchaia isi ka Dios mitsun 'akë ñu kuëñima nishti 'ikën, ²⁶ 'ën kana bërí mitsu naíkamë 'ëo 'imainun men unin kuakësa 'itanua kuamainun kain, 'aínbi kamina mitsux 'ën kakë bana kikësabiokin 'aíma anumi tsókankë me Jordán kakë baka 'ukëmanan 'itsama baritia tsókanti 'ain. Anuax ka 'itsama baritiashi tsótankëx raírinëx ñuti 'ikën.

²⁷ Nukën 'Ibun ka anumi 'ikankë me anua bëtsi bëtsi menu 'ikë unibë mëskutimi abístanun mitsu 'imiti 'ikën, 'imikëbë ka 'itsamashi mitsun aintsi a menubi tsóti bërúti 'ikën. ²⁸ Usai anuax abístankëxun kamina unínbia 'akë i 'imainun maxax 'akë a rabinuxun 'ain, a ñukaman ka isanan, kuanan pianan kaima 'ianan ka uínima. ²⁹ 'Aínbi kamina anua usa ñukama 'aínbi anuxun Dios kuëñkësabi oi ami katamëkin min nuitunëmbi sinánkin ax kuëñkësabi okinshi 'aia, ka mitsu 'akinti 'ikën. ³⁰ Uínsaran kaina mitsux bëtsi ñu rabi tëmëratankëxbi amiribishi a ëni Nukën 'Ibuni sinanatëkënkani anun ka ³¹ an ka nuibanairakë 'ixun nuibakin, 'atima otankëxunbi mitsu ëntima 'ikën, usa 'ixun ka manukima nun chaitiokëkama sinántëkëntima okin kásabiokin asérabi ax kiásabiokin 'ati 'ikën.

³² Mitsun kamina ësokin sinánti 'ain, bërámabi nëtë iónu 'ia 'imainun, Diosan ënë nëtënu uni uniotabakin unio; a kamina mitsun kamabi menu 'ikë unikama atunuribi kara Israel menu 'ikësaribiti Diosan 'akinkëx ñu 'iakëxa kixun ñukáti 'ain. ³³ ¿Anu kara bëtsi menu 'ikë ëma an mitsun kuakësa okin, Diosan tsi rëkirukësa nëbëtsinuxun kakëxun kuatíbi nux 'ikësaí bamakëma 'iti 'ik? ³⁴ ¿Anu kara bëtsi dios an ëma achúshi kaískin bëtsi ëmakama nëbëtsinuxun, 'itsaira ñu 'anan atun iskëma, bëtsi bëtsi ñu 'akin atu rakuëmikin aín kushínbi Egipto menuxun nukama chikínbëtsinkin Diosan bëa usaribi okin 'akë 'iti 'ik? ³⁵ Ax ka mitsun unánun usakin Nukën 'Ibu Diosan 'a 'ikën, 'imainun ka bëtsi Dios asérabi asaribi 'aíma 'ikën. ³⁶ Ax ka mitsu naínuxunbi usaími 'iti banakama 'unánmi kiakëxa, 'imainun ka menuxunbi aín kushi ismikin tsi rëkirukësa 'inun mëramiakëxa, mërami anuax kia kananuna tsi rëkirukësa nëbëtsinua aín bana kuakën. ³⁷ An ka nun chaitiokëkama nuibakëxa, 'imainun ka aín rëbúnkikamaribi ainan 'inun kaískin, aín kushínbi Egipto menua chikíankëxa. ³⁸ Chikínkin ka mitsun ismainunbi a menu 'ikë unikamaxa 'aisamaira 'ianan mitsusama nun titikaisama kushiirabu 'aínbi, anu kuantankëxun atun me binun kiakëxa, usa 'ain kamina bërí a me mitsunan 'inun anu kuantankëxun bitsi kuantu 'ain.

³⁹ Usa 'ain kamina a banakama upíokin 'unánkin manukima sinánti 'ain, naínu 'ianan ka menuribi, asaribi bëtsi Dios 'aíma 'ikën. ⁴⁰ Mitsun kamina a

tanti bana 'imainun ax kikësabi oi 'iti 'ën bërí mitsu ñuixunkë bana ënë tanti 'ain, tani kamina min rëbúnki kamabëbi 'itsa baritia Diosan mitsu 'inánti me anu xëñibua 'ainbi tsóti 'ain, kixun ka Moisésnën atu kakëxa.

Nukën 'Ibu Diosan bana kikësaibiira 'iti Moisés kia

6 ¹Ënëx ka ax kikësabi oi 'iti bana, 'imainun a tanti bana, Diosan 'ën mitsu 'unánminun 'inánkë 'ikën, usa aín kamina anumi kuankanti me anuxunbi manukinma, a banakama mitsun tanti 'ain. ²Usokin kamina mitsun Nukën 'Ibu Dios ami rabikanti ax kikësabiokin 'akánti 'ain, 'ai tsókin kamina, a tanti bana 'imainun ax kikësabi oí 'iti bana, 'ën 'unánmikë ënë mitsun bakë bëchikë 'imainun mitsun babakama 'unánmiti 'ain; usakin 'ai kamina 'itsa baritia a menu tsókanti 'ain. ³Usa aín kamina, 'ën aintsi Israelkama mitsun, a bana tankin ax kikësabiokin 'ati 'ain. Usakin 'akëbë a mitsun 'ati ñukama upí kuankëbë kamina achúshi ëma 'ai ënë menu 'uakamë 'ëoti 'ain, anua a xëati ñu buna rëpasa 'aisamaira 'ianan a piti ñuribi 'aisamaira 'ikë kixuan Diosan mitsun chaitiokëkama ká anu kuanti 'ain.

⁴Israel unikama mitsun kamina 'ën kakëxun kuati 'ain, Nun 'Ibu Dios ax ka Nukën 'Ibu achúshishi 'aish ashi 'ikën. ⁵Mín 'Ibu Diosmi kamina asérabi kuëñi këmëima sinánti 'ain, usai 'i kamina ami katamëti ax kuëñkësabi 'oíshi 'iti 'ain. ⁶Ën mitsu bërí kakë banakama ënë kamina manukinma upíokin sinánkanti 'ain, ⁷'imainun kamina mitsun bakë bëchikëkama ënkinma 'unamiti 'ain; a kamina uinu kara min xubu 'ikë anuxun 'anan uinu kaina kuani anuxunbi ñuixuanan uinu kaina uxi anuxun 'anan anumi 'uxonkë anuax pëkarakuatsinkëbë nirunuxun ñuixunti 'ain. ⁸Ënë banakama, ax kikësabi oi 'iti, ënë upíokin 'unánkin sinani kamina anun mëtëkërëkikësa 'ianan anun 'unántiorakati min bëmánanu anun bëtëkërëkikësa 'iti 'ain, ⁹'imainun kamina 'itánun 'anan mitsun xubu xëkuëñuribi ënë bana kuëñëoti 'ain.

Moisésnën a bana kuati usai 'iti ñuikin israel unibu 'ësëa bana

¹⁰Nukën 'Ibu Dios an ka mitsu a me 'inánuxuan nukën chaitiokë Abraham, Isaac, Jacob akama sinanatëkëntima okin ka a asérabi mitsu 'inánti 'ikën. A ëmakamax ka chaiirabu 'aish upíirabu ëma 'ikën, usa 'aish ka mitsun 'ama a ëmakama 'ikën; ¹¹a xubukamanu ka kamabi ñu upíirabu mitsumi buákakin náanma 'ikën; anua 'umpax biti me kini a kamina mitsun naëama 'ain, 'imainun ka anu 'ikë uvax 'apákë 'imainun olivos anu 'ikëkama aribi mitsun 'apáma 'ikën, usa 'aínbi kamina anu kuantankëxun mitsun a ñukama panankima puchákin piti 'ain. ¹²Usakin 'aínbi kamina mitsun 'Ibu ami manútima 'ain, an ka Egipto menuxun, ñu mëëi 'aisamaira tëmëraiaibi mitsu chikíankëxa. ¹³Usa 'ain kamina Nukën 'Ibu ashi rabianan ax kuëñkësa okinshi ñu 'axúnti 'ain, 'imainun kamina sinanatëkënkina asérabi aín anëinshi ñu 'ati 'ain. ¹⁴'Anan kamina mitsu rapasu 'ikë unikaman dios isa kixun rabikë ñu rabitima 'ain. ¹⁵Nukën 'Ibu Dios an mitsu 'akinkë, ax ka ñu 'atima 'ati kuëñnima, usa 'ixun ka mitsun ñu 'atima 'aia isi nishkin mitsúxmi ñankáishi 'i maë rakátanun mitsu 'imiti 'ikën.

¹⁶Nukën 'Ibu Dios kamina uisa kara mi oia iskatsi kixun, Masá kakë me anuxun 'akansa okin tantima 'ain. ¹⁷Usa 'ain kamina asérabi bëtsi ñu

'atimi bërúankakin ax kikësabi oi 'iti bana 'imainun a tanti bana Dios kikësabiokin 'ati 'ain. ¹⁸Mitsun kamina ax kuëëntisabi okin upí ñuishi Nukën 'Ibun ismainun 'ati 'ain, usakin 'akëbëtan ka a 'inánnuxua Nukën 'Ibun mitsun chaitiokékama ka me upí a mitsu 'inánti 'ikën, ¹⁹usokinmi 'akëbëtan ka Nukën 'Ibun axa mitsubë 'akanainsa tankë unikamaribi ax kikësabiokin abámiti 'ikën.

²⁰Uínsaran kara mitsun bakë bëchikékaman mitsu ñukatia: ¿Uisa kikë kara Diosan ax kikësa 'iti bana 'imainun a tanti banakama Nukën 'Ibu Dios kia bana ax 'ik? ²¹kixun ñukákëxun kamina mitsun ñuixunti 'ain: Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu nu 'akinkë ka faraónën Egipto menuxun tēmëramikin ñu mëëmiabi aín kushinbi nukama anua chikíankëxa. ²²Nukaman kananuna isakën bëtsi bëtsi ñu chaiirabu 'akian Nukën 'Ibun Egipto menu 'ikë 'apu aín xubunubi bëtsi bëtsi ñu 'aia isakën; ²³usakin atunu 'aia 'isia ka Diosan anuabi nu chikínbëtsinkin a 'inánnuxua nun chaitiokékama ka me a binun nu bëakëxa. ²⁴Usokin bëtankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan nukamanu ax kikësabi oi 'iti bana a 'unáni ami sinania iskin nu 'akinkëx kananuna upí 'iti 'ain, 'imainun ka bërí 'akësaribi okin anbi nu bërúanuxun 'aia. ²⁵Usokin aín bana kikësokinbi 'akëbë ka nun 'ati ñukamax upí 'iti 'ikën, usa 'ain kananuna ax kikësabiokin aín bana bërúanxun 'ati 'ain, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun 'ën mitsu kanun kakësabiokin, kixun ka Moisésnën atu kakëxa.

Moisésnën Israel kama bëtsi ñukama rabixunma 'anun kixun 'ësëkin ka bana

(Ex 34.11-17)

7 ¹Nukën 'Ibu Dios an ka a 'inánkatsia kia me anu mitsux bëbai kuan-këbëtan, mapai achúshi 'imainun rabë ëmakama mitsubëtan sënënma kushiirabu a mitsun ismainunbi chikínti 'ikën: Ax ka hititas, gergeseos, amoreos, cananeos, ferezeos, heveos 'imainun jebuseos, akama 'ikën. ²Uinsaran kara Diosan a ëmakama mitsubëa 'akananun 'imia, anun abë 'akanankin 'atankëxun kamina atu nuibakin atubëtan aña ñubi 'ati sinántëkëntima 'ain. ³'Imainun ka atun aintsisa 'inuxun mitsun bakë bëchikënën atun 'ini bëchikë bimainun uni bënakamanribi atun bëchikë 'ini chipashkama bitima 'ikën, ⁴bikëxunbi ka atun mitsun bakë bëchikékama Nukën 'Ibu rabiti ëmikin atun rabikë dioskama rabiti 'unánmiti 'ikën; usokin 'unánmikëbë atumi nishkin ka Nukën 'Ibu unix munuma bëkuishi bëpëkikë usokin bënëkinshi maëkanun atu 'imiti 'ikën. ⁵Usa 'ain kamina mitsun unikamabë mëskúti sinánkinma anuxua atun dios rabikin ñuina xarokékama a rurupakin 'anan maxákama 'imainun upíirabu okin i tëakë a këñuanan anuxua bëtsi ñukamaribi rabikë a këñutanun xaroti 'ain. ⁶Mitsux kamina ainan 'itia Nukën 'Ibun kaisa a 'ain; usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan achúshi ëma upíira 'inun mitsu 'imiaxa, usa 'aish kamina bëtsi menu 'ikë ëmakamasamaira upíira 'inun mitsu 'imiaxa.

Diosan ñu 'inánkëxun bitsia usai Israel kama 'iti Moisésnën ka bana

⁷Moisésnën ka amiribishi Israel unikama ësokin kakëxa: Nukën 'Ibun mitsu kaískë ax ka ëma upíira 'ianan, chaiira 'ikëa mitsu kaisama 'ikën. Usa 'ain kamina a ëmakamasama chukúmara 'ain. ⁸Nukën 'Ibun ka Egipto menuax 'aisamaira tēmëraiabi mitsu chikíankëxa, 'imainun ka aín kushínbi 'apu

faraónën 'ibuaxun ñu mëëmiabi mitsu chikíankëxa, usa 'ixun ka an mitsu nuibakin nun chaitiokëkama kásabiokin 'akëxa. ⁹Asérabi kamina 'unán-kanti 'ain, Nukën 'Ibu Dios ax ka asérabi Dios 'ikë kixun, usa 'ixun ka an aín chaitiokëkama bërí 'ama 'ixun aín rëbúnkikamaribi uikaman kara ax kikësabiokin aín bana 'aia a unikama nuibatia; ¹⁰'aínbi ka uikaman kara aín bana kuaisamatania a unikama panákinma bënëkinshi uisakin kara 'aisa-tania usokin 'ati 'ikën. ¹¹Usa 'ain kamina ax kikësabi oi 'iti bana 'imainun a tanti bana 'ën bërí nètën mitsu kakë bana ënë tankin 'ati 'ain.

**Moisésnën ax kikësabiokin 'aia ka Diosan mitsu 'akinti 'ikë kixun Israel
unibu ka bana**

(Lv 26.3-13; Dt 28.1-14)

¹²Ësokin ka Moisésnën aín aintsí Israel unikama rafrí kakëxa: Asérabi mitsun 'ën 'unánmikë bana ënëkama kikësabiokin 'akëbëtan ka Diosan an nun chaitiokëkamabëtan achúshi ñu 'akin kásabiokin mitsu 'akinti 'ikën. ¹³'Akin ka an mitsu nuibakin 'uakamë 'ëoimi bëchipanun 'imianan mitsun bakë bëchikëkama upíokin sínánxuanan mitsun ñu 'apákë bitsia aribi 'anan trigo bimi 'imainun, uvas baka 'akë, 'imainun xëni, akëñunbi, 'anan mitsun vaca bakëkama 'imainun, ovejakama a kamabi a me 'inánxuxa nun chaitiokëkama ka a menua upí 'inun 'imiti 'ikën. ¹⁴Mitsux kamina bëtsí unikama akësamaira okin Diosan 'akinkë 'iti 'ain; usa 'ain ka mitsun xanu achúshirabi tuañuma xanu 'imainun bëbu uníxribi achúshirabi bëchikëma uni 'itima 'ikën, 'imainun ka mitsun 'arakakë ñuinakamaxribi ain xanu tuaima 'imainun ain bënëribi bëchima 'itima 'ikën. ¹⁵'Imainun ka Nukën 'Ibun mitsunua bëtsi bëtsi 'insín 'imainun bëtsi ñu 'aisamakama Egipto menu 'ia 'ikëmi 'unánkë usakin mitsunu 'imitima 'ikën; usa 'aínbi ka a ñu kamanbi ax mitsumi nishkë unikama tëmëramiti 'ikën. ¹⁶Usa 'ain kamina mitsun bëtsi menu 'ikë unikama Diosan 'anun 'amikëxun 'akin; nuibakinma këñuanan atún diosmabi rabikë a rabbitima 'ain, usakin 'akin a rabi kamina mitsúxbi këñuti 'ain.

¹⁷Mitsun kamina sínántima 'ain: Ënë unikamax ka nusamaira 'aish 'aisamaira 'ikë kixun. Ësakin sinani kamina ¿Uisaxun karanuna atu chikínti aín? kiox kitima 'ain. ¹⁸¿Usa aín kamina mix atumi rakuétima 'ain! Rakuékinma kamina Diosan ka 'apu faraón 'imainun egipcio unikama ismainunbi ñu chabu 'akëxa kixun sínánti 'ain; ¹⁹mitsúnbi kamina bëtsi bëtsi ñu chaiirabu 'aia isakën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'aisamaira tëmëraibi Egipto menua chikínuxun ain, kushi mitsu ismikin usokin 'akëxa, usokin 'a 'ixun ka Nukën 'Ibun kamabi ëma amimi mitsux rakuëkë akama egipcio unikama 'asari-biokin 'ati 'ikën. ²⁰'Anan ka chaiira rakuëtanun atu 'imikin Nukën 'Ibun axa abátí sinanx unékëkama a 'imainun, axa ñukëma aribi këñutanun 'imiti 'ikën. ²¹Usa 'ain kamina atumi rakuétima 'ain, nukaman 'Ibu Dios kushiira ax, mitsubë 'ain ka atux mimi rakuéti 'ikën. ²²Mitsun a ëmakama 'aia ka munu 'anun Diosan mitsu 'amiti 'ikën; usa 'ain kamina a unikama abë 'akanankin 'abuinkinshi këñutima 'ain, usakinmi 'ashibuinxun këñúkëbë ka ñuina raëkëma 'uakamë 'ëoi 'aisamaira mitsu rapasubi ukinbi pitima 'ikën. ²³'Aínbi ka Diosan a menu 'ikë unikama 'anun 'amikin kamabi këñukin 'anun mitsu 'amiti 'ikën. ²⁴'Amikëxun 'akin kamina atun 'apukama kamabi mitsun

kakësokin 'anun 'amiti 'ain, 'imainun ka mitsun usokin 'aia an sinánti uni ënë menu 'aíma 'iti 'ikën. 'Ianan ka atun ëma achúshinënbi mitsun 'akëxun ténëtima 'ikën, usakin 'akin kamina achúshirabi bërutanuma këñuti 'ain. ²⁵'Anan kamina mitsúnbi atun diosmabi rabikë ñukamaribi nénti 'ain, 'aínbí kamina ami bikë kuri 'imainun manë panshian akama bisa tantima 'ain; usakin 'aibi 'atima ñu 'ati sinania ka Nukën 'Ibun a upí istima 'ikën. ²⁶Usa 'ain kamina Diosan mitsu 'axuma 'anun kakë ñukama a mitsun xubunu buántima 'ain, usokinmi uania ka Diosan mitsu 'aisama oti 'iti 'ikën. A ñukamax ka 'aisama okë 'iti 'ikën, usa 'ikë kamina a ñukama 'aisama ka kixun isti 'ain kixun ka Moisésnën kakëxa.

Ñu piishi ka uni tsótima 'ikë kixuan Moisésnën ka bana

8 ¹“Moisésnën ka amiribishi Israel unikama katëkëankëxa, ax kikësabi oi 'iti bana 'ën mitsu kakë ënë kamina tanti 'ikanin, usakin ax kikësabiokin 'ai kamina bakë bëchipati achúshi ëma chaiira 'ixun atu 'akin kupitanunma 'axun kamina, a 'inánxuxa nun chaitiokëkama Diosan ka me a biti 'ain. ²Usa 'ain kamina sinánkanti 'ain, Diosan ka anu uni 'ikëma menu cuarenta baritia 'imi tēmërai ninun nu 'imiakëxa akamina manukinma sinánkanti 'ain, usakin ka mitsu tankin 'anan ami karamina asérabi sinanatëkëni isti 'anan ax kikësabiokin aín bana 'ai 'isnuxun mitsu 'akëxa. ³'Imainun ka ñu narakamikinma tēmëramikin numin pain 'imitankëxunbi maná kakë piti mitsu pimiakëxa, a pitix ka mitsun 'unánkëma 'imainun nun chaitiokë kamanbi 'unánma piti 'iakëxa, usokin 'akin ka ñu pishi ka uni tsótima 'ikë Nukën 'Ibun banaribi 'ai ka uni ami katamëti tsóti 'ikë kixun 'unánmisatankin Diosan usakin 'akëxa. ⁴Usai pain cuarenta baritia 'imi nikëbëbi ka atun chupabi këñutima 'ianan 'itsaira nikëbëbi atun taëbi 'uáma 'ikën. ⁵Mitsun kamina 'unánti 'ain Diosan ka mitsu 'unámikin unían aín bëchikë ñu 'atima 'aia 'unámikin 'akësa usaribi okin mitsu 'unánmisa tanxa.

⁶Usa 'ain kamina, ax kikësabi oi 'iti aín bana Diosan nu 'inánkë ax kikësabiokin 'ati 'ain. ⁷Usakin 'aia ka Nukën 'Ibun mitsu anua me upí 'imainun a xëati xëxá 'umpax 'imainun me sapan 'imainun aín bashinubi 'umpax upíira 'ikë anu mitsu buánti 'ikën; ⁸a mex ka anua trigo 'imainun cebada, uvas 'apákë 'itsaira 'ianan olivos higuera i 'apákë, 'imainun i bimiñu 'aisamaira anu 'ikë me upí a 'ikën. ⁹A menu bëbatankëx kamina mitsux uínua karanuna piti biti 'ai kixun sinani bënëanan, bëtsi ñukamaribi biti kuëëni bënëtima 'ain; aín maxánua kamina hierro kakë manë panshian mēranan aín bashinuaribi cobre kakë manë upí akama biti 'ain. ¹⁰Usa 'ain kamina anuxun mitsu 'inánkë ñu a piti 'itsaira 'ain kuëënkín anuxun Dios rabiti 'ikanin, mitsua me upí anbi 'inánkë kupí.

Diosmi manuama 'inun kixun Moisésnën Israel kama ka bana

¹¹Usa 'ain kamina Nukën 'Ibu Diosmi manútima bërúankakin ax kikësabiokin 'ati 'ain. 'Akin kamina ax kikësabi oi 'iti aín bana a tanti 'ain, 'ën mitsu bëri kakë aín bana ënëx kikësabiokin 'akánti 'ain. ¹²Usakin 'akëbëa mitsun a ñu piti 'itsaira 'ia pi puchati kamina xubu upíirabu 'atankëx anu 'iti 'ain, ¹³anu 'ikin kamina mitsun vaca 'imainun ovejakama 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëomainun ka usaribiti kuri 'imainun manë panshian 'ianan kamabi

min ñukamax 'itsaira 'ikëbë, ¹⁴anun rabiti kamina nux kananuna ñuñuira 'ai kixun sinánkin Nukën 'Ibu Dios an Egipto menua tëmërakin ñu mëëiabi mitsu chikíán ami manutima sinánti 'ain; ¹⁵an ka anu uni 'ikëma ënën menma kuan 'aisama me anua pianankë runu 'ianan nibanta 'ëo 'imainun 'umpax ñuma me anunbi nu bëakëxa, 'aínbi ka mapara irunuabi 'umpax mitsun xëanun 'imiakëxa, ¹⁶'imianan ka anu uni 'ikëma menuxun maná kakë piti nun chaitiokë kaman 'unánma piti a nu pimiakëxa, usakin 'akëx karanuna ami sinani 'isnuxun, ka nu tankin usakin 'akëxa. ¹⁷Usa 'ain kamina mitsun ësokin sinántima 'ain: Nun kananuna ënë ñukama nun kushínbi bia kixun. ¹⁸Usa 'ain kamina mitsun Diosmishi sinánti 'ain, an ka kushi okin mitsux mi kamabi ñu binux kushinun mitsu 'imíaxa, 'imikin ka ax kikësabiokin achú-shiñu nukën chaitiokë kamabëtan 'asaribiokin 'axa.

¹⁹Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosmi manukuainxun mitsun, bëtsi dioskama rabia 'ën sinánkëxun mitsu 'atima okin këñuti 'ikën. ²⁰Usaribi okin ka Nukën 'Ibu Diosan anumi mitsux kuantu menu tsókë unikama 'aíma 'ítánun maëmiti 'ikën, usakinribi ka Diosan kakësoi 'iama mitsu maënun 'imiti 'ikën, kixun ka Moisésnën kakëxa.

An ka nu 'akinia kixun sinaniamabi Nukën 'Ibun Israel kama 'akian bana

9 ¹Amiribishi ka Moisésnën Israel unikama ësokin kakëxa: 'ën mitsu kamainun kamina kuakanti 'ain, Israel unikama anúnmi Jordán kakë baka sikarakëti kuani kuantu nëtë ka 'urama 'ikën, anu 'ikë ëmakamax ka chaiirabu 'imainun ka anu tsókë unikamaxribi mitsubë sënémabuiru kushiira 'aish nun titikaisamabu 'ikën, 'imainun ka atun ëmakama axribi chaiorukin këñëabu 'ikën; ²anu tsókë unikamax ka chaiira 'imainun chaxkéirabu 'aish, Anac kakë uni aín rëbúnki 'íasaribi 'ikën, 'imainun kamina mitsun ësai uni kikë bana 'unan: ¿Uin kara kuainxuinshi Anac axa chaxkéira chaiirabu 'íá 'ain aín rëbúnkikama 'akanankinti 'ik?

³Bërí kamina mitsun 'unánti 'ain, Nukën 'Ibu ka bërí mitsubë 'ikë kixun, usa 'ixun ka tsi rëkirukëñëan ñu këñubiankin xarokësa usa okinshi an 'akëxa a ëmakamax mitsumi rakuëtia kamina këñuti 'ain. Usakin mitsun aín ëmanubi bëbaru kin 'akin këñukëx ka, unix munuma bëkui bënëtiishi bëpëkikë usaribi okin Diosan aín kushínbi këñuti 'ikën. ⁴Usokin 'anuan Diosan 'amikëxun atu chikíntankëx kamina mitsux kitima 'ain: Asérami kananuna nun kushínbi 'a kixun sinánkantima 'ain, min ënë me anu 'inun nu 'inan; usakin Nukën 'Ibun 'akëx ka aín 'ucha kupínbi atu chikínkë 'iti 'ikën. ⁵Usa 'ain ka mitsun upí 'ixun bití kupíma a memi binun; atun 'ucha kupín mitsun ismainunbi atun menua a unikama Nukën 'Ibun chikínti 'ikën, 'imainun ka anbia nun chaitiokë Abraham Isaac 'imainun Jacob akama kásabiokin 'ati 'ikën. ⁶Mitsun kamina 'unánti 'ain, Diosan ka mitsu upí unibu 'ikëmabi a me 'inania kixun, usa 'aínbi kamina bana kuaisama tankin mitsun nuitu iruarakë unibu 'ain.

Israel kama Horeb kakë aín bashinuxun bëtsi ñu unioxun rabikin Dios rabitisama tan bana

(Ex 31.18–32.35)

⁷Mitsun kamina uínsaranbi anu uni 'ikëma menuxua Nukën 'Ibu Diosan kakëxunbi kuaisama tan bana a manutima 'ain. 'Ianan kamina Egipto menuax

chikíkin 'ásabiokin enë menu bëbakinbi, an kakësabiokin 'aisama tankanin. ⁸Aín bashi Horeb kakë anuxun ka an kakësabiokin 'akinma kamina 'itsaira Nukën 'Ibu nishmiakën, usakin 'itsaira nishmikëxun ka Diosan këñutisa-tankinbi mitsu këñuama 'ikën. ⁹Usai 'ikëbë kana 'ëx maxáx pará rabé anua achúshi ñu mitsu 'axunkin Nukën 'Ibun aín bana kuënëökë a bitsi aín bashinu mapërakëakën, mapërakëax kana anu cuarenta nètë 'imainun cuarenta imé ñu pima 'ianan xëaimabi 'iakën. ¹⁰Usai mapërakëax anu 'ikë ka Nukën 'Ibu maxá pará rabé anu aín banakama kuënëökë a 'ë 'inánkëxa, ax ka nuxnu aín bashi Sinaí anu timékë 'ain ka a nètën tsi rëkirukësa a mëuxun nukama kakë bana a 'iakëxa.

¹¹Cuarenta nètë 'imainun cuarenta imé ax inúkëbëtan ka Nukën 'Ibu maxá pará rabé a 'ë 'inánkëxa, ax ka anua achúshi ñu mënïökë kikä a bana kuënëökë 'iakëxa, ¹²'imainun ka ësokirinbi 'ë kakëxa: Ènuax kamina bënë-tishi taramëkëbukiani kuantí 'ain. Egipto menuami chikínbëtsinkin bëkë unikaman ka 'atima ñu 'ai ënananxa. Bënëkinshi ka 'ën usakia 'ati kakë bana manuaxa, usa 'ixun ka a banakama parëkin bëtsi ñu tankin manë charóxun achúshi ñu unioxa kixun. ¹³Kanan ka ësokirinbi Nukën 'Ibun 'ë kakëxa: 'Ënbi kana enë unikama 'unan usa 'ixun ka aín nuitu iruarakin 'atima ñu 'axa. ¹⁴Usa 'ain kamina 'ën a sinánxuma 'anun 'ëmi bana kantima 'ain, 'ën kana menua a unikama ufnbia atumi sinántima okin atu maë rakátanun këñuti 'ain, 'aínbi kana min rëbúunki kamaxa atux 'íásamaira 'aish kushiirabu 'ianan 'aisamaira 'inun 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ai kixun ka 'ë kakëxa.

¹⁵Kakëx aín bashi anuaxa tsi rëkirukësa 'ikë anuax taramëbukuatsini ukin kana 'ën maxá pará rabé anua achúshi ñu a tanti bana kuënëökë a 'ën mëkë-nanbi tuinbëtsikin bëakën. ¹⁶Bëkinbi kana mitsúxmi Nukën 'Ibumi 'uchakin manë charóxun vaca bakë tankin 'axun rabikin Nukën 'Ibun kakësabiokin 'ati ënxun 'aia mërakën, ¹⁷mërakin kana anua aín banakama kuënëökë maxáx pará rabé tuínxun bëkinbi mitsun ismainunbi a tukíbutanun niakën.

¹⁸Usokin 'atankëx kana Nukën 'Ibu ismainunbi menu rantipuruni 'ëx bëräma 'ikësaibi 'iakën, 'i kana cuarenta nètë 'imainun cuarenta imé añubi pima 'ianan xëaima 'iakën, mitsux ñu 'atima 'ai 'uchakin Nukën 'Ibu nish-mikë kupí kana usai 'iakën. ¹⁹Usai Nukën 'Ibu xuamati mitsu këñutisatani nishkëbë kana 'ëxribi ratuakën; 'aínbi ka Nukën 'Ibun mitsu këñukatsi kiax kiabi 'ën kakëxun kuakëxa. ²⁰'Ianan ka Aarón xuamati ami nishkin bama-misa tankëxa, taniabi kana 'ën anun rabanan nékin Nukën 'Ibu kakën; ²¹katankëxun kana vaca bakë tankin a rabimi 'uchakankë a bitankëxun tsinu 'aruakën, 'arukëxa 'aímai xarátia kana bitankëxun upíokin putuakin rënxun, aín bashimiaxa ukë xëxá 'umpaxmi sakakin puakën.

²²Usonan kamina Taberá, Masá anuxun 'anan Quibrot-hataavá anuxun-ribi Nukën 'Ibu kikësabi oi 'ikinma mitsun nishmiakën. ²³'Imainun kamina Nukën 'Ibun mitsu Cadés-barnea anuax kuanxumi an mitsu 'inánti me a bitánun kakëxbi kana biti 'ain kixun sinanima, mitsux 'ikësabi 'itëkënkín an kakësabiokin 'ama 'ain. ²⁴¡A nètën 'ën mitsun uankë, anubi kamina Nukën 'Ibun bana kuáisama tankën!

²⁵'Ën mitsu ñuixunkë usokian Nukën 'Ibun mitsu këñutisa tankëbë kana, 'ëx rabuxunën menu rantipuruni tsóbutankëx cuarenta nètë 'imainun cuarenta imé 'iakën, ²⁶'ikin kana anuxun munuma banakin kakën: 'Ën 'Ibu Dios enë

unikama kamina usakin 'atima aín, atux ka min uni 'ikëmi Egipto menuxun tēmëraikin ñu mēēiabi mix kushiira 'ixun chikínbëtsinkin bëa a 'ikën. ²⁷Usa aín kamina min unikama Abraham, Isaac 'imainun Jacob akaman ka min kakësabiokin 'akëxa kixun sinánkin. Ënë unikama ñu 'atima 'ai 'uchaiaabi a sinánkin 'aisamaira otima 'ain, ²⁸ënë unikamami usakin 'akëbë ka aín menuami chikínbëtsinkin békë Egiptonu 'ikë unikama kiti 'ikën: Nukën 'Ibun ka Israel unikama a 'inánkatsia kia me a 'inánkima ami nishkin, ënu upitax tsótiabi anu uni 'ikëma menuxun kēñuminuxun chikínbiankin buánxa kiox kiti 'ikën. ²⁹Usa 'ain ka atux min unibu 'aish min unibubi 'ikën; min kamina Egipto menua min kushínbi atu chikiankën kixun ka Moisésnën Dios kakëxa.

**Amiribishi Diosan 'atabakin kuënëo 'ikëbi achúshi bana kēñutima okin
'akë a kuënëotëan bana**

(Ex 34.1-10)

10 ¹Nukën 'Ibun ka ësokin 'ë kakëxa: Minbi kamina maxá pará rabé a pain mi 'inánkë usabi okin 'ati 'ain, 'anan kamina achúshi ñu bunántisa okin i 'ati 'ain, 'abiankin abi buani kamina aín bashinu 'ëbë banai mapërakëti 'ain. ²Ën a pain mi 'inánkë maxá pará anu kuënëokë 'ikëbimi tukakë banakama abi kana anu kuënëotëkënti 'ain, a kamina bunántisa anu nanti 'ai kixun ka Diosan 'ë kakëxa.

³Kakëxun kana bunántisa okin i acacia kakë a 'akën, 'anan kana maxáx rabé pará okin 'akën, 'axun a buani kana aín bashi mapërakëakën. ⁴Anuxun ka Nukën 'Ibun maxá pará rabé anu mapai rabé axa kikësabi oi 'iti aín bana kuënëokëxa, a paian aín bashinuxun nukamax timékë 'ain tsi rëkirukësa mēuxun 'a usabi 'itánun. Kuënëoxun 'ë 'inánkëxa, ⁵'inánkëx kana 'ëx aín bashinuax taramëkëbuakën; usaí taramëbutankëxun kana bunántisa okin 'akë anu maxá parókin 'akë rabé anu 'aruakën Nukën 'Ibun 'ë kakësabiokin, ax ka anu nan 'aish bërñbi anubi 'ikën.”

¹⁰Ëx kana cuarenta imé 'imainun cuarenta nëtë bërámabi 'itabati 'ikësabi aín bashinu 'iakën, 'imainun ka amiribishi 'ën kakëxun kuakin Diosan mitsu kēñutisa tankinbi 'ama 'ikën, ¹¹'akima ka 'ë ësokin kakëxa: Kuantankëxun kamina min aintsikama mēñíokanun kai kuantí 'ain 'ën a ñuikin aín chaitiokëkama, aín rëbúnki 'inánuxun ka me a bitsi kuanuxa mēñíokanun kixun kamina kai kuantí 'ain.

Usai Israel kama 'itia kia Diosan bana

¹²Usa 'ain ka Moisésnën israel unikama kakëxa: jañumi mitsun 'ati kara Diosan kuëñin? An ka kuëñia ax kikësabiokin aín bana kuakin, nun nuitu upí 'ixun nuibakin ami sinánkin rabiti, ¹³'imainun ka axa kikësabira oi 'iti bana 'imainun a tanti bana 'ai kamina mitsux upítax bukuti 'ain. ¹⁴Aínbi kamina mitsun sinánti 'ain Nukën 'Ibu Diosnan ka naíkamë 'ëo 'imainun a 'urira 'ikë ñukama 'imainun menu 'ikë ñukamaxribi ka ainan 'ikën. ¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu nun chaitiokëkama nuibakëxa, nuibakin ka aín rëbúnkikama kaisakëxa, a kananuna nux 'ain, usa 'aish kamina bëtsi émanu 'ikë uni kama-sama ënu nux bërñ 'ain.

¹⁶Usa 'ain kamina achúshi ñu 'akë kikë bana manukin mitsun nuitu irua-kinma sinánti 'ain, ¹⁷Nukën 'Ibu Dios ax ka achúshi 'aish dios kamasamaira

'ianan, 'ibukaman 'Ibu samaira 'ikën; ax ka Dios kamabi ñu manámi 'ikë ainan 'ianan 'Apuira 'aish kushiira 'ikën, usa 'ain kamina ami rakuéti 'ain, an ka bëtsi unikama upionan bëtsi unikamaribi 'atima oíma, 'imainun ka upiokinshi ñu 'axúnti kuëënia; ¹⁸an ka tuá papañuma 'imainun xanu kasuna-mëkë nuibakin aín piti ñu 'inánan aín pañuti chupa bëtsi menu 'ikë unikama mitsubë tsókë akama këñunbi 'inania. ¹⁹Mitsun kamina bëtsi menu tsókë unikama nuibati 'ain, mitsux pain kamina bëtsi menu tsókë uni 'aishbi Egipto kakë ëmanu tsókankën.

²⁰Usa 'ain kamina Nukën 'Ibu Dios ashi rabianan ënkinma ax kuëënkësabi okinshi 'akánti 'ain, 'imainun kamina sinántëkëntima asérabi aín anën ishi kana ñu 'ati 'ai kiti 'ain. ²¹Ax ka mitsun ashi rabiti Dios a 'ikën; usa 'ixun ka ax Dios 'ixun mitsu kupí ñu chaiirabu mitsun ismainunbi 'akëxa. ²²Usa 'ain ka mitsun chaitiokëkama Egipto menu bëbakë atux setenta unishi 'iakëxa, 'aínbi ka bëri Nukën 'Ibu Diosan atúxa 'uakamë 'ëonun 'imikin 'ispa naínua imé iskësaira 'inun 'imiakëxa kixun ka Moisésnën kakëxa.

Anuxun Dios rabiti upira okin 'a bana

12 ¹Moisésnën ka Israel unikama ësokin kakëxa: Ënë banakamax ka mitsun chaitiokëkama Diosan 'inánti me anuxunbi 'ati ax kikësabi oi 'ikanti a 'ikën.

²Usa 'ain kamina a menu 'ikë unikama abë 'akanankin këñutankëxun anuxuan atun dios a rabikë, ain bashi, matá me 'imainun in papa pëñana-këkë a têmúxuan atun, dios rabikë akama këñuti 'ain. ³Këñuanan kamina a rabinuxun ñu tankin 'akë, maxá akama tukapanan, imo chakama xaronan anuxuan ain dios rabikë, akamabi këñuti 'ain, usakin 'an ka uinu 'ikë uníxbi ami sinántëkëntima 'ikën.

⁴Usa 'ain kamina mitsun Nukën 'Ibu Dios, atúan aín dioskama rabikësa okin rabbitima 'ain. ⁵Aínbi kamina mitsun aintsí ñaká achúshi anu tsókë me a Nukën 'Tbun kaísa anu xubusa okin chupa 'atankëxun anuxun ashi rabi kuantí 'ain. ⁶Anuxun kamina ami sinánkian raírinën ain ñuina rëtankëxun 'aímai xarátanun xaromainun kamina mitsun ñukama raíri 'inánan, a 'inánti manë panshian 'inánan, a 'inánti nankë 'imainun, a 'inánti kuëënxun 'inán-këkama këñunbi, ain ñuinakaman tuatabakë aín upí akamaribi 'inánti 'ain. ⁷Inánkin kamina xubusa okin chupa 'akë anuxun mitsun aintsikamabëtanbi xara okëxa tēxëkëkama kuëënkín piiti 'ain, ax ka ñu mëia Diosan mitsun ñu 'apákë ain bimi 'imainun mitsun ñuinakamaribi 'aisamaira 'inun 'imikë 'ikën.

⁸Usa 'ain kamina mitsun a menuxun ënuxunmi 'akësa okin, mitsun ñuina amanuxun xarotima 'ain. ⁹Usa 'aínbi kamina anu mitsux upitax bukukanti Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'inánti me anu bëbakëmapain 'ikanin. ¹⁰Usa 'ain kamina Jordán kakë baka shitákiani kuantankëxun a me anu tsónuxun, binux abë 'akanankin anu 'ikë unikama maëmitankëxun an mitsu ubioti uni 'aíma 'aimi upitax anu bukukanun bitsi kuantí 'ain, ¹¹usa 'ain kamina mitsun uinu kara Diosan anuxun a rabiti me kaisia anuxun xubusa okin chupa 'akë a nantëkëni anuxun kamina Dios 'axunkin ñuina xaroti 'ain, raírinëan 'aímai këñutanun 'amainun ka, raírinënríbi 'aimairai këñutanuma xuiti 'ikën, 'imainun ka atun ñu 'apákë kamaira 'inankima uiti 'itsa kara 'inánti 'ikë atishi 'inánti 'ikën, 'inámainun ka uin kara manë panshíanën kupíoia an

kupíomainun, ka uin kara a 'inánti nanxa akamaribi 'inánti 'ikën. ¹² 'Imainun kamina anuxun Nukën 'Ibu Diosan isnun fiesta 'akin, mitsun bakë bëchikëkama 'imainun an mi ñu mëëxunkë unikama 'imainun axa mitsubë 'ikë, levita unikama mitsún biti me a bitima 'ikën.

¹³ 'Imainun kamina Nukën 'Ibumina bëtsi menuxunbi ñuina rëxun roroxuni bërüankati 'ain; ¹⁴ usakin 'akin kamina uinu 'ikë menuxun 'anun kara Diosan kaisakëxa, anuxuinshi 'akin anua bëtsi unikama tsóa me anuxun 'ati 'ain, anuxun kamina 'ën mi kakësabiokin 'ati 'ain.

¹⁵ 'Aínbi kamina mitsun ñuina 'arakakë 'anan 'arakakëma aribi piisatankin uinu karamina 'i anuxunbi Nukën 'Ibu Diosan mi 'inánkëxun piti 'ain. A nami ka kamaxunbi uix kara mëníokakë 'imainun mëníokakëma 'ikë akamanbi chaxu nami 'akësokin piti 'ikën.

¹⁶ 'Aínbi kamina a ñuinakama aín imikëñun pikinma ain imi 'aimakin 'ibu-mitankëxun xuixun piti 'ain. ¹⁷ Usa 'ain kamina anumi 'ikankë ëma anu xubusa okin 'akënxun rabiti 'akë anuxun mitsun trigo 'apáxun kamaira 'inánkimabi 'inánkë a 'ianan uvas baka, xëni 'imainun tuatabakian mitsun ñuinanën tuákë akama 'imainun Nukën 'Ibu 'inánuxun nankë 'ianan a 'inánti sinánxun nankë akama pitima 'ain. ¹⁸ 'Imainun kamina Nukën 'Ibu Diosan isnun 'akin mitsun uinu kara an kaisia, anuxun Diosan ismainun 'akin mitsun bakë bëchikëkama 'imainun an ñu mitsu mëëxunkë 'imainun mitsun aintsí levita unikama atubëbi timëxun mitsun ñu 'apákë 'ain bimi bixun pi kuëënti 'ain.

¹⁹ 'Ianan kamina a menu tsókin mitsun aintsí levita unikama uínsaranbi manutima 'ain. ²⁰ Uínsaran kara Diosan anumi mitsux 'ikankë me a cha 'inun ax kíasabiokin 'inántëkënia anuxun kamina uínsaran kaina, nami písá tani anun mitsun kuëënkësa okin nami piti 'ain. ²¹ Anuxun a rabiti xubu 'atia Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'ura kaisa me anu 'aínbi kamina a 'ura 'ixunbi anuxun mitsun 'arakakë, vaca 'imainun ovejakama Nukën 'Ibu 'inánkëkama a rëxun piti 'ain, anumi mitsux 'ikë me anuxunbi, usakin 'ai kamina xubusa okin chupa 'akë anu kuantima 'ain. ²² Usakin 'akin kamina chaxu nami mëníokaxumabi kamaxunbi mitsun pikësa usakinbi 'ati 'ain. ²³ 'Aínbi kamina uisaxunbi ñuinanën imi pitima 'ain, aín imi kupí ka ñuina nitsia, usa 'ain kamina ñuina ain imikama këñunbi pitima 'ain. ²⁴ Usa 'ain kamina piti 'anuxun pain aín imi 'aimakin 'ibúmiti 'ain. ²⁵ Usakin mitsun ñuina imi pikëbëma ka mitsun 'ati ñukamax upí 'imainun, mitsun bakë bëchikë kamanribia 'akë ñukamax Nukën 'Ibun iskëx upí 'iti 'ikën. ²⁶ 'Anan kamina Dios 'inaishiti sinánxun nankë ñukama a 'imainun Nukën 'Ibu 'inánuxun sinánkë akamabi uinu kara anuxun a rabiti xubusa okin 'ati an kaisia anu atankëxun nanti 'ain, ²⁷ anuxun kamina mitsun Dios ñuina rëxun xaroxunti 'akë anuxun xaroti 'ain. 'Anan kamina ñuina a rabikin 'akin min aín imi bikë a anuxun Dios ñuina xaroxunti 'akë anu chikuti 'ain, 'anan kamina aín nami piti 'ain.

²⁸ Usa 'ain kamina 'ën mitsu kakë banakama ënë kuakin mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, usakin 'ai kamina mitsun bakë bëchikëkamabëbi upí tsóti 'ain, usakin 'aia ka Diosan upí 'ikë isti 'ikën.

Moisésnën Israel kama bëtsi ñu rabixuma 'anun kixun 'ësëkin ka bana

²⁹⁻³⁰ Uínsaran kaina Diosan 'akinkëxun 'akin a menu tsókë unikama abë 'akanankin këñutankëx a me 'ibuai mitsux anu tsóti, anun kamina a

unikaman 'akësaribi okinmina atúnbi 'axun rabikë dios atun 'akësaribi okin rabiti sinani bërúankati 'íkanin. ³¹Usakin kamina atun akësokin Nukën 'Ibu Dios rabitima 'ain, atun ka aín dioskama rabikin atun bakë bëchikëbi xaroxunkin rabia, usakian atun 'akë a kamina min kuëënima.

³²Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakë banakama ënëx kikësabiokin 'anan; uisaxunbi mëskukin 'ën nankë banakama nantima 'ain, kixun ka atu Moisésnën kakëxa.

13 ¹Anumi mitsux 'ikë anuaxa achúshi uni an bëtsi dios ñuikin bana ñuikë 'imainun an unin namákin iskë ñuikë uni këmënuux mëraxun usai ka ñu 'iti 'ikë kixun ñuikëbëa, ²ax kikësabi oí asérami ñu 'ikëbëtan ka mitsu kati 'ikën; ¡Asabi ka, bërí kananuna anu kuanxun nun 'unánkëma; bëtsi dios rabi kuantu 'ain! ³kixuan kakëxunbi kamina mitsun aín bana kumatima 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka asérami karamina mitsun a nuibati ax kikësabiokin 'ai ami sinani isnuxun mitsu tankin usakin 'ati 'ikën. ⁴Usa 'ain kamina Nukën 'Ibu Dios ashi an kakësabiokin 'akin; ax kikësabi oi 'ikin a bana kuakin ashi rabikanti 'ain. ⁵'Imainun kamina an bana ñuixunkë uni 'imainun an namákin isun usaika 'iti 'ikë kixun bana ñuikë uni a mitsunu mërátia 'ati 'ain, a unin ka Dios an Egipto menuxun tēmërakin ñu mëëiabi mitsu chikían ax kikësa okin 'anun 'ën kakë usakin 'axuma 'anun kixun mitsu 'unánmiti 'ikën. Usakinmi 'akëx ka mitsunuax uni 'atima sinánñukama 'aíma 'iti 'ikën.

⁶Bërí kana achúshi achúshi mitsu kain, min xukén apan 'ianan 'anáka, mitsun bëchikë bëbu 'ianan xanu 'ianan ami kuëënkë min xanu, 'imainun abëmi nuibanairakë uni, 'ianan mitsun papanbi bëtsin kuanumashi kakëxunbi kamina 'atima 'ain, ⁷a dios kamax ka mitsu 'urama 'ikë ëma kamanuxun rabikë a 'ikën, usa 'aish ka mitsu 'urama 'ianan mitsu 'ura 'ixun, mekamanuxun amo amoxun mikama bëararati 'ikën, ⁸usa 'ain kamina atux 'ikësaí 'ima 'ianan atun kakëxun aín bana kumatima 'ain; 'ianan kamina atu nuibatima 'ain; nuibakin kamina tēmëraiabi atu 'akintima 'ain, 'anan kamina atún 'akë ñu unëi atubë nitima 'ain; ⁹unëkima kamina a unikama rëti 'ain. Rëkin kamina min pain atún 'akëxumaishi mitsun pain, 'aia iskin ka raíri unikamanribi usaribikin 'ati 'ikën. ¹⁰'Akin kamina maxaxan bamatanun 'ati aín, ax aín kuëënkësa okin 'akin Nukën 'Ibu Dios an nu Egipto menuax tēmëraia chikían a ënti sinánmikë kupí kamina usakin a unikama 'ati aín. ¹¹Ësokin mitsun a unikama 'aia isí ka Israel unikama bëtsi ñu atún 'akësokin 'atimi rakuëti 'ikë kixun ka Moisésnën kakëxa.

**Asaribi 'ixun 'ain bana ñuixunti achúshi uni ka
Diosan 'inánuxun 'aia kixun Moisés ká bana**

18 ¹⁴Moisésnën ka Israel unikama bana ñuixunkin ësokin kakëxa: A mekama anumi mitsux kuantu anu 'ikë unikamaxa usai ka ñu 'iti 'ikë kixax kimainun ka an ñunshinan 'amikëxun ñu tankë unikamaxribi kiti 'ikën; 'aínbi ka usakinra a ñukama 'anun Diosan mitsu 'amitima 'ikën. ¹⁵Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsunuaxa achúshi uni an Dios kikë bana ñuikë 'ën mitsu ñuixunkësaribi okían ñuixunun 'imiti 'ikën, aka mitsun rëbúnki kaman aín bana tanti 'ikën. ¹⁶Ënëx ka asérami 'ikën, mitsux kamina anumi aín bashi Sinaí kakë anu timéxun Dios ñukati kamina ësaí kikankën: bërí kananuna amiribishi Nun Diosan kakëxun kuatëkëinsama tanin, 'imainun

kananuna chaiira 'inuan tsi rëkirukëσαι 'ikë aribi bamatima kupín istisama tanin kiox kiakën. ¹⁷Usai mitsux kia okin ka Nukën 'Ibun 'è kakëxa: Asabi ka usaími kikë ax 'ikën. ¹⁸Ën kana atunuaxa achúshi uni an 'ën bana ñuiti uni 'imiti 'ain, min 'akësarabi okin an bana ñuixunun 'imiti 'ain, an ka mitsun aintsibi 'ixun 'ën kakë banakama mitsu ñuixunti 'ikën, 'imainun ka 'ën kakë banakama abi mitsu ñuixuntëkënti 'ikën. ¹⁹Uikaman kara an 'ën bana ñuikë uni 'ën anë ñui kia kuaisamatankin ax kikësa okin 'aisama tania a kana 'ën 'atimokin uisa karana oisatani usokin 'ati 'ain. ²⁰Aínbi ka 'ën bana ñuikë uni 'ixunmabia an 'ën kakëxunmabi bana ñuikë, a 'imainun bëtsi dios ñuikin uni bana ñuixunkë a unikamax ka 'akë 'iti 'ikën. ²¹Mitsun kamina ësookin sinánti 'ain: ¿Uisaxun karanuna ax ka Nukën 'Ibu kikë bana 'ikë kixun a 'unánti 'ain? ësookin sinánkin kamina mitsun 'unánti 'ain: ²²An bana ñuikë uni axa Nukën 'Ibun anë ñui kikë 'aínbia ax kikësaí oi 'itia kikë usai ñu a 'ikëbëtama kamina mitsun 'unánti 'ain, ax ka Nukën 'Ibu kikëma bana 'iaxa kixun, usa 'ain kamina an bana ñuixunkë uni ax ka axbi rabiakati kiox kixun 'unáni, mitsux ami rakuétima 'ain, kixun ka Moisésnën kakëxa.

Moisésnën Israel kama usakin ax këmëi banakëkama 'ati ñuixua bana

19 ¹⁵Ësookin ka Moisésnën Israel unikama katëkëankëxa: Achúshi úíxa këmëi banai a unin ka 'atima ñuira 'akin a tanti bana kikësookin 'akinma uni 'axa kikëbëtan kamina asérabi ka ax 'ikë kixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi kamina rabé 'imainun achúshi uni an usai ka asérabi 'iaxa kixun bana ñuiti békë axa asérabi ka usakin 'axa kikëbëtan usa ka kixun kati 'ain. ¹⁶Usa 'aínbi ka an ñu 'atima 'akë úíxa bëtsi uni ñui a uni ka ñu 'atima 'ai 'uchaxa kikëxi ax këmëia kikë 'iti 'ikën, ¹⁷usa 'ain ka axa nishanankë uni rabé ax 'apunu kuanan Nukën 'Ibun 'imainun sacerdotekama an bana mëníokë akamanu a nètën ñu məkëbë anu kuantí 'ikën. ¹⁸Anuxun ka an bana mëníokë aín 'apukaman uni rabé bëruinra oxun uisai kara 'iaxa kixun upíokin ñukati 'ikën, ñukákëxia, ax bëtsi unimi manánkë ax këmëkë 'ain ka, ¹⁹bëtsi uni 'atima oti sinanx ami këmëi manánkë uni axbi 'atima okë 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka an ñu 'atima 'atishi sinánkë uni raíri ax mitsunu 'afma 'iti 'ikën. ²⁰Usakin 'aia isi rakuékin ka aín patsan kamax ñu 'atimaira 'ati sinanima rakuéti 'ikën. ²¹Usa 'ain kamina uin kara bëtsi uni 'aia a nuibakinma 'axun rankanti 'ain, uin kara bëtsi unin bëru 'atima oia ax ka usaribi okin ain bëru 'atima okë 'iti 'ikën. 'Imainun ka uin kara bëtsi unin xëta 'atima oia aín xëtaribi 'atima okë 'iti 'ikën, 'anan ka uin kara bëtsi unin məkën 'atima onan aín taëribi 'atima oia a uninanribi ka bëtsi unin aribi 'akë 'iti 'ikën kixun ka Moisésnën kakëxa.

Uisakin kara unin ain xanu ënti 'ikën kixun

Moisésnën Israel kama ka bana

24 ¹Moisésnën ka amiribishi Israel kama ësookin katëkëankëxa: Uin kara aín xanu kuëenkin aín xanu 'iti bití 'ikën, 'aínbi ka aín xanun 'ixunbi anuxun ñu 'atima 'aia ax 'atima uni 'ixun kuëenkima, achúshi kirika anbi kuëëoxun ënë xanux ka bërí 'ën xanuma 'ikë kixun 'atankëxun aín məkë-nubi 'inánti 'ikën 'inánkin ka aín xubunuaxa chikínun kati 'ikën. ²Usakian 'akëx aín bënëbë ënanani ka aín xubunuax chikíkéa bëtsi unin anun kuénkin

bikëxbi ka asábi 'iti 'ikën; ³'aínbi ka anribia bitëkënkë ain bënëitsi, anribi a xanu anuxun 'atima ñu 'atëkënia iskin a kuënkima achúshi kirika abi 'atankëxun 'inánkin aín xubunua chikínti 'ikën, 'aínbi ka an bikë uni ax ñukëbëtan, ⁴ax pain aín bënë 'ia anbi aín xanu 'iti bitëkëinsatankibi, bëtsi unin bikëxun ñu 'atima 'akë a mënókakëma 'ikë bitima 'ikën; ax ka achúshi ñu usai uni 'iti Nukën 'Ibu kuënkëma 'ikën, usa 'ain kamina Nukën 'Ibu Diosan 'inánti me anuax mitsux usai 'i kuankantima 'ain.

Usai ax kikësabi bëtsibë 'iti banakama ñuikin Moisésnën ka bana

⁵Uin kara bërí xanu biaxa a unix ka 'akanani kuankëbë kuantima 'ikën, 'imainun ka aín 'apun uisa ñu mēëtibi 'anun achúshi baritia sēnēntamainun katima 'ikën; usakia 'akëx ka a unix aña ñubi mēima aín xubunu achúshi baritia sēnēmi aín xanubë upitax 'i kuëni 'iti 'ikën.

⁶Uibi kamina 'ën ñu mi 'inámainun kamina min anun mēkënan ñu rēnkë maxá 'ë ēnxunti 'ain kixun katima 'ain, usakin mi 'akëx ka a unix anúan aín ñu rēnxun piti 'aíma 'iti 'ikën.

⁷Ianan ka uin kara aín aintai 'ikëbi Israel uni achúshi anbi ñu mēēmikatsi kixun 'anan maruti sinánxun maruti 'ikëbi mērakë uni ax ka 'akë 'iti 'ikën, usokin 'akëx ka an ñu 'atima 'akë unikamax mitsubë 'ikë 'aíma 'iti 'ikën.

⁸'Imainun ka uix kara an nami shurunmikë 'insínan 'ia an aña ñubi mēima 'iti 'ikën Levitas sacerdote kaman kakësabi oi 'iti 'ikën. Usakin 'anun 'ën kakësabiokin atun 'ati 'ikën. ⁹Mitsun kamina sinánti 'ain, uisakin kara Diosan Egipto menuax mitsux chikíküatsini ukëbëtan María ami 'atimati banaia 'akëxa kixun.

¹⁰Uin kara bëtsi uni 'inantëkënxua ñukákëxun aín kuríki 'inánan aín ñu 'inania ax ka aín xubunu atsínxun aín ñu bitëkënkima anbia aín ñu 'inantëkënun kaínti 'ikën. ¹¹Usai 'ikinma ka anbia, aña kara 'inántisatania a 'inánuxun bimainun emánxun bëtsi uni kaínti 'ikën. ¹²'Imainun ka uni ñuñuma anu 'iti 'ikën, a kamina aín ñu ñukákëxia chupa anuan mapukë chupañushi 'ikë a ñukáxun achúshi imé anun 'iti tíkátankëxun 'inantëkënti 'ain, ax ka anuan rakukë aín chupa achira 'ikën; ¹³usa 'ain ka aín chupa bari xupinbukëbëtainshi anúan imé 'uxi rakunun 'inánkë 'iti 'ikën. Usakin mi 'inánkëxuan uni an upíokin sinánxunia ka Diosan min 'akë ñu upí isti 'ikë.

¹⁴Ñuñuma uni kamina 'itsaira tēmixonbi kupíósama tankin tēnanpatima 'ain, 'anan kamina mitsun 'aintsikama 'imainun bëtsi menu 'ikë uni mitsun emanu tsókë 'ikëbi usokin 'atima 'ain. ¹⁵Usokin 'akinma kamina ñu mēbai-taishi a nētēnbi kupíoti 'ain, an ka ñuñuma 'ixun anun aín piti maruti a kuríki kuënia. Usokin bēnékin kupíokëxuma ami tēmikë ñuñuma uni an ñukákëxun ka Nukën 'Ibun mitsúxmi 'uchakë 'ikë isti 'ikën.

¹⁶Uinu 'ikë papaxbi ka aín bëchikēnēn 'atima ñu 'ai 'uchakë kupín 'atima okë 'itima 'ikën, 'imainun ka aín bëchikēnëxribi aín papan 'uchakë kupín-ribi atima okë 'itima 'ikën, usa 'ain ka achúshi achúshi unix ñu 'atima 'aia 'uchakë kupí ñukë 'iti 'ikën.

¹⁷Ianan kamina axa mitsubë tsókë bëtsi menu 'ikë unikama 'atima onan papañuma tuákamaribi 'atima oima 'ain. 'Imainun ka xanu raēmëkë ñu 'inánkin anun rakukë aín chupa a bikuantima 'ain. ¹⁸Usa 'ain kamina manú-kantima 'ain, Egipto menuxun tēmëraikin ñu mēēiabi ka anua Diosan mitsu

chikíankëxa; usa 'ain kamina 'ën mitsu kakë ënë banakama kikësokinshi a tankin 'akánti 'ain. ¹⁹Mitsun 'apákë ñu aín bimi bixunmi manuxun ëbianskë a bitsi kamina anu kuantëkëntima 'ain; a kamina axa mitsubë tsókë bëtsi menu 'ikë unikama a 'imainun papañuma tuá 'ianan xanu raëmëkë kaman barikin binun ënti 'ain, usakinmi ñuñuma unikaman binun 'aia ka Nukën 'Ibu Diosan mitsun 'akë ñukama upí 'inun 'imiti 'ikën. ²⁰Uínsaran karamina olivos kakë i aín bimi aceituna a bitsi anun kamina amiribishi aín pëñan-kama baritëkënbiankin aín bimi bikin tëokë a bitima 'ain, axa aín pëñanu bërúkë aceituna a ka bëtsi menu 'ikë uni mitsubë tsókë a 'imainun tuá papa-ñuma abëtan raëmëkë xanukaman biti 'ikën. ²¹Uínsaran karamina mitsun uvas 'apákë bimia aín bimi bitsi anun kamina amiribishi bikin tëxëokëkama barikin bitëkëntima 'ain; akamina bëtsi menu axa mitsubë tsókë a 'imainun tuá papañuma xanu raëmëkë atuan binun ënti 'ain. ²²Kamina sináñkanti aín mitsux pain kamina Egipto menu tëmëramikin ñumëmikë 'iakën; usa 'ain kamina 'ën mi kakë banakama ënëx kikësabiokin 'ati 'ain, kixun ka Moisésnën Israel unikama kakëxa.

25 ¹Uikamax kara bëtsibë nishananxa ax ka anuxuan ami uni manán-këxun 'apun bana mëníokë anu buánkë 'iti 'ikën; anuxun ka 'apun uin pain kara ami nishkin bëtsi 'atima oxa a 'atima oti isanan bëtsi a uisabi otima 'ikën. ²An ñu 'atima 'akë uni a usokin 'aisa 'ikë ka an ismainunbi menu nipatankëxun an ñu 'atima 'akë kupín rishkinun bëtsi uni an bana mëníokë unikaman 'amiti 'ikën. ³Aínbi ka usa unikama ax cuarenta okinra rishkikë 'itima 'ikën, usakin 'akin ka aín aintsí 'ikëbi 'atima okë uni ax 'aisamaira tëmëratí 'ikën, usokëx mitsumi rakuékín ka usa ñu 'atëkëntima 'ikën. ⁴Trigo bimi tákanuxun chakakin ka 'ain rëukukëma piia kixun vaca bënë, a ñuina kuëatsimiti 'akë a ain kuëbínu atsímitima 'ikën.

**Moisésnën Israel kama aín xukënan raënkë xanubë
kara uni uisai 'iti 'ikë kixun ñuixuan bana**

⁵Moisésnën ka amiribishi Israel kama katëkëankëxa: Achúshi unix ka a xukén rabëtaxbi ain papan menu xubuñu 'iti 'ikën, 'aínbi ka bëtsix aín xanumi bëbuokin bëchiamaxi ñukë 'iti 'ikën, ñukë 'ain ka raëmëkë xanu ax ain bënë aintsima unibë biranantima 'ikën, aín bënë xukén aín bënëitsi abë kuni ka birananti 'ikën. Usakin bikëx ka aín xukënan raënnkë xanu bikë ax ka aín xukënan raënkë xanu ka unin biti 'ikë kikësa okin 'akë 'aish asábi 'iti 'ikën. ⁶Usakin bixun a xanumi bëchitabaxun ka aín xukén ñukë aín anëmbi 'akë 'iti 'ikën, usakian 'akëx ka Israel unikamanuax a unin anë nëtétima 'ikën. ⁷Aínbi aín bënë xukënan bisama tankëx ka a xanux aín 'apu kamami manani kuantí 'ikën, kuanxun ka kati 'ikën: 'Ën bënë xukén 'ën bënëitsi ka ain xukén ñukë aín anë bëchitankëxun 'ati kuëënima; Israelnuxua aín anë manúkantima kupí kana usakin 'aisatani 'imainun ka 'ë bisama tania, usai 'ikin ka aín xukënan raënkë xanubëa uni 'iti bana kikësa okin 'aisama tania. ⁸Usaia ami manánkëxun ka a ëmanu 'ikë aín 'apukama abë bananua a uni unun kixun kamiti 'ikën, kamikëx uaxia a xanu kana 'ën xanu 'iti bitsima kikëbë, ⁹a 'urama ukín ka aín aínitsin aín kushikaman ismainunbi aín taxaka amo 'ikë táchikinshi bëtushu kakín kati 'ikën: ¡Ka iskan ësokin ka uni aín xukén ñukín raënkë xanumi an bëchikësa 'ítánun bëchitisama tankë uni a 'ati

'ikën! ¹⁰ Usakian aín 'aininën 'an ka aín bënëitsin aintsikama ax aín taxaka táchikë kakín anëké 'ikë kamabi Israel menuxun 'unánkë 'iti 'ikën.

'Apákëx tuatabaia ñu bimi bixun Dios 'inánti kia bana

26 ¹ Moisésnën ka bëtsiokin Israel unikama katëkëankëxa: Uínsaran kaina Diosan mi 'inánkatsi kia me anu bëbatankëx anu 'ikani anu kamina, ² a menu ñu 'apáxun ax pain tsinasati bimikë a bitankëxun pëkëtia kaki achúshi, uinu kara anuxun a rabiti xubusokin 'ati Diosan kaisaxa a menu 'atankëxun anu uanti 'ikën. ³ Anuxun ka Sacerdotekaman mitsu kati 'ikën: 'Ëx kana ësai bërí kin a me 'inánkatsi kixuan nun chaitiokëkama Nukën 'Ibun ka me anu kananuna bërí 'ain kiox ka kiti 'ikën. ⁴ Èsai kitankëx sënënia kakimi békë a 'inánkëxun ka Sacerdotenën bitankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabikin ñuina xaroti 'akë anu nanti 'ikën; ⁵ usakin nani ka Nukën 'Ibu Diosan kuamainun ësai kiti 'ikën: 'Ën rarakamax ka 'itsamashi 'aíshbi arameo 'ikësa achúshi menushi tsótima kuaínbëkini tsótankëx Egipto menu kuantankëx anu tsóti bërúakëxa, anuax ka 'itsa baritia 'ikëbë achúshi ëma chaiira 'ianan kushiirabu 'imainun 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëökëxa. ⁶ Usai 'ikëbë atumi rakuékin ka egipcio unikaman 'aisamaira ñu mëëmikin 'atimaira okin atu têmëramiakëxa. ⁷ Usa 'ain kananuna nun chaitiokë kaman Dios a ñukákën, ñukákëxun ka nun bana kuakin egipcio unikaman 'aisamaira okin ñu mëëmikëx têmërai ñutisari 'ia an nu isakëxa; ⁸ iskian ax kushiira 'ixun chaiira ñu 'akëbëa Egiptonu 'ikë unikama ami rakuëkëbëtan ka nukama anua chikíankëxa, ⁹ chikinbëtsinkin ka anua piti ñu 'aisamaira 'ikë ënu bëakëxa, bëtankëxun ka anua a xëati ñu buna rëpasa 'aisamaira 'ianan a piti ñuribi 'aisamaira 'ikë ënë menu nu bëakëxa. ¹⁰ Usa 'ain kana asábi ka kakín 'ën ñu 'apákë aín bimi tsinasakian anpan tuakëkama Nukën 'Ibun nu 'inánkë me anu 'apákëxa bimia bixun bëan.

Èsai pain kitankëxun kamina kakuinumi békë min ñu bimi Nukën 'Ibu Dios nanxunishi rantinpuruni tsóbukin a rabiti 'ain. ¹¹ Usakin 'axun kamina achúshi fiesta 'akin Dios kamabi ñu 'akinkë kupí asábi ka kakín min aintsikamabëtanbi timëxun 'anan levitakama 'imainun bëtsi menu 'ikë mitsubë tsókë unikama abë timëax kuënti 'ain kixun ka Moisésnën atu kakëxa.

Kamabi ñu 'apákë bixun kamaira 'inankimabi chukúma chukúmashi 'inánti 'ikë kixun ka bana

¹² Usa 'ain ka Moisésnën Israelkama usaía 'iti bana ñuixunkin katëkëankëxa: Achúshi achúshi bari 'ikëbëtan kamina mitsun ñu 'apákë tsinasatia bimikë a bixun kamaira 'inankimabi Dios achúshi achúshi unin ami 'inánkë këñúkëbëtan 'inánti 'ikën, 'aínbí kamina uínsaran kara rabé 'imainun achúshi baritia 'ia anun ñuñuma unikama 'ianan levita, 'imainun mitsubë tsókë bëtsi menu 'ikë uni, papañuma tuá xanu raëmëké akamabi 'inánti 'ain, ax ka uinu 'ikë ëmanu kara 'ia anuxunbia atun piti 'iti 'ikën, ¹³ usakin 'atankëx kamina Diosan kuanun ësai kiti 'ain: 'Ën kana 'apáxun bikë ñu bimi amo 'ën xubunu mi 'inánti buküanan, ax ka 'ën mi nanxunti a 'ikën, 'imainun kana levita unikama 'ianan bëtsi menu 'ikë unikama axa nun menu tsókë 'imainun papañuma tuákama xanu raëmëké akama 'inan. Usakin 'akin kana manukinma min bana kikësabiokin 'an. ¹⁴ 'Imainun kana a mi nanxunti nankë ñu akama

'ën aintsi ñukë 'ain 'atima sinani masá nuituti 'ianan 'uchakë 'ixun pikëma 'ain, 'ianan kana bëtsi menu 'ikë unikaman 'akësokin anua uni ñukë maínkë anu uanxun nanxunkësokin nankëma 'ain. 'Ën 'Ibu Dios 'ën kana uisokin 'anun kaina 'ë ka usakin mix kikësabiokin 'an. ¹⁵Min kamina naíkamë 'ëo anuxunbi iskin xubu chaiorukin upíra okin 'akë aín manánxun iskësokin iskin, uisai kara ënë menuax ñu 'ia a 'unánin, usa 'ain kamina min unibu Israelkama upíokin sinánxunin, min nu 'inánkë me anua, usa 'aish ka ënë menu a xëati ñu 'imainun a piti ñu 'aisamaira ënu 'ikën, minmi nun chaitio-këkama a 'inánuxun kásabiokin.

Israel kama Nukën 'Ibun aín uni 'aish upí 'iti sinánmitëkëan bana

¹⁶Moisésnën ka amiribishi Israel unikama ësokin katëkëankëxa: Nukën 'Ibu Dios an ka bërí aín bana kuënëo 'imainun ax kikësabi oi 'iti bana akamami mitsun min nuitunënbí sinánkin ax kuënkësabi okinshi mitsun 'ati kuëñenia. ¹⁷Mitsux kamina bërí Dios ax isa mitsun 'Ibu 'ikë kiox kian, kianan kamina ax kikësabi oi 'iti bana 'imainun a tanti bana kuënëo akamax kikësabiokin tanti 'ai kian. ¹⁸'Imainun ka Nukën 'Ibu ësai kiox Israel unibu mitsux kamina achúshi ëma asérabi bërí 'ën unibu 'iti 'ain, 'ëx kíasabiokin kana 'ën mitsu kaisakën, usa 'ain kamina ax kikësabira oi 'iti bana a tanti 'ain. ¹⁹Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi menu 'ikë ëmakama 'akëxa, 'aínbi ka an mitsúxmi ëma achúshi kushiira 'aish ainan 'ikë ñuikania kuati bëtsi ëmakama mitsumi rakuënun Dios kikësabi oi 'ikanti aín.

Israelnën rëbúnkikama an kakëxun kuaisama tanxbi ami sinanatëkënia Diosan 'akian bana

30 ¹Uínsaran kara: 'Ën mitsu ñuixunkësabi oi upí ñu 'ianan 'aisama ñu 'ia Dios kikësabi oi 'ia, anun kamina uinu 'ikë menu kara mitsumi nishkë unikaman mitsu buania a menuxun kamina ënë banakama sinánti 'ain, ²sinánkin atun dios mitsu rabikë a ënkin kamina min nuitubëtanbí sinánkin ax kuënkësa okinshi 'aia ka Nukën 'Ibun mitsun bakë bëchikë këñunbi 'ën bërí mitsu kakë ësokinbí 'akinti 'ikën, ³usokinmi 'aia ka Diosan mitsu 'atima oxunbí mëníokin nuibati 'ikën. Nuibakin ka amiribishi anua bëtsi menu 'ikë unikaman bëa me anubi mitsu buántëkënti 'ikën, ⁴'imainun ka ami nishkë unikaman uinu 'ikë menubi kara uankëx amanu amanu kuanjë 'ikëbi anuabi Nukën 'Ibu Diosan mitsun aintsikama 'ain menubi unun 'imiti 'ikën. ⁵Usakin 'akin ka amiribishi Nukën 'Ibun anua nun chaitio-këkama tsóa me abia atunan 'inun bitëkënun anu buánti 'ikën; anuxun ka upitax bukukin 'ain chaitio-kë kaman anuxun 'asamaira okin 'aisamaira bakë bëchipanun 'imiti 'ikë kixun ka kakëxa. ⁶Usa 'ain ka Diosan mitsun nuitu mëníokin sinánmianan mitsun bakë bëchikëkamaribi 'ati 'ikën, an ka aín bana 'unámianan uisakin karamina mitsun a asérabi nuibati 'ai kixun 'unánmiti 'ikën usa 'ain ka aín nuitubëtanbí sinánkin a menu atux upitax 'itsa bari 'imi tsóti 'ikën. ⁷Usa 'ain ka Diosan mitsun rëbúnki kamami nishkë unikamaxa tëmërai 'inun 'ën bërí mitsu kakë ësai tsónun 'imiti 'ikën, ⁸usai atux tëmërai tsómainun kamina mitsun Nukën 'Ibumi sinánkin ax kikësabiokin 'anan, ax kikësabira oi 'iti bana 'ën bërí mitsu kakë ënë tanti 'ain. ⁹Usakin 'aia ka Nukën 'Ibu kamabi ñuñuira 'inun mitsu 'imianan, mitsun bakë bëchikëkama 'ianan atun

'arakakë ñuinanën tuákama 'imainun atun 'apákë ñukama 'itsaira 'inun 'imiti 'ikën; usakin 'aia isi kuëenkin ka mitsun chaitiokëkama asaribi okin Diosan mitsu 'akinti 'ikën, ¹⁰'aínbi ka asérabi Dios kikësabira oi 'iti bana 'imainun a tanti bana anbia kuënëonun 'amikëxun 'ën kuënëo ënë tankin, ax kikësabiokin aín nuitubëtanbi sinánkin 'ati 'ikën.

¹¹'Ën bërí mitsu ñuixunkë ax kikësabira oi 'iti bana ënëx ka mitsunan, tëirama 'ianan ax kikësabiokin mitsun 'aisabi 'ikën. ¹²Ënë banax ka naínuma 'ikën, mitsúxmi ësokin sinani ësai kinuma: ¿Uin kara naínu kuantankëx uxun ënë bana kikësabiokin kananuna 'ati 'ai kixun 'unámikin nu kati 'ik? ¹³'Imainun ka a banax parúmpapa 'ukëmanan 'ikën, mitsux ësai kinuma: ¿Uin kara parúmpapa sikarakëtankëxun 'unánbëtsini uxun ënë bana kikësabiokin kananuna 'ati 'ai kixun 'unánmikin nu kati 'ik? ¹⁴Usamaka ax kikësabira óf 'iti bana a kamina mitsun upíra okin 'unanin, usa 'aish ka a banax ax kikësabiokin mitsun 'ati asábi 'ikën.

¹⁵Ka kuat, bërí kamina kuati 'ain, 'ën kana aña karamina 'ati 'ai kixun mitsu kaiman, 'aínbi kamina uisai kaina bukuti 'ai kixun isanan, uisa upí ñu 'ai kaina upiti tsóti 'ai isanan uisa ñu 'ai kaina mitsúxbi ñuti 'ain kixun 'unánti 'ain. ¹⁶'Ën bërí mitsu kakë ësokin 'akinmi a nuibati ami katamëkin ax kikësabira oi 'iti bana 'ianan a tanti bana kikësabi 'ia ka Diosan bakë bëchipatimi tsónun mitsu 'imiti 'ikën, 'imainun ka anumi mitsux tsóti me anu tsotia mitsu upíokin sinánxunti 'ikën. ¹⁷Aínbi kamina mitsun 'ën kakë banakama ënë kuatima, bëtsi dioskama rabi rantinpuruni ami 'ikin rabiti sinántima 'ain, ¹⁸bëríbi kana 'ën mitsu ësokin kain ax mimi nishkë unikaman ka asérabi mitsu 'ati 'ikën, 'akëx kamina 'itsa baritiaira tsótima Jordán kakë baka shitátankëxunmi bikë me anu sókantima 'ain. ¹⁹Ënë nètën kana bërí mitsu kain naí 'imainun men ka unin kuankësa okin 'ën mitsu kaia kuantí 'ikën, 'aínbi ka a menu tsókë unikamax këñuti 'ikën, usa 'ain ka upíokin sinánxunkë 'imainun 'atima okin sinánxunkë 'iti 'ikën, usa 'ain kamina uisai kaina mitsux tsóti 'ai isanan uisa ñu 'ai kara mitsun rëbúnkikama tsóti 'ikë kixun kati 'ain; ²⁰usa 'ain kamina Nukën 'Ibu Dios nuibati ami katamëkin ax kikësabiokin 'ati 'ain, usakin 'ai kamina 'itsa baritia a me 'inánnuxua sinana-tëkëntima okin Nukën 'Ibun nun chaitiokë Abraham Isaac 'imainun Jacob ka a menu 'iti 'ain kixun ka Moisésnën kakëxa.

Moisésnën an 'akësaribi okin Israel unikama 'akinun Josué anëa bana

(Nm 27.12-23)

31 ¹Amiribishi ka Moisésnën Israel unikama atubë banakin, ësokin katëkëankëxa: ²'Ëx kana bërí ciento veinte baritiaña 'ain, usa 'aish kana uni kaniakëti 'ikësabi kushi kiani me 'abiani 'urakuani níkin mitsu 'akinsama 'ain. 'Ianan ka Nukën 'Ibun 'ëx isana Jordán kakë baka sikarakëti kuantima 'ai kixun 'ë kaxa. ³Usa aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuania mitsu 'akinti 'ikën anu 'ikë ëmakamanu 'ikë unimi aín me binuxumi abë 'akanankin këñukin 'anun ka mitsu 'amiti 'ikën. Josuéñën ka ax 'apu 'ixun Nukën 'Ibun kakësabiokin mitsu buánti 'ikën. ⁴Usai mitsux kuankëbëtan ka Nukën 'Ibun Sihón 'imainun Og amorreo kaman 'apumi mitsun aín suntárukama këñunbi abë 'akanankin 'asaribiokin 'anun mitsu 'amiti 'ikën. ⁵'Imainun kamina uínsaran kara Nukën 'Ibun a ëmakama 'anun mitsu 'amia anun atubë

'akanankin 'ën mitsu kakësabiokin 'ati 'ain. ⁶ Mitsux kamina kushi sinánñubu 'aish rakué 'itima 'ain; usai 'ikamina atubë 'akanankin 'ai atumi rakuétima 'ain, usakin 'aia ka Diosan ënkinma abi atu 'anun mitsu 'akinti 'ikën.

⁷ Usakin pain atu katankëxun ka Moisésnën Josué kuënxun kamabi Israel unibunën kuamainun ësokin kakëxa: Min kamina rakuétima kushikin ënë unikama a 'inánuxuan sinántëkëntima okin Nukën 'Ibun nun chaitiokëkama ka me a binun 'akinti 'ain. ⁸ Nukën 'Ibun ka mi kuania 'akinkin ëntima 'ikën, usa 'ain kamina rakuékin; kana 'aíma kixun sinántima 'ain.

**Anun uni ribinkëkama mënfoli bari 'ikëbëtan ka ax
kikësabiokin 'ati 'ikë kixun Moisésnën ka bana**

⁹ Usa 'ain ka Moisésnën ax kikësabi 'iti bana a kuënëotankëxun sacerdote levita unikama an bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua achúshi ñu 'ati kikë bana kuënëokë Nukën 'Ibun kirika anu 'arukë an 'iaxun buánkë-kama a 'imainun Israel unikaman kushibu atubëtanbia bërúanun kixun 'inánkëxa, ¹⁰ 'imainun kana ësokinribia 'anun kixun kakën: Mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikëtibi kamina anun mitsun ribin mënioi a nëtë inuti 'uta 'atankëx anu 'ikin achúshi fiesta 'ai 'ikanti 'ain, ¹¹ usa 'ain ka Israelkamaxa xubusa okin 'akë anuxun Dios rabiti anu timëkankë 'ain ka usai ax kikësabi oi 'iti bana kuënëokë a kamabi unían kuamainun ñuiti 'ikën. ¹² Usa 'ain ka kamabi Israel unikamax anu timéti 'ikën uni, xanu, uniakë 'imainun bëtsi menu 'ikë uni mitsubëa tsókë akamaxbi ka, ax kikësabi 'iti bana 'aia kuati 'ikën, kuankin 'unánkin ka Nukën 'Ibu Dios kikësabiokin 'anan kamabi aín banakama kuënëokë kikësabiokin 'ati 'ikën. ¹³ Usa 'ain ka mitsun bakë bëchikëkama, an ënë bana kuakëma atúnribi ñuixunkëxun kuankin upiokin 'unani Dios kikësabiokin 'ain upiti xëñibua 'aínbi Jordán kakë baka shitá-kiani kuanxua biti me anu tsókin 'ati 'ikën.

Ashikian Nukën 'Ibun Moisés ka bana

¹⁴ Katankëxun ka Nukën 'Ibun Moisés ësokinribi katëkëankëxa: Ka kuat, anun mi ñuti nëtë ka 'urama kuatsinia; usa 'ain kamina Josué kuënbiani mi rabëtaxbi xubusa okin 'akë chukúma anuax 'ëbë mërananti anu kuantí 'ain, 'ën usai 'iti banakama mi ñuixunun. Usakian kakëx ka Moisés 'imainun Josué xubusa okin 'akë anu kuankëxa, ¹⁵ kuankë 'ain ka anuax Nukën 'Ibu achúshi nëtë kuinsa anu mërati xubusa okin chupa 'akë aín xëkuëñubi nirakëakëxa. ¹⁶ Usai nirakëan ka anuxun Nukën 'Ibun Moisés kakëxa: Ënuax 'itsama nëtë 'ikëbë kamina mix ñuti 'ain, usaími 'ikëbëtan ka ënë unikanam 'ën bana kikësabiokin 'akima atúan biti me anu 'ikë unikanam rabikë dios a rabikin 'ë rabiti ënkin achúshi ñu 'ën manutima okin atu 'axunkëkama manukin bëtsi ñu 'ati 'ikën. ¹⁷ Usai 'ikëbë xuatemati nishkin kana atu ënti 'ain; ëntankëx kana uisaxbi atumi sinántëkëntima 'ain, usa aín ka atunu 'aisamaira ñu 'ikëbë atux tëmërai, kananti 'ikën: ¿Nuxnu ësai tëmërakë ënëx kara mitsun sinánkëx nun Diosnu ënkë kupínnu 'ikë 'ik? ¹⁸ 'Aínbi kana usai atux 'iti nëtë 'ikëbëa tëmëra-këbëbi, 'ëx atian ira atu 'ura 'iti 'ain, usai kana bëtsi dios rabi 'ëmi 'uchakin 'aisamaira ñu 'akëbë 'iti 'ain.

¹⁹ Bërí kamina anun kantati bana ënë 'ën mi kamainun kuënëoti 'ain, kuënëotankëxun kamina minbi Israel unibu anun 'ëmi kantanun 'unamiti

'ain, usa 'ain ka a kanta kantakin uisai kara kia kuankin 'ën atu kuainsama tania tëmëramikëxun a sinánti 'ikën. ²⁰ Uínsaran karana aín chaitiokama kásabiokin a menu atsini unun 'imi anun ka sinanatëkëntima okin a anua a piti ñu 'aisamaira 'imainun a xëati buna rëpa 'aisamaira 'ikë, a menuxun puchákin pianan xëai xuakanti 'ikën, usai 'ikinbi 'ë rabiti ënkin bëtsi dios kamaishi rabiti 'ikën, usakin 'ai 'ëmi manukin 'ëx usai 'iti kia banakama manuti 'iti 'ikën. ²¹ Uínsaran kara 'ën 'imikëx 'aisamaira masátënëi bënëtia anun ka ënë kanta atun sinánti 'ikën, usa 'ain ka atun rëbúnki kamaxribi a kanta sinani anun kantati 'ikën; 'ën bërámabi a 'inánuxun ka me anu atsín-xumabi 'atima ñuira 'ati sinania kana atu 'unanin. ²² A nētēnbi kuënëoxun ka Moisésnën Israel unikama a kanta 'unánmiakëxa.

²³ Usakian 'akë ka Josué Nunnën bëchikë a Nukën 'Ibun ësokin kakëxa: Josué mix kamina kushi sinanñu 'ianan rakuë 'itima 'ain, mix kamina 'ën mi 'akinmainun an Israel unikama a 'inánuxun 'ën ka me anu buani abë kuanti a 'ain. Usa 'aish kana 'ëx mibëbi 'iti 'ain. ²⁴ Usa 'ain ka Moisésnën a tanti banakama kuënëokin sënëonkëxa, ²⁵ 'atankëxun ka an bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua achúshi ñu 'akë kuënëokë 'arukë Nukën 'Ibunan an nikinkë, Levitas unikama aturibi kakëxa: ²⁶ 'Ën kuënëokë a tanti bana ënë kamina mitsu 'inámainun bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë rapasu anua Diosan achúshi ñu 'akë kikë anu nankanti 'ain, anu nankë ax ka mitsun usai kananuna 'iakën kixun anua 'unánti 'iti 'ikën. ²⁷ 'Ënbi kana upíokin 'unan mitsux kamina bana kuati 'unánmaira 'ain; usa 'aish kamina 'ëx mitsubë aínbi Nukën 'Ibumi 'uchakën, ¿Usa 'aish karamina 'ëx ñukëbë uisaira 'ikanti 'ain? ²⁸ Usa 'ain kamina uni an bana 'unánkë unikama 'imainun kamabi ñaká achúshi achúshi unikama ain 'apu 'ën ësokin mitsu kanun timéti 'ain, naí 'imainun men ka unin kuakësa 'itánun kuati 'ikën, usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin kain. ²⁹ 'Ën kana 'unánin 'ëx ñukëbëtan kamina bëtsi bëtsi ñu 'akin 'ën usai 'iti ñuixunkë banakama mitsun ënxun 'ain; 'imainun kana 'unanin mitsun bakë bëchikëkamaxribi ka 'atima ñu 'ai 'itsaira tëmëranuxun 'aia, usai 'ikin kamina mitsun Nukën 'Ibu nishminuxun 'ain kixun ka Moisésnën atu kakëxa.

Moisés kanta bana

³⁰ Usa 'ain ka Moisés aín pëukë anuaxbi kantakin pëutankëx kamabi Israel unikaman timëkamë 'ëoxun kuamainun sënëni oi kantakin 'unánmiakëxa:

32 ¹ Èsai ka Moisés kantai kiakëxa,
naíkamë 'ëo 'ëx kia kamina unin kuakësokin kuati 'ain, 'imainun
ka 'ëx banamainun menribi unin kuakësokin kuati 'ikën.

² 'Ën 'unánmikë banakamax ka 'uí 'ibúkësaribi 'ikën,
'imainun ka 'ëx kikë bana ënëx 'uí 'ibúti sainkësaribi 'ikën,
'imainun ka kuénkuru bëri 'ibúkin ñu 'apákë chabókë usaribi 'iti 'ikën,
'ianan ka 'umpax tus kikin anu 'ibúkin basi chabókësaribi 'iti 'ikën.

³ 'Ëx kana Nukën 'Ibun anë ñui kiti 'ain:
¡Nukën 'Ibu Dios ax ka chaiira 'ianan upí 'ikë
kixun ka unikaman 'unánti 'ikën!

⁴ Ax ka an nu bërúankë 'ikën;
an 'akë ñux ka upíira upí 'ikën,

- an 'akë ñux ka asérabi upí 'ikën.
 Ax ka Dios 'aish këmëima asérabi banaia,
 jan ka uínsaranbi an ñu 'atima 'akë uni abi 'atima oima 'aínbi ka
 ënkinma a unikama 'atima onuxun 'aia!
- ⁵ Israel unikama 'imainun kamabi unin bakë bëchikëma upíokin
 sinanima ñu 'atima 'ai Diosmi banai
 kia, usai banai ka aín bëchikë 'isama 'ikania:
- ⁶ ¿Mitsun kaina usakin Nukën 'Ibu 'ati 'ain?
 Mitsux kamina ñu 'unánkëma 'ain, usa 'aish kamina ñu 'unánkëmabu
 'ain.
 ¿Ax kara min papa 'ianan an mitsu unio ama 'ik?
 ¡An ka mi uniotankëxun mi anun tsóti 'inánkëxa!
- ⁷ Béráma 'ia ñukama kamina amiribishi sinántëkënti 'ain,
 sinánkin kamina uisai kara nètë iónu ñu 'iakëxa kixun;
 min papa 'ianan min tita ñukánan kamina an bana ñuía
 kua uni apankama mi ñuixunun ñukáti 'ain:
- ⁸ Achúshi okin ka Diosan ax kushiira 'ixun
 unikama amanu amanu kuani bëtsi bëtsi menu tsóti kuanun 'imiakëxa,
 'imianan ka uinu kara atun me sënënti 'ikë aribi kamabi menu 'ikë
 unikama 'unánmiakëxa.
 'Aínbi ka usakin atu 'anan Israel unibu aín uni 'iti kaisakëxa,
- ⁹ usakin ka Nukën 'Ibu Jacobnën rëbúnkikama,
 aín uni 'iti kaisakëxa.
- ¹⁰ Usa 'ixun ka anu uni 'ikëma menua 'unánkëxa,
 a mex ka 'umpaxñuma 'ianan suñun bëkikin 'atimokë me 'iakëxa;
 anbi ka nu bërúankin uisai karanuna 'iti 'ai akama nu 'unánmikin
 unían 'ain bëru napu bërúankësaribi okin nu bërúankëxa.
- ¹¹ Nukën 'Ibun ka tètëkamë 'ëon aín nánua aín tuá usafa nuanti a tamikin
 aín pëchi shaíkkakin bërúankësa usaribiokin, nu bërúankin 'aisama
 ñu inútisama okin nu 'akiankëxa.
- ¹² Nukën 'Ibun ka aín unikama 'akiankëxa uínbi ka 'akianma 'ikën;
 ¡Uinu 'ikë bëtsi diosanbi ka 'akianma 'ikën!
- ¹³ Anbi ka bëtsi bëtsi bashi 'amibiankin me upíra anúnribi nu buánkëxa,
 buánkin ka menuaxia kookë ñu aín bimi pimianan,
 maparanu 'ikë buna rëpa nu xëamiakëxa
 xëamianan ka 'aisamaira maxá anu kóa olivos aín
 biminu 'ikë aín xëni nu 'inánkëxa;
- ¹⁴ 'ianan ka vaca xuma 'imainun sëruakin 'akë,
 akama 'imainun carnero aín upírabu kásun pinun 'amiakëxa,
 'anan ka Basán kakë menu 'ikë carnero 'imainun cabra aín
 bënëkama aín upírabu aribi piakën;
 pianan kanaanuna trigo aín bimi upíbu pianan,
 uvas baka chëxëokin vino 'akë aribi xëakën.
- ¹⁵ 'Aínbi ka Jacobnën rëbúnki, an pitishi sinánkëkama,
 'aisamaira pi xuatí ñuina rërakati aín rani nibánibákikë usai 'ikinbi,
 ñuinanëa aín 'ibu aín taën 'akësokin, an unio 'ixunbi Diosan kakëxun
 kuaisama tankëxa;

- usai 'ikin ka an kakëxunbi kuaisamatankin Dios ënkankëxa.
- ¹⁶ Usai 'ikin ka Dios 'aisamaira nishmikin bëtsi ñukama rabikin ax kuëënkëma ñuira 'akankëxa;
- ¹⁷ 'anan ka Diosmabi bëtsi ñunshin 'atima ñuina 'axun këñutanun xaroxuankëxa,
a ka uinsaranbia 'unánma 'ixunbi bëríra 'unánkinbi;
aín papakaman rabia 'ikëmabi rabiakëxa,
- ¹⁸ Israel unibu mitsun kamina mín papasa 'ixuan mi 'akinkëxunbi manuakën;
Dios an mitsu anumi tsóti 'inánkë a kamina manukankën.
- ¹⁹ Usokëxun isi ka Dios 'itsaira nishakëxa,
nishkin ka mitsun bakë bëchikë bëbu 'imainun xanukama 'akinkima ëankëxa;
- ²⁰ ëni ka ësai kiakëxa: Bërí kana ami kasuakëkin 'ën atu,
juisai kara 'ia isnuxun ënin! Asérabi ka a unikamax 'aisama unibu 'aish,
ami 'unánmakin 'akinsama 'ikën.
- ²¹ 'Ë kamina diosmabi bëtsi dios rabikin nishmian,
usa 'ain kana 'ënribi mitsu nishmikin 'ën uni 'ikëmabi bëtsi uni 'ën uni 'imiti 'ain, 'imikëbë ka atux 'atima okin sinani nishti 'ikën, jusa 'ain kana 'ën bana kuaisama tankë unikama 'ën uni 'imiti 'ain, 'imikëbë ka 'ën unikama atumi nishti 'ikën!
- ²² 'Ëx xuamati nishkë ax ka tsi rëkiruia iskësa 'iaxa, usai 'ikin ka kamabi 'ain bashi chairukë; a menu kookë ñu bimiñu xaronan; 'ain bashi chairukë a tanain 'ikë me anubi tsi rëkirukënen ñu këñukësa usa aín nishkë 'iti 'ikën,
- ²³ atunu kana 'aisama ñukama atux inúnun 'imiti 'ain, 'imikin kana unían aín pia ñuina 'akin nikësa usaribi okin 'ati 'ain;
- ²⁴ usakin 'akëbë ka 'itsisan 'ianan numinribi këñuti 'ikën; 'ianan ka 'aisamaira 'insín anun këñuti 'ikën; usonan kana ñuina raëkëma pianankë 'imainun runu ax 'akanankë akama an pikëxa këñutanun 'imiti 'ain.
- ²⁵ 'Imianan ka atun bëchikëkama ëma nëbétsibia manë xëtokën 'akëx bamanun 'imiti aín, usai 'ikëbë ka xubunuax unikama 'itsaira rakuéti 'ikën; usakëbë ka tuá atun bakë bëchikë 'imainun xanu chipashkama, uni xëni 'imainun tuá xúma akamabëbi rakuéti bërëi këñuti 'ikën.
- ²⁶ 'Ënbi kana 'ura kuani amami abístanun 'imiti sinan, 'aínbi kana usakin 'atima sinántëkëan,
- ²⁷ 'aínbi kana atumi nishkë
unikamaxa 'ëmi kuai kiti 'ikë kixun sinánkin 'akëma 'ain;
'akinma kana atúxa 'ëmi kuai kánani:
Nukën 'Ibun ka atu ësokin 'akëma 'ikën;
nun kushínbi kananuna ësokin 'a kias kiti 'ikën.
- ²⁸ Israel ax ka achúshinu ñaká upiti tsóti kuëënkë unibuma 'ikën;
jusa 'ixun upíokin 'ësëkë 'ixunbi bana parëkë unibu 'ikën!
- ²⁹ Bana kuakë 'ixun ka, atun kuatsianxa; 'ianan ka uisai kara atux 'iti 'ikë kixun unántsiyanxa.

- ³⁰ ¿Uisaxun kara achúshi unira 'ixunbi mil uni abámiakëx? ¿'Ianan kara rabératsu 'ixunbi diez mil uni abámiakëx?
 ¡Nukën 'Ibun 'akinkinbi ënkëka usakin mitsu 'akëxa!
- ³¹ Axa numi nishkë unikamanbi ka upíokin 'unánxa, Nukën 'Ibu Dios ax ka atun dios sama 'aish kushiira kushi 'ikë kixun.
- ³² Atux ka ñu 'apákë 'atimanën 'atimokin tuákësa 'ikën, usa 'aish ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu tsóa unikaman rëbúnkinëan uvas muka 'imainun a pi këñuti 'apákë usaribi 'ikën;
- ³³ atun uvas baka bikë ax ka runu 'akanankë aín paësa 'ikën, jusa 'aish ka runun 'akëxa aín paënbi uni ñukë 'usaribi 'ikën!
- ³⁴ Usa 'aínbi kana uisakin kara 'ën unikama 'atima oia kixun manukinma sinanin;
 sinánkin kana ñu kupfíra kupfíkë 'akësaribi okin a manuaxma 'inuxun atu bërúain,
- ³⁵ Anun usakin 'ati nëtë 'ikëbëtan kana anun uisakin karana 'aisatani usakin 'ati 'ain, anun ka a nëtë sënënkëbë 'atima okë 'iti 'ikën. Anun usakin 'ati nëtë ka 'urama 'ikën, ¡'Ianan ka basimashi usai 'iti 'ikën!
- ³⁶ Usai ka Nukën 'Ibu an kaisa unikama bëtsi bëtsi okin ñu mëëmikëxa kushiñumasa 'ia iskin 'akinti 'ikën;
 usakin ka Nukën 'Ibun uniñumasa 'inua atubë 'ikë unikama 'imainun aín kushibu akama nëtëti 'aisamai 'iabi atu 'akinti 'ikën.
- ³⁷ Usai 'ia iskin ka dioskama 'imainun Israel unikama Diosan an kati 'ikën: ¿Uinu kara mitsun dios amimi katamëanan atun 'akinun kixun ñukáan,
- ³⁸ a rabikin ñuina xarokin aín nami mitsun ñuina xaroxunkin aín xëni pimianan uvas baka vino 'akë xëanun 'inan atux 'ik? Kixun ka Diosan kakëxa. An ka 'aia 'akini niruti 'ikë. An ka mitsu bërúanan 'akinti 'ikën.
- ³⁹ 'Èx kana asérabi Dios ira a 'ain; usa 'ain ka 'ësaribi bëtsi Dioskama 'aíma 'ikën.
 'Èn kana kamabi uni aín tsóti 'unanin, 'imainun kana anua ñuti nëtë aribi 'unanin;
 'èn kana uni 'aisama okin 'atima oxunbi aín 'atimakë a mëníoxunin. Uinu 'ikë uníxbi ka 'èx kushiira 'ain 'èn 'atima okaskëx ënuax abáti 'aíma 'ikën.
- ⁴⁰ 'Èn kana naími okin 'èn mëkën chaioruin,
 usa 'aish kana asérabi ësai kin: 'èx kana únsaran nëtënbi këñútimoí tsotin usa 'aish kana asérabi kin
- ⁴¹ usa 'ixun kana 'èn manë nibánibakikë 'itanun kuënuira okin xëtokë anun bëtsi 'anux mëníokakësari 'iti 'ain. ¡Atankëxun kana axa 'ëmi nishkë unikama uisakin karana 'aisatani usakin 'ati 'ain!
- ⁴² 'Akin kana 'èn manë paka pia 'imainun manë xëtokë anun atu 'akin aín imin xëpukan kapabuinti 'ain; ¡usakin kana atu këñuti 'ain, usokin 'akëx achirabi abátima 'ikën! ¡usakin kana a ramiokë 'imainun ñatankin bikë suntáru aín bu chaxkéirabu 'imainun 'apu akamabi 'ati 'ain!
- ⁴³ Usa 'ain ka Moisés Nukën 'Ibu rabi kantatankëx sënënishishi ësai ki kantakëxa: ¡Kamabi menu 'ikë unikamaxribi ka Diosan kaískë

'aíshmabi aín unikamabě a rabi kantai kuěěnti 'ikěn! ;Usa 'ain ka Diosan aín unikama an 'akě uni a 'anan, ain ẹmanubi tsókě aín uni Israelkama nuibakin 'akinti 'ikěn usakin 'akin ka axa aín unikamami nishkě unikamaribi 'ati 'ikěn!

Moisésněn ashikin Israel unikama usafa 'iti ñuixunkin katěkěan bana

⁴⁴⁻⁴⁵ Usa 'ain ka Moisés 'imainun Josué Nunněn běchikě ax anua kamabi Israel unikama timěkamě 'ěokě anu kuantankěx kantai, aín taěokě anuxunbi pěutankěx, aín sěněnkě anubi sěněoín kankakěxa. ⁴⁶ Usai kantai sěněnxun ka Israel unikama kakěxa: Běrí kamina 'ěn mitsu kakě banakama upíokin sinánkin mitsun bakě běchikěkama 'unánmikin ñuixunti 'ain, atúnribia a tanti banakama kikěsaibi 'iti 'unánun. ⁴⁷ 'Aínbi ka ẹnẹx bėtsi ñu 'akěsokin mitsun bėnėkinshi 'aisama upíokin sinánxun 'ati 'ikěn; usa 'ain kamina a tanti bana ẹnẹx kikěsabi oi 'i tsóti 'itsa baritia 'imi Jordán kakě baka a sika-rakětankěxun a me bitankěx anu tsókanti 'ain.

Anua Israel unikama bėbai kuantu me Diosan Moisés ismia bana

⁴⁸ A nětėnbi ka Nukěn 'Ibun Moisés ẹsokin kakěxa: ⁴⁹ Anuxun kamina Abarim kakě me anu pain bėbatankěx aín bashi Nebo kakě moabitakaman me Jericó 'ukėmanan 'ikě anuxun, kamina israel unikama 'ěn 'inánti Canaán kakě me a isi kuantu 'ain. ⁵⁰ Anuax kamina aín bashi mapėrakětankěx anu rakati ñuti 'ain, anuax ñui kamina min raran raraitsi kamabě min bėru ñunshin birananti 'ikěn, min xukěn Aarón aín bashi Hor kakě anuxun ñuia maínkěx aín bėru ñunshin 'iásaribiti. ⁵¹ Mi rabėtan kamina 'ěn kakěxun min xukěn Aarónbėtan Israelkaman ismainun, anua 'umpax Meribá-cadés, 'ikě anu uni 'ikėma me Sin kakě anuxun, 'ěn kakěsokin 'aisama tankěn. ⁵² Usa 'ain kamina 'uranxunshi usa ka kixun 'ěn Israel unikama 'inánti me a isti 'ain, 'aínbi kamina a menu mix bėbatima 'ain kixun ka Diosan Moisés kakěxa.

Ashikin Moisésněn Israel unikama upíokin sinánxunkin ká bana

33 ¹ Anúan ñuti nětě 'urama 'ain ka aín uni 'iti Diosan kaískě 'ixun Moisésněn upíokin sinánxunkin Israel unikama ² ẹnẹ banakama ẹsokin kakěxa:

Nukěn 'Ibun ka aín bashi Sinaí kakě anuxunbi Seír kakě me anu bukukėbi nu pėkakěxa. Pėkaquin ka aín kushin barin urukin pėkabėtsinkėsokin aín bashi Parán kakě anuxunbia aín kushin pėkakě ax Meribá-Cadés anubi sěněankěxa; usai ukin ka unían aín mėkėnan tuínxun ñu bėkěsa obėtsinkin ax kushiira 'ixun a tanti aín bana bėakěxa.

³ Nukěn 'Ibun ka aín unikama nuibatia, nuibanan ka uikaman kara aín bana kikěsabiokin 'aia a bėrúaia. Bėrúanan ka uin kara a rabianan an kakě banakama kikěsabiokin 'aia a 'akinia.

⁴ Moisésněn ka nukama a tanti Diosan bana Jacobněn rėbúnkikama 'inánkěxa,

⁵ 'inánkin ka anua Israelkaman kushibu timěkě anuxun atun 'apu 'ixun, israel unikama ñakaitsi ñakaitsi timěkě akamaribi 'inánkěxa.

⁶ Rubén ñui ka ẹsai kiakěxa:

- ¡Rubénën rëbúnkikamax ka ñuima tsóti 'ikën! ¡Aín aintsikama 'itsama 'aínbi kiox ka Moisés kiakëxa!
- 7 Usa 'ain ka Judá ñui ësairibi kiakëxa:
'Ën 'Ibu aín bana kuakin kamina Judá aín aintsi kamakëñunbi; ami nishkë unikamama 'aia usa 'ain min kushinbi 'akinti aín.
- 8 Usa 'ain ka Moisés Leví ñui ësai kiakëxa:
Minan ka Tumim 'imainun Urim ax 'ikën 'ën 'Ibu; min kamina levitakamanribi min kikësa okin 'aia 'inan, atu kamina Masá kakë me anuxun tankën, tankin kamina anuxunmi min unikama 'umpax 'inan Meribá kakë anuxun ñukákën,
- 9 atun ka minmi ká banakama kikësabiokin asérabi 'aia 'anan ka achúshi ñu min atubëtan 'a ax kikësokinbi 'aia: Usakin 'ai atux aín papa 'imainun aín tita ñui uinsaranbi kana atu iskëma 'ai kiox kia; kianan ka aín xukënkamakëñun aín chirabakëkama: Ñuiribi atu kana 'unánima kia, kianan ka aín bakë bëchikë bëbu 'imainun xanukamaribi: ñui uin bëchikë kara atux 'ikë kana 'unanima kiox kia.
- 10 Aín ñu mëëtínëx ka Jacobnën rëbúnki Israel unikama a tanti bana kikësabiokin 'anun 'unánmiti 'ikën; 'imainun ka anuxun a rabikin ñuina xaroti xubusa okin 'akë anuxun 'aímai këñutia chimapusa 'itánun anuxun ñuina xaroti 'akë anuxun ñuina xaroia.
- 11 Usa aín kamina mix atun 'Ibu 'ixun upíokin sinánxuni, atun ñu mëëxunkëx chuámarua tani kuënti 'ain. 'Tanan kamina ax atumi nishkë unikama 'anun 'amianan amiribishia atubë 'akananun 'amitima 'ain, kixun ka Moisésnën Dios kakëxa.
- 12 Usa aín ka Benjamín ñui ësai kiakëxa:
Nukën 'Ibun nuibakë uni ax ka upitax tsotia; usa 'ikë ka Diosan ënkinma abi mitsu 'akinti 'ikën. ¡Usokin an 'akinkëx ka upitax bukuti 'ikën!
- 13 Èsairibi ka Josénën bakë bëchikë rabë ñui kiakëxa:
Nukën 'Ibun ka anua tsóti me anua upíokin sinánxukin, 'uí 'ibúkin chabókë axa me 'ukëmëu kuani 'umpax upíra i baka 'ianan xëxá upíra atunu 'inun 'imiti 'ikën,
- 14 'imikëbëtan ka atun kamabi baritia ñu 'apákëxa upírabu 'inun, Diosan 'imikëx tuaia bianan anun biti 'uxë 'ikëbëtan pëkëtia biti 'ikën,
- 15 'imainun kana 'ën me sapan aín bashi bërámabi këñutima oi unia, anu 'apákëxa 'aisamaira 'inun tuaia atun biti kuëñin,
- 16 usa 'ain ka aín menu 'apákëxun a piti ñun 'aisamaira 'itánun upíokin tuati 'ikën, 'imainun ka axa tsi rëkirukësari i pëñanakëkënu mërakin aín unikama 'akinun 'ë ká anbi ka aín xukënkama kaiskima José aín xukéantun 'apu 'iti kaisakëxa.
- 17 Ax ka a paian aín titan tuákë vaca bënë upíra bërí 'ikën, usa 'aish ka vaca bënë račkëma kushiira 'ixuan, aín manchanën uni 'akësaribi okin abë 'akanankin kamabi menua unikama abë 'akanankin 'ati 'ikën. Usaribi ka Efraínën aintsikama 'aisamaira 'iti 'ikën; 'imainun ka Manasésnën aintsikamaribi 'aisamaira 'aish tupuntisamaira 'iti 'ikën.

- ¹⁸ Ĕsairibi ka Zabulón 'imainun Isacar ñui Moisés kiakëxa:
Zabulónën rëbúnkikamax ka bëtsi menu aín ñu maruti kama buani
kuëënti 'ikën, 'imainun ka Isacarnën rëbúnki kamaxribi, xubusa okin
'akë chupanu 'ixun an 'arakakë ñuinakama bëruái 'iti 'ikën.
- ¹⁹ Usa 'ixun ka kamabi menu 'ikë 'ain aintsikama kuëntankëxun abëtan,
anuxun Dios rabikin ñuina xaroti, aín bashi anexun xaroti 'ikën;
usakian 'akëbë ka bëtsi menu aín ñu marui kuanxuan bikë 'aisamaira
kupfíkë ñu ñuribi 'iti 'ikën.
- ²⁰ Ĕsairibi ka Gad ñui kiakëxa:
¡Diosan ka Gadnën rëbúnkikama chaiira me 'inánti 'ikën, 'inánkëxun
ka asábi ka min kamina chaiira me nu 'inan kixun a rabiti 'ikën!
'Ianan ka paru 'inúan aín xanun unëax aín piti binux rakáxun ñuina
aia bëruánkësa usaribi okin ax ami nishkë unikama abë 'akananxun
kaínti 'ikën.
- ²¹ Usa 'ain ka ainanbi 'inun bëtsi ñaká Israelkama me 'inánkin aín
kushibunën,
Gadnën rëbúnkikama 'apunan 'iisa me 'inánti 'ikën.
Anuxun ka aín 'apun kakësokin 'anan;
Nukën 'Ibun bana kikësokin Israel unikama 'akinti 'ikë kixun ka
Moisésnën kakëxa.
- ²² Ĕsairibi ka Dannën rëbúnkikama kai kiakëxa:
Dan ax ka achúshi paru 'inúanën tuá aín bënësa 'iti 'ikën:
Usa 'aish ka aín suntárunëx Basán kakë me anuax ami nishkë unikama
abë 'akanankin 'anux tsuákiruti 'ikën.
- ²³ Ĕsairibi ka Neftalí ñui kiakëxa:
Nukën 'Ibun ka Neftalí kakë uni aín aintsikama upíokin 'akinti 'ikën;
usa 'ikë ka Diosan 'aisamaira 'inun upíokin sinánxunkin, jaín rëbumi
'ianan amiaxa bari urukë amiokin me këñunbi anua 'ikë baka atunan
'inun 'inánti 'ikën!
- ²⁴ Ĕsairibi ka Aser ñui kiakëxa:
'Ĕn 'Ibu 'ëx kana aín xukënkaman 'itsaira kuëëinrakë 'ikë mi min
Jacobnën bakë bëchikë Aser ënë upíokin sinánxunti kuëënin,
Jacobnën bakë bëchikë raírinën rëbúkikama 'akësamaira okin.
'Anan kamina atun 'apákë olivos kakë i bimi 'aisamaira 'ain, aín
xënixribi 'itsaira atunu 'inun 'imiti 'ain;
- ²⁵ 'imainun ka ain xëputi anúan ain ëmanu atsínti 'akë ax manë 'akë 'iti 'ikën,
usa 'ain ka anun ax ami nishkë unikama atsintisama okin 'akë 'ain tsóti
'ikën, usai 'i ka Asernën rëbúkikama atux uni aín kushibu 'aish tsóti
'ikën.
- ²⁶ Usa 'ain ka anuishi sënénkin Moisésnën Israelkama ësokin kakëxa, nun
Diosaribi bëtsi dios ka 'aíma 'ikën, nun Dios ax ka kushiira 'aish raíri
dios kamasamaira 'ikën,
ax ka nafnu 'ikë nëtë kuin mëu kushiira 'aish mitsu 'akini 'uti 'ikën.
- ²⁷ Nukën 'Ibu Dios axa këñutima oi tsókë an ka mitsu 'akinti 'ikën; an ka
ax kushiira 'ixun ënkinma nu 'akinia,
usa 'ixun ka an numi nishkë uni abámítankëxun, këñukin 'anun nu
'amiakëxa.

²⁸ Usa 'ain kamina mitsux Diosan 'akinkëx ami katamëti tsóti 'ain, 'imainun ka mitsun rëbúnkikamaribi uínbi ubíókëma upitax buku kuëënun 'imiti 'ikën. 'Imianan aín menu atun 'apákëx trigo a piti 'aisamaira 'ianan ka a xëati uvas baka 'akë aribi 'aisamaira 'iti 'ikën, usai 'ikëbë ka 'uíribi a menu an ñu 'apákëkama chabóti ax 'ibutíma 'ima 'ibúti 'ikën.

²⁹ Israel unikama mitsux kamina Nukën 'Ibun ka nu 'akinia kixun sinani kuëënti 'ain, guinu 'ikë ëmakamax kara mitsun ëmabë sënënti 'ik? Nukën 'Ibu Diosanbi ka mi iémiäxa usa 'ixun ka bërúanan mi 'akinia; jan ka ax numi nishkë unikamabë 'akanania nu 'akinti 'ikën! Usakin 'akinkëxun ñusmokin mitsun 'akëx ka atun rabiakakë a mitsumi rakuéti nëtëti 'ikën.

Moisés ñukë mainkan bana

34 ¹ Ësokin pain atu kakin sënëöntankëx ka Moisés, anu uni 'ikëma me Moab kakë anua 'ikë Nebo kakë aín bashi rëbu, Pisgá Jericó ëma 'ukëmanan 'ikë anu mapërakëakëxa. Anuxun ka Nukën 'Ibun anu sënënia Galaad kakë me a këñunbia anua Dannën rëbúnki kaman me 'iti aribia isnun ismiakëxa, ² ismianan ka anua Neftalí, Efraín, 'imainun Manasés a kaman rëbúnkinën me 'iti a 'imainun kamabi Judánën rëbúnki kaman me 'iti anubi sënëonkin parúmpapa Mediterráneo kakë a këñunbi ismiakëxa, ³ ismianan ka Négueb, 'ianan Jordán kakë baka, 'imainun Jericó ëman bëararakë me sapan anua xëbin 'apákësa kian sënënakëkë Sóar ëma 'ikë akamabi isnun ismiakëxa. ⁴ Ismikin ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa: Ënë mekama ñuikin kana 'ën min chaitiokë Abraham, Isaac 'imainun Jacob akama kakën, a me kama kana min rëbúnki 'inánuxun 'ain kixun. Usa 'ain kana anu bëbanuxumabi min bërúnbi isti 'ën kuëëan.

⁵ Usa 'ain ka Moisés Diosan uni ax Moab kakë me anuax Nukën 'Ibun kakësabi oi ñuakëxa. ⁶ Ñuia ka a menubi Nukën 'Ibu Diosanbi Moab kakë me 'ukëmanan 'ikë Bet-peor anu mafankëxa, usa 'ikë ka bërí nëtënbi uinu 'ikë unínbi anua maían me a 'unánkëma 'ikën. ⁷ Moisésnëx ka ciento veinte baritiañu 'aish ñuakëxa; usa 'aish ka aín ñuti nëtë sënëntamainun kaniakë-tibi 'insínkëma 'ixun aín nami paë tanima 'ianan aín bërumi ñukëma 'ixun upíokin iskë pain 'iakëxa.

⁸ Usai 'ian ka israel unikama Moisés bënini ini achúshi 'uxë 'imi anu uni 'ikëma me Moab kakë anuax rarumakëxa, usai 'i ka a nëtëkama sënëmi Moisés ñukë 'ain masá nuituti nitëxëti inkankëxa. ⁹ 'Imainun ka Diosan Moisés kakësabi oi Nunnën bëchikë Josué a ain maxkáu aín mëkën nankin Moisésnën aín sinan 'inánkë 'iakëxa. Usa 'ikë ka Israel unibunën aín bana kuakin Moisés Nukën 'Ibun kásabiokin Israel unikaman Josuénen bana tankëxa.

¹⁰ Usa 'aínbi ka únsaranbi Israel menu bëtsi an Nukën 'Ibu kikë bana uni ñuixunkë axa Moisés 'ikësaribiti aín 'Ibubë aín 'unánkë unibë uni banakësai 'ikë 'aíma 'iakëxa, ¹¹ 'ianan ka Nukën 'Ibun 'amikëxun an Egipto menuxun unin 'akëma ñu 'akin faraón 'imainun, an ñu 'axunkë aín unikama 'imainun kamabi a menu 'ikë unikama isnun Moisésnën 'asaribiokin 'akë uni 'aíma

'iakëxa, ¹² 'imainun ka Diosan aín kushin 'amikëxun Moisésnën 'asaribiokin an kamabi Israel unbunën ismainunbi ñu chabuirá 'akin an atu ismikë uni 'aíma 'iakëxa.

JOSUÉ

Diosan Josué usakian ñu 'anun ka bana

1 ¹Usa 'ain ka Moisés Nukën 'Ibun uni ax ñukë 'ain, Josué an Moisés 'akinkë Nunnën bëchikë a Nukën 'Tbun ësokin kakëxa: ²'Ën kaisa uni Moisés ka ñuaxa, usa 'ain kamina bërí min Jordán kakë baka kamabi Israel unikama shitákinbiani, a 'inánuxun 'ën ká me a mitsu 'inánun kuantu 'ain. ³'Ën Moisés kásabiokin kana anu mi kuankë mekama a 'ën mitsu 'inánti 'ain. ⁴'Ën mitsu 'inánti me ax ka anu uni 'ikëma me anua 'ikë aín bashi-kama Líbano kakë anuaxbi kuantankëx anua baka rara Éufrates 'ikë akama këñunbi kana anua hititas unikama tsókë parúmpapa anu sënëñbi mitsunan 'inun 'inánti 'ain. ⁵Uínbi ka uisaxunbi mibë 'akanankin mitsu kanantima 'ikën, 'ën kana Moisés 'asaribiokin, 'ën kushínbi 'akianan uínsarabi ënkinma mi 'akinti 'ain. ⁶Usa 'ain kamina rakuéti sinanima kushikanti 'ain, min kamina ënë unikama me 'inánti 'ain, a me 'inánuxun kana 'ën mitsun chaitiokëkama kakën. ⁷Usa 'ain kamina 'ën kakësabi óf rakuéti sinanima kushiti 'ain, 'imainun kamina 'ën uni Moisésñëan 'ën kakëxun mitsu kuënëoxuan bana ashi tanti 'ain. A banakama kikësokinbi 'akëbë ka kamabi min 'akë ñukamax upí 'iti 'ikën. ⁸'Imainun kamina uinsaranbi ënkinma a tanti bana 'ën 'amikëxun Moisésñën kuënëo bana nètën isanan iméribi isti 'ain, usakin 'akin kamina ënkinma ënë bana kikësabiokin 'ati 'ain. Usakin mi 'akëbë ka kamabi ñu mitsun 'akë ñukamax upí 'iti 'ikën. ⁹'Ën kana mi kain usa 'ain kamina kushi sinani rakuétima 'ain. Usa 'ain kamina rakuékin kana 'aíma kixun sinántima 'ain, min 'Ibu Dios 'ëx kana mibë uinu karamina kuani anubi 'iti 'ain.

Josué 'imainun Israel unibu Canaán kakë menu kuanux mënio ka bana

¹⁰Usa 'ain ka Josuéñën Israel uni aín kushibu ësokin kakëxa: ¹¹Anua 'ikankë atun xubu kamanubi kuankin kamina kamaxunbia atun pibianti ñu mëñfonun kati 'ain, ënuax rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbë kananuna Jordán kakë baka sikakiani kuanxun Nukën 'Ibu Diosan nu 'inánti me a bitsi kuantu 'ain. ¹²Usokin atu katankëxun ka Josuéñën Rubén 'imainun Gadenë rëbúnkikama kanan Manasésñën rëbúnkiribi kamaira kakimabi 'itsamashi, akama ësokin kakëxa: ¹³Mikaman kamina sinánti 'ain, Nukën 'Ibun uni Moisés ax ka ësai kia bana a nun 'Ibu Dios an ka anumi upitax buku-kanti ënë me 'inánti 'ikë kixun nun chaitiokama kakëxa. ¹⁴Usa 'ain kamina mitsun xanu min bakë bëchikë 'imainun ami 'arakakë ñuinakama këñunbi Moisésñën mitsu 'inan me Jordán kakë baka nëkë manan ënubi ëbianti 'ain.

Ēbiani kamina ax 'akanainsa unikamaxēshi aín manē xětokē bibiani mitsun xukénkama ka 'akanania 'akini kuantí 'ain, ¹⁵Nukēn 'Ibun 'akinkēxuan atúnribi ainanbi 'itanun 'ibuakin me binun atu pain 'akinti 'ain. Usakin atu pain 'akintankēx kamina amiribishi Moisés Nukēn 'Ibun uni an mitsu 'inan mekama baka nēkē manan 'ikē ěnubi utankēxun mitsunanbi 'inun bití 'ain.

¹⁶Ěsokin kakēxun ka atúnribi Josué kakēxa:

—Asabi ka min nu kakēsabiokin 'ai kananuna uinu karamina nu xuti anubi kuantí 'ain. ¹⁷Usa 'ain kananuna min kakēxun min bana tankin 'anan, Moisésnēn kakēxun 'ásabiokin 'ati 'ain. Usa 'ain kananuna nukaman kuēēnin Diosan ka Moisés 'akiansaribi okin miribi 'akinti 'ikēn. ¹⁸Usa 'ain ka uin kara min kakēsabiokin 'aisamatani kērutia a unix 'akē 'iti 'ikēn. Usa 'ain kananuna nun mi kain uisai kara uni 'ikēbēbimi rakuēaxma kushinun.

Josuénen rabé uni Jericó kakē ěma ñachatanun xuá bana

2 ¹Achúshi nētēn ka anua Israel unikama bukukē Sitim kakē anuxun rabé uni Josuénen unékianxuan istánun xuakēxa: Xukin ka kakēxa anu kuanxun kamina Canaán kakē me ñachanan anua 'ikē Jericó ěma a isikuantí 'ain. Usakin kakēx ka a uni rabé kuantankēx bētsi bētsi unin 'ain nami 'akē xanu Jericó ěmanu 'ikē Rahab aín xubunu ñantan 'uxi bēruákēxa. ²Aínbi ka anu 'ikē unin ñuia kuabianxun Jericó ěmanu 'ikē 'apu ěsokin kakēxa:

—Uiti israel uni sapi kaisa nun me ñachai ěnē imé uonxa. ³Usakin kakēxun ka a ěmanu 'ikē 'apun aín suntáru anu kuanxuan Rahab katánun kixun xuakēxa:

—Xukēx kuanxun ka anu bēbakin kakēxa, min xubunu bēbakē unikama a kamina chikínti 'ain, atux ka nun me ñachai uaxa. ⁴Aínbi ka a xanun a rabé atux ukēmapan 'aínshi unēxun ěsokin kakēxa:

—Asérabi ka a unikamax 'ěn xubunu uaxa, usai ukēbi kana uinu 'ikē unira kara 'ěn 'unánkēma 'ain. ⁵Usa 'aish ka bari kuabuti ñantabukēma 'aínshi atux kuanxa, mitsúnbi kamina 'unan xupibutia bari kuabuti ñantabukēbētainshi ka anun ěmanu atsínti xēkuē xēpúia, usa 'ain kana uin kara atux kuanxa kixun 'unaniman. 'Aínbi kamina mitsun bēnētishi kuankin nuibianxun sapi kamina kuania atu nukuti aín kixun ka xanun kakēxa.

⁶A xanunbi ka aín xubu manámi buánxun anua xapusa lino kakē barionti tsamankē a mēu unēkē 'iakēxa. ⁷Usakian kakēxēshi ka 'apun suntárukama ax unikama me ñachai ukē ax isa anun kuanxa kixuan xubu 'ibu an paránkin kakēx Jordán kakē baka, ami kikiani kuani anunribi anunribia uni sikarakēkē anubi bēbakin nuiaakēxa. Usokin nui kuania suntárukama ax chikikiankēma 'aínshi an xēputi bēruankē unikama a ěmanu anun atsínti xēputi xēpúakēxa.

⁸Usa 'ain ka Israel uni rabé ax 'uxkēma 'aínshi, Rahabnēn aín xubu manámi kuaruxun uni rabé a kakēxa: ⁹Ěn sínankēxun ka Nukēn 'Ibun mitsunan 'inun ěnē me mikama 'inánti 'ikēn, usa 'ain kananuna nukamax 'itsaira rakuétin. Usa 'ain ka axa ěnē menu tsókē unikama mitsux ukē kuati rakuétan bamaia. ¹⁰Nun kananuna 'unanin mitsux Egipto menuax chikíkuatsini ukēbētan ka Diosan anun sikarakēnun parúmpapa xónsa kakē a aín nēbētsi ěski paná-rabēnun 'imiakēxa. 'Imainun kananuna 'unanin mitsun kamina Sihón 'imainun Og, amorreo kakē unbunēn 'apu rabé axa Jordán kakē baka 'ukē-manan bukukē a aín unikama kēñunbi maērakatanun kēñuakēn. ¹¹Usakin

mitsun 'akë kuati kananuna nukamax 'aisamaira rakuëakën, usa 'ain ka uinu 'ikë 'ën aintsikamaxi mitsubë 'akánanti kuëënima. Nun kananuna 'unanin mitsun rabikë Dios ax ka naí manámi 'ikësaribi 'ianan ënë menu kushiira 'ikën. ¹² Usa 'ain kana mi ñukatin ënuxunbi kamina Nukën 'Ibun anën sinanátëkëntimokin asérabi 'ë kati 'ain, 'ën aintsikama kamina mitsu bérí 'ën 'akësaribi okin ënë émanu 'ikë unikama 'akinbi 'atima 'ain. Asérabi karamina këmëima 'unánnun kamina 'ë kati 'ain, ¹³ Usa 'ain kamina ënë me bitsi atsínkin 'ën papa 'ën tita 'imainun 'ën xukën 'ën rarëbakë, 'ianan abëa 'ikë unikama këñunbi nu 'atima 'ain. 'Akinma kamina nukama këñunbi ëñëmiti 'ain! ¹⁴ Ësokin kakëxun ka rabé unin kakëxa: Nun ënë me bitsi ukin min aintsikama 'aia ka Diosan nuribi bamanun 'imiti 'ikën, usa 'ain kamina nun mi kakë bana ënë uibi ñuixuntima 'ain. Usa 'ain kananuna Nukën 'Ibun ënë me 'inánkëxun bixun nukaman mi upókin 'akinti 'ain.

¹⁵ Usa 'ain ka Rahabnën xubu ax anun ëma kënëkin buinarakin kënëkë amibi birukin a manámibi 'akë 'iakëxa, usa 'ikë ka atun me ñachai kuankë uni rabé a itsi nénkë təkërekaxun anun aín xubu xëkuë chukúma manámi 'ikë au nanpákëxa. ¹⁶ Nanpákin ka kakëxa: Ënuax kuantankëx kamina an mi baritia 'apun xukë suntárúkaman mi mërakëma 'aínshi ninu unëti kuantí 'ain. Anu kamina rabé 'imainun achúshi nètë atux pain émanu utëkëntamainun unëti 'ain. Usa 'ain kamina anuaxbi min nètënu kuantí 'ain. ¹⁷ Ësokian kakëxun ka uni rabé anribi kakëxa:

—Nun kananuna sinanátëkëntimokin min nu kakësabiokin asérabi 'ati 'ain. ¹⁸ Aínbi kamina nux ënë menu bëbai ukëbëtainshi, itsi achúshi xónsa anun nux 'ibúkë ënë min xubu xëkuë chukúma ënu bënëkinshi bëntanti 'ain. Usakin 'anan kamina min xubunu min papa min tita 'imainun min xukën min rarëbakëkama 'imainun min papan aintsikamaribi bënëkinshi timëti 'ain. ¹⁹ Uix kara min xubunuax éman chikitia 'akëx bamaia ax ka aín 'uchabi 'iti 'ikën; usa 'ain ka ax nun 'uchama 'iti 'ikën. Aínbi ka uin kara min xubunu 'ikë uni anu atsínxun 'aisamoia ax ka nux 'uchakë 'iti 'ikën. ²⁰ Usa 'ain kamina uinu 'ikë unibi nun mi kakë bana ënë ñuixuntima 'ain, usama 'ain ka asérabi usakin 'axúnun mi kakë ënëx usabi 'iti 'ikën. ²¹ —Asabi ka usa ka 'iti 'ikë —kixun ka xanun kakëxa. Katankëxun ka na kuantanun xuakëxa. Xukëx kuankëbëtan ka aín itsi xónsa anun sënkikianxa 'ibúkë a bitankëxun aín xubu kaxú xëkuë chukúma anu bëntankëxa. ²² Usokian 'akëx ka an me ñachai ukë uni rabé ax kuantankëx rabé 'imainun achúshi nètë 'imi ninu unëakëxa, usa 'imainun ka suntárúkaman mëránuxumabi mekama okin pékasmakin bari-biani amiribishi Jericó kakë émanu kuantëkëankëxa. ²³ Kuantamainun ka an me ñachai kuankë uni rabé axribi anua unëkë ni anuax kuanx, Jordán kakë baka shitákiani anua 'ikë anu kuanxun Josué usaía 'ikë kamabi ñuixunkin. ²⁴ Ësokin kakëxa: Nukën 'Ibu ka asérabi a mekama binun nu 'akinti 'ikën. Usa 'ain ka a menu 'ikë unikama 'itsaira numi rakuétia.

Israel kama Jordán kakë baka sikarakëa bana

3 ¹ Usokian kónkëx ka pékarakëma 'aínshi, Josué 'imainun israel uinibu Sitim kakë anu paia bukukë anuax kuantankëx Jordán kakë baka anu bëbakankëxa; bëbatankëx ka sikarakënx anu pain 'ikankëxa. ² Anuxun ka rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan aín kushibunën anua 'ikankë

akamanubi kuankin ³'ianan ka ësokin Israel unibu kakëxa: Uínsaran kaina sacerdote levita unikaman anu Nukën 'Ibun bana kuënëokë nankë a bunántisa kurin ratátakakë a buánkania iskani anun kamina uinu kaina 'ikani anuaxbi chikíkiänkin nuibiankanti 'ain. ⁴Usai kuankin kamina uimi karamina kuani a 'unánkanti 'ain, uinu 'ikë mitsúnbi kamina ënë me anu nikin 'unánkëma 'ain. 'Aínbi kamina bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan bana kuënëokë nankë a 'uramaira oíma, a kaxu achúshi kilómetro 'ura kuanti 'ain.

⁵'Imainun ka Josuénen ësokin atu kakëxa: Mitsux kamina iméishi Nukën 'Ibu kara aín kushin uisakin ñu 'aia isnux upiti mëníokati 'ain. ⁶Kanan ka sacerdotekamaribi kakëxa: Bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a 'ukë-mëua a tanti banakama 'ikë ënë 'iarukin bibianx kamina a rëkuémibiani kuani unikaman ismainun abë baka sikarakëti 'ain. Usakin kakëxun ka sacerdote kaman bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a unikaman ismainunbi buánkëxa.

⁷Usokëbëtan ka Nukën 'Ibun Josué kakëxa: Bërí ka Israel unikaman ësokin 'ën 'akëbëtan mix kamina 'ën kaískë uni atun 'apu 'ai kixun 'unánti 'ikën. Usa 'ain ka 'ën kana Moisés 'akiansaribi okin mi 'akini kixun 'unánti 'ikën. ⁸Minribi kamina sacerdote an bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a 'ukëmëu 'ikë a tanti banakama buannun kati 'ain, kuani ka Jordán kakë baka aín kuëtsín amáti nirakëkëbëa ëskikëbë 'urira kuani anu nirakëti 'ikën.

⁹Usakin kakëxun ka Josuénen Israel unikama kakëxa: Nëri kamina rikua-tsinti 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka ësokin nu 'akinkin ñu 'akatsi kaxa mitsu kanun. ¹⁰Ax ka nubë 'ikë kixun nukaman 'unánun ka Diosan aín kushínbi aín menu bëbakin nun cananeo, hititas, heveos, ferezeos, gergeseos, amorreos 'imainun jebuseos akamabi aín me bikuanti 'ikën. ¹¹Kamína kuakanti 'ain, Nukën 'Ibu kamabi men 'ibu 'ianan bunántisa okin 'akë kurin ratátakakë anua kamabi aín bana 'ikë aka sacerdote unikaman mitsun ismainunbi Jordán kakë baka a sikarakëkinti 'ikën. ¹²Usa 'ain kamina mapai rabë 'imainun rabë ñaká uni anua achúshi achúshi Israel unikama kaisti 'ain. ¹³Uínsaran kara sacerdotekaman bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Nukën 'Ibun kamabi men 'ibu ain bana a buani tapukikiankëbë ka tëarabëti amo rabë chairui aín rëbumiax 'ia ubúkë ax tikimainun kuabúkë ax amorabë chitëti nunkuruti 'ikën. ¹⁴Èsokin kaia Josué sënënkëbë ka Israel unibu anua 'ikë anuax bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua a tanti banakama 'ikë a buani sacerdotekama kuankëbë a kaxú Jordán kakë baka shítati kuankankëxa. ¹⁵Kuankian bunántisa a pain rëkuënkin biani sacerdotekama baka tapukikiankëbëshi ka aín xobukë nëtëti baka tëarabëakëxa. Ax ka anun ñu 'apákë biti 'uxë 'aia Jordán kakë baka mita 'ain chaiira 'inun 'ëké 'aish kuëtsëkënkëma pan 'ain 'iakëxa. ¹⁶Ènëx ka anua israel unibu 'ikë a 'urakëoxa 'iá 'ikën, ax ka anua Adam kakë ëma 'urama, Saretán 'ikë a 'uramabi 'iakëxa, usa 'ain ka 'umpax ax kuabuti parúmpapa bamakë kakë anubi timékë 'iakëxa. Usakin ka Diosan anúan Israelkama Jericó kakë ëmanu kuani sikarakënen bakanu 'ikë 'umpax tëa rabëti ëskinun 'imiakëxa. ¹⁷Usakian Jordán kakë baka ëskinun 'imikëbë Israel unibu sikarakëmainun ka sacerdote unikama anua a tanti Diosan bana 'ikë bunántisa okin 'akë, kurin ratakakakë buánkë unikama ax Jordán kakë baka ëskia me rakákë a nëbëtsi kamabi uníxa sikarakëmainun nirakëakëxa.

Mapai rabé 'imainun rabé maxax Jordán kakë baka ëskikë anua bia bana

4 ¹Usai kuania kamabi Israel unibunëx Jordán kakë baka sikarakëti sënëan ka Nukën 'Ibun Josué kakëxa: ²Mapai rabé 'imainun rabé uni kamina achúshi achúshi ñaká uni anua kaisti 'ain, ³a kamina kati 'ain, mapai rabé 'imainun rabé maxax anuaxa baka téarabëti ëskikë anua sacerdotekama nirakëkë anuabia achúshi achúshi maxax bibiakin uinu kara ñantabukëbë bëankibutia anubi buánun kati 'ain.

⁴Usa 'ain ka Josuénen mapai rabé 'imainun rabé uni kaískë a kuënxun, ⁵ësokin kakëxa: Jordán baka ëskikë nëbétsi anua Diosan bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë 'ikë anua kamina mitsun achúshi achúshi ñakánu 'ikë unin maxáx 'iarukin mapai rabé 'imainun rabé sënëan 'itanun biti 'ain. ⁶Akamax ka a isi numi sinania nun rëbúnikama ënuxun ka Diosan atu 'akinkin ñu chaiira 'akëxa kixun sinánti 'iti 'ikën, sinánkin ka mitsun bakë bëchikëkaman ñukáti 'ikën: ¿Uisoti nan kara ënë maxákama ënëx 'ik?, ⁷kixun ñukákëxun kamina mitsun kati 'ain: Ax ka Nukën 'Ibun bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a sacerdotekaman Jordán kakë baka sikarakëkinkin rëkuémibiankëbëa baka téarabëakëxa kixun kati 'ikën. Ënë maxakamax ka Israel unibunëan ënuax ka usai 'iakëxa kixun sinánti 'ikën.

⁸Usokian Josuénen kakëxun ka an kakësabiokin. Jordán kakë baka panára-bëti ëskikë anua, mapai rabé 'imainun rabé maxá achúshi achúshi Israel unin bibiankin anua 'ikankë anu buánxun maburukin nankëxa, usokin 'anúan Nukën 'Ibun Josué kakësabiokin. ⁹'Amainun ka Josuénenribi mapai rabé 'imainun rabé maxáx bixun anua sacerdotekamax bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan bana usai 'iti 'arukë a 'iax baka ëskikë nëbétsi sëtékë anubi bukunrukin nankëxa. A maxákama ka bëríbi anu 'ikë kixun ñuikin atun aintsikama ñuixunkankëxa.

¹⁰Usa 'ain ka sacerdotekama bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua usai 'iti bana 'ikë an uankë akamaxa Jordán kakë baka téarabëti me rakákë anu sëtémainun Israel unibunën usokin 'anúan Nukën 'Ibun Josué kakësabiokin ka kamabi ñu 'akëxa. Usakin 'aminuan Moisésnën Josué kakësabiokin. 'Akëbë ka anuax unikama bënëtiishi sikarakëakëxa, ¹¹usai unikama sikarakëti 'ukëmanan 'irui sënënkëbë ka sacerdote unikama an bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan ñukama 'ikë uankë atúxribi sika-rëkëkiani kuankin unikama inubiani rëkuénkiankëxa. ¹²Kuankëbë ka atu kaxuribi axa 'akánanti 'unáinrakë unibu Rubénën rëbúni, akamabë Gadrén rëbúni 'imainun Manasénën rëbúnikama 'itsamashi akamaribi. Anúan 'akánanti mënókëishi 'aish sikarakëkiani Israel unibu kuankëxa, usaia 'inun Moisés kiásabi oi ka usai 'iakëxa. ¹³Kuani ka atux cuarenta mil uni sënëan 'iti urama 'iakëxa, usa 'aish ka 'akanantishi 'inun mënókakëishi 'aish rëkuénkiani kuamainun a inubiani Nukën 'Ibun ismainunbi anua Jericó me 'ikë au kikiani kuankankëxa. ¹⁴A nètën ka Nukën 'Ibun kamabi Israel unibu Josuénen usakin ñu 'aia isi rakuékin aín bana tankin an kakësabiokin 'anun 'imiakëxa, Moisés ñukëma pain 'ixun 'amikëxua abëtan ñu 'asarabi okin ka usokin 'akëxa.

¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Josué kakëxa: ¹⁶Sacerdote unikaman bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë an buánkëma unikama a kamina

kati 'ain Jordán baka panárabēti ěskikēbēa me rakákē anu sētēkēkama a kamina kuaitanun kati 'ain. ¹⁷Kakēxun ka Josuénēn anuaxa kuaitanun kixun atu kakēxa, ¹⁸kakēxa bēnētishi Jordán kakē baka anua atux sētēkē anuax kuaini kēñurukin me amákēbēishi baka chitēkē ax anubi rakarakētēkēnkin kamabi maputēkēankēxa.

¹⁹A nētēan Israel unibu Jordán kakē baka anun sikarakēkē anun ka mapai rabē nētē 'ianan achúshi 'uxē 'irutabakē anun ka Guilgal kakē anu nukú-kankēxa ax ka amiaxa bari urukē Jericó kakē ěma 'urama 'iakēxa. ²⁰Anu ka Josuénēn mapai rabē 'imainun rabē maxax Jordán bakanua bitsínkin bēkē a bukurunun 'amiakēxa. ²¹Anuxun ka Israel unikama kakēxa: Mitsun bakē bēchikē kaman ka mikama ñukánuxun 'aia. ¿Uisoti kara ěnē maxákama unin ěnu buküankēx?, ²²kixun ñukákēxun kamina ěsokin ñuixukanti 'ain uisai kara Israel unikama Jordán kakē baka panárabēti me rakarakēkēbē anun sikarakēti 'iakēxa kixun, ²³'imainun kamina ěsokinribi ñuixunti 'ain uisakin kara Diosan Jordán kakē baka meishi rakátanun anun nux inúnun ěskimiakēxa kixun, béráma parúmpapa xónsa kakē anun nun chaitiokēkama sikarakēnun 'imiasaribi okin. ²⁴An ka usakin ñu 'akēxa kixun ka kamabi menu 'ikē unin Nukēn 'Ibu ax ka kushiira 'ikē kixun 'unánti 'ikēn, usa 'ikē kamina ashi mitsun Nukēn 'Ibu ikē rabiti 'ain.

Israel unibu Guigal kakē anu bēbax 'ikan bana

5 ¹Kamabi amorreo unibunēn 'apukaman ka amia bari kuabúkē Jordán kakē baka a 'urama 'ikē 'imainun kamabi cananeo unikaman 'apu axa parúmpapa Mediterráneo kakē a 'urama 'ikē, akamanbi ka Nukēn 'Ibun Jordán kakē baka anúan Israelkama sikarakēnun ěskinun 'imikē kuakēxa, kuati ka 'aisamaira israel unibumi rakuéti abē 'akánanti sinánma 'ikēn.

²Bētsi nētēn ka anuxun Nukēn 'Ibun Josué kakēxa, 'itsamashi maxá kuēnukin 'atankēxun kamina anun amiribishi israel unibukama aín nētokē ñu maxaka tēakin 'unánti opabuinti 'ain. ³Kakēxun ka Josuénēn maxáx kuēnukin 'atankēxun kamabi Israel nukēbēnē unikama aín nētokē ñun maxaka matá me Aralot kakē anuxun tēapakēxa. ⁴Usakin ka aín nētokē ñu rēbu maxaka tēakankēxa, kamabi ax suntáru 'iisa nukēbēnē unikama ax Egipto menuax ai anu uní 'ikēma me anuax kēñuti maēi néa 'ain. ⁵Kamabi unikama Egipto menuax kuankē axa aín nētokē ñu rēbu maxaka tēakē aínbi ka kuania anu uní 'ikēma menuax bakēnkiankē akamax aín nētokē ñu rēbu maxaka tēakēma 'iakēxa. ⁶Usai kuani ka anu uní 'ikēma menu, cuarenta baritia 'imi nitsi axa Egipto menuax chikíkiani kuankē unikama maēakēxa. A unikaman ka Nukēn 'Ibun kakēsabiokin ñu 'aisama tankēxa, usa 'ikē ka an sinanatēkēntima okin atu ěsokin kakēxa, mitsux kamina a me 'inán-nuxun 'ěn min chaitiokēkama ka anua 'aisamaira a piti ñu 'imainun a xēati ñu 'itsaira 'ikē a menu kuantima 'ain. ⁷Usa 'ain ka Josuénēn atun papa ñua 'ain, aín bakē bēchikēkaman nētokē ñu rēbu maxaka tēapakēxa, ax ka Nukēn 'Ibun aín papa ñukēbētan usokin 'ati kia 'iakēxa, usa 'aish ka bérámabi aín nētokē ñu rēbu maxaka tēakēma 'ikankēxa, atúxa kuankēbē ka anúan usakin ñu 'ati nētē 'aíma 'iakēxa. ⁸Usakian aín nētokēñu rēbu aín maxaka tēakin sēnéonkēx ka anua 'ikankē anuaxpain pēxkúti anu pain 'ikankēxa. ⁹Anuxun ka Nukēn 'Ibun Josué kakēxa: 'Ěsokin aín nētokē ñu rēbu aín maxaka tēakē

ënën ka egipcio unibunën aín menuxun ñu mëia tēmëra a sinani katékë a èmiti 'ikën. Usakin anuxun 'axun Guilgal kakën anëa 'aish ka a me usakinbi anëké 'ikën. ¹⁰ Usa 'ain ka Guilgal kakë anu pain israel unikama 'iakëxa, mapai rabé 'imainun rabé 'imainun rabé nètë a xupibukëbëtan ka anua 'ikankë Jericó 'uramanuxun Pascua nètë inúkin fiesta 'akankëxa. ¹¹ A nètënbi ka anun chamiti ñukëñunma 'akë pán këñun trigo tutush okë pikankëxa, pionkë a pëkarakëbëtan ka a menu 'apákë bikë ñu aribi pikankëxa. ¹² Usakian ñu 'apákë aín bimi pikin pëukë 'ain ka atúan pikë maná ax nètétí amiribishi 'ibútëkëama 'ikën, usai 'ikëbëtan ka a barin Israel unibunën Canaán menu 'apákë ñukama ashi bixun piakëxa.

Josué Nukën 'Ibun suntárunën 'apubë mërana ñuikë bana

¹³ Achúshi nètën Jericó 'urama 'ixun ka Josuéñën, ami achúshi uni aín manë xëtókë tuianx a bémáno nikë isakëxa. Isi a 'urama obiani kuankin ka ñukákëxa:

—¿Mix karamina nubë 'ikë kama a 'ain, ama 'aish kaina numi nishké unikama a 'ain? ¹⁴ —'Ëx kana axa mimi nishké uni a 'ianan axa mibë 'ikë uni ama 'ain —kixun ka axa ami mërakë uni an kakëxa—. 'Ëx kana Nukën 'Ibun suntárukama aín 'apu 'ain. Èsakian uni an kakëxun ka Josuéñën rantinpu-runi aín bémánanën me tikai sóbukin ñukákëxa:

—¿Añu 'axúnumi 'ë kanun kara Diosan mi xuax? ¹⁵ Kakëxun ka Nukën 'Ibun suntárunën 'apun kakëxa:

—Min taxaka kamina èchiti 'ain, anumi nikë me ënëx ka bëtsi me kama-sama upíira 'aish Diosnan 'ikë kixun kakëxa. Kakëxun ka Josuéñën aín banatankin an kakësabiokin 'akëxa.

Uisokin kara Israel unibunën Jericó 'ati 'ikë kixuan Diosan Josué ka bana

6 ¹ Usa 'ain ka anun Jericó ëmanu atsínti xëpúti upíokin xëpukë 'ain anu tsókë unikamax uíxbi atsinima 'imainun chikíamabi 'ikën Israel unibumi rakuékin upíokin xëpukë 'ain. ² Usokin 'akë 'ain ka Nukën 'Ibun Josué kakëxa: 'Ën kana Jericó ëmanu 'ikë 'apu, aín suntárukama këñunbi 'anun mi 'amiti 'ain. ³ Usa 'ain ka Israel suntárukamax achúshi nètën nètën achúshitishi mapai achúshi 'imainun achúshi nètë sënëmi, Jericó ëma kaxú kuainakëti mañati 'ikën. ⁴ Usai 'ikëbë ka mapai achúshi 'imainun rabé sacerdotekama atúnribi bunántisa okin 'akë, kurin ratakakakë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë a buani kuankin achúshi achúshi unin a banoti 'akë carnero manchan, buámainun ka mapai achúshi 'imainun rabé nètë sënënkëbë ëma ratanarati mapai achúshi 'imainun rabé oí kuainakëti 'ikën, usaía 'imainun ka sacerdotekaman aín carnero manchan a banoti 'ikën. ⁵ Usakin banokian aín sënënkë a upíira 'inun tsiskëpakin 'aia kuation kushiira kuënkënkëbë ka anun ëma bërarakin këñëara ax rurukubuti 'ikën. Usai 'ia isi ka suntárukama ëmami kíkiani kuantu 'ikën.

⁶ Usakin katankëxa Dios sënëan ka Josuéñën sacerdote unikama kuënxun kakëxa: Mikaman kamina bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Nukën 'Ibun bana kuënëokë 'arukë a buánti 'ain, buámainun ka mapai achúshi 'imainun rabé mikamax bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a inui rëkuënkiani kuankin a banoti 'akë carnero manchan a buani rëkuënkianti

'ain. ⁷Usakin katankëxun ka Josué'n a ëmanu 'ikë uni kamarairi kakëxa: Mitsux kamina ëma ratanarati kuainakëti kuanti 'ain. Kuamainun ka axa 'akanantishi suntárúkama ax bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a rëkuën-mibiani kuanti 'ain.

⁸Usokin 'anúan Josué'n kakëxun ka kamaxunbi an kakësabiokin 'akëxa. 'Amainun ka mapai achúshi 'imainun rabé sacerdotekama ax anu Diosan bana kuënëokë 'arukë bunántisa okin 'akë a buánkin rëkuémibiankin mapai achúshi 'imainun rabé atun carnero manchan banoti 'akë a banobiani kuankëxa, kuan-këbë ka an bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë an buánkë akamaxribi a kati kabiani kuankëxa. ⁹Kuamainun ka axa 'akánanti suntárúkama ax sacerdotekama rëkuémibiani kuankëxa, kuanmainun ka ax tsiankiankë akamaxribi atu kaxú kuamainun, sacerdotekama atúxribi kuankin ënkinmaira carnero manchan banobiani kuankëxa. ¹⁰Aínbi ka Josué'n ësokin suntárúkama kakëxa, unékiani kamina ñuitsima rikianti 'ain, 'ën mitsu kuënkëni munuma sharánun kakëx kuni kamina kuënkëni kushin sharákanti 'ain.

Israel unibunën Jericó kakë ëma bia bana

¹¹Usakian Josué'n 'amikëxun ka achúshi okin ëma ratanarakin bunántisa okin akë Nukën 'Ibunan a buánkëxa. Usakin buanx utëkëntankëx ka anu achúshi imé inúmi 'ikankëxa. ¹²Inëti pëkarakëma 'aínshia, Josué nirukëbëtan ka sacerdotekaman bunántisa okin akë kurin ratakakakë anua Nukën 'Ibun ñukama 'arukë 'iakin biruakëxa. ¹³Birukëbë rikiani ka mapai achúshi 'imainun rabé sacerdotekama ax anunbi bunántisa okin akë kurin ratakakakë a buámainun rëkuënkiani kuani aín carnero manchan banoima kuankëxa. Kuankëbë ka axa 'akánanti suntárúkama axribi rëkuënkiani kuanmainun, aín patsan axribi a kaxú kuankëbë ka. An carnero manchan banókë axribi nirakëtimaira kuankin banoia kuakëxa. ¹⁴Usai 'i'ónxa pëkaran ka amiribishi rikiantëkëanx ëma 'uri amiribishi mañarakëakëxa. Usai ka mapai achúshi 'imainun achúshi nëtë inúmi 'ikankëxa.

¹⁵Usai 'ikë mapai achúshi 'imainun rabé nëtë 'ikë anun ka pëkarakëma 'aínshi tsuakirukianx ëma 'uri mañarakëtëkëankëxa, bëräma 'ikësabi oí, ka a nëtëtan mapai achúshi 'imainun rabé oi ëma uri mañarakëtëkënkankëxa. ¹⁶Usakian sacerdotekaman aín manë banañu banokin mapai achúshi 'imainun rabéokin 'akëbëtan ka Josué'n unikama kakëxa: ¡Munuma kuënkëni kamina sharati kiti 'ain! Nukën 'Ibun ka ënë ëma 'atima onun nu amia usa 'ain kananuna 'ati 'ain. ¹⁷A ëmax ka anu 'ikë ñukama këñunbi rurapakin 'aisama oti 'ikën, usakin 'anun ka Nukën 'Ibu kiäxa. 'Anan kamina bëtsi bëtsi unibëa 'ikë xanu Rahab kakë a 'imainun aín xubu 'ukëmëu abë timékë aín aintsikamaishi uisabi otima 'ain, an ka atun ëma ñachati xukë uni rabé a unëaxa. ¹⁸Aínbi kamina mitsun, a ëmanu atsínkin anu 'ikë ñukama achi-rabi bitima 'ain, mitsumi anu 'ikë ñukama bikëbëtan ka anu Israel unibu nux 'ikë aribi Nukën 'Ibun 'aisama oti 'ikën. Usakin 'akëbë kananuna nukamax 'aisama okë 'iti 'ain. ¹⁹Aínbi ka anua 'ikë kuri, manë uxua, 'imainun kamabi ñu manë panshian 'imainun manë kashtá 'akë a ñukamaishi anu ñu kupíira kupíkë Nukën 'Ibunan 'inun nanti 'akë anu nanti biti 'ikën.

²⁰Usai ki Josué sënënkëbëtanshi ka aín carnero mancha banokankëxa. Bana oia kuatishi ka Israel suntárúkamax, munuma kuënkëni sharati

kikankëxa. Kikëbëshi ka ënën menma buinarakin ëma kënëarakë ax rurukubukëxa. Usaia 'ikëbë ami kikiani abákiani kuanakin ami bëbarukin ëma 'ibuakankëxa. ²¹Usokin 'akinshi ka aín manë xëtokën anu ikë unikama, xanu, uni bënábu, këñunbi uni apan akamabi këñukin 'anan atun 'arakakë ñuinakama oveja, burro akamaribi këñukin 'akëxa. 'Akin ka ñuñuma 'itánun kamabi këñuakëxa.

²²Usomainun ka Josuéñën an me ñachatia xukë uni rabé a kakëxa: "Aín xubunu kuanxun kamina bëtsi bëtsi unían aín nami 'akë xanu a bianan aín xubunu 'ikë aín aintsikama aribi mitsun mi usakin 'akinuxun kakësabiokin biti 'ain." ²³Kakëx aín xubunu kuanxun ka a uni rabëtan an kakësabiokin Rahab aín xubunua aín papa aín tita aín rarëbakë 'imainun aín xukën 'anáka bianan aín aintsi 'ibukamaribi biakëxa, bibiankin ka anua Israel unibu bukukë 'uri anuxuan atun bërúantinubi buánkëxa. ²⁴Usokin 'atankëxun ka Israel suntárukaman anua ikë ñukama këñunbi a ëma néankëxa. Néanan ka anua kuri 'imainun manë uxua kamabi ñu manë panshian manë kashtá 'akë akama upírabu 'ashi Nukën 'Ibunan 'iti nankë ñu anu nanti biakëxa. ²⁵Aínbi ka Josuéñën Rahab 'imainun aín aintsikamainshi, Jericó ëma ñachatanun xukëx kuankë uni rabé 'akatsikixun barikaniabi unëké a kupín uisabi okima biakëxa. Usa 'ain ka Rahabñën rëbúnkikamax israel unikamabë upitax tsóakëxa. ²⁶Usokin 'atankëx ka Josué ësai kiakëxa: "Nukën 'Ibun ka 'ëx kikë bana ënëx ka asérabi 'ikë kixun 'unánia, uin kara Jericó ëma 'atëkënkín birutë-këntisa tania a unin bëchikë apanëx ka anun ëma bëararakin kënëké ax ami rurukubukin chakakëx bamakë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín bëchikë 'anáka aribi anun ëmanu atsínti xëputi 'akin amibi birukin 'akë a chakamikë 'iti 'ikën" (kiax ka Josué kiakëxa). ²⁷Usokin Nukën 'Ibun 'akinkëxua Josuéñën ñu 'aia ka ax ka kushiira uni 'ikë kixun unin ñuia kamabi menu 'ikë unin kuakëxa.

Israel unibunën amorreo suntárukama abë 'akanankin abámia bana

10 ¹⁻²Adonisédec kakë uni ax ka Jerusalén ëmanu 'apu 'iakëxa, anuxun ka Josuéñën abë 'akanankin Ai kakë ëmanu ikë suntárukama këñukin 'axa kixun ñuiña kuakëxa, Jericónu 'ikë 'apu aín unikama këñunbi 'akësaribi okían këñúké kuati ka 'itsaira rakuëkankëxa, 'imainun ka gabonita unikamabë ka israel unikamax bërí atubë timéax tsotia kixun ñuikania kuakëxa. Usai atux 'ikë kuatira ka 'aisamairai rakuëkankëxa, Gabaón kakë ëma ax ka chaiira 'aish Ai ëmabëtan sënëñma upíra 'iakëxa, usa 'aish ka anu 'apu 'iisa 'aishbi a ëmanu 'apu 'aíma 'iakëxa 'imainun ka anu 'ikë suntárukamax 'akánanti 'unánbuira 'iakëxa. ³Usai 'itsaira rakuékin ka Adonisédec Jerusalénnu 'ikë 'apu an ñakáitsinu ikë 'apukama katánun xukin kamia a ka ënëkama 'iakëxa Hoham, Hebrónnu 'ikë 'apu 'imainun Jarmut, kakë ëmanu 'ikë 'apu Piram 'ianan Jafía Laquisnu 'ikë 'imainun Debir Eglón anu 'ikë 'apu akamabi kamiakëxa: ⁴"Kamikin ka ësokin katánun kixun kamiakëxa, nukama kamina Gabaón unikamabë 'akanania 'akini uti 'ain, atux ka Josué Israel unibubë 'akananima atubë nuibanani birananxa." ⁵Kamikëx ka mapai achúshi amorreo 'apukama abë Jerusalénnu 'ikë ax biranankëxa, atux ka Hebrón Jarmut, Laquis 'imainun Eglón akamax timëkiani atun suntárubë Gabaónnu 'ikëkama 'akatsikiax kuankëxa.

⁶Usaia atu 'akatsi kias timëkiani kuankë, kuakin ka Gabaón ëmanu 'ikë 'apun, Josué Guilgal menu 'ia ësokin kamiakëxa: 'Ën kamikëx kamina kana kuanima kias kima an mi ñu mëëxunti unikama ënë mix kikësabiokin 'akini min suntárukamabëbi uti 'ain. Aín bashinu tsókë Amorreo unbunën 'apukamax ka aín suntárukamabëbi timëkuatsini nu 'akatsikias uaxa. ⁷Ësokian Gabaónu 'ikë 'apun kamikëx ka Josué Guilgalnuax axa rakuétimaishi 'akanankë ain suntárukamabë küancëxa, ⁸timëkë ka Nukën 'Ibun Josué kakëxa: mitsun kamina amorreo unikama rakuëkimaishi, mi kupitanuma 'ati 'ain.

⁹Usakian Diosan kakëx ka Josué anua 'ikë Guilgal kakë anuax aín suntárukamabë imë kuanëkin ñu sinánkëmabi ratukinshi amorreo unibu 'akëxa. ¹⁰'Aia ka Nukën 'Ibun israel unbunën 'akëxa 'itsaira atumi rakuënun 'imiakëxa, usaía 'ia ka Josuéenën suntárukaman anuaxa 'akanankë Gabaón anuxun 'aisamaira amorreo unbunën suntárukama 'akëxa. Usokin 'akëxa anun Bet-horónnu, kuantu bai a bibiani abatiabi ka nuibiankin amorreo suntárukama Azecá 'imainun Maquedá kakë ëma rabé ami kikiania Israel suntárukaman kuania mërakin 'akëxa. ¹¹'Akëbëa amorreo suntáru rairinëx-ribi abati Bet-horón kakë ëma ratanbiani israel suntárukaman 'akëx abati kuankëbëtanbi ka Nukën 'Ibun matsin tita aín bëru chaiirabu 'ibúkin aín manë xëtökën israel suntárukaman 'akësamaira okin këñunun 'amiakëxa.

¹²A nëtëan Nukën 'Ibun 'amikëxun israel unbunën amorreo unikama 'akë a nëtën ka Josuéenën aín suntárukaman kuamainun Nukën 'Ibun ñukákin ësokin kakëxa:

Barix ka Gabaón puntë nirakëti 'ikën;

'imainun ka 'uxëribi Aialón kakë me puntë ami nirakëti 'ikën.

¹³Usaia kikëbë ka 'uxë nirakëmainun bariribi nirakëakëxa nirakëkëbëtan ka Israel unbunën axa ami nishkë unikama abë 'akanankin 'akëxa.

Ënë banax ka bëtsi kirikanu kuënëokë 'ikën usaía Israel unibu 'akanamainun ka bari naí nëbëtsi nirakëax achúshi nëtë 'imi kuabuama a bana ñuikin 'akë 'ikën.

¹⁴Uinsaranbi ka achúshi nëtë ënë nëtëan 'akësaribi okin Nukën 'Ibun achúshi unin kakëxun kuakin ñu 'akë 'aíma 'iakëxa, an ka Israel unbunën rabanan nëkin ami nishkë uni 'anun 'amiakëxa.

¹⁵Usai 'akanankiani ka Josué Israel unibubë anua 'ikë Guilgal kakë anubi kuantëkëankëxa.

Ashikian Josuéenën Israel unbunën 'apukama timëxun ka bana

24 ¹Josuéenën ka kamabi ñaká Israel unibu Siquem kakë ëma anu timënun kixun kamiakëxa. Kamikin ka uni apankama 'apu an bana mënfoke akama 'imainun, suntárunën kushikama anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubusa okin chupa 'akë 'urama anu timënun kamiakëxa, ²kamikëx rikua-tsinkë ka Josuéenën kamabi unikama kakëxa:

—Ësokin 'ën mitsu kanun ka Israel unibu nun Dios kiasa: Bëramaira ka Téráh 'imainun aín bakë bëchikë rabé Abraham kakë 'imainun Nahor mitsun chaitiokëkama, atux Éufrates kakë baka kuëbí tsókë 'ixun bëtsi dioskama rabiakëxa. ³Rabia kana Éufrates kakë baka kuëbí anua Abraham, chikín-biankin Canaán kakë mekama oi ninun 'imiakën. 'Imianan kana aín bakë bëchikë Isaac a pain bëchinun 'amiakën, ⁴'amikëxun ka aín bakë bëchikë

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú a rabé pain bakë bëchiakëxa. Usoxun kana Esaú Seír kakë me anu tsónun 'inánkën, 'inámainun ka Jacobnëx aín bakë bëchikëkamabë Egipto kakë menu tsóti kuankëxa.

⁵Usai 'iá 'ain kana 'itsa baritia inúkëbëtan 'ën mitsun chaitiokë Moisés 'imainun Aarón xuakën, 'imainun kana mitsux chikinuxun Egipto menu 'ikë unikama 'itsaira 'ën tëmëramiakën. ⁶A nètëan mitsun chaitiokëkama Egipto menuax chikíké anun ka egipcio suntárukaman anuax 'akanankë caballonën nikinkë 'imainun caballonën kuankiribi parúmpapa xónsa kakë anubi bëbarukin 'akatsikixun nuiakëxa.

⁷Usokëxuan atun 'akinun kixun ñukákëxun kana, bëánkibukë chaiiran atu bëaranun 'amianan parúmpapan kuaniabi mapukin egipcio unikama këñunun 'amiakën. Usakin 'aia ka nun chaitiokëman Egipto menuxun isakëxa.

Usai pain 'itankëx ka raírinëx ñumainun 'itsa baritia 'imi anu uni 'ikëma menu niakëxa, ⁸nitsiabi kana anua atu amorreo unikaman menu bëakën, ax ka Jordán kakë baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa. Anuax mitsubë 'akananiabi kana, 'ën abámikin mi 'anun mitsu 'amiakën, 'amikëxun abámikin 'axun kamina atun me bikankën. ⁹Balac, Sipornën bëchikë moabita unbunën 'apu an pain ka mitsubë 'akánanti sinánxun, Balac an Beornën bëchikë Balaam nuiša 'atimokin sinánxuni unun kixun kamiakëxa. ¹⁰Aínbi kana 'ën Balaamnën usakin 'aisama onun 'amikinma mitsu nuibanun sinánmiakën. Usakin kana mitsu iémiakën. ¹¹Usa 'ain kamina mitsux Jordán kakë baka a sikarakë kianx Jericó kakë ëma anu bëbakën. Bëban ka Jericó ëmanu tsókë unikama mitsubë 'akanankëxa, 'akananiabi kana mitsun ira kupitanunma 'anun 'amiakën, 'amitankëxun kana (amorreos, ferezeos, cananeos, hititas, gergeseos, heveos 'imainun jebuseo) a unikamaxribi mitsubë 'akananiabi kana mitsun ira kupitanuma 'anun 'amiakën. ¹²Mitsunmi amorreos unbunën 'apu rabé aín suntárukëñunbi 'a ax ka 'akánanti 'unan 'ixunmi manë xëtokën 'anan mitsun pian 'ama 'ikën, 'ën kana mitsux kuankë 'aímbia atux irapain abánun 'imiakën. ¹³'Ën kana a menu tēja 'ikëmabi mitsun me 'inánan ëmakamaribi mitsun 'a 'ikëmabi 'inánkën. Anu tsókin kamina bërí mitsun 'apá 'ixunmabi uvas 'imainun aceituna akama a menua 'apá 'ikë pikanin.

Ësokin katankëxun ka Josuéñen atu katëkëankëxa:

¹⁴—Ësokian kamabi ñu an a kupín kamina mitsun Nukën 'Ibu asérabira ami sinánkin rabiti 'ain. Rabikin kamina mitsun chaitiokëkaman Éufrates kakë baka kuébí tsókin rabianan Egipto menuxun rabia dios a ënkin Nukën 'Ibuiša ashí rabiti 'ain.

¹⁵Usa 'ain kamina mitsun Nukën 'Ibu rabitisama tani, bëríbi uisa dios kaina mitsun rabitisatani kias kiti 'ain: Kaina mitsun chaitiokëkaman Éufrates kakë baka kuébí pain tsókë 'ixun rabia dios, a rabiti 'ain 'akima karamina anumi bërí tsókë amorreo unbunën me anu 'ikë dios akama rabiti 'ai kias kamina kiti 'ain. 'Aínbi kana 'ën, xanu 'ën bakë bëchikëkamabëbi Nukën 'Ibu kuëñkëša oíši 'iti 'ain.

¹⁶Ësakin kakëxun ka Israel unbunën ribi kakëxa:

—¡Nun kananuna a rabikinma bëtsi bëtsi dios rabia Nukën 'Ibun nu ënti kuëenima! ¹⁷Nukën 'Ibu an ka chikínbëtsinkin nukama 'imainun nun chaitiokëkama Egipto menuxun tëmëraikin ñu mëëiabi nu bëakëxa. An ka 'aisamaira

ñu 'akin nun ismainunbi 'akëxa, 'imainun ka bëtsi bëtsi ëma inubiani kuania nu bëruankin 'akiankëxa. ¹⁸ An ka anun nux uti menu 'ikë ëmakamanu tsóa unikama chikínun 'imiakëxa, usaribi okin ka amorreo axa ënë menu tsóa akamaribi 'akëxa. Usokin akama ñu 'a 'ikë kananuna nunribi a rabiti 'ain ax ka nun Dios 'ikën.

¹⁹ Usai kikania kuatankëxun ka Josuéñëñribi kakëxa:

—Mitsun kuainxunshi rabisama ka Nukën 'Ibu 'ikën, ax ka Dios upíira 'ianan uisa ñu 'atimabi 'ai ami mitsux 'uchati kuëñëma. ²⁰ An ka mitsunmi a ënkin bëtsi dioskama rabia, ka Nukën 'Ibu upíokian mitsu 'akinkë a ënkin 'aisamaira okin tëmëramiti 'ikën. ²¹ Usakian kakëxunbi ka Israel unikaman Josué katëkëankëxa:

—Usai 'ikima kananuna nukaman axa Nukën 'Ibu 'ikë ashi rabiti 'ain.

²² Usai kikanía ka Josuéñëñ katëkëankëxa:

—Mitsuxbi kamina Nukën 'Ibu ismína rabinuxun 'ai kiox kikanin. Kakëxun ka —atúnribi nukamanbi kananuna a 'ai —kixun kakankëxa. ²³ Kiabi ka Josuéñëñ kakëxa:

—Asabi ka, usa 'ain kamina mitsun dios isa kixun, 'arakakë ñukama bitankëxun puti 'ain, putankëxun kamina Israelkama mitsun nuitunëñbi Dios amishi sinánkin rabiti 'ain. ²⁴ Ësokin kakëxunbi ka Israelkaman amiribishi Josué kakëxa:

—Nukaman kananuna Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ain, 'imainun kananuna uisai 'inun kara ax kia usaibi 'iti 'ain.

²⁵ A nëtëñbi ka Siquemnuxun, Josuéñëñ kamabi unibëtan achúshi ñu 'anan Moisésñëñ usai 'iti banakama kuëñëo a 'inánkëxa, ²⁶ a bana ka Josuéñëñ anua a tanti Diosan bana 'ikë anubi kuëñëokëxa. Kuëñëotankëxun ka mapara pará bixun xubusa okin chupa 'akë anuxun Nukën 'Ibu rabiti a 'urama 'ikë i pëñanakëkë tëmú anu nitsíankëxa, ²⁷ usokin 'atankëxun ka Josuéñëñ Israel unikama kakëxa:

—Ënë mapara chaiira 'ën nitsinkin nankë ënëx ka, uisakin karanuna nun Nukën 'Ibun 'amikëxun ñu 'akën kixunmi mitsun ñuiti 'inuxun 'aia. Ënëx ka a isia bëtsi unikamax mitsux ismina usai 'iakën kikë ax këmëkësa 'itima kupín kamina upiti Diosmi sinánkanti 'ain. ²⁸ Usokin pain katankëxun ka Josuéñëñ aín menubia kuantëkëntanun an 'akintia buánkë unikama a xutëkëankëxa.

Josué ñua ñuikë bana

(Jue 2.6-10)

²⁹ Usokin pain ñu 'atankëx ka Josué Nunnëñ bëchikë Nukën 'Ibun uni ax, ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa. ³⁰ Ñukë 'ikë ka aín me Timnat-sérah kakë 'ain tsipumia 'ikë Gaas kakë, Efraínnëñ bashikama kakë 'ia anu maíankëxa, ³¹ israel unbunëñ ka Josué ñutisamapan 'aish tsótan Nukën 'Ibu rabiakëxa, rabia 'ixun ka ax ñua 'ain uni apankama an Nukën 'Ibun kamabi ñu Israel unibu 'axunia isa 'ixun 'unánkë unikama atúxribi ñukëma 'aish tsótan rabiakëxa.

Israel unikaman Josénëñ xo maían ñuikë bana

³² Israel unbunëñ ka Josénëñ xo Egipto menua bitsínkin bëñëa 'ixun, Siquem kakë me anu maíankëxa, a mex ka Jacobnëñ cien kuríki manë 'akë

kupín Hamornën bakë bëchikë, Siquemnën papa aín me 'ikëbi marua a 'iakëxa, a me ka Josénën rëbúnkikaman atunanbi 'inun biakëxa.

Eleazar ñua ñuikë bana

³³Eleazar, Aarónën bakë bëchikë ñukë 'ikë ka aín aintsikaman aín bakë bëchikënën me anua Efraín unibu 'ikë, Finees kakë uni aín me anubi mafankëxa.

JUECES

Nukën 'Ibun ángel achúshi Boquim kakë me anuax mërâ ñuikë bana

2 ¹Nukën 'Ibu ángelnën ka Guilgal kakë anuax kuanxun Boquim kakë me anua Israel unibu ësokín kakëxa: 'Ën kana mitsu Egipto menua chikín-bëtsinkin a 'inánuxun mitsun chaitiokékama ka me ënu bëakën, bëxun kana ësokín kakën: Uinsaranbi kana 'ën mitsubëtan achúshi ñu 'akë a manutima 'ain, ²usa 'ain kamina mitsun ënë menu 'ikë unikamabëtan achúshi ñubi 'akatsi atubë kanantima 'ain, usai 'ikinma kamina kamabi atun anuxun ñuina xarokékama a rurupati 'ain. 'Aínbi kamina 'ën kakëxunbi kuaisama tankën, ¡Usa 'ain kamina añu kaina mitsun 'a kixun sinánti 'ain! ³Usa 'ain kana bërí mitsu kain: Ënë ëmanu 'ikë unikama kana mitsun ismainunbi chikiniman 'imainun ka atun rabikë dioskama ax anun mitsu paránti 'iti 'ikën. ⁴Ësokín atu katankëxa Nukën 'Ibun ángel sënénkëbëishi ka kamabi Israel unikama munuma sharati ini tsuákiruakëxa. ⁵Usai anuax 'ikë ka Boquim kakín a me anëakëxa, anuxun ka Israel unikaman anuxunbi ñuina rëxun xaroxunkín Nukën 'Ibu rabiakëxa. ⁶Usa 'ain ka Josuéñën ashikin Israel unikama kakë 'ain, achúshi achúshi unix uinu 'ikë me kara bití 'ikë a bitsi kuankankëxa. ⁷Usa 'ain ka ax tsókëpan 'ain Israel unikaman Nukën 'Ibu rabi tsókankëxa; 'imainun ka uni aín tukurikubu axa ñukëmapain 'aish bukukë atun Israel unibua Nukën 'Ibun ñu chaiirabu 'axunkë a iskankëxa. ⁸'Aínbi ka Josué ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa, ⁹ñukë 'ikë ka aín me Timnat-sérah, kakë aín tsipumia 'ikë Gaas kakë Efraínën bashikama abu 'ia anu maíankëxa. ¹⁰'Imainun ka Israelkama axa Josué tsókëpan 'ain tsóa atúxribi ñuakëxa. Usa 'ain ka bëría bakënkékama atun ka uisaxunbi Nukën 'Ibu 'unánan an israel unikama 'axuan ñukama abi 'unánma 'ikën.

Israel unibunën Nukën 'Ibu rabikinma aín bana manua

¹¹Usa 'aish ka Israel unibunën 'akë ñukama Nukën 'Ibun iskëx Baal rabikin atun pëukín bëtsi bëtsi ñukamaribi rabikë ka ax 'aisama 'iakëxa. ¹²Usokín bëtsi ñukama 'ai ka atun chaitiokékama Egipto menua an chikínbëtsinkin bëa Dios ami manúakëxa, manukian atu rapasu bukukë unikaman rabikë dios ashi rabikëbë ka Nukën 'Ibu 'itsaira xuamati atumi nishakëxa. ¹³Nukën 'Ibu rabiti a ënkin ka Baal kakë dios akëñun bëtsi ñukama Astarté kakë dios an isa 'akínia kixun sinánkin aribi rabikin pëuxun bëtsi ñukamaribi rabiakëxa, ¹⁴usokëbë Israel unikamami nishkin ka Nukën 'Ibun an ñu mëka-makë unikaman atun ñu mëkamanun 'amianan, a rapasu 'ikë unikaman an 'akinti 'aíma aín kupitanuma 'anun 'amiakëxa. ¹⁵Usai ami manuax 'ikania ka

uínsaran kara 'akanania anun Nukën 'Ibun 'akiniama abë 'akanani kuanjë unikaman atu 'akëxa, an atu kásabiokin.

Usai 'iabia Nukën 'Ibun 'akinkëxma ka Israel unibu 'aisamaira tëmërakëxa, ¹⁶'aínbi ka 'aisamaira okían an ñu mëkamakë unikaman tëmëramikëbëtanbi an 'apu 'ixun 'akinti uni 'aíma 'afan tëmërakëbëbi atu mi Dios mërakëxa. ¹⁷'Aínbi ka Israel unikaman usai atux 'ikëbëtan Diosan ax 'apu 'ixun 'akinti uni kaisiabi aín bana kuatima ñunshin nakëkin unikaman bëtsi dioskama rabikin Nukën 'Ibu Dios rabiama 'ikën. Atun chaitiokëkamaxa Nukën 'Ibun bana ax kikësabi oi 'iti bana tan 'aínbi ka atux, atun chaitiokëkama 'iásai 'iti sinánma 'ikën. ¹⁸Uínsaran kara Nukën 'Ibu an atu 'akinun uni achúshi 'apu 'imia, anun ka anbi 'akiankëxa, 'akinia ka Diosan Israel an 'akinti kaískë unikaman ami nishkë unikaman 'aia nuibakin, 'akiankëxa, 'akinkin ka a unikama atunua chikínun 'amiakëxa. ¹⁹'Aínbi ka an 'akinkë 'apu ñukëbëtan, amiribishi ñu 'atima 'atëkënkankëxa, 'akin ka atian ira atun chaitiokëkaman 'asamaira okin bëtsi dioskama rabikankëxa. Usakin 'ai ka atun ñu 'aisama 'akë ëinsama tani atun sinan iruarati sinánñuma uni 'ikësay 'ikankëxa. ²⁰Usai 'ia isi ka Nukën 'Ibu Israelkamami xumati nishi, ësai kiakëxa: “Ënë unikaman ka ësai 'ikin atun chaitiokëkamabëtan 'ën achúshi ñu 'a 'atimokin 'aia, usa 'ixun ka 'ën kakësa okin 'aisamatania. ²¹Usa 'ain kana, Josuéñën ñukëmapain 'ixun raíri chikíanan 'ama ëmakama rairi a chikintima 'ain.” ²²Ësokin 'akin ka Nukën 'Ibun israel unibunëx kara aín chaitiokëkama 'iásai ami sinania kara ami sinanima kixun istisatankëxa. ²³Usa 'ain ka Nukën 'Ibun atu rapasu 'ikë bëtsi menu 'ikë unikama a kamaira Josuéñën chikínun 'amíama 'ikën, 'amikinma ka raíri ëmakama chikinxuma 'anun 'imiakëxa.

Débora 'imainun Baracnën abë 'akanankin Sísara 'a bana

4 ¹Usa 'ain ka Ehud, kakë atún 'apu ax ñukë 'ain Israelkaman amiribishi ñu 'atima 'atëkënia ka Nukën 'Ibun 'aisama atu isakëxa, ²usokin 'aia iskin ka Nukën 'Ibun achúshi cananeo uni Jabín kakë 'apu ax ka Hasor kakë ëmanu 'ain, abë 'akanankin 'anun 'amiakëxa. A unin suntárúnën kushi ka Sísara kakë uni 'iakëxa, ax ka Haróset-goím kakë ëma anu tsókë 'iakëxa. ³Jabín kakë 'apu ax ka novecientos caballonën nirinkë manë 'akë ñu 'iakëxa, usa 'ixun ka a 'apun Israel unibu veinte baritia 'imikin tëmëramikin 'atimokëxa, 'atimokëx tëmëraikin tankin ka Nukën 'Ibu an 'akinun kixun ñukákankëxa.

⁴A nètëkaman ka Débora Lapidotnën xanu an Israelkaman ñu 'atima 'aia aín 'apu 'ixun mëñoxuankëxa. ⁵Usa 'aish ka anubi tsókë 'aish Débora ax kuanx kuanx xëbin nikë tëmú tsókë xanu 'iakëxa (usa unánxun ka “Déboranën xëbin kakin anëakëxa”) ax ka Efraín unikaman me Ramá 'imainun Betel an nëbëtsiorakë ëma anu 'iakëxa, anu 'ain ka Israelkamax uix kara nishanani 'atima onanxa ax an mëñoxunun anu kuanjëxa.

⁶Achúshi nètën ka Déboranën Barac kakë uni Abinóamnën, Quedes kakë ëma achúshi anua Neftalí ñaká unikama bukukë anua katánun xukin ësokin kakëxa: Israelkaman 'Ibu 'imainun ain Dios ax ka ësokinmi 'anun kixax: Aín bashi Tabor kakë anu kamina diez mil Neftalí 'imainun Zabulón unikaman suntáru anu timëti 'ain. ⁷Ën kana Sísara 'apu Jabín ain suntárúnën kushi axa, Quisón kakë xëxá anuax mitsubë 'akanankin atun caballonën nikinkë

anuax 'akánanti a 'imainun ain suntárukamabi bëi unun 'imiti 'ain. 'Aínbi kana 'ën mitsunmi kupitanuma 'anun 'amiti 'ain, ka Dios kíaaxa. ⁸—Asabi ka mixmi 'ëbë kuankëbë kana kuantu 'ain, —kixun ka Baracnën kakëxa—. 'Aínbi kana mixmi 'ëbë kuankëbëma kuantima aín. ⁹—Usa 'ain kana mibë kuantu 'ain —kixun ka Déboranën kakëxa—. 'Aínbi ka ënë 'akanania achúshi xanúan Sísara 'anun Nukën 'Ibun 'amiti 'ikën, usa 'ain kamina abë 'akanankin 'atankëx 'ën kana a unikama 'a kíax kítima 'ain.

Usai pain kanankiani ka Déborabë Barac Quedes kakë ëma anu kuankëxa. ¹⁰Anuxun ka Baracnën Zabulón 'imainun Neftalínën unikama anua ax 'ikë anu kuanun kixun kamiakëxa, kamikëx aia ka Baracnën aín kushi 'ixun diez mil suntáru timëakëxa. Timëbiani kuankëbë ka Débora abë kuankëxa. ¹¹Quedes kakë 'urama anua in papa chaira nikë Saanaím kakë me anu ka Héber kakë quenita uni ax tsóakëxa, ax ka aín aínsi quenita kamabë ënanan 'aish axi tsókë uni 'iakëxa, ax ka Moisésnën kukun bakë bëchikënën rëbúkinkama 'iakëxa.

¹²Usaia aín bashi Tabor kakë anu kuankë a ñui kia ka Sísaranën Barac kuakëxa, ¹³kuakin ka anribi kamabi aín suntárukama 'imainun novecientos caballonën nirinkë anuax 'akánanti manë 'akë akama buani Haróset-goím anuax kuankëxa, kuantankëx ka Quisón kakë xëxá anu bëbakëxa. ¹⁴Usa 'ain ka anu bëbaxun Déboranën Barac kakëxa:

—¡Bërí nëtën kamina min suntárukamabëtan Sísara 'ai kuantu 'ain, Nukën 'Ibun ka min mi 'anun mi 'amiti 'ikën! ¡Nukën 'Ibun ka atua 'anun min suntárukama 'akinti 'ikën!

Usokian kakëx ka Barac aín bashi Tabor kakë anuax aín diez mil suntárukamabë kuabuakëxa, ¹⁵kuabutankëx atubë 'akananiabi ka Nukën 'Ibun atun suntárukama 'imainun axa anuax 'akánanti manë 'akë caballonën nirinkë anuax 'akanankë Sísaranën suntárukama 'aisamaira rakuéti aín manë xëtökën Baracbë 'akananima abánun 'imiakëxa; usai 'ikëbë ka Sísaranëx-ribi anuaxa 'akanankë caballonën nirinkë anuax 'ibukiani abákëxa. ¹⁶Usaia 'imainun ka Baracnën aín suntáru 'imainun axa caballonën nirinkë anuax 'akanankë anun kuaniabi nuibiankin Haróset-goím kakë anubi bëbaruakin 'akëxa. Usakin ka a nëtën Sísaranën suntáru achúshibi kuaintanuma kamabi këñukin 'akëxa.

¹⁷Jabín kakë 'apu Hasor ëmanu 'ikë ax ka Héber quenita aín aínsikamabë upí 'iakëxa, usa 'ain ka Sísara ax abati kuanx Hébernën xanu Jael kakë aín xubunu bëbakëxa, ¹⁸bëbaia iskin ka kakëxa:

—'Ën 'Ibu 'ën xubunu kamina rakuétima atsínti 'ain. Kakëx ka aín xubunu atsímiakëxa anua ka Sísara Jaelnën chupa achúshitan mapukin unëakëxa; ¹⁹usakian 'akëxun ka Sísaranën shimairaxun 'umpax ñukákëxa. Ñukákëxun ka Jaelnën anua leche 'arukë ñuina xaká a mapëntankëxun bixun na xëanun 'inánkëxa; 'Inántankëxun ka amiribishi amia xëakë a maputëkëankëxa. ²⁰Maputankëxun ka Sísaranën kakëxa:

—Min xubusokin chupa këxtú 'akë aín xëkuënnubi kamina bërúti 'ain anuxun kamina uni ukian min xubunu kara uni ukëma 'ikë kixun ñukákëxun kamina ënu ka uíxbi ukëma 'ikë kixun kati 'ain. ²¹Usakin katankëx ka Sísara nibaiti atsanx tënëtisamaira tani 'aímai napëkëti 'uxakëxa. Usai 'uxan ka Jaelnën martillo achúshi 'imainun ami xubusokin chupa këxtú 'akë

tèkèrèkati nitsínti 'akè manè xètokè a bibiani ñuitsima anua Sísara 'uxkè anu kuankèxa, kuanx nirakèkinshi ka manè xètokè anun aín bémánan pèánkabianxun memi takáshkakin 'akèxa. Usakin 'akèx ka Sísara ñuakèxa.

²² Usakin 'anbi ka abákè Sísara baribiani kuanx ami bëbaruia iskin ka, Jaelnèn Barac kakèxa:

—Ènu ka ami barikè uni a 'ikè mi isminun kamina uti 'ain. Kakèx xubusokin chupa 'akè anu atsínkibi ka Sísara aín maxkánu manè xètokèn pèánkabianxun memi takáshkakin 'akèxa ñukè rakákè mèrakèxa. ²³ Usa 'ain ka Nukèn 'Ibun cananeo unikaman 'apu Jabín axa Israel unibu kikèsa 'oíshi 'inun 'imiakèxa. ²⁴ Usa 'ain ka a nètèkaman Israel unibunèn atian ira ñusmoxun 'akian Jabín aín unikama kèñunbi 'atimonun 'amiakèxa.

**Débora 'imainun Barac cananeo unikama abé
'akanankin kupitanuma 'atankèx kanta bana**

5 ¹ A nètè kaman ka Débora 'imainun Barac Abinóamnèn bakè bëchikè ax èsaiki kantakèxa:

² Kamaxunbi ka Nukèn 'Ibu rabikan, Israel unibunu ka axa 'akanani kuainsa unikama 'ikèn; usa 'aish ka Israel unibunu 'akanani kuantí ka kixuan aín 'apun kakèx kuantishi 'ikèn.

³ ¡È kamina kuati 'ain, 'apuirakama! ¡Èx kimainun kamina bëtsi èmanu 'ikè 'apukama mitsun kuati 'ain! ¡Èx kana Nukèn 'Ibu rabi kantain! ¡Kantai kana Israel unikaman Dios a rabi kantain!

⁴ Seír kakè me anuax chikííkiani mix kuankèbè ka me shaíkimainun naíkamè 'èo shaíkiakèxa, 'imainun ka naí kuín masákuatsinkè anuax 'uñe 'ibúakèxa.

⁵ Mix Nukèn 'Ibu 'ianan israel unibunèn Dios 'ain ka aín bashi Sinaí ax shaíkiakèxa.

⁶ Anúan Samgar Anatnèn bëchikè tsóa a bari 'imainun, Jael tsóa a barikaman ka israel unikamax anúan nikè bai a 'imainun amo pátsinkiani nitsí me 'aisama anunbi níkiani kuankèxa;

⁷ usai 'ikèbè ka anua Israel unikama 'ikè aín èma chukúmakama ax uníñuma ñánkáishi 'inun bérúakèxa. Usai 'ikèbètan kana 'èn Israelkama 'akinti sinánkèn. ¡Usa 'ain kana Débora 'èn aín titasa 'ixun Israel unikama 'akinti sinánkèn!

⁸ “Usa 'ain ka rafíri unikama an bëtsi dios rabiti kuèènkè anu 'ain, atux xèkuènu 'akanantishi 'iakèxa. Usa 'ixun ka uínbi aín manè pará 'imainun aín paka pia xètokè achúshirabi cuarenta mil uni 'ixunbi Israel unibunèn ami katamèñuxun biamá 'ikèn.

⁹ ¡Èn kana Israelkaman 'apukama asábi ka kain, atux ka 'èn 'akánanti unun kamikèx uax 'akananxa! ¡Usa 'ain ka kamaxunbi Nukèn 'Ibu rabikanti 'ikèn!

¹⁰ Mitsux kamina kiti 'ain, uni ñuñu axa burro aín xanu uxuanèn kaxunu tsókè 'imainun ñuñuma uni axa nishikè kamaxribi ka kiti 'ikèn:

¹¹ januxun ñuina 'umpax xèamíkè anu kuanxun kamina, manè pará rabé bëtsimi tsarankakín ransai banakin Nukèn 'Ibun mitsu 'akinkè ñukama ñuiti 'ain, 'imainun ka rafíri èmanu 'ikè unikama axribi èsai kiti 'ikèn!

- ¹² ¡Kamina bësuti 'ain Débora kamina bësuti 'ain, bësui kamina achúshi kanta Dios rabi kantati 'ain! ¡'Imainun Barac Abinóamnën bakë bëchikë minribi kamina ami ñatankë unikama aribi buánti 'ain!
- ¹³ Usa 'ain ka Israel unbunëx abë 'akanania ukë kushiira suntárukamabë 'akanani kuabuakëxa; kuanx ka 'ën kuënkëxa ukë Nukën 'Ibun suntárukama ax ka 'akánanti 'unan unikamabë 'akananxa.
- ¹⁴ Rafrí Efraínnën unikamaxa anuax 'akánanti me anu ukëbë ka atu kaxú Benjamínën suntárukamaribi uaxa. Ukëbë ka Maquir aín 'apukamabë umainun Zabulón axribi aín 'apukamabë uaxa.
- ¹⁵ Kuamainun ka Isacarnën 'apukamaribi Débora buani abë kuankëxa; kuani ka Isacarnën unikama Barac 'akini anuaxa 'akánanti me anu kuankëxa.
- Kuankëbëbi ka Rubénën rëbúnkikama aín sinan kushibu 'akanainsabu 'aíshbi tikiakëxa,
- ¹⁶ ¿uisa kupín kara an ñuina bërúankë unikaman aín ovejakama kuënia kuatíbi bërúax? ¡Rubénën rëbúnkikamax ka chaiira unibu 'aish aín sinan kushibu ami katamëisa 'aíshbi rakuéti bërúaxa!
- ¹⁷ Galaadnu 'ikë unikama axribi Jordán kakë baka 'ukëmanan bërúmainun ka Dannën rëbúnki akamaxribi anua manë nunti këñurukë a rapasu bërúakëxa, 'imainun ka Asernën rëbúnki atúxribi parúmpapa kuëbí bërúax kuainima aín butunubi 'iakëxa;
- ¹⁸ 'aínbi ka ain bashi matán me anuax Zabulón 'imainun Neftalí ain suntárukamabë bamati tana 'akananxa.
- ¹⁹ Usa 'ain ka abë 'akánanti 'apukama ax Taanac kakë ëma 'imainun Meguido kakë rapasua 'ikë xëxá anu kuankëxa, kuankinbi ka cananeo 'apukaman Israel unikama abë 'akanankin atu 'axun aín ñu biti sinanx kuankin atún ñu buanima 'ianan aín manë uxuabi buánma 'ikën.
- ²⁰ Naíkamë 'ëo anua 'ikë anuaxbi ka 'ispa Sísara abë 'akanankin uni 'amainun nirákeakëxa;
- ²¹ Quisón kakë xëxá bërámabi unia an 'uñe 'ibúkian ñu tërënbiankë usaribi okin ka atu 'akëxa. ¡Míx xëxá 'ixun kamina axa mibë 'akanani ukë unikama aín kushibu këruti banaima abátanun 'imiakën!
- ²² ¡Usa 'ain ka caballokamax abákin aín taën me pënkakin banamikë ax 'insaira 'iakëxa!
- ²³ Usai 'ikëbë ka Nukën 'Ibun ángel ësai kiaxa: ¡'Ëx kana Meroz kakë ëma 'imainun anu 'ikë unikama 'atimokë 'iti kuëñin! Atux ka axa 'akanani kuankë unikamasaribi 'ixun 'akanania Nukën 'Ibun unikama 'akini kuankëma 'ikën.
- ²⁴ ¡Jael ax ka bëtsi xanukama samaira 'aish rabikë 'iti 'ikën, ax ka Héber quenita uni aín xanu 'ikën! ¡Ax ka abëa tsókë xanukama samaira 'ikën!
- ²⁵ Jaelnën ka Sísaranën aín 'umpax ñukákëxunbi; aín vaca xuma 'inánxa. ¡'Inánan ka sërúakin vaca xuma 'akë aribi ain xampa upirami 'inánxa!
- ²⁶ 'Inánkëxuan xëamainun ka mëkën mëmiunën ami chupasa okin 'akë tēkērēkati manë xētokë a bianan aín mëkën mëkeu anun ñu matásti

mamúokin manë 'akë a bixun anun Sísara aín bëmanamixun memibi takáshkakin matáskin 'axa.

²⁷ Usakia aín 'uxkënuabi Jaelnën 'akëx ka Sísara tarishki kushi pënkërakëbëkini 'itankëx ñuaxa.

²⁸ Usakin 'akëxa aín tuá Sísara panákëbëtan ka aín xubu xëkuë chukú-manën kara aia kixun iskinbi aiaa oi bënëti ain tita kiakëxa: ¿Uisa kupín kara aín caballonën nikinkë ñun bënëti aima panatin? Aín caballonën nikinkë ñu taëkama sapi ka ramianan ëchikianan kia usa 'ain sapi ka panatia.

²⁹ Usai kia kuakin ka an ñu tankë xanukaman ësokin kakëxa kakëxbi ka atux kikësaibi ësai kítëkëankëxa:

³⁰ 'Ën sinánkëx sapi ka 'akanankian bikë ñukama pain 'inánani 'ia. 'Ianan sapi ka xanu bixun an ñu mëëxunti achúshi 'inánkinma xanu rabé rabé axa 'akanankë unikama 'inani 'ia; 'ianan sapi ka Sísara aín chupa bëtsi bëtsi okin pukukë aribi achúshi 'inánkinma rabé 'inani 'ia 'ianan kara chupakama upíokin kuënëokë, an ira uni 'akëkama anúan tëtata kinun 'inani sapi ka 'ia kiox ka kiakëxa.

³¹ ¡Nukën 'Ibu 'ëx kana axa min unikamami nishkë unikama këñuti kuëënin, 'imainun ka an mi nuibakë unikamax upitax bukui barin urukin aín kushin pëkabëtsinkësa usaribi 'iti 'ikën!"

Usai 'iaxa sënëan ka cuarenta baritia 'imi a menuax 'akanantëkëñima upitax buküakëxa.

Diosan Gedeón kakë uni kuëan ñuikë bana

6 ¹ Nukën 'Ibun iskëxbi ka Israelkaman 'akë ñu 'aisama 'iakëxa, usa iskin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia madianita unikaman 'atimonun Israel unibu Nukën 'Ibun 'amiakëxa. ² Usokin ënkëa madianitakaman israel unikama 'atimaira okin ubíokëx ka aín bashinua 'ikë kini baritankëx anua barikinbi mëratisamanu unëkankëxa. ³ Israel unbunën ñu 'apákë tibi uxun ka madianita unikama 'ianan amalecita 'imainun amiaxa bari urukë amiax uxun bëtsi unikamanribi atun ñu 'apákë binuxun abámiakëxa. ⁴ Abámitankëxun ka Israelkama anu 'ikë me anu 'ixun atún ñu 'apákë masókin, Gaza kakë me anu kuainakëkë anubi sënëonkin israel unbunën piti 'aíma 'itánun 'anan atun oveja, asno, 'imainun vaca ain bënëkama abi mëkamakëxa. ⁵ Usakin anuxun Israel unibu 'anux rikuatsinkin ka anua 'uxti chupasa okin 'akë a 'imainun atún ñuinakamaribi bëtankëx anua bukukankë me anu bëbakëxa. Bëbai ka aín camellonën champu 'itsa ukësa kuatsini 'aisamaira uni uakëxa. ⁶ Usokian madianita unikaman atu 'akëx ka israel unibukama piti-ñuma 'aish 'aisamaira tëmërakëxa, usai tëmëraikin ami sinanatëkëñkin ka Nukën 'Ibu an 'akinun kixun ñukákankëxa.

⁷ Usakian israel unbunën Nukën 'Ibu madianita unikaman tëmëramikëxun 'akinun ñukákëxun ka ⁸ an achúshi uni an Dios kikë bana uni ñuixunti xuakëxa: Ësakin mitsu kanun ka Israel unbunën 'Ibu 'imainun 'ain Dios kiox: 'Ën kana mitsu Egipto menu tsókëpan 'aish 'aisamaira tëmëraiabi chikiankën, ⁹ 'imainun kana mitsuishi egipcio unbunua chikinkima, an mitsu 'atima oisatankë unikama aribi chikiankën. Atu mitsun ismainunbi chikíkin kana anua tsókë unikama ain me mikama 'inánkën. ¹⁰ 'Imainun kana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ai kixun kana mitsu kakën, usa 'ain kamina amorreo

unikaman rabikë aín dios ami rakuékantima 'ain, kamina bérí atun menu tsótan; 'aínbi kamina 'ën mitsu kakësabiokin 'akëma 'ain.

¹¹Usa 'ain ka Nukën 'Ibun ángel achúshi uax Ofrá kakë ëma anua 'ikë in papa têmú tsóakëxa, ax ka Joás kakë uni Abiézer ain rëbúinki ainan 'iakëxa. Anuxun ka Gedeón kakë uni Joásnën bëchikë an aín trigo unëxun tákakëxa, anuxun ka uvas aín baka xëati bití chakakë anuxun ka madianita unikaman isma mëräia kiox rakuéti unëxun ka usakin 'akëxa. ¹²'Akëbë ami mërakin ka Nukën 'Ibun ángelnën kakëxa: ¡Nukën 'Ibu ka mibë 'ikën, usa 'ain kamina uni rakuëma 'ianan kushi sinánñu 'iti 'ain! ¹³Kakëxun ka Gedeónënribi kakëxa:

—'Ën 'Ibu ësokin kana mi kain Nukën 'Ibu ka nubë 'ikën, ¿Uisa kupín karana nux ënë ñukama ësai inutin? ¿Uinu kara an nun chaitiokëkama Egipto menua chikínkin bëtsi bëtsi ñu 'axuan 'ikëa nu ñuixunkë Nukën 'Ibu Dios ax 'ik? Nukën 'Ibun ka madianita unikaman 'atimonun nu ëankëxa. ¹⁴Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën bëfskin kakëxa:

—Mix kamina 'aisamaira kushiñu 'ain, usa 'ain kamina madianita unikaman Israelkama 'aisamaira okë a isti 'ain. 'Ën kana mi kuantanun xuti 'ain. ¹⁵Aínbi ka Gedeónën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën 'Ibu amiribishi kana mi katëkënin, ¿uisaxun karana 'ën Israelkama iënun 'akinti 'ain? 'Ën aintsí Manansésnën rëbúnikikama atux ka ñuñuma unibu 'ikën, usa 'ain kana usa 'ën aintsikama 'ain 'ëx usa ka a uni 'ikë kixun unin kaisama 'ain. ¹⁶Kiabi ka Nukën 'Ibun ángelnën katëkëankëxa:

—Kamina 'ati 'ain 'ën kana minmi 'aia mi 'akinti 'ain. Min kamina madianita unikama 'akin achúshi unira 'akësokinshi 'ati 'ain. ¹⁷Ësokian kakëxun ka Gedeónën amiribishi kakëxa:

—Asabi ka mix kuëénkin kamina asérabi kara Diosan mi xuaxa isnun kamina achúshi ñu 'ë 'axúnti 'ain, usakin 'axunkëxun kana asérabi kamina 'ëbë bana kixun 'unánti 'ain. ¹⁸Usa 'ain kamina ënuxunbi kuankinma 'ën mi 'inainshitisa tankë ñu bitamainun kaínti 'ain. Usakian kakëxun ka Diosan ángelnën asábi ka kana mi aia kaínti 'ai kixun kakëxa.

¹⁹Kabiani aín 'ikënu kuanxun ka Gedeónën achúshi cabranën tuá rëxun mëníonan, veinte litrobëtan sënénsa harina anun chamiti ñu këñuma pán 'akëxa; 'atankëxun ka aín nami tasánu 'aruanan aín baka bikë a kënti achúshinu 'aruakëxa, 'arubiankin ka anua in papa 'ikë a têmú akamabi buani kuankëxa. ²⁰Buánkë ka Diosan ángelnën mapara kamanan aín nami nanan pán anun chamiti ñukëñunma 'akë aribi nania amibia aín baka ampénkanun kixun kakëxa. Usokian Gedeónën an kakësabiokin, 'an ka ²¹ángelnën aín tsati rëbun nami 'imainun pánkama a tikakëbëshi maparanuax rëkirukin tsin nami 'imainun pán këñukin xarokëxa; xarokëbëa aín bërunuaxbi Nukën 'Ibun ángel nëtétia ka Gedeónën istëkëama 'ikën. ²²Usai 'ia iskin Nukën 'Ibun ángel ka asérabi ax 'iixa kixun sinani ka Gedeón kiakëxa: ¡'Ën 'Ibu 'ëx kana min ángelbë 'ën 'unánkë unibë 'ikësaí asérabi isi kanan! ²³Kia ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa:

—Rakuëama ka 'ik, kamina ñuiman. 'Ën 'imikëx kamina chuámarua tani kuëénti 'ain. ²⁴Ësokin kakëxun ka Gedeónën anuxun ñuina xaroti achúshi anubi 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu rabikin xarotankëxun; “Nukën 'Ibuinshi ka nu chuámarua 'imia kixun kakin anëakëxa. Anuxun ñuina xaroti Gedeónën 'a ax ka bëríbi anua Abiéznën rëbúnikikama 'ikë Ofrá kakë ëma anu 'ikën.”

²⁵ Usakian 'akë a imébi ka Nukën 'Ibun Gedeón kakëxa:

—Min papan 'arakakë vacanua kamina aín bënë achúshi bianan, bëtsi-ri-ri mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu biti 'ain, bitankëxun kamina min papan anuxun Baal ñuina xaroxunti 'akë a rurupanan, kamina i tēakë upíokin mēnioxun nankë anuxun ñuina Baal xaroxunti rapasu nitsínkë aribi nipati 'ain, ²⁶ 'imainun kamina anua 'ikë aín bashi manámi anubi anuxun ñuina xaroti achúshi min Dios 'axúnti 'ain. 'Atankëxun kamina, vaca ain bënë bëtsi pain bitankëxunmi tsiankin bikë a 'è 'aímai kēñutanun xaroxunkin i upí a rabikë 'ikëbi nipakë abi karuaxun anunbi xaroti 'ain. ²⁷ Usakian kakëxun ka Gedeónën mapai rabé aín uni bitankëxun Nukën 'Ibun kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa; 'akin ka nētén 'akinma aín papan aintsikama 'imainun a ēmanu 'ikë unikamami rakuékin iméribi 'anëakëxa. ²⁸ Usokin 'anékë 'ain ka pëkarakëma 'aínshi nirukinbi ka a ēmanu 'ikë unikaman anuxun Baal rabikin ñuina xarokë a rurupanékë mērakankëxa, mēranan ka anuxun ñuina xaroti rapasua 'ikë i upíira nitsínkë aribi pakëti tēkëbukë aribi mēranan, anuxun ñuina xaroti bëtsi bēnokin 'axuan anuxun vaca bënë xaronékë mērakëxa. ²⁹ Usokin 'anétia mērai ratuti ka bëtsibë bëtsibë ñukákanani kanankëxa: ¿Uin kara ēsokin ñu 'anétin? Usai kanankin uin kara 'axa kixun pain ñukákin puntékinbi ka Gedeón Joásnën bakë bëchikë an ka axa kixun 'unánkankëxa, 'unánbiani anu kuanxun ka aín papa Joás kakankëxa:

³⁰ —Min bakë bëchikë kamina rētēnun nukama 'inánti 'ain. ¡An kaisa Baal rabikin anuxun ñuina xaroxunti a rurupanan a rapasu nitsínkë i upíira aribi tēkëbutanun nipanétia! ³¹ Kiabi ka Joásnën anu rikuatsinxua an kakë unikama kakëxa:

—¿Mitsux kaina Baalnën rabanan nēti anun rabanan mēēananti 'ain? ¡Èx kana kuēñin uix kara Baalnën rabanan nētia ax ka pëkarakuatsínkëma 'aínshi ñukë 'iti 'ikēn! Baal ax Dios 'ixun ka anuxun a rabiti rurupakë a abi mēnóti 'ikēn, ax ka anuxun a rabikë 'iakëxa. ³² Usokin anuxun 'akë ka Gedeón 'ikëbi Jerubaal kakin anēi ēsai kikankëxa: “Baalnëx ka abi bēruánkati 'ikēn,” Gedeónnēbi ka anuxun Baal ñuina xaroxunti a rurupaxa.

³³ Usakian 'an ka madianita unikama 'imainun amalecita unikama 'ianan amiaxa bari urukēmiaxa ukë unikama, timētankëx Jordán kakë baka sikarakëkianx Jezreel kakë me sapan anu 'ikankëxa. ³⁴ Aínbi ka Nukën 'Ibu bēru ñunshin upitan Gedeón abë 'ixun 'akiankëxa, 'akinkëxun carnero manchan banokëbë ka Abiéznēn rēbúnkikama timēakëxa; ³⁵ timēmainun ka aín ñakánuaxa Manasésnēn aintsikamaribi timéti unun kamiakëxa. Kamianan ka aín ñakánuaxa Aser, Zabulón, Neftalínēn rēbúnkikama abë timéti unun kixun kamiakëxa, kamikëx utanëx ka abë timékankëxa.

³⁶ Usaia 'ian ka Gedeónën Dios kakëxa: “Aséribi kaina 'ēn aintsi Israel-kama 'akinun 'è 'akinti 'ain, mixmi kikësabiokin, ³⁷ isnuxun kana carnero xaká achúshi aín rani kēxtuira anuxun trigo tákakin mēnóti 'akë anu nanti 'ain. Nankëa nibitan pëkarakëma 'aínshi 'ibúkin chabókë, 'aínbia anu nankë me ax chabákëma 'ain kana 'ēn 'unánti 'ain aséribi kamina 'ēn Israelkama iéminun mix kikësabiokin 'è 'akinti 'ai kixun ka kakëxa. ³⁸ Usaia aséribi 'ikë ka. Pëkarakëma 'aínshi nirukianxun Gedeónën tasun achúshimi buákakin chininkin nibí an ñuinanēn xaká chabókë a biakëxa. ³⁹ Usakin 'atankëxunbi ka, amiribishi Gedeónën katëkëankëxa: 'Èn amiribishi katëkënkëx kamina

'ëmi nishtima 'ain. 'Aínbi kana ashikin mi ënë imé tantëkënti 'ain. Ënë 'atë-kënkin kamina ñuina xaká a chabókima anu nankë meshia nibitan chabónun 'imiti 'ain.” ⁴⁰ A imébi ka Diosan usakinbi 'axuntëkëankëxa. 'Akë a pëkarakëbë ka ñuina xaká noonkë ax chabákëma 'imainun anua noonkë me axëshi nibítan chabónëkë 'iakëxa.

**Gedeónën aín suntárukamabëtan abë 'akanankin
kupitanuma madianita unikama 'a bana**

7 ¹ Gedeón 'ikëbi Jerubaal kakinribi anëkë ax ka abëa 'ikë aín suntáru-kama pëkarakëma 'aínshi tsuákarubiani kuantankëx anua Harod kakë anubia unia 'umpax 'ikë 'urama anu bukubuakëxa. Anua atux 'imainun ka madianita unikama ax aín tsipumi anuaxa aín bashi Moré kakë pëukukë me sapan anu 'iakëxa. ² Anuxun ka Nukën 'Ibun Gedeón kakëxa: “Uisati kaina 'aisamaira israelnën suntárukama min bëan, abë 'akanankin madianita unikama 'atankëx ka nubi kananuna 'a kiox anun rabiti 'ëmi manukanti 'ikën. ³ Usa 'ain kamina min suntáru raírikama uix kara 'akanantimi rakuétia akama aín 'ikënu kuantanun xuti 'ain.” “Usakian kakëxun ka Gedeónën aín suntárukama tankëxa tankëxa veintidós mil kuantamainun ka diez mil suntáru bërúakëxa.” ⁴ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun Gedeón amiribishi katëkëankëxa: 'Itsaira ka min suntárukama bërutëkëanxa. Usa 'ain kamina 'umpax xëanun buánti 'ain anuxun kana 'ën uikamax kara mibë kuantu 'ikë 'imainun uikamax kara kuantima 'ikë a 'ën mi kati 'ain. ⁵ Kakëxun ka Gedeónën aín suntárukama Diosan kakësabiokin 'umpax xëanun buánkëxa. Buánkë ka Nukën 'Ibun kakëxa: An aín mëkënan bixun kamunan 'akësa okin 'umpax xëakë a kamina amo sëténati 'ain, 'anan kamina an rantipuruni tsóxun 'umpax 'akë aribi amo sëténati 'ain. ⁶ An mëkënan bixun 'umpax xëakë 'imainun an tsóxun 'umpax xëakë akamax ka trescientos suntárushu 'inun bërúakëxa. Usa omainun ka aín patsanën rantipuruni tsóxun 'umpax xëakëxa. ⁷ Usokian 'akë ka Nukën 'Ibun Gedeón kakëxa: Ënë trescientos suntárukama bëtainshi kana mitsu iémikin madianita suntárukama 'amiti 'ain. 'Amainun ka aín patsan raírinëx aín 'itinubi rikianti 'ikën. ⁸ Usokin Diosan kakëxun ka Gedeónën aín patsan atun xubusa okin 'akë anua rikiantanun kixun xuakëxa; xukëxa rikiankëma 'aínshi ka amia atun 'umpax nikinkëkama a bianan atun carnero mancha aribi bixun atu xutankëx ka. Trescientos suntárukama kaískë a kamabëshi anua madianita suntárukama 'ikë me sapan a inubiani kuanx a 'uri 'ikankëxa. ⁹ A imé ka Nukën 'Ibun Gedeón kakëxa: “Ënuax kuanxun kamina madianitakama 'ai kuantu 'ain, 'ën kana mitsunmi abë 'akanankin abámikin 'anun mitsu 'amiti 'ain. ¹⁰ 'Aínbi kamina atu 'atimi rakuéti, anua 'ikankë anu pain min kaniokë Purá abë kuantu 'ain, ¹¹ anuxun kamina uisai kara mimi nishkë unikama kia kuati kuantu 'ain.” Kuakin kamina abi kana 'ati 'ai kixun kushiokin sinánti 'ain. Ësokian Diosan kakëx ka Gedeón an kaniokë Purá abë anua abë 'akánanti unikama 'ikë me sënënakëkë anu kuankëxa. ¹² Usai 'imainun ka, madianita unikama 'imainun amalecita unikama 'íanan amiaxa bari urukëmiaxa ukë unikama atux me tsitsibiani champu 'itsa iskësaira kiani kuankëxa. 'Imainun ka atun camellokamax 'aisamaira 'aish parúmpapa kuëbínua masi bëru iskësaira 'iakëxa. ¹³ Usai kuanx abëa 'akánanti unikama bukukë anu bëbakin

ka Gedeónën, suntáru achúshinëa aín namákê bëtsi ñuixunkin ësokin kaia kuakëxa:

—'Ën kana achúshi pán cebada 'akê axa taramêkê kuatsini 'ai ami 'ikin anunu 'ikê nun xubusa okin chupa 'akê nipatia namákin isan. ¹⁴Kixuan ñuixunkëxun ka suntáru itsin bëtsi kakëxa:

—Ax ka bëtsi ñumi namákëma 'ikên, Gedeón suntárunën kushi Joásnën bëchikê israel uni an ka Diosan 'amikëxun nubê 'akanankin nun 'ikênubi bëbaruken nu 'ati 'ikên. ¹⁵Ësokia bëtsin aín namákê ñuixunia kuaxun ka, Gedeónën Nukên 'Ibu rabiakëxa. Rabitankëx ka anua israel suntárukama bukukê anu kuanxun atu kakëxa:

—¡'Akanani kuantí kamina mënókakanti 'ain, Nukên 'Ibun ka madianita unikama 'anun nu 'akinti 'ikên! ¹⁶Ësokin kakinshi ka trescientos aín suntárukama rabê 'imainun achúshi 'inun sëténakin nitsinakëxa a kamabi atun carnero manchan 'inánan ka amia 'umpax nikinkê ñankáishi amia tífloxun tsi buánkê aribi 'inánkëxa. ¹⁷Inánkin ka atu kakëxa:

—'Ëx abënu 'akánanti unikama bukukê 'ukëmanan anu bëbaruken 'ën 'aia iskin kamina uisakin karana 'ai usaribi okin 'akánti 'ain. ¹⁸Ën 'akëbëtan ka ax 'ëbê kuankëkaman carnero manchan banoia kuakin kamina mitsunribi anua 'ikankê a bëararakin mitsun carnero manchan banoti 'ain, banoi kamina munuma kuënkëni sharati kikanti 'ain: ¡Nukên 'Ibu ñui kíanan kamina Gedeónribi ñui sharákanti 'ain! ¹⁹Usakin atu kabiani ka Gedeón aín cien suntárukamabê kuanx anua abê 'akánanti unikama bukukê 'ukëmanan anu bëbakëxa, bëbai ka anua abëa 'akánanti suntárukama atun pain bëruánêkê axa kuanmainun raírinëxribi bëruáin uti hora 'urama imé naëx 'ain ka Carnero manchan buánkê akama banonan amia 'umpax nikinkê ñankáishi akamaribi tukapakëxa, ²⁰tukapati ka rabê 'imainun achúshi akamaxunbi sënën sënëbi 'itánun carnero manchan banonan amia 'umpax nikinkê akamaribi tukapakëxa. 'Akin ka tsi tíflokësa 'inun tíflokê a buánan aín mëkeu carnero manchan buani munuma sharati kikankëxa: “¡Bërí kanaanuna 'akananin! ¡Nukên 'Ibu 'imainun Gedeónën nu 'akinkëx!” ²¹Usai sharati kitankëxa israel unikama anuaxa sharákê anuax nëtéti bukubukëbëshi ka madianita suntárukamax atumi rakuéti sharákiani kuani anua 'ikê anuax abákankëxa, ²²usai kuankëbëtan ka trescientos Israel suntárukama an ënkinma atun carnero manchan banokëxa, banokëbê ka axa abákëmakama ax Nukên 'Ibun 'imikëx atúxbi 'akanankëxa, 'akanani abati ka raírinëx anun Sereránu kuantí bainu 'ikê Bet-sítá kakê ëma anu bëbakëxa, 'imainun ka raírinëx anua Abel-meholá kakê ëma aín me sënënakêkê Tabat kakê ëma 'ikê abu kuankëxa.

²³Usai 'ikëbëtan ka Gedeónën Neftalí Aser 'imainun Manasés aín suntárukamaribi bëi uxuan madianita suntáru abatia nui unun kixun kamiakëxa.

²⁴Usa 'ain ka Gedeónën aín suntáru Efraínën rëbúnkikama aín menuax 'akanani unun kamina ësokin kai kuantí aín kixun uni kakëxa, madianita unikamabê 'akanani ukian Jordán kakê baka anun sikatisa a bëaranan Bet-bará kakê ëma aribi atux anu bëbakëma 'aínshi uxun bëaranun kixun kati 'ain. Kakëxun ka Efraínën unikaman usakinbi 'akëxa, ²⁵'akin ka madianitakaman 'apu rabê Oreb kakê 'imainun Zeeb kakê a ñatankankëxa. Usakin 'axun ka Oreb kakê 'apu chaiira mapara anuxun rëtëkankëxa anuxun rëtëa

'ikë ka Orebnën mapara kakin anëa 'ikë 'unánkania. Zeeb kakë 'apu anuxun 'akë aribi aín anëñbi anëakëxa, ax ka anuxun uvas aín baka biti chakati 'akë anu 'iakëxa. Usakin madianitakama 'atankëx kuankin ka Oreb 'imainun Zeeb aín maxká Gedeón buánxunkankëxa.

Abë 'akanankin Gedeónën madianita 'apukama ñatan ñuikë bana

8 ¹Efraínën rëbúnkinën ñakánu 'ikë suntárukama atux ka Gedeónën abëtan madianita unikama 'ai kuanxun kamikëma kupín ami nishi abë kuëbikanankëxa. ²Usai 'iabi ka Gedeónën kakëxa:

—¿Mitsunmi 'ën 'akësamaira okin 'akë a kaina sinaniman? Mitsúnmi 'itsa-mashi 'akë ax ka nun nu 'itsaira 'akë usamaira 'inunmi 'akankë 'ikën. ³Diosan ka mitsu madianitanën 'apu Oreb 'imainun Zeeb 'anun 'amiaxa. ¿Añu karana 'ën mitsun akëbëtan sënënmaira 'itánun 'an? Èsakin Gedeónën kakëxun kuati ka Efraínën rëbúnkinën suntárukama atúxa xuamati nishkë tantibuakëxa.

⁴Usa 'ain ka Gedeón 'imainun aín trescientos suntárukama abë 'akanankë unikama nuibiani kuani 'aisamaira atsánkë 'aishbi Jordán kakë baka bëbatankëx sikarakëakëxa. ⁵Sikarakëxun ka Sucot ëmanu tsókë unikama Gedeónën atun ñu ñukákin kakëxa: 'ëbë ukë suntárukama kamina 'aisamaira abë 'akanankë unikama nuibaëxax atsanxa usa 'ain kamina mitsun ñu tani nanxun na pinun 'inánkanti 'ain kixun kakëxa, nux kananuna madianita 'apu Zébah 'imainun Salmuná nui 'itsaira nibaixan. ⁶Èsokin kakëxunbi ka Sucotnu 'ikë 'apukaman Gedeón kakëxa: ¿Nun piti 'inánun kara min suntárukaman Zébah 'imainun Salmuná ñatanbëtsinkin bëat? ⁷Kakëxunbi ka Gedeónën atu kakëxa: Asabi ka usa 'ain kana Nukën 'Ibun 'ë 'akinkëxun Zébah 'imainun Salmuná kakë 'apu ñatanbëtsini 'ëx utëkënkín kana anu uni 'ikëma menu 'ikë muxa pëñan bitsini ukin mitsun namibi anun tukapakin raëxpati 'ain. ⁸Èsokin kabiani Penuel kakë ëma anuribi kuanxun ka Sucot ëmanu 'ikë unikama 'akësaribi okin ñukákëxa: Ñukákëxunbi ka Penuelnu 'ikë unikamanribi Sucotnu 'ikë unikaman 'akësaribi okin kakëxa, ⁹kakëxun ka aturibi Gedeónën kakëxa: Uínsaran karana abë 'akanankin unikama 'abëtsini utëkëni anun kana mitsun ëmanu 'ikë torre ënë rurupati 'ai kixun ka kakëxa.

¹⁰Usaia 'imainun ka Zébah 'imainun Salmuná Carcol kakë ëmanu mapai rabé 'imainun mapai achúshi mil aín suntárukamabë 'iakëxa, akamax ka amiaxa bari urukë amiaxa kuankë suntárukamaishi 'iakëxa. Atux bërúmainun ka ciento veinte mil suntárukama 'akanani këñukë 'iakëxa. ¹¹Usa aín ka Gedeón anu uni 'ikëma me sënënakëkë abi ratanbiani kuani Nóbah 'imainun Jogbehá kakë ëma kikiani kuarukin, atun 'unánkë 'aímabi ratuishi ami bëbarukin anua bukukë atu 'akëxa. ¹²'Akëbë ka Zébah 'imainun Salmuná anuax abákëxa: 'Aínbi ka Gedeónën abatiabi ain suntárukamabëtan nuibianxun ñatankëxa, ñatankëbë ka aín suntárukama 'aisamairai rakuëkankëxa.

¹³Usokin atu 'abëtsini Heres kakë bai anunbi utëkënkín ka Gedeónën bëna uni achúshi ñatankëxa, ¹⁴uni bëna achúshi Sucot kakë anua ñatanxun ka rakuëoxun ñukákëxa: Ñukákëxun ka setenta 'ain kushibu Sucotnu 'ikë atún anë kuënëoxun 'inánkëxa. ¹⁵'Inánkëx Sucotnu atsínkin a ëmanu 'ikë unikama Gedeónën kakëxa:

—Kamina sinánkanti 'ain, uisai kaina mitsux 'ën Zébah 'imainun Salmuná ñatankëma aín 'ëmi kuai kikan kixun. 'Ianan kamina sinánkanti 'ain, 'ën

suntárukamami mitsun piti, 'aisamaira nitsi atsánkë 'ikëbi ñonkin mitsu piti 'inánnuma kamina abë 'akanankin 'apu rabé bërâma bitsínkin békëma aín kikan. ¡A kënë 'ikë kananuna bitsínkin bërí bëan! ¹⁶ Katankëxun ka anu uni 'ikëma menua bitsinkë i pëñan muxañu békë anun. Sucot ëmanu 'ikë aín kushibu anun mëëkin rishkiakëxa. ¹⁷ Usakin 'anan ka Penuelnu 'ikë aín torre rurupanan anu 'ikë ain unikamaribi 'akëxa.

¹⁸ 'Atankëxun ka Zébah 'imainun Salmuná ñukákëxa:

—¿Uisa unibu kara mitsunmi Tabor kakë aín bashinua 'akë atux 'iakëx? Kixun ñukákëxun ka atun kakëxa:

—Mi iskësabu 'ianan ka atu achúshi achúshinëx 'apu iskëtinbu 'iaxa kixun ka atun kakëxa. ¹⁹ Usakian kakëx munuma kuënkëni ka Gedeón kiakëxa:

—¡'Ën xukénanbi ka! ¡'Ën xukén 'ibukama 'axa! Asérabi ka Nukén 'Ibu tsotia usa 'ain ka atúxribi tsotia usa 'ain kana 'ën ribi mitsu bërí rëtëtsianma. ²⁰ Kikinshi ka Gedeónën ain bakë bëchikë apan Jéter kakëxa:

—Min manë xëtokë bitsi nirukin kamina ënë uni rabé 'ati 'ai kixun kakëxunbi ka Jéternën bënë 'ixun rakuékin ain manë xëtokë aín xakánua ëchíkin biana 'ikën. ²¹ Ëchitiama okin ka Zébah 'imainun Salmunánën Gedeón kakëxa:

—¡Minbi kamina nu rëtëti 'ain! ¡Axa 'akananshikë uni a kananuna aín sinan kushi 'ikë 'unanin! Kakëxun aín manë xëtokë bikin Gedeónën anun Zébakhëñun Salmuná a 'akëxa 'axun ka 'ain camello tëñumikë aín ñu upíbu a biakëxa.

²² Usokin 'akë ka israel unibunën kakëxa:

—Min kamina madianita unikaman 'atimoabi nu 'akian, usa 'ain kananuna mi 'imainun min rëbúnkinëx nun 'apu 'iti kuënin. ²³ Kixuan kakëxunbi ka Gedeónën atu kakëxa:

—'Ë 'imainun 'ën bëchikënëxbi ka mitsun 'apu 'itima 'ikën, Nukén 'Ibux kuni ka mitsun 'apu 'iti 'ikën. ²⁴ Usa 'ain kana 'ën abë 'akanankin ñatankë bikë unikama atun mëñusuti 'ë 'inánti kuënin. A mëñusuti kuri 'akë ax ka anu uni 'ikëma menu 'ikë unikama suntárunën mëñukë a 'iakëxa. ²⁵ Usokian kakëxun ka Israel unikaman achúshi tari menu 'apátankëxun kamabi atun bikë mëñusuti bëxun anu bukunkin Gedeón kakankëxa minmi nu bënun kakë mëñusutikama akënë 'ikën. ²⁶ Usokian mëñusuti kuri 'akë a kamabi timékëx ka diecinueve kilosa 'iakëxa, 'aínbi ka raíri ñukama anun rabunkian atun tëñuanan pañukë manë uxua 'akë 'imainun anua Madiánu 'ikë 'apukama rakukë chupa minanën pukukë akama 'imainun atun camellokama tëñumikë akama tupunkëma 'iakëxa. ²⁷ A kurikama timékë ka Gedeónën achúshi ñu pará 'inun 'akëxa 'akë ka a rabikanti Ofrá kakë ëma anu nitsíankëxa, usokin 'akë ka kamabi Israelkamax efod a rabi Nukén 'Ibumi sínánma 'ikën, usakian Gedeónën 'akë ax ka ainan 'imainun aín aintsikamanan achúshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka madianita unibunëx Israelkama abë 'akanankin atu kanaxun atu bikë 'aish, anuax kaitëkëni cuarenta baritia sënëmi amiribishi Gedeón a menu tsókëpan 'ain atubë 'akanantëkëama 'ikën.

Gedeón ñua ñuikë bana

²⁹⁻³⁰ Jerubaal kakë 'ianan Gedeón kakëribi uni ax ka ain ëmanubi tsóti kuankëxa, anuxun ka setenta uniakë sënënmikin bakë bëchipakëxa, 'ianan ka

'itsaira xanuñu uni 'iakëxa. ³¹ 'Imainun ka achúshi xanu Siquem kakë ëmanu 'ikë an ñu 'axunkë amiribi achúshi okin bakë bëchiakëxa, bakë bëchixun ka aribi Abimélec kakin anëakëxa. ³² Usa 'ain ka Gedeón kaniakëkë 'aish aín ñuti nëtë sënënkëbë ñuakëxa, ñukë ka ain aintsikaman anua ain papa Joás ñuia maían bashi kini anubi maínkankëxa, ax ka Ofrá kakë ëma anua Abié-zernën rëbúnkikama tsókë me anu 'iakëxa. ³³ Usai Gedeón ñukë 'ain ka Israel unikama amiribishi amabi dios isakixun bëtsi bëtsi ñu Baal 'axunkë a rabi Diosmi manúkankëxa, manukin ka amabi Baal-berit kakë ax isa Dios 'ikë kixun sinánkin rabikankëxa. ³⁴ Usokin ami manuxun 'ai ka ax atubë 'akanankatsi kixun sinánkë unikaman atu bëarabuinkë 'ikëbia an 'akinkë Nukën 'Ibu amira manúkankëxa, ³⁵ 'imainun ka an atu 'akinkë Jerubaal kanan Gedeón kakë uni ax ñukëma pain 'ixuan atu 'akinkë a sinanima ain aintsi 'ibukamabë nuibanani tsótima atubë nishanankëxa.

Usaia Abimélec kakë uni 'iá bana

9 ¹ Abimélec Jerubaal kakë uni aín bëchikë ax ka anua ain titan aintsi-kama 'ikë Siquem kakë ëma anuax atubë banai kuankëxa kuanxun ka. Ësokin kakëxa:

²—Nux kananuna aín aintsi 'ibu 'ain usa 'ain kamina Siquem ënu 'ikë unikama ësokin kakin sinanamiti 'ain, usa 'ain ka achúshi unixëshia 'apu 'imainun ka setenta Jerubaalnën bakë bëchikëkama ax achúshirabi 'apu 'itima 'ikën. ³ 'Imainun ka Abimélecnën axribi atun aintsi 'ixun anu 'ikë unikama anu kuanxun a isa 'akinun kixun sinanamikin Siquemnu 'ikë unikamaribi kakëxa. ⁴ Kanan ka setenta kuríki manë 'akë a anuxun Baal-berit rabiti xubunu 'ikë kuríki a bixun Abimélec 'inánkëxa. 'Inákëxun a kuríki bixun ka anun Abimélecnën 'atima unikama a isa nuikin 'akinun kixun kupiokëxa. Usokëx ka a uni 'atimakama a nuibiani abë kuankëxa, ⁵ anua ain papa Jerubaal tsóa Ofrá kakë ëma anu kuankëxa, kuanxun ka anuxun achúshi mapara chaiira anu unëxun setenta ain xukénkamaishi Abimélecnën 'amiakëxa. 'Amikëbë ka aín xukén 'anáka Jerubaalnën bëchikë Jotam kakë axëshia istirabanan unëakëxa. ⁶ Usokian aín xukénkama 'akë ka Siquemnu 'ikë unikaman 'imainun Bet-miló anu 'ikë unikamanribi in papa tēmú Siquemnu 'ikë anu 'imainun maxax chaiira 'aish upíra anu timéxun Abimélec atun 'apu 'inun anëakëxa.

⁷ Usokin aín xukénkama 'amitankëxa Abimélec 'apu 'ikë kuati ka aín bashi Guerizim anu mapërakëax anuax munuma kushinra kuënkëni kamabi Siquemnu 'ikë unikaman kuanun ain xukén 'anáka Jotam kiakëxa: ¡Siquemnu 'ikë unikaman 'ëx kia kamina upíokin kuankanti 'ain! ¡'Ëx kia mi kuakësa usaribi okin ka Diosan mitsux kia kuati 'ikën!

⁸ Bëtsi nëtën ka ikaman 'apunu 'isatankin olivos kakë i ain 'apu isa 'inun kixun kaxa. ⁹ Kakëxunbi ka olivos kakë in kaxa 'ëx i kaman 'apu 'inuxun kana, 'ën biminua unin xëñibikë a ëni bimitëkëntima 'ain, anuma unikamax Dios mabi uni rabinux 'ikania usa 'ain kixun ka kakëxa.

¹⁰ "Usokin kakëxun ka i kaman higuera kakë i aribi aín 'apu isa 'inun kixun kakëxa. ¹¹ 'Aínbi ka higuera kakë i an ësokin kakëxa, 'ëx i kaman 'apu 'inuxun kana bataira okin tuanan nëishira 'inun tuákë a ënti 'ain kixun kakëxa.

¹² Usakin kakëxun ka i kaman uvas 'apákë aribi atun 'apu isa 'inun kixun kakëxa. ¹³ Kakëxunbi ka uvas 'apákë anribi aín 'apu 'inuxumabi ësokin kaxa:

'ëx i kaman 'apu 'inuxun kana 'ën unían aín baka bixun 'anun Dios rabi kuëë-anan atúxbi anun kuëënkë 'ëx bimikë a ënti 'ain.

¹⁴Usakin 'urainra 'uran ñukákëxbia kuëënkëbëma sënénkin ka ikaman aín 'apu isa 'inun kixun muxa achúshiribi ñukákëxa. ¹⁵Ñukákëxun ka muxanribi ikama ësokin kakëxa, 'ëx asérami mitsun 'apu 'iti kuëëni kamina mitsux 'ën tupën okë têmú 'iti 'ain; 'aínbi ka ax 'ëx 'apu 'iti kuëënkëbëma anuax achúshi tsi rëkirukin Líbano kakë menu 'ikë kunxankama këñuti 'ikën.

¹⁶Bërí kana 'ën mitsu ñukatin: ¿Mitsun kaina asérami Abimélec 'apu 'imikin upíokin ñu 'an? ¿Mitsun kaina 'ën papa Jerubaal 'imainun aín aintsi 'akinkësaribi okin mitsunribi 'akian? ¹⁷'Ën papa ax ka mitsu 'akini ñuti tana madianita unikamabë mitsu kupín 'akanankëxa; ¹⁸usa 'aínbi kamina bërí mitsux 'ën papa 'imainun aín aintsikamami nishkin aín bakë bëchikë setenta unikama a maxá chaira 'ikë anuxun 'akan. Usokin aín xukénkama 'axun kamina, xukëññuma uni 'akësokin Abimélec 'apu anëkan, ax ka Jerubaalnëa aín xanu an ñu mëëxunkë xanumi bakë bëchia 'aish mitsun aintsi 'ikë kupíshi kamina usokin 'akan. ¹⁹'Aínbi kana 'ën bërí ësokin mitsu kain: mitsunmi asérami 'ën papa Jerubaal 'imainun aín aintsikama, upíokin 'akinkë 'aish ka asábi 'iti 'ikën, usa 'ain kamina mitsubëa Abimélec ax upí 'imainun mitsúxribi abë upí 'ikanti 'ain; ²⁰usokin mitsun 'akëma 'ain ka 'Abimélec-nuax achúshi tsi rëkirukian Siquemnu 'ikë unikama 'imainun Bet-milónu 'ikë unikama këñuti 'ikën, 'imainun ka Siquemnuax 'ianan Bet-miló anuax tsi achúshi rëkirukin abi tsin këñuti 'ikën!"

²¹Ësokin pain atu kai sënénkiani ka Jotam Beer kakë ëma anu tsóti ain xukén apan Abimélec ami rakuéti abákëxa. ²²Usakin 'apu 'imikankëx ka Abimélec achúshi 'imainun rabë baritia israel unikaman 'apu 'iakëxa.

Usai Sansón bakéan ñuikë bana

13 ¹Usa 'ain ka Israelkama an ismainunbi ñu 'atima 'atëkënia okin Nukën 'Ibun filisteo unikaman cuarenta baritia 'imikin têmëranun 'imiakëxa.

²Sorá kakë ëma anua Dannën rëbúnkinën me 'ikë anu ka achúshi uni Manoa kakë 'iakëxa. Aín xanu ax ka uínsaranbi tuama 'iakëxa. ³'Aínbi ka achúshi nëtën Nukën 'Ibun ángelnën ami mërakin kakëxa: Mix kamina uínsaranbi tuakëma xanu 'ain, usa 'aínbi kamina bërí tutankëx achúshi bëbu tuá bakënti 'ain. ⁴Usa 'ain kamina uvas baka xëanan uisa ñu paë batabi xëatima 'ain, 'anan kamina a pikëma ñu a pitima 'ain, ⁵ësokin kamina 'ati 'ain, ami bakënti tuá ax ka Diosan uni achúshi 'ikën kixun unikaman 'unánun ka kania uínbi ain bu tëatima 'ikën, an pain ka filisteo unikaman 'atima oia israel unibu 'akinti 'ikën, ainanshi 'inun ka Diosan bakënkë 'ikëmabi kaisaxa.

⁶Usokin kakëx kuanxun ka xanun aín bënë ñuixunkin kakëxa: Achúshi Diosan uni ka anu 'ëx 'ikënu uaxa, anuxun ka ënkinma 'ë kaxa, kakëxun iskëxbi ka Nukën 'Ibun ángel iskësa 'iixa. Usa 'ikë kana uikara ax 'ikë kixun ñukákëma 'ain, anbi ka ui uni kara ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ikën. ⁷'Aínbi ka ësokinshi 'ë kaxa: 'Ëx isana achúshi bëbu tuáñu 'iti 'ai kixun, kanan ka uvas baka vino 'akë paëké abi xëaxunma 'anan a pitima ñu pixunma 'anun 'ë kaxa, a tuakëxisa Diosnanshi 'iti 'ikën, 'ianan isa a bakënkëma 'ikë kaísa 'ixun ain bamati nëtë utamainun 'akinti 'ikë kixun ka 'ë kaxa. ⁸Ësokian aín

xanun ñuixunkê 'ixun ka Manóanên abê banakin Nukên 'Ibu kakêxa: 'Ën kana mi kain 'ên 'Ibu amiribishi kamina ami xukê min uni a nunu xutêkênti 'ain, uisokin karana ax bakênti tuá axa bakênkêbêtan 'ati 'ai kixun 'unánun nu kai unun.

⁹Ësokian Manóanên ñukákêxun ka Diosan kuakêxa, kuaxun ka aín ángel achúshi xukêx kuanx ka aín xanua naênu 'ain ami mēratêkēankêxa. 'Aínbi ka ain bēnē Manoa abēma 'iakêxa, ¹⁰usai ami mērakêxun ka abákiani kuanxun ain bēnē kakêxa:

—¡Ka kuat, axa bētsi nētēn 'ēmi mēraēxankê uni ax ka amiribishi 'utē-kēanxa kamina isi kuantí 'ain!

¹¹Ësokian aín xanun kakêx ka bēnētishi nirukiani Manoa aín xanubē kuanxun uni anubi nikē mērakin kakêxa:

—¿Mix kaina axa 'ên xanubē bētsi nētēn banaēxankê uni a 'ain? Kakêxun ka unin kakêxa, 'êx kana a 'ain. ¹²Ësokin kakêxun ka Manóanên kakêxa: Minmi nu kakê usaibi 'ikēbêtan, ¿karana uisokin a tuá kanioti 'ain? ¿uisa karanuna a tuá oti 'ain?

¹³Kakêxun ka Nukên 'Ibun ángelnên Ësokin kakêxa:

—Min xanun ka añu 'anun karana 'ên kan usakinbi 'ati 'ikên: ¹⁴'akin ka uvas baka 'akê vino a xēanan bētsi 'inun uvas baka bētsiokin paēokê a xēatima 'ikên, 'anan ka a pitima ñu 'atima a pitima 'ikên. Usakin bētsi ñu 'akinma ka 'ên 'anun kakê usakinshi 'ati 'ikên.

¹⁵⁻¹⁶A unix ka Diosan ángel 'ikê kixun 'unánkinmabi ka Manóanên Ësokin kakêxa:

—Mi kuanun kamina 'ên cabra bēna achúshi rētankêxun piti 'arumi-mainun kaínti 'ain. Kixun kakêxunbi ka Nukên 'Ibun ángelnên kakêxa:

—Ëx tikixunbi kana minmi 'amikê piti mibêtan pitima 'ain. Usa 'aínbi kamina min cabra bēna a rētankêxun Nukên 'Ibu upíokin xaroxunti 'ain.

¹⁷Usakian kakêxun ka Manóanên Diosan ángel kakêxa:

—Ë kamina uisokin anêkê kaina mix 'ai kixun kati 'ain, nun kananuna min nu kakê bana usai 'ikēbêtan asérabi ka an nu kakēsabi oi 'iaxa kixun sinánti 'ain. ¹⁸Kiabi ka ángelnên kakêxa:

—¿Uisoti kaina 'ên anê unántisa tanin? 'Ën anêx ka uínbi 'unántisama 'aish upíra 'ikên. ¹⁹Usokian kakêx kuanxun ka Manóanên ain cabrito bēna bianan akēñuan 'ati ñu bimikama bitankêxun mapara kamanan nanxun Nukên 'Ibu 'aímai kēñutanun xaroxuankêxa. Usokin 'akê ka Nukên 'Ibun Manoa 'imainun ain xanu an iskēma ñu upíra 'axuankêxa: ²⁰'axunkébēa tsi rēkirui rēarukēsa a nēbētsia anun Nukên 'Ibun ángel naínu kuania ka Manoa 'imainun ain xanun isakêxa. Usai 'ia isi ka rabētaxbi aín bēmánanên me tikai tsóbuaakêxa. ²¹Usai 'ia iskin ka Manóanên sinánkêxa a unix ka asérabi Nukên 'Ibun ángel 'iaxa kixun, usai 'itankêx ka amiribishi ami mēranan ain xanumiribi mērátêkēama 'ikên; ²²usai 'ian ka aín xanun Ësokin kakêxa: Bērí sapi kananuna nu rabé ñuti 'ain, nun kananuna asérabi Dios isan. ²³Kiabi ka aín xanun kakêxa:

—Nukên 'Ibun nu bamamisa tankin ka nunnu a xaroxunkê ñukama 'imainun a 'inainshiti 'akê ñukama upí isanan ênē ñukama nu ismikê 'itsianma, 'imainun ka ênē banakamaribi nu ñuixunkêma 'itsianma.

²⁴Usakian kakêx tutankêx ka aín nētē sēnénkēbē achúshi bēbu tuá bakēankêxa, bakênxun ka Sansón kakin anēakêxa. Anêkêx kania ka Nukên

'Ibun a tuá upíokin sinánxukin nuibakin 'akiankëxa. ²⁵ Achúshi nètën ka Sansón anua Dan kakë unikama bukukë Sorá 'imainun Estaol kakë ëma anuxunbi, Nukën 'Ibun bëru ñunshinan aña kara 'ati 'ikë kixun ismiakëxa.

Sansónnën ain xanu bia ñuikë bana

14 ¹ Achúshi nètën ka kushiira uni Sansón kakë ax Timnat kakë ëma anu nitsi kuanxun ka achúshi filistea xanu an kuëenkë mërakëxa, ² mërabiáni aín xubunu kuanxun ka aín papa ñuixunkin. Ësakin kakëxa:

—'Ë karamina Timnat kakë ëmanua 'ën isbëtsinkë filistea xanu a 'ën binun ain aintsikamabëtan mënioxuntima 'ain. ³ Kixuan kakëxunbi ka aín papan kakëxa:

—¿Uisokin sinánxun kaina an Dios 'unánkëma filisteo unikamanua mín xanu 'iti xanu bisatanin? ¿Nun aintsí 'ibukamanu 'ianan kara rafrí ñaká Israel unikamanuribi ami bití xanu chipash 'aíma 'ik? Kakëxun ka Sansónnën aín papa kakëxa:

—A xanu chipash ax ka 'ën kuëenkë xanu 'iaxa, usa 'ain kana ami 'ën xanu 'iti binun 'ë mënioxunti kuëënin. ⁴ Usa 'ain ka ain papan usaía 'ikëkama ax ka Nukën 'Ibunbi 'imikë 'ikë kixun 'unánma 'ikën, usa 'ain ka uisokin kara filisteo unikama 'ati 'ikë kixun Diosan a baritia kaman atu 'atimoti 'ikë kixun bariakëxa.

⁵ Usa 'ain ka Sansón aín papa kabiani abë Timná kakë ëma anu kuankëxa. Kuanibi ka aín papabë ënanankiani ëma 'urama uvas 'apákë 'ikë anúan kuankebë ka achúshi 'inúan nêkë ami nékuatsini pikatsikiax uakëxa. ⁶ 'Aiabi ka Nukën 'Ibun aín bëru ñunshinan Sansón kushiira 'inun 'imiakëxa, 'imikëxun ka anun 'ati ñu tuinkë 'ixunmabi aín kushínbi achúshi cabranën tuára 'akë-sokinshi an pikatsikiax ukë 'inuan têtsëkakin bikëxa bamaia tukapakëxa. Usakin 'axunbi ka aín papa usakian 'akë a ñuixuanma 'ikën. ⁷ Usakin 'abiani kuanx ka an bisatankë xanu a binux aín aintsikamabë banakëxa.

⁸ Usai banatankëx ka anúan birananti nètë sënënkëbë, Sansón aín xanu bisa kara kixun isi kuankëxa, kuaníbi ka anúan kuankë bai ëbiani anuxua paru 'inúan ami nétia têtsëkaxun bamaia tukapaxun rakaënxañkë a iskatsikiax anu kuankëxa. Kuanxun 'urama okin iskëxbi ka paru 'inúan bamaëxankë aín naminua bunan kuëxuokë anu ain rëpa 'iakëxa. ⁹ Anua ka mëkënan aín kuëxu tukapakin aín rëpa biakëxa. Bixun buna rëpa xëabiani kuankinbi ka aín papa abë mëránankin paná an ribia xëanun 'inánkëxa 'inánkëxuan. Aiabi ka paru 'inúan bamakë aín naminua kana bitsia kixun ñuixuama 'ikën.

¹⁰ Usa 'ain ka Sansónnën papa ain bëchikëñëan bití xanu chipash a 'unani kuankëxa; kuanxun ka filisteo xanu aín papan xubunuxun Sansónnën achúshi fiesta atun 'akësabi okin 'akëxa. ¹¹ 'Aínbi ka filisteo unikama ami rakuékëbëtan an bití xanúan 'unánkë treinta uni bënákama uankëxa. ¹² A treinta unikama ka Sansónnën ësokin kakëxa:

—'Ën kana bërí uisai kikë kara ënë bana 'ikë kixunmi mitsun 'ë kanun ënë bana mitsu ñukatín. 'Ën 'akë fiesta ënëxa mapai achúshi 'imainun rabë nètë basiti 'ain kamina mitsun uisai kikë kara 'ën mitsu kakë bana 'ikë kixun ñuixunkëxun kana, 'ën achúshi achúshi anun rakuti lino upiokin 'akë chupa 'inánan chupa achúshi a pañuax fiestanu kuantí mitsu 'inánti 'ain. ¹³ 'Aínbi kamina mitsun uisai kikëira kara a bana 'ikë 'ë upíokin kakinma mitsu

achúshi achúshinën anun rakuti lino upíra 'akë chupa 'è 'inánan aña fiestanu kuantu chupa 'è 'inánti 'ain. Ësokin kakëxun ka atun kakëxa:

—Nu kamina ka maxunbinu kuanun mix kikë bana a ñuixunti 'ain.

¹⁴Kakëxun ka Sansónnën karaia ax kikë bana ñuikin atun kaia kuanuxun achúshi bana ñukákin ësokin kakëxa:

“Ax pianankë anuax kara a ñu piti chikíax; axa kushiira 'ia anuax kara aña bataira chikíax.”

Usakian kakë rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtanbi ka atun usai kikë kara a bana 'ikë kixun ñuixuama 'ikën;

¹⁵anúan rabé 'imainun rabé nètë 'ikëbëtan ka Sansónnën biti xanu atun kakëxa:

—Minmi an mi biti uni kikë bana a uisai kara kia a ñuixunkëxuma kanana mi 'axun rakanan min papakëñun aín aintsikamaribi 'ati 'ain. ¡Mitsun sapi kamina upíokin 'akinxumabi nun ñu mëkamati kupíshi nu kuëan!

¹⁶Usakian kakëx kuanxun ka aín xanun Sansón ami inkin kakëxa:

—¡Min kamina 'è kuëënima! ¡Mix kamina 'ëmi nishin! Usa 'ixun kamina 'ën aintsikama uisai kikë karaia a bana 'ikë iskatsi kixun kan, 'aínbi kamina min 'ëbi uisai kikë kara a bana 'ikë kixun kakëma 'ain.

Kixuan kakëxun ka Sansónnën kakëxa:

—Ën papakëñun 'ën titabi ñuixukëma 'ixun karana 'ën uisaxun a bana mi ñuixuti 'ain. ¹⁷Usokin ñukákëxunbia ñuixunkëxma ka a rapasunuax ini mapai achúshi 'imainun rabé nètë sënénbi fiesta 'ikë anun iankëxa, usai inkian 'urainra ñukákëxun ka mapai 'imainun rabé nètë 'ikë anun usai ka a bana kia kixun ñuixuankëxa. Usakia ñuixunkëx kuanxun ka aín aintsikama ësai ka a bana kia kixun ñuixuankëxa. ¹⁸Ñuixunkëx ka mapai 'imainun rabé nètë sënénkë anun bari kuabukëma 'aínshi filisteo unikama anu rikianxun Sansón kakëxa:

“Buna rëpa batasamaira bëtsi ñu ka 'aíma 'ikën, 'imainun ka paru 'inúanën kushisamaira bëtsi ñuina 'aíma 'ikën.”

Kia kuakin ka Sansónnën atu kakëxa:

“Ën kakëxuan 'ën xanun mitsu ñuixunkë kupinshi kamina uisai kikë kara a bana 'ikë kixun 'unanin.”

¹⁹Usokin atu kaiaishi ka Nukën 'Ibun Bëru Ñunshinan kushiira uni 'inun Sansón 'imiakëxa; Usakin 'imikëx Ascalón kakë ëmanu kuanxun ka filisteo unikama Sansónnën treinta uni anu 'ikë rëtëakëxa, rëtëxun ka unikaman chupa bibianxun anunbi an kakë bana ñuixunkë unikama a kupíokin 'inánkëxa. Usokin 'abiani ka aín papan xubunu bëtsi sinánkëshi 'aish kuankëxa, ²⁰usai kuanxa aín papan xubunu Sansón 'ain ka an binuxun katakë xanu an 'unánkë uni achúshinën aín xanu 'iti biakëxa.

15 ¹Usakin 'akë 'itsama 'uxë 'ikëbëa anun trigo bimi biti 'uxë 'ain ka Sansón aín xanu iskatsi kixun sinánbiani cabra tuá achúshi bibiankin buani kuankëxa, kuanx nukúkin ka ain kuku kakëxa:

—Ën xanu isi kana uan usa 'ain kana a istisa tanin. Kakëxunbi ka ain kukun aín xubunu atsímisama tankëxa, ²atsímisama tankin kakëxa:

—Ën kana 'ën bëchikë kamina kuëënima kixun sinan, usa 'ain kana min 'unánkë uni achúshi aín xanu 'iti 'inan. Usa 'ain kamina ain xukén 'anáka ax ka asamaira upí xanu 'ikën; a kuni kamina aín apan a 'imainun biti 'ain.

³Kixuan kakëxunbi ka Sansónnën kakëxa:

—jBërira kana filisteo unikama kupitanuma 'ën ira 'atima okëxun 'ati 'ain!
⁴Usokin kabiani kuanxun ka trescientos kapa 'inu bixun rabé rabé aín 'inanbi bëtsikëñun təkëre kapatankëxun anua təkërekapakë anubi anua tırıfoti ñu təkërekapakëxa; ⁵usotankëxun aín inanu təkërekapakë ñu anu bimitankëxun ka kapa 'inukama a filisteo unikaman ñu 'apákë anu kuantanun xuakëxa. Xukëx tsuáikikiani kuankin ka trigo a pain bixun bukúnkë 'imainun bikëma ain inubi 'ikë, 'anan uvas 'apákë a kēñunbi olivos 'apákë akamaribi xarokëxa. ⁶Usokian 'akë ka filisteo unikaman uin kara usokin atun ñu 'apákë axa kixun 'unánkatsi kixun bariakëxa, barikinbi Sansónnëa ain kukúan aín xanu bikuanxun an 'unánkë uni 'inánkë kupín 'akë 'unánbiani anu rikianxun ka xanu akēñun aín papa nēnkankëxa. ⁷Usakian 'akë 'unáni ka Sansón ësai atu kai kiakëxa:

—Mitsun kamina usakin ñu 'an, usa 'ain kana asérabi manutima okin mitsu kain, jkēñukin mitsu 'atankëx pain kana 'ëx asábi 'iti 'ain! ⁸Ësokin atu kaíbi 'aisamaira nishkin tankin anua 'ikë unikama 'itsaira 'abiani ka Etam kakë menu 'ikë mapara kini anu tsóti kuankëxa.

Sansón 'imainun burron maxkanu 'ikë aín kuësha ñuikë bana

⁹Filisteo unikamax ka utankëx Judá menu bëbax anu 'ikankëxa, 'ika anua Lehi 'ikë anubi sēñēni 'ikankëxa, ¹⁰anua ka Judá menu 'ikë unikaman ñukakankëxa:

—¿Uisa kupi kaina nukamabë 'akananux ukan?

Kakëxun ka atu achúshitan kakëxa:

—Nukamax kananuna nua 'atima okë kupin Sansón ñatankin bitsi uan kakëxa.

¹¹Ësokin kakëxun kuabiani ka tres mil uni Judá ñakánu 'ikë unikama Etamnu 'ikë xaxun papa kininu kuanxun atu achúshitan Sansón kakëxa:

—Min kamina 'unánin filisteo unikamax ka nukamasama kushiirabu 'ikë kixun. Ënu utima kamina 'ian, atun ka mi nuibëtsianxa bërí kananuna 'aisama ñu inúti 'ain.

Kakëxunbi ka Sansónnēn atu kakëxa:

—'Ën kana 'ë 'akësabi okin atu an, usa kupi ka usai 'iaxa. ¹²Usakin kakëxunbi ka atunribi kakëxa:

—Nukamax kananuna mi filisteo unikama 'inánti ñatankin bitsi uan.

Kakëxunbi ka Sansónnēn kakëxa:

—'Ë kamina sinanátëkēntimokin mitsun kamina 'ë rētëtima 'ai kixun kati 'ain.

¹³Kakëxun ka atun kakëxa:

—Usama ka mi kananuna 'aiman. Ñatanxunshi kananuna mi filisteo unikama 'inánkatsin.

Usa 'ain ka bitankëxun itsi ió rabëtan nēatankëxun anua unékë kini anua chikíankëxa.

¹⁴Chikin bëtsinkin bëkëxa Lehi anu bëbakëbë ka filisteo unikama abë mēranani 'itsaira kuëñi kuënkëni chikiakëxa. 'Aínbi ka Diosan bëruñunshinan 'amikëxun Sansónan anúan aín pēñan kēñun aín mēkēn təkërekekë itsikama a tēkapakëxa, tsin xarokë lino risikama 'akësookinshi; ¹⁵usokin 'atankëxun ka anua burro maxo 'aimairai ëskikëma a biakëxa, bixun ka anun mil filisteo unikama rētëakëxa.

¹⁶ Usakin 'atankëx ka kiakëxa:

Achúshi burro maxkanu 'ikë ain kuëshatan;

kana achúshi tsaman 'anan rabé tsamanribi 'an

achúshi burro maxo ain kuëshatan kana mil filisteo rëtean.

¹⁷ Usokin 'atankëxun kana burro maxo a nian, usa 'ain ka anuxun 'akë me ax Ramat-lehi kakin anëké 'ikën. (Ramat-lehi kikë ax ka burro kuëshata ki kikë bana 'ikën.) ¹⁸ 'Imainun ka usokin 'atankëx Sansón 'itsaira shimakë 'ixun, Nukën 'Ibu kuënkin kakëxa: ¿Min kamina axa numi nishkë unikama ënë kupitanunma 'anun 'ë 'amian, usakin 'axunbi kaina bërí 'ë shiman bamanun 'imianan axa min bana kuakëma unikama 'ëx ñukëbë 'ënun kuainun 'imiti 'ain?

¹⁹ Usa 'ain ka Diosan Lehi kakë me anua kini naëkënu 'umpax mëranun 'imiakëxa, 'imikëxa chikitia ka 'umpax Sansónnën xëakëxa, xëaika Sansón amiribishi kushitëkëankëxa. Usa 'aish ka anua unikë 'umpax Lehinu 'ikë ax En-hacore kakin anëa ax anubi 'ikën. (En-hacore kikë ax ka 'umpax ñukákë ki kikë bana 'ikën.)

²⁰ Usa 'ixun ka Sansónan veinte baritia 'imikin Israel unikama atun 'apu 'ixun 'akiankëxa, filisteo unikaman 'ibua 'ain.

Gaza kakë ëmanua Sansón kuan ñuikë bana

16 ¹ Achúshi nëtën ka Sansón Gaza kakë ëmanu nitsi kuankëxa. Kuanxun ka anua achúshi xanu bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë mërax aín xubunu abë a imé 'i bërúakëxa. ² Bërúkëbi ka Gaza ëmanu tsókë filisteo unikaman Sansón ka nun ëmanu uaxa kixun ñuikania kuakëxa, kuaxun ka anun ëmanu atsínti xëkuënu bëraxun a nëtën bërúankankëxa. Bërúanbaiti ka bëbakishbukëbë pëkarakëbëtan kananuna bixun rëtëti 'ai kixax kanankiani tanti rikiankankëxa. ³ Rikiankë 'ain ka Sansón axi 'uxnëti imé naëx niruakëxa. Nirukiani kuankin ka anun ëmanu atsínti xëkuë 'ikë anu kuankin ami takáshkakian 'akë akëñunbi, anun xëpukin xëarakë akamabi ax kushiira 'ixun ëchíxun 'iabiankin Hebrón kakë ëma bëtánain 'ikë aín bashi manan anu buáruakëxa.

Sansón 'imainun Dalila 'ia ñuikë bana

⁴ Usa 'ain ka Sansón achúshi xanu Dalila Sorec kakë menu tsókë abë kuëë-nankëxa. ⁵ Kuëënanua kuabiani ka filisteo 'apukama Dalila isanan abë banai rikianxun ësokin kakëxa:

—Abë banakin kamina Sansón paránxun uisax kara ax kushiñuira 'ikë kixun ñukatí 'ain, usakinmi ñukatia kananuna nun bixun; nëaxun bërúanti 'ain. Usokinmi 'akë kananuna nukama, achúshi achúshinën mil cien kurfki manë 'akë mi 'inánti 'ain. ⁶ Ësokin kabiania filisteo 'apukama rikian ka, Sansón aín xubunu bëbaia xanun kakëxa:

—'Ë kamina uinuax kara min kushi 'aia kixun bërí kati 'ain. ¿Uisokin 'axun karanuna mi churukutima okín nëati 'ain? ⁷ Kakëxun ka Sansónnën kakëxa:

—Mapai achúshi 'imainun rabé kata kanti mëxi ëskikëma anun təkërë-kakëx kuni kana, 'ën kushi nëtëti bëtsi unikamasaribi 'iti 'ain, kixun ka Sansónan kakëxa.

⁸Usakin ñuixunbiania kuan ka filisteo unikaman 'apun Dalila mapai achúshi 'imainun rabé kanti mëxi ió anúan Sansón tëkërë kanun kixun buán-xuankëxa, buánxunkëxun ka anun nëakëxa. ⁹Nëakë 'ain ka bërámashi aín 'uxtinu unëkë unikama anu 'ain munuma kuënkëni kikankëxa:

—¡Sansón mi ka filisteo unikaman 'aia, kikëbë ratuti nirukin ka anúan nëakë kanti mëxi, a ñuman xënira 'akësokinshi tëkakëxa! Usokin 'akëbë ka uisa 'aish kara kushiira 'ikë kias filisteo unikamax Sinánkasmakëxa.

¹⁰Usakin 'aia ka Dalilanën kakëxa:

—¡'Ë kamina parán! ¡Këmë kamina mix 'ain! Usa 'ain kamina bëríra uisa okin karana mi nëati 'ai kixun 'ë kati 'ain. ¹¹Kixun ñukákëxun ka Sansónnën kakëxa:

—'Ëmi uínsaranbi anun ñu nëakëma itsi iotan, nëakëx kuni kana 'ën kushi nètëti bëtsi unikamasaribi 'iti 'ain.

¹²Usa 'ain ka Dalilanën itsi rastun iókama bikë anun upókin Sansón nëatankëx munuma kuënkëni kiakëxa:

—¡Sansón mi ka filisteo unikaman 'aia kixun kuënkëonkin kakëxa! Usakin ka bëtsi nètën 'akësokin unikama aín 'uxtinu unëtëkëntankëx kiakëxa; kikëbë nirukin ka Sansónnën anun nëakë itsi ñuman bëntsinra 'akësokinshi tëkapakëxa. ¹³Usakin 'aia ka Dalilanën Sansón kakëxa: —¡Amiribishi kamina 'ë parántëkëan! ¡Usakinbi kamina min 'ë paráinshitin! ¡'Ë kamina kati 'ain uisa okinra karana mi nëati 'ai kixun! Kakëxun ka Sansónnën kakëxa:

—'Ën bu anun 'ë tëkërë kati 'akin kamina, mapai achúshi 'imainun rabéokin chupasani këñun mëskukin xëotankëxun a i tëakë memi takáshkakin matáskin nitsínxun ami 'ënbu tëkërë kati 'ain. Usokëbë kana 'ën kushi nètëti bëtsi uni kamasaribi kushiñuma 'iti 'ain.

Usokin 'anúan kakëxun ka Dalilanën Sansón 'aímai napëkëtia 'uxnun 'uxmitankëxun mapai achúshi 'imainun rabé okin aín bu chupasani këñun xëokëxa, ¹⁴xëotankëxun ka imaxu tëakë memi takáshkakin nitsinkëmi aín bu xëokë a tëkërë katankëx munuma kuënkëni kiakëxa:

—¡Sansón filisteo unikamax ka mi 'ai aia kiasa. Kikëbë nirukin ka Sansónnën i tëakë memi takáshkakin nitsínkë amia aín bu xëoxun chupa sanikëñun ami tëkërëkakë a ëchíkin tëkapakëxa! ¹⁵Usakin 'aia iskin ka aín xanu Dalilanën kakëxa:

—¡Këmëntapun! ¿Uisati karamina 'ë ismina kuëni kikínbi 'ë paráin? Bërí ka rabé 'imainun achúshi okinmi 'ëmi kuaíkin usokin 'ë 'akë 'ikën, 'aínbi kamina bëríbi uisa kushiñuira 'aish kaina usai 'i 'ë kakëma 'ain. ¹⁶Usakian Dalilanën nètëti kamabi hora 'urainra ubíokin an kakësabiokin ñukákëx, ka Sansón atsanx a kuaisama tani anunbi bamatisa tankëxa; ¹⁷usakin urainra ubíokin ñukákëxun ka Sansónnën Dalila uisa 'aish kara ax usai 'ia kixun ñuixuankëxa:

—Uínbi ka uínsaranbi 'ën bu tëama 'ikën, 'ëx kana 'ën titan tuakëma pain 'aish Diosan káskë uni a 'ain. Aín uni 'ain ka Nukën 'Ibu kikësabiokin uínbi 'ën bu tëatima 'ikën. Usa 'ain kana 'ën bumi tëakëbë kushiñuma 'i 'ën kushi nètëti bëtsi unikamasaribi 'iti 'ain.

¹⁸Usakian kakëxun ka bëríra kana 'unanin, uisa 'aish kara usa kushiñuira 'ikë kixun 'unánkin ka Dalilanën filisteo 'apukama anua unun kixun ësokin kamiakëxa:

—jBëri kamina ukanti 'ain mitsu ñuixunun, Sansónnën ka uisa 'aish kara usa kushiñuira 'ikë kixun 'ë ñuixuanxa! Usakian kamikëx ka anúan Dalila kupíoti kuríki bëi rikuatsiankëxa.

¹⁹Umainun ka Dalilanën Sansón aín kisinu makëpimëtia 'uxnun 'uxmia-këxa, 'uxmixun ka achúshi uni an aín bu mapai achúshi 'imainun rabé okin xëokë a tēanun kuëankëxa. Kuënkëx uxuan aín bu tēan ka. Sansón bēsuni, ²⁰munuma kuënkëni kiakëxa:

—jSansón mi ka filisteo unikaman 'aia ka bēsut! Usai kikëbë ka aín bu tēakëma 'aísha 'ikësa usai 'iisa sinani Sansón bēsuakëxa, bēsukinbi ka Nukën 'Ibun ka 'ë éanxa kixun 'unánma 'ikën. ²¹Usai 'ia kushiñuma 'aish sinánkasmaia ka filisteo unikaman ñatanxun aín bëru rabé échiakëxa, échíxun ka Gaza kakë éma anu buánxun manë risi uxua 'akë anun tēkërë kaxun anun ñu rēnti 'akë anua ñu rēni sipunua x tēnun éankëxa. ²²Usaia sipuakë 'aish anu 'imainun ka amiribishi aín bu urui bërâma 'ikëšabi 'itánun kuainbutëkëankëxa.

Sansón ñua ñuikë bana

²³Usokin Sansón 'atankëx ka bëtsi nētēn filisteo unibunën 'apukamax Sansón kananuna kupitanuma bia kixun sinánkin atun dios Dagón kakë a kuëénkin rabikin ñuina xaroxuni timëkamë 'ëotankëx kantakankëxa:

“Nun diosan ka Sansón aminu nishkë a binun nu bimiaxa.”

²⁴Usai atux 'ia isi ka unikamaxribi atun dios rabi ësai ki kantakëxa:

“Nun diosan ka axa numi nishkë Sansón a binun nu 'amiaxa, an ka nun ñu 'apákëkama 'atima onan nun aintsi raírikamaribi 'itsaira 'axa.”

²⁵Usai 'aisamaira kuëëni ka atubëisa kuëënun isa Sansón bēnun kiox kikanakëxa. Kikëbëtan ka Sansón sipunua chikíankëxa chikínbëtsinkin békë ka ami kuaikin anuxun atun dios rabiti xubu 'akin nitsínkë rabé a nēbëtsi nitsínun kiox kuëëni kikanakëxa.

²⁶Usa 'ain ka Sansónnën an mëinxun békë tuá a kakëxa:

—'Ë kamina anuxun atun dios rabiti xubu 'akin ami puruti nitsínkë rabé anuxun mëkënan tainsabinu ami kēpiti ninun 'ë nitsínti 'ain. ²⁷Usai ka kamabi filisteo 'apukama anuxuan atun dios rabikë xubu anu timékë 'iakëxa, timékë 'aish ka 'aisamaira uni 'imainun xanu timëkamë 'ëokë 'iakëxa. Usai 'imainun ka tres mil unibëtan sēnénsa unikamaribi xubu manámi uisakin kara Sansón abë kuëénkin raíritan 'aia isi anu kuaruax timëkamë 'ëokë 'iakëxa.

²⁸Usai filisteo unikama anu timëkamë 'ëokë 'ain ka, Sansónnën munuma banakin Dios kakëxa: “'Ën 'Ibu 'ën kana mi kain usa 'ain kamina achúshira 'oíshi 'ëmi sinántëkënti 'ain, 'ë kamina min kushi 'inánti 'ain, 'ën bëru rabé échikë kupí filisteo unikama achúshi okin 'akë anuishi bëríbi këñu-minun.” ²⁹Ësakin Dios katankëx sēnénsinshi ka ami xubu puruti nēbëtsi nitsínkë rabé a aín mëkënan ramëkin tanishi, ³⁰munuma kuënkëni kiakëxa: “jfilisteo unikama mitsux kamina 'ëbëbi bërí bamakanti 'ain!” Usai kikian aín kushibëtanbi titikakin xutunkëx ka anuxua atun dios rabikë xubu atumi rurukubukin filisteo unikama atun 'apukama këñunbi xubun kuaintanuma atu këñuakëxa. Usakin 'akin ka ax asábi 'ixuan abë 'akanankin 'asamaira okin abëbi bamakin Sansónnan xubu chakamikin uni këñuakëxa.

³¹Usai aín xukén filisteo unikamabēbi ñukē kuabētsini uxun ka aín xukéantu 'imainun aín aintsi 'ibukaman Sansón bamakē biakēxa, bibiankin buánxun ka aín nami anua aín papa Manoa bamakē maían Sorá 'imainun Estaol anu aín papa ñuia maínkē anubi maíankēxa. Usai ka veinte baritia pain Israel unikama 'apu 'ixun 'akintankēx Sansón anuishi sēñēni ñuakēxa.

RUT

Elimélec kakë uni 'imainun aín aintsikama Moab kakë menu tsóti kuan ñuikë bana

1 ¹⁻²A baritian Israelkama atun 'apuñuma 'ain ka bëtši uni rafrinëx atun 'apu 'iakëxa, a baritiakaman ka a menu a piti ñu 'aíma 'ain numi 'iakëxa. Usa 'ain ka achúshi uni Judá kakë menua 'ikë Belén kakë ëma anuax Elimélec ax Moab kakë me anu 'itsama baritia tsóti kuankëxa. Kuankin ka ain xanu Noimí 'imainun aín bakë bëchikë bëbu rabé Mahlón kakë a 'imainun Quilión a buánkëxa. A unikamax ka efrateo 'aíshbi Belén menu tsókë unibi 'iakëxa. Usa 'ain ka anuax kuantankëx Moab kakë me anu tsóti bërúakëxa.

³'Aínbi ka Elimélec Noemínën bënë ax anu tsóti kuanxbi anuax ñuakëxa, ñuan ka a xanu ain tuá rabëbëshi bërúakëxa. ⁴Usai anu pain 'ikin ka a rabëxunbi moabitas xanu biakëxa; a xanu achúshinëx Orfá kakë 'imainun ka bëtšixribi Rut kakin anëké 'iakëxa. 'Aínbi ka mapai rabé baritia sënëti 'urama 'ain ⁵Mahlón 'imainun Quilión axribi ñuakëxa, ñuan ka aín tita Noimí tuáñuma 'ianan bënuñuma bërúakëxa.

Noemí 'imainun Rut Belénnu kuan bana

⁶Achúshi nètën ka Noemínën Moab menu 'ixun Nukën 'Ibun kaísa aín menua numi chaiira 'ikëbi nètémíaxa kixun ñuikania kuakëxa. ⁷Usakin kuati ka amiribishi Judá kakë menu kuantëkénti sinántankëx anua 'ikë me anuax ain ñexuta rabëbë aín menubi kuantëkéankëxa; ⁸'aínbi ka bainuxun aín ñexuta rabé kakëxa:

—Mitsun titan xubunu kamina kuantëkénti 'ain, Nukën 'Ibun ka 'ati-mokin tēmëramikima upókin mitsu 'akinti 'ikën, 'imainun ka 'ë 'akianan 'ën tuákama 'akinkësaribi okin mi 'akinti 'ikën, ⁹'anan ka bënütëkéntankëxmi min bënëbë upiti tsónun mi 'akinti 'ikën:

—Ësokin katankëxun ka aín ñexuta Noemínën kuantanun kixun bëtšuku kakëxa, 'aínbi ka a rabëtan inkin, ¹⁰ësokin kakëxa:

—¡Usama ka! ¡Nux kananuna min menu mibëbi kuantëkénti 'ain! ¹¹Kakë-xunbi ka Noemínën munuma banakin kuainsama taniabi katëkéankëxa:

—Ën ñexuta kamina kuantu 'ain, ¿añu 'anux kaina 'ë nuibiani 'ëbë kuainsa tanin? 'Ëx kana mitsu an kanitankëxun biti nukëbënë okin tuatëkéntisama 'ain. ¹²Usa 'ain kamina mitsun xubunubi kuantëkénti 'ain. 'Ëx kana kania-këké xanu 'aish amiribishi bënütëkéntisama 'ain. 'Ëx xuntaku 'aish ënë ñantánbi bënütankëxun tuatëkënia, ¹³¿kaina mitsun atubë biranaxun kania kaintsian? ¿a tuákama kania kaini sapi kamina mitsux bënuñuma nitsian?

Usama ka usai kamina 'ën ñexuta 'aish 'ëbë bërútima 'ain. Nukën 'Ibun ka 'itsaira têmëranun 'ë 'imiäxa, 'aínbi kana têmëraia mitsu isi 'ëx 'ikësamairai 'itsaira masánuituti 'ain. ¹⁴Usokin kakëx ka atux amiribishi intëkëankëxa. Usai 'itankëxun ka Orfánën 'ëx kana 'ën xubunubi kuantëkëni kixun kakín aín ñe achúshi okin bëtsuku kabiani kuankëxa, 'aínbi ka Rut axëshi aín ñebë bërúakëxa. ¹⁵Bërútia ka Noemínën kakëxa:

—Ka kuat, min tsabë ka ain me anua aín dioskama 'ikë anubi kuantëkënia. Usa 'ain kamina mixribi abë kuantí 'ain.

¹⁶Kakëxunbi ka Rutnën kakëxa:

—'Ë kamina mi ëbiani mibë énanankiani kuantanun kixun katima 'ain. ¡Uinu karamina kuanin anubi kana 'ëxribi mibë tsóti kuantí 'ain! 'Imainun ka min ëma ax 'ën ëmaribi 'iti 'ikën, min Dios axribi ka 'ën Dios 'iti 'ikën, min ëmanu tsókë unikama ax ka 'ën aintsiribi 'iti 'ikën, 'imainun kana min rabikë Dios aribi 'ën Dios 'ikë rabiti 'ain. ¹⁷Anan ka uinu kara mi ñuia mainia anuribi ñuia 'ë mafnti 'ikën. ¡Usa 'ain ka Nukën 'Ibun mibë énanankiani kuania ñukëma pain 'ikë 'aisamaira okin 'ë têmëramiti 'ikën! ¹⁸Ësakin kakëxun ka Rutnën ka 'ë éinsamaira tania kixun 'unánkin Noemínën uisakinbi katëkëama 'ikën.

¹⁹Usai 'ikiani ka xanu rabé bain Belén kakë émanu bëbai kuankëxa. Kuania bëbakiania isi ka Belénnu 'ikë unikama ratuti tsuákirui kikankëxa. Kikan-këbë atúxribi tsuákirui ka xanukama kanankëxa: ¿Ënëx kara Noemí ama 'ik?

²⁰Kiabi ka Noemínën atu kakëxa:

—'Ë kamina bërí Noemí kakín anëtima 'ain; Mará kakín kamina 'ë anëti 'ain, Dios kamabi kushiñu an ka 'aisamaira 'ëx nishkë anunbi têmëranun 'ë 'imiäxa. ²¹Ënuax chikiti kana 'ën bënë 'imainun 'ën tuakamabë chikiakën 'aínbi kana bërí ñuñuma utëkënin, usai 'ëx 'iti sapi ka Nukën 'Ibun kuëëankëxa. ¿Uisa kupí kaina Dios kamabi kushiñu an 'aisamaira okin têmëramikëbi Noemí kakín 'ë anëkanin? ²²Ësai ka Noemí Moab kakë aín me anubi 'ain ñexuta Rut kakë moabita abë kuantëkëni 'iakëxa. Belén émanuxuan atun cebada 'apákë bikin pëukankëbë ka Noemí bëbakëxa.

Rut kakë xanu Booz kakë uni aín naënu tëa ñuikë bana

2 ¹Noemí ax ka Elimélec aín bënë aín aintsíñu 'iakëxa, ax ka Booz kakín anëké ñuñuira 'ianan sinan mënínshi 'ikë unin 'unánké 'iakëxa.

²Achúshi nëtën ka Rutnën aín ñe Noemí kakëxa:

—'Ë kaina an ñu 'apákë bikë unikaman bikin tëoia cebada 'apákë atu kaxú kuankin binun kara 'ë bimitima 'ikë istánun xutima 'ain. Kixuan kakëxun ka asabika.

—Kamina isikuanti 'ain —kixun ain ñen kakëxa. ³Usakian kakëx ka anua cebada 'apákë aín bimi bikë unikama 'ikë anu kuankëxa. Kuanxun ka unikaman bikin ënkë cebada bimi atu kaxú kuankin anribi biakëxa, a naëx ka Booznan 'ikë kixun 'unánxumabi ka usakin biakëxa, ax ka Elimélec kakë uni aín aintsí 'ibu 'iakëxa.

⁴Usai anu tëmainun ka naë 'ibu Booz ax Belénnuax aín unikaman kara an ñu 'apákë bitsia kixun isi uakëxa ukin ka an ñu bimi bikë unikama uisa kaina 'ain, kixun atu kakëxa:

—¡Nukën 'Ibun ka mitsu 'akinkin bërúanti 'ikë kixun kakëxa! Kakëxun ka atúnribi kakëxa:

—Miribi ka Nukën 'Tbun upíokin sinánxukin 'akinti 'ikë kixun kakankëxa.

⁵Usakin katankëxun ka Booznën an ñu mëia bërúantia anëké uni ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë unin bëchikë kara xanu ux 'ik? ⁶Kixuan ñukákëxun ka an tëia uni bërúanti anëké unin kakëxa:

—Ax ka moabita xanu axa Noemíbë Moab kakë ëmanuax ukë a 'ikën.

⁷An ka uxun 'ën karaisana an ñu 'apákë ain bimi bikë unikaman ënkë a atu kaxú kuankin binun bimitima 'ai kixun ka 'ë ñukáxa, ñukákëxun kana binun kixun kan, usa 'ain ka bëráma upunkin ñu bimi bibaiti bari manfíkëbë chukúmashi tanti uaxa. ⁸Usakian kakëxun ka Booznën Rut kakëxa:

—Kamina ësokin mi kamainun kuati 'ain, usa 'ain kamina bëtsi unin naënua ñu 'apákë aín bimi bitsi kuantima 'ain. Ënubi kamina an 'ë ñu mëëxunkë xanu kama abë bërúti 'ain, ⁹usa 'ain kamina 'ën ñu mëmíkë uni kamabëtan uimiuküa kara ñu 'apákë aín bimi atun bitsia amia bikëbëtan minribi auküa biti 'ain. 'Ën kana an 'ë ñu mëëxunkë unikaman mi 'atima okinma upiokinshi 'akinun kixun kan. Shimakin 'umpax xëatisa tankin kamina uinu kara ñutëmi bixun 'umpax nania anua bitankëxun xëati 'ain.

¹⁰Usakin kakëxun ka Rutnën aín bëmánanën me tikai tëtúbuti 'ikin Booz ñukákëxa:

—¿Uisaxun kaina min 'ë 'unán 'ixunmabi ax ka upí sinánñu xanu 'ikë kixun, 'ëx bëtsi menu 'ikë xanu 'ikëbi 'ë 'unánin? ¹¹Kixuan kakëxun ka Booznën kakëxa:

—'Ën kana upíokin 'unánin min bënë ñukëma 'ain kamina min ñe kamabi ñu upíokin 'akian, 'imainun kamina min papa min aintsikama ëbëtsini anumi tsókë me anuax nubë tsóti uan, bëráma kananuna min 'unánkëma uni 'iakën. ¹²¡Minmi 'akë ñukama kupín ka Diosan mi 'akinti 'ikën! ¡Israel unibunën Dios kamina an mi 'akinun barían! ¡Usa 'ain ka 'atapa tuañunëan aín tuákama bërúankin aín pëchinu atsímikësa obëtsinkin mi bëaxa. Usa 'ain ka kamabi min 'akë ñukama kupí mi 'akinti 'ikën! ¹³Kixun kakëxun ka Rutnën kakëxa:

—Mix kamina upí sinánñu uni 'ësaribi 'ain, minmi nuibakin kakë banakama an ka 'ë upíokin sinánmia. 'Ëx kana an mi ñu 'axunkë xanu achúshimabi 'ain.

¹⁴Usokin katankëxun ka anúan piti hora 'ikëbëtan Booznën anribia atubëtan pinun kixun Rut kakëxa:

—Katankëxun ka ënu ka ut, kixun kuëankëxa, kuënkëx uax tsóbutia ka pán tukakë ënë kamina bimi baka kachakë ënu chabóti 'ain kixun kakëxa. Kakëx ka Rut anua an cebada bimi bikë unikama pi tsókë atu rapasu tsóbua-këxa. Tsóbutia ka Booznën cebada bëru tutush okë a pinun kixun 'inánkëxa, 'inánkëxun ka 'aímai puchákin piakëxa, pikinbi ka cebada tutush okë tēxëo-këxa. ¹⁵Usakin 'atankëxa Rut amiribishi cebada bimi bitsi kuantëkënkëbëtan ka Booznën an ñu mëëxunkë unikama kakëxa:

—Anribia cebada bimi nëakin bitsia kamina. Bixuma 'anun kixun katima 'ain.

¹⁶Imainun kamina nëakin bikëxa cebada bimi rëukutia, abia tupikin binun isëshiti 'ain. ¡Uínbi ka usakian 'aia ubiotima 'ikën! ¹⁷Usokian kan ka Rutnën cebada bimi Booznën naënua bari kuabuti ñantabutamainun biakëxa. Bitankëxun kamabi an bikë a aín xonua rishikikin tákakëx ka, tupúnkëx veinte

kilo inumikian bikë cebada bimi 'iakëxa. ¹⁸Usokin 'axun bibiani ka Rut na bibaikë ñu bimi buani anuaxa ukë Belén kakë ëma anua aín ñe ismi kuan-këxa. Kuanxun ismitankëxun ka piti tēxëokë buánkë a bixun aín ñe Noemí 'inánkëxa.

¹⁹'Inánkëxun ka Noemínën ñukákëxa:

—¿Uinu kaina tēbaitin? ¿Uisoxun kaina 'aisamaira cebada bimi bibaitin? ¡Diosan ka an mi ësokin 'akinkë uni chuámarua 'inun 'imiti 'ikën! Kixuan kakëxun ka Rutnën ain ñe uí unin naënu kara ñu bimi bitsi tēbaitia kixun ñuixuankëxa.

—Anua 'ën ñu bimi binux tēkë uni ax ka Booz kakin anëkë 'ikën —kixun ka ñuixunkin kakëxa. ²⁰Ñuixunkëxun ka aín ñe Noemínën kakëxa:

—¡Nukën 'Ibun ka a uni upíokin 'akinti 'ikën! An ka nu nuibakin bërí upíokin 'akianxa, bërámibi ka nun aintsi bamakékama abë nuibanankë uni 'iakëxa. A unix ka nun aintsi 'ibu 'ikën, usa 'aish ka ax achúshi uni an nu 'akinti asábi 'ikën. ²¹Kixuan kakëxun ka Rutnën katëkëankëxa:

—'Ën karaisana amiribishi an ñu 'axunkë xanu kamabëtan aín ñu bimi këñukin sēnéonkin bikintima 'ai kixun ka 'ë kaxa. ²²Usakian kakëxun ka Noemínën aín ñexuta kakëxa:

—'Ën nuibakë ñexuta asábi ka 'ën sinánkëx sapikamina an ñu 'axunkë xanu kamabë anu tēi bërúti 'ain, usa 'ain kamina bētsi uninu ñu 'apákë aín bimi bitsi kuantima 'ain, bētsi unínma mi ubioia usa 'ain. ²³Usokian aín ñen kakëx ka Rut amiribishi Booz kakë uni ain naënu kuanxun ñu bimi anu tēkë xanu kamabëtan bikin cebada 'imainun trigo 'apákë aín bimi këñukin binun 'akiankëxa. Usai tēibi ka aín ñebë énananima abëbi 'iakëxa.

Booznën Rut nuibakin 'akian ñuikë bana

3 ¹Achúshi nētën ka abë banakin ësokin Noemínën aín ñexuta Rut kakëxa: —Mix kamina 'ën ñexuta 'ain, usa 'ain kana 'ën achúshi uni min bënë 'iti bitankëxmi abë upiti tsónun barixunti 'ain. ²Ka kuat, nun aintsi Booz an ñu 'axunkë xanukamabëmi aín naënu tēkë, ax ka bërí xupibukëbë, anuxuan aín trigo bimi aín xo tákanan mēníoti anu kuania. ³Usa 'ain kamina 'ën mi kakë ësoibi 'iti 'ain:

—Nashitankëx ro sanuira anun 'ianan min chupa upíira pañubiani kamina anu kuantí 'ain. 'Aínbi kamina pianan xëai sēnénkëma pain 'ikë mia unánun 'unánmitima 'ain. ⁴'Aínbi kamina uinu kara 'uxi 'ibútia a upiokinra isti 'ain. Istánkëx munu ñuitsima kuanxun aín taëmiuxun anuan rakukë chupa tabiti a tanain rakabuti 'ain. Usámi rakábukë ka anbi añu kaina 'ati 'ai kixun mi kati 'ikën.

⁵Kixuan kakëxun ka Rutnën kakëxa:

—Usai 'inun kaina 'ë ka usaíbi kana 'iti 'ain kixun.

⁶Kakëx ka Rut aín ñen kakësabi oi 'ikiani Booznën naënu kuankëxa. ⁷Usai 'imainun ka Booznën upí sinánkëshi 'ixun pianan xëakëxa. Usokin 'atankëx ka anu ñu 'apákë aín bimi bixun tsamankin nankë rapasu 'uxi 'ibúakëxa. 'Ibuón ka imé naëx Rut ñuitsimaira uxun anúan rakukë chupa aín taëmixun tabitankëx a tanain rakabuakëxa. ⁸Usa 'ain ka Booz ain 'uxonkënuax imé naëx bësui, kuainakëkinbi aín taëmi xanu rakákë tani ratuakëxa.

⁹—Ratúkin ka ¿ui kaina mix 'ain? —kixun Booznën ñukákëxa.

Ñukákëxun ka Rutnën kakëxa:

—'Ëx kana an mi ñu mëëxunti xanu a 'ai kixun kakëxa. Mix kamina 'ën aintsí 'ibu 'ain usa 'ain kamina 'ë 'akinti 'ain. 'Ën kana min xanu 'inun 'ë bití kuëënin.

¹⁰Kakëxun ka —¡Nukën 'Ibun ka! ¡Mi upíokin 'akinti 'ikë! —kixun Booznën kakëxa—. Kanan ka bërí kamina uinsaranbimi min bënë ñukë 'ain usai 'ikëma anun ësai 'ia kixun ka kakëxa. Usa 'ain sapi kamina 'ësama bënë uni barianan ñuñuira barikimabi ñuñuma unibi bariti 'ian. 'Aínbi kamina 'akëma 'ain kixun kakëxa. ¹¹'Ën kana mi kain, usa aín kamina rakuétima 'ain, kamabi 'ën ëmanu tsókë unikaman ka 'unánxa, mix kamina achúshi xanu upí sinánñu 'ai kixun. Usa 'ain kana añu 'anun kaina 'ë kain a mi 'axúnti 'ain. ¹²'Aínbi ka asérabi 'ëx min aintsí 'ibu 'aínbi bëtsi min aintsí 'ibuirá mi 'urama 'ikë anu 'ikën.

¹³Usa 'ain kamina ënë imé ënu bërúti 'ain. Iméishi ka min aintsí 'ibu 'ixun mi bisatankin bití 'ikën; 'aínbi kana an bitsiama, 'ën mi binuxun Nukën 'Ibun ismainunbi mi kain. Usa 'ain kamina bërí ënubi pëkaratamainun 'uxti 'ain.

¹⁴Usakian kakëx ka a imé Booznën taëmiu 'uxi rakabuakëxa. Usaia 'ikë a pëkarati xabakuatsini pëkara iratisama 'aínshi niruax ka Booznëan usai 'inun kónkësabi oi kuankëxa: 'Aínbi ka ënë xanu ka naënu kuanxa kixun uínbi 'unántima 'ikë kixun kakësabi oi 'iakëxa.

¹⁵Usa 'ain ka Booznën kakëxa:

—Min chupa anunmi rakukë a bikin kamina upíokin rëtëkërë kati 'ain. Kakëxuan rëtëkërë kaxun Rutnën tuinmainun ka cebada cuarenta kilo inumikín 'aruxuankëxa. 'Aruxun papimikëx a buani anuaxa ukë ëmanu kuankëxa.

¹⁶Kuanxa anua 'ikë anubi bëbaia ka aín ñen Rut ñukákëxa:

—¿'Ën ñe xuta uisa kara anumi kuankë anu 'iax? Kixuan ñukákëxun ka Rutnën usaía 'ikëkama ñuixuanan usakian Booznën 'akë kamabi ñuixuankëxa, ¹⁷kanan ka ënë cebada kama 'inánkin 'ë kaxa:

—Ñu uanima mëkëinshi kuanx kamina min ñenu bëbatima 'ain.

¹⁸Ësakian ñuixunkëxun ka aín ñe Noemínën kakëxa:

—'Ën ñexuta bërí kamina uisakin kara a unin mi 'aia isti 'ain. Ënë ñu ka usa 'iti 'ikë kixun mibëtan mënfokëma 'ixun a unin bërí upíokin sinántima 'ikën.

Booznën Rut xanuo ñuikë bana

4 ¹Usai 'ikë basikëbë ka Booz kakë uni ax anun ëmanu atsínti xëkuënu tsóti kuankëxa, ax ka anuaxa uni timéax banakë 'iakëxa. Anua tsótanbi ka a ñuia Booz kikë aín aintsí ax inúakëxa. Inutiabi ka Booznën kuënkín kakëxa:

—Ënupan ka tsóbuti ut kixun. Kakëx aí ka aín aintsí ax tsóbuakëxa.

²Tsóbukëbëtan ishi ka Booznën mapai rabé uni apanbu a ëmanu 'ikë kuëankëxa, kuënkëxa aia ka a rapasu tsóbunún kixun kakëxa. Kakëxa atux tsóbukëbëtan ka ³Booznën aín aintsí a kakëxa:

—Noimíka Moabnuax utëkëanxa, usa 'ixun ka nun aintsí Elimélec aín me 'ia a maruti sinánxa. ⁴'Ën kana ësokin minribimi 'unánun mi kain, min marutisa tankin kamina 'ati 'ain, usa 'ain kana bërí ënë ëmanu 'ikë aín kushibu

ënékaman kuamainunbi mi kain. Mix kamina Elimélecnën aintsí 'ibu 'ain, usa 'ixun kamina min a me marutisa tankin maruti 'ain. Min 'aíama kana 'ën maruti 'ain, usa 'ain kamina 'ën 'unánkë 'inun 'ë kati 'ain, mi 'imainun 'ëxëshi kana a me maruti asábi 'ain. Kakëx ka aín aintsí 'ibu ax kana maruti 'ai kíax kíakëxa. ⁵Usai kia ka Booznën ësokín kakëxa:

—'Aínbi kamina 'unánti 'ain Noemí aín me marukín kamina moabíta xanu kasunamékë Rut aribi min xanu 'inun bití 'ain, usakínmi 'akëbë ka axa núkë uní aín me ax aín anën 'akë 'iti 'ikën. ⁶Ësokín kakëxun kuakín ka aín aintsín kakëxa:

—Usa 'ain kana a me marutíma 'ain, a me marukín 'ën kuríkinën ñankáishi kupíotíma kupí kana bitíma 'ain. 'Ën bakë bëchikë kamanbí ka anun 'ën kupíokë kuríki aín kupí bitëkëntíma 'ikën. Usa 'ain kamina min marutísa tankín maruti 'ain; 'ën kana minmi 'ën 'akësa 'inunmi marunún mi kain. ⁷Bërámabi ka Israelkama bëtsí ñu 'inani usaíbi 'ikë 'aish 'iakëxa: usa 'ain ka aín aintsí aínan 'ikë ñu 'inani 'íanan, bëtsí ñu marukín sënéonxun 'inani 'íanan, aínanbí 'inua a marukë ñu a bëtsí 'inánkin aín taxaka amo 'ikë échíkin bëtsí 'inánkëxa, usakín ka atux usai 'ikë 'ixun usabiokín 'akëxa, ⁸aín aintsí an ka aín taxaka táchíikín bikin 'inánkin Booz kakëxa:

—Min kamina maruti 'ain. ⁹Usakín 'inánkëxun ka Booznën anua 'ikë uní apanbu 'imainun abë 'ikë unikama kakëxa:

—Mitsúnbi kamina 'unánín 'ën kana Noemínën me Elimélec Quilión 'imainun Mahlónën me 'ia a maruti 'ain. ¹⁰'Imainun kana mitsun ismainunbí Rut moabíta xanu raëmékëa aribi 'ën xanu 'iti bití 'ain, usa 'ain ka a me 'ën bikëbë aín bënë Mahlón ñua aínbí aín anë ñunuax nëtétíma 'ikën, 'íanan ka uisaxunbí ënë émanuxun manukë 'ítíma 'ikën. Bërí kamina mitsúnbi usakín 'aia isín.

¹¹Ësai kia ka anu 'ikë 'apukama 'imainun anua tímékë unikama atúnribi kakëxa:

—Usa ka nunbi kanánuna 'unanín. ¡Usa 'ain ka min xanu 'iti Rut a Nukën 'Ibun Raquel 'imainun Lía 'asaríbiokín 'akínti 'ikën, 'akínkëxun ka 'ítsaira tuapakëxa usa 'ain kanánuna israel uníbu aín rëbúnki nux 'ain! 'Imainun kanánuna míxmi bëtsí uní kamasamáira 'íanan upí sínánñu 'ain Efrata kakë 'ikëbí Belén kakë ëma ënu 'iti kuëénín. ¹²Usa 'ain ka Nukën 'Ibun a mi bikë xanu ënëmi 'ítsaira bakë bëchípanun mi 'amítí 'ikën. Usakín 'imikëbë ka 'áisamáira min aintsíkama 'iti 'ikën, Tamarmía Judá kakë uní aín bëchikë Fares aínan 'íasaríbítí. ¹³Usa 'ain ka anuan bití nëtë sënénkëbétan Booznën aín xanu 'inun Rut biakëxa. Bitankëxa abë 'iaka Nukën 'Ibun tutankëxa bëbu tuá bakënun 'imiakëxa, 'imikëxun ka bëbu achúshiokín tuakëxa.

¹⁴Usakían 'an ka anu 'ikë xanu kaman Noemí kakëxa:

—¡An min baba achúshi mi 'inánkë Nukën 'Ibu ax ka upíokín rabíkë 'iti 'ikën, an ka min kani oia atua bërúanti 'ikën! ¡Usa 'ain kanánuna min baba ax kara kanítankëx Israel kamanuax uisa uní kara 'iti 'ikë kíxun ístí 'ain! ¹⁵An ka mi upíokín sínánmíanan kaniakëtiabi mi 'akínti 'ikën, min ñexuta Rut aín tuá 'ikën, usa 'ain ka aín ñe 'ikë, an mi nuíbakë ax ka mapái achúshi 'imainun rabé tuákën 'akësamáira okín mi nuíbatía. ¹⁶Usa 'ain ka Noemínën aín baba 'ítsaira kuëénkin bikin nuíbakëxa, usakín nuíbakín bitankëxun ka anbí bërúankín kaniokëxa. ¹⁷Usakín aín baba 'ikúkë Noímí ísf ka a 'urama

'ikë xanukamax kiakëxa: ¡Ax ka Noemínën tuá 'ikën! Usa 'ikë ka a rapasu 'ikë xanukaman atúnbi Obed kakin anëxuanëxa a tuakëx ka kanitankëx Jesé aín papa 'iakëxa, 'imainun ka David aín xutókë 'iakëxa.

Davidnën chaitiokëkama 'ia ñuikë bana

¹⁸ Ënë unikamax ka Fares kakë uni aín rëbúнки 'iakëxa: Fares ax ka Hezrón aín papa 'iakëxa, Ram ax ka Aminadab aín papa 'iakëxa. ¹⁹ Hezrón ax ka Ram aín papa 'iakëxa, Ram ax ka Aminadab aín papa 'iakëxa. ²⁰ Aminadab ax ka Nahasón aín papa 'iakëxa, Nahasón ax ka Salmón aín papa 'iakëxa. ²¹ Salmón ax ka Booz aín papa 'iakëxa, Booz ax ka Obed aín papa 'iakëxa. ²² Obed ax ka Jesé aín papa 'iakëxa, 'imainun ka Jesé ax Davidnën papa 'iakëxa.

1 SAMUEL

Diosan 'amikëxun Anan achúshiokin tuá ñuikë bana

1 ¹Anua Efraínën me aín, bashi 'ikë Ramá kakë anu ka achúshi uni Suf kakë aín aintsí tsóa ax ka Elcaná kakë 'iakëxa. Ax ka Jeroham aín bëchikë 'ianan Elihú ain xuta 'iakëxa. 'Imainun ka ain xuta itsi Tohu kakë, Sufnën bëchikë ax Efraínën aintsí 'iakëxa. ²Elcaná ax ka rabé xanuñu 'iakëxa. Bëtsíxa Ana kakin anëké 'imainun ka bëtsiribi Peniná kakin anëké 'iakëxa. Usa 'ain ka Peniná kakë an tuamainun Ana kakë ax tuakëma xanu 'iakëxa.

³Usa 'ain ka kamabi baritia 'ikëbë Elcaná ax aín ëmanuxun rabianan Nukën 'Ibu kamabi kushiñu a Silónuxun ñuina xaroxuni chikíakëxa. Elí kakë sacerdote ain bakë bëchikë rabé Hofní 'imainun Finees kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka a rabëtaxbi sacerdoteribi 'iakëxa. ⁴Usa 'ain ka uínsaran kara ñuina xaroti 'ia anun Elcaná an ñuina nami anbia 'anun, aín xanu Peniná 'imainun aín bakë bëchikëkama 'inánkëxa, ⁵'aínbi ka Ana a ira, nami 'itsaira an nuibakin 'inánkëxa, Nukën 'Ibun ax tuáñu 'iti kuëënxunkë 'ikëmabi. ⁶Usokin 'akëbë ka Peniná ami 'itsaira nishakëxa, nishi ka a istisama tani Nukën 'Ibun a tuánun 'imikëbëma ami kuaíakëxa. ⁷Kamabi baritia anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubunu kuankëtibí ka Peniná ami nishakëxa; usaía ami nishkëxun 'unankín ka Anan masá nuituti inkin piisama tankëxa. ⁸Usai 'ia iskin ka aín bënë Elcanánën kakëxa: Ana, ¿uisa kupín kaina inin? ¿uisa kupín kaina masá nuitukin piisama-tanin? ¿'Ëx karana mapai rabé bakë tuá bëbu kamasamaira minan 'ain?

⁹Bëtsi nètën ka Silónu kuanx, piíkin sënëontankëx Ana niruakëxa. Anu ka sacerdote Elí kakë ax anu tsóti 'akënu anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu xëkuë anun atsínti 'urama tsókë 'iakëxa. ¹⁰Usa 'ain ka Ana 'atima okin sinani nishi iankëxa, ini ka Nukën 'Ibubë banakëxa, ¹¹banakin ka ësokin kakëxa: Min asérabi 'ëx tëmëraia 'unánkin kamina an mi ñu 'axunkë xanu 'ikë 'ëmi sinakin, achúshi tuá 'ë 'inánti 'ain, 'inánkëxun kana kanikía an mi ñu 'axúnun 'unánmiti 'ain, 'imainun kana 'unántiokin aín bu tëatima 'ain.

¹²Usa 'ain ka Anan Nukën 'Ibu basípain ñukatia, Elínën aín kuëbí isakëxa; ¹³'aínbi ka aín sinanëinshi ñukákëxa. Usakin ñukatia ka aín bana kuama 'ikën; kuakëxumabi ka aín kuëbishi shaikakëxa. Shaíkaia iskin ka Elínën ñu paë xëax sapi ka paëanxa kixun sinánkëxa, ¹⁴sinánkin ka kakëxa:

—¿Uínsaran kaina min paénkë ënti 'ain? ¡Uvas baka paëokin 'akë 'uran xëaxuma ka at!

¹⁵Kakëxunbi ka Anan kakëxa:

—Usama ka 'ën kana uvas baka paëokë 'anan uisa ñubi paë 'itánun 'akëbi xëakëma 'ain, 'aínbi kana 'itsaira masá nuituti paëanan Nukën 'Ibun

ismainunbi têmërain. ¹⁶Usa 'ain kamina min 'ëx kana bëtsi xanusa 'ai kixun sinántima 'ain, 'ën kana kamabi nètën Dios ñukatin, 'imainun kana 'itsaira ñu sinani masá nuituti têmërain.

¹⁷Kixun kakëxun ka —chuámarua kamina kuantu 'ain —kixun Elínën kakëxa—, 'imainun ka Israelkaman Diosan ka min ñukákësabi okin mi 'inánti 'ikë kixun kakëxa. ¹⁸Kakëxun ka asábi ka kixun Anan kakëxa:

—Usakin kabiani ka Ana anúan ukë anunbi kuankëxa, kuanxun ka piakëxa, usai ka uínsaranbi masá nuitutëkëntimoi 'iakëxa. ¹⁹Usaia 'íon pëkarakëma 'ainshi nirutankëxun Nukën 'Ibu rabibiani ka anuaxa ukë Ramá kakë émanu 'ikë aín xubu anubi kuantëkéankëxa.

Kuanx ka anuax Elcaná aín xanu Anabë 'iakëxa, 'ikë 'unánxun ka Nukën 'Ibuan an ñukákin kakësabiokin 'axuankëxa. ²⁰Usokëx ka Ana tutankëx anun bakënti nètë 'ikëbë bëbu tuá achúshi bakëankëxa, bakënxun ka Samuel kakin Nukën 'Ibun 'inánkë kupín anëakëxa. ²¹Anëan ka Elcaná aín aintsikamabëbi Silónu kuankëxa, kuanxun ka anuxun ax kikësabiokin 'akin, rëtankëxun 'aímai këñutanun baritia tibi 'akësabi okin ñuina xaroi kuankëxa; ²²usai kuankëbëbi ax kuankinma ka Anan aín bënë kakëxa:

—'Ëx kana 'ën tuakënpa xuma ëntamainun kuanima. Usa 'ain kana xuma 'akë ënia kuni Nukën 'Ibu 'ën kakësabiokin 'axunia anubi 'inun ëni kuantu 'ain. ²³Kakëxunbi ka aín bënë Elcanánën kakëxa:

—Uisokin 'ati kaina sinanin usakin kamina 'ati aín. Usa 'ain kamina an pain xuma ëntamainun bërúti 'ain. 'Ëx kana kuëënin Nukën 'Ibun ax kikësabiokin 'anan mi 'akinti. Ësokian kakëx kuanima bërúxun ka 'ain tuákën xuma 'akë ëntanun 'ikiankëxa.

²⁴'Ikinkëxua 'ain xuma 'akë ënia ka chukúmara 'ikëishi anbi anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu Silónu 'ikë anu buánkëxa. Buánkin ka vaca bakë rabë 'imainun achúshi këñun veintidos litro trigo bimi 'imainun achúshi ñuina xakánu 'arukë uvas bakaribi buánkëxa. ²⁵Buánxun ka achúshi vaca bakë buánkë a 'aímai këñutanun xaronan 'ain tuá buánkë a Elí 'urama an isnun buánkëxa. ²⁶Buánxun ka Anan kakëxa:

—'Ën 'Ibu 'ë kamina uisabi otime 'ain, mix kamina bërí ënu 'ain, 'ëx kana an mi rapasunuxun Nukën 'Ibu ñukákë xanu a 'ain. ²⁷'Ën kana Nukën 'Ibu ënë tuá 'ë 'inánun ñukan, usa aín ka 'ë 'inánxa. ²⁸Usa 'ixun kana 'ën Nukën 'Ibu Diosan ñu mëëti 'anun 'imian, usa 'ain ka ainan 'iti 'ikën. Ësakin kakëx ka Elí 'ain bëmánanën me tikai tsóbukin Dios rabiakëxa.

Anan kantakin Dios rabia ñuikë bana

2 ¹Ësai ki ka Ana Diosbë banakëxa:

Nukën 'Ibu 'ëx kana 'ën nuitunënbi mi sinani kuëënin,
min kamina amiribishi kushiñu 'inun 'ë 'imian.

Usa 'aish kana axa 'ëmi nishkë unikama ñui banati 'ain, min kamina 'ë 'akian.

¡Usa 'ain kana bërí kuëënin!

²¡Nukën 'Ibu uixi ka upíira misaribi 'aíma 'ikën!

¡Uínbi ka min 'akësa okin bërúankin nu 'akinima, Nukën 'Ibu!

Uixi ka misaribi 'aíma 'ikën.

³Uinu 'ikë uníxbi ka ax kuëënkësa oi banatima 'ikën,

- 'imainun ka uixi 'itsaira rabiakati banatima 'ikën,
 Diosan ka ax Dios 'ixun kamabi ñu 'aia,
 an ka kushiira 'ixun kamabi unin 'akë ñu 'unankin 'atima oia.
- ⁴ An ka kamabi uni kushiirabu atun piakama 'imainun aín kantikama tsasipanan,
 kushiñumakama ax kushiñu 'inun 'imia;
⁵ 'imainun ka axa 'aisamaira pitiñu 'iakama,
 an bërí piti chukúmara kupí aín ñu bêtsi 'inania;
 'aínbi ka axa numin 'iakama an,
 bërí numi tanima.
 'Imainun ka axa tuáñuma 'ia xanukama,
 an mapai achúshi 'imainun rabé okin tuaxa,
 'aínbi ka ax paia 'itsa tuáñu 'iakama ax,
 bërí tuáñuma 'ikën.
- ⁶ Usa 'ain ka Diosan uni tsónun 'imianan bamanun 'imia;
 'imianan ka anu uni mainkënu 'imixunbi,
 anuabi uni baískimi tēkēnia.
- ⁷ Nukën 'Ibun ka nu ñuñu 'imianan ñuñuma 'inun 'imia;
 'imainun ka nu 'uchaibi, nuibakin 'akínia.
- ⁸ Nukën 'Ibun ka ñuñuma uni ñuñu 'inun 'imia
 'imianan ka kuaínbēkini nitsi ñu ñukákanankë uni,
 atúxribi ñuñu unikamabë ñuñu 'i 'apu 'inun 'imiti 'ikën 'imikin ka,
 atux tsókë anuribi tsónun 'imiti 'ikën;
 Dios ax ka kamabi ñun 'ibu 'ianan kamabi men 'Ibu 'ikën,
 usa 'ixun ka an me uniokín anubia 'itinu nankëxa.
- ⁹ An ka aín unikama uinu kara nitsia anuabi bērun oia,
 'aínbi ka an ñu 'atima 'akë unikama Dios 'unánkēma 'aish
 bēánkibukēnu bamaia,
 usa 'ain ka uínbi ax kushi 'ikë a uisabi oima.
- ¹⁰ Nukën 'Ibun ka axa ami nishkë unikama kēñunun 'imiti 'ikën,
 'imikin ka naíkamë 'èonuax kanákamë 'ëo banarui 'ikin
 atunu 'ibúkin kēñunun 'imiti 'ikën.
 Usakin ka Nukën 'Ibun kamabi menu 'ikë unikama 'ati 'ikën;
 'anan ka anbia 'apu 'inun kaiskë 'apu a kamabi nētēan kushiñu 'inun
 'imiti 'ikën.
- ¹¹ Ēsai kitankëx sēnénkiani ka Elcaná 'imainun Ana Ramónua 'ikë
 aín xubu anu kuankëxa,
 kuankinbi ka aín tuá sacerdote Elí kakë anu an
 bérúanxun Nukën 'Ibun ñu mēēti 'akinun ēbiankëxa.

Elínēn bakë bēchikë kaman ñu 'aisama 'a ñuikë bana

- ¹² Elínēn bēchikë kamax ka sacerdote 'aishbi ñu 'atima 'akë 'aish 'atima sinánñubu 'iakëxa, usa 'ixun ka Nukën 'Ibun kuēñkēsama okin ñu 'akëxa,
¹³ 'akin ka sacerdote unikaman 'akēsokin 'akinma; an ñu mēmikë unikaman uin kara ñuina nami xaronanbi 'aruia a anua an ñu mēēxunkë unikaman anun nami bití xēta rabéokin 'akë tuiax kuanxua, ¹⁴ manē kēnti 'arukëxa kubinkēnuabi nēbikin aín bakanua, bití tuínxun kēntinuabi nami bikë ax ka,

Elínën bëchikë sacerdotekama ainan 'iakëxa. Usakin ka Silónuax uxun israël unikaman bëxun 'aia 'akëxa. ¹⁵'Anan ka an ñuina xarokë akaman 'arukëma 'aínshi ukin kakëxa: 'Ë kamina Elínën bakë bëchikë sacerdotekama xuixunu nami 'inánti 'ain; kixun ka sacerdote an ñu 'axunkë unikaman kakëxa, 'arukë nami a kuëenkinma ka paxaishi sacerdotenën kuëenti 'ikën. ¹⁶Kakëxunbia an ñuina xarokë sacerdotenën Dios 'axunkë ka aín xëni pain kana xaroti 'ain, sënënkëbëtan kuni kamina uiti kaina kuëëni ati biti 'ai kixun ka a ñukákë uni an kakëxa. Kakëxunbi ka: ¡Usama ka bëríbi kamina 'ë 'inánti 'ain! 'Inán-këxuma kana mix kuëenkëbëtamabi mi bikuanti 'ain. ¹⁷Usokia Elínën bakë bëchikëkaman Dios 'inainshiti 'ikëbi 'akë ax ka Nukën 'Ibun iskëx 'aisama 'iakëxa, usokian atun 'akëx ka Nukën 'Ibu 'axunkë ñu ax 'aisama okin 'akë 'iakëxa.

¹⁸Usokia atun 'amainun ka, bënë 'ixun Samuelnën efod kakë chupa upíira lino 'akë a pañukë 'ixun Nukën 'Ibun ñu mëëti ënkinma abi 'akëxa. ¹⁹'Amainun ka baritia 'ikëtibi aín tita 'imainun aín papan, anuxun Dios rabiti xubunu atun 'akësabi okin ñuina rëxun xaroi kuankin chupa chukúma achúshi upíokin 'axunkë a buánxuankëxa. ²⁰Buánxunkë 'ain ka Elínën Elcaná 'imainun aín xanu upíokin sinánxuni ësai kiakëxa: Nukën 'Ibun ka ënë xanumi bëchitëkënun mi 'akinti 'ikën, an ka aín ñu mëëti 'anun ënë tuá 'imiäxa.

Ësokin 'atankëx ka aín xubunu kuankëxa, ²¹kuankëa Nukën 'Ibun upíokin sinánxunkëx, ka Ana tutankëx bakëankëxa. Usai 'ikinka, Ana rabé 'imainun achúshi bëbu tuá 'anan xanu rabé ribi tuakëxa, usokin 'amainun ka Samuelnëx anuxunbi Nukën 'Ibun ñu mëëti 'ai kaniakëxa.

²²'Imainun ka Elí ax kaniakëké uni 'ixunbi, aín bakë bëchikëkaman Israel-kamabëtan 'atima ñu 'aia 'unánkëxa, 'unánkin ka anuax Diosbë mërananti 'akë xubu chukúma aín xëkuënua an bërúankë xanukamabë 'uxkë aribi 'unánkëxa. ²³Usa 'unánxun ka aín bakë bëchikëkama kakëxa: Kamabi unix ka mitsunmi 'atima ñu 'akëbë 'ëmi banaia. ¿Uisa kupín kaina mitsun usakin ñu 'ain? ²⁴Usokinmi mitsún ñu 'akë ax ka 'ën kuakëx upíma 'ikën, usokin 'akin kamina Nukën 'Ibun unikama mitsún 'uchamin, usa 'ain ka unikamax mitsun 'akë ñu ñui banaia. ²⁵Achúshi uníxa bëtsi unimi 'atimati banakë a ka Nukën 'Ibun mënfioti 'ikën; 'aínbi ka achúshi uníxa Nukën 'Ibu ñui banakë a ¿kara uin mënfoxunti 'ik? Kixun kakëxunbi ka aín papan bana atun kuaisama tankëxa, usai ka Nukën 'Ibunbi usai 'ia atu kënumiti sinánkë 'ain 'iakëxa. ²⁶Usa 'ain ka Samuel bërunani kanikin upíokin ñu 'aia Nukën 'Ibun ismainun unikamanribi upí tuá 'ixuan upíokin ñu 'aia 'unánkëxa.

²⁷A nëtën ka a isi achúshi uni an Dios kikë bana ñuixunkë anu bëbaxun Elí kakëxa: Ësai ka Nukën 'Ibu kiäxa: mitsun rarakama Egipto menuxun faraón ñu mëëxunkëbë kana 'ëx asérabi atumi mërakën. ²⁸'Imainun kana Israel unikaman ñaká kamanua 'ën kaískë sacerdote 'ixuan atun anuxun ñuina xaroti 'ën 'amikë anuxun, ñuina xaronan sanuira ro aribi 'anan sacerdote unikaman pañukë chupa upíira a pañunun 'amiakën. 'Amianan kana mitsun rarakama 'imainun mitsuribi 'ë 'inaishikë ñu 'ë rabikin xaroia aín tëxëké pinun 'amiakën. ²⁹¿Mitsun kamina usakin 'anun kakëxuan 'aiabi, 'ë 'inainshikë ñu 'atimon? ¿Uisati kaina min bakë bëchikëkama usakin 'ëmi manuxun ñu 'anun 'amiti 'ain? ¿Mitsux kamina 'ë 'inainshiti Israel unikaman bëké piti

ñu upíbu a pibi xuátima 'ai kias ka Dios kiasa? ³⁰ Usa 'ain ka Israel unbunən Dios an mi 'imainun min aintsi aín ñu mēēti 'axúnun 'inánkē ax bērí kiasa: Uinsaranbi kana atun ēsokin, 'ē ñu 'axúnun 'amitima 'ain, 'akinma kana an 'ē nuibakē aribi nuibati 'ain, 'anan kana 'ēmi kuaikin ñu 'akē a nuibatima 'ain. 'Ēx min 'Ibura 'aish kana ēsai kin. ³¹ Anun 'ēn min kushi 'imainun min rara-kama 'aisama oti nētē ka 'urama 'ikēn. Usa 'ain ka uinu 'ikē mitsun aintsixbi kaniakēti tsótima 'ikēn. ³² Usa 'ain kamina 'aisamaira nitēxēti Israel unikama upíokin 'ēn ñu 'axunkēbē atumi nishtima 'ain, 'imainun ka uinsaranbi min aintsi 'ibukama kaniakētira tsótima 'ikēn. ³³ Aínbi kana 'ēn min rēbúnki achúshi an sacerdote 'ixun 'ē ñuina xaroxunun 'imiti 'ain, ax ka bēskuni bēkaniakati 'iskasmati 'ēn mi kakēsabi oi tēmērati 'ikēn, usai 'imainun ka min rēbúnki raírinēx bētsi unikaman 'akēx kēñuti 'ikēn. ³⁴ Usai 'imainun ka min bakē bēchikē rabē, Hofnī 'imainun Finees minmi 'ē kakēsabi oi ka 'ia kixun mi isnun a nētēnbi a rabētaxbi ñuti 'ikēn. ³⁵ Usai 'ikēbētan kana 'ēnbi achúshi sacerdote min aintsima bētsi uni 'ēn kakēsabiokin 'aisa uni bariti 'ain, an ka 'ēn kakēsabiokin 'ati 'ikēn, 'ianan kana a asaribi okin aín rēbúnki-kamanribi ax kikēsa okían 'ēn 'imia 'apu ñu mēēxunun 'imiti 'ain. ³⁶ Usokin 'akēbē ka, min aintsi axa ñukēmakama ami rantinpurunkin a piti ñukama ñukánan anun ñu maruti kuríki binux tēnuxun sacerdotekama ñukati 'ikēn.

Nukēn 'Ibuan ain anēn Samuel kuēan ñuikē bana

3 ¹ Samuelnēn ka uni bēná 'ixun Elínēn 'amikēxun Nukēn 'Ibun ñu mēēti 'akēxa. A nētē kaman ka 'itsaira abē banakin uibi bana ñuixuanan namákēsa okían isnun Nukēn 'Ibun ismiama 'ikēn. ² Aínbi ka achúshi imē ka Elí bēxuñu 'iakēxa, usa 'ixun ka upíokin isima anua 'ikē aín xubunubi 'iakēxa. ³ Anuax Nukēn 'Ibubē banati xubunua Samuel 'ain ka bunántisa okin Dios 'axunkē anuax. Achúshi tirí anua upíra kakē 'ikē anuax bēnatimaira pēkikē 'iakēxa. ⁴ Usa 'ain ka Nukēn 'Ibun Samuel Samuel kakin kuēankēxa:

—¡Kuēnkēxun ka Samuelnēn kakēxa! ¡Ēnu kana 'ai kixun kakēxa!

⁵ Usakian kuēnkēx ka an kuēnkēsa sinani anu abákiani kuanxun Elí kakēxa:

—Ēnu kana uan; ¿uisa oti kaina 'ē kuēan?

—Kakēxunbi ka 'ēn kana mi kuēnkēma 'ai —kixun Elínēn kakēxa—. Mix anu 'uxkē anubi kamina kuantu 'ai kixun ka Elínēn kakēxa. Kakēx kuanx ka Samuel anua 'uxkē anubi kuanx 'uxtēkēankēxa.

⁶ 'Uxkēbi ka Nukēn 'Ibun amiribishi kuēntēkēankēxa:

—¡Samuel Samuel! Kakin kuēntēkēnkēx ka anua 'uxkē anuax nirukiani kuanxun Elí kakēxa:

—Ēnu kana uan. ¿Uisoti kaina 'ē kuēan? kixun kakēxa:

—Kákēxun ka 'ēn kana mi kuēnkēma 'ain 'ēn bakē bēchikē kixun —Elínēn kakēxa. Mix anu 'uxkē anubi kamina kuantu 'ain kixun katēankēxa.

⁷ Usa 'ain ka Samuelnēn Nukēn 'Ibu 'unánkēma pain 'iakēxa, usa 'ixun ka uisakin kara Nukēn 'Ibun uni ñu 'akinia kixun 'unánkēma pain 'iakēxa.

⁸ Aínbi ka Nukēn 'Ibun Samuel rabē 'imainun achúshi okin kuēntēkēankēxa, usakian kuēnkēx nirukiani kuanxun ka Elí kakēxa:

—Ēnu kana 'ain; ¿Uisoti kaina 'ē kuēan? Usakin 'aia ka Elínēn Nukēn 'Ibun ka bēná uni Samuel ēnē kuēñia kixun sínánkin, ⁹ ēsokin kakēxa:

—Anu mi 'uxkënu kamina kuantu 'ain; anuxun kamina mia kuënkëxun, Nukën 'Ibu kati 'ain: Min uni 'ikë kamina kuaisabi 'inun añu 'ati kaina kuëñi 'ë kati 'ain. Ësakian kakëx ka Samuel anua uxkë anubi kuantëkëankëxa.

¹⁰Ësakian kakëx kuanx anu 'uxkënu kuankë ka Nukën 'Ibun bërâma kuënkësabi okin aín anën kuëntëkëankëxa:

—¡Samuel! ¡Samuel! Kakin kuënkëxun ka min unin ka kuatia kamina kiti 'ai kixun Samuelnën kakëxa.

¹¹Kakëxun ka Nukën 'Ibun ësokín kakëxa:

—Ën kana a kuatia rakuëtan bamai bërëtanun añu kara Israelkaman menu 'ati 'ain. ¹²A nëtë 'ikëbëtan kana a nëtënbi, uisakin aín aintsí anuxun karana Elí kan usaibia 'inun 'imiti 'ain. ¹³Ën kana usabi okin aín aintsíkama têmëramiti 'ai kixun kana a ñuixuan, usakin kana 'itsaira 'inun ñu 'aisama 'akë kupín 'ati 'ai kixun ka an 'unánxa; aín bakë bëchikë kaman 'ën kuëñkëma ñukama 'aiabi ka usakin kamina ñu 'atima 'ai kixun 'ësëkin kakëma 'ikën. ¹⁴Usa 'ain ka Elínën aintsíkama atun ñu 'atima 'akë ax ka uínsaranbi, ñuina xaroxunkë anunbi 'anan ñu 'inainshikë anunbi tërënxunkëma 'iti 'ikë 'ëx kin.

¹⁵Usai kia kuatankëx ka Samuel anua 'ikë anubi pëkaratamainun 'uxakëxa. Anuxun ka pëkarakëma 'aínshi anuxun Nukën 'Ibu rabikë aín xëkuë xëókakëxa. Xëókax ka Samuel namákësa okían iskë ñukama Elí ñuixuntimi rakuëakëxa, ¹⁶aínbi ka Elínën kuënxun kakëxa:

—¡Samuel, 'ën bakë bëchikë! Kakëxun ka:

—Ënu kana 'ai kixun kakëxa.

¹⁷Kakëxun ka Elínën ñukákëxa:

—¿Usakin kara Nukën 'Ibun mi kax? 'Ëmi kamina añu ñubi unëtima 'ain. Diosan ka kamabi 'ë ñuixunkimami an kakë ñukama unëia mi têmëranun 'imiti 'ikën.

¹⁸Kakëxun ka Samuelnën unékinma kamabi ñu ñuixuankëxa, ñuixunkëx ka ratuti Elí munuma kuënkëni kiakëxa:

—¡Ax ka Nukën 'Ibu 'ikën! Usa 'ain kamina uisakin kara mi kaia usakinbi 'ati 'ain.

¹⁹Usa 'ikë ka xura 'aish bërúania ënkinma 'akínkin Samuel ax kikësabiokin Nukën 'Ibun 'akíankëxa. ²⁰Imainun ka kamabi Israelkaman 'unánmainun Dan kakë ëma anuxun 'unánmainun, Beerseba anuxunribi Samuelnën ka këmëkinma asérabi Dios kikë bana uni ñuixunia kixun 'unánkankëxa. ²¹Imainun ka Nukën 'Ibun amiribishi abë banakin Siló, kakë ëmanu anuxun Dios rabiti xubu 'ikë anuxun katëkëankëxa. Anuxun ka aín bana 'unánkin Samuel 'unánmiakëxa.

4 ¹Usakia kakëxun ka Samuelnën kamabi Israelkama bana ñuixuankëxa.

Israel suntárukama 'axun bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuëñëokë 'arukë a filisteo unikama bikan ñuikë bana

Achúshi nëtën ka filisteo suntárukamax Israel kamabë 'akánanti sinanx timéakankëxa, usaía 'ikëbë ka israel suntárukamaxribi atubë 'akananux mënfoakakëxa, mënfoakakiani rikianx ka Eben-ézer kakë anu bëbax anu 'ikan-këxa. 'Imainun ka filisteo suntárukamaxribi ëma Afec kakë me sapan 'ikë anu timéakëxa, ²anuxun ka filisteo suntárukaman pain israel suntáru 'akin pëua-këxa, pëuax abë 'akanankin ñusma oxun 'akin ka cuatro mil Israel suntáru rëtëkankëxa.

³Usakia 'akëx ka anuaxa 'akanankë anuax Israel suntáru raírinëx rikian-këxa, rikiankëbë ka atun 'apukamax kiakëxa: “¿Uisa kupí kara Nukën 'Ibu bërí filisteo suntárukaman usakin nu 'anun 'amíax? Anu kuanxun kamina Siló kakë ëmanu nankë bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Nukën 'Ibu Diosan bana kuënëokë 'arukë a bitsi kuantí 'ain, axa nu nèbëtsi aín ka Diosan ax numi nishkë unikamanua nu iémiti 'ikën.” ⁴Usai kitankëxun ka Israel 'apukaman an bití suntáru raíri Siló kakë ëmanu xuakëxa, xukëx kuanxun ka bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Dios kamabi kushiñu Querubin samaira ainan a bëakëxa. Bëkëbë ka Elínën bëchikë Hofní 'imainun Finees a rabëtaxribi atubë uakëxa, ukin ka anua Diosan bana kuënëokë 'arukë bunántisa okin 'akë a bëakëxa.

⁵Usakin bëia isi anua atux bukukë anu bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a nukukëbë ka, Israel suntárukamax 'itsaira kuëëni me banami chirinkin me shafkaisa oi 'ikankëxa. ⁶Usai kuëëni sharati 'ia ka filisteo suntárukaman kuakëxa, kuati ka atúxbi ñukákanani kikankëxa. ¿Uisakatsi kara Israel suntárukamax anua atux bukukë anuax 'aisamaira sharatin? Usa 'ain ka Israel suntárukaman bunántisa okin 'akin kurin ratakakakë anu Diosan bana kuënëokë 'arukë anua atux bukukë anu buánkë filisteo suntárukaman kuakëxa, ⁷kuati rakuëti ka kikankëxa: “¡Atun Dios ka anua Israel suntárukama 'ikë anu uaxa! ¡Nun kananuna uinsaranbí uni usai 'ia kuakëma 'ain! ⁸¿Usakin ñu 'akëbëtan kara! ¿Uin atun Dios kushiira an 'atima oia nu 'akinti 'ik? ¡Ax ka an egipcio unikama anu uni 'ikëma menuxun këñumíanan bëtsi bëtsi ñu 'akin atu ismía a 'ikën! ⁹¿Usa 'ain kananuna kana 'aíma kixun sínánkima abi kushikin filisteo suntárukama 'ixun nun ira 'ati 'ain. Usokin 'akëxuma ka atun ñusma oxun 'atankëxun nun atu 'akësaribi okin nun atu ñu mëëxunun hebreo unikaman 'imíti 'ikën!”

¹⁰Usa 'ain ka filisteo suntárukaman atubë 'akanankin israel suntárukama ñusma oxun 'aisamaira okin 'akëxa, usaira okían 'akëx ka anuaxa ukë atun 'ikëñubi abákankëxa. Usakia 'akëx ka bamakë unikama ax 'aisamaira 'aish treinta mil suntáru israel rëtékë 'iakëxa. ¹¹Anan ka filisteo suntárukaman anua Diosan bana kuënëokë 'arukë bunántisa okin 'akë aribi Israel suntárukama 'akin, bianan ka Elínën bakë bëchikë rabé Hofní 'imainun Finees aribi rëtékankëxa.

¹²Usokian 'akëbë ka Benjamínën rëbúnkinën aintsi suntáru achúshinëx anuaxa 'akanankë anuax abákëxa, abátankëx ka aín aintsikama Siló kakë ëmanu bukukë a nëtënbi bëbaxun chanioi kuankëxa. Kuania iskankëxbi ka aín chupa nushi nushira 'ianan aín maxká men chuarukë 'iakëxa. ¹³Usai kuanx bëbakin iskëxbi ka, Elí anu tsóti 'akë achúshinu tsóxun anun ëmanu atsínti xëkuë 'urama ñuitsimarua uni kara 'aíma kixun tania tsókë isakëxa. Anuax ka uisa kara bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë a okanxa kixun sinani 'itsaira masá nuituakëxa. Usa 'ain ka suntáru 'akanankënuaxa abákë an ëmanu atsínkinshi uisai kara 'ikanxa kixun unikama ñuixuankëxa; ñuixunkëxun kuati ka kamabi unikamax munuma kuënkëni sharátí kikankëxa. ¹⁴Sharákania kuati ka Elí anua tsókë anuaxbi sinani kiakëxa: ¿Uisakatsi kara unikamax xumatira sharati banain? kixuan sínánkëbëbi ka, suntáru abákë ax bënëtishi abákiani kuanxun Elí tsókëbi kai kuankëxa, ¹⁵anu ka Elí noventa 'imainun ocho baritiañu 'iakëxa, usa 'aish ka

kaniakëti bëxuñu 'iakëxa. ¹⁶Usa 'ikë ka uni an nukúkin kakëxa: Bërfbi kana anuaxa 'akanankankë anuax uisaibi kara 'iakë kuatsini bamati 'aishi aín. ¿Uisai kaina 'ikan 'ën bakë bëchikën? kixun ka Elínën ñukákëxa.

¹⁷—Israel suntárukama nux kananuna filisteo suntárukaman 'aisamaira okin uni 'akëbë kana abán, —kixun ka ax abákë uni an kakëxa—. Kanan ka nun suntárukama ka kupitanunma 'itsaira rëtékaxa, usokin 'akin ka min bakë bëchikë Hofní 'imainun Finees a rabéribi 'axa 'anan ka bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë aribi filisteo suntárukaman bixa kixun kakëxa. ¹⁸Usakin nu 'akin ka suntárukaman bunántisa okin 'akë a bixa kixun ñuia kuatira ka, Elí anun ëmanu atsinti xëkuë rapasu tsótaxbi kaniakëkéira 'aish aín ratúkënanbi kaxutan nipakëti têtsasikiti ñuakëxa. An ka cuarenta baritia Israel unikama atun 'apu 'ixun 'akiankëxa.

¹⁹Anu ka aín bakë bëchikë Finees aín xanu aín piaka ax ñuitsikë 'aish anúan bakënti nëtëishi 'ia kainkë 'iakëxa, usa 'ixun ka filisteo suntárukaman bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë a bikankë kuakëxa, kuanan ka aín bënë Finees aribia 'akankë kuanan aín bënë papa axribia pakëti tëtúki ñukë kuati ratuti masánuitutia ka anuxuinshi aín tuákën paëokëxa, usakia 'aisamaira paëokëx tënëtisamaira tani ka anuaxëshi aín tuá bakëankëxa. ²⁰Usai 'ibia bënania iskin ka an bakënmikë xanukaman kakëxa; kamina rakuétima 'aín achúshi bëbu tuá kamina bakëan, usakian kakëxunbi ka an kuashikin uisakinbi káma 'ikën. ²¹⁻²²Usai 'ixun ka ashikin aín tuá Icabod kakin anëakëxa. Anëi ka ashiti ësai kiakëxa: “An Israel kama 'akinti ka 'áima 'ikën, bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë a bikanxa.” Èsai ka xanu ax kiakëxa, usa 'ixun ka bunántisa okían 'akë a bíanan filisteo suntárukaman aín bënë rëtekë kuanan aín kuku ñukë añui kiakëxa.

Bunántisa okin 'akë a bibiankin filisteo suntárukaman atun menu buankan ñuikë bana

5 ¹Usakin atu 'axun bixun ka bunántisa okin 'akë anua Diosan kushi 'ikë a filisteo unikaman Eben-ézer anuxun bibiankin atun ëma Asdod kakë anu buánkëxa; ²buánxun ka Dagón kakë diosan xubunu atsímiakëxa, atsímixun ka a dios rapasu nankëxa. ³Nónkë a pëkarakëma 'aínshi anuxun Dagón rabikë xubunu kuankinbi ka Asdodnu tsókë unikaman pakëax menu anua Nukën 'Ibun bana kuënëokë 'arukë bunántisa okin 'akë kurin ratakakë a bëtánain rakákë mërari ratúkankëxa, ratúkin ka biruxun anua 'ikë anubi nitsintëkëankëxa.

⁴Usakin nitsinbiani koonx rikuatsintëkënkunbi ka Asdod ëmanu tsókë filisteo unikaman amiribishi pakëax atun dios Dagón kakë ax bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë bëtánain menu rakákë mëratakëankëxa. 'Aínbi ka aín maxká 'imainun 'ain məkën rabé xubu xëputi 'akin tarakankë ami 'i təkëax anubi rakákë mërakëxa. Mëramainun ka 'ain namishi uisaibi 'ikëma rakákë 'iakëxa. ⁵Usa 'ain ka bëríbi uinsaran kara Dagónën sacerdotekama ax anuxun Asdod rabikë xubunu atsínia anun ka akaman atsínkin xëputi 'akin tarakankë 'i akama amátima 'ikën.

⁶Usokin 'akë aín ka Nukën 'Ibun 'aisamaira ku 'irumikin Asdod ëmanu 'ikë 'imainun a menu tsókë filisteo unikama 'aisamaira tëmërai rakuénun

'imiakëxa. ⁷Usai 'ia isi ka Asdod ëmanu tsókë unikama kikankëxa: “Israel unikaman Diosan bunántisa okin 'akë ax ka nun menu 'itima 'ikën, a diosan ka nu 'atima okin tëmëramianan nun dios Dagón aribi 'atimoia.” ⁸Kikankëbëtan ka anu 'ikë 'apun kamabi filisteo 'apukama timëti unun kamiakëxa, kamikë uax timékë ka ësokin atu ñukákëxa:

—¿Uisa karanuna Israel unikaman Diosan bunántisa okin 'akë ënë oti 'ain? Kixun ñukákëxun ka Gad kakë ëmanu buántanun kamina xuti 'ai kixun axa timékë 'apukaman kakëxa.

Kakëxun ka Gad kakë anu filisteo unikaman buánkëxa. ⁹Usakin buánkë aínbi ka Nukën 'Ibun Gad kakë ëmanu tsókë unikama 'insíni ku 'irumainun tuákamaribi ku 'iruax tëmëranun 'imiakëxa.

¹⁰Usokëbëtan ka filisteo unikaman bunántisa okin 'akë anua Diosan kushi 'ikë a ëma itsi Ecrón kakë anu buántanun xuakëxa, xutia buánxun bëbarukinkëbëbi ka anu tsókë unikama munuma sharati kikankëxa; “Nua këñununbi ka bunántisa okin 'akë anua Diosan bana 'ikë a nunu bëkania kiox kikankëxa.” ¹¹Kamabi unikama axa Diosan ka nu 'aisama okin bamanun 'atima okë 'ainshi ka bëtsi ëmanu 'ikë filisteo 'apukama kamikëxa anu rikuantsikë kakankëxa: “¡Nukamaxnu 'aisamaira këñúkëma 'aínshi kamina anua Israel unikama Diosan bana kuënëokë nankë bunántisa okin 'akë ënë xukanti 'ain!” ¹²Usai 'ikëbëtan ka nañnuxunbi kuaisa 'itánun an 'akinun kixun aín nami ankëti ku 'iruaxia ñukëmakama an atun dios ñukákëxa.

**Filisteo unibunën Israel unikama bunántisa okin 'akë kurin
ratakakakë anua Diosan ñukama 'arukë 'inantëkëan bana**

6 ¹Anua bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Nukën 'Ibun ñukama 'arukë ax ka mapai achúshi 'imainun rabë 'uxë filisteo unikaman menu 'iakëxa. ²Usa 'ain ka filisteo unikaman sacerdote 'imainun an ñunshina 'amikëxun ñu tankë unikama ñukánun timénun kakëxa:

—Kakëxa timékë ka ñukákëxa, ¿Uisa karanuna anua Diosan ñukama 'arukë bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë ënë oti aín? Uisokin karanuna anua bëkë anubi buántëkënun xuti 'ain kamina nu kati 'ai kixun ñukákëxa. ³Ësokia ñukákëxun ka atún kakëxa: Israel unikaman 'Ibun bana anu 'arukë bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a 'inantëkënkín ka usabi xutima 'ikën, uisabi oxuma ka nukama ka 'atima oxa usa kupí Diosan bana anu 'arukë bunántisa okin 'akë a numa 'atima otëkënia ñu anu 'aruxun xukë 'iti 'ikën. Usokin 'akëbëa mitsun ku 'irukëkama a pëxxukín kamina Diosan ka nu ënkinma 'atima oxa kixun 'unánkanti 'ain. ⁴Kakëxun ka atun kakëxa. —¿Añu karanuna nua nishkin 'atima oxunma 'anun 'axúnti 'ain? —kixun ka filisteo unikaman ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka mapai achúshi kuri ku tankin 'axúnun —kixun sacerdote unikama kakëxa—, kanan ka achúshi achúshi mitsun 'apu 'axuanan ka mapai achúshi makún tankinribi a manëbi 'ati 'ain, mitsux kamina a 'insínan mitsun 'apubëbi tëmërakani kixun kakëxa. ⁵Usokin kamina ku tankin kuri 'anan makún tankinribi 'ati 'ain, nun menu ñu 'apákëkamama këñuia 'ati 'ain, usokin kamina Israel unikaman Dios rabiti 'ain; usokin 'akëbëtan sapi ka nu 'atima okë ëanan nun diosribi 'anan me 'atimokë a ënti 'ikën. ⁶Uisa kupí kaina mitsun bana kuakëmasa oi egipcio unikama 'imainun faraón 'íasai

'ikanin, atuxka Israel unikama Diosan 'atimokëxun aín menua chikinuxun bana kuantima 'ia usai 'ikanin. ⁷Usa 'ain kamina mitsun carreta ió achúshi 'anun 'amiti 'ain; 'amikëxun sënëon kamina vaca 'arakakë tuá achúshiocë rabé uínsaranbi me tukamikin tankëma bixun a rabébi 'ain manchanmi i térékatankëxun amibi carreta tēkērēkati 'ain; 'aínbi kamina aín tuákën vaca nuibianun 'amikinma anuxun pimikë xubunubi aín tuá xēputi 'ain. ⁸Usokin 'atankëxun kamina bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan bana 'ikë a carretanu 'aruti 'ain, 'aruanan kamina achúshi caja kuri ñu tankin 'akë aribi bunántisa anua Diosan bana 'ikë amo upíokin 'aruti 'ain, Diosan nishkin nukama 'atimokin tēmëramitima kupín 'axunkë a 'aruti 'ain. 'Aruxun kamina axia carreta kuantanun ènti 'ain. ⁹Aínbi kamina ësokin 'unánti 'ain: vaca rabé axa Bet-semes anua Israel unikama me sēnēnkë au kikiankin carreta uankë ax ka Israel unikama aín Diosan nu 'atimokin nu tēmëramikë 'ikë kixun 'unánti aín; 'aínbia vaca rabé ax anua aín tuá 'ikë xubu ami kiani kuankebëtan kananuna, ax ka an nu tēmëramikëma, nuxnu usai 'iti 'ain ka 'ia kixun 'unánkanti 'ain.

¹⁰Usokin kakëxun ka filisteo unikaman usabi okin 'akëxa. 'Akin ka vaca rabé bitankëxun aín tuá pain anuxun pimiti xubunu xépúakëxa, xépúxun ka rabébi tēkērēkaxun ami carretaribi tēkērēkakëxa; ¹¹tēkērēkaxun ka carretanu bunántisa okin anua Diosan bana 'arukë kurin ratakakakë a 'aruanan bunánti chukúma anua kuri makún tankin 'anan ku tankin 'akë aribi 'aruakëxa. ¹²'Arukin sēnēonkëbë ka vaca rabé ax Bet-semes kakë menu anun kuanti bain ami kiani 'ain tuá kuëni vaca 'inkëesai 'ikiani kuani, amo pátsinima a puntēishi kuankexa. Kuamainun ka mapai achúshi filisteo 'apukama ax, a kaxú kuani Bet-semes kakë me sēnēnakëkë anu a nuibiani kuankexa. ¹³Usokin 'abiani kuanmainun ka Israel unikama Bet-semes me sapannu tsókë raírinën trigo bimi biakëxa, bikinbi 'urakëo bunántisa okin 'akë anua Diosan bana 'ikë a buánkania mērai ka 'itsaira kuëenkankëxa. ¹⁴Kuëenkëbë ka carreta anua Josuénën me Bet-semes 'ikë anu nirakëakëxa. Anua maxá chaiira 'ikë anubi nirakëakëxa. Nirakëkëbëtan ka Bet-semes anu tsókë unikaman carreta 'akë 'i abi karuaxun anun vaca rabé a 'aímai kēñutanun Nukën 'Ibu xaroxuankëxa. ¹⁵Usokian 'anun ka levita unikaman bunántisa okin 'akë anu Diosan bana 'arukë a pain nanpanan, bunánti chukúma anua kuri ñu tankin 'akë purukë a maxá chaiira kamanan nanpákëxa; a nētën ka Bet-semes anu tsókë Israel unikaman Nukën 'Ibu ñuina rëxun 'aímai kēñutanu xaroxuanan bëtsi ñukamaribi xaroxuankëxa. ¹⁶Èsokin 'aia isbiani ka mapai achúshi filisteo 'apukama ukë ax a nētēnbi Ecrón kakë 'ain émanubi kuantëkëankëxa.

¹⁷Mapai achúshi okin kuri ku tankin 'akë ax ka filisteo unikaman Nukën 'Ibun atun ëma Asdod, Gaza, Ascalón, Gat, 'imainun Ecrón akama 'atimokin tēmëramitima kupí 'akë 'iakëxa; ¹⁸'imainun ka makún tankin kuri 'akëkama ax ka filisteo unikaman ëma mapai achúshi abëtan sēnën 'inánan ëmakama ënënmenma buinarakin kēnëkë a 'imainun ëma chukúma kēnëkëma akama-bëtan sēnën 'akë 'iakëxa. Maxá chaiira akamanan bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë nan ax ka anua Josuénën me 'ikë, Bet-semes anua bëríbi istisa 'ikën.

¹⁹Aínbi ka Nukën 'Ibun Bet-semes anu tsókë unikama raíri bunántisa okin 'akë 'ain namé isia bamanun 'imiakëxa. Usokin 'akin ka setenta nukëbënë uni

Nukën 'Ibun këñuan ka anun rabanan anu tsókë unikama inkankëxa Diosan usakin atu 'imikë 'ain. ²⁰Usokin an ka Bet-semes anu tsókë unikama kiakëxa: ¿Uin kara anubi nixun Nukën 'Ibun ax upíra 'ixun 'atimokëxun tənëti 'ik? ¿Uimi okin karanuna bunántisa okin 'akë anua Diosan bana 'ikë ënë numa 'atimoia xuti aín? ²¹Ësai kitankëxun ka anu 'ikë unikaman Quiriat-jearim anu tsókë unikama ësokin kamiakëxa: filisteo unikaman ka bunántisa okin 'akë anua Diosan bana 'ikë kurin ratakakakë a bëtëkëanxa, usa 'ain kamina bitsi 'ukanti 'ain kixun kamiakëxa.

7 ¹Usa 'ain ka Quiriat-jearim ëmanu bukukë unikama raírinën utankëxun bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë Nukën 'Ibunan a bibiankin aín bashi anua Abinadabnën xubu 'ikë anu buáruxun mëníokin nankëxa, usakin nantakëxun ka Eleazarnën bëchikë an bërúanun kixun upíokin 'ësëkin katan-këxun ëankëxa.

Samuelnën aín 'apu 'ixun Israel unikama 'akian ñuikë bana

²Usa 'ain ka Quiriat-jearimnu 'ikë ëmanu veinte baritia 'imikin bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë 'arukë a bixun, 'arakamainun Israel kamax uisakin kara Nukën 'Ibun atu 'akinti 'ikë kixun 'itsaira sinani masá nuitukankëxa. ³Usa 'ain ka Samuelnën kamabi israel unikama kakëxa: “Mitsun aséjabi mitsun nuitubëtanbi sinánkin a rabikin kamina bëtsi menu tsókë unikaman rabikë diosmi rabikankë a ënkin mitsun 'arakakë Astarté tankin 'akë a bixun nikanti 'ain, usakin 'atankëxun kamina Nukën 'Ibu rabikin ax kuëenkësabi okin 'akánti 'ain. Usakin 'akëxun ka mitsu filisteo unikama 'atima oia chikínti 'ikën.” ⁴Usakia kakëxun ka israel unikaman atunbia Baal 'imainun Astarté tankin 'akëa rabikë ñukama a putankëxun Nukën 'Ibu ishi rabitëkënkankëxa. ⁵Usokin 'atankëxun ka Samuelnën, an timékanun kixun kati uni xuakëxa: “Xukëxun kakëx uax Mispá kakë ëmanu timékankëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu 'akinun ñukáxuankëxa.”

⁶Usakin kamikëx ka israel unibu Mispá kakë ëmanu timékankëxa, anuxun ka raíri unikaman 'umpax bitankëxun a 'inaishikësa 'itánun menu ampënkakëxa. Usakin 'akë ax ka Nukën 'Ibu 'inaishiti nankë ñu 'iakëxa. Usakin 'atankëxun ka a nëtën unikama aña ñubi pima samákin atun 'uchakëkama Nukën 'Ibu chikinaxunkankëxa. Anuxun ka Samuelnën Mispá kakë ëmanuxun Israel unikama aín 'apu 'ixun atu 'akinkin pëuakëxa. ⁷Usai 'ia israel unikama Mispá kakë ëmanu timékankë ka filisteo 'apukaman kuakëxa, kuabiani ka atu 'atëkënkatsi kix aín suntárukama buani rikiankëxa. Usai rikiania kuati ka israel unikama 'itsaira atumi rakuëakëxa, ⁸usai 'ikin ka Samuel kakankëxa: “Nukën 'Ibu nu ñukaxunkin kamina ëntima 'ain, an ka filisteo unikaman 'ati 'ikëbi nu iémiti 'ikën.”

⁹Usakin kakëxun ka Samuelnën achúshi oveja 'ain tuá bërí kanikë bitankëxun Nukën 'Ibu 'aímai këñutanun raroxuankëxa; xaroxunkin ka Israelkama 'akinun Nukën 'Ibu ñukáxuankëxa, usakin 'akëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákësabi okin 'akiankëxa. ¹⁰Usakian Samuelnën oveja tuá bërí kanikë 'aímai këñutanun xaromainun ka filisteo suntárukamax israel unikama 'akatsikixax atu 'urama obëtsini ukankëxa; usai 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun naínuax kanákamë 'ëo kushiira banai sharákirui atu rapasu 'ibúnun 'imikëbë ratúkankëxa, usai 'ikëbë ratuti ka filisteo suntárukamax anuaxbi abákankëxa, usakin 'akëx

ka israelnën suntárukaman 'akësa 'inun filisteo unikama abákëxa. ¹¹Usai abákëbë ka israel suntárukama Mispá kakë ëma anuaxbi kuankin nuibiankin abë 'akanankin nukuxun filisteo unikama atu kupitanuma 'akin, Bet-car kakë ëma anu bërúkin 'akëxa.

¹²Usakin 'an ka Samuelnën achúshi mapara chaiira bixun Mispá kakë ëmabëa Sen kakë me sënënakëkë anu nitsfankëxa, nitsintankëxun ka Eben-ézer kakin anëakëxa anëi ka ësai kiakëxa: “Bëri ka ënuxun Nukën 'Ibun nukama 'akianxa kias kiakëxa.”

¹³Usakin ka Israel suntárukama filisteokaman 'akëxa, usakian 'akëx ka amiribishi Israel kaman menu kuantëkëama 'ikën; usa 'ain ka Samuel atubë tsókëpan 'ain filisteo unikaman atu ubioxuma 'anun Nukën 'Ibun 'imia-këxa. ¹⁴Usakin ka filisteo unikaman 'ibua 'ikëbi israel suntárukaman atubë 'akanankin 'atankëxun, Ecrón anuxunbi Gat kakë ëma anu sënënbí bitë-këánkëxa, biax ka a menu Israel kama tsótëkëánkëxa. Usakin atu 'axun ka israel unikaman amiribishi filisteo unikaman bia 'ikëbi atun me bitëkëánkëxa, bitankëx ka israel unikama Amorreo unikamabë nishananima upitax tsóakëxa.

¹⁵Samuel an ka Israel kama atun 'apu 'ixun aín ñuti nëtë 'itámainun 'akiankëxa, ¹⁶usa 'aish ka baritia tibi Betel ëmanu kuanan, Guilgal 'imainun Mispá kakë ëma anuribi kuankin uisai kara Israel kama 'ia isanan atux anua tsókë ëmakamanu kuankin bana ñuixuni niakëxa. ¹⁷Usai akama oi nikin atu istánkëx ka anua aín xubu 'ikë Ramá kakë anubi utëkëánkëxa, anuxun ka Israel kama atun 'apu 'ixun 'akiankëxa. 'Anan ka anuxun ñuina xaroti achúshi maxax bukunrukin Nukën 'Ibu 'axuankëxa.

Israel unibu 'apuñu 'iti kuëëan ñuikë bana

8 ¹Kaniakëkin ka Samuelnën 'apu 'ixun Israelkama 'akinti aín bakë bëchikëkama anëakëxa. ²Aín rëkuëñ bakë bëchikë, Joel kakin anëkë 'imainun ka aín bëchikë itsi Abías ax Beerseba anu 'apu 'iakëxa. ³Usa 'aínbi ka aín bakë bëchikëkaman aín papa 'akësokin ñu 'aíma, 'itsaira ñuñu 'iti kuëënkín, unikama bëtsibë 'atima onankë a mëníoxunkinma a kupíonun kixun 'amikin upíokin ñu 'ama 'ikën. ⁴Usa 'ain ka kamabi Israel kaman 'apubu ax timëkiani Ramá kakë anuax Samuelbë mëranax banai rikiankëxa, ⁵anu rikianxun ka ësakin kakëxa: “Mix kamina kaniakëkë uni xënira 'ain, usa 'aínbi ka min bakë bëchikëkaman min 'akësabikin ñu 'aíma; usa 'ain kamina achúshi 'apu axa nukaman 'apu 'iti nu anëxunti 'ain, bëtsi menu tsókë unikaman 'akësaribi okín.”

⁶Aínbi ka Samuelnën atun 'apu achúshi anëxunun kixun kakëxunbi atu kuëënxuama 'ikën, kuëënkínma ka abë banakin Nukën 'Ibu kakëxa. Israel kamax ka atun 'apu achúshiñu 'isatania kixun kakëxa; ⁷kakëxunbi ka Nukën 'Ibun ësakin kakëxa: “Añu 'axúnun kara Israel kaman mi kaia usakinbi kamina 'axúnti 'ain, atúan min kakëxun kuaisama tankë ax ka min banama 'ën bana kuaisama tankë 'ikën, usai 'ikin ka atun 'ëx aín 'apu 'ixun 'akinti kuëënkánima. ⁸Anun Egipto menua 'ën chikía a nëtën usakin 'ë 'a 'ixun ka usaribi okín mi bërí 'aia, usa 'ixun ka bëtsi dioskama rabikin 'ë manuaxa. ⁹Usa 'ain kamina, añu 'axúnun kara mi kaia a 'axúnti 'ain; 'aínbi kamina ësokin pain atu kati 'ain, axa atun 'apu 'iti uni an kara uisokin atu 'anuxun 'aia kixun ñukáti 'ain.”

¹⁰Usa 'ain ka Samuelnën atun 'apu achúshi kuëñkëbëtan Nukën 'Ibun usakin 'anun kakë a Israel unibu ñuixuankëxa. ¹¹Ñuixunkin ka ësakin kakëxa:

—Axa mitsun 'apu 'iti an ka ësokin mitsu 'ati 'ikën: Mitsun bakë bëchikë-kama ka ësakin 'ati 'ikën, anuax 'akánanti caballonën nikinkë carreta anu rairi 'imainun ka, axa suntáru 'ikësaribiti caballonuax 'akánanti raíri 'imiti 'ikën, 'imainun ka aín patsan an 'apu 'ikë suntáru 'ixun a bërúanan 'imiti 'ikën. ¹²'Imainun ka raírinëxribi aín 'apu 'ixun an mil suntáru 'imainun cincuenta suntárunën kushi 'inun 'imiti 'ikën. Usakin 'anan ka raíri mikama an me manë paránën tukaxun anu ñu 'apákë aín bimi binun bimiti 'ikën, bimianan ka anun 'akanankë ñu caballonën nikinkë anun mënóti ñukama aribi unionun 'amiti 'ikën. ¹³'Imainun ka mitsun 'ini bëchikë xanukamaribi ñu mëëxunun 'imianan raíri an aín ro sanuira anuan 'iti 'axúnti 'imianan an ñu 'aruxuanan an pán 'axúnti akamaribi xanu 'imiti 'ikën. ¹⁴Usakin 'anan ka aina 'inun me aín upíra kaístankëxun 'ibuati 'ikën, 'imainun ka ñu 'apákë-kamaribi aín upíbu kaísun 'ibuati 'ikën, 'ibuanan ka mitsun olivos 'imainun uvas 'apákë kamaribi biti 'ikën. Bixun akama 'ain uni an ñu mëëxunkë aín unikama 'inánti 'ikën. ¹⁵'Inánan ka ñu 'apáxunmi aín bimi bikë aribi mapai rabé okin nankin bikëbi achúshi bixun, aín uni an ñu mëëxunkë a aín suntárunën kushikama a 'inánti 'ikën. ¹⁶Usakin 'anan ka mitsun ñu mëmikë unikama 'imainun an mi ñu 'axunkë xanukamaribi mi bikuanan, min burro aín upíbu 'imainun vaca bënëkamaribi kaískin ainan 'inun biti 'ikën. ¹⁷Usakin 'anan ka min 'arakakë ñuinakama mapai rabé 'ikëbi achúshi ainan 'inun biti 'ikën. 'Imainun kamina mitsunbi atu tēmērakin ñu mëëxunti 'ain. ¹⁸Usokin mitsúnbi kuëñxun anëkëxun 'apu an 'atima okin tēmērami-këxun, an 'akinun ñukákëxunbi ka Nukën 'Ibun mitsun bana kuatima 'ikën.

¹⁹'Aínbi ka Israel kaman Samuel an kakëxun kuakinma ësakin kakëxa:

—Usama ka. Nuxribi kananuna nun 'apunu 'iti kuëñin kixun kakëxa, ²⁰nuxribi kananuna bëtsi menu 'ikë unikama 'ikësaí 'apunu 'isatanin, an ka nukama axa numi nishkë unikamabë 'akanania nu 'akinti 'ikën.

²¹Ësaia Israelkama kánani kikanía kuatankëxun ka Samuelnën a bana kamabi ñuixunkin Nukën Ibu kakëxa, ²²kakëxun ka ësakin Nukën 'Ibun kakëxa:

—Atun mi kakësabiokin kamina atun 'apu achúshi anëxunti 'ain. Usa 'ain ka Samuelnën anuaxa ukankë atun ëmanubi kuantëkëntanun Israelkama xuakëxa.

Saúlbea Samuel mēranan ñuikë bana

9 ¹Anua Benjamín kakë uni aín rëbúnki tsókë anu ka achúshi uni Quis kakin anëkë 'iakëxa, ax ka Abiel kakë uni 'ain bakë bëchikë 'ianan Seror kakë aín xutaribi 'imainun; ka aín xuta itsi Becorat ax Afíah aín bëchikë 'iakëxa. Quis ax ka unin uisakinbi kakëma uni 'iakëxa, ²ax ka aín bakë bëchikë achúshi bēná uni a iskësabi 'ikëa Saúl kakin anëkë 'iakëxa. Usa 'ain ka uínu 'ikë israel uni achúshibi a iskësaribi 'ianan, 'ain chaxkëbëtan sēnēn 'aíma 'iakëxa.

³Achúshi nētēn ka Quis kakë uni aín burro xanukama nētéakëxa. Nētékë 'ain ka ain bëchikë Saúl kakëxa:

—Mënioka kiani kuanxun kamina nun burro xanukama raíri nētékë a bari kuantí 'ain. Kuankin kamina an nu ñu mëëxunkë uni achúshi buánti 'ain. ⁴Usakin kakëx mëníoka kiani ka Saúl Efraínën rëbúnki 'ain bashi a inubiani kuankin Salisá kakë me 'unánkë a inubiankëxa; inubiani kuankinbi ka aín burro xanukama mërama 'ikën. Mërakinma Saalim kakë me a inubiani kuanxun Benjamínën rëbúnkinën me anuaribi barikinbi 'aíma okëxa. ⁵'Aima obiani Suf kakë me anuribi kuani bëbakín ka an ñu mëëmikë uni abë kuankë a Saúlnën kakëxa:

—'Aima ka usa 'ain kananuna ënushi bërúkiani kuantëkënti 'ain, 'ën papa sapi ka numi 'aisamaira sinania burro xanukamami 'ikësamaira usa 'ain kananuna kuantëkënti 'ain. ⁶Kakëxun ka an ñu mëëxunkë uni abëa kuankë an kakëxa:

—Ënë ëmanu ka uni achúshi an Dios kikë bana uni ñuixunkë kamabi unían aín bana tankë 'ikën, usa 'ain ka ax kikësabi oi ñu 'ia. Anu kananuna kuantí 'ain, an sapi ka anun a bari kuantí bai nu ñuixunti 'ikën.

⁷—Asabi ka anu kananuna kuantí 'ain kixun ka —Saúlnën kakëxa—. ¿'Aínbi karanuna aínu uni a buánxunti 'ain? Nun a piti ñubi ka pishanu 'aíma 'ikën. Aínu karanuna an Dios kikë bana uni ñuixunkë a 'inani kuantí aín.

⁸Kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:

—Ëx kana manë kuríki chukúma achúshiñura 'ain. A kananuna an Dios kikë bana uni ñuixunkë uni anun kuantí bai nu isminun katankëxun 'inánti 'ain. ⁹(Bërámaira ka israel unikamax Diosbë banatisa tani kiakëxa.) “An Dios kikë bana uni ñuixunkë kananuna isi kuantí 'ain.” “Usa 'aínbi ka bërí usa unikama an Dios kikë bana uni ñuixukë kakín anëia” (bërámaira ka an Dios kikë bana uni ñuixunkin kakín anëkë 'ikankëxa).

¹⁰—Asabi ka kixun ka —Saúlnën kakëxa—. Anu kananuna kuantí 'ain. Kanantankëx ka a rabëtabi anua an Dios kikë bana uni ñuixunkë uni 'ikë ëma anu kuankëxa, ¹¹kuani mapërakëkiani ëma ami kikiani kuankëbëbi ka 'umpax bitsi rikuatsinia mërakin xanu chipashkama ñukákëxa:

—¿Ënua karana an Dios kikë bana uni ñuixunkë uni a mërati 'ain?

¹²Kakëxun ka xanu chipashkaman kakëxa:

—Anu ka 'aínbi ka 'uripain kuankënu 'ikën. Usa 'ain kamina bënëkiani kuanxun ënë ëmanu 'ikë unikaman Dios ñuina rëxun xaroxunkë anua bërí kuankëmashi isi kuantí aín. ¹³Usa 'ain kamina anu nukúkinshi mitsun uinu kara ax 'ia bariti 'ain, anuxua ñuina xarokin piti 'akë anu kuankëmashi. Unikaman ka axa kuankëmapan 'ain masíma pitima 'ikën. An pain upíokin sínánxunia ka unikaman ñuina nami xarokë a piti 'ikën, usoia ka axa kamikëx rikuatsinkë unikaman piti 'ikën. Usa 'ain kamina bënëkiani kuanxun anua mërari kuantí 'ain.

¹⁴Usakian kakëx ka mapërakëkiani ëma 'ikë ami kikiani kuankëxa. Kuani bëbai kuankëbëbi ka Samuel ami kikuatsini, anua pinux timëkankë anu kuani chikíkuatsini uakëxa.

¹⁵A pëkarakëbë Saúl a ëmanu bëbanun ka Nukën 'Tbun namámikësokin Samuel ësokin kakë 'iakëxa: ¹⁶“Imëishi ënë horanbi kana achúshi, Benjamínën rëbúnki aín menu tsókë xuti 'ain, akamina 'ain maxkáu xëni chikukin mamëti 'ain, ax ka Israel unikaman 'apu 'iti 'ikën. An ka filisteo unikaman 'atimoiabi 'ën uni Israelkama 'akinti 'ikën, 'ënbi kana 'itsaira tëmërai kikania kuakin atu 'akinti sinan.”

¹⁷Usa 'ain ka Samuel, Nukën 'Ibun Saúl kuania isia kakëxa: “A ñuikin 'ën mi koonkë uni a ka aia. Ax ka 'ën unikaman 'apu 'iti 'ikën.” ¹⁸Usa 'ain ka anun ëmanu atsintimi kikuatsini ukin 'urama okëxun Saúlnën Samuel kakëxa:

—'Ë kamina min uinu kara an Dios kikë bana uni ñuixunkë uni ain xubu 'ikë kamina 'ë kati aín.

¹⁹—“'Ëx kana an Dios kikë bana uni ñuixunkë a 'ain —kixun ka Samuelnën kakëxa—.” Anua timékankënu kamina kuantí 'ain, bërí kamina anuxun 'ëbëtan piti 'ain. Iméishi pëkarakëma 'aínshi kana 'ë katimi sinámkë bana-kama a mi kati 'ain, katankëxun kana mi xuti 'ain. ²⁰Min burro xanukama axa nëtékë ka rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikën, usa 'aínbi kamina ami 'itsaira sinántima 'ain, akama ka bëtsi unin mëraxa. Kamabi Israel kamax ka min xubunu mibë 'ikë min aintsí achúshinëx 'apu 'iti kuëënia. ²¹Kakëxun ka Saúlnën kakëxa:

—'Ëx kana Benjamínën rëbúnki 'ain, usa 'aínbi kana 'ëx Israelkaman 'anákaia 'ain! 'Imainun ka 'ën aintsikama Benjamínën rëbúnki 'ikëbi ñuumara 'ikë unin isia. ¿Uisa kupí kaina ësokin 'ë kain?

²²Ësokin kakëxun ka Samuelnën Saúl an ñu mëëxunkë uni akëñun bibiankin, anua pinux timëkamë 'ëokankë anu buánxun nuküakëxa, nukuxun ka Samuelnën Saúl abëa kuankë an ñu mëëxunkë uni akëñun, anua ñuina xarokë pinux uni timékë aín kataitsi anu buánkëxa, buánxun ka anua treinta uni ain kushibu tsókë 'ikë anu upí ñunu tsónpankëxa: ²³Usoxun ka Samuelnën an piti 'arukë uni a kakëxa: 'Ën mi nanxunun mi 'inánkë nami a kamina 'ë bëxúnti 'ain. ²⁴Kakëxun ka bënëkinshi an ñu 'arukë unin ñuina 'arukë aín kisi achúshi bitsínkin bëxun Saúl 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka Samuelnën kakëxa:

—Ënëx ka 'ën mi nanxunkë 'ikën. Unikama kamikin kana mi pikinti a amo nan. Usakin ka Saúlnën a nëtën Samuelbëtan piakëxa.

²⁵Usokin piíkin sënëóbëtsini ka anuax Saúl uakëxa, ukë ka anua 'uxti xubu manámi Saúl mënófoxuankëxa, ²⁶mënófoxunkëx ka anu Saúl 'uxakëxa. 'Uxnëtia pëkarakë ka Samuelnën xubu manánua kuënxun Saúl kakëxa:

—Kamina mi kuanun mënókati 'ain. Kixun kakëx ka Saúl abëa kuankë an ñu mëëxunkë uni a 'imainun Samuelbë ëman chikíakëxa chikíkiani ka ëma uri kuankëxa, ²⁷kuankëbë abë ëmanuax chikíkiani kuankin ka Samuelnën Saúl kakëxa:

—Min ñu mëëmikë uni a kamina axpain rëkuénkianun xuti 'ain, 'ë pain kamina kaínti 'ain, 'ën kana Diosan usakin mi kanun 'ë kakë bana mi kaisatanin.

Samuelnën Israel unibunën 'apu 'inun Saúl 'imia ñuikë bana

10 ¹Usa 'ain ka Samuelnën ñunu 'arukë a xëni bikin anun 'ikúkin aín maxkánu tutukakin Saúl kakëxa:

—Nukën 'Ibu ka mixmi bërí Israelkaman 'apu 'inun 'imiti 'ikë kixun ka kakëxa. Mix atun 'apu 'ixun kamina a 'urama 'ikë ami nishkë uni kamabë 'akananun 'imitima 'ain. 'Imainun ka aín unikaman 'apu 'imikëx kaina uisai 'i tantia Diosan mi 'imikë 'ikën. ²Bërí kamina 'ëbë ënananin usa 'ain kamina, anu Raquel maían 'urama anuax uni rabëbë mërananti 'ain, ax ka Selsah

anua Benjamínēn rēbúnkinēn me 'urama anu 'ikēn. Atun ka ami barikē burro aín xanukama ka mēraxa ka mi kati 'ikēn, usa 'ain ka burro aín xanukama ami sinanima mitsumira bēri sinania kixun ka mi kati 'ikēn, uisa kara 'ēn bakē bēchikē 'iaxa kias kia. ³Ēnuax kuanxmi anua Tabor kakē menu i pēña-nakēkē nikē anu bēbakēbē ka Betelnuxua Dios rabi kuankē uni rabē 'imainun achúshi uni mibē mērananti 'ikēn. Atun ka achúshinēan rabē 'imainun achúshi chibu uamainun bētsinribi rabē 'imainun pán achúshi uamainun ka bētsin achúshi űuina xakánu 'arukē uvas baka xēati 'akē a uanti 'ikēn. ⁴Uankin mērai mibē kanankian pán rabē 'inánkankēxun kamina timakinma biti 'ain. ⁵Usokin 'atankēx kamina matá me chairukē Diosan me 'ikē, Guibeá kakē anua filisteo unikaman suntáru 'ikē anu bēbati 'ain. Bēbax a ēmanu atsini kamina an Dios kikē bana uni űuixunkē unikamabē anuxun Dios rabiti 'akē anuax rikuatsinkēbē atubē mērananti 'ain. Mēranankin kamina atux kuanmainun rēkuéűnkiani kuankin mēkēn rēbun mēēkin banamikē, 'imainun arpakēñun, xunkakin banamikē űukama, a banamibiani kuania isti 'ain. ⁶Usakin a iskēbē ka Nukēn 'Ibun Bēru űunshin mibē 'iti 'ikēn, 'imainun ka mibē 'ikin an bana űuixunkē unikaman sínánsaribi 'imikin bana űuixunun mi 'imiti 'ikēn. ⁷Uínsaran kara Diosan 'imikēx minu usai űu 'ia anun kamina Diosanbi mi 'akinkēxun sínánti 'ain. ⁸Usa 'ain kamina ēnuax kuantankēxun Guilgal bēmánon, anuax 'itsama nētē 'ikēbē mērananxun űuina 'axun 'aímai kēñutanun xaroi űu 'atima 'akēkama mēñonanux timēti anu bēbaia 'ē kaínti 'ain. Anuxun kamina mapai achúshi 'imainun rabē nētē 'imikin 'ē kaínti 'ain. Anuxun kana ami 'ati űu űuikin mi kati 'ain.

⁹Usakin kakē Samuelbē ēnanankiani kuani ka Saúl Diosan 'imikēx aín nuitu bētsikē upí tani chuámarua 'iakēxa. Usakin chuámarua tankēbē ka a nētēnbi a űuikian Samuelnēn kakē űukama usaibi 'iakēxa. ¹⁰Usai 'ikiani kuanxa Saúl aín unibē Guibeá, anu bēbakē 'ain ka, an Dios kikē bana űuixunkē unikamax atubē mēranani kuankēxa. Kuankē 'ain ka Diosan Bēru űunshin upitan abē 'ixun 'amikēxun Saúlnēn atun 'akēsaribi okin bana űuixunkin uni kuēēnmiakēxa. ¹¹Aínbi ka an bēráma 'unan akamax, an Dios kikē bana uni űuixunkē unikamabē timēxun bana űuixunia isi ami banai bētsibē bētsibē kánani kikankēxa. “¿Uisai kara Quisnēn bēchikē ux 'iax? ¿Saúlnēxribi kara an uni bana űuixunkē unikama achúshi 'ik?”

¹²Aínbi ka atubē 'ikē Israelkama achúshinēx ēsai kiakēxa: “¿'Imainun kara uix 'ain papa 'ik?” An ka 'unánxa anun uni banakē bana kikēsabi oi 'ia. “¿Usa 'ain kara Saúlríbi an uni bana űuixunkē unikama achúshi 'ik?”

¹³Usakin bana űuixunkin sēñēonbiani kuanx ka Saúl anua 'ikē aín xubunu bēbakēxa. ¹⁴Usaia bēbakē 'ikē ka aín kukun an űu mēēxunkē uni akēñunbi űukákian kakēxa:

—¿Uinu kaina kuankan? Kakēxun ka Saúlnēn kakēxa:

—Burro aín xanukama nētēkē bari kananuna kuan. 'Aínbi kananuna mērākēbēma, Samuel isanan abē banakuatsini ain.

¹⁵Ēsakan kakēxun ka aín kukun an űu mēēmikē uni 'imainun Saúl kakēxa:

—¿Uisakin kara Samuelnēn mi kax? Akamina 'ē bēri űuixunti 'ain.

¹⁶Kixun kakēxun ka Saúlnēn aín kuku kakēxa:

—Nun kuamainubi ka ēsokin nu kaxa burro aín xanu akama ka mēra-kanxa kixun ka nu kaxa. 'Aínbi ka Saúlnēn abē banakian Samuelnēn Diosan

Bëru ñunshin upitan ka mi 'apu 'imiti 'ikë kakë ashi ñuixuanma 'ikën. ¹⁷Usakin kakë 'ixun ka Samuelnën israel unibu abëtan Nukën 'Ibu Mispá kakë ëmanuxun rabi unun kixun kamiakëxa; ¹⁸anuxun ka ësakin kakëxa:

—Ësai ka israel unibunën Dios kiaxa: “Ën kana Egipto menu 'iabi israel unibu 'ikë mitsu chikiankën; chikínkin kana egipcio unibunën tëmëramikin ñu mëmiabi 'anan bëtsi unikamaribi ñu mëëxuniabi chikiankën.” ¹⁹Aínbi kamina mikaman bërí Diosma 'ikë 'akësa okinra kuëënkima rakan, an kamabi ñu 'aisama 'anan tëmëraikin ñu mëi atsánkë 'ikë chikífan 'ixunbi. 'Imainun kamina ami manúkin a rakani axa mitsun 'apu 'iti achúshi uni anëxunun kikan. Usa 'ain kamina bërí Nukën 'Ibu rabi anu ukanti 'ain, 'aínbi kamina, atun bananbi banakë akama abiribi ñaká, umainun ka ñakátibi aín aintsibë aintsibë uti 'ikën.

²⁰Usakin katankëxun ka Samuelnën kamabi uni ñaká achúshi achúshi a 'urama rikuatsinun kakëxa. Usakin kakëxa rikuatsini timékë 'ain ka ñura rabë kuëñëoxun anun tankëxi ka Benjamínën rëbúnkinën ñakámi oi nipakëakëxa. ²¹Usakin a maxá bikëbi ka amiribishi Samuelnën a 'urama unun Benjamínën, rëbúnkikama kakëxa, kakëx uaxa timékë 'ain ñu rabëra 'unánti okin kuëñëoxun anun tankëxa, tankëxa atumi ki nipakëtia ka Matrínën, rëbúnkikaman biakëxa, anuax ka Saúl, Quisnën bëchikë ami kiribi nipakëakëxa. Nipakëké barikinbi ka a mërakanma 'ikën, ²²mëraima ka atux amiribishi Nukën 'Ibubë banatëkéankëxa, anu kara Saúl 'ikë 'unánkatsi kiak. Ñukákëxunbi ka Nukën 'Ibun kakëxa Saúl ka ënu 'iaxa, 'aínbi ka anu chupa 'arukë ñu bukunkëmi unëaxa kixun ka kakëxa. ²³Usakin kakëx ka raíri unix abákiani anua unékë anua Saúl bitsi kuanëakëxa. Kuaxun bitsínkin bëkëxa atu nëbëtsi niraikëti iskëxbi ka Israel kaman a tupuma 'ixun atu rapëskakë 'ikë iskan-këxa. ²⁴Usa 'ikëa iskaniabi ka Samuelnën atu ñukákin kamabi kakëxa:

—¿Nukën 'Ibun mitsun 'apu 'inun kaískë uni a kaina iskanin? jËñë unisari-ri israel uni achúshi ka 'aíma 'ikën! jAxëshi ka nun 'apu 'iti 'ikën! Kixun ka israel unibunën kakëxa.

²⁵Usakin kakëxun ka Samuelnën anuxun ax kikësaibi 'iti Nukën 'Ibun banakama a unikama ñuixuankëxa, 'imainun ka usakin ñuixuntankëxun achúshi kirikanu kuëñëoxun anuxun Israel kaman Dios rabikë a mëu mënfokin nankëxa. Usakin 'axuan Samuelnën anuaxa ukë anu kuantanun kakëx ka Israel kama anua 'ikë 'ain xubunubi rikiankëxa. ²⁶Atux kuantamainun ka Saúlnëxribi aín xubunu kuani, Guibeá ëmanu kuankëxa, kuankëbëtan ka Diosan Israel uni aín sinan kushibu raíri abë kuankian uantanun kixun sinánmiakëxa. ²⁷Aínbi ka Israel uni aín patsan axa ñu upí kuëñkëma ax ami 'atimati banai ësai kikan-këxa:

—“¿Ënëx kara an nu iëmiti a 'ik? Ësai kanankin a timai ka ax ka nun 'apu 'ikë kisama tankankëxa; usai kikaniabi ka Saúlnën atu kuakëmasa okëxa.

Saúlnën amonita unikama abë 'akanankin 'a ñuikë bana

11 ¹Nahas kakë 'apu Amón ëmanu tsókë ax ka, Jabés anua Galaad 'ikë anu kuanxun 'ain suntárukama a ëmanu 'ikë unikama 'anuxun mënfokamiakëxa. Aínbi ka Jabésnu tsókë unikaman usaía 'ikëbi kakëxa:

—Nukamabëtan kamina achúshi ñu mënfoiti 'ain, usa 'ain kananuna uisai 'inun kaina nu kai usaibi 'iti aín. ²Ësokin kakëxun ka Nahas amonita an kakëxa:

—Mitsubétan kana achúshi ñu mēñoti 'ain, 'aínbi kamina 'ēn suntáru-kaman mitsu achúshi achúshinēn bēru mēkeu 'ikē ēchipanun 'amiti aín, usakin 'axun kananuna Israel unikama tēmēramiti 'ain. ³Usakin kakēxun ka Jabésnu 'ikē 'apukaman kakēxa:

—Nukamina mapai achúshi 'imainun rabé nētē anun kamabi menu tsókē Israel unikama chaniotanun uni xunun 'amiti 'ain kixun kakēxa; usa 'ain kananuna nu 'akini uixi ukēbētama min kakēsabiokin 'ati 'ain.

⁴Usokin akama katankēxua xukēx kuanx ka bana chaniotia xukē unikama ax Guilbeá, anua Saúl 'ikē anu bēbakēxa, bēbaxun ka anu 'ikē unikama bana ñuixuankēxa. Usokin a bana ñuixunkēx ka anu 'ikē unikama 'aisamairai nishkankēxa. ⁵Usai nishkankēbē ka Saúl ain pastonuax vaca bēnē raíri bēi ukinbi usaía inkania iskin ñukákēxa:

—¿Uisai kara unikama 'iax? ¿Uisai 'iax kara kamabi unikama inin? Kia ka Jabésnu 'ikē unikaman kuanxua ñuikē bana a ñuixukin kakēxa. ⁶Kakēxun kuakēbēshia Diosan bēru ñunshin anu 'irukēbē ka; 'aisamairai Saúl nishakēxa.

⁷Usai nishkin ka vaca bēnē rabé 'atankēxun tukapaxun, uni raíri an kamabi menu 'ikē Israel kama nami paná 'inantanun xuakēxa. Xukin ka a xukē unikama a kakēxa: Ēsokin kana Israel kama axa 'ē 'imainun Samuel 'akanani kuania nuibiankēma ain vaca bēnēkama 'ati 'ai kixun katánun kakēxa.” Usakin kamikēxun kuati 'itsaira rakuéti ka uixi bērútima Saúl 'imainun Samuelbétan amia nishké uni a 'anux timéti rikuatsiankēxa. ⁸Usa 'ain ka Saúlnēn aín unikama tupunkin, Bézec 'ikē anu ka trescientos mil Israel 'imainun treinta mil Judánu 'ikē unikama timéaxa kixun kakēxa.

⁹Katankēxun ka axa bana chaniói Jabésnuax kuanx bēbakē unikama an ēsokin kakēxa:

—Jabésnu 'ikē unikama kamina kai kuantí 'ain, iméishi bari xamaru-kēbétan kananuna atu iémiti aín. Ēsokin Saúlnēn kakēx kuantēkēxua a unikaman ñuixunkēxun ka Jabésnu tsókē unikaman, 'itsaira kuēenkin.

¹⁰Nahas ēsokin kakankēxa:

—Iméishi kananuna nukamax minu 'inámēti 'ain, usa aín kamina min uisakin karamina nu 'aisatani usakin nukama 'ati 'ain.

¹¹Usokin 'akē a pēkarakēbétan ka Saúlnēn ain suntárukama rabé 'imainun achúshi okin amo sētēnakēxa, usakin 'axun ka pēkarakēma 'aínshi abē 'akanani ukē bētsi unikama bēararatanun xuakēxa, xukēxun bēaraxun ka amonita suntárukama bari xamarutamainun 'aisamaira okin kupitanuma 'akēxa. Usokin 'akēx ka axa bamakēmakama ax uinu 'ikē uníxbi rabētāx abátima achúshi achúshi unix anua 'ikē anuax unékiani abati amami amami kuankēxa.

¹²Usakin 'an ka a ēmanu 'ikē uni raírinēn Samuel kakēxa:

—¿Uikamax kara Saúlnēx ka nun 'apu 'iti 'ikē kixun sinántisama tanx? A unikama kamina nun 'anun nu 'inánti 'ain kixun ka kakēxa. ¹³Aínbi ka Saúlnēn ēsokin atu kakēxa: —Ēnē nētēn ka uixi bamatima 'ikēn, Nukēn 'Ibun ka Israel kama iémikin 'akianxa usa 'ain. ¹⁴Kakēbétan ka Samuelnēn kamabi unikama kakēxa:

—Guilgalnu kananuna Saúl 'itabatia 'apu 'inun atsinmi kuantí aín.

¹⁵Usa 'ain ka kamabi uni Gilganu kuankēxa, anuxun ka Nukēn 'Ibun ismainunbi ax ka 'apu 'ia kixun timékamē 'ēoxun Saúl anēakēxa. Usakin

anëtankëxun ka nuibanankin ñuina rëxun xaronan pi 'itsaira israel unikama Saúlbëbi kuënkankëxa.

Samuelnën ax 'apu 'inun Saúl anëa ñuikë bana

12 ¹Usa 'ain ka Samuel kamabi israel unikama timékë a kai kiakëxa: —Mitsun kamina isin añu 'axúnun kaina 'ë kai a kana mitsu 'axuan, 'ianan kana achúshi 'apu anëxunun kia mitsu anëxuan. ²Ënu ka 'apu an mitsu bërí 'akinti anékë a 'ikën. Bëná 'aíshbi mitsun 'apu 'ia 'ixun kana bërí nëtënbi mitsu 'akinin. Usa 'ain kana bërí kaniakékë 'aish 'itsaira 'ën bu uxua 'irua, 'imainun kamina 'ën bakë bëchikëkamaribi mitsubë tsotia uisa uni kara kixun 'unánkan, ³ënu kana bërí mitsubë 'ain: Usa 'ain kamina uisai karana 'ia 'ë kakanti 'ain, bëtsin 'arakakë vaca 'anan karana aín burro 'ënamabi mëkamaxun 'ibuanan, karana ami kuaikin 'ën kuënkësa okin an a unikaman ka bëríbi Nukën 'Ibun ismainun kanan anbia kaískë mitsun 'apu ënën kuamainunbi 'ë kati 'ikën, bërí kana ui karana ribini a kupíoti 'ain. ⁴Ësokian kakëxunbi ka timékë unikaman kakëxa:

—Uínsaranbi kamina nun ñu mëkamanan nu paránan usokinbi 'akin këmë-nuxun nun kuríki bianan uisokinbi nu 'akëma 'ain. ⁵Usai kia ka Samuelnën atu kakëxa —Nukën 'Ibu 'imainun anbia kaískë mitsun 'apu an ka mitsux mi kikë bana 'unánxa, usa 'ain kamina 'atimai banakin 'ë 'ucha okankëma 'ain —kixun ka Samuelnën unikama kakëxa.

—Asérabi ka usa 'ikë —kixun atúnribi kakëxa.

⁶Kakëxun ka Samuelnën kamabi Israel kama kakëxa:

—Nukën 'Ibu an ka kamabi ñu 'anun Moisés këñun ain xukén Aarón a rabé 'amiakëxa, usakin 'amikin ka nun chaitiokékama Egipto menua chikínbë-tsinkin bëakëxa. ⁷Usa 'ain kamina bërí mënókakanti 'ain, 'ën kana Nukën 'Ibun ismainunbi mitsu uisakin kara an mitsu 'akianxa kanan, uisakin kara nun chaitiokë 'akiankëxa akama mitsu ñuixunti 'ain. ⁸Jacob 'imainun aín aintsikamaxa Egipto menu tsóti kuankë ka a menuxun egipcio unikaman nun chaitiokëma 'aisamaira okin ñu mëëmikëx Diosan 'akinun kias kikan-këxa, usai 'ikëbëtan ka Nukën 'Ibun Moisés 'imainun Aarón an atu Egipto menua chikínun kixun 'amiakëxa, usakin 'akëx ka utankëx anunu bërí nux tsókë ënë menu atux pain tsókankëxa. ⁹Usokin 'akinkëxbi ka Nukën 'Ibu Diosmi atux manúkankëxa, usai 'ia okin ka ax atumi nishkë unikaman abë 'akanankin kupimikinma 'anun Hasor ëmanu 'ikë 'apu Jabín aín suntárúnën kushi Sísaranën an bërúankë suntárukamabëtan 'anun 'amiakëxa, 'aia ka filisteo unikama 'imainun Moabnu 'ikë 'apu anribi atubë 'akanankin 'akëxa.

¹⁰Usokian 'akëx ka atúxbi sinanati Nukën 'Ibuni 'uchakin kananuna ami manutankëxun bëtsi unikaman rabikë Baal 'imainun Astarté tankin 'akë atun dios a rabi 'ucha kixun ñukákin, axa numi nishkë unikaman mëkënuu kamina, mi rabikin añu 'anun kaina nu kai ashi mi 'axúnun chikínti 'ai kixun kakëxa. ¹¹Usakin ñukákëxun ka Nukën 'Ibun Jerubaa, Barac, Jefté 'imainun ka Samuel mitsu 'akinun kixun xuakëxa, xukëxun kananuna axa mitsumi nishkë unikaman 'ibuakë 'ikëbi mitsu 'akiankën upitaxmi bukukanun.

¹²Aínbi kamina Nahas amonitakaman 'apu axa mitsu 'anux kuankëbëtan atumi rakuékin achúshi 'apu an mitsu 'akinti anëxunun kias kikankën Diosmi katamëti sinanima.

¹³Ēnu ka bĕrĭ mitsun kaiskankĕ 'apu a 'ikĕn; Nukĕn 'Ibu Diosan ka mitsun mi kuĕĕnkĕ 'apu a mikama 'inánxa. ¹⁴Bĕrĭ kamina mitsun añu 'anun kara Nukĕn 'Ibun mitsu kaia a 'anan ashi rabikin ax kikĕsabiokin 'akin aín bana kikĕ sama oi kamina 'itĕĕnkantima 'ain, usai 'ima kamina mikamax an mitsu 'akinkĕ 'apu abĕbi Nukĕn 'Ibu kikĕsabi 'oíshi 'ikanti 'ain, usai 'ikĕbĕ ka mitsun 'akĕ ñukamaxribi upí 'iti 'ikĕn. ¹⁵Usai 'ikinma ax kikĕ bana kiásabiokin 'akĕbĕtan ka an mitsun 'apu kĕñunbi uisa kara oisatania usokin 'ati 'ikĕn.

¹⁶“Usa 'ain kamina anumi bukukĕ anuax kuainkima pain uni itsin 'akĕma ñu Nukĕn 'Ibun mitsun ismainun 'aia iskanti 'ain. ¹⁷Mitsúnbi kamina 'unan bĕrĭ ka anun trigo bimi biti 'uxĕ 'ikĕn, 'aínbi ka 'uñe 'ibutíma, ħasĕrabi kara usa 'ik? Usa 'aínbi ka 'ĕn ñukákĕxun Nukĕn 'Ibun ka kaná banamianan unĕribi 'ibúnun 'imiti 'ikĕn, usokin 'akĕbĕtan kamina mitsun sinanakin 'unánti 'ain, nun kananuna Nukĕn 'Ibu kuĕĕnkĕma ñu 'akin achúshi 'apu nu 'inánun ñukákĕn kixun.” ¹⁸Usakin atu katankĕnxun ka Samuelnĕn Nukĕn 'Ibu ñukákĕxa, ñukákĕxun ka an bĕnékinshi uñe 'ibúmianan kanáribi banarunun 'imiakĕxa; usai 'ia isi ka kamabi uni timĕkĕ atux 'itsaira Nukĕn 'Ibumi rakuĕanan Samuel mi ribi rakuĕkankĕxa.

¹⁹Usai 'ikin ka kamabi unikaman Samuel kakĕxa:

—Min kamina Dios ñukátí 'ain, an mi ñu mĕĕxunti unikama nu kupí, an ka nu kĕñunun 'imitima 'ikĕn; nun kananuna ami 'aisamairai 'uchakĕ 'ixunbi amiribishi achúshi 'apu nu 'inánun kixunribi ñukan.

²⁰Kikania ka Samuelnĕn atu kakĕxa:

—Kamina rakuĕkantima 'ain. Ax ka asĕrabi 'ikĕn mitsúnbi kamina 'aisama ñuira 'an; usa 'ain kamina bĕrĭ an kakĕsokin 'aisamatankinma asĕrabi ashi min nuitunĕnbi sinánkin Nukĕn 'Ibu rabikanti 'ain. ²¹Usa 'ain kamina bĕrĭ unin diosmabi rabikĕ ñukama a ĕnti 'ain, an ka mitsu uisa ñu kara inutiabi 'akianan uisakinbi iĕmitima 'ikĕn, ax ka unin kĕmĕkinshi 'akĕ 'ikĕn. ²²Nukĕn 'Ibu an ka asĕrabi nukama kaisakĕxa. Usa 'ixun ka uínsaranbi nukama ĕnuxunma 'aia, anbi ka mitsu aín uni 'iti kaisakĕxa. ²³Ēn kana mitsu Nukĕn 'Ibu ñukaxunkin ĕntima 'ain, mitsu ñukáxunima kana ami 'uchakĕ 'iti 'ain. 'Ianan kana uisai kaina mitsux an kuĕĕnkĕsabi 'oíshi tsóti 'ain akama 'unánmiti 'ain. ²⁴Mitsun kamina Nukĕn 'Ibun kakĕsokinshi 'akin asĕrabi kuĕĕnkin ashi rabikanti 'ain, an ka nu upíokin 'itsaira 'akinia kixun ami sinánkin. ²⁵Usokin 'akinkĕxunbi mitsun amiribishi 'aisama ñu 'akin ismikĕxun ka mitsun 'apu kĕñunbi axa mitsumi nishkĕ unikaman kĕñukin 'anun 'amiti 'ikĕn.

Filisteo suntárukama Israel unibubĕ 'akananux ami 'ikuaian ñuikĕ bana

13 ¹Usa aín ka Saúl uni apan 'aish Israel kaman 'apu 'iakĕxa; usa 'ixun ka 'apuiru 'inun anĕtisama pan 'aish 'itsama bari 'apu 'ixun, ²tres mil suntáru Israel kaisakĕxa. Kaístankĕxun ka dos mil suntáru Micmás kakĕ Betel nu 'ikĕ aín bashi anu abĕ bĕrúmainun, mil suntáru Jonatán Guibeá kakĕ Benjamínĕn rĕbúnkinĕn me 'ikĕ anu bĕrúakĕxa. Bĕrúmainun ka suntáru raíri aín xubunu kuantanun Saúlnĕn xuakĕxa.

³Usa 'ain ka Jonatán 'imainun suntáru raírinĕn filisteo suntárukama Guibeá kakĕ me anua bukukĕ anubi bĕbakin 'akĕxa, 'akĕ ka filisteo unikama

raírinën kuanmainun Saúlnënríbi kuakëxa. Kuati ka Saúl kiakëxa, kamabi israel unikaman ka 'unánti 'ikën ësaia 'ikë ënë. Usa 'ain ka aín suntáru raíri uinu 'ikë menu kara israel unikama tsótaxa abu kuainakëkian aín manë banoti, a kuatia timékanun banotanun kixun xuakëxa. ⁴Usa 'ain ka Saúlnën bakë bëchikë Jonatán an filisteo suntárukama usakin këñukin 'akë a kamabi israel unikaman kuakëxa, usakin 'an ka filisteokamax israel unikama istisama tani ami nishakëxa, usa 'ain ka israel suntárukama Guilgal kakë anu Saúlbë timéakëxa.

⁵Usai 'imainun ka filisteo suntárukamax, israel unikamabë 'akánanti sinanx timëkamë 'ëökëxa. Anuaxa 'akanankë caballonën nirinkë ax treinta mil 'imainun ka axa caballonuax 'akanankë suntárukamax seis mil 'imainun, axa men kuani 'akanankë suntárukama masi bëru iskësaira 'aish tupuntisamaira 'iakëxa. Usa 'aish ka Micmás 'ikë anu atun 'iti xubusa okin 'ai amiaxa bari urukë Bet-avén 'ikë anu timëkamë 'ëökëxa.

⁶Usa 'ain ka Israelnën suntárukama 'aisamaira filisteo suntáru 'ain, atun 'atimi rakuéti abátankëx aín bashi kininu unëmainun me nankékënu 'ianan bëtsi bëtsi maparanu 'imainun bëtsi bëtsi xëxanu 'ikë me rënankekënu 'imainun me kininuribi unëkankëxa. ⁷Usai raíri 'imainun ka aín patsan atux Jordán kakë baka sikarakë kiani Gad 'imainun Galaad anu kuankëxa.

Usaia 'imainun ka Saúl Guilgal kakë ëma anubi pain 'ain, Jonatán aín bakë bëchikë abëa 'ikë aín suntárukama 'itsaira rakuëkankëxa. ⁸Anuxun ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtën, 'ati nëtëa kaínun kakësabiokin Samuel kaíankëxa; 'aínbi ka bënëti Guilgalnu bëbaima Samuel basikëbë ka suntárukama achúshi achúshi abati kuani pëukuakëxa. ⁹Usai 'ikëbëtan ka Saúlnën raíri kakëxa:

—'Ë kamina ñuina 'aímai këñutanun xaronan këñutanuma xaronun bëxúnti 'ain. Kakëxua bëxunkëxun ka anbi ñuina 'aímai këñutanun xarokëxa.

¹⁰Xarokian Saúlnën ñuinakama 'aimakin këñumikin sënëonkëbëshi ka Samuel bëbakëxa. Bëbakëbë ka Saúl aia kuëenkin bitsi chikíakëxa, ¹¹chikíkin bikin kakëxunbi ka Samuelnën ësakin kakëxa:

—¿Uisa kupí kaina 'atimakin ñu 'an? Kakëxunbi ka Saúlnën kakëxa:

—'Ën suntárukama abáti kuanía iskin 'anan kana, mixmi anun ukatsi kikë nëtë 'inunmi panákëbëtan 'an, 'imainun ka filisteo suntárukama 'aisamaira Micmás kakë anu timëkamë 'ëökë 'ain kana 'an, ¹²'ën kana sinánekë 'ian atux ukian Guilgal ënuabi, Nukën 'Ibu 'akinun ñukákëmabi nukama 'aisa kana sinan; usa 'ain kana 'ënbi nua 'akinun Dios 'aímai këñutanun ñuina xaroxunti sinánxun 'axuan. ¹³Kakëxunbi ka Samuelnën kakëxa:

—¿Usakin mi 'akë ax ka ñunshin bakékin 'akë 'ikën! 'Ën kana mi kan, 'ëx kana basikëbë pain Guilgalnu mibë timéti 'ian, usa 'ain kamina Nukën 'Ibun 'ë kakësokin 'anuxun kaínti 'ian, usa 'ain ka xëñibua 'aínbi Diosan mi 'imainun min rëbúnkikama Israel kaman 'apu 'imitsianxa. ¹⁴Usa 'aínbi ka mi 'imainun min rëbúnkikama uínsaranbi 'apu 'inuxuma 'aia. Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi uni an kuëenkësabi okin an 'ati barixun aín unikama 'apu 'inun 'imiti 'ikën, min kamina an kakësokin ain bana kuaisama tan.

¹⁵Ësokin kaxun ëbianishi ka Samuel Guilgalnuax kuani kuankëxa. Kuamainun ka suntáru raíribë Saúl anuaxa 'akananux mëníokatínu atúx-ribi Guilgalnuax kuanx Guibeá Benjamínën ëma kakë anu kuanx bëbakëxa.

Anuxun ka Saúlnën aín suntáru abëa 'akanani kuankékama tupuankëxa, 'aínbi ka seiscientos mil unibëtan sënénsa 'iakëxa. ¹⁶Usa 'ain ka Saúl 'imainun ain bakë bëchikë Jonatán abë kuankë ain suntárukamabë Guibeá Benjamín aín ëma kakë anu bërúakëxa, bërúmainun ka filisteo suntárukama Micmás kakë anu atu 'urama obëtsini uakëxa, ¹⁷'aínbi ka achúshi 'imainun rabë ñaká filisteo axa 'akanankë unikama ax atun 'ikënuax ñu mëkamati chikiákëxa; usai 'i chikiti ka achúshi timékë ax Ofrá kakë ëma 'ikë abu kikiani, Saúlnën me 'ikë anu kuankankëxa, ¹⁸kuantamainun ka bëtsix Bet-horón 'ikë abu kikiani kuankëxa, bëtsix ka anua me sapan 'ianan 'ain bashi chairukë Seboím kakin anëké anu uni 'ikëma me abu kikiani kuankëxa.

¹⁹Kamabi Israel unikaman menu ka an manë uniokë uni achúshirabi 'aíma 'iakëxa, filisteo unikaman ka sinánkëxa, Israel unikaman manë unioti 'unán-mikëxun ka hebreo unikaman manë xëtokin 'anan masibun 'ati 'ikë kixun sinánkin ka manë unioti 'unánmisama tankëxa. ²⁰Usa 'ain ka israel unikama achúshi achúshi, an manë uniokë filisteo uninu kuanxun anúan me tukakë manë parókë aín xëta kuënuanan manë pará 'anan aín manë ruë 'anan, manë tëntuñu xëtokë akama kuënuakëxa. ²¹Kuënuia ka filisteo unikaman manë kuríki 'akë rabë manë parókë kuëënia kupíomianan, manë kuríki achúshi manë ruë 'imainun manë sëbía chaxké aín rëbu mënífokin xëtokë aribi kupíonun 'amiakëxa. ²²Usa 'ain ka uinu 'ikë suntáru axa Saúlbë kuankë achúshibi an manë xëtokë tuinkë 'aíma 'iakëxa, usa 'aínbi ka Saúl 'imainun aín bakë bëchikë Jonatán ax kuni ka aín manë xëtokëñu atux 'akánanti nëtë 'itámainun 'iakëxa. A rabëtax kuni ka 'ain manë xëtokë tuinkë 'iakëxa. ²³Usai atux 'imainun ka filisteo suntáru raírikama anua 'ikë anuax Micmás 'ikë ami kikiani kuankëxa.

Jonatánnën abë 'akanankin filisteo unikama 'a ñuikë bana

14 ¹Bëtsi nëtën ka Saúlnën bakë bëchikë, Jonatánnën aín uni an 'akinkë a kakëxa:

—Baka shitákiani kuanxun kananuna 'ukëmanan filisteo unikama ka uaxa abë 'akanankin 'ai kuantu 'ain. 'Aínbi ka Jonatánnën ënë ñuikin aín papa usai kana 'inuxun 'ai kixunbi káma 'ikën, ²anuxua anu tékë unin trigo tákanan mëñokë, menu nikë in papa chaiira granado kakë a tëmú ka anu uax seiscientos aín suntárukamabë bukiakëxa. ³Siló kakë menu 'ikë sacerdote Ahías ax ka anbia usakin 'akë 'ixun lino 'akë chupa efod kakë a uankë 'iakëxa.

Ax ka Ahitud aín bakë bëchikë Icabodnën piaka 'iakëxa, 'imainun ka Fineesnën bakë bëchikë Elí, Nukën 'Ibun sacerdote Silónu 'ikë aín baba 'iakëxa. Usa 'aínbi ka aín unibë ka Jonatán kuanxa kixun unin 'unánma 'ikën. ⁴Usakian unin 'unanima 'imainun ka a rabëtax anua filisteo unibunën suntárukama uax bukukë anu bëbakatsi bënëakëxa. Usai bënëkiani kuani ka anua xaxun papa chaiira rabë, 'ikë bëtsi Bosés kanan bëtsiribi Sene kakë anun kuankëxa, ⁵bëtsix ami baka kuabúkë aín tsipumi Micmás; abu 'imainun ka bëtsix amia bari kuabúkë Guibeá bëmánon ami 'iakëxa. ⁶Anuxun ka Jonatánnën abëa kuankë aín uni kakëxa:

—'Ukëmanan kananuna kuantu 'ain, uinua karanuna uni 'aisama kamanuaxa ukë suntárukama a mërai anuishi kananuna bërúti 'ain. Nux anun 'akamati ñu ka 'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibun 'itsa unibëtanmabi, 'itsa-mara 'ixunbi 'anun nu 'amiti 'ikën.

7—Ėsakin kakëxun ka abëa 'ikë unin usakin 'atimi sinánkë usabi okin kamina 'ati 'ain, 'ëx kana minmi 'aia mi 'akini uan —kixun ka abëa kuankë aín unin kakëxa. 8Ėsakin kakëxun ka Jonatánnën ësaki kakëxa:

—Ka kuat, 'ukëmanan anua unikama 'ikë anu kananuna kuantu 'ain. Anu kuanxun kananuna anu ka kixuan nu istánun mëramiti 'ain. 9Mëramikëxua anuxunbi kamina nux kuamainun kaínti 'ain, kakëx kananuna anua bukukë anu kuantima 'ain. 10'Aínbia atun kuanun nu kakëxpain kananuna atunu kuantu 'ain, usakin kakëx anu kuanxun nun atu 'akëx sapika nua Nukën 'Ibun atu usakin 'anun 'amikëxun 'akë 'iti 'ikën.

11Usa 'ain ka a rabëtax, anua 'ikë anuxubia filisteo unikaman iskanun usai 'iakëxa. 'Imainun ka usai 'ia isi filisteo unikama kánani kikankëxa: Ka kuat, hebreos unikama ka numi kuai anua unëkë bashi kini tēmúnuax chikirabatia kiox kiakëxa. 12Usai 'imainun ka usai 'ia mërakin Jonatán kēñun abëa nikë aín uni kuënkëonkin kakëxa:

—iNuxnu anu 'ikë ënu kamina uti 'ain! Ėsai kikëbëtan ka Jonatánnën an 'akinkë aín uni kakëxa:

—Ė kamina nuibëtsinti 'ain, Nukën 'Ibun ka israel unibu ax numi nishkë unikama 'anun nu 'amiti 'ikën.

13Ėsai kikiani Jonatán aín taëbëtan aín mëkënan mëxukiani kuankëbë ka aín uni an 'akinkë axribi a katíkabiani kuankëxa. Kuankin ka Jonatánnën 'amainun 'akian tëtisikin 'akëxa bamatisa menu rakákë akama an 'akinkë unin tēnankin tēnankin 'anan kupitanuma kēñukin 'akëxa. 14Ėsai 'akantabati atubë 'akanankin ka Jonatánnën an 'akinkë unibëtan basikinma bēnëkinshi mapai rabékēñun mapai rabëribi filisteo unikaman suntáru 'akëxa.

15Usakin 'an ka aín xubunu 'ikë unikama 'imainun suntáru ëmanu 'ikë filisteokama rakuëakëxa. Rakuëmainun ka aín patsan axa 'akanani mëkó unikama a kamaxribi rakuëakëxa. 'Aínbi ka Diosan 'imikëx 'aisamairai me shaíkikëbë 'itsaira unikama rakuëaxa. 16Guibëa anuxun an bërúanti Saúlnën, nankë suntárukama an Benjamínën menu 'ixun filisteo suntárukama, amo amotan upiti kuanima 'ukëmanan shítarabatia isakëxa. 17Usai 'ia iskëbëtan ka Saúlnën aín suntáru abëa 'ikë akama kakëxa:

—Uikama kara nunu 'aíma 'ikë isti kamina timéti 'ain. Kakëxa timëtia iskinbi ka an 'akinkë unibë Jonatán 'aíma okëxa. 18'Imainun ka a nētën lino 'akë chupa efod kakë Diosnan an uankë sacerdote Ahías ax anua Israelnën suntárukama 'ikë anubi 'iakëxa, anu 'ikë ka Saúlnën kakëxa:

—Ënu kamina efod kakë chupa Diosnan a bēti 'ain kixun kakëxa. 19'Aínbi ka Saúl sacerdote Ahíasbë banamainun, filisteo suntárukama tsuákiruax 'atimonani masákëxa. Usaia filisteo unikama 'ia iskin ka usai 'iashi 'akatsi kixun Saúlnën sinánkëxa. Sinánkin ka sacerdote Ahías kakëxa:

—Efod kakë chupa a kamina bëtima 'ain.

20Usakin kakin ka Saúlnën aín unikama kamabi timéakëxa, timëbiankin ka anuax 'akanantinu buankëxa. Usakin uania isi ratuti ka filisteo suntárukama isima 'ikësaí, atuxi 'akanani kēñuanankëxa. 21Usai 'ikëbë rakuéti ka, filisteo unikamanu kuanxa atubë basi 'ia, aín suntárubëtan israel unikama 'ati filisteonën uankë hebreo unikama ax atu ëni, Saúlbëtan Jonatánnën uankë unikama 'urama atubë biranani rikiankëxa. 22'Imainun ka Israel

unibu axa Efraíněn menu abákë atúnribi filisteo unikama ka abatia kixun ñuia kuakëxa, kuabiani nuibiani kuanxun ka abatiabi nukuxun Israel suntárukaman 'akanankiankëxa. ²³ 'Akëxa kuania 'akanankinkin ka Bet-avén, anubi bëbaruken 'akëxa, ësakian 'anun 'amikin ka a nètëkaman Nukën 'Ibun, Israelkama atuxia upiti tsónun 'imikin iémiakëxa.

Saúlněn manukinma a sinani usai 'iti unikama ká ñuikë bana

²⁴ 'Aínbi ka israel suntárukama a nètëan, añu ñubi pima panankë 'aish atun nami kushima 'aish bënainsabu 'iakëxa, ësakian Saúlněn manukinma a sinánun kikë 'ain: Uin kara bari xupibukëbëtan 'ën 'ëmi nishkë unikama 'akin pëukë 'aímabi ñu pia ax ka 'atima okë 'iti 'ikë, kixaxa Saúl kikë 'ain ka a nètën ñu pikëma 'aish Israel unikama usai 'iakëxa.

²⁵ Usai 'ika Israelněn suntárukama achúshi ni anua menu buna rëpa 'ikë anu bëbakëxa. ²⁶ Bëbax ninu atsínkibi ka suntárukaman, aín banua 'umpax iskësaira buna rëpa 'ikë mërakëxa; 'aínbi ka uínbi bixun xëakin tainsa 'ixunbi, 'apu Saúlnëa kakë bana a sinánkin bixun xëama 'ikën. ²⁷ 'Aínbi ka Jonatánněn atun 'akëmabi, manuxunma a sinánua aín papa Saúlněn aín suntárukama kakë bana a kuakëma 'ixun, tuinxuan buánkë tsati rëbun, aín ba pëánkaxun a buna rëpa xëakëxa, xëaxun ka anunbi upi tani kushiakëkin tankëxa. ²⁸ Usakin 'akë 'ikëbi ka Israel kama suntáru achúshiněn kakëxa:

—Min papan ka a sinánun suntárukama kaxa uin kara bëtsi ñubi pia ax ka 'atima okë 'iti 'ikën. Usa 'ain ka unikaman 'akëñuma panankë 'aish atun nami bamabu kuainkë 'ikën kixun ka kakëxa.

²⁹ Èsakin kakëxun ka Jonatánněn kakëxa:

—Èn papan ka nun me ënë 'itánun 'atimoxa. Ka kuat, 'ëx kana buna rëpa chamara uisa kara tankin xëax kushiira 'ain, ³⁰ abënu 'akanankë unikaman piti 'imainun ain, ñuinakaman ñu bixun piax kuni kananuna kushibu 'itsían. ¡'Usa 'ixun kananuna kushiirabu 'ixun filisteo unikama bënëkinshi këñukin 'akë 'itsían! ³¹ A nètën ka Israel suntárukaman, Micmás ëma 'ikë anuxun abë 'akanankin 'abianxun Aialón ëma 'ikë anu bëbakin filisteo unikama 'akëxa.

'Aínbi ka Israelněn suntárukamax 'akëñuma 'aish panax atun nami bamax bënainsabu 'iakëxa, ³² usa tankin ka kamaxunbi ami nishkë unikamabë 'akanankin bikë ain ñukama a piakëxa. 'Imainun ka usakin 'anan oveja, vaca 'imainun aín bënábu akama bixun rëxun aín imikëñunbi piakëxa.

³³ 'Aínbi ka usakin 'aia isiani anu kuanxun Israel suntáru rafriněn Saúl kakëxa:

—Unikama ka nami paxa aín imikëñun pi Diosmi 'uchaia, kakëxun ka Saúlněn kakëxa:

—¡Mitsux kamina ax kikësabi oí 'ima ami kuai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchakanin! Usa 'ain kamina xaxun papa taranbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. ³⁴ Bëtankëxun kamina abë banakin achúshi achúshi unían 'ë atun vacakama, bënë achúshi bëisama 'ain, ain ovejakama achúshi ënu 'ë bëxunun kati 'ain, a kamina mikaman aín imi këñun pimi Nukën 'Ibumi 'uchakë 'itima kupín, aín imi 'ibúmikin ënuxun 'ati 'ain.

A 'imébi ka achúshi achúshixun uankë vaca bënë a kamaxunbi anuxun rëakëxa. ³⁵ Usakin atun 'amainun ka Saúlněn suntárukaman 'itánun, abi

'atabakin anuxun Nukën 'Ibu rabiti 'akëxa. ³⁶Usakin 'atankëx ka Saúl ësaikiakëxa:

—Ënë imé kananuna filisteo unikama pëkarakuatsintamainun, achúshirabi bërutanuma 'ai kuantu 'ain.

Kia ka kamaxunbi kakankëxa:

—Uisakin kaina 'aisatani usakin kamina 'ati 'ain. 'Aínbi ka usai kiabi sacerdote Ahíasnën atu kakëxa:

—Añu karanuna 'aisatani a 'anux kananuna Diosbëpan banati 'ain. ³⁷Usakin kai sënëntankëx ka Saúl Diosbë banakëxa:

—¿Filisteo suntárukama karana 'akanankinti 'ain? ¿Israel suntárukaman 'aia kaina na 'anun 'amiti 'ain? 'Aínbi ka Nukën 'Ibun a nëtën ësakian ñukákëxunbi kuakëmasa okin káma 'ikën. ³⁸Usa 'ain ka Saúl ësakini aín suntárukama kai kiakëxa:

—Ënu kamina kamabi suntáru 'apukamax uti 'ain, uxun kamina uix kara bërí 'uchaxa isti 'ain kixun kakëxa. ³⁹'Ëx kana manutima okin sinánun an ira Israelkama 'ikë nukama iémikë Nukën 'Ibun kuamainunbi kin, 'ën bakë bëchikë Jonatánnëx 'uchakë 'ain ka ax 'akë 'iti 'ikën! Ësai kia kuakin ka suntárukaman uisa bananbi káma 'ikën; ⁴⁰usakin kakëxuma ka kamabi Israel unikama Saúlnën kakëxa:

—Nëkëmanan 'ikë raíri 'imainun, raíri 'ukëmanan 'ikë mikamax kamina 'ën bakë bëchikë Jonatánnën mitsu uamainun kuantu 'ain.

—Kia ka uisakin kaina nu 'aisatani usakin 'ati 'ai —kixun unikaman kakëxa. ⁴¹Ësakin kakëxun ka Saúlnën kuënkëni kushin banakin Dios kakëxa:

—Israel kaman Dios, ¿Uisa 'ixun kaina bërí min uni 'ikëbi 'ë kaisama tan? 'Ëx 'uchakëma 'ain, kara 'ën bakë bëchikë Jonatán 'uchakë 'iti 'ikën, usa 'ain ka ñuratsukun tankëxa axa 'uchakë mërakëbëtan Urim bëti 'ikën; 'aínbi ka bëtsi Israel ñuratsukun tankëx 'uchakë mërakëbëtan Tumim a bëti 'ikën. Usakin kakëxun tankëxbia Saúl 'imainun aín bakë bëchikë Jonatán 'uchakë 'ain ka Israel kama 'uchakëma upí 'iakëxa.

⁴²Usakin 'akë 'aínbi ka Saúl kiakëxa:

—'Ë këñunbi kamina 'ën bakë bëchikë tanti 'ain. Kikëbëtan tankinbi ka Jonatán 'uchakë mërakëxa, ⁴³mëran ka a ñuikin Saúlnën Jonatán kakëxa:

—'Ëmi kamina min 'akë ñu a chikínati 'ain. Kixuan kakëxun ka Jonatánnën aín 'uchakë a ñuixunkin kakëxa:

—'Atsínxumabi kana buna rëpa chamara 'ën tuinbiankë tsati rëbun aín ba pëáankakin bixun 'an. Usa 'ain kana 'ëx, 'akë 'iti 'ain. ⁴⁴Usakian ñuixunkëx ka Saúl ratuti kuënkëni kushin banai kiakëxa:

—¿Diosan ka uisakin kara 'aisatania usakin 'aisamaira okin Jonatán bama-këbëtan 'ë tëmëramiti 'ikën! ⁴⁵'Aínbi ka usai kiabi kamabi uni kaman Saúl kakëxa:

—¿Uisai 'iax kara Jonatán bamati 'ikën, an ka Israel kama nunnu filisteo unibu 'anun nu 'amiaxa! ¿Usakin 'akë a kupíma! ¿Nukën 'Ibu ka ax ñukëma 'aish tsóxun isia, usa 'ain ka Jonatán menu pakëanan. Aín bu achúshirabi nipakëtima 'ikën! Usakian bërí 'akë ax ka Diosan 'akinkëxun 'akë 'iaxa. Ësakin 'akin ka Israel kama raírinën Jonatán 'akë 'iti 'ikëbi iémiakëxa. ⁴⁶Ësakin 'axun ka Saúlnën, atubë 'akanantëkënkinnima aín menubia rikiantanun filisteo, unikama ëankëxa.

⁴⁷Ēsakin pain 'atankëx ka, Saúl Israel kaman 'apu 'iakëxa. 'Imainun ka 'apu 'i anëtankëxun kamabi menu 'ikë ami nishkë unikama atubë 'akanankin 'akëxa, akamax ka, Moab, Amón, Edom, Sobá ëmanu 'ikë 'apu, a 'imainun filisteo uni akamaishi 'iakëxa. 'Imainun ka uinu kara kuania anuabi atubë, 'akanankin uni 'akëxa. ⁴⁸Usa 'ixun ka aín suntárukama timëxun atubëtan Amalec unibu kupitanuma 'akëxa, usakin 'axun ka Israel kaman ñu an mëkamakë unikama abámiakëxa.

⁴⁹Saúlñnë bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Jonatán, Isví, 'imainun Malquisúa akama. 'Imainun ka aín 'ini xanukama 'iakëxa: Merab, aín apan 'imainun Mical, aín 'anáka ashi. ⁵⁰'Imainun ka Saúlñnë xanun anë 'iakëxa Ahinóam kakë, usa 'ain ka Ahimaasnë bëchikë xanu 'iakëxa. Saúlñnë suntárukaman 'apu general aín anë ka 'iakëxa Abner Nernë bakë bëchikë, Nernëx ka 'iakëxa Saúlñnë paitsi. ⁵¹Quisnëx, ka 'iakëxa, Saúlñnë papa 'imainun ka Ner 'iakëxa, Abnerñnë papa. Quis 'imainun Ner a rabé ka 'iakëxa, Abielñnë bakë bëchikë.

⁵²Anua filisteo unikamabë 'akanankë a bari kaman ka Saúlñnë tëira tankëxa; usa 'ain ka Saúlñnë aín suntáru 'inun timëkin uni kushibukëñun ax 'akanainsa aín sinan kushibu kamaishi kaísun biakëxa.

Nukën 'Ibun Saúl kuëenkima tima ñuikë bana

15 ¹Achúshi nëtën ka Samuelñnë Saúl kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka 'ën mi utankëxun anbia kaisa Israel kaman aín 'apu 'inun, mi anënun kixun 'ë kaxa. Usa 'ain kamina, ësokin mi kanun kikë bana kamainun kuati 'ain. ²Nukën 'Ibu kamabi kushiñuira an ka mi ësokin kaia: bërí kana amalecita unikamami 'ën 'amikëxun 'anun mi 'amiti 'ain, usa 'aíñbi ka atun Israel unikama Egipto menuaxa aia atubë 'akanankin 'akëxa. ³Usa 'ain kamina, min suntárukama buani kuantankëxun; atu 'akin aña ñuñu kara atux 'ikë akamabi masókin 'anan atu nuibakinma kamabi uni 'imainun xanukamaribi 'anan tuá bërunankë akama 'anan bëría bakënkë akamabi 'ati 'ain, 'anan kamina vaca bënë atun oveja camello 'imainun atun burrokama këñukin 'ati 'ain.

⁴Usakia kakëxun ka Saúlñnë Israel suntárukama an Telaim kakë ëmanu timënun kixun xuakëxa, anu timékë ka atun anën kuënkin kamabi suntáru tupuankëxa, tupúnkëx ka doscientos mil suntáru axa men kuani 'akanankë 'iakëxa, 'imainun ka Judánë rëbúñki kamax diez mil suntáru 'iakëxa. ⁵Usakin 'abiani ka Saúl aín suntárukama buani Amalec kakë aín ëma chaiira anu kuanxun ratukinshi 'anux achúshi xëxanu 'ibuax anu unënun 'imiakëxa, ⁶usokin 'atankëxun ka Saúlñnë quenita unikama ësokin kamiakëxa:

—¡Kamikëx kuanxun ka ësokin kakëxa! ¡Anumi Amalecita unikamabë tsókë ënuax kamina chikíñkanti 'ain ënë unikama 'akin kananuna atukë-ñunbi mitsuribi 'ati 'ain; mitsun kamina Egipto menuaxa chikíküatsini aia israel unikama uisabi okinma nuibakën!

Usokian kakëx ka quenita unikamax amalecita unikamanuax chikikan-këxa. ⁷Usa 'ain ka Saúlñnë aín suntárukamabëtan 'akin amalecitakama anua Havilá me 'ikë anuxunbi pëuxun nuibiankin au bari kuabúkë Egipto me sënënakëkë anubi bëbaruñ 'akëxa; ⁸'akin ka atun 'apu Agag kakë ashi ñatankankëxa, ñatanan ka atun manë xëtökën aín suntárukama 'akankëxa.

⁹'Anan ka Saúlñen aín suntárukamabëtan, Agag a uisabi oima 'ianan atun 'arakakë ñuina upíbu oveja, vaca, bënë, carnerokama xuairabu akama bianan ñu upíbu akamaribi 'aisama okinma, ñu kupíkëma kamaishi 'atima okëxa.

¹⁰Usokia 'akë 'ain ka Nukën 'Ibu abë banakin Samuel kakëxa:

¹¹—'Ënbi upí 'iisa sinánkin Saúl 'apu 'inun 'imikëxunbi ka, 'ën 'anun kakë-sokin 'akinma an kuëënkësokin 'axa. Ësokin kakëx ka Samuel masá nuituti 'itsaira nishakëxa, usai 'iax ka a imé Nukën 'Ibubë bananëakëxa.

¹²Usai 'inëti ka Samuel pëkarakëma 'aínshi nirukiani Saúl bari kuanëxa, kuaniabi ka abë mëranankëmabi kakankëxa, Saúl ka Carmel kakë menu kuanxun anu achúshi mapara chaxké a iskin ami unin sinántisa kixun nitsintankëx, ami achúshi oi kuainakëkiani Guilgal kakë ëmanu kuanxa kixun ñuixuankëxa.

¹³Usakian kakëx ka Samuel uimi kara Saúl kuanxa anuabi bari kuanëxa, kuankian nukukëxun ka kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka mi 'akinti 'ikën. 'Ën kana kamabi Nukën 'Ibun 'anun kakëkama 'an. ¹⁴Kiabi ka Samuelnën kakëxa:

—¿Uinan kara ovejakama bana maínun vaca bënëkama mankiabatia 'ën kuakë ax 'ik? Kixun ka Samuelnën ñukákëxa.

¹⁵—'Ën kana a ñuinakama békëma 'ain Amalec menua ka suntárukaman bëaxa —kixun ka Saúlñen kakëxa—, atun ka min 'Ibu Dios rabikin xaroti bëkanxa. 'Aínbi kananuna raíri ñuinakama achúshirabi nitsinkinma kamabi këñuan. ¹⁶Usokian kakëx ami nishkin ka Samuelnën Saúl kakëxa

—¡Nëtéxun kamina usokin mi kanun 'ë kakë mi kamainun kuati 'ain, Nukën 'Ibun ëné imé 'ë kakë kana mi kati 'ain! Ësokin kakin ka kiabi nëtémiakëxa. —Asabi ka kamina 'ë kati 'ain —skixun ka an kakëxa. ¹⁷Usa 'ain ka Samuelnën kakëxa:

—Minbi kamina 'apu 'isama 'ixun 'ëx kana añubi 'isama 'ai kixun sinánkën, 'aínbi kamina bërí israel unibunën 'apu 'ain, usaími 'inun ka Nukën 'Ibun mi 'imiaxa. ¹⁸Usa 'ikë ka Nukën 'Ibun, minmi Amalecita 'uchañu unibu abë 'akanankin aín suntárukama këñukinshi 'anun mi kaxa. ¹⁹'Aínbi kaina ¿Uisa kupí an mi kakësokinshi 'akinma atu 'axun Nukën 'Ibun ismainun, axa mimi nishké unikaman ñu usokin 'an? ²⁰Kixuan kakëxun ka Saúlñen kakëxa:

—'Ën kana añu 'anun kara Nukën 'Ibun 'ë kaxa a kamabi 'axuan: 'Akin kana Amalecita unikama këñukin 'anan atun 'apu Agag ashi 'akinma bitsínkin usabi bëan. ²¹'Aínbi ka suntárukamainshi atun 'arakakë ñuina aín upírabu a kamabi këñutia Dios kikë akama bëaxa, a ka Dios Guilgal kakë ëma anuxun xaroxunti bëaxa. ²²Usokin kakëxunbi ka Samuelnën kakëxa:

Nukën 'Ibun ka kuëënia ax kikësokinshi 'axúnti, usa 'ain ka ñuina xaroxuntishi kuëënimá; ax kikësabi okinshi 'ati ax ka ñuina xaroxuanan carnero aín xëni xaroxunkë usamaira 'ikën.

²³ Usa 'aish ka uin kara ax kikësokin 'aima ax ami 'uchai an ñu tankë unikamasa 'iti 'ikën; usa 'aish ka ñu tankin 'axun rabikë unikamasa 'ixun Diosan kakësokin 'aima ami 'uchaia. Usa 'aínbi kamina min an kikësokin 'akëma 'ain, an kakësokin kamina 'aisama tanin, usa 'ikë ka 'apu 'ikëbi mi 'akintima 'ikën.

²⁴Ësokian kakëxun ka Saúlñen Samuel kakëxa:

—'Ën kana Nukën 'Ibun kakësama okin 'ai 'uchan 'imainun kana min kakësokiribi 'akëma 'ain, usa 'ain kana atumi rakuékin añu 'anun kara 'ë

kaia usakinbi atu 'axuan. ²⁵ 'Aínbi kamina usai 'uchakë 'ikëbi 'è mënfioti 'ain, 'ianan kana 'ëbë mix Nukën 'Ibu rabi kuantu kuëënin.

²⁶ —Kixun kakëxunbi ka usama ka, mibë kana kuanima —kixun Samuelnën kakëxa—, min kamina Nukën 'Ibu 'anun kakësokin 'akëma 'ain, usa 'ain ka mixmi Israel unibunën 'apu 'iti kuëënim.

²⁷ Èsokin katankëxa Samuel kuani anua 'ikë anuax kuainakëtiabi ka Saúlñnën aín pañukë tari a munuma bikin kuëñáraskakëxa. ²⁸ Usokin 'akëxun ka Samuelnën Saúl kakëxa:

—Minmi 'ën tari tukakin bikë èsaribiokin ka Nukën 'Ibun ka mix Israel kaman 'apu 'ikëbi. Mi 'imikinma bëtsi uni kaístakëxun, an Israel unikama min 'akësamaira okin atu 'akinun 'imiti 'ikën. ²⁹ Nukën 'Ibu Dios an ka Israel kama upí 'inun 'imiti 'ikën, ax ka paránani këmëi banaima, 'ianan ka uni 'ikësai ñu 'akatsi kiox kana 'aíma kiox kítëkënim.

³⁰ —'Èx kana 'uchan —kiox ka Saúl amiribishi kítëkëankëxa—. Usa 'aínbi kana mi amiribishi katëkënin Israel kaman kushi 'imainun kamabi unikaman, ax ka asérabi nun 'apu 'ikë kixun mi sínánun kamina 'ëbë kuantu 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë kuantëkëntankëxun Nukën 'Ibu rabi kuantu 'ain kixun ka katëkëankëxa.

³¹ Usai kanankiani ka Samuel 'imainun Saúl anua 'ikë anuax kuankëxa, kuanxun ka Dios rabiakëxa. ³² Usokin 'atankëxun ka Samuelnën kakëxa:

—È kamina Amalecita unikaman 'apu Agag bëxúnti 'ain. Kakëxun bëkëx ka Agag aín bamatisa inúaxa kiox upitaxëshi kuantankëx Samuel bëmánanu nirakëakëxa, uisabi isa okanima a 'atimisa manukanxa kixun sinani. ³³ 'Aínbi ka Samuelnën kakëxa:

—Min kamina min manë xëtokën 'akin 'ën aintsi xanun tuákama këñukin 'an. Usaribiti ka min titax tuáñuma bërúti 'ikën. Èsokin kakinshi ka Samuelnën aín manë xëtokë bikinshi anun 'akëxa, Guigal kakë ëma anuxun Nukën 'Ibun kakësabiokin 'axun ka Agag aín nami chánkapakëxa.

³⁴ Usokin 'atankëx ka Samuel Ramá kakë ëmanu kuankëxa. Kuantamainun ka Saúl axribi anua 'ikë aín xubu Guilgal kakë ëma anu kuankëxa. ³⁵ Usai 'itankëxun ka Samuelnën uínsaranbi amiribishi Saúl istëkéama 'ikën, a sinani 'itsaira masá nuitukinbi, 'imainun ka Dios anbi Israel kaman 'apu Saúl 'imiauxbi kuëanma 'ikën.

David 'apu 'inun anëa ñuikë bana

16 ¹ Achúshi nètën ka Nukën 'Ibun Samuel kakëxa:

—¿Uínsaran kaina Saúl sinani mix masá nuitukë a ënti 'ain? 'Èx kana abia Israel kaman 'apu 'iti kuëënim. Usa 'ain kamina ñuina manchan anu 'aruti 'akë anu xëni 'arubiani kuantu 'ain, Jesé Belénnu 'ikë ain xubunu, 'ën kana 'ain bakë bëchikë achúshi axa 'apu 'inun kaísan.

² —¿Uisokin karana anu kuanuxun 'ati 'ain? —kixun ka Samuelnën kakëxa—, ¡Saúlñnën usakin 'akë 'unánkin ka 'è 'ati 'ikën! Kakëxunbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Vaca bërí kanikë ain xanu bibiania iskin uínbi kara mi ñukákëxun kamina 'è kamina ñuina xaroxuni kuani kixun kati 'ain. ³ Usa 'ain kamina ain xubunu bëbakin Jesé mia ñuina xaroia 'akinun kati 'ain, 'ën kana añu kaina 'ati 'ai kixun mi kati 'ain. Usa 'ain kamina 'ën ui kaina 'apu 'inun anëti 'ai 'ën mi kamainun aín maxkánu xëni tutukati 'ain.

⁴Kakëx ka Nukën 'Ibun kakësabiokin 'ai kuani Samuel kuankëxa. Kuani Belënnu bëbaia bikin ka 'apukaman ami chukúmarshi rakuékinbi, ñukákankëxa:

—¿Añu 'ai kaina aín añu ñu kara ënu 'ik?

⁵Kakëxun ka Samuelnën —usa ka —kixun kakëxa. —Dios ñuina xaroxuni kana aín. Mënioka kuatsini kamina ëbëtan Nukën 'Ibu ñuina xaroxunkin rabianan pi kamina ukanti 'ain.

Usokin raíri katankëxun ka Jesé 'imainun ain bakë bëchikë bëbukama upiti mëníokanun 'imiakëxa, 'imixun ka anuxua ñuina xaroti anuribia ununkixun kakëxa.

⁶Usa 'ain ka anuxun ñuina xaroti anu bëbaia Eliab Jesénën bakë bëchikë apan iskin Samuelnën sinánkëxa: Ënë uni sapi ka Nukën 'Ibun 'apu 'iti kaískë a 'ikën. ⁷Aínbi ka Nukën 'Ibun kakëxa: “Uisa kara kixun ñachanan kamina uiti chaxké kara kixun istima 'ain, 'ëx kana ax 'iti kuëëniman. 'Ëx kana unin iskë ñu ñui kikëma 'ain; unin ka uisa kara bëtsi uni 'ikë kixun isia, usa 'aínbi kana 'ën uisakin kara unin sinania a 'unanin.”

⁸Kakëxun ka Jesénën aín bakë bëchikë Abinadad kuënbiankin, Samuel ismikin uankëxa; 'aínbi ka Samuelnën kakëxa:

—Ënëribi ka Nukën 'Ibun kaískëma 'ikën. ⁹Kixuan kakëxun ka Jesénën aín bakë bëchikë Samá kakin anëké aribi buánkëxa; aínbi ka Samuelnën kakëxa:

—Ënëribi ka Diosan kaískëma 'ikë kixun kakëxa. ¹⁰Katëkënxun ka Jesénën mapai achúshi 'imainun rabé ain bakë bëchikë bëbukama Samuel ismiakëxa, 'aínbi ka Samuelnën achúshirabi ka Nukën 'Ibun ënë min bakë bëchikëkama kaískëma 'ikë kixun kakëxa. ¹¹Usakin pain 'uran ñukátakëxun ka amiribishi kakëxa:

—¿Min bëchikë itsi kara 'aíma 'ik?

—Kixuan ñukákëxun ka anu ka an ñuina 'arakakë bërúankë aín 'anáka achúshi 'ikë —kixun Jesénën kakëxa.

Kakëxun ka Samuelnën barixua bëtánun kamina —achúshi uni xuti 'ain —kixun kakëxa—, ax ukëmapan 'ain kananuna mesanu nami 'ën xuiké pinux tsóbutima 'ain kixun ka kakëxa.

¹²Kakëxun ka Jesénën an ñu mëëxunkë uni achúshi barixua bitánun xuakëxa xukëx kuanxun bitsínkin bëakëxa. A bënë uni ax ka ain bëmanamias upí 'ianan ranshin uni 'iakëxa. Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Samuel kakëxa:

—Ënë kamina axa 'apu 'inun anëti 'ain. ¹³Kakëxunshi ka ñuina manchanua 'arukë xëni bikin aín xukën apankama ismainunbi David kakë uni bënë aín maxxánu axa 'apu 'inun anëkin xëni tutukaxa. Usokëbëshi ka Nukën 'Ibun bëru ñunshin anu uax 'iruakëxa. Usokin 'abiani ka Samuel kana kuanin kixun atu kabiani Ramónu 'ikë aín xubunu kuantëkëankëxa.

David Saúl ñu mëëxuni 'ia ñuiké bana

¹⁴Usa 'ain ka Nukën 'Ibun aín bëru ñunshin Saúlñua, chikinnun 'imianan anbi ñunshin 'atima an 'atimonun Nukën 'Ibun anu xuakëxa, an ka ñunshin bakënnun 'imiakëxa. ¹⁵Imikëxa ñunshin bakëia iskin ka an ñu mëëxunkë unikaman kakëxa:

—Minbi kamina 'unanin, Diosan ka mi 'atimonun minu ñunshin 'atima xuaxa an ka mi ubioia. ¹⁶Usa 'ain kamina min an mi ñu mëëxunkë nukama

achúshi an arpa 'ati 'unánkë uni achúshi baritanun xuti 'ain, an ka mia ñunshin 'atimanën bikëbëtan a kuation chuámarua tani kuëënun arpa 'ati 'ikën.

¹⁷—Asabi ka usa 'ain kamina an arpa upíokin 'ati 'unánkë uni baribë-tsinkin 'ë bëxuni kuantu 'ain, —kixun ka Saúlnën kakëxa. ¹⁸Kakëxun ka an ñu mëëxunkë uni achúshitan kakëxa:

—'Ën kana Jesé Belënnu tsókë aín bëchikë achúshinën upíokin arpa 'aia isan; 'imainun ka ax 'akánanti rakuëma 'ianan, asérabi ax kikësabiokin ñu 'aia, usa 'ikë ka Nukën 'Ibun 'akinia.

¹⁹Ësokin kakëxun ka Saúlnën ain unikama Jesé ësokin katánun kamikin xuakëxa: “Min bakë bëchikë David an min ovejakama 'arakakë bërúankë akamina 'ë xuxunti 'ain kixun katánun xuakëxa,” ²⁰xukëxua kakëxun ka Jesénën aín bakë bëchikë David Saúlnu xuakëxa. Xukin ka an Saúl buánxuntanun burro achúshinu pán xuanan, ñuina xakánu 'arukë uvas bakakëñun achúshi cabra tuá chukúma xuakëxa. ²¹Usakin uamikëx a uani kuanx ka David Saúlnën xubunu bëbakëxa, bëbax anu 'ia ka Saúlnën ain ñu mëëti 'axúnun 'imiakëxa, 'imikëxun upíokin ñu mëia 'itsaira nuibakin ka Saúlnën an 'akinun kixun anëakëxa. ²²Anëtankëxun ka achúshi uni abë 'inun kara ain bëchikë David ami ëntima 'ikë ain papa Jesé ñukáxuntanun 'itsaira nuibakin uni xuakëxa. ²³Usa 'ain ka Diosan anu xukëxun ñunshin 'atimanën bikëx bikëx Saúl ñunshin bakëi 'ikëbëtan, Davidtan ain arpa bikin 'akëxa. Usakin 'akëbë ka Saúl 'ásabi tani kuëënun ñunshin 'atima anuax chikíakëxa.

David 'imainun Goliat 'iá ñuikë bana

17 ¹Achúshi nëtën ka filisteo suntárukamax Israel kamabë 'akananux Sucó kakë ëma anu timékankëxa, ax ka Judánën rëbúnkikaman me anu 'iakëxa, anuax ka Efes-damim kakë anuax anu atun 'iti 'atankëx 'akananux mëñokakankëxa ax ka Socó 'imainun Azecá a 'urama 'iakëxa. ²Usai atux 'ikëbëtan ka Saúlnënríbi Israel suntárukama me sapan Elá kakë anu timëakëxa, anuax ka filisteo unikamabë 'akananux atúxribi mëñokakankëxa. ³Usai 'ika filisteo unikamaxa aín bashi amo 'imainun israel suntárukamax-ribi atu 'ukëmanan bashi kataitsi anu 'ikankëxa.

⁴Anua filisteo suntárukama timékë anu ka achúshi uni 'akánanti 'unáira 'iakëxa, ax ka achúshi 'imainun rabé metro chaxkésa 'iakëxa. Aín anëx Goliat kakë 'iakëxa usa 'aish ka Gat kakë ëmanu tsókë uni 'iakëxa. ⁵Aín maitinëx ka manëbia 'akë 'imainun ka aín shikan bëpantia pañukë axribi manë 'akë 'iakëxa, aín 'iëx ka cincuenta 'imainun cinco kilo 'iakëxa. ⁶'Imainun ka a manëbia 'akë anun aín kisi rabé bëpankë a 'imainun an pañukë axribi manë 'akë 'iakëxa. ⁷Aín manë xëtokë anun tuinti aín taxu ax chaiira 'iakëxa, 'imainun ka aín xëta ax manëbia 'akë 'iakëxa, usa 'aish ka ain 'iëx mapai achúshi 'imainun achúshi kilo 'iakëxa. Usa 'ikë ka an 'akinkë uni an rëkuénkiani kuankin 'akiankëxa.

⁸Usa 'ixun ka Goliatnën atu 'ukëmanan nikianxun munuma banakin israel suntárukama kakëxa:

—¿Mitsux kaina nubë 'akanankatsikiyax ënu rikuatsian? 'Ëx kana filisteo uni achúshi 'ain mitsux kamina Saúlnën suntárukama 'ain, usa 'ixun kamina achúshi uni mitsun kaístankëxun 'ëbëa 'akanani unun xuti 'ain. ⁹Ax

'akánanti 'unánkë 'ixuan 'è 'akin kanankëbë ka filisteo unikamax mitsun ñu mëmikë unikama 'iti 'ikën; 'aínbi kamina 'ën a uni 'akëbë mitsux nun ñumëmikë unikama 'iti 'ain. ¹⁰Bërí kana 'èx Israel kaman suntárukamabë 'akanainsairatani: ¡Usa 'ain kamina achúshi uni 'ëbë 'akanani unun xuti 'ain! ¹¹Usai kia ka Saúl 'imainun aín suntárukaman filisteo uni aín bana küakëxa, kuati ka kananuna atubë 'akanantima 'ai kiox atumi 'itsaira rakuëkankëxa.

¹²Jesé ax ka Belén kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa, usa 'ain ka Saúl axa 'apu 'ain a uni kaniakëti uni 'ikësabi apan 'iakëxa. A unix ka ocho bakë bëchikëñu 'iakëxa, aín bakë bëchikë achúshinëx ka David 'iakëxa. ¹³⁻¹⁴Aín bakë bëchikë apan achúshi 'imainun rabé Eliab, Abinadab, 'imainun Samá akamax ka Saúlbë filisteo unikamabë 'akanani kuankë 'iakëxa. 'Aínbi ka David ax xupain 'aish kuanma 'ikën, ¹⁵ax ka uinu kara Saúl 'ia anu kuantankëxbi anu bërútima amiribishi Belénnu utëkëankëxa, anu uxun ka aín papan ñuina bërúankëxa. ¹⁶Usakia 'amainun ka filisteo uni achúshi an Israel suntárukama pëkarakëbëtan kanan xupibukëbëtan ribi atu 'akatsikixun nëtë tibi cuarenta nëtë sënënmikin atu ubókëxa.

¹⁷Usa 'ain ka achúshi nëtën, Belénxun Jesénën aín bakë bëchikë 'anáka David a kakëxa:

—Min xukénkama kamina anua 'ikankë anuabi veinte kilo trigo tutush okë këñun mapai rabé pán bërñbi buáñxunti 'ain. ¹⁸'Imainun kamina mapai rabé queso ëñë suntárukaman kushi comandante a buáñxun 'inánti 'ain. 'Inánan kamina uisa kara min xukénkama 'ikë 'ëmi kaiunun isi kuantu 'ain. ¹⁹Usa 'ain ka Saúl 'imainun Davidnën xukénkamax Israel suntárukamabë mësküax anua Elá kakë me sapan sënënakëkë anu filisteo suntárukamabë 'akanantishi 'aish bukukë 'iakëxa.

²⁰Usokia koónkëxun ka pëkarakëma 'aínshi, niruxun Davidnën ax kuantamainua aín papa Jesé aín ñuina bërúanxunti uni barixun ami ëbiani, aín xukénkama 'inántia aín papan 'inánkë piti a buani kuankëxa. Kuantankëx anua 'ikankë anu bëbakin kuakëxbi ka Israel suntárukamax 'akanani kuanux mëñokati shariatia kananuna atu rëtëi kuantu 'ai kiox kikanu kuakëxa.

²¹Usaia israel suntárukamax atu 'ai kuantishi 'aish sëtërakëan ka filisteo suntárukamaxribi atubë isánani 'ukëmanan sëtërakëkë 'iakëxa. ²²Usai 'ikania iskin ka Davidtan an buáñkë piti uni an ñukama anua 'akánanti 'imainun pitikama bërúanti anëkë uni an bërúanxunu kixun ëankëxa, usokin 'abiani abákiani kuantankëx anua suntárukamax sëtékë anu axribi 'irukin, uisa kara aín xukénkama 'ikë kixun ñukákëxa. ²³Ñukati atubë banakin kuakëxunbi ka filisteo uni 'akánanti 'unánkëira Goliat axa Gat kakë ëmanu 'ikë an, anua filisteo suntárukama sëtékë anuax ukin amiribishi atu 'akatsikixun Israel suntárukama an 'akësabikin katëkënia ka Davidnën kuakëxa.

²⁴Usai kia kuatëkëni ka Israel suntárukamax a uni isi ami 'itsaira rakuëakëxa, rakuëti ka anua sëtékë anuaxbi tsuáki abákankëxa, ²⁵abati ka kikankëxa: ¿Uni ax ka amiribishi chikirakëtia ka iskan? ¡Ax ka nu amiribishi 'akatsikixun katëkëni uaxa! Uin kara a uni 'aia aka, nun 'apun 'itsaira ñu kupíkë 'inánan, aín bëchikë xanuribi aín xanu 'inun 'inánti 'ikën, 'imainun ka aín aintsikaman 'apu kupókë aribi kupíoxunma 'anun 'amitima 'ikën.

²⁶Usa 'ain ka Davidnën usai kia kuakëma 'ixun a rapasu 'ikë suntárukama ñukákëxa:

—¿Añu kara an filisteo uni axa Israelkama 'akatsikiax xuumati banakë a nētētanun 'aia an 'akë uni a 'inánti 'ik? ¿Ax añuira 'ixun kara a filisteo uni upíma 'ixun an Diosan kaískë unikama usokin 'akatsikixun ñuiti 'ik? ²⁷Kiaxa kia ka unikaman an Goliat 'aia uni ñu 'inánti ñuia kikë, bana abi David katëkënkankëxa.

²⁸Aínbi ka Eliab aín xukén apan ax atubëa banaia kuati ami nishkin aín xukén 'anáka David a kakëxa:

—¿Añu 'akatsikiax kaina mix ënu utëkëan? ¿Uimi kaina ñuinakama 'itsa-mara 'ikëbi anu uni 'ikëma menu ëbëtsian? 'Ën kana mi 'unan mix kamina këmëax niti 'unan 'ain, usa 'aish kamina uisai kara 'akanania iskatsikiax uan.

²⁹Kixuan kakëxunbi ka Davidnën aín xukén apan kakëxa:

—¿Añu 'aisama karana 'ën 'an? 'ëxribi kana ñu ñui banati 'ain, usa 'ain kamina banaxma ka nētët kixun min 'ë katima 'ain Kixun ka Davidnën aín xukén kakëxa.

³⁰Usakin katankëx ka David aín xukén ëbuini anuax kuaiankëxa, kuainxun ka raíri suntárukama ñukákëxa, ñukákëxunbi ka rairinëa kakësokinbi katëkënkankëxa. ³¹Usa 'ain ka suntáru raírinën David banaia kuabianxun Saúl ñuixuankëxa, ñuixunkëxun ka Saúlnën David anu kuanun kixun kamiakëxa.

³²Kamikëx kuaxun ka Davidnën ñukákëxun Saúl kakëxa:

—Uíxbi ka filisteo uni aín bana kuati ami kana rakuéti kiax kitima 'ikën, 'ëx kana mitsun ismainunbi a unibë 'akanani kuantí 'ain.

³³—Kixun kakëxunbi ka miratsushi kamina filisteo uni a 'ai kuantima 'ain, mix kamina xurapain 'ain kanan ka; ax ka xu 'aíshbia 'akanani kanikë 'ikën —kixun kakëxa. ³⁴Kia ka Davidnën kakëxa:

—'Ën kana 'ën papan 'arakakë ñuinakama bërúankin paru 'inúanën bianan xaéonnën achúshi ovejakama anua 'ikë anua bixun buaniabi, ³⁵nuibianxun 'ën ñuina xëñubiankin buaniabi nipamikin rishkixun rëkë 'ain. Usokëx 'ë ribi bikatsikiax aiabi kana, aín kuëshánu bixun rishkikin rëtëkë 'ain. ³⁶Usokin kana 'ën paru 'inúan 'ananbi xaéon an mi ñu mëexunti ënën rëtëkë 'ikën. Usaribi okin kana filisteo uni an bëtsi ñu rabikë a 'ati 'ain, usa 'aínbi ka an Diosan kaískë unikama 'akatsikiax ami banaia. ³⁷Nukën 'Ibu an 'ë paru 'inúan 'imainun xaéonnën bisa tana nitsiabi 'ë 'akinkë, an ka filisteo uni ënë 'aia 'ë 'akinti 'ikën. Ësai kia kuakin ka Saúlnën kakëxa:

—Asabi ka usa 'ain kamina Nukën 'Ibun mi 'akimainun 'ai kuantí 'ain.

³⁸Usokin katankëxun ka Saúlnën raíri suntárukaman David an pañukë aín chupa abi pañumianan aín mañukë manë maiti aribi 'amianan aín manë chupa anun aín shikan mapumikin pañuminun kakëxa. ³⁹Usokin 'amikëxun ka Davidnën manë xëtokë aribi anúan tsitëkërëkikë anu naxkakëxa, usokin 'atankëx ka kuaintisabi karaisa kixun tankatsikiax kuainibi usakin ñu pañukin 'axëkëma 'aish nikasmakëxa. Usai nikasmakin ka Saúl kakëxa:

—'Ën kana ësokin ñu pañukin tankëma 'ain usa 'aish kana nikasmatin kixun ka Davidtan kakëxa, kakëxun ka a pañumikëkama a pëmiakëxa, ⁴⁰pëmi-këxun ka aín tsati bianan, mapai achúshi maxax bëru chukúma upíbu xëxanua biakëxa, bixun ka abia nikinkë aín ñusutinu puruakëxa, usa obiani ka aín shín-kati tuiax filisteo uni Goliat au kikiani kuankëxa. ⁴¹Usai kuankëbë ka Goliat axribi kuania isbëtsini David 'urama obëtsini ami kikuatsini munu uakëxa. Ukëbë ka an 'akinkë uni ax anpan rëkuén kuatsini utankëx nirakëakëxa.

⁴² Usai ukín ka Goliatnën David isakëxa, iskinbi ka xura 'aísha tunanra 'ikë ami rakuétisamara iskin ami, ⁴³ kuaikin kakëxa:

—¿Mín tsatin mi 'è rishkinun karana 'èx achúshi 'uchiti 'ain? Usokin katan-këxun ka aín diosan David 'aisama onun ñukákëxa. ⁴⁴ Usokin 'atankëxun ka ësokínribi kakëxa:

—jËnu 'èn mi 'axun rakanía ka ñuina pëchiñunën min namí pìmainun raëkëma ñuinanënribi mi piti 'ikën! ⁴⁵ Kixuan kakëxunbi ka Davidnën ribi kakëxa:

—Mix kamina 'è 'akatsikíax min manë xëtokë bëanan min masibu kamabëi aín, usa 'aínbi kana 'èx mi 'ai kuani uisa ñubi buaniman 'èn 'Ibu kamabi kushi-ñuira Israel kaman suntárunën Dios a kamina 'akatsikixun kain. ⁴⁶ Bërí ka 'èn 'Ibun mi 'èn mëkënanbi 'anun 'è 'amiti 'ikën, usa 'ain kana mi 'atankëxun min maxká tèbískati 'ain, 'imainun ka filisteo suntárukama bamakë a ñuina pëchiñu kaman 'amainun raëkëma ñuina kamanribi aín namí piti 'ikën. Usokin 'akë ka kamabi menu 'ikë unikaman kuati 'ikën, an Israel kama 'akinkë Dios ax ka asérabi kushiira 'ikë kixun; ⁴⁷ 'ianan ka kamabi uni timékëkama ënënribi 'unánti 'ikën Nukën 'Ibun ka manë xëtokën 'akananan masibunën 'akanania iéñun aín unikama iémima kixun. Nukën 'Ibun ka uisai karanuna nux mitsubë 'akanani anuabi nu bërdianti 'ikën, usa 'ixun ka kupímikinma mitsu 'anun nu 'amiti 'ikën.

⁴⁸ Usakin kakëxa Goliat nirukuatsini a 'urama obëtsini ukëbë ka David anuxun 'anux abákiani kuanx a 'urama nirakëakëxa: ⁴⁹ usai nirakëkinshi ka aín ñusuti nua maxax bikinshi aín shínkatinu 'arukin mañakinshi anun nikin aín bëmánanu Goliat filisteo uni a 'akëxa. Usokin aín bëmanabi pëánkakin 'akëx ka anua nikë anuaxbi aubi bëómëti nipakëakëxa. ⁵⁰ Usokin ka filisteo uni a Davidnën 'akëxa. Achúshi shínkati 'imainun achúshi maxax anuinishi ka Davidnën a uni rëtéakëxa. Usakin 'afkuani ka achúshi manë xëtokëbi buanima kuanxun 'akëxa, ⁵¹ usakin 'akëxa nipakëkëbë abákiani kuanx filisteo uni Goliat a rapasu nirakëkinshi ka aín manë xëtokë aín xakánua ëchikinshi anunbi tarókëxa. Usokin 'akinshi ka anunbi tèbískakëxa. Usokin 'akëbë ka atux ami katamëkë, axa 'akánanti 'unáinra ax bamakëbë filisteo suntárukamax anua bukukë anuax tsuakirukiani abákankëxa. ⁵² Usai abákankëbë ka Israel suntáru 'imainun Judánu 'ikë suntárukamax sharati kikankëxa, kanaanuna a unikama 'ati 'ain, usai kikiani kuankin ka abatiabi nuixun atun ëma Gat 'imainun Ecrón anun atsínti aín, xëkuë anubi bëbaruukin 'akëxa. Usokin 'akëx ka anun Saaram ëmanu kuantí bai anubi 'ianan Gat 'imainun Ecrón akamanubi filisteo suntárukamaxa bamakë 'aisamaira 'iakëxa.

⁵³ Usokin filisteo suntárukama nuibiankin, 'abëtsini uxun ka israel suntárukaman anu 'ikë atun ñu kamabi bikankëxa.

⁵⁴ Bimainun ka Davidnën filisteo uni Goliat aín maxká 'imainun anúan 'akanankë ñukama a bibiankin Belén anua aín xubu 'ikë anu nankin buán-këxa anuxun ka basikëbëtan Jerusalénnu nankin buánkëxa.

⁵⁵ Bërámbi ka Saúlnën aín suntárunën kushi comandante Abner a ñukákë 'iakëxa, David axa filisteo uni Goliat a 'anux kuania iskin:

—Abner ¿Uin bëchikë kara uni bëna ux 'ik? ⁵⁶ Èsokin ñukákëxunbi ka — kana 'unaníma —kixun ka Abnernën kakëxa.

—Asabi ka min kamina uin kara 'unánxa a ñukáxun 'è kati 'ain —kixun ka Saúlnën kakëxa.

⁵⁷Usokin rētankēxun ka aín maxká bëakēxa, bëia ka Abnernēn mērakin Saúlnu David buánkēxa, ⁵⁸anu kuankē ka Saúlnēn ñukákēxa:

—'Ĕ kamina kati 'ain çuin bëchikē kaina mix 'ain? Kixuan ñukákēxun ka Davidnēn kakēxa:

—'Ĕx kana Jesé an mi ñu 'axúnti Belénnua 'ikē uni ain bëchikē 'ain.

Jonatán 'imainun David 'unánan ñuikē bana

18 ¹Usa 'ain ka David 'imainun Saúl banatankēx sēnēnkēbē, Jonatán upiti Davidbē 'unánankēxa, usai 'iax ka upiti nuibanairakēxa.

²Usai 'ia ka Saúlnēn a nētēnbi anuxunbia aín ñu mēēti 'axúnun 'amikin ain papan xubunu kuantanun xuisama tankēxa. ³Anuax ka únsaranbi énanantēkēnuxma 'unánankatsi kias Jonatán 'imainun David kanankēxa, usai kanantankēx ka Jonatán 'imainun David 'itsaira bëruanankēxa. ⁴Bëruanankin ka an pañukē aín tari Jonatánnēn pēxun David 'inánkēxa, 'inánan ka aín manē xētokē akēñun, ain kanti a 'inánan anúan tsitēkērēkikē aribi 'inánkēxa.

⁵Usa 'ain ka Saúlnēn 'akanantanun xukētibi Davidnēn filisteo suntárukama ainra kanankin kupitanuma 'akēxa, 'aia ka Saúlnēn axa 'akanani kuantu suntárukama uanti aín kushi 'inun anēakēxa. Usokin anēkē 'ain ka suntárukama 'imainun ain kushikamaxribi kuēēankēxa.

Saúlnēx Israel unikaman David rabikēbē ami nisha ñuikē bana

⁶Usa 'ain ka Israel suntárukama Davidtan filisteo uni Goliat kakē a 'akēbē rikuatsinkēbē, kamabi émanuax chikiti Israel xanukamax 'apu Saúl ñui kantai ransai 'ikin kuēēnkin bitsi manē sharíkati sharíkanan manē pará okē aribi 'akankēxa. ⁷'Ai kantakēbē ka ransai kamabi xanukama amiribi amiribi kikankēxa:

“Saúlnēn ka mil unishi 'axa,

'amainun ka Davidnēn diez mil uni 'axa kias kiakēxa.”

⁸Ésai kia kuatankēx ka Saúl, 'itsaira nishi kiakēxa:

—Davidnēn ka diez mil uni 'axa kias ka kiania, 'ēn karana mil unira-tsushi rētēan. ¡Usa 'aish ka 'apu 'imikanti 'uramashi 'ikēn! ⁹Usaia kikē anuaxēshi ka Saúl David istisama tani ami nishakēxa.

¹⁰A nētēan aín xubunuxunbi ñu mēēxuni anubi bërunu koonkē a pēkarakēbētan Diosan anu xukēxun ñunshin 'atimanēn anua 'ikē 'apun xubu a 'ukēmēu 'ikēbia bikēx ñunshin bakēkēsa 'iakēxa. 'Ikēbētan ka an 'akēsabi okin arpa Davidtan 'akēxa, 'amainun ka Saúl ain manē xētokē a rapasu nankē 'iakēxa. ¹¹Usa 'ain ka Saúlnēn kēnēkēñunbi amibi takáshkakín 'ati sináñxun aín manē xētokēn 'akēxunbi Davidtan rabéokin ñanákin 'amiakēxa.

¹²'Amian ka Saúl Davidmi Diosan ka 'akinia kixun 'unani rakuéakēxa, usa 'ain ka Nukēn 'Ibun David 'akiankēxa, 'aínbi ka Saúl 'akinti Diosan ēnkē 'iakēxa. ¹³Usakin 'axun ka a rapasu 'imikima chikíankēxa, chikínxun ka suntárunēn 'apu comandante 'inun anēakēxa, anēkēxun ka aín suntárukama 'akanani kuantu 'ain uantankēxun 'akanankuatsinkin bëakēxa. ¹⁴Usa 'ain ka Nukēn 'Ibun 'akinkēbē kamabi Davidtan 'akē ñukama asábi 'iakēxa. ¹⁵Usai 'ikēbē ka Saúl Davidmi rakuéakēxa, an 'akē ñukama upíokin 'aia isi. ¹⁶Aínbi ka Israel 'imainun Judánu 'ikē unikaman an 'akē ñu upíokin 'aia iskin, David

kuëenkankëxa, an ka suntárukama 'akánanti uanxun bërúanxun bêtékëankëxa. ¹⁷Achúshi nêtën ka Saúlnën David kakëxa:

—'Èn 'ini bëchikë apán Merab kakë a kana min xanu 'inun mi 'inánti 'ain, usa 'ain kamina mix 'akanantimi rakuétima Nukën 'Ibu mi 'akinkëx 'akánanti 'ai kixun kakëxa. 'Aínbi ka Saúlnën anbi 'akinma, këmëxun filisteo suntárukama 'amiti sinánxun usakin kakëxa.

¹⁸Kakëxunbi ka Davidtan kakëxa:

—Min kamina 'itsa 'è nuibatin 'aínbi kana 'èx ańubima 'ain, 'imainun ka 'èn aintsí Israel kaman ańubima 'è isia, usa 'ain kana mix 'apu 'ain min piaka isama 'èx 'ain. ¹⁹Usakin kakë 'ixun anun Saúlnën ain bëchikë xanu Merab kakin anëké a aín xanu 'inun David 'inánti nêtën, a 'inankima Adriel kakë uni Mehólá kakë èmanu tsókë uni a 'inánkëxa. ²⁰'Aínbi ka Mical Saúlnën 'ini bëchikë xanuitsi a Davidtan mërati okë 'iakëxa. Mërati okë ñuikania kuati ka Saúl asábi ka kixun sinani kuëenkankëxa, ²¹kuëenkin ka David aín xanu 'ixun ka an paránxun filisteo suntárukama 'amiti 'ikë kixun sinánkëxa. Usakin sinánxun ka amiribishi David katëkéankëxa:

—Béríra kamina 'èn piaka 'inuxun 'ain.

²²Èsokin katankëxun ka Saúlnën an ñu mëëxunkë unikama kakëxa:

—Mitsunribi kamina abë banakin 'apun ka 'itsaira mi kuëënia kixun kati 'ain, usa 'ain kamina mix 'apun piaka 'iti 'ain kixunribi kanan, an ñu mëëxunkë nukamanribi kananuna mi nuibati kixun kati 'ain, usa 'ain kamina mix aín piaka 'iti 'ain kixuan kanun ka kakëxa. ²³Kakëx anu rikianxun ka Saúlnën kakë bana an ñu mëëxunkë unikaman kakëxa, 'aínbi ka Davidtan kakëxa:

—¿Mitsun sinánkëx kara 'apun piaka 'iti ax tëmara 'ianan uni ñuńumara 'ianan, unin kushibëtan sënénmara 'èsa unix 'iti 'ik?

²⁴Kakëx anu kuantëkënxun ka Saúl an ñu mëëxunkë unikaman usakian Davidtan atu kakë bana ñuikin kakëxa. ²⁵Usakin ñuixunkëxun ka Saúlnën an ñu 'akinkë unikama David filisteo unikama 'amiti sinánkin èsakin kakëxa:

—David kamina 'èn 'ini bëchikë ańnan 'iti bikian, ańubi 'è 'inanxuma 'anun kati 'ain, 'èx kana 'apu 'aish kuëënin 'èa cien filisteo uni 'axun aín nëtokë ñu rëbu maxaka tëakin bixun bëxunun kati 'ain, usakin 'akëbëtan kana 'ëmi nishké unikama 'atima oti 'ain. Asérabi ka Saúl filisteo unikaman 'ati kuëenkankëxa.

²⁶Èsokin kakëxun ka an Saúl 'akinkë unikaman ènë bana ñuikin David kakëxa, kakëxun ka Davidtan asérabi kana 'apun piaka 'iti 'ai kixun sinánkëxa.

Usa 'ain ka Saúlnën usakin 'anun kakë bana sinánkin a nêtën bënun kakë a nëtë 'ikëma 'aínbi kana aín nëtokë ñu rëbu a bëxúnti 'ai kixun sinánkëxa. ²⁷Èsakin sinánkin ka David ain suntárukama uani kuanx abë 'akanankin doscientos filisteo suntáru 'akëxa.

'Atankëxun bibiankin ka filisteo suntárunën nëtokë ñu rëbu maxaka 'apu aín piaka 'isatankin, buánxun 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Saúlnën aín 'ini bëchikë Milcá 'ain xanu 'inun 'inánkëxa. ²⁸Usakin 'inánkëxun ka Saúlnën Nukën 'Ibun ka David 'akinia, usa 'ikë ka 'èn bëchikë Milcánën kuëënia kixun 'unánkëxa, ²⁹'unani ka bëráma 'ikësamairai ami rakuéakëxa, rakuéti ka abë nuibanantëkënimami nishakëxa.

³⁰Usaia 'imainun ka filisteo suntárunën kushikama, Israel suntárubë énananima abi 'akanani chikíakëxa, usai 'iabi ka Davidtan Saúlnën suntárunën kushikaman 'akësamaira okin 'akëxa, usakin 'akëbë ami rakuékin ka Israel kaman uisakinbi David káma 'ikën.

Saúlnën David 'ati sinán ñuikë bana

19 ¹Achúshi nètën ka Saúlnën aín bakë bëchikë Jonatán 'imainun an 'akinkë suntárunën kushikama David isa 'anun kixun kakëxa. 'Aínbi ka Jonatán ax Davidbë nuibanankë 'iakëxa, ²usa 'ain ka karaishikin kuanxun kakëxa:

—'Èn papa Saúlnën ka uisoxun kara mi 'ati 'ikë kixun sinánkin baria. Usa 'ain kamina iméishibi pëkarakëma 'aínshi kuantankëx uínbi anua mi mëratinuma unëti kuantí 'ain. ³'Èx kana 'èn papabë uinu kaina unëa anu kuantí 'ain. Anuxun kana abë banakin uisai kara kia kuanuxun mi ñuikin kati 'ain. Usokin katankëxun kana uisai kara kíaaxa kixun mi 'unánun mi ñuixunti 'ain.

⁴Usa 'ain ka Jonatánñen ain papa Saúl, David ñuikin kakëxa:

—Papa ësokín kana mi kain, David kamina 'aisama otima 'ain, an ka mixmi 'apu 'ikë mi uisabi oti sinanima, usa 'ain kamina mix 'apu 'ixun upíokin sinánti 'ain; ⁵an ka filisteo uni achúshi axa 'akánanti 'unánkë 'ikëbi 'akëmasa okinshi Goliat an ira 'aisa 'ixunbi 'axa, usakin ka Israel unikama 'akinun Nukën 'Ibun 'amiaxa, 'aia kamina minbi isan isi kamina 'itsaira kuëan. ¿Usa 'ain kamina ñu 'aisama ka 'akëma 'ikë David 'ati sinántima 'ain? ⁶Èsokian aín bakë bëchikë Jonatánñen kakëxun kuati sinanati ka Saúl munuma kuënkëni kiakëxa:

—Asábi ka kana Nukën 'Ibun kuamainun kin David kana uisabi otima 'ain, asérabi ka aínu ñu 'aisama 'akëma 'ikën. ⁷Usai kikiania aín papa kuantamainun ka Jonatánñen anua unëké anua kuënkëxa aia, usakian aín papa kakë banakama David ñuixuankëxa.

Usokin ñuixunbiankin ka aín papa Saúlñu buánkëxa, buánkëx ka David bëráma 'ikësaibi a ñu mëëxuni aín xubunu 'iakëxa.

⁸Usai anu 'ikëbëbi ka amiribishi filisteo suntárukamax Israel unikamabë 'akanantëkënti sinánkëxa, sinan ka David filisteo unikamabë 'akanani kuan-këxa, kuanxun ka Davidnën Israel suntárukamabëtan filisteo unikama raíri abátamainun 'itsa uni 'akëxa. ⁹Usakia 'akë 'ain ka Saúl aín xubunu aín manë xëtókë nanx tsókëbi Nukën 'Ibun amiribishi 'atima sinánun 'imíakëxa, 'imimainun ka Davidtan aín arpa 'akësabi okin 'ai tsóakëxa, ¹⁰tsótan ka Saúlnën aín manë xëtókë bikín, David anua tsókë anuabi xubu chikënkë këñunbi 'ati sinánxun 'akëxa. 'Aínbi ka Davidnën meu kikin 'amikëbëtan ka aín xubu chikën ashi 'akëxa, usakin 'akinbi ñankokëx ka David a 'imébi abati kuankëxa.

¹¹Abáti kuakin ka Saúlnën bënëkinshi aín unikama, aín xubunu kuanxua David kaixun pëkarakëma 'aínshi chikitia 'atanun kixun xuakëxa. 'Aínbi ka aín xanu Micalnën David ësokín sinánmikin kakëxa:

—Ènë 'imébi kamina ënuax abáti 'ain, abákëma 'aish kamina iméishi bamakë pëkarati 'ain. ¹²Usakin katankëxun ka bënëkinshi Micalnën aín xubu xëkuë chukúma manámia 'akë au bëpaxun abátanun David nanopákëxa.

¹³Usakin 'atankëxun ka Micalnën uni tankia 'akë a bixun, anua David 'uxké

anu nankëxa, nanxun ka aín maxkánu cabranën rani bixúan xëokin 'akë a aín maxkánu unin busabi 'itánun nankëxa, nanxun ka a upfokin sabananën mapuakëxa. ¹⁴Saúlnëan 'ain unikama David ñatanti xukëbi ka Micalnën 'ën bënë David ka 'isianxa kixun kakëxa.

¹⁵Usokin kakëx rikianxun a unikaman Saúl kakëxa, David ka 'insínkë 'iäxa, kakëxun ka Saúlnën, amiribishi aín unikama David baritëkëntanun kixun ësokin kaxun xuakëxa:

—¡'Isianxa aín 'uxtinu rakakëbi kamina David 'aminun 'ë bëxúnti 'ain!

¹⁶Kixuan kakëx rikianx ka Saúlnën unikamax Davidnën xubunu atsíankëxa, atsínkinbi ka anua David 'uxkë anua, uni tankia 'akë ñu ashi cabra rani xëokë a aín maxkánu nankë ashi mërakëxa.

¹⁷Usa 'ain ka Saúlnën Mical kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina ësokin 'ë paránuxun 'ëx ami nishkë uni abámian? Kixuan kakëxun ka.

Micalnën kakëxa:

—An ka abáti 'akinkëxuma kana asérabi mi 'axun rakanin kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana kuantanun kixun kan.

¹⁸Usai ka David aín xubunuax abákëxa. Abáx ka Samuel Ramá kakë ëmanua isi kuankëxa, kuanxun ka anu bëbaxun Saúlnën usokin 'akëkama ñuixuankëxa.

Usai banakiani ka anuax David 'imainun Samuel ëma chukúma Naiot anu tsóti kuankëxa.

¹⁹Anu David kuankëbi ka Saúlnën ka Naiot kakë ëma chukúma Ramá 'urama 'ikë anu kuanxa kixun ñuikania kuakëxa, ²⁰kuaxun ka Saúlnën amiribishi aín unikama ñatanxua bétánun kixun xuakëxa. Xukëx kuanx bëbakin, Saúlnën xukë unikaman iskëxbi ka Samuelnën an bana ñuikë unikamabëtan Diosan bana unikama ñuixunia nikë mërakëxa. Usakia isia ka Diosan bëru ñunshinan atúxribi an bana ñuikë unikama 'inun 'imiakëxa, usai 'ikin ka bënëkinshi bana ñuikankëxa.

²¹Usaia a unikama 'ikë kuaxun ka Saúlnën raíri unikamaribi David bitánun kixun xuakëxa, xukëx kuanxbi ka atúxribi raíri 'ikësaribiti bënëtishi an Diosan bana ñuikë uni 'iakëxa. Usai 'ian ka amiribishi Saúlnën aín unikama xutëkëankëxa, xukëx kuanxbi ka atúxribi usaribiti 'ikankëxa.

²²Usaia an xukë unikamax 'ikëbë ka Saúl axbi Ramá kakë ëmanu kuanxëxa, kuantankëx ka anua 'umpax nunkurukë Secú kakë ëmanu bëbakin, uinu karaia Samuel 'imainun David 'ia kixun ñukákëxa. Nukatia ka achúshi unin ñuixuankëxa. Ax ka Naiot, Ramá kakë ëma 'urama anu 'ia kixun ka kakëxa, ²³usakin kakëx ka Saúl anu kuankëxa. Kuantankëxa bëbaiabi ka aribi Diosan bëru ñunshinan an ribia bana ñuikë uni 'inun 'imiakëxa, 'imikëx ka Saúl axribi kuëëni ransakiani bain kuanx Ramá kakë ëma 'urama 'ikë Naiot ëma chukúma anu bëbakëxa; ²⁴usai 'ika uinu kara Samuel 'ikë anu nukuxun aín chupa pëtanxëxun a nëtënbi pëuxun 'abaikin a iméri bi Diosan bana ñuiakëxa. Anuax ka ësai kiakëxa. “¿Saúl axribi kara an Dios kikë bana uni ñuixunkëkama achúshi 'ik?”

Jonatánnën David abátanun ka bana

20 ¹Usa 'ain ka David Naiot kakë Ramá anu abákë 'ain Jonatán anu 'ikë ami kikiani a kai kuanxun kakëxa:

—¿Añu karana 'ën an? ¿Uisa ñu 'atima karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'ëx ami 'uchakë kara min papan 'ë 'akatsi kixun barin? ² Kixuan kakëxun ka Jonatännën kakëxa:

—¡Diosan ka mia 'ati kuëëntima 'ikën! ¡'Ën papan ka mi 'aisatania 'aínbi ka mi 'atima 'ikën! Min kamina 'unánti 'ain, 'ën papan ka añu ñubi 'atima 'ikë, an ka añu kara 'aisa tania axira cha 'ixunbi 'ë kaia. ¿Uisa kupín kara 'ën papan ësakian mi 'akë ënë 'ë ñuixuntima 'ik? ¡Usa ka 'itima 'ikën! ³ Kakë-xunbi ka Davidnën munuma banakin katëkëankëxa:

—Min papan ka upíokin minmi 'ë 'itsaira nuibatia 'unánxa, usa 'ain ka min 'unánkimi an 'aisa tankë ñu a kuëënxuntima kuëënia. ¡'Aínbi kana uisaxunbi sinanatima okin Nukën 'Ibun kuamainunbi mi kain, 'ëx kana bamati 'uramashi 'ain! ⁴ Usakin kakëxunbi ka Jonatännën ñukákin kakëxa:

—¿Añu ñuira mi 'axúnti kaina kuëënin? ⁵ Kakëxun ka Davidtan kakëxa:

—Ka kuat, iméishi ka 'uxë ió 'ikëbëtan fiesta 'aia, usa 'ain kana 'apubëtan pinux anu 'iti 'ain. Usa 'aínbi kana 'ëx anu 'itima 'ain, kamina iméishi 'ibaitia pékarakë a xupibutamainun unétanun 'ë xuti aín, ⁶ usa 'ain kamina min papan 'ë ñukákëxun, 'ën kana mi bënëkiani 'ën ëma Belënnu kuanuxun mi ñukan kixun kati 'ain, anuxun ka 'ën aintsikaman baritia 'ikëtibi 'akësokin ñuina xaroia anu kana kuan kixun kamina kati 'ain. ⁷ Ësokin kakëxua mi asábi ka kixun kakë ax ka asábi 'iti 'ikën; 'aínbia min kakëx nishkëbëtan kamina 'unánti 'ain, an ka 'ë 'atimoti sinanx ka usai 'ia kixun. ⁸ Usa 'ain kamina 'ën mi kamainun usakin 'ati 'ain, 'ëx kana an mi ñu mëëxunkë uni 'ain, 'imainun kananuna Nukën 'Ibun ismainun nux manutibi sinanatëkëntima oi nuibanankatsi kian. Usa 'ain kamina 'atimokin ñu 'aia minbi 'ë 'ati 'ain. Usa 'ain kamina min papanu 'ë buánti sinántima aín. ⁹ Kakëxun ka Jonatännën kakëxa:

—¡Usakin kamina sinántima 'ain! 'Ën papan 'atimokin mimi sinania 'unánkin kana 'ën mi kati 'ain. ¹⁰ Kakëxun ka Davidtan ribi ñukákëxa:

—¿Uin kara min papan 'ë 'atimokatsi kixun mi kakëbëtan 'ë kati 'ik? ¹¹ Kakëxunbi ka Jonatännën kakëxa:

—'Ëbë kamina 'urinu kuanun uti 'ain. Kabiani ka a rabëtaxi 'uri kuani kuankëxa, ¹² kuanxun ka anuxun Jonatännën David kakëxa:

—'Ën kana sinanakinma Israel unikaman Nukën 'Ibu Diosan ismainun mi kain, 'ën papa kana iméishi 'ibaikë a pékarakëbëtan ënë horanbi, uisa mi oti kara sinania kixun ñukati 'ain. An kara mi upiotti sinania kara mi 'atima oti sinania ñukátankëxun kana an mi kati xuti 'ain; ¹³ 'aínbi kana 'ën papan mi 'atima oti sinántëkënkëbëtan 'ën mi abátanun kanan upitaxmi kuantanun 'akinia Nukën 'Ibun uisakin kara 'aisa tania, usakin 'ë 'atima oti 'ikën. ¡Usa 'ain ka Nukën 'Ibun mi 'akinti 'ikën 'ën papa 'akiansaribi okin! ¹⁴ 'Ëx bamakëmapain 'aish tsókë 'ixun kana usakin mi 'ain, usa 'ain kamina Nukën 'Ibun mi nuibakin 'akinkë usaribi okin 'ë nuibati 'ikën. Usa 'ain kamina 'ëx bamakëbëtan, ¹⁵⁻¹⁶ 'ën aintsikama uínsaranbi nuibati ëntima 'ain. ¡Nukën 'Ibun ka axa mimi nishkë unikama atun ñu 'atima 'akë 'aíma 'itánun kënuti 'ikën! 'Ësai kikin ka Jonatán 'imainun Davidtan uisaxi sinanatëkëntima oi mënionankëxa, ¹⁷ 'ësaí ka Jonatán 'itsaira David nuibakë 'ixun, ax 'ikësa-biokin nuibakin bërúain, amiribishi uisaxi sinanatëkëntima oi kítëkëankëxa. ¹⁸ 'Ësakin katankëxun ka Jonatännën kakëxa:

—Iméishi ka 'uxë ió 'ikëbëtan fiesta 'aia, usa 'ain ka anu mix tsóti anu tsókëma, mi oi uinu karaisamina 'ai kias ñukákananti 'ikën. ¹⁹Usa 'aínbi ka rabé 'imainun achúshi nètë 'inukëbëtan mi ëmanua 'aíma oi atian ira uinu karaisamina kuan kias kikanti 'ikën. Usa 'ain kamina kuantankëx anumi nètë itsin unëké anubi unëti 'ain, unëti kamina maxá chairabu ami katamëti 'ain. ²⁰Ën kana achúshi 'imainun rabé pia anumi unëké au okin uisa okinra karana pia nikin ñuina 'ati 'ai tankin 'atankëxun, ²¹kana an 'ë ñu mëëxunkë uni kati 'ain: 'ën nikë pia kamina barikin biti 'ai 'urama ka nipakëaxa kixun kati 'ain. 'Ën kaia kuati kamina chuámashirua chikiti 'ain, ax ka mix uisaibi 'itima 'ikën. Nukën 'Ibun ka mi asérabi 'akinti 'ikën. ²²Aínbi kamina 'ën karana uisokin kai kuati 'ain: Karana piakama ka 'uri nikëx pakëaxa kixun mi kain, ax ka Nukën 'Ibun ka mix kuantu kuënkë 'ikën. ²³Usa 'aínbi ka nu rabëtax kikë bana ax Nukën 'Ibun 'unánkë 'aish uínsaranbi manukinma ñuikë 'iti 'ikën.

²⁴Ësai kanantakëx ka David unëakëxa, unëan ka 'uxë ió 'iti nètë sënënkëbë fiesta 'akin pinux 'apu aín mesanu tsóbuakëxa. ²⁵Usai 'ika ax 'ikësabi chikëmi këpiti tsóakëxa. Tsómainun ka Jonatán Abner bétánain Saúl rapasu tsóbuakëxa. Tsóbukëbë ka anua David tsókë ax ñankáishi anu uíxbi tsókëma 'iakëxa. ²⁶A nètën ka Saúl uisaibi kiama 'ikën, an ka sinánkëxa David sapi ka ñu 'atima 'axa, usa 'aish ka upiti mëniókakëmapan 'ikë kixun.

²⁷Aínbi ka anua fiesta 'ati nètë pëkaratëkënkë anun anua David tsókë ax usabi anu tsókëma 'itëkëankëxa. Usa iskin ka Saúlnën aín bakë bëchikë Jonatán ñukákëxa:

—¿Uisai 'iax kara Jesénën bakë bëchikë David piima 'iónxbi bërí nètënríbi ukëma 'ik? ²⁸Ësokin kakëxun ka Jonatánnën kakëxa:

—Davidnën ka bënëkiani Belénnu kuankatsi kixun 'ë ñukónxa. ²⁹Ñukákin ka 'ë koonxa aín aintsikamainsa ñuina xaroia, usa 'ainsa atubëtan fiesta aín ëmanuxun 'ai kuanuinsa aín xukën apanën kamiata. Usa 'ain ka ënuxun 'akinma aín aintsikama isanan anuxun 'ai kuankatsia kixun ka 'ë konxa. Usa 'aish ka nubëtan pinux tsóbuti ukëma 'ikën ³⁰Usakin kakëx 'itsaira ami nishkin ka Saúlnën Jonatán kakëxa:

—¿Mix kamina min tita 'atima sinanñunën tuá 'ain, usa 'aish kamina mixribi usarabi 'ain! ¿Ën karana 'unanima mix kamina Jesénën bakë bëchikë abëira nuibananima kixun, usakinmi 'akë a kupí kara min tita rabintima 'ik? ³¹Usa 'ain kamina axa ënë menu tsókëbë mi 'imainun min aintsikama uínsaranbi 'apu 'itima 'ikën. ¿Usa 'ain kamina baribëtsinkin 'ë bëxunun uni xuti 'ain, a kana 'akë istisatanin! ³²Kakëxunbi ka Jonatánnën kakëxa:

—¿Uisa kupí kara ax 'akë 'iti 'ik? ¿Añu 'aisama kara ax bamanuxun 'ax? ³³Kixuan kakëxunbi ka Saúlnën 'ain manë xëtokë bikin anun Jonatán 'akatsi 'iakëxa, usakin 'akëxun ka asérabi ka 'ën papan David 'akatsi kixun kaia kixun 'unánkëxa. ³⁴Usokin kakëx axribi 'itsaira nishi ka Jonatán mesanuax niruakëxa, usai 'ikin ka masá nuitukin a pëkarakëbëtan fiesta 'akin piti a piama 'ikën, piima ka anuax nirukiani kuanx usakian aín papan David ñuikin ká a sinani 'itsaira masá nuituti nitëxëakëxa.

³⁵Usai 'iónkë a pëkarakëbë ka a hora kaintia David koonkë 'ikëbë Jonatán an ñu mëëxunkë uni bënë achúshi buani anua David 'ikë anu kuankëxa, ³⁶kuanx anu nukuxun ka an ñu mëëxunkë bënë uni a kakëxa:

—'Ën nimainun kamina pia abákianxun barikin biti 'ain. Katankëxun ka an ñu mëmikë uni bëna ax abákiani kuankëbëtan ka Jonatánnën a 'inúmiKin 'uri pakëtanun aín pia niakëxa. ³⁷Nikëbë abákianx anua pia pakëkë anu nira-këtia ka bëna uni a Jonatánnën, munuma kuënkëni banakin kakëxa:

—'Ën nikë pia ka mi 'uri pakëaxa! ³⁸Kakinshi ka amiribishi Jonatánnën munuma kuënkëonkin katëkëankëxa:

—'Nirakëtima ka bënëtishi abákiantan! Kixuan kakëx abákiani kuanxun bitsínkin ka an ñu mëëxunkë bënë uni an pia bëxúankëxa, ³⁹'aínbi ka uisa kupí kara usakin 'aia kixun 'unánma 'ikën, 'unánkimabi ka an ñu mëëmikë unían 'ashikin 'akësa sínánekëxa, 'aínbi ka David 'axunkian Jonatánnën 'akë ax 'iakëxa. ⁴⁰Usakin 'atankëxun ka Jonatánnën an ñu mëëxunkë bënë uni aín pia émanu buaxuntanun kakín 'inánkëx.

⁴¹Usakia kakëxa uni bëna ax kuankëbë ka David maxá chabu 'ikë a kaxú chikíakëxa, chikiti ka Jonatán bétánain aín bëmána memi bëtiki rantinpu-runi achúshi 'imainun rabé oi 'iakëxa. Usai 'itankëx ka a rabëtaxi bëtisuku kánani iankëxa, ini ka David intëkéinsamaira oi 'inun iankëxa. ⁴²Usai 'itankëx sënënia ka Jonatánnën David kakëxa:

—Chuámashi kamina kuantí 'ain, nu rabëtax kananuna amiribishi bëtisiokin sínántëkëntima oi, Nukën 'Ibun ismainunbi kian, 'imainun kananuna nu rabéa ënxuma 'anun kan, usa 'ain kananuna uínsaranbi énananima nuibananti 'ain, usa 'ain ka min rëbúnkikama 'akianan 'ën rëbúnki kamaribi 'akinti 'ikën.

Ësokin katankëx ka David kuantamainun Jonatánnëx anuaxa ukë émanu kuantëkëankënx.

Saúlñën 'aisatankëx David abá

21 ¹Usai a rabëtax banai sënëntankëx ka David Nob kakë éma anu tsókë sacerdote Ahimélec kakë abë banai kuankëxa, kuankëbë aín 'ikë-nuax chikikinbi a mërai ratúkin ka ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kaina mix bëtisibë aíma miratsushi aín? ²Kakëxun ka Davidtan kakëxa:

—'Apun ka achúshi ñu mëníonun 'ë xuaxa, kixun këmëkin uinbisa uisoti kara 'ë xutia 'unántima 'ikë kixax kixun kakëxa, uisa bana kara 'ën bëkë 'ikë aribi unántima 'ikë kixax ka kiakëxa. Usa 'ain kana 'ën nikinkë suntárukama 'ëbë mëránanuxa unun kabëtsian. ³Aínbi kana panan ira, ¿ñu kaina piti nankëma 'ain? 'Ë kamina mapai achúshi pán 'inánan añu kaina nan a 'ë 'inánti 'ain. ⁴Kakëxun ka sacerdotenën kakëxa:

—'Ën nankë pán 'aíshbi ka bëtisi pán kamasama 'ikë, ax ka sacerdote kamanashi 'ikën. Aínbi kana min suntárukamaxa xanu aín nami 'aíma a 'urapain 'ikë 'ain mi 'inánti 'ain. ⁵Kakëxun ka Davidnën këmëkinma asérabi kakëxa:

—'Ën suntárukamabë 'akanani nitsi kananuna xanun nami 'ai a rapasu 'ima a 'ura 'ian. 'Imainun kananuna nitsi chikiti atun kakësabi oí nitsi tēmë-rakin suntárukamabë 'aish añu ñubi 'akëma 'ain, usa 'ain kananuna ñu 'atima 'akëma 'aish bërí upí 'ain. ⁶Ësokin kakëxun ka sacerdotenën pán upíra nankë a bixun 'inánkëxa, anua bëtisi pán 'aíma 'ain, ax ka Nukën 'Ibu nanxunkë pán 'iakëxa, a bixun ka a nētēnbi anua bikë a mesanu bëtisi pán xana bërí 'akë nankëxa.

Davidbë Saúl mēnionan ñuikē bana

24 ¹Usai filisteo unikama 'anuxun nuibiani kuantankëxa atu ëbëtsini aia ka, Saúl kakankëxa David ka anu uni 'ikëma me En-gadi anu 'ikë kixun. ²Usakin kakëxun ka Saúlnën kamabi Israel kamanua tres mil suntáru kaístankëxun timëbiani atu buani aín bashi anun kuainsama anunbi aín suntárukamabë David bari kuankëxa.

³Kuantankëx ka anua carnero bërúankë unikaman aín ñuina xëpukë a 'urama 'ikë bashi kini anu bëbakëxa, bëbaxka anua David 'ain suntárukamabë unëkë 'aínbi 'unánkëma 'aish. Saúl anu puikatsi kixun kini anu atsánkëxa, ⁴usai 'ikëbëtan ka aín suntárukaman David munura baxëxkin ësokin kakëxa:

—Kaina sinanin Nukën 'Ibun ka ax mimi nishkë uni uisakin kaina 'aisatani usakinmi 'anun 'inánti 'ai kixun mi ká bana ka asérabi sēnéanxa. Usa 'ain kamina uisa kaina oisatani usakin bërí 'ati 'ain. Ësokin kakëx a 'itsaira sinanibi ka David ñuitsimarua nirutankëxun, Saúlnën pañukë aín tari kuëbí tanumashi tēakin biakëxa; ⁵'aínbi ka usokin 'atankëxbi sinanati 'axumari 'anuma kana 'ia kixun sinánkin, ⁶aín suntárukama munura baxëxokin kakëxa: ¡Nukën 'Ibun ka ax 'apu 'ikë uisabi oxuma 'anun 'ë 'amitima 'ikën! ¡Ax ka asérabi 'apu 'ikën! ¡Usaia 'ikë ax ka Nukën 'Ibun usai 'iti kaisa 'ikën! ⁷Ësokin kakin ka Davidnën aín suntárukama kanaanua uisabi otima 'ai kixun sinánmikin Saúl uisabi omiama 'ikën, usakin uisabi okëxma ka anua atsínkë bashi kini anuax chikíkiyani kuankëxa.

⁸Kuankëbë a kaxú anua unëkë bashi kini anuax chikíkin, ka munuma kuënkënkín kakëxa:

—¡'Ën 'apu 'ën 'ibu! kikëbëtan ka Saúlnën kaxú bësukinbi David aín bëmánnanën me tikai tsóbutia isakëxa, ⁹usai 'ikin ka kakëxa:

—¿Uisa kupí kaina unikaman paránkin mi isa Davidnën 'akatsi kixun mi baria kixun kakëxun atun bana tankin 'ë barin? ¹⁰Mibi kamina iskë 'itsían, bëría Nukën 'Ibun aín bashi kininu atsínkë mi 'anun 'inánkëxun 'ën 'ati, 'ixunbi kana mi 'aisamatan. Usa 'ixun kana mi uisabi okínma chikimia, mix kamina 'apu 'aish Nukën 'Ibun kaísun 'imikë 'ain kixun 'unánkin. ¹¹“Min ka upíokin is 'ën 'apu aín karana tuian kixun kakëxa: Ënëx ka min pañukë tari aín kuëbí tukakin 'ën bikë 'ikën, ësokin 'akin kana mi 'akë 'itsían. Usa 'ain kamina 'unánti 'ain 'ën kana mi uisabi oisamatan kixun, 'ianan kana këmëxun mi 'ati kuëënkëma 'ain. 'Aínbi kamina mix 'apu 'ixunbi 'akatsi kixun 'ë barin. ¹²¡Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabé uisa kara oisatania usokin 'ati 'ikën, 'anan ka uin kara bëtsi 'aisama oisatania a istankëxun! aín 'apu 'ikëbi mi 'anan 'ëribi 'ati 'ikën, 'aishbi kana 'ëx uínsaranbi mi 'akatsi kitima 'ain. ¹³Bërámabi ka uni ësai banai kiakëxa: An ñu 'atima 'akë uni an ka ñu 'atima 'atishi sinania; 'aínbi kana 'ëx usama 'ain, usa 'ixun kana uínsaranbi mi 'akatsi kixun sinántima 'ain. ¹⁴‘Imainun kaina ¿Mix Israel unibunën 'apu 'aishbi kaina uix ukëbë a kaxú 'akatsikixun uan? ¿Ui kara ami 'anuxun nuibëtsinkin barikë ax 'ik? ¡'Ëx karana achúshi 'uchiti bamakësa 'ianan achúshi 'iasaribi 'ain! ¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibun ka istankëxun uisa kara oisatania usakin nu rabé 'ati 'ikën; ¡'anan ka min 'akatsikixun nuibëtsiniabi 'ë 'akinti 'ikën!”

¹⁶Ēsai kitankëx David sënënkëbë ka, Saúl munuma banai kiakëxa:

—ǝAn 'ë usakin kakë mix kamina 'ën piaka David 'ain! Ēsokin kaíshi masá-nuituti inkin, ¹⁷ka kakëxa:

—Mixmi kikë ax ka asérabi 'ikën, 'ën mi 'aisama oti sinánxun 'akëxunbi kamina min 'ë usaribi okin 'atima oti sinánkëma 'ain. ¹⁸Bërí kamina 'ë ismian min kamina 'ëx upitax kuanun 'akinin kixun, Nukën 'Ibun mi uisa kaina oisatani usakin 'anun nankë 'ixunbi kamina 'ë uisabi okëma 'ain. ¹⁹Ax ka asérabi 'ikën, uínbi ka ax ami nishkë uni mërakin usabi 'inun ënima ka uisa oxun kara 'ati 'ikë kixun sinánxun 'aisama oia. Usa 'ain ka Nukën 'Ibun mi upíokin 'akinti 'ikën 'ëmi bërí 'akinkësa ësaribiokin. ²⁰Bërí kana upíokin 'unanin mixmi Israel kaman 'apu 'ain ka atun min kakësabiokin 'ai upitax bukukanti 'ikën. ²¹Usa 'ain kamina uisaxunbi sinántëkëntima okin Nukën 'Ibu anëmbi 'ë kati 'ain, 'ën rëbúnkikama këñukin 'atankëxun kaina 'ën aintsín anëkamaribi uínbia atun anë sinántimokin tërënti 'ai kixun.

²²Usakian kakëxun ka Davidnën Saúl sinántëkëntima okin mëníokëxa. Usakin 'akëx ka Saúl aín xubunu kuantamainun David aín suntárukamabëbi anuaxa ukë aín bashi kini anubi kuantëkëankëxa.

Samuel ñua ñuikë bana

25 ¹Usa 'ain ka Samuel ñukë 'ain kamabi israel unikama timëkamë 'ëox masá nuituti inkankëxa. Usai pain 'itankëxun ka anua aín xubu 'ikë Ramá kakë me anubi maínkankëxa. Usokin 'an ka anu uni 'ikëma me Parán kakë anu David kuankëxa.

28 ¹Usa 'ain ka bëtsi nëtëkaman filisteo unikamax Israel suntárukamabë 'akananux timëakëxa, timëkë 'ain ka Aquís kakë uni an David kakëxa:

—Minbi kamina 'unanin, mi 'imainun min suntárukamax ka 'akanani 'ëbë kuantí 'ikën. ²Kakëxun ka Davidtan kakëxa:

—Asábi ka. Usa 'ain ka, 'apu an ñu 'axúnti uni ënëx ka 'akanainsa 'ikë kixun 'unánti 'ikën. Usai kia ka Aquís an David kakëxa:

—'Ën suntárukaman kushi mi chikitima 'inun kana mi anëti 'ain kixun ka kakëxa.

Saúl 'imainun an ñu tankë xanu Endor kakë ëmanuax 'ia ñuikë bana

³Usa 'ain ka Samuel ñukë 'ain kamabi Israel menua 'ikë unikama anun rabanan masá nuituti 'ikankëxa, usai anun rabanan 'itankëxun ka anuaxa bakëen aín me Ramá kakë anubi maínkankëxa. 'Imainun ka Saúlnën an ñu tankë unikama 'imainun an ñukë uni ain ñunshin abë banati kuëenkë a kamabi a menua chikínkë 'iakëxa. ⁴Usa 'ain ka filisteo unikama timëkiani kuanx Sunem kakë anu atun 'iti 'ax anu 'ikankëxa, 'imainun ka Saúlnëx-ribi aín suntárukama timëbiani kuanx Guilboa kakë anu atúxribi timëakëxa. ⁵Anuxun ka Saúlnën filisteo unikamaxribi anu atux 'iti 'ax bukukë isakëxa, isí ka 'itsaira rakuëti atun ka kupitanuma nu 'ati 'ikë kias bërëi 'iakëxa. ⁶Usai 'ikin ka uisai kara Nukën 'Ibubë banati 'ikë kixun tankëxa, 'aínbi ka Nukën 'Ibun an ñukákëxunbi kuatima 'ianan namámikinbi ismiana 'ikën, 'ianan ka Urim kakë anbi kaima 'imainun an Dios kikë bana uni ñuixunkë akamanbi ñuixuama 'ikën, usai kamina 'iti 'ai kixun kanun 'amiama 'ikën.

⁷Usokëxun ka ain suntárunën kushikama kakëxa:

—Axa ñukë uni aín ñunshinbë banakë xanu achúshi kamina 'ë bari-xunkanti 'ain, 'ëx abë banai anu kuanun. Kakëxun ka ain suntárunën kushikaman kakëxa:

—Endor kakë ëmanu ka axa ñukë unikaman ñunshin kuëntankëxa abë banakë xanu 'ikën kixun ka kakëxa. ⁸Kakëxun ka Saúlnën an pañukë chupa a pëanan bëtsi chupa pañuakëxa ax ka Saúl 'ikë kixun 'unántima rabanan.

'Ikiani ka aín suntárunën kushi rabé buani imé xanu a iskatsi kiox kuan-këxa. Kuankin ka aín xubunu bëbakin kakëxa:

—'Ën kana mi ësokín kain añu karana 'ati 'ain 'ë tanxunkin kamina, uni ñukënën ñunshin añu karana 'ati 'ai kixuan 'ë kanun kuëénti 'ain. ⁹Kixun kakëxun ka xanun kakëxa:

—Min kamina upókin 'unan, Saúlnën ka ënë menua an ñu tankë unikama 'imainun axa uni ñukë aín ñunshin kuëanx abë banakë unikama chikíanxa. ¿Uisati kaina a bana kuaxuan 'apun aín suntárukama 'aminunbi usakin 'ë kain? ¹⁰Aínbi ka Saúlnën Nukën 'Ibu kakëxa:

—Asérabi kana Nukën 'Ibun kuamainunbi mi kain uisa ñu 'aisamabi kamina inútima 'ain.

¹¹—¿Ui uni mi bëxúnti kaina kuëénin? —kixun ka a xanun kakëxa.

—Kakëxun ka 'ë kamina Samuel kuënxunti 'ai —kixun ka Saúlnën kakëxa.

¹²Kakëxun Samuel isi ka xanux achúshiti munuma kuënkëankëxa; usai 'ikín ka Saúl kakëxa:

—¿Uisati kaina 'ë paránkin ësokín 'ain? ¡Mix kamina Saúl 'ain! ¹³Kakëxun ka 'apu Saúlnën kakëxa:

Rakuëaxma kamina 'iti 'ain. ¿Añu ñuira kaina isan?

—Achúshi dios kana menuaxa manámiki kuaruia isin ka xanun kakëxa.

¹⁴—¿Añu ñu iskësa kara min iskëx 'iax? —kixun ka Saúlnën kakëxa.

Kakëxun ka —Achúshi uni kaniakëké 'aish, chupan rakukë 'iaxa —xanun kakëxa. Kakëxun ka Saúlnën ax ka Samuel 'ikë kixun bënëkinshi 'unánkëxa, 'unani ka ñanati aín bëmánan memi bëtiki 'iakëxa.

¹⁵Usaia 'ia ka Samuelnën bëru ñunshinan kakëxa:

—¿Uisoti kaina unun kixun 'ë ubókin umian? Kakëxun ka Saúlnën kakëxa:

—'Ëx kana 'aisamaira sinani masá nuitutin, filisteo suntárukaman ka 'ë 'anux timékamë 'ëoxa Diosanbi ka 'ë 'akinti ëanxa. Usa 'ixun ka ñukákë-xunbi 'ë 'akinima 'imainun ka namámikinbi bërí 'ë kaima. 'Imainun ka an Dios kikë bana ñuikë unikamanbi 'ë kanun kixun kaima, usa 'ain kana mi kuëan añu karana 'ati 'ai kixun mi ñukánuxun. ¹⁶Kakëxun ka Samuelnën bëru ñunshinan kakëxa:

—¿Uisati kaina 'ën Nukën 'Ibun ka mi 'akintima 'ikë kixun kakë 'ixunbi mimisa bërí nishia kixun kain? ¹⁷Nukën 'Ibun usakia mi 'ati kanun kakëxun 'ën kakësabiokin ka mi 'axa. An ka 'apu 'ikë a mi bikuankin min 'unánké uni David a 'apu 'inun kaisaxa, ¹⁸min kamina Nukën 'Ibun kakësokinbi 'axunkin aín bana kuakëma 'ain, 'ianan kamina mia amalecitakama këñunkin 'anun kakëxunbi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka bërí Nukën 'Ibun ësokín mi axa. ¹⁹Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Israel suntárukama këñun mi ribi filisteo suntárukaman abámikin 'anun 'amiti 'ikën, 'imainun ka iméishi mi 'imainun min bakë bëchikëkama 'akanani ñutankëx 'ëbë 'iti 'ikën. 'Ianan ka Nukën 'Ibun filisteo

suntárukama anua 'ikē aín 'itínua Israel suntárukama ñatanun 'amiti 'ikēn. ²⁰Kakēxun kuationi ka Saúl menu nipakēakēxa, ax ka uni chaxkéira 'iakēxa. Samuēlnēn bana kuati ratuti ka ain ñunshin nētētishi pakēakēxa. Usai 'ixun ka a nētēn ñu pima 'ianan imēribi añu ñubi pēkaramikin piama 'ikēn. ²¹Usai 'aisamairai ratutia iskin ka xanun Saúl a 'uramokin kakēxa:

—An mi ñu 'axunkē xanu ēnēn ka min kakēsabiokin 'axuanxa. Ēsokin 'ai kana bamati 'ai kixun 'unánkinbi ka ēnē xanun min bana tankin usakin 'axa. ²²Usa 'ain kamina bēri 'ēn kakēxun kuati kuēñun mi kain, 'ēn kana piti chukúmashi mi 'inanin, usa 'ain kamina mi kuanun narakakin piti 'ain.

²³Kaxúan 'inánkēxunbi ka Saúlnēn piisama tankēxa, 'aínbi ka aín suntárunēn kushikama 'imainun xanu anbi ubókin urainra kakēxun kana piti 'ai kixun kakēxa. Usakin kaíshi menuax nirui ka anua 'uxkēnuax tsórakēakēxa. ²⁴Anua tsómainun ka xanu an achúshi vaca bēri kanikē xuá aín xubu rapasu 'ikē a rēakēxa, 'anan ka harina putuakē anun chamiti ñukēñunma chékakin mamua okin 'axun xuixuankēxa. ²⁵Usokin 'abiankin namikēñun uanxun ka Saúl 'imainun aín suntárunēn kushikama pinun 'inánkēxa, 'inánkēxun a pibiani ka a ñantánbi kana kuanin kixun kabiani kuankēxa.

Saúl 'imainun aín bakē bēchikēkama 'akanani kuanx bamá ñuikē bana

(1 Cr 10.1-12)

31 ¹Filisteo suntárukaman ka Israel unikama 'akēxa, 'akēxun oí ka israel suntárukamax atubē 'akananibi abákankēxa, usakia filisteo unikaman 'akēx ka aín bashi Guilboa anu uni bamakē 'aisamaira 'iakēxa. ²Usa 'ain ka filisteo suntárukamax Saúl 'imainun aín bēchikē Jonatán, Abinadab 'imainun Malquisúa akamaribi nuibianxun 'akēxa. ³Usokin nuibianx ka raíri 'akinma Saúl 'anux ami 'ikuainkankēxa; usai 'ixun ka ax pian 'akánanti 'unánkē filisteo unikaman Saúl atun pia pukin 'akēxa, usakin ax ka 'itsaira atumi rakuēkankēxa. ⁴Usokia 'akankēxun ka Saúlnēn an manē pará tuixunkē uni a kakēxa: —Min manē xētokē bikin kamina anun bēríbi 'ē 'ati 'ain, 'ēx kana filisteo unikama an Dios rabikēma kamaxa 'ē 'atankēx 'ēmi kuaiti kuēñiman. Usokian kakēxunbi ka an aín manē pará tuinxukē uni an usokin 'aisama tani 'itsaira rakuēakēxa. Usai 'ikēbētan ka Saúlnēn aín manē xētokē bitsi anun abi tarókati bamakēxa. ⁵Usai abi 'ia Saúl bamaia isi ka, an aín manē pará tuinxunkē uni axribi aín manē xētokē bitsi anun abi tarókati bamakēxa. ⁶Usai ka a nētēnbi Saúl 'imainun aín bakē bēchikē rabē 'imainun achúshi akama 'ianan an aín manē pará tuinxukē uni 'imainun kamabi abēa abakē suntárukama atúxribi bamakēxa. ⁷Usai 'ikē ka israel unibu axa aín bashi 'ukēmanan tsókē 'imainun Jordán kakē baka au tsókē unikaman kuakēxa, kuanan ka Israel suntárukamax ka abáxa 'imainun ka Saúl nēn bakē bēchikēkamaxribi ñuaxa kixun ñuikania kuakēxa, kuabiani ka atux anu 'ikē ēma ēbiani anuax abákankēxa. Usai abákian atun ēma ñankáishi 'itánun ēbiankē ka filisteo suntárukaman anu bēbarukin atun ēmakama 'ibúakēxa.

⁸Usai 'ikē a pēkaran ka filisteo suntárukamax uni bamakē atun ñu bikatsi kixax rikianxun Saúl 'imainun aín bēchikē achúshi 'imainun rabē axribia bamax bashi Guilboa kakē anu rakákē mērakēxa. ⁹Mēraxun ka suntáru achúshinēn Saúl aín maxká tēbískakin bimainun raírinēn anuan 'akanankē akamabi biakēxa, usokin 'atankēxun ka kamabi filisteo mekamanu

'ikë unikama 'imainun anuxua atun dios rabikë xubunu 'ikë unikamabia chanionun kixun uni xuakëxa. ¹⁰ Usokin 'anan ka raíri filisteo suntárukaman anúan 'akanankë aín manë xëtokë 'imainun aín manë pará okían 'akë aribi, anuxun atun dios Astarté rabikë xubu anu nankëxa, nanan ka Saúl ain bakë bëchikëkama ñukë akëñunbi anun Bet-sán kakë ëma bëararakin kënëkë anu bëntankankëxa.

¹¹ Usokia filisteo unikaman Saúl ñukë 'akë ka Galaab menua 'ikë ëma Jabés anu bukukë unikaman kuakëxa, ¹² kuabiani ka uni kushi sinánñubu atux ishi kanankiani imé kuanëkin Bet-sán kakë ëma anun bëararakë anua Saúl këñunbia aín bakë bëchikëkama ñukë bëntankankë a nanpabëtsinkin bëxun Jabés kakë ëma anuxun xarokankëxa. ¹³ Usokin 'axun ka aín xokama ashi Jabés kakë ëma anua nikë i pëchiñu têmú, anu maínkankëxa. Usokin 'atankëx ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë 'imikin ñu pima samákankëxa.

2 SAMUEL

Davidtan Saúl ñukë ñuikania kua bana

1 ¹Usa 'ain ka Saúl ñukë 'ain David aín unikamabëtan amalecita suntáru-kama abámikin 'abiani Siclag kakë ëmanu kuantëkéankëxa, kuanx ka anu rabë nètën bërúakëxa.

²Anu 'ixunbi ka Davidnën Saúl ka ain bakë bëchikë rabëbë bamaxa kixun 'unánma 'ikën, usa 'ain ka rabë 'imainun achúshi nètë 'ikëbë anua Saúl 'ikë anuax uni achúshi aín chupa tukibukë 'ixun ain maxkáu chimaputan mata-kakiax 'itsaira masá nuituti kuatsini uakëxa. 'Ai ka anu bëbai David bëtánain aín bëmánanën me tikai tètúbuti tsóbuakëxa. ³Usai 'ia iskin ka Davidtan ñukákëxa:

—¿Uinuax kaina mix ain? 'Èx kana anua israel unikama 'ikë anuax abati uan:

—Kixun ka a unin kakëxa.

⁴—¿Uisai kara anuax 'ikanx? ¡Kamina 'ë kati 'ain!

—Kixun ka Davidtan karaishiakëxa.

—Kakëxun ka suntárukama ka 'akananibi abákanxa kixun kanan ka 'itsaira suntáru ka bamaxa —kixun a unin kakëxa—. ¡'Imainun ka Saúl aín bakë bëchikë Jonatán abë bamaxa kixun kakëxa! ⁵Kakëxun ka ñukákëxa.

—¿Uisaxun kaina Saúl 'imainun aín bëchikë Jonatán ka bamaxa kixun 'unán? —kixun ka Davidtan an bana chanioi kuankë uni a ñukákëxa. ⁶Ñukákëxun ka a unin kakëxa:

—Anu kuantí sinanmaxi ain bashi Guilboa kakë anu kuan kuankinbi kana Saúl aín manë xëtokëmi kërëxax nikë isan, iskëbëbi ka filisteo suntárukamax anúan 'akanankë caballonëan nirinkë 'imainun axa caballonuax 'akanankë suntárukaman 'urama obëtsinkin a nukui aia kana isan kixun këmëkin kakëxa. ⁷Iskëbëtan anribi kaxú bësukinbi aia iskin ka 'ë kuëanxa. Kuënkëx kana a 'urama obiani kuan. ⁸Kuania ka ui uni kara isana 'ëx 'ai kixun 'ë ñukáxa, ñukákëxun kana 'ëx kana amalecita uni 'ai kixun kan. ⁹Kakëxun ka 'urama onun kixun 'ë kaxa, kakëx 'uramaira obiani kuania ka 'ë kaxa, kana tëmëratísama tanin 'ë kamina bëríbi 'ati 'ain kixun, 'aínbi ka bamatísaa 'aish 'itsaira tëmëraibi bamakëmapain 'iaxa. ¹⁰Usakin kakëxun 'urama okin kana 'an, 'aínbi ka 'ën iskëx pakëtankëx amiribishi nirutëkëntísamaira 'iaxa. Usa 'ikë 'axun kana aín maxkánua mañukë ain mañuti bianan kana aín mëñusuti aribi mi bëxúnti bian 'ën 'Ibu.

¹¹Usokin kakëxun kuati ka David 'imainun abë 'ikë unikama atun chupa anun paëkin tukai, ¹²'itsaira 'atimokin sinani ini Saúl 'imainun ain bakë

bèchikè Jonatán bamakè kuati 'ianan 'akanankian israel suntárukama Diosan 'akinkè 'ikèbi, bètsi unikama abámikin 'akè a sinánkin bari kuantamainun añu ñubi pima samákankèxa.

¹³ Usai 'ikin ka axa bana chanioi ukè bënë uni a Davidtan ñukákèxa:

—¿Mix kaina uinu 'ikè uni 'ain?

—Kakèxun ka —'èx kana bètsi menu tsókè amalecita uni 'ai —kixun bënë uni an kakèxa. ¹⁴ ¿Kakèxun ka uisa kupí kaina 'atimokin 'akin Diosan ain unikaman 'apu 'inun kaískè uni a 'an? —kakin ka munuma banakin Davidtan, ¹⁵ ain suntárunèn kushi achúshi kuénkin kakèxa:

—¡Ènè uni kamina bëríbi 'ati 'ain! Kakèxun ka amalecita uni a bamatanun 'akèxa, ¹⁶ 'akèbè ka David kiakèxa:

—Mix bamakè ènèx ka mixi kamina min 'ucha chikínati 'ènbi kana Diosan kaískè 'apu 'a kiax kikè a kupími bamakè 'ikè kiakèxa.

David bëunan mëskuti Saúl 'imainun ain bakè

bèchikè Jonatán bënëni ian ñuikè bana

¹⁷ Èsai ki ka David Saúl 'imainun 'ain bèchikè Jonatán bamakè kuatankèx rabiti kantai kiakèxa, ¹⁸ èsai rarumati kiti bana ènè ka kamabi Judá menu tsókè unikaman 'unánti 'ikè, kiax ka kiakèxa. Usa 'ain ka bëunan mëskuti ini kia bana ènè anua Israel unikama 'usai 'ikè ñuikin kuënëokè kirikanuribi kuënëokèxa:

¹⁹ “¡Israelkama ka 'itsaira masá nuitutia,

ax ami nishkè unikaman ka atún 'apu aín bashinuxun axa!

¡Nun suntárukama axa 'akánanti 'unanbu aka ami nishkè unikaman 'axa!

²⁰ Usa 'ain ka Gatnu tsókè unikama kuatima 'ikèn,

'imainun ka Ascalón èmanu bèbakin a bana ñuitima 'iaxa,

filistea xanukamax ka a banakama kuati kuëëanan,

manámiki chirini kuëënti 'ikèn, atux ka bètsi ñu rabikè xanubu 'ikè usa 'aish.

²¹ ¡'Imainun ka anu mitsux 'ikankè

Guilboa kakè aín bashi ax 'uí 'imainun nibítan 'ibúkin chabokèma 'iti 'ikèn,

anuax ka 'aisamaira Israel unikama bamaxa!

Anuxun ka axa rakuétimaishi 'akánanti 'unánkè unikama 'axun

'ain manè parókè ami nishkè unikaman aín 'ibu 'atankèxun amákanxa.

Anuax ka Saúlnèn manè parókè aín

'ibu bamakè 'ain, aín ichukè ax taèn amákin chuokankèx aín ichukè ax nètéaxa.

²² Uinsaranbi ka Saúl 'imainun Jonatánnèn ami nishkè

unikama 'atankèxun aín imin aín pia xèpukan kakèma 'aish aín xubunu uama 'ikèn,

'imainun ka 'ain manè xètókè ain pia axa 'akánanti 'unánkèira

unikaman imin 'anan aín xènin xèshibètsini aíma 'iama 'ikèn, kiax ka David kiakèxa.

²³ Saúl 'imainun Jonatán ax ka kamabi israel unikaman axa upí uni 'ikè nuibakè 'iakèxa,

'ianan ka tsókëpan 'aish 'iásabi ñuaxi atubë énanankëma 'ikën.

¡Ax ka tètëkamë 'ëo nuankësamaira 'ianan!

¡Paru 'inuán kushisamaira 'iakëxa!

²⁴ ¡Israelnu 'ikë xanukama Saúl sinani ka inkán,
an ka lino 'akë chupa minanën mësukukin pukukë mitsu pañumiakëxa,
pañumianan ka chupa kurin chëxëokin upíra okin 'akë mitsu 'inánkëxa!

²⁵ ¡Uisai 'akanani kara axa rakuétimaishi 'akánanti 'unáinra unikama
anuaxa 'akanankënuax bamakanxa!

¡Jonatán ka numi nishkë unikaman 'akëx ain bashi chairukënuax
bamaxa!

²⁶ ¡Aisamaira kana mi sinani masá nuituti bëunan mësukutin.

¡Jonatán 'ën xukén 'akësamaira okin kana mi nuiban!

¡Min kamina 'itsaira 'ë 'upíra okin nuiban!

'Ëx kana 'ën xanu 'akësamaira oi mibë nuibanankën.

²⁷ ¡Uisai 'iax kara axa rakuétimaishi 'akánanti 'unáinra unikama 'ain
'akanankënuax bamati 'ik!

¡Atúxa anun 'akanankë aín manë xëtokëkama ka 'atima okë 'iaxa!"

David Judá menu 'itabati 'apu 'ia ñuikë bana

2 ¹ Usai kitankëxun ka Davidtan Dios abë banakin kakëxa:

—¿Judá menu 'ikë ëma achúshinu karana 'ëx kuantima 'ain? Kakëxun
ka Diosan kakëxa:

—Kamina kuantu 'ai kixun kakëxa. Kixuan kakëxun ka Davidtan ñukákëxa:

—¿Ínu karana kuantu 'ain? Kixun ñukákëxun ka Diosan kakëxa:

—Hebrón kakë menu kamina kuantu 'ain. ² Kixuan Diosan kakëx ka David
'ain xanu rabé buani kuankëxa: Kuankin ka Ahinóam ax ka Jezreel kakë
ëmanu 'imainun ka Abigail Nabal kakë uni an raënkëa bikë ax Carmel kakë
ëma anu tsókë 'iakëxa. ³ Usa 'ain ka kuankin abë tsókë unikama aín aintsikë-
ñunbi buani kuanx Hebrón kakë ëma chukúma anu 'iakëxa.

⁴ Anuxun ka Judánu 'ikë unikaman timéxun David atun 'apuisa 'inun kixun
anu bëbakë anëakëxa.

Anuxun ka uni raíritan David ñuixuankëxa Jabés kakë ëmanu tsókë Galaad
menu 'ikë unikama insa Saúl ñukë mainkanxa kixun, ⁵ kakëxun ka Davidtan
anu 'ikë unikama kamikin ësokia katánun uni xukin kamiakëxa: “Diosan ka
mitsu 'upiokin nuibakin 'akinti 'ikën, mitsun kamina Saúl ñukë 'ikë upíokin
mainkakën. ⁶ Usa 'ain ka Diosan mitsu nuibakin 'akinti 'ikën: 'Akimainun
kana 'ënribi mitsumi usakin 'akë a kupí nuibati 'ain. ⁷ Usa 'ain kamina kushi
okin sinani nirukanti 'ain, mitsun 'ibu Saúl ñukë 'ain ka Judá menu tsókë
unikaman atun 'apu 'inun 'ë anëaxa usa 'ain.”

Israel menu 'ianan Judá menuribi David 'apu 'ia ñuikë bana

(1 Cr 11.1-3)

5 ¹ Usakin 'akë basikëbë ka kamabi Israel unibu aín ñakánu ñakánu 'ikë
akaman Hebrón ëmanu, kuanxun abë banakin David kakëxa: “Nukamax
kananuna min aintsi 'ibu 'ain. ² Bërámabi ka Saúlnën ax 'apu 'ixun minmi
asérabi Israel kama 'akanani kuania buánun 'amiakëxa. Usa 'ikë ka Nukën
Ibun mi Israel kaman 'apu 'ixunmi upiokin 'akinun 'imiaxa.”

³Ēsakian an 'aia, 'unánxun ka kamabi Israel unibunën Hebrónnua 'ain anu rikianxun ěsakian David kakĕxa, kakĕxun ka uisakin kara ax 'apu 'ixun 'ati 'ikĕ a ñuixunkin Diosanbi unánun kakĕxa. Usakin kakĕxun ka atúnbi Israel unibunën 'apu 'inun anĕakĕxa. ⁴Treinta baritiañu 'ixun 'apu 'ikin pĕua 'aish, ka David cuarenta baritia 'imi 'apu 'iakĕxa: ⁵Hebrón menuax ka Judá unibunën 'apu mapai 'imainun rabĕ bari ínúi 'itankĕx mapai achúshi 'imainun achúshi 'uxĕ 'imi 'apu, Jerusalénnuribi kamabi Israel unibunën 'apu 'ianan, Judá menu 'ikĕ unikaman 'apuribi treinta y tres baritia 'apu 'iakĕxa.

Davidtan aín suntárukamabĕtan Sión kakĕ ěma bia ñuikĕ bana

(1 Cr 11.4-9)

⁶Aín unikama buani ka David 'apu 'aish anuxun jebuseo, unikama anu tsókĕ akama 'anux Jerusalén menu kuankĕxa. Kuankĕ 'ikĕ ka jebuseo unikaman atun ěma buinarakin kĕnĕarakĕ 'ain, anun atsintisama sinani ami kuaikin David kakan-kĕxa: “Mix anu atsintisama ka nun me ěnĕx 'ikĕn, nun suntárukama bĕxuñu 'ianan aín xo 'atima 'aish masari nikĕ 'aínbi kamina mitsux ěnu atsintsianma.” ⁷Usakin kakĕxunbi ka aín suntárukamabĕtan Davidtan Jerusalén ěmanu 'ikĕ suntárukama ñatankin biakĕxa, usakin 'axun ka Davidtan ěma kakin anĕakĕxa, anĕa 'ikĕ ka usakin anĕkankĕxa. ⁸Usa 'ain ka Davidnĕn usakin kamina anuxun 'ati 'ai kixun aín unikama kakĕ 'iakĕxa: “jebuseo unikama 'akin kamina anúan 'umpax kuantí 'akĕ kini anun, atsínkin kamina kamabi uni bĕxuñu 'imainun, aín xo 'atima masari nikĕ uni, akamami kana 'ĕx nishin usa 'ain a kĕñukin 'ati 'ain.” Usa 'ain ka a ñui a 'unánti bana ěsai kia: “Uní aín niti upíma 'imainun, aín xo bamakĕ masari nikĕ a unikamax ka anuxun Dios rabiti xubunu atsintima 'ikĕn, kiox ka unikamax kiakĕxa.” ⁹Usakin aín suntárukama ñatankin bianan unikama 'atankĕx ka David, a ěmanu tsóti kuankĕxa, usa 'ikĕ ka Davidnĕn ěma kakin anĕakĕxa, 'imainun ka anu 'ikin buinarakin aín ěman 'ikĕ kinikama abi maxábĕtan, me tĕin bĕtaskin anu 'apu 'ikĕ xubu anubi sĕnĕónkin kĕnĕmiakĕxa.

Hiram kakĕ 'apun aín menuxun an ñu 'unánkĕ unikama Davidnu xuá ñuikĕ bana

(1 Cr 14.1-2)

¹⁰Usakin Dios kamabi kushiñu an 'akinkĕxun Davidtan 'akĕx ka kamabi ñu upí 'iakĕxa, usakin 'aia ka Diosanbi 'akiankĕxa. ¹¹Usakian 'akĕbĕtan ka Tiro ěmanu 'ikĕ 'apu Hiram kakĕ an, anu kuankian bĕtsi menu 'ikĕ 'apu añu kara 'aia kixun iskĕ aín unikama Davidnu kuantanun xuakĕxa, xukin ka carpinterokama 'imainun an maxá ramĕniokín mĕnfókĕ a 'ianan, kunxan tĕapakĕ akama tapan 'abiankin parúmpapan buánxun anu 'apu David 'iti xubu 'axuntanun kixun xuakĕxa. ¹²Usakin kamabi ñu 'akin ka Davidtan Diosanbi ka Israel unibunën 'apu 'inun 'ĕ 'imi axa kixun 'unánkĕxa, 'imainun ka anbi 'apu 'ixun ěma upí 'itanun mĕnfonan, Israel unikama upíokin 'akinun 'amiakĕxa.

**Davidtan bakĕ
bĕchikĕkama ñuikĕ bana**

(1 Cr 3.5-9; 14.3-7)

¹³Hebrón kakĕ menuax kuanx Jerusalén ěmanu tsókin Davidnĕn, anuxun aín xubu anua 'ikĕ xanukama bianan, an ñu 'axunkĕ xanukama aribi bixun

atumiribi bëbu 'imainun xanu okinribi bëchipakëxa. ¹⁴ Aín bëchikëkama Jerusalén ëmanu tsókia bakë bëchipacëkama atun anë ka 'iakëxa: Samúa, Sobab, Natán, Salomón, ¹⁵ Ibhar, Elisúa, Néfeg, Jáfia, ¹⁶ Elisamá, Eliadá 'imainun Elifélet akamax ka aín bakë bëchikëkama 'iakëxa.

Abë 'akanankin Davidtan filisteo suntárukama kupitanunma 'a bana

(1 Cr 14.8-17)

¹⁷ Israel unikaman ka atun 'apu 'iti David anëxa kixun ka filisteo suntárunën kushikaman kuakëxa, kuabiani ka a 'akatsikiax a bari kuankankëxa, 'aínbi ka David anua 'ikë anuax kuantankëx aín suntárukamabë unëkë 'iakëxa. ¹⁸ Usa 'ain ka filisteo suntárukama anu kuanx, aín bashi Refaim kakë me sapan kiankë anu 'iakëxa. ¹⁹ Usai atux 'imainun ka, Davidtan ënë ñuikin abë banakin Dios kakëxa:

—¿Filisteo unibunën suntárukama karana 'akanankinti 'ain? ¿'Ë kaina atu 'aia 'akinkin kushiotti 'ain? Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—Asabi ka, kamina atu 'ati 'ain, 'aia kana mi 'anun mitsu 'akinti 'ain.

²⁰ Usakian ñukákëxuan kakëx ka aín suntárukama uani kuanx David Baal-Perasim kakë me anu bëbakëxa. Anu bëbaxun ka anuxun filisteo suntárukama kupitanuma 'akëxa. Usa 'ain ka David anuxun 'akë a ñui ësai kiakëxa: “Diosan ka baka kushiira xobuti bëchunkë usaribi 'ixun 'ëmi nishkë unikama 'anun 'ë uanxa.” Anuxun usakin 'axun ka Baal-Perasim kakin anëakëxa. (Ënë banax ka Diosan ka anun kuantu bai nu 'axuanxa ki kikë 'ikën.) ²¹ Usakian 'akëx abákin rakabiania ka filisteo unikaman rabikë ñukama David 'imainun aín suntárukaman biakëxa.

²² Usai 'ian basikëbë ka filisteo suntárukaman amiribishi Rafaim kakë me sapankiankë anu ritëkënkuaitsiankëxa, ²³ ritëkënkuaitsinkë 'ain ka abë banakin David ësokin Diosan kakëxa:

—'Akin kamina 'ashi buinxun atu 'atima 'ain, anua bukukankë a xaxú kuainakëkin bëararatankëx kamina anua bálsamo kakë i nikë anu bëbakin 'ati 'ain. ²⁴ Anu bëbakin kamina anun nikiani kuankëbëa bálsamo i pëi chushirukë banaia kuati 'ain; ax ka rëkuënkiani kuankësa 'iti 'ikën, usai 'ikëbë kuankin kamina min suntárukamabëtan, filisteo suntárukama 'ati 'ain.

²⁵ Usakin kakëxun ka Davidnën uisakin 'anun kara Diosan xaxa usakinbi 'akëxa, 'akin ka filisteo unikama Gabaón kakë ëmanuxunbi 'abianxun Guézer kakë ëmanu bëbakin 'akëxa.

Uisoxun kara bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë nankë a takuti 'ikë kixun Davidtan sinan ñuikë bana

(1 Cr 13.5-14)

6 ¹ Achúshi nètën ka Davidnën amiribishi bëráma kaískë treinta mil suntárukama a timëtëkëankëxa. ² Usokin 'abiani ka Baalá 'ikëbia Quirat-jearim kakinribi anëkë axa Judá menu 'ikë anuax aín treinta mil suntárukama buani, uisoxun karaísa bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë nankë a buánti 'ikë kixun tani kuankëxa, ax ka Israel kaman Dios kamabi kushiñuira 'ianan aín ángel pëchiñukama usamaira ainan 'iakëxa.

³ Kuantankëx ka anua Abinadab kakë uni 'ikë bashi manan anua aín xubu 'ikë anu bëbakëxa. Anuxun ka rafí unikama bunántisa okin 'akë anua Diosan

banakama kuënëoxun nankë a biakëxa, bitankëxun ka anun ñu nikintia 'akë ióira anu 'aruakëxa. ⁴'Arukë ka Abinadab kakë uni aín bakë bëchikë rabé Uzá 'imainun Ahió an burron anu ñu 'aruxun nikinti anu 'arukëa nirinbiankëbë Ahió ax rëkuënkiankin buánkëbë Uzá ax tsiánkiankin buánkëxa. ⁵Usokian buánkëbë ka, a kaxú David 'imainun abëa kuankë unikamax Dios rabi kuëni aín kushibëbi ransakin atun sharíkati sharikamainun manë parókë 'amainun atun arpa 'anan mēkēnan mēēkin banamikë akama kuēēnkin 'akankëxa.

⁶Usai 'ikiani kuani ka anuxua Nacónnēn aín trigo tákati kakë 'ikë 'unánkë, anu nukutibi an bunántisa okin 'akë anu 'arukë a nirinbiankë burro ax ñumi tatfki nipakëisari 'iaka Uzánēn mēshpakin nipakëti rabanan tuinkin biakëxa. ⁷Usakia bunántisa okin 'akë, aín mēkēnan Uzánēn tuinkin bikë ka Diosan xumati nishkin anuxunbi bamanun 'imikëx Uzá bunántisa okin 'akë a tanainbi nipakëti bamakëxa. ⁸Usokian Diosan Uzá bamanun 'imia isi ka David 'itsaira masánuituti iankëxa, usakian anuxun 'imikëka a me Peres-uzá kakin anëakëxa, usokinbi ka bërí nētë kamanbi anëkania. ⁹Usakia 'an ka a nētēn David 'itsaira Diosmi rakuëakëxa, rakuëti ka ësai kiakëxa: “¡'Ēn kana asérabi bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokë nankë ënë buánti sinaniman!” ¹⁰Usai kitankëxun ka Davidnēn amiribishi bunántisa okin 'akë anua Diosan banakama nankë a Jerusalénnu buántisama tankëbētan ka, achúshi filisteo uni Obed-edom, axa Gat kakë ëmanu 'ikë aín xubunu nankëxa.

¹¹Usokian Davidnēn anu namikëx ka bunántisa okin 'akë anua Diosan banakama kuënëokë nankë ax Obed-edom aín xubunu achúshi 'imainun rabé 'uxë 'iakëxa, usakin a unin xubunu nankë 'ain ka Diosan a uni 'itsaira 'akianan aín aintsikamaribi 'akiankëxa.

Davidnēn bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokëkama nankë a

Jerusalénnu buan

ñuikë bana

(1 Cr 15.1–16.6)

¹²Usa 'ain ka unikaman 'apu David ñuixunkë 'iakëxa, bunántisa okin 'akë aín xubunu nankë 'ain ka Obed-edom aín aintsikama 'imainun aín ñukama këñunbi atun ñu upí 'inun Diosan 'akinia. Usokian kakëx ka David Obed-edom aín xubunu kuēēnkiani kuanxun bunántisa okin 'akë a bibiankin Davidnēn ëma kakë Jerusalénnu buánkëxa. ¹³Usokin buani kuankia bunántisa okin 'akë anua Diosan bana kuënëokëkama nankë a buani kuania mapai achúshi 'imainun achúshiti nikiani men unikama kuankëbētan ka Davidnēn achúshi vaca bënë 'imainun achúshi carnero xuaira rëxun Dios rabikin xarokëxa. ¹⁴Usa 'ain ka David chupa efod lino 'akë a pañuax kuani 'ain kushibëbi kuëni ransakiankëxa, ¹⁵usai David 'ikëbë ka abëa kuankë rafri Israel unikamax an bunántisa okin 'akë buánkëkama a rëkuënbiana kuankë akamaxribi kuëni sharákiani kuankin, atun a banoti 'akë banobiankëxa.

¹⁶Usakin bunántisa okin 'akë anua Diosan banakama kuënëokë nankë, a buani anua David 'ikë ëma anu bëbakania ka Saúlnēn 'ini bëchikë Micalnēn aín xubu xëkuë chukúma manámi 'ikë anun isakëxa; iskëxbi ka aín bënë David ax kuëni chirinkin ransakia Dios rabikë ax ainan 'aisama 'iakëxa, usa 'ain ka ami 'atimakin sinánkëxa. ¹⁷Usokin buánxun ka anu nantia

aín unikama xubusa okin chupa 'amikë a mëu nanun 'amiakëxa. Usokin anu nantankëxun ka Davidnën ñuina rëtankëxun 'aímai këñutanun Dios xaroxuanan anun mëníonanti aribi xarokëxa, ¹⁸usokin ñuina xarokin sënëöntankëxun ka Davidnën kamabi Israel unikama ësokin kakëxa, kamabi mitsun 'akë ñukamax ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an 'akinkëx upí 'iti 'ikën, ¹⁹usai kia David sënënkëbëtan ka kamabi israel uni bëbu 'imainun xanukamanribi pán harina akë a 'imainun cha okían batokin 'akë akama këñun nami xuike tëxëkë akama 'imainun uvas ëskakë akamabi mëtikanan-këxa. Usakin 'atankëx ka kamáxbi atun xubunu rikiankëxa.

²⁰Usai kuankantámainun ka David aín xubunu aín xanu isi kuankëxa; kuankin aín xubunu nukúkin iskëxbi ka aín xanu Mical Saúlñen 'ini bëchikë, ax kuania isbëtsini ukin kakëxa:

—jBërí kamina mix Israelkaman 'apu 'aíshbi usai 'iax asábi bërúan, min kamina an 'ë ñu 'axunkë xanukaman ka isia kixun sinanimaishi uni nishkë 'ikësaira rabinima usai 'ian! ²¹Kixuan kakëxunbi ka Davidnën kakëxa:

—Asérabi kana 'ëx unin ismainun ransan ax ka 'ëbi usai 'isatani 'ikëma 'ikën. 'ëx kana Dios an 'ë kaisa a rabi usai 'ian, an ka min papa 'ianan min aintsikama 'akinma Israel kaman 'apu 'inun 'ë 'imiakëxa. Usa 'ain kana a rabi usai ransai 'ian. ²²Usa 'ain kana 'ëx bërí ñuma 'iti 'ain; min kuëñxumi usai 'inun 'ë kakëx, 'aínbi ka a ñuikimi 'ë kakë xanukaman uisa uni karana 'ëx 'ai kixun 'unánkin 'itsaira 'ë nuibati 'ikën. ²³Usa 'ain ka Mical ax Diosan usai 'iti 'imikëx, aín ñuti nëtë 'itámainun tuakëma xanu 'iakëxa.

Diosan David

upiokin sinánxunkin 'akinxun ka bana

(1 Cr 17.1-27)

7 ¹A 'urama 'ikë amia nishkë unikama Diosanbi 'amikëxun kamabi 'atankëx ka anua 'iti 'apun xubunu kuanx anu 'ixun ka Davidnën, ²an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán kakëxa:

—Uisa 'ixun karana 'ën anu 'apu 'iti xubu kunxan tukapaxun upíokin 'akënu 'ixun, Dios bunántisa okin 'axunkë axa chupaishi 'akë xubu 'ukëmëu nankë 'ikë isti 'ain, ax ka 'ën iskëx upíma 'ikën.

³Kakëxun ka Natánen kakëxa:

—Uisakin 'akatsi kixun kaina sinani usakin kamina 'ati 'ain, 'aia ka Diosan mi 'akinti 'ikën. ⁴Aínbi ka a imëbí ami mërakin Diosan Natán kakëxa: ⁵“Anu kuanxun kamina 'ën uni David abë banakin ësokin kati 'ain, 'ëx Dios 'ixun kana ësakin kan: Mix kamina an, 'ë anuxun Dios rabiti xubu 'axúnti uni ama 'ain. ⁶Anun 'ën Egipto menua Israel unibu chikía, a nëtëkamanbi 'iama 'aish kana bëríbi usabi 'aish, uínsarabi anuxun 'ë rabiti xubunu 'ikëma 'ain, usa 'ain kana xubusa okin chupaishi 'akë anu kuanx 'ën unibëshi banakën. ⁷Kamabi nëtën anun atubë 'ëx 'ikë anun kana, uisaxunbi 'ën unibu Israel-kama 'akinun 'apu anëxun, atun kushi achúshibi 'ë kamina anuxun Dios rabiti xubu achúshi kunxan tukapaxun 'axúnti 'ai kixun káma 'ain. ⁸Usa 'ain kamina, 'ën uni David ësokin kati 'ain, 'ëx Dios kamabi kushiñu 'aish kana ësai kí: 'Ën kana anuxun bërúanti 'akë anuxua aín ñuina bërúaiabi a ëmikin chikían 'ën chikixun kana a unikaman 'apu 'inun 'imiakën; ⁹'imixun kana uinu kara kuania anubi abë 'ixun bërúan. Bërúanan kana kamabi ami

nishkê unikama kêñukin 'anun 'amia, 'amianan kana usakin ñu chaiira 'aia iskian, ênê menu 'ikê an ñu upókin 'akê 'apukama 'akêsaribi okin, nuibanan an ñu 'aia isi kuêñun 'imian. ¹⁰ Usakin 'anan kana achúshi me anua 'ên unibu Israel 'iti bian, bixun kana atunabi 'ain anu 'inun 'inan, anu 'iaka uínbi ubioima 'imainun an bêtsi ñu 'atima 'akê unikamabi, bërâma 'akansa okin ubiotima 'ikên, ¹¹ axa 'ên uni Israel unikaman 'apu 'inun uni 'imikin kana. 'Ën amia nishkê unikamabê 'akanantêkênima nuibananishi tsónun atu 'imiakên. 'Imainun kana aín rëbúnkikama kana uínbi ubiotima oia tsónun 'iminuxun 'ai kixun 'unámikin kakên, ¹² usa 'ain kana anúnmi ñuti nêtê 'ikêbétan min bakê bëchikê achúshi nêtétimokin mërámikin axa 'apu 'inun 'imiti 'ain. ¹³ 'Imikêxun ka an anuxun 'ê rabiti xubu achúshi 'ê 'axúnti 'ikên. 'Imainun kana 'ên 'apu 'imikin nêtétimoia xëñibua 'aínbi ax 'apu 'inun 'imiti 'ain. ¹⁴ 'Ëx aín papasa 'imainun ka, ax 'ên bakê bëchikêsa 'iti 'ikên, 'ên kana ñu 'atima 'aia i pëñan bixun anun rishkikin, tëmëramiti 'ain. Kamabi unfan aín bakê bëchikê 'atima ñu 'aia 'akêsaribi okin, ¹⁵ 'aínbi kana 'ên nuibakin Saúl 'akinkin ëansa okin a 'atima 'ain, usakin 'axun kana Saúl chikíanan mixmi 'apu 'inun mi 'imiasa okin a 'atima 'ain. ¹⁶ Min rëbunki 'imainun mix 'apu 'ikê ax ka 'ên bëruankêx uisaibi 'ikêma 'iti 'ikên, 'imainun ka mix anu tsóti ax anubi 'itiokin nankê 'iti 'ikên."

¹⁷ Usokin ka Natánñen kamabi ênê banakama David ñuixuankêxa, upókin ka an namákian kuakêsabi okin ñuiakêxa. ¹⁸ Usakian ñuixunkê anu atsíanx abê banati 'akê anu atsíanx abê banakin ka, Davidtan Dios kakêxa: 'Ën 'Ibu Dios kushiira, ¿ui karana 'êx 'ain, 'ên aintsi 'ibukamaribi ka ñuma 'ikê unin isia, usa 'aínbi kaina uisaxun 'ê 'apu 'inun 'imian? ¹⁹ 'Imainun ka min ñuikê banaxa chamara 'aínbi min 'ati ñukama chaiira 'ikên, 'Ën 'Ibu Dios 'êx kana min uni 'ain, min kamina 'ên aintsi 'ibukaman rëbúnki ñui usakin ismina 'apu 'iminuxun 'ai kiakên! ¡Uinu 'ikê achúshi unixi ka mix Dios 'ixun upókin sinani kikêsa banati 'aíma 'ikên! ²⁰ ¿'Ën 'Ibu Dios min uni 'ixun karana uisa banaribi mi kati 'ain? ²¹ Kamabi a 'akatsi mi kia ñu a kamina asérabi, bêtsi ñukamasamaira 'itánun, upókin min 'ain 'ên aintsikaman isti kuêñkin, 'ên 'unánun; ²² usa 'ain kana mishi rabikin kai 'Ën 'Ibu Dios, jmin 'akê ñukama ka chaiira 'ikên! Usa 'ain ka bêtsi uni misaribi 'aíma 'ikên, 'imainun ka uinubi bêtsi ñukama a unin rabikê misaribi 'aíma 'ikên. ²³ Min uni Israel unibu ñuikin kana mi kain, ¡bêtsi menu 'ikê ëmanu 'ikê unikama atusaribi ka 'aíma 'ikên, atux ka ênê menu 'ikê bêtsi unikabétan sënénma 'ikên! 'Ën 'Ibu Dios min kamina min uni 'inun atu chikiankên. 'Imainun kamina 'aisa-maira 'ixun bana sinankian upókin ñu 'anun atu 'amian, min kamina min unikama Egipto menua chikínbëtsinkin atun ismainunbi bêtsi menu 'ikê unikama 'imainun atun rabikê dioskama kêñunbi kêñuakên, ²⁴ Min kamina Israel unibunêxa xëñibua 'aínbi min uni 'iti kuêñxun usakin 'akên, 'anan kamina mix Dios 'ixun usakin 'akê 'aish nun Diosribi 'iti 'ain.

²⁵ "Usa 'ain kamina mix Dios 'ianan dioskaman Dios ira 'ixun min uni 'ikêmi 'ê kakê banakama, manukinma sinánkin 'ên rëbúnkinên babakama, mixmi kiásabiokin 'akinti 'ain. ²⁶ 'Ën kana usakinmi kakêxa atux mi sinani mimi katamêti ënima xëñibua 'aínbi mi rabianan min anê ñui kamabi menu 'ikê unikaman kuatanun, min kamina upókin ñu 'ai kixun ñuiti kuêñin, 'imainun kana min uni David 'ên rëbúinkama upókin sinánkê unibu 'ikêmi,

min upfokin 'akinti kuëënin! ²⁷Dios min kamina mix kamabi kushiñu 'ixun uisakin kaina 'ën rëbúnkinën babakama xëñibua 'ain, 'ati 'ai kixun 'uná-mikin 'ë kan; usa 'ain kana 'ën min uni 'ixunbi sinánkimaishi mi kain. ²⁸Mix kamina Dios 'ianan dioskaman Dios ira 'ain, mix kamina asérabi këmëima banain. 'Imainun kamina min uni 'ikë 'itsaira nuibakin mimi katamëtia 'ë ënkëma 'ain, ²⁹usa 'ain kamina, kuëënkun upfokin sinánxunkin, 'ëx min uni 'ain xëñibua 'aínbi 'ën rëbúnkikama bërúanti 'ain. Nun 'Ibu Dios min kamina kan, min upfokin sinánxunkëx ka 'ën rëbúnkikama atux xëñibua 'aínbi upitax tsóti 'ikën.”

Davidtan Mefi-bóset kakë uni upiokin 'akian ñuikë bana

9 ¹Achúshi nètën ka Davidtan aín unikama ñukákëxa: “¿'Aima kara Saúlnën aintsikama achirabi 'ik? 'ën Jonatán a sinánkin 'akinun.”

²Kia ka bëtsi unin kakëxa, anu ka an mi ñu mëëxunti uni achúshi Saúlnën aintsí Sibá kakë 'ikën, kakëxun ka anu 'ikëñua unun Davidnën kamiakëxa. Kamikëxa aia ka Sibá kakë a 'apun ñukákëxa:

—¿Mix karamina Sibá kakë uni a 'ain?

—Ëx kana an mi ñu 'axúnti a 'ain —kixun ka kakëxa.

³Kakëxun ka 'apun ñukákin kakëxa:

—¿Anu kara Saúlnën aintsí 'ën nuibakin Diosan anën ñu 'axúntisa 'itima 'ik? Kakëxun ka Sibánën kakëxa:

—Anu ka Jonatánnën bëchikë achúshi aín taë amorabébi 'atimakë 'aish nikëma ax 'ikën. ⁴Kakëxun ka —¿Uinu kara ax 'ik?

—Kixun 'apun ñukákëxa. Ñukákëxun ka kakëxa, —ax ka Lodebar ëmanu 'ikë Maquir Amiel kakë uni aín bëchikënnën xubunu 'ia —kixun ka Sibánën kakëxa.

⁵Ësakin kakëxun ka Davidtan anua 'ikëñua bitánun bëtsi uni xunun kixun kakëxa; ⁶kakëxuan kamikëx ka Mefi-bóset Jonatánnën bëchikë Saúlnën xuta uakëxa, 'ai ka Davidnën 'ikënu bëbakuatsini ami ñanati 'ain bëmáñanën me tikai 'iakëxa.

¡'Ikëbë ka munuma banai Mefi-bóset kai! —David kiakëxa. Kia ka Mefi-bósetnën David kakëxa:

—Añu mi 'axúnti kaina kuëënin a kana mi 'axúnti 'ai kixun kakëxa.

⁷Kakëxun ka Davidtan kakëxa:

—Rakuëama kamina 'iti 'ain, 'ën kana mi upfokin 'akinti 'ain, min papa Jonatánnën ka bana a sinánkin. Usa 'ain kana kamabi me min xuta Saúlnan 'ia a mi 'inántëkëñun 'amiti 'ain, 'imainun kamina 'ën xubunuxunbi pinun mi 'imiti 'ain. ⁸Ësokin kakëx Mefi-bósetnën ami ñanati 'ikin kakëxa:

—Ëx kana an mi ñu 'axúnti 'ain, 'aínbi kana 'ëx añubima 'ain, usa 'ain kana 'ëx mix 'apu 'ixun usakin kaisama 'ain, 'ëx kana achúshi kamun bama-kësa 'ain.

⁹Usa 'ain ka 'apun Sibá ax irapaian Saúlnën ñu bërúankë 'ia a kuëñxun kakëxa:

—Ën kana 'unan ami ñu mëëxuan Saúl aín xutan ñukama a kana kamabi 'unan 'imainun kana aín aintsikamanan 'ia aribi 'unan. ¹⁰Usa 'ain kamina min bakë bëchikë bëbukama 'imainun an mi ñu mëëxunkë unikamabëtan aín menu ñu 'apákëxa bimia bitankëxun bukunxunti 'ain, usakin 'axunkëx ka a

piti 'ain aintsikaman 'iti 'ikën, 'aínbi ka Mefi-bóset aín xuta 'ën xubunuxunbi pi 'inuxun 'aia. Kakëxun ka Sibá quince bëchikëñu 'imainun veinte uni an ñu mëëxunkëñu, ¹¹ an 'apu kakëxa:

—Kamabi min kakë ñukama ka an mi ñu mëëxunti uni ënën 'ati 'ikën. Usa 'ain ka Mefi-bósetnën Davidtan bëchikësa 'ixun 'apun xubunuxunbi pi anubi 'iakëxa. ¹² 'Imainun ka achúshi bëchikë chukúma Micaías kakín anëkéñu 'iakëxa, usa 'ain ka kamabi unikama Sibá aín xubunu 'ikë atux Mefi-bóset ñu mëëxuni 'iakëxa. ¹³ 'Aínbi ka Mefi-bóset ax amorabébi 'ain taë 'atimakë 'aish Jerusalén ëmanu tsóakëxa, usa 'ixun ka 'apun xubunuxun pi anubi 'iakëxa.

David Betsabé kakë xanu abë 'ia ñuikë bana

11 ¹ Anúan 'apukamax 'akanani kuanux aín suntárukamabë anu 'ikë anuax 'uri kuantankëx timéti nëtë 'ikëbëtan ka Davidnën comandante Joab Israel suntárukama buántanun kixun xuakëxa, xukëx kuanxun ka amonita suntárukama atubë 'akanankin 'akëxa, 'atankëxun ka Rabá kakë ëma a bikankëxa. 'Aínbi ka David atubë kuanima Jerusalénnubi bëruákëxa.

²⁻⁴ Achúshi nëtën ka aín xubunu tanti baiti David xupinbukëbë chikíax tékitsi manámia 'akë anu kuankëxa, kuantankëx anu nikinbi ka achúshi xanu upíira upí 'ain pëi machabaiëxanx bërí sënëanx nashia isakëxa. Istánkëxun ka Davidnën aín uni uinu 'ikë xanu karaisa ax 'ikë kixun ñukátanun kixun xuakëxa, xukëx kuanxun ñukábëtsini ukin ka a xukë uni an kakëxa: Ax kaisa Betsabé, Eliam kakë uni aín bëchikë 'ikën, 'imainun kaisa hitita uni Urías aín xanu 'ikën. Usokin ñuixunkëxun ka Davidnën a isa bëxuntanun kixun aín uni xuakëxa, xukëxua bëan ka Davidtan a imé aín xubunuax abë 'iakëxa, abë 'ikiani ka a xanu 'ain xubunu kuankëxa.

⁵ Usai abë 'iax tukin ka xanuxunbi David kana túa kixun an 'unánun kamiakëxa. ⁶ Usa 'ain ka Davidnën Joab suntárunën kushi a hitita uni Urías axa anu unun kanun kixun kamiakëxa, kamikëxun ka Joabnën uisokin kara kamiata usabi okín 'akëxa.

⁷ Usokin kamikëx uax ka Urías uinu kara David 'ia anu kuankëxa, kuankë ka Davidtan uisa kara Joab 'imainun aín suntáru axa 'akanani kuankë akama 'ikë kixun ñukákëxa. ⁸ Ñukátankëxun ka tanti aín xubunu kuanuxa aín taë pain chukatankëx aín xubunu tanti kuanun kixun kakëxa. Kakëx ka Urías, anu 'apu 'ikë xubu chaiira anuax chikíikiani kuankëxa, kuania ka Davidnën piti upí na pinun 'inaishikin buámiakëxa.

⁹ Usai anuax kuanxbi ka Urías aín xubunu kuanima, 'apun xubu chaiira aín xëkuë an bëruánkë suntárukamabë imé anu 'i bëruákëxa.

¹⁰ Usai anu pékarakë 'ain ka Urías ka aín xubunu kuankëma 'ikë kixun David ñuixunkankëxa, ñuixunkëxun ka Davidnën anua kuantëkënen kixun Urías kamiakëxa, kamikëxa kuankë ka ñukákëxa:

—¿Uisa kupín kaina min xubunu nibaixaxbi tanti kuankëma 'ain? ¹¹ Kixuan ñukákëxun ka Uríasnën kakëxa:

—Bunántisa okín 'akë anu Diosan banakama kuënëoxun nan akama 'imainun Israel suntárukamaxa Judánën rëbúnkikamabë anu atux 'iti mapanatira uisokinbi kara 'atankëx anu 'ikania; usaribiti ka Joab 'ën 'apu a 'imainun min suntárukamabëbi ëmanbi 'uxkania; ¿Usaia atux 'imainun karana 'ëxëshi upitax 'ën xubunu kuantankëxun upókin pianan xëanan kai

'ianan 'ën xanun nami 'anan usaibu 'iti 'ain? ¡'Ën kana asérabi 'apu ikè mi kain 'ën kana usa ñu 'atima 'ain! ¹² Kakèxunbi ka Davidtan kakèxa:

—Ènu kamina bërì bërúti 'ain, iméishi kana kuantanun mi xuti 'ain usakian kakèx ka, Urías anu pain 'i Jerusalénnu pèkarakèbè kuanux bërúakèxa. ¹³ Bërúkè 'ain ka Davidnèn abétan pianan xéakin paéónkèxa. Usokin abétan xéanèti ka Urías an 'apun xubu bërúankè suntárुकamanu 'uxtékèni kuankèxa, 'aínbi ka aín xubunu kuanima anubi bërútèkèankèxa.

¹⁴ A pékarakè 'ain ka Davidtan achúshi kirika Joab kuèñèoxun Urías kuania buámiakèxa. ¹⁵ A kirikanu ka èsokin kuèñèoxuankèxa: “Urías kamina axira paian 'akanani rèkuènkiani anpan kuantì suntárúkama akèñun xuti 'ain, usokin 'axun kamina abè 'akanankian 'akanun ènti 'ain.”

¹⁶ Usokin kuèñèoxunkè kirika a istankèxun ka an kakèsabiokin Joabnèn anua 'akánanti nètè 'ikèbétan axa atumi nishkè amonita unikamabè 'akana-nuxun atun èma suntárúkama bèaramikin, Urías uinu kara suntáru 'akánanti 'unáinrabu 'ikè anu atubè kuanun xuakèxa, ¹⁷ usokin 'an ka atubè 'akananux a èmanu 'ikè unikamax Joabnèn suntárúkamabè 'akanankèxa, 'akanankin ka Davidnèn suntárunèn kushikamakèñunbi Urías aribi 'akankèxa.

¹⁸ Usai 'akanantankèx sènéan ka, Joabnèn David uisai kara 'akanankènu 'ikanxa kixun kamabi ñuixuntanu uni xuakèxa, ¹⁹ xukin ka èsokian katánun kixun a xukè uni kakèxa: “Nun 'apu kamina uisai karanuna 'akanani 'ia akamabi upíokin ñuixunti 'ain, ²⁰ ñuixunkèx nishkin sapi ka mi ñukati 'ikèn: ¿Uisa kupín kaina atun èma 'ai a 'uramaira obiani kuankan? Mitsun kaina 'unaniman atun ka uisa ñubi kara nikin uni anun èma bèararakè anu nikianxun 'aia kixun, ²¹ usokinribi 'akín ka Tebés kakè èma anuxun achúshi xanun Abimélec Jerubaalnèn bakè bèchikè a anun ñu rènkè maxax nipakin anun rèkankèxa ¿Uisa kupín kara 'aisamaira anun atun èma bèararakè a 'urama okin chichabiani kuankan? Kixuan kakèxun kamina min kati 'ain: Urías min suntárunèn kushi hitita uni aribi ka 'akanxa kixun kati 'ain.”

²² Èsokin kakèx kuanx anu bèbaxun ka David uisokin kanun kara Joabnèn kaxa usabi okin kamabi ñuixuankèxa. Ñuixunkèxun kuati ka David 'aisamaira Joabmi nishakèxa, nishkin ka an bana buánkè uni a kakèxa:

—¿Uisa kupí kaina mitsun 'aisamaira a èma chichabiani kuankan? ¿Mitsun sapi kamina 'unaniman atun ka uisa ñun kara 'aisatania anun èma bèararakin kènéara anuxun uni 'aia kixun, usokinribi ka Tebés kakè èma anuxun achúshi xanun Abimélec Jerubaalnèn bakè bèchikè aribi anun èma bèararakè anuxun anun ñu rènkè maxax nipakin rëa a sinaniman? ¿Uisa kupín kaina, 'aisamaira 'urama kiani kuankin anun atun èma bèararakè a chichabiani kuankan? ²³ Usokin kakèxunbi ka an bana ñuixunkè uni anribi kakèxa:

—Anu 'ikè suntárúkamax ka nu 'ai atun èmanuax chikíkuatsinkin èmanbi rakankin nu 'axa 'akèxunbi kananuna nunribi atun èmanu atsínti xèkuè ami kikiantanun kuaintisama okin bèaran. ²⁴ Usokèbétan anun èma bèararakè a manámi nikianxun ka atun pia nikin min suntárúkama 'axa, usokin 'akín ka 'ain kushi rafri 'anan hitita uni Urías aribi 'akanxa. ²⁵ Usa 'ain ka Davidnèn an bana ñuikuankè uni a kakèxa:

—Joab kamina kuantankèxun kai kuantì 'ain, 'itsaira ka 'inúkè ñu a sinani masá nuitutima 'ikèn, usaibi ka suntárúkama 'akanani kuax bamaia. Usa 'ain

kamina min sinánmikin kati 'ain atu 'atankëxuan anua 'ikankë ëma aribi 'aisama okin këñunun kixun.

²⁶Usokian aín bënë Urías 'akankë ka aín xanun kuakëxa, kuatankëx ka 'itsaira aín bënë sinani masá nuituakëxa; ²⁷usai 'itankëxa aín masá nuitukë a basikëbë aín sinan bukubutia ka, Davidnën ax anu 'ikë xubu chaiira anu isa buánxunun kixun aín uni xuakëxa, xukëxun buania ka aín xanu 'iti biakëxa, bixun ka ami achúshi okin bëchiakëxa. Usokin 'akë 'aínbi ka Davidtan 'akë ñu ax Diosan iskëx upíma 'iakëxa.

Natánën ñu 'aisama 'akë ñuikin David ka ñuikë bana

12 ¹Nukën 'Ibun ka an 'ain bana uni ñuixunkë Natán David istánun xuakëxa. Kuanx bëbaxun ka ësakin kakëxa:

—Achúshi ëmanu ka rabé uni 'iakëxa. Achúshinëxa ñuñuira 'imainun ka bëtsix ñuñuma uni 'iakëxa. ²Ñuñuira uni an ka 'itsaira carneroñu 'ianan vaca 'arakakëñu 'iakëxa, ³'aínbi ka uni ñuñuma an oveja 'itsama achúshiira maruxun 'arakakë 'iakëxa. Usakin 'arakakëxa kania ka carnero tuára a abëbi 'inun 'ikikin aín bakë bëchikëkamabëbia 'inun bërúankëxa; bërúanan ka aín pikë ñubi pimikin, anúan xëakë ñumibi xëamikin aín 'uxti anubi 'uxmiakëxa. ¡Usakin 'akin ka a unin aín ini bëchikë achushira 'akësaribi okin kuëëankëxa! ⁴Kuëënkian kaniokëbëbi ka achúshi nètën 'ura kuani nikë uni ñuñuira uni a isi kuanx anu bëbakëxa; bëbakë 'aínbi ka ñuñuira uni an aín carnero 'aisama-tankin aín vacabi rëxun a uni pikinsama tankin, ñuñuma uni carnero bakë bixun rëxun piti 'axun a isia kuankë uni pikiankëxa.

⁵Èsakan unin 'akë a ñuixunkëxun a bana kuakin ka an usakin 'akë uni a sinani aín nuitu xuama tani nishkin Davidnën Natán kakëxa:

—¡Min manukinma 'ën kakë bana sinanatëkëntima okin Diosan ismainun mi kain a unix ka bamakë 'iti 'ikën! ⁶¡Usa 'ain ka an usakin aín carnero tuá 'akë an ñuñuma uni a rabé 'imainun rabéribi okin kupíoti 'ikën, sinan ñumasa 'ixun ka a nuibati sinánkima usakin 'axa!

⁷Èsokin kakëxun ka Natánën kakëxa:

—¡Mix kamina a uni 'ain! Èsai ka Israel unibunën Dios ax mi ñui, kíaxa: 'Èn kana a Israel unibunën 'apu 'inun mi kaisakën: 'Imainun kana Saúlñën 'ati 'ikëbi bërúankin 'akiankën; ⁸mi kana anu 'apu 'ikë xubu 'inánan 'apun xanu akamaribi min xanu 'inun mi 'inan, mixmi Israel unibu 'imainun Judánën 'apu inun mi 'imian. Usa 'ixun kana a ñukamaxa chamara 'aínbi, 'itsaira ñu 'ën mi 'inánkë 'itsían kias ka kiakëxa. ⁹¿Uisa 'ixun kaina 'ën kakësabiokin 'akinma 'ën kuëënkëma ñu 'an? Min kamina hitita uni Urías a amonita suntárukama këmëxun 'amiakën, 'axun kamina aín xanu 'ikëbi min xanu 'inun biakën. ¹⁰Usa 'ixun kamina min 'ën kakëxunbi 'ën bana kuaisama tankin hitita uni Urías 'amixun aín xanu min xanu 'iti bian, usa 'ain ka uñsarabi mix ñukëma pain 'ain min bakë bëchikëkama atuxi 'atimati bukui upitax tsótima 'ikën. ¹¹Èsai kana 'ëx Dios ira 'aish kin: 'Ènbi kana min aintsi 'ibunbia 'aisamaira okin masókin mi tëmëraminun 'amiti 'ain, 'imainun kana min aintsi 'ibunbia min xanu mi ëmikin binun 'amiti 'ain 'anan kana, ëma xabanuxunbi aín nami 'anun 'inánti 'ain usai 'iaka bëtsi menu tsókë unikaman kuati 'ikën. ¹²Min kamina kanan-kinma unëxun ñu 'akën, 'aínbi kana 'ën unëxun 'akima kamabi Israel unibunën ismainunbi, nëtë xabanuxunbi 'ain kias ka Dios kiasa kixun ka kakëxa.

¹³ Ësakian Dios kikë bana ñuikin kakëxun ka. Aín 'uchakë ñuixunkin Davidtan Natán kakëxa:

—Asérabi kana 'ëx Diosmi 'uchan. Kakëxun ka Natánën amiribishi katë-këankëxa: Diosan ka 'uchakë 'ikëbi 'atimonan tēmëramikin mi bamamitima 'ikën. ¹⁴ 'Aínbi kamina minbi 'aisamaira óí ami kuaikin Diosan kakëxun kuaisama tankin aín bana parëkin an kuënkëma ñu 'an, usa 'ain ka min bakë bëchikë bërfí náchikikë ax chamara 'aíshbi ñuti 'ikën.

¹⁵ Ësakin kabiania Natán anua 'ikë aín xubunu kuan ka, Diosanbi Davidnën bakë bëchikë Uríasnën xanumia bëchikë a 'aisamaira okin kushiira 'insínmiakëxa. ¹⁶ Usai 'ikëbë ka David aín bakë bëchikë chamara anun rabanan Diosbë banakin añubi pima 'ikën. 'Imainun ka a imékama usai Diosbë banai anua 'uxkë anu 'uxima men 'uxnéakëxa. ¹⁷ Usai 'ia ka anu rikianxun 'apu anu 'ikë xubunua abë 'ikë aín kushikaman menuira rakama kamina niruti 'ai kixun kakëxbi ka nirutisama tankëxa, usai 'ikin ka atun bana parëakëxa. 'Imainun ka atubëtanbi usai 'ikin pima 'ikën.

¹⁸ Usaia 'ian ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë 'ikëbë aín bakë bëchikë ñukë, 'ain ka Davidtan suntárunën 'apukaman ësokín sinánkëxa: “Aín bakë bëchikë ñukëma 'aínbi ka nukaman kakëxunbi nun bana parëaxa, ¿Usa 'ain karanuna bërfí aín bakë bëchikë ñukë 'ain uisakin anu kuanxun kati 'ain? ¡Anu kuanxun nun kakëxunbi sapi ka nishkin uisakin kara 'aisatania usakin nu 'ati 'ikën!”

¹⁹ Usai kanania aín suntárunën kushikaman atúnbi aín bakë bëchikë ñukë unëxun ñuia kuakin 'unánkin ka Davidnën. Ñukákin kakëxa:

—¿'Ën bëchikë kara ñuax? —Kixun ñukákëxun —atun ka ñuaxa kixun kakëxa.

²⁰ Usakian kakëx ratuti ka anua rakákë menuax, nirutankëx nashixun aín chupa pañutankëx David ro sanuira anun 'iakëxa, usai ro sanuiran 'itankëx ka anua abë banati 'akë xubunu Dios rabi atsíankëxa. Atsíanx anuax chikí-kiani aín xubunu kuanxun ka anuxun, pananxun piti an ñu 'axunkékama ñukákëxa, ñukákëxuan 'inánkëxun ka piti piakëxa. ²¹ Usakian 'aia ka aín suntárunën kushikaman ñukákin kakëxa:

—¿Uísa 'ixun kaina mix nun 'apu 'ixunbi usakin 'ain? Min bakë bëchikë ñukëma 'ain kamina, mix 'apu 'aínbi samáti anun rabanan 'ianan usaibu 'ikëma 'ain; bërfí ka min bakë bëchikë ñukë 'ikën. ¿Usa 'ain kamina mix nun 'apu 'aíshbi bërfíra pi nirua!

²² Kixuan kakëxun ka Davidnën kakëxa:

—'Ën kana 'ën bakë bëchikë ñukëma 'aínbi pima samáti 'ian, 'ën sinánkëx ka 'iaxa Diosanbia 'ë nuibakin 'ëbëbia 'inun 'ë pëxxuxuinsa kana sinan. ²³ 'Aínbi ka 'ën bakë bëchikë bërfí ñukë 'ikën. ¿Añunën rabanan karana 'ëx axa tsókëbëtama pima samáti 'ain? ¡'Ëx kana ñukiani 'ën rara itsi aín rara itsibë biranani kuantí 'ain, 'aínbi ka ax 'ëbë biranantima 'ikën!

Salomón bakéan ñuikë bana

²⁴ Usaia 'ikë 'ain ka David aín xanu Betsabé, nitëxëti masá nuitukë a upókin sinánmikin nitëxëaxma 'inun kixun kakëxa. Ësakin kax abë 'ikían aín nami 'akëx tutankëx ka achúshi bëbu tuá bakëankëxa, bakënkë 'ikë ka Davidnën Salomón kakin anëakëxa. Usakin anëké 'ikë ka Diosan a tuára nuibakëxa,

²⁵'imainun ka usakin bërúankëbëtan an uni 'ain bana ñuixunkë Natánën Nukën 'Ibun ka ënë tuá bërúai kixun David kakëxa. Usakin kakëxun ka Diosan ka ënë tuá bërúai kixun 'unánkin Jedidías kakin Davidtan anëakëxa. "Ënë banax ka Diosan ka a nuibatia ki kikë bana 'ikën."

Joabnën 'apu Davidtan aín bakë bëchikë Absalón

'itsa sinania 'unan ñuikë bana

14 ²¹Usa 'ain ka 'apun 'itsa baritia inúkëbëtan Joab achúshi nètën kuënxun kakëxa:

—'Ën kana bëráma 'ikë ñukama mënion, usa 'ain kamina anu kuanxun 'ën bëchikë Absalón na utëkënnun kai kuantu 'ain, ²²Usokian kakëx ka Joab aín bëmánnän me tikai tsóbukin ka upókin sinánnxunkin 'apu kakëxa:

—Bérí kana 'ën bërúmbi mi isin, asérabi kamina min 'ë nuibakin 'ën mi ñukákësabi okin 'ai kixun. ²³Usakin kakëxëshi nirukiani ka Joab Guesur kakë anua Absalón Jerusalénnua kuanun kai kuankëxa. ²⁴'Aínbi ka 'apux kiakëxa, aín xubunu ka ënu aíma kuantu 'ikën, usai kikëbë ka anu kuanma 'ikën; usai kikëbë ka Absalón aín xubunu kuankëxa, 'apu isi kuanima.

²⁵Kamabi Israel me kamanu ka Absalón iskësaribi uni aín upíra 'aíma 'iakëxa, 'imainun ka kamabi unin ax ka rafri unikamasamaira 'ikë kixun rabikë 'aíma uni 'iakëxa. Usa 'aish ka aín taënuaxbi aín maxánu sënën uisaibi 'ikëma aín bëmánnan axbi upíra upí 'iakëxa. ²⁶Usa uni 'ikë ka baritia këñukëtibi aín bu chaxkëti 'iëkin masámikëxun tëamiakëxa, usokin tëakëx ka aín bux 'apun tupumikëx rabé kilo inúkë 'iakëxa. ²⁷Absalón ax ka achúshi 'imainun rabé bakë bëchikë bëbuñu 'iakëxa, 'imainun ka aín 'ini bëchikë xanu achúshi ñuribi 'iakëxa, aín anëx ka Tamar kakë 'aish aín upíra xanu 'iakëxa.

²⁸Rabé baritia 'imi Jerusalénnu tsókinbi ka Absalónnën aín papa 'isama 'ikën, ²⁹usa 'ixun ka Absalónnën 'apu isa isuntanun kixun Joab kakëxa; kakëxbi ka Joab kuaisama tankëxa. Usai kuainsama tankë ka amiribishi Absalónnën kuantanun kixun katëkéankëxa, kakëxbi ka kuanma 'ikën.

³⁰Usai 'ikëbëtan ka Absalónnën aín uni kakëxa:

—Ka kuat, Joabnën ka 'ën kakësokin 'aisama tania, usa 'ain kamina aín naë ka 'ën naë rapasubi anua cebada 'apákë 'ikën; jusa 'ain kamina anu kuantankëxun xarátanun tsi bimi kuantu 'ain!

Usokin Absalónnën kakëx kuanxun ka aín unin Joabnën cebada 'apákë mënútanun tsin bimiakëxa, ³¹usakian aín ñu 'apákë 'amikë ka Joabnën kuakëxa; kuabiani ka bënëtiishi aín xubunu kuanxun Absalón ñukákëxa:

—¿Usokin sinánnxun kara min unikaman 'ën ñu 'apákë xarátanun tsin bimi bëtsianx? ³²Kixuan kakëxun ka Absalónnën kakëxa:

—'Ën kana ësokinmi 'ë ñuikin 'apu kaxuntanun kixun kanuxun mi kamian, uisa kupín kara istisama tankinbi 'ë Guesur ëmanuax unun kixun kamiaxa; usa 'ain kana anubi tsóti bërúti 'ian. 'Ëx kana abë banatisa tanin, an iskëx 'aisama uni 'ikë ka 'ë 'atankëxun rakanti 'ikën.

³³Usakian kakëx ka Joab anu kuanxun 'apu Absalónnën usakian a ñuikin kanun kakë bana ñuikin kakëxa, kakëxun ka 'apun anua kuanun kixun kamiakëxa, kamikëx kuani ka, Absalón 'apu 'ikë a 'urama 'oíshi aín bëmánnän me tikai tsóbuakëxa. Usai 'ia ka 'apun bëtsuku kakin 'ikúkin biakëxa.

David chikíntankëx Absalón 'apu 'iisa tan ñuikë bana

15 ¹Itsama baritia 'inukëbëtan ka Absalónnën anun 'akánanti cabal-lonën nirinkë achúshi anuax 'akánanti 'imainun caballo bianan, cincuenta suntárukama an bërúanxun nikinti anëakëxa. ²Usa 'aish ka kamabi nètën pëkarakëma 'aínshi nirutankëx bai rapasu anun ëmanu atsintinu niakëxa, anuxun ka kamabi uni axa 'apun aín nishanankë, mëníoxunun ukë uni kuënxun uinu 'ikë ëmanuax kara 'aia kixun ñukákëxa. Ñukákëxa a uni 'ëx kana Israel kaman ñakánuax aín kia ka, ³Absalónnën kakëxa: “Asérabi ka a mëníoxunumi ukë ax këmëi kikëma 'ikën, 'aínbi ka 'apun an usa ñukama mëníoti anëkë uni ka 'aíma 'ikën kixun këmëkin kakëxa.” ⁴Ësokin kakin ka kakëxa: “Ëx ënë menu 'apu 'ixun kana, axa 'ë isi ukë unikama atun ñu 'akë istankëxun 'ën upíokin mëníoxuntsian kixun kakëxa. ⁵Kanan ka ui unin kara 'urama oia a, Absalónnën tēpatsakin bikin bētsuku kakëxa. ⁶Ësokin ka kamabi israel unikama axa ñu 'atima 'anan nishanankë akamax mëníoxunun 'apubë banai kuankëxa, ësokin 'akin ka Israel unikama raíri ax isa 'apusama 'ikë kixun paránkin 'atima okin sinánun 'imiakëxa.

⁷Usakin 'akëbëa rabé 'imainun rabé baritia 'inukëbëtan ka Absalónnën anu kuanxun 'apu kakëxa:

—“Ën kana mi káin mixmi 'apu 'ikë min karamina Hebrónnu kuantan-këxun 'ën a 'axunuxun kakë Dios 'axuni kuantanun xutima 'ain. ⁸An mi ñu mēëxunti ënëxa Guesur kakë ëma Siria me anu tsókë 'ixun kana Diosan 'ë amiribishi Jerusalénnu kuantëkënnun 'imikëxun kana ñuina xarokin mi rabiti 'ain kixun kakë. ⁹Kakëxun ka bërúanx kamina kuani kuanti 'ai — Kixun 'apun kakëxa. Kakëx ka Absalón Hebrón ëmanu kuankëxa. ¹⁰Aínbi ka Hebrónnu kuanuxun Absalónnën uni an Israel unikama kati xukin, ësokin kakë 'iakëxa, uínsaran kara bētsi unínbi manë banañu banoia kuation anun ka Absalón ka Hebrónnu 'ikë unikaman atun 'apu 'iti anëaxa, kiox kikanun atu katánun kixun xuakëxa. ¹¹Xuanan ka doscientas unikama abë kuanti Jerusalénnu tsókë upí sinánñukama ashi kakëxa, 'aínbi ka usakian 'akë a 'unánkama 'ikën. ¹²Usakin 'akin ka Absalónnën, an David usakin kamina ñu 'ati 'ai kixun kakë uni achúshi Ahitófel axa Guiló kakë ëmanu tsókë aribi abë kuani unun kixun kamikin ka an ñuina xaroia isa 'akini kuanun kixun kamiakëxa. Usakin 'akin ka an sinánkësa okin anuxun Israel unikama atubë kushinuxun timëakëxa.

David Jerusalénnuax abati kuan ñuikë bana

¹³Usai 'ikëbëtan ka achúshi unin anu kuanxun David, kakëxa 'itsaira Israel unikama ka Absalón 'akinux abë timékanxa kixun. ¹⁴Ësokin kakëxun ka Davidtan abëa Jerusalénnu 'ikë 'ain suntárunën kushikama kakëxa:

—“Ënuax kananuna bërí kuanti 'ain! ¡Absalón nu 'ai ukëma 'aínshi kananuna ënuax kuanti 'ain! ¡Usa 'ain kananuna bënë kuatsini aí bēbakin nu 'akiantuma kamabi unikama ëmanu 'ikë kamakëñunbi atun manë xetokën nu 'aia usa 'ain kuanti 'ain!

¹⁵Kixuan kakëxun ka atun 'apu kakëxa:

—Nukaman kananuna aña 'anun kaina min nu káin usakinbi 'axúnti asábi 'ain. ¹⁶Ësokin atu katankëx abëa 'ain xubunu 'ikë unikamabë chikiti

kuankin ka 'apun an ñu mëëxunkë mapai rabé xanukama ax anu 'ikë xubua bërúanun ëbiankëxa. ¹⁷Ëbiani ka abëa kuankë unikamabë kuantankëx ëma sënénákëkënu 'ikë xubu achúshi a tanain 'apu nirakëakëxa. ¹⁸Anuxun ka a rapasubia 'inun kixun 'ain suntárunën kushikama kakëxa, kamainun ka kamabi quereteo 'imainun peleteo an bërúankë suntárukama 'imainun seiscientos geteo an Gat kakë ëma anuxunbi nuibiani marachankiani kuankë akamax a inubiani atux pain rëkuénkankëxa. ¹⁹Usai 'ikëbëtan ka 'apun Itai Gatnu 'ikë uni a kakëxa:

—¿Uisakin sinax kaina mixiribi nukamabë kuankatsikiax uan? Mix kamina kuantëkëntankëx 'apu bërí atsínkë abë bërúti kuanti 'ain, mix kamina bëtsi menu 'ikë uni 'aish min menubi tsókëma uni 'ain. ²⁰Mix kamina bërífra Jerusalénnu bëbón, ¿uisaxun karana nubë kamina kuanti 'ain kixun 'ën mi kati 'ain, 'ëmbi kana uinu karana kuanin kixun 'unaniman? Usa 'ain kamina amiribishi kuantëkënkín min 'aintsikama uanti 'ain. ¡Usa 'ain ka Diosan mi 'upiokin sinánxunkin 'akinti 'ikën! ²¹Kakëxun ka Itainën 'apu kakëxa:

—Asérabi kana Diosan kuamainun kianan ashikin sinánti okin mi kain, uinu karamina mix kuanin uinu kaina mix bamain anubi ka an mi ñu mëëxunti uni ënëx bamati 'iti 'ikën. ²²Kakëxun ka —Nubë kamina kuani uti 'ai —kixun Davidtan kakëxa. Ësokin kakëx ka Itai Davidbë kuani an bërúankë aín unikama 'imainun abë kuankë unikamabë kuankëxa.

²³Kuani ka David 'imainun abëa kuankë unikama 'aisamaira nishi inkiani kuankankëxa. Usai kuani ka kamabi uni Cedrón kakë xëxá a shitakankëxa; usai 'ikëbëa 'apuxiribi kuankëbë ka kamabi uni axa kuankëkama ax anu uni 'ikëma me ami kikiani bain rëkuénkiani kuankankëxa.

²⁴Atubë ka achúshi uni Sadoc kakë 'imainun kamabi levita kuankin atun bunántisa okin 'akë anua Diosan mëníokë ñu 'akë buámkëxa, uanxun ka Abiatar kakë anu kamabi unia ëmanuax chikitamainun an bërúanun anu ëankëxa. ²⁵Usa 'ain ka kamabi uni ëmanuax chikílkëbëtan 'apu Sadoc kakëxa:

—Amiribishi kamina bunántisa okin 'akë anua Diosan mëníokë ñu 'arukë a buántëkënti 'ain, Diosan 'ëx anu kuantëkënti kuënkëbë Jerusalénnu kuankin kana anua nantínua nankë isti 'ain. ²⁶Aínbi ka ax 'ëx kuanti kuënkima; ënu kana 'ai usa 'ain, uisakin kara 'ë 'aisatania usakin 'ë 'ati 'ikën.

²⁷Ësokinribi ka 'apun sacerdote Sadoc kakëxa:

—Mi 'imainun Abiatar mix kamina upitax min bakë bëchikë rabëbë Jerusalén ëmanu kuanti 'ain. Kuankin kamina min bakë bëchikë Ahimaas a buánti 'ain buámainun ka Abiatarñën 'ain bakë bëchikë Jonatán aribi buánti 'ikën. ²⁸Usa 'ain kana anu uni 'ikëma me ënu 'ëx bërútin, bërúmainun kamina uisa kaina mitsux anu 'ai a 'ë utëkënxun ñuixuni uti 'ain.

²⁹Usokin kakëxun ka Sadoc 'imainun Abiatarñën levita unikaman bunántisa okin 'akë anua Diosan mëníokë ñu 'ikë a Jerusalénnu buántëkënkënbë atubë kuanx anu bërükankëxa.

³⁰Usai kuantamainun ka David aín bashi Olivos kakë mapërakëti; ain taxaka ëchiáx taëinshi kuani 'itsaira masánuituti nitëxëkiani kuani chupan matëkërkëkíax kuankëxa. Usaia 'ikëbë ka abë kuankë unikama atúxribi 'ain maxkánu chupan matëkërkë kíax kuani atúxribi inkiani kuankankëxa.

³¹Usa 'ain ka inkiani kuaniabi David ñuixunkin kakëxa, Ahitófel an mi bana ñuixunkë aín kushi an ka usakinsa mi 'anun kixun Absalón 'ësëkin

kaia kixun, kakëxun ka Davidtan Ahitófél an usakinsa 'anun kaiabisa Absalónnën kakë bana kuamixuma 'anun kixun Dios ñukákëxa. ³² David aín bashi manámi anuxun Dios rabiti anu kuankëbëbi ka abë mēranani Husai kakë uni arquita ax kuani aín chupa tukibukë 'imainun 'ain maxkáu me kupúkēnēn matakakiax kuankëxa. ³³ Kuania ka Davidtan kakëxa:

—Mix 'ëbë kuankëbë mimi mëkatia ka Absalónnën 'ë 'ati 'ikën; ³⁴ usa 'ain kamina mix amiribishi Jerusalénnu kuantankëxun Absalón kai kuantu 'ain, an mi ñu mëxuntü ënën ka min papa 'axunkësabi okin mi ñu mëxuntü 'ikën, usakin kakëxun an mi ñu mëxuntü 'imikëxun kamina Ahitófelnën usakin kamina 'ati 'ain, kaiabi ka usakin 'atima ka, kixun min kati 'ain, ³⁵ anu ka sacerdote Sadoc 'imainun Abiatar 'ikë an ka uisai kara anuax 'ia a 'ë kati 'ikën. Usa 'ain kamina uisai kara 'apun xubunuax kikanu kuatankëxun 'ë kai uti 'ain. ³⁶ Anu ka ain bakë bëchikë Ahimaas 'imainun Jonatánribi 'ikën, usa 'ain kamina uisai kara 'apun xubunuax kikanu 'unánun 'ë ribia kaminun atu kati 'ain.

³⁷ Usakin kakëx ka Husai Davidtan 'unánkë uni ax kuanx Jerusalénnu bëbakëxa, bëbai atsini kuankëbëbi ka Absalón axribi ëmanu atsini uakëxa.

David Sibá kakë unibë bana ñuikë bana

16 ¹ Kuania David 'ain bashi inubiani urira kikiankëbë ka Sibá kakë uni an Mefi-bóset ñu mëxunkë uni ax abë mēranani kuankëxa. Kuankin ka burro rabë doscientos pán 'imainun cien pán 'akësokin chookin uvas bimi ëskakë akëñun cien ñu bimi 'aímai pëkéké aín unikaman bérí bikë akëñun achúshi ñuina xakáu 'arukë uvas baka aribi buánkëxa. ² Buania mēraakin ka 'apun ñukákëxa:

—¿Uisoti kara minmi bëké ñukama ënëx 'ik? Kixun ñukákëxun ka Sibánën kakëxa:

—Burrokama ënëx ka anúan 'apu min xanu min bakë bëchikëkamax kuantu 'ikën; 'ianan ka pán 'imainun ñu bimi pëkékékama ënëx ka min suntáru-kaman piti 'ikë, 'imainun ka ñuina xakáu bëké uvas baka ënëx uix kara anu uni 'ikëma menuax shimaia an xëati bëké 'ikën.

³ —¿Uinu kara Saúlnën xuta ax bërúax? —Kixun ka 'apun ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka ax ka Jerusalénnu bëruaxa —kixun Sibánën kakëxa—, an ka Israel unikaman 'ain xuta Saúl 'asa okin 'apu 'imitisa sinánkëxa.

⁴ —Asabi ka —kixun ka 'apun kakëxa—, usa 'ain kana an usakin sinánkë-bétan mi Mefi-bóset aín me 'ia kamabi mi 'inánti 'ain.

—¡Usa 'ain kana bérími 'akësokinbi 'ë 'apu 'ixun 'akinti kuëënin! —kixun kai ka Sibá ami ñanati 'apumi 'iakëxa. ⁵ Usa 'ain ka 'apu Bahurim kakë ëma anu bëbakëxa, bëbakëbi ka anuax Saúlnën aintsi achúshi chikíakëxa. Ax ka Guerar kakë unin bakë bëchikë Simí kakin anëké 'iakëxa, an ka kuania ami nishkin 'ichakin, ⁶ maxá ami pukin David 'imainun 'ain suntárunën kushikama 'akëxa, abë kuankë unikama 'imainun an bërúankë suntárukamabë kuaniabi ka, ⁷ Simí kakë an 'atimokin 'ichakin kakëxa:

—¡Ënuax kamina 'ura kuantu 'ain, mix kamina an uni 'akë 'aish 'atima uni 'ain! ⁸ ¡Diosan ka mi tēmëramiti 'ikën, min kamina Saúl 'imainun aín bëchikë bëbukama a chikimainun mixira 'apu 'ikatsi kixun ax 'apu 'ikëbi atu rëtéakën! ¡Usa 'ain ka Diosan min bakë bëchikë Absalón mix chikimainun ax

'apu 'inun 'imiti 'ikën, min uni 'akë kupínbi kamina usai 'in, usa 'aish kamina mix an uni 'akë 'ain!

⁹Ësai kikäbëtan ka Abisai Seruiánën tuá an 'apu kakëxa:

—¿Uisati kara uni ñuumaratsunën mix 'apu 'ikëbi usakin mi kain? ¡'Ën bëríbi tēbískatanun kamina 'ë kati 'ain! ¹⁰Kakëxunbi ka 'apun kakëxa:

—Ënëx ka mitsun isti ñuma 'ikën, 'ëx kana mitsun usakin 'aisa tankë a kuëëniman kixun ka Seruiánën tuá a kakëxa. An 'ë 'atimokin sinánkin 'ichákë ax ka Diosan usakin 'anun 'amikëxun 'ë 'akë 'ikën. Usa 'ain kara, ¿Uin kara usakin 'axuma ka 'at kixun kati 'ik? ¹¹Kai ami kikin ka Abisai 'imainun aín suntárunën kushikama kakëxa:

—'Ën bëchikënenbi ka 'ë 'aisatania, ¡Usa 'ain kara Benjamínën aintsikaman ax bëtsi unikama 'ixun 'ë 'aisaira tanima 'iti 'ik! ¡'Ëa 'atimokin sinánxunia kamina uisabi otima 'ain, Diosanbi sapi ka usakin 'ë 'anun sinánmi axa! ¹²Usa 'ain ka Diosan tēmëra kin 'atimokin sinania okin 'ë upfokin sinánxunti 'ikën, usa 'ainbi kana bërí 'atimokin ñuikin 'ë 'ichákëxun kuatin.

¹³Kikiani ka David 'imainun abë kuankë unikama kuankëxa, kuanmainun ka Simí aín bashi tanarati kuankin ka David 'atimai banakin 'ichábiani kuankin ami maxá pukin meribi kupútanun ami puakëxa. ¹⁴Pukían 'akëx kuanx ka 'apu 'imainun abëa kuankë unikama Jordán kakë baka kuëbí bëba-këxa, bëbax ka 'aisamaira kuanbaiti atsánkë 'aish anu tanti bukubukankëxa.

Absalón Jerusalénnu atsían ñuikë bana

¹⁵Usai 'imainun ka Absalón Jerusalénnu atsíankëxa, abëa nikë Israel unikama raíri 'imainun Ahitófel kakë uni abë. ¹⁶Atsínkëbë ka arquita uni Husai Davidan 'unánkë ax munuma banakiani Absalón abë mēranani kushin banai kiakëxa:

—¡Nukamax kananuna 'axa nun 'apu 'iti kuëënin ax ka 'apu 'iti 'ikën!

¹⁷Ësai kia ka Absalónnën ñukákëxa:

—¿Uisakin kaina min 'unánkë uni nuibakin rabikin kain? ¿Uisati kaina abë kuankëma 'ain? ¹⁸Kakëxun ka —Abë kana kuanima —kixun Husainën kakëxa—, 'Ëx kana kuanima mix kamina Diosan Israel unikaman 'apu 'iti kaískë a 'ain, mibëbi kana 'ëx bërúti 'ain kixun ka kakëxa. ¹⁹'Imainun kana, uinu 'ikë uni karana ñu mëëxunin ax ka 'ën 'unánkë unín bëchikë bakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kana mixmi 'apu 'ikë min papa 'axuansaribi okin mi ñu mëëxunti 'ain.

²⁰Usa 'ain ka Absalónnën Ahitófel ñukákëxa:

—¿Añu 'anun kaina mikaman nukama kati 'ain? ²¹Kakëxun ka Ahitófelnën Absalón kakëxa:

—Min papa an ñu 'axunkë xanu kamabë kamina aín nami 'ai abë 'i 'uxti 'ain, an ka anua 'ikë 'apun xubu bërúanxunun atu ëbianxa. Usámi 'ikë ka kamabi Israel unikaman kuati 'ikën, min kamina min papa nishmikin usakin ñu 'a kixun, usa 'ain ka an mi nuikë unikama an kuati kuëënti 'ikën. ²²Usakian kan ka aín unikaman chupa xubusa okin 'akë a xubu manámi anu Absalón pënin-xuankëxa, usokin 'axunkëx ka Absalón aín papa an ñu 'axunkë xanukama abë 'uxkin 'ain nami 'akëxa. Usakin 'akë ka kamabi Israel unikaman kuakëxa; ²³a nētëkaman ka Ahitófelnën bana ñukákë ax Diosbë banakësa 'iakëxa. Ahitófel a pain ka David 'imainun Absalónnën añu kara 'aisatania a 'anuxun ñukákëxa.

Ahitofelnën sinánkë bana Husai kakë unin masó ñuikë bana

17 ¹Usa 'ain ka Ahitofelnën Absalón kakëxa:

—'Ën kana bërí doce mil uni timëbianxun atubëtan ënë imébi min papa David nuikuanti 'ain. ²Bërí ka asábi 'ikën, nibaitia atsánkë 'ikëishi nukúkin ami 'ikuainkëx, ratúkin ka abëa kuankë unikaman abákin ashi ënkanti 'ikën, usakin ëbiania kananuna atu 'akima 'apu David ashi 'ati 'ain, ³usokin 'axun kananuna kamabi Israel unikamaxa abë kuankë akamabi uisabi okima mi bëxúnti 'ain, min kamina achúshi unishi 'anuxun barin, usokin nun 'akëbë ka kamabi unikamax nubë upitax tsóti 'ikën. ⁴Ësokian Ahitofelnën atu kakë bana ax ka Absalón 'imainun kamabi Israel unibunën kushikaman kuakëx asábi 'iakëxa. ⁵Usa 'ain ka an kuakëxa a bana asábi 'aínbi Absalónnën Husai arquita uni a kamiakëxa, uisa kara Ahitofelnën sinánkë bana ax 'ikë kixuan anribi kuati unin kixun.

⁶Usakin kamikëxa Husai anu ukë ka Absalónnën usakia Ahitofelnën sinánkë banakama a ñuixunkin kakëxa: Ñuixuntankëxun ka ñukákëxa. ¿Karanuna an sinánkësokin 'ati 'ain, karanuna 'atima 'ain? Kamina mixribi kiti 'ain. ⁷Usakian ñukákëxun ka Husainën Absalón kakëxa:

—Bëria Ahitofelnën mi sinánxun kakë bana ax ka upíma 'ikën. ⁸Minbi kamina upíokin 'unan min papa 'imainun afn unikama ax ka sinaira unibu 'ikën, usa 'aish sapi ka atun nishkë bukubuisama pain 'ikën, achúshi xaéon raëkëmaxa afn tuá bikuankëx 'ikësaira ka bërí afn sinan 'iti 'ikën. Min papa ax ka 'akánanti 'unainra uni 'ikën usa 'aish sapi ka unin barikëxun 'unánx afn suntárुकamabë ñantan 'ima abi 'ia. ⁹Bëribi sapi ka asérabi afn bashi kininu unëaxa, anu 'ima kara amanu ñachatankëx anuribi 'ia. Usa 'ixun ka minmi atu 'anun kixun xutiabi min suntárúkama, Davidtan kupímashi 'ati 'ikën, usokin 'akë ka raíri unikaman Davidtan ka min unikama 'axa kixun kuati 'ikën. ¹⁰Usa 'ain ka min suntáru axa 'akanantinuax këruiarakë unika-maxbi atumi rakuéti parú 'inúan nékë usa sinanbu 'aishbi kërutima rakuéti abáti 'ikën; minbi kamina kamabi Israel unikamabëtanbi 'unan min papa David 'imainun afn unikama ax ka asérabi këruiara unibu 'ikë kixun. ¹¹Usa 'ain kamina ësokin mi kamainun kuati kamabi Israel suntárúkama axa Dan kakë ëmanu 'ikë 'imainun Beerseba kakë ëmanuaribi timékëx ka 'aisamaira 'aish parúmpapa kuëbiküa masi bëru iskësaira 'iti 'ikën, usa 'ikë kamina minbi a unikama 'akanankin buánti 'ain. ¹²Usakiani kuanxun kananuna min papa afn unikama këñunbi uinu kara 'ia anuabi nukuxun 'ati 'ain. Usokin a 'akin kananuna nibitan anu 'ibúkin mekama chabókësa usakinshi kuaintisama okin bëraraxun achúshirabi kuaimikinma abëa 'ikë unikama këñunbi a 'ati 'ain. ¹³Anua 'ikë anu 'ima bëtsi ëma upíokin bërarakin kënekë anubi kuankë 'ain kananuna kamabi Israel suntárúkama risi rinbianxun anun ëma bërarakë rurupakin añu ñubi anu bërutanuma kamabi maxáxkama tékëré kapatankëxun nirinbianxun bakanu puti 'ain, usokin 'akëx ka achúshi maxáxbi ami unéti 'aíma 'ain sinánkamaia kananuna min papa 'ati 'ain.

¹⁴Usai kia Absalón 'imainun kamabi Israel unikaman kuakëxbi ka Husainën atu sinánmikë ax asábira 'iakëxa. Ahitofelnëa atu sinánmikin kakë axa atun kuakëx asábiribi 'aínbi. Usai ka Diosan bërámabi Ahitofelnën kakësokin 'akantima kupí Davidnëa tēmaishi Absalón 'anun. ¹⁵Usa 'ain ka

Husainën 'apun xubu chaiira anuax chikixun sacerdote Sadoc 'imainun Abiatar kakëxa, Ahitófelnëa Absalón 'imainun Israel unikaman kushibu sinánmikin kaia kana kuan, kuakin kana 'ënribi sinánmikin atu kan, ¹⁶usa 'ain kamina bënëti kuantankëxun David kai kuantu 'ain, aín unikamabëa anu uni 'ikëma me anu ënë imë 'itëkëaxma kuantanun kixun kati 'ain, Absalón-nëma aín suntárukama buani kuanxun anua nukuxun aín unikama këñunbi 'aia, bënëtishi kuanxa Jordán kakë baka sikarakëkiani kuanun kamina kai kuantu 'ain. ¹⁷Usakin kakëx kuanx ka Jonatán 'imainun Ahimaas ax achúshi xëxá En-roguel kakë anu pain unikaman isma Jerusalénnu atsinia isia kixun sinani bërúakëxa, anuxun ka an ñu 'axunkë xanu David kaxuntanun kixun xuakëxa, xukëx kuanxua kakëbëshi atúxribi bënëtishi anu kuanxun ka David bana ñuixuankëxa. ¹⁸'Aínbi ka achúshi tuá bërunanën usai 'ia kuabianxun Absalón ñuixuankëxa.

Ñuixunia 'unánbiani ka a rabëtaxbi bënëtishi anuax kuantankëx an 'unánkë uni Bahurim ëmanua 'ikë aín xubunu kuankëxa, kuanx ka anuax achúshi kini xubu rapasu 'ikë anu unëti atsiánkëxa. ¹⁹Usai 'ikëbëtan ka uni aín xanun achúshi ñu pará bitankëxun anun kini a mapuakëxa, mapuxun ka akamanan aín trigo bimi barionkëxa. Usokin 'akë ka uínbi anu ka uni unëaxa kixun 'unániamabi atun ishi 'unánkëxa.

²⁰Usokin 'anbi ka Absalónnën xukëx atu nuibiani kuankë suntárukamax anu bëbakin xubu 'ibun xanu a ñukákëxa:

—Ënu kara Ahimaas 'imainun Jonatán ukëma 'ik?

—Kixuan ñukákëxunbi ka báko kikiani kuania kana isan —kixun xanun kakëxa.

Usa 'ain ka Absalónnën suntárukama barikinbi 'akasmabiani amiribishi Jerusalénnu rikiantëkëankëxa.

²¹Rikian ka Ahimaas 'imainun Jonatán anua unëkë kini anuax bënëtishi chikíkiani kuanxun 'apu David kakëxa; ënuax bënëtishi min unikamabë kuantankëx kamina Jordán baka sikarakëti kuantu 'ain, Ahitófelnën ka mi isa 'axun rakanun kixun Absalón 'ësëaxa.

²²Usakian kakëx ka David abëa kuankë unikamabëbi kuantankëx bënëtishi a imëbi Jordán baka sikarakëakëxa. Usai 'ian ka a pëkarakëbë ax baka sikarakëti uni 'aíma 'iakëxa.

²³Usa 'ain ka Ahitófelnëx an kakësa okían Absalónnën 'akëma 'ain, aín burro bibiani anua tsókë ëma anu 'ikë aín xubunu kuankëxa kuanx ka anuax aín aintsikamabë banakin uisai kara atux 'iti 'ikë kixun kakëxa, usakin katankëx sënëanx abi têtsëkíax. Ñukë ka anua aín papa ñukë maínkan me anubi maínkankëxa.

David Mahanaim kakë ëmanuax 'ia ñuikë bana

²⁴Absalón Israel unikamabë nuibiani kuani, Jordán baka sikarakëmainun ka David aín unikamabë kuantakëx achúshi ëma upiokin bëararakin kënëkë Mahanaim anu bëbakëxa. ²⁵Absalónnën ka Amasá axa suntárukaman kushi 'inun anëkë 'iakëxa, Joab kakë uni a chikíanan. Amasá ax ka achúshi ismaelita uni Itrá aín bakë bëchikë 'iakëxa, ax ka Abigail Joab aín titan xukën abë birakakë 'iakëxa, Abigail ax ka Nahasnën xanu tuá 'imainun Seruiánën chirabakë xanu 'iakëxa.

²⁶ Usa 'ain ka kuantankëx Absalón aín suntárukamabë Galaad kakë me anu pain 'iakëxa, ²⁷ usaía David atun ëma Mahanain kakë anu bëbakë ka, Sobí kakë uni Nahasnën bakë bëchikë axa Amón kakë menua 'ikë ëma Rabá anu tsókë uni an pain David kuëënkín biakëxa; bitsia ka Amielnën bakë bëchikë Maquir Lodebar kakë ëmanua 'ikë anribi biakëxa; bitsia ka Bazilai kakë uni axa Galaad menua 'ikë ëma Roguelim anu 'ikë uni akamabëtan David biakëxa. ²⁸ Bitankëxun ka anua nukúkë David anúan 'uxi rakúti chupa 'inánan anun mëchukati 'umpax anu nanti a 'inánan kënti me 'akë kama a 'inánan trigo bimi cebada harina putuakë 'imainun ñu bëru tutush okë uvas ëskakë a 'imainun purutusa ñu bimi akamaribi 'inánkankëxa, ²⁹ 'inánan ka buna rëpa vaca xuma sëruakin 'anan, ëskakin oveja xuma 'akë akama abëa kuankë unikamabëtan pinun kixun 'inánkëxa; usakin ka anu uni 'ikëma menuax ai ka panani 'itsaira nitsi atsanxa kixun sinánkin 'akëxa.

'Akanankënuax Absalón ñua ñuikë bana

18 ¹ Aín suntárukama timëxun kamabi atun anën kuëntankëxun ka Davidtan, an mil suntáru bërúanti aín kushikamaribi anëakëxa, anëanan ka an cien suntárukamaribi bërúanti anëakëxa. ² Usokin anëtan-këxun ka Davidnën rabë 'imainun achúshi 'inun timëkin aín suntárukama sëtënakëxa usakin 'axun ka raíri xuakëxa, xuanan ka raíriribi rabë 'imainun achúshi okín tëakësa akamaribi Abisai Seruiánën tuá Joabnën xukënan uantanun xuakëxa, xuanan ka raíriribi Itai Gat kakë ëmanu 'ikë an buántanun xuakëxa. Usakin 'axun ka ësakin kamabi suntárukama kakëxa:

—'Ëxribi karana 'akanani kuantí 'ain.

³ Ësokin kakëxunbi ka suntárukaman kakëxa:

—Usama ka min kamina nu nuibiantima 'ain mix 'apu 'aish kamina usai 'itima 'ain, axa numi nishkë unikaman nun raíri 'axunbi ka kana atu a kixun sinántima 'ikën 'ianan ka kananuna abámikin atu 'a kixaxbi kitima 'ikën, usa 'ain kamina mix nun 'apu 'aish diez mil suntárubë sënénsa 'ain. Usa 'ain kamina mix 'apu 'aish ëmanubi bërutankëxun anun 'akanantikama nu xuxunti 'ain.

⁴ Ësokin kakëxun ka —uisakin 'axúnti kaina kuëëni usakinbi kana mitsu 'axúnti 'ai —kixun Davidtan kakëxa, usakin kakëxun ka basi basi kikëma 'aínshi anun ëmanu atsínti xëkuë anu nikianxun mil suntáru anuaxbia cien suntárúkamariibi sënénbi chikitia isakëxa.

⁵ Usakin 'anan ka 'apu Davidnën Joab Abisai 'imainun Itai akama usakian asérabi a nuibakin bënë uni Absalón a bërúanun kixun, kaia kamabi suntárunën kushikaman kuakë 'iakëxa.

⁶ Usakin 'axuan xukëx ka suntárukama anuaxa Israelnën suntárúkamabë 'akanantinu kuankëxa. Anuax kuanx ka niñu Efraínën rëbúnkinën me amia bari kuabúkë anuax 'akanankëxa, ⁷ Usai atubë 'akanankin ka Davidtan suntárúkaman kupitanuma Israelnën suntárúkama 'akëxa. 'Akëx ka a nëtën 'aisamaira uni veinte mil suntáru bamakëxa. ⁸ Usai anuax 'akanankin ka kamabi me abi tsitsirukankëxa. 'Imainun ka raíri Israelnën suntárúkamax amami amami kuankian axa ami nishkë unikaman aín paka pian 'akëx 'iananbi kuanx kuanx ninubi bamakëxa. ⁹ Usai 'akanankëbë aín caballonu 'iruax anu tsótax kuankinbi ka Absalónnën Davidtan suntárúkama raíribë

mëranankëxa. Mëranani ka anuaxbi kuainakëkian amotan kuankëxa, kuaníbi ka aín caballonëx i pëñanakëkë au atsínkiankëxa, usai 'ikëbë ka Absalón i pëñami, aín bu tëkërëkirukëbë anu bëntamëti bërúmainun ka aín caballo axëshi 'uri abati rëkuénkianx nirakëakëxa. ¹⁰Usai 'ikë isiani kuanxun ka Israel suntárunën Joab anu kuanxun kakëxa:

—'Ën kana i pëñanua béékë Absalón isëtsinin. ¹¹Kakëxun ka Joadnën kakëxa:

—¿Usa 'ixun kaina usai manan bamax bëntamëkë iskinbi anuashi 'akëma 'ain? Minmi mëraikin anuabi 'abëtsinkë 'ikë kana 'ën mi 'itsaira kuëénkin mapai rabé kuríki manë 'akë 'inánan anua suntárunën kushikama tsitëkërë kikë cintura ami 'inántian. ¹²Ësakin kakëxun ka an isëtsinkë suntárunën Joab kakëxa:

—'Ë mi mil kuríki manë 'akë 'inánkëxunbi kana 'ën 'apun bëchikë usakinra 'atima 'ain; nun kananuna 'apux mikëñunbi Abisai, 'imainun Itai kai ë sai kia kuakën uni bëna Absalón a kamina bërúankin uisabi otima 'ain. ¹³Usakin 'ën 'akëbi ka 'apun uin kara 'axa kixun barimitankëxun ñankabi 'ë rëtemitsianxa an 'unántisama ñu ka 'aimama 'ikën. Min kamina 'ë 'aia 'axuma ka 'at kixun 'ënun rabanan nékin 'apu kakëma 'itsían. ¹⁴—Ësakin kakëxun ka usama ka mibë kana ñankabi ë sai banai —kixun Joadnën kakëxa; kakín rabé 'imainun achúshi pia chukúma anun mëkënan tuíanx 'akánanti 'akë a bibiani anu kuanxun ka i pëñanu béékë mëraikin anun Joabnën bamakëma 'ikëbi shitúkakin Absalón tarókëxa. ¹⁵Usakin 'aia ka aín suntárukama mapai rabé Joadnën uankë akaman ténankin Absalón 'akankëxa. ¹⁶Usakin 'amixun ka Joadnën aín suntárunën aín manë banañu banonun 'amiakëxa, a kuatia an Israelnën suntárukama 'anuxun nuibiankë a kamaxa rikuatsinun kixun usakin ka Joabnën atu ënun ëmiakëxa. ¹⁷Usa 'ain ka suntárukama raírinën Absalón ñukë a buáñxun atúnbi ninua 'ikë kini chaiira anu nipakankëxa, anu nipaxun ka a manámi 'aisamaira chaiorukin aín chabukëñunbi maxá bukunruakëxa. Usakin 'amainun ka Israelnën suntáru bamakëmakama atux nuibianxuan ënkëx abati rikianx atun xubunu rikiankëxa.

¹⁸Usa 'ain ka tsókë pain 'ixun Absalónnën anubia 'inun chaiorukin maxá ñu tankin 'amia 'iakëxa, ax ka 'apukaman me kakë anubi 'iakëxa, usokin 'atankëxun ka aín anëñbia anëa 'iakëxa, 'aínbi ka ax ñukëbëtan an bërúanti aín bakë bëchikëbi achúshi 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka aín anën 'amikë 'iakëxa. Usakin ain anën 'a 'ikë ka ax ka Absalónnëa maxá uni tankin 'amia 'ikë kixun unikaman 'unánkëxa.

¹⁹Usakin 'akë 'ain ka Ahimaas Sadocnën bakë bëchikë an Joab kakëxa:

—'Ën kana mi kain abákiani kuanxun kamina 'ën 'apu Diosan ka ax kushiira 'ixun upíokin ñu 'akin axa numi nishkë, unikamanua nu 'akianxa kixun katánun 'ë xuti 'ai kixun kakëxa. ²⁰Kakëxunbi ka Joadnën kakëxa:

—Mix kamina an 'apu bërí anu kuanxun usai ka ñu 'iaxa kixun kai kuantí uni ama 'ain. Usa 'ain kamina bëríma bëtsi nëtën kuni kati 'ain, aín bakë bëchikë ka bamaxa usa 'ain. ²¹Usokin a xuisama tankin kaxunbi ka Joadnën bëtsi uni etíope suntáru achúshi a kakëxa:

—Anu kuanxun kamina 'apu ami iskë ñukama ñuixunkin kai kuantí 'ain. Usakian kakëx Joadmi aín chitëxkënu sënëñ tëtúbuti 'ikiani ka etíope uni ax abákiani kuani chikíakëxa. ²²Usai kuankëbëtan ka Ahimaasnën amiribishi Joab katëkëankëxa:

—'Ĕxribi kana etíope uni kuankëbë a nuibiani abákiani a kaxú kuainsatanin. Ĕsakin kakëxun ka Joabnën katëkëankëxa:

—¿Añu 'ai kaina mixribi kuainsatani 'ën bakë bëchikë mix kaina bana ñuixuntankëxun kananxun bikësa okin ñu binuxmabi kuantu 'ain?

²³ Ĕsakin kakëxunbi ka —Usama ka kana abákiani kuantu 'ai —kixun Ahimaasnën kakëxa.

Kakëxun ka —jabákiani ka kuantan! —Kixun Joabnën kakëxa. Ĕsakin kakëx abákiani kuani baitsin patsinkiani Jordán kakë baka 'ikë me sapan abu kuanx anpan etíopia uni bëpéskabiani kuanx rëkuéankëxa. ²⁴ Usaia kuanmainun ka David anun ëmanu 'ukë mëu atsínkianti xëkuë rabé mëu anu tsókë 'iakëxa, usai anu tsótan ka, an bërúanti nankë uni ax ami xëputi 'akë manámi anu bërúain kuarukë 'iakëxa. Anuxun bërúain tsóxun iskëxbi ka uni achúshi abákuatsini ëmami kikuatsini aia isakëxa, ²⁵ usai aia iskin ka 'apu munuma kushin banakin kakëxa. Kakëx ka 'apu kiakëxa:

—Usa kuatsinia ukë ax ka bana upí bëia ukë 'iti 'ikën, ësaia ax kuania isi kimainun ka uni ukë ax 'urama kuatsini uakëxa, ²⁶ usaía ukëbëtanbi ka an manánxun bërúankë bëtsi uniribi abákiani kuania iskin an xëkuënu nixun bërúankë uni kuënkënkín kakëxa:

—jBëtsi uniribi ka abákuatsini aia! —Usakin kaia kuakin ka anribi sapi ka 'ë upí bana bëxuni ukë 'ikë —kixun 'apun kakëxa.

²⁷ Ĕsai kia kuati ka an xëkuë bërúankë uni ax kiakëxa:

—Ax paian rëkuënn kuatsini ukë ax ka Aimaas Sadocnën bakë bëchikë ax abákësa kuatsini aia.

—Kia ka ax ka achúshi uni upí sinánñu 'ikë usa 'ixun ka 'ë upí bana bëxuni uti 'ikë —kixun sinánkin ka 'apun kakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka anu nukúkin a 'urama oi ami ñanati memi bëtiki 'ikin Ahimaasnën 'apu uisa kaina 'ai kixun pain kakëxa:

—Min 'Ibu Dios ka upíokin rabikë 'iti 'ikën ax min Dios 'ixun ka. Axa mimi nishkë unikama min suntárukaman 'anun 'amíaxa.

²⁹ Kixuan kakëxun ka. —¿Béná uni Absalón ax kara asábi 'it? —Kixun 'apun ñukákëxa. Ñukákëxun ka Ahimaasnën ësokin kakëxa:

—Ĕn kana an mi ñu mëëxunkë Joab an xukëxun suntárukama 'itsaira sharati kia kuan, 'aínbi kana uisai 'i kara usai 'ikania kixun iskëma 'ai kixun ka këmëkin kakëxa. ³⁰ Usa 'ain ka 'apun usaía 'inun kixun kakëxa. Amo nirakëti kamina anubi niti 'ain. Usakian kakëx ka Ahimaas Sadocnën bakë bëchikë ax usaíbi 'iakëxa.

³¹ Usakin kakëbë axribi bëbakuatsini ukin ka etíope unin 'apu kakëxa:

—Mixmi 'apu 'ikë kana uisai kara min suntárukama 'íaxa a bana mi bëxuni aín: mix 'apu 'aia mibë 'akanankatsi kíax ax 'ikë unikama atu ka 'axa kixun ka kakëxa.

³² Usakian kakëxun ka 'apun etíope uni a ñukákin kakëxa:

—Anu kara uni bëna Absalón ax 'it. ¿Asábi kat? Ĕsakian ñukákëxun ka etíope unin kakëxa:

—Ĕx kana axa mix 'apu 'aínbi mibë 'akanankatsi 'ikë unikama Diosan, atu 'atimokin uni bëna Absalón ax 'ikësaribiti bamanun atu 'atima oti kuëënin. ³³ Ĕsokin kakëx ka 'apu ratuakëxa, ratúkiani ka xubu manámi kuaruax xëkuë manámi anua 'uxkë anu atsíanx anuax iankëxa. Usai masá nuituti ini

kuain bēkini nitsi ka kiakēxa: “¡'Ēn bakē bēchikē Absalón! ¡'Ēn bakē bēchikē Absalón! ¡'Ēn bakē bēchikē Absalónnēxma 'ēx pain kana 'ēn bakē bēchikē Absalón 'inun 'ēx pain ira bamati 'ian! ¡'Ēn bakē bēchikē 'ibu Absalón ax ka 'ēn bakē bēchikē 'ikēn!” (Ēsai ki ka iankēxa.)

19 ¹⁻²Usaia 'apu David aín bēchikē Absalón rētekankē űuikania kuati ka anun a banan 'itsaira masá sinani nitēxēti inia, ka unikaman kuakēxa kuabiani anu rikianxun ka raíri unikaman Joab kakankēxa. Usakin 'akē 'ain ka, a nētēn 'akanani kuanxa Absalón űukē 'ain, amia nishkē unikama kupitanuma 'abētsini ukēbē kuēēnti nētē 'aínbi bamakē a sinani masá nuituti Davidtan suntárukamaxribi nitēxēakēxa. ³Usai 'ikiani kuani ka Davidtan suntárukamax Mahanain ami kikiani kuani atun katēbēshi kuantankēx ēma 'ukēmēu atśankēxa: Atśinkiani kuani ka 'akanani rikianxbi axa ami nishkē unikaman kupitanuma 'akēx ukēsa 'inun katēkē tibu 'aish űuitsima rua kuanx atśinkankēxa. ⁴Usa 'ain ka chupan mapuax 'aisamaira masá sinani nitēxēti, uínbi upí sinánmikin kaisama 'itánun 'apu David munuma banai rarumakēxa: Rarumati ka aín bakē bēchikēnēn anē űui kiakēxa. “¡'Ēn bakē bēchikē, 'ibu Absalón! ¡'Ēn bakē bēchikē 'ibu Absalón!”

⁵Usaia 'ia ka Joabnēn anua 'ikē 'apun xubunu kuanxun 'apu David kakēxa: —Bérí kamina mix 'apu 'ixun kamabi suntárunēn kushikama 'imainun min unikamaribi axa mimi kuaikēsamaira okin katēmian, usokin 'akin kamina bérí min bēchikē xanukama 'anan bēbukama 'imainun min xanukama, 'ianan an mi űu mēēxunkē xanukamaribi iēmian. ⁶Bérí kamina mix 'apu 'ixunbi min suntárunēn kushikama nuibakinma axa mimi nishkē unikama nuibati 'ai kixun 'unánan, bérí 'apukama kēñunbi kamabi nuibatin, 'imainun kamina uikaman kara mi nuibatia atu 'atima 'ain, uikaman kara mi nuibakinma 'ati-moia atubēribi 'akananima nuibananin. Bérí kana 'unanin min sinánkēx sapi ka nukamax bamamainun min bēchikē Absalón ax bamatima 'iaxa. ⁷Usa 'ain kamina bérí ēmánxun upíokin min suntárukama kuēēntanun kati 'ain, usa 'aínbi kana manukimami sinánun Diosan kuamainunbi 'apu 'ikē mi kain, ēnē imēbi ka uisa min unikama achúshibi ēnu mi 'akini bērútima 'ikēn. Ēsakin min kakēma 'aia min unikamax kuankēbē kamina bēráma bēná 'aíšmi 'iásamaira tēmērati 'ain.

⁸Ēsokian kakēx ka 'apu David nirukiani kuantankēx anun ēmanu atśinti xēkuēnu tsóbuakēxa. Usai anu tsókē kuabiani kuanx ka anua 'apu David tsókē xēkuē a rapasu aín suntárukamax nirakēkankēxa. Usai anu nirakēkin ka kamaxunbi 'apu kakankēxa.

David Jerusalénnu kuantēkēan űuikē bana

Usai 'imainun ka kamabi Israel suntárukamax atun xubunu abákankē 'iakēxa. ⁹Usa 'ain ka kamabi űakánu 'ikē Israel unikama atux kuēbikanani kikankēxa: “Apu David an ka numi nishkia filisteo unikaman 'atimojabi nu 'akinkin iēmiakēxa; usa 'aínbi ka Absalónnēxa ami nishkēx ēnē menuax chikíakēxa. ¹⁰Absalón nun 'apu 'itinu anēkē ax ka 'akanankēnuax bamaxa. ¿Usa 'ain karanuna ui kainkin David nun 'apun 'inun 'imitima 'ain?”

¹¹Ēsai Israel unikama kikankē ēnē bana ka űuikania aín xubunuxunbi Davidtan kuakēxa. Usa 'ain ka uni sacerdote Sadoc 'imainun Abiatar ēsokin atu katánun kixun kakēxa: “Mitsun kamina anu kuanxun Judánu 'ikē

unikama aín kushikama abě banakin ñukáti 'ain, uisa kupí kara 'ě 'apu 'imi-tisa tanibi 'itsaira basia kixun kamina atu ñukati 'ain; ¹² ñukákin kamina ěsokinribi kati 'ain, atux kara 'ěx atun 'apu 'iti kuěenia 'ěx kana atun 'aintsi 'ibu 'ain kixun kamina atu kati 'ain.” ¹³ Kanan ka Amasá aribi ěsokin katánun kakěxa: “Mix kamina 'ěn 'aintsi 'Ibu 'ain, usa 'aish kamina bėrí 'ěn suntá-rukaman kushi 'iti 'ain, mix 'imainun ka Joab ax chikíkě 'iti 'ikě kixun ka kamiakěxa. 'Ĕn mi kakěsokin 'aiama ka Diosan uisakin kara 'aisa tania usakin 'ě 'atimoti 'ikěn.”

¹⁴ Ĕsokin kamikin ka Judánu 'ikě unikama kuěenia achúshi unin sinán-kěsa okinshi sinania kuěentanun kamiakěxa, kamikěx ka kamabi uni asábi ka nun 'apu 'inux ka aín suntáruněn kushikamaběbi uti 'ikě kixun atúnribi kamiakěxa.

¹⁵ Usakin kamikěx kuanxua kakěx ka 'apu amiribishi kuantěkėnkin aběa 'ikě unikamabě kuani Jordán kakě bakanu bėbai kuankěxa. Usai kuan-mainun ka Judánu 'ikě unikama atúxribi Guigal ěma anuxun aia bíanan, Jordán kakě baka sikatia 'akini kuankankěxa. ¹⁶ Kuankěbě ka Simí Gueráněn bakě bėchikě Benjamíněn rėbúnki Bahurim anu 'ikě axribi bėnėkiani Judánu 'ikě unikama kuankěbě anribi 'apu David aia bitsi kuankěxa. ¹⁷ Kuankěbě ka Simí a nuibiani Benjamíněn rėbúnki mil uni abě kuankěxa. Kuankěbě ka Sibá an ñu mēėxunkě Saúlñěn aintsí axribi aín quince bakě bėchikėkama 'imainun an ñu mēėxunkě veinte unikama abě kuankěxa, kuanx ka 'apu David uisa 'aímabi atux pain Jordán kakě baka 'ikě anu bėbakěxa, ¹⁸ bėbai ka baka sika-kiani Davidtan aintsikama baka sikatia 'akini kuankěxa, usakin 'ax isa abě upí 'iti 'ikě kixun sinánbiani kuankěxa, Kuankěbė David Jordán kakě baka shítánux 'ikėbėbi ka a bėtánain ami ñanati 'ikin, ¹⁹ Simín kakěxa:

—Ĕn kana mi ěsokin kain, 'ě kamina uisabi otima 'ain, 'ěn kana mi 'atima banan kakěn an mi ñu mēėxunti uni 'ixunbi kana a nėtěn mi Jerusalėnnuax chikíkiani kuankin mi ká bana a kamina sinántima 'ain. 'Imainun kamina 'ě istisama tani 'ėmi nishtima 'ain, ²⁰ 'ėnbi kana 'atimokin kana usakin ñu 'akě kixun 'unani, usa 'ain ka kamabi Josėněn rėbúnkikama bėrí kana 'ěx irapain mix 'apu 'ikě aia mi bitsi uan. ²¹ Ĕsokin kaia kuati ka Abisai Sarvian tuá ax kiakěxa:

—ĔUisa 'aish kara Simí ax 'atimokin 'ichakin Diosan kaískě 'ikėbi 'apu ká 'aish bamakě 'itima 'ik? ²² Kiabi ka Davidtan kakěxa:

—ĔĔnė ñux ka mitsun isti ñuma 'ikěn, Seruíáněn bakě tuákama, 'ěx kana usakinmi 'aisa tankě a kuěėniman! ĔUisa 'ixun kaina mitsun 'ěn 'akě ñu isti 'ain? Bėrí kana upíokin 'unanin 'ěx kana Israel unikaman 'apu 'ain, usa 'ain ka israel uni achúshibi bėrí nėtěn bamatima 'ikěn. ²³ Katankěx ami kikin ka Simí, mi kana asėrabi uisabi otima 'ai kixun kakěxa.

²⁴ Usakin 'axun ka Mefi-bóset kakě uni Saúlñěn xuta aribi aia biakěxa. A nėtėan 'apu David Jerusalėnnuax abati kuankě a nėtėkaman ka nitsibi uisaibi 'ikėma asábi utėkėni, aín taě chukaima 'ianan nashimabi 'iakěxa, usai 'ianan ka aín kuėni kuėtėrėkianan, ain chupabi chukaxun pañuima David 'ikě ñu a sinanima 'iakěxa. ²⁵ Usa 'ain ka Jerusalėnnuax a bitsi kuankě 'apun ñukákěxa:

—Mefi-bóset, ĔUisakatsi kaina 'ėbė kuankėma 'ain?

²⁶ Kixuan kakėxun ka unin kakěxa:

—'Ēn ŋu mēmikē unin ka 'ē paránxa. 'Ēx kana 'ēn niti bētsikē uni 'ain, usa 'ixun kana 'ēa burro achúshi anu 'irukiani mibē kuani kuanun 'ē tēkērēka-xunu kan. ²⁷'Aínbi ka usakin 'axumabi, mi paránkin 'ēx isana 'apu 'isatani kixun mi kakēxa. Usa 'aínbi kamina mix 'apu 'aish Diosan ángelsa 'ixun, uisakin kaina 'aisa tani usakin 'ati 'ain. ²⁸'Ēn aintsi 'ibukamaxa min 'aisa 'aínbi kamina atu 'akima, an ŋu mēēxunkē ēnē min xubunuxuinsa pinun kixun kakēn. ¿Usa 'ain karana 'ēn añu ŋu mi ŋukáti 'ain? ²⁹Kakēxun ka 'apun kakēxa:

—Asabi ka usa 'ain kamina 'itsa banatima 'ain. 'Ēn kana mi 'imainun Sibá bērámbi kan me a kamina bētsin amoküa bimainun amoküa biti 'ain kixun. ³⁰Kakēxunbi ka Mefi-bósetnēn kakēxa:

—An ka 'ēn xuta Saúlnēn me 'ia a kamabi biti 'ikēn. 'Aínbi ka 'ēn iskēx mixmi uisaibi 'ima upí utēkēanx min 'apun xubunu amiribishi 'apu 'itēkēni ukē ax kuni asábi 'ikēn.

³¹'Imainun ka Barzilai Galaadnu tsókē ax Roguelim kakē ēma anuax uxun 'apu Jordán kakē baka sikáti 'akintankēxun anuxun kuantanun kaxun xuti uaxa. ³²Ax ka kaniakēkē 'aish, ochenta baritia ŋu 'iakēxa, an ka 'apu David Mahanaím, kakē ēma anu tsotia kamabi aín piti 'akinkin 'inánkēxa, usa 'aish ka ax ŋu ŋuira uni 'iakēxa. ³³Usa 'ain ka 'apu Davidtan Barzilai kakēxa:

—'Ēbē kamina Jerusalénnu kuantu 'ain, anuxun kana 'ēn mi 'akianan bērúanti 'ain.

³⁴'Aínbi ka Barzilainēn kakēxa:

—'Ēx kana 'itsama baritiasi tsóti 'ain, usa 'ain kana mibē Jerusalénnu kuantima 'ain, ³⁵'ēx kana bēri ochenta baritiañu 'ain; usa 'ixun kana pianan xēákin uisa kara 'ain nēish 'ikē tanan, kana ax ka nēish 'ikē kianan ax ka nēishma 'ikē kismabi 'ain; 'imainun kana axa kantakē unikama 'imainun axa kantakē xanukama kantaia kuaisamabi 'ain, usa 'ain kana 'ē bēruain mix atsantima kupí mibē kuantima 'ain. ³⁶Usa 'ain kana Jordán baka shítatishi mibē kuantu 'ain, ¿usa 'aínbi kaina mix 'apu 'ixun min ŋu 'inainshikatsi kixun 'ē kain? ³⁷Usa 'ain kana 'ēn mi kain, mix 'apu 'ixun kamina 'ēn ēmanubi ŋui kuantanun 'ē xuti 'ain, anuax ŋuia ka 'ēn papakama anu maían anubi 'ē mainkanti 'ikēn. 'Aínbi ka 'apu 'ikē an mi ŋu mēēxunti bētsi uní ēnu 'ikēn: ax ka 'ēn bēchikē Quimham 'ikēn, usa 'ain kamina mix 'apu 'ixun uanxun 'ē min 'axuansaribi okin mix kuēēnkēsabi okin ŋu min a 'axúnun 'amiti 'ain. ³⁸Kakēxun ka 'apun kakēxa:

—'Ēbē ka Quimham ax kuantu 'ikēn, 'ēn kana minmi 'ē usakin 'axúnun kakēsabiokin a 'axúnti 'ain. 'Axuanan kana a minmi 'ē ŋukákē ŋukama a 'inánti 'ain.

³⁹Usakin kamainun ka kamabi unikama Jordán kakē baka sikarakēakēxa. Sikákēbētan ka 'apun Barzilai kana kuantēkēni kixun kakin achúshi okin bētsuku kakēxa. Usokin 'axun kuantanun ēbiani ka Barzilai anuaxa ukē 'ain xubunubi kuantēkēankēxa. ⁴⁰Kuantamainun ka 'apu David Guígal kakē anu Quimham a 'imainun Judánu 'ikē aín suntárukamabē kuani, Israel unikaman suntárukama raíribē kuankēxa.

⁴¹Kuanxa anu 'ain ka kamabi Israel unikaman a isi kuanxun 'apu kakankēxa:

—¿Uisai kara nun aintsi Judánu 'ikē unikamax 'apu 'ikē mi 'ibuaxun bērúanan min aintsi 'ibukamakēñunbi atun suntáru rinbianxun Jordán kakē

baka sikatia mi 'akini kuankë ax 'iti 'ik? ⁴² Ësokin kaiabi ka Judánu 'ikë unikama atun Israel unikama kakëxa:

—'Apux ka nun aintsi 'ibu 'ikën. Usa 'ain ka a kupínnu mitsubë nishananti ñu 'aíma 'ikën. ¿Nukaman karanuna 'apun piti bixun pian, 'imainun karannuna 'ain ñu nunan 'inun bian?

⁴³ Kia ka Israel unikaman atu kakëxa:

—Nukamax kanannuna mapai rabé ñakánuax ukë a 'ain. 'Aínbi kamina mitsux achúshi ñakáratsushi 'ain, usa 'ain kanannuna nukamax mitsun aintsi 'ibubi 'ain. ¿Usa 'aínbi karamina mitsux nukamami nishin? ¿Mitsun kaina nukamanu nun 'apu ka nunubi utëkënti 'ikë kiox kikë a sinaniman? Usakian atun kakëxbi ka Judánu 'ikë unikama atuxira 'atimati banai Israel unikama 'ikësamairai nishi banai kikankëxa.

David unikama 'atankëx Dios rabi kanta ñuikë bana

(Sal 18)

22 ¹ Ësai ka David Dios rabi ami kantakëxa, Saúl 'imainun axa ami nishkë unikaman 'ati 'ikëbia Diosan iémikë 'aish ka.

² Ësai kiakëxa: Diosan ka 'ë bërúankin 'akianxa, ax ka ami 'ëx katamëké a 'ikën, usa 'ixun ka ax 'ëmi nishkë unikaman 'aisa taniabi 'ë 'akianxa,

³ mix kamina 'ën Dios 'ain, usa 'aish kamina ami 'ëx katamëké 'aish mapara chaiira usaribi 'ain, 'imainun kamina axa 'ëmi nishkë unikaman 'ati rabanan ami 'ëx katamëké manë pará usaribi 'ain, usa 'ixun kamina mix kushiira 'ixun 'ë 'iëmiakën 'imainun kamina ñu chaiirasa 'ëx ami unëtisabi 'ain, 'ianan kamina mix ami 'ëx katamëké 'ain, usa 'ixun kamina mix chaiira 'ixun 'ë 'iëmiakën ax 'ëmi nishkë unikaman 'ati 'ikëbi. ¡Uni axa 'akanantishi sinámkë unikaman 'aisataniabi kamina 'ë iëmiakën!

⁴ Mix Dios 'ikë mishi rabiti ka asábi 'ikën: ax 'ëmi nishkë unikaman 'aisatankëxun min 'akinun ñukákëxun kamina asérabi 'ë 'akinkin iémian.

⁵ Axa 'ëmi nishkë unikaman 'anuxun bërabuinkëxun kana uníxa parúmpapa bëchunkin aín bëchunan bikëxun unin kana bamai kixun sinámkësaribi okin sinani atumi rakuëakën; rakuékin kana baka kushin ka 'ë bërí bakamioia kixun unin sinámkësaribi okin sinámkën.

⁶ Unian ñuina rënuuxun nëakësa usaribi tani kana uisax karana bamatinuax iéti 'ai kixun sinámkën; 'ianan kana unían ñuina anu pakëminuxun ñu nanxunkë usoxunribia axa 'ëmi nishkë unikaman biti sinani rakuëakën!

⁷ Usai rakuéti bënëti atsanxun kana Dios 'ë 'akinun kixun ñukákën, usakin 'akëxun ka Diosan naínuxunbi 'ën bana kuakin 'akiankëxa 'imainun ka; ¡munuma banakin ñukákëxun 'ën bana kuakëxa!

⁸ Usa 'ain ka ax Dios kushiira 'ixun me kushiira shaíkinun 'imiakëxa: 'imikëbë ka aín tapúmiak naíkamë 'ëo shaífikëbë aín bashikamaxribi aín tapúmiakbi shaíkiakëxa; usakin ka Dios ax kushiira 'ixun shaíkinun 'imiakëxa.

⁹ Aín rëkinuax ka kuinsa 'inun chikíakëxa, aín kuëbitan ka an ñu këñukin xaroti tsi ëxkusa usaribi chikíakëxa; ¡usai 'ika aín kuëbínuax tsisa ax xunkakëx 'ikësaí abisi tsuákiakëxa!

- ¹⁰ An ka naŋkamē 'ëo panarabēnun 'imiakēxa. ɟUsai 'ikēbē ka kuin kēxtuira 'u' 'ibunuxa tūnania 'ikēsa a mēu ubúakēxa!
- ¹¹ Usai 'ika achúshi ángel pēchiñu anu papiax bēnētishi 'ë 'akinux uakēxa; usai ka achúshi 'isakaxa aín pēchi ñashi 'aish suñun bēnētishi nuankiani kuankēsa usai 'inun 'iakēxa.
- ¹² Mix kamina 'uñe 'ibunuxa kuin timēti tunankuatsinkēsa mēu 'iakēn, usai 'ika anu 'itia chupa kēxtú xubusa okin 'akē usa mēu 'iankēn.
- ¹³ Anua ax 'ikē anuaxa kaná kamē 'ëo banaruai 'ikēsai 'ikēbē ka naínuax 'aisamaira 'uñe 'ibúkēsari 'i tsi èxku rērēkibuakēxa.
- ¹⁴ Usai 'ikēbētan ka naínuaxa kanákamē 'ëo banakēsari munuma banakin aín bana kuanun Diosan nu kuamiakēxa:
- ¹⁵ an ka unían aín pia ñu 'akin nikēsokinshi 'akin kaná banakēsa 'itánun banakin axa 'ëmi nishkē unikama ratuti abátanun 'imiakēxa.
- ¹⁶ Aín banáinshi ka Diosan xunkakēsa okinshi axa 'ëmi nishkē unikama 'aisatankēxa, min kamina parúmpapa 'ukēmēu 'ikē ñukama 'imainun uinu kara naí sēnéankēxa, axbia istisa 'itánun 'imiakēn, axa usai banakēbēishi 'ianan ka aín kushia usai 'inun 'imiakēxa.
- ¹⁷ Diosan ka 'ë 'akinkin naínuxunbi aín mēkēnan birukēsa okin anua bitima parúmpapa nēbētsinua 'ë iémiakēxa.
- ¹⁸ An ka axa 'ëmi nishkē uni kushiirabu an 'ati 'ikēbi 'ë iémiakēxa, atun ka 'ë istisama tankēxa usa 'aish ka 'ësama kushiirabu 'iakēxa.
- ¹⁹ Atux ka 'ëbē 'akanankēxa 'ëx 'aisama ñu inuti tēmērakēbēbi. 'Aínbi ka Diosan usakin atu 'aiabi 'ë nuibakin 'akiankēxa:
- ²⁰ an ka 'ë iémikin upókin 'akiankēxa; jusa 'ixun ka an 'ë nuibakēxa!
- ²¹ Diosan ka 'ë upókin 'akinkin 'itsaira 'akianxa 'ën kana añu kara an iskēx asábi 'ikē ashi 'an. Usa 'ixun ka unían nun ñu 'inankēsa usaribi okin 'ë upókin ñu 'aia 'akianxa,
- ²² 'ën kana añu 'anun kara 'ë kaia ashi 'axunkin aín bana kuakēmasa 'ixun ñu 'atima 'akin aín bana kikēsama okin 'axunkinma kana ɟuínsaranbi 'ën Diosan bana ènkēma 'ain!
- ²³ 'Ën kana kamabi aín bana kuënëökama kikēsabiokin 'ain; jusa 'ain kana uínsaranbi aín bana 'ati manukin ènkēma 'ain!
- ²⁴ 'Ëx kana Diosan kakēsa 'oíshi ñu 'atima 'aíma tsóakēn; usai 'ikana 'atima ñu 'atimi rakuëakēn.
- ²⁵ Diosan ka 'ë 'itsaira 'akianxa an kakēsokinshi añu kara upí 'ikē a 'aia iskin.
- ²⁶ Dios min kamina min kikēsabiokin ñu 'anan uin kara min kakēsabiokin 'aia aribi usabi okin 'akinin, 'imainun kamina uin kara min kakēsama okin 'aia aribi 'ásabiokin 'akinin,
- ²⁷ Dios min kamina uin kara kēmēi banakinma mix kikēsokin 'aia ashi 'akianan uix kara kēmēirai banaia a bētsiokin nanin.
- ²⁸ Min kamina axa 'akinsa unikama ashi iénun 'akinin, 'aínbi kamina uix kara kēruti banaia a unikaman sinan 'unánkin 'aisama min isin.
- ²⁹ Dios min kamina 'ëx upitax tsóti kuēñun 'imian; 'ën 'Ibu Dios min kamina axa 'ëmi nishkē unikaman 'ati 'ikēbi achúshi tírisa 'ixun 'ë bérúankēn.
- ³⁰ Minmi 'akinkēxun kana axa 'ëmi nishkē unikama 'akin atun émanubi bēbaruikin anuan atun éma bēararakē abi rurupakin amia unéti 'aíma 'itánun 'axun sinánkasmaia atu kēñuti 'ain.

- 31 'Ēn 'Ibu Dios min akē kamabi ñux ka upíra 'ikēn; minmi 'ē 'akinkē an ka 'ē kuēēmia, min kamina uix kara mimi katamētia a unikama upíokin 'akinin suntárunēxa afn manē pará ami katamēkē usaribi 'itánun.
- 32 ¿Uix kara Diosaribi 'iti 'ik? ¿Anu kara Diosaribi bētsi dios an nu 'akinti 'ik?
- 33 Dios ax ka ami 'ēx katamēkē kushiira a 'ikēn, usa 'ixun ka an 'ēx 'akánanti 'unainra 'inun 'imiakēxa ax ka 'ēx upitax tsóti kuēēnia,
- 34 an ka bēnētishi abánun 'ē kushi 'inania achúshi chaxux uni isbiani abákēsa usaribiti 'inun, 'imianan bashi manan anuaxbi uisaibi 'iaxma 'inun 'ē 'imia,
- 35 an ka uisai karana 'akánanti 'ai kixun 'ē 'unánmiakēxa, 'imainun ka anun axa 'ēmi nishkē unikama 'anux 'ēn kanti xo bēēkai kushiti kushiñu 'inun 'ē 'imiakēxa.
- 36 “Min kamina axa 'ēmi nishkē unikaman 'ati 'ikēbi bērúankin 'ē 'akiankēn; usa 'ixun kamina mix kushiira 'ixun 'ē bērúanti 'ain.
- 37 Min kamina axa 'ēmi nishkē unikaman anuxun nuikēx anun abáti bai upí 'inun 'imiakēn, usokin 'akinkēxma abatibi rashkikuaiānax nipakētia ka axa 'ēmi nishkē unikaman bitankēxun 'ē 'akē 'itsíanxa.
- 38 Axa 'ēmi nishkē unikama abatia nuibianxun kana atu nukuxun 'akin kēñukin 'akēn, usokin 'akin kana achirabi kuaintanuma 'akin kēñubētsini 'ēn 'ikēnubi uakēn.
- 39 ¡Usokin 'akin kana axa 'ēmi nishkē unikama kēñukin 'akēn! ¡Kēñuxun kana tukapaxun bukúankēn, usokēx ka an 'ē ubiotēkēnti uni 'aíma 'iakēxa: usokin kana 'ēn taēn amákēsa okinshi kupitanuma 'akēn!
- 40 Min kamina 'akanania 'ē kushiokēn, usokin kamina a unikamaxa 'ēmi rakuénun 'imiakēn,
- 41 'imianan kamina axa 'ēmi nishkē unikama abámikin 'anun 'ē 'amiakēn. 'Amikēxun kana achirabi nitánuma a unikama kēñukin 'akēn.
- 42 'Akēxun ka uin kara 'akinti 'ikē kixun atun bariakēxa; barikēxunbi ka uínbi 'akianma 'ikēn, usokēxun ka an 'akinun kixun Dios ñukákankēxa ñukákēxunbi ka 'akianma 'ikēn.
- 43 ¡Usokin kana atu maērakatia me kupúkē tákikēsai 'ia nētétanun 'akēn, 'akin kana atu kēñukin unían anun nikin me tēi amákēxa chékikē usai 'itánun 'akēn!
- 44 Min kamina 'ēn kaibunēxbia 'ē 'akatsikiax kikēbētanbi 'ē 'akiankēn, min kamina 'ēx Israel unikaman 'apu 'ianan 'ēn uínsaranbi 'unánkēma unikaman 'ē ñu mēēxunun 'amiakēn.
- 45 Usa 'ixun ka bētsi menu tsókē unikaman 'ēx atun 'apu 'ixun 'akinkēxun añu 'anun karana kai usakinbi 'akankēxa,
- 46 bētsi menu tsókē unikamax ka 'ēbē 'akánanti sinaxbi amiribishi rakuéakēxa, usai 'ika uinu kara unēaxa anuaxbi chikíkúatsini rakuétan bamai 'ēmi katamēti ukankēxa.
- 47 Dios ax ka chuámarua bērámbi 'iá 'aish, usabi 'ikēn usa 'ixun ka an 'ē 'akinia, 'ēn Dios ax ka an 'ē bērúanan asérabi 'akinkē a 'ikēn.
- 48 Ax ka Dios axa 'ēmi nishkē unikama 'anun 'ē 'akinkē a 'ikēn, 'imainun ka 'ēn raíri ēmakaman 'apu 'ixun atu 'akinun 'imiakēxa.

- ⁴⁹ An ka axa 'ëmi nishkë unikama bana kuakëma akaman 'akatsiabi iëmikin 'ë 'akian a 'ikën ¡Dios min kamina an bënëkinshi 'akánanti sinánkë unikaman 'akatsiabi 'ë 'akiankën!
- ⁵⁰ Usa 'ain kana kamabi menu 'ikë unikaman kuamainun min anë rabi ësai kantati 'ain.
- ⁵¹ Min kamina axa 'ëmi nishkë unikama 'itsokin 'anun 'ë 'amiakën, minbi 'apu 'inun 'ë kaisa 'ixun; kamina 'ë nuibakësaribi okin 'ën rëbúnkikamaribi xëñibua 'aínbi nuibati 'ain."

David anuishi sënëni banai kia

- 23** ¹ Ënë ka anuishi sënënia David kanta bana 'ikën:
 'Ëx kana David Jesé kakë uni aín bakë bëchikë 'ain, aka Diosan uni sinánñuira 'inun 'imiakëxa,
 a ka Israel kaman 'apu 'inun aín xuta Jacobnën rabia Dios anbi kaisakëxa,
 ax ka Israel kaman Diosmi upiti sinani kantairakë uni 'ikëa Israel kaman 'unánkë a 'ain. Usa 'aish kana ësai banai kin.
- ² Ësai 'ëx banakë ax ka 'ënbi sinanx 'ikëma 'ikën ax ka Diosan bëru ñunshin an 'ë sinánmikëx banakë 'ikën, uisai kinun kara 'ë sinánmia usaibi ki kana kantain.
- ³ Israel kaman Dios ax ka ësai kiaxa:
 An Israel kama 'akinkë Dios an ka 'ë ësokin kakëxa:
 An unikama aín 'apu 'ixun 'akinti ax ka uisa ñu 'atimabi 'akëma 'iti 'ikën,
 usa 'ixun ka Diosan kuëënkësabi okin unikama 'akinti 'ikën,
- ⁴ 'akinkëx ka pékarakëma 'aínshi nëtë upíra iskësa usaribi 'ianan, barin urukin pékabëtsinkëbëa naínu kuin 'aíma 'ikë usaribi 'ianan, 'uñe 'ibúkin me chabókëbëa ñu bërükama kookë usaribiti 'iti 'ikën.
- ⁵ Usa 'ain ka 'ën rëbúnkikamax Diosanbi bërúankë unibu 'iti 'ikën, an ka ëbëtan achúshi ñu sinántëkëntima okin 'akëxa, anbi ka usokin 'ati sinánkëxa usa 'ixun ka an kikësokinbi 'ati 'ikën. 'Akin ka axa 'ëmi nishkë unikamabë 'akanankin 'ën 'anun 'ë 'amiti 'ikën, 'amíanan ka kamabi 'ën 'aisatankë ñukamaribi 'anun 'ë 'amiti 'ikën.
- ⁶ 'Aínbi ka kamabi unían 'atima ñu 'atishi kuëënkë unikama ax muxaño i usaribi 'ikë anuaxa këñunun amo bukúnkë usaribi a unikamax 'iti 'ikën
 usa 'ikë ka unin mëkënan mëëkinmabi isëshikësa usaribi 'iti 'ikën.
- ⁷ Usa 'ikë ka muxa a mëkënan mëëkinma anun biti manë xëtokë 'akë anun bixun anuxun xaroti anu timëtankëxun 'aimaia këñutanun xaroti 'ikën.

1 REYES

David kaniakëkë 'aish 'apu 'iá ñuikë bana

1 ¹Apu David ax ka uni 'ikësabi kaniakëkë 'iakëxa. Usa 'ixun ka an bërúankë aín unikaman upíokin chupan mapuanan chupa kata 'itsa pañumikëxunbi xana tanima aín nami matsikëshi 'iakëxa. ²Usa 'ain ka an ñu mëëxunkë uni raírinën kakëxa: Mix 'apu 'aish kamina xanu chipash an mi ñu 'axuanan bërúanti barixunun kiti 'ain, ax ka mi 'itsisoi mibëbi uxti 'ikë kixun ka kakëxa, kakëxun ka 'ë kamina barixunti 'ai kixun atu kakëxa.

³Ësakin kaxun ka kamabi Israel me kamanua xanu upíra barixuankëxa, barikin ka achúshi xanu chipash Abisag kakín anëkë Sunem kakë ëmanua bibiankin a 'apunu buánkankëxa. ⁴Abisag kakë xanu ax ka upíra xanu 'iakëxa, usa 'ixun ka 'apu David bërúanan ñu mëëxuankëxa, 'aínbi ka uínsaranbi 'apun a xanun nami 'ama 'ikën.

Davidtan bakë bëchikë Adonías ax 'apu 'isa tan ñuikë bana

⁵Usa 'ain ka Adonías Davidtan bakë bëchikë Haguit kakë xanumia 'a tuá ax aín papami nishi 'ëx kana 'apu 'iti 'ain kiox kiakëxa. Usai kikin ka anuax 'akánanti caballonën nirinkë, a 'imainun anun kuani 'akánanti caballo akama bianan, an bërúanti cincuenta suntáru timëkin biakëxa. ⁶Aín papan ka kaniabi uínsaranbi 'ësëkinma kanishiokëxa, usa 'ixun ka ñu 'atima 'aiabi usakin kamina ñu 'atima 'ai kixunbi káma 'ikën. Adonías ax ka an Absalón kati kabuini bakëan 'iakëxa, usa 'aish ka aín xukén bëiskësabi uni 'iakëxa. ⁷Usa 'ain ka abë kanankë 'ixun Joab Seruiánën tuá 'imainun sacerdote Abiatar abëtan mënfokin kakë 'iakëxa, kakëxun ka atun 'akiankëxa. ⁸Aínbi ka sacerdote Sadoc, Benaías Joiadá kakë aín bakë bëchikë a 'imainun an Dios kikë bana ñuixunkë uni Natán 'imainun Simí abëira 'apu nuibanankë a 'ianan an 'apu bërúankë suntárukamaxbi Adonías 'akinti sinánma 'ikankëxa.

⁹Usa 'ain ka achúshi nëtën Adoníasnën an ñu 'axunkë unikama achúshi fiesta anuxun 'anua Zohélet kakë me anua mapara chaiirabu 'ikë 'ianan 'umpax upíra Roguel kakë a 'urama mënfoxunun kakëxa. Kakëxun mënfoxunkin ka a piti ñuinakama rëakëxa, oveja, vaca bënë 'imainun vaca bënë bërí kanikë aín upírabu 'ianan xumabu akama rëakëxa, rëxun ka aín xukénkama kamianan an 'ain papa David ñu mëëxunkë Judánu 'ikë unikama akamaribi kamiakëxa; ¹⁰kamikinbi ka an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán 'ianan Benaías 'imainun an aín papa 'apu David bërúankë aín suntárukama 'imainun aín xukén Salomón akama kamiama 'ikën. ¹¹Usa 'ain ka usaía banakë kuaxun Natánën Betsabé Salomónnën tita a kakëxa:

—¿Min karamina Adonías Haguitnën tuá axa ain papa David nun 'Ibu an kuanuma unëax ax isa 'apu 'ia kiox kikë a 'unaniman? ¹² Usa 'ain kamina 'ën mi ësokin kamainun usakinbi 'ati 'ain, usakin mi 'akëbëtan ka mi 'imainun min tuá Salomón 'akantima 'ikën. ¹³ Anu kuanxun kamina min 'apu David ësokin kati 'ain: Mix 'apu 'ixun kamina sinanatëkëntima okin, 'ën tuá Salomón isa mix 'ia 'ain, axribi 'apu 'i tsóbunuxun 'aia kixun 'ë kakën. ¿Usa 'aínbi kara Adonías ax isa 'apu 'iti 'ikë kiox kin? ¹⁴ Usakinmi min 'apu kakëbë kana 'ëxribi atsínkin min kakësaribi okin kati 'ain.

¹⁵ Èsokin kakëx ka Betsabé 'apu David isi kuanx anua 'ikë aín xubu kata itsi anu atsíankëxa. Usa 'ain ka Abisag sunamita ax 'apu xënira 'ain, anuxun añu 'axúnti kara kuëënia a 'axuni anu 'iakëxa. ¹⁶ Anu atsini Betsabé ami ñanati aín bëmánan memi bëtiki 'ia ka 'apun ñukákëxa:

—¿Añu mi 'axúnti kaina kuëënin?

¹⁷ Kakëxun ka xanuxun kakëxa:

—Min kamina 'apu 'ixun sinanatëkëntima okin Diosan ismainunbi 'ën tuá Salomón isa mix bamakëbë 'apu 'i aia kixun 'ë kakën. ¹⁸ Usa 'aínbi ka Adonías ax isa 'apu 'ikë kiox kikë bana ñuikania, a kaina mix 'apu 'ixunbi 'unanima. ¹⁹ Usa 'ixun kaisa an ñu mëëxunkë unikama vaca bënë 'anan, vaca bërí kanikë 'imainun 'itsaira aín oveja 'arakakë rënun 'amiaxa, usakin 'amixun ka anu isa kuanun kixun min bakë bëchikëkama kamiaxa; kamianan kaisa sacerdote Abiatar 'imainun Joabnën suntárunën 'apu general aribi kamiaxa, 'aínbi kaisa Salomón min bakë bëchikë ashi kamikëma 'ikën. ²⁰ Usa 'ain ka kamabi Israel unikaman mixmi uix kara 'apu 'iti 'ikë kiox mi kiti ashi kainkanxa. ²¹ Usa 'aínbi ka, mixmi 'ën bëchikë Salomónnëx ka 'apu 'iti 'ikë kioxmabi, ñukëbëtan ka Adoníasnën 'ë këñunbi 'ën tuá Salomón 'amiti 'ikën.

²² Èsokian Betsabénën 'apu David kakëbë ka an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán axribi anu kuani kuanx bëbakëxa, ²³ bëbai ukëbëtan ka an ñu 'axunkë unikaman 'apu an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán ka mi isi uaxa kixun kakëxa, kakëxa atsínun kikëbë anu atsini ka aín bëmánan memi bëtiki 'ikín, ²⁴ Natánën 'apu ñukákëxa:

—¿Mix 'apu 'ixun kaina Adonías mix ñukëbë axribi 'apu 'inun kan? ²⁵ An ka bërí kuanxun 'ain unikama vaca bënë 'imainun vaca bakë bërí kanikë këñun ovejakama 'aisamaira rënun 'amiaxa, 'amixun ka min bëchikë bëbukama kamianan, suntárunën 'apu aín kushi capitán akama 'imainun sacerdote Abiatar aribi kamiaxa. Usa 'ain ka bërí atux abëtan pianan xëai munuma sharati kikanía: ¡Adonías ax ka bërí nun 'apu 'ikë kiox ka kuëëni kikanía! ²⁶ Usakin 'akinbi ka 'ë kamianan sacerdote Sadoc 'imainun Benafías, Joiadá aín bakë bëchikë aribi kaima 'ianan min bakë bëchikë Salomón abi kamikëma 'ikën. ²⁷ ¿Min kaina mix 'apu 'ixunbi an mi ñu mëëxunti ënë pain ax ka 'ëx ñukëbë 'apu 'inuxun 'aia kixun 'ë kakima usakin 'an?

**David 'ën bakë bëchikë Salomón ax ka 'ëx ñukëbë
'apu 'inuxun 'aia kia ñuikë bana**

²⁸ Usakian kakëxun ka uisa banabi kakima 'apu Davidtan Natán Betsabé kuëñun kixun kakëxa. Kakëxua kuëñkëx ai ka Betsabé 'apu bëmánon nirakëti anubi niakëxa. ²⁹ Nirakëan ka 'apu banai sinanatëkëntima oi Diosan ismainunbi kiakëxa:

—Nukën 'Ibu Dios an ka 'itsaira tēmērai masá nuitutiabi 'ë 'akiankëxa, ³⁰usa 'ain kana bërâma sinanatëkëntima okin min israel unikama Diosan ismainunbi kakën, a kana bërî nētēnbi 'ati 'ain: min tuá Salomón ax ka 'ëx 'ia 'ain, axribi bërî 'apu 'iti 'ikën. ³¹Ësokian kakëx ka Betsabé 'apumi ñanati, a bëmánon ain bëmánanën me tikai 'iakëxa, 'i ka munuma banai kiakëxa:

—¡'Itsa baritia 'imi ka 'ën 'apu David tsóti 'ikën!

³²Usai 'ian ka, 'apu Davidtan anu unuan sacerdote Sadoc 'imainun an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán 'imainun Benaías Joiadá aín bakë bëchikë akama katánun an ñu mëëxunkë unin kuënxun kamiakëxa. Kamikëx kuanxun kakëxa anu rikuatsinia ka ³³'apun kakëxa:

—Mitsun kamina 'ën bakë bëchikë Salomón 'ën burronu 'arubiankin 'ën uni kamabëtan Guihón kakë 'umpax upíira anu buani kuankanti 'ain; ³⁴usa 'ain kamina min sacerdote Sadoc 'imainun an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán abëtan aín maxkánu xëni tutukakin axa Israelkaman 'apu 'inun anëti 'ain, usakin 'axun kamina raíri unikaman carnero manchan banomainun ka raírinëxribi munuma kuënkëni sharati kikanti 'ikën: ¡Salomón mix kamina 'itsa baritia 'imi nun 'apu 'iti 'ain ësaiki ka munuma sharati kikanti 'ikën! ³⁵Usa 'ain kamina bërúanxun anua unun bëti 'ain, békëx ka anu 'ëx 'ikë ënu ax 'i tsóbuti 'ikën, 'ën kana ax ka Israel kamanan 'ianan Judánu 'ikë unikaman 'apu 'iti 'ikë kias kiakën.

³⁶Kia ka Benaías Joiadánën bakë bëchikë an 'apu kakëxa:

—¡Usa ka 'iti 'ikën, min nu kakësabiokin kananuna 'ati 'ain, uisakin 'anun kara ami min rabikë Dios kia usakinbi kananuna 'ati 'ain! ³⁷Usa 'ain ka Diosan uisakin kara mi 'apu 'ikë 'akianxa, usarabi okin Salomón 'apu 'ikë 'akinti 'ikën, usakin 'akinkëxun ka kamabi ñu upiokin 'ati 'ikën, 'apu 'ixun ka an 'ën 'Ibu Davidtan 'asamaira okin ñu 'ati 'ikën.

³⁸Usa 'ain ka sacerdote Sadoc, 'imainun an Dios kikë bana uni ñuixunkë Natán an Benaías Joiadá aín bakë bëchikë akama 'imainun quereleo 'imainun peleteo, akama kuanxun anúan 'apu David nikë burronu 'arubiankin Salomón Guihón kakë 'umpax upíira 'ikë anu buánkëxa. ³⁹Anuxun ka Sacerdote Sadoc an xubusa okin chupa 'akë anua nankë ñuina mancha anua xëni 'arukë 'ikë a bibiankin buánkë 'iakëxa, anuxun ka 'ain maxkánu xëni tutukakin axa 'apu 'inun Salomón anëakëxa. Anëtankëxun ka bëtsi unin carnero mancha banonun 'amiakëxa, 'amikëxuan banokëbë ka kamabi unikama munuma sharati kikankëxa: “¡Salomón ka nun 'apu bërî 'ikën!” ⁴⁰Usakin 'atankëx kuëñkin ka kamaxunbi paka a banoti 'akë a banobiani kuankin nuibiankan-këxa. Usakin 'abiani 'itsaira kuëni sharákiani kuania chirinkankë anunbi ka me panarábëti tukisa 'inun 'iakëxa.

⁴¹Usai atux 'ia ka Adonías 'imainun abëtan pi kuanuan kamikë unikaman pikin sënëónkinbi Israel unikamax 'itsaira sharatia kuakëxa. Kuakëbëtan anribi ñuina mancha banoia kuati ka Joab kiakëxa:

—¿Uisaia ëmanuax 'ikankëbë kara 'aisamaira unikama tsuákiruax sharákanin? ⁴²Usai 'imainun ka sacerdote Abiatar aín bakë bëchikë Jonatán bëbakëxa. Bëbaia ka Adoníasnën kakëxa:

—Ënu kamina atsínti 'ain, mix kamina unin uisakinbi kakëma kushi uni 'ain. Usa 'ixun sapi kamina bana upí nu ñuixuni aí kixun ka kakëxa.

⁴³Kakëxun ka Jonatánnën Adonías kakëxa:

—Usama ka David nun 'apu an ka Salomón axa 'apu 'inun 'imíaxa, ⁴⁴'imixun ka sacerdote Sadoc 'imainun an Dios kikē bana uni ñuixunkē Natán, Joiadánēn bakē bēchikē Benaías akama kēñun quereiteo 'imainun peleteo akaman Salomón buánuxun; anúan ax nikē 'ain burro anu tsóti 'iruti 'aminun kixun 'apun 'amiakēxa. ⁴⁵'Amikēxun ka sacerdote Sadoc 'imainun an Dios kikē bana uni ñuixunkē Natán an 'apu 'inun anua Guihón kakē 'umpax upííra 'ikē, anu buánxun bētēkēni anuax ai 'itsaira kuēēni sharákuatsini rikuatsianxa. Usa 'ain ka a ĕmanu 'ikē unikama tsuákiruax bērfíbi sharatia, a ka mitsun mi kuakē ax 'iaxa. ⁴⁶Usa 'ain ka Salomón bērfí 'apu 'ikēn, ⁴⁷'ain ka 'apu David abētan ñu mēēkē aín tukurikubu 'imainun an bana mēníokē 'apukama anu kuanxun asabi ka min ñu 'akē 'ikē kixun kakēxa, kanan ka Diosan ka Salomónnēn 'akē ñu ax ka kamabi menu min 'akēsamaira 'inun ñu akē 'imiti 'ikēn kixun kakēxa. Kakēx ka 'apu David axbia anu 'uxkē anuaxi Dios rabi chitubuti, ⁴⁸ĕsai kiakēxa: “Israelkaman Dios ax ka upókin rabikē 'iti 'ikēn, usa 'ixun ka 'ēn bakē bēchikē achúshi 'ēnbi ismainun 'apu 'imíaxa, usakin rabikin 'aia kana isan kixun ka, Jotamnēn ñuixunkin atu kakēxa.”

⁴⁹Ĕsokian ñuixunia kuati ka Adoníasnēn abētan piti kamikēx kuankē unikamax rakuētan bamai bērfí 'ikankēxa; usai 'itankēx ka kamaxi nirutankēx, amami amami kuani abisi abákankēxa.

⁵⁰Usaia 'imainun ka Adonías nirukiani Salomónmi rakuēti xubusa okin chupa 'akē anu unēti bariax unēti kuankēxa ñu 'atima ax atux 'ikēsabi, kuanxun, ka anuxun ñuina xaroti 'akē anua 'ikē ñuina manchan tuíanx anu niakēxa.

⁵¹Usa 'ain ka anu kuanxun bētsi unin Salomón kakēxa:

—Adonías ka mixmi 'apu 'ain mimi rakuēti xubusa okin chupa 'akē anua 'ikē anuxun ñuina xarokē aín manchan tuíanx nitsaxa. Usa 'ain ka mixmi 'apu 'aish akana bērfí rētētima 'ai kiti kuēēnia. ⁵²Kakēxun ka Salomónnēn kakēxa:

—Ax ñu 'atima 'aíma uni upí 'aish ka uisabi okēma 'ianan aín bu achúshirabi aín maxkánuax nipakētima 'ikēn; 'aínbi ka an ñu 'atima 'akē 'ēn 'unánkēbē bamakē 'iti 'ikēn.

⁵³Ĕsokin kakinshi ka Salomónnēn aín suntárunen kushi raíri anuxun ñuina xaroti 'akē anuaxa kuaintanua kanun kixun xuakēxa. Xukēxuan kakēx anuax chikíkiyani kuani ka Adonías 'apun xubunu kuani Salomón anu 'ain, ami ñanati ax kikēsabiokin aín bana tani 'iakēxa, usai 'ia ka aín xubunua kuantanun kixun Salomónnēn kakēxa.

**Davidtan aín bakē bēchikē Salomón ax ñukēbēa
usai 'iti banakama ñuixunkin ka bana**

2 ¹Ax ñuti nētē 'urama 'ikē 'unánkin ka Davidtan, aín bakē bēchikē Salomón kuēnxun ĕsokin kakēxa: ²Kamabi uni axa ĕnē menu tsókē unikamax ka aín nētē 'ikēbē ñuia, usa 'ain kana 'itsama nētēishi 'itankēx ñuti 'ain. Usai 'ĕx 'ikēbēbi kamina mix kushi sínánñu 'aish añubimi rakuēma 'iti 'ain. ³Usai 'ikin kamina añu 'anun kara Dios kiakēxa ax kíásabiokin 'anan Moisésnēn Diosan 'amikēxun kuēñeo banakama kikēsabiokin 'ati 'ain, usokinmi 'akēbētan ka Diosan kamabi min 'akē ñukamaxa uinu kaina kuani anuxunmi 'akēxbi upí 'inun 'imiti 'ikēn. ⁴Usokin 'akēbētan ka Diosan 'ĕbētan

achúshi ñu 'ásabiokin nun rëbúnkikamaribi añu 'anun kara Diosan atu kaia usakinshi aín sinan upí 'ixun 'ati 'ikën, usakin 'aia ka uínsaranbi nun aintsikamaxëshia Israel unibunën 'apu 'ixun 'akinun 'imiti 'ikën.

⁵“Minbi kamina 'unan uisokin kara Joab Seruiánën tuá an 'è 'akëxa kixun, an ka Israel unibunën suntárunen kushi rabé: Nernën bakë bëchikë Abner a 'imainun Amasá Itránën bakë bëchikë aribi, aín imi 'apamikin 'akëxa, usakin 'atankëx ka unikaman isa 'akanankënxun axa kia këmënxun 'akëxa, 'aínbi ka a nètëkaman uni 'akanantëkënimasabi pain tsókë 'iakëxa, usa 'ain kamina an ka usokin 'akëxa, usa 'ain kaina uisa oisatani usakin 'atimoti 'ain. ⁶Usa 'ain kamina uisoxun 'ati kara kixun istankëxun 'akin, abia xëñibuti tsótankëx ñunu ëntima 'ain.

⁷'Imainun kamina Barzilaiñën, bakë bëchikëkama Galaad menua bukukë akamabëshia, nuibanani tsókin atu kuëntankëxun min xubunuxun pikinti 'ain, a unikaman ka 'è min xukën Absalónnën 'ati rabanan ami rakuëti abatiabi 'è 'akiankëxa.

⁸Ianan kamina, anu kara Simí kakë uni Gueraí aín bakë bëchikë Benjamín aín rëbúnkinën ñaká axa Bahurim ëmanu tsókë a 'ikë kixun kuati 'ain. An ka 'ëx anun Mahanaim kakë ëmanu kuantu nètën kuaniabi 'aisamaira banakin 'è 'ichábiankin ñukákëxa. Usokin 'axunbi ka Jordán kakë baka anu kuania aín 'apu 'akësokin 'è upíokin biakëxa, usokëxun kana Diosan anën 'ën kana mi 'atima 'ai kixun kakën. ⁹Usa 'ain kamina abë mënfonanti sínánkima. Min kamina uisokin kara ñu 'ati 'ikë kixun upíokin 'unan usa 'ixun, kamina uisa kaina a uni oti 'ai kixun istankëxun usakin 'ati 'ain. 'Akin kamina bënëtishia ñunun 'imiti 'ain.”

David ñua ñuikë bana

(1 Cr 29.26-30)

¹⁰Usai ñukë ka David anua aín aintsikama maínkan me anua tsóa ëma Jerusalén anubi David maínkankëxa. ¹¹Usa 'ain ka tsókëpan 'aish cuarenta baritia sënë Israel unikaman 'apu 'iakëxa, ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia sënë Hebrón ëmanu 'apu 'iakëxa 'itankëx ka treinta 'imainun tres baritia 'imi Jerusalén ëmanuribi 'apu 'iakëxa. ¹²Usokian aín papa Davidnën 'apu 'ixun aín aintsikama 'akian 'ain ka aín bakë bëchikë Salomón axribi atun 'apu 'ixun kamabi Israel unikama 'itsa baritia 'akiankëxa.

Salomón faraónën 'ini bëchikë xanubë biranan ñuikë bana

3 ¹Aín 'ini bëchikë xanubë birakatankëx ka Egipto menu 'ikë 'apu faraónbë banai kananuna 'akananima nuibanani aintsí onantankëx upitax tsóti 'ai kixun katankëxun, Salomónnën aín xanu anu pain aín papa David 'apu 'aish 'ia ëma anu 'ikinkin uankëxa, uanxun ka anu 'apu 'iti xubu 'imainun anuxun Dios rabiti xubu 'anan Jerusalén ëmaribi buinarakin kënëkin sënëonun 'amiakëxa. ²Usakin 'akinbi anuxun Dios rabiti xubu sënëonkëma 'ain ka anuxuan bëtsi dios rabikin ñuina axun xaroxuan aín bashi anuxunbi Dios rabikin, unikaman ñuina xaroxuankëxa.

Salomónnën kamabi ñu 'aia kushionun kixun Dios ñuká ñuikë bana

(2 Cr 1.1-13)

³Usa 'ain ka Salomónnën Dios nuibati ami katamëkin ax kikësabi oi 'iti aín banakama tankin, aín papa Davidtan 'asaribiokin Diosan kakësabiokin

'akëxa, 'akin ka anbi bashinu anuxun xaroti 'atankëxun ñuina rëtankëxun 'aímai këñuti xarátia sanutanun, 'anan sanuira rokëñun xaroxuankëxa, ⁴usakin 'anan ka Gabaón kakë ëma anuribi ñuina rëtankëxun anuxun xaroxuni kuankëxa, anu ka anuxuinra ñuina xaroti manan upíokin 'akë 'iakëxa. Usa 'ain ka manan kuaxun anuxun ñuina rëxun mil okin Dios xaroxuankëxa.

⁵Achúshi ñantan ka Gabaón ëmanuxun, 'uxkë namámikin Diosan Salomón kakëxa: Añu ñu kaina kuëënkín 'ë ñukáti akana mi 'inánti 'ai kixun ka Diosan kakëxa.

⁶Usakian kakëxun ka Salomónnën kakëxa: “Min kamina 'ën papa David min uni 'ikë, 'itsaira nuibakin 'akiankën, an ka minmi 'akinkëxun upíokin ñu 'anan, aín nuitunëñbi sinani mimi katamëkin upíokin ñu 'akëxa. Usakin 'aia 'ën papa 'itsaira nuiba 'ixun kamina aín bakë bëchikë 'ikë, ax 'íasaribiti 'apu 'inun bërí 'ë 'imian. ⁷Dios mix 'ën 'Ibu 'ixun kamina, 'ën papa David 'íasaribiti 'apu 'inun 'ë 'imian, 'aínbi kana 'ëx achúshi uni bënëá pain 'ixun uisakin ñu 'ati kara kixun 'unairakëma 'ain. ⁸Usa 'aínbi kana min uni 'inunmi kaisa unikama 'akinti 'ain: 'Aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoi ëma chaiira, 'ianan ka tupuntisamaira 'ikë uiti kara kixunbi 'unántisama atux 'ikën. ⁹Usa 'ain kamina upíokin sinánkin atun 'apu 'ixun min kaisa unikama 'akinun 'ë sinánmiti 'ain, sinánmianan kamina uisa ñu kara upí 'ikë, uisa ñux kara 'atima 'ikë akamabi 'unánun 'ë 'akinti 'ain; usakin min 'akëbëma kara, ñmin unikama an tupuntisamaira 'inun 'aisamairai 'uakamë 'ëokë 'ain uix atun 'apu 'iisa uni 'ik?”

¹⁰Ësokian abë banakin 'akinun kixun ñukákëx kuëënkín ka Diosan Salomón, ¹¹kakëxa: Min kamina mi 'akinun 'ë ñukákin 'itsaira baritia tsóti ñukáñan ñuñuira 'iti ñukáñan mimi nishkë unikama bamaminun 'ë ñukákima uisakin kaina 'ën unikaman 'apu 'ixun atu 'akinti 'ai kixun 'ë ñukan, usa 'ain ka ax asábi 'ikën, ¹²usa 'ain kana 'ëmi bërí ñukákësabi okin mi 'axúnti 'ain: 'Axunkin kana ñu 'unánkëira uni 'inun mi 'imianan kamabi ñu upíokin 'anun upí sinánñuira mi 'imiti 'ain, uinu 'ikë unibi kana bëráma mi, 'akëmapan 'ixun usakin 'ama 'ain, 'aínbi kana usakin mi 'atankëxun bëtsi uniribi misaribi 'inun 'imitima 'ain. ¹³'Imainun kana, ñuñuiramí 'inun mi 'imikín 'ëmi ñukákë ñukama mi 'inánti 'ain, 'aínbi ka mixmi ñukëma 'aish tsókëpa 'ain misaribi 'apu itsi ëñë menu 'aíma 'iti 'ikën. ¹⁴Minmi 'ëx kuëënkësabi okin 'anan, ax kikësabi oi 'iti 'ëx kia banakama 'imainun a tanti banakama, min papa Davidtan 'asaribiokin 'akëbëtan, kana xëñibutimi tsónun mi 'imiti 'ain.

¹⁵Usakian, kakëx bësukín ka Salomónnën namákin kana ëñë banakama kua kixun sinánkëxa. Usakin namábiani Gabaón ëmanua kuanx Jerusalén ëmanu bëbax anua Dios bunántisa okín axun kë kurin ratakakakë nankë 'ikë anu kuanxun ka, anuxun atun ñu 'aisama 'akëkama mëníokanun unikama 'imikín Salomónnën ñuina rëxun Dios xaroxuankëxa. Usokin 'atankëxun ka aín piti ñukama chookin 'amitankëxun aín unikamabëtan piakëxa.

Salomónnën sinánñuira 'ixun nishanani tsotia uni mëníoxuan ñuikë bana

¹⁶Achúshi nëtën ka bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë xanu rabé anua 'ikë aín xubunuax 'apubë banai kuankëxa. Kuanx anu atsínxun, ¹⁷ka xanu rabé kuankë a achúshinën kakëxa:

—¡Mixmi 'apu 'ikë kana ësokín mi kain! Ëñë xanubë kana 'ëx achúshi xubunu 'in, 'ëx kana abë 'aish anuax 'ën tuá bakëan. ¹⁸Anun 'ëx bakënkë

rabé 'imainun achúshi nètè 'aínbi ka ènè xanuribi aín tuá nachikiaxa. Uisa uni 'unánkémabi ka a xubunu nubè 'ima. Nu rabètaxèshi kananuna anu 'in. ¹⁹Usainu anu 'ikèbèbi ka achúshi imé ènè xanun tuá aín titanbia 'uxun rètsekakèx ñuaxa. ²⁰Usakin aín tuá 'axun imé naèx bèsuxun, 'èx 'uxkè 'ain 'è rapasu 'uxmikè 'ikèbi 'èn tuá bianan, aín tuá ñukè a 'è rapasu nanxa. ²¹Pèkarakèma 'aínshi bèsui nirukin xuma 'aminuxun 'èn iskèxbi ka 'èn tuá rètèkè 'iaxa. 'Aínbi kana 'aimaia xabati pèkarakèbètan ñachakin iskèxbi ka 'èx bakènkè 'èn tuá ama 'iaxa.

²²Èsaia kikèbèbi ka xanu itsi axribi èsai kiakèxa:

—Usama ka bamakèma tuá ènèx ka 'èn tuábi 'ikèn, bamakè tuá ènèx ka min tuá 'ikè kixun ka xanu itsi an bètsi kakèxa. Èsakin kakèxunbi ka ax pain aín tuá bamakè ñui kikè an bètsi kakèxa:

—Usama ka axa ñukè tuá ènèx ka min tuá 'ikèn, usa 'ain ka bamakèma asábi ènèx 'èn tuá 'ikèn. Èsai kánani ka a xanu rabètabi 'apun kuamainunbi kuèbikanani kanankèxa.

²³Usai kanania a xanu rabé kuèbikanania kuakin ka 'apun sinánkèxa. Ènè xanux ka ñukèma asábi ax isa aín tuá 'ikè, kia kianan ka bamakè ax isa xanu itsi aín tuá 'ikè kia; 'aínbi ka bètsix aín tuá ñui asérabisa 'ain tuá rètèkèma 'ikè kia! ²⁴Usai kanania kuakin ka 'apun 'ain suntárunèn kushi kakèxa:

—'È kamina manè xètókè achúshi bèxúnti 'ain! Usakin kakèxuan manè xètókè uania ka 'apun aín suntárunèn kushi achúshi kakèxa: ²⁵Tuá ñukèma ènè kamina nèbètsi tuurabé oxun, amo 'ikè bètsi xanu 'inánan amo 'ikèribi bètsi 'inánti 'ain.

²⁶'Usakin 'anun 'apu kikèbè ka tuá ñukèma aín tita ax, 'itsaira ratuti 'apu kai kiakèxa:

—'Mix 'apu 'ixun kamina ñukèma tuá a min suntárunèn usakin 'anun 'amitima 'ain! 'Ènè xanu kamina tuá ènè 'inánti 'ain! Kiax xanuitsi ax kikèbèbi ka bètsixribi 'apu kai kiakèxa:

—Tuá ènèx ka 'ènan 'ianan minanribi 'itima 'ikèn. 'Usa 'ain ka nèbètsi tuurabé okè 'iti 'ikèn!

²⁷Usai a rabètax kikèbètan ka 'apun sinanatèkèkin èsokian 'anun kakèxa:

—Tuá ñukèma a kamina uisabi okima 'ain tita 'inánti 'ain. Ax ka asérabi aín tita 'ikèn.

²⁸Usakian 'apun xanu rabé nishanankè mènioxunkè ka kamabi Israel unibunèn kuakèxa, kuati ka 'apumi rakuéti Diosan ka a 'apu sinánñuira 'inun 'imianan 'upíokia ñu 'anun 'imiaxa kias kikankèxa.

**Salomónnèn 'apu Hiram Tiro èmanu 'ikè abètan upitax tsónuxun mènio
ñuikè bana
(2 Cr 2.1-18)**

5 ¹Usa 'ain ka Tiro èmanu 'ikè 'apu Hiram an bérámabi Salomónnèn papa David a 'unánkè 'iakèxa. Usa 'ixun ka Salomón ka Israel unikaman aín papa 'asaribiokin atun 'apu 'inun 'imiaxa kixun ñuikania kuakèxa, kuaxun ka aín unikama anu kuanxua Israel unikaman bèri anèkè 'apu istánun kixun xuakèxa. ²Xukè ka èsokian 'apu Hiram kaxuntanun kixun kamiakèxa. ³Minbi kamina 'unan 'èn papa Davidnèx ka axa ami nishkè unikamabèshi 'akanankin atumi mèkaxun anuxun Dios rabiti achúshi xubu 'aisatankinbi

'ama 'ikën. Usai 'iaka Diosanbi axa aminishkë unikama 'akian kupitanuma 'anun 'amiakëxa. ⁴Usai 'ikin 'aiama okin ka bërí nun Diosan nukamaxnu 'akananima axa nu 'urama tsókë unikamabë upitaxëshi bukunun 'imi axa, usa 'ain kananuna ax numi nishkin nu 'akatsikixun ubioti 'aíma 'ain upitax bërí bukuin. ⁵Usa 'ain kana anuxun nun Dios rabiti xubu achúshi 'amiti sinan, an ka bërámabi 'ën papa David ësokín kakëxa, min bakë bëchikë a 'ën 'apu 'inun 'imiti an ka aín unikama anuxun 'ë rabiti xubu achúshi 'anun 'amiti 'ikën. ⁶Usa 'ain kamina min unikama Líbano menua 'ikë kunxan upírabu a 'ë tëaxunun 'amiti 'ain. Min 'amikëbëtan kana an 'ë ñu mëëxunkë unikama 'aia atu 'akinun xuti 'ain, usakin 'aia kana an mi ñu mëëxunkë unikamami kupíonun uiti kuríki kaina 'ë ñukatín atíbi mi 'inánti 'ain, minbi kamina 'unan Israel unikaman ka uínbi i tëati 'unanima, Sidonio kakë ëmanu tsókë unikaman 'akësokín.

⁷Usokian kakëxa ka Tironuaxa ukë unikamax atun ëmanubi rikiankëxa, rikianxun ka Salomónnëa kamikë banakama 'apu Hiram ñuixuankëxa. Ñuixunkëxun kuati ka 'itsaira kuëëankëxa kuëëni ka, munuma banai kiakëxa: ¡Nukën 'Ibu Dios ax ka bërí upíokin rabikë 'iti 'ikën, an ka David aín bakë bëchikë achúshi 'inánkëxa, kanítankëxuan a tuakëx sínánñuira 'ixun aín aintsikamabi ax 'apu 'ixun 'akinun 'imiakëxa! ⁸Usa 'ain ka nètë itsín Hiramnën amiribishi aín unikama Salomón kaxuntanun kixun xutëkëankëxa: Xukín ka ësokín kamiakëxa, minmi 'ë kamikë banakama ka 'ën unikaman 'ë kaxa usa 'ain kana aín 'axúnti kaina kuëëni a mi 'axúnti ka asábi 'ikën, usa 'ain kana min ñukákësabi okín kunxankama 'amianan pino kakë i akamaríbi mi 'amixuntí 'ain. ⁹An 'ë ñu mëëxunkë unikaman ka Líbano kakë ni anuxun buánpaxun parúmpapa anu sënën mi i buánxun bukunxuntí 'ikën, anuxun kana tapusokín 'atankëxun tapukama a bakan buántanun xuti 'ain xukëx kuabutia kamina ikama bití 'ain, uínu sënën buánxunun kaina 'ë kai anubia mi buánxunun kana 'amiti 'ain. Anuxua tapankama a bakan buántanun xutia kamina kuabutia ikama a bití 'ain. Min kamina axa 'ën xubu chaiira anu 'ikë unikaman pitishi 'inánkin anun 'ë kupíoti 'ain.

¹⁰Usa 'ain ka Hiramnën an ñukákësabi okín Salomón kunxan, pino kakë i akamabi aín unikama 'amixun 'inánkëxa, ¹¹'inánkëxun ka Salomónnënríbi Hiram an ñukákësabi okín aín xubunu 'ikë unikaman piti xuxuankëxa: cuatro millones cuatrocientos mil litro trigo 'imainun cuatro mil cuatrocientos litro olivo bimi 'akë xëni akama Salomónnën 'apu Hiram baritia tibi buámiakëxa. ¹²Usa 'ain ka Diosan an kásabiokín Salomón, sínánñuira uni 'inun 'akiankëxa. Usakian 'imikë 'ain ka Salomónnën 'apu Hirambë mënionankëxa usakín 'an ka unikamax 'akánanti sinanima upitax tsókankëxa.

¹³Usa 'ain ka 'apu Salomónnën kamabi Israel menu 'ikë unikamax ka achúshi ñu mëëti 'ati kamáxbi timékanti 'ikë kixun bana piküakëxa, usokín 'an ka axa tëëti unikamax timékëx treinta mil uni sënën 'iakëxa, ¹⁴usokín timëxun ka Salomónnën Líbano menu xukín diez mil uni axa achúshi 'uxë 'imikín ñumënun xuakëxa, xukëx kuanxa tëia ka ax pain kuankë unikama a ain xubunu bëanan axa kuankëma kama aríbi achúshi 'uxë 'imía atúxribi tëëkanun kixun xuakëxa. Usokín xukëx ka ñu mëëi a unikamax achúshi 'uxë 'imi Líbano menu 'ikankëxa 'imainun ka tanti uax atux xubunu rabë 'uxë 'imishi 'iakëxa. An atu bërúanxun ñu mëëmiti ka Adoniram kakë Israel uni

achúshi anekê 'iakêxa. ¹⁵'Imainun ka anua tēkankê ni anu raíri unikamax ciento cincuenta mil an Salomón ñu mēēxunkēkama ax 'iakêxa ochenta mil ka uni an maxax upíokin tukapakin ramēniokēkama 'iakêxa, 'imainun ka setenta mil unikama axribi an raíri ñukama papiti nankê 'iakêxa, ¹⁶'imainun ka an tēia unikama bērúantia anekê tres mil trescientos uniñuribi Salomón 'iakêxa. ¹⁷Usa 'ain ka 'apu Salomónnēn aín unikaman maxax chaiirabu bíanan kupfíkēira akamaishia anuxun Dios rabiti xubu 'akin ami birukin 'ati a 'imainun, maxax tukapakin mēníokē akama binun kixun kakêxa. ¹⁸Usa 'ain ka Salomón an ñu mēēxunkê an xubu 'ati 'unáinra unikamañu 'imainun ka an Hiram ñu mēēxunkê unikama 'imainun. Guebal kakê ēmanua tsókē unika-manribi i bíanan maxaxribi tukapakin ramēniokin anuxun Dios rabiti xubu 'ati bitsia atu 'akiankêxa.

**Salomónnēn anuxun
Dios rabiti xubu 'amia
ñuikê bana
(2 Cr 3.1-14)**

6 ¹Salomónnēn ka anuxun Dios rabiti xubu axa Israel unikaman 'apu 'ikê rabé 'imainun rabé baritia 'irukēbētan, ka Abril 'uxē itsi 'irukē anun 'akêxa, anúan israel unikama Egipto menuax chikíkúatsini ukan cuatrocientos ochenta baritia sēnēnkēbētan ka 'akin pēuakêxa.

²Anuxun Dios rabiti xubu Salomónnēn 'amia ax ka 'iakêxa, veintisiete metro aín chaxké 'imainun nueve metro aín naxba 'ianan ka trece metro 'imainun medio metro aín manámi okin tupunkê 'iakêxa. ³'Imainun ka anuxun Dios rabiti xubu bētánain anua uni niti 'akê ax nueve metro aín chaxké tupunkê 'ianan, xubun naxbabētan sēnēnbi 'akê, 'ianan ka aín naxba cuatro metro 'imainun medio metro 'iakêxa. ⁴Salomónnēn ka xubunuxun isti a manámi 'ikê 'ain kata itsi naxba 'amianan, aín ēman 'ikê manēn xantsēkakinma anun isti axa xaban xabanbu 'itánun 'akê anun bēaramiakêxa. ⁵Usakin 'anan ka anuxun Dios rabiti xubu kēnēkin buinarakē amibi birukin xubu amo rabé 'anan 'ain kaxuribi 'akêxa, 'akin ka bētsibētan sēnēnbi 'akin aín kata anua sacerdotekaman mēēkē ñukama bukúnti 'amiakêxa. ⁶Usa 'ain ka anuxun Dios rabiti xubu amibi bikian 'akê xubu ax aín mēu 'ikê rabé metro 'imainun veinticinco centímetro aín naxba 'ianan ka aín nēbētsin 'ikê 'ain manámi 'akê ax rabé metro setenta centímetro 'imainun; aín maskuanuira 'ikê axribi tres metro quince centímetro aín naxba 'iakêxa; usa 'ain ka anuxun Dios rabiti xubu aín ēman 'akēa chaiira 'ikēbi nēriokin chukúma okêxa, xubu itsi 'akin ami aín 'irakankê i rakantisamabi 'itánun. ⁷'Ianan ka anuxun Dios rabiti xubu 'akin an ramēnioti unikaman upíokin ramēniokēshi maxax 'iakêxa, usa 'ain ka xubu 'akēbētan uisa martillonēnbi ñu mēia kuakēma 'ianan, manē ruēn mēēkēbi kuatima 'ianan, uisa manē ñunbi ñu mēia kuama 'ikēn. ⁸Usa 'ain ka anu ñu bukúnti xubunu men atsínti aín xēkuē ax ka anuxun Dios rabiti xubu mēkeu 'akê 'iakêxa; 'imainun ka aín nēbētsin 'ikê aín kata itsi anu aín maskuannu anun kuaruti aín tapiti tēntuankin uarukin 'akê 'iakêxa. ⁹'Amianan ka Salomónnēn anuxun Dios rabiti xubu 'amikē unikaman i tukapakēnēn pain, an tupēonti 'atankēxun kunxan upfírabu 'itánun tukapakē rokē aribi i tukapakē ami bikin 'akêxa. ¹⁰'Anan ka

anuxun Dios rabiti xubu kënëkë rapasu anu ñukama bukúnti 'akë xubu ain manámi tupunkë ax rabé metro 'imainun veinticinco centímetro 'iakëxa, ax ka xubu cha anun kënëkë amibi nankin kunxan tukakë 'irakankë 'iakëxa.

¹¹ Usakin 'axun sënëonkë 'ain ka Diosan Salomón kakëxa: ¹² Anuxun 'ë rabiti xubumi 'amikë ax ka 'ëx anu Israel unikamabë 'iti 'amikë 'ikën, usa 'ain kana mi kaisatanin, min 'ën kakësabiokin 'anan 'ëx usakin 'ati kuëenkë usakinbi 'akëbëtan kana 'ën min papa David usakin mi 'axunuxun ka usakinbi mi 'axúnti 'ain; ¹³ 'aí kana Israel unikamanu 'iti 'ain; usai 'i kana Israel kama ënima anuxun 'ë rabiti xubunu 'iti 'ain.

¹⁴ Usakin 'axun ka Salomónnën 'amikë unikaman anuxun Dios rabiti xubu sënëonkëxa. ¹⁵ Sënëonkë ka an 'akë unikama Salomónnën 'ain namë 'ukëmëu 'ikëa kunxan tukapakënë bëpankin kënënun 'amiakëxa. 'Amixun ka manámixun meu okin bëpákin 'anan, anun niti aín namënu 'ikë aribia pino kakë i tukapakënë 'anun 'amiakëxa. ¹⁶ 'Anan ka manámixun meu okin kunxan tukapakënë anuxun Dios rabiti xubu aín tsipunu nueve metrobëtan sënë bëarakin kënëakëxa, ax ka ain kata upíra 'itia 'akë 'iakëxa. ¹⁷ 'Imainun ka anuxun Dios rabiti xubu aín mëu kata upíra aín sënënkë anuxunbi tupúnkëx ka aín chaxké dieciocho metro nēnkë 'iakëxa. ¹⁸ 'Atankëxun ka anuxun Dios rabiti xubu aín 'ukëmëu 'ikë, kunxan upíokin tukapakë abi ñu uá 'imainun ñu bimi tankin anun upí 'itánun nabámkë 'iakëxa. Akamax ka kunxan ishi 'akë 'iakëxa.

¹⁹ Usakin 'akë 'ain ka Salomónnën xubu a mëu kata upíra anu 'ati a mēnío-këxa, ax ka anu Diosan bunántisa okin 'akë achúshi ñu mēnókë a nanti 'iakëxa. ²⁰ Kata upíra a 'ukëmëu 'ikë aín chaxké ka nueve metro 'ianan, aín naxba nueve metroribi 'ianan ka manámi 'ikë axribi nueve metro 'iakëxa. Upíra kakë a bëtánain ka Salomónnën, 'anan anuxun ro xaroti kunxan 'amitankëxun upíra 'itánun kurin ronun 'amiakëxa. ²¹ 'Anan ka aín namëkëñun kata upíra aribia kurin 'anun 'amiakëxa, 'atankëxun ka kurin ronkë risi aribi anun atsinti a bëtánain tēkērë kanun 'amiakëxa. ²² Usakin 'akin ka kamabi anuxun Dios rabiti xubu aín 'ukëmëu 'ikë kurin upíokin 'anan anuxun ñuina xaroti 'akë kata upíra a bëtánain 'ikë aribi 'akëxa.

²³ 'Anan ka rabé querubin tankin olivos kakë i abi 'amitankëxun aín kata upíra anu nitsíankëxa. Usakin 'amikë a achúshi achúshinëx ka cuatro metro 'imainun medio metro aín chaxké 'iakëxa, ²⁴ 'ianan ka ain pëchi achúshi achúshinëx rabé metro 'imainun veinticinco centímetro 'iakëxa. Usa 'ain ka bëtsin rëbu 'ikë anuxunbi bëtsin rëbumiokin tupúnkëx, i 'akë ain pëchi cuatro metro 'imainun medio metro 'akë 'aish bëtsibëtan sënëñbi 'iakëxa. ²⁵ I querubin rabé tankin 'akë ax ka bëtsibëtan sënëñbi 'ianan; bëtsi iskësabi 'itánun 'akë 'iakëxa. ²⁶ 'Ianan ka aín chaxkëribi cuatro metro 'imainun medio metro 'iakëxa. ²⁷ Usa 'ikë ka Salomónnën aín kata upíra anu nitsínun 'amiakëxa. Querubin tankin 'akë a ka ain pëchi pëchakin nitsíankëxa, usa 'ain ka bëtsi pëchia amo 'ikë anun chikēnkēmi pētíkímainun bëtsíxribi amo 'ikēmi pētíkikë 'iakëxa, 'ianan ka amo 'ikë rabé axribi bëtsibë pētikánankë kata upíra anubi 'iakëxa. ²⁸ Usakin nitsintankëxun ka Salomónnën aín unikama kurin querubin tankin 'akë a upí 'itánun 'anun 'amiakëxa, ²⁹ 'amitankëxun ka anuxun Dios rabiti xubu chikēnkēkama aín ëman 'ikë 'imainun 'ukëmëu 'ikë anuribi querubin tankin 'anan, xëbin 'imainun ñu uá tankinribia 'anun

'amiakëxa. ³⁰'Anan ka anuxun Dios rabiti xubu ain 'ukëmëu 'imainun aín ëman 'ikë anu niti aribi kurin upí 'itánun 'amiakëxa. ³¹Usakin 'anan ka anun kata upíra anu atsínti ain xëkuë anun, xëputi olivos kakë i tukapakë 'amiakëxa, 'imainun ka ami bikin xëputi nitsínti ax mapai achúshi 'itanun upíokin pará 'inun tukakë anu ñu tankin 'akë 'iakëxa. ³²Aín xëputi rabé ax ka olivos kakë i tukakë 'iakëxa, anu ka querubin tankin rabé 'anan, xëbinsa okin 'anan ñu uasa okin 'akëxa; 'axun ka ñukama tankian 'akë a upí 'itánun kurin 'amiakëxa. ³³'Anan ka anuínra Dios rabiti xubunu atsínti aín xëputi nëbëtsin 'ikë, amiokin 'aruti a olivos kakë i nitsínkë, ax ka rabé 'imainun rabé okin pará 'itánun tukakë 'iakëxa. ³⁴Aín xëputi rabé ax ka pino kakë i tukakë 'akë 'iakëxa, usa 'ain ka xëputi rabé ax xëókakëx abi xëpúakakë 'iakëxa. ³⁵A xëpútinu ka querubin tankin 'anan, xëbin këñun ñu uá tankin 'akëxa, 'axun ka ñu tankin 'akëkama a kuri parókin 'akë anun ratakakakëxa. ³⁶Usokin a kamapain 'atankëxun ka ëman anu niti me aribi rabé 'imainun achúshi okin bëtsimi bëtsimi 'arukin maxá ramëniokë puruakëxa, 'axun ka kunxan tukapakë a buinarakin a manámi 'akë 'iakëxa.

³⁷Rabé 'imainun rabé baritia ax 'apu 'ikë 'ain ka Salomónnën Ziv, kakë 'uxë 'ikëbëtan anuxun Dios rabiti xubu 'akin ami puruti kamapain 'akëxa; ³⁸usokin 'axun ka axa 'apu 'ikë mapai rabé 'imainun achúshi bari 'ikë anua mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi 'uxë Bul kakë anun ka xubu 'akë a kamabi mënfokin sënëonkëxa. Usakin 'akin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia Salomónnën atu ñu mëmikin sënëonkin 'amiakëxa.

**Anua Diosan bana 'arukë bunántisa okin 'akë a anuxun Dios rabiti xubunu
buánkan ñuikë bana**

(2 Cr 5.2-14)

8 ¹Usa 'ain ka Salomónnën anua 'ikë Jerusalén ëmanua timékani unun kixun Israel unikaman kushibu kamiakëxa, kamianan ka kamabi ñakánu 'ikë aín 'apukama 'imainun ain aintsikaman uisakinbi ax ka usa 'ikë kixun kakëma Israelkama atúan bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan bana kuënëo a Sión kakë ëma anua Davidtan ëma kakë anu takuti 'akini unun kamiakëxa. ²Anúan 'aisamaira uni mapanati okin atun 'uta 'ax 'ikanti fiesta nëtë 'iti mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë këñuti kuankëbë ka 'apu Salomónbë kamabi Israel aín kushikama timëakëxa.

³Usaia kamabi Israel kushikamax anu timéti bëban ka Sacerdote unikaman bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan banakama kuënëoxun nan a bianan, ⁴xubusa okían anuax Diosbë mërananti 'akë a mëu bukúnkë ñukama upírabu akama këñunbi, Sacerdote 'imainun Levitas unikama rafrínën buánkëxa. ⁵Usa 'ain ka 'apu Salomón 'imainun kamabi Israelkama abëa timékë akaman, bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a 'urama oveja 'imainun vaca aín bënëkama unin tupuntisamaira 'inun rinbëtsinkë akama Dios xaroxuankëxa.

⁶Usakin 'atankëxun ka Sacerdote unikaman bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anua Diosan bana kuënëo mënfokin nan a buántankëxun anuxun Dios rabiti xubua 'akë a 'ukëmëu, aín kata upíra anua querubin tankin 'akë aín pëchi tëmú anu nankankëxa, ⁷aín pëchi rabé an ka bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë a mapuanan anun tuinbiankin buánti 'akë tsatisa akëñunbi

mapukë 'iakëxa. ⁸ 'Aínbi ka anun tuínxun buánti 'akë tsatisa ax aín rarasama chaxkéira aín rëbu 'iakëxa, usa 'ikë ka upí kakë anuxunbi unin aín kata upíira anu nankë istisa 'iakëxa, 'aínbi ka ëmánxun unin istisama 'iakëxa; usai kaisa anúan ënë kirika kuënëoti nëtë sënëntamainun 'iakëxa. ⁹ Usa 'ain ka bunántisa okin 'akë kurin ratakakakë anu raíri ñukama nankan a 'aíma 'imainun maxax pará rabé anua usai Israel unikama Egipto menuax chikí-kiani kuani 'itia Diosan kuënëomikëxun 'axun Moisésnën Horeb kakë bashi anuxun nan ashi anu 'iakëxa.

¹⁰ Usokin nantankëxa sacerdotekamax anuxun Dios rabiti xubu mëua 'ikë upíira kakë anuax chikíkëbëishi ka Diosan 'imikëx kuin këxtuira 'ibúkin mapuakëxa, ¹¹ usakian kuinan mapukë 'ain ka sacerdotekaman anuxun Dios rabitisatankinbi 'ama 'ikën, Diosan kushian anuxun a rabiti xubu nuturukë 'ain.

Salomónnën anuxun aín bana ñuiti xubu këñúkë 'ain Dios ñuká ñuikë bana
(2 Cr 6.1–7.10)

¹² Usa 'ain ka Salomón ësakin kakëxa:

Mix Dios 'aish kamina ësai kiakën, 'ëx kana béanbëankibukënu 'iakën.

¹³ 'Aínbi kana 'ën achúshi xubu anumi 'iti mi 'amixuan anu kamina nëtë xëñibua 'aínbi 'iti 'ain.

¹⁴ Èsai kitankëx ka 'apu Salomón aua kamabi Israel unikama sëtékë, atumi bësuaakëti nirakëkin upíokin atu sinánxuni ¹⁵ ësai kiakëxa: Israel unikaman Dios ax ka upíokin rabikë 'iti 'ikën, an ka 'ën papa David kásabiokin 'axa, usa 'aish ka ësai kiakëxa: ¹⁶ A nètën 'ën Israel unikama Egipto menua chikínbë-tsinkin bëkin kana uinu 'ikë Israel ñaká kamanuabi an anuxun 'ë rabiti xubu 'axúnun kixun kaisama 'ain. 'Aínbi kana David ashi ax 'apu atsíntankëxuan Israel 'ën unikama 'akinun kaisakën. ¹⁷ Usa 'ain ka 'ën papa David axëshi anuxun Israel unibu nun Dios rabiti xubu 'ati sinánñu 'iakëxa. ¹⁸ Usa uni 'ikë 'unánxun ka Diosan 'ën papa David kakëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'akin kamina upíokin 'ati 'ain; ¹⁹ 'aínbi kamina min a xubu 'atima 'ain, min bakë bëchikë achúshi an ka a xubu 'ë 'axúnti 'ikën. ²⁰ Usa 'ain ka Diosan usaía ënë ñukama ax kiásabi oi 'inun 'imíaxa. Usa 'ain kana 'ën papa Davidtan 'ama 'ikëbi anuxun Dios rabiti achúshi xubu an Israel unibu 'ikë nu 'akian Dios 'axuanan bërí Israel unikaman 'apu 'ëx 'ain. ²¹ 'Anan kana a xubu mëu anu bunántisa okían 'akë kurin ratakakakë anua Diosan banakama 'ikë anu nantiribi 'amian ax ka Diosan nun chaitiokékama Egipto menua chikínbëtsinkin usaía atux 'iti banakama 'inan anu nankë a 'ikën.

²² Usokin atu katankëx ka Salomón anuxun Dios ñuina xaroxunti 'akë a bëmánon, kamabi Israelkaman ismainunbi nirakëti ka manámi aín mëkën rabé buarui mëshpakin, ²³ munuma banakin Dios ñukákëxa: “Israel unikama nun Dios: naínu 'ianan ka menubi min 'akësaribi okían an ñu 'akë dios achúshirabi 'aíma 'ikën, usa 'ixun kamina mix kiásabiokin an min bana asérabi kuëñkin 'akë akamaishi 'akinin; ²⁴ usa 'ixun kamina bërí min uni 'ën papa David mi 'axunuxun kásabiokin 'an, an ka aña 'anun kaina kai a mi 'axuankëxa, min achúshi ñu abëtan mëniosabi okin 'imainun kamina kakën achúshi min bëchikënen ka anuxun 'ë rabiti xubu 'ati 'ikë kixun ká nëtë a bërí sënëanaxa.

²⁵ Usa 'ain kamina mix Israelkaman Dios 'ixun, minmi 'ën papa David min uni 'ikë kásabiokin asérabi: nun rëbúnkikamaxa min 'imikëx an 'akinti 'apuñua Israelkamax 'inun 'imiti 'ain, usakin 'imikëx ka ain bëchikëkamax ain niti bërúankati 'ikën, ain papan ain niti bërúansaribi okin. ²⁶ Usa 'ain kamina, mix Israelkaman Dios 'aíshmi kia bana axa 'ën papa David min uni ami, kásabi oia 'inun asérabi 'imiti 'ain.

²⁷ 'Aínbi kara çasérabi Dios ënë menu tsóti 'ik? Naíkamë 'ëo axbi ka chaiira 'aíshi mibë sënënma 'ikën, jusa 'aínbi kana 'ën unikama anuxun mi rabiti achúshi xubu 'axunun 'amian! ²⁸ Usa 'ain kamina akama këñunbi mi ñukákëxun kuakin; mix Nun Dios 'ixun mi ñukamainun bërí 'ën bana kuakin min uni 'ikë 'ë 'akinti 'ain. ²⁹ Min kamina nëtën 'imainun iméríbi uisa ñu kara anuxun mi rabiti xubu ënuax 'ia akamabi isti 'ain, mix kamina anu ismina 'iti 'ai kix kian. Ënuxun 'ëx min uni 'ixun mi ñukamainun kamina 'ën bana kuati 'ain. ³⁰ Usa 'ain kamina 'ën ñukákëxun kuanan min unikama Israel atúnribi anuxun mi rabiti xubu ënëmia iskin mi ñukákëxun atun bana kuati 'ain. Kuakin kamina anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi, 'atima ñu 'aínu 'uchakë akama nu mëníoxunti 'ain.

³¹ Uin kara aín 'unánkë unimi 'atimati ami banaxunbi anuxun mi ñuina xaroxunti 'akë ënuxun mëníokatsi kixun sínánxun min xubu 'ikë ënu aia, ³² a kamina naíkamë 'ëo anumi 'ikë anuxunbi istankëxun min uisakin kara 'ati 'ikë a mëníonun 'amiti 'ain usokin kamina; min uni 'ikëbi 'ati 'ain. Uin pain kara bëtsi 'aisama oxa a 'atimokin, 'axa usai 'ikë kupí an 'akë ñu istankëxun, 'anan kamina an bëtsi 'atima okëma uni ashi uisabi okima ënti 'ain.

³³ Uínsaran kara min uni Israelkama mimi 'uchaia, anúan min usakin 'anun 'amikëxun axa ami nishkë unikaman abë 'akanankin 'atankëxun ñatanbiankin buánkëx tëmërakian, amiribishi mimi sinanakin mi rabianan ñukákin anuxun mi rabiti 'akë xubu ënëmi sinania, ³⁴ kuakin kamina anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi atúxa 'uchakëkama tërënxunti 'ain, usokin 'axun kamina anu tsónumi nun chaitiokëkama 'inan me ënubi amiribishi bëtëkënti 'ain.

³⁵ Uínsaran kara min uni Israelkamax mimi 'uchaia, iskin sapikamina 'uí 'ibúkëbëma me ëskinun 'imiti 'ain, usakin 'imikëbëtanma ka anuxun mi rabiti xubu ënë mi sínánkin amiribishi mi ñukánan mi barikin atux 'uchakëkama chikinamikin 'anë rabiti 'ikën, ³⁶ usokin 'akëxun atun bana kuakin kamina min kaisa Israel kama atúxa mimi 'uchakë a anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi kuakin atun 'ucha tërënxunti 'ain, usakin 'axun kamina aña 'ai kara atux tsóti 'ikë kixun 'unámianan, uisai kara bukukanti 'ikë kixunribi 'unánmiti 'ain. Usokin 'axun kamina amiribishi ënë menu 'uí 'ibumitëkënti 'ain, atun papakama kia bana 'aia atun bakë bëchikë min unikama atux tsónun.

³⁷ Uínsaran kara min uni Israelkamax mimi 'uchaia a 'unánkin atu 'atimokin a piti ñu 'aíma 'aia panáni 'ianan barin xarokëx nikama chushimainun, 'aisama 'insín 'imainun an ñu 'apákë këñuti champu unimianan 'aisamaira 'ixuan xënan ñu 'apákëkama xarokin chushiminun 'imianan; uínsaran kara axa numi nishkë unikaman nun ëmakama bëarabuinxun nu 'aisatania, 'ianan kara bëtsi ñu kamanribi nu 'amainun 'insin kushinribi nukama këñuti 'ikën, ³⁸⁻³⁹ usai ñu 'ikëbë tëmërakin Israel unikaman Diosan ka nux ami 'uchakë 'ikë

ësokin nu tëmëramia kixun sinánkin manámi mëshpakin anuxun mi rabiti xubu au bësui nixun ñukákëxun kuankin kamina. Anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi atun bana kuakin; uisa ñu 'atima kara 'akanxa kixun min 'unánkin asérabi mimi katamëkian mi ñuixunkëxun atun 'akë ñukama mënfoxunti 'ain, minshi kamina aín nuitunëan unin sinánkë a 'unanin. ⁴⁰ Usokinmi 'akëxun ka aña 'anun kaina atu kai usokinbi ami nun chaitiokékama 'inan me ënu pain tsókë 'ixun min kakësabiokin 'akánti 'ikën.

⁴¹ Usaribitia Israel unibu nukën ëmanu tsókëma atuxribi, min kamina kushiira 'ixun ñu 'ai kixun ñuikania kuabëtsini 'ura men tsókë unikamax utankëxun, ⁴² anuxun mi rabiti 'akë xubu ënë kupin mi ñukákëxun kamina, min anë chaiira a 'imainun min kushi a ñui kia kuati 'ain. ⁴³ Usa 'ain kamina anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi kuakin, aña kara mi ñukákania akamabi 'akinti 'ain, usakinmi 'aia kuakin ka bëtsi bëtsi menu tsókë unikamanribi min uni Israelkaman 'akësaribi okin mi 'axunkin, 'ën mi 'axunkë xubu ënëx ka anuxun asérabi a rabiti 'akë 'ikë kixun atúnribi 'unánti 'ikën.

⁴⁴ Uínsaran kara min uni Israelkamax axa atumi nishkë unikamabë 'akananux min xukëx uinu kaina xuti anu kuania, anuxua mibë banakin min nu kaisuan ëma ënëmiokin isanan 'ën unikama anuxun mi rabiti 'amia xubu, ⁴⁵ amiokin iskin ñukákëxun kamina naínuxunbi atun bana kuakin aña kara mi ñukatia a 'akianan, uísai kara 'ia anuabi 'akinti 'ain.

⁴⁶ 'Imainun kamina kamabi menu 'ikë unix 'ikësaribitia mimi 'uchaia atumi xuatemati nishkin axa atubë nishanankë unikaman ñusma oxun 'atankëxua raíri bitankëxun atux anu 'ikë ëma 'ura buananbi urairama ëmanu buánkëxun, ⁴⁷ anua buankankë me anuax tëmëra kin mimi sinanakin 'akinun kixun mi 'aisama ñu 'ai kanaanuna ami 'ucha kixun ñukákin kakëxun kamina, ⁴⁸ asérabi amiribishi atun Dios 'ikë mi kuëenkin këmëkinma mimi sinanakin, anua ami nishkë unikaman ñatanbiankin atu buánkë me anuxun mi ñukákin, nun chaitiokë kamami 'inan me ënëmi sinánkin 'anan minbimi atu 'inan ëma ënë 'imainun anuxun mi rabiti xubu 'amikë ënëmi okin iskin ñukákëxun kamina, ⁴⁹ atun bana kuakin anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi atuan mi ñukákësabiokin 'akinti 'ain. ⁵⁰ 'Akianan kamina min kaisa unikama atúxa mimi 'uchakë 'ikëbi mënfoxunkin bana kuakëma unibu 'ikëbi atux 'uchakëkama tërënxunti 'ain. Usakin 'anan kamina axa atumi nishkë unikama atúan nuibakin 'akinun sinánmiti 'ain. ⁵¹ A unikamax ka min kaisa unibu 'aish min unibi 'ikën; minbi kamina Egipto menuaxa tsi ënxaira anu ñu xuiti 'akë anuax 'ikësaira 'inua ñu mëi tëmëraiabi atu chikiankën.

⁵² Usa 'ain kamina min unikaman ñukákëxun kuakin min kaisa Israel unikama munuma banakin mi ñukákëxun kuati 'ain. ¡Mix Dios 'ixun kamina nun bana kuati 'ain! ⁵³ Minbi kamina atun Dios 'ixun 'akinuxun min kaískë unia 'ikanun bëtsi bëtsi menu 'ikë ëmakamanua minanbi 'inun atu bikin, min uni Moisés kai nun chaitiokékama Egipto menua chikíntankëx kiakën.”

⁵⁴ Ësai abë banakin Dios ñukátankëxun sënën oin ka Salomón aín rabuxunën menu rantinpuruni tsóbuxun anuxun ñuina xarotia 'akë bëmánon auxun aín mëkën rabé manámi oi mëshpati tsóxun ñukákëxa, ⁵⁵ usokin 'atankëx nirukin ka kamabi Israel unikama timékë a upíokin sinánxuni munuma banai ësai kiakëxa: ⁵⁶ ¡Nukën 'Ibu Dios ax ka upíokin rabikë 'iti 'ikën, an ka aín unibu Israelkama aña 'akinux kara kiakëxa akamabi asérabi

upiti bukunun 'akiankëxa! Usa 'ixun ka an 'akatsi kia ñukama achirabi 'aíma 'íkima kamabi ñu aín uni Moisés kásabiokin 'akëxa. ⁵⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios bërí nubëribi 'iti 'ikën, nun chaitiokëkamabë 'iásaribiti. Usa 'ixun ka nukama ënkinma 'akinti 'ikën, ⁵⁸'akianan ka asérabi nux ami sinánkin kamabi ñu 'anun nuribi sinámianan ax kikësabi oi 'iti bana 'imainun a tanti banakama nun chaitiokëkama 'inan aribi nun 'unánun nuribi sinánmiti 'ikën. ⁵⁹Usa 'ain kana 'ën kuëënin, Nukën 'Ibu Diosan ka ñantan 'imainunbi nëtënbi 'ën ñukákë ñukama sinánkin añu karanuna kuëëni akamabi aín unibu Israel 'ixun nun rabikëxun añu kara nëtë kamabi 'inántisa tania a nu 'inánti 'ikën, ⁶⁰usakin nu 'akinia ka bëtsi menu tsókë unikaman Israel unikama an 'akinkë Dios usaribi bëtsi Dios ka 'aíma 'ikë kixun 'unánti 'ikën. ⁶¹Usa 'ain kamina mitsun këmëkinma Nukën 'Ibu Diosan bana kikësabi oi 'ikin a tanti bana-kama 'imainun ax kikësabi oi 'iti banami bërí 'akankësa ësabiokin 'akánti 'ain.

⁶²Ësokin atu kai sënëntankëxun ka 'apu Salomónnën kamabi Israel unikama timékë akamabëtan ñuina rëtankëxun Dios xaroxuankëxa. ⁶³Usakin Dios ñuina xaroxunkin ka Salomónnën veintidós mil vaca bënë 'imainun ciento veinte mil ovejakama atun 'ucha kupín xarokëxa, usakin 'akin ka 'apu Salomón 'imainun kamabi Israelkaman anuxun Dios rabiti xubu 'akë a upí 'inun mënókëxa.

⁶⁴A nëtënbi ka 'apu Salomónnën anuxun Dios rabiti xubu 'ukëmëua 'ikë me mënfonx ënëx ka anuxun Dios rabiti xubu 'ikë kian timékamë 'ëoxun pikankëxa, usokin 'atankëxun ka anuxun Dios ñuinakama xaroxuanan, a nanxuinshiti ñu akamaribi 'akëxa, 'imainun ka atun 'uchakama kupían xarokë ñuina aín xëni akamaribi xëkuë bëmánon anuxun ñuina xaroti manë 'akë axa chukúma 'ain, kamabi a ñukama anuxun xaroisama 'aish sënënkëbëtama, ñuina xaroti nankëkama 'imainun a nanxuinshiti ñukama 'ianan atun 'ucha kupí xarokian aín xëni bikë akama timéxun xarokëxa. ⁶⁵Usakin ka Salomónnën kamabi Israelkama axa anu timékamë 'ëokë unikama 'imainun Hamat kakë ëmanuaxa rikuatsinkë 'ianan, anua Egipto me sënënakëkë anuaxribia rikuatsimainun Israelkama anua 'ikankë menuax uxun 'uta 'ax 'iti fiesta anun Dios rabikin 'akankëxa, 'anan ka bëtsi fies-taribi anuxunbi mapai achúshi 'imainun rabé nëtë sënënmikin 'akankëxa, usakin a fiesta rabé 'akin ka catorce nëtë sënënmikin 'akankëxa. ⁶⁶Usakin fiesta ónkë a pëkaran ka 'apu Salomónnën kamabi unikama atun 'ikënu kuan-tanun kixun kakëxa, kakëx kuanuxun ka atúnribi kana kuani kixun kabiani atun 'ikënu rikiani 'itsaira kuëëni Diosan aín uni David 'akianan anbia kaisa Israelkama 'akian akama sinani kuëënkiani kuankankëxa.

Diosan Salomónbëtan achúshi ñu 'ati mënío

ñuikë bana

(2 Cr 7.11-22)

9 ¹Anuxun Dios rabiti xubu 'amianan, anu 'apu 'iti xubu 'amikin sënëomi-xuan kamabi an 'aisatankë ñukama 'akin këñumian ka ²rabé oí mërati Gabaón ëmanuaxa bëráma 'ikësaribiti Salomón mi Nukën 'Ibu amiribishi mëratakëankëxa, ³ami mërakin ka ësokin kakëxa: 'Ën kana 'ëbë banakinmi 'ë kakëxun kuan, 'imainun kana anuxun 'ë rabiti min 'amikë anu 'ëx mitsubë 'iti

'ain. Anu mitsubē 'ixun kana uisaxunbi xēnibua 'aínbi mi ěntima 'ain. ⁴Mix kamina bērí min papa David 'iásaribiti, 'ěn iskēx űu 'atima 'ati sinanima min nuitu upí 'ixun, kamabi usaími 'inun 'ěn mi kakē bana kikēsabi oi 'ianan, ax kikēsabi oí 'iti banakama kikēsabi oi 'ěmi katamětín, ⁵usa 'ain kana mi 'imainun min 'aintsi 'ibukamaxa Israel menu 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ěn min papa David kásabiokin, uínsarabi kana Israel unibunēxa atun 'apuñuma 'inun aín rēbúnki achúshi 'apu 'imiti ěntima 'ai kixun kana kakēn. ⁶Usa 'aínbi kana mix 'ikēbēma min rēbúnkikama 'ikēbēa bētsi unikamaribi 'ě rabiti ěni 'ěmi manúkin a tanti banakama 'imainun ax kikēsabi oi 'iti banakama a űuikin usakin 'anun 'ěn atu kakē usakinbi 'akinma, ami katamēkin bētsi űukama rabia kana, ⁷'ěn atu 'inan me anua Israelkama chikínti 'ain, chikíanan anuxun 'ě rabiti xubu 'amikē a ěnun ěmikēbē ka Israel kamami bētsi menu 'ikē unikama kuaiti 'ikēn. ⁸Usakin 'anun atu 'amianan kana anuxun 'ě rabiti xubumi 'amikē ěnēribi rurukubuti aín maxákama tukibuti aín i kamaribi chánkibuaxa bukunun 'imiti 'ain, usakin 'ěn 'imikē 'ain ka a 'urama kuainkin isi ratuti ami uni kuaiti 'ikēn, kuai ka űukákanani kananti 'ikēn uisai 'iaira kara Diosan ěnē me ěsonan anuxun a rabiti xubu ěnē ěsokin 'akēxa. ⁹Kia kuakin ka uisa unínbi kara bētsi kati 'ikēn, aín chaitiokēkama Egipto menua chikían 'ixunbia ami katamēti ěnkin bētsi dios rabia ami manúkēxun ka aín Dios 'ixunbi usakin Israel unibu 'axa kixun kanan ka usa 'ain ka 'itsaira tēmēramianan 'aisamaira okin masá onan 'atimoxa kixun bētsi kati 'ikēn.

**Sabá menu 'apu 'ikē
xanu Salomón isi kuan űuikē bana
(2 Cr 9.1-12)**

10 ¹⁻²Xanu achúshi Sabá menu 'apu 'iti anēkē an ka aín kushi 'inánkin 'akinkēxua Salomónnēn Diosmi sinani ami kushikin űu 'aia unikaman űuikania kuakēxa, kuabiani ka an kuaisama 'imainun an 'unánti-sama banakama űukákin tanti sinanx Jerusalén ěmanu kuankēxa. Kuanx ka aín suntárunēn kushikaman bēararamainun aín camellokamanu ro sanuira űusutinu 'aruxun camellokamanan nankē akama kēñun 'aisamaira kuri kēñunbi maxá chabáchabákikē upírabu akama uanx bēbakēxa. Anu bēbaxun ka usakin űukatia sinánbētsinkē banakama a banabi Salomón űukákēxa, ³űukákēxunbi ka kamabi bana an űukákē a 'apu Salomónnēn uisai kara a bana kia a űuixuankēxa. Uisa banabi ka Salomónnēn a xanun űukákēxun usai ka a bana kia kixun 'unánkēmama 'iakēxa. ⁴Usakin unin 'unántisama banakama abi upíra okín 'unánkē Salomón kuanan aín xubu upíra okín 'amikē isi ka Sabá kakē ěmanua 'apu 'ikē xanu, ⁵aín piti űukama bata 'inun mētuakin 'amixun anuxun pikē űu upiranu nankē isakēxa, isanan ka anua aín suntárunēn kushikama 'ikē, aribi upí isanan aín unikaman chupa upíbu pañumainun, an 'apu aín xēati 'axunkē unikamaribi chupa upí pañukē isanan, anuxun Dios rabiti xubunubi 'akē anuxuan űuina rēxun sacerdote-kaman Dios xaroxunkē a kamabi isi ratúkin ka 'apu xanu an, ⁶ěsokin 'apu kakēxa:

—'Ěn nētēnuxun ěsokin min űu 'unánkēira 'ixun űu 'aia unin űuia kuabētsini uxun 'ěnbi iskē ěnēx ka kēmēma asérabi 'ikēn; ⁷usa 'ain kana asérabi kara usa 'ikē kixun isi uxun bērí 'ěn bērúnbi iskin kēmēkinma ka unin űuiaxa

kixun 'unan. 'Aínbi ka añu ñukama 'anan kaina uisakin ira ñu 'ai kixun 'è upíra okin ñuixunkankëma 'ikën, usa 'aínbi ka ñu upíokin 'unánkëira 'ixunmi 'amikë min ñukama ënëx 'ëa ñuixunkëxun 'ën kuakë usamaira 'ikën. ⁸Ësokin min ñu 'akëbë sapi ka min xanukamaxa upiti tsómainun, an mi ñu mëxunkë min uni ënë kamaribi upíokin sinánkin ñu 'ai upitani kuëenia, atun ka mi rapasu 'ixun ñu 'unánkëira 'ixun kakëxun min bana kuation. Usa 'ain ka atux kamáxbi kuëenia. ⁹Min 'Ibu Diosan ka min Dios 'ixun, upíokin ñu 'aia iskin nuibakin Israelkaman 'apu 'inun mi 'imiaxa! ¡Xëñibua 'aínbi Israelkama 'ikë mikama nuibakin Diosan, 'apu 'ixunmi 'aisama okinma ñu atu 'axúnti mi anëxuanxa usa 'ain kamina bërí 'apu 'ain!

¹⁰Usakin pain katankëxun ka a xanun 'apu tres mil novecientos sesenta kuri 'inánkëxa 'inánan, ka 'itsaira ro sanuira 'imainun maxá upírabu akama 'inánkëxa. Uinsaranbi ka Sabá kakë menu 'apu 'ikë xanu 'apu Salomón 'inainshia usaribi 'itsaira 'imainun 'aisamaira sanuira ro Israel menu uínbi bëama 'ikën. ¹¹Usakin a ñukama 'inánan ka Hiram Tiro ëmanu 'ikë 'apu, an Ofir kakë me axa Arabia menu 'ikë anua 'ain ñu maruti buánkë bakan nikë manë nunti anun kuri bëakëxa, bëanan ka sándalo kakë no imi 'itsaira tukapakë a kamakëñun maxá chabachaba kikë upíbu akamaribi bëakëxa. ¹²Usakin 'inánkëxun ka sándalo kakë no imi tukapakëa 'inánkë anun anuxun Dios rabiti xubu 'akë anu 'anan 'apun xubu anuribi 'amiakëxa. 'Amianan ka a ibi aín arpa 'anan Dios rabi kantakin a banamiti ñukamaribi 'akëxa. Uínsa-rabi ka 'itsaira 'imainun 'aisamaira sándalo kakë no imi unin isáma 'ikën. 'Imainun ka bërí nëtënbi bërâma 'ia usaribi 'aisamaira sándalo kakë no imi kirikanu kuënëokë ënë ñuikin kuënëo usaribi unin isima. ¹³Usakin 'akëxun ka 'apu Salomónnën Sabá menu 'apu 'ikë xanu kamabi ñu an ñukátisa tankë a 'inánkëxa, 'inánan ka anbi kuëënxua a 'inánti ami kuëñkin nankë aribi 'inánkëxa. Usakin 'inánkëx ka 'apu anëké xanu aín suntárunën 'apukaman uamainun atubëbi anuaxa ukë aín menu kuantëkëankëxa.

Salomón upíokin ñu 'aia ñuñuira 'ia ñuikë bana

(2 Cr 9.13-24)

¹⁴Kamabi baritian Salomónnën xuxunkëxun bikë kuri ax ka veintidós milbëtan sënën aín 'ëñë 'iakëxa, ¹⁵ax ka unikaman kupíokë akëñun tupunkëma 'iakëxa, usakin ka Israel unibu ñuñuirakama axa aín ñu marui tükë akaman upiti atun ñu marui tëëti kupín kupíomainun, kamabi 'apu Arabia menu 'ikë akama 'imainun, bëtsi menu 'ikë 'apukaman kupíokëxa. ¹⁶Usokin 'amianan ka 'apu Salomónnën aín uni an ñu 'axunkë akama kuri charóxuan ami katamëti parókin doscientos 'axúnun 'amiakëxa, a kuri parókin 'akë achúshi achúshinëx ka chabu 'ianan mapai achúshi 'imainun achúshiokin tupunkë aín kilo 'iakëxa. ¹⁷Usokian 'anun 'amianan ka trescientos chukúmabu 'itanunribi charóxun kuri ami katamëti parókin 'amiakëxa, usakian ami katamëti parábu 'itánun kuri 'amikë chukúmabu 'ax ka achúshi kilo okin tupúanan nëbëtsi sënëonkin achúshi tupunkë aín 'ëñë 'iakëxa, akama ka usokin 'amitankëxun 'apun xubu Líbanunën ni kakin anëké anua mënókin bukunun 'amiakëxa. ¹⁸'Amianan ka ñuina xëtakëñun anu tsóti achúshi cha 'itánun, 'amixun kurin ratátakakin ronun 'amiakëxa. ¹⁹Anua 'apu tsóti 'akë ax ka aín amo rabëbi uarukin mapai 'imainun achúshi tapiti okin 'akë

'iakëxa; 'imainun ka anuira tsóti ax turua 'imainun ami katiki tsóanan ami bankëpimëtia tsóti anubi paru 'inúan tankin 'akë rabé nitsinkin nankë 'iakëxa. ²⁰Usakin 'amixun ka mapai rabé 'imainun rabé paru 'inúan tankin 'akë a, mapai 'imainun achúshi tapiti 'akë anu amo rabébi nitsinkin nankëxa. ¡Uisaxunbi ka bëtisi 'apukaman an ñu mëxunkë aín unikama ësaribi 'itánun ñu upíokin 'axúnun 'amíama 'ikën!

²¹Usakin 'akë 'imainun ka, amia 'apun xëakëkama ax manë xampakama ax bëtisi ñu këñun mëskukin 'akinma kurishi 'akë 'iakëxa, 'imainun ka 'apun xubu Líbanunën ni kakin anëké anu nankë. Kamabi amia 'apun pikë ñukama ax upíirabu kuri 'akëishi 'iakëxa. Usa 'ain ka manë uxua 'akë ñubi anu 'aíma 'iakëxa, a nètëkaman ka Salomón ñukëma pain 'ain kuríki 'akë ñukamax kupímara 'iakëxa, ²²usafa 'imainun ka 'apun manë nunti chaiirabu anúan ñu maruti nikinkë Tarsis menua 'ikë a kamaxa kuanmainun, Hiram kakë 'apun manë nunti anun ñu maruti uankë a kamaribi abëbi, kuri, kuríki, ñuina xëta 'inánan ni mananën nikë ñuina 'imainun pabukama 'arakakë a kamabi 'apu Salomón bëxuni ai rabé 'imainun achúshi baritia 'ikëbë 'ikëbë bëbakëxa.

²³Usakin upíokin ñu 'ai ka kamabi menu 'ikë 'apukama 'ikësamaira 'inun ñuñuira 'ianan ñu upíokin 'unánkëira 'apu Salomón 'iakëxa. ²⁴Usakin 'aia kuati ka kamabi menu 'ikë unikama uisaira okin karaisa Diosan 'apu 'imianan aín kushi 'inánkin kamabi ñu 'unánkëira 'inun 'imia kixun Salomón istisa tankëxa, ²⁵usakin istisa tankin ka kamaxunbi baritia 'irukëtibi a 'inainshiti ñukama anu uankëxa: uankin ka manë uxua 'akë 'imainun kuri chupakama, 'ianan anun 'akánanti ñukama a 'imainun ro, sanuira 'imainun caballo, bënë 'imainun aín xanu akama këñunbi ñu a 'inánti anu kuankin uanxuankëxa.

**'Apu Salomónnën marukin bitankëxun caballo 'imainun caballonën
nikinkë carreta amiribishi marutëkëan ñuikë bana**

(2 Cr 1.14-17; 9.25-28)

²⁶'Apu Salomónnën ka caballonën nikinkë carretakama 'imainun axa caballonuax 'akánanti 'unan unikama timëkin biakëxa. Usa 'ain ka aín caballonën nikinkë carreta mil cuatrocientos 'iakëxa, 'imainun doce mil axa caballonën nikë suntárükama a Jerusalénnu 'ikë xubu anua suntáru 'ikë anu xuakëxa. ²⁷Usakin 'anan ka 'apu Salomónnën Jerusalén ëmanua 'aisamaira maxása kuríki 'inun 'imiakëxa; usakian 'imikëbë ka kunxan kakin anëké no imi akamaxribi 'aisamaira higuera ninu unia iskësaira me sapannu 'iakëxa. ²⁸Usa 'ain ka Salomónnën suntárunën 'apun unikaman Musri kakë menu 'ikë anua maruanan Cilicia, kakë ëma anuaribi marutakëxun aín caballokama axa 'apun ñu marui tékë manë nunti chaiirabu anúan Israel menu buán-xuntanun xuakëxa. ²⁹Achúshi caballonën nirinkë upíokin Egipto menuxun 'akë marukë ax ka seiscientos manë kuríki kupíakëxa, 'imainun ka caballo achúshi ciento cincuenta manë kuríki 'akë kupíakëxa. Usakian 'aia ka hititanu 'ikë 'apu 'imainun Sirionu 'ikë 'apukamanribi Salomónnën suntárunën kushikaman 'amikëxun atumi 'ixun aín ñukama maruakëxa.

Salomónnën kaniakëkin bëtisi ñukama rabia ñuikë bana

11 ²⁶'Itsa baritia inükëbë ka achúshi nètën Jeroboam Nabat ain bëchikë ax Salomón chikíanan 'apu 'iisa tankëxa. Jeroboam ax achúshi uni

an Salomónnēn nū mēēxunkē Seredá kakē ēmanu 'ikē 'aish Efraínēn rēbúnki 'iakēxa. Usa 'ain ka aín tita ax raēmēkē xanu Serúa kakin anēkē 'iakēxa. ²⁷Jeroboam axa 'apumi nishkē ax ka 'iakēxa: Salomónnēa kēnēara kēnē ain kinikama men natakakakē a kupín ka usai 'iakēxa, ax ka ain papa Davidnēn ēma kakin anēkē 'iakēxa. ²⁸Salomónnēn ka Jeroboam ax ka uni bēna kushi 'ianan nū 'aisa 'ikē kixun 'unánkēxa, usakin unánxun ka an isa Josénēn rēbúnkikama nū mēia bērúanun kixun anēakēxa, atux ka Efraín 'imainun Manasésnēn rēbúnkikama 'iakēxa.

²⁹Usa 'ain ka achúshi nētēn Jeroboam Jerusalénnuax kuankēxa, kuankinbi ka an Dios kikē bana uni nūixunkē Ahías Silónu 'ikē axa, chupa iotan rakúax kuankēbē abē mēranankēxa. Usai 'i ka a rabētāxēshi anu uni 'ikēma ni anuax mēranankēxa, ³⁰mēranankin ka Ahíasnēn anúan rakúkiankē aín chupa ió a bikin mapai rabē 'imainun rabē 'itanun tukapakēxa, ³¹tukapakin ka Jeroboam kakēxa: “Mapai rabē tukapakē ēnē kamina minan 'inun biti 'ain, Israel kaman Dios ka ēsai kiaxa: ‘Ēn kana Salomón 'apu 'ikēbi chikinuxun 'ain, chikínkin kana mixmi mapai rabē ñakánu 'ikē unikama 'apu 'inun 'imiti 'ain. ³²Usa 'ain kana Salomón achúshi ñakánu 'ikē unikaman 'apuishi 'inun 'imiti 'ain, aín papa Davidtan ka 'ēn kakēsabiokin 'akēxa 'imainun kana Jerusalén ēma 'ēnbi Israel unikaman ēmanua kaisakēn. ³³Salomónnēn ka 'ēn kakēsabiokin 'ē rabikinma bētsi dios rabikin, Astarté diosa kakē sidonio; Quemós moabita unikaman dios; a 'imainun Milcom amonita unikaman dios akama rabiāxa. Usakin 'akin ka 'ēn ismainunbi nū 'atima 'axa, usakin 'akin ka ain papa Davidtan 'ásabiokin 'ēn banakama kikēsabiokin 'akēma 'ikēn. ³⁴Usa 'aínbi kana ñukēmapain 'ikē aín 'apu 'ikēnua chikinkima bērúanti 'ain, ain papa David an ka 'ēn kásabiokin, 'anan 'ēn bana kikēsabiokin 'anan a tanti banakama kikēsabiokin upíokin 'akēxa. ³⁵Aínbi kana aín bakē bēchikēnēxa 'apu 'inun 'imitima 'ain, 'imikinma kana mixmi mapai rabē ñakánu 'ikē; unikaman 'apu 'inun 'imiti 'ain. ³⁶Usakin kana achúshi ñakánu 'ikē unin 'apuishi 'inun aín bakē bēchikē 'iminuxun 'ain, 'imikēxun ka anua 'ēn uni David 'ia Jerusalén ēma 'ēn kaisa anuxua 'ē rabiti xubu 'amiakēxa. ³⁷Usa 'ain kamina 'ēn mi 'imimainun mix kamabi unin 'apu 'ianan, kamina kamabi menu 'ikē Israel unikaman 'apu 'iti 'ain. ³⁸‘Ēn mi kakēsabiokin kamabi nū upíokin, 'ēn ismainunbi 'akin a tanti banakama 'imainun ax kikēsabi oi 'iti banakama 'aia kana 'ēn uni David 'akiansaribi okin mi 'akinti 'ain, 'akinkin kana min rēbúnkinēxa Israel kaman 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ēn uni David kásabi oi ka ain rēbúnki Judá menu 'ikē unikaman 'apu 'iti 'ikēn. ³⁹Usa 'aínbi kana Davidtan rēbúnki uisakin karana tēmēramiti 'ai usakin 'ati 'ain, Salomónnēn nū 'aisama 'akē kupín, 'aínbi kana xēnibua 'ixun usakin 'atima 'ain, kiax ka Dios kiaxa kixun ka Ahíasnēn kakēxa.”

⁴⁰Ēsokian Ahíasnēn kakē kuaxun ka Salomónnēn Jeroboam 'aisatankēxa; 'aínbi ka Jeroboam Egipto me anua Sisac 'apu 'ikē anu abati kuankēxa, kuanx ka anu Salomón bamatamainun tsóti bērúakēxa.

Salomón nua ñuikē bana

(2 Cr 9.29-31)

⁴¹Usai 'ianan usakin ñukama 'á, 'imainun raíri banakama ax sinan ñuira 'aísha usai kia, banakama raíri a ka Salomónnēn a ñukama kuēnēokē kirika

crónicas anu kuēñeokëxa. ⁴² Salomón ax ka Jerusalén émanu cuarenta baritia kamabi Israel kaman 'apu 'iakëxa, ⁴³ usa 'ikë ka ñukë aín papa Davidtan éma kakë anu maíankëxa. Usa 'ain ka ax baman aín bëchikë Roboam ax 'apu 'iakëxa.

Israel unikama rairi kuantamainun 'ain patsan amo kuan ñuikë bana

(2 Cr 10.1–11.4)

12 ¹ Usa 'ain ka Roboam Siquemnu kuankëxa, kuankëbë ka kamabi Israel unikama anuxun atun 'apu 'iti anēnux rikiankëxa.

² Rikiankë ñuikania Jeroboam Nabat aín bakë bëchikēñēn Egipto menuxun kuakëxa, 'apu Salomónñēn 'ati rabanan abáx anu bërua 'aish anu tsókë 'ixun ka anuxun kuakëxa. ³ Usa 'ain anu unun kamikëx uax, ka Jeroboam kamabi israel unikamabë anu kuanxun Roboam kakëxa:

⁴ —Min papan ka nukama 'aisamaira ñu mëëkin tēmēranun 'imiakëxa; usa 'ain kananuna minmi nukama ñu mëëmikin chaiira 'amikinma chukúmashitani 'amikëxun mi ñu mëëxunti 'ain. ⁵ Kakëxun ka Roboamnēn atu kakëxa:

—Ènuax kuantankëx kamina rabé 'imainun achúshi nētë 'ikëbë 'ë isi rikuatsintëkēnti 'ain usakin kakëx ka a isia ukë unikamax rikiantëkēankëxa, ⁶ rikiankëbētan ka 'apu Roboamnēn uni ain tukurikubu, an ain papa ñukëma pain 'ikë ñu mëëxuan akama ñukákëxa:

—¿Uisakin kaina mitsun 'ë isi ukë unikama kanun 'ë kati 'ain?

⁷ Kakëxun ka atun kakëxa:

—Min kamina bērí atun kakësabiokin upíokin atúxa kuēñtanun 'ati 'ain kixun ka kakëxa, usakin min 'axunkëxun ka ënkinma abi ñu mi mëëxukanti 'ikēn.

⁸ Kakëxunbi ka Roboamnēn uni tukurikubu kaman kakësokin 'akinma atun bana kuaisama tankin, anu kuanxun abë kanikë 'ixunbia an ñu mëëxunkë uni bēnábukama, ⁹ atu ñukákëxa:

—¿Uisokin axa 'ë isi ukë unikama, an 'ën papan 'aisamaira okin ñu mëëmia 'ixun 'ën chukúmashi okin ñu mëëminun kixun ñukáti ukë akama kanun kaina mitsun 'ë kati 'ain? ¹⁰ Èsokin kakëxun ka uni bēnábu abë kanikin ñu mëëkë atun kakëxa: —Axa minu ukë unikama min papan 'aisamaira okin ñu mëëmia atu kamina ësokin kati 'ain: 'Èn papan ka 'aisamaira okin mitsu ñu mëëmiakëxa 'aínbi kana, 'ën 'itsaira mitsu ñu mëëti 'ai kixun kamina kati 'ain; ¹¹ an ñu cha 'amia 'ikë kana, usamaira ñu chaiira mitsu 'amiti 'ain; an anúan tsitëkërëkikë anun rishkia 'ikë kana 'ën mitsu mëxi ain rëbunu manë xëtókë tēkërëkakë anun mitsu rishkiti 'ai kixuan atu kanun kakëxa.

¹² Usokian kakë rabé 'imainun achúshi nētë 'ikëbë ka Jeroboam 'imainun unikamax utëkēankëxa 'apu Roboamnēn kakësabi oi. ¹³ 'Aínbi ka 'apu Roboamnēn ami nishkin aín tukurikubukaman bana kuakëmasa okin atumi nishkin kakëxa, ¹⁴ kakin ka usakin kanun bēná unikaman kakë usakinbi kakëxa: 'ën papan 'itsaira ñu mëëmikin achúshi ñu 'ië 'amia 'ikë kana, 'ën bëtsi usamaira 'iéra mitsu 'amianan chairabu 'amiti 'ain, 'ën papan anúan tsitëkërëkikë anun rishkia 'ikë kana mitsu 'ën mëxi aín rëbunu manë tēkërëkakë anúnribi rishkiti 'ain. ¹⁵ Usakin 'apun ax usai 'itia Dios kikësabiokin unikama kakësokin 'aisamatankëxa, usai ax 'iti ñuikian Diosan kásabi oi ka, Jeroboam Nabatnēn bakë bëchikë Ahías Siló émanu 'ikë an kakësabi oi 'iakëxa.

¹⁶ Usa 'ain ka axa a isi kuankë Israelnën 'apukama atun kakëxun
kuaïsama tankë a sinánkin ësokin atun kakankëxa:

“¡Nukaman kananuna Davidtan

aintsi nun 'apu 'iti kuëënima!

¡'Imainun ka Jesénën bëchikë

Davidtan añu ñubi nu 'axunkëma 'ikën!”

¡Nun xubunubi kananuna

kuantëkënti 'ain kïax ka israel

unikama kanankëxa!

¡Usa ain ka David ain aintsikaman

'apubi 'iti 'ikë kïax ka kikankëxa!

Ësokin kabiani ka Israel unikama aín xubunubi rikiankankëxa.

¹⁷ Usakin kabiani rikian ka Judá menu 'ikë ëmakamanu tsókë Israel
kaman 'apubi Roboam 'iakëxa.

¹⁸ Usa 'ain ka Roboamnën Siquemnxun xukëbi ka Adoram an kamabi
unin ñu mëia iskë a xuakëxa, xukëbi ka Israel kaman maxatan 'akin rëakëxa.
Usakin rëkë kuati ka bënëti caballonën nikinkë anu 'irukiani Roboam Jerusa-
lénnu abákëxa. ¹⁹ Ësai 'ian ka Israelkama Davidtan rëbúnki 'apu 'iti kuëënima
ami nishakëxa, usai 'ia 'aish ka bërfibi usai 'ia.

²⁰ Usokëbë amiribishi abati Jerusalénnu kuantëkënkë kuankin ka Israel
unikama Jeroboam kamabi uni timëxun anua unun kixun kamiakëxa,
kamikëx uax bëbakë ka atu achúshinën, mix kamina Israel unikaman 'apu
'iti 'ai kixun kakëxa. Usakin anëkëbëbi ka Judánu 'ikë unikama atux kuëë-
nima Davidtan rëbúnkin achúshi 'apu 'iti kuëëankëxa.

²¹ Usokin 'anbi ka Roboamnën Jerusalénnu bëbaxun, ciento ochenta mil
suntáru kaisbëtsinkin bëi uakëxa, atux ka Judánën 'aintsi 'imainun Benja-
mínën rëbúnkikama 'iakëxa, Israel kama abë 'akanankin kupitanunma ax
'apu 'ikatsi kixun ka usakin bëakëxa.

²² 'Aínbi ka an bana ñuikë Semaías aín uni a Diosan ësakian 'anun kakëxa:

²³ “Roboam Salomónnën bëchikë Judánu 'ikë unikaman 'apu a kanan, kamina
Judánën 'aintsikama 'imainun Benjamínën aintsikama kanan kamabi unika-
maribi kati 'ain, ²⁴ 'ën kana mín xukén apan Israel unikamabë kamina
'akanantima 'ai kixun mi kamin. Usa 'ain ka a unikamax atubë 'akananima
atún xubunubi rikiantëkënti 'ikën, 'ëx kana usaía atux 'inun kian.” Ësokian
kamikëx ka kamabi uni atun xubunubi rikiantëkëni, usokin kanua Diosan
xukëxua kakëx kuankankëxa.

Jeroboamnën Israel unikaman rabiti bëtsi ñu unio ñuikë bana

²⁵ Jeroboam an ka Siquem kakë ëma 'amitëkëankëxa, 'amitankëx ka
Efraínnën ñakánu 'ikë unikama anu tsókë, aín bashi anu tsóti bërúakëxa.
Anuxun ka Penuel kakë ëma aribi 'amitëkëankëxa.

²⁶ 'Aínbi ka an ësokin sinánkëxa: “Davidtan rëbúnki 'apu ax sapi ka Israel
unikaman 'apu 'iti 'ikën, ²⁷ ënë unikamax ka Jerusalénnu 'ikë anuxun Dios
rabiti xubunuxun ñuina xaroi kuantí 'ikën. Kuania Roboam Judánu 'ikë 'apu
an upíokin nuibakëxun tankin maxatan 'ë rëbiani ka Roboamnu rikianti 'ikën.”

²⁸ Ësokin pain sinántakëx ka an 'akinkë aín suntárunën kushikamabë bana-
tankëxun 'apu Jeroboamnën rabé vaca bakë bërí kanikë tankin uniomiakëxa,

uniomitankëxun ka kamabi unikama kakëxa: “Israel unikama mitsux kamina 'itsaira nitsi Jerusalénnu kuanin. Usa 'ain ka ënu an Egipto menua chikín-bëtsinkin mitsu bëa Dios a 'ikën.” ²⁹ Usokin atu katankëxun ka achúshi Betel kakë ëma anu nitsimianan ka bëtsi aribi Dan kakë ëma anu nitsínun 'amia-këxa. ³⁰ Usokin 'axun ka Israel unikama 'uchamiakëxa, usa 'ain ka a rabi Betelnu kuanan Dan kakë anuribi a rabi kuankankëxa, usai 'ikin ka Jerusaleñnu Dios rabi kuankë a ënkankëxa.

³¹ Usokin 'anan ka anuxun unin 'akë ñu rabiti ain bashikamanu xubu anuxun bëtsi dios kamaribi rabinun 'amiakëxa, 'amixun ka ëmanu 'ikë uni sacerdote isa 'inun kixun levita uni 'ikëmabi anëakëxa.

³² 'Anan ka anbi 'ati kuëñxun anun bëtsi ñu rabikin fiesta 'ati nëtë nankëxa, a ka mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'irukë axa mapai rabé nëtë 'ikë a nëtë nankëxa, nankë 'ain ka anuxun Judánu 'ikë unikaman fiesta 'akëxa, 'akin ka anuxun xaroti 'akë anuxun ñuina xarokëxa. Ësokin Betelnuxun 'akin ka vaca bakë tankin 'akë a ñuina xaroxuankëxa, 'anan ka an vaca bakë tankin 'akë rabikin ñuina xaroxunti sacerdote anëakëxa. ³³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé 'ianan achúshi 'uxë 'irukë anun Jeroboam anribi anuxun xarotia Betelnu 'amikë anuxun ñuina xarokëxa. Ësokin ka anbi sinánxun anun fiesta 'ati nëtë an kuëñkësa okin nankëxa; usakin 'atankëx ka a nëtë 'ikë anuinsa Israel unikaman fiesta 'ati 'ikë ki ax kiakëxa, usa 'ain ka a 'uxë 'ikëbë 'ikëbëtan ñuina xaroi anu kuankankëxa.

Ahab kakë uni Israel unin 'apu 'ia ñuikë bana

16 ²⁹ 'Apu 'ikin pëua 'aish ka Judá menu treinta 'imainun ocho baritia 'imi Asá 'apu 'ikëbë ka Ahab Omrí, kakë unin aín bakë bëchikë axribi Israel menu 'apu 'iakëxa, usai 'apu 'itankëx ka atun ëma chaiira Samaria kakë anu veintidós baritia 'imi 'apu 'iakëxa. ³⁰ Usai 'apu 'ixunbi ka 'aisama nuituñu 'ixun Diosan bërunuxunbi, ax 'isama 'aia anpaira 'apu 'ia unikama an 'asamaira okin Dios kuëñnkëma ñu 'akëxa, ³¹ usakin ñu 'atima 'ai ka Jeroboam Nabatnën bakë bëchikë 'iásaribiti 'uchakinbi ka 'aisama ñu 'akinma kana upí ñuishi 'ati 'ai kixun sinánma 'ikën. Usai chaiira 'uchaibi ka a sinanima Sidónu 'ikë 'apu Et-baal kakë aín ini bëchikë xanu achúshi Jezabel kakë abë biranankëxa, usai 'ixun ka Baal kakë unin 'akë dios a rabiakëxa, ³² 'imainun ka usakin Baal rabikin anuxun ñuina xaroxunti 'amianan anuxun rabiti xuburibi Samaria menu 'amiakëxa. ³³ Usakin 'anun 'amianan ka a 'akëbëa Dios 'aisamairai nishtanun, unin 'akë Aserá, kakë a tankinribi 'akëxa, usakin 'akëbë ka Israel unibunën Dios, ax 'aisamairai 'apu 'imía unikaman ñu 'aisama 'akëbëa 'iásamairai atian ira nishakëxa.

³⁴ Anuan Ahab kakë uni 'apu 'ikë a nëtë kaman ka Hiel kakë uni Israel uni Betel ëmanua tsókë an amiribishia Jericó ëma kënëtekënnun 'amiakëxa. 'Amikin taëomixua ami birukin uarukin kënëti aín tapun akama 'amikëbë ka aín bakë bëchikë apan Abiram, kakin anëké ax ñuakëxa, ñukë 'aínbi ka ëma kënëmixua aín xëpútikama 'anun 'amikëbë aín bakë bëchikë 'anáka Segud kakë axribi a xëpútikama 'amikëbë ñuakëxa, Diosan Josué Nunnën bakë bëchikë a usai ka 'inuxun 'aia kixun a ñuikin kásabi oi ka usai 'iakëxa.

**Elías an Dios kikë bana uni ñuixunkë 'uñëbi
'ibúkëbëma ka me ëskinxun 'aia kia bana**

17 ¹Aín bana unikama ñuixunua Diosan kaískë Elías, Tisbé kakë ëma Galaad, menua 'ikë anu tsókë an ka ësokin Ahab kakëxa: “¡Diosan kuamainunbi kana ami sinánun mi kain, Israel unibunën Dios an kakë-sabiokin aín bana tankin 'ën ñu 'axunkë ax ka 'ëx kikëbë 'ibunux ka ënë barikaman 'uí 'ibutíma 'imainun imébi nibí 'ibutima 'ikën!”

²Usa 'ain ka Diosan Elías ësokin kakëxa: ³“Ënuax kuantankëx kamina amiaxa bari urukë, ami kikiani kuantí 'ain, kuanx kamina Jordán kakë baka amiaxa bari urukë anu kuantankëx anua 'ikë Querit, kakë xëxá anu unëax 'iti 'ain. ⁴Anu 'ixun kamina xëxá 'umpax a xëati 'ain, usa 'ain kana anumi 'ikëbëtan anuxunmi piti ñu mi uanxunun kana ñumakuru kan.”

⁵Usokian kakëx ka Elías Diosan kakësabi oi anu kuanx Querit kakë xëxá amiaxa bari urukë amia 'ikë Jordán kakë baka au 'i bërúakëxa. ⁶Usai kuanxa anu 'ia ka ñumakurukaman usakin anua Diosanbi 'amikëxun pán këñun ain piti nami ñantainshi bari urukëbëtan 'inánpunkin xupinbukëbëtanribi Elías 'inánkëxa. Usakian 'akëxun ka xëxá 'umpax abi xëakëxa. ⁷Usakin anua 'umpax ain xëati bikëbëbi ka xëxá ax 'itsama nëtë 'ikëbë, Israel nëtënuaxa 'uí 'ibúkëbëma ëskiakëxa.

Elías 'imainun Sarepta ëmanua 'ikë raëmëkë xanu 'ia ñuikë bana

⁸Usa 'ain ka Querit kakë xëxá ëskikë 'ain Diosan ësokin Elías kakëxa: ⁹“Bërí kamina nirukiani Sarepta, ëma Sidón kakë ëma 'urama 'ikë anu kuantí 'ain, anu kuantankëx kamina anu 'i bërúti 'ain. Anua 'ikë xanu raëmëkë kana, anu 'ia mi piminun kan.”

¹⁰Ësokian kakëx ka Elías Sarepta kakë ëmanu kuankëxa. Kuanx anun ëmanu atsínti xëkuënu bëbaxun ka, achúshi xanu raëmëkëan karu bitsia isakëxa. Iskin ka kuënxun kakëxa:

—Ë kamina ami xëati ñu achúshimi xëanun 'umpax bëxúnti 'ain.

¹¹Usakin kakëxua bitsi kuaniabi ka, Elíasnën a xanu amiribishi kuëntë-kënkin kakëxa:

—Kamina, achúshi pán tukakëribi 'ë bëxúnti 'ain.

¹²Kixun kakëxun ka xanuxun Elías kakëxa:

—Asërabí kana paránkinma ami sinánun min Diosanbi kuamainun mi kain, 'ëx kana pán xuike achúshirabi nankëñuma 'ain. 'Aínbi kana mëkën achúshi harinara 'ën chumunu xëni chamarakëñun anu 'aruti anu 'aruxun nan, usa 'ain kana bërí karu chamara anu 'ën tuanan 'imainun 'ën piti xui kuanxun bian. Usa 'ain kananuna a chamara pitankëx a piti 'aíma 'ain numin bamati 'ain.

¹³Ësokin kakëxunbi ka Elíasnën kakëxa:

—Kamina bamaiman usa 'ain kamina rakuétima 'ain. Kuantankëxun kamina ami ñuikë piti a 'ai kuantí 'ain. 'Aínbi kamina 'ë pain min ñuikë harina a pán chukúma 'itánun 'abëtsinkin bëxúnti 'ain, usakin 'ë pain bëxun-tankëxun kamina minan 'anan min tuáribi pán 'axúnti 'ain. ¹⁴Nukën 'Ibu, Israel unibunën Dios ax ka ëesai kiaxa, ami chumunu 'aruxun nankë harina a 'imainun, xëni anu 'aruti 'akë ñunu 'aruxun nankë ax ka anuan Diosan menu 'uí 'ibúmitëkënti nëtë 'itámainun këñutima 'ikën.

¹⁵ Usakin kakëx kuanxun ka xanu raëmëkë an usakian anua Elíasnën kakësabiokin 'akëxa. Usokin an ka xanu raëmëkë 'imainun aín tuá abëtan Elíasnën kamabi nëtën piti ñu sënën 'iakëxa. ¹⁶ Usa 'ain ka ñutënu 'aruxun nankë harina 'imainun xëni ñunu 'aruxun nankë ax kënuama 'ikën, Diosan usai ka 'iti 'ikë Elías kakësabi oi ka usai 'iakëxa.

¹⁷ Usai 'ia 'itsa nëtë inúkëbë ka raëmëkë xanu aín tuá 'insínan kushiira uin bitsi 'insínkë 'iakëxa. ¹⁸ Usaia aín tuá 'ian ka kasunamëkë xanu an ësokín Elías kakëxa:

—¿Añu karana 'ën mixmi Diosan uni 'ain, mibëtan 'ati 'ain? ¿Mix kaina 'ën 'ucha kupín 'uchañu kamina 'ai 'ë kakin 'ën tuá ñumiti kupín ënu uan?

¹⁹ Èsokian kakëxunbi ka Elíasnën kakëxa:

—Ènu kamina min tuá 'ë bëxúnti 'ai kixun.

Èsakin kakin ka xanu raëmëkë an aín tuá bibiakin uani kuanx ka anu 'uxtia 'inánkë manan anu kuaruxun anua 'uxkë anu tuá ñukë a rakankëxa. ²⁰ Anuxun ka Dios munuma banakin kakëxa: “Dios uisa 'ixun kaina mix 'ën 'Ibu Dios 'ixunbi, ¿Kasunamëkë xanu aín xubunu 'ëx 'ikë ënë aín tuá ñumi anun rabanan paë 'itsaira tëmëranun 'imin?” ²¹ Usokin katankëxun ka rabé 'imainun achúshi okín buinakin tuá ñukë manan uankë a chupa bëpantan-këxun, abë banakin munuma Dios kakëxa: “Èn 'Ibu Dios, ¡Èn kana mibë banakin ësokín mi kain, ënë tuá ñukë kamina amiribishi baískitëkëntakëxa tsónun 'imiti 'ain!”

²² Usokin ñukákëxun ka Nukën 'Ibun Elíasnën ñukákësabi okín a tuá baís-kimiakëxa. ²³ Usakian baískimitëkënia ka Elíasnën bënëkinshi ax anu 'uxkë anua békë anua bibiankin xubu shimú uanxun 'inánkin aín tita kakëxa: —¡Ka kuat, min tuá ka ñuaxi baískiaxa!

²⁴ Èsakin kakëxun ka xanuxunribi Elías kakëxa:

—Bërf kana 'ën mix kamina asérabi këmëima Diosan uni 'ai kixun 'unanin, 'imainun ka mixmi asérabi këmëima banaia Diosan kuatia.

Elías amiribishi Ahabbë banai kuan

18 ¹ Nëtë itsin ka rabé 'imainun achúshi baritia inúkëbëtan Diosan Elías ësokín kakëxa: “Anu kuanxun kamina Ahab isi kuantí 'ain, 'ën kana amiribishi 'uí an me chabóti 'ibúmitëkënti 'ain.”

² Kakëx ka Elías Ahab abë banai kuanx anu kuankëxa. Usai 'imainun ka Samarianu tsókë unikama a piti 'aíma 'ain 'itsaira 'akëñuma 'aish numín 'i tëmërakankëxa.

³ Usa 'ain ka Ahab an ñu mëëxunkin bërúankë Abdías a kuënxun kakëxa, an ka Dios asérabi ami rakuékin rabiakëxa, ⁴ an ka Jezabelnën aín suntá-rukama Diosan bana ñuikë unikama 'atabakin 'amikëbëtan, cien uni timëtankëxun, amo rabéokin sëténatankëxun kini rabénu unënun 'imikin, cincuenta kini itsinu unënun 'imianan cincuentaribi kini itsinu unémiakëxa, usoxun ka atu aín piti 'inánkëxa.

⁵ Ahab an ka Abdías kakëxa:

—Kamabi Israel menu kuainakëkin kananuna isi kuantí 'ain, bakakama upíbu kara anua basi paxa mëratisa 'ikë isi kuantí 'ain, nun caballo 'imainun burrokama a pimiti ka 'aíma 'ikën, usokin barikëbëma ka nun ñuinakama bamai këñuti 'ikën, kënúkëbë kananuna ñuinañuma bërúti 'ain. ⁶ Usai

kitankëx ka bëtsíxa amo kuantamainun bëtsiribi amo kuani, Ahab bai itsi amotan kuantamainun, Abdías bai itsi bibiani anun kuankëxa.

⁷Usakiani kuankëbëbi ka Elías bainuax Abdías abë mëranankëxa, mëranankin a ka kixun 'unánkin 'urama oi ami ñanati 'ikin ka munuma banakin kakëxa:

—¡Mix kamina 'ën 'ibu Elías a 'ain!

⁸—Kakëxun ka 'ëx kana a 'ai —kixun Elíasnën kakëxa. Kakin ka— Kamina kuantëkënti 'ain, ami ñu mëëxunkë uni kamina ënu kana 'ai kai kuantí 'ain kixun kakëxa. ⁹Kakëxun ka Abdíasnën kakëxa:

—¿Uisa ñu 'atima karana 'ën minmi an 'ë rëtënumi Ahab 'inánun 'ën 'an?

¹⁰Ëx kana asérabi ka usa 'ikë kixax manútimoí min Diosan kuamainun kin uinu 'ikë menubi kara mi baritanun uni xuaxa; xukëxa aia ka miisa mërakëma 'ikë kia asérabi kara mi mërakëmaira 'ikë kixun a xukë uni ñuimiäxa.

¹¹¡Usa 'aínbi kaina bërí min 'ën a ñu mëëxunkë uni ënu kamina uá kixun katánun 'ë kain! ¹²Usa 'aínbi ka bërí 'ëx mi ëbiani kuankëbëtan Diosan bëru ñunshinan anua 'ën mi 'unántima menu buánti 'ikën. Usa 'ain ka mi ñuikin kakëx ukinbi mi mërakinma Ahabnën 'ë rëtëti 'ikën. An mi ñu mëëxunti uni ënën ka bëná 'ixunbi Dios kuëënkësa okinshi ñu 'akëxa. ¹³¿Mi kara uínbi, 'ën Jezabelnëan an Diosan bana ñuikë unikama kënükëbëtan usokin 'akë a ñuixunkëma 'ik? 'Ën kana cien uni kini rabënu unëakën, unëkin kana cincuenta kini itsinu unëanan, cincuentaribi kini itsinu unëxun atún piti 'inánkën. ¹⁴¿Usa 'aínbi karamina min bërí 'ën ñu mëëxunkë uni ënu kamina 'ai katánun kixun kain? ¡Ësokin kakëx 'uxunbi ka 'ë rëtëti 'ikën! ¹⁵Kakëxunbi ka Elíasnën katëkëankëxa:

—Asérabi kana Dios kamabi kushiñu an ismainun mi kain, bërí nëtënbi kana Ahab abë banai kuantí 'ain.

¹⁶Usokin kakëx ka Abdías Ahab barixun kai kuankëxa, kuanxun mëraxun kakëx ka Ahab Elíasbë banakëxa.

¹⁷Banakin ka Ahabnën Elías kakëxa:

—¿Mix karamina an Israelkama 'aisama unin 'akësokin ñu 'amikin 'aisama okë a 'ain?

¹⁸—'Ëx kana an Israelkama 'atimokin sinánkasmamikë ama 'ain —kixun ka Elíasnën kakëxa—, 'ënma min kamina min unikamabëtan Dios kikë bana tankinma a ëntankëxun, Diosmabi bëtsi ñu uniokë a Baal rabixunkin rabikë akama rabikinin. ¹⁹Usa 'ain kamina bërí an Israel unikama ain bashi Carmelo kakë anu timëkamë 'ëonun kati uni xuti 'ain, 'imainun ka cuatrocientos cincuenta an bana ñuikë unínbia anëkë Baalnu 'ikëkama a 'imainun anribia bana ñuikë cuatrocientos Aserá anu 'ikë Jezabelnën pimikë atuxribi timénun 'imiti 'ain.

Elías 'imainun an bana ñuikë unínbia anëkë Baalnu 'ikë unikama 'ia bana

²⁰Usa 'ain ka Ahabnën kamikëx kamabi Israel unikama 'imainun an bana ñuitia unin anëkë unikama ain bashi Carmelo kakë anu timëkamë 'ëokëxa.

²¹Timëkamë 'ëokë ka atu 'urama okin kamabi unikama Elíasnën kakëxa:

—¿Uínsaran kaina mitsun rabë ñu sinankin ñu 'akë a ënkanti 'ain? Dios axa Dios 'ikë ashi rabikin kamina an kakësabiokin 'ati 'ain, 'anan kamina Baal axribia asérabi dios 'ikë ashi rabikin an kakësokinshi 'akin rabikanti

'ain. Ĕsokin kakĕxun ka unikama timĕkĕ akaman achúshi banabi uínbi káma 'ikĕn. ²² Uisokinbi kakĕxuma ka Elíasnĕn abi kakĕxa:

—'Ĕshi kana an Dios kikĕ bana uni ñuixunkĕ 'ain, 'aínbi ka Baalan cuatrocientos cincuenta unínbia anĕkĕ an bana ñuikĕ anu 'ikĕn. ²³ Usa 'ain kananuna uinu 'ikĕ ax kara asérabi Dios ira 'ikĕ isti 'ain, isti kamina vaca bakĕ rabĕ bĕrí kanikĕ bĕkanti 'ain, bĕxun kamina achúshi kaístankĕxun anuxun xaroti 'atankĕxun karu pain anu tikatankĕxun rĕxun chánkapatan-kĕxun anu puruti 'ain, 'aínbi kamina tsin bimitima 'ain. 'Ĕnrĭbi kana vaca bakĕ anuxun xaroti 'atankĕxun karu pain anu tikatankĕxun rĕxun mĕnío-tankĕxun anu puruti 'ain, 'aínbi kana 'ĕnrĭbi tsin bimitima 'ain. ²⁴ Usokin 'atankĕxun kamina mitsun dioskama abĕ banakin ñukáti 'ain, 'ĕnrĭbi kana 'ĕn Dios ñukáti 'ain, jusokin ñukákĕxuan an tsi rĕkĭrumikĭn 'ibúmikĕ dios ax ka asérabi Dios ira 'iti 'ikĕn! —¡Asabi ka mixmi kikĕ usakin kananuna 'ati 'ai! —kixun ka Elías kamabi uni timĕkamĕ 'ĕokĕ an kakĕxa.

²⁵ Usai kikankĕbĕtan ka Elíasnĕn an bana ñuikĕ Baalnu 'ikĕ unínbia anĕkĕ akama kakĕxa: —Mitsun pain kamina vaca bakĕ bĕrí kanikĕ rĕtankĕxun mĕnfoxunti 'ain, mitsux kamina 'itsaira 'ai usa 'ain kamina 'ati 'ain. Usokin 'atankĕxun kamina mitsun dios ñukáti 'ain; 'aínbi kamina tsin bimikantima 'ain. ²⁶ Kakĕxun ka atun pain vaca bakĕ bĕrí kanikĕ bĕxun 'inánkĕxun rĕxun mĕnfókĕxa, mĕnfoxun ka pĕkarakĕma 'aínshi 'apunkin bari xamánrumikĭn atun dios Baal ñukákĕxa. Ñukati ka kikankĕxa: “Baal nun kakĕxun kamina kuati 'ai kixun kakĕxa” kai sharati ka anuxun ñuina xaroti 'akĕ ratanarati chirini 'ikankĕxa, 'aínbi ka uisa banarabi kakĕxuma okankĕxa. ²⁷ Usaia 'ikĕbĕa bari xamarukĕbĕtan ka Elíasnĕn atu 'usani atumi kuaikĭn ĕsokin kakĕxa:

—Munuma kamina kushi sharákanti 'ain, ax ka dios 'ikĕn. Usa 'aish sapi ka aín ñu mĕĕti 'aishi 'ia; 'ianan sapi ka insúanan puianan nitsi chikíkĭani kuanxa. ¡'Ianan sapi ka 'uxaxa usa 'ain kamina bĕsunkanti 'ain! ²⁸ Ĕsokin kakĕx ka atux munuma sharati chirini 'ianan masibu xĕtan tarókati 'iakĕxa usaibi atun dios rabi 'ikĕ 'aish, imin nashi usai 'ikankĕxa. ²⁹ Usaia 'ikĕbĕ ka bari xamánrukĕ inuti bari kuainakĕkĕbĕ abi munuma sharati chirini ñunshin bakĕánx 'ikĕsai 'ikankĕxa, 'ikankĕbĕ ka anun ñuina xaroti hora 'iakĕxa, 'aínbi ka uisa banabi kuakanma 'ikĕn. ¡Usai 'ikĕbĕtanbi ka uínbi kaima 'imainun uisaibi bananan 'ia kuakama 'ikĕn!

³⁰ Usai 'ian ka Elíasnĕn kamabi unikama kakĕxa:

—'Ĕ 'urama kamina rikuatsinkanti 'ain. Kakĕx ka kamabi unikama a 'urama ukankĕxa, ukĕbĕtan ka anuxun Dios ñuina xaroxunti achúshi bĕráma 'akĕxa rurukubukĕ a mĕnfókĕxa. ³¹ Mĕnfótankĕxun ka doce maxax Jacobnĕn bakĕ bĕchikĕ bĕbukamabĕtan sĕnĕn biakĕxa, a ka Diosan Jacob ain bĕchikĕkama ka Israel kakin anĕti 'ikĕ kia 'ain 'akĕxa, ³² 'axunka ka maburukĭn anuxun Dios ñuina xaroxunti 'akĕxa; 'atankĕxun ka maxá maburukĕ a rapasu buinarakin me naĕakĕxa, naĕkĕ ax ka anu veinte litrosa ñu bimi uakaisa 'iakĕxa, ³³ a rapasu karurĭbi tikakĕxa, tĭkaxun ka vaca bakĕ bĕrí kanikĕ aribi rĕxun mĕnfoxun chánkapatankĕxun karu tĭkakin bukúnkĕ anu puruakĕxa.

³⁴ Purutankĕxun ka Israel unikama kakĕxa:

—Rabĕ 'imainun rabĕ chumu 'umpax bĕxun kamina vaca bakĕ rĕxun nankĕ akĕñun anu nankĕ karu tĭkati bukúnkĕ aribi 'aimakin chabokanti

'ain, kixun kakëxua chabóia ka amiribishi kamina rabé okin chabotëkënti 'ain kixun kakëxa, kakëxun ka atun usokin rabé 'imainun achúshi okin chabókëxa.

³⁵Usokin 'akëx ka 'umpax kamabi a chaborati me naëké anuribi buchua-këxa, usakin 'akëxun ka anuxun ñuina xarotia 'akë a chabó me naëké anuribi 'umpax uakakëxa.

³⁶Usakin 'akin kamabi mëníokë 'ain ka anun ñuina xaroti hora 'ikëbë an Dios kikë bana uni ñuixunkë Elías, anuxun ñuina xaroti 'urama ai munuma banai ë sai kiakëxa: “¡'Ën 'Ibu Dios Abraham, Isaac 'imainun Israelnën Dios kamina mix 'ain: usa 'ixun kamina bërí unikaman mix kamina Israel unikaman Dios 'ai kixun unánun, 'ëx min uni 'ixun mi ñukákë usokinbi 'ati 'ain, min kamina ësokin ënëkama 'anu 'ë kan! ³⁷¡Mix Dios 'ixun kamina 'ë kati 'ain; ënë unikaman ka mix kamina asérabi Dios 'ai kixun mi 'unánti 'ikën, 'unánkin sapi ka bërâma 'asábi okin mi rabitëkënti 'ikën!” ³⁸Ësokin kakëxunshia Diosan naínuxun anu 'ibúmikëxun tsin anuxun ñuina xarotia 'akë akëñun karu tikakë aribi 'anan maxax akama ain chimapuishi 'itánun këñuanan 'umpax me naëkénu buákirukë aribi 'aíma 'itánun tsin këñunun 'amiakëxa. ³⁹Usokin 'aia isi ka anua timékë unikama ax aín bëmánan memi tikai 'i kikankëxa: “¡Nukën 'Ibu Dios ax ka asérabi Dios 'ikën!” ⁴⁰Ë sai kikanía ka Elíasnën atu kakëxa:

—¡An bana ñuikë unínbi anëké Baalnën unikama kamina ñatankanti 'ain, achúshirabi abátanun kamina ënkantima 'ain! Kakëxun ka unikaman atu ñatankëxa, ñatankë ka Elíasnën Quisón kakë xëxanu buánxun anuxun atu kamabi 'amiakëxa.

Elíasnën 'uí 'ibuminun kixun Dios abë banakin ká bana

⁴¹Usokin 'atankëxun ka Elíasnën Ahab kakëxa:

—Pianan kamina xëai kuantí 'ain, xukirui 'ia kana 'uí kuatin usa 'ain ka ënuax basimashi kamabi me chabó kushiira 'uí 'ibúti 'ikën. ⁴²Ësokin kakëx ka Ahab pianan xëai kuankëxa.

'Aínbi ka Elías aín bashi Carmelo kakë manámi, mapërakëax, anuax menu rantinpuruní aín ranbuxunu aín bëmánan nani tëtúbuti 'iakëxa, ⁴³'ikin ka an ñu mëëxunkë uni kakëxa:

—Parúmpapami bësukin kamina isti 'ain. Kakëx kuanxun isëtsini ukin ka kakëxa:

—Añu ñubi ka 'ën iskëx 'aíma 'íaxa. 'Aínbi ka Elíasnën kakëxa:

—Mapai achúshi 'imainun rabëókin kamina kuanx kuanx ukin isti 'ain.

⁴⁴Usokin kakëx mapai achúshi 'imainun rabé oi kuankin ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:

—¡Parúmpapa 'urakëo kana nëtë kuin chukúmara 'aish mëkënsara niruia isan! Kakëxun ka Elíasnën kakëxa:

—Anu kuantankënxun kamina Ahab kai kuantí 'ain, aín caballonën nikinkë anu 'irukiania 'uí 'ibúkëma 'aínshi kuantanun kati 'ain, kuaniabia 'uíkan 'ibúkin bëarakëx ka kuantima 'ikën.

⁴⁵Kakëx kuanxuan kakëx ka Ahab ain caballonën nirinkë anun Jezreel kakë ëmanu kuani 'iruakëxa. Usai 'imainun ka suñúan ukin nëtë bëánki-mibëtsinkëbë 'uíribi kushiira 'ibúakëxa. ⁴⁶Usai 'imainun ka Diosan Elías

kushioia tsitëkërëkinun kakëxa, kakëx 'aímai kushioi tsitëkërëkianan aín chupa mëniobiani kuanx ka Jezreel kakë ëmanu abákianx Ahab bëbatisa 'aímabi anpan bëbakëxa.

Jezabelnën 'akaskëx Elías Horeb kakë bashinu abá ñuikë bana

19 ¹Ahabnën ka anu kuanxun Jezabel kakë xanu a usakian Elíasnën 'akë ñukama 'imainun uisokin kara an Baalnuxun an bana ñuikë unikama têtsëkakin rëtëmiäxa kixun ñuixuankëxa. ²Usakian ñuixunkëxun kuatan-këxun ka Jezabelnën achúshi uni an Elías ësokin kaxuntanun kixun xuakëxa: “¡Mix kamina Elías 'ain 'ëx kana Jezabel 'ain! Min kamina an Baalnu 'ikë an bana ñuikë unikama rëtëmian, usa 'ain ka dioskaman, iméishi ënë horanbi ka an Baalnën bana ñuikë unikama 'amikësaribi okin 'aiama 'ë tëmëramiti 'ikë kixun ka kamiakëxa.”

³Usakian kamikëxun a bana kuati 'itsaira rakuéti ka Elías ënu kana 'itima 'ai kixun sinani aín uni achúshibë Beerseba kakë ëma Judá menua 'ikë anu abati kuankëxa, kuanx anu bëbaxun ka abëa kuankë aín uni anu ëankëxa.

⁴Usakin anu ëbiani ka anu uni 'ikëma me anu aratsushi kuankëxa, kuani ka achúshi nëtën nikiani kuanbaiti i pëñanakëkë achúshi nikë a tëmú tantia-këxa. Anu tanti tsóxun sinani ka abi bamatisa tani, kiakëxa: “¡Dios 'ën kana ënë ñuira tënëiman!” ¡Usa 'ain kamina 'ë bamamiti 'ain, 'ëx kana 'ën chaitio-këkama 'iasaribiti uni upíma 'ain!

⁵Anuax ka tantia anu tsókë, i pëñanakëkë tëmú anubi rakabuax anubi 'uxakëxa. 'Aínbi ka 'uxkëbi Diosan ángelnën anu uxun aín naminu ratíkkakin kakëxa: “Bënëtishi niruxun kamina mi bëxunkë ënë piti 'ain.”

⁶Usakin kakëx bësukin arapasukua barikinbi ka Elíasnën, au masuia uxkë anua pán anuxun xuiti 'akë anuxun xuičkësa a 'imainun achúshi anun 'umpax bití papitiñu amia 'umpax nankë mërakëxa. Mërai nirutankëxun ka pán pianan 'umpax aribi xëakëxa; usakin 'atankëx ka amiribishi 'uxtëkëankëxa. ⁷'Uxtëkënkëbi ka amiribishi Diosan xukëx aín ángel utëkënxun bësunun kixun aín naminu ratíkkakin kakëxa: “Niruxun kamina mi bëxunkë piti ënë piti 'ain, anumi kuantí me ax ka 'uraira 'iti 'ikën, usa 'ain kamina kuani me 'ura 'ain 'itsaira pananti 'ain.”

⁸Usakian kakëx bësui niruxun ka Elíasnën pianan xëakëxa. A pitia pikë an ka cuarenta nëtë 'imainun cuarenta ñantan nikiani kuanxa aín bashi Horeb kananbi Diosan bashi kakëribi anu bëbati kushiñua 'inun 'akiankëxa. ⁹Usai anu bëbatankëx ka Elías bashi kini achúshinu atsíankëxa, atsíntankëx ka anu achúshi imé 'uxakëxa. 'Uxunbi ka Diosan kakëxun aín bana kuakëxa. “¿Elías añu kaina ënuxun 'ain?”

¹⁰Ësokia kakëxun kuankin ka Elíasnën kakëxa: 'Ëx kana minun rabanan 'itsaira bamatisa 'inun tëmërain mixmi Dios kamabi kushiñuira 'aínbi, Israel unikaman ka atumi manuxuma 'anun ka usakin ñu 'ati ëanxa, 'imainun ka anuxun mi rabikin ñuina xaroti akamaribi masóxa, usakin 'anan ka an mín bana ñuikë unikamaribi atun manë xëtókën 'akin kěñúäxa. Usa 'ain kana 'ëratsushi bërúan, usakin atu 'axunbi ka 'ëribi 'akatsíkixun barikania.

¹¹Usa 'ain ka Diosan Elías kakëxa: “Anumi 'uxkë bashi kini ënuax chikín-tankëx kamina 'ën istisabiof aín xëkuë 'urama ënubi niti 'ain.” Usakin kakëxa Elías chikíkëma 'aínbi ka Dios bërámashi inúkëbë, suñúan kushiira anu

'ibúkin kamabi ni tsasipakin masókëxa, masónan ka anua 'ikë maparakamari-ri tukapakëxa; 'aínbi ka Dios suñúan 'ibúkë anuma 'iakëxa. Usaia suñúan kushiira 'ibútankëx bukubukëbëshi ka meribi shaíkiakëxa; 'aínbi ka me shaí-
kikë anubi Dios 'aíma 'iakëxa. ¹²Usai me shaíkiakë ax nètékëbë ka tsi rëkirui tirítia iskësa usaribi 'inun 'iakëxa; 'aínbi ka usaía tsi rëkirui tiríkësa anubi Dios 'aíma 'iakëxa. Usai 'itankëxa tsi rëkirukësaí 'ikë ax nètékëbë ka, Elías anua 'uxkë bashi kini anubi atsíankëxa, anuxun kuakëxbi ka ñu banakësari munura 'ia kuakëxa. ¹³Usai 'ia kuati ka Elías aín pañukë tari anunbi bëmápu-
kukiani kuanx, anua 'uxkë kini aín xëkuë anu nírakëakëxa. Anu nixunbi ka achúshitia ësai Dios kia kuakëxa. ¿Añu kaina ënuxun 'ain Elías?

¹⁴Kixun kakëxun kuakin ka Elíasnën kakëxa: “Èx kana minun rabanan 'itsaira bamatisa 'inun tëmërain mix Dios kamabi kushiñuira 'aínbi, Israel unikaman ka atubëtan min achúshi ñu 'a usakin 'ati ëanxa, 'imainun ka anuxun mi rabikin ñuina xaroti akamaribi masóxa, usokin 'akin ka an min bana ñuikë unikamaribi atun manë xëtokën 'akin kënúaxa. Usokin 'akëbë kana 'ëshi bërúan, 'aínbi ka 'ëribi 'anuxun barikania.”

¹⁵Usa 'ain ka Diosan Elías kakëxa “Anunmi ukë aubi kuantëkëniibi kamina anuinra kuanima amo kikiiani kuantankëx anu uni 'ikëma me 'urama 'ikë Damasco kakë ëma au kuantí 'ain. Anu bëbaxun kamina arameo uni achúshi Hazael kakë axa Siria unibunën 'apu 'inun upókin katankëxun anëti 'ain, ¹⁶'imainun kamina Jehú kakë uni Israel Nimsí aín xuta aribi Israel unikaman 'apu 'inun anëti 'ain; 'anan kamina mix chikímainua an 'ëx kikë bana uni ñuixunun Eliseo Safatnën bëchikë, Abel-meholá ëmanua 'ikë aribi anëti 'ain. ¹⁷Usokin 'akë 'ain ka uix kara Hazaelnën manë xëtokën 'akaskëxbi anuax abatia ka Jehúnën 'ati 'ikën, 'imainun ka ui unix kara Jehúnën aín manë xëtokën 'akaskëxbi anuax abatia a ka Eliseonën 'ati 'ikën. ¹⁸'Aínbi kana 'ën siete mil Israel uni an Baal rabi ami rantinpuruni 'ikin bëtsukukakëma a uisabi okinma ënti 'ain.”

Diosan Eliseo aín bana ñuínun kuëan ñuikë bana

¹⁹Usa 'ain ka Elías anu uni 'ikëma me anuax kuantankëx anua Safatnën bakë bëchikë Eliseo an aín vaca bënëkama mapai rabé 'imainun rabé a manë paránën me tukamikë anu bëbakëxa, anuxun iskëxunbi ka aín unikaman 'amainun Eliseonënríbi atu kaxú tsiánkiankin rabé vaca bënë me tuka-
miakëxa. Usakian 'akëbë a 'urama okinshi ka Elíasnën aín tarin Eliseo mapuakëxa. ²⁰Usakia 'akëxunshi ka Eliseonën bënëkinshi aín vaca bënëkama ëbiani, a kaxu abákiani kuanxun nukúkinshi Elías kakëxa:

—Mibë kuanuxun 'ën papakëñun 'ën tita anu kana kuani kixun kakin bëtsuku katamainun kamina 'ë kaínti 'ain.

—Asabi ka kamina kuantí 'ai —kixun ka Elíasnën kakëxa—, 'aínbi kamina añu karana 'ën mibëtan 'a kixun sinánti 'ain.

²¹Usokia kakëx ka Eliseo anuax Elías ëbiani kuankëxa, kuanxun ka vaca bënë rabé a me tukamikë a rëtankëxun chánkapatankëxun i maxu tëakë anúan vaca bënëkama me tukamikia ami manë pará nëakëkama abi tëapaxun tsi tikatankëxun anu vaca namikama 'aruakëxa, 'aruxun ka an ñu mëëxunkë unikama pimiakëxa. Usokin 'abiani ka Elías baribiani a kaxu kuanx anu 'akini abë 'i bërúakëxa.

'Apu Ahabnën Israel uni Nabotnën 'apákë uvas bikuantisa tan ñuikë bana

21 ¹Usa 'ain ka basikëbë achúshi uni Jezreel ëmanua 'ikë, Nabot kakë uni aín uvas 'apákë ëma 'uramabi 'iakëxa, ax ka Samaria ëmanua 'ikë 'apu Ahab aín xubu chaiira a rapasubi 'iakëxa. ²Achúshi nëtën ka Ahabnën Nabot kakëxa:

—Min uvas 'apákë kaina 'ë 'inántima 'ain anu bëtsi ñukama 'ëxribi aña 'inxun 'apánun, ax ka 'ën xubu rapasurabi 'ikën. A mi 'ë 'inánkëxun kana usamaira upíra me anu uva 'apákëñu a mi 'inánti 'ain, ami kuëñniamana kana uiti kupí kaina 'aisatani mi kuríkinën kupíoti 'ain.

³Kixun kakëxunbi ka Nabotnën 'apu Ahab kakëxa:

—Diosan ka 'ë mi 'inánti sinánmitima 'ikën ënëx ka 'ën papa 'imainun 'ën títan ñukin ëbian me mi 'inántima 'ikën.

⁴Ësokia kakëx ka Ahab amo nishananbi masánuitu kiani aín xubunu kuan-këxa, Nabotnëan 'ën papa 'imainun 'ën títan ñukin 'ë ënxua me kana mi 'inanimi kixun kakë a bana sinani. Usai kuantankëx ka aín xubunu nukuti ain chikën ami bësui rakakëxa, rakaxun ka añubi piti sinánma 'ikën masá nuitukin. ⁵Usai 'iaxa rakakëbi ka aín xanu Jezabelnën anu kuanxun mërakin kakëxa:

—¿Uisakatsi kaina pisama tani masánuitutin?

⁶Kixun kakëxun ka Ahabnën aín xanu kakëxa:

—Axa nu 'urama 'ikë uni Nabot a kana 'ëa aín uvas 'apákë marunun kixun kan; 'aisamatankian uvas 'apákë me itsi 'inánun sinánun kixun kana kan. 'Aínbi ka an 'ë 'inántisama tanxa.

⁷Ësokian ñuixunkëxunbi ka aín xanu Jezabelnën aín bënë kakëxa:

—¡Mix karamina an Israel unikama ësokin ka ñu 'at kakë uni ama 'ain! Nirukianxun ka masanuituxunma pítan. ¡'Ën kana uisoxun karana bití 'ain usoxun Nabotnën uvas 'apákë naë mi bixunti 'ain!

⁸Usokin aín bënë katankëxun ka Jezabelnën achúshi kirika kuënëokin aín bënë Ahabnën anën 'atankëxun anua 'apun kirika sellakë anun 'atankëxun; a ëmanua 'ikë aín tukurikubu 'imainun 'apukama amixun anu 'ikë ëmanua 'ikë Nabot a buámiakëxa. ⁹A kirika kuënëokë anu ka ësokin atu kakin 'akë 'iakëxa: “Kamabi Jezreel ëmanua 'ikë unikamax ka añu ñubi pima samánux timékanti 'ikën. Usakin 'akin ka Nabot anua unikama tsókankë anu rëkuémikin tsónti 'ikën. ¹⁰'Atankëxun ka rabé uni axa ami kémëi a ñui bananun kixun katankëxun a rëkuémikin tsónkanti 'ikën, a unix ka Nabotnëx ka Dios ñui kíanan 'apu Ahab ñuiri 'atimati banaxa kiti 'ikën. Usaia kikë-bëtan ka ëman chikíntankëxun anuxun maxaxan 'akin rëkanti 'ikën.”

¹¹Usokin kakëxun ka anua Nabot tsókë ëma Jezreelnu 'ikë aín 'apukama 'imainun aín tukurikubu an Jezabelnën atu kirika xuxunkin kakësabiokin 'akankëxa: ¹²'Akin ka kamabi unikaman timéxun atun achúshi nëtën añubi pima samákin Nabot anua kamabi unikama timékë anua rëkuéni atubë tsónun 'imiakëxa. ¹³Usokia 'an ka axa ami kémëi banai usaisa kíaia kitia anékë uni rabé axribi anua timékankë anuax, usaisa Nabot kíaia kíaia kamabi unin kuamainun ësai kiakëxa. Nabot ënëx ka Dios ñui kíanan ka 'apu ñuiri 'atimati banaxa kiakëxa. Usai uni rabé ax kikëbëtan ka Nabot anua 'ikankë atun ëmanua chikinbianxun a 'urinxun maxáxan 'akin rëkankëxa.

¹⁴Usokin 'atankëxun ka Jezabel kamikankëxa, Nabot kananuna maxaxan 'akin min kakësabiokin rêtëan.

¹⁵Usakia kamikëxun kuaxun ka Jezabelnën aín bënë Ahab kakëxa:

—Kuanxun kamina Nabot Jezreel uni an uvas 'apákë naëmi marutisa taniabia mi marutisama tankë a kamina minan 'inun bitsi kuantí 'ain. Aín 'ibu Nabot; kaisa bërí ñukë 'ikën.

¹⁶Usa 'ain ka Ahabnën naë 'ibu Nabot kaisa ñuaxa kixun kuabianxun an 'apákë uvas ainan 'inun biakëxa. ¹⁷Usa 'ain ka Diosan Tisbé émanua tsóa uni Elías a kakëxa: ¹⁸“Bënëkiani anu kuanxun kamina abë banakin Ahab Israel unikaman 'apu, Samaria menua tsókë a isi kuantí 'ain. Bërfibi ka Nabotnan 'ikëbi ainan 'iti binuxun uvas 'apákë a isi naënu kuanxa. ¹⁹Kuanxun kamina kati 'ain: Ësokin mi kanun ka Dios kiaxa: Min ismina Nabot 'atankëxun ain uvas 'apákë naë 'ibuan, usa 'ain isa anuxun Nabotnën aín imi 'apatia kamunan biaxkakë anuxunbi min imiribi kamunan biaxkati 'ikën ka kiaxa.”

²⁰Usokin katanua kakëx ka Elías kuankëxa.

Kuanxun ka anua uvas 'apákë naë anua mërakëxun ami Ahabnën Elías nishkin kakëxa:

—¿Mix 'ëbë nishanankë uni 'aíshbi kaina 'ë baribëtsini uax 'ëbë mëranan? Kakëxun ka Elíasnën kakëxa:

—Mibë bananuxun mi bari kana uan, min kamina Diosan upí iskëma ñuishi 'ain. ²¹Usa 'ain ka Dios ë sai kiaxa: 'Ën kana bërí uisa karana oisatani usokin 'anan kana kamabi min rëbúnki kamaxa këñunun 'imianan; kana min rëbúnkinën bakë bëchikëkama bënë unibu Israel menua 'ikë akamabi masóti 'ain. ²²'Anan kana min aintsikamabi masókin Jeroboam kakë uni Nabat aín bakë bëchikë 'asaribiokin 'anan Baasá Ahías aín bakë bëchikë 'asaribiokin kamabi Israel unikamaxa 'ëmi 'uchanun kixun 'amiakën, usa 'ain kana 'ëx 'itsaira nishkë 'ixun min aintsikama axa ami nishkë unikaman anun 'amiti 'ain. ²³Kianan ka Jezabel ñuiribi ë sai Dios kiaxa: An ñu pukë pikë kamunkaman ka Jezabel anun Jezreel ëma bëararakin këñëarakë a tanain ëmánxun aín nami piti 'ikën. ²⁴'Imainun ka min aintsikama axa ëmanu tsókë kamaxa bamakë ka kamunkaman aín nami piti 'ikën; pimainun ka ñuina pëchiu an ñu bamakë pikë akamanribi axa 'uri kuanx ñu 'apákënu bamakëkama aribi piti 'ikën.

²⁵Uinsaranbi ka Ahabnën aín xanu Jezabelnën bana tankin, 'aisama ñu 'anan Diosan upí iskëma ñuira akësokin an 'akë 'apu 'aíma 'iakëxa. ²⁶Usokin 'anan ka unínbia a rabinuxun 'akë ñuribi rabiakëxa, amorreo unikaman 'asaribiokin, usokin 'aia ka Diosan a unikama Israel unibunën menua chikíankëxa.

²⁷Ësokia Dios kikë bana Elíasnën ñuixunkëxun a banakama kuakin ka Ahabnën aín chupa abi tukai 'ikiani aín xubunu kuanxun chupa xënira pañutankëx añubi pima a pañukë chupa xënira añabi 'uxanan, masá nuitukëishi 'aish niakëxa. ²⁸Usaia 'ikëbëtan ka Nukën 'Ibun Elías kakëxa: ²⁹“¿Min kaina Ahab 'uchatankëxbia 'ëmi sinanati usai 'ia isin? Usa 'ain kana aín aintsikama 'atima okinma upitaxa bukunun 'imianan, ax ñukëbëa aín bakë bëchikë 'apu 'ikëbë kunia atun 'ikënu 'aisama ñu 'inun 'imiti 'ain.”

Micaías Ahab kupitanuma 'ati ñui kia bana

(2 Cr 18.1-34)

22 ¹Rabé 'imainun achúshi bari inúmi ka sirio unikamabë Israelnu 'ikë 'apu 'imainun aín suntárukama uisaibi 'akananima 'iakëxa. ²'Aínbi ka rabé 'imainun achúshi bari 'ikë 'ain ka anun Josafat Judánu 'ikë 'apu ax Ahab Israelnën 'apu a isi kuankëxa. ³Kuankë 'ain abë banakin ka abëa 'ikë uni aín kushikama Ahabnën kakëxa:

—Mikamanbi kamina 'unánkanin Ramot ëma Galaad kakë menu 'ikë ax ka nun me 'ikën. ¿Usa 'ain karanuna nukaman Sirionu 'ikë 'apu nun me bikuanti añu 'ati 'ain?

⁴Kixun atu kanan ka Josafat aribi ñukákëxa:

—¿Minribi kaina Ramot kakë ëmanu 'ikë suntárukama an Galaad kakë me bërúankë 'anun 'ë 'akintima 'ain? Kakëxun ka Josafatnën kakëxa:

—Asabi ka, usa 'ain kana 'ën suntárukama 'imainun 'ën caballonën nikinkëkama min unikamabë timénun 'imiti 'ain. ⁵'Aínbi kananuna atu 'ai kuanxun an bana ñuikë unikama uisai kara Nukën 'Ibu kia 'unánti ñukáti 'ain.

⁶Ësakin kakëxun ka Ahab Israel unikaman 'apu an Dios kikë bana uni ñuixunkë unikama cuatrocientos 'iti 'urama a timëtankëxun ñukákëxa:

—¿Ramot ëmanu 'ikë suntárukama an Galaad me bërúankë atubë karana 'akánanti 'ain karana 'akanantima 'ain? Kakëxun ka atun kakëxa kamina 'akánanti 'ain, Nukën 'Ibun ka mi 'aia 'akinti 'ikën. ⁷Kixuan atun kaiabi ka Josafatnën ñukákëxa:

—¿Ënu kara an Dios kikë bana ñuikë uni itsi aribi ñukáti abë banati 'aíma 'ik?

⁸Kixun kakëxun ka Israel kaman 'apun Josafat kakëxa:

—Anu ka achúshi aribi uisai kara Nukën 'Ibu kia ñukátisa 'ikën. Ax ka Micaías Imlá aín bakë bëchikë 'ikën. 'Aínbi kana 'ën a uni istisama tanin an ka uínsaranbi upí bana kakinma, 'atima bana ishi ñuikin 'ë kaia. Kakëxunbi ka Josafatnën kakëxa:

—Usai kamina banatima 'ain.

⁹Kakëxunshi ka Israelnu 'ikë 'apun Ahab an aín suntárunën kushi achúshi kuënxun kakëxa:

—¿Bënëkuatsinia 'ishtun Micaías Imlá ain bakë bëchikë unun kamina kai kuantu 'ain kixun kamikin ka xuakëxa!

¹⁰Usa 'ain ka Israelnu 'ikë 'apu 'imainun Judánu 'ikë 'apu anun 'akánanti ñukama a rapasu nanx anua uni tanti bukuti 'akë, aín tsótinu anún uni Samarianu kuaní atsínti xëkuënu 'akë anu tsóakëxa, tsókë 'ain ka an Dios kikë bana ñuikë unikaman usai 'iti banakama kakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Sedequías an bana ñuikë Quenaaná ain bëchikë ñuina manchan tankin manë 'atankëx kuënkëni munuma banakuatsini ai kiakëxa: “¿Ësai ka Nukën 'Ibu kiaxa: Ënë mancha tankin 'akë ënën kamina sirio unikama këñukin 'ati 'ain!”

¹²Ësai kikëbë ka an Dios kikë bana ñuikë ain patsankamaxribi usaribiti kiakëxa. Kikin ka 'apu kakëxa: “Ramot Galaad menu 'ikë a kamina, Nukën 'Ibu mi 'akimainun 'akánti 'ain, 'axun kamina atun ëma biti 'ain.”

¹³Kakëbë axribi ukin ka axa Micaías kai kuankë uni an ësakin kakëxa:

—Kamabi an Diosan bana ñuikë unikamax ka bëtsix kikësa kikësaribiti banakin 'apu upíokin kaxa. Usa 'ain kamina minribi atun kakësaribiti añu kara 'ati 'ikë 'apu kai kiti 'ain.

¹⁴Kakëxunbi ka Micaíasnën kakëxa:

—'Ëx kana asérabi Nukën 'Ibun ismainunbi kin, usa 'ain kana uisakin kanun kara an 'ë kaia usakinshi kati 'ain!

¹⁵Usai kitankëx ka Micaías anua 'apu 'ikënu kuankëxa, kuania ka 'apun ñukákëxa:

—Micaías, ¿Ramot Galaad menu 'ikë a karana 'ati 'ain karana 'atima 'ain? Kixun ñukákëxun ka Micaíasnën kakëxa:

—Kamina 'ati 'ain, Nukën 'Ibun mi 'akinkëxun 'atankëxun kamina atun ëma biti 'ain.

¹⁶Aínbi ka 'apu Ahabnën kakëxa:

—Uiti okinshi karana 'ën mi kan, asérabi kamina sinántëkëñuxuma Nukën 'Ibun anën usai kamina 'iti 'ai kixun 'ë kanun mi kan.

¹⁷Kakëxun ka Micaíasnën kakëxa:

“'Ën kana Israel suntárukama
aín bashinua an bërúanti uni 'aíma 'ain,
ovejakama abískësari 'ia isan.

Usa 'ain ka Nukën 'Ibun 'ë kaxa:

Ënë unikamax ka 'ibuñumasa 'ikën;

usa 'ain kana 'ëx atun

xubunubia achúshi achúshinëx chuámashirua riakianti kuëënin.”

¹⁸Kikëbëtan ka Israelnu 'ikë 'apu Ahab Josafat kakëxa:

—'Ën kana mi kan ënë unín ka uínsaranbi upí bana ñuikin kakinma 'atima ñu inuti banaishi ñuikin 'ë kaia.

¹⁹Kia ka Micaíasnën kakëxa:

—Mix kamina usai kian, usa 'ain kamina 'ën 'Ibun iskë ñu ñuikin mi kamainun upíokin kuati 'ain: 'Ën kana Nukën 'Ibu anua tsótinua tsókë isan, isanan kana aín ángel naínua 'ikë kamaribi a rapasu sëtékë aín mëkeu raíri 'imainun aín mëmiu sëtékë isan. ²⁰Usa 'ain ka Nukën 'Ibun ñukákin, uín kara Ahab paránbiankin aín suntárukamabëa Ramot Galaad me an bërúankë suntárukaman 'akëx anuax bamanun buánti 'ikë kixun ñukákëxa.

Ñukákëx ka raírinëx bëtsi kimainun raírinëxribi bëtsioiribi kiakëxa.

²¹Kikankëbë anu ukin ka ñunshin 'atima an Nukën 'Ibu 'ën kana paránti 'ai kixun kaxa. Kakëxun ka Nukën 'Ibun uisakin kara an paránti 'ikë kixun ñukákëxa, ²²ñukákëxun ka ñunshin 'atimanën kakëxa, 'ën kana an Dios kikë bana ñuikë unikama këmëkin 'apu Ahab paránun sinánmíti 'ain kixun kaxa. Kakëxun ka Nukën 'Ibun usakin sapi kamina paránti 'ain, usakin 'ai kamina kuantí 'ain kixun kakëxa. ²³Usa 'ain kamina bërí 'unánti 'ain Nukën 'Ibun ka an Dios kikë bana uni ñuixunkë min unikama an paránti ñunshin 'atima atunu xuaxa kixun, usa 'ain kamina mix 'akanankënuax bamati 'ai kixun ka kakëxa.

²⁴Kixuan kakëbë a 'urama ukin ka Sedequíás Quenaaná ain bakë bëchikë an achúshi okin bëtáshkakin Micaías kakëxa:

—Min kamina sinántima 'ain Diosan bëru ñunshinsa mibë banaima 'inun 'ë éanan mibë banaia kixun.

²⁵ Kakëxun ka Micaíasnën kakëxa:

—Min kamina uínsaran nêtën kaina anu unéti xubu kata itsi kata itsi anu 'uxkë anua bari anun 'ên kakësabi oi 'i kixun 'unánti 'ain.

²⁶ Usakin kaia ka Israelnu 'ikë 'apun Ahab kakëxa:

—jMicaías kamina ñatanbiankin Amón Alcalde Samarianu 'ikë 'imainun 'ên suntárunën kushi Joás 'ên bakë bëchikë anu añu kara axa istankëxun mênfonun buánti 'ain kixun ka kakëxa! ²⁷Kakin ka 'ên kana sipunu atsí-minun xutin kixun kanan, chukúmaratsushi aín piti pán 'inánan 'umpaxribi chamaratsushi an xëati 'inánun kixun kamiakëxa, 'ëx 'akanan kuatsini 'ên suntárukamabë uisaibi 'ikëma utëkëntamainun. ²⁸Ësakin kaiabi ka Micaíasnën katëkëankëxa:

“Mixmi uisaibi 'ima asábi utëkënkë,

ax ka Diosan kamikëxun 'ên mi kakëma 'iti 'ikën.”

²⁹Usakin kakëx ka Israel unikaman 'apu Ahab 'imainun Josafat Judánu 'ikë 'apu ax Ramot kakë ëma Galaad menu 'ikë suntárukamabë 'akanani kuan-këxa. ³⁰Aínbi ka 'akanani atsínuxun Israel unikaman 'apun Josafat kakëxa:

—'Ëx kana suntáru itsisa 'itánun bëtsi chupa pañubiani kuantí 'ain, usa 'ain kamina mín 'ên chupa pañuti 'ain kixun ka kakëxa. Katankëxun bëtsi chupa pañubiani ka Israelnu 'ikë 'apu Ahab 'akanani atsínkiani kuankëxa.

³¹Aínbi ka 'akananuxun Sirianu 'ikë 'apun aín treinta y dos suntárunën kushi capitán axa aín caballonën nirinkë carretanu ikë atu kakëxa, 'akanankin suntárukama 'akinma Israel unikaman 'apu Ahab 'ashi 'ati 'ain.

³²Ësokin kakëx 'akanani kuania aín autunua caballonën niribiankëxun iskin ka capitánkaman Josafat, ax isa Israelnu 'ikë 'apu a 'ikë kixun sínánkin anuxun bëara buiánkëxa. Bëara buinkëxi ka Josafat aín suntárukama 'akinun kuëeni munuma kuënkëankëxa, ³³usai 'ia iskinbi ka Israel uni 'apu Ahab atun bëarabuinxubi ëankëxa.

³⁴Aínbi ka sirianun 'ikë suntárunën aín kanti pia manámiokin nóokin nikinbi, anunbia bamatanun aín xabankë xanpëskabianxun Israelnu 'ikë 'apu 'akëxa. 'Akëxun ka an caballonën nirinkë carreta an buánkë suntáru kakëxa:

—Nirakëti kamina kuainakëti 'ain, 'ë kamina 'akanankënu chikínti 'ain 'ë ka têtsórutisamaira okin 'akania.

³⁵Usa 'ain ka a nêtën ain caballonën nirinkënu 'apu niakëxa, siriokamabë ain suntárukama 'aisamairai 'akanamainun: 'Aínbi ka bari xupibukëbë aín imi 'itsaira 'ibúkin anua nikë caballonën nikinkë aín carreta namë abi chabó-pati aín imi 'ibúkëbë bamakëxa. ³⁶Usa 'aínbi ka bari kuabúkëbëtan Israel suntárukama aín 'apukama ësai kia kuakëxa: “jMitsun xubunubi rikianan kamina mitsun menubi kuantí 'ain, ³⁷'apu ka 'akankëx bamaxa, usa 'ain kananuna 'akanantima 'ain!” Usa 'ain ka 'apu ñukë Samaria ëmanu uanxun maínkankëxa. ³⁸Usakin 'atankëxun ka aín caballonën nikinkë unin 'akë 'ian cha anuaxa bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanukama nashikë Samarianu 'ikë bakanuxun chukakëxa, usakin chukaia ka kamunan Ahab aín imi bíáxkakëxa, usakin 'atia Dios kikësabiokin ka usakin 'akëxa.

³⁹Kamabi usaía Ahab 'ia 'imainun usakian xubu marfil kakë ñu uxua 'aish iruira 'amianan, ëma 'á akama ka crónicas kirika anua Israel 'apukaman ñu 'á kuëñökë anu kuëñökë 'ikën. ⁴⁰Usai 'ia Ahab ñuanka ain bakë bëchikë Ocozías ax ain papa 'iásaribiti 'apu 'iakëxa.

2 REYES

Diosan bikëxa Elías naínu kuan ñuikë bana

2 ¹Achúshi nètën ka an Diosan bana ñuikë Elías 'imainun Eliseo kakë uni rabé ax Guilgal kakë ëmanuax chikiakëxa, a nètën kaisa suñu kushiira mañati békikë anúan kuanun Diosan Elías naínu buántisa tankë nètë 'iakëxa.

²Usa 'ain ka Elíasnën ësokin Eliseo kakëxa:

—Ënu kamina mix bërúti 'ain, Diosan ka Betel ëmanu kuantanun 'ë xuti 'ikën. Ësokin kakëxunbi ka Eliseonën kakëxa:

—Ësokin kana Diosan kuamainun kanan minbimi sinántiokin mi kain, 'ën kana mishimi kuantanun ëniman. Ësai kanankiani ka a rabëtaxbi Betel ëmanu kuankëxa. ³Kuanx bëbakëbë rikuatsinkin ka an Dios kikë bana ñuikë Betelnu 'ikë unikaman Eliseo kakankëxa:

—¿Min karamina an mi ñu 'unánmikë uni ka Diosan bërí bitsia kixun 'unaniman?

Kakëxun ka Eliseonën kana 'unanin kixun:

—Atu kakëxa, usa 'aínbi kamina mitsux añui uisaibi kitima 'ain. ⁴Ësokin unikaman kaia ka Elíasnën Eliseo kakëxa:

—Ënushi kamina mix bërúti 'ain, Diosan ka Jericó kakë ëmanu 'ë xutia. Ësokin kakëxunbi ka Eliseonën kakëxa:

—Ësokin kana Diosan kuamainun kanan minbi mi sinántiokin mi kain, 'ën kana mishimi kuantanun mi ënima. Ësai kanankiani ka a rabëtaxbi Jericó ëmanuribi kuankëxa.

⁵Kuanx anu bëbakëbë rikuatsinxun ka Jericó ëmanu 'ikë an bana ñuikë unikaman Eliseo kakëxa:

—¿Min karamina an mi ñu 'unánmikë unika bërí Diosan bitsia kixun 'unaniman?

Kakëxun ka Eliseonën kana 'unan kixun atu kakëxa:

—Usa 'aínbi kamina mitsux añui uisaibi kitima 'ain.

⁶Usakin atu kakëbi ka Elíasnën katëkëankëxa:

—Ënubi kamina mix bërúti 'ain, 'ë ka Diosan Jordán kakë bakanu kuantanun xutia. Kakëxunbi ka Eliseonën katëkëankëxa:

—Ësokin kana Diosan kuamainun kanan minbi mi sinántiokin mi kain, 'ën kana mishimi kuantanun mi ëniman. Ësai kanankiani ka a rabëtaxbi kuankëxa.

⁷Kuania ka an Dios kikë bana ñuikë cincuenta uni Jericó ëmanua 'ikë atun nuibiankëxa, nuibiani kuankëbë ka Elías 'imainun Eliseo Jordán kakë baka kuëbí 'urama bëbai anu nirakëakëxa, nirakëmainun ka an bana ñuikë

unikama axribi atu 'uramaira 'ima 'uri uisai kara a rabêtax 'ia iskatsikiax nirakêkankêxa. ⁸Usai anu bêbaxun ka Elíasnên aín tari bikin tarankin anun baka rishkiakêxa, rishkikêxa baka panárabêti êski me rakakêbê ka anun a rabêtax 'ukêmanan sikákêxa.

⁹Usai anu sikátankêx kuankin ka Elíasnên Eliseo kakêxa:

—Añu karana mibê ênanaxun mi 'axúnti 'ai kamina 'ê kati 'ain. Kakêxun ka Eliseonên kakêxa:

—'Êxribi an bana ñuikê uni misaribi 'i atun kushi 'inun kamina 'ê upíokin sinánxunti 'ain.

¹⁰—Kakêxunbi ka Elíasnên kakêxa:

—Minmi 'ê ñukákê ax ka chamarama chaiira ñu 'ikên. Usa 'aínbi kamina Diosan mikêñun 'ê ênanamia iskin minmi 'ê ñukákê a biti 'ain. 'Aínbi kamina Diosan 'êkêñun mi ênanamikêx 'êx kuania iskima minmi 'ê ñukákê ñu a bitima 'ain.

¹¹Êsai kia a rabêtax kanankiani kuankêbêbi ka Diosanbi 'imikêx, bënë-tishi achúshi caballonon nirinkê anu tsi rêkirukêsa 'imainun caballonuribi tsi rêkirukêsa ax mërakêxa, mërakêbêa Elías abê ênanani anu 'iruiá ka suñúan kushiira mañákê anbi birubiankin naíkamê 'ëonu buánkêxa. ¹²Usai 'ia isi ka Eliseo munuma kuênkêni kiakêxa: “¡Mix kamina 'ên papasa 'ianan Israelnên suntárukama kushiira usarabi 'ian!”

Usai kuania nêtêtia ka amiribishi Eliseonên Elías istêkêanma 'ikên.

Eliseo Elías 'íasaribiti an bana ñuikê uni 'ia bana

Usa 'ain ka aín pañukê tari a bikin masá nuitukin Eliseonên rabéokin tukakêxa.

¹³Usokin 'atankêxun ka Elíasnêa nipabiankê aín tari a biakêxa, bibiani kuanx ka Jordán kakê baka kuêbí nirakêakêxa. ¹⁴Nirakêkin tari tarankê anun baka rishki ka munuma kuênkêni kiakêxa: “¿Uinu kara Elíasnêa rabia Dios 'ik, an kara a 'axuansa okin 'ëribi 'axúntima 'ik?” Êsai kikin baka rishkikê-bêishi ka amo rabêbi baka bërúti nirakêakêxa, usai 'ikêbê ka Eliseo anun sikátêkêankêxa. ¹⁵Usai 'ikiania baka sikátêkênkiani kuania isi ka an Dios kikê bana ñuixunkê Jericó êmanu 'ikê unikamax kiakêxa: “¡Elíasnua 'ikê Diosan bêru ñunshin ax ka Eliseonu bërí 'ikê kiox kikankêxa!” Êsai kikiani kuani ka a bêtanain ami ñanati 'ikankêxa, ¹⁶'ikin ka êsokin kakankêxa:

—Ka kuat, ênu kananuna an mi ñu 'axúnti cincuenta uni ain sinan kushibu 'ain. Usa 'ain kamina an mi ñu 'unánmikê uni a baritanun nukama xuti 'ain, Diosan bêru ñunshina atuma buánxun aín bashinu niananbi me sapanubu nia istánun. 'Aínbi ka Eliseonên êsai kiabi atu kakêxa:

—Usama ka uibi kamina mitsun a baritanun xutima 'ain.

¹⁷Usa 'aínbi ka 'urainra ubíokin kakêxun na baritanun a cincuenta unikama xuakêxa, xukêxun ka rabé 'imainun achúshi nêtê 'imikin Elías barikankêxa, barikinbi ka Elías atun mërama 'ikên. ¹⁸Usokin barikinbi mëraima ka anua bërúkê Jericó êmanubi rikuatsinxun Eliseo kakêxa:

Usa 'ain kana 'ên mitsu a bari kuaxma 'inun kan.

Eliseonêa Jericónu 'ikê baka upí 'i mêníokanun 'imia ñuikê bana

¹⁹Usa 'ain ka Jericónu 'ikê unikaman Eliseo kakêxa:

—Ka kuat, Jericó ëma ënëx ka upí ëma 'ikën, uisa kara min iskëx 'ikën, 'aínbi ka baka 'atima 'imainun menu 'apákëxbi ñu upiti koima. ²⁰Kakëxun ka Eliseonën:

—Achúshi tasun iókëñun kamina tashi 'ë bëxúnti 'ai kixun kakëxa. Kakëxun bëxunkëxun a tasun buani ka, ²¹Eliseo anua xëxá 'umpax 'ikë anu tashi sakai ësai kiakëxa:

—Ësai ka Dios kiaxa: 'Ën kana ënë baka upí 'itánun mënion, usa 'ain ka uínsaranbi a xëai ñuina 'imainun uni achúshirabi bamatima 'ikën, 'imainun ka menu 'apákë ñu bimiñumama 'itima 'ikën. ²²Usokin 'akë anuínshi ka baka Eliseo kikëسابi upí 'inun mëníokakë 'iakëxa.

²³Usokin 'abiani ka Eliseo anuax Betelnu kuankëxa.

Kuania bëbakiania isi ka anu 'ikë uni bënábunëx ami kuai pëukukankëxa. Pëukin ka munuma sharákin kakankëxa: ¡Ka 'iru maruñu! ¡Ka 'iru maruñu!

²⁴Ësokin kakëx kaxú bësui kuainakëkin iskin ka Eliseonën 'atima okin sinánxunkin Diosan anën kakëxa. Kakëbëshi ninuax chikíkin ka xaëón rabëtan cuarenta y dos uni këñukin piakëxa. ²⁵Usokin 'akëbë ka Eliseo Carmelo kakë aín bashinu kuantankëx anuaxëshi ka Samaria ëmanu kuantëkëankëxa.

**Eliseonën Sunem kakë ëmanu 'ikë kasunamëkë
xanun xëni chaiira 'inun 'imía ñuikë bana**

4 ⁸Achúshi nëtën ka Eliseo Sunem kakë ëmanu kuankëxa, kuankë ka anuxun achúshi xanu unin uisokinbi kakëma an ain xubunuxun isa pikuanun kixun karaishiakëxa. Usa 'ain ka Eliseonën a ëmanu kuankëtibi a xanun xubunuxun piakëxa. ⁹Usa 'ain ka a xanun achúshi nëtën aín bënë kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana 'unan, ënë unix ka ënë ëmanu inúkëtibi nu isi aia, ax ka an Dios kikë bana ñuikë 'aish mënín sinánñu uni 'ikën. ¹⁰Usa 'ain kananuna nun xubu tékitsi manámi 'ikë anua ax nukúti mëníoxunti 'ain. 'Atankëxun kananuna anua 'uxti nanxuanan, achúshi mesa 'imainun anua tsóti sillaribi nanxuanan anun pékitia tífoti aribi nanxunti 'ain. Usa 'ain ka nu isi aia anu ax 'itiñu 'iti 'ikën.

¹¹Usokian 'an ka achúshi nëtën Eliseo a xanua aín xubunu mëníoxunkë anu 'uxi bërúakëxa, ¹²anuxun ka aín ñu mëëmikë uni Guehazí a kakëxa:

—Xubu 'ibun xanu sunamita a kamina 'ë kuënxunti 'ain, kixuan kakëx kuanxun ka an ñu mëëxunkë uni an xubu 'ibun xanu a kuëankëxa. Kuënkëx ka anua Eliseo 'ikë anu kuankëxa, kuankëbëtan ka Eliseonën an ñu mëëxunkë uni a kakëxa:

¹³—Ënë xanu kamina an ka nu 'itsaira 'akinia usa 'ain kananuna añu karana nunribi 'axúnti 'ai kixun ñukáti 'ain; axa kuënkëbëtan kananuna anun nékin 'apu kanan suntárúnën kushikamaribi nun kaxunti ka asábi 'iti 'ikën. Kixuan kakëbi ka xanu.

—Ëx kana 'ën aintsikamabëbi asábi 'ain —kakëxa kabiani ka anuax chikikiankëxa.

¹⁴Usai ki chikíkania kuankëbëtan ka an ñu mëmikë uni kakëxa, —¿Usaía 'ia karanuna nunribi uisaxun a xanu 'akinti 'ain?

—Ënribi kana uisakin karanuna 'akinti 'ai —'unanima kixun ka Guehazínën kakëxa—. A xanux ka tuáñuma 'imainun aín bënë kaniakëkë 'ikën.

¹⁵—Xanu akamina ënua unun 'ë kuënxuntëkënti 'ain —kixun ka Eliseonën an ñu mëëxunkë uni kakëxa—.

Kakëx kuanxuan an ñu mëëmikë uni an kakëx kuanxi ka xanu ax anua Eliseo 'ikë aín xëkuënushi bërúakëxa. ¹⁶Usai 'ia ka Eliseonën kakëxa:

—Bari itsi ukë anun kamina ënë 'uxë 'ikëbë achúshi tuáñu 'inuxun 'ain. Ësakian kakëxunbi ka xanuxun kakëxa:

—Usama ka mix Diosan uni 'ixun kamina an mi ñu 'axúnti ënë parántima 'ain.

¹⁷'Aínbi ka Eliseonën kakësabi oi a xanu a bëtsi bari 'irukëbë tutankëx achúshi bëbu tuá aín 'uxë sënénkëbë bakéankëxa. ¹⁸Usakian 'ain titan tuakëx ka a tuá kaniakëxa. Usai kani ka achúshi nètën anua aín papa aín unikama ñu 'apákë bimikë naë anu kuankëxa, ¹⁹kuanxbi ka 'ain maxkátan paëokëx munuma kuënkëni kiakëxa:

—¡Uisakaskin kara maxkátan 'ë paëoia! ¡'Ën maxkátan ka 'ë paëoia! Usai kia kuakin ka aín papan an ñu mëmikë uni achúshi kakëxa:

—Ënë tuá kamina aín titanubi buánti 'ain.

²⁰Usokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë uni an aín titanu buánkëxa, buánxunkëxun ka aín titan bari xamarutamainun makaxun tsókiankëxa. Tsókinkëxi ka a tuá ñuakëxa. ²¹Usai 'ia aín titan tuá anua an Dios kikë bana ñuikë 'uxkënu buánxun rakankëxa, rakanbëtsini chikíkin ka aín xëputi upíokin xëpúakëxa. ²²Xëpúxun ka aín bënë kamiakëxa, kamikëx aia ka ain bënë kakëxa:

—Abë kuanxun an Dios kikë bana ñuixunkë a uni istánun kamina an mi ñu mëëxunkë uni achúshi 'ëbëa kuanun xuanan achúshi burro 'ë inánti 'ain. Abë bana kuatsini kana amiribishi utëkënti 'ain. ²³—¿Uisa kupín kaina bëríbi abë banai kuankatsi kin? —Kixun ka aín bënë kakëxa—. Bërí ka 'uxë ió 'ianan anun tantiti sábadó nètëma 'ikën. —'Ën kana uisai karana 'iti 'ai a 'unanin usa 'ain kamina 'ëmi 'itsaira sínántima 'ain kixun ka —aín xanun kakëxa.

²⁴Usokin aín bënë katankëxun ka xanun an ñu mëmikë uni burro mëníonun 'amiakëxa. 'Amikëxuan mëníokë ka kakëxa:

—Kananuna kuani usa 'ain kamina minpan rëkuénkiani nirakëtima 'ën mi kakëx mi nirakënnun kuanshiti 'ain.

²⁵Usakin kabiani kuantankëx ka a xanu Carmelo kakë aín bashi anua an Dios kikë bana ñuixunkë uni 'ikë anu nukúakëxa. Usaia kuania ka Eliseonën 'uranxunbi xanu a isakëxa, iskin ka an ñu mëëxunkë uni Guehazí a kakëxa:

—Ka kuat, sunamita xanu bënuñu an 'ain xubunu nu 'imikë aka aia. ²⁶Kamina abákianxun bikin uisa kara ax 'ikë ñukánan uisa kara aín tuá 'imainun aín bënë 'ikë ñukákin biti 'ain. Usakia kakëx abákiani kuanxun ka an ñu mëëxunkë uni an Eliseonën kakësabiokin bikin ñukákëxa, ñukákëxun ka xanun kamabi ka asábi 'ikë kixun kakëxa. ²⁷Usakin bibiankin buánxun ka anua Eliseo 'ikë Carmelo kakë anu bëbakiankëxa. Bëbakinkëxuinshi ka ain taë rabé 'ikúkin biakëxa, bitsia okin a 'urama ukin Guehazínën ëmikasiabi ka Eliseonën kakëxa:

—Kamina ënti 'ain ax ka 'itsaira masá nuitutia Diosan ka bëríbi usaía ënë ñu 'iti ñuikin 'ë kakëmapan 'ikën.

²⁸Ësai kia ka xanuxun kakëxa:

—'Ën 'Ibu, ¿'ën karana achúshi tuáñu 'iti mi ñukan? ¿'Ën karana 'ëmi paránxuma 'anun mi kakëma 'ain?

²⁹Usakin kakëxun ka Eliseonën Guehazí kakëxa:

—Mënfokakiani kamina 'ën tatsi bibiani xanu ënën xubunu kuanti 'ain. 'Aínbi kamina kuankin unibë mëranankin uisakinbi katima 'ain, 'imainun kamina uin kara uisa karamina 'ai mi kaia a unibi uisokinbi katima 'ain. Kaima kuantankëxun kamina tuá aín bëmánanu 'ën tsati nanti 'ain.

³⁰'Aínbi ka tuá aín titan Eliseo kakëxa:

—Ësokin kana Diosan kuamainun mi kain, mixmi 'ëbë kuankëbëma kana 'ëxribi ënuax kuanima. Ësokia kakëx ka Eliseo a xanubë kuankëxa. ³¹Usai banamainun ka Guehazí ax pain rëkuénkiani kuanx xanu aín xubunu bëbakëxa bëbaxun ka tuákën bëmánanu Eliseonën tatsi buánkë a nankëxa, 'aínbi ka tuá ax uisaibi ka uinakëtia kixun istisari 'iama 'ikën; usokëxa uisaibi 'ikëbëta ma Guehazí na aia mërakin Eliseo ësokin kakëxa:

—'Ën kana minmi usakin 'anun kakësabiokin tuá a 'an, 'aínbi ka shaikia-nanbi ubikëma 'ikën.

³²Usakian kakëx xubunu atsínkin Eliseonën iskëxbi ka tuá ñukë anua ax 'uxkë anu rakankë 'iakëxa. ³³Usa 'ain ka anu atsínkin anua 'uxkë a xëpúax Eliseo Diosbë banakëxa. Usa 'ain ka tuá ñukë a 'imainun Eliseo ashi anua 'uxkë 'ukëmëu anu 'iakëxa. ³⁴Usai Diosbë banatankëx anua ax 'uxkë anua tuá ñukë rakankë anu 'irukin ka 'ikúkin bëonakin tuá ñukë 'ain kuëbíbetan sënën aín kuëbí nanan bëískin aín mëkënu aín mëkën nankin 'iküiakëxa. Usakin 'akëx ka ñukë ax aín nami matsikë abira abi aín nami xanakëxa. ³⁵Usai 'ikëbë nirui ka Eliseo anua 'uxkë anuax kuaínbëkini niakëxa; usai 'itankëx ka amiribishi anua 'uxkë anu 'irutëkënkín tuá ñukë a 'ikútëkëankëxa. Usokin 'ikúkëx uinakëti mapai achúshi 'imainun rabé oi kushikin uin bitsi ka bëpëkiakëxa. ³⁶Usai 'ikëbëtan ka Eliseonën Guehazí kakë uni a kuënxun kakëxa:

—Xubu 'ibu sunamita xanu akamina kuënti 'ain.

Kixun kakëxua Guehazínën kuënkëx ka xanu ax anu uakëxa, ukë ka Eliseonën xanu a kakëxa:

—Min tuá ka baíski axa kamina biti 'ain. ³⁷Usakin kakëx ka a 'uramoi a tanain rakabukin ka Eliseo asábi ka kakëxa. Usai 'itankëxun aín tuá mënbiani ka anua Eliseo 'ikë anuax kuankëxa.

Naamán kakë uni nami chëkimikë 'insínñu 'aíshbi pëxkúu ñuikë bana

5 ¹Anu ka achúshi uni Naamán kakë Sirianu 'ikë 'apun suntárukaman kushi 'iakëxa a ka upókin aín 'apun nuibakëxa, a unin ka Diosan 'akin-këxun Sirianu 'ikë unikama axa ami nishkë unikaman 'aiabi an ira abámikín aín suntárukamabëtan 'akë uni 'iakëxa. Usa 'aínbi ka a unix an nami chëkimikë 'insínñu 'iakëxa.

²Achúshi nëtën ka sirio unikamax israel unikamabë 'akanankëxa, 'akanankëbë abatia ka achúshi xanun tuá xuma ñatankëxa, ñatanbiankin ka sirianu buánkëxa buánkë ka Naamánñën aín xanun ñu mëëminun 'inánkëxa. ³A xanu xuntakunën ka a ñu mëëxunkë xanu kakëxa:

—Min bënëen kara Samarianu 'ikë an Dios kikë bana uni ñuixunkë unin kara an nami chëkimikë aín 'insín pëxkunun 'akintima 'ikë ñukati kuantima 'ikën.

⁴Ësakin kakëxua aín xanun kakëx ka Naamán usakian kakë bana aín 'apu ñuixuni kuankëxa. ⁵Kuanxua ñuixunkëxun ka Sirianu 'ikë 'apun kakëxa:

—Asabi ka 'ën kana mi xutin usa 'ain kana achúshi kirika kuënëokë Israelnu 'ikë 'apu buámiti 'ain. Usokin kakëx ka Naamán kuankëxa. Kuankin ka treinta mil kuríki manë uxua 'akë bianan, seis mil kuríki kuri 'akë bianan mapai rabé chupa aribi anúan an bana ñuikë uni pëxkukëxun kupíoi kuantí akama biakëxa, ⁶bibiani kuankin ka Israelnu 'ikë 'apu kuënëoxunkë kirika anua ësai kíkë a biakëxa: bixun ka ësai kinun kuënëokë a Israelnu 'ikë 'apu buánxuan-këxa: “Ënë kirika bikin kamina sinánti 'ain 'ën kana 'ën suntárúkaman kushi Naamán an nami chëkimikë 'insín pëxkúnun xuti 'ain kixun 'unánti 'ain.”

⁷Ësokin 'axuan 'inánkëx Samarianu bëbax ka anua 'apu 'ikë aín xubunu kuanxun 'Israelnën 'apu kirika kuënëokë buánkë a 'inánkëxa, 'inánkëxun istánkëx ka Israel unikaman 'apu aín chupa tukai nishi kiakëxa:

—¿'Ëx karana an uni tsónun 'imianan bamanun 'imikë a 'ain, 'apu 'itsían uni achúshi an nami chëkimikë 'insín 'ën pëxkunun 'ënu xunun karana 'ëx Dios kaina? ¡'Ën sinánkëxun sapi ka nubë 'akánanti barikin ësokin 'aia usa 'ain kananuna upiti bërúankati 'ain! ⁸Ësaia 'apu an buámikë kirika a istánkëx aín chupa tukai kíkë 'unánkin ka an Dios kíkë bana ñuixunkë uni Eliseonën, ësokin 'apu katánun kamiakëxa: “¿'Ëx Eliseo 'ixun kana ësokin mi kain uisoti kaina mín chupa tukan? A unix ka 'ë isi uti 'ikën, uxun ka Israel menu ka an Dios kíkë bana uni ñuixunkë 'ikë kixun 'unánti 'ikën.”

⁹Usakian kamikëxun 'apun xukëx ka Naamán caballonën nikinkë anu 'irukiani kuanx, Eliseo anu 'ikë aín xubu xëkuënubi nirakëakëxa. ¹⁰Usai anu kuankë 'aínbi ka Eliseonën ax kai chikikima an kati uni achúshi xuakëxa: “Xukëx kuanxun istánkëxun ka a unin mapai achúshi 'imainun rabé oi kamina Jordán kakë bakanu nashiti 'ain, usaími 'ikëbë ka an nami chëkimikë min naminu 'ikë 'insín ax pëxkúti 'ikë kixun kakëxa.” ¹¹Ësokin kakëxbi ka Naamán 'aisamairai nishi ësai kíkiani kuankëxa: —'Ën kana an bana ñuikë unia uisa kaina 'ai kai chikíkin 'ë bisa sinan, 'imainun kana 'ëa aín 'Ibu Dios ñukaxunkin aín mëkënan 'ën 'insínkë ramëkin an 'ën nami chëkimikë pëxkuta sinánkë 'ian. ¹²¿Usa 'ain kara Damasconu 'ikë Abaná 'imainun Farfar a bakakamax Israel menu 'ikë bakakamasama upíbu 'iti 'it? ¿Uisa kupín karana ënu aima 'ën 'insínkë pëxkúnux anuax nashi kuankëma 'ain? Usai ki 'itsaira nishkiani ka anuax kuankëxa.

¹³Aínbi ka an ñu mëxunkë unikaman a 'urama okin kakëxa:

—'Ën 'Ibu, an Dios kíkë bana ñuikë unían, ñu tëira 'anun kakëxun kaina, ¿min 'akë 'itsían? Usa 'ain kamina an kakësabi oi nashi min 'insínkëkama pëxkúti 'ain. ¹⁴Ësokin kakëx kuanx ka Naamán mapai achúshi 'imainun rabëti Jordán kakë bakanu an Dios kíkë bana ñuikë unin kakësabi oi nashi nanëakëxa. Usaía 'ikëbëshi ka aín nami bërí kanikë unin nami iskësa upíra 'inun pëxküakëxa.

¹⁵Usai 'i pëxkukiani ka abëa kuankë unikamabë an bana ñuikë Eliseo isi anu kuankëxa. Kuanx anu bëbakin ka Naamán nën kakëxa:

—¡Bërí kana 'ën upíokin 'unanin kamabi menu ka Dios 'aíma 'ikën, 'aínbi ka Israel menushi achúshi Dios 'ikën! Usa 'ain kamina an mi ñu 'axúnti uni ënën mi ñu 'inaishikaskëxun 'ëmi pëxkukë kupí bishiti 'ain. ¹⁶Aínbi ka Eliseonën kakëxa:

—A 'ën rabikë Dios an ismainunbi kana 'ën mi kain, usa 'ain kana mín 'inánkaskë ñu a bitima 'ain. Usakin Naamán nën karaishikëxunbi ka Eliseonën

kana min ñu bitsima kixun kakëxa. ¹⁷Usakin kakëxunbi kuëñiama ka Naamánñen katëkëankëxa:

—Min kamina 'ën 'inaishikë ñu bisamatanin, usa 'ain kana mi ñukatin 'ë karamina caballo rabénu 'arutibëtan sënën Israel me ënua me chukúma 'ë 'inántima 'ain; an mi ñu mëëxunti uni ënën ka amiribishi ñuina 'aímai këñutanun bëtsi dioskama, xaroxuntëkënkima Dios ashi ñuina xaronxunti 'ikën. ¹⁸Usa 'aínbi kana Dios achúshi ñu 'atima 'ën 'akë ashia 'ë mënío-xunun ñukatin: 'ën nëtëñuxuan 'ën 'apun anuxun bëtsi dios Rimón kakë rabikë xubunu a rabi kuankin buánkëx abë kuankëbëa 'apu rantinpuruni 'ikëbë 'ëxribi rantipurunkin rabikë a ka Diosan 'ë mënío-xunti 'ikën. ¹⁹Ësokin kakëxun ka Eliseonën kakëxa:

—Kamina upitax kuankin me chukúma buánti 'ain. Usakian kakëx ka Naamán anuax kuankëxa.

Kuania 'urikikiani kuankëbëtan ka ²⁰Guehazí an Dios kikë bana ñuikë uni, Eliseo ñu mëëxunkë an sinánkëxa:

“‘Ën ñu mëëxunkë uni Eliseonën ka Naamán sirio uni an ñu bëxun 'inánkaskëxunbi añu ñubi bisamatanxa. Usa 'ain kana Diosan ismainunbi 'ishtuinshi nuibiani kuankun, añu karana anua biti 'ai isikuanti 'ain.”

²¹Kixun sinánbiani ka Guehazí Naamán kuankëbë a kaxú kuankëxa; kuania kaxú bësukin iskinbi mërai ka, caballonën nirinkë anuax 'ibúkin ñukákëxa:

—¿Uisa ñu 'atima kara inuax? ²²—Uisa ñubi ka 'ikëma 'ikë —kixun ka Guehazínën kakëxa—. 'Aínbi ka 'ën a ñu mëëxunkë uni an ësokin mi kanun 'ë xuaxa, an Dios kikë bana ñuixunkë uni bëna rabé ka bëríbi Efraín menu 'ikë bashi anuax uax bëbaxa, kixun mi kanun ka 'ë xuaxa, usa 'ain mi tres mil kuríki manë uxua 'akë 'imainun rabé ñusuti chupa a rabé 'inánun buán-minun ka xiaxa.

²³Kixuan kakëxun ka Naamánñen kakëxa:

—Usama ka mi 'inámainun kamina seis mil kuríki manë uxua 'akë ënë timakima min biti 'ain. Kixun kakín ka Naamánñen ñusuti rabénu 'arukin chupa ió rabé aribi 'aruakëxa, 'arutankëxun ka aín uni rabé an Guehazín buánxuntanun kixun xuakëxa.

²⁴Xukëbë abë kuanx aín xubunu bëbakin ka Guehazínën kuríki 'imainun chupa a bitankëxun an buánkë uni rabé a xuakëxa, xutankëxun ka aín xubunu kuríki 'imainun chupa a unëakëxa.

²⁵Usokin 'atankëx ka an ñu mëëxunkë uni Eliseonu kuankëxa kuankë ka ñukákëxa:

—¿Uinuax kaina mix aín Guehazí? —Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana uinubi kuankëma 'ai —kixun Guehazínën kakëxa. ²⁶Kakëxunbi ka Eliseonën munuma banakin kakëxa:

—Min kamina 'ë paránima 'ën kana Naamán axa mi kuania bitsi aín caballonën nirinkënuax 'ibútia isan, 'ën sinanëinshi kana anu mibë 'ian. Usa 'aínbi ka bërí anun kuríki bianan a pañuti chupa bianan anun ñu 'apákë naë maruanan, anu uvas 'apákë naë bianan oveja, 'imainun vaca aín bënëkama bianan an ñu mëëxunti uni bianan xanuribi an ñu 'axúnti biti nëtëma 'ikën kixun ka kakëxa. ²⁷Usa 'ain ka an nami chëkimikë 'insin Naamánnu 'ikë ax minuribi 'iruti 'ikë 'ianan ka min rënbunki kamanuribi uínsaranbi nëtétima

oi 'iruti 'ikën. Usakian kakëx Eliseobë ënanakiani kuanishi ka Guehazí an nami chëkimikë 'insin aín naminu matsi uxua iskësaira 'itánun 'iruakëxa.

**Eliseonën manë ruë bakanu pakëti nanékë unin
'akëma ñu 'akin bësúpúnun 'imia ñuikë bana**

6 ¹Achúshi nëtën ka an Dios kikë bana ñuikë unikaman Eliseo kakëxa: —Ka is anu nux mibë 'ikë xubu ax ka chukúmara anu 'itsax 'isama 'ikën. ²Usa 'ain kamina nukama Jordán kakë baka kuëbí anu xubu achúshi 'ati i bitánun nukama xuti 'ain anu 'iti ka 'aíma 'ikë kixun ka kakankëxa. Kakëxun ka —Asábi ka kamina bitsi kuankanti 'ai —kixun Eliseonën atu kakëxa. ³Kakëxunbi ka atu achúshinën kakëxa —mixribi karamina nubë kuantima 'ai kixun.

Kakëxun ka —Asábi ka kana mitsubë kuantu 'ai —kixun Eliseonën kakëxa.

⁴Kabiani ka Eliseo atubë Jordán kakë baka kuëbí kuankëxa, kuanx anu bëbaxun ka anua i tëakankëxa. ⁵Tëakëbëbi ka anúan achúshi unin i tëakëxbi manë ruë ax máchiki kianx bakanu pakëakëxa. Usai 'ikëbë ka uni ax kuënkëankëxa:

—¡Kuënkëni ka Eliseonën kuanun ësai kiakëxa 'ënama ka manë ruë ënëx 'ikën! ¡Bëtsi uni ñukábëtsinkin 'ën békë ka manë ruë ax 'ikën! ⁶Kia ka —¿Uinu kara nanéax? —Kixun an Dios kikë bana ñuikë uni Eliseonën kakëxa. Usakin ñukatia ka bëtsin ënu ka nanéaxa kixun tanxuankëxa. Tanxunkëxua Eliseonën i pëñan achúshi tëatankëxun anua nanékë anubi nikëbë ka manë ruë bakanu nanékë ax bësúpúti uruakëxa. ⁷Usai 'ikëbëtan ka Eliseonën ka bit kixun kakëxa. Kakëbëtan ka bëtsin manë ruë bësúpúti uruia biakëxa.

Eliseo 'imainun sirionu 'ikë suntárukama 'ia ñuikë bana

⁸Sirionu 'ikë 'apun ka Israel kamabë 'akanankë 'ixun aín suntárunën kushi-kama timéxun, uinuiru karanuna anu kuanx 'iti 'ati 'ain kixun ñukákëxa. ⁹Usa 'ain ka Eliseonën ësokin Israelnu 'ikë 'apu kamiakëxa, a menu kamina kuankantima 'ain a menu ka sirio suntárukama nitsia usa 'ain. ¹⁰Usa 'ain ka Israelnu 'ikë 'apun aín suntárukama a menu kuantanun an Dios kikë bana ñuikë unin kakësabiokin 'amo xuakëxa, usakin 'akin ka 'itsokin axa atumi nishkë Sirionu 'ikë suntárukaman 'ati 'ikëbi atu iémiakëxa.

¹¹Usa 'ain ka Sirianu 'ikë 'apun atu anuxunbi 'akasmatankëx 'itsaira nishkin aín suntárunën kushikama kuënxun kakëxa:

—¡Uinu 'ikë mikama achúshinëx kaina an Israelnu 'ikë 'apu bana ñuixuni kuankë 'ai kamina 'ë kati 'ain! ¹²Kixuan kakëxunbi ka atu achúshinën kakëxa: Nukama achúshinëxbi kanaanuna anu 'ikë 'apu bana ñuixuni kuaniman. 'Aínbi ka an Dios kikë bana ñuikë Eliseo Israel ëmanu 'ikë uni an kuni, kamabi minmi usakin 'akatsi kikë banakama Israel unikaman 'apu a ñuixunia anumi 'uxkë anuaxmi kikë bana abi ka an kuaxun ñuixunkësa 'itánun ñuixunia. ¹³Usakian kakëxun ka aín suntárunën kushikaman Sirionu 'ikë 'apu kakëxa:

—Anu kuanxun kamina uinu kara, Eliseo 'ia isti 'ain 'ën kana suntárukama ñatamiti 'ain.

Usakian kakëx kuanxun isëtsinxun ka Dotán kakë ëmanu ka Eliseo 'ia kixun kakëxa, ¹⁴usakian ñuixunkëxun ka Sirionu 'ikë 'apun axa caballonuax

'akanankë, 'imainun caballonën nirinkë anuax 'akánanti 'unanbu 'imainun menuax 'akanankë suntárúkama 'itsaira xuakëxa xukëx kuanx ka imé Dotán kakë ëmanu bëbaxun atu bëararakëxa.

¹⁵ Usakin bëarakë a pëkarakëma 'aínshi ka Eliseonën ñu mëmikë uni niruakëxa, nirui ëman chikikinbi ka 'aisamaira suntáru 'imainun caballonuax 'akanankëkama 'imainun caballonën nirinkë anuax 'akanankë suntárúkaman ëma bëararakë mërakëxa, mërabiani kuanxun ka Eliseo kakëxa:

—'Aisamaira unin ka nu bëarabuianxa, ça ñu karanuna bërí nun 'ati 'ain?

¹⁶ Kixuan kakëxun ka Eliseonën kakëxa:

—Kamina rakuétima 'ain, axa nubë 'ikë ax ka 'itsaira 'aish atubëa 'ikë abëtan sënënmaira 'ikën. ¹⁷ Ësokin katankëxun ka Eliseonën Dios ësokin abë banakin kakëxa: “Ën kana ësokin mi ñukatin, 'Ën 'Ibu an 'ë ñu mëëxunkë uni kamina bërí min ismiti 'ain.” Kixun kakëxun ka Diosan Eliseo an ñu mëëxunkë uni ismiakëxa, ismikëxun ain bashikama anua Diosan suntárukaman tsi rëkirukësa 'ixun bëararakë isakëxa.

¹⁸ Usa 'ain ka atu 'anux sirio suntárúkama kuankëbëtan Eliseonën Dios ñukákin kakëxa: 'Ën kana ënë suntárúkama mi bëxuñu 'iminun mi ñukatin. “Usakian Eliseonën ñukákëxun ka Diosan sirianu 'ikë suntárúkama bëxuñu 'inun 'imiakëxa.” ¹⁹ Usai 'ia ka Eliseonën atu kakëxa:

—Anunmi ukankë bai ënëx ka a baima 'ikën 'imainun ka anu mi ukankë ënëx a mi 'anuxun barikë ëma ama 'ikën. Usa 'ain kamina 'ën ami barikankë uni anu mitsu buánun 'ë nuibëtsinkanti 'ain. Usakin kabiankin ka Samaria ëmanu atu uankëxa.

²⁰ Atu uanx anu bëbakin ka Eliseonën ësokin Dios ñukákëxa: “Bërí kamina ënë unikaman bëru na iskanun bëpëkinun 'imiti 'ain.” Usakin ñukákëbë bëpëkikin iskinbi ka Samaria ëma nëbëtsinshi bëbakë okankëxa. ²¹ Usai anu sirionën suntárúkama bëbakë iskin ka Israel unikaman 'apun Eliseo ñukákëxa:

—¿Ënë unikama kamabi rëtënun 'ën suntárúkama 'amiti kara uisa 'iti 'ik?

²² Kiabi ka Eliseonën kakëxa:

—Usama ka kamina rëtëmitima 'ain. Abë 'akanankin ñusmoxun bixun uni itsi 'ai kamina 'axëtima 'ain. Usakin 'akinma kamina pimianan xëamitan-këxun atun 'apunua kuantanun xuti 'ain. ²³ Usa 'ain ka achúshi fiesta chaiira 'akin atubëtan pianan xëakankëxa. Usakin 'atankëxua 'apun kamina kuantanti 'ai kixun xukëx ka atun 'apunubi kuankankëxa. Usakin 'akë anuxuinshi ka sirio unikaman Israel menuax atubë 'akanankë ëankëxa.

Sirianu 'ikë suntárúkaman Samaria me bikë 'ain anu Eliseo 'ia ñuikë bana

²⁴ Usai 'ikë basikëbëtan ka, Ben-hadad Sirianu 'ikë 'apu an aín suntárúkama timëakëxa, timëbiani atubë kuanxun ka Samaria kakë ëma 'ati sinánxun bëararakëxa. ²⁵ Usakin 'an ka Samaria ëma xëkuë anun kuinti 'aíma 'inun upiokin xëpukë 'ain numin 'itsaira 'ikankëxa, usa 'ain ka a piti kënúkëbëtan achúshi burro maxká ochenta kuríki manë 'akë sënë aín kupí 'iakëxa, 'ianan ka ñumakuru pui achúshi litro chukúma 'inun bikë ax, mapai achúshi kuríki manë 'akë sënë kupíakëxa.

²⁶ Achúshi nëtën ka Israelnu 'ikë 'apu anun ëma bëararakin kënkë maná-mitan inutia mërakin kuënkëonkin achúshi xanun kakëxa:

—¡'Apu 'ixun kamina min 'è 'akinti 'ain! ²⁷Kixuan kakëxun ka 'apun kakëxa:

—Diosan mi 'akiniama karana, ¿uisokin 'èn mi 'akinti kaina kuëënin? ¿'Ën karana trigo këñun mi, vino 'inánti 'ain? ²⁸¿Uisai kaina 'ian? Kixuan kakëxun ka xanun kakëxa:

—Ënë xanun ka ësokin 'è kaxa, min tuá kamina bërfi nun piti bëti 'ain, iméishi kananuna 'ënanribi piti 'ain. ²⁹Usakin kakëxun kananuna 'èn tuá, upíokin ronxun nëishokin 'axun pian. Usakin 'onxun kana a pëkarakëbëtan aín tuaribia a piti 'ati bënun kan, 'aínbi ka an aín tuá unëaxa. ³⁰Ësokian a xanun kakëxun kuati 'itsaira nishkin ka, 'apun aín chupa tukakëxa. Tukakian anun ëma bëararakin kënekë manámixun, bëtsi chupa pañuia ka anu 'ikë unin iskankëxa. ³¹Usakin 'ai ka 'apu munuma kuënkëni kiakëxa: “¿Diosan ka Eliseo Safatnën bakë bëchikë a ënë nëtëmbi aín maxxá tëbískaiaama 'aisamaira okin 'è tëmëramiti 'ikën!” ³²Usai 'imainun ka Eliseo aín xubunu uni aín tukurikukamabë timéax bukukë 'iakëxa. Anu bukumainun ka 'apun aín uni achúshi xuakëxa. Xukëx kuanxa aín xubunu bëbakëma pain 'ain ka, Eliseonën aín tukurikubukama a kakë 'iakëxa:

—'Apu ka an uni 'akë 'ixunbi 'è isa 'anun kixun uni xuaxa. Usa 'ain kamina, atúxa bëbakëbëtan xubu xëputi xëpukin 'aimakin kushiokin tuinti 'ain, usa 'ain kana atu kaxú aia nikuatsinia aín 'apu kuati 'ain. ³³Kixun atu kaia sënénkë 'aímabi ka, anua Eliseo 'ikë xubunu bëbakin Eliseo kakëxa:

—Diosanbi ka ësainu nux 'inun nu 'imiaxa, ¿añu karanuna nua 'akinun kixun kainkin nun 'ati 'ain?

7 ¹Kixun kakëxun ka Eliseonën kakëxa:

—Diosan bana kamina kuati 'ain. Ësai ka Dios kixaxa: “Iméishi ënë horanbi ka Samaria ëmanu 'ikë unikaman anun atsínti xëkuënxun mapai achúshi 'imainun rabé litro trigo putuakë achúshi kurfki manë 'akë kupinshi maruti 'ikën, 'imainun ka achúshi kurfki manë 'akë kupinshi quince litro cebada putuakëribi maruti 'ikën.”

²Ësokin kakëxun ka an 'apu ñu mëëxunkë unin an Dios kikë bana ñuikë uni Eliseo kakëxa:

—Diosan naíkamë 'ëo xëókinun 'imikëbëbi ka mix kikësoibi 'itima 'ikën.

Usai kiabi ka Eliseonën kakëxa:

—Min bërúnbi kamina usaí 'ia ñu isti 'ain, 'aínbi kamina min a ñukama pitima 'ain.

³Usakian kamainun ka rabé 'imainun rabé uni an nami chëkimikë 'insínñu uni anun ëmanu atsínti xëkuënu 'ikë atuxi kanankëxa:

—¿Añu karanuna nun bamatishi kaini tsókin ënuxun 'ati 'ain? ⁴Ëma 'ukëmëu atsínti sinanx atsini kananuna anuax bamati 'ain, anu ka numi chaiira 'ikën; 'imainun ënubi tsótax kananuna bamati 'ain. Usa 'ain kananuna ënuax anua sirio unikama 'ikë anu kuantu 'ain; anuxun 'akaskin 'akëx sapi kananuna anuax bamati 'ain.

⁵Ësai kanankiani ka a xupibutia bëanki kuankëbë anua sirio unibu 'ikë anu rikiankëxa; 'aínbi ka anua atux 'ikë anu, bëbai kuankin 'urama okinbi uibi anua 'aíma okëxa. ⁶Usai 'inuan Diosan 'imikëbëa sirio suntárukama anuax 'akánanti 'aisamaira caballonën nirinkëxa banakësari 'ia kuanun 'imianan caballonuax 'akanankë suntáru ukësari 'ia kuanun kuamiakëxa;

kuamikëxun ka sirio suntárukaman sinánkëxa. Israelnu 'ikë 'apun isa hitita 'imainun egipcionu 'ikë 'apukama atúisa aín suntárukamabë timëxun 'anun kupíoxa kixun sinánkëxa. ⁷Usakin sinani ka bari xupibuti béanki kuankëbë, atux anu 'itia chupa xubusa okin 'akë a ëbianan aín caballo 'imainun aín burro akamabi anua 'ikankë anubi uisabi okinma atu 'aisa sinani abákin ëbiankankëxa. ⁸Ëbian ka an nami chëkimikë 'insínñu unikama anua 'ikankë chupa xubusa okin 'akë kamanu atsínbëkinkin anua ëbiankankë piti pianan xëakëxa; usakin 'anan ka manë uxua, kuri 'imainun chupa, akama bibiankin buánxun unëakëxa. Unëbëtsini uxun ka bëtsinuaribi ñukama bibianxun aribi unëakëxa. ⁹Usakin 'ax ka atuxi kánani kikankëxa:

—Nun nu ësokin ñu 'akë ënëx ka upókin 'akëma 'ikën. Usa 'ain kananuna ënë nëtënbí unékinma atu kai kuantí 'ain, nun kananuna unëxun ësokin ñu 'atima 'ain. Nun nu imëishi kai kuanxun kaínti 'aínbi ka nun isanuna 'atima ñu 'a kixun nu 'uchokanti 'ikën. Usa 'ain kananuna kuantankëxun anua 'apu 'ikë xubunu 'ikë unikama kai kuantí 'ain.

¹⁰Usai kanankiani kuanxun ka an ëma bërúankë uni kuënxun kakëxa:

—Nukamax kananuna anua sirio suntárukama 'ikë anu kuan, 'aínbi ka uíxbi asérabi anu 'aíma 'iaxa; 'imainun ka achúshi unirábi banakëma panákë 'iaxa. Usa 'ain ka caballo kamabëbi burrokamaxribi tëkërekapabuinkë 'ianan anua 'ikankë atun xubu chupa 'akë ax atun 'akësabi 'iaxa. ¹¹Ësokin kakëxun ka an anun ëmanu atsínti xëkuë bërúankë unin 'apun xubunu 'ikë suntárukama bënëkinshi kuëankëxa. ¹²Kuënxun kakëxuan aín suntárunën kakëx nirukin ka 'apun a imëbia ain suntárunën kushikama timëxun kakëxa:

—Ësokin kana sirio unikama 'ikë ñuixunkin mitsu kain. Nuxnu piti-ñuma 'aish tëmërai numin 'ia ka atun 'unánxa, usa 'ain sapi ka atux anu 'ikékama ëbiani unëti kuanxa, atun sapi ka sinánxa nuxnu ëmanuax chikí-kiania nukama 'akimashi bianan anu atsínkin Samaria ëma bití sinanx ninu unëkanxa.

¹³Kiabi ka aín suntárunën kushi achúshinën kakëxa:

—'Ën kana ësokin mi kain min kamina suntárukama mapai achúshi caballo bërúkë anun kuantankëxuan, uisai kara 'akanania istánun uni xuti 'ain. Xutia 'akëx ka bamananbi 'akëxma usabi utëkënti 'ikën, 'aínbi ka atux utankëx anun rabiti nusamaira 'isatanan axa ënu tikikë Israel unikamasa-maira 'isatantima 'ikën.

¹⁴Usakin kakëxun ka rabé caballonën nikinkë a bitankëxun, 'apun anua sirio suntárukama bukukë a ñachatanun kixun xuakëxa. ¹⁵Usakin kakëx rikiani kuankin ka anua sirio suntárukama abati kuankë anunbi kuantankëx Jordán kakë baka anubi bëbakin nuiakëxa, nuibiani kuankinbi ka anúan kuankankë anua 'aisamaira atun chupa puanan ñuribi sirio unikaman bënëti abákin pubiankë isakëxa. Usai isiani anu kuantëkënxun ka an istia xukë suntárukaman 'apu atun isiankë ñukama ñuixuankëxa.

¹⁶Usakian ñuixunkëx bënëtishi rikianxun ka Samarianu 'ikë unikaman anuaxa sirio unikama abákë atun 'ikékama 'atimokëxa. Usakin 'akë 'ain ka Dios kikësabiokin trigo putuakë mapai achúshi 'imainun rabé litro a manë kuríki achúshi kupí bianan; cebada putuakë quince litro aribi, manë kuríki 'akë a achúshi kupíshi maruakëxa. ¹⁷Usokëbëtan ka 'apun an a ñu mëëxunkë uni an isa anun ëmanu atsínti xëkuë bërúanan kixun ëankëxa, 'aínbi ka 'aisamaira 'ixuan

unikaman xěkuënuxun anu 'irukin chákakankěx ñuakěxa, usakin ka an Dios kikě bana ñuikě unían 'apu a isi kuanķě 'ikě kakěsabiokin a bana sěnėnmikin 'akěxa. ¹⁸Usai ka an Dios kikě bana ñuikě unia 'apu, kakěsabi oi Samaria anun atsinti xěkuënuxun unin mapai achúshi 'imainun rabé trigo putuakě maruanan cebada quince litro maně 'akě kuríki achúshi kupín ishi maruti 'ikě kíkěsabiokin 'akěxa. ¹⁹Usa 'ain ka an 'apu ñu mēēxunkě uni an Dios kikě bana ñuikě uni Diosan naí kamě 'ěo xěókimikěbēbi isa usai 'itima 'ikě kixun kamainua. Eliseo-nėnribi min bėrúnbi kamina usai 'ia 'isnuxun 'ain, 'aínbi kamina a ñukama pinxuma 'ai kixuan kakěsabi oi ka usai 'iakěxa. ²⁰Usai ka asėrabi, unían 'aisa-maira 'ixun chakakěx anun ěmanu atsinti xěkuėnu rakati a uni ñuakěxa.

Eliseo ashikin usaia ñukama 'iti ñuitankěx ñua ñuikě bana

13 ¹⁴Eliseo axa 'insínķě 'aish ñutisa rakatan ka, Joás Israel unikaman 'apu ax a isi anu kuanķěxa, kuanxun ka 'ikúkin bitsi inkin kakěxa:

—'Ěn papa 'ibusa 'ikě kana mi nuibakin kain, mix kamina Israel suntáru-kamasamaira kushiira 'iakėn 'ia 'aíšbi kamina ěsaira rakatan!

¹⁵Kakěxun ka Eliseonėn kakěxa:

—Kanti achúshi ķėñun kamina pia itsi biti 'ain. Kakěxun ka 'apun kanti achúshi bíanan piaribi biakěxa. ¹⁶Bitsia ka Eliseonėn kakěxa:

—Anun bėėkakin pia ninun kamina min kanti kanuti 'ain kakěxa. Kakě-xuan 'apun kanti bėėkamainun ka Eliseonėn, aín mēķėnribi anua 'apun kanti bėėkakin tuínķě anubi aín mēķėn nankin, ¹⁷kakěxa:

—Anun buánxun isti xěputi chukúma amiaxa bari urukě amia 'ikě a kamina xěókatı 'ain. Kixun kakěxun xěókaia ka 'apu Eliseonėn kakěxa:

—Bėrí kamina, ¡Kanti bėkakin pia niti 'ain! Kakěxun ka 'apun pia kanti niakěxa. Nikěbē ka Eliseo munuma kuėnķėni kiakěxa:

—¡Min pia ěnėmi katamėti kamina Diosan 'imikěx iėti 'ain! ¡Pia ěnėn ka Israelkaman Siria unikama kupitanuma 'ati 'ikėn! ¡Min kamina sirio unikama Afec, kakě ěmanuxun kupitanuma ķėñukin 'ati 'ain! ¹⁸Usai pain kitankěxun ka Eliseonėn 'apu kakěxa:

—Pia raíri a kamina biti 'ain. Kakěxua pia bitsia ka 'apu Eliseonėn kakěxa:

—Bėrí kamina pia mi bikě anun me rishkiti 'ain. Kakěxun rabé 'imainun achúshi okin me rishki ka 'apu anu niraķėakěxa. ¹⁹Usakin 'aia anubi nira-ķėtia ka an Dios kikě bana ñuikě unin nishkin 'apu kakěxa:

—Mapai achúshi okin 'anan achúshi okin me rishkixun kamina min sirio unikama kamabi ķėñukin 'atsían; 'aínbi kamina rabé 'imainun achúshi okinshi min atu 'anuxun 'ain.

²⁰Ñukěa Eliseo mańkan 'ain ka baritsi baritsi inúkěbē, an ñu mēķamakě moabita unikama Israel me kamanu atsíankěxa, ²¹nėtė itsin ka uiti Israel unikamax kara achúshi uni ñukě mańti buani kuanķěxa, 'aínbi ka an aín 'ibu 'atankěxun ñu mēķamakě unikama rikuatsinia isi atumi rakuėti abákin anu Eliseo ñukě mańan kini anu uni ñukě a nipabiani abákankěxa. Usakin 'akěx ka uni ñukě ax anu Eliseo ñukě mańan aín xo kamami tikishi uinakėti baiski nitsi niruakěxa.

Asirionu 'ikě 'apun Samaria ěma 'ibuokin bia ñuikě bana

18 ⁹Ezequías ax ka mapai achúshi 'imainun rabé bari 'apu 'iakěxa, Oseas kakě Elánėn bakě bėchikě ax ka Israel unikaman 'apu 'iakěxa,

anuan rabé 'imainun rabéribi baritia 'iruké anun ka Asirianu 'iké 'apu Salmasar kaké ax aín suntárukamabé Samaria émanu bēbakēxa, bēbakin ka atun éma bēararaxun atu 'ibúakēxa, ¹⁰usokin 'atankēxun ka rabé 'imainun achúshi baritia 'ikēbētan Asirio suntárukaman Israel unikama ñatankēxa. Anu ka mapai achúshi 'imainun achúshi baritia Ezequías ax Judá menu 'apu 'iakēxa, 'imainun ka Oseas axribi mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun rabé baritiaribi Israel menu 'apu 'iakēxa, Asirio unikaman Samaria 'ibuaké 'ain. ¹¹Usakin 'axun ka 'apu Salmasar an israel unikama Asirianu buánxun Habor, menua 'iké Gozán kaké baka kuēbía 'iké Halah kaké éma anu raíri xuanan, aín patsankamaribi medos kaké ñakáitsi unikama bukuké atun émanu xuakēxa. ¹²Ēnē ñukama ka Israel unikama inúakēxa atúnbi ka Diosan bana kikēsoi 'isamatankankēxa, usai 'ikin ka a tanti bana 'atima okankēxa aín uni Moisés usakin atu 'unánminun kixun Diosan ká banakama abi kuai-sama tanké kupín.

Senaquerib kaké 'apu Judá menu atsían ñuiké bana

(2 Cr 32.1-19; Is 36.1-22)

¹³Anuan Ezequías catorce baritia 'apu 'iké anun ka Senaquerib Asiríakaman 'apun aín suntárukamabētan, Judá menu 'iké émakama upiókin aín kēnē 'aké émakama a anu atsínkin bikankēxa. ¹⁴Usa 'ain ka Ezequías Judá menu 'iké 'apun an ēsokin Asirianu 'iké 'apu Laquis kaké émanua 'iké a kamiakēxa: “Ēn kana 'aisama okin ñu 'an. Usa 'ain kamina 'ēn menuax uiti kaina 'ē ñukáti atibi mi kupíonun anuax chikiti 'ain.” Ēsakin kamikēxun ka Asirianu 'iké 'apun Ezequías Judánu 'iké 'apu ati 'itsa kupíonun kamiakēxa, nueve mil novecientos kilo manē uxua 'imainun novecientos noventa kilo kuri aribía 'inánun kixun kamiakēxa. ¹⁵Ēsokin kamikēxun ka Ezequíasnēn anuxun Dios rabiti xubunu 'iké kuríki kamabi bianan 'apun xubunua 'iké ñukama bixun buámíakēxa. ¹⁶A nētēnbi ka Ezequíasnēn anuxun Dios rabiti xubu xēkué kamanua ami aín xēkué 'ati i nitsínké ami takáshkakin 'amia kuri akamabi bixun Asirianu 'iké 'apu Senaquerib a buámíakēxa.

¹⁷Usokin 'akēxunbi ka Asirianu 'iké 'apu Senaqueribnēn, an 'apu Ezequías rabé 'imainun achúshi aín suntárunēn kushikama abēa nuibanairaké akama kēñun suntáru 'akánanti 'unáirabu akama Laquisnua Jerusalén 'atanun kixun xuakēxa. Xukēx kuanx ka Jerusalénnu bēbax anun uni níké bai rapasua 'iké baka anuxun chupa chukakēx uxuira 'iké kakín anēké anu bēbakankēxa. ¹⁸Anu bukuxun ka anuxun 'apu anuisa kuanun kixun kamiakēxa, 'aínbi ka ax kuankinma 'apun Eliaquim Hilquías aín baké bēchiké an 'apun xubunuxun ñu bērúanké, a 'imainun Sebná an kirika kuēnēoké a 'imainun an kirika 'apu kikēbētan kuēnēoké Joah Asafnēn baké bēchiké akama atuínsa isi kuantanun kixun xuakēxa.

¹⁹Xukēx kuanx anu bēbaia ka Asirio suntárunēn kushi achúshitan atu kakēxa:

—Ēsokin kamina Ezequías kati 'ain, 'apu kushiira, Asirianu 'iké ax ka ēsai kíaxa: ¿Añumira katamēxun kaina 'ēx kana uisaíbi 'ima kixun sinanin? ²⁰¿Min kaina upiti banaké ax isa 'akánanti 'unairaké usaribi 'iké kixun sinanin? ¿Uimi kaina 'ēn kakēxunbi 'aisama tanké 'aish katamēti 'ain? ²¹Ēn kana 'unanin Egiptonu 'iké unikamami kamina mitsux katamēisa tanin. 'Aínbi

ka usama 'ikën atux ka uníxa tutishan xo tsënkakin bitsibi ami mënaxkikë usaribi 'ikën. Usa ka 'apu faraón Egipto menu 'ikë ax ami uni katamëisama 'ikën. ²²Mitsun kamina 'ë kati 'ain: nukaman kananuna Nukën 'Ibu Dios ishi rabin kixun, ¿uisa kupí kara Ezequíasnën anuxun mi bërámabi mitsun Dios rabiakama a rurupatankëxun, Judánu 'ikë unikama 'imainun Jerusalénnu 'ikë unikama atun Jerusalén nuxuinshia rabinun kixun kain? ²³Usa 'ain kamina 'ën 'apu Asirianu 'ikë abëtan usakinmi ñu 'ati sinánti 'ain: 'ën kana mi dos mil caballo 'inánti 'ain, minmi an nikinti uni mërakë 'ain. ²⁴Mix kamina an ñuumara 'ikëbi abámikin asirionu 'ikë suntárunën kushikama abámikin 'aisama 'ain, Egiptonu 'ikë unikama amimi mitsux katamëkë anuax 'akánanti akama 'inánan caballokama 'inánkëxunbi. ²⁵Nux kananuna ënë ëma 'ai uan, usa 'ain kamina mitsun Diosan ka atu 'akinia kixun sinántima 'ain. ¡An ka nukaman masókin atu 'anun xuaxa kixun kamina Ezequías kati 'ain!

²⁶Usakian kakëxun ka Eliaquím, Sebná 'imainun Joah akaman asirionu 'ikë suntárunën kushikama kakëxa:

—Nu kamina arameo banan kati 'ain, nun kananuna atun bana kuati usa 'ain. Nu kamina hebreo banan katima 'ain, axa anun ëma kënëara tanain 'ikë unikaman ka kamaxunbi kuatia. ²⁷Ësai kiabi ka Asirionu ikë suntárunën kushi achúshinën kakëxa mitsun 'apu ësokín kanun ka Asirianu 'ikë nun 'apun nu xuaxa; axa anun ëma kënëara anu 'ikë unikama anribi ka mitsun 'akësaribi okín atun puibi pianan atun insúnbi xëanuxun 'aia.

²⁸Ësokín katankëx ka suntárunën kushi niruax hebreo banan munuma kuënkëni kiakëxa:

—Kamina kuakanti, 'ain ësai ka kushiira 'apu Asirianu 'ikë Senaquerib ax kiaxa: ²⁹Ezequíasnën mitsu paránun kamina 'amitima 'ain; an ka 'ën suntárukamabëtan 'aia mitsu 'akinkasmati 'ikën' ³⁰A mi katamëtia ka Diosan nu 'akinti 'ikë kixun Ezequíasnën mitsu kati 'ikën: Asérabi ka Diosan nukama ëñëmikin 'akinti 'ikë kixun kakian; ënë ëma ka Diosan Asirianu 'ikë 'apun aín suntárukamabëtan 'atima 'ikë kixun, ³¹kakëxunbi kamina aín bana kuakan-tima 'ain. Asirianu 'ikë 'apun ka ësokín mitsu kanun 'ë xuaxa abë nuibanani mënfonantankëx atubë 'ikín ismina, aín uvas 'apákë 'anan higuera akama pianan atun xëatia me naëxun 'amikë 'umpax aribi xëakanti 'ai ka kiaxa. ³²Usai 'ia kana achúshi me upíra mitsun mesaribi anua trigo pán 'ati a 'imainua uvas aín baka xëati, 'ianan anua olivos bimi aín xëni biti 'imainun, buna rëpa 'aisamaira 'ikë 'ën nëtë anu mitsu uanti 'ain. Usa 'ain kamina anuax bamaíma mitsux upitax tsókanti 'ain. Usa 'ain kamina Ezequíasnën mitsu paránkin Diosan ka nu 'akinti 'ikë kixun kakëxunbi aín bana kuakan-tima 'ain. ³³¿Bëtsi ëmanuxun unin rabikankë dioskama an kara Asirianu 'ikë 'apun aín suntáru 'amia mitsu 'akinti 'ik? ³⁴¿Uinu kara Hamat ëmanua tsóa unikaman dios a 'imainun Arpad ëmanua 'ikë unikaman dios 'ik? ¿Uinu kara Sefarvaim, ëmanu 'imainun, Henánu 'ianan Ivá kakë ëmanu 'ikë dios axribi 'ik? ¿A dioskaman kara Asirianu 'ikë suntárukaman 'aia Samarianu tsókë unikama 'akinti 'ik? ³⁵¿Uinu 'ikë mekamanu 'ikë diosan kara 'apu Senaque-ribnën aín suntárukamabëtan 'aia 'akinti 'ik? Mitsun kamina sinántima 'ain Diosan ka Jerusalén ëmanu tsotia mitsu 'akinti 'ikë kixun.

³⁶Ësokian kakëx ka anun ëma kënëarakënu 'ikë unikamax uisa bana banakama 'ikën, 'apu Ezequíasnën banaiabi atu uisakinbi kaxuma 'anun

kixun kakë 'aish. ³⁷Usa 'ain ka Eliaquim an 'apun xubunuxun ñu bërúankë a 'imainun Sebná an kirika kuënëokë a 'ianan, an 'apu kikëbëtan kirika kuënëokë Joah akaman 'atimokin sinani nishkin, atun chupa tukabiani 'apu Ezequías isanan usakian Asirionuax ukë suntárunën kushikaman kakë akama ñuixuni kuankëxa.

Diosan Judánu 'ikë unikama Senaqueribnën suntárukaman 'aisataniabi

'amiama ñuikë bana

(2 Cr 32.20-23; Is 37.1-38)

19 ¹Usakian kakëxun kuabianxun atun ñuixunkëxun kuakin ka 'apu Ezequíasnën ain chupa tukai nishkin bëtsi chupa xëni pañuakëxa, usakin pañubiani ka anuxun Dios rabiti xubunu kuankëxa.

²Kuanx Diosbë banatankëxun ka Eliaquim an 'apun xubunu 'ikë ñukama bërúankë a 'imainun an kirika kuënëokë Sebná akëñun, kamabi sacerdotekama 'imainun uni 'ain tukurikubukama aturibi 'itsaira paëkin bëtsi chupa pañubiania, an Dios kikë bana ñuikë Isafás Amósnën bakë bëchikë abë banatanun kixun xuakëxa, ³xukin ka ësai ka 'apu kixaxa katánun kixun kakëxa: Bëri kananuna tēmëramikë 'iti 'ain, usa 'aish kananuna bakënuxa aín nëtë 'ikëbë xanu paëtani bënëtibi aín nami bamax kushima 'aish 'ikasmakësa usaribi 'iti 'ain. ⁴Ën sinánkëxun sapika mín Diosan aín 'apúan xukëx Asirianu 'ikë suntárunën kushikama 'atimai banai kikë atun banakama kuakë 'iti 'ikën atux ka Israel unikaman Dios ñui 'atimati banaxa usa 'ain sapi ka a kuaxun Diosanbi a ñuia kikë akama 'aisama okin tēmëramiti 'ikën. Usa 'ain kamina axa bërúkë nukama achúshi okin Dios ñukáxunti 'ain.

⁵Ësakin kaxúan xukëx ka suntárunën kushikama an bana ñuikë Isafás isi kuankëxa, ⁶kuaxun ka 'apu Ezequíasnën usakin katánun kixun kakë banakama ñuikin kakëxa, kakëxun kuatankëxun ka an bana ñuikë Isafásnënribi atun 'apua ësokin katánun kakëxa: Nukën 'Ibu Dios ka ësai kixaxa: Asirianu 'ikë 'apun suntárunën kushikamaxa 'ë ñui 'atimai banakë a mi kamami rakuékantima 'ain. ⁷Ka kuat, 'ën kana a kuabiania bënëtishi ratúkiani aín menubi kuantëkëntanua bana 'aisama ñuixunun uni achúshi 'imiti 'ain usokin 'akëx kuanx ka 'ën 'amikëxun unin 'akëx kënuti 'ikë, kixun ka Diosan Isafás kakëxa.

⁸Usaia anu atux 'imainun ka Asirianu 'ikë 'apu Senaquerib ax aín suntárukamabëbi Laquis émanuax rikiankë 'iakëxa. Usai anu kuankëbë ka Jerusalénnuax suntárunën kushikama atúxribi anu kuankëxa, kuakinbi ka Libná kakë émanua 'ikë unikama axa 'anux ami 'ikuainkë mërakëxa. ⁹Anuxun ka Asirianu 'ikë 'apun Tirhaca kakë uni Etiopia menu 'ikë unikama 'apu kaisa mitsubë 'akananun aín suntárukamabë Judánu 'ikë suntárukama 'akinux aia kixun ñuikania kuakëxa.

Usa 'ain ka amiribishi Asirianu 'ikë an aín suntárunën kushikama Ezequías Judá menua istëkëntanun kixun xuakëxa, ¹⁰xukin ka achúshi kirika ësokin 'atankëxun buámiakëxa: Mín Dios ami mitsux katamëkë an ka 'ën suntárukaman 'axuma 'anun anu mitsux tsókë Jerusalén ëma a bërúanti 'ikën; usa 'aínbi kamina mia paránkëxunbi usa ka kixun aín bana sinántima 'ain.

¹¹Mínbi kamina kuan uisakin kara Asirianu 'ikë 'apun aín suntárukama bëtsi unikama 'amiaxa kixun. ¿Usa 'ain kaina mix uisax iéti 'ain? ¹²¿Bëtsi

dioskama kara 'ën chaitiokékama raíri ëma masókin 'aia Gozán, Harán, Résef 'imainun Bet-edén menua 'ikë ëma Telasar anua bukukë unikama iémiakëx?
¹³ ¿Uinu kara Hamat, Arpad, Serfavaim, Hená 'imainun Ivá a ëmakamanua 'ikë 'apukama ax 'ik?

¹⁴ Usakin xukëx kuanxua Senaqueribnën suntárunen kushikaman Jerusalénnu bëbakin 'inánkëxun ka Ezequíasnën kirika kuënëökë a biakëxa, bitsi ka a isi anuax banakëxa.

'Abiankin ka anuxun Díos rabiti xubunu kuanxun anu pëokakin nankëxa,
¹⁵ nantakëxun ka Díos abë banakin ësakin kakëxa: Israel unibunën Díos mix kamina min ángelkama a manami 'ain, usa 'aishi kamina mix kamabi menu 'ikë 'apukaman Díos 'ain, min kamina naíkamë 'ëökëñun me uniokën. ¹⁶ 'Ën mi ñukákëxun kamina upíokin kuati 'ain. Min kamina ësaiá ñu 'ia isin nun 'Ibu Díos. Senaqueribnën ka 'atima banakama mi ñuikin kuënëoxun 'ë kirika bëmiaxa, mix Díos 'aish këñutima oi unia 'aínbi ka.

¹⁷ Díos asérabi ka, Asirianu 'ikë 'apukaman ka ëmakama 'anan atun meribi 'aisama oxa, ¹⁸ 'anan ka atún dioskamaribi xarátanu nënkin 'aisama oxa, akamax ka asérabi Díosma 'iaxa, usa 'aish ka i 'akë 'ianan maxábia unin 'akë 'iaxa. Usa 'ikë ka Asiriokaman masókin këñúaxa. ¹⁹ Usa 'ain kamina mix nun Díos 'ixun bërí an 'aisatankë unikaman 'aisataniabi nu bërúanti 'ain, usakinmi nu 'akinia ka kamabi menu 'ikë unikaman mix kamina asérabi Díos ira a 'ai kixun 'unánti 'ikën.

²⁰ Usa 'ain ka Isafásnën ësokian Ezequías katánun kixun kamiakëxa: Ësai ka Nun 'Ibu Díos Israel unibunën Díos ax kiaxa: 'Ën kana Asirianu 'ikë 'apu Senaquerib a ñuikian 'ë kakë banakama kuan. ²¹ Ënë banakama ka Díos Asirianu 'ikë 'apu ñui kiaxa:

Jerusalénnu 'ikë unikama ax ka xanu xuntaku 'ikë sai mimi kuaia
 Senaquerib.

Jerusalénnu tsókë unikama ax ka mixmi kuainkëbë aín maxká shaí kai
 mimi kuaia.

²² ¿Ui kaina min 'atimakin ñuikin 'ichan?

¿Uimi 'atimai banai kianan

karamina mix ismina usaira 'ai kiox manámia isi kian?

¿Uimima Israel unikaman Díos upíira a ñui ka usai kiox!

²³ Min unikamax ka kuanx Díos 'ichakin ñui ësai kia.

“Ëx anuax 'akánanti caballonën nirinkékama

nun tupuntisamaira anun kuani kana aín bashi mapérakëan, 'ianan
 kana Líbano anu 'ikë aín bashi nun mapérakëtisamaira abi
 mapérakëan.

Anuxun kana atun kunxan

chaxkéirabu a tëapanan pino kakë i upíirabu aribi 'akën.

'Ai kana aín bashi rëbu aín

manainra anu nukuanan,

anua ñu 'apákësa kian 'aish

ni rakákë anubi nukuakën.

²⁴ 'Unánkëma menu kana me naëxun anua 'umpax xëakën,

'imainun kana 'ën taë napatan

akësokin Egiptonu 'ikë bakakama éskati 'ai kiox ka kiakëxa.

- ²⁵ ¿'Aínbi kaina Dios 'ixun kana kamabi ñu ësokín 'imi kixun 'unánma 'ain?
 Bërámabi kana nètè ió 'ain 'èn usaía 'iti ñukama mënókèn.
 Usa 'ain kamina min bërí ëma upíokin kënèkë abi tankinma rurupakin 'ati 'ain;
 usakinmi rurupakin 'akëx ka tsamaintsi tsamaintsi 'itánun aín tukibukë ax rurukubuti bukubuaxa.
- ²⁶ Usokin 'akëbë ka anu 'ikë unikama rakuéti kushiñumasa 'aish 'itsaira rakuëaxa,
 usai 'ika xubi naënua iskësa 'ianan pasto paxa iskësaira 'iaxa, 'ianan ka xubu manan xubi koiabi amiaxa bari urukë amixun bëkakian suñun 'akëx chushikë usaribi 'iaxa.
- ²⁷ 'Ën kana 'unanin uinuax kaina aín,
 uinu kaina kuanin akamabi;
 'imainun kana 'unanin kamabi min 'akë ñukama, 'unánan kana mix kamina 'ëmi 'aisamairai nishan kixun 'unan.
- ²⁸ 'Ianan kana 'èn 'unan mix nishkimi min kuëenkësokín ñu 'aia,
 usa 'ain kana caballo 'akësabiokín achúshi ñu mi rëñumianan,
 caballo anun nitsinan anun buinati aín kuëbínu 'akësaribi okín min kuëbínu nanti 'ain.
 Usa 'ain ka Jerusalénnuax ukë bai anunbi kuantëkëntanun mi xuti 'ikë ka Dios kíaaxa.”
- ²⁹ Ësokia kakëxun ka Isafasnën Ezequías kakëxa:
 Ënëx ka axa kikësoibia 'iti a 'ikën:
 Ënë bari 'imainun bëtsi bari 'irukë anun kamina axi kotankëxua tuákë bimí a mitsun piti 'ain,
 'aínbi kamina baritsi 'irutëkënkë anun,
 'apátankëxun tuaia pain mitsun uvas këñun bëtsi ñukamaribi piti 'ain.
- ³⁰ Axa ñukëma 'aish Judá menu utëkënkë akamax ka:
 'apákëxa ñu tapuni 'ikësaribiti bakë bëchipati kaikamë 'ëoti 'ikën.
- ³¹ Usa 'ain ka Jerusalénnu 'itsama unishi bërúmainun aín bashi Sión kakë anuribi axa ñukëmakama axribi anu tsóti 'ikën.
 Ësokín kana 'èn atu nuibakin Dios kamabi kushiñuira 'ixun 'ëx kíasabiokín 'ati 'ain.
- ³² Ësokínribi ka Isafasnën Ezequías Asirianu 'ikë 'apu a ñuia usai Dios kikë bana kakëxa: Jerusalénnu ka atux atsintima 'ikën, 'ianan ka atun pia achúshirabi atumi nianan, aín manë parókë ami katamëxunbi 'atima 'ikën, 'anan ka anúan atun ëma kënèkë a rapasu buinarakin 'akë anunbi 'irukiani kuanxun atu 'ati ñubi 'atima 'ikën.
- ³³ Anun uaxa Jerusalén menu bëbakë bai, anunbi ka aín menubi kuantëkënti 'ikën; ënë ëmanu ka uisaxi atsintima 'ikën. 'Ëx kana Dios 'aish ësai kin.
- ³⁴ 'Ën kana a ëma bërúankin iëmiti 'ain, 'èn uni David an ka 'èn kakësabiokín 'akëxa, 'imainun kana 'ëxi usokin 'akinkatsi kiakën.
- ³⁵ Usakian kakë a imëbi ka anu kuanxun Diosan ángelnën, ciento ochenta 'imainun cinco mil uni asirio unibunën suntáru anua 'ikankën anuabi maë rakátanun kënuakëxa, usokin 'oonkëka iskankëxa. ³⁶ Usakian an ka Asirianu

'ikë 'apu Senaquerib ax aín suntárukama uani Nínive kakë aín ëmanubi kuantëkëankëxa.

³⁷Achúshi nëtën ka 'itsa baritia inúkëbëtan Senaqueribnën anuxua aín dios Nisroc kakë a rabiti xubunu atsinxun rabiakëxa, rabikëbëbi anu atsinkin ka aín bakë bëchikë rabé Adramélec 'imainun Sarézer a rabëxun aín papa 'akëxa, 'abiani ka Ararat kakë menu abákëxa. Usakin 'abiania abán ka aín bakë bëchikë itsi Esarhadón kakë ax aín papa 'íasaribiti 'apu 'iakëxa.

Josías Judá menu 'apu 'iá ñuikë bana

(2 Cr 34.1-2)

22 ¹Josías kakë tuá Amón kakë 'apu aín bakë bëchikë ax ka Judá menu 'itabakin ocho baritiañura 'ixun pëua 'aish, Jerusalénnu treinta 'imainun achúshi baritia 'apu 'iakëxa. Aín tita Jedidá ax ka Adaías kakë uni aín 'ini bëchikë 'iakëxa, ax ka Boscat kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa. ²Usa 'ain ka Josíasnën 'akë ñukama Diosan upí isakëxa, an ka aín chaitiokë Davidtan 'asaribiokin bëtsiokin sinánkinma upíokin ñu 'akëxa.

Diosan bana kuënëo kirika nankë mërä ñuikë bana

(2 Cr 34.8-33)

³Dieciocho baritia 'apu 'ikin ka Josíasnën anuxun Dios rabiti xubunu an kirika kuënëokë Safán, Asalíasnën bëchikë Mesulam aín xuta a xunuxunpain. Ësokin kakëxa:

⁴—Anu kuanxun kamina abë banakin Hilquías sacerdotekaman kushi a kai kuantí 'ain, anuxun Dios rabiti xubu xëkuë an bërúankë unikaman, unin bëia bikë kuríki akama timëxuan, ⁵anuxun Dios rabiti xubu bërúanxun mënío-tëkënun 'amikë unikama akamina anúan an ñu mëkë unikama kupíonun kuríki a 'inánti 'ain, ⁶ax ka anun carpintero 'imainun an ñu mëia 'amikë a 'ianan, an xubu 'ati 'unánkë uni 'imainun anun i maruanan maxá anuxun Dios rabiti xubu 'ati mëníokin tëapakë akama kupíonun inánkë 'ikën. ⁷Inán-tankëxun kamina uisa kara kuríki oxa kixun mi ñuixunun kixun katima 'ain, atun ka 'amikëxun upíokin ñu 'aia, kixun ka 'apu Josíasnën Safán kakëxa.

⁸Kakëxun ka Safánën anu kuanxun 'apu Josíasnën kakë ñuixunkin Hilquías sacerdotekaman kushi an kirika kuënëokë a kakëxa, kakëxun ka Hilquíasnën Dios kikë a tanti banakama anu kuënëo kirika a isa anuxun Dios rabiti xubunua nan 'ikë mëraxua; 'inánkëxun ka Safánën kirika isakëxa.

⁹Usokin 'abiani kuanxun ka Safánën 'apu Josías, a ñuikin ësokin kakëxa:

—Mín unikaman ka anuxun Dios rabiti xubunua timëkin bikë manë uxua a anuxun Dios rabiti mëníonun 'amikë unikama 'inánxa kixun kakëxa.

¹⁰Kanan ka Safánën Hilquías mëraxun kirika achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun buánxun ka Safánën 'apu Josíasnën kuamainun isi kiakëxa. ¹¹Usakin a kirikanua a tanti banakama kuënëo isi kiti 'aia anua banaia kuati ratuti masá nuituti 'ikin ka 'apun aín chupa tukakëxa, ¹²usakin 'akinshi ka Hilquías, 'imainun Ahicam Safánën bakë bëchikë akëñun Acbor Micaíasnën bakë bëchikë akëñun Safán an kirika kuënëokë a 'imainun 'apun suntárunën kushi Asaías akama timëxun kakëxa:

¹³—Anu kuanxun kamina 'ë ñukáxuanan unikamami 'anan kamabi Judánu 'ikë unikama Dios ñukáxunti 'ain, 'anan kamina kirika kuënëokëa

běri Hilquíasnēn mērakē kirika anua kikē banakama ax kara uisai kia űukati 'ain; Dios sapi ka nukamami 'aisamairai nishia nun chaitiokēkaman ka ēnē kirikanu kuēnēokē kikēsabiokin 'akin táma 'ikēn.

¹⁴Usakia kakēx ka 'ain kushibu Hilquías, Ahicam, Acbor, Safán 'imainun Asaías, an bana űuikē Hulda kakē xanu Salum kakē uni aín xanu abē banai rikiankēxa, Salum ain bakē bēchikē Ticvá, Harhás aín xuta 'iakēxa, ax ka anuxun Dios rabiti xubunu 'ikē chupakama anu nankē a bēruánkē 'iakēxa. Hulda ax ka Jerusalén ēmanuira 'ima a 'uria 'ikē ēma itsinu tsókē 'ikē ka anu kuanxun kakankēxa, ¹⁵kakēxun ka xanuxun atu kakēxa:

—Ēsai ka Israel unikaman Dios ax kiāxa: Usa 'ain kamina an 'ēbē bananun mitsu xukē uni ēsokin kai kuantu 'ain, ¹⁶'ēx Dios 'aish kana ēsai kin: 'Ēn kana Jerusalénnu tsókē unikama 'anan ain ēmaribi 'atima oti 'ain, Moisésnēn kuēnēo banakama kirikanua mērakē anuaxa Judánu 'ikē 'apu banai kia kuakē banai kia kuakē usabi okin kana 'ati 'ain. ¹⁷Atun ka 'ēn kakēsokin 'akē a ēntankēxun, bētsi dioskama a rabikin űu xaroxuanxa, usokin ka 'ē nishmikin a űukama uisokin 'ati kara kuēēnia usabiokin 'axa; usa 'ain kana atumi 'aisamaira oi nishin, usa 'ixun kana űu 'atima 'aishia bukunun ēnkinma atu 'atima oti 'ain. ¹⁸Kanan kamina ēsokin Judánu 'ikē 'apu an Diosbē bananun mitsu xukē a kai kuantu 'ain, Israel unikaman Dios ax ka ēsairibi kiāxa: Min kamina a bana kuakin asérabi ka ax 'ikē kixun sinan, ¹⁹min kamina masá nuitukin 'ēmi sinani 'ēn ēnē mekama kēűunbi anu 'ikē unikama kēűuti sinani, usai 'ikin kamina min chupabi tukai masá nuituti 'ēn ismainunbi min unikama 'imainun min 'aintsi-kama 'ianan min chaitiokēkama ēnē bana kuatima 'ucha a sinani 'ian, usaími 'ia kana 'ēnbi min bana kuan. 'Ēx Dios 'aish kana ēsai kin. ²⁰Usa 'ain ka bētsin 'atimokēx űuia anua ain chaitiokēkama maínkan anubi maínti 'ikēn, usokēxun ka 'ēn ēnē ēma aín unikama kēűunbi 'atimokēxa tēmēraia an istima 'ikēn.

Usa 'ain ka 'apúan xukē unikama usakin kakē Diosan bana buani a kai anu rikiantēkēankēxa.

23 ¹Usa 'ain ka 'apu Josías aín suntárunēn kushikaman kamabi uni aín tukurikubu Judá menu 'ikē 'imainun Jerusalénnu 'ikē akamaxa abē timēti unun kixun kamiakēxa.

²Kamikēx ka kamabi uni Judá menu 'ikē 'imainun Jerusalénnu tsókē unikama 'ianan sacerdotekama an Dios kikē bana uni űuixunkē unikama 'imainun kamabi a menu 'ikē unikamabē uni űuñuira 'ianan uni űuñuma akamaxbi timēkankēxa, usa 'ain ka 'apu Josías atubē anuxun Dios rabiti xubunu timēkamē 'ēokēxa. Anuxun ka 'apu Josíasnēn munuma banakin a tanti bana kuēnēoxun nan 'ikēa anuxun Dios rabiti xubunua sacerdotekaman kushi Hilquíasnēn mērakē a isi 'apu kiakēxa. ³Usokin 'atankēx ka 'apu anua xubu nitsínkē itá puntē nirakēti ax irapain Diosan kuamainun, an a banakama kikēsabiokin 'akin asérabi ax kikēsabi oi 'iti bana 'imainun a tanti banakama Moisésnēn kirikanu kuēnēo akama upíra okin 'akatsi kiakēxa. Kia 'apu sēnēnkēbē ka kamabi unikama timēkamē 'ēokē atúxribi usaribi okin a bana 'akatsi kiāx kikankēxa.

Josíasnēn amiribishi bana mēniotēkēan űuikē bana

(2 Cr 34.3-7)

⁴Usakin 'atankēxun ka 'apu Josíasnēn sacerdotekaman kushi Hilquías a kakēxa, an sacerdote rairi 'imainun an xēpúti bēruankēkama, anuxun

Dios rabiti xubunu 'ikë ñukama anuan atun dios rabikë a kamabi chikinun 'amiakëxa, ax ka Baal Aserá 'imainun kamabi 'ispa naínu 'ikë tankin 'akë aba Jerusalén ëma 'uri chikinbianxun anua xëxá Cedrón kakë 'ikë kuainakëkë anuxun xaronun kixun kanun kakëxa, 'abiankin aín chimapukama Betelnu uanun 'amiakëxa. ⁵Usokin 'atankëxun ka 'apu Josíasnën ax 'iisama 'aia Judánu 'ikë 'apukaman anëa an bëtsi dioskama rabikin chimapu bashi mananxun xaroti anëa sacerdotekama chikiankëxa, ax ka anua aín dios rabi uni timékë bashinu 'akë xubu ëmakama 'uruma Judá 'imainun Jerusalén 'ikë anu 'iakëxa, anuxun ka sacerdotekama an Baal bari 'uxë 'ispa axa pëkikëma 'imainun pëkikëkama rabikin ñuina xaroxunkë akama chikiankëxa.

⁶'Anan ka Jerusalén ëma 'uri Aserá tankin 'akë Nukën 'Ibu rabiti xubunu 'ikë aribi chikinun 'amiakëxa, chikintankëxun ka Cedrón kakë xëxa anuxun aín chimapuishi 'itanun xarokëxa 'atankëxun ka anu uni ñuia maínkë anu abístanun aín chimapu sakakëxa.

⁷'Atankëxun ka anuax unikama bëtsibë xanumabi atun dios rabi uax 'ikë, anuxun Nukën 'Ibu rabikë xubu pana itsikama aribi rurupanan anuxuan xanukaman Aserá kakë diosa a rabi ukë unikaman maruti ñuman xëokin 'akë akamaribi masókëxa.

⁸Usokin 'atankëxun ka Judá menu 'ikë ëmakamanu 'ikë sacerdotekama Jerusalénnu unun kamiakëxa, kamikëxa ukë ka mitsumi Gueba 'imainun Beerseba bashikamanu 'ikë xubunuxun ñuina 'axun xarokëkama ax ka upima 'ikë kixun kakëxa, 'imainun ka ñunshin 'atimakama anuxun ñuina xaroxunkë aribi rurupakëxa, ax ka anun Jerusalénnu atsinkë xëkuë mëmiu alcalde 'ixuan Josuénën aín xubu 'urama 'amikë 'iakëxa. ⁹'Aínbi ka Josíasnën sacerdotekama an anua timékankë anuxun ñuina xarokëkama a pan anun chamiti këñuma 'akë Jerusalénnu timéxun pinun kakëxa, kanan ka anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu anuxun uinu 'ikë atu achúshinënbi ñuina xaroxunma 'anun kakëxa.

¹⁰Josíasnënribi ka aín uni rairi Ben-hinom kakë me sapan anuxun ñuina xarokë aribi masótanun xuakëxa, anuxuan bëräma 'akësokin uínbi aín bakë bëchikë 'imainun 'ini bëchikëkama bëräma Israel unikaman dios Moloc kakë a 'axuansa okin 'axuma 'anun masónun ka xuakëxa.

¹¹Josías 'apu 'iisama 'ain Judánu 'apu 'ia atun caballo 'ianan caballonën nirinkë anun bari rabi sënënbi kuani 'ikë akama masókëxa, ax ka anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu rapasu anua Natán-melek an bëruankë 'ikë kataitsi anu 'iakëxa, usa 'ikë ka caballo 'imainun caballonën nirikë aribi xaronun 'amiakëxa.

¹²'Anan ka 'apu Manasésnën anuxun dioskama rabiti anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu 'ikë me mënfökë anu 'amia, 'imainun bëtsi 'apukaman anuxun Dios rabiti xubu kataitsi anua 'apu Ahaz 'ikë a manami 'amia akama masónun 'amiakëxa; 'amikëxun ka sacerdotekama 'imainun an xëkuë bëruankë kaman añukama masótankëxun aín rurupakëkama a Cedrón kakë xëxa anu punun 'amiakëxa.

¹³'Amianan ka 'apu Josíasnën an Diosan bana kuakëma unikama anu timéti amiaxa bari urukë Jerusalénnu 'ikë Olivos kakë aín bashi abu bari kuankë anu 'apu Salomónnën Israel kaman 'apu 'ixun Astarté kakë diosa sidonia unikaman 'axuan, 'imainun Quemós kakë dios moabitakaman rabia,

'imainun Milcom, amonitakaman rabia akama masónun 'amiakëxa, ënë ñukama ka Dios aséribi an kuëanma 'ikën.

¹⁴Maxá chabu atun rabikë tukapanun 'amianan ka i tëakë upíbu akama anua masókë anua uni ñukë xo timëxun buakanun 'amiakëxa.

¹⁵Usokin 'anan ka anuxua Diosan bana kuakëma unikaman ñuina xaroti Betel kakë ëmanua Jeroboam Nabatnën bakë bëchikë an Israel unikama 'uchamikin 'amia, akama Josíasnën masókin tukapakëx kupúkë bërutanun 'amiakëxa, 'atankëxun ka tsinbi Aserá tankin 'akë aribi xarokëxa.

¹⁶Usakin 'akë 'ain ka Josíasnën matá me anua uni ñukë mainkëkama a isakëxa, iskin ka abëa nikë unikama anua uni maínkë anua xokama bëxunun kixun kakëxa, kakëxun bëia ka xokama anuxun ñuina xaroti 'akë anuxun xarokëxa. Usakin ka an Dios kia bana ñuikë uni usai ka 'inuxun 'aia kia sënénkëbëtan 'akëxa. ¹⁷Usokin 'atankëxun ka Josíasnën ñukákëxa:

—¿Añu tankin 'akë kara 'uri nitsinkin 'akë 'ën iskë ux 'ik?

Kia ka a ëmanu 'ikë unikama achúshinën kakëxa:

—Ax ka an bana ñuikë uni Judánuax uá a ñukë maían 'ikën, ax ka Betel ënu 'ikë anuxun ñuina xaroti ami mix 'apu 'ixun masókë a ñui kiakëxa.

¹⁸Usa 'ain ka Josíasnën kakëxa:

—Usabi kamina ënti 'ain. 'Ën kana uínbi aín xokama mëëti kuëëniman.

Usa 'ain ka an bana ñuikë uni rabé aín xo Samarianuax ukë an bikinma isëshiakëxa.

¹⁹Usa 'ain ka Samarianu kuanxun xubu chukúmakama bëráma 'a 'aish anu bërúakama anuxuan Diosan bana kuakëma unikaman atun rabikë ñu upíbu bukunti Israelnu 'ikë 'apukaman Nukën 'Ibu 'itsaira nishmikin 'amia, a ka Josíasnën Betelnu 'ikë 'asaribiokin masókin këñuakëxa. ²⁰Usokin 'atankëxun ka anuxua an Diosan bana kuakëma unikaman ñuina xarokëkama anu 'ikë, anuxun kamabi sacerdotekama 'anun 'amiakëxa, 'amitankëxun ka anuxunbi uni ñua aín xokama akamanan bukunxun xaromiakëxa. Usokin 'atankëx ka Jerusalénnu kuantëkëankëxa.

Josíasnën Israel kamabë Pascua nëtë 'inúa

ñuikë bana

(2 Cr 35.1-19)

²¹Achúshi nëtën ka 'apu Josíasnën kamabi unikama Pascua nëtë inúkin aín 'Ibu Dios rabikin, 'atia Moisésnën kirikanu kuëñeosabi okin 'anun kakëxa. ²²Uinsaranbi ka ësaribi okin Pascua nëtë 'inúkin an Israel kama 'akinkë 'apukama nëtën 'ama 'ixumbi ka Israel 'imainun Judá menu 'apukama 'ainribi 'ama 'ixun usakin 'akëxa. ²³Usa 'ain ka Josías dieciocho baritia Jerusalénnu 'apu 'ikë 'ain ka Pascua nëtë inúkin Dios rabikankëxa.

Josías Nukën 'Ibu kuënkësabi oi tsó bana

²⁴Josíasnën ka ñubé unikama 'imainun an ñutankë unikama, 'ianan aín aintsi kamabëtan rabikë unínbia 'akë ñu a 'ianan bëtsi ñukama 'imainun kamabi ñukama anun atun dioskama rabikë 'ikëa Nukën 'Ibun kuëñkëma ñukama Judá 'imainun Jerusalénnu 'ikë akama këñuakëxa. Usakin ka a tanti bana kirikanu kuëñëo 'ikë sacerdote Hilquíasnën anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubunua mërakë usakinbi 'ati kupin 'amiakëxa. ²⁵Usa 'ain ka achúshi 'apubi

'aíma 'iakëxa, ax 'isamapain 'aia 'ikë 'imainun ax 'iasaribiti 'apu 'iti 'aíma 'iakëxa, an 'akësokín aín 'Ibumi asérabi kuëëni ami sinani aín kushibëtanbi Moisésnën kuëëneo bana kikësabiokin 'akë aima 'iakëxa.

²⁶ Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu atian ira Judá menu 'ikë Israel unikamami nishakëxa, usai ka Manasésnëan ax kikësabiokin 'akinma a nishmikëx ka usai 'iakëxa. ²⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu kiakëxa: bërí kana Judánu 'ikë 'unikama ënti 'ain, Israel unikama 'asaribiokin, usa 'ain kana Jerusalén ëma 'ën kaisa 'imainun anuxun 'ë rabiti xubu anu 'ëx mitsu nëbëtsi 'ia a ënti 'ain.

Josías ñua ñuikë bana

²⁸ Kamabi usai Josías 'ia 'imainun usakian ñukama 'a ax ka, crónicas kakë kirika Judánu 'ikë 'apukama 'ikë anu kuëëokë 'ikën. ²⁹ A baritiakaman Josías 'apu 'ain ka, Egipto menu 'ikë 'apu faraón Necao kakin anëkë ax, aín suntárukamabë Éufrates baka abu kikiani Asirianu 'ikë 'apu 'akini kuankëxa. Kuankëbë ka 'apu Josías aín suntárukamabë atubë akananux chikiakëxa, 'aínbi ka Meguido kakë ëmanua mërakin Egiptonu 'ikë 'apun 'akëxa. ³⁰ Usokin 'akë ka aín suntárunën kushikaman Josías ñukë a caballonën nirinkë anu 'aruxun Meguido kakë ëma anuxun, Jerusalénnu 'ikë aín me anu maínti 'akë anu mainkin uankëxa. Usakin 'an ka a ëmanu 'ikë unikaman Josíasnën bakë bëchikë Joacaz aín papa 'iasaribitia 'apu 'inun xëni ami tutukakin anëakëxa.

Joaquím aín suntárunën kushikama 'imainun unikama këñunbi

Babilonianu 'ikë suntárukaman ñatanbiankin buan ñuikë bana

(2 Cr 36.9-10)

24 ⁸ Joaquímnën ka dieciocho baritiañu 'ixun 'apu 'ikin pëuax rabé 'imainun achúshi 'uxëishi Jerusalénnu 'apu 'iakëxa. Aín titax ka Nehustá kakin anëkë 'aish Elnatán Jerusalénnu tsókë uni aín bakë bëchikë 'iakëxa. ⁹ 'Aínbi ka an 'akë ñukamax Diosan iskëx 'aisama 'iakëxa, aín papa 'asaribiokian 'atima ñu 'akë ax.

¹⁰ A nëtëkaman ka Nabucodonosor kakë uni ax Babilonia menu 'apu 'iakëxa, usa 'ixun ka aín suntárukaman Jerusalén 'anuxun bëarabuinnu xuakëxa. ¹¹ Usakin xukëx kuanxuan aín suntárukaman 'akëbë ka, atun 'apu Nabucodonosor ax Jerusalénnu bëbakëxa.

¹² Usakin 'akëx ka 'apu Joaquín Judá menua 'ikë ax, aín tita 'imainun aín suntárunën kushikama a 'imainun aín 'apukama abëbi Babilonianu 'ikë 'apu Nabucodonosor an aín menu buánuxun binun atuxi 'inámëakëxa. Èsai ka Nabucodonosor axa ocho baritia aín menu 'apu 'ixuan 'amikëx 'iakëxa.

¹³ Usakin 'anan ka 'apu Nabucodonosornën anua 'ikankë anuxun Dios rabiti xubunua 'ikë ñu upíbu a bíanan anua 'apu 'ikë aín xubu anuaribi ñu upírabu biakëxa, usakin ka 'anuxun 'aia kíaxa Dios kíasabiokin 'akëxa, 'anan ka kamabi ñu upíbu kuri akama Salomón Israel kaman 'apu an anuxun Dios rabiti xubunu nantia 'amia akamaribi masókin tukapakëxa. ¹⁴ Usakin pain 'atankëxun ka kamabi Jerusalén ëmanu tsókë unikama 'imainun, kamabi atun 'apukama 'imainun atun suntáru 'akánanti 'unáinrabu a 'imainun, kamabi ñu unioti unainrabu 'imainun an manë charóxun unioti 'unánkë a kamabia timëkëx ka diez mil uni sënënmikin ñatankë 'iakëxa. Usakin ka kamabi uni ñu 'unánbuiira a buánan ñuñuira akamaribi buánkin uni ñuñuma

kamaishi anubi 'inun ëbiankëxa. ¹⁵Usakin 'anan ka 'apu Nabucodonosornën Joaquín 'imainun aín tita, aín xanukama aín suntárunën kushikama a 'imainun uni ñu 'unánkëirabu a ëmanua 'ikë atuishi buánkëxa. Usokin ka Jerusalén ëmanua bibiankin Babilonia aín me anu buánkëxa. ¹⁶Babilonianu 'ikë 'apu Nabucodonosor an ka aín suntárukamabëtan, siete mil suntáru Judánu 'ikë axa 'akánanti 'unáinrabu a 'imainun; an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'unán-këkama 'ianan manë unioti 'unánkë a unikama mil uankëxa.

¹⁷Usokin 'atankëxun ka Babilonianu 'ikë 'apu an Matanías 'apu anëanan Joaquín aín piaka a chikíankëxa usoxun ka aín anë itsi Sedequías kakin anëkin nankëxa.

Sedequías Judá menu 'apu 'iá ñuikë bana

(2 Cr 36.11-16; Jer 52.1-3)

¹⁸Sedequías an ka veintiún baritiañu 'ixun 'apu 'ikin pëuakëxa, pëua 'aish ka mapai rabé 'imainun achúshi baritia 'imi Jerusalénnu 'apu 'iakëxa. Aín titax ka Hamutal kakin anëkë 'iakëxa, ax ka bëtsi Jeremías Libná ëmanu tsókë uni aín 'ini bëchikë xanu 'iakëxa. ¹⁹Aínbi ka an 'akë ñukamax Diosan iskëx Joaquínñën 'asaribi okían 'akëx 'aisama 'iakëxa. ²⁰Usokin 'akëbë 'aisa-maira atumi nishkin ka Diosan an 'inan me Jerusalén 'imainun Judánua atu chikíankëxa.

25 Usokin 'akë a inúkëbë ka 'apu Sedequías axribi Babilonianu 'ikë 'apubë nishanani 'akanainsa tankëxa.

Babilonianu 'ikë 'apun Jerusalénnu 'ikë unikama atun menu ñatanbiankin uan ñuikë bana

(Jer 39.1-7; 52.3-11)

¹Anua nueve baritia 'apu 'ikë 'aían mapai rabé nëtë décimo 'uxë ax 'ikëbë ka Nabucodonosor kakë 'apu ax aín suntárukamabë Jerusalén 'anuxun bëararati kuanuxun isi, anu 'iakëxa. Kuanx atun ëma 'urama a bëtánain basi pain 'ikin anun ëma kënëarakë a buinarakin anun 'irukianxun atu 'ati 'akëxa.

²Usokin ëma bëararakë 'ain ka Sedequías mapai rabé 'imainun achúshi bari anun 'apu 'ikë 'iruakëxa. ³Usokin bëararatankëxa Babilonianu 'ikë suntárukamax basipain anu 'ikëbë ka a piti këñuakëxa, usai 'ikëbëa bari rabé 'imainun rabé 'uxë 'irukë anun nueve nëtë 'ikëbë ka anun a piti ñu këñuakëxa usa 'ain ka numi chaiira a ëmanu 'iakëxa. ⁴Usa 'ain ka a nëtënbi 'apu Sedequíasñën kamikëxun ain unikaman anun ëma kënëara kënë anun chikiti kini achúshi 'akëxa, anun ka 'apu Sedequías a imë abánëakëxa. Babilonia kama atu 'urama 'aínbi, usai abáti ka amo rabébi kënëkian xëkuëokë anun kuani 'apun xubu 'urama ñu 'apákë a ratanbiani kuankin bai bibiani Jordán kakë baka me sapan 'ikë ami kikiani kuankëxa.

⁵Kuaniabi ka Babilonianu 'ikë suntárukaman 'apu Sedequías nuibianxun Jericónu 'ikë me sapan anua nukúkin ñatankin bikankëxa. Bitsia ka kama-xunbi aín suntárukaman abati abískin ëankëxa. ⁶Usokin ñatanbiankin ka Babilonianu 'ikë suntárukaman 'apu Sedequías 'imainun aín bakë bëchikëma Babilonia menu buánkin. 'Apu Riblá ëma, Hamat menua 'ikë anu buánkëxa.

Anuxun ka 'apu Nabucodonosornën Sedequías ka sipuakë 'iti 'ikën kixun bana nankëxa, ⁷usakin 'akin ka an ismainunbi aín bakë bëchikë bëbukama

rětēnun 'amiakēxa. 'Amianan ka Sedequías aín bēru rabé ēchitankēxuan manē risin tēkērē kabiankin Babilonianu buánun 'amiakēxa.

Anuxun Dios rabiti xubu nēan űuikē bana

(2 Cr 36.17-21; Jer 39.8-10; 52.12-30)

⁸Nabucodonosornēn ka aín suntárunēn kushi comandante Nebuzaradán a Jerusalénnu xuakēxa, xukēx kuanx ka mapai achúshi 'uxē 'irukē anua mapai achúshi 'imainun rabé nētē 'ikēbē bēbakēxa, a baria Nabucodonosor dieciocho baritia 'apu 'itankēxa anun diecinueve baritia 'apu 'ikē a barin ka usakin 'amiakēxa, ⁹usakin xukēx kuanxun ka anuxun Dios rabiti xubu akēñun anua 'apu tsókē aín xubu a 'anan kamabi uni űu 'unánkē a ēmanu 'ikē xubukamaribi nēankēxa, ¹⁰usakin 'amainun ka abēa kuankē Babilonianu 'ikē suntárukaman, anun buinarakin Jerusalén ēma kēnēara kēnē a rurupakēxa.

¹¹Usokin 'atankēxun ka Nebuzaradánēn aín suntárukamabētan Jerusalénnu bērukē uni raíri 'imainun, axa Babilonianu 'ikē 'apumi rakuēti anu kuankē akamakēñun an űu 'ati 'unánkē akamaribi uankēxa. ¹²Usakin uanan ka uni űuñumairakama ashi, naēoxun uvas 'apáxun mēnioi 'inun ēnkankēxa. ¹³Usonan ka Babilonianu 'ikē suntárukaman anuxun Dios rabiti xubunu 'ikē manē panshian 'akē űukama tukapakēxa: 'anan ka ami xubu 'ati nitsínkē akēñun ami birukin 'akē aín tapun akamakēñunbi chaiira 'inua ami 'umpax nanti 'akē akamabi rurupanan kamabi manē panshian raíri Babilonia ēmanu buánkēxa. ¹⁴Buanan ka amia chimapu bikē tasunsa chukúmabu, a 'imainun anun űu mēēti manē pará, 'imainun manē paná kuēnukin 'akē, a 'ianan tasunkama, cuchara chabu a 'imainun, anun Dios rabikin xēati, manē panshian 'akē anuxun Dios rabiti xubunua nankē akama uankēxa. ¹⁵Usaribi okin ka suntárunēn kushi Nebuzaradán an ka kamabi űu kuri 'akē 'imainun manē uxua 'akē űu akamabi biakēxa: bianan ka amia tsi ēxku ēnxaira bikē tasun chaiirabu a bianan chukúmabu akamaribi biakēxa.

¹⁶A mi xubu puruti nitsínkē rabé 'ianan ami 'umpax nanti chaiira a 'imainun ami tapuakin anuxun Dios rabiti xubu 'atia Salomónnēn 'amia akamax ka uiti 'ēñē kara kixun uínbi tupuntisamaira 'iakēxa. ¹⁷Usa 'ain ka ami xubu 'ati nitsínkē rabé ax aín chaxké ocho metro inumikin 'akē 'iakēxa, usa 'aish ka amiribishi manámi okin tupuntēkēnkin akē ax rabé metro 'inú-mikin tupunkē 'iakēxa, anu ka űu kuēñēoti 'unánkē unikaman kaxorisa 'itánun buinarakin manē panshian risi tankin 'akēxa. Usakin 'akē 'aish ka sēñénbi a rabé 'iakēxa.

Aín menua bibiankin Judánu 'ikē unikama buánkan űuikē bana

¹⁸Nebuzaradán comandante suntárunēn kushi an ka Seraías sacerdotekaman kushi a 'imainun sacerdote Sofonías an Seraíasnēn kakēsabiokin űu 'akē rabé 'imainun achúshi uni an xēkuē bērukē aribi űatankin biakēxa. ¹⁹Bianan ka sacerdote unibuma Jerusalénnu 'ikē unikama, bianan ka suntárunēn kushi an aín suntáru níkinē aribi bianan mapai achúshi sēñēn uni anbia 'apu bana űuixunkē a bianan, an uni 'akananuxa suntáruiti bikē ain kushi a 'imainun sesenta uni űu 'unanbu a ēmanu 'ikē akamaribi biakēxa. ²⁰Usakin bitankēxun ka suntárunēn kushi Nebuzaradán an atu ain suntárukamabētan, Babilonianu 'ikē 'apu axa Hamat kakē menua 'ikē ēma Riblá kakē anu 'ain.

²¹ Anuxun ka Babilonianu 'ikë 'apu Nabucodonosor an Hamat kakë me anuxun aín suntárúkaman atu rëtnun 'amiakëxa. Usokin ka atu Judá menua békë a unikama 'amiakëxa. 'Anan ka unikama raíri Judá menua békë a, atun menu buánkëxa.

Israel unikama Judá menu bërúkë akamaxa Egipto menu abá ñuikë bana

(Jer 40.7-10; 41.1-3, 16-18)

²² Usokin pain atu 'amitankëxun ka Nabucodonosor Babilonianu 'ikë 'apu an, achúshi Israel uni Guedalías Ahicamnën bakë bëchikë 'imainun Safánnën xuta ax atun 'apu 'ixuan Judá menu an ëbëtsinkë unikama bërúanun anëakëxa.

²³ Anëké kuabiani ka suntárunën kushikama Judá menua Babilonia suntárukaman ñatankëma akamax Mispá kakë ëma anu Guedalías 'apu anëké kuabiani abë banai kuankëxa. Aín kushikama ax ka 'iakëxa, Ismael, Netanías kakë uni aín bakë bëchikë; Johanán, Caréah kakë uni aín bakë bëchikë; Serafías, Tanhúmet 'ain bakë bëchikë ax ka Netofá kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa 'imainun ka Jaazanías ax achúshi uni Maacá kakë ëma anu tsókë uni aín bakë bëchikë 'iakëxa. Akamax ka ain suntárúkama bërúanun kuankëxa. ²⁴ Kuankë ka Guedalíasnën aín suntárúkama këñunbi, katëkënxuma ashikin usai ka 'itsíanxa kixun ñuixunkin kakëxa, mitsux kamina Babilonianu 'ikë suntárunën kushikama anunu 'ikë ënë menu bërúkëbë atu ñu mëëxuntimi rakuétsiama, usokëx ka asábi 'itsíanxa.

²⁵ Usakin kakia atu sinanamikë 'ixunbi ka, Ismael Netanías aín bakë bëchikë Elisamá ain xuta Judá menu 'ikë, 'apukaman aintsi ax Mispánu mapai rabë unikamabë bëbaxun mapai achúshi 'imainun rabë 'uxë këñuti kuankë anun ka Guedalías 'imainun 'ain suntárunën kushikama 'ianan, Judá menu 'ikë raíri unikama 'imainun Babilonianu 'ikë uni atubëa 'ikë akamakëñunbi 'akëxa. ²⁶ Usokian 'an ka kamabi suntárunën kushikama Judá menua 'ikë uni ñuñuma 'imainun ñuñu unikama atux Babilonianu 'ikë unikaman 'atimi rakuéti Egipto menu abákankëxa.

Joaquín sipuakë 'ikëbi Babilonianu 'ikë 'apun chikían ñuikë bana

(Jer 51.31-34)

²⁷ Usa 'ain ka Joaquín kakë Judá menua 'ikë a bitankëxun Babilonianu 'ikë 'apun treinta 'imainun siete baritia sipuakëxa. Sipua 'aínbi veinticinco nëtë anun febrero 'uxë këñuax marzo 'uxë 'iruti nëtë anun ka achúshi uni Evilmerodac kakë ax 'apu 'ikin pëuax 'apu 'ixun an 'itsaira nuibakëxa, nuibakin ka bëtsi 'apun sipua 'ikëbi an Joaquín chikíankëxa. ²⁸ Usa 'ixun ka upiti abë banakin abëa 'ikë 'apukaman ñatanbiankin buánkë 'apukama a 'akësamaira okin Babilonianu 'ikë 'apun nuibakin abëa 'inun 'imiakëxa. ²⁹ 'Imikin ka Joaquín sipunu 'ixuan pañukë aín chupa pëmianan bëtsi chupa pañumiakëxa, usakian pañumikëxun ka 'apubëtan aín ñuti nëtë 'itámainun anu 'ixun 'apun xubunuxun piakëxa. ³⁰ Usakin 'akë ka Joaquín aín ñuti nëtë 'itámainun, Babilonianu 'ikë 'apun nëtëtibí anúan aín kuëñnkë ñu maruti kuríki 'inánkëxa.

ESDRAS

'Apu Ciro Judíos unibu ka aín menubi kuantëkënti 'ikë kiá ñuikë bana

(2 Cr 36.22-23)

1 ¹ Anúan Ciro kakë uni Persia menu 'ikë ax 'apu 'ikin pëutabakë anun ka usai 'itia Dios kia bana 'ikëa Jeremías kiásabi oia a bana sënénkëbëtan, Ciro kakë an Diosanbi sinánmikëxun, banan kananbi kirikanu kuënëoxun ënë bana buámiakëxa:

² Persia menu 'ikë 'apu Ciro ax ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Dios naínu 'ikë, an ka 'apu 'ixun kamabi menu 'ikë unikama 'akinnun 'ë 'imiäxa, 'imainun ka 'ën achúshi anuxun a rabiti xubu Jerusalén Judá menua 'ikë anu 'aminun 'ë sinánmiäxa. ³ Usa 'ain kamina uikamax kara Diosan uni 'ikë akaman an 'akinmainun, kuantakëxun Jerusalén Judá menua 'ikë anu, anuxun Israel kaman Dios rabiti xubu 'ai kuantu 'ain, ax ka Jerusalénnu 'ikë unikaman Dios 'iti 'ikën.

⁴ Usa 'ain ka bëtsi menuax ubá 'aish atubë tsókë akaman uin kara 'akinsa tania an anua 'ikë anuxunbi kuania atu 'akinkin, manë uxua, kuri, atun ñukama, vaca 'imainun aín ñu akama 'inánan, anuxun Dios rabiti xubu Jerusalénnu 'ikë anua nanti ñukamararibi 'inánkanti 'ikën.

Israel unikama amiribishi Jerusalén ëmanu kuantëkëan ñuikë bana

⁵ Usa 'ain ka Judá 'imainun Benjamínën rëbúnkinën unikaman kushibu akama 'imainun sacerdotekama 'ianan, levita unikama Diosanbia sinánmikëxua 'apun bana ñuikë kuati Jerusalénnu 'ikë anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu birukin 'atëkëni kuanux kuëëni mënókakankëxa. ⁶ Mënókatia ka kamabi a 'urama 'ikë unikaman kuania atu 'akinkin manë uxua, kuri atun ñukama, vaca 'imainun atun ñu kupíirakëkama a 'inánan, bëtsi bëtsi ñu uin kara 'inántisa tania an aín ñu 'inánkëxa. ⁷ Usakian unikaman 'amainun ka 'apu Ciro an anuxun Dios rabiti xubu Jerusalénnu 'ikë anua Nabucodonosornën bibiankin buánxun anuxun atun dioskama rabiti xubunu nan ñukama a 'inánun 'inámiakëxa. ⁸ 'Inánmikin ka Persia menu 'ikë 'apu Ciro an, kuríki bërúankë.

Mitrídates kakë uni an uiti 'itsa kara tupuanxa a Sesbasar kakë Judánu 'ikë 'apu a 'inánun 'inámiakëxa.

⁹ Ñukama tupunkë ax ka ënë ñukama 'iakëxa: treinta manë xampa kuribi 'a, mil xampa manë uxua 'akë, veintinueve manë paná kuënkë, ¹⁰ treinta xampa chukúmara kuribia 'akë, cuatrocientas diez xampa chamaratsubu manë uxuanën upíbu 'itánun rokin 'akë, a 'imainun mil bëtsi ñukama aribi

'iakëxa. ¹¹Usakian timéxun kuri 'imainun manë uxua kuríki 'akë akama 'inánkëx ka cinco mil cuatrocientos ñu 'iakëxa. Usakin 'inánkëxun ka Sesbasar kakë an Babilonianuax Jerusalénnu kuantëkënkín raíri anuaxa kuan unikamabëtan buánkëxa.

Dios anuxun rabikin ñuina xaroti 'atëkéan ñuikë bana

3 ¹Anua mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë anun ka kamabi Israel unikama Jerusalén émanu timëkamë 'ëökëxa.

²Usa 'ain ka Josué kakë uni Josadac aín bakë bëchikë 'imainun abëtan ñu mëëkë sacerdotekaman, Zorobabel Salatielnën bakë bëchikë 'imainun aín aintsikama timéxun anuxun Israel kaman Dios rabikin ñuina xaroti 'akë 'ikëbi rurupakin masókan, 'ikëbi amiribishi a tanti bana Moisés Diosan uni ax kiásabiokin 'atëkéankëxa.

³Usokin ka anuxun ñuina xaroti a upí 'itánun, a menu 'ikë unikamami rakuékin 'akëxa, 'atankëxun ka anuxun pëkarakëbëtan 'apunkin ñantabukëbëtan anuxun Dios achúshi achúshi nëtë ñuina xaroxuankëxa. ⁴'Anan ka anun 'uta 'ati fiesta nëtë aribi rabi timéxun anun ñuina xaroti nëtë 'ikëbëtan nëtëtibi a tanti bana kuënëo ax kikësabiokin atun 'akësabi okín, ñuina xarokin, uiti 'itsa achúshi nëtën 'ati kara atibi 'akëxa, ⁵usakin 'akin ka 'uxë ió 'ain fiesta nëtë ínúti aribi usaribi okín 'akëxa 'akin ka kamabi nëtën Dios ñuina xaroxuankëxa, usokin 'amainun ka uin kara kuëënia anribi anbi kuëënxun Dios 'axuankëxa.

⁶Anuan mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'irutabakë nëtë anun ka anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënkín pëükëma 'aínbi ka Israel kaman Dios ñuina atun 'ucha kupí xaroxuankëxa.

⁷Usokin 'akin sënëöntankëxun ka an xubuati 'unánkë unikama 'imainun carpinterokama kuríki 'inánkëxa, 'inánan ka atun piti 'imainun xëati, xëni akamaribi Tiro 'imainun Sidónu 'ikë unikama Líbano menuxunbia parúm-papa bakan uanxuan kunxan tukapakë Jopenubi uanun 'apu Ciro kakë Persia menu 'ikë an kirika 'axun 'inánkëxa, 'inánkëxun ka usabi okín 'akëxa.

Dios anuxun rabiti xubu masókin rurupa 'ikëbi 'atëkéan ñuikë bana

⁸Anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënkín ka Zorobabel Salatielnën bakë bëchikë 'imainun Josadacnën bakë bëchikë Josué an abëtan ñu mëëkë sacerdotekama, 'imainun Levitas 'ianan unikama axa Jerusalénnu rikuatsin-këtëkënkë akamabëtan anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënkín taëökëxa, anua Jerusalénnu atux rikuatsintëkënkë rabé bari 'itankëx rabé 'uxë 'irukë anun ka levita unikama veinte baritiañukama ashia atun 'aminun anëakëxa.

⁹Usa 'ain ka Josué 'imainun aín bakë bëchikë 'ianan aín xukén akamax achúshisa 'inun timéti Cadmiel 'imainun aín bakë bëchikë Judánën rëbúнки 'imainun Henadad aín rëbúnkinën bakë bëchikë 'imainun aín xukén akamax ka Levitas 'iakëxa, usa 'ixun ka anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënia atun 'amiakëxa.

¹⁰An xubu 'ati 'unánkë unikaman ami birukian anuxun Dios rabiti xubu 'ati aín tapunkama a 'akëbë ka sacerdote unikama, bërámashi atun chupa pañukë 'aish atun pakon banonux sëtérakëkë 'iakëxa. Usai 'imainun ka Levitas Asafnën rëbúnikama atúnribi manë parókin 'akë a Israel unikama

'apu David ax kiásabiokin 'anux sètérakékankëxa. ¹¹ Usa 'ain ka raírinëxa kuëëni kantamainun, rairinëxribi ësai Diosan kuanun kikankëxa: Usaia kuëëni kamabi uni kantamainun ka raírinëxribi 'itsaira kuëëni nètémisamai sharákë ax kantakë abë mësikuti 'uranxubi kuakë 'iakëxa. Usakin anuxun Dios rabiti xubu 'akin pëukëbë ka 'itsaira kuëëni usai 'ikankëxa. ¹² Usai 'ikëbë ka sacerdotekama 'imainun levitakamabë achúshi achúshi ñakánu 'ikë uni apanbu an anuxun Dios rabiti xubu bërámabi 'atabakin 'aia isa akamaxribi anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënia isi munuma nètémisamai kuënkëni 'inkan-këxa. Usai 'ia isi ka rairinëxribi kuëëni munuma kuëënkëni sharákankëxa. ¹³ Usaia 'ikë a ka uínbi munuma nètémisamai kuëëni sharámainun rairinëx ini munuma sharákë axribi uisai 'i kara atux usaira 'ia kixun 'unántisama 'ítanun 'ikë ënuxunmabi kuakëx 'iakëxa.

6 ¹ Usa 'ain ka 'apu Daríonën anua Ciro kakë 'apun anuxun Diosan xubu 'atëkënti bana 'akin kuëñö kirika a Babilonianu 'ikë 'apun xubunua barinun 'amiakëxa; ² 'amikëxun ka Ecbatana kakë ëma anua 'ikë 'apun xubunua kirika achúshi ësokin kuëñöoxun nan 'ikë mërakëxa:

³ Anúan ax 'itabati 'apu 'ikë baritia anun ka Ciron ësokian ënë bana kikësa-biokin 'anun 'amiakëxa: Anuxun Dios rabiti xubu a ka amiribishi Jerusalénnu 'atëkënti 'ikën. Usakin 'akin ka ami birukín 'ati akama pain nantankëxun 'atënkënkín xubu a sënëonxun ka anuxun ñuina xarokanti 'ikën. A xubu ka veintisiete metro chaxké 'ianan veintisiete metro aín naxba 'iti 'ikën, 'ianan ka aín manámi trece metro 'imainun medio aín buarukë 'iti 'ikën; ⁴ 'anan ka rabé 'imainun achúshi maxá chaiirabu nankë anu i bërí tukakë nanti 'ikën. Akamax ka 'apun kupíokë 'iti 'ikën.

⁵ Usokin 'anan ka anuxun Dios rabiti xubu Jerusalénnu 'ikë anu nankë 'ikëbia 'apu Nabucodonosornën Babilonianu buan manë uxua 'akë 'imainun kuri 'akë ñukama ax amiribishi Jerusalénnu uantankëxun anuxun Dios rabiti xubu anu uanxun uinu kara anu nanti 'akë 'ikë anu nankë 'iti 'ikën.

⁶ Usa 'ain ka 'apu Daríonën an pain bëmikëxun Tatenai kakë 'apu an bana mëníokë Éufrates kakë baka 'ukëmanan 'ikë a 'imainun Setar-boznai akëñun abëtan ñu mëëkë a ëmanu 'ikë 'apukamakëñunbi bana buámiakëxa:

Jerusalén ëmanuax kamina mitsux rikianti 'ain, ⁷ 'imainun kamina Judíos 'apukama aín unikamabëtan anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënnun ënkanti 'ain kixun ka kakëxa.

⁸ Ën kana ësokinmi an anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënia 'akinun an 'akinkë unikama mitsu kain: Usa 'ain kamina auküaxa bari urukë Éufrates kakë baka amia 'ikë ëma anuxua 'apu kupíokë kuríki anunbi 'akinbima tëoxun rakanía usa 'ain, anun kupíoti nètë 'ikëbë 'ikëbëtainshi basi okinna kupíoti 'ain. ⁹ 'Ianan ka kamabi nètën ënkínma Jerusalénnu 'ikë sacerdotekama atu, añu kara kuëënia a kamabi 'inánkin, vaca bënë bërí kanikë këñun, carnerokamaribi 'inánan; trigo, tashi 'ianan, uvas baka bikë vino 'imainun, xëni akama Dios naínu 'ikë a xaroxunun 'inánkanti 'ikën, ¹⁰ 'inánkëxun ka ax kuëëntisabi okín akama Dios xaroxunkín 'ë ñukáxuanan 'ën bakë chikëkamaribi Dios ñukáxunti 'ikën.

¹¹ 'Imainun kana ësokinribia 'akánti bana ñuikin, uín kara ënë bana kikë-sabiokin 'aisama tania ax ka aín xubu 'akin purukë imaxu abi bixun xëtóxun anun tarókin 'akëx bamakë 'iti 'ikën; usakin aín 'ibu 'akë 'ain ka aín xubu aribi rurukubutanun raskapakë 'iti 'ikën.

¹² 'Imainun ka Diosan Jerusalénnu 'ikë unikama atunbia aín anë rabinun kaisa anbi uinu 'ikë 'apun kara axa kikë bana a kuaisamatankin ax kikë-sabiokin 'aisama tankin anuxun Dios rabiti xubu Jerusalénnu 'aiabi 'atima okin ëmitisa tania ax 'atimokë 'iti 'ikën! 'Ëx 'apu Darío 'aish kikë bana ax ka anuxun 'ën pëukë anuxunbi upíra okin unin tankë 'iti 'ikën.

Amuxun Dios rabiti xubu 'atëkënkín taëoxun sënëonkin 'a ñuikë bana

¹³ Usa 'ain ka Tatenai an bana mënókë 'apu axa Éufrates kakë baka au 'ikë ëma chukúma anu 'ikë a 'imainun, Setar-boznai a 'imainun raíri abëa 'ikë kamabëtan 'apu Daríonën bana nankësabi okin bërúanxun 'akëxa. ¹⁴ 'Akin ka Judíos unibu an ñu mëia 'akinkë akaman anuxun Dios rabiti xubu a ënkinma an Dios kikë bana uní ñuixunkë Hageo 'imainun Zacarías Idó kakë uní aín bakë bëchikënnën kakësabiokin 'akëxa. Usakin 'axun ka Israel unibunën Diosan kásabiokin 'akin, 'apu Ciro, Darío 'imainun Artajerjes Persianu 'ikë 'apu ax kikësabiokin 'akëxa. ¹⁵ Usakin 'axun ka anuxun Dios rabiti xubu këñuakëxa, 'apu Darío Persianu 'ikë axa mapai achúshi 'imainun achúshi baritia 'apu 'ikë anúan febrero 'uxë këñuti marzo 'uxë 'irukë axa rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikë anun sënëonkëxa.

¹⁶ Usakin 'axun këñukin sënëon ka Israel kama 'imainun sacerdotekama 'ianan levita unibu 'imainun raíri unikama axa Babilonianu buánkan 'aish utëkënkë akaman anuxun Dios rabiti xubu sënëonkë 'ain, 'itsaira kuëenkin anuxun nëtë inúkin fiesta 'akankëxa. ¹⁷ 'Akin ka a nëtën Dios xaroxunkin cien vaca bërí kanikë, 'ianan doscientos carnero 'imainun cuatrocientos carnero bërí kanikë 'ianan doce chibu, a kamaribi Israel unikama ñakátibi a, achúshi achúshi, 'axuanan kamabi Israel unikaman 'ucha kupín 'akëxa. ¹⁸ Usokin 'atankëxun ka sacerdotekamaribi anúan 'ati nëtë 'ikëbëtan an 'ati anëanan, levitakamaribi anuxun Dios rabiti xubu Jerusalénnu 'ikë anua 'inun Moisésnën kuëneo bana kikësabiokin 'akëxa. ¹⁹ Usokin 'akin ka axa buánkan 'aish rikuatsintëkënkë unikama atun Pascua nëtëribi inúkin 'uxë 'irutabakë axa catorce nëtë 'ikë anun 'akankëxa. ²⁰ Usa 'ain ka sacerdotekama 'imainun levita unikama atux pain atun ñu 'atima 'akë mënókakëxa, usai 'ika kamaxi upiti usai 'iti bana kikësabi óf atun ñu 'atima 'akë mënókankë 'iakëxa. Usai 'ixun ka Pascua nëtë inúkin abë sacerdotekamabia Babilonia menu uan 'imainunbia atuxi kuan 'aish utëkënkë akaman kamáxbi timéxun 'akankëxa. ²¹ 'Imainun ka kamabi Israel unikaman axa Babilonianu buánkankë 'aínbi utëkënkë akama 'imainun an bëtsi bëtsi menu 'ikë unikaman 'akë ñukama 'akínbi ënkë atúnribi Pascua nëtë inúkin 'akë, piti aribi pikankëxa, usakin 'ai atubëbi timëkamë 'ëoxun ka anuxun Israel unikaman atun Dios rabikankëxa. ²² Usakin rabikin ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë fiesta 'ai kuëenkin anun chamiti ñukëñunma 'akë pán pikankëxa, usakin 'ai ka uinsaranbia 'ikësamairai kuëenkin Diosanbia sínánmikëxua Persianu 'ikë 'apun atu nuibakin 'akinkëxua anuxun Dios rabiti xubu 'atëkënxun sënëon ka usai 'ikankëxa.

**Esdras 'imainun abëtan ñu mëëkë Israel unikama
Jerusalénnu bëba ñuikë bana**

7 ¹ Bëtsi ñu kamapain Artajerjes Persianu 'ikë 'apu 'inúkë 'ain ka achúshi uni Esdras kakë anu 'iakëxa, ax ka ënë unikaman rëbúnkin 'iakëxa, Zeraías.

Azarías 'imainun Hilquías ²Salum, Sadoc, 'imainun Aítub, ³Amarías, Asarías 'imainun Meraiot, ⁴Zeraías, Uzí, Buquí, ⁵Abisúa, Finees, Eleazar 'imainun ka ax pain sacerdote 'ikē Aarón akama 'iakēxa. ⁶Esdras ənəx ka achúshi sacerdote an upíira okin 'unánkin Diosan 'amikəxun Moisésnən kuənəomia bana 'unánkē 'iakēxa, usa 'ikēa Diosan 'akinia ka 'apu Artajerjesnən kuəənkin an nūkáksəbi okin kamabi nū 'axuankəxa. Əsokin pain nū 'aia 'unánxua 'apun xukəx ka Babilonia menuax Esdras kuankəxa, ⁷kuankəbə ka Jerusalənnu raíri Israel kama 'imainun sacerdote, levita unikama 'ianan axa kantati 'unánkəkama 'ianan an xəkuə bəruánkəkama 'imainun anuxun Dios rabiti xubunuxun an nū mēəkē unikama atúxribi rikiankəxa, 'apu Artajerjes mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'apu 'ain ka usai kuankəxa. ⁸⁻⁹Kuanx ka Esdras Diosanbia 'akinkəx Jerusalənnu bəbakəxa, mapai achúshi 'imainun rabé bari anun 'apu Artajerjes ax 'apu 'ikē 'aia 'uxə 'irutabai nētē 'irutabakē 'ain, mapai achúshi 'uxəribi 'irukē 'ain anun nētē 'irutabakē a barinbi ka Babilonianuax Jerusalənnu ai chikířankē 'iakēxa.

¹⁰'Imainun ka Esdrasnən upíokin a tanti Diosan bana a 'unánkin, Israel unikaman ribia a tanti banakama 'imainun ax kikəsabi 'iti bana 'unánun 'amiakəxa.

¹¹Ənəx ka kirika kuənəo 'ain kata itsia 'apu Artajerjesnən Esdras sacerdote an nū 'unánkē a 'inan 'ikən, an ka kamabi usaía Israel unikama 'iti bana 'unánkē 'iakēxa:

¹²Usa 'ain ka Artajerjes uisa kara ax 'ikē kixun kakin Esdras, sacerdote an nū uni 'unánmitia, Dios naínu 'ikē anbi a tanti aín banakama 'unánmikē a kuənəoxunkin kirikanu əsokin kakəxa. ¹³Əx kana 'apu 'aish kian kamabi Israel unikama ax ənē menu 'ikəkama ax ka uix kara Jerusalənnu kuainsania ax mibə kuantu 'ikən, kuankəbə ka levita 'imainun sacerdotekamaxribi kuainsa tani kuantu 'ikən. ¹⁴Ən kana 'ən unikama mapai achúshi 'imainun rabé kəñun Judá 'imainun Jerusalənnuxun kara Diosan bana min 'unánmikəsabi okin 'anan a tanti bana kikəsabiokin 'akania isi kuantanun mi kəñun xuti 'ain. ¹⁵Usa 'ain kana kuankimi uantanun 'ən unikamabətan kuri 'imainun manə uxua 'akē kuríki, 'əx 'apu 'ixun Israel unibunən Dios 'inainshitisa tankē ənē Jerusalənnu 'ikē anuxun a rabiti xubu anu nani kuantu 'ain, ¹⁶'imainun kamina kamabi manə uxua 'akē kuríki 'imainun, uiti 'itsa kuri karamina Babilonianu 'ikē əmakamanuxun 'inánkəxun bianan, unikaman sacerdote-kamaribi atux kuəənxun Jerusalənnu 'ikē anuxun Dios rabiti xubunu buánti nankankē aribi uanti 'ain. ¹⁷Buánkē a kuríkinən kamina vaca bəri kanikē aín bənē, 'imainun carnero bəri kanikē akama anun maruti 'ain, maruxun kamina akama kəñun trigo a 'imainun uvas baka akama Jerusalənnu 'ikē anuxun Dios rabiti anua 'ikē anuxun xaronun 'inánti 'ain. ¹⁸'Anan kamina kuri 'imainun kuríki təkəkəbətətan anun ańu kaina 'aisatani a mitsun abətami nū 'akē kamabətətan sinántankəxun Dios kuəənkəsabi okin 'ati 'ain. ¹⁹Usokin 'anan kamina ami xəənan ami piti tasunkama aribi an bəruánkē unikama anuxun Dios rabiti xubu Jerusalənnu, 'ikē anua nanun 'inánti 'ain.

²⁰Bətsi nūkamariibi anuxun min Dios rabiti xubunu nanti kuəənkin, kamina anua 'apun nūkama bukunmikē anuashi biti 'ain. ²¹Əx 'apu Artajerjes, 'ixun kana kamabi an kuríki bəruánkē Éufrates baka 'ukəmanan 'ikē a unikama əsokin kamin Esdras sacerdote asərabí an nū 'unankəira uni 'imainun an

Dios naínu 'ikë ax kia bana 'unánkëira an ñukákëxun ka añu kara ñukatia a aséribi 'inánti 'ikën, ²²'inánkin ka tres mil trescientos 'ënë tupunkë kuríki këñun, veintidós mil litro trigo a këñun, dos mil doscientos litro vino, aribi 'inánan dos mil doscientos litro xëni a 'imainun tashi akamabi ñukákëxun 'inánkanti 'ikën.

²³'Inánan ka kamabi Dios naínu 'ikë a anuxun rabiti xubunu nankan ñukama ñukákëxun aribi bënëkinshi 'inánti 'ikën, usokëbëtan ka Diosan anu 'ëx 'apu 'ikë me ënë 'atimonan 'ën bakë bëchikëkamaribi tëmëramitima 'ikën.

²⁴'Imainun ka ënëribi 'unánkanti 'ikën, uisaxunbi ka sacerdote, Levitas 'imainun axa kantati 'unánkë unikama 'ianan, an xëkuë bërúankë a 'imainun an anuxun Dios rabiti xubunuxun ñu mëkë unikama atúxribi ka kupíonun kixun 'apun kakë 'itima 'ikën. ²⁵Esdras min kamina min Diosan 'unánmikëxun aín bana 'unánkësabi okin anëti 'ain, uni manánkëxua an bana mëníoti kamina 'apukama an upíokin ñu 'akë, axa amia bari kuabúkë Éufrates kakë baka 'ukëmanan 'ikë ëma chukúma anu bukukë an Diosan bana kuënëo 'unánkë akama kamina anëti 'ain; anëkëxun ka an a 'unánkëma unikama aribi 'unánmiti 'ikën. ²⁶Usakin 'unánmikëxunbia min Diosan bana kikësabiokin 'aisamatanan 'ëx kikësabi okinribi 'aisamatankë a unikama kamina, anu 'imikinma bënëkinshi anua chikíanan, sipuananbi bënëkinshia basikinma kupíonun 'amiti 'ain, 'amikin kamina uin kara kupíoisama tania a bënëkinshi 'amiti 'ain.

Esdrasnën Dios ñuká bana

²⁷Usakin kirika uamikë a isi banatankëxun ka Esdrasnën Dios ñukákin kakëxa: Nukën 'Ibu Dios nun rarakaman rabia mix kamina upíokin rabikë 'iti 'ain, min kamina 'apu anuxun mi rabiti xubu amiribishi Jerusalénnu 'amitékënnun sinánmia, ²⁸'imainun ka 'ëribia 'apun aín unikamabëtanbi nuibamainun uni aín kushibu ñu 'unánkë, an sipu bërúankë atúnribi nuibanun 'amiauxa, usakin 'akinkëx kuëenkin kana Israel unikaman kushibu Jerusalénnu 'ëbë kuanuxa timékanun 'imia.

NEHEMÍAS

Nehemíasnën aín aintsí Jerusalénnu 'ikë Dios ñukáxuan ñuikë bana

1 ¹ Ënëx ka Nehemías Hacialás kakë uni aín bakë bëchikë usai 'ia ñuikë bana 'ikën. Veinte baritia Artajerjes 'apu 'ikë anúan noviembre 'uxë këñuti diciembre 'uxë 'irukë anun kana Nehemías 'aish 'ëx, Susa kakë ëma anu 'iakën, ² anu 'aínbi ka 'ën xukén Hananí ax uni raíri Judánuax ukëbë abë uax ënu bëbakëxa. Bëbakë kana uisa kara Jerusalén 'ikë kixun ñukánan anu 'ikë Judíos unikama axa Babilonianu kuanima bërúkëkama atúxribi kara uisa 'ikë kixun ñukákën. ³ Ñukákëxunbi ka ësokin 'ë kakëxa: “Axa Babilonianu kuanima Jerusalén ëmanubi bërúkë unikama ax ka bërí bëtsi bëtsi ñu inuti 'aisamaira tëmërai ñuñuma 'ain atumi uni kuaikëbë rabinkë 'ikën. Usaia atux 'imainun ka Jerusalén ëma anun kënëa axribi rurupakë 'imainun aín xëpútikama axribi nénkëxuan tsin këñukëx rurukubua 'ikën.”

⁴ Ësokin 'ë kakëxun a banakama kuatankëx kana tsótax iankën uiti nëtë 'itsaira masánuítuti 'iakën, usai 'i pikëmëanan abë banakin kana naínu 'ikë Nukën 'Ibu Dios ñukákën. ⁵ Ñukákin kana ësokin kakën: “Nun 'Ibu Dios naínu 'ikë mix kamina chaiira 'ianan ax rakuënmanankë a 'ain, usa 'ixun kamina mix kia bana kikësabiokin 'anan uin kara min bana kikësabiokin 'aia akama nuibatin; ⁶ 'ën mi ñukákëxun kamina bërí kuati 'ain, imé 'imainun nëtën kana min uni Israel unikama mi ñukáxunin. 'Ënbi kana 'unanin Israel uni nukamax kananuna mimi 'uchan; j'ën aintsí 'ibu kamabëbi kana 'ëxribi mimi 'uchakën! ⁷ Nukaman kananuna min ismainunbi ñu 'atimaira 'akën; 'akin kananuna a tanti banakama 'imainun ax kikësa okin 'ati banakama, min uni Moisésmi 'inan min bana ax kikësabiokin 'akëma 'ain. ⁸ Usa 'ain kamina bërí sinánti 'ain, min uni Moisés mi ësokin ka bana a, 'uchaia kana mitsu bëtsi bëtsi menu kuaní abístanun xuti 'ai kixun; ⁹ 'aínbi kamina ësokinribi kakën, mitsun mi 'ëmi sinanakin 'ën bana kikësabiokin 'atëkënkin a tania kana uinu 'ikë menu kara bëtsi unikaman buáñkëxa anuabi mi timénun 'imitëkënkin, uinu karana anuxun 'ë rabiti xubu 'ati 'ën kaisakë anubi mitsu bëtëkënti 'ain. ¹⁰ Nukamax kananuna min kaisa 'aish min uni 'ain, usa 'ikë kamina atu min kushínbi chikínbëtsinkin Egipto menua bëakën. ¹¹ Dios 'ën mi ñukákëxun kamina kuati 'ain, 'imainun kamina min unikaman ñukákëxunribi kuati 'ain, usa 'ain kamina an mishi rabbitisa tankë unikaman ñukákëxun kuati 'ain. 'Imainun kana ësokinribi mi ñukatin 'apuan 'ën kakëxun 'ëmi upíokin sinánkin 'akinun kamina sinánmiti 'ain.”

Artajerjes 'apun Nehemías Jerusalénnu kuantanun xuá ñuiké bana

2 'Èx kana an 'apu Artajerjes aín xéati 'inánkë uni a 'iakën. ¹Usa 'ixun kana Marzo 'uxë këñutia Abril 'uxë 'irukë anun achúshi nètë 'ikëbëtan anua veinte baritia 'apu 'ikë anun, kana 'ën uvas baka buánxun masá nuitukë 'aish bëtsi sinánkëshi 'ixun aín xéati 'inánkëxun iskin, ²ka 'apun 'ë ñukákëxa:

—'Èn iskëx kamina 'itsaira masá nuituti nitëxëkësa 'ain. ¿Uisai kaina 'ian? 'Èn iskëx kamina 'insínkëmabi 'ain, bëtsi ñu 'inúkë 'ixun sapi kamina a sinanin. Usakin 'ë ñukákë anun kana 'itsaira rakuëan, ³usai 'ikin kana 'apu ësokin kakën:

—¡Mix 'apu 'aish kamina 'itsa baritia buini tsóti 'ain! ¿Uisa 'aish karana 'èx 'èn aintsikama anu maían ëma axa rurupakë 'imainun aín xëpútikama axribi nënkëxa rurukubua 'ain nitëxëtima 'iti 'ain? ⁴Kakëxun ka —¿Añu karana mi 'axúnti 'ain? —kixun 'apun ñukákin 'ë kakëxa. Usakin kakëx Dios nañnu 'ikë abë pain banatankëxun kana, ⁵'apu kakën:

—Mix 'apu 'ikë 'ën ñu 'axúnkëxun 'ë upí uni 'ikë ñu 'axúntisa tankin kamina Judá menu kuantankëxun anua 'èn aintsikama maínkan ëma 'ikëbia rurupakin masókan a mënfohtëkëxun istánun 'ë xuti 'ain.

⁶Èsakin 'apu kaia kuakin ka a rapasu tsókë xanu 'apu anribi 'ë ñukákëxa:

—¿Uiti nètë kara anumi kuantí basiti 'ik? 'Imainun kaina uínsaran utëkënti 'ain? Kixun ñukákëxun ati nètë kana basiti 'ai kixun kakëxun ka 'ë asabika kamina kuantí 'ai kixun kakëxa. ⁷Usokian 'ë kakëxun kana ësari-biokin kakën, 'èx anu kuantí kuëenkin kamina achúshi kirika kuëñëoxun Éufrates kakë baka amia bari kuabúkë 'ukëmanan 'ikë 'apukamama Judá menu kuaní atun men kuania 'ë inumima, usa 'ain 'inabiantanun 'ë 'axúnti 'ain kixun kakën; ⁸'imainun kana ësokinribi kakën bëtsi kirikaribi kamina 'ë an ni bërúanti 'apun nankë Asaf a 'ëa i anun ëmanu atsínti xëpútikama anuxun Dios rabiti xubu 'ikë 'urama 'ikëkama a mëníonan, anun ëma kënëa-rakë kënë 'ikëbia rurupakin masókan a mënionmianan anu 'èx 'iti xuburibi 'aminun 'inánun kirika kuëñëoxunti 'ain. Usakin kakëxun ka 'apun 'ën ñukákësa okin kamabi 'ë 'axuankëxa 'ën Diosanbia 'ë 'akinia.

⁹Usakin kakëxua 'ë kirika 'inánkëx kana kuankën, kuanxun kana Éufrates 'ukëmanan 'ikë 'apukama a, 'apúan buámikë kirika kuëñëokë a 'inánkën, 'imainun ka 'apun 'ëbëa kuanun suntárunën kushikama 'imainun caballo-nuax 'akánanti 'unánkë unikamaribi xuakëxa.

¹⁰Aínbi ka 'èx anu bëbakë kuati ka Sambalat Horónnu 'ikë a 'imainun Tobías amonitakaman 'apu israel unikama an 'akinsatankë unikama ka atunu bëbaxa kixun ñuikania kuati kuëñima 'itsaira nishakëxa.

**Nehemíasnën Jerusalén anun kënëara kënë a kananuna
'atëkënti 'ai kixun unikama ká bana**

¹¹Jerusalénnu bëbatankëx kana. Achúshi 'imainun rabé nètën anu tantiakën, ¹²tanti tankëx kana imé 'itsama unibëshi uisakin karana Jerusalén 'ati 'ai kixun Diosan 'ë kakë a ñuikin uibi kaima kuankën. Kuankin kana 'èx anun nikë burro ashi uankin raíri anun kuantí burrokaman uánma 'ain. ¹³A imébi kana 'èx ami me sapan 'ikë xëkuë ami kikiani kuantankëx amia 'umpax manánuax xobuti timékë Dragón kakë a 'imainun anu ñu puti kuantí xëpúti

ami kikian kuainakëkin, Jerusalén anun kënëara kënë a rurupakan a isanan kana aín xëkuë nénkan akamaribi isakën. ¹⁴Usakin amia pain istánkëx kana anuaxa baka xobukë a 'imainun 'apun amia 'umpax 'ikë ami kiribi kuankin isakën; 'aínbi ka anun 'ëx kuankë burro ax anun inútisama 'iakëxa. ¹⁵Usa 'ain kana a 'imébi pëkaratisama 'aínshi, xëxá buarukin isanan, anun ëma bëararakin kënëa, akama istánkëx, kana amiribishi anun me sapan kianxa bashi 'irukë anun atsínkë xëkuë anunbi utëkëankën. ¹⁶Usai 'ëx nitsiabi ka anu 'ikë 'apukaman uinu karana 'ëx kuani 'unánan aínu 'ai karana nitsi kixunbi 'unánma 'ikën. Usai 'i nikinbi kana 'ën judíos uni sacerdotekama 'ianan, uni upí sinánnu akama kanan 'apukamaribi kakëmapan 'ianan uni raíri atúxribia nu mëeti 'akëbë anu tëëti unikama abi káma 'ain. ¹⁷Kaxumabi kana 'ën pain istánkëxun atu kakën:

—Mitsúnbi kamina upfokin 'unanin, nux kananuna 'aisamaira nu inuti tëmërain, Jerusalén ëma ënëx ka anun kënëa akama rurupanan aín xëpú-tikamaribi nénkan 'aish 'aisama 'ikën. Usa 'ain kananuna anun Jerusalén ëma kënëara 'ikëa rurupakan ënënu mënótkëkënnun kamáxbi timékanti 'ain, numima unikama kuaia usa 'ain kananuna mënótkëkënti 'ain.

¹⁸Usa 'ain kana Diosan 'ë upfokin 'akinkë a ñuixuanan usakian 'apun 'ë kakë a banakamaribi ñuixuankën, ñuixunkëxun ka atúnribi ësokin 'ë kakankëxa:

—¡Asabi ka usa 'ain kananuna kamaxunbi amiribishi ënë ëma kënëtkënti 'ain! Usai ki ka kamaxunbi kananuna 'ati 'ai kiox kuëëni bëtsibë bëtsibë kánani kikankëxa. ¹⁹'Aínbi ka usakinu 'ati a banakama kuati Sambalat Horónnu 'ikë a 'imainun, Tobías amonita unikama an 'akinkë a 'imainun Guésem árabe unikaman kushi akamax nukamami kuai nu istisama tani kiakëxa:

—¿Añura 'ixun kara atun usakin nu 'atëkëinsatanin? ¿Atun kara 'apumi kuaiti sinánkin usakin nu 'aisatanin? ²⁰Kixun kakëxunbi kana 'ënribi ësakin kakën:

—Dios naínu 'ikë an ka usakinu nukaman 'atëkënnun nu 'amiti 'ikën. Nukamax aín uni 'ixun kananuna an nu 'akinkëxun amiribishi nun ëma aín kënë 'atëkënnun taëoti 'ain, usakin nukaman 'akëbëbi kamina mitsux a ñui uisaibi kikantima 'ain, Jerusalén 'ia a kamina mitsun uisaxunbi sinántima 'ain.

Jerusalén ëma kënëkin 'atëkënkëbë ami nishkë unikama atumi kuai kia bana

4 ¹Amiribishinu Jerusalén ëma rurupa aín kënë 'atëkënia kuati ka a kuëë-nima, Sambalat numi kuaianan 'aisamairai judíos unikamami nishi pëukuti, ²abëa 'ikë unikama 'imainun Samarianu 'ikë suntárukamax ësai kiakëxa: “¿Atux aínu 'ixun kara judíos unikama numin bamai bukukë 'ixunbi usakin nu 'atëkënkatsi kiti 'ik? ¿Atun kara amiribishi anuxun atun Dios rabitëkënnun ñuina xaroti sinánkanin? ¿'Imainun kara atun achúshi nëtën ishi kananuna nu mëëkin këñuti 'ain kixun sinánkanin? ¿Atun kara xaró 'aísh bukukë anua maxá upíbu amiribishi bitëkënti sinánkanin?” ³Usai kia a 'urama 'ikë uni kuati ka Tobías, amonita uni axribi ësai kiakëxa: “Ka kuat, atun ka anun ëma kënëara a birutëkënia: ¡aínbi ka kapa 'inu achúshinëxa anu 'irukëbë rurukubutisa 'ikën!”

Nehemíasnën Dios ñuká bana

⁴ Ësaia atux kikëa ñuikania kuakin kana Dios ñukákin ësokin kakën: “Nukën 'Ibu Dios: bëtsi unikamaxa numi kuai kikë a kamina kuati 'ain. Atúxa numi kuai kikë ax ka usaía atúxbi 'iti 'ikën, usa 'ain kamina axa atumi nishkë bëtsi unikaman aín menu buántanun 'amiti 'ain. ⁵ Usa 'ain kamina atun ñu 'atima 'akëkama a tërënxunkin atun 'uchakëkama manutima 'ain, atun ka anun ëma kënëara a 'atëkënkín mënionbi nu chichakin ñuia.”

Anun ëma kënëara 'atëkënia 'akatsi kixun ami nishkë unikaman sinán bana

⁶ Usai kikëbëtanbi kananuna a tankima anun ëma kënëara 'ikëbia rëupakan a pëuxun aín manámi nëbëtsi sënëonkin 'akën. 'Akin ka unikaman 'atibi sinánxun kuëënkín 'akankëxa.

⁷ 'Aínbi ka Sambalat, Tobías a 'ianan árabe unikama 'ianan Amónnu 'ikë unikama a 'imainun Asdodnu 'ikë unikama atúnribi anun Jerusalén bëarara kënë kananuna aín kinikama bëtasbiankin 'atëkëni kixun kuati 'itsaira nishakëxa, ⁸ usai 'ikin ka timëxun a kamaxunbi Jerusalén kananuna amiribishi atu ëmikin 'atima otëkënti 'ai kixun sinánkankëxa. ⁹ Usa 'ain kananuna Nukën 'Ibu Dios pain ñukátankëxun, atúan tēiabi nu uxun 'atima kupí, nētēn 'anan imēribi nu bērúanti suntárukama nankēn.

¹⁰ Usakin pëuxun 'akëbëbi ka Judánu 'ikë unikamax kiakëxa: “Anun ëma kënëara 'ikëbia rëupatëkënkán maxáx ax ka 'aisamaira 'ikën, usa 'ain ka an papikëkama kushiñuma 'aish bënainsa tania, usai 'ikëbëtan karanuna uisaxun amiribishi anun ëma kënëara a 'atëkënkín nukaman sënëoinsa 'ain.”

¹¹ Usakinnu 'amainun ka axa numi nishkë unikaman sinánkëxa, nun isanuna 'unanima, usa 'ainsa atun nukama atsínxun 'akin nun tēēti 'axuma 'anun rakamiti 'ikë kixun. ¹² Usakin sinani nu 'akatsi kia kuati ka atu 'urama 'ikë Judíos uni raírinēn uxun nu bëtsin kakë 'ikëbi an kuakë raíri unikamanribi nu manonkin kakëxa, a unikaman ka amami amamíax ukin bëarabuinxun nu 'aisatania, ¹³ usakin ñuixunkëxun kana 'ën unikama atun aintsibë aintsibë mēnfokaxun a nun 'akánanti manē xētokë 'imainun masíbus aín kanti akama bitankëxuan, anun ëma kënëara kaxú aín kini tanainuxun, bērúanun kixun 'amiakēn. ¹⁴ Usai anun 'akánanti biaxi rakuétia kana nirukin, aín sinan mēninshi unikama 'ianan an ëmanuxun bana mēnfokë unikama 'imainun raíri unikama ësokin kakën: “Nux kananuna atumi rakuétima 'ain. Rakuékinma kamina mitsun sinánti 'ain Dios ax kushiira 'ianan chaiira 'ixun ka atu rakuēmiti 'ikën, 'imainun ka an mitsun bakë bëchikë bëbukama 'ianan 'ini bëchikë xanukama 'imainun mitsun xanukama kēñunbi mitsun ëma upí 'inun bērúanti 'ikën.”

¹⁵ Usai nu 'akatsikia kuati mēnfokakë 'ain ka axa numi nishkë unikamax asérabi ka nu Diosan atun 'akinia, usa 'ain kananuna nun sinánkësokin 'atima 'ai, atux kikëbëtan kananuna abi nun tēēti ënkinma 'akën. ¹⁶ Usakin 'akin kana a nētēnbi, axa tēēti 'ën unikama atiribi an ñu mēēti 'imianan, atiribi an mēnfokaxun anun 'akánanti manē xētokë, 'ianan ami katamēti manē parókë a 'imainun kanti iru, 'ianan ñuina xaká 'akë chupa akama pañu-xuan bērúanun 'amiakēn. Usakin 'aia ka anu 'ikë 'apukaman Judánu 'ikë

unikama kamabi, ¹⁷anun ëma kënëara 'ikëbia rurupa 'ikëa an kënë 'atëkënkë unikama atu 'akiankëxa. Usakin 'akinkëx tëkin ka an ñu papikë unikamanan ënkinma papikinbi, aín mëkën amotanribi anúan atu 'anux aia 'ati aín manë pia xëtokë tuínxun ñu mëëkankëxa. ¹⁸Usa 'ain ka kamabi uni axa anun ëma bëarara kënë 'aia tëkë unikama atux aín manë xëtokë tsiñukin tøkërekax, usai 'imainun ka an manë banañu banoti anëkëkama atux 'ë rapasubi 'ikan-këxa, ¹⁹'ën kana ësokin aín sinan mëninshi unikama 'ianan an ëmanuxun bana mënfokë 'apukama kanan uni raíri ësokin kakë 'iakën: Anunu tøkë ënëx ka chaiira 'aish bëríra 'abuinkinshi sënëoinsama 'ikën, usa 'ain kananuna uni aín patsan raírinën amoxun 'amainun raírinënríbi amoxun 'ai, bëtsi 'ura 'ura 'iruax tëi ënanankë 'ian. ²⁰Usa 'ain kamina anumi tøkankë anuxunbi pakon bana 'oia kuati bënëtishi nubëbi timékanti 'ain, usai nux 'ikëbë ka nun Dios ax nubë 'iti 'ikën.

²¹Ësai tëi nux bari urukëma 'aínshi 'ipuni bari kuantamainun tëmainun ka 'ati uníxribi ain manë xëtokë tuínxun nun ñu mëia bërúankëxa. ²²'Imainun kana ësokinribi kamabi uni ax tøkë 'imainun an 'akinkë kamaríbi kakën, kamabi mitsux kamina Jerusalén mëu ënubi imé nètën ishi tënux ënana-nima bëruanani 'ikanti 'ain. ²³Usai 'i kana 'ëx, 'ën 'aintsikama 'ianan, an tëia 'akinkë unikama 'imainun an bërúankë unikama axa 'ë rapasu 'ikë, akamabë-tanbi kana chupa pëax 'uxkinma kamaxunbi manë xëtokë tuínxun bërúankë.

Esdras uni timékë 'ain a tanti bana kuënëo isi kia bana

8 Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë 'ain, kamabi Israel unikama anua tsóti atun ëmabi anua 'iti 'akin pëuakëxa. ¹Usa 'ain ka kamabi ëmanu 'ikë unikama plaza, anun 'umpaxnu atsínti xëpúti a puntëbi 'ikë anu timéakëxa, anuxun ka an ñu 'inánkë uni Esdras a usai Israel uníbu 'itia Diosan Moisés kuënëomia banakama a bënun kakankëxa. ²Anúan mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë ax achúshi nëtë 'itabati 'irukë anun ka sacerdote Esdrasnën anúan usai Israel unikama 'iti kuënëo a kirikanua kuënëo bana kamabi unibëbia xanukama 'imainun tuá xumabu an bana kuakë akamanbia uisai kara kia kuati bëakëxa; ³bëkë ax ka pëkarakëma 'aínshi 'apunkin bari manímikin kamabi unikama axa plaza anun 'umpaxnu kuantí xëpúti puntë, anu timékë atun kuati 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi unikama timékë an usai 'itia kuënëo bana isi kia uisaibi 'ikinma timéxun kuakankëxa. ⁴'Imainun ka an ñu 'unánmikë Esdras ax anuxun a kirika istia i tapuakin 'akë anu nikë 'iakëxa. 'Imainun ka a rapasu Matatías, Sema, Anías, Urías, Hilquías 'imainun Maaseías akama 'iakëxa. 'Imainun ka a mëkeuríbi Pedafías Misaël, Malquías, Hasum, Hasbadana, Zacarías 'imainun Mesulam akamaríbi anu sëtékë 'iakëxa. ⁵Usa 'ain ka Esdrasnën kamabi unikama timékë atun ismai-nunbi, atun kamaxunbi istisabi 'inun manámi nixun kirika isi ki bananuxun bákakëxa; bákakëbë ka kamabi unikama timékë ax nirukankëxa. ⁶Usakin 'atankëxun ka Esdrasnën Dios kamabi kushiñu a rabiakëxa, 'imainun ka kamabi unikama timékë atun ka mëkën manámi oi mëshpati kikankëxa: "Asábi ka asábi ka." Usakin 'atankëx aín bëmánanën me tikai tsóbukin ka Dios rabikankëxa.

⁷Rabimainun ka levita unikama Josué, Baní, Serebías, Jamín, Acub, Sabtai, Hodía, Maaseía, Quelitá, Azarías, Jozabed, Hanán 'imainun Pelaías

ënë unikaman ka uisai kikë kara a bana 'ikë kixun kuakanun ñuixuankëxa. Usakin ñuixumainun ka a unikama ax anubi sëtékë 'iakëxa, ⁸ usafa anubi sëtékankë 'ain ka munuma banakin a tanti bana Diosan kakëxun kuënëo isi kia, raírinën uisai kara a banakama kia kixuan 'unánun unikama upiokinra ñuixuankëxa. ⁹ Usakin a banakama ñuixunkin këñuia kuation 'itsaira masá nuituti inia ka kamabi unikama timékë a an bana mëníokë 'apukama 'imainun Nehemías, an ñu 'inánkë unikama sacerdote Esdras 'imainun Levitas an unikama timékë a uisai kikë kara a bana 'ikë kixun ñuixunkë a kaman kamabi unikama kakëxa, mitsux kamina masá sinani nitéxëti intima 'ain, ënë nëtëx ka anun Dios rabiti nëtë 'ikën. ¹⁰ Kanan ka ësakinribi Esdrasnën kakëxa: “Mitsun 'ikënu rikianxun kamina upíokin 'axun pianan uvas baka vino bataira 'itánun 'akë a xëanan ui kamax kara ñuñuma 'ixun afn piti 'akëma 'ikë akama kuëntankëxun pikianan xëakinti 'ain, bërí ka achúshi nëtë anun Dios rabiti nëtë 'ikën. Usa 'ain kamina masá nuitukinma Diosan ka nukama 'akinti 'ikë kixun sinánkanti 'ain.”

¹¹ Usakian Esdrasnën kakëx inkaniabi ka Levitas unikamanribi kamina 'aisamaira masá nuituti inkantima 'ain kixun kakëxa, bërí ka masá nuitukinma anun nun 'Ibu Dios rabiti nëtë 'ikë kixun ka atu kakëxa. ¹² Usakin kakëx chuámarua tani kuëñi rikianxun piananbi xëakin axa pitiñumakama aribi kuënxun pikianan xëakikin fiesta chaiira atun 'akëxa, upíokian atu bana ñuixunkë a kuatankëx kuëenkin ka usakin 'akankëxa.

Anun 'uta 'atankëx anu 'iti nëtë 'ikëbëtan fiesta 'akan ñuikë bana

¹³ Usakin 'axun ka anunbi a nëtë nuikin ónkë a pékarakë 'ain ka kamabi afn aintsi kushikama 'imainun sacerdotekama 'ianan Levitas unikamaribi 'imainun an ñu 'unánkë Esdras abë timéxun, uisai kara a tanti banakama anubi afn sënénkënuia 'ikë bana ax kara uisaira kia upiokin 'unánkatsi timékankëxa, ¹⁴ timéxun kuakëxbi ka kirikanua Diosan usakin kuënëonun kakëxuan Moisésnën kuënëo bana ax kara uisai kia kuakatsi timékankëxa, kamabi Israel unikamax ka timëkamë 'ëoxun fiesta 'ai 'uta 'atankëx mapai achúshi 'imainun rabë 'uxë 'ikëbë anu 'iti 'ikë kias kikë bana kirikanua kuënëo 'ikë mërakëxa. ¹⁵ Mëraxun ka ëma kamanu chanionan Jerusalén ëmanuribi bana ñuiakëxa, ñuikëbë ka a bana kuati kamabi unikamax ninu 'ikë olivos pëi 'imainun i pëñanakëkë afn pëi 'imainun xëbin pëi akamakëñun bëtsi i pëikamaribi kuënëo bana kikësabiokin 'uta 'ati bitsi tsuákirukankëxa. ¹⁶ Tsuákirukiani kuanxun ka i pëi bitsínkin bëxun atun 'utabi 'utabi 'akin xubu manámi 'anan me mëníokënu, 'anan anuxun Dios rabiti xubunu me mëníokë anun niti anuribi 'anan anun 'umpax 'ikënu kuantu xépúti bëtá-nain 'ikë plaza anubi 'anan Efraínën plaza kakënu anun atsinti xépúti a puntë anuribi 'akëxa. ¹⁷ Usa 'ain ka kamabi uni axa bëtsi menu buan 'aish utëkënkë unikama atúxribi 'uta 'atankëx anu 'ikankëxa, usakin ka Nunnën bakë bëchikë Josué an 'amikëxun ishi 'a 'ixun ëan 'ixunbi 'akëxa. Usai ka 'aíma 'i néa 'ixun, 'ai a unikamax 'itsaira kuëenankëxa. ¹⁸ Usaia fiesta 'ai kamabi uni timékë 'ain ka Esdrasnën anúan timékankë a nëtën pëuëxanxun mapai achúshi 'imainun rabë nëtë sënénmikin a tanti Diosan bana kuënëo a isakëxa; 'imainun ka usakin 'atankëx usabi okin 'ati kikësabiokin 'ai, achúshi nëtë 'imitëkëni anúnribi timëkamë 'ëotëkëankëxa.

Esdras Israelkama atun 'uchakë chikínati ñui kia bana

9¹ A 'uxëmbia veinticuatro nètë 'ikëbë ka anun Israel unikamax añu ñubi pima samanux timëtëkënkankëxa; usai 'ikin chupa xënikama pañuanan me bitankëx atun maxkáu anun matakakiakëxa; ²usai 'ikin ka bëtsi menu 'ikë unikama atubëa ukë a pain, amo sëténatankëxun, atun 'uchakama chikinan an atun chaitiokëkama 'ucha akamaribi sinánkin Dios ñukákankëxa. ³Usakin 'ai ka anua nikë anubi rabé 'imainun achúshi hora anua sëtëkankë anuxunbi kamabi unían kuanun a tanti bana Diosan kuënëomia a isia kuati anubi sëtëkankëxa, usai 'itankëxun ka amiribishi rabé 'imainun achúshi hora basitëkënkun atun 'ucha chikinakin Dios rabikankëxa. ⁴Usai 'ian ka levita unikama Josué, Binuy, Cadmiel, Sebanías Binui, Serebías, Baní 'imainun Quenaní akamax anuax banati 'akë anu këñuruxun munuma banakin Diosan bana ñuiakëxa; ⁵usokin 'atankëxun ka levita unikama Josué, Cadmiel, Binuy, Hasabnía, Serebías, Hodía, Sebanías 'imainun Petahía akaman kakëxa: “Chairukin kamina Nukën 'Ibu Dios rabikanti 'ain. ¡Ax ka kushiira 'ikë, usa 'ain ka xëñibua 'aínbi aín anë upókin sinánxunkin rabikë 'iti 'ikën!”

⁶Ësokin unikama katankëxun ka Esdrasnën Dios ësokin kakëxa: “Mixmi Dios ira 'ain ka misaribi Dios uixi 'itima 'ikën. Min kamina naíkamë 'ëo 'anan a manámia 'ikë ñukama këñun anu 'ikë 'ispakamaribi uniokën; 'anan kamina meribi 'atankëxun anu 'ikë ñukamaribi 'akën, 'atankëxun kamina parúmpapanu 'ikë ñukamaribi 'akën. Usa 'ain ka min 'imikëx kamabi ñukamax upiti tsotia. Usa 'ikë ka min ángel naínu 'ikë kaman rabimainun menuxunribi mi rabiti 'ikën. ⁷Usa 'ain ka anu 'ikë 'ispakamanribi mi rabia, Dios min kamina min uni 'iminuxun Abraham kaisakën usa 'ixun kamina Ur kakë caldeokaman, ëma anua chikíntankëxun Abraham kakin minbi anëakën. ⁸Min iskëx ka ax achúshi uni mimira sinani katamëkë 'iakëxa, usa 'ixun kamina abëtan achúshi ñu 'akinmi min rëbúnikikama kana anua cananeos unibu 'imainun hititas, amorreos, ferezeos, jebuseos 'imainun gergeseos; ja unikaman me 'inánuxun 'ai kixunmi kásabiokin 'akën, min kamina asérabi mix kikësabiokin ñu 'ain! ⁹Min kamina uisai kara nun chaitiokëkama Egipto menuax tëmëraia kixun isakën, usa 'ixun kamina parúmpapa xónsa kakë a kuëbínuxuan atun mi ñukákëxun kuakën. ¹⁰'Imainun kamina min kushi ismikin faraón 'imainun an ñu 'axunkë unikama 'imainun kamabi unikama aín menu tsókë akama ismikin ñu chaiirabu 'akën, min kamina uisakin kara atun Israel unikama tëmëramia kixun 'unánkën. Usa 'ixun kamina bërámami 'ása okinbi mix kamina kushiira 'ai kixun unin 'unánun bëríbi ñu 'ain. ¹¹'Imainun kamina atun ismainunbi parúmpapa panarabëtanun 'imiakën, usakin 'imikëbëa me rakati ëskikëbë ka a nëbëtsinën atux sikarakeakëxa 'aínbi kamina axa atu nuibëtsini ukë unikama bakan këñunun 'imiakën, 'imikëx ka maxáx 'ikësaishi nanëti bakami kikankëxa. ¹²Usakin 'anan kamina a isiania min unikama kuantu nëtën kuin 'imianan iméri bi tsi rëkirukësa 'ixuan anun kuantu pëkanun 'imiakën, 'imikëxuan anúan kuantu a pëkakëbë ka anun atux kuankëxa.

¹³Usokin 'atankëxun kamina aín bashi Sinaí kakë, anuax nun chaitiokëkamabë naínuaxëshi banakin min bana upíirabu a 'unámikin asérabi a tanti banakama 'imainun ax kikësabi oi 'iti akama upiókian 'unánun min

banakama 'inánkên. ¹⁴'Inánkin kamina uisai kara sábadó nêtê 'ikêbê tantiti 'ikê aribi 'unámianan a tanti banakama asérabia min uni Moisésnên upfokin 'unánminun 'amiakên. ¹⁵'Imainun kamina naínu 'ikê pán 'akêñuma 'ixuan pinun 'inánan 'umpaxribi maparanua shióbutia shimaxun xéanun 'inánkên. Usokin pain 'atankêxun kamina a 'inánkatsi kixunmi nun chaitiokêkama ká me a bitsia anu kuanun atu 'imiakên. ¹⁶'Aínbi ka nun chaitiokêkama usakin kamina ñu 'ati 'ai kakêxun kuatima 'ianan, min banakama kikêsokin 'ama 'ikên. ¹⁷Usai 'ikin ka min kakêxun kuaisama tanan minmi chaiira ñu atu 'axuan abi sinánkama 'ikên. Usai 'ikin ka min bana kuaisama tankin achúshi 'apu an isa anuaxa têmërakê Egipto me anubi uantêkênun kixun anêakêxa. 'Aínbi kamina mix Dios an 'uchaiabi uni nuibakê a 'ixun uisabi okinma, nuibairakin 'atimokinma 'akinkin ñu 'atima 'aiabi atu éanma 'ain. ¹⁸'Imainun ka atúnbi sinánxun vaca bakê tankin achúshi ñu a rabinuxun manê charóxun 'akêxa, 'atankêx ka ênêx ka nun dios an Egipto menua chikínbêtsinkin nu bêkê a 'ikê kiox kikankêxa, usakin atun ñu 'akê ax ka 'aisamaira ñua 'akê 'iakêxa, ¹⁹usai 'iabi kamina min atu nuibakin, anu uni 'ikêma menuxun uisa kara nitsia usai 'itánun ênkinma 'akiankên. Usokinmi 'akinkêbê ka nêtê kuinsa ax atu énima nêtênbi a isbiania kuankanun rêkuênkiankêxa, 'imainun kamina imêribia tsi rêkirukêsa 'ixun anun kuankanun pékati 'imiakên. ²⁰Usa 'ain kamina min atu 'akinkin uisai kara tsóti 'ikê min kushin 'unamikin uínsaranbi ênkinma atun piti maná 'inánan shimakian xéati 'umpax aribi 'inánkên. ²¹'Inánkin kamina cuarenta baritia anu uni 'ikêma menu nitsia atun piti panax nikinma pinun 'inánkên, usakinmi 'akêx ka uínsaranbi ain piti ñuñuma 'ima 'ikankêxa: 'ianan ka atun pañuti chupabi chékima 'ianan, 'itsaira nikêbêbi atun taêbi paê 'uatimabi 'ikankêxa.

²²'Imainun kamina bêtsi bêtsi me anua 'apu 'ikê 'imainun êmakama bitankêxun achúshi achúshi uni atunan 'inun 'inánkên, usokin 'inánkêxun ka atun Hesbón kakê me anua 'ikê 'apu Sihón aín me 'imainun Basán kakê me anua 'ikê 'apu Og aín meribi bikankêxa. ²³Usonan kamina atúxa 'itsaira bêchipati naínua imê 'ispa iskêsa 'itanua bakê bêchipanun 'imianan, atunan 'inun a 'inánxuxumi nun chaitiokêkama ká me a bitsi kuanun minbi a menu kuanun atu buánkên. ²⁴Usakin 'imikêxun ka atun Canaán kakê me anu kuanxun bikankêxa; bikêbêtan kamina minbi anu 'ikê unikama atu uisabi oxunma 'anun 'imiakên, 'imia ka atun 'apukama kêñunbi atu 'urama 'ikê unikama uisokin kara 'aisa tania usakin 'akankêxa. ²⁵'Akin ka êmakama upíokian kêñêarakama a 'imainun me upíbu anu ñu 'apákêxa upiti kookê 'imainun atun xubu anua ñu upírabu bukúnkê a 'ianan anua atun 'umpax biti me kinikê upírabu a 'ianan atun uvax 'apákê a 'ianan olivos 'imainun raíri i bimi an tuákê akama bikankêxa; bitankêx ka a menu upíokin puchákin pi xuati atun kuêenkêsa oi 'i tsókankêxa.

²⁶Usokinmi min 'akinkêxbi ka min kakêsokinshi 'aíma a tanti bana kuaisama tani 'ikankêxa. 'Anan ka an min bana ñuikê unikamaribi, mimia sinánun kakêxunbi kuaisatankin, kamaxunbi kuamainun mimisa 'atimai banaxa kixun kêmekin 'uchoxun rêkankêxa. ²⁷Usakin 'aia kamina axa ami nishkê unikama têmëraminun 'inánkên. Usakin 'akian têmëramikêxun tankin ka atun min 'akinun kixun mi ñukákêxa, ñukákêxun nuibakin kamina naínuxunbi atun bana kuakin; an 'atimokê unikamanua an chikínti unikama bariakên.

²⁸ Usakinmi 'akinkëx upiti tsótankëxi ka amiribishi 'atima ñu 'ai atux mimi 'uchatëkëankëxa; usai 'ia kamina axa ami nishkë unikaman 'atimonun ëankën, ënia ka atun an kuëenkësokin 'akankëxa. Usakin 'akëxun ka minmi 'akinun kixun amiribishi mi ñukátëkëankëxa, ñukákëxun kamina 'itsaira nuibakin nafxunbi atun bana kuakin, ënkinmaira 'itsa okin atu 'akiankën. ²⁹ Usokin 'anan kamina a tanti bana amiribishi ax kikësabi okían 'anun atu kakën; 'aínbi ka a banakama isa 'unánxa kikin atun min banakama kikë-sokinbi 'ama 'ikën; uin kara min bana kikësabiokin 'aia ax ka upitax tsóti 'iakëxa, usa 'aínbi ka min bana kikësabiokin 'akinma 'atimakin 'akëxa usakin 'aika atux a bana kuaisamatani ax kuëenkësa 'oíshi 'iakëxa. ³⁰ Usaia 'itsa baritia 'iabi kamina atu munu nuibakin min bëru ñunshin 'imainun; an min bana ñuikë unikaman usai kamina têmërankanuxun 'ai kixun kakëxa, kakë-xunbi kuaisama tankën, usai 'ia kana ami nishkë unikama bëtsi menu 'ikë unikaman atu 'atimonun ëankën. ³¹ Usai 'iabi kamina min 'itsaira nuibakin kamabi atu këñuananbi manukin ëanma 'ain; usa 'aish kamina mix nuiba-nairakë Dios a 'ain.

³² Mix kamina chaiira 'ianan Dios kushiira 'ain 'imainun ka kamabi unix mimi rakuétia, usa 'aish kamina Dios ñu 'akatsi kiox kana 'aima kikinma an ñu asérabi 'akë a 'ain, 'imainun kamina uínsaranbi nu nuibakin ënkëma 'ain, minbi kamina isan uitishi kara nun 'apukama 'imainun ain kushikama 'ianan, nun sacerdote 'imainun an min bana ñuikë unikamabë nun chaitiokëkama 'iásaribiti têmëraia, a nëtëkaman Asiria 'apun aín suntárúkamabëtan 'akëxnu 'ia usaibi kananuna bëríbi têmërai 'in. ³³ 'Aínbi kamina nuxnu nun ñu 'atima 'akë kupí usa ñukama 'inúkëbëbi uisa karamina mix 'ain usabi kamabi ñu 'inúkëbë 'in; min kamina upíokin ñu 'ain, 'aínbi kananuna nukama 'atimakin ñu 'ai mimi 'uchakën. ³⁴ Usa 'aínbi ka nun 'apukama 'imainun aín kushikama 'ianan sacerdotekama, 'imainun nun chaitiokë kamanbi ka min bana a tanti bana kikësokinbi 'ama 'ikën. ³⁵ 'Aima 'ianan ka anua atun 'apubë tsókë me anuxunbi min 'itsaira 'akinkë a sinánkin mi rabiama 'ikën, 'ianan ka atun ñu 'atima 'akëkama ëinsamatankin ñu 'atimashi 'akankëxa.

³⁶ Usa 'ain kamina nukamami sinánti 'ain, bërí kananuna bëtsi unikaman ñu mëmikë uní 'ain, usa 'aish kananuna nun chaitiokëkamami anu ñu 'apáxun bimia pia bukunun 'inan me ënu uni itsin ñu mëëmikë 'ain. ³⁷ Usa 'ain ka 'aisamaira ñu 'apákëxa bimikë ax 'apukamananshi 'ikën, minbi kamina nun 'ucha kupían atun usakin nu 'anun ëan. Usa 'ain ka nukama 'imainun nun 'arakakë vaca atun kuëenkësa okin 'aia. Usakin nun ñu 'akëbë kananuna a sinani 'itsaira masá nuituti têmërain.”

Israel unikaman a tanti bana kikësa okinshi 'akatsi kia ñuikë bana

³⁸ Usa 'ain kananuna kamabi ënë ñukama inuti nux têmëran, usa 'ixun kananuna bërí Nukën 'Ibu Diosan bana kikësa okinshi ënkinma kirikanu kuënëoti, 'amianan anun atun ñu takáshkakë anua nun 'apukamabëtan Levitas unikama 'imainun sacerdotekaman 'anun 'amiti 'ain.

JOB

Diosan Job kakë uni bētsi bētsi ñu 'inúti ñuñuma 'inun 'imía ñuikë bana

1 ¹Anu ka achúshi uni Job kakín anékë 'iakëxa, ax ka Us kakë me anu tsóakëxa, usa 'ixun ka uisa ñu 'atimabi 'ati sinánkëma 'ianan, Dios kuëñkësabi okinshi aín nuitu upí 'ixun ñu 'akin bētsi uni 'atíma oti sinánkëma 'iakëxa. ²Job ax ka mapai achúshi 'imainun rabé bakë bëchikë bëbuñu 'ianan rabé 'imainun achúshi 'ini bëchikë xanuñu 'iakëxa, ³'imainun ka ax siete mil ovejakama 'ianan tres mil camello, 'imainun a ñu mëëmikë vaca bënë rabé, rabé ax quinientas 'iakëxa, 'imainun ka burro aín xanu kamañuribi 'iakëxa. 'Ianan ka an ñu mëëxunkë unikama 'imainun xanukama an ñu 'axunkë kamañuribi 'iakëxa. Usa 'aish ka ax ñuñuira uní a menu 'iakëxa.

⁴Usa 'ain ka Jobnën bakë bëchikëkaman fiesta 'akin 'axëkë 'ixun timéxun bētsin pain 'akin sēnéonkëbētan bētsínribi aín xubunuxun atun 'akëso-kinbi pikin 'axëkë 'ixun, atun chirabakë rabé 'imainun achúshiribi atubētan pinux timénun kixun kuëankëxa. ⁵Usakin 'akian anun timéxun piti nētë inuti sēñēni sēñēnkëbētan ka Jobnën aín bakë bëchikë bëbukama kuënxun, uinuxun kara 'ati 'ikë anu kuëñxun pékarakëma 'aínshi nirutankëxun ñuina xarokin aín bëchikë achúshi achúshinëxa aín 'ucha mēñofokanun 'axuankëxa. Ësokin ka Jobnën 'akëxa, 'ën bëchikë bëbukamax sapika, 'atimakin Diosmi sinani 'uchaxa kixun sinánkin 'akëxa.

⁶Achúshi nētēn ka an ñu 'axunkë aín ángel kamabë usaibi 'ikë 'aish Diosbë timéti nētë 'ain, axa paránankë ángel axribi atubë timéakëxa. ⁷Usai anu ukë ka Diosan ñukákëxa:

—¿Uinuax kaina mix aín?

Kixuan ñukákëxun ka axa paránankë ñunshin 'atimanën kakëxa:

—'Ëx kana kamabi mekama oi kuaínbëkini nitsin.

⁸Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—¿Uisa uni kara 'ën uni Job 'ikë kixun kaina 'unan? Asaribi uni ka ëñë menu 'aíma 'ikën, an ka 'ën kuëñkësabi okin 'akin ñu upíshi 'ai tsókin ñu 'atíma 'ati sinanan, uibi 'atimoti sinanima upí ñuishi 'ai tsotia.

⁹Kixuan kakëxunbi ka ñunshin 'atimanënribi kakëxa:

—Jobnëa min kakësabiokin 'akë ax ka an sinánkësökishia 'akë 'ikën.

¹⁰¿Min kamina ufnbia 'atíma onun ënima 'ianan aín aintsi 'ibukamaxribia uisaibi 'iaxma 'inun ënima? Min kamina an 'akë ñukamaxa upí 'inun upókin sinánxunin usa 'aish ka a unxi an 'arakakë vaca axa kaikëbë anunbi ñuñuira 'i ëñë menu 'ikë bētsi unikamasamaira 'ikën. ¹¹Aínbi kamina usai kara mimi 'atimokin sinani banaia isnuxun ain ñukama bikuanti 'ain.

¹²Ēsokin kakëxun ka Diosan ñunshin 'atima a kakëxa:

—Asabi ka. Usa 'ain kamina uisokin kaina 'aisatani usakin Jobnën ñukama 'ati 'ain, 'aínbi kamina aín 'ibu a uisabi otima 'ain.

Usakian kakëx ka ñunshin 'atima anuaxa Diosbë banakë anuax uinu kara Job 'ikë anu kuankëxa.

¹³Achúshi nētën ka Jobnën bakë bëchikë bëbukama 'imainun 'ain 'ini bëchikëkama atun fiesta akin piti upíokin 'axun pianan xëai aín xukén apanën xubunu timëkë 'iakëxa, ¹⁴usa 'aínbi ka an ñu mëëmikë uni achúshinëx aín xubunu bëbakin Job usaía ñu 'inúkë a ñuikin ësokin kakëxa:

—Nukaman kananuna naënuxun vaca bënë manë paránën me tukami 'ian, 'imainun ka burro ain xanukaman pasto pí nu 'urama 'iabaxa; ¹⁵usai 'iabakëbëbi ka nun usakin sinánkë 'aímabi sabeo unikama rikuatsinkin vaca mëkamanun unikamaribi manë sani kuë nukë anun 'axun rëtëaxa. Usokin 'akëbë kana 'ëxëshi mi kai unux abán.

¹⁶Ēsokin kakian sënëonkë 'aímabi axribi ukin ka an ñu mëëxunkë uni itsínribi anu bëbakin Job kakëxa:

—Kaná anubi 'ibúti kushiira banakin ka an ñuina bërúankë unikama 'imainun ovejakama këñukin rëtëaxa. Usokin atu 'akëbë kana 'ëxëshi mi kai unux abán.

¹⁷Ēsokin kaia a uni sënënkë 'aímabi ukin ka bëtsi uniribi anu bëbakin kakëxa:

—Rabé 'imainun achúshi caldeo unikama amami amamíax ai mërakin ka camellokama mëkamanan nubëa 'ikë unikama raíri manë sani kuë nukëñën 'akin rëtëaxa. Usokin 'akëbë kana 'ëxëshi mi kai unux abán.

¹⁸Ēsokin kaia a unix sënënkë 'aímabi axribi ukin ka an ñu mëmíkë unínami bëbakin kakëxa:

—Min bakë bëchikë bëbukama 'imainun xanukaman ka ain xukén apanën xubunuxun timëxun fiesta 'akin pianan xëai 'iaxa, ¹⁹usakin 'akëbëbi anu uni 'ikëma memíax bënëtishi anu bëëki 'ibúkin ka suñuanën amami amamixun bëkakin xubu nipakin min bakë bëchikëkama bukukë anuabi chakamíaxa. Usokëx ka kamaxi atux bamaxa. Usokin 'akëbë kana 'ëxëshi mi kai unux abán.

²⁰Usakian kakëx ka Job anua 'ikë anuax ratuti 'itsaira a bana kuati anun paëi niruakëxa, niruxun ka aín tari nitëxëkin tukakëxa, usokin 'anan ka ain bu tëai maxkutankëx Dios rabia 'ikësabi masá nuituti memi bëtiki 'iakëxa.

²¹Usai 'ika ësai kiakëxa:

—Ñuñu kana ënë menu 'ëx bakëanma 'ain, usa 'ain kana ñukin ënë menu 'ikë 'ën ñukama uantima 'ain, usa 'ain kana ënë menubi 'ën ñukama ëbiani ñuti 'ain, Diosan ka kamabi 'ën ñukama 'ë 'inánkëxa, usa 'ixun ka anbi 'ën ñukama kamabi 'ë bikuantëkéanxa; ¡Nukën 'Ibu Dios ax ka 'upiokin rabikë 'iti 'ikën!

²²Usa 'ain ka usa ñukama inuti tëmëraibi Job, Diosmi 'atimai banai 'uchama 'ikën.

2 ¹Anuanaín ángel kamabë Dios timéti nētë 'ikëbë ka angel paránakë axribi atubë timéakëxa. ²Usai anu ukë ka Diosan uinuax kara aia kixun 'unanxunbi ñukákëxa:

—¿Uinuax kaina mix aín? Kixuan kakëxun ka ñunshin 'atimanën kakëxa:

—'Ēx kana kamabi mekama oi kuaínbēkini nitsin.

³Usakin kakēxun ka Diosan kakēxa:

—ǵUisa kara 'ĕn uni Job 'ikē kixun kaina 'unán? Asaribi uni ka ĕnē menu 'aíma 'ikēn, an ka 'ĕn kuēēnkēsabi okinshi 'akin űu upíshi 'ai tsókin űu 'atima 'ati sinanan uisakinbi uni 'atimoti sinanima upiti bēruánkati. Usa 'ain ka minmi uisa űu 'atima 'akēmabi a 'atima oti sinánxun 'ĕ karaishikin katan-kēxun űu 'atima, 'amikēxunbi ka uisa űu 'atimabi mi 'axuntima 'ikēn.

⁴Kixun kakēxunbi ka űunshin 'atimanēn Dios kakēxa:

—Uínbia aín naminu 'atimokin paēokēma 'aish ka uni asábi nitsia. 'Aínbi ka unix upí tsótisa tani uisa űu kara inutia abi inutibi tēnēax 'iti 'ikēn. ⁵Usa 'aínbi ka minmi 'insinun 'imikēxun tani tēmēraikin min bēmánanubi 'ati-makin mi űui banati 'ikēn.

⁶Ēsai kia ka Diosan űunshin 'atima kakēxa:

—Asabi ka usa 'ain kamina uisa kaina oisatani usakin 'akinbi, kamina űutannuira 'atima 'ain.

⁷Ēsokian Diosan kakēx ka anuaxa abē banakē anuax űunshin 'atima kuan-kēxa, kuanxun ka Job aín taēmiaxi chanku 'insinan 'ia aín nami kamanubi 'ianan aín maxkánubi 'irunun 'imiakēxa. ⁸Usakian chanku 'insinan bikēx ka Job anua nibu pukēx tsamakē anu kuanx kuanx tsóakēxa, anuax ka chumu tukikē aín paná achúshi bitankēx aín naminu 'ikē an paēira okēxun tani anun raxuamēakēxa. ⁹Usai anu tsotia ka aín xanun anu kuanxun kakēxa:

—ǵĒsai 'insíanx tēmēraibi kaina mix űunshinakēti Diosmi katamētín? ;Dios 'atimokin űuianan kamina űuti 'ain!

¹⁰Ēsakian kakēxun ka Jobnēn aín xanu kakēxa:

—'Ēn xanu usai kamina 'atimai banatima 'ain! Kamabi űunu Diosan 'inán-kēxun bikē ax ka asábi 'ikēn, ǵusaribi okin karanuna nua kamabi űu 'atima inúnun 'imikēx inúkin tēnētima 'ain? Usai kamabi űu inutibi ka Job 'uchanan achúshi banabi Dios űui 'atimati ami banama 'ikēn.

Job an 'unánkē unikamax 'insínkē isi kuan űuikē bana

¹¹Job ax ka rabē 'imainun achúshi uni an 'unánkēűu 'iakēxa: Ax ka Elifaz kakē, 'aish Temán, menu tsókē uni 'iakēxa 'imainun ka Bildad axribi Súah kakē menu tsókē 'iakēxa 'imainun ka Sofar axribi Naamat kakē menu tsókē uni 'iakēxa. A unikaman ka atun 'unánkē uni Job axa usai űu 'atima inuti nuibakatia kuakēxa, kuabiani ka kanankiani nun 'unánkē uni Job ka 'aisa-maira tēmēraia usa 'ain kananuna aín masá nuitukē a sinanatánun kanan isi kuantí 'ai kía kanankēxa. ¹²Kanankiani anua 'ikē anu bēbai kuankinbi ka 'uranxunshi anu Job tsókē iskinbi ax ka a 'ikē kixun 'unani ka munuma kuēn-kēni a kamaxi iankēxa, usai 'i 'itsaira atúxribi masá nuituti atun tari tukakin a kamaxunbi manámi mēsukin me putu puti anunbi matakakikankēxa. ¹³Usai 'itankēx ka atúxribi menu tsóti mapai achúshi 'imainun rabē nētē 'ianan mapai achúshi 'imainun rabē imēribi uisa banabi abē kananima a 'urama abē 'iakēxa, usai 'ia 'aisamaira paē tani tēmēraibi ka atun Job uisa banabi káma 'ikēn.

Job tēmērai anuan bakēan nētē űui kia bana

3 ¹⁻²Usai 'itsaira paē tani tēmērai nuibakati ka uisa bananbi banaima 'itankēx ka Job, anúan bakēan nētē űui 'atimati banai ēsai kiakēxa.

Job

- 3 ¡Atima okë ka anun 'ën titanuax tuá 'inux 'ëx unikë a imé 'iti 'iakëxa!
 ¡Atima okë ka anúan 'ën titan 'ë bëbu tuá okë nëtë axribi 'iti 'iakëxa!
- 4 ¡'Uisati kara 'ën titan 'ë tuá imé
 Diosan nëtë xabá a 'inun pékaratima 'imé 'inun 'imíama 'ikën!
- 5 ¡Uisati kara béánkibukë këxtuira an 'ibúkin a nëtë mapumainun,
 kuin tunan 'ibúkin anribi mapukë 'inun 'imíanan,
 'imëa nëtë bëankikëbë ami rakuékë usaribi 'ítánun maputi 'iakëxa!
- 6 ¡Uisati kara anúan 'ën tita 'ë tuá imé ax béánkibukëmi 'i nëtëama 'ikën,
 usai 'ia 'ain ka uínbi nëtë 'uxë
 baritia akama tupuntima 'iakëxa!
- 7 ¡'Uisati kara a imé 'ën titax tuakëma xanusa 'iama 'ikën,
 usa 'ain ka uíxbi a iméishi an ka tuaia kixun 'unani munuma sharáma
 'itsíanxa!
- 8 ¡Uisati kara ñubé unikaman ax kushiñu 'ixuan
 Leviatán kakë ñuina an kushi 'inánkëxun an imé a 'atima okin
 sínánxuanma 'ikën!
- 9 ¡'Uisati kara pékarakuatsinkëbë 'ispónkama ax pëkima 'ianan,
 nëtëribi xabá kuatsinkëbëtan barin urukin pékabëtsinkëbë xabá 'ítima
 ka 'iakëxa,
 usa 'ain ka unin pékaratia nëtë upíra 'ikë isama 'itsíanxa!
- 10 ¡Atima okë ka ën titan anun 'ë tuá imé ax 'iti 'iakëxa,
 usa 'ain kana ënë menuax tëmëranux bakéama 'itsían!
- 11 ¿Uisa 'aish karana 'ën titan puku mëuküax
 bamanan 'ën titan naachi kikin 'ë rëmumëkëishi chikíama 'ik?
- 12 ¿Uisati kara 'ën titan aín kisinu rakanxun
 kaniokin 'ë ain xuma 'amikin kaniokëx?
- 13 Usokin 'akëx ñua 'aish kana 'ëx,
 bëríbi upitax tsóti tëmëraima asábi 'itsían,
- 14 usai 'i kana 'ëx 'apukama 'imainun an ñu 'axunkë aín kushikamabëtan
 xubu chaiirabu 'ikëbia an rurupa 'ikëa 'atëkënkë unikamabë 'itsían,
- 15 'imainun kana bana mëníokë 'apukama
 aín xubunu kuri 'imainun kuríki bukúnkë anu 'itsían.
- 16 ¿Uisoti kara xanu aín nachikiti 'uxë sënénkë 'aímabi aín tuá
 nanipakëké usaribi okin 'anan,
 aín titan pukumëuküaxbi tuá ñukë 'akësaribi okin 'ë mainkama 'ik?
- 17 Ñukë mainkëxun ka an ñu 'atíma 'akë unikaman ñu 'atíma 'atëkëanan
 bëtsi unikamaribi 'atíma otëkënimá,
 'imainun ka axa tëmërai tsóti atsánkë unikamax ñutankëx atsanx
 'ianan tëmërai 'itëkënimá asábi tani tsotia;
- 18 usaribiti ka bëtsi unikama ñatanxun tëmëramikë unikaman ñukin
 anuxun chuámarua tani kuëñia,
 usai 'ikin ka an ñu mëëia bërúankë unikaman munuma banakin
 kakëxun kuati atsánkë akama nëtëtia;
- 19 anu ka uni ñu 'unanbu 'imainun uni ñu 'unánkëmabu akamaxbi sënën
 'ikën,

- 'imainun ka an ñu tëmërakin mëëkë unikama anbi an ñu mëëxunkë unikama ñu mëëxuntëkëñima.
- 20 ¿Uisa 'ixun kara Diosan ënë nètënu tsotia tëmëranux bakënnun uni 'imin?
¿Uisa 'ixun kara Diosan axa 'itsaira tëmërakë uni a basi pain tsónun 'imia,
- 21 usa 'ain ka an ñuti barikë uni ax bënëtishi ñuima,
usa 'ain ka ñu upíra 'aish kupfíkëira 'akësaribi okin aín ñuti baribi uni ax 'ishtun ñutima 'ik?
- 22 Usa 'ain ka unix aín ñuti nètë 'ikëbë
ñuia maínkëx kuni kuëenti 'ikën.
- 23 Usa 'ain ka Diosan uni bëxuñusa 'aish uisa ñu kara 'iti 'ikë kixunbi 'unánimabi 'inun 'imia,
usakin ka amia kuainti 'aimasa 'itánun unin niti bëarakësa 'inun 'imia.
- 24 'Ianan kana 'ën pitimibi sinanima 'ëx masá nuituti inin;
usai 'ikana ñu xëaima 'ëx tëmërai bënëtin.
- 25 Kamabi ñumi 'ëx rakuëa an ka
'itsaira rakuënnun 'ë 'imiakëxa,
a ñukama kana bërí inutin.
- 26 Usa 'ain ka añu ñunbi 'ë tantinun 'imiman;
'ëx kana bërí upíma 'ain, 'itsaira bënëtin kiox ka Job kiakëxa.

'Insíanx nuibakatia ain 'unánkë unikaman

Job ká bana

(Job 4–14)

Elifaz

- 4** ¹⁻² Ësakin ka Elifaznën an 'unánkë uni 'ikë Job kakëxa, 'ën sinánkëx sapi kamina bëtsi unin mi nuibakin bana ñuixunti kuëënima nishti 'ain, 'aínbi kana 'ën mi bana ñuixukin kaima 'ixun upíokin sinántima 'ain.
- ³ Min kamina an bana 'unánkëma uni bana ñuixunkin uisai kara tsóti 'ikë kixun 'unánmiakën,
'imainun kamina an munu sinánkë unikamaribi 'akiankën;
- ⁴ min kamina upiti tsótibia ax 'atimati tsókë unikama atux 'ikësabi upiti tsónun kixun kakën,
min kamina upiti tsókinbia an 'atimati tsóti sinánkë unikama a usai 'iama 'inun kakin sinanamiakën,
- ⁵ ¿usa 'aínbi kaina bërí 'insíax tëmërai nuibakatia 'ën 'akësabi okin kana, 'ati 'ai kixun kushiokin sinanima usai 'in?
- ⁶ Mix kamina achúshi uni an Dios kuëënkësabi okin ñu 'akë a 'ain, 'imainun kamina mix achúshi uni an Diosan kakësabiokin 'akin upíokin ñu 'akë 'ain,
¿usa 'aishbi kaina mix Diosmi kushiti sinanima manutisa tanin?
- ⁷ Min kamina 'ë katima 'ain achúshi uni ñu 'atima 'akëma ax kara, Diosan 'atima okëxa 'ikë 'iti 'ikë kixun.
- ⁸ 'Ën kana 'itsa baritia tsókë 'ixun uisa ñukama karana 'akën a 'unan, 'imainun ka uin kara 'atima ñuira 'akin a tanti bana 'ianan, ñu 'atimaira ñunshinakëkin 'ai 'axëkë 'ikë,

- a unix ka uin kara ñu 'apáxun uiti 'itsa kara 'apáxa
ati 'itsabi aín bimi bitsia usaribiti anunbi 'atimati tēmērai nuibakatia.
- ⁹ Usa 'ain ka Diosan atún ñu 'atima 'akēbē atumi xumati nishkin,
asérabi masókin suñuanēn kushiira bēēkai anu 'ibúkin ñu masókē
usaribi okin 'aia.
- ¹⁰ Usa 'ain ka uni 'atimakama an bētsi unikamami 'atimaira banai atumi
nishi paru inuán nēti kuēkēsari 'iabi Diosan,
ain paka tsasipakin nētēmiti 'ikēn.
- ¹¹ Usakin 'akēx ka uni 'atimakama ax paru 'inuánēx ain paka tsasikē
'ixun pima chumínbuax bamakēsa usaribi 'iti 'ikēn,
usai 'ikēbē ka atun bakē bēchikē bēbu 'imainun xanux, ain tita
bamakēbēa paru 'inuánēn tuákamax abisi tsuákikē usaribi 'iti 'ikēn.
- ¹² Banaimaishi uax 'ēnu bēbakin unin kakēsa 'itánun ka 'ē baxēxkin kakēxa,
'aínbi kana kuaisamara 'itanun munura banai kiabi aín bana kuakēn.
- ¹³ Achúshi imé kana kamabi uníxa 'uxkēnan bikēx 'uxan 'ēxribi 'uxunbi,
'atimakin namáx a sinani masáti 'uxima 'iakēn.
- ¹⁴ Usai 'ikana 'ē rakuētan bikēx 'aisamaira rakuéti;
'ēn xo kamabi bērēruí 'iakēn.
- ¹⁵ Usai 'ikin kana 'ēn bēmánan suñun bēkakēxun tankēsa
tani rakuéti 'ēn namikama raxuturui 'iakēn.
- ¹⁶ Usai 'ikin kana uix kara anu 'ikē kixun sinánkēn,
'aínbi ka aín bēmánan istisama 'iakēxa.
Usa 'aish ka ui kara kixun 'unántisama 'iakēxa.
Usai 'ikēbēa kamáxbi paskēsaruá 'inun 'uxi nētékēbētan kana ēsai kia
achúshi bana kuakēn:
- ¹⁷ “¿Uix kara an upí ñuishi Diosan iskēxun akē uni 'iti 'ik?
¿Ianan kara an unio 'ixuan Diosan iskēx uni an ñu 'atima 'akēma uni
'ati 'ik?
- ¹⁸ Usa 'ain ka Diosan aín nētēnuxun ñu 'axunkē aín ángel kamamibi atux
ka ñu 'atima 'akēma 'ikē kixun atumi sinanima.
Usa 'ixun ka Diosan aín ángel kamanribia ñu upiokin ñu 'aiama isia,
- ¹⁹ jusa 'ain ka unix ñu 'atima 'akē anunbi kushima 'aish,
xubu 'akin me bachunu nitsinkin 'akē usaribi 'ikēn,
usa 'ikēa suñun nipakēsa usaribi 'aish ka bisa chakakēsa okinshi
chakakē 'iti 'ikēn!
- ²⁰ Usa 'aish ka uni ēnē nētēnu tsótax uínsaran kara aín bamati nētē 'ikēbē
bamai nētétia;
usai 'ika istēkēntima oi ashiti usakin sinánkē 'aímabi bamaia.
- ²¹ Usa 'ain ka unin tsótinēx bēnētishi nētéti ñuman tékakē usashi 'ikēn;
usa 'ain ka uni kamabi ñu 'unanmaxi bamaia kiox ka Elifaz kiakēxa.”
- 5** ¹ Job uin kara munuma kuēnkēni banaia kuakin mi kaia 'unánti
kamina kiti 'ain.
¿Uinu 'ikē ángel a kaina mia 'akinun kixun ñukáti 'ain?
- ² An 'unántisa 'ikēbi ñu 'unánkēma uni ax ka Diosmi 'atimati sinánkē
kupí ñuia,
'imainun ka bētsi unin paránkin kakēxunbia an usama ka kixun
kakinma asábi ka kixun kakē axribi bamaia.

- ³ 'Ēn kana ñu 'unántisa 'ikēbi 'unánkēma uníxa bēnētishi ñuñuira 'ia isan,
'aínbi ka bēnētishi aín xubunu 'ikē ñukama 'atimakēbē ñuñuma 'iaxa.
- ⁴ Usa 'ain ka aín bakē bēchikēkama an 'akinti 'aíma 'ikēn;
usa 'ikē ka anuxun bana mēnókē anuxuan ñu 'atima
'akēmabi atun kuēēnkēsa okin 'akania,
usa 'aínbi ka axa anun rabanan nēti banati 'aíma 'ikēn.
- ⁵ 'Imainun ka atun ñu 'apakēkamaribi pitiñuma axa numin 'i bukukē
unikaman aín inuabi bixun pikania,
usakin 'amainun ka an bētsin ñuishi kuēēnkē unikama atux ñuñuira
'ikēbē ami nutsia.
- ⁶ Unixa 'atima onanti sinánkē ax ka menuax ñu 'apákē 'ikēsai koima;
uníxa uisa ñubi kara inuti tēmērakē ax ka menuax xubi 'ikēsai unikēma
'ikēn:
- ⁷ kamabi tsi rēkirukēnuax ka aín ěxku saraki abisi 'ia,
usaribiti ka an uni tēmēramiti 'atima ñukama axribi aín sinánnuaxbi
chikitia.
- ⁸ Mix 'ikēsai tēmērai 'ikē 'ixun kana
'ēn ira Diosan 'ěx tēmērakē 'ē 'akinun min 'akēbētanmabi ñukátsian.
- ⁹ ¡An ka 'itsaira ñu 'akin unin iskēma chaiirabu ñu 'aia,
usakin 'aia ka uínbi a ñukama uisakin kara 'aia kixun 'unántima 'ikēn!
- ¹⁰ An ka 'uí 'ibúkin me chabónun 'imia,
usakin 'imikēx 'ibúkin ka menu ñu 'apákē koonun chabóia.
- ¹¹ An ka mēnin sinánñu unikama atúxribia raíri unikamasaribi 'inun
'imia,
'imianan ka axa tēmērai masá sinani bukukē akamaribi upí 'inun 'imia;
- ¹² 'imianan ka an uni paránti 'unairakē uni an usakin uni 'ati sinánkē
'ikēbi
an sinánkēsa okían 'anun 'amima.
- ¹³ Usa 'ixun ka an bētsi 'atimoti sinánxun 'aisataniabi uni Diosan atun
sinánkēa 'axuma 'anun 'amima,
usakin 'akin ka atun ñu 'atima 'ati sinánxua 'akē ax ñankáishi 'inun
'imia:
- ¹⁴ ¡usa 'aish ka uín kara bētsi unikama 'atima oti sinania
a unikamax nētē xabánu nitsibi imé bēánkibukēnu níkēsa 'ikēn!
- ¹⁵ Diosan ka ñuñuma uni 'imainun
bētsi unikaman 'atimaira okē abi iémiti 'ikēn;
- ¹⁶ ax ka an uni ñuumara ka kixun bētsi unin iskēkama a 'akinkē a 'ikēn,
¡'ianan ka uni 'atima sinánñuirakama bētsi 'atima onux bananun
'imima!
- ¹⁷ Usa 'ain ka chuámarua 'iti 'ikē ui uni kara Diosan 'unánmisatankin
'atima ñu inúnun 'imia ax;
usai 'ikinbi ka Dios kushiira 'ixuan usai 'iti 'imikēxunbi ami 'atimakin
sinánkinma abi tēnēkē uni ax 'iti 'ikēn.
- ¹⁸ An mi 'insinun 'imitankēxunbi ka amiribishi anbi mi pēxkutēkēnti
'ikēn;
'imianan ka tēmēranun 'imitankēxunbi anbi mi kuēēmitēkēnti 'ikēn.

- ¹⁹ Uínsaran kaina ñu 'atima inuti 'ai anun ka achúshira okin
'akintankëxun ênkinma mi 'akinti 'ikën,
'ianan ka uisa ñu inuti kaina têmëratî 'ai usabi mi tsónun mi 'imitima
'ikën.
- ²⁰ Anuan numi 'iti nêtê 'ikëbëtanbi ka numin bamanun mi êntima 'ikën,
'ianan ka anúan 'akánanti nêtê 'ikëbê 'akanankinbia suntárukaman
'anun mi êntima 'ikën.
- ²¹ Uin kara mi 'atimakin ñui këmëi banaia anuabi ka mi ênkinma 'akinti
'ikën,
usakin 'akëxbi kamina rakuétima 'ain, an ka uin kara mi ñuia ax këmëi
banai kikëbëtanbi anuabi mi 'akinti 'ikën.
- ²² Usa 'ain kamina numi 'ianan bëtsi bëtsi ñu inuti têmëraibi ami kuai
kuëënti 'ain,
'ianan kamina raëkëma ñuina kamami rakuétima 'ain.
- ²³ Min naëoti menu ka mënioisama 'itánun 'itsaira maxá 'itima 'ikën,
'imainun ka raëkëma pianankê ñuinakama ax min 'unánkê unisa 'ixun
mi uisabi otima 'ikën.
- ²⁴ Usa 'ain ka min xubunua mibê 'ikê min aintsikamax ñuñuira 'iti 'ikën,
'imainun ka min 'arakakê vacakama 'uakamê 'ëoi kamabi kara kixun
tupúnkëx bëtsix nêtékëma 'iti 'ikën.
- ²⁵ 'Imainun ka min rëbúnki kamaxribi bakê
bëchipati 'uakamê 'ëoi 'aisamaira 'aish naënua xubi kókësaira 'iti 'ikën.
- ²⁶ 'Ianan kamina min kaniakëti nêtê 'ikëbê xëniabutibi samabuirakëma
kushi pain 'iti 'ain,
usai 'i kamina ñu bimi 'apá pëkëtia bikëxa upí 'ikê usaribi 'iti 'ain.
- ²⁷ Nux bëtsi bëtsi ñu inúkê an ka nu 'unánmia usa 'ain kamina ênê bana
kuakin usa ka kixun sinánti 'ain;
usa 'ain kamina ênê bana kuakin minbi uisaira kara kixun mix inúkê
ñukama tanti 'ain, kixun ka Elifaznën Job kakëxa.

Job 'itsama baritia ka uni tsotia kia ñuikê bana

- 14** ¹ Kamabi uni aín tita bakënkê ax ka
'itsama baritia 'imi tsotia, usai 'i ka bëtsi bëtsi ñu inuti 'itsaira
tëmëraia.
- ² Usai 'i ka ñu uá pëókintankéxa barin 'akëx núkakësa usaribiti 'ia;
'ianan ka ñun tupënaxa bënëtishi nêtékësa usaribiti 'ia.
- ³ Êmi 'atimakin sinánkin kaina min 'ê 'uchoisa tanin,
'imainun kaina 'ëmi nishkin min 'ê 'atima oti kuëënin?
- ⁴ Uínbi ka bëtsi uni asérabi upí 'inun 'atima ñunua mënioima,
usa 'ain ka kamabi unix aín titan tuákê 'ikën.
- ⁵ Min kamina an uni uiti baritia kara tsóti 'ikê atishi tsónun 'imikê a
'ain,
usa 'ixun kamina uiti bari kara tsóti 'ikê atishia 'inun 'imin,
- ⁶ usa 'ain kamina atuxia upíti bukunun ubiokinma ênti 'ain;
jusokëxun ka atúnbi tëxun kurfki bitankëx anun ñu maruxun upóokin
pi tsóti 'ikën!
- ⁷ Achúshi unían i rëraxun rakankëxi ka aín burunuax

- kótëkëni uínsarabi anuax i koi nètétima.
- ⁸ Usa 'ain ka aín tapúmiãx xanankë 'ianan aín i rakákë
ax menu rakataxbi chékikëma 'aish asábi 'ia,
- ⁹ usai 'i ka 'umpaxan chabókëxun amiribishi paxaira 'inun kótëkënia;
usai 'i ka bërí 'apákëx koi i 'ikësaí pëñanakëti 'itëkënia.
- ¹⁰ Usa 'aínbi ka unix usai 'ima ashiti ñuia;
usai 'i kara ñukiani uni, ¿uinu kuanin?
- ¹¹ parúmpapa 'umpax 'imainun bakakamax ka kuabutibi
aín 'umpax chitëti éskia;
- ¹² usa 'aínbi ka unix naíkamë 'ëo këñutisama pan 'ain,
anu ñuia maínkë anuax nirutëkëntima pain 'ikën,
usai 'i ka uni 'uxax bësukëma usaribiti ñukë 'aish 'iti 'ikën.
- ¹³ ¡'Ën kana kuëñti 'ain minmi anu uni ñuia maínkë
anumi 'ë unëti mixmi 'ëmi nishkë a sënéntamainun,
usakin 'atankëxun kamina uiti nètë karana anu 'iti 'ai kixun 'ë kati
'ain, a nètë sënénkëbë kamina 'ëmi sinántëkënti 'ain!
- ¹⁴ Usa 'ain kara achúshi uni ñukë ax, ¿amiribishi baískitëkëntankëx tsóti
'ik?
Usai 'iti 'ain kana 'ën uiti nètë karana anu uni ñukë anu 'iti 'ai a nètë
kamabi sënëmi anu 'iti 'ain.
Usa 'ain kana anuxun uínsaran kaina 'ëx tëmërai masá nuitukë a asábi
'inun 'imi kaínti 'ain.
- ¹⁵ Min unio 'ikëmi 'ëbë banatisatankin kuënkëxun kana 'ënribi kakëxun
mi kati 'ain;
min iskin kamina upí 'ikë 'ë istsian min 'ë unio 'ixun.
- ¹⁶ Usa 'ain kamina bërí uiti of karana 'ëx 'ucha atiokinbi 'ë 'atima onuxun
tupuntima 'ain,
usokin 'akinma kamina uinu kuani karana nitsi anuabi 'ë buánti
'ain;
- ¹⁷ unin ñu pishanu 'aruxun nikë usaribi okin kamina min 'ën 'atima ñu
'akëkama mëníoti 'ain,
usakin 'akin kamina a ñukama 'ë manumiti 'ain.
- ¹⁸ Aséribi ka ikamax usai ka 'iti 'ikë kixun sinánkë 'aímabi me pankabuti
bëukubutia,
'imainun ka xaxun pobu a kamaribi usai ka 'ia kixun unin sinánkë
'aímabi anua rakákë anuax taramëkëti 'uri kuania.
- ¹⁹ Kamabi unix ka upitax tsóti kuëñia 'aínbi kamina min baka kushiira
xobukian maxá këñupakësa usakin 'anan,
'uñe 'ibúkian me putu chukakin chinankësa
usaribi okin min unin tsóti 'aisama 'imin.
- ²⁰ Usa 'ain kamina mix kushiira 'ixun aín menuax chikínun 'imin,
usakin 'akëx ka uni ñui ain nami chéki nètétia.
- ²¹ Usa 'ixun ka uni ñukë an uisa kara unin aín bakë bëchikëkama oia
kixunbi kuatima 'ianan;
uisa ñu kara 'inutia kixunbi 'unannima;
- ²² usa 'ain ka uni ñunuxun ain nami paë pain tantankëx ñuia,
usai 'i ka aín nami paëia tani tëmërakë anunbi ñuia.

Jobnën aín 'unánkë Bildad amiribishi katëkëan ñuikë bana

- 19** ¹⁻² Usa 'ain ka Jobnën aín 'unánkë uni Bildad a kakëxa, ¿Uínsaran ira kaina 'aisamaira banakinmi 'ë atsamikë a ënti 'ain?
- ³ Achúshira okin 'akinma kamina 'itsaira okin 'ë ñuikanin; ¿usakin 'atimakin 'ë ñuikë anun kaina rabinkaniman?
- ⁴ 'Èx inúkë ñukama ax 'ënanshi 'ain ka an 'ë 'atima otsianxa.
- ⁵ Mitsux sapi kamina 'ësamaira 'iisa tankanin, usa 'ixun kamina 'èx 'inúkë ñukama ñuikinshi mitsun 'ë kain.
- ⁶ Usa 'aínbi kamina mitsun upíokin pain Diosan ka 'ë tëmëramia kixun 'unánti 'ain, an ka usai 'inun 'imikin 'ë anu pakëti nankënua ñuina pakëkësaribi 'inun 'imiaxa.
- ⁷ 'Èx kana munuma kuënkëni kin: “¡'È ka rëtëkëania!” 'aínbi ka uínbi 'ë kaima; 'ianan kana 'ë 'akinun kixun ñukatin, 'aínbi ka uínbi 'ënun rabanan nêkin 'ë 'akinsama tania.
- ⁸ Diosan ka tëmëramikin 'ën 'ati ñukama ëmikin unin anun niti bai bëarakësa usaribi 'itánun 'ën 'ati ñukama 'ë ëmiaxa; 'ianan ka 'ën 'ati ñukama bëánkibukënë bai mapukësa 'inun 'imiaxa.
- ⁹ An ka kamabi ñukama 'ë bikuanxa; 'ën mañuti bixun nikësa 'itánun, 'ë nuibakinma usakin 'axa.
- ¹⁰ Usokin 'akin ka 'ë 'aisamaira ñunu pakëmikin xubu 'ibuan aín itáishi nitánun tënkapakësa usaribi 'itánun 'ë 'imiaxa; ¡'imikin ka 'ën anua ñu bitëkënti 'aíma 'itánun i aín tapunkama këñunbi ëchikësa usaribi 'itánun 'ë 'imiaxa!
- ¹¹ Usa 'ain ka 'ëmi 'itsaira nishkin, an abë nishanankë uni 'akësaira okin 'ë 'axa.
- ¹² Usa 'ain ka 'ë tëmëramikin suntárunën bëarabuinkësa 'itánun 'ë 'imiakëxa; usai 'ikin ka aín suntárukamax 'ë 'anux 'urama, kuatsinkin bëarakësa 'inun 'iëmiakëxa.
- ¹³ Usa 'ain ka Diosanbi 'ën xukënkama 'imainun 'ën 'unánkë unikamanbi, bëtsi menu 'ikë uni 'akësokin 'ë 'anun 'amiauxa.
- ¹⁴⁻¹⁵ 'Imainun ka 'ën 'aintsikama 'ianan 'ën 'unánkë unikama 'ëmi manuaxa; manumainun ka axa 'ë isi kuanx 'ën xubunu 'ia unikamanbi 'ë manuaxa. 'Ianan ka an 'ë ñu 'axunkë xanukaman 'unánkëma uni 'akësa okinshi 'akin; ax ka an nu ñu mëëmikë uni a 'ikë kixun sinánkin 'ë 'unanima.
- ¹⁶ 'Èn ñu mëmikë uni ñu 'axúnun kakëxunbi ka kuashikin 'ë ñu 'axunima, 'imainun ka 'itsokin ñu 'axúnun kixun karaishikëxunbi 'aisama tania.
- ¹⁷ 'Imainun ka 'urama okaskëxunbi 'ën xanun 'ë timaia; 'imainun ka 'ën xukë 'ibukamanbi 'ë istisama tania.
- ¹⁸ 'Ianan ka tuáxu kamáxbi 'ë isi 'ëmi kuaia; usa 'ain ka anu 'èx tsókë anuax nirukëma 'aínshi 'ëmi 'atimati banaia.

- ¹⁹ Abë 'ëx nuibanairakë 'ën 'unánkë unikamanbi ka 'ë istisamatankania;
'imainun ka 'ëbë nuibanankëira unikama 'ianan 'ën aintsikamanbi 'ë
banoisama tania.
- ²⁰ Usa 'ain kana 'ën xokama mërakë 'itánun 'aímai raënkëax,
nëtéishi kiani ñutisara 'aishbi usabi masánuitutibi tsotin.
- ²¹ Usa 'ain kamina 'ën 'unánkë unikama mitsun 'ë nuibati 'ain.
Diosanbia usai 'inun 'ë 'imikëx kana ësaira 'i tëmërain.
- ²² ¿Usakaskin kaina mitsun Diosan 'akësaribi okin 'ë 'aisatani 'ëmi
nishkanin? ¿Mitsun kaina 'aisamaira 'ëmi banakin 'ë 'atimokanin?

Job kana uisa ñubi 'ai 'uchakëma 'ai kia bana

- 31** ¹ Usakin pain an 'unánkë uni rabé 'imainun achúshi a katankëx
sënëan ka Job axribi banai ësai kiakëxa. 'Ënbi kana sinánkë bënëñu
xanukama 'imainun kana
bënëñuma xanu uisa 'ixunbi kuëëanma 'ain kixun kana sinánkën.
- ² ¿Uisa ñuira kara kamabi kushiñuira Dios an naí mananxunbi,
achúshi achúshi uni ñu 'inánti ax 'iti 'ik?
- ³ ¿An 'atima ñu 'ai 'uchakë unikama 'imainun 'atima unikama ainama
kara
'atimañu inuti tëmëрати 'ax 'ik?
- ⁴ ¿Ianan kara Diosan 'ën 'akë ñukama iskin 'unanima 'ianan,
'ëx nikë kamabi 'unanima 'iti 'ik?
- ⁵ 'Ëx kana aséribi kian uínsaranbi kana ñu 'atima 'anan uni kana,
paránti 'ai kixun sináñxun paránkëma 'ain.
- ⁶ ¿Usama 'ikë ka Diosan anun unin ñu 'ëñë tupúnti 'akë anu 'ën 'atima ñu
'akëkama tupunkin uisa kara oisatania usokin 'ati 'ikën,
usakin 'axun ka 'ën karana ñu 'atima 'akë 'ai kixun 'unánti 'ikën!
- ⁷ 'Ën karana ñu upí 'ati 'unanxunbi a ënkin ñu 'atima 'an,
'anan karana usai 'ikin bëtsi unin ñu kuëëan,
'ianan kara bëtsi unin aín ñu mëkamakë 'ënua mëraxa,
- ⁸ usakin 'ën 'akë 'ikë ka bëtsi unikaman 'ën 'apákë ñukama bixun píñun
Diosan 'amiti 'ikën,
'imainun ka 'ën 'apá ñukamaribi aín tapun këñunbia bëtsi unikaman
ëchinun 'amiti 'ikën.
- ⁹ 'Ën karana xanu bënëñu 'ën xanu 'ikëmabi këmëkësakín uisai kara 'ia
kixun isanan,
'ë rapasu 'ikë unin xanu aratsushi 'ikë 'utunkin isan,
- ¹⁰ usakin 'ën 'akë 'ain ka 'ën xanu bëtsi uni ñu mëëxunkë 'ianan,
uni 'unánkëma kamanribi aín nami 'ati 'ikën.
- ¹¹ Usakin 'ën xanu 'akë ka rabintanun;
uisai kara uni 'ia an mënókë 'apukaman 'ë 'atima okë 'itsánxa.
- ¹² Usa 'ain ka 'ën ñu 'atima 'akë 'ain tsi rëkirukin ñu nënkësokëx,
kamabi 'ën ñukamax këñutsianxa.
- ¹³ An 'ë ñu mëëxunkë unikama 'imainun xanukamañu pain 'ixun kana
añu 'axúnun kara 'ë kaia,
usakinbi 'axuankën.
- ¹⁴ ¿Uisokinra karana 'ën Dios 'ëa 'atima oisatankëxun kati 'ain?

- ¿Uisokin karana usakin 'ën 'akë ñukama ñukákëxun asérabi
këmëkinma kati 'ain?
- 15 An nukama nun titan puku 'ukëmëu uninun 'imia Dios anbi ka
aturibi 'ë 'akësaribiokin anun tsóti 'inánkëxa.
- 16 Uisaxunbi kana 'ën uni ñuñuma an kuëñkë ñu 'inanima 'iama 'ain,
'imainun kana kasunamëkë xanukamaribi pitiñuma 'aísh numin 'i
tsotia isëshiamo 'ain.
- 17 Uinsaranbi kana 'ën pikë ñu a
papañuma 'imainun titañuma tuákama 'inánkinma 'ëbi piama 'ain.
- 18 Usa 'ixun kana 'ibuñumakë tuákama unían aín bakë bëchikë 'ibu
'akësokin nuibakën;
'imainun kana kasunamëkë xanukamaribi 'itsaira 'akiankën.
- 19 'Ën kana uix kara chupañuma 'ikëa matsin 'akëx ñutisa tania iskin
chupa 'inánkën,
ñuñuma uni aribi anúan rakuti chupañuma iskin aribi nuibakin anua
rakuti chupa 'inánkën,
- 20 'ën 'arakakë carnero aín ranibi bitankëxun chupa 'axun kana amia
xananun 'inánkën,
anun xanai 'ikin ka 'ën 'unánkë uni an asábi ka kixun 'ë upíokin
kakëxa.
- 21 Uinsaranbi kana papañuma titañuma tuákama 'apukamami kuaikësa
'inun
mi kana usokin 'ati 'ai kixun káma 'ain.
- 22 Ësokin asérabi 'axmabi 'ëx këmëi kikë 'ain ka
'ën pëñan rabë ënë tsasikanti 'ikën;
usokin 'anan ka 'ën tēkēnpata aribi 'ë pēñchicanti 'ikën.
- 23 Usa 'ain kana Diosan 'ë 'atimokin tēmëramiti anun rakuëakën;
jusa 'ain kana ax 'apu kushiira 'ixuan uisakin kara 'akëxun 'ën
tēñëama 'itsían!
- 24 Uinsaranbi kana kuriñu 'ianan kuríkiñu
'aíshbi 'ëx ami katamëama 'ain.
- 25 Uinsaranbi kana kuríkiñu 'ianan 'aisamaira ñuñu 'aishi,
anun rabiakati usa kana 'ëx 'ai kíama 'ain.
- 26 'Ën kana barin pékabëtsinia isanan,
'uxën imé pékakë aribi isan,
- 27 'aínbi kana uínsaranbi unëxun rabianan,
'ën mēkēn bëtsuku kakín tanxuama 'ain.
- 28 Ësokin 'ai 'ëx ami 'uchaia ka Diosan 'ë 'atimo 'itsíanxa;
jusakin 'ën ñu 'akë ax ka Dios ka nañuma 'ikë kixun sínánkin 'ën 'akë
'iti 'iaxa!
- 29 Uinsaranbi kana axa 'ëmi nishkë uníxa ñu 'atima inuti tēmërakëbë ami
kuai kuëñi 'iama 'ain;
'ianan kana unían 'atima okin ñuikëbëbi a kuati kuëñanma 'ain.
- 30 Uinsaranbi kana axa 'ëmi nishkë uni ka 'atima ñu inuti 'ikë kixun
sínánxuanan
ax ka ñuti 'ikë kixaxbi kíama 'ain.
- 31 'Ëx abë 'ikë uni achúshinën

- bëtsi menu 'ikë uni mërakin kuai oisatania kana,
³² ëman kamina 'uxti 'ai kixun kâma 'ain.
 Usakin 'akinma kana 'ën xubu xëókaxun bëtsi menuax ukë unikama
 anu atsímiakën.
³³ Uinsaranbi kana 'ën 'akë ñukama bëtsi unikaman 'akësokin unëama 'ain,
 'imainun kana 'ën ñu unëxun 'akëmasa 'inuxun 'ama 'ain
³⁴ unikamami rakuëkin.
 'Ianan kana uínsaranbi banaima 'ën xubunu xëpuax ñuitsimarua,
 uni këmëi banakë kamami rakuëti 'iama 'ain.
³⁵ ¡Uin kara 'ëx kia kuati 'ikën!
 Usa 'ain ka 'ëx kikë bana ënë;
 ¡Dios kamabi kushiñuira an 'ën bana kuakin 'ë kati 'ikën!
 Usa 'ain ka mix kamina usai 'ia kakin kirikanu kuënëoxun ismikin 'ë
 kati 'ikën,
³⁶ usakin 'akëxunbi kana mënin sinánñuishi 'ixun
 'ën nuitunën sinánkin unia aín maiti maxkânu 'akësokin 'ën 'imiti 'ain.
³⁷ Usa 'ain kana uisai karana 'ia a kamabi ñuikin Dios kati 'ain,
 usakin kai kana ñu 'atima 'akëma 'ë isnun uinu kara Dios 'ikë anuaxbi
 abë banati 'ain.
³⁸ Usa 'ain kana, 'ën mekamax ka 'ëmi 'atimai banakin naínuabi Dios
 kaikikëma 'ikë,
 usa 'ain axribia tantinun ëan.
³⁹ 'Ëx kana ësai asérabi kin 'ën bëtsi unin ñu 'apákëkama mëkamanan,
 an ñu 'apákë unikama kupókinma atun ñu bikë 'ain ka
⁴⁰ ¡'ën menu 'apákëxbi trigo 'iruima muxa 'iruti 'ikën,
 'ianan ka cebada 'apákëxi 'iruima xubi 'atima 'iruti 'ikën!
 Èsai kikin ka Jobnënrabi aín 'unánkë unikama kakin sënëonkëxa.

Diosan Job ká bana

(Job 38.1–42.6)

38 ¹ Usa 'ain ka ax kikë banakama ñuikin suñúan chaiira 'ikuatsini
 bëkikë anuxun Diosan Job kakëxa:

Diosan Job kakëxa

- ² ¿Mix añuira 'aish kaina 'ën 'akë
 ñukama ñui 'atimatishi banai ñu 'unánma uníxa banakëesai banai kian?
³ Bërí kamina 'ë asérabi rakuëma 'ixun,
 'ën mi ñukákë banakama ñuikin 'ë kati 'ain:
⁴ ¿Uinu kaina mix 'ën me uniotabakëbë 'iakën?
 ¡Asérabi upókin min ënë banakama 'unánkë 'ixun kamina 'ë kati 'ain!
⁵ ¿Min kamina 'unanin uin kara uiti cha 'ati kara kixun sinántankëxun
 tupuankëxa,
 'ianan kara uisakin 'ati 'unánkë ira 'ixun 'akëx?
⁶ ¿Añu ñuiranu nankin 'a kara ami birukin akama ax 'ik?
 ¿Uin ira ami 'iti maxá chaiira namainun kara,
⁷ ángelkamax kuëënmainun 'ispakamanribi xabá 'itánun pékakëbë
 kantakëx?

- 8 Parúmpapa 'umpax menuax chikíkëbëtan kara,
 çuin nunkurui 'ikëbëtan an bëarati aín xëpútíkama nankëx?
- 9 'Ën kana parúmpapa chupa achúshi 'inankësa okin kuin 'inánkën,
 'ianan kana kuru nëtë aín chupasa 'aísha anuax nirunun 'inánkën.
- 10 'Ën kana parúmpapa 'umpax me mapuruima uinu kara sënënia anuishi
 rakanun 'imianan,
 kana xëpúti chairan 'akësa okin anun xëpuakën.
- 11 Usokin 'axun kana parúmpapa kakën: Ënu sënëinshi kuëpukan kanan
 kamina;
 urikuankin me mapurutima 'ain;
 anu sënëinshi bëchunti 'ën kakë anuishi sënëni kamina bëchunti 'ain.
- 12 ¿Min kaina uínsaran nëtënbi nëtë 'ixun nëtë xabatia iskin
 barin ka urukin upíira 'inun pékati 'ikë káma 'ain?
- 13 ¿'Ianan kaina barin urukin mekama pékakëbë ka
 uni 'atima sinánñukama unéti 'ikë kixun kakën?
- 14 Usa 'ain ka barin urukin menu pékakë
 an kamabi ni pékabëtsinkë ax chupa pukukësa 'inun mërati 'ikën;
- 15 usai 'ikëbëtan ka ñu 'atima atishi sinánkë unikaman nëtë xabákëbëtan,
 uni 'atima oti sinánkëkama a 'aima.
- 16 ¿Min kaina nanékiani kuanxun anuaxira
 parúmpapa 'umpax chikíkë a isan?
- 17 ¿'Ianan kaina min uinuiru kara uni ñukëkama ax kuania kixun
 anúan kuankë aín xëputi a isan?
- 18 ¿Min sinánkëx kara uiti naxbaira me 'ikë kixun kaina sinanin?
 ¿im asérabi kamabi 'unánkë 'ixun kamina 'ë kati 'ain!
- 19 ¿Uinuaxira kara nëtë xabá 'imainun
 imé bëánkibukë ax unin ñu nankësa 'aish aín?
- 20 ¿Min kaina uinu kara me sënéankëxa anu buánxun, nëtë xabá 'imainun
 imé bëánkibukë
 anua 'ikë aín xubunua uni ukësa Kuatsinia anubi bëtëkënti 'unán?
- 21 ¿Min kamina 'itsa baritia tsókë 'ixun akama 'unánkë 'iisa 'ain,
 usa 'ain sapi kamina akamax 'iisama pain 'ain bakéama 'ain!
- 22 ¿Min kaina anu kuanxun anua matsin tita 'ikë,
 a 'imainun anua matsi bëruñu 'ikë aribi anu kuanxun isan,
- 23 'ën anun uni atúxbi 'akanankë nëtë 'anan anúan,
 tëmërakë nëtë xuti a isan?
- 24 ¿Min kaina uimiu kikiani kara kaná mëriti ichukë ax kuania kixun
 'unanin?
 ¿Uisai 'ikiani kara amiaxa bari urukëmiaxa bëkikë suñu ax mekama oi
 bëkin?
- 25 ¿Uin kara uñe 'ibútia anu 'umpax xururukë ax chikiti me naëkë anua
 ampénkikë,
 usaribi 'imianan, kaná mëríkëbë nëtë masá kuatsintankëx 'uí 'ibúkian,
- 26 anu uni 'ikëma menua 'ibúnun 'imianan anu úxbi 'ikëma me anuribi
 'ibúkian,
- 27 me ëskikë chabókëbëa anuax ñankáishi 'aíshbi ñu koónun 'imiax?
- 28 ¿Uix kara 'uí 'imainun kuénkuru aín papa 'ik?

- 29 ¿Uix kara matsi iru aín tita 'ianan
nibí 'ibúkë aín 'Ibu 'ik?
- 30 ¿Uin kara parúmpapa 'umpax mapara 'ikëσαι iruira 'ikëbëa 'umpax
bëarakati 'inun 'imin?
- 31 ¿Min kaina 'ispa këñurui timékë
axa 'ispón Orión kakë abëira 'ima a 'uri 'inun 'imin?
- 32 ¿Mix kaina an pëkarakuatsinia nëtë xabakuantsinkëbëa 'ispón cha ax
pëkinun 'imikë a 'ain?
¿Min kaina 'ispakama këñurukëbëtan anua Osa chakama 'imainun Osa
chukúma anu mëranun 'imin?
- 33 ¿Min kaina axa naínu 'ikë ñukama an usai kamina 'iti 'ai kixun
'unánmikë a 'unanin?
¿Usa 'ixun kaina min a tanti bana ax kikësabiokin ënë menuxunribi
usakinbi 'ain?
- 34 ¿Min kaina nëtë kuin,
anuax 'uí 'itsaira 'ibúkian 'umpax me mapuminun kati 'ain?
- 35 Minmi kaná mëríkë a amanu kamina kuantu 'ai kixun kakëx kara,
¿an mi ënu kana 'ai: Min kakësabi oi kana 'iti 'ai kixun mi kati 'ik?
- 36 ¿Uin kara Ibis kakë ñuina pëchiu
'imainun 'aoripa aín bënë añu kara 'ati 'ikë kixun 'unánun
'imiakëx?
- 37 ¿Uin kara ñu 'unánkéira 'ixun uiti kuin kara axa kixun 'unánti 'ik?
¿Uin kara nëtë kuin anuax 'uí 'ibúkin,
- 38 me kupúkë axa chabáti chua 'inun tsëtsërui 'ikë
axa ëski birananun 'imiti 'ik?
- 39 ¿Mix kaina an paru 'inúan ain titan,
piti bixunkëxun puchákin pitankëxa,
- 40 aín kininu unëananbi i bëukukë kamanan rakáxun ñuina aín piti aia
binuxun kaínun 'imin?
- 41 ¿Uin kara nónshiansa pëchiu ñuinakama,
aín tuákamaxa nánuax pikatsi
sharákëbëtan abá pimiti baria na piminun ñu 'inanin?
- 39** 1 ¿Min kaina uínsaran kara raëkëma cabrakamax aín tuá bakënia
kixun 'unán?
- ¿Min kaina uisai kara carnero xanux aín tuá bakënia kixun isan?
- 2 ¿Min kaina uiti 'uxë 'ikëbë kara aín tuá
bakënia kixun 'unanin?
- 3 Aín tuákën paëokëx ka anuax bakënux,
rakabutankëx uisaibi 'ima aín tuá bakënia.
- 4 Usai 'itankëx ka aín tuákama ax kani kushikin tankin ninua ñu pi,
'ura kuankin aín tita ëntankëx amiribishi aín titanu utëkënimax.
- 5 ¿Uin kara raëkëma ñuina asno kakë a atuxi nitsia uisaibi 'iaxma 'inun
ëankëx?
- ¿Uin kara uinu kuani kara nisatania anu kuania ninun ëankëx?
- 6 Ën kana anua atux bukunun uinu kara 'iti 'ikë istankëxun,
anu uni 'ikëma me sapan bashiñu 'itsaira anu tashi 'aia anu ñu kókëma
anu 'inun ëankën.

- 7 Usa 'ain ka a ñuinakamax ëmanuaxa 'aisamaira ñu banakë 'ain a 'ura 'ia,
 usa 'ixun ka atun caballonuxun an 'arakakë ñuinakama buánkin
 kuënkëonkin kakë unikama aín banabi kuatima 'ia.
- 8 Usa 'aish ka atun piti bari matá me anubi kuankin pasto barianan,
 xubi kookë a pinuxun bari nitsia.
- 9 ¿Min sinánkëx kara vaca bënë raëkëma nêkë ax mi ñu mëëxun baiti
 min anu ñuina 'uxti 'akë xubunu imé 'uxi kuantí 'ik?
- 10 ¿Min kaina vaca bënë raëkëma anúan me tukabianti imi manë pará
 tēkērëkaxun ubíokin 'amikëxuan me,
 tukananbi mi kaxú kuankin i saniribi punun 'amiti 'ain?
- 11 ¿Min kaina ax kushiira 'ixun ka
 'ën tétikama 'ë 'axunti 'ikë kixun sinánkin an mi 'axúnun ënti 'ain?
- 12 ¿Min sinánkëxun kara an mi 'akinkin min 'apákë ñu naënua bitsia
 bitsínkin
 anuxunmi tákati me mēníokë anu bëxun mi bukunxunti 'ik?
- 13 Anu ka avestrus kakë ñuina pëchiñu ax 'ikën: ax ka kuëëni aín pëchi
 shaí kai pëpëkia,
 cigüëña kakë ñuina pëchiñunën pëchisa 'aish 'ia,
- 14 'imainun ka masinu batsioxun anuaxa,
 barin xanokëx axi uninun ain batsi ënia.
- 15 Usokin ënkin ka unin ka chakati 'ikë kixun sinanan,
 ñuinakan ka ami kikin amáti 'ikë kixunbi sinánkimaishi ënia.
- 16 Usa 'ixun ka abia kanitanun aín tuamasa 'ikë aín tuá rakanía,
 'imainun ka tēmërakin kana batsio kixun sinanan bërúankëxma kara
 'ën tuá uisai 'iti 'ikë kixunbi sinanima.
- 17 Usaia 'ikë ax ka usokin kamina ñu 'ati 'ai kixun sinánun 'ën 'imiamá
 'ikën;
 usakin 'akin kana upfokin sinánkin ñu 'anun 'amiamá 'ain.
- 18 Usa 'aishbi ka anua tsókë anuax nirui nikiani kuankin,
 caballokama 'imainun an nikinkë unikama abi ëbiani munu kuanima
 kuanía.
- 19 ¿Min kaina caballo kushi 'inánan,
 aín tēxanu an upí 'imiti buñu 'inun 'imiakën?
- 20 ¿Min kaina champu 'ikë sai churuni banai aín rëkin rëshin kikin,
 uni rakuëminun 'imiakën?
- 21 Usa 'ixun ka ain taën me basai,
 rakuëtimaishi anuax 'akanankë anu uix kara 'irutisa tania axa anu
 'iruax 'akananun kuanía.
- 22 Usai ka uisa ñu kara ax inutia ax 'aisamaira 'aínbi ami rakuëti
 bërúankakiani amotan kuanima,
 manë xëtokë unin tuinkë amibi kikiani kuanía,
- 23 kuani ka an caballo nikinkë unin aín manë xëtokë anu 'aruti aín xaká a
 banamianan,
 atun pia nikëx kukísh kikiani kuankëbë rakuëtima.
- 24 Usai 'i ka 'itsaira abati uínbi nitsinaisama kiani kuani, uinu kara
 kuainsatania anu kuanía,

kuani ka uin kara aín manë banañu banoia a kuati an nikinkë unin
bëruainsama 'inun 'ura kuani nitsia,
nitsi ka ubitimama 'ima shaikia.

²⁵ Usa 'ain ka 'akanankin pëukia manë banañu banoia kuati aribi
munuma 'uranxunbi tani munuma banaia, usai 'ikin ka 'akania
kixun tania;

usa 'ain ka 'uranxunbi suntárukama 'imainun aín caballokama aín
'isha xëtia,

xëanan ka suntárunën kushikaman aín suntáru, amia nishkë unikama
'akin munuma banakin kakë aribi tania.

²⁶ ¿Mix an kamabi ñu 'unánkë 'ixun kaina usai kamina nuanti 'ai kixun
an tètë 'unánmikë a 'ain 'ianan kaina,
manainra kuania baka rëbumiu ki kuani nuanun 'unánmiakën?

²⁷ ¿Mix karamina an tètëkamë 'ëo in papa pëñan
anu batsioxun aín na 'anun kakë a 'ain?

²⁸ Ax ka nètë 'imainun 'imébi bashinua 'ikë xaxun pobu kini anu 'ia,
'imainun ka anua uínbi ubiotimanu bashi rëbunu aín na 'aia.

²⁹ Usa 'ain ka anuxunbi
uinua kara ain piti biti 'ikë kixun 'uranxunbi istankëxun bitsia.

³⁰ Usa 'ain ka aín tuákama ñuina imi xëamia;
'imainun ka uinua kara ñu bamakëkama mëraia anu bukubukë unin
isia.

40 ¹⁻² Usa 'ain ka Diosan Job kakëxa: 'Ëx kana Dios kamabi kushiñu a
'ain; usa 'aínbi kamina 'ëbë kuëbikanantisa tan. Usa 'ain kamina ëbë
kuëbikanantisa tankin min bërí 'ë kati 'ain.

Jobnën Dios ká bana

³⁻⁴ ¿'Ëx kana ñu 'unánma 'ain usa 'ixun karana uisakin mi kati 'ain?
Usa 'ain sapi kana mi uisakinbi katima 'ain.

⁵ 'Ëx kana 'itsai banan,
usa 'ain ka 'ëx amiribishi a banatëkënti 'aíma 'ikën.

Diosan ubíokin katëkënenun kixun Job ka bana

⁶ Diosan ka amiribishi suñúan chaiira bëkikë anuxun Job katëkëankëxa.

⁷ Mix asérabi kushi sinánñu 'ixun kamina rakuëkimaishi,
mi ñukákë banakama 'ë kati 'ain.

⁸ ¿Min kaina 'ëx isana an upíokin ñu 'akëma 'ai kixun 'uchoisatankin,
mix ismina upí sinánñu 'ai kixun sinanin?

⁹ ¿Mix kaina 'ësaribi kushiira kushi 'ain?
¿Mixmi banakëx kara 'ën banasaribi 'aish kanákamë 'ëo banakë usaribi
'inunmi banakë 'iti 'ik?

¹⁰ Usa 'ain kamina mix kushiira 'ianan 'apuíra 'ixun 'akësokin atun
pañukë chupa pañuti 'ain,
usakinmi 'akëbë ka unikamax mix kamina upí uni 'ianan bëtsi
unikamasamaira 'ai kixun kiti 'ikën.

¹¹ Axa 'ëx kana uni itsisamaira 'ai kixun sinani rabiakakë unikama a
kamina:

mix atumi nishkin min kushínbi uisa kaina oisatani usakin 'ati 'ain.

- 12 Usakin 'akin kamina mix kushi 'ixun axa rabiakakë unikama a min kushínbi,
uinu kara 'ia anuabi barixun 'anan sinan 'atimañu unikamaribi 'atima okin masóti 'ain.
- 13 Usokin ñumitankëxun kamina uni anu maínti 'akë anu maínti 'ain, usokinmi 'akëx ka ñukë unikamaxa ñu 'atima 'akë unikama sipunu 'ikë usaribi 'iti 'ikën.
- 14 Usokinmi 'aia kana 'ënbi mix kushiira 'ixun, kamina usakin 'ai kixun mi 'unánti 'ain.
- 15 Min kamina chaiira ñuina bakainu a sinánti 'ain, 'ën kana mi 'akësaribi okin uniokën:
an ka vaca bënëkaman 'akësaribi okin basi pia;
- 16 Usa 'aish ka kamabi aín namikamanu, aín kushi 'ianan aín kisi kamanubi aín kushi 'ikën.
- 17 Aín inax ka kunxan isaribi iru 'ikën, 'ianan ka ain taënu 'ikë ain punukamax bëxkuñusabu 'aish rëxkë rëxkëabu 'ikën.
- 18 'Ianan ka aín xokamax manë sëbíá naxabañu chabu iskësaribi 'ikën.
- 19 A kana 'ën bëtsi ñuinakama 'akësookinma upfíra 'itánun uniokën; usa 'ixun kana 'ëx kuëënkín 'ëinshi bamanun a 'imiti 'ain.
- 20 An ka ninua, anuaxa ñuina raëkëmakama kuaikë anua ni pëi basi akama pia.
- 21 Usa 'ain ka taxankaru bakanu bukukë tēmú tanti rakanan, tutish noruax a mëu unëti 'ian kiankë anu rakatia.
- 22 'Ianan ka i tapun chinan an tupéonkë anuribi 'ia, 'imainun ka i xëxá kuëbí nikë tapunakëkë an bëararakë mëu anuribi rakatia.
- 23 Usa 'aish ka baka 'ikuatsinkëbëbi, ami rakuétima; 'ianan ka bakan mapurukin aín rëkin mapurukëxi bënëtima asábi 'ia.
- 24 ¿Uin kara ñatankin bixun aín bëru rabé ëchiananbi, mëxin tēkërëkati 'ik?

41 ¹ Usa 'ain ka Leviatán kakë ñuina chaiira aribi ñuikin Job ësokin kakëxa ¿Min kaina achúshi mishkitinën a ñuina biti 'ain? ¿Bianan kaina mia pitima kupín mëxin kuëëtëkërë kati 'ain?

² ¿Min kaina mëxi aín rëkinu rëatsimianan, achúshi kuëkinan aín kuëshánu biti 'ain?

³ ¿An kara 'ë uisabi oxunma ka 'at kixun kanan 'ë kamina nuibakin kuëmënininkin kati 'ai kixun mi kati 'ik?

⁴ ¿An kara mi 'ën kana xënbua 'aínbi tēmëraikinbi ñu mëëxunti 'ai kixun mi kati 'ik?

⁵ ¿Mix kaina abë kuai tuáxu 'isáratsubë kuaikë usaribiti 'iti 'ain?

¿'Ianan kaina an min 'ini bëchikë kaman ismainun tēkërëkatankëxun nikinti 'ain?

⁶ ¿A kara an marukë unikaman maruia abë kuëbikananxun bibianxun, anuxun ñu marukë anuxun maruti 'ik? ¿Anan kara chánkapaxun aín nami maruti 'ik?

- ⁷ ¿Min kaina aín xakábi pëánkabianxa atsíntanun pian 'ananbi chikárunënríbi aín maxkánu 'ati 'ain?
- ⁸ Usokin 'axunmi 'urama oxun bikëxa mibë 'itsaira tananankë a kamina min manutima 'ain,
'ianan kamina uínsaranbi usakin 'atëkënkatsi kitima 'ain.
- ⁹ Uin kara Leviatán isia ax ka aín iskëinshi rakuétan bamai aín ñunshin nëtëtishi menu nipakëti 'ikën.
- ¹⁰ Uin kara ubioisatania ami ka Leviatán nishia,
usamaira kana 'ëx 'ain usa 'ikë ka uínbi kushiira 'ikë 'ë ubiotima 'ikën.
- ¹¹ ¿Uix kara Leviatánbë 'akanantankëx uisaibi 'ikëma asábi 'iti 'ik?
Uixi ka kamabi menu 'ikë unikama usai 'itima 'ikë ax ka 'ën unio 'ikën.
- ¹² Uisa kara Leviatán 'ikë kianan kana añu kara 'axa kiox kin,
aín taë kamaxa kushiira 'imainun ka aín namixribi bëtsi ñuinakaman namísama 'ikën.
- ¹³ ¿Uin kara aín bichi iruira 'ianan,
manë chupa pañukësa amia katamëkë a bikuananbi aín nami pëánkakin 'ati 'ik?
- ¹⁴ ¿Uin kara kushikian aín rëkin 'ianan aín kuëbí tsënkaiabi anchatia aín xëta xënxëira akamax mëratanun aín kuëbí bákati 'ik?
- ¹⁵ Aín kaxukamax ka biranani manë parókë takáshkikësa 'imainun maxá iru usaribi 'ikën.
- ¹⁶ Usa 'ain ka aín xaká upiti aín namimi takáshkikë aín,
anu uisa suñuratsubi aín naminu atsinima.
- ¹⁷ Usa 'aish ka aín namikama ax biranani tsënkankankë 'aish,
uínbi chánkapakinbi raskapatísama 'ikën.
- ¹⁸ 'Ianan ka ax munuma 'atinshón kikë ax kaná mërífkë usaribi 'ikën;
'ianan ka aín bërux barin urukin pékabëtsinkë usa 'aish ënxaira 'ikën.
- ¹⁹ Aín kuëbínuax panpaira tsi rëkirukësa 'ikëbë ka anuax tsi sarakikësa 'i abisia.
- ²⁰ Aín rëkinan ka unin kënti cha tsinu 'arukëxa,
kubini kuini 'ikë usairibi 'inun kuin chikitia.
- ²¹ Aín uinkë ax ka tsi ëxku ënxaira usa 'ikën,
'imainun ka aín kuëbínuax tsi rëkirukësa usaribi chikitia.
- ²² Aín tëxá ax ka kushiira 'ikën
usa 'ixun ka an kamabi uni rakuëmia.
- ²³ 'Imainun ka aín nami iruira
'aish manë charokësa 'ikën, usa 'aish ka uínbi tëatisama 'ikën.
- ²⁴ 'Ianan ka aín nuitu axribi mapara iru usa 'ianan,
anun ñu rënti maxá iru usaribi 'ikën.
- ²⁵ Uínsaran kara ax niruia anun ka kamabi unin rabikë dioskama atux ami 'itsaira rakuéti abatia.
- ²⁶ Uínbi ka manë xëtokën 'anan masibu 'imainun,
pia mëtubu 'ianan chaxkébu anun 'akinbi uisabi oima.
- ²⁷ Usa 'aish ka manë charóxun anun 'ati 'akë ax basira 'ikësa usarishi aín namimi tsasibutia 'ianan ka
i pachi chëkikë 'ikësa manë axi 'ia.
- ²⁸ Usa 'ikë ka pian 'akinbi abámima;

- 'imainun ka maxá ami pukëxbi basi chushikë nikësa usaíshi 'ia.
²⁹ Ün kara i tëakënen rëkatsi kixun 'akëxunbi ka basi xo chushikësara
 'itánun ax kushi 'ixun anun 'akaskëxunbi i 'imía;
 'ianan ka anun 'anuxun pia bikin banamia kuatíbi an ka 'ë uisabi oima
 kias rakuétima atumi kuaia.
³⁰ Usa 'ixun ka niríkiani anun kuankin chua me ain shikanën;
 anun me tuukakë kuënukenën 'akësa 'itánun me tërëbiania.
³¹ Axa parúmpapa baka 'ukëmëu nanékiani kuankëbë ka 'umpax;
 tsinu kënti chán 'arukëx kubini 'ikësaí mumukiabatia, usai ka ro
 mëskuxun kubiónekë 'ikësa 'inun 'ia.
³² 'Ianan ka anua rakákë anuax nirukiani kuani
 nanékiankin aín rani tiríkië a anubi uxuira 'aish chabáchabá kikë a
 bakanubi ëbiania.
³³ Ünü 'ikë menubi ka usaribi nüina 'aíma 'ikën;
 a kana 'ën uinsaranbia rafri nüinakama 'ikësaí rakuë 'inun unioma
 'ain.
³⁴ Usa 'ixun ka kamabi nüina raëkëmakama aín kushisamaira 'ixun,
 achúshi 'apua rafri unikama nüsuma okësa usaribi okin 'aia kias ka Dios
 kiakëxa.

**Jobnën Diosan ka an 'unánkësamaira okin nü
 'unánxa kixun sinan nüikë bana**

- 42** ¹⁻² 'Ën kana 'unanin mix kamina an kamabi nü upókin 'unánkë a
 'ain, 'imainun ka min 'akasmati nüukama 'aíma 'ikën.
³ ¿Üi karana 'ëx 'ain min 'aísa tankin sinánkë nüukama kamina 'atima 'ai
 kixun mi sinánxukin,
 'ëx nü 'unánkëma 'ixun kana usakin sinánti 'ain?
 'Ëx kana minmi 'unánkëma nüukama nüi kiakën,
 'ianan kana ufnbia iskëma nüukama min kuaisama 'itánun nüi kian.
⁴ Min kamina 'ë kakën: “Ën mi kamainun kamina kuati 'ain;
 'ën mi ësokín nüukákëxun kamina usabi okin 'ë kati 'ain.”
⁵ 'Ën kana bërfíbi kamabi unia mi nüi kikë anuishi mi 'unan,
 'aínbi kana bërí 'ën bërünbi mi isin.
⁶ Usa 'ain kana 'ëx kikë banakama a sinani rabinin,
 chimapu kupúkënu tsóxun kana usai kiasma 'inúma kana kia kixun
 sinan.

Diosan amiribishi Job nünuira 'inun 'imitëkéan bana

⁷Ësokin pain a nüukama Job katankëxun ka Diosan Elifaz kakë uni aribi
 kakëxa: 'Ëx kana mi 'imainun min 'unánkë uni rabé amiribi 'itsaira nishan,
 mitsun kamina asérabi upiti banaima 'ë nüi këméi banan 'ën uni Job ax kuni
 ka asérabi 'ë nüi upiti banaxa. ⁸Usa 'ain kamina bërí 'ëx mitsumi nishkë
 a nëtétanun, mapai achúshi 'imainun rabé vaca bërí kanikë këñun mapai
 achúshi 'imainun rabé carnero bibiani uinu kara 'ën uni Job 'ia anu a buani
 kuantí 'ain, anuxun kamina a nüinakama rëxun 'aímai këñutanun xaroti 'ain.
 Usakin 'akëbëtan ka 'ën uni Jobnën mitsu 'ë nüukáxunti 'ikën, nüukákëxun
 kana an 'ë kakësaíbiokin, mitsu uisabi otima 'ain, mitsun kamina asérabi 'ë

ñui upiti banaiman, 'ën uni Job ax kikëσαι. ⁹Usakin kakëx kuanxun ka Elifaz, Bildad 'imainun Sofar a unikaman Diosan kakëسابiokin 'akëxa, an ka Nukën 'Ibun Jobnën ñukëسابi okin 'akëxa.

¹⁰Usokian an 'unánkë unikama ñukáxunkëxun ka Diosan, Job bërâma 'iásabi ñuñuira 'inun 'imitëkéankëxa 'imikin ka bërâma 'iasamairaia ñuñuira 'inun a inumikin rabé okin ñu 'inantëkéankëxa. ¹¹Usa 'ain ka kamabi aín xukénkama, 'imainun aín chirabakëkama 'ianan aín 'unánkë unikama, 'imainun bërâmabia 'unan unikama atúxribi a isi, ain xubunu rikiankëxa anuxun ka abë timéxun fiesta 'akin atubëtan piakëxa. Usakin 'akin ka Diosan 'imikëxa 'itsaira paë tani têmërakë anun kananuna nuxribi masánuitua kixun kakankëxa, kanan ka atu achúshi achúshinën manë uxua kuríki 'akë a 'inánan, mëñusuti kuri 'akë aribi 'inankankëxa.

¹²Usa 'ain ka Diosan upíokin Job sinánxunkin têmërakëma 'aísha 'ikë-samai raia ñuñuira 'inun 'imikin. Ka catorce mil ovejakama, seis mil camellokama, mil vaca ain bënë rabé, rabé, 'imainun mil burro aín xanukamañu 'inun 'imiakëxa. ¹³'Imianan ka catorce bakë bëchikë bëbuñu 'ianan rabé 'imainun achúshi 'ini bëchikë xanuñuribi 'inun 'imiakëxa. ¹⁴Aín rëkuén 'ini bëchikë xanu aín apan ka Jemimá kakin anëakëxa, anëanan ka ain nëbëtsi 'ikë a Quesiá kakin anëanan ain 'anákaia a Queren-hapuc kakin anëakëxa. ¹⁵Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi xanu upíira Jobnën bakë bëchikë xanukamasa 'aíma 'iakëxa. Usa 'ikë ka aín papan akama aín ñu 'inánkin aín bakë bëchikë bëbukamaribi atunan 'inun aín ñu 'inánkëxa. ¹⁶⁻¹⁷Usokin 'atankëx ka Job ciento cuarenta baritia 'imi tsóakëxa, usai 'i ka xëñibuti tsótankëx ñuakëxa 'aínbi ka aín bakë bëchikë ñunuxun isanan aín bakë bëchikënëñ bakë bëchikë aín xuta, 'imainun aín xutan bakë bëchikë akama tsókëpain 'ixun isakëxa.

SALMOS

Salmo 1

'Uchañuma unikama kuëenmainun 'uchañu unikama kuëëntima bana

- ¹ Ui unin kara ñu 'atima 'akë unikaman 'ësëkin kakëxunbi an kakësa okin aima,
'ianan, uni 'uchañu kamabë nitsi 'uchaima bëruankakin bëtsi
ñukamaribi 'aíma 'ianan axa Diosmi kuai banakë unikamabë
nitsima, ax ka chuámarua tani kuëënti 'ikën,
² usai 'ikin ka Diosan bana kikësa okinshi 'akin, a manukinma nëtën
'ananbi iméribi a bana ënkinma 'ati sinania.
³ A unix ka baka 'urama nikë i aín tapun me 'ukëmëu kuani nikë axa
tuákësa 'ianan,
uínsarabi aín pëchi chushi rëukukëma usaribi 'ikën. ¡Usa 'ain ka
kamabi an 'akë ñukamax upí 'ia!
⁴ Usa 'aínbi ka an ñu 'atima 'akë unikaman 'akë ñux usai 'ima,
usa 'aish ka atun 'akë ñux ni pëchi chushikë suñun tákakin pukë
usaribi 'ikën.
⁵ Usa 'ain ka an ñu 'atima 'akë unikama atux Diosan 'atima okë 'aish.
Anúan an ñu upíokin 'akë unikama 'ikë anu 'itima 'ikën.
⁶ Diosan ka an ñu upíshi 'akë unikama atun tsóti bërúaiá,
'aínbi ka an 'atima ñu 'akë unikamax 'aisama ñu 'ai anunbi 'atimatia.

Salmo 2

Diosan kaískë uni 'apu 'iti ñuikë bana

- ¹ ¿Uisakatsi kara uni 'uchañukama tsuákiruax Diosmi banain?
¿Usai 'ikin kara usokin 'anuxumabi uisakin 'ati kara ñu 'ikë kixun
sinánkanin?
² Ënë menu 'ikë 'apukama an bana mëníokën
ka atúnbi timéxun uisakin kara,
'ain 'Ibukëñun an kaískë 'apu 'ati 'ikë kixun sinánkania.
³ Sinani ka atuxi munuma banai kikania:
¡Usakin 'akin kananuna atun kushian an kuëenkësokin nu 'anun
'amitima 'ain!
¡Usai 'ikananuna atun ubiokëma bukuti 'ain!
⁴ Usai atux 'ikëbëbi ka Dios naínu 'apu 'ikë,

- ax atumi kuaiti 'ikën;
⁵ usai 'itankëx nishkin ka atu ratuti 'ikën; kushiira atumi nishkin ka
 ësokín kati 'ikën:
⁶ 'ën kana axa 'apu 'iti uni anëan, usa 'ain ka aín bashi upí Sión kakë anu
 'apu 'iti 'ikën.
⁷ 'Ëx kana uisakin 'ati kara Diosan sinánxa a ñui kiti 'ain, an ka ësakin 'ë
 kaxa:
 Mix kamina 'ën bakë bëchikë 'ain; usa 'aish kamina bërí 'ën bakë
 bëchikëira 'iti 'ain.
⁸ 'Ë kamina bëtsi bëtsi mekama minan 'inun ñukáti 'ain,
 ñukákëxun kana uinu kara me kuainakëtia abi 'ën mi 'inánti 'ain.
⁹ Usa 'ain kamina min kushin kamabi 'apu 'atimakama;
 ¡kamina me 'akë kënti tukapakësa okinshi 'ati 'ain kixun ka 'ë Diosan
 kaxa kïax ka 'apu kïaxa!
¹⁰ 'Apukama 'imainun an bana mëníokë unikama ënë menu 'ikë mitsun
 kamina ënë bana kuati 'ain,
 ¡Kuakin kamina upíokin ënë bana sinánkanti 'ain!
¹¹ Dios rabikin kamina kuëëni shaíkikin rabikanti 'ain;
 usakin 'ai ka ami rakuékanti 'ikën,
¹² usa 'ain kamina Dios ax nishkima mitsu,
 'aisama okin tëmëramia usa 'ain rabikanti 'ain.
 ¡Diosan ka axa ami katamëké unikama chuámarua tania ami sinani
 kuëënun 'imía ësai ka Diosan kaískë unikama kiakëxa!

Salmo 8

Diosan 'akë ñu chaiira 'imainun unin 'akë ñu ñui David kanta bana

- ¹ Dios mix kamina nun 'apuíra 'aish kamabi menu 'ain.
 ¡Mix chaiira 'ain ka kamabi menu min anë 'ikën!
 ¡Usa 'ain ka min 'akë ñukamax naíkamë 'ëo sënënkë a manámi sënënia!
² Tuá xukama kikë bana 'imainun tuá chabu atux ka mi kushikin rabi
 kantaxa,
 usai 'ikin ka axa mimi nishkë unikama 'aisamaira 'ikëbi nëtémíaxa.
 ¡Usakin 'akin ka axa mimi nishi 'ësénankë unikama banaíma nëténun
 'imíaxa!
³ Uísaran karana minbi unio naíkamë 'ëo, 'uxë, 'ispa akama min unio a
 isin anun kana,
⁴ ësokín sinanin: ¿Añu kara unix 'ik?
 ¿Añu karanuna nux unishi 'aish 'iti 'ain?
 ¿Uisa kupín kaina ami sinani mix 'itsaira bënëtin?
⁵ Nukama kamina mi 'iskësaribi 'itánun uniokën,
 'anan kamina 'apu 'akësaribi okin nu bërúankën.
⁶ Usakin 'axun kamina min uniokë kamabi ñun 'ibu 'inun nu 'imianan,
 kamabi ñu a manámi 'ixun bërúain:
⁷ a ñuinakamax ka ovejakama 'imainun vaca aín bënëkama 'ianan ñuina
 raëkëmakama aribi 'ianan,

- ⁸ ñuina pëchiñu manan nuánkë a 'imainun bakanu 'ikë ñuina 'ianan, parúmpapanu 'ikë ñuina akama 'ikën.
⁹ Dios mix kamina 'apuiru 'ianan kamabi ñu manámi 'ain, jusa 'ain ka kamabi menuxun min anë 'unánkë 'ikën!

Salmo 14

Diosan bana kuaisama tankë 'atima sinánñu unikama ñuikë bana

- ¹ An 'unántisa 'ikëbi ñu 'unánkëma unikaman ka Dios isa 'aíma 'ikë kixun sinania;
 kamaxunbi ka ñu 'atimashi 'aia;
 usakin 'akin ka ñu 'atimaira 'akania;
 jan upí ñu 'akë uinu 'ikë uni achúshirabi ka 'aíma 'ikën!
² Diosan ka naíkamë 'ëonuxunbi unikama isia,
 kara axa ami sinánkë uni 'ianan an 'akinun barikë,
 uni sinánñuira 'ikë kixun ka Diosan istisa tania.
³ 'Aínbi ka kamaxunbi 'atima okinshi sinania;
 usa 'ixun ka bëtsin 'akësaribi okin 'atima ñuira 'akania.
 ¡An ñu upí 'akë uni ka achúshirabi 'aíma 'ikën!
 ¡Achúshira unixi ka an ñu upí 'akë 'aimaira 'ikën!
⁴ An ñu 'atima 'atishi sinánkë unikaman ka bana kuatima,
 usa 'ixun ka atun pán unin pikësa usaribi okin 'ën unikama këmëkin
 'aia, usakin ka an Dios rabikëma unikaman 'aia.
⁵ Usakin 'aínbi ka atux rakuëtan bamai bërëkinuxun 'aia,
 usai 'imainun ka Diosan, an kakëسابiokin 'akë unikama 'akinia.
⁶ Usa 'ain ka uni upí sinánñukama an kuëënkin ñu 'akëbë ami kuaia,
 usai 'ikian aín kuëënkësa okin 'akania ka Diosan atu 'akinia.
⁷ ¡Uisati kara Diosan 'ain bashi Sión kakë anuxunbi an Israel unikama
 'akinkin iéminun xutima 'ik!
 Uínsaran kara Diosan an kaískë unikama aín menubi utëkënen 'imia
 anun ka,
 Jacobnën rëbúnikikamax kamabi Israel ëmakamanuax kuëënti 'ikën.

Salmo 15

Dios rabinux ka uni usai 'iti 'ikë kix kikë bana

- ¹ Dios, çuix kara mix anu 'ikë aín bashi upíra
 anua 'ikë xubusa okin chupa 'akë anu 'iti 'ik?
² Anu ka 'iti 'ikë an upí ñuishi 'akë 'imainun an upíokinshi 'akin
 ënkinma abi ñu upíshi 'akë uni;
 ax kuni ka 'ain bana kikësokinshi 'ai upí 'iti 'ikën;
³ 'ianan ka uix kara bëtsi ñui 'atimai bananan;
 an 'unánkë uni 'atima oti sinanx banaima 'ianan;
 a rapasu 'ikë uni 'akëxumabi a kuami 'atima oti sinanx banaima
 'imainun;

- ⁴ an ñu 'atima 'ati kuëñkë uni abi iskinma,
 Dios ishi rabia ashi nuibakë uni 'ianan;
 uisa ñu kara 'akatsi kixaxa añu uisa ñu kara inúkinbi 'akë uni;
⁵ 'ianan aín kuríki bëtsi uni 'inánkin na 'inánkë a inumikian 'inánun
 kixun ubíokëma;
 'imainun bëtsi uni ñu 'atima 'akëmabi bëtsi 'atima onun kixun kupíokëxunbi,
 usokin ñu 'ati kuëñkinma 'akëma.
 Uni ax ka uisa ñubi 'inutima upítax tsóti 'ikën.

Salmo 16

Diosan banasa upíra ñu ka 'aíma 'ikën

- ¹ ¡'Ën 'Ibu Dios, 'ë kamina bërúanti 'ain,
 minmi 'akinti sinánkin kana 'ën mi barin!
² 'Ën kana mi kan:
 Mix kamina 'ën Dios 'ain usa 'ixun kamina min 'ë upí 'imin;
 usa 'ain ka min 'akinkësaribi okin an 'ë 'akinti bëtsi ñu ka 'aíma 'ikën.
³ Ëñë menuxun rabikankë dios ax isa kushiira 'ikë,
 kixax ka aín unikamax kía,
⁴ 'aínbi ka uikaman kara a dios rabia akamax paëtani tëmëratí 'ikën,
 usai 'ikin atun a rabimainun kana.
 ¡'Ën uínsaranbi atun 'akësokin ñuina xaroxuntima 'ain!
 ¡'Ën kana uínsaranbi aín anë ñui banatima 'ain!
⁵ Mix kamina 'ën Dios an kamabi ñu 'ë 'inánkë a 'ain;
 min kamina upiti tsónun 'ë 'imian.
⁶ Upí me akana a biti sinánkë 'ixunmabi 'ën bian;
 jasabika usa 'aish ka 'ën bikë me ax bëtsi unikamanaan 'ikëbi mi 'ë
 'inánkë 'ikën!
⁷ 'Ën kana min banan 'ësëkin mi 'ë 'unamikë a kupí mi rabiti 'ain;
 usa 'ain ka min bana 'unánkë 'anbi ë 'imëbi upí 'imikin bërúaiia,
⁸ 'ëx kana uínsaranbi ami manutima Diosmi sinanin;
 usa 'ain kana axa 'ë rapasu 'ikëbëtan, uisa ñu kara 'ikëbëbi ami
 katamëti tsóti ëniman.
⁹ Usa 'ain kana 'itsaira 'ën nuitu ukëmëuishi ami sinani kuëëinra kuëënin.
 Usa 'aish kana 'ën nami chuámarua tani kuëënti 'ain,
¹⁰ min kamina anu uni ñuia maínkë anu 'ikëbi 'ë ëntima 'ain,
 jusa 'ain kamina an mi ñu 'axunkë uni uinubi ëntima 'ain!
¹¹ Usa 'ixun kamina uisai karana tsóti 'ai kixun 'ë 'unánmiti 'ain.
 Anu mix 'ikë anu ka anuax 'itsaira kuëëntisabi 'ikën;
 anuax ka min unikama 'itsaira kuëënti 'ikën.

Salmo 19

Diosan unio ñukama 'imainun 'ain bana ñui kikë bana

- ¹ Naíkamë 'ëo an ka Dios ax ka chaiira 'ikë kixun unin 'akësa okin ñuia;

- 'imainun ka an unio naíkamë 'ëo kuman batsisa anribi a ñukama ñuikin nu 'unánmia.
- 2 Achúshi nètë an ka bëtsi nètë aribi unin 'akësa 'inun kaia;
'imainun ka imé anribi bëtsi imé 'iti aribi unin 'akësa 'inun kaia.
- 3 Usai 'ia ka uínbi aín bana chanoioima 'ianan ka
ax kia uisa banabi kuatima 'aínbi ka nu 'unánmia,
- 4 'aínbi ka kamabi menu 'ikë unikaman aín bana 'unania,
usa 'aishi ka uinu kara me kuainakëakëxa anuxunbi aín anë kuakë 'ikën.
Anu ka Diosan achúshi ñu anua bari 'iti 'akëxa,
- 5 anuax ka bari achúshi uni 'ain xubunuax mëratiñu 'aish kuëëni 'ikësai
'ianan,
achúshi uni abáti 'unan axa kuëëni abákësa kiani kuania.
- 6 Usa 'ain ka bari naí meukuax urui kuainakëkin amoribi pékaia,
Usai 'ikian pékakëx ka uínbi barin xana okin pékakëmama 'ima.
- 7 Diosan banax ka upíra 'ikën, an ka nu upiti tsónun 'imia an 'akë
ñukama ax ka upí 'ikën.
Kamabi Dios kikë bana ax ka asérabi 'ikën, an ka uni mënin sinánñushi
usa 'ikëmabi sinánñuira 'inun 'imia.
- 8 Dios kikë banakama ax ka asérabi 'ikën, usa 'ixun ka an ñu upí 'akë
unikama 'ain nuitu kuëëmia.
Ax kikësabi oi 'iti Diosan bana an ka bëtsi banakama këñun
mëskukëma 'ikën, usa 'ixun ka unin sinan upí 'imia.
- 9 Diosmi katamëti ax ka upíra 'ikën,
usa 'ain ka uínsaranbi ax këñutima.
Aín bana kikësoi tsóti ax ka asérabi 'ikën,
usa 'ain ka axa amí katamëkë uni ax kikësai 'i tsóti ëntima 'ikën.
- 10 ¡Usa 'aish ka kuri upíra kupíké usamaira 'ikën!
¡'ianan ka buna rëpa bataira 'ain bánu 'ikë usaribi 'ixun nu 'unánmia!
- 11 'Ianan ka a banakamaxribi an 'ë 'unánmikë 'ikën, usa 'ain kana ñu
'aisama 'aisa tankinbi,
mín uni 'ixun ax kikësokinbi 'ati 'ain.
- 12 ¿Uin kara abí ñu 'atima 'atankëxun 'ënbi kana usakin 'a kixun sinánti
'ik?
¡Usa 'ain kamina mix Dios 'ixun 'ën 'akë 'uchakama 'ë mëníoxunti 'ain!
- 13 'Ianan kamina mín uni 'ikë 'ëx rabiakakë a 'ë mëníoxunti 'ain;
usa 'ain kamina rabiakakë anma usai 'inun 'imia 'ë 'akinti 'ain.
Mëníoxunkin 'akinia ka achushi uni 'ikë uínbi 'ë 'ucha otima 'ikën,
'ianan kana mix kikësoi 'isama taní chaiira 'uchakë anuax iékë 'iti 'ain.
- 14 Mín iskëx ka 'ëx kikë banakama 'ianan,
'ën sinánkë ñukama asábi 'iti 'ikën,
mix kamina an 'ë bërúankë 'ianan an 'ë iémikë a 'ain.

Salmo 22

Dios tëmërakinbi rabi ami kantati bana

- 1 'Ën 'Ibu Dios, mix 'ën 'Ibu Dios 'ixun kaina,

- çuisa kupín 'è èan?
 çuisa kupín kaina 'è iémi aíma?
 çuisa kupín kaina 'èx tëmërai masá nuitukin kakëxunbi 'ën bana
 kuatima?
- 2 'Ën 'Ibu Dios nëtë 'imainun 'imébi kana 'ëmi 'akinun kixun mi kain,
 'aínbi kamina 'ën kakëxunbi kuatima;
 ¡'èx anun tantiti nëtë ka 'aíma 'ikën!
- 3 Usa 'ain kamina mix bëtsi dios kamasamaira 'aish uisaibi 'ikëma 'ain;
 usa 'ikë ka Israel unikaman mi rabiti 'ikën.
- 4 Nun papakamax ka mimi katamëakëxa;
 usai 'ia mimi katamëtia kamina min iémikin 'akiankën;
- 5 mia 'akinun kixun ñukákëxun kamina ax ami nishkë unikaman
 məkënuabi;
 mimi katamëtia 'akinima 'ikima 'akiankën.
- 6 Usa 'aínbi kana 'èx achúshi unisama achúshi xënasara 'ain;
 ¡usa 'èx 'ain ka 'ëmi uni kuaia!
- 7 Uikaman kara 'è isia ax ka 'è isi 'ëmi kuaia;
 'ianan ka 'ëmi kuai ain kuëbí kuëñushi ain maxká shaíkai ténkëti,
- 8 ësai kikania: Ènë unix ka Diosmi katamëkë 'iakëxa;
 usa 'ikë ka Diosan iémikin 'akinti 'ikën.
 Ax ka Diosan 'akinti 'itsaira kuëënia kikania.
- 9 Usa ka: usa 'ain kamina min 'ën titan pukunuax bakënnun 'è 'imiakën;
 'imixun kamina 'ain kisinu makaxun 'ain xuma 'amikin 'è kanionun
 'imiakën.
- 10 'Ën titan 'è bakënkëma pain 'ikëbi,
 kamina 'è bërúankën;
 usa 'aish kamina 'ën titan puku 'ukëmëu,
 'aínbi mix 'ën Dios 'iakën.
- 11 'È 'ura kamina 'itima 'ain,
 anun 'èx tëmëratì nëtë ka 'urama 'ikën,
 'imainun ka an 'è 'akinti uibi 'aíma 'ikën.
- 12 Axa 'ëmi nishkë unikaman ka vaca bënëkama nékë,
 Basánnu 'ikë usaribi 'ixun 'è bëarabuiánxa;
- 13 usa 'aish ka paru 'inúan nékë
 kamaxa kuëëti anchakë usaribiti 'ëmi banai kikania.
- 14 'Èx kana 'umpax ampénkikë usaribi 'ain;
 'ën xokama ëchikibutia tankësa kana tanin.
 'Ën nuitunëx ka charokëxa xara kuëxu charákësa usaribi 'ikën.
- 15 'Ën kuëbitax ka mapú xuiKëx ësKi 'irukë usaribi 'ikën;
 'imainun ka 'ën ana manxantanu takáshkikë usaribi 'ikën.
 ¡Usa 'ikë kamina bamax menu rakakësa 'itánun 'è èan!
- 16 Kamun 'itsan, 'akësaira okin ka uni
 'atimakaman 'è bëara buianxa;
 usakin 'akin ka 'ën məkënu 'anan 'ën taënu
 'inúanën uni raëxpakësa okin 'è 'axa.
- 17 ¡Usa 'ain ka 'ën xokama mërátia iskin tupuntisa 'iaxa!
 Ax 'ëmi nishkë unikaman ka ënkimaira 'è bërúaiá;

- ¹⁸ usa 'ixun ka atun 'ën chupa,
uin karaisa bitsia iskatsikixun ñuratsu nikin anun pain tanxun
bikanxa.
- ¹⁹ Usa 'aínbi kamina mix Dios an 'ë kushiokë a 'ain,
jusa 'ain kamina 'ë ëntima 'ain!, jberíbi kamina 'ë 'akini 'ëbë 'iti 'ain!
- ²⁰ Aín manë xëtokën 'akin bamamiti 'ikëbi kamina 'ë iémiti 'ain,
usa 'ixun kamina kamunsa unikaman an 'ë rëtenun ëntima 'ain,
- ²¹ atux paru 'inúansa 'aínbi kamina anuabi 'ë iémiti 'ain,
jatúxa vaca bënëkama manchañusaribi 'aínbi kamina anua 'ë iémiti 'ain!
- ²² 'Ën kana mi ñuikin 'ën aintsikama kanan,
anuxun mi rabiti xubunuax mi rabi atubë kantati 'ain.
- ²³ Mitsun kamina a 'unánkë 'ixun Dios, rabikanti 'ain.
jJacobnën rëbúnki Israel unikaman mitsun
kamina aín kushi 'unánkin Dios rabikanti 'ain!
- ²⁴ An ka ax Dios 'ixun ñuñuma uni tëmëra kin
ñukákëxun kuakëmasa okinma 'akinia.
jUsa ixun ka 'akinun kixun ñukákëxun kuakin 'akinia!
- ²⁵ Min kaisa min unikama 'uakamë 'ëokë atun
kuamainunbi kana mi rabiti 'ain;
an mi rabikë unikaman ismainunbi kana 'ëx kikësabiokin mi 'axunti
'ain.
- ²⁶ Ñuñuma unikama mitsux kamina,
puchákin pitankëx kuënkanti 'ain;
ainan 'ixun Dios rabi kamina mitsux,
'itsabaritia 'imi tsókanti 'ain.
- ²⁷ Kamabi ñakánu 'ikë Israel unibu 'imainun,
bëtsi nëtënu tsókë unikamanribi ka
ami sinánkin Dios rabiti 'ikën;
jusakin 'ai ka an ismainunbi rantinpuruni tsóbukanti 'ikën!
- ²⁸ Dios ax ka 'apuíra 'ikë usa 'ain,
usa 'ixun ka kamabi me kuainakë anu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama ax
kikësabiokin 'anun 'amia.
- ²⁹ Usa 'ikë ka ami ñanati tëtúbukin ashi rabi
kamabi uni axa 'uakamë 'ëoi tsókë unikama 'imainun,
axa ñuti 'urama unikama,
atúnribi ka mimi ñanati 'ikin mi rabikanti 'ikën.
- ³⁰ 'Ën rëbúnkikamax ka Dios ashi rabianan,
a ñui xëñibua 'aínbi tsóti 'ikën;
- ³¹ 'imainun ka axa bërí bakënti tuákamax,
kani min kamina ñu chaiirabu 'akë kix kiti 'ikën.

Salmo 23

Diosan ka 'ën 'Ibu 'ixun an ñuina 'arakakë bërúankë
unisa 'ixun 'ë bërúaiä kikë bana

¹ Diosan ka an ñuina 'arakakë unin aín ñuina bërúankësa;

- usaribi okin 'ë bërúaiá, usa 'ixun ka uisa ñu kara inutiabi 'ë 'akinia,
 2 an ka unin basi paxa upíra pimitankëxun aín ñuinakama tantimikësa
 usaribi okin ka Diosan 'ë 'imia,
 'imianan ka 'umpax bëchuni pakaxkikëma a xëakin 'ën shima tërënun
 'ë 'imia,
 3 'ianan ka amiribishi ami kushitëkënen 'ë 'imiaxa,
 'imianan ka bai upitan nikësa 'inun uisa ñu kara upí 'ikë ashi 'anun 'ë
 'unánmia,
 ax ka usakin ñu 'axunkin aín anë rabiti kuëënia.
 4 Anun nisama anun kuaníbi kana aña ñubi inútimi rakuétima 'ain,
 Dios mix kamina 'ëbë kamabi nètën 'ain;
 'imainun kamina ñu upíshi 'anun 'ë 'imiti 'ain.
 5 Axa 'ëmi nishkë unikaman 'atimokin isiabi kamina;
 atun ismainunbi anu pinux timéti 'axunkin 'itsaira kuëënen 'ë 'imin,
 usakin 'anan kamina 'ën maxkáu ro tutukakin anun 'ë machabonun
 'amian,
 usokin 'anan kamina 'ën ami xëati aribi buákakin 'aruan.
 6 Min asérabi nuibanan 'ë 'akinkëx kana nètë itsi nètë itsi
 inúmi mibë tsóti 'ain 'ën 'Ibu Dios,
 mibë kana xënbua 'aínbi nètétimoi min nètënu 'iti 'ain.

Salmo 24

Nukën 'Ibu anuxun rabiti xubunu timéxun rabiti ñuikë bana

- 1 Nukën 'Ibunan ka kamabi me kuainakëa ax 'ikën,
 usa 'ain ka kamabi ñu anu 'ikë a 'imainun,
 kamabi uni anu tsotia.
 2 Nukën 'Ibun ka me uniokin parúmpapakamanu an tuinti 'anan
 ënë me uniokin bakakamanu 'anan 'umpaxnuribi 'akëxa.
 3 ¿Uix kara anua Diosan bashi kakë upíra anu kuantí 'ik?
 ¿Uix kara anua 'ikë 'ain xubu upíra anu Dios rabi kuantí 'ik?
 4 Anu kuantí uni ax ka upí sinánñu 'ixun ñu 'atima 'ati sinani 'uchaima
 'ianan;
 Dios asérabi ain anë ñui kikëma 'iti 'ikën.
 5 Usa unikama ka Diosan iémianan,
 upiokin sinánxunkin 'akianan usakian ñu upíokin 'ati 'unamiti 'ikën.
 6 Usai ka Dios an barikë unikama ax 'iti 'ikën,
 usai ka Israelkaman Dios 'akinun an ñukákë unikama atux 'iti 'ikën.
 7 ¡Ax irapain 'ia Jerusalénnu 'ikë xëputi chairakama ka xëókiti 'ikën!
 ¡Xëókia anun atsían xëkuë ax mërakëbë ka
 anun 'apuíra ax atsínti 'ikën, ax ka kamabi unin 'apu 'iti 'ikën!
 8 ¿Ui kara 'apuíra 'ianan kushiira ënëx 'ik?
 ¡Ax ka Nukën 'Ibu kushiira 'ianan rakuëma 'ikën!
 ¡Ax ka Nukën 'Ibu 'aish rakuétimaishi 'akanania!
 9 ¡Ax irapaia 'ia Jerusalénnu 'ikë xëputi chairakama ka xëókiti 'ikën!
 Xëókia anun atsían xëputi mërakëbë ka

'apuira ax atsínti 'ikën, ax ka kamabi unin 'apu 'iti 'ikën.

¹⁰ ¿Ui kara 'apuira 'ianan kushiira ënëx 'ik?

¡Ax ka Dios kamabi kushiñu a 'ikën!

¡Ax ka Dios 'apuira a 'ikën!

Salmo 27

Nukën 'Ibun ka barin pékakësa okin 'anan 'ë iémia kikë bana

¹ Nukën 'Ibun ka 'ë 'akianan bërúaiia,

¿uimi karana 'ëx rakuéti 'ain?

Nukën 'Ibuinshi ka 'ën tsoti bërúaiia,

usa 'ain ka 'ëx ami rakuéti uni 'áima 'ikën.

² 'Atima sinánñu unikamabë ka axa 'ëmi nishkë,

akamax 'ë 'atima onux 'ëmi manánux timëtia;

'aínbi ka atuxi 'ë 'akatsi kias 'ibi rakuéti abáti 'ikën.

³ Suntárukaman ka 'ë bëarabuinti 'ikën,

'aínbi kana 'ën nuitu kushiokin sinani rakuétima 'ain;

'ë 'anux 'ëmi 'ikuatsinuxa mëníokakëbëbi kana chuámashirua 'iti 'ain.

⁴ Achúshi ñushi kana Nukën 'Ibu ñukan,

usa 'ain kana achúshi ñu ashi kuëënin:

ax ka anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubunu 'ëx kamabi nëtë anun tsókë a
nëtëkama 'ikën,

a xubunuxun kana rabikin a ñukáti 'ain.

Ñukákin kana an unio ñukama upí iskin ashi rabiti 'ain.

⁵ Uñsaran kara anun tëmëratí nëtë 'ia,

anun ka Nukën 'Ibun anuxun rabiti xubunuabi 'ë bërúanti 'ikën;

usakin 'akëx kana a meu 'aish an tupëonkëx asábi 'iti 'ain.

¡Usakin 'akëx kana mapara kini achúshinu unékësa 'iti 'ain!

⁶ Usai 'ikin axa 'ëmi nishkë unikama abë 'akanankin 'atankëxun kana;

mi ñuina xaroxunti 'ain,

xaroxunkin kana anuxun mi rabiti xubu anuax kuëëni munuma mimi
kantakin Dios 'ikë mi rabiti 'ain.

⁷ Kushin banakin kakëxun kamina mix Dios 'ixun 'ën bana kuati 'ain.

Kuakin 'ë nuibakin kamina, ¡minribi 'ë kati 'ain!

⁸ 'Ën nuitunën sinánkin:

Kana Nukën 'Ibu ñukáti 'ain.

'Imainun kana 'ën Nukën 'Ibu 'ë 'akinun barin.

⁹ ¡Usa 'ain kamina 'ëmi unékësa 'itima 'ain!

¡'Ëmi nishkin kamina 'ë timakësa otima 'ain!

Min kamina 'ëshira ënkinma 'ë 'akinti 'ain,

mix kamina 'ën 'Ibu 'aish an 'ë iémikë a 'ain.

¹⁰ 'Ën papabëtan 'ën titan rakaniabi kamina,

mix Nukën 'Ibu 'ixun ënkinma 'ë isti 'ain.

¹¹ 'Ën 'Ibu, mimishi katamëmainun kamina uisaira karana 'iti 'ai 'ë

'unánmiti 'ain;

'unámianan kamina upiokinshi ñu 'anun 'ë 'amiti 'ain

- axa 'ëmi nishkë unikama ka anu 'ikë usa 'ain;
¹² usa 'ain kamina an kuënkësa okían 'ë 'akanun 'amitima 'ain,
 atux ka 'ëmi 'ikuaianxa usa 'ain ka atun këmëi banakin
 bënëkinshi ñu 'aisa tania.
¹³ 'Aínbi kana 'ën asérabi kamina min ñu 'akën
 kixun 'unanin usa 'ixun kana asérabi ka Diosan 'ë nuibakin ñu 'axa
 kixun isti 'ain,
 anun 'ëx tsókë nètëkama anun.
¹⁴ ¡Nukën 'Ibumishi ka uni katamëti 'ikën!
 ¡Katamëkin kamina kushikin 'atimakin sinántima 'ain!
 ¡Imainun kamina Nukën 'Ibumishi katamëkanti 'ain!

Salmo 32

Ñu 'atima 'akë chikínati bana

- ¹ Ui unin kara aín 'uchakama chikinakin ñu 'atima 'akë ënia ax ka
 kuënia,
 usai 'ikëbë ka asérabi aín 'uchakama 'aíma 'itánun mëníoxunkë 'ia.
² Chuámarua ka uni 'atima ñu 'ati sinánkëma ax 'ikën,
 usa 'ikë ka Nukën 'Ibun a 'atimokin isima.
³ 'Ën 'uchakama mi chikinaxunkëmapain 'aish kana,
 nètë kamabi ini 'ën nami bëtsia tani 'itsaira 'iankën,
⁴ usai 'ikin kana ñu 'atima 'ai 'uchakësa tankën nètë 'imainun kamina
 imëbi 'ë 'atimokësa 'iakën.
 Usokëx kana ro uá barín urukin xarokëx núkai chushikë usaribiti
 'iakën,
 usai 'i kana 'ën nami 'aisama tani 'iakën.
⁵ 'Aínbi kana 'ën 'akë ñukama këñun 'ën
 'uchakama mimi unpukinmaira chikinaxuankën;
 'ën 'uchakama mi chikinaxunti sinánkin kana usakin 'akën,
 'aia kamina mix 'Ën 'Ibu 'ixun 'ën 'akë 'uchakama 'ë mëníoxuakën.
⁶ Usa 'ain ka, anúan tëmëratí 'ikëbëtan an nuibakë unikaman mi ñukáti
 'ikën,
 tëmërakë an ka baka chaiira kushi 'ëi mapurutankëxa,
 uinu kara sënënia anu sënënkësokinribi tëmëramiti 'ikën,
 usa 'aínbi ka anbi atu uisabi otima 'ikën.
⁷ Min kamina mimi katamëkëxun:
 'aisama ñu inutiabi 'akianan 'ë bërúain,
 usa 'ain kana 'ëmi iémikin 'akinkëx kuëni munuma kantakin mi rabiti
 'ain.
⁸ Nukën 'Ibu ka ësai kia:
 'ën kana mi usakinmi ñu 'ati 'unánmiti 'ain,
 'ianan kana 'ën 'unánmikin bana ñuixunti 'ain,
 kianan kamina uisa upí ñu karana 'ati 'ai 'ë ismikatsi kian.
⁹ Mix kamina burro 'imainun caballosa 'itima 'ain,
 an ka uisakin kara kaia abi kuatima,

- usa 'ikë ka anun nikinkin nitsinakin buinati aín,
 kuëbínu mëxin tēkērēkaxun nikinkēx uisakin kara 'aia usaibi 'ia,
 usa 'ain ka bëtsiokin 'axun 'uramamitisama 'ikën.
- ¹⁰ Uni 'atimakama an ka 'aisamaira paë tani tēmēratí kaínti 'ikën,
 'aínbi ka axa ami katamēkë unikama 'itsaira nuibanan, 'akinia.
- ¹¹ Nukën 'Ibuni kamina mēnin sinánñushi unikama 'imainun upí sinánñu
 unikama mitsux;
 jabë timēax kuëni sharákanti 'ain!

Salmo 33

Dios an ñu unio 'ikë rabi kantati bana

- ¹ Mitsux Nukën 'Ibun uni 'aish kamina,
 jkuëni Nukën 'Ibuni kantati 'ain!
 Uni upí sinan ñukama axa a rabi kantaia kuakë ax ka upí 'ikën.
- ² Nukën 'Ibu kamina arpa mēëkë aín banabi tankin asabi ka kati 'ain
 'anan kamina manë sharikati a mēëkin rabiti 'ain,
- ³ 'ai kamina anun kankakēma kanta ió anúnribi, jkantai munuma banai
 kuëënkanti 'ain!
- ⁴ Nukën 'Ibun bana ax ka asérabi upíra 'ikën;
 usa 'ixun ka anbia unio ñukama upí 'inun ñuia.
- ⁵ Nukën 'Ibun ka aín bana kuati upiti tsókin upí ñu 'akë uni nuibatia;
 jusokin ka an kamabi menu 'ikë unikama nuibatia!
- ⁶ Diosan ka aín banan ishi
 naíkamë 'ëo uniokëxa,
 'anan ka bari 'uxë 'ispa akamaribi uniokëxa.
- ⁷ 'Anan ka parúmpapa baka anubia
 'itinua timénun 'imiakëxa.
- ⁸ Nukën 'Ibu ax ka kamabi menu 'ikë unin rabikë 'iti 'ikën;
 j'ianan ka kamabi unikama me kuainakëanu 'ikë atúnribi rabikë 'iti
 'ikën!
- ⁹ An ka aín banakë anuinshia kamabi ñu uninun 'imiakëxa;
 'ianan ka ax usai ka 'iti 'ikë kikëbë ñukamax usaibi 'iakëxa.
- ¹⁰ Nukën 'Ibun ka atun sinánkësa okían a rabikëma unikaman
 ñu 'ati kuëënkima a 'atia sinánkë ñukama 'anun 'amima,
- ¹¹ 'afnbi ka Nukën 'Ibun uisakin kara 'aisatania
 usakinbi ñu 'akin ax kikësabi oia 'inun 'imia.
- ¹² Diosan unikamax ka aín 'ibua Dios 'ain kuëënkë 'iti 'ikën,
 atux ka Diosan kaískë 'ikën.
- ¹³ Nukën 'Ibun ka naínuxunbi iskin
 kamabi unikama 'unania;
- ¹⁴ 'anan ka uinu kara ax 'ia anuxunbi
 ënë menu tsókë unikama 'unania;
- ¹⁵ an ka uni sinánñu 'inun uniokëxa usa 'ixun ka
 uisakin sinánkin kara unin ñu 'aia akamabi 'unania.
- ¹⁶ Uinu 'ikë 'apuxi ka aín suntáru 'itsaira 'aínbi iétima,

- 'ianan ka aín kèru unixi aín kushínbi iétima;
¹⁷ caballokaman ka uibi iémitima 'ikèn;
 atux kushiira 'ixunbi ka uibi iémitima 'ikèn.
¹⁸ 'Aínbi ka Nukèn 'Ibun axa ami katamèkèkama 'imainun
 asérabi a nuibakè unikama an ka nu nuibati 'ikè kixun 'unania,
¹⁹ anun numi 'iti barin a píti 'aíma 'aínbi numin
 bamanun éntima 'ikèn.
²⁰ Nukamax kananuna Nukèn 'Ibumi katamétin;
 jan ka nu 'akianan bérúiaia!
²¹ Nukamax kananuna nun nuitu chuámarua tani kuéënin;
 nun kananuna aín anëmi sinanin.
²² ¡Usa 'ain kamina mix Nun 'Ibu 'ixun, nu nuibakin 'akinti 'ain,
 nun 'akinun mi kakësabiokin kamina nu 'akinti 'ain!

Salmo 34

Nukèn 'Ibun ka aín unikama nuibatia

- ¹ 'Èn kana Nukèn 'Ibu kamabi nètè,
 ènkima rabiti 'ain.
² 'Èx kana Nukèn 'Ibumi 'itsaira sinani kuéënin;
 jusa 'ain ka unikama sinan mëninshi atux 'èbè a kuati kuéënti 'ikèn!
³ Usa 'ain kananuna kamaxunbi
 an 'a ñukama sinánkin Diosan anè rabiti 'ain.
⁴ Usa 'ain. Ka 'èn 'akinun ñukákèxun kuankin 'è 'akiankèxa,
 'ianan ka 'èn rakuèkèkama nèténun 'imiakèxa.
⁵ Uikaman kara a isia ax ka 'itsaira kuéëni,
 uínsaranbi rabinkèma 'iti 'ikèn.
⁶ 'Èx ñuñuma unisa 'ixunmabi kana Nukèn 'Ibun 'akinun kixun ñukákèn,
 ñukákèxun kuakin 'akinkin ka 'èx tèmèrai masánuitutia iskin 'è
 'akiankèxa.
⁷ Nukèn 'Ibun ka aín ángel kushiira an rabikè unikama
 'akianan iéminun kixun xutia.
⁸ Usa 'ain kamina Nukèn 'Ibu asérabi kara mitsu 'akinia kixun isnuxun
 tanti 'ain.
 ¡Uix kara ami katamétia a unix ka chuámarua tani ami kataméti
 kuéënia!
⁹ Nukèn 'Ibu kamina an káfskè 'ixun mitsun an kuéënkësabi okin 'axunti
 'ain.
 Usa 'ain ka an rabikè unikamax ñuñuma 'itima 'ikèn.
¹⁰ Ñuñuira unikama ax ka ñuñuma 'i tikiti 'ikèn, usai 'i ka ñuñu 'aínbi
 'itsaira pananti 'ikèn,
 'aínbi ka axa Nukèn 'Ibumi katamèkè unikamax uínsaranbi upí
 ñuñumama 'itima 'ikèn.
¹¹ 'Èn nuibakè 'èn xukéantu èsokin mitsu kamainun kamina kuati 'ain:
 'èn kana uisakin kara Nukèn 'Ibu rabiti 'ikè a mitsu 'unánmiti 'ain.
¹² ¿'Itsa baritia 'imi kaina tsótisa tanin?

- ¿Uisai unin kuanun 'atimai banaima kaina upiti tsoti 'ain?
- 13 Mix 'atimai banakë a kamina ënti 'ain,
usai 'i kamina min kuëbitan këmëi banatima 'ain.
- 14 Ñu 'atima 'ati a ënkin kamina ñu upí 'ati 'ain;
usakin 'akin kamina ami 'akë ñu a ënkinma abi 'ati 'ain.
- 15 Nukën 'Ibun ka aín bana 'akë unikama bërúaiä,
usa 'ixun ka an ñukákëxun kuakin 'akinia.
- 16 'Aínbi ka Nukën 'Ibun uni 'atima sinánñukama ënë
menua sinántëkëntima okin nëtémiti 'ikën.
- 17 Nukën 'Ibun ka uni upí sinánñu kaman ñukákëxun kuatia, kuakin ka
masá nuitutiabi 'akinia.
- 18 Nukën 'Ibu ax ka kamabi nëtën 'urama 'ikën,
usa 'ixun ka uikaman kara ñu 'atima 'aibi ami sinanatia a 'akinti 'ikën.
- 19 Uni upí sinánñu kama ax ka 'itsaira tëmëraia,
usai 'iabi ka a ñukamanua Nukën 'Ibun 'akian.
- 20 Usakin Diosan aín xokama bërúankëx ka
ain xo achúshibi tëkëtima 'ikën.
- 21 An 'atima ñu 'ati sinánxun 'akë unikama ax ka anunbi tëmërai ñuia;
'imainun ka uni upí sinánñu ax 'atimokin tëmëramikë 'iti 'ikën.
- 22 'Aínbi ka Nukën 'Ibun uikamax kara 'ain bana 'ai ami katamëtia akama
iémia;
jusa 'ain ka a unikamax kastikankëma 'iti 'ikën!

Salmo 37

Nukën 'Ibumi katamëti ñuikë bana

- 1 An 'atima ñu 'akë unikama rabanan nëëti kamina nishtima 'ain,
'ianan kamina uni 'atima kaman ñu 'akëbëbi atumi nutschitima 'ain;
- 2 atun 'akë ñu ax ka basi tëakëx chushikë;
juseribiti bënëtishi 'ia!
- 3 Nukën 'Ibumi katamëkin kamina upí ñuishi 'ati 'ain,
usai 'i kamina ënë menu tsóti Dios kuëenkësabi oi 'iti 'ain.
- 4 Nukën 'Ibu nuibakin kamina an kakësabiokin 'ati 'ain,
usokinmi 'akëbëtan ka min ñukákësabi okin mi 'axunti 'ikën.
- 5 Min tsóti Nukën 'Ibun bërúanxunun kamina ami katamëti 'ain;
usámi 'ia ka an mi 'akinti 'ikën.
- 6 Usai 'ikin mi 'aia kamabi unin min 'akë ñu iskë ax ka
asérabi 'aish barin xamarukin pëkakë usaribi 'iti 'ikën.
- 7 An 'akinun kiox bënëkinma kamina Nukën 'Ibun mi munu;
'akimainun kaínti 'ain.
Usai 'ikin kamina an ñu 'atima 'akë unikaman,
'akësokin ñu 'atima 'ati sinántima 'ain,
atun ka ñu 'atima 'atishi sinanía.
- 8 Mix nishkë a ëni kamina nishkësa 'itima 'ain;
nishkë an ka nun sinánkëkama 'atima oia.
- 9 An ñu 'atima 'atishi sinánkë unikamax ka a menuax chikínkë 'iti 'ikën,

- 'aínbi ka axa Nukën 'Ibumi katamëkë unikaman a me biti 'ikën.
¹⁰ Ënuax 'itsama baritia 'ikëbë ka an ñu 'atima 'akë unikama 'aíma 'iti 'ikën;
 usai 'ikë barikinbi ka uinuabi mēratëkëntima 'ikën.
¹¹ 'Aínbi ka uni aín sinan mēninshi
 akamax kuni Diosan atu 'inánti menu 'iti 'ikën,
 anuax ka ax 'ikēsamairai chuámarua tani kuënti 'ikën.
¹² An ñu 'atima 'akëira unikaman ka uisakin kara an ñu upí 'akë unikama
 'atima oti 'ikë kixun baria,
 usai 'ikin ka ami xuamati nishkin upiokinbi istisama tania.
¹³ Usai atux 'ikëbëbi ka Nukën 'Ibu anúan atu 'atima oti nētē,
 ka 'urama kuatsinia kixun 'unani atumi kuaia.
¹⁴ An ñu 'atimaira 'akë unikaman ka aín manë xëtokë bíanan aín kanti
 kanukin
 anun uni sinan mēninñushi 'aish,
 jupitax tsókë akama 'akatsikixun bitsia!
¹⁵ 'aínbi ka aín manë xëtokë anunbi abi tarókati 'iti 'ikën,
 usai 'ikëbë ka aín kantikama ax tsasipakë 'iti 'ikën.
¹⁶ Uni upí sinánñu axa chukúmasi ñuñu 'ikëxbi ka,
 uni 'atimakamaxa ñuñu 'ikë usamaira 'ikën.
¹⁷ Nukën 'Ibun ka an 'atima ñu 'akë unikama 'atima okin këñuanan,
 an ñu upí 'akë unikama 'akinti 'ikën.
¹⁸ Nukën 'Ibun ka axa uisa ñu 'atimabi 'aíma tsókë unikama bërúaia,
 a unikama anu 'iti nētē ax ka uínsaranbi këñutima 'ikën.
¹⁹ Usa 'ain ka anúan numi 'iti nētē 'ikëbë, numin 'i rabinkësa 'ima,
 raírinëxa a piti ñuñuma 'imainun, atun piti 'itsaira 'iti 'ikën.
²⁰ 'Imainun ka ñu 'atima 'akë unikamax basi chushikë bimikëxa
 rëkirutankëx këñúkë usaíshi 'iti 'ikën;
 usai ka axa Diosmi nishkë unikama 'iti 'ikën, 'ianan ka kuin tēxëkirui
 kuani nētékë usaribiti 'iti 'ikën.
²¹ Ñu 'atima 'akë unin ka 'inantëkëñuxun bëtsi unin ñu bixunbi a kupín
 aín 'ibu kupíoima;
 'aínbi ka uni upí sinánñu an kuni usakin 'akinma aín ñu bixun asérabi
 aín 'ibu 'inántëkënia.
²² Uikamax kara Nukën 'Ibun upíokin sinánxunkë 'ikë akamax ka Nukën
 'Ibun 'inánti me anu 'iti 'ikën,
 'aínbi ka Nukën 'Ibun upíokin sinánxukëma unikama ax 'atima okin
 masókë 'iti 'ikën.
²³ An ñu upíokin 'aia isi kuëenkin ka
 Nukën 'Ibun aín uni uisai kara tsóti 'ikë kixun 'unánmia;
²⁴ usakin 'akin ka uisa ñu 'atima 'ai kara pakëtia
 usai 'iabi ka pakëkëmasa 'itánun Nukën 'ibun 'akinti 'ikën.
²⁵ 'Ëx kana bënë 'iakën, bërí kana 'ëx uni kaniakëkë 'ain, 'aínbi kana
 uínsaranbi uni ñu 'atima 'akëma kamaxa ñuñuma 'i tēmëraia isama
 'ain.
 'Ianan kana aín bakë bëchikëkamaribi uínsaranbi bëtsi unikama aín
 piti ñukáti nitsia isama 'ain.

- ²⁶ Usa 'ixun ka kamabi nētēn nuibakin bētsi afn ŋu na 'inántēkēnun 'inania;
usakin 'akēbē ka afn bakē bēchikēkama ax upiokin sinánxunkē 'ia.
- ²⁷ Ŋu 'atima 'akē ěnkin kamina ŋu upiši 'ati 'ain,
usakin 'ai kamina anu xēnibua 'aínbi tsóti nētēnu 'iti 'ain.
- ²⁸ Nukēn 'Ibu Diosan ka upi ŋuishi 'ati kuēēnia.
Usa 'ixun ka an ěnkinma a rabikē afn unikama ěnima;
'aínbi ka an ŋu 'atimaira 'akē unikama kēñuia kēñukin ka atun bakē
bēchikē rēbúnkiñuma 'inun 'imiti 'ikēn.
- ²⁹ An ŋu upi 'akē unikama a ka Nukēn 'Ibun nuibakin,
me anua xēnibua 'aínbi tsóti 'inánti 'ikēn.
- ³⁰ Uní upi sinánñu ax ka sinaínrax banaia;
usa 'ain ka uní upi sinánñu ax asérabi ŋu 'anux kēmēima banaia.
- ³¹ Afn Diosan bana 'unánkē ax ka afn nuitunēnbi sinánkē 'ia,
usakin 'ai ka juínsaranbi ŋu 'atima 'ati sinanima!
- ³² An ŋu 'atima 'akē uni an ka
an ŋu upi 'akē uni a rētēti sinánxun 'utunia;
- ³³ Nukēn 'Ibun ka usakian atun 'anun ěntima 'ikēn,
'ianan ka usakin ka 'axa kixuan ŋuitanun 'amitima 'ikēn.
- ³⁴ Nukēn 'Ibuni katamēkē 'ixun kamina, min afn bana kikēsa okinshi
'axunti 'ain,
usakin 'aia ka anua afn bana 'akē unikama 'itia 'akē anu mi 'imiti 'ikēn,
;Anuxun kamina min bērúnbi an 'atima ŋuishi 'ati sinánkē unikama
Nukēn 'Ibun masókin 'atima oia isti 'ain!
- ³⁵ 'Ēn kana an 'atima ŋuira 'akē unikamaxa, rabiakakē axa uni 'itsañu
'aish í pēi bunkuira iskē usai 'ia isakēn;
- ³⁶ 'aínbi ka bēnētishi nētēakēxa;
usai 'ia barikinbi kana anua 'ikē anuabi mērama 'ain.
- ³⁷ An ŋu 'atima 'akēma 'imainun uisa ŋu 'atima 'aímabi tsókē uni
akamina isti 'ain:
Usa 'ain ka a unin ŋu 'akēx upi iskē 'iti 'ikēn.
- ³⁸ 'Aínbi ka an bana kuaisamatankē unikamax masókin achirabi
bērutanuma kēñúkē 'iti 'ikēn;
usakin 'akēx ka an ŋu 'atima 'akē unikama afn tsótinēx amiribishi
unitēkēnima 'atima okē 'iti 'ikēn.
- ³⁹ Usa 'ain ka uní upíkama ax Nukēn 'Ibun 'akinkē 'ikēn,
usa 'ikē ka anúan tēmērati nētēkama 'ikēbētan 'akinia,
- ⁴⁰ Usa 'ikē ka Nukēn 'Ibun 'akinkin iēmia.
Usakin 'anan ka an ŋu 'atima 'akē unikaman 'atima oisa taniabi bēruaia;
usakin ka an 'akinun barikēxun axa ami katamēkē unikama 'aia.

Salmo 40

'Ēn kana mixmi 'Ēn Dios 'ain min kuēēnkēsokinshi mi 'axunti kuēēnin
(Sal 70.1-5)

- ¹ Uisai karana Nukēn 'Ibuni katamēti 'ai kixun kana 'Ēn 'unánkēn,

- usa 'ain ka munuma banakin 'ën kakëxun kuakëxa;
² an ka 'ë uisa ñu inuti kara bamati,
 'ikëbi 'ë iémiakëxa;
 usakin 'akin ka chua menu nanékësa 'aish bamakësa 'ikëbi 'ë
 'akiankëxa.
 Usakin 'akëx kana anuax uisaibi 'itëkënxma maparanu nikësa 'inun
 'ëx 'ikë ñukama inuti mënóokakën.
- ³ Usa 'ikë ka anun a rabi kantanun 'ë Diosan kanta ió achúshi
 'unánmiakëxa.
 Usai 'ëx 'ia isi ka 'itsaira unix kuëëni chikirakëkin Nukën 'Ibu rabiakëxa.
- ⁴ ¡Chuámarua ka uni ax Nukën 'Tbumi katamëké ax 'iti 'ikën,
 usa 'ain ka sinánñumasa 'aish rabinimaishi banakë unikama,
 'ianan an Diosmabi bëtsi ñu rabikë a unikaman kakësoi 'itima 'ikën!
⁵ Nukën 'Ibu, 'itsaira ka min 'akë ñu upíbu 'ikën
 'imainun ka numi 'axunkë ñukama axribi 'itsaira 'itsa 'ikën.
 ¡Usa 'ain ka misaribi bëtsi Dios 'aíma 'ikën!
 'Ën kana a ñukama ñuiti 'ain,
 'aínbi ka 'itsaira 'aish tupubiankin ñuitisamaira 'ikën.
- ⁶ Min kamina bëráma 'asa okin ñuina rëxun xaronan ñu bimi
 bixun 'inántëkënti a kuëëniman; usa 'ixun kamina 'aímai këñutanun
 ñuina xaroxunkin 'uchakëkama mëníonun ñu 'inaínshiti kuëëniman.
 Usa 'ixun kamina min bana kikësokinshi nun 'axunti kuëënin.
- ⁷ Usa 'ain kana 'ën mi kan; Ënu kana 'ëx 'ain,
 usai ka 'ë ñuikin kirikanu kuëëño bana ax kia.
- ⁸ 'Ën 'Ibu Dios 'ëx kana mix kikësabiokin 'ai 'itsaira kuëënin;
 ¡usa 'ain kana min 'unánmikë banakama manukinma 'ën nuitunëmbi
 sinanin!
- ⁹ Min unikama 'itsaira nëbétsinuxun kana;
 usaími kikë bana unékima atu ñuixuan.
 ¡Minbi kamina upíokin 'unanin 'Ën 'Ibu Dios.
 'Ën kana unékinma min bana ñuian!
- ¹⁰ 'Ën kana min unikama kaímama 'ikima min 'akë ñukama ñuikin kan;
 usakin ñuixuanan kana Diosan ka nuibakin nu iémiti 'ikë kixun kamabi
 menu 'ikë unikama kakën.
 Uisaxunbi kana mix kamina asérabi nuibanairakë 'ai kixun 'aisamaira
 'ikëbi min unikama kaima 'iama 'ain.
- ¹¹ Mix 'ën 'Ibu 'ixun kamina,
 'ë nuibakin ëntima 'ain;
 min kamina ënkinma asérabi 'ë bërúanti 'ain.
- ¹² 'Ëx 'aisamaira ñu 'inúkë ax ka
 ñuikinbi sënëoinsamaira 'ikën.
 Usa 'ixun ka anbi 'ë upíokin istisama oia;
 ¡usa 'ixun ka 'ën ñu 'atima 'akë anbi 'ë sinánñuma unisa 'inun 'imia!
 Usa 'aish ka 'ën maxkánu 'ikë bubëtan sënëmaira 'ixun uisa ñubi
 'aisama okin bëtsi sinánmia.
- ¹³ 'Ën 'Ibu Dios 'ë kamina iémiti 'ain, 'ianan kamina bënëkin, 'ishtun 'ë
 'akinti 'ain!

- ¹⁴ ¡An 'è 'aisatankë unikama kamina bëtsi bëtsi ñu inútanun 'imíti 'ain!
 ¡Usokëx ka rabinkësa 'aish an 'è 'aisama oti kuëënkë unikamax kuantí
 'ikën!
- ¹⁵ ¡Usai 'i ka rabinkiani axa 'ëmi kuaikë unikama abáti 'ikën!
- ¹⁶ 'Aínbi ka an mi 'akinun barikë unikamax 'itsaira kuëënti 'ikën;
 uikamax kara min iémikin 'akinti kuëënia: “¡Akamax ka: ënima Nukën
 'Ibu ax ka chaiira 'ikë kïax kiti 'ikën!”
- ¹⁷ Usa 'ain kamina 'ëx ñuumarasa tani bënëti tëmëraia mix Dios 'ixun 'è
 manutima 'ain.
 Mix kamina an 'è 'akianan chuámarua 'inun 'imikë a 'ain;
 ¡'akintimi panakima kamina bënëkin 'è 'akinti 'ain!

Salmo 42

Diosan 'è 'akinti kana kuëënin kikë bana

(An ënë bana kuëëno uni an ka bëtsi menu buankan 'ixun cuarenta y
 dos 'imainun cuarenta y tresno kikë bana ënë kuëënokëxa.)

- ¹ Chaxun shimaxun 'umpax xëanuxun barikësa,
 usaribi okin kana 'ën Dios 'ixunmi 'è 'akinun mi barin.
- ² Mix kamina Dios an uni tsónun 'imikë a 'ain,
 usa 'ain kana 'ën mishi barin.
 ¿Uinsaran karana anuxun mi rabiti xubunuxun mi rabi kuantëkënti
 'ain?
- ³ Nëtë 'imainun imébi kana 'ën piti pikësa 'inun tëmërai bëunan
 mëskúkin ëniman,
 usai 'ia ka kamabi nëtën unikaman 'ëmi kuaikin 'è ñukatia:
 “¿Uinu kara min Dios ax 'ik?”
- ⁴ Kixuan 'è kakan a sinani kana
 uínsaran karana 'ëx tëmëra akama sinani anun 'itsaira masánuituti
 paëin;
 'ianan kana anuxun mi rabiti xubu Jerusalénnu 'ikë anuax unikamabë
 kuanxun fiesta 'akín mi rabi munuma kuëëni 'ia akama sinanin.
 ¡Ax ka fiesta chaiira nun 'akë 'iakëxa!
- ⁵ ¿Uisa kupín karana Diosmi sinanatëkëni kana 'aima kïax kiti 'ain?
 ¿Uisa kupín karana 'itsaira sínánti 'ain?
 'Ën 'Ibu Dios ashi kana an 'è 'akinun rabiti 'ain.
 ¡An ka 'ën Dios 'ixun 'è iémia!
- ⁶ 'Ën kana 'itsaira kana 'atima 'ai kixun sinanin usa 'ain kana aña ñubi
 'aisama tanin.
 Usa 'ain kana Jordán kakë baka anu 'ikë me anuxun 'anan,
 Hermón kakë aín bashi 'imainun Misar anuxun mi 'itsaira sinani
 kuantí 'ain.
- ⁷ Usa 'ain kana 'ën bërí aín bashinuaxa 'umpax kushiira 'íbúti maparami
 chakabuti banakë an ka 'è bakami kimikësa tamia;
 xukirui kushiira banaia kuakësa, usaribi kana
 'ëmi tëmëramikëxun tanin.

- ⁸ Usai 'iabi ka nètën Nukën 'Ibun 'ë nuibakin 'akinia,
 'ianan kana iméri bi ënimaira ami kantain
 usai 'ikin abë banakin kana 'ën Dios an 'ë tsónun bërúankë a ñukatin.
- ⁹ 'Ën kana Dios an nuibakin 'ë 'akinkë, a ësokin kati 'ain.
 “¿Uisa kupín kaina 'ëmi manuan?
 ¿Uisa kupín karana axa 'ëmi nishkë unikaman 'atima okëx masá
 nuitukë 'aish niti 'ain?”
- ¹⁰ Axa 'ëmi nishkë unikamax 'ë ñui banakë kuakë anunbi kana 'ën
 namikama paëkësa tani atsan,
 usai 'ia ka panakimaira kamabi nètën atun 'ë ñukatia.
 “¿Uinu kara min Dios ax 'ik?”
- ¹¹ ¿Uisa kupín karana sinanati kana 'aima kiox kiti 'ain?
 ¿Uisa kupín karana 'itsaira sinánti 'ain?
 'Ën 'Ibu Dios ashi kana an 'ë 'akinun rabiti 'ain.
 ¡An ka 'ën Dios 'ixun 'ë iémia!

Salmo 43

- ¹ 'Ën 'Ibu Dios 'ë 'akinkin kamina;
 ¡bëtsi unikama 'ën 'akësa 'ikëa 'unánkanun 'ati 'ain!
 ¡akin kamina këmë unikama 'imainun ñu 'atimashi 'akë unikamanua 'ë
 iémiti 'ain,
- ² mix kamina 'ën Dios 'ianan an 'ë 'akinkë a 'ain!
 ¿Uisa kupín kaina mi 'ura 'inun 'ë 'imin?
 ¿Uisa kupín karana masá nuitukë nianan,
 axa 'ëmi nishkë unikaman 'atima okë 'iti 'ain?
- ³ Min kamina min kushi an tífisa;
 'ixuan aín bashi upí kakë anu buánan,
 anuxun mi rabiti xubu,
 anu kuanun 'ë 'imíti 'ain.
- ⁴ 'Imikëxun kana anuxun mi ñuina xaroxunti 'akë a 'urama oti 'ain 'ën
 'Ibu Dios,
 anuxun kana mi rabikin 'itsaira kuëënkín,
 arpa mëëkin mi rabiti 'ain 'ën 'Ibu Dios,
 usa 'ixun kamina 'itsaira kuëënun 'ë 'imíti 'ai 'Ën 'Ibu Dios.
- ⁵ ¿Uisa kupín karana sinanati kana 'aima kiox kiti 'ain?
 ¿Uisa kupín karana 'itsaira sinánti 'ain?
 'Ën 'Ibu Dios ashi kana an 'ë 'akinun rabiti 'ain.
 ¡An ka 'ën Dios 'ixun 'ë 'akinti 'ikën!

Salmo 46

Nun 'Ibu Dios ax ka nu 'akini nubë 'ia kikë bana

- ¹ Nukën 'Ibu Dios ax ka an nu kushionan ami katamëkëxun 'akinkë
 'ikën,

- usa 'ixun ka uínsaran karanuna 'aisama ñu inuti anuabi nu 'akinia.
- ² Usa 'ain kanaanuna me shaí kikin,
parúmpapa nēminnu ain bashikama nanémainun,
³ nētétimaira parúmpapa kushiira ain bēchunkē,
xukirukēbē ain bashikama shaíkikēbēbi rakuétima 'ain.
⁴ Achúshi baka xobutia aín panakakama 'ikēsa usaribiti ka
anua 'ikē Diosan ěma Jerusalén kakē ax ěmakamasama upíra 'ikēn.
⁵ Usa 'ain ka a nēbētsinbi 'ixun Diosan aín ěma bērúanti 'ikēn.
Anuxun ka Diosanbi nētē pēkarakuatsinia xabakuatsinun 'imiti 'ikēn.
⁶ Uínsaran kara Diosan bētsi bētsi menu 'ikē uni aín bana kuanun 'imia
anun ka
ratuti bētsi ěmanu 'ikē 'apukama me shaíkikē anunbi rakuéti 'ikēn.
⁷ ¡Nukēn 'Ibu kamabi kushiñuira ax ka nukamabē 'ikēn!
¡Jacobnēn rabia Dios ax ka aminu katamēkē 'ikēn!
⁸ Rikuatsinxun kamina ñukama chaiirabu,
kamabi menu Nukēn 'Ibun 'akēkama a isi uti 'ain:
⁹ an ka kamabi menu 'ikē unikama 'akánantēkēnia,
anuishi sēnēnmikin aín manē pará 'ianan aín piakama 'imainun,
anuaxa 'akanankē caballonēn nirinkē manē 'akē akama mēnionun
'amia.
¹⁰ ¡Usakin 'amikēxun ka! “¡'Ēx kana Dios 'ai kixun 'unánkanti 'ikēn,
kamabi menu 'ikē unikama manámi kana 'ĕx 'ain!
¡'Ēx kana kamabi me manánmira 'ain!”
¹¹ ¡Kamabi kushiiñu Nukēn 'Ibu ax ka nubē 'ikēn!
¡Usa 'aish ka Jacobnēn Dios 'iá 'aish nun Diosribi 'ixun nu 'akinia!

Salmo 47

Dios ax ka kamabi unikaman 'apuiru 'apu 'ikēn

- ¹ ¡Kamabi menu 'ikē unikamax ka kuēēni, mēdashkikan!
¡'Ianan ka a rabi kuēēnkin munuma sharákin Dios rabikan!
² Nun 'Ibu ax ka kushiira 'aish manámi 'ikē 'aish ami rakuéti 'ikēn;
ax ka 'apuiru 'apu 'aish kamabi menu 'ikēn,
³ an ka kamabi ěmanu 'ikē 'ianan bētsi mekamanua 'ikē unikama nux
atusamaira 'ikē,
nu meua 'inun 'imiakēxa,
⁴ an ka anu nux 'iti me nu kaisxuankēxa nun
chaitiokē Jacob nuibakin kásabiokin, usa 'ain kanaanuna 'itsaira
kuēēnin.
⁵ ¡Nukēn 'Ibu Dios ax ka anua 'ikē anu kuaruaxa,
kuēēni sharákian carnero mancha banokēbē ka kuaruakēxa!
⁶ ¡Usa 'ain kanaanuna Dios anun kantati anun ami kantakin rabiti 'ain!
¡A mi kantakin kanaanuna ax 'apuiru 'ikē a rabiti 'ain!
⁷ ¡Dios ax ka ami upiti kantakin rabiti 'ikēn!
ax ka kamabi menu 'ikē unikaman 'apu 'ikēn.
⁸ ¡Dios ax ka kamabi menu 'ikē unikaman 'apuiru 'apu 'ikēn!

- ¡Usa 'aish ka Dios ax anua tsókë upíra anu tsótaxa!
⁹ Usa 'ain ka kamabi menu 'ikë 'apukama 'imainun,
 Diosan aín uni 'iti kaisa Abrahamnën rëbúnkikamabë timéti 'ikën,
¹⁰ usa 'ain ka kamabi menu 'ikë 'apukaman ainan 'ixun aín unikamabëtan
 Dios rabiti 'ikën.
 ¡Ax ka ñukama manánmi 'ikën!

Salmo 51

Davidtan aín 'uchakë mënífoxunun Dios ñuká bana

- ¹ Mix nuibanairakë, Dios 'ixun kamina 'ë nuibati 'ain;
 usa 'ixun kamina 'ë nuibakin 'ën 'atimakin sinánxun ñu 'akëkama a 'ë
 tërënxunti 'ain.
² ¡'Ën ñu 'atima 'akë a kamina 'ë mënífoxunti 'ain!
 ¡'Anan kamina 'ëx 'uchakëkama a 'ë tërënxunti 'ain!
³ 'Ën kana asérami upíokin 'unanin min kakësokin 'aíma kana 'atima ñu
 'ai 'ucha kixun;
 'ën 'uchakë ax ka 'ën sinánnuax nètétisama tania.
⁴ Mimi kana 'ëx 'uchan,
 usai 'ikin kana, a 'aia min uni 'aisama iskë ñu a 'an,
 usa 'ain ka min bana usakin ñu 'akatsimi kikë ax asérami 'ikën.
⁵ Asérami kana 'ën titan tuakëxbi 'uchañu 'iakën;
 usa 'aish kana 'ën titan puku 'ukëmëu 'aishi 'uchañu 'iakën.
⁶ Min kamina asérami sinan mënínñushi uni a nuibatin,
 usa 'ixun kamina 'ëribi sinan ñuira 'inun 'imía.
⁷ 'Ën 'uchakë 'ë mënioxunkin hisopo kakë i pëñan anun 'akësa 'itánun 'ë
 mënioxkëx kana upíra bërúti 'ain;
 usokin min 'ë mënioxkëx kana matsi uxua iskësamaira 'imainun xapu
 tunkikë usaribi 'inun 'ën nuitu mënioxkati upíra 'iti 'ain.
⁸ 'Ë kamina 'itsaira tēmëranun 'imian;
 'aínbi kamina amiribishi 'itsaira kuëñun 'ë 'imi tēkēnti 'ain.
⁹ 'Ën 'uchakëkama a kamina istima 'ain
 'ianan kamina 'ën ñu 'atima 'ati sinánkë a 'ë tërënxunti 'ain.
¹⁰ 'Ën 'Ibu Dios, 'atima ñu sinánxuma 'anun kamina 'ë ëntima 'ain.
 ¡'Ianan kamina upí sinánñu bërí 'inun 'ë 'imiti 'ain!
¹¹ Minan 'ikë kamina 'ë ëntima 'ain,
 'ianan kamina 'ënuu 'ikë min bëru ñunshin 'ë bikuantima 'ain.
¹² Min kamina amiribishi kuëñtëkëñun 'ë 'imiti 'ain;
 min bëru ñunshin an ka uisa kara mix kikësabi oi 'iti min bana a 'ë
 'unamiti 'ikën,
¹³ usakin 'akëxun kana 'ën uni 'atimakama a atun ñu 'atima 'akë ëni kara
 uisai tsóti 'ikë kixun 'unánmiti 'ain,
 'imainun ka usakin 'ën 'unánmikëx uni 'uchañukama ax minan 'iti
 'ikën.
¹⁴ An uni 'akë uni 'isataniabi kamina a sinánua 'ë mënífoi 'ain,
 mix kamina 'ën Dios an 'ë iémiti a 'ain,

- usa 'ixun kana mi rabi kantakin mix kamina usa 'ai kixun 'ën ñuiti 'ain.
- 15 'Ën 'Ibu min kamina 'ën kuëbitan bananun 'ë 'imiti 'ain, usakin 'ën kuëbí 'akëxun kana anun upiti kantakin mi rabiti 'ain.
- 16 'Ën kana kuëenkin ñuina rëtankëxun mi xaroxuanan a mi 'inañshiti ñukama mi 'inánti 'ain, 'aíñbi kamina min a ñukama 'axunti kuëëniman.
- 17 Mi ñuina 'axun xaroxunkë usamaira ka uin kara Dios 'ikë; jasérabi ain nuitunëñbi mi sinania ax 'ikën usa 'ikë kamina timaiman! (Ënë banax ka Davidtan kuëñëomasa 'ikën, usa 'aish ka bëtsi menu buánkë 'ixuan uni itsin kuëñëosa 'ikën Jerusalén ëma anun kënëkë kënë rurupa 'ain.)
- 18 Min kamina upíokin Sión kakë me a 'ati 'ain 'anan kamina Jerusalén; ëma anun kënëëra a birutëkëñun 'amiti 'ain.
- 19 Usa 'ain kamina mi 'inañshiti ñukama a 'imainun, 'aímai këñutanun mi ñuina xaroxunkë a upí isti 'ain, usokin 'akëbëtan ka anuxun ñuina xaroxunti 'akë anuxun mi ñuina xaroxunkanti 'ikën.

Salmo 63

Diosmi katamëti ka uni kuëënti 'ikën.

(Ëñëx ka Davidtan kuëñëo bana 'ikën)

- 1 'Ën 'Ibu Dios, mix kamina 'ën Dios 'ain!
Usa 'ikë kana mi 'aisabi tankin kuëenkin barin: 'ën kana shimaxun 'umpax barikë usaribi okin mi barin;
usa 'ain ka anu 'umpax 'ikëma me ëskikë usa 'ën nán 'ikën.
- 2 'Ën kana anumi 'ikë min xubunua mi istisa tanin, anua mi iskësaribi okin kana min kushinmi ñu chairabu 'akë a istisa tanin,
- 3 jminmi 'ë nuibakë ax ka ën tsókë usamaira 'ikën!
Usa 'ikë kana 'ën kuëbitanbi mi rabiti 'ain;
- 4 'anan kana 'ëx anun tsókë nëtëkama anun mi rabiti 'ain, 'usakin 'akin kana 'ën mëkën manámiokin mi ñukáti 'ain.
- 5 Usai 'itsaira kuëëni kana, unin timëxun piti upíokin 'axun pianan xëai kuëenkësa usaribiti 'ikin, 'ën kuëbitanbi kuëenkin mi rabiti 'ain.
- 6 Ñantan 'uxi rakábukë anuxunbi kana mimi sinanin;
- 7 mix kamina an 'ë 'akinkë a 'ain.
jUsa 'ain kana ñuina pëchiñunën 'ain tuá bërúankin 'ain pëchi têmú 'akësa usaribi okinmi 'akëx chuámarua tani min bërúankëx kuëënin!
- 8 'Ën namikama ax ka asérabi minan 'ikën;
usa 'ain kamina min mëkën mëkeu anun kushiokin tuinkësa okin 'ë ëntima 'ain.
- 9 An 'ë 'aisa tankë unikama ax ka, me kini 'ukëmëu nipakëkë 'iti 'ikën;

- ¹⁰ jatux ka manë xëtokën 'akëx bamakë 'iti 'ikën,
usakin 'akë ka an nami paxa pikë raëkëma shórapána akaman aín nami
piti 'ikën!
¹¹ 'aínbi kana 'apu 'aish Diosmi kuëënti 'ain;
usa 'ain ka uikamax kara ami sinania ax sinanatëkentima oi ami
kantati 'ikën,
'aínbi ka axa këmëishi banakë unikama uisaibi banatima okin aín
kuëbí xëpúti 'ikën.

Salmo 65

Dios ax ka rabiti 'ikën

- ¹ 'Ën 'Ibu Dios Jerusalén menu 'ikë,
jmix kamina ashi rabiti a 'ain!,
jmin kamina ñu asérabi 'axunuxun katankëxun 'axunti a kuëënin,
² min kamina mibë banakin nun ñukákëxun kuatin!
Kamabi menu 'ikë unin ka mibë banakin mi rabiti 'ikën.
³ Nun ñu 'atima 'akëkama an ka nu 'atimakin sinánmia,
'aínbi kamina min nun 'uchakama nu mënfoxunin.
⁴ Chuámarua ka ami kaískë unikama an tania
usa 'ikë kamina mi 'urama 'inun atu 'imin,
'imikëx ka anuxun mi rabiti xubunu 'ia.
jUsa 'ain ka min xubunu 'ikë unikama min bana 'aiami 'akinkëx piti pi
anun puchacë usa 'ikën!
⁵ Nukën 'Ibu Dios an nu ëñëmikë,
min kamina mi 'urama 'inuxa atux min xubunu 'inun 'imin, usa 'ixun
kamina ñu chabu 'imainun upíra 'axunkin mishi rabinun nu 'imin;
ënë menu tsókë kamabi unikama 'imainun,
parúmpapa 'ukëmanan tsókë unikama ax ka mimi katamëtia;
⁶ min kamina mix kushiira 'ixun,
anubia 'itinu bashikama uniokën.
⁷ Min kamina parúmpapa bëchuni xukiruiabi aín bëchunkë nëtémianan,
ëmakanu 'ikë unikama axa nishanani tsuákiruiabi bukubunun
'imin;
⁸ usakin mi 'akëbë ka anua me sënënakëa anua tsókë unikama axribi,
min 'á ñu upíbu isi rakuéti 'ikën;
usai 'ibi ka munuma sharati kuënkëni,
amiaxa bari urukë a 'imainun amia bari kuabúkë amiaxi kuëënti 'ikën.
⁹ Min kamina mekama bërúankin;
ñu 'apákëkama kómiti 'uíríbi 'ibúnun 'imin;
usakin 'akëxuan xëxatan 'ëkin mapurukin chabókëxun ka ñu
'apákëkaman tuaia.
jUsakin 'akin kamina me anu ñu 'apátisabi 'inua mënfoxanun 'imin!
¹⁰ Min kamina anu ñu 'apáti me tukakin buinakë a 'aimaia chabátanun
'imianan,
aín tukakëkamaxa 'aímai tsënkitanun 'imin;

- usakinmi 'itsaira 'uif 'ibúmikin chabókëx me 'aímai tsénkikëbë ka ñu
 'apákëx 'itsaira aín bimi 'inun bimia,
 usakin 'akin kamina unin ñu 'apákë 'itsaira biminun upíokin
 sinánxunin.
- ¹¹ Min upíokin sinánxunkëx ka bari kēñúkëbëtan 'apákë ñu ax 'itsaira aín
 bimi 'ia,
 usai ka minmi usai 'iti sinánxunkë me anuax 'ia;
¹² usai 'ikëbë ka anu uni 'ikëma menua 'ikë basi ax paxaira 'imainun,
 matá upíirabu 'inun aín bashikamanu 'ikë pëikamaribi mēnókati;
¹³ usai 'imainun ka anu pasto 'axunkë anu 'aisamaira oveja 'ia,
 'imainun ka me sapankama anuribi 'aisamaira trigo 'apákë 'ia;
 ¡usai 'ikëbë ka kamabi uni kuëñi kantai sharatia!

Salmo 66

Diosan aín kushin unió ñukama ax ka upíira upí 'ikën

- ¹ Kuëñi ka Diosmi kantakan,
 kamabi menu 'ikë unikama;
² Dios rabi kantakin ka aín anë rabikan;
 usai 'ikin ka an 'a ñukama chaiirabu 'a sinánkin rabikanti 'ikën.
³ Rabikin kamina Dios kati 'ain:
 ¡Min unio ñukamax ka upíirabu 'ikën.
 Mix kushiira 'ixun kamina,
 axa mimi nishkë unikama rakuétia menu nipakékësa 'itánun 'imin;
⁴ kamabi menu 'ikë unikaman ka kuëñkin mi rabia,
 'ianan ka kantakin min anë ñuikin mi rabia!
⁵ Diosan chaiirabu ñu 'akë kamina isi ukanti 'ain,
 aín unikama 'axunkin upíira ñu 'akë a kamina iskanti 'ain:
⁶ an ka parúmpapa me ishi rakati éskinun 'imiakëxa,
 usakin 'imikëbë ka anun nun chaiti okékama nikiani sikarakékankëxa;
 ¡usa 'ain kananuna akama sinani Dios rabi kuëñkanti 'ain!
⁷ Usa 'ain ka ax kushiira 'ixun xëñibua 'aínbi;
 kamabi nëtënu 'ikë aín unikama isia;
 an ka ñunshinakëkin bana kuakëma unikama ami nishkima,
 tsuákirukin 'atima oti rabanen bërúai.
⁸ ¡Bëtsi menu 'ikë unikama mitsun kamina Nukën 'Ibu Dios rabikanti
 'ain!,
 ¡usakin rabikin kamina mitsun bana Dios kuamikanti 'ain!
⁹ Diosan ka uisa ñu kara inuti 'ikëbi nu 'akianxa;
 usa 'ixun ka bëtsi ñukama inútisama okin nu bërúanxa.
¹⁰ Mix nun Dios 'ixun kamina, nukama uisai karanuna 'i isnuxun nu
 tankën,
 ¡usakin 'akin kamina manë uxua charokëxa upíira 'ikësa usaribi 'inun
 'imikin nu mēnókën!
¹¹ 'Anan kamina anua pakëti 'akënuu ñuina pakëkë usairibi nux 'inun nu
 'imiakën;

- usokin 'akëx kananuna 'itsaira tëmërakën.
- ¹² Usakin 'akin kamina bëtsi unikamanbia atun kuëënkësa okin nu tëmëraminun ëankën,
usokëx kananuna bakan sikánan tsi rëkirukë iskësa anun nu inúmiakën,
usakin pain abëtsinkin kamina anua piti 'aisamaira 'ikë me upí ënu nu bëakën.
- ¹³ Usa 'ain kana bërí anuxun mi rabiti xubunu atsínxun 'aímai këñutanun ñuina rëxun mi xaroxunti 'ain;
usakin kana 'ën mi 'axunuxun kakësabiokin mi 'axunti 'ain,
- ¹⁴ usakin 'axunuxun kana,
'ënbi 'aisama ñukama inuti tëmarakin mi kakën.
- ¹⁵ Usakin 'akin kana 'aímai këñutanun ñuina xuairabu a xaroxunkin vaca bënëkama 'imainun cabra 'ain bënëkama;
'imainun carnero akamaribi mi xaroxunti 'ain.
- ¹⁶ ¡Kamabi an Dios rabikë,
mikamax kamina rikuatsinti 'ain!
Rikuatsinxun kamina usakian an 'ë ñu 'axunkëkama ñuixumainun kuati 'ain.
- ¹⁷ 'Ën kuëbitanbi rabikin kana,
'ëa 'akinun kixun kakën.
- ¹⁸ 'Ëx 'atima sinánñu uni 'ikë ka
Diosan 'ën bana kuakë 'itsianma;
- ¹⁹ ¡'aínbi ka an 'ën bana kuakin
'ën ñukákësabi okin 'ë 'axuankëxa!
- ²⁰ ¡Usa 'aish ka Dios ax upókin rabikë 'iti 'ikën,
an ka 'ën ñukákëxun kuashikësa onan,
kana 'aima kikínma 'ë ñu 'axuankëxa!

Salmo 69

'Aisamaira tëmërai Diosan 'akinun David kia bana

- ¹ 'Ën 'Ibu Dios 'ë kamina iémiti 'ain,
'ëx inúkë ñukama an ka bakami kikësa 'inun 'ë 'imia;
- ² 'ëx kana 'ian pëanpëankikë nëminra anu nanékësa 'inun 'itsaira ñu inúkin tanin,
usa 'ain ka 'ën taën anu amáti 'aíma 'ikën.
'Ëx kana baka nëminra anu 'ain,
anua ka aín xobukë kushiira an 'ë taranpakin ubanpaxa.
- ³ 'Itsaira banai kana tëëxan;
usa 'ain kana 'ën tëru paëia tanin;
jusai 'ianan kana uni kara bain aia kixun kainkësa okin 'ën Dios kainin!
- ⁴ Añu ñu 'ën 'akë 'aímabi ka ax 'ëmi nishkë unikamax 'itsaira 'aish 'ën maxkánu 'ikë bun 'itsasamaira 'ikën;
axa 'ëmi nishkë unikamax ka 'itsaira 'ikën,

- usa 'ixun ka bētsi ñu 'akēmabi 'è 'aisa tankania,
 'imainun ka atun ñu mēkamakē 'ikēmabi 'è ñu 'inánun kixun ubioia.
- 5 'Èn Dios min kamina usakin 'atimabi 'èn 'akē ñukama a 'unan;
 usa 'ain ka 'èn 'uchakama ax mimi unētisama 'ikēn.
- 6 Dios kamabi kushiñuira;
 jaxa mimi katamēkē akamax ka 'èx 'uchakē anun rabinkē 'itima 'ikēn!
 Israel unikaman Dios,
 'èx 'uchakē kupín ka
 an asérabi mi barikē unikaman ka
 uisai karana 'iti 'ai kix bēnēkinma munu 'akinun mi barikanti 'ikēn.
- 7 Mi kupín kana unin uisakinshi kara 'è ñuikēxunbi tēnēa;
 usai 'i kana 'èn bēmanabi xanai rabian;
- 8 jusa 'ikē ka achúshi uni bérí ukē 'unánkēmasa,
 'èn xukén 'ibukamanbi 'è isia!
- 9 'Èn anuxun mi rabiti xubu a nuibakin
 bérúankēbēa 'ēmi bananan an mi ribi ñuikē unikama bana ax ka 'ēnan
 'aisama 'iaxa.
- 10 Usa 'ain 'èx pima 'ianan inia isi
 unikama 'ēmi kuaikania;
- 11 'èn uni ñukēbētan pañuti chupa pañuia isi
 ka 'è 'usani kamabi uni kuaia,
- 12 Kamabi unikama ēmanu 'ikē 'imainun,
 axa ñu xēax paénkē unikamaxribi ka 'è ñui 'atimati banaia.
- 13 'Aínbi kana, 'èx ēnima mibē banain.
 'Èn 'Ibu Dios, jbérí kamina min 'è 'akinti 'ain!
 Min 'itsaira nuibakin, jkamina 'akinsatankin 'è kati 'ain!
 'Èn kana ēnkinmami, j'è 'akinkēxun 'unanin! Usa 'ain kamina 'è j'émīti
 'ain!
- 14 jChua menu nanékēsa 'iabi kamina anua 'è ēntima 'ain!
 jAxa 'ēmi nishkē unikamaxa 'ēmi nishiabi 'akianan,
 kamina baka nēminnu nikēsa 'aish tēmēraiabi 'è 'akinti 'ain!
- 15 j'Itsaira ñu inúkin baka kushin taranpakēsa taniabi kamina 'è ēntima
 'ain!
 j'Ianan kana baka nēmin samani birikian ñu nanēni urutēkēnkē usanu
 'ikēsa tanin, usa 'ain kamina anu 'ikēsa 'ikēbi 'è ēntima 'ain!
- 16 'Èn 'Ibu Dios, mix upí 'ixun;
 jnuibairakin kamina timakēsa okima 'è kati 'ain!
 Usa 'ain kamina mix nuibanairakē ixun 'è nuibati 'ain;
- 17 jusa 'ain kamina min uni 'ikē 'è kuashikēsa otima 'ain!
 j'Atima ñu inuti bēnētia isēshikinma kamina, 'è 'akinti 'ain!
- 18 Usa 'ain kamina, 'è 'urama okin 'è 'akinti 'ain;
 j'è 'akinkin kamina axa 'ēmi nishkē unikamanua 'è bérúanti 'ain!
- 19 Min kamina 'unan uisai karana 'ichakin ñuikankēx,
 katéti 'itsaira 'èx tēmēra kixun;
 'imainun kamina uikamax kara 'ēmi nishia kixun 'unán.
- 20 Usa 'ain kana 'itsaira ñuikankēxun kuakin bētsi bētsiokin sinanin;
 jusa 'aish kana bētsiokin sinani kushiñumasa 'ain!

- Usai 'ikin kana ñu 'ati 'unánma unisa 'ixun
uín kara 'è nuibakin 'akinti 'ikè kixun sínánkin barian.
- 21 'Èn pitinubi muka ñu 'aruanan ka,
shimaia 'è ñu bimi baka kachakè xëanun kixun 'inánkëxa.
- 22 ¡Usa 'ain kamina min atúan timéxun anu
bukuxun piti 'akè anuxun piti 'axun piaxa,
anunbi atux 'atimanun 'imiti 'ain!
- 23 ¡Usakin 'imianan kamina bëxuñu 'ixun iskasmanun 'imianan,
nëtétima aín xokamax bërënnun 'imiti 'ain!
- 24 Mix atumi nishkin kamina;
juisa ñu kara atunu 'ia 'ikëbëa atux tëmëranun 'imiti 'ain!
- 25 Usaia 'ikëbë ka anua 'ikankè atun ëma ax anu uni 'ikëmasa 'iti 'ikën,
'imainun ka atun xubu ënkè 'ain uixi anu 'ikëmasa 'iti 'ikën;
- 26 Min kamina 'è atsánkè 'ikëbi,
'itsaira tëmëramiakën,
usa 'ikëbi ka axa 'ëmi nishkè unikaman paë tamikin 'è ñui 'ënnun
kuaikania.
- 27 Usa 'ain kamina atux 'uchañu 'ikè 'atima okin atun 'uchakè kupín
tëmëramiti 'ain;
¡aínbi kamina uibi atun 'ucha mënioxuntima 'ain!
- 28 ¡Usokin 'akinma kamina a unikaman anë anua xënibua 'aínbi min
unikama mibë 'iti anua atun anë tërënti 'ain!
¡Usakin 'akin kamina atun anë,
anua mix kuëënkësabi oi 'ikè unikaman anë 'ikè anubi atun anë
nantima 'ain!
- 29 'Aínbi kamina 'ëx 'insínkè 'aish tëmërai atsánkè,
'ikëbi mix 'ën Dios 'ixun iémikin 'è 'akinti 'ain.
- 30 Usakin 'akëxun kana 'ën Dios 'ikè mi ñuikin rabiti 'ain;
usakin kana mixmi chaiira 'ikè min anë rabiti 'ain,
- 31 usakin 'axunkëx ka Dios asérabi kuëëinrati 'ikën,
baka aín bënë 'axun xaroxuanan,
ñuina 'arakakè manchañu 'imainun 'untsisñu 'axun xaroxunkëxa 'ikè
usamairai kuëënti 'ikën.
- 32 Usokin 'aia isi ka
uni tëmërakëkama ax chuámarua tani kuëënti 'ikën,
usai 'ia isi ka an Dios barikè unikama ax atun nuitunën munu sinanati
kuëënkanti 'ikën;
- 33 usai 'ikëbëtan ka Diosan uni ñuñumakama aín bana kuanan;
aín unikama bëtsi unikaman ñatanbiankin 'ain menu buánkè
akamaribi kuakëmasa otima 'ikën.
- 34 ¡Dios a ka an unio naí me parúmpapa 'imainun,
kamabi ñukama anbi rabikè 'iti 'ikën!
- 35-36 Diosan ka Jerusalénnu 'ikè unikama iémianan Judá ëmakama
amiribishi birutëkënkín 'anun 'amiti 'ikën.
Usakin 'akè 'ain ka min unikamax a ëma 'ibuai anu tsóti 'ikën;
usai 'ikin ka min unikaman rëbúnkinën atunanbi 'inun a ëmakama biti
'ikën,

¡Ui unikaman kara min anën mi rabikin mix kikësabiokin 'aia atun ka anu tsókin a ëmakama 'atëkënti 'ikën!

Salmo 72

'Apu 'iti uni a Dios ñukáxuan bana

- 1 ¡Ën 'Ibu Dios, axa 'apu 'iti uni ënë kamina,
min 'akësarabi okin upíokin ñu 'anun 'amiti 'ain,
- 2 usakin 'anun min 'amikëxun ka min unikama 'imainun uni
ñuñumakama aribi upíokin 'akinti 'ikën.
- 3 'Imainun kamina aín bashi kamakëñun,
matá mekama atunan 'ain uínbi ubíokëma upitax anu bukukanti 'ikën.
- 4 ¡Apun ka uni ñuñumakama an kakësabiokin aín bana tankin 'anun
'amiti 'ikën!
¡Amianan ka aín bakë bëchikëkama aribi upíokin 'akinti 'ikën,
'akianan ka an këmëxun atu 'atima okë uni akamaribi 'atima oti 'ikën!
- 5 ¡Usa 'ain ka a 'apux min kakësabiokin 'ai
baribëa 'uxë këñutisamapan 'ain xëñibua 'aínbi tsóti mimi rakuéti
'ikën!
- 6 ¡Usai 'i ka 'uñe 'imainun nibitan menu ñu 'apákë,
chabónan pasto chabókë usaribi 'iti 'ikën!
- 7 ¡Usakin 'anan ka ax 'apu 'ixun ñu upíokin 'akëbë,
a nëtëkaman uni upitax bukuti 'ikën,
anúan 'uxë nëtëti nëtë 'itámainun!
- 8 ¡Anan ka parúmpapa itsi parúmpapa itsi anuabi 'anan,
Éufrates kakë baka anuabi uinu kara me kuainakëakëxa ax 'apu 'ixun
ainan 'inun 'imiti 'ikën!
- 9 ¡Axa ami nishkë unikama,
anu uni 'ikëma menua 'ikë,
akamax ka an ñu 'aia kuati ami rakuéti 'ikën!
- 10 ¡'Imainun ka a 'inaínshiti ñukama bëanan 'apu 'inánti bikë akama
Tarsisnu 'ikë 'apukama 'imainun paru nasínu,
'ikë akamanribi bëxun 'inámainun ka,
Sabá 'imainun Sebá anu 'ikë 'apukamanribi bëxun 'inánti 'ikën!
- 11 ¡Kamabi menu 'ikë 'apukamax ka,
an ismainunbi menu rantinpuruni tsóbuti 'ikën!
¡Kamabi menu 'ikë unikaman ka an kakësabiokin aín bana tankin ñu
'ati 'ikën!
- 12 An ka uni ñuñumakama 'akinua ñukákëxun 'akianan,
an 'akinti 'aíma 'aia tëmërai uin kara 'akinti 'ikë kixun sináñkë a
unikamaribi 'akinti 'ikën.
- 13 Ax ka uni mënin sinánñushikamax tëmëraia isi anun masá nuituti 'ikën,
'imainun ka ñuñuma unikamaribi upiti tsónun 'akinti 'ikën.
- 14 'Anan ka an paránxun ñu mëmikë unikamanua chikíanan,
an 'ishtuinshi, bënëkinshi ñu mëëxunun kikë unikamanua atu chikínti
'ikën,

- atun tsóti ax ka an iskëx 'itsaira kupíkë ñusamaira 'iti 'ikën.
- 15 ¡'Apu ax tsókëpan 'ikë ka!
 ¡Sabá menua 'ikë kuri 'inankanti 'ikën!
 ¡Usakin 'anan ka ënkinma abi Dios ñukáxunti 'ikën!
 ¡Usa 'aish ka ax upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën, 'apu ax ka xëñibua 'aínbi tsóti 'ikën!
- 16 ¡Usa 'ain ka a menu 'aisamaira trigo 'iti 'ikën,
 'ianan ka bashi rëbu anubi trigo 'aisamaira 'iti 'ikën!
 Usa 'ain ka Líbano menu trigo 'apákëxa bimikë usaira aín bimi 'i xubi koia iskë usaira 'iti 'ikën!
- 17 ¡Usa 'ain ka 'apun anë ax manukima usabi okin sinánkë 'iti 'ikën;
 usa 'ain ka an 'akë ñukama kamaxunbi 'unánkë 'aish bari këñutisama pain 'ain an 'akë ñukamaxribi këñutima 'ikën!
 ¡'Ianan ka kamabi menu tsókë unikama
 a 'apu kupín upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën!
 ¡Usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikaman ax ka chuámarua tsotia kiox kiti 'ikën!
- 18 Chúamarua ka Israel unikaman 'Ibu 'imainun atun Dios ax 'iti 'ikën, axëshi ka an ñu chaiirabu 'akë a 'ikën;
- 19 aín anë upíira ax ka xëñibua 'aínbi sinánkë 'iti 'ikën.
 ¡Usa 'ain ka aín kushi ax xëñibua 'aínbi kamabi menu 'ikë unikaman 'unánkë 'iti 'ikën! ¡Usa ka 'iti 'ikën ashi!
- 20 Ënushi ka David Jesénen bakë bëchikë axa Diosbë bana ënë sënënia.

Salmo 73

Diosan ka upíokin ñu 'aia kikë bana

- 1 ¡Dios ax ka Israel unikamabë upí 'ianan,
 uin kara 'ain nuitunën upíokin ami sinania a unikamabëribi upí 'ikën!
- 2 'Ën kana ñu 'atima 'ai 'uchati chamara 'aisaira tankinbi tënëan;
 usai 'ikinbi kana chamara ñu 'atima 'ati tënëakën.
- 3 'Ëx kana 'atima sinánñu unikama 'imainun axa rabiakakë unikama ñuñu 'ia,
 isi atumi xuatemati nishakën.
- 4 A unikamax ka kana bamati 'ai kixun sinanibi bënëtima,
 usai 'ika chuámashirua tani uisa ñubi 'inutima bukuia;
- 5 usai 'i ka bëtsi unikama 'ikë sai ñu mëi tëmërakinbi tankëma 'ianan,
 bënëxun raíri unikaman 'akësokin ñu 'aima.
- 6 Usa 'ain ka atúxa rabiakakë ax 'ain tëutisa 'ianan
 atun bënëxun ñu 'atima 'akë ax atún pañukë chupasa 'ikën;
- 7 atux ka 'ámai xuati atun bëru bëtsékërës kikësabu 'ianan;
 atun ñu 'atima 'ati sinánkë ax 'aisamaira 'ikën.
- 8 Usa 'aish ka rabiakati an kuanuma unimi kuai,
 bënëkinshi 'atima ñu 'akatsikiax banaia;
- 9 usai 'ika aín kuëbitan naíkamë 'ëo këñun Dios ñui banai kia,
 'ianan ka kamabi menu 'ikë unikama ñui banaia.

- ¹⁰ Usa 'ikë ka unikaman atu rabia,
'ianan ka atun ñu 'atima 'akëbi mëraima.
- ¹¹ Usa 'ain ka atux kánani kia: ¿Diosan kara nun 'akë ñukama 'unánti 'ik?
¿Uisaxun kara Diosan ax cháiira 'ixunbi nun 'akë ñu uisaxun kara axa
kixun 'unánti 'ik?
- ¹² ¡Uni 'atima sinánñukama, atun ñu 'aia kamina isti 'ain!
Atun ka ñuñu 'i upiti tsókinbi 'itsaira ñuñu 'iti kuëënia.
- ¹³ ¡Usa 'aínbi 'ën upiokin sinánkë 'ixunbi atun ñu 'aia iskin,
'ën sinánkë ax ka ñankáishi 'ën usokin sinánti chukúmara pishinkë
'iaxa!
- ¹⁴ Usa 'ain kana kamabi nètën rishkiakatin,
'ianan kana kamabi nètën tëmëramikin 'atimokë 'ain.
- ¹⁵ 'Ën atun sinánkësa okin sinánkë uni 'ixun kana,
an min bana 'akë unikama 'atimokin 'ën paránkë 'itsían.
- ¹⁶ 'Ën kana uisokin kuaisa kara kixun tankën,
'aínbi ka 'ënan kuaisama tëiratë 'iakëxa.
- ¹⁷ Usa 'ain kana anuxun Dios rabiti xubu anu atsínxun ira,
uinuíra kara atux 'inuxun 'aia kixun 'unánkë:
- ¹⁸ usa 'ain kamina min atun ñu 'atima 'akëmbia,
ñu tuñunuax raishki 'ikësaí 'ia atúxbi 'anuax tëmëranun 'imian.
- ¹⁹ ¡Atux ka bënëkinshi këñúkë 'iti 'ikën!
¡Usa 'ain ka rakuékë ax atubëbi këñuti 'ikën!
- ²⁰ Uínsaran kaina mix Nukën 'Ibu 'aish uníxa aín 'uxkënuax
bësukin aín namákë manukësa usakin,
atun ñu 'akëkama a timati 'ain.
- ²¹ 'Ëx kana 'itsaira nishkë 'iakën,
usa 'ain kana 'ën sinánkëñëñbi 'ën nuitu 'itsaira paëi 'iakën,
- ²² usai 'ikin kana bana kuakëma unisa 'ixun 'ënbi 'unánma 'ain;
jusa 'aish kana min iskëx achúshi ñuina raëkëmasa 'iakën!
- ²³ Usa 'aínbi kana 'ëx mi ënima mibëbi 'iakën.
Usai 'ia kamina min kushínbi 'ë 'akiankën,
- ²⁴ 'anan kamina min bana kikësabiokin 'anun 'ë 'unánmiakën,
usa 'ain kamina anun ñuti nètë 'ikëbëtan minan 'ikë, upiokin kamina 'ë
ñu 'axuan kakín biti 'ain.
- ²⁵ ¿Uix kara naínu an 'ë 'akinkë a 'ik? ¡Mixëshi kamina a 'ain!
'Ëx mibë 'ixun kana aña ñubi ënë menu 'ixun kuëëniman.
- ²⁶ Kamabi 'ën namikama ñusmakësa tankim kana kushiñumasa tanin,
'aínbi ka Diosan xëñibua 'aínbi anun tsóti ñu 'ë 'inánti 'ikën,
'ianan ka an 'ë upíokin abi sinánun 'imia.
- ²⁷ Uikamax kara minan 'isamatania, akamax ka bamakë 'iti 'ikën;
'imainun kamina uikaman kara min bana kikësabiokin 'aisama tania
akama këñunun 'imiti 'ain.
- ²⁸ 'Aínbi kana 'ëx Dios 'urama 'iti 'ain,
ax ka 'ënan asábira 'ikën.
Mix kamina 'ën 'Ibu 'ianan 'ën Dios 'ain, usa 'aish kamina an 'ë
bërúankë a 'ain,
usa 'ain kana kamabi ñumi 'akë akama ñuiti 'ain.

Salmo 80

Diosan kamabi nu nuibanun ñukati bana

- ¹ An Israel unikama bërúankë;
an ka Israelnën rëbúnkikama achúshi ñuina aín 'ibun bërúankësa okin
bërúanti 'ikën,
mix anu 'ikë anu ka querubinkama ax 'ikën,
jusa 'ain kamina bërí nukaman ñukákëxun kuati 'ain!
- ² Mix kushi 'ixun kamina.
Efraín Benjamín 'imainun Manasés aín rëbúnkikama 'akinti 'ain,
jusa 'ain kamina min kushin ismikin nukama iémiti 'ain!
- ³ Mix nun Dios 'ixun kamina,
jberáma 'íasabi 'inun nu 'akinti 'ain!
jUpiokin iskimi nu 'akinkëx kananuna nukamax iékë 'iti 'ain!
- ⁴ Nun 'Ibu Dios kamabi kushiñuira,
juínsarainra kaina min unikaman
ñukákëxbimi nishkë 'ixun atu 'akinkëma a ënti 'ain?
- ⁵ Nukamina nun bëun piti 'akësokin nun pinun nu 'amian;
usakin 'amianan kamina nun bëun xëati 'itsaira xëakësa okinnu 'anun
nu 'amian.
- ⁶ Usokinmi nu 'akëbë ka nu 'urama 'ikë unikama numi kuaimainun,
axa numi nishkë unikamaxribi nu iskin usani nukamami kuaia.
- ⁷ Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu nukama kamina,
jberáma 'íasabinu 'inun 'akinti 'ain!
j'Íanan kamina min upiokin nu isti 'ain, usakinmi 'akëx kananuna iékë
'iti 'ain!
- ⁸ Min kamina nukama Egipto menuabi uvas 'apákë 'akësa obëtsinkin;
bëxun anua bëtsi unikama tsókë me a atu chikínxun nu 'inánkën.
- ⁹ Usakin kamina anu nux 'inun me mëníokën,
usakin 'akëx ka 'apákëxa uvas tapuni 'ikësaribiti me tsitsirui 'uakamë
'ëokankëxa.
- ¹⁰ Usai 'ikin kananuna anu 'ikë aín bashikama ñu tupënan 'akësokin
tsitsiruakën,
'anan kananuna Líbanu me kamabi tsitsirukin biakën.
- ¹¹ Usa 'ain kananuna a menuax kaikamë 'ëoi parúmpapa 'ikë anuaxbi.
Éufrates kakë baka anubi sënëni tsóakën.
- ¹² jUisoti kaina nukama usainu nux tsóa a ënun nukama 'imian
'imixun,
usakin min nu 'akë 'ikëa numi nishkë unikaman nun bain inúkin nu
'atima onun 'amin?
- ¹³ Jabalí kakë ñuina ninu 'ikësa 'ianan;
jraëkëma ñuinasaribi 'ixun ka nu këñuia!
- ¹⁴ Usa 'ain kamina, mix Dios kamabi kushiñuira 'ixun;
anumi 'ikë naíkamë 'ëo anuxunbi iskin nu 'akinti 'ain,
'akinkin kamina min 'apá 'uvasa nux 'ikë minan 'inun 'imiti 'ain,
- ¹⁵ minbi kamina uvas 'apákësaribi 'ítánun nu bëakën,
usokin 'axun kamina minbi nu bërúankën.

- ¹⁶ Axa numi nishkë unikaman ka nun ëmakama ñu tëaxun xarátanun
'akësokin nëaxa;
usa 'ain kamina min atu 'atima oti 'ain;
¹⁷ 'aínbi kamina min kaískë uni a 'akinti 'ain,
ax ka bërámabimi kaisa unikama atun bakë bëchikë 'ikëmi ënë menu
bëakama a 'ikën,
¹⁸ usa 'ain kananuna uínsaranbi nux mi ëni mimi manútënkëntima 'ain.
¡Usokinmi anu tsóti nu 'inánkëxun kananuna mishi rabiti 'ain!
¹⁹ Nun 'Ibu Dios kamabi kushiñuira,
¡Bëráma nux 'iásabi tsónun kamina, nu 'akinti 'ain!
¡Usokin nu 'akinkin kamina nu iémiti 'ain!

Salmo 84

Dios anuxun rabiti xubu ax ka upíira 'ikë kiox kikë bana

- ¹ ¡Upíira upí ka anumi mix 'ikë min xubu ax 'ikën,
Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira!
² ¡Ëx kana kuëëinra kuëëni anua min xubu
'ikë ëman me mënfokë anu 'iisa tanin!
¡Usa 'ain kana 'ën nuitunënbi kuëëni mixmi Dios an uni tsónun 'imikë
mimi kantati 'ain!
³ Chunu 'imainun xapu chunu an ka
anuxun mi ñuina xaroxunti 'akë a
'urama aín na 'atankëxun anu tuaia,
'ën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira,
mix kamina 'ën 'apu 'ianan 'ën Dios 'ain.
⁴ ¡Uikamax kara anuxun mi rabiti xubunu 'ia,
atux ka mi rabi chuámarua tani kuëënti 'ikën!
⁵ ¡Chuámarua ka uikamax kara min 'akinkëx kuantankëx,
'unánkëma bashi 'abiani anuxun mi rabiti xubu anu bëbaia atux 'iti
'ikën!
⁶ Uínsaran kara tëmërai bëunan, mëskukë kakë me sapan anun inuti
kuani,
anun ka min 'uñe 'ibúkian xëxá 'ëmikin buakarukësa usaribi 'itánun,
a men 'inutia nu upókin sínánxunkin 'akinin;
⁷ usai anun kuani ka atux atiaínra kushiñuira 'ikanti 'ikën,
'ianan ka Jerusalénnu bëbakin anuxun a rabiti anua Dios kushiira a isti
'ikën.
⁸ Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira,
'ianan Jacobnën Dios, ¡'ën mi ñukákëxun kamina kuati 'ain!
⁹ Dios nu 'akinkë, 'ixun kamina nu nuibakin min
kaískë 'apu an kara uisakin ñu 'aia isti 'ain.
¹⁰ ¡Asábira ka achúshi nètën min xubunu 'ikë me mëníokëkama anu 'iti ax
'ikën,
ax ka mil nètëkama 'iminu 'ikësamaira 'ikën!
'Ën anuxun Dios rabiti xubu aín xëputi bërúankë ax ka asábi 'ikën,

- ax ka uni ñu 'atima 'akë kamabë 'ikësamaira 'ikën.
¹¹ Nukën 'Ibu Dios an ka 'akianan nu bërúiaia;
 Diosan ka uni an ñu upí 'ai tsókë akama nuibanan 'akinia,
 'akianan kana 'inanima kixun ñu upí ñonkinma 'inania.
¹² Dios kamabi kushiñuira,
 jaxa mimi katamëkë unikamax ka chuámarua tani kuëni tsókanti
 'ikën!

Salmo 87

Diosan kaisa Jerusalén ëma rabi kantati bana

- ¹ A mi ëma biruti Diosan ëma kakë,
 ax ka upí kakë bashi anubia 'amia 'ikën.
² Diosan ka Jerusalénnu 'ikë ëma xëkuëkama bëtsi ëmakama Israelnu
 'ikë 'akësamaira okin upíokin bërúiaia,
 Israelnën anu 'inuxun xubukama 'asamaira okin.
³ Diosan ëma upíira,
 mi ñui ka unikama upíira ka ax 'ikë kiox kikanía:
⁴ Èsai ka Dios kiox, an 'è 'unánkë ëmakama rafrinua kana ënë uni rafrí
 kaísan, akamax ka 'ikën,
 Egipto, Babilonia, Filistea, Tiro, 'imainun Etiópía,
 ënë ëmakama ka Jerusalénnu 'ikë unikaman ka 'unánxa.
⁵ Usa 'ain ka a ëmanu 'ikë unikamax kikanti 'ikën:
 Sión kakë ëmanuxun kananuna Dios 'unan kiox kinkanti 'ikën, Dios
 manámi 'ikë kushiira ax ka usai kia.
 'Imainun ka Jerusalénnu 'ikë unikamaxribi usaribiti kiti 'ikën.
⁶ Nukën 'Ibu ka kirikanu anubia 'iti ëmakaman anë kuënëoti 'ikën:
 a unikaman ka anuax bakëan 'ixun Jerusalénnuxun Dios 'unánkëxa.
⁷ Usa 'ain ka ax kantai ransakë, a unikamax kiti 'ikën:
 nun kananuna Dios Jerusalén ëmanuxun 'unánkë kiox ka kikanti 'ikën.

Salmo 89

Diosan an kakësabiokin 'akinuxun David ka bana

- ¹ 'Èn 'Ibu Dios, 'ëx mimi kantai
 kana mix kamina nuibanankë 'ai kiox kisan;
 xëñibua 'aínbi kana mix kamina ñu 'atima 'ati
 kuëñkëma a 'ai kiox mi ñui kiti 'ain.
² 'Ianan kana munuma banakin min uni nuibakë ax ka këñutima okimi
 'á 'ikë kixun ñuianan;
 mix kamina usa 'ai kixun ñuikë ax ka naíkamë 'ëo usaribi bëtsiokëma
 usabi okin ñuikë 'iti 'ikën.
³ Min kamina achúshi ñu min uni Davidbëtan 'akën;
 'akin kamina ñu 'axunuxun min kaískë uni kakën:
⁴ "Èn kana mix ñua 'aínbia min rëbúnkikamax

- mix 'íasaribiti nētétima 'apu 'inun 'imiti 'ain.”
- 5 ¡'Ën 'Ibu Dios naíkamē 'ëonuxunbi ka min ángel kamanbi ka unin
iskëma chaiirabu ñu mi 'a
sinánkin mi rabiti 'ikën!
- 6 ¡Uinubi ka naínu misaribi, dios 'aíma 'ikën 'ën 'ibun!
- 7 Dios chaiira 'imainun ami rakuéti mi ka,
naínuxun min ángelkaman mi bëarabuinxun rabikania.
- 8 Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira misaribi axa kamabi kushiñu ka
'aíma 'ikën;
usa 'ain ka min nan banakama ax asérami 'ikën;
juinubi ka misaribi bëtsi Dios 'aíma 'ikën!
- 9 Min kamina parúmpapa 'unsaira 'inua aín bëchun tukiabi
aín bëchunkë axa bukubunun 'imin.
- 10 Min kamina parúmpapanua bëtsi ñuinakama chaiirabu 'akësa okin
'akëxa bamati 'ikëbi Rahab 'iémiakën;
usakin 'anan kamina axa mimi nishkë unikama min kushínbi abánun
'imiakën.
- 11 Me 'imainun naíkamē 'ëo ax ka min unio 'aish minan 'ikën; min
kamina me uniokin anua 'ikë ñukamaribi uniokën.
- 12 'Anan kamina aín tsipumi 'imainun aín rëbumi 'iti akamaribi unionan,
kamina aín bashikama Tabor 'imainun Hermón aribi 'akën, usa 'ikë ka
anu tsókë unikaman mi rabi kuënti 'ikën.
- 13 Min kushi ax ka chaiira 'ikën;
min mëkën mëkeu 'ikë ax ka kushiira 'ikën, usa 'ain kamina axa mimi
nishkë unikama kupitanuma 'ati 'ain.
- 14 Min kamina achúshi 'apun 'akësokin upíra okin ñu 'ain;
usa 'ixun kamina min kushínbi kamabi ñu 'akin ënkinma nu nuibati
'ain.
- 15 'Ën 'Ibu Dios chuámarua ka uinu 'ikë unikaman kara mi rabiti 'unánxa
an mi kuëenkin rabikë ax 'ikën.
'Ianan ka min bana 'ai, tirítan pëkakësa 'aish 'upitax bukukanti 'ikën,
- 16 usai 'ika min anë rabi ka nëtë kamabi kuëenkanti 'ikën,
usai 'ikin ka min kakësabiokin 'upiokin ñu 'akánti 'ikën.
- 17 Asérami kamina mix an nu kushiokë a 'ain 'ianan kamina nu upí 'imin;
usakin 'imikëx nux kushiira 'ikë ax ka mix kuëënxun usakin nu 'imikë
'ikën.
- 18 ¡Dios ax ka aminu katamëkë manë pará okin 'akë usaribi 'ikën!
¡Usa 'aish ka nukaman 'apu 'ianan Israel unikaman 'apu 'aish upíra
'ikën!
- 19 Bërárami kamina namámikësokin minmi kaískë
unikama abë banakin kakën:
'Ianan kamina ësairibi kiakën 'ën unikamanua kana achúshi uni
rakuëma kaísun,
axa raíri unisama 'aish sinánñuira 'ikë 'akinti 'ai kias kamina kiakën.
- 20 ¡'Ën kana 'ën uni 'iti David a kaisakën!
Usa 'ikë kana axa 'apu 'inun aín maxkánu xëni tutukakin anënun
'amiakën,

- 21 usa 'aish ka uínsaranbi 'ën 'akinkin ënkëma 'iti 'ikën.
Usa 'ikë kana 'ën kushínbi 'akinkë a ëntima 'ain,
- 22 usakin 'akinia ka axa ami nishkë unikaman 'akatsikixun sinánxun
'akinbi uisabi otima 'ikën,
'ianan ka 'atima ñu 'akë unikamanbi uisabi otima 'ikën.
- 23 'Ën kana amia nishkë unikama 'atima okin 'anun 'amiti 'ain;
'amikin kana jistëkënxuma këñukin 'anun 'amiti 'ain!
jUsakin 'akin kana amia nishkë unikama këñunun 'amiti 'ain!
- 24 Usa 'aish ka 'ën nuibakin 'akinkë ax uisaibi 'ikëma usabi 'iti 'ikën,
usai 'ia kana 'ën kushiira 'inun 'imiti 'ain.
- 25 Usakin 'ën 'akinkëxun ka
parúmpapa Meditérráneo kakë anuxunbi Éufrates kakë baka anubi
sënëonkin ax 'apu 'ixun ñu 'anun 'amiti 'ikën.
- 26 An ka 'ë kati 'ikën: Mix kamina 'ën papa 'ain;
'ianan kamina 'ën Dios an iémianan 'ë 'akinkë a 'ain.
- 27 'Ën kana unían aín bëchikë apán aín bití ñu a 'inánkësaribi okin 'inánkin,
axa kamabi menu 'ikë unikaman 'apu kamasamaira 'aish chaiira 'inun
'imiti 'ain.
- 28 'Ën a nuibakë ax ka usabi okin ënkinma 'ën nuibakë 'iti 'ikën,
'ianan ka 'ën abëtan achúshi ñu 'a axribi uínbi uisabi okëma anubi 'iti
'ikën.
- 29 Usa 'ain ka aín rëbúnikikama ax 'iásaribiti,
me 'imainun naí kamë 'ëo këñutisama pan 'ain 'apu 'iti 'ikën.
- 30 “Aínbi kana atun bëchikëkama,
'ë 'unánmikë banakama kikësokín 'aíma 'ianan,
- 31 a 'aisama tani akamami 'ianan,
'ëx kia bana ax kikësaibi oi 'iti banakama kuaisama tania,
- 32 kana 'ën atux usai ñunshinakëkin,
ñu 'aisama 'akë a kupín atu i pëñan bixun unin aín bakë bëchikë
'akësaribi okin atu 'atima okín tëmëramiti 'ain;
- 33 'aínbi kana 'ën uní David nuibakin ëntima 'ain,
'ianan kana 'ëx kikësabiokin upíokin ñu 'axunkin a ëntima 'ain.
- 34 'Imainun kana uínsaranbi abëtan achúshi ñu 'akë,
kana 'aima kíkínma 'ëx kikësabiokin asérabi 'akinti 'ain.
- 35 Achúshi okin kana 'ën asérabi 'ëx kikësabiokin 'axunuxun kakën,
usa 'ain kana paránkima David 'akinti 'ain:
- 36 usa 'ain ka aín rëbúnikikama ax 'iásaribiti atúxribi 'apu 'iti 'ikën,
usai 'ika barí 'ianan 'uxë këñutisama aín 'apu 'iti 'ikën.
- 37 jUsai 'ika 'uxë 'ikësaribiti anubi 'ianan!
jXëñibua 'aínbi naíkamë 'ëo këñutisama 'ain 'iti 'ikën!”
- 38 Usa 'aínbi kamina, min kaískë 'apubi 'akinsama tankin;
jusokín 'anan kamina ami nishkín 'aisama on!
- 39 Min kamina min kaísa unin rëbúnikikama 'apu 'ixunbi,
min kásabiokin 'aíma;
unin ain mañuti nipakëkësa 'itanun 'imian.
- 40 Kamabi anun aín ëmakama kënëara a kamaxa tukibuti kini kiniabu
'inun kamina;

- ¡usakin 'amia 'aish ka atun ëma këñëara ax 'aisama okan 'ikën, usa
 'aish ka bërfibi usabi 'ikën!
 41 Usokin 'akë 'ain ka au inúkin kamabi unin añu kara bisatania a iskin
 mëkamatia;
 usokëbë ka a rapasu 'ikë unikamax atumi kuaia.
 42 Min kamina ami nishkë unikama,
 atun kuëñkësokin 'atankëxa bërí kananuna atu 'a kiox kuëñkin atun
 mëkën manámi oi 'inun 'imian.
 43 Minbi kamina an tuinkë manë xëtokë axa xërui kuëñuñuma 'inun
 'imiakën,
 axa ami nishkë unikaman abë 'akanankin 'akasmañun 'akinkinma
 ëankën.
 44 Min kamina ax 'apu 'aíshbia kushiñumasa 'inun 'imikin;
 axa 'apumasa 'aish menu pakëkësa 'itánun 'imian;
 45 usakin 'imikin kamina 'itsama baritia 'imia tsónun aín baritia tëakën,
 usakinmi 'akëx ka 'itsaira katëaxa.
 46 'Ën 'Ibu Dios,
 ¿uínsaran ira kaina mixmi unékësa 'ikë a nëtéti 'ain?
 ¿'Ianan kara mix nishkë ax nëtétima, tsi rëkirukësa 'aish usabi 'iti 'ik?
 47 'Ën 'Ibu Dios min kamina 'unánti 'ain anun tsótimi 'ë 'inánkë
 ax ka anun basi tsótima 'itsama nëtéishi tsótimi 'ë 'inánkë 'ikën;
 usa 'ain ka minmi unio unikama atúxribi 'itsama baritia sënëmishi
 tsotia.
 48 ¡Uixi ka tsóti uínsaranbi bamaíma 'ima!
 ¡Uixi ka bamatinuax iétima 'ikën!
 49 'Ën 'Ibu Dios,
 ¿uinu kara minmi 'ën kana mi nuibati 'ai kixun a irapain,
 ñuikin min David ká bana ax 'ik?
 50 'Ën 'Ibu Dios min unikamami ka kamabi unix 'itsaira kuaia;
 kuaikin ñuikankë a kana 'ën sinanin.
 51 'Ën 'Ibu Dios, ¿ësokin ka axa mimi nishkë unikaman nu 'atima oia!
 ¡Usakin ka min kaískë uni 'ikëbi uisai kara 'ia abi ñuïbiankin 'atima
 oia!
 52 Dios ax ka chuámarua xënibua 'aínbi 'iti 'ikën.
 ¡Usai ka 'iti 'ikën!

Salmo 90

Dios këñútimoí 'imainun ka unix 'itsama baritiashi tsóti 'ikë kikë bana

- 1 Nukën 'Ibu Dios mix kamina, bërámaíra nun chaitiokëkama 'akian
 'ixunbi
 an bërfibi nu 'akinkë a 'ain.
 2 Anun bashikama 'imainun me 'ianan ëñë,
 nëtëkama unitisama 'aínbi 'iá 'aish,
 kamina ëñë nëtëkamanbi bërfibi mix Dios aira 'ain.
 3 Usa 'ain ka mixmi unix ka me putu 'akë 'aish

- me 'itëkënun 'imin; usai ka unix ñui me 'itëkënia:
- ⁴ Asérabi ka mil baritia inúkë ax min tankëx
bënëtishi inuti 'inuónkë nètë usaíshi 'ia.
¡Usai 'ikë ax ka uiti hora kara imé inutia usashi 'ikën!
- ⁵ Usa 'ixun ka baka kushin 'akësokin 'akëx,
unin tsóti ax 'uxnëkënuax bënëtishi,
bësukë usashi 'ikën;
- ⁶ 'ianan ka xubi pékarakëma 'aínshi upíra 'inun
uatankëxia bari kuabúkëbë chushikë usaribi 'ikën.
- ⁷ Asérabi kamina mix nishkin nu rakuénun 'imianan,
¡bëtsi bëtsi okin sinani sinánkasmanun 'imin!
- ⁸ Min kamina nuxnu 'uchakëkama 'imainun 'atimakin ñu 'akë akamabi
'unanin,
usa 'ain kamina unin isiamabi nun ñu 'ati sinánkë abi 'unanin.
- ⁹ Asérabi ka nuxnu tsókë,
ax mixmi numi nishkëbëshi këñutia;
'ianan ka anun nux tsókë baritia ax munuma uin bitsi nun uinkë
usaribi 'ikën.
- ¹⁰ Anun tsótimi nu 'inánkë ax ka setenta baritiashi 'ikën;
usa 'aínbi ka uix kara kushipain 'ikë ax kuni ochenta; baritia 'imi tsóti
'ikën,
'aínbi kananuna 'itsabaritia têmëraikin ñu mëi atsanin.
¡Usai ka nux 'ikësaribiti baritia kamax, bënëtishi inutia!
- ¹¹ ¿Uin kara min kuëenkëma ñu 'aia isími mix nishkë a 'unánti 'ik?
¿Ui unin kara mix nishkë a 'unánti 'ik?
- ¹² Min kamina nukama 'unánmiti 'ain uiti nètë karanuna tsóti 'ai a
upíokin tupunun,
usakin mi 'akëx kananuna nun sinan 'atima 'ima min sinánmikëxun
upiokinshi ñu 'ati 'ain.
- ¹³ ¡Nun 'Ibu, nukamanu kamina utëkënti 'ain!
¿Uínsaran ira kaina nu 'akintëkënti 'ain?
¡Mínmi kaisa min unikama ënë kamina nuibakin 'akinti 'ain!
- ¹⁴ Nu kamina min nuibakin nètëkamabi 'imiti 'ain,
usai 'i kananuna mi rabi kuëni kantai nux anun tsókë nètëkaman 'iti 'ain.
- ¹⁵ Nukama kamina 'itsa baritia kuëni tsónun 'imiti 'ain; nuxnu
'itsabaritia 'imi têmërakësa usaribi okin.
- ¹⁶ ¡Min kamina min unikama 'imainun aín rëbúnki kaman
min 'akë ñukama isanan min kushikama isnun ismiti 'ain!
- ¹⁷ Nukën 'Ibu Dios min nu nuibakin 'akinkë ax ka nubëbi 'iti 'ikën.
¡Usa 'ain kamina nun ñu mëëkëkama upí iskin!
¡Abi nun ñu mëëtikama nu 'akinti 'ain!

Salmo 91

Diosan ka bërúankin nu 'akinia kikë bana

- ¹ Uix kara Dios kamabi kushiñuira 'ianan,

- manámi 'ikë an bërúankë an ka
² ësokin a rabikin Dios kati 'ikën: “Mix kamina an 'ë bërúankin kushiokë a 'ain,
 'ianan kamina nux ami katamëkë a 'ain, jusa 'ain kana 'ëx mimi katamëti 'ain!”
- ³ Usa 'ixun ka an ishi nun 'unánkëma 'atima ñu,
 'imainun anun uni bamakë 'insín anuabi nu iémiti 'ikën,
⁴ usakin 'anan ka anbi mi ñuina pëchiñusa 'ixun aín pëchin bërúankëx kamina uisaibi 'ima upí 'iti 'ain.
 jUsa 'ain ka an mi bërúankë ax manë parámi mix katamëkësa 'inun mi 'imiti 'ikën!
- ⁵ Usa 'ain kamina imé ñu 'aisama inutimi, rakuétima,
 'ianan kamina nētēnbi pia nikian anun mi 'atimi rakuétima 'ain,
⁶ usai 'ianan kamina bēankibukēmi katamēaxa ukë ñu 'atimakama 'ianan,
 nētēnribi an ñu 'atimoi nikë ñu kamamibi rakuétima 'ain;
⁷ usai 'ikēbēbi ka mil uni min mēmiu bamai kēñuti 'ikën 'imainun ka diez milribi min mēkeu ñui kēñuti 'ikën, usai 'imainun kamina mix uisa ñubi 'inútima 'ain.
- ⁸ Usa 'ain kananuna nun bërúnbi:
 uisai kara an ñu 'atima 'akë unikamax Diosan 'imikëx 'ia isti 'ain.
⁹ Mix kamina Dios an nu bërúankë a 'ain,
 usa 'aish kamina Dios manámi 'ikë 'ain,
¹⁰ usa 'ain ka uisa ñu 'aisamabi minu utima 'ikën,
 'ianan ka 'aisama 'insínbi min xubunu utima 'ikën;
¹¹ an ka aín ángelkama
 uinu karamina kuani anuabi mi bërúanun xuti 'ikën.
- ¹² An ka mi aín mēkēnan
 maxáxmi tachakaxma 'inun mi bikin bërúanti 'ikën.
¹³ 'Ianan kamina paru 'inúan 'imainun,
 ñuinakan 'ëobu runu akama nēbētsi nikēbi ka mi uisabi otime 'ikën.
¹⁴ “'Ēn kana kamabi ñu 'aisamakama iémiti 'ain,
 an ka nuibanan 'ë 'inánxa usa 'ain.
- ¹⁵ Uínsaran kara 'akinun kixun 'ë kaia anun kana 'akinti 'ain;
 j'ëxbi kana abë 'iti 'ain!
 Usakin 'ai kana 'ëx abēbi 'iti 'ain,
 'ēnbi kana 'upiokin kamina ñu 'a kixun mi kati 'ain;
¹⁶ 'imikin kana 'itsa baritia tsotia kuēñun 'ēnbi iémitankëxun 'imiti 'ain:
 jusakin 'akin kana 'ēn iémikëxa kuēñi tsónun 'imiti 'ain!”

Salmo 93

Nukën 'Tbu ax ka 'apuirá 'ikë kikë bana

- ¹ jNukën 'Tbu Dios ax ka 'apuirá 'ikën!
 jUsa 'ixun ka aín kushínbi cháiirabu ñukama 'á 'ixun a 'unánun nu ismiäxa!

Usa 'ain ka me uniotankëxun anuaxa shaíkitëkëntima okin nankëxa.

² Usa 'ain kamina bërámabi 'apu 'ia 'aish bëríbi mix usabi 'ain, ¡Mix kamina bërámabi usabi 'iakën!

³ Nukën 'Ibu Dios, bakakamax ka chaiirabu 'inun bëchuni tuki banaia;

⁴ 'aínbi kamina mix naínu Dios baka bëchunan kushisamaira 'ianan, parúmpapakama bëchuni tuki banarukë usamaira 'ain.

⁵ Nukën 'Ibu Dios, a tanti min banakama ax ka uisaibi 'itima okinmi nan 'ikën. ¡Anuxun mi rabiti xubunu 'ikë ax ka upíira 'ikën!

Salmo 95

Nukën 'Ibu rabi kananuna kuëëni ami kantati 'ai kikë bana

¹ Dios rabi ami kantai kuëënun ka ukan; an ka nu bërúanan ëñëmia ami kananuna kantati 'ain.

² Usai 'i kuëëni kananuna a 'uramanuax 'ikësai kantai, anun kantati ain bana 'akë anun kantai 'asabi ka kai kuëënti 'ain.

³ Ax ka Dios chaiira 'ikën, usa 'aish ka bëtsi bëtsi dioskama atun 'apuíra 'ikën.

⁴ Nukën 'Ibu Dios aín məkënu ka kamabi me kuainakëa ax 'ikën; ainan ka kamabi bashi ënënmenma kuainakëa axbi 'ikën.

⁵ 'Ianan ka parúmpapa anbi 'á 'aish ainan 'ikën, 'imainun meribi ka ainan 'ikën; janbi ka 'ain məkënan 'akësokin ñukama uniokëxa!

⁶ Usa 'ain kananuna rantinpuruni 'ikin a rabiti ukanti 'ain; a rabi kananuna Diosan ismainunbi rantinpuruni 'iti 'ain, an ka nuribi uniokëxa.

⁷ Ax ka nun Dios 'ikën, usa 'ain kananuna nukamax an kaískë unikama 'ain; usa 'aish kananuna an 'arakakë ovejakamasa 'ain. Usa 'ain kananuna bërí ax ësai kia kuati 'ain:

⁸ Mitsun nuitu kamina Meribá kakë menuxun 'asaribiokin iruatima 'ain; a nètëkaman mi anu uni 'ikëma me Masá kakë anuxun 'akansaribi okin,

⁹ uínsaran kara min chaitiokëkama 'ën ñu 'aia iskinbi, 'ë tankatsi kixun 'akankëxa.

¹⁰ 'Ëx kana cuarenta baritia 'imi 'itsaira atumi nishakën, usai 'ikin kana a unikama 'atimati kananuna tsóti kixuan unánun 'unánmiakën; ¡usai 'ikin ka ax kikësabi oi 'iti 'ën bana a tankama 'ikën!

¹¹ Usai 'ia atu isi nishi kana kiakën, 'ën kana a 'inánuxun atu ká me anu tsónuxa atsínun 'imitima 'ain.

Salmo 96

Nukën 'Ibu ax ka 'apuirä 'ikë ki ami kantati bana

(1 Cr 16.23-33)

- ¹ Nukën 'Ibumi kantai kananuna achúshi kanta ió ami kantati 'ain;
kamabi menu 'ikë unikama;
- ² Diosmi kantakin kananuna ain anë upíokin sinánxunkin a rabiti 'ain;
usai 'ikin kananuna nètë kamabi an iémikin nu 'akinkë a kamabi
ñuikin rabiti 'ain.
- ³ Anan kananuna aín kushian unin iskëma ñu upírabu 'a akamaribi
kamina kamabi ëmanu 'ikë,
unikaman kuanun ñuixunti 'ain,
- ⁴ Nukën ibu ax ka chaiira 'ianan asérabi upíokin rabikë 'iti 'ikën:
jax ka bëtsi dios kamasamaira, ami rakuéti a 'ikën!
- ⁵ Bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rabikë dioskama ax ka kushiñuma 'aish
ñuumara 'ikën,
'aínbi ka anu rabikë Nukën ibu an kuni naíkamë 'ëökama uniokëxa.
- ⁶ ¡Anua ax 'ikë anu ka chaiira 'itánun upíokin pékakë 'ikën!
¡Anua 'ikë anu ka aín kushin 'ikë usa 'aish ka upíra kakë ax upíokin
pékakë 'ikën!
- ⁷ Kamabi ëmanu 'ikë unikama Nukën 'Ibu Diosan aín kushin ñu 'akë,
akamina 'unánkanti 'ain, 'ianan kamina usakin aín kushin ñu 'akë aribi
ñuikanti 'ain;
- ⁸ usa 'ain kamina anuxun a rabiti xubu 'ikënu me ëman mëníokë anu,
ami 'inainshiti ñukama buanxuni kuanxun rabiti 'ain,
- ⁹ anuxun kamina anua kata upíra 'ikë, anuxun Dios rabikanti 'ain.
¡Usakin 'akëbë ka kamabi menu 'ikë unikama ami rakuéti bërëti 'ikën!
- ¹⁰ Bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikama kamina kati 'ain:
“¡Dios ax ka 'apuirä 'ikën!”
Usa 'ixun ka ënë me shaíkisama okin uniokëxa;
an ka kamabi ëmanu 'ikë unikama bëtsi 'akësaribi okin sënénbi 'itánun
'akinia.
- ¹¹ ¡Me 'imainun naíkamë 'ëo ax ka kuëenti 'ikën!
¡Imainun ka parúmpapa bëchuni anua 'ikë ñukamabëbi banati 'ikën!
- ¹² ¡Usai ka mekararibi
anua 'ikë ñukamabëbi kuëëni kantati 'ikën!
¡Ianan ka kuëëni ninu 'ikë ikama axribi sharati 'ikën,
- ¹³ usai 'ika Diosan 'ismainun kantati 'ikën!
¡Ax ukin ka ënë menu 'ikë 'apu 'ixun 'akinti 'ikën, 'akianan ka kamabi
menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikamaribi 'akinkin asérabi an ñu
upíokin 'ati 'ikën!

Salmo 100

Nukën 'Ibu Diosan ka ainan 'inun nu uniokëxa ki kantati bana

- ¹ ¡Nukën 'Ibumi ka kuëëni kantakan,

- kamabi menu 'ikë unikama!
² Kuëënkín ka Nukën 'Ibu rabíkan;
 júsai 'íka munuma banai kuëëni kamina anuxun a rabiti xubunu
 rikuatsinkanti 'ain!
³ Usai 'íkin kamina upíokin Nukën 'Ibu ax ka Dios 'ikë kixun 'unánkanti
 'ain;
 an ka nu uniokëxa usa 'aish kananuna ainan 'ain;
 nux kananuna ain unikama 'ain, jusa 'ikë ka unán ain ñuina
 'arakakësa usaribi 'ikë nu bërúai!
⁴ Anuxun a rabiti xubu ain xëpútikama anu kamina rikuatsinti 'ain,
 rikuatsini kamina anun rabi kantati aín bana anun kantakin rabikin
 asábi ka
 jkakin upíokin sinánkin aín anë rabiti 'ain!
⁵ Nukën 'Ibu Dios ax ka upíra 'ikën; an uní nuibakë ax ka bërí 'a
 'ixunma nu nuibakë 'ikën,
 'ianan ka an upí ñubu 'a ax uínsaranbi këñutima oi 'ia 'ikën.

Salmo 103

Nukën 'Ibu ka nun kushibëtanbi rabiti 'ikë kikë bana

- ¹ 'Ën kana Nukën 'Ibu Dios 'ën kushibëtanbi rabiti 'ain;
 'anan kana 'ën kushibëtanbi aín anë upíra a rabiti 'ain.
² 'Ën kana Nukën 'Ibu Dios 'ën kushibëtanbi rabiti 'ain;
 usakin 'akin kana kamabi ñu 'ë 'akinkë a manukínma sinánti 'ain.
³ An ka 'ën 'atima ñu 'akëkama tërënxunkin 'ë mënfoxuanan,
 kamabi 'ën 'insínkëkama 'ë pëxkuxunia,
⁴ an ka ñutisa 'ikëbi 'ë nuibairakin iémia,
 ax nuibanairakë 'ixun kamabi ñu upíokin 'anun 'ë nuibatia,
⁵ 'anan ka kamabi ñu upíbu 'ë 'inania
 'ianan ka 'ë bënátëkëni tètëkamë 'ëo ain rani rëukubutankëx amiribishi
 'irutëkënkësa usairibi 'i 'ëx kushi 'inun 'ë 'imía.
⁶ Diosan ka asérami upí ñu 'axunkin,
 axa bëtsin 'atimokëx tëmërakë unikama 'akinia.
⁷ Usa 'ixun ka Moisés 'imainun Israel unikama
 uisa ñu atu 'axunti kara kuëënia kixun 'unánmiakëxa.
⁸ Dios an ka nuibanairakë 'ixun;
 bënëtishi nishkima munu ñu 'aia.
⁹ Usa 'ixun ka nukama kamabi nëtëinra usakin kamina ñu 'atima 'ai,
 kixun nu kai numi xëñibuti nishima, bënëtishi aín nishkë nëtétia;
¹⁰ usa 'ixun ka nukama 'atima ñu 'ai ami 'uchaiabi a sinánkin nu
 'atimaira okín,
 tëmëramiti 'ixunbi nu 'amá 'ikën;
¹¹ 'imainun ka uikaman kara ax kikësabiokin 'aia a unikama nuibakë ax
 chaiira 'ikën,
 usa 'aish ka naí 'imainun mebëtan sënénsaira ax nuibanankë ax 'ikën.
¹² 'Ianan ka nux 'uchakëkamaribi; nunua 'uramikin,

- bëtsibëa me kuainakëti 'urakë usaribi 'inun 'imiauxa.
- 13 Uikaman kara a nuibakin ax kikësabiokin 'aia,
a unikama ka Diosan unían aín bakë bëchikëkama 'akësaribi okin
nuibatia;
- 14 usa 'ixun ka Diosan 'unánxa, aña 'á karanuna 'ai kixun:
an ka upíokin 'unania nux kananuna me putu 'akë 'ai kixun.
- 15 Unin tsóti ax ka xubi koibia chushikë usashi 'ikën;
'ianan ka ninu ro uá urukë iskë usaribi 'ikën:
- 16 usa 'ikëa suñun kushi békikin masókëx ka nëtétia usai 'iaka,
unin uisai kara 'iaka kixun 'unanima.
- 17 'Aínbi ka Diosan unikama nuibakë ax usabi nëtétima oi 'ia,
uikaman kara ax kikësabiokin 'aia a unikama;
'ianan ka uín kara an kakësabiokin 'aia a nuibanan
aín rëbúnikamaribi aín chaitikama 'asaribiokin bëríbi nuibatia,
- 18 'anan ka uikaman kara an achúshi ñu mënio ax kikësabiokin a bana
tankin 'anan ax kikësabi oi 'iti aín bana a manukima 'aia a unikama
nuibatia.
- 19 Nukën 'Ibu Dios ax ka naíkamë 'ëo anu 'apuiru 'ikën,
usa 'aish ka ax kamabi ñukaman 'ibuiru 'ikën.
- 20 ¡Anu uxun ka aín ángel kushiirabu an Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ikën!
Mitsun kamina an kakësabiokin 'anan,
uisakin ñu 'anun kara mitsu kaia usakin 'axunti 'ain.
- 21 ¡Anu uxun ka aín suntárúkaman 'upiokin sinánkin Nukën 'Ibu Dios
rabiti 'ikën,
ñu mëëxuanan an kuëënkësa okinshi 'axunti 'ikën!
- 22 ¡Anu uxun ka Nukën 'Ibu Dios kamabi ñu an unio 'ianan,
kamabi bëtsi menu 'ikë unikaman a rabiti 'ikën!
'Ën kana Nukën 'Ibu Dios 'upiokin sinánxunkin 'ën kushibëtanbi rabiti
'ain.

Salmo 104

Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio a rabiti bana

- 1 ¡'Ën 'Ibu Dios kana 'ën kushibëtanbi rabiti 'ain!
¡Mix kamina chaiira 'ianan 'ën Dios 'ain!
Usa 'aish kamina min kushi chaba chaba kikë anun rabumëkësa 'ain;
- 2 'ianan kamina tirítan pëkakë chupan rabumëkësaira 'ain.
¡Min kamina chupa pëninkësa usa okinshi naí kamë 'ëo uniokën!
- 3 ¡Min kamina naínu 'ikë baka nëbëtsi anu min xubu 'ati ain itá
nitsiankën!
Usakin 'anan kamina nëtë kuin aribi min caballonën nikinkë usaribi
'inun 'imia;
janun kuani kamina suñun pëchinu 'irukiani kuankësa kiani kuanin!
- 4 Usa 'ain ka suñukama axbi an min bana ñuikë 'ikën,
'imianan kamina kanákamë 'ëo mërirukë abi an mi ñu mëëxunti
'imiakën.

- ⁵ Min kamina me aín tapunmibi bikin uniokên,
anuaxa uínsaranbi shaíkitima okin.
- ⁶ Parúmpapa baka nëmin an ka me mapuakëxa,
achúshi chupan mapukësa 'inun.
'Imainun ka 'umpaxan kamabi ain bashikama mapukë 'iakëxa.
- ⁷ Usa 'ikëbi min munuma banakin kakëx ka, parúmpapa 'umpax
ëskikiani amo rakarakëaxa;
usai ka bënëtishi mix kaná kamë 'ëo banakëσαι 'ikin kakëxun min bana
kuatishi 'iakëxa.
- ⁸ Usai 'ika aín bashikama mapukë 'imainun me sapankama axribi
ëskibutanun,
anu sënëni rakatimi sinánxunkë anubi rakarakëaxa,
- ⁹ usa 'ain kamina min uínsaranbi anuax,
me mapurutëkëni 'ëtëkënimä anubi 'itiokin 'imiakên.
- ¹⁰ Min kamina xëxá 'umpaxkama aín bashinuax kuania,
baka chami xobuti saënun 'imin.
- ¹¹ A 'umpax ka ñuina raëkëmakama an xëaia;
'amainun ka ninu 'ikë ñuinakama atúnribi shimaxun xëaia.
- ¹² 'Imainun ka a bakakama kuëbi axa nuánkë ñuina pëchiukaman atun na
'aia;
jusakin 'atankëx ka i pëñankama aín xama manánuax tsótax banaia!
- ¹³ Min kamina mekama,
chabotanun mananuaxa, ui 'ibútanun 'imin;
usokëbë ka menu 'ikë ñukama chabáti upíti koia.
- ¹⁴ Usakin 'anan kamina ñuina kaman piti basi koonun 'imianan,
unin 'apáxun mënñokë ñukama aribi,
aín bimi pífnua menuax tuatanun 'imin,
- ¹⁵ usakin 'aia ain bimi pi kushiirabu 'ianan ka
uvas baka xëai kuëëni,
ain bëmánan upí 'inun 'ikë ax xënin 'ikësamaira 'inun chábachábaki
'ia.
- ¹⁶ Nikama 'imainun ka Líbano menu 'ikë kunxankama,
Diosanbia unimía akamax 'umpaxan chabókë menu 'ikën.
- ¹⁷ A ikamanu ka ñuina pëchiñu chukúma an aín na 'aia,
'imainun ka pino kakë ikama ain pëñanu cigüëña kakë ñuina pëchiñu
chabu akamaxribi 'ia.
- ¹⁸ Usai 'imainun ka aín bashi manankama anu cabra raëkëmakama ax
bukuia,
'imainun ka mapara kininu marisa ñuina raëkëmakama ax unëtia.
- ¹⁹ Min kamina 'uxë an imé pëkakë a uínsaran kara 'uxëkama isitia akama
'unánti 'akën;
barin ka uínsaran kara xupibuti béankiti 'ikë a 'unánxa.
- ²⁰ Bari kuabuti xupibuti béánkibukë ka
ninuax ñuinakama ax tsuákibutia.
- ²¹ 'Imainun ka paru 'inúan aín piti ñuina bitankëx kuëëtia;
usai 'ikin ñukákëxun ka Diosan aín piti 'inania.
- ²² 'Aínbi ka barin urukin pëkabëtsinkëbë,

- anua 'ikë aín kinikamanu rikiantankëx anu 'uxi rakabutia.
- 23 Usa 'ain ka unin xabakuatsinkëbë nirutankëxun,
aín ñu mëëti 'akin bari xupibuti kuabutamainun 'aia.
- 24 ¡Uiti ñukamaira kaina mix Dios 'ixun 'akën!
A ñukama kamina mix sinánñuira 'ixun 'akën;
¡usa 'ain ka kamabi menu min 'a ñukama 'ikën!
- 25 Anu ka parúmpapa naxbaira 'ianan ënën menma kuani bëchunkë ax
'ikën,
usa 'ain ka nun tupuntisamaira ñuina chabu 'imainun chukúmaratsubu
axbi anu 'ia;
- 26 anun ka manë nunti chaiirabu ax kuania,
'imainun ka bëtsi ñuinakan 'ëo min unio akamaxribi anu 'ia,
abë ka anu 'ikë ñuinakama atux kuaia.
- 27 A ñuinakamax ka min kakësoishi 'ia,
usa 'ain ka a ñuinakaman anunmi aín piti nëtë 'ikëbëtan piti 'inánti
ashi kainia.
- 28 Usai 'ikin ka min 'inánkëxun atun piti;
mëkënan 'akësokin bixun piti upírabu a puchákin pia;
- 29 'ianan ka mixmi ami kasuakëkëbë rakuëtan bamai,
'ianan minmi anun uinti 'inankëmax bamai amiribishi me putu
'itëkënia.
- 30 'Aínbi ka minmi anun uinti suñu 'inan,
'aínbi kamina minmi unio ñukama raíri këñukiantamainun, axa bërí
unikëkama aribi anúan uinti suñu 'inanin.
- 31 ¡Usa 'ain ka Nukën 'Ibun kushi ax uínsaranbi këñutima 'ikën!
¡Nukën 'Ibu ax ka an unio ñukama a isi 'itsaira kuëënia!
- 32 An iskëx ka mekama bërëi shaíkia;
'imainun ka aín bashikamanuax an mëëkëx 'ikësa 'inun kuin niruia.
- 33 'Ëx tsókëpan 'aish kana; anun kantati akë anun 'ën 'Ibu Diosmi kantati
'ain.
- 34 'Ën kana Nukën 'Ibu 'ën sinanën asabika kain;
usa 'ain ka Dios an ishi 'ë kuëënun 'imia.
- 35 ¡'Uchañu unikama ax ka
ënë menuax nëtëti këñuti 'ikën!
¡Usaia atux 'imainun ka an 'atima ñu 'akë unikama atúxribi 'aíma 'inun
këñuti 'ikën!
¡Usa 'ain kana Nukën 'Ibumi upókin sinani 'ën kushibëbi kantati 'ain!
¡Ësokin kananuna Dios rabiti 'ain! ¡Usa ka 'iti 'ikën!

Salmo 105

Diosan Israel unikama 'akian 'ikë ñuikë bana

(1 Cr 16.8-22)

- 1 Nukën 'Ibu Dios kananuna aín anë ñuikin rabiti 'ain;
usa 'ain kamina kamabi ëmanu 'ikë unikama an 'akë ñukama ñuixunti
'ain.

- ² Anun kantakin kamina rabiti 'ain.
 j'Imainun kamina an ñu chabu 'a akama ñuikanti 'ain!
- ³ Aín anë upíra a sinani kananuna rabikanti 'ain.
 jBëtsi Dios nun rabikë usaribi ka 'aíma 'ikën,
 usa 'ain ka aín nuitu upitani an Dios rabikë unikama kuëënti 'ikën!
- ⁴ Nukën 'Ibu Dios kamina ax kushiira 'ikë barikanti 'ain;
 usakin 'akin kamina kamabi nëtën Dios barikanti 'ain.
- ⁵ 'Imainun kamina an ñu chabu 'a a
 'ianan aín bana sinánti 'ain;
- ⁶ mitsux kamina aín uni Abraham aín rëbúnikikama 'ianan,
 Jacob an kaisa aín bakë bëchikëkama 'ain, usa 'ixun kamina 'ëx kia
 kuati 'ain.
- ⁷ Ax ka nun 'Ibu 'ianan nun Dios a 'ikën;
 jUsa 'ikë ka kamabi menuxun aín bana 'unánxa!
- ⁸ Usa 'ixun ka uiti baribi kara inúa 'aínbi,
 axa usakin ñu 'akatsikikin achúshi ñu mënio 'a banakama a manutima
 'ikën,
- ⁹ 'ianan ka usakin ñu 'axunuxun achúshi ñu mënókinun Abraham kakín
 abëtan 'a 'ixun,
 Isaac asérabi katëkënxuma ashikin kakëxa,
- ¹⁰ 'imainun ka a tanti bana a Jacob 'axuankëxa,
 'axuanan ka uínsaranbi a manutima okin achúshi ñu mënókin
 Israélkama 'axuankëxa,
- ¹¹ usa 'ain ka ësai kiakëxa:
 'Ën kana Canaán kakë me bëtsinanpan 'iá 'aísha ainan 'itánun 'inánti
 'ai kiakëxa.
- ¹² Atux ka 'itsama unishi 'iakëxa
 usa 'aish ka bëtsi menu 'ikë 'aish kuainbëkinishi nikë 'iakëxa,
- ¹³ usa 'aish ka bëtsi menu 'itankëx bëtsi menuribi 'ianan,
 bëtsi ëmanu 'itankëx bëtsi ëmanuribi kuani niakëxa,
- ¹⁴ Usai 'ikëbëtan ka uínbi atu ubionun Diosan 'amiama 'ikën
 'ianan ka 'apukamanribia uisabi atu oxuma 'anun 'amiama 'ikën:
- ¹⁵ 'Ën kaískë unikama 'atima oxuma 'anan kamina
 an bana ñuikë 'ën unikamaribi uisabi otima 'ai kixun ka 'apukama
 kakëxa.
- ¹⁶ 'Ianan ka, a menua numi chaiira 'inun,
 'imikin atun piti ñu 'aíma 'inun 'imiakëxa.
- ¹⁷ 'Aínbi ka Diosanbi an atu 'akinun José,
 aín xukénkama ami nishkin marua 'ixunbia atu 'akinun 'imiakëxa.
- ¹⁸ Egiptonu 'ikë unikaman ka tëmëramikin manë risin təkërekaxun;
 sipunu 'inun 'imiakëxa.
- ¹⁹ Axa kia nëtëa sënëntamainun ka Diosan José usakin pain
 tëmëramiakëxa,
 usakin 'axun ka a nëtë sënënkëbëtan asérabika 'ëx usai kia bana
 sënëánxa kixuan 'unánun 'unánmiakëxa.
- ²⁰ Usai 'ikëbëtan ka kamabi ëmakamanu 'ikë unikaman 'apu,
 an José sipunua chikínun aín unikama 'amiakëxa;

- ²¹ usakin 'axun ka, kamabi unikaman 'apu 'inun 'imianan,
an kamabi aín xubunu 'ikë ñukamaribi isti anëakëxa,
- ²² usakin 'akëxun ka an 'apu 'akinkë 'imainun aín unikama aturibi usaía
sinánñuira 'iti banakama aribi 'unánmiakëxa.
- ²³ Usai anu 'ia ka Diosan Jacob, 'ikëbi Israel kakë ax,
bëtsi menuax Egipto menua 'ikë Cam kakë me anu tsóti kuakëxa.
- ²⁴ Usai 'ia ka Diosan 'aisamaira 'ia 'uakamë 'ëonun an kaískë unikama
'imiakëxa,
usakin 'imikin ka egipcio unikamasamaira 'ia kushiirabu 'inun
'imiakëxa.
- ²⁵ Usa 'aínbi ka egipcio unikaman
Diosanbi atumi nishkian ain unikama 'atima onun kixun sinánmiakëxa,
usokëxun ka Diosan kaískë unikama a atumi nishkin bëtsi bëtsi okëxa.
- ²⁶ Usa 'ain ka Diosan aín uni Moisés,
'imainun Aarón an 'akintia kaískë uni a xuakëxa,
- ²⁷ atun ka Diosan 'amikëxun anu uni 'ikëma me anuxun:
junin isáma ñu chaiirabu Egipto me Cam kakë anuxun 'akëxa!
- ²⁸ 'Akin ka Diosan béánkibukë chaiira an anu 'ibúkin a me mapunun
'amiakëxa
usakin 'akëbëtanbi ka egipcio unikaman atun kakëxun aín bana
kuaisama tankëxa.
- ²⁹ Usakin 'anan ka anua 'ikë baka kamanua 'ikë 'umpaxkamaribi imi
'ikëbëa,
bakanu 'ikë ñukama këñunun 'imiakëxa;
- ³⁰ 'imianan ka 'aisamaira 'ashá kamabi Egipto menu uninun 'imiakëxa,
usakin 'imikëx ka 'apun xubu 'ukëmëu anua 'uxkë anubi 'ashá
atsíankëxa.
- ³¹ Usakin 'imíax ka Dios kiakëxa chipë 'imainun sëbë ka uniti 'ikën kikëbëa,
nëtë kuin tunankuatsini ukësa usaribi kuatsini ukin egipcio unikaman
me tsitsirunun 'imiakëxa.
- ³² 'Imainun ka Diosan 'uñe 'ibúnun 'imikinma, matsin tita bëruñu 'ibúnun
'imianan ka,
mërfiru mëriruía tsi ëxku iskësaí kaná a menu 'ibúnun 'imiakëxa.
- ³³ Usai 'ikin ka uvas 'apákëkama 'imainun higuera 'apakëkamaribi
këñuakëxa;
janan ka Egipto menu 'ikë i kamaribi masókëxa!
- ³⁴ Usakin 'anun 'amítankëxa Dios kikëbë ka 'aisamaira champu uakëxa;
jusa 'aish ka nun tupun tupun kaisamaira 'iakëxa!
- ³⁵ jUsa 'ixun ka a champukama kamabi ninu 'ikë i pëchikama këñukin
pianan,
kamabi menu atun ñu 'apákë akamaribi këñukin aín pëi piakëxa!
- ³⁶ jUsakin pain 'amítankëxun ka Egipto menubi 'ikë,
unikaman rëkuën bakë bëchikëkamaribi këñunun 'imiakëxa!
- ³⁷ Usakin pain 'atankëxun ka Diosan ain unikama kurí 'imainun manë
uxua buania chikinun 'imiakëxa,
usakin 'imikëx kuani ka uinu 'ikë ñaká achúshinu 'ikë unixi
tsiankianima kuankëxa.

- ³⁸ Kuania atu isi ka egipcio unikama kuëenkankëxa,
amira atux rakuëkankëxia Israel unikamax kuania isi ka kuëenkankëxa.
- ³⁹ Diosan ka a isbiania kuantu nêtë kuin atu manámi 'imianan,
tsi rëkirukësa 'ixuan pékakëbë imé kuankanti aribi 'imiakëxa.
- ⁴⁰ 'Ianan ka atun pitia ñukákëxun 'umpanxonëmë 'ëo këñun,
nañnu 'ikë piti aribi 'inánkëxa 'inánkëxun pi ka pananima puchacëshi
'ikankëxa.
- ⁴¹ 'Imainun ka mapara panarabëkëbë anuax 'umpax chikiakëxa chikiti ka
anu uni 'ikëma
memi ki baka rarasa 'inun 'umpax rakakëxa.
- ⁴² Usakin 'akin ka Diosan uñsaranbi manukinma usakin ñu upí
'axunuxua,
aín uni Abraham ka a sinánkëxa.
- ⁴³ Usakin 'akian Diosan chikinkëx ka aín unikama,
munuma kuëëni sharákin rabibiani chikikankëxa,
- ⁴⁴ 'Imainun ka bëtsi menu 'ikë unikaman me atu 'inánan,
atun ñu 'apákë akamaribia binun 'inánkëxa,
- ⁴⁵ usakin 'akëxuan a tanti banakama 'imainun,
an 'unánmikë banakama kikësabiokin 'anun ka usakin 'akëxa.
¡Usa 'ain kananuna ashi rabiti 'ain!

Salmo 107

Nukën 'Ibun aín unikama têmëraia ënkinma 'akinkë bana

- ¹ Nun 'Ibu kananuna axa upí 'ikë asábi ka kakin rabiti 'ain,
usa 'ain ka ax këñutima oi nuibanania.
- ² 'Ianan ka an iémikë unikaman Dios kati 'ikën,
an ka ami nishkë unikaman 'ati 'ikëbi iémiakëxa,
- ³ usa 'ain ka atu bëtsi mekamanu 'iabia timëkin,
aín tsipumia 'anan aín rëbumi 'ikë akama 'ianan,
amiäxa bari urukë 'imainun, amia bari kuabúkë amiäxa timëñun
'imiakëxa.
- ⁴ Nun xutakamax ka me 'unánxma bënuax 'ikëσαι anu uni 'ikëma masiñu
me anun nikinbi,
anun ëma achúshi anu tsónux kuantu bai mëraimabi niakëxa;
- ⁵ usai nitsi ka pananx nianan 'umpax a xëati 'aíma 'ain shimax,
nitsi bamatisa tankankëxa
- ⁶ Usa 'i bënëkin ka Dios ñukákankëxa,
ñukákëxun ka usai 'ia bënëké a upí tani kuëëntanun atu 'akiankëxa.
- ⁷ Usokin pain 'atankëxun ka bai
puntë ëma achúshi anu tsóti kuantu a mëramiakëxa.
- ⁸ Usa aín kananuna Nukën 'Ibu Dios nu 'akinkëxun asabika kakin rabiti
'ain,
jan ka kamabi unikama upíokin ñu 'anun 'akinia!
- ⁹ An ka axa shiman bamatisa tankë unikama 'umpax xëanun 'inania
'inánan ka

- ax numin bamatisa unikama aribi aín piti 'itsaira 'inania.
- 10 Nun chaitiokëkamax ka bëánkibukënu sipuakë 'ianan manë risin
tëkërëkakë 'aish,
masá nuitukinbi añu kara 'ati 'ikë 'unánan uinu kara kuantu 'ikë
kixunbi 'unánma 'ikën,
- 11 usai ka Diosan kakëxun kuaisama tankë kupín 'iakëxa,
usai ka Dios manámi 'ikë an kakësokin 'aisama tani atux 'iakëxa.
- 12 Usai 'ia ka Diosan tëmërakin ñu mēēnun 'imikëxun ñu chaiirabu 'ai;
tatíki chakátiabi ka uínbi 'akianma 'ikën.
- 13 Usai 'i bënëkin ka Dios an 'akinun ñukákankëxa,
ñukákëxun ka usai 'ia bënëké a upí tani kuëētanun atu 'akiankëxa;
- 14 'akinkin ka bëánbëan kikësanu 'ikëbi chikíanan
manë risin tëkërëkakësa 'inua atux tëmërakë anua chikíankëxa.
- 15 Usa 'ain kananuna Nukën 'Ibu Dios nu 'akinkëxun asabika kakín rabiti
'ain,
jan ka kamabi unikama 'upiokin ñu 'anun 'akinia!
- 16 ¡An ka anu uni xëpúkë a xëkuëkama tukibunun 'imianan!
¡Anun xëputi bëarati nankë manëkama aribi tëkëbunun 'imiakëxa!
- 17 Usa 'ain ka nun xutakama 'itsaira 'insíni tëmërai,
atun bana kuakinma 'atíma ñu 'ai 'uchakë kupínbi usai 'ikankëxa,
- 18 uisa pitibi pisama tani ka ami kuínsakëxa;
jusai 'ikë anunbi ñuti 'uramashi 'iakëxa!
- 19 Usai 'i bënëkin ka Dios an 'akinun ñukákankëxa,
ñukákëxun ka usai 'ia bënëké a; upí tania kuëētanun atu 'akiankëxa.
- 20 Usakin 'akin ka aín banáinshi ñutisa 'ikëbi pëxkútanun atu 'imiakëxa;
- 21 usa 'ain kananuna Nukën 'Ibu Dios nu 'akinkëxun asábi ka kakín rabiti
'ain,
jan ka kamabi unikama upíokin ñu 'anun 'akinia!
- 22 Usa 'ain ka ñuina 'axun xaroxuni an 'a ñukama,
a sinani kuëēnkin rabikanti 'ikën.
- 23 Nun chaitiokëkamax ka nunti chaiira marutankëx anun ain ñu marui
parúmpapa bakan kuani niakëxa.
Nitsi ka bëtsi ëmakamanu kuani niakëxa,
- 24 usai nikin ka parúmpapanuxunbi,
Diosan unio ñu 'upíirabu a iskankëxa.
- 25 Usa 'ain ka Dios kiakëxa suñúan kushiira békikin ka
chaiirabu 'inun ain bëchun tukinun parúmpapa 'umpax 'imiakëxa;
- 26 usakin 'amikëxa nafbëtan sënëñ nirukin anu 'ikë unikama këñunbi;
nunti chaiira parúmpapa bëchunan biruia tani ka atun upíokin sinánké
a nëtéti ratúkankëxa.
- 27 Usai 'ika ñu paë xëax paëanxa uni 'ikësaí anu 'ikë unikama;
jmanë nuntinu 'ikë uni 'ikëmasa 'inun rakuétan bamai 'ikankëxa!
- 28 Usai bënëkin ka Dios an 'akinun ñukákankëxa,
ñukákëxun ka usai bënëké a upí tani kuëētanun atu 'akiankëxa;
- 29 usakin 'anan ka suñu kushiira 'ikuatsinkëbëa parúmpapa bëchunkë
aribi bukubunun 'imiakëxa.
- 30 Usakin 'akëbëa bëchun bukubutia isi kuëēnkania ka

- Diosan uinu 'ikë butunnu kuantu kara sinania anubi buánkëxa.
- ³¹ Usa 'ain kananuna Nun 'Ibu Dios nu 'akinun asábi ka kakun rabiti 'ain, an ka kamabi uni ñu 'upiokin 'anun 'akinia.
- ³² ¡Kamabi unin ka timéxun rabiti 'ikën!
¡'Amainun ka kamabi 'apukamanribi timéxun rabikanti 'ikën!
- ³³ Nukën 'Ibun ka bakakama 'imainun xëxákama anu uni 'ikëma mesa 'ia ñankáishi ëski me rakátanun 'imia;
- ³⁴ 'imianan ka mekama aribi anu ñu 'apátisama 'itánun;
anu 'ikë unikamaxa ñu 'atima 'ai 'uchakë kupín 'imia;
- ³⁵ usokin 'anan ka anu uni 'ikëma me akamaribi 'umpax anu
'inun 'imianan me anu 'umpax 'ikëmakama anua xëxá 'umpax upíbu
'inun 'imia;
- ³⁶ anu ka axa panani tsóa unikama ëankëxa,
ënkëxun ka atun ëma chaiirabu 'inun anu 'akankëxa.
- ³⁷ 'Anan ka atun naënu uvas 'apáxun,
'aisamaira 'itánun tuaia bikankëxa.
- ³⁸ Usakin 'aia ka Diosanbi bakë bëchipatia kaínu 'imianan atun 'arakakë
ñuinakamaribi 'aisamaira kaínun 'imiakëxa.
- ³⁹ Usakin 'akinkëxa upiti tsótiabi ka amiribishi axa atumi nishkë
unikaman 'itsaira,
tëmëramikin usakin 'akëxa 'akëx ka 'itsama uniratsushi bërúakëxa.
- ⁴⁰ 'Aínbi ka Diosan an bësti tëmëramikë unikama a timakin anu uni
'ikëma menuaxa,
ain bai nëtémiax sinánkamanun 'imiakëxa.
- ⁴¹ Diosan ka uni ñuñukama a 'atimakin sinani masá nuitutiabi kuëënun
'imia;
¡'imikin ka atun 'arakakë ñuinakama 'ikësaribitia bëchipati ñuina
'arakakë 'ikësaí aín aintsikamabë 'inun 'imia!
- ⁴² Usakin 'aia isi ka uni upí sinánñukama ax kuëënia,
usai 'ia isi ka 'atima sinánñu unikama ax uisa bananbi kima tsotia.
- ⁴³ Uix kara sinánñu 'ikë an kuni ka ënë bana kikësokin 'ati 'ikën,
'akin ka Diosan ka kamabi uni nuibatia kixun unánti 'ikën.

Salmo 110

Nukën 'Ibun ka an kaískë 'apu kushiokin 'akinia kikë bana

- ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën 'Ibu kaxa:
'Ën axa mimi nishkë unikama minan 'imimainun kamina 'ë mëkeu
tsóti 'ain.
- ² Nukën 'Ibun ka Jerusalénñuxunbi, axa mimi nishkë unikama.
¡Mix 'apu 'ixun min ira 'anun mi 'amiaxa!
- ³ Min unikamax ka a nëtënmi 'akanankin kupitanuma 'akë a nëtën minu
rikuatsinti 'ikën.
Diosan bashi upí kakë anu ka atuxi kuantu 'ikën,
usa 'ain kamina nëtë upíira urukian barin nibí ëskakë,
usaribi mix kamabi nëtën 'iti 'ain.

- 4 Nukën 'Ibux ka sinanatëkëntima oi kiaxa,
 usa 'ain ka kana 'aima kikinma asérabi kana 'ati 'ai kiaxa,
 Mix kamina sacerdote xënbua 'aínbi 'iti 'ain,
 Melquisedec 'íasaribiti 'iti 'ain.
- 5 Nukën 'Ibu an ka min mëkeu 'ixun mi 'akinti 'ikën;
 usa 'ixun ka anúan atu 'atima oti nètë 'ikëbëtan atumi nishkin
 'apukama 'atima oti 'ikën;
- 6 usokin 'akin ka bëtsi bëtsi ëmakama uisakin kara 'aisa tania usokin 'ati
 'ikën;
 usakin 'akëx ka kamabi menu uni bamakë aín maxkákama;
 jënsinkë 'iti 'ikën!
- 7 Usa 'ain ka bainu 'ikë xëxá 'umpax 'apu an xëati 'ikën,
 xëakëxun ka 'umpax an kushinun 'imitëkënti 'ikën.

Salmo 115

**Nukën 'Ibu Dios naínu 'ikë an ka 'ashi rabikin
 bëtsi ñu rabiti kuëënima kikë bana**

- 1 Nukën 'Ibu Dios nukamax kananuna rabikë 'itima 'ain min anëx kuni
 ka rabikë 'iti 'ikën,
 usa 'ain kananuna nux rabikë 'itima 'ain;
 jMix kamina nuibanankëira 'ianan asérabi min ñu 'akë a kupín rabikë
 'iti 'ain!
- 2 ¿Uisa kupín kara numi kuaikin ñu 'atima 'akë unikaman
 uinu kara nun Dios 'ikë kixun nu ñukáti ik?
- 3 Nun 'Ibu Dios ax ka naínu 'ikën;
 usa 'ixun ka aínu kara 'aisa tania akamabi 'akëxa.
- 4 An Diosan bana kuakëma unikaman rabikë ñukama ax ka
 kuri 'imainun manë uxua usakin 'ati sínánxua,
 unínbi aín mëkënan uniokë 'ikën:
- 5 Usa 'aish ka kuëbíñu, 'aishi banaima 'ianan;
 bëruñu 'ixunbi isima;
- 6 'ianan ka pabiñu 'ixunbi, bana kuatima;
 'ianan ka rëkinñu 'ixunbi anun ñu xëtima;
- 7 'ianan ka mëkëñu 'ixunbi anun aínu ñubi mëima;
 'ianan ka taëñu 'aishbi anun nitsima;
 jusa 'aish ka achúshi banarabi aín tërunuax chikítima!
- 8 Usaribi ka an a ñukama uniokëma a 'imainun
 an a ñukama rabikë unikama ax 'ikën.
- 9 Israel unikama, jmitsux kamina Diosmi katamëti 'ain!
 An ka 'akianan nu bërúai.
- 10 Sacerdotekama, jmitsúxribi kamina Diosmi katamëti 'ain!
 An ka nu 'akianan bërúai.
- 11 Mitsux Dios rabikë 'ixun kamina,
 jami katamëkin ashi rabiti 'ain!
 An ka nu 'akianan kamabi uniribi bërúai.

- ¹² ¡Diosan ka numi sinánkin nukama
upíokin sinánxunti 'ikên!
'Ianan ka Israel unikamaribi upíokin sinánxuanan,
sacerdotekamaribi upíokin sinánxukin ka
¹³ an a rabikê unikamaribi uisa uni kara 'ikêbi,
kushi uni 'imainun kushima uni akama upíokin sinánxunti 'ikên.
¹⁴ ¡Usa 'ain ka kuëenun Diosan mitsu 'imainun mitsun bakê bëchikênên,
rëbúnkikama 'aisamaira 'inun kaínun 'imiti 'ikên!
¹⁵ ¡'Ën kana kuëenin Dios an me, 'imainun naí kamê 'ëo unio an ka
upíokin sinánxunkin mitsu 'akinti 'ikên!
¹⁶ Naí kamê 'ëo ax ka Nukên 'Ibunan 'ikên, 'imainun ka
uni ainan 'inun me 'inánkëxa.
¹⁷ Axa ñukê unikaman ka Dios rabikasmati 'ikên,
anua atux 'ikê anuax ka úfxbi banaima;
¹⁸ usa 'aínbi kananuna ñukëma pain 'ixun nukaman kuni,
xëñibua 'aínbi bërfíbi Dios rabiti 'ain
¡Usa 'ain ka axëshi rabikê 'iti 'ikên!

Salmo 116

Min kamina ñutisa 'ikêbi 'ë 'akian kixun Dios kakê bana

- ¹ 'Ën kana Nukên 'Ibu nuibatin,
an ka 'ën ñukákëxun kuatia,
² an ka kamabi 'ën ñukákê banakama kuakin 'ë 'akianxa.
¡Usa 'ikê kana tsókëpan 'ixun kamabi nêtën 'ën a ñukáti 'ain!
³ 'Ëx kana 'atima ñu inuti bamati 'uramashira 'iakên,
usai 'ikin 'atimakin sináñkê anunbi kana, paëtani rakuëakên.
⁴ Usa 'ain kana Nukên 'Ibu ami sinánkin,
'ëa 'akinun kakin ñukákên.
⁵ Usa 'aish ka Dios ax upí 'ianan nuibanairakê 'ikên;
nun Dios an ka kamabi uni nuibairaia.
⁶ Diosan ka sinan mëninñushi unikama bërún aia.
Usa 'ixun ka an 'akinti 'aíma 'ain kushiñumasa tani 'iabi 'ë 'akiankëxa.
⁷ Usa 'ain kana bërfí, kuni chuámarua tanin,
min kamina 'ëbê upí 'ixun 'ë,
⁸ ñutisa 'ikêbi 'akianan,
bëunan mëskuti inkin 'atimakin sinaniabi 'ë 'akiankên.
⁹ Usa 'ain kana 'ën Diosan kakëxun aín bana tankin an kakësabiokin,
axa ënë menu tsókê unikamabê tsókê 'ixunbi 'ati 'ain.
¹⁰ 'Ëx kana 'aisamairai tëmërai kixun 'unani kana,
Diosmi katamëakên.
¹¹ Tëmërai bënëti kana 'ëx ë sai kiakên,
kamabi unix ka ami katamëisama këmê 'ikên.
¹² ¿'Ën 'Ibu Dios uisoxun karana kamabi ñumi upíokin 'ë 'axunkê usaribi
okin mi 'axunti 'ain?
¹³ ¡'Ëa 'itsaira ñu 'axunkê akama kupín kana,

- asabi ka kixun aín anë ñuikin rabiti 'ain!
 14 'Anan kana 'ën 'Ibu usakin 'axunkatsi kikë usakinbi,
 kamabi uni istánun 'axunti 'ain.
 15 Nukën 'Ibun ka an nuibakë unikama,
 bamaia isti kuëënima.
 16 ¡'Ën 'Ibu Dios, 'ëx kana an mi ñu 'axunkë uni a 'ain!
 ¡'Ëx kana an mi ñu 'axunkë xanu aín tuá 'ain!
 Min kamina an 'ë nëakësa oxun 'atimamikë ñukama a 'ë
 mëníoxuankën.
 17 Usa 'ain kana, 'ëmi ñukama 'axunkë a kupín ñuina rëxun xaroxunkin,
 asabika kakín min anë rabikin mi ñukátí 'ain.
 18 'Anan kana 'ën Dios usakin 'axunkatsi kikë usakinbi,
 kamabi unin istánun 'axunkin,
 19 kana anuxun Dios rabiti xubu me mëníokë,
 ¡Jerusalén ëma nëbétsi 'ikë, aín xubu anuxun 'axunti 'ain!
 ¡Usa 'ain ka axëshi rabikë 'iti 'ikën!

Salmo 118

Diosan ka kushiira 'ixun nu nuibatia kikë bana

- 1 Nukën 'Ibu kananuna axa upí 'ikë asabika kakín rabiti 'ain,
 usa 'ain ka axa nuibanankë ax këñutima 'ikën.
 2 Israel unikamax ka kiti 'ikën:
 Diosax ka xëñibua 'aínbi nuibanania.
 3 Sacerdotekamax ka kiti 'ikën:
 Dios an ka xëñibua 'aínbi nu nuibatia.
 4 An Dios rabikë unikamax ka kiti 'ikën:
 Diosan ka xëñibua 'aínbi ënkinma nu nuibatia.
 5 Usa 'ain kana masá sínani tëmërai bënëkin Dios ñukákën;
 ñukákëxun kuakin ka 'ë 'akiankëxa.
 6 Dios ax ka 'ëbë 'ikën; usa 'ain kana 'ëx rakuëtima.
 ¿Usa 'ikë kara unikaman uisa 'ë oti 'ik?
 7 Dios an ka 'ëbë 'ixun 'ë 'akinia.
 ¡Usa 'ain kana an 'ë 'atimokë unikamax 'atimokë isti 'ain!
 8 Dios mimi nux katamëkë ax ka asérabi upí 'ikën
 usa 'ain ka ax unimi katamëkësamaira 'ikën.
 9 Diosmi nux katamëkë ax ka uni ñu 'unánkëira,
 ami katamëkësamaira 'ikën.
 10 Bëtsi bëtsi menu 'ikë unikaman 'ë bëarabuinkë 'ikëbi ka,
 Diosan aín anën 'ën ira atu 'anun 'ë 'akiankëxa.
 11 Amami amamixuan bëarabuinkëxunbi kana,
 'ën ira Diosan anën atu 'akën.
 12 Binan bëarabuinkësa okin ka 'ë 'akankëxa,
 'aínbi ka axíra nishkin tsin muxa rëkirukin këñúkë usai 'ikin;
 ¡ëinra atu aín anën 'anun Diosan 'ë 'akiankëxa!
 13 Bënëkinshi ñu 'atima 'akë anunbi pakënun kixun ka 'ë titikakankëxa,

- 'aínbi ka Diosan ax kushiira 'ixun 'ë 'akiankëxa.
 14 'Ëx kana Dios rabi kantain, usa 'ikë ka an 'ë kushiñu 'imia.
 ¡Ax ka an 'ë iémikë a 'ikën!
 15 Uni aín sinan upíbu ax ka atun xubunuax Dios rabi kuëni kantaia:
 ¡Ësai ki Diosan ka aín kushi 'inánkin nu 'akinia!
 16 ¡Diosan ka aín kushin ñu chabuirä ënkinma 'aia!
 ¡Uni aín sinan upíbu ax ka an 'imikëx aín xubunuax Dios rabi kuëni kantaia!
 17 ¡'Ëx ñukëmapain 'ixun kana,
 Diosan 'a ñukama ñuixunkin uni kati 'ain!
 18 Diosan ka 'aisamaira tëmëratun 'ë 'imiäxa,
 usokin 'akinbi ka ñutanun 'ë ënkëma 'ikën.
 19 ¡Anuxun a rabiti xubu aín xëputi kamina xëókati 'ain,
 anu atsinxun kana Dios asábi ka kakin rabitisa tanin!
 20 Ënëx ka anun Dios rabi atsínti xëkuë 'ikën,
 usa 'ain ka axa ami sinánkë unikamax anun atsinia.
 21 'Ën kana mi 'asábi ka kain, Dios min kamina 'ën kakëxun,
 kuakin an 'ë iémikë a 'ain.
 22 An xubu 'akë unikaman timakin rakan maxá ax ka
 bërí maxá upí ami xubu 'akin uarukin nankë a 'ikën.
 23 Ësakin ka Nukën 'Ibun 'axa,
 usa 'ain kananuna nun iskëma ñu 'aia isan.
 24 Ënë nëtën 'akësaribi okin ka Nukën 'Ibun nu 'akiankëxa:
 ¡usa 'ain kananuna bërí chuámarua tani kuënti 'ain!
 25 Nukën 'Ibu Dios nukama kamina, ¡iémíti 'ain!
 Nukën 'Ibu Dios nun 'akë ñukamäxa upí 'inun kamina nu bërí 'akinti 'ain.
 26 ¡Axa Nukën 'Ibun anën ukë ax ka chuámarua 'iti 'ikën!
 Usa 'ain kananuna nun anuxun Dios rabiti xubu anuxunribi mitsu
 upíokin sinánxunti 'ain.
 27 Nukën 'Ibu an ka ax Dios 'ixun; ¡nu pékaia!
 Usa 'ain kamina fiesta 'akin taëokin i pëñan chukúmabu buánti 'ain
 anuxun ñuina xaroti,
 ain mancha 'ikë anubi kuantí 'ain.
 28 Asabi ka kakin rabikin kana mix 'ën Dios chaiira 'ikë, mi rabiti 'ain.
 29 Nukën 'Ibu Dios kananuna asabika kakin axa upí 'ikë rabiti 'ain;
 an ka nu nuibakin uínsaranbi ënima.

Salmo 119

Nukën 'Ibu Dios aín bana kikësookinshi rabiti bana

- 97 ¡A mi 'ë 'unánmikë min bana kana 'itsaira kuënin!
 ¡Usa 'ixun kana kamabi nëtën iskin anua 'unanin!
 98 Min bana ax kikësaibi 'iti ax ka 'ënan asábi 'ikën, usa 'ikë kana
 uínsaranbi ëntima 'ain;
 an ka axa 'ëmi nishkë unikaman 'unánkësamaira 'inun 'ë ñu
 'unánmiäxa.

- ⁹⁹ Usa 'ixun kana anua kuakin an 'è 'unánmikë unikaman
 'unánkësamaira okin,
 'unánkin min banakama upíokin 'itsaira sinanin.
- ¹⁰⁰ Usa 'ain kana uni kaniakëkë kaman kuakësamaira okin 'èn kuankin
 'unánin,
 'èn kana a tanti banakama ax kikësabiokin 'ain.
- ¹⁰¹ 'Èn kana kamabi ñu 'atima 'èn 'akëkama èan,
 usa 'ixun kana min banakama kikësokinshi 'ain.
- ¹⁰² Usa 'ixun kana mix kikësokinshi 'ati bana a ènkëma 'ain,
 mix kamina an 'è 'unánmikë a 'ain.
- ¹⁰³ Mix usai ñu 'akatsi kikë bana ax ka bata ñubétan sénénmaira 'ikën,
 usa 'aish ka buna rëpa ain banua tankësamaira 'ikën.
- ¹⁰⁴ Min banakama anuabi kana 'upiokin kuakin 'unan;
 usa 'ixun kana unin këmëkinshi ñu 'akëkama a timain.
- ¹⁰⁵ Min banax ka achúshi tirítan anun 'èx niti a pëkakë usa 'ikën,
 'ianan ka tirítan anu nankëxun 'èn bai pëkakë usa 'ikën.
- ¹⁰⁶ 'Èn kana asérabi min bana kikësa okinbi 'axunuxun mi kakën, usa 'ain
 kana usakinbi mi 'axunti 'ain:
 ¡'axunkin kana mix kikësabi okinshi a tankin 'ain!
- ¹⁰⁷ 'Èn 'Ibu Dios, kana 'itsaira tëmërai atsan;
 usa 'ain kamina min bana kikësabiokin upí tani tsónun 'è 'imiti 'ain.
- ¹⁰⁸ 'Èn kuëbitanbi rabikëxun kuakin,
 kamina min banakama 'unánun 'èn 'unánmiti 'ain.
- ¹⁰⁹ 'Èn tsótinëx ka 'atima ñu inuti bamatinuishi 'ikën,
 usa 'aínbi kana min 'unánmikë min banakama a 'èn manukëma 'ain.
- ¹¹⁰ 'Aisama unikaman ka 'è bamamikatsi kixun ami 'èx 'iti ñu 'è nanxunia,
 'aínbi kana min 'unánmikë min banakama a manuiman.
- ¹¹¹ Min banakama 'èn 'unánkë ax ka këñutima 'ikën,
 a bana kaman ka chuáma tani kuëñun 'è 'imia.
- ¹¹² Usa 'ain kana min banakama kikësokin 'anuxun sinanin,
 usa 'ain kana xëñibua 'aínbi bamakin ènuxun 'ati 'ain.
- ¹²⁹ Min 'unánmikë banakama ax ka upíra 'ikën;
 usa 'ikë kana ax kikësabiokin a bana tanin.
- ¹³⁰ Usa 'ain ka an 'unánkë uni an ñuixunkëxun kuakin,
 min bana sinan mëninñushi unikama atúnribi kuankin 'unania.
- ¹³¹ 'Èn kuëbitanbi banakin min bana kuaia tankë an ka
 'è 'itsaira kuëñun 'imia.
- ¹³² Mix 'èn Dios 'ixun, nuibakin 'è iskin,
 kamina an mi nuibakë unikamami 'akësaribi okin 'è nuibati 'ain.
- ¹³³ Min bana kikësabi oi ninun 'imikin kamina;
 'aisama ñukama 'aisatankinbi tënëñun 'è ènkinma 'akinti 'ain.
- ¹³⁴ Unin bënëkinshi 'ati sinánxun 'akë ñukama 'axuma 'anun 'amixunma
 'anan,
 kamina min bana kikësokinshi 'anun 'è 'imiti 'ain.
- ¹³⁵ Min uni 'ikë 'è upíokin isanan kamina,
 a tanti min bana akamaribi 'è 'unánmiti 'ain.
- ¹³⁶ Unin min banakama kikësokin 'aiama isi,

'itsaira anun masá nuitukébē ka 'ën bēunkē ax 'umpax 'ikēsaira 'inun
'ibuaxa.

¹³⁷ Dios mix kamina upíira 'ain;

usa 'ain ka min banakama ax kikēsokinshi 'ati 'ikēn.

¹³⁸ Kamabi ax kikēsabiokin 'ati min bana kamami nu
'inan, ax ka upíira 'ianan asérabi 'ikēn.

¹³⁹ 'Ēx kana 'itsaira nishin min bana kikēsokin 'aíma,
axa 'ēmi nishkē unikamax ka ami manuaxa.

¹⁴⁰ Min bana ax ka 'itsaira ñu inúaxa,

usa 'ain kana min uni 'ixun a bana kuakin mi nuibatin.

¹⁴¹ Mēnin sinan ñushi 'ikēa unin 'ē istisama tankēxunbi kana,
'ën min bana ax kikēsoi 'ikin ēnkēma 'ain.

¹⁴² Min 'akē ñukama axa xēnibua 'aínbi upí 'imainun ka
min 'unánmikē ñukama ax asérabi kēmēkin 'unánmikēma 'ikēn.

¹⁴³ An 'ē tēmēramikē ñukaman atsamikē 'ikēbi ka
a tanti min banakaman 'ē kuēēnun 'imiāxa.

¹⁴⁴ Min banakama ax ka upí 'ikēn;

jusa 'ain kamina ax kikēsa okinshi upíokin 'ai tsónun 'ē 'unánmiti 'ain!

Salmo 121

Diosan ka bēruānkin mi 'akinti 'ikēn kikē bana

¹ 'Ēx kana aín bashikama iskin sinani 'ēsai kin;

¿Uinuax kara an 'ē 'akinti uti 'ik?

² An 'ē 'akinti ax ka Nukēn 'Ibunuax uti 'ikēn,
an ka nafkamē 'ēo 'imainun me uniokēxa.

³ ¡Dios an ka uínsaranbi 'atima ñu inuti tēmēranun mi 'imitima 'ikēn!
¡'Imainun ka uínsaranbi mi bēruānkin 'akini 'uxtima 'ikēn!

⁴ Ax ka uínsaranbi 'uxkēma a 'ikēn;
usa 'aish ka uínsaranbi Israel unikama bēruaibi 'uxima.

⁵ Nukēn 'Ibu ax ka an mi bēruānkē a 'ikēn;
usa 'ixun ka Nukēn 'Ibu an uisaibi 'isama okin mi bēruānkin 'akinia,
uin kara an 'akēsaribi okin mi rapasu 'ixun ka mi ēnkinma 'akinti
'ikēn.

⁶ Nētén ka barin mi xarotima 'ikēn,
'imainun ka imēbi 'uxén mi 'atima otima 'ikēn.

⁷ Nukēn 'Ibu Diosan ka kamabi ñu 'aisama inuti 'ikēbi mi bēruaia
usa 'ixun ka an upitimi tsónun mi 'imiti 'ikēn.

⁸ Diosan ka mi bēruānkin bērí 'ananbi xēnibua 'aínbi,
uinu karamina kuani anuabi mi 'akinti 'ikēn.

Salmo 122

Jerusalén ěma ñui kantati bana

¹ ¡'Ēx kana ěsakian 'ē kakankēx kuēēankēn:

- Anuxun Dios rabiti xubunu kananuna kuantu 'ain!
- ² Běří kananuna Jerusalén,
jǵěkuē 'ukēmü 'ain!
- ³ Jerusalén ěma birukin 'a ax ka
kamabi unikama anu timěti 'a 'ikěn.
- ⁴ Usa 'ain ka anu timěxun Diosan aně rabi ñaká itsi ñaká
itsinuax
Israel unikama Diosan kásabi oi 'ia.
- ⁵ Anu ka anuxua 'apukaman ñu 'atima 'akě unikama uisoti kara iskě a
'imainun.
David anu 'ikě 'apun xubu a 'ikěn.
- ⁶ Mitsux kamina mitsun nuituněbi upókin sinani kiti 'ain:
Jerusalén anu ka an mi nuibakě unikama chuámarua bukukanti
'ikěn.
- ⁷ 'Ianan ka min ěma kěñěara mēu 'ikě unikama atúxribi uisabi okěma 'iti
'ikěn;
'imainun ka anu 'apu timěké xubukama axribi upókin unin bėrúankě
'iti 'ikěn.
- ⁸ Usa 'ain kana bėrí 'ěn xukěnkama 'imainun 'ěn 'unánkě unikama kati
'ain;
Axa Jerusalėnna 'ikě unikamax chuámarua 'iti kana kuěėnin.
- ⁹ Usa 'ain kana Jerusalén anuxun Dios rabiti xubu anua 'ain,
upókin bėrúankě 'iti kuěėnin.

Salmo 124

Diosan ka nu ěnkinma 'akinia ki kantakě bana

- ¹ Nukěn 'Ibu nuběma 'ixun nukama 'akianma 'aish karanuna uisa 'itsían
—kíax ka Israel unikama bėrí kiti 'ikěn—,
- ² Dios nuběma 'ixun nukama 'akiniama ka axa numi nishkě unikaman
nu 'anux mēńfoka kuatsini ukin,
- ³ nukama añu ñubi sinánkě 'ikēmabi kěñukin ñu 'akě 'itsíanxa.
Atux ka 'itsaira numi nishakěxa.
- ⁴ Usokin 'akin ka 'umpaxan 'ėkin mapurukin 'akěsa okě 'itsíanxa;
jkushínbi bakan ñu rinbiankin uankě usaribi okin nukama 'akě
'itsíanxa! Diosan nu 'akianma 'ain.
- ⁵ jUsokin 'an ka baka chuběira ax
nunun 'inúkě 'itsíanxa!
- ⁶ jUsa 'ain kananuna Nukěn 'Ibu ami sinánkin rabiti 'ain, an ka axa
numi nishkě unikaman uisakin kara 'aisatania usakin 'akian xėtan
tėapakěsa usokinshi 'atanun nu ěanma 'ikěn!
- ⁷ Usa 'ain kananuna an ñuina biti 'unánkě unían anun ñuina pėchiu biti
nankě;
a chankabuini nukama chikiakěn.
- ⁸ Nukěn 'Ibun ka nu 'akinia,
an ka naíkamě 'ėo 'imainun me uniokěxa usa 'ixun.

Salmo 126

Diosan ka masánuituti nitéxétia aín unikama kuëénun 'imiti 'ikë kikë bana

¹ Nukën 'Ibun nu amiribishi Jerusalénnu bêtékënkë ax ka
namati 'ikësa nun sinánkëx 'iakëxa.

² Usa 'ain kananuna 'itsaira
kuëëni munuma kuai kuëëankën;
usai 'ia isi ka bëtsi menu 'ikë unikama kánani kikankëxa:
¡Nukën 'Ibun ka ñu chaiirabu atu 'axuanxa!

³ Nuribia Nukën 'Ibun ñu chaiirabu 'axunkëx
kananuna nuxribi 'itsaira kuëëankën.

⁴ ¡Nukën 'Ibu nukamina nun 'akë ñukamaxa amiribishi upí 'inun
'imitékënti 'ain,
anu uni 'ikëma me anua 'uí 'ibúkë usaribi 'inun kamina nu 'imiti
'ain!

⁵ Uikaman kara têmërai nitéxëkin aín bëunan mëskúkinbi ñu 'apatia ax
ka
aín ñu 'apákë tuaia aín bimi bitsi munuma kuëëni kikanti
'ikën.

⁶ 'Ianan ka ñu bëru ñusutimi papiax têmërai insa tankinbi
'apátankëxun,
tuaia aín bimi pëñanu puruanan 'ikúxun bëanan papixun bëi
kuëënkanti 'ikën.

Salmo 127

Nukën 'Ibun ka kamabi ñu 'imia kikë bana

¹ Nukën 'Ibun xubu 'akëbëma ka
an 'akë unikama an tékëbi ñankanbi tékë 'iti 'ikën;
Diosan ëma bërúankëbëma ka
ñankáishibia an bërúankë unikaman bërúankë 'iti 'ikën.

² Pëkarakëma 'ainshi 'apunkin bari kuantamainun ñu mëëkë ax ka
ñankabi 'akë 'ikën
'imainun têmëraikin ñu bixun pikë ax ka 'aisama 'ikën,
usaia 'imainun ka Diosan an 'unánkë unikama upiokin
sinángxunia.

³ Unin bakë bëchikë bakënkëkama ax ka
upíokin sinángxunkian Diosanbi nu 'inánkë 'ikën.

⁴ Unin bënë pain 'ixun bakë bëchikëkama ax ka
achúshi uni 'akánanti 'unan 'ixúan ain piakama tuíanx upí tani
kuëënkë usaribi 'inun uni 'imia.

⁵ ¡Chuámarua ka pia 'itsa ñu uni ax 'ikën!
Usaribi ka bakë bëchikë 'itsaño unin tania,
Usa 'ain ka axa ami nishkë unikaman ismainun
an bana mëníokë unikaman kuënkëx anu kuania atun bakë bëchikënen
'akinkëx rabinkë 'itima 'ikën.

Salmo 130

Nukën 'Ibun ka ami katamëkëxun nu 'akian 'ikë kikë bana

- 1 'Ën 'Ibu Dios 'ën 'akë ñukaman 'imikëx kini 'ukëmëu nipakëkësa,
'ixunbi kana mi ñukákin ënkëma 'ain:
- 2 ¡'Ën 'Ibu Dios 'ëx mi ñukáti munuma kia kamina kuati 'ain!
¡Min kamina 'ën ñukákëxun min pabitan kuati 'ain!
- 3 'Ën 'Ibu Dios, minmi unin 'ucha 'unánkëbë kara,
¿uix mi rapasu kuantu 'ik?
- 4 'Aínbi kamina min nux 'uchakëkama nu mëníoxunin,
usa 'ixun kananuna nun mi rabiti kuëënin.
- 5 'Ën bëru ñunshin bëtanbi kana Dios kainin,
usakin 'ai kana ain bana kuati ami katamëtin.
- 6 'Ën kana Nukën 'Ibu Dios kainin,
an ñantan bërúankë unían pëkaratamainun 'akësamaira okin.
An bërúankë unikaman pëkaratia kainkë usaribiokin,
7 usaribi okin kamina Israel unikama mitsun kaínti 'ain,
an ka asérabi nuibanankë 'ixun nux uisaibi 'iti kuëënimá.
- 8 ¡An ka Israel unikama nuibakin, atun 'uchakëkama tërënxunti 'ikën!

Salmo 137

Babilonia baka 'urama tsótax masá nuituti 'ia ñuikë bana

- 1 Anu nu 'ikë Babilonia anuax kananuna anu 'ikë bakakama 'urama
tsótax,
masá nuitukin Jerusalén sinani iankën.
- 2 Álamos kakë ëma rapasu 'ikë i aín pëñanu kananuna nun arpakama
bëntankën.
- 3 Anuxun ka an nu bibiankin uankë suntárukama,
'imainun kamabi an nu bibiankin uankë unikama atúnribi,
kuëëni kantanun kixun nu kakëxa;
¡Kakin ka nun me Jerusalén sinani kantanun kixun nukama kakëxa!
- 4 ¿Usa 'aish karanuna Nukën 'Ibu Dios,
rabi bëtsi menuax kantati 'ain? ¡Karanuna kantatima 'ain!
- 5 ¡Jerusalén, 'ëx mimi manukë 'ain, ka
'ën mëkën anun ñu mëëtisama 'aisama 'inun 'ë 'imikëma 'ain!
- 6 ¡Janan ka 'ën anaribi 'ën manxántami,
takáshki mi sinánkëbëma 'iti 'ikën,
usa 'ain kananuna 'itsaira kuëëni Jerusalén ami
sinani manuti 'ain!
- 7 Nukën 'Ibu Dios edomita unikamax,
Jerusalén ami nishkë unikaman 'akëbë ësai kia, a kamina sinánti 'ain:
¡A ëma ka ami birukian 'a akama rurupakin 'akin këñuti 'ikën!
- 8 ¡Babilonianu 'ikë unikama mitsúxribi kamina këñúkë 'inuxun 'ain!
¡Chuámarua ka an nu 'asaribiokin nunun rabanan kupikin uisakara
oisatania usokin mi 'akë ax 'iti 'ikën!

- ⁹ ¡Chuámarua ka an mitsun bakë bëchikëkama,
anun ëma këñëara ami bixun rëkë unikama atux 'iti 'ikën!

Salmo 139

Diosan ka kamabi ñu 'unania kikë bana

- ¹ Nukën 'Ibu min kamina uisa karana,
'ëx 'ai kixun upíokin 'unanin;
² usa 'ixun kamina kamabi 'ën 'akë ñukama 'unanin;
'ianan kamina 'uranxubi uisakin karana 'ën sinanin abi 'unanin.
³ Min kamina kamabi 'ën 'akë ñukama 'unánkin añu 'anan karana añu
'aima kixun,
¡kamabi 'ën 'akë ñukama 'unanin!
⁴ 'Ën usai kiti bana 'unánkë 'aímabi kamina,
mix Dios 'ixun uisa banan karana kiti 'ai abi 'unanin.
⁵ Min kamina nëbétsiorakin 'ë bëararan;
usa 'ixun kamina min 'ë isin.
⁶ Usa 'ain ka min 'akë ñukama ax 'ën 'unántibëtan sënëñmaira 'ikën;
jusa 'ikë kana ax 'ëbëtan sënëñmaira 'ikë 'unánkasmáin!
⁷ ¿Uinu karana 'ëx min bëru ñunshin ëbiani kuantí 'ain? ¡Kana uinubi
kuantima 'ain!
¿Uinu karana mi ëbiani 'ëx abati kuantí 'ain? ¡Uinubi kana kuantima
'ain!
⁸ 'Ëx naíkamë 'ëo, manámi kuaruxunbi kana anuabi mi 'ën mërati 'ain;
'imainun kana me 'ukëmëuira kuabuxunbi,
anuaribi mi mërati 'ain;
⁹ 'ëx pëchiu 'aish nuankiani kuani ami bari urukë ami kuananbi,
ami bari kuabúkë parúmpapa 'ikë au tsóti kuankëbi kamina,
¹⁰ 'ë ënkinma isti 'ain;
jusa 'ixun kamina 'ë 'akinkin bërúanti 'ain!
¹¹ 'Ën kana bëánkibukë ami unéti sinánti 'ain,
'ianan kana nètë xabá axa 'ëx ami unéñun bëánkibunun kixun sinánti
'ain,
¹² usa 'aínbi ka bëánkibukë anbi min istisama okin 'ë unétima 'ikën,
'ianan ka bëánkibukë ax nètësaira 'inun pékikë 'iti 'ikën.
¡Min iskëx ka nètë xabá usaribi bëánkikë ax 'ikën!
¹³ Min kamina kamabi 'ën namikama 'akën;
min kamina 'ën titan puku 'ukë mëu uninun 'ë 'imiakën.
¹⁴ Usa 'ixun kana unin iskëma ñu 'akinmi 'ë unio 'ixun mi rabin,
'ianan kana min 'akë ñukamaxa upí 'ain mi asábi ka kain.
¡Usa 'ain kana usakin mi 'a 'ikë asérabi ka ax 'ikë kixun 'unanin!
¹⁵ Min kamina 'unanima 'ikima 'ëx karana uisai kani a isakën,
unëax 'ikësa 'inun 'ën,
titan puku 'ukëmëúküax 'ëx kanikë ax ka me 'ukëmëúküax 'ëx
kanikësa 'iakëxa.
¹⁶ Min kamina min bërúnbi uisai karana 'ëx uni 'inux 'irui abi isakën;

- usa 'ain ka kamabi ax min kirikanu kuënëokë 'iakëxa.
Min kamina achúshi nètërabi 'ëx uni tankëx tsókë 'aímabi, uisai karana
'ëx tsóti 'ai kixun abi mëníokë 'iakën.
- 17 'Ën 'Ibu Dios,
min sinánkë ax ka 'ën sinánkëbëtan sënëémaira 'ikën;
jusa 'aish ka 'ën ñuitisama tēiratē 'iti 'ikën!
- 18 'Ën ñuitisatankëxbi ka parúmpapa masi bëru iskë usamaira a ñukama
'iti 'ikën;
usa 'ikë tupunkin ñuikin këñuamaxi 'uxax bësukinbi kana mibëbia 'ikë
oti 'ain.
- 19 'Ën 'Ibu Dios,
an 'atima ñu 'akë unikama a këñunun 'imianan kamina,
an uni 'akë unikama aribi 'ë 'ura 'inun 'imiti 'ain,
- 20 'imianan kamina axa mi ñui 'atimati banakëkama a 'anan.
Axa min anë ñui 'atimati banakë unikamaribi 'ati 'ain.
- 21 'Ën 'Ibu,
ç'ëx kara ax mimi nishkë unikama ami nishin,
'ianan karana axa mi ñui 'atimati banakë amiribi nishima 'iti 'ain?
- 22 'Ën kana atu asérabi istisama tanin!
j'usa 'ain kana 'ëx a unikamami nishkësa 'ain!
- 23 Mix Dios
'ixun kamina, 'ën nuitu 'unánkin 'ë tanti 'ain;
'ianan kamina uisakara 'ën sinánkama 'ikë kixun 'unánti 'ain;
- 24 'unánan kamina 'ën karana 'atima ñu 'ai akamabi,
'unánkin uisai karana 'ëx ñu upí 'ai xëñibuti tsóti 'ai kixun 'ë 'unánmiti
'ain.

Salmo 145

Kamabi unin ka Nukën 'Ibu rabiti 'ikë kikë bana

- 1 Mixmi chaiira Dios 'aish 'apuiira 'ikë;
kana min anë sinánkin xëñibua 'aínbi mi rabiti 'ain.
- 2 Kamabi nètën kana upókin sinánxunkin;
xëñibua 'aínbi min anë rabiti 'ain.
- 3 Nun 'Ibu Dios an ka chaiira 'ixun nukaman rabiti kuëënia;
usa 'ain ka an 'akë ñukamax uisaira kara kixun nun 'unántisamaira
'ikën.
- 4 Usa 'ikë kananuna aín papa 'ixun nun bakë bëchikëkama min 'a
ñukama ñuixunkin,
min kamina kushiira 'ixun kamabi ñu 'akë kixun atúnribi 'unánun
ñuixunti 'ain.
- 5 Usakin ñuixunkëxa ax ka 'apu kushiira 'ikë,
kimainun kana 'ëx min kamina ñu chaiirabu unin iskëma ñukama
'akën kixax kiti 'ain.
- 6 Kikëbëa unikamax min kushínbi kamina anun rakuéti ñukama 'akën a
ñui kimainun kana,

- 'ëx min kamina ñu chairabu 'akën kiox kiti 'ain.
- ⁷ Usakin ñuixunkëxun ka mixmi nuibanankë ax ka chaira 'ikë ki, munuma banakin ax ka upí 'ikë kikin mi rabikanti 'ikën.
- ⁸ Nukën 'Ibu Dios an ka nuibanairakë 'ixun, bënëtiŝi ami niŝkin 'atima okinma uni nuibatia.
- ⁹ Nukën 'Ibu Dios ax ka kamabi unibë upí 'ikën, usa 'ixun ka an unio ñukama upókin nuibakin bërúaiia.
- ¹⁰ ¡Min unio ñukama an ka aín Dios 'ikë mi rabiti 'ikën!
¡Amainun ka min unikaman asérabi min bana kikësabiokin 'akin upókin sinánkin mi rabiti 'ikën!
- ¹¹ ¡Ianan ka min nëtë upíra a ñuiribi kiti 'ikën!
¡Imainun ka min kushinbimi 'a akama ñuiribi kiti 'ikën!
- ¹² ¡Ianan ka unikamanribi min kushinmi ñu 'a a kamaribi 'unánmiti 'ikën.
Usakin 'anan ka mix anu 'ikë ax ka upíra nëtë 'ianan chaira 'ikë kixun unikama ñuixunti 'ikën!
- ¹³ Mix 'apu 'ia ax ka xënbua 'ainbi mix 'apu 'iti 'ikën, usa 'ain ka kamabi unin rëbúŋki ax mix kuënkësabi oi 'iti 'ikën.
- ¹⁴ 'Ën 'Ibu Dios min kamina axa tëmërakë unikama, 'imainun axa atsankëkama aribi kushinun 'imin.
- ¹⁵ Kamabi unin ka
anun 'inánti nëtë 'ikëbëtan min 'inánkëxun piti binuxun kainia.
- ¹⁶ Usa 'ain kamina 'inántisabi tankin
a bitsi kuëñun axa ëñë menu tsókë unikama 'inánan nuribi 'inánkin kamabi ñuina aín piti 'inánin.
- ¹⁷ Nukën 'Ibu ax ka uisakin ñu 'akatsi kara kia, usakinbi kamabi ñu upókin 'aia.
- ¹⁸ Nukën 'Ibu ax ka an rabikë unikama 'urama 'ianan, an asérabi këmëkinma rabikë akamanu 'ia.
- ¹⁹ An ka an rabikë unikaman kuënkësokin 'axuanan; uínsaran kara 'akinun ñukatia anun ka ñukákëxun kuankin, 'akianan iémia.
- ²⁰ Nukën 'Ibun ka an nuibakë unikama nuibakin bërúaiia, 'aínbi ka an ñu 'atima 'akë unikama 'atima okin këñuia.
- ²¹ ¡'Ën kana 'ën kuëbitanbi Nukën 'Ibu rabiti 'ain!
¡Amainun ka kamabi unínribi upókin sinánxunkin aín anë upíra a rabiti 'ikën,
bërí 'ananbi ka xënbua 'aínbi rabiti 'ikën!

Salmo 148

Nukën 'Ibu an unio 'ixun rabiti bana

- ¹ ¡Usa 'ain ka ësokin Dios rabikanti 'ikën!
¡Naínu 'ikë Nukën 'Ibu Dios rabinun ka 'akan!
¡Manámi 'ikë Nukën 'Ibu Dios rabinun ka 'akan!
- ² ¡Aín ángelkama atúnribi ka kamaxunbi Dios rabiti 'ikën!

- ¡Aín suntárukama naínu 'ikë atúnribi, ka Dios rabiti 'ikën!
- 3 ¡Bari 'imainun, 'uxénribi ka rabiti 'ikën!
¡An mananmixubi pëkakë, akamanribi ka rabiti 'ikën!
- 4 ¡Naíkamë 'ëo manami 'ikë anribi 'amainun ka a manami 'ikë
'umpax a kamanribi, naínuxunbi rabiti 'ikën!
- 5 Nukën 'Tbu ax ka rabikë 'iti 'ikën,
axa usai ka 'iti 'ikë kikëbëshi ka kamabi ñu ax kikësabi oi uniakëxa;
- 6 an ka kamabi ñu nëtë xénibua 'aínbia usabi 'inun,
'imianan ax kikësabi óf 'iti banakama aribi uínbia bëtsiokin
'atëkëntima okin 'akëxa.
- 7 ¡Nukën 'Tbu Dios ka menuxun 'amainun,
parúmpapanu 'ikë ñuinakan 'ëo, 'imainun parúmpapa nëminu 'ikë
akamanribi rabiti 'ikën!
- 8 ¡'Amainun ka kaná mëríké, matsi bëruñu,
'imainun matsi uxu kuainkë 'ianan kuénkuru akamanribi 'ati 'ikën!
¡'Amainun ka suñúan bënamë kuatsinkë anribi, ax kikësabiokin a rabiti
'ikën!
- 9 'Amainun ka bashikama 'ianan me matákama 'imainun.
Kamabi kunxankama 'ianan axa tuákë ikama anribi rabiti 'ikën
- 10 ¡'Imainun ñuina 'arakakë,
ñuina 'arakakëma a kamanribi 'ati 'ikën!
¡'Ianan ka pëchiu ñuinakama 'imainun pukun niríké a kamanbi rabiti
'ikën!
- 11 ¡'Amainun ka kamabi menu 'ikë 'apukama 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu
'ikë unikama!
¡'Amainunbi ka 'apukama 'imainun aín kushibu akamanribi rabiti 'ikën!
- 12 ¡'Imainun ka xanukaman,
'amainun uni bënábu xanu chipashbu 'imainun uni kaniakëké
akamanribi rabiti 'ikën!
- 13 ¡Kamaxunbi ka Nukën 'Tbu Diosan anë rabiti 'ikën,
an ka aín anë ñuikin usakin rabiti kuëënia!
¡Ax ka chaiira 'aish naíkamë 'ëo 'imainun mekama manámi 'ikën!
- 14 ¡Diosan ka aín unikama kushioia!
¡Usa 'ain ka nux aín uni 'ixun rabimainun aín uni a 'urama 'ikë
akamanribi rabiti 'ikën!
¡Usa 'ain kananuna ashi ësokin rabiti 'ain!

Salmo 150

A mēēkin anun Dios rabiti ñukama ñuikë bana

- 1 ¡Usa 'ain kananuna ashi ësokin rabiti 'ain!
¡Rabikin aín xubunuxunbi rabikë ka Dios 'iti 'ikën!
¡Rabikin naíkamë 'ëo kuman batsisa 'itanua unio anuxunbi rabikë ka
'iti 'ikën!
- 2 ¡Rabikë ka Dios 'iti 'ikën, ax kushiira 'ixun ka aín kushínbi ñu
chaiirabu 'akëxa usa kupín!

- ¡Rabikë ka bëtsi ñu kushibëtan sënënmaira ax 'iti 'ikën!
3 ¡Rabikin ka manë banañu banokin anun rabikë 'iti 'ikën!
¡Rabikin ka arpa 'imainun bëtsiokin 'akë a mëëkin ati anúnribi rabikë
'iti 'ikën!
4 ¡Rabi ka manë sharíkati 'akë a sharíkai abi tani ransati 'ikën!
¡Rabikin ka a xunkati 'akë a xunkai 'ianan anun mëëti risi satëonkin
'akë akama mëëkin rabiti 'ikën!
5 ¡Rabikin ka manë parókin ratusa okin 'akë a tsarankakin rabiti 'ikën!
¡Rabikin ka bënëkinshi manë tsarankakin rabiti 'ikën!
6 ¡Kamabi ñuina axa suñun uinkë 'imainun unikama anbi ka rabiti 'ikën!
¡Usa 'ain kananuna ashi ësokin ax kuëënkësabi okin rabiti 'ain!

PROVERBIOS

Kirika anua upí bana 'unánti kuënëo

- 1** ¹ Ënëx ka Salomón Davidtan bakë bëchikë Israel kaman 'apu ax kia bana 'ikën, ² ax ka uisai 'i kara: sinánñuira 'ixun bëtsi 'ësëkin, uisai kara a banakama kia kixun 'unánmiti a 'ikën,
- ³ 'ianan ka uisai 'ësëanáni, upitax bëtsibë tsóti, upí ñuishi 'ati, upí sinánñu 'ianan: rabiakati banakëma 'iti a kamaribi 'unánmiti bana 'ikën;
- ⁴ a banakaman ka uni bënëbu ñu 'unairakëma 'ikëbi, upíokin 'unánkin a banakama kikësabiokin 'ai sinanakin chuámarua tanun 'imia.
- ⁵ Uix kara sinánñuira 'ianan upíokin bana kuakë 'ixunbi kuatia ax ka, ñu 'unánkësamaira okin a banakama 'unani anunbi aín sinan chaiira 'iti 'ikën,
- ⁶ uisai kara ñu 'unairakë unikama ax bëtsi ñuikësai kia anbi kuanan, bëtsi ñu ñui banakë 'imainun a 'unánti banakama kikë abi uisai ki kara a banakama kia abi kuatia.
- ⁷ Uikamax kara ñu 'unánkëira 'isatania an ka Diosan bana kikësabiokin 'akin; uisai kara a banakama kia usabi okin 'ati 'ikën; 'aínbi ka an bana kuakëma unikama ax uisabi okin kati kuëënima 'ianan, uisa bana upibi 'unámikin kaisama 'ikën.

Usai uni bënëkama bëtsin paránxun ñu 'atima 'amikaskëx 'iti bana

- ⁸ 'Ën nuibakë bënë unikaman min papan 'ësëkëxun kamina aín bana kuati 'ain, kuanan kamina min titan 'unámikin kakë bana a kamaribi manutima 'ain,
- ⁹ a banakamax ka upíira ñumi min tēxanu tēñuxun 'arakakësa 'ianan: achúshi mañuti upíira min maxkánu mañukësa 'iti 'ikën.
- ¹⁰ Usa 'ain kamina uni 'uchañukaman parántisa tankëxunbi, jatu kuëënxuntima 'ain, 'ën nuibakë bënë unikama!
- ¹¹ Atun sapi ka mi kati 'ikën: Nukamabë kamina kuaní uti 'ain; nun kananuna uisokin 'aisa kara istánkëx anuxun ñu 'atima 'atinu unëti 'ain,

- usakin 'atankëxun kananuna anu pakëtia uisa ñu 'akëmabi uni 'axun
aín ñukama unéxun kainxun bití 'ain.
- 12 Usakinnu 'akëx ka ñu upí 'akë unikama ax
nëminra kini anu pakëtia ñukësa usaribi 'iti 'ikën.
- 13 Usakin 'atankëxun atun ñukama ashí bitankëx kananuna bëtsi bëtsi
ñuñu 'iti 'ain,
jusakin 'akin kananuna mëkamakë ñukama nun xubukamanu bukunti
'ain!
- 14 Usa 'ain kamina nukamabëtan minribi uisax karanuna kurfikiñu 'iti 'ai
kixun tani 'uti 'ain,
usa 'ain ka nun 'akë ñukama ax kamaxunbi nun bití ñu 'iti 'ikën.
- 15 ¡Usakin kakëxbi kamina atubë kuantima 'ain bënëá unikama mitsux!
Usai 'ikin kamina atúan ñu 'aisama 'akinkaskëxunbi atubëtan 'atima
'ain,
- 16 usai 'ikin ka atun bënëkinshi ñu 'atima 'ati sinánxun 'aia;
¡'ianan ka bënëkinshi uni aín imi 'apamikin 'ati sinánxun 'aia!
- 17 Amia ñu 'itánun nankë axa an
istisokin nankë ami ka 'isákama pakëtima,
- 18 usa 'aínbi ka a unikamax atun tsótimi kuaikin,
anu ñuina pakëti 'akë, usaribiokin atúnbi unéxun ñu 'atima 'akë anunbi
'aisama ñunu pakëtia.
- 19 Usaribi ka an ñuñu 'ixunbi 'itsaira ñuñu 'iti kuëñkë unikama atux
'ikën:
usa 'aish ka 'itsaira ñuñu 'iti kuëñi anunbi bamaia.

Ñu 'unania bënëá unikama upí sinánñu 'iti bana

- 20 An ñu 'unánkë unikama ax ka anun
xubunu kuantí ëman anuax kianan anun ëmanu kuantí bai cha 'akë
anun kuani 'ësaí nukaman kuanun kiti 'ikën;
- 21 kianan ka 'apukaman bana mëníokë ëma xëkuëkama
'imainun anuxua ñu marukankë anuaxi kianan ëma sënënakëkë
anuxunbia kuakanun kiti 'ikën:
- 22 Uni bënëákama mitsux kamina usai 'iti ka kixun bënëkinshi ñu 'atima
'aisa 'ianan,
usakin ñu 'akëxa asábi 'ikë kiox ami kuaianan bana kuakëma 'ikanin,
çusa sinanbu 'ixun kaina uínsarainra
mitsun usai 'ikin ñu unántisama tani ami kuaikë akama ënkanti 'ain?
- 23 Usa 'ain kamina 'ën kakëxun 'ën bana kuati 'ain,
kuatia kana 'ën mitsu 'ën 'unánkë banakama 'unánmianan;
'ën sinánkë banakama mitsu ñuixunti 'ain.
- 24 Usa 'ain kana 'ën mitsu ënumi ukanun kan,
'aínbi kamina mitsun 'ën kakëxunbi 'ën bana kuaisamatan.
- 25 Usai 'ikin kamina 'ën kakëxunbi 'ën bana kuaisama tankin timakan;
'imainun kamina usai kamina 'itima 'ai kakin 'ësëkin kakëxunbi 'ën
bana kuaisama tankan.
- 26 ¡Usa 'ain kana uisa ñu 'atima kaina inuti, a nëtë 'ikëbëtan anun 'ën
mitsu usanti 'ain!

- ¡imainun kana uínsaran karamina mitsun rakuétanshi bamatisa
tankani anun 'ëx mitsumi kuaiti 'ain,
27 'ianan ka uínsaran kaina mitsux rakuëanan
bëtsi bëtsi ñu mitsunu 'ikëbë bënëti masá nuitukë
an ka suñuanën kamabi ñu këñubëtsinkësa usaribi okin mitsu 'ati 'ikën!
28 Usai 'ikin kamina a nētën 'akinnun kixun 'ë kuënkanti 'ain, 'aínbi kana
'ën mitsun kakëxunbi kuashiti 'ain;
usokëxun barikinbi kamina 'ë mërakantima 'ain;
29 usa 'aínbi kamina mitsun 'ën 'unánmikaskëxunbi,
'unanima 'ianan Diosan bana kikësoi 'isamatankanin.
30 Usai 'ikin kamina mitsun 'ën 'ësëkëxunbi 'ën bana kuaisama tankin
timanan;
'ën usai 'iti mitsu 'unánmikë usai 'isama tankanin.
31 ¡Usafimi 'ikë anbi ka mitsu 'upitax 'isama okin tëmëramiti 'ikën!
¡Usaími 'ikankëbë ka mënioisama mitsúnbi sinánxun 'akë 'aisama
ñukama ax 'iti 'ikën!
32 Axa bënëkinshi ñu 'atima 'amitisa unikama ax ka ñuti 'ikën upíokin
sinánxun ñu 'akëma kupí,
'imainun ka an bana kuakëma unikama atúxribi anbi bërúankakin ñu
'akëma anunbi 'aisama orakakë 'iti 'ikën,
33 'aínbi ka uin kara 'ën kakëxun 'ën bana kuaxa,
ax kuni 'upitax chuámarua tsóti añu ñu 'atimamibi rakuétima 'ikën,
kiox ka an ñu 'unánkë unikama kiakëxa.

Sinánñuira 'inuxun a 'unánti bana

- 3** 5 An ñu 'unánkë unix ka ë sai kiakëxa: Min nuitunënbi sinani kamina
Nukën 'Ibu mi katamëti 'ain,
usai 'i kamina rabiakati 'ën kana bëtsi unin 'akësamaira okin ñu 'unan
kiox kitima 'ain.
6 Kamabi ñu 'akin kamina Nukën 'Ibu Dios mia 'akinun a pain ñukáti
'ain,
usokinmi 'akëxun ka kamabi upíokin 'anun mi 'amiti 'ikën.
7 Min sinanën kamina 'ëx kana ñu 'unainra 'ai kiox kitima 'ain;
usai 'ikima kamina Diosmishi katamëkin ñu 'atima 'atimi sinánkë a
manuti 'ain:
8 ¡usai 'i kamina uni ro xëatankëx
'ikë sai min nami kushiti 'ain!
9 Nukën 'Ibu Dios kamina ami 'arakakë min ñukama 'inánti nankë a
'inánan kamina,
min naënu 'apákëxa tsinasati tuákë aribimi bixun 'inántimi nankë a
'inánti 'ain;
10 usokin mi 'akëbë ka anu nanti 'akë anuax min piti ñukama këñutima
'imainun ami xëati nankëkama ax anu nankë anuax këñutima 'ikën.
11 Uni bënëkama min kamina, Diosan usai 'iama 'inun kakëxun kuaisama
tantima 'ain
'imainun kamina an mi usai kamina 'itima 'ai kixun kakëx a kuëënima
nishtima 'ain;

- ¹² an nuibakë uni a ka Diosan usakin kamina ñu upima 'atima 'ai kixun
'unánmía,
achúshi unían aín bakë bëchikë a nuibairakë a ñu 'atima 'axuma 'anun
kakësaribi okin ka an 'aia.
- ¹³ Chuámarua ka an ñu 'unántibi sinánxun,
upfokin kuakin 'unánkë ax 'iti 'ikën;
- ¹⁴ usa 'ain ka usakian 'akë ax manë kuríki bikësamaira 'iti 'ikën,
an ñu 'unánkë an kurí marukin anun kanánkësamaira 'iti 'ikën.
- ¹⁵ Ñu 'unánkë ax ka maxá upíira iskësamaira 'ianan;
jǂëtsi ñukama unin kuëën irakë usamaira 'iti 'ikën!
- ¹⁶ Usa 'ain ka uni ñu 'unánkë ain mëkeu anun xëñibua 'aínbi tsókësa
'ikën,
mëmiuribi mëshpakësa 'i kuëenkë ax 'iti 'ikën.
- ¹⁷ Usai 'ikian an nu 'ësëkë ax ka upíira 'ikën;
an ka ñu 'atima 'aíma upítax tsónun uni 'ímia.
- ¹⁸ Uix kara ñu 'unairakë 'ikë ax ka i bimiñu unin upí iskë usaribi 'ixun
'atima ñu 'aísa tankinbi tënëia;
ax ka chuámarua tani usokin ñu 'akëma 'aish tsóti 'ikën.
jǂAx ka chuámarua usakin ñu 'akë 'aish tsotia!

Chikish unikama usakin 'ësëti bana

- 6** ⁶ Anua 'ikë aín putu anu kuanxun kamina:
uisai kara 'unán 'ia, isikuantí 'ain, chikish unikama;
anuxun kamina a ñu kara 'aia akama iskin anua 'unánti 'ain:
- ⁷ an usakin kamina ñu 'ati 'ai kixun kanan usai kamina 'iti 'ai kixun an
kati aín
'apu 'aíma 'aínbi ka,
- ⁸ baritiañu atun piti bikë a
aín kininu bukunruia.
- ⁹ jǂÍnsaran kaina chikishimi 'uxtisashi tankë anuax niruti 'ain!
jǂTanan kaina uínsaran mitsux 'uxi rakábukë anuax nirukanti 'ain!
- ¹⁰ Usai 'uxtisa tani bëti 'uxunmí namánan,
mín pëñan 'ikúbianx 'uxi tantikëbëbi ka,
- ¹¹ kuainbëkinishi nikë uníxa 'akanantishi 'aish mëníokax,
ukë usaribi kuatsini ukin ñuñuma 'iti an mi biti 'ikën.

Ënë ñukama 'ati ka Dios kuëënima

- ¹⁶ Anu ka mapai achúshi 'imainunbi,
achúshiribi a 'atia Dios kuëenkëma a 'ikën:
- ¹⁷ ax ka an 'atimakin bëtsi uni iskë,
ax këmëi banakë uni,
uni an uisa ñubi 'akëmabi bëtsi 'akë uni,
- ¹⁸ an ñu 'atima 'atishi sinánkë uni,
an ñu 'atima 'ati sinánishi nikë uni,
- ¹⁹ usakinsa ñu 'axa kíax këmëi banakë uni
'imainun an aín xukënbëbi mëëananti barikë uni akama ka ax
'ikën.

Xanu bëtsi bëtsi unibë 'ikë uni paráni usai kikë bana

- 7 ¹ 'Ën kakëxun kamina 'ën banakama kuati 'ain, bënë unikaman, 'ën bakë bëchikësa 'ikë kana mi kain;
'ën mi kakë ax kikësaibi 'iti banakama ënë kamina manukinma sinánti 'ain.
- ² 'Ën bana ax kikësaibi 'iti 'imainun a 'unánti bana mi 'unánmikë akama kamina;
min bëru napu ami 'akësaribi okin upíokin bërúanti 'ain, usakin 'ai kamina upí tsókanti 'ain.
- ³ 'Ianan kamina min mëkënan tuinkësa 'itánun 'akin,
min maxkánubi 'inun upíokin 'unánti 'ain.
- ⁴ Min chirabakë xanusaira 'ikë ñu 'unainra 'iti a nuibanan,
kamina min 'unánkë uni 'akësaribi okin sinánñuira 'iti bana aribi manukinma sinánti 'ain.
- ⁵ Usakin a banakama 'unánkë 'ixun kamina, an bëtsi ënxun bëtsi uni bikë xanun abë 'inun kakëxbi abë 'ikinma,
bana upitan mi kuëmënkinkin kakëxunbi kuëëntima 'ain.
- ⁶ Achúshi nètën kana 'ën xubu xëkuë chukúma anun isti 'akë anun,
uanxun aín xabankënën iskëxbi ka,
- ⁷ uni bënëakama an usa ka kixun ñu 'unairakëmakama,
anu 'iakëxa, atubë ka achúshi uni bëna an ñu 'atima 'ati kuëëinrakë 'iakëxa usa 'ikë kana a isakën.
- ⁸ Iskëx ka anun xubunu kuantu bai kuanx anu këñúké anun shitákiani,
kuani amia xanu aín xubu 'ikë amibi kikiani kuankëxa.
- ⁹ Kuanbi ka xupibuti ñantanbukëbë béankibuakëxa.
- ¹⁰ Usaia 'ikëbëa xanu aín 'ikënuax chikitia uni an iskëxbi ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu 'ikësaibi upiti mëníokakin upí chupa pañuxunbi aín nami bërúankëma 'iakëxa,
- ¹¹ usa 'aish ka achúshi xanu an bënëkinshi ñu 'akë 'imainun abi sinánxun uisa ñu kara 'aisatania usakin 'anan,
aín xubunubi tsóti 'unánma 'aish,
- ¹² kuainbëkinishi ëmanu nianan anua uni tanti tsóti 'akë, 'ianan anun uni nikë bai aín sënënkë anuxunbi kainxun,
uinu 'ikë uni pain kara mëraia a bixun banakinkë xanu 'iakëxa.
- ¹³ Usa 'ain ka xanu an uni bëna a 'ikúkin bikin bëtsuku kakin,
sinanimaishi banakin kakëxa:
- ¹⁴ 'Ën dioskama xaroxunkin bikë nami 'ën xubunu 'ikë a 'ëbë kuanxun pi kuantu kaina kuëëntima 'ain,
bërf kana 'ën usokin 'akatsi kikë usokinbi 'axuntankëx asábi 'iti 'ain.
- ¹⁵ Usa 'ain kana mibë mërananux anumi 'ikë anu chikían;
j'ianan kana mi istisaira tan, usa 'ain kana bërí mi mëran!
- ¹⁶ Anu 'ëx 'uxké anu kana upíira okin lino
anun rakuti 'akë egipcionua 'ën marukë a 'apabëtsian,
- ¹⁷ 'anan kana sanuira 'itánun áloe 'imainun
canela kakë ro a 'imainun aroma kakë mirra 'akë anúnribi 'abëtsian.
- ¹⁸ Usa 'ain kamina 'ëbë anuxunu nun kuëënkësokin;

- pëkaratamainun 'ë nami mi 'aminun anu kuantu 'ain, usai 'i kananuna
 anuax nu rabé kuënti 'ain,
 19 'ën bënë ka 'ën xubunuma 'ikën:
 an ka 'uraira kuankin 'ëratsushi 'ë ëbianxa;
 20 kuankin ka achúshi pisha kuríki buánxa;
 usa 'ain ka anun 'uxë turuti nëtë 'itámainun masima utima 'ikën.
 21 Usokin bana upitan kakëx,
 kuëenkin ka uni bēna kana 'ati 'ai kixun sinánbiani,
 22 uni bēna ax xanu a nuibiani abë kuani:
 vaca bënë anuxun 'atinu buánkëx kuankësa usaribi kiani kuanxa,
 usai 'ika chaxu ami 'iti maban nankëmi 'ikë usaribi 'ia,
 23 pian aín xabánu 'akëx 'ikësa usaribiti 'ianan;
 ñuina pëchiñu ami 'iti nankë 'aínbi ami,
 'i kana bamati 'ai kixun 'unaxmabi ami 'ikësa usaribiti 'iaxa.
 24 Usa 'ain kamina uni bēná mix 'ën kakëxun,
 'ën bana kuati usaibi 'iti 'ain.
 25 Usa 'ain kamina iskin amiokin sinántima 'ain;
 'ianan kamina a nuibiani abë kuantu sinántima 'ain,
 26 a xanu 'ucha kupí ka 'itsaira uni ñuaxa;
 jusa 'aish ka an ñumikë uni 'itsaira 'ikën!
 27 Uinu 'ikë unikamax kara aín xubunu atsínia,
 ax ka aín ñuti baria anu kuankë 'ikën.

Usai ñu 'unan 'aish upí 'iti bana

- 8** 1 Ñu 'unankë 'iti axa munuma banai kikësa 'imainun ka;
 sinánñuira 'iti axribi 'ain bana kuanun munuma banai kushin kikësa
 'iti 'ikën.
 2 Ax ka 'ain bashi tēsapanu nirakëkësa 'ianan,
 anun 'inúkë baikamanu nirakëkësa,
 3 'ianan ka anun atsínti xëkuë chakama 'urama nirakëax,
 anun émanu atsínti xëkuënuax kikësa 'ikën:
 4 'Ëx kikë banakama ënëx ka
 mitsun kuati kikë bana 'ikën.
 5 Bēná unikama ñu 'unairatisamakama,
 jmitsun kamina 'ashi buinxun upíokin ñu 'ati 'unánti 'ain!
 6 'Ën mitsun uisa ñux kara upí 'ikë kanan,
 uisa ñu 'aia kara bëtsin añux ka 'atima 'ikë mi katima bana kamainun
 kamina kuati 'ain.
 7 'Ën mitsu kati bana ax ka asérabi 'ëx kikë 'ikën,
 'ëx kana këmëi banati kuëëniman.
 8 Kamabi bana 'ëx kikë ax ka asérabi upí 'ikën;
 a bananu ka këmëi banakësa bana 'aíma 'ikën.
 9 Uin kara 'ën bana kuatia,
 an ka 'ën banakama ax ka asérabima 'ikë kixun mitsu katima 'ikën.
 10 Usa 'ain ka ñuñu 'isatanan kuríkiñu 'ianan kuriñu 'isatankin sinánkë a
 'imainun
 'ën 'unánmikë banakama 'ashi 'unánkanti 'ikën.

- 11 Ñu 'unáinrakë 'iti ax ka maxá upíira pënékë abëbi sënénmaira 'ianan;
jkuëëinrakin bikë ñukama axi abë sënénma 'ikën!
- 12 'Èx kana ñu 'unáinrakë a 'ain,
usa 'aish kana sinaínrakë abëbi 'in,
usa 'ixun kana upókin bana ñuixunkë a mërati 'unan.
- 13 Uin kara Diosan kakësokin 'aia an ka ñu
'atimakama a timati 'ikën.
'Èx kana rabiakakë 'imainun, bëtsi unibëtan sënénma kana 'ai kikë uni
ami 'ianan,
'atima ñu 'akë 'imainun këmëi banakë uni amiribi nishin.
- 14 Ènu ka anun ësëananti a 'imainun anun ñu upíshi 'akin pëuti ax 'ikën,
'ianan kana 'èx anun ñu 'unainra 'iti a 'ianan, kana kushiñu 'iti aribi
'ain.
- 15 'È kupínka 'apukama 'apu 'ia,
usa 'ain ka aín kushikaman usai uni 'iti bana nania.
- 16 'Èn kana 'apukama aín kushibu,
'imainun anun sipuanuxun kati bana kikësabiokin 'apukama anun
'amin.
- 17 'Èn kana uikaman kara 'è nuibatia a kamaribi nuibatin,
'imainun ka uikaman kara 'è baria a kamanribi 'è mëräia.
- 18 'Èn kana nuibakin ñuñuira 'imikin,
'aisamaira ñuñu 'ia bëräma 'íasamaira 'inun 'imin.
- 19 'Èn 'inánkë ax ka kuri charokëxa upíira 'ikë iskësamaira 'ikën;
'imainun ka 'èn 'inántisa tankë ax manë uxua upisamaira 'ikën.
- 20 'Èn kana ñu upí 'ati sinani bai puntëtan nikësa 'ixun,
upí ñushi 'ati sinanin.
- 21 Usa 'ixun kana an 'è nuibakë akamaribi ainan 'iti ñu 'inánti 'ain;
usokin 'akëx ka aín xubukamanu 'itsaira ñu upíñu 'iti 'ikën.
- 22 Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi ñu uniokin 'è irapain uniokëxa,
usakin 'è pain 'atankëxun ka kamabi ñuribi uniokin taëokëxa.
- 23 Usakin ka me uniokëmapan 'ixun 'è irapain.
Uniokë 'iakëxa.
- 24 'È irapain ka parúmpapakamabëa,
xëxákama 'imainun baka rarakama 'isama pain 'ain uniokëxa.
- 25 Bashikama 'imainun matá mekama 'aisama pain 'ixun ka Diosan 'ëira
pain 'ati sinánkë 'iakëxa;
- 26 usa 'aínbi ka me unionan anua kóti ñukamaribi 'anan,
uisa me chararabi uniokëmapan 'iakëxa.
- 27 Uínsaran kara naíkamë 'ëo kuman batsisa a;
parúmpapa chaiira manámia 'inun uni oia anu kana 'èxribi anu 'iakën.
- 28 Uínsaran kara naíkamë 'ëonu anubia 'itinu nëtë kuin 'imianan,
parúmpapa nëminra anubia 'itinu 'imianan,
- 29 anubia rakanun parúmpapa baka kanan,
meribi anuaxa shaíkitinuma 'imia,
- 30 anu kana 'èxribi a ënima abëbi 'iakën.
Anu kana an ñu uniokë unisa 'aish nëtëtibi 'èx kuëënmi anu 'iakën,
usai 'ikana an ismainunbi kamabi nëtë abë kuaiakën;

- ³¹ usa 'ain kana Diosan me uniokë 'ain anuax kuëëni,
jchuámaruatankin unikamabë kana 'ëx 'ai kixun sinani kuëëankën!
- ³² Usa 'ain kamina bërí mitsux uni bënábu 'ixun 'ën kakëxun kuati 'ain;
kuati kamina 'ëx 'ikësaribiti 'i chuámarua 'ikanti 'ain.
- ³³ 'Ën 'ësëkin kakëxun kuanan kamina;
sinánñuira 'iti bana 'ën mitsu ñuixunkë ënëribi kuaisamatankin
timatima 'ain.
- ³⁴ Chuámarua ka uin kara 'ën kakëxun 'ën bana kuatia ax 'iti 'ikën,
'ianan ka kamabi nëtéan an bërúankë unisa 'ixun 'ën xubu xëkuë
kamanuxun,
bana kuati ukë a ka Diosan 'akinti 'ikën.
- ³⁵ Uin kara 'ën kakëxun kuatia an ka uisai
'ira kara upiti tsóti 'ikë kixun 'unánti 'ikën,
usai 'ia ka Diosan kuëënkín 'akinti 'ikën;
- ³⁶ usa 'aínbi ka uix kara 'ën kakëxun kuaisama tani 'uchaia a unix ka uisa
ñu kara 'iti 'ikë kixun 'unánimabi tsóti 'ikën;
juikaman kara 'ën kakëxun 'ën bana kuaisamatania an ka aín bamati
baria!

Salomónnëxa ñu 'unáinrakë 'aish kia ñuikë bana

- 13** ¹ Uinu 'ikë unin bakë bëchikënë kara ñu 'unánkë isa tania an ka
aín papan 'ësëkëxun aín bana kuatia;
usa 'aínbi ka uin kara 'ësëkëxunbi bana kuaisama tania ax uisakinbi
kaisama 'inun nishia.
- ² Uix kara 'upiokin ñu 'akatsi kia an ka ax kikësabiokin 'axun ñu bitsia,
usa 'aínbi ka 'atima sinánñu unikamax upókin sinánkin ñu 'aíma,
'aisama ñunu pakëti 'ikën.
- ³ Uix kara sinaínrax banaia an ka aín tsóti bërúia;
usai 'imainun ka axa sinanima 'atimati banakë uni ax aín banakënënbí
'atimorakatia.
- ⁴ Uin kara chikishan tapun 'ixunbi ñu bisatania an ka añu ñubi bitsima;
usa 'aínbi ka uix kara ñu mëëkë uni 'ikë an kuni an bisatankë ñu bitsia.
- ⁵ Uni upí sinánñu an ka këmëi banakë a kuëënima;
uni ñu 'atima 'akë ax ka ñu 'atima 'aibi anunbi rabinti 'unánma 'ikën.
- ⁶ Uni upí sinánñukama ax ka an ñu upí 'akë anunbi upitax nitsia;
'aínbi ka an ñu 'atima 'akë anunbi uni 'uchañunëx tëmëraia.
- ⁷ Anu ka bëtsi bëtsi uni ñuñuma 'aishi ñuñu 'isatankë 'ikën,
'imainun ka bëtsi bëtsi uni ñuñuira 'aishi ñuñuma unisa 'ikën.
- ⁸ Ñuñuira uni a ka bëtsi unin aín ñu kupí ñatankë 'iti 'ikën, 'aínbi ka
ñuñuira 'ixun aín kuríkinën kupíox chikiti 'ikën;
usa 'aínbi ka ñuñuma unikama atun uínsaranbi a 'akatsi uni kikë bana
kuatima.
- ⁹ Upí sinánñu unikama ax ka tirítan pëkakësa 'aish kuëënti 'ikën;
'aínbi ka 'atíma sinanñu unikama ax tirí bënákënu 'ikësa usaribi atun
tsóti 'ikën.
- ¹⁰ Axa rabiakakë uni an ka bëtsi unibë mëënantishi kuëënia;
usa 'aínbi ka sinan mënínñushi uni an 'ësëkin kakëxun bana kuatia.

- ¹¹ 'Itsaira ñu mëëi tëmërakinma bikë ñu ax ka basikëma 'aínshi këñutia;
usa 'aínbi ka unin ñu mëëxun bikë ax kuni munu bixun bixun nankë ax
'aisamaira 'inun chanun 'imia.
- ¹² A 'ati sinánxun 'akë ñu ax 'ikëbëma ka uni masánuitutia,
'aínbi ka usakin 'ati sinánxun 'akë ñu ax 'ikëbë kuni uni kuëënia.
- ¹³ Uin kara kakëxunbi bana kuakinbi ñu 'aisama tania ax ka usakin
'axuma anuma kana 'ia kias masánuituti insa tani kiti 'ikën;
usa 'aínbi ka an kakëxun bana kuakë ax kuni 'upitax tsóti kuëënti
'ikën.
- ¹⁴ An ñu 'unánkë unikaman 'unánmikë banakama ax ka anun tsóti 'ikën,
usa 'ixun ka bamatinu 'ikëbi nu iémiti 'ikën.
- ¹⁵ Uix kara 'upiokin 'ësëkin bana uni ñuixunkë 'ikë a ka kamabi unin aín
bana kuatia,
'aínbi ka an 'atimakin uni bana ñuixunkë uni ax ka aín bana unin
kuaisamatankëbë tëmëraia.
- ¹⁶ Uni upí sinánñu an ka 'upiokin sinánkin ñu 'aia,
'aínbi ka 'atimakin ñu 'akë uni a usakin ka a unin ñu 'aia kixun
unikaman 'unania.
- ¹⁷ An bana ñuitia bëtsi unin xukë uni an 'atima banaishi uni ñuixunkë an
ka 'atima bana ñuixunkin uni 'aisama sinánmía,
'aínbi ka an bana upí ñuitia bëtsi unin xukë uni an kuni asérabi bana
ñuia.
- ¹⁸ Uin kara kakëxunbi bana kuaisamatania a ka ñuñuma 'ia uínbi
kuëënima;
'aínbi ka uin kara kakëxun bana kuatia a kuni unikaman kuëënti 'ikën.
- ¹⁹ Nun 'aisatankë ñu a 'atankëx kananuna upí tani kuëënin.
'Aínbi ka an kakëxunbi bana kuaisama tankë unikama an sinanakin ñu
'atima 'akë a ënti kuëënima.
- ²⁰ Uin kara ñu 'unánkë uni kamabë nitsia an ka atun 'akësaribi okin ñu
upí 'unania;
'aínbi ka uix kara ñu 'unántisama tankë unikamabë nitsia an ñu
'unanima.

Usaia uni upí sinani tsóti bana

- 15** ¹ Nishkë 'ikëbia bëtsin sinanamikin kakë, an ka uni nishkëbi upí
'inun sinanamia;
'aínbi ka 'atimati banakin unin bëtsi atiaira nishnun 'imia.
- ² Ax sinánñu unikaman ka bana ñuikin an 'unánkë ñukama bëtsi
ñuixunia;
'aínbi ka an ñu unántisa 'ikëbi 'unánkëma atux 'atimakin sinánishi
banaia.
- ³ Nukën 'Tbu Diosan ka uinu kara 'ikëbi,
uni an upíokin sinánkë akama 'imainun an 'atima ñu 'akë akamanbi isia.
- ⁴ Uix kara mënin sinánñu 'aish kuëmëninini banaia ax ka achúshi i bimiñu
unin upíokin iskësa usaribi 'ikën;
'aínbi ka uix kara 'atima sinánñu 'aish 'atimati banaia an bëtsi uni
masá nuitunun 'imia.

- ⁵ An ñu 'unántisa 'ikēbi unántisama tankē an ka aín papan 'ēsēkin kakēxunbi bana kuationa;
'aínbi ka uix kara sinánñu 'ikē an kuni 'ēsēkēxun bana kuationa.
- ⁶ Upí sinánñu uni aín xubunu ka añu ñubi 'aimama 'ima aín piti 'itsaira 'ia,
'aínbi ka 'atima sinánñu uni ax aín kanankē anun ñuñu 'ima.
- ⁷ Sinánñu unikama an ka bētsi unikama an 'unánkē ñukama ñuixunia;
'aínbi ka an 'unántisa 'ikēbi ñu 'unánkēma unikama an ñu 'unánma 'ixun bētsi unikama 'unánmima.
- ⁸ Nukēn 'Ibu Diosan ka uni 'atima sinánñukaman ñu 'axunkēxunbi a upí isima,
'aínbi ka uni upí sinánñukama an ñukákēxun kuni kuationa.
- ⁹ Nukēn 'Ibu Diosan ka uni 'atima sinánñukama atux 'atimati tsókē a kuēñima;
'aínbi ka axa aín bana kikēsoibi 'ikē unikama a kuni nuibatia.

Diosan ka uni tsóti bēruaia kixun ñuikē bana

- 20** ¹ A xēati paēokin uvas baka 'akē an ka xēakēxun uni sinanimaishi bananun 'imía;
usa 'ixun ka a xēati paēokin 'akē a xēakinxun bētsi unikamabē banakin sharákinia; usai 'ika;
uisai kara banati 'ikē kixun sinanimaishi banaia.
- ² Achúshi 'apu nishkē ax ka paru 'inúan kuēerui banakē usaribi 'ikēn;
uin kara nishmia aka nishkin uisa kara okatsia usakin 'ati 'ikēn.
- ³ Uí unin kara 'upiokin sinani bētsibē mēēananti sinanima a unix ka usa ka kixun unin rabikē 'ikēn,
'aínbi ka ñu 'unánkēma uni ax kuni usai 'ia.
- ⁴ Uin kara anun naēoti baritia 'aínbi 'aisamatani chikishkin naē oima;
an ka anúan unin ñu 'apáxun aín bimi biti nētē 'ikēbētan bisa tankinbi anua biti 'aíma 'ain bitsima.
- ⁵ Bētsin 'unánnuma 'aisa tankin sinánkē ñukama ax ka 'umpax nēminsaribi 'ikēn,
usanu 'ikēbi ka uix kara sinánñuira 'ikē an bērfbi 'unania.
- ⁶ Anu ka 'itsaira uni axa 'ēn kana mi uisabi otima 'ai kias banakē uni 'ikēn,
'aínbi ka uinu 'ikē unínbi asérabi ami 'unánmaisa uni mēraima.
- ⁷ Diosan ka chuámarua 'inun unin bakē bēchikēkama 'ain papan ñu 'unámikin,
kanioxun ēnkē a unikama aín papa tsóasaribi 'inun tsónun 'imía!

An ñu 'unankē unikama kia ñuikē bana

- 22** ¹ Usai ka a uni tsotia kixun unin ñuia kuakē ax ka,
kuri 'imainun kuríkiñu 'ikē usamaira 'ikēn.
- ² Ñuñu uni 'imainun ñuñuma uni ax ka:
a rabēbia Diosan unio 'ikēn.
- ³ Uni an sinánkin ñu 'akē an ka 'aisa 'ikēbi a 'axi 'aisama 'iisa iskin ñu 'aima;

'aínbi ka sinánñuma uni ax kuainxunshi ñu 'akë anunbi tëmëraia.

⁴ Upasara 'ixun ax kikësabiokin Diosan bana 'akë,
ax ka ñuñuira 'i kuëëni upiti tsókë usamaira 'ikën.

⁵ An ñu 'atimashi 'ati sinánkë unikama aín tsóti ax ka anu ñu pakëti
unin unëkin 'akë usarabi 'ikën;

'aínbi ka axa bërúankati nikë uni ax aña 'ati kuëënima.

⁶ Min bakë bëchikë kamina xuratsu 'ikëishi uisai kara tsóti 'ikë kixun
'unánmiti 'ain,
usokin 'unánmikëxun ka kaniakëkinbi sinánkin min 'unánmia bana a
manutima 'ikën.

23 ⁴ Ñuñu 'iti sinani kamina 'itsaira ñu mëi tëmëratima 'ain;
usai 'ikinma kamina 'itsairami sinánkë a ënti 'ain.

⁵ Usa 'ain ka upíokin min iskë ax bënëtishi tètëkamë 'ëo aín pëchi,
'irui nuankiani kuankë usaribi 'inun nëtétia.

¹⁹ 'En bakë bëchikë upíokin kakëxun kamina 'ën bana kuakin 'unánti
'ain;

usa 'ain kamina upí ñuishi 'ati sinánti 'ain.

²⁰ An ñu paë xëax paënkë unikama 'imainun,
pikën tankëma 'ixuan 'itsaira pikë unikama atubë kamina timétima
'ain,

²¹ axa paënishi nikë 'ianan piti pishi nikë unikama axribi ka anunbi
ñuñumaia,
usaía atux 'imainun ka chikish unikama axribi chupa xëni unin
rakankë bikë tukibukëra pañuax kuaínbëkini nitsia.

²² An mi bëchia min papan, kakëxun kamina aín bana 'upiokin kuati 'ain;
mín tita kamina kaniakëtia, kuëënkima istisama tantima 'ain.

²³ 'Aisamaira ñu 'unámikin, 'ësëké 'ixun
kamina bëtsi ñu 'akin uisa 'ixunbi a manutima 'ain.

²⁴ Uinu 'ikë unin bakë bëchikënëx kara ñu 'unánkë 'ianan,
upí 'ikë an ka aín papa upí tani chuámarua 'inun 'imia;

²⁵ jusa 'ain kamina, mín papa 'imainun mín tita chuámarua tani kuëënun
'imiti 'ain!

²⁶ Mix 'ën bakë bëchikë 'ixun kamina, 'ën mi kakë banakama kikësokin
kana 'ati 'ai kixun 'ë kati 'ain,
usa 'ain kamina 'ën mi 'unánmikë banakama axa mín 'unánkë 'inun
'imiti 'ain;

²⁷ Xanu 'unánkëma bëtsi bëtsi unibëa 'ikë,
ax ka me nëminra 'itánun aín ana chukúma 'inun nëmionkin naëkësa
'ikën;

²⁸ 'Ianan ka a xanux, an ñu mëkamakë uníxa aín ñu binuxun uni 'anux
unëké usaribi 'ikën,
usa 'ixun ka 'itsaira uni aín nami 'ai anuribi anuribi kuankin ñu 'atima
'anun 'imia.

²⁹ ¿Uix kara tëmërain? ¿Uix kara bëtsimi manánti 'it?
¿Uix kara mëëanantishi sinani nianan 'atima ñu 'ax masá nuituti
nitsin?

¿Ui kara ñu 'atima 'akëmabi bëtsi uni 'atimokin ñun tëain?

- ¿Ui kara 'itsaira ñu paë xëai aín bëru chëxë kuatsinxun isin?
³⁰ Ax ka uínsaranbi an bëxnan xëakin ënkëma unikama 'ianan,
 an barixun anun paénti bëri 'akë bëxnan bëtsi uni xëakinkë unikama
 ax ka usai 'ia.
³¹ Usa 'ain kamina a xëax paénti 'akë a istima 'ain.
 ¡Ax ka xëanuxun anu 'arukë ñunuax xëaishitisa 'itanun 'ia!
 ¡Usa 'ikë ka unin a xëakin upí tania!
³² 'Aínbi ka upitankin xëatankëxunbi unin runun 'akëxun,
 aín paë tankë usaribi tani, an xëakë anbi 'aisama okëx bamaia.
³³ Usakin xëakëxun ka mi bëtsi ñu ismianan,
 min kuëenkësoimi sinanima bananun 'imía;
³⁴ kamina achúshi nunti chairan parúmpapan bëchunkin shaikakësa
 usaribi kuankin tanti 'ain,
 'ianan kamina anubia nitsínkë i aín rëbunu 'uxax rakakësa tanti 'ain,
³⁵ tani kamina kiti 'ain: 'Ë ka mëëkanxa, 'ixunbi kana tankëma 'ain;
 'ianan kana 'ëa rishkikankëxubi 'unánkëma 'ain; usakin 'akëxbi kana
 usabi bësukiani amiribishi ñunshinkiani a xëati baritëkëni kuantí
 'ain.

- 24** ³ Ñu 'unainra 'iti ax ka an xubu upíokin 'akë unisa 'ianan,
 an upíokin sinaínraxun ñu 'akë unisa 'ikën;
⁴ usa 'ixun ka upíokin sinánxun,
 aín katakama anu ñu upíbu bixun bukúnti 'akë usa 'ikën.
⁵ Uni ñu 'unán ax ka kushi nibëtan sënëmaira 'ikën;
 ñu 'unánti ax ka unin kushisamaira 'ikën,
⁶ usa 'ain ka bëtsibë 'akananuxun uisoxun 'ati kara kixun pain
 sinántankëxun 'ati 'ikën,
 usa 'ixun ka an 'unánkë unikaman kakësabiokin 'ai abë 'akanan
 kupitanuma 'ati 'ikën.
¹⁷ Axa mimi nishkë uni uisa ñu kara inuti tatíki pakëtia iskinbi,
 kamina ami kuai kuëénkin fiesta 'atima 'ain,
¹⁸ usakin 'aia ka Diosan a upí istima 'ikën,
 usa 'ain ka Diosan nishkinbi uisabi otima 'ikën.
¹⁹ An ñu 'atima 'akë unikaman uisa ñu kara 'akëbëbi kamina ami
 nishtima 'ain,
 'ianan kamina an bana kuakëma unikaman ñu 'aiabi a istisama tani
 nutsitima 'ain,
²⁰ usa 'aínbi ka an ñu upima 'akë unikaman upioxun ñu mëëkinbi
 sënëoima;
 jusa 'ain ka an ñu 'atima 'akë unikamax tirí bënankëx bamakë
 'iskësashi atun tsóti 'iti 'ikën!

Salomón kitëkëan ñuikë bana

- 25** ²¹ Axa mimi nishkë uni a kamina nuibakin 'akëñuma 'ikë piti
 'inánan;
 shimakë 'ikë xëati 'akë a 'inánti 'ain;
²² usakin 'akëx ka axa mimi nishkë uni ax katéti sinanati 'ikën,
 usakinmi 'aia ka Diosan mi upí isti 'ikën.

¡Uínbi ka uisai kara 'inuxun 'aia kixun 'unanima!

- 27** ¹ Iméishi kana usakin ñu 'ati 'ai kixax kamina kítima 'ain.
Kamina 'unanima iméishi karamina uisai 'iti 'ain.
² Mibi rabiakatima kamina bëtsi unikaman kunia uisa uni kaina 'ai
istankëxun mi rabinun 'iti 'ain;
usa 'ain ka mibi rabiakati ax upíma 'ikën.
³ Maxákama 'imainun masikama ax ka 'ëñë 'ikën,
'aínbi ka usamaira 'unántisa 'ikëbia ñu 'unánkëma unikama atun
nishkë ax 'ikën.
⁴ Xuamati uni 'akatsi nishkë, 'imainun ñu 'akatsi nishkë an ka uni
'atimanun 'imía,
'aínbi ka bëtsin ñu 'akëbë nutsikë ax nëtétima 'ikën, 'imainun ka
sinanima kishikë 'ikën.
⁵ Ñu 'atima 'aia kashikin bëtsi kati ax ka asábi 'ikën,
usa 'ain ka kakinma unéxun nuibakë usamaira ax 'ikën.
⁶ Nun 'unánkë unían uisakin kara nu 'aisatania usakin 'akë ax ka asábi
'ikën,
'aínbi ka numi nishkë unían nu nuibakin mëkën 'inánkin bikë ax nun
'unánkë unían nu bikë usamaira.

Agur 'imainun Jaqué usai kia ñuikë bana

- 30** ¹⁸ Anu ka rabé 'imainun rabéribi ñu 'ikën,
a kana uisaira okin 'unántisa kara kixun sinánkinbi 'unánkëma
'ain;
¹⁹ ax ka tètëkamë 'ëo suñun nuánkë a 'ianan,
runu maparanu nirikiani kuankë a 'imainun,
manë nunti parúmpapa nëbëtsinën kuankin baka tëabiankë a 'ianan,
unían aín biti xanu ënkinma nuikë akama 'ikën.

An ñu mëëti 'unán xanu rabi kiti bana

- 31** ¹⁰ Xanu an ñu 'ati 'unán irakë ax ka 'ashi buinxun bënëékinshi
mëratísama 'ikën;
¡usa xanux ka ñu 'upíra iskësamaira 'ikën!
¹¹ Usa xanu ka ain bënëen amira sinánkin nuibatia,
'ianan ka aín xanu 'ain kuríki kanankë anun uínsaranbi kuríkiñuma
'ima.
¹² Usa 'ixun ka a xanun 'ain bënë ñu chakama kuëënmikin 'axunia,
anua ax tsókë nëtëkaman.
¹³ 'Anan ka a xëonuxun xapu 'akë ñuman baritankëxun maruxun,
aín mëkënan anunbi tëkin xëokin aña kara 'aisa tania a 'aia.
¹⁴ Nunti chaiiran békësa usa obëtsinkin ka
'ain piti ñukama bitsínkin 'urakëo bëia.
¹⁵ Pékarakëma 'aínshi nirutankëxun ka
aín tuákama 'imainun an ñu 'axunkë xanukama piti 'axun pimía.
¹⁶ 'Ianan ka upiokin pain ñachatankëxun me aín tëkënëan bikë kuríki
anun maruía,

- marutankëxun ka anun kananuxun uvas a menu 'apámia.
- ¹⁷ Usa 'ain ka kuëënkîn ñu mëëia,
ñantainshi 'apunkin bari kuantamainun ñu mëëia.
- ¹⁸ Usakin 'anan ka ñu maruti nanxun axa upí 'iti kuëënkîn bërúiaia,
bërúiai ka kamabi imé 'ain ñu 'ai tēia.
- ¹⁹ 'Anan ka aín mēkēnanbi chupa 'anan
bētsi ñukamaribi ñuman bixun xēoia.
- ²⁰ Usakin 'akin ka uni ñuñuma kama 'imainun,
an ñu kuëënkē unikama aribi ñu 'inánkin 'akinia.
- ²¹ Usai 'ianan ka matsi 'ibúkēbētan karana añunēn 'ēn tuákama rakuti 'ai
kixun sinani bēnētima,
aín xubunu 'ikēkama ax ka matsin 'aisama okin chupa 'upiokin pañuax
'ia.
- ²² 'Aínbi ka anúan rakuti chupa aín mēkēnanbi 'aia,
'anan ka chupa upíira aín mēkēnanbi 'akē aribi pañuia.
- ²³ 'Imainun ka 'ain bēnē ain ēmanu 'ikē unikaman kamaxunbi 'unánkē
'ia,
usa 'aish ka a menu 'ikē unikaman usa kamina mix 'ain kixun uínbi
kakēma uni 'ikēn.
- ²⁴ 'Ianan ka tari 'anan anun tsitēkērēkikē akama,
'atankëxun an ñu marukē unikama marúia.
- ²⁵ Usokin ñu 'ai upiti tsóti ka añu karana,
nētēitsi pēkarakēbētan 'ati sinani bēnētima.
- ²⁶ 'Ianan ka sinánxira banakin aín tuákama
nuibakin upíokin bana 'unánmia.
- ²⁷ Usa 'ixun ka aín xubunu 'ikē ñukama upíokin bërúiaia,
'ianan ka an tēxun bikēma ñu uínsaranbi piima.
- ²⁸ Aín tuákama 'imainun 'ain bēnēn ka a rabikin ēsokin kaia:
- ²⁹ An upíokin ñu mēēkē xanukama ka 'itsaira 'ikēn,
'aínbi kamina mixira atusamaira 'ain.
- ³⁰ Upíira ñu isími kuëënkē ax ka kēmēishi 'ikēn,
usa 'ain ka ñu upíira ax ñankáishi 'ikēn,
usa 'aínbi ka an Dios rabikē xanu ax kuni usa ka ax 'ikē kixun rabikē
'iti 'ikēn.
- ³¹ ¡Usa 'ain ka an 'akē ñukama a 'unánkin kamabi,
ēmanu 'ikē unikaman rabiti 'ikēn! ¡'Anan ka usakin ñu 'aia rabikē 'iti
'ikēn!

ECLESIASTÉS

Kamabi ñux ka anun a 'ati nētēñu 'ikēn

- 3 ¹ Ēnē menu ka anun kamabi ñu 'iti nētē 'ikēn; usa 'ain ka uínsaran kara 'ia a nētē 'ikēbē anun ñukamax 'ia:
- ² Anu ka anun bakēnti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun bamati nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun ñu 'apāti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun ñu 'apáxun échíkin masóti nētēribi anu 'ikēn.
- ³ Anu ka anun ñu 'ati nētēribi 'ikēn,
'imainun ka anun ñu ronti nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun ñu 'atima oti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun ñu mēníoti nētēribi anu 'ikēn.
- ⁴ Anu ka anun inti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun kuaiti nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun uní ñukēbē masá nuituti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun ransai kuēēnti nētēribi anu 'ikēn.
- ⁵ Anu ka anun maxax abístanun puti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun timēkin biti nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun 'ikúkananti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun 'ikúkanantima nētēribi anu 'ikēn.
- ⁶ Anu ka anun ñu 'aisa kara kixun tanti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun ñu 'akatsikixun 'axunbi sinanatēkēnkin ēnti nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun ñu bukunrukin nanti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun ñu puti nētēribi anu 'ikēn.
- ⁷ Anu ka anun ñu tukapati nētē 'ikēn,
'imainun ka anun kēxēti nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun banaima tsóti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun banati nētēribi anu 'ikēn.
- ⁸ Anu ka anun nuibananti nētē 'ikēn,
'imainun ka bētsimi nishti nētēribi anu 'ikēn.
Anu ka anun 'akánanti nētē 'ikēn,
'imainun ka anun 'akananima nuibanani tsóti nētēribi anu 'ikēn.
- ⁹ ¿Añu ñuira kara 'itsaira ñu mēēkin unin kananti 'ik?
- ¹⁰ Ēn sínáñkēx ka Diosan usakian unin ñu mēnun 'inan ax chaiira 'ikēn,
usa 'ain ka ax kuēēnkēsai 'itia kia 'ain, usakinbi unin kushikin mēēnu 'inan 'ixun ñu mēēia.

¹¹ Usa 'ain ka Diosan ënë nëtë uniotankëxun; kamabi ñu upí 'ítánun uniokëxa; 'anan ka uniribi sinánñu 'ixúan uisai kara ñukama 'iakëxa kixun 'unánan, uisai kara bërí ñu 'ia 'unánkin uisai kara 'inuxun 'aia kixun akama 'unántiokin 'akëxa, usa 'aínbi ka unin uisaira 'inun kara Diosan ñu 'akëxa kixun 'unanima 'ianan uisokin kara 'anuxun 'aia kixun kamaira 'unanima.

¹² 'Ën 'unánkëx ka a 'aia uni tsóti ñu upí 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni ñu 'ai kuëñi tsókë ax kuni asábi 'ikën, ¹³ usa 'ain ka nun pianan ñu xëanan kakë ax ñu 'apátankëxun tuaia aín bimi bikë ax, Diosan nu 'inánkë 'aish asábi 'ikën. ¹⁴ 'Ianan kana 'unanin kamabi Diosan unio ñukama ax ka uínsaranbi këñutima oi anubi 'ia. Usa 'ain ka a 'atëkënti ñukama 'aíma 'imainun ax ka 'aisama 'ikë kixun a rakanti ñu 'aíma 'ikën; usa 'ain ka unikamax ami sinani upiti tsóti 'ikën. ¹⁵ Kamabi ñu bërí 'ikë ax ka bërámabia 'ia 'ikën, 'imainun ka uisa ñukama kara 'inuxun 'aia axribi bëríbi anu 'ikën. Usa 'ain ka Diosanbi bëráma 'ia ñukama a 'itëkënnun 'imia.

Upiokin 'ati 'ikëbi 'atima okin ñu 'akë bana

¹⁶ 'Ianan kana ënë nëtënuaribi 'ën isan 'aisama ñukama 'imainun atima ñuribi mënioisa 'ikëbi 'apukaman 'akëma akama kana isan. ¹⁷ 'Ënë nëtënu ka anun kamabi ñu 'iti nëtë 'ikën, usa 'ain ka Diosan ka kamabi unikama an ñu upí 'akë 'imainun an ñu 'atima 'akëkama isti 'ikën, anu ka anúan kamabi ñu 'iti nëtë 'imainun kamabi ñu upí 'akëkama isti nëtëribi 'ikën.

¹⁸ 'Imainun kana ësairibi unikama ñui kin, Diosan ka unikama atúnbi 'unánkian nukamax kananuna ñuinasaribi 'ai kix sinananun 'imia. ¹⁹ 'Asérabi ka unikama 'imainun ñuinakamax bamakiani anu kuantí anu 'ikën: usa 'ain ka uni 'ikësaribiti ñuinakama atúxribi bamaia, 'ianan ka unix 'ikësaribiti suñun uíni tsotia: usa 'ain ka a ñukamax uínbi 'unántisama 'inun inutia, ²⁰ 'ianan ka uinu kara kamáxbi bamax 'iti 'ikë anu 'iti 'ikën; me putu unio ka kamabi uni 'ikën, usa 'aish ka me 'itëkënti 'ikën. ²¹ ¿Uin kara unin kaña naínu kuanmainun kara ñuinakaman kaña me 'ukëmëu kuania kixun 'unánti 'ik? uínbi ka 'unanima. ²² 'Ënbi kana iskin sinan, unían 'akë ñukamax ka upí 'ikën, usa 'aínbi ka aín ñu mëëti 'ai tsókë axira bëtsi ñukamasamaira upíra 'ikën, usai 'itiokin ka uni 'akëxa, usa 'ain ka uni bamakë 'ikë, uisa ñukama kara 'ia kixun istëkënnun an bëtëkënti 'aíma 'ikën.

9 ⁷ 'Ën kana mitsu kuëñmikin kain! Usa 'ain kananuna xëanan pianan kuëñti 'ain, usakin 'aia ka Diosan nun 'akë ñukama 'upi isia. ⁸ 'Ianan kamina nëtë kamabi chupa mënókakin pañuanan, 'iníntisa ron 'iti 'ain. ⁹ 'Ianan kamina ami nuibakin kuëñkë min xanubë kamabi nëtën kuëñi tsóti 'ain, usámi mix ënë nëtënu tsóti abë 'iti ka Diosan mi 'inánkëxa; 'aínbi ka nun tsóti ax xënbua 'aish nun xanubë 'upitax tsókë ax asábi 'ikën. ¹⁰ Usa 'ain kamina añu kara 'aisa 'ikë a min asérabi 'aisatankin kuëñkin 'ati 'ain; anua nu bamaia maínkë anuxun kananuna añu ñubi 'anan sinanimabi 'ianan, añu karana 'unánti 'ai kixunbi sinántima 'ain.

Uisa ñu kara 'upiokin 'aisa 'ikëbi unin 'akëma ñu 'ikë ñuikë bana

¹¹ 'Ënë nëtënu kana bëtsi ñuribi isan: akaman ka kushiira abákë anbi bëtsi kananima, 'ianan ka ax 'akanantimi rakuëma unínbi 'akanankin

kananima; 'imainun ka ax sinan ñuira unikama axi ka pitiñu 'ima 'ianan ka an bënëkinshi ñu 'unánkë unikama axi ñuñuira 'ima, 'imainun ka ñu 'unáin-rakë unibi kamaxunbira unin kuëënima; usa 'ain ka a ñukama uínsaran kara ax usai 'iti nètë 'ikëbë pakëtia nètë anuinshi unin biti 'ikën. ¹² Usa 'ain ka uínbi 'unanima, uisai kara 'iti 'ikën, anúan usai 'iti nètë 'ikëbë 'iti 'ikë kixun: usa 'aish ka tsatsakama anua këñurutia rika nankë anu këñurukësa 'ianan ñuina pëchiñu anu nipakëti nankënu nipakëkësa, usaribiti 'ikin ka unin, uisai karana ñu 'atima 'inuti 'aisama ñunu nipakëti 'ikë kixun 'unanima.

¹³ 'Imainun kana ënë nëtënuua an chaiira ñu 'ë 'unánmiti aribi isan:

¹⁴ achúshi ëma chukúma anua 'itsamashi uni 'ikë, aka 'apu kushiira an bëara-buinkin anun 'iruti me bukunkin 'atankëxun 'anuxun bëarabuiankëxa. ¹⁵ Usa 'ain ka a ëmanu uni achúshi ñuñumara 'iakëxa, 'aínbi ka a uni sinánñuira 'iakëxa, usa 'ain ka a unin sinánñuira 'ixun an ëma iëmisa 'iakëxa. ¡Usa 'aínbi ka a uni uínbi amí sinántisama tankin ñukáma 'ikën!

Unin ñu 'unánkë ax ka kushi unibëtan sënëñma 'ikë kikë bana

¹⁶ 'Aínbi kana 'ëx kin, sinánñuira 'iti ax ka rakuëma unibëtan sënëñmaira 'ikën, axa sinánñuira 'ikëbi ka uni ñuñuma an sinánkë bana upí 'ikëbi unin kuaísama tanan ax ka asérabi 'ikë kixunbi sinanima.

¹⁷ Usa 'ain ka sinánñu unikamaxa upiti banakë ax upíokin kuakë 'ikën, 'aínbi ka an ñu 'unántisa 'ikëbi 'unánkëma 'apu axa munuma banai kiabi kuakanima.

¹⁸ Ñu 'unáinrakë 'iti ax ka anun 'akánanti ñukamasamaira 'ikën. Achúshi okin ñu 'akin, an ñu 'unánkë unibë banaxunma 'akëxun ka an ñu 'atima oia.

Uisa ñu karamina inúti 'ai kixun 'unánimabi kamina upíokin sinani tėti 'ain

11 ¹ Mix bakan nikin nuntin ñu marui tēmërai nikë 'ixun kamina mix; usai 'i tēkë anun karamina ñuñu 'i kixun 'unánti 'ain.

² Mix kuríkiñu 'ianan ñuñu 'ixun kamina min ishi nankinma bëtsinu bëtsinu nanti 'ain, usokëx ka min nankë ax këñúkëbëbi amanumi nankë ax mix 'atima ñu inúkëbëbi min nankë ñukama ax bëtsinu 'iti 'ikën.

³ Nètë kuin tunan kuatsinkë ax ka menu 'uí 'ibúnuxa 'ikë 'ikën. 'Ianan ka i aín tsipumiu ki bëukutia 'ikatsi aín rëbumi ki bëukutia, ax uimiu kara bëukuaxa anubi rakatia.

⁴ Uix kara ñu mëëimabi uisa ñu kara inuti 'ikë kixun sinánishi tsótia, ax ka anun ñu 'apáxun ain bimi biti nètëkama inútamainun ñu mëëimabi tsótishi sinania.

⁵ 'Ianan ka uínbi uimiu kara suñu bëkia kixun 'unanima, 'imainun ka uísari kara tuá aín titan puku 'ukëmëu 'iruia kixun 'unanima, usaribi okin ka unin Dios kamabi ñu an unio an kara uisokin ñu 'aia kixun 'unanima.

⁶ Min ñu ënxë 'apákin kamina ñantámashi 'ati 'ain, 'apunkin kamina xupinbukëbëtanribi 'apáti 'ain, 'aínbi ka uín kara bari kuabuti ñantabukëbëtan 'aia an ka aín ñu bëru 'apákin këñuima, usa 'aínbi ka uínbi 'unanima uinu 'ikë ax pain kara upiti bimiti 'ikë, a pain 'apákë ax 'ima kara tsiankin 'apákë ax 'iti 'ikën, a pain 'apákë an 'akëbëtanma kara tsiankin 'apákë an upíokin tuati 'ikën, 'akima kara 'aisamaira 'itánun a rabëxunbi tuati 'ikë kixun ka 'unanima.

Nukën 'Ibu Dios an nu unio a kananuna nëtë xëñibumashi i sínánti 'ain

12 ¹ An kamabi ñu unio min 'Ibu Dios a kamina mix bënë 'ixuinshi sínánti 'ain, anun tëmëratí nëtë ka 'inuxun 'aia usa 'ain; 'ianan ka anunmi ësai ki banati baritiaribi 'iti 'ikën: “Ën ënë nëtënu tsókin 'akë ñukama anbi ka 'ë kuëënmitima 'ikën.” ² Usa 'ain kamina barin pëkakë 'ianan 'uxë 'ispa akaman pëkakë 'aínshi 'anan 'uñe 'ibúkë 'aia kuinribi 'ibúkë 'aínshi min 'Ibu Diosmi sínánti 'ain. ³ Usa 'ain ka mix kaniakëkë 'ikëbë min pëñan-kama ami katamëti bëruankakë ax bërëkimainun anun mi nikë min xokama axribi bamai kushima 'iti 'ikën; usai 'imainun ka min xëtakamax achúshi achúshi échikimainun kamina min bërükamaribi kurukëbëtan bëxuñu 'ixun anun iskasmati 'ain. ⁴ Usai 'ianan kamina ëmanxun ñu mëkëkë abi kuatima 'ain; 'imainun ka mixmi banakëxi rakuéti banai tërübëntsina banakësa 'iti 'ikën, 'ianan kamina pëkarakëma 'aínshi 'isá banatabakë anu aín bana kuatimabi bësuti 'ain; ⁵ 'ianan ka matá mapërakëti rakuéti 'ianan, bairibi anun nisama 'iti 'ikën.

'Imainun ka amukutanën uábukin taëoti 'ikën, 'imainun ka champu 'imainun muxaño i ax ñu achúshi tsamankësa 'iti 'ikën.

Usa 'ain ka unikaman ñuía uanxun anu bamaia maínti anu xëñibua 'aínbi anu 'inun uni maínti 'ikën,
usa 'ain ka ñukë uni a bënini inia
anun ëmanu niti bainuxunbi kuakë 'iti 'ikën.

⁶ An kamabi ñu unio ami kamina bamakëma pain 'aish bërí sínánti 'ain, unin bamati ax ka manë risi tëkimainua ñamikënti kuri 'akë ax tukibukësa usaribi 'ianan ka ami 'umpax biti chumu anuaxa 'umpax chikíké aín kuëbími 'i tukibumainua anua 'umpax biti kini manámi bëntankë manë mañakë tukikë usashi ka unin ñuti 'ikën.

⁷ Usa 'ain ka a nëtë 'ikëbë uni me putu unio 'aish mebi 'itëkënti 'ikën, 'imainun ka aín bëru ñunshin ax Diosnubi kuantëkënti 'ikën.

⁸ 'Ëx an bana ñuikë uni 'aish kana ësai kitëkënin:
jËnë menu tsókin unin 'akë ñu ax ka ñankáishi 'akë 'ikën!
jUsa 'ain ka kamabi ñu ax uínbi 'unántisama 'inun 'ikë 'ikën!

ISAÍAS

Judá menu tsókë Israel unikama 'ucha bana

1 ¹ Amósñën bakë bëchikë Isaías an ka namákësokin uisai kara Judá 'imainun Jerusalén 'inuxun 'aia kixun, ënë 'apukama 'ain Diosan ismikëxun isakëxa, akamax ka 'iakëxa, 'apu Ozías, Jotam, Ahaz 'imainun Ezequías ënëkamax ka Judá menu bëtsix bëtsix 'iax chikikëbë 'apu 'iakëxa.

² Kamabi ñu axa naínu 'ikë 'imainun menu 'ikë
an ka Nukën 'Ibu Dios ax ka ësai kiaxa kuati 'ikën:
“Ën kana 'ën bakë bëchikë bëbukama 'imainun xanukama chatanun
kanioruakën,
'aínbi ka atux 'ën bana kuaisama tani 'ëmi nishakëxa.

³ Vaca bënëen ka aín 'ibu 'unania,
'imainun ka burro bënëen anuxua aín 'ibun pimikë xubu 'unania;
usa 'aínbi ka Israel unikaman 'ën unibu 'ixunbi
an unio 'ikëbi 'ë 'unánima 'ianan 'ën kakëxunbi bana kuaisama tania.”

⁴ ¡Usa 'ain ka atux kamaxi 'uchakanxa
'ianan ka a unikaman 'itsaira 'atima ñuishi 'aia,
atun chaitiokëkamaxribi 'atima ñuishi 'akë unibu 'ia 'ain ka
atun 'aia tankë ñu 'atimashi 'akania!
Usa 'ain ka aín 'Ibu 'ikëbi 'ë ënkanxa
'ëx kana Israel unikaman Dios upíra a 'ain,
usa 'ikëbi ka 'ën bana kuaisama tankin 'ë manuaxa.

⁵ Mitsux kamina uisaxun ñu 'atima 'ati kara kixun sinani kushi kananin,
usa 'ain ka mitsun nami anu 'atima oti 'aíma 'ikën.
Usa 'ain ka aín maxkánuribi ankëti chankukë 'aish, an 'imikëx
kushiñuma 'ikën.

⁶ Taë rëbumiaxi ka mitsun maxkánubi
bërúti chamarabi mitsun nami asábi 'aíma 'ikën;
kamabi namix ka chankui 'uákë 'ianan; tëákin chakakësa 'ianan, nami
këñui kutankëx anuax tanpëkësa 'ikën;
usa 'ikë ka uínbi ronkin chupa sanin rabunkëma 'ikën,
'ianan ka uínbi aín paë bachubuti tantitanun xënin síkakëma 'ikën.

⁷ Usa 'ain ka atun mekamax 'atima okë 'aish anu uni 'ikëma mesa
bëruaxa,
'imainun ka atun ëma kamaxribi anu rëkirukin tsin nénkë 'ikën.
Mitsun 'ismainunbi ka
axa mitsumi nishkë unikaman mitsun 'apákë ñukama bixun piaxa.

Usakia 'akëbë ka kamabi mekamax anu uni 'ikëma mesaribi 'i,
Sodoma ëmaxa këñukëx 'ia usaribiti 'iaxa.

- ⁸ Usakin 'akëbë ka Jerusalén ëma axëshi bëruaxa,
usa 'aish ka anu uvas 'apákë naë nëbëtsi 'uta 'akësashi 'ikën,
'ianan ka aín tuá piti melonar kakë ñu 'apáxun nëbëtsi xaban xabanbu
'inun këñëkë usaribi 'ikën,
'ianan ka a ëmax ami nishkë unikamainshi bëarabuinkë 'ikën.
⁹ Nukën 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu 'ixun ka
nun chaitiokëkama iëmiama 'ain sapi kananuna,
nukamax bërfibi Sodoma 'imainun Gomorra 'iásai 'aíma 'itánun këñúkë
'itsían.

Usakin kara asérabi Dios rabiti 'ikë kikë bana

- ¹⁰ 'Apukama Sodomanu 'iása mitsun kamina ësaia Dios kikë aín bana
kuati 'ain;
'imainun Gomorranu 'ia unikamasa mitsunribi kamina 'upiokin nun
Diosan bana bëmëkin kuati 'ain,
nukaman Diosan ka mitsu 'unánmisa tania.
¹¹ Èsai ka Dios kixaxa: “¿Uisa kupín kaina mitsun 'aisamaira ñuina rëxun 'ë
xaroxunin?
'Èx kana 'aisamaira carnero rëxun 'aímai këñutanun kixun xarokankë
a isi anun atsan,
'imainun kana vaca bërfi kanikëkama aín xëni abi kuëënima;
'ianan kana vaca 'ain bënëkama 'ianan carnerokama 'imainun cabra
bërfi kanikëkama aín imi bikë akamabi kuëëniman.
¹² Mitsux kamina 'ëbë banai ënu 'ain,
'aínbi kara çuin anuxun 'ë rabiti xubu ëman me mëñfokë a chua oimi
rikianun mitsu kax?
¹³ 'È nanxuinshikatsi kixun mitsun 'aisamaira ñu bëkankë ax ka
ñankáishibimi bëkankë 'ikën;
usa 'ain kana a ñukama xarokëxa kuínkë aín kuin a xëisama tanin.
Mitsun kamina unikama 'uxë ió 'ikëbëtan 'anan anun ñu mëëtima nëtë
'ikë anun kuëënin,
'aínbi kana 'ën an ñu 'atima 'akë unikaman usakin fiesta 'akin ñu
'atima 'akë a kuëënima.
¹⁴ 'Uxë ió 'ikëbëtan fiesta 'akë 'imainun ñu 'atima 'akë unikamax
timëkankë a kana 'ën istisama tanin;
j'ianan kana usakia 'akë ñukama a iskin
'atimakin sinanin!
¹⁵ Uínsaran kaina 'ë ñukákin manámi okin mëkën birui ëbë banain,
anunbi kana 'ën usakin 'aia mitsu istisama tani 'amo kuainakëtin;
'imainun kana 'itsaira ëbë banakin ñukákëxunbi,
'ën a banakama kuatima.
Mitsun mëkënkama ax ka anun uni 'akë 'aish imin mëshikikësa 'ikën.
¹⁶ j'Mitsúnmi 'uchakin 'akë ñukama a ëni kamina mëñfokakanti 'ain!
j'Mitsúnmi 'akë 'atima ñukama a kamina, 'ën istisabi okin ënti 'ain!
j'Aisama ñumi 'akankë akamina ënkanti 'ain!

- 17 jĩNu 'upĩshi 'ati kamina 'unánkanti 'ain,
 'ianan kamina abi sinani kushikin ñu 'upĩshi 'anan,
 bẽtsi unikaman 'atimoiabi bẽtsi 'akinti 'ain,
 'akianan kamina 'ibuñumakẽ tuákama aturibi 'akinti 'ain,
 'anan kamina kasunamẽkẽ xanu bẽtsi unin 'atima oiabi anun rabanan
 nẽkin 'akinti 'ain!"
- 18 Ěsai ka Dios kĩaxa:
 "Bẽrĩ kamina uisai kaina 'ikanti 'ai kĩax ẽnẽ bana mẽnĩonanti timẽti
 'uti 'ain:
 Mitsun 'uchakamaxa uvas baka chininkẽ chẽxẽira iskẽsa 'ikẽbi kana,
 axa matsi irukẽ uxuira uxu iskẽsa 'itánun mitsu mẽnĩoxunti 'ain;
 atun 'uchakamaxa chupa bẽtsi bẽtsi ñun pukukẽ iskẽsaribi 'ikẽbi kana,
 'en xapu uxuira uxu iskẽsa 'itánun mẽnĩokin tẽrẽnxunti 'ain.
- 19 Mitsun 'en bana kikẽsabiokin 'ati kuẽenkin 'en bana tankin, kamina
 menu 'apákẽxua upĩokin tuaia 'ain bimi bixun piti 'ain;
- 20 'aĩnbi kamina abi ñunshinakẽkin kakẽxunbi ñu 'akani,
 an mitsu 'akinti 'aĩma 'ain 'akanankẽnuax bamakanti 'ain."
 "Usakin mitsu kanun ka Diosanbi 'ẽ kaxa."

**Diosan ka an ñu 'upima 'atishi kuẽenkẽ Jerusalén
 ěmanu 'ikẽ unikama 'atima oti kixun ñuia bana**

- 21 jJerusalén ěmanu 'ikẽ unikamax ka upiti bukũakẽxa, 'aĩnbi ka bẽrĩ
 bẽtsi bẽtsi unibẽ 'ikẽ xanusa 'ikẽn!
 Bẽráma kamina mitsux upiti tsókin upĩokin
 ñu 'akẽ 'iakẽn, 'anan kamina upiti tsóakẽn,
 'aĩnbi kamina bẽrĩ an unĩ 'akẽ unikamasaribi 'ikanin.
- 22 Bẽráma kamina manẽ uxua 'akẽ kurfíkisa 'ikankẽn, usa 'ia 'aibi kamina
 ñu puti bukũnkẽsa bẽrĩ 'ain.
 Bẽráma kamina uvas baka vino 'akẽsa 'ikankẽn, usa 'ia 'aibi kamina
 bẽrĩ uvas baka 'umpaxkẽ usaribi 'ikanin.
- 23 Mitsun 'apukamax ka bana kuakẽma 'ianan, an unin ñu
 bainu bẽaraxun mẽkamakẽ unikamabẽ 'unánankẽ 'ikẽn.
 Usa 'ixun ka akaman kurfíkinẽn kupfókẽxun
 an ñu 'upima 'akẽma unibi 'atima ñu isa 'axa kixun kanan ñu
 'inainshiti akamaribi baria.
 'Ianan ka papañuma 'imainun titañuma tuákamaribi uisakin kara
 'akinti 'ikẽ usakin 'akínima 'ianan,
 xanu kasunamẽkẽ akamaribi tẽmẽrai tsótiabi 'akinima.
- 24 Usa 'ain, ka kamabi kushiñu,
 Israel unikaman Dios ax asérabi kiakẽxa:
 "jAsá ka anuishi ka 'iti 'ikẽn!
 'En kana axa 'ẽmi nishkẽ unikama aín 'akẽ ñukama iskin uisakin
 karana 'ati 'ai usakin 'ati 'ain.
 'En kana atun 'akẽ ñukama 'unánkin uisa karana oti 'ai usakin 'ati 'ain.
- 25 'En kana amiribishi mitsun ñu 'akẽkama
 mẽnĩoxunkin ñu puti bukũnxun nẽnkẽ;
 usa 'itanun mitsun 'atima ñu 'akẽkama upfĩra upĩ 'itánun mẽnĩoti 'ain.

- ²⁶ Usakin 'anan kana amiribishi an uisai kaina 'ikani, usai 'ia mënóxunti akamaribi bërámami 'ikan usaribitimi aña 'ikanun mitsu 'imixunti 'ain,
 'anan kana an mitsu bana ñuixunkin 'ësëti akamaribi bërámami 'ikan usaribiti 'itëkënnun 'imiti 'ain.
 Usakin 'ën 'an ka mitsu, rabi ësai kikanti 'ikën,
 ëmanu tsókë unikaman ka upfokin bëtsi unikama 'akinia, 'ianan ka a ëmanu tsókë unikama asérabi ñu 'akatsi kara kia usakinbi ñu 'aia.
- ²⁷ 'Ën kana asérabi 'ëx kikësabiokin an uni iëmikë a 'ain, usa 'ixun kana Jerusalénnu tsókë
 unikama axa 'ëmi sinántëkënkë akama 'iëmitëkënti 'ain;
- ²⁸ 'aínbi kana an bana kuakëma unikama 'imainun 'uchañu unikama 'ianan an 'ën bana
 kuaisama tankë a unikama bamati 'ikën.
- ²⁹ Usokin 'akëbë kamina anuxunmi mitsun dios rabikankë
 ñu 'apákë naëkama anu buküax kuëënkimi
 dios rabikankë anuax rabinkanti 'ain.
- ³⁰ Mitsux kamina i aín pëchi ëskikë usaribi,
 'ianan naë anu ñu 'apákë 'umpaxñumasa 'ain
 ëskikë usaribi 'inuxun 'ain.
- ³¹ Uni aín kushibu mitsunu 'ikë ax
 ka ñusmai basi chushikësa 'ianan,
 an 'akë ñukamax a sinántëkëntisama 'itánun këñuti 'ikën:
 Usakin 'akëx ka a rabëtaxbi a nëtënbi an bënánti 'aíma 'ain rëkirui
 këñuti 'ikën.”

Diosan ka kamabi menuaxa uni 'akananima upitax bukunun 'imiti 'ikën

(Miq 4.1-3)

- 2** ¹ Ënëx ka usai ka Judá 'imainun Jerusalén 'inuxun 'aia kixun,
 Amósnnë bëchikë Isaías a namákësa okin Diosan ká 'ikën:
- ² Nëtë xënbukëbë ka anúan 'iti nëtë 'ikëbë anua
 Diosan xubu 'ikë bashi ax bëtsi bashikamasamaira 'inuxun 'aia.
 Usa 'ain ka a bashixa bëtsi bashikamasama
 'ain bëtsi menu 'ikë kamabi unikamax anu uti 'ikën;
- ³ usa 'ain ka bëtsi bëtsi menu 'ikë 'itsaira uni anu bëbai, bëtsibë bëtsibë
 kánani kikanti 'ikën:
 “Diosan bashi anuxun a rabiti xubu 'akë anu kananuna kuaruti 'ain,
 anu ka Jacobnën rëbúnki Israel unikama Dios anuxun rabiti xubu ax
 'ikën,
 anuxun ka uisai karanuna tsóti 'ai kixun an nu 'unánmiti 'ikën,
 'unánmikëx kananuna ax kuëënkësabi oi tsóti 'ain.”
 Usa 'ain ka Jerusalënnuxun Diosanbi 'ain bana nukama 'unánmiti 'ikën.
- ⁴ Diosan ka bëtsi bëtsi menu 'ikë unikama
 'akanantëkëñima upitax bukunun 'itsaira uni uinu kara tsotia anuabi
 'imiti 'ikën.
 Usakin 'imikëxun ka atun manë xëtökë anua 'akanankë a anun ñu
 mëëkin me anun naëti 'anan,

aín paka pia akamaribi anun bimia ñu 'apákë tëakin biti taxuñu okin
'ati 'ikën.

Usokin 'axun ka uinu 'ikë ëma kamanuxunbi bëtsibë 'akananuxun
anúan 'akanankë a bitëkëntima 'ikën.

Usonan ka uisai 'akánanti kara kixun uínbi bëtsi 'unámitima 'ikën.

- ⁵ ¿Usa 'ain kamina 'ën aintsi Israel unikama mitsun kuati 'ain,
Diosan nu 'unánmikësabi oi kanaanuna ami sinánishi tsóti achúshi
tirítan nu pëkakësa 'inun añu karanuna 'ati 'ai kixun 'unánti 'ain!

Uvas tuañuma nikë usaribi ka Judá 'ikë kixun ñuikë bana

- 5** ¹ Ëx kana 'ën 'unairakë uni an ësai kantanun kakë a sinani kantain,
'ianan kana aín uvas 'apákë a ñuiribi kantati 'ain.
'Ën 'unánkë uni ax ka uvas 'apákëñu 'iakëxa,
ax ka achúshi me anu upiti ñu koókë anu 'iakëxa.
- ² 'Anan ka meribi anu 'apáti buinakin anu 'ikë maxákamaribi timëkin
bukuntankëxun,
anu ñu bëru upíbu kamaishi 'apákëxa.
'Atankëxun ka ñu bëru 'apákë a nëbëtsi achúshi torre chaiorukin 'anan,
anuxun uvas 'apákë aín baka biti aribi mëníokëxa.
'Ën 'unánkë unin ka an 'apákë uvaskama bataira 'itánun tuati
kaíankëxa,
'aínbi ka uvas 'apákëkama an aín bimi kacha 'inun tuakëxa.
- ³ Usa 'ain ka Jerusalénnu 'ikë 'imainun Judánu 'ikë unikama bërí kiti
'ikën,
uix kara 'uchaxa, 'ën 'apákë uvaskama 'ianan karana 'ëx 'ucha kiox kiti
'ikën.
- ⁴ ¿Añu ñuiribi karana 'ën 'apákë uvaskama 'ati 'ain?
¿Anu kara usakin 'aisa 'ikëbi 'ën 'akëma 'ik?
'Ën kana 'apákë uvaskama bataira 'itánun bimiti kainkë 'ian,
¿Uisa kupín kara uvas kaman kacha 'itánun tuax?
- ⁵ Asábi ka usa 'ain kana uisakin 'ën uvas 'apákëkama
'ati karana, bërí sinani a mitsu kati 'ain:
bërí kana anun bëarakin i muxañukama 'apákë a anun atsínxun vacan
'atima otanun biti 'ain;
bianan kana anun kënëara maxá 'akëkama aribi anun atsínxun vacan
'aisama okin amátanun amanu amanu kinioti 'ain;
- ⁶ usokin 'axun kana rakanti 'ain.
Rakanxun kana chuku 'iruiabi mëníokin ëchimitima 'ain,
usokëx ka muxa 'irumainun chuku 'aisamaribi anu 'iruti 'ikën.
Usokin 'atankëxun kana nëtë kuínuaxa,
'uí a chabói 'ibúnun 'imitima 'ain.
- ⁷ Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka aín 'apákë uvas 'itsaira
kuëënia,
usaribi ka Israel menua 'ikë a 'imainun,
Judá emanua bukukë unikama atux 'ikën.
Usa 'ain ka Nukën 'Ibun anu tsókë unikama upíokin ñu 'aiama aín bana
kikësabiokin 'ati kaíankëxa,

usa 'ain ka unikama bētsi unikamabē 'atima onani; 'upiokin ñu
'aínmabi; 'itsaira paē tani sharatia kuati 'ikēn.

Diosan namámikēsokin usaía 'iti ñuikin Isaías ka bana

- 6** ¹ A baritian 'apu Ozías ñukē anun kana Dios anua tsókē manainra anuxunbia; aín chupa kuēxitan anun anuxun a rabiti xubu a mapukē isan.
- ² Isanan kana unisa akamaxa tsi rēkirukē kamasa 'aish a manámi tsókē isan. Usa 'aish ka achúshi achúshinēx mapai achúshi 'imainun achúshi pēchiñu 'iaxa. Usa 'aish ka rabé pēchin bēmápuküanan, rabētan aín chixumixun aín nami mapuanan ka rabētanribi nuanxa.
- ³ Usai 'ika bētsibē bētsibē kánani əsai kiaxa:
“Nukēn 'Ibu kamabi kushiñu ax ka upíira upí, upíira upí 'ikēn; kamabi an menu unio ñukaman ka ax ka kushiira 'ikē kixun 'unania.”
- ⁴ Əsai kikin rabikēbē ka anuxun a rabiti xubu 'ain xēpútikama shafkimainun, ka tsin kuinsa axribi anu 'ibúkin a xubu mapuruaxa.
- ⁵ Usakin 'aia iskin sinani kana əsai kian: “¡Uisai karana 'iti 'ain, bērf sapi kana bamati 'ain! 'Ēnbi kana 'apu 'aish kamabi kushiñu Dios a isan; 'ēx kana achúshi uni 'ēn kuēbitan 'atimati banakē 'imainun, kana achúshi əma 'atimati banakē unikama nēbētsi tsotin.”
- ⁶ Usai 'ēx kikēbēbi ka unikama achúshi tsi rēkirukəsa 'aish 'ēmi kikuatsini nuankuatsini uaxa. Ukin ka xēta rabé okin 'akē anun tsi əxku ənxaira achúshi anuxun ñuina xaroti 'akē anua bitsínkin bəaxa, bēkin ka anun kuētíkakin 'ē kaxa:
“Ka kua, tsi əxku ənxaira ěnən kana mi kuétikan.
Usa 'ain kamina bērf min ñu 'atima 'akē kupí 'uchokəma 'ain, usa 'aish kamina min ñu 'atima 'ai 'uchakəkama bērf mēnfókə 'ain.”
- ⁸ Əsai kia kuatankəxun kana Dios əsai kikē aín banaribi kuan:
“¿Uinu 'ikē uni karana xuti 'ain?
¿Uix kara nukamax kikē bana uni ñuixunkē 'iti 'ik?”
Kia kana 'ēn kan:
“Ēnu kana 'ēx 'ain 'ē kamina xuti 'ain.”
- ⁹ Əsokin kakəxun ka an 'ē kaxa:
“Anu kuanxun kamina ěmanu 'ikē unikama əsokin kai kuantí 'ain:
'Itsokin ñuixunkəxun kuakinbi ka 'ēn bana uisai ki kara kia kixun 'unánkantima 'ikēn;
'ianan ka 'itsokin 'ēn ñu 'aia iskinbi, uisakin 'akin karana usakin 'ai kixun 'unánkantima 'ikēn.
- ¹⁰ Ēnə unikama kamina upíokin sinánxuma 'anun 'imiti 'ain;
'imianan kamina atun pabitan kuakinbia aín pabí xēpúkəsa 'ixuan kuakasmanun 'imiti 'ain; 'imianan kamina iskinbia aín bəru bəpankəsa 'ixun iskasmanun 'imiti 'ain.
Usa 'ixun ka kuaatima 'ianan istimabi 'ikēn,
usai 'ikin ka atun 'ēn bana kuaatíbi 'ēmi sinanatima 'ikēn,
'ēn atun 'akē 'uchakama mēníoxunun.”
- ¹¹ Əsokin kakəxun kana 'ēn ñukákēn:
“¿Ēn 'Ibu uiti bari 'imi kara ěnə ñukama min bana kikəsai 'inux basiti 'ik?”

Kixun kakëxun ka Diosan 'ë kakëxa:

“Ënëx ka ëmakama masókin 'atima okëbëa

anu 'ikë unikamax uniñuma 'ianan;

atun xubukamaxribi uniñuma 'imainun,

anu ñu 'apákë me kamaxribi anu uni 'ikëma mesa bërutamainun anu sënën 'iti 'ikën,

¹² 'imainun ka anu 'ikë unikama Diosan axa ami nishkë unikaman, ñatanbiankin buánkëbë ñankáishi anu 'ikë me 'imiti 'ikën.

¹³ 'Ianan ka cien uni buankëbëa mapai rabé uni bërúkë akamaxribi këñúkë 'iti 'ikën,

usakin 'akëx ka i unin bëríbi tëakëx 'ikësaí 'ain buru ishi bërúkë usairibi 'iti 'ikën”

('aínbi ka aín mo bërúkë axa upíra 'inun kotëkënkë, usaribiti anuax an kuëenkësa okían 'ati unikama mërátëkënti 'ikën).

Bana ñuixuntabakin Judánu 'ikë 'apu Ahaz kakë Isaíasnën Sirianu

'ikë unikaman ka Jerusalén ema 'ati 'ikë kixun ká bana

7 ¹ Sirianu 'ikë 'apu Resín kakë 'imainun ka Israelkaman 'apu Pécah Remalásnën bakë bëchikë a rabëxun ka 'ain suntárukamabë kuanxun Jerusalén 'aísa tankëxa, 'aínbi ka atun 'aísama okëxa. Ax ka 'iakëxa Ahaz Jotamnën bakë bëchikë 'ianan Ozíasnën baba axa Judá émanu 'apu 'ain.

² Usai 'ikëbëtan ka a nëtë kaman 'apu Ahaz 'imainun aín aintsikama 'unánun ënë bana ñuixuni kuankëxa: Kuanxun ka siria unikamabë ka Efraínën rëbúnkikama mitsu 'anux birananxa kixun kakëxa. Ësakian kakëxun kuati ka 'apu Ahaz 'imainun anua 'ikë unikama rakuëntan bamai bërëkirui nikama suñun bëkakëx 'ikësaribiti bërëi 'ikankëxa.

³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Isaías kakëxa: “Min bakë bëchikë Sear-iasub abë kuanx kamina 'apu Ahaz anua 'umpax buchukë aín sënënkë anuax abë mëranani kuantu 'ain, ax ka anun naënu kuantu bai 'ipitiu anuxua axa tëkë unikaman ami mëchukatankëx mëtërëmëti chupakama bëntankë kakë anu 'iti 'ikën, ⁴ kuanxun kamina anua kai kuantu 'ain:

'Ën mi kakëx kamina bërúankati 'ain, 'aínbi kamina ratutima 'ain;

'ianan kamina ami rakuéti ñusma kantima 'ain

a 'apu rabé ax ka tsi bimikëxa aín kuin tëxëkirui ënxakë usaribi 'ikën,

'itankëx nëtékë usaíshi ka Resín aín suntáru siriokamabë,

'ianan Remalásnën bëchikë akamax tsi ërërukësaribi 'itánun nishaxa.

⁵ Sirio unikamax ka Efraínën rëbúnki 'imainun

Remalásnën, bëchikë achúshi abëmi

'aísama oti sinani kananxa. Kánani ka ësaí kixaxa:

⁶ Nun kananuna Judánu 'ikë unikama rakuënnun:

'imitankëxun atun ëma 'ibuati 'ain,

usakin 'atankëxun kananuna Tabeelnën bakë bëchikë a 'apu 'inun 'imiti 'ain.

⁷ 'Aínbi ka Dios ësaí kixaxa:

¡Atun sinánkësa okin ka uínsaranbi atun ñu 'atima 'ikën!

⁸ Axa mitsumi nishkë unikama ax isa kushiira 'ikë kixunmi mitsun, sinánkë ax ka usama 'ikën, Damasco ëma ax ka chaiira ëma Asiria menu 'ikën,

usa 'ain ka Resín ax Damasco ëma anu 'apu 'ikën;
 'imainun ka Samaria axribi ëma chaiira Efraín menu 'ikën,
 usa 'ain ka Remalíasnën bakë bëchikë ax Samaria ëmanu 'apu 'ikën;
 'aínbi ka sesenta 'imainun cinco baritia 'ikëbë Efraínën ëma ax nètëti
 'ikën;

⁹ mitsúxribi 'ëmi katamëtima kamina, atux 'ikësaribiti ëmañuma
 bërúkanti 'ain.”

Isaíasnën Emanuel kakë tuá ka bakënti 'ikë kixun 'apu Ahaz ka bana

¹⁰ Ësakinribi ka Diosan 'apu Ahaz kakëxa:

¹¹ “‘Ë kamina min Dios 'ikë achúshi ñu min iskëma 'anun ñukákin kati
 'ain, ax ka ësai 'iti 'ikën, meu 'ianan a 'ukë mëu 'imaka me manámi
 'iti 'ikën, 'ima ka a manámi 'ianan a manánmira 'iti 'ikën.”

¹² Kakëxun ka Ahaznën kakëxa: “Usama ka 'ën kana Dios 'ë kamina
 achúshi ñu 'axunti 'ai tankin kaima.”

¹³ Ësai kia ka Isaíasnën kakëxa:

“Ësokin mitsu kamainun kamina 'apu Davidtan rëbúnkikama mitsun
 kuati 'ain:

¿Mitsun iskëx kara unikama anribia, 'ën Dios ubioisa tankë akamaribi
 ubioti asábi it?

¹⁴ Diosan ka unibë 'ikintankëma xanu:

Xuntaku achúshi tuuñu 'inun 'imiti 'ikën, 'imikëx bakëntankëxun ka
 Emanuel kakin anëti 'ikën. Emanuel kikë ax ka, ‘Dios ka nubë 'ikë ki
 kikë 'ikën’.

¹⁵ Anua bakëntankëx kanikë a baritiakaman ka a tuákën vaca xuma
 sëruakin 'akë 'imainun buna rëpa akama piti 'ikën.

¹⁶ 'Aínbi ka tuá ax kanikian añu kara 'ati 'ikë añu kara 'atima 'ikë kiox
 sinanákëma 'aínshi,
 an mitsu rakuëmikë ëmanu 'ikë 'apu rabé ax
 masókin 'akëbë ñankáishi bërúti 'ikën.

¹⁷ Usai 'ikëbëtan ka Diosan mitsu 'ianan, min unikama 'imainun,
 'apun aintsikamaxa Efraínbëa Judá ënanainsamapain 'ain 'íasamaira
 'inun,

a nëtëkama 'ikëbë tëmëranun 'imiti 'ikën.”

(Ënëx ka Asirianu 'ikë 'apu ukëbë usai 'iti ñuia kia bana 'ikën.)

¹⁸ A nëtëkama 'ikëbëtan ka Diosan samún 'itsa iskësaira kuatsinia 'ura
 'ikë Egipto menua 'ikë baka,
 anuaxa suntárukama unun 'imianan,
 Asiria suntárukamaribi buña ukësa kuatsini unun 'imiti 'ikën.

¹⁹ Kamabi unikama atux ka rikuatsintankëx
 aín bashinua me nankékë anua rafri 'imainun
 bashinua 'ikë mapara kini anuribia
 'imainun muxañu me anuribi 'imainun
 anuxua vacan 'umpax 'akë anuribi 'iti 'ikën.

²⁰ A nëtën ka Diosan Asirianu 'ikë 'apu 'imainun aín suntárukama,
 Éufrates baka a 'uri 'ikë anuaxbi uxuan, Israelkama mitsu ñatanbiankë
 unikama akësokin,

ñu kënshún maxkukin mitsun kuëni 'uruanan mitsun nami mëu 'ikë akamaribi 'urunun 'amiti 'ikën.

²¹ A nëtëkaman ka an achúshi vaca 'arakakë 'imainun rabé oveja 'arakakënu,

²² ax aín ñuina xuma 'aisamairañu sërúakin 'akë a pitiñu 'iti 'ikën. Usa 'ain ka Asiria unikaman 'akin tëokë 'akëmakaman atun vaca xuma sërúakin 'akë a 'imainun buna rëpa a piti 'ikën.

²³ A nëtëan a menu naëoxun mil uvas i 'apákë ax ka mil kuríki manë 'akë aín kupí 'iakëxa, usa 'aínbi ka bërí a menu muxaishi 'imainun 'aisama me 'iti 'ikën. ²⁴ Usa 'ain ka a menu uni aín kanti 'imainun aín piakama buani ñu 'oíshi anu kuantí 'ikën, a mexa muxa 'irui ni tubënrükë 'ain. ²⁵ Usa 'ain ka bëráma manë pará anun mëníokë mekama axa tubënrui 'aisamaira muxa 'imainun me 'atima 'ain uixi anu kuantima 'ikën. Usa 'aish ka vaca bënëkama 'imainun ovejakaman anua pasto pitishi 'iti 'ikën.

Isaíasnën bakë bëchikënën anëx ka usai ka

Judá 'inxun 'aia kixun ñuikë 'iakëxa

8 ¹ Bëtsi nëtën ka Nukën 'Ibun 'ë kaxa: “Cha 'itánun parókin tukakë i bitankëxun kamina anu kuënëoti 'ain, kamabi unían a bana istisabi okín kamina: Maher-salal-hasbaz kitánun kuënëoti 'ain. (Maher-salal-hasbaz kikë ënë banax ka ënuax basikëma 'aínshi ka 'atimonan këñukë 'iti 'ikë ki kikë 'ikën.) ² Usa 'ain kamina sacerdote Urías 'imainun Zacarías Jeberequías 'ain bakë bëchikë ax ka ami rarámakin ñu 'aisa 'ikën, usa 'ain min kuënëokë ënë bana an ñuixunun biti 'ain.”

³ Usakin 'ë kakë a inúkë 'ain kana an bana ñuikë 'ën xanu ain pëi machakë sënënkë 'ain, abë 'ian ka tutankëx aín 'uxë 'ikëbë bakëankëxa. Usai 'ikëbëtan ka Diosan 'ë kaxa: “Min bakë bëchikë bakënkë akamina Maher-salal-hasbaz kakin anëti 'ain. ⁴ Usa 'ain ka min bëchikë axa papa kíanan tita kikin 'unán-këma 'aínshi Damasco 'imainun Samaria ëma masókin, 'atankëxun anua 'ikë ñukama 'ain upíbuira akama Asirianu 'ikë 'apun atu 'atankëxun 'ain menu buánti 'ikën.” ⁵ Èsokin katankëxun ka amiribishi Diosan 'ë katëkéanxa:

⁶ “Judá menu 'ikë unikamax ka Resín 'imainun Remalfasnën bëchikë ami rakuétia,

usa 'ain ka aín suntárukamabëtan Judá 'akatsia,

'aínbi ka Judánu 'ikë unikaman Dios,

Siloé kakë baka pakaxkima rakákë usaribi 'ikëbi kuëënima,

⁷ usa 'ain kana 'ën munu 'akínma Éufrates baka 'ëi

pararukin bënëkinshi mapurukë, usaribi okín 'ati 'ain,

(ax ka usaribiokian Asirianu 'ikë 'apun 'ain suntárukamabëtan 'ati 'ikën).

Usokin 'ai ka tanpëtia 'umpax amami amamitan

chikíké usaribiti atux 'ikanti 'ikën,

⁸ usai 'ikin ka Judá ëma anubi sënënkín

'umpaxan mapukësa 'itánun asirio suntárukaman 'ati 'ikën.

'Akin ka ñuina pëchiñunëa pëókikin aín pëchin mapukësa okín maputi 'ikën, usakin ka

anua Diosan kaískë unikama bukukë me a 'ati 'ikën,

'aínbi ka Dios nubë 'iti 'ikën.”

⁹ Usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama timëaxi 'itsaira rakuéti 'ikën; 'imainun ka axa 'uraira menu bukukë unikamanribi ënë kuati 'ikën: kuati ka 'akananshisa 'inun atun ñu bitsi mëníokakë 'aishi rakuékanti 'ikën;

'ianan ka anun 'akánanti mëtikiruaxi rakuékanti 'ikën.

¹⁰ 'Ianan ka usakin kananuna ñu 'ati 'ai kixun atun sinaniabi, usakian 'anun 'amitima 'ikën, Dios ax ka nubë 'ikë usa 'ixun.

Dios ax ka amiiranu nux rakuéti 'a 'ikën

¹¹ Diosan ka ax kushiira 'ixun 'ain mēkēnan tuinkin bikēsokin bixun, ënë unikama 'ikēsai kamina 'itima 'ai kixun 'ë kakëxa: ¹² “Usa 'ain kamina mitsun unëxun ënë ëmanu tsókë unikaman sinánkë bana ñui bëtsi unikama kikë a usa ka kixun sinántima 'ain. 'Ianan kamina atux ami rakuékë ñukama ami rakuéti ratutima 'ain. ¹³ Dios kamabi kushiñuira a kananuna ax ka upíira 'ikë kixun kati 'ain; kai kananuna ami kuni rakuéti 'ain; usa 'ain kananuna an nu iskëx ami rakuéti 'ain. ¹⁴ Ax ka mitsunan achúshi ñu ami 'ia ñu biti nankë usa 'iti 'ikën; 'ianan ka maxá ami tatíkia uni chakákë usaribi 'iti 'ikën, usa 'ain ka ami Israel ñaká rabé ax 'iti 'ikën; usai ka ami 'ia ñu biti nankë usaribi ax 'ain ami Jerusalénnu tsókë unikamax 'iti 'ikën. ¹⁵ Usa 'ain ka 'itsaira uni tuaxki 'ikēsai pakëti bamamainunbi, 'aisamaira uni ami ñuina 'iti nankë ami 'ikësa 'inun ñatankë 'inuxun 'aia.”

Isaíasnën an 'unánmikë unikama usai 'iama 'inun kixun 'ësëkin ká bana

¹⁶ 'Ën mi kakë bana ënë kamina upíokin sinánti 'ain; sinánkin kamina 'ën mi usakinmi anun 'unánmikë 'ianan 'ën mi 'unánmikë ënëkama manutima 'ain.

¹⁷ Nukën 'Ibu Dios an aín unikama Jacobnuaxa mërä, atu 'akinsama tankëbëbi kana 'ëx ënima ami katamëtin. 'Ën kana an 'akintishi kainin.

¹⁸ 'Ë 'imainun 'ën bëchikëkama Nukën 'Ibu Diosan 'ë 'inánkë a kamabë kana unin 'unánun unitsin 'akëma ñusa Israel unikamanan 'ain, Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira axa aín bashi Siónnu 'ikë an nankë kananuna nux 'ain.

¹⁹ Usa 'ain ka unikaman mitsu káshibuinxun ësakin kati 'ikën: “Mitsux kamina uni ñukëkama aín ñunshinbë banati 'ain, 'ianan ka axa usai ka ñu 'iti 'ikë kixun 'unánkë akamabëribi munura banati 'ain.

¿Achúshi ëmanu 'ikë unikaman kara atun dioskamabë, bananan uni bamakëkama a kara uisakin

²⁰ kati 'ikë kixun ñukáti 'it?”

Ësai ka atux sinanimaishi banati 'ikën, 'aínbi ka axa këmëishi kikë 'ikën.

²¹ Usa 'ain ka an usakin mitsu kakë uni ax anua 'ikë anuishi 'ima, amanu amanu bëtsi bëtsi okin,

tëmëramikëx numin 'ikë anunbi 'itsaira nishti 'ikën.

Usai 'ikin ka aín 'apu 'imainun aín dioskama 'atimakin sinánxunti 'ikën.

Usai 'ikin ka manámia isbëkikin isanan,

²² mëuküaribi isbëkinkin iskanti 'ikën,

usakin iskinbi ka añu ñubi 'aíma 'ikë isanan,

tëmëratí ashi 'ain béanbéankibukënu 'ikësa isti 'ikën.

Usa 'aish ka kamabi iménu 'ikësashi 'iti 'ikën,

usa 'ain ka bëtsían tëmëramikë uni ax uinubi kuani abátima 'ikën.

Diosan kaiskë 'aish ënë menu bakënti uni ñuikë bana

9 ¹ Diosan ka 'atabakin an kuëënkësa oia 'inun Galilea 'imiakëxa, anu ka Zabulón 'imainun Neftalí kakë uni aín me 'iakëxa, ax ka an Diosan bana kuakëma a rapasu 'ikë unikaman me anuaxi Jordán kakë baka 'ikë 'ukëmanan, anuaxi kuanx parúmpapa kuëbí anubi sënénkë 'iakëxa; 'aínbi ka nuibakin 'itsaira 'akiankëxa.

² Axa ami nishkë unikaman 'atimokëxa bëánkibukënu 'ikësa 'ia unikama an

ka achúshi tirí chaiira isakëxa, iskin ka ñu upí 'ati 'unánkëxa;

achúshi tirí pëkikësa 'aish upiti tsókë uni an ka

axa 'atimati tsókë unikama ñu upí 'ai upiti tsóti 'unánmiakëxa.

³ Dios min kamina chaiira kuëënun nu 'imin;

usa 'ain ka anun nux kuëënti ax chaiira 'ikën. Kamabi unix ka min ismainunbi kuëëni anun ñu

'apáxun biti nëtë 'ikëbëtan aín ñu 'apákë bitankëx bëtsibë 'inánani kuëënkë usaribi 'ikën,

'ianan ka 'akanankin aín 'ibu 'axun ñu bitankëx bëtsibë 'inani kuëënkë usaribi 'iti 'ikën.

⁴ Min kamina tëmëramikin ñu mëëmikëx

atsankin bëtsi sinaniabi 'apukamanua,

tëmërakin ñu mëxuma 'anun nu chikiankën.

Usabi okin kamina mix Dios 'ixun Madiánu 'ikë unikamami

'asaribiokin nukama 'akën.

⁵ Min kamina 'akanani kuankian suntárukaman

aín taxaka pañubiankin anun me banamibiankë a

'imainun aín chupa 'akanankian imin shikë a kamabi tsin nénkin xaronun 'amiti 'ain.

⁶ Usa 'ain ka nunu achúshi tuá bakënun 'imíaxa,

Diosan ka nukama achúshi tuá 'inánxa, a tuá ka axa 'apu 'itiokin aín kushi 'inánkë 'iti 'ikën.

Usa 'ikë ka ësokin kakë 'iti 'ikën:

“An bana ñuixunkin 'ësëkëxun kuati upitani kuëënti,” “Dios uínbi kanantisama,”

“Nukën papa Dios axa këñutima oi tsókë,” “Achúshi 'apun rëkuëñ bëchikë chuámarua 'inun uni 'akinux bakëan.”

⁷ Ax ka anua David tsóa anubi tsóti 'ikën;

usa 'ikë ka ax kushiira 'ixuan ñu 'aia kamabi menuxun kuati 'ikën

'imainun ka chuámarua uni tsóti ax kēñutima 'ikēn;
 usa 'ixun ka uínsaranbi axa 'apu 'ia ax ēnkēma anubi 'iti 'ikēn,
 usa 'ain ka an 'akē ñukama ax upíokin 'akē 'ianan,
 an bēri pēukin ñu 'akē ax uínsaranbi nētétima usabi 'iti 'ikēn.
 Ēsokin ka Dios kamabi kushiñuira an 'itsaira unikama nuibakin 'ati
 'ikēn.

**Jesénēn rēbúnkinuax ka an uni upiti bukunun
 'akinti 'uti 'ikē kixun ñuikē bana**

- 11** ¹ Ēsai ka Dios kiakēxa, Jesénēn rēbúnki achúshinuax ka i mo
 kótēkēni kanikē usaribi 'itánun achúshi uni mēрати 'ikēn, usa 'i ka
 aín tapunuaxi kookēsa 'i mēрати ka ax 'apu 'iti 'ikēn.
- ² Usa 'ain ka Diosan kushi ax ēnima a unibēbi 'iti 'ikēn,
 an ka ñu 'unánkēira 'ianan sínánñuira 'inun 'imianan,
 usa ka kixun bētsi 'ēsēanan ñu 'aisatankinbi tēñēi kushiñu 'ianan,
 Diosmi uisa ñukama kara 'atima 'ikē kixun, 'unáni rakuēnun unikama
 'unánmiti 'ikēn.
- ³ An ka ñu iskinshi uisa kara oti 'ikē kixun aín kuēñkēsa okinshi 'anan,
 ax ka usai 'iaxa, kixun unin ñuikē bana a kuakinshi usa ka 'iti 'ikē
 kixun katima 'ikēn.
- ⁴ An ka an 'akinti 'aíma 'aia tēmērakē unikama
 'imainun uni ñuñumakama atun menu 'ikē akama 'akinti 'ikēn.
 Usa 'ain ka aín banax achúshi tatsi tuínxun anun bēnēkinshi ñu 'akē
 unikama tēmēramikē usaribi 'iti 'ikēn,
 'imainun ka aín kuēbitan xunkakēsa okinshi 'atima ñuishi 'akē
 unikama kēñunun 'imiti 'ikēn.
- ⁵ Ax ka unían ēnkinma aín chupa pañukēsa usaribi okin upíokin ñu 'ai
 asérabi banati 'ikēn.
- ⁶ Usa 'ain ka shórapana 'imainun ovejakama ax upitax bukuti 'ikēn,
 usai 'imainun ka 'inu 'imainun cabra tuá akamax bētsibēbi tantiti 'ikēn,
 'imainun ka vaca bakē bēri kanikē 'imainun paru 'inúan axribi bētsi
 rapasu nitsi kaniti 'ikēn,
 usai 'i ka tuá xuratsukun buánkēx kuanshiti 'ikēn.
- ⁷ 'Imainun ka vaca xanu 'ianan, xaéon aín xanu axribi 'unánankē 'iti
 'ikēn,
 'imainun ka aín tuákama axribi bētsibē timéax tanti bukuti 'ikēn.
 Paru 'inuánēn ka vacan 'akēsaribi okin pasto piti 'ikēn.
- ⁸ Achúshi tuakēx ka runu nēēira menu 'ikē abē kuaiti 'ikēn,
 usai 'ikin ka runu aín paē mukaira 'ain nánú 'ain mēkēn atsímīti 'ikēn.
- ⁹ Kamabi 'ēn bashi upíira anu ka:
 an uinu 'ikē unibi 'atima oti 'aíma 'iti 'ikēn,
 usa 'ain ka parúmpapanua 'umpax buákirukēsa usai 'ia kamabi unin
 usakia Diosan 'a ñukama kuati 'ikēn, kiax ka kiakēxa.

Samaria ēmanu tsókē Israel unikama 'iti ñuikē bana

- 28** ¹ Uisai kara Samarianu 'ikē unikama bētsi unikaman, atux isa upí
 uni 'ikē kixun kakē

axa ëma chaiira Efraín kakin anëké anu tsókë paéntinën kuëëirabu uni
atux 'iti 'ikën;

'aínbi ka Samaria ëma ax me sapan upíra anu 'ikën,

usa 'aish ka ñu ua buinarakin mañutinu 'akëxbia bënëtishi núkai
chushikë usa 'ikën,

usa 'ixun ka anu 'ikë unikaman paë bata 'axun xëai paénké a ënima!

² Èsokin mitsu kamainun kamina kuati 'ain: Nun 'Ibun kaískë achúshi
uni kushiira ka anu 'ikën,

ax ka matsi bëruñunëxa masákuatsinkë usaribi 'ikën, 'ianan ka
nëtë masákuatsinkëbë ukian suñuanën ñu masókë usaribi 'ianan,
nëtétimaira uñe 'ibúkian me mapukë usaribi 'iti 'ikën.

Usa 'ixun ka 'ain məkënan menu nipakëisokin 'anan,

³ 'ain taëkaman chakánan,

axa rabiakati nux kananuna usa 'ai kias ñu paë xëatankëx kikë a
ëmanu tsókë,

Efraínën rëbúnkikama a 'ati 'ikën.

⁴ Usakin 'akëx ka a ëmanua 'ikë unikama anuaxa ñu upiti tuákë menu
'ikësa 'ianan,

ro ua upíra 'inun 'apákëxia núkakësa usai 'itánun 'anan,
higo ax pain bimíax pëkéké unin mërakin məkënan bixun:
bënëkinshi pikë usaribi okinshi 'ati 'ikën.

⁵ A nëtë 'ikëbë ka Nun 'Ibu kamabi kushiñuira ax,

achúshi mañuti ichúkësamaira 'ianan,

achúshi ñu 'upiokin 'akë usaribi axa tsókë aín unikama ainan 'iti 'ikën,

⁶ usa 'ain ka Diosan an bana mëníokë 'apukaman,

anuxun bana mëníokë anuxun asérabi 'upiokin 'akian suntárukaman,
'ain ëma bërúanun atun bana mëníokë anuxun kati 'ikën.

Jerusalénnu 'ikë unikama 'ati kianan usokin ñu 'axunkatsi kia bana

⁷ 'Imainun ka raíri unikamaxribi uvas baka vino 'akë xëatankëx amá
aman kuani nitsia,

'imainun ka sacerdote unikama 'ianan an Dios kikë bana ñuikë

unikama atúxribi paë bata kushi a xëatankëx amá aman kuani nitsi

kushiñumasa 'aish sinanima 'atimati banaia;

'ianan ka namákësokian Diosan ismikëxbi amá aman kuani nikësaí 'ia,

'ianan ka paën irakë 'ixun uisakin kara bana mëníoti 'ikë kixunbi
'unanima.

⁸ Usakia anuxun xëakë mesa ax ka ami kinankë 'aish, a isi kuínsakë
chuaíra 'ikën,

usa 'ain ka anuxua usakin 'akankë anu achúshi ñu chuáñumama 'aíma
'ikën.

⁹ 'Ianan ka 'ëmi kuai ësai kikanía:

“¡Nukama bana 'unami ka uti 'ikën,

'imainun ka uisakin kara Diosan ismíaxa aribi nukama 'unamiti 'ikën!

¡Nuxnu tuá xu bërí kanikënën,

¹⁰ kirika 'ati 'unánkin ba, be, bi, bo, bu kakin 'unánkësaribi okin!”

¹¹ Asabi ka mitsunmi bana kuaisama tania,

ka Diosan bëtsi banan banakin kuaisama 'itánun ënë unikama kati 'ikën.

¹² Ësai ka bërámabi ax kiakëxa:

“Ënu ka anu upiti tsóti 'ikën,
ënëx ka anu upiti tantiti 'ikën;
uix kara atsanxa ax ka tantiti 'ikën.”

'Aínbi ka ax kikësokin 'ën bana kuakama 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun tuá xurakama bërí

kirika 'ati 'unánkë kakësokin kati 'ikën.

Usai 'ika bërí niti 'unani tuáxura kuaníbi kaxutan pakëkësa usaribi,
'ianan anun ñu biti nankë anu pakëtia ñu bikësa usaribi 'iti 'ikën,
usai 'ika anuax chikítima 'ikën.

¹⁴ Mitsux 'apu 'ixun kamina Nun Ibu bana kuati 'ain,

bana kuakëma unibu,

mitsux kamina Jerusalénnu 'ikë unikaman 'apu 'ain.

¹⁵ Mitsux kamina ësai kin:

“Nukamax kananuna bamati abë achúshi ñu 'ai mënion,

usa 'ain kananuna uisa ñu kara 'ikëbëbi bamatima 'ain.

Usai 'ia ka ñu 'aisama 'inúkë anbi nu 'aisama otime 'ikën,

nun kananuna këmëkë an nu 'akinun kixun barian,

'imainun kananuna bëtsi paránkë anribia nu bërúanun kixun baria.”

¹⁶ Usa 'ain ka ësai Nun 'Ibu kiaxa:

'Ën kana Sión kakë ëmanu achúi maxax nanti 'ain,

ax ka achúshi maxax kupíirakë 'ikën,

ax ka achúshi maxax ami birukin xubu 'ati nankë usaribi 'iti 'ikën.

Usa 'ain ka uix kara ami katamëtia ax chuámarua tsóti 'ikën.

¹⁷ 'Ën kana xubu 'akënu a unían, anun xubu 'akin sënën 'itánun tupunkë
manë tumua risiñu usaribi

'ën 'akë ñukama ax upí 'inun 'imiti ain, 'imainun anun xubu puntëkin

mëníoti usaribi ka uin kara upí ñu 'aia ax 'iti 'ikën.

Mitsun mi këmëi banai ismina uisa ñubi 'inútima 'ai kixun sinánkë,

a ka matsin titan masókin këñuti 'ikën,

'imainun ka ami katamëtimi bukúmkë aribi bakan chinanti 'ikën.

An Egiptonu 'ikë unikaman 'akinun kixun barikë unikama ñui kikë bana

30 ¹ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa:

“¡Uisai kara mitsun bakë bëchikë bëbu 'imainun 'ini xanukama
atun kakëxun 'ën bana kuaisama tania,

usa 'ixun atun 'ëbë banaxunmabi ñu 'akatsi kixun atúnbi sinania,

sinánkin ka usakin kananuna ñu 'ati 'ai kixun 'ën sinánmikëxunmabi

atúnbi sinánxun 'aia,

usakin 'ai ka atúxbi amiribi amiribi 'uchakania!

² Usai 'ika bënëkiani Egipto menu 'ikë 'apu faraón an isa bërúankin

'akinun kixun ñukati kuania,

'aínbi ka atun 'ë pain ñukátima;

an isa 'akinun kixun 'apu faraón ñukati kuania,

usai 'ika Egiptonu 'ikë unikamami atun isa 'akinun kixun ami katamëtia.

- ³ 'Aínbi ka faraónën 'akinkë ax paránkinshia 'akë 'ikën,
usai Egiptonu 'ikë unikamami katamëtibi ka atux rabinkë bërúti 'ikën.
- ⁴ Mitsun kamina an bana ñuiti unikama Soán kakë 'imainun Hanés kakë
ëmakama anu 'ikë 'apu abë banati xuan, a kamina ka Egipto menu
'ikë ëma anu an mitsu 'akinti bariti xuan,
- ⁵ 'aínbi ka a menu 'ikë unikama ñu 'unánkëma 'ixun mitsu paránkë 'iti
'ikën,
usa 'ain ka mitsun bikë ñukama anbi mitsu 'akintima 'ikën,
usa 'ain ka atúan mitsu 'akinkëxbi 'akinkëmasa 'iti 'ikën, usokin 'akëx
kamina paránkë bërúkanti 'ain.”
- ⁶ Bërí kana ñuinakama Négueb menu 'ikë akama ñui kin:
a mex 'atimaira 'ain ka anu
paru 'inúankama axa kuëëkë,
'imainun runukama 'ianan kapésa ñuina taëñu axa nuánkë akama
'ikën.
Burro 'imainun camello kaxunu puruxun ka
ñu kupíkë Egipto me anua upa unikama 'ikë anu buánti 'ikën,
- ⁷ 'imainun ka a unikama ami katamëtia uni 'akinsa 'aishi 'akianainsama
'ikën.
Usa 'ikë kana ësokin anëan:
“Ñuina chaiira kuëëkinbi añu ñubi 'akëma kakin anëan.”
- ⁸ Usa 'ain ka Diosan Isaías kakëxa, bërí kamina i parókin 'akë
bitankëxun,
xëñibua 'aínbi a ñuitiokin ënë bana kuënëoti 'ain,
usakín 'a 'ikë ka xëñibua 'aínbi unin a sinánkin ñuikanti 'ikën.
- ⁹ Ënë unikamax ka bana kuaisama tankë unibu 'ikën,
usa 'ixun ka 'ën bana kuaisama tania, usa 'ain ka 'ën 'unánmikë
banakama kuaisama tani 'ëmi sinanima.
- ¹⁰ Usa 'ixun ka an Dios kikë bana ñuikë unikama kaia: “Namákësa okín
kamina istima 'ain.”
Kanan ka an bana uni ñuixunkë unikama kaia: “Nukama kamina
mitsun mi asérabi iskë ñukama ñuixuntima 'ain;
nu kamina an 'atima okín sinánmitima upí bana kati 'ain;
'ianan kamina nun 'aisa tankin sinánkë banakama nu ëmitima 'ain.
- ¹¹ Mitsun 'akë ñu 'atimakama kamina ëntima 'ain kixun,
kakin kamina nun 'akë ñu 'atimakama ëni upiti tsónun nu katima 'ain,
usakín 'anan kamina Israel unikaman Dios 'upíira a ñuikin nu katima
'ain.”
- ¹² Usa 'ain ka Israel unikaman Dios upíira ax ësai kia:
“Mitsun kamina usai 'iaxma 'inun kakë bana a kuaisama tanan,
bënëkinshi ñu 'atima 'anan,
ñu 'atimaira 'ai ami katamëkanin;
- ¹³ usa 'ain ka ax mitsun 'uchabi 'ikën.
Ax ka anun ëma kënëarakë kënë manainra axa
tënki tënkibuti 'itankëx unin sinánkë 'aímabi rurukubukë usaribi 'ikën;
- ¹⁴ 'ianan ka mapú 'akë ñutë axa
pakëti sarimëti,

ami chimapu bisama 'ianan anun 'umpax kininua,
bisamabi aín tukibukë usaribi 'inun masókë 'iti 'ikën."

¹⁵ Usa 'ain ka Israelkaman 'Ibu upíra ax ësai kia:

"'Ën bana kikësokin 'atëkëni kamina mitsux uínbi ubíokëma upiti
bukui iékë 'iti 'ain.

Usa 'ain kamina uínbi ubiokëma bukui 'ëmi katamëti kushiñu 'ikanti
'ain."

'Aínbi kamina mitsun 'ën kakëxunbi kuëënkáma 'ain,

¹⁶ kuëënimá ka kikankëxa: "Usama ka caballonu 'irukiani kananuna abáti
kuanti 'ain."

Usai 'i nukamax abákë ax ka asábi 'iti 'ikën.

'Imainun kamina ësairibi kikankën: "Ishtuinshia kuankë caballonën
nirinkë anu këñurukiani kananuna abati kuantu 'ain."

Axa numi nishkë unikaman kuni ka bënëtishi niti 'unanxun nukama
nuiti 'ikën.

¹⁷ Usa 'ain ka mil uni ax achúshi unían 'akatsi kixun kakëx abáti 'ikën,
'imainun kamina kamabi mitsux mapai achúshi uni axa mitsumi nishkë
an 'anuxun kakëx,

'itsamara tikitamainun abákanti 'ain,

usai 'i kamina achúshi i aín bashi rëbunu nikë usaribi 'ianan,

a istia unin 'unántiokin bashi tësapanu nitsínkë usaribi 'iti 'ain.

¹⁸ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu an upiokin ñu 'akë 'ixun mitsumi sinania, usa 'ixun
ka an kamabi ñu upiokin mitsu nuibakin 'aia; an ka ax nuibanankëira 'ikë
kixun mitsun 'itsaira 'unánti kuëënia, Nukën 'Ibu an ka ax xëshi Dios 'ixun
ñukama upiokin 'aia. ¡Usa 'ain ka ami katamëtia 'akinti kuëënkë unikama
kuëëinra kuëënti 'ikën!

Egiptonu 'ikë unikama atun 'akinun kixun an barikë unikama ñuikë bana

31 ¹ ¡Uisai kara an Egiptonu 'ikë unikama 'akinun kixun bari kuankë
unikama 'iti 'ikën,

'imainun kara axa atuiná aín caballo 'itsañu 'ixun 'akinun kixun
sinanan,

anuaxa 'akanankë caballonën nirinkë 'itsaira anun,

'akianan isa caballonu 'iruax kuantu unainrabu

suntáru 'itsaira an isa 'akinti 'ikë kixun

Israel unikaman Dios upíra an 'akinun kixun ñukátima!

² Usa 'aínbi ka Diosanribi parántisama 'ixun ñu 'atimaribi inúnun 'imiti
'unánxa, usa 'ixun ka ñu 'akatsikíax kana 'aíma kítëkënkínma ñu
'aia.

Usa ain ax uni 'atimakama ami 'ianan,

an 'atima unikama 'akinkë akama 'atima oia.

³ Egiptonu 'ikë unikama ax ka unishi 'aish dios kamasama 'ikën;

'ianan ka atun caballokama namishi 'aish, bëru ñunshinsama 'ikën.

Usa 'ain ka Nukën 'Ibun a unikama 'ain mëkënan 'akësokin,

atu 'atimokin an bërúankë akëñunbi 'akëx bamati 'ikën;

usai 'ika a kamaxi këñukanti 'ikën.

⁴ Ësokin ka Nukën 'Ibun 'ë kaxa:

"Achúshi paru 'inúanëx ka oveja bixun rëtëax,
an ñuina bërúankë unikamami rakuétima,
'ianan ka kamaxi timéxun, munuma kuënkëni banakinbi ratutima 'ikën,
usaribikin ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñu ax
aín unikama Sión kakë bashi anua 'akini uti 'ikën.

⁵ Achúshi ñuina pëchiñunëan anua aín tuá 'ikë aín na a manámi nuani
mañakin bërúankësa,

usaribi okin ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñuira,
an aín unikama Jerusalén ëmanu 'ikë akama bërúanan, iëmikin
ñu 'atima 'inutiabi bërúankin 'akinti 'ikën."

⁶ Israel unikaman rëbúinki mitsux kamina
'atimairai banakin ñuikankë Dios ami sinanatëkënkanti 'ain.

⁷ Uisa nëtën kaina kamabi mitsun,
kuëënkima timakanin unfnbia kuri manë uxua 'akë akama,
mitsun mëkën 'uchañu kaman 'akë,

⁸ anun ka Asiria ëmanu 'ikë unikama manë xëtökën 'akë 'iti 'ikën.
'Aínbi ka unin aín kushínbi 'akëma ax 'iti 'ikën.

Usa 'ain ka Asirio suntárukamax 'akanankënuax abákë 'iti 'ikën,
'imainun ka anu 'ikë uni bënákama 'akánanti 'unainrabu ax ñatanxun
ñu mëëmikin tëmëramikë 'iti 'ikën;

⁹ usakin 'akëbëa aín 'apu rakuéti abákiani chikífkëbë ka
aín suntárunën kushikama axribi aín bandera rakanbiani abákanti
'ikën.

Ësai ka Nukën 'Ibun asérabi kiakëxa, mëníokëxa tsi rëkirukin pëi
chushikë pikësa usakin,
Jerusalénnu 'ëx 'ixun kana anu 'ikë unikama an 'aisatankë ami nishkë
unikama 'ën 'atimokin tëmëramiti 'ain.

'Apun asérabi 'akin upiokin ñu 'ati bana

32 ¹ Ësai ka Isaías kiakëxa: anu ka achúshi 'apu an upíokin ñu 'akë 'iti
'ikën,

'imainun ka an bana mëníokë bëtsi 'apukama atúnribi upíokin ñu 'ati
'ikën.

² Usa 'aish ka atu achúshi achúshinëx suñu bëki nëtë masá kuatsinkëbë
ñumi katamëkë usaribi 'iti 'ikën,

'ianan ka xëxá 'umpax shióbukian me ëskikë chabóti 'akë ain baí
usaribi,

'ianan anu uni 'ikëma menua mapara chaiira an tupéonkë 'ain barin
xarokëx ami katamëkë usaribi 'ikanti 'ikën.

³ An ka uisakin kara ñu 'ati 'ikë,
kixun pain 'unánkë 'iti 'ikën, 'ianan ka aín unikaman banaia bëmékin
kuati 'ikën,

⁴ usa 'ain ka an kuëënkësokin ñu 'akinma,
uisa ñux kara a 'aisa upí ñu 'ikë a isanan ñu 'aisama isi kuni ka banati
'ikën.

⁵ Usa 'ain ka uni mënin sinan ñukakama ax bëtsi unin istisama tankëma
'ikë kixun kakëma 'iti 'ikën,

'ianan ka an rabinkima ñu 'ashikë uni axribi unin usa ka a uni 'ikë
kixun kakëma 'iti 'ikën.

- ⁶ Usa 'ain ka unin 'atimati tsotia timakin istisama tankë uni ax 'atima ñu
'atishi banaia;

usai 'ikin ka ñu 'atima 'ati sinánkin

uisakin kara ñu 'atimaira 'akin a tanti bana kikësokin 'akinma bëtsi
uni 'ati 'ikë

kixun baria, usai 'i ka Nukën 'Ibu ñui këmëi 'atimati banaia;

usa 'ixun ka axa 'akëñuma nikë unikama abi pananx a isi kuaniabi
pimima,

'ianan ka shimakë unikama aribi xëamima.

- ⁷ 'Imainun ka rabinkima an ñu 'ashikë uni an uisakin ñu 'ati kara
'unánkë 'ixun;

uisakin kara uni paránti 'ikë kixun sinánkin, 'atimakin unin ñuiti
ñuishi 'aia;

'anan ka uni ñuñumakama a këmëkin ñu 'atima inúnun paránia,

'anan an ñu kuëenkin bisatankë akamaribi ñu 'upiokin 'axúnun
kakëxunbi 'atima okin paránia.

- ⁸ Usa 'aínbi ka upí uni an upiokin,
sinánkin bëtsiokin sinántëkënkima an sinánkësabi okin ñu 'aia.

Diosan xanukama tëmëramixunbi 'akintëkënti ñuikë bana

- ⁹ Xanukama a ñubi 'ati sinanima bukukë mitsun,
kamina ësokin 'ën mitsu kakëxun kuati 'ain.

Xanukama axa ñu 'aíma bukukë mitsun kamina 'ën bana kuati 'ain.

- ¹⁰ Bërf kamina mitsux asábi 'ikanin,

'aínbi kamina ënuax achúshi baritia 'ikëbë rakuétan bamakanti 'ain,
usai ka a bitëkënti ñu 'apákë aín

bimi 'aíma 'ianan uvas 'aíma 'ain 'iti 'ikën.

- ¹¹ Xanukama añu ñubi 'ati sinánkëma,

mikamax kamina rakuéti bërëti 'ain;

mitsux kamina uisa ñubi kana 'inútima 'ai kiox kin, usa 'ain kamina
rakuéti 'ain,

mitsunribi kamina ami pañukankë chupa pëtankëxun chupa xëni masá
nuitukin 'akësa 'inun pañukanti 'ain.

- ¹² Usai 'i kamina ka masá nuitutia kixun

'unánun, shitinki anu ñu 'apákëxa 'itsaira tuákë anuax 'ianan, anu uvas
'apákë naëkama anu kuaibë nianan aín inkëbë niti 'ikën.

- ¹³ Usai 'imainun ka anu 'ëx 'ikë menua 'ikë 'ën ëmanu xubi muxañu

'imainun me 'atima 'iti 'ikën,

usai 'ikëbë ka anuaxa unikama kuëenkë xubu ëmanu 'ikë anuribi muxa
kóti 'ikën.

- ¹⁴ 'Imainun ka 'apun xubu akama ënkë 'iti 'ikën;

'imainun ka ëma anuax chikíkin upókin kënëarakë anua uni 'itsaira
'ikë aribi ashikin ënkanti 'ikën,

usakin ënkë 'ain ka pasto koia pi burro raëkëma,

'imainun vaca akamax anu bukuti 'ikën.

- 15 'Aínbi ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñu an ñu unio an
amiribishi nukama 'akintëkënti 'ikën,
usakin 'akin ka me ënkëxa anu ñu
'apátisama 'ikëbi anu ñu 'apátisa 'imitëkënti 'ikën,
usakin 'akëx ka a me anu unin ñu 'apátisabi upíira 'iti 'ikën.
- 16 Usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikamax añu
ñux kara upí 'ikë ashi 'ai bukukanti 'ikën.
- 17 Usai ika uisaibi 'ima añu kara upí 'ikë ashi 'ai,
uínbi ubíokëma xëñibua 'aínbi bukukannun 'imiti 'ikën.
- 18 Usa 'ain ka 'ën,
unikamax uínbi ubíokëma,
upitax upiokin 'akë atun xubunu bukukanti 'ikën,
- 19 'ianan ka nikama unin tëapakin
këñúkébëbi émanu 'ikë unikama rabinkë bërútima 'ikën.
- 20 Usai 'i kamina mitsux chuámarua tsókanti 'ain,
mitsun ñu 'apákëa 'umpaxan chabókëbë
'ianan, ka mitsun burro 'imainun vaca bënëkaman piti pasto 'itsaira 'iti
'ikën.

Nukën 'Ibun an 'akinun kainkë uni 'akinti ñuikë bana

- 33** 1 ¡Mitsun bëtsi unikama masókin 'atimokë 'ikëbi ka
mitsu bëtsi unikaman masókin 'atimokëma 'ikën;
Mitsun kamina bëtsi unikama 'atimo 'aínbi ka bëtsi unikamanribi
mitsu 'atima okëma 'ikën!
Uínsaran kaina bëtsi uni masókin 'akin këñuin, anun ka bëtsi
unikamanribi mitsu masókin 'ati 'ikën; uínsaran kaina bëtsi unikama mi
'akësabi okin 'ati sinánxun 'aima, anun ka bëtsi unikaman mi 'ati 'ikën.
- 2 Nukën 'Ibu nu nuibakin kamina
nukama 'akinti 'ain, nun kananuna minmi nu 'akinun kainin.
Nu kamina nëtétibi 'akinti 'ain, 'imainun kamina uinsaran nëtën kara
anun nux tëmëratí nëtékama 'ia anunbi nu iémiti 'ain.
- 3 Uínsaran kara mixmi atu 'akatsi kia kuatia anun ka unikamax abisi
abáti 'ikën;
uínsaran kaina min kushi ismikin nu 'akinin anun ka bëtsi menu 'ikë
unikamax abisi abáti 'ikën;
- 4 usa 'ain ka axa ami nishkë unikamax champu 'itsa nuania nëtë kuin
masá kuatsini ukésai ukin axa ami nishkë unikaman,
atun ñu kupíkë akamabi bíanan anúan ñuñuira 'ikankë akamabi
bikuanti 'ikën.
- 5 Nukën 'Ibu ax ka kamabi ñun 'ibu 'aish a manámi 'ianan naíkamë
'ëonuribi 'ia;
an ka Jerusalénnu 'ikë unikama 'imainun Judá menu 'ikë unikama raíri
uisai kara ñu upíshi 'ai upí tsóti 'ikë kixun 'unánmiäxa,
- 6 usa 'ixun ka uisai kara xëñibua 'aínbi an bërúankëx aín unikama
bukuti 'ikë kixun 'unánmiti 'ikën.
Ñu 'unánkë 'ianan upiokinra ñu 'unánkëira an ka ñu achúshi
kupíkësaira 'ixun uni iémia;

- usa 'ain ka Nukën 'Tbumi rakuéti ax ñuñuira 'ikë usamaira 'ikën.
- 7 jKamina kuakanti 'ain uisai kara axa 'akánanti 'unainrabu ax anun
ëmanu niti bai anuax kuënkëni kikanía kixun,
'imainun ka 'akanantima ka kixuan bana mënótanun xukë unikama
atux inia kuati 'ikën!
- 8 Bai kama axribi anun nikima ënkë 'ikën,
uixi anun nitima 'ikën.
Ñu 'akatsikíax bëtsibë bërí kanankë a 'aíma 'inun ënkë 'ikën;
usa 'ain ka timéax kananxuan ñu mëëkë akamaribi 'aíma 'ikën,
'ianan ka bëtsibë nuibanani kanankë abi 'aíma 'ikën.
- 9 Mex ka uni ñukë 'ain masá nuitukë usa 'ikën,
Libano me axribi ka anu 'ikë ikama chushikë 'ain unix 'ikësaí rabinkësa
'ikën,
'imainun ka Sarón kakë me sapan kiankë axribi anu uni 'ikëma mesa
'ikën,
'imainun ka Basán me 'ianan Carmelo kakë bashi anu 'ikëkama axribi
me ëskikëbë xanani ikama axribi aín pëchi rëukubutia.
- 10 Nukën 'Ibu ka ësai kia:
“Bëríra kana 'ën ñu 'ati 'ain;
'akin kana bërí uisakin karana 'ën ñu 'ai kixun uni ismikin kamabi ñu
chabu 'ën kushin 'ëx 'apu 'ixun 'ati 'ain.
- 11 Usa 'ain ka usakin ñu 'akatsi kixun sínánekë 'imainun mitsun ñu mëëti
'akë akamax basi chushikë 'ianan ñu puti bukúnkë usaribi 'ikën;
usa 'ikë kana 'ën xunkaia tsin ñu 'akësa okinshi këñuti 'ain.
- 12 Ëmakamanu unikama bërukë ax ka ñu xarokëx aín chimapuishi
bërukësa 'iti 'ikën;
usai 'ika muxa tëapaxun bukúnxun unin nénia tsin pikë usaíshi 'iti
'ikën.
- 13 'Ura 'ikë unikama anribi ka 'ën 'akë ñukama kuati 'ikën,
kuamainun ka 'urama 'ikë unikamanribi uisakin karana 'ën kushínbi
ñu 'a kixun 'unánti 'ikën.”
- 14 Jerusalén ëmanu 'ikë unikama 'imainun Judá menu 'ikë unikama
atúxribi ka 'uchakë 'aish 'itsaira rakuéti bërëia,
'imainun ka an Diosan bana 'unánkëma unikama atúxribi 'itsaira
rakuétan bamai ësai kia:
“¿Uinu 'ikë nukamax kara tsi ërékin an ñu xarokín këñúkë anu 'ianan,
këñutima oia ërëké anu 'iti 'it?”
- 15 An upí ñuishi 'ai asérabi këmëima banakë uni 'ianan,
an bëtsi uni aín ñu kuëëniámabi bikuantankëx anun ñuñukëma 'ianan,
bëtsi 'atima oxunun kixun bëtsin 'inainshikë kuríki bikëma a 'ianan,
an bëtsi uni usakin kananuna uni rëtëti 'ai kixun kakëxunbi
kuëënxunkëma 'ianan,
an uisaxunbi usakin kana ñu 'atima 'ati 'ai kixun sínánekëma uni,
- 16 akamax ka upitax rakuétima tsóti 'ikën,
usai 'ika ami katamëti achúshi xubu mapara 'akë ami katamëanan,
aín piti 'itsaira ñu 'ianan, a xëati 'umpax 'itsairañu 'aish ñuñumama
'itima 'ikën.

- ¹⁷ Usa 'ain kamina mitsun bërúmbi axa 'apu 'iti uni a istékënti 'ain, ax ka 'apu 'upíra 'inuxun 'aia;
an ka uinu kara me kuainakëakëxa anu 'aísha 'uraira 'aínbi unikaman 'apu 'iti 'ikën.
- ¹⁸ Anunmi rakuéti tsóa nètékama a sinani, kamina ësai kikanti 'ain:
“¿Uinu kara an kupíonun kixun ubfokin kupíomixun an kuríki tupuán suntárunën kushikama ax 'ik?
¿Uinu kara an sënën kara kixun ñu ëñë tupuán ax 'ik?
¿Uinu kara suntárunën kushikaman anuxun nu ñatanun xunuxua anun ëma kënëarakama anuxun bërúankëkama an tupuán ax 'ik?”
- ¹⁹ Usa 'ain kamina bërí amiribishi bëtsi ëmanu 'ikë unikama bana kuakëma 'ain,
atun bana ax ka mitsun kuaisama tëira 'ianan, uisai kara kia kixun uinu 'ikë mitsúnbi kuaisama 'ikën.
- ²⁰ Anuxun nètë inúkin fiesta 'ati Sión kakë ëma a kamina iskanti 'ain;
Jerusalén ëma uisabi oisama okin bërúankë a kamina mitsun bërúmbi isti 'ain;
ax ka anu 'inuxun 'upiokin unin i nitsintankëxun shaíkisama okin 'anan uínbi ain itsikama tënkapatísama okin 'akë usaribi 'iti 'ikën.
- ²¹ Anuxun ka Nukën 'Ibu nukama aín kushi ismiti 'ikën.
Ax ka achúshi baka kushiira abákë 'imainun naxbaira usaribi 'iti 'ikën, usa 'aínbi ka
axa ami nishkë unikama atu 'akatsi
kíax anúan 'akanani kuankë atun manë nunti intían nikinkë a 'imainun chaiira kushiira ax 'inútima 'ikën.
- ²²⁻²³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ax an bana nu mëníoxunkë 'ixun a tanti banakama nukama 'axunia, 'imainun ka ax nukaman 'apu 'ikën, usa 'ixun ka an nu iémiti 'ikën.
Axa numi nishkë unikaman atun nunti anun tékërekakë itsikaman ka churukukë 'ixun ami tékërekakë i a tuinima,
usa 'ain ka ami tékërekakë chupa ax pënimëtima.
Usai 'ikëbëtan kananuna numi nishkë unikaman atun ñu kupíké bikuanti 'ain,
bimainun ka bëxuñu unikama 'imainun aín taëmi ñukë unikamanribi atun ñu kamabi atima onan numi nishkë unikaman ñu bikuanti 'ikën.
- ²⁴ Usa 'ain ka anu 'ikë unikama: “Kana 'insían kitima 'ikën.”
Diosan ka Jerusalénnu 'ikë unikama 'imainun Judá menu tsókë unikama atun 'uchakama mëníoxunti 'ikën.

Israel unikama Jerusalén kakë ëmanu utékënti ñuikë bana

35

¹ Ëx kana kuëënin anu uni 'ikëma, me ëskikë ax kuëënti, kuëënkëbë ka 'itsaira anu ñu bimi uábuti 'ikën,

² 'ianan ka ro ua ax 'apákësa 'inun uábuti 'ikën, usaía 'ikëbë ka unikama 'itsaira kuëënti 'ikën.
Diosan ka a menu ni upíra 'imiti 'ikë,

- Líbano menu 'ikësa 'inun, 'imianan ka Carmelo kakë me upíira a
'imainun me sapan Sarón kakë usaribi 'imiti 'ikën.
Kamabi unikaman Nukën 'Ibu ax ka kushiira 'ianan, 'apuira 'ikë kixun
'unánti 'ikën.
- ³ An 'ëx kia kuakë mitsun kamina, axa 'akinti kuëënkë unikama 'akinti
'ain,
'akinkin kamina atsánkë unikama a kuëëntanun sinanamikin kati 'ain,
- ⁴ kanan kamina axa rakuéti 'ishtun banakëma unikama aribi:
"Rakuëama 'inun kati 'ain.
;An nu iémiti Nun Dios ka nu 'urama 'aish nubëbi 'ikën,
'ianan ka mitsumi nishkë unikama atux kuëënkësa okin têmëramiti
'ikën!"
- ⁵ Usa 'ain ka bëxuñu unikama an 'upiokin ismainun,
pabë unikama anribi paxabarakakin bana kuati 'ikën;
- ⁶ 'imainun ka uni 'ain niti bëtsikë akamax chaxu abati 'ikësa churunti
'ikën,
'imainun ka banakëma unixi munuma banati 'ikën.
'Ianan ka anu uni 'ikëma me ëskikë anuax kushiira 'inun 'umpax
'itsaira ax bënëtishi shióbuti chikiti 'ikën.
- ⁷ Anu uni 'ikëma menu ka 'umpax chaiira 'iti 'ikën,
'imainun ka me ëskikë anubi xëxá upíira manámi chikíké 'iti 'ikën.
Anu ka bërí an ñuina rëtëxun paxa pikë kamun raëkëmakama 'ia, usa
'ain ka anu toëón 'imainun xatsfón kóti 'ikën.
- ⁸ 'Imainun ka anu achúshi bai cha upíira 'iti 'ikën,
"ax ka bai upí kakin anëké 'iti 'ikën."
Usa 'ain ka uikamax kara aín 'ucha sinánkin ain
niti mëníokëma 'ikë akamax a bain nitima 'ikën;
'imainun ka sinánñuma unikama atúxribi anun inuti nitima 'ikën.
- ⁹ Anu ka paru inuán 'ianan raëkëma ñuinakama axribi 'utima 'ikën.
Usa 'ain ka bai an iémikë Israel unikama aín menubi an 'imikëx
riküatsintëkënnun Diosan 'imiti 'ikën;
- ¹⁰ a unikamax ka Nukën 'Ibun ainan 'inun bitëkënkë unikama 'iti 'ikën;
usa 'aish ka Jerusalén ëmanu atsini kantai kuëënkanti 'ikën,
usai 'ika anu kuëëni xëñibua 'aínbi tsóti 'ikën.
Usai kuëëni chuámarua tani anu tsókëbë ka únsaranbi masá nuituti
inkë ax atunu 'itëkëntima 'ikën.

**Nukën 'Ibun amiribishi Jerusalénnu tsókë unikama
masá nuitutiabi upiokin sinánu 'imía 'ikën**

40

¹ Mitsun Dios ax ka ësai kixaxa:

"Ën unikama kamina kuëëntanun nuibakin 'akinti 'ain;

² 'akianan kamina kuëëntanun nuibakin Jerusalénnu

tsóa unikama a atúan têmërakin bëtsi uni ñu mëëxuan a ka kënëúaxa

kixun kati 'ain, kanan kamina atúxa usai 'ikë anunbi

ka 'ën kakëxuan atun kuaisamatan a kupíoxa kixun kati 'ain,

'ënbi kana 'ëmi 'itsaira 'uchaia

rabé okin atu 'atima okën."

- ³ Achúshi ángelnëx ka munuma banai ëesai kia:
 “Nukën 'Ibu ka 'aia kamina anu uni 'ikëma menu bai mëníoxunti 'ain,
 a kamina Nukën 'Ibu Dios 'axunti 'ain,
 ax ka achúshi bai chaiira puntë 'ianan naxba anu ñu 'irukëma me 'iti
 'ikën.
- ⁴ Kamabi me xëxañu 'ianan bashi 'itsañu akamax ka me sapan 'inun
 nataka kikë 'iti 'ikën,
 bashi tēpan 'imainun matá, mekama ax ka aín chairukëkama iskëma
 'itánun mëníokakë 'ikën,
 usai 'ikëbë ka 'itsaira xëxákama ax nëtëtima 'imainun ain bashikama
 ax sapani aín rëbu iskëma 'iti 'ikën.
- ⁵ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun aín, kushia isnun ismiti 'ikën.
 Ismikëxun ka kamabi unin timëxun isti 'ikën,
 usai ka Nukën 'Ibu ax kixaxa.”
- ⁶ Achúshi unix ka ëesai munuma banai kia:
 kia kana 'ën ñukan: “¿Usai karana 'ëx munuma banai kiti 'ain?”
 Kakëxun ka an 'ë kaxa. Ënë bana kamina munuma banai kiti 'ain
 kixun ka 'ë kaxa.
 “Kamabi unix ka xubi kókë usaribi 'ikën, jaín tsóti ax ka ñu ua naënu
 kotankëxi bëríbi nëtékë usa 'ikën!
- ⁷ Xubix 'imainun ro uakama ax núkai ëski chushia,
 uínsaran kara Nukën 'Ibun xunkaia anun ka usai 'ia.
 Usa 'ain ka asérabi unin tsóti ax bënëtishi xubi 'ikësaribiti inutia.
- ⁸ Usa 'ain ka xubi ax ëski chushimainun ro ua axribi chushi xanania,
 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan bana,
 ax xëñibua 'aínbi usabi 'iti 'ikën.”
- ⁹ Sión an upí banakama ñuikë,
 ax ka aín bashi achúshi chaxkéira anu kuaruti 'ikën.
 Jerusalén an upí banakama ñuikë, mix kamina kushiira banati 'ain,
 Judá menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama aturibi upí bana a ñuixunti
 'ain:
 jënu ka mitsun Dios 'ikë kamina iskanti 'ain!
- ¹⁰ Nukën 'Ibu ax ka 'uti 'ikën,
 an ka aín kushinshi ax kushiira 'ixun ñu 'ati 'ikën.
 Usa 'ixun ka amia nishkë unikama a pain 'atimotankëxun aín unikama
 bitsínkin bëti 'ikën.
- ¹¹ 'Ianan ka an ñuina bërúankë unían aín ñuina bërúankin;
 aín ñuinakama nuibakin
 aín shikami okin 'ikúkin bixun tuianan,
 axa bërí bakënkëkamaribi bërúinra okë usaribi okin 'aia.

Israelnën Dios ax ka kushiira bëtsi ñu bëtan sënëmaira 'ikë kixun ñuikë bana

- ¹² ¿Uin kara parúmpapa kamakëñun 'umpax aín mëkënan tupúanan,
 aín mëkën rëbukaman uiti chaiira kara naíkamë 'ëo 'ikë kixun tupuax?
 ¿Uin kara me putu kamabi uiti kara kixun tupúnti 'ikë,
 'ianan kara anun ñu 'ië tupúnti 'akë anun matákama 'imainun
 bashikama tupúnti 'ik?

- 13 ¿Uin kara Nuk'ën 'Ibu ësokin kamina ñu 'atima 'ai kixun kanan,
usakin kamina ñu 'ati 'ai kixun 'unamiti 'ik?
- 14 ¿Uin kara usakian ñu 'anun kixun 'ësëanan usakin kamina ñu 'ati 'ai
kixun kuamikin kakëx?
¿Uin kara usakin kamina uni 'ati 'ai kixun istánkëxuan 'anun
'unánmiakëx?
¿Uin kara uisai kara ënë nëtënu 'ikë ñukama uniakëxa kixun
'unánmiakëx?
¿Uin kara usakin ñu unáni kamina sinánñuira 'iti 'ai kixun
'unánmiakëx?
- 15 An iskëx ka bëtsi bëtsi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikamax 'umpax
tuskia iskë usaratsushi 'ikën,
'ïanan ñu bëru 'itsama anun ñu tupunkë anu 'arukë usaribi 'ikën;
bëtsi bëtsi unikama parúmpapa nasínua 'ikë ax ka masi bëru 'itsaira
'iskësa usaribi 'ikën.
- 16 Kamabi Líbanu mekamanu ka ñuina 'itsairama 'ikën
usa 'aish ka bënëkinshi 'atankëxun 'aímai kēñutanun a xarotibi 'aíma
'ikën,
'ïanan ka anua karu bënëkinshi a tíkati bisamabi 'ikën.
- 17 Kamabi menu 'ikë ëmakamax ka an iskëx ñuumara 'ikën;
usa 'aish ka an iskëx anu 'ikë unikamax kushima 'ikën.
- 18 ¿Uinu 'ikë bëtsi uni kamabëtan sënën kara Dios 'ikë kixun kaina mitsun
kati 'ain?
¿Uisa ñu mitsúnbi uniokë ax kara asaribi 'iti 'ik?
- 19 An ñu uniotti 'unánkë unin ka charóxun ñu uni tankin 'aia,
'imainun ka an tēñuti 'anan mēñuti 'akë an 'atankëxun kurin ratáta
kakin 'anan
manë uxua aribi risi 'itánun 'aia.
- 20 An ñu uniotti 'unánkë an ka
i chékisama upí baria,
barixun ka an ñu 'ati 'unánkë uni aribi,
nipakëisama okin upókin nitsinxunun kixun kaia.
- 21 ¿Mitsun kaina a küama 'ain?
¿Ax kiabi kaina aín bana kuakama 'ain?
¿Mitsu kara 'itabati ka usai ñu 'iakëxa kixun ñuixuama 'ik?
¿Mitsun kaina mekama uniokëma 'aínbi kara uisa ñu 'iakëxa kixun
'unaniman?
- 22 Dios ax ka an me bëararakë kuman batsisa naí meu 'ikë a manámi
tsótaxa,
usa 'ixun ka kamabi uni champura 'akësa okinshi isia.
An ka chupa 'akësokinshi naíkamë 'ëo pëokaia,
'anan ka anu 'iti chupa kēxtú pëokakin pēninkësa okinshi 'aia.
- 23 Diosan ka kushiirabu unikama a kushiñumasa 'inun 'imíanan,
ënë menu 'ikë 'apukama ñu 'atimara iskësa usarabi 'inun 'imía.
- 24 Usa 'aish ka bërí ñu 'apákëx, me bitsi tapunakëkëma usaribi 'ikën,
usa 'ain ka Diosan anu 'ibúkin bëkinun 'imikëxuan suñun bëkakëx
chushi bamaia,

usai 'ia ka anu kushi 'ibúkin basi chushikë 'akësara okinshi suñuanën tákaia.

25 Usa 'ain ka Dios upíira ax ësokin ñukati kixaxa:

“¿Mitsun kaina uibë sënën karana 'ai kixun 'ë kati 'ain?

¿Uix kara 'ësaribi 'iti 'ik?”

26 Manámi bësukin kamina náimi okin iskanti 'ain:

¿Uin kara kamabi ñu uniokëx?

An ka kamabi uniotankëxun 'ispakama

aín anën anëkin nankëxa,

usa 'ixun ka achúshi achúshi usai kamina 'iti 'ai kixun kakëxa.

Aín kushi chaiira 'ain ka

uinu 'ikë 'ispaxbi nëtétima 'ikën.

27 Jacobnën rëbúnki Israel unikaman,

¿uisa kupín kaina banai bënëkanin? ¿Uisa kupín kara ësai kikan:

“Nukën 'Ibun ka 'ëx inúkë ñukama 'unanima;

kianan Diosax ka numi sinanima kix kikanin?”

28 ¿Mitsun kaina 'unaniman? ¿Mitsun kaina a kuakëma 'ain?

Nukën 'Ibu Dios ax ka únsaranbi këñutima oi tsókë a 'ikën,

an ka kamabi me uniokin anu 'ikë ñukamaribi uniokëxa,

usa 'aish ka ax atsanx kana 'akasmati kix kima;

'ianan ka ax sinánñuira 'ikë ax nëtétima 'ikën.

29 An ka axa atsánkë unikama kushitëkënenun 'imia,

'imianan ka kushiñuma uni aribi amiribishi sinanatëkënia kushinun 'imia.

30 Uni bënëkama atúxribi ka atsanx kushiñumasa 'iti 'ikën,

'ianan ka kushiira unikama atúxribi pakëti 'ikën,

31 'aínbi ka axa Nukën 'Ibumi katamëkë:

unikama ax kuni kushiñumasa

'ima abi kushiakëkiani;

tëtëkamë 'ëo nuani nikë usai nitsi

abatibi atsantima 'ikën

'imainun ka usai nitsibi atsantima 'ikën.

Nukën 'Ibu Dios 'ën kana Israel unikama tëmëraiabi 'akinti 'ai kia ñuikë bana

41 ¹ “Èsai ka Dios kiakëxa, axa parúmpapa nèbëtsi 'ikë nasínu bukukë unikama an ka nëtëxun 'ëx kia kuati 'ikën.

Bëtsi bëtsi menu tsókë unikamax ka kushi mëníokati 'ikën.

Uisai kaina mitsux tsóti anu banakin mënfonun kamina timékanti 'ain;

bërí kanaanuna timëxun uisakin karanuna mëníoti 'ai kixun isti 'ain.

² ¿Uin kara amiaxa bari

urukë amiaxa 'apu an kamabi kupitanuma 'akanankë ax mëranun 'imiakëx?

¿Uin kara bëtsi bëtsi menu 'ikë unikama aín 'apukama atux an 'akë

unikama ami 'inamëkëbëtan aín,

suntárukaman aín manë xëtokë,

'imainun aín kanti 'itsaira uni 'akëbëa raíri unix basi chushikë 'ikësa usaribiti basatanun 'ati 'ik?

- ³ ¿Uin kara aín suntárukamabētan nuibiani
uisaibi 'ima men kuankēmasa 'inun nuankiani kuankēsa 'inun 'imiti 'it?
- ⁴ ¿Uin kara ēnē ñukama ēsokin 'akēx?
¿Uin kara bērámbi 'a 'ixun bērfibi
usaía ñu inútíkama a 'imiti it?
'Ēx kana mitsun 'Ibu Dios achúshi a 'ain,
uin kara uinsaranbi 'itabakēnu unin ñuiama ñu 'akēxa.
- ⁵ Axa parúmpapa nasínu 'ikē ēmakamanu tsókē
unikama ax ka a isi 'itsaira rakuékankēxa;
usai 'imainun ka mekama shaíki kamabi mex shaíkiakēxa.
Usai 'ikēbē timéxun ka 'aia kixun iskanti 'ikēn."
- ⁶ An ñu uniotti 'unánkē an ka abētan ñu 'akē a kuēēmikin uni
ábia ēnxuma 'anun kixun kati 'ikēn.
- ⁷ An ñu uniotti 'unánkē an ka tēñuti 'anan,
mēñuti 'akē a abia 'anun kuēēmikin kati 'ikēn;
'imainun ka anun chakati 'akē anua an manē, chakakē aribi ēnxuma
'anun kati 'ikēn,
minmi manē charoxun takáshkakē ax ka asábi 'ikēn,
usokin 'atankēxun kamina mi uniokē ñu a shaíkibékinima nipakētia
usa 'ain rabún matásti 'ain.
- ⁸ "Israel unikama 'ēn uni
Jacob a 'ēn kaisa aín rēbúnkikama, 'imainun
Abraham 'ēn uni aín rēbúnkikama: Mitsun kamina 'ēn kakēxun
kuakanti 'ain.
- ⁹ 'Ēn kana uinu 'ikē menu kaina 'i anuabi chikínbētsinkin mitsu
bēakēn,
'ianan kana uinu kara me kuainakēakēxa
anuabi kuēnxun mitsu kakēn: 'Mitsux kamina 'ēn uni 'ain.'
'Ēn kana mitsu timakinma kaisakēn.
- ¹⁰ 'Ēx kana mitsubē 'ain usa 'ain kamina rakuékantima 'ain;
'ēx kana mitsun Dios 'ain usa 'ain kamina rakuékantima 'ain,
'ēn kana mitsu kushionan 'akinti 'ain, 'ēn kana mitsu
anun 'akánanti manē xētokē 'ēn mēkēnan tuínxun 'akēsokin axa mimi
nishkē unikamami kupitanuma 'anun 'amiti 'ain.
- ¹¹ Usa 'ain ka kamabi axa mitsumi nishkē unikamax
rabinkēbu 'ianan ñuumarasabu 'iti 'ikēn;
'ianan ka axa mitsubē 'akanankatsi kikhē unikama
achúshirabi nitánuma maērakatanun kēñúkē 'iti 'ikēn.
- ¹² Usai 'ikē kamina axa mitsumi nishkē
unikama barikinbi mērakantima 'ain;
usa 'ain ka axa mibē 'akanankē akamax anu
buküaxi 'aimasa 'iti 'ikēn.
- ¹³ 'Ēx mitsun 'Ibu Dios 'ixun kana,
'ēn mēkēnan tuinkēsa 'inun mitsu 'akinti 'ain usakin 'akinuxun kana
mitsu kan;
Usa 'ain kamina rakuétima 'ain, 'ēn kana mitsu 'akini usa 'ain."
- ¹⁴ Ēsai ka Nukēn 'Ibu asérabi kiakēxa:

- “Israel unikama Jacobnën rëbúnki 'itsamara 'aish kushimarasa unin
iskëbi rakuétima,
'aínbi kamina mitsux rakuétima 'ain. 'Ën kana mitsu 'akinin.
'Ëx Israel unikaman Dios upíra 'ixun kana,
mitsu bitëkënti 'ain.
- 15 Usakin 'akin kana mitsu anun ñu tákati i xëta,
xëtabu ió aín xëta upí 'itánun 'akë usaribi 'imiti 'ain;
'imikëxun kamina bashikama ñu putusa 'imianan me sapankamaribi,
basi chushikësa 'itánun 'imiti 'ain.
- 16 Usakin 'axun tákaia ka suñun bëkikin nuánmiti 'ikën;
ñu bimia aín bimikama këñunbi anu 'ibúkin suñúan kushiiran ñu
'akësaribi okin 'abisoti 'ikën.
Usa 'ain kamina mitsun 'Ibu 'ain kuëënkanti 'ain,
usai 'ikamina mitsux rabiakati Israel unikaman Dios upíra ax ka nubë
'ikë kiox kikanti 'ain.
- 17 Uni ñuñuma 'aish kuríkiñuma akaman ka 'umpax barikinbi mëraima.
Usa 'aish ka 'umpax xëaima shimax aín tëru ëskia;
'aínbi kana 'ëx aín 'Ibu 'ixun atu 'akinti 'ain,
'ëx Israel unikaman Dios 'ixun kana atu 'akinkin ëntima 'ain.
- 18 'Ianan kana anu uni 'ikëma bashikama anubia 'umpax 'inun 'imiti 'ain
'imianan kana me sapan kamanuribi xëxá manánmi ki shióbuti upíbu
'inun 'imiti 'ain;
'imianan kana anu uni 'ikëma me ëskikë anuribia xëxákama 'inun
'imiti 'ain.
- 19 Anu uni 'ikëma menu kana kunxan,
acacia kakë i 'ianan pëñanakëkë i 'imainun olivos akamaribi kómiti
'ain;
komianan kana me anu ñu 'apátisamai ëskikë anubi pino kakë i
akëñunbi i chaxkéirabu akamabi kómiti 'ain,
- 20 usakin 'akë ka kamabi unin iskin 'unánti 'ikën,
'imainun ka upíokin sinanan kuati 'ikën,
'ëx aín 'Ibu 'ixun ka ënë ñukama 'ën kushínbi 'a kixun 'unánkanti
'ikën,
'ianan ka 'ëx Israel unikaman Dios upíra 'ixun kana usakin 'a kixun
'unankanti 'ikën.”

Nukën 'Ibu Dios unínbi uniokë ñukama masókatsi kia bana

- 21 'Apúira Jacobnën rëbúnkikaman 'Ibu ax ka ësai kiox:
“A rabinuxun unin bëtsi ñukama tankin uniokë akamax ka
uisakin kara ñu 'aia kixun 'ë ñuixuni ukanti 'ikën.
- 22 Uxun kamina uisai kara ñu 'inuxun 'aia kixun nu kanan
uisai kara ñu 'iakëxa kixun nu ñuixunti 'ain,
ñuixunkëxun kananuna nukaman upíokin kuakin sinánti 'ain;
kuamainun kamina uisai kara ñu 'inuxun 'aia akamaribi nu ñuixunti
'ain,
ñuixunkëxun kananuna uisai kara a ñukama 'inuxun 'aia kixun 'unánti
'ain;

- ²³ usa 'ain ka uisai kara a ñukama 'iti 'ikë kixun nukama kati 'ain, kanan kamina asérabi karamina mitsux dioskama a 'ai kixun nukama ismiti 'ain.
 'Ianan kamina 'atipaxun ñu upí 'anan ñu 'atima ami nux 'itsaira rakuétisabi 'itanun 'ati 'ain.
- ²⁴ ¡'Aínbi kamina mitsux añu ñubima 'ain
 'imainun kamina añu ñubi 'aisama 'ain!
 An mitsu kaískë unikama ax ka upíokin iskëma 'iti 'ikën.
- ²⁵ 'Ën kana achúshi uni amiaxa barí urukë amiax mëranun 'imiti 'ain;
 a uni kana 'ën aín anën kuënti 'ain,
 usa 'ain ka aín tsípúmiäx a uni uti 'ikën.
 Utankëxun ka 'apukama atu chua me aín taën amákësokinshi 'ati 'ikën;
 'anan ka an mapú ñutë 'ati aín taën amákin chékakë usaribi okin 'ati 'ikën.
- ²⁶ ¿Uinra kara anúan 'itabati 'ikë anunbi pëua 'ixun,
 nukaman 'unánun ñuiakëx?
 ¿Uinu 'ikë mitsuxira kaina bërámabi uisai kara ñu 'iti 'ikë kiox
 nukamax kinun kiti 'ain?
 Uinu 'ikë mitsúxbi kamina usai ka 'inxun 'aia kiox kiama 'ain,
 ufnbi ka achúshi banarabi banaia kuama 'ikën.
- ²⁷ 'Ëxbi kana usai ka Siónnu 'ikë unikama tsónuxun 'aia kiox bërámabi
 kiakën,
 usa 'ixun kana 'ënbi Jerusalénnu tsókë unikama katánun an bana ñuikë
 uni achúshi xuakën
 xukëx kuanxun ka axa aminishkë unikaman uban unikama ax ka
 basirakëma 'afnshi utëkënti 'ikë kixun kakëxa.
- ²⁸ 'Ën iskëx ka bëtsi dioskama 'ëmi mërátima;
 usa 'ain ka an 'ë usai kamina 'iti 'ai kixun kati 'aíma 'ikën,
 'ianan ka an 'ën ñukákë banakama usai ka 'inxun 'aia kixun 'ë kati
 'aíma 'ikën.
- ²⁹ ¡Akama achúshinëxbi ka añumabi 'ikën!
 Usa 'ixun ka añu ñubi 'aíma;
 usa 'ain ka unin a rabinuxun uniokë ñu usaribi 'aish ñankáishi 'ikën.

An kaískë uni ñui Nukën 'Ibu kia bana

- 42** ¹ 'Ësai ka Nukën 'Ibu kiakëxa. Ënu ka 'ën kuëenkësabi okin 'ati 'ën
 kaískë uni ax 'ikën,
 ënëx ka 'ëx a isi 'itsaira kuëenkë a 'ikën,
 usa 'ain kana 'ën bëru ñunshin a 'inan,
 usa 'ixun ka kamabi menu 'ikë unikama upíokian ñu 'anun 'amiti 'ikën.
- ² Usa 'ain ka munuma banai kushin kiabi,
 ain bana ëman nikë unikaman kuakëma 'iti 'ikën,
- ³ pëkú pëchi sitan 'akin pësínpakë aka xanun 'aisama 'ikë putia. Usa
 'aínbi ka 'ën bakë bëchikënnë uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'ainbi ainan
 'isatania kuantanun katima 'ikën.
- Tirí bënëbuti kuínkësa ka axa ami sinanibi ami kushikëma uni ax
 'ikën. Usa unibi ka aina 'iaxma kuantanun katima 'ikën.

Anun kamabi ñu 'aisama këñuti nètë utamainun ka aín kushinbi amia katamëkë unikama 'akinti 'ikën.

- 4 Usai 'ika tantimabi 'ianan kana 'aima kixunbi sinántima 'ikën, kamabi menu 'ikë unikamaxa ax kikësabiokin 'ai sënëntamainun Axa parúmpapa nasíkamanu 'ikë unikama atun ka an 'unánmikësabi okin 'ati 'ikën.”
- 5 Dios Nukën 'Ibu an naíkamë 'ëo uniokin chaiira 'inun pëñían, an ka me 'imainun anua kookë ñukama 'akëxa, 'anan ka unikamaribi anúan tsóti uin 'inan, ax aín uni kai ësai kia:
- 6 “Èx min 'Ibu 'ixun kana 'ën unimi 'inun mi kuëankën, 'imainun kana 'ën mëkënan tuinkësa 'ixun mi 'akinkëxmi, a banamiti ñusa 'ixunmi, min uni iëminun mi 'imiti 'ain; 'ën kana mi uniokën, usa 'ixun kamina min, 'ën 'a ñukama ñuikin 'ën unikama kati 'ain, an ka min tirítan pëkakësa 'ixun bëtsi menu tsókë unikama asérabi ënkinma upíokin ñu 'anun 'unánmiti 'ikën.
- 7 'Ianan kana 'ën kuëënin bëxuñu unikama ain bëru bëpëxkuti ñunshin 'atimanën ñu 'atima 'amikëx sipunu 'ikësa 'ikëbi chikíanan, ñatanxuan bëanbëankibukënu xëpúkësa 'ikë akama chikínti kana kuëënin.
- 8 'Èx kana min 'Ibu a 'ain, usakin anëkë kana 'ëx 'ain, usa 'ixun kana uinu 'ikë bëtsi dioskama 'ë 'akësaribi okin rabinun 'amítima 'ain, 'ë rabikinma bëtsi dioskama rabinun mitsu 'amítima 'ain.
- 9 Kamina 'unánkanti 'ain bërámabi uisai kara ñu 'inuxun 'aia 'ëx kia akamax ka sënëánkëxa, 'ianan kana bëría bënoi ñu 'itëkënti ami iskankëma a ñuikin; a mitsun 'unánti a ñukama 'ikëmapan 'aínbi kana mitsu ñuixunti 'ain.”

Dios ka kamabi unin an iëmikëxun rabiti 'ikën

- 10 Anun kantakëma kanta ío anun kamina Nukën 'Ibu rabi kantakanti 'ain; rabikin ka uinu kara me kuainakëakëxa anu tsóa unikama atúnribi rabiti 'ikën, 'amainun ka uikamax kara aín manë nuntin parúmpapan kuania akaman 'amainun, ka parúmpapanu 'ikë ñuinakama anribi rabiti 'ikën, 'amainun ka parúmpapa nasínu tsóa unikama atúnribi rabiti 'ikën.
- 11 Anu uni 'ikëma me 'imainun kamabi ëmakama 'imainun ka xubusa okin chupa 'akë anua 'ikë Quedarnën rëbúnkinën ñaká anua 'ikë akamaxribi kuëënti 'ikën. 'Imainun ka Selánu 'ikë unikama axribi kuëëni; munuma aín bashi rëbukama anuax kantati 'ikën.
- 12 'Usakin 'akin ka Nukën 'Ibu axa parúmpapa nasínu 'ikë mekamanu 'ikë unikama atúnribi rabiti 'ikën.
- 13 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ax uínbia uisakinbi kakëma 'ianan,

axa 'akánanti 'unánkëira uníxa bëtsibë 'akanani kushikë usai 'iti 'ikën;
munuma kuënkëni axa ami nishkë
unikama an ñusmokin 'ai 'iti 'ikën.

14 Ēsai ka Nukën 'Ibu kixaxa:

'Itsaira baritia inúkëbëbi kana 'ëx uisaibi kiyama 'ain, usai 'ën
sinánxuama

tani 'ikinbi tënëi kana nishkëmasa 'iakën;

'aínbi kana bërí xanuxa aín tuá bakënx

paë tani ini munuma kuënkëni raëti kushi uíni 'ikë usairibi 'iti 'ain.

15 Usa 'ixun kana kamabi aín bashikama masókin këñuanan,

'imainun anua kookë ñukama ëskikëbëa chushi

ëskinun 'imiti 'ain; 'imianan kana bakakamaribi anu uni 'ikëma mesa
'imianan

'ian kamaribi ëskinun 'imiti 'ain.

16 Usakin 'anan kana bëxuñu unikama aribi atun 'unánkëma bain,

buánkin anua niama bain buánti 'ain.

Uankin kana bëánbëankibukë aribi atun ismainubia xabá 'inun 'imiti 'ain,

'imianan kana me nankëké axribia mënfokati upiti rakanun 'imiti 'ain.

Ënë ñukama kana, kana 'aíma kikínma asérabi 'ati 'ain.

17 Uikamax kara unínbia a rabinuxun 'akë achúshi ñu ami katamëtia,

'ianan ka an unioxun ñukama an ësokin kakë:

mitsux kamina nun dioskama 'ain kixun,

kakë akamax ka 'aisamaira katéti 'uri kikë 'iti 'ikën.

Israel unikaman ka bëxuñusa 'ixun 'ën kakëxun bana kuatima kia bana

18 “Ēsakin ka Diosan Israel unikama kakëxa, mitsux kamina bana

kuakëma pabëira unibusa 'ain, usa 'ain kamina kuakanti 'ain;

'ianan kamina bëxuñusakama mitsunribi uisa kara ñu 'ikë kixun

upíokin pain iskanti 'ain.

19 Uíxbi ka bëxuñusa 'ianan bana kuakëmasa 'aíma 'ikën,

mitsux kamina 'ën kaískë uni, 'ënbi xukë uni 'ain,

uibi ka bëxuñusa 'ianan pabëirama 'ikën,

mitsux kamina an 'ën bana ñuikë 'ianan 'ën unikama 'ain.

20 Mitsun kamina uiti ñuishi karana 'ën mitsu kupí 'ai 'isakën, 'aínbi

kamina a sinánkima 'ën kakëxun kuaisama tankanin;

mitsun kamina kuatin, 'aínbi kamina 'ën kakëxun uisa banabi

kuaisama tanin.

21 Nukën 'Ibu an ka ax Dios iémianankë 'ixun,

aín bana ax ka chaiira 'ianan kushi 'ikë kixun 'unánmisa tankëxa:

22 'aínbi ka ënë unikama amia nishkë unikaman atun ñu mëkamanan aín

ñu kamabi bikuanxa,

usonan ka a unikama kamabi ñatanbiankin buánxun sipuaxa;

usokin 'akian atu 'ibuakë 'ikëa an chikínti uni ka 'aíma 'ikën,

'ianan ka kuëñiamabi ñatanbiankin buánkë 'ikëbi an chikínti uni

'aíma 'ikën;

'ianan ka an mëkamakin ñatankin bikëbi, kupíotankëxun bitëkënti ka

'aíma 'ikën.”

- ²³ ¿Usa 'a'inbi karamina uinu 'ikë mitsukaman ënë banakama kikësabi oi ka 'iti 'ikë kixun sinánkaniman?
 ¿Uix kara a banakama kikësabi oi kara 'ia kixun kuatishi 'iti 'ik?
²⁴ ¿Uin kara Israel unikama Jacobnën rëbúnkikama a raíri 'anan bibiankin ain menu buánun 'amiakëx?
 ¿An usakin 'akë ax kara asérabi Nukën 'Ibun 'amikëma 'iakëx?
 Atux ka ami 'uchakëxa,
 usai 'ikin ka an kakësokinbi 'akëma 'ikën,
 'ianan ka ain bana ax kikësokinbi
 'aíma 'ianan, an 'unánmikësa okinbi 'aisama tankankëxa.
²⁵ Usa 'ain ka atumi nishkin an tëmëramiti,
 ami nishkë unikaman bënëkinshi 'akanankin 'anun 'amiakëxa;
 usakin Nukën 'Ibun 'akëxunbi ka 'unánkinma kuaisama tankankëxa.

Nukën 'Ibun ka uni iëmiti 'ikë kikë bana

- 43** ¹ Bëri kanima Israel unikama Jacobnën rëbúnki min,
 an kamabi ñu unio Nukën 'Ibu ax ka mitsu ësakin kai kia kuati
 'ain:
 “Kamina rakuëkantima 'ain, 'ën kana mitsu iëmian;
 'ën kana min anën mi kuëan, usa 'aish kamina mitsux 'ën uni 'ain.
² Mitsux 'umpaxan 'inúkëbëbi kana 'ëxribi anu 'iti 'ain, usa 'ain kamina
 bakaribi sikatibi bakami kitima 'ain,
 'ianan ka tsi rëkirukënën anun inutiabi mi chuxtima 'ikën,
 'ianan ka 'ain rëkirukë anbi mi xanotima 'ikën.
³ 'Ëx kana min 'Ibu, an mi iëmiti a 'ain,
 'ëx kana Israel kaman Dios 'upíra a 'ain.
 'Ën kana mitsu 'ënan 'inun biakën;
 'ën kana Egipto, Etopía 'imainun Sabá mitsumi nishkë uni aín kushinua
 chikínun 'ën mi kupóxuan.
⁴ 'Ën kana 'itsaira mi nuibatin,
 mix kamina bëtsi ñu kamasamaira 'ain 'imainun kana 'ën mi nuibatin.
 Mitsu 'ënan 'iti bikin iëmikin bërúanuxun kana unikama 'imainun
 bëtsi menu 'ikë unikama atu 'amiti 'ain.
⁵ Mitsux kamina rakuëtima 'ain, 'ëx kana mitsubë 'ain.
 Usa 'ain kana amiaxa bari urukë 'imainun amia bari kuabúkë,
 anuabi min unikama amiribishi timétëkënenun 'imiti 'ain.
⁶ 'Ën kana aín tsípumiu 'ikë axa mitsumi nishkë unikama: mitsun
 menubi kuantëkëntanua mitsu xunun kati 'ain.
 'Imainun kana aín rëbumiu 'ikë axa mimi nishkë unikamaribi: 'anubi
 mitsu 'imixuma 'anun kati 'ain.
 'Ën bakë bëchikë bëbukama 'ianan, 'ën 'ini bëchikë kamina bëti 'ain,
 uinu kara me kuainakëxa anu 'aish 'ura 'ikëbi,
⁷ 'ën unikama kamina kamabi mitsun bëtëkënti 'ain akamax ka 'ën aintsi
 'ibu 'ikën,
 usa 'ain kana atu 'ën uniokën,
 usa 'ixun ka atun 'ë rabiti 'ikën.
⁸ 'Ën kana 'ën unikama bëtëkënti 'ain,

- atux ka bëruñu 'ikë 'aínbi ka bëxuñusa 'ikën,
 'ianan ka kuation, 'aínbi ka pabësa 'ixun bana kuakëmasa oia.
- 9 Kamabi ëmanu 'ikë unikama kamina timëti 'ain,
 'iminun ka bëtsi menu 'ikë unikamaribi timéti 'ikën.
 ¿Uinu 'ikë a unikamanu 'ikë unix kara usai ka 'inuxun 'aia kianan,
 usai ka ñu inúakëxa kiox kiti 'ik?
 Anu kara achúshi uni axa usai ka 'iakëxa, kixun kuatankëx aséribi ka
 usai ñukama inúakëxa kiti 'aíma 'iti 'ikën.
 Ax ka usai ka 'iakëxa kiox kiti 'ikën,
 ki ka aséribi ka usai ñu kiakëxa kiox kiti 'ikën."
- 10 Èsai ka Nukën 'Ibu aséribi kiakëxa:
 "Mitsun kamina uisakin karana ñu 'akën akama ñuiti 'ain.
 Mitsux kamina 'ën unikama 'ën kaisa a 'ain,
 'ëmi katamëkin 'unánkin kamina, 'ëx karana ui 'ai kixun 'ë 'unánkanti
 'ain.
 'Ëx 'isama 'ain ka uinu 'ikë bëtsi diosbi aséribi 'aíma 'iakëxa.
 'Ianan ka 'ëx pain 'ia 'ain bëtsi dios 'aíma 'iti 'ikën.
- 11 'Ëx ishi kana Nukën 'Ibu a 'ain;
 'imainun ka 'ësaribi axa iémianankë 'aíma 'ikën."
- 12 Èsai ka Nukën 'Ibu aséribi kiakëxa:
 'Ëx kana kiakën 'imainun kana 'ësaribi a ñui kiakën: 'ën kana mitsu
 iémian;
 uinu 'ikë bëtsi dios 'unánkëma ka usakin 'ama 'ikën,
 mitsun kamina uisakin karana 'ën ñu 'akën kixun ñuikanti 'ain.
- 13 Bërámabi 'iá 'aish kana 'ëx Dios a 'ain.
 Uínbi ka 'ën kushinua uni chikintima 'ikën.
 Uínbi ka 'ën 'akë ñu 'aisama 'inun kamina 'ai kixun 'ë katima 'ikën.
- 14 Israel unikaman 'Ibu Dios 'upíira,
 an atu iémikë ax ka èsai kiox:
 mitsu iémikin 'akinuxun kana Babilonianu suntárukama xuti 'ain,
 'akian anun ëmanu atsínti ain xëkuëkama rurupanun xuti 'ain,
 usokin atun ëma masókin 'aia isi ka caldeo unikamax masánuítuti
 inkanti 'ikën.
- 15 'Ëx kana Nukën 'Ibu an Israel unikama unio a 'ain,
 'ianan kana Dios 'upíira, mitsun 'apu 'ain kiox ka kiakëxa.
- 16 Nukën 'Ibun ka parúmpapa anúan ain unikama kuantu panarabënun
 'imiakëxa,
 usokin 'akin ka anua 'umpax kushiira nëminra 'ikë axa me rakati bai 'i
 èskinun 'imiakëxa,
- 17 an ka suntáru kushiirabu anuax,
 'akanankë caballonën nirinkë a 'imainun ain caballokama anuxun
 këñukin atu 'ati buania kuanun chikíankëxa.
 Usakin buani kuanxi ka a suntárukama bakami ki amiribishi
 nirutëkëni baiskima 'inun këñuakëxa,
 usai 'ika tírí këñuti bënakë usai 'ikankëxa.
- 18 Bërí ka Nukën 'Ibu ësakin ain unikama kai kiáxa:
 "Bëráma inúkë ñukama akamina sinántima 'ain,

- 'ianan kamina 'ia ñukama aribi amiribishi sinántëkëntima 'ain.
 19 'Ën kana ñu íó 'inun 'atëkënti 'ain,
 'aia kamina bëríbi mërátia iskanti 'ain,
 anu uni 'ikëma menu kana achúshi bai 'imiti 'ain,
 'imianan kana anu ñu 'irukëma me anuribi, baka 'imiti 'ain.
 20 Usakin 'aia ka ñuina raëkëma,
 an ñuina bamakë 'ain nami pikë ñuina chabu a 'imainun, ñuina
 pëchiñu avestrus kakë akamanribi 'ë rabiti 'ikën,
 usa 'ain kana 'ën anu uni 'ikëma menu 'umpax kushiira chikiti manámi
 ki 'inun 'imin,
 'imianan kana me anu ñu 'irukëmanu bakakama 'imin, 'imia ka 'ën
 kaískë unikaman a 'umpax xëati 'ikën,
 21 a unikama kana 'ën uniokën 'ë rabinun,
 usa 'ain ka atun 'ë rabikanti 'ikën.
 22 'Aínbi kamina Israel unikama Jacobnën rëbúnki,
 mitsun 'ë baritisama tani atsankin 'ë ënkankën.
 23 'Ë kamina 'aímai këñutanun ovejakama xaroxuama 'ain,
 'ianan kamina 'ë rabikin ñuina xaroma 'ain.
 'Ën kana mi atsaniabi ubíokin 'ëmi ñukama 'inainshinun káma 'ain,
 'ianan kana kuëñiamabi ubíokin tsëpasa ñu sanuira xaromiama 'ain.
 24 'Ianan kamina kurfkinën tutish sanuira a maruama 'ain,
 'ë 'inainshiti békësa obëtsinkin bënuxun,
 'ianan kamina ñuina rëxun xarokë aín xëni bikë anunbi mitsun 'ë
 kuëëmiam a 'ain.
 Usokin 'akinma kamina 'itsaira mitsux 'uchakë anun 'ë atsamiakën;
 usokëx kana mitsun ñu 'atima 'aimi 'uchakë anun 'ëx nishakën.
 25 'Aínbi kana 'ëx mitsun Dios 'ixun, uni 'aimi 'uchakëkama a
 tërënxunkin uinsaranbi sinántëkëntima 'ain.
 26 Ñu 'atima 'ai 'ëmi banai 'uchakë 'ixun kamina 'ëbë banakin aña kaina
 a 'ën mëñonun 'ë kati 'ain.
 Kakëxun kana mitsux kaina asérabi ñu 'atima 'akëma upí uni 'ai kixun
 isti 'ain.
 27 Min chaitiokëkama axirapaia tsóa ax ka 'uchakëxa,
 an mitsu ñu 'unánmikë unikaman ka 'ën kakëxun kuaisama
 tankankëxa,
 28 mitsun 'apukaman ka anuxun 'ë rabiti xubunuxun atun kuëënkësa okin
 'aisama ñu 'akankëxa;
 usakin 'aia kana Israel unikama Jacobnën rëbúnki mitsu
 masókin këñuanan mitsumi kuaikanun ëankën kiox ka Dios kiakëxa.

Nukën 'Ibun ka ax Dios 'ixun ñu 'atima okin 'aíma

- 44** ¹Ësai ka Nukën 'Ibu kiakëxa, bërí kamina 'ën kakëxun Israel
 unikama Jacobnën rëbúnki mitsun kuati 'ain,
 mitsux kamina 'ën uni 'iti 'ën kaískë 'ain.
 2 'Ën kana min 'Ibu 'ixun mi uniokën,
 usa 'ixun kana puku 'ukëmëuküax bakënxun uninun mi 'imiakën,
 usa 'ain kana mi 'akinin.

Kamina rakuékantima 'ain Jesurún mitsux kamina 'ën uni 'ën kaisa
Jacob aín rëbúnkíkama 'ain,

³ 'ën kana anu uni 'ikëma menua 'umpax 'inun 'imiti 'ain,
'imianan kana me ëskikë anuribia xëxákama rakanu 'imiti 'ain.
'Ën kana mín rëbúnkíkama amiribishi upiti tsókanun 'imianan,
upíokin sinánxunkin 'akinti 'ain.

⁴ Usokëx ka xubi 'umpaxan upíokin chabókëx koi upiti 'irukësa 'ianan,
álamo kakë ikama baka kuëbí nikësa usaribi 'ikanti 'ikën.

⁵ Usa 'ain ka achúshi uni kiti 'ikën: 'Ëx kana Nukën 'Ibuna 'ain',
bëtsíxribi ka ax ka Jacobnën rëbúnki 'ikë kiox anëti 'ikën,
'imainun ka bëtsínribi aín mëkënnu: 'Ëx kana Nukën 'Ibunan 'ai kixun
kuënëoti 'ikën'."

Usai 'ikin ka aín anëkéñun Israelnën anëribi kuënëoti 'ikën.

Dios ax ka unin uniokë ñu a manámi 'ikë kixun ñuikë bana

⁶ Ësai ka Nukën 'Ibu, Israel unikama 'apu an atu biti,
kamabi kushiñu ax kixaxa:
" 'Ëx irapain kana ñu 'aíma 'ain 'iakën, usa 'aish kana kamabi ñu
këñúkëbëbi anubi 'iti 'ain;
usa 'ain ka bëtsi dioskama ax ësaribi asérabi 'iti 'aíma 'ikën.

⁷ ¿Uix kara ëbëtan sënëni 'iti 'ik?
An unin ka uisa kara, kixun 'ë ñuixunkin kati 'ikën.
¿Uinra kara bërámabi ñuia 'ixun usai ka ñukama 'iti 'ikë,
kianan axa 'iti ñukama aribi ñui kiti 'ik?

⁸ ¿Ainbi kamina chuáma tani rakuétima 'ain!
'Ën kana usakin kan, bërámabi kana usai ka 'iti 'ikë kixun kakën,
usa 'ain kamina mitsúnbi 'ën usakin ñu 'akëmi 'unánkankë a ñuiti 'ain.
¿Anu kara bëtsi dios ëbë sënëni 'iti 'ik?

A mi katamëti bëtsi uni ka 'aíma 'ikën; 'ën kana achúshirabi 'unanima."

⁹ Uin kara a rabiti ñu unio a unix ka añubima 'ikën, 'ianan ka unínbia
uniokë ñukama ax isa upí 'ikë kixun a ñukama upíokin bërúai. Usa 'ain ka
an rabikë unikama ax bëxuñusa 'aish, añu kara 'aia kixun 'unanima rabinkë
'iti 'ikën. ¹⁰ Uin kara ñu charoxun achúshi ñu ax dioskama 'ikëmabi uni oia
ax ka aín nëtë ñankaíshibi 'inúmia. ¹¹ Usa 'ain ka an rabikë unikamax rabinkë
bërúti 'ikën. An ñukama uniokë ax ka unishi 'ikën. Usa 'ain ka akamaxbi
anúan ñu 'atima 'akë isti nëtë anu 'iti 'ikën, usai 'ika atux rabini 'itsaira
rakuétan bamati 'ikën.

¹² Axa manën tékë unin kara uisakin 'aia kananuna isti 'ain: an ka anuxun
xana okë tsi ënxaira anua bitankëxun manë xëtokë sancel anun uisa ñu
kara 'aisatania, usakin martillonan chakakin mënioia. Usakin ka ain pëñan
kushiokin anun tëkin 'aia. 'Ainbi ka an manën tëékë uni ax pima 'ianan,
'umpaxbi xëaima 'ianan aín kushi nëtéti atsanía.

¹³ 'Ianan kananuna axa i tukakën tékë uni isti 'ain: an ka anun tupunkë
a bitankëxun anun tupuntankëxun añu kara 'aia tanaia abi tankin lapiisan
'anan anun turúakin 'ati anúnribi 'aia, 'axun ka anun tëkin manë xëtokën
mënioia; usakin 'akin ka uni iskësabi 'itánun upíokin mënioia, usokin 'atan-
këxun ka anuxun Dios rabiti xubunu nania.

¹⁴ 'Imainun ka uin kara kunxan 'apatia a 'uítan 'ibúkin chabókin komia; usokin 'akëx ka kunxan a tēatiñu 'iti 'ikën. 'Ianan ka ciprese kakë i 'ianan roble kakë i aribi ninuaxbi chaiira 'inun kanitanun bërúankë 'iti 'ikën. ¹⁵ Usai 'ia ka unin tíkati bitsia; bíanan ka aín panákama ami sēnamēnuxun tíkaiia; 'ianan ka aín paná raíritan pán xuia; 'anan ka aín paná raíri a rabiti uni tankin 'aia, usakin 'atankëx ka a rabi ami ñanati 'ikania. ¹⁶ Usakin 'ananbi ka aín nēbētsi tukakë a tsi ērērtanun tikaia, usokëxa ēnxakēbētan ka anu xuitankëxun nami anun puchákin pia. Usakin 'ai ka anun puchatia. 'Ianan ka ami sēnamēti xanai kia: “¡Upíra ka tsi ērēkë rapasu tsókë 'ikën, sēnamēti xanakë ēnëx 'ikën!” ¹⁷ Usai 'ianan ka i paná tēxëkë a uni tankin 'aia, usakin 'atankëx ka ami ñanati 'ikin rabikin ñukákin: “¡Mix 'ën dios 'ixun kamina 'ë iémiti 'ai kixun kaia!” ¹⁸ A unin ka añu ñubi 'unanima 'ianan kuatima; usa 'aish ka bēruñu 'aishi bēxuñusa 'ixun iskamakësa 'ikën, 'imainun ka aín sinánekë a sináncamakësa 'ixun asérabi ka ax 'ikë kikë bana a sinánkin kuatima. ¹⁹ A unikaman ka usa ka ñu 'ikë kixun sinanima, usai 'ikin ka usa ka ñu 'ikë kixun 'unanima kia: “Ka i paná raíri a tsi ērénkēnu ēxkubutánun puruia, purutankëxun ka anu pán xuia, 'anan ka namiribi anu xuixun pitankëx ka nami kana xuixun pia kias kia; kianan ka raíri i panákama ēnë kana 'aisama 'ikēbi 'an, ¡'ianan ka 'ën rabikë ñu ēnëx i paná 'akë 'ikēbi 'ën rabikë ikë kias kia!” ²⁰ Asérabi ka ax chimapu pikēsashi 'ikën. Ax ka unin nu kēmëkin sinánxun paráncēshi 'ikën. A unikamax ka iétima 'ikën. Usa 'ixun 'ën 'akë ñukama ēnëx ka kēmëkinshi 'akë 'ikë kixun 'unanima.

Nukën 'Ibun ka Israel unikama 'ain 'uchakëkama tērēnkin iémia kikë bana

- ²¹ “Nukën 'Ibun ka Israel unibu kakëxa: Jacobnēn rēbúnki mitsun kamina sinánti 'ain, mix kamina 'ën uni 'ai kixun kanan; mix kamina 'ën unio uni a 'ain kixun kakëxa.
Usa 'aish kamina Israel unikama mitsux 'ēmi manútima 'ain kixun.
- ²² 'Ēn kana 'atima ñu 'aimi mitsux 'uchakëkama a nētēnxuan mitsun 'uchakama tērēnxunkin nañu 'ikë nētë kuin 'ikēsaiia nētēnun 'imian.
Usa 'ain kamina 'ēmi sinanatēkēnti 'ain 'ën kana mi iémian.”
- ²³ ¡Nafkamë 'ëo ax ka munuma kuēñi kuēnkēnti 'ikën, usakian Nukën 'Ibun ñu 'akë a isi!
¡Munuma kuēnkēni ka me chaiira nankékë kamax unix 'ikēsaribiti 'iti 'ikën!
¡Aín bashikama 'imainun ninu 'ikë ikama
axribi ka munuma unix 'ikēsai kuēñti 'ikën,
Nukën 'Ibun ka aín kushi chaiira ismikin
Israel unikama Jacobnēn rēbúnkikama iémiixa usa 'ain!
- ²⁴ Ēsai ka Nukën 'Ibu an mi bitēkēnkë ax kiasa,
an ka mitsu ēnë menu min titan bakēntisa 'ikēmabi 'akëxa:
“Ēx kana an kamabi ñu unio Nukën 'Ibu a 'ain,
'anan kana 'ën nafkamë 'ëo chaiira 'inun pēnimētanun 'imiakēn
'imianan kana meribi anubia rakati anu nankēn usakin 'aia ka uínbi
'ë 'akianma 'ikën.
- ²⁵ 'Ēn kana an kēmëkin ñu ñuikë unikama kiasai 'inun ēniman;

'ën kana an ñu tankë unikama atun sinánkësokin 'aíma ñunshinbakënu 'imin.

'Ën kana an ñu 'unánkë unikamaxa usai ka ñu 'iti 'ikë kikë usai 'inun ñu 'imiman,

usa 'ain ka atúxa usai ka ñu 'iti 'ikë kikë ax ñankáishi 'iti 'ikën.

²⁶ 'Aínbi kana 'ën unikamaxa usai ka ñu 'iti 'ikë kikësaibia ñu 'inun 'imin, 'imianan kana 'ën xukë unikaman sinánkësa oia ñu 'inun 'imin.

'Ëx kana Jerusalén ëmanu ka amiribishi uni tsótëkënti 'ikë kin, 'ianan ka Judá ëmanu 'ikë ëmakama ka amiribishi birutëkënti 'ikë kiox kin.

'Ën kana an ñu mëëkë unikaman amiribishi axa ami nishkë unikaman aín kënëkama rurupa a birutëkënnun 'aminuxun 'ain.

²⁷ 'Ën kana parúmpapa kamina ëskiti 'ai kanan aín bakakama 'umpax ñuma 'inun ëskinun kati 'ain.

²⁸ 'Ën kana Persianu 'ikë 'apu Ciro a kan: min kamina bërúankësa 'ixun, min kamina 'ën kuënkësokin kamabi 'ati 'ain; 'ianan kana 'ën Jerusalén kan:

mix kamina amiribishi birutëkënkë 'iti 'ain; 'imainun ka anuxun 'ë rabiti xubu aribi 'atëkënkë 'iti 'ikën: 'Akin ka aín tapúmixun an ñu mëëkë unikaman maxax purutëkënti 'ikën."

Nukën 'Ibun Ciro kakë 'apu usakia ñu 'anu ká ñuikë bana

45 ¹ Nukën 'Ibun ka Ciro kakë uni 'apu 'imixun, aín mëkënan tuínxun 'akësokin,

bëtsi menu 'ikë unikama 'akin 'amiakëxa,

'anan ka 'apukama anun 'akánanti bikuanun 'amiakëxa.

Nukën 'Ibun ka Ciro kakë 'apun ismainunbi anun ëma kënëara xëpútikama uínbi xëputëkëntisama 'inun xëókinun 'imiakëxa.

Usa 'ain ka Diosan kakëxa:

² 'Ëxpain rëkuënkiani kuan kin kana aín bashi chairukëkama a me sapan rakátanun rurupati 'ain,

'anan kana anua atun ëma xëpukë manë tunan 'akë xëputi akama ëchikibunun 'imiti 'ain,

'imianan kana xëputi takáshkakë manëkama axa tsasibunun 'imiti 'ain.

³ 'Ën kana mi 'inánti 'ain ñu kupíkë unin unëkin nankë akama 'ianan, unëkian unin 'unántisama okin anu nantinu nankë aribi mi 'inánti 'ain.

Usakin 'inánkëxun kamina min 'unánti 'ain 'ax ka Nukën 'Ibu 'ianan, Israel unikama Dios a 'ikë kixun, usa 'ain kana min anën mi kuëan.

⁴ Min 'unánkëxumabi kana upíokin mi 'ën uni Israel Jacobnën rëbúnkikama,

'ën kana mi kaisakën kaískin kana min anën mi kuëankën, usokin 'akë ka unikaman mi nuibatia 'ën kana mi 'apu 'imian raíri 'apu kamasamaira 'inun.

⁵ 'Ëx kana Nukën 'Ibu 'ain, usa 'ain ka 'ësaribi 'aíma 'ikën; usa 'ain ka 'ësaribi bëtsi dios 'aíma 'ikën.

'Ën kana 'ëmi 'unánkëxumabi, usaími 'akananux mëníokanun 'imian,

- ⁶ usa 'ain ka amiaxa bari urukë 'imainun amia bari kuabúkë,
anuxun bëtsi dios 'ësaribi ka 'aíma 'ikë kixun 'unánkanti 'ikën.
'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ësaribi ka 'aíma 'ikën.
⁷ 'Ën kana nètë xabá 'inun 'imianan bëánkibukë aribi uniokën;
'imainun kana upia ñu 'inun 'imianan 'atimaribia 'inun 'imin.
'Ëx mitsun 'Ibu 'ixun kana usaía kamabi ñukama ñu 'inun 'imin.

Nukën 'Ibux ka kamabi ñun 'Ibu 'ikë kikë ñuikë bana

- ⁸ “'Ën kana manámixunbi 'ën kushi xuti 'ain,
ax ka naínuax kuénkuru 'ibúmainun kuin kamanuax 'uí 'ibúkin me
chabókë usaribi 'iti 'ikën;
'imainun ka anun iéti ax ñu bimisa 'iti 'ikën,
'ianan ka ñu 'upi 'ati ax ñu uábukësa 'iti 'ikën.”

Dios ax ka an unio ñukama manámi 'apu 'ikën

- ⁹ Achúshi tasun me 'akë an ka asaribi tasunbëtan,
an 'akë uni a kuëbitima 'ikën.
Chua me an ka anun tēkin 'akë uni a katima 'ikën:
“¿Añu kaina min 'ai kixun kati 'ik?”
'imainun kara an 'akë ñu anbi an 'akë a kati 'ikën:
“Mix kamina tēti 'unánma 'ai kixun.”
¹⁰ 'Imainun kara tuákën aín papa ënë menuxun
bakë bëchia a ñukati 'ikën.
¹¹ 'Ësai ka aín Israel unikama 'Ibu Dios upíira an unio ax kia:
“¿Mitsun kaina uisai kara 'ën bakë bëchikékama 'inuxun 'aia 'ë
ñuixuanan, uisakin karana 'ën ñu 'ati 'ai kixun 'ë 'unánmiti 'ain?
¹² 'Ën kana mekama unionan anu 'ikë unikama 'akën,
'anan kana naíkamë 'ëo 'ën mëkënan pëninkësa okin 'akën,
'anuxun kana anu 'ikë 'ispakama mëranun 'imiakën.
¹³ 'Ën kana Ciro kakë uni 'apu 'ixun abë 'akanankin uni ñusma okin anun
'amiakën,
usa 'ixun kana 'ën ñu 'akian tēmërakimaishi 'anun 'amiti 'ain;
'amikëxun ka an 'ën ëma birutëkënenun 'amianan axa ami nishkë
unikaman bibiankin uan akamaribi chikínti 'ikën,
'aínbi ka 'ë kamina kupióti 'ai kixax kitima 'ikën.”
Nukën 'Ibu kamabi kushiñuira ax ka 'esai banai kixax.
¹⁴ 'Ësakin ka Diosan Israel unikama kaxa:
“Egipto menua 'ikë naënu 'ikë unikama,
'imainun an ñu marukë Etiopíanu 'ikë unikama,
'ianan Sabánu 'ikë unikama,
atux ka nënkëirabu 'ikën akamina,
mitsunu 'inamëtia ñu mëëmiti 'ain;
usokëx ka manë risin tēkërëkakë 'aish mitsu kaxú, kuani mitsu
bëtanain rantinpurunkin mitsu kati 'ikën:
Asérabi ka Diosan mitsu 'akinia,
usa 'ain ka bëtsi dios 'aíma 'ikën.”
¹⁵ 'Aínbi kamina mix achúshi Dios istima,

- an Israel unikama iémikë a 'ain.
- 16 Kamabi an uniotankëxun bëtsi ñukama rabikë
unikama ax atumia unikama kuaikëbë katëti rabinkë anunbi ñuumara
'iti 'ikën.
- 17 'Aínbi ka Nukën 'Ibun Israel unikama a iémiakëxa,
iémikin xënbua 'aínbi 'itiokin iémiakëxa.
Usa 'aish ka uínsaranbi katëti ñuumara 'itima 'ikën.
- 18 Èsai ka an naíkamë 'ëo unio,
Nukën 'Ibu Dios ax kia,
an ka me 'atankëxun anubia 'itinu nankëxa,
mex ka ñankáishi rakatima 'ikë anu ka uni 'iti 'ikën:
'Èx kana Nukën 'Ibu 'ain, usa 'ain ka bëtsi 'aíma 'ikën.
- 19 'Èx kana unëax banananbi uinu kara me bëánkibukë 'ikë anuaxbi
banaima.
'Èn kana Jacobnën rëbúnikikama kaiman:
'È kamina anu ñu 'ikë anua barikanti 'ain.
'Èx mitsun 'Ibu 'aish kana asérabi këmëima upiti banai èsai ka ñu 'iti
'ikë kin.
- Nukën 'Ibu ka unin a rabinuxun 'akë ñukama masóti 'ikë ñui kia bana**
- 20 “Kamabi unikama axa bëtsi menu buánkëx tëxëkë,
mitsux kamina rikuatsini 'urama timéti ukanti 'ain.
Mitsun kamina ñu 'unánma 'ixun unínbia,
a rabinuxun 'akë i a 'iabiankin buani kuankanin,
an mitsu 'akinumabi kamina dioskama ñukákanin,
ñukákëxunbi ka a dioskaman mitsu iémitima 'ikën.
- 21 Usa 'ain ka timékankë 'ain aña karamina mitsun a ax kiti uni anu 'iti
'ikën, ax ka uin kara
ësokin 'ati sinánxun axa kiox bëtsibë bëtsibë ñukákananti 'ikën:
¿Uin kara bërámabi ènë ñukama 'isama 'aínbi kitabati usai ka ñu
'inuxun 'aia kiox kiakëx?
¿Uixira kara bërámabi usaía ñu 'iti ñui 'itabakëbë usai ka 'inuxun 'aia
kiakëx?
¿'Èx karana min 'Ibu 'aish axa a ñukama ñui kia 'ama 'ain?
Usa 'ain ka 'ësaribi Dios uinubi 'aíma 'ikën.
Uinubi ka 'ësaribi Dios an ain unikama bëtsibë 'akanania kananmikin
iémikë 'aíma 'ikën.
- 22 Usa 'ain kamina 'ën mitsu iéminun 'ënu ukanti 'ain,
uinu kara me kuainakëakëxa anu 'ikë unikamaxi ka 'uti 'ikën,
'èx Dios 'ain ka bëtsi 'ësaribi 'aíma 'iti 'ikën.
- 23 'Èx kana sinanatëkëntima oi ëbi kiakën,
ki kana 'ën kana 'ëmi nishkë unikama kanankin 'ati 'ai kiakën,
kia a banakama sënënmikin kana 'ati 'ain:
usa 'ain ka a bana sënënkëbë kamabi nëtënu 'ikë unikama 'ën
ismainunbi rantinpuruni tsóbuti 'ëmi 'ikin,
min kakësa okinbi kananuna sinanatëkëntima okin 'ati 'ai kiox atux,
- 24 kiti 'ikën: Nukën 'Ibun ka ax

kushiira 'ixun kamabi axa ami nishkë unikama 'ati 'ikën.

Usa 'ain ka uikamax kara 'ëmi nishi 'ë istisama tania akamami uni kuaiti 'ikën.

- ²⁵ Asábi ka 'ën 'akë ñukama kupín ka kamabi Israel unikama ami nishkë unikama kanankin 'atankëx, 'ën 'akë ñukama ñui anun rabikanti 'ikën.”

Nukën 'Ibu ax ka Babilonianu 'ikë dioskama usamaira 'ikën

46

¹ Bel kakë dios ax kapumëmainun ka

Nebo kakë axribi Babilonianuax menu pakëtia.

Usa 'ikë ka unínbia a rabinuxun 'akë ñukama a an ñu papikë

ñuinakaman aín kaxunu nankë 'ikë buania,

usa 'aish ka 'iëira ñu 'ikën axa atsankë ñuina kamanan.

- ² Usa 'aish ka dioskama kapumë kuaianx menu pakëti abi iëtisa 'aishbi 'ima,

usa 'ain ka atuxi bëtsi menu kuanima.

- ³ Jacobnën rëbúnkikama mitsun kamina 'ëx kia kuati 'ain,

mitsux kamina Israel unikama bërukë akamaribi 'ain:

'Ën kana mitsu bakëntisa 'ikëmabi,

'ën pëñanu 'aruxun 'akësokin bërúanxun bëakën,

- ⁴ usa 'ain kana 'ëx mitsúxmi kaniakëkëbëbi usabi 'iti 'ain,

'ianan kana únsaran kaina mitsun bu 'uxua 'irukani usai 'iabi

bërúankin mitsu 'akinti 'ain.

'Ën kana mitsu usakin 'akën,

usa 'ixun kana usakinbi bërúankin,

'ën mitsu iémiti 'ain;

- ⁵ ¿Ui kaina mitsun ax ka 'ësaribi 'ikë kixun kati 'ain?

¿Ui iskësa karana 'ëx 'ai kixun kaina mitsun sinánkanin?

- ⁶ Anu ka unikama 'aisamaira kuri aín ñusuti

bianan manë uxua, bitankëxun anun ñu tupúnti 'akë anun tupunkë

'ikën;

usakin 'atankëxun ka an ñu uniotti 'unánkë

achúshi uni baritankëxun abi rantinpuruni tsóbuti ami ñanákian

rabinun 'axúnun 'inania.

- ⁷ Usakin 'akë ka unikaman ain tëxatan 'iabiankin uania;

uantankëxun ka anu nanti 'akë anu nitsinia,

nitsinkëx ka ubitima anubi nitsia.

'Aínbi ka munuma banakin 'akinun kixun ñukákëxunbi ka uisakinbi kaima

'ianan atúxa tëmëraiabi iémima.

- ⁸ 'Uchañu unikama mitsun kamina sinánti 'ain,

mitsux kamina paránantima 'ain upiokinshi kamina sinánkanti 'ain;

- ⁹ usai 'ikinma kamina bërámaira 'ia ñukama a sinánkanti 'ain.

'Ëx kana Dios 'ain, usa 'ain ka bëtsi 'aíma 'ikën;

Dios kana 'ëx 'ain, usa 'ain ka 'ëbëtan sënën bëtsi dios 'aíma 'ikën.

- ¹⁰ 'Ëx kikë ënëx usai ka ñu 'inuxun 'aia 'ëx kia 'ikën;

kianan kana axa 'iti ñuribi ñui bërámabi kiakën.

- Usa 'ain kana 'ëx kin: Usa 'ain ka 'ën sinánkë ñukama ax usaibi 'iti 'ikën;
 'ën kana uisa ñu 'anux karana kia a kamabi 'ati 'ain.
¹¹ 'Ën kana achúshi uni amiaxa bari urukë auküaxa,
 an ñuina bamakë pikë ñuina pëchiu 'urakëox ukë usaribi kuatsinia
 unun kuëan,
 a unin ka 'ëx kikësa kinbi 'ati 'ikën.
 'Ëx usakin 'akatsi kikësa okinbi kana 'ati 'ain,
 usakin kana sinan usa 'ain kana usaibi 'inun 'imiti 'ain.
¹² Kamina kuakanti 'ain, bana kuakëma unikama,
 anun 'ën mitsumi nishkë unikamanua mitsu chikíntisa basipain 'ikë
 kixun kamina sinan kanin:
¹³ 'Ën kana 'ën 'ati ñukama axa 'urama 'inun 'imiti 'ain;
 usa 'ain ka 'ëx iémianankë ax 'uramara 'ikën.
 'Ën kana Sión kakë ëmanu 'ikë unikama iémiti 'ain,
 'ën kana Israel unikama 'ë 'akësaribi okin uisakinbi kanunma 'imiti
 'ain.

**Nukën 'Ibu uni an ka tirísa 'ixun bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë
 unikama upí bana kuati upiti tsónun 'akinia**

- 49** ¹ Axa parúmpapa nasínu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikaman ka upiokin
 sinánkin kuati 'ikën,
 'imainun ka bëtsi bëtsi ëma 'ura 'ikë anu 'ikë unikamanribi 'ëx kia
 kuati 'ikën:
 Nukën 'Ibun ka 'ën titan 'ë tuakëma pain 'ikëbi 'ë kaisakëxa;
 usa 'ixun ka 'ën titan puku 'ukë mëu 'ikëbi 'ën anën 'ë anëakëxa.
² An ka 'ën kuëbí manë xëtokë kuënuke usaribi 'itánun 'imiakëxa,
 'imikëx kana kuaisabi 'itánun banakën,
 'imainun ka aín mëkënan enëkësa oxun bërúanan 'ë 'akiankëxa,
 usakin 'akinkin ka axa 'akánanti 'unánkë unin 'akanankin bitëkënxun
 aín pia nëaxun nankësa,
 usaribi okin Nukën 'Ibun 'ë bërúankëxa.
³ Usakin 'atankëxun ka 'ë kakëxa: “Mitsux Israel uni 'aish kamina 'ën
 unikama 'iti 'ain,
 usa 'ain ka mixmi 'ën kushiñu 'ikë 'unánkanti 'ikën.”
⁴ 'Ën kana sinánkë 'ian: “Ñankáishi kana ñu binuxumabi
 tëmërai tëkin 'ën kushi këñuin.”
 'Aínbi ka asérabi 'ën 'akë ñukama ax Nukën 'Ibunu 'ikën,
 'ën biti ñukama ax ka kushi 'ixun Diosan 'ë 'inánkë 'iti 'ikën.
⁵ 'Ën 'Ibu Diosan ka uisabi otima kushi 'inun 'ë 'imiaxa,
 'imikin ka ami sinani kushinun 'ë 'imiaxa.
 An ka 'ën titan puku 'ukëmëu 'ikëbi 'ë aín uni 'inun 'imiakëxa,
 usa 'ain ka Israel unikama Jacobnën rëbúnkikama a 'ën amia
 sinanatëkënun 'iminun 'ë kaisa,
⁶ ax ka ësai kia: 'Ën uni 'ixunmi mín Jacobnën rëbúnki,
 Israel unikama axa ñuima 'iakama a aín ñakánubi utëkënun 'akinkë ax
 ka 'ën iskëx sënënmara 'ikën,

'ën kana 'ën tîrîsa 'ixunmi bêtsi menu 'ikê unikama bana ñuixuanan,
uînu kara me kuainakêakêxa anubi kuankin bana ñuînun mi 'imiti 'ain.

7 Nukên 'Ibu an nu bitêkênkê,

Israel unikaman Dios upîra ax ka

ësaî kia, ami sinánkima manukê ëmakama bêtsi ëmanu 'ikê unikama
ami nishkin timakê,

unikama ax 'apu 'ixun ñu mëëmia a unikama ñui ka ësaî Dios kiaxa:

“Uínsaran kara 'apukama 'imainun aín kushikama mi isia anun ka
nirukianx rantipuruni mi tanain tsóbuti 'ikên,

'ëx Israel unikaman Dios upîra 'ixun kana 'ën mitsu kaisa 'ixun 'ëx
kikê usabi okin 'ati 'ain.”

Dios amiribishi ka Jerusalén birutêkênti 'ikê kia ñuikê bana

8 Ësaî ka Nukên 'Ibu kia:

“Anun 'ën mitsu nuibati nêtê 'ikêbêtan kana nuibakin;

mitsu kati 'ain, anun mi iêtê nêtê ka uaxa, ësokin kakin kana mitsu
'akinti 'ain.

'Ën kana mi bërúankin 'akiankên,

'ëx kia bana axa mitsunubi 'itiokinmi min unikama 'unánminun,

'ianan anubi 'itiokin achúshi ñu 'ën unikabêtan 'akên,

'imainun mitsun mekama axa mitsumi nishkê unikaman 'atimokan a
bitêkênun,

9 anuxun kamina mitsun sipunu 'ikê unikama kati 'ain: ‘Bêrí kamina
sipuakê 'ikantima 'ain.’

'Imainun ka axa bëánkibukênu 'ikêkama: Atuxribi nêtê xabá isnun
ënkê 'iti 'ikên.

Kamabi baikama 'ipitinua kamina pasto mëranan, anu uni 'ikêma bashi
akamanuabi mitsun vacakaman piti mërati 'ain.

10 Usakin 'ai kamina mitsun piti ñu 'itsaira 'ianan a shimakin xëati
'umpax upînu 'iti 'ain,

'ianan kamina barin xarokêxun tani masátima 'ain,

'ën kana nuibakin bërúain usa 'ain,

usa 'ain kana 'umpax upîbu manámi ki chikíké anu buánti 'ain.

11 'Ianan kana achúshi bai bashikama abi nêtanbiania anun kuantu
'axunti 'ain,

'ianan kana baikama a sapan 'inun 'imiti 'ain.”

12 ¡Kamina iskanti 'ain! Israel unikama mitsux kamina,

'urakëoxbi ukanti 'ain:

axa aín tsipúmi ax uti axa amiax umainun ka amia bari kuabúkê
amiaxribi uti 'ikên, umainun

ka Asuán kakê me amiaxribi aín patsan uti 'ikên.

13 ¡Naíkamê 'ëo!

¡Imainun ka bashikaman kuëni kushin kantakin upí tania!

¡Usai ka Nukên 'Ibun aín unikama tëmërai masá nuitutiabi an nuibakin
kuëenun 'imikêbê 'iti 'ikên!

14 “Jerusalénnu tsókê unikama ax ka ësaî kiakêxa:

Nukên 'Ibun ka nukama rakankêxa,

- nukaman Diosan ka nu manuakëxa.
- 15 'Aínbi kara çachúshi titan aín tuá 'ibubi nuibakë 'ixunbi ënti 'ik?
'Aisatankin ka xanun aín tuá manuti 'ikën,
'aínbi kana 'ën mitsu uínsaranbi manutima 'ain.
- 16 Mitsux kamina 'ënan 'ain,
usa 'ikë kana 'ën mëkënu mitsun anë 'akësa 'ixun, anun mitsun ëma
kënëara kënëkama a manukinma xënibua 'aínbi sinanin.
- 17 An mi amiribishi birutëkënti unikama ax ka bënëkuatsini 'aia,
an mi rurupa unikama kuansamaira kiani ka 'ishtuinra kuanxa;
an min ëma 'atimokin masókama atux ka kuanxa.
- 18 Axa Jerusalénnu 'ikë unikama mitsun kamina buinarakin amami
amamia iskin,
uisai kara 'ura buánkan unikama minu uax timëaxa kixun isti 'ain.
'Ëx Nukën 'Ibu 'aish kana 'ëxbi ësai kin,
usa 'ain ka a unikamax, Jerusalénnu tēñutimi tēñukësa 'ianan,
mëratíñu xanua anun mēñokakin ñukama aín naminu nankësa usaribi
'iti 'ikën.
- 19 Min menu 'ikë ëmax ka
masókin rurupakë 'iakëxa;
'aínbi ka bërí min me
unikama an 'aisamaira 'ixun anu tsókin tsitsirukëx chamara 'iti 'ikën.
An mi 'atima okin rurupa unikama ax ka bërí 'ura 'ikën.
- 20 Isa nētëaxa kixunmi sinánkan mitsun bakë bëchikëkama atun ka min
pabinubi
kuamikin mitsu kati 'ikën:
Ënë ëmax ka chukúmara nukamanan 'ikën;
usa 'ain kamina achúshi me nu bixunti 'ain.
- 21 Usakian mi kakëx kamina min nuitu 'ukëmëuishi sinani kiti 'ain:
çUin kara nun bakë bëchikëkama ënë bëchinun nu 'amiakëx?
Nux kananuna bakë bëchikëñuma 'iakën usa 'ixun, kananuna bakë
bëchitisa tankinbi bakë bëchiama 'ain;
usa 'ain ka Jerusalénnu tsókë unikamax bëtsi menu uankë 'aish
timakankin ënkë 'iakëxa,
çuin kara bërúanxun kaniokëx?
Anu 'ikë unikaman ka Jerusalén ashira ëanxa,
çuinuax kara atux uakëx?”
- 22 Ësai ka Nukën 'Ibu kiaxa:
“'Ën kana bëtsi menu 'ikë unikama kati 'ain;
'imainun kana bëtsi ëmanu tsókë unikama achúshi 'inánti 'ain,
usakin 'akin ka min 'ini bëchikë xanukama papixun békësa 'inun bëti
'ikën.
- 23 'Apukaman ka kanioti atu biti 'ikën,
'imainun 'apun xubunu 'ikë xanu upíbu akamaxribi ka an tuá xukama
bërúankë 'iti 'ikën.
Usakin 'ai ka mitsu bëtánain ñanati 'ikë ax
mitsun kakësabi oi kananuna 'iti 'ai kixun sinania 'ikë 'iti 'ikën.
Usai 'ikin ka 'ëx kana Nukën 'Ibu 'ai kixun 'unánan,

uix kara 'ëmi katamëtia ax ka uínbi paránkëma 'iti 'ikë kiox kiakëxa.”

²⁴ ¿An 'akánanti 'unánkë kushi uni ax kara

'akanankin bëtsi kupitanuma 'axun bikë ñu a bikuantisa 'iti 'it?

¿Natankin 'atimaira sinanñu 'apun bikë ax kara anuax abáti 'it?

²⁵ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa:

“Kushi uni aka 'akanankian bikë ñukama a bëtsi unin bikuanti 'ikën,
'ianan ka 'apu 'atimaira sinánñu a bëtsi unin aín ñukama bikuanti
'ikën.

'Ën kana axa mitsubë nishanani kuëbikanankë uni a kamabëtan isti
'ain;

'ianan kana mitsun bakë bëchikëkama iémiti 'ain.

²⁶ 'Ën kana an mi 'atima okë unikama aín namibia pinun 'amiti 'ain,
usakin 'amianan kana aín imibi xëatankëxa paë bata vino 'akë
xëatankëx 'ikësa paënun 'imiti 'ain.

Usakin 'aia ka unikaman 'ëx aín 'Ibu 'ixun atu iémia kixun 'unánti 'ikën,
'ëx kana kushiira 'ixun an Jacobnën rëbúnkikama 'akianan, tëmëraibi
chikian a 'ai kiox ka Dios kiakëxa.”

**Nukën 'Ibun ka kushiira 'ixun an unio ñukama uisokin
kara 'aisatania usokin 'ati 'ikë kikë bana**

50

¹ Ësai ka Nukën 'Ibu kia:

“‘Ën kana Israel unikama mitsun tita 'ikëbi rakankë kixun kamina
sinánkantima 'ain,

achúshi unin aín xanu ênkin rakankë usaribi okin,

usokin 'anan karana mitsu ñu mëmikë uni 'akësokin ama 'ain

bëtsi uni ribinxun akësokin 'ama 'ain!

Mitsux kamina mitsun 'uchakë kupín marukë 'iakën;

Israel unikama mitsun titax ka timakin rakankësa 'iakëxa,

mitsun kakëxunbi 'ën bana kuaisama tankë kupín.

² ¿Uisa kupín karana ukin 'ën uibi mërama 'ain?

¿Uisa kupín kara kuënkëxunbi uínbi 'ë káma 'ik?

¿'Ëx isana mitsu 'akinsama 'ai kixun kaina sinánkankën?

¿'Ën isana mitsu chikintima 'ai kixun kaina sinánkankën?

'Ëx usai ka 'iti 'ikë kiox kikëbëshi ka parúmpapa ëskiti 'ikën,

'imainun ka bakakamaxribi anu uni 'ikëma mesa 'itánun aín 'umpax
'aíma 'iti 'ikën;

usai 'ikëbë ka anu 'ikë tsatsakama

'umpaxñuma 'ain xanan bamaí chékia.

³ 'Ën kana naíkamë' ëo uni ñukë 'ain unix masánuituti chupan mapukësa
'itánun 'imiti 'ain,

usakin kana 'ën 'imiti 'ain.”

Nukën 'Ibun uni 'itsaira tëmëraibi ami katamëti ñuikë bana

⁴ Nukën 'Ibun ka 'ë ñu 'unánmiaxa

atsánkë unikama bana ñuixunkin kuëminun.

'Ianan ka pëkarakëma 'ain 'aínshi 'ëa kakëxun munu aín bana kuanun
'ë kaxa.

- ⁵ Nukën 'Ibun ka aín bana upíokin kuanun 'è 'imiaxa,
kana, 'aima kíanan
an kakëxun ain bana kuaisama tani 'iama 'ain.
- ⁶ An 'è mēēkë unikaman mēēkëxun kana 'èa mēētanun tanshiakën
'èn kuëniribi tēkakëxun kana na 'atanun tanshiakën.
'Imainun kana 'èn bēmánanribi 'atimakin ñuikin bētushu kakëxunbi
'èn bēmánan ñuñai amo bēsuakëama 'ain.
- ⁷ Nukën 'Ibu ax ka an 'è 'akinkë 'ikën:
usa 'ain ka 'atimokin 'è ñuikë bana an 'è uisabi oima;
usa 'ain kana, 'èx achúshi mapara irusaribi 'aish anubi 'ian,
usa 'ixun kana, 'èx usai 'ikë anun kana katéti rabinkë 'itima 'ai kixun
'unan.
- ⁸ 'È 'urama ka an 'è 'akinkin bēráunkë ax 'ikën:
¿Uix kara 'èn isana usakin ñu 'a kiox 'èmi kēmēi banati 'ik?
¡Usa 'ain ka uix kara 'èmi 'atimati banaia ax ka ēbētan 'apunuxun bana
mēnioi kuantu 'ikën!
¿Uin kara 'èn isana ñu 'atima 'a kiox kēmēishi 'èmi manánti sinanin?
¡Uin kara usakin sinania an ka 'utankëxun usakin kamina ñu 'a kixun
'è kati 'ikën!
- ⁹ Nukën 'Ibun ka 'è 'akinia;
¿uix kara 'èn isana 'atima ñu 'a kixun 'è 'uchokatsi kiox 'èmi manánti
'ik?
Kamabi axa 'èmi nishkë unikamax ka kēñuti 'ikën,
achúshi i bisan pikë usaíshi 'i nētéti 'ikën.

Jerusalénnu 'ikë unikama ka asábi uínbi ubíokëma 'iti 'ikë Dios kikë bana

- 52** ¹ Axa Jerusalénnu tsókë unikama mitsux kamina upíokin sinani
kushikanti 'ain,
mitsux kamina Jerusalén upí kakë ëma anu tsotin,
usa 'ain kamina mitsun chupa upírabu a pañukanti 'ain,
bētsi menu 'ikë unikama an Dios rabikëmakama ax ka
amiribishi mitsunu atsíntëkëntima 'ikën.
- ² Jerusalénnu 'ikë unikama mitsux kamina niruti 'ain,
nirukin kamina me tákati 'ain,
mitsux mi rabinkë a ëni
anua 'apukama tsókë anu tsókësa 'iti 'ain.
Jerusalénnu 'ikë uni bēnákama mitsux kamina unían bēri ka
tēmëraima kixun mitsu istánun anuaxmi tēmërakankë anuax
chikínkanti 'ain.
- ³ Èsai ka Nukën 'ibu kixaxa:
'Èn kana achúshi kuríkirabi axa mitsumi nishkë unikaman,
mitsu tēmëramikin ñu mēëminuxun buántanun biama 'ain,
usa 'ain kana bēri achúshi kuríkirabi 'èn mitsu chikínbētsinkin
bēnuxun atu 'inántima 'ain.
- ⁴ Èsairibi ka Dios kixaxa:
“Bērámabi ka 'èn unikama Egipto menu,
kuan 'aish anu tsóakëxa

- bětsi menu 'ikě unikamasa 'aish,
usai 'ia 'ikěbi ka Asirianu 'ikě unikaman uisa ñu 'akēmabi
tēmēramiakēxa.
- 5 Běří ka ěsai Dios kia, ĵuisa ñu karana isin?
'Ēn unikama ka uisa ñu 'atima 'akēmabi Babilonianu 'ikě unikaman ain
menu uanxa.
An buánkě unikama ax atumi kuai kuěnkěni kushin rabiakati ki,
'ēmīribi nētětimaira kuēreti kia.
- 6 'Aínbi ka anúan 'ĕn unikaman 'ĕx kana Dios 'ai kixun 'unánti nětě
'inuxun 'aia,
usa 'ain ka 'ĕ 'unánan 'ĕx kana Nukě 'Ibu 'aish usai bana kixun
'unánti 'ikěn."
- 7 ĵUpíra upíra ka axa bashikama tēsapanēn,
upíra bana bēi aia iskě ax 'ikěn,
an ka anun upiti tsóti bana bēia,
an ka anúan aín unikama iěti bana bēi ukin Jerusalén ěsokin kaia,
"Mín Dios ax ka 'apuíra 'ikěn!"
- 8 ĵAn bērúankě! Unikama mitsux kamina munuma banai kiti 'ain,
kimainun ka bētsíxribi ñusmokin bētsi 'atankěx anun kiti bana anun
kiti 'ikěn,
atun ka aín bērúnbi uisa kuatsini kara utěkěni
Nukě 'Ibu Jerusalénnu aia isti 'ikěn.
- 9 ĵJerusalén na masókan anu tsókě,
unikama mitsux kamina kana ñusmo kiox kuěenkanti 'ain,
Nukě 'Ibun ka Jerusalénnu 'ikě aín unikama nuibaxa,
usakin 'akin ka aín unikama nuibakin chikíanxa! (Ēĕx ka Jesucristo
ñui kikě bana 'ikěn.)
- 10 Nukě 'Ibun ka ax kushiira 'ixun
kamabi menu 'ikě unikama aín kushi ismiaxa.
Usa 'ain ka kamabi menuxun unánti 'ikěn.
Nukě 'Ibu Dios an ka nu iěmíaxa kixun 'unánti 'ikěn.
- 11 ĵBabilonia menu tsókě unikama mitsux
anuax chikíkin kamina anua 'ikě ñu 'atimakama a mēētima 'ain!
ĵAnuxun atun dios rabikě xubunua buángxun
nankan Diosan ñukama an buánti akamax ka upiti mēníokakě 'iti 'ikěn!
- 12 'aínbi ka anuax chikiti kuaní bēnētishi abákiani chikítima 'ikěn,
Nukě 'Ibu Israel unikaman Dios,
an ka atu kuania uisa ñubi inuaxma 'inun amami amamiukua bērúanti
'ikěn.
- Tēmēraĕin ñusmotankěx ka Diosan uni upiti 'ikě kixun ñuikě bana**
- 13 'Ēn uni akana an 'akě ñukamax ka upí 'iakēxa,
'ikěbētan ka axa aín kushiira 'i manámi 'inun 'imiti 'ikěn.
- 14 Usa 'ain ka 'itsaira uní a isi ratúkanti 'ikěn,
ain bēmánan bētsianan ka aín nami,
unin nami iskěsa akamax unin nami iskěsama bētsikě 'iti 'ikěn. (Ēĕ
banax ka hebreo banan usai kia.)

¹⁵ Usairibi ka kamabi menu 'ikë unikama atúxribi ratuti 'ikën;
usai 'imainun ka 'apukamaxribi a isi uisa banarabi banatima 'ikën,
usai 'ikin ka uinsaranbia unin ñuixuama ñu isti 'ikën,
'imainun ka uinsaranbia kuama bana a kuati 'ikën, kiox ka Dios
kiakëxa.

53 ¹ ¿Uin kara nukamannu kuaxun ñuikë min bana ax ka asérabi 'ikë
kixun sinánti 'ik?

¿Ui kara Nukën 'Ibun aín kushin ñu 'akin ax ka kushi 'ikë kixun
sinánnun 'imíax?

² Nukën 'Ibun ka kuëëankëxa, aín uni axa
ñu 'apákëx bërí koi kani aín tapunkama me ëskikë 'ukëmëu kuankë
usairibi 'iti.

Usa 'aínbi ka upíma 'ianan, chabáchabákikë upima 'iakëxa,
aín namix ka usa ka kixun unin ñachakin istisama 'iakëxa;

³ usa 'ikë ka unikaman istisamatankin timakanti 'ikën.
Ax ka achúshi uni 'itsaira paë tani têmëra kin masánuitukinbi tënëkin
'axëkë 'iaxa.

Usa 'ikë ka a unin istisama tankë unisa 'ikë kamaxunbi usa ka;
ax 'ikë kixun nukaman 'unánma 'ain.

⁴ Usa 'aínbi ka ainansa ain nukamaxnu têmëratí anun têmërakëxa,
usa 'ikë ka nukaman paë ainansa 'ain anun tënëakëxa.
Nukaman kananuna sinanin Diosan ka aín namikama tëakin,
'akëso kin têmëramikëx ñuumarasa 'iti 'ikën. (Ënë banax ka bërâma
'iâsa 'ikëbi upiokin 'unánti ëso kin 'akë 'ikën.)

⁵ 'Aínbi ka nun bana kuakëma kupí ax
bëtsi bëtsi okin mëëkë 'iti 'ikën,
usokin ka nun 'uchakama kupí 'ati 'ikën;
axa usai têmërakë 'ain kananuna nux upitax tsótin,
'ianan kananuna rishikikin aín nami tëakan 'ain uisabi 'ikëma upiti
tsóti 'ain.

⁶ Kamabi nukamax kananuna ovejakama nëtékësa 'inun,
nukamax achúshi achúshinëx nun kuëënkësoishi niakën,
'aínbi ka Nukën 'Ibun ainansa 'ikë nun ñu 'atima 'akëkama kamabi
nukamanua mënókëxa.

⁷ Ax ka 'atima okë 'iaxa, 'aínbi ka ñuumarasa 'ixun 'inamëkin tënëti
'ikën,
'ianan ka uisa banarabi banatima 'ikën;
usai 'iaka, anuxun 'atinua carnero aín bënë bërí kanikë buankësa okin
buankanti 'ikën,
usai 'ika ax uisaibi banaima nëtéax aín rani
tëakëxun carneronën tanshikë usaíshi 'iti 'ikën.

⁸ Usa 'ain ka ñu 'atima 'akëmabi
uankankëbë anun rabanan nëëti ax banati uibi 'aíma 'iti 'ikën;
usai 'ikëbë ka axa ñukama 'inúkëbë uisa ñu kara inutia kiox ax ami
sinánti uni 'aíma 'iti 'ikën.

'Imainun ka ënë menua chikinti 'ikën,
'anan 'ën aintsikama 'ucha kupín bamatanun 'akánti 'ikën.

- ⁹ 'Atankëxun ka uni 'atimakama anu maínkë a rapasu maianan,
uni bana kuakëma anu maínkë, rapasu maínti 'iti 'ikën,
'aínbi ka ax uínsarabi uni 'akëma 'ianan
këmëi banakëma 'iti 'ikën.
- ¹⁰ Nukën 'Ibun ka 'itsaira a tēmëramisa tankëxa.
Usai ax unin 'ucha kupí ñukë
'ixun ka 'itsaira baritia xëñibua,
'aínbi tsókin aín rëbúnkikama isti 'ikën;
usa 'ixun ka Nukën 'Ibu kakësabiokin an sinánkësa okin 'ati 'ikën.
- ¹¹ Usai pain 'itsaira tēmëratankëxun ka
asérabi kana Diosan kakësabiokin 'an kixun 'unani kuëënti 'ikën;
usa 'ain ka Nukën 'Ibun ka upí 'ixun 'itsaira uni iëmiti 'ikën,
'ianan ka unikama 'atima ñu 'ai 'uchakë kupín ainansa 'ain, anun
tëmëрати 'ikën.
- ¹² Usa 'ikë ka Diosan ñunuxa abi 'inamëa 'ikë, anua uni chabu 'ikë anu
'imia 'ixun,
anua uni kushiirabu kanantankëx 'ikë anua atubë 'inun 'imiti 'ikën,
a ka unin axribi ka uni 'atima 'ikë kixun unin sinánkëxa,
usa 'ixun ka kamabi unin 'ucha ainansa 'ikë
papiánan kamabi uni atun 'ucha kupín ñukáxuanakëxa.

Diosan ka aín unikama ënkinma xëñibua 'aínbi nuibatia kikë bana

- 54** ¹ Jerusalén ax ka tuáñuma xanu 'ianan tuakëma
xanusa 'aish munuma kuëëni kantati 'ikën,
míx kamina bakëñkin paëtankë usaribi 'ain usai ka Nun 'Ibu kiaxa:
xanu aín bënë ënkë an ka xanu bënuñunën 'akësamaira okin 'itsaira
tuati 'ikën.
- ² Min xubusokin chupa 'akë akamina chooti 'ain,
'anan kamina anun mapankë a rakuékimaishi anumi 'ikë a pëñinkin
'ati 'ain;
'anan kamina aín itsikama chaxkébu 'axun aín ikama upíokin matáskin
nitsintankëxun ami tékërë kati 'ain,
- ³ min rëbúnkikamax ka mëkeu kuanan, mëmiu kuani me tsitsirui
'uakamë 'ëoti 'ikën;
usai 'ikin ka min rëbúnki kaman mekama
anu ëma 'ikëbia ënkan, anu uni 'ikëma ëmakama anu kuantëkënti
'ikën.
- ⁴ Usa 'ain kamina rakuétima 'ain katékësamina 'in, usa 'ain kamina
bëruánkati 'ain;
mi 'ichakin ñuikankëxbi anun rabinti ñu ka 'aíma 'iti 'ikën.
Bëná 'aishmi bakë bëchikëñuma 'aish rabian akamina manuti 'ain,
'imainun kamina xanu aín bënëñ kasunankë 'akësokin mi 'akan a
sinántima 'ain,
- ⁵ 'ianan ka an mi unio an aín xanusa 'ikë mi biti 'ikën.
Aín anëx ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñuira 'ikën;
ax ka an mi bitëkënti Israel unikaman Dios upíira a 'ikën,
'ianan ka Dios kamabi me an unio a 'ikën.

- ⁶ Mix kamina xanu chipash aín bënë 'atimati
nitsia ënkësa 'aish tēmërai 'iakën,
'aínbi ka min Diosan amirbishi nuitëkënen mi kaxa.
- ⁷ “Itsama nētëishi 'imikin kana mi ëankën,
'aínbi kana 'ëx nuibanankë ax chaira 'ain amiribishi 'ëbë biranani
utëkënen mi kakën.
- ⁸ Uínsaran karana 'ëx mimi nishakën anu kana,
'itsama nētëishi mimi mërâma 'ain,
'aínbi kana 'ëx nuibanairakë ax nētëtima 'ain mi nuibakën.”
Usai ka min 'Ibu an mi bitëkënti ax kiaxa.
- ⁹ “Baka 'ikuatsini sënënkë 'ain kana,
sinanatëkëntima okin 'ën Noé amiribishi ka me
mapui baka 'ëtëkëntima 'ikë kixun kakën.
Usokin kana bërî sinanatëkëntima okin
amiribishi kana usakin mimi nishtëkëntima 'ai kixun kakën.
- ¹⁰ Aín bashikamax anua 'ikë anuax amoki shaíkimaínua, matá mekama
tukibuti rëukubukëbëbi ka
'ën mi nuibakë ax uisaibi 'i nëtëtima 'ikën,
'imainun ka 'ën mibëtan 'a achúshi ñu anun upiti tsóti ax uisaibi 'i
nëtëtima 'ikën.”
Usai ka min 'Ibu ax mixmi 'aisama ñu 'inutia isi mi nuibati kia.

Jerusalén ëma ió 'itëkënti ñuikë bana

- ¹¹ “Jerusalén ëma bërî kamina nuibatira 'aish, suñuanën 'atima okësa 'iti 'ain,
usa 'ain ka an mi kuëenmiti uibi 'aíma 'iti 'ikën!
'Ën kana min maxáxkama a tsisu niba nibakikë tunaínra anu nanan,
min tapunkama aribi zafiro kakë kuman batsisa akamanan nanti 'ain;
- ¹² 'anan rubíes kakë maxax panshian torrekama 'anan,
berilo kakë maxáx paxasa tani nibánibákikë aribi aín xëpútikamaribi
'ati 'ain,
'anan kana buinarakin kënëarakin maxax upírabu akaman 'ati 'ain.
- ¹³ 'Ën kana min bakë bëchikëkama ñu 'unánmiti 'ain,
usokëx ka akamax upiti tsóti bukuti 'ikën.
- ¹⁴ Usa 'ain ka ñu 'atima 'aíma upiti tsókë an mi kushioti 'ikën,
usai 'ia uínbi mi uisabi okëma 'aish kamina rakuëtima 'ain,
usai 'i kamina rakuétan bamati sinántëkënima upitax tsóti 'ain.
- ¹⁵ Uin kara mi 'aisatankin 'aia, ax ka 'ën 'amikëxun mi 'akëma 'iti 'ikën,
'aínbi kamina min ira kanankin atu 'ati 'ain.
- ¹⁶ Ka kuat, 'ën kana ax manën tēkë akama uniokën,
an ka tsi ënxaira anu 'arukëxa charatia
bëtsi bëtsi ñu uniokin anun 'akánanti akamaribi 'aia;
'ianan kana uniribi uisokin kara 'akatsia usakin 'akin an kuëenkësa
okin ñu 'atimonun uniokën;
- ¹⁷ 'aínbi ka uínbi anun 'akanankin ñu anun
masókin 'ati uniokëma 'ikën.
Mitsun kamina an usa ka atux 'ikë kixun mitsu 'uchokëkama a uisa
bananbi bananun kimitima 'ain.

Ësokin kana axa 'ëmi katamëkë unikama 'amiti 'ain: usokin 'akin ka atun ñusmoti 'ikën.”

Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa.

Nukën 'Ibu aín unikaman upíokin ñu 'axunti ñuikë bana

55

¹ “Kamabi axa shimakë akamax ka 'umpax xëai uti 'ikën;

'imainun ka uikamax kara kuríkiñuma akamanribi,

atun piti trigo kupíokinmashi biti 'ikën;

bianan ka uvas baka vino 'akë a 'imainun vaca xuma aribi añubi

kupíokinma biti 'ikën.

² ¿Uisa kupín kaina kuríkinën a piti ñu 'akësokin pitima ñu a kupíoti 'ain?

¿Uisa kupín kaina téxumi bikë kuríki anun pitima ñu kupíoti 'ain, a kana 'a kixun sinani kuëéntima ñu a kupíoti 'ain?

Upiokin kamina 'ën kakëxun kuati 'ain, kuakin

kamina upiokin 'akë piti nëish irakama piti 'ain.

³ Ënu kamina mitsux ukanti 'ain,

'ën kakësabiokin 'ën bana upiokin bëmékin 'ai kamina chuámarua tsókanti 'ain.

'Ën kana mitsubëtan únsaranbi këñutima ñu 'ati 'ain,

usokin 'akin kana 'ën uni David nuibakin kásabiokin mitsu 'axunti 'ain.

⁴ Mitsun kamina 'unánti 'ain 'ën kana,

bëtsi bëtsi menu kuankian aín 'apu 'ixun ñu 'unánmikin 'ën 'unánmikë banakama ñuixunun xuakën.

⁵ Min kamina ëma 'unánkëma kamanua;

'ikë an mi 'unánma ëmakamanua bënëkuatsinia ukanun kuëénti 'ain, usokëx ka atux abákuatsini minu 'uti 'ikën,

'ëx min 'Ibu 'ianan Israel unikaman Dios upíira

'ixun kana 'ën mi uisakinbi katima 'imian.

⁶ 'Bërí kamina mëratisa 'ikëishi Nukën 'Ibu barikanti 'ain,

'ianan kamina bëría mi 'urama 'ikëishi kuënti 'ain.

⁷ Uni 'atimakama an ñu 'atima 'ati sinánkin 'akë an ka ñu 'atima 'akë a ënti 'ikën,

'imainun ka uni bana kuakëmakama atúnribi 'atimakian sinánkë akama ënti 'ikën;

ëni ami katamëtia ka Nukën 'Ibun mitsu nuibati 'ikën,

'imainun kamina Diosan nuibanankëira 'ixun an mitsun ñu 'atima 'akëkama mënfoxunun ami sinánkin rabikanti 'ain.”

⁸⁻⁹ 'Ën sinánkë ax ka mitsun sinánkësara usama 'ikën,

'imainun ka 'ën usakin ñu 'aisatankë ax mitsun usakin ñu 'aisatankë usama 'ikën.

Usa 'aish ka naíkamë 'ëo axa me manámi 'ikë,

usaribi ka 'ën 'ati sinánxun 'akë ñukama 'ikën,

usa 'ain ka 'ën 'ati sinánxun 'akë ax mitsunmi a 'ati sinánxun 'akë usama 'ikën, kixax ka.”

Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa.

¹⁰ 'Uí 'imainun nibí ax ka naíkamë 'ëonuax 'ibútankëx,

- me chaboima kuarutëkënkima me chabóia,
 usakin chabókëxa ñu bërukama komainun,
 a 'apátëkënti aín bimi biti axribi koia,
 komainun ka 'apáxun aín bimi piti akamaribi tuaia,
¹¹ usaribiti ka 'ëx kikë bana ax 'ia,
 usai 'i ka 'ën kuëënkësa okin ñu upí 'atankëxma 'ënu kuantëkënkima,
 'aínbi ka 'ëx kuëënkësabi okin pain 'aia,
 'akin ka kuankima a 'anun 'ën xukë a pain 'aia.
¹² Usa 'ain kamina mitsux kuëënkiani anuaxmi tëmërakankë,
 anuax kamina mitsun menubi uínbi uisokinbi kakëma kuantëkënti 'ain.
 Usai mitsux kuania isi ka 'ain bashikama kuëëni kantati 'ikën,
 'imainun ka kamabi ikama ninu 'ikë akamax mëtashkiti 'ikën.
¹³ Usa 'ain ka pino kakë i axa komainun muxaño ikama ax kotima 'ikën,
 'imainun ka i chaxkéirabu aín pëchi këxtuira ax komainun axa
 nichaxonankë ax kotima 'ikën;
 ënë ñukama iskin ka unin Nukën 'Ibun anë upiokin rabiti 'ikën,
 ax ka uínsarabi ka Dios ax këñutima 'ikë kixun 'unánan uínbi ka 'atima
 otima 'ikë kixun 'unánti 'ikën.

Usakin asérami Dios kikësabiokin pikëmëti ñuikë bana

58

- ¹ Nukën 'Ibun ka ësokin 'ë kaxa:
 “Rakuëtimaishi kamina munuma banai kiti 'ain,
 usai 'i kamina manë banaño banokëx 'ikësa min bana 'inun kushin
 banati 'ain;
 usai 'ikin kamina 'ën kaísa unikama atun 'akë 'atima ñukama ñuikin
 kati 'ain, ax ka Jacobnën rëbúnkikama 'ikën atun 'uchakëkamari
 ñuikin kati 'ain.
² Kamabi nëtën ka 'ë baria,
 usa 'ixun chuámarua tani 'ëx kikësoi 'ikatsi kiox 'ikin,
 achúshi émanu 'ikë unikaman 'upiokin 'akësokin 'akin,
 'ën bana kikësama okinma 'aia kixun;
 upíokin 'ën bana kikësokin ñu 'axúnun 'ë kaia,
 usakin 'ë ñukati ka 'ëx kikësabi oisa 'isatania kiox kuëënkania,
³ usai 'ibi ka kikanía. ¿Uisa kupín karanuna Diosan iskëbëtanmabi
 pikëmëti 'ain?
 ¿Uisa kupín karanuna Diosan ka usai 'i tëmëraia kixun 'unánkëbëmabi
 usai 'iti 'ain?
 Anunmi pikëmëti nëtën kamina mitsun ñukama marutishi 'anan,
 a mitsun ñu mëmikë unikamaribi 'atima okanin;
⁴ anúnmi pikë mëti nëtë anun kamina mitsux ñukanantankëx
 mëëanankin
 bëtsi min mëkënanbi mëëxun rëtëkin a nëtë inumikanin.
 Usa ka anun pikë mëti achúshi nëtë ax 'itima 'ikën,
 usai 'ikin ñukákëxunbi kana 'ën mitsun bana kuatima 'ain.
⁵ ¿Mitsun sínánkëx kara usakin piti mëëkin 'akë ax anun 'ëx kuëëntisa
 'ikë
 uínsaran karamina masá nuituti tëmërakani basi 'ikësaí ñanati,

- 'ikin chupa chuakë pañuax chimapunu rakakë ax asabi 'iti 'ik?
 ¿A kaina mitsun anun pikëmëtisa kanan a nètën ka Nukën 'Ibu usakin
 'akankëbë kuëënia kixun sinánkanin?
- 6 'Aínbi ka usakin 'akë ax 'ën iskëx usama 'ikën.
 'Èx a isi kuëëntisabi 'itánun piti mėti ax ka ësokin 'ati 'ikën,
 bëtsi unikamax ka upíokin nuibakë 'iti 'ikën,
 usa 'aish ka anun uni ñu 'atima 'akëmabi təkərəkakë manë risi təkakë
 usa 'ianan,
 vaca bënë têtsimixun i anun təkərəkakë risi churukë usaribi mitsunan
 'iti 'ikën;
 'ianan ka bëtsi unin tēmëramikë axribi ñankáishi 'itánun kēñúkë 'iti
 'ikën,
 usakin 'akëx ka 'apukamaxa unimi an kuëënkësa okin 'akë ax kēñúkë
 'iti 'ikën;
- 7 'ianan ka uix kara pitiñu 'ikë an axa 'akēñuma nikë uni a aín piti
 'inánti 'ikën,
 'ianan kamina mitsun uix kara xubuñuma 'ikë a min xubunua 'inun
 'imiti 'ain;
 'imianan kamina chupañuma 'ikë bëtsi uni 'inánan
 kamina misaribi uni aribi 'akinti ëntima 'ain.
- 8 Usa 'ain ka bëtsi 'akinkëbë mitsun tsóti ax barin urukin nëtë
 pəkabëtsinkë usaribi 'iti 'ikën,
 usai 'ikëbë ka mitsun ñu 'atima 'akëkama nami təkë ax bënëtishi
 mókësaribi 'inun mēñokati 'ikën.
 Usai 'ikëbë upiti tsókëbë kana 'èx Dios kamabi kushiñu 'aish mitsubë
 'iti 'ain.
- 9 Usa 'ain kana 'ëmi ñukákëxun, 'ënribi ënu kana 'ai kixun mitsu kati
 'ain;
 'ianan kana munuma banakinmi 'akinun kixun ñukákëxun 'ënribi
 mitsu: Ènu kana mitsu 'akinux 'ai kixun kati 'ain.
 Mitsúnmi këmëxun bëtsi ñankabi 'atima okë a ëanan, bëtsi 'ichakin
 ñuikë 'imainun bëtsimi këmëi manánkë akama ënia kana usakin 'ati
 'ain,
- 10 'anan kamina mitsun piti binux mi təkë usaribikin axa pitiñuma 'aish
 'akēñuma unikama 'ain piti 'inanux təkanti 'ain,
 'anan kamina bëtsin 'akinti kuëëniabi 'akinkëma uni aribi 'akinkanti
 'ain,
 usakin 'ai mitsux tsókë ax ka tirítan bëánkibukë pəkakë usaribi 'iti
 'ikën,
 'ianan ka barin xamarukin ñun tupëonkëkama pəkakë usaribi mitsun
 tsóti ax 'iti 'ikën.
- 11 Usokin 'aia kana 'ën ënkinma mitsu kuania buánti 'ain,
 anu uni 'ikëma me anua 'umpax 'aíma anuxunbi kana 'itsaira piti mitsu
 'inánti 'ain,
 mitsu 'inánkëxun pi kamina mitsun nami kushiti 'ain,
 usai 'i kamina unin aín 'ikë 'urama naë chukúma 'apáxun chabókë
 usaribi 'ianan,

xěxá upí aín 'umpax uínsaranbi ɛškikěma usaribi 'ikanti 'ain.

- ¹² Mitsun unikaman ka anun ɛma kěněara kěně xěni 'ikěbia rurupakama a birutěkěnti 'ikěn,

'anan ka aín tapunkama běrámaira 'akan aribi kushiokin 'atěkěnti 'ikěn.

Usokin 'akě ka mitsun unikama raíri a bětsi unikaman,
an anun ɛma kěněara birutěkěnkín měnfokě kakin aněanan,
an xubu rurupa 'ikěbi 'atěkěnkě kakin aněti 'ikěn.

Diosan anun ńu měětima nětěn usai 'iti ńuikě kia bana

- ¹³ Anun ńu měětima nětě 'ikěbétan kamina; mitsun maruti ńu marutima 'ain:

ax ka 'ěn nětě upíra 'ikěn.

Usa 'ain ka a nětě anun kuěěnti nětě,

kakin aněkě 'ain Nukěn 'Ibun anun rabiti nětě 'ain ańu ńubi uinu 'ikě unínbi 'atima 'ikěn;

usa 'ain kamina a nětěn mintsun sinánkěsa 'oíshi bananan,
mitsunan 'iti ńuishi 'anan mitsun ńu marutishi 'akantima 'ain.

- ¹⁴ Ěně bana kikěsa okinbi 'aia kana 'ěn mitsu kuěěnun 'imiti 'ain,
'ianan kana 'ěn bětsi menu 'ikě unikama 'akín kanantankěxun atun me
ami běbaruikin binun 'amiti 'ain,
'imianan mitsun chaitiokě Jacobněn me 'ia anuami kuěěnun mitsu
'inánti 'ain."

Usai ka Nukěn 'Ibu kíaaxa.

Jerusalén ió anuax uisai uni 'iti ńuikě bana

60 ¹ Ěsai ka Isafas kiakěxa: Jerusalén 'imainun Judánu tsókě unikama mitsun kamina kuati 'ain,

Nukěn 'Ibu kamabi kushińuira ax ka achúshi ńu pěkikěsa mitsubě 'ikěn,

usa 'ain kamina mitsux ichu ichukikě anun rabuměkěsa 'ikanin.

- ² Kamina kuakanti 'ain, nětě kuin tunankuatsinkě an ka me mapuia,
'imainun ka bětsi ɛmakamanu 'ikě unikama ax bėanbėankikě an mapukěnu 'ikěsa 'ikěn,

'aínbi ka Nukěn 'Ibu ax tirítan pėkakěsa mitsunu 'iti 'ikěn,

usai 'ia ka usai ka Diosan kushi mitsunu 'ia kixun bětsi unikaman isti 'ikěn.

- ³ Usai 'ikěbě ka bětsi bětsi ɛmanu 'ikě unikama Dios kuěěnkěsabi oí tsóti tirínu 'ikěsa 'iti 'ikěn,

'imainun ka bětsi bětsi ɛmanu 'ikě 'apukama atúxribi ichu ichukikě an pėkakěsanu 'iti 'ikěn.

- ⁴ Jerusalėnnu tsókě unikama mitsun kamina,
chairui kuainakěkin usai ka bětsi menu tsókě unikama mitsubě timěti 'aia isti 'ain.

Mitsun bakě bėchikėkamax ka 'urakěoxbi uti 'ikěn;

ukín ka unikaman mitsun 'ini bėchikě xanukama,

bėrúanxun aín pėńanu 'aruxun bėkěsa obětsinkín bėti 'ikěn.

- ⁵ Usakin bëia isi kamina 'itsaira kuëëni kuëpunchini kuaikanti 'ain, usai 'i kamina uínsarabi kuëënkësamairai min nuitu mëu kuëënti 'ain; usai ukin ka parúmpapa nasínua 'ikë ëmakamanua 'ikë ñu upírabu a mitsu bëxunkanti 'ikën, usakin bëxun ka bëtsi menu 'ikë unikama ñu kupikëirabu akama mitsu 'inánti 'ikën.
- ⁶ Usa 'ain kamina atúxa 'itsaira 'aish atun camellonën ëma tsitsibëtsini Madián 'imainun Efá amiax 'aia isti 'ain; usai ukin ka Sabánu 'ikë unikama an kuri 'imainun sanuira ñu aín camellonën bëi ukin an upíokin ñu 'aia kixun Dios a rabiti 'ikën.
- ⁷ Atun 'arakakë carnero 'imainun cabra Quedarnu 'ikë unikaman mitsu bëxunkë, 'imainun carnero kama Nebaiotnu 'ikëkaman bëkë akamina mitsunmi anuxun ñuina xaroti 'akë anuxun an kuëëntisabi okin 'inaínshiti sínánxun nankë 'akësa okin upí 'itánun 'axunti 'ain, usakin 'akëbëtan ka an anuxun a rabiti xubu upíira 'imiti 'ikën.
- ⁸ Çuikama kara axa kuin 'ikë sai munu kuanima nianan, ñumakuru aín 'uxtinu kuankësa 'inun kuankë ax 'it?
- ⁹ Tarsisnu 'ikë manë nunti kama ax ka atu rëkuëonbiani manë nunti kama raíri abë biranan kuatsini kuankin, Jerusalénnu ikë unikama bëi ukin, mitsun bëchikëkama 'urakëo bëanan, kuri manë uxua akama bëti aka ax 'ikën, a ñukamax ka min 'Ibu Israel kaman Dios upíira a bëxunkë 'iti 'ikën, an ka kushiira 'ixun mitsu 'akiankëxa.
- ¹⁰ Bëtsi menu tsókë unikaman ka anun mitsun ëma kënëara 'ikëbia rurupakama a mitsu 'axuntëkënti 'ikën, usakin 'aia ka atun 'apukaman mitsu 'akinti 'ikën; Nukën 'Ibun ka ax nishkin mitsu 'atima okin tëmëramiakëxa, 'aínbi ka bërí ax upí 'ixun mitsu nuibatía.
- ¹¹ Jerusalén ëma kënëkë aín xëpútikama ax ka uínsaranbi xëpúkëma 'iti 'ikën; usa 'ain ka nëtë 'imainun 'imébi xëpúkëma xëókikë 'iti 'ikën, usa 'ain ka bëtsi bëtsi menu 'ikë uní ñuñuirakama atun ñu buani atsínti 'ikën, anun bëtsi bëtsi menu 'ikë 'apukama aín unikamabë 'atsínti 'ikën.
- ¹² Uinu 'ikë menu 'ikë 'apun kara aín unikamabëtan 'akinsama tania ax ka; aín ëmakama këñunbi 'atima okin masókin këñúké 'iti 'ikën.
- ¹³ Nukën 'Ibun ka Jerusalén ëmanu tsókë unikama ësokín kaxa: “Líbano menu 'ikë unikaman ka anu 'ikë ñu upíbu a mitsu bëxúnti 'ikën, ax ka 'iti 'ikën, pino kakë i 'imainun abeto kakë i 'imainun ciprese kakë i akaman anuxun 'ë rabiti xubu 'upíira 'itánun mëníokin 'ati 'ikën,

- usakin 'axun kamina anuxun 'ë rabikanti 'ain, ax ka 'ëx anu 'ikë xubu 'iti 'ikën.
- 14 An mitsu tëmëramia unikaman bakë bëchikë atux ka aí ñuumara 'ianan, kushiñuma mitsun iskëx 'iti 'ikën, 'imainun ka an mi tima unikama atúxribi mitsu bëtanain rantipuruni tsóbukin, mi anëi kikanti 'ikën. Mix kamina Nukën 'Ibun ëma 'ai kixun kati 'ikën. 'Imainun ka Jerusalén Dios upíraa aín ëma kakín anëti 'ikën."
- 15 Usa 'ain kamina mitsu rakanan, istisama tankin miratsushi 'inun ënkësa 'itima 'ain, usai 'ima kamina 'ën mi xëñibua, 'aínbi 'ën kushiokëx kuëëni tsókanun mi 'imiti 'ain.
- 16 Bëtsi bëtsi menu tsókë unikaman atun piti upíra a bëxun 'inámainun, ka 'apukamanribi ñu upíbu akama mitsu bëxúnti 'ikën; bëxunkëxun kamina mitsun 'ëx kana Nukën 'Ibu a 'ai kixun 'unánkanti 'ain, 'unánan ka 'ëx kushiira 'ixun kana Israel unikama iëmikin bitëkëa kixun 'unánkanti 'ikën.
- 17 "Usa 'ain kana manë panshian 'inánkinma kuri mi 'inánti 'ain, 'imainun kana manë iru 'inánkinma manë uxua a mi 'inánti 'ain, 'anan kana i 'inánkinma manë panshian a mi 'inánti 'ain. 'Anan kana maxá 'inánkima manë tunan mi 'inánti 'ain. Usakin 'anan kana upiti tsótimi bukukanun 'imiti 'ain, 'imianan kana upiokinshi ñu 'anun mitsu 'amiti 'ain.
- 18 Usa 'ain ka Israel menu uínsaranbi ñu 'atima 'aia kuatëkënti 'aíma 'iti 'ikën, 'ianan ka amiribishi min menu masókin rurupakë 'itëkëntima 'ikën, usa 'ikë ka anun mitsun ëma kënëara kama ax iëmianankë kakín anëkë 'iti 'ikën' 'imainun ka aín xëkuëkama axribi anuxun Nukën 'Ibu rabiti kakín anëkë 'iti 'ikën'.
- 19 Usa 'ain ka nëtén barin pékamainun, iméribi 'uxën pékakë ax kuëënkëma 'iti 'ikën, 'ëx mitsun 'Ibu 'ixun kana nëtétima okin mitsu pékati 'ain, 'ëx mitsun Dios 'ixun kana ichu ichúikikësa 'itánun mitsu pékati 'ain.
- 20 An mi pékakë bari ax ka uínsaranbi ain pékakë nëtétima 'ikë 'imainun ka 'uxën pékakë axribi nëtétima 'ikën, 'ëx min 'Ibu 'aish kana an mi pékakë 'ixun uínsaranbi nëtékinma pékati 'ain; 'ianan ka anun uni ñukëbë masá nuituti nëtékama axribi nëtéti 'ikën.
- 21 Kamabi unikama mitsun ëmanu 'ikë ax ka upí sinánñubu 'iti 'ikën, usai tsótika atun menubi xëñibuti tsóti 'ikën, usai 'ika 'ënbi 'apákëxa ñu upiti kookë usaribi atux 'iti 'ikën, ax ka 'ën mëkënanbi usaka 'ën kushi 'ikë kixun ismikin 'ën 'akë 'ikën.

- ²² 'Itsamara uni ënëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoti 'ikën,
 usai 'ika 'itsamara uni ax achúshi ëma chaiira 'inun 'uakamë 'ëoti
 'ikën.
 'Ëx kana Nukën 'Ibu 'ain,
 usa 'ixun kana 'ën anun 'iti nëtë 'ikëbëa,
 bënëtishi usai 'inun 'imiti 'ain."

Israel unikama ka 'iëti 'ikë kixun ñui bana

- 61** ¹ Nukën 'Ibun kushi ax ka 'ëbë 'ikën,
 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun 'ë kaístankëxun ñuñuma unikama aín bana
 ñuixunun 'ë xuaxa,
 'imainun ka axa bëtsin 'atimokëx masá nuitukë,
 a upíokin kanan axa ñatanbianxun tëmëramikë unikama a chikínun 'ë
 xuaxa,
 'imainun ñatanxun sipunu nankë akamaxribi basiramashi ka chikiti
 'ikën, kakín kuëëminun 'ë xuaxa;
² 'ianan ka anúan Nukën 'Ibun nu nuibati nëtë aribi ñuianan,
 a nëtë 'ikëbëtan ax nun Dios 'ixun axa numi nishkë unikama 'atimoti
 aribi ñuinun.
 'Imainun ka 'ë xuaxa axa masá nuitukë akamaribi upí sinánmikin
 kanan;
³ axa bëtsi menuax uax Jerusalénnu tsókë unikamax ka
 chimaputan mataka kima mañuti, mañuax kuëënun mitsu 'imiti 'ain,
 'imianan kana 'iníntisa ro sanuira anúnmi 'inun 'inankësa okín masá
 nuituti inkë a ënia kuëënun 'imiti 'ain,
 'ianan kana masánuituti nitéxëkinma 'ë rabi kantanun 'imiti 'ain.
 Usa 'ikë ka i upí kanan, an kanankë kakín mitsu unikaman anëti 'ikën,
 usa 'ixun ka Nukën 'Ibun anbi 'apá 'ixun aín kushi mitsu ismiti 'ikën.
⁴ Jerusalénnu 'ikë unikama mitsun kamina bërámaira rurupakan ëma
 xëni a birutëkënkín 'atëkënti 'ain,
 'anan ka anu 'ikë xubu chaiirabu axa mitsumi nishkë unikaman rurupa
 akamaribi 'ati 'ikën,
 'anan ka ami nishkë unikaman rurupa ëmakama aribi birukín
 mëníotëkënti 'ikën.
⁵ Bëtsi menu 'ikë unikaman ka utankëxun,
 mitsun 'arakakë oveja 'imainun cabrakama, bërúanan mitsun naë
 bërúanan uvas anu 'apákë naëkamaribi mitsu bërúanxunti 'ikën.
⁶ Anan ka mitsu kati 'ikën, Nukën 'Ibun sacerdote ka atux 'ikë kixun
 kanan,
 nukaman Diosan unikama ka atux 'ikë kixunribi mitsu kati 'ikën.
 Mitsun kamina bëtsi menu tsókë unikaman piti nëish tankín pi
 bukukanti 'ain,
 'ianan kamina atun 'akë ñu upíirabu 'aish ichu ichukikë akamaribi
 tënuanan mëñuti 'ain.
⁷ Axa 'ën unimi nishkë unikaman ka 'itsaira 'ichananbi
 bëtsi bëtsi okín ñuikëxa katénun tëmëramiakëxa,
 usa 'ixun ka aín menuxun atúnbi 'itsaira ñu chaiirabu bití 'ikën,

bitsi ka xënbua 'aínbi kuëenti 'ikën.

- ⁸ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun upí ñuishi 'ati kuëënia,
'ianan ka mëkamanan an usai 'iti bana nankë a tankinma 'atima ñuira
'akin bëtsin uni 'akë a kuëënima.

Usa 'ixun ka ax kikësabiokin ënkinma 'akinkin an biti ñu upí 'inánti
'ikën,

'ianan ka ax kiásabiokin achúshi ñu këñutima okin atubëtan 'ati 'ikën.

- ⁹ Usa 'ain ka aín rëbúnkikamax bëtsi bëtsi menu 'ikë unikaman upókin
'unánkë 'iti 'ikën;

usokin 'unánkë ka an iskë unikaman,

atux ka Nukën 'Ibunbia aín uni 'ikë upókin sinánxukin 'akinkë 'ikë
kixun 'unánkanti 'ikën.

- ¹⁰ ¡Uisai karana 'ëx Nukën 'Ibumi chuámarua tani kuëënti 'ain!

Diosan ka kuëëira kuëënun 'ë 'imiaxa,

usa 'ixun ka,

¡kamabi ñu kanankin 'anun 'ë 'amiaxa!

Usa 'ain kana an xanu biti unán mëníokakin mañuti mañukësa 'ianan,
achúshi xanun birakanuxun mëníokin ain ñu 'upílkama pañukë usaribi
'ain.

- ¹¹ Me tukabëtsianx chikiti koia naë chukúmanu 'apákëx ñu 'ikësa,

usaribi okin ka Nukën 'Ibun an 'akë ñukama ismikin 'ën,

kamabi menu 'ikë unikaman kantakin a rabinun 'imiti 'ikën.

**Diosan anun atu 'ati nëtë 'ikëbëtan axa ami
nishkë unikama tëmëramiti ñuikë bana**

63 ¹ ¿Ui kara axa Bosrá kakë ëma chaiira Edom kakë menua 'ikë anuax
ai,

aín chupa chëxëira tsákatsaka okë upíira a pañuax ain kushibëshi ukë
ax 'ik?

'Ëx kana kana kanan kixun 'upiokin ñu 'akë a 'ianan,

kushiira 'ixun an uni iëmiti a 'ain.

- ² —¿Uisa kupí kara min chupa chëxëira 'aish,
uvas taën amákin aín baka bikë anun tsakokësa 'ik?

- ³ 'Ën kana uvas 'ëbi taën amákën,

uínbi ka 'ë 'akianma 'ikën;

usakin kana axa 'ëmi nishkë unikama atumi 'itsaira nishkin tëmëraikin
'atimaira okën,

usakin 'akin chakakësa 'itánun amira nishkin 'akën,

usakin 'akëxun ka 'ain imin 'ën chupa tsaka tsaka 'itánun anskakëxa,

usakin 'akin ka 'ën chupa kamabi tsakokëxa.

- ⁴ 'Ën kana bëráma sinánkë 'iakën, achúshi nëtën kana 'ëmi nishkë
unikama tëmëraikin 'ati 'ai kixun;

usa 'ain kana a nëtë 'ikëbëtan 'ën unikama bitëkënkín iëmiti 'ain.

- ⁵ Usa 'ain ka 'ën iskëx an 'ë 'akinti 'aíma 'iakëxa;

usa 'ain kana an 'ë 'akinti 'aíma 'ain sinánkasmakësa 'iakën.

Usai 'i nishkin kana 'ën kushínbi

'akin kamabi ñukama kanánkën.

- ⁶ 'Ēx atumi 'itsaira nishkin kana kamabi ěmanu 'ikē unikama, 'atima okin kēñukin,
aín imi menu 'apamikin 'akanun 'amiakēn.

Diosan ka 'ain uni Israelkama nuibakin 'akinti 'ikēn

- ⁷ 'Ēn kana ñuitisa tanin uisakin kara Nukēn 'Ibun nu nuibatia kixun,
'ianan kana a rabi kantatisa tanin,
kamabi ñu an nukama 'axunkē a kupín,
an ka Israel 'aintsikama 'itsaira nu nuibakin,
ax nuibanankēira 'ixun usakin 'axa usa 'ain,
axēshi nuibanankē a 'ikēn.
- ⁸ Ax ka ěsai kiakēxa: “Atux ka 'ěn unibu 'ikēn,
usa 'ixun ka atun 'ěn kuēñkēsokin 'akin 'ě parántima 'ikēn.”
An ka atu iémiakēxa,
- ⁹ kamabi atun tēmērakē anuabi.
Usa 'ixun ka bētsi uni an iéminun xukinma,
Nukēn 'Ibunbi ka iémiakēxa.
An ka bitēkēáñkēxa nuibanairakē 'ixun;
aín pēñanēn birukēsa 'inun 'akiankēxa.
Usakin ka bērámbi 'a 'ixun 'akiankēxa.
- ¹⁰ 'Aínbi ka Nukēn 'Ibun kakēxun atun kuaisamatankēxa
'ianan ka 'atimakin ñuikēx masá sináñkēxa;
usakin 'akēxun ka axbi atumi nishkin
atu 'akēxa.
- ¹¹ Usakian 'akēxun ka bērámbi ñu 'ia kama a sinanan
Moisésñēn aín unikama iémia a sináñkēxa,
sinani ka atúxbi ñukákanani kikankēxa:
“¿Uinu kara Dios Nilo kakē bakanu nankēbi an
Moisés iémia 'ixuan, an ñuina bērúankē uni 'akēsokian aín unikama
bērúanun 'amia ax 'it?
¿Uinu kara an Moisés aín bēru ñunshin upí 'inan ax 'it?
¿Uinu kara aín kushin Moisés 'akian ax 'ik?
¿Uinu kara aín unikaman ismainun parúmpapa
panarabēnun uinsaranbi nētétima okin 'imia ax 'it?
¿Uinu kara parúmpapa panárabēti me ěskikē anun inuti raíshkima,
caballokama anu uni 'ikēma me kuankē usaribi kiani kuanun 'imianan,
Nukēn 'Ibun bēru ñunshinanbi ka usaía kuania buáñkēxa.
Usakin aín unikama buáñkēxa
usa 'ain ka kamabi unikaman ax ka kushi 'ikē kixun 'unania.

Isaíasñēan Israel unikama 'akinun kixun Dios ñu ka bana

- ¹⁵ Nun 'Ibu min kamina naíkamē 'ěonuxunbi nu 'isti 'ain,
upíira anuxunbi kamina min isti 'ain.
¿Uinu kara mix nuibanankē chaiira 'imainun min kushi ax 'it?
¿Uinu kara nu sináñkinmi nukama nuibakē ax 'it?
¿Minmi nukama nuiba a kaina numi manukin ěan?

- ¹⁶ ¡Mix kamina nukaman papa 'ain!
 Abrahamnëa nukama 'unanima 'imainuan
 Israel unikama numi sinánkëbëmabi kamina,
 Nun 'Ibu 'ianan nukaman papa 'ain;
 usa 'ixun kamina ënënsaran nëtëma 'a 'ixunma min 'akësabi okin nu
 bitëkënin.
- ¹⁷ ¿Uisa 'ixun kaina mix Nun 'Ibu 'ixunbi mix kikësokin 'ati ëni,
 min kakësokin 'aíma nun nuitu iruarakin min kakësabiokin
 'aisamatanun nu 'imin?
 Min unikama 'anan min kaisa aín ñakánu 'ikëkama nuibakë 'ixun,
 kamina mixmi nishkë a sinanati 'ain.
- ¹⁸ ¡Uisa 'ain ka 'itsama barishi ka min unikama upíra anua 'ikë atun menu
 tsóakëxa!
 Axa numi nishkë unikaman ka anuxun mi rabiti xubu rurupakëxa.
- ¹⁹ Usa 'ain kananuna nux uínsaranbi min 'akinkëmasa 'ianan,
 uínsaranbi min unibu 'ikëmasa 'iakën.
- 64** ¹ Nukën Ibu Dios nux kananuna kuëenti 'ain, mixmi naíkamë 'ëo
 panárabëké anun ukëbë aín bashikama shaíkitanun uti kuëënin,
² 'ianan ka tsi rëkirukin i muxañukama xarokin këñukësaribi 'ianan,
 anun ñu 'arukëxun 'umpaxan kubinmikë usaribi 'iti 'ikën.
 Usa 'ain ka axa mimi nishkë unikaman mix kamina kushi 'ai kixun
 unántsianxa,
 'imainun ka kamabi menu 'ikë unikamaribi mimi rakuéti bërëtsianxa.
- ³ Uísaran kaina min ñu 'atimaira ka inuti 'ikë kixun nun sinánkë
 'aínmabi anun
 mix ubúkëbë aín bashikama shaíkiakëxa.
- ⁴ Uínsaranbi ka uinu 'ikë unínbi,
 anu ka misaribi bëtsi dios 'ikë kixun ñuia unin kuananbi 'isama 'ikën,
 usa 'ain ka bëtsi dios an min 'akësokin an ñu 'akin, axa ami katamëké
 unikama 'akinkin 'akë 'aíma 'iakëxa.
- ⁵ Min kamina uin kara upíokin ñu 'aia a asábi ka kuëënkín kain,
 kakëxun ka min kuëënkësabi okin 'ati sinania.
 Mix kamina nukamax 'uchakë anun nishan;
 usa 'ain ka 'itsa baritia anun mi masá nuitumikin ñuikë 'ikën.
- ⁶ Kamabi nux kananuna uni achúshi upíma chuakë usaribi 'ain;
 kamabi nun 'akë ñu upíkama ax ka chupa chua usaribi 'ikën;
 'imainun kananuna nukamax pëi chushitankëx rëukubukë usaribi 'ain,
 'ianan ka nun uni rëtëké ax ka nun ñu 'atimaira 'akin, a tanti bana kikësokin
 'akinma uni 'akë ax suñun kuainkin pëi pukë usaribi 'inun nu 'imia.
- ⁷ Uinu 'ikë unibi ka an mi 'akinun kixun ñukákë 'aíma 'ikën,
 'ianan ka an mimi kushikin 'akinun kixun barikë 'aíma 'ikën;
 usa 'ain kamina nukamami kasuakëkin nu ëan,
 nun ñu 'atima 'ai 'uchakë kupín kamina nu rakan.
- ⁸ Usa 'aínbi kamina mix Nun 'Ibu 'aish nun papa 'ain;
 nukamax kananuna me uniokë 'ain, usa 'ain kamina mix an me bëtsi
 bëtsi ñu tankin 'akë usaribi 'ain;
 ¡jusa 'ain kananuna kamabi nukamax minbi me unó 'ain!

- ⁹ Nukën 'Ibu 'aisamairai kamina nishtima 'ain,
'anan kamina nun 'atima ñuira 'akin a tanti bana kikësokin 'akinma
uni 'akëkama a sinántima 'ain.
¡Kamina isti 'ain, nux kananuna min unikama 'ain!
¹⁰ Min ëmakama upíbu ax ka anu uni 'ikëma mesa bërí 'ikën,
'imainun ka Jerusalén axribi rurupakin masókankëxa.
¹¹ Anuxun mi rabiti xubu upíra,
'axuan nun chaitiokëkaman mi rabia,
aka masókin tsin mënuakëxa.
¡A nun 'itsaira kuëënkän ñukama axribi ka masókan 'ikën!
¹² 'Imainun kaina ësai ñu 'ikëbëtanbi mix Nun 'Ibu 'ixun, ¿añu ñubi
'atima 'ain?
¿Usa 'ain karamina mix uisaibi banaima
'anan mix ñuumarasa nunan 'iti aín?

Dios aín bana kuaisamatankë unikama tëmëramiti kikë bana

- 65** ¹ Èsai ka Nukën 'Ibu kiaxa:
An añu ñubi 'ë ñukáma unikama ax ka 'ënu uakëxa;
an 'ëmi sinánkin 'ë bariama unikama anbi
ka 'ëmi sinánkin 'ë mërakëxa.
Achúshi ëmanu bukukë unikama an 'ë kuëënkëma akana kakën: Ènu
kana aín.
² Kamabi nètën kana 'ën mëkënan mëshpakín
'ënu unun kixun kana bana kuakëma 'ikëbi atu kuëanken,
mitsux kamina min kuëënkësa okin ñu 'atima 'ai tsókën,
usakin 'ai kamina mitsun sinánkësa 'oíshi tsókën.
³ A unikamax ka 'ën kuamainunbi nètëtibi 'ëmi 'atimati abi banakin 'ë
'atima tamia;
atun dioskama anua ñu 'apákë naënuxun ñuina xaroxuankëxa 'anan ka
anuxun ñuina xaroti ladrillo 'akë anuxun
sanuira ro aribi mënuakëxa.
⁴ An mënuakë atux ka anu uni ñukë maínkë kini rapasu tsókëxa;
usai 'ikin ka anu kamabi imé unëax 'ikin; anuxun kuchi nami piakëxa,
pianan ka ain këntikama ñu pitima aín baka akama anu buchuokin
'aruakëxa.
⁵ A unikamax ka ësai kiakëxa, nu 'urama oíma kamina 'uri bërúti 'ain;
numi 'urama onuma kananuna upíra upí 'ain; usa 'ain kamina nu
ramëtima 'ain.
Usa 'ain ka a unikamax tikakëxa tsi nètétimaira bari buini ërëké
usaribi 'ikën;
usa 'ixun ka tsin kuinan rëtunkakëx ubikë usai 'inun 'ë 'imia.

Naí ió 'imainun me ió 'iti ñuikë bana

- ¹⁷ “Èsai ka Dios kiakëxa:
Ka kuat, 'ën kana naíkamë 'ëo ió 'anan me ióribi 'atëkënti 'ain.
Usa 'ain ka ax pain 'ia naíkamë 'ëo
xëni a 'imainun me xëni a uínbi sinántëkëntima 'ikën.

- 18 Kamina upiti xëñibua 'aínbi,
kuëënti 'ain amiribishi kana ñukama uniotti 'ain,
Jerusalén ió anuax kuëënti 'anuxun 'ain,
anuax ka anu tsókë unikamax kuëënti 'ikën.
- 19 'Ëxbi kana Jerusalén kupí kuëënti 'ain,
'ianan kana 'ën unikamami sinani kuëënti 'ain.
Usa 'ain ka a ëmanu 'ikë uni masá nuituti
kuënkëni inia kuatëkënti 'aíma 'inuxun 'aia.
- 20 'Anu ka tuá bërí bakënkë nëtë 'itsama 'aínshi bamakë a 'aíma 'iti 'ikën,
'ianan ka uni apankama axribia anúan ñuti nëtë 'ikë 'aímabia ñukë a
'aíma 'iti 'ikën.
Uix kara cien baritia 'ain ñuia ax ka bënë 'aísha 'ikë 'iti 'ikën,
usa 'aínbi ka axa cien baritia tsóamabi bamakë ax usai 'i ñukë ax ka
Dios kuëënkë 'ikë 'iti 'ikën.
- 21 Anua 'ikë unikama ka atun xubu 'atankëx anu tsókanti 'ikën,
'ianan ka uvas 'apáxun bimia a kuti 'ikën.
- 22 Usa 'ain ka bëtsi unin anua bëtsi uni 'iti xubu 'ati 'aíma 'iti 'ikën,
uni itsin ka bëtsi unin piti ñu 'apátima 'ikën,
usa 'ain ka 'ën unikama achúshi i 'ikë'sai 'itsaira baritia tsókanti 'ikën.
'Ën kaískë unikamax ka ñu mëi tēëkin ain mëkënan ñu 'apáxun pi
kuëëni tsókanti 'ikën.
- 23 Usa 'ain ka 'ën unikaman ñu mëëkë ax
ñankabi 'akëma 'iti 'ikën, 'ianan ka atun bëchikëkamax anun bamati
nëtë 'ikëma 'aínbi bamatima 'ikën,
atux ka 'ën kaískë unikaman rëbúnki 'ikën.
Atux ka Nukën 'Ibu 'upiokin sínáxuan unikama aín bëchikëkama 'ikën,
usa 'aish ka aín rëbúnkikama atúxribi usaribi 'iti 'ikën.
- 24 'Imainun kana atun 'ë ñukákin sënëonkë,
'aímabi 'akinti 'ain;
atúxa 'ëbë banai sënënkë 'aímabi kana 'ën 'unáñkë 'iti 'ain,
'ën kana atun bana kuakë 'inuxun 'ain.
- 25 'Ianan ka shórapáñanën carnerobë timéxun,
pimainun paru 'inúanën vaca bënëñ 'akësaribi okin pasto piti 'ikën,
'imainun ka rununribi me putu piti 'ikën.
Usa 'ain ka an kamabi 'ën bashikamanu 'ikë,
unikama 'atima oti uinu 'ikë unibi 'aíma 'iti 'ikën.”
Usai ka Nun 'Ibu kiaxa.

66

1 Èsai ka Nukën 'Ibu kiaxa:

“Naíkamë 'ëo ax ka 'ëx anu tsókë a 'ikën,
'imainun ka me axribi anu 'ën taë nankë 'ikën.
¿Uinu kara achúshi xubu 'ë 'axunti 'it?
¿Uinu kara anu tantiti achúshi xubu 'ë 'axunkanti 'it?

- 2 ¡'Ëñbi kana kamabi a ñukama 'akën,
usakin 'akëx ka asérabi ñu mërati 'iakëxa!
'Ëx min 'Ibu 'aish kana usai kin.
Uni ñuñuma 'ianan axa tēmërai tsókë uni ami kana 'ëx sinanin,
usa 'ain a unikaman 'ën bana kikë'sabiokin upókin 'ati 'ikën.”

JEREMÍAS

Jeremías usai ka ñu 'iti 'ikë kiá ñuikë bana

1 ¹ Achúshi uni anuaxa aín aintsikama sacerdote 'ikë anu ka achúshi uni Jeremías kakë 'iakëxa, aín papax ka Hilquías kakë 'iakëxa, ax ka Anatot kakë ëma anua Benjamínën ñaká bukukë me anu tsókë 'iakëxa, ënëx ka usakin ñu 'anan usai Jeremías kia bana 'ikën.

² Diosan ka Jeremías Amonnën bakë bëchikë Josías ax trece baritia Judá menu 'apu 'ain kakëxa.

³ Kanan ka Joaquím Josíasnën bakë bëchikë axa Judánu 'apu 'ikë a baritiakamanribi kakëxa, kanan ka Sedequías Josíasnën bakë bëchikë itsi axa once baritia sënëntamainun Judánu 'apu 'itëkënkëbëtan kakëxa, usa 'ain ka a barin mapai achúshi 'uxë sënënkëbëtan Jerusalénnu 'ikë unikama ami nishkë unikaman atun menu buánkëxa.

Diosan Jeremías kakë uni ka ñuikë bana

⁴ Diosan ka ësokin 'ë kaxa:

⁵ 'Ën kana min titan puku 'ukëmëu 'ikëbi mi kaisakën;
'ianan kana min titan mi bakënkë 'ikëmashi mi kaisakën;
'anan kana kamabi menu 'ikë unikama an Dios kikë bana ñuixunkëmi 'inun mi kaisankën.

⁶ Ësakin kakëxun 'ënribi kan:

¡'Ën 'Ibu Dios! ¡'Ëx bënëá pain 'ixun uisai banati kara abi 'unaniman!

⁷ 'Aínbi ka Diosan 'ë kaxa:

Uni bënëá pain kana 'ain kamina kitima 'ain. Mix kamina uinu kuanun karana 'ën mi xuti anubi kuantu 'ain,
usa 'ain kamina kuanxun 'ën mi kakësabiokin atu kati 'ain.

⁸ Usa 'ain kamina uinu 'ikë unimibi rakuëtima 'ain.

'Ëx kana mi 'akinux mibëbi 'iti 'ain.

'Ën kana Dios 'ixun mi kakësa okinbi asérabi 'akinti 'ain.

⁹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun aín mëkën mëshpakín 'ën kuëbí mëëkin 'ë kaxa:

¹⁰ 'Ën mi bërí 'unánmikë bana usakinbi kamina kati 'ain.

Bërí kana usakin ñukama 'akin anua 'apu 'ikë ëmakama 'imainun bëtsi menu 'ikë ëmakama,

ñankáishi 'itánun masókin rurupakin,

'atima okin këñutankëxun mi,

- amiribishi birukin 'atëkënun mi kain.
- ¹¹ Diosan ka ësokín 'ë kaxa:
Jeremías, çañu kara min iskë ënëx 'ik?
Kixun ñukákëxun kana kan, achúshi 'amukutan pëñan bënëtishi
uabutia kana isin, —kixun kana kan.
- ¹² Kakëxun ka Diosan asábi ka kamina isan —kixun 'ë kaxa—.
Usa 'ain kana 'ën bana, kikësabi oi kara bënëtishi, 'ia kixun kainin.
- ¹³ Diosan ka amiribishi 'ë katëkëanxa:
¿Añu kaina min isin? —kixun ka 'ë ñukáxa.
Achúshi ñutë kana kubinia aín tsipumi ki 'ianan,
aín rëbúmiki pakëti 'uramashi 'ikë, —kixun kana kan.
- ¹⁴ Usa 'ain ka Diosan 'ë kaxa:
Aín tsipúmiak ka ñu anpënkakëx 'ikësa kuatsini,
an ënë menu tsókë unikama tëmëramiti axa ami nishkë unikama uti
'ikën.
- ¹⁵ 'Ëx Dios 'aish kana usai ka 'inuxun 'aia kin,
usa 'ain kana aín tsipúmiak 'apukama aín suntárukamabë unun 'imiti
'ain.
Ukëbë ka atun 'apukama atúxribi aín suntárukamabëbi uxun,
Jerusalénnu anun atsínti xëputi anubi atun tsóti akánti 'ikën,
'anan ka anun ëma kënëara abi bëararakin Judá menu 'ikë ëmakama
aribi bëararakanti 'ikën.
- ¹⁶ Ënëx ka usakin kana an 'uchakin 'ë rakan unikama a tëmëramiti 'ain
kiti 'ikën,
atúnbi rabinuxun bëtsi menu 'ikë unikaman uniokë ñu 'atankëxun,
rabikin sanuira ro a xaroxunkin rabiakëxa,
- ¹⁷ Usa 'ain kamina mix atu 'ën kakë banakama kai kuanux rakuéti
sinanima, anun 'akánanti nëtën 'ikëσαι mënókati 'ain;
usa 'ain kamina kuantankëxun 'ën mi kakë banakama atu kai kuant
'ain.
Atumi kamina rakuétima 'ain, atumi rakuétia kana 'ën mi,
atunu kuanimi rakuéti bërënun 'imiti 'ain.
- ¹⁸ 'Ën kana mi bërí kushiira 'inun 'imikin,
ëma upókín kënëkin 'akë usa 'ianan,
manë tunan ami xubu buaruti nitsínkë usaribi 'inun 'imianan,
anun ëma kënëarakë manë panshian iruira usaribi 'ixunmi,
Judá menu 'ikë 'apukama 'imainun aín kushibu 'ianan, sacerdotekama
'ianan, kamabi unikama
atusamaira 'ixun minra kanun mi 'imiti 'ain.
- ¹⁹ A unikamax ka mibë mëëananti 'ikën, 'ixunbi ka mi kanantima 'ikën,
'ëx kana mi bërúai mibë 'iti 'ain.
'Ën kana Dios 'ixun kakësa okinbi asérabi mi 'akinti 'ain.

Nukën 'Ibun kakësama oi Israel unikama 'isamatan ñuikë bana

2

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka ësokín 'ë kakëxa:

² Anu kuanxun kamina Jerusalén ëmanua 'ikë unikama;
munuma kuëñishkin upókian kuanun kati 'ain:

ĵĚsakin mitsu kanun ka Nukĕn 'Ibu kĭaxa!

'Ĕn kana bĕnĀ pain 'ixunmi 'Ĕn kakĕsabiokin 'á a sinanin,
usa 'ixun kamĭna an bitĭ unĭan mĕratiokĕxun xanun nuikĕsa 'inun
mitsun 'ĕ nuibakĕn,
'imainun kamina anu uni 'ikĕma me anu ņu 'apĕtisama anuxunbi 'ĕ
'akĭankĕn.

³ Israel unikama ax ka upĭĭra 'inun 'Ĕn kaĭskĕ 'aish ņu bimi upĭĭrabu
usaribi 'ikĕn.

Usa 'ikĕbia an 'atima okĕ unikama akana uisa ņubi kara anu 'imikĭn 'Ĕn
'atima okĕn.

'Ĕx Dios 'aish kana usai kin.

⁴ Jacobnĕn rĕnbunki Israelnĕn 'aintsikaman ka Dios kikĕ bana kuati
'ikĕn.

⁵ Ĕsai ka Nukĕn 'Ibu kĭaxa:

ĴAñu ņu 'atima ĕnua mĕrax, kara min chaitiokama 'ĕmi 'unĕnkĕx?
Atúnbi bĕtsi dioskama añu ņu 'ikĕmabi rabikĕ kupĭn,
atúxribi usaribi ņankĕishi bĕrukankĕxa.

⁶ Usai 'ikĭn ka 'Ĕn Egipto menua chikĭĭan 'ixunbi 'ĕ bariti sinĕnkama 'ikĕn,
anu uni 'ikĕma me, me ĕškĭkĕ 'imainun kuĕtú me,
'umpaxñuma 'imainun anun nĭsama 'atima me,
anu uni tsókĕma 'ianan, me anun uni nikĕma anun nitsiabi 'Ĕn 'akĭan,
a sinĕnkin 'ĕ rabiti sinĕnma 'ikĕn.

⁷ 'Ĕn kana mitsu me upĭĭra anu 'apĕkĕxa,
ņu 'itsaira tuaiami pĭti me anu mitsu bĕakĕn.

'Aĭnbi kamina mitsun anu utankĕxun 'Ĕn 'inĕnkĕ me masókĕn,
usakin 'akĭn kamina 'ĕx a me isi kuĭnsanun 'ĕ 'imikĭn,
'Ĕn 'inĕnkĕ me 'atima okĕn.

⁸ 'Imainun ka sacerdote kamanribi 'Ĕn 'akĭnun 'ĕ bariti sinĕnma 'ikĕn,
'imainun ka an 'Ĕn bana kuĕnĕo 'unĕnkĕ unikamanbi 'ĕ
'unĕntĭsamatankĕxa, 'imainun ka 'apukamaribi 'ĕx kikĕsokin
'aisamatamainun,

an Dios kikĕ bana ņuikĕ unikamaxribi 'ĕmi manutankĕx unin rabikĕ
Baal a ņuishi banakĕxa,
usai 'ikĭan a ņukama rabikĕ ax ka ņankabia 'akĕ 'iakĕxa.

Dios usakĭan Israel unikama 'ati kia bana

⁹ Usa 'ain kana 'ĕx Min 'Ibu 'aish ĕsai kin.

'Ĕx kana bĕrĭ mitsu 'imainun mitsun xutakama ņui usakin ka an bana
mĕnĭfokĕ 'apukaman 'anuxun 'aia kin.

¹⁰ Amia bari kuabúkĕ au rikĭanxun upĭokin pain ĭstankĕxun kamina;
anuxun bĕtsi uni Guedar kakĕ ĕma anu kuankĭn upĭokin,
an bĕrĭ 'ikĕsai kara ņu 'iakĕxa, kixun an kuatanun uni xuti 'ain,

¹¹ usa 'ain ka an Diosan bana kuakĕma unikaman kara a rabitia 'akĕ
ņukama ĕanxa kixun ņuikania uĭnsarabi kuakĕma 'ikĕn.

ĴA ņukamax ka kĕmĕkinshia 'akĕ ņu 'ikĕn!

'aĭnbi ka 'Ĕn kaisa unikaman, kushiĭra 'ikĕbi 'ĕ rabiti ĕnxun bĕtsi
ņukama rabia.

- ¹² ¡Naíkamë 'ëo ka unix 'ikëšai ënë ñukama 'ikëbë, rakuëti 'ikën!
 ¡Usai 'ika ñu 'aisama 'ikëbë bërëti 'ikën!
 'Ëx Min 'Ibu 'aish kana usai kin.
- ¹³ 'Ën unikama ka 'iásamaira 'inun chaiira 'uchaxa:
 Usai 'ikin ka 'ën bana kikësama oi 'ikin 'ë manukankëxa,
 anua 'umpax 'ikë nëminra usaribi 'ixun na tsónun 'akinkëxunbi 'ë
 manúakëxa,
 usakin 'ë manuika anua 'umpax biti nëminra 'umpaxñuma 'inun ëškikë
 usai atux 'iakëxa.

Israel unikama aín 'ucha kupí anunbi tēmëra ñuikë bana

- ¹⁴ Israel unikama ax ka unin ñu mëëmikëma;
 'ianan ka atux tēmërakin ñu mëëmikë anuax bakëama 'ikën.
 ¿Uisa kupín kara usa 'ikëbi usakin 'akanin?
- ¹⁵ ¿Uisa kupín kara axa ami nishkë unikama paru 'inuánëxa, aín piti ñu
 binux kuëëkë usa kuatsini ukin,
 Israel unikama bëara buinkankëx?
 Axa atumi nishkë unikaman aín me 'atima onan;
 aín ëmakamaribi nënkin xarokë 'ain ka achúshi unirabi anu bëruama
 'ikën.
- ¹⁶ Egipto menua 'ikë ëma rabé Menfis 'imainun Tafnesnu 'ikë unikama,
 maxkukin ñuumara 'inun 'imiakëxa.
- ¹⁷ Ësaia 'ikan ax ka atun 'Ibu Dios 'ikëbi,
 'ë rakankë kupín 'ia 'ikën,
 'imainun ka uisai tsóti kara kixun kuania unánmia 'ixunbi 'ë
 manukankëxa.
- ¹⁸ Bërí kaina, ¿Egipto menu 'ikë Nilo kakë baka 'umpax xëanan, anu 'ikë
 unikaman 'akinun ñukati kuankin kaina aña biti 'ain?
 ¿Aña kaina Asiria menu 'ikë Éufrates kakë baka 'umpax a xëanan, anu
 'ikë unikaman mitsu 'akinun ñukákin biti 'ain?
- ¹⁹ Min ñu 'atima 'ai 'uchakë anbi mi 'atima oti 'ikën,
 mix 'atimakë anbi mi 'atima oti 'ikën.
 Usa 'ain kamina min sinánti 'ain, 'ëmi ënkin rabikëma ax ka 'aisama
 ñu 'ikë kixun isti 'ain,
 'ëx kana min 'Ibu Dios a 'ain.
 'Ëx Dios kamabi kushiñu 'aish kana usai kin.

Diosan bana Israel Judá menu 'ikë unikaman kuaisamatan ñuikë bana

- ²⁰ Bërí ka 'itsabaritia anun mitsun 'ën bana kuaisamatani 'ikan 'ikën,
 usai 'i kamina 'ëbë ënanankësa 'iakën, 'ianan kamina 'ë rabisama tani
 'ikankën.
 Usai 'ikin kamina 'ë kakën: Bërí kananuna min kakësokin 'atima 'ai
 kixunribi 'ë kakankën.
 'Ianan ka kamabi aín bashi manámi 'ikë 'imainun i pëñanakëkëkama
 tēmúxun,
 xanun uni aín nami 'ami 'ikëšaishi niakën.
- ²¹ 'Ën kana mi i upíira 'apákësa 'imianan,

- uvas bëru upíra 'apákëx kókësa usaribi 'inun 'imiakën.
 ¡Aínbi kamina atiaira 'aisamai ninu 'ikë bimi mukaira 'inun tuákësa
 usaribi 'ikankën,
 usa 'ikë kana 'ënribi mitsu 'unánkëmasa okën!
 22 Anun chupa uxu 'itánun chukakë a 'imainun,
 anun chupa chukati ñu anun uitishi okin chukakëxbi ka
 'ën iskëx mitsun 'ucha anubi 'iti 'ikën.
 'Ëx Mitsun 'Ibu 'aish kana usai kin.
 23 ¿Uisa 'aish kaina mitsux: Nux kananuna mimi ñu 'atima 'ai 'uchanan
 bëtsi dioskamaribi rabi 'uchakëma 'ai kiox kikanti 'ain?
 Kamina sinánkanti 'ain, uisai kaina mitsux me sapan Ben-hinom kakë
 anuax bëtsi dios rabi 'ikankë kixun.
 Usa 'ain kamina upíokin pain añu kaina mitsun 'akë kixun iskanti 'ain,
 mitsux kamina camello aín xanuxa bëtsi bari bënëti kuani amami
 amami nikë usaribi 'ikanin;
 24 burro raëkëma aín xanux ka ninu atsanx kuantankëx rakatax
 aín bënëbë 'isatani munuma raxëkanani uíni rëxun kia.
 Usai 'ikin aín xanu ñuñakë ax ka uínbi ñonkin ënanamitisama 'ikën.
 'Ianan ka aín bënë achúshitan aín xanu barikin mëraxun atsankimaira
 ñuñai:
 usa 'ikin ka aín bënë bënëkinshi mëraxun ñuñai.
 25 ¡Israel unikama mitsux bëtsi dioskama rabi abákiani taëinshi kuani
 min taë ñumi tachakanan,
 shimai mitsun tëru ëskitima 'ain!
 'Aínbi kamina mitsux kiakën: Nukaman kananuna bëtsi dios rabikin
 ëntima aín;
 usa 'ain kananuna bëtsi menuxun rabikë dioskama, nuibati atunu
 kuani nitsin.
 26 An ñu mëkamakë uníxa ñu mëkamatia mërakëx rabinkësa,
 usaribiti ka Israel unikamax rabinkë 'iti 'ikën,
 usai 'ika Israel unikama atun ëmanu bukukëkama 'imainun,
 atun 'apukama kushibu 'imainun sacerdote unikama an Dios kikë bana
 ñuikë akamabëbi katékë bërúti 'ikën;
 27 usa 'ixun ka achúshi i nikë ësokin kakanía: Mix kamina nun papa 'ain
 'imainun ka achúshi maxáx ësokin kakanía: Mix kamina 'ën tita 'ain.
 Usokin a ñukama 'akinbi ka 'ëmi kasuakëkin aín bëmánan 'ë ismima.
 Usai 'ikinbi ka 'aisama ñu inúkin tankinshi 'ë 'akinun kixun kakanía:
 ¡Nu kamina iémi uti 'ain!
 28 Judá menu tsókë unikaman. ¿Uinu kara bërámami mitsúnbi 'a
 dioskama ax 'ik?
 ¡Mitsun dios ax ka 'itsaira 'aish ëma kamabëtan sënëmaira 'ikën!
 ¡Usa 'ain ka atux 'atima ñu inutia uisakin,
 iémisakara kixun mitsu isi uti 'ikën!

Dios Judá menu tsókë Israel unikama atun ñu
'atima 'akë kupí tēmērati kia ñuikë bana

- 29 ¿Uisa kupín kaina mitsun 'ën bana kuaisamatankë 'ixunbi,

- usakin kamina ñu 'atima 'ai kixun 'ë kaisa tankanin?
 'Ëx Min 'Ibu 'aish, kana ësai kin.
- 30 'Ën kana ñankáishibi mitsun bakë bëchikékama tëmëramiakën,
 atun ka 'ën bana 'unánkin ax kikësokin 'aisama tankëxa.
 Mitsúnbi kamina paru 'inúan raëkëma,
 'ain piti bitsi nékësa usaribi 'ikin, an 'ën bana ñuikë unikama 'akankën.
- 31 (Axa bërí tsókë mitsun kamina 'ën bana upíokin kuati 'ain,
 'ëx kana Dios 'ain.)
 Israel unikama, ç'ëx karana anu uni 'ikëma mesa mitsunan 'ian?
 ç'ianan karana anua me 'itsaira bëánkibukë chichabiantisama usaribi
 mitsunan 'ian?
 'Ën unikama, çuisa kupín kaina: bërí kananuna uisa ñu 'atimabi
 inútima 'ai kianan, uínsaranbi kananuna mi sinántëkëntima 'ai
 kikanin?
- 32 çAchúshi xanun kara unibë mëránankia bikë 'ain mëñusutikama
 manukin rakanti 'ik?
 Usa 'aínbi ka 'ën unikama, 'itsaira baritia 'imi 'ëmi manúakëxa.
- 33 çUpiokin kamina 'unan uisakin kara unin aín kuëënkë xanu baria
 kixun!
 çUsa 'ixun kamina anuxun 'atima ñu 'ati xubu anuxun 'akësa 'inun
 'atima ñu 'ati 'unánkan!
- 34 Mitsun chupax ka uni ñuñuma 'imainun ñu 'atima 'akëmabi,
 'axun aín imin pukukësa 'ikën,
 a unikamax ka ñu 'atima 'aiabi uni mërakëmasa 'iakëxa.
- 35 'Aínbi ka usakin a ñukama axi atux kia:
 Nukamax kananuna ñu 'atima 'ai 'uchama 'ain. Nukën 'Ibu Dios ka bërí
 numi nishima.
 Asábi ka usai ki kamina ismina 'uchakëma 'ai kiox kikanin,
 usa 'ain kamina ëbëtan anuxun bana mëníokë anuxun mëñoti 'ain.
- 36 çUisa kupín kaina bëtsi unikamabë biranankatsi kixun bënëkinshi
 sinanin?
 Usa 'aínbi ka Egipto menu tsókë unikaman ka mitsu 'akintima 'ikën,
 Asiria menu tsókë unikaman mitsu 'akianmasa okin.
- 37 Usa 'ain kamina Egipto menuax utëkëni chaira 'inun katékë 'aish
 utëkënkanti 'ain,
 'ën kana mitsux ami katamëisa tankë akama mitsu nuibaxunma 'anun
 kuëënxunkëma 'ain,
 usa 'ain kamina atubëtan añubi mitsun 'atima 'ain kixun ka kakëxa.

Diosan kakëxun Israel Judánu 'ikë unikaman kuaisamatan ñuikë bana

- 6 ¹⁶ Nukën 'Ibun ka 'ain unikama ësakin kakëxa:
 Bainu nirakëxun isi kamina,
 uisai kara mitsun chaitiokékama 'ën 'inánkë 'ën bana 'ai tsóakëxa kiox
 ñukákananti 'ain,
 uisai kara uni upitax tsóti 'ikë kiox;
 usakin 'ai kamina a 'unánkin ax kikësokin 'ai 'upitax tsókanti 'ain.
 'Aínbi ka atux kia: Nux kananuna usai i tsótisama tanin.

- ¹⁷ Nukën 'Ibun ka an bërúanti unikama nanxun aín unikama kakëxa:
An manë banañu banókë unin banókë a kamina bëmëkin kuati 'ain.
'Aínbi ka unikama kakëxa: Nukaman kananuna a kuaisamatanin:
- ¹⁸ Usai atux 'ikëbë ka ësai Nukën 'Ibu kia:
Bëtsi bëtsi menu tsókë unikama mitsun kamina,
uisa ñu kara 'ën unikama inuti 'ikë kixun 'unánkanti 'ain.
- ¹⁹ Men ka unin 'akësokin kuati 'ikën:
Ënë unikama kana 'aisama ñu inúnun 'imiti 'ain,
atun ka ñu 'aisama 'atishi sinánkanxa usa kupín;
'imainun ka 'ën bana kuaisama tankëxa usa 'ain,
'ianan ka 'ën bana kikësokinshi 'aisama tankëxa,
usai 'ikin ka a tanti 'ën bana timakankëxa.
- ²⁰ ¿Uisoti kaina mitsun Sabá menu 'ikë
sanuira ñu a 'imainun ro ua sanuira 'ura 'ikë me kamanua 'ikë a 'ë
bëxun kanin?
'Ëx kana kuëënima 'aímai këñutanun xarokë
a 'ianan, bëtsi ñukamaribi bëxun xarokëxbi ka 'ën iskëx upíma 'ikën:
- ²¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ësai kiakëxa:
Ënë unikama ami nishkë unikaman 'anun kana 'amiti 'ain.
Aín papakama 'ianan ain bakë bëchikëkama 'imainun a rapasu 'ikë
unikama 'imainun an 'unánkë unikamaxi ka
bëtsi 'akësaribiti ñuti 'ikën.

**Amia nishkë unikaman Israel unikama aín tsipumiaxi
'uxun bëara buinxun chikínti ñuikë bana**

- ²² Ësai ka Nukën 'Ibu kiakëxa:
Aín tsipumia 'ikë 'uraira me anuax ka achúshi ëma chaiira 'aish
kushiira ax mitsu 'ai unux mëníokatia.
- ²³ Usa 'aish ka aín suntárukama aín pia, aín kanti 'imainun aín manë
xëtokë a bitsi upíti mëníokakë 'ikën;
usa 'aish ka akamax bënëkinshi bëtsi tëmëramikë 'ianan, nuibananti
'unánma 'ikën;
atux kushiira banakë ax ka parúmpapa xukirui bëchuni banakë usaribi
'ikën,
usa 'ain ka atun caballonu tsótax kuantí 'ikën.
Usa 'ain ka Jerusalén 'anux mëníoka kuatsini utishi 'ikën.
- ²⁴ Jerusalénnu tsókë unikamax ka ësai kia:
Nun kananuna axa numi nishkë unikamaxe nu 'ai unux mëníokakë a
bana kuan,
usa 'ain kananuna a bana kuax rakuéti kushiñumasa tanin;
usa 'ain kananuna 'itsaira tëmërai
xanuxa aín tuá bakëñux paë tani tëmërakë usaribiti 'in.
- ²⁵ ¿Usa 'ain ka uixi nitsima 'imainun
bainubi nikantima 'ikën!
¿Axa numi nishkë unikama ka mëníoka kuatsini aín manë xëtokë
tuíanx uti 'ikën;
usa 'ain ka unikama amanu amanua tsókë atúxribi rakuékana!

- ²⁶ ¡'Ēn unikaman 'ini bēchikē xanukama mitsun kamina anun paē masá nuitukin,
 pañukē anun chupa xēni pañutankēx,
 chimapunuax kuainakē bēkini anun chuati 'ain.
 Usai 'i kamina masánuituti nishi inkanti 'ain,
 usai 'i kamina 'ain bakē bēchikē achúshira 'aíshbi ñukēbēa uni 'ikē
 usaribiti 'ikanti 'ain;
 an nu 'atima okin masóti unikama ka basirakēma 'aínshi ukanti 'ikēn!
- ²⁷ Ēsakin ka Diosan 'ē kakēxa: 'Ēn kana uisai kara 'ēn unikama 'ia
 isnuxumi tanun mi 'amiti 'ain. Usa 'ain kamina uisai kara atux,
 nitsia kixun isti 'ain.
- ²⁸ Kamabi a unikamax ka bana kuakēmairabu 'ikēn;
 usa 'aish ka a unikamax nishanani kuamianani ñuiananishi tsotia;
 usa 'aish ka manē panshian 'imainun manē tunan irusamaira a
 unikama 'ikēn.
- ²⁹ Anun xunkati anun kushin xunkakēx ěréti ka tsi plomo charotishi 'ia.
 Usaribiti ka an xunkakin tsi ěrénkin manē charokē ax 'ia,
 'aínbi ka ñankáishibi an manē charoti 'akē ax tēia.
 Usaribi ka atux 'ikēn,
 usa 'ain ka an ñu 'atima 'akē unikama atux nētētima.
- ³⁰ Usa 'ain ka atux. Kurfki 'atima okē kakin anēkē 'iti 'ikēn,
 usa 'ain kamina mix Dios 'ixun 'atima ñu aín upí kaístankēxun pukēsa
 'inun atu 'imian.

**Jeremíasnēn anuxun Dios rabiti xubu xēkuēnuxun
 unikama bana ñuixunkin ka**

7 ¹Nukēn 'Ibu Diosan ka Jeremías ěsokin kakēxa: ²Anun 'ē rabi atsínti
 anu kuantankēx nirakēkin kamina 'ēx kikē ěnē banakama unikama
 ñuixunti 'ain: Kamabi Judá menu 'ikē unikama axa Dios rabi ěnē xēpúti-
 kaman atsínkē mitsun kamina ěnē bana kuati 'ain. ³Nukēn 'Ibu Israel
 unikaman Dios kamabi kushiñuira ax ka ěsai kiaxa. Mitsux upiti tsókin ñu
 'atima 'akē mēñokakin, ñu 'atima 'akē ěnia kana 'ēn ěnē menubi mi tsónun
 'imiti 'ain. ⁴Usa 'ain kamina axa kēmēi mitsu paráni banai ěsai kikē a
 unikama ami rarámatima 'ain. Atun ka ěsai kikin mitsu kati 'ikēn: ¡Ēnu ka
 anuxun Dios rabiti xubu 'ikēn!

⁵Mitsux upiti tsókin ñu upókin 'ai bētsibē bētsibē upiti nuibanankin
 kamina; ⁶'atimokin aín ñu bikuanan tuá papa ñumakama 'imainun xanu
 kasunamēkē 'imainun bētsi menu tsókē aribi 'atima oíma 'ianan, uni 'atima
 ñu 'akēmabi ěnē menuxun 'anan, unínbia a rabinuxun 'akē a rabi 'atimatiam
 kana, ⁷'ēn anumi tsókankē me min chaitiokēkama xēñibua 'aínbia atunanbi
 'inun 'ēn 'inan me ěnubi tsónun mitsu 'imiti 'ain. ⁸Mitsun kamina paránkin
 kakē banakama a asérabisa ax 'ikē kixun sínánkanin. ⁹Mitsun kamina ñu
 mēkamanan uni 'anan, bētsi unin xanubē 'ianan, kēmēishi anuxun bana
 mēñokē anuxun bētsi uni 'uchonan, asérabi ñu 'akatsi kianan a rabikankē
 Baal rabikin sanuira ro xaroxuanan, mitsun usakin 'ati 'ikēmabi unínbia
 a rabinuxun 'akē dioskama a rabikanin, ¹⁰usakin 'atankēx ka anuxun 'ē
 rabiti xubu ěnuribi 'ēbē bana katsikiax rikuatsinin. Atun ka sinania ěnuax

kananuna iékë 'iti 'ai kixun; usa 'ixun ka abi kananuna 'ati 'ai kixun 'ën kuëënkëma ñuira 'akania. ¹¹ ¿Atun kara anuxun 'ë rabiti xubu ënëx ka anua mëkama unibu bukukë 'ikë kixun sinánkanin? 'Ënbi kana usakin 'akania kamabi isan. 'Ëx Nukën 'Ibu 'aish kana ësai kin.

¹² Anuxun 'ë rabiti xubu Silónu 'ikë anuxun pain 'ë rabikin pëukan a karana 'ën uni Israelkaman 'ucha kupí uisokën, kixun kamina anu kuantankëxun isi kuantí 'ain.

¹³ 'Ën amiribi amiribi usaími tsókankë a ñuikin kakëxunbi kamina mitsun kuaisama tankën, usa 'aínbi kamina kuaisama tankin, 'ëbi kaisama tankën. 'Ëx Mín 'Ibu 'aish kana ësai kin.

¹⁴ Usa 'ain kana anuxun 'ë rabiti xubu Silónu 'ikë 'ásaribiokin, bërí anuxun 'ë rabiti xubu ënë mikama 'imainun mitsun chaitiokëkama 'inan amimi mitsux katamëkankë ënë 'ati 'ain.

¹⁵ Usa 'ain kana anu 'iti 'ën mikama 'inan me ënua min xukënkama Efraínën rëbúnkikama 'asaribiokin mitsu chikínti 'ain.

Diosan kakësabi oi Israel unikama 'isama tan ñuikë bana

¹⁶ Diosan ka Jeremías kakëxa, minmi ënë unikama abi 'ë ñukáxunkëxunbi kana mín bana kuatima 'ain. 'Ianan kana ñunshinakëkin kakëxunbi 'ën mín bana kuashiti 'ain.

¹⁷ ¿Mín kaina Judá menu 'ikë ëmakamanuxua 'akë ñukama 'imainun Jerusalén ëmanu 'ikë anun niti baikamanuxua 'akë ñukama a isiman?

¹⁸ Atun bakë bëchikë 'imainun 'ini bëchikëkaman ka karu bitsinkin bëia, bëia ka atun papakaman ërérutanun tikaia usokëbëtan ka xanukaman harina chabóxun pán bata 'inun 'atankëxun, atunbia rabinxun xanu tankin 'akë, naíkamë 'ëonu 'ikë kakín anëké 'apu xanu a 'inania. 'Inánan ka atúnbi 'unánkëma bëtsi dioskama aribi uvas baka vino 'akë rabikin 'inánkin 'ë nishmia.

¹⁹ 'Aínbi ka 'ëa aín banan nishmikë usamaíra oi atúxa kikë bana anunbi nishia, usai 'ika aín bana anunbi katéti 'ikania. 'Ëx Mín 'Ibu 'aish kana ësai kin.

²⁰ Usa 'ain kana 'ëx Dios 'aish asérabi kin, ënë me 'ianan unikama 'imainun ñuinakama, nikama, 'ianan ñu 'apákëxa tuákë akamami kana 'itsaira nishan. Usa 'ain ka 'ëx nishké ax ërëruia tsi bënantisama usaribi 'iti 'ikën.

²¹ Nukën 'Ibu kamabi kushiñuira Israel unikaman Dios ax ka ësokin aín unikama kai xiaya: Mitsun kuëënkësa okín ñuina 'aímai këñutanun xaronanbi, këñutanuma xaroxun kamina 'ain namikama tëxëké a pikanti 'ain.

²² 'Aínbi kana 'ën mitsun chaitiokëkama Egipto menua chikíntankëxun, usakin kamina ñuina xarokin 'ati 'ai kixun uisakinbi káma 'ain.

²³ 'Aínbi kana ësai 'ën bana tani 'ikanun kakën; 'ëx atun Dios 'imainua atux 'ën unikama 'inun kixun kana kakën. Usai 'ia 'ën kakësabi oi 'ikëbë ka mitsun 'akë ñukama upí 'iti 'ikën.

²⁴ 'Aínbi ka 'ëx kikësokin 'aisama tanan, 'ën bana kuaisamatani, atun kuëënkësokinshi ñu 'atima 'atishi sinani 'ikankëxa. Usakin 'akin ka 'ëmi sinántëkëkinma, atun kuëënkë ñuishi rabiti 'akankëxa.

- ²⁵ Anun mitsun chaitiokékama Egipto menua chikía a nètëkamanribi 'a 'ixunbi kana an 'ën bana ñuikê unikamaribi nètëkinmaira bërñbi mitsunu xutin.
- ²⁶ 'Aínbi kamina mitsun 'ën kakëxunbi kuaisamatankën, usai 'ikamina mitsun chaitiokékama 'íasamairai atiaira bana kuama 'ain.
- ²⁷ Jeremías min kamina kamabi ënë ñukama ñuikin min kakëxua kuanumabi atu kati 'ain; usakin kakëxunbi ka atun miribi katima 'ikën.
- ²⁸ Ënë kamina: Aín 'Ibu Diosan kakëxunbi kuaisama tanan, uisakinbi kati kuëënkëma 'ianan, uínbi uisokinbi kaisama unibu akama kati 'ain. Mitsun kamina ax kikësoibi 'iti bana a 'imainun achúshi ñu mitsubëtan Diosan 'a 'ikëbi ami manúkin a rakan irakan.

Israel unikamax ka bëtsi ñu axun rabi Jerusalénnuax 'uchakankëxa

- ²⁹ Judá menu tsókë unikama mitsun bu tëatankëx kamina ka masánuitukan kixuan 'unántanun niti 'ain!
 ¡Nianan kamina aín bashi matákama anu uni 'ikëma anuax masánuituti kantati 'ain!
- Diosan ka mikaman nishmikëxun rakankësa 'inun mitsu ëanxa.
- ³⁰ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa: Judá menu tsókë unikaman ka 'ën kuëënkëma ñu 'axa: 'Akin ka anuxun 'ë rabiti xubu a 'atima okin anu atun rabikë ñukama anu buákarukin nankëxa.
- ³¹ Usa 'ain ka Ben-hinom kakë me sapan anuxun ñuina xaroti Tófel kakë 'akëxa, anuxun ka atun bakë bëchikë 'imainun 'ini bëchikama xarokëxa, 'akin ka usakin ka ñu 'anuxun, 'aia kixun 'ën sinánkëma ñuira 'akëxa, usa 'ain kana 'ëxbi kin.
- ³² Usa 'ain kana 'ëx Min 'Ibu 'aish asérabi ësai kin, anun a me Tófel kananbi me sapan Ben-hinom, kakin anëtima achúshi nètë ka 'inuxun 'aia. Usa 'ain ka a me sapan anuxun uni 'akë kakin anëké 'inuxun 'aia. Usa 'ain ka Tófet kakë ax anu uni ñukë 'itsaira maínkë 'iti 'ikën, usa 'ain ka anu maínti 'aíma 'ain raíri axa atumi nishkë unikaman 'akë 'ikë ëman rakankë 'iti 'ikën.
- ³³ Usa 'ain ka an ñu bamaia pikë ñuina pëchiñu 'imainun raëkëma ñuina pianankë akaman piti ñuia rakankë uni 'inuxun 'aia, usa 'aínbi ka uínbi a ñuinakama an 'ibinti 'aíma 'iti 'ikën.
- ³⁴ Ën kana Judánu 'ikë ëmakama 'imainun Jerusalénnu anun niti 'akë anuaxa unikamax fiesta 'ai kuëëni kantakë 'imainun xanu bitsi kuëëni kantakë akama nèténun 'imiti 'ain, usaía 'inun 'imikëbëka kamabi ëma anu uni 'ikëma mesa 'iti 'ikë kix ka Dios kiakëxa.
- 9** ¹⁰ Aín bashikama 'imainun anu uni 'ikëma menu 'ikë pastokama ax ka nëmëké 'ikën, usa 'ain kamina inkanti 'ain, usa 'ain ka uíxbi anun 'inútima 'ikën, 'imainun ka anua vaca manki banaia kuakë 'aíma 'imainun, ñuina pëchiñu, ñuina raëkëma akama kuaní abati nètékë 'iti 'ikën.
- ¹¹ 'Ën kana Jerusalén ëma bëtsiokin maxákama bukunkësa 'itánun 'imiti 'ain;
 'imikëbë ka anu kamun raëkëma kama 'iti 'ikën,

'imianan kana anu uni 'ikëma mesa 'itánun Judánu 'ikë ëmakama
'imiti 'ain,

'imikëbë ka a ëmakama uniñuma 'iti 'ikën.

¹² ¿Uin kara an 'itsaira ñu 'unánkë 'ixun uisai kara ënë ñu 'ia kixun 'unánti
'ik? ¿Ui uni kara Diosan ënë ñukama unánmiäxa, an 'unánxua raíri unikama
usa ka ñu 'ikë kixun ñuixunun 'unanmiakëx? ¿Uisa kupín kara a menu 'ikë
ëma masókan 'aían anu uni 'iamasa 'ain, anu uni 'ikëma mesa 'ain, anun uinu
'ikë unixi nitëkënkëma 'iti 'ik?

¹³ Usa 'ain ka Dios ësakin kakëxa: Kamabi ñua Israel unikama 'inua ax ka
'ën 'inánkë banakama kikësoibi 'ikinma rakankë 'aían 'ikë 'iakëxa, usai 'ikin
ka 'ëx kikësoi 'ikinma a banakama 'unánxunbi abi 'akima manukankëxa.
¹⁴ Usai 'ikin ka bana kuakëmasa 'ixun aín nuitu iruarakin, unínbia rabinuxun
'akë dioskama a rabikin uisakian 'anun kara atún papan 'unánmiakëxa
usakinbi 'akankëxa. ¹⁵ Usa 'ain kana kamabi kushiñuira Israel unikaman 'Ibu
'aish 'ëx ësai kin: 'Ën kana piti 'aisama 'inun kachakë na pinun 'inánan,
'umpax muka rokëñu mëskukë aribi xëakanun 'inánti 'ain. ¹⁶ Usakin 'anan
kana 'ën mekamanu 'ikë atun papanbi 'unánma ëmakamanu kuaní abís-
tanun 'iminuxun 'ain; usakin 'anan kana axa ami nishkë unikaman 'ain manë
xëtokë tuínxun anun 'anan achirabi nitánuma kamabi binun bimiti 'ain.

Jerusalénnu ëmanu tsókë unikama masá nuituti 'inkan ñuikë bana

¹⁷ Nukën 'Ibu kamabi kushiñu ax ka 'ësai kia:

“¡Axa rarumati 'unáirakë xanukama kamina rikuatsinun kamiti 'ain!”

¹⁸ ¡Kamikëx bënëkuatsini 'ishtun aia atux nukama kupín inkëbë;

ka kamaxi bëunan mëskúkanti 'ikën;

usai 'i kananuna a nëtëkaman masá nuituti nun bëun purupurukai inti
'ain!

¹⁹ Kamabi Jerusalénnu 'ikë unikama sharati masá nuituti inkë ax ka
kamaxunbi kuakë 'iti 'ikën:

¡Axa numi nishkë unikaman ka nun ëma masókin rurupaxa!,

¡usa 'ain kananuna 'itsaira 'atimokëx tëmëran!

Usa 'ain kananuna nun xubukamaribi chánkapakë 'ikë axa numi nishkë
unikaman ka nun me ënun kixun nu bënëia, usa 'ain kananuna nun
me ënti 'ain.

²⁰ Xanu kamanribi ka Nukën 'Ibu Dios kikë bana kuati 'ikën,

kuakin ka ain bana upfokin 'ati 'ikën.

'Anan ka afn tuákamaribi usai kara inti 'ikë aribi 'unámianan,

usaía masá nuituti ini kiti 'unamiti 'ikën:

²¹ Usai 'ikëbë ka uni aín xubunu atsínkësa 'inun nukamax ñuti axribi nun
xubukamanu atsíankëxa,

'imainun ka anu 'apu 'ikë 'apun xukamanuribi 'ianan,

tuá ëman niabakë akamaribi ñumainun,

uni bënëbu anu tantiti plazanu bukukë akamaribi këñuti ñuakëxa.

²² Usai ika uni ñukëkama ñuinakan pui chéki bukukiankë ninua iskësa
'ianan,

ñu bimi unin bikin ënkëxa bikëxma chékibukuainkësa 'inun 'iakëxa.

Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa.

²³ Ĕsai ka Nukën 'Ibu kiaxa:

Uixi ka rabiakati an ñu 'unairakë anun 'ëx kana ñu 'unánkë 'ai kiax
rabiakatima 'ikën,

'imainun ka kushiira uni axi 'ëx kana kushiira 'ai kiax rabiakatima
'ikën,

uix kara ñuñuira 'ikë axi ka 'ëx kana ñuñuira 'ai kiax anun rabiakatima
'ikën.

²⁴ Usa 'ain ka uikamax kara rabiakatia, abi rabiakatima 'ëmi sinani 'ën
kakësabiokin 'akë ax ka Dios an 'ën 'unánmikë 'ikë kixun sinánti
'ikën,

usa 'ain ka 'ën ënë menu upókin ñu 'akëbëtan an ka uni nuibatia kixun
unin 'unánti 'ikën,

usa 'ain ka unínribi upóki ñu 'ati 'ikën.

Ĕsai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa.

Chaiira 'inun me êskia ñuikë bana

14 ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka Jeremías Judá menua 'uí 'ibúkëbëma me
êskikë 'ain êsokin kakëxa:

² Judánu tsókë unikama ka nitéxëti inia,

usa 'ain ka anu 'ikë êmakamanu 'ikë unikamax têmëraia,

usai 'ika anu 'ikë unikama menu tsótax masánuitutia.

Usai 'ika Jerusalénnu 'ikë unikama munuma kuënkëni paëtani inkania.

³ Usai 'imainun ka ñuñuira unikaman an ñu mëmikë unikama 'umpax
bitánun xutia;

kukëx kuanxunbi ka atun anua 'umpax biti 'akë kini anua 'umpaxñuma
okin,

anun 'umpax biti 'akë na buankankë a ñankáishi buani ritëkënkiani;

'umpaxbitsi kuanxi 'umpaxñuma obiani kuani,

chupan rabinkësa 'aish mamápukukankëxa.

⁴ 'Imainun ka naën tékë unikamaxribi,

paránkësa bërúti 'itsaira rabinia

usai 'ika chupan mamapukutia,

'uíka 'ibutima usa 'ain

'imainun ka me êski tukibutia.

⁵ Usai 'ikëbëtan ka chaxu aín xanu kamanribi aín

tuá bërí bakënkërakama a piti,

xubikama 'aíma 'ain rakanía,

⁶ 'imainun ka burro raëkëmakama axribi,

aín bashi anu ñu 'ikëmakama anu

nitsax munuma uin bitsi ñuina chukúmabu an nami paxa pikëkama

'ikësaribiti 'ia;

usai 'ika a piti pastobi 'aíma 'ain

numikëa bakishan mapukëxun upókin isima.

Jeremíasnën Judá menu 'ikë Israel unikama Dios ñukáxua bana

⁷ Nukën 'Ibu Dios nun 'uchakë anbi ka nukama 'aisama 'imia,

usa 'ain ka mix nuibanankë 'ain min anë ax upókin rabikë 'iti 'ikën!

- Usa 'aínbi kananuna mix kikësoi 'ima 'itsaira nukamax mimi 'uchan.
- ⁸ Mix kamina 'ashia Israel unikaman kainkë a 'ain,
 usa 'ain kamina anun nux tēmëratì nētë 'ikëbëtan nukama iëmiti 'ain,
 çuisakatsi kaina achúshi uni 'unánkëmaxa ënë menuax 'ikëσαι,
 'ianan uni 'urakuani imé uinu kara 'ia anu 'uxi bërúkë usaribiti mix
 'in?
- ⁹ ¿Uisa kupín kaina achúshi uni ñu 'ianan,
 axa 'akánanti 'unánkë 'ixunbi raíri uni 'akinkin iémikëma usaribi 'ain?
 Usa 'aínbi kamina mix nun Dios 'aish nukama nëbëtsi 'iti 'ain,
 usa 'ain ka nux kananuna min unikama 'ai kixun kamaxunbi
 'unánkanxa;
 jusa 'ain kamina nukama ëntima 'ain!
- ¹⁰ Diosan ka Jeremías Judá menu tsókë aín uni Israelkama ñuikin kakëxa:
 Ënë unikamax ka atun kuëënkësa oi ñu 'aíma bëtsinu bëtsinu kuani
 niti kuëënia. Usa 'ikë kana a unikama 'ën kuëënkín isiman. Usa 'ain
 kana bërí atun ñu 'atima 'akë a sinánkin,
 atun 'uchakë kupí 'atima oti 'ain.
- ¹¹ Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kakëxa: 'Ë kamina ënë unikama upiokin
 'akinun kixun katima 'ain.
- ¹² Usa 'ain kana 'itsa nētë imi pima samákin atun ñukákëxunbi kuatima
 'ain; 'ianan kana 'itsaira ñuina xaroxuanan ñu 'apákë aín bimi
 'ë bëxun nanxunkëxunbi 'ën upí istima 'ain. Usa 'ain kana 'ën
 suntárukama abë 'akanankin 'akëx 'ianan, atun piti 'aíma 'ain numín
 'ianan, 'insinan këñunun 'imiti 'ain.
- ¹³ Ësai kiabi kana 'ën Dios kakën: Nukën 'Ibu Dios an bana ñuikë
 unikaman ka unikama ësokín bana ñuixunia, 'akánanti ka 'aíma
 'inuxun 'aia, 'imainun ka numiribi 'itima 'ikën, usa 'ain ismina min
 ënë menu basi uni upitax nuibanani tsónun 'iminuxun 'ai ka atux
 kia.
- ¹⁴ Ësokín kakëxunbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë kakëxa: Asabi ka usaika
 'ën anë ñui 'ën kakëxmabi, an bana ñuikë unikama këmëi kia. 'Ën
 kana usakian ñu 'anun a unikama kaiskëma 'ain, 'imainun kana
 uisa banabi kakëma 'ain. Akamax ka 'ën usakin anun namákësokin
 ismikëxumabi këmëkinshi 'anan atúnbi usakin 'ati sinanx kikë 'ikën.
 Ësai ka ënë ñukama ñui an bana ñuikë unikamax kia.
- ¹⁵ Usa 'ain kana 'ëx Dios 'aish, an bana ñuikë unikama 'ën anë ñuiti
 xukëmaxia atúnbi sinánbiani kuanx 'akanantisa 'aíma 'inuxun 'aia
 kianan, numiribisa ënë menu 'aíma 'inuxun 'aia kiox kikë, an bana
 ñuikë unikama ax ka ami nishkë unikaman 'akëx 'ianan numín
 këñuti 'ikë kin.
- ¹⁶ 'Imainun ka unikama an atun bana kuakin atu nuikë akamaxribi ami
 nishkë unikaman 'akëx ñuti 'ikën, 'imainun atún xanukama 'ianan
 atun bakë bëchikë bëbukama 'imainun 'ini bëchikë xanukamaribi ka
 numín bamati 'ikën. Usa 'ain ka aminishkë unikaman 'akëx uni ñukë
 Jerusalén ëma anun niti baikama anubi an maínti uni 'aíma 'ain uni
 ñukë rakati 'ikën. Usakin kana atun ñu 'atima 'ai 'uchakë kupí 'ati
 'ain.

- ¹⁷ Usa 'ain kamina ënë bana ñuikin unikama kati 'ain:
 Nëtë 'imainun 'imébi kana 'ëx ënimaira bëunan mëskuti masánuituti,
 'ën kaískë unikamax ka 'ain 'atima ñuira 'akë
 anunbi 'ain nami tëakësa 'inun 'atimaxa.
- ¹⁸ 'Imainun kana ninu kuankin,
 anuaribi 'akanania anuax uni ñuia isanan;
 ëmanu atsínkin anuaribi a piti
 'aíma 'ain numin bamaia uni isin.
 Usaia 'ikankëbë ka an Dios kikë bana ñuikë unikama 'imainun
 sacerdotekamax an 'unánkëma
 bëtsi ëmakamanu kuani aña kara 'ati 'ikë kixun 'unánimabi nitsia.

**Dios kikë bana ñuikë Jeremíasnën uisai kara Israel
 unikama 'iti 'ikë kixun abë banakin ka**

- ¹⁹ 'Ën 'Ibu Dios, ¿min kaina Judá menu 'ikë unikama asérabi ashikin ëan?
 ¿Min kaina ami atsanxun Jerusalén ëmanu tsókë unikama ëan?
 ¿Uisa kupín kaina anun romëti 'aíma 'aínbi 'aisamairai 'atimanun
 'imian?
 Nun kananuna nux upiti tsóti a kainkin,
 'aínbi ka aña upibi nunu 'ikëma 'ikën.
 Nun kananuna uisabi 'insinima tsótishi sinánkën,
 'aínbi ka anun rakuétisa ñuishi 'ia.
- ²⁰ Nukën 'Ibu Dios nun kananuna 'atima ñu
 'akë 'imainun nun chaitiokëkamaxa mimi 'ucha akamaribi 'unanin;
 usa 'ain kananuna nukamax mimi 'uchan.
- ²¹ ¿Min anë axa rabikë 'inun kamina nu timakësa otima 'ain,
 'ianan kamina anua min kushi 'ikë
 xubu 'upiokin 'akë anuxun 'apun bana ñuia kuakë a timakësa otima
 'ain!
 ¿'Ianan kamina nubëtan mi nëtétimokin ñu 'a a sinánkin,
 ñankáishisa 'inun 'imitima 'ain!
- ²² ¿Anu kara 'iti 'ikë unínbia a rabinuxun 'akë
 dios an 'uí 'ibúmiti 'iti 'it?
 ¿'Ianan kara naíkamë 'ëo abi 'uí kushiira 'ibúnun 'imiti 'ik?
 ¿Usama ka, Nukën 'Ibu Dios!
 Mix kamina an 'uí 'ibúnun 'imikë a 'ain.
 Mix kamina an kamabi ënë ñukama usaía 'inun 'imikë a 'ain;
 jusa 'ain kananuna mimishi katamëti 'ain!

**Jeremías an Diosan bana an usai ka Israel unikama
 tëmëramiti 'ikë kixun ñuia bana**

15 ¹Ësakin ka Nukën 'Ibun 'ë kakëxa: Mitsun chaitiokë Moisés
 'imainun Samuelnën 'ë bëtánain nirakëxun usakin kamina 'atima
 'ai kixun kakëxunbi kana ënë unikama nuibatima 'ain. Usa 'ain kamina anu
 'ëx 'ikë ënuax chikífkiania kuantanun ënë unikama kati 'ain.

² Kakëxua uinu karanuna kuanti 'ai kixun ñukákëxun kamina, 'ën mi
 kakë ësokinbi kati 'ain:

- Uix kara 'insinan bamati nankë 'ikë, ax ka anunbi bamati 'ikën;
 'imainun ka uix kara 'akánanti nankë 'ikë ax 'akanani bamati 'ikën,
 'ianan ka uix kara numin bamati nankë ax numinbi bamati 'ikën;
 'ianan ka uix kara axa ami nishkë unikaman ñatanbiankin buánti
 nankë 'ikë ax ñatanbiankin buánkë 'iti 'ikën.
- 3 'Ëx Dios 'aish kana ësai kin: 'Ën kana rabé 'imainun rabé anun
 bëtsi bëtsi okin tëmëramiti xuti 'ain: akamax ka 'inuxun 'aia,
 'akanantinuax bamati, kamunkaman bamakë nirinti, ñuina
 pëchiukaman bamakë piti 'imainun raëkëma ñuinakaman bamakë
 'ikë piti akama ka 'iti 'ikën.
- 4 Ësokin kana kamabi menu 'ikë uníxa a isi rakuétanun 'ati 'ain, Judá
 menua 'apu 'ikë Manasés Ezequíasnën bakë bëchikë an ka 'atimakin
 Jerusalénnu ñu 'axa usa 'ain.
- 5 ¿Uix kara Jerusalénnu tsókë unikama anun rabanan nëëti 'it?
 ¿Uix kara minun rabanan masá nuituti inti 'it?
 ¿Uix kara mitsúxmi 'insinima upitax tsóti kuëënti 'it?
- 6 Mitsux kamina 'ën kakëxun kuaisama tani 'ëmi manúkankën.
 'Ëx Mín 'Ibu 'aish, kana asérabi ësai kin.
 Usa 'ain kana 'urainra mitsu nuibati tënëxun,
 'ën 'akësa 'itanua axa mimi nishkë unikaman këñukin 'anun mitsu
 ëankën.
- 7 Usakin 'akin kana min unikaman ñu bëru tákaia, suñun 'ain chua
 nuámikësa okin 'akën, 'akin kana
 a menua 'ikë ëmakamanua abisi chikínun 'imiakën;
 usakin 'akin kana 'ën uni 'ikëbi atu bakë bëchikëñuma 'itánun masókin
 këñuakën,
 usokin kana atun ñu 'atima 'akë ëinsama tania 'akën.
- 8 Usakin 'akin kana atunua 'itsaira xanu kasunamëkë,
 parúmpapa masi bëru iskësaira 'inun 'imiakën.
 'Imikin kana bari manikëbëa nëtë xabá 'ain
 xanukaman aín bakë tuá bënábu 'akánanti 'unanbu akamaribi
 bamanun 'imiakën;
 usakin 'akin sapi kana a ëmanu 'ikë xanukama 'aisamaira rakuëkënnun
 'imiakën.
- 9 Usakin 'akëbë ka tuá 'itsaño xanukamaxribi,
 aín ñunshin nëtëti suño bikamati uinkamai bënani kushi uíni 'iti 'ikën;
 usai 'i rabini ka ñuumasara 'aish 'ikësaí atun tuákama nëtë xabá 'ain
 bamakë 'ain 'iti 'ikën,
 usai 'ikëbë ka nëtë xabá ax bëánkibukë 'iti 'ikën.
 Usa 'ain kana axa bërukë unikama ami nishkë unikaman 'anun 'amiti
 'ain.
 'Ëx Mín 'Ibu 'aish kana asérabi usai kin.

Jeremíasnën 'itsaira ñu inuti tëmërakin Dios ñuká ñuikë bana

- 10 ¿Ësai ka an bana ñuikë kiakëxa: Uisai karana 'iti 'ain, uisa 'ixun kara
 'ën titan
 bëtsi rabanan nëëti kamabi unibë mëëananti okin 'ë tuakëxa!

Uibi kana 'ën kuríki 'inántèkènuu 'ë kuríki 'inánun ñukákèma 'ain,
 'ianan ka 'ëribi kuríki 'inantèkènuxun ñukákèma 'ikèn,
 usa 'aínbi ka kamaxunbi 'atima okin sinánkin 'ë ñuia.

- ¹¹ Usa 'ain ka atumi 'atimakin sinánxunkè ax asérabi 'iti 'ikèn, 'ën 'Ibu
 Dios,
 'ën mi asérabi axa 'ëmi nishkè unikama 'aisama ñu inuti
 bënëtiabi ñukáxunkèbèma ka mix kikè usaibi 'iti 'ikèn.

Dios usakian Israel unikama 'atima oti kia bana

- ¹² ¿Uin kara aín tsipumixuan anun 'akánanti,
 manè tunan 'anan manè panshian anun 'akánanti uniokè a tsasipati 'ik?
¹³ Usa 'ain kana Israel unikama mitsux 'uchakè kupín kana
 'ën axa mitsumi nishkè unikaman mitsun ñu
 kupírakèkama 'imainun ñu upírabu 'ianan,
 kamabi mitsun menua 'ikè ñukama kupímashi bibianun 'amiti 'ain.
¹⁴ 'Ën kana axa mimi nishkè unikaman
 mitsun 'unánkèma menu buántankèxun têmèramikin ñu mëëminun
 mikama 'imiti 'ain,
 'ëx mimi 'itsaira nishkè anbi ka
 tsí rëkirukèñèa ñu kèñukèsa usaribi okin mitsu 'ati 'ikèn.

An Dios kikè bana ñuikè Jeremíasnèn Dios katèkèan ñuikè bana

- ¹⁵ ¿Nukèn 'Ibu Dios min kamina kamabi ñu 'unanin!
 ¿Usa 'ain kamina 'ëmi sinánkin 'ë 'akinti 'ain!
 ¿An 'ë 'atima okín ubíokè unikama akamina 'atima oti 'ain!
 Usa 'ain kamina atu nuibairatima 'ain,
 'ëma 'aia usa 'ain;
 min kamina isti 'ain, 'ën kana mi kupí atun 'ichakèxunbi tènèin.
¹⁶ Uínsaran kaina min 'ë kai anun kana 'ëx upíokin min bana kuati piti
 nëishokin 'akè pi kuènkè,
 usaribiti kuèñun 'ë 'imiakèxa, minmi kakè bana an ka 'ë kuèñun
 'imiakèxa 'ëx minan 'ikè.
 Nukèn 'Ibu Dios mix kamina kamabi kushiñuira 'ain.
¹⁷ 'Ën kana an nètè 'inukin xèati sinánishi bukukè
 unikamabè amiribishi timètèkènti a èankèn;
 anonmi min uni 'iti 'ë 'imia anun 'ia 'aish
 kana bëríbi 'ëxi upiti tsotin,
 usai 'ikè kamina mixmi 'uchakèbè nishkè usaribiti 'inun 'ë 'imiakèn.
¹⁸ ¿Uisa kupí kara 'ëx paètani têmèrakè ax uínsaranbi nètétimin?
 ¿Uisa kupí kara 'ëx têmèrakè ax ñumi 'ikè ronkèxbi mookèma usaribi 'ik?
 Minmi 'ë 'akinkèma ax ka 'umpaxñuma 'inua xèxá èskikè usaribi
 'ianan, kamina anu 'umpax buákiti 'akè axa 'umpaxñuma 'inun barin
 èskikè 'ain ñankáishi 'ikè usaribi 'ikèn.

**An bana ñuikè Jeremías an kakèxun 'aisamataniabi
 ábia ñu anun katèkèan bana**

- ¹⁹ Usa aín ka Diosan èsakin 'ë katèkèankèxa:

'Ēmi sinántēkēnia kana 'ēn mi amiribishi bitēkēnti 'ain, 'ēmi upíokin
ñu 'axúnun,

usa 'ain kamina upíokin 'ē ñu 'axunti 'ain.

Usa 'ain kamina mix 'atimati banai min sinánkēshi banakē a ēni,
mix an 'ēx kikēsa 'itánun an 'ēn bana upíokin ñuikē uni 'iti 'ain.

Usa 'ain ka Israel unikama min 'ēn bana ñui kia kuati minu utēkēnti
'ikēn,

usa 'ain kamina min atun kakēxun kuatima 'ain.

20 'Ēn kana mixmi ēnē unikamanan

achúshi kēnē manē panshianēn kēnēarakin kushiokin nitsinkē usaribi
'inun mi 'imiti 'ain.

Usa 'ikē ka mibē 'akanankinbi uínbi mi kanantima 'ikēn,

'ēn kana mi bērúankin iēmiti 'ain.

'Ēx kana Min 'Ibu 'aish usai kin.

21 'Ēn kana 'atima unikaman mi 'ibuakēx atubē 'ikēbi mi anua chikíanan,
jan bēnēkinshi ñu 'ati kuēnkē unikamanua 'ēn mitsu iēmiti 'ain!

An chua me tēkē 'imainun an mapú 'akē uni ñuikē bana

18 ¹Nukēn 'Ibun ka 'ē amiribishi katēkēankēxa: ²Axa chua men tēkē
achúshi uni aín xubunu kamina kuantí 'ain, anuxun kana achúshi
bana mi kati 'ain. ³Ēsokin kakēx kana 'ēx anua chua men tēkē uni aín xubunu
kuankēn. ⁴Kuankin iskēxunbi ka ñutēa 'akē a 'atima bērútia amiribishi tuka-
patankēxun a mapúbí, añu kara 'aisatania usakinbi upí isi kuēnuxun 'akēxa.

⁵Usa 'ain ka anuxun Diosan ēsokin kakēxa: ⁶¿'Ēn karana Israel unikama
an chua me 'akē unían mapú 'akēsaribi okin 'atima 'ain? Mitsux kamina 'ēn
ēnkēma 'aish 'ēn mēkēnubi 'aish an chua me 'akē unían aín mēkēnan mapú
añu kara 'aisatania usakin 'akē usaribi 'ain. 'Ēx Dios 'aish kana ēsai kin.

⁷Usa 'ain kana 'ēx kuēnuxun achúshi menu 'ikē ēmakama 'anan, anua aín
'apukama 'ikē aribi bēnēkinshi kēñunun 'imiti 'ain. ⁸Aínbi kana a menu
'ikē unikama aín ñu 'atima 'akēkama a ēnia, usakin 'ati 'ēn sinánkē usakin
'atima otima 'ain. ⁹Usakin 'akinma kana bētsi nētēn ñu 'apákēx koókē usari-
biti 'i 'uakamē 'ēonanbi 'apuñu 'inun 'imiti 'ain. ¹⁰Aínbi kana a ēmanu tsókē
unikama ñu 'atima 'akin, usai kamina 'itima 'ai 'ēn kakē usai 'iama, kana a
usakin 'akinti 'ēn mēnfokin sinánkē usakin 'akintima 'ain. ¹¹Usa 'ain kamina
Judá menu tsókē unikama 'imainun Jerusalén ēmanu tsókē unikama ēsokin
kati 'ain, 'ēx Dios 'aish kana ēsai kin: 'Ēn kana uisokin karana mitsu 'atima
oti 'ai kixun sinánkin, mitsu 'atima oti sinanin. Usa 'ain kamina mitsunmi
'atima ñu 'akē a ēnkin; upí ñukamaishi 'ai upiti bukukanti 'ain. ¹²Aínbi ka
atun mi kati 'ikēn: ¡Nankáishi kamina usai 'itima 'ain! Nukamax kananuna
nun kuēnkēsa 'oíshi tsókin, nun sinánkēsa okinshi ñu 'ati 'ain.

¹³Usa 'ain ka Nukēn 'Ibu ēsai kia:

Bētsi bētsi ēmanu tsókē unikama kamina uin kara usaribiti ñu 'ia
kuaxa kixun ñukátí 'ain.

¡Israel unikaman ka 'aisama ñuira axa!

¹⁴¿Líbano bashinu 'ikē maparakama anua 'ikē matsin tita ax kara
uínsaran nētétí 'ik?

¿'Umpax matsira bashinuax shióbukē ax kara

- 'ain bashi kamanuax ěskiti 'ik?
- ¹⁵ Usa 'aínbi ka 'ĕn kaískĕ unikaman 'ĕ manutankĕxun,
ro sanuira aribi xarokin, atunbia 'akĕ ĩukama ashi rabikin 'ĕ
manukanxa.
Usai 'ika anua nia bai xĕni a ĕni,
'ĕn usai 'iti kakĕ banakama a manui,
atun 'unánkĕma bain kuankĕsa 'inun 'ĕx kia banakama a
manukankĕxa.
- ¹⁶ Usaia 'ikĕbĕ ka atun ĕmakama anu uni 'ikĕma mesa 'inun 'iakĕxa,
usaía 'ikĕ 'ain ka kamabi menu 'ikĕ unikama ami kuaiakĕxa.
Usa 'ain ka uikamax kara anun inuti kuania akaman rakuĕkin tankin
'ain maxká shaíkai tĕnkĕti 'iti 'ikĕn.
- ¹⁷ 'Ĕn kana amiaxa bari urukĕ amiax suńu kushi bĕki 'ikĕsai 'ikin, Israel
unikama abistanun 'imiti 'ain;
usakin kana ami nishkĕ unikaman 'atirabanan abátanun 'imiti 'ain.
'Imianan kana uínsaran nĕtĕn kara 'ĕn kakĕsakin 'aíma tĕmĕraia,
anun 'ĕn 'atima okĕxa tĕmĕraiabi 'akintima 'ain.

An Dios kikĕ bana ĩuikĕ uni Jeremías 'akatsi kiox unikama 'ĕsĕnan

¹⁸ Ĕsai ka unikama kiakĕxa: “Bĕrí kananuna uisoxun karanuna an Dios kikĕ
bana ĩuikĕ Jeremías 'ati 'ai kixun sínánti 'ain. Uinsaranbi ka nunu sacerdo-
tekama an bana nu ĩuixunti 'ianan, an bana 'unánkĕ an nu 'ĕsĕti 'ianan, an
bana ĩuikĕ unikama an Diosan bana nu ĩuixunti akama nunu 'ima 'itima
'ikĕn. Usa 'ain kananuna unikaman 'anun nun 'uchoti 'ain. Usa 'ain kananuna
uisai kara ax kia abi aín bana tantima 'ain.”

An bana ĩuikĕ Jeremíasnĕn Dios ĩuká ĩuikĕ bana

- ¹⁹ ĩNukĕn 'Ibu Dios 'ĕn mi ĩukákĕxun kamina kuati aín!
ĭAxa 'ĕmi nishkĕ unikamaxa usai 'ĕ ĩuikikĕ a kamina kuati 'ain!
- ²⁰ ĭ'Ĕn upíokin 'akinkĕxunbi atun 'ĕ usokin 'atimokĕ ax kara upí 'iti 'ik?
ĭAtun ka anu 'atankĕxun 'ĕ mainkatsi kixun kini 'axa!
Usa 'ain kamina atun rabanan nĕkin kanan,
atumi nishkin 'atima oxunma 'anun 'ĕn mi
kakĕ akamina sínánti 'ain.
- ²¹ 'Aínbi kamina bĕrí atun 'ini bĕchikĕ xanu 'imainun bĕbukama numin
'iananbi manĕ xĕtokĕn 'akĕx bamanun 'imiti 'an,
usakin 'akĕbĕ ka atun xanukama kasunamĕti tuáńuma bĕrúkanti 'ikĕn.
ĭ'Imainun 'insinan atun bĕnĕkamaribi kĕńuti 'ikĕn,
'imainun uni bĕnábukama axribi 'akanankĕnuax manĕ xĕtokĕn 'akĕx
bamati 'ikĕn!
- ²² 'Ĕn kana kuĕĕnin xuisa tankin sapi kamina atu ratuía,
mĕkama unibu atux kuankĕbĕa atun xubunuax kuĕnkĕni ratúkantanun
xuti kuĕĕnin.
Usa 'aínbi ka atun anu pakĕtia 'ĕ bikatsikixun kini chaiira 'anan,
anun 'ĕx niti bainuribi unĕkin ami 'ĕx 'iti ĩuribi nanxa.
- ²³ 'Aínbi kamina mix Dios 'ixun, kamabi ĩu uisokin 'axun 'ĕ bamamiti
kara sínánkanxa akamabi min 'unanin.

¡Usa 'ain kamina atun ñu 'atima 'akékama a mëníoxuanan atun
 'uchakama a manutima 'ain!
 ¡Usa 'ain kamina atiaira uínsaran kaina atumi nishi anun,
 uisa kaina oisatani usakin min atu 'atimoti 'ain!

Chumu tukikë ñui kikë bana

- 19** ¹Nukën 'Ibun ka 'ë kakëxa: “Anuxua 'akë anu kuanxun kamina achúshi chumu mapú 'akë maruti 'ain, usokin 'atankëxun kamina ëmanu 'ikë 'ain kushikama 'imainun sacerdote aín kushibu raíri timëti 'ain. ²Usokin 'abiani kamina Ben-hinom kakë me sapan anu kuantu 'ain, anua Chumu sani pukë kakë Xëputi 'ikë a bëtánain kuantankëx, anu bëbatankëxun kamina 'ën mi kakë banakama atu ñuixunti 'ain. ³Ënë bana: Ka Judá menu tsókë 'apukama 'imainun Jerusalén ëmanu tsókë unikaman kuati 'ikën, ësokin mitsu kakëxunmi kuakanun ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñu, Israel kaman Dios ax kiaxa: 'Ën kana ñu 'aisama chaiira ënë menu, tsókë unikamaxa a ñuia kuati 'itsaira rakuékantanun 'imiti 'ain. ⁴Usa 'ain ka Israel kaman 'ëmi manutankëxun ënë me 'unánkëma mesa 'imikin anuxun bëtsi dioskama rabiakëxa. Rabikin ka unínbia 'akë ñukama sanuira ñu xaroxuankëxa, 'aínbi ka atúnbi a dioskama 'unánma 'ikën, a dioskaman ka a nëtékaman uisai kara 'iabi uínsaranbi 'akianma 'ikën, 'imainun ka atun chaitiokëkama 'ianan Judánu 'ikë 'apukamanbi 'unánma 'ikën. 'Unánkima ka a menuxun uni ñu 'atima 'akëmabi aín imi menu 'ëbankiantanun 'akankëxa. ⁵'Anan ka anuxun atun bakë bëchikëkama Baal kakë atun dios a 'aímai këñutanun xaroxunti 'akëxa, 'aínbi kana usakia ñu 'anun káma 'ain, 'ianan kana 'ënbi usakin ka ñu 'ati 'ikë kixun sínánma 'ain. ⁶Ka kuat, anun ënë me Tófet kanan me sapan Ben-hinom kakima, me sapan anuxun uni 'akë kakín anun anëti nëtë 'iti 'ikën. 'Ëx min 'Ibu 'aish kana ësai kin. ⁷Ënë menuxun kana atun sínánkësokian Judá menu 'ikë unikama 'imainun Jerusalén ëmanu tsókë unikaman 'anun 'amitima 'ain. Usokin 'akima kana axa ami nishkë unikaman atuira 'akanankin 'akëxa, ñuia ñuina pëchiñu 'imainun axa pianankë raëkëma ñuinakaman piti 'imiti 'ain. ⁸Ënë ëma kana anu uni 'ikëma mesa 'imiti 'ain 'imikëbë ka anu 'ikë unikamax 'itsaira rakuéti 'ikën. Usa 'ain ka axa anun inúkë unikamax masókin 'aíma 'itánun këñua a isi ratuti rakuékanti 'ikën. ⁹'Anan kana axa aminishkë unikama atun ëma bëarabuinkë 'aia, panankin a piti 'aíma 'ain bënëkin unikaman atun bakë bëchikë bëbukama 'imainun 'ini bëchikëkamaribi piti 'ikën, 'imainun ka unínribi uni itsi piti 'ikën kixun kakëxa. ¹⁰Ësokin pain atu katankëxun kamina, axa mibë 'ikë mi rapasu 'ikë unikaman ismainunbi ñutë mushkin tukapakin, ¹¹ësokin kati 'ain: Nukën 'Ibu kamabi kushiñu ax ka ësai kiaxa: Ënë unikama këñunbi kana atun ëma ñutë me 'akë tukibukëñëxa mëníotëkéinsama usaribi 'itánun atu 'ati 'ain. Usakin 'akë ka unin uni ñukë anu maínti me 'aíma 'ain Tófet kakë anu maínti 'ikën. ¹²Usakin kana ënë ëma anua tsókë unikama këñunbi 'ati 'ain. 'Akin kana Tófet 'ikësaribitia 'itánun 'ati 'ain. 'Ëx min 'Ibu 'aish kana ësai kin. ¹³Jerusalénnu 'ikë xubukama 'imainun, Judánu 'ikë 'apun xubukama 'imainun xubu

maskuan anuxua naínu 'ikë 'ispakama 'imainua bëtsi dioskama, rabikian uvas baka anpënkaxunkë 'aish ka ñu 'ati 'aisama anuxun 'akë kakë usaribi 'aish Tófetsaribi 'iti 'ikën."

¹⁴Ësokin pain 'anuxun atu kanua Nukën 'Ibun xukëxun Tófet anuxun atu kabiani kuanxun ka Jeremíasnën, anuxun Dios rabiti xubu Jerusalén anu 'ikë me mëníokë anu nixun kamabi unikama kakëxa: ¹⁵Nukën 'Ibu kamabi kushiñu Israel unikaman Dios ax ka ë sai kia: 'Ën kana ënë ëma anua 'ikë unikama këñunbi 'ëx kikësokinbi tëmëramiti 'ain. Usa 'ain kana atun ka aín nuitu iruarakin 'ën bana kikësabiokin 'aisamatania kiaxa Dios kikë ka Jeremíasnën atu ñuixuankëxa.

Ax ami nishkë Pashur axa usai 'iti ñuia Jeremías kia ñuikë bana

20 ¹An anuxun Dios rabiti xubu bërúankë aín kushi Pashur sacerdote ax ka Imernën bakë bëchikë 'iakëxa, an ka usai ka ñu 'inuxun 'aia kiaxa Jeremías kia kuakëxa, ²kuaxun ka ñatanxua mëetankëxun i kiniokë anun tabiataxkin sipuanun 'amiakëxa, ax ka Benjamínën menu kuani anun chikiti xëkuë cha au 'iakëxa, anuxun Dios rabiti xubu a rapasu 'ikë anu ka sipuakëxa.

³Usokin ónkë achúshi nëtë 'inukëbëtan ka Pashur, an Jeremías sipuakë anua chikínti uni xuakëxa, xukëxuan bitsínkin bëkëxun ka Jeremíasnën kakëxa: "Bëri ka Nukën 'Ibun min anë Pashur 'ikëbi bëtsiokin nankin Magor-misabib kakin min anë nanxa, 'Magor-misabib ënë banax ka kamabinuax ka uni rakuéti 'ikë ki kikë 'ikën." ⁴Ë sai ka Nukën 'Ibu kiaxa: 'Ën kana mi 'imainun min 'unánkë unikama axribia 'aisamaira rakuénun 'imiti 'ain; usa 'ain ka min ismainunbi ax aminishkë unikaman aín manë xëtökën min 'unánkë unikama 'ati 'ikën. 'Ën kana kamabi Judánu 'ikë unikama Babilonianu 'ikë 'apun aín suntárukamabëtan ñatanbiankin aín manë xëtökën anuxun atu rëtëanan raíri unikama aín me Babilonia anu tsónun buánun 'amiti 'ain. ⁵'Amianan kana axa mitsumi nishkë unikama ënë emanua 'ikë ñu upíbu, 'imainun unikaman ñu upírabu a 'ianan Judánu 'ikë, 'apukaman ñu upíbu akama Babilonianu buánun 'amiti 'ain. ⁶'Imainun ka Pashur miribi axa mimi nishkë unikaman Babilonianu min aintsikama këñunbi buánti 'ikën. Anuax ñuia ka min 'unánkë unikama këñunbi anubi mi mainkanti 'ikën, min kamina këmëkin aséribi 'ikëmabi usai isa ñu 'iti 'ikë kixun bana atu ñuixuankën."

**An bana ñuikë Jeremías unikaman 'akë ñu
kuëënima nishi Nukën 'Ibubë bana**

⁷'Ën 'Ibu, min kamina 'ë paránkën,
usa 'ikëbi kana minmi 'ë
paránun 'amian;
usa 'ikëbi kamina mix 'ën kushisama 'ixun 'ë isin.
Kamabi hora ka unikaman 'ë 'usani
'ëmi kuaikania.

⁸'Ëx banakëtibi kana bënëkinshi ñu 'atima 'ati
'imainun ñu masóti a ñui banain;
usai kikin min bana ñuia ka ënkinmaira 'ë 'ichati 'ëmi kuaikania,
'ën mix kikë bana ñuikëbë.

- ⁹ Uínsaran nētēn karana 'ëx kian: “'Ën kana amiribishi Nukēn 'Ibumi sinántēkēntima 'ain,
 usa 'ain kana amiribishi aín bana ñuitēkēntima 'ain,”
 usa 'ain ka min banakama ax tsi
 rēkirukēnēn 'akēsa okin 'ën xokama 'ë
 'ukēmēuxun xarokēsa okin 'aia.
 Usa 'ain kana mixmi kikē banakama 'ëbi
 ñuikinma sináfnshitisa tanin
 'aínbi ka usokin 'aisama 'ikēn.
- ¹⁰ Usa 'ain kana munura banai unikama ësai kanania kuatin:
 “¡Kamabinuax ka 'itsaira rakuékānia!”
 Usa 'ain ka ësai kikanía: “¡Uisax karanuna a unimi manánti 'ai isti kamina rikuatsinti 'ain!”
 'Ën 'unánkē unikamanbi ka 'ën ñu 'atima 'ati kuēēnkānia.
 Usai 'i ka ësai kikanía: “¡Parántisa 'ikē
 parántankēxun kananuna nun ira a 'atimokin kananti 'ai kīax ka kikanía!”
- ¹¹ 'Aínbi kamina mix Nukēn 'Ibu 'aish 'ëbē 'ai,
 achúshi uni 'akánanti 'unáinra 'ikē uínbi kanánkēma usaribi 'ain;
 usa 'ain ka an 'ë 'akatsi kixun nuikē unikaman, 'ë rētētima 'ikēn;
 usai 'ika atun 'anuxun sinánkē usakin 'aíma rabinkē bērúti 'ikēn,
 usaía rabinkē ax ka uínsaranbi uínbi manukēma 'iti 'ikēn.
- ¹² Nukēn 'Ibu kamabi kushiñuira,
 min kamina upí unikaman ñu 'akē a 'unanin,
 min kamina unin aín nuítu 'ukēmēu ñu 'aisatankin sinánkē, akamabi 'unánin,
 'ën kana 'ëmi 'akinun mi ñukan,
 usa 'ain kamina uisakin kaina a unikama tēmēramiti 'ai a 'ë ismiti 'ain.
- ¹³ ¡Nukēn 'Ibumi ka kantakan Nukēn 'Ibu ka rabikan!,
 an ka 'atima ñu 'akē unikaman tēmēramikēx bēnētiabi uni iémia.
- ¹⁴ ¡'Atimokē ka anun 'ën titan 'ë tuá nētē ax 'iti 'iakēxa!
 ¡Anun 'ën titan 'ë bakéan nētē ax ka 'upiokin sinánxunkēma 'iti 'ikēn!
- ¹⁵ ¡'Atima okē ka an 'ën papa bēbu tuá ka min
 bēchikē bakéanxa kixun kakin kuēēmia uni ax 'iti 'ikēn!
- ¹⁶ ¡A unix ka ëmakama Diosan xēnibua 'aínbi
 usabi rakátanun kēñuasaribi 'iti 'ikēn!
 ¡An ka pēkarakēma 'aínshi uni rakuéti 'akánanti 'ain kuēnkēnkē a kuanan,
 bari xamarukēbētan anun bēnētishi mēnfokati ñu banókē kuati 'ikēn,
- ¹⁷ uisati kara Diosan 'ën titan puku 'ukē mēukūax
 rēmumēnun 'ë 'imiama 'ikēn!
 Usaribiti ax anu uni ñuia maínkē kinisa 'ain kana 'ëx uínsaranbi bakéama 'itsían.
- ¹⁸ ¿Uisa kupín kara 'ëx paē tani masá nuituti 'ianan,
 'ëx anun tsókē nētēkaman rabinishi tsótiokin 'ën titan 'ë tuakēx?
 ¿Uisa kupín karana 'ën titan puku 'ukē mēukūax rabinishi 'ëx bamati
 nētē 'itámainun tsónux bakéankēn?

**Israel uni 'imainun Judánu tsókë akaman ka anun
tëmëratima nètë a kaínti 'ikë kixun ñuikë bana**

23 ¹ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa: “¡Uisai kara an 'ën unikama aín ñuina 'arakakë unin 'akësa okin bërúankinma 'ën ovejakama nèténun 'imianan abísun 'imikë akamax 'iti 'ikën!”

² Nukën 'Ibu Israel unikaman Dios an ka aín unikama 'akinkë 'apukama ësokin kaia: “Mitsun kamina 'ën kaískë unikama bërúankinma abístanun abámian. Usa 'ain kana 'ën uisakin kaina ñu 'aisama 'an usakinbi mitsu tëmëramiti 'ain. 'Ëx kana Dios 'aish ësai kin.

³ 'Ënbi kana 'ën unin raírikama anuaxa abánun 'ën 'imia anubi utëkënnun 'imiti 'ain, 'imikëx ka aín ëmanubi 'utëkënti 'ikën, usai ika ovejakama 'ain pastonu kuantëkënkë usairibi 'iti 'ikën, anuax ka bakë bëchipati 'uakamë 'ëoti 'ikën.

⁴ 'Ën kana an ñuina bërúankë uni 'akësa 'inua an bërúanti 'apu nanti 'ain, usakin nankëxun bërúai ka uimibi rakuétima 'ianan achúshibi nèténun 'imitima 'ikën. 'Ëx min 'Ibu 'aish kana ësai kin,”

⁵ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa:

“Ka is achúshi nètë ka uti ikë, anúan Davidtan rëbúnti 'ibuir, ax 'apu achúshi ñu 'unairakë 'ixun unikama 'akinkin, Judá menu 'ikë unikama ainra upíokin ñu 'aia bukunun 'akinti 'ikën, usokëx ka ñu 'atima 'aíma upiti tsóti 'ikën.

⁶ A nètëkama ax 'apu 'ain ka, Judá menu 'ikë unikama 'iëmainun, Israel unikamaribi uínbi ubíokëma upitax tsóti 'ikën.

Ësokin anëké ka 'iti 'ikën:

Nukën 'Ibu ax ka an nu iëmikë 'ikën.”

⁷ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa: “Ka kuat, anúan uínsaranbi 'ëmi sinántëkënimä ësai asérabi kikanti nètë ka 'iti 'ikën: 'Ëx kana Nukën 'Ibu axa tsókë aín anë ñui kin an ka Israel unikama Egipto menua chikiánkëxa, ⁸ usai kima ka sinanátëkëntimoi ësai kiti 'ikën: Nukën 'Ibu axa tsókë an ka Israel rëbúnikikama aín tsípumia 'anan bëtsi mekamanua abisa 'ikëbi chikiánkëxa. A unikamax ka aín menubi tsótënkënti 'ikën.”

An Diosan banamabi këmë bana ñuikë unikama ñui kikë bana

⁹ 'Ëx Jeremías an Diosan bana uni ñuixunkë 'aish kana këmëkinshi bana ñuikë unikama ñui kin:

'Ëx kana 'itsaira 'ën sinámkë anunbi 'aisamatani;

'ën namikama bërëruí paénkësa tanin,

usai 'ikin kana achúshi unia uvas baka 'itsaira xëaxun tankësa usaribi tanin.

Atux ka Nukën 'Ibumi 'atimati bananan aín bana upíira amiribi 'atimati banaia kana kuation.

¹⁰ A menuxun ka unikaman 'aisamaira 'atima ñuira 'aia,

'ën kana usaífa 'inun 'atimakin sinánxuan,

usa 'ain ka a me masá nuitukë 'ikën.

'Imainun ka anu uni 'ikëma menu kookë nikamaribi ëskiaxa

- usa 'ain ka atun kushínbi uni 'atimakin ñu 'axunia.
- 11 Ēsai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa:
 “An Dios kikë bana uni ñuixunkë 'imainun sacerdotekamaxi ka 'ën
 bana 'unánkëmasa 'ikën;
 usa 'ain kana anuxun 'è rabiti xubu anuxunbi 'aisama ñu 'aia atu mëran.
- 12 Usa 'ain ka atun tsóti ax tëira 'aish bai bëánkibukë 'ianan,
 anun nikëxa me tsëtsërui tuñukë usaribi 'ikën:
 'ën kana bëtsin titikakëx pakëkësa usairibi 'inun atu 'imiti 'ain usokin
 'akin kana atun sinánkësokin 'anun 'amiti 'ain.
 Uínsaran karana 'ën atun ñu 'atima 'akëkama
 mënioin anun kana atun ñu 'atima 'akë, uisakin karana 'ati 'ai usakin
 'ati 'ain.
 'Èx Dios 'aish, kana asérabi ěsai kin.
- 13 Ēsai ka Nukën 'Ibu kiaxa: 'Èn kana Samarianu 'ikë an 'ën bana
 ñuixunkë unikama,
 'atima ñukama an 'è 'aisama 'imikë 'aia isan:
 usakin ñu 'akin Baalnën anë ñuixunkin ka 'ën kaisa Israel unikama,
 'ëmi manuti 'uranun 'imiakëxa.
- 14 'Èn kana Jerusalénnu 'ikë an 'ën bana uni ñuixunkë unikama
 'atima ñu an 'è 'aisama 'imikë ñuira 'aia isan:
 usakin ka atun aín xanuma bëtsi xanu aín nami 'anan, bëtsi unikama
 këmëkin paránia,
 usakin 'akin ka uni 'atima sinánñukama,
 a ufnbia 'ain ñu 'atima 'akë ënxuma 'anun kixun sinánmia.
 Usa 'ain ka atu 'imainun a ëmanu tsókë unikamax Sodoma 'imainun
 Gomorranu 'ikë uni tsóasaribi 'ën iskëx 'ikën.
- 15 Usa 'ain kana Nukën 'Ibu kamabi kushiñu 'ëx
 an këmëkinshi asérabi 'ikëmabi bana ñuikë unikama a ñui kin:
 'Èn kana piti 'imainun 'umpax muka rokëñun;
 mëskukësamaira 'umpax xëanun 'inánti 'ain,
 an bana uni ñuixunkë Jerusalénnu 'ikë unikaman ñu 'aisama 'akë
 aka kamabi Judá menu 'ikë Israel unikamanribi 'aia.”
- 16 Nukën 'Ibu kamabi kushiñu ax ka ěsai kiaxa:
 “Israel unikama mitsun kamina,
 an këmëkinshi uni 'ën bana ñuixunkë unikama ax kikë a kamina
 kuatima 'ain.
 Atúxa kikë ax atúnbi sinanx këmëishi,
 usai ka 'iti 'ikë kixax kikë 'ikën,
 'ën kana usai karamina kiti 'ai kixun atu kakëma 'ain.
- 17 Uikaman kara 'ën bana kikësabiokin 'aisama tankin timaia,
 atun ka mitsu kati 'ikën: Kamabi mitsun 'akë ñukama ax upí 'ia.
 'Imainun ka 'ain sinánkësa okinshia,
 an ñu 'akë unikamanribi mitsu kaia: Uisa ñu 'atimabi ka mitsunu 'itima
 'ikën.”

An bana ñuikë Jeremías munuma banai kia

- 18 ¿Uix kara anua Nukën 'Ibu 'unántisama 'inun timékë anu 'iakëx?

- ¿Uin kara a isanan aín bana kuakëx?
 ¿Uin kara axa kia bëmëkin kuakëx?
 19 Ka kuat: Nukën 'Ibu nishkë ax ka nëtë masákuatsini
 tunankuatsinkë usa 'ianan,
 suñúan kushiira ukian ñu këñubëtsinkë usaribi 'atima sinánñu
 unikama ainan 'ikën.
 20 Nukën 'Ibu nishkë ax ka
 uisakin kara ñu 'aisatania usakin 'axma tantitima 'ikën.
 Usa 'ain ka anun mitsun ax ka asérabi 'ikë kixun sinanan,
 ënë ñukama upíira okin kuati nëtë 'iti 'ikën.

**Nukën 'Ibu usai ka an këmëkin bana ñuikë
 unikama 'iti 'ikë kiox kia ñuikë bana**

- 21 “Ësai ka Nukën 'Ibu kiakëxa. 'Ën kana an këmëkinshi an 'ën bana ñuikë
 unikama a xukëma 'ain,
 'ianan kana uisa banabi 'ën atu kakëma 'ain,
 'aínbi ka atúxbi usai 'iti kuëëanx 'ën anë ñui banati sinanx bënërxun
 'aisatanxa.
 22 'Aínbi ka anu 'ëx 'ikë anu kuanxun kuni 'ën bana kuakë 'itsíanxa,
 kuaxun ka
 'ën bana 'ën unikama ñuixunkë 'itsíanxa;
 usakin 'akin ka atun ñu 'atima 'akëkama
 ënun 'imianan 'atimai tsókë akama ënun 'imikë 'itsíanxa kiox ka
 kiakëxa.”
 23 Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa:
 “'Ëx kana 'ura 'iananbi 'urama 'aish Dios 'ain.
 24 ¿Uix kara 'ën istimaisakiox unëti 'ik?
 'Ëx kana nafkamë 'ëonu 'ianan kamabi menuribi 'ain.
 'Ëx min 'Ibu 'aish kana ësai kin kiox ka Dios kiakëxa.
 25 Ësai ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana kuan an bana ñuikë unikamax ka
 atúnbi namátankëx këmëi 'ën isana namámikin atu ká kiox kia.
 26 ¿Uínsaran kara an këmëkinshi bana ñuikë unikama atun, 'ën usai
 kinun kakëxumabia këmëkin atúnbi sinánkin bana ñuikankë a ënti
 'ik?
 27 Usa 'ain ka këmëkinshi an bana ñuikë unikama an namákë bëtsi
 ñuixunkin, 'ën unikama 'ëmi manunin 'imia, usakin ka aín chaitiokë
 kamanribi Baal rabikin 'ë manuakëxa.
 28 ¡An Dios kikë bana ñuikë unin namáxun ka aín namákë ashi bëtsi ñu
 ñuikinma ñuiti 'ikën, 'aínbi ka uin kara 'ën bana ñuia an 'ën banaishi
 ñui kiti 'ikën! Usai ka Nukën 'Ibu kiakëxa.
 29 ¡Nun karanuna basikëñun trigo abëtan sënën kara kixun tupúnti 'ain!
 'Ëx kikë bana ax ka tsi rëkirukësa 'imainun achúshi manë taxuñunën
 mapara tukapakësa usaribi 'ikën. 'Ëx min 'Ibu 'aish kana ësai kin.
 30 Usa 'ain kana 'ëx an këmëkinshi bëtsibë paránankin 'ën banaisa kixun
 bana ñuikë unikama ami nishin kiox ka asérabi Nukën 'Ibu kiakëxa.
 31 'Ëx kana an bana ñuikë unikama sinánñuma kuainxun an bëtsin bana
 ñuikë ami nishin.

³² 'Ēx kana an bana ñuikē unikama an kēmēkinshi namákē ñuixunkin 'Ēn unikama; bētsiokin sinánmia. 'Ēn kana xukin uisa bananbi kakēma 'ain, usa 'aish ka 'Ēn unikama 'akinsama 'ikēn. 'Ēx min 'Ibu 'aish kana asérabi ěsai kin."

Jerusalénnu tsókē unikamax an bana ñuikē

Jeremías 'akatsi kia ñuikē bana

26 ¹ Anua Joaquím kakē uni Josíasnēn bakē bēchikē an Judá menu 'apu 'ikin pēukē 'ain ka, Nukēn 'Ibun Jeremías abē banakin, ² ěsokin kakēxa: "Anuxun 'Ē rabiti 'Ēn xubunu 'ikē me mēnókē anu nirakēxun, kamina 'Ēn mi kakē banakama axa Judá menu 'ikē ěmakamanuax anuxun 'Ē rabiti 'Ēn xubunu ukē unikama kati 'ain. Kakin kamina kamabi 'Ēn mi kakē banakama a ñuixunkin tēokima kati 'ain. ³ Usakinmi kakēxun kuakin sapi ka atun 'akē ñu 'atimakama a ěnti 'ikēn, usakin ěnia sapi kana atun ñu 'atima 'akē kupí tēmēramikin, 'Ēn usakin 'ati sinánkēsokin 'atima 'ain.

⁴ ěsokin kamina atu kati 'ain, 'Ēx min 'Ibu 'aish, kana usai kia kixun kamina kati 'ain: Mitsun kamina 'Ēn kakēxun kuama 'ain, usa 'ixun kamina 'Ēn kakēsabiokin 'aiman, ⁵ an bana ñuikē 'Ēn unikama 'itsokin xutia xutiabi, kamina an kakē banakama kuaisamatankankē 'aínbi kamina atun bana kikēsokin 'akankēma 'ain, ⁶ usa 'ain kana mitsunmi 'Ēn kakēxun kuaisama tankēbētan anuxun 'Ē rabikē xubu ěnē Silónu 'ikē a 'asaribiokin 'ati 'ain. Usakin 'akēbē ka Jerusalén ěma ěnēmi kuaiti 'ikēn."

⁷ Jeremías an bana ñuikē an anuxun Dios rabiti xubu anuxun bana ñuia ka sacerdote 'imainun kēmēkin an bana ñuikē unikama 'imainun kamabi unikaman kuakēxa. ⁸ Usa 'ain ka Diosan a kakē banakama atu katankēxa sēnēnia, sacerdotekama 'imainun an kēmēkinshi bana ñuikē unikama 'imainun kamabi unikaman, ñatankin bikin kakēxa: "¡Mix kamina 'akē 'iti 'ain! ⁹ ¿Uisa 'aish kaina mix rakuétimaishi Nukēn 'Ibun anē ñui anuxun a rabiti xubu ěnēx ka Silónu 'ikē ax 'íasaribiti 'iti 'ikē, kianan ěnē ěmaxribisa anu uni 'ikēmasa 'itánun masókē 'iti 'ikē kiox kin?" Usai kiox sēnēnkē ka kamabi unikaman anuxun Dios rabiti xubunu Jeremías bēararakankēxa.

¹⁰ Usai 'ikania ñuia kuati ka, Judánu 'ikē aín kushibukama ax, anua 'apun xubu 'ikē anuax kuankēxa anuxun Dios rabiti xubu xēkuē ió 'ikē anu rikian-kēxa, anu ka aínu kara 'akanxa kixun istankēxun mēnóti anu tsóbukankēxa. ¹¹ Usa 'ain ka sacerdotekama 'imainun an kēmēkinshi bana ñuikē unikama atun aín kushibu 'imainun kamabi unikaman kakēxa: "Ēnē unix ka 'akē 'iti 'ikēn, ax ka ěnē ěma ñui 'atimati banaia. Mitsúnbi kamina axa usai kia mitsun pabitanbi kuakan."

¹² Usai kitankēxa atux sēnēnkēbētan ka Jeremíasnēn aín kushikama 'imainun kamabi uni timékē a ěsokin kakēxa: "Nukēn 'Ibunbi ka 'Ē xuaxa aín anē ñui rakuétimaishi bananun, 'ianan anuxun a rabiti xubu ñui kianan ěnē ěma ñui kinun, mitsúnbi kamina 'Ēx kikē bana a kuakan. ¹³ Mitsux mi 'atimati tsókē a ěnkin kamina, upíokin ñu 'akánti 'ain mitsun 'Ibu Dios kikēsa okinshi kamina 'ati 'ain, usáimi 'ikankēbētan ka axa ñu 'atima ka 'inúnuxun 'aia ax kikē, a 'Ēx kikē ñukama 'imitima 'ikēn. ¹⁴ Usa 'ain kamina mitsun kamina 'Ē ñatankan usa 'ain, uisa kaina oisatani usokin 'Ē 'akánti 'ain. ¹⁵ 'Aínbi kamina mitsun upíokin ěnē 'unánkanti 'ain: mitsunmi ñu 'atima

'akēmabi ěnē ěmanu 'ikē unikamabētan 'ē 'ax kamina 'uchokē 'ikanti 'ain; asérabi ka Nukēn 'Ibunbi 'ē ěnē bana upíokin ñuianan kamabi a ñukama chikinakin ñuinun 'ē xuaxa.”

¹⁶ Usa 'ain ka aín kushibu 'imainun kamabi unikaman sacerdotekama 'imainun an kēmēkin Diosan bana 'ikēmabi bana ñuikē unikaman kakēxa: “Ěnē uni a kupín nun 'ati ñu 'atima ka 'aíma 'ikēn; ěnē unin ka Nukēn 'Ibu Diosan anēn nukama kaxa.”

¹⁷ Usakin kai atux sēnēnkēbē atúxribi nirukin ka aín kushibu rafrínēnribi anu timēkamē 'ēokē unikama a kakēxa: ¹⁸ “Anua Ezequías Judá menu 'apu 'ikē a barikaman ka Miqueas Moréset kakē ěmanu 'ikē an, kamabi uni Nukēn 'Ibun anēn Judá menu 'ikē unikama ěsokin kakēxa:

Nukēn 'Ibu kamabi kushiñu ax ka ěsai kixaxa.

Síon ěma ax ka unin anu ñu 'apáti me buinakē usaribi bērúti 'ikēn,

Jerusalén ěmax ka anu uni 'ikēma me 'i ñankáishi 'iti 'ikēn,

usa 'ain ka aín bashi anuxun a rabiti xubu 'ikē anu chuku 'atimashi kóti 'ikēn.

¹⁹ ¿'Apu Ezequías 'imainun kamabi Judá menu 'ikē unikaman kara an bana ñuikē uni Miqueas rēteākēx? Usakin 'ati ka sínánma 'ikēn: 'apun ka ami rakuēkin Dios atuisa nuibanun kixun kakēxa. Usa 'ain ka Nukēn 'Ibun usai ka ñu 'iti 'ikē kixuan aín unikaman ñuía usaía atunu 'inun ñu 'atima 'imiama 'ikēn. ¿Usa 'ain karanuna nukaman an bana ñuikē uni 'atankēxun chaiira 'ucha papikē 'iti 'ain?” (Kixax ka 'ain tukurikubu unikama atux kiakēxa.)

²⁰ An uni bana ñuixunkē Urías, Semaíasnēn bakē bēchikē Quiriat-jearim kakē ěma 'ikē uni axribi ka ěnē me 'imainun ěma ñui Diosan usai kinun kakēx Jeremías kikēsaribiti kiakēxa.

²¹ 'Apu Joaquím, 'imainun an ñu mēēxunkē unikama 'ianan aín kushibu akaman ka usaía Urías kikē bana kuakēxa, kuakin ka 'akatsi kixun baria-kēxa. 'Aínbi ka an bana ñuikē Urías a bana kuax 'apumi rakuéti Egipto menu abákēxa. ²² 'Aínbi ka 'apu Joaquímnēn Elnatán Acbor aín bakē bēchikē 'imainun bētsi unikama Egipto menu xuakēxa, ²³ xukēx kuanxun ka Egipto menua bitsínkin bēxun 'apu Joaquím a Urías 'inánkēxa, 'inánkēxun ka Joaquímnēn, 'atankēxun anu uni ñuñumakama maínti 'akē anu maínnun unikama 'amiakēxa.

²⁴ Usa 'ain ka Ahicam, Safánēn bakē bēchikē axribi an bana ñuikē Jeremíasnēn rabanan nēēti kiakēxa, kikēbētan ka an 'ati unikama 'ináma 'ikēn.

Israel unikama atun menubi riküatsintēkēan ñuikē bana

31 ¹ Ěsai ka Nukēn 'Ibu asérabi kiakēxa: “A nētēan ami nishkē unikaman Babilonia menu uan atun menubi utēkēan anun kana 'ěx kamabi ñaká Israel unikaman Dios 'iti 'ain, 'imainun ka atux 'ěn unikama 'iti 'ikēn.”

² Ěsai ka Nukēn 'Ibu kixaxa:

“Anu uni 'ikēma menuxun kana bamatinuaxa iékē unikama 'ěx kana nuibanan irakē,

'ai kixun 'unánun atu 'akiankēn.

Uínsaran kara Israel unikaman anu atux upiti tanti baria anun kana,

³ 'ěx kana bērámbi ami mērakēn.

'Ěn kana nuibairakē 'ixun atu bēríbi xēnibua 'aínbi nuibatin,

usa 'ixun kana uisokin karana nuibakë usabi okin mitsu nuibatin.

⁴ 'Ën kana amiribishi atun ëma atëkënnun amiti 'ain.

Usokin 'axunkëx ka atun manë sharíkati sharíkai ransai kuëenkanti 'ikën.

⁵ Amiribishi ka Samaria matákamanu uvas 'apákanti 'ikën,
'apáxun ka uin kara uvas 'apáxa an aín bimi pi 'itsaira kuëëni tsókanti 'ikën.

⁶ Usa 'ain ka anúan an bërúankë unikama,
munuma kuënkëni Efraínnën matákamanuax kiti achúshi nëtë 'iti 'ikën.

Mitsux kamina anuxun Nukën 'Ibu Dios rabi Jerusalénnu kuantu uti
'ain kiox ka kiti 'ikën. Ax ka nukaman Dios 'ikën."

⁷ Èsai ka Nukën 'Ibu kiox:

"Israel unikama Jacobnën rëbúunki,
mitsux kamina munuma kantai kuëëni ësai kikanti 'ain,
nux kananuna bëtsi ëma kamasamaira 'ain.

Usa 'ain kamina ësai kantakin mitsun bana kuami ësai kikanti 'ain.
Nukën 'Ibun ka aín unikama 'akinkin iémiakëxa, nukamax kananuna
bëtsi menu bua 'aíshbi ñukëma amiribishi utëkëan.

⁸ Ka kuat, 'ënbi kana aín tsipumia 'ikë me anua bëanan,
uinu kara me kuainakëakëxa anuabi timëbëtsinkin mitsu bëtëkënti
'ain.

Bëkëbë ka atubë bëxuñu uni, aín niti bëtsikë unikama,
xanu ñuitsikëkama 'imainun aín tuá bakënkëkama;
jatux ka 'aisamaira uni 'aish amiribishi utëkënkanti 'ikën!

⁹ Ka kuat, abë banakin ñukánnan inkuatsini ka ukanti 'ikën.
Inkuatsini aia kana 'ën anua 'umpax 'itsaira 'ikë me anu bëkin,
bai upí anun kuani uisaibi ñumi tuaxkitima anun uanti 'ain.

Usa 'ain kana 'ëx Israel unikaman papa 'ain,
'imainun ka Efraínnëx 'ën bakë bëchikë apansa 'ikën, kiox ka kiakëxa.

¹⁰ Bëtsi me kamanu 'ikë unikama, mitsun kamina ësai kana 'ëx ki kuati 'ain,
'ianan kamina parúmpapa kuëbí 'ura tsókë unikama aribi ñuixunti 'ain:
Nukën 'Ibun ka Israel unibu 'ikë nukama abístanun 'imiakëxa,
'aínbi ka amiribishi timëtëkënkín bërúanxun an ñuina bërúankë unían
aín

ovejakama bërúankë usaribi okin 'ati 'ikën.

¹¹ Nukën 'Ibun ka Jacobnën rëbúunki,
aín unikama atusama kushiira unikamanua chikíankëxa.

¹² Usakian chikinkëx utankëx ka kuëëni kantai Jerusalénnu 'ikë
matákamanuax kuëënti 'ikën,
usai 'ia Nukën 'Ibun 'akinkin ñu 'inánkëx ka: 'itsaira kuëenkanti 'ikën
kuëënika,

trigo 'imainun uvas baka 'akë vino 'imainun xëni
'ianan, ovejakama 'imainun vacakamañu 'iti 'ikën.

Usa 'ain ka a unikamax an iémikëx amiribishi 'ain 'Ibu Diosmi
katamëti aín menu tsókë 'aish unin aín xubu rapasu 'apáxun 'upiokin
ñu bërúankësa usaribi 'aish,

- amiribishi ñusmatëkënima kushi 'ikanti 'ikën.
- ¹³ Usai 'ikëbë ka xanu chipash ransai kuëëmainun,
uni bënákama axribi 'ikëbë uni apankama atúxribi usai 'i kuëënti
'ikën.
Usai 'ia nuibakin kana:
masá nuitukë a ënia kuëënun 'imiti 'ain,
'imianan kana masá nuitutia nitëxëkë usamaira 'inua kuëënun 'imiti
'ain.
- ¹⁴ 'Ën kana sacerdotekamaribi upíira piti pinun 'imiti 'ain,
'ën unikamaxribi ka 'ën 'inánkëxun 'aisamaira ñu upíirabu bitsi
kuëënti 'ikën.
'Ëx mitsun 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kin.”
- ¹⁵ Èsai ka Nukën 'Ibu kixaxa:
“Ramá kakë ëma anua ka
'itsaira rarumati masá nuituti inia uni kuakanxa.
Ax ka Raquel axa aín tuákama rabanan inkë 'iaxa,
usai 'ika uínbi kuëënmisamai aín tuákama bamakë 'ain ianxa.” (Usai
ka kixaxa.)
- ¹⁶ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun ësokín kaxa:
“Raquel 'itsaira ini kamina;
min bëunan mëskuti intëkëntima 'ain, 'aínbi kana 'ën mixmi 'itsaira
masá nuitukë a kupín min biti ñu mi 'inánti 'ain,
usa 'ain ka mixmi masánuituti inkë 'aínbi:
min tuákama ax ami nishkë unikaman menuax, utëkënti 'ikën.
'Ëx Mitsun 'ibu 'aish kana asérabi ësai kin.
- ¹⁷ Min kamina uisa upí ñu kara minan 'inuxun 'aia a kaínti 'ain:
min tuákamax ka amiribishi aín menu utëkënti 'ikën.
'Ëx min 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kin:
- ¹⁸ 'Ën kana Efraínën rëbúnkikama 'itsaira masá nuituti ësai kikanía kuan:
'Ëx kana bana kuakëma 'aish achúshi vaca tuá raëmisama usaribi
'iakën,
usa 'ikëbi kamina min 'ë 'unánmamiakën;
usa 'ain kamina amiribishi mi rabbitëkënnun 'ë 'imiti 'ain,
mix kamina 'ën 'Ibu Dios 'ain.
- ¹⁹ 'Ëx kana mi rabiti ëanx mix kikësokín 'aíma mi 'ura 'ikësa 'ian,
'aínbi kana 'ën ñu 'akëkama ëni mimi sinántëkëan;
usai 'ikín kana 'ën 'akë 'uchakama a mi ñuixua,
usai 'i kana 'ën kisinu kítimëti 'ian;
usai 'i kana katékësa 'ianan ñuumasara tan,
'ën bënë 'ixun 'á 'uchakama sinani kana usai 'ian.
- ²⁰ Efraínnu 'ikë unikama ax ka, 'ëx amira sinánkë bakë bëchikë usaribi
'ikën;
usa 'aish ka ax 'ën kuëëinrakë 'ën bakë bëchikë 'ikën.
Usa 'ikë kana ñu 'atima 'aia usakin kamina 'atima 'ai kixun kan,
'aínbi kana ami manukima usakin kamina 'atima 'ain kixun kain;
usa 'ain kana 'ën nuitunën upitani kuëënnin,
atu 'itsaira nuibatin. 'Ëx min 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kin.

- ²¹ Israel unikama mitsun kamina anúnmi kuankankë mitsun bainu
 istisabi okin 'unánti oti 'ain:
 anun kamina mitsun menubi a isëtsini uin kuantu kara kimashi
 utëkënti 'ain;
 anunmi nikan baikama akamina upiokin iskanti 'ain.
 ¡Israel unikama mitsux kamina,
 amiribishi mitsun ëmakamanubi utëkënkanti 'ain!
- ²² ¿Uínsaran kaina 'ën kakësabiokin 'aíma amami amami kuani,
 xanu tuá aín papan bana kuatima nikësaími 'ikankë a ënkanti 'ain?
 'Ëx mitsun 'Ibu 'ixun kana achúshi ñu ió okin ënë menu 'akën,
 xanúan 'ain bënë ënxun bitëkënkë usaribi okin ka Israel unikaman 'ëx
 kikësabiokin 'anuxun 'ë mërati 'ikën. Kiax ka kiakëxa."

Diosan an bana ñuikë Jeremías uisaia Israel unikama 'iti namámia bana

- ²³ Nukën 'Ibu kamabi kushiñuira, Israel unikaman Dios ax ka ësai kiaxa:
 "Uínsaran kara 'aisama ñu inuti tsóa 'aishi Judánu 'ikë unikama aín
 menu kuania anun kana 'ën amiribishi buántëkënti 'ain, anun ka
 upiti tsóti 'ikën: nun kananuna Nukën 'Ibu Diosan kakëxun 'ain bana
 tankin anunu tsókë anuxun 'aisatani, an nu upiokin sinánxunun,
 usokëxun kananuna nukamanribi kamabi ñu upiokin 'ati 'ain.
- ²⁴ Usa 'ain ka Judá menuax umainun atun ëmakamanuax kuan akama
 kuantëkëni, naën tëkë unikama 'imainun an ñuina 'arakakë
 bërúankë unikama a menu tsóti 'ikën.
- ²⁵ Anuxun kana axa numikëkama a ain piti 'inánan, axa xëaima kushiñuma
 'i atsáñkë akaman xëati ñu 'itsaira 'inun 'imiti 'ain" Kiax kiakëxa. ²⁶ Ësokin
 namati kana 'ëx bësukën. Bësukin kana 'ën namákë anunbi upí tankën.
- ²⁷ Ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa: "Ka kuat, kamina kuakanti 'ain,
 anun 'ën uni kaikamë 'ëomainun ñuinakamaribi 'aisamaira Israelnu 'imainun
 Judá menu 'imiti achúshi nëtë ka 'iti 'ikën. ²⁸ 'Imainun kana uisokin karana
 'ën bërámabi ëchíkin rurupakin menu pakëtanun 'aisama okën usaribikin,
 bërúanxun amiribishi birutëkënkín 'anun 'amitëkënti 'ain. 'Ëx mitsun 'Ibu
 'aish kana asérabi ësai kin.

²⁹ Usa 'ain ka a nëtë 'ikëbë uíxbi amiribishi ësai kitëkëntima 'ikën: Atun
 papan ka uvas kacha piaxa, usa 'aínbi ka atun bakë bëchikëkama aín xëta
 xëmanxëtia kitima 'ikën." ³⁰ 'Aínbi ka uin kara uvas kachakë piaxa, ax aín
 xëta xëmanxëti 'ikën. Usa 'ain ka achúshi achúshi uni uix kara 'uchaia ax aín
 'uchakë anunbi bamati 'ikën. Kiax ka kiakëxa.

³¹ Nukën 'Ibu ka ësai asérabi kiakëxa: "Ka kuat, kamina kuakanti 'ain
 achúshi nëtë ka anun Israel unikama 'imainun Judánu 'ikë unikamabëtan
 achúshi ñu ió okin 'atëkënti 'iti 'ikën." ³² Ënë achúshi ñu 'ati ax 'ën aín chai-
 tiokëkamabëtan 'asa usama 'iti 'ikën, atun ka Egipto menua 'ën mëkënan
 tuínxun 'akësokin chikinkëxunbi; 'ëx atun bënësa 'aínbi ka 'ën atubëtan 'ën
 'akë achúshi ñu ax kikësabiokin 'aisama tankëxa. 'Ëx mitsun 'Ibu 'aish kana
 asérabi ësai kiakën. ³³ Usa 'ain ka achúshi ñu mëníokin 'ën Israel unikama-
 bëtan anun 'ati nëtë aia, usa ka 'iti 'ikën: Anun kana 'ën bana aín nuitu mëu
 upíokin sinankian manukima aín maxkátan 'unánun 'amiti 'ain. 'Ëx kana
 atun Dios 'iti 'ain, 'imainun ka atux 'ën unikama 'iti 'ikën. 'Ëx mitsun 'Ibu

'aish kana asérabi ësai kiakën. ³⁴ Usa 'ain ka uínsaranbi uínbi bëtsi uni usa ka Nukën 'Ibu 'ikë kixun 'unámitima 'ikën, an 'unánkë unikama 'imainun aín aintsikama 'ëa 'unánun 'unánmitëkëinsama 'iti 'ikën, atun ka kamaxunbi uni apanbu 'imainun tuáxura kamanbi ka Dios 'ikë 'ë 'unánkë 'iti 'ikën. 'Ën kana atun ñu 'atima 'akëkama mënóxunkin, atun 'uchakëkama a amiribishi sinántëkëntima 'ain. 'Ëx mitsun 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kiakën.

³⁵ Nukën 'Ibu an bari nètën pékati 'anan

'uxë 'ispa akamaríbi an imé pékati 'á,

an ka parúmpapa bëchunia aín bëchun xukirui bananun 'imia,

aín anë ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñu kakë 'ikën, ax ka ësai kiakëxa:

³⁶ “Achúshi nètën 'ën anubi 'itiokin

'ën nankë a tanti banakama kikësokin 'aima ka nètën,

Israel unikama 'ën uni 'itima 'ikën.

'Ëx mitsun 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kiakën.

³⁷ Ësai ka Nukën 'Ibu kixaxa:

achúshi nètën kara unin naíkamë 'ëo tupúanan meribi aín tapunkama ñachati 'ikën,

a nètën kana 'ën uni Israelkama kuëënkima atu timati 'ain, atun kamabi ñu 'atimakín 'akë kupí.

j'Aínbi ka uínsaranbi a ñu 'itima 'ikën!

'Ëx mitsun 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kiakën.”

³⁸ Ka kuat, ësai ka Nukën 'Ibu asérabi kiakëxa: “Achúshi nètë ka anun 'ën

ëma 'atëkënti nètë 'iti 'ikën, 'akin ka torre Hananel kakë anuxunbi

'abianxun aín xëputi 'ipitiu 'ikë anubi sënéonkin 'akë 'iti 'ikën.

³⁹ Usa 'ain ka anua sënénkë aín tupunkë ax puntëira kuani Gareb kakë

matá me sënénkë anuax, Goá kakë me amibi kuainakëkë 'iti 'ikën.

⁴⁰ Kamabi me sapankama anua uni ñuia maínkë a 'imainun anua

chimapu unin pukë, 'imainun kamabi me axa Cedrón kakë xëxá

anubi sënénakëkë a 'imainun, amiaxa bari urukë anua 'ikë xëputi

'ipitiu 'ikë Caballo kakín anëkë akamaxbi ka 'ënan 'iti 'ikën, usa

'ain ka kamabi ënë mekamax uínsaranbi rurupakin 'atima okëma a

ñukamax 'iti 'ikën.”

Baruc kakë unin kirika tarankë anuxun Dios

rabiti xubunuxun isa ñuikë bana

36 ¹ Anúa Josíasnën bakë bëchikë Joaquím ax Judá menu 'apu 'ikë rabé 'imainun rabé baritia 'ikë 'ain ka Nukën 'Ibun an bana ñuikë Jeremías kakëxa:

² “Achúshi kirika tarankë anu kuënëokëma bixun kamina kamabi usaía

Israel 'imainun Judá menu 'ikë 'imainun bëtsi mekamanu 'ikë

unikama ñuikin 'ën mi kakë banakama kuënëoti 'ain, kuënëokin

kamina anúan Josías 'apu 'ikë anun kakín pëua 'ixun bëríbi 'ën mi

kakë banakama a kuënëoti 'ain.

³ A banakama kuakin sapi ka Judánu 'ikë unikaman 'ën atunu ñu

'aisama 'imiti sinánkë a 'unánkin, atuan ñu 'atima 'ati sinánkë a

ënti 'ikën, usakin a banakama kuakin ënia kana atun ñu 'atima 'ai

'uchakëkama a mënóxunti 'ain.” Kixax ka kiakëxa.

⁴Usa 'ain ka Jeremíasnën Baruc Neríasnën bakë bëchikë a kuëankëxa, kuënkëxa aia ka kamabi usakin Diosan kakë banakama ñuixuankëxa, ñuixunkëxun ka Barucnën achúshi kirika tarankënu a banakama kuënëokëkëxa. ⁵Usakin kuënëomitankëxun ka Jeremíasnën Baruc kakëxa: “Ka kuat, 'ë ka anu kuainsama okin bëarakania usa 'ain kana anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubunu kuainsa tanibi kuaniman. ⁶Usa 'ain kamina mix kuantu 'ain. Anua piti mëëti nëtë 'itëkënkëbë kamina kirika tarankënumi 'ën kakëxun kuënëokë banakama a anuxun Dios rabiti xubunua timékë a 'imainun kamabi uni Judá ëma kamanuaxa ënu ukë atun kuanun mitsun 'Ibun banami kuënëokë ënë min isi kuantu 'ain. ⁷Usakin mi 'aia kuati sinanakin sapika atun ñu 'atima 'akëkama Nukën 'Ibu chikinaxunkin ënti 'ikën. Usa 'ain ka Nukën 'Ibu 'itsaira nishaxa, usa 'ain ka usakin unikama 'akatsia kikë ax 'aisama ñuira atunu 'iti 'ikën.” ⁸Usakin an bana ñuikë Jeremíasnën kakëxun ka Barucnën an kakë-sabiokin kamabi 'akëxa: 'aika anuxun Dios rabiti xubunu kuanxun kirika tarankënu kuënëokë Nukën 'Ibu kikë banakama a unikaman kuanun 'isi kiakëxa.

⁹'Apu Joaquím Josíasnën bakë bëchikë axa mapai achúshi baritia Judá menu 'apu 'ikë 'aían nueve 'uxë 'irukë anun ka Jerusalénnu tsókë 'imainun Judá menu 'ikë ëmanuaxa Jerusalénnu ukë akamax ka samákin pikë-mëti Nukën 'Ibu kuëëntanun 'ai anu 'ikankëxa. ¹⁰Usai anu 'ikankë 'ain ka anuxun Dios rabiti xubu 'ukëmëu me mënfokë anun kuanx xëpúti ió kakë anun atsínti anua Israel uni Safán suntárúnën kushi aín bëchikë Guemariás ax kirika kuënëoi tékë manámi anu atsíankëxa, anuxun ka Barucnën kamabi unikaman kuanun kirika tarankënu Jeremíasnën kakëxun kuënëokë banakama a isnun 'ai kiakëxa.

**Baruc kakë unin kirika tarankënu kuënëo bana
'apubë tékë unikaman kuanun isi kia**

¹¹Achúshi uni Micaías kakë Guemariásnën bakë bëchikë Safánën xuta, an ka Barucnën kirika tarankënu Dios kikë bana kuënëokë a isi kia kuakëxa, ¹²usa 'ain ka a kuabiani 'apun xubu anua an kirika kuënëokë uni tëkë anu kuankëxa, anu ka kamabi axa 'apubë tékë aín kushikama timékë 'iakëxa: ax ka Elisamá an kirika kuënëokë a 'iakëxa, 'imainun ka Delaías Semaíasnën bakë bëchikë, Elnatán Acbornën bakë bëchikë, Guemariás Safánën bakë bëchikë; Sedequías Hananíasnën bakë bëchikë, 'imainun 'apubë tékë uni raíri akamaribi 'iakëxa. ¹³Usa 'ain ka Micaíasnën kamabi unikaman kuamainúa kirika tarankënu isi kia Baruc kuabiankë a ñuixuankëxa.

¹⁴Ñuixunkëxun kuatankëxun ka 'apubë tékë unikaman Jehudínën papa Netaníasnën bakë bëchikë Selemíasnën papa Cusí aín bakë bëchikë a xuakëxa, xukin ka unikaman ismainunbi isi kikë a kirika uania kuanun Baruc katánun kixun kakëxa. Xukëx kuanxun kakëxun kirika tarankë a bibiani kuanx ka atunu Baruc bëbakëxa, ¹⁵bëbaia ka atun kakëxa:

—Nu rapasu tsóbukin kamina kirika tarankë mi bëkë a nukaman kuanun isi kiti 'ain. Kakëxun ka Barucnën atu iskin 'axuankëxa, ¹⁶usokin 'axunkëxun kuatishi ka 'itsaira rakuéti bëtsibë bëtsibë isánani kanankankëxa.

—Ënë banakama kananuna 'apu bënëkin kati 'ain. ¹⁷Usai kanantankëxun ka atu achúshinën Baruc kakëxa:

—Nukama karamina uisokin ënë banakama kuënëo ñuixunti 'ain. ¹⁸ Kixun kakëxun ka Barucnën kakëxa:

—An bana ñuikë Jeremías anbi ka usokin kuënëonun 'ë kaxa, kakëxun kana 'ën mëkënanbi kirika tarankënu kuënëon. ¹⁹ Usa 'ain ka achúshinën Baruc kakëxa:

—¡Mi 'imainun Jeremías ka uínbi 'unántisamanu unëti kuantu 'ikën!

'Apu Joaquímnën kirika tarankë a xaró ñuikë bana

²⁰ 'Apuë tëkë unikamax ka anua Elisamá kirika kuënëoi tëkë anubi kirika tarankë a nabiani aín xubu anuabi na kuakë banakama 'apu kai rikiankëxa. ²¹ Rikianxun kakëxun ka 'apun Jehudí kirika tarankë anua Elisamá kirika kuënëoi tëkë anua bitánun xuakëxa, xukëx kuaxun bitsínkin bëxun ka Jehudínën 'apu 'imainun a rapasu 'ikë aín unikama kuanun isi kiakëxa. ²² A nètën ka nueve 'uxë 'irukë anun mita 'ain xubu panaitsi anua tsi tikakë 'iakëxa. ²³ Usa 'ain ka anuxun Jehudínën iskin rabé 'imainun achúshi okín 'anan rabé rabé okín anua bana sënënkë anu sënëonkëtibi ka 'apun manë xëtokën tëaxun tëaxun tsi rëkirukënu xarátanun 'aruakëxa. Usakin 'akin ka kirika tarankë kuënëokë a xarokín këñuakëxa.

²⁴ Usokin kamabi kirika iskin 'aia kuatfbi ka 'apu 'imainun aín unikamax rakuëanan masánuítuti anun paëama 'ikën. ²⁵ Usokin 'aia ka Elnatán, Delaías a 'imainun Guemarías an munuma banakin 'apu kirika kuënëokë tarankë a xaroxuma 'anun kakëxa, 'aínbi ka atun kakëxun 'apun kuaisama tankëxa. ²⁶ Kuaisama tankin ka aín aintsi 'ibuirá Jerahmeel a 'imainun bëtsi Israel uni 'ibuirama, Seraías Azrielnën bakë bëchikë a 'imainun Selemías Abdeel ain bakë bëchikë akama, an Dios kikë bana ñuikë Jeremías 'imainun an kirika kuënëoxunkë Baruc ñatanun kixun kakëxa. 'Aínbi ka Nukën 'Ibunbi a uni rabé unëkë 'iakëxa.

Jeremíasnën amiribishi kirika tarankënu kuënëonun 'amitëkëan bana

²⁷ Usakin Jeremíasnën kakëxuan Barucnën kirika tarankë kuënëokë a 'apun nénkë 'ain ka Diosan, Jeremías kakëxa: ²⁸ “Amiribishi bëtsi kirika tarankë bitëkënxun kamina anu kamabi a painmi kuënëomikë 'ikëbia 'apu Joaquím Judánu 'ikë an xarokë a banakamabi kuënëonun 'amiti 'ain. ²⁹ Ësokin kamina kati 'ain: Ësai ka Nukën 'Ibu kiaxa: Min kamina kirika tarankë a nëëanan Jeremías atima banan uisa kupí anu kuënëokin Babilonianu 'ikë 'apux isa aimama 'ima, ënë ëma masókin uniñuma 'ianan ñuinañuma 'itánu këñui aia kixun kan. ³⁰ Usa 'ain kana 'ëx Dios, 'ixun ësokin mi kain, Joaquím Judánu 'ikë 'apu, min rëbúnkinëx ka David 'iásaribiti 'apu 'itima 'ikën. Usa 'ain ka uínbi mi ñuia mainiama nètën ëman rakákë bari xanan 'abaitia iméribi matsi 'ibúkë anribi min nami 'ati 'ikën, ³¹ mi 'imainun ka min rëbúnkikama 'imainun an mi min xubunuxun ñu mëëxunkë unikama atun 'uchakama kupín 'atima oti 'ain. 'Anan kana mitsunu 'imianan Jerusalénnu tsókë 'imainun Judánu tsókë unikamanuribi ñu 'aisama 'imiti 'ain 'ëx kiabimi mitsun kuaisama tankë axa atunu 'inun.”

³² Usakin kakëxun ka Jeremíasnën bëtsi kirika tarankë bixun an kirika kuënëoxunkë Baruc a 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jeremíasnën kamainun Barucnën a paian bëtsi kirika tarankënu kuënëokëbia 'apu Joaquímnën

xarokë a bana kamabi kuënëokëxa. 'Anan ka Jeremíasnën a pain kuënëokë banakama a kuakësabi 'itánun amiribishi bëtsi banakamaribi kuënëomiakëxa.

Jeremías 'apu Sedequíasnën Dios ñukáxunun kixun ká bana

37 ¹Babilonianu 'ikë 'apu Nabucodonosornën ka Judá menua 'apu 'inun, Sedequías Josíasnën bakë bëchikë a 'imiakëxa, 'imikin ka Jeconías Joaquiñnën bëchikë a 'apu 'ikëbi chikíankëxa. ²'Aínbi ka 'apu Sedequías 'ianan, abëa aín xubunu tëëkë unikama 'imainun unikamanbi an Dios kikë bana ñuikë Jeremíasnën usakin kanun Diosan kakë banakama unikaman kuama 'ikën.

³Usa 'ain ka 'apu Sedequíasnën Israel uni rabé, an bana ñuikë Jeremíasbë banatanun xuakëxa, akamax ka Jucal Selemíasnën bakë bëchikë 'imainun sacerdote Sofonías Maaseíasnën bakë bëchikë a rabé xukin ka ësokian katánun kakëxa: “Nukama kamina Nukën 'Ibu Dios ñukáxunti 'ain.” ⁴A nëtë-kaman ka sipunu atsímíti ñatankëma pain 'aish unikamanu kuani niakëxa. ⁵Usaia 'imainun ka faraónnën suntárukama Egipto menuax chikíké 'iakëxa. Chikíkiani kuania kuati ka Babilonio suntárukama an Jerusalén bëara-buinxun 'akë atux ka aia kixun ñuikania kuati anuax chikikankëxa.

⁶Usa 'ain, ka Nukën 'Ibun an bana ñuikë Jeremías abë banakin an ësokian kanun kakëxa, ⁷min kamina ësai ka Nukën 'Ibu Israel unikaman Dios ax kiaxa kixun axa ukë unikama kati 'ain: “Judánu 'ikë 'apu an 'ëbë banati uni xukë a kamina kati 'ain, axa ukë faraónnën suntárukama axa a 'akini ukë ax ka bainu bërukiani Egiptonu kuantëkëanxa. ⁸Usa 'aínbi ka Babilonio suntárukaman utëkëntankëxun Jerusalén ëmanu 'ikë unikama 'anan ñatankin bianan aín ëma nënti 'ikën. ⁹'Ëx mitsun 'Ibu 'ain kamina bëruankati 'ain: mitsúxi paránani kamina ësai kitima 'ain, Babilonio unikamax ka rikianxa, usa 'ain ka amiribishi nu 'ai utëkëntima 'ikën kiax kamina kitima 'ain, usai ka 'itima 'ikë usa 'ain. ¹⁰'Imainun ka mitsubë 'akanankënxun mitsun kanankin atun suntárukama 'akëbëbi uiti kara 'akin ramiokë anua 'ikë atun 'utanu 'iti 'ikën, a unikaman ka amiribishi nirutëkënkín ëma nënti 'ikën. Kiax Nukën 'Ibu kiakëxa.”

An bana ñuikë Jeremías sipuakan ñuikë bana

¹¹ Usa 'ain ka Babilonio suntárukama Jerusalén 'anux ami 'ikuaiaxi faraónnën suntárukama ka 'aia kixun kuati anuax chikíakëxa,

¹² usa 'ain ka an bana ñuikë Jeremías Jerusalén ëmanuax achúshi me kasunankë Benjamínën menu kuanxun aín 'aintsi 'ibukama 'inánan, anribi ainan 'inun me bitsi kuankëxa.

¹³ 'Aínbi ka Benjamínën xëputi kakë anu bëbakëbëbi achúshi uni Irías kakë Selemíasnën bëchikë Hananíasnën xuta suntárukama an ëma bëruankë 'ain kushi capitán ax anu 'iakëxa, an ka Jeremías kuaniabi bërunkin kakëxa:

—Mix kaina Babilonia unikamanu abati kuani ain.

¹⁴ Kakëxunbi ka Jeremíasnën kakëxa:

—¡Usama ka, asérami kana kin 'ëx kana Babilonio unikamanu abátankëx anu 'inamëti kuaniman!

'Aínbi ka Iríasnën usakin kakëxunbi kuaisamatankin ñatanbiankin 'apun unikamanu buánkëxa. ¹⁵A unikaman ka 'itsaira ami nishkin an bana ñuikë Jeremías mëetankëxuan an bërúankë suntárúkaman sipuanun kakëxa, anu uni xëpútia Jonatán an kirika kuënëokë an aín xubunu 'akë anu xëpúnun 'amiakëxa. ¹⁶Usakin sipuakin ka Jeremías 'ukëmëuira anua 'itsa nëtë 'itinu sipuakëxa. ¹⁷Usakin 'akë 'ain ka 'itsa nëtë 'ikëbëtan 'apu Sedequíasnën aín xubunu an bana ñuikë Jeremías buánxunun kixun kakëxa, kakëxun buánkë ka unin kuanuma ñukákëxa:

—¿Mi kara min 'Ibun 'è ñuikin achúshi banabi kakëma 'ik?

Kixuan kakëxun ka Jeremíasnën kakëxa:

—Usa ka, ax ka ësa 'ikën: mix ismina 'apu 'ai, 'aínbi ismina mix Babiloniano 'ikë 'apun aín unikama bimikë 'iti 'ai kias ka kia.

¹⁸Usakin katankëxun ka an bana ñuikë Jeremías anribi 'apu Sedequías ñukákëxa:

—¿Uisa ñu 'atimaira 'ai a tanti bana kikësokin 'aíma mimi 'uchanan, min unikamamiribi 'ianan, unikamami 'uchakë kara 'è sipuakanx? ¹⁹¿Uinu kara an Dios kikë bana ñuikë 'ixunbi 'atimakin ñuikin Babilonianu 'ikë 'apun ka aín suntárúkambëtan 'anan mitsun meribi 'atimotima 'ikë kixun ká unikama ax 'ik? ²⁰Usa 'ain kamina bërí ësokin mi kamainun mix 'apu ixun, 'ën mi ñukákësabiokin 'è 'axunti 'ain: Usa 'ain kamina amiribishi Jonatán an kirika kuënëokë ain, xubunu 'è buántëkënen 'amitima 'ain, anuax atuna bamai usa 'ain.

²¹Usa 'ain ka 'apu Sedequíasnën 'ain suntárúkama anua atux 'ikë me mëníokë anua Jeremías 'iminun kixun kakëxa, usakin 'akë 'ikë ka kamabi nëtën pán ëmanua bixun uanxuankëxa. Usakin ka a ëmanua 'ikë bai anuxun pán 'akë kakin anëké anua bixun 'inánkëxa. Usakin ka a ëmanua pán këñutisama pain 'ain kamabi nëtën achúshi pánra 'inánkëxa, usai 'ika Jeremías anua ëmanu 'ikë suntárúkama 'ikë me mëníokë anu bërúakëxa.

Jeremías achúshi me naékë ëskikënu tëmëramikin ënkan ñuikë bana

38 ¹Achúshi nëtën ka Jeremíasnën Jerusalénnu 'ikë unikama bana ñuixunia ënë unikaman kuakëxa. Sefatías Matánën bakë bëchikë, Guedalías Pashurnën bakë bëchikë, Jucal Selemíasnën bakë bëchikë 'imainun bëtsi uni Pashur Malquíasnën bakë bëchikë ënë kaman ka ëesai kia küakëxa. Ënë kamax a banakama 'ikën: ²“Nukën 'Ibu Dios ka ëesai kiasa: Uix kara ënë ëmanu bërútia atux ka 'akanani 'ianan numin 'iananbi 'insinan 'i këñuti 'ikën. 'Aínbi ka uikamax kara Babilonio unikamanu chikiti 'inamëtia akamax kuni bamatima 'ikën. ³Nukën 'Ibu ka ëesai kia: Ënë ëma ka Babilonianu 'ikë 'apun suntárúkaman ñatankë 'iti 'ikën. Usakin 'aia ka atu uínbi usakin kamina 'atima 'ai kixun katima 'ikën. Ëesai ka Jeremías kiakëxa.”

⁴Usa 'ain ka aín unikama raírinën 'apu kakëxa:

—Ënë uni kananuna 'ati 'ain, aín bana kuakin ka suntáru axa ëmanu bërúkekama 'imainun kamabi unikama atúnribi bëtsiokin sinania. Ënë unin bana kuati ka suntárúkama axa ëmanu bërúkë 'imainun kamabi unikama rakuétia.

⁵Kixun kakëxun ka 'apu Sedequíasnënríbi atu kakëxa:

—Ka kuat, asábi ka, mitsun kuëenkësa okin kamina a uni 'ati 'ain. 'Ën kana uisokin kaina 'akatsi usokin 'axuma 'anun mitsu kaiman.

⁶Usokian 'apun kakëxun ka Jeremías atun ñatantankëxun kini ëskikë 'umpaxñuma anu nampákankëxa, a kinix ka 'apun bakë bëchikë Malquías ainan 'iakëxa, ax ka anua suntárukama an ëma bëruankë 'ikë me mënóokë anu 'iakëxa. Anua itsin nanopakë ax ka 'umpaxñuma 'aishbi me kini anu nisama chua 'iakëxa, anu ka Jeremías ënuma sënëni nanéax niakëxa.

⁷Usokin 'akë 'ain ka achúshi etíope uni Ébed-mélec kakë 'iakëxa, ax ka 'apun uni an unikama 'ësëti aín xubunu nankë 'iakëxa, an ka Jeremías ka me kinikë 'ukëmëu nipakë 'ikë kixun ñuia kuakëxa. Usa 'ain ka a nëtën 'apu bana mënioi Benjamínën xëkuë kakë a 'urama timékankë 'iakëxa. ⁸Usa 'ain ka Ébed-mélec 'apun xubunuax chikíkiani 'apu kai kuankëxa, kuanxun ka Benjamínën xëkuë kakë anu tsókë mërakëxa, mërakin ka ësokin kakëxa:

⁹—'Ën 'Ibu, unikaman an bana ñuikë uni Jeremías usakin me naëkënu nipakë ax ka ñu 'atimaira 'akë 'ikën. Usa 'ain ka anuax a piti ñu ëmanu 'aíma 'ain numin bamatisa tania.

¹⁰Kakëxunshi ka 'apun Ébed-mélec kakëxa: Treinta uni bibianxun kamina atubëtan bënëkinshi Jeremías me naëkënu bamakëmaishi bitsi kuantí 'ain.

¹¹Kakëxun unikama buani kuanx ka Ébed-mélec anua 'apun xubu 'ikënu chupa bukúnkë anua uiti chupa xënikara bibiankë, a itsin nanopákin ka Jeremías me naëkë anua, ¹²ësokin kakëxa:

—Chupa xënikama ënën kamina min pëñanu mima itsin rashutia usa 'ain përabukuti 'ain kixun kakëxa.

Kakëx ka Jeremías usai 'iakëxa. ¹³Usai 'ikëbëtan ka unikaman itsi sarakapakin nanopakëbëa anun tékërékia itsinbi bëruákëxa. Usokin 'akëx kuanx ka anua suntárukama 'ikë me mënóokë anu Jeremías bëruákëxa.

'Apu Sedequías an bana ñuikë Jeremíasbë bana ñuikë bana

¹⁴Achúshi nëtën ka 'apu Sedequíasnën aín suntárukama anua an Dios kikë bana ñuikë Jeremías bënun 'amiakëxa, ax ka anuxun Dios rabiti xubu xëkuë rabé 'imainun achúshi anun atsinti 'ikë anu 'iakëxa. Anuxun ka 'apun kakëxa:

—'Ën kana mi 'achúshi ñu ñukatin, usa 'ain kamina kamabi ñu min 'unánkëkama asérabi 'ë kati 'ain.

¹⁵Kakëxun ka an bana ñuikë uni Jeremíasnën 'apu kakëxa:

—'Ën min ñukákëxun mix, 'apu 'ikë kakëxun kamina min 'ë 'anun 'amiti 'ain; 'imainun kamina 'ën usokin kamina ñu 'atima 'ai kixun kakëxunbi kuaita 'ain.

¹⁶Aínbi ka uínbi kuanuma 'apu Sedequíasnën unëxun asérabi ësokin an bana ñuikë Jeremías kakëxa:

—'Ën kana Nukën 'Ibu an nu tsóti 'inánkë an ismainun asérabi mi kain, 'ën kana mia 'anun uni 'inánan an mi 'aisatankë unikaman mia 'anun 'amitima 'ain.

¹⁷Usa 'ain ka Jeremíasnën 'apu Sedequías ësokin kakëxa:

—Nukën 'Ibu kamabi kushiñu Israel unikaman Dios ax ka ësai kíaxa: Mix Babilonianu 'ikë 'apun suntárúnën kushikamanu bënëti 'inamëti kamina mi 'imainun min aintsikamabë iéti 'ain, usai 'ikëbë ka ënë ëmaribi nénkë 'itima 'ikën. ¹⁸Aínbi ka mixmi atunu 'inamëkëbëtama ënë ëma 'ibuakin Babilonia unikaman nénti 'ikën, nénkëbë kamina mix abátima 'ain.

¹⁹Kixun kakëxun ka Sedequíasnëribi kakëxa:

—'Ēx kana judioskama axa Babilonia unikamanu 'inamēkiani kuankē atumi rakuētín; usa 'ain ka atun bixun 'ē uisa kara oisatania usokin 'akin tēmēramiti 'ikēn.

²⁰ Kia ka Jeremíasnēn kakēxa:

—'Aínbi ka mix 'ēn 'ibu 'ikē atun mi bitima 'ikēn. Usa 'ain kamina asérabi 'ēn mi Nukēn 'Ibu kīkē banakama kakē ēnē upókin kuati 'ain, usakin 'ai kamina uisabi okēma 'ianan iékē 'iti 'ain. ²¹ Nukēn 'Ibun ka usaía 'iti ñukama 'ē 'unánmiāxa, usa 'ain kamina mix Babilonianu 'ikē 'apunu 'inamēisama tani kērutima 'ain: ²² ka kuat, kamabi xanukama axa Judánu 'ikē 'apun xubunu bērukē akamax ka bitankēxun Babilonianu 'ikē, suntárunēn kushikama 'inánkē 'iti 'ikēn, a xanukamax ka ēsai kiti 'ikēn:

Ka kuat, an 'unainrakē unikamanbi ka 'apu

paránxun 'anun 'amiāxa;

'amikin ka chua menu tatsimēti nanékēsa 'itánun 'imiakēxa 'imianan ka 'apu 'ikēbi iskēmasa okēxa.

²³ Usa 'ain ka Jeremíasnēn 'apu abi kakēxa:

—Kamabi min xanukama 'imainun min bēchikēkama ka Babilonianu 'ikē unikaman bikē 'iti 'ikēn, 'imainun kamina mix 'apu 'aishbi atunuax abátima 'ain, mi ka suntárukaman atun 'apu Babilonianu 'ikē a 'inánti 'ikēn, 'imainun ka Jerusalén ēma ēnēribi tsin nēnkē 'iti 'ikēn.

²⁴ Usa 'ain ka 'apu Sedequíasnēn an bana ñuikē Jeremías kakēxa:

—Mix abi tsótisa tanan bamatisama tankin kamina nuxnu banakē bana ēnē uibi ñuixuntima 'ain. ²⁵ Usainu nux banakē ēnē kuabētsini uxun ka 'ēn unikaman min 'ē kakē bana ēnē ñukánan 'ēn mi kakē abi mi ñukáti 'ikēn, nukaman mi 'axuma 'anun kamina uisai kaina 'apubē bana akamabi nu nukama kati 'ai kixun mi kati 'ikēn. ²⁶ 'Aínbi kamina min ēsokin atu kati 'ain, 'ēn kana 'ēa Jonatánnēn xubunu amiribishi xutēkēnxuma 'anun kan, anuax atuna bamai usa 'ain, kixun ka Jeremíasnēn kakēxa.

²⁷ 'Ēsai banatankēx sēnéan ka kamabi aín kushikama anu rikianxun Jeremías ñukáti kuankēxa, kuanxun ka ñukákankēxa, ñukákēxun ka uisakin kara 'apun kaxa usakinbi a banakama kakēxa. Usa 'ain ka uínbia 'apubē banaia kuakēma 'ikē uisabi okima ēnkankēxa. ²⁸ Usa 'ain ka Jeremías anua suntárukama 'ikē me mēnfokē anu bērukēxa, anúan axa ami nishkē Babilonianu 'ikē unikaman biti nētē 'itámainun ka usai 'iakēxa.

Sedequías Judá menu 'apu 'ia ñuikē bana

(2 R 24.18-20; 2 Cr 36.11-16)

52 ¹ Sedequías an ka veintiún 'imainun achúshi baritiaño 'ixun 'apu 'ikin pēubakēxa, pēua 'aish ka mapai rabé 'imainun achúshi baritia Jerusalénnu 'apu 'iakēxa. Aín titax ka Hamutal kakin anékē 'iakēxa, ax ka bētsi Jeremías kakē uni Libná ēmanu tsókē uni aín ini bēchikē xanu 'iakēxa. ² 'Aínbi ka an 'akē ñukamax Nukēn 'Ibun iskēx Joaquímnēn 'asaribiokin 'akē ax 'aisama 'iakēxa. ³ Usokin 'akēbē atumi xumati nishkin ka Nukēn 'Ibun an 'inan me Jerusalén 'imainun Judá anua atu chikíankēxa.

Jerusalén ëma Babilonianu 'ikë 'apun aín suntárukamabëtan bia ñuikë bana

(2 R 24.20–25.7; Jer 39.1-7)

Usokin 'atankëxi ka 'apu Sedequías Babilonianu 'ikë 'apubë banakë usakinbi 'aisama tankëxa.

⁴Nueve baritia 'ikëbëa mapai rabë nëtë décimo 'uxë ax 'ikëbë ka Sedequías Nabucodonosor aín suntárukamabë Jerusalén 'anuxun bëararati kuanx anu bëbaxun atun ëma 'urama 'ikankëxa. Anuxun ka anun ëma kënëara kënë abi mañarakin anun 'irukianxun atu 'ati akama pain 'akëxa. ⁵Usokin atu 'anuxun axa atumi nishkë unikaman ëma bëararakë 'ain ka Sedequías mapai rabë 'imainun achúshi baritia sënëmi 'apu 'ikë 'iakëxa. ⁶Usai 'ikë 'ain ka rabë 'imainun rabë 'uxë 'irukëbë nueve nëtë 'ikë anun Babilonianu 'ikë suntárukamax basipain 'ikëbë anun a piti ñukama këñuakëxa, usai 'ikëbëa a piti ñu 'aimaira 'ain ka uni numin 'itsaira a ëmanuax 'ikankëxa. ⁷Usa 'ain ka anun ëma kënëarakë anu kini achúshi atankëx anun abákankëxa, usa 'ain ka a ëmanuax a imé Babilonianu 'ikë suntárukaman bëararakë 'aínbi aín suntárukamabëbi 'apu Sedequías abánëakëxa. Abáti ka kënëen bëara rabë okë xëkuë anun kuani 'apun xubu rapasu ñu 'apákë a ratanbiani kuankin bai bibiani Jordán kakë baka me sapan ami kikiani kuankëxa. ⁸'Aínbi ka Babilonianu 'ikë suntárukaman 'apu Sedequías nuibianxun Jericónu 'ikë me sapan anua nukúkin ñatankin biakëxa. Bitsia ka kamaxunbi aín suntárukaman abati abískin ënkankëxa. ⁹Usokin ñatanbiankin ka Babilonia suntárukaman 'apu Sedequías 'imainun aín bakë bëchikëkama Hamat kakë menua 'ikë ëma Riblá kakë anua Babilonianu 'ikë 'apu kuankë 'ain anu buánkëxa. Anuxun ka 'apu Nabucodonosornën Sedequías mix kamina tēmëramikë 'iti 'ai kixun kakëxa, ¹⁰usakin 'akin ka an ismainunbia aín bëchikë bëbukama tēbískakin 'anun 'amiakëxa, 'amianan ka Judá menua 'ikë ain aintsi kamaribia 'anun 'amiakëxa. ¹¹'Amianan ka Sedequías aín bëru rabë échítancëxuan manë risin tēkërë kbiankin Babilonia menu anúan bamati nëtë 'itámainun sipuanuxun buánkëxa.

Anuxun Dios rabiti xubu néan ñuikë bana

(2 R 25.8-21; 2 Cr 36.17-21; Jer 39.8-10)

¹²Nabucodonosornën ka an bërúankë 'ain suntárunën 'apu comandante Nebuzaradán Jerusalénnu xuakëxa, xukëx kuanx ka mapai achúshi 'uxë 'itankëx mapai achúshi nëtë 'ikë anun bëbakëxa, anun ka diecinueve baritia 'apu 'iakëxa, ¹³an ka Babilonianu 'ikë suntárukaman anuxun Dios rabiti xubu, 'anan anua 'apu tsókë aín xubukama 'anan kamabi uni ñu 'unánkë a ëmanu 'ikë aín xubukamaribi nëënun 'amiakëxa, ¹⁴usakin 'anan ka Babilonianuax kuankë suntárukama anun buinarakin Jerusalén kënëara kënë a rurupakëxa. ¹⁵Usokin 'atankëxun ka Nebuzaradánën aín suntárukamabëtan an ñu 'ain mēkënanbi uniotti 'unánkë unikama raíri 'imainun, axa Jerusalénnu bërúké uni raíri 'imainun, axa Babilonianu 'ikë 'apumi 'inamëti anu kuankë akama-këñun unikama buánkëxa. ¹⁶Usakin uanan ka uni ñuñumaira akamaishi naëoxun uvas 'apáxun mēnioi 'inun axa ñuñumaira raírishi ënkankëxa.

¹⁷Usonan ka Babilonianën suntárukaman anuxun Dios rabiti xubunu 'ikë manë panshian 'akë ñukama tukapakëxa: 'anan ka ami xubu 'ati nitsínkë

akēñun ami birukin 'akē aín tapunkēñunbi chaiira 'inúa ami 'umpax nanti 'akē akamabi tukapakēxa, 'anan ka kamabi manē panshian raíri Babilonia ēmanu buánkēxa. ¹⁸Buanan ka amia chimapu bikē manē xampa, chukúmabu a 'imainun anun ñu mēeti 'akē manē pará, 'imainun manē sani kuēnukēsa okin 'akē a 'ianan, manē xampakama, cuchara chabu a 'imainun, anun Dios rabikin xēati, manē panshian 'akē, anuxun Dios rabiti xubunu nankē akama buánkēxa. ¹⁹Nebuzaradán an ka 'ain suntárukabētan kamabi ñu kuri 'akē 'imainun manē uxua 'akē akamabi buánkēxa: buánkin ka ami piti chabukama, a tiríoti-kama, tasunkama, ami chimapu bikēkama, anu lamparín nantikama, cuchara chabukama 'ianan a 'inainshikē vino baka ami xēati chukúmabu okin 'akē akamabi biakēxa. ²⁰Salomónnēn manē panshian anuxun Dios rabiti xubunu 'amia ñukama ax ka 'iakēxa, ami xubu puruti 'irakanti rabé ax ka anu 'umpax nanti chaiira vaca bēnēkama tankin manē panshian, mapai rabé 'imainun rabé tankin 'akē a manámi 'iakēxa, ax ka uiti 'ēñēira kara kixun uínbi 'unántisama 'iakēxa. ²¹Usa 'ain ka ami xubu 'ati nitsínkē rabé ax 'ain chaxké ocho metro inumikin 'akē 'iakēxa, 'imainun ka mapai achúshi metro 'imainun rabé metrosa inúmikē aín naxba 'iakēxa, 'ianan 'ukēmēu naxabañu 'iakēxa, 'imainun ka manē panshian 'akē ax siete centímetro aín rastun 'akē 'iakēxa. ²²Usa 'ain ka ami birukin 'akē achúshi achúshinēx rabé metro 'akē a manámi inumikin 'akē anu manē panshianēn 'akē 'iakēxa, usa 'ain ka xaban xabanbu 'inun buinarakin manē panshianēn rokin kaxori bimi tankin, upí 'itánun 'akē 'iakēxa. Usa 'aish ka 'irakankē rabé ax Babilonio unikaman rurupaisama 'aish sēnēnbi 'itánun 'á 'iakēxa. ²³Usa 'aish ka xaban xaban 'itanuan 'akēnua kaxori tankin 'akē ax cien kaxori bimi tankin 'akē 'iakēxa, 'imainun ka noventa 'imainun seis kaxori bimi tankin 'akē ax unin kuainkin istisabi okin ēman 'akē 'iakēxa.

**Judá menu tsókē Israel unikama ñatanbiankin
Babilonianu 'ikē unikaman buan ñuikē bana**

²⁴Nebuzaradán comandante suntárunēn 'apu an ka Serafás sacerdote-kaman kushi a 'ianan, sacerdote Sofonías Serafásnēn kakēsabiokin ñu 'akē 'imainun rabé 'imainun achúshi uni an anuxun Dios rabiti xubu 'ain xēkuē bērúankē akama ñatankin biakēxa. ²⁵Bianan ka a ēmanua suntárunēn kushi an nikinkē a bianan mapai achúshi 'imainun rabé uni abēa 'apu nikē 'imainun an suntáruti uni bikē akama 'imainun sesenta uni ñu 'unanbu akamaribi a ēmanua biakēxa. ²⁶⁻²⁷Usokin bitankēxun ka suntárunēn kushi Nebuzaradán an atu aín suntárunēn kushikamabētan, kamabi uni ñatankē a Riblá kakē ēma Hamat menu 'ikē anu 'apu 'ain anu buánkēxa. Anuxun ka 'apu Nabucodonosornēn 'ain suntárukaman atu kēñunun 'amiakēxa.

'Amianan ka raíri unikama Judá menua bēkē a atun menu buánkēxa. ²⁸'Apu Nabucodonosornēn axa 'apu 'ikē mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ain ñatanbiankin Judá menu 'ikē unikama uanun amia: ax ka tres mil 'imainun veintitrés uni 'iakēxa; ²⁹buan 'ixun ka dieciocho baritia 'apu 'ikin ochocientos treinta 'imainun rabé unikamaribi Jerusalénua buánkēxa; ³⁰usakin 'á 'ain ka veintitrés baritia 'apu Nabucodonosor 'ikēbētan Nebuzaradán anribi setecientos cuarenta 'imainun cinco Judánu 'ikē unikamaribi buántēkēankēxa, usa 'ain ka akamabi tupúnkēx cuatro mil seiscientos uni ñatanbiankin buánkē Babilonia menu 'iakēxa.

Joaquín 'apu itsin sipua 'ikēbi bētsi 'apun nuibakin chikían ñuikē bana*(2 R 25.27-30)*

³¹ Usa 'ain ka Joaquín kakē 'apu Judá menua 'ikē a bitankēxun Babilonianu 'ikē 'apun treinta 'imainun siete baritia sipuakēxa, sipuakē 'ikēbi ka mapai rabé 'imainun rabé 'uxē 'ikē 'aia veinticinco nētē 'ikē, anun 'apu 'ikin pēukin achúshi uni Evil-merodac, kakē an nuibakin an bētsi 'apun sipua 'ikēbi Joaquín chikíankēxa, ³² usakin 'anuxun ka upiti abē banakin ñatanbiankin buánkē bētsi menu 'ikē 'apukama 'akēsamaira okin Babilonianu 'ikē 'apun abēa 'inun 'imikin nuibakēxa. ³³ Usakin 'akēxun ka Joaquínñēn sipunuxun pañukē chupa a pēanan bētsi chupa pañuakēxa, pañutankēxun ka 'apubētan aín ñuti nētē 'itamainun 'apun xubunuxun piakēxa. ³⁴ Usakin 'aia ka Joaquín aín ñuti nētē 'itámainun Babilonianu 'ikē Evil-merodac an nētē kamabi anúan aín kuēēnkē ñu maruti kuríki 'inánkēxa.

EZEQUIEL

Ezequielnēn namákēsa okin anua 'ikē anu tsókē Dios isa ñuikē bana

1¹⁻³ 'Ēx kana sacerdote Ezequiel 'iakēn, 'ēn papax ka Buzí kakē 'iakēxa, usa 'ain ka mapai achúshi baritia 'apu Joaquín Judá menu uankē 'iakēxa, anúan rabé 'imainun rabé 'uxē 'ikē ax mapai achúshi nētē 'ikē anun kana 'ēx treinta baritia 'iakēn. Usa 'ain kana 'ēx ñatanbiankin Babilonianu uankē a kamabēbi Quebar kakē baka kuēbí Babilonia menu 'ikē anu 'iakēn, anuxun kana naíkamē 'ēo baaki panárabēkēbētan Dios isakēn. Usa 'ain ka Diosan anbi 'ē kakin aín mēkēn 'ēnu nankēsa 'inun aín kushi 'ē tamiakēxa. ⁴Usa 'ain kana aín tsipumíaxa suñúan kushiira aia isakēn; isanan kana kuin chaiira anuaxa tsi rēkirukēsa ax kaná kamē 'ēo mēríru mēríru 'ikēsai 'ia isakēn, 'imainun ka mēríru mērírui 'ikē a rapasu kuainakēkin ichu ichukikē an pēkakē 'iakēxa. 'Ianan ka tsi rēkirukēsa a nēbētsi niba niba kikē 'itanuan unin ñu mēnio-kēsa usaribi 'ianan ichu ichukikē anu mērakēxa, ⁵'imainun ka tsi rēkirukē aín nēbētsi anubi, rabé 'imainun rabé uni iskēsa mērakēxa. ⁶Usa 'ain ka akama achúshi achúshinēx rabé 'imainun rabé bēmánañu 'ianan rabé 'imainun rabé pēñuribi 'iakēxa; ⁷'imainun ka aín kisikamax puntēira 'aish, vaca bakē 'untsisa 'iakēxa, 'ianan ka manē panshian unin chabáchabákikē 'itánun nibó-kēsa 'iakēxa. ⁸⁻⁹'Ianan ka rabé 'imainun rabé bēmánañu 'ianan rabé 'imainun rabé pēchiñu, 'aish a ñukamax, unin mēkēnsa, rabé 'imainun rabé amokamanu aín pēchi shimú 'iakēxa. Usa 'ain ka aín pēchikaman bētsibē bētsibē pēntikanankē 'iakēxa, usai 'ika kuainakētima puntēishi kuani kuankēxa. ¹⁰'Ianan ka aín bēmánankamax rabé 'imainun rabé unin bēmánansa 'iakēxa: usa 'ain ka aín bēmanaira ax unin bēmánansa 'iakēxa; 'ianan ka aín mēkeu 'ikē aín bēmánan ax paru 'inúan bēmánansa 'iakēxa; 'imainun ka aín mēmiu 'ikē ax vaca bēnēn bēmánansa 'iakēxa; 'ianan ka aín kaxú 'ikē ax tētēkamē 'ēo bēmánansa 'iakēxa. ¹¹Usa 'ain ka aín pēikamax manámi ki pēntikanani pēnchakē 'iakēxa, 'imainun ka rabé aín pēi aribi pēntikanankē 'iakēxa, 'ianan ka rabé anúnribi aín nami mapukē 'iakēxa. ¹²Usa 'ain ka akamaxbi puntēishi kuani kuainakē kuatsini utēkēnima puntēishi kuankēxa. Usai 'ika uinu 'ikē anun kara Diosan kushin buania amibi kikiani kuankēxa. ¹³Usa 'ain ka unisa ñukama ax tsi ēxku ēnxaira iskēsa 'ianan ñu tiríoxun buánxun bētēkēnkēsa atu nēbētsi 'iakēxa; usa 'ain ka tsi ēxku ērēkēsa ax anubi ērēakēxa, usai 'ikēbē ka anuax kaná kamē 'ēo mēriti 'ikēsai 'iakēxa. ¹⁴A ñukama uni iskēsa ax ka kuantankēx bēnētishi utēkēni kaná mēriti 'ikēsai 'iakēxa.

¹⁵A unisa ñukama iskin kana menua atu achúshi achúshinua, axa mañákē aribi isakēn. ¹⁶Usa 'ain ka rabé 'imainun rabé mañákē ax uisakin kara bētsi

axa usakinbi 'akë 'aish sënénbi 'iakëxa, usa 'aish ka topacio 'ikësairibi ichua-këxa. Usa 'aish ka akama 'ukëmëubi axa mañati bëtsiribi 'akësa 'iakëxa. ¹⁷Usa 'aish ka uimi kara kuankatsia abu kuani, utëkënima kuanshiti kuainsa 'iakëxa. ¹⁸Usa isanan kana rabé 'imainun rabé mañakë anua 'ikë ain bërukama, an buinarakin upíokin pëkakë isan. ¹⁹Usaia unisakama ax kuankëbë ka axa mañakëkama ax atubëbi kuankëxa, 'imainun ka unisa ñuinakama axa menua nirukëbë axa mañakëkama axribi niruakëxa, unisa ñukama 'imi-këbë axa mañákë akamaxribi atubë niruakëxa, axa mañákë ñukama ax ka unisa ñukama abëbi 'ikë 'iakëxa. ²⁰Usa 'ain ka unisa ñukama ax uin kuanun kara Diosan kushin 'imia amibi kikiani kuankëxa, kuankëbë ka axa mañakëkama ax atubëbi niruakëxa, axa mañakëma ax ka unisakama amibi birukin 'akë 'iakëxa. ²¹Usa 'ain ka uínsaran kara unisa ñukama ax shaíxia anun axa mañákë ñukama axribi shaíkiakëxa, 'imainun ka uínsaran kara atux nira-këtia anuribi axa mañakëkama ax nirakëakëxa; 'imainun ka uínsaran kara unisa ñukama ax menuax niruia anun axa mañákë ñukama ax atubë nirua-këxa, axa mañakëkama ax ka unisakama amibi birukin 'akë 'iaxa.

²²Unisa ñukama aín maxká manámia kuman batsisa anu chaiira ichu ichu kikë 'aish bëxnan bëxnan kikësa iskë 'iakëxa. ²³Anu niti 'akë a shimú ka unisakama ax aín pëchi rabé ax puntëira 'inun bëtsin pëchi rëbumi aín pëchi rëtikanan 'iaxa. 'Imainun ka rabé aín pëchi anúnribi aín namikama mapukë 'iakëxa. ²⁴'Imainun kana aín pëchikama kuankin banamia kuan: ax ka baka 'ëi kushiira xukirui banakë usaribi 'iaxa, usai 'ika Dios kamabi kushiñu ax banakësari 'iaxa, 'ianan ka suntárukama 'aisamaira 'aish bëtsibëtan sënénbi chaninrukiani kuani me banamibiankë usaribi 'iaxa. 'Ianan ka uínsaran kara nira-këtia anun aín pëchikama pëntsispuküaxa. ²⁵'Imainun kana anu niti 'akë atun maxká manámi 'ikë anuaxribia achúshiti banai xukirui 'ia kuan. ²⁶Kuanan kana anu niti 'akë a manámia anu tsóti 'akësa maxax upíra zafiro kakë, kuman batsisa isan isanan kana anu tsóti a manámiairibi uni achúshi iskësa 'iaxa. ²⁷Ax ka aín chixumiax manámi 'ikë ax manë pënë 'itánun nibókësa 'iaxa, usa 'ikë ka tsi rëkirukësa an bëararakë 'iaxa, 'imainun ka aín chixumiax shimuribi tsi rëkirukësa an pëkakë kana isan. Usa 'ain ka a rapasunuax ichu ichukikë ax, ²⁸luí 'ibúnuxa nëtë kuínu nón bai mërakë usaribi 'iaxa, usa 'ain kana 'ën Dios ax ka kushiira 'ikë kixun isan. Usa 'ikë isi kana 'ëx rantinpuruni memi bëtiki 'ian.

Diosan Ezequiel an bana ñuiti kaisa ñuikë bana

2 ¹Mi kana unin bëchikë 'ikë kain: “Usa 'ain kamina 'ën kakëxun kuati niruti 'ain.” ²Kakëx nirukin a bana 'ën kuakëbëbi ka Diosan bëru ñunshin 'ënu 'irukin 'ë nirunun 'imiaxa. Usa 'ain kana 'ëa, ³kakë bana a kuan: “Mi uni kana 'ën Israel unikama kakëxun bana kuati 'unánma 'imainun 'ëx kikësabi oi 'isama tankë unikama anu xuti 'ain. Atux ka atun chaitiokëkama 'iásaribiti bërí nëténbi 'ën kakësoi 'isama tania. ⁴Usa 'ain ka atun bakë bëchikëkamaxribi maxkáñumasa 'ixun 'ën kakë bana kuaisama tania. Usa 'ain kana minmi ësokín kanun atunu mi xuti 'ain: Èsai ka Nukën 'Ibu Dios kiaxa. ⁵Atun min kakëxun kuananbi min bana kuatima 'ikën, atux ka bana kuakëma unibuiru 'ikën, usa 'ixunbi ka nunu ka an Dios kikë bana ñuikë uni 'ikë kixun 'unánkanti 'ikën. ⁶Mix unin bëchikë 'aish kamina atumi rakuétima 'ain, 'ianan kamina uisakin

kara mi kaia usakin kakëx atun banami rakuétima, 'ianan i muxañunën bëara-buinkësa tanan nibantakamanu 'ikësa tanibi rakuétima 'ain. Usa 'ain kamina uisakin kara mi kaia kakëxi atun banami rakuétima 'ain, 'ianan kamina bana kuakëmaira 'ixun 'ain bëmánan nishkë okëbëbi atumi ratutima 'ain. ⁷Min kamina 'ën bana kuanabia min kakëxun kuanumabi a unikama ñuixunti 'ain, atux ka bana kuati 'unánma unibuirá 'ikën. ⁸Usa 'ain kamina min 'ën kakëxun upfokin kuati 'ain, kuati kamina atux 'ikësaribiti bana kuakëma unisa 'itima 'ain. Usa 'ain kamina añu karana 'ën mi 'inani a piti 'ain."

⁹Usa 'ain kana achúshi kirika nëakë anu bana kuënëokë tuiax 'ëmiki achúshi mēkēn mēshpatia isan. ¹⁰Iskëxun ka 'ën ismainunbi kirika tarankë a sarakaxa. Usa 'aish ka a kirikanu amo rabëbi kuënëokë 'iaxa: usa 'ain ka anua kuënëokë bana ax masánuituti 'ianan paëtani bënëti 'imainun uisa kara oti 'ikë usokin isa 'ati 'ikë kixun ñuikin kuënëokë 'iaxa.

3 ¹Usa 'ain ka Diosan ësokín 'ë kaxa: "Mìx unin bëchikë 'ixun kamina kirika tarankë anu kuënëokë ënë piti 'ain, 'abianxun kamina Israel unikama kai kuantí 'ain."

²Èsokín kakëx anchatia ka anbi kirika tarankë anu bana kuënëokë a 'ë pimiäxa. ³Usokín 'amítankëxun ka 'ë kaxa: "Bëri kamina kirika tarankë kuënëokë 'ën mi pimi ënë pitankëx anun puchati 'ain." Kixun kakëxun pikinbi kana 'ën buna rëpasa 'aish bataira 'ikë tan. ⁴Usa 'ain ka ësokín 'ë kaxa: "Anu kuaxun kamina Israel unibu 'ën kaisatankë banakama ënë kai kuantí 'ain. ⁵'Ën kana aín bana kuaisama ínúa banakë unikamanu mi xutiman, usa 'ain kana Israel unikamanubi mi xutin. ⁶'Ën kana mi bëtsi bëtsi menu 'ikë unikama 'uakamë 'ëokë aín bana mín kuaisama 'ínua banakë anu mi xutiman. 'Ën anu mi xutia sapi ka bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikama atun kuni mín bana kuati 'ikën. ⁷Usa 'aínbi ka Israel unikaman mín kakësabiokín 'ati kuëntima 'ikën, atun ka 'ën kakëxunbi 'ën bana kuaisamatania. Kamabi Israel unikamax ka bana kuakëma 'aish maxká iru 'ikën. ⁸'Aínbi kana 'ën atusamaira 'aíshmi bana kuakëmasa 'ínun mi 'imiti 'ain.

⁹'Ën kana tsasítisama iruira 'imíanan, maxá irusamaira mi 'imiti 'ain. Usa 'ain kamina atumi rakuétima, 'ianan kamina atun bëmánan nishkëira okëbëbi atumi ratutima 'ain, atux ka bana kuakëma unibu 'ikën."

¹⁰Usa 'ain ka 'ë kaxa: "Ñuitsimarua tsóxun kamina 'ën mi kakë banakama a sínánkin mín maxkátan sínánti 'ain. ¹¹Anu kuanxun kamina mín aintsikama mi këñunbia ñatanbiankin buan, akama mín kakëxun kara kuati 'ikë, kara kuaisama tanti 'ikë abi. Èsai ka Nukën 'Ibu kíaxa kati 'ain."

¹²Usa 'ain ka Diosan Bëru Nunshinan 'ë biruäxa, birukëxun kana 'ë kaxa-kúäxa kushiira rërëkikësaí banaia kuan, usai ka anua 'ikë anuäxa Diosan kushi nirukëbë 'iaxa. ¹³Unisa aín pëchikamaribi kana bëtsibë tsëñkanania kushiira banaia kuan, kuanan kana a äxa mañákë akamäxa kushiira banakë akamaribi küan; usa 'aish ka aín banakëkama ax chaiira 'ínun banakë 'iaxa.

¹⁴Usa 'ain ka Diosan kushi anua 'ë chikíänxa, chikinkëx kana anuax masá nuitukë 'ianan nishkë kuan, kuankinbi kana Diosan aín mēkēnanbi kushiokín tuinkësa tan. ¹⁵Usakín 'akëx Tel Abibnu kuantankëx kana, anua Quebar kakë baka kuëbí anua Israel unikama raíri ñatankë 'ikë anu bëba, anu kana mapai 'imainun rabë nëtë a ñu karana 'ati 'ai kixun 'unánan, uisakin karana kati 'ai kixun 'unánimabi atubë 'ian.

**Diosan Ezequiel an bërúankë unisa 'inun
anëa ñuikë bana
(Ez 33.1-9)**

¹⁶ Usa 'ain ka mapai 'imainun rabé nëtë ax inúkëbëtan, ësokin Diosan 'ë kaxa: ¹⁷“Ën kana mi, unin bëchikë 'ikë an bërúankë unisa 'ixun an Israel unikama bërúanti 'imin. Usa 'ixun kamina usakinmi kanun 'ën mi kakëxun atun 'unánkë 'itánun 'ëx kikë banakama kati 'ain. ¹⁸ 'Ëx kana uni 'uchañu-kamax ka aín 'atima ñu 'akë anubi bamati 'ikë kiox kiti 'ain; usa 'aínbi min a uni 'atima sinánñukama aín ñu 'atima 'akëkama ëntankëxua ñu upí 'anun kakëma 'ain ka ain 'ucha kupíbi bamati 'ikën, 'aínbi kana 'ë mi aín bamakë kupí uisa kupí kara ax bamaxa kixun ñukáti 'ain. ¹⁹ Usakin min kakëxunbi, aín ñu 'atima 'akë ëinsama tani ka, aín 'uchanbi bamati 'ikën, usaía ax 'ikëbëbi kamina mix uisa ñubi inútima iékë 'iti 'ain. ²⁰ 'Aínbi ka uni upí achú-shinën an ñu upí akë a ënkin ñu 'atima 'ati 'ikën, 'akë kana 'ën anúan bamati ñu 'inánti 'ain, usakin 'akëbi min kakëma bamakë ax ka min 'ucha 'iti 'ikën. Usai 'ikëbëtanbi kana 'ën an ka ñu upí 'akëxa kixun sinántima 'ain, ax ka aín 'uchakënënbí bamati 'ikën, 'aínbi kana 'ën mi aín bamakë kupí uisa kupí kara bamaxa kixun ñukáti 'ain. ²¹ 'Aínbi ka min kakëxun kuakin, a unin aín 'uchakë a ëni 'uchaima tsóti 'ikën, an ka min kakëxun kuaxa usa 'ain, usai ax 'ikëbë kamina mixribi iékë 'iti 'ain.”

Diosan 'imikëx Ezequiel banañuma 'ia ñuikë bana

²² Usa 'ain ka Diosan, anu 'ëx 'ikë anuxun 'ë kaxa: “Anu mi 'ikë ënuax nirukiani kamina me sapan 'ikë anuxun mi kanun kuantu 'ain.” ²³ Usokin kakëx kana nirukiani anua me sapan 'ikë anu kuan, anuxun kana Diosan kushi Quebar kakë baka kuëbí anuxun iskësokin istëkëan. Usa 'ain kana anuax tëtúbuti tsóbuti 'ën bëmánan memi tikai 'ian, ²⁴ 'aínbi ka Diosan Bëru Ñunshinan 'ënu ukin nirunun 'ë 'imiäxa. 'Imikëx niruia ka Diosan ësakin 'ë kaxa: “Min xubunu kuantankëx kamina anu xëpúakati 'ain. ²⁵ Anuxun ka mi raíri unikaman mëxin nëakanti 'ikën, usakin 'akëx kamina unikamabë chikí-tima 'ain. ²⁶ 'Ianan kana 'ën min ana manxantanu takásh kikësaí 'ikëbëmi banañuma 'inun 'imiti 'ain. Usa 'ixun kamina atu bana kuakëma unibu 'ikëbi usai kamina 'itima 'ai katima 'ain. ²⁷ 'Aínbi kana 'ën mi ñu ñuikin kaisatankin amiribishi bananun 'imiti 'ai, usakin 'imikëxun kamina ësakin kati 'ain: Èsaí ka Dios kiox. Uin kara kuation an ka kuati 'ikën, uin kara kuaisama tania an ka kuation 'ikën. Atux ka bana kuakëma unibuirá 'ikën.”

Uix kara 'uchaia ax ka bamati 'ikë kikë bana

18 ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka amiribishi ësokin 'ë kakëxa: ² “¿Uisa kupín kara Israel menuaxa amiribi amiribi ësaí ki banakë a ënima: atun papan ka uvas kachakë piakëxa, usa 'aínbi ka atun bakë bëchikëkama aín xëta xëmanxëakëxa kiox kitima 'ik? ³ 'Ëx mitsun Ibu, 'aish kana ësaí sinatëkëntima oi tsóti kin, usa 'ain kamina mitsux Israel menuax ënë banan uínsaranbi banatëkënkantima 'ain. ⁴ Kamabi unix ka 'ën bërúankë 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun aín bakë bëchikëkama 'ën bërúankë 'ikën. Usa 'ain ka uix kara 'uchaia ax bamati 'ikën.

⁵An upíokin ñu 'akë uni an ka ñu 'akin upíokin 'aia: ⁶usa 'aish ka atun dios rabikian matá mekamanuxun unikaman piti 'akë anu 'ianan, Israel unikaman dios isa kixun këmëkinshi rabikë ñukama ami katamëtima; 'imainun ka bëtsi uni aín xanu bikuanima 'ianan ka, aín xanun pëi machakë sënénkëmapain 'ain abë 'ima; ⁷'ianan ka uibi an 'inantëkënxun aín ñu ñukáxun bikë aribi usaribi okin upioxun 'inántëkënia; 'anan ka uinu 'ikë unin ñubi mëkamakin bitsima; 'ianan ka pitiñuma 'aish panankë uni a aín piti 'inánan chupañuma uni aribi aín chupa 'inania; ⁸'inánan ka mi 'ën kuríki 'inámainun kamina mi 'inankë a inumikin 'ë 'inánti 'ai kixunbi kaima; kanan ka uinu 'ikë unibi 'atima oima; usa 'ixun ka bëtsibë 'atima onani nishanankë uni a mëñoxunkin a rabëbi atun 'akë ñu a upíokin mëñoxunia; ⁹usa 'ixun ka a unin 'ën banakama kikësabiokin 'akin ax kikësabi oi 'iti banakama a upíokin 'aia. A unix ka asérabi upí sinánñu 'aish upiti tsóti 'ikën. 'Ëx Dios 'aish kana ësai kin.

¹⁰Usa 'aínbi ka a unin bëchikë achúshi an bënëkinshi ñu 'akë 'ixun bëtsi uni 'ati 'ikën, ësokin ënë ñukama 'akë 'iti 'ikën, ¹¹usakin 'akin ka aín papan 'asama okin ñu 'akë 'iti 'ikën, usa 'ixun ka anuxua unikaman aín dios rabikin piti 'axun pikë matá me anu anribi atubétan rabi kuania kuanxun ka anuxun bëtsi uni aín xanu bikuania, ¹²usokin 'anan ka ñuñuma uni a 'imainun an ñu kuënkë uni aribi 'atimonan bëtsi unin ñukamaribi mëkatatia, usa 'ixun ka 'inantëkënxun aín 'ibu ñukáxun bëtsi unin ñu bikë a 'inantëkënimá, usakin 'ai ka bëtsi unin dioskama a mi katamëanan bëtsi ñu 'ën a kuënkëma 'aia, ¹³usai 'ikin ka bëtsi uni aín kuríki 'inanxunbi a 'inánkë a inumikinsa cha 'inanun kixun ubíokin kaia: usa 'aish ka a uni upiti tsótima 'ikën. Usakin kamabi 'ën kuënkëma ñukama 'atankëx ka a uni uisokinbi unin mëñoisama 'inun bamati 'ikën, usaí a uni bamakë ax ka aín 'uchanbia bamakë 'iti 'ikën.

¹⁴Usa 'aínbi ka a uni achúshi bëchikëñu 'iti 'ikën, an ka aín papaxa a 'ai 'uchakë ñukama 'unánkë 'iti 'ikën, usa 'aínbi ka ax aín papa 'ikësaribiti 'itima 'ikën; ¹⁵ax ka 'ikë, unikaman matánuxun atun dios rabikë anu kuanima 'ianan, Israel unikaman a rabinuxun 'akë dioskama ami katamëtima 'ianan; bëtsi uni aín xanu bikuanti sinanima 'ianan, ¹⁶uinu 'ikë unibi aín ñu ñukákëxun 'inanxun 'ë kamina 'ën ñu 'inánti 'ai kixun bënëkin kaima; usakin 'anan ka uibi mëkatatima 'ianan, axa pitiñuma 'aish 'akëñuma tsókë uni aribi aín piti 'inánan chupañuma uni aribi aín chupa 'inania; ¹⁷'inánan ka uinu 'ikë unibi 'atima oíma 'ianan ka bëtsi uni aín kuríki na 'inántëkënu 'inánkë a inumikian 'inánun kaima: 'imainun ka a tanti 'ën bana ax kikësa 'oíshi 'ikë: a uni ka aín papa 'uchakëkama a kupín bamatima 'ikën. Usai 'ika asérabi tsóti 'ikën. ¹⁸Usa 'ain ka aín papax, bëtsi uni 'atima okë 'ianan ñu mëkamakë 'iakëxa, 'anan ka anua tsókë ëmanuxun aín aintsikaman ismainun ñu 'atima 'akëxa, usa 'aish ka aín 'uchakëkama anunbi bamati 'ikën.

¹⁹Mitsux kamina ñukákanani kananti 'ain: ¿Uisa kupí kara aín bakë bëchikëribi aín papan 'ucha kupín 'atimokëma 'iti 'ik? Usama ka aín bakë bëchikënen ka ñu upí 'akin 'ën banakama tankin ax kikësabiokin 'axa: usa 'aish ka asérabi a unin bakë bëchikënxëshi tsóti 'ikën. ²⁰Usa 'ain ka uix kara 'uchaia axëshi ñukë 'iti 'ikën. Usa 'ain ka aín bakë bëchikënxë aín papa 'uchakama kupín tēmëratima 'ikën, 'imainun ka aín paparibi aín bakë bëchikënen 'uchakama kupín tēmëratima 'ikën. Usa 'ain ka uni upíkama an upíokin ñu 'akë 'ixun a 'inánti ñu a bití 'ikën; 'imainun kana 'atima sinánñu unikama aribi 'atimokin sinánkin ñu 'akë 'ikë 'atimoti 'ain.

Diosan ka upíokin**ñu 'aia kikë bana***(Ez 33.10-20)*

²¹ Usa 'ain ka uni 'atima sinánñu an kamabi ñu 'atima 'aia 'uchakë a sinakin aín 'ucha a ênkin 'ên banakama ax kikësaibi 'iti a tankin 'anan ñu upíokin 'ai ka asérabi ñuima a unix tsóti 'ikën. ²² 'Ën kana an 'a ñu 'atimakama a sinántëkëntima 'ain, usa 'ain ka a unix upiokinshi ñu 'ai upiti tsóti 'ikën. ²³ 'Ëx kana an ñu 'atima 'akë uni ax ñuti kuëënima, usa 'ain ka an 'akë ñu 'atimakama ëntankëx upitax tsóti 'ikën. 'Ëx Dios 'aish kana ësai kin.

²⁴ Aínbi ka an ñu upí 'akë 'ixunbi a ênkin uni 'atima unikaman 'akë ñu a 'ati 'ikën, ¿mitsun sinánkëx kara usakin ñu 'akë unikama ax upitax tsóti 'ik? 'Ën kana amiribishi an ka ñu upíokin 'akëxa kixun sinántëkëntima 'ain: usa 'ain ka an 'unánkinbi usakin ñu 'ai 'ain 'uchakë kupín a unix bamati 'ikën.

²⁵ 'Aínbi kamina mitsux abi nëtétima 'ëinsana upiokin ñu 'akima 'atimakin ñu 'ai kikanti 'ain; 'aínbi kamina Israel unikama mitsun kuati 'ain, ¿mitsun sinánkëxun karana 'ên 'upiokin ñu 'aiman? ¿Usama ka mitsun kuni kamina ñu 'atimakin 'akanin? ²⁶ Usa 'ain ka uni ñu upí 'akë ax an 'akë ñu upí a ênkin ñu 'atima 'ai, anunbi 'atimati bamati 'ikën. ²⁷ Usa 'aínbi ka ui unin kara 'atima sinánkin ñu 'atima 'akë 'ixunbi, a ênkin ñu upí 'aia ax kuni iéti upiti tsóti 'ikën. ²⁸ Usai 'ika 'ên kakësabiokin 'ên bana kuakin, an 'akë 'atima ñukama ëni, asérabi upiti tsóti ñutima 'ikën. ²⁹ Usa 'aínbi ka Israel unikama kiti 'ikën, 'ên isana 'upiokin ñu 'aima kiox kiti 'ikën. ¿'Ën karana 'upiokin ñu 'aíma? ¿Israel unikaman atúnbi sinánxun ñu 'akëmakama ax kara upiokin ñu 'akë 'ik?

³⁰ 'Ën kana achúshi achúshi uni Israel unibu mitsu uisakin kaina ñu a usakinbi 'ati 'ain. 'Ëxmin 'Ibu 'aish kana asérabi ësai kin. Usa 'ain kamina bërúbi mitsun ñu 'atima 'akëkama a ënti 'ain, usa 'ain ka a kupín 'uchokë 'itima 'ain. ³¹ Usa 'ain kamina kamabi ñu 'atima 'ên kuëenkëma mi 'akë a ênkanti 'ain, usakin ëni kamina upíokin sinani kuëëni tsókanti 'ain. ¿Uisa kupín kara Israel unikama bamati 'ikën, ³² 'ëx uibi bamati kuëenkëbëmabi bamati 'ik? Usa 'ain kamina ñu 'atima 'akëkama ëni upiti tsókanti 'ain. 'Ëx Dios 'aish kana ësai kin."

Diosan Ezequiel an
bërúankë unisa 'ixun
ain aínsikama
bërúanun ká bana

(Ez 3.16-21)

33 ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kakëxa: ² "Min kamina min 'aintsikama ësakin kati 'ain: Uínsaran karana 'ên mitsubë 'akánanti bëtsi menu 'ikë uni xuti anun ka anu 'ikë unikaman achúshi uni an bërúanti uni bariti 'ikën. ³ Usokin 'akëxun ka an bërúanti anëké unin an ka ami nishkë unikaman suntárunën atux anu 'ikë me 'urama obëtsinia iskin, aín aínsikama mëníokatanun aín manë banañu banoti 'ikën. ⁴ Aínbi ka uin kara manë banañu banoia kuakinbi kuakë-masa oia ax ka ami nishkë unikaman ami bëbaruken 'akëx bamati 'ikë, ax ka aín 'uchabi 'iti 'ikën, ⁵ usa 'aínbi ka a uni manë banañu banoia kuakinbi kuakëmasa

oxa; usa 'aish ka ax bamakëxbi aín 'uchabi 'ikën, an manë banañu banókë an banoia kuati bërúankax kuni iékë 'itsíanxa. ⁶Aínbi ka an bërúanti nankë uni an axa atumi nishkë unikaman suntáru bëbaia iskinbi, unia mënókatanun aín manë banañu banokëma 'ain ka axa ami nishkë unikama atumi bëbaruken bëtisi unibi 'ati 'ikën, 'akëx bamakë ax ka aín 'uchabi 'iti 'ikën, 'aínbi kana an bërúankë uni a ñukë 'ain, uisa kupín kara a uni ñuaxa kixun ñukáti 'ain.

⁷Ën kana an bërúankë unisa 'ixunmi Israel unikama bërúanun mi 'imian. Usa 'ixun kamina 'ën kakë banakama kuantankëxun min unikama ñuixunti 'ain. ⁸Ëx kana uni 'atima sinánñu achúshi ka bamati 'ikë kiox kiti 'ain; ax ka asábi 'ikën, usa 'aínbi kamina min abë banakin aín tsóti mënókanun kati 'ain, usakin kakëxubi ka a unin min kakë bana kuationa 'ikën, usai 'ika a uni aín 'uchakë anunbi bamati 'ikën, usa 'aínbi kana 'ën mi a uni bamakëbëtan uisa kupí kara a uni bamaxa kixun mi ñukáti 'ain. ⁹Usakin min 'ain ñu 'atima 'akëkama ënun kakëxunbi ënkinma ñu 'atima 'ai, 'uchai anunbi bamakë ax ka aín 'uchabi 'iti 'ikën, usaía ax 'ikë 'aínbi kamina mix iékë 'iti 'ain.

Diosan ka upiokin ñu 'aia kikë bana

¹⁰Mi unin kamina Israel unikama ësokin kati 'ain: Mitsux kamina ësai kin: Nukamax kananuna ñu 'aísamaira 'ai 'itsaira 'uchan. Usa 'ain kananuna nux 'uchakë anunbi tëmërai chékibuti tsókësa 'ain. ¿Usai 'i karanuna nux 'upitax tsóti 'ain? ¹¹Usa 'aínbi kana 'ëx Dios 'aish atun tsóti ñui ësai kin, 'atima sinánñu unikama ñuti kana 'ëx kuëñiman usa 'ain ka atun 'akë ñu ëni upitax tsóti 'ikën. Israel unikama 'atima ñu 'aimi tsókankë akamina ënti 'ain. ¿Uisa 'aish kara usakin ñu 'ai ñukanti 'ik?

¹²Mi unin kamina min 'aintsikama ësokin kati 'ain: Achúshi uni upíokin ñu 'akë 'uchaia ka an bërámabi 'akë ñu upí anbi iémitima 'ikën, 'imainun ka achúshi uni an ñu 'atima 'akë a ënti 'ikën, usa 'ain ka bëráma ax 'uchakin ñu 'atima 'akë a kupí bamakë 'itima 'ikën. Achúshi uni upíokin ñu 'akë 'uchaia ka an bëráma 'akë ñu upí anbi basi tsónun 'imitima 'ikën. ¹³Ën kana an ñu upí 'akë uni achúshi upitia tsónun kati 'ain, usakin kakëx upiti tsókima ka anbi kuëñkin ñu 'atima 'ati 'ikën, usakin 'akëbëtan kana an 'akë ñu upíkama a upíokin ka an ñu 'axa kixun sinántima 'ain, usa 'ain ka an ñu 'atima 'akë anunbi bamati 'ikën. ¹⁴Usa 'ain kana 'ëx uni achúshi an ñu 'atima 'ai 'uchakë ax ka bamati 'ikë kiti 'ain, 'aínbi aín 'uchakë a ënkin ñu upí 'akin, ¹⁵bëtisi uninua 'inantëkëñuxun bikë ñu aribi 'inánkin mëkamakë aribi 'inánti 'ikën, usakin 'akin ñu 'atima 'akë akama ënika, 'ën bana kikësabiokin 'ai bamaima tsóti 'ikën. ¹⁶Usakin ñu upí 'ai bërí upiti tsókëbëtan kana, an ñu 'atima 'ai 'uchakama achúshirabi sinántëkëntima 'ain. ¹⁷Min aintsikamax ka ësai kiti 'ikën, 'ën kana ñu upíokin 'aima kiox kiti 'ikën; 'aínbi ka atúnbi ñu upíokin 'aima. ¹⁸Uni upí an ñu upíokin 'akë 'ixunbi a ënkin ñu 'atima 'ai ka anunbi bamakë 'iti 'ikën. ¹⁹'Imainun ka uni 'atima sinánñu an ñu 'atima 'akë a ënkin ñu upí 'akë anbi upitax tsónun 'imiti 'ikën. ²⁰Mitsux kamina 'ë ñui ësai kin: Diosan ka upíokin ñu 'aima kiox kikani. 'Aínbi kana Israel unikama mitsu achúshi achúshi 'ën, uisakin kaina ñu 'akan istankëxun usakinbi mitsu 'ati 'ain."

Babilonia ëma 'ikë unikaman Jerusalén ëmabia ñuia bana

²¹Mapai rabé 'imainun rabé baritia anun nukama bibiakin nun menua uankan inúkë 'aia mapai rabé 'uxë ax mapai achúshi nëtë 'ikë 'ain ka achúshi

uni axa Jerusalénnuax abákë an ka nun ëma ka axa numi nishkë unikaman 'ibuaxa kixun 'ë ñuixuankëxa. ²² Axa abati ukë uni ax bëbatisama pan 'ain ka a imé Diosan 'ë banañuma 'inun 'imiakëxa; usa 'ain ka uni axa pëkarakëma 'aínshi ukëbëtan, Diosan bananun 'imikëxun kana 'ëx banañuma 'ikë a ëankën.

Ëmanu 'ikë unikama 'ucha ñuikë bana

²³ Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kakëxa: ²⁴ "Axa ami nishkë unikaman rurupakin 'atimokë Israel ëmakamanu tsókë unikama ax ka ësai ki nitsia: 'Abraham ax ka achúshi unishi 'iakëxa, usa 'ixunbi ka an ënë me 'ibuakëxa; usa 'aínbi kanaanuna nuxira 'itsa 'ixun ënë me 'ibuati 'ain kiox ka atux kikanía.

²⁵ Usa 'ain kamina ësokin atu kati 'ain: Ësai ka Dios kiox: Mitsun kamina nami aín imikëñun diosmabi ñukama rabikin pin, 'ianan kamina uni 'ain. ¿Usakin 'akinbi kaina mitsux ismina me 'ibu 'inuxun 'ai kixun sinánkanin?

²⁶ Mitsun kamina bënëkinshi anun uni 'ati sinánkin anun 'akánanti a tuinin, kamabi unin ka bëtsi unin xanu 'aia, ¿usakin 'aínbi kaina mitsux ismina ënë men 'ibu 'inuxun 'ai kixun sinánkanin?

²⁷ Ësakinribi kamina kati 'ain: Ësai ka Dios kiox: 'Ëx kana axa xënbua 'aínbi tsókë a 'ain usa 'ain kana ësai kin, axa ëmakama masókë anu 'ikë unikama atúxribi ka ami nishkë unikaman 'akë 'iti 'ikën, 'imainun kana axa ninu unëax 'ikëkama a raëkëma ñuinakama pinun 'amiti 'ain, 'imainun ka axa mapara kini uisabi oisama 'imainun kininu 'ikë akamaribi 'insinan bamati 'ikën. ²⁸ Usakin 'akin kana a mekama anu uni 'ikëmasa 'itánun 'imiti 'ain, 'imianan kana usokin 'akëxa nux kanaanuna kushiira 'ai kiox rabiakakë a nëtënun 'imiti 'ain. Usokin 'akëx ka Israel menu 'ikë bashikama ax anu uni 'ikëma mesa 'iti 'ikën; usakin 'akë 'ain ka uinu 'ikë uníxbi anun inútima 'ikën. ²⁹ Uínsaran karana 'ën atun me anu uni 'ikëma mesa atux 'uchakë kupin masónun 'amin anun ka asérabi kana 'ëx Dios 'ai kixun 'unánti 'ikën. ³⁰ Min aintsi 'ibukamax ka mi ñui ëma kënëara xëpúti rapasu nitsax kianan xubu xëkuë kamanu nitsax bëtsibë bëtsibë kánani ësai kikanía: An aín bana ñuiti Diosan xukë uni ñuixunkëxun usai Dios kikë bana kuati kamina rikuatsinkanti 'ain. ³¹ Usakin min kakëx ka 'ën unikama utankëx atux 'ikësabi min bana kuati mi bëtánain tsóbukanti 'ikën. 'Aínbi ka atun mix kikë bana tankin usakinbi 'atima 'ikën. Usa 'ixun ka mix kikë banakama a tania, 'aínbi ka a banakama uníxa xanu ñui katakësookinshi 'aia, usai 'ianan ka atun 'itsaira kuríkishí kuëënia. ³² Atun ka mix kikë bana a uníxa xanumi kantakin aín arpa məkësokinshi 'aia. 'Aínbi ka atun mix kikë banakama a kuakinbi mix kikësabiokin 'akanima.

³³ Usa 'aínbi ka atunu a ñukama 'iti 'ikën, 'ikëbëtan ka asérabi ka an Dios kikë bana ñuikë achúshi uni atunu 'iixa kixun 'unánkanti 'ikën."

Ezequielnëx an Israel unibu 'atimokin bërúankë unikama ñui kia bana

34 ¹ Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kaxa: ² "Mix uni 'ixun kamina 'ë ñuikin an, Israel unikama bërúankëkama kati 'ain: Ësai ka Dios kiox: ¡An Israel unibu bërúankë unikama ax ka atuxi bërúankatia! Usa 'ain ka an bërúankë unikaman aín ñuina bërúankë usaribi 'ixun 'ën uni bërúanti 'ikën. ³ Mitsun kamina atun 'apu 'ixun an ñuina bërúankë unían aín ñuinanën xuma

xëanan, aín rani bixun chupa 'axun pañukësa usakin 'anan, oveja xuairabu akama rêtëin, 'aínbi kamina mitsun ñuina 'arakakëkama upíokin bërúaima. ⁴Mitsux kamina an ñuina bërúankë unia aín ñuina bërúankinbi 'insíanxa kushikëma akamaribi ronkima 'anan axa aín taëmi ñuax tatimakë a nëaxunkëma usa 'ianan, axa amami kias nêtékë a barixun upioxun bëkima rishkikin 'atima okë usaribi 'ain. ⁵Usaribiti ka Israel unikama 'ën ovejakamasa 'aish an bërúanti uni 'aíma 'ain abísakëxa, usai 'ia ka raëkëma ñuinakan ñuina pikësa usaribi 'inun ami nishkë unikaman 'akëxa. ⁶Usakin 'akëx ka amami amami kuani aín bashikama 'imainun matá me kamanu kuani 'ianan, mekamanu kuani abisi nêtéakëxa, usai 'iabi ka uínbi ami sináinkin 'akinuxun baritisama tankëxa.

⁷Usa 'ain kamina mitsux an ñuina bërúankë unisa 'ixun 'ën banakama 'upiokin kuati 'ain. ⁸Usa 'aínbi kana 'ëx ñutimoi tsókë 'aish ësai kin: Axa pianankë bëtsi bëtsi ñuina raëkëman 'akësokin ka axa ami nishkë unikaman, 'ën ovejakamasa 'ikëbi an bërúanti uni 'aíma 'ain. Ñuina raëkëman ñuina bixun pikësa 'inun 'axa. Mitsux 'ën ñuina bërúanun nankësa 'ixunbi kamina 'ën unikama bërúaiman. An ñuina bërúankë unikamax ka atúxbi bërúankatia, usa 'aínbi ka 'ën ñuina kamasa 'ikëbi Israel unikama bërúaima. ⁹Usa 'ain kamina, an ñuina bërúankë unisa 'ixun 'ën bana kuati 'ain, ¹⁰'ëx Dios 'aish kana usai kin: Mitsux an ñuina bërúankë unikamasa 'ain kana 'ëx mitsumi nishkë unisa 'ain, usa 'ixun kana Israel unikama 'ën ñuinasa 'ikëbi bërúankëma a ñuikin mitsu kati 'ain; bërí kana bërúanxuma 'anun mitsu bikuanti 'ain, usa 'ain kana axa 'ën ovejakamasa 'ikë bitëkënti 'ain, mitsun pikinshi këñutima kupín, kias ka Dios kiakëxa.

Dios ax ka an ñuina 'arakaxun upíokin bërúankë unisa 'ikë kikë bana

¹¹'ëx Dios 'aish kana ësai kin: 'Ënbi kana 'ën ñuina 'akësaribi okin Israel unikama bërúanti 'ain. ¹²An ñuina bërúankë uníxa aín ovejakama abisi nêtéan ami sinánkësaribi oi kana 'ëx 'ën unikamasa ovejasa 'ain ami sinánti 'ain; usai atumi 'ikin kana achúshi nêtéan atumi nishkë unikaman nêtë tunankuatsinkësa usaribi 'ikin axa atumi nishkë unikaman bibiankin anu buan me anuabi atux timénun 'imitëkënti 'ain. ¹³Usakin 'akin kana bëtsi unin ëmakamanuabi atu, timénun 'imikin aín menubi kuanun 'imiti 'ain. 'Imikin kana anua aín aintsí 'ibu 'ikë bashi mekama, 'imainun xëxákama 'imainun anua uni 'ikë me anubi atu buántëkënti 'ain. ¹⁴Usakin 'akin kana anuaxa upíokin pi bukunun atun menua 'ikë aín bashikama anubi atu buánti 'ain. Anuxun ka upiti bukunin upíokin piti nëishokin 'axun piti 'ikën. ¹⁵'Ënbi kana 'ën unikama an ñuina bërúankë unin 'akësokin bërúanti 'ain, 'imainun kana 'ënbi tantinun 'imiti 'ain. 'ëx Dios 'aish kana ësai kin. ¹⁶'Ënbi kana 'ën unikama ovejakama 'arakakë 'ikësaia amami amami kuani nêtékëkama a bëtëkënti 'ain, bëkin kana axa 'insínkë akamaribi ronkin chupa sanin aín taëmi ñukë təkërekaxuanan, axa ñusmakëkamaribi kushinun bërúanti aín, 'anan kana xuabu 'imainun aín kushibu akamaribi bërúankin. 'ën kamabi atu bërúanti 'ain.

¹⁷'ëx Dios 'aish kana ësai kin: Mitsux 'ën ovejakamasa 'ixun kamina 'ën bana kuati 'ain. Usa 'ain kana uin kara carnerosa 'ixun ñu upíokin 'akë a 'imainun an cabrasa 'ixun ñu 'atima 'akë mitsunu 'ikë unikama usokin anun

'ati nētē 'ikēbētan amo bukunati 'ain. ¹⁸Mitsu rafrinēn kamina Israel unibu mitsun 'aintsi 'ikēbi 'atimokin ovejakaman aín upí bushi pasto pianan axa tikikē a aín taēn amákin chakapakēsa okin 'anan. 'Umpax upí xēakinbia aín taēn, chubēopakē usaribi okin 'ain. ¹⁹'Imainun ka mitsun 'aintsi Israel unibu rafrinēn mitsunmi pikin chakapakē pasto pianan, 'umpax mitsunmi xēakin chubēopakē aribi xēati 'ikēn. ²⁰Usa 'ain kana 'ēx Dios 'aish ēsai kin: 'Ēn kana mitsúxmi oveja xuábukamasa 'ikē uisakin karana 'ati 'ai kixun isanan oveja chumínbukēkama akamaribi uisa karana oti 'ai usokin 'ati 'ain. ²¹Mitsun kamina mitsun aintsi axa ŋuumasara 'ikē, bētsin aín manchatan 'akēxa ŋuina abákēsa usaribiti abátanun abámikan. ²²'Aínbi kana 'ēn ovejakamasa 'ikē 'ēn unikama bēruánti 'ain. Bēruankin kana mēkamakinshima kēŋuia usa 'ain bēruánti 'ain. 'Ēn kana 'ēn unikama oveja rafríkama 'akēsokinma aín aintsi-kaman 'atima oia bēruánti 'ain. ²³'Ēn kana 'ēn uni David axa utēkēnun bēti 'ain, a kana axēshi 'apu 'ixuan 'ēn unikama bēruánun 'imiti 'ain, 'imikēxun ka an ŋuina bēruánkē unisa 'ixun 'ēn unikama bēruánti 'ikēn. Ax ka an atu bēruánkē unisa 'iti 'ikēn. ²⁴'Ēx Dios 'aish kana atun Dios 'iti 'ain, 'imainun ka 'ēn uni David atun 'apu 'iti 'ikēn. 'Ēx Dios 'aish kana ēsai kin.

²⁵'Ēn kana 'ēn unikamabētan achúshi ŋu 'ati 'ain, usakin 'akēbē ka atux upitax tsóti 'ikēn. Usai 'ikēbētan kana račkēma ŋuinakama a menuax nētēnun 'imiti 'ain, usakin 'imikēbē ka 'ēn 'arakakē ŋuinanēxa aín pastonu bukukē usaribiti uinu kara tsotia anu upiti 'uxi bukuti 'ikēn. ²⁶'Ēn kana 'ēn unikama ŋuina 'arakakē 'ikēsa 'ikē 'ēn bashi upí kakē anu bukunun 'imikin upíokin sinánxunti 'ain, 'akin kana anun 'iti nētē 'ikēbēa 'uñe atunu 'ibúnun upíokin sinánxunti 'ain. ²⁷Usai 'ikēbē ka axa bimikē ikamax 'itsaira 'inun bimiti 'ikēn, 'imainun ka menu 'apákē ŋukamax 'itsaira 'inun tuati 'ikēn, usakin 'akēbē ka atux aín menubi a pi upiti tsókanti 'ikēn. Uñsaran karana 'ēn unikama an tēmēramikē unikamanua chikinin anun ka 'ēx kana atun Dios 'ai kixun 'unánkanti 'ikēn. ²⁸Usa 'ain ka bētsi ēmanu 'ikē unikaman atu 'ibuatēkēntima 'ikēn, 'imainun ka račkēma ŋuinakamanribi atu pitēkēntima 'ikēn. Usa 'ain ka uínbi rakuēokēma upitax tsókanti 'ikēn. ²⁹Usa 'ain kana 'ēn atun menuaxa 'apákēx 'itsaira ŋu biminun 'imiti 'ain, usakin 'imikēbē a piti ŋu 'itsa 'ain numin 'i tēmēratēkēntima 'ikēn, 'imainun ka bētsi menu 'ikē unikama atumi kuai banatēkēntima 'ikēn. ³⁰Usa 'ain ka atun 'unánti 'ikēn, 'ēx atun Dios 'aish kana atubē 'ai kixun, 'imainun ka Israel unikamax 'ēn uni 'ikēn. 'Ēx Dios 'aish kana ēsai kin. ³¹Mitsux kamina 'ēn 'arakakē ŋuinakamasa 'ain, usa 'aish kamina 'ēn 'arakakē ŋuinakama 'ēn menu 'ikēsa 'ain. 'Ēx Dios 'aish kana ēsai kin. 'Ēx kana atun 'Ibu 'ain."

Diosan ka aín unikama timētēkēnti 'ikē kikē bana

36 ¹⁶Nukēn 'Ibu Diosan ka ēsokin 'ē kakēxa: ¹⁷"Israel unikaman ka aín menu tsókin anuxun ŋu 'aisama 'ati 'aímabi bētsi ŋukama 'akin atun me 'atimokēxa, usai 'ia atux tsókē ax ka 'ēn iskēx ŋu chuarukēsa 'ianan, xanuxun aín nētē sēnēnkēbētan pēi machakē usaribi 'iakēxa. ¹⁸Usa 'ain kana 'ēx atumi xuatemati nishakēn, atúan bētsi unikama a menuxun 'akin, 'ē rabi-kinma unínbia 'akē ŋukama rabikē akama kupín atumi nishakēn, ¹⁹nishkin kana atun ŋu 'atima 'akē kupín 'atimokin bētsi ēmakamanu kuani abístanun 'imiakēn. ²⁰'Aínbi ka uinu 'ikē ēmanu kara bēbaia anuax anu 'ikē unikama

'ën anë ñui 'atimati banakankëxa: Usa 'ain ka ënë unikamax ka Diosan unibu 'ikë 'aíshbi ka atun menuax chikífaxa kíax atu isi kikankëxa. ²¹ Usa 'ain kana uinu kara Israel unikama bëbaia anuxua 'ën anë upíra 'ikëbi 'atimakin ñuikankëbë anun 'itsaira nishakën.

²² Usa 'ain kamina ësokín Israel unibu kati 'ain: Èsai ka Nukën 'Tbu Dios kíaxa: 'Ën bërí 'ati ñukama ax ka Israel unikama mitsu kupín 'akëma 'iti 'ikën, ax ka 'ën anë ami upíra 'ikëbë bëtsi bëtsi emanu kuankin 'aisama ñu 'akin 'atima okan a kupín 'akë 'iti 'ikën. ²³ 'Ën kana bëtsi bëtsi emanu 'ikë unikama 'ën anë cháiira upí a ismiti 'ain, mitsun kamina atunuxun 'ën anë 'atima okankën; usakin 'akëbëtan ka bëríra 'ëx kana 'ain 'Tbu 'ai kixun 'unán-kanti 'ikën. 'Ëx Dios 'aish kana, asérabi ësai kin.

²⁴ 'Ën kana a menu 'ikë ëmakamanua mitsu chikínti 'ain, chikínxun kana mitsun menubi timénun bëtëkënti 'ain. ²⁵ Bëxun kana 'umpax upitan chuka-kësa 'itánun 'akin mitsun ñu 'atima 'akëkama a mënífoxuanan, unínbia 'axun rabikë ñukama rabikëxuan an mitsu tsaikë akamaribi mënífoxunti 'ain, ²⁶ usakin 'akin kana 'ën mitsux 'atimati tsókë a mëníokanun 'imianan upíokin sinanimi tsónun 'imiti 'ain. 'Imikin kana mitsun nuitu iruarakë a ëmikin mitsun nuitu ñu bachusa 'aimi 'ën kakëxun 'ën bana kuanun 'imiti 'ain. ²⁷ 'Imianan kana 'ën Bëru Ñunshin mitsu 'inánkin 'ën bana a tantikama kikësaibimi 'inun mitsu 'imiti 'ain, ²⁸ usa 'ain ka aín chaitiokëkama 'ën 'inan me anu tsókanti 'ikën, usai tsóti 'ën unikama atux 'imainun kana 'ëx atun Dios 'iti 'ain. ²⁹ Usakin 'imikin kana amiribishi 'atima ñu 'ai 'uchatëkënnun 'imikinma atun piti 'itsaira trigo 'inun 'imikin, panani tsónun 'imitëkëntima 'ain. ³⁰ 'Ianan kana axa bimikë ikama 'itsaira bimiñu 'imianan, mitsun 'apákë ñukama 'itsaira bimiñu 'i tuánun 'imiti 'ain, usakin 'akëbë kamina bëtsi bëtsi menu 'ikë unikaman ismainun panani 'i amiribishi rabintëkënkantima 'ain.

³¹ 'Imainun ka uínsaran kara atux 'atimati tsóanan ñu 'atima 'ai, 'uchaxa akama sinania anun rabinkanti 'ikën, usai 'ikin ka 'atimai ñu 'ai 'uchai tsókë a sinánkanti 'ikën. ³² 'Ëx Dios 'aish kana asérabi ësai kin: Israel unikama mitsun kamina 'unánti 'ain, 'ën kana mitsu usakin ñu 'axunti kupín 'aiman; usa 'ain kamina mitsunmi ñu 'atima 'akë anun rabini ñuumasara 'ikanti 'ain.

³³ 'Ëx Mín 'Ibu 'aish kana ësai kin: Uínsaran karana 'ën mitsun 'uchakama mënífoxunti 'ain, anun kana amiribishimi mitsun ëmakamanu tsótëkënnun 'imiti 'ain, 'imikëxun kamina axa mimi nishkë unikaman rurupa 'ikëbi 'atë-këni anu tsónun 'imiti 'ain. ³⁴ 'Imainun ka mekama anun inukian unin anu uni 'ikëma mesa iskë a, anu tēëkin ñu 'apákankë iskanti 'ikën. ³⁵ Usakin mitsun 'akë isi ka ësai kikanti 'ikën: Ënë me anu uni 'ikëma mesa iskan ax ka bërí, Edén kakë menu naësa 'ia usaribi 'ikën; usa 'ain ka anu 'ikë ëmakama ami nishkë unikaman masókin rurupakan 'ikëbi bërí, amiribishi 'atëkëntankëx 'itsa uni anu tsotia kíax kikanti 'ikën. ³⁶ Usa 'ain ka axa mitsu 'urama ëmakamanu tsókë unikama atun 'unánti 'ikën, 'ëx Dios 'ixun kana amiribishi axa ami nishkë unikaman atun ëma rurupa 'ikëbi 'amitëkëanan, me ëankama anua amiribishi ñu 'apátëkënnun 'amian. 'Ëx Mín 'Ibu 'aish kana ësai kin.

³⁷ 'Ëx Mín 'Ibu 'aish kana ësai kian: Usa 'ixun kana 'ëx kikësabiokin bëtsi ñukamaribi 'axunti 'ain. 'Axunkin kana Israel unikama aña 'axúnun kara 'ë ñukatia a ñukama 'axunkin; aín unikamaxa 'aisamaira 'ia ñuina 'arakakëx 'ikësaí, kaikamë 'ëonun 'imiti 'ain. ³⁸ 'Imainun ka axa ami nishkë unikaman

atun ëma masó anua tsókë unikama ax 'aisamaira 'inun kaiti, ovejakama fiesta 'akin anuxun rëxun xaroti Jerusalénnu buánkin timékë usaribi 'iti 'ikën. Usakin 'akin ka 'ëx kana Dios 'ai kixun 'ë 'unánkanti 'ikën."

**Diosan Ezequiel namákësa okían xo ëskikë
kama bukukiankë isnun ismia bana**

37 ¹Nukën 'Ibu Diosan aín məkën 'ënu nankësa okin 'aia ka aín kushin chikínbiankin buántankëxun, me sapan anua xo ëskikë 'aisamaira bukukiankë anu 'ë bëbamiakëxa. ²Usa 'ain ka Diosan me sapan anua xo ëskikë 'ikë, anuax kuaínbëkini nikin xo 'aímai ëskikë 'aisamaira a isnun 'ë ismiakëxa.

³Usa 'ain ka ësokin 'ë kakëxa: ¿Min sinánkëx kara ënë xokama amiribishi unitëkënti 'ik? Kixun kakëxun kana 'ën kakën: 'Ën 'Ibu minshi kamina unan. ⁴Ësokin kakëxun ka Diosan 'ë kakëxa: 'Ën anë ñuikin kamina ënë xokama uni kakësokin kati 'ain: Xo ëskikëkaman kamina ësai ka Nukën 'Ibu kía xa kuati 'ain.

⁵Nukën 'Ibun ka ësokin mitsu kaia: 'Ën kana amiribishimi mitsux uni 'itë-kënnun mi uin 'inánti 'ain, usakin 'akëx kamina uni 'itëkënkanti 'ain. ⁶Usakin 'imikëx kamina punuñu 'ianan, namitëkëni bëxitan maputi uni 'itëkënia anun tsóti suñu mi 'inánti aín, usokin 'akëx kamina amiribishi tsótëkënti 'ain. Usakin 'akëxun kamina mitsun, ax ka Nukën 'Ibu Dios 'ikë kixun 'unánti 'ain.

⁷Ën kana unin xokama a Diosan usakin kanun kakësabiokin kakën. Usakin xokama a kakinbi kana achúshi ñu munuma kushi banai 'ikësa 'ia kuakën, usai 'ikëbë ka xokama ax bëtsibë bëtsibë biranani timéakëxa. ⁸Usai timëtia atun punu iruanan, aín namikama 'ia aín bëxitan mapuia kana isakën. 'Aínbi ka anúan tsóti aín uinñuma pain 'iakëxa.

⁹Usa 'ain ka Diosan 'ë kakëxa: 'Ën anën kamina suñu xo unikëkama kati 'ain: Ësai ka Dios kía xa: Au bari urukë amiax umainun, amia bari kuabúkë amiaxribi umainun ain tsipúmi ax umainun, aín rëbumiaxribi ka anuan ñua unikama uinti suñu uti 'ikën. ¹⁰Usa 'ain kana 'ëx Diosan usai 'inun kakësabi oi 'iakën, usai 'ëx kikëbëshi utankëx ka anun uni tsóti suñu ax utankëx atunu 'iruakëxa, 'irukëbë ka uni 'ikësa nirukankëxa. Atux ka 'itsaira suntárukama iskësa 'iakëxa.

¹¹Usa 'ain ka Diosan 'ë kakëxa: Israel unikama ax ka ënë xokamasaribi 'ikën. Usa 'aish ka atux ësai ki nitsia: Nun xokamax ka 'itsaira paëia, usa 'ain kananuna nukamax uisa ñu upibi kainima nëtékësa 'ain. ¹²Asábi ka usa 'ain kamina 'ën anë ñuikin atu kati 'ain: Ësai ka Dios kía xa: 'Ën unikama anumi mitsux bamakësa 'aish bukukë me anua kana mitsu chikínti 'ain, usakin 'axun kana Israel unikaman menubi mitsu buántëkënti 'ain. ¹³Imainun kamina uísaran kara anuax tëmëranun mafan 'ixun akësokin mitsu chikini anun 'ën unikama 'ixun, 'ëx kana Dios 'ai kixun 'unánti 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina 'ën mitsu anun tsóti uin 'inánkë amiribishi tsótëkënkanti aín; usakin 'atankëxun kana mitsun menubi tsónun mitsu 'imiti 'ain. Usakin 'akëxun kamina 'ëx Dios 'ixun kana 'ëx kikësabiokin an kixun 'unánkanti 'ain. 'Ëx mitsun 'Ibu asérabi 'aish kana ësai kin.

Judá menu 'ikë unikama 'imainun Israel unikama timëtékëan ñuikë bana

¹⁵Nukën 'Ibu Diosan ka ësokin 'ë kakëxa: ¹⁶I tukakë aín paná bixun kamina anu kuënëoti 'ain: Judá 'imainun abëa 'ikë Israel unikama'. Usakin

'atankëxun kamina bëtsi i tukakë aín panáribi bitankëxun anu kuënëoti 'ain: José a Efraínsa 'inun 'anan kamina, Israel unikama rafrí aribi anu kuënëoti 'ain. ¹⁷Usakin 'akinshi kamina achúshisaishi 'ítanun bëtsimi bikin min mēkēnan tuinti 'ain. ¹⁸Uínsaran kara min aintsikaman uisai kikē kara ax 'ikē kixun mi ñukati 'ikēn: Anun kamina uisai kikē kara ax 'ikē kixun ñuixunti 'ain', ¹⁹ñuixunkin kamina ësakin kati 'ain: Èsai ka Dios kíaaxa: 'Èn kana Josénan 'ikēbia an bikēx Efraínēn mēkēnu 'ikē i tukakē a biti 'ain, 'imainun kana bëtsi ñaká abēa 'ikē Israel unikama atunanribi biti 'ain, bitankëxun kana a ikama Judánu 'ikē i akēñun achúshishi 'ítanun 'èn mēkēnu timēti 'ain, kixun kamina kati 'ain. ²⁰Usa 'ain kamina mi tuinkē 'i rabé anumi kuënëokē a atun istisabi 'ítanun min mēkēnu tuinti 'ain.

²¹Usa kin 'atankëxun kamina atu kati 'ain: Èsai ka Dios kíaaxa: 'Ènbi kana Israel unikama anua 'ikē ēma kamanuabi bētēkēnti 'ain; bëkin kana me kamanuabi timēbëtsinkin atun menubi bētēkēnti 'ain. ²²Usakin 'akin kana atúxa achúshi ēmaishi ēnē menu 'ia, Israel me kamanu tsótibi achúshi 'apuñushi 'inun 'imiti 'ain. Usai tsóti ka amiribishi rabé ēma 'inun 'itēkēni ēnanantēkēni, rabé 'apuñu 'itēkēntima 'ikēn. ²³Usai 'ika amiribishi ñu 'atima 'atēkēnkin bëtsi dioskama rabitēkēanan bëtsi ñukama 'airibi 'uchatēkēntima 'ikēn. 'Èn kana 'èn kuēñkēma 'atima ñukama 'ai 'ēmi 'uchakēkama a tērēnxunti 'ain. Usa 'ain kana atúxa 'èn uni 'imainun 'èx atun Dios 'iti 'ain.

²⁴'Èn uni David aín rēbúnki achúshinēx ka 'apu 'ianan, an atu bēruánkē uni achúshishi 'iti 'ikēn, usa 'ixun ka an Diosan bana kikēsabiokin 'ati 'ikēn. ²⁵Usokin 'ai ka 'èn uni Jacob 'inan me anua aín chaitiokēkamaxribi anu tsóa me anuribi tsókanti 'ikēn. A menu ka xēnibua 'aínbi atu 'imainun atun bakē bëchikēkamaribi 'imainun atun rēbúnkikamaribi tsóti 'ikēn; usai 'imainun ka 'èn uni David aín rēbúnkinēx xēnibua 'aínbi atun 'apu 'iti 'ikēn.

²⁶Usa 'ain kana atubētan achúshi ñu 'upitax atux bukuti a kupí 'ati 'ain. Ax ka xēnibua 'aínbia 'iti achúshi ñu 'èn mēñfokin 'akē 'iti 'ikēn. Usakin 'akin kana aín 'aintsikama 'uakamē 'ëonun 'imianan, xēnibua 'aínbia atu nēbëtsi anuxun 'ë rabiti xubu upíra 'anun 'amiti 'ain. ²⁷Usai 'èx atubē 'i atun Dios 'imainun, ka atúxribi 'èn unikama 'iti 'ikēn. ²⁸Uínsaran kara anuxun 'ë rabiti xubu upíra ax xēnibua 'aínbi atu nēbëtsi 'itiokin 'akē 'iti 'ikēn, anun ka bëtsi menu 'ikē unikaman 'unánti 'ikēn, 'èn kana Israel unikama 'èn ñu upíra 'akē-sokin kaisakēn kixun.

DANIEL

Daniel 'imainun abëa 'ikë uni bënákama Babilonia menu 'ia ñuikë bana

1 ¹Rabé 'imainun achúshi baritia Joaquím ax Judá menu 'apu 'ikë 'ain ka 'apu Nabucodonosor ax Babilonianuax Jerusalén ëmanu bëbakëxa, bëbakin ka aín suntárukamabëtan a ëma bërabuiankëxa. ²Usa 'ain ka Diosanbi Nabucodonosornën 'apu Joaquím ñatankin binun 'amiakëxa, 'amikëxun bianan ka anuxun Dios rabiti xubunua 'ikë ami xëatia 'akë ñukama kamaira bikinmabia binun bimiakëxa.

Bimianan ka Nabucodonosornën aín suntárukamabëtan ñatankia bikë unikama aín me Babilonianu buánkëxa, 'imainun ka ami xëatia 'akë upibu anuxun Dios rabiti xubunua bikë akamaribi anuxun atun dioskama rabiti xubunu nankëxa; ³usakin 'amianan ka an 'apun xubu bërúankë unikaman kushi Aspenaz a kakëxa, 'apun bakë bëchikëkama 'imainun kamina uni ñu 'unanbu atun bakë bëchikë, ⁴bënábu usa ka a uni 'ikë kixun unin kakëma, 'ianan uisaibi aín namimi ñukin tankëma, sinan ñuira 'ixun kamabi ñu 'unántisabi, 'ixun an 'apun xubunuxun ñu mëëtisabi. A uni bënákama ka caldeo bana 'unámianan kirika kuënëoti 'unánmiti 'iti 'ikën. ⁵'Imainun ka Nabucodonosornën uni bënákama a aín pikë piti a 'imainun an xëakë xëati abi nëtétibi 'inánun kakëxa, kanan ka rabé 'imainun achúshi baritia 'imikin kirika 'amikëxun 'unántankëxa a ñu mëëxuni anu 'inun 'iminun kakëxa.

Daniel 'imainun abëa 'ikë unikama 'apun xubunu 'ia

⁶A uni bënákamabë ka Daniel, Ananías, Misael 'imainun Azarías, Judá menu 'ikë ñakánu 'ikë 'iakëxa, ⁷anuxun ka an 'apun xubu bërúankë aín kushi an atu aín anë bëtsiokin anëakëxa: Anëkin ka Daniel Beltsasar kakin anëanan; Ananías, Sadrac kakin anëanan; Misael, Mesac kakin anëanan; Azarías aribi Abed-negó; kakin anëakëxa.

⁸Usa 'aínbi ka Danielnën 'ën kana 'apun pikë piti a 'imainun an xëakë a xëatima 'ai kixun sinánkëxa, sinánkin ka an 'apun xubu bërúankë aín kushi, a pitikama pinun kixun ubioxuma 'anun kakëxa. ⁹Diosan 'amikëxun ka an 'apun xubu bërúankë aín kushi an Daniel upí sinánñu 'ikë isakëxa, ¹⁰'aínbi ka aín kushi an Daniel kakëxa:

—'Ëx kana 'ën 'Ibu 'ianan 'ën 'apumi rakuétin. An ka mitsunmi pianan xëati a ñuikin 'ë kaxa, usa 'ain ka an mitsu uni bënábu raírinën 'akësa okin pima chumínbutia iskin mitsu kupín 'apun 'uchoxun bamanun 'ë 'imiti 'ikën.

¹¹ Usa 'ain ka an 'apun xubu bërúankë aín kushi an atu bërúanti nankë abë Daniel, Ananías, Misael 'imainun Azarías akama anu 'ain: abë Daniel bana-këxa, banakin ka ësokin kakëxa:

¹² —'Ën kana an mi ñu mēëxunkë nukama tankin ësokin 'anun mi kain: mapai rabé nētë 'imikin paxa piti ñuishi pimianan 'umpax xēshi nukama xēaminun mi kain. ¹³ Usakin 'atankëxun kamina a nētëkama inúkëbëtan, min nukama uisa karanuna an 'apun piti pikë bënëkama abë 'ai kixun isti 'ain, usakin istankëxun kamina nukama uisa kaina oisa tani usakin 'ati 'ain. ¹⁴ Usakin kakëx ka an bërúankë uni ax asábi ka kana mitsu usakin 'ati 'ai kiakëxa, kitankëxun ka mapai rabé nētë 'imikin atu tankëxa.

¹⁵ Usokin 'akëbëa mapai rabé nētë inúkëbë a bënë unikamax, kushiirabu asábi 'apun piti an pikë bënë unikama asamaira 'iakëxa. ¹⁶ Usa 'ain ka an bërúankë 'apun piti 'inánan xëati 'inánkinma ëankëxa, ëanan ka paxa piti an pikë ashi buánuankëxa.

¹⁷ A bënë unikama rabé 'imainun rabé a ka Diosan sinánñuira 'ixun bëtsi bëtsi kirika 'unánun 'unámianan uisa kara ñu 'iti 'ikë abi 'unánun 'unánmiakëxa. Usa 'ain ka Danielnën namákësa okin iskë a 'imainun, namákin iskë akamabi uisai ñu 'iti namákë kara ax 'ikë abi 'unánkë 'iakëxa. ¹⁸ Usa 'ain ka rabé 'imainun achúshi baritia 'apu kikë a sënënkëbëtan, a bënë unikama 'apun xubu 'ikë anu buánkëxa.

¹⁹ Anuax ka a uni bënëkamabë 'apu banakëxa, 'aínbi ka a uni bënëkamanu achúshi uni bënëbi axa Daniel, Ananías, Misael 'imainun Azarías akamabë sënënkë 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka akamax 'apu ñu mēëxuni anubi bërúakëxa.

²⁰ Anuxun ka kamabi ñu 'unánkëira 'iti bana 'imainun, sinánñuira 'iti bana-kama a 'apun ñukákëxa, ñukákinbi ka an ñu 'unánkëira mërakëxa, usa 'aish, a menu 'ikë an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë unikamabëtan sënënmaira 'ikë mërakëxa. ²¹ Usa 'ain ka Daniel Ciro kakë uni axa persianu 'apu 'ikë achúshi bari 'ain anu bërúakëxa.

'Apu Nabucodonosornën namá ñuikë bana

2 ¹ Anúan ax 'apu 'ikë rabé baritia 'irukë anun ka Nabucodonosornën 'itsokin namákëxa, namákin iskëkama a 'itsaira sinani ka 'uxtisama tankëxa. ² Usai 'ikin ka ñu tankë, 'imainun uisai kara ñu 'ia kixun an tankë, a 'ianan ñubë unikama 'imainun ñu 'unánkë unikama uisokin namákë kara ñuixuni unun an kati uni xuakëxa. Usakin kamikëx ka a unikama 'apunu uankëxa, ³ ukë ka akama 'apun kakëxa:

—'Ën kana achúshiokin namán, usa 'ain kana uisakin namákë kara ax 'ikë 'unántisa tani 'itsaira anun masánuitutin. ⁴ Kixun kakëxun ka an ñu 'unánkë uni achúshinën anúan banakë arameo bana anunbi banakin 'apu kakëxa:

—jMix 'apu 'aish kamina xë nibuti tsóti 'ain! Mix 'apu 'ixun kamina an mi ñu mēëxunti nukama min namákë a ñuixunti 'ain, nun kananuna uisakin namákë kara ax 'ikë a mi ñuixunti 'ain.

⁵ Kixun kakëxun ka 'apun 'ën kana ësokin namá kixun atu ñuixuankëxa: —Mitsunmi 'ën namákë apain 'unántankëxun uisakin namákë kara ax 'ikë kixun 'ë ñuixunkëxuma kana, an mitsun xubukama ëchfkin chankakëx aín ikama bukukiankë 'itánun 'ati uni xuti 'ain.

⁶ Usa 'ain kana mitsunmi 'ën namákë uisakin namákë kara ax 'ikë kixun a pain ñuixunti kuëënin, usokëxun kana 'ën mitsu 'inaínshianan,

'itsaira ñu chabu 'inánti 'ain. Usa 'ain kamina, 'ën namákë a ñuixunkin uisakin namákë kara ax 'ikë kixun 'è kati 'ain.

⁷Ësaki an kakëxun ka an ñu 'unánkë unikaman amiribishi 'apu katëkëankëxa:

—Nukama kamina mix 'apu 'ixun min namákë ñuixunti 'ain, nun kananuna uisakin namákë kara ax 'ikë kixun mi kati 'ain.

⁸—'Ën kana upfokin 'unanin kixun —ka 'apun kakëxa —mitsun kamina uisokin mitsu 'anux karana kia a bana kuan, usa 'ixun kamina uisokin karamina 'è basioti 'ai kixun barikanin. ⁹Usa 'ain kamina 'ën namákë uisai kara kia a 'è ñuixunima, mitsux 'ëx kikësabi oi tëmëratì 'ain, usakin 'è paránuxun sinanx kanankë kupí kamina usai tëmëramikë 'ikanti 'ain, usa 'ain kana 'ën usakin sinánkë usabi okin mitsu 'ati 'ain. 'Ë kamina 'ën namákë a uisakin namákë kara ax 'ikë kixun 'unánun 'è ñuixunkanti 'ain.

¹⁰Kixun kakëxun ka an ñu 'unánkë unikaman kakëxa —uinu 'ikë menubi ka an 'unántisa tankë ñu 'apu 'ikë mi ñuixunti uni 'aíma 'ikë —kixun ka an ñu 'unánkë unikaman kakëxa—. Uinsaranbi ka uinu 'ikë 'apunbi ax chaiira 'ianan kushiira 'ixunbi, min namákë ñu 'ësaribi an ñunshinan 'amikëxun ñu 'akë 'imainun an ñu tankë 'imainun an ñu 'unairakë unikama ñuixunu kixun ñukákëma 'ikën. ¹¹Usa 'ain ka min 'apu 'ixun nu ñukákë ënëx tëira 'ikën, usa 'ain ka uínbi min namákë a ñuikin uisakin kaina namá kixun mi katima 'ikën, anu sapi ka dioskama achúshi 'iti 'ikën; 'aínbi ka anu uni 'ikë anu 'ima!

¹²Ësokin kakëxun kuati xuamati nishi ka 'apu, Babilonianu 'ikë an ñu 'unánkë unikama ka 'ati 'ikë kixun kiakëxa. ¹³Kixun unikaman kuanun chaniokëbëtan ka aín suntárunën kushikaman Daniel 'imainun abëa 'ikë akamaribi 'amiti bariakëxa.

Daniel kakë unin aín namákë ñuixunkin 'apu ka bana

¹⁴Usa 'ain ka suntárunën kushi ax Arioc kakë 'iakëxa, ax ka an ñu 'unánkë unikama 'ati 'apun kakë 'iakëxa, usa 'ain ka abë Daniel an sinánñuira 'ixun abë upiti banakin kakëxa. ¹⁵Kakin ka ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kara 'apun bënëkinshi an ñu 'unánkë unikama 'amiti bana nanx?

Kakëxun ka Ariocnën Daniel uisa kupín kara usakin 'axa kixun ñuixuan-këxa. ¹⁶Usa 'ain ka Daniel abë banai kuankëxa, kuanxun ka uisakin namákë kara ax 'ikë kixun an ñuixunun kara ëorapaín kaintima 'ikë kixun 'apu kakëxa.

¹⁷Usakin kabiani aín xubunu kuanxun ka usaía ñu 'ikëkama abëa 'ikë uni Ananías, Misael 'imainun Azarías, akama ñuixuan-këxa, ¹⁸ñuixuntan-këxun ka Dios naínu 'ikë a kamina uisakin kara 'apun namáxa a ñuixunua nu 'akinun ñukati 'ai kixun kakëxa, usakin ñukákëxuan nu 'akinia ka an ñu 'unánkë unikama Babilonianu 'ikë akama këñun nuribi 'atima 'ikën.

¹⁹A 'imébi ka 'unátisama ñu a Daniel Diosan uisokin namákë 'ianan uisai 'iti kara ax 'ikë kixun kakëxa, usakia kakëxun ka Danielnën Dios naínu 'ikë a 'upiokin sinánxunkin, ²⁰ësaí banakin kakëxa:

'Ën 'Ibu Dios minan ka ñu 'unáirakë 'iti ax 'ianan kushiira 'iti ax 'ikën, usa 'ain ka Diosan anë ax xëñibua 'aínbi këñutima 'ikën.

²¹An ka nètëkama bëtsionan, usai 'iti ñukama aribi usai 'itiokin nania,

usaribiokin ka 'apukamaribi 'apu 'imiananbi 'apu 'imima,
'ianan sinánñu unikama a sinánñuira 'inun 'imianan,
uisakin ka ñu 'ati 'ikē kixun 'unánun uni 'imikē a 'ain.

²² Min kamina unían ain sinan 'ukēmēu unántisama okin sinánkē abi
'unánan;

béánkibukēnu 'ikē ñu abi 'unánan,
kamina mix an ñu pēkakē tirí usaribi 'ain.

²³ 'Ēn chaitiokēkaman rabia Dios mi kana,
'ēn asabika kakin rabin,
min kamina sinánñuira 'imianan kushi 'inun ē 'imia;
usa 'ixun kamina bērí nun mi ñukákēkama nu 'unánmian:
usa 'ixun kamina a sinania 'apu masá nuitukē akama 'unánun nu
'unánmian.

²⁴ Usai Diosbē banakiani ka Daniel Arioc kakē uni 'apuan sinánñuira
unikama Babilonia menu 'aminun kakē abē banai kuanxun ēsokin kakēxa:

—Sinánñuira unikama a kamina 'amitima 'ain, 'ē kamina uinu kara 'apu
'ia anu buánti 'ain, 'ēn kana an namákēkama a uisakin namákē kara ax 'ikē
kixun ñuixunti 'ain.

²⁵ Ēsokian kakēxunshi ka Ariocnēn Daniel uinu kara 'apu Nabucodonosor
'ia anu buánkēxa, buánxun ka 'apu kakēxa:

—Ēnu kana judíos uni aín menua ñatanbētsinkin bēkē achúshi, an ka
uisakin namákē kara min namákē ax 'ikē kixun mi ñuixunti 'ikēn. ²⁶ Kixuan
kakēxun ka 'apun Daniel 'ikēbi, Beltsasar kakinribi anēkē a kakēxa:

—¿Min kaina 'ēn namákē ñuixunkin uisokin namákē kara ax 'ikē kixun 'ē
katima 'ain?

²⁷ Ēsakian kakēxun ka Danielnēn kakēxa:

—Uinubi ka sinánñuira 'imainun an ñu tankē, 'ianan ñunshinan 'amikēxun
ñu 'akē 'imainun uisa kara ñu 'inuxun 'aia kixun 'unánkē uni min 'unánti-
sama ñubi an mi ñuixunti 'aíma 'ikēn. ²⁸ Usa 'aínbi ka naínu achúshi Dios an
'unántisama 'ikēbi ñu 'unánkēira anu 'ikēn, an ka mi 'apu 'ikē uisai karamina
'inuxun 'ain mi 'unánmiaxa. Usa 'ain kana 'ēn 'apu 'ixunmi 'uxun namákē
akama mi ñuixunti 'ain: ²⁹ Mix 'apu 'aish anu 'uxkē anu rakaxunmi sinánkē
ax ka uisai kara ñu 'iti 'ikē a 'iaxa, usa 'ain ka an 'unántisama ñu 'unánkē an
mi 'unánmiaxa. ³⁰ Usaribi okin ka 'unántisama 'ikēbi 'ēribi a ñu 'unánmiaxa,
'aínbi ka 'ēx an bana sinánkē bētsi unikamasaira 'ikēmabi, uisakin namákē
kara min namákē ax 'ikē mix 'apu 'ikē, 'ēn mi ñuixunun 'ē 'unánmiaxa, usa
'ain kamina mix 'apu 'ixun min sinánkēkama uisai kikē kara ax 'ikē kixun
'unánti 'ain.

³¹ Mix 'apu 'ixun kamina namákin anumi 'ikē anuax achúshi ñu chaiira
'aish ichukē rakuēmianankē niruia isan. ³² A ñux ka ain maxká bētsi ñukēñun
mēskukin 'akēma kurishi 'akē 'iaxa; aín shikan 'imainun aín pēñan rabé
ax ka manē uxuashi 'akē 'iaxa; 'imainun ka aín pukubē ain kisi rabé manē
panshian 'akē 'iaxa; ³³ 'imainun ka aín ipuku rabé axribi manē 'akē 'imainun
ka aín taē rēbu rabé axribi bētsi manē 'akē 'ianan bētsiribi me tēi 'akē 'iaxa.
³⁴ Mix 'apu 'ixun namákin iskēx ka ain bashinuax uínbi tarankēmaxi ukin
achúshi maxá chaiira an anua unisa okin 'akē ñu nikē a ami taramēkua-
tsini ukin ain taēmixon nipakin chakakēx ka tukibuaxa. ³⁵ Usakian 'akēx ka

bënētishi, manē tunan, me tēi, manē panshian, manē uxua a 'imainun kuri akamaxi baritiañu me kupúkē iskēsaribiti 'iaxa, 'ianan ka baritiañu barionkin tákaia trigonēn chua aín bēru a bērutamainun suñun aín chua chamarabi bērutanuma buánkē usaribiti 'iaxa. 'Aínbi ka an ñu nitsínkē chakakē maxá chaiira ax aín bashi chaiira 'inun unikin mekama tsitsiruaxa. ³⁶ Ēsakin kamina namán. Usa 'ain kana bērí 'apu 'ixunmi namákē ax kara uisakin namákē 'ikē mi ñuixunti 'ain. ³⁷ Mix kamina chaiira 'aish bētsi 'apukama samaira 'ain, usa 'ikē ka Nukēn 'Ibu Dios naínu 'ikē an ka mixmi kamabi unikaman 'apu 'ianan mix kushiira 'ixunmi, min unikama 'akinun mi 'imiaxa ³⁸ 'imianan ka minmi kamabi menu tsókē unikamaribi isanan, ñuinakama 'imainun pēchiu ñuinakamaribi isti mi 'imiaxa; usa 'ain ka an mix 'apu 'ikē kamabi kushi mi 'inánxa, usa 'ain kamina mix aín maxká kuri 'akēmi iskē usa 'ain. ³⁹ Usa 'ain ka mix painmi 'apu 'ikē 'ain, an min 'akēsama okin ñu 'ati axribi 'apu 'iti 'ikēn, 'imainun ka bētsi 'apuribi manē panshian 'akēmi iskē ax 'ixun 'ēn unikama aín kuēēnkēsokin 'ati 'ikēn. ⁴⁰ Usakin an pain 'an ka bētsi 'apuribi manē tunanēn kushisa 'ixun, anribi manē tunanēn 'akēsa 'inun aín suntárukamabētan bētsi 'apukaman 'akin masókin 'ati 'ikēn. ⁴¹ 'Imainun ka mix 'apu 'ixunmi aín taē rēbu raíri iskē ax me tēi 'akē 'iaxa 'imainun ka raírinēxribi manē tunan 'akē mix 'apu 'ixunmi iskē ax 'iaxa; ax ka ēsa 'iti 'ikēn 'apukamax ka bētsibē ēnanankē 'iti 'ikēn, usa 'aish ka an kushioti manēkēñun mēskukēsa 'ikē kamina namákin isan, ax ka manē an kushiotikēñun me tēi mēskukēmi iskē 'ikēn. ⁴² 'Imainun ka aín taē rēbukama raíri manē tunan 'akē 'ianan, raírinēxribi me tēi 'akē 'iaxa, ax ka ēsa 'iti 'ikēn 'apu ax ka kushiira 'aishbi amiribishi ñusmatēkēnti 'ikēn. ⁴³ Minmi 'apu 'ixun manē tunankēñun me tēi mēskukē namákin iskē, usaribikin ka upiti bētsibē tsóti sinánxun bētsi menu 'ikē xanu biti 'ikēn 'aínbi ka; achúshishi 'inun atux bētsibē timétima 'ikēn, usaribiti ka manē tunan ax me tēibē mēskutima.

⁴⁴ Usa 'ain ka ēnē 'apukaman, tsókēpan aín unikama 'apu 'ixun 'akinkēbētan Dios naínu 'ikē an achúshi me anu 'apu 'ikē uinsaranbia bētsi menu 'ikē 'apukaman masókin atun sinánkēsa okin 'anun 'imitima 'ikēn, usa 'ixun ka ainra kamabi kēñukin bētsi menu 'ikē 'apukama 'atankēx axira uínsarabi kēñútimoi 'apu 'iti 'ikēn. ⁴⁵ Usa ka minmi namákin aín bashinuaxa uínbi tarankēmaxi ukian me putusa 'itánun manē tunan, 'ianan manē uxua, manē panshian, me tēi, 'imainun kuri, akama chakabētsini aín bashinuax 'ia iskē ax 'ikēn. Dios chaiira 'aish kushiira an ka usaía 'iti ñukama mi ismiaxa. Usa 'ain ka minmi namákē ax asérabi 'imainun 'ēn mi ñuixunkē axribi asérabi 'ikēn.

⁴⁶ Usakin kakēx ka 'apu Nabucodonosor Daniel bētánain, rantinpuruni tētúbuti memi bētiki 'iakēxa, usai 'itankēxun ka ñu bētankēxun xaronan sanuira ñuribi bētankēxun xaroxunun 'amiakēxa. ⁴⁷ Usokin 'amitankēxun ka Daniel kakēxa:

—Asérabi ka mitsun Dios ax chaiira 'aish bētsi dios kamasamaira 'ikēn; ax ka 'apukaman 'Ibúira 'imainun, an 'unántisama ñukama abi 'unania, usa 'ain kamina 'unántisama ēnē ñu uisai 'iti kara ax 'ikē kixun min 'unanian.

⁴⁸ Usa 'ain ka 'apun Daniel axira 'apu 'inun 'imikin 'itsaira ñu kupíkēkama 'inaínshianan; Babilonia ēmanu 'apu 'inun anēakēxa, anēanan ka a menu 'ikē ēmakanu ikē an ñu 'unánkē unikaman kushi 'imiakēxa. ⁴⁹ Usakin

'imikëxun ka Danielnën abëa 'ikë unikama ñuikin kakëxa, kakëxun ka 'apun Sadrac, Mesac, 'imainun Abed-negó akama Babilonianu 'ikë ëma cha anu 'ikë ñukama an bërúanti anëakëxa. Usakin 'amainun ka Danielnëx anua 'apu 'ikë aín xubu anubi tikiakëxa.

**'Apu Nabucodonosornëx kuri mësukukin 'amixun
nitsimitankëx unikaman a rabinun kia ñuikë bana**

3 ¹'Apu Nabucodonosornën ka achúshi ñu tankian kuri 'anun 'amiakëxa. Aín chaxké ka treinta metro manan 'inun 'akë 'iakëxa 'imainun ka rabé 'imainun achúshi metro aín naxba 'inun 'amiakëxa, 'amitankëxun ka Dura kakë me sapan anua achúshi ëma cha Babilonianu 'ikë anu nitsínun aín unikama kakëxa. ²Usokin 'amitankëxun ka aín me kamanu 'ikë 'apukama 'ianan suntárunën kushikama 'imainun ëmakamanua 'ikë 'apukama, 'ianan usakin kamina ñu 'ati 'ai kixun an uni kakëkama, 'imainun an kuríki bërúanan ñukamaribi bërúankë 'ianan an bana mëníokë unikama, 'ianan aín kushibu 'imainun raíri ëmanu 'ikë 'apukamaribi, an ñu tankin 'amikë a anuxun ashi rabiti anu 'axun nitsinmikë a isia anu rikuatsinkanun kixun kamiakëxa.

³Usokin kamikëx uax ka uni ñu 'unambu 'imainun aín kushibu 'ianan raíri uni chabukama atux anuxun ñu tankin 'amixun nitsinmikë a bétánain, ënëx ka bërí mitsun rabikë 'iti 'ikë kixun 'apun kanun anu nirakëkankëxa. ⁴Usa 'ain ka unikama timékë 'ain an pëuti anëké an munuma banakin unikama kakëxa: Kamabi ëmanu 'ikë unikama axa bëtsi bëtsi menuax ukë 'imainun aín bananbi banakë unikaman mitsun kamina kuati 'ain: ⁵Mitsun an manë banañu banoti an banomainun an xunkati 'akë a 'amainun bëtsi ñukama a banamiti a 'aia kuatishi kamina mitsux, 'apu Nabucodonosornën 'amikë kuri 'akë ñu nitsínkë ënë rantinpuruni 'ikin rabikanti 'ain. ⁶Usa 'ain ka kamabi unikama an rantinpuruni 'ikin ënë ñu rabikëmakama ax bënëkinshi suntárunën bitankëxun kini anu tsi tákakëx ënxaira 'itánun érékë anu nikë 'iti 'ikën.

⁷Usa 'ain ka anua timëkamë 'ëokë unikama atun kuatanun an manë banañu banokëkama an 'amainun an ñukama mëëti 'unánkë akamanribi 'aia kuati kamabi unikama rantinpuruni tsóbukin kuri 'axun nitsínkë ñu a rabikankëxa.

⁸Usokin 'amainun ka, uiti Babilonianu 'ikë unikama atun judfos uni bënëkama ax 'apu kikësoi 'ima kixun 'apu Nabucodonosor kai kuanuxun isakëxa, ⁹isbiani kuanxun ka ësokin kakëxa:

—ñNux kananuna mix 'apu 'aish tsókëpan 'ikëa unin 'itsa baritia 'imikin min kakësokin 'ati kuëënin! ¹⁰Mix 'apu 'ixun kamina kamabi menu 'ikë unikaman ka rantinpuruni 'ikin kuri 'axun nitsínkë a kamabi ñu a banamiti a banamia kuakinshi rabiti 'ikë kixun bana nan, ¹¹usa 'ain kamina mix uix kara usai 'ima ax ka tsi rëkirukë ënxaira anu nikë 'iti 'ikë kian. ¹²Usámi kikë ax ka asábi 'ikën, usa 'aínbi ka uiti judfos karamina mix 'apu 'ixun Babilonia ëmanu 'ikë ñukama an bërúanti anëa akaman mix kikë banakama tainsama tania, usa 'ixun ka a rabiti ñukama rabianan mix 'apu 'ixun kuri amixun nitsinmikë aribi rabitisama tania. Akamax ka Sadrac, Mesac 'imainun Abed-negó akama 'ikën.

¹³ Usokin kakëxun kuati ka Nabucodonosor xuatemati nishakëxa, nishkin ka aín suntáru raíri anua 'ikë anua bitsinkian Sadrac, Mesac 'imainun Abed-negó. Anu bënun kixun xuakëxa, xukëx kuanxuan békë ka ¹⁴ ësokín ñukákëxa:

—¿Asérabi kaina mitsun 'ën dios rabianan a rabiti kuri 'amikë aribi rabikaniman?

¹⁵ ¿Mitsun kaina ñukama banamia kuakinshi 'ën 'amikë ñu ami ñanati 'ikin rabikantishi 'ain? Usakin 'aíma kamina bërǵbi mitsux tsi rëkirukë a 'ukëmëu nikë 'iti 'ain; ¿usakín 'aia kara uinu 'ikë diosan mitsu iëmiti 'it?

¹⁶ Usakian ñukákëxun ka uni bëna rabé 'imainun achúshi akaman kakëxa: —Nukamax kananuna ëné ñu rabanan mibë kuëbikanani banatima 'ain.

¹⁷ Nukamanu rabikë Dios an ka numi tsi rëkirukë mëu nianan uisa kaina mix 'apu 'ixun nu oisatani, usakin min 'aiabi nu iëmiti 'ikën. ¹⁸ 'Aínbi kamina nun 'akëbëtanmabi mix 'apu 'ixun upíokin 'unánti 'ain, nun kananuna min rabikë dioskama rabianan kurimi ñu tankin 'amixun nitsínkë aribi ami rantipuruni tsóbukin rabitima 'ain.

**Rabé 'imainun achúshi bënë unikama tsi rëkirukë
mëu 'ikëbi Diosan iëmia ñuikë bana**

¹⁹ Usokian rabé 'imainun achúshi uni bënëakama an kakëxun kuati ka 'apu Nabucodonosor aín bëmánanbi panshínkuatsini 'itsaira nishakëxa. Usai 'ikin ka an ñu mëëxunkë unikama anba tsi rëkarukin anu sënëxanatanua tikakë a inumikian 'aisamaira xana 'itanuan 'anun 'amiakëxa; ²⁰ usokin 'amitan-këxun ka aín suntárunë kushi raíri Sadrac, Mesac 'imainun Abed-negó akama nëatankëxun kininua tsi ënxaira rëkirukë a mëu ninun kakëxa. ²¹ Usa 'ain ka rabé 'imainun achúshi bënë uni akama aín kushibunëa pañukë chupa, akëñunbi nëatankëxun tsi ënxaira 'inun rëkirukë anu niakëxa. ²² Usa 'ain ka 'apux ax kikësabi okían bënëkinshi 'anun kikë 'iakëxa, usa 'ain ka tsi rëkirukë ax ënxaira 'aish rëkikianxun an tsinu rabé 'imainun achúshi uni bënë nikë suntárukama aturibi xarokëxa, ²³ a uni bënëakama nikian 'urama okëxunbi ami rëkikin 'ukëmëu nipakëtia xarokëxa.

²⁴ Usa 'ain ka 'apu Nabucodonosornën anua tsókë anuax ratuti bënëtishi nirukin aín kushibu a munuma banakin kakëxa:

—¿Rabé 'imainun achúshi uni bënëakama a karanuna nëaxun tsinu nikëma 'ain?

—Kixun kakëxun —ka usa ka —kixun atun kakëxa.

²⁵ —'Ën kana rabé 'imainun rabé uni təkërekakëma 'aish tsi rëkirukë nëbëtsi uisaibi 'ima nitsia isin, usa 'aish ka atu achúshinëx achúshi ángel iskësa 'ikën.

²⁶ Èsai kiküatsini aí ka 'apu Nabucodonosor tsi rëkirukë xëkuë a 'urama oi munuma banai kiakëxa:

—¿Sadrac, Mesac 'imainun Abed-negó, Dios kushiira naínu 'ikë aín unikama anuax chikíküatsini ka ënu ukan! Usakín kakëx ka uni bënëakama ax tsi rëkirukë anuax chikíküatsini uakëxa, ²⁷ usai 'ikëbë ka a menu 'ikë 'apu-kama anua timékë ax uisa karaisa a unikama tsin oxa iskatsi kiasu atu 'urama rikuatsiankëxa, rikuatsinxun iskinbi ka tsi rëkirukëñëan atun nami uisabi

okëma iskankëxa, usa 'ikë ka aín bu achúshirabi tsin sarakakëma 'ianan atun pañukë chupabi tsin uisabi okëma 'aish tsin mënukë 'ishakëbi xëkëma 'iakëxa.

²⁸ Usa 'ikë iskëbëshi ka Nabucodonosor munuma banai kiakëxa: “;Sadrac, Mesac 'imainun Abed-negó akaman Dios ax ka rabikë 'iti 'ikën, an ka aín unikama an ënkinma rabikin 'apux kikë bana tani aín diosma 'ain ami rantinpuruni 'ikëma 'ikëa bamamiti 'aínbi an iëmiti aín ángel xuaxa! ²⁹ Usa 'ain kana bërí 'ëx ësai kin, uinu 'ikë unikamax kara ënë bënë unikaman rabikë Dios ñui 'atimati banaia ax ka tëapakëx ain tëmërakë anunbi bamakë 'iti 'ikën, 'ianan aín xuburibi 'atima okin rurupakë 'ianan, uisa ëmanu 'ikë kara 'imainun uisa banan banakë kara 'ikëbi usakin 'ati 'ikën, an usakin uni iëmiti bëtsi Dios usaribi ka 'aíma ikë kiox 'apu kiakëxa.” ³⁰ Usakin 'atankëxun ka 'apun rabë 'imainun achúshi uni bënëakama a Babilonia menu 'ikë ëmanua atux raíri 'apu kamasamaira 'inun anëakëxa.

'Apu Nabucodonosor aín sinan bëtsi 'atima ñuikë bana

4 ¹ Èsai ka 'apu Nabucodonosor kiakëxa: 'ëx kana kamabi ëmanu 'ikë unikama 'imainun bëtsi menu 'ikë unikama 'ianan bëtsi banan banakë unikama atun menu 'ikë akamaxa upiti ñuñu 'i bukukanti kuëënin kixun ka 'apun kirika kuënëomiakëxa. ² 'Ën kana mitsunmi Dios kamabi kushiñu an 'ë 'axunkë ñukama mitsun 'unánti kuëënin. ³ An 'akë ñux ka chaiirabu 'imainun upíra 'ikën, usa 'ain ka ax xëñibua 'aínbi 'iti 'ikën, 'imainun ka aín kushi ax xëñibua 'aínbi këñutima 'iti 'ikën.

⁴ 'Ëx 'Apu Nabucodonosor 'aish kana, 'ën xubunu upitax tsóti ñuñuira 'aish 'itsaira kuëëni Babilonia ëmanu tsoóakën. ⁵ 'Aínbi kana achúshi imë 'uxi 'ibú-xunbi 'atimakín namán, namáxun 'ën bëtsiokin sináñkëkama anunbi 'itsaira rakuëan. ⁶ Usai 'ikin kana 'ë isia ukanun kamabi an ñu 'unáñkë unikama Babilonia ënu ikë unikama kamian, atua uisakin namákë kara 'ën namákë ax 'ikë kixun 'ë ñuixuni unun kamian. ⁷ Usakin kamikëx ka an ñunshinan 'amikëxun ñu 'akë 'imainun, an ñu tankë 'ianan, an ñu 'unáñkë 'imainun, uisai kara ñu 'inuxun 'aia kixun an tankë, Babilonianu 'ikëkama atux uaxa, aia kana 'ën namákë a ñuixuan, 'aínbi ka atun uisakin namákë kara ax 'ikë kixun 'ë ñuixunkëma 'ikën. ⁸ Usai atux pain uan ka Daniel kakín anëké 'ikëbi Beltsasar kakínribi anëké axribi 'ën dios rabi ukësa kuatsini uakëxa, 'aishbi ka ax Dios upíra aín bëru ñunshinan aín tsóti 'akinkë 'iakëxa, usa 'ikë kana 'ën namákë ñuixunkin ësokín kan:

⁹ Beltsasar an ñu tankë unikaman kushi 'ën kana 'unanin Dios upíra aín bëru ñunshin an ka mi 'akinia, usa 'ixun kamina min kamabi 'unántisama ñu abi 'unanin kixun kan. Usa 'ain kamina 'ën namákin iskë a mi ñuixunkin kamainun kuati 'ain, kuakin kamina uisakin namákë kara 'ën namákin iskë ax 'ikë 'ë ñuixunti 'ain. ¹⁰ Èsokín kana 'ën 'uxun namákin isan:

Me nëbëtsi i achúshi chaxkéira nikë kana namákin isan.

¹¹ Usa 'ain ka a i kani chaiira 'iaxa;

usai 'ikin ka aín pëñanën naíkamë 'ëo tikakë 'iaxa, usa 'aish ka ax uinu kara me kuainakëakëxa
anuxunbi iskë 'iaxa.

¹² Ax ka aín pëchikama upíra 'ianan,

'aisamaira 'inun bimikë 'iaxa,
 usa 'aish ka kamaxunbi pitibëtan sënën aín bimi 'iaxa.
 Kamabi ñuinanëx ka aín tupëonkënu 'iaxa,
 'imainun ka aín pëñan kamanu ñuina pëchiu kaman nóopa buinkë
 'iaxa,
 usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama 'imainun ñuinakamaribi a imi
 katamëti tsókë 'iaxa.

¹³ Usa 'ain kana usokin namánux 'uxunmabi achúshi ángel an bërúanti
 nankë namákin naínuax ubutia isan,

¹⁴ ax ka kushin banai ësai kaxa:
 i akamina menu nipakëtanun rëti 'ain 'axun kamina aín pëñankama
 tëakëbëa,
 aín pëchikama tákikëbë aín bimikama abístanun tëati 'ain.
 Usokin 'akëbë ka an tupéonkë têmú bukukë ñuinakama 'imainun ñuina
 pëchiu aín pëñanu 'ikë akamaxribi kuani nëtéti 'ikën.

¹⁵ 'Aínbi ka aín buru 'imainun aín tapunkama ax menu ënkë 'iti 'ikën;
 a kamina manë tunan këñun manë panshian 'akë risi anun təkërekati
 'ain,

'atankëxun kamina ninu 'ikë basínua 'inun ënti 'ain.
 Usokin 'akë 'ain ka anu nibí 'ibúti 'ikën,
 'imainun ka an basi pikë ñuinakamabëtan basi pi niti 'ikën.

¹⁶ 'Imainun ka unin sinánkësa okían sinánkë a nëtéti ñuinanën sinánkësoi
 achúshi ñuinasaribi 'iti 'ikën,
 usaía 'atimakë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé barítia pain basiti
 'ikën.

¹⁷ Ënëx ka usai ka 'iti 'ikë kaxa an bërúanti nankë
 ángelkama ax kikë 'ikën,
 usa 'ikë ka kamabi unikaman 'unánti 'ikë,
 ax ka manámi 'ikë Dios kamabi kushiñu a 'ikën,
 an ka uikara 'apu 'imitisatania a 'apu 'imianan uix kara ñuumasara 'ikë
 a unikamaribi aín kushia aín menubi 'inun 'imía.

¹⁸ Ënëx ka 'apu Nabucodonosor 'ixun 'ën namákë 'ikën. Usa 'ain kamina
 mix Beltsasar 'ixun bërí uisokin namákë kara 'ën namákë ax 'ikë kixun 'ë
 ñuixunti 'ain, uinu 'ikë unínbi ka 'ëx 'apu 'ain, an ñu 'unánkëkama achúshi-
 nënbi ka 'ën uisakin namákë kara ax 'ikë kixun 'unánkëma 'ikën, usa 'aínbi
 kamina Dios upíra 'ain bëru ñunshinan 'akinkëxun min kuni 'ë ñuixunti 'ain
 kixun kaxa. ¹⁹ Usa 'ain ka Daniel kakín anëké 'ikëbi Beltsasar kakínribi anëké
 ax 'ëorapain aín sinánkë rakarakëtamainun sinani niaxa. Usai 'iabi kana 'ëx
 'apu 'ixun kan: Beltsasar 'itsaira sinánkinma kamina uisakin namákë kara
 'ën namákë ax 'ikë 'ë ñuixunti 'ain kixun kan. Kakëxun ka Beltsasarnën 'ë
 kakëxa: Min namákë ax ka uin kara mi 'aisama oisatania a unikamanubi
 pakëti 'ikën.

²⁰ I chaxké 'ianan chaira 'ikëmi min, naíbëtan sënën 'ikëa unin uranxunbi
 istisa namákin iskë, ²¹ ax ka pëi upírabu 'ianan, aín bimi 'aisamaira 'ikë
 kamabi ñuinakan piti 'iaxa, 'imainun an tupéonkë têmú 'itsaira ñuina ninu
 'ikë anu tupëni bukukë 'iaxa, 'imainun ka aín pëñankama anu ñuina pëchiñu
 kaman atun na 'akë 'iaxa, ²² a iásaribi kamina mix 'apu 'aish chaiira 'ianan

kushiira 'ain. Usai 'imi mix chaiira 'ikë ax ka naŋbëtan sënénsa 'ikën, usa 'ain kamina min kamabi menu 'ikë unikama minan 'inun 'imia.

²³ 'Imainun kamina min namákin 'apu 'ixun achúshi ángel an bërúankë unisa 'aish upíra naínuax ubuti ësai kia kuan: I chaiira ax ka rëratankëxun masókë 'iti 'ikën, 'aínbi ka 'ain buru menu 'ikë a 'imainun 'ain tapunkama ax anubi ënkë 'iti 'ikën, usakin 'axun ka manë risi tunan 'imainun panshian mëskukin 'akë anun təkërekatanxun ninu 'ikë xubi kamanu 'inun ënti 'ikën. Usokin 'akëx ka ami nibí 'ibúmainun ñuinakamabëtan ninu nikin basi pi mapai achúshi 'imainun rabé baritia niti 'ikë kiox ka kiakëxa. ²⁴ Ënëkamax ka ësai kikë 'ikën, Dios kushiira manámi 'ikë an ka usokin mi 'apu 'ikëbi 'atima oti 'ikë kixun sinánxun nanxa. ²⁵ 'Imainun kamina mix 'apu 'aishbi chikiti unikamabë ënanantankëx chikítankëx ñuina kamabë niti 'ain; usai 'ikin kamina vaca bënëkamasa 'ixun pasto pinuxun 'ain, usai 'ia ka pëkara-kuatsinkëbëtan nibí 'ibúkin min nami chabóti 'ikën. Usai kamina mix 'apu 'aish mapai achúshi 'imainun rabé baritia anúnmi Dios an ka kamabi kushiñu 'ixun axa aín kushi 'iti unikama ax kuënxun aín kushi 'inun 'imia, kixun 'unánti nëtë 'itámainun niti 'ain, an ka uikara 'apu 'imitisatania a 'apu 'imia.

²⁶ Aín buru 'imainun aín tapunkama ñui kikë ax ka ësaimi 'iti ñui kikë 'ikën, mix kamina amiribishi 'apu 'itëkënti 'ain, mix 'apu 'ixun Dios ax ka aséribi kushiñu 'ikë kixun 'unanin. ²⁷ Usa 'ain kamina 'ën mi kakësokinbi 'ati 'ain, 'ai kamina amiribishi 'uchatëkënkima 'upiokin ñu 'ati 'ain, 'akin kamina 'atima okinmi ñu 'akë ënkin uni ñuñumakama 'akinti 'ain, usokin 'ai kamina 'apu 'aish uínbi uisabi okëma kuëni tsóti 'ain kixun ka Danielnën 'apu kakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka ënë ñukama ñuikin Danielnën kakësabi oi 'apu Nabucodonosor inúakëxa. ²⁹ Usa 'ain ka achúshi baritia an namákë ñukama a inúkëbë 'apu ain xubu Babilonianu 'ikë a manámi tēëkitsi anu kuaruax, ³⁰ nitsax ësai kiakëxa: ¡Ka kuat, chaiira cha ka Babilonia ëma 'ikën! 'Ëx kushiira 'ixun kana anu 'ëx 'apu 'ia 'ikëa unin ax kushiira 'ixun ka usakin 'amiakëxa kixuan unin 'unánun kana 'amia kiakëxa.

³¹ Usai banai sënénxumabi ka 'apun naínuaxa ësai achúshi bana kia kuakëxa: Ënë bana kamina kuati 'ain 'apu Nabucodonosor anumi 'apu 'ikë ëma ax ka minama 'ikën; ³² 'ën kana unikamabë 'imami ñuinakamabë 'inun mi 'imiti 'ain; anuxun kamina pasto vaca bënëkaman 'akësaribi okin mapai achúshi 'imainun rabé baritia anúnmi, Dios ax ka ënë menu 'ikë ëmakama aín kushi 'ianan ui kara aín kushi 'imitisatania a aín kushi 'imia kixun min 'unánti nëtë sënéntamainun 'iti 'ain.

³³ Usai ka 'iti 'ikë Daniel kikësabi oi ka a bana kuatishi Nabucodonosor unikamanuax chikíakëxa; chikínxua vaca bënëkaman 'akësaribi okin pasto pi nitsia nibítan aín nami chabókëx ka aín rani 'imainun aín 'untsiskamaribi uruakëxa, usai 'ika tètëkamë 'ëo aín rani uruanan 'untsis urukë usaribi 'iakëxa.

Diosan Nabucodonosor usai tēmëranun 'imitankëxun mēniotëkëa ñuikë bana

³⁴ Anun 'ëx usai 'iti nëtë a sënénkëbëtan kana 'ëx Nabucodonosor 'ixun naímiu bësukin isan, iskin kana 'ën sinan bëtsikë a mēniokakin asábi tan;

usai 'ikin kana Dios manámi 'ikë a asabika kixun sinánxunkin rabian, ax ka nētétima oi tsotia, aín kushix ka kēñutima oi 'iti 'ikën, ax ka kamabi nētën xēnibua 'aínbi 'iti 'ikën.

³⁵ An iskëx ka kamabi menu tsókë unikama ñuumara 'ikën.

An ka uisakin kara 'aisatania usakin naínu 'anan menuribi ñu 'aia.

Usa 'ain ka an usakin kamina min kushi ñu 'atima 'ai kixun kanan, uisa kupín kaina usakin ñu 'ai kixun an kati uni 'aíma 'ikën.

³⁶ Ēsai banai sēñēnishi kana a nētēnbi 'ēn 'atimakin sinánkë a mēniokatēkēni pēxkúti amiribishi upíokin sinánkën. Usai 'ia ka 'ëx 'apu 'aia aín kushikama 'ixun an bana mēniókë unikama 'imainun an uni bana ñuixunkin 'ēsëkë akama 'ēnu utēkēankëxa, uxun ka amiribishi ēñē menubi 'apu 'inun 'ē 'imiakëxa, 'imikëx kana béráma 'iásamaira 'inun 'apu 'itēkēni chaiira 'apu 'ianan kushiira 'apu 'iakën, usai 'i mēnin sinánñushi 'ia ka usa ka a 'apu 'ikë kixun unin 'unánkë 'iakën.

³⁷ Usa 'ain kana 'ëx Nabucodonosor 'ixun bérí Dios naínua 'apu 'ikë a rabin, an 'akë ñukama ax ka asérabi 'ianan upíira 'ikën, an ka ax isa usaira 'ikë kixun sinani rabiakakë unikama aín kuēñkësa okin 'ati 'ikën.

**'Apu Beltsasarnën mēkën rēbu achúshinën xubu
kēñkë mēu kuēñeoia isa ñuikë bana**

5 ¹ Achúshi fiesta chaiira 'akin ka Beltsasar Babilonia menu 'apu 'ixun mil uni chabu a menua 'ikë kama kuēñkëxa, kuēñkëx uxun ka pianan 'apu 'imainun an kuēñkë unikama atun, 'itsaira uvas baka vino 'akë xēakankëxa. ²⁻³ Usai 'itsaira uvas baka vino 'akë xēax kuēñkin ka 'apu Beltsasarnën, an ñu 'axunkë unikama ami xēati manë xampa kuri 'anan manë uxua 'akëa 'ain papa Nabucodonosornën, Jerusalénnu 'ikë anuxun Dios rabiti xubunu nankēbi bitsínkin bēa akama bēnun kakëxa. Kakëxun ka tasun ami xēati akama bēxun ami 'apu 'imainun aín xanukama 'imainun an ñu 'axunkë xanukama 'imainun anu pi timēkamë 'ëokë akaman ami xēakëxa. ⁴ Usakin 'akin ka kamaxunbi unínbia a rabinuxun kuri, manë uxua, manë panshian manë tunan, i 'imainun maxax 'akë akama rabikankëxa.

⁵ Usakin 'akëbēbi ka a horabi achúshi unin mēkën rēbu anua tirítan nankëxun pēkakë anu mērakëxa, mērakín ka anua timēkankë 'ukēmēu kēñë uxua anu kuēñëokëxa. Kuēñeoia mēkën rēbu a isíshi ka 'apu, ⁶ ratuti bēpēki bērēi saki 'ikë anunbi aín xo rabé bētsimi ratíkai aín maxkámibiki 'itsaira rakuēti bērēakëxa.

⁷ Usai 'i munuma kuēñkēni ka an ñu tankë uni 'imainun an ñu 'unánkë unikama 'imainun an uisai kara ñu 'iti 'ikë an 'unánkë unikama Babilonia anu 'ikëkama ka uti 'ikë kixun kiakëxa:

—Uin kara kuēñëokë a isti 'ikën, istankëxun uisai kikë, kara a 'ē ñuixunia a unix ka chupa upíira okin kuēñëokë a pañumikë 'iti 'ikën, 'ianan ka manë risi kuri 'akë tēñumikë 'aish 'ēsaribi 'aish 'ē kaxú 'apu 'iti 'ikën.

⁸ Usai kikëbë utankëx ka an 'apu ñu mēxunkë an ñu 'unánkë unikamax anu 'apu 'ikë xubu 'ukēmēu atsínkankëxa, 'aínbi ka uinu 'ikë atu achúshinanbi uisai kikë kara kēñēnu kuēñëokë ax 'ikë kixun 'apu ñuixuama 'ikën.

⁹ Usa 'ain ka atiaira 'itsaira 'apu Beltsasar rakuéakëxa, usai 'ika atian ira aín bëmánankama pëki 'iakëxa. Usai 'ikëbëtan ka uni aín kushibukaman añu karanuna 'ati 'ai kixun sinani sinánkasmakëxa,

¹⁰ 'aínbi ka aín tita aín tuá 'apu ax kuëenmainun abëtan pi bukukë unikama atúxribi kia kuati aín tita anuxun pi bukukë anu atsini kiakëxa:

—jMix 'apu 'aish kamina xëñibua 'aínbi tsóti 'ain! Usa 'ain kamina 'itsaira sinani min bëmáan pëki 'itsaira ratutima 'ain, ¹¹ mix 'apu 'ain ka achúshi uni dioskaman bëru ñunshinan 'akinkë anu 'ikën. Min papa 'apu 'ain ka a unin upiókin sinánkë 'iakëxa, usa 'aish ka ax ñu 'unáinra 'ianan an ñu tankë 'aish dios kamasaribi 'ikën, usa 'ikë ka min papa Nabucodonosornën a uni Daniel kakë an ñu tankë unin 'apu 'imainun an ñu ñunshinan kushin ñu 'akë 'ianan an ñu 'unánkë 'imainun uisai kara ñu 'ia an tankë ënë menu 'ikë atun kushi 'inun anëakëxa, ¹² usa 'ikë ka Daniel a min papan Beltsasar kakín anëakëxa, ax ka an kikë bana a 'inumikin sinánñuira 'ixun uisakin namákë kara a 'imainun 'unántisama bana abi kuaisabiokin ñuianan ñu 'aisama inuti abi ñuikë 'iakëxa. Usa 'ain kamina Daniel kuëenti 'ain, an ka uisai kara kënëkënu kuëñökë ax kia kixun mi ñuixunti 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Daniel aín unikaman 'apun buánkëxa buankëka 'apun ñukákëxa:

—¿Mix kaina Daniel, 'ën papa Nabucodonosornëan 'apu 'ixun ñatanbëtsinkin Judánua bëa a 'ain? ¹⁴ Mix ismina dioskaman bëru ñunshin upíñu 'ai kixun ka 'ë kaxa, 'imainun ismina mix upiókin sinánkë 'ianan, sinánñuira 'ianan ñu 'unáinrakë 'ai kixun ka 'ë kaxa. ¹⁵ An ñu 'unánkëira unikama ënë menu 'ikë kana ax ka ënu 'iaxa an ka istankëxun uisai kikë kara ënë banakama 'ë ñuixunti 'iaxa, 'aínbi ka uisa kara a bana kia kixunbi atun 'unanima. ¹⁶ Usa 'aínbi kana, 'ën min ismina bëtsi ñukama 'imainun mënioisama tëira ñu mënion kixun ñuia kuan. Usa 'ain kana minmi a bana istankëxun uisai kara a bana kia 'ë ñuixunkëxun, mi chupa upíira upí 'itánun kuëñökë a mi pañumiti 'ain, 'amianan kana kuri, manë risi, 'akë a mi tēñumianan 'ëx 'ikë-saribitimi 'ëx 'apu 'ain 'apu 'inun mi 'imiti 'ain.

¹⁷ Kakëxunbi ka Danielnën 'apu kakëxa:

—Mix kamina 'ëmi 'inainshikatsi kikë min ñukama abëbi bërúti 'ain, 'imainun kamina uinu 'ikë bëtsi uni karamina min xubunu 'imitisa tani ñukama a 'inánti 'ain. 'Ën kana mixmi 'apu 'ikë kënënu kuëñökë bana ax kara uisai kia mi ñuixunti 'ain. ¹⁸ Dios manámi 'ikë kushiira an ka, min papa Nabucodonosor, axa 'apu 'aish chaiira 'ikëa kamabi menu 'ikë unin uisakinbi kakëma 'inun 'imiakëxa. ¹⁹ Usa 'ain ka an kushiira 'inun 'imiakëxa, 'imikë 'ain ka kamabi ëmanu 'ikë unikama 'imainun bëtsi mekamanu 'ikë unikama 'ianan aín bananbi banakë unikaman uisakinbi káma 'ikën, kaima ka ami rakuéti 'ianan a kuati bërëi ami 'ikankëxa. 'Imainun ka ui kara 'amikatсия a 'amianan ui kara 'amitisama tania a 'amiamia 'ikën. Usakin 'akin ka bëtsi bëtsi cha 'imianan; bëtsi bëtsi ñuumarasa 'inun 'imiakëxa. ²⁰ Aínbi ka 'ëx kana usaira 'ai kixun sinani ax chaiira 'ia iskin, an kuëenkësa okia uni 'aia Diosan aín kushi biküankëxa. ²¹ Usakin 'atankëxun ka uni 'ikëbi unika-manua chikinkin achúshi ñuinas a 'inun 'imiakëxa; usokëx ka ñuina raëkëma 'imainun vaca bënëkamabëtan pasto pi nitsia ka, nibítan 'ibúkin aín nami

chabókëxa, usa 'ain ka Dios manámi 'ikë an kushiira 'ixun kamabi menu 'ikë unikama 'akianan, ui kara 'apu 'imitisa tania a 'apu 'imia kixuan anun 'unánti nētë 'itámainun 'akëxa.

²² Usa 'aish kamina bērfi mix aín bēchikë Belsasar, 'aish axa usai 'ia 'unánxi upitax tsókëma 'ain. ²³ Usa 'ain kamina mix 'apu 'aish Nukën 'Ibu Dios naínu 'ikë ami kuaikin mesanuxun ami xëakë xampakama anuxun Dios rabiti xubunua 'ia akama bēan, bēxun kamina min kamikë unikamabētan ami uvas baka paëokin vino 'akë xëakin min dioskama kuri, manë uxua, manë panshian, manë tunan, i 'akë 'imainun maxá 'akë mitsun dioskama rabikin ami xëan; akaman ka isima 'imainun kuatima 'ianan ka añu ñubi 'unanima. Usa 'aínbi kamina Dios an mix 'apu 'ikë bēruáankin tsónun 'imikë a rabikëma 'ain, an ka an kuënkësa okin mi kamabi ñu min 'akë a 'anun mi 'amíaxa. ²⁴ Usa 'ixun ka an banakama ësai kikë ënë kuëñoti mēkën xuaxa, ²⁵ MENÉ, MENÉ, TEKEL 'imainun PARSÍN, ²⁶ ax ka ësai ki kikë 'ikën: MENÉ: Diosan ka anúnmi mix 'apu 'ikë nētëkama a tupuanxa 'imainun ka anúnmi mix 'apu 'ikë nētë sēnēnti aribi nanxa; ²⁷ 'imainun ka TEKEL: kikë bana ax ësa 'ikën: mix 'apu 'ikë ka anun ñu 'ië tupúnti anun tupuanxa, usa 'aínbi kamina anu sēnēn tupúnti nankë anu sēnēnima a shimú 'ian, usaribi ka mix 'apu 'ikë ax 'ikën; ²⁸ Usa 'ain ka PARSÍN kikë bana axribi ësaribiti ki kikë 'ikën: Diosan ka mixmi 'apu 'ikë anua chikínkin mi medos 'imainun persianu 'ikë unikaman 'anun mi 'inánti 'ikën. Kixun ka Danielnēn kakëxa.

²⁹ Usakin kakëxun ka 'apu Beltsasarnēn, aín unikama Daniel chupa upóokin kuëñëokin 'akë pañumianan kuri manë risi tēñuti tēñuminun kakëxa, kanan ka kamabi unikama bēnēkinshi, Danielnēx ka 'ësaribi 'inun 'apu 'iti 'ikë kixun kamabi unin kuanun kuakokëxa. ³⁰ A 'imébi ka Beltsasar caldeo unikaman 'apu 'ikëbi uni itsin 'akëx ñuakëxa. ³¹ Bamakë 'ain ka Darío, Medianu, an 'apu 'ikin pëuakëxa. Anu ka Darío sesenta 'imainun rabé baritia 'irukë 'iakëxa.

Paru 'inúan bukukënuu Daniel 'ia ñuikë bana

6 ¹ Daríonēn ka ciento veinte aín kushikama kamabi ëmakamanu anēti sinánkëxa, sinánxun ka Media 'imainun persia mekamanu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama an bēruánti 'apu anēti sinánkëxa. ² Sinánxun anëanan ka rabé 'imainun achúshi uni an, uisakin kara aín kushikama anëké atun ñu 'aia an isti anëakëxa, atux ka 'apun akë ñukamaxa upí 'itánun an bēruánti anëkama 'iakëxa. Achúshinēx ka Daniel anribia ñu 'aia iskë 'iakëxa, ³ usa 'aish ka an ñu 'aia isti raíri unikamasamaira 'ianan bēnētishi 'apukamasamaira 'ixun ainra upóokin ñu 'akëxa; usa 'ain ka 'apun axira a menu 'apu 'inun anēti sinánkëxa.

⁴ Usa 'ain ka abētan ñu 'aia iskë raíri 'imainun 'apukaman uisakin karaisa 'atimakin a menu ñu 'aia kixun bariakëxa, 'aínbi ka Daniel ax upí uni 'ain an 'akë 'atima ñu achúshirabi mērama 'ikën; usa 'ain ka Danielnēn ka ñu 'atima 'aia kixax ami kēmēi manánti 'atima ñubi 'aíma 'iakëxa. ⁵ Usa 'aínbi ka, uisai kara ami manánti 'ikë kixax atuxi kanankëxa. Kánani ka uisari Danielmi manánti kara kananuna mēraima kixax kiakëxa, ki ka Danielnēn 'apun iskëxun aín Diosan bana kikësa okin 'atima 'ikën, an ka aín Dios rabia usa 'ain. ⁶ Usai kanantankëx ka an ñu 'aia bēruánkë 'imainun aín kushikama atux 'apu Daríobë kananuna banai kuantu 'ai kixun sinani kanankëxa.

Kanankiani kuanxun ka anua 'ikë aín xubunu bēbakin 'apu kakēxa:

—Mix 'apu 'aish kamina xēnibuax 'iti 'ai kixun kakēxa. ⁷Kamabi 'apukama ěma kamanua 'ikë atún ka timéxun ěsokin sinánxun bana nanxa, uínbi ka achúshi 'uxē sēnémi atún dios ñukatima 'ikēn, usai ika uibi ñukatima mix kikēsoishi 'ikanti 'ikēn. Usa 'ain ka uin kara a bana kikēsoikinbi 'aima ax ka anua paru 'inúan bukukē kini anu nikē 'iti 'ikē kixun ka sinánkanxa. ⁸Usa 'ain kamina min ěnē bana mix 'apu 'ixun a tantiokin, uínbi a bētsiokin nain-sama okin min anē nankin kuēñēoti 'ain. Usa 'ikē ka uínbi medos 'imainun persanu 'ikē bana kikēsookin 'akē 'ikē uínbi a bana tērēkatima 'ikēn.

⁹Usakin kakēxun ka 'apu Daríonēn ain anē nankin a bana kuēñēokēxa.

¹⁰Usokin a bana kuēñēokē ka Danielnēn kuakēxa, kuabiani ka aín xubunu kuankēxa, kuanx atsinxun ka anua uxkē anua 'ikē ain xēputi chukúma-kama Jerusalénmi okin xēsunkin 'akē a xēókatankēx rantinpuruni tsóbukin Dios ñukákin rabiakēxa. Usokin ka rabé 'imainun achúshi okin achúshi nētēn nētēn an 'akēsabiokin 'akēxa. ¹¹Usa 'ain ka a unikama kuantankēx anua Daniel 'ikē xubu anu atsinankēxa, 'atsínkinbi ka abē banakin Dios rabia mērakankēxa.

¹²Usakin mērabianishi ka a unikamax an usai 'iti nankē bana a ñuikin 'apu kai kuankēxa, kuanxun ka ěsokin kakēxa:

—Mix 'apu 'ixun kamina achúshi bana ěsokin nan uin kara achúshi 'uxē anun uinu 'ikē diosbi ñukánan, uibi ñukatima 'ikēn, uix kara mix 'apu 'aínbi mibē banaima ax ka anua paru 'inúankama 'ikē kini anu bixun nikē 'iti 'ikē kian, jasérabi kara usama 'ik? kixun ka atun kakēxa.

Kakēxun ka asérabi —ka usa 'ikēn —kixun 'apun kakēxa, usa 'ain ka a bana kikēsabiokin 'akin medos 'imainun persanu 'ikēsariibi 'ikē uínbi tērēkatima 'ikēn.

¹³Usa 'ain ka a unikaman karaishikin 'apu kakēxa:

—Achúshi uni ñatanbētsinkin bēa Daniel kakē judíos uni an ka mix 'apu 'ixunmi usai 'iti nankē bana a tanima, nun kananuna isan rabé 'imainun achúshi okían nētétibi 'ain Dios ñukatia mēran kixun ka ax ami manánkin unikaman kakēxa.

¹⁴Usokin kakēxun a bana kuati ka 'apu 'itsaira masá nuituakēxa, masá nuitukin ka uisakin kara Daniel iémiti 'ikē kixun bariakēxa. Bariokin ka bari xupibutamainun uisakin kara iémiti 'ikē kixun sinánkēxa, ¹⁵usa 'ain ka a unikama amiribishi anu rikiantēkēnxun 'apu ěsokin katēkēankēxa:

—Mix 'apu 'ixun kamina 'upiokin 'unan, medos 'imainun persanu 'ikē unikaman 'apun ax kikēsama oi 'itima nankē bana aka uínbi bētsiokin nantima 'ikēn.

¹⁶Usa 'ain ka 'apun bētankēxuan Daniel anua paru 'inúankama 'ikē kini anu ninun kixun ain unikama kakēxa. 'Aínbi ka usakin 'akēma pan 'ain 'apun Daniel kakēxa:

—¡Min Dios ax kikēsabi okinmi aín bana tankin 'axunkē an ka mi iémiti 'ikēn!

¹⁷Usa 'ain ka Daniel anua paru 'inúan 'ikē kini anu 'ain, mapara pará chaiira bēxun anun kini xēkuē a xēpúakēxa, usakin 'aiaka 'apun anun kirika sellakē anun sellakēxa, 'anan ka 'apu chabu ax 'apu aín anun kirika sellakē anúnribi 'akēxa, usakin ka axa kikē bana ax kikēsabi oia Daniel 'inun 'akēxa.

¹⁸ Usokin 'abiani ka 'apu aín xubunu kuankëxa, kuantankëx ka xupinbukë-bëtanbi pianan ax 'ikësabi kuaianan, 'ima 'uxi rakabuakëxa usai rakabuaxi ka a imé uxima 'inëakëxa. ¹⁹ Usai 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi bënëtishi nirukiani kuantankëx anua paru 'inúankama 'ikë kini anu bëbakëxa.

²⁰ Bëbakin ka 'urama okin 'apun Daniel masá nuitukëishi aín bana 'ixun ësokín kakëxa:

—Daniel Dios këñutima oi tsókë aín uni, çami ax kikësabiokin min 'axunkë an kara paru 'inúan kamanua mi ëñëmi-ax?

²¹ Kakëxun ka Danielnën kakëxa:

—iMix 'apu 'aish kamina xëñibua 'aínbi tsóti 'ain! ²² 'Ën Diosan ka 'ë uisabi oima paru 'inúankama kuëtsékinun an 'imiti ain ángel xuaxa, Diosan ka 'ëx kana uisa ñu 'atimabi 'akëma 'ai kixun 'unánan 'ën kana uisa ñu 'atimabi mix 'apu 'ikë 'axunkëma 'ai kixun 'unánxa.

²³ Usa 'ain ka 'itsaira kuëñkin 'apun anua paru 'inúan 'ikë kini anua Daniel binun kixun aín unikama kakëxa. Kakëxuan bitsia iskëxbi ka Diosmi katamëké 'ikëa paru 'inúanën uisabi aín namikama okëma isakëxa.

²⁴ Usokin 'an ka an Daniel ñankaíshibi 'uchokë unikama 'apun bana kikësabiokin atun xanu 'imainun atun bakë bëchikëkama këñunbi bëakëxa, bëké ka anua paru 'inúankama 'ikë kini anu nikankëxa, nia ka paru 'inúankaman anua atux buukë anu pakëkëmaishi atunu 'irukin bikin xoñuma rakankin piakëxa.

²⁵ Usa 'ain ka 'apu Daríonën kamabi menu 'ikë unikama 'imainun bëtsi menu 'ikë unikama aín banan banakë akama ësakin kakin achúshi kirika kuëñëokëxa: 'Ëx kana mitsúxmi 'upitax bukuti kuëñin, ²⁶ 'imainun ka ësokínribi unikama kanun kakëxa, kamabi uni 'ëx 'apu 'afan tsókë unikaman ka Danielnën rabikë Dios 'ashi rabikanti 'ikën.

Ax ka uínsaranbi nëtétima oia tsókë a 'ikën, usa

'aish ka Dios xëñibua 'aínbi tsotia.

'Imainun ka uínsarabi 'atima okë 'ianan ka

uínsarabi aín kushi këñutima 'ikën.

²⁷ Ax ka an uni iémianan upíti tsónun 'akinkë a 'ikën; an ka unin iskëma ñu chaiirabu naínu 'anan menuribi 'aia. An ka Daniel paru 'inúankaman aín 'untsisan 'ati 'ikëbi iëmi-axa.

²⁸ Usa 'ain ka Daniel ax achúshi uni chaiira Darío ax 'apu 'ain 'iakëxa, 'ianan ka Siro kakë uni axribi persia menu 'apu 'ain 'iakëxa.

Danielnën namákësa okin rabé 'imainun rabé ñuinakan 'ëo isa ñuikë bana

7 ¹ Achúshi imé kana anua Beltsasar Babilonia menu 'apu 'ikin pëukë a bari anun namákësa okin 'ëx Daniel 'ixun isakën. Isun kana raíri a 'aísa akamaishi kuëñëokën. Kuëñëo aka ëñëx 'ikën.

² 'Ën kana namákin suñúan kushiira ain rëbumiax 'ianan, ain tsipúmiax 'imainun, ami bari kuabúkë amiax 'ianan amiax bari urukë amiax bëkikëbë parúmpapa 'umpax bëchunia isan. ³ Usai 'ikëbëshi ka 'ën usakin sinánkë 'aímabi rabé 'imainun rabëribi ñuinakan 'ëo 'ën iskëx raíri iskësamabu 'aish parúmpapanuax chikífaxa. ⁴ Usai 'i ka anpan chikíkë ax paru 'inúansa 'iaxa, 'aíshbi ka tëtëkamé 'ëon pëchisa 'iaxa. Usa 'aíshbi ka aín pëchikama ëchiki-cëbë, menuax nirui aín taë kaxú 'ikëkama ami tatíki niruaxa, usai 'ikëbë ka aín sinánkëkama ax unin sinánsaribi 'iaxa.

⁵Usai 'ikëbë ka bëtsi axribi xaëónsa 'iaxa, usa 'aish ka amo chairukësa 'ianan, aín putu rabé 'imainun achúshiribi ax ka aín xëtakama anu 'ikë anuribi 'iaxa; usa 'ain kana ësai kia 'ën kuan: ¡Nirukin kamina uiti nami kaina 'aisatani anu sënën nami piti 'ain kiox ka kiox!

⁶Usai 'ikëbë ka bëtsiribi aín rani panshian 'imainun tunanën tsaka tsaka 'inu iskësa axribi mëraxa, 'aínbi ka rabé 'imainun rabé pëchiu aín naminu 'iaxa; 'ianan kana rabé 'imainun rabé maxkáñuribi isan, an ka 'unánkëma uni aín kushi 'inánxa.

⁷'Imainun ka ashiti sënénkin 'ën namákësokin iskë ñuinakan 'ëo ax 'aisama 'ianan rakuémianankë 'aish kushiirabu 'iaxa. Aín xëta ax ka chaiira 'aish manë iruira usa 'iaxa; usa 'ixun ka kamabi ñu pianan masókin 'anan axa tëxëkëkama aribi chakakin amáxa. Usa 'aish ka achúshi ñuinakan 'ëo 'ën namákësokin iskë usama 'iaxa, 'imainun ka mapai rabé manchanñu aín maxkánu 'iaxa.

⁸Usa 'ain ka 'ën aín manchankama a iskëbë aín manchan anubi chukúma manchan achúshi chikíaxa, usai 'ikëbëtan ka mapai rabé manchan anpan urukë 'ën iskë anua rabé 'imainun achúshi manchan ëchiaxa, anu ka axa bërí urukë unin bërusa ax uruaxa ax ka kuëbíñu 'aish 'ëx kana usaira 'ai kiox rabiakati banaxa.

Diosan ñuinakan 'ëo uisa kara okatsia usakin 'a ñuikë bana

⁹Usai 'ikëbëtan abi 'ën iskëxun ka anu tsótikama nanxa, nankëbë ka anu achúshi uni apan tsóbuaxa. Aín chupax ka matsi uxua iskësa uxuira 'iaxa, 'imainun ka aín bu axribi xapu uxua upíra iskësa 'iaxa.

Usa 'ain ka anua tsókë anun mañakë ax tsi ërérükë iskësa usaribi 'iaxa,

¹⁰usa 'ain ka tsi ërérükë ax ka achúshi baka iskësa 'aish a bëtánain chikíaxa.

Usa 'ain ka miles 'imainun miles unikaman ñu mëëxumainun, millones 'imainun millones unikama a bëtánain sëtékë 'iaxa, anuxun ka a bana usai anu sëtékankë 'ain

bana ñuikin pëukin kirika, anua usai uni 'ikë kuënëökë akamaribi bakakë 'iaxa.

¹¹'Ën iskëx ka manchan chukúma ax 'atimatira anun rakuétisa 'inun banai ësai kiox; 'imainun ka 'ën iskëxun ñuina chaiira a 'atankëxun aín nami chánkapaxa, usotankëxun ka uni 'unánkëma an tsi rëkirukënu aín nami xarátia këñutanun puruaxa.

¹²'Imainun ka raíri ñuinakan 'ëo aribi aín kushi bikuanxa, 'aínbi ka anúan 'ati aín hora 'itámainun tsópainun ëanxa.

¹³'Ën kana ënë ñukama namákësokin imé isan:

Iskëbëshi ka nëtë kuin mëu unin bëchikësa 'aish uaxa, aia anua tsókë ami kikiani kuania ka uni apan an a 'urama onun 'amiaxa.

¹⁴'Amitankëxun ka uni apan an aín kushi 'inánkin axa 'apu chaiira 'i kushiira 'inun 'imianan,

kamabi menu 'ikë 'imainun bëtsi banan banakë unikaman ñu mëëxunkin rabinun 'imiixa.

Usa 'aish ka aín kushi ax 'iásabi kushiira 'iti 'ikën,

'imainun ka uínbi ax 'apu 'ikë uínsaranbi masókë 'itima 'ikën.

15 "Éx Daniel 'aish kana namákësokin iskë anun 'itsaira rakuëan; usai 'i kana 'ën iskë ñukama ami 'itsaira sinan,

16 usai kana axa nikë unikama achúshi uisai kikë kara akama 'ikë an 'ë ñuixunun kixun ñukan. Ñukákëxun ka mi kana akama ñuixunti 'ai kixun 'ë kaxa:

17 A ñuinakan 'ëo rabé 'imainun rabé ax ka rabé 'imainun rabé 'apu an ënë menu 'apu kushiirabu 'ixun atun kuëënkësokin unikama 'ati a 'ikën.

18 Usokin 'akë 'aínbi ka Dios manámi 'ikë an kaískë unikama atúxa xëñibua 'aínbi 'apu 'inun 'inánkë 'iti 'ikën.

19 Usa 'ain kana 'ën ñuinakan 'ëo rabé 'imainun rabéribi a uisa kara bëtsi iskësa iskësama 'aísha 'atimaira a 'unánkatsi 'ian: ax ka aín xëtakama manë iruira 'ianan aín 'untsiribi manë panshian 'akësa 'iaxa; usa 'ixun ka kamabi ñu pianan raíri masókin atima onan axa tëxëkëkamaribi aín taën amákin 'atima oxa. 20 'Imainun kana 'ën uisaira kara mapai rabé manchan kamañu 'imainun manchan chukúmañu 'aish bëruñu 'ianan, kuëbíñu 'aísha rabiakati banakë a 'unánkatsi 'ian, usa 'aish ka ax raíri manchan kamasama kushi 'iaxa, 'imainun ka rabé 'imainun achúshi manchan ax anu xabankë 'inun ëchikiaxa. 21 Usa 'ain kana a manchankaman abë 'akanankin Diosan unikama kanania isan, 22 usakin 'akëbëbi ukin ka uní apan ax bëbakin an ira Diosan kaískë uni 'akë unikama 'anun 'amiaxa, usakin 'atankëxun ka anuan 'ati nëtë sënénkë 'ain atúxa 'apu 'inun 'imiaxa. 23 Usa 'ain ka ësai kixaxa:

A ñuinakan 'ëo achúshinëx ka raíripan 'ia 'ain, axribi ënë menu 'apu 'iti 'ikën,

ax ka bëtsi 'apukama 'íásama 'iti 'ikën.

Usa 'ixun ka an kamabi menu 'ikë 'apukama uisa kara okatsia usakin 'ain taën amákësokin masókin këñuti 'ikën.

24 Mapai rabé manchankama ax ka mapai rabé 'apu axa bëtsix 'ikëbë 'ikëbë ënë menu 'apu 'ikanti a 'ikën.

Usai atux pain 'apu 'ian ka bëtsiribi,

'apu 'iti 'ikën, ax ka ax pain 'apu 'ikë usamaira 'iti 'ikën, ax ka manchan chukúma a 'iti 'ikën.

Usa 'ixun ka an rabé 'imainun achúshi 'apu atu meu 'inun 'imiti 'ikën,

25 Usa 'ixun ka an Dios manámi 'ikë kushiira 'atimakin ñuianan an rabikë unikama këñukin pëuti 'ikën;

'anan ka Dios kia bana aribi bëtsiokin nainsa tanan usakin unikaman fiesta 'atia Dios kia aribi bëtsiokin nainsa tanti 'ikën,

usa 'ain ka an Dios rabikë unikaman 'apu an kakësokinshi 'ati 'ikën, rabé 'imainun achúshi baritia 'irukë anua mapai achúshi 'imainun achúshi 'uxë sënëmi kiti 'ikën.

26 'Aínbi ka anuxun bana mëníokë anuxun a 'apu aín kushi bikuankin a meu 'imíkin,

ñankáishi bërutanun kamabi këñúkë 'iti 'ikën.

27 Usa 'ain ka Dios manámi 'ikë an a rabikë unikama atux kushiira 'ixúan, xëñibua 'aínbi bëtsi bëtsi menu 'ikë 'apukama 'akinun 'imiti 'ikën.

Usokin 'akinkëxun ka kamabi menu 'ikë unikaman ain bana tankin ax kikësabiokin 'akánti 'ikën.

²⁸ Ënëx ka anu sënënkkin namákësa okin iskë ñuikë a 'ikën. 'Èx Daniel 'aish kana 'itsaira anun masá nuitukin sinani, 'ën bëmánanbi pëki 'ian; usai 'ikinbi kana uibi a ñukama ñuixunkëma 'ain."

Danielnën aín aintsikama kupín Dios ñuká bana

9 ¹“Darío Asuero kakë uni 'ain bëchikë medos kakë ñakánu 'ikë, ax ka Babilonia unikamanu 'apu 'iakëxa. ²Axa 'apu 'itabakë baritia anun kana 'ën an Dios kikë bana ñuikë Jeremías an kuënëo banakama a 'iskin 'akin 'unánkën, a ka Diosanbi setenta baritia 'imia uisai kara Jerusalén masókë 'iti 'ikë kixun Nukën 'Ibun ain bana uni ñuixunkë a kakëxa. ³Usa 'ain kana aña ñubi pima chupa xëni pañuax chimapunu tsókin ësokin Dios ñukákën. ⁴Ñukákin kana ësakin Dios kakën: Nukën 'Ibu Dios chaiira 'ianan kushiira min kamina mix kikësabiokin ñu 'akin, nuibanankë 'ixun min kikësabiokin kara min unikama ñu 'aia isin, a tanti min bana a kara asérabi 'aia kixun isin: ⁵nukamax kananuna 'atima ñu 'ai 'uchan; usai 'ikin kananuna 'atima ñuira an; 'ianan min usai tsóti kuënkë a 'unánimabi 'ian; usai 'ikin kananuna a tanti min banakama kikësokin 'anan, min sinánmikësoi 'isama tan. ⁶'Ianan kananuna an min bana ñuikë min unikama kakëxunbi kuaisamatan, atun ka nun 'apukama 'imainun nun kushikama 'ianan nun chaitiokëkama 'imainun kamabi Israel unikama min anë ñuikin bana ñuixuankëxa. ⁷Nukën 'Ibu Dios mix kamina uisa ñu 'atimabi 'akëma a 'ain, 'aínbi kananuna judíos unikama nux bërí rabinkësa tanin; Jerusalénnu tsókë 'imainun raíri Israel unikama 'imainun, 'urama 'ikë 'ianan 'ura 'ikëkama min kakësa okin 'aia, min 'amikëxun axa numi nishkë unikaman atun menu buanka akama 'ikën. ⁸Nukën 'Ibu, nukamaxribi kananuna nun 'apukama 'ianan, nun kushibu, nun chaitiokëkama 'iásaribiti mimi 'uchakë 'ixun rabinkësa tanin. ⁹'Aínbi kamina mix Dios 'ixun nu nuibanan usai karanuna 'iisa tani uisai 'iabi nu nuibakë ax kuni asábi 'ikën. Nukamax kananuna min kakësoi 'ikëma 'ain, ¹⁰nun kananuna min kakëxun min bana kuakinbi ax kikësokin 'akëma 'ain, Nukën 'Ibu 'imainun nun Dios kananuna min kakëxun min unikama an bana ñuikëkaman 'unánmikëxun min bana kuakëma 'ain. ¹¹Kamabi Israel unikaman ka min 'unanmikëxunbi min bana kuaisama tanxa, usa 'ain ka nunu 'atima ñuira min uni Moisésnën usakin kana 'atima oti 'ai kixun kuënëomia usaibi 'iaxa, nux kananuna mimi 'uchan usa 'ain. ¹²Min nunu ñu 'atimaira 'imikin kamina usokin kana 'ati 'ai kixami kia usabi okin nu 'imianan 'apukamanuribi 'imian, usa 'ain ka uínsaran nētēnbi bëría 'ikë ësai Jerusalénnu ñu 'ikëma 'ikën. ¹³Kamabi ñu 'atimakama nuxnu 'inúkë ax ka Moisésnën kuënëo bananu kikësabi oi 'ia; usa 'aínbi kananuna nun mixmi nun Dios 'ikë mi barikëma 'ain, 'ianan kananuna nun ñu 'atima 'akëkama abi ënkëma 'ain, 'imainun kananuna min bana kikësoibi 'ikëma 'ain. ¹⁴Usa 'ain kamina mix Dios 'ixun ënë ñu 'atimakama inuti tēmëranun nu 'imian, mix kamina nun 'Ibu 'ianan Dios 'ain, usa 'ain ka min 'akë ñukama 'upíra 'ikën, 'aínbi kananuna nukaman min bana kuaisatankin min kikësokin 'aisama tan.

¹⁵Nukën 'Ibu Dios min kamina Egipto menua chikínkin min kushi chaiira min unikama ismiakën, usakin 'akin kamina min anë axa bëtsi ñukaman anësamaira 'inun 'imia 'ixun bërí 'imin, 'aínbi kananuna nukaman min kuënkëma ñu 'atima 'ai 'uchakin 'atima ñuira 'an. ¹⁶Nukën 'Ibu nun

kananuna 'unanin mix kamina axa nuibanairakë a 'ain. Usa 'ain kamina Jerusalénnu tsókë unikamami mix nishkë a ënti 'ain, ax ka min ëma 'ianan min bashi 'upíra kakë a 'ikën. Kamabi menu 'ikë unikama atu 'urama 'ikë ax ka Jerusalén 'imainun an mi rabikë unikama ami kuaia, nux 'uchakë kupí 'ianan ka nun chaitiokékama 'ucha kupín usai 'ikania. ¹⁷Usa 'ain kamina mix Dios 'ixun min kaisa uni 'ixun 'ën mi ñukákëxun 'ën bana kuati 'ain; minbi kamina a isi masá nuitukin uisa kara anuxun mi rabikë xubu ax bërúakëxa kixun isin. ¹⁸Ën kakëxun kamina mix Dios 'ixun kuati 'ain; 'upiokin nukama isanan kamina, anuxun min anë rabikë ëma ax kara uisa 'ikë isti 'ain. Nun kananuna nux upiti tsóti a kupín mi ñukátima, usa 'aínbi kananuna mix nuibanairakë ax chaiira 'ain mimi katamëkin mi ñukatin. ¹⁹¡Nukën 'Ibu, Nukën 'Ibu! ¡Nun bana kamina kuati 'ain, nun 'akë ñukama kamina nu mënfoxunti 'ain! ¡'Anan kamina nukamannu mi ñukákékama nu 'akini uti 'ain! ¡Mixi Dios 'ixun 'anan kamina min ëma 'imainun min unikama an min anë rabikë akama 'akinti 'ain kamina basitima 'ain!

Danielnëan setenta semana ax usai 'iti namákësa okin isa ñuikë bana

²⁰Ën kana ënkinma abi 'ën 'uchakékama chikinanan 'ën uni Israel kamanribi ñukaxunkin chikinaxuan, 'anan kana 'ën 'Ibu Dios 'ain bashi upíra a kupínribi abë banakin kan. ²¹Kakëbëbi ka Gabriel kakë ángel 'ën namákësookin iskëbëa 'ëmi mërakë ax nuánkësakuatsini anu 'ëx 'ikë anu uaxa. Ukë anun ka Dios ñuina xaroxunti hora 'iti chukúmara pishinkë 'ain bari kuabuti 'iaxa. ²²Anun ka ukin 'ë kaxa:

Daniel 'ëx kana bërí Jeremíasnën kuënëo 'ikëmi kirikanua 'iskin 'akë a uisai kikë kara kixunmi kuanun mi ñuixuni aín. ²³Minmi abë banakin kakëxumaishi ka Diosan min bana kuaxa. Usa 'ain kana 'ëx uisai kara ax min ñukákëx kiaxa mi kai ain, Diosan ka 'itsaira mi kuëënia. Usa 'ain kamina bërí bëmëkin uisakin namákë kara min namákësookin iskë a mi ñuixumainun kuati 'ain:

²⁴Setenta semana ax ka (cuatrocientos noventa baritia inuti ñui kikë

'ikën) min unikama 'imainun min

ëma upí a inuti 'ikën, inutankëxun ka ax bana kuaisama tani 'ikékama

'imainun aín 'uchakë kamaribi ënti 'ikën.

Usai 'ia ka Diosan aín 'uchakékama unikama tërënxunti 'ikën,

usakin 'akin ka úníxa bëtsibë bëtsibë xëñibua 'aínbi nuibananti a nanti 'ikën.

Usai ka min namákësookin iskë 'imainun an bana ñuikë Jeremías ax kiásabi oi 'iti 'ikën,

'ianan ka upíra kakë anu 'ikë ax upíra 'ítanun mëníokë 'iti 'ikën.

²⁵Ënë kamina upíokin kuakin min 'unánti 'ain:

An káiskë 'apu bëbatamainun ka Jerusalén birutëkënkín 'atëkënti 'ikë

Dios kiti nëtë ka 'iti 'ikën,

siete semana inuti ñui kikë ax ka (cuarenta baritia inuti ñui kikë 'ikën)

'imainun ka Jerusalén ëmanu anun niti baikama 'anan anun kënëarakë

kënëkama 'akë ax sesenta 'imainun rabé semana ñui kikë ax ka

(cuatrocientos treinta y cuatro baritia panáti ñui kikë 'ikën)

'aínbi ka a nëtëkamax anun 'itsaira tëmërai masá nuituti 'iti 'ikën.

- ²⁶ Usai sesenta 'imainun rabé semana ax 'inúkë 'ain ka Diosanbia kaískë 'apu ax 'akë 'iti 'ikën.
 Usa 'ain ka Jerusalén 'imainun anuxun Dios rabikë xubu ax masókë 'iti 'ikën.
 Achúshi 'apun ka aín suntárukamabë uxun 'atima okin masóti 'ikën.
 Usakin 'akëx ka bakan 'ishi kuatsinkin ñu mapurukë usaribi 'iti 'ikën.
 Usa 'ain ka uni 'akanankin ñu 'atima okin masókë ax usai ka 'iti 'ikë kixun Diosan nankësabi oi 'iti 'ikën.
- ²⁷ Usa 'ain ka achúshi semana 'itëkënkë anun 'itsa uni kamabëtan mëníokin achúshi ñu 'ati 'ikën,
 'aínbi ka achúshi semana 'ikë a nëbésinuxunshi uínbi ñuina 'aímai këñutanun Dios xaroxuanan ñu 'inainshitima 'ikën.
 Usa 'ain ka anuxun ñuina Dios xaroxunkë ax 'atima tikiti 'ikën,
 usa 'ain ka 'ami kuaikin usakin an 'akë uni a Diosan 'atimaira oti 'ikën,
 kiox ka kiakëxa.” (Bana 'unánkë uni rafrinën sinánkëx ka achúshi semana 'ain ki kikë ax siete baritia 'ikën.)

OSEAS

1 ¹Ēnëx ka Diosan Oseas Beerí kakë uni aín bakë bëchikë, a nètëkaman Ozías Jotam Ahaz 'imainun Ezequías akamax Judá menu 'apu 'imainun Jeroboam Joásnën bakë bëchikë ax Israel menu 'apu aín ká bana 'ikën.

Oseasnën xanu 'imainun aín bakë bëchikëkama 'ia ñuikë bana

²Ēsai ka uisai kara Israel unikama 'iti 'ikë kixun ñuixunkin Oseas kai Dios kiakëxa: “Kamabi Israel menu 'ikë unikama ka bëtsi bëtsi ñu 'ai 'ëmi manuti xanu aín nami mëakakënëx 'ikësay 'iaxa. Usa 'ain kamina minribi anu kuantankëxun achúshi xanu bëtsi bëtsi unibë 'ikë min xanu 'inun biti 'ain, bitankëxun kamina ami bakë bëchiti 'ain, bëchikëx ka akamax achúshi xanu aín nami mëakakënëx tuá 'iti 'ikën.”

³Usakin kakëx kuanxun ka Oseasnën Diblainnën bëchikë Gómer kakë xanu a aín xanu 'iti biakëxa, bixun 'ikinkin ka tuákin achúshi bëbu tuá ami 'akëxa. ⁴Usa 'ain ka Diosan Oseas kakëxa: “Min bëchikë bëbu tuá bakënkë akamina Jezreel kakin anëti 'ain, ënuax basikëma 'aínshi kana Jehú kakë 'apu aín rëbúnkikama 'atima oti 'ain, an ka Jezreel menuxun 'atima ñuira 'akin a tanti bana kikësokin 'akinma uni 'atima okin 'amiakëxa. 'Ēn kana Israel menua uinu 'ikë aín rëbúnki achúshinëxia 'apu 'iaxma 'inun 'imitima 'ain. ⁵A nètën kana 'Ēn Jezreel kakë me sapan anuan 'akanankë a këñunbi Israel unikaman suntáru masóti 'ain.”

⁶Usa 'ain ka Oseasnën xanu Gómer kakë ax amiribishi tutëkëntankëx achúshi xanu tuá bakëankëxa. Bakënkë 'ain ka Diosan Oseas kakëxa: “Min ini bëchikë bakënkë a kamina Lo-ruahama kakin anëti 'ain, 'Ēn kana amiribishi Israel menu 'ikë 'apu nuibatëkëntima 'ain, 'ianan kana atun 'akë ñu 'atimakama tërënxunkin mëníotima 'ain. ⁷Aínbi kana Judánu 'ikë unikaman 'apu atumi 'atimakin sinanima 'ikima nuibati 'ain: usakin nuibakin kana 'ëxbi 'ain Dios 'ixun iëmiti 'ain. Aínbi kana 'akanankë 'ianan, kantiñu 'ianan, manë xëto-këñu 'ianan, caballo an nikinkë uniñu 'ikëbi a kupín 'imikima 'Ēnbi iëmiti 'ain.”

⁸Usa 'ain ka Lo-ruahama an kanikin xuma ënkë 'ain Gómer ax tutëkëntankëx bëbu tuá bakëankëxa. ⁹Usai bakëan ka Diosan amiribishi Oseas kakëxa: “Min bëchikë bëbu tuá bakënkë akamina Lo-amí kakin anëti 'ain, ax ka ësai kikë 'ikën, bërf kamina mitsux 'Ēn unima 'ain 'imainun kana 'Ēx mitsun Diosma 'ain.”

Diosan Israel unikama aín uni 'imitëkéan ñuikë bana

¹⁰“Usa 'ain ka Israel unikama achúshi nètën parúmpapa masi iskësaira 'aish, uínbi uiti 'itsaira kara kixun tupuntisama 'iti 'ikën. Usa 'ikë

ka mitsux kamina 'ën unima 'ain kakima Diosan mitsu kati 'ikën, mitsux kamina axa bamatima oi tsókë Dios ain bëchikë 'ai kixun kati 'ikën.”

- ¹¹ Usa 'ain ka Judánu 'ikë unikama 'imainun Israel unikama timékë 'iti 'ikën, usa 'ixun ka achúshi 'apuishi anékanti 'ikën, usokin 'an ka kamabi menu 'ikë Israel unikama Jerusalénnu timékanti 'ikën. Usakin 'imikëbë ka a nètëkaman Jezreel kakë me sapan anuax 'itsaira kuënti 'ikën.

2 ¹ Usa 'ain kamina mitsun rarëbakëkama kati 'ain: “Mitsux kamina Diosan unikama 'ain.”

'Imainun ka atun chirabakëkamax “Nuibakin kakë 'iti 'ikën.”

Israel unikama Diosan kakësama oi 'ikan ñuikë bana

- ² Èsai ka Israel unikama ñui Dios kixax:

“jMitsun tita kamina min 'uchoti 'ain, ax ka bërí 'ën xanuma 'ikën, 'imainun kana 'ëx aín bënëma 'ain!

j'Ianan ka aín nami 'akë xanusa 'ikëa unin 'unánkë a ënti 'ikën!

j'Ianan ka an 'ain nami 'akë unikamabëa 'ikë a ënti 'ikën!

- ³ Usakin 'aiama kana achúshi uni chupañuma 'ikë usaribi 'itánun atiaira ënti 'ain:

usakin 'akin kana anuan bakéan nètëa 'íasaribitia 'inun 'imiti 'ain,

'imianan kana anu uni 'ikëma mesa 'inun bëtsiokëbë,

aín me ëskinun 'imiti 'ain,

usakin 'akëbë ka shiman bamati 'ikën.

- ⁴ Aín tuákama a nuibati kana nítëxëtima 'ain,

atux ka unían aín tita nami 'akin ami bëchikë tuákamasa 'ikën.

- ⁵ Aín titax ka bëtsi bëtsi uni aín nami 'amikë 'iakëxa;

usa 'aínbi ka upí sinánñu xanu 'ikë a nètëti kiakëxa:

Abë 'ëx 'ikë unikama a kana bari kuantu 'ain,

atun ka 'ën piti 'imainun 'umpax,

'ianan 'ën pañuti chupa lino 'akë a 'ianan,

xëni 'imainun a 'ën xëati akama 'ë 'inania.

- ⁶ Usa 'ain kana muxan atun bai bëaranan anu bukukë a bëararamikin

achúshi kënë 'ati 'ain, usakin 'akëxun ka aín baikama a

mëratëkënkantima 'ikën.

- ⁷ Usai 'ikin ka 'ain mërati 'ikë unikama nuiti 'ikën,

'aínbi ka nukutima 'ikën;

'ianan ka barikinbi mëratima 'ikën.

Usakin mërakima tani ka kiti 'ikën:

Ax pañan 'ën bënë 'ia uni anubi kana kuantëkënti 'ain,

abë kana bërí 'ëx 'ikësamai upiti tsóakën.

- ⁸ Aínbi ka xanun 'ëx kana an ñu 'inánkin trigo,

uvas baka vino 'akë xëni akama pishínmikinma 'inánkëxunbi 'ën

'inánkë ka ax 'ikë kixun 'unánma 'ikën;

'ën manë uxua 'imainun kuri akama cha 'inun

'inánkëxunbi ka a rabinuxun ñukama tankin uniokëxa.

- ⁹ Usa 'ain kana amiribishi 'ën 'inánkë,

- trigo 'imainun 'ën uvas baka vino 'ati,
 anun atun ñu 'apákë aín bimi biti nètë 'ikëbëtan bikuantëkënti 'ain,
 'anan kana 'ën anúan rakuti 'inánkë chupa lino 'akë a bianan,
 anun mapúti 'inánkë chupa aribi biti 'ain.
- 10 Aín bënëan achúshi xanu bëtsi bëtsi unibë 'ikë abëa 'ikë unikaman
 istánun aín chupa
 biküanxun mëëkë usaribi okin kana Israel unikama an bëtsi bëtsi
 dioskama rabikë unikaman istánun 'ati 'ain.
 Usakin 'aia ka uínbi usakin kamina 'atima 'ai kixun 'ë katima 'ikën.
- 11 'Ën kana kuëënkian fiestakama 'akë a 'imainun
 'uxë ió 'ikëbëtan akë akama 'ianan anun
 ñu mëëtima nètëan timékë akama këñuan,
 kamabi atux a 'ai timékë akamaribi këñuti 'ain.
- 12 Aín uvas 'apákëkama 'imainun higuera,
 'apákëkama a ñuia xanu ax ësaí kia:
 Ënëx ka abë 'ixun bëtsiñu diosmabi rabikë axa 'ëbë 'ikë unikaman 'ë
 'inan 'ikë kikë akama kana këñuti 'ain.
 Usakin 'akëbëtan ka axa me 'atima 'ikëbëtan anua raëkëma
 ñuinakaman piti 'ikën.
- 13 Usa 'ain kana bërâma nètë inumikin atun bëtsi dioskama rabia a kupín
 tëmëramiti 'ain,
 atun ka bëtsi dioskama a rabikin,
 mëñusuti 'imainun aín tēñuti akama
 'amiakëxa, usakin 'ai ka bëtsi ñu diosmabi rabi
 'ëmi manúkankëxa 'ëx Dios
 'aish kana ësaí kíñ, kixax Dios Israel unikama ñui kiakëxa.
- Diosan kaisa 'ixun Israel unikama nuiba ñuikë bana**
- 14 'Ën kana Israel unikama mëratiokësa obiankin:
 anu uni 'ikëma menu buántënkënti 'ain,
 anuxun kana upíokin kakín atu sinánmitëkënti 'ain, kixax ka Dios
 kiakëxa.
- 15 Usokin 'atankëxun kana atun 'apá uvakama atu 'inántëkënkín,
 me sapan Acór kakë anua 'apákëxa
 'itsaira bimiñu 'inun 'imiti 'ain.
 Anuxun ka bënë 'ixuan 'asa okin 'anan, anúan
 Egiptonuax chikíké nètë anun 'asaribiokin 'ë kati 'ikën.
- 16 Usa 'ain ka anuxun mix kamina 'ën bënë 'ai kixun 'ë kati 'ikín,
 kakín ka Baal mix kamina 'ën 'ibu 'ai kixun katima 'ikën.
 'Ëx Dios 'aish kana ësaí kíñ.
- 17 Usakin 'akin kana amiribishi Baal kaman anë ñui banatëkëñun
 'imitima 'ain,
 usakin 'akëx ka uínsaranbi amiribishi aín anë ñui banatëkëñkantima
 'ikën.
- 18 Usa 'ain kana 'ën a nètën Israelkama uisabi oxuma 'anun achúshi ñu
 ñuina
 raëkëma kamabëtan 'akin,

- manan nuánkë 'imainun men niríkë runukama abétan 'ati 'ain.
 'Anan kana 'ën unikama upiti bukunun,
 ënë menua aín kanti 'imainun aín manë xëtokë,
 'ianan 'akanankë aribi këñuti 'ain.
- 19 'Ën kana Israel unikama 'ën xanusa xëñibua
 'aínbi 'inun 'imiti 'ain,
 usokëx ka asérabi a tanti bana unin ka xanu biti 'ikë 'ëx kia usaibi 'iti
 'ikën,
 'ën kana a 'itsaira nuibatin.
- 20 'Ën kana 'ën xanusami mitsux 'ain añu ñubi mitsu 'axuntima 'ain,
 usa 'ikë kamina mitsun 'ë
 'ëx kana Dios 'ai kixun 'unánti 'ain.
- 21 'Ëx Dios 'aish kana ësai kin,
 a nètëkaman kana 'ën uni Israelkama
 ñukákëxun naínuax 'ibúkian 'uñenën me chabónun 'amiti 'ain;
- 22 usokin 'akëbë ka trigo,
 uvas baka 'imainun xëni akamax
 'itsaira 'iti 'ikën, usa 'ikë kana Jezreel kakin atu anëti 'ain.
- 23 Usa 'ain ka 'ën me 'inánkëx anu tsóti 'ën unikamax 'ënanshi 'iti 'ikën;
 usa 'ain kana mi kana nuibatima kixun kakin 'ën Lo-ruhama,
 kakin anëkin Israelkama nuibati 'ain, 'imainun kana. Lo-amí 'ën unima
 kamina 'ai kixun 'ën kakë Israelkama bërí kamina 'ën unikama 'ai
 kixun kati 'ain,
 kakëxun ka atun mix kamina 'ën Dios 'ai kixun 'ë kati 'ikën. Kiax ka
 Dios kiakëxa.”

Diosan Oseas aín xanu bëtsi bëtsi unibë 'ikë a nuibatëkëxun ká bana

- 3 ¹ Ësokin ka Diosan amiribishi 'ë katëkëankëxa:
 “Min xanu min 'unánkë unibëa 'ikë a kamina nuibatëkënti 'ain.
 Ax ka bëtsi bëtsi uni kuëenkë xanu 'ikën.
 Usaribi okin kana 'ën kamabi Israel unikama nuibatin,
 atúxa bëtsi bëtsi ñu rabikë 'ikëbi, 'imainun ka batokin pán uvas éskakë
 këñun
 mëskukin chookin atun dios 'axunkë 'ikëbi pia.
- ² Usa 'ain kana Gómer 'ën xanu 'inun bitëkëxun mapai rabé 'imainun
 mapai achúshi,
 manë uxua 'akë kuríkinën kupíokin maruakën 'imainun
 kana trescientos treinta litronu 'ikë cebada maruan.
- ³ Usakin 'axun kana 'ën kan: 'itsa nètën kamina 'ën xubunu 'ëbë 'iti 'ain;
 usa 'ain kamina bërí bëtsi bëtsi uni min nami 'amima 'ianan uni itsibë
 'itima 'ain.
 Usa 'ain kana 'ënribi anun nun ñu 'ati nètë 'itámainun uisa ñubi 'atima
 'ain, kiax ka kiakëxa.”
- ⁴ Usai akama 'ikë 'ain ka Israel unikamax 'itsa baritia 'apuñuma 'ianan atun
 kushi kamañumabi 'iti 'ikën,
 'ianan ka añu ñubi xaroima 'ianan maxá upíibu akama 'ianan,
 sacerdotekaman pañukë chupa abi pañuima:

'ianan atun aintsia rabikē ñukama abi rabbitima 'ikēn.

- ⁵ Usai pain ēnē ñukama 'ikē 'ain ka
Israelkaman ami sinanatēkēnkin,
Nukēn 'Ibu Dios rabiti sinántēkēnti 'ikēn,
'imainun ka atun 'apu 'ia David aín rēbúnki achúshi atun 'apu 'iti 'ikēn.
Anuan ēnē nētēkama kēñuti a nētē 'ikēbētan ka ami rakuékin Dios
upíokin a 'akinun kixun ñukáti 'ikēn.

Israel unikamax Nukēn 'Ibumi 'ucha ñuikē bana

- 4** ¹ Israel unikaman ka
ē sai ka Nukēn 'Ibu kia kuati 'ikēn.
An ka ēnē menu tsókē unikama nishanankē a uisokin kara 'ati 'ikē
sinánxa,
ēnē menu ka uni nuibanani tsókē 'aíma 'ianan,
bētsi uni mēekaskin uisai kara Diosan bana kia abi 'unanima.
² Usa 'ain ka atunu kēmēishi banati 'imainun bētsi paránti 'ianan,
bētsi 'ati 'imainun mēkamati 'ianan,
aín xanuma 'ikēbi bētsi xanu 'anan bēnékinshi ñu 'atima 'ati 'itsaira
'ikēn,
'ianan ka bētsin 'akēbē 'akēbētan uni 'ati ashi anu 'itsaira 'ikēn.
³ Usa 'ain ka ēnē menu uni ñukē 'ain pañukē chupa a pañuax masá nuituti
nitéxekē usa 'ixun añu ñubi kuēñima;
usa 'ain ka anu tsókē unikama kushiñuma 'ikēn; usai 'imainun
ka raēkēma ñuina 'imainun, manan nikē ñukama bamamainun
parúmpapanu 'ikē tsatsakama axribi bamaia.

Dios sacerdote unikaman ka ñu 'atima 'aia kiox kia bana

- ⁴ Ēsai ka Dios kia:
“¡Uímbi ka usakin kamina ñu 'atima 'ai kixun bētsi uni katima 'ikēn!
'Ēx nishkē ax ka sacerdote mimi 'ēx nishkē 'ikēn.
⁵ Mix kamina nētēinra 'ianan imē ñu 'atima 'ai pakēti 'ain,
usai 'ikēbē ka mibē an Dios kikē bana ñuikē
uníxribi pakēti 'ikēn,
'imainun kana min titaribi 'ēn kēñunun 'imiti 'ain.
⁶ 'Ēn unikaman ka añu ñubi 'unánkēma 'iaxa,
usa 'aish ka 'atima okin masókē 'iaxa.
Usa 'ain kamina sacerdotekama mitsúxribi ñu 'unánkēma 'iakēn,
usa 'ain kana 'ēnribi anuxun 'ē rabiti xubunu mikamax 'iti kuēñiman.
Min kamina Dios 'ixun 'ēn 'unánmikē banakama manua,
usa 'ain kana 'ēxribi min rēbúnkin kamami manúti 'ain.
⁷ Sacerdotekama 'itsakēbē ka uníxribi 'itsaira 'ēmi 'uchakēxa;
usa 'ain kana atúan bití ñu 'inankima ñuumasara 'inun 'imiti 'ain.
⁸ 'Ēn unikaman aín 'ucha mēníokakin 'inainshikē ñukama a marui
kamina mitsux tsotin;
usakin 'akin kamina 'ēn unikamaxa abi 'uchanun 'imin.
⁹ Usa 'ain kana 'ēn unikama 'akēsaribi okin sacerdote unikama upiti atux
tsótima kupín 'atima oti 'ain.

- ¹⁰ Usa 'ain ka atun Dios rabiti ĕnkĕ 'ixun piti 'ikĕ,
 'aínbi ka puchákin pitima 'ikĕn;
 'ianan ka xanun nami 'akinbi bëchikantima 'ikĕn.

Israel unikaman bëtsi ñukama rabia ñuikĕ bana

- ¹¹ Ĕsaribiti ka Dios kiakĕxa: Bëtsi bëtsi unin aín nami 'akĕ xanubĕ nikin,
 uvas baka paĕokin 'akĕ xĕai paĕini nikin ka upíokin ñu 'ati a ĕanxa.
- ¹² Usa 'ain ka 'ĕn unikama atun rabinuxun nitsínkĕ ikama abĕ banakin
 ñukatia;
 'ianan ka aín tsatikama anun uisai kara 'iti 'ikĕ kixun anun tanti aribi
 'aia.
 Usa 'ain ka 'ĕn unikama xanun nami 'ati kuĕĕinra 'ixun,
 bëtsi ñu 'atishi kuĕĕenia:
 Usa 'ixun ka aín Dios 'ikĕbi aín nami mëakakĕ xanukaman abĕ 'ikĕ uni
 'akĕsokin 'ĕ manuakĕxa.
- ¹³ Usa 'ain ka aín bashi manan kuaruxun aín rĕbu anuxun sanuira ro a
 xaronan
 'aímai kĕñutanun ñuinaribi xaroia,
 'imainun ka i roble kakĕ pĕñanakĕkĕ 'ianan álamos kakĕ i 'imainun
 muxaño ikama aín tupĕn tĕmúxun ñuina xaroia.
 Usa 'ain ka mitsun ini bëchikĕkaman bëtsi bëtsi uni aín nami 'amia,
 'imainun ka mitsun bakĕ bëchikĕnĕn xanu min piakakamaribi atun
 bĕnĕ ĕanx bëtsi unibĕ 'ia.
- ¹⁴ 'Aínbi kana 'ĕn mitsun ini bëchikĕ xanukama uni aín nami 'atima oíma
 'ianan mitsun bëchikĕnĕn,
 bëtsi uni aín nami 'amia tĕmĕramiti 'ain,
 mitsúxbi kamina bëtsi bëtsi uni aín nami 'akĕ xanubĕ 'in;
 'ikĕn kamina a rabikĕsokin atubĕ timĕxun ñuina xarokanin.
 ¡Usokin 'ai kamina achúshi ĕmanu 'ikĕ unikaman sinánkimaishi ñu
 'akĕ usaribi 'ikanin!
- ¹⁵ Israel unikama mitsux kamina bëtsi bëtsi ñuira 'akĕ 'ain,
 'aínbi ka Judánu 'ikĕ unikama atun kuni usakin 'ai 'uchatima 'ikĕn.
 ¡Usa 'ain kamina Guilgalnu kuankantima 'ain, 'ianan kamina Bet-avén
 anuribi kuarutima 'ain,
 'ianan kamina sinanatĕkĕntima oi 'ĕn anĕ ñui banatima 'ain!
- ¹⁶ Israel unikamax bana kuati 'unánma unibu 'ikĕn,
 usa 'aish ka burro xanu bĕrí kanikĕ bisama usaribi 'ikĕn,
 usa 'ikĕ, ĵkara Diosan pasto 'apákĕ upíira anua carnero kamara
 'akĕsokin bĕrúanti 'ik?
- ¹⁷⁻¹⁸ Usa 'ain ka Israelkama axribi unínbia 'akĕ ñukama rabbitinu atsínxun
 rabia.
 ¡Usa 'ain ka kamabi uni axa bëtsi 'atima onux timĕax bëtsibĕ paĕnkĕ
 unikama usaribiti 'ia!
 Usai 'i amiribi amiribi ñunshinakĕkin xanun nami 'ai ka
 anun rabinima upiti tsótisa 'ashi 'atimati tsótishi kuĕĕenia.
- ¹⁹ ¡Usakin atun ñu 'akĕ ax ka suño bĕkikin nuámikĕsa 'iti 'ikĕn,
 usa 'aish ka atun ñu rabikĕ anubi katékĕ 'iti 'ikĕn!

- 5** ¹ Sacerdotekama mitsun kamina ënë bana kuati 'ain;
 'imainun ka Israel kamanribi bëmékin kuati 'ikën;
 'imainun ka 'apun aintsikama upókin kuati 'ikën:
 'Ën kana mitsu tëmëramiti 'ain, mitsun kamina ami ñu 'iti nankë usa
 'ixun Mispá anuxun unikama 'uchamiakën, 'anan kamina achúshi
 rika sarakaxun satëonkin tëkërëkakësa 'ixun aín bashi Tabor anuxun
 'akën,
² 'anan kamina achúshi kini nëmionkin naëkësa 'ixun Sitim kakë me
 sapan anuxun unikama 'uchamiakën.
 Usa 'ain kana 'ën mitsu tëmëramiti 'ain.
³ 'Ën kana Efraín 'unán;
 usa 'ain kana uisai kara Israel 'ia a 'ën 'unán.
 Efraín ax ka aín nami bëtsi bëtsi uni 'akë xanusa 'ikën;
 usa 'ixun ka Israel unikama 'itsaira ñu 'atima 'akin 'uchamiaxa.”
⁴ Bëtsi bëtsi ñua aín ëmanuxun 'akë anbi ka Israel unikama aín,
 Diosmi sinanatëkënnun 'imiman.
 Usa 'ain ka an 'akë ñu 'atima abi tënëtisama tankin 'akë anbi ka aín
 'Ibu Dios sinántisama oia.
⁵ Israel unikamaxa nux kananuna usaira 'ai kiox rabiakakë ax ka atuxi
 anunbi 'atimati 'ikën;
 usa 'ain ka Israel aín ñu 'atima 'akë anunbi 'uchai 'atimati 'ikën,
 'usai 'ikëbë ka Judánu 'ikë unikama atu tani usaribiti 'iti 'ikën!
⁶ Achúshi nètën ka atun ovejakama 'imainun vacakama
 buánxun 'ë barikanti 'ikën,
 usokin 'akinbi ka atun 'ë mërakantima 'ikën,
 atunuax urakin kana 'ën ëankën.
⁷ Atux ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanusa 'iaxa, usa 'ixun ka bëtsi
 dioskama rabikin 'ë paránxa,
 usa atux 'ain ka achúshi 'uxëinshi atun me 'atima okin masókë 'iti
 'ikën.

Israel 'imainun Judánu 'ikë unikama Diosan 'atimoti ñuikë bana

- ⁸ 'Akanankëbëtan a banokë ñuina manchan Guibeánuxun banoti 'ain,
 'anan kamina manë banoti aribi Ramá anuxun banoti 'ain!
 'Anan kamina ñu 'ikëbë banati nankë aribi Bet-avënnuxun banamiti
 'ain!
 'Anan kamina anun bënëtishi mëníokati ñu aribi Benjamínën me
 kamanuxun bana oti 'ain!
⁹ 'Ëx kana Israel ñakákamanua 'iásaribi 'inua asérabi ñu 'iti ñui kín:
 Israel ax ka anúan 'ati nètë 'ikëbëtan masókin tëmëramikëx masá
 nuituti 'ikën.
¹⁰ 'Ësai ka Nukën 'Ibu kia:
 “Judánua 'ikë 'apukama ax ka a unisa 'ikën,
 usa 'ixun ka bëtsi unikaman me anua sënënkë a 'inumikin bitsia.
 'Aínbi kana 'ëx nishkin uisakin karana 'aisatani usakin 'ati 'ain!
¹¹ Israelnën rëbúnkikama an ka bëtsi dioskama rabia usa 'ikë ka
 uínbi atun bana tankin usa ka atux 'ikë kixun katima 'ikën.

- ¹² Usa 'ain kana 'ëx an ñu pikin kēñúkē bisasa Israel unikamanan 'ianan, kana an pikin pëuxun kēñubiankin i pikē bisa usaribi 'ixun Judánu 'ikē unikama masóti 'ain.
- ¹³ Uínsaran kara Efraínēn ain 'insínkē ismainun, Judánu 'ikē unikaman atun naminu ñukē isia, anun ka Efraín Asirianu 'ikē 'apu 'akinun kixun ñukáti kuantu 'ikēn, 'aínbi ka atu ain ñukékama mēnfokati pëxkunun 'akintima 'ikēn.
- ¹⁴ Achúshi paru 'inúanēan ñuina nuikē usaribi okin kana Efraín 'imainun Judá 'ati 'ain, usokin 'atankëxun tukapabiani kana anuax kuantu 'ain, usakin 'ën 'aia ka uínbi iémitima 'ikēn.
- ¹⁵ Usakin 'atankëx kana anu 'ëx 'ikē anu, atunbia sinanakin kana 'ucha kixun 'ë baritamainun kuantu 'ain. Tēmërai bēnékin ka atun 'ë bariti 'ikēn."

Diosmi kananuna sinanatëkënti 'ai kias Israel unikama kia bana

- 6** ¹ Kamaxi Diosmi sinanatëkënti kamina ukanti 'ain. An ka 'atimo 'ixunbi nux ñu 'atima 'ai 'uchakékama nu mēñoxunti 'ikēn; usokin 'atimo 'ixunbi mēñotëkënkun ka chuámarua tanun nu 'imiti 'ikēn.
- ² An ka bēnékinshi nun ñu 'atima 'akékama mēñokin nukama upí 'imiti 'ikēn, usakin 'akin ka nukama an iskëx upí tsónun 'imiti 'ikēn.
- ³ ¡A mi kushikin kananuna Dios 'unántëkënti 'ain! Usakin 'akëbë ka Dios nukamanu 'i 'utëkëni barin urukin pékabëtsinkë usa 'ianan, ka me chabóia mitakuatsinkëbë 'uí 'ibúkësa usaribiti 'uti 'ikēn.

Diosan Israel unikama ami sinanakatsi kia ká ñuikë bana

- ⁴ Èsai ka Dios kia: "¿Añu karana 'ën Israelkama mitsubëtan 'ati 'ain? ¿Judá añu karana 'ën mibëtan 'ati 'ain? Mitsúnmi 'ë nuibakë ax ka pëkarakuatsinkëbë kuénkuru 'ibúkë usa 'ianan, nibí ñantámashi 'ibúkin me chabotankëx pëkarakëbë nëtëkë usashi 'ikēn.
- ⁵ Usa 'ain kana 'ën kakëxua an Dios kikë bana ñuikë unikaman mitsu 'atimonun 'amia, 'ën bana an bana ñuikë unikama ñuikë a bananbia kēñunun 'imian. Usa 'ain ka 'ën 'upiokin 'akë ñukama ax kuni upí 'aish tirísaribi 'ikēn.
- ⁶ Usa 'ain kana mitsunmi 'ë nuibati a kuëënin, 'ën kana mitsunmi ñuina rëtankëxun xaroxunti a kuëënima, usa 'ain kamina ax ka Dios 'ikë kixun 'ë 'unánkanti 'ain, usakin 'unánkin kamina 'ë ñuina rëtankëxun 'aímai kēñutanun xaroxunkantima 'ain."

Diosan 'ain bana kuakëma 'ikëbi 'ain unikama nuiba ñuikë bana

- 11** ¹ Ën kana Israelkama 'ën uni 'ikë tuá xura 'akësokin nuibakën;
usa 'ixun kana atu Egipto menuax chikitia 'ën bëchikë ka ax 'ikë
kixun kakën;
- ² 'aínbi ka usakin kuënkëxi,
'atiaira 'ëmi 'urakankëxa.
Usai 'ikin ka 'ën unikaman këmëkinshia rabikë dioskama a ñuina
xaroxuankëxa,
usakin 'anan ka sanuira ro aribi ñu tankin 'akëkama a xaroxuankëxa.
- ³ Usakin 'aiabi kana 'ën Efraínnu 'ikë unikama uisai
kara tsóti 'ikë a 'unánmiakën;
'aínbi ka atun 'ën kana usakin 'akini kixun 'unánma 'ikën.
- ⁴ Ën kana atu 'itsaira nuibakin ënua 'utëkënun atu 'akiankën;
usakin kana tuá xura 'akësokin 'anan,
atun piti 'inánima 'ikinma bërúankën,
- ⁵ 'aínbi ka atux 'ëmi katamëisama tankankëxa.
Usai 'i ka Egipto menu kuantëkënti 'ikën,
anuxun ka Asiria menu 'ikë unikama atu tëmëramikin ñu mëëmiti
'ikën.
- ⁶ Usokin 'akëbëtan ka atumi nishkë unikama aín ëmakamanua 'ain manë
xëtokën 'akin,
anúan ëma kënëara aín xëpútikama 'atima okin masóti 'ikën,
usakin 'akëx ka atun ñu 'atima 'ati sinánekë anunbi 'atimati 'ikën.
- ⁷ Ën unikama ka bëtsi ñuishi 'ai 'ë 'ura 'ia;
usa 'ixun ka bëtsi dioskamaishi nuikin 'ë ënkanxa;
usa 'ixun kamina ax isa 'ësamaira kushi 'ikë kixun sinánkanin, 'aínbi
ka an mitsu 'akintima 'ikën.
- ⁸ “¿Uisa 'ixun karana 'ën Efraín ënti 'ain?
¿Uisa 'aish karana 'ëx Israel unikamami manuti 'ain?
¿Admá kakë ëma 'ásaribiokin karana mi masókin 'ati 'ain,
'anan karana mi Seboím 'asaribiokin 'ati 'ain?
¿'Ën mitsumi 'itsaira sinánekë an ka
'itsaira mitsu nuibanun 'ë 'imia!
- ⁹ Usa 'ain kana 'ëx nishkësokinshi 'atima 'ain:
usakin 'akin kana Efraín amiribishi 'atima okin këñutima 'ain,
'ëx kana Dios 'ain, usa 'aish kana 'ëx unima 'ain,
'ëx kana upíra 'aish mi nëbëtsi 'ain,
usa 'aish kana mitsu këñui ukëma 'ain.”

Diosan ka Israel unikama tëmëramiti 'ikë kixun ñuia bana

- 13** ⁴ Ësai ka Dios kia:
'ëx kana mitsun 'Ibu 'ianan Dios 'ain, usa 'aish kana
anunmi Egipto menu 'ikankë anubi anu 'iakën:
Usa 'ain kamina bëtsi dios ax 'iisa min Dios 'ikë kakín unántima 'ain,
'ëx ishi kana an mi iëmiti a 'ain.
- ⁵ Ën kana anu uni 'ikëma menuabi mitsu bërúankën.

- ⁶ “Usa 'aínbi kamina mitsux piti 'itsairañu 'ikin tani nukamax kananuna
usa ira 'ai kixun sinani
'ëmi manúkankën.
- ⁷ Usa 'ain kana 'ëx achúshi paru 'inúansa atunan 'ianan,
'inu cha aín rani tunanën tsaka tsaka axa ñu binux unékësa usaribiokin
'ën atu 'ati 'ain.
- ⁸ Usakin 'ai kana xaëón aín xanuxa aín
tuákama nētémiax anun rabanan nékë usai 'ikin,
'ën aín shikan tukapati 'ain.
Usakin 'akin kana paru 'inúanën 'akësokin 'akin anuxunbi pikin kēñuti
'ain;
'anan kana raékëma ñuinanën 'akësa okinribi anuxunbi 'ati 'ain.
- ⁹ Usa 'ain kana Israel unikama 'ën kēñuti 'ain,
usakin 'aiabi ka uñbi usakin kamina 'atima 'ai kixun 'ë katima 'ikën.
- ¹⁰ Usa 'ain kara çuinu bërí min 'apu,
an ëmakamanua mi iémiti ax 'ik? 'Aíma ka.
çUinu kara mitsún kushibu 'imainun 'apukama anëxunti ñuká 'apu ax
'ik?
- ¹¹ 'Ën kana mimi nishkinbi mitsux mi 'apuñu 'inun 'imiakën,
'imitankëxunbi kana mimi nishkin mi 'apu bikuankën.
- ¹² Israel unikaman 'akë 'atima ñukama ka kuënëökë 'ikën;
'imainun ka atun 'uchakama axribi anubia 'iti kirikanu kuënëökë
bëruaxa.
- ¹³ Xanu aín tuákën paëökëx upíti
bakënkë, 'aínbi túa bana kuakëma usarabi
ka Israel unikama 'ikën,
- ¹⁴ çUsa 'aish kaina anu uni ñukë maínti kini anuax iékanti 'ain?
çBamati anuax kaina iékë 'iti 'ain?
Bamati, jmin kushibëbi uxun kamina ënë ëma kēñuti 'ain!”
- ¹⁵ Israel unikamaxa ñu uábuti 'ikëσαι mēñokakëbëbi ka suñu amiaxa bari
urukë amiax bëkiti 'ikën,
usai 'ika suñu kushiira anu uni 'ikëma memiax bëkiti 'ikën;
usai 'ikëbë ka anua rakákë anuax 'umpax ëskimainun xëxá upikamaribi
ëski 'aíma 'iti 'ikën.
Usai 'ikëbëtan ka axa ami nishkë unikaman atun ñu upíbu akama bikin
'ibuati 'ikën.
- ¹⁶ Israelkama ka aín Diosmi 'atimati banakë kupí 'atima okë 'iti 'ikën.
Usa 'ain ka anu 'ikë unikamax 'akanankin manë xëtökën 'akëx bamati
'ikën,
'imainun ka aín bakë bëchikëkamax bixun memi shipënkakin rëkë 'iti
'ikën,
'anan ka xanu tuñukama aribi paná rabé okin tukakë 'iti 'ikën.

Oseasnën Israel unikama Diosmi sinanatëkënnun kixun ka ñuikë bana

14

¹ Israel unikama Nukën 'Ibu Diosmi kamina sinanatëkënti 'ain,
mitsúxmi 'uchakë a kupí kamina 'aisama kan.

² Usa 'ain kamina Diosmi sinanatëkënnin ësookin mitsun a ñukáti 'ain:

"Nukaman 'uchakama kamina nu mënóoxunti 'ain,
mënóoxunkin kamina mix upí íxun nun
mi rabikëxun upíokin kuati 'ain.

- ³ Asiria unikamax ka nu iémisama 'ikën,
usa aín caballokama anbi nu abáti kuania 'abákintisama 'ikën.
Usa 'ain kananuna mix kamina nun Dios 'ai kixun nunbi uniokë
ñukama anëtëkëntima 'ain,
axa 'ibuñumakë unikaman ka 'ain,
Dios 'ixun min nuibakëxun 'unania."

**Diosan Israel unikama amiribishi upiti tsotia
'akinuxun 'aia kia ñuikë bana**

- ⁴ Ĕsai ka Dios kia:
'Ĕn kana Israel unikama ñunshinakëkia atun 'akë ñukama mënóoxunti
'ain;
usokin 'akin kana 'ĕn nuibaisa 'ikëmabi atu nuibati 'ain,
'ĕx atumi nishtankëxunbi kana atu nuibatëkëan.
⁵ 'Ĕx kana Israel kama nibitan 'ibúkin chabókë usaribi 'iti 'ain,
usa 'ain ka atux ro 'apákëxa uábukësa usaribi 'iti 'ikën.
Usai 'ika aín tapunkama LÍbano menu 'ikë i aín tapun menu takáshkikë
usaribi 'iti 'ikën;
⁶ usai 'ika aín pëñankama ax pëñanakëti
olivos pëñan upírabu usaribi 'iti 'ikën,
'ianan ka aín sanu ax LÍbano menu 'ikë kunxankama 'ain sanusaribi 'iti
'ikën.
⁷ Usai 'ika Israel kama amiribishi 'ĕn bërúankëx upitax bukui trigo
'apákëxa 'upitax kanikë usai 'ianan,
uvas 'apákëxa kanitankëx uábukësa 'ianan LÍbano menu 'apáxun uvas
baka bikësa usaribi 'iti 'ikën.
⁸ Usa 'ain ka Israel unikama kiti 'ikën: ¿Uisati karana a rabinuxun 'akë
ñukama 'ĕn kuënti 'ain?
¡'Ĕx kana an 'ĕn unikama 'akianan bërúankë 'ain!
'Ĕx kana pino kakë 'i paxaira 'ain pëchi usaribi 'ain,
usa 'ain ka atux 'ĕn 'akinkëx upiti tsóti 'ikën, kiaux ka Dios kiakëxa.

Diosan anuishi sĕnĕnkin Oseas ká ñuikë bana

- ⁹ An ñu 'unánkë unikama 'imainun sínánñu unikama,
akaman ka ĕnë bana kuati 'ikën:
Kamabi ñu Diosan 'á ax ka upíokin 'á 'ikën,
usa 'ain ka an ñu 'upíshi akë unikaman ax kikësabiokin 'aia;
usa 'aínbi ka 'atima sínánñu unikama usakin ñu 'aiama Diosan 'atima
oia.

JOEL

'Aisamaira champun ñu 'apákëkama këñukin pia ñuikë bana

- 1** ¹ Ënë banax ka Joel Petuel kakë uni aín bakë bëchikë Diosan ká 'ikën.
² Kamabi uni 'ain tukurikubu 'imainun axa ënë menu tsókë unikama mitsun kamina ënë bana 'upiokin kuati 'ain.
¿Mitsun kaina ësaia ñu 'ia isan?
¿Mitsun papan kara tsókë 'ixun a nètëkaman ësaia ñu 'ia isakët? ka isama 'ikën.
- ³ Usa 'ain kamina mitsun bakë bëchikëkama 'a bana ñuixunti 'ain, ñuixunkëxun ka atúnribi atun bëchikëkama ñuixunti 'ikën, ñuixunkëxun ka atúnribi bakëntankëxa kanirukë aribi ñuixunti 'ikën.
- ⁴ Kamabi ñu ka champun piakëxa, usakin 'akëbë ukin ka bëtsían pikin ënkë akama këñukin bëtsi champu kamanribi piakëxa. Pikë 'aínbi ka amiribishi utëkënkín raírinënríbi piakëxa, pianbi ka axa utëkënkë ainra kamabi ñu këñukin piakëxa.
- ⁵ ¡Axa paënkë unikama mitsux kamina bësukanti 'ain!
¡An uvas baka vino 'akë xëakë unikama mitsux kamina inkanti 'ain, 'ami mitsun 'ain baka xëakë uvakama ka champun këñúaxa!
- ⁶ Usa 'ain ka champu 'itsaira ax achúshi suntárukama kushiira 'ianan 'itsaira usaribi 'ianan,
paru 'inuánën xétasa 'ianan paru 'inuánën xanun pakasa 'ixun nun mekama tsitsiruaxa.
- ⁷ Usai 'ikin ka unin uvas 'apákëkama 'anan, nun higuera 'apákëkama këñukin piaxa,
usakin 'akin ka 'ain xo këñukin 'ain xaká pianan,
'ain pëñankamaribi uxubu kuaintanun 'ain xaká piaxa.
- ⁸ Achúshi xanux 'ain mërati an bití uni ñukë 'ain, inkin uni ñukëbëtan pañuti chupa pañuax inkë,
- ⁹ usaribiti ka sacerdote unikamax inia,
anuxun Dios rabiti xubunu ka aña ñubi 'aíma 'ianan,
a xëati uvas baka 'akë 'imainun a Dios 'inaínshiti ñukamaribi 'aíma 'ikën.
- ¹⁰ Naëkamanu ka aña ñubi koima,
mekamax ka uni 'ain 'aintsi ñukë 'ain masá nuitukë usaribi 'ikën.
Usa 'ain ka trigo 'apákë 'imainun uvas 'ianan,
olivos akamax ka ëski chushiaxa.
- ¹¹ Axa naënu ñu mëi tékë unikama 'imainun

axa uvas 'apákěnu tēkě unikama mitsux kamina masá nuituti inkanti
'ain,

ami 'apákě ñukama ka kamaxi nētéaxa,

'imainun ka anun biti 'urama 'aínbi trigo 'imainun cebada akamabi
kěñúaxa.

- 12 'Ianan ka uvas 'apákěkama 'imainun higuera 'apakěkamaribi
chushiaxa.

Usai 'imainun ka kaxori, xēbin, manzana akama 'ianan,

kamabi naēnu 'ikě i kamaribi chushi ěskiaxa.

¡Usai 'ia isi ka 'upiokin sinani kuěēnkě a ěni kamabi unikama
nitěxěaxa!

- 13 Usa 'ain kamina sacerdotekama anuxun ñuina xarotinu tēkě,
'ain kushibu mitsux chupa xēni pañutankěx paēi masá sinani inkanti
'ain,
anuxun Dios rabiti xubunu ka
ñu bimikama 'imainun a Dios 'inaínshiti uvas baka vino 'akě abi 'aíma
'ikěn.

- 14 Usa 'ain kamina kamabi unikama pima samákanun kati 'ain;
usai 'ixun kamina anuxun Dios rabiti xubunu uni aín tukurikubu
'imainun kamabi unikama a menu 'ikě timéti 'ikěn,
anuxun ka Dios atun 'uchakěkama ñuixunti 'ikěn.

- 15 ¡Běrí karanuna añu 'ati 'ain, anúan Dios kushiñuira an nun
tēnētisamaira ñu 'atimaira 'imiti nētě ka 'urama kuatsinia!

- 16 Nukaman ismainunbi ka nun bėrunuxunbi a piti 'apákě ñukama
champun kěñukin piakěxa,
usa 'ain ka unikaman anuxun Dios rabi xubunuax kuěēnkě akama
nētěakěxa.

- 17 Usa 'ain ka ñu bėru 'apákěkama ax 'uí 'ibúkěbėma koima ěski
chushiakěxa,
usa 'ain ka trigoribi 'ain bimi bisama 'inun nētéaxa,
usa 'ain ka anu trigo bukunkěkama anuaxribi kěñuaxa.

- 18 ¡Vacakama ka mankia!
Ñankáishibi ka vacakaman pasto bari 'ia,
'imainun ka oveja 'arakakěkama a piti 'aíma 'ain numin bamaia.

- 19 ¡Usa 'ain kananuna mixmi Dios 'ikě 'akinun mi ñukatin,
barin xanan ka anu uni 'ikěma menua 'ikě xubi 'imainun naēnu 'ikě
ikama chushimiaxa!

- 20 Usa 'ain ka ñuina raěkěmakamaxribi tēmėrai banaia,
atúan xėakě xėxakamaribi ěskimainun,
ka tsin pastokamaribi nėnkin xaroxa.

2 ¹ Aín bashi Sión kakě anuxun ka maně banañu banokanti 'ikěn,
'anan ka Nukěn 'Ibun kaisa bashi upíra anuxun uisai ñu 'ikěbėtan a
banamiti aribi banamiti 'ikěn.

Kamabi unikama Judá menu tsókě akamax ka bėrėti 'ikěn,

Nukěn 'Ibun nētě ka 'uramaxa usa 'ain:

- ² a nētěx ka imě 'ianan, bėánbėankibukě 'iti 'ikěn,
'ianan ka a nētě kuinan tupėonkě nētě 'iti 'ikěn.

Suntárukama champu 'itsa ukësa kuatsini uá ñuikë bana

Suntáru kushibu 'imainun 'itsaira an ka aín bashikama tsitsiruti 'ikën,
usokin 'akin ka barin urukin pékabëtsinkë usaribiokin 'ati 'ikën.
Uinsaranbi ka usai 'ia ñu uínbi isáma 'ikën, usa 'ain ka uínsaranbi bërí
'ikë ësai ñu 'ia uínbi istëkëntima 'ikën.

³ A suntárukaman ka tsin ërénrukin bënëkinshi,

kamabi ñu këñukësa okin 'aia;

usa 'ain ka tsi rëkirukiantankëx

'inúkëbë ñankáishi 'ikë usaribi 'iti 'ikën.

Atúxa kuankëmapain 'ain ka me upíira 'aish,

Edén kakë naësa 'iakëxa,

'aínbi ka atux kuankëbë anu uni 'ikëma mesa 'iti 'ikën.

j'Aíma ka anuaxa abati 'iakëti ñu 'ikën!

⁴ Suntárukama ax ka champu 'itsa iskësa 'ianan,

caballonën nikë unikamaxa bënëtishi anun abákë usa 'ikën,

⁵ usa 'ain ka bashikamanu abákian taë banamikë ax anun 'akánanti

caballonën nirinkë ñu ax bana kiankësari 'ia,

'ianan ka tsin rëkirukin nënkëxa pëi chushirukë banakë usaribiti 'ia.

'Ianan ka suntáru kushiirabukama 'akanantishi 'aish sëtékë usaribi 'ikën.

⁶ Usa 'ain ka unikamax suntárukama bëbaia isi rakuéti

bërëi achúshi achúshi uni aín bëmánan bëpëki 'ikanti 'ikën.

⁷ Usa 'ain ka suntáru rakuëma kamax 'ikësaribiti

abákianx anun ëma kënëara anun rorukiani

puntëishi amo kima kuankësa usaribi kiani kuantí 'ikën.

⁸ Usai 'ika champukama 'ikësaí suntárukama ax bëtsibë bëtsibë

bëarananima 'iti 'ikën;

usai 'ika achúshi achúshitax anun kuankë anunbi kuantí 'ikën,

kuani ka atumi okin atun pia pukëbëbi

anuax raíribë ënananima sënëñbi kuantí 'ikën.

⁹ Usai 'ika ëmami kikiani abákianx anun ëma kënëara anun rorukiani kuani,

xubukamanu atsínti 'ikën,

usai 'ika an ñu mëkamakë unikamax xubu 'ain xëkuë chukúmakama

anun atsínkësaribi 'iti 'ikën.

¹⁰ Usa 'ain ka an 'imikëx me shaíkia,

'imainun ka naíribi shaíkiti 'ikën,

'ianan ka bari 'imainun 'uxë bëankiti 'ikën,

'imainun ka 'ispakamanribi pëkima nëtéti 'ikën.

¹¹ Nukën 'Ibux ka aín suntárukama bëtanainuax

kaná banakësari banai kiti 'ikën.

Usa 'ain ka aín suntárukama 'aisamaira 'aish

uínbi tupunkin sënëoinsamaira 'ixunbi an kakësabiokin 'aia.

jUsa 'ain ka anun Nukën 'Ibu 'uti nëtë ax chaiira ami rakuéti nëtë 'ikën!

Usa 'ikë ka uínbi tënëtima 'ikën.

Nukën 'Ibun unikamax ka amiribishi sinanatëkënti 'ikë kixun ñuikë bana

¹² “Ainbi ka —bërí asérabi Nukën 'Ibu ësai kixaxa—,

- amiribishi kamina mitsun nuitunənbi 'ēmi asérabi sinanakanti 'ain.
 ¡Usai 'i kamina añubi piima 'ianan munuma kuënkëni bënëti inkanti
 'ain!"
- 13 ¡Amiribishi kamina mitsun 'Ibu Diosmi sinanatëkënti 'ain,
 usai 'ikin kamina mitsun nuitu mëníokati 'ain,
 chupa mëníokë usamaira 'ikën!
 Usa 'aish ka Nukën 'Ibu ax munu ñu 'ai bënëtishi nishkëma 'ianan
 nuibanankë 'ikën,
 usa 'ain ka 'itsaira ax nuibanania,
 usa 'ixun ka 'atima oisa tankinbi tënëkin uni nuibatia.
- 14 Usa 'ain ka Diosan mitsu 'atima otima 'ikën,
 'akinma ka sinanatia okin 'akinkin mitsu:
 ñu bimikama 'imainun uvas chakaxun aín baka bikë 'ianan a
 'inafnshiti ñukama Dios 'inánti 'ikën.
- 15 ¡Manë banañu aín bashi Sión kakë anuxun banokëbëa timëtia kamina!
 Èmanu 'ikë unikama pikëmëti samákanun kati 'ain;
- 16 sacerdotekama mitsun kamina Diosan kaisa unikama timëtankëxun
 mëníokanun kati 'ain;
 kanan kamina uni kaniakëkëkama 'imainun tuákama bërí kanikë 'ianan,
 tuá aín titan xuma ënkëma akamabi timëti 'ain.
 ¡Usai 'imainun ka bëría xanu bikëkama axribi anua 'uxkë anuax
 unikamabë timëti chikínkanti 'ikën!
- 17 Sacerdotekama an Diosan ñu mëëti 'akë mitsuxribi kamina utankëx
 Dios ñukáti inti 'ain.
 Usai ini ka anuxun Dios rabiti xubu a bëtanaia 'ikë anuxun ñuina
 xaroti 'akë anu sëtëtax ësai kikanti 'ikën:
 “Nukën 'Ibu Dios min unikama kamina atun 'akë ñu 'atimakama
 mëníoxunti 'ain;
 'anan kamina ñuumara ka atux 'ikë kiox numi uinu 'ikë uníxbi kuainun
 'imitima 'ain, nux kananuna min kaískë unikama 'ai usa 'ain;
 'ianan kamina bëtsi ëmanu 'ikë unikaman atun kuëënkësokin 'amainun
 an bëtsi ñu rabikë unikaman numi kuaikin:
 ¿Uinu kara mitsun Dios 'ik? kixun nu kanun 'imitima 'ain.
- 18 Usa 'ain ka Diosan ax nuibanan irakë 'ixun atun 'akë ñukama
 sinánkinma 'ain unikama nuibakin ismiakëxa. Usokin aín unikama,
- 19 'ai ka kiakëxa:
 'Ènbi kana trigo bimi 'imainun uvas baka 'akë vino 'imainun xëni
 akama kuëëntanun 'inánti 'ain;
 usokëxa numin 'ianan, shimatëkënima 'ikëbëtan kana;
 an bëtsi dioskama rabikë unikama mitsumi kuaitëkënenun 'imitima 'ain.
- 20 Usa 'ain kana aín tsipumi axa champu 'itsa ukësa kuatsini mitsunu ukë
 suntárukama
 anu uni 'ikëma menua kuantanun xuti 'ain.
 Usokin 'akin kana anpan rëkuén kuatsinkëkama a parúmpapa bamakë
 kakë anua bakamikinun 'imiti 'ain,
 'imianan kana axa tsiankuatsini ukë akamaribi parúmpapa
 mediterráneo kakë anu këñunun 'imiti 'ain,

- usokin 'akëx ka aín namikama chéki pisiti 'ikën.
 ¡'Èn kana unin iskëma ñu chaiirabu usokin 'ati 'ain!"
- 21 Kamabi mex ka rakuétima
 'itsaira kuëenti 'ikën, Diosan ka chaiirabu ñu 'ati 'ikën.
- 22 'Imainun ka raëkëma ñuinakama axribi menu ñu kótëkënkëbë
 rakuétima 'ikën,
 pastokamax ka amiribishi paxaira 'itánun 'irutëkënti 'ikën,
 'ianan ka ikamaxribi 'aisamaira aín bimi 'iti 'ikën, 'imainun ka higo
 uvas akamaxribi 'aisamaira aín bimi 'inun bimiti 'ikën.
- 23 ¡Axa Jerusalén kakë 'ikëbi Sión kakëribi ëmanu tsókë unikama mitsux
 kamina kuëenkanti 'ain,
 usai 'i kamina Diosmiribi sinani kuëenkanti 'ain!
 An ka bërámá 'asabiokin anúan 'ibúti nëtë 'ikëbëtan 'uñe 'ibúmiäxa,
 a 'uñe ka mitañu 'ianan anun ñu 'apákëxa pëkëtia biti 'uxë anun
 'asaribiokin 'ibúmikë 'iti 'ikën.
- 24 Usa 'ain ka 'itsaira bimikë trigo biti 'ianan,
 uvas baka vino 'akë 'imainun 'itsaira xëñiribi 'iti 'ikën.
- 25 "Èsai ka Dios kíaäxa 'èn kana a
 baritiakaman mitsun ñu 'apákë utabakin
 champun pía a pain amiribishi 'inántankëxun,
 kana amiribishi utëkëkin champun pitëkëan akamaribi inánti 'ain,
 'inanxunbi kana utëkënkia champun pía a 'inanxunbi kana anuishi
 sënënkian champun pía aribi 'inántëkënti 'ain.
 'Èn kana suntárukaman ñu masókë usaribi okin 'anun mitsunu xuakën.
- 26 Mitsun kamina 'itsaira ñuñu 'ixun
 puchákin pikin mitsun 'Ibu Dios 'ikë 'ë rabikanti 'ain,
 'èn kana mitsu ñu chaiirabu 'axunin.
 Usa 'ain ka 'èn unikamax katékë bërútëkëntima 'ikën,
- 27 'imainun kamina Israel unikama mitsun 'unánti 'ain,
 'ëx mitsun Dios 'aish mitsubë 'ain,
 'ëx kana mitsun Dios a 'ain, usa 'ain ka bëtsi 'ësaribi 'aíma 'ikën.
 ¡Usa 'ain ka 'èn unikama uínsaranbi rabinkë bërútima 'ikën!

Dios aín Bëru Ñunshin aín unikama 'inánkatsi kia bana

- 28 Usakin ënë ñukama pain 'atankëxun kana 'èn
 Bëru Ñunshin kamabi uninu xuti 'ain:
 Usa 'ain ka mitsun bakë bëchikë bëbukama 'imainun ini bëchikë
 xanukama atun 'èn bana ñuñti 'ikën,
 'amainun ka uni xënikaman namákin isti 'ikën,
 'imainun ka uni bënábu atúnribi namákësa okin isti 'ikën.
- 29 'Imainun kana an mitsu ñu mëëxunkë uni
 'imainun xanukama atunurubi 'èn bëru ñunshin a nëtëkaman xuti 'ain;
- 30 Usokin 'akin kana 'èn kushi ismikin
 ñu chaiirabu 'akin imi tsi
 rëkirukë 'imainun nëtë kuin tëxëkirukë akama 'imiti 'ain.
- 31 Usa 'ain ka bari pékaima bënamainun
 'uxën pëkakë axribi imi 'iti 'ikën,

usai ka Diosan nētē chaiira ax ami rakuēti 'iti 'ikēn.”

³² 'Aínbi ka kamabi unikama an Nukēn 'Ibun anē rabikē

atun bamatinuax iēti tanti 'ikēn,

usa 'ain ka aín bashi Sión kakē Jerusalénnu 'ikē anu ka anua atux iēti 'iti 'ikēn.

Nukēn 'Ibu usai ka 'iti 'ikē kias kiasabi oi.

Usa 'ain ka an káiskē unikamax bamanuxbi tsókēpan 'iti 'ikēn.

**Diosan axa ami nishkē unikama tēmēramikēbēa
aín unikamax upitax tsóti ñuikē bana**

3 ¹“Ēsai ka Dios kiasa: Uínsaran nētēn karana axa ami nishkē unikaman tēmēraminun 'ain menu uan 'ēn unikama bētēkēni anun ka Judá menu 'ikē 'imainun Jerusalén ėmanu tsóti 'ēn unikama utēkēnti 'ikēn.

² Usakin 'anan kana axa atumi nishkē bētsi menu 'ikē unikama, timēbiankin Josafat kakē me sapan anu uanti 'ain, anuxun kana uisakin karana 'aisatani usakin 'ēn unikama Israel 'asaribiokin 'ati 'ain. (Josafat kikē bana ax ka Diosan uisa kara oisatania usakin 'ati kikē bana 'ikēn.)

Atun ka 'ēn uni Israelkama bētsi bētsi menu abístanun 'imianan, 'ēn atu 'inánkē me 'inánankin bikankēxa.

³ Usakin 'akin ka ñuratsu amo rabēbi kuēñoxun anun pain tantankēx, 'ēn unikama 'inánankēxa, usakin 'anan ka bēbu tuákama 'imainun xanu tuákamaribi marukankēxa, usakin 'atankēxun ka atu marukia bikē kurfki anun uvas baka paēokin 'akē a maruxun xēanan bētsi bētsi unin aín nami 'akē xanukamaribi aín nami 'axun kupiókēxa.

Dios ėmakama uisa kara okatsia usokin 'akatsi kia bana

⁴ ¿Añu kaina Tiro, Sidón ėmanu 'ikē 'ianan Filisteokaman menu 'ikē unikama mitsun 'ēbētan kuēñin? ¿Mitsun kaina 'ē 'atima oti sinánkanin? ¿Añu kaina ėnua bisatankanin? ¡'Ēn kana bēñékinshi uisokin karana 'aisatani usakin mitsu tēmēramiti 'ain! ⁵Mitsun kamina 'ēn manē uxua, 'imainun kuri akama mēkamakēn, 'ianan kamina ñu kupikēirabu 'ianan upíirabu a mitsun dios anuxun rabiti xubukamanu buánkēn. ⁶'Ianan ka axa ami nishkē unikaman Judánu 'ikē unikama 'ura buánan Jerusalénnu tsókē unikama an ñu mēēmikin tēmēraminun griego unikama maruakēxa. ⁷'Aínbi kana 'ēn mitsun marua 'aísha anu 'ikaniabi atu chikínkin atux 'iásaribitimi mitsúxribi tēmēranun 'imiti 'ain. ⁸Usakin 'anan kana atun bakē bēchikē bēbu 'imainun ini bēchikē xanukama Judíos unikama marunun 'amiti 'ain, 'amikēxun ka atun 'uraira menu tsókē sabeo unikama a marutēkēnti 'ikēn. 'Ēx Dios 'aish kana ėsai kin.”

⁹ Ēsai ka Dios kiasa: kamabi ėmanu 'ikē unikama ka ėsokin kati 'ikēn:

¡Kamabi aín suntárúkamaxa Diosan unikamabē 'akananux mēkēti mēñókanun ka kati 'ikēn!

¡Axa 'akánanti rakuēma suntárúkama a kamina kuēnti 'ain!

- ¡Usakin 'akëx ka 'akánanti 'unairakama ax abi rëkuénkiani 'akanani kuantu 'ikën!
- ¹⁰ Kuakin ka atun manë sëbía chaxké a manë xëtokin anun 'akánanti 'anan,
machitusa tëntuñukama aribi atun masínbu 'ati 'ikën,
usakin 'amainun ka ñuumara ka kixun iskëkama atux kiti 'ikën: “¡'Ëx kana kushi 'ain!”
- ¹¹ Kamabi ëmanua 'ikë unikama a 'urama 'aísha atumi nishkëkama atux, ¡bënëtishi timékuatsini 'akanani 'uti 'ikën!
¡'Imainun ka uni upí sinánñu axa 'akánanti kuënkëmakama atúnribi ka 'akánanti sinánti 'ikën!
- ¹² Kamabi ëmanu 'ikë unikama a
'urama 'ikë atumia nishkë ax ka
mënfokakiani Josafat kakë me sapan anu kuantu 'ikën,
anuxun ka Diosan axa atumi nishkë a 'urama 'ikë unikama uisa kara oti 'ikë a istankëxun usokin 'ati 'ikën.
- ¹³ Atux ka 'atima ñuira 'akë unibu 'ikën,
usa 'ikë ka trigo bimi pëkéké tëakin
bikësaribi okín 'ati 'ikën;
usa 'ain ka anun bití nëtë 'ikëbëtan bikëxa trigo bimi nëtékë usaribi okín 'anan,
uvas bimi aín baka vino 'ati bitishi 'ikë chakakë usaribi okín 'akánti 'ikën.
- ¹⁴ 'Itsaira unika anuxun uisakin kara 'ati 'ikë kixun sinánkë me sapan anu, Diosan nëtë ka 'urama 'ikë usa ain.
- ¹⁵ A nëtë 'ikëbëtan ka bari, 'uxë 'imainun 'ispa akaman pékatima 'ikën.
- ¹⁶ Uínsaran kara Dios munuma banai kaná banakësari aín bashi Sión kakë anuax 'ianan
Jerusalénna 'ia kuakania anun ka
naíkamë 'ëo 'imainun mekama shaíkiti 'ikën.
'Aínbi ka Diosan Israel unikama ami katamëtia 'akinti 'ikën.

Judá menu 'ikë unikama usai 'iti ñuikë bana

- ¹⁷ Mitsun kamina 'unánñuxun 'ain 'ëx kana Dios aín bashi Sión kakë anu 'i kixun.
Jerusalén ax ka achúshi ëma upíra upí 'iti 'ikën:
Usa 'ikë ka uínsaranbi bëtsi
menu 'ikë unikaman bitëkëntima 'ikën.
- ¹⁸ Usa 'ain ka a nëtë 'ikëbëtan Diosan
ñukama sënëonkë 'ain,
a menu piti ñu 'imainun a xëati
ñukama 'itsaira 'aish aín bashikama 'imainun me sapankama anua
'umpax iskësaira 'iti 'ikën.
'Imainun ka Judá menu 'ikë xëxákama ax 'itsaira 'umpaxñu 'iti 'ikën.
'Imainun ka anuxun 'ë rabiti xubu anuax achúshi xëxá upíra chikíkin
ka Sitim kakë me a chabóti 'ikën.

¹⁹ Usai 'ikëbë ka Egipto me ax rurupakin 'atima okë 'iti 'ikën,
'imainun ka Edom kakë axribi anu uni 'ikëma mesa 'iti 'ikën.
Atun ka Judánu 'ikë unikama ñu 'atima
'akëmabi 'akin aín menubi aín 'imi 'apamikin 'akëxa.

²⁰⁻²¹ Usa 'ain kana 'ën an ñu 'atima 'akëma uni akama kana 'aima kikínma
'ati 'ain.
'Aínbi ka Judá 'imainun Jerusalén ax anu uni tsókë 'iti 'ikën,
'imainun kana 'ëx Dios 'aish aín bashi Sión kakë anu 'iti 'ain, kias ka
Dios kiakëxa.

AMÓS

Nukën 'Ibun Amós kuëan ñuikë bana

1 ¹ Ënë banax ka Amós kakë uni an ñuina bërúankë Tecoanu 'ikë uni a Diosan usokin ka Israel kama 'ati 'ikë kixun, rabé baritia anúan me shaíkiti 'isama pain 'ain ká bana 'ikën, usa 'ain ka a barikaman Ozías ax Judá menu 'apu 'imainun Jeroboam Joásnën bëchikë axribi Israel menu 'apu 'iakëxa.

² Uínsaran kara Nukën 'Ibu Dios ax Sión kakë aín bashi anuax banaia anun ka
Jerusalénnuax kaná banakësaribi banai kiti 'ikën,
kia kuakëbë ka an ñuina bërúankë unikaman anuxun aín ñuina pimikë pasto
'imainun ka Carmelo kakë ain bashi rëbunua 'ikë xëxá rëbukama axribi èskiti 'ikën.

Dios Jerusalén rapasu 'ikë ëmakama 'atima okatsi kia bana

³ Èsai ka Dios kia:

“Damasconu 'ikë unikaman ka 'itsaira 'atima ñuira 'axa,
usa 'ain kana atu 'aimama 'ikinma 'atima oti 'ain;
atun ka Galaadnu 'ikë 'ën unikama trigo bimi manë xon tákakin rishkikësa okinra tëmëramiakëxa.

⁴ Usa 'ain kana Hazael kakë 'apu kamabi aín aintsíkama 'ia a 'imainun bërí 'ikë akamaribi 'aíma 'itánun tsin këñuti 'ain,
usakin 'akëxun ka a tsinbi Ben-hadad kakë 'apu ain xububi xarokin këñuti 'ikën.

⁵ 'Anan kana atux kuëënkëbëtamabi Damasco ëma masókin ain xëpútikama xëputisama 'itánun chánkapati 'ain;
usokin 'anan kana Bicat-avén, 'ikëbi,
Bet-edén kakinribi anëkë anu 'ikë 'apu 'ati 'ain,
usakin 'akëbëtan ka sirionu 'ikë unikaman Quírnu 'ikë unikama ñatanbiankin buankanti 'ikën.”

Usai ka Dios kiaxa.

⁶ Èsai ka Dios kiaxa:

“Gazanu 'ikë unikaman ka 'itsaira 'atima ñuira axa,
usa 'ain kana 'aimama 'ikinma atu tëmëramiti 'ain;
atun ka achúshi ëmanu 'ikë uni kamabi ñatanbiankin buánxun,
tëmëramikin ñu mëëmikë unisa 'ikë Edomnu 'ikë unikama maruakëxa.

- 7 Usa 'ain kana anun Gaza kakë ëma kënëara a pain tsin bimiti 'ain, 'akëxun ka a tsinbi 'apun xubukama këñukin nënti 'ikën.
- 8 Usokin 'anan kana Asdodnu 'ikë unikama 'akin, Ascalón 'ikë aribi masókin 'anan kana, ;Ecrón nu 'ikëkama aribi masókin këñuti 'ain, këñukëx ka filisteo unikama ax achirabi bërútima bamati 'ikën!” Ěsai ka Nukën 'Ibu kiaxa.
- 9 Ěsai ka Nukën 'Ibu kia:
“Tironu 'ikë unikaman ka 'itsaira ñu 'akin 'atima ñuira 'axa, usa 'ain kana 'aimama 'ikinma atu tëmëramiti 'ain; atun ka 'ain 'aintsisa 'aish abë nuibanankë 'ixunbi achúshi ñu 'á ami manukuainxun Edomnu 'ikë unikama bëtsi uni 'akësokin 'inankëxa.
- 10 Usa 'ain kana anun Tiro kënëara kënë a tsin bimiti 'ain, 'akëxun ka a tsinbi 'apun xubukama a këñukin xaroti 'ikën.”
- 11 Ěsai ka Nukën 'Ibu kia:
“Edomnu 'ikë unikaman ka 'itsaira 'aisama ñu axa, usa 'ikë kana 'aimama 'ikima atu tëmëramiti 'ain; atun ka nuibakinma aín manë xëtokë tuínxun aín xukén Israel unikama nuibianxun 'akëxa.
Usakin 'ai ka kana nuibati 'ai kixun sinanima atumi nishakëxa.
- 12 Usa 'ain kana Temán kakë ëma tsin bimiti 'ain, usakin 'akëxun a tsinbi Bosrá kakë ëmanu 'ikë 'apun xubukama aribi mënuhin xaroti 'ikën.”
- 13 Ěsai ka Nukën 'Ibu kia:
Amónnu 'ikë unikaman ka 'atima ñu 'akin 'itsaira 'aisama ñuira 'axa, usa 'ain kana 'aimama 'ikinma atu tëmëramiti 'ain; atun ka Galaad menu 'ikë Israel unbunën xanu tuñukama atun me chaiira a bisatankin, panárabë okin tukapakëxa.
- 14 Usa 'ain kana anun Rabá kakë ëma kënëara kënë a tsin bimiti 'ain, bimikëxun ka a tsinbi 'apun xubukama nënkin xaroti 'ikën, usakin 'akëx ka anun 'akánanti nëtë 'ianan, nëtë masákuatsini kaná banakë usaribiti i amami amamiaux unikama 'akánanti 'ikën.
- 15 'Imainun ka aín 'apu aín menua chikínbiankin bëtsi menu buánkin, aín 'apu 'imainun aín kushibu akëñunbi buánkë 'iti 'ikën.
Usai ka Nukën 'Ibu kia.
- 2 ¹ Ěsai ka Nukën 'Ibu kia:
Moabnu 'ikë unikama atúnribi ka 'itsaira ñu 'aisama 'axa, usa 'ain kana 'aimama 'ikinma atu tëmëramiti 'ain; atun ka Edomnu 'ikë 'apun xokama 'aímai chimaputanun xarokëxa.
- 2 Usa 'ain kana Moab kakë me a tsin nëntanun 'amiti 'ain, 'amikëxun ka a tsinbi Queriotnu 'ikë 'apun xubukama xaroti 'ikën; usakin 'akëbë 'akanani sharákë a nëbëtsinuxun, manë banañu banoia kuakë anunbi ka Moabnu 'ikë unikama këñuti 'ikën.
- 3 'Ěn kana aín unikaman nëbëtsi orakë 'ikëbi ain 'apu 'ati 'ain; akëñun kana aín unikama ñu 'unanbu akamaribi 'ati 'ain!

Usai ka Nukën 'Ibu kixaxa:

⁴ Əsai ka Nukën 'Ibu kixaxa:

“Judánu 'ikë unikaman ka 'itsaira ñu 'akin 'aisama ñuira 'axa,
usa 'ikë kana 'atima oti ëntima 'ain,
atun ka Diosan 'unánmisa tankë ñukama ënkin ax kikësaibi 'iti
banakama a tanima 'iakëxa,
usai 'ikin ka atun papan rabia
abi 'axuan unin a rabia ñukama rabikankëxa.

⁵ Usa 'ain kana Judá ëma tsin bimiti 'ain,
bimikëxun ka a tsinbi Jerusalënnu 'ikë 'apun xubukama a nénkin
xaroti 'ikën.”

Dios Israel unikama tēmëramikatsi kixaxa bana

⁶ Əsai ka Nukën 'Ibu kixaxa:

“Israel unikaman ka 'aisama ñu 'akin 'atima ñuira 'axa,
usa 'ain kana 'aimama 'ikinma atu tēmëramiti 'ain;
atun ka uni upí bëtisi ñu 'akëmabi kuríki bixanan bëtisi uni 'inánan,
ñuñuma uni aribi ñu kupímara 'akësokin rabé taxaka kupín bëtisi uni
maruia.

⁷ 'Anan ka ñuñuma unikamaribi 'atima okin tēmëramikin,
atun ñu 'akëkama mënfoxuntisama tania.

'Anan ka aín papan aín nami 'akë xanu aribi, aín bëchikënnën aín nami
'aia,
usakin 'akin ka 'ën bana upí 'ikëbi 'aisama bërumia.

⁸ Usakin 'anan ka kuríkiñuma 'ikëa aín chupa ñuñuma uni bikuankë a
'apáxun atúnribi dioskama rabikin píanan aña kara 'akania anuribi
atúxribi 'ikania;

'anan ka ati kupíoti nankë a inumikian uni mëkamakin bikë kuríki
anun uvas baka maruxun anuxun atun dios rabiti xubu anuxun
xëakania.

⁹ Usa 'aínbi kana 'ën mitsúxmi anun unin, amorreo unikama kamabi
këñukin 'akën;

atux ka kushiirabu 'aishi kunxantibu atun chaxké 'ianan roble kakë i
chaxké tēmú 'iakëxa.

¹⁰ 'Aínbi kana Egipto menua chikínbëtsinkin,
cuarenta baritia anu uni 'ikëma menu, 'imibëtsinkin atun me
'inánuxun bëakën.

¹¹ Usa 'ain ka israel unikama mitsunu an Dios kikë bana ñuikë unikama
'ianan Diosan aín uni 'iti kaiskë unikama 'aíma 'iakëxa kixax kisama
'ikën. 'Əx min 'Ibu 'aish kana asérabi əsai kixax.

¹² 'Aínbi kamina mitsun uvas baka paëokin 'akë a nazareo unikama abi
ubioxun xëamianan

an 'ën bana ñuikë unikama 'ën bana ñuixuma 'anun kixun kakankën.

¹³ Usa 'ain kana 'anu ñu puruti taë rabé okin 'akë anu trigo purukë 'ain
me

banamibiankë usaribi mitsun xo shimú inumiti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka axa abáti 'unainra axi abátima 'ikën;

'imainun ka uix kara kushi 'ikë ax kushiñumasa 'iti 'ikën,
'ianan ka axa 'akánanti 'unáinra axi iétima 'ikën.

15 'Imainun ka axa pian 'akánanti 'unairakë axi aín pia ëbiani abatibi
ëñëtima 'ikën,

'ianan ka axa taën abáti 'unáinra suntáru axi abátima 'ikën,
'imainun ka axa caballonën niti 'unáinra axbi abatibi iétima 'ikën.

16 A nètën ka axa 'akánanti 'unáinra uni axbi abáti 'ikën,
'imainun ka suntáru 'akánanti 'unainrakama axi atun chupa pëbiani
chupañuma abáti 'ikën,”

Usai ka Dios kia.

Diosan Israel unikama atun 'ucha kupín 'atima oti bana

3 1 Israel unikama mikaman kamina ësai ka Dios kia kuati 'ain, an ka aín
uni 'ikë Egipto menua chikíankëxa:

2 “Ën kana kamabi menu 'ikë unikama

'akima mitsuishi kaisakën.

Usa 'ikë kana uisa ñu 'atimakama kaina 'akan usakinbi a kupín mitsu
tëmëramiti 'ain.”

3 Achúshi achúshi ñu 'ikë ax ka an 'imiti anu aia 'ikë 'ikën, ¿Rabé uníxa
ënananima nikë ax kara usakin kananuna ñu 'ati 'ai kiox kanamaxa
'ikë 'ik? Usama kat;

4 paru 'inuánëxa ninuax kuërukë ax kara aín piti ñuina biaxa 'ikë 'iti
'ikën. Usa kat;

paru 'inuán tuá axa kininuax kurukikë ax kara aín piti ñuina biaxa 'ikë
ik usa kat;

5 ¿achúshi 'isá menu pakëkë ax kara ami 'iti ñu nankë 'aia ami 'ikë 'ik?
Usa kat;

¿anu ñu 'iti nankë axa menuax tarishkikë ax kara amia ñu 'ikëxa 'ikë
'ik? Usa kat;

6 ¿manë banañu ëmanuxun banókë ax kara, anua unikama mënókati
'akë 'ik? Usa kat;

¿ñu 'aisama ëmanu inúkë ax ka Dios usai 'iti kuëenkëbëa 'ikë 'iti 'ik?
Usa kat.

7 Usa 'ain ka uinsaranbi Nukën 'Ibun

aín bana ñuikë unikama a usakin kana ñu 'ai kixun 'unánmixuma ñu
'aima.

8 Uínsaran kara paru 'inúan kuëruia anun kara ¿uix rakuéti bërëima 'iti
'ik? Ka rakuéti 'ikën.

¿Uin kara Dios kamabi kushiñu axa kuërukësa 'inun banakëbëtan
tënëti 'ik? Uínbi ka 'atima 'ikën.

Dios Samaria ëma ka 'aisama okin këñúkë 'iti 'ikë kia ñuikë bana

9 An bana ñuikë mitsun kamina anu kuantankëxun,

Asdodnu 'ikë unikama 'imainun:

Egiptonu 'ikë unikama mikaman kamina;

“Samarianu 'ikë unikama kara Diosan uisa oia isi unun kati 'ain
anuxun ka suntárukama aín bashi manan

bukuxun aín aintsibi tëmëramianan 'atima okë a isi uti 'ikën.”

¹⁰ Ësai ka Dios kia:

“Atun ka upíokin ñu 'ati 'unanima;

usa 'ixun ka 'apun xubukamanu bënëkinshia mëkamakin bikë ñukama
bukunruaxa.”

¹¹ Usa 'ain ka ësai Nukën 'Ibu Dios kia:

“Axa ami nishkë Samaria ëmanu 'ikë suntárükama me tsitsiru bëtsini
amami amamíax ukin ka

anun ëma bëararakë a rurupabiani atsínxun 'apun xubukamanu 'ikë
ñukama biti 'ikën.”

¹² Ësai ka Nukën 'Ibu kia:

“An ñuina bërúankë unían paru 'inúanën pikëbi aín,

taë rabë bianan aín pabí rëbura bikë usaribiti ka Israel unikama axa
Samaria menu tsókë akamax 'itsamashi abáti 'ikën,

'ianan ka an xubu upíirakama anu tsóti 'anan,

ami tēpi rakati Damasconu 'ikë xubukama anu 'akë atúxribi abáti
'ikën.”

¹³ Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira ax ka ësai kia:

“Mitsun kuakin kamina uisai kara Jacobnën rëbúnkikama 'iakëxa
kixun a ñuiti 'ain,

¹⁴ uisa nētën karana 'ën Israel unikama atun 'ucha kupín tëmërami anun
kana,

anuxua atun dios rabikin ñuina xarokë Betelnu; 'ikë a 'aisama onan
masókin;

ain mancha akamaribi tukapakëxa menu rëukubutanun 'imiti 'ain.
(Manchan kikë ax ka aín kushi ki kikë 'ikën.)

¹⁵ 'Anan kana anuxun mita inúmiti 'anan, anu baritia inúmi tantiti
xubukamaribi 'ati 'ain,

'anan kana xubukama ñuina xëtakëñun mëskukin,

kuríkiñu unikaman 'amikë akamaribi 'imainun 'apu chairabu
akamaribi këñuti 'ain.”

Kiax ka Dios kiaxa. (Xubu kuríki.)

4 ¹ Samarianu 'ikë xanukama ësokin mitsu kamainun kamina kuati 'ain:
Mitsux kamina Basán menu 'ikë vaca ain xanu xuabu usaribi 'aish

xubairabu 'ain,

usa 'ixun kamina uni ñuñuma 'atima onan,

an ñu kuëñkin bisatankë a 'ianan,

mitsun bënëkamaribi a xëati uvas baka paëokin 'akë bëxunun kixun
kain.

² 'Aínbi ka Dios upíira kamabi kushiñu ax ësai sinanatëkëntima oi
kiakëxa:

“Anun 'ën mitsu kuëkinan bikësa obiankin uanan,

mitsun bakë bëchikëkamaribi mishkitinën bëmëti nëtë ka 'iti 'ikën.

³ Usakin 'akëx kuani ka anun kënëara kënë pëánkakë anun chikiti
sënëñbi puntëkiani kuani ka

ain bashi Hermón kakë anu niti 'ikën.”

Usai ka Dios kiaxa.

Diosan 'atima okëxunbi Israel unikaman 'unántisama tan ñuikë bana

- 4 “Mitsux kamina Betelnu kuanan Guilganuribi kuankan 'ain,
januax 'uchakani kamina mitsux bana kuatima 'ikësairai 'ikanti 'ain!
Usai 'ikin kamina ami pékarakëma 'aínshi xaroti,
'imainun mapai rabé 'ikëbi achúshi bikë aribi rabé 'imainun achúshi
nëtë 'ikëbë 'ikëbëtan 'aíbi kamina 'uchakanin.
5 Mitsun kamina anun chamiti ñukëñunma 'akë pankama akamina
asábika kakin xaroxunkanin usakin 'aibi kamina 'uchakanin,
'imainun kamina kamabi unin 'unántanun a 'ináishiti bikë akama
chaniokanin,
usokin ñu 'ati kamina mitsun kuëënkani.
Usai ka Nukën 'Ibu asérabi kiaxa.

'Atima ñu 'ai tēmëraibi ka Israel kama sinanatima kixun ñuikë bana

- 6 'Ën kana mitsun ëmananuaxmi panani tsónun mitsu 'imiakën;
'imianan kana kamabi uníxa pitiñuma 'inun 'imiakën,
jusa 'aínbi kamina mitsux 'ëmi sinanatëkéinsama tankën!”
Usai ka Dios kiaxa.
7 'Imainun kana mitsun ñu 'apákë
pékémisa tankëbëtanbi 'uí 'ibúnun 'imiama 'ain.
“'Imianan kana bëtsi ëmanu 'uí 'ibúmianan bëtsinu úf 'ibúnun 'imiama
'ain;
usokin 'akëbë ka anua 'uñe 'ibúkë ni ax chabá 'imainun anua 'ibúkëma
ni ax 'umpax 'aíma 'ain me éskiakëxa;
8 usai 'ikëbë ka unikama ëmaitsi ëmaitsinu 'umpax bari kuankëxa;
usai nikinbi ka 'umpax cha shimaxun xëatisabi mërakama 'ikën,
jusa 'aínbi kamina mitsux 'ëmi sinanatëkéinsama tankankën!”
Usai ka Dios kiaxa.
9 “Usa 'ain kana amiaxa bari urukë amiax suñu kushiira ukian, mitsun
ñu 'apákëkama masómainun,
ñu 'atimakama aribi 'anun 'amiakën,
'amianan kana mitsun 'apákë ñukama 'imainun uvas 'apákë akama
chushitanun 'imiakën,
usai 'imainun ka champun mitsun higuera 'imainun olivos akama ain
pëi pinun 'amiakën,
j'aínbi kamina mitsux 'ëmi sinanatëkéinsama tankankën!”
Usai ka Dios kiaxa.
10 “Usa 'ain kana ñu 'atima Egipto menu 'imiasaribi okin atunu 'imiakën;
uni bënábukama anuax 'akanankë me anuax bamanun 'imiakën,
usakin 'anan kana atun caballokama axa ami nishkë unikama atunan
'inun 'ibuanun 'amiakën,
'amianan kana anua atux 'ikë anuaxa ñukë unin 'isha xënun xëmiakën,
jusa 'aínbi kamina mitsux 'ëmi sinántëkëntisama tankankën!”
Usai ka Dios kiaxa.
11 “'Anan kana atu 'atimaira okin achúshi ñun
Sodoma 'imainun Gomorra 'asaribiokin 'akën;

ax ka tsi ënxaira anua aín ëxku ënxaira bikësa 'iakëxa,
 jusa 'aínbi kamina mitsux 'ëmi sinanatëkëinsama tankankën!"
 Usai ka Dios kiaxa.

- ¹² "Usa 'ain kana Israel unikama mitsu usaribi okin 'ati 'ain;
 'ën kana 'ai usa 'ain,
 jusa 'ain kamina mitsux Diosbë mërananux mënfokakanti 'ain!"
¹³ Nukën 'Ibu Dios an bashikama unionan suñu bëkinun 'imikë,
 'imainun uisa ñukama kara 'akatsia akama uni 'unánmikë, 'ianan
 an bëanbëankikë anubi nëtë xabá 'imianan, kamabi menu 'ikë bashi
 manankama a manami anubi 'ikë ax ka kamabi kushiñuira Dios a
 'ikën, ax ka ain anë 'ikën.

Israel unikama ka amiribishi Dios mi sinanatëkënti 'ikë kia bana

- 5** ¹ Israelkaman ka 'ën bana kuati 'ikën;
 'ëx kana usaími mitsux ñu inuti masá nuituti a ñui kin.
² Israel unikama asérabi upíra, upí ax ka xu xanu uninibë 'ikin tankëma
 axa bënuax kuëni tsókëma a 'unánkëma 'aishbi 'akë usairibi 'iaxa;
 usai 'ika uínsaranbi nirutëkëntima oi pakëakëxa.
 Usai 'ika aín menubi rakabuti ñukankëxa,
 usa 'aínbi ka an birutëkënti 'aíma 'ikën.
³ Ësokin ka Diosan Israel unikama kaia:
 "Achúshi ëmanuxun mil uni 'akanania kuantanun xukë ax ka upí 'itima
 'ikën,
 'aínbi ka cien uníxëshi uisaibi 'ikëma asábi utëkënti 'ikën;
 'imainun ka bëtsi ëmanuxunribi cien uni 'akanania kuantanun xuti
 'ikën, 'aínbi ka diez uníxëshi uisaibi 'ikëma asábi utëkënti 'ikën."
⁴ Ësakin ka aín 'Ibu Diosan Israel unikama kaia:
 "Abi xëmbuax tsótisa tani, kamina 'ëmi sinánkanti 'ain.
⁵ Betel kakë anu kuanxma 'ianan kamina,
 Guilgal kakë anu 'ikë anuribi kuankantima 'ain
 usai 'i kamina Beerseba anu 'ikë anunribi inútima 'ain,
 Guilgalnu 'ikë unikama ka ñatanbiankin uankë 'iti 'ikën,
 'imainun ka Betel ax uniñuma ñankáishi bërúti 'ikën."
⁶ Israel unikama mitsux kamina Diosmi sinanatëkënti 'ain,
 usai ami sinánkëbëtama ka Israel unikaman ëma axa ami nishkë
 unikaman tsin mënuti 'ikën.
 Usakin akëbë ka an tsi rëkirukë a Betelnua bënënti 'aíma 'iti 'ikën.
⁷ Mitsun kamina bëtsin 'atima okë unikama upíokin 'akinkëma 'ain
 'ianan kamina 'akinsa 'ikëbi 'akinkëma 'ain!
⁸⁻⁹ Diosan ka naínu 'ikë 'ispakama 'imainun, 'ispónkama 'akëxa,
 an ka imé nëtë 'inun 'imianan,
 nëtë aribi imé 'inun 'imia këxa;
 an ka parúmpapa 'umpax timëtankëxun
 chabóia menu 'ibúnun 'imia;
 uin kara anun ëma kënëara a rurupatia.
 Ax ka kamabi kushiñu Dios a 'ikën.
¹⁰ Mitsun kamina an asérabi ñu 'akë 'imainun,

- axa asérami banakë unikama a kuëñkaniman!
- 11 Mitsun kamina kuríkiñu 'ixun ñuñuma unikama a 'atima okin
atun trigo kupísa mitsu kupíonun kixun 'amin,
usa 'ain kamina mitsun xubu maxá upíokin 'akë anubi 'ima 'ianan,
mitsun 'apákë uvas baka abi xëakantima 'ain.
- 12 'Ën kana bëtsi bëtsi ñu 'aia 'itsaira nëtétisamaira 'inun atux
'uchakëkama a 'unan:
Usa 'ixun ka uni upíbu a 'atima okin anuxun bana mënókë anuxun
'apukaman kuríki bitsia
uni 'atimakama anun rabanán nëkin, ka uni upíkama 'atima oia,
usa 'ain ka ñuñu unikaman bana mëníokin uni ñuñuma a ñuumasara
'ikë kanania.
- 13 Usa 'ain ka uix kara sinánñuira 'ikë ax banaima nëtékë 'iti 'ikën,
ënë nëtë ka 'aisama 'ikë usa 'ain.
- 14 Usa 'ain ka uisa ñux kara upí 'ikë ashi 'anan uisa ñux kara 'atima 'ikë a
ënë upiti tsókanti 'ikën;
usai 'ikëbë ka mitsúxmi kikë bana ax asérami 'iti 'ikën:
usa 'ain ka Dios, kamabi kushiñu ax mitsubë 'ikën.
- 15 ¡'Atima ñu a timakin kamina! ¡Upí ñuishi 'ati 'ain!
anuxun bana mënóti anuxun kamabi upíokin 'akinkëbë;
sapi ka Dios, kamabi kushiñu ax mitsubë 'iti 'ikën,
usai 'ikin ka axa raíri këñumainun tsókëpan Israel unikama a nuibati
'ikën.
- 16 Ësai ka Dios kamabi kushiñuira ax kia:
"Kamabi ëmanu anu bukuti mënókë anuax bëunan mësuti 'imainun ka
anun ëmanu niti baikamanuax kuëñkëni paëtani 'iti 'ikën.
'Imainun ka axa naënu tēkë unikama atux anuaxbi inkanti 'ikën,
inkëbë ka inkëntapunkama axribi anua inkë anuaxbi inti 'ikën.
- 17 Kamabi uvas 'apákë naëkamanuax ka
'ën atu tēmëramiti ukëbë inkanti 'ikën."
Usai ka Dios kiata.
- 18 ¡An Diosan nëtë 'iti 'itsaira kainkë unikama!
¿Uisa kara a nëtë mitsunan 'iti 'ikë kixun kaina 'unánkanin?
A nëtëx ka ami rakuékë 'ianan bëánkibukë 'iti 'ikën, kara xabá 'itima
'ikën.
- 19 'Ianan kara achúshi uníxa paru 'inúanën nuikëx abatibi
xaëón manan 'irukë usaribi,
'ianan ka achúshi uni abákuatsini uax tanti ñu sinanimaishi aín
xubunu atsíntankëx,
këpiti tsóbutiabi achúshi runun 'akë usaribiti abáti katamëtima 'ikën.
- 20 Asérami ka anun 'ëx uti nëtë ax bëan bëánkibukë 'ianan xabá 'itima
'ikën;
usa 'aish ka a nëtë anun kuëñnima 'itsaira masá nuituti nëtë 'iti 'ikën.
- 21 'Ën kana mitsunmi timéxun fiesta 'akë a asérami kuëñniman;
'imainun kana ñu rabi timëkankë abi istisama tankin timain.
- 22 'Ën kana mitsunmi ñuina 'aímai xarátanun 'ë xaroxunkë abi
kuëñniman,

- 'imainun kana 'è 'inaínshiti bikè ñu bimikama abi istisama tanin;
 'ianan kana vaca bakè xuairabu anúnmi mitsux 'uchakè mēnfokakanti
 'è 'axunti mi bēkankē akamabi istisama tanin.
- 23 'Ēn kana kantai sharakankē abi kuaisamatankin timain!
 'Ianan kana mitsun arpa banamikin mēēkē abi kuēēniman!
- 24 'Aínbi ka bētsi uni 'atima oima upiti tsóanan nuibanankē ax kuni
 'umpax shióbukē usaribi 'iti 'ikēn,
 'imainun ka nuibanankē ax kuni 'umpax upfira kēñúkēma usaribi 'iti
 'ikēn.
- 25 "Israel unikama, ¿mitsun chaitiokēkaman kara cuarenta baritia anu
 uni 'ikēma menu nikin ñuina xaroxuanan, 'è 'inánti bikē ñu a 'è
 'inankankēx?
- 26 Bērí kamina mitsun 'apu Sicut kakē tankin 'akē 'ianan aín 'ispa Quiiún
 kakē a 'è 'axunkima ñuina xaroxunkanin, usa 'ain kamina mitsun
 dioskama tankinmi akan a 'iax abēbi kuankanti 'ain.
- 27 Usa 'ain kana ñatanbiankin mitsu axa mimi nishkē unikaman Damasco
 ēma inumibiankin buántanun 'amiti 'ain. Usai ka Dios kamabi
 kushiñuira ax kia. Usa ka aín anē 'ikēn.

Israel unikama Diosan tēmēramia ñuikē bana

- 6 ¹ ¡Axa Jerusalén 'ikēbi Sión kakē anu tēmēraima bukukē unikama!
 'ianan Samaria ēmanu uisaibi kananuna 'ima kixun sinani bukukē
 'apukama,
 amia Israel unikama katamēkē atux ka kuantu 'ikēn!
- ² Calné kakē ēma anu kuanxun kamina isti 'ain;
 anuax kamina Hamat kakē 'imainun,
 filisteo unikama anu 'ikē Gat kakē ēma anu kuabuxun uisa ñu kara anu
 'ia isikuanti 'ain.
 ¿Mitsux kaina a ēmakamasamaira upfira 'ikanin?
 ¿Mitsun ēma ax kara atun ēmasamaira 'ik?
- ³ Mitsun kamina upiti bukukinbi uisa ñu kara inuti 'ikē a 'unánkaniman,
 usa 'ain ka a sinanimami bukukē a ñunbi mitsu 'atima oti 'ikēn.
- ⁴ Mitsun kamina anu uxti ñu xēta 'akē upfira anu rakáxun nētē inúmin,
 usai 'ikin kamina oveja tuá bērí kanikēkama a 'imainun vaca bērí
 kanikēkama xuairabu a 'axun pikanin;
- ⁵ usai 'ikin kamina;
 Davidtan 'asariokin flauta 'akatsi kixun, uisakin mēēti kara
 'unánkimabi 'akatsi kixun tankanin;
- ⁶ 'anan kamina uvas baka 'akē ami xēati chaiira ami xēakanin,
 'ianan kamina sanuira rokama anúnribi 'ikanin,
 ¡usai 'ikin kamina uisai kara ēnē ēma 'iti 'ikē kixun abi sinánkaniman!
- ⁷ Usa 'ain kamina mitsux irapain ñatanbiankin buánkē 'inuxun 'ain,
 usakin 'akēbē ka mitsumi tsuákiruxun piti 'akē ax nētēti 'ikēn.
- ⁸ Usa 'ain ka Dios ax asérabi sinanatēkēntima oi ēsai kixaxa;
 Dios kamabi kushiñu ax ka usai kia:
 'Ēn kana Jacobnēn rēbúnkikamaxa rabiakakē a kuēēniman usa 'ain
 kana 'apun xubukamanua 'ikē ñu upfibu;

a axa ami nishkë unikaman atun ëmanua buántanun 'amiti 'ain."

⁹ Usa 'ain ka mapai rabé uni achúshi xubunu bërúti akamaxbi bamakë 'iti 'ikën.

¹⁰ Usa 'ain ka unin aín aintsi xubu 'ukëmëu bamakë biruti ax rakué chaiira 'iti 'ikën, usa 'ain ka aín aintsi an bëtsi ñukáti 'ikën: ñukákëxun ka bëtsin 'ukëmëu kamina kuantí 'ai kixun kati 'ikën. "¿Anu kara bëtsi uniribi mibë 'aíma 'ik?" Aíma ka kixun ka bëtsi kati 'ikën. Kakëxun ka ax pain atsínkë an bëtsi kati 'ikën: "¿Ka nètët, Diosan anë ñuimina 'atímati banai kixun!"

¹¹ Usa 'ain ka Diosax xubu cha akama 'imainun xubu chukúmakama ax ka 'atimokëx kamáxbi 'aíma 'iti 'ikë kias kiti 'ikën.

¹² ¿Caballokamax kara xaxun pobu anun abáti 'ik? Ka 'ítima 'ikën.

¿Parúmpapax kara me 'akësaribi okín tukapakin buinaisa 'ik? Ka 'aisama 'ikën,

'aínbi kamina mitsun upíokin ñu 'ati 'ikëbi muka ro 'akësokin 'akan jusakin 'akin kamina upíokin asérabi bëtsi 'atima onux këmëi banatima 'ain!

¹³ Mitsux kamina këmëishi kikanin:

"Nun kushínbi kananuna achúshi ëma bití 'ain bíanan kananuna ëma kushiirakama abi 'ati 'ai kias kikanin."

¹⁴ Israel unikama mitsun kamina upíokin kuati 'ain;

Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu ax ka ësai kia:

"Ën kana achúshi ëmanu 'ikë unikama an mitsu,

asérabi tëmëramikin atsanmiti xuti 'ain,

xukëx aín tsipúmi ax ukín ka aín rëbumi okín tëokima mitsu atun 'ati 'ikën."

Amósnën champun ñu 'atimoti namákësa okín isa ñuikë bana

7 ¹Ënë ñu ka Diosan 'ë ismi axa: Ñu 'apákëkama bimikë 'apu bixunkë 'aia, bërí 'apákëkama ax biminux kókëbëtan ka Diosan 'aisamaira champu 'ë namákësokin ismi axa. ²Usakin 'imikëxun 'aisamaira champun tëokimaira ñu pikëbëtan kana 'ën kan:

—¿Nukën 'Ibu Dios nukamina uisabi okima nuibati 'ain! ¿Nux karanuna Jacobnën rëbúinki 'aish 'itsama uni ëmanu bërúké 'ain?

³Ësokin kakëxun kuati ka Dios nu nuibati numi sinani kiasa:

—¿Asabi ka usa 'ain kana ënë champukama mitsu 'aisama onun xutima 'ain!

Amósnën namákësokin tsin ñu kënúti isa ñuikë bana

⁴Ënë ñu ka namákësokin Diosan 'ë ismi axa: Ismikëxun kana anun 'atima okín nu tëmëramiti tsi ënxaira an parúmpapa nëmin abi ëskakin xaronan kamabi naëkama kënúti xutia isan. ⁵Iskin kana 'ën kan:

—¿Usokin kamina nu 'atima 'ain! ¿Uisaxun kara Jacobnën rëbúnikikaman ax ëma chukúmara 'ixun usakin min 'akëxun tënëti 'ik?

⁶Ësokin kakëx ka Nukën 'Ibu nu nuibati ësai kiasa:

—¿Asabi ka usa 'ain kana usaira okín mitsu 'atima 'ain!

Namákësokin anun xubu tupúnti manë tumua 'akë isa ñuikë bana

⁷Nukën 'Ibu Diosan ka ësaribiokin 'ë namákësa okín ismi axa: Usa 'ain ka anun ëma kënëarakë rapasu, an xubu 'ati 'unánkë unían anun xubu tupunkë manë tumua a tuianx nikë 'iaxa. ⁸Anuxun ka 'ë ñukáxa:

—¿Añu kaina isin Amós?

An xubu 'ati 'unánkë unían tuinkë manë tumua achúshi kana isin, —kixun kana 'ën kakën.

Kakëxun ka an ësokín 'ë kakëxa:

—Manë tumua an xubu 'ati 'unán unin tuinkë 'ën tuinkë ënën kana, 'ën uisai kara 'ën uni Israelkama 'uchaxa kara 'uchakëma 'ikë kixun tanti 'ain. Usokin tantankëxun kana, kana nuibati 'ai kixun sinántëkënkima 'atimoti 'ain. ⁹Usokin 'anan kana anuxun Israelnën rëbúnkikaman ñu tankin 'axun rabiakama masókin rurupanan, anuxua Israel unikama ñu tankin unioxun rabia xubukama axribi ka rurupakë 'iti 'ikën: ¿Usakin 'anan kana axa ami nishkë unikama Jeroboamnën aintsikama manë xëtokën anun 'amiti 'ain!

Amasías Amósbe nishanan ñuikë bana

¹⁰ Amasías sacerdote Betelnu 'ikë an ka Jeroboam Israel unikaman 'apu ësokín katánun uni xuakëxa: “Amós an ka Israel unikama mix 'apu 'ain 'atimai mimi banakin atu ësëia. Usa 'ain kananuna Israel unikama nun usaía bananun ëntima 'ain. ¹¹Ax ka ësai ki nitsia: Jeroboam ax ka manë xëtokën 'akëx bamati 'ikën, 'imainun ka kamabi Israel unikamaxribi ñatanbiankin atun menu buánkë 'iti 'ikën.”

¹² Usai kitankëxun ka Amasíasnën aminishkin Amós kakëxa:

—¿Ënuax kamina bërí kuantí 'ain an bana ñuikë uni mix! An Dios kikë bana ñuikë uni 'ixun tëxunmabi ñu bíanan upiti tsókin písá tani kamina Judá menu kuantí 'ain; ¹³'aínbi kamina Betelnuxun bana ñuixuntëkëntima 'ain, a ëmanu ka anuxua 'apun aín díos rabikë xubu ax 'ikën, usa 'ain ka anu 'apu aín díos rabi kuania.

¹⁴ Aínbi ka Amósnnën kakëxa:

—Ëx kana an Dios kikë bana ñuikë uni 'ama 'ain, 'ianan kana a kana 'iti 'ai kixunbi sinaniman: Usa 'aish kana bëtsi unin 'arakakë ñuina bëruanxuni nikin 'apákëma higo bimikama bitsi nikë uni 'ëx 'ain, ¹⁵'aínbi ka Diosan ñuina bërúai nikë 'ikëbi a ëmikin ësokín 'ë kaxa: 'Anu kuanxun kamina Israel unikama 'ëx kikë banakama ñuixuni kuantí 'ain. ¹⁶Usa 'ain kamina, ësai ka Dios kíaxa aín bana kuati 'ain. Diosan bana ñuikin kamina Israel unikama katima 'ain, 'ianan kamina Isaacnën rëbúnkikamaribi ñui uisa bananbí banatima 'ain. ¹⁷'Aínbi ka ësai Dios kíaxa: Kamina kuati 'ain min xanu ka ëma xabánubi rakanxun unin aín nami 'ati 'ikën, min bakë bëchikë bëbu 'imainun xanukamaxribi manë xëtokën 'akëx bamati 'ikën; 'imainun ka min mekamaribi bëtsibë bëtsibë 'ínánankë 'iti 'ikën; 'imainun kamina mixribi an Dios rabikëma unikaman menuax bamakë 'iti 'ain, 'imainun ka Israel unikamaribi ñatanbiankin aín me 'ura uankë 'iti 'ikën.

Amósnnën namákësokín ñu bimi pëkéké tasánu purukë isa ñuikë bana

8 ¹Ënë ka Diosan namákësokín 'ë ismiakëxa: Anu ka tasá achúshi anu ñu bimi pëkéké purukë 'iakëxa, ²usa 'ain ka an 'ë ñukákëxa:

—¿Amós añu kaina isin?

—Achúshi tasánu ñu bimi pëkéké purukë —kana isi kixun kana 'ën kakën. Kakëxun ka Diosan ësokín 'ë kakëxa:

—Israel unikamax ka ñu bimi pëkéké usaribi 'ikën usa 'ain ka anun 'ën 'ati-moti nëtë 'iaxa. ³Usa 'ain ka a nëtë 'ikëbë 'apun xubunuaxa kantakë a nëtëti

'itsaira uni bamakë ain inkë 'iti 'ikën. Usa 'ain ka 'itsaira uni bamakëbë bana nêtëkëbëtan bamakë unikama an maínti aíma 'ain éman pukë 'iti 'ikën. Usai ka Dios kiaxa.

Anun Israel unikama 'atimoti nêtë ka 'uramatia kíkë bana

⁴ An ñu kuëênkin bisatankë 'imainun uni ñuñumakama an me masókë mitsun kamina ënë bana kuati 'ain; ⁵ Mitsux kamina ëesai kikanin: “¿Uínsaran kara nun trigo marunun 'uxë ió 'ikëbëtan fiesta 'ati nêtë ax inuti 'ik? ¿Uínsaran kara anun ñu mëëtima nêtë sábado ax anun nun trigo bimi kupíra marukinbi anun tupúnti anun tupunkinbi mëkamanun a nêtë inuti 'ik? ⁶ ¿Usa 'ain kananuna ñuñuma unikama an nu ribinkë kupíoi nunubi ténun 'imiti 'ain, usokin 'akëxun ka rabé taxakara kupínbi nu ñu mëëxunti 'ikën! ¿Usai 'ia kananuna trigo 'aisama abi atu maruti 'ain!” ⁷ Éx kana Israel unikaman Dios 'ain: “usa 'ixun kana atun 'atima ñu 'akëkama uínsaranbi manutima 'ain.”

⁸ ¿Ënë ñukama kupín kara me shaíkitima 'ik?

¿Kamabi aín unikamax kara intima 'ik?

¡Mex ka kuarutankëxbi ubutëkënti 'ikën, Nilo kakë baka 'ëi chaakin maputankëxbi kuabútëkënkë usaribiti!

⁹ “A nêtéan 'iti ñui ka Dios ëesai kiaxa,

'ën kana maníti xamánruibia béankinun bari 'imiti 'ain,

'imianan kana nêtë xabá 'ikëbia béankikin me mapunun 'imiti 'ain.

¹⁰ Usokin 'anan kana fiesta 'aia kuëënkankë aribi uni bamakë 'ain nitéxëkë usaribi 'inun 'imiti 'ain,

'imainun ka atúxa kantakë axribi maínnuxun bamaia uni bënini rarumakë usaribi 'iti 'ikën;

usakin 'imikëx kamina uni ñukëbëtan pañukë chupa a pañuanan mitsux,

ka nitéxëtia kixun unin istánun anun paëi 'ën 'imikëx nikin mitsun bu tēai maxkúkanti 'ain,

usai 'ika aín bakë bëchikë achúshira ñumiaxa uni masá nuituti inkë usai 'ikanti 'ikën,

usai 'ika kamaxi aín sinan nishkëoi 'ikanti 'ikën.

¹¹ Éesai ka Dios kiaxa —anun usai ñu 'iti nêtë ka aia,

usa 'ain ka 'ën bana a piti 'aíma 'ain numin 'ikësa 'imainun a xëati

'umpax 'aíma 'ain shimakësa 'ën bana kuati ax 'iti 'ikën;

usai 'ika 'ën bana kuati bari mekama oi uni niti 'ikën.

¹² Usa 'aish ka uni amami kikësa 'ixun,

An Diosan bana ñuixunti uni bari,

parúmpapa itsinuax bëtsi parúmpapanu kuani nianan aín tsipúmiat

amiata bari urukë ami kikiani kuantu 'ikën, 'aínbi ka usai nikinbi 'ën bana mëratima 'ikën.

¹³ 'Imainun ka xanu xuntaku upírabu 'imainun uni bënëbu aín sinan kushibu

akamax 'ën bana kuatima shimax 'ikësa bënënkanti 'ikën.

¹⁴ Usai 'imainun ka numi 'ain 'ikësa an Samaritanu 'ikë ñu tankin 'akë dios rabikë unikama 'ianan,
an Danna 'ikë dios rabikë,

'imainun Beersebanu 'ikë dioskama ax isa dios bamakëma a 'ikë kixun
aín anë ñui bana akamax,
uínsaranbi nirutëkëñuxma pakëkë 'iti 'ikën.”

Diosan unikama tëmëramikëbë ka uíxbi iétima 'ikë kikë bana

9 ¹ Usokin a ñukama istankëxun kana Dios. Anuxun ñuina xaroti rapasu
nikë isan, iskëxun ka ësokin 'ë kaxa:

“Anuxun 'ë rabiti xubu akamina aín 'irakantikama manámi 'ikë a
tinkati 'ain,

usakin 'akëbë ka anu nankë ikama ax shaíkiti 'ikën;

jšaíki ka ikama ax túukibuti ka unin maxkáu aín sanikama pakëti
'ikën!

Usokin 'akëbëa bamakëmakama atux abáti sinanx kuaniabi kana manë
xëtökën 'akin rëtëti 'ain:

usokin 'akëbë ka axa abáti sinanx abákë axbi achúshirabi iétima 'ikën;

² 'imainun kana me 'ukëmëu unéti

sinanx unétiabi anuabi chikínti 'ain;

'anan kana naíkamë 'ëonu kuaruti

sinanx kuarukë abi ubunun 'imiti 'ain ënuax ka uíxbi iétima 'ikën.

³ 'Ianan kana aín bashi Carmelo kakë aín rëbu anu unéti sinánkëbi,

'ënbi anua bari kuantí 'ain;

'ianan kana 'ëmi unéti sinanx parúmpapa 'ukëmëu kuankë 'ikëbia,

anu 'ikë ñuinakan 'ëo an masókin këñuanan 'atima oti xuti 'ain;

⁴ 'imainun kana axa ami nishkë unikaman ñatanbiankin buánkë 'ikëbia,
anuabi manë xëtökën 'akin rëtëñun 'amiti 'ain.

¡Usa 'ain ka 'ën atu iskë ax upíokin 'akinti kupí iskëma 'ikën!”

⁵ Diosan ka ax kushiira 'ixun,

me axa tukibuti pankabunun 'imia

usai 'ikëbë ka kamabi unikama anu 'ikë ax inia.

Usai 'ikëbë ka mex kuaruanan kuabutia, Nilo kakë baka ax 'ë tankëx
kuabúkë usaribiti 'ia.

⁶ Diosan ka naíkamë 'ëonu aín xubu 'akëxa

'anan ka an me tuinti kamaribi menu 'akëxa;

an ka parúmpapa 'umpax timétankëxa me chabói 'ibúnun 'imia.

Ax ka Nukën 'Ibu Dios, kamabi kushiñu kakë a 'ikën.

⁷ Èsai ka Dios kia:

“¿Mitsun kaina upí unibuisamina 'ai kixun sinánkanin? Israel kama
mitsux kamina, etiope unikamasaribi 'ain.

'Ën kana Egipto menua mitsu bëakën,

usaribi okin kana Creta menua filisteo unikama bëanan,

Quir kakë anuaribi arameo unikamaribi bëakën usa 'aínbi kamina
mitsux atukamasama 'ain.”

⁸ 'Ën kana ënë ëmanu 'ikë unikama 'uchañu isan, usa 'ain kana èsai kin:

“'Ën kana ënë menua atu këñuti 'ain,

usa 'aínbi kana Jacobnën rëbúñkikama kamaira këñutima 'ain.

'Ëx Dios 'aish kana, èsai kin.

⁹ 'Ën kana 'ën uni Israelkama bëtsi ëma kamanua bëkin

anun tuanti 'akë anun ñu tuankëxa ñu bëru pakëkëma usaribi okin
 uinu 'ikë ax kara inutia isti 'ati 'ain
 'aínbi ka uinu 'ikë axbi inútima 'ikën.

¹⁰ 'Imainun ka kamabi uni 'uchañukama ax 'ën unikamabë tsókëkama:
 ax ka manë xëtokën 'akëx bamati 'ikën.

'Imainun ka axa usa ñuka nunu: inútima kianan,
 'aisama ñu kananuna nux 'inutima 'ai kikë akamaxribi bamati 'ikën.

**Diosan ka aín uni Israelkama birukin
 mëníokanun 'imitëkënti 'ikë kikë bana**

¹¹ A nëtë 'ikëbëtan kana 'ën David 'apu 'ain 'asaribiokin Israel unikama
 'apuñu 'inun 'imiti 'ain. 'Imikin kana kamabi ñukama anu 'ikë akama
 'atëkënnun 'amiti 'ain, ¹² usa 'ain ka axa Edom menu bërua 'imainun bëtsi
 ëmakamanu bërua akamax amiribishi Israel menubi kuantëkënti 'ikën.” Usai
 ka Dios kixaxa usa 'ain ka aín bana kikësabi oi 'iti 'ikën.

¹³ “Ianan ka anun trigo bimi bikin këñúkë 'aímabi anu ñu 'apáti me tukati
 nëtë 'iti 'ikën, 'ianan ka anun uvas aín baka biti chakakin sënëonkë 'aímabi
 anun trigo 'apáti nëtëribi 'iti 'ikën. Usai 'ikëbë ka aín bashikama 'imainun
 matákamanu 'umpax chikutia iskësaira uvas baka 'iti 'ikën. ¹⁴ Usai 'ikëbëtan
 kana ñatanbiankin ami nishkë unikaman aín menu buan Israel unikama bëtë-
 kënti 'ain. Bëkëxun ka amiribishi anuax kaikin atun ëmakama birutëkënkín
 'atankëx anu tsókin; uvakama 'apáti 'ikën 'apáxun ka aín baka xëati 'ikën;
 'anan ka aín xubu rapasu ñu 'apáxun bímia aín bimi piti 'ikën. ¹⁵ Usokin
 'imikëx aín menubi tsotia ka uínsaranbi amiribishi axa ami nishkë unikaman
 aín me 'ën 'inan anua buántëkëntima 'ikën.” Ësai ka Dios kixaxa.

JONÁS

Jonás kakë uni Diosan kakësokin 'aisamatani abá ñuikë bana

1 ¹ Achúshi nētēn ka Diosan Israel menu 'ikë uni, Amitainēn bakë bëchikë Jonás a kakëxa:

² Anu kuanxun kamina, chaiira ëma Nínive kakë Asiria menua bukukë unikama 'ëx kikë bana ñuixunkin kai kuantu 'ain, 'ënbi kana atun ñu 'atima 'aia isan usa 'ain kana a ëma këñuti 'ain.

³ Ësokin kakëxbi ka Jonás Diosan kakësabiokin 'aíma, uisaxira kara abáti 'ikë kixun pain sinántankëx, anuaxa manë nunti Jope kakë ëmanu kuani chikiti anu kuankinbi ka, achúshi manë nunti 'uraira menu 'ikë ëma Tarsisnu kuantu 'uramashi 'ikë mërakëxa; mëraxun ka anun kuanuxun kupíokëxa, kupíotankëx ka anun kuani 'iruakëxa.

⁴ 'Irukiani kuankëbëtanbi ka Diosan suñúan kushiira bëkinun 'imiakëxa, usakin 'imikëx 'ikuatsinkin suñuanēn bëkakëxun ka parúmpapa bëchunan manë nunti kushiira bëchukin tukapatisa okin 'akëxa.

⁵ Usai 'ikëbë ka an manë nunti nikinkë unikamax 'itsaira rakuéakëxa, rakuëkin ka atun dios achúshi achúshixun atuisa 'akinun kixun ñukákankëxa. 'Aínbi ka atun diosan 'akianma 'ikën, usai 'urainra 'ikëbëtan ka manë nuntisa bëspúruí urutanun kixun anua 'ikë ñukama parúmpapanu puakëxa. Usakin 'akamainun ka Jonás manë nunti kataitsi 'ukëmëu anu ñu puruti 'akë anu kuabúax 'aímai napëkëti 'uxkë 'iakëxa.

⁶ Usai 'ikëbëtan ka manë nuntinu 'ikë aín kushi an, anu kuanxun Jonás kakëxa:

—¿'Uxkënan tapun min kaina añu ënuxun 'ain? ¡Nirukin kamina min Dios munuma banakin ñukati 'ain! Usakin mi ñukákëxun ka numi sinánkin nu 'akinti 'ikën.

⁷ Usa 'ain ka an manë nuntinuxun bërúankë unikama anua Jonás kuankë 'ain, bëtsibë bëtsibë kánani kikankëxa:

—Bërfí kananuna uixira 'uchakë 'ain karanuna ësa ñu inuti kixun 'unánti 'ai kix kanankëxa.

Kanankun ñuratsukun tankëxbi ka anúan tankë ñura ax Jonásmi ki pakëakëxa.

⁸ Usakin 'akëbëtan ka kakëxa:

—Nukama kamina kati 'ain. ¿Añu ñu maruti bëi kaina ënë manë nuntin uan? ¿Uinuax kaina aín? ¿Uinu 'ikë menu 'ikë kaina mix 'ain? ¿Uisa ñakánu 'ikë uni kaina mix 'ain?

⁹Ĕsokin kakëxun ka Jonásnën atu kakëxa:

—'Ĕx kana Israelkama 'ain, usa 'ixun kana 'ën 'Ibu Dios naínu 'ikë a rabin, an ka parúmpapa 'imainun me uniokëxa.

¹⁰⁻¹¹Usakin kakin ka Jonásnën manë nunti chaiira anu tēkë unikama 'ëx kana Dios kikësoxin 'aisama tani abati uá kixun atu kakëxa, kakëxun kuati 'itsaira rakuékin ka atun kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina min usokin ñu 'an? Ĕsokin kakëxun iskinbi parúmpapa 'aisamaira bëchunia isi rakuékin ka atun Jonás ñukákëxa: ¿Uisa karanuna mi parúmpapa 'ain bëchunkë bukubutanun oti 'ain?

¹²Kixuan kakankëxun ka Jonásnën —'ën kana asérami upíokin 'unanin Diosan kakësabi oi 'ëx 'ikëma kupín ka nētë masákuatsinkëbë parúmpapa 'aisamaira bëchunia, usa 'ain kamina 'ë aín bëchunkëa bukubutanun parúmpapanu niti 'ain —kixun ka Jonásnën kakëxa.

¹³Usai 'imainun ka an manë nunti nikinkë unikaman atun kushibëtanbi me 'urama oti sinánxun inákankëxa 'ixunbi ka 'akanma 'ikën, usakin 'akëbëbi ka parúmpapa atiaira aín bëchun tuki kushiakëxa. ¹⁴Usai 'ikëbëtan ka munuma banakin an 'akinun kixun ñukákin Dios ësoxin kakankëxa: Dios nukamina ënë unin 'ucha kupín bamanun 'imitima 'ain. 'Ianan kamina axa ñu 'atima 'akëma 'aish bamakëbëtan, nukamaxnu anun 'uchakësa 'inun 'imitima 'ain, usa 'ixun kamina mix Dios 'ixun uisakin kaina 'aisatani usakin ñu 'ain.

¹⁵Ĕsai pain kitankëxun ka Jonás bitankëxun parúmpapanu nikankëxa, usokin 'akëbëshi ka parúmpapa aín bëchunkë nētëakëxa. ¹⁶Usai 'ia isi ka an manë nunti nikinkë unikama 'itsaira rakuéti asérami ka Jonásnën rabikë Dios anu 'ikë kixun sinani 'itsaira rakuékankëxa, rakuéti ka ñuina kananuna xaroxunti 'ai kixun xaroxuankëxa 'axuni ka ënëx kuni ka asérami a rabiti Dios a 'ikë kixax kikankëxa.

¹⁷'Aínbi ka Diosan bakanu 'ikë ñuina chaiira bainanmë 'ëo achúshi an Jonás éti nankë 'iakëxa. Usokian 'akëx ka Jonás rabé 'imainun achúshi nētë 'ianan rabé 'imainun achúshi imé ñuina chaiira bainanmë 'ëo aín pukunu 'iakëxa.

Jonásnën Dios ñuká ñuikë bana

2 ¹Usa 'ain ka Jonásnën aín 'Ibu Dios bainanmë 'ëo chaiira aín puku 'ukë-mëuxunbi ñukákin, ²ësoxin kakëxa:

'itsaira tēmëraikin kana mix 'ën Dios 'ikë 'akinun mi ñukan, ñukákëxun kamina anuax bamatisa anuabi 'ën bana kuakin 'ë 'akian.

³Min kamina an manë nunti nikinkë unikaman parúmpapa nēbëtsi aín nēmira anu 'ë ninun 'amian,

'amikëxun nikë ka parúmpapa xobukë an 'ë biaxa.

Bitsia ka aín bëchunkë chaiirabu an 'ë nanénkin mapuaxa.

⁴Usakin 'akëxun kana mi 'ura 'inunmi 'ë ënkësa tankin; uínsaranbi kana anuxun mi rabiti xubunu atsíntëkëntima 'ai kixun sinan.

⁵Parúmpapa 'umpaxan ka chikítisama okin 'ë nanénkin bëarakë 'iaxa; 'ianan kana parúmpapa nēmin 'ukëmëu 'ikë ñu koókëkaman 'ën maxká këñunbi 'ë ranëarukësa tan.

- ⁶ Usai 'i kana me kini 'ukēmëuira nipakëkësa 'ixun;
jënuax kana uínsaranbi chikítima 'ai kixun sinan!
'aínbi kamina mix 'ën 'Ibu Dios 'ixun, bamatisa 'ikëbi 'ë iémian.
- ⁷ Usa 'ain kana kushiñumasa tani kana bamati 'ai kixun sinani,
mimi sinan;
sinánkin ñukákëxun kamina mix Dios 'ixun anuxun, mi rabiti xubu
upfira anuxun 'akësokin nañuxunbi 'ën mi ñukákëxun kuan.
- ⁸ Uin kara unínbia a rabinuxun bëtsi ñukama 'akë a rabikin,
Dios axa iémianankë a ëanxa;
- ⁹ 'aínbi kana 'ën mi asábi ka kai kuëenkin rabiti 'ain rabikin,
kana ñuina 'atankëxun xaroxunti 'ain;
usakin 'akin kana uisokin 'axunuxun karana mi ka usabi okin 'ati 'ain:
¡Mixëshi kamina axa iémianankë Dios a 'ain!
- ¹⁰ Usa 'ain ka Diosan bakanu 'ikë bainanmë 'ëo chaiira axa parúmpapa
kuëbí me 'urama anu Jonás ëni anákin chikinun 'imiakëxa.

Diosan a mi sinania Nínivenu 'ikë unikama masó ñuikë bana

3 ¹ Amiribishi ka Diosan Jonás ësokin katëkëankëxa: ² Anu kuanxun
kamina chaiira ëma Nínive kakë anu tsókë unikama 'ën mi kakë bana-
kama ñuixuni kuanti 'ain.

³ Kakëx ka Jonás Nínive kakë ëmanu Diosan kakësabiokin 'ai kuankëxa.
Nínive kakë ax ka chaiira ëma 'aish, rabé 'imainun achúshi nëtë 'imi anun
kuainsa 'iakëxa. ⁴ Usa 'ain ka Jonás kuanx a ëmanu atsíntankëx munuma
banakin Diosan kakë banakama anu 'ikë unikama kai achúshi nëtë 'imi
niakëxa. Nikin ka ësokin kakëxa, ënuax cuarenta nëtë 'ikëbë ka Nínive kakë
ëma ënëx Diosan 'atimokin masókë 'ianan 'aisama okë 'iti 'ikë kixun ka
kakëxa.

⁵ Usokian ñuixunkëxun kuati ka a ëmanu 'ikë unikama ñuñu 'imainun
ñuñuma unikamabë, kamabi uni axa a ëmanu tsókë akamax Diosmi sinani
kamáxbi kananxun, aña ñubi pima samáti atun chupa xëni pañuanan chupan
mapúkankëxa.

⁶ Usaia 'ikankë a ka Nínivenu 'ikë 'apun kuakëxa, kuati ka anua tsókë anuax
nirukiani kuanxun ax 'apu 'ixuan pañukë chupa a pëtankëxun anribi chupa
xëni a pañubiani kuantankëx anua chimapu bukúnkë menu tsóbuakëxa, usai
ka Diosan ka 'apun ñu 'atima 'akëkamaribi mënóxa kixuan 'unánun 'iakëxa.
⁷ Usai 'itankëxun ka 'apu 'imainun aín suntárúnën kushikaman a ëmanuaxa
usai 'ikanti achúshi bana nankëxa: Uínbi ka ënë nëtëkaman pitima 'ikën.
'Ianan ka uínbi aín ñuina 'arakakëkama pimíanan 'umpaxbi 'amitima 'ikën.
⁸ 'Ianan ka kamáxbi chupan mapuanan atun ñuinakamaribi chupan mapu-
kanti 'ikën, atun ñu 'atima 'akë a sinani bënëkin chupa xëni pañuxun ka
ami sinánkin Dios aín kushibëtanbi ñukákanti 'ikën. Usakin 'akin ka achúshi
achúshi unin bërfbia 'atima ñu 'akë akama ënkanti 'ikën; ⁹ usakin nun 'akëbë
sapi ka Diosan nukamami 'atimakin sinania nishkë a tupubuti 'ikën, usai
'ikin sapi ka nu bamamitima 'ikën.

¹⁰ Usakin atun ñu 'atima 'akë ënia a mi sinania iskin ka Diosan Nínivenu
'ikë unikama, uisabi kana atu otima 'ai kixun sinánkin an usakin 'akatsi kikë
usakin uisabi oma 'ikën.

Diosan Jonás nishiabi nuiba ñuikê bana

4 ¹Jonásnën iskêx ka usakin Diosan 'akê ax upíma 'iakêxa, usa 'ain ka a kuëënima 'itsaira nishakêxa. ²Usa 'ain ka abê banakin Dios ësokín kakêxa:

—'Ën 'Ibu Dios ësa ñu ka 'iti 'ikê, kíax kana 'ën menuaxi 'ëx kían. Usa 'ain kana bënëtishi Tarsis menu abáti sinánkê 'ian, 'ën kana mix kamina achúshi Dios nuibanairakê 'aish bënëtishi nishkêma a 'ai kixun 'unánkê 'ian, usa 'ain kamina 'ën sinánkêxun 'itsaira uni nuibakin 'atimokin tēmëramíkatsi kixunbi mimia sinanatia 'akêma 'ain kixun ka munuma banai ami nishkin Dios kakêxa. ³Usa 'ain kana 'ëmi bamanun 'iminun mi ñukatin 'Ën 'Ibu Dios. Usa 'ain kana 'uran tsókê 'imainun bamakê 'iti 'ain.

⁴Ësai kíkian ñukákêxunbi ka Diosan Jonás kakêxa:

—¿Usámi nishkê ax kara min sinánkêx asábi 'ik?

⁵Usokian kakêx ka a ëmanuax Jonás kuankêxa, kuani ka amiaxa bari urukê ami kíkiani kuantankêx; anuxun Nínive ëma istisabi anu mapanati okín 'atankêx a tēmú tsóakêxa, anu ka uisa kara a ëma Diosan oia isnuxun kaini 'iakêxa. ⁶Usa 'ain ka Diosan achúshi itsi 'ain pëchi chabu anua Jonásnën aín mapanati okín 'akê anu koonun 'imiakêxa, usokêxun aín pëi tupënkê an Jonásnëa xanaira taníma 'itánun tupéonkêxa. Usakian tupéonkêx ka Jonás 'itsaira kuëëankêxa. ⁷Aínbi ka a 'iónkê bëtsi nëtë pékarakê anun Diosanbi unimikêxun xënan aín pëi pikín aín xoribi pikêx chushiakêxa. ⁸Usa 'ain ka amiaxa bari urukê auküax bari urukêbëa suñu xanaira bëkinun Diosan 'imíakêxa, 'imikêbê ka ami katamëti 'áíma 'aia aín maxkámixun barín xarokêxa bënainsatankê anunbi Jonás bamatisa tankêxa.

—Usai 'ika 'uran tsókê 'imainun kana bamakê 'iti 'ai —kixun sinani kiakêxa.

⁹Usai 'iabi ka Diosan kakêxa:

—¿Usámi an mi tupéonkê itsi barín aín pëikêñunbi éskan nishkê ax kara asábi 'ik?

—¡'Ën sinánkêx ka asábi 'ikên! —kixun ka Jonásnën kakêxa. ¡'Ën nishkênbi kana bamatisa tanín kixun ka kakêxa!

¹⁰Usa 'ain ka Diosan kakêxa:

—Min 'apákêx koókêma ka a itsi 'íaxa; achúshi imé kotankêxun mi tupéon-baitibi ka a pëkaratêkênkê anun chushikê 'íaxa. Usa 'aínbi kamina min 'itsaira a sinanín. ¹¹Usamaira okín kana 'ën Nínive kakê ëma a nuibatin, a ëma chaiira anu ka ciento veinte mil unikama an uisa ñux kara upí 'ikê kixun 'unánan, uisa ñux kara 'atíma ñu 'ikê kixun 'unánkêma unikama 'aisamaira 'imainun, 'itsaira ñuina 'arakakê 'ikê kixun ka Diosan kakêxa.

MIQUEAS

Diosan ka Samaria 'imainun Jerusalén ëmanu tsókë unikama
atun 'uchakë kupí masóti 'ikë kixun ñuikë bana

1 ¹ Ënë bana ka Nukën 'Ibun Miqueas kakë uni Moréset kakë ëma chukúma
anuxun namákësokin uisa kara Samaria ëma 'imainun Jerusalén oti 'ikë
kixun a nètëkaman Jotam, Ahaz 'imainun Ezequías Judá menu 'apu 'ain bana
'ikën.

² Kamabi unikama mitsun kamina ënë banakama upíokin kuakanti
'ain;
'imainun ka kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikamanribi bëmëkin
kuati 'ikën:

Diosan ka anua 'ikë naíkamë 'ëo anxunbi,
mitsun 'atima ñu 'akë kupí uisa kara oti 'ikë usokin mitsu 'ati 'ikën.

³ Nukën 'Ibu ax ka anua 'ikë anuaxbi ai aín bashi
rëbukaman nikuatsini uti 'ikën.

⁴ Aín taë shimuküax ka aín bashikamax unin xara tsinu 'arukëx
charákësa usaribiti 'inun 'iti 'ikën,
'imainun ka me sapankamaxribi bakan kushiira 'ëkin panarabëtanun
tukakësa usaribiti 'iti 'ikën.

⁵ Ënë ñukamax ka usai 'iti 'ikën Israel unikama Jacobnën rëbúnki atun
Diosan kakësabiokin 'akëma kupín,
'imainun ka Israel unikamax anua atux tsókë me anuaxbi 'uchakë 'ain
ka usai 'iti 'ikën.

¿Uinuxun kara Jacobnën rëbúnkikaman aín bana kuaisama tanin?

¡Ax ka Samaria kakë ëma anu 'ikën!

¿'Imainun kara uinu Diosmabi atun uniokë ñu rabikankë Judá menua
'ikë ax 'it?

¡Ax ka Jerusalén kakë ëma anubi 'ikën!

⁶ Usa 'ain ka ësai Nukën 'Ibu kia:

'Ën kana Samaria kakë ëma rurupakëx bukukiankë 'ain.

A me kana anu uvas 'apátisa 'inun 'imiti 'ain.

Usokin 'akin kana anu 'ikë maxáxkama me sapan amiokin puti 'ain
usokin 'akin kana amibirukin 'ati nitsínkë akamaribi uisokin 'akë kara
kixun 'unánti 'ain.

⁷ Usokin 'akëbë ka atun rabikë ñukama ax tukapakin masókë 'iti 'ikën,
'ianan ka tëakëkama upírabu a 'inánti nankëkama axribi nëenkëx
këñuti aín chimapuishi 'iti 'ikën.

Akamax ka bētsi bētsi unibēa 'ikē xanukaman aín nami uni 'amixuan
bikē kuríkinēn 'amikē 'ikēn,
'ianan ka a rabinuxun ñu tankin 'akanxa, usa 'ain kana a kuríki
charotankēxun amiribishi kuríki 'inun 'imitēkēnti 'ain.

**Miqueas usai Israel unikamax 'iti ñuikē bana kuati
nitēxēti masá nuituti ian ñuikē bana**

- ⁸ Usa 'ain kana usokin ñu 'akankēbē anun 'itsaira masá nuituti nitēxēti
inti 'ain;
usai 'i kana 'ēn taxakabi ēchiax nianan 'ēn chupa pēaxribi niti 'ain,
ñuina raēkēma an nami paxa pikē axa masá nuitukē usaribiti 'iti
'ain, 'ianan kana ñuina pēchiñu avestruz kakē aín tuakēxa banai
sharákēsaribi 'inun 'iti 'ain.
- ⁹ Usa 'ain kana 'ēx ēsai kin: Samaria ēmanu tsókē unikamax ka 'ēn
'atimanun 'imikēx unix chankun 'ikē rontisama usaribi atun 'ucha
'ikēn,
usa 'ixun ka Judánu 'ikē unikama 'axa.
'Anan ka Jerusalén ēmanu 'ikē unikamanuribi nukuaxa,
anua 'ēn unikama tsókē ēma anuribi.
- ¹⁰ Usa 'ain kamina mitsun ēnē banakama Gat kakē ēmanua tsókē filisteo
axa numi nishkē unikama atu uisa banabi ñuixuntima 'ain;
'ianan kamina atun ismainun masá nuitutibi 'itsaira intima 'ain.
Usai 'ima kamina Bet-le-afra kakē ēmanu 'ikē me kupúkē anun chuarui
shikíkanti 'ain.
- ¹¹ ¡Axa Safir kakē ēmanu tsókē mikamax ka
ñatanbiankin buánkēx chupañuma 'aish 'itsaira katékē kuankanti 'ikēn!
¡'Imainun ka Zaanán kakē ēmanu tsókē unikamax uinubi chikíftima
'ikēn!
'Ianan ka axa Bet-ésel ēmanu tsókē unikamax 'itsaira masá nuituti inia,
usa 'ain kamina mitsux an 'akintiñuma bērukanti 'ain.
- ¹² 'Imainun ka axa Marot kakē ēmanu tsókē unikamax uin karaisa
axa atumi nishkē unikamanua chikínun 'akinti 'ikē kixun sinani
bēnētiabi uínbi 'akintima 'ikēn,
Nukēn 'Ibunbi 'imikēx 'atima ñu inúkanti ax Jerusalén ēmanu anun
atsínti xēpútikama anubi bēbaruti 'ikēn.
- ¹³ Axa Laquis kakē ēmanu tsókē unikama mitsunribi kamina,
Israel kamaxa 'íasaribiti 'ikin, bana kuaisama tani 'iakēn,
usai 'ikē ax ka Jerusalénnu tsókē unikama 'uchakē kupí 'ikē 'iakēxa,
usa 'ain kamina caballo kamami bikin an nirinbianun mitsun
caballonēn nikinkē akama tēkērēkakanti 'ain.
- ¹⁴ Axa Judánu tsókē unikama mitsun kamina abē istēkēnananxuma
Moréset-gat kakē ēmanu 'ikē unikama ashiti kuantanun kati 'ain.
Aczib kakē ēma ax ka anu ñuina pakēti ñu nankē usaribi Israel
unikaman 'apu an paránti 'iti 'ikēn.
- ¹⁵ Ēsai ka Nukēn 'Ibu kía:
'Ēn kana an Maresá kakē ēmanua tsókē unikaman mitsu bitēkēntanun
uni xuti 'ain,

usakin 'akëbë ka Israel unikaman 'apu atúxribi aín kërubu axbi abati kuantankëx,

aín bashi kini Adulam kakë ëma 'urama 'ikë anu axa ami nishkë unikamami rakuéti unëti kuantu 'ikën.

- ¹⁶ Usaia 'imainun kamina axa Jerusalén ëmanu tsókë unikama mitsux ami sinaínrakë mitsun bakë bëchikëkama sinani masá nuituti ini 'aímai maxkukin mitsun bu tëakanti 'ain, usakin mitsun tëai kamina ñuina pëchiñu nonshianën maxká raniñuma iskësa usaribi mitsun maxká 'iti 'ain, mitsun bakë bëchikëkama ka axa mitsumi nishkë unikaman ñatanbiankin buánti 'ikën, usa 'ain kamina, mitsúxbi upiti maxkuti ñuina pëchiñu nonshianën maxká usaribi 'itánun 'ikanti 'ain.

**Israel unikama 'aisamaira okin tēmëramiti unikama
ax ka kushiirabu 'ikë kixun ñuikë bana**

- 2** ¹ Uisa kara Judánu 'ikë unikama an 'uxkinma imébi 'atima ñu 'atishi sinánkë unikama a oti 'ain, kixun sinánëkin ka pëkarakëbëtan, an sinánëkë ñu a 'aia, atun ka usokin ñu 'ati 'unánkéira 'ikën, usa 'ixun ka usakin ñu 'akanania!
- ² Bëtsi unin mekama kuëëkin ka atun bikuankania; usakin 'anan ka xubukama aribi biti kuëëkin mëkamakania. 'Anan ka uni 'imainun 'ain 'aintsi 'ibukamabi, an kasunankë 'ain ñukama binuxun 'atima oia.
- ³ Usa 'ain ka ësai Nukën 'Ibu kia: 'Ënribi kana uisa karana mitsu oti 'ai kixun sinanin. Usa 'ixun kana mitsúxmi 'atima ñuira inuti uisai kaina 'ikani usai 'imi, ñuina 'arakakë aín tëxanu təkërekakëx aín maxká pikukasmakësa usaribiti 'inun mitsu 'imiti 'ain, usai 'i kamina mitsux rabiakati nitsi nux kananuna bëtsi unikamasama 'ai kixun sinánkë a nëtëti 'ain, anun 'atima ñuira inuti nëtë 'ikëbë.
- ⁴ A nëtën ka mitsu raíri unikaman 'atima okëx masá nuitutia kantaxunkin. Ësakin mitsumi kuaikin kakanti 'ikën: Nukamax kananuna 'aisamaira masokin kēñúkë 'ian; nun ëmax ka Diosnan 'ikën, 'aínbi ka Nukën 'Ibunan 'ikëbi axa numi nishkë unikaman 'ibuaxa usa 'ikë ka uínbi usakin 'axuma ka 'a kixun kati 'aíma 'ikën; usa 'ain ka nun mekama nu bikuantankëx bëtsi unikamabë 'inánanxa.
- ⁵ Usa 'ain kamina mitsux anua Nukën 'Ibun unikama 'ikë anu 'itima 'ain.

Dios kikë bana ñuikinbi 'atimakin bana ñuikë unikama ñui kikë bana

- ⁶ Usa 'ain ka ësai kia an Diosan bana uni ñuixunkë unikaman ka paránkin nu bana ñuixuntima 'ikën! —kíax ka atux kia—.
- Usa 'ain ka nunu 'atima ñukama 'inútima 'ikën.
- ⁷ Mitsun kaina Diosan ka aín uni Israelkama 'atima okëma 'ikë kixun sinanin?
- ¿Mitsun kaina Diosan ka nishkin aín uni 'akinti ëanxa kixun sinanin?

¿Mitsun kaina 'ëx kikësokinsa Diosan aíma kixun sinanin?

¿Mitsun kaina Dios kikë bana an kara upíñu anun amima kixun sinanin?

⁸ Mitsux kamina 'ën unikama 'iakën, usa 'aishi kamina 'ën unikamami 'in.

'Aínbi kamina bërí mitsux 'ëmi nishkë unibu 'ain,

usa 'ixun kamina axa 'akanankuatsini ukë unikaman chupa kupíkë bikuankanin,

usakin 'akin kamina usakin ñu 'ai ismina upí 'iti 'ai kixun sinánkanin.

⁹ 'Anan kamina atun xubunuabi aín xanukama ëman chikinkan, chikíanan kamina atun bakë bëchikë 'imainun 'ini bëchikëkamaribi, atu 'inanuxuma 'ashikin bikan, 'anan kamina 'ën 'inan ñukama aribi ëmian.

¹⁰ ¿Usa 'ain kamina bërí nirukiani ënuax kuankanti 'ain! Ënë mex ka anumi mitsux tantikanti ama 'ikën.

'Ën kana anuxumi mitsun 'atima ñuishi 'ai 'ëmi manukankë kupí, asérabi 'atimokin ënë me masóti 'ain.

¹¹ Bëtsi unix ka këmëkin abi sinanx ësai kia:

'Ën kana uvas baka 'akë 'imainun bëxnan ñui kin,

ësai an bana ñuikë unikama këmëi kikë ax ka ënë ëmanuxun mitsun kuakëx asábi 'ikën.

Diosan an kaískë Israel unikama 'akinuxun ká ñuikë bana

¹² Usa 'ain ka ësai Dios kia:

'Ën unikama kana bëtsi unikaman buan 'ikëbi amiribishi Jacobnën rëbúnkikama kamabi timénun 'imiti 'ain;

usokin 'akin kana Israel unikama 'itsamara 'ikëbi atu timénun 'imiti 'ain

'imikin kana ñuina 'arakakë aín kënënu 'ikësa 'inun 'imianan carnerokaman pasto pia 'ikësa 'inun 'imiti 'ain,

usokin 'imikëx ka Israel unikamax 'uakamë 'ëoi 'itsaira ñuina 'arakakëx 'ikësa sharákanti 'ikën.

¹³ Usai 'ikëbë rëkuénkiani kuania ka

atun Dios nuibiankanti 'ikën,

nuibiani ka anun ëmanu atsínti xëputi anun chikikanti 'ikën.

Usai 'ikankëbë ka Dios aín 'apu ax kamaxunbi atun ismainun kuantí 'ikën.

Uisai kara 'atimakin ñu 'akë 'apukamax 'iti 'ikë kixun ñuikë bana

3

¹ Bërí kamina an bana mëníokë 'apukama 'imainun,

Israel unikaman kushibu mitsun ësai kia küakanti 'ain,

¿mitsun mi 'unántima kara unin ñu 'atima 'aia mëníoxunti ax 'ik?

² Usa 'aínbi kamina ñu upí 'ati kuëénkinma 'atima ñuishi upisa ax 'ikë kixun 'ati kuëénin;

mitsun kamina 'ën kaískë unikama 'atimaira okin

aín namishi bianan ñuina xo rakánkë usokinshi 'akanin.

³ Mitsun kamina 'ën unikama unima 'ikë 'akësokin 'akin; aín bëxi tukapanan aín xokama tēkēnpakēsokin 'anan;

ñuina nami ñutënu 'aruti tëapakësa usakin 'akanin.

- ⁴ Achúshi nētën kamina mitsun Dios 'akinun kixun kati 'ain,
'aínbi ka mitsun ñukákëxun an kuationa 'ikën.
A nētën ka Dios mitsumi unékësa 'iti 'ikën
ñu 'atimaira 'aimi ami 'uchakankë 'ain.

Dios kikä bana ñuikë 'ixunbi këmëkin bana ñuikë unikama ñui kikä bana

- ⁵ Əsai ka Dios an aín unikama këmëkin bana ñuixunkë unikama ñui
kiaxa,
a unikamax ka upiti kananuna bukuti 'ai kiox mitsun piti 'inánkëxun
pi kia,
'aínbi ka uín kara piti 'inanima a unikama 'akánanti ka 'iti 'ikë kixun
kaia.
Usa 'ain ka an bana ñuikë unikama a Diosan əsakin kaia:
⁶ An bana ñuikë mitsun kamina namákësokín imë istëkentima 'ain,
bari kuabuti bëankikë 'ain iskamakësa usaribi okín,
'ianan kamina ñukama kara 'iti 'ikë kixunbi bëan bëánkibukë anuxunbi
'unántima 'ain.
'Imainun ka an paránkinshi uni bana ñuixunkë unikamanribi raíri
unín 'akësaribi okín bari xupinbutankëxa imë naëx 'ain bëánkibukë
'aínbi añu ñubi iskëma usaribi okín añubi istima 'ain.
⁷ An uni paránkinshi bana ñuixunkëkama 'imainun an ñu tankë
unikama atux ka
ami kuaikían unikaman ñuikëx 'itsaira katékë bërúkanti 'ikën.
Kamabi atux ka uisa banarabi banaima nëtékëshi Diosan atun
kakëxunbi kuaisama tankëbë 'iti 'ikën.
⁸ 'Aínbi ka Diosan an kakëسابiokín 'aia aín bëru ñunshinan 'akinkëx 'ëx
kushiñu 'ianan rakuëma uni 'ixun atu 'akinun 'ë 'imiäxa,
usa 'ixun kana atu bana ñuixunkín Dios ax ka kushiira 'ikë kixun Israel
unikama kanan atux ami 'uchakían an kuëënkëma ñuishi 'akë akama
kati asábi 'ain.

**Jerusalén ëma ka Diosan 'amikëxun axa aminishkë
unikaman masóti 'ikë kixun ñuikë bana**

- ⁹ Bërí ka an bana mënókë 'apukama 'imainun Israel unikaman kushibu
an ënë bana kuati 'ikën,
mitsun kamina upí ñu 'ati a kuëënkínma 'atima ñuishi 'akin usakin ñu
'ati kikä bana ax kíkësokín 'akaniman,
¹⁰ usa 'ixunbi kamina Sión kakë bashi anua 'ikë,
Jerusalén ëma,
uni 'akin upíokín ñu 'akëma 'ixunbi 'atima ñuira 'akinbi
birutëkënkánin.
¹¹ Axa Jerusalén ëmanu 'ikë an bana mënókë unikama an ka uín kara
kupíoia a ëanan an kupíokë a 'atima otí sinania,
'imainun ka sacerdotekaman kupíokëxunshi uni 'unánmiti kuëënia,
'ianan ka an Dios kikä bana ñuikë unikamanribi kuríki kupíshi abi
sinántankëx əsai kia:

Nukën 'Ibu ka nubë 'ikën usa 'ixun ka ñu 'atima inútima rabanan
Nukën 'Ibun nu bërúaiá.

- ¹² Usa 'ain kana mitsun 'uchakë kupí Jerusalén ëma Sión kakë bashinua
'ikë a 'ën bërí 'akintima 'ain, achúshi me anu ñu 'apátisama 'ikë
'akësokin,
usakin 'akëx ka maxax 'aisamaira bukunrukësa usaribi 'iti 'ikën
'imainun ka anuxun Dios rabiti xubunua 'ikë me anu 'aisamaira
xubi muxañu uniti 'ikën, mitsun mi ñunshinakëkin 'atima ñuira 'ai
'uchakë 'ain.

**Anúan Nukën 'Ibun kamabi menua aín unikama upiti tsónun 'imiti ñuikë
bana
(Is 2.2-4)**

- 4** ¹ 'Itsa baritia inúkëbë ka anun usai 'iti nètëkama 'ikëbë,
anuxun Nukën 'Ibu rabiti xubu anu 'ikë bashi ax uínbi uisabi oisama
'iti 'ikën.
Usa 'aish ka a bashi manan 'aish;
bëtsi bashi kamasamaira manainra 'iti 'ikën.
Usa 'ain ka kamabi ëmanu 'ikë unikama anu 'uti 'ikën;
² ai ka 'aisamaira uni ëmakamanuaxa ukë ax bëbai ëesai kikanti 'ikën:
Anua Nukën 'Ibun bashi 'ikë anu kuaruti kamina ukanti 'ain,
anu ka anuxun Dios rabiti xubu anuxuan Israel unikaman rabikë a
'ikën,
an ka anuxun uisai karanuna 'iti 'ai a nu 'unánmiti 'ikën,
usakin 'akëx kanaanuna upiti niti 'ain.
Usa 'ain ka Siónnuxun Nukën 'Ibu kikë bana a unin 'unánmiti 'ikën,
'imainun ka Jerusalénuxun aín bana 'ain unikaman ñuiti 'ikën.
³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun bëtsi bëtsi menu tsókë unikama uix kara
'uchaxa kixun istankëxun uisa kara okatsia usakin 'ati 'ikën,
'akin ka 'ura men tsókë unikama 'akanankë a mënfoxunti 'ikën.
Usakin 'akëxun ka atúnbi atun manë xëtökëkama a anun me tukati
'anan,
'ain paka piakama anun ñu bimi biti tëntuñu 'itánun xëtokin 'ati 'ikën.
Usa 'ain ka uinu 'ikë ëmanu 'ikë unínbi anun bëtsibë 'akánanti
sinánxun amiribishi anuan 'akanankë a bitëkëntima 'ikën,
'ianan ka uínbi usai 'akánanti ka kixun bëtsi 'unánmitëkëntima 'ikën.
⁴ Usa 'ain ka kamabi uni rakuétima 'ianan,
upí tani atun 'apákë uni rakuétima 'ianan, higuëranën tupëonkënu
tantikanti 'ikën.
¡Ax ka Nukën 'Ibu kamabi kushiñu aín banabi 'ikën!
⁵ Bëtsi ëmanu 'ikë unikaman ka atun diosbi rabia,
'aínbi kanaanuna nukaman Nukën 'Ibu Diosan kakësokinshi 'ati 'ain.

Nukën 'Ibun 'ain unikama iémiti ñuikë bana

- ⁶⁻⁷ Ëesai ka Nukën 'Ibu asérabi kia.
A nètën kana an ñuina 'arakakë unían aín ñuinakama timëkësa okin,
bëtsi bëtsi menu buánxun tēmëramikë unikama a timëti 'ain:

usokin kana ami nishkian tantimikëmax atsanxa abískëkama 'ain.
Akama 'imainun axa bamakëma abi timéxun kana,
achúshi ëma kushiira 'inun 'imiti 'ain.

Usakin 'akin kana 'ëx Dios 'ixun 'ën unikama aín bashi Sión kakë
anuxun 'a 'ixun,
bërfbi ënkinma abi 'akinti 'ain.

- ⁸ 'Imainun kamina Jerusalén mix anuxun ñuina bërúanti torre 'akë
'imainun, ami katamëti 'akë usaribi Siónan 'iti 'ain,
usa 'ain kamina mix amiribishi bëráma 'ikësaí ëma chaiira 'itëkënti
'ain,

usai 'ikamina bërámami 'iásabi chaiira 'iti 'ain.

- ⁹ Bërfi kaina, ¿Uisa kupín 'ain tuákën paëokëx xanu bënëké usaribiti 'i
kuënkëni bënëkanin?

¿Mitsunu kara 'apu 'aíma 'ik?

¿Ianan kara an mitsu 'ësëkin bana ñuixunkë unikama ñuax?

- ¹⁰ Kuënkëni katsati ka Sión ëmanu tsókë unikama 'iti 'ikën,
usai 'ika achúshi xanu bakënun 'ain tuákën paëokëx 'ikësaí 'iti 'ikën,
usa 'ain ka minuax chikíkiyani kuani unikama ëman 'iti 'ikën,
usai 'ikiani kuani ka unikama Babilonia menu bëbakanti 'ikën.
'Aínbi ka anuabi Nukën 'Ibun aín unikama;
iémikin axa atumi nishké unikamanuabi bëtëkënti 'ikën.

- ¹¹ Usa 'ain ka bërí bëtsi bëtsi menu 'ikë unikama
mi 'anux timéax mimi banai ësaí kikanía:

¡Nukamax kananuna Jerusalén masókin rurupakë isi kuëëntisa tanin!

- ¹² 'Aínbi ka a unikaman uisakin atu 'ati sinánxun,
kara Diosan mënfoxa a 'unanima;
usa 'aínbi ka an atu timëkin trigo bimi nëatankëxun anuxun tákatinu
nanxun tákakë usaribiokin,
atu timënuxun 'aia kixun 'unanima.

- ¹³ ¡Jerusalénnu bukukë unikama mitsun kamina kuantankëxun axa mimi
nishké unikama 'atima okin tëmëramikin vaca bënëa trigo aín bimi
rëukutanun aín taën chakakë usaribi okin 'ai kuantí 'ain! Usakin
'anun ka Dios kia usa 'ain:

'Ën kana vaca bënë achúshinën kushisa 'inun 'imianan

aín manchankama aribi manë tunánsa iruira 'imianan aín

'untsiskamaribi manë panshian 'akësa 'ixun kamabi ëmakama 'atima
oti 'amiti ain,

usakin 'atankëxun kamina min atun ñu kupíkkëkama a bitankëxun
'ënan 'inun 'imiti 'ain,

'ëx kana mitsun 'Ibu kamabi men 'Ibu a 'ain.

Davidtan rëbúnki achúshi Belénnu 'apu 'iti ñuikë bana

- 5** ¹Jerusalénnu bukukë mitsun kamina amimi mitsux katamëkanti ëma
kënëarakin 'akánti 'ain,
nuka chikítisama okin bëararakanxa,
usakin 'axun ka Israelnu 'ikë 'apukama a 'aisamaira okin tëmëramiti
'ikën.

- ² 'Aínbi kana: Belén Efrata, mi Judánu
'ikē ĕmakamanu 'ikē ĕma chukúma anuax achúshi uni Israel unikaman
'apu 'inux chikiti 'ikēn, ax ka uni achúshi bërámaira ax tsóa aín
rëbúinki 'iti 'ikēn.
- ³ Usa 'ain ka bërí Diosan aín unikama ĕnia,
'aínbi ka xanun aín tuá achúshi bakēnuxun kainkē usa 'iti 'ikēn.
Usa 'ain ka a tuá aín aintsi Israelkama
ñatanbiankin buánkama abē birananti 'ikēn.
- ⁴ Usa 'ain ka a 'apu aín unikama bërúankin 'akinun aín kushi 'inánti
'ikēn,
usakin 'akēx ka a unikama upiti tsóti 'ikēn,
usakin 'akēbē ka Diosan 'akē ñu chaiira ax kamabi menuxun 'unánkē
'iti 'ikēn.
- ⁵ An ka kamabi uníxa upiti tsónun 'imiti 'ikēn.
Uínsaran kara asirio unikama nun menu bëbai nun
'apun xubukamanu atsinia, anun ka a 'apunbi
mapai achúshi 'imainun rabé aín kushibu a këñun mapai
'imainun rabékēñun achúshi 'apukama atu 'anun xuti 'ikēn.
- ⁶ Usa 'ain ka Asiria unikaman nun menu bëbaxun nu bibiankin atun
menu ñatanbiankin buankēsokin buánkē 'ain,
nun kushikama 'imainun aín suntárukaman anua 'akanankē ñukama
anun atu 'axun atunua nu chikínti 'ikēn.
Usakin 'atankēx ka nun kushikama atux Asiria me anua Nimrod 'apu
'ia anubi 'apu 'iti 'ikēn.

Diosan axa atumi nishkē unikama këñunun

Israel unikama 'amia ñuikē bana

- ⁷ Usa 'ain ka Israel unikamax bëtsi bëtsi ĕmanu 'ikē unikamasamaira
'aish,
nibí 'imainun 'uí Diosan menu 'ibúmikēxua,
xubi komikē usaribikin ka unixa usai 'iti 'ikē kixun sinánkē 'aímabi 'iti
'ikēn.
- ⁸ Usa 'ain ka bëtsi ĕmakama nēbétisia bërúkē,
Jacobnēn rëbúnikikama ax
achúshi paru 'inúansa 'aish račkē ñuinakama nēbëtsi 'ianan,
paru 'inúan achúshi anua ovejakama 'arakakē anu 'ikēsa 'iti 'ikēn,
usa 'ain ka inúkinshi bixun aín 'untsisan tukapakē usaribi 'iti 'ikēn,
usakin 'akin ka achúshinēxi abati 'iakētanun ĕntima 'ikēn.
- ⁹ Usakin kamina mix Dios 'ixun kamabi
axa mimi nishkē unikama këñuti 'ain.

'Apun 'akanantima bana nankin a rabikē ñukamaribi këñuti kia bana

- ¹⁰ Ĕsai ka Dios kia:
A nētē 'ikēbētan kana min caballokama këñukin 'anan
anuax 'akanankē caballonēn nirinkēkama aribi masókin këñuti 'ain.
- ¹¹ 'Anan kana min ĕmakamaribi 'atimokin masónan
anuan min ĕma këñarakama aribi rurupati 'ain;

- ¹² usakin 'anan kana minua 'ikë ñubé unikama nētēnun 'imiti 'ain,
'imianan kana an ñu tankë unikama aribi minu 'aíma 'inun 'imiti 'ain;
¹³ usotankëxun kana min rabikëñukama 'imainun maxákama diosmabi
rabikë akamaribi masóti 'ain,
usakin 'aia kamima uínsaranbi mitsúnbi
'a ñukama a rabitëkëntima 'ain.
¹⁴ 'Ianan kana min i upírabu akamaribi échianan,
aín ëmakamaribi 'aíma 'itánun këñuti 'ain.
¹⁵ 'Ëx 'itsaira nishkin kana, axa 'ëmi sinántisama tankë,
'en kakëxun kuaisamatankë unikama uisokin karana 'aisatani usokin
'ati 'ai kiox ka Dios kiakëxa.

Israel unikamax an kakësama okin 'ai Diosmi 'ucha ñuikë bana

- 6** ¹ Mitsun kamina bërí uisokin kara Diosan mitsu kaia kixun kuati 'ain:
¿Usa 'ain kamina nirutankëx bashikama 'imainun matá me kaman min
bana kuanun mixribi kiti 'ain!
² Bashikama 'imainun an me tuinkë
akaman ka kuati 'ikën:
Nukën 'Ibu ka aín unikama 'atima oti sinania,
usa 'aish ka Israel unikamami nishia.
³ Ësai ka Nukën 'Ibu kia:
Israel unikama mitsun kamina 'ë kati 'ain.
¿Uisa onan karana añu 'axunkin mi ubion?
⁴ 'Ën kana mitsun chaitiokëma Egipto menuxun tēmëra kin ñu mëëiabi
chikiankën;
usokin 'anan kana Moisés këñun,
Aarón 'imainun Marí, an atu 'akinun xuakën.
⁵ 'Ën unikama bërí kamina sinánkanti 'ain
uisakin kara Balac Moabnu 'ikë 'apu an sinánkëxa kixun,
'imainun kara Balaam Beornën bakë bëchikë an uisakin ribi a
kamiakëxa kixun.
'Imainun kamina Sitimnuax, Guilgalnu kuania kara Diosan mitsun
'unánun uisokëxa kixun aribi sinánkanti 'ain.

**Nukën 'Ibun aín unikaman kara uisakin ñu
'axunia kixun kainkë ñuikë bana**

- ⁶ ¿Uisa ñu uani kuanxun karanuna,
Nukën 'Ibu Dios manámi 'ikë a rabiti 'ain?
¿Ianan karana vaca bakë achúshi baritiañukama
'aímai këñutanu xaroxunti 'ain?
⁷ ¿'Ën mil carnero 'inánanbi, xëxá 'umpax iskësaira
xëñiribi 'inánkëx kara Nukën 'Ibu kuëenti 'it?
¿Ianan karana 'ën 'atima ñu 'ai 'uchakë kupín 'ë a tērënxunun 'ën bakë
bëchikë apan 'inánuxun ñukati 'ain?
⁸ Ënë ñukama 'axunti ka Dios kuëënima,
an ka nukama kaxa uisa ñux kara upí 'ikën,
'imainun uisa ñu nun 'axunti kara ax kuëënia: ax ka ësa 'ikën,

bětsi unikamabě upí 'iti, uisa ñu 'akatsi karanuna kia usakinbi 'ati,
'imainun an kakěsabiokin 'anan ax kikěsabiokin ñu 'ati.

Diosan Israel unikama 'atimakin ñu 'ai 'uchaiabi mēnfóxunti ñuikě bana

- 7** ¹⁸ Misaribi bētsi Dios ka 'aíma 'ikēn,
mín kamina nux kuěēnkěsa óf 'ikě a mēnfokin,
nuxnu 'uchakěkama a manuín,
nukamax kanaanuna mín unikama 'itsamashi tikikě a 'ain.
Mín kamina nukama nuibatin
usa 'ain kamina mix xēnibua 'aish nishkěma a 'ain.
- ¹⁹ Amiribishi kamina nukama nuibatěkēnti 'ain,
usokin 'akin kamina unían me naētankěxun
mainkěxa ñu nětékě usaía 'itánun nun 'atima ñu 'akěkama 'ati 'ain.
'Anan kamina unían parúmpapa nēminnu nikěxa ñu nětékě usaribi
'itánun nun 'uchakěkama 'ati 'ain.
- ²⁰ ¡'Ēn 'Ibu mix upí 'ixun nu nuibakin
kamina bērámmi nun chaitiokěkama Abraham
'imainun Jacob kásabiokin nuribi 'akinti 'ain!

HABACUC

An bana ñuikë Habacuc Diosbë bana ñuikë bana

- 1** ¹ Ënëx ka an aín bana ñuikë uni Habacuc kakë a
Diosan usakin ain unikama kanun kixun ká bana 'ikën.
- ² 'Ën 'Ibu Dios, zuínsaran kaina 'ën munuma
banakin ñukákëxun kuakin 'ë 'akinti 'ain?
¿Uínsarainra karana munuma
banakin bëtsi unikaman 'atimañu 'akëbëtan 'akinkëxumabi 'ën mi
ñukákë a ënti 'ain?
- ³ ¿Uisa kupí kaina 'aisamaira ñu 'atima 'akania
isi masá nuitunun 'ë 'imin?
Kamabinua kana 'atima ñuishi 'akania isanan ñu 'aisama okin
masókana isin;
'imainun kana amami amami axa tsuákiruax unikama mëanani
sharatia kuatin.
- ⁴ Ax kikësokin 'ati min bana ax kikësokin ka 'akanima,
an bana mëñókë 'apukaman ka 'atimokinshi ñu 'aia,
an ñu 'atima 'akë unikaman ka
an ñu 'atima 'akëma uni an ka kuëënkësa okinshi 'aia,
'imainun ka 'upiokin 'akinma 'atima ñuishi upisa kixun 'aia.
- ⁵ Ësokin kakëxun ka Diosanribi kakëxa;
Israel unikama mitsun kamina axa mitsu rapasu 'ikë unikama uisai
kara atux 'ia a isi rakuëkanti 'ain.
Usa 'ain kana 'ën mitsunu usaribi ñukama inumiti 'uramashi 'ain,
usakin 'aia bëtsi unikaman ñuixunkëxunbi kamina mitsun usa ka kixun
sináñkantima 'ain.
- ⁶ Usa 'ain kana caldeo unikama 'akanani unun 'imiti 'ain atux ka
ñu 'aisama 'akëbuira 'aish ñu 'aisama atishi 'ikën,
usa 'ain kana atu ënti 'ain,
atun suntárukamax ka bëtsi bëtsi menu kuankin,
ainamabi bëtsi unikaman me 'ibuakin bikë unibu 'ikën.
- ⁷ Usa 'aish ka atux 'itsaira bëtsi unikama rakuëmikë 'ianan 'aisama
unibu 'ikën,
usa 'ixun ka ax kikësoi 'iti bana a tankinma atunan kikësokinshi 'aia.
- ⁸ Atun caballokamax ka paru 'inúan abákësamaira 'inun abatia,
usa 'aish ka shórapánakama raëkëma anu uni 'ikëma menu 'ikë axa
nékësamaira 'ikën.

Atun caballokamax ka paru 'inúan abákēsamaira 'ianan,
shórapána raěkēmakama nēkē anu uni 'ikēma menua 'ikē usamaira
'ikēn.

Usa 'aish ka an nikinkē unikaman buánkēx abákin 'itsaira 'ixun aín
taēn me banamikē ax 'uranxubi unin kuakē 'ikēn,
'ianan ka tētēkamē 'ēo aín piti ŋuina binux 'ikēsa usaribiti 'ia.

⁹ Usa 'ixun ka Babilonianu 'ikē suntárukaman,
anua kuankēnua mēra kin bēnēkinshi ŋu 'atima obiani kuania;
usa 'ain ka atux kuania kuati kamabi menu 'ikē unikama rakuétia,
usa 'ain ka ŋatankia bikē unikama ax parúmpapanua masi bēru
iskēsamaira 'ikēn.

¹⁰ Atux ka bētsi ēmanu 'ikē 'apu kamami kuaianan 'ain kushibukamaribi
'usania.

Usai 'ikin ka atun ēma kēnēkēkama anun 'irukianxun 'ati 'aia,
usakin 'atankēxun ka rakuēokin mēēkēxa rakuétia bētsi unikama
ŋatania.

¹¹ Usakin 'ai ka suńúan kushiira inúkēsa 'inun 'ia;
usakin atun kushínbi 'atankēx ka
nukamax kananuna dios kamasamaira kushiira 'ai kiox kiania.
Kiox ka Dios kiakēxa.

¹² Ēsai kia ka Habacucnēn kakēxa: ¿Nukēn 'Ibu Dios mix karamina
bērámabi 'ia 'aish, 'ēn Dios upíra 'ianan ŋutima oi tsókē a 'ain?
Usa 'ikē kana 'ēn mi rabin min kamina 'ē bērúankin 'akian,
minbi kamina an kuēēnkēsa okían nu 'atimonun Babilonianu 'ikē
unikama kushiira 'inun 'imia.

¹³ Mix kamina upíra 'ain, usa 'ixun kamina ŋu 'atima 'ai 'uchati kuēēnima,
usa 'ain kamina an ŋu 'atimashi 'akē unikama nu 'aisama oia,
isikinbi nua usakin 'anun isēshitin.
¿Uisa kupín kaina uisaibi kikinma unin bētsi 'aia isíbi kima 'ianan an
ŋu 'atimashi 'akē unikaman,
asa 'ikēmabi uni upí sinánŋukama 'akēbēbi uisaibi kiman?

¹⁴ ¿Uisa kupín kaina unikama bakanu 'ikē ŋuinara
'akēsokin 'anan 'ibuŋuma pukun niríkē ŋuinakama 'akēsokinshi 'ain?

¹⁵ Caldeo unikaman ka bētsi menu 'ikē unikama an
tsatsa bikē unikaman, 'ibuaxun tsatsa bikēsa usakinshi 'aia.
Usakin 'akin ka mishkitinēn 'anan rikan bikēsa usakinshi bitsia,
bitankēx kana bia kixun sinani kuēēnkē usairibi 'ikania.

¹⁶ Usa 'ain ka an tsatsa bikē unikaman atun rika rabianan,
atun mishkitikama aribi ŋuina xaroxunkin,
asábi ka kakin a kupí kananuna upí pitiŋu 'ianan, 'itsaira pitiŋu 'ai kiox
kia.

¹⁷ Usakin kara, ¿Babilonianu 'ikē unikaman 'ain rikan bikin 'akēsokinshi
'akin nukama 'akin kēŋuti 'ik?

¿Atun kara usokin kana 'atima 'ai kixun sinánkimaishi unikama
kēŋukin 'ati 'ik?

2

¹ Ēn kaisa tankē banakama kana kan, usa 'ain kana upíokin anuxun
kuati,

an bërúankë unin anuxun bërúanti 'akë anuxun bërúankësa okin
uisakin kara Diosan 'ë kaia isnuxun 'ati 'ain,
uisakin kara 'ën kakë banakama a ñuikin 'ë kaia kana kuati 'ain.

² Usa 'ain ka Diosan ësokin 'ë kakëxa:

Maxax paránu kamina mi kamainun bana kuënëoti 'ain,
'aínbi kamina bënëkinshi istisabi 'itánun 'aia kuaisabi 'ati 'ain.

³ Kamina kuënëoti 'ain, anúan 'iti nètë ka 'ikëmapan 'ikën,
usa 'aínbi kana anúan 'iti nètë 'ikëbëtan mi ismiti 'ain;
'aínbi kana 'ëx kikësa okinbi 'ati 'ain.

Usa 'ain kamina min basikëbëtanbi uisaran kara a ñukama 'ia kaínti 'ain.

Usa 'ain ka anúan 'iti nètë aka 'iti 'ikën.

⁴ Ënë bana kamina kuënëoti 'ain, an ñu 'atima 'akë unikamax ka ax isa
usaira 'ikë kiox kikanti 'ikën,
'aínbi ka an ñu upí 'akë unikama atux 'ëx kikësokin 'ai tsóti 'ikën.

Anuan bëtsin uni 'atimoti ñuikë bana

⁵ An uvas baka xëakë unikaman ka bëtsi 'atimoia,
usokëxun ka bëtsínribi a kupikin usakinribi 'aia,
usakin 'ai ka 'ëx kana usaira 'ai kiox anun rabbitia, usakin 'akin ka
tantikima,

atuinra bëtsi 'atima okin 'atankëx kushin rabbitia, usai ka an 'anuma
bëtsi uni 'atankëx kia.

Usa 'aish ka anu uni bamaia maínti me naëké usaribi 'inun atun kuëbi
bakai banakania,

usakin ka an ñu 'atimashi 'akë unikaman bëtsi menu 'ikë unikama
'atankëxun 'ain ëma 'ibuaia.

Usakin 'ai ka anua uni maínkë me naëkësa 'aish an ñu 'atimashi 'akë
unikama tantima.

⁶ Usai atux 'ikëbë ka kamabi menu 'ikë unikama Babilonianu 'ikë
unikama ñatankin bia akamax kantai ësai kiti 'ikën:

¡Mitsux kamina minan 'aímabi bëtsi unikaman ñu bikë anun ñuñuira
'ikanin!

¿Uínsaran kaina mitsu ribinxun kupiókëxuma bëtsi unikaman ñu
bianan atun chupa

bitsimi anun ñuñuira 'ikankë a ënkanti 'ain?

Usakë 'ikë ka Diosan mitsu aín kuëenkësokin 'ati 'ikën.

⁷ Usai ka 'iti 'ikë kixun mitsun 'unánkë 'aímabi ka bëtsi menu 'ikë
unikama an mitsu kuríki 'inánkë,

akamax numi ribinkë kamina nu kupióti 'ai kakin an rakuëoxun
ñuñuma 'itánun rakuëoxun mitsun ñu bitsi uti 'ikën,

usakin 'akin ka ñuñuma 'itánun mitsu ënti 'ikën.

⁸ Usakin mitsu 'ai ka ain memi bikan bëtsi menu 'ikë unikama mitsu
'anux timéti 'ikën,

usai 'ikin ka mitsumi 'asaribiokin mitsu 'atima oti 'ikën,

usai ka 'iti 'ikën, mitsun kamina usakin 'akin

uitishi uni kara atu 'atima ñuira 'akin a tanti bana kikësokin 'akinma
rëtëanan 'atimaira okën,

- usakin kamina bëtsi menu 'ikë unikama ain mekëñun atun
ëmakamaribi 'akën.
- 9 jUisa kupí kaina mëkamakë ñun mitsun aintsí 'ibukama ñuñuira
'imikanin,
usakin kamina mitsux ñu 'atima inuanan,
tëmëraima isa 'inun kixun mitsun aintsí 'akanin!
- 10 Usakin bëtsi menu 'ikë unikama 'akin kamina mitsun 'aintsí 'ibukama
rabinnun 'imikan,
mitsúxbi kamina 'atima orakan,
usakin ñu 'akin kamina mitsúnbi anun 'atima orakati barikan.
- 11 Anun ëma kënëaranu 'ikë,
maxákama 'imainun xubu 'irakankë ikamaxbi ka
mitsun 'atima ñu 'akë ñui kikanti 'ikën.
- 12 Mitsun kamina anu tsókë unikamapain 'atankëxun,
anubi birutëkënkín ëma 'anan, upíokin ñu 'akimabi anuxun 'atima
ñuira 'akanin.
- 13 Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an ka
mitsun ñu mëëkë axa ñankáishi 'akë 'inun 'imianan,
atsanxunbi ñu mitsun mëëkë axribi ñankáishi 'inun 'imiti 'ikën,
akamax ka mitsun ñankáishibi 'akë 'aish tsin nënkin masókë 'iti 'ikën.
- 14 Usa 'ain ka bakakaman a mi saëkin aín
'umpaxan parúmpapa buákarukë usaribi okin
kamabi menu 'ikë unikaman Diosan aín kushin ñu 'akë 'unánti 'ikën.
- 15 jMitsun kamina mi 'urama 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama ñu muka
xëamin,
anun usakin 'ati kamina uvas baka 'akë këñun mëskuxun bëtsi ro
xëamin!
Usakin xëamixun kamina ñu muka xëax sinanima chupañuma rakákë
usa ka kixun ain nami iskanin.
- 16 Usa 'aish kamina usa ka kixun bëtsin rabikëxma katékanti 'ain,
Diosan ka mitsu bëtsi unikamami 'akësa usakinbi 'ati 'ikën,
usakin 'akin ñu muka xëax 'ikësa chupañuma 'ikë ka mitsun,
nëtokë ñu rëbu tëakëma a iskanti 'ikën,
usakin 'akëx kamina mitsux rabinkëma 'aish bëtsi unikamasashi 'iti
'ain.
- 17 Usai 'imainun ka mitsun masókan Líbanonu 'ikë nikama axribi kiti
'ikën,
kimainun ka ñuinakama abámikin 'akan usaribikin Diosan mitsu
abámiti 'ikën.
Ësai ka mitsunmi 'aisama ñuira 'akin a tanti bana kikësokin 'akinma
uni 'anan,
bënëkinshi bëtsi ñu ënë menuxun 'anan,
'ain ëma 'imainun anu 'ikë unikama 'akan a kupín 'iti 'ikën.
- 18 ¿Añu kara an 'ati 'unánkë 'ixun unin ñu tankin
'atankëxun këñukin sënëonkë 'ixunbi 'ati 'ik?
¿Añu kara bëtsi ñu tankin 'axun ax isa Dios 'ikë kixun uni paránkin
kakë anbi 'ati 'ik?

- Bětsi ŋu tankin uniokě ŋukama ax ka banaima;
 ¿Uisa 'aish kara a ŋukamami an uniokě unikamax kataměti 'ik?
¹⁹ ¡Mitsun kamina bětsi dios i 'akě 'ikěbi isa bėsunun kain;
 'imainun kamina maxáribi banakě 'ikēmabi nirunun kixun kain!
 ¿Akamax kara usai ka ŋu 'iti 'ikě kias kiti 'ik?
 ¡Usama ka atux ka uni 'ikěsai tsóti anun uintiñuma 'ikěn,
 usa 'aish ka kuri 'imainun maněn unin rataka kakěishi 'ikěn!
²⁰ 'Aínbi ka anúan Dios ax aín xubu upíra anu 'ikěn:
 usa 'ain ka an ismainun kamabi menu 'ikě unikamax ŋu 'atima 'aíma
 bukukanti kuěenia.

Habacucnēn ashikin Dios ŋuká bana

- 3** ¹ Ēnēx ka an Dios kikě bana ŋuikě Habacucnēn usakin Dios ŋuká bana
 'ikěn.
² Ēn kana kamabi ŋu Dios 'ixunmi 'a akama kuan,
 usa 'ain kana 'itsaira 'ēx mimi rakuétin.
 Usa 'ain kamina nux tsókēpan 'ain bėrǐ bėrámamí
 'asaribiokin ŋu chairabu nunribi 'unánun nu 'axunti 'ain.
 Usakin 'akin kamina mix kamina nishǐbi nuibanankě 'ai kixun nu
 'unánmiti 'ain.
³ Dios ka Temán kakě me amiax uanan,
 Parán kakě menu 'ikě bashi anuax Dios upíra ax uti 'ikěn.
 Aín kushin ka naíkamě 'ēo kamabi pėkaia,
 usa 'ikě ka kamabi menu 'ikě unikaman a rabiti 'ikěn.
⁴ Usa 'ain ka aín kushi ichu ichukikě anun bėarabuinkěsa 'ixunbi
 kanákan mērfkin pėkakě usaribi okin aín kushi unékěsa 'ikěbi
 mēramia,
 aín mēkěnuax ka aín kushi an kushiira 'itánun pėkakě ax chikiti 'ikěn.
⁵ Usa 'ain ka axa ukěbě bětsi bětsi 'insín chikíkěbě,
 a kaxú anuan 'itsaira uni bamati 'itsis kushiira 'iti 'ikěn.
⁶ Usa 'ain ka axa nirakěkěbě me shaǐkiti 'ikěn,
 'imainun ka kamabi menu 'ikě uní an iskěx 'itsaira rakuéti 'ikěn,
 an ka nikama 'imainun bashi xėnikama rurukubunun 'imianan,
 bėrámaira an painra ěnėnsarama unia nikama kėñuti 'ikěn,
 usaía ŋukama 'imainun ka Dios ax uínsaranbi uisaibi 'ikěma ax 'iásabi
 'iti 'ikěn.
⁷ Ēn kana Cusánnu 'ikě unikama kara uisai tsotia isan,
 atux ka 'aisamaira tēmėraia usa 'aish ka kini 'ukēmėu pakėax uni
 urukasmakě usa 'ikěn,
 'imainun kana Madiánu tsókě unikamami rakuéti matsispukuti 'ikěn.
⁸ ¿Mix karamina Dios 'aish bakakamami nishin?
 ¿Mix 'itsaira nishkin karamina parúmpapakama 'atima oti 'ain?
 ¿Usa 'aish karamina min caballoněn nikinkě anu 'irukiani bětsi
 unikama 'ikěsa kiani kuantí 'ain?
⁹ Min kanti kanukěishi 'imainun min piakama mēnfokěishi kamina 'ain.
 'Ianan kamina meribi anua bakakama rakati 'imiakěn.
¹⁰ Usa 'ain ka nikamaribi mi isi 'ikěsai shaǐkiti 'ikěn.

Usai 'imainun ka naínuax 'uí 'itsaira nētétimaira 'ibúti 'ikën,
'imainun ka parúmpapa aín nēmin axribi xukirui aín bēchun chairui
banati 'ikën.

- 11 'Ianan ka bari 'imainun 'uxë amiaxa urukë anuax uruima anubi
nirakëti 'ikën,

usai 'ikëbë kamina mix pia upíra axa ichúkuatsini ukësa 'ianan,
paka pia axa nikëx mëríkiani kuankë usaribi 'ain.

- 12 Usa 'ain ka mix nishkë ax kamabi menu kuania,
mix 'itsaira nishkin kamina mekamanu 'ikë unikama,
'atima okin kuakëmasa oti 'ain.

- 13 Min unikama 'imainun,
minbi kaískë 'apukama 'akinuxun kamina chikínti 'ain.
Min kamina an ñu 'atima akë unikaman xubu 'atimokin kēñuanan,
ami birukin atun xubu 'akë maparasa 'ikë aín 'apukama aribi masókin
kēñukin 'ati 'ain.

- 14 Usakin 'anan kamina aín 'apukamabi an tuinkë aín pianbi 'an,
usokëbë ka axa caballonu 'ikëkama nētë masá kuatsinkësa ax
'ëx kana usaira 'ai kiox kima an 'akintiñuma 'ain,
unikaman atu 'unánnumaishi unëxun kēñukin 'ati 'ikën.

- 15 Nētë kuínuax kamina caballonën 'ikësaí parúmpapanu kuani,
uinu kara 'umpax kuainakëaxa anubi kuantí 'ain.

- 16 Ënëkama ñu 'iti kuati kana rakuëan,
usai 'i kana 'ën kuëbí bërëkai 'ian,
'ianan kana 'ën kisikama anun nisama
'imainun ka 'ën namikamaribi kushima 'iaxa.
Usa 'ixunbi kana bënëkinma uínsaran nētën kara Diosan an nu
'atimokin 'akë unikama masánuitutanun aín suntárुकama 'imia kaínti
'ain.

- 17-18 Usa 'ain kana 'itsaira kuëénti 'ain,
Diosan 'ë iémikin 'akinkëx.

'Ën kana higuera kakë i uabutima 'imainua uvas
'apákëkama 'ianan olivos kakë akama bimima 'imainun;
naënu 'apákëxunbi ñun tuaima 'imainunbia; ñuina
'arakakëkama 'ianan ovejakama 'imainun vacakama 'aíma
'inun kēñúkë 'aia aín kēñëishi 'aínbi kana 'ën mishi rabiti 'ain.

- 19 Diosan ka 'ë kushioia, usakin 'akin ka 'ën kisikama kushi 'imikin,
chaxu abákësa 'inun abati,
uinubi kara kuani aín bashínu kuani iénun 'ë 'imiti 'ikën.

ZACARÍAS

Israelnën 'apu Jerusalénnu bēba ñuikē bana

9 ⁹(Ēsai ka Dios kia.) ¡Sión ěmanu tsókē unikamax ka 'itsaira kuēēnti 'ikēn!

¡'Imainun ka Jerusalén ěmanu tsókē unikama atúxribi kuēēni kantati 'ikēn!

Mitsun 'apu, upí ainra kamabi ñu kananti ax ka aia,
'aínbi ka mēnin sinaínshi 'aish,
achúshi burro xanuntuá bērí kanikē a kamanan tsótax aia.

¹⁰ An ka anuaxa suntárukama Israelnën, menuax
'akanankē caballonën nirinkē akama 'imainun anuaxa
Jerusalénnu 'ikē suntárukama 'akanankē caballokama 'anan anúan
'akanankē aín kantikama aribi kēñuti 'ikēn.

An ka Israel kama 'imainun kamabi menu 'ikē unikamax upiti tsónun
'imiti 'ikēn,

an ka parúmpapa Mediterráneo kakē anuaxi parúmpapa itsi
parúmpapa itsi anu 'ikē unikama upiti bukunun 'imiti 'ikēn, 'imianan
ka Éufrates baka anuxunbi

uinu kara me sēnēnakēakēxa anu sēnēnbi unikama 'akinti 'ikēn.

Diosan Israel kama amiribishi timēaxa bukunun 'imiti ñuikē bana

¹¹ Ēsai ka Dios kia:

Jerusalénnu bukukē unikama mitsun kamina kuati 'ain, 'ēn kana Israel
unikama bētsi menu 'ikēbi iēmiti 'ain,

usa 'ain kana 'ēn anua 'umpax biti kini 'umpaxñuma 'inun ěskikē 'ikēa
anu uni sipuati 'akē usanu 'ikēbi mitsu chikiankēn. Usakin kana
mitsubētan achúshi ñu mēníokin 'ásabiokin biti 'ain, usa 'ain kamina
mitsun ñuina 'ē xaroxunuxun aín imi 'apamikin 'akēn.

¹² ¡Natanbiankin uan mitsun kamina 'ēn 'akinti kainin!
¡Usa 'ain kamina amiribishi Jerusalénnu kuantēkēnti 'ain!

'Ēn kana mitsu kain, anuxun kana tēmēraimi bamai
kēñúkan usamaira 'imi 'uakamē 'ěotēkēnun 'imiti 'ain.

¹³ 'Ēn kana Judánu 'ikē Israelkama anun 'akanankē 'ēn kantisa 'inun
'imian,

'imianan kana Efraín Israel, unikama aturibi 'ēn piasa 'inun 'imian.

'Anan kana Siónnu 'ikē, Israel suntárukama an 'ēn manē
xētókēsa 'ixun Grecianu 'ikē suntárukama 'anun 'amiti 'ain.

- ¹⁴ Usakin 'akëbëtan ka Diosan aín unikama aín kushi chaiira cha anun
'akinti 'ikën;
'akinkin ka kaná mëríkë axa pia nikëx kuankë usa 'itánun 'imiti 'ikën.
'Imi ka Dios aín manë banañu banobiani
suñúan mëu aín rëbumi kikiani kuantu 'ikën.
- ¹⁵ 'Ënbi kana kamabi kushiñu 'ixun 'ën unikama bërúanti 'ain,
usokëxun ka atun axa ami nishkë unikama anun 'akanankë ñukama
tsasipakin 'atima oti 'ikën,
usakin 'akin kanantankëxun ka chaiira fiesta 'ati 'ikën,
usakin 'ai ka xëakë anunbi paénkanti 'ikën;
atun xëakë uvas baka anunbi ka amia xëakëkama a buchukë 'iti 'ikën,
usakin ka xampakama anuxun ñuina xaroti anu
chikuti imin buchukë usa 'itánun 'ati 'ikën.
- ¹⁶ A nëtë 'ikëbëtan ka Diosan, aín unikama
iémikin an ñuina bërúankë unían aín ñuina
'akësaribi okin bërúanti 'ikën,
usakin 'akëx ka aín unikama atun ëmanuabi upíra maxákama aín
maitinu purukë 'ichúkë usai ichuti 'ikën.
- ¹⁷ ¡Upíra upí ka anu aín unikama 'iti ax 'ikën!
Usa 'ain ka aín trigo bimi 'itsaira 'imainun a xëati
uvas baka 'aisamaira 'ikëbë aín bakë bëchikë 'imainun 'ini bëchikë
kama upí 'inun kanikanti 'ikën.

MALAUQUÍAS

1 ¹ Ënë banax ka Diosan an aín bana ñuikë Malaquías usakia aín uni Israelkama kanun ka bana 'ikën.

Diosan Israel unikama nuiba ñuikë bana

² Ësai ka Dios kia: 'Ën kana mitsu nuibatín. 'Aínbi kamina mitsun ësokín 'ë kain: ¿Uisaxun karanuna mín kamina nukama nuibati kixun 'unánti 'ain? Kakëxun ka Diosan atu kaia: 'Ën kana mitsu xukén rabé 'ikëbi nuibakën, nuibakín kana Esaú 'imainun Jacob aira abëtan ñu 'ati kuënxun nuibakën, ³ 'akín kana Esaú ashí nuibati kuëñanma 'ain. Usa 'ain kana anua Esaú 'ikë me axa bashi me niñu 'ikëbi anu uni 'ikëma me 'inun 'imiakën, usakín 'imikëbë ka a menu ñuina raëkëma kamaishi bërí anu 'ikë kiox ka kia.

⁴ Esaúnën rëbünki edomitakama ax ka kisatani ësai kiti 'ikën: “Nukamax kananuna numi nishkë unikaman këñúkë 'ian, 'aínbi kananuna amiribishi nun ëma birutëkënti 'ain kiox ka kiti 'ikën,” ‘aínbi ka Dios kamabi kushiñu an atu kati 'ikën: “Mitsun kamina amiribishi birutëkënti 'ain, 'aínbi kana amiribishi 'ën rurupatëkënti 'ain.” Usakín 'akë ka unín a me anua uni ñu 'atima 'akëishi tsókë kakín a me anëti 'ikën, anëanan ka amia Dios sënëñima nishkë me kakín anëti 'ikën. ⁵ Mitsun kamina mitsun bërünbi isti 'ain, isi kamina kiti 'ain: “¡Nun Diosan ka ax chaiira 'ixun anua nun mekama sënënakëkë abi inuia!”

Malaquíasnën sacerdotekama atun 'akësabi okín 'akinma ñuina 'atimakín xaroia ka ñuikë bana

⁶ Ësokín ka Dios kamabi kushiñu an sacerdote unikama kaia: Aín bakë bëchikë bëbukaman ka aín papakaman kakëxun kuati 'ikën, 'imainun ka an ñu mëmikë uni aín banakama an ñu mëëxunkë atúnribi kuati 'ikën. Usaribiti kana 'ëx mitsun papa 'ain, ¿Uisa kupín kaina mitsun 'ën kakëxun kuaisamatankanín? 'Ëx kana an mitsu ñumëmikë uni asa 'ain, ¿uisa kupín kaina 'ën kakësokín mitsun 'aisamatankanín? Mitsun kamina 'ë istisama tankanín, usai 'ibi kamina mitsux ësai kikanín: ¿Añu 'axunkima karanuna mi timan? ⁷ Mitsun kamina anuxun 'ë ñuina xaroxunkë anu piti 'ën kuëñkëma a 'ë bëxunkanín, usakín 'aibi kamina ñukákanani kikanín: ¿Uisa ñu 'atima 'akín karanuna nun mi 'atimon? Mitsun kamina anuxun 'ë ñuina xaroti anuax 'ëmi rakuéti upiti 'ëmi sínánkinma 'ë 'atimoin. ⁸ Usa 'ain kamina mitsun ñuina bëxuxuñu 'ianan tsasikëkama 'imainun axa 'insínkëkama a 'ë anuxun xaroti anuxun xaroxunkë ax isa upí 'ikë kixun sínánkë anun kamina 'ë 'atimokan. ¡Usa 'ain kamina a ñuinakama mitsun 'apukamanu buánti 'ain!

¡buántankëxun kamina mitsun 'inánkëxun kara 'inainshikë ñukama a atun kuëênkin bitsia kixun isti 'ain! ⁹Mitsun kamina Dios nukama nuibanun kixun abë banakin kati 'ain. 'Aínbi kamina usakin a 'inánti ñu a 'inánkin Diosan ka a ñukama upíokin bitsia kixun mitsun sinánkantima 'ain. Dios kamabi kushiñu ax ka ësai kia: ¹⁰“¡Uisati kara mitsu achúshinën anuxun Dios rabiti xubu xëpútikama xëpútima 'ikën, anuxunma 'ë ñuina xaroxunti anu ñankabi tsi bimitëkënkana usa 'ain! 'Ën kana mitsu nuibakëmapan 'ain, 'ianan kana mitsun 'ë 'inaishikë ñukama abi bitëkëntima 'ain: ¹¹Kamabi me kuainakëanu tsókë unikaman ka 'ë rabia; 'imainun ka kamabi menuxun 'ë rabikin ro sanuira xaronan ñu upírabukama aribi a isi 'ëx kuëëntisabi okin upíokin 'aia. ¹²Usa 'aínbi kamina mitsun, anuxun 'ë ñuina xaroxunti ax isa 'ën mesasa 'ikë kixun sinánkin 'ë 'atima okanin, usa 'ain ka anuxun 'ë ñuina xaroxuntinu 'ikë pitikama a pikinma timakë 'iti 'ikën. ¹³Mitsux kamina ësai kikanin: ¡Nukamax kananuna ësokin ñu 'akëkama ënën atsan! Usai kikin ka 'ë timakania. Usai 'ikinbi ka ñuina mëkamakë 'imainun vaca 'atimai nikë 'imainun 'insínkë akama 'ë 'inánti bëi 'ëx isana a ñuinakama 'inánkëx kuëënti 'ai kiox kikania. ¹⁴¡Usa 'ain ka 'atima okë 'iti 'ikë uni an 'ë paránkin aín 'arakakë ñuina upí 'axunkatsi kixun sinángxunbi aín ñuina 'atimakë xaroxunkë a uni ax 'iti 'ikën! 'Ëx kana 'apuiira a 'ain, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama 'ëmi rakuétia.” Èsai ka Dios kamabi kushiñuira ax kixax.

2 ¹“Usa 'ain ka Diosan sacerdotekama ënë banax ka bërí mitsunan 'ikë kixun kaia: ²Mitsun kamina 'ëx kikësabiokin 'anan asérabi 'ë rabikanti 'ain. Usakin 'aiama kana 'ën mitsu 'atima okin sinángxunti 'ain. Usa 'ainbi mitsun 'ën kikësokin 'aiama okin, kana sacerdote 'ixunmi bikë ñukama aribi mitsu bikuanti 'ain, usa 'ain kana ësokin mitsu 'ati pëuan mitsun kamina 'ë rabisitama tankanin.” Usai ka Dios kamabi kushiñuira ax kixax.

³“Usa 'ain kana 'ën sacerdote 'ikëbi anua chikínkin aín bëmánanu Israel unikaman 'ë xaroxuntia bèkë ñuina puikë anubi mitsun bëmánanu 'ati 'ain. ¡Usakin pain ñuinakan puin 'atankëxun kana 'akëñunbi mitsu chikínti 'ain! ⁴Usa 'ain kamina mitsun 'unánti 'ain, 'ën ënë bana ësai Levítan rëbúnkikamax ka usai 'iti 'ikë kixun achúshi ñu 'a ax ka anubi 'ikë kixun 'unánti 'ikën.” Kiox ka Dios kamabi kushiñu ax kixax.

⁵Èsairibi ka Dios kiakëxa: 'Ën achúshi ñu 'axunkë an ka Levítan rëbúnkikama upiti tsónun 'imiakëxa, 'imikëxun ka an rakuéti uisaibi 'ikima 'ë rabiakëxa.

A kana 'ëx kikësoibi 'ëmi rakuëkian 'ë rabinun 'inánkën, usakin 'akëxun ka Levítan 'ëmi rakuëkin 'ën kakësabiokin 'ë rabiakëxa.

⁶Usakin 'akëxun ka Levítan rëbúnkinën upí ñuishi uni 'unánmiakëxa, usakin 'unánmikëx ka unikama 'atimati banama 'ikën. Usai 'i upiti tsóti ka 'ën kakësabi oi 'i 'ëmishi katamëakëxa, usai atux 'ikania ói ka unikamaribi atun 'akë 'atima ñu ëni upiti tsókankëxa.

⁷Ax ka sacerdotekaman uni 'ëa 'unánun 'unánmiti 'ikën, usa 'ain ka kamabi unikamax atunu an 'unánminun kuantu 'ikën, atux ka an 'ën bana ñuikë unikama 'ikën, atux ka Dios kamabi kushiñuira aín bana ñuikë unikama 'ikën.

⁸'Aínbi kamina sacerdotekama mitsun upí ñu 'ati a manukin 'ë ënkan; usa 'ain ka mitsun 'atimakin 'unánmikëx 'itsaira uni 'atimati tsotia. Usakin

kamina mitsun 'ën Levítan rëbúnki kamabëtan achúshi ñu 'a ax kikësa-biokin 'akaniman. ⁹ Usa 'aínbi kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'akëma 'ain, 'imainun kamina 'ën bana 'unámikin bëtsi uni 'akësaribi okin, kamabi atu sënénbi 'unánmi kikëma 'ain, usa 'ain kana 'ënribi kamabi unikaman mitsu timakin 'atima onun 'amiti 'ain. Kiax ka kamabi kushiñu Dios ax kiata.

**Diosan Israel unikama bëtsi ñu rabikë xanu bixuma
'anun kanan aín xanubë énanaxma 'inun ka bana**

¹⁰ ¿Kamabi nukamax karanuna achúshi papañushima 'ain, ax kara Dios an nu kamabi unio 'ama 'ik? ¿Uisa kupín karanuna nukamax bëtsi bëtsibë paránankin, nun chaitiokë kamabëtan Diosan 'a achúshi ñu a 'aisama oin? ¹¹ Judánu 'ikë unikaman ka Diosan kakësabiokin 'aíma, 'imainun ka 'aisama ñu 'atimaira Jerusalénxun 'anan Israelnuxunribi 'akania. Judánu 'ikë-kaman ka Diosan bëruaínama 'akësa okin anuxun a rabiti xubu upíra 'atima oxa, Judánu 'ikë unikaman ka bëtsi ñu rabikë xanukama aribi atun xanu 'iti biaxa. ¹² ¿Uisati kara Nukën 'Ibun usakian nun menuxun an ñu 'atima 'akëma a uisa uni kara 'ixúan Nukën 'Ibu kamabi kushiñu 'inaínshiti ñu bëxunkë-xunbi chikintima 'ikën!

¹³ Aínbi kamina mitsun 'aisamaira okin 'akanin: usakin 'ai 'itsaira inkin kamina anuxun Dios ñuina xaroxunti a 'itsaira mitsun bëunan buchutisa oi 'in, i kamina chaira masá nuitutin, usai kamina Diosan mitsun ñukama bëxunkëxunbi upíokin kuëénkin bisama tankëbë inkanin. ¹⁴ ¿Usa 'aínbi kamina mitsux ñukákananin kin uisa kupín kara Diosan nun 'inainshikë ñu bitsima kikanin? Diosan ka bënë 'ixunmi mitsun biti xanu usakin kana mi ñu 'axunti 'ai kixun ká 'ixunbi 'axunkëma a 'unánxa. ¡Abëmi 'ikë xanu 'ikë kamina mitsun 'ën kana mi uisabi otima 'ai kixun kakën! ¹⁵ ¿Ax kara Dios achúshi abia uni uniokin aín nami 'anan aín bëru ñunshinribi 'ama 'ik? ¿Asérabi kara Diosan mitsun rëbúnkikama ainan 'ia upí 'ikani kuëéntëkënti 'imiti 'ik? ¿Usa 'ain kamina mitsun nami bëruáankin, bënë 'ixun bikin min xanu ká bana a manukin 'atima otima 'ain! ¹⁶ Israel unikaman Dios kamabi kushiñu ax ka ésaí kia: “¿Mitsúnbi kamina min nami bëruánkati 'ain, usai 'ikin kamina min xanu 'atima otima 'ain, 'ën kana kamabi uni an aín xanu ënkë a kuëénima, usai 'i ka uni anunbi 'atimati 'uchaia!”

Diosan anúan atu 'ati nëtë 'ikëbëtan Israel unikama mënóti ñuikë bana

¹⁷ Nukën 'Ibu Dios ka mitsun bana kuati atsanxa; usa 'aínbi kamina mitsux ñukanani kin: “¿Uisai karanuna nun bana kuatia Dios numi atsanun nukamax kian?” Mitsux kamina ésaí kikan, Diosan ka ñu 'atima 'akë unikama a upí isia, 'imainun ka atubë kuëénia. Mitsun kamina Dios an ka 'upiokin ñu 'aima kixun sinánkanin.

3 ¹ Nukën 'Ibu kamabi kushiñu ax ka ésaí kia: “'Ën kana an 'ën bana ñuiti uni xutin, usa 'ixun ka unikama 'ën bana ñuixunkëx bai mëniokésa 'ítanun sinanamikin ñuixunti 'ikën. Nukën 'Ibu Dios ami mitsun kainkë ax ka énuax basimashi anuxun a rabiti xubunu bëbati 'ikën. ¡A mitsun kainkë uni ax ka uisai kikë kara achúshi ñu 'akë kikë bana ax 'ikë kixun, anbi mitsu ñuixuni aia!”

² Aínbi kara, ¿uin anúan 'uti nëtë a sënénkëbë ax ukëbëtan tënëti 'ik? ¿Usa 'ain kara uix ñu 'atima 'ai 'uchakëma 'aish a bëtánain anubi niti 'ik? Ax ka tsi

ērétia iskësa 'aish nukama upí 'inun mēñonux 'uti 'ikēn; 'ianan ka jabonan chukakēxun chupa chua tērēkakësa usaribi okin nun 'ucha tērēkati 'ikēn. ³Dios an ka kamabi sacerdote Levítan rēbúnkikamaribi upí 'inun mēñoti 'ikēn, manē uxua 'imainun kuri tsi ērēkēnu 'arukēx xuiti upíra 'ikē usaribi 'itanun 'ati 'ikēn. Usakin 'akēxun ka atun Dios uisakin ñu 'inánkin 'ati kara usakinbi 'axunti 'ikēn. ⁴Usakia a 'inaínshiti ñukama Judá 'imainun Jerusallénnu 'ikē unikaman 'inánkēx kuēēnti 'ikēn, béráma ñu 'inainshikēx bētsi nētēkaman 'iásabi kuēēnti 'ikēn.

⁵Ēsai ka Dios kamabi kushiñuira ax kia: 'Ēx kana uisa ñukama kaina mitsun 'a kixun isi uti 'ain. Isanan kana anuxuinshi an ñunshinan 'amikēxun ñu 'ati sinánkē, an aín xanumabi bētsi unin xanu aín nami 'akē, axa kēmēi usai ka ñu 'iti 'ikē kiox kikē 'imainun tēmixonbi an ñu mēēmikē unikama kupíokēma 'imainun, raēmēkē xanukamakēñun 'ibuñumakē tuákama 'ianan an bētsi menu tsókē unikama 'atima okē 'imainun, an 'ēmi rakuēnkin 'ēx kikēsabiokin 'akēma akamaribi kana 'atima oti 'ain.

Usakin Dios kamaira 'inankimabi ñu 'inánti ñuikē bana

⁶“Ēx kana Dios 'ain. Usa 'aish kana uisaibi i bētsiorakatima 'ēx 'iásabi 'ain. Usa 'ixun kana 'ēn ká banakama manukima Jacobñēn rēbúnki Israel unikama 'ikē mitsu masókēma 'ain. ⁷Mitsux kamina 'ēn kakēsokin 'ēn bana 'aíma ami manúkan, mitsun chaitiokēkamaxa 'ēn kakēsói 'ima 'ēn banami manúkan usaribiti 'ēmi manukan. Usa 'ain kana 'ēx Dios kamabi kushi 'ixun mitsu kain: ¡Mitsux kamina 'ēmi sinanatēkēnti 'ain, usai 'ia kana 'ēn mitsu 'akinti 'ain! 'aínbi kamina mitsux ēsai kikanin: ¿uisa kupí karanuna an kakēsokin 'ati ēanx mimi sinántēkēnti 'ain? ⁸Usa 'ain kana 'ēx ēsai kin: ¿Achúshi unin kara Dios 'ikē 'ē paránkin mēkamaisa tanti 'ik? ¿Usa 'ain kamina mitsun 'ē paránkin mēkaman! Usakin 'ē 'aínbi kamina ñukákanani kikanin: ¿A ñu 'akin karanuna mi mēkaman? ¡Mitsun kamina 'ē kamaira 'inankimabi 'inánti a 'imainun, a 'inánti nankē manē kuríki a uiti 'itsa 'inánti kara atibi 'inankima 'ē mēkaman! ⁹Kamabi menu 'ikē 'ēn unikama mitsun kamina 'ē 'inánti ñukama mēkamatin. Usa 'ain kana 'ēx Dios 'ixun mitsu 'atimakin sinánxunti 'ain.

'Ēx Dios kamabi kushiñu 'ixun kana ēsokin mitsu kain:

¹⁰ Mitsun kamina kamaxunbi anuxun 'ē rabiti xubunu nankē ñu upíra a kamaira 'inankimabi 'ē 'inánti nankē a 'ē nanxunti 'ain, usakin 'akēbē ka sacerdote 'imainun levitakaman piti 'itsaira 'iti 'ikēn. Usakin a ñu 'akin kamina 'ē tanti 'ain, tankēxun kana 'ēx kikēsokin 'akin naíkamē 'ēo xēkuékama xēóikēbē 'ikēsa 'inua mitsunu a piti ñu 'aisamaira 'inun 'imiti 'ain.

¹¹ 'Imianan kana atun ñu 'apákēkama 'imainun uvas 'apákēkama aribi an ñu kēñukēkama an masókin pikin kēñunun 'amitima 'ain.

¹² Kamabi menu 'ikē unikaman ka a unikama ka upí tsotia kixun mitsu kati 'ikēn, mitsux kamina achúshi me unin kuēēn irakē a bitankēx anu 'iti 'ain. 'Ēx Dios kamabi kushiñu 'aish kana ēsai kian.”

Diosan Israel unikama nuíba ñuikē bana

¹³Ēsai ka Dios kia: Mitsux kamina 'atima banainra 'ēmi banai kikan. Usai kibi kamina ēsai ñukákanani kikanin: ¿Uisai karanuna mimi banai nukamax

kian? ¹⁴Ĕšai kamina mitsux kian: Diosan ñu mēēti 'akē ax ka ñankáišibi 'akē 'ikēn. ¿Añu karanuna aín bana kikēsokin 'anan Dios kamabi kushiñu an isnun kixun uni ñukē 'ain 'akēsa okin chupa pañuax nikin a 'inánti biti 'ain? ¹⁵Nukaman kananuna axa rabiakakē unikamaxa kuēēnia isanan, an ñu 'atima 'akē unikama axa ñuñu 'ia isan, usai 'ikin ka atun uisa kara oia iskatsi kixun Dios tania, usakin tankēxubi ka an uisabi okin 'atima oima.

¹⁶Usa 'ain ka an Dios rabikē unikama atúxbi Ĕšai kánani kiakēxa, kia ka atúxa kikē bana a bēmēkin kuakēxa. 'Ianan ka Diosan ismainunbi achúshi kirikanu an rabikē unikaman anē kuēñeokēxa, a ka an Dios rabikē unikaman sinánti 'ikēn.

¹⁷Kamabi kushiñuira Dios ax ka Ĕšai kia: 'Ĕn kana anua a unikama 'ēnan 'itēkēnti achúshi nētē mēñion. Usakin 'akin kana achúshi unían an ñu mēēkinkē aín bēchikē nuibakē usaribi okin atu 'ēn nuibati 'ain. ¹⁸Usa 'ain kamina mitsun amiribishi uisa ñux kara upí 'ikē, uisa ñux kara upíma 'ikē a 'unankanti 'ain, 'imainun kana uin kara Díos 'ikē asérabi 'ē rabiá, uin kara 'ē rabima akamaribi 'unánkanti 'ain.

Anuan Diosan uisa kara okatsia usakin aín unikama 'ati nētē ñuikē bana

4 ¹Dios kamabi kushiñuira ax ka Ĕšai kia: "Kamina kuakanti 'ain: ĕnuax basimashi ka kininuaxa tsi ĕrérukē usa nētē 'iti 'ikēn, an ka axa rabiakakē unikama 'imainun an ñu 'atima 'akē akama basi chushikē nēmēkē usai 'itánun 'ati 'ikēn. Usa 'ain axa uti nētē ax ukin ka kamabi ñu kēñuti 'ikēn, usakin 'akēx atunan añu ñubi 'aíma 'iti 'ikēn.

² 'Aínbi ka an 'ĕx kikēsabiokin 'akē unikama mitsunan, 'ēn 'akē ñu upíkama ax. Barin urukin pékabētsinkēsa usaribi 'iti 'ikēn, an ka mitsu iémiti 'ikēn. Usakin 'akēx kamina kuēēni vaca bakēkama anuxun pimikē xubunuax chikiti chirinkē usairibi 'ikanti 'ain.

³ A nētē usakin 'ati 'ēn mēñókē nētē anun kamina mitsun an ñu 'atima 'akē unikama chimapu amákēsa okin chakati 'ain.

⁴ 'Ĕn uni Moisés aín bashi Horeb kakē anuxun usai 'iti 'ēn bana 'inan a kamina sinánkanti 'ain. ¡Ax ka kamabi Israel unikaman ax kikēsabiokin 'ati 'iakēxa!

⁵ Mitsun kamina 'unánti 'ain: 'Ĕn kana an 'ēn bana ñuikē Elías 'ĕx anun uti nētē 'ikēmapan 'ain xuti 'ain, a nētēx ka achúshi nētē chaiira 'aish ami rakuéti 'iti 'ikēn." ⁶ 'Imainun ka aín papakama 'imainun aín bēchikēkamaribi upiti mēñionanti 'ikēn. Usai 'ikēbētama kana ukin a unikama atun me 'atima okin kēñuti 'ain. Usai ka Díos kiakēxa.

**Upi bana nucën Papa
Diosan Jesucristo
ñui quicë**

**El Nuevo Testamento de
nuestro Señor Jesucristo**

MATEONĚAN 'A UPÍ BANA

I. USAI CA JESUS XUX 'IACĚXA QUIXUN ŃUIA BANA (1-2)

Jesusan 'unánpapan rara 'iá

(Lc 3.23-38)

1 ¹Jesucristo ax Davitan rěbúnqui 'aish ca Abrahamnėn rěbúnquiribi 'iacěxa. Jesucristonėn raracama ca ęnė unicama 'iacěxa: ²Abraham ax ca Isaacnėn papa 'iacěxa. Isaac ax ca Jacobnėn papa 'iacěxa. Jacob ax ca Judá 'imainun aín xucěantun papa 'iacěxa. ³Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacěxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax ca Esromnėn papa 'iacěxa. Esrom ax ca Aramnėn papa 'iacěxa. ⁴Aram ax ca Aminadabnėn papa 'iacěxa. Aminadab ax ca Naasonnėn papa 'iacěxa. Naasón ax ca Salmonnėn papa 'iacěxa. ⁵Salmón ax ca Booznėn papa 'iacěxa, Rahab aín tita 'imainun. Booz ax ca Obednėn papa 'iacěxa, Rut aín tita 'imainun. Obed ax ca Isaínėn papa 'iacěxa. ⁶Isaí ax ca David, axa 'apu 'icě, aín papa 'iacěxa. David ax ca Salomonnėn papa 'iacěxa, aín titax ca Uríasnėn casunan xanu 'iacěxa.

⁷Salomón ax ca Roboamnėn papa 'iacěxa. Roboam ax ca Abíasnėn papa 'iacěxa. Abías ax ca Asan papa 'iacěxa. ⁸Asa ax ca Josafatnėn papa 'iacěxa. Josafat ax ca Joramnėn papa 'iacěxa. Joram ax ca Uzíasnėn papa 'iacěxa. ⁹Uzías ax ca Jotamnėn papa 'iacěxa. Jotam ax ca Acaznėn papa 'iacěxa. Acaz ax ca Ezequíasnėn papa 'iacěxa. ¹⁰Ezequías ax ca Manasésnėn papa 'iacěxa. Manasés ax ca Amonnėn papa 'iacěxa. Amón ax ca Josíasnėn papa 'iacěxa. ¹¹Babilonia cacě nětėnu judíos unicama bėtsi non buánti 'urama 'ain ca Josíasnėn Jeconías 'imainun aín xucěncama bėchiacěxa.

¹²Babilonia nětėnuxun ca Jeconíasnėn Salatiel bėchiacěxa. Salatiel ax ca Zorobabelnėn papa 'iacěxa. ¹³Zorobabel ax ca Abiudnėn papa 'iacěxa. Abiud ax ca Eliaquimnėn papa 'iacěxa. Eliaquim ax ca Azornėn papa 'iacěxa. ¹⁴Azor ax ca Sadocnėn papa 'iacěxa. Sadoc ax ca Aquimnėn papa 'iacěxa. Aquim ax ca Eliudnėn papa 'iacěxa. ¹⁵Eliud ax ca Eleazarnėn papa 'iacěxa. Eleazar ax ca Matanėn papa 'iacěxa. Matán ax ca Jacobnėn papa 'iacěxa. ¹⁶Jacob ax ca Josėnėn papa 'iacěxa. Josė ax ca María an Jesúś, Cristo cacě, a tuua, aín bėnė 'iacěxa.

¹⁷Abraham ax ca judíos unibunėn rara 'iacěxa. An bėchicėxun aín bėchicėnėn canitancėxun bėchipacėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchipacėx anuax cuanx Davidnu sėnėn ca Davitan chaitiocėcama catorce 'iacěxa. David an bėchicėxun aín bėchicėnėn canitancėxun bėchipacėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchipacėx anuax cuanx anun Babilonia cacě nětėnu judíos unicama buan nětė anúan Jeconías bacėan, a nětė sėnėn ca Jeconíasnėn

chaitiocëcama catorce 'iacëxa. Jeconías an bëchicapëcxun aín bëchicënën canitancëxun bëchicapëcxun aín bëchicënënrìbi canitancëxun bëchicapëcx anuax cuanx anúan Cristo bacëncë nètë sënën ca aín chaitiocëcama catorce 'iacëxa.

Jesucristo bacëan

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Ënë menua Jesucristo uti ca ësai 'iacëxa: María ax ca Josénën binuxun 'unánti ocë xanu 'iacëxa. Josébë biranancëma pan 'aish ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinanënsi 'imicëx tuñu 'iacëxa. ¹⁹ José ax ca upí uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia quixun unin 'unánunma María ënti sináncëxa. ²⁰ Usoquin sinántancëx 'uxun ca Josénën namáquin Nucën 'Ibu Diosan xucë aín ángel achúshi isacëxa. Iscëxun ca cacëxa:

—José, Davitan rëbúnqui, cana mi cain. Maríanën tuá ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxëshia 'icë 'icën. Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain. ²¹ Ax ca tuá achúshi bacënti 'icën. Bacënia camina min a tuá Jesús caquin anëti 'ain. Ainshi ca uni aín 'ucha tërénquin Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun iémiti 'icën. Usa 'ain camina a tuá Jesús caquin anëti 'ain.

²² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían cuënëosabi oquin ca ángelnën José usaquin cacëxa. A bana ca ësai quia:

²³ Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx bacënti 'icën.

Aín tuá ax ca Emanuel caquin anëcë 'iti 'icën.

Emanuel quicë ax ca “Nucën Papa Dios ca nubë 'icë” qui quicë 'icen.

²⁴ Usa 'ain ca namámiquian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën cacësabi oquin Josénën María aín xanu 'inun biacëxa. ²⁵ Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën, aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni ca Josénën aín xanu 'inun María biacëxa. A bac'ëncë tuá a ca Josénën Jesús caquin anëacëxa.

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

2 ¹ Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish Jerusalénu 'ain ca a menu 'icë ëma, Belén cacë, anuax Jesús bacëancëxa. Belénuaxa Jesús bacëan ca aucüaxa bari urucë anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén 'urama 'icë Jerusalén ëmanu cuancëxa. ² Cuani bëbaquin ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara axa judíos unbunën 'apu 'inun bërí bacëncë a 'ic? Aucüaxa bari urucë anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbëtsian. A isbëtsini cananuna 'unánbëtsini a rabi ain.

³ Usaía quia a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu 'icë unicama masá nuituti, uisa cara ënë ñu 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa. ⁴ Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana judíos unicama 'unánmicë unicamaribi camicëx ricuatsianxa timëtia ñucácëxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos unbunën caíncë, ax bacënti 'icë quixun. ⁵ Ñucácëxun ca cacëxa:

—Belén cacë ëma, Judea menu 'icë, anuax ca bacënti 'icën. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin ca Belén ñuiquin ësoquin cuënëocëxa:

⁶ Belén, Judá menu 'icë ëma, anu 'icë uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ën unibu, Israelnën rëbúnquicama, a bërúanquin 'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca Belén ax bëtsi ëmacamasama 'icën.

⁷Quia cuatancëxun ca Herodesnën an ñu mēëxuncë unicama —uni itsin isnunma camina unéxun an ñu 'unáncë unicama 'è bēxúnti 'ai —quixun cacëxa. Usoquian camicëx ucë ca ñucácëxa, añu nētēn caraisa 'ispa isaxa quixun. ⁸Usoquin ñucátancëxun ca Herodesnën an ñu 'unáncë unicama Belénu cuanun xuacëxa. Xuquin ca ësaquin cacëxa:

—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icë quixun istancëxun camina 'ënribi a rabi cuanun 'è cai uti 'ai —quixun.

⁹Usoquian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa. Cuancëbë ca aucüaxa bari urucë anuxuan atun iscë 'ispa ax anúan a unicamax cuanti anúnbi cuancëxa. Cuanx ca anu a tuá 'icë a manámibi a 'ispa niracëacëxa. ¹⁰A isi cuëñquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúnbi an ñu 'unáncë unicama cuancëxa. ¹¹Cuanx a manámia 'ispa niracëcë xubu anu atsínxun ca anua a tuá Jesús aín tita Mariábë 'icë mërácëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin ca Jesús rabiácëxa. Rabiquin ca atun bunánti bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsëpasa ñu 'aíshbi nēēncëx sanuira a 'imainun i baca sanuira acama 'inán-cëxa. ¹²Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëx aín nētēnu bēbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

¹³An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan ángelnën José namámiquin cacëxa:

—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina niru-quianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egipto menu cuanti 'ain. Cuantancëx camina 'ën mi cacëxmi utëcëñun anu 'iti 'ain.

¹⁴Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacëñun a tuá bibiani ca José imé Egipto menu cuancëxa. ¹⁵Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin cuēñëosabi oi ca Egipto menu 'iacëxa. A banax ca ëesai quia: “Egiptonua cana 'ën Bëchicë bëan”.

Tuácama rēnun quixun Herodesnën ca

¹⁶Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'è paránxa —quiax Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabé baritia aín bacéncë 'icë quixun sináncëxa. Sinánxun ca aín uni xuacëxa, camabi Belénu 'icë rabé baritiañu bëbu tuácama 'anan rabé baritia-ñuma bëbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icë ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun. ¹⁷Usaquin 'acëbë ca Jeremíasnën cuēñëo bana quiásabi oi 'iacëxa. A banax ca ëesai quia:

¹⁸Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca Jacob 'imainun aín xanu Raquelnën rēbúnqui a xanucamaxa aín tuacën rabanan incë 'iaxa. Aín tuá 'aíma cupí a sinani upí 'iisama tani ca uínbi nētémisamai ianxa.

¹⁹Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egíptonuxun namáquin Josénën Nucën 'Ibu Diosan ángel achúshi isacëxa. ²⁰Iscëxun ca amiribishi cacëxa:

—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel nētēnu cuantë-cëntan. An a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina cuantëcënti 'ain.

²¹Usaquin ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bibiani Israel nētēnu cuantëcëancëxa. ²²Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aíshbi —Herodes axa

bama 'ain ca aín bëchicë Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icë —quixun ñuia cuax anu cuantëcënti racuëacëxa. Racuëti ca namáquin istancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea menu cuancëxa, aín namácësabi oi. ²³Galilea menu bëbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti cuancëxa, usai 'itioquian an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ësai quia, Jesús ca Nazaretnu 'icë uni 'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

Juanën anu uni 'icëma menuxun unicama bana ñuixuan

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 ¹ Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicë, ax Judea nëtënu 'aish anu uni 'icëma menu 'iacëxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancëxa. ² Bana ñuixunquin ca cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosmi sináncë 'aishmabi sinanati ami sinan.

³ Juan ax ca a Isáiasnën Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ñuiá a 'icën. Èsai ca a bana quia:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëñoquin racanati 'ain.

⁴ Juan ax ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacá 'acë anun tsitë-cërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa. ⁵ Usa 'ain ca Jerusalënu 'icë unicama Juanu riquiancëxa. Judea menu 'icë unicama 'imainun baca, Jordán cacë, a 'urama 'icë mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. ⁶ Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán bacanuxun nashimiácëxa.

⁷ Juanën bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacëxa. Aia isquin ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti runu, an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸ Unían mitsux camina asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. ⁹—Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën. ¹⁰ Ca ësa 'icën. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënëñquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. ¹¹ Uníxa an ñu 'atima 'acëcama ëni sinanacë cupí cana 'ën a 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënën ñu 'acë-soquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. ¹² An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Èsa ca 'iti 'icën.

Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacá-cama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nëtënu 'icë baca, Jordán cacë, anua Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan Juanën nashiminun. ¹⁴ Cuanxa bëbaiabi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús cacëxa:

—¿Miinra 'ë nashimisa 'aíshbi caina 'ën mi nashiminun quiax ain?

¹⁵ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain camina min 'ë bërí nashimiti 'ain.

Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimiacëxa.

¹⁶ Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani cuancëxa. Cuanquinbi ca Jesusan naí panárabëcëbëtan isquin anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa. ¹⁷ Usai 'icë-bëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui: “Ènëx ca 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani cana chuámarua tani cuëënin”.

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 ¹ Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icë quixun 'unánquinbi.

² Anu 'ixun ca Jesús anu ñubi cuarenta imé 'imainun cuarenta nëtën piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa. ³ Panancë ca ñunshin 'atimanën 'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:

—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxáxcama pán 'inun cat.

⁴ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Èsai ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti 'icën”.

⁵ Uosotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén ëma upí anu buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan sënëncënu buánruacëxa. ⁶ Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Diosan bana cuëñëo ca ësai quia:

An ca aín ángelcama mi bërúanmia. Bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mecënan biquin mi bacáruti 'icën. Usa 'ain ca mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax nuánquianx menu nipacëtan.

⁷ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Èsairibi ca aín bana quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iémiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

⁸ Uosotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi quixun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi

me 'imainun a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa. ⁹Ismiquin ca cacëxa:

—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabricëxun cana ënë mecama, camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.

¹⁰Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

¹¹Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa. Cuan-cëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nëtënuaxan 'atabaquin Jesúsana bana ñuixuanan ñu 'a bana

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹²Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun sipuacëxa. Juan sipuacë ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu cuan-tëcëancëxa. ¹³Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani Galilea cacë parúmpapa rapasu 'icë ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa. A me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabulón 'imainun Neftalí cacë me 'iacëxa. ¹⁴Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Isafasnën cuënëo-cëxa, ësaquin:

¹⁵Zabulón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan 'icë, 'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu judíosma unibu bucucë, anu 'icën. ¹⁶Anu 'icë unicamax ainanma 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati 'unáncëma 'aíshbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicë 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aíshbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.

¹⁷Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan anu 'icë unicama ësaquin cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca ami sináncë 'aíshmabi sinanati ami sinan. Usaquian anuxun bana ñuixunquin cacësabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancëxa.

An tsatsa bicë uni rabé 'imainun rabé Jesusan abë cuanun ca

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabé uni mëracëxa. A uni rabëtax ca achúshi Simón 'icëbi Pedroribi cacë, a 'imainun aín xucën Andrés cacë 'iacëxa. A rabëtax an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mëracëxa. ¹⁹Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënuunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

²⁰Usaquian Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

²¹A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni rabéribi, Zebedeonën bëchicë, Jacobo 'imainun aín xucën Juan, an aín papa Zebedeobëtan nuntinuxun rica mënfoia mëracëxa. ²²Mëraquin cuënuquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa ëbiani Jesúsbe cuancëxa.

Galilea nētēnuxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan

(Lc 6.17-19)

²³Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea mecamanuxun anua judíos unicama timēti xubucamanuxun bana ñuixuancēxa. —Nucēn Papa Diosan ca ami catamēcē unicama abē 'inun ainan 'imiti 'icē — quixun caquin upí bana unicama ñuixuanan ca uni ñucēcama pēxcüacēxa. ²⁴Usoquian 'aia Jesús chaniōia cuaquin ca Siria nētēnu 'icē unicaman axa ñucēcama Jesusan pēxcunun quixun anu buáncancēxa. Bētsi bētsi ñucēcama 'imainun ñunshin 'atimanēn 'ibuacē unicama 'imainun uni ñucē nirucuain-quinbi tancēma, 'imainun aín nami nimēti saquiquicē acama anu buáncēxun ca Jesusan pēxcüacēxa. ²⁵Usoquin bana ñuixuanan unicama pēxcubiania cuania ca 'aisamaira unin Jesús nuibiancēxa. Galilea menu 'icē unicama 'imainun Decapolis cacē menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unicama 'imainun Judea mecamanu 'icē unicama 'imainun Jordán baca 'ucē maná-nuaxribi ucē unicaman ca abē cuanquin Jesús nuibiancēxa.

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

5 ¹'Aisamaira uni isbiani cuantancēxa Jesús matá me mapéracētancēx anu tsóbutia ca aín 'unánmicē unicaman nēbētsioracēxa. ²Nēbētsioracēxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuēēnti 'icē quixun atu 'unánmiquin cacēxa, ēsaquin:

³An —'ēnbi cana 'ēn nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncē uni, ax ca 'ēmī catamētia Nucēn Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicē cupí, chuámarua tani cuēēnia.

⁴Axa masá nuitucē uni a ca Nucēn Papa Diosanbi aín masáquin sináncē nētēmīti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuēēnia.

⁵Axa cēruti banacēma uni ax ca Nucēn Papa Diosan 'inánti ñucamañu 'iti 'icēn, an cacēsabi oi. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua cuēēnia.

⁶Acēñuma bamaia uni piti cuēēncēsaribi oi Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'iti cuēēncē uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuēēnia.

⁷An 'aquinsa 'icē uni itsi nuibaquin 'aquincē uni a ca Nucēn Papa Diosan-ribi nuibaquin 'aquinti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuēēnia.

⁸Axa aín nuitu Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ianan aín sinan upí uni an ca Nucēn Papa Dios 'unánan isti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuēēnia.

⁹An raíri uni bētsibē nishananíma nuibananun 'aquincē uni a ca Nucēn Papa Diosan —mix camina 'ēn bēchicē 'ai —quixun cati 'icēn. Usa unix ca chuámarua tani cuēēnia.

¹⁰Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'icē cupía, uni itsin tēmēramicē uni, ax ca —'ēx cana Nucēn Papa Diosnan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuēēnia.

¹¹Mitsun 'ēn bana cuacē upí unin mitsu 'atima banan canan bētsi bētsi onan cēmēi mitsumi manáncēxbi camina chuámarua tani cuēēnti 'ain.

¹²Usaribi oquin ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama

unin bëtsi bëtsi ocëxa. Usaquin sinánquin camina cuëenquin, Nucën Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunquin afn nètënu abë 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëenti 'ain.

Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quiá bana

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nètënu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncëxun ñu mucuquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nètëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Usa 'aish ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca nètëtia. Mitsun upiti bucunun mibë 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a tashíxa mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.

¹⁴Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha matánu 'icë ax ca unëtima, a ca camabi unin isia. ¹⁵Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca lamparinëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania. ¹⁶Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëenquin a unicaman min Papa Dios naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oi 'iti Jesús quia

¹⁷Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuëñëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu cuëñëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain. 'Ë ñuiquian cuëñëo banacama quicësabi oi 'i cana ënë nètënu uacën. ¹⁸Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cëñúcëma pain 'ain ca a banacama quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima 'icën. ¹⁹Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan nètënu 'aish, bëtsi unicamabëtan sënënmairaira 'iti 'icën. Usa 'afnbi ca an a banacama quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa Diosan nètënu 'aish, raíri unicamabë sënënmaira 'iti 'icën. ²⁰Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma 'aish camina ainanma 'ianan afn nètënu abë 'itima 'ain.

Uni itsimi nishtima Jesús quia

(Lc 12.15-59)

²¹Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën”. A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan. ²²Usaía quiá 'afnbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, afn xucénsa 'icëbi ami nishcë uni ax ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.

²³ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi nishaxa —quixun sináncë 'ixun ²⁴Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mënfonanti 'ain. Mënfonantancëx abë upí 'ixun camina cuantécënquin min 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.

²⁵ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mënfonanti 'ain. Mënfonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aishmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mënfonanti 'ain. ²⁶ Cana mitsu asérabi cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mënfonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

²⁷ Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain”. ²⁸ Usai quíá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uínu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín nuitu mëu cuëënia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.

²⁹ Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën. ³⁰ Min mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi 'icën.

Uni aín xanubë énanantima Jesús quia bana

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ Moisésnën cuëñëo bana ca ësairibi quia: “Ui unin cara aín xanu ëinsa tania an ca —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica a cuëñëoxunti 'icën”. ³² Usaía Moisésnën cuëñëo bana quicë 'aínbi cana 'ën mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi 'uchaquin a 'aisama xanu 'icësaí 'inun 'imia. Usaribiti ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë 'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

³³ Moisésnën mitsun raracama 'unánmiquin cuëñëoxuan bana unin mitsu ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Unin aín bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun —Nucën 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain, asérabi cana 'ën cacësabi oquin 'ati 'ai —quicë 'ixun camina asérabi mix quicësabi oquin 'ati 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin”. ³⁴ Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, —Nucën Papa Diosan ismainun cana mi cain —qui camina banatima 'ain. 'Imainun camina —naitan cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, naínu ca Nucën Papa Dios 'icë, usa 'ain.

³⁵ 'Imainun camina —menbi cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi cain

—qui banatima 'ain, mecama ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun unioçëxa, usa 'ain. 'Imainun camina —Jerusalénu 'icëcaman cuamainun cana cëmë-quinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu 'icë, usa 'ain. ³⁶ 'Imainun camina —'ën maxcá sinánquin cana cëmë-quinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa tunan 'icëbi camina minbi uxua 'imitima 'ain, uxua 'icëbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca 'imiti 'icën. Usa 'ain camina usai banatima 'ain. ³⁷ Usai quima camina cëmëma banan cuni banati 'ain. Cëmëcëma 'aish camina —Nucën Papa Diosan ismainun cana asérabi mi cain —qui banatima 'ain. A ñunshin 'atimanën sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia

(Lc 6.29-30)

³⁸ Moisésñëan mitsun rara ñuixuan, ësaia quicë bana a camina cuan: “An uni itsin bëru 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín bëru 'atimoti 'icën. An uni itsin xëta 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën”. ³⁹ Usai quíá 'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi camina ami nishquin cupiquin 'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mëqueu bëtáshcacëxun 'aia tania amoribia mitsu bëtáshcanun 'amiti 'ain. ⁴⁰ An min camisetami 'inánun quixun policíá cacë uni a camina min cutúnribia biisa tania 'inánti 'ain. ⁴¹ Unían mi achúshi kilometro aín ñu buánxunun cacëxun camina rabé kilometro buánxunti 'ain. ⁴² An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain. An —min ñu ca mi bëxuntëcënun 'ë 'inan —cacë uni a camina 'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana Jesusan ñuia

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ësai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi nishcë uni nuibaquinma camina axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”. ⁴⁴ Usai quíá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë unicama nuibaquin 'aquianan camina axa mimi 'atimati banacë unicama 'imainun an mi bëtsi bëtsi ocë unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ⁴⁵ Usaquin 'acë 'aish camina asérabi mitsun Papa Dios axa naínu 'icë an sináncësabi oquin sináncë 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun bari urumianan camabi unin ñu 'apácë chabónun 'uúribi 'ibúmia. Usaribi oquin camina camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain. ⁴⁶ Mitsúnmi an mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacë unicamaishi nuibatia ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isima. An 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'aisama 'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacë uni a nuibananquinia. Mitsun camina an mitsu nuibacë unishima camabi uni nuibati 'ain. ⁴⁷ Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unibu 'icësaribi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'aínbi camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain, Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin. ⁴⁸ Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë, an sináncësaribi oquin sinánti 'ain.

Ësaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

6 ¹ Ëx upí 'icëa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti 'ai quixun camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni itsi ñu 'ináncë uni a

ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an upí isima. ² Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'inánquin an uni paráncë unicaman 'acësaribi oquin 'atima 'ain. Unin atu rabiti cuëenquin ca anu judíos unicama timéti xubunuxun ñu 'inánan bainu-xunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin ca an a iscë unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icë quixun caia. Unicaman usa uni rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. ³ A unicamax usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Min ñuñuma uni ñu 'inánquin camina bëtsi uni catima 'ain, min abë nuibanancë uni abi camina catima 'ain. ⁴ Raíri unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain. Usaquinmi 'aia isi ca Nucën Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscë, ax cuëenti 'icën. Cuëenquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icën.

Ėsai ca aín uni Nucën Papa Diosbë banati 'icë Jesús quia bana

(Lc 11.2-4)

⁵ Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an uni paráncë unicama 'icësa oi 'itima 'ain. Atux ca unían a isnun quiax anua judíos unicama timéti xubunux 'ianan anun niti bai cuëbí anuaxribi Nucën Papa Diosbë banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai Nucën Papa Diosbë banaia iscë unicaman —ax ca upí uni 'icë —quixun sinánquin rabia. Usaquin rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. ⁶ A unicamaxa usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Mitsux min Papa Diosbë bananux min 'itinu atsínquin camina min xëcuë xëputi 'ain. Xëputancëx camina, min Papa Diosribi ca anu 'icë quixun 'unani, abë banati 'ain. Mitsua unin isiamabi ca min Papa Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan 'unáncë, ax mixmi abë banaia cuati cuëenti 'icën. Cuëenquin ca mitsu upí oquin sinánxunti 'icën.

⁷ Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa 'icësaribiti banatima 'ain. Atux ca —nux usai banaia ca Nucën Papa Diosan nun bana cuati 'icë —quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quiti cara quixun sinanimabi. ⁸ Usa uníxa 'icësa camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacëma pan 'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucáti 'ai quixun 'unania. ⁹ Usa 'ain camina ësaquin cai Nucën Papa Diosbë banati 'ain:

Nucën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíra 'ain.

Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icën. ¹⁰ Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëenin. Usaquin mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman 'acësaribi oquian ënë nētēnuxun unicaman mix cuëencësabi oquin 'ati cana cuëenin. ¹¹ Camabi nētēnmi 'acësaribi oquin camina ënë nētēnribi nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ¹² Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucësaribi oquin camina nun 'acë 'atima ñucama nu tērēnxunquin manuti 'ain.

¹³ Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain. Nun ñu 'atima 'ati 'icëbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iémiti 'ain. Mix cushiira 'aish xëñibua 'aínbi 'Apu 'icë ca camabi unin mi rabiti 'icën. Usai 'inun min 'imiti cana cuëenin.

¹⁴ Mitsun axa mitsumi 'uchacë uni usaribi oquin cupiquinma a manumi abë upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsux ami 'uchacëcama tērēnquin

manuti 'icën. ¹⁵ Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacé uni a usaribi oquin cupimi abé upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsun ami 'uchacëcama tērénquin manutima 'icën.

Uníxa Nucën Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

¹⁶ Mitsux Nucën Papa Diosbë upiti bananuxun piima camina an uni paráncë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucën Papa Diosmi sinánquin picëma 'aish ca upí uni 'icë —quixuan raíri unin sinánun quiax picëma 'ianan masá nuitucësa 'ia. Usai 'ia uni raírinën a rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. ¹⁷ A unicama usai 'icëbëbi camina mitsux Nucën Papa Diosmi sinani samatibi mēnócati min bu mēnónan bēchucati 'ain. ¹⁸ Unían 'unántisama 'inun usai mēnófacxmi samatia ca mitsun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncë, ainshi mitsu isti 'icën. Isi cuēēnquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icën.

**'Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucën Papa Diosan nētēnu upí 'iti sinánti
Jesús quia bana**

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Ēnë nētēnuax ñuñuira 'iti cuēēnquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca bētsi bētsi ñu nacuaxan cēnumainun bētsi bētsi ñuxa puibuax chēquimainun bētsi bētsi ñu an ñu mēcamacë unin unéxun xubunu atsínxun mēcamatia. Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuēēncë uni asaribi 'itima 'ain. ²⁰ Ēnë nētēnuaxa 'icësa ca Nucën Papa Diosan nētë naínu 'icë ñucama 'atimati cēñutíma, an ñu cēñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icën, anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icën, 'imainun ca an xubunu atsínxun ñu mēcamacë uni anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux ēnë menu 'icë ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucën Papa Dios cuēēncë-sabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nētēnu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuēēnminuxun 'acë ñucama cupí, mitsu cupíra oquin chuámarua cuēēnun 'imiti 'icën. ²¹ Uisa ñun cara cuēēnia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ēnë nētēnu 'icë ñuñu 'iti cuēēncë unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan a cupíoquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuēēncë uni an Nucën Papa Dios cuēēnun ax cuēēncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicësa 'iti Jesús quia bana

(Lc 11.34-36)

²²⁻²³ Lamparínën pēcacëbētan ca unin bēruñu cupíshi an pēcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bēru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mēēti 'ati 'ain. Min bēru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mēēti upí oquin 'atima 'ain, bēánquibucēnuxun 'acësoquínshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pēcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bēánquibucēnu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bētsi bētsi ñu sináncë 'aish ca uni bēánquibucēnuira nicësa 'icën.

—Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana

(Lc 16.13)

²⁴ Ēsa ca: Achúshi unin ca rabé uni ñu mēēxuntima 'icën. Rabé uni ñu mēēxuncë 'ixun ca bētsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bētsi nuibatima

'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bêtsían cacëxun aín bana paréti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bêtsi bêtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúanquin 'aquinia Jesús quia bana

(Lc 12.22-31)

²⁵ Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisa-maira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi ënë nētēnu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁶ Mitsun camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucu-nuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'iania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁷ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

²⁸ Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mēënan chupa onuxun risi oímabi upíra upí 'icën. ²⁹ A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíra upí pañucë 'aishbi aín chupa ax ro uasaribi upíra upí 'iáma 'icën. ³⁰ Upíra upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëncëx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíra upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain. ³¹ Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xënan piti 'ain? —quianan —¿añu chupa caranuna pañuti 'ain? —quiquin usa ñuishi sinántima 'ain. ³² An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³³ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën. ³⁴ Usa 'ain camina —iméishi carana uisai 'iti 'ain, bêtsi nēténribi carana uisai 'iti 'ai —quixun sinani masá nuitutima 'ain. A nētë ucëbëtainshi camina isti 'ain.

—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quíaxa Jesús quia bana

(Lc 6.37-38, 41-42)

7 ¹ Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bêtsi uni ñui manánquin 'uchotima 'ain. ² Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun uni itsi cacë 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi mitsúnmi bêtsi uni 'uchocësaribi oquin mitsu 'uchoti 'icën. ³ Bêtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ënëx ca ësa 'icën. Bêtsi uníxa aín bëru xaménu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaménu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun

caramina bētsi unin bēru xamēnu 'icē i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bēru xamēnu 'icē i mo sinaniman? ⁴ ¿Mitsun bēru xamēnu 'icē i mo mēñoquin bicēma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bēru xamēnu 'icē camina 'ē bimiti 'ai —quixun bētsi uni cati 'ain? ⁵ Mitsun pain mitsun bēru xamēnu 'icē i mo a bitancēxun camina upí oquin isquin bētsi uni aín bēru xamēnu 'icē i sani chamaratsu bixunti 'ain.

⁶ An Nucēn Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancē uni camina 'ēn mitsu cacē banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncēxbia atux Nucēn Papa Dios 'usani ami 'atimati banai mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca an ñu upí pimicēxunbia uni 'uchítinēn ami nishquin picēsaribi 'icēn. 'Ianan ca unfan aín cēnēnu niia cuchin 'aisamaira cupicē ñu a amáquin chuoórucēsa 'icēn.

Nucēn Papa Diosbē banaquin a ñucáti Jesús quia bana

(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷⁻⁸ Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucēn Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucēn Papa Diosan 'inania. Ēsa ca: Bari bariquin ca unin ñu mēraia. 'Imainun ca unin bētsi unfan xēcuē taxaia cuaquin a xubunu 'icē unin xēocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacēxun ca mitsun bana cuaquin Nucēn Papa Diosan mitsux cuēēncē ñu mitsu 'axunti 'icēn.

⁹ ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bēchicēnēan mi pán ñucácēxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹⁰ ¿Tsatsa mi ñucácēxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹¹ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bēchicē upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acēsamaira oquin ca Nucēn Papa Dios naínu 'icē an a ñucácē uni a upí ñu 'inánti 'icēn.

¹² Bētsi uníxa mibē upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuēēncē, usaribi oquin camina min bētsi unibē upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnēn cuēnēo bana quia. 'Imainun ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēnēo banaribi usai quia.

Rabé ca bai 'icē quiáxa Jesús quia bana

(Lc 13.24)

¹³⁻¹⁴ Ēsa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabé 'icēn, cha 'imainun chucúma. Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucēn Papa Dios 'icēma nētē anuaxa 'aisamaira tēmērati, anu bēbati 'icēn. Bētsi bai chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiani cuantancēx ca uni nētétimoi Nucēn Papa Diosan nētē upí anu abē 'iti 'icēn. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti 'ain.

Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana

(Lc 6.43-44)

¹⁵ Bētsi bētsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun cana mitsu bana ñuixunin —quiquinbi anbi sináncē bana ñuixunia. Usa unin ñuicē bana camina cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aíshbi aín nuitu mēu 'atima sinánñu 'aish pianancē ñuinasa 'icēn. ¹⁶ Atun ñu 'acē isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Ēsaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ¹⁷ Usaribiti ca aín íxa xanáncē

'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín bimíx-ri-bi upí 'ia. ¹⁸ Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima. ¹⁹ 'Apácëxbia upiti bimiamia ca unin i rëtan-cëxun nëënia. ²⁰ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabi cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nētēnu 'itima Jesús quia bana

(Lc 13.25-27)

²¹ An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicama ax ca camáxira Nucën Papa Dios naínu 'icë aín nētēnu abë 'itima 'icën. An aín cuëëncë-sabi oquin 'acë unicamax cuni ca anu abë 'iti 'icën. ²² Anun ënë nētēcama cëñúcë nētēn ca 'itsa unin 'ë cati 'icën: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chiquánan cana-nuna min cushin uni itsin 'acëma ñu 'an. ²³ Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.

Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana

(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴⁻²⁵ Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax an upí oquin sináxxun masinuma matánu xubu 'acë unisa-ri-bi 'icën. A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma 'icën. ²⁶ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni an upí oquin sináxxunma masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. ²⁷ A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasipaquin cëñuaxa.

²⁸⁻²⁹ An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuan-cëxa. An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesusan bana ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ain —quiacëxa.

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcúa

(Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

8 ¹ Bana ñuixunquin sënëontancëx matánuax cuantécënia ca 'itsa unin Jesús nuibiancëxa. ² Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aia tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

³ Cacëxun aín mēcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nētéacëxa. ⁴ Pëxcutia ca Jesusan a uni 'ësëquin cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quíásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixun camabi unin 'unánun.

An Romanu 'icë capitán ñu mēēxuncē uni Jesusan pēxcüa

(Lc 7.1-10)

⁵Usoquin 'atancēxa Jesús Capernaúm ēmanu cuantēcēncēbē ca Romanu 'icē capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancēxa. ⁶Cuanquin ca ēsaquin cacēxa:

—An 'ē ñu mēēxuncē bēná uni ca 'insíanxbi baquirucēma paē tani bēnēti 'ēn xubunu racataxa.

⁷Quia ca Jesusan cacēxa:

—Cana a pēxcui cuanti 'ain.

⁸Cacēxunbi ca capitánēn cacēxa:

—Mix cushi 'imainun 'ēx mi meúra 'ain camina 'ēn xubunu atsínti-sama tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ēnuxunbi 'ēn ñu mēēmicē uni pēxcúnun cati 'ain. ⁹Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icē quixun. 'Ēn cana 'ēn 'apun 'ē cacēsabi oquin 'ain. 'Ēn suntárucamanribi ca 'ē bana cuatia. 'Ēn suntáru —ca cuantan —quixun 'ēn cacēx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ēn cacēx ca bētsix aia. An 'ē ñu mēēxuncē uni —ñu ca 'at —quixun 'ēn cacēxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ēn ñu mēēmicē uni mixmi —ca pēxcúti 'icē —quicēbēshi pēxcúti 'icēn.

¹⁰Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a nuibiancē unicama cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, ēnē uníxa 'ēmi catamēcēsaribitia 'ia cana judío uni achúshibi iscēma 'ain. ¹¹'Ēn cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unicamaxribi ca aucüaxa bari urucē amiax uanan anúan bari cuabúcē amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun axa 'ēmi catamēcē judíos unicama 'icē, anu acamabē Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'icēn. ¹²Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'aíshbi 'ēn bana cuaisama tancē, acamax ēman 'icē bēánquibucē anu 'iti 'icēn. Anuax ca anu 'icē unicamabē tēmērai bēnēti inti 'icēn.

¹³Usaquin unicama catancēxun ca Jesusan capitán cacēxa:

—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ēmi catamēquinmi 'ēn usoquin 'axúnun quixun 'ē cacēsabi oi ca min uni pēxcutia.

Jesús ēsaí quicēbēshi ca capitanēn ñu mēēmicē uni anu 'aíshmabi pēxcüacēxa.

Pedronēn nachi Jesusan pēxcüa

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴Usaquin cabiani Pedronēn xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronēn nachi 'itsisan 'i racacē mēracēxa. ¹⁵Mēraxuan aín mēcēn mēēcēxēshi ca aín 'itsis nētēacēxa. Usocēxēshi pēxcuti niruxun ca atu pimiacēxa.

'Itsa uni ñucē Jesusan pēxcüa

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶A nētēnbi ca bari cuabúcēbēa bēbáquishbucēbētan a ēmanu 'icē unicaman ñunshin 'atimañu unicama an pēxcunun Jesúsnu bēacēxa. Bēia ca Jesusan aín banáinshi ñunshin 'atimacama uninua chiquíanan uni ñucēcamaribi pēxcüacēxa. ¹⁷Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acēxa, ēsaí quicē: “An ca nun ñucē pēxcüanan an nu paēcēcama nu tērcaxuanxa”.

—Aín unicamax ca ax cuëncësoi 'ima Jesúsmishi sinánti 'icë —quicë
bana

(Lc 9.57-62)

¹⁸'Aisamaira unían nëbëtsioracëxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan. ¹⁹Usaquian cacëbë anu cuanquin ca an Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

²⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

²¹Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia maín-tancëx cana mibë cuanti 'ain.

²²Quia ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi sinánti-sama tancë uni, an bamacë uni maínun éanan camina 'ëbë cuanti 'ain.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtémia

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu 'iruquiancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi 'iruacëxa. ²⁴'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. ²⁵Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin cacëxa:

—Nu ca iémit, cananuna nanëtin.

²⁶Quia ca Jesusan bësúquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.

Caí niruquin ca suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtéishimainun ca baca bëchúnribi nëtéacëxa. ²⁷Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanëmbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni rabé Gadara menuxun Jesusan pëxcüa

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸Usaquiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë unínbia chichabiantisama 'ixun anun cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën. ²⁹Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncénquin Jesús cacëxa:

—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubóin? ¿Anúnmi nu masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubóin uan?

³⁰Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi bucüacëxa. ³¹Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:

—Nu ënuu xuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan.

Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabënuuax chiquíquianx cuchicamanu atsiñcëxa. Atsiñcëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñuácëxa.

³³ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman a 'urama 'icë ëma chanu abáquiani cuanxun anu 'icë unicama usaia cuchicama 'icë ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabëribi usai 'icë ñuixuancëxa. ³⁴ Ñuixunquin chanioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicamax aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 ¹ A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa. ² Bëbacëbëa 'itsa uni timécëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë niru-cuaínquinbi tancëma bacétinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

³ Usaquian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

⁴ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Usacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁵ Ën cana uni “Min 'uchacama ca tërëncë 'icë” quixun cananbi “Niruquiani ca cuantan” quixunribi cati 'ain.

⁶ Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:

—Niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

⁷ Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa. ⁸ Usai niruquiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuécëxa. Racuéquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ënë unin ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tërëanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ënëx ca an ënë quirica cuënëo Mateo, abi 'icën.]

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu buán-miti curíqui bicë anua tsócë mërácëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë cuancëxa. ¹⁰ Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Mateonën buáncëxa. Buáncëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raíri-nëxribi atubëtan pi bucuácëxa. ¹¹ Jesúbëtan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicē unin an 'apu buánmiti curíqui bicē unicamabētan pianan 'uchañu unicamabētan pin?

¹²Usai quia cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—Paē tancēma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuēēnima. Paē tancē uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuēēnia. ¹³Usaribiti cana 'ēn an —'ēx cana asábi 'ai —quixun sináncē unicama a 'ēmia catamēnun cai uáma 'ain. Ama, an —'ēn nuitu 'aisama 'aish cana 'ēxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncē unicama a cuni upí 'inúxa 'ēmi catamēnun cai cana 'ēx uacēn. Usa cana 'ēx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicē cara Nucēn Papa Diosan bana ēnēx 'icē quixun: “Unían 'ē rabianan aín 'ucha tērēncē 'inuxun 'aracacē űuina rēxun xaroia isi cuēēncēsamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icē 'aquinia isi cuēēnin”.

Pima samáti űuiquin űucácēxun Jesusan uni ca

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicē, aín 'unánmicē unicaman anu cuanxun Jesús cacēxa:

—Nux cananuna Nucēn Papa Dios sinani bētsi bētsi nētēn pima samatin. Fariseo unibunēxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin mín 'unánmicē unicaman samáquinma pin?

¹⁵Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿An bití xanua unin bicēma pan 'ain cara axa abē nuibanancē unicama ax a unibē 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icēn. Ca ēsa 'icēn: An xanu bití unin xanu biquin abētan pi unun camicēx ca axa abē nuibanancē unicama masá nuitutima abē cuēēnia. Xanu bibiani cuanquian a unin ēbiancēxun cuni ca axa abē nuibanancē unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ēn 'unánmicē unicama 'ēbē 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ē bicēxun 'ēn ēbiancēxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icēn.

¹⁶Catancēxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicē banasama 'ain, aín banabē fariseonēan 'unánmicē bana mēscúti rabanan Jesusan ēsaquinribi a unicama cacēxa:

—Ca ēsaribi 'icēn. Nun aintsí uinu 'icē xanúnbi ca chupa xēni, chupa sani iotan aín tuquicē a 'unuima. Usocēxbi ca chupa xēni ax chēqui anun 'unucē ió ax nipacētia. Usai 'i ca aín tuquicē ax chaia. ¹⁷Ēsaribi ca: Ui unínbi ca űuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acē, axa xēni 'ain, anu űu chēcacē 'aruima. Anu 'arucēxunbi ca űu chēcacē ax cubini uruquin űuina xacá xēni a tucaia. Axa tuquicēbē ca chēcaxun anu 'arucēxa cubíncē űu ax tutuqui nētētia. Usa 'ain ca űu chēcacē, űuina xacá chumusa oquin ácē iónushi 'aruti 'icēn, asábi 'inun.

Xanu 'insíncē pēxcüanan Jesusan Jaironēn bēchicē bamacēbi baísquimia

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸Juanēn 'unánmicē unibubēa Jesús banacēbēbi ca anua judíos unicama timécē xubunu 'icē 'apu, Jairo cacē, ax uacēxa. Uquin ca aín bēmánon rantin purúnquin Jesús cacēxa:

—'Ēn ini bēchicē ca bērí bamaxa. Bamacēbi camina mix 'ēbē cuanxun a ramēti 'ain. Mín ramēcēxēshi ca asábi 'inux baísquiti 'icēn.

¹⁹ Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi Jesúsbe cuancëxa.

²⁰⁻²¹ Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax mëcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aíshbi aín imi nètécëma, an —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai — quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuëbí ticacëxa. ²² Ticaia tani niracëti cuainacëquin ca Jesusan a xanu mëraquin cacëxa:

—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan.

Cacëxëshi ca pëxcúacëxa.

²³ Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan, xanu ñucë a maíncëbëtan an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni rarumati sharatia cuaquin isacëxa. ²⁴ Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.

Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncacëxa. ²⁵ 'Usáncëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín mëcën biacëxa. Bicëxëshi ca tsoruacëxa. ²⁶ Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icë unicaman chaniaia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabéa Jesusan bëpëxcüa

²⁷ Usobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús caticabianquin munuma cuéncëonquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pëxcut.

²⁸ Cacëxa xubunu atsíncëbë ca a bëxuñu uni rabëtaxribi 'atsínquiani Jesús rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pëxcuti 'ai quixun?

Cacëxun ca a unin cacëxa:

—Camina nu 'ati 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín bëru mëëquin cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi oquin cana mitsu 'ati 'ain.

³⁰ Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia ca Jesusan cacëxa:

—Unían 'ën mi ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui unibi ñuixuntima 'ain.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a nëtënu 'icë unicama chaniocëxa.

Banañuma unia Jesusan banamia

³² Bëxuñu 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni raírinën achúshi uni ñunshin 'atimanëan banañuma 'imicë a Jesúsnu bëacëxa. ³³ Bëia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëbë ca a uni banañuma 'íá 'aíshbi banacëxa. Usaria isi ca anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.

³⁴ Quia unicama ratúmainun ca fariseo unbunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bētsi bētsi ěmanu caun

³⁵ Usotancēxun ca ěma chacamanu 'lmainun ěma chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timēti xubucamanu atsínquin anu timētia Jesusan bana ñuixuancēxa. Bana ñuixunquin ca —'ěmi catamēcē unicama ca Nucēn Papa Diosan ainan 'imiti 'icē —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancēxa. Ñuixuanan ca uni ñucēcamaribi pēxcuquin an paēocēcama tērēcaxuancēxa. ³⁶ Uinu cara Jesús 'icē anubi ca 'aisamaira uni 'iacēxa. Usai 'ia an atu Nucēn Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancē ñuinacan ubócēxa 'aracacē ñuina, an a bērtiánti aín 'ibu 'aíma 'ain, bēnēti sináncasmai 'icēsaribiti 'iacēxa. Usaia 'ia atu isquin ca Jesusan a unicama nuibacēxa. ³⁷ Nuibaquin atu 'aquina tanquin ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Aisamaira uníxa ěmi sínánti 'aínbi ca an atu 'ěmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icēn. Usa 'aish ca naēnua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icēn. ³⁸ Usa 'ain camina Nucēn Papa Dios, axa 'ěmi sináncē unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ěmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucēsaribi oquin.

Aín 'unánmicē unicama 'iminuxun Jesusan mēcēn rabé 'lmainun rabé uni caísa

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 ¹ Usa 'ain ca Jeusasan aín 'unánmicē uni mēcēn rabé 'lmainun rabé a timēxun cacēxa:

—'Ěn cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncēcamaribi pēxcuti 'ain.

² A usaquin cacē unicamax ca 'iacēxa Simón 'icēbi Pedroribi cacē, 'lmainun aín xucēn Andrés. 'lmainun ca Zebedeonēn bēchicē Jacobo cacē a 'lmainun aín xucēn Juan 'iacēxa. ³ Rafrinēx ca Felipe cacē 'lmainun Bartolomé cacē 'lmainun Tomás 'lmainun Mateo, an 'apu buánmiti curíqui bicē, acama 'iacēxa. 'lmainun ca Jacobo, Alfeonēn bēchicē, a 'lmainun Lebeo 'icēbi Tadeoribi cacē a 'iacēxa. ⁴ 'lmainunribi ca Simón axa judíos unbun rabanan nēēti banacē, a 'lmainun Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacēxa.

Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicē unicama xua

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)

⁵ Aín 'unánmicē unicama caístancēxun ca unicama bana ñuixuntanun xunuxun Jesusan ěsaquin cacēxa:

—Camina anu judíosma unibu 'icē nētēnu cuantima 'ain. Samaria nētēnu 'icē ěmacamanuribi camina cuantima 'ain. ⁶ Israel unicama axa 'ěmi sínánti 'aíshbi 'ěmi sináncēma acama 'ěmi sinánun 'aquini camina cuanti 'ain. Atux ca 'ěmi catamēcēma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icēn. ⁷ Cuanquin camina —anúan Nucēn Papa Diosan mitsu ainan 'imiti nētē ca 'urama 'icē —quixun caquin bana ñuixunti 'ain. ⁸ Ñuixuanan camina 'insíncē unicama pēxcüanan uni bamacē baísqumianan an aín nami chēquímicē 'insínñu uni asábi 'itēcēnun pēxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ěn cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupfomicēma 'ain. Usa 'ain camina mitsúnmi 'aquincē uni cupí ñucátima 'ain.

⁹Curíqui camina buántima 'ain. ¹⁰Camina burasa ió anun min ñu buánti bitima 'ain. Camina rabé tari 'imainun bētsi taxaca 'imainun min tsati buántima 'ain. An unicama 'aquincē uni a ca a 'aquincē unin aín piti 'imainun aín cuēñcē ñu 'inánti 'icēn. Usa 'ain camina ñu buanima usashi cuanti 'ain.

¹¹Cuanx ēmanu bēbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin min bana ñuixuncēxun cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ēmanuax cuanti nētēa utámainun. ¹²Anu 'iti xubunu atsín-tancēx camina —chuámashi ca 'ican —cai anu 'icē unicamabē nuibananti 'ain. ¹³Usáimi 'icēbē ca a xubunu 'icē unicama mitsubē upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi anu 'icē cupí cuēñi chuámashi 'iti 'icēn. 'Aínbi ca mitsubē upí 'iisama tanquin an mitsun bana cuaisama tancē unicamax usai 'itima 'icēn. ¹⁴Uinu 'icē ēmanu 'icē unicaman cara, uinu 'icē xubunu 'icē unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icē unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucēn Papa Diosan iscēx 'aisama 'icē quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icē me cupúcē tacabiani bētsi ēmanu cuanti 'ain. ¹⁵Asérabi cana 'ēn mitsu cain, Sodoma ēmanu 'icē unicama 'imainun Gomorra ēmanu 'icē unicama ca aín bana cuaisama tancē cupí Nucēn Papa Diosan castífcancēxa. Usamaira oquin castífcancē ca an a ēmanu 'icē unicama mitsu bicēma cupí ax 'iti 'icēn.

Mitsumi ca uni nishti 'icē quixun Jesusan aín 'unánmicē unicama ca

¹⁶'Ēn cana carnero 'inúan nēēcē nēbētsinu 'icēsaribi 'inun mitsu xutin. Nēēquin ca 'inúanēn carnero binuxun bēarati 'icēn. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcē unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icēn. Usaquin sinán-cēbē camina bērúancati 'ain, runu 'icēsaribiti. Bērúancanan camina axa mitsumi nishcē uni ami nishi abē 'atimonantima 'ain, numacuru 'icēsaribiti. ¹⁷Axa mitsumi nishcē unicaman ca judíos unbunēn 'apucamanu mitsua 'atimonun buánti 'icēn. Usonan ca anua judíos unicama timétí xubucamanuxun mitsu rishquiti 'icēn. Usa ca uni 'icē quixun 'unani camina ami catamētima bērúancati 'ain. ¹⁸'Ēn bana uni ñuixuncē cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unbunēn 'apunu mitsu buánti 'icēn, ami mitsu ñui manánuxun. Usocēxunbi camina a 'apucama 'imainun judíosma uniburibi 'ēn mitsu 'unánmicē banacama ñuixunti 'ain. ¹⁹A unicaman mitsu 'apunu buáncēxun camina racuēquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucēn Papa Diosan ca mitsúxmi banacēbē-tainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icēn. ²⁰Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi sináncē banan camina banatima 'ain, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēx camina quiti 'ain.

²¹'Ēmi sináncēma unin ca axa 'ēmi sinania oquin aín xucénbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icēn. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bēchicēbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icēn. 'Imainun ca usaribi oquin aín bēchicēnēn ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icēn. ²²Mitsúxmi 'ēmi sináncēbē ca axa 'ēmi sináncēma unicamax mitsumi nishti 'icēn. Usa 'aínbi ca an uisa ñu cara 'icēbētanbi 'ēmi sinánquin ēncēma unicamax Nucēn Papa Diosan nētēnu 'ēbē 'iti 'icēn. ²³Achúshi ēmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bētsi bētsi ocēx camina bētsi ēmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin mitsu bētsi bētsi

ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana asërabi mitsu cain, anu Israel unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx utëcënti 'ain.

²⁴Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima. Usaribiquin ca an uni ñu mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë uni inuima. ²⁵Mitsux 'ën 'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë unicamax mitsumiribi nishti 'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën. Atun 'ë ñunshin 'atímanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi 'ën unicama 'icë, mitsuribi usaribi oquin anëti 'icën.

Uími caranuna racuétí 'ai quiáxa Jesús quia

(Lc 12.2-9)

²⁶Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana ñuixuntanun xuquin cacëxa:

—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi ocë unica-mami racuétima 'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëxbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. ²⁷'Ën mitsu iméribi cacë banacama camina camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ën mitsu cacëcamaribi camabi unían cuanun ëmánxun ñuiti 'ain. ²⁸An uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuétima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bëru ñunshin bamamitima 'icën. Usa 'ain camina usa unimi racuétima Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín bëru ñunshínribi manë tsi anuaxa xëñibua 'aínbi tëmëratí anua 'inun 'imíti amishi racuétí 'ain.

²⁹'Isáratu ca cupíma 'icë unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin rabé biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquian bërúancë 'aish ca Nucën Papa Dios cuëëncëbëma bamaima. ³⁰An 'isácama bërúancë Nucën Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. ³¹Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuétima 'ain.

—'Ëx cana Jesúsnan 'ai —quiax quicë uni ñuicë bana

(Lc 12.8-9)

³²Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Axa an 'ën bana cuacëma unícaman cuanun 'ë ñui, —'ëx cana Jesusan uni 'ain —quicë uni a ñuiquin cana 'ënribi, —ax ca 'ën uni 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë a cati 'ain. ³³Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini, —'ëx cana Jesusan unima 'ain —quicë uni a ñuiquin, —ax ca 'ën unima 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë cati 'ain.

Axa ami sináncëma unix ca Jesusan unimi nishti 'icë quicë bana

(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsun sináncëxbi ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë

unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti 'icën. ³⁵ 'Ëx uá 'aían 'ëmi catamécëbë ca bëtsi bëtsi unix aín papami nishti 'icën. Usaribiti ca xanu raírinëx 'ëmia catamécëbë aín titami nishti 'icën. 'Ëx ënë nètënu uá 'aían 'ëmi catamécëbë ca xanux aín ñemi nishti 'icën. ³⁶ Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëtia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icën.

³⁷ 'Ën unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icën. Nuibatibi ca atu nuiba-cësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ëmi sináncëma 'aish ca 'ën unimasa 'icën. Usaribiti ca 'ëmi sináncësamaira oquian aín bëchicë nuibacë uni ax 'ën unimasa 'icën. ³⁸ —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi catamëti bana ënquinma 'ai —quixuan an sináncëma uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ³⁹ Uix cara aín cuëncësä oquin 'ai ënë nètënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nètënu upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nètënu abë 'iti 'icën.

Uicama cara Nucën Papa Diosan cupíoti 'icë quicë bana

(Mr 9.41)

⁴⁰ 'Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni an ca 'ën banaribi cuatia. An 'ën bana cuacë uni an ca Nucën Papa Dios, an ënë nètënu 'ë xua, aín banaribi cuatia. ⁴¹ Asérabi 'ënan 'ixuan 'ën unin 'ë ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icën, —a banax ca asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun. Usauin sinani ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën. Usa uni ca an bana ñuixuncë unia iscësaribi oquin Nucën Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabi Jesúsmi catamécë uni 'icë —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacë uni a Nucën Papa Diosan upí isia, upí uni iscësaribi oquin. ⁴² Ax 'ën uni 'aísha 'ëmi upiti catamécë 'icëmabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonën uni 'icë —quixun sinánquin 'umpax 'ináncë uni a ca Nucën Papa Diosan upí isia.

Juan an unicama nashimicë an aín 'unánmicë uni Jesús isnun xua

(Lc 7.18-35)

11 ¹ Aín 'unánmicë unicama an ñuixuncë bana unicama ñuixuntanun catancëx ca Jesús anribi Galilea menu 'icë ëmacamanuxun bana ñuixunux cuancëxa.

² Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicë, an Jesusan ñu 'aia ñuicania cuacëxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacëxa, asérabi cara ax utia judíos unbunën caíncë a 'icë quixuan isnun. ³ Xucëx cuanxun ca Juanën cacësabi oquin ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti nun caínti 'ain?

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. ⁵ Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan

'inux iéti bana cuatia. ⁶Usaquin canan camina, 'è ñui Nucèn Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'èmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëñia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

⁷Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ⁸¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíra 'aísha cupíra chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíra 'aísha cupíra chupa pañucë unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ⁹¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucèn Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucèn Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'íasamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ¹⁰Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'è cacë bana a ca Nucèn Papa Diosan Isaías cuëñëomiacëxa, ësai quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mënfoquin racanacësaribi oquin camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

¹¹Usaquin cuëñëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucèn Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'íasamaira ca Juanën 'è ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'íasamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucèn Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'íasamaira 'icën.

¹²⁻¹³Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucèn Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'è ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'è ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë ax ca uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'enribi, 'èmi catamëcë unicama ca Nucèn Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucèn Papa Diosnan 'iti sinania. ¹⁴Mitsun asérabi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quía 'icën. A bana quiásabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax Nucèn Papa Diosan mënfosabi oi uaxa. ¹⁵An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

¹⁶Èsaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ènë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: ¹⁷“Cuai chirini cuëñun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan”. ¹⁸Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mësú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ¹⁹Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'è ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan

xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquin Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an enë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca

(Lc 10.13-15)

²⁰Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinanacëma, a unicama ësaquin Jesusan cacëxa: ²¹—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashíquia 'itsíanxa. ²²Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícantí 'icën. ²³Capernaúmnux ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquian Sodomannuxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu 'icë unicama nëncëma 'iá 'itsíanxa. ²⁴Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën Sodomanu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama 'acësamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

—Chuámarua tani cuëñux camina 'ëmi catamëti 'ai —quixun Jesusan ca

(Lc 10.21-22)

²⁵Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmi-quinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan. ²⁶—Ñu 'unánma ca —quixuan unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.

²⁷Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiäxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

²⁸Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'ëmi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama mëníoquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain. ²⁹Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tëmëraquinmami 'ati sënëinshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain.

'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuënti 'ain. ³⁰Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

**Anun ñu mëetima nêtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru piá
ñuicë bana**

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 ¹Usaquin catancëx ca anun ñu mëetima nêtën Jesús bain anu trigo 'apácë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman piisa tanquin trigo bëru pëcécë sirícaquin bixun piacëxa. ²Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, anun ñu mëetima nêtën usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca min 'unánmicë unicaman usoia.

³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain? ⁴Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'inancëxun David 'imainun abë 'icë unicaman piisa tanquin piacëxa. ⁵¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui quíá cuënëo bana a iscëma 'ain? Bëtsi nêtën 'acësaribi oquin ca anun ñu mëetima nêtënribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icën. ⁶Ën cana mitsu cain, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icën. ⁷Nucën Papa Diosan bana ca ësaí quíá: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuënin”. A bana cuacë 'aish camina 'ën 'unánmicë unicaman trigo bëru bixun piia isi manáncëma 'itsían. ⁸Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëetima nêtën cara aña 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Aín mëcën bamacë unia Jesusan pëxcüa

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timéti xubunu cuani atsán-cëxa. ¹⁰Anu ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë 'iacëxa. A uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicësama oquin 'aia —quíax ami manáncatsi quixun sínánquin —¿anun ñu mëetima nêtën uni ñucë pëxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácëxa. ¹¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëetima nêtëan mitsun 'aracacë ñuina quininu nipacëtia biquinma isëshiti 'ain? Camina isëshiquinma biti 'ain, ¿usa cat? ¹²'Aracacë ñuinasamaira ca uni 'icën. Usa 'ain ca anun ñu mëetima nêtën uni pëxcuti asábi 'icën.

¹³Catancëxun ca Jesusan, uni aín mëcënmí ñucë cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa, aín mëcën itsisaribi upí 'itánun.

¹⁴Usocebë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati cara quíax 'ësénancëxa.

**An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unin Cristo ñuiquin cuënëo bana**

¹⁵ Usax ca fariseo unibu 'esënanian 'unánbiani Jesús anuax cuancëxa. Cuan-
cëbë ca 'itsa uni abë cuancëxa. Cuanian ca Jesusan uni ñucëcama pëxcuquin,

¹⁶ —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ë chaniotima 'ai —quixun cacëxa.

¹⁷ Nucën Papa Diosan 'amicëxuan a ñuiquin Isaíasnën cuënëosabi oi ca Jesús
'iacëxa, ësai quicë:

¹⁸ Ënëx ca 'ëx cuëncësabi oquin 'anun 'ën caíscë 'ianan 'ën nuibairacë
a 'icën. A isi cana cuënnin. 'Ën cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncëxun
ca judíosma unicamaribi uisoquin carana 'ën atúxa upí 'inun 'imiti
'ai quixun ñuixunti 'icën. Ñuixuanan ca 'ën cana camabi unían ñu
'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icën.

¹⁹ Ax ca unicamabë cuëbicanantima 'icën, ca cërúanantima 'icën.
Bain cuani munuma cuëncëni banaquin ca unicama cuamitima 'icën.

²⁰ Pëcü pëchi sitan oquin pësínpacë a ca xanun 'aisama 'icë putia.
Usa 'aínbi ca 'ën Bëchicënnën uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'aíshbi ainan
'iisa tania cuantánun xutima 'icën. Lamparín bënabuti cuíncësa ca
axa ami sinanibi ami cushiiracëma uni ax 'icën. Usa unibi ca ainan
'iaxma cuantánun xutima 'icën. Anun camabi ñu 'aisamacama cëñuti
nëtë utámainun ca aín cushínbi ami catamëcë unicama 'aquinti 'icën.

²¹ Judíosma unibunëxribi ca ami catamëti 'icën, an ca atu 'aquinia
quixun 'unani.

**Ñunshin 'atimanën cushin ca Jesusan ñu 'aia quiáxa fariseo unicama quia
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)**

²² Usai 'icëbëtan ca uni achúshi ñunshin 'atimanën 'imicëxa bëxuñu 'ianan
banañuma, a Jesúsnu unin bëacëxa. Bëia Jesusan pëxcucëxun ca bana-
quin isacëxa. ²³ Jesusan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti sináncasmai
canancëxa:

—¿Ënë unix cara asérabi Davitan rëbúnqui, axa uti nun caíncë, a 'ic?

²⁴ Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxuinshi ca ënë unin ñunshin
'atima chiquinia.

²⁵ Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—Ca ësa 'icën. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman
bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucué unicamax 'itsa 'aíshbi upitax
bucui bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca ëmanu 'icë
unicamax bëtsibë bëtsibë nuibananima nishanani upitax bucuima cëñutia.
Usaribiti ca aín aintsibë bucuäxbia nishanancë unicamax amanu amanu
cuani tsuáqui nëtëtia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu,
Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin.
Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima
raírí chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa
'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ Ën ñunshin
'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara
mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun

unibunën ca mitsu cati 'licën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun. ²⁸Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

²⁹Ësa ca. Uí unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

³⁰Ësaribi ca. Unían bérúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuinacama tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sínánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sínánxma 'inun uni 'imía.

³¹Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tērēnti 'icën, amia 'atimati banacëribi. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni, a Nucën Papa Diosan aín 'ucha tērēnima. ³²Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tērēnti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tērēnima, bamatancëxribi ca xëñibua 'aínbi aín 'ucha tērēncë 'itima 'icën.

Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia

(Lc 6.43-45)

³³Ca ësa 'icën: Upí i 'apácëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama 'apácëx ca aín bimi 'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina 'ën ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uin cushin carana ñu 'ai quixun. ³⁴Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'íasaribiti an uni picë runusaribi 'ain. Unix ca aín nuitu mëúa sínáncësaribi oi aín cuëbitan banaia. Mitsun nuitu 'aisama 'ain camina 'atimati banain. ³⁵Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. ³⁶'Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë ñucama isti nētën ca Nucën Papa Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun camabi uni 'unánti 'icën. ³⁷Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca

(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸Cacëxun ca an Moisésñen cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Min camina asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun 'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.

³⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Unicama Nucën Papa Diosmi sínáncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ëñëishi cana

mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ⁴⁰Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabé 'imainun achúshi nètë, 'imainun rabé 'imainun achúshi iméribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx rabé 'imainun achúshi nètë, 'imainun rabé 'imainun achúshi imé matá quiniocë anu racáncë 'iti 'ain. ⁴¹Nínive cacë émanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásñen Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nètënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nètën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nètënu bucucë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai —quixun. ⁴²Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nètënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nètën, a xanu 'apu an Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nètënu bucucë unicaman 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

Anuax chiquicë anubi ñunshin 'atima cuantëcënti bana

(Lc 11.24-26)

⁴³Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'umpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania ⁴⁴—anuax 'ëx chiquía anubi cana cuantëcënti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani bëbaquinbi ca xubua unin maénquin mënócëx upí 'aíshbi 'ibuñuma usaribi 'icë anuaxa chiquía uni aín nuitu isia. ⁴⁵Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atimaira mërbianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsintëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icësaribiti ca ënë nètënu bucucë unicamaxribi 'iti 'icën, atuán 'ën bana cuaisama tancë cupí.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixunmainun uxun ca ëmánxun aín tita 'imainun aín xucéantun —Jesúsbe cananuna banacatsi —quixun anu 'icë uni cacëxa. ⁴⁷Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacëxa:

—Min tita 'imainun min xucéantu ca éman 'icën. Ca mibë banatisa tania.

⁴⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uix cara 'ën tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ën xucéantu 'ic?

⁴⁹Usai quiquin ca aín 'unánmicë unicama aín mëcënan sanánquin cacëxa:

—Ënë unicamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën. ⁵⁰Uicaman cara Nucën Papa Dios naínu 'icë ax cuëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñui quicë bana

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 ¹A nètën xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuëbí tsóbuacëxa. ²Tsóbuacëbë ca 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timéacëxa. Timécëbë

manë nuntinu 'irutancëxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubua-cëxa. ³Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa:

—An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me iru anu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁵Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi cooxa. ⁶Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain chushiaxa. ⁷Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruyunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raírinëx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa. ⁹An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰A bana ñuixuncëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun ñucacëxa:

—¿Uisaca squin caramina bana itsi ñuicësoquin ënë unicama bana ñuixunin?

¹¹Ñucacëxun ca cacëxa:

—Uni itsán 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima. ¹²An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. ¹³Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Usa 'ain cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin. ¹⁴Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicësabi oi ca usai 'ia, ësaí quicë:

Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun 'ën 'aia isibi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain. ¹⁵Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judfos unicanan atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërunbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iémitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

¹⁶Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbëtanbi camina mitsun bërun 'ën ñu 'aia isi 'ëmi catamëtín. 'Ën bana camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëënin. ¹⁷Asérabi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicananribi —Cristo ca uti 'icë —quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ An ñu 'apácë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun mitsu ñuixun-mainun camina cuati 'ain. ¹⁹ Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ënë bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicë cara quixun upí oquin 'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënëñquinshi uni manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën. ²⁰ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca raíri uni 'icën. Usa unin ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëñquin bënëñquinshi —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. ²¹ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nětëinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. ²² Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëñti 'ai —quixun sinani, 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëñia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucësa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²³ Me upí anua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri unicama 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë 'aish me upínu 'apácë ñu bëru, axa coi canitancëxun upí oquin tuacë, asaribi 'ia. Raírinëx ca 'itsaira, cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apácënu uni itsin chucu 'aisama 'apácë ñuicë bana

²⁴ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu 'apáxa. ²⁵ Apánbi ca camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcë achúshi unin a naënu ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa. ²⁶ Usa 'ain ca ñu bëru 'apácë ax upí 'aish coi canitancëx bimiäxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu bëru 'aisama axribi coi caniaxa. ²⁷ Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë unicaman aín 'ibu ësaquin caxa: Min camina min naënu ñu bëru upí 'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax? ²⁸ Cacëxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic? ²⁹ Quia ca aín 'ibun caxa: A ëchíquin mina ñu 'apácë aribi ëchiti, usa 'ain camina chucu ëchítima 'ain. ³⁰ Anun aín bimi biti nětë utámainun abëbi canitanun camina ënti 'ain. A nětë ucëbëtan cana an naënu 'icë bimi biti unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchítu 'ain. Bëchíxun camina nëënxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apácë aín bimi bitancëxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

Mostaza bëru ñui quicë bana

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquin-ribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru bitancëxun unin aín naënu 'apatia. ³²Mostaza bëru ax ca chamaratsuiru 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani iisaribi 'inun pëña-nacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana

(Lc 13.20-21)

³³Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquin-ribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quiáxa Jesús quia bana

(Mr 4.33-34)

³⁴Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancëxa.

³⁵Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unix bëráma quiacëxa, ësai qui:

'Ën cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Ësai quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

³⁶Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsíanacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbétsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun camina nu ñuixunti 'ain.

³⁷Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain. ³⁸Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama 'icën. ³⁹An chucu 'apácë uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama 'icën. ⁴⁰Anun ñu bimi biti nëtëan unin chucu pain bëchítancëxun tsin nëënti nëtë usaribi ca

anun 'ëx utēcēnti nētē 'iti 'icēn. ⁴¹ 'Ēx uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucēxun ca an ñu 'aisama 'acē unicama 'imainun an bētsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicē unicamaribi bitancēxun ⁴² manē tsi cha rēquirucē anu puti 'icēn. Anuax ca anu 'icē unicamabē tēmērai bēnēti 'inuxun 'aia. ⁴³ Usai 'icēbē ca barin uruquian pēcacēxa upí 'icēsaribiti an Nucēn Papa Diosan bana 'acē unicamax abē 'aish upíra upí 'iti 'icēn. An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

Unēcē 'aisamaira cupícē ñu ñui quicē bana

⁴⁴ Catancēxun ca Jesusan ēsaribi oquin aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Nucēn Papa Dios naínu 'icē an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icē quixun ñui cana 'aisamaira cupícē ñu ñui ēsai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupícē ñu, me 'ucē mēu uni itsían unēa, mēraxa. Mēraquin ca —'ēnan ca 'iti 'icē —quixun sinani cuēēnquin maputēcēanxa. Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun maruaxa. Marutancēx curíqui bēi utēcēnquin ca a me ainan 'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bētsi ñu cuēēcēsamaira oi Nucēn Papa Diosnan 'iti cuēēnia.

Perla cacē ñu cupíra cupí ñui quicē bana

⁴⁵ Nucēn Papa Dios naínu 'icē an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ēsaribi 'icēn. Achúshi uni an ñu marucē ax ca murusa ñu, perla cacē, ax po namē iscēsa, a ñu upíra upí 'aish 'aisamaira cupícē, a biisa tanquin bari nitsia. ⁴⁶ Bariquin mēraxun biisa tani ca anun maruti curíqui binuxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancēx utēcēnquin ca a perla 'aisamaira cupícē, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bētsi ñu cuēēcēsamaira oi Nucēn Papa Diosnan 'iti cuēēnia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicē bana

⁴⁷ Catancēxun ca Jesusan ēsaribi oquin cacēxa:

—Nucēn Papa Dios naínu 'icē an cara uisoquin ainan 'iti unicama aín uni 'imiti 'icē quixun ñui cana rica anun tsatsa biti ñui ēsai quin. An tsatsa bicē unicaman ca aín rica bacanu saracabianquin anun ñu bēaratia. Usotancēxun ca anua cēñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia. ⁴⁸ Bitancēxun masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi cáisquin biquin caquínu puruia. Puruquin ca a pitima ñu a bacanu putia. ⁴⁹ Usaribi ca anun 'ëx utēcēnti nētē 'inuxun 'aia. 'Ēx utēcēncēbē uquin ca ángelcaman unicama Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'icē acama abē 'inun bianan an iscēxa upíma 'icē unicama bixun, ⁵⁰ manē tsi cha rēquirucē anu punuxun 'aia. Anuax ca anu 'icē unicamabē tēmērai bēnēti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icēsaribi ca bēráma Nucēn Papa Diosan bana cuēēño ax upí 'icē quicē bana

⁵¹ Catancēxun ca ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—¿'Ēn mitsu cacē bana caina cuatin?

Cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman —cananuna cuatin —quixun cacēxa.

⁵² Quia ca Jesusan cacēxa:

—An Nucēn Papa Dios naínu 'icē aín bana únáncē uni, an ca 'ën uni ñuixuncē bana unicama ñuixuanan bēráma 'ē ñuiquin cuēēño bana aribi

ñuixunia. Ax ca xubuñu unían a isi ucë uni aín ñu ió 'imainun aín ñu ióma 'aíshbi upí, aribi ismicësa 'icën.

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani cuanx ca Jesús anuaxa canicë menu bëbacëxa. ⁵⁴ Bëbatancëxun ca anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuía cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmíax? ¿Uin cushin cara ënë menuxuan unin 'acëma ñu 'ain? ⁵⁵ Ënëx ca carpinteronën bëhçicë 'icën, 'imainun ca aín titax María 'icën. Jacobo, José, Simón, Judas acamax ca aín xucën 'icën. ⁵⁶ Aín chirabacëamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin 'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan ësaquinribi ñu 'ati 'unanx?

⁵⁷ Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aintsi 'ibucamanribi cuaisama tania.

⁵⁸ Usaquian Jesús quicësabi oquin ca anu 'icë unicaman —an ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia —quixun sinánma 'icën. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uni itsían 'acëma ñu 'itsamashi 'acëxa.

Juan, an uni nashimicë, ax bama

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 ¹ Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icë unicaman 'apu, Herodes, an cuacëxa. ² Cuaquin ca Herodesnën ratúquin, an ñu mëemicë unicama cacëxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísqüiäxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

³⁻⁴ An Juan aín uni tëbiscamia 'aish ca usai Herodes quiacëxa. Ësai ca 'iacëxa: Herodes, an ca aín xucën Felipenën aín xanu, Herodías, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi a xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën aín unicama Juan bimiacëxa. Bimixun ca nëamixun sipuamiacëxa.

⁵ Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi unían —Juan an ca Nucën Papa Dios quicë bana nu ñuixunia —quixun sináncë 'ain —'ëmima nishcania —quixun sinánquin 'amiama 'icën. ⁶ Usa 'aínbi ca anúan bacëan nëtën Heródesnën camicëx uxúan unicaman pimainun, Herodíasnën tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuáma tani cuëëancëxa. ⁷ Cuëënquin ca xanu xuntacu cacëxa:

—Añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain. Sinanatëcëntimoquin cana ashiquin mi cain.

⁸ Cacëxun aín tita pain ñucátancëxun ca aín titaxa quicësabi oquin cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, a tëbiscamixun camina 'ë aín maxcá manë xampami 'inánti 'ain.

⁹ Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain

—quixuan cacë sinánan anu 'icë unicamanribia cuacë cupí usoquian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacëxa. ¹⁰ Caquin ca sipunuabia Juan tēbiscanun quixun aín unicama xuacëxa. ¹¹ Xucëx cuanxun tēbiscabētsinquin bēxun ca aín maxcá manē xampami xanu xuntacu 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca aín tita 'ináncëxa.

¹² Usoquian tēbiscacë bixun maínbiani cuanxun ca Juanēn 'unánmicë unicaman Jesús ñuixuancëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús anuax nuntin cuanx anua uni 'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë — quixuan chaniolia cuabiani bētsi bētsi émanu 'icë unicamax men anua Jesús 'icë anu cuancëxa. ¹⁴ Usaía 'itsa unia riquiāncēbē manē nuntinuax 'ibúquianquin ca unicama timécē isquin Jesusan atu nuibacëxa. Nuibaquin ca 'insíncē unicama pēxcüiacëxa. ¹⁵ Usaquin 'acēbēa bari xupíbucēbētan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ēnē mex ca anu uni 'icēma me 'icēn. Ēnu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icē émacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantima 'icēn. Mitsun ca piti 'inan.

¹⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca mēcēn achúshi pán 'imainun tsatsa rabéishi 'icēn.

¹⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ēnu ca 'ē bēxun.

¹⁹ Cacëxuan bēcēbētan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. Cacëxa bucubucēbētan ca Jesusan mēcēn achúshi pāncēñun tsatsa rabé bixun manámi bēsuquin isquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icē unicama pán mētícaquin 'ináncëxa. ²⁰ 'Ináncëxun biquin ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin pia sēnéan ca usai 'iisa 'aímabia tēxēcē piti aín 'unánmicë unicaman mēcēn rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ²¹ An pucháquin picē nucē bēnēcamax ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanēn niquiani cuan

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Usotancëxun ca an tsíanquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manē nuntinu cēñúruquiani 'ucē manan cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ²³ Xutancëxun anu 'icē unicama cabiani ca Jesús axēshi matánu Nucēn Papa Diosbē banai cuancëxa. Nucēn Papa Diosbēa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari atsíncēbēa baquíshcēbē Jesús axēshi anu 'imainuan ²⁴ aín 'unánmicë unicama manē nuntinu 'iruquiani parúmpapa nēbētsi cuania ca suñúonpitan cuaínsamoquin bēcacëxa. Bēcaia ca bēchunanribi tucáncaquin manē nuntinua réútisoquin 'acëxa. ²⁵ Usomainuan pēcaracēbē ca parúmpapa camánanēn niquiani

Jesús atunu cuancëxa. ²⁶Parúmpapa camánanën niquiania Jesús cuania isi ca atun bëmánan pëqui racuëti —ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharáruí quiacëxa.

²⁷Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

²⁸Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucën 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx parúmpapa camánanën niquiani minu cuanun 'ë cat.

²⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ut.

Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa camánanën niquiani Jesúsnu cuancëxa. ³⁰Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bëchúaian isi racuëti nanébuti cuëncëni quiacëxa:

—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.

³¹Cuëncënquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanën nicuatsinimi 'ënu unun 'imicëxbi 'ëmi catamëtiman? Camina 'ëmi sináncëmasa 'ain.

³²Jesúsbea Pedro manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa.

³³Nëtëcëbëtan ca manë nuntinu 'icë unicaman a tanáin rantin puruni tsóbuti amí sinánquin Jesús cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa

(Mr 6.53-56)

³⁴Parúmpapa 'ucë manan cuanx ca Genesaret cacë menu bëbacëxa.

³⁵Bëbaia isquin ca a menu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unánquin a menu 'icë unicaman 'unánun chaniocëxa. Chaniocëbëtan ca uni 'insíncëcama Jesúsnu bëacëxa. ³⁶Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesús cacëxa:

—Min chupa cuëbíshi ca nu ticamit. Ësaquin caquin ticaíshi ca 'insíncë unicamax pëxcüacëxa.

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana

(Mr 7.1-23)

15 ¹Fariseo unicamabëtan ca an Moisésnën bana 'unáncë unicamanribi Jerusalén ëmanuax ricuatsini uxun Jesús cacëxa: ²—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën rara quíá bana tanimin? A bana quíásabi oi 'iquinma ca mëchucaxunmashi piia.

³Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quíá bana tanibi Nucën Papa Dios quíásabi oi 'iman? ⁴Nucën Papa Dios ca ësai quiacëxa: “Min papan bana, min titan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacë uni a camina bamamiti 'ain”. ⁵Usa 'aínbi camina mitsux ësai quin: Unin ca aín papa, aín tita ësaquin cati 'icën: Mi 'inánti 'ixunbi cana 'ën mi 'inánti ñucama Nucën Papa Dios 'inan. ⁶Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icë quiax camina mitsux quin. Usai quíquin camina mitsun raran ñuíá bana ashi sinánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aiman. ⁷Mitsux camina cëmë 'ain. Isafasnëan mitsu ñuiquin cuëñëo bana ca ësai quia:

⁸ Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. ⁹ Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unfnbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isaíasnën cuëñeo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.

¹⁰ Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—'Ën, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan. ¹¹ Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

¹² Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun cacëxa:

—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia cuati mimi nishaxa?

¹³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, acamax ca asérabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi ëchíçëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën. ¹⁴ Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu unin abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.

¹⁵ Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu ñuixun.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? ¹⁷ Unían ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsintancëx ca amiribishi chiquitia. ¿A caramina 'unaniman? ¹⁸ Usa 'aínbí ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën. ¹⁹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aínbí xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati. ²⁰ An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën. Mëchucaxunma picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa

(Mr 7.24-30)

²¹ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë ëma 'icë a menu bëbacëxa. ²² Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin munuma banaquin Jesús caráishiacëxa:

—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ën ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tania.

²³ Caquian caráishicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama oquin ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin —an ca cuëncénquin nu nuia. Camina a cuantánun cati 'ai —quixun cacëxa.

²⁴ Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:

—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín 'ibun bëtëcëncësaribi oquin judíos unibu ami sinánun quixun canun ca Nucën Papa Diosan 'ë caxa.

²⁵ Cacëxun cúaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a xanun cacëxa:
—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.

²⁶ Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinán-quin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.

²⁷ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tēmúxun aín 'ibúan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix camina aséribi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin 'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëncësabi oi 'iti 'icën.

Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcúa

²⁹ Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx anu tsóbuacëxa. ³⁰ Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni 'insíncë 'itsaira bëacëxa. Axa aín niti bëtsicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma, a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan pëxcúacëxa. ³¹ Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa. Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëenquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel unicaman rabiçë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia

(Mr 8.1-10)

³² 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuënxun Jesusan atu cacëxa:

—Ënë unicamax ca ënu rabë 'imainun achúshi nètë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuaníbima atux bainuax bëënanía, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.

³³ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?

³⁴ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mēcën achúshi 'imainun rabë pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —quixun cacëxa.

³⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. ³⁶ Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pinun mëtícaquin 'ináncëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piticamax cëñúama 'icën, ³⁷ a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mēcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin

tëxënë piti biacëxa. ³⁸ An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa. ³⁹ Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús manë nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacë menu cuancëxa.

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 ¹Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sina-nënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. ²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: “Nëtë ca upí cuabutia, iméishi ca nëtë upí pëcarati 'icën”. ³Bëtsi nëtën camina bësuquin naí isi quin: “Nëtë ca bëitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën”. Naí isquin camina uísai cara nëtë 'iti 'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun. ⁴Ënë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'afnbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aيمان. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'íasaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unibunën bana cuatima quicë bana

(Mr 8.14-21)

⁵Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman atun piti ñu buánquinma manuacëxa. ⁶Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán chamiti ñusa 'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ⁷Cacëx ca —nunu pán bęcëma cupí ca nu usaquin caia —quiax aín 'unánmicë unicamax canancëxa.

⁸Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bęcëma 'ai quiax cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain. ⁹¿'Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën unicama pimiami iscancë a manuan? ¿'Ën męcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin tēxëocë, męcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹⁰¿Bëtsi nëténribi 'ën męcën achúshi 'imainun rabé pán pimicëxuan cuatro mil unin tēxëocë a męcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹¹'Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuira quicëma 'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?

¹²Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëan 'unánmicë banacama ca asérabi 'icë quixun sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quiáxa Pedro quia

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Usotancëx anu Cesárea de Filipo cacë ëma 'icë me anu cuanx riquianquin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:

—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁴ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi a 'iti 'ain.

¹⁵ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?

¹⁶ Quia ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi sinánun mi sinánmiaxa. An ca mi sinánmiaxa quixun 'unani camina cuëënti 'ain.

¹⁸ Caxun ca mapara, griego banan “petra” cacë, a sinánquin Jesusan Simón cacëxa:

—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi 'ëmi bërí cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxbi cëñútimoí ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën. ¹⁹ 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, ami cushixunmi 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushínbi Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

²⁰ Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quia

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

²¹ Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuixuntabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

²² Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin cacëxa:

—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti cuëëntima 'icën.

²³Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iáxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

²⁴Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ²⁵Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënu upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ²⁶Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bama-timoi tsónuxun cara unin aña ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ²⁷'Ëx cana 'ën Papa Diosan nëtënu cuantancëx anu abë 'Apu 'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utëcëncëbë ca 'ën ángelcamaribi uti 'icën. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama 'ëbë 'inúxa cuëënun 'imiti 'ain. ²⁸'Ën cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ëx cana asérabi 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 ¹Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun aín xucën Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. ²Anu cuantancëx ca a unicaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. Bëtsii ca barin pëcacësa 'inun aín bëmánan ichúacëxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscësa 'iacëxa. ³Usa 'icë isanan ca Elíasbëa Moisés chiquiracëti Jesús bë banaia isacëxa. ⁴Usai 'ia abë banaia isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. Mix cuëëncëbëtan cananuna rabë 'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi 'iti 'icën.

⁵Usaquin Pedronën cacëbëtainshi ca acama cuin pëquicësanën tupéoncëxa. Usocëxun ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nëtë cuin mëcüaxa ë sai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sinani cuëëncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁶Ësai quia cuati ca 'aisamairai racuëti memi bëúmpucuti racábuacëxa.

⁷Usai 'ia racuëtan bamaiaibi ca Jesusan anu cuanquin ramëquin cacëxa:

—Ca nirucan, racuëaxma ca 'it. ⁸Ësaquin cacëx bépéqui chairuquin iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹Usaquin matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi isanan cuacë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰Usaquin cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmí asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quiax quin?

¹¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë banax ca asérabi 'icën. ¹²Asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman uí cara ax 'icë quixun 'unáncëma 'icën. 'Unánquinma ca atúxa cuëñcësa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocësaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ëribi 'atimoti 'icën.

¹³Usaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman 'unáncëxa, —Elías ca uti 'icë quíá bana, ax ca Juan, an uni nashimicë, a ñuía quíá 'icë —quixun.

An upí 'icëbi aín nami bërërumiquin uni bënánmicë 'insínñu tuá Jesusan pëxcüa

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timécë anu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbë anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unin cacëxa: ¹⁵—¿'Ën bëhicë caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix nimëti bërëruí saquiquiquin ca paë tania. Nimëti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacëtia. ¹⁶Usaia 'ia cana min 'unánmicë unicamanu 'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë pëxcuxuncëma 'icën.

¹⁷Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

¹⁸Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun caquin chiquíancëxa. Chiquícebë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.

¹⁹Usaquin 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáçëxa:

—¿Uísa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamara-tsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ëñë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi asérabi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ëñë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën. ²¹Ësa ñunshin 'atima chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíáxa Jesús quitëcëan

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²²Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën. ²³Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísqinuxun 'ain.

Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

²⁴ Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax bëbacë-bëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:

—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?

²⁵ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ca 'inania.

Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro ñucacëxa:

—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apucaman cara a curíqui 'inánun ui cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aintsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?

²⁶ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima. ²⁷ Usa 'ain curíqui 'inántima 'afnbi camina an curíqui bicë unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mish-quiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi 'inánxuncë.

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënénmaira 'icë quicë bana

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 ¹ Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicamabëtan sënénmaira 'iti 'ic?

² Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbëtsi nitsínxun cacëxa:

³ —Asérabi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamëcë, usaribiti 'ëmi catamëcëma 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosnan 'ítima 'ain. ⁴ Ui unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni rafrisamaira 'icën. ⁵ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa — ñuumara ca — quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.

'Uchatí rabanan bërúancati Jesús quíá bana

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtë-cërëcatancëxun parúnmapa nëbëtsi nicëxa uni nanécësamaira oi castíancë

'iti 'icën. ⁷Ësaribiti ca 'ia. Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira têmëraia. Camabi unix ca ñu 'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi ca an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën, aín 'ucha cupí.

⁸Min mëcën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëñcë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax têmërai cuantima cupími min mëcën, min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. ⁹Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëñcë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax têmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën.

Carnero nëtécë ñui Jesús quíá bana

(Lc 15.3-7)

¹⁰Ën unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icë quixun camina sinántima 'ain. Ën cana mitsu cain, ca ñuumama 'icën. An a bërúancë ángelcamax ca Nucën Papa Diosbëbi 'icën. ¹¹Uni 'inux cana 'ëx Nucën Papa Diosnuax uacën, unicama ami sináncëma 'aish ainanma 'icëbi ainan 'inun 'iéminux.

¹²Ësaribi oquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani nëtëtia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an matá menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtécë a bariti 'icën, ¿usa cat? ¹³Ën cana asérabi mitsu cain, bariquin mërax ca bëtsi carnerocama isia cuëñcësamaira oi axa nëtécë a mërax cuëñia. ¹⁴Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icë ax aín unicama achúshiratsunënbia a ënti cuëñima.

Usoquin axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana

(Lc 17.3)

¹⁵Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina abëishi banaquin —ësaí camina 'ëmi 'ucha —quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacëxun cuati sinanati ca mibë upí 'itëcënti 'icën. ¹⁶Min cacëxuan cuaisama tancëbë camina bëtsi uni an a ñucama 'unáncë, a buani, axa mimi nishcë uni anu cuantëcënti 'ain. Abëmi cuancë uni anribia cacëxun ca axa mimi nishcë uni an, asérabi ca minmi ñuicë bana ax 'icë quixun 'unánti 'icën. 'Unánan ca mix camina asérabi abë upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icën. ¹⁷Usaquin 'acëxunbia min bana cuaisama tancëbëtan camina axa 'ëmi catamëcë Nucën Papa Diosan unicamax timécë a ñuixunti 'ain. Ñuixuncëxun ca atúnribi a uni 'ësëti 'icën. 'Ësëcëxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'icësaribiti 'uchañu 'icë quixun isti 'ain.

¹⁸Ën cana asérabi 'ëmi catamëcë 'icë mitsu cain, asérabi 'ën sinánmicë 'ixunmi mitsun, 'ën unicama uisai cara 'iti 'icë quixun sinánquin —ësa ñu ca 'ati 'icë —quixun canan —ësa ñu ca 'atima 'icë —quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an —usa ca —quixun sinánti 'icën.

¹⁹⁻²⁰Ën unicamaxa 'ëmi sinani timécëbë cana 'ëx atu nëbétsi 'ain. Rabé 'imainun achúshia 'ëmi sinani timécëbë cana 'ëx atu nëbétsi 'ain. 'Imainuan

rabëtaxribi timécë 'ain cana 'èx atubë 'ain. 'Èx atubë 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icë quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ësaquinribi 'ën mitsu cain, mitsu rabëtan camina uisaínu 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun upí oquin sinántancëxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain. Ñucácëxun ca an mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.

²¹ Ësaquian aín 'unánmicë uni raíricëñun cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Mín uni itsíxa 'ëmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abë mëníonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mēcën achúshi 'imainun rabé oi abë mëníonanti 'ain?

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mēcën achúshi 'imainun rabé oquinmi manuminun cana mi caiman. Uiti oi cara 'uchati 'icë a camabi camina manumiti 'ain.

**An uni ñu mēëxuncë unían axa ami 'uchacë uni
aín 'ucha manumisama tan bana**

²³ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosnan 'itix ca ësa 'icën: Achúshi unin ca an ñu mēëxuncë unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa.

²⁴ Istisa tancëbëtan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa millones curíqui ribíncë uni bëaxa. ²⁵ Bëcëx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmamaxa. Cupíocëxunma ca an ñu mēëmicë unin aín uni itsi caxa: Camina acëñun aín xanu 'imainun aín bëchicëcamaribi bëtsi unia ñu mēëxunun maruti 'ain. Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíoquin mi bicë curíqui a 'ë 'inánti 'ain. ²⁶ Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncë uni a ñu mēëmicë uni caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

²⁷ Cacëxun cuaquin ca an a ñu mēëmicë unin caxa: 'Ë cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'ë cupíocëxmabi ca asábi 'icën. ²⁸ Cacëx cuanquinbi ca an abëtan a uni ñu mēëxuncë uni mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan biquin têtsëcaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot. ²⁹ Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain. ³⁰ Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa. ³¹ Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mēëxuncë uni raíricamax an a ñu mēëmicë uni ñuixuni cuanxa. ³² Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mēëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquica-mami 'ë cupíoxunma 'anun mi can. ³³ 'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëníonanti 'ian. ³⁴ Cai ami nishquin ca an ñu mēëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uni sipunu tēmëraminun xëputi 'ai —quixun.

³⁵ Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëníonanquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama manu-quinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

Unix ca aín xanubé énanántima 'icé quicé bana

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 ¹Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx Judea me Jordan cacé baca 'ucé manan anu bëbacéxa. ²Bëbaquin ca 'aisamaira uníxa timécébëtan Jesusan uni 'insíncëcama pëxcüacéxa.

³Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timéxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacéxa:

—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?

⁴Ñucácëxun ca Jesusan cacéxa:

—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu unio-céxa. ¿Acama ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo caina iscëma 'ain?

⁵Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacéxa: “‘Ën usoquin unioçë 'ixun ca unin aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubé énananquinma 'iquinti 'icën. A rabëtaxbi ca achúshisa 'iti 'icën”. ⁶Usa 'ain ca uni aín xanubé rabé 'aishbi achúshisa 'icën. Usaia achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubé énanantima 'icën, uni itsínribi ca énananmi-tima 'icën.

⁷Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacéxa:

—Mixmi quicé bana ënéxa asérabi 'aínbi ca Moisésnëan cuënëo banax ësai quin, ënquin ca unin —ënë xanu ca bërf 'ën xanuma 'icé —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?

⁸Cacëxun ca Jesusan cacéxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën a bana cuënëocéxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu 'imainun xanu unioquin —unin ca aín xanu ënti 'icé —quixun cáma 'icën. ⁹'Ën cana ësoquin mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëma 'icëbi ënxun, xanu itsi bicé uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.

¹⁰Usaquian cacéxa fariseo unicamax riquiancëbëtan ca aín 'unánmicé unicaman Jesús cacéxa:

—Unin ca aín xanu ëntima 'icé quiaxmi mix quicé 'ain sapi ca unin xanu bitima asábi 'icën.

¹¹Cacëxun ca Jesusan cacéxa:

—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën Papa Diosan usai 'inun quixun sinánmicé, axëshi usai 'iti asábi 'icën. ¹²Bëtsi bëtsi unin ca aín nami 'aisama cupí bacé bëchima, usa 'ixun ca xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca uni itsían axa bëchicëñuma 'inun mënlocé 'ixun xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancé uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucá-xunun quixun tuáracama Jesúsnu bëcancéxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicé unicaman an bëcëcama ñu caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacéxa. ¹⁴Caiabi ca Jesusan cacéxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun 'ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca 'ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁵Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

Jesúsbea 'itsaira ñuñu bënë uni bana

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶Anuaxa cuania ca bënë uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:

—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nētétimoi Nucën Papa Diosan nētënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?

¹⁷Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. Mix aín nētënu abë 'iisa tanquin camina aín bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

¹⁸Cacëxun ca a bënë unin cacëxa:

—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. ¹⁹Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi bërúanca-cësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

²⁰Cacëxun ca a bënë unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aishbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acëma pan 'ain?

²¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina mix ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nētënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëñinra cuëñti 'ain.

²²Usaquin Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bënë uni masá nuituti uténbuax cuancëxa.

²³Usoquin cacëxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ën cana asérabi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁴Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁵Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai —asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icë —quiax canancëxa. ²⁶Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain Nucën Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁷Usaquin atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan. ¿Usa 'ain caranuna Nucën Papa Diosan nētënu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?

²⁸Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucën Papa Diosan mëniosabi oi nētē iótēcēncēbē 'apuirá 'ain camina, asérabi 'ën bana cuacē 'aish mitsun 'ēbē cushi 'ixun Israelnēn bēchicē mēcēn rabé 'imainun rabé aín rēbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acē cupí, uisai 'iti 'icē quixun cati 'ain. ²⁹Ēsaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icē unin cara 'ëx cuēēncēsabi oquin 'anuxun aín xucēn, aín chirabacē, aín papa, aín tita, aín bēchicē, aín naē, añu ñu cara, abi éanxa, a unix ca éncē ñuñu 'icēsamaira oi ñuñu 'iti 'icēn. 'Ianan ca Nucën Papa Dios quicēsabi oi aín nētēnu abē nētētimoí 'iti 'icēn. ³⁰Usa 'aínbi ca bērfá uni —cha ca a uni 'icē —quixun sináncē uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icēn. 'Imainun ca bērí unin iscēxa ñuuma 'icē uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icē isti 'icēn.

An uvas bimi bicē unicama ñui quicē bana

20 ¹Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa: —Nucën Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ésaribi 'icēn: Achúshi unix ca aín naē anu uvas 'apácēñu 'iaxa. Usa 'aish ca pēcaracēma 'aínshi, an a naē mēñoti uni bari cuanxa. ²Bariquin mēraxun ca uiti cara nētē camabi cupíoti 'icē quixun atubētan mēñotancēxun aín naēnuxuan ñu mēēnun xuaxa. ³Xutancēx bari manámi 'ain cuantēcēnxun ca raíri uníxa ñu mēētiñuma 'aish anuxun unin ñu marucē anu bucucē isaxa. ⁴Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naēnu ñu mēēi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu mēēia cana mitsun ñu mēēcēsabi oquin mitsu cupíoti 'ain. Cacēx ca ñu mēēi cuanxa. ⁵Bari xamarucēbē cuantēcēnxun ca naē 'ibun uni raíriribi a mēēti ñu 'áíma 'ain bucucē mēraquin aín naēnu ñu mēēnun quixun xuaxa. Bari cuanbucēbētanribi ca usaribi oquin 'axa. ⁶Bari xupíbucēbēribi cuanquin ca uni raíriribi ñu mēēima bucucē mēraxa. Mēraquin ca caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mēēima énuishi bucubaitin? ⁷Cacēxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icē unínbia nu ñu mēēxunun cacēma 'aish cananuna énu bucüan. Cacēxun ca naē 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naēnu ñu mēēi cuanti 'ain. ⁸Usa 'ain ca ñantánbucēbētan cuēnxun naē 'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mēēxuncē unicama cuētancēxun camina camabi cupíoti 'ain. Axa tsían-cuatsini ucē uni acama pain camina cupíoti 'ain. Usotancēxun camina raíri unicamaribi cupíotancēxun axa bēráma upuncē unicamaribishi cupíoti 'ain. ⁹Cacēxun ca axa bari xupíbucēbē ucē unicama cuēncēx aia achúshi nētēn cupíocēsa oquin 'inánxa. ¹⁰Usaquian cupíoia isquin ca an paían ñu mēēnun bicē unicaman —nun cananuna a unicaman bicēsamaira oquin curíqui cha bití 'ai —quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari xupíbucēbē ucēcaman bicēsaribi biaxa. ¹¹Usouquin biquin ca ami manánquin ¹²an atu ñu mēēmicē uni caxa: Ēnē unicaman ca bēnénquinshi 'itsamashi ñu mēēaxa. Nun nu bari xamárutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mēēbaitiabi camina an chucúmashi ñu mēēcē unicamami 'acēsaribi nu cupíon. ¹³Cacēxun ca an unicama ñu mēēmicē unin caxa: 'Ēn cana mi paraniman. Mibētan mēñofuncēsabi oquin cana mi cupíon. ¹⁴'Ēn mi 'ináncē curíqui biax camina cuanti 'ain. Mi 'ináncēsaribi oquin an 'ë chucúmashi ñu mēēxuncē unicamaribi 'inánti cana cuēēnin. ¹⁵¿'Ēn curíquinēxa 'ēnanbi 'ain carana 'ëx cuēēncēsabi oquin an 'ë ñu mēēxuncē unicama cupíotima 'ain? ¿'Ēn uni itsi curíqui

'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin? ¹⁶ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca unin iscéxa cha 'icë uni, a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira unia ainan 'inúxa 'ëmi catamënun sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa 'ëmi catamëcë ashi Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun Jesusan aín unicama catëcëan

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abë cuancëxa. Usa 'ain ca cuënbiani atubëshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: ¹⁸ —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'inánti 'icën, judfos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman binun. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catan-cëxun ¹⁹ judfosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. 'Ë bëtsi bëtsi onan 'ëmi cuaianan 'ë mëëtancëxun 'ëx bamanun i curúsocënu matásnun ca judfos unicaman 'ë judfosma unicama 'inánti 'icën. Usoquian 'ë 'acëx cana bama-tancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

Jacobo 'imainun Juanën titan Jesús ñucá

(Mr 10.35-45)

²⁰ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Juan 'imainun Jacobo, aín tita Jesús rapasu cuani a bétánain rantin puruni tsóbuquin abë banatisa tancëxa.

²¹ Abë banatisa tania isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina cuëñin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish min nëtë upínu tsotan 'ën tuacëx bëtsíxa min mëqueu tsómmainun bëtsix min mëmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibëa 'apu 'inun.

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain.

Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacëxa:

—¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain?

Cacëxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai —quixun cacëxa.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. 'Ën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mënío-sabi oía 'inun.

²⁴ Usaquian aín titabëtan Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mecën rabë, ax a rabëmi nishacëxa. ²⁵ Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judfosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëñ-cësabi oquin tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. ²⁶ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu

mëëquin 'aquinti 'icën. ²⁷Uinu 'icë mitsux caramina aín cushi uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúnti 'icën, ²⁸'ën 'acësaribi oquin. Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aísh bamatsianx-mabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Bëxuñu uni rabéa Jesusan bëpéxcüa

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹Ësaquin catancëx ca Jesús abëa cuancë unicamabë Jerusalénu cuani Jericó émanu bëbacëxa. Bëbax anuaxribi cuania ca anu 'icë unicamanribi a nuibiancëxa. ³⁰Usaquin nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabé bëxuñu, an —Jesús ca aia —quixuan ñuicania cuati cuénishquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³¹Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtétima atúxa 'icësamaira oi munuma cuénishtécëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³²Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan a uni rabé unun quixun cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mitsu uisoti caina cuëënin?

³³Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi nu bëpéxcuti cananuna cuëënin.

³⁴Usaquin cacëxun nuibaquin ca Jesusan atu bëmëëacëxa. Bëmëëcë-xuinshi ca isacëxa. Isi cuëënuiani ca Jesús bë cuancëxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICÉ BANA (21-25)

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 ¹Jerusalénu cuani Betfagé éma 'urama 'ixun ca Olivos cacé matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin ²Jesusan cacëxa:

—Aínu bësucë éma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro xanu achúshi təcëracacë, aín tuácëñun mërati 'ain. Mëraqin camina tubu-bëtsinquin bëti 'ain. ³Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ëñë burra aín tuácëñun a buánxunun quixun nu caxa. Bënénquinshi ca mi bëmitécënti 'icën. Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.

⁴Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiasabi oía 'ia 'icën. Ësai ca a bana quia:

⁵Sión cacé éma, anu 'icë unicama camina cati 'ain: Bërí ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.

⁶Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan usaquin 'anúan Jesusan cacësabi oquin 'acëxa. ⁷Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancëxa.

⁸Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu

anúan mapúcë chupabi 'apámainun bêtsi bêtsi unin i pëchi chuísheaxun anúan Jesús cuantínu 'apácëxa. ⁹ Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuénmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëëni sharati quicancëxa:

—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icë, aribinu cuëënquin rabinun ca 'acan.

¹⁰ Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara ënëx 'ic? —quiax ratuti canancëxa. ¹¹ Canania ca axa Jesúsbe 'icë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsiancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruía isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamax anu tsócé aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹³ Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁴ Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bëxuñu unicama 'imainun axa aín niti bëtsicë unicamaribi anua aia pëxcüacëxa. ¹⁵ Unicama pëxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíira 'icë —quíaxa cuëëni sharatia isi ca judíos unibunën 'apucama ax nisha-cëxa. ¹⁶ Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ënë ñui quicë a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:

Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi rabia.

¹⁷ Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa. ¹⁹ Panan-quiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë, isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcëntima 'ain.

Usaquián cacëxëshi ca higuera i chushi xanancëxa. ²⁰ Usaquián cacëxa xanancë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? —quixun.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn cana asérabi mitsu cain, Nucēn Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca ax quicēsabi oquin 'aia quixun 'unāncē 'ixun camina —ca 'atima 'icē —quixun sinānquinma —ca asérabi 'ati 'icē —quixun sinānti 'ain. Usaquin sināncē 'ixunmi 'ēn ēnē higuera 'acēsoquinshi űu 'aquinma ēnē matáribi “ēnuax ca parúmpapanu racati cuantan” quixun cacēx ca usai 'iti 'icēn. ²² Mitsun —asérabi ca Nucēn Papa Diosan 'ēn cacēxun 'ē 'axunti 'icē —quixun sinania ca an mitsúnmi űucácēsabi oquin mitsu 'axúnti 'icēn.

Jesús ca cushi 'icē quicē bana

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icē unicama 'unánmiacēxa. 'Unánmia ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun ampan caniacēcē unicaman anu cuanxun űucáquin Jesús cacēxa:

—¿Uin banan caramina min usa űu 'ain? ¿Uin cara ēsoquinmi űu 'anun mi cax?

²⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēnribi cana mitsu bana itsi űucatin. űucácēxunmi mitsun 'ē űuixun-cēxun cana 'ēnribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ēsaquin 'ai quixun. ²⁵ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacēx? ¿Nucēn Papa Diosan cara cacēx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacēx?

Usaquian Jesusan űucáquin cacēxbi ca uisaquin cara cati 'icē quixun 'unanima atúxbi űucacananani quicancēxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucēn Papa Diosan ca cacēxa —quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacēxun nu —usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icēn. ²⁶ Nun nu —unfan unicama nashiminun cacē ca Juan 'iacēxa —quixun cati, 'aíšbi cananuna 'apuma unicamami racuētin. Acaman ca aín bana cuaquin —Nucēn Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama űuixunun quixun Juan xuacēxa —quixun sinania.

²⁷ Usai canantancēxun ca Jesús cacēxa:

—Uin xucē cara 'iacēxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mitsúnmi 'ēn űucácēxun 'ē űuixuncēxunma cana 'ēnribi uin cushin carana ēsaquin űu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bēchicē rabé űui quicē bana

²⁸ Usaquin catancēxun ca Jesusan judíos unibunēn 'apucama ēsaquinribi cacēxa:

—¿Uisai quicē cara ēnē bana 'ic? ēsai quicē. Achúshi unix ca bēchicē rabéűu 'iaxa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bērí nētēn camina naēnu űu mēēi cuanti 'ain. ²⁹ Cacēxun ca aín bēchicēnēn caxa: Cana cuaniman. Usaquin caxbi ca sinanabiani űu mēēi cuanxa. ³⁰ Usaribiquin ca aín bēchicē itsiribi aín papan caxa: Bērí nētēn camina naēnu űu mēēi cuanti 'ain. Cacēxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancēma 'icēn. ³¹ ¿Mitsun sināncēxun cara a uni rabé uinu 'icēn aín papa cuēēncēsabi oquin űu 'ax?

Cacēxun ca cacēxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancē, an ca aín papa cuēēncēsabi oquin 'axa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëncësabi oquin 'acëma 'aishmi Nucën Papa Diosan nètënu 'itima 'aínbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nètënu 'iti 'icën. ³² Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'iaxa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bërúancë uni ñui quicë

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca bití xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi maná-miira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

³⁴ Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³⁵ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa. ³⁶ Usocëxa bimi béfma panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëemicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

³⁷ Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. ³⁸ Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ³⁹ Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa. ⁴⁰ ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?

⁴¹ Nucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa bímia aín bimi mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan bana cuëñö ësai quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imíaxa. An usoquin mëñfocëx ca nun iscëx asábiira 'icën”.

¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuëñö bana a caramina mitsun iscëma 'ain? ⁴³ Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa

Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi usai 'icëbëma ca bëtsi unibunëx aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën. ⁴⁴ 'Imainun ca a maxáxa an cuëncëma unicama usaribi an 'ë cuëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqúi chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

⁴⁵ Usoquian cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicësa oi quia —quixun sinani ami nishacëxa. ⁴⁶ Nishquin sipuaise tanquinbi ca camabi unían, Jesusan ca asérabia Nucën Papa Diosan xucë 'ixun aín bana unicama ñuixunia quixun sináncë 'ain, 'apucamax atumi racuéacëxa. Racuéquin ca Jesús bíama 'icën.

Unían aín bëchicë xanu biminuxun unicama camia bana

22 ¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicama bana itsi ñuicësa oquin ënë banaribi ñuiquin cacëxa: ²—Nucën Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën. Achúshi 'apun ca aín bëchicë xanu 'inánuxun an ñu mëemicë uni piti 'amiquin aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa. ³ Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi unun catánun quixun aín uni raíri xuaxa. Xucëx cuanxuan cacëxbi ca a cacë unicama uinu 'icë uníxbi uisama tanxa. ⁴ Usaquin camicëxbia ucëbëtanma ca amiribishi aín ñu mëemicë uni raíriribi xuquin a cacë unicama ësoquin caxuntanun quixun caxa: Bërâma cana a piti ñucama mëñomian. Usonan cana 'ën vaca 'aracacë rëmianan 'ën ñuina rëracacëribi rëmian. Camabi ca mëñocë 'icën. Usa 'aían camáxbi 'ën xubunu 'ën bëchicënëan xanu bicëbëtan, nubëtan pi unun camina cati 'ain. ⁵ Usaquian 'apun camicëxbi ca a camicë unicamax cuainsama tanxa. Cuainsama tanía bëtsix aín naënu cuantamainun ca bëtsix anuxun ñu marucë xubunu cuanxa. ⁶ Raírinën ca 'apúan ñu mëemicë uni cuaniabi bixun mëëquin ténánquin rëxa. ⁷ Usoquian 'acëbë ca 'apu xuatemati nishaxa. Nishquin ca an aín ñu mëemicë unicama 'acë unicama 'anan aín ëma nëënun quixun aín suntárucama xuaxa. Cacëx cuanxun ca 'apun cacëabi oquin 'axa. ⁸ Usoquian 'anun 'amitancëxun ca 'apun aín ñu mëemicë unicama caxa: Piti ca mëñocë 'icën. Usa 'aínbi ca a 'ën camicë unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën. ⁹ Usa 'ain camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi bainua mëracë unicamaishi pi unun quixun cati 'ain. ¹⁰ Usoquian 'apun cacëx cuantecënquin ca an ñu mëëxuncë unicaman bainua mëraqun upíma unicamacëñunbi upí unicama timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbëtan pañuti chupa pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a xubunuax tsitsiruaxa.

¹¹ Usai 'icëbë atsínquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi uni xanu bicëbëtan pañuti chupa pañucëma 'iaxa. ¹² Usa 'icë isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa 'aish caramina mix ënu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ënu atsían? Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa. ¹³ Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancë unicama caxa: Ënë uni camina mëtanianan tatanitancëxun ëman bëánquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën. ¹⁴ Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucën Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë unicama axëshi ainan 'ia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai cara quia cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa. ¹⁶ Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi sináncë unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun ca a unicaman Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unfan min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ¹⁷ Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina sinanin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. ¹⁹ Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa. ²⁰ Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuëñöcë ënëx 'ic?

²¹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²² Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquiti 'icë quicë bana

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ A nēténbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ²⁴ —Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: “Uní achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën”. ²⁵ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²⁶ Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucëna xribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ²⁷ Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²⁸ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Uisa 'ain cara anun unicamax baísquiti nētën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ³⁰ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëribi ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ³¹ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu ñucatin, ¿Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana, ësaia quicë, a caramina iscëma 'ain? A banax ca ësaí quia: ³² “Éx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios a 'ain”. A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. ³³ Usaquian Jesusan bëtsi unin 'acësamaira oquin uni bana ñuixunia cuati ca anu 'icë unicamax —ësa bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratúacëxa.

Nucën Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicësabi oi 'iti Jesusan ñuia

(Mr 12.28-34)

³⁴ Atun —uni bamacëcamax ca baísquitima 'icë —quixun sináncë 'icëbia —ca usama 'icë —quixun upí oquin ñuixuncëxun ca saduceo unbunën Jesús ñucáquin catëcëanma 'icën. —Upí oquin ca ñuixuanxa —quixun sinánquin ca fariseo unicaman Jesús nëbëtsioracëxa. ³⁵ Nëbëtsioraquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën —uisaquin cara 'ë cati 'icë —quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa: ³⁶ —¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíra caranuna 'iti 'ain?

³⁷ Quixuan cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Axa quicësabi ofíra 'iti bana ax ca ësaí quia: “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain”. ³⁸ Ënëx ca axa quicësabi ofíra 'iti bana a 'icën. ³⁹ Bëtsi bana asaribi ca ënëx 'icën: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. ⁴⁰ Ënë rabé bana quicësabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax quicë bana an uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan cuënëomicacëxa. Uísa bana cara cuënëo 'icë a ca Nucën Papa Diosmi sinánan uni raíriribi nuibacë 'ixun unin tania.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseo unicamaxa abë timécë 'icë ca Jesusan ñucáquin ësaquin cacëxa: ⁴² —¿Mitsun sináncëx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unibunën caíncë, ax uísa uni 'ic? ¿Uin rëbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ax ca Davitan rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca Davidbë sënëni 'iti 'icën.

⁴³⁻⁴⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Davitax ca ësaí quíacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

Axa aín rëbúnquin 'aínbi ca Cristo ñui David Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx —Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Uisa 'aish cara David usai quiacëx? ⁴⁵ ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quicë 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

⁴⁶Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uínbi —usa ca a bana 'icë —quixun Jesús ñuixuanma 'icën. Usa 'ixun ca atun iscëxa bëtsi unin sinánsama 'aish usai quia oxun a unicama amiribishi ñucátëcëanma 'icën.

**An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamacëñuan fariseo unicamaribi
ñui Jesús quía bana**

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Usaquin catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicamaxa 'aisamaira 'ain acamacëñunbi aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa: ²—An quirica cuëñëocë unicama 'imainun fariseo unbunëñribi ca sinania, atux isa, an Moisésnën cuëñëo bana 'unánun mitsu ñuixunti, a 'icë quixun. ³Atun mitsu ñuixuncësabi oquin camina Moisésnën cuëñëo bana 'ati 'ain. 'Anan camina atúan mitsu cacësabi oi 'iquinbi atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi oquin 'atima 'ain, mitsuma paráñxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an uni ñuixuncë banaxa quicësabi oi 'ima. ⁴Moisésnën cuëñëo banaishima atúnbi sináncë banaribi ca unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxbi ca a banacamax ax quicësabi oi 'isama 'icën. Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun ca unicama 'aquinima. ⁵Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icë quixun sinánquinsa unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan ca bëtsi unisama isa ax 'icë quixuan camabi unin isnun quixun chupa aín cuëbí chooquin cuëcápuncë pañua. Pañuanan ca cuëñëo bana aín bëmánanu 'anan aín pëñan mëmiu tēcërecaia, a unicamax ca a bana cuacë 'icë quixuan unin sinánun quixun. ⁶Pi timëxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 'Ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëñëia, camabi unínsa atu isnun quiax. ⁷'Ianan ca anuxun unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin biti cuëñëia. Usai 'ianan ca unían —an ca nu cuëñëo bana ñuixunia —quixun cati cuëñëia.

⁸Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu cati cuëñtima 'ain. Mitsux camina xucëonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën. ⁹Uinu 'icë unibi camina ëñë menua Nucën Papa caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asërabi mitsun Papa 'icë, usa 'ain. ¹⁰Èx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uni mitsu canun quitima 'ain. ¹¹Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca mi rañribë sënénmaira 'aish upí 'icën. ¹²Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín uni rañribë sënénmara 'imiti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabicëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹³An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara oti 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë

'ixunbi a bana quicēsabi oquian 'anun 'aquinquinma unicama a bana bētsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana quicēsabi oquin 'aiman. 'Aquinma camina uni itsínribia a bana quicēsabi oquin 'axunma 'anun 'unánmin.

¹⁴Usai 'ianan camina casunamēcē xanun ñu bicuanquin cēñuin. Cēñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucēn Papa Diosbē banain. Usa 'icē ca Nucēn Papa Diosan, axa usai 'icēma uni 'acēsamaira oquin mitsu 'uchoquin castícantí 'icēn.

¹⁵An Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncē a 'ain. 'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin mēraxun camina Nucēn Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncēsari bi oquin sinánun 'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicēx ca a unicamax mitsúxmi 'icēsamaira oí 'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tēmēratí manē tsi rēquirucē anu 'iti 'aínbi ca atux mitsúxmi 'icēsamaira oí anuax tēmērai anu 'iti 'icēn. Mitsúxmi usa 'icē ca Nucēn Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icē usoquin 'ati 'icēn.

¹⁶Mitsun Nucēn Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicē cara quixun 'unaniman. Bēxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unánmima. Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsux camina ēsai quin: Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi 'ēn mi cacēsabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icēn. Usa 'aínbi ca unin —curí anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu 'icē a sinánquin cana asérabi 'ēn mi cacēsabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icēn. ¹⁷Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncēma unisa 'ain. Anuxun a rabiti xubunuxuan unicaman a rabicēx ca Nucēn Papa Dios cuēñēia. Anu 'icē curí 'acē ñucama cupíma, aín unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicē cupíshi ca Nucēn Papa Dios cuēñēia. ¹⁸Usaribiti camina mitsux ēsai quin: Anuxun Nucēn Papa Dios rabiquin 'aracacē ñuina xarotia maxax bucúncē, a sinánquin cana asérabi 'ēn mi cacēsabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icēn. Usa 'aínbi ca unin —anuxun Nucēn Papa Dios rabiquin ñuina xaroti maxax bucúncē, anu 'icē ñuina sinánquin cana asérabi 'ēn mi cacēsabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icēn. ¹⁹Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncēmasa 'ain. Anuxun ñuina xaroti maxax bucúncē anuxun ca unicaman ñuina rēxun xaroquin Nucēn Papa Dios rabia. Usaquian rabicēx ca Nucēn Papa Dios cuēñēia. Anu 'icē ñuina cupíma anuaxa aín unicamax ami sináncē cupíshi ca ax cuēñēia. ²⁰Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xarotia bucúncē maxax a sinánquin ca unin anua xaroti nancē ñu aribi sanania. ²¹Usaribi oquin ca axa aín bana ca asérabi 'icē quixun uni itsín 'unánun, —anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicē uni, an a xubuishi sinánquinma anu 'icē Nucēn Papa Diosribi sinánquin caia. ²²Axa aín bana ca asérabi 'icē quixun bētsi unin 'unánun —naí anu Nucēn Papa Dios 'icē a sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicē uni ax ca anu Nucēn Papa Dios 'icē a 'imainun Nucēn Papa Diosribi sinani quia.

²³An Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncē a 'ain. Mitsun ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. Mitsun camina an Nucēn Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acē unicama ñu 'inanin, Moisés quíasabi oquin. Usa

'ixunbi camina a bana itsi, axa quicēsabi ofira 'iti, a quicēsa oquin 'aيمان, Nucēn Papa Diosmi upiti catamēanan ax cuēēncēsabi oquin upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icē, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acēx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ñu mēsúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa. ²⁴Mitsun Nucēn Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicē cara quixun 'unaniman. Bēxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi camina mitsux 'ain. Ca ēsa 'icēn. Chupan xanpa bēpucēbē ca anua aín chua, 'imainun sia acamax bērúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucē mēu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi camina ñuina cha, camello, a 'ecēsa 'ain.

²⁵An Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acē 'ixun unicama paranin. Paránquin camina Nucēn Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa 'imainun ñutē acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mēu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuēēncē ñu bití acama sinanin. Mitsúxmi usa 'icē ca Nucēn Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. ²⁶Fariseo uni, bēxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namé pain chucacēx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icēn. Usaribi oquin camina min nuitu pain upí 'inun mēñfoti 'ain, min 'acē ñucamaxribi upí 'inun.

²⁷An Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acē 'ixun unicama paranin. Anu uni maíncē me ax ca upí oquin mēñocē 'ianan ēman upíira upí uxua 'inun roncē 'aishbi 'ucē mēu, uni bamacēñēn xo 'imainun ñu chēquicē 'aisama 'icēn. ²⁸Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bētsi bētsi ñu 'acē cupía unin mitsu upí isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.

²⁹An Moisésnēn cuēñeocē bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usai oquin 'acē 'ixun unicama paranin. Upíma isquin cara Nucēn Papa Diosan mitsu uisoti 'icēn. Mitsun raracaman an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mēñfoin. Mēñfonan camina anu uni upíburibi maían me aribi upí 'inun mēñfoin. ³⁰Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucēn raracabē 'ixun cananuna atun an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían. ³¹Usai quiquin camina 'unanin, asérabi camina mitsux an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama an 'á, atun rēbúnqui 'ain. ³²Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sēñeonti 'ain.

³³'Atima 'ixun uni paráncē 'aish camina mitsux runu an uni picē asa 'ain, mitsun raracama 'iásaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icē cupí ca Nucēn Papa Diosan asérabi mitsux bamaia anuaxmi tēmērati manē tsinu mitsu 'imiti 'icēn. ³⁴'Ēn cana unicama 'ēn bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ēn bana unicama 'unánminun 'imicēbi camina raíri 'anan raíri i curúsocēnu matásun bamaminuxun 'ain. Raíri camina anu timēti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinēan 'achushi ēmanuxun bana ñuixuniami mitsun bētsi bētsi ocēbēa bētsi ēmanu cuancēbē anu mitsúxribi cuanxun camina usaribi oquin 'atēcēnuxun 'ain. ³⁵Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icēbi mitsun rara achúshinēn 'acēxa.

Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aian ca raírinënríbi Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acëxa. Usaribi oquin camina mitsun 'ain. ³⁶Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

**Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë
unicama nuibati Jesús masá nuitua**

³⁷Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'íásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bëruánquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bëruancësaribi oquin cana mitsu bëruánquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëëncëma 'ain. ³⁸Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. ³⁹Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

**Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)**

24 ¹Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:

—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.

²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

**Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuíá bana
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)**

³Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun utëcënti nëtë anúan ënë mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'aín? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁴⁻⁵Usaquin aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, “Ëx cana Cristo 'ai” quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquin mitsuribi paránti rabanan camina bëruáncati 'ain. ⁶Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acámania —quixun ñúia cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acámania —quixun ñúia cuatibi camina racuétima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. ⁷Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi

menu 'icë 'apun suntárucama bētsi menu 'icë suntárucamabē 'acánanti 'icēn. Bētsi bētsi nētēnu 'icē unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Bētsi bētsi mecamax ca shaíquinuxun 'aia. ⁸Usoquin pain tēmēratancēxunbi ca 'ēx utēcēncēbētainra unin an 'acēsamaira oquin tēmēranuxun 'aia.

⁹Usoquin canan ca ēsaquinribi Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēmi sináncēma uni raírinēn ca uni itsían mitsu bētsi bētsi onun 'iná-nuxun 'aia. 'Inánan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ēmi catamēcē cupí ca camabi menu 'icē unicamax 'ēmi sináncēma 'aish mitsumi 'i nish-nuxun 'aia. ¹⁰Unían ami nishquin 'atimocēxun ca 'itsa unin 'ēmi catamēti ēnti 'icēn. Usai 'i abē nishánanquin ca uni raíri, bētsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icēn. ¹¹Usai 'icēbētan ca —'ēn cana Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncē banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin Nucēn Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun 'imiti 'icēn. ¹²Usai 'icēbētan ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icēn, 'anan ca bētsibēa nuibanani 'aquiananti a ēnuxun 'aia. ¹³Usai ñu 'icēbētanbia 'ēmi sinánquin ēncēma unicamax ca Nucēn Papa Diosan nētēnu 'ēbē 'iti 'icēn. ¹⁴Uicamax cara 'ēmi catamētia acamax ca Nucēn Papa Diosan nētēnu 'ēbē 'iti 'icē quixun 'ēn mitsu cacē bana ēnē ca 'ēn unicaman camabi menu 'icē unicaman cuanun ñuixunti 'icēn. Usaquian camabi menu 'icē unicama ñuixuncēbē ca 'ēx utēcēncēbē ēnē mecama cēñúnuxun 'aia.

¹⁵Usaquin caxun ca Jesusan ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni Danielnēan a ñuiquin cuēñēo uni ax ca 'atimaira 'icēa unin timacē 'aishbi aín suntáruca-mabē uti 'icēn. Danielnēan ñuia uni ax ca utancēx ami sinanimabi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu Jerusalénu 'icē, anu 'iti 'icēn. An ēnē bana iscē uni an ca usai quice cara quixun 'unánti 'icēn. ¹⁶Usai 'icēbē ca unicamax ami racuēti Judea menu 'icē ēmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icēn. ¹⁷Aín xubu ēman 'icē unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsintēcēnima ashiti cuanti 'icēn. ¹⁸'Imainun ca aín naēnuxuan ñu mēēcē unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naēnuaxēshi abáti 'icēn. ¹⁹Usaía 'icēbē ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcē xanucamax-ribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. ²⁰Usaími anun ñu mēētima nētēn 'ianan mitaño 'itin rabanan camina Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. ²¹Usai 'i ca unicama Nucēn Papa Diosan me uniotabacē 'aían uínsaranbi 'iásamairai tēmērati 'icēn, amiribishi usai tēmēratēcēntimoi. ²²Anúan paē tani nētēxa cēñúcēbēma ca usabi 'i camabi unix bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan, ainan 'inun an caíscē unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paē tanquin tēmērati nētēcama sēñénmiti 'icēn.

²³Anúan usoquin unicaman tēmērati nētē ucēbētan unin mitsu —ca is, ēnu ca Cristo 'icē —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icē —quixun cacēxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²⁴Anúan usoquin unicaman tēmērati nētē ucēbētan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ēx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinēn cēmēquin —'ēn cana Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acēma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caíscē unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. ²⁵Usai 'icēma pan 'aínbi 'ēn mitsu cacē 'aish camina

a ñucamaxa usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain. ²⁶ Usa ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni 'icëma menu 'icë —quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun mitsu cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²⁷ Mëríquin ca canacan anúan bari urucë 'imainun anúan bari cuabúcë, camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. ²⁸ Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unanmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Iparibi ca rëucunuxun 'aia, naicamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. ³⁰ Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënia isti 'icën. Isi ca camabi menu 'icë ui unicamax cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'icë, acamax masá nuituti bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuaxun 'aia. ³¹ Manë banañu bana ocëbë uquin cana 'ën ángelcama xuti 'ain, 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun 'ë timëxunun.

³² Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina —ca bari-tiacuatsinia —quixun 'unanin. ³³ Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ³⁴ Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucuë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³⁵ Naí, me, acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtéimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

³⁶ Añu nëtéinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unanima. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.

³⁷ Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën. ³⁸ Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun aín aintsibëtan Noénën anun iéti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bíanan aín bëhicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëñquin ñu 'acëxa. Ca sinánma 'icën, Noenën ñuicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun. ³⁹ Uí 'aisamaira 'ibúcëbë baca 'ëquian ñucamacëñun unicama buáncëbëtainshi ca —Noenën nu cacë bana ca asérabi 'icë —quixun 'unáncëxa. Noenën bana cuatíma unicama 'iásaribiquin ca unicaman 'ën bana cuatima 'icën. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun uti nëtë 'icëbëtainshi sinánti 'icën. ⁴⁰ 'ëx ucëbë ca ësaribi 'iti 'icën: Rabé unían aín naënuaxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ⁴¹ Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

⁴² Uisa nëtën carana min 'Ibu 'aish 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinqmabi camina upí oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë —quixun 'unani cuëñquin

caínti 'ain. ⁴³ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncē 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mēcamacē uni caíntsiánxa. Caíncēx uáxa ñu mēcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcēma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁴ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ē binuxun 'ēx uti caínti 'ain. Bērfi ca utima 'icē quixunmi mitsun sináncēbēbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nētēn, aia binuxun 'ē caínti 'ain.

An uni mēēxuncē uni rabé, upí 'imainun upíma, ñuicē bana

(Lc 12.41-48)

⁴⁵ Anun 'ēx utēcēnti nētē ca ēsaribi 'iti 'icēn. Achúshi unin ca aín xubunu 'icēcama upí oquin piminun quixun aín ñu mēēmicē unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca —an ca asérabi 'ēn cacēsabi oquin 'ati 'icē —quixun sinánxa. Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun catancēx ca bētsi menu cuanxa. ⁴⁶ Cuanx anu 'itancēx utēcēnquin ca an ñu mēēxuncē unin cara an cacēsabi oquin 'aia quixun isti 'icēn. Isquinbi an cabiancēsabi oquin 'aia iscēx ca an a uni ñu mēēxuncē uni ax chuámarua tani cuēēnti 'icēn. ⁴⁷ 'Ēn cana asérabi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acē 'icē ca an ñu mēēmicē unin ēsaquin cati 'icēn: Minmi 'ēn cacēsabi oquin upí oquin 'acē cupí camina cushi unisa 'ixun 'ēn ñucama minansa 'icē bērúanti 'ain. ⁴⁸ Usa 'afnbi ca an a unix 'atima sinánñu 'ixun —an 'ē ñu mēēmicē uni ca panatia —quixun sinánquin ⁴⁹ abētan ñu mēēcē uni raíri mēēanan axa paéncē unicamabētan ñu pianan xēati 'icēn. ⁵⁰ Usai 'iquian, ca uti 'icē quixun sináncēbēmabi ca an a ñu mēēmicē uni uti 'icēn. ⁵¹ Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncē unicama 'icē anua 'inun 'imiti 'icēn. Anuax ca anu 'icē unicamax paē tani bēnēti inti 'icēn.

Mēcēn rabé xanu ñuia Jesus quía bana

25 ¹ Aín 'unánmicē unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nētē ñuiquin ēsaquinribi cacēxa:

—'Ēx anun 'ēn unicaman 'apu 'inux uti nētē ca ēsa 'iti 'icēn: Achúshi unían xanu bití 'ain ca an axa bēnuti xanu nuibacē mēcēn rabé xanucamax, an xanu bití uni ax aia bitsi, lamparín bibiani cuanxa. ²⁻⁴ Mēcēn achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xēnisa ñu anun aín lamparín ērēnti buáncēma 'icēn. 'Aínbi ca raíri mēcēn achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lamparíncēñun xēnisa ñuribi buánxa. ⁵ Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu bití uni panáxa. Panacēbē ca 'uxcēnan tēnancēx 'uxcanxa. ⁶ 'Uxánbia imé naēx a uni aia isi ca raírinēx cuēncēni quíaxa: An xanu bití uni ca aia. Ca bitsi cuan. ⁷ Quía sharatia bēsuquin ca bēnēnquinshi a xanucaman aín lamparín mēñíoxa. ⁸ Urocēbētan ca sinánñuma xanucaman raíri xanucama caxa: Nun lamparín-cama ca bēnaia. Mitsun xēnisa ñu 'ēísh ca nu 'inan. ⁹ Cacēxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xēnisa ñu sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti sēnētima 'icēn. Mitsúnbi ca an xēnisa ñu marucē uninu cuanxun bitan. ¹⁰ Cacēxa sinánñuma xanucama xēnisa ñu bitsi cuancēbē ca an xanu bití uni uaxa. Aía atsíncēbē ca sinánñu xanucamaribi abētan pinux xubunu atsíanxa. Atsíncēbētan ca xēcuē xēocatēcēinsama oquin xēpuaxa. ¹¹ Usaía 'icēbē uquin ca sinánñuma xanucaman ēmánxun —nu ca xēócaxun —quixun caxa. ¹² Cacēxunbi ca caxa: Asérabi cana 'ēn 'unaniman, ui caramina mitsux 'ain.

¹³Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnribi camina añu nětéinra 'ianan únsaran carana 'ëx utēcēnti 'ai quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icē —quixun sinani cuēēnquin 'ëx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicēsaria Jesús curíqui ñui quia

¹⁴Anúan ax utēcēnti nětē ñuixuntēcēnquin ca Jesusan ësaquin aín 'unánmicē unicama cacëxa:

—'Ëx anun uti nětē ca ësa 'iti 'icēn. Amanu cuanuxun ca achúshi unin aín ñu mēemicē unicama cuēnxun aín curíqui anun ñu mēēquian curíqui itsiribi binun mētícaquin 'inánxa, a curíquinēn ñu 'atancëxuan an bicē curíqui a 'inántēcēnun quixun.

¹⁵Uisoquin curíquinēn ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati sēnēinshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui 'inánxa. Bētsi uniribi ca 'itsatani, rabé mil curíqui 'inánxa. Bētsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancēx ca amanu cuanxa. ¹⁶Cuancēbētan ca an 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui bicē uni an a curíquinēn ñu bitancëxun maruquin bitēcēnquin usaribi mēcēn achúshi mil curíqui biaxa. ¹⁷Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabé mil curíqui bicē uni an bētsi rabé mil curíquiribi biaxa. ¹⁸Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicē uni an me naētancëxun a curíqui maíanxa.

¹⁹Usaquian 'an ca 'itsa 'uxē 'icēbē an a unicama ñu mēemicē unix utēcēanxa. Utēcēnquin ca uisaquin cara aín unicaman a curíquinēn ñu 'axa quixun istisa tanxa. ²⁰Istisa tancēbē uquin ca an 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui bicē unin an bicē curíquicama bēxun caxa: Min camina mēcēn achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun maratancëxun bētsi mēcēn achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ënēx 'icēn. ²¹Cacëxun ca an a ñu mēemicē unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinēn ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinēn upí oquin 'acē cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuēēncēsariibi oi 'ëbē cuēēnti 'ain.

²²Usaquian cacēbē uquin ca an rabé mil curíqui bicē uni an bicē curíquicama bēquín caxa: Min camina 'ë rabé mil curíqui 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun maratancëxun bētsi rabé mil curíquiribi bian. Acama ca ënēx 'icēn. ²³Cacëxun ca an a ñu mēemicē unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinēn ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinēn upí oquin 'acē cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuēēncēsariibi oi 'ëbē cuēēnti 'ain.

²⁴Usaquian cacēbē uquin ca an achúshi mil curíqui bicē unin caxa: Mixmi unimi nishcēsa 'icē cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. ²⁵Usa 'ain cana racuēquiani cuanxun nětēmiti rabanan me naëxun anu maínquin min curíqui unēan. Min curíqui ami 'ë 'inancē a ca ënēx 'icēn, camina biti 'ain. ²⁶Cacëxun ca an ñu mēemicē unin caxa: Mix camina 'aisama 'ianan chiquish 'ain. Uni itsi ñu 'apámitancëxun a bimi 'enáinshi 'inun 'ën unicama bimicē cana 'ai quixun camina sinanin. ²⁷Usaquin 'ë 'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancē 'ain cana 'ëx utēcēnquin 'ën curíqui 'imainun curíqui

itsiribi bitsían. ²⁸ Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a uninua bixun axa mēcēn rabé mil curíquiñu uni a 'inánti 'ain. ²⁹ Uisa ñu cara a 'ináncē 'icē anúan an cacēsabi oquin ñu 'acē uni a ca aín 'ibun 'inán-tabaquin 'ináncēsamaira oquin 'inántēcēnti 'icēn. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncēxunma a 'ináncē ñu a aín 'ibun bicuanti 'icēn. ³⁰ Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bētsi uni 'inánan an curíquinēn upí oquin ñu 'acēma uni a ēman bēánquibucē anua 'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icē unicamax paē tani tēmērai bēnēti inti 'icēn.

**Camabi menu 'icē unicama Jesucristonēn uisa
cara oti 'icē usoquin 'ati bana**

³¹ Usaquin catancēxun ca Jesusan aín uti nētē ñuixuntēcēnquin ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish 'ën cushínbi utēcēanx cana 'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ēbē 'ën ángelcamaribi 'iti 'icēn. ³² 'Ēx usa 'ain ca camabi menu 'icē unicama 'ën ángelcaman bēcēx 'ēnu timécē 'iti 'icēn. Anua timécē isquin cana 'ën unicama amo sētēnánan 'ēnanma unicama amoribi sētēnati 'ain, an 'aracacē ñuina unin aín carnerocama amo bucunanan aín chivocama amo bucunacēsaribi oquin. ³³ Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mēqueua 'inun 'imía. 'Imianan ca aín chivo aín mēmíua 'inun 'imía. Usaribi oquin cana 'ën unicama 'ën mēqueuqa 'inun 'imianan 'ēnanma unicama 'ën mēmíua 'inun 'imiti 'ain. ³⁴ Usai 'itancēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun axa 'ën mēqueu 'icē unicama cati 'ain: 'Ēn Papa Diosan ca mitsu upí oquin sináxnunia. Mecama 'imainun anu 'icē ñucama unioquin ca an mitsu sináxnunquin anu mitsux abē 'iti mēnfocēxa. Ax quiásabi oi camina bēri anu 'iti 'ain. ³⁵ 'Ēx 'acēñuma 'icē camina 'ē piti 'ináncēn. 'Ēx 'umpax 'aisa tani shimaia camina 'ē 'ináncēn. Amanu nitsi cuanx 'ēx anu 'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi 'ēx anu 'iti 'ē 'ináncēn. ³⁶ Chupañuma 'icē camina 'ē chupa 'ináncēn. 'Insíncē 'ain camina 'ē isi cuancēn. Sipuacē 'ain camina 'ē isi cuancēn. ³⁷ Cacēxun ca 'ën unicaman 'ē cati 'icēn: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acēñuma 'icē, nun piti mi 'ináncēn? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi shimacē, nun mi 'umpax 'ináncēn? ³⁸ ¿Uisa nētēn caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icē mi anu 'iti 'ináncēn? ¿Uisa nētēn caranuna chupañuma isquin mi chupa 'ináncēn? ³⁹ ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'insíncē 'ianan sipuacē 'icē mi isi cuancēn? ⁴⁰ Cacēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun 'ën unicama cati 'ain: 'Ēn cana asérabi mitsu cain, mitsun 'ën xucēncama achúshi, uni raíribē sēnēmara 'icēbi 'aquinquin camina ashí 'aquincēma 'ain, camina 'ēribi 'aquian.

⁴¹ Usaquin catancēxun cana axa 'ën mēmíu 'icē unicama cati 'ain: Mitsux 'ën unibuma 'aish ca 'ē 'ura cuantan. Cuanx ca manē tsi anua aín 'apubē ñunshin 'atimacama 'inun mēnío anu 'itan. ⁴² 'Ēx 'acēñuma 'icē camina 'ē piti 'inánma 'ain. 'Ēx shimacē camina 'ē 'umpax 'inánma 'ain. ⁴³ Amanu nitsi cuanx 'ēx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ēx anu 'iti 'inánma 'ain. Chupañuma 'icē camina 'ē chupa 'inánma 'ain. 'Insíncē 'ianan sipuacē 'ain camina 'ē isi cuanma 'ain. ⁴⁴ Cacēxun ca atun 'ē cati 'icēn: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acēñuma 'ianan shimacē 'ianan amanu nitsi cuancē anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi chupañuma 'icē mi

chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'ain mi isi cuanma 'ain? ⁴⁵ Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain: 'Ën cana asérabi mitsu cain, 'ën unicama achúshi, uni raíribë sënénmara 'icëbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ëribi 'aquincëma 'ain. ⁴⁶ Usaquin 'ën cacëx ca acamax anuxuan xënbua 'aínbi tēmēratī anu cuanti 'icën. Cuancëbë ca 'ën unicamax Nucën Papa Diosan nētēnu xënbua 'aínbi 'ëbë 'i cuanti 'icën.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

Judíos unicamax Jesúsmi 'esénan

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 ¹Uran bana ñuixuntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa: ²—Camina 'unanin, rabé nētë 'icëbë ca Pascua anun carnero 'ati nētë 'iti 'icën. A nētēn ca unían binun uni itsin 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.

³Usa 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun caniacëcë unicama, anua atun cushiira Caifás ax 'icë, a xubunu timéacëxa. ⁴Anu timéax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían 'unánunmaishi biti 'ai —quiax 'esénancëxa. ⁵'Esénani ca quicancëxa:

—Unicamaxma anun rabanan nēti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶Betania ëmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacëxa. Simón ax ca an aín nami chëquímicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë uni 'iacëxa. ⁷Anua mesanu pi tsotan ca xanu achúshinēn, anu sanuira 'inínti ro 'aruti ñu bëi uxun a ro cupíira cupí 'icëbi Jesusan maxcá a ron chabócëxa. ⁸Usoia isi ca Jesusan 'unánmicë unicamax a xanumi nishi canancëxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cënuax? ⁹Anun ñuñuma uni 'aquinti ënë ro 'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iaxa. ¹⁰Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina ënë xanu ami nishquin ñuin? Ësoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën. ¹¹Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun xënbuquin 'ë istima 'ain. ¹²Bamacë maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. ¹³Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunēn 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'e 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnēan Jesús uni 'inan

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenēn cushicama 'icë anu cuancëxa. ¹⁵Cuanxun ca cacëxa:

—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti 'ain? Cacëxun ca atun Judas treinta curíqui 'ináncëxa. ¹⁶'Ináncëxun ca Judasnë, uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai quixun sináncëxa.

Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman ashiquin piia

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxunti caramina cuëënin?

¹⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ëma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin cacë uni a ësoquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun 'ë bicanti nëtë ca uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun pain 'ën 'unánmicë unicamabëtan Pascua nëtën piti ñu piti 'ain.

¹⁹Usaquian cacëx cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman an cacë-sabi oquin an ñuicë xubu mëraxun anuxun Jesús bëtan piti ñucama mëníocëxa.

²⁰Mëníocë 'ain ca Jesús bë aín 'unánmicë unicama męcën rabé 'imainun rabé acamax bëbaquishcëbë pinux mesanu bucubuacëxa. ²¹Bucubuxuan abëtan piia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

²²Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

²³Quia ca Jesusan cacëxa:

—An 'ëbëtan manë xampami pán chabóxun picë, an ca 'ë uni 'inánti 'icën.

²⁴Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²⁵Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ëx carana a 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën, mixmi quicësa.

²⁶Usaquin cacëxuan aín 'unánmicë unicaman pimainun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

²⁷Cacëxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:

—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain. ²⁸'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira unix aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. ²⁹'Ën cana mitsu cain, ësa uvas baca cana ënuxun 'atēcēniman. 'Ën Papan nëtë anua axa aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana mitsubëtan 'atēcēnti 'ain.

—'Ēn 'unáncēma ca —quiaxa Pedro a ñui qiti Jesusan ñuiá bana

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰Nucēn Papa Dios rabi cantatancēx ca Jesúsbē aín 'unánmicē unicama Olivos cacē matánu cuancēxa. ³¹Anu cuantancēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Unin 'ē bicēbē camina mitsux racuēti abati tsuáqiti 'ain, Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ēsai quicēsabi oi: “An carnero bērúancē uni 'ēn 'acēbē ca carnerocamax abati tsuáqiti 'icēn”. ³²Usai 'itancēxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ēx pain baísquiquiani Galileanu cuaunti 'ain.

³³Usaía quia ca Pedronēn cacēxa:

—Raírinēxa mi ēbiani axa mimi nishcē unicamami racuēti abácēbēbi cana 'ēxēshi mi ēbiani abátima 'ain.

³⁴Quia ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ēñē ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ē 'unáncēma 'ain quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³⁵Cacēxun ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—'Ēx mibē bamanuxunbi cana, 'ēn cana mi 'unáncēma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ēsaquian caia ca raírinēnribi cacēxa.

Jesús Getsemaní naēnuax aín Papabē bana

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶Olivos cacē matánu cuanbaiti Getsemaní cacē me mēñiocē, anu bēbaquin ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēx 'urix Nucēn Papa Diosbē banamainun ca ēnu tsóxun 'ē cain.

³⁷Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonēn bēchicē rabé, Jacobocēñun Juan, acama buani cuanbí ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacēxa. ³⁸Usai 'iquin ca acama cacēxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ēnu tiquit. 'Aíshbi camina 'ēmi sinani 'uxtima 'ain.

³⁹Cabiani 'urira cuani memi bēúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios cacēxa:

—Papan, mix cuēñcēbētan cana 'ēn bērí paē tantima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ēx cuēñcēsa oi 'ítima 'ain, mix cuēñcēsa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴⁰Usaquin catancēx cuanquin aín 'unánmicē unicama 'uxcē mēraquin ca bēsúnquin Pedro cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ēmi sinanima bēnētishi 'uxan? ⁴¹Mitsux 'ēx cuēñcēsai 'iisa tanbí camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati rabanán 'uxti tēai Nucēn Papa Diosbē banati 'ain.

⁴²Usaquin cabiani cuantēcēxun ca Jesusan Nucēn Papa Diosbē banatēcēnquin ēsaquin catēcēancēxa:

—'Ēn Papa Dios, mīxmi 'ēn bērí paē tantima cuēñcēbēma cana mix cuēñcēsabi oi 'iti 'ain.

⁴³Cabētsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcēnan tēnántēcēncēx 'uxcē mēratēcēancēxa. ⁴⁴'Uxcēnan tēnancēxa 'uxcē isquin ēbiani

cuantēcēnxun ca Jesusan usaribiquin aín Papa Dios catēcēancēxa. ⁴⁵ Catēcēanx amiribishi utēcēnxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama cacēxa:

—Asá ca. Bērí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'è 'inánti nētē ca uaxa. ⁴⁶ Cuanun ca nirucuatsin. An 'è unin binun 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesusan cacēbēbi ca aín 'unánmicē uni achúshi, Judas, ax uacēxa. Abē ca 'itsa uni, manē xētocē bēanan imaxu tēacē bēi uacēxa. Axa ucēcama ax ca judíos sacerdotenēn cushicamabētan caniacēcē unicamanribi Jesús binun quixun xucē 'iacēxa. ⁴⁸ Usa 'ain ca buánquin Judasnēn abē 'icē unicama cacēxa:

—'Èn bētsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icē quixun. 'Unánquin camina a bití 'ain.

⁴⁹ Usaquian unicama cacēsabi oquin ca anua Jesús 'icē anu bēbaquin Judas Iscariotenēn ax pain anu cuanquin çēnu caina 'ain? —caquin Jesús bētsucucacēxa. ⁵⁰ Bētsucucacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Mix 'èn 'unáncē uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'è bari uan?

Caia ca abē ucē unicaman Jesús biacēxa. ⁵¹ Bicēbētan ca aín uni achúshinēn aín manē xētocē aín xacánua biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu mēēxuncē uni mēēquin aín pabí amocüa pabíscacēxa. ⁵² Pabíscaiabi ca Jesusan cacēxa:

—Min manē xētocē a ca aín xacánu 'arutēcēn. Axa manē xētocēn 'acanancē unicama ax ca anúnribi 'acē 'iti 'icēn. ⁵³ ¿Caramina 'unaniman, 'èn cana 'èn Papa aín ángelcama 'è 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Èn ñucácēxun ca aín ángelcama uitishi cara 'è 'aquinun bērfbi xuti 'icēn. ⁵⁴ An aín ángelcama 'è 'iémínun xucēbē cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'èx aín bana quiásabi oi 'iisa tancē cupí an aín ángelcama xunun caiman.

⁵⁵ Usaquin catancēxun ca Jesusan axa anu ucē unicama cacēxa:

—¿Manē xētocē 'imainun imaxu tēacē tuíanx caramina mēcamacē uni 'acēsoquin 'è binux ucan? Camabi nētēn 'èn mitsu nēbētsi tsóxun, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi èsoquin 'è bican-cēma 'ain. ⁵⁶ Anuxun 'è bixunmabimi mitsun bērí 'è bicē ènēx ca asérabia an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unin cuēnēo bana quicēsabi oi 'ia.

Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicē unicamax Jesús èbiani abácēxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Usoquin bitancēxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu, Caifás cacē, anua an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicamabē caniacēcē unicama timēcē, anu buáncēxa. ⁵⁸ Jesús buántamainun ca 'uránxun nuibiantancēx Pedro a xubu rapasu me mēnfocēnu bēríaax suntáru-camabē tsoócēxa, uisa cara oia quixun iscatsi quiax.

⁵⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicamabē caniacēcē unicama 'imainun camabi judíos unbunēn 'apucama anu timéxun, uix caraisa

asérabia usai 'iánmabi, cēmēi atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icē quixun cuaisa tancēxa. ⁶⁰Cuaisa tancēbēa 'itsa unix cēmēi Jesúsmi manáncēxbi ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'áíma 'iacēxa. Usaía manáncēbē anu cuanquin ca cēmē uni rabētan 'apucama cacēxa: ⁶¹—Ēnē unix ca quiaxa: 'Ēn cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu rurupatancēxun rabē 'imainun achúshi nētéinshi amiribishi nitsínruquin 'atēcēnti 'ain.

⁶² Usaía quicēbē niruquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu an Jesús cacēxa:

—¿Mi ñuia quicancēbētanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ēsai mi ñui quicanin?

⁶³ Quixuan cacēxbi ca Jesús quiáma 'icēn. Quiamoquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun amiribishi catēcēancēxa:

—Nucēn Papa Dios axa bamatimoi tsócē, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabi aín Bēchicē, Cristo, axa utinu nun caíncē, a 'ain?

⁶⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Minmi 'ē cacē, usa cana 'ēx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ē Nucēn Papa Dios, cushiira, abē 'Apu 'aish aín mēqueu tsócē isanan 'ēx naí cuín mēucūax utēcēnia isnuxun 'ain.

⁶⁵ Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun abē 'icē unicama cacēxa:

—Nucēn Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucēn Papa Dios ñuia, 'atimati banaia cuacan. ⁶⁶ ¿Uisa caramina sináncanin?

Cacēxun ca camaxunbi cacēxa:

—Nucēn Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icēn. Axbi ca 'atimati banaxa.

⁶⁷ Usai quiquian a 'urama 'icē uni raírinēn bētushucamainun ca raírinēnribi Jesús mēēcācēxa. Usoia ca raírinēnribishi bētáshcacēxa. ⁶⁸ Bētáshcaquin ca cacēxa:

—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mēēaxa quixun nu cat.

—'Ēn cana a uni 'unáncēma 'ai —quixuan Pedronēn ca

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mēnófcē anu 'iacēxa. Anu 'icē ca xanu an 'apu ñu mēēxuncē ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icē uni, abē 'ion quixun cacēxa. ⁷⁰ Cacēxun ca Pedronēn anu 'icēcaman cuanun cacēxa:

—Mixmi a ñui quicē uni a cana 'ēn 'unaniman.

⁷¹ Usaquin cabianía ēman cuancēbētan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu mēēxuncē, an a 'urama 'icē unicama cacēxa:

—Ēnē unix ca Jesús, Nazaretnu 'icē uni, abē 'iaxa.

⁷² Cacēxun ca Pedronēn amiribishi catēcēancēxa:

—'Ēn cana a uni 'unaniman. Nucēn Papa Diosan ca 'unania, 'ēn mi cacē ēnēx ca asérabi 'icēn.

⁷³ Usaquian cacēa panácēma 'aínshi ca anu 'icē uni raírinēn anu cuanquin Pedro cacēxa:

—Mix camina Galileanu 'icē unix banacēsari banain. Usa 'aish camina mix Jesús bē nicē uni a 'ain.

⁷⁴ Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Èx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'è 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uni 'unaniman.

Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁷⁵Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sináncëxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'è 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

Pilato Jesús 'ináncan

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 ¹Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë ampan caniacëcë unicamax timëax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa. ²Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nètënu 'icë unicaman cushi, anu buáncëxa.

Usaía Judas bama

(Hch 1.18-19)

³Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax Jesúsá 'anuxun bicancë isi sinatëcëancëxa. Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icë judíos unbunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa. ⁴'Inánquin ca cacëxa:

—'Èn cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'èx 'uchañuira 'ain.

Cacëxunbi ca cacancëxa:

—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mënfoti 'ain.

⁵Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi têtséqui bamacëxa. ⁶Judas-nëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unbunën cushicamax canani quiacëxa:

—Anun uni itsin 'aminun uni cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu nainsama 'icën.

⁷Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uni aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucë uni bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sinánquin. ⁸Bërí nètënríbi ca unix a me ñui quia —a mex ca uni 'aminuxun cupíocë curíquinën bíá 'icë —quiax. ⁹⁻¹⁰Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin cuëñëocëxa: “Treinta curíqui judíos unbunëan Jesús atu 'inánun uni itsi 'ináncë, a curíqui bitëcënquin ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'è cacësabi oquin cana cuëñëoin”.

Jesúsá Pilato 'ináncan

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹Usoxun ca judíos unima 'aishbi anu 'icë unicaman cushi, Pilato cacë, anu Jesús buáncancëxa. Buania ca Pilatonën cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

¹² Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë unicamax Pilatomi manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën. ¹³ Usaía judíos unbunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús cacëxa:

—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?

¹⁴ Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana achúshirabi —usama ca —quixun cáma 'icën. Ax banaíama oquin —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ca Pilato ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonënribi ca

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilátónën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unbunën ñucacë, a sipunua chiquínti sináncëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca anu sipuacë unicama a achúshi 'iacëxa Barrabás cacë, camabi unían uisa uni cara ax 'icë quixun 'unáncë. ¹⁷⁻¹⁸ —Nutsi ami nishquin ca judíos unbunën Jesús 'ënu bëxa —quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilatonën judíos unbunën 'apuca-maxa timëtia cacëxa:

—¿Mitsux cuëñcëbëtan carana ui uni mitsu chiquínxunti 'ain? ¿Carana Barrabás chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo cacë, a chiquínti 'ain?

¹⁹ Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni xuquin Pilato ësquin camiacëxa:

—Ënë uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icën. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.

Ësaquian aín xanun camicë banaribi sinánquin ca Pilatonën Jesús chiquíntisa tancëxa.

²⁰ Pilátónën —¿ui carana chiquínti 'ai? —quixun ñucacëxbi ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicamax anu 'icë judíos unicama timëcamëëocë a tsuáquirumi quiacëxa, —Camáxbi cananuna quiti 'ain, Barrabas chiquínan ca Jesús 'ati 'icën. ²¹ Usa 'ain ca Pilatonën —¿ënë uni rabé carana uinu 'icë mitsu chiquínxunti 'ai? —quixun ñucátëcënquin cacëxun —Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —quixun cacëxa. ²² Cacëxun ca Pilatonën cacëxa:

—¿Barrabás chiquínanan Cristo cacë ënë 'ën uisoti caramina cuëënin?

Cacëx ca quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matás.

²³ Quicania cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matás.

²⁴ Usa 'ain ca mëníoisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan mëchuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—Ënë uníxa bamacëbëbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsux cuëënxun camina 'ati 'ain.

²⁵ Cacëxun ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Ca nun 'ucha 'imainun nun rëbúnquicamananribi 'iti 'icën. ²⁶ Quicëbëtan ca Pilatonën Barrabás chiquíanan suntáru rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun atu 'ináncëxa.

²⁷ Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa. ²⁸ Timëxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin aín chupa pëmixon chupa minanën pucucësa a pañumíanan ²⁹ muxa mañuti otancëxun mañumíanan aín mëcën mëqueua tuñnun tsati 'ináncëxa. Uotancëx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacëxa:

—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain. ³⁰ Caía raírinëx ami tushu-quimainun ca raírinëribi a 'ináncë tsati bitëcënquin anun matáxcacëxa. ³¹ Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa pëmíanan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene cacë ëmanu 'icë uni, Simón cacë, a mëraqin cacëxa:

—Min camina anu Jesús matásti i curúsocë ënë 'iábianti 'ain.

Cacëxun ca a unin buánxuancëxa. ³³ Buáncëbëtan Jesús buaunx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. ³⁴ Anuxun ca vino mirra mucairacëñun mëscucë a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca tantancëxun 'aisama tancëxa.

³⁵ Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsiáncëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx Jesusan chupa mëtfíquia-cëxa. Usa 'ain ca a Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni quiásabi 'iacëxa, ësaí quicë: “Ën chupa ca ñuratsu pain niquin tantancëx mëtfíquiaxa”. ³⁶ Bitancëx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocënu nampatia quixun bërúancëxa. ³⁷ Bërúanquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icë cara bama-míaxa quixun cuënëocë bana matásacëxa, ësaí quicë: “Ënëx ca Jesús, judíos unibunën 'apu, a 'icën”.

³⁸ Jesús 'acësaribi oquian suntárunën i curúsocënu matáscë ca an ñu mëcamacë uni rabé 'iacëxa. Bëtsíxa aín mëqueu 'imainun ca bëtsi Jesusan mëmiu 'iacëxa. ³⁹ Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin, ⁴⁰ unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina: “Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatan-cëxun rabé 'imainun achúshi nëtëínshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca min cushínbi iét. Mix Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish ca iénux i curúsocënuax 'ibút.

⁴¹ Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacëcë unicama, acamax Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësaí canancëxa: ⁴² —An uni raíri iëmicësaribi oi iétibi ca iétima. Ax ca Israel unicaman 'apu 'icë quixúnu nun 'unánun bërí i curúsocënuax 'ibutibi ca 'ibutíma. ⁴³ Ax isa aín Bëchicë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëtia ca quiaxa. Ax asérabi

anun cuëëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan bërí iëmitsianxa, usa 'aínbi ca iémima.

⁴⁴ Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu mëcamacë uni rabë-tanribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora bari pëquitëcëancëxa. ⁴⁶ Usai 'icëbë bari pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa: “Elí, Elí, lama sabactani”. Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë éan? —qui quicë 'icën. ⁴⁷ Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—A unin ca unun quixun Elías cuënia.

⁴⁸ Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amia-cëxa. ⁴⁹ Usoquian 'ináncëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a iémi aia isti.

⁵⁰ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa. ⁵¹ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabé 'inun tuquia-cëxa. Usai 'icëbëa me shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa. ⁵² Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë mëníocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa. ⁵³ Baísqui nirui anua racan anuax chiquítancëx ca Jesús baísquiacëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun isacëxa.

⁵⁴ Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën cushibëtan an uninma Jesús i curúsocënu nanpatia quixun a bërúancë suntárucamaxribi 'aisamaira racuëacëxa. Racuëti ca —ënë unix ca asérabi Diosan Bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.

⁵⁵ Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa. ⁵⁶ Anu ca María Magdalena 'imainun María itsi, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabé 'imainun Zebedeonën bëchicënën tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea ëmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu cuancëxa.

⁵⁸ Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun quixun cacëxa.

⁵⁹ Usaquian cacëxun 'ináncëxun biquin ca Josénën sámana upí, anun rabún-bianquin buánxun ⁶⁰ anua aín aintsi mëníotia bërí naëcë matá tëmú anu Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxun anu Jesús mëníotancëxun ca taránbianxun

maxax cha anun naēcē quini xēpuacēxa. Usobiani ca cuancēxa. ⁶¹Usaquian Josénēn Jesús mēnioia ca María Magdalena 'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacēxa.

Suntárunēan anu Jesús mēniocē quini bēruan

⁶²Anun ņu mēetima nētēn 'ati ņu mēnfoti nētē 'inúon ca anun ņu mēetima nētēn judíos sacerdotecaman cushicamabē fariseo unicama Pilato isi cuancēxa. ⁶³Cuanxun ca cacēxa:

—A cēmē unix ca bamacēma pain 'aish: 'Ēx cana bamaxbi rabé 'imainun achúshi nētē 'icēbē baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna sinanin. ⁶⁴Usa 'ain camina anua a racāncē quini, a rabé 'imainun achúshi nētē inúta-mainun min suntáru upí oquin mēníomiti 'ain, aín 'unánmicē unicamánma imé uxun isa baísquiaxa quinxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icēn, Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian parāncēbē ca bēráma 'acēsamaira oquin parántēcēncē unicama 'iti 'icēn. Usa 'ain camina a quini upí oquin mēníomiti 'ain. ⁶⁵Quia ca Pilatonēn cacēxa:

—Ēnu ca 'ēn suntárucama 'icēn. A buánxun camina mitsun cuēēncēsa oquin a quini upí oquin mēníomitancēxun bēruanmiti 'ain.

⁶⁶Usaquian cacēx cuanxun ca anu Jesús racāncē quini anun xēpúcē maxax cha a unían xēocaia iscatsi quixun 'unántiocēxa. Usotancēxun ca an bēruanun quixun suntáru raíri anu ēancēxa.

Jesús baísquia

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 ¹Anun ņu mēetima nētē űantabuonxa pēcaracēma 'aínshi ca María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mēniocē isi cuantēcēancēxa. ²Cuanxa bēbacēbēbi ca mecama cushínra shaíquiacēxa. Shaíquicēbētan ca ángelnēn Nucēn 'Ibu Diosan xucēx uquin, anúan anu Jesús 'icē quini xēpucē maxax cha taranacēxa. Usotancēx ca anu tsóbuacēxa. ³A ángelnēx ca caná mēritia iscēsa 'ianan aín chupa uxuira uxu 'iacēxa, matsi uxuira iscēsaribi 'iacēxa. ⁴Usa 'icē isi ca anu 'icē suntárucamax 'aisamaira racuēti bērei bamacēsa 'iacēxa. ⁵Usaríá suntárucamax racuēmainun ca ángelnēn xanu rabé cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocēnu matásēxancē, a barin. ⁶Ax ca ěnuma 'icēn. Axa quicēsabi oi ca baísquiaxa. Anua unin racāēnxancē ca isi ut. ⁷Istancēx bēnētishi cuanxun camina aín 'unánmicē unicama ěsaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca Galílea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancēxun anuxun a isti 'ain. Ēsaquin mitsu canux cana ěnu 'ain.

⁸Usaquian ángelnēn cacēxun, asérabi ca Jesús anuma 'icē quixun istancēx ca quininuax chiquíquiani racuētibi cuēēnquiani aín 'unánmicē unicama űuixuni abáquiani cuancēxa. ⁹Bain abáquiani cuanquinbi ca Jesús aia isacēxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? —cacēxa. Cacēx a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamēēquin rabiácēxa. ¹⁰Rabicēxun ca Jesusan cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ēn xucēantu cati 'ain. Anuxun ca 'ē isti 'icēn.

Suntárucaman judíos unicama ca

¹¹ Jesús isbiania, a xanu rabëtax aín 'unánmicë unicama cai cuantamainun ca an anu Jesús mënïocë me bërúancë suntárucama raírinën Jerusaleínu cuanxun judíos sacerdotenën cushicamanu cuanxun atúan iscë ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icë, acama ñuiquin cacëxa. ¹²Usoquian cacëx ca 'apucamax uni caniacëcëcamabë bananux timéacëxa. Timéax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sináncancëxa. Sinani canantancëxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacëxa: ¹³—Mitsun camina “nuxnu 'uxan ca imé, aín 'unánmicë unicaman bibianquin Jesús buánxa” quixun paránquin unicama cati 'ain. ¹⁴Usoquinmi cacëxuan unicaman chaniocëbëtan mitsun 'apun cuacëbë cananuna nux abë banati 'ain. Nux abë banacëbë camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.

¹⁵Usoquian judíos unibunën 'apucaman cacëx ca suntárucamax curíqui bibiani atúan cacësabi oquin unicama parani cuancëxa. Atúan usoquin cá cupí ca bërí nëténribi judíos unicama usai quia.

Jesusan aín 'unánmicë unicama ashiquin cá bana

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶Angelnën cacësabi oi cuanxúan xanucaman cacëx ca Jesusan 'unánmicë uni mēcën rabé 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icë matá me anu cuancëxa, anu cuanúan Jesusan cacë anu. ¹⁷Cuanxun anua mëraxun ca cuëënquin —ënëx ca asérabi Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sinánquin rabiacëxa, raírinëan —asérabi ca Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sináncëbëtanmabi. ¹⁸Usoquian rabiçëxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi aín ñu carana 'aisa tani a 'ëx cuëëncësa oquin 'anun aín cushi 'ë 'inánxa. ¹⁹Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icë unicama 'ëmi catamënun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ëmi ca catamëtia quixun 'unántioquin 'ën Papa Diosmi sinani, 'ëmiribi sinánan aín Bëru Ñunshin Upími sinania, nashimiti 'ain. ²⁰Nashimianan camina 'ën mitsu ñuixuncë banacama 'unánmiquin a banacama quicësabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ëx cana camabi nëtën usaquin 'acë 'ën unicamabë 'ain, 'ëx utëcënti nëtë sënëntamainun. Ashi.

MARCOSNĒAN 'A UPÍ BANA

I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

Juan, an uni nashimicē, an anu uni 'icēma menuxun bana ñuixuan

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 ¹Ēñēx ca upí bana, Nucēn Papa Diosan Bēhicē, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti 'iacēxa quiax quicē 'icēn. ²An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni, Isaías cacē, an ca Jesucristo ēñē menu uti sinánquin Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ēsaquin cuēñēcēxa:

A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mēñoquin racanacēsaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icēn. ³Anu uni 'icēma menuxun munuma bana ñui ca a unix ēsai quia: Nucēn 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēñoquin racanacēsaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴Isaíasnēan cuēñēosabi oi ca Juan anu uni 'icēma menuxun, anu cuancē unicama nashimianan bana ñuixuni ēsai quiacēxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ēñi Nucēn Papa Diosmi sinani camina nashimicē 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acēcama tērēncē 'inun.

⁵Usa 'ain ca Judea menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unica-maxribi Juanēn bana ñuixunia cuati cuancēxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanēn Jordán cacē bana anuxun nashimiacēxa.

⁶Juanēx ca camello rani 'acē chupa pañuanan ñuina xacábía 'acē anun tsitēcērēquicē 'iacēxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rēpa 'iacēxa. ⁷Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanēn unicama cacēxa:

—Ē caxu ca 'ēsamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ⁸Ēñ cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icēn.

Juanēan Jesús nashimia

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹Juanēan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icē ēma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icē anu bēbacēxa. Bēbacē ca Juanēn Jordán bacanuxun Jesús nashimiacēxa. ¹⁰Usoquin Juanēn nashimicēx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscēxbi ca naí panárabēacēxa. Usacē-bētan ca ñumacuru tinax uaxa Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí anu 'iruia isacēxa. ¹¹Usafa 'icēbētan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacēxa, ēsai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuá-marua tani cuëënin.

Nunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Nunshin Upitanbi anu uni 'icëma menu cuanti Jesús sinánmiacëxa. ¹³ Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nètën anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nètë 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea menuxuan 'atabaquín Jesusan unicama bana ñuixuan

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcënquin —aín 'ucha téréncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa. ¹⁵ Ñuibiani cuani ca ësaí quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nètë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iéti bana sinan.

Jesusan rabé 'imainun rabé uni abë cuanun ca

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania mërácëxa. ¹⁷ Mëraquin ca cacëxa:

—Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

¹⁸ Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

¹⁹ A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinixuan rica mëníoia mërácëxa. ²⁰ Mëraquian cuëñquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeo-cëñun aín papan ñu mëëmicë uni ëbiani Jesúsbe cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa

(Lc 4.31-37)

²¹ Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nètë 'ain anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. ²² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

²³ Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa: ²⁴ —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.

²⁵ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nêtët. Ënë uninuax ca chiquit.

²⁶ Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chiquíacëxa. ²⁷ Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúa-cëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanëmbi aín bana cuatia. Uninuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.

²⁸ Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unica-mainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Anua judíos unicama timéti xubunuax cuanx ca Jesúsbe Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa.

³⁰ Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icë unicaman Jesús — Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun cacëxa. ³¹ Cacëx anua racácë anu cuanquin ca Jesusan mëñquin biruacëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nêtëquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² A nêténbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. ³³ Bëcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun xëcuënu timéacëxa. ³⁴ Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínñu unicama pëxcüa-cëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banati cuëñ-quinma ñunshin 'atima banamiamia 'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan

(Lc 4.42-44)

³⁵ Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucën Papa Diosbe banacëxa. ³⁶ Axa cuancë caxu ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa. ³⁷ Cuanxun mëraquin ca cacëxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.

³⁹ Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua judíos unicama timéti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

⁴¹ Cacëxun ca nuibaquin, aín męcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itęcëni motia.

⁴² Usaquin cacëxëshi aín ñucë nětëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa. ⁴³ Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa: ⁴⁴—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi camina cuanxun min nami pëxcucë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.

⁴⁵ Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcucë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania anubi timęcancëxa.

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcúa

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 ¹ Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantęcëan-cëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa. ² Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timęcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa. ³ Ñuixuncëbëtanbi ca rabé 'imainun rabé unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi tancëma, bacétinu racácë bëacëxa. ⁴ Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsinmiti 'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntëbi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacétinuabi nanpácëxa. ⁵ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca těręcncë 'icë —quixun.

⁶ Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa: ⁷—¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha těrëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha těrënti 'icën.

⁸ Usaquin sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁹ 'Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca těręcncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca min bacéti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. ¹⁰ Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcúa isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi těrënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: ¹¹—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

¹² Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismai-nunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa: —Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Parúmpapa cuëbía Jesús cuantęcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timęcamë'ëocëxa. Timęcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa. ¹⁴ 'Unánmitancëx

cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsbë cuancëxa. ¹⁵ Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi buciacëxa. ¹⁶ Usoquian atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

¹⁷ Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

Unían Jesús pima samáti ñuca

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën. ²⁰ Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

²¹ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. ²² Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ēsaquin ca an ñucácě unicama Jesusan cacěxa.

**Anun ñu mēētima nētēan Jesusan 'unánmicě unicama trigo bēru
sirícaquin bia**

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Anun ñu mēētima nētēn ca Jesús anu trigo 'apácě naēnu 'icě bain cuancěxa. Cuancěbě abě cuanquinbi ca aín 'unánmicě unicaman trigo bēru pęcěcě sirícaquin biacěxa. ²⁴ Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacěxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicě unicaman anun ñu mēētima nētēn usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—¿Mitsun caramina Davidnēn ca 'acěñuma 'ixun axa abě cuancě unicama-bētan ēsoquin ñu 'acěxa quixun cuēñěo bana a iscěma 'ain? ²⁶ Abiatar cacě unia judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'ain ca Davidnēn 'acěñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icě pán, Nucēn Papa Diosan isti oquin nancě, a bixun piacěxa. A paněxa judíos sacerdotenēnshi piti 'aían uni itsin piti 'icēmabi ca sacerdotenēn 'inácěxun bixun Davidnēn piacěxa. Piquin ca axa abě 'icě unicama anribia pinun 'inácěxa.

²⁷ Ēsaquinribi ca Jesusan cacěxa:

—Unia ñu mēētancěx tanti cushitēcěnti cupí ca Nucēn Papa Diosan a nētē tantiti mēñocěxa. A nētēn ca tantiti 'icě quixuinshi sinánun ca Nucēn Papa Diosan uni unioma 'icēn. ²⁸ Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ēn anun ñu mēētima nētēn cara añu 'ati 'icě quixun uni cati 'ain.

Jesusan anun ñu mēētima nētēn aín mēcēn bamacě uni pěxcüa

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 ¹ Anua judíos unicama timěti xubunu cuantēcěni ca Jesús anu atsían-cěxa. Anu atsíncěbě ca uni achúshi aín mēcēn amo 'icě bamacě anu 'iacěxa. ² Usa 'icě ca anu 'icě fariseo unicaman anun ñu mēētima nētēn caraisa uni pěxcüa quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bėrúancěxa.

³ Bėrúancěxunbi ca aín mēcēn bamacě uni Jesusan cacěxa:

—Nirucuatsini ca nēri ut.

⁴ Cacěxa ucěbētan ca Jesusan fariseo unicama cacěxa:

—¿Anun ñu mēētima nētēn cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēētima nētēn cara unin uni itsi 'insíncě 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isěshiti 'ic?

Quixuan cacěxbi ca quiáma 'icēn. ⁵ Quiáma atu ñachai nishi masá nuitu-quin ca Jesusan —uisa cupí cara ēñě unicama axa 'insíncě uni ēñěmi sinanima —quixun sinánquin aín mēcēn ñucě uni cacěxa:

—Ca měshpat.

Cacěx měshpatishi ca mēpěxcüacěxa. ⁶ Usocěbě chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sinácě unicamabētan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quíax 'ěsēnancěxa.

Baca cuěbí unicama timēcámě'ěo

⁷ Usacěbě ca Jesús parúmpapanu cuancěxa, cuancěbě ca aín 'unánmicě unicamaxribi abě cuancěxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa

ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë anu timéacëxa. ⁸ 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chaniöia cuacë 'aish amanuax amanuax timécuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabé 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa. ⁹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanan manë nunti mënóoxunun quixun. ¹⁰ An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insíncë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. ¹¹ Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caísa

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin, achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa. ¹⁴ Usaquin ca Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caíscacëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti. ¹⁵ Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua chiquínun aín cushi 'inán-cëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabé uni caíscacëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë. ¹⁷ 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A uni rabé ca Jesusan Boanerges caquin anëacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icën. ¹⁸ Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa. Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, aribi 'iacëxa. ¹⁹ Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia

(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuantëcëancëxa. ²⁰ Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timëtécëan ca atubë banaquin Jesús bëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën. ²¹ Usai 'ia cuabiani ca aín aintsí 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa. ²² Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama quiacëxa:

—Ëñë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

²³ Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uísa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quti 'ic? ²⁴ Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aishbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananíma 'acánani cëñutia. ²⁵ Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananíma mëëanani tsuáqui

nětëtia. ²⁶Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'è ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsinxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi oquin cana 'èn aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²⁸Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tērēnti 'icën, amia 'atimati banacëribi. ²⁹Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tērēnima, ax ca usabi tērēntimoi 'ia.

³⁰—Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quíáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsioia quicë bana

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucéantun émánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa. ³²Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucéantu éman 'icën. Ca mi istisa tania.

³³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uicamax cara 'èn tita 'imainun 'èn xucéantu 'ic?

³⁴Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:

—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'èn tita 'imainun 'èn xucéantu 'icën.

³⁵Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin 'aia, acamax ca 'èn xucën 'imainun 'èn chirabacë 'imainun 'èn tita 'icën.

Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 ¹Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbixun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí buciacëxa. ²Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa: ³—Ca cuat, 'èn mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxe. ⁵Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa. ⁶Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain, chushiaxe. ⁷Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxe. 'Iruaxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxe. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxe, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta, 'iaxe, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxe. ⁹An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbë atux bërúxun ca a rapasu 'icë unicamabëtan aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni quixun camina nu cati 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni itsán 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni raíri 'ëmi sinántisama tancë cupí bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin. ¹² 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixun-cëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usai 'i ca acamax atun 'ucha tërëñun Nucën Papa Diosmi sinanatima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana, uisai quicë cara quixun cuatiman? ¿'Ëx bërí quicë bana ënë cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi 'ën ñuia cuati 'ain? ¹⁴ An ñu bëru 'apácë uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë uni 'icën. ¹⁵ Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana cuacëbëbi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacë banacama a manumia. ¹⁶ Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun bënëñquinshi sinania. ¹⁷ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nētēinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. ¹⁸ Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin, ¹⁹ —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan bana sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucë usaribi 'aish bimíñumasa 'ia. ²⁰ 'Imainun ca bëtsi bëtsi unix me upínua ñu bëru nipacëcësa usaribi 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën upí oquin sinánquin a bana quicësabi oi 'icë 'aish, ñu bërúxa me upínuax upiti coi canitancëx upiti bimicë-saribi 'icën. Raírinëx ca 'itsamashi, treinta, bimíñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimíñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsaira, cien, bimíñu 'ia.

Nucën Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)

²¹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Lamparín bëxun cara unin ñu tēmú an bēpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti tēmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icën, ¿usa cat? ²² Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. ²³ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbí sinánquin cuati 'icën.

²⁴Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. An 'ën a ñuixuncë bana uisai quicë cara quixun upí oquin sinánquin axa quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribi Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. ²⁵An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuia

²⁶Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ësa 'icën. Unían naënu 'apácëx, ²⁷ca ñu bëru an imé 'uxtancëx bësutancëxun nētën ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma. ²⁸Menuax ca ñu 'apácë 'iruia. 'Irui ca aín rara ax chai cania. Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia. ²⁹Usa 'aísha shaínquibutia ca anun biti nētën aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bëru bitsia.

Mostaza bëru ñui quicë bana

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰Amiribishi ñuitēcëni ca Jesús quiacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui qiti 'ain? ³¹Ësa ca. Mostaza bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuiria 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, ³²'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani pēñanacētiira chacëbë ca manan nuáncë ñuina aín pēñan tupéoncënu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuixuancëxa quicë bana

(Mt 13.34-35)

³³Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa. ³⁴Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nētémia

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵A nētën ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan.

³⁶Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buáncëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca raírinëxribi nuntin sicaracëti cuancëxa. ³⁷Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. ³⁸Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsipúnua chupami tēcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:

—¿Canaanuna bamaí quixun caramina sinaniman?

³⁹ Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nètèt —canaan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nètéishimainun ca baca bëchúnribi nètéacëxa. ⁴⁰ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúan-quin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹ Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 ¹ Parúnppa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. ² Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa. ³ Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbi manë risínbi nëáma 'icën. ⁴ Usa 'icë unin aín manë risin tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tëcapacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën. ⁵ Usai 'i ca nèténbi, imébi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacëxa. ⁶ Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ⁷⁻⁸ Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.

Cacëxun ca munuma cuëncëñquin Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubóioin? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ë tëmëramixunma ca 'at.

⁹ Cacëxun ca Jesusan ñucacëxa:

—¿Uisa cara mín anë 'ic?

Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuira 'icën.

¹⁰ Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ¹¹ Catan-cëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:

¹² —Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

¹³ Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíncëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabé milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.

¹⁴ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuan-quin ñuixuancëxa. Ñuixunquian chanoia cuati ca uisai cara a ñucama 'iixa quixun isi riquiancëxa. ¹⁵ Riquianx anua Jesús 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mënñnushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuëcancëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca an iscë-caman, usai ca 'iixa quixun, ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë, acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa. ¹⁷ Ñuixun-cëxun ca camaxunbi bënëquin atun nètënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa.

¹⁸ Cacëxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an abë cuancatsi quixun cacëxa. ¹⁹ Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Quantancëxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

²⁰Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chanioia cuati ca camáxbi ratúacëxa.

Jaironën bëchicë baísqumianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa cuanpuncë necë manan utëcëancëxa. Utëcënfi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús parún-papa cuëbíbi tiquiacëxa. ²²Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërai aín bëmánon rantin puruni ²³tsóbuquin ca Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min mëcënan ramëquin pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.

²⁴Cacëxa a unibë cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa. ²⁵A unicama nëbétsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. Usa 'aish ca a xanu mëcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aishbi aín imi nëtécëma 'iacëxa. ²⁶A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcasi ro mëëquin paë tënëquin aín ñucama ñancábi cëñuibi pëxcúama 'icën. ²⁷⁻²⁸Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nëbétsinën, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa. ²⁹Ticaishi ca aín imicë nëtéacëxa. Usai nëtéquin ca aín nami chuámarua tancëxa. ³⁰Usai 'icëbë ca Jesús —'ën cushin ca uni pëxcúaxa —quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni nëbétsinuxun caxu bësuquin isi quiacëxa:

—¿Uin cara 'ën chupa ticax?

³¹Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ën chupa ticaxa quiax quín?

³²Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin isacëxa. ³³Iscëbë ca axa pëxcúcë xanu, ax —an ca 'ë pëcüaxa —quixun 'unani racuëti bërëruí, anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacëxa. ³⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buán-xunma 'at.

³⁶Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa.

³⁸Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. ³⁹Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰ Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíancëxa. ⁴¹ Atsínxun mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talíta cumi”. Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴² Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabé 'imainun rabé baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúancëxa.

⁴³ Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 ¹ Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa. ² Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmíax? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain? ³ Carpinte-roishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —qui ax canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. ⁴ Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín ainti 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamaribi cuaisama tania.

⁵ Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiamá ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni ca aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa. ⁶ An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixuan sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabé rabé xuacëxa. ⁸ Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. ⁹ Taxaca upíramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabéma achúshishi pañubianti 'ain.

¹⁰Ēsaquinribi ca cacëxa:

—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nētëa utámainun. ¹¹Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain. 'Ēn cana asérabi mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

¹²Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucën Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuixuancëxa. ¹³Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi xëni ron ronquin pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocëxa. Chaniaia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

¹⁵Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi —ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa bëräma 'íasaribi uni a 'icë —quiax quiacëxa. ¹⁶Quia cuati ca Herodes quiacëxa:

—Ax ca Juan, a 'ën tëbísamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísquiaxa.

¹⁷⁻¹⁸Herodesnën Juan tëbísamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín xucën Felipenën xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.

¹⁹Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën. ²⁰Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sináññu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuéquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiam 'icën. ²¹Usa 'aínbi ca achúshi nētë anun Juan 'ati nētë 'iacëxa. Axa anun bacëan nētë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín sūtárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pí unun camiacëxa. ²²Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma tani cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:

—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³Caxun ca cacëxa:

—Mí cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucá-cëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.

²⁴Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:

—¿'Ēa 'inánun carana añu ñu ñucáti 'ain?

Quia ca aín titan cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.

²⁵ Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:

—Béríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tēbiscamixun aín maxcá manë xampami 'ē 'inánti 'ain.

²⁶ Ēsaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatēcëntimoquin cana mi cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin, ²⁷bēnénquinshi aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa bēxunun quixun xuacëxa. ²⁸Xucëx cuanxun sipunuabi tēbiscabētsinquin manë xampami bēxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncëxa.

²⁹ Uocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utēcēnxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamariibi Jesús ñuixuancëxa. ³¹ Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.

³² Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa.

³³ Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bētsi bētsi ēmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni timēcāmē'ëocëxa. ³⁴ Manë nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timēcë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bērúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bēnēcēsariibi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa. ³⁵ Usaquin 'acēbēa bari xupfbucēbētan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ēnē mex ca anu uni 'icëma me 'icën. ³⁶ Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ēnu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ēmacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mēcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabé anu 'icën.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. ⁴⁰ Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuantanëxribi

tsóbuax buciacëxa. ⁴¹Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios — asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabé aribi tucapaxun 'ináncëxa. ⁴²'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. ⁴³Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tēxēcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ⁴⁴An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵Usotancëxun ca an tsíanquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cēñúruquiani 'ucë manan Betsaida emanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ⁴⁶Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ⁴⁷Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquishacëxa. Baquishcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nēbētsi 'iacëxa. ⁴⁸Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iétancëxa. ⁴⁹Parúmpapa camánanën niquiani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani sharáruí, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa. ⁵⁰Camaxunbi a isia racuéira racuētiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹Ësaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nētécëbë. Nētécëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —çuisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncas-macëxa. ⁵²Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nētécëbë sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa

(Mt 14.34-36)

⁵³Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti tēcērëcacëxa. ⁵⁴Tēcērëcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa. ⁵⁵'Unani abáquiani, anu 'icë mecananu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacétinën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëacëxa. ⁵⁶Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mēñócënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin racán-cëxa. Bēcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa cuëbíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Ësaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana

(Mt 15.1-20)

7 ¹An Moisésnën cuēñëo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timéacëxa. ²Timéxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia

isacëxa. ³Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quíá bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti sinánquin nun mecën upíra upiti mëchucaxunma pán piman, ⁴anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain. ⁵Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quíá bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

⁶Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isaíasnën cuëñëo bana ca ësaí quia: Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. ⁷Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isaíasnën cuëñëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in. ⁸Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati a ënquin mitsun chaitiocëcaman sinan bana a tanquin axa quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë chucati, acama.

⁹Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa Diosan bana ënquin a sinaniman. ¹⁰Moisés ca quiacëxa: “Min papa, min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicë uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”. ¹¹Usa 'aínbi camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti 'icën, Nucën Papa Dios usai quíá 'aínmabi. ¹²Usai qui camina mitsux quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icë quíax. ¹³Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'iaíshi 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios axa quíá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quíá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama cacëxa.

¹⁴Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat. ¹⁵An ñu aín cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacë, a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia. ¹⁶An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëñbi sinánquin cuati 'icën.

¹⁷Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

¹⁸⁻¹⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uni upíma isima.

Ėsai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icě, quiacěxa. ²⁰ Catancěxun ca Jesusan ěsaquinribi cacěxa:

—Aín nuituněn 'atimaquin sinánquian ñu 'acě cupíshi ca Nucěn Papa Diosan uni upíma isia. ²¹ Aín nuitu měu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mēcamați, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubě 'iti, ²² uni itsin ñu cuěenti, 'atima nuituñi 'iti, uni paránti, 'atima 'icěbi tēnēquinma ñu 'ati, nutsaliti cēmēquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama. ²³ Aín nuituněn sinánquian a ñucama 'acě unicamax ca Nucěn Papa Diosan iscěx upíma 'icěn.

Usaquin ca Jesusan unicama cacěxa.

Judíosma xanu Jesúsmi cataměa

(Mt 15.21-28)

²⁴ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icě menu bėbacěxa. Bėbatancěx ca, 'ěx cana ěnu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancěxa. Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncěxa. ²⁵ Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabětsini ñunshin 'atimañu xanu tuacěn titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacěxa. ²⁶ A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icě 'iacěxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacěxa. ²⁷ Cacěxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacěn —quixun sinánquin Jesusan ěsaquin cacěxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icěn. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icěn.

²⁸ Cacěxun ca a xanun cacěxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuėnan tēmúxun tuá xuan rėupatia piti sani camunan piia.

²⁹ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰ Cacěx cuanx aín xubunu bėbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquícě 'ain, anua 'uxcėnu, mění sinan 'aish, racacě mēcacěxa.

Pabě 'aish banañuma uni Jesusan pěxcúa

³¹ Usaquiani anua Tiro ěma 'icě menuax cuanx ca Jesús Sidón ěma 'imainun Decapolis cacě me aribi rěxcėbiani, parúmpapa Galileanu cuantěcėancěxa. ³² Cuanía bėbacėbėtan ca pabě 'aish banaibi upitiira banacěma uni bėxun unicaman Jesús aín mēcėnan isa ramėnun quixun cacěxa. ³³ Cacěxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mēcėn rėbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mēcėn rėbu chabóxun, aín ana mēcėacěxa.

³⁴ Usoquin mēcė manámi bėsuquin isi munuma uínquin ca cacěxa:

—“Efata”. Efata quicě ax ca —ca asábi 'it —qui quicě 'icěn.

³⁵ Usocėxuinshi pabě 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacěma 'aíshbi upiti banacěxa. ³⁶ Usoquin a uni pěxcutancěxun ca Jesusan anu 'icě unicama uínu 'icě unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacěxa. Usaquin cacěxunbi ca ñuiacěxa. Ñuia asėrabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catēcėncěxunbi ca a unicaman usai ca a uni pěxcúaxa quixun ñuiaraishiacěxa. ³⁷ Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacěxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

Jesusan cuatro mil uni pán pimia

(Mt 15.32-39)

8 ¹Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa: ²—Ënë unicamax ca ënu, rabé 'imainun achúshi nètë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. ³Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëënantí 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.

⁴Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama pimiti 'ain?

⁵Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mēcën achúshi 'imainun rabé 'icë —quixun cacëxa. ⁶Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa. ⁷Usoatancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. ⁸Usoquiian 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mēcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin piti tēxēcë biacëxa. ⁹An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa. ¹⁰Cabiani ca Jesús bē aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicáñan-quin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanëñbi isa unían iscëma ñu nañua 'anun quixun cacëxa. ¹²Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

¹³Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana

(Mt 16.5-12)

¹⁴Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. ¹⁵Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

¹⁶ Cacëx ca atúxbi canancëxa:

—Nunu pán bēcëma cupí ca nu usaquin caia.

¹⁷ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bēcëma 'ai quiax cananin? ¿'Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman? ¹⁸ ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabí-ñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman? ¹⁹ ¿'Ën mēcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tēxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Mēcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mēcën achúshi 'imainun rabé pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tēxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mēcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bēpēxcüa

²² Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bēbacëxa. Bēbacë-bētan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramēnun quixun caquin bēnēcëxa. ²³ Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mēfnbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bēpachiquin aín mēcēnan ramēquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa. ²⁴ Cacëx bēpēquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sētécësa 'aish ca uni chaninabatia.

²⁵ Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mēcēnan bēmētēcēancëxa. Usocëx bēpēquiquin ca upí oquin isacëxa. ²⁶ Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

—Jesús ca Cristo 'icë —quíaxa Pedro quíá bana

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

²⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxri ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin? Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

³⁰ Ēsaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixun-xunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—Ēx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíáxa Jesús quiá bana

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ēsaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ěsaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ěx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ěmi nishti 'icën. 'Ēmi nishquin ca 'ě uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ě 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

³² Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. ³³ Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Mín camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ēn Papa Dios cuëñcësabi oi 'iaxma 'ěx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquínshi sinanin.

³⁴ Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ěn uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ěmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ³⁵ Uin cara aín cuëñcësa oquin 'ai, ěnë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ěnë nëtënu uipitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ěmi catamëquin 'ěx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ³⁶ Unix ca ěnë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën. ³⁷ ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ³⁸ Ui unix cara 'ěnan 'icëbia axa 'ěmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ěnan 'itimi rabíanan 'ěn bana quicësaí 'itimi rabinia, a uníxa 'ěnan 'itimi cana 'ěxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ěn Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

9 ¹ Jesusan ca ěsaquinribi cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, axa ěnu 'ěbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ěmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mēcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ěbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. ³ Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ěnë menu 'icë unínbia chupa

chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. ⁴Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa. ⁵⁻⁶Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana qiti 'ai —quiax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷Usaquin Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupéoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacé bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesússëshi anu 'iacëxa.

⁹Usaquiní matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰Usaquin Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? ¹¹Ësai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmëratí 'icën. ¹³Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëñcësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oquin ca 'acaxna.

Nunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴Aín uni rabé 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia. ¹⁵Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratutí abáquiani riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa. ¹⁶Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?

¹⁷Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Ën bëchicë cana minu bëan. Nunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën. ¹⁸Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtséquiquin ca aín xëta ñërëxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërëruí saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínunun can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.

¹⁹Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana ulti nētën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰ Cacëxuan bēcēbētan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimémiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramēcëacëxa. ²¹ Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsu 'aishbi ca usai 'iacëxa. ²² Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bama-micatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncēbētan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncē uní a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:

—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.

²⁵ Ësoquian cacēbēa 'itsa uní anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uní banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utēcēntima 'ain.

²⁶ Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncēni amiribishi a tuá aín nami nimémiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racacë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa. ²⁷ Quia ratúcancēbētanbi Jesusan aín mēcēnan mēñquin birucëx ca a tuá niruacëxa. ²⁸ Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹ Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsán —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catēcēan bana

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa. ³¹ 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uní 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uní 'aminun uní 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nētë 'icēbë baísquinuxun 'ain.

³² Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuéacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

³⁴ Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënënma 'icë —quiaux atúxbi ñucacanánpuni rabínquin cáma 'icën. ³⁵ Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi uni upitaxa bucunun ñu mēëquinquin 'aquinti 'icën.

³⁶ Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nēbëtsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa: ³⁷ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana

(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

³⁸ Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën. ⁴⁰ Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën. ⁴¹ Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí bití 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'ucha-micë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castícançë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tètëcërëcatan-cëxun parúmpapa nēbëtsi nicëxa uni nanëcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. ⁴³ Mìn mēcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina mìn mēcën tēaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mēcën rabēñu 'aishmi bēnamētima manē tsinu anuax tēmërai cuantima cupími mìn mēcën tēaxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁴ Anuax ca an nami picë xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nētēnbi bēnamētima. ⁴⁵ Mìn taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina mìn taë tēaxun nicësa 'iti 'ain. Mìn taë rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmërai cuantima cupími mìn taë tēaxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁶ Anuax ca an nami picë xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nētēnbi bēnamētima. ⁴⁷ Mìn bēru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina mìn bēru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bēru rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmërai cuantima cupími mìn bēru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁸ Anuax ca an nami picë xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nētēnbi bēnamē-tima. ⁴⁹ Nucën Papa Diosan usoquin 'acéxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. ⁵⁰ Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aishbia

aín muca nētētia camina uisaxunbi amiribishi mucotēcēntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bētsibē nishananima ca nuībanani bucucan.

Uníxa aín xanubē ēnanántima

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 ¹Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacē baca 'ucē manan, Perea cacē, bēbacēxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timētēcēnia an 'acēsabi oquin bana űuixuancēxa. ²Usa 'ain ca fariseo unbunēn anu timēxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun űucáquin cacēxa:

—¿Unin aín xanu ěnti cara asábi 'ic?

³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacēx?

⁴Cacēx ca quiacēxa:

—Moisésnēan cuēñeo banax ca ěsai quin, “ēnquin ca unin —ēñe xanu ca bēri 'ēn xanuma 'icē —quixun quirica 'atancēxun 'inánquin aín xanu ěnti 'icē” quiax.

⁵Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncē 'ain ca Moisésnēn usai quiquin a bana cuēñeocēxa. ⁶Usa 'aínbi ca camabi űu unioquin Nucēn Papa Diosan bēbu 'imainun xanu unioocēxa. ⁷Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacēñun aín papa ěni, aín xanubē ēnananquinma 'iquinti 'icēn. ⁸Usa 'ain ca uni aín xanubē rabé 'aishbi achúshisa 'icēn. ⁹Usaía achúshishi 'inúan Nucēn Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubē ēnanantima 'icēn, uni itsínribi ca ēnananmitima 'icēn.

¹⁰Usaquian cacē ca xubunuxun aín 'unánmicē unicaman amiribishi unin cara aín xanu ěnti 'icē quixun űucátēcēancēxa. ¹¹űucácēxun ca Jesusan cacēxa:

—Aín xanu ěnxuan an xanu itsi bicē uni ax ca a ěncē xanumi 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibē 'ia 'icēsaribiti. ¹²Usaribiti ca xanúxribi, aín bēñe ěnxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bēñe 'aímabi bētsi unibē 'i 'icēsaribiti.

Tuácama Jesusan Nucēn Papa Dios űucáxuan

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramēnun quixun tuá xuracama Jesúsnu bēcancēxa. Bēiabi ca aín 'unánmicē unicaman an bēcēcama űu caquin cacēxa:

—Ěnu tuá xurácama bēxunma ca buántan —quixun.

¹⁴Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacēxa:

—Quantánun caxunma ca tuá xuracama 'ēnuax unun ěn. 'Ěmi catamētia Nucēn Papa Diosan ainan 'imicē unicamax ca ěñe tuá xuracamasaribi 'icēn.

¹⁵Asérabi cana 'ēn mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bērúancē unimi cata-mēcēsa usaribiti 'ěmi catamēcēma 'icē ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn.

¹⁶Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramēquin Nucēn Papa Dios űucáxuancēxa.

űuñuira bēná uni űuicē bana

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷Baían Jesús cuancēbēbi ca achúshi uni abáuatsini uacēxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca űucáquin cacēxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'è ñuixunti 'ain, ¿'èx nētétimoi Nucën Papa Diosan nētënu abē 'inuxun carana añu 'ati 'ain?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'èx isana upí 'ai quixun 'è cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. ¹⁹Usai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Mín papa, mín titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²⁰Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aishbi minmi 'è cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²¹Cacëxun ca Jesúsana isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina mín ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nētënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²²Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

²³Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁴Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aishbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca aínshi ñuñu uniribi ainan 'inun iëmiti 'icën.

²⁸Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.

²⁹Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa, ³⁰a unix ca bëräma 'icësamairai ënë nētënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nētënu abë nētétimoi 'iti 'icën. ³¹Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu

'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsíanmainun Jesús rëcuénquiancëxa. Rëcuénquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé cuénquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa: ³³—Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. ³⁴'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëetancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá

(Mt 20.20-28)

³⁵ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabé, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëncësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëñin.

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëñin?

³⁷ Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëñin.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?

³⁹ Quia ca cacëxa:

—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain. ⁴⁰ Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëñósabi oía 'inun.

⁴¹ Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabé, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa. ⁴² Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëncësabi oquian tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. ⁴³ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. ⁴⁴ Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an

ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin. ⁴⁵Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesúsbë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucacë, an bai amo tsóxunbi ⁴⁷—Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quíaxa quicania cuati cuënísh-tëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁸Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínruí munuma cuënísh-tëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁹Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.

⁵⁰Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa. ⁵¹Usaria aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁵²Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëënuquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 ¹Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabé a 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin Jesusan cacëxa: ²—Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.

⁴Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, təcërëcacë mëracëxa. ⁵Mëraquian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶ Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. ⁷ Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa.

⁸ Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹ Usobiani ca sharáquiiani unicama cuancëxa. Rafrinëxa rëcuénmainun ca rafrinëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëëni quicancëxa:

—Ënë unix ca upíra 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërfi aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. ¹⁰ Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.

¹¹ Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca

(Mt 21.18-19)

¹² Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa. ¹³ Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higuieranën, tuatisama pan 'ain. ¹⁴ Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Mín camina tuatëcëniman. Achúshira unínbi ca mín tuá cutëcëniman. Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹⁶ Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa. ¹⁷ Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁸ Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan racuëti ca judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa.

¹⁹ Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsbe aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan

(Mt 21.20-22)

²⁰ 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an isóncësama 'icë aín tapúnmiابخيا chushicë isacëxa. ²¹ Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:

—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanáxa.

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët. ²³ Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën. ²⁵ Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha tërénquin manunun. ²⁶ Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a tërénxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama, 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun ²⁸ ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun. ³⁰ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacananacëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën. ³² ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma uncamami racuéacëxa. ³³ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Bana itsi ñuicēsoquin Jesusan an naē bērúancē unicama ñuia

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 ¹Bana itsi ñuicēsoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ēnē banaribi 'apucama ñuixuancēxa:

—Ēsa ca. Achúshi unin ca aín naēnu uvas 'apáxa. 'Apáxun cēnētancēxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quínioquin naēaxa. 'Anan ca anuxun naē bērúanti xuburibi manámiira chauruquin 'axa. 'Atancēxun bētsi uní aín naēa bērúanxunun quixun ami ēbiani ca 'ura 'icē menu 'i cuanxa. ²Cuantancēxun ca uvas bimicēbētan abēa 'icē an ñu mēēmīcē uni achúshi xuquin caxa:

—An naē bērúancē unicamanu cuantancēxun camina 'ēnan 'iti a mēsúa 'ē bēxúnun mī 'ínánun cati 'ain. ³Cacēx cuanxa bēbaiaibi ca an naē bērúancē unicaman mēētancēxun ñuñuma cuantēcēntanun xuaxa. ⁴Usaquian 'an ca naē 'ibun aín ñu mēēmīcē uni itsi xutēcēanxa. Xucēx cuanxa bēbaiaibi ca aribi an naē bērúancē unicaman macuēxquin bētsi bētsi oquin 'atimati banaquin ñu caxa. ⁵Usocēbētan amiribishi xucēbi ca bētsiribi 'axa. A 'acan ca bētsi xutancē xutancēxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acaxa.

⁶Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacē aín bēchicē a xucēma 'icēn. Xuxunmabi ca —'ēn bēchicē ēnē ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icē —quixun sínánquin aira xuaxa. ⁷Usoquin sínánquin xucēx cuanxa bēbacēbē ca an naē bērúancē unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacēbē ca aín bēchicē ēnēx naē 'ibu 'iti 'icēn. Usa 'ain cananuna nux naē 'ibu 'ínuxun ēnē 'ati 'ain. ⁸Canantancēxun 'atancēxun ca naē 'uri racāncanxa.

⁹Usoquian aín bēchicē 'acē cara naē 'ibun a unicama uisoti 'icē quixun cana mitsu cain. Aín naēnu cuanxun a unicama 'atancēxun ca bētsi uni aín naēa bērúanxunun quixun cati 'icēn. ¹⁰¿Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ēsai quicē, a caramina mitsun iscēma 'ain?

An maxax xubuacē unían biquinma racāncē 'aíshbi ca a maxax bērí amia xubu cushicē 'icēn, itá upímia xubu cushicē usaribiti. ¹¹Usaía 'inun ca Nucēn Papa Diosan 'imiāxa. An usoquin mēñfocēx ca nun nu iscēx upíra 'icēn.

¿Usoquian cuēñēo bana a caramina mitsun iscēma 'ain?

¹²An naē bērúancē unicama ñuicēbē ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacēxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatía, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icē — quixun sínani atumi racuēquin Jesús ēbiani riquiāncēxa.

Unían 'apu curíqui 'inan

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiaxa quixuan atu cacēx ami manáncatsi quixun, an Jesús cēmēxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnēn uni raíriribi xuacēxa. ¹⁴Xucēx cuanxun ca Jesús cacēxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icēn. Uisai cara Nucēn Papa Diosan uni 'iti 'icē quixun camina cēmēquinma asérabi ñuin, unían min a

bana ñuia cuati cuëñcëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶ Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuëñeocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

¹⁷ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëñcë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëñcë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ¹⁹—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuëñeocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁰ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²¹ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. ²² Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtën acama uinu 'icéxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ²⁵ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ²⁶ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésnëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu

rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés ësaquin cacëxa: “Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain”. ²⁷A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aún unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti

(Mt 22.34-40)

²⁸Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucácë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

²⁹Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: “Israel unicama, ca cuat. Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën. ³⁰Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi oíira 'iti a 'icën. ³¹Ënéxribi ca a banasaribi 'icën: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. 'Aíma ca axa quicësabi oía uni 'iti ënë bana rabésaribi bana 'icën. ³²Usaquian cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca asérabi 'icën, Nucën Papa Dios, ax ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën. ³³Cëmëima asérabi cuëni, ax cuëncësabi oi 'i ami sinánan unin axa bërúancacësaribi oquin aún aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuënia, judíos unían aún 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.

³⁴Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? ³⁶Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David ësaquin quimiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain”.

³⁷Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Ësaia quía 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuënnquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcé pañuax niti cuëëanan

anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mēcēn 'inánquin biti cuēēnia. ³⁹Usai 'ianan ca anu judíos unicama timēti xubunu unicamabē timēti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuēēnia, 'ianan ca pi timēxun anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁰Usai 'ianan ca casunamēcē xanun ñu bicuanquin cēñuia. Cēñuanan ca ax isa upí 'icē quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucēn Papa Diosbē banaia. Usa unicama ca Nucēn Papa Diosan, axa usai 'icēma uni 'acēsamaira oquin 'uchoti 'icēn.

Xanu casunamēcēñēan Nucēn Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicē bana

(Lc 21.1-4)

⁴¹Usaquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancēx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bēsui tsóbuacēxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacēxa. Iscēxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancēxa. ⁴²Nancēbē uquin ca xanu casunamēcē ñuñuma, anribi manē curíqui rabératsu nancēxa, axa cupímara 'icēbi. ⁴³⁻⁴⁴Nancēbētan cuēncēxa aia ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tēxēocē curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamēcē ēñēn asérabi cuēēnquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acēsamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu upíira upí ñui quicē bana

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

13 ¹Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—Ca is, ēñē xubux ca maxax 'acē 'aish upíira upí 'icēn.

²Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēñē xubu camina maxax 'acē 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ēñē xubucama aín maxáxcamaribi rurupacē 'iti 'icēn.

Mecama cēñúti nētē 'iisama pain 'ain bētsi bētsi ñu 'iti bana

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³Usaquin cacēx abē cuanquin ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icē matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxēshi abē 'ixun Jesús cacēxa: ⁴—¿Uínsaran ca mixmi quicēsabi oi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu ēñēx aín maxáxcama rurupacē 'iti 'icē? ¿Anúan usai 'iti nētē ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁵⁻⁶Usaquin aín 'unánmicē unicaman ñucácēxun ca Jesusan anun ax utēcēnti nētē ñuixunquin ēsaquin cacēxa:

—'Itsa unin ca, 'ēx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanen camina bēruáncati 'ain. ⁷Mitsun camina uni itsían —bētsi menu 'icē unicamax ca bētsibē 'acáñania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamaxribi ca raíribē 'acáñania —quixun ñuia cuatíbi racuétima 'ain. Usaía 'icēbēbi ca ēñē mecama

cēñúcēma pain 'iti 'icēn. ⁸Bētsi menu 'icē unicamax ca bētsi menu 'icē unicamabē nishánani 'acánanti 'icēn. 'Imainunribi ca bētsi menu 'icē 'apun suntárucama bētsi menu 'icē suntárucamabē 'acánanti 'icēn. Bētsi bētsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bētsi bētsi nētēnu 'icē unicamax ca a piti ñuñuma 'inunixun 'aia. Usoquin pain tēmēratancēxunbi ca 'ēx utēcēncēbē-tainra, unin an 'acēsamaira oquin tēmēranuxun 'aia.

⁹'Ēmi sináncēma uni raírinēn ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu buánti 'icēn. Usonan ca anua judfos unicama timéti xubucamanuxun mitsu manē xon rishquiti 'icēn. Mitsúnmi 'ēn bana uni ñuixuncē cupí ca unin mitsumi nishqiun judfósma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icēn, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unanx camina usaía 'icēbē ratútima 'ain. Usocēxunbi camina a 'apucama 'ē ñuiquin bana ñuixunti 'ain. ¹⁰Usaía 'icēma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quiáxa quicē bana unin ñuixunti 'icēn. ¹¹A unicaman mitsu 'apunu buáncēxun camina racuéquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacēbētanshia Nucēn Papa Diosan mitsu sinánmicē banan camina cati 'ain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēx camina quiti 'ain. ¹²'Ēmi sináncēma unin ca axa 'ēmi sinania oquin aín xucēnbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icēn. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bēchicēbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icēn. 'Imainun ca usaribi oquin aín bēchicēnēn ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icēn. ¹³Mitsúxmi 'ēmi catamēcē cupí ca unicamax 'ēmi sináncēma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icēbētanbia 'ēmi sinánquin ēncēma unicamax ca 'ēn Papa Diosan nētēnu 'ēbē 'iti 'icēn.

¹⁴Usaquin caxun ca Jesusan ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni, Danielnēan a ñuiquin cuēñēo uni ax ca 'atimaira 'icēa unin timacē 'aíshbi aín suntáru-camabē uti 'icēn. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icēn. An ēnē bana iscē uni an ca uisai quicē cara quixun 'unánti 'icēn. Usai 'icēbē ca unicama ami racuēti Judea menu 'icē ēmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icēn. ¹⁵Aín xubu ēman 'icē unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsintēcēnima ashiti cuanti 'icēn. ¹⁶'Imainun ca aín naēnuxuan ñu mēēcē unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naēnua-xēshi abátí 'icēn. ¹⁷Usaía 'icēbē ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcē xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁸Usaími mitaño 'itin rabanan camina Nucēn Papa Dios ñucátí 'ain. ¹⁹Usai 'i ca unicama Nucēn Papa Diosan me uniotabacē 'aían uínsaranbi 'íásamairai tēmēratí 'icēn, amiribishi usai tēmēratēcēntimoi. ²⁰Anúan paē tanquin tēmēratí nētēxa cēñúcēbēma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan, ainan 'inun an caíscē unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paē tanquin tēmēratí nētēcama sēnénmiti 'icēn.

²¹Anúan usoquin unicaman tēmēratí nētē ucēbētan unin mitsu —ca is, ēnu ca Cristo 'icē —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icē —quixun cacēxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²²Anúan usoquin unicaman tēmēratí nētē ucēbētan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ēx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinēn cēmēquin —'ēn cana Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunin

—quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsian 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. ²³Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

Anúan Jesús utēcēnti nētē ñuicē bana

(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

²⁴Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tēmërai anun uni bënëti nētëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia. ²⁵'Iparibi ca rëucunuxun 'aia, naíca-mël'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. ²⁶Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nētë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia. ²⁷'Ex quuin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timéminuxun 'ain.

²⁸Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutēcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca bari-tiacuatsinia —quixun 'unanin. ²⁹Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utēcēnti nētë ca 'urama 'icë quixun. ³⁰Asérabi cana mitsu cain, ënë nētënu bucucë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³¹Naí, me acamax ca cënúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nētétimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

³²Añu nētëinra carana 'ëx utēcēnti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënríbi 'unaniman. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania. ³³Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish camina camabi nētën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain. ³⁴Ca ësa 'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —utēcëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xëcuë bërúancë uniribi aín xubu bërúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania. ³⁵A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mëëmicë uni uti 'icë quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ëx uti 'unaniman. Carana bëbaquíshcëbë uti 'ain, carana imé naëx uti 'ain, carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana pëcaracëbëa bari urucëbë uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nētën 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain, ³⁶uquin atuna 'ëmi manúcë mitsu mërain, usa 'ain. ³⁷Ësaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëcë unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

Judíos unicama Jesúsmi 'esénan

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 ¹Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nētë 'itia rabé nētë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an

Moisénen cuēñeo bana 'unáncē unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, bití 'ai quíax canancēxa. ²Cananfí ca quíacēxa:

—Unicamama anun rabanan nēēti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chēquimicē 'insínñu 'aíshbia pēxcúcē, Simón, aín xubunua 'icē mesanu tsócēxa. Anu 'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinēn anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacē, 'arucē ñu a bēacēxa. A rox ca mēscucēma 'aish cupíra cupí 'iacēxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucē ñu a ruuquin anun Jesusan maxcá chabócēxa. ⁴Usoia isi ca anu 'icē unicama raírinēx a xanumi nishi canancēxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cēñuax? ⁵Anun ñuñuma uní 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ēñē ro 'iaxa.

⁶Usai canania cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—Ami nishquin ēñē xanu ñuixunma ca 'at. Ēsoquian 'ē 'acē ēñēx ca asábiira 'icēn. ⁷Camabi nētēn camina ñuñuma uní isin. Isquin camina 'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'aínbi camina mitsun xēnibuquin 'ē istima 'ain. ⁸An 'ē usaquin 'aísa tanquin ca 'ē 'axa. Bamacē maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ēñē xanun 'ē ron 'axa. ⁹Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ēn unibunēn 'ēn bana, anúan uní Nucēn Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ēñē xanúan ēsoquin 'ē 'acē ēñēribi ñuixunti 'icēn, camabi unían 'unánun.

Judasnēan Jesús uní 'inan

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicē uní achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotēnēn cushicama 'icē anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacēxa. ¹¹Cacēxun cuati cuēēnquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancēxa. Usaía quicēbētan ca Judasnēn —¿uisaxun carana ēñē unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncēxa.

Jesusan aín 'unánmicē unicamabētan ashiquin pia

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹²Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē ucēbēa, anun carnero 'ati Pascua nētē 'ain, ca aín 'unánmicē unicaman Jesús cacēxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nētēn a piti ñu mi mēñíoxuní cuanti caramina cuēēnín?

¹³Usaquian cacēxun xuquin ca aín 'unánmicē uní rabé cacēxa:

—Ēma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mēraquin camina achúshi unían ñutēn 'umpax buania a nuibianti 'ain. ¹⁴Nuibiani anua ax atsíncē xubunu atsínquin camina aín 'ibu ēsaquin cati 'ain: An nu 'unánmicē uní an ca ēsaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ēbētan 'ēn 'unánmicē unicaman Pascua nētēn piti ñu piti 'ic? ¹⁵Usaquinmi cacēxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namé cha, cata itsi manámi 'icē, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mēñocē, a mitsu ismiti 'icēn. Ismicēxun camina anuxun piti mēñoti 'ain.

¹⁶Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëñfocëxa.

¹⁷Usaquian 'an ca Jesús bë bëbaquishcëbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë acamax anu bëbacëxa. ¹⁸Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

¹⁹Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucácëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

²⁰Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën. ²¹Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²²Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

²³Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa. ²⁴'Aia ca cacëxa:

—'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama téréncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.

²⁵Asérabi cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesús bë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. ²⁷Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësaí quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. ²⁸Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísqiquiani Galileanu cuanti 'ain.

²⁹Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Rafrinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁰Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³¹Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mënïocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.

³³ Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa. ³⁴ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

³⁵ Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëncëbë ca uisafbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: ³⁶ —Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oishi cana 'iti 'ain.

³⁷ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? ³⁸ Mitsux 'ëx cuëncësa oi 'iisa tanibi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

³⁹ Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa. ⁴⁰ Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténantëcëncëx 'uxcë mërátëcëancëxa. Mëraquian bësún-cëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sínánma 'icën. ⁴¹ Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:

—Bërfi camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. ⁴² Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa.

⁴⁴ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵ Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën, —¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. ⁴⁶ Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁴⁷ Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni mëëquin aín pabí amocúa pabíscacëxa.

⁴⁸ Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan? ⁴⁹ Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin

'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë-sabi oquin 'ë ësöquin 'acanin.

⁵⁰Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

⁵¹⁻⁵²Raíria abámainun ca bënë uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sámana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timécë 'iacëxa. ⁵⁴Jesús buán-tamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mënócënu bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sënamëti anu tsoócëxa.

⁵⁵⁻⁵⁶Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unbunën 'apucama anu timéxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mës cú 'iacëxa. ⁵⁷Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ësai quiacëxa: ⁵⁸—Nun cananuna ësai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ënë rurupatan-cëxun rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi bëtsi 'atécënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

⁵⁹Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mës cúcë 'iacëxa.

⁶⁰Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶¹Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabiçë, aín Bëchicë a 'ain?

⁶²Cacëxun ca Jesús an cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucúax utëcënia isinxun 'ain.

⁶³Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan.

⁶⁴Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sínancanin?

Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa. ⁶⁵Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mëëquin cacëxa:

—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.

Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'Ēn cana a uni 'unáncēma 'ai —quixuan Pedronēn ca

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mēnócēnu 'iacēxa. Anua 'ain ca an sacerdotenēn cushicaman 'apu űu mēēxuncē xanu uacēxa.

⁶⁷Uquinbi tsimia sēnamētia isquin ca Pedro cacēxa:

—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icē, abē 'ion.

⁶⁸Cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—'Ēn cana a uni 'unáncēma 'ain. Mixmi a űui quicē uni a cana 'ēn 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncē xēcuēnu 'icē ēman cuancēbēbi ca 'atapa banacēxa. ⁶⁹Usa 'ain ca amiribishi Pedro istēcēnquin a xanun anua 'icē unicama cacēxa:

—Ēnē unix ca axa abē nicē unicama achúshi a 'icēn.

⁷⁰Cacēxun ca Pedronēn amiribishi catēcēancēxa:

—'Ēn cana a uni 'unaniman. Usaquian cacēa panácēma 'aínshi ca anu 'icē unicaman Pedro catēcēancēxa:

—Mix camina Galileanu 'icē uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icē unicama banacēsa 'ain. Asérabi camina mix acama achúshi 'ain.

⁷¹Cacēxun ca Pedronēn munuma banaquin cacēxa:

—'Ēx cēmēia ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'atimoti 'icēn. An cuamainun cana asérabi mitsu cain, mixmi a űui quicē uni a cana 'unaniman.

⁷²Usaía quicēbēshi ca 'atapa amiribishi banatēcēancēxa. Banacēbētan ca Pedronēn Jesusan ēsaquin cacē a sináncēxa: Rabé 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ē 'unáncēma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coíncē bana sinani ca Pedro masá nuituirai bēunan mēscúacēxa.

Pilato Jesús 'ináncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 ¹Pēcaracuatsíncēbē ca judíos sacerdotenēn cushicamabē caniacēcē unicama 'imainun an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi timēacēxa. Timēxun nēaxun ca Jesús Pilatonu buáncēxa. ²Buáncē ca Pilátonēn Jesús űucácēxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ēx a 'ain, mixmi quicē, usa.

³Quicēbē ca sacerdotenēn cushicamax 'itsa űu űuiquin Pilato cai Jesúsni manáncēxa. ⁴Usaquian cacancēxun ca Pilátonēn Jesús catēcēancēxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicēbēbi caina uisafbi quiman?

⁵Cacēxbia Jesús banacēbēma ca Pilato —¿uisa uni cara ēnēx 'ic? —quixun sinani ratúacēxa.

Jesús ca bamati 'icē quixuan unicama quia

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶Anun chamiti űucēñunma 'acē pán piti nētēa sēnēncēma pain 'ain ca Pilátonēn usabi oquin 'acē 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunēn űucácē, a

sipuanua chiquínti sináncëxa. ⁷Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa. ⁸Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

⁹⁻¹⁰Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátónën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëëncanin?

¹¹Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë-
'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

¹²Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti caramina cuëëncanin?

¹³Quixun cacëxunbi ca cuëníshi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁴Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁵Quicëbëtan ca Pilátónën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

¹⁶Usoomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.

¹⁷Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa.

¹⁸Usoatancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

¹⁹Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcia raírinën tushuca-mainun ca raírinënríbi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabicatsi quixun 'acëxa. ²⁰Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. ²²Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. ²³Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën. ²⁴Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx suntárucama Jesusan chupa mëtíquiacëxa. ²⁵Manámiquirua bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin 'acëxa.

²⁶Uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuëñëoxuan nancë bana ax ca ësai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën. ²⁷Usoquin Jesús 'anan ca

suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabéribi i curúsocënu matástancëxun bêtsíxa aín mëqueu 'imainun bêtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa. ²⁸Usai ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “Uni 'atimacamabë ca ax 'iaxa”.

²⁹Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tencëti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatan-cëxun rabé 'imainun achúshi nêtéinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. ³⁰Usa 'aish ca min cushínbi iéti i curúsocënuax 'ibút.

³¹Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancëxa:

—An uni raíri iémicësaribi oi iétibi ca iétima.

³²Usai canani ca quiacëxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax béri i curúsocënuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabé anribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. ³⁴Usai 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë èan? —qui quicë 'icën. ³⁵Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.

³⁶Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa. ³⁸Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bépáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabé 'inun tuquiacëxa. ³⁹Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —asérabi ca ënëx Diosan bëhicë 'iaxa —quiax quiacëxa.

⁴⁰Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. ⁴¹A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesús bë Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mëníoti nëtë ñanta-buacëxa. ⁴³Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax ca

judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan camabi unin 'unáncē 'iacēxa. Usa 'aish ca anúan Nucēn Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nētēa an caíncē 'iacēxa. Usa 'aish racuētimaishi anua 'icēnu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacēxa. ⁴⁴Usaquian cacēxun ca Pilátōnēn —asérabi cara bamaxa —quixun ñucánuxun suntárūnēn cushi camiacēxa. Camicēx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucacēxa. ⁴⁵Ñucacēxuan —ca bamaxa —quixun cacēxun ca Pilátōnēn José Jesús buántanun quixun cacēxa. ⁴⁶Usaquian cacēx cuanquin ca sámana upí marutancēxun Jesús i curúsocēnua nanpáquin Josénēn anun rabúancēxa. Rabúntancēxun matá me tēmúa naēcē anu mēníotancēxun ca taránbianxun maparanēn quini xēpuacēxa. ⁴⁷Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bētsi María, Josénēn tita, anribi uinu cara mēñoíoa quixun isacēxa.

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 ¹Anun ñu mēētima nētē ñantabucēbētan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonēn tita, acaman anúan Jesús iméishi 'aí cuanti, sanu ro maruacēxa. ²Maruonx ca pēcaracēbēa bari urucēma 'aínshi anua Jesús mēñoēxancēnu cuantēcēancēxa. ³Cuani ca ēsai canancēxa:

—¿Uin cara anun quini xēpucē mapara nu racanaxunti 'ic?

⁴Usai cananquiani cuanx nīracēquinbi ca anun quini xēpuēxancē mapara axa anua naēnxancēnuma 'icē, racanacē isacēxa. ⁵Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bēná uni achúshia tarí uxua pañuax mēqueu tsócē isí ratúancēxa. ⁶Ratutiabi ca cacēxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocēnua matásēxancē Jesús, Naza-retnu 'icē, a barin. Ca ěnuma 'icēn, ca baísquiaxa. Anua unin racāēnxancē ca is. ⁷Isbiani cuanxun camina Pedrocēñun aín 'unánmicē unicamaribi ēsaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancēxun anua a isti 'ain, an mitsu cacēsabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicē unicama cati 'ain.

⁸Usaquian ángelnēn cacēxun, asérabi ca Jesús anuma 'icē quixun istancēx ratuti bērēruí quininuax chiquiti ca abáquiani cuancēxa. Cuanquin ca racuēquin uibi uisaquinbi cáma 'icēn.

María Magdalenanēan Jesús isa

(Jn 20.11-18)

⁹Domingo nētē pēcaracēbē ca Jesús baísquitancēx María Magdalena anua mēcēn achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracēacēxa. ¹⁰Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bēunan mēscúcē axa Jesús bē nicē unicama a cai cuancēxa. ¹¹Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacēxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncēxa.

Ami sináncē uni rabémia Jesús chiquiracēa

(Lc 24.13-35)

¹²Usai 'itancēxa ěmanuax bain cuancēbē ca Jesús a unicama rabémi, bētsi unisa 'aish, chiquiracēacēxa. ¹³Usaía ami chiquiracēcēxun isbianquian

—Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën —usama ca —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquian ñu 'anun ca

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracë-quin ca Jesusan atu cacëxa:

—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérami 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, asérami ca baísquiaya quixun 'ë sinántisama tan.

¹⁵Usaquin caxun ca atu cacëxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha tērécë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain. ¹⁶Ñuixuncëxun cuatía 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa 'ëmi catamëi-sama tancë uni ax aín 'ucha cupí xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. ¹⁷Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën. ¹⁸Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan

(Lc 24.50-53)

¹⁹Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa. ²⁰Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesucristomi cata-mëti aín 'ucha tērécë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca asérami 'icë quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

LUCASNĒAN 'A UPÍ BANA

I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

1 ¹⁻²Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuiaxa. A unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mënfoquin a banacama cuëñëoxa. ³⁻⁴Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi asérabi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara 'iaxa quixun cuatancëxun, cuëñëoxunquin mi ñuixunin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacénti ñuia

⁵Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa. ⁶Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën. ⁷Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.

⁸Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin, ⁹uin cara anu Nucën Papa Diosan caíscë uníxëshi atsínti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánuxun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa. ¹⁰Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiácëxa. ¹¹Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucüa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa. ¹²Mërai sináncasmai ca ratuti racuéiracëxa. ¹³Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías, Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain. ¹⁴A tuá aín tita bacéncëx canicëbë camina 'itsaira cuëënti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuëënti 'icën, a uni cupí. ¹⁵Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën. 'Ianan ca an vino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacéncëma pain 'aishbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux. ¹⁶Juan an ca amia manúcé 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën. ¹⁷Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesús a unun ax pain rëcuëncuatsini

uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun unicaman upí oquin sináncēsariibi oquin aín bēchicē sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancē unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicēxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucēx ucēbētan, Israel unibunēn upí oquin aín bana cuati 'icën.

¹⁸ Angelnēn cacēxun ca Zacaríasnēn cacēxa:

—'Ēx cana xēniira 'ain, 'ēn xanuribi ca xēniira 'icën. ¿Usa 'ain carana uisaxun 'unánti 'ain, min 'ē cacēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē quixun?

¹⁹ Cacēxun ca ángelnēn cacēxa:

—'Ēx cana abē 'ixuan an cacēsabi oquin Nucën Papa Dios ñu 'axuncē ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icē ca an upí bana ēnē ñuiquin mi canun quixun 'ē xuaxa. ²⁰ 'Ēn mi cacēxunbimi usai ca 'iti 'icē quixun sináncēma cupí camina banañma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sēnēncēbēiši banatēcēnti 'ain. Min sináncēbēmabi ca 'ēn mi cacē ñu asérabi 'iti 'icën, anun usai 'iti nētēa sēnēncēbē.

²¹ Angelbē Zacarías banamainun ca an ēmánxun chiquitia caíncē unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncēxa. ²² Usaquin sinánquian caíncēx chiquíquin ca Zacaríasnēn banacasmaquin aín mēcēnanshi sanánquin tanxuancēxa. Usaía 'icēbētan ca unicaman —Nucën Papa Diosan ismicēxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncēxa.

²³ A nētēcama anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati sēnēncēbē ca Zacarías aín xubunu cuantēcēancēxa. ²⁴ Usa 'ain ca Zacarías cuantēcēan aín xanu Elisabet tuuacēxa. Tuui ca chiquitima mēcēn achúshi 'uxē aín xubu mēúishi 'iacēxa. Usai 'iquin ca sináncēxa: ²⁵ Nucën 'Ibu Diosan ca 'ē sinánxunquin unicaman 'ē 'atimaquin ñuitēcēnxunma 'anun 'ēx tuáñu 'inun mēñíoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnēn María ca

²⁶ Elisabet mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxē sēnēni natubēncēbētan ca Nucën Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icē ēma, Nazaret, anu cuanxuan ²⁷ unibē 'icēma pan xanu, María cacē, a istánun xuacēxa. A xanux ca Davitan rēbúnqui, José cacē uni, an binuxun cacē 'iacēxa. ²⁸ Usa 'ain ca xucēx cuanx anua 'icēnu atsínquin María cacēxa:

—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucën 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu raíri 'acēsamaira oquin. Ax ca mibē 'icën.

²⁹ Usaquin cacēxun cuaquinshi isquin ca Maríanēn ratúquin sináncēxa —¿uisoti cara 'ē usaquin cain? —quixun. ³⁰ Usaquin sinaniabi ca ángelnēn cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it, María. Mi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxunia. ³¹ Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancēx camina bēbu tuá bacēnti 'ain. A camina Jesús caquin anēti 'ain. ³² Ax ca uni itsisama 'iti 'icën. A ñui ca —Nucën Papa Dios manámi 'icē aín Bēchicē ca ax 'icē —quiax uni quiti 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicēx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icën. ³³ 'Apu 'aish ca Israelnēn rēbúnquinēn 'apu nētétimoi 'iti 'icën. Ax ca cēñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.

³⁴ Cacēxun ca Maríanēn ángel cacēxa:

—'Ēx cana unibē 'icēma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?

³⁵ Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca minu uti 'icën. Manámi 'icë Nucën Papa Diosan sinanën camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian sinánxuncë-xunmi tuacëx ca ax Nucën Papa Diosan iscëx upíra 'iti 'icën, —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quíax ca unicamax a ñui quiti 'icën. ³⁶ Min xucën, Elisabet, anribi ca caniacëquinbi bëbu oquin tuaia. Ca tuaíma quicancëbëbi ca aín tuá mēcën achúshi 'imainun achúshi 'uxëinshi chaia. ³⁷ Aíma ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'icën.

³⁸ Cacëx ca María quiacëxa:

—Ënu cana 'ain, a Nucën 'Ibu cuëëncë ñu 'axunti. Min cacësabi oi ca 'iti 'icën. Usaquian cacëx ca ángel cuancëxa.

María Elisabet isi cuan

³⁹ 'Itsama nētë 'icëbë ca María bënētishi Judea menu 'icë ëma achúshi, matánu 'icë, anu Elisabet isi cuancëxa. ⁴⁰ Cuanx bëbai Zacaríasnën xubunu atsínquin ca Maríanën Elisabet —žënu caina 'ain? —quixun cacëxa. ⁴¹ Usaquin Marianën cacëxuan Elisabetnën cuacëbëshi ca aín pucunuax aín tuá ubiácëxa. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacëxa. ⁴² Sinánmicëx cuëënquin ca Elisabetnën munuma María cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acësamaira oquin. Min tuáribi ca an upí oquin sinánxunia. ⁴³ Mixmi Nucën 'Ibu ax uti nun caincë aín tita 'aish 'ë isi ucëbë cana cuëëribi rabinin. ⁴⁴ 'Ën minmi cacëxun cuacëbëshi ca 'ën pucunu 'icë tuá cuëëni ubíaxa. ⁴⁵ Nucën 'Ibu Dios quicësabi oi ca aséribi 'iti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun sinani camina cuëëinra cuëënti 'ain.

⁴⁶ Elisabetnëan usaquin cacëxun ca Maríanën cacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu Dios cuëënquin rabin. ⁴⁷ 'Ën 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ë iémicë, a sinani cana cuëëinra cuëënin. ⁴⁸ 'Ëx ñuñuma 'aishbi ami sináncë 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan 'ë sinánxuanxa. Usoquin sinánxuncë 'ëx 'ain ca camabi unix 'ë ñui —a ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa —quiti 'icën. Axa ënë nētënu bucucë unicaman rëbúnquinëxribi ca usai 'ë ñui quiti 'icën. ⁴⁹ Nucën Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ën sináncëma ñu upíra upía 'ë canun quixun aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíra 'aish uisa ñu 'atimabi 'ati sinanima. ⁵⁰ Usabi oquin ca uicaman cara ami racuëanan aín bana cuatia acama nuibaquin 'aquinia. ⁵¹ Cushiira 'ixun ca an unin 'acëma ñu 'axa. Axa —'ëx cana uni itsisamaira 'ai —quixun sinani rabiçë unicama ca an ñuuma 'imiixa. ⁵² 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icë unicamaribi meuma 'inun 'imiixa. ⁵³ Panancë unicama ca pimiixa. Pimianan ca ñuñu unicama ñu 'inántëcënquinma ñancáishi cuantánun xuaxa. ⁵⁴ Israelnën rëbúnquicama ainan 'inúan caíscë acama ca nuibaquin manuquinma 'aquianxa. ⁵⁵ Usai ca xëñibua 'afñbi 'iti 'icë quixun ca aín rëbúnquicama ñuiquin Nucën Papa Diosan nucën rara Abraham cacëxa.

⁵⁶ 'Ësai qui sënëntancëx rabé 'imainun achúshi 'uxë Elisabetbë 'itancëx ca María aín xubunu cuantëcëancëxa.

An uni nashimicë, Juan, bacéan

⁵⁷Usa 'ain ca Elisabet aín bacéanti nètë sënëncëbë, nucë bënë tuá bacéancëxa. ⁵⁸Bacéncë —a ca Nucën 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu 'inun 'imiixa —quixun 'unánbiani a 'urama 'icëcama 'imainun aín aintsi 'ibu-camaxribi Elisabet isi cuanx ca abë banai cuëëancëxa. ⁵⁹Usai 'itancëx ca Elisabet bacéncë achúshi semana 'imainun achúshi nètë 'ain, judíos unibunëan 'acësoquin, a tuá judío 'icë 'unánti oi anu timéacëxa. Timéax ca aín papan anénbi anëcatsi quiax quicancëxa. ⁶⁰Quicëbëbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anëx ca Juan cacë 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

⁶¹Quia ca cacancëxa:

—¿Uisa cupí cara Juan caquin anëcë 'iti 'ic? Uinu 'icë min aintsi 'ibúxbi ca usaquin anëcë 'aíma 'icën.

⁶²Usaquin catancëxun ca aín papa uisaquin anëti cara cuëënia quixun ñucáquin mēcënan 'unánti oquin sanánquin cacancëxa. ⁶³Usoquian cacancëxun ca aín papan anu cuënëoti ñua 'inánun quixun aín mēcënan tanquin cacëxa. Cacëxun 'inancëxun ca —aín anë ca Juan 'icën —quixun cuënëocëxa. Usaquian cuënëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia quiax sináncasmacancëxa. ⁶⁴Usaquian cuënëocëbëa sináncasmacancëbëshi ca Zacarías banatëcëancëxa. Banatëcënquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa.

⁶⁵Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratúacëxa. 'Imainun ca Zacaríasbëa aín bëchicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu 'icë unicaman chanioia cuacëxa. ⁶⁶Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun nuitu mēúishi sinánan, Nucën Papa Diosan ca abë 'ixun asérabi a sinánxunia quixun 'unani, —jëñë tuáratsu cara canitancëx uisa uni 'iti 'ic? —quiax canancëxa.

Zacarías canta

⁶⁷Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cuëëni quiacëxa:

⁶⁸—Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabicë, a ca camabi unin rabiti 'icën. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a xuaxa. ⁶⁹An ca cushiira 'ixuan an nu iémiti axa unun mēñíoxa. Ax ca an Nucën Papa Dios rabia David, aín rëbúnqui 'iti 'icën. ⁷⁰Nucën Papa Diosan ca bëräma an ax quicë bana uni ñuixuncë uni upícaman —usai ca 'iti 'icë —quixun canun camiacëxa, ësaquin, ⁷¹an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu iëmianan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi otima oquin nu iémiti 'icën. ⁷²Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucën Papa Diosan nucën raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti 'icën. A bana, nucën raracaman rëbúnquínëx ca aín unibu 'iti 'icë quiax quicë, a ca manucëma 'icën. ⁷³Nucën Papa Diosan ca sinanatëcënxunma nucën rara Abraham cá banax ca ësai quicë 'icën: ⁷⁴Abrahamnëñ rëbúnqui nun nu racuéquinma a rabinun ca axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iémiti 'icën. ⁷⁵Usaquian iëmicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax cuëëncësabi oquin 'aquin, camabi nètë nun bamati nètë utámainun a rabiti

'ain. ⁷⁶ Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui ca unicamax, Nucën Papa Dios manámi 'icë an aín bana unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiax quiti 'icën. Min camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix pain rëcuéncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel unicama sinánmiti 'ain. ⁷⁷ Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca atun 'uchacama tērēncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iēmīcë 'iti 'icë quixun. ⁷⁸ Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin, an nu iēmīti, a aín nētēnu 'icēbi ēnē menu nubē 'inun xuti 'icën. ⁷⁹ Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbē upíma 'ianan —'ën bamati ca 'urama 'icë —quixun sinani racuēti masá nuituti bēanquibucēnu 'icësa unicama atun 'uchacama tērēnquin Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu Nucën Papa Diosbē upí 'aish ax cuēēncēsabi oi 'inun nu 'imiti 'icën.

Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx quiacëxa.

⁸⁰ Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Israel unicama bana ñuixunti nētëa sēnētamainun anu unī 'icëma menu 'iacëxa.

Jesús bacéan

(Mt 1.18-25)

2 ¹ Ënē menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César Augusto, aín bana ca cuacocancëxa, camabi unix ca aín anē quiricanu 'ai cuanti 'icë quixun. ² Cirenio cacë uni axa Siria nētēnu 'icë unicaman 'apu 'ain ca a quirica 'atabaquin 'acancëxa. ³ Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icë ëmanuax cara bacéancëxa, anuxun aín anē quiricanu 'ai riquiāncëxa. ⁴ Usa 'ain ca José Galilea menu 'icë ëma Nazaret cacë, anuax Belén cacë ëmanu cuancëxa. Belén ax ca Judea menu 'icë ëma, anuaxa David bacéan, a 'iacëxa. José, ax David aín rēbúnqui 'aish, ca aín anē 'ai Belénu cuancëxa. ⁵ Cuanquin ca an binuxun 'unántiocë xanu, María, tuñu 'icë, anribia aín anē 'anun buāncëxa. ⁶ Buāncëx cuanx Belénu bëbatancëx ca María aín bacēnti nētë sēnēancëxa. ⁷ Sēnēncëbë ca anu 'iti xubu anu 'aínbia 'aisamaira 'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina pimiti 'itinuax María bacéancëxa. Bacénxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina pimiti bunánti anu aín tuá racāncëxa.

Angelcaman an ñuina bërúancë unicama ca

⁸ Usa 'ain ca Belén 'urama 'icë pastonu an ñuina bërúancë unicama 'iacëxa. 'Ixun ca imé 'uxti tēaquin aín ñuina bërúancëxa. ⁹ Anu 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx ángel achúshi atumi chiquiracëtia isacëxa. Iscëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan pëcacën atu pëcacëxa. Usocëbë ca ratuti racuéacëxa. ¹⁰ Usariabi ca ángelnën atu cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ënëx ca camabi unin cuati 'icën. Cuati ca chuáma tani cuēēnti 'icën. ¹¹ Ënë nētēn ca bacéanxa anuax David bacéan ëmanuax an camabi unī aín 'ucha tērēncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iēmīti. Ax ca Nucën 'Ibu Cristo, a 'icën. ¹² Ënë isquin camina 'ën mitsu cacë bana ax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun ñuina pimitinu racāncë isti 'ain.

¹³ Quicëbëshi ricuatsini timëti Nucën Papa Dios rabi ca ángelcamax quiacëxa:

¹⁴ —¡Naínu 'icë Nucën Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ënë nëtënuaxa Nucën Papa Diosbë upí 'icë unicamax ca chuámashirua 'ican!

¹⁵ Usoquin atu catancëxa ángelcamax naínu riquiancëbë ca an ñuina bërúancë unicamax canancëxa:

—Taín isi Belénu cuanun ca cuan, nua Nucën 'Ibu Diosan camicëxuan aín ángelnën nu cacë ënë isi.

¹⁶ Cananquiani bënëtishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín Tuá anuxun ñuina pimitinu racáncë isacëxa. ¹⁷ Isquin ca ángelnëan a Tuá ñuiquin cacë banacama ñuixuancëxa. ¹⁸ Usaquian an ñuina bërúancë unin ñuia cuati ca an cuacë unicama ratúacëxa. ¹⁹ Ratúquinbi ca Maríanën aín nuitu mëúishi ënë ñucama manuquinma sináncëxa. ²⁰ Usa 'ain ca an ñuina bërúancë unicama an a iscë ñucama 'imainun an a cuacë ñucama sinánquin Nucën Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancëxa. Riquianquin ca — ángelnëan nu cacësabi oi ca 'iaxa —quixun sinánan ax ca upíira 'icë quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Josébëtan Maríanën Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buan

²¹ María bacéncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain ca atúan aín bëchicë 'acësabi oquin judíos uni raírinën Maríanën tuá judío 'icë 'unántio-cëxa. 'Unántioquin ca María tuutisama pain 'aían ángelnën cacësabi oquin Jesús caquin anëacëxa.

²² Moisésnën cuëñëo banaxa —bacéntancëxun ca camabi judío xanun usoquin aín tuá 'ati 'icë —quicësabi oquin ca Maríanën anúan bacéncë 'uxë sënëncëbëtan aín rëcuën tuá Josébëtan Jerusalénu buáncëxa, ax ca ainan 'icë Nucën 'Ibu Dios canuxun. ²³ Moisésnën cuëñëo bana ca ësai quia: “Camabi rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën”. Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa. ²⁴ Moisésnën cuëñëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacéncë 'uxë sënëncëbëtan ca xanun an 'aracacë numacuru rabë buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an 'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca Maríanën Jesús buánan numacuru rabëribi judíos sacerdote 'inánuxun buáncëxa.

²⁵ Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa. Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'iacëxa. ²⁶ An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësöquin sinánquin 'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, a Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.

²⁷ Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu 'ain ca Josébë María, Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsían-cëxa. ²⁸ Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:

²⁹ 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati asábi 'icën. ³⁰ An camabi uni aín 'uchacama tërénquin minan 'inun

iémiti a cana 'ën bërúnbi isin. ³¹ Ax ca usai 'iti 'icë quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mëníon. ³² An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën. Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti 'icën.

³³ Simeónëxa Jesús ñui quía cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa. ³⁴ Sináncasmaiabi ca Simeónën acama Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita, María, cacëxa:

—Ënë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíra 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëñia quixuan unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëñima a ñui 'atimati banati 'icën. ³⁵ Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín naitu mëu sinania quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën. Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nuituirati 'ain.

Usaquin ca Simeonën María cacëxa.

³⁶ Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'iacëxa. ³⁷ Mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën. Nëtënbi imëbi ca usaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. ³⁸ Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëñquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos uni chuámarua 'inux iéti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iémiti a ca ënëx 'icë —quixun cacëxa.

Nazaretnu cuantëcëan

³⁹ Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën cuëñëo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

⁴¹ Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian, Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nëtë ax ca aín raracama Egipto menuax 'atimocë 'aish bamaibi iëa, a sinánquin Nucën Papa Dios rabiquin carnero 'ati nëtë 'iacëxa. ⁴² Usai cuanquin ca mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'icë Josébëtan Maríanën Jesús anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu buáncëxa. ⁴³ Anu cuanx anun carnero 'ati nëtë inúmibiani amiribishi Nazaret ëmanu cuantëcënquin ca Maríanën Josébëtan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénubi ëbiancëxa. ⁴⁴ Èbiani ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María achúshi nëtë bain cuancëxa. Cuanxun ca aín aintsi 'ibucamanua

barianan an 'unáncë unicamanuaribi bariquinbi 'aímcëxa. ⁴⁵ 'Aímobiani ca Josébë Maríá amiribishi Jerusalénua bari cuantëcëancëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca rabé 'imainun achúshi nètë 'icëbëtan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnën cuëñëo bana uni 'unáncë unicaman bana ñuixuncëxun cuaquin anribi atu bana ñucatia mërácëxa. ⁴⁷ Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara ëñë tuacën ëñë ñucama 'unánan nun ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quiax sináncasmacëxa. ⁴⁸ Usaía a unicamabë banai tsócë Jesús mërai ca Josébë Maríá ratúacëxa. Ratúquin ca aín titan cacëxa:

—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana mi mëraccatsi bënëquin barin.

⁴⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën ñu 'ati caramina 'unaniman?

⁵⁰ Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanën uisoquin caquin cara usoquin caia quixun 'unánma 'icën.

⁵¹ Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu cuantëcëancëxa. Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan papa 'imainun aín tita quicësabi oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús 'icëcama a manuquinma sináncëxa. ⁵² Sinánmainun ca Jesús caniacëxa. Cani aín nami cushi 'ianan ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca upí tuá 'icë —quixun camabi unin cuëñquin nuibacëxa. Nuibamainun ca Nucën Papa Diosanribi a isi cuëñquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 ¹ Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nètëa quince baritia 'icëbë ca Poncio Pilato Judea menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën, Filipo, ax Iturea me 'imainun Traconíte menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Lisancias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa. ² Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos sacerdotecaman cushi 'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën bëchicë, Juan, axa anu uni 'icëma menu 'icë, a Nucën Papa Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana ñuixunun quixun 'imiacëxa. ³ 'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ëesai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tërécë 'inun.

⁴ Usai ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, Isaíasnën cuëñëosabi oi, ëesai quicë:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ëesai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mënfoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain. ⁵ Matá nancëcëcamax ca natacacácë 'iti 'icën, aín bashicama 'imainun matácama ca bëtsibëtan sënën 'iti

'icën, bai tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, bainu 'icë quinicama ca natakacacë 'iti 'icën. ⁶Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira ucëbëtan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, unicama 'aquinquin ainan 'inun iëmiti 'icë quixun isti 'icën.

⁷Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaira uni anu riquiancëxa. Riquianxa bëbacë ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti, runu an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinanun quixun uin mitsu cax? ⁸Unían mitsu asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën. ⁹Ësa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënëñquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

¹⁰Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unicaman —¿Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inuxun caranuna aña 'ati 'ai? —quixun Juan ñucáquin cacëxa. ¹¹Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uix cara cutun rabéñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi 'inánti 'icën. Uix cara pitiñu 'icë an ca pitiñuma uni paná 'inánti 'icën.

¹²An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu nashiminun quiax Juanu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:

—¿Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inuxun caranuna aña 'ati 'ain?

¹³Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.

¹⁴Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:

—¿Nunribi caranuna aña 'ati 'ain?

Ñucácëxun ca cacëxa:

—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma cuëñquin ashi biti 'ain.

¹⁵Ësoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti nun caíncë, a 'icë —quixun cuëñquin sináncëxa. ¹⁶Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:

—Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. ¹⁷An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín

xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

¹⁸Usaquin bana ñuixuanan unicama 'esëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëënun bana ñuixuancëxa. ¹⁹Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë — minmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë — quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa. ²⁰Usaquian cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcënquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

Juanëan Jesús nashimia

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹Sipucëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa.

²²Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'iruacëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'ia

(Mt 1.1-17)

²³Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa 'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa. ²⁴Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. ²⁵José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë 'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë 'iacëxa. Esli ax ca Nagainën bëchicë 'iacëxa. ²⁶Nagai ax ca Maatnën bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Semeinën bëchicë 'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Judánën bëchicë 'iacëxa. ²⁷Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan ax ca Resan bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa. Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca Nerín bëchicë 'iacëxa. ²⁸Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën bëchicë 'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax ca Elmodamnën bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë 'iacëxa. ²⁹Er ax ca Josuénnën bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Elieznën bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. ³⁰Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën bëchicë 'iacëxa. Simeón ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa. Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa. ³¹Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca Mainanën bëchicë 'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë 'iacëxa. Matata ax ca Natanën bëchicë 'iacëxa. ³²Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca Isaínën bëchicë 'iacëxa. Isaí ax ca Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. Sala ax ca Naasonën bëchicë 'iacëxa. ³³Naasón ax ca

Aminadabnën bëchicë 'iacëxa. Aminadab ax ca Aramnën bëchicë 'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë 'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. ³⁴ Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën bëchicë 'iacëxa. Isaac ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa. Abraham ax ca Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca Nacornën bëchicë 'iacëxa. ³⁵ Nacor ax ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Ragaunën bëchicë 'iacëxa. Ragau ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa. Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa. Heber ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. ³⁶ Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. Cainán ax ca Arfaxadnën bëchicë 'iacëxa. Arfaxad ax ca Semnën bëchicë 'iacëxa. Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca Lamecnën bëchicë 'iacëxa. ³⁷ Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén ax ca Enocnën bëchicë 'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë 'iacëxa. Jared ax ca Mahalaleelnën bëchicë 'iacëxa. Mahalaleel ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. ³⁸ Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën bëchicë 'iacëxa. Set ax ca Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 ¹ Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinán-miacëxa. ² Cuanx ca cuarenta nētēn anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Anu 'ixun ca a nētēcaman Jesusan ñu piama 'icēn. Ñu piima ca panancëxa. ³ Panancë isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:

—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icēn”.

⁵ Uсотancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacama cuainacëa bënënquinshi ismiacëxa. ⁶ Ismi-quin ca cacëxa:

—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama ënëx ca 'ënan 'icēn. Usa 'icë cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ënë ñucama 'inánti 'ain. ⁷ Rantin puruni tsóbuquinmi min dios 'icë 'ë rabi-cëxun cana ënë mecama 'imainun ënë menu 'icë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.

⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

⁹ Uсотancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan manáinra sënëñ buánruacëxa. Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët.

¹⁰ Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun aín ángelcama xuti 'icën.

¹¹ Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín męcënan mi biti 'icën.

¹² Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ėsairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuëneo quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

¹³ Usaquian Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Usaquian 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë unicamanribi a ñuiquin chaniocëxa. ¹⁵ Anua judíos unicama timécë xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timécë unicama bana 'unánmiacëxa. Usoquian 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'iá

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca anun ñu mëëtima nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timécë xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëëtima nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuëneo ñui niruacëxa. ¹⁷ Niruia ca an a quirica bërúancë unin Isafasnën cuëneo bana a atu 'axunun quixun 'inán-cëxa. 'Ináncëxun biquin ca aín catanua ësaí quicë bana bariquin mëraquin atun cuanun quixun 'axuancëxa:

¹⁸ Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca aín Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën.

An ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun ñuixuanan, axa masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca sipuacë 'aishbia upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma 'iminun 'ë caxa. ¹⁹ 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

²⁰ Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica bërúancë uni 'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timécë unicaman ënquinma abi isacëxa.

²¹ Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërfi ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.

²² Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëëni —aín bana ca asábi 'icë — quianan —axa quicë banax ca upíra 'aish uni itsin banasama 'icë —quiax quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë 'aishbi cara usai banain? —quiax canancëxa. ²³ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun sapí camina ësaia uni quicë bana anun 'ë caisa tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pëxcút”. Usaquin caquin camina 'ë cati 'ain: Minmi Capernaúm ëmanuxun ñu 'aia nun cuacë usaribi oquin camina anuaxmi canicë me ënuxunribi 'ati 'ai quixun.

²⁴ Canan ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun usaquin 'è cati sináncë 'aínbi cana asérabi mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían, anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icë unicaman cuaisama tania. ²⁵ Èsaquinribi cana asérabi mitsu cain, bëräma ca Elías an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Elías anu 'ain ca rabé 'imainun achúshi bari 'itancëxa mēcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibúcëbëma, piti 'aíma 'ain, unicama 'acëñuma 'iacëxa. ²⁶ Usai 'imainuan 'itsa casunamēcë xanu 'aínbi ca raírma, Sidón cacë menu 'icë ëma, Sarepta cacë, anu 'icë casunamēcë xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucën Papa Diosan Elías xuacëxa. ²⁷ 'Imainun ca Eliseonëxribi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Axa anu 'ain ca an nami chëquímicë 'insínñu uni 'itsa a nētēnu 'iacëxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacë menu 'icë uni achúshi, Naamán cacë, ashí Nucën Papa Diosan 'amicëxun Eliseonën aín nami upí 'itēcēnun 'imiácëxa.

²⁸ Jesusan usaquin cacëxun cuati ca anu 'icë unicamax xuamati ami nisha-cëxa. ²⁹ Nishi niruquin ca a ëmanua chiquínbianquin anua a ëma 'icë matá chairucë sēnēncēnu anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancëxa. ³⁰ Usaquin sinánquian buáncancëxbi ca Jesús a unicama nēbētsinuax atu ëbiani cuancëxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa

(Mr 1.21-28)

³¹ Nazarenuax cuanx ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Capernaúm, anu cuancëxa. Cuanx bēbatancëxun ca anun ñu mēētima nētēn anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. ³² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. Usai banaia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ai —quiax quiacëxa.

³³ Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca munuma cuēncēnquin èsaquin cacëxa: ³⁴ —Jesús Nazaretnu 'icë, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cēñui uan? 'Èn cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë, a 'ain.

³⁵ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nētēt. Ènë uninuax ca chiquít.

Usaquian cacëx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacëmi, anu 'icë unicaman ismainunbi, chiquíacëxa, uisabi oíma. ³⁶ Usoia isi ca anu 'icë unicamax ratúa-cëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ènë unix ca ñunshin 'atimanēnbia cuaisabi oi cushin banaia. Uninuax, ca chiquít, quixuan cacëx ca chiquitia.

³⁷ Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamain-shima a 'urama 'icë menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Simón Pedronën nachia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Anua judíos unicama timéti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan xubunu bēbai anu atsíancëxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icë unicaman —Simonan nachi caramina nu pëxcuxuntima 'ai —quixun cacëxa.

³⁹ Cacëx anua racácënu cuani, ami bësui ñanáquian, aín 'itsis nēténun cacë-xëshi ca Simonan nachi pëxcüacëxa. Usaquian Jesusan 'acëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiácëxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Bari cuabucëbëa bëbaquishbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcama bëtsi bëtsi 'insínñu an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca camabi, aín mēcënan ramëquin, pëxcüacëxa. ⁴¹ Ñunshin 'atimanëxribi ca 'itsa uni 'insíncënuax chiquíacëxa. Chiquiti munuma cuëncëni ca quiacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

Quiabi ca Jesusan —ca nētét —caquin ñunshin 'atima banamiquinma nētëmiácëxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën Papa Diosan xucë a 'icë quixun 'unáncë 'aishbi usai quiti ca Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa quiabi nētëmiácëxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan

(Mr 1.35-39)

⁴² Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni 'icëma menu bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani cuanx ca Capernaúmnu 'icë 'itsaira uni anua Jesús 'icë anu bëbaquin a mërácëxa. Mëraquin ca —nu ëbiani camina cuantima 'ai —quixun cacëxa. ⁴³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.

⁴⁴ Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timécë xubucamanuxun uni bana ñuixuancëxa.

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 ¹ Parúnpapa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcaisaira oquin tsitsiruacëxa. ² Usoquian chëcaisaira ocëxun ca manë nunti rabé, uniñuma, parúnpapa cuëbí masi 'urama təcërëcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabé an anuax 'ibúxun atun rica chucaia isacëxa. ³ Iscëxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca cuëbía timécë unicama bana ñuixuancëxa. ⁴ Ñuixunquin sënëontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:

—Baca nëbétsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.

⁵ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.

⁶ Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa 'iacëxa.

⁷Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama mëcënan sanánquin —nu ca 'aquini ut —quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanéntisaira oquin a manë nunti rabé buácacëxa. ⁸Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.

⁹Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa. ¹⁰Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina bërí 'ën 'imi-cëxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi sinánmiti 'ain.

¹¹Usaquian Jesusan cacëxun menu aín nunti rabé rancatancëxun a ëbiani ca ami sinani Jesúsbe cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹²Jesúsa Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an aín nami chëquimicë 'insinan 'aisamaira oquin aín nami chëquimicë uni anu 'iacëxa. A unin ca a mërai a tanáin rantin puruni bëúnpucuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

¹³Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa. ¹⁴Usaria pëxcutia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcucë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérobi pëxcüa quixuan camabi unin 'unánun.

¹⁵Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë ñucama 'imainun a 'insíncë uni pëxcucë aribi ñuiquin chaniocëxa. Usaquian chaniocëbë ca 'aisamaira uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icënu riquiancëxa. 'Insíncë unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa. ¹⁶Usaía ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa Diosbë banai cuancëxa.

Nicëma uni Jesusan pëxcüa

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷Nëtë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu tsócë 'iacëxa. Acamax ca Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan cushiocë Jesús 'iacëxa. ¹⁸Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacétinu racacë bëacëxa. Bëquin ca sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu nanpáti 'ai —quixun. ¹⁹Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti 'aíma 'iacëxa.

Atsínmicasmaquin ca tapitinën buáruخن xubu manánخun aín tapuacë a bërúaratancëخun anun aín bacétinën bëpáquin, anu 'icë unicama nëbëtsi, Jesusan bëmánon nánpácëxa. ²⁰Nánpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

²¹Usaquian caia cuaquin ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën. ²²Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan Jacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ²³Ën cana uni ñucë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca cuantan —quixunribi cati 'ain. ²⁴Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

²⁵Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi. ²⁶Usai niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —quiax quicancëxa.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷Usaquin 'atancëخ anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mërácëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

²⁸Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesúsbe cuancëxa.

²⁹Jesúsbe cuantancëخun ca Levitan, Jesúsçëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti 'itsa 'amitancëخun aín xubunuxuan abëtan pí unun 'itsa uni camiacëxa. Camicëخ uxun ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóخun piácëxa. ³⁰Usaria isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?

³¹Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëënia. ³²Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nêtën Nucën Papa Diosbë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?

³⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An bití xanua unin bití nêtën caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imíti 'ain? Camina 'imítima 'ain. ³⁵Ësa ca. An xanu bití unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëñia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unán 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

³⁶Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima, anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia. ³⁷Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. ³⁸Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën. ³⁹Bëráma chëcacë ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun sinánquin ca unin bëría chëcacë ñu 'aisama tania.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nêtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 ¹Anun ñu mëëtima nêtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuan-cëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcécë sirícaquin biquin, mëcënan shuquicëxa aín ënxë xucatia piacëxa. ²Usoia isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nêtën usaquin 'atima ñu 'ain?

³Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuëñëo bana a iscëma 'ain? ⁴Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aífan uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama

anribia pinun 'ináncëxa. ⁵Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mēētima nētēn cara añu 'ati 'icē quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mēcēn bamacē uni mēpēcūa

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶Anun ñu mēētima nētē itsin, anua judíos unicama timēti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icē unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mēcēn mēqueu bamacē uni achúshi anu 'iacëxa. ⁷A uni isquin ca an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mēētima nētēn caraisa uni pēxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bēruáncëxa. ⁸Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mēcēn bamacē uni cacëxa:

—Nēri ai ca nēbētsi ēnu niracēt.

Cacēx nirucuatsini ca anu niracēcëxa. ⁹Anua nimainun ca Jesusan an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:

—Ēsaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mēētima nētēn cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēētima nētēn cara unin uni itsi 'insíncē 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isēshiti 'ic?

¹⁰Ēsaquin caxun atu ñachatançëxun ca Jesusan aín mēcēnmi ñucē uni cacëxa:

—Ca mēshpat.

Cacēx mēshpatishi ca mēpēcüacëxa. ¹¹Usaquian 'aia isi xuatemati nishi ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'ēsēnani canancëxa.

Aín 'unánmicē uni 'inúan Jesusan mēcēn rabé 'imainun rabé uni caísa

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹²Usa 'ain ca aín Papabē banai Jesús matánu cuancëxa. Cuantancēx ca imé 'uxti tēai abē banacëxa. ¹³Usai bananēquin ca pēcaracēbētan axa ami sináncē unicama timēxun, mēcēn rabé 'imainun rabé caísquin —ēñecamax ca 'ën 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ën xuti 'icē —quixun cacëxa.

¹⁴Acamax ca 'iacëxa Simón 'icēbia Jesusan Pedro caquin anēcē, a 'imainun aín xucēn Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe, Bartolomé,

¹⁵Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonēn bēchicē, 'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nēēti banacē, ¹⁶a 'imainun Judas, Jacobonēn bēchicē, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia

(Mt 4.23-25)

¹⁷Unánminuxun a unicama caístancēx ca matánuax taramēcēbutancēx me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea mecama-nuaxribia ucē 'iacëxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ěma rabé 'urama 'icē me parúnppa rapasu, anu 'icē menuaxribia ucē 'iacëxa. ¹⁸Acamaxa Jesusan bana ñuia cuati timēcāmē'ēomainun ca 'insíncē unicamaxribi Jesusan pēxcunun quiax uacëxa. Timētia pēxcüanan ca Jesusan ñunshin 'atimanēn ubfocē unicamaribi pēxcüacëxa. ¹⁹Jesusan aín cushínbi 'itsa uni pēxcucē cupí ca anu 'icē 'insíncēcaman —'ën ticacēxuinshi ca 'ēribi pēxcuti 'icē —quixun sinani a ticanux tsitsruacëxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncē unicama pēxcüacëxa.

Uisai 'i cara uni cuënti 'icë quicë bana

(Mt 5.1-12)

²⁰ Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux ñuñuma 'aíshbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'aish aín nētēnu 'iti 'imicë cupí camina chuámarua tani cuëñin.

²¹ Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani bënëaxma 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'inánti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani camina chuámarua tani cuënti 'ain.

Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëñun 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuënti 'ain.

²² Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mitsumi nishanan, mitsu cuëñquinma 'atimaquin ñuianan, mitsun anēmibi 'atimati banacëxbi camina chuámarua tani cuënti 'ain. ²³ Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa. Usauquin 'unani camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nētēnu abë upiti tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani, chuámarua tani cuënti 'ain.

²⁴ Usa 'aínbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mitsun ñu cupí cuëñcë 'aish, Nucën Papa Diosan nētēnuax cuënti 'aishbimi cuëñcëma cupí masá nuituirati 'ain.

²⁵ Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan ñuñuma 'iti nētë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.

Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëñi cuaicë 'aínbi ca anúnmi mitsux rarumati inti nētë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati inti 'ain.

²⁶ Unicaman mitsu rabiçëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana ñuixuncë unicama rabiçëxa.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana

(Mt 5.38-48; Mt 5.7-12)

²⁷ Canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usai 'iti 'aínbi cana 'ën banami cuatia ësaquin mitsu cain, axa mimi nishcë unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquina 'icë 'aquinti 'ain. ²⁸ Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën Papa Dios a ami sinánun 'aquinun ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi 'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ²⁹ Mia 'atimocëxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ësa ca. Mia bëtáshcacëxun camina 'aisa tania amoribia mi bëtáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin mi bicuancëxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain. ³⁰ An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain. An min ñu buáncë uni a camina min ñu bëxuntëcëñun quixun catima 'ain. ³¹ Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëñcë, usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.

³² An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu nuibacë unicamaishi nuibacë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëñmíman. 'Uchañu

unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an a nuibacè uni nuibananquinia.
³³ An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an mitsu 'aquincè unicamaishi
 'aquincè 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëñmíman. 'Uchañu
 unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an 'aquincè uni 'aquiananquinia.
³⁴ Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'inánti 'icè —quixun sinánquin an ñucácëxun
 ñu 'inancè 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëñmíman. 'Uchañu
 unínribi ca 'uchañu uni itsían ñucácëxun ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'inánti
 'icè —quixun sinánquin. ³⁵ Usa 'aínbi camina mitsun axa mitsumi nishcè uni
 nuibaquin 'aquinsa 'icè 'aquinti 'ain. Unían mitsu ñu ñucácëxun camina —
 anribi ca 'ë 'inántima 'icè —quixun 'unánquinbi, 'inánti 'ain. Usaquin 'aia
 isquin ca Nucën Papa Dios, manámi 'icè, an cuëñnun mitsu 'imiti 'icën.
 Mitsun usaquin 'ai camina aséribi aín bëchicè 'aish an sináncësaribi oquin
 sináncè 'iti 'ain. An ca uni 'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacëma
 uni aribi ñu 'inánan 'aquinia. ³⁶ Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin
 nuibacësaribi oquin camina mitsúnribi unicama mitsua nuibacëxunmabi
 nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia
 (Mt 7.1-5)

³⁷ Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icè ca Nucën Papa Diosan mitsu-
 ribi 'uchotima 'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi uni, bëtsi uni castícanmicëma
 'icè Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchoquin castícantima 'icën. Uni itsíxa
 mitsumi 'uchacëxunbi camina abë mëníonanquin manumiti 'ain. Usoquin
 'aími unibë mëníonania ca Nucën Papa Diosan mitsux ami 'uchacëxunbi
 mitsun 'ucha tërénquin manuti 'icën. ³⁸ Uni itsi camina ñu 'inánti 'ain.
 Mitsúnmi uni itsi ñu 'inánan 'aquincè 'icè ca Nucën Papa Diosan mitsu ñu
 'inánan 'aquinti 'icën. Mitsúnmi 'inánan uni itsi 'aquincësaribi oquin ca an
 mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Unían uni itsían 'inancëxun aín burasanu
 tsëncäquin ñu purucësamaira oquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu
 'inánti 'icën.

³⁹ Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icè quixun 'unánmiquin ca Jesusan bana
 itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic?
 Buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima a
 rabëtäxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën. ⁴⁰ Unin ñu 'unánmicè uni an ca
 an a 'unánmicè uni 'unáncësaribi oquin 'unanima. Usa 'aínbi ca an ñu 'unán-
 micè unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.

⁴¹ Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icè a sinánquinbi camina mitsun 'ucha
 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ësa ca. Bëtsi uníxa aín bëru xaménu i sani
 chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaménu 'icësa
 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xaménu 'icè i sani chamaratsu
 a sinánquinbi axa mitsun bëru xaménu 'icè i mo sinaniman? ⁴² ¿Mitsun
 bëru xaménu 'icè i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani
 chamaratsu min bëru xaménu 'icè camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni
 cati 'ain? Mitsun pain mitsun bëru xaménu 'icè i mo a bitancëxun camina
 upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaménu 'icè i sani chamaratsu bixunti
 'ain.

Uisa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icë quicë bana

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimix upí 'ima. ⁴⁴ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ⁴⁵ Ísaribi ca uni 'icën. Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia.

—Ësa ca —quixuan Jesusan rabé xubu ñuia

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë caquinbi 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'aíman? ⁴⁷ An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. ⁴⁸ Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nēmíonquin me naëcë usaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbëa baca 'itsaira 'ëia ami aín bai tucanquicëbëbi ca a xubu upí oquin 'acë 'aish shaíquima. ⁴⁹ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni ax ca an masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbë, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai tucanquicëbë ca a xubu puxucuti 'icën. Usai 'i ca aín itácamaribi tsasíbuti 'icën.

Romanu 'icë capitán Jesusan pëxcüa

(Mt 8.5-13)

7 ¹ Unicaman cuanun bana ñuixuntancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. ² Capernaúm anu ca Romanu 'icë capitán achúshi 'iacëxa. An a capitán ñu mëëxuncë unix ca an nuibairacë 'aishbi 'insíanx bamatisa 'iacëxa. ³ Usa 'ain ca —an uni 'insíncë pëxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quíaxa raíri unicama quia cuaxun, capitanën judíos caniacëcë uni raíri ñucáquin cacëxa:

—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mëëxuncë uni pëxcuia unun 'ë caxunti 'ain.

⁴ Cacëx cuanxun ca capitanëan cacësabi oquin Jesús cacëxa. Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—A capitán ax ca upí uni 'icën. Minmi aín uni a pëxcuxunti ca asábi 'iti 'icën. ⁵ An ca nuxnu judíos unibu 'icë nu nuibaquin nuxnu anu tímëti xubu nu 'amixuanxa.

⁶ Usaquian cacëx ca Jesús atubë cuancëxa. Cuanquían aín xubu raraobian-cëbëtan ca capitanën aín 'unáncë uni raíri xuquin ësaquin Jesús camiacëxa:

—Mixmi 'ësamaira 'ain cana mibë sënëñma 'ixun 'ën xubunumi unun mi camiman. ⁷ Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacëcëshi mia canun can. 'Ën unimi 'ë pëxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana mi camitëcënin, anuaxbimi 'ën unia pëxcunun quiax quinun. ⁸ Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë

uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

⁹Usaía capitanën xucë unicama quia cuati cuëëni cuainacëquin ca Jesusan an nuibiancë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma 'ain.

¹⁰Usaía 'icëbë xubunu cuantëcënquin ca capitanëan xucë unicaman a ñu mëëxuncë uni asábi 'icë, pëxcúcë isacëxa.

Casunamëcë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísqumia

¹¹'Itsama nëtë 'icëbë ca Naín cacë ëmanu Jesús cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abë cuancëxa. ¹²Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan rabúncë, bacétinën buáncania isacëxa. A unin titax ca tuá itsiñuma 'ianan casunamëcë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira uni Naín ëmanuax a catícabiani cuancëxa. ¹³A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Íánxma ca 'it.

¹⁴Caí anu cuanquian anun buáncë bacéti mëëcëbë ca an a buáncë unicamax niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.

¹⁵Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqi tsóracéti banacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icë —quixun aín tita cacëxa. ¹⁶Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëëni ca unicamax Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx 'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.

¹⁷Usaquin Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama 'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicamanribi cuacëxa.

An uni nashimicë Juanëan aín uni rabé Jesúsnu xua

(Mt 11.2-19)

¹⁸Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan cacëxa. ¹⁹Cacëxun ca Juanën aín uni rabé Jesúsnu cuantánun xuquin ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna bëtsíxa uti caínti 'ain? ²⁰Usaquin canun quixuan xucë cuanx bëbaquin ca Jesús cacëxa:

—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina asérabi axa utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti caínti 'ai? —quixun.

²¹Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüanan bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa. ²²Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín

nami chëquimicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iéti bana cuatia. ²³Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

²⁴Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ²⁵¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë 'ianan uisa ñu cara cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ²⁶¿Usa uni isi cuanima caramina aña isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'íasamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ²⁷Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuëñëomiacëxa, ësaí quicë:

A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mënfoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

²⁸Usaquin cuëñëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'íasamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicama 'íasamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'íasamaira 'icën.

²⁹An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quiacëxa. ³⁰Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëëncëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama tancëxa. ³¹Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Ënë nëtënu bërí bucuçë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. ³²Ca tuáratsucuxa cuacësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancë camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: Cuai chirini cuëñun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananua ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan. ³³Usaribi ca ënë nëtënu bucuçë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mësçú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ³⁴Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun. ³⁵Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'iá

³⁶ Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa. ³⁷ Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'inínti ro a bëi uacëxa. ³⁸ Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatërëanan tatsucucaquin 'inínti ron 'acëxa. ³⁹ Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëëcë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsiyanxa. Ënëx ca xanu 'aisama 'icën. ⁴⁰ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.

Cacëxun ca cacëxa:

—Asábi ca, 'ë ca cat.

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa. ⁴² Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni rabé a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina cuanti 'ain. Simón, çusa 'ain cara min sináncëx a uni rabé uinu 'icëxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuënti 'ic?

⁴³ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca.

⁴⁴ Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:

—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatërëanxa. ⁴⁵ Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa. ⁴⁶ Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa. ⁴⁷ Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aishbi ca tërëncë 'icë quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni, ax ca aín 'ucha tërëncë 'aishbi 'itsamashi 'ë nuibatia.

⁴⁸ Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

⁴⁹ Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.

⁵⁰ Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—'Ën min 'ucha tërënti sinani 'ëmi catamëti camina min 'ucha tërëncë 'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

An Jesús ñu 'axuan xanucama

8 ¹ Usotancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icë unicama bana ñuixunquin 'unánmiacëxa.

'Unánmiquin ca —anúan Nucën Papa Diosan 'ëmi catamëtia uni ainan 'imiti nêtê ca uaxa —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Usocëbê ca aín 'unánmicê unicama mēcën rabé 'imainun rabé, acamax abê niacëxa. ²'Imainun ca bêtsi bêtsi xanu ñunshin 'atimañu 'icëbia pëxcucê, acama 'imainun bêtsi bêtsi xanu 'insíncê 'icëbia pëxcucê, acamaxribi Jesús bêtê niacëxa. Acamax ca María, aín anê itsi Magdalena, anuaxa mēcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquicê, ³a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincê uni aín xanu, a 'imainun Susana, acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincê xanu raíribi 'iacëxa.

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apacê uni ñuicê bana

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nêbëtsiorati timëcamê'ëocëxa. A unicamax ca 'itsa ëmanuax anu riquiancëxa. Usaía 'icëbêtan ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ênê bana ñuiquin ësaquin cacëxa: ⁵—An ñu bëru 'apacê uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. Sacacëx ca raírinëx bainu nipa-cëxa. Nipacêcê ca unin amáxa. Usa 'icê isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunên 'eaxa. ⁶Raírinëx ca maparañu menu nipacëxa. Nipacëax coóxbi ca a mexa cëxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa. ⁷Raírinëx ca muxañu menu nipacëxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruyunbi ca muxan abê coquin mapurucëxun tuacëma 'icên. ⁸Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.

Usaquin catáncëxun ca Jesusan munuma banaquin cacëxa:

—An aín pabitan ênê bana cuacê unin ca aín nuitunênbi sínánquin cuati 'icên.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicê bana

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹Uisai quicê cara ñu bëru 'apacê ñui quicê bana 'icê quixun ca aín 'unánmicê unicaman ñucácëxa. ¹⁰Ñucácëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uni itsían 'unániamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sínánmicëxun an 'unánmicê ñu 'unanin. 'Ën 'aía isquin ca atun 'ên cushi Nucën Papa Diosan 'ê 'ináncê a sinanima. Atun pabitan 'ên ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicê cara quixun 'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicê cara an ñu 'apacê uni ñui quicê bana 'icê quixuan Jesusan ñuia bana

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apacê uni ñui quicê bana ax ca ësai qui quicê 'icên: Ñu bëru 'apacësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icên. ¹²Anúan uni nicê me iru anu nipacêcê ñu bëru, asaribi ca bêtsi bêtsi uni 'icên. Aín pabitan cuaquinbia —asérabi ca usa 'icê —quixun sínáncëbëma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu sinani Nucën Papa Diosnan 'inux iéaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanên 'apun manumia. ¹³Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacêcê usaribi ca raíri uni 'icên. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëenquin —a bana

quicēsabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacēcē ñu bēru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan bana 'acē cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocēxun, tēñ-quinma a bana manuquin ënia. ¹⁴Muxañu menua ñu bēru nipacēcē usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ëñē menu 'icē ñuishi sináñan 'itsa ñuñu 'aish cuēñti sinani, ñu bēruxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pēcēcēma, usaribi a unicama 'icën. ¹⁵Me upíñua ñu bēru nipacēcē, usaribi ca raíri uni 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuacē 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icēbētanbi ënquinma a bana quicēsabi oquin 'aia. Atux ca ñu bēru me upíñu nipacēax cotancēx canitancēxun tuaia 'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

Ca ěsa 'icē quixun lamparín ñuicē bana

(Mr 4.21-25)

¹⁶Ěsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Uinu 'icē unínbi ca lamparín bimitancēxun ñu tēmú an bēpánun nanan anu 'uxti tēmúribi nantima 'icën. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncē unicaman upí oquin isnun, anu lamparín nanti, anu nanti 'icën. ¹⁷Uni itsin isnunma 'acē ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicē banacama abi ca 'unáncē 'iti 'icën. ¹⁸An 'ën bana cuaquin a bana quicēsabi oquin 'acē uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncēma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncē bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacē banacama upí oquin cuaquin, a bana quicēsabi oquin 'ati 'ain.

Jesusan ca amia sináncē unicama aintsi oia quicē bana

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹Ěsaquian unicama bana ñuixuncēbē aí ca aín tita 'imainun aín xucéantu anua Jesús 'icēnu bēbacēxa. Bēbaibi ca 'aisamaira unían anua Jesús 'icē a tsitsirucē 'ain, a 'uriishi 'iacēxa. ²⁰'Icē atu isquin ca unin Jesús cacēxa:

—Min titabē ca min xucéantu ěman 'icën. Ca mi istisa tania.

²¹Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uicaman cara Nucën Papa Diosan bana cuanan aín bana quicēsabi oquin 'aia, acamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën.

Bēchun 'imainun suñúan Jesusan nētémia

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²²Bētsi nētéan manē nuntinu 'iruia ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Parúnpara 'ucē manan cuanun ca cuan.

Cacēx ca cuancēxa. ²³Cuaní ca Jesús nuntinu 'uxacēxa. 'Uxánbi suñúan upí 'icuatsinquin bēcaquin parúnpara bēchuancēbē ca 'unpax manē nuntinu 'iruacēxa. ²⁴Usaía 'icēbē racuéquin ca aín 'unánmicē unicaman Jesús bēsún-quin munuma cacēxa:

—Cananuna nanētín, ca bēsut.

Cacëx bësuquin ca Jesusan suñúan —ca nètét— canan bëchúnribi —ca bucubut— quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nètéishimainun ca baca bëchúnribi nètéacëxa. ²⁵Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan ca nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

Cacëx ratuti racuëti ca atúxbi canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? An cacëxun ca suñúanënbi, bacánbi aín bana cuatia.

Nunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa, cuchi bacamiquia

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶Usaquiani Galilea me 'ucë manan cuantancëx ca Gadara menu bëbacëxa. ²⁷Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni anu 'icë ëmanuaxa ucë an Jesús mërácëxa. A unix ca 'itsa baritian ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima 'ianan xubunu 'ima anu uni maíncë anuishi 'icë 'iacëxa. ²⁸⁻²⁹'Itsa oquian ñunshin 'atimanën 'amicëxun ñu 'aia ca unin uni itsi ubóoxunma 'anun aín manë risin nëacëxa. Usocëxbi ca manë risi tëcapabiani ñunshin 'atimanën 'imicëx anu uni 'icëma menu usabii 'icë 'aish cuancëxa. Usa 'aísha a mërái aín bëmánon rantin purúncëxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ënë uninuax ca chiquit—cacëxa. Cacëx munuma cuëncénquin ca Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubóoin? 'Ë tëmëramixunma ca 'at.

³⁰Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara mín anë 'ic?

Quia ca anu atsíncë ñunshin 'atimanëan 'itsaira 'ixun quimicëxun a unin cacëxa:

—Ëx cana 'Ëxcuira caquin anëcë 'ain.

³¹Cacëbëtan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nëmínra, anu ñunshin 'atima 'icë, anu xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ³²Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:

—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan—cacëxa. ³³Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíncëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx, cuëtúnuax parúnpapanu rëucubuti bacamiqui cëñuacëxa.

³⁴Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa. ³⁵Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iixa quixun isi riquiancëxa. Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquíccë a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mënínushi 'aish, Jesús tanáin tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuécancëxa. ³⁶Usa 'ain ca an iscëcaman uisai cara ñunshin 'atimañu uni pëxcúaxa quixun axa riquiancë unicama ñuixuancëxa. ³⁷Ñuixuncëxun ca a mecamanu 'icë unicaman racuëiraquin aín nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë nuntinu 'iruquiani ca cuancëxa. ³⁸Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquíccë uni an abë cuancatsi quixun Jesús cacëxa.

Cacëxunbi ca Jesusan aín xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun cacëxa. ³⁹Caquin ca ësaquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsi 'ibucama uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

Usaquin cacëx cuanxun ca aín aintsi 'ibuishima a ëma chanu 'icë unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.

Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insincë ñui quicë bana

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰'Ucë manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca Jesús anuaxa cuanpuncë necë manan utëcëancëxa. Utëcënia ca 'aisamaira uni parúnpapa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa. ⁴¹⁻⁴²Caíncëxa bëbaia ca anu judíos unicama timëcë xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, məcën rabé 'imainun rabé baritiañu ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcui camina 'ën xubunu cuanti 'ain.

Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.

⁴³A unicama nëbétsi ca achúshi xanu 'insincë 'iacëxa. A xanux ca məcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aishbi aín imi nètécëma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi rucuturuan roncëxun a cupíoquin aín ñucama cëñuibi ca pëxcúama 'icën.

⁴⁴Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani, a caxu cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë nètécëcëxa. ⁴⁵Usai 'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—¿Uín cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mi ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caramina, uín cara 'ë ticaxa, quíax quin?

⁴⁶Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcúaxa quixun cana 'ën sinanënsi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

⁴⁷Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërëruí, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa. ⁴⁸Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

⁴⁹Usaquin Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

⁵⁰Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.

⁵¹Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë

atsínun atsínmiquin, uni raíricama ěmáinshi bĕrúnun quixun cacĕxa. ⁵²Usai xubunu atsínquian cuacĕxbi ca ini bĕunan mĕscuti rarumabacĕxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacĕxa:

—Iánxma ca 'it. Xu xanu ca ĩucĕma 'icĕn, ca 'uxaxa.

⁵³Ēsaquian cacĕxunbi, —ca ĩuaxa, usa 'aish ca bĕrĭ 'aíma 'icĕ —quixun 'unánquin ca 'usáncacĕxa. ⁵⁴Usoquian 'usáncacĕxunbi aín mĕcĕnan mĕínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacĕxa:

—Xu xanu, ca nĭrut.

⁵⁵Usoquian cacĕxĕshi ca baísqui nĭruacĕxa. Nĭrucĕbĕtan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacĕxa. ⁵⁶Usoia isi ca aín papa aín tita cuĕĕni ratúira ratúacĕxa. Ratutia ca Jesusan cacĕxa:

—Mitsúnmi iscĕ ĩu ĕnĕ camina uibi ĩuixuntima 'ain.

Bana ĩuixunuan aín 'unánmicĕ unicama Jesusan xua

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 ¹Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicĕ uni mĕcĕn rabĕ 'imainun rabĕ a timĕxun cacĕxa:

—Anúnmi uninua ĩunshin 'atimacama chiquánan uni 'insíncĕcamaribi pĕxcunun cana 'ĕn cushi mitsu 'inanin.

²Usoquin catancĕxun ca —Nucĕn Papa Diosan ca 'ĕmi catamĕĕ unicama ainan 'imiti 'icĕ —quixun unicama ĩuixunuan 'insíncĕcama pĕxcunun quixun aín 'unánmicĕ unicama xuacĕxa. ³Xuquin ca cacĕxa:

—Bain cuanquin camina ĩu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui buanima camina ĩancáishi cuanti 'ain. Rabĕ camina ami pańuti chupa buántima 'ain. ⁴Uinu 'icĕ unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ĩantan ĩantan 'uxti 'ain, anúnmi a ĕmanuax cuanti nĕtĕa utámainun. ⁵Uinu 'icĕ ĕmanu 'icĕ unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ĕmanuax cuani camina anu 'icĕ unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucĕn Papa Diosan iscĕx 'aisama 'icĕ quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icĕ me cupúĕ tacabiani cuanti 'ain.

⁶Usaquin caquian Jesusan xucĕx camabi ĕmanu cuanquin ca anu 'icĕ unicama upí bana, anúan atux Nucĕn Papa Diosan 'i cuĕĕnun, ĩuixuancĕxa. ĩuixunuan ca uni 'insíncĕcama pĕxcuacĕxa.

Juan, an uni nashimicĕ, ax bama

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷Unicaman Jesusan 'acĕ ĩucama chanioia cuati ca Galileanu 'icĕ 'apu, Herodesnĕx —ui cara ax 'icĕ —quix sináncasmacĕxa. Raírinĕx ca —Juan, an uni nashimicĕ, ax ca bamaxbi baísquiata —quix quiacĕxa. ⁸Raírinĕx —Elías ca utĕĕanxa —quimainun ca raírinĕx —an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ĩuixuan unicama achúshi sapi ca bama 'aishbi baísquiata —quix quiacĕxa. ⁹Usai quicĕbĕ sináncasmai ca Herodes quiacĕxa:

—'ĕnbi cana Juan tĕbísamian. ĕUsa 'aínbi cara a uni camabi unin chanioĕ ax ui 'ic?

Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancĕxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun atun 'acë ñucama Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cuatancëxun ca Jesusan Bëtsaida ëma 'urama anu aín 'unánmicë unicama buáncëxa. ¹¹ Usa 'ain ca — anu ca Jesús 'icë — quixuan chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx 'aisamaira uni anua Jesús 'icë anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë quixun ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca 'insíncë unicama pëxcüiacëxa.

¹² Usaquin 'acëbëa bari cuabúcëbëtan ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

— Ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹³⁻¹⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

— Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

— Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabéishi 'icën. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.

Quia ca Jesusan cacëxa:

— Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.

¹⁵ Cacëxun ca unicama tsóbunun cacëxa. ¹⁶ Cacëxa unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios — asábi ca — catancëxun páncëñun tsatsa tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun.

¹⁷ Jesusan 'ináncëxuan aín 'unánmicë unicaman mëtífcacëxun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tēxēcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa.

Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca

(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)

¹⁸ Nëtë itsían Jesús aín Papa Diosbë banamainun ca aín 'unánmicë unicama-xëshi abë 'iacëxa. Anu 'icë ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

— ¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁹ Cacëxun ca cacëxa:

— Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicë a 'ain.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

— ¿Atúxa usai químainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

— Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa uti nun caíncë, a 'ain.

'Ēx cana unin 'acēx bamati 'ai quiáxa Jesús quia

(Mt 16.20-28; Mr 8.30–9.1)

²¹Ēsaquian Pedronēn cacēxun ca Jesusan uibi Pedro quicē bana ñuixun-xunma 'anun quixun aín 'unánmicē unicama cacēxa. ²²Canan ca cacēxa:

—Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ĕx cana 'atimocē 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacēcēcamabē judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicamax, 'ĕn bana cuaisama tani, 'ĕmi nishti 'icēn. 'Ēmi nishquin ca 'ĕ uni itsi 'amiti 'icēn. Usaquian 'ĕ 'acēx bamatancēx cana rabé nētē 'iónxa pēcaracēbē baísquiti 'ain.

²³Usa 'ain ca anu 'icē unicama Jesusan ēsaquin cacēxa:

—Uix cara 'ĕn uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ĕmi catamēti quicē bana ĕnquinma 'ati 'icēn. ²⁴Uin cara aín cuēñcēsa oquin 'ai, ĕnē nētēnu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca uinu 'icē unin cara ĕnē nētēnushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ĕmi catamēquin 'ĕx quicēsabi oquin 'aia, ax Nucēn Papa Diosnan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'icēn. ²⁵Unix ca ĕnē nētēnuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icēn, 'aishbi ca Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'aish aín nētēnu abē 'itima 'icēn. Usa 'ain ca axa bamacēbē aín ñucama ax ñancábia bicē 'icēn. ²⁶Ui unix cara 'ĕnan 'itimi rabianan 'ĕn bana quicēsai 'itimi rabinia, a uníxa 'ĕnan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish cuantancēx 'ĕxribi rabínti 'ain, 'ĕn Papa Diosbē 'Apu 'itancēx aín ángelcamabē utēcēni. ²⁷Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ĕnu 'ĕbē 'icē uni raírinēn ca bamacēma pain 'ixun 'ĕmi catamētia ainan 'imicēxun, Nucēn Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icē quixun isti 'icēn.

Jesús bētsia

(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

²⁸Usaquin aín 'unánmicē unicama catancēx ca mēcēn achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nētēsa 'icēbē aín 'unánmicē uni raíri ĕbiani Pedro-cēñun Juan, Jacobo, acamaíshi buani Jesús matánu Nucēn Papa Diosbē banai cuancēxa. ²⁹Anu cuantancēx bēbatancēx aín Papa Diosbē banai ca aín bēmánan bētsiacēxa. Bētsicēbē ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichu-quicē 'iacēxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo, acaman isacēxa. ³⁰Usa 'icē isanan ca rabé uni, Moisés 'imainun Elías, Jesús bē banaia isacēxa. ³¹Atun iscēx ca a uni rabētax Nucēn Papa Diosan cushían ichúquin pēcacē nēbētsi 'iacēxa. Usa 'aish abē banaquin ca Jesús, unían bicēxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin cacēxa. ³²Usa 'ain ca 'uxcēnan tēnāncēxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abē 'icē uni rabētan Jesús bētsicē isanan abē 'icē uni rabé aribi isacēxa. ³³Moisésbētan Elíasnēn a ĕbiania isquin ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—Nuxnu ĕnu 'icē ca asábiira 'icēn. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacēxa. ³⁴Usaía quicēbētainshi ca cuinan acama mapuacēxa. Usocēx ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax racuéacēxa. ³⁵Racuéquin ca cuín mēucüaxa ĕsai banaia cuacēxa:

—Ēnēx ca 'ĕn nuibacē bacē bēchicē 'icēn. Aín bana ca cuacan.

³⁶ Ësai banaia cuatancëxuan iscëx ca Jesúsëshi anu 'iacëxa. Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi ñuixuanma 'icën.

Ñunshin 'atimanën bërërumicë tuá Jesusan pëxcüa

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Usaía 'ion pëcaracëbëa Jesús matánuax ubúcëbë ca 'aisamaira uni a bëñai cuancëxa. ³⁸ A unicama achúshinën ca cuëñishquin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca is. Bëchicë itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina 'ë pëxcuxunti 'ain. ³⁹ Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca 'itsai cuëncëni aín cuñun bacux bëanan aín namiribi nimëti bërëruia. Usauin 'ai ca 'ën bëchicënuax chiquítisama tania. ⁴⁰ Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquín-xunun can, cacëxunbi ca 'acasmata.

⁴¹ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca aséribi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain?

Usauin caquin ca a uni —'ënu ca min bëchicë bët —quixun cacëxa. ⁴² Cacëxuan bëcëxa aia ca ñunshin 'atimanën menu nipacëmiquin aín nami nimëtia bërërunun 'imitëcëancëxa. Usauian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínxun ca Jesusan a tuá pëxcüiacëxa. Pëxcuquin ca aín papa —ca asábi 'icën, ca 'iquin —quixun cacëxa. ⁴³ Usauin 'aia isi ca anu 'icë unicama —Nucën Papa Diosan cushínshi ca Jesusan usauin 'axa —quixun sinánan —aín cushix ca bëtsi cushisamaira 'icë —quixun sinani ratúacëxa.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quitëcëan

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

An ca bëtsi unán 'acëma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësauin cacëxa: ⁴⁴ —Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën.

⁴⁵ Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucën Papa Diosan atu cuamiama pain 'icën. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi aín 'unánmicë unicama racuéacëxa.

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënëñmaira 'icë quicë bana

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Jesusan 'unánmicë unicamax ca —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënëñma 'icë —quiax atúxbi ñucacanancëxa. ⁴⁷ Ñucacananian atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsíancëxa. ⁴⁸ Nitsínxun ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa, ñuumara ca, quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usauin 'aquin ca 'ëishima, 'ën Papa Dios, an ënu unun 'ë xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan bëtsi unibëtan sënëñmaira isia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Ësaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë uni, Juan, an cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

⁵¹ Anúan aín Papa Diosnu cuantëcënti nëtë 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalénu cuantëcënti sináncëxa. ⁵² Cuanuxun ca uni raíri anpan rëcuëñquiani cuanun xuacëxa. Xucëx cuanx Samaria menu 'icë ëma achúshinu bëbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicë unicamabë 'uxti 'icë quixun bariacëxa. ⁵³ Bariabi ca anu 'icë unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unánquin aín ëmanu 'imiti cuëëanma 'icën. ⁵⁴ Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobëtan Juanën Jesús cacëxa:

—¿Naínuax uxúan tsin atu cëñunun nu cati caramina cuëënin?

⁵⁵ Cacëx cuainacëquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacëxa:

—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbi camina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icë quixun 'unaniman. ⁵⁶ Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti buacunun 'iëminux cana uacën.

Catancëx cuanx ca bëtsi ëmanu cuancëxa.

Abë cuainsa tancë uni raíri ñui Jesús quia

(Mt 8.18-22)

⁵⁷ Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

⁵⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

⁵⁹ Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sínani ca 'ëbë cuani ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maín-tancëx cana mibë cuanti 'ain.

⁶⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina mín, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.

⁶¹ Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:

—'ëx cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu 'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.

⁶² Quia ca Jesusan cacëxa:

— Ënëx ca ësa 'icën. An vaca bënëx buáncëxuan me tucabianmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'ati manuquin bëtsi bëtsi oquin sináncë ax aín uni 'iisama 'icën.

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

10 ¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé acama xuquinma, uni raíri setenta caístan-cëxun rabé rabé, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain cuanun xuacëxa.

² Xuquin ca cacëxa:

— Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain camina Nucën Papa Dios axa ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin. ³ Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëcëcë nëbétsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbëbi camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain. ⁴ Burasacëñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niraçëax 'uran unibë banatima 'ain. ⁵ Anumi 'iti xubunu atsínquin camina anu 'icë unicamaxa chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ⁶ A xubunu 'icë unin mitsubë upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuëñi chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën. ⁷ Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibëquintima 'ain, anu paínmi atsíncë xubu anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu 'icë xanúan mitsu 'inán-cëxun piti 'ain. An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncë ñu a piishiti 'ain. ⁸ Cuanx ëmanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain. ⁹ Camina anua 'icë 'insíncë unicama pëxcu-quin, 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun cati 'ain. ¹⁰ Cuanx ëmanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa uni 'icë bai, anuxun ësaquin cati 'ain: ¹¹ Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun mitsun 'unánun cananuna nun taxacanua 'icë mitsun ëmanu 'icë me cupúcé tērénbianin. Nux cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsmi catamëcëcama Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ¹² 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan

(Mt 11.20-24)

¹³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Corazín ěmanuax ucě unicama 'imainun Betsaidanuax ucě unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ěmanuxun 'ěn cushínbi 'ěn ñu 'acēsaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ěn 'á 'ain ca anu 'icě unicama aín 'ucha-cama ěni 'ěmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chěquicě pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ¹⁴Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acě isti nětĕn, Tiro 'imainun Sidónu 'icě unicama 'acēsamaira oquin Nucĕn Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícanti 'icĕn. ¹⁵Capernaúmnuax ucě unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucĕn Papa Diosan nětĕnu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancĕx cuancĕ, anu 'iti 'ain.

¹⁶Caxun ca a xuti unicama ěsaquinribi cacĕxa:

—An mitsun bana cuacĕ uni, an ca 'ěn banaribi cuatia. 'Imainun ca an mitsun bana cuaisama tancĕ uni, an 'ěn banaribi cuaisama tania. An 'ěn bana cuaisama tancĕ uni, an ca Nucĕn Papa Dios, an ěnĕ menu 'ĕ xua, aín banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utĕĕĕan

¹⁷Bana ñuixunuan xucĕxun ca a setenta unicaman ñuixunbĕtsini utan-cĕxun Jesús usoquian ñu 'acĕcama ñuixunquin ěsaquin Jesús cacĕxa:

—Minmi nu xucĕ ca ñunshin 'atimanĕnbi nun bana cuaxa, nun nu —ca chiquít —cacĕx ca uninuax chiquífaxa.

¹⁸Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Usa ca. Caná naínuax menu bĕnĕtishi 'ibúcĕsaria ñunshin 'atimanĕn 'apu Satanás naínuax nipacĕtia cana isacĕn. ¹⁹Camina 'unánti 'ain, 'ěn cushi cana mitsu 'inan. 'Ěn mitsu 'ināncĕ 'ain camina runu 'imainun nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aísa tania, tanquinbi ca ñunshin 'atimanĕn mitsu 'atima 'icĕn, uísa ñunbi ca mitsu uisabi oima. ²⁰Ñunshin 'atimanĕn mitsun bana cuacĕ cupí cuĕĕncĕsamaira oi camina mitsun anĕcama ca Nucĕn Papa Diosan nětĕnu 'icě quiricanu 'acĕ 'icě quixun 'unani cuĕĕinra cuĕĕnti 'ain.

Jesús cuĕĕĕan

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹Usaquin catancĕxun ca Jesusan, aín Bĕru Ñunshin Upitan sinánmicĕx upiti cuĕĕnquin, aín Papa Dios cacĕxa:

—Ěn Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icě ñucaman 'Ibu 'icě cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unāncĕ unicama 'unánmi-quinma an ñu 'unáinracĕma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acĕ cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuĕĕĕan.

²²Usaquin aín Papa Dios catancĕxun ca Jesusan anu 'icě unicama amiri-bishi cacĕxa:

—Ěn Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ĕ 'unánmiaxa. Uinu 'icě unínbi ca uísa uni 'ianan aín 'ai carana 'ĕx uacĕn quixun 'unanima. 'Ěn Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icě unínbi, uísa cara Nucĕn Papa Dios 'icě quixun 'unanima. Aín Bĕchicĕ, 'ěn cuní cana 'unanin, 'imainun ca a 'ěn uísaira cara ax 'icě quixun 'unánmisa tancĕ unicama anribi 'unania.

²³⁻²⁴Catancĕxun ca Jesusan uni raírinĕan cuatima 'imainun atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicĕ unicama ěsaquin cacĕxa:

—'Ēn cana mitsu cain, 'ĕx ucĕma pan 'ain ca bĕrĕma an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni űuixuncĕ unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca uti 'icĕ quixun 'ĕ űuiquin cuĕnĕo bana 'unĕnquin, uisai cara 'iti 'icĕ quixun istisa tanquinbi isĕma 'icĕn. Uisa bana carana űuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icĕn. Usa 'aĭnbi ca an, mitsun 'acĕsaribi oquin, 'ĕn űu 'aia isanan 'ĕn uni bana űuixunia cuacĕ unicamax cuĕĕinra cuĕĕnia.

Samarianu 'icĕ uni Jesusan űuia

(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)

²⁵ An Moisĕsnĕn cuĕnĕo bana 'unĕncĕ uni achúshinĕn ca uisoquin caraisa caia quixun 'unĕncatsi quixun sinĕnquin Jesús ĕsaquin űucĕcĕxa:

—¿Aűu carana 'ĕx ainan 'aish xĕnibua 'aĭnbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'inuxun 'ati 'ain?

²⁶ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—¿Moisĕsnĕn cuĕnĕo banax cara uisai quin? ¿Min iscĕx cara uisai quin?

²⁷ Cacĕxun ca a unin Jesús cacĕxa:

—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asĕrabi cuĕĕni cĕmĕima sinĕnti 'ain. Usa 'aish camina ami catamĕti ax cuĕĕncĕsabi oĭshi 'iti 'ain. 'Ianan camina mixmi bĕrúancacĕsaribi oquin min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icĕ 'aquinti 'ain”.

²⁸ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Upí oquin camina 'ĕ can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xĕnibua 'aĭnbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti 'ain.

²⁹ Usoquin cacĕxun ca an Moisĕsnĕn cuĕnĕo bana 'unĕncĕ unin amiribishi űucĕtĕcĕncatsi quixun Jesús catĕcĕancĕxa:

—¿'Ēn aintsicama 'acĕsaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?

³⁰ Cacĕxun ca Jesusan ĕsaquin cacĕxa:

—Ēnĕx ca ĕsa 'icĕn. Achúshi unix ca bain Jerusalĕnuax, Jericó ĕmanu cuanxa. Cuanibi ca an űu mĕcamacĕ unicaman bixun aĭn űucama bianan aĭn chupacamaribi bianan bamatisoquin mĕĕxun racĕnbianxa. ³¹ Usobania an mĕcamacĕ unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racĕcĕ mĕraquin isaxa. Isquinbi ca ratĕinshibianxa. ³² Ratĕnbiania a sacerdote cuan ca bĕtsi sacerdoteribi, Levitan rĕbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai amo racĕcĕ uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratĕinshibianxa. ³³ Usoquian a rabĕtan ratĕnbiancĕbĕbi ca Samaria menu 'icĕ uni achúshi a baĭnribi uaxa. Uquin bai amo racĕcĕ isquin ca an cuni a uni nuibaxa. ³⁴ Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xĕni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancĕxun ca anua tĕacĕcamaribi chupa sanin tĕcĕrĕcaxa. Usotancĕxun anúan nicĕ aĭn űuinanu 'arubianquin buĕnxun ca achúshi unin xubunu racĕnxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bĕrúanxa. ³⁵ Usoquian 'oon pĕcaracĕbĕ cuanquin ca a unin, curíqui 'inĕnquin xubu 'ibu caxa: Ēnĕ uni camina 'ĕ bĕrúanxunti 'ain. Bĕrúanquinmi ĕnĕ curíqui cĕnuquin minanĕnribi 'aquinia cana utĕcĕnquin mi cupíotĕcĕnti 'ain.

³⁶ Usoquin Samaritano űuiquin catancĕxun ca Jesusan an Moisĕsnĕn cuĕnĕo bana 'unĕncĕ uni cacĕxa:

—An űu mĕcamacĕ unicaman mĕĕtancĕxun bai rapasu ĕbiancĕ uni a ca rabĕ 'imainun achúshi unin mĕraxa. ¿Mĕraquin cara min sinĕncĕxun a

unicama uinu 'icēinra racácē uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincēsariibi oquin 'aquianx?

³⁷Usaquin cacēxun ca cacēxa:

—An aín aintsi 'aquincēsariibi oquian axa racácē uni 'aquicē ax ca axira tsiancuatsini ucē uni a 'iaxa.

Usaquin cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usa ca. Usariibi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincēsariibi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicē bana

³⁸Bain cuanía achúshi ēmanu bēbaia ca anu 'icē Marta cacē xanun aín xubunu Jesús atsínmiacēxa. ³⁹'Atsintancēxuan bana ñuixunia ca Martañen xucēn, María, axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin cuacēxa. ⁴⁰Maríañen bana cuamainun ca Martañen Jesusan bana cuaquinma piti 'aruanan bētsi bētsi ñu 'acēxa. 'Aquin ca anu cuanquin Jesús cacēxa:

—Caramina isiman, 'ēn xucēnan ca 'ē 'aquinima, 'ēinshi cana ñu 'ain. 'Ēa ñu 'aquini unun ca cat.

⁴¹Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bēnētín. ⁴²Usa ñucama 'ati asábi 'aínbi ca 'ēn bana cuati, ax bētsi ñu 'ati sináncēsamaira oquin sinánti asábiira 'icēn. Maríañen ca usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ēn a 'axunma 'anun catima 'ain.

Nucēn Papa Diosbē banaquin ēsaquin cati Jesusan ñuia

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹Nētē itsin aín Papabē banatancēxa sēnēnia ca aín 'unánmicē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—Juanēn ca aín 'unánmicē unicama Nucēn Papa Diosbē banati 'unán-miaxa. Usariibi oquin camina nuribi abē banati 'unánmiti 'ain.

²Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosbē banaquin camina ēsoquin cati 'ain:

'Ēn Papa Dios, naínu 'icē, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain.

—Usa camina mix 'ai —quíax ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icēn. Aín 'Apu 'icēa camabi unin mi rabiti cana cuēēnin.

Usaquin mi 'anun camina 'imíti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman

'acēsariibi oquian ēnē nētēnuxun unicaman mix cuēēncēsabi

oquin 'ati cana cuēēnin. Usaquin 'anun camina 'imíti 'ain. ³Bérí

nētēn camina nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ⁴Unían nu

'atimocēxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucē

'ain camina nuxnu 'uchacēcama nu tērēnxunquin manuti 'ain.

Ñunshin 'atimanēn 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bērúanti 'ain.

⁵⁻⁶Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēnēx ca ēsa 'icēn. Micama achúshinēx camina axa mibē nuibanancē unin xubunu imé naēx cuanxun cati 'ain: Mix camina 'ēbē nuibanancē uni 'ain. Axa 'ēbē nuibanancē uni itsi ca 'uracēox ubaiti bérí bēbaxa. 'Aínbi ca a 'ēn

'inánti piti ñu 'aíma 'icën. ¿Usa 'ain caramina a piti ñu a 'inánun 'è 'inántima 'ain? ⁷Cacëxunbi ca unin aín xubu mëúxun mi cati 'icën: 'È ubíoxunma ca 'at. Xëcuë ca xëpucë 'icën. 'Imainun ca 'ën bëchicëcama 'ëbë 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani niruiman. ⁸Catancëxunbi ca mibë nuibanancë cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ëma ubiotëcënia —quixun sinani niruxun min cuëëncë ñucama mi 'inánti 'icën. ⁹⁻¹⁰Usa 'ain cana 'ën mitsu cain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ënëx ca ësa 'icën: Bari bariquin ca unin ñu mëraia. 'Imainun ca unían bëtsi unin xëcuë taxaia cuaquin a xubunu 'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën. ¹¹¿Mix aín papa 'ixun caramina min bëchicëcënan mi pán ñucácëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹²¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina nibanti 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹³Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an a ñucacë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'inánti 'icën.

Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana

(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. ¹⁵Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë uni rafrinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

¹⁶Quimainun ca rafrinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanënbia unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa. ¹⁷Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucuë unicamax 'itsa 'aishbi upitax bucuë bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acananí cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia. ¹⁸Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'è ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima rafrí chiquíncëbë an 'amicëxun ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ¹⁹Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'è ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun. ²⁰Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'è xuaxa quixun. ²¹Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananiti ñuñu 'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë unínbi aín ñu bicuantima 'icën.

²² Usa 'aínbi ca asamaira cushi uni uquin a mēēquin ñusmoquin axa anun 'acanancē ñucama, amia catamēcē, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama mētícaquin 'inánti 'icēn. Usaribi oquin cana 'ēn aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²³ Ēsaribi ca. Unían bēruanquin timēcēma 'aish ca aín 'aracacē ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ēmia sinánun uni 'aquincēma uni an 'ēmi sinánxma 'inun uni 'imia.

Anuaxa chiquicē uni anubia ñunshin 'atima cuantēcēan

(Mt 12.43-45)

²⁴ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Uninuax chiquítancēx anua 'unpax 'icēma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mēraquinma ca sinania, —anuax 'ēx chiquía, anubi 'i cana cuantēcēnti 'ai —quixun. ²⁵ Sinánbia cuani bēbaquinbi ca xubua unin maénquin mēníocēx upí usaribi 'icē a unin nuitu isia. ²⁶ Isbiani cuanxun mēcēn achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atimaira mērabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abē atsíntēcēnia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atima-cama atsíncē uni ax béráma 'iásamaira 'ia.

Asérabi upí sinánñu 'aish cuēēinra cuēēnti

²⁷ Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinēn munuma banaquin Jesús cacēxa:

—An tuutancēx bacēnxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuēēinra cuēēnti 'icēn.

²⁸ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa Diosan bana cuanan a bana quicēsabi oquin 'acē uni, axira 'ēn titaxa cuēēncēsamaira oi cuēēnti 'icēn.

'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acēma ñu 'anun ca

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ 'Itsa unia ricuatsini timēcāmē'ēocēbētan ca Jesusan cacēxa:

—Bērí bucucē unicama Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acēma ñu 'anun quixun 'ē caia. Usa 'aínbi cana, 'ēx cana asérabi Nucēn Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bētsi ñuribi atúan ñucá-cēxunbi 'aiman. Ēñēishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ēx 'iti 'ain. ³⁰ Nínive cacē ēma chaira anu 'icē unicaman ca Jonasan Nucēn Papa Dios quicē bana ñuixunia cuacēxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ēn ēnē menu 'icē unicama Nucēn Papa Dios quicē bana ñuixunin. ³¹ Salomón cacē uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncē 'ain, ca 'ura menu 'icē 'apu xanu, ax aín bana cuati cuancēxa. Cuanx bēbatancēxun ca cuēēnquin aín bana cuacēxa. Salomón 'iásamaira cana 'ēx 'ain. 'Ēx usa 'icēbi ca ēnē nētēnua bucucē unicaman 'ēn bana cuai-sama tania. Usa 'ain ca anúan Nucēn Papa Diosan camabi unían ñu 'acē isti nētēn, a xanun Salomónēn bana cuacē 'ixun, ēnē nētēnu bucucē unicama 'ēn bana ñuixuncēxunbia cuacēma 'icē, 'uchoti 'icēn. ³² Nínive cacē ēmanu 'icē unicamax ca 'aisama 'icēbia Jonasnēn Nucēn Papa Dios quicē bana ñuixuncēxun cuati sinanati ami sináncēxa. Jonás 'iásamaira cana 'ēx 'ain. Usa 'icēbi ca ēnē nētēnu bucucē unicaman 'ēn bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan

Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nētēn, Nínivenu 'icë unicaman ēnē nētēnu bucučë unicama cati 'icēn: Mitsun Jesusan bana ñuixuncēxunbi cuacēma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

Cristonēn ca afn unicama upí sinánñu 'imia quicē bana

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancēxun xubu amo unēquin nanima. 'Imainunribi ca bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun bimitancēxun anu lamparín nanti anu nania. ³⁴Lamparínēn pēcacēbētan ca unin bēruñu cupíshi an pēcacē ñucama 'imainun xabá isia. Min bēru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mēēti 'ati 'ain. Min bēru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mēēti upí oquin 'atima 'ain, bēánquibucēnuxun 'acēsoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicēx min sinan upí 'ianan an sinánmicē 'aish min sinan an pēcacēsa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncē-saribi oquin sináncēma 'aish bēánquibucēnu nicēsa 'ain. ³⁵Usa 'ain camina —anun 'ēn sinan upí 'iti ca 'aíma 'icē —quixun sinánti rabanan bēruáncati 'ain. Min —anun 'ēn sinan upí 'iti ca 'aíma 'icē —quixun sináncē 'aish camina Nucën Papa Diosan sináncēsaribi oquin sináncēma 'aish bēánquibucēnu nicēsa 'ain. ³⁶Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosmi sinania an 'imicēx min sinan upí 'ixun Nucën Papa Diosan sináncēsaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax cuēñcēsabi oquin upí oquin ñu 'ati 'ain, lamparínēan pēcacēn isquin upí oquin ñu 'acēsaribi oquin.

Fariseo unicamacēñuan an Moisésñēn cuēñēo bana 'unáncē unicama

Jesusan ñu ca

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷⁻³⁸Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinēn Jesús aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacēxa. Cacēx cuanx bēbatancēxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mēchucacēsaribiti Jesús 'iama 'icēn. Mēchucatíma ca mesanu pi tsóbuacēxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin —¿uisacatsi cara mēchucacēma 'icē? —quixun sináncēxa. ³⁹Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacēxa:

—Mixmi fariseo uni 'icē cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manē ñutē, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mēu upíma ñu sinanin. Uní paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin. ⁴⁰Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutē 'acē uni an ca aín namé 'acēsa-ribi oquin aín caxuribi 'aia quixun? ⁴¹Xanpa, ñutē chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icēn.

⁴²Catancēxun ca ēsaquinribi Jesusan atu cacēxa:

—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acē unicama mitsun pitimi anun nēish ocē robi mēsú 'inanin, Moisés quíásabi

oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicēsabi oi 'iti, axa quicēsa oquin 'aiman. Nucēn Papa Diosmi upiti sinānan upí sinānñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acēx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mēsúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

⁴³ 'Ianan camina anu judíos unicama timéti xubunu unicamabē timēti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuēēnin, camabi unínsa mitsu isnun quíax. 'Ianan camina anuxuan unin ñu marucē anuxun isquian bētsi unin —ax ca nun cushi 'icē —quixun sinánquin mēcēn 'inánquin biti cuēēnin. Usaími 'iti cuēēnquinma ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin mitsu 'ati 'icēn.

⁴⁴ Mitsux camina cēméntapun 'ain. Anu uni maíncē meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocēma 'ain ca uni rafrinēx anun niquin —uni bamacē ca anu maíncē 'icē —quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían mitsun nuitu 'unánquinma upísa quixun sináncē 'aishbi camina mitsun nuitu mēú upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuēēnquinma ca uisa cara oti 'icē usoquin Nucēn Papa Diosan mitsu 'ati 'icēn.

⁴⁵ Usaquin cacēxun ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē 'ixun unicama 'ēsēcē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

⁴⁶ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Mitsuribi upíma isquin ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin mitsuribi 'ati 'icēn. Moisésnēn cuēnēo banaishima mitsúnbi sináncē banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncēxbi ca a banacamax mitsúxmi quicēsabi oi 'iisama 'icēn. Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncē bana quicēsabi oquian 'anun camina unicama 'aquiniman.

⁴⁷ Upíma isquin cara Nucēn Papa Diosan mitsu uisoti 'icēn. Mitsun raracaman 'acēa an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mēnfoin. ⁴⁸ Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icē quixun camina sináncani quixun, camabi unin 'unania. ⁴⁹ Nucēn Papa Dios an camabi ñu 'unáncē 'aish ca usaía 'icēma pan 'ain, ēsai quiacēxa: “'Ēn unicama rafrí 'ēn bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan rafriribi 'ēn bana unicama 'unánminun 'imiabi ca unin rafrí 'anan rafrí bētsi bētsi oti 'icēn”. ⁵⁰ Usoquin 'ati ca ēnē nētēnua bērí bucuē unicamax 'icēn. Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi oquin 'ain. ⁵¹ Abel pain ca 'acēxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'acē unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acēxa. 'A 'aían ca rafrinēnribi 'acēx Zacarías ax anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu rapasu bamacēxa. Mitsun raracaman 'ásaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ásaribi oquin Nucēn Papa Diosan mitsu castícantí 'icēn.

⁵² Ēsaquinribi ca Jesusan atu cacēxa:

—Mitsun Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē 'ixun unicama 'ēsēti 'ixunbi camina uisai quicē cara a bana 'icē quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bētsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancē 'ixun, an a bana uisai quicē cara quixun 'unántisa tancē unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icē isquin ca uisa cara oti 'icē usoquin Nucēn Papa Diosan mitsu 'ati 'icēn.

⁵³⁻⁵⁴ Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocëxa.

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

12 ¹ Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain bëtsibë bëtsibë chácanancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. Èsai quiquin cana èsoquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain. ² Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unéxun 'acëbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. ³ Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imé uni itsi ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami mitsun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun ëmánxun ñuicë 'iti 'icën.

Uimi cara uni racuétí 'icë quiáxa Jesús quiá bana

(Mt 10.28-31)

⁴ Èbë nuibanancë unicama, cana mitsu cain, an uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuétima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bëru ñunshin bamamítima 'icën. ⁵ A unicamamimi racuétima 'aínbi cana uimi caramina racuétí 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan uni manë tsi anua 'inun 'imiti, amishi camina racuétí 'ain. 'Èn cana mitsu cain, camina aséribi ami racuétí 'ain. ⁶ 'Isáratsu ca, cupíma 'icë, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin mëcën achúshi biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi manuima. ⁷ An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acésamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuétima 'ain.

—'Èx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Èn cana mitsu cain, axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui —'èx cana Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'ën, aín ángelcaman cuamainun, Nucën Papa Dios —ax ca 'ën uni 'icë —quixun cati 'ain. ⁹ Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini —'èx cana Jesusan unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aín ángelcaman cuamainun —ax ca 'ën unima 'icë —quixun Nucën Papa Dios cati 'ain. ¹⁰ Axa, uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima. ¹¹ Unin mitsu anu judíos unicama timéti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuéquín —uisai carana qiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun

sinántima 'ain. ¹²Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi bana-cébētanshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

'Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

¹³Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'ën papocën aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën apan an a ñucama raíri 'ë 'inánun cati 'ain.

¹⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mëníotima 'ain. Ax ca 'ën 'atima 'icën.

¹⁵Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuëénti 'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi cuëénti rabanan bërúancati 'ain.

¹⁶Catancëxun ca bana itsi ñucësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bëru 'apácëx canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa. ¹⁷A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ënë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu carana 'ati 'ain? quixun. ¹⁸Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icën. Acama tēncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'ën ñu bimicama 'imainun 'ën ñu itsiribi nanti 'ain. ¹⁹'Atancëx cana quiti 'ain: Cana bucúan, ënë ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cēñútima 'icën. Usa 'ain cana tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëëinshiti 'ain. ²⁰Usaquin sinania ca Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain. Ënë ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca minanma 'iti 'icën.

²¹Caxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaribiti ca, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúancë bana

(Mt 6.25-34)

²²Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. ²³Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain. An mitsúxmi ënë nētënu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami piti ñu mitsu 'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁴Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁵Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain. ²⁶¿Mitsux usai 'itima 'aíshbi caramina uisacatsi bëtsi ñucama sinani masá nuitutin? ²⁷Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mēëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icën. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën. ²⁸Upíira upí

'itancëxbia xanania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucēn Papa Diosan aín ua upíra upí 'imia. Usoquin 'acē 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acēsamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icēn. Mitsux usaquin sináncēma 'aish camina upiti Nucēn Papa Diosmi cata-mēcēma 'ain. ²⁹ Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xēati 'ai quixun camina bēnēti masá nuituquin sinántima 'ain. ³⁰ An Nucēn Papa Dios 'unán-cēma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncē 'aínbi ca mitsun Papa Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³¹ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuēēncēsabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acēbētan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icēn.

Aín nētēnuax Nucēn Papa Diosbē 'aish cuēēnti bana

(Mt 6.19-21)

³² Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Mitsux camina 'ēnan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan 'ianan aín nētēnu abē 'iti Nucēn Papa Dios cuēēnia. Usaquin 'unani camina racuētima 'ain. ³³ Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni 'inánti 'ain. Ēnē nētēnuaxa 'icēsai ca Nucēn Papa Diosan nētē nañu 'icē ñucamax 'atimati cēñutíma, an ñu mēcamacē uni ca 'aíma 'icēn, 'imainun ca an cēñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icēn. Usa 'ain camina mitsux ñuñushi 'iti sinánquinma ax cuēēncēsabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancēxmi aín nētēnu abē 'icē ca an mitsúnmi a cuēēnminuxun 'acēcama cupíoquin chuámarua aíšmi xēñibua 'aínbi cuēēnun mitsu 'imiti 'icēn. ³⁴ Uisa ñun cara cuēēnia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ēnē nētēnu 'icē ñuñu 'iti cuēēncē unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa —Diosan a cupíoquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuēēncē uni an Nucēn Papa Dios cuēēnun ax cuēēncēsabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

³⁵⁻³⁶ Jesusan ca ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēnēx ca ēsa 'icēn. Achúshi uñíxa an xanu bicē unin camicēx, abētan pi cuanx utēcēnia ca an ñu mēēxuncē unicaman cainia. Caínquin ca an uni ñu mēēxuncē unicama an ñu mēēxunuxuan pañucē chupa pañuanan lamparín-cama upí oquin bimitancēxun nania. Usoxun caíncēx uquian, xēcuē taxcaia ca cuēēnquin bēnēnquinshi atsínmiquin xēocaia. Usaribiti camina mitsux 'iti 'ain, 'ēx aia caini. ³⁷ A caíncēxuan an ñu mēēmicē unicaman 'uxcēma 'icē mēracēx ca an uni ñu mēēxuncē unicamax cuēēinra cuēēnti 'icēn. Cuēēnia ca an atu ñu mēēmicē unin mesanu tsónun caquin piti 'inánti 'icēn. Usaquin 'acēx ca an ñu mēēxuncē unicamax cuēēinra cuēēnti 'icēn. Ca usai asérabi 'iti 'icēn. ³⁸ Imé naēx uanan pēcarati 'urama uquian a ñu mēēxuncē unin 'uxcēma mēracēx ca an a uni ñu mēēxuncē unicamax cuēēinra cuēēnti 'icēn. ³⁹ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncē 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mēcamacē uni caíntsiánxa. Caíncēx uáxa ñu mēcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcēma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁰ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ē binuxun 'ēx uti caínti 'ain. Bērí ca utima 'icē quixunmi

mitsun sináncēbēbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nētēn, aia binuxun 'ē caínti 'ain.

**An upí oquin uni ñu mēēxuncē uni 'imainun an upí oquinma uni
mēēxuncē uni
(Mt 24.45-51)**

⁴¹Usaquian cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—¿Nuínshi cuati caramina bētsi bana ñuicēsoquin ēnē bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

⁴²Cacēxun ca ēsoquinribi Jesusan cacēxa:

—Ēnēx ca ēsaribi 'icēn. Achúshi unin ca aín xubunu 'icēcama upí oquin piminun quixun aín ñu mēēmicē unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an ca asérabi 'ēn cacēsabi oquin 'ati 'icē, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancēx ca bētsi menu cuanxa. ⁴³Cuanx anu 'itancēx utēcēn-quin ca, an ñu mēēxuncē unin cara an cacēsabi oquin 'aia quixun isti 'icēn. Isquinbi an cabiancēsabi oquin 'aia 'iscēx ca an a uni ñu mēēxuncē uni ax chuámarua tani cuēēnti 'icēn. ⁴⁴Ēsoquin cana asérabi 'ēn mitsu cain, an upí oquin ñu 'acē 'icē ca an ñu mēēmicē unin ēsaquin cati 'icēn: Minmi 'ēn cacēsabi oquin upí oquin 'acē cupí camina cushi unisa 'ixun 'ēn ñucama minansa 'icē bērúanti 'ain. ⁴⁵Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ē ñu mēēmicē uni ca panatia quixun sinánquin abētan ñu mēēcē uni raíri mēēanan xēai paēnti 'icēn. ⁴⁶Usai 'iquian, ca uti 'icē quixun sináncēbēmabi ca an a ñu mēēmicē uni uti 'icēn. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icē anua 'inun 'imiti 'icēn.

⁴⁷An uisaquin 'ati cara an a ñu mēēmicē unix cuēēnia quixun 'unánquinbi ax cuēēncēsabi oquin 'ati sináncēma 'ixun ax cuēēncēsabi oquin 'axuncēma uni ax ca 'aisamaira oquin mēēquin castícanē 'iti 'icēn. ⁴⁸Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mēēmicē uni cuēēnia quixun upíra oquin 'unán-cēma 'ixun upí oquin ñu mēēxuncēma uni ax 'itsamashi oquin mēēquin castícanē 'iti 'icēn. Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancēxun, —an ca 'ē upí oquin ñu 'axunti 'icē —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuēēnia, unfan uni itsi 'itsa curíqui 'inántancēxun, —an ca 'ē upí oquin ñu mēēxunti 'icē —quixun sináncēsaribi oquin.

**Usai 'ia ami catamēcēma unicamax Jesucristomi catamēcē unicamami
nishti bana
(Mt 10.34-36)**

⁴⁹Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Ēx uá cupí ca unicamax bētsibē bētsibē cuēbicanani nishanani tsuáquiruti 'icēn. Usai 'i unicama bēnētishi tsuáquirutibi ca 'ia. ⁵⁰Usai 'ia 'inun cana 'ēn pain 'aisamaira oquin tēmēraqin paē tanti 'ain. Usaquin 'ēn tēmēraqin paē tanti ashi sēnēoncatsi cana bēnētín. ⁵¹¿'Ēx uá 'ain ca camabi unix bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun caramina sinanin? 'Ēn cana mitsu cain, ca usama 'icēn. 'Ēx uá 'ain ca axa 'ēmi sinántisama tancē unicaman axa 'ēmi sináncē unicama nuibatíma, ami nishti 'icēn. Usa 'ain ca unicamax bētsibē bētsibē cuēbicanani nishananti 'icēn. ⁵²Achúshi xubunu mēcēn achúshi uni

'aish ca rabé 'Imainun achúshinëx rabémi nishti 'icën. Usaribiti ca rabëtax rabé 'Imainun achúshimi nishti 'icën. ⁵³Aín papax ca aín bëchicë bëbumi nishti 'icën. 'Imainun ca aín bëchicënëx aín papami nishti 'icën. Aín titax ca aín xanu tuámi nishti 'icën. 'Imainun ca aín tuacëx aín titami nishti 'icën. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icën. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icën.

Naí isquian, uisai cara nètë 'iti 'icë quixun unin sinánti bana

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Anúan bari cuancë anua nètë cuin isi camina mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icën. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ibutia. ⁵⁵Ënë nètënuax suñu bëquicëbë camina mitsux quin, bërí ca bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ia. ⁵⁶Naí 'Imainun me isquin camina uisai cara nètë 'iti 'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérabi mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai quixun. Usaquin 'unántsinxunbi —usa ca —quixun 'unántisama tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana

(Mt 5.25-26)

⁵⁷Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi mëníonaniman? ⁵⁸Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain. ⁵⁹Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

13 ¹Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús ësaquin cacëxa:

—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'inánti aín 'aracacë ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtia ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amiäxa.

²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun? ³Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos unicamax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain. ⁴¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcéira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusálénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin? ⁵Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina atúxa 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicē bana

⁶ Catancēxun ca Jesusan bana itsi ñuicēsoquin ēsaquin cacēxa:

—Ēnēx ca ēsa 'icēn. Aín naēnu 'apácē i, cara tuaxa quixun isi cuanxunbi ca naē 'ibun tuáñumoxa. ⁷Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naē bēruāncē uni caxa:

—Rabé 'imainun achúshi baritian cana, ēnē in cara tuaxa quixun isquinbi tuáñumoin. Tuaímabi ca ñancábi anu nitsaxa. Usa 'ain camina rēti 'ain. ⁸Cacēxun ca an naē bēruāncē unin caxa: Cara tuaia quixun isti camina ēnē barínshi ěnti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mēñoquin ñuinacan pui tabucunti 'ain. ⁹Usaquin 'acēxun sapi ca bari itsin tuati 'icēn. 'Acēxunbia tuaíama camina 'ē rēmiti 'ain.

Anun ñu mēētima nētēan Jesusan catúbucē xanu

¹⁰ Anun ñu mēētima nētēn ca anu judíos unibu timēti xubunuxun Jesusan bana ñuixuancēxa. ¹¹Ñuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insíncē anu 'iacēxa. A xanux ca ñunshin 'atimanēn 'imicēx catúbua 'aish chairucēma 'iacēxa. ¹²Usa 'icē isquin cuēnxun ca Jesusan cacēxa:

—Min 'insin ca nētēaxa, camina pēxcúcē 'ain.

¹³Caquian ramēcēxēshi ca chairui asábi 'iacēxa. Usai 'iquin ca Nucēn Papa Dios rabiácēxa. ¹⁴Usa 'aínbi ca Jesusan anu ñu mēēti nētēn xanu pēxcūian, axa anu judíos unicama timēti xubunu 'icē 'apu nishacēxa. Nishquin ca anu 'icē unicama cacēxa:

—Anun ñu mēēti nētēx ca mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'icēn. Anun ñu mēētima nētēn camina utima 'ain, anun ñu mēēti nētēinshi camina pēxcúcē 'inux uti 'ain.

¹⁵Quía ca Nucēn 'Ibu Jesusan cacēxa:

—Mitsux camina cēmē 'ain. Mitsux, 'aracacē ñuina tēcērcacēñu 'ixun, camina nētē camabi 'acēsaribi oquin anun ñu mēētima nētēnribi min ñuina 'unpax 'anun xēxánu buanin. ¹⁶¿Mitsun ñuinami usoquin 'acē 'ain carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnēn rēbúnqui 'icē, ñunshin 'atimanēn 'apun dieciocho baritian 'insínmicē xanu, ēnē anun ñu mēētima nētē 'aínbi pēxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.

¹⁷Usaquian cacēx ca axa Jesúsmi nishcē unicamax rabíancēxa. Rabín-mainun ca uni raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acēcama isi cuēēancēxa.

Mostaza bēru ñui quicē bana

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesusan ca ēsaquinribi cacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic? ¿Uisa ñuribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain? ¹⁹Ēnēx ca ēsa 'icēn. Mostaza bēru chamaratsu a ca unin bixun aín naēnu 'apatia. 'Apácēx cani iisaribi 'inun pēñanacēcēbētan ca manan nuāncē ñuinacaman anu noia. Usaribiti ca Nucēn Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicē bana

(Mt 13.33)

²⁰Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic?
²¹ Uisoquin cara 'ati 'icë quíax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan
 xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquón
 mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi
 pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicë bana

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalénu cuani, ëma chacamanu cuanan, ëma chucúmacamanuribi
 cuanquin ca anu 'icë unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacëxa.

²³ 'Unánmicëxun ca uni achúshinën ñucáquin cacëxa:

—¿Axa Nucën Papa Diosan nētēnu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa: ²⁴—Bai chucúma anun atsínti ca sinan. Cana
 asérabi mitsu cain, 'itsa unix ca anun atsínti sinanibi anun atsíntima 'icën.
²⁵ Ësa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën. Xëpucë camina
 mitsun ëman nixun xëcuë taxcaquin —nu ca xëócaxun —quixun cati 'ain.
 Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën: Uinuax ucë caramina mitsux 'ai quixun cana
 'unaniman. ²⁶ Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibëtan
 pianan xëan, mìn camina nun ëmanuxun nu bana ñuixuan. ²⁷ Cacëx ca quiti
 'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina 'ai quixun cana 'unaniman. Ñu
 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan. ²⁸ Usoquin 'ën
 cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob, acama 'imainun an Nucën Papa
 Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë
 'ain, mitsux anuma 'aish masá nuituirai bënëti inti 'ain. ²⁹ 'Imainun ca 'aisa-
 maira judíosma uni aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcé
 amiaxribi 'imainun camabi nētēnuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë
 'aish Nucën Papa Diosan nētēnu tsotax chuámarua 'aish cuënti 'icën. ³⁰ A
 unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa
 Diosan aín sinan upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca
 a unin iscëxa cha 'icë unicama a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin
 ñuumara isti 'icën.

Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian

(Mt 23.37-39)

³¹ A nētēnbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:

—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bënëtishi
 ënuax cuanti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën 'acësabi
 oquin ñunshin 'atima unicamanua chiqufanan 'insíncë unicama pëxcuti 'ain.
 Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama sënëonti 'ain, bërí, iméishi, pëcaratëcëncëbë-
 tanribi nētë camabi 'ën 'acësabi oquin 'aquin. ³³ Usaía Herodes quicëbëbi
 cana bërí cuanan iméishi cuanan pëcaratëcëncëbëribi cuani Jerusalénu
 cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
 uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax bamaima Jerusalé-
 nuax bamai cuanti 'ain.

³⁴ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëncëma 'ain. ³⁵ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —qui ax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

Jesusan aín quisi 'imainun aín pëñan uácë uni pëxcüa

14 ¹ Anun ñu mëetima nëtëan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunxun pi cuancë ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa. ² Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uácë anu 'iacëxa. ³ A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuëñëo bana 'unánquin unicama 'ësëcë unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Anun ñu mëetima nëtën uni pëxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

⁴ Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uácë uni pëxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacëxa. ⁵ Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëetima nëtëan mitsun burro, mitsun vaca bënë, anua 'unpax biti naëcë quininu nipacëtia bënëquinshi biquinma isëshiti 'ain? Isëshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?

⁶ Esoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

⁷ Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ësaquin atu cacëxa: ⁸ —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi ca aribia camicë 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icën, anu tsónux. ⁹ Ucëbëtan ca an mi camicë unin minu uquin mi cati 'icën: Ëñë uníxa ënu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. ¹⁰ Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócë ca an mi camicë unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicë unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën. ¹¹ Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai — quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni itsicamabëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti sinani rabícëma uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹² Catancëxun ca an a camicë uni Jesusan cacëxa:

—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë unicama 'imainun min xucëantu 'imainun min aintsi 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain. Usa unicaman bëtsi nëtën miribi pi unun camicë 'aishmi atubë cuëñiabi ca Nucën Papa Diosan mi upí isima. ¹³ Usa 'ain

camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain. ¹⁴ Usa unicaman ca min 'acësaribi oquin miribi pi cuanun quixun camitima 'icën. Camicëma 'icëbi ca an iscëxmi upí 'icë, anúan bama unicamax baísquiti nëtë 'icëbëtan Nucën Papa Diosan aín nëtënuaxmi cuëñun mi 'imiti 'icën.

Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan

(Mt 22.2-14)

¹⁵ Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan nëtënuaxun aín unicamabëtan picë uni ax ca cuëñ-inra cuëñti 'icën.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa. ¹⁷ Usaquin piti mëníocë 'ain ca xutëcënquin ësaquian camicë unicama catánun quixun caxa: Piticama ca mëníocë 'icën. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan. ¹⁸ Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama tanquin a paían cacë uni an ësaquin caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain. ¹⁹ Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana mecën rabé vaca bënë maruan, a cana uisa cara quixun isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuaniman. ²⁰ Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain. ²¹ Usaí quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu cuantëcënxun an a ñu mëëmicë uni ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi unicama quíaxa quixun. Ñuixuncëxun cuati nishquin ca an ñu mëëxuncë uni xutëcënquin caxa: Camina bënëtishi cuantëcënquin ëmanu 'icë bai chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama bëti 'ain. ²² Caquian xucëx cuanx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin caxa: Minmi 'ë cacësabi oquin cana unicama bëan, camáxbi ca uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsícëma pain 'icën. ²³ Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai chacamanu cuanan a rapasu 'icë mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa unia 'ën xubunu atsini buáquiti cana cuëñin. ²⁴ Ën cana mitsu cain, a pain 'ën camicëxbia ucëma unicaman ca 'ëbëtan pitima 'icën.

An aín cuëñcësa oishi 'iti ëncë uni axa Cristonan 'iti

²⁵ 'Aisamaira uníxa abë cuania ca a isi cuainacëquin Jesusan ësoquin cacëxa: ²⁶ —Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicë, aín xucën, aín chirabacë, acama nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ëmi sinani 'ëx cuëñcësbabi oishi 'iti 'icën. Ui unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ²⁷ An asérabi 'ëmi catamëquin a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti bana quicësabi oquin 'acëma uni, ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ²⁸ Ënëx ca ësa 'icën: Torre ënën mënma chaíoruquin 'aísa tanquin ca 'anuxun pan unin upí oquin sinánquin aña ñucama cara a 'ati maruti 'icë quixun sinánan uiti curíquibëtan sënën cara a ñucaman cupí 'icë quixun sinánti 'icën. Cara aín curíqui a ñucama maruti sënënti 'icë quixun ca isti 'icën. ²⁹ Upí oquin sinánxunma 'aquin ca

aín cimíntocama 'atancëxunbi anun aín cënë 'imainun aín mascuan 'aticama maruti 'aíma 'ain, aín torre ancëcasmati 'icën. Sënëoianma isi ca an a iscë unicamax a uni ñuixun 'usani quti 'icën: ³⁰Torre 'aquinbi ca a unin ancëcasmaxun ëanxa.

³¹Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ësaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabë 'acananun xucëma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ën suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icë, abë 'acananquin ñusmoti 'ic? —quixun sinánti 'icën. ³²Usoquin pain sinánquinbi —ca 'atima 'icë —quixun sinántancëxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acananima 'ai —quixun, 'uracëo 'apu itsi a camiti 'icën. ³³Usaquin ñuiquin cana ësaquin mitsu 'unánmin, an ax cuëncësari 'iti ëinsama tanan aín ñucama cuëenquin ëinsama tancë uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

Mucañuma tashi ñuicë bana

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. ³⁵Mucotëcëncëma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icën. Ñu 'apacë tanáin tabucunuxun ñun puicëñun mëscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicëñun mëscucëxbi ñancáishi 'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëbi sinánquin cuati 'icën.

Axa nëtécë carnero ñuicë bana

(Mt 18.10-14)

15 ¹An 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuia cuati anu cuancëxa. ²Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax nishi canancëxa, ënë unin ca 'uchañu unicamabë timëxun abëtan piia.

³Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. ⁴¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu 'aínbia achúshi nëtëtia baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni 'icëma menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtécë a mëránuxun bariti 'icën, ¿usa cat? ⁵Bariquin mëraxun bitsi cuëenquin ca a 'iábëtsinti 'icën. ⁶'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtécë cana mërán. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ⁷Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín ángelcamaxribi cuëenia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëncësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aíshbi sinanati ami catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëenia.

Curíqui nëtécë Jesusan ñuia bana

⁸Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabé curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nëtémixun lamparín bimixun, mëránuxun munu upí oquin baritima 'ic?

⁹Barixun mëraqin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nētécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuënti 'ain. ¹⁰'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aishbi sinanati Nucën Papa Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëñia.

Aín papan 'ináncëxuan bënë unin curíqui cëñua bana

¹¹Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ënëx ca ësaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabé bëchicëñu 'iaxa. ¹²Aín bëchicë 'anácanën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa 'ënan 'iti ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'inánti 'ain. Cacëxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín bëchicë rabé 'inánxa. ¹³'Ináncëx ca 'itsamashi nētë 'icëbë aín 'anácanëx aín ñucamacëñun aín curíqui mëníobiani 'ura 'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëñcësari 'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa. ¹⁴Usoquin cëñutancëx ca, a nētënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish panancëbë, a bënë uníxribi panancëxa. ¹⁵Usa 'aish ca a nētënu 'icë cuchiñu uni a ñu mëëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácëxun ca aín cuchia pastonuxun bërúanun quixun caxa. ¹⁶Cacëxun ñu mëëxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icë unínbi piti 'ináncëma 'icën. ¹⁷Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancëx sinanaquin ca sinánxa: 'Itsaira ca 'ën papan ñu mëëmicë uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icë atun pucháquin piia. Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana 'ëx ënuax 'acëñuma bamain. ¹⁸Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain. Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati 'ain: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. ¹⁹Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quíax quitima 'ain. An mi ñu mëëxuncë unisa camina 'ë 'imiti 'ain.

²⁰Usaquin sinántancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín papan mëraxa. Mërai nuibati cuëñi abáquiani cuanxun ca 'icúquin biquin bëtsucucaxa. ²¹Usaquin bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quíax quitima 'ain. ²²Cacëxun ca aín ñu mëëmicë unicama a aín papan caxa: Chupa upíra bëxun pañumianan camina mëñusuti mëñumiti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain. ²³'Anan camina vaca bacë rëraccacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuënti 'ain. ²⁴—Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nētëa 'aishbi bërí nubë 'icën. Ësai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëñquín picanxa.

²⁵Usaí 'imainun ca aín bëchicë apanën naënuxun ñu mëëaxa. Ñu mëëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëñia cuaxa. ²⁶Cuaquin ca cuëñxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? —quixun ²⁷Cacëxun ca caxa: Min xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan cuëñquín vaca bacë rëraccacë rëmiaxa. ²⁸Usaquin cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usaí 'icëbë uquin ca aín papan cuëñquín atsínun quixun caxa. ²⁹Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa barítian cana mi ñu 'axuan, min bana cana uisaquinbi parécëma 'ain. Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan cuëñquín pinun achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain.

³⁰ Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisamabë 'iquin cēñucë min bëchicë ëñéxa uan vaca bacë rëracacë rëmian. ³¹ Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan caxa: Mix camina camabi nētēn 'ëbë 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ëñëx camáxbi minan 'icën. ³² Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nētëa 'aishbi bëri nubë 'icën. Usa 'aían cuëñquin picánti ca asábi 'icën.

An ñu mēëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

16 ¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquinribi cacëxa: —Ësa ca. Ññu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí oquin bërúanun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu mēëmicë uni caxa: Min unin ca min ñu bërúanquinma nētémia quixun. ² Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an a ñu mēëmicë unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uisa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun camina anumi 'ën mi bërúanxunun cacë 'ën ñucama cuëñöcë quiricacama 'ë bëxúnti 'ain. ³ Cacëxun ca an ñu mēëxuncë unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun carana añu 'ati 'ain? 'Ëx cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mēëtima 'ain, 'ëa ñu 'inánun uni catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain? ⁴ Ënuax chiquítancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun añu 'ati 'ai quixun cana sinanin. ⁵ Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mēëmicë uni ribíncë unicama achúshi achúshi ñucáquin ax paían ucë uni caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mēëmicë uni ribinin? ⁶ Ñucácëxuan —cien bidones xënin cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi ribíncë ñucama cuëñöcë quirica ëñë nianan min ribin ëñéxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuëñöot. ⁷ Catancëxun ca aia bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mēëmicë uni ribinin? Ñucácëxuan —cien burasa trigo aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu minmi ribíncë ñucama cuëñöcë quirica ëñë nianan ca min ribin ëñéxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuëñöot. ⁸ Usaquin ca an a ñu mēëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mēëmicë unin sinánxa: An 'ë ñu mēëxuncë unin ca uisai cara curíquiñuma 'aishbi 'iti 'icë quixun sinánxun ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ëñë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëñcësari 'iti upí oquin 'unania, Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin. ⁹ 'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquina 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu caínti 'icën.

¹⁰ 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nētémiquinma upí oquin sinánquin, anun upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin nētémiquinma anun upí ñu 'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nētémianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nētémianan anun 'aisama ñu 'ati 'icën. ¹¹ Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin ñu 'aquinma nētémiananmi, mitsux cuëñcësa oquinshi ñu 'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin 'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësa oquin ñu mēëmitima 'icën. ¹² An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun

aín curíqui nētémianan upí oquin bérúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.

¹³ Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabé uni ñu mēëxuntima 'icën. Rabé uni ñu mēëxuncë 'ixun ca bētsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bētsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bētsían cacëxun aín bana paréti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bētsi bētsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

¹⁴ Usafa quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti cuëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

¹⁵ 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

— Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux cuëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mēúmi sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

**Moisésnën cuënëo banacama 'imainun Jesúsmi
catamēti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana**

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

— Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

¹⁷ Naí 'imainun mecama cēñúcēbēbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuënëo, axēshi —usai ca 'iti 'icë —quíá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

¹⁹ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

— Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíra upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíra upíñu 'ixun camabi nētën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa. ²⁰ A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa.

²¹ Xubu tanáin racáxun ca mesa tēmúxun ñuñu unían piti tēxëocë rēupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama biáxcacëxa. ²² A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca maíncancëxa. ²³ Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani tēmëratí anu 'ixun 'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa.

²⁴ Isi cuëncëñquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ëñë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mēcën rēbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun

ca Lázaro xut. ²⁵ Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu 'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma 'aish upitax tsoócën. Usai 'iá 'aishbi ca bërí mixmi 'aisamaira päë tani tēmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën. ²⁶ 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nēbētsi nancécë nēmíinra 'icën. Usa 'ain ca unix ënuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uni anuax ënu uisa tanibi utima 'icën. ²⁷ Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uísama 'ain camina Lázaro 'ën papan xubunu xuti 'ain. ²⁸ 'Ëx cana mēcën achúshi xucēññu 'ain. Atúxribi ënu päë tani tēmërai uaxma 'inuan, uisa cara ënu 'icë quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain. ²⁹ Cacëxun ca Abrahamnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuēñëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti 'icën. ³⁰ Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacë 'icënuax cuanxun cacëxun cuati sinanati 'icën. ³¹ Quiabi ca Abrahamnën cacëxa: Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuēñëo bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë 'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 ¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nētënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an sinánmiquin bētsi uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. ² An 'ënan 'aishbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni 'uchamicë uni ax ca 'uchañuira 'icën. A unix ca anun ñu rēnti maxax ami tētēcērëcatancëxuan parún papa nēbētsi nicëxa nanécēsamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. ³ Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúancati 'ain.

Axa mix 'icēsaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina —ësaí camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia 'uchacë a abë mēñonanquin manumiti 'ain. ⁴ Achúshi nētën, mēcën achúshi 'imainun rabé oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatēcënima —quixun a unin cacëxun camina abë mēñonanquin a manumiti 'ain.

Axa ami catamēcë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

⁵ Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—Nux Nucën Papa Diosmi catamēti 'icēbi camina asérabi, upitiira ami catamēnun nu 'aquinti 'ain.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucacëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamēcë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca ëchiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

⁷ Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ēsa ca. Uinu 'icē unin cara an a ñu mēēxuncē uni naēnuxun ñu mēēanan 'aracacē ñuina bēruānbaiti xubunu aia, nēri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá. ⁸Usaquin caquinma ca ēsaquin caia: 'Ēn piti 'aruanan a xēati ñuribi mēñotancēxun ca pinun 'ē bēxun. 'Ēn pain pian camina minribi pianan xēati 'ain. Usaquin ca caia. ⁹An mi ñu mēēxuncē unfan min cacēsabi oquin 'aia-bimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icēn. ¹⁰Usaribi oquin Nucēn Papa Diosan a 'anun mitsu cacē ñu 'atancēx camina mitsux raíribē ēsai cananti 'ain: “Cananuna an nu 'amicēxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aian Nucēn Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabbitima ca asábi 'icēn”.

Mēcēn rabē axa an aín nami chēquímicē 'insínñu unia Jesusan pēxcúa

¹¹Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nētábiani Jesús cuancēxa. ¹²Cuanx achúshi ēmanu bēbaia ca axa an aín nami chēquímicē 'insínñu uni mēcēn rabē, an Jesús aia bēñai cuaníbi 'ura sētēracēacēxa. ¹³Usai sētēracēquin ca munuma banaquin cacēxa:

—Jesús, nu ca 'aquin.

¹⁴Cacēxun isquin ca Jesusan cacēxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icē ismianan mitsun nami ismitan.

Usoquin cacēx cuaníbi ca atun nami chēquicēcama pēxcúacēxa. ¹⁵Usaquin pēxcucē isi cuēēnquin ca acama achúshinēn Jesúsnu cuantēcēnquin Nucēn Papa Dios munuma banaquin rabiácēxa. ¹⁶Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bēúnpuquin —ca asábi 'icē —quixun Jesús cacēxa. An usoquin cacē uni ax ca Samarianu 'icē uni 'iacēxa. ¹⁷Usaquin isi ca Jesús quiacēxa:

—Mēcēn rabē unicama cana pēxcúan. ¿Acama achúshinēxēshia —asábi ca —quixun 'ē cai uánbi cara uinu raíri 'ic? ¹⁸¿Judíos unima, Samaritano, enéxēshi cara Nucēn Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icē —quixun 'ē cai uax?

¹⁹Usai quitancēxun ca Jesusan Samarianu 'icē uni cacēxa:

—'Ēn mi pēxcuti sinani 'ēmi catamēti camina pēxcúan. Niruquiani ca cuantan.

**—Axa 'ēmi catamēcē unicama Nucēn Papa Diosan ainan 'imiti ca ēsa 'iti
'icē —quíáxa Jesús quicē bana**

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰—¿Uínsarainra cara anúan Nucēn Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nētē 'iti 'ic? —quixun fariseo unicaman ñucácēxun ca ēsoquin Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unín aín bērúnbi istima 'icēn.

²¹Usa 'ain ca uni quitima 'icēn, —ca is, ēnu ca Nucēn Papa Dios 'icēn, unu ca —quiaux. Nucēn Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ēmi catamēcē unicamabē 'icēn.

²²Usoquin atu catancēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicamaribishi cacēxa:

—Uni 'inux uá 'aish 'ēx Nucēn Papa Diosnu cuantancēx utēcēncēma pan 'ain, camina 'ēx anun mitsubē 'itēcēnti nētē istisa tanti 'ain. A nētēcama achúshinēn 'ē istisaira tanquinbi camina mitsun 'ē istima pan 'ain. ²³Unin ca 'ē ñuiquin mitsu cati 'icēn, —ca unu 'icē —canan —ca ēnu 'icē —quixun. Cacēxbi camina isí abē cuantima 'ain. ²⁴Méríquin ca canacan camabi naicamē'ēo pēcaia.

Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. ²⁵ 'Ën Papanu cuancëma pan 'ixun cana unían bëtsi bëtsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun ca ënë nëtënu bucuë unicaman 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tanti 'icën. ²⁶ Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën. ²⁷ Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun Noénën anun iéti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëënquin ñu 'acëxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nëtë sënëncëbë ca 'aisamaira 'uí 'ibú-cëbë, baca 'aisamaira 'ëi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama cëñuacëxa. ²⁸ Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nëtë 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënuxun ñu 'apánan xubucama 'acëxa. ²⁹ Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nëtë 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi 'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa. ³⁰ Lot 'aían 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti nëtë, anúan camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.

³¹ A nëtë 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'aínbi a bitsi quantëcëntima 'icën. Aín naënuxuan ñu mëcë unica-maxribi ca aín xubunu quantëcëntima 'icën. ³² Caxu bësuquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain. ³³ Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

³⁴ 'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iméa rabé uni anu 'uxtinu racacë, achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁵ Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ³⁶ 'Imainun ca rabé unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

18 ¹ Aín unix ca atsani, abë cana banatisama taní quixun sinanima, nëtë camabi Nucën Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin, ² Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi manáncë-xunbi 'aquinsama tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iaxa. ³ 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë ubíoxunma 'anun camina axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa. ⁴ Usaquian cacëxunbi ca 'itsa nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën cuashitancëxun ca ësaquin sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sináncëma 'ain. ⁵ Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma 'anun, an 'ë cacësabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.

⁶Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—An amia uni itsi manancëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën mitsu ñuixuncë ax aín sinan upíma 'aíshbia quicë bana, a camina sinánti 'ain.
⁷¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan an caíscë aín unicama an nēténbi, imébi a ñucácë, acama bérúanquin 'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma ténánpati 'ic? Usama ca. ⁸'Ën cana mitsu cain, ca asérabi bēnēnquinshi acama 'aquinti 'icēn. ¿Usa 'aínbi carana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx utēcēnquin, unicama asérabi 'ëmi sinani 'ëmi catamētia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icë quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

⁹Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i —quixun sinani raíri unicama timai atumi nishia 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicë-soquin ësoquin cacëxa: ¹⁰—Uni rabëtax ca Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuanxa. Achúshinëxa fariseo uni 'imainun ca bëtsix an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iaxa. ¹¹Cuanx, nitsax abë banaquin ca fariseo unin ësaquin Nucën Papa Dios caxa: Nucën Papa Dios, 'ëx uni raírisama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni paránquin aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun aín xanuma 'aínbia uni itsin xanubë 'icë uni, usa 'icēn. Usa unicama 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti curíqui bicë, ënë uníxribia 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'iman. ¹²'Ëx cana camabi semana rabé nētēn pima samatin. 'Ën ñu mēëquin bicë curíquia mēcēn rabé 'icēbi cana acama mēsú, décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buánquin, sacerdote 'inanin. ¹³Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unin, 'uri niráçeti manámi bēsuiima meushi bēsui, masá nuituquin aín nuitu mēëi abë banaquin, —Nucën Papa Dios, 'ëx 'uchañu 'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tērēnxunti 'ai —quixun caxa. ¹⁴Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtsi uni a usaquin cacëxun aín 'uchacama tērēncë, ax ca aín xubunu cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iaxa. Usaribiquin ca an rabíquin —'ëx cana bëtsi unibétan sēnēnma 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni raíribétan sēnēnmara 'imiti 'icēn. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icēn.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramēnun quixun tuáratsucama Jesúsnu bēcancëxa. Bëia isquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bēcëcama ñu caquin, —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa. ¹⁶Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamētia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icēn. ¹⁷Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a bérúancë unimi cata-mēcësa usaribiti 'ëmi catamēcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icēn.

Ñuñuira bēná uníxa Jesús bē bana

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸Aín cushi uni achúshinēn ca Jesús ësoquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'è ñuixunti 'ain, ¿'èx nētétimoi Nucèn Papa Diosan nētènu abē 'inuxun carana añu 'ati 'ai? quixun.

¹⁹Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'èx isana upí 'ai quixun 'è cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucèn Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. ²⁰Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²¹Usaquin cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'è cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²²Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'èmi sinani 'èbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucèn Papa Diosan nētènu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²³Usaquin Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti uténbuacëxa. ²⁴Uténbutia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsín-casmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucèn Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axbi iétisama 'icëbi ca Nucèn Papa Diosan usa uniribi iémiti 'icën.

²⁸Usaquin atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun éan.

²⁹Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'èn mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'èmi cata-mëti Nucèn Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucéantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa, ³⁰a unix ca a ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucèn Papa Diosan nētènu 'aish abë nētétimoi 'iti 'icën.

Jesusan —'èx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicë unicama abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:

—Bëri cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an Nucèn Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'è ñui quiásabi oi 'iti 'icën. ³²Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'è 'inánti 'icën. 'Inancëxun bixun ca 'èmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'è tushucati 'icën. ³³Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëëtancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabé nētë 'iónxa pëcaracëbë baísquti 'ain.

³⁴ Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma 'icën.

Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa. ³⁶ Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucácëxa. ³⁷ Ñucácëxun ca cacancëxa:

—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.

³⁸ Usai quia cuati cuénishquin ca cacëxa:

—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

³⁹ Usaía quia oquin ca ax paían rëcuénquiani cuancë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi munuma cuénishtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁰ Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënua unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa: ⁴¹ —¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bëpëquit. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

⁴³ Usaquian cacëxëshi ca bëpëxcüacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëëinquiani ca Nucën Papa Dios rabibiani Jesúsbë cuancëxa. Jesusan a uni bëpëxcutia isquin ca anu 'icë unicamanribi Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Zaqueo ñui quicë bana

19 ¹ Anu bëbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa. ² Usaía Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icë uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu 'iacëxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacëxa. ³ Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icë quixun istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruuxun bëpáncëbëtan iscasmacëxa. ⁴ Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacë, bai anúan Jesús uti amoa 'icë anu ronruacëxa. ⁵ Usaía anu 'icë ca Jesusan anun cuanquin manámi bësuquinbi mëraquin ësaquin cacëxa:

—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bëri cana min xubunu 'i mibë cuainsa tanin.

⁶ Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën aín xubunu buánuxun Jesús biacëxa. ⁷ Usaria isquin ca uni rafricaman —'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacëxa. ⁸ Usa 'ain ca manámi chai-ruquin Zaqueonën Jesús cacëxa:

—'Ën cana mi cain, bëri cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun bíanan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín curíqui mëcama uni, 'ën ainan mëcama inumiquin rabé 'imainun rabé oquin 'inánti 'ain.

⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bëri ca ënë xubunu 'icë unicama 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icën, ënë uníxribia Abrahamnën rëbúnqui 'ain. ¹⁰ Uchañu unicama ainanma 'icëbi aín 'ucha tērëncë 'ianan ainan 'inun iéminux, cana Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uacën.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quíá bana

¹¹ Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abë 'icë unicaman sináncëxa, —Jerusalénu bëbatancëx ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Jesúsëshi judíos unbunën 'apu 'iti 'icë —quixun. ¹² Atúan usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi uni, 'apun rëbúnqui, an ca aín menu 'icë unicaman cushi 'iisa tanquin bëtsi menu 'icë 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancëx utëcënti sinánxa. ¹³ Sinántancëxun aín uni mëcën rabé camicëx ucë ca achúshi achúshi curíqui achúshi 'aíshbi 'itsa cupicë, camabi sënën 'inánxa. 'Inánquin, —'ëx utëcëntamainun camina ënë curíquinën ñu bitancëxun maruquin curíqui bitëcënti 'ai —quixun caxa. ¹⁴ Usaquin catancëxa cuanbi ca a menu 'icë unicama ami nishcë 'ixun, —a uni cananuna nun 'apu 'iti cuëënima —quixuan 'apu catánun quixun uni xuquin camiaxa. ¹⁵ Usa 'aínbí ca 'apun, ax paían cuancë uni abí aín menu 'icë unicaman 'apu 'imíaxa. 'Imicëx ca aín menu utëcëanxa. Ai bëbaquin ca uiti curíqui cara bíaxa quixun 'unántisa tanquin a curíqui 'inánbiancë unicama camiaxa. ¹⁶ Camicëxa anpan ucë an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën rabé sënën 'inun curíqui bian. ¹⁷ Cacëxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ën curíquinën ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi a curíquinën upí oquin 'acë cupí camina mëcën rabé ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain. ¹⁸ Bëtsíxribi uquin ca caxa: Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën achúshi sënën 'inun curíqui bian. ¹⁹ Cacëxun ca 'apun caxa: Mix camina mëcën achúshi ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain. ²⁰⁻²¹ Cacëbë uquin ca bëtsínribi caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi racuéquin, pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ë 'ináncë, a nan. A cënë 'icën. ²² Cacëxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min bana cuaquin cana uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin. 'Ëx unimi nishcësa 'ixun uni itsin ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë isna 'ai quixun camina 'ë 'unan. ²³ ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui banconu nancëma 'ain? Anumi nancë 'ain cana 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁴ Caxun ca 'apun anu 'icë unicama caxa: A curíqui 'ën a 'inan, a camina a uninua bixun, an mëcën rabé sënën 'inun curíqui bicë uni a 'inánti 'ain. ²⁵ Cacëxun ca caxa: Nun a curíqui 'inánti 'aínbí ca ax mëcën rabé sënën 'inúan bicë curíquiñu 'icën. ²⁶ Usaquin cacëxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántëcënti 'icën. Usonan ca anúan ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.

²⁷Axa 'èmi nishi 'èx 'apu 'iti cuëëncëma unicama a camina ënu bëxun 'èn ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸Usaquin bana itsi ñuicësoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancëxa. ²⁹Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'imainun Betania ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unán-micë uni rabé xuquin, ³⁰Jesusan cacëxa:

—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërëcacë mërati 'ain. Mëraqin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³¹Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin —¿uisati caramina ënë burro təcërëcacë tubuin? —quixun mitsu ñucá-cëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun quixun nu caxa.

³²Usaquin caquian xucëx cuanxun ca Jesusan atu cacësabi oquin burro mëracëxa. ³³Mëraqian tubuia ca burron 'ibucaman cacëxa:

—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.

³⁴Ñucácëxun ca cacëxa:

—Nucën 'Ibun ca ënë burro buánxunun nu caxa.

³⁵Usoquin cabianquin buántancëxun ca chupan camáputancëxun anu Jesús 'irumiacëxa. ³⁶Usoquian 'irumicëxa burron cuancëbëtan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apácëxa. ³⁷'Apácëbë anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icë unicaman 'aisa-maira 'aish, cuëëinquin, —uni itsin 'acëma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun an 'acëcama ñuiquin munuma banaquin Nucën Papa Dios rabia-cëxa. ³⁸Rabi ca quiacëxa:

—Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë, ënë 'Apux ca bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Naínu 'icë Nucën Papa Diosaxribi ca cuëënia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icën.

³⁹Usai quiquian axa ami sináncë unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama raírinën Jesús cacëxa:

—Axa mimi sináncë unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.

⁴⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Èn cana mitsu cain, ënë unicaman 'è rabicëbëtanma ca ënë maxáxcama ënën cuëncëni sharáquin 'è rabiti 'icën.

⁴¹Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitéxëti bëunan mëscuti Jerusalénu 'icë unicama cai quicëσαι quiacëxa: ⁴²—Nucën Papa Diosan 'imicëx camina asérabi chuámarua 'aish cuëënti 'ai —quixun bërí nèténbi mitsun 'unánti cana cuëënin. Usa 'aínbi camina mitsun nuitu-nënbi sinánquin cuaquinma 'unáncantima 'ain. ⁴³⁻⁴⁴Nucën Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'è mitsunu xucë 'icëbi ui carana 'èx 'ai quixun 'è 'unán-tsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nètëcama uti 'icën. Axa mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama oquin bëararanan

mitsun a xubu 'acë maxáxcama rurupaquin réúpanan unicamaribi cēñuti 'icēn.

Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucē unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵Jerusalénu bēbatancēx anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucē unicama chiquíancēxa. ⁴⁶Chiquínquin ca cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbē banati xubu 'iti 'icēn”. Usaía cuēñēo bana quicē 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mēcamati xubusa 'inun enuxun ñu maruín.

⁴⁷Camabi nētēn ca Jesusan anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixunquin unicama 'unánmiacēxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'esénancēxa. ⁴⁸Usai 'esénanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncē 'ain uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacēxa.

Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

20 ¹Achúshi nētēn anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucēn Papa Diosnan 'iti ñuixunmainun ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama 'imainun anpan caniacēcē unicama anu cuanxun ²ñucáquin Jesús cacēxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësokinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu ñuixun.

³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēnribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ē ca ñuixun, ⁴¿uin cara Juan unicama nashiminun cacēx? ¿Nucēn Papa Diosan cara cacēx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacēx?

⁵Usaquian Jesusan ñucáquin cacēxbi ca uisaquin cara cati 'icē quixun 'unanima atúxbi ñucacanani quicancēxa: ¿Usaquin caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucēn Papa Dios naínu 'icē an ca cacēxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacēxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icēn. ⁶Nun nu, unían unicama nashiminun cacē ca Juan 'iacēxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati 'icēn. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucēn Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacēxa quixun sinania. ⁷Usari canan-tancēxun ca Jesús cacēxa:

—Uin xucē cara 'iacēxa quixun cananuna 'unániman.

⁸Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mitsúnmi 'ēn ñucácēxun 'ë ñuixuncēxunma cana 'ēnribi uin banan carana ësáquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë bana-ribi unicama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apátancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa. ¹⁰Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mēëmicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mēsúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa bëbaia bi ca a uni an naë bërúancë unicaman mēëtancëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa. ¹¹Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mēëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëxa bëbaia bi ca aribi an naë bërúancë unicaman mēëquin bëtsi oquin masóxa. Uсотancëxun ca ñuñuma cuantánun aribi xuaxa. ¹²Usoçëbëtan ca bëtsiribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca aribishi 'atimoxun, ënuaxma ca cuantan, quixun caxun xuaxa. ¹³Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën. ¹⁴Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quíaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ¹⁵Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. ¹⁶Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:

—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

¹⁷Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:

—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuëñëo bana 'ic?, ësai quicë:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

¹⁸A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqui chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacáquin chëcaia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi ca —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin biana 'icën. ²⁰Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'ësénantancëxun ami manánquin usai ca quíaxa quixun 'apu canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa. ²¹Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin camina unicama bana ñuixunun. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun

'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ²² Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

²³ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain? ²⁴ Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëöcë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

²⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²⁶ Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucacë unicamanribi cuacëx ca a ñui Jesúsni manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca an ñucacë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísqutima 'icë quicë bana

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sináncëxa. ²⁸ Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëöcëxa, uni achúshi-nëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁹ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³⁰ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³¹ Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ³² Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ³³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënumia. ³⁵ Usa 'aínbi ca bama 'aish baísqutancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima 'icën. ³⁶ Bama 'aish baísqutancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti. ³⁷ Uni bama 'aish ca baísquti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ësaquin cuënëöcëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabiçë Dios 'icë quixun. ³⁸ A bana cuënëö isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa

Dios ax ca bama 'aísha baísqutima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabiçë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.

³⁹⁻⁴⁰Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a ñucatë-cëanma 'icën. Usaria isquin ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama raírinën —upí oquin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?

⁴²⁻⁴³David anbi ca Salmos quirica 'aquin ësoquin cuëñëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

⁴⁴Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia quíá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa: ⁴⁶—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcé pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁷Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoquin castícantí 'icën.

Xanu casunamëcëñëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan

(Mr 12.41-44)

21 ¹Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catan-cëxun anu curíqui nantí ñu ami bësuquin isquin ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacëxa. ²Isanan ca xanu casunamëcë ñuñuma anribia manë curíqui rabé nania isacëxa. ³⁻⁴Isquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nantí ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu asérabi cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuia

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Ax ca aín maxax upíra upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi unían upí ñu 'ináncë cupíribi ax upíra upí 'icën.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa: ⁶—Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aísh maxax cha 'acë 'aíshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camabi rurupacëbë aín maxáxcamaribi rurucubúti 'icën. Usaía anun 'iti nëtë ca uti 'icën.

Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icë quicë bana

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuasinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?

⁸Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utëcënti nëtë ca uaxa quiax quití 'icën. Usai quiquian mitsu paránti rabanan camina bërúan-cati 'ain. Aín banax ca asérabi 'icë quixun camina sinántima 'ain. ⁹Mitsun camina uni itsían, bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuía cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unicamaxribi ca aín 'apumi tsuáquiruía quixun ñuía cuatíbi camina racuétima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

¹⁰Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acá-nanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. ¹¹Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a píti ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cëñúnuxun 'aia. 'Imainun ca naínua atun iscëma ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuëira racuétí 'icën.

¹²Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni 'icë cupí, unin mitsu bixun bëtsi bëtsi onan anu judífos unbunëx timéti xubunu 'icë unin mitsu 'uchonun buánan, mitsu sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'inánti 'icën. ¹³Usaquian 'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicë unicama cati 'ain. ¹⁴⁻¹⁵A unicama bëmánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain. Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi nishi mimi manáncë unicamax, asérabi ca a bana 'icë quixun 'unani minmi cacë banax ca cëmë 'icë quiax quitima 'icën. Usa 'ain camina a unicama bëmánanu cuancëma pan 'ixun ësaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë sinánmiti 'icën. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain. ¹⁶Mitsúxmi 'ënan 'icë cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucéantu 'imainun min aintsi 'ibu 'imainun axa mibë nuibanancë unínribi uni itsían mitsu 'atimonun 'inánuxun 'aia. 'Ináncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën. ¹⁷Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. ¹⁸Usa 'aínbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx cuëncëbëma ca mitsun bu achúshirabi nëtétima 'icën. ¹⁹Tëmë-raquinbi 'ëmi catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.

²⁰ Anu 'icë unicamabë 'acananuxuan suntárucaman Jerusalén nêbêtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a ëma cêñúti nêtë ca uaxa quixun. ²¹⁻²² A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castícançë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín uni cuëñëomiacëxa. Usai ca bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama isquin 'unánti 'ain. Usai 'icëbë ca unicamax racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiari matánu cuanti 'icën. 'Imainun ca axa Jerusaleínu 'icë unicamaxribi anuax cuanti 'icën. Axa Jerusaleínuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusaleínu cuantëcëntima 'icën. ²³ Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúçë xanucamaxribi abáquiari cuani nuibacanaxun 'aia. A nêtënu 'icë unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmëratí 'icën. Aín 'ucha cupí atumi nishquin Nucën Papa Diosan castícançë 'aish ca usai 'iti 'icën. ²⁴ Uní raíri ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsí bëtsí menu buancë 'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín cuëñcësa oquin 'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nêtëa sënécëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utëcënti 'icë quicë bana

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx utëcënti nêtë ca 'urama 'icë quixun unicaman 'unánun ca naínu 'icë bari, 'uxë, 'ispa acamax bëtsiti 'icën. Usai 'imainuan parúnpapacama xuquirui bëchunia cuati ca camabi menu 'icë unicamax ratuti sináncasmai bënëti 'icën. ²⁶ Naicamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinoxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti 'icë quixun sinani racuëtan bamai sináncasmai bënëti 'icën. ²⁷ Usai 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën, nêtë cuin mëúxun, 'ën cushin pëcabëtsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia. ²⁸ Ën mi ñuixuncë ñucama 'icëbëtan camina, anúnmi mitsux paë tani tëmëratí nêtë sënënti ca 'urama 'icë quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuëëinra cuëënti 'ain.

²⁹ Usoquin catancëxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Mitsun iscëx ca higuera 'imainun uisa i cara, ³⁰ acamax baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina uni 'itsían mitsu cacëxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun 'unanin. ³¹ Usaribití 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anúan Nucën Papa Dios 'Apu 'iti nêtë ca 'urama 'icë quixun. ³² Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nêtënu bucuë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabí oi 'iti 'icën. ³³ Naí, me acamax ca cêñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nêtétimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabí oi asérabi 'iti 'icën.

³⁴ Usa 'ain camina mitsux cuëñcë ñuishi 'anan paëanan ënë nêtënu 'icë ñucamaishi sináncë 'itin rabanan bërúancacë 'iti 'ain. Usai bërúancacëma 'aish camina mitsúnmi sináncëbëmabi 'ëx ucëbë 'ë isi rabínti 'ain. ³⁵ Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicësa usaribiti ca unin sináncëbëmabi anun 'ëx uti nêtë uti 'icën. ³⁶ Usa 'ain camina 'ëx uti nêtë caini, 'ën mitsu cacë ñucama ënéxa 'icëbëbi 'ëmi catamëti ëníma 'ëmi cushicë 'inuxun, nêtë camabi Nucën Papa Dios ñucátí 'ain. Usai 'i, 'ëx

utēcēncēbē 'ēn bēmánuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain.

³⁷Usaquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbucēbē imé Olivos cacē matánu 'i cuancēxa.

³⁸Usai anu 'inēti ca bari urucēbē bana ñuixuni Jesús anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuantēcēancēxa. Cuantēcēnxuan bana ñuixunia cuati ca unicama riquiani timéacēxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAISQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICĒ BANA (22-24)

Judíos unicama Jesúsmi 'esénan

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 ¹Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētē, Pascua cacē, 'iisama pain 'ain, ²ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax ca aín bana cuacē 'aish numi nishti 'icē —quixun sinani atumi racuéquin uisoxun 'ati cara quixun sinani 'esénancēxa.

³Usacēbē ca Jesusan 'unánmicē unicama mēcēn rabé 'imainun rabé, acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin 'atimanēn 'apu Satanás atsiancēxa. ⁴Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimanēn 'apun sinánmicēx judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu 'icē suntárucamabē 'esénanquin —'ēn cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacēxa. ⁵Usoquian Judasan cacēx ca cuēñi —curíqui 'inánti ca —quix canancēxa. ⁶Usoquian cacancēx —asábi ca —quixun catancēx cuanquin ca Judasan —¿'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ēnē unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sinancēxa.

Ashiquian Jesúsbētan aín unicaman piá

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē achúshi ca Pascua nētē anun carnero 'ati, a 'iacēxa. ⁸A nētē 'icēbētan ca Jesusan Pedrocēñun Juan xuquin cacēxa:

—Ēnē nētēnu a piti ñu pinun camina nu mēnioxuni cuanti 'ain.

⁹Cacēxun ca cacēxa:

—¿Uinuxuinra caranuna a piti mēnóti 'ain? ¹⁰Quia ca Jesusan cacēxa:

—Jerusalénu cuantancēx bēbaquin camina uni achúshinēan ñutēn 'unpax buania mērati 'ain. Mēraquin nuibiani camina anua ax atsíncē xubunu atsínti 'ain. ¹¹Atsínquin camina aín 'ibu ēsaquin cati 'ain: An nu 'unánmicē uni an ca ēsaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ēbētan 'ēn 'unánmicē unicaman Pascua nētēn piti ñu piti 'ic? ¹²Usaquinmi cacēxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namé cha, cata itsi manámi 'icē, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mēnócē, mitsu ismiti 'icēn. Anuxun camina a piti nu mēnioxunti 'ain.

¹³Usoquian cacēx cuanx Jerusalénu bēbaquin ca Jesusan cacēsabi oquin a ñucama mēracēxa. Mēraxun ca anuxun a nētēn piti ñucama mēnócēxa.

¹⁴Mēnfoquian sēnéon ca Jesús aín 'unánmicē unicamabē pinux mesanu tsóbuacēxa. ¹⁵⁻¹⁶Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Èn cana mitsu cain, ènè nètènuxun cana èsa piti mitsubè 'atècèniman. Nucèn Papa Diosan nètènuxun cuni cana mitsubètan 'atècènti 'ain. Usa 'aish cana bamacèma pain 'aish a piti ñumi mitsun 'èbètan piti 'itsaira cuèëan.

¹⁷⁻¹⁸ Catancèxun ca anu uvas baca 'arucè manè xanpa biquin, Nucèn Papa Dios pain —asábi ca —catancèxun, aín 'unánmicè unicama 'inánquin cacèxa:

—'Èn cana mitsu cain, èsaquin cana uvas baca ènuxun 'atècèniman. Axa 'Apu 'aían Nucèn Papa Diosan nètènu aín unicamax abè 'icèbètan cuni cana 'atècènti 'ain. Usa 'ain camina ènè biquin camaxunbi 'ati 'ain.

¹⁹ Catancèxun ca Jesusan pán biquin Nucèn Papa Dios —asábi ca —catancèxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacèxa:

—Mitsúnmi piti pán ènèx ca 'è 'icèn. Mitsun 'uchacama tèrèncè 'aish Nucèn Papa Diosan 'inun 'è unin 'acè 'ain, camina 'èmi sinánquin 'èn mitsu bérí cacè ènè ènquinma usabi oquin 'ati 'ain.

²⁰ Cacèxun piti piia sènénia ca Jesusan manè xanpa anu 'icè uvas baca biquin catècèancèxa:

—Ènè uvas baca ènèx ca 'èn imi 'apati, 'èx bamacè cupía mitsun 'uchacama tèrèncè 'aish ainan 'inun Nucèn Papa Diosan mèníocè, a 'icèn. ²¹ 'Èn mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'è 'inánti uni, an ca nubètan ènuxun piia. ²² Nucèn Papa Diosan mèníósabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'èx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'è 'ináncè uni, ax 'ucha-ñuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icè, usoquian Nucèn Papa Diosan 'acè 'iti 'icèn.

²³ Jesusan usaquin cacèxun cuati ca aín 'unánmicè unicamax —¿nucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiax ñucacanancèxa.

Uiira cara bètsibètan sènénma 'iti 'icè quicè bana

²⁴ Uix cara bètsibètan sènénma 'iti 'icè quiax ca Jesusan 'unánmicè unicama cuèbicanancèxa. ²⁵ Usaía quia ca Jesusan cacèxa:

—Judíósma 'apucaman ca aín unicama ax cuèèncèsabi oquian tèmèramiquinbi ñu mèènun 'amia. Usaquin 'amibi ca bètsi unicama cai, ainsa aín unicamaxa upítax bucunun 'imia quiax quia. ²⁶ Atux usa 'aínbi camina mitsux usai 'ítima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icè, ax ca cushima uni 'icè-saribiti 'iti 'icèn. An uni raíri bana 'ináncè uni, an ca an aín bana cuacè uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icèn. ²⁷ ¿An piti 'acè uni ax cara axa mesanu pi tsócè unibètan sènén 'ic? An mesanuxun picè uni ax ca an piti 'acè unibè sènénmara 'icèn. Usa 'aínbi cana 'èx an mitsu ñu 'axuncè a 'ain. ²⁸ Mitsun camina unicaman bètsi bètsi oiabi 'è èncèma 'ain. ²⁹ Usa 'icè cana 'èn Papa Diosan 'è 'apuira 'inun 'imicèsaribi oími 'èbè cushi 'inun mitsu 'imin. ³⁰ Usa 'ixunmi 'èn nètènuxun 'èbètan pianan, Israelnèn bèchicè mecèn rabé 'imainun rabé, aín rëbúnquicamax cara atun ñu 'acè cupí, uisai 'iti 'icè quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

Pedronèn —'èn cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Usaquin catancèxun ca Jesusan Simón Pedro cacèxa:

—Simón, ñunshin 'atimanèn 'apu, Satanásnèn ca mitsu 'atimamitisa tanquin an usaquin 'anúan ènun quixun Nucèn Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaícacèsaribi oquin mitsu tanti 'icèn. ³² Usa

'aínbi cana 'èmi catamèti ënxunma 'anun Nucèn Papa Dios mi ñucáxuan. 'Èmi 'uchaxbi sinanati 'èmi cushiquin camina axa 'èmi catamēcë uni raíri 'èmia asérabi upiti catamënun 'aquínti 'ain.

³³ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unin 'anúnbi cana mi ëniman.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'è 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unin Jesús 'atimoti nètë 'iá

³⁵ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?

Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa.

³⁶⁻³⁷ Canan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucèn Papa Diosan bana 'è ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: “An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën”. A bana quiásabi oi ca unicamax 'è ñui quiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabé 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bërúanun Nucèn Papa Dios ñucáti 'ain.

⁴¹ Usoquin cabiani unin nicéxa maxax 'ibúcé 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucèn Papa Diosbë banacëxa. ⁴² Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëratima 'ain. Usa 'aínbi cana 'èx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴³ Usaquin cacëbë naínuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushio-cëxa. ⁴⁴ 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucèn Papa Dios ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa. ⁴⁵ Nucèn Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituíraia 'uxcë mëracëxa. ⁴⁶ Mëraquin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucèn Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucucanux uacëxa. ⁴⁸Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën. ⁴⁹Uisoí cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

⁵⁰Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa. ⁵¹Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:

—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi 'itëcënun mómiacëxa.

⁵²Usoxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan caniacëcë-cama, an a bitsi ucë, acama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux caramina ucan? ⁵³Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain. Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu éanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacerdotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquian buania ca Pedronën 'uránuinshi nuibiancëxa. ⁵⁵Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëníocë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë tsóbuacëxa. ⁵⁶Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai ca anuxuan an ñu mëëcë xanux quiacëxa:

—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.

⁵⁷Usai quia ca Pedronën cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaníman.

⁵⁸Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënribi Pedro isquin cacëxa:

—Mix camina abë nicë uni a 'ain.

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ama 'ain.

⁵⁹Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:

—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérabi ca axribi a unibë 'iaxa.

⁶⁰Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaníman.

Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁶¹Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian Jesusan a cacë bana sináncëxa: Ënë imé camina 'atapa banatisama pan 'ain, min

isamina 'è 'unáncëma 'ai quixun 'è ñuiquin rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. ⁶²Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro éman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³Usa 'ain ca an bërúancë suntárucaman Jesús 'usani ami cuaiquin mëëa-cëxa. ⁶⁴Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun mëëquin —uin cara mi mëëaxa, ca ñuit —quixun cacëxa. ⁶⁵Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

Jesús judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax anu timéacëxa. Timécëbëtan ca anu atun cushibunën 'apucama timécë anu Jesús buáncëxa. Usoquian buáncëxa bëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa: ⁶⁷—Mix asérabi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina, asérabi cana a 'ai quixun nu cati 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca asérabi 'icë quixun sináncantima 'ain. ⁶⁸Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'è caíma 'ianan 'è chiquínti sinántima 'ain. ⁶⁹Usa 'aínbi cana bërí ëñë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín nëtënuax aín mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.

⁷⁰Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Usa 'aish caramina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'è cacë, ax ca asérabi 'icën.

⁷¹Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:

—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi bërí nun pabitanbi asérabi ax 'atimati banaia cuan.

Jesús Pilatonu buáncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 ¹Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa. ²Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ësaquin Pilato cacëxa:

—Ëñë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiaxa.

³Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

⁴Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timécë unicama cacëxa:

—'Ēn iscēx ca ěně uni 'atima ñu 'acĕma 'icĕn.

⁵Usaía Piláto quicĕbĕbi Jesúsmi xuatemati nishi ca munuma quicancĕxa:

—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

Pilátoneān Jesús Herodesnu xua

⁶Ēsaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátoneān —ĵĕnĕ unix cara Galileanu 'icĕ uni 'ic? —quixun atu ñucácĕxa. ⁷Ñucácĕxuan —usa ca —quixun cacĕxun cuaquin ca Pilátoneān Jesúsa Herodesnu buántanun quixun xuacĕxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icĕ uni ca Jesús 'icĕ quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uĕxanxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacĕxa. ⁸Buáncĕx bĕbacĕa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acĕma ñu 'aia istisa tanquinbi iscĕma 'aish, bĕrí a isi Herodes cuĕĕancĕxa. ⁹Usai cuĕĕnquia 'itsaira bana ñucácĕxunbi ca Jesusan cáma 'icĕn. ¹⁰Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenĕn cushicama 'imainun an Moisésnĕn cuĕnĕo bana 'unáncĕ unicama munuma banai ami manáncĕxa. ¹¹Usaria ca Herodesbĕtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaioquin 'apúan pañucĕ chupa pañumitancĕxun Pilátonea buántĕcĕntanun quixun xuacĕxa. ¹²Usa 'ain ca 'itsa baritia abĕ nishanancĕ 'aishbi a nĕtĕnbi sinanati Pilátobĕ Herodes nuibanancĕxa.

Jesús ca bamati 'icĕ quiáxa quican bana

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³Usa 'ain ca Pilátoneān, judíos sacerdotenĕn cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacĕxa. ¹⁴Camicĕxa ucĕ ca cacĕxa:

—Mitsun, ĕĕĕ unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacĕxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ĕn iscĕxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ĕ cacĕ, a 'acĕma 'icĕn. ¹⁵Anu xucĕxunbi ca Heródesnĕn amiribishi nunua bĕtĕcĕnĕn xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia 'acĕma 'icĕ 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscĕxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acĕma 'icĕn. ¹⁶Usa 'ain cana paĕ tanmitancĕxuinshi cuantánun ĕnti 'ain.

¹⁷Caquin ca anun pán chamiti ñucĕñunma 'acĕ pán piti nĕtĕa sĕnĕncĕma pain 'ain, usabiquin 'acĕ 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncĕxa. ¹⁸Usoquian Jesús chiquínti sináncĕbĕbi ca unicamax munuma sharáruí quicancĕxa:

—Ēnĕ uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.

¹⁹An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icĕ unicama tsuáquirumicĕ, 'ianan an uni 'acĕ cupí ca Barrabás sipuacĕ 'iacĕxa. ²⁰Unicamaxa munuma sharáruí quia cuati ca Pilátoneān amiribishi —nun iscĕx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acĕma 'icĕ —quiax quitĕcĕancĕxa. ²¹Quicĕbĕbi ca munuma sharáruí quicancĕxa:

—Bamatanun ca i curúsocĕnu matas, i curúsocĕnu ca a matas.

²²Usaía quicaniabi ca rabĕ oquin cacĕsabi oquin Pilátoneān amiribishi catĕcĕancĕxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ĕnĕn 'ax? 'Ēn iscĕx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acĕma 'icĕn. Usa 'ain cana paĕ tanmitancĕxuinshi cuantánun ĕnti 'ain.

²³Quicĕbĕbi ca usaribiti amiribishi munuma sharáruí quitĕcĕancĕxa, bamatanun i curúsocĕnu matáscĕ ca 'iti 'icĕ quiax. Usai quia ca Pilátoneān atu

sinanamicismacëxa. ²⁴ Sinanamismaquin ca Pilatonën atúan cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa. ²⁵ Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicaman ñucacësabi oquin chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën 'apucamaxa cuëncësabi oquian 'anun quixun, aín suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun quixun cacëxa.

²⁷ Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa. ²⁸ Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsu 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain. ²⁹ Anúnmi mitsun tēmēratī nētē ca uti 'icēn. A nētē ucēbē ca unicamax ēsai quiti 'icēn, tuacēma xanux ca cuēēnti 'icēn, tuacēma 'ixun aín tuá xuma 'amicēma xanux ca xanu itsían 'acēsariibi oquin paē tancēma 'aish cuēēnti 'icēn. ³⁰ Anun usai 'iti nētē ucēbētan ca unicaman unētisa tanquin aín bashi-cama atunu rēcubunun canan matá atu mapunun quixun cati 'icēn. ³¹ Ēn ñu 'atima 'acēma 'icēbia 'ë ēsoquin 'acē 'ain ca an ñu 'atima 'acē unicamax atun 'ë 'acēsamaira oquin 'acē 'iti 'icēn. Usoquian anun 'ati nētē ca uti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

³² Usa 'ain ca unī rabē an 'atima ñu 'acē, aribi Jesúsbea bamati suntárunën buáncëxa.

³³ Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacē me, anu bëbaquin anuaxa bamanun Jesús matástancëxun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acē unī rabēribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan mëqueu 'imainun bëtsi Jesusan mëmiu 'inun nitsíancëxa. ³⁴ Suntárunēan usoquin 'acëxun ca Jesusan Nucēn Papa Dios cacëxa:

—Papan, ēnē unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icē camina atun 'ucha tērēnquin manumiti 'ain.

Usa 'ain ca anu unī matáscē i curúsocëcama nitsíntancëxun, suntárunën uin cara isa Jesusan chupa bëtsi bëtsi biti 'icē iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tancëxa. ³⁵ Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Ismainun ca judíos unibunën 'apucamax Jesús ñui 'atimati banai ami cuai ēsai canancëxa:

—An unī rafrī iēmīcēsariibi oi iētibi ca iētima. Ax asérabi Cristo a Nucēn Papa Diosan ēnu xunuxun caíscē 'aish ca axbi iēti 'icēn.

³⁶ Anu 'icē suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacē a xēanun quixun 'ináncëxa. ³⁷ Inánquin ca —mix asérabi judíos unicaman 'apu 'aish ca mixbi iēt —quixun cacëxa.

³⁸ Anua a matáscancē i curúsocënu ca Jesús manámi ēsaquin cuēñocē bana matáscē 'iacëxa: “Ēñēx ca judíos unicaman 'apu 'icēn”. A banax ca griego banan cuēñocē 'ianan Romanu 'icē unin bana, latín cacē, anun

cuënëocë 'ianan judíos unbunën bana, hebreo cacë, anúnribi cuënëocë 'iacëxa.

³⁹A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matáscë uni rabé, achúshinën ca ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix asérami Cristo 'aish ca mixbi iét. Iéanan ca nuribi iémit.

⁴⁰Usoquian Jesús caia cuaquin ca acëñuan matáscë unin bëtsi ñu caquin cacëxa:

—¿Mix usaribi oquin 'acë 'aishbi caramina Nucën Papa Diosmi racuëtiman?

⁴¹Asérami cananuna nux nun 'ucha cupí paë tanin. Usa nux 'aínbi ca ënë uni añu 'uchabi 'acëma 'icën.

⁴²Usoquin bëtsi catancëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Jesús, min nëtënuax 'apu 'ixun camina 'ë manutima 'ain.

⁴³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana 'ën mi cain, ënë nëténbi camina anu 'ëx 'icë anu 'ëbë 'iti 'ain.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴Usai 'imainun ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. ⁴⁵Usai bari bëánquimainun ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupax amo rabé 'inun tuquiacëxa. ⁴⁶Usaía 'icëbë ca munuma cuën-cënishi Jesús quiacëxa:

—Papan, 'ën cana 'ën bëru ñunshin minmi binun mi 'inanin. Usaquin catancëx ca ashiti bamacëxa.

⁴⁷Usaía 'icëcama isquin ca Romanu 'icë capitán Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Asérami ca ënë unix 'uchañuma 'iaxa.

⁴⁸Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timécë unicamaxribi masá nuituti, atun nuitu mëi shitáshquiquiani uténbuax, atun xubunu cuancëxa. ⁴⁹Raíri-nëxa usai 'imainun ca an a 'unáncë unicama 'imainun axa Galileanuax a nuibëtsini ucë xanucamanribi 'ura nixun Jesús usai 'ia isacëxa.

Jesús bamacë mëníon ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰Judea cacë menu 'icë ëma, Arimatea, anu 'icë uni achúshi ca José cacë 'iacëxa. Ax ca upí uni 'aish upí sinánñu 'iacëxa. Ax ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacëxa. ⁵¹Usa 'aishbi ca José an anun Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtë uti cáncë uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca raíri 'apucaman 'acësaribi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi quiax 'ësénani —'ati ca —quiax quicëbëtanbi, an cáma 'icën. ⁵²Usa 'ixun ca Josénën anu cuanxun Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

⁵³Usaquin cacëxuan —camina buánti 'ai —quixun cacëxun ca Josénën Jesús i curúsocënu nanpátancëxun, sámana upitan rabúancëxa. Rabúnbianquin ca anu uni bamaia mëníotia matá me tēmú bérí naëcë, anu uni ñucë

mëníocëma pan, anu mëníonuxun buáncëxa. ⁵⁴Usoquin anun ñu mēētima nētēn 'atima cupí, a nētē 'icëma 'ain, ca Josénēn Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxuan mëníon ca anun ñu mēētima nētē 'iacëxa.

⁵⁵Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abē uéxancē xanucaman uinuiru cara Jesús mëníoia isanan uisaira oquin cara mëníoia quixun isacëxa. ⁵⁶Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro buánuxun mëníocëxa. Mëníotancëx ca Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oi, anun ñu mēētima nētē 'ain, tantiacëxa.

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 ¹Anun ñu mēētima nētē 'iónxa pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi ca axa Galileanuax Jesús bē uéxancē xanucama anun sanu oti ro mëníoëxancē a buani raíri xanubē anua Jesús mëníoëxancēnu cuantëcëancëxa. ²Buani cuanx anu bēbaquinbi ca mapara, anun quini xëpuëxancē, racanacē isacëxa. ³Usa 'icē istancëx cuani, quininu atsínquianxun isquinbi ca Nucēn 'Ibu Jesús 'aímcëxa. ⁴'Aímoi ratuti ca sináncasmacëxa. Usai ratúquian atun iscëxbi ca rabé uni, chupa chaba chabaquicē pañucē, a rapasu 'iacëxa. ⁵Usa isi ca xanucamax racuēti meu tētúbuacëxa. Tētúbutiabi ca a unin cacëxa:

—¿Usa cupí caramina mitsun anu uni bamacē mëníotinuax axa ashiti bamacëma uni barin? ⁶Ax ca ënuma 'icēn, ca baísquiaya. An Galileanuxun mitsu caëxancē bana camina sinánti 'ain. ⁷Ësaquin ca mitsu caëxanxa: Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, ca 'ē 'atima unin, uni itsían 'ē 'aminun 'inánti 'icēn. 'Ináncëxun ca i curúsocēnu bamanun 'ē matásti 'icēn. Matáscëx asérabi bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nētē 'iónxa pëcaratëcëncëbē baísquiti 'ai quixun.

⁸Usaquin ángelnēn cacëxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin nu caëxanxa —quixun xanucaman sináncëxa. ⁹Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscëcama ñuianan ángelnēn cacëcama ñuiquin, Jesusan 'unánmicē unicama mēcēn rabé 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana cuacē uni raíricamaribi ñuixuancëxa. ¹⁰Usaquin an Jesusan 'unánmicē unicama ñuixuncē xanucama ax ca 'iacëxa, Marfa Magdalena 'imainun Juana 'imainun Jacobonēn tita Marfa, 'imainun axa atubē 'icē xanucamaribi. ¹¹Usaquin acaman ñuixuncëxunbi ca —cēmēi ca quia —quixun sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icēn.

¹²Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu cuanëcëxa. Cuanx bēbai tētúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncē chupa ashi isacëxa. Isbiani ratúquiani uisai cara 'iaxa quixun sináncasmai ca aín 'icēnu cuantëcëancëxa.

Emaús ëmanu bain cuanía usai 'ia

(Mr 16.12-13)

¹³A nētēnbi ca an Jesusan bana cuacē uni rabé Jerusalénuax, axa mēcēn rabé 'imainun achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacē ëmanu bain cuancëxa. ¹⁴Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icē ñui cananquiancëxa. ¹⁵Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani, atubē biránanquiani

cuancëxa. ¹⁶ Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën. ¹⁷ Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nuitutin?

¹⁸ Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabé, achúshi, Cleofas cacë, an Jesús cacëxa:

—¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iaxa quixun ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mínshi cuacëma 'ain?

¹⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñui cara quicanx?

Quia ca cacëxa:

—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu 'axa. ²⁰ Usa 'icëbi ca nun sacerdotenën cushi-camabëtan nun cushi raíricamanribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocënu matáscëx bamanun quixun. ²¹ Nun cananuna Romanu 'icë unían, nux Israel unibu 'icë, nu 'imainun nun nëtëcamaribi 'ibuacë 'aínbia nunainshi nun nëtë 'inun, an nu mëníoxunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa. ²² Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën anu Jesús mëníoëxancënu pëcaracëma 'aínshi cuanxun isbëtsini uxun ñuixunquin nu ratupunia. ²³ Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobëtsini uxun ca nu capunia, ángel rabëtaínsa iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë, ca baísquiaxa, caxa quixun. ²⁴ Usaquin cacëx anua Jesús mëníoëxancënu cuanxunbi ca nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësabi oquin isquinbi Jesús mëraima 'ipunia.

²⁵ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain. ²⁶ ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan 'aish, paë tani tëmëratí 'iax?

²⁷ Caxun ca Moisésnëan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi oi ca 'iaxa quixun a uni rabé ñuixuancëxa. ²⁸ Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun isacëxa. ²⁹ Isquin ca cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsíancëxa.

³⁰ Atsíntancëx mesanu a uni rabébë tsóbuxun ca pán bixun —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu 'ináncëxa. ³¹ Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca Jesús nëtéacëxa. ³² Nëtécëbë ca canancëxa:

—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun nuitu cuëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?

³³ Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni męcën rabé 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë raíri unicamaribi timécë mëracëxa. ³⁴ Mëracëxun ca axa timécë unicaman cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísquitëcëanxa. Usa 'icë ca Simonan ispunia.

³⁵Usaquin cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan, usai ca bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán mëtícaquin 'ináncëuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë quixun 'unánpuní —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni mēcën rabé 'imainun achúshi an Jesús isa

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶Usaquin atu ñuixunía sënécëma pain 'aínbi axbi chiquiracëti atu nēbëtsi niráçëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican.

³⁷Usoquin atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun sináncëxa. ³⁸Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtín? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman? ³⁹Ën mēcën 'imainun ca 'ën taë is. Isquin ca, 'ëx cana Jesús 'ai quixun 'unan. Uisa cara 'ën namí 'imainun 'ën xo 'icë quixunmi 'unánun ca 'ë ramët. Ñunshinax ca xoñuma 'ianan namiñuma 'icën.

⁴⁰Usaquin caquin ca mëshpáquin aín mēcën ismianan aín taëribi ismiacëxa.

⁴¹Usoquin ismicëxbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quiax cuëñibi sináncasmai ratúacëxa. Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a pítí ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacëxa. ⁴²Cacëxun ca tsatsa xuícë paná 'imainun buna rëpa tēxëra 'ináncëxa. ⁴³Ináncëxun biquin ca atun ismainunbí Jesusan piacëxa.

⁴⁴Pitancëx sënénxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx bamacëma pain 'ixun 'ën mitsu cacësabi oi ca 'iaxa. 'Ë ñuiquin cuëñëo banacama Moisésnën 'a, 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo banacama, 'imainun Salmosribi, acamaxa 'ë ñui quicë bana axa quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacësabi oi cana 'ian.

⁴⁵Usaquin caxun ca a ñuiquian cuëñëo banacama upí oquian cuanun ñuixun-quin anu timécë unicama 'unánmiacëxa. ⁴⁶'Unánmiquin ca ësaquin cacëxa:

—Ësai ca a bana quia, Cristo ca bamatancëx rabé 'iónxa pëcaratëcëncëbë baísquiti 'icën. ⁴⁷Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana ñuitancëxun camabi menu cuanquin ësoquin caquin unicama ñuixunti 'icën, Nucën Papa Diosan atun 'atima ñu 'acëcama tērëncë 'inuxun ca sinanaquin bëtsi oquin sinánti 'icë quixun. Ësaía a ñui cuëñëo bana quicë a ñuixuntancëxun ca Jesusan atu cacëxa: ⁴⁸Mitsun camina 'ëx 'ia iscë 'ixun, uisai carana 'ë ñuiquin cuëñëo banacama quicësabi oi 'ia quixun unicama ñuixunti 'ain. ⁴⁹Axa uti ñuiquian 'ën Papa Diosan 'ë cacë, a cana mitsunu unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan aín cushi mitsu 'inánun Jerusalénu bëruxun cañti 'ain.

Jesús naínu cuan

(Mr 16.19-20)

⁵⁰Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ëma 'urama, aín unicama buáncëxa. Buántancëxun aín mēcën rabé manámi oquin ca Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa. ⁵¹Usaquin ñucáxuntancëxun acama ëbiani ca anua Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. ⁵²Cuanía rabbitancëx ca chuámashi tani cuëñquiani Jerusalénu cuantëcëancëxa. ⁵³Cuantancëxun ca nētë camabi anuxun Nucën Papa Dios rabbiti xubunu cuanxun cuanxun, a rabia-cëxa. Ashi.

JUANĚAN 'A UPÍ BANA

Nucĕn Papa Diosan Bana uni 'iá

1 ¹Nucĕn Papa Diosan ñu unioisama pain 'aínbi ca aín Bana 'iacĕxa. Aín Bana ax ca Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa, ax ca Nucĕn Papa Diosbi 'iacĕxa. ²Usa 'ain ca ñu unioĕma pain 'ain aín Bana, ax Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa. ³Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacĕxa. Nucĕn Papa Diosan Bana 'aíma 'ia 'ain ca ñu 'aíma 'ianan ñancáishi 'itsíanxa. ⁴A bana anúan Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ 'inan 'aish ca camabi ñu 'imainun uníxribi ěnĕ nĕtĕnu bucuia. Usai 'i ca an 'imicĕx unicama sinánñu 'icĕn. ⁵Ñunshin 'atimanĕn 'imicĕxun unin 'aisama 'iti sinaniabi ca Nucĕn Papa Diosan Bana ax upíra 'ixun uni upí 'inun 'imía. Usaquian 'imía ca ñunshin 'atimanĕn a cuatí uni upí 'iaxma 'inun quixun Nucĕn Papa Diosan bana a nĕtĕnima.

⁶Uni achúshi ca 'iacĕxa Juan caquin anĕĕ. A ca Nucĕn Papa Diosan ěnĕ menua unun xuacĕxa. ⁷Ax ca Nucĕn Papa Diosan Bana, an 'uchañuira 'icĕbi uni aín naitu upí 'imiti, ax ucĕbĕa ami catamĕnun camabi uni a ñuixuni uacĕxa. ⁸Juan, ax ca an uni aín naitu upí 'imiti ama 'iacĕxa. Usa 'aishbi ca axa uti ainra uni aín naitu upí 'imiti, a unicama ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan ěnĕ menu xucĕ 'iacĕxa. ⁹An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti axa uti ñuiquin ca Juanĕn unicama ñuixuancĕxa.

¹⁰An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti ax ca ěnĕ menu 'iacĕxa. Usa 'ixun an Nucĕn Papa Diosbĕtan camabi me 'imainun camabi ñucama unio 'icĕbi ca unicaman, ui cara ax 'icĕ quixun 'unánma 'icĕn. ¹¹Ěnĕ nĕtĕnu 'icĕ unicaman ca an unio 'ixunbi, atubĕ 'inúxa ucĕbi biisama tancĕxa. ¹²Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamĕtia, acama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕa 'inun 'imiacĕxa. ¹³Unían aín xanumi bĕchicĕ tuá ax ca unishi 'ia. Unin bĕchicĕnĕxa usa 'aínbi ca usama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕcama 'icĕn. Ax ca aín cushínshia aín bĕchicĕ 'imicĕ 'icĕn.

¹⁴Nucĕn Papa Diosan Bana a ca bĕtsi tuásaribi 'inun xanun bacĕancĕxa, uni 'inun. Nucĕn Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca ěnĕ menu 'icĕ unicama abĕ 'ixun nuibacĕxa. Ax aín Bĕchicĕ Achúshi 'aish aín Papa Diossaribi 'aish aín sinan upíra upí cananuna isacĕn. ¹⁵Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicĕ, an Nucĕn Papa Diosan Bana ñui munuma banaquin cacĕxa:

—Ěnĕx ca a ñuiquin ěsaquin 'ĕn mitsu caĕxancĕ a 'icĕn: Axa 'ĕ caxu uti uni ax ca 'ĕsamaira 'icĕn. 'Ěx 'icĕma pain 'ain ax pain 'iá 'aish ca 'ĕsamaira 'icĕn.

¹⁶An ca aín sinan upíra 'ixun ax 'icĕsaribitinu nun sinan upí 'inun nuibaquin ěnquinma nu 'aquinia. ¹⁷Uisai cara Nucĕn Papa Diosan uni 'iti 'icĕ quixun ca Moisésnĕn nucĕn raracama 'unánmiacĕxa. Usa 'aínbi ca axira uxun

Jesucristonën asérabi nuibaquin aín 'ucha tērénquin Nucën Papa Dios cuēñ-cēsabi oía aín uni 'inun 'imíaxa. ¹⁸ Uinu 'icē unínbi ca Nucën Papa Dios isáma 'icën. Aín Bēchicē Achúshi, axa aín Papabē 'icē, an cuni ca uisa cara Nucën Papa Dios 'icē quixun nu 'unánmiacēxa.

I. JESUCRISTONĒAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

Juanēan Jesús ñuia

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icē judíos unicaman ax caraisa ui 'icē quixuan Juan ñucátanun, sacerdotecamacēñun levita unicama xuacēxa. ²⁰ Xucēx cuanx bēbaxuan ñucácēxun ca parántisama tanquin Juanēn cacēxa:

—'Ēx cana Cristoma 'ain.

²¹ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?

Quixuan cacēxun ca cacēxa:

—'Ēx cana ama 'ain.

Cacēxun ca ñucátēcēancēxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicē bana unicama ñuixunti uni, axa uti a caina mix 'ain?

Cacēxun ca —ama cana 'ai —quixun cacēxa. ²² Usaquin cacēxunbi ca catēcēancēxa:

—¿Uiira caramina mix 'ain? An nu xucē unicamanu cai cuanun ca mix caramina ui 'ai quixun nu cat.

²³ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—'Ēx cana axa anu uni 'icēma menuax munuma banacē uni a 'ain, ësai qui: “Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēñoquin racanati 'ain”. An ēñē bana cuēñēo, Isaías, an Nucën Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē, axa quiásabi oi cana 'ēx 'in.

²⁴ Axa usaquin Juan ñucati cuancē unicamax ca fariseo unicaman xucē 'iacēxa. ²⁵ Usa 'ixun ca Juan catēcēancēxa:

—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucën Papa Dios quicē bana unicama ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama 'unpaxan nashimin?

²⁶ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—'Ēn cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncēma uni achúshi mitsubē 'icën. ²⁷ Ax 'ēsamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ē caxu aia. 'Ēx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá 'aish ca 'ēsamaira 'icën. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

²⁸ Jordán 'ucēmanan 'icē Betábara cacē ėma anuxuan unicama nashimicē, anu cuanx ca unían xucē unicama usai Juanbē banacēxa.

Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicē bana

²⁹ Usaquin unicama coónxun ca Juanēn Jesús aia isacēxa. Aia isi ca quiacēxa:

—Ca is, ënëx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacë cupí Nucën Papa Diosan camabi unin 'ucha tērēnti a 'icën. ³⁰ Ënëx ca a ñuiquin ësai quiquin 'ën mitsu cacë a 'icën: Axa 'ësamaira uni ax ca 'ë caxu aia. 'Ëx 'icëma pain 'ain ca ax pain 'iacëxa. Usa 'aish ca 'ësamaira 'icën. A ñuiquin 'ën mi cacë, a ca ux 'icën. ³¹ Ënribi cana a 'unáncëma 'ain, 'aíshbi cana Israel unicaman uisa uni cara quixun a 'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.

³²⁻³³ Usaquin catancëxun ca, ësai ca 'iaxa quixun Juanën unicama ñuixuancëxa:

—'Ën a 'unáncëma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'unpaxan uni nashiminun xuquin 'ë caxa: “Uni achúshinua 'ën Bëru Ñunshin Upí ubútancëx 'irúa camina isnuxun 'ain. Ainra ca uni 'ën Bëru Ñunshin Upíbéa 'inun 'imiti 'icën”. Usaquin ca 'ë caxa. An 'ë cacësabi oquin cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía ñumacuru tinax naínuax ubútancëx a uninu 'irúa isan. ³⁴ Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.

Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unia 'inun a pain caísa uni

³⁵ Usaquian coon ca Juanbë aín 'unánmicë uni rabé 'iacëxa. ³⁶ Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:

—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.

³⁷ Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús nuibiancëxa.

³⁸ Nuibiancëxun caxu bësiquin isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina barin?

Cacëxun ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni 'unánmicë uni qui quicë 'icën.)

³⁹ ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Isi cuanun ca ut.

Cacëx cuanxun ca aín 'iti isacëxa, istancëx ca bari xupíbuçëbéa baquíshti 'urama 'ain abë 'iacëxa.

⁴⁰ Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca bëtsix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa. ⁴¹ Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën aín xucën Simón Pedro bariquin mëraxun cacëxa:

—Mesías cananuna isan.

Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë a qui quicë 'icën. ⁴² Cabianquin ca aín xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:

—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina Cefas caquin anëcë 'iti 'ain.

Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

⁴³ Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

⁴⁴Felipe Betsaida ěmanu 'icě uni 'ain, ca Andrés 'imainun Pedroribi, anu 'icě uni 'iacěxa. ⁴⁵Usaquian Jesusan cacěx cuanxun ca Felipeněn Natanael cacě uni bariquin měraquin cacěxa:

—A ñuiquian Moisés 'imainun an Nucěn Papa Diosan sinánmicěxun uni bana ñuixuncě unicaman cuěño, a uni cananuna měran. Ax ca Jesús, Naza-retnu 'icě uni, Joséněn běchicě, a 'icěn.

⁴⁶Felipeněn cacěxun ca Natanaelněn cacěxa:

—¿Nazaret ěmanu cara ñu 'unáncě uni 'iti 'ic?

Cacěxun ca Felipeněn cacěxa:

—Usa ca mi isnun ca 'ěbě cuani ut.

⁴⁷Cabianquin buáncěxa Natanael aia isi ca Jesús quiacěxa:

—U unix ca asérabi Israel uni upí 'icěn, uni paráncěma ca ux 'icěn.

⁴⁸Quia ca Natanaelněn cacěxa:

—¿Uisaxun caramina 'ě 'unan?

Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Mi caia Felipe cuancěma pan 'aínbi cana mi higuera tanáinua isan.

⁴⁹Cacěxun ca Natanaelněn cacěxa:

—Mix camina Nucěn Papa Diosan Běchicě 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.

⁵⁰Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—¿Higuera tanáinua cana mi isan 'ěn mi cacěxun caramina bėrí, ěněx ca Nucěn Papa Diosan Běchicě 'icě quixun 'ě sinanin? Mínmí 'ě iscěsamaira oquin camina 'ěn ñu 'aia isnuxun 'ain.

⁵¹Ěsaquinribi ca Jesusan Natanael cacěxa:

—Asérabi cana mitsu cain, naí panáraběcěbėtan camina uni 'inux 'ěx anuax uá, 'ě manáminuaxa Nucěn Papa Diosan ángelcama cuaruanan ubutía isnuxun 'ain.

Unin xanu biti nětěa Jesús Canánu 'iá

2 ¹Rabě nětě 'iόνxa pėcaracěbėtan ca Galilea nětėnu 'icě ěma, Caná cacě, anuxun uni achúshiněn aín běchicě xanu bimiti 'ain, aín aínsi 'ibucama pí unun quixun aín uni camiacěxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacěxa. ²Usa 'ain ca Jesúsribi aín 'unánmicě unicamabě aribia camicěx cuanx anu 'iacěxa.

³Anu 'ixun ca unicaman cěñucěxa vino 'aíma 'ain aín titan Jesús cacěxa:

—Vino ca 'aíma 'icěn, ca cěñúaxa.

⁴Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—¿Uisati caramina 'ě usaquin cain? Anun 'ěn ñu 'ati nětě ca 'icěma pain 'icěn.

⁵Cacěxun ca aín titan an piti 'ináncě unicama cacěxa:

—'Ěn tuacėan mitsu cacěsabi oquin ca 'at.

⁶Anu ca 'iacěxa mēcěn achúshi 'imainun achúshi maxax 'acě ñutě, anu anúan judíos unicama měchucati 'unpax nantí. A ñutēcama sapi ca veinte 'ianan treinta galones 'unpax anu 'aruti 'iacěxa. ⁷Usa 'ain ca Jesusan an piti 'ináncě unicama cacěxa:

—Ñutėnu ca 'unpax buácat.

Cacěxun ca usoquin 'acěxa. ⁸Usaquian 'aia ca cacěxa:

—Buácabianquin ca fiesta 'ibunu buántan.

Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa. ⁹Buáncëa fiesta 'ibun, Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bęcë cara quixun 'unaniamabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama ainshi 'unáncëxa. Usa 'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa: ¹⁰—An fiesta 'acë unin ca vino upí pain 'inántancëxun a cëñuia vino asábitanishi uni 'inania. Usa 'aínbi camina min bërí 'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inanin.

¹¹Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun aín sinanëinshi 'atabaquin uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni itsin cushisamaira ca aín cushi 'icë quixuan unicaman 'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín 'unánmicë unicama ami catamëacëxa.

¹²Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucéantu 'imainun aín 'unánmicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca 'itsama nëtëinshi anu 'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca Jesús Jerusalénu cuancëxa. ¹⁴Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquinbi ca an ñu marucë unicaman vaca bënë 'imainun carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa. Isanan ca anuxuan curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsócë isacëxa. ¹⁵Acama isquin ca anun rishquiti itsi mënóquin, anua 'icë carnero 'imainun vaca bënë 'imainun an marucë unicamaribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chashcacëxa. ¹⁶Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:

—Ënu ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti xubu camina anuxun ñu maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima 'ain.

¹⁷Usaquian Jesusan caia cuaquin ca aín 'unánmicë unicaman Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quicë a sináncëxa: “Ëx anon rabanan bamaquinbi cana anuxun mi rabiti xubu upí oquin bërúanti 'ain”. Usaquin sinánquin ca —a banaxa quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.

¹⁸Usaquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Minmi ësóquin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?

¹⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi tëncapatiabi cana ëñë xubu 'ën rabé 'imainun achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain.

²⁰Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ëñë xubu 'acëxa. Usa 'aínbi ¿caramina min rabé 'imainun achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain?

²¹Ësaquian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi ñuiacati quicë 'iacëxa. ²²Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús baísquitëcëan usaquian judíos unicama cacë a bana sináncëxa. Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca cëmëma 'icë —quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë —quixun sináncëxa.

Unicaman sináncē ñucama Jesusan 'unan quicē bana

²³Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu 'ixuan Jesusan uni itsin 'acēma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca asérabi Nucēn Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sináncēxa. ²⁴Usaía 'icēbētanbi ca camabi unían aín nuitu mēu sináncē a 'unáncē íxun, Jesusan —asérabi ca 'ēmi sinanima —quixun 'unáncēxa. ²⁵An ca unían cacēxunmabi camabi unin sinan 'unáncēxa.

Nicodemoa Jesús isi cuan

3 ¹Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anēcē 'iacēxa. Ax ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacēxa. ²Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacēxa:

—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina uinu 'icē unínbia 'acēma ñu 'ain. Nucēn Papa Diosa abēma 'ain ca uinu 'icē unínbi mínmi 'acēsoquin ñu 'atima 'icēn. Usa 'ain cananuna 'unan, Nucēn Papa Diosan ca mínmi nu 'unánminun ēnē menu mi xuacēxa quixun.

³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mi cain, axa aín cushin bacéntēcēncēma uni ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn.

⁴Usaquian cacēxun ca Nicodemonēn cacēxa:

—¿Uisax cara bēráma cania 'aish uni bacéntēcēnti 'ic? ¿Amiribishi cara aín títan pucunu atsíanx bacéntēcēnti 'ic?

⁵Nicodemonēn cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usama ca. Asérabi cana 'ēn mi cain, 'unpax 'imainun Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan bacéntēcēncēma uni ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. ⁶Axa xanunuax bacéncē, ax ca unishi 'ia; axa aín Bēru Ñunshin Upitan bacéncē uni, ax ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upíñu 'ia. ⁷Nucēn Papa Diosan cushin camina bacéntēcēncē 'iti 'ai quixun 'ēn mi cacēx ratúaxma ca 'it. ⁸Uinuax cara suñu bēēqui banaquiania camina cuatin, 'ixunbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania quixun. An ñu shafcaianu suñu iscēma usaribi oquin cananuna Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan uni bacéntēcēnmia isiman.

⁹Cacēxun ca Nicodemonēn Jesús catēcēancēxa:

—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?

¹⁰Cacēxun ca Jesusan Nicodemo cacēxa:

—¿Mix an Israel unicama 'unánmicē 'ixunbi caramina 'ēn mi cacēxun uisai qui quicē cara quixun cuatiman? ¹¹Asérabi cana mi cain, nun 'unáncē ñu ñuianan nun iscē ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina nun bana ca asérabi 'icē quixun sinaniman. ¹²¿Ēnē menu 'icē ñu 'ēn ñuia cuaquinma caramina uisaxun 'ēn naínu 'icē ñu ñuia cuati 'ain? ¹³Uinu 'icē unínbia anu 'icē ñu 'unáncē 'aímabi cana 'ēn cuni anuax uá 'ixun 'unanin. ¹⁴Moisésñēan anu uni 'icēma menuxun manē 'acē runu, camabi unin isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, 'ē unin 'ati 'icēn, ¹⁵uinu 'icē unix cara 'ēmi catamētia axa nētétimoi Nucēn Papa Diosnan 'inun.

Nucēn Papa Diosan ēnē menu 'icē unicama nuibacē bana

¹⁶Camabi uni asérabi nuibaquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē achúshi ēnē menu xuacēxa, uicamax cara ami catamētia axa nētétimoi abē 'inun.

¹⁷Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë an ënë menu 'icë unicama aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icën. Ama, ënë menu 'icë unicama aín 'ucha tērēnquin ainan 'inun iéminun quixun ca xuacëxa. ¹⁸Aín Bëchicëmia catamëcë uni ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcëmia uni ax aín Bëchicë achúshi ami catamëcëmia cupí Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí castícantishi 'icën. ¹⁹Axa ami sináncëmia unicamax ca aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosan castícantishi 'icën, atúan an aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti ax uánbi ami catamëisama tanquin 'atima ñu 'atishi cuëncë cupí. ²⁰An ñu 'atima 'acë unicaman ca an 'aia unin isti rabanan xabánuxun 'ati cuëenquinma bëanquibucënxun ñu 'aia. ²¹Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Dios cuëncëcësi oquin 'acë uni, an 'aia isquian —an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun ñu 'aia —quixun unin 'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanën Jesús ñuitëcëan bana

²²Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicamabë Judea menu 'icë ëmacamanu cuantancëx anu 'ixun uni nashimiácëxa. ²³⁻²⁴Nashimimainun ca Juanënríbi sipuacëmia pain 'ixun Enón caquin anëcë ëma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni ricuatsincë nashimiácëxa. Enón cacë ëma ax ca Salim caquin anëcë ëma 'urama 'iacëxa.

²⁵Usa 'ain ca judío uni achúshinëx Juanëan 'unánmicë unicamabë, aín raraxa quiásabi oquin Nucën Papa Dios cuëenun ñu 'ati ñui cuëbicanancëxa.

²⁶Usai cuëbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacëxa:

—A ñuiquinmi nu cacë uni axa mibë Jordán 'ucë manan 'icë, Jesús, an unicama nashimicëbë ca camabi unix anu ricuatsinia.

²⁷Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Diosan 'imicëxunma usa ñu 'atima 'icën. ²⁸Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ëx quia cuan. Nucën Papa Diosan ca 'ë caxua ax unun 'ëx pain rëcuëncuatsini unun 'ë xuaxa. ²⁹Ësa ca. Ainan 'inúan unin bicëx ca xanu ainan 'ia. Ainan 'iti xanu bitsia uni cuëeni banaia cuati ca axa abë nicë uníxribi cuëënia. Usaribiti cana 'ëx —unicaman ca Jesusan bana cuatia —quixunmi mitsun 'ë cacëxun cuati chuámarua tani cuëënin. ³⁰Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun ñuiasabi oi, axira 'ësama cushiira 'ain camabi unix 'ë ëanan anuishi cuanti 'icën.

Axa naínuax ucë uni ñuicë bana

³¹Axa naínuax uá, an unio ñucamabë sënënmá cushiira 'aish ca bëtsi unisamaira 'icën. Unían bëchicëxa bacëncë uni an ca unishi 'ixun ënë menu 'icë ñuishi ñuia. Axa Nucën Papa Diosnuax uá, ax ca an unio ñucamabë sënënmá cushiira 'aish bëtsi unisamaira 'icën. ³²An ca an iscë ñucama ñuianan, an cuacë banacamaribi ñuia, ñuiabi ca uinu 'icë unínbi aín bana ca asérabi 'icë quixun sinanima. ³³Usa 'aínbi ca axa aín bana cuati ami catamëcë uni, an —Nucën Papa Diosan banax ca asérabi 'icë —quixun sinánnan —ca usa 'icë —quixun unicama ñuixunia. ³⁴Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí ñonquinma aín Bëchicë 'inania. Usaquian 'ináncëxun ca an xucëxa ucë uni, Jesús, an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun Nucën Papa Dios cuëncëcësi oquin unicama bana ñuixunia. ³⁵Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë nuibaquin axa aín 'ibu 'inun camabi ñu a 'ináncëxa. ³⁶Axa

aín Běchicēmi catamēcē uni, ax ca ainan 'aish Nucēn Papa Diosbē nētétimoi 'ia. Usa 'aínbi ca axa Nucēn Papa Diosan Běchicēmi sinántisama tancē uni, ax ainanma 'aish Nucēn Papa Diosbē nētétimoi 'ima. A uni ca Nucēn Papa Diosan aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castícancē 'iti 'icēn.

Samaritana xanubē Jesús bana

4 ¹Fariseo unicaman ca —Juanēn 'unánmicē unicama 'itsaribi 'aínbi ca Jesusan 'unánmianan nashimicē unicamaxira 'aisamaira 'icē —quixuan ñuicania cuacēxa. ²Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicē unicaman cuni uni nashimiacēxa. ³Usaquian fariseo unicaman cuacēxun 'unánbiani ca Jesús Judea menuax amiribishi Galilea menu cuantēcēancēxa.

⁴Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nētēnu cuani Samaria 'abiani cuancēxa. ⁵Cuanx ca Jacobnēan aín bēhicē José 'inan me 'urama 'icē ěma, Sicar cacē, anu bēbacēxa. ⁶Bēbatancēx ca Jacobnēan naēa 'unpax anu 'ain, Jesús 'uran cuanbaiti cuainsama tani, baria xamárucēbē, a rapasu tsóbuacēxa. ⁷⁻⁸Tsóbutancēxa anu tsómainun ca aín 'unánmicē unicama a piti ñu bitsi Jesús ěbiani cuancēxa. Cuan ca Samaria nētēnu 'icē xanu achúshi 'unpax bitsi uacēxa. Chumu bēi aia isquin ca Jesusan cacēxa:

—¿'Ě ca 'unpax 'anun 'inan?

⁹Cacēxun ca a xanun cacēxa:

—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'ěx samaritana xanu 'icēbi 'unpax 'inánun quixun 'ě cain?, judíos unicamax samaritano unicamabē nuibanancē 'aínmabi.

¹⁰Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ěn mi 'unpax ñucacē 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'ě 'unaniman. 'Ě 'unánan ańu cara Nucēn Papa Diosan mi 'inánti 'icē quixun 'unáncē 'ixun camina 'ě ñucátsian. Ñucacēxun cana anúnmi nētétimoi Nucēn Papa Diosnan 'iti 'unpax mi 'inántsian.

¹¹Cacēxun ca cacēxa:

—Anua 'unpax bití ěnēx ca nēmin 'icēn. Anun 'unpax bití ñuńuma camina 'ain. ¿Uinua caramina anun 'ěx nētétimoi Nucēn Papa Diosnan 'iti 'unpax a bití 'ain? ¹²¿Nucēn rara Jacóbsamaira caina mix 'ain? An ca ěnē anua 'unpax bití naēacēxa, naēxun ca 'acēxa, 'anan ca aín bēchicēribi 'amianan a rabucucē ñuinacamaribi 'amiacēxa. Jacobnēn aín rēbúnquicamanribia 'anun naēa 'icē cananuna nunribi ěnē 'unpax 'ain.

¹³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—An ěnē 'unpax 'acē uni, ax ca amiribishi shimatēcēnia. ¹⁴Usa 'aínbi ca an 'ěn 'ináncēxun 'unpax 'acē uni, ax amiribishi shimatēcēntima 'icēn. Me 'ucē mēucíaxa chiquitia 'unpax xobucēsaribiti ca 'ěn 'ináncē 'unpax nētétima uninu 'iti 'icēn. Usaía 'icēbē ca uni nētétimoi Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icēn.

¹⁵Usaquian cacēxun ca xanun cacēxa:

—A 'unpax ca 'ě 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utēcēnunma ca 'ě 'inan.

¹⁶Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Min bēnē cuēnbētsini ca abē utan.

¹⁷Cacēx ca —'ěx cana bēnēńuma 'ai —quiacēxa. Quia ca Jesusan cacēxa:

—Usa ca. Bēnēńuma cana 'ai qui camina cēmēiman. ¹⁸Mix camina mēcēn achúshi bēnēńu 'iacēn. Usa 'aínbi ca axa bērf mibē 'icē uni ax asérabi min

bënëma 'icën. Usa 'ain ca —bënëñuma cana 'ai —quiauxmi quicë ax cëmëma 'icën.

¹⁹Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Bërfi cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ain. ²⁰Samaria unicama nun raran ca tucu ënuxun Nucën Papa Dios rabiácëxa. Usa 'aínbi camina mitsux quin, Jerusalénuxun ca unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quiax.

²¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, anúnmi ënë tucunuxunmabi, Jerusalénuxunmabi anumi mitsux 'icënuxunbi, Nucën Papa Dios rabiti nëtë ca aia. ²²Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti, ax ca judío uni 'iti 'icën. An usaia 'inun mënío, a cananuna nun rabin. ²³Anúan an Nucën Papa Dios rabiçë unix asérabi ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëëncuin a rabiti nëtë ca aia, bërfi ca a nëtë 'icën. Usaquian unin a rabiti ca Nucën Papa Dios cuëënia. ²⁴Nucën Papa Dios, ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icën, a ca unin isima. Usa 'ain ca an Nucën Papa Dios rabiçë unin asérabi ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëëncuin a rabiti 'icën.

²⁵Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Mesías, Cristo cacë, ax ca uti 'icë quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icën.

²⁶Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain, abë camina banain.

²⁷Cacëbëbi ca aín 'unánmicë unicama utëcëancëxa. Uquin xanubëa Jesús banaia isi ratúquinbi ca uinu 'icë unínbi —¿añu caramina cuëënin? —canan —¿añu ñui caramina a xanubë banain? —quixun cáma 'icën. ²⁸Usa 'ain ca a xanun aín ñutë tsónbiani aín ëmanu cuanx bëbaquin anu 'icë unicama cacëxa: ²⁹—'Ëbë banaquin ca achúshi unin 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa. Ënëx sapi ca asérabi Cristo 'icën, ca isi ut.

³⁰Usaquian xanun cacëxa ca a ëmanu bucuçë unicama anua Jesús 'icë anu ricuatsiancëxa.

³¹A xanúa cuancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús —camina piti 'ai —quixun cacëxa. ³²Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun 'unáncëma pitiñu cana 'ëx 'ain.

³³Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi unin sapi ca a piti bëxuanxa —quiax canancëxa. ³⁴Canania isquin ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menu 'ë xuá axa cuëëncësabi oquin 'anan an a 'anun 'ë ca, a sënëonuxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquin 'ën 'acëx ca ax 'ën piti ñusa 'icën.

³⁵Ësoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina quin, rabé 'imainun rabé 'uxë cëñúcëbëa shaínquibutia cananuna ñu bimi bití 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun bití nëtë sënëncëbëtan aín 'ibun binuan bimi pëçëti sënëncësaribi 'icën. ³⁶An uni 'ëmi catamënun 'aquincë uni an ca aín cupí bitsia. A unin 'aquincëxa 'ëmi catamëcë unicama ax ca xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían 'ën bana uni ñuixuncë unicamabë an

'ëmi catamënun uni 'aquincë unicamaxribi cuëënti 'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí. ³⁷Usa 'ain ca ësai quicë banax asérabi 'icën: Bëtsi unían 'apácëxa pëcëtia ca bëtsi unin bimi bitsia. ³⁸Mitsúnmi bëtsi unían 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun upí oquin 'aquinun cana mitsu xuan. Uni raíri-nëan 'unánmicë 'icëbi camina mitsun a unicama upí oquin 'ëmia catamënun 'imian.

³⁹Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xanun cuanxun —a unin ca 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —quixun cacëx ca a ëmanu 'icë samaritano uni 'itsáxira —Jesús ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun sinani Jesúsmi sináncëxa. ⁴⁰Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë rabé nëtën 'iacëxa. ⁴¹Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —asérabi ca ax Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun 'unani ami sináncëxa. ⁴²Usai 'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:

—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërí nunbi aín bana cuaquin 'unanin, asérabi ca ax Cristo, an camabi menu 'icë uni Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

⁴³Usa 'ain ca rabé nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx Galilea nëtënu bëbai cuancëxa. ⁴⁴Cuanux ca quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca anuaxa canicë nëtënu 'icë unicaman aín bana cuaisama tania.

⁴⁵Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë unicaman upí oquin Jesús biacëxa. A unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtë 'ain, Galileanuax Jerusalénu cuancë 'ixun ca an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman aín nëtënua bëbaia cuëenquin Jesús biacëxa.

⁴⁶Usa 'ain ca Galilea nëtënua 'icë ëma Caná, anuxuan béráma 'unpax vino ocë, anu Jesús bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni achúshi aín bëchicënëx Capernaúm ëmanu 'insíncë 'iacëxa. ⁴⁷Usa 'ain ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia quixuan unin ñuia cuabiani cuanxun 'apun unin mërakin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca 'insífanxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë pëxcuxuni cuanti 'ain.

⁴⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'ën, uni itsín 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin. 'Ën usa ñu 'acëbëtanma camina, ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.

⁴⁹Cacëxun ca 'apun unin cacëxa:

—'Ën bëchicë ca nëtétisaira 'icën. Nëtécëmaishi camina a isi cuanti 'ain.

⁵⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.

Cacëx ca —asérabi ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani cuancëxa. ⁵¹Usa 'ain ca baían cuania mërananquinquin an ñu mëëxuncë unicaman cacëxa:

—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.

⁵²Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:

—¿Uinu bari 'ain cara 'lën bëchicë aín 'linsin nëtëonx?

Cacëxun ca —iméishi bari cuainacécëbë ca aín 'litsis nëtëonxa —quixun cacëxa. ⁵³Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca ñuima, ca pëxcutia quixun 'ë coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë unicamabë —asérabi ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quiax ami sináncëxa.

⁵⁴Usaquin ca Jesusan Judea nëtënuax cuantancëxun Galilea menuxun bërâma 'acësa oquin uni itsin 'acëma ñu 'atëcëancëxa.

'Ian Betesda cacë, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancëma uni pëxcüa

5 ¹Usotancëx ca anúan judíos unicaman Nucën Papa Dios rabiquin piti nëtë 'ain, Jesús Jerusalénu cuantëcëancëxa. ²Jerusalénu cënëa aín xëcuë achúshi, Oveja cacë, a bëtánain ca unin 'acë 'ian 'iacëxa. Ax ca hebreo banan Betesda caquin anëcë 'iacëxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca mëcën achúshi itá nitsíncë 'aish manan tapuñu 'iacëxa. ³Ax ca a tëmú bucu-xuan uni 'linsíncëcama, bëxuñu 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun racábucë, acaman ángelnëan 'unpax cubínmia caíncë 'iacëxa. ⁴Caíncëxuan uisa nëtën cara 'ibutia, a nëtën 'ibúxun ángelnën a 'unpax cubínmicëbë caísa ax paían anu butucë, uisa 'linsínñu cara, a uníxbi pëxüacëxa. ⁵Usa 'ain ca anu 'icë uni achúshi treintiocho baritia 'linsíncë 'iacëxa. ⁶Ax anu racácë isquin ca —'uran ca ënë uni usai 'iaxa —quixun 'unánquin Jesusan cacëxa:

—¿Caramina pëxcútisa tanin?

⁷Cacëxun ca 'linsíncë unin cacëxa:

—'Unpax cubíncë nëbëtsi an 'ë butúnti uni ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'ëx cuancëma 'aínshi 'ë rëtibiani cuanx, uni itsix pain 'unpax cubíncënu butuia.

⁸Quia ca Jesusan cacëxa:

—Niruquin anumi racácë min bacéti bibiani ca cuantan.

⁹Usaquian Jesusan cacëxëshi ca a uni aín 'linsíncë pëxcüacëxa. Pëxcúquin aín bacéti bibiani ca cuancëxa.

Anun ñu mëëtima nëtë 'aínbia anua racácë aín bacéti bibiani, ¹⁰cuania isquin ca judíos unicaman 'linsíncë 'aíshbia pëxcúcë uni cacëxa:

—Ënë nëtëx ca anun ñu mëëtima nëtë 'icën. Ënë nëtën camina anumi racácë ñu 'iábiántima 'ain.

¹¹Cacëxun ca cacëxa:

—An 'ë pëxcucë uni an ca, anumi racácë min bacéti bibiani ca cuantan, quixun 'ë caxa.

¹²Quixuan cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Úi uni cara min bacéti bibiani ca cuantan quixuan an mi cacë, ax 'ic?

¹³Cacëxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui unin cara a pëxcüaxa quixun 'unánma 'icën. ¹⁴Usa 'ain ca a pëxcucë uni a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun mëräquin, Jesusan cacëxa:

—Ca is, bërí camina pëxcúcë 'ain. Usa 'ain camina mix 'iásamairai 'linsín-tëcënti rabanen amiribishi 'uchatëcëntima 'ain.

¹⁵Usaquian Jesusan cacëxun, ax ca Jesús 'icë quixun sinánbiani cuanxun ca a unin judíos unicama, —Jesusan ca 'ë pëxcüaxa —quixun cacëxa. ¹⁶Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtëan uni pëxcucë cupí, judíos unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa. ¹⁷Ësénaniabi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ēn Papan 'acēsaribi oquin cana 'ĕn 'ain.

¹⁸Usaía Jesús quia cuati ami nishquin ca judfos unicaman ěsaquin sinán-cĕxa, —Usai qui ca Nucĕn Papa Dios ax isa aín papa 'icĕ quianan ax isa Nucĕn Papa Diosaribi 'icĕ quia. Usaquin sinani ca anun ñu mĕĕtima nĕtĕn uni pĕxcucĕ cupí ami nishanan, usaía quicĕ cupíribi ami nishquin, a 'acatsi quiax 'ĕsĕnancĕxa.

Jesusan aín Papabĕtan ñu 'a

¹⁹Usa 'ain ca Jesusan atu cacĕxa:

—Asérabi cana mitsu cain, 'ĕx Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ 'ixunbi cana 'ĕnbi ñu 'aiman. 'Ēn Papan ñu 'aia isquin cuni cana 'ĕnribi 'ain. 'Ēn Papan bĕtsi bĕtsi ñu 'acĕbĕtan cana 'ĕx aín Bĕchicĕ 'ixun 'ĕnribi an 'acēsaribi oquin 'ain. ²⁰'Ēn Papan ca 'ĕxira aín Bĕchicĕ 'icĕ nuibaquin an 'acĕ ñucama 'ĕ ismia. An ca mitsúnmi iscĕsamaira ñu, a isími mitsux ratúti, a 'ĕ isminuxun 'aia. ²¹'Ēn Papan ca uni bama abi baísquimitancĕxun axa tsónun 'imiti 'icĕn. Usaribiquin cana 'ĕx aín Bĕchicĕ 'ixun 'imitisa tanquin 'ĕnribi tsónun uni 'imiti 'ain. ²²'Ēn Papax ca uicamax cara aín 'ucha tĕrĕncĕ 'icĕ quianan uicamaxribi cara 'uchañu 'icĕ quiax quima. Usa 'ixun ca 'ĕx aín Bĕchicĕ 'icĕ usoquin 'anun 'ĕ cuni 'imiáxa, ²³a rabicēsaribi oquían camabi unin 'ĕribi rabinun. An aín Bĕchicĕ 'icĕ 'ĕ rabicĕma, an ca 'ĕn Papa an 'ĕ xuá, aribi rabima.

²⁴Asérabi cana 'ĕn mitsu cain, axa 'ĕn bana cuati an 'ĕ xuá ami sináncĕ uni, ax ca ainan 'aish nĕtĕtimoi Nucĕn Papa Diosnan 'ia. A cupía Nucĕn Papa Diosnan 'itima 'icĕbi aín 'uchacama tĕrĕncĕ cupí 'uchañuma 'aish ca bama-tancĕxbi nĕtĕtimoi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti 'icĕn. ²⁵Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, ca uti 'icĕn, anúan aín 'ucha cupí bamacĕsa 'ixunbi unicaman 'ĕn bana cuati nĕtĕ. 'Ēn bana unin cuati nĕtĕ, a nĕtĕ ca ĕnĕx 'icĕn. Usa 'ain ca an —asérabi ca aín bana 'icĕ —quixun 'ĕ 'unánquin 'ĕx quicĕsabi oquin ñu 'acĕ unicama ax, aín 'ucha tĕrĕncĕ cupí Nucĕn Papa Diosnan 'aish, nĕtĕtimoi abĕ 'iti 'icĕn. ²⁶Usa 'inun ca Nucĕn Papa Diosan, ĕnĕ nĕtĕnu tsónan ainan 'aish aín nĕtĕnuribi abĕ 'inun uni 'imia. An ca aín Bĕchicĕ 'ĕnribi usaribi oquin uni 'iminun 'ĕ 'imiáxa. ²⁷Uni 'inux anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tĕrĕncĕ 'icĕ isanan uicamax cara 'uchañu 'icĕ isnun, Nucĕn Papa Diosan 'ĕ 'imiácĕxa. ²⁸Usa 'ain ca 'ĕn mi ñuixuncĕxun cuati ratúaxma 'it. Anúan 'ĕx ucĕbĕtan 'ĕn bana cuati, bama unicama baísquti nĕtĕ ca uti 'icĕn. ²⁹Baísqui ca anu maían anuax chiquíti 'icĕn. An upí ñu 'á unicamaxa Nucĕn Papa Diosbĕ nĕtĕtimoi 'inux baísquimainun ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchocĕ 'inux baísquti 'icĕn.

Nucĕn Papa Diosan Jesús xuá ñui quicĕ bana

³⁰Ēsaquinribi ca Jesusan cacĕxa:

—'Ēn cana 'ĕnbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ēn Papan 'ĕ cacĕsabi oquin cana 'ĕn, cara castíancĕ 'iti 'icĕn, cara castíancĕ 'itima 'icĕ quixun uni cain. 'Ēx cuĕĕncĕsoquin 'aquinma cana an 'ĕ xuá, axa cuĕĕncĕsabi oquin ñu 'ain. Usa 'ain ca 'ĕn uni cacĕ banax asábi 'icĕn. ³¹'Ēxbi, usa cana 'ĕx 'ai quiax quia ca unin 'ĕn bana ca asérabi 'icĕ quixun 'unántima 'icĕn. ³²Usa 'aínbi ca axa 'ĕ ñui quicĕ ax Nucĕn Papa Dios 'icĕn. 'Ē ñuia quicĕ bana ax ca asérabi 'icĕ quixun

cana 'unanin. ³³Mitsun camina 'è ñuiquian a ñucánun quixun Juanu uni xuan. Xucëx cuanxun ca ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'è ñuiquin cacë bana ax ca cëmëma 'icën. ³⁴Uisai cara uni 'è ñui quiti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi, 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'è ñui quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana sinanimi Nucën Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iénun. ³⁵Unían upí oquin isnuan beánquibucë 'aínbi lamparínën pëca-cësaribi oquin ca Juanën 'è ñuiquin uni bana ñuixuanxa. Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana cuati cuëëan. ³⁶Juanëan 'è ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi oquin 'ën 'aia isquin upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca 'è xuacëxa quixun. ³⁷Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun iscëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios, an 'è xuá, aín banax 'è ñui asérabi quia. ³⁸Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana cuacëma 'ain cana 'unanin, camina aín bana mitsun nuitunën sinánquin cuacëma 'ai quixun. ³⁹Uisari caramina ainan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixun 'unánuxun camina Nucën Papa Diosan bana cuëñëo upí oquin isin. Usa 'aínbi ca a bana 'è ñuia quicë 'icën. ⁴⁰A banaxa usai 'è ñui quicë 'aínbi camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëisama tanin.

⁴¹Unían 'è rabiti cana sinaniman. ⁴²'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunënbi camina Nucën Papa Diosmi sinanima cana 'unanin. ⁴³'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuaisama tanin. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Diosan xucëxmabia axbi ucë unin bana cuati 'ain. ⁴⁴Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upíoti cuëënima camina mitsúxbi upíonani rabiananti cuëënin. ¿Nucën Papa Diosan mitsu upí oti cuëëncëma 'aish caramina uisax 'ëmi catamëti 'ain? Camina 'itima 'ain. ⁴⁵'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios manóin quixun sinánxunma ca 'at. Moisésñëan cuëñëo bana, ax isa upí 'icë quiáxmi quicë, ax 'è ñui quicë 'aínbimi 'ëmi sináncëma cupí camina 'uchocë 'iti 'ain. ⁴⁶Moisésñëan 'è ñuiquin cuëñëo 'ain camina an cuëñëo bana ca aserabi 'icë quixun sináncë 'aish 'ëmiribi sinántian. ⁴⁷Usa 'aínbi camina Moisesñëan cuëñëo bana cuaisama tancë 'ixun 'ëx quicë bana cuatima 'ain.

Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimia

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 ¹Usatancëx ca Jesús parúnppa, Galilea canan Tiberíadesribi cacë, a 'ucë manan cuancëxa. ²Cuancëbë ca an uni itsfan 'acëma ñu 'anan uni 'insíncë pëxucua iscë unicama Jesús nuibiani cuancëxa. ³Usa 'ain ca anuax matánu mapëracëtancëx aín 'unánmicë unicamabë Jesús tsóbuacëxa. ⁴Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama 'ain ca Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicama matánu 'iacëxa. ⁵Anuxun 'aisamaira uníxa a nuibëtsini aia isquin ca Jesusan Felipe cacëxa:

—¿Uinua caranuna a ëñë unicama pimiti pán biti 'ain?

⁶An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan uisai cara quia cuacatsi quixun usaquin Felipe cacëxa. ⁷Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Doscientos curíqui cupí bicëxbi ca pán achúshi achúshi camabi uni 'ináncëx sënëntima 'icën.

⁸Caia ca aín 'unánmicë uni itsi, Simón Pedronën xucën, Andrés cacë, an Jesús cacëxa: ⁹—Ënu ca xu achúshi 'icën. Ax ca cebada 'acë pán mecën

achúshi 'imainun rabé tsatsañu 'icën. 'Aíshbi ca ënëx 'itsaira uni pimitisama 'icën.

¹⁰ Quixuan cacëxun ca Jesusan, anua basi 'itsaira 'ain, aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unicama tsóbunun ca cat.

Usaquian Jesusan cacëxuan aín 'unánmicë unicaman cacëx ca 'aisamaira uni, cinco mil unisa 'aish, tsóbuacëxa. ¹¹ Tsóbuan ca Jesusan pán bixun, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama an unicama 'inánun quixun 'inancëxa. 'Inancëxun ca axa tsócë unicama pán mëtícaquin 'inancëxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa 'aínmabia anu 'icë pucháquian pinun unicama 'inancëxa. ¹² 'Inancëxun piia camabi uni puchá-cëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Pán təcócëcëñun ca tsatsa təcócëcam bit, masóxunma.

¹³ Cacëxun ca məcën achúshi 'icëbia unin piqin təcócë cebada 'acë pán a məcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ¹⁴ Usaquian Jesusan 'aia isi ca anu 'icë unicamax quiacëxa:

—Asérabi ca ënë uni axa Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuni utinu nun caíncë, a 'icën.

¹⁵ Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancëxun 'unani ca Jesús axëshi unicama ëbiani matánu cuantëcëancëxa.

Jesús parúpapa camánanën nia

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Matánua Jesús cuan ca bari atsíncëbëa bëánquicëbë aín 'unánmicë unicama parúpapa cuëbi cuancëxa. ¹⁷ Cuantancëx ca nuntinu cëñúru-quiani, 'ucë manan 'icë Capernaúmnu cuani cuancëxa. Bari cuabúcëbë bëánquicëbëbia Jesús aiama obiani ca aín 'unánmicë unicamax cuancëxa. ¹⁸ Cuancëbëtanbi ca 'aisamairai bëquiquin suñúanën baca bëchúancëxa. ¹⁹ Usocëbëbi parúpapa cuëbínuax cuani cinco kilómet-rosa 'ixun ca aín 'unánmicë unicaman parúppapanubi nicuatsinia aia Jesús isacëxa. Isi ca racuéira racuéacëxa. ²⁰ Racuétiabi ca Jesusan cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. 'Ë cana 'ain.

²¹ Usaquian cacëx cuëñquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx ca anu cuanti sinánbiania cuancë parúpapa 'ucë manan bënëtiishi bëbacëxa.

Unicaman Jesús baria

²² Jesusan 'unánmicë unicama parúpapa 'ucë manan cuan ca an pán picë unicama anubi 'iacëxa. Usa 'ixun ca pëcaratancëxun sinancëxa: Achúshi nuntishi ca ënu 'iónxa, 'imainun ca aín 'unánmicë unicamaxa a nuntinu 'irucëbëbi Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa. ²³ Usaquian sinánmainun ca Tiberias ëmanuax uni raíriribi manë nunti raírinën cuanx, anuxuan Jesusan Nucën Papa Dios —asabi ca —catancëxun pán uni pimioncë, a 'urama bëbacëxa. ²⁴ Usa 'ain ca axa anu bërúcë unicama an bariquinbi Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi 'aímcocëxa. 'Aímbiani ca axa Tiberiasnuax ucë manë nunticamanu cëñúruquiani Capernaúm ëmanuribi Jesús bari cuancëxa.

Aín unicamax ca ami catamēcē 'aish Jesúsbē 'ia quicē bana

²⁵ Usa 'ain ca 'ucē manan cuanxun bariquin mēraquin Jesús cacēxa:

—¿Uinsaran caramina ěnu uan?

²⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ěn mitsu cain, 'ěn pán pīmicēx puchonx camina a sinán-bētsini 'ě bari uan. Ui carana 'ěx 'ai quixunmi mitsun 'unánun, uni itsían 'acēma ñu 'ěn 'acē a isunbi camina ui carana 'ěx 'ai quixun sinaniman. ²⁷ Axa chēquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain. Usa 'ain camina ainan 'aish Nucēn Papa Diosbē nētétimoi 'inuxun 'ěmi catamēquin axa cuēñcēsabi oquin 'ati 'ain. Usáími 'inun mitsu 'iminun ca 'ěx uni 'inux anuax uá, Nucēn Papa Dios, an 'ě 'imiácēxa.

²⁸ Cacēxun ca a cacē unicaman cacēxa:

—¿A 'acēbēa Nucēn Papa Dios cuēñnun caranuna añu 'ati 'ain?

²⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Dios ca cuēñnia, mitsúxmi an ěnu unun xuá 'aínmi 'ěmi catamēnun.

³⁰ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Nuxnu mimi sinánun caramina añu nun isnun 'ati 'ain? ¿Añu caramina 'ati 'ain? ³¹ Nucēn raracaman ca anu uni 'icēma menuxun pánsa piti, maná cacē, piacēxa, cuēñēo bana ěsai quicēsa oquin: “Nucēn Papa Diosan ca naínua 'ibúmiquin unicaman pinun, pán 'ináncēxa”.

³² Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'ěn cana asérabi mitsu cain, an naínua 'ibúmiquin unicama pán 'inan ax ca Moisésma Nucēn Papa Dios 'iacēxa. An a pán 'inan 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan bērí 'ináncē ax ca anúan uni asérabi upiti tsóti a 'icēn. ³³ Nucēn Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa naínua uá 'ě 'icēn. Usa 'aish cana 'ěx an ainan 'aísha Nucēn Papa Diosbē 'inun ěnē nētēnu 'icē unicama 'imiti a 'ain.

³⁴ Cacēxun ca unicaman cacēxa:

—A piti camina camabí nētēn nu 'inánti 'ain.

³⁵ Cacēxun ca Jesusan atu cacēxa:

—'ěx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa tanan shimaxun 'unpax 'aia tania uni bēñécē, usaribitia ax Nucēn Papa Diosbē upí 'iisa tani bēñécē uni, ax ca 'ěmi catamēti amiribishi bēñétēcēntima 'icēn.

³⁶ Axa 'ěmi catamēcē níxa usa 'aínbi cana 'ěn mitsu cacē usaribi oquin mitsu catēcēnin, mitsun 'ěn ñu 'aia isquinbi camina ui carana 'ěx 'ai quixun sinaniman. ³⁷⁻³⁸ 'ěx cuēñcēsabi oquin 'ai cana uáma 'ain. An 'ě xucē, axa cuēñcēsabi oquinshi 'ai cana uacēn. Usa 'ain ca ui unicama cara Nucēn Papa Diosan 'ěnan 'inun sinánmia acamax ca 'ěmi catamēti 'icēn. Axa 'ěmi catamēcē uni, a cana —camina 'ěnan 'itima 'ai —quixun catima 'ain. ³⁹ An 'ě xuá 'ěn Papa, ax ca an 'ěnan 'inun sinánmicē unicamaxa abē 'iti cuēñi, achú-shira uníxbia abē 'ima 'iti cuēñnima. Usa 'aish ca an 'ěmi sinánmicē unicama bēruántancēxun, ěnē nētē cēñúcēbētan 'ěn baísquimiti cuēñia. ⁴⁰ An 'ě xuá ax ca cuēñia, aín Bēchicē, 'ěmi catamēcē unicamax nētétimoi abē 'iti. A unicama cana 'ěn ěnē nētē cēñúcēbētan abē 'inun baísquimiti 'ain.

⁴¹ —'ěx cana Nucēn Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan piti, a 'ai —quíáxa Jesús quicēbē ca judíos unicamax ami nishi Jesús ñui ⁴² quicancēxa:

—¿Josénèn bèchicè, Jesús, ama cara ènèx 'ic? Nun cananuna aín tita 'imainun aín papa 'unan. ¿Uisacatsi cara —'èx cana naínuax uan —quíax quin?

⁴³Usaía quia ca Jesusan cacèxa:

—Usai banaxma ca 'it. ⁴⁴Uinu 'icè uníxbi ca axbi 'ènan 'inux 'èmi cata-mètima 'icèn. 'Èn Papa, an 'è xuá, an sínánmicèx cuni ca uni 'èmi sinani 'ènan 'inux 'èmi catamèti 'icèn. 'Èmia catamècè 'icè cana ènè nètèa cènú-cèbètán baísquimiti 'ain. ⁴⁵An Nucèn Papa Dios quicè bana uni ñuixuncè unicama achúshinèn ca èsaquin cuèñeocèxa: “Nucèn Papa Diosan ca camabi uni 'unánmiti 'icèn”. A unían cuèñeosabi oi ca ui unicaman cara Nucèn Papa Diosan sínánmicèxun 'uania, acamax ca 'èmi catamètia.

⁴⁶Uinu 'icè unínbí ca Nucèn Papa Dios iscèma 'icèn. Axa anuax uá 'èinshi cana a isacèn. ⁴⁷Asérabi cana 'èn mitsu cain, axa 'èmi sinani 'èmi catamècè unicamax ca ainan 'aish xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosbè 'ia. ⁴⁸'Èx cana anúan uni Nucèn Papa Diosbè upí 'iti a 'ain. ⁴⁹Mitsun raracamax ca anu uni 'icèma menuxun Nucèn Papa Diosan 'ináncè maná cacè ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icèn. ⁵⁰Usa 'aínbi cana 'èxribi naínuax ucè pán unin piá usaribi 'ain. Aín nami cushi 'aish upí 'inuxun ca unin ñu piia, usaribiti ca uni upí 'aish xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosbè 'inux 'èmi catamèti 'icèn. ⁵¹'Èx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucèn Papa Diosbè 'iti a 'ain. Usa 'ain ca axa 'èmi catamècè uni ax ainan 'aish xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosbè 'ia. Uníxa ainan 'aish xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosbè 'inun cana 'èx bamatsianxmabi bamati 'ain.

⁵²Quixuan cacèx ca judíos unicama ñucacananí quiacèxa:

—¿Uisa 'ixun cara ènè unin anu nun pinun nu pimiti 'ic?

⁵³Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacèxa:

—Asérabi cana 'èn mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'èmi catamèquinma 'èn nami picèmasa 'ianan 'èn imiribi xèacèmasa 'aish camina asérabi xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosnan 'itima 'ain. ⁵⁴'Èx bamacè cupí 'èmi catamèti ca uni xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosnan 'iti 'icèn. ⁵⁵Usa unicama cana 'èn ènè nètè cènúcèbètán baísquimiti 'ain. Axa asérabi 'èmi catamècè uni ax ca 'èn nami picèsa 'ianan 'èn imi xèacèsa 'icèn. 'Èn imi 'apati 'èx bamacè cupí ca usai 'iti 'icèn. ⁵⁶Ui unix cara 'èmi catamèti 'èn nami pianan 'èn imi xèacèsa 'icè, ax ca 'èbè 'icèn, 'èxribi cana abè 'ain. ⁵⁷Nucèn Papa Dios, an 'è xuá, ax ca bamatimoi tsotia. Ax 'èbè 'ain cana an 'imicèx 'èxribi tsotin. Usaribiti ca 'èmi catamèquian an 'è picèsa uni axribi 'èn 'imicèx 'èbè 'aish 'èx 'icèsaribiti tsóti 'icèn. ⁵⁸'Èx cana naínuaxa uá pitisa 'ai quíax cana 'èx quin. 'Èx cana mitsun raracaman piá manásama 'ain. Mitsun raracamax ca maná cacè ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icèn. Usa 'aínbi ca an 'èmi catamèquin 'è picèsa uni ax ainan 'aish xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosbè 'iti 'icèn.

⁵⁹Capernaúm èmanuxun ca Jesusan anua judíos unicama timéti xubunuxun usai quíquin a banacama ñuixuancèxa.

Anúan uni xènbua 'aínbi Nucèn Papa Diosnan 'iti bana

⁶⁰Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacè unicama 'aisamaira 'ain rafrínèx quiacèxa:

—Axa usai quicè bana ax ca cuaisama 'icèn. ¿Uin cara a cuati 'ic?

⁶¹Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnmi cuacëx cara ënë bana cuaisama 'ic? ⁶²¿Ënë bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ëx anuax uá anu cuantëcënia isquin sinánti 'ain? ⁶³Ëx ënë menu 'aish uni 'icë cupíshima 'ëx bamatancëx baísquiti cupí camina ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain. 'Ën a ñuiquin mitsu cacë ñucama ax ca anúnmi 'ëmi catamëti 'ën sinánsaribi 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti, a 'icën. ⁶⁴Usa 'aínbi camina micama raírinëx asérabi 'ëmi sinani ëmi catamëcëma 'ain.

Ësaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacë unicama cacëxa, uicamax cara ami catamëtima quixun 'unánan uin cara a uni 'inánti 'icë quixun bëráma 'unáncë 'ixun. ⁶⁵Catancënxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtima 'icën.

⁶⁶Usaquian cacëx ca an abë níquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa tiqumainun raírinëxribi Jesús ëbiani abë nitëcënima cuancëxa. ⁶⁷Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé aín 'unánmicë unicama a cacëxa:

—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?

⁶⁸Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Úi uninu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Minshi camina anun nu Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'iti bana nu ñuixunin. ⁶⁹Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa uti nun caíncë, Cristo, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín Bëchicë a 'ain.

⁷⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mëcën rabé 'imainun rabé caísama 'ain? Usai 'inun caísa 'aíshbi camina micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë 'ain. ⁷¹Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë unicama achúshi 'ixunbi a uni 'inánti, a ñui Jesús quiacëxa.

Aín xucëncaman —Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun sinánma bana

7 ¹Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi quiax 'ësénania 'unanx, Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuainsama tani Galílea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi Jesús 'iacëxa. ²Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax anun Jerusalénu timëti 'utinu 'iti nëtë, a 'urama 'ain, ³aín xucëantun Jesús cacëxa:

—Ënuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an min bana cuacë unicaman isnun. ⁴Camabi unían a 'unánti cuëenquin ca unin unëxun ñu 'aima. Usa 'ain camina ami 'acë ñucamaribi Jerusalénu timécë unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.

⁵Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca usaquin cacëxa.

⁶Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain ca mitsux cuainsa tani cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi anun ñu 'ati asábi 'icën. ⁷Axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unix ca mitsumi nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'Ën —ñu 'atima camina 'ai —quixun cacë cupí ca atux 'ëmi nishia. ⁸Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana cuaniman. Mitsux ca cuantan.

⁹Quixun aín xucéantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

¹⁰Usaquin cacëxa aín xucéantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa, unían —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánunmaishi. ¹¹Cuanx bëbacë ca Jerusalénu timécë judíos unicaman —¿uinu cara a uni 'ic? —cananquin Jesús bariacëxa. ¹²Bari ñucacania unicama raírinëx —ax ca upí uni 'icë —quicëbëbi ca uni raírinëx, —usama ca. An ca camabi uni parania —quiacëxa. ¹³Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati rabanan unéaxëshi canancëxa.

¹⁴Usaía quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timécë nëtëa sënëncëma pain 'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun bana ñuixuancëxa. ¹⁵Ñuixunia cuati ca judíosnën 'apucamax ratuti quiacëxa:

—¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica 'acë 'ixúnmabi uisai cara cuënëo banacama quia quixun 'unanx?

¹⁶Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sináncëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë sinánmicë ca ënëx 'icën. ¹⁷Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëñun ñu 'aísa tania, an ca 'ën carana Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin, carana 'ënbi sináncë bana ñui quixun 'unánti 'icën. ¹⁸Axa anbi sinanx banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Aínbi ca an ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëñcë uni an cuni cëmëquin uni paranima.

¹⁹Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin 'unánun aín bana cuënëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aínbi camina achúshi unínbi a bana quicësa oquin 'aíman. ¿Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?

²⁰Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?

²¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin. ²²Moisésnën ca —judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë 'unántiocë 'iti 'icë —quixun cuënëocëxa. Cuënëofbi ca ax pain usai ca uni 'iti 'icë quiax quíama 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia. ²³¿Mitsun bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënríbi Moisés quicësabi oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti ocë 'aíshbi caramina uisa cupí anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucëbë 'ëmi nishin? ²⁴Bëtsi unían ñu 'aia isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima 'aia —quiax quitima 'ain. Usai 'iquinma camina munu upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati cara asábi 'icë, cara asábima 'icë quixun.

—Ëx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quíaxa Jesús quia bana

²⁵Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—¿A 'acatsi quíaxa ami 'ësénancë uni, ama cara ënëx 'ic? ²⁶Ca is, camabi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman uisaquinbi caima. ¿Ënëx ca asérabi

Cristo, ax utinu nun caíncë a 'icë quixun cara atun 'unánx? ²⁷ Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun. Usa 'aínbi cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun 'unanin.

²⁸ Ësaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin cacëxa:

—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun camina 'unanin. Usa 'aínbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa nëtétimoi asérabi, an xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina mitsun 'unaniman. ²⁹ Anuax uá 'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unun 'ë xuacëxa.

³⁰ Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan a unin biti nëtëa sënécëma pain 'ain achúshira unínbi biáma 'icën. ³¹ Judíos unin 'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi ca 'aisamaira unix ami sinani quiacëxa:

—¿Ënë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa utinu nun caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua

³² Ësaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman cuacëxa. Cuan ca acamabëtan judíos sacerdotenën cushicaman sipuanuinsa bitánun quixun aín suntárucama xuacëxa. ³³ Xucëxa cuancëbë ca anu 'icë unicama cai Jesús quiacëxa:

—'Eora pain ënu mitsubë 'itancëx cana an 'ë xuá anu cuanti 'ain. ³⁴ Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ain camina bariquinbi cuania 'ë mërátima 'ain.

³⁵ Quicëbë ca judíos 'apucamax ñucacanani quiacëxa:

—¿Uinu cara ënë uni nun mërátimoi cuanti 'ic? Bëtsi bëtsi ëma, anua griego banan banacë unicama 'icë, anua nun aintsi raíri cuancë, anu sapi ca Jesús anu 'icë judíosma unicama bana 'unánmi cuanti 'icën. ³⁶ ¿Uisai quicë cara an ësaquin nu cacë bana ënëx 'ic: “Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun camina bariquinbi cuania 'ë mërátima 'ain”?

Anúan unix Nucën Papa Diosbë 'iti bana

³⁷ Anúan judíos unicama Nucën Papa Dios rabinux Jerusalénu timécë nëtë-cama sënénuxa pëcaracë nëtë ax ca a nëtëcamasamaira 'iacëxa. A nëtën ca nirui munuma banaquin Jesusan ësaquin unicama cacëxa:

—Ui unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani bënëcësaribi oi 'ënan 'iisa tani bënëtia a unix ca 'ë cai 'ëmi catamëti 'icën. ³⁸ Axa asérabi 'ëmi cata-mécë uni, an ca aín nuitunën 'ë 'unánan 'ën cushiñu 'ixun uni itsiribi 'ëmia catamënnun 'aquinti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin.

³⁹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca axa ami catamécë unicamanu uti 'icë quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin unicama cacëxa. Ax bamatancëx baísquitancëx naínu cuancëma pain 'aían Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamabë 'inun xucëma pain 'ain ca Jesusan usaquin unicama cacëxa.

Unían Jesús ñuiquin bëtsi bëtsi oquin sinan

⁴⁰ Ësaquian Jesusan cacëxun cuati ca axa timëcamë'ëocë uni raírinëx:

—Ënëx ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni utinu nun caíncë a 'icë —quiacëxa.

⁴¹ Quimainuan raíri —ënëx ca Cristo, axa utinu nun caíncë a 'icë —quicë-bëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Cristo ca Galilea menuax utima 'icën. ⁴² Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia, ax ca Davidnën rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca anuaxa David bacéan, Belén, anu 'icë uni ax 'iti 'icën.

⁴³ Usa 'ain ca unin Jesús ñui quiuin bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. ⁴⁴ Usaquin sináncuin ca bëtsi bëtsi unin sipuanuxun biisa tanquinbi Jesús biáma 'icën.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamëisama tan

⁴⁵ Usa 'ain ca Jesús binun xucëx cuanxbia ñancáishi aia isquin sacerdotenën cushicamabëtan fariseocaman suntáru cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina bēcëma 'ain?

⁴⁶ Quixuan cacëxun ca suntárucaman cacëxa:

—Axa ënë uni banacësari banacë uni ca 'aíma 'icën.

⁴⁷ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mitsuribi sapi ca an paránxa. ⁴⁸ Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicë aín banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'icën. Usaribi oquin ca achúshira fariseo unínbi axa quicë banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'icën. ⁴⁹ Usa nun 'apucama 'ain ca ënë unicamax Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma cupí 'aisama 'aish 'uchocë 'ianan uisa oquin cara Nucën Papa Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.

⁵⁰ Usaquin fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax paían bëráma Jesúsnu imé cuan, axribi fariseo uni 'ixun cacëxa: ⁵¹—Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo ca quia, unin ca aña cara 'axa quixun upí oquin ñucáxunmashi bëtsi uni 'uchotima 'icën.

⁵² Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman Nicodemo cacëxa:

—¿Mixribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin isquin camina isti 'ain, uisa 'aishbi ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Galilea menu 'icë uni 'icëma 'icën.

⁵³ Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín xubunu cuancëxa.

Aín bënëma 'aínbia uni itsibë 'icë xanu

8 ¹ Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. ² Coon pëcaracëbëa amiribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancë ca unicaman manaruquin nëpúaracëxa. Usocëxun ca atu nëbétsi tsóxun bana ñuixuan-cëxa. ³ Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama raírinën, aín bënëma 'aínbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin, achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun atu nëbétsi nitsínxun ⁴ ca Jesús cacëxa:

—Ënë xanúxa aín bënë 'aímabi unibë 'ia cananuna mëran. ⁵ Moisésnëan cuënëo bana ca quia, ësai 'icë xanu ax ca maxaxan 'acë 'iti 'icën. ¿Min caina uisaquin sinanin?

⁶ Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca usaquin atun Jesús cacëxa. Cacëx meu bësui tëtúbuxun ca ñucáxunbi uni caquinma aín męcën rëbun me cuënëocëxa. ⁷ Usa 'ain ca cacëxunma oquian 'itsa oquin ñucáçëx chairuquin cacëxa:

—Micama uinu 'icëx cara 'uchañuma 'icë an pain ca maxaxan 'ati 'icën, mitsúnribimi 'anun.

⁸ Ësoquin cai amiribishi tètúbutēcēnxun ca aín mēcēn rēbun me cuēñēo-tēcēancēxa. ⁹ Cuēñēomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ëx cana 'uchañumama 'ai —quixun sinani cuancēxa. Cuanía mēcócamax pain cuancēbē ca usaribiti bērí canicēcamaxribi cuancēxa. Cuancēbēa Jesúsēshi anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacēxa. ¹⁰ Usa 'ain ca chairuquin Jesusan xanu cacēxa:

—¿Axa mimi manáncē unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira unínbi cara mi maxaxan 'acēma 'ic?

¹¹ Cacēxun ca xanun cacēxa:

—Achúshi unínbi ca 'ë maxaxan 'acēma 'icën.

Usaquian cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ënribi cana mi 'uchoiman. Ca cuantan. Quantancēxun camina amiribishi ñu 'atima 'atēcēntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncē bana

¹² Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacēxa:

—An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti a cana 'ëx 'ain. Axa 'ëmi catamēti 'ëx cuēñcēsabi oi 'icë uni ax ca ñu 'atima 'acēma 'ianan aín sinan upí 'aish upiti tsotia.

¹³ Cacēxun ca fariseo unicaman cacēxa:

—Mix camina mixbi, 'ëx cana usa 'ai quin. Usaími quicē 'aish ca cēmēimi quicē 'iti 'icën.

¹⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ëxbi 'ëx cana usa 'ai quicēxbi ca 'ën banax asérabi 'icën. Uinuax carana uan, uinu carana cuani quixun cana 'ën 'unanin. 'Ën 'unáncē 'aínbi camina mitsun, uinuax carana 'ëx uan, uinu carana cuani quixun 'unaniman. ¹⁵ Unin sináncēsa oquinshi sinánuin camina mitsun bētsi 'uchoin, 'aínbi cana 'ën uni 'uchoiman. ¹⁶ Usa 'ixunbi 'ën uni 'uchoquin cacē 'ain ca 'ën Papa, an 'ë xuá, anribi, usa ca quixun sinania. Usa 'ain ca 'ën 'uchoquin cacē banax asérabi 'iti 'icën. ¹⁷ Moisésnēn cuēñēo bana ca quia, achúshi unin banaxa bētsix quicēsaribi 'ain ca, a uni rabētan banax ca asérabi 'icë quixun unin 'unánti 'icën. ¹⁸ Aserabi ca usa 'icën. 'Ëx 'ëbi ñuíacati, usa cana 'ëx 'ai quimainun ca an 'ë xuá, 'ën Papa, axribi 'ë ñui usai quia.

¹⁹ Usaquian Jesusan cacēxun ca fariseo unin cacēxa:

—¿Uinu cara min Papa 'ic?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ëx 'ai quixun. 'Ën Paparibi camina 'unaniman. Asérabi ui carana 'ai quixun 'ë 'unánquin camina 'ën Paparibi 'unántian.

²⁰ Usaquin ca Jesusan anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuancēxa, anu curíqui nanti ñu rapasunuxun. Ñuixuncēxunbi ca anúan unin a bití nētēa 'icēma pain 'ain, achúshira unínbi biáma 'icën.

Anu 'ëx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

²¹ Jesusan ca amiribishi unicama cacēxa:

—'Ēx cana cuantēcēnin. Cuancē bariquinbi camina mitsun 'ĕ mēraiman. Mēraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ĕx cuanti anu camina cuantima 'ain.

²² Cacēx ca judíos unicama quiacēxa:

—Anu 'ĕx cuanti, anu camina cuantima 'ai quiax ca quia. ¿Usa 'aish cara axbi bamati 'ic?

²³ Quiáxa quia ca Jesusan cacēxa:

—Mitsux camina ěnē nētēnu 'icē unishi 'ain. 'Ēx cana naínu 'icē 'ain. Mitsux camina ěnē nētēnu 'icē 'ain. 'Ēx cana ěnē nētēnu 'icēma 'ain. ²⁴ Mitsun, ui carana 'ĕx 'ai quixun 'unani 'ĕmi sináncēma 'aish camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usauin sinánquin cana —'uchañu 'aish camina usabi bamati 'ai —quixun mitsu can.

²⁵ Cacēxun ca judíos unicaman:

—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacēxa.

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ĕx 'ain. ²⁶ 'Itsa ñu ñuiquin cana mitsu cacēma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ĕ xuá axa quicē banax asérabi 'ain, an 'ĕ cacēxun 'ĕn cuacē, ashi ěnē nētēnu 'icē unicama ñuixunin.

²⁷ Usaía Jesús quiabi ca, Nucēn Papa Dios ñui ca quia quixun a unicaman cuama 'icēn. ²⁸ Cuatiama ca Jesusan cacēxa:

—Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē 'ĕ inu matástancēxun camina ui carana 'ĕx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ĕnbi sinánquin 'aquinma cana 'ĕn Papan cacēsabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ēn Papan 'ĕ cacēsabi oquin cana unicama cain. ²⁹ An 'ĕ xuá ax ca 'ĕbē 'icēn. 'Ēn axa cuēñcēsabi oquin 'acē 'icē ca an 'ĕxbi 'inun 'ĕ ěncēma 'icēn.

³⁰ Usauian Jesusan cacēxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, asérabi ca ax Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē quiax ami sináncēxa.

Nucēn Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanēn sinánmicē unicama ñuia bana

³¹ Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncē judíos unicama cacēxa:

—'Ēn mitsu cacē bana ěnē manuquinma ax quicēsabi oquin 'ai camina asérabi 'ĕn uni 'iti 'ain. ³² Usai 'iquin camina 'ĕn cushi, anun mitsux upí 'iti, a asérabi 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ĕx cuēñcēsa oíshi 'ia ca uínbi uisa ñu 'atimabi mitsu 'amitima 'icēn.

³³ Cacēxunbi ca cacēxa:

—Nux cananuna Abrahamnēn rēbúnqui 'ain, uinu 'icē unínbi ca nucēn raracama 'imainun nucēn chaitiocēcamaribi uisa ñubia 'anun 'amiama 'icēn, nuribi ca usoquin 'amicēma 'icēn. ¿Usa 'ain caina uisa 'aish mix, uínbi ca uisa ñubi nu 'amitima 'icē quiax quín?

³⁴ Cacēxunbi ca Jesusan catēcēancēxa:

—Asérabi cana 'ĕn mitsu cain, an 'atima ñu 'acē unicama an ca 'ĕx cuēñcēsa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi 'aia. ³⁵ Ca ěsa 'icēn. An uni ñu mēēxuncē unix ca an ñu mēēmicē unin xubunubi 'ima. An uni ñu mēēmicē unin bēchicēnēx cuni ca aín papan xubunubi 'ia. ³⁶ Usa

'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uisa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti 'ain. ³⁷Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan. Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aíshbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi quiax 'ëmi 'ësénanin. ³⁸'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin. Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acanın.

³⁹Cacëxun ca atun cacëxa:

—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.

Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan 'ásabi oquin 'atsían. ⁴⁰Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman. Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi quiax 'ësénanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma 'icën.

⁴¹Mitsun papan 'acésabi oquin camina 'ain.

Cacëxun ca a unicaman cacëxa:

—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun Papa 'icën.

⁴²Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish 'ëmi sinántsian. ⁴³¿Uisa cupí caina mitsun 'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana ñuixuncëxunbi cuatiman. ⁴⁴Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Ainan 'ixun camina axa cuëëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë iónubi uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmëi ca an sináncësa oquinshi sinani banaia. Aindra ca cëmëntapun 'ixun unían uni itsi cëmëquin paránun 'imía. ⁴⁵Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë banaxa asérabi 'icëbi cuaisama tanin. ⁴⁶¿Uinu 'icë micaman caramina 'ën isana 'atima ñu 'a quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën cacëxunbi caramina uisa cupí 'ën banax ca asérabi 'icë quixun sinaniman? ⁴⁷Uicamax cara ainan 'icë an ca Nucën Papa Diosan bana cuatia. Usa 'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucën Papa Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'iá bana

⁴⁸Usaquian cacëxun ca nishquin judíos unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina Samaria menu 'icë uni 'ianan ñunshin 'atimañu uni 'ai quixun nun mi cacë, ënëx ca asérabi 'icën.

⁴⁹Usai quía ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi unin 'ën Papa Dios rabinun quixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin aín bana ñuianan ñu 'ain. Usa 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuatiman. ⁵⁰Unían 'ë, ax ca upí 'icë caquin 'ë rabinun quiax cana quiman. Axa 'ëa unin rabiti cuëëanan, 'ë ñui cara uni cëmëia, cara cëmëima quixun iscë, ax ca Nucën Papa Dios 'icën. ⁵¹Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ën bana cuacë uni ax ca xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.

⁵²Quixuan cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—Bërí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin 'atimañu 'ai quixun. Abraham 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë

unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xëñibua 'aínbi 'iti 'icë quiax. ⁵³¿Mix caramina nucën rara Abraham-sáma 'ain? Ax ca bamacëxa. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xëñibua 'aínbi usabi 'iti 'icën. ¿Mix caramina, ui caina mix 'ai quixun sinanin?

⁵⁴Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx rabiacaçëbëtanbi ca, aín banax sapi ca asérabima 'icë quixun unin sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ë rabiçë, ax 'ën Papa 'icën, ami mitsun —ax ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun ñuicë a. ⁵⁵Ax ca Nucën Papa Dios 'icë quiquinbi camina mitsun a 'unaniman. Mitsúnmi 'unaniamabi cana 'ën a 'unan. 'Ën 'unáncëma ca ax 'icë quixun mitsu cai cana 'ëxribi mitsusaribi cëmë 'itsían. 'Ën cana asérábi a 'unan. Usa 'ixun cana axa quicësabi oqin 'ain. ⁵⁶Mitsun rara Abrahamñëx ca 'ëx aia isti sinani cuëëancëxa. Usaí ca 'ëx aia isi cuëëinra cuëëancëxa.

⁵⁷Usaquian cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacën?

⁵⁸Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérábi mitsu cain, Abraham 'icëma pain 'ain cana 'ëx 'iacën.

⁵⁹Usaquian cacëxuan judíos unicaman anun 'acatsi quixun maxax bicë-bëbi ca Jesús uni xanpéscabiani, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax cuancëxa.

Usabia bacéan bëxuñu unia Jesusan bëpëxcüa

9 ¹Usocëx cuaínquin ca Jesusan usabia bacéan bëxuñu uni achúshi isacëxa. ²Isia ca aín unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:

—¿Ëñë uníxa bëxuñu bacénun cara uin ñu 'atima 'acëx, aín papa, aín titan cara 'acëx, ëñë unínbi cara 'acëx?

³Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bëxuñu ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën, 'imainun ca aín tita, aín papan 'ucha cupíribia 'icëma 'icën. Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxuñu 'icën. ⁴Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nètën ñu mëëia. Usaribi oqin cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë xuá axa quicësabi oqin ñu 'ati 'ain. ⁵Ëñë nètënu 'aish cana 'ëx upí oqin sinánuan, an unicama 'imicë a 'ain, bëánquibucënu 'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.

⁶Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx, anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun ca anun uni bëshíacëxa, ⁷bëshíquin ca cacëxa:

—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé quicë bana ax ca cuanun xucë qui quicë bana 'icën.

Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpëxcüax uacëxa. ⁸Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni bëxuñu 'icë iscë unicamaxribi quiacëxa:

—¿An tsóxun uni curíqui ñucácë uni ama cara ëñëx 'ic?

⁹—A ca ëñëx 'icë —quíaxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —Ama ca, a iscësaribi ca ëñëx 'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain.

¹⁰ Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:

—¿Míx a 'aish caramina uisax bëpëxcüan?

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitan-cëxun 'ë bëshíaxa, bëshíquin ca 'ian, Siloé cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.

¹² Cacëxun ca atun ñucácëxa:

—¿Uinu cara a uni 'ic?

Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpëxcucë uni asérabi cara

Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

¹³ Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpëxcucë uni fariseo unicamanu buán-cëxa. ¹⁴ Anun ñu mëëtima nëtéan anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun anun bëshíxun Jesusan bëxuñu uni a bëpëxcucë cupí, ¹⁵ ca fariseo unicaman a uni ñucátëcëancëxa, uisax caraisa bëpëxcüaxa quixun. Ñucá-cëxun ca cacëxa:

—Me chabatan 'ë bëshícëx bëchucaxun cana upí oquin isan.

¹⁶ Quixuan cacëx ca fariseo uni raírinëx quiacëxa:

—A unin ca anun ñu mëëtima nëtën ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios-nuaxa ucë uni 'itima 'icën.

Quiáxa quicëbë ca raíri quiacëxa:

—¿An ñu 'atima 'acë unin cara ësaquin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ic?

Usari ca bëtsi bëtsi oquin sinani atúxbi quiacëxa. ¹⁷ Usai Jesús ñui quiquin ca bëpëxcucë uni amiribishi ñucátëcëancëxa:

—¿Mín sináncëx cara an mi bëpëxcucë uni ax uisa uni 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën sináncëx ca ax an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'icën.

¹⁸ Usaquian cacëxunbi ca judíos unicaman, ënë unix ca bëxuñu 'ia 'aíshbi bëpëxcucë 'icë quixun sinántisama tancëxa. Sinántisama tanquin cuënxun ñucácëxuan aín papabëtan aín tita cacëxun pain ca 'unáncëxa. ¹⁹ Cuënxun ca aín papa ñucácëxa:

—¿Ënëx cara mín bëchicë 'ic, mitsúnmi bëxuñua bacéan ñuicë, a cara ënëx 'ic? ¿Usa 'ixúnbi cara uisaxun bërí upí oquin isin?

²⁰ Usaquian ñucácëxun ca cacëxa:

—Asérabi ca ënëx 'ën bëchicë bëxuñua bacéan a 'icën. ²¹ Uisa 'ixun cara bërí upí oquin isia, uin cara usabia bacéan 'icëbi bëpëxcüaxa cananuna 'unaniman. Ax ca mëcócë 'icën, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icën.

²² Judíos unicamaxa bërámá 'ësënaní —uinu 'icë unin cara, Jesús ax ca Cristo, ax utia judíos unicaman cáncë, a 'icë quixun ñuia, ax ca anua judíos unicama timéti xubunua atsíntëcëntima oquin chiquíncë 'iti 'icë —quia 'unánxun ca usoquin cacëxa. ²³ Usai quia 'unánx atumi racuéquin ca a unin papabëtan aín titan —ax ca mëcócë 'icën, a ca ñucát —quixun judíos 'apucama cacëxa.

²⁴ Usaquian cacëxun ca a judíos unicaman amiribishi cuëntëcënxun bëpëxcucë uni ñucátëcëancëxa:

—Nucén Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun, ¿uisaxira caramina bēpéquian? A uni, Jesús, ax ca 'atima 'icē quixun cananuna 'unan.

²⁵ Cacēxun ca bēpēcucē unin cacēxa:

—Ax cara 'atima uni 'icē quixun cana 'ën 'unaniman. 'Ēx bēxuñu 'ixunbi 'ën bērí iscē, ēñēishi cana 'unan.

²⁶ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Mi cara uiso? ¿Uisoquin cara mi bēpēcüax?

²⁷ Cacēxun ca cacēxa:

—Ashiquin cana mitsu can, cacēxunbi camina cuaisama tan. ¿Uisati caramina 'ë mitsun ñucatēcēnin? Mitsúxribi sapi camina aín 'unánmicē uni 'iisa tanin.

²⁸ Quia ca fariseo unicaman bēpēcucē uni 'usánquin cacēxa:

—Mixmi aín 'unánmicē uni 'aínbi cananuna nun Moisésñēan usai nux 'inun quixun cuēñēo bana 'unan. ²⁹ Nun cananuna 'unan, Moisésbē ca Nucén Papa Dios banacēxa. Usa 'ixunbi cananuna uinuax cara a uni uaxa quixun 'unaniman.

³⁰ Cacēxun ca bēpēcucē unin cacēxa:

—¿An 'ë bēpēcucēbi caramina a uinuax cara uaxa quixun mitsun 'unaniman? ³¹ Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acē unin bana ca Nucén Papa Diosan cuatima. An a ami sinánquin a rabianan axa cuēñcēsa oquinshi 'acē uni, aín bana cuni ca Nucén Papa Diosan cuatia. ³² Uínsaran nētēnbi ca unin, usabi bacēan uni bēxuñu ca unin bēpēcüaxa quixun ñuia cuama 'icēn. ³³ Nucén Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin 'atsianma.

³⁴ Cacēxun ca fariseo unicaman cacēxa:

—Mix camina 'uchañubia min tita bacēan 'aish usabi 'ain. ¿Usa 'ixunbi caramina min nu bana ñuixuinsa tanin?

Usaquin caquin ca bēpēcucē uni anuaxa cuantánun quixun chiquíancēxa.

Jesúsmi sináncēma unicama bēxuñusa

³⁵ Fariseo unicaman ca bēpēcucē uni chiquíanxa quixuan unin ñuia cuaquin ca Jesusan bariquin mēraxun a bēpēcucē uni cacēxa:

—¿Axa uni 'inux Nucén Papa Diosnuax uá, ami caramina sinanin?

³⁶ Quixuan ñucácēxun ca cacēxa:

—'Ēx ami sinánun camina ui cara ax 'icē quixun 'ë cati 'ain.

³⁷ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Camina isin, an mi cacē, 'Ēx cana a 'ain.

³⁸ Quixuan cacēxun ca cacēxa:

—Asérabi camina mix a 'ai quixun cana bērí 'unanin.

Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bēmánon rantin purúnquin a rabia-cēxa. ³⁹ Rabicēxun isquin ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn a uni 'unánmiti ñu 'unáncēma pain 'aish bēxuñusa 'ixunbi ca 'ëmi catamēquin bēxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icēn. Usa 'aínbi ca an —'ën cana ñu 'unani —quixun sináncē uni ax 'ëmi catamētiama 'ën 'unánmicēma 'aish usabi bēxuñusa 'iti 'icēn. Usaía 'inun cana uacēn.

⁴⁰ Usaquian caia cuaquin ca anua 'icē fariseo unicaman Jesús cacēxa:

—¿Núxribi caranuna bēxuñu 'ain?

⁴¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mitsun asérabi 'ë ñui quicë bana 'unáncëma 'aish bëxuñusa 'aish camina 'uchocëma 'itsían. Usa 'aínbi mitsun —cana a bana cuati —quicë 'ixúnbi —asérabi ca a bana 'icë —quixun sinántisama tancë cupí camina 'uchacë 'iti 'ain.

An aín cënënxun carnero bërúancë uni

10 ¹Èsaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa anu carnero 'icë cënë aín xëcuën atsinima amo 'icë manámitan atsíncë uni ax ca an ñu mëcamacë uni 'icën, mëcamaxuan an ñu buáncë uni ca ax 'icën. ²Usa 'aínbi ca axa aín xëcuën atsíncë uni ax asérabi an carnero bërúancë uni 'icën. ³Axa ucëbëtan an xëcuë xëócacë unin xëócacëbë atsínxuan an bërúancë unin aín anën cuëncëxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabëtsinia aia ca cënënu aëman buania. ⁴Usoxuan rëcuëñquianquin buáncëxun ca carnerocaman aín bana cuaquin a caxu cuanquin nuibiania. ⁵A 'unáncëma uni, a ca carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuëncëxbi aín bana 'unáncëma 'aish abatia.

⁶Usaquin caquian —an carnero bërúancë unisaribi cana 'ëx 'ai —quixun caquin Jesusan 'unánmisa tancëxunbi ca anu 'icë unicaman uisai quicë cara a bana 'icë quixun cuama 'icën.

Jesusan upí oquin aín unicama bërúancë bana

⁷Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx cana carneronën cënënx xëcuësaribi 'ain. ⁸'ëx ucëma pan 'aían anpáinra uá unicama ax ca an mëcamacë unisa 'iacëxa. Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín bana cuanun quixun uni paráncëxa. Usa 'icë ca atun bana unicaman cuaisama tancëxa. ⁹'ëx cana anua carnero 'icë cënënu anun atsínti xëcuësaribi 'ain. Axa 'ëmi catamëcë unicama ax ca Nucën Papa Diosnan 'inux iëtia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama cënënuax chiquíxun pasto pitancëx atsíntëcëncësaribi 'iti 'icën, 'en bërúancëx.

¹⁰Axa mëcamacë unicama, ax ca mëcamanan 'aracacë ñuina rëquin 'atimoi aia. Usa 'aínbi cana 'ëx a unicaman 'acësa oquin 'aquinma 'ëmi catamëtia upitax bucunun unicama 'imi uacën, bamatancëxribia xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun. ¹¹'ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë asaribi 'ain. Ainra carnero upí oquin bërúancë, ax ca aín carnero bamati rabanan bamanuxunbi bëarati 'icën. ¹²Usa 'aínbi ca an curíqui biti cupíshi carnero bërúanquin ñu mëcë uni, ax 'inu aia isquin carnero ëbiani abatia, ax asérabi aín 'ibuma 'aish. Abácëbë uxun ca bëtsi biquin 'inun raíri tsuácaia. ¹³An carnero upí oquin bërúanti sinánquinma curíqui binuxuinshi ñu mëcë uni, ax ca carnerocaman rabanan nëëtima abatia.

¹⁴⁻¹⁵'ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë a 'ain. 'ëx Papan ca 'ë 'unánxa, 'ënribi cana a 'unan. Usaribi oquin cana 'ën carnerocamaribi 'ën 'unanin, atúnribi ca 'ë 'unania. Usa 'aish cana 'ëx bamatsianxmabi anun rabanan bamati 'ain. ¹⁶Bëtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aíshbi ca ënë cënënu 'icëma 'icën. Aribi cana ënë cënënu 'inun bëti 'ain. Acamanribi ca 'ën bana cuati 'icën. Usaquin 'ën 'acëx ca 'ën carnerocamax achúshi cënënuishi 'iti 'icën, achúshishi ca an a bërúancë 'iti 'icën.

¹⁷Baísquitēcēanx tsónux 'èx bamatsianxmabi bamati cupí ca 'èn Papan 'è nuibatia. ¹⁸'Èx cuēēnīama ca unin 'è bamamitima 'icēn. Bamatsianxmabi cana 'èxbi cuēēncē cupí bamati 'ain. 'Èx cuēēncē cupí cana bamati 'ain, bamatancēx cana baísquitēcēnti 'ain. Usai 'inun ca 'èn Papan 'è caxa.

¹⁹Usaquian cacēxun cuaxun ca a banan rabanan judíos unicaman bētsi bētsi oquin sināncēxa. ²⁰Sinani ca 'itsa uni —ñunshin 'atimañu ca a uni 'icēn, ca ñunshíanxa. ¿Uisa cupí caramina aín bana cuatin? —quiacēxa. ²¹Usa 'ain ca rafrínēxribishi —ēsai ca ñunshin 'atimañu uni banaima. Ñunshin 'atimañēnbi ca bēxunū uni bēpēxcutima 'icē —quiax quiacēxa.

Jesús cuēēanma bana

²²Anuxun a rabiti xubu mēñotancēxun anun ami sinānquin —asábi ca — quixun cá, a nētē sinānquin Nucēn Papa Dios rabinux ca judíos unicama mita 'ain Jerusalénu timēacēxa. ²³Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu amo 'icē, anua uni niti, Salomón cacē, anun niacēxa. ²⁴Nitsia ca judíos unicaman nēbētsioraquin cacēxa:

—¿Uisati caramina nu chiquiracēquin caiman? Mix Cristo, axa utinu nun caíncē, a 'ixun ca nu upí oquin cat.

²⁵Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Cana mitsu can, cacēxunbi camina 'èx cana a 'ai quixun sināncēma 'ain. 'Èn Papan cacē 'ixun 'èn ñu 'aia isquin ca unin, 'èx cana Cristo 'ai quixun 'unánti 'icēn. ²⁶'Èn 'aia isquinbi, camina 'èmi catamēcēma 'ixun, asérabi cana Cristo 'ai quixun sinaniman. ²⁷Carneronēan an bērúancē unin bana cuacēsaribi oquin ca axa 'èmi catamēcē unin 'èn bana cuatia. Cuatia cana acama 'èn 'unanin. Usa 'ixun ca 'èn bana cuakin a bana quicēsabi oquin 'aia. ²⁸Acama cana nētētimoī Nucēn Papa Diosnan 'inun 'imiti 'ain. 'Imia ca uínbi atu 'è bicuantima 'icēn. ²⁹Atux ca 'èn Papa, axa uínu 'icē unibētanbi sēnēnmaira, an 'ēnan 'inun 'èmi sinānmiquin 'è 'ināncē 'icēn. Usa 'icē ca uínbi atu a bicuantima 'icēn. ³⁰'Èx 'èn Papabē rabē 'aíshbi cananuna achúshishi 'ain.

³¹Usaquian cacēxun ca judíos unicaman anun rēcatsi quixun maxax biacēxa. ³²Bitsia ca Jesusan cacēxa:

—'Èn Papan 'è 'amicēxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Èn usoquin 'acē uinu 'icē ñu cupí caramina 'è maxaxan 'acatsi quin?

³³Èsoquian cacēxun ca judíos unicaman cacēxa:

—Minmi upí ñu 'acē cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucēn Papa Dios ñui 'atimati banacē cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi 'aíshbi mix isamina Dios 'ai quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.

³⁴Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ca ēsai quia: “Mitsúxbi camina dioscama 'ain”. ³⁵Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo a ca unin —asérabima ca —quixun catima 'icēn. Usa 'ain ca an asérabi ami sinānquin aín bana cuacē unicama Nucēn Papa Diosan “'Èn bēhicē 'aish camina dioscama 'ai” quixun cacēxa. ³⁶¿Nucēn Papa Diosan ēñē menu uni 'inun 'è xúá 'aínbi caramina mitsun uisa 'ixun, aín Bēhicē cana 'ai qui cana Nucēn Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'è cain? ³⁷'Èn ñu 'acē ax 'èn Papan cushínbi 'acēma 'ain camina 'èx cana Nucēn Papa Diosnuax uá 'ai quixun sinántima

'ain. ³⁸ 'Ēmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían 'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun 'unánan 'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.

³⁹ Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani nëtëacëxa.

⁴⁰ Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan Juanën uni nashimia, anu 'iacëxa. ⁴¹ Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca 'aisa-maira uni quiacëxa:

—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'aínmabi ca axa ënë uni ñui quíá bana-cama ax asérabi 'icën.

⁴² Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin aín bana cuaxun —ax ca asérabia Nucën Papa Diosnuax uá 'icë —quixun sináncëxa.

Lázaro bama

11 ¹ Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa. Aín chirabacë rabëtax ca Marta 'imainun María 'iacëxa. ² María ax ca an Nucën 'Ibu Jesús aín taë 'iníntisa ron chabóxun aín bun tatërëncë, a 'iacëxa. ³ Usa 'ixun ca aín chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë uni ca 'insíanxa —quixuan Jesús catánun uni xuacëxa. ⁴ Xucëx cuanxuan unin cacëx ca Jesús quiacëxa:

—Ca 'insíanxa 'aíshbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara Nucën Papa Diosan cushi 'icë quixun 'unánan, uisaira cara aín Bëchicënën cushiribi 'icë quixun 'unánun ca a uni 'insíanxa.

⁵⁻⁶ Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi Jesús, ax Marta, María, Lázaro acama nuibacë 'aíshbi, anua unin usaquin cacë ëma, anu rabë nëtën pain 'iacëxa. ⁷ Rabë nëtë 'icëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Amiribishi Judea nëtënu cuanun ca cuan.

⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax 'esénaënxanbi caina amiribishi Judea nëtënu cuantëcëncatsi quin?

⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Achushi nëtëx ca doce horas 'icën, ¿usa cat? Barían pëcarupuncëbë xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma upí oquin ñu mëëia. ¹⁰ An pëcacëa 'aíma 'ain ca imé nitsi chacáanun unin ñu mëëima. Usaribiquin cana 'ëx anun bamati nëtëma pan 'ain ñu 'ati 'ain.

¹¹ Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nuxnu abë nuibanancë Lázaro ca 'uxaxa. A bësuni cana cuanin.

¹²⁻¹³ Asérabi ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca 'uxaxa —quixun cacëxa. Usaquian Jesusan cacëx ca atux, asérabi 'uxcë ñuisa quia quixun sinani, quiacëxa:

—'Uxcë 'aish ca pëxcúti 'icën.

¹⁴ Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacëxa:

—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icën. ¹⁵ Mitsúnmi 'ën cushi isti cupí cana 'ëx anuma 'ian. Usa 'ain cana anu 'ëx 'icëma cupí cuëënin. Bërí anu cuanun ca cuan.

¹⁶ Cacëxun ca rabë bacëan 'icë Gemelo caquin anëcë, Tomás, an Jesusan 'unánmicë uni raíri cacëxa:

—Nuxribi abê bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísquianan anun Nucên Papa Diosbê uni 'iti bana

¹⁷Usai quiquiani cuani bēbaquinshi ca Jesusan, matá tēmú naēcēnu mēñoēxancē 'aish Lázaro rabē 'imainun rabē nētē 'icē ocēxa. ¹⁸Betania ax ca Jerusalēnu bēbati tres kilometrosa 'iacēxa. ¹⁹Usa 'ain ca judíos unicama Martacēñun María aín rarēbacē ñucē sinania, masá nuitutia isi riquianx raruai aín xubunu a rapasu buciacēxa. ²⁰Tsóxunbi Jesús isa aia quixun ñuía cuabiani María xubunua tsócē ēbiani cuanquin ca Martanēn Jesús aia bēñaquin biacēxa. ²¹Biquin ca cacēxa:

—Mixmi ēnu 'ain ca 'ēn rarēbacē ñucēma 'itsíanxa. ²²Usa 'aínbi cana añu caramina ñucati a ca Nucên Papa Diosan mi 'axunti 'icē quixun 'unanin.

²³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Min rarēbacē ca baísquiti 'icēn.

²⁴Usaquian cacēxun ca Martanēn cacēxa:

—Ēnē nētē cēñúcēbē anun bama unicama baísquiti nētēn ca baísquiti 'icē quixun cana 'unanin.

²⁵Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēx cana an uni baísquimiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni ainan 'aish Nucên Papa Diosbê 'iti a 'ain. Axa 'ēmi catamēcē uni, ax ca bama 'aishbi tsónux baísquiti 'icēn. ²⁶Axa bamacēma pain 'aish ēnē menu tsoti, aín 'ucha cupí bamacēsa 'aishbi 'ēmi catamēcē, acamax ca xēnibua 'aínbi nētétimoi Nucên Papa Diosbê 'iti 'icēn, bamatancēxbi. ¿Ēsai 'ēx quicē ēnē caina asérabi ca quixun sinanin?

²⁷Usaquian cacēxun ca Martanēn cacēxa:

—Mix camina Nucên Papa Diosan Bēhicē, Cristo, axa utinu nun caíncē a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mēñoēxancēnuaxa Jesús bēunan mēscúa

²⁸Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanēn aín xucēn María amo nitsinaxun munu cacēxa:

—Unu ca Jesús 'icēn, ca uaxa. Mi cuanun 'ēn mi canun ca quiāxa.

²⁹Cacēxun cuati ca María bēnētishi niruquiani Jesúsnu cuancēxa. ³⁰Jesús Betania ēmanu bēbacēma pain 'aish, anuxun Martanēn mēracē anubi pain 'ain, ca anu María cuancēxa. ³¹Bēnētishi niruquiania xubunuax cuania isquin ca axa abē xubunu bucuē judíos unicaman, —sapi ca anua aín rarēbacē maíncēnuax rarumati cuania —quixun sínánquin María nuibancēxa. ³²Cuan-cēbē anua 'icē anu bēbai a tanáin tsóbuquin ca Marianēn Jesús cacēxa:

—Mixmi ēnu 'ain ca 'ēn rarēbacē ñucēma 'itsíanxa.

³³María ini rarumamainuan abē ucē judíos unicamaxribi ini rarumatia isi ca Jesús masá nuituti nitéxēacēxa. ³⁴Nitéxēquin ca Jesusan anu 'icē unicama cacēxa:

—¿Uinu caramina aín rarēbacē mēñoēxan?

Cacēxun ca cacēxa:

—Ca isi cuan.

³⁵Cacēx cuani ca Jesús bēunan mēscúacēxa. ³⁶Usai 'ia isi ca judíos unicamax canancēxa:

—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan bëunan mëscutia.

³⁷Usaía quicëbë ca uni raírinëx quiacëxa:

—¿An uni bëxuñu bëpëxcucë uni ënën cara ñucëma 'aínshi uxun Lázaro iémicë 'itsíanx?

Jesusan Lázaro bamacëbi baísquimia

³⁸Usaía quicëbë nitëxëtëcëni ca Jesús anua Lázaro mëñoëxancancë anu bëbacëxa. Anu Lázaro mëñocë ax ca matá me naëcë 'aish maxax cha achúshinën xëpucë 'iacëxa. ³⁹Anu bëbaquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Maxax ca racanat.

Caiabi ca bamaëxancë uni aín chirabacë Martanën cacëxa:

—Anúan ñuëxancë nëtë ca rabë 'imainun rabë 'icën. Usa 'ain ca anëia.

⁴⁰Usaquian cacëxunbi ca Jesusan Marta cacëxa:

—'Ën cana mi can, asérabi 'ëmi catamëquin camina Nucën Papa Diosan aín cushin ñu 'aia isti 'ain. ¿Usa cat?

⁴¹Cacëbëtan ca anu 'icë unicaman maxax racanacëxa. Racanamainun ca Jesusan manámi bësuquin Nucën Papa Dios cacëxa:

—Papan, camina 'ën bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca quixun cain. ⁴²'Ën cana 'unanin, min camina camabi nëtën 'ën cacëxun cuatin. 'Aínbi cana min camina 'ë asérabi xuacën quixuan ënë unicaman 'unánun, ësaquin mi cain.

⁴³Usaquin catancëxun ca munuma banaquin cacëxa:

—Lázaro, anuax ca chiquit.

⁴⁴Usaquian cacëxëshi ca axa bamacë uni tatanianan mëtanicë 'ianan aín bëmánanribi chupan bërábuncë 'aish nirui quiniuax chiquícuatsiancëxa. Chiquícuatsincëbëtan ca Jesusan abë 'icë unicama cacëxa:

—Cuantánun ca aín taë tubuanan aín mëcën tubuanan anun aín bëmánan rabúncë chuparibi mabit.

Jesús 'acatsi quixuan sináncan

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵Usoquian 'aia isquin ca axa Mariábë cuancë judíos unicaman, Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá 'icë quixun sináncëxa. ⁴⁶Usaía 'imainun ca anu cuanxun raírinën fariseo unicama —Jesusan ca uni bamacë baísquimiaxa —quixun ñuixuancëxa. ⁴⁷Ñuixuncëx abë timëxun ca sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicaman judíos cushibunën 'apucama cacëxa:

—Ënë unin ca uni itsían 'acëma ñu 'itsaira 'aia. ¿Usa 'ain caranuna uisa oti 'ain? ⁴⁸Nun nu an usoquin ñu 'aia isëshicëbëtanbi ca camabi unin ami catamëquin aín bana cuati 'icën. Usocëbë uxun ca Romanu 'icë unin anuxun nun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan nu bëtsi bëtsi oquin nun aintsicamaribi bëtsi bëtsi nëtënua cuanun tsuáquirumiti 'icën.

⁴⁹Cacëxun ca Caifás caquin anëcë uni, ax a barin sacerdotenën cushicaman 'apu, an axa timëcë unicama cacëxa:

—Mitsun camina bana sinaniman. ⁵⁰Nua unin bëtsi bëtsi oquin ancëcëxnu 'ura 'icë nëtëcamanu cuani tsuáquiti ca 'aisama 'icën. Usai 'imanu nux upitax bucuti cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun camina mitsun sinaniman.

⁵¹Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icën; ax a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun —judíos unica-maxa asábi 'inun ca Jesús bamati 'icë —quixun judíos 'apucama cacëxa. ⁵²Judíos unicamaxëshima bëtsi bëtsi nëtënuaxa ax Nucën Papa Diosmi sináncë unicamaxribia ainan 'aish achúshisa 'inúan Jesús bamati ñuiquin ca usaquin cacëxa. ⁵³Usaquin cacëx ca a nëtën judíos 'apucamax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa.

⁵⁴Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judeanuax anua uni 'icëma menu 'urama 'icë ëma Efraín cacë, anu cuancëxa. Anua 'ain ca abë aín 'unánmicë unicama 'iacëxa.

⁵⁵Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca axa a 'urama unicamax Jerusálenu cuancëxa, anuax judíos unicama 'icësari-biti Pascua nëtën pinux Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun mëníocati. ⁵⁶Cuantancëx bëbax ca Jesús bari, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu riquianx, a isímabi atúxbi ñucacánani ësai quiacëxa:

—¿Mitsun sináncëx cara Pascua nëtë 'ain, Jesús utima 'ic?

⁵⁷Usa 'ain ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseocamanribi anu 'icë unicama —Jesús mëraquin camina nun nu binun nu cati 'ai —quixun cacë 'iacëxa.

Achúshi xanúan Jesús 'inínti ron tachuca

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 ¹Mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë anun carnero 'ati nëtë 'iisama pain 'ain, ca Jesús Betania ëmanu cuancëxa, a ëmanuxuan Lázaro bamacëbi baísquimicë anu. ²Cuanxa Jesús atun 'itinu bëban ca Martanën piti 'aruacëxa. 'Aruxuan 'ináncëxun ca Jesús bëtan Lázaro 'imainun anu 'icë unicaman mesanuxun piacëxa. ³Pimainun ca Maríanën 'itsaira cupicë 'inínti ro sanuira, nardo cacë, a medio kilosa bëacëxa. Bëxun anun tachabotan-cëxun ca Jesús aín bun tatërëancëxa. Usoquian 'acëxa xubu namé camabi tsitsirui bëqui sanuia ca xëcancëxa. ⁴Usoquian Maríanën Jesús 'aia isi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, an uni Jesús 'inánti, ax quia-cëxa: ⁵—¿Uisoti caranuna ënë ro maruxun aín cupí trescientos curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëma 'ain?

⁶Asérabi ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas quiáma 'icën. Ax an curíqui mëcamacë uni 'ixun, anua Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan curíqui 'arucë burasa bërúanquin, anua curíqui mëcamacë 'aish ca usai quia-cëxa. ⁷Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacëxa:

—Usabia 'inun ca ën. An ca anúan bamaia 'ë 'ati a ro nanxa. A ro ca ënëx 'icën. ⁸Camabi nëtën camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun xëribuquin 'ë istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ësënan

⁹Usa 'ain ca —Jesús ca Betanianu 'icë —quixun cuabiani a isanan, bama-cëbia baísquimicë Lázaro aribi isi judíos unicamax riquiancëxa. ¹⁰⁻¹¹Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicë cupí, Jesúsmi sináncëxa. Usa 'ain ca Jesusan bana cuaquian unicaman atun ñuicë bana cuaisama tancë cupí, sacerdotenën cushicaman Lázaroribi 'ati sináncëxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu uēxancē unicamax timēcāmē'ēocē, an —Jesús ca Jerusalénu aia —quixun ñuicania cuacēxa.

¹³ Cuabiani ca camaxunbi xēbin pēchi tēaquin bibiani, bain aia Jesús bēñāquin bitsi biránanquiani riquiāncēxa. Riquiāncēbēa ucēbē ca munuma banai sharati quicāncēxa:

—Nucēn Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucēn 'Ibu Diosan xucēx ca Israel unibunēn 'apu ēnēx aia.

¹⁴ Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro mērai anu 'iruquiani Jerusalénu cuāncēxa, usaquiania cuantia Nucēn Papa Diosan bana unin ēsaquin cuēñēosabi oi:

¹⁵ Siónu 'icē unicama, racuēaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca burron caxunu tsotax aia.

¹⁶ Usaí 'ia isquinbi ca aín 'unánmicē unicaman, a ñuiquin cuēñēo bana quiásabi oi ca 'ia quixun 'unánma 'icēn. Baísquitāncēxa Jesús naínu cuantēcēan cuni ca a ñuiquian, usaí ca 'iti 'icē quixun cuēñēosabi oi ca 'iaxa quixun 'unāncāncēxa.

¹⁷ Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacē matá me naēcēnu mēñfoēxancēbi cuēnquin baísquimia isēxancē unicaman Jerusalénuxun a bana ñuiacēxa.

¹⁸ Ñuia cuabiani ca anu 'icē unicama —usoquin ca Jesusan uni itsin 'acēma ñu 'axa —quixun sinani a isti sinánbiani Jesús mērananquini riquiāncēxa.

¹⁹ Usaía 'icāncēbē ca fariseo unicamax canāncēxa:

—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa. Usaía 'ia isquin camina 'unāncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax 'ēsēnanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacē unían Jesús istisa tan

²⁰ Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu cuanmainun ca griego banan banacē unicama rafrinēxribi atubē Nucēn Papa Dios rabi cuāncēxa. ²¹ Cuanxun ca Galilea menu 'icē ēma itsi, Betsaida, anu 'icē uní, Felipe, a mēraquin cacēxa:

—Jesús cananuna istisa tanin.

²² Quixuan cacēx cuanxun ca Felipenēn Andrés pain cabiani a rabētaxbi cuanxun —griego banan banacē unin ca mi istisa tania —quixun Jesús cacēxa. ²³ Cacēxun ca Jesusan Felipecēñun Andrés cacēxa:

—Uní 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ēx bamatāncēx baísquiti 'ain. A nētē ca bēri 'urama 'icēn. ²⁴ Asérabi cana 'ēn mitsu cain, me 'ucē mēu 'apácēma 'aish ca ñu bēru aín nami ax usabi 'imainun aín napu axribi nētētima usabi 'ia. Me 'ucē mēu 'apácēxun cuni ca aín nami nētēcēbēbi aín napu ax cotāncēxun upí oquin tuaia. ²⁵ Axa ēnē nētēnu upiti tsótishi sināncē uní ax ca ainanma 'aish Nucēn Papa Diosbē 'ítima 'icēn. Usa 'aínbi ca axa ēnē nētēnu ax cuēñcēsa oishi upiti tsótishi sināncēma uní, ax ainan 'aish nētétimoi xēñibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'ia. ²⁶ Axa 'ēnan 'iisa tancē unin ca 'ēx cuēñcēsabi oquin 'ati 'icēn. Usoquin 'ai ca uinu carana 'ēx 'ain, anuribi ax 'iti 'icēn. An 'ēx cuēñcēsabi oquin 'acē unicama a ca 'ēn Papan nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aín bamati ñuia

²⁷Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ën Papa cati 'ain? ¿Carana, Papan, bërí uisa cara ocaniabi ca 'ë iémit quixun cati 'ain? Usama ca. Uisa cara oti 'icë usa oquin 'acánun cana uacën. ²⁸Papan, unicaman mix cuëncësa oquin mi rabinun ca uisashi cara, 'ë ocancëxbi asábi 'iti 'icën.

Cacëxun ca naínuax banaquin aín Papan cacëxa:

—Atúan 'ë rabinun cana mënócën, mënío 'ixun cana 'ëa rabinun sinán-mitëcënti 'ain.

²⁹Usai naínuax banaia cuax ca anu 'icë unicama raírinëx —caná ca banaxa —quiacëxa. Quimainun ca raírinëxribi —ángel ca Jesúsbe banaxa —quiax quiacëxa. ³⁰Quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Ënë banax ca 'ën cuanun 'ën Papa quicëma 'icën. Mitsúnmi cuanun ca quiaxa. ³¹Bërí ca ënë nëtënu 'icë unicama, cara 'ëmi sinania, cara 'ëmi sinanima quixun Nucën Papa Diosan isti 'icën. Isanan ca an 'ëmi sináncëma unicaman 'apu, ñunshin 'atimanën 'apuribi ax cushi 'icëbi 'ën unicama 'ibua-timoquin ñusmoti 'icën. ³²Ëx unin i curúsocënu matáscë 'itancëxun cana camabi menu 'icë uni 'ëmia sinánun 'imiti 'ain.

³³Ësoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.

³⁴Usaquin cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan bana cuënëo uni ñuixuncë unían a bana isquin unicama ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësaí quia, Cristo ax ca nëtétimoi xëñibua 'aínbi 'iti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina min, axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá, ax ca i curúsocënu matáscë 'iti 'icë quixun nu cain? ¿Ui cara Nucën Papa Diosnuaxa uni 'inux uá ax 'ic?

³⁵Cacëxunbi ca Jesusan, 'ëmi camina sinánti 'ai quixun caquin ësaquin catëcëancëxa:

—'Itsama nëtéinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax mitsubë 'iti 'icën. Usa 'ain camina ax cuancëma pan 'ain, an mitsu 'unánmicësabi oi 'iti 'ain, ax cuancëbëmi usabi 'inun. A an 'unánmicëma uni, an ca uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima. ³⁶Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti, axa mitsubë 'aínshi, an 'acësaribi oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca aséribi 'icë quixun sinani ami catamëti 'ain.

Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nëtëacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

³⁷Itsa oquin Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unicaman ax ca aséribi Cristo 'icë quixun sinánma 'icën. ³⁸Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana Isafasnën cuënëosabi oi ca 'iacëxa. A banax ca ësaí quia:

Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, min bana nun ñuixuncëxun cuaquin, aséribi ca quixun sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara minmi ñu 'aia isquin mix camina aséribi cushi 'ai quixun sinanx?

³⁹Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan bëtsi banaribi Isafas cuënëomiacëxa. Ax ca ësaí quia:

⁴⁰Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun

'imíaxa. 'Imianan ca atun bērun isquinbi, 'ēx cana cushiira 'ai quixun sinántisama tanía 'ēn iēmísama 'inun 'imíaxa.

⁴¹Ēsaquin ca Isafasnēn cuēñocēxa, an Nucēn Papa Diosan 'imicēxun Jesusan usoquin ñu 'ati isanan bana ñuixunti iscē cupí.

⁴²Usa 'aínbi ca 'itsaira judíos uni 'imainun aín 'apu raírinēnribi Jesús, ax ca Cristo, axa utia atun caíncē, a 'icē quixun sináncēxa. Atun nuitu mēu usaquin sinaníbi ca chiquiracēti banama 'icēn, fariseo unicamami racuēti —atun sapi ca anua judfos unicama timēti xubunu nu atsínmitēcēntima 'icē —quixun sinani. ⁴³Nucēn Papa Dios cuēñun 'icēsamairai ca a unicama fariseo unicamami racuēti atux cuēñcēsa oíshi 'iacēxa.

Jesusan bana cuaisama tancē cupí uni 'uchocē 'iti

⁴⁴Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacēxa:

—Axa 'ēmi catamēcē uni ax ca 'ēmishi catamētíma, Nucēn Papa Dios, an 'ē xuá, amiribi catamētia. ⁴⁵An 'ē iscē uni an ca Nucēn Papa Dios, an 'ē xuá, aribi isia. ⁴⁶An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti 'ēx cana unicama ñu 'atima 'acē 'aishbi sinanati 'ēmi catamēti upí 'inun 'iminux uacēn. ⁴⁷Uinu 'icē unin cara 'ēn bana cuaquinbi 'ēx quicēsabi oquin 'aima, a uni cana 'ēn 'uchoiman. 'Ēx cana ēñē nētēnu 'icē uni 'uchoi uáma 'ain. Atúxa Nucēn Papa Diosnan 'inux iēñun cana uacēn. ⁴⁸An 'ē timaquin 'ēn bana cuaisama tancē uni ax ca 'ēn bana quicēsa oquin 'acēma cupí, ēñē mecama cēñúti nētēn 'uchocē 'iti 'icēn. ⁴⁹'Ēx cana 'ēnbi sinánx banaiman. 'Ēn Papa, an 'ē xuá, an ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana uni 'unánmiti 'ai quixun 'ē caxa. ⁵⁰'Ēn cana 'unanin, an 'ē cacē bana ax ca anúan uni ainan 'aish Nucēn Papa Diosbē nētétimoi 'iti a 'icēn. Usaquin 'unánxun cana 'ēn Papan 'ē cacēsabi oquin bana ñuin.

II. BAMATANCĒXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

Jesusan aín 'unánmicē unicama tachuca

13 ¹Pascua anun carnero 'ati nētēa 'icēma pan 'ain ca Jesusan 'unán-cēxa, anúan ēñē menuax aín Papanu cuanti nētē ca 'uramatia quixun. Jesusan ca ēñē menuxuan aín bana cuacē unicama camabi nētēn upí oquin nuibacēxa. Usa 'ain ca Jesús ax an atu nuibacē cupí bamaia aín unicaman —asérabi nu an nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nētē 'uramacēxa.

²'Uramacēbētan ca ñunshin 'atimanēn 'apun Judas Iscariote, Simonan bēchicē, a Jesús uni 'inánti sinánmiacēxa. Usoquian sinánmicē 'ain ca a ñantan Jesusan aín 'unánmicē unicamabētan piacēxa. ³Piquin ca —'ēn Papan camabi ñu 'ibuamíanan ēñē nētēnu xuá 'aish cana anuribi cuantēcēnti 'ai —quixun sináncēxa. ⁴Usaquin sinani ca pitancēx niruacēxa. Niruxun aín cutun pēxun nantancēx ca anun ratērēmēti chupan tsitēcērēquiacēxa. ⁵Usai 'itan-cēxun ca 'unpax manē xapanu 'aruxun aín 'unánmicē uni achúshi achúshi tachucatancēxun anun ratērēmēti chupan tatērēancēxa.

⁶Tatērēntancēxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronēn Jesús cacēxa:

—¿Mín caramina 'ē tachucati 'ain?

⁷Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uisa cupí carana 'ēn ēsoquin mitsu 'ai quixun camina bērí 'unaniman. Nētē itsin cuni camina 'unánti 'ain.

⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx mi meüira 'icë camina uisa nëténbi min 'ë tachucatima 'ain.

Ësoquian cacëxun ca Jesusan catëcëancëxa:

—'Ën mi chuacëma 'aish camina 'ënan 'itima 'ai —quixun.

⁹ Cacëxun ca Simón Pedronën:

—Usa 'ain ca 'ën taëishi 'axunma 'ën mëcën rabé 'imainun 'ën maxcáribi chucat —quixun cacëxa.

¹⁰ Cacëxunbi ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Nashicëxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitëcënquinma aín taëishi anun nicëxa chuaia chucati 'icën. Usaribiti camina micamax nashicësa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aishbi camina micama achúshinëxëshi min nuitu upíma 'ain.

¹¹ Un cara a uni 'inánti 'icë quixun 'unánquin ca —micama achúshinëxëshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacëxa.

¹² Ësoquin caquin atu tachucatancëxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu tsóbutëcëntancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—¿Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin?

¹³ Mitsun camina 'ëx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë a 'ai quixun 'ë cain. Asérabi cana 'ëx usa 'ain. ¹⁴ 'Ëx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti camina micamax bëtsibë bëtsibë tachucananti 'ain. ¹⁵ 'Ënëx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ën mitsu 'acë 'icën. ¹⁶ Asérabi cana 'ën mitsu cain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma”. Usaribiti ca a xucë uni, ax an xucë abë sënénma 'icën. ¹⁷ 'Ënë banacama 'unánquin a bana quicësabi oquin 'ai camina chuámarua taní cuëncanti 'ain. ¹⁸ Mitsux camina cuënti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ën caíscë unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ën 'unáncësabi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo, ësai quicësabi oi, 'iti 'icën: “An 'ëbëtan pán picë uni ax ca 'ëmi 'iaxa”. ¹⁹ A unían aín sináncë ñu 'acëma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancëx, 'ëx usai 'icëbëtan, camina asérabi carana 'ëx ui 'ai quixun 'unánuxun 'acanin. ²⁰ Asérabi cana mitsu cain, uin cara 'ën bana ñuixunun 'ën xucë uni aín bana cuatia an ca 'ën banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ën bana cuatia an Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banaribi cuatia.

Judasnën a uni 'inántia Jesús ñuia bana

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Usoquin catancëx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'inánti 'icën.

²² Cacëxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai isanancëxa. ²³ Usa 'ain ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa. ²⁴ Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun quixun sanánquin mëtúnquin cacëxa. ²⁵ Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:

—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:

—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.

Caxun ca pán chamaratsu chabóxun Simonan bëhichë, Judas Iscariote, a 'ináncëxa. ²⁷'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën Judas bënëñquinshi sinánmiacëxa. Usaquin sinánmia ca Jesusan Judas cacëxa:

—Añu caramina 'acasi ca bënëñquinshi 'at.

²⁸Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara Jesusan usaquin Judas caia quixun sináncasmaquin cuama 'icën. ²⁹Judas ax ca anu curíqui puruti ñusuti a niqincë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca raírinën, Jesusan sapi isa Pascua nëtën piti ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'inántanun caxa quixun sináncëxa. ³⁰Usa 'ain ca pán chamaratsu bixun pitancëx sënëñquiani Judas imé cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

³¹Chiquíquiania Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë uni raíri cacëxa:

—Bërí, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'unánti 'icën, 'ëx cana asérami Nucën Papa Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan ca uisaira cushi cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánti 'icëen piti ñu marutanun canan, ñn. ³²Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a rabinun ca Nucën Papa Diosan uni 'inux anuax uá 'icë, 'ë baísqumiti 'icën. Usocëbëtan ca 'ëx cana asérami aín Bëhichë 'ai quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti 'icën. Bërfbi ca usai 'iti 'icën. ³³Xëñibutíma cana bënëñishi mitsubë 'iti 'ain. Mitsubë 'itancëx cuancë camina 'ë barinuxun 'ain. Usa 'ain cana 'ën judíos unicama cacësabi oquin bërí mitsuribi cain, anu 'ëx cuancë anu camina mitsux cuantima 'ain. ³⁴Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi cana axa quicësabi oími 'inun mitsu cain, mitsúxbi camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. 'Ën mitsu nuibacësaribi oi camina micamax bëtsibë bëtsibë upiti nuibananti 'ain. ³⁵Micamaxmi bëtsibë nuibanania isquin ca camabi unin, ënë unicamax ca asérami Jesusan 'unánmicë 'icë quixun 'unánti 'icën.

Pedronën a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶Usaquin cacëxun ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Uinu caramina cuanin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina bërí 'ëbë cuantima 'ain. Anúnmi cuanti nëtë sënëñcëbë camina cuanti 'ain.

³⁷Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Uisa cupí carana bëríbi mibë cuantima 'ain? Unían 'ë 'anúnbi cana mibë cuanti 'ain.

³⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Asérami caramina unin mi 'acascëxbi 'ëbë cuanti 'ain? Asérami cana 'ën mi cain, 'atapa banatisama pan 'ain camina —'ën cana a uni 'unanima — quixun 'ë ñuiquin rabé 'imainun achúshi oquin uni cati 'ain.

Nucën Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamëti 'icë quicë bana

14 ¹Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucën Papa Diosmi camina catamëti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti ca 'ëmíribi catamët. ² 'Ën Papan 'icënu ca anu 'iti 'itsa 'icën. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icë quixun mitsu catsían. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mëníoxuni cuanin. ³ Mëníoxun-bëtsini cana anumi 'ëbë 'inun mitsu bitsi utēcënxun 'ain, 'ëx anu 'icë anumi mitsux 'ëbë 'inun. ⁴ 'Ëx anu cuanti a 'unánan camina 'ëx anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.

⁵ Cacëxun ca Tomásñën cacëxa:

—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna uisaxun mix anun cuanti bai 'unánti 'ain?

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unánquin ax cuëñcësabi oquin 'acë, a 'ain. 'Ianan cana an uní anun tsóti nètë 'ináncë, a 'ain. Uix cara Nucën Papa Diosnu cuainsa tania ax ca 'ëmi pain catamëti 'icën. ⁷ Mitsun 'ë upí oquin 'unáncë 'ixun camina 'ën Paparibi upí oquin 'unántian. Usa 'ain camina bërí a 'unanin, a camina isan.

⁸ Quia ca Felipenën cacëxa:

—Nucën Papa Dios ca nu ismit. Bëtsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.

⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Camabi nètën mitsubë 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ë 'unaniman? An 'ë iscë uni, an ca Nucën Papa Diosribi isia. ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí, nu ca Nucën Papa Dios ismit quin? ¹⁰ ¿'Ëx cana Nucën Papa Diosbë 'ain, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quixun caramina sinaniman? 'Ën mi cacë bana 'ënëx ca 'ënbi sinani quicë banama 'icën. Ax 'ëbë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax cuëñcë ñu 'anun 'ë 'amia. ¹¹ 'Ëx cana Nucën Papa Diosbë 'ai quíanan Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quia camina a banax ca asérabi 'icë quixun sinánti 'ain. 'Ëx quicë bana ax ca asérabi 'icë quixun sinánquinmabi camina 'ën ñu 'aiami iscë, acama cupí, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.

¹² Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancë cupí ca axa 'ëmi catamëcë uni, an 'ën 'acë ñuribi 'ati 'icën, 'anan ca 'ën 'acësamaira oquin ñu 'ati 'icën. ¹³ Añu caramina 'ën anën ñucácësa oquin 'ëx cuëñcësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios ca cushiira 'icë quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun. ¹⁴ Añu caramina 'ë sinánquin 'ëx cuëñcësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu xuti

¹⁵ Asérabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'ati 'ain.

¹⁶ Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa 'inun xunun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain, axa xëñibua 'aínbi mitsubë 'inun. ¹⁷ Ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa Diosan bana sináncëma unin ui cara ax 'icë quixun 'unántima 'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'itima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun a 'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xëñibua 'aínbi mitsubë 'icë cupí. ¹⁸ 'Ën cana mitsu 'ibuñumoima, cana mitsunu utēcënin. ¹⁹ Itsama nètë 'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin 'ë istēcëntima 'icën. Usa 'aínbi camina

mitsun 'è istècènxun 'ain. 'Èx pain Nucèn Papa Diosbè 'icè cupí camina usaribiti mitsúxribi abè 'inuxun 'ain. ²⁰A nètèn camina 'unánuxun 'acanın, 'èx cana 'èn Papabè 'ain, usaribiti camina mitsux 'èbè 'ain, 'èxribi mitsubè 'imainun. ²¹An 'èn bana 'unánquin ax quicèsabi oquin 'acè uni ax ca axa 'èmi asérabi sináncè uni a 'icèn. Axa 'èmi sináncè uni a ca 'èn Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ènrabi a uni nuibaquin uisaira carana 'èx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.

²²Cacèxun ca Judas Iscariote ama, bètsi Judasnèn Jesús cacèxa:

—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun ismiquinbi an Nucèn Papa Diosan bana cuacèma unicamaribi ismitima 'ain?

²³Cacèxun ca Jesusan cacèxa:

—Uix cara 'èmi sinania, ax ca 'èx quicèsabi oi 'iti 'icèn. Usai 'ia ca 'èn Papan nuibati 'icèn. An nuibacèbè cana 'èn Papabè 'èxribi a unibè 'iti 'ain. ²⁴Axa 'èmi sináncèma uni ax ca 'èx quicèsabi oi 'ima. 'Èn mitsu cacè bana, ènèx ca 'ènbi sinanx quicèma 'icèn. Ax ca Nucèn Papa Dios, an 'è ènu 'inun xuá, an 'è sinánmicè 'icèn. ²⁵Mitsubè ènè nètènu 'ixúinshi cana ènè bana-cama mitsu ñuixunin. ²⁶Usa 'aínbi ca Nucèn Papa Diosan 'è cupíshi aín Bèru Ñunshin Upí, an uni 'aquinti, xuti 'icèn. Xucèxun ca an camabi ñu 'unánmianan 'èn ñuixuncè banacama manutimoquin mitsu sinánmiti 'icèn.

²⁷'Èx cuancèbèbi camina chuámashirua bucucanti 'ain. 'Èn 'imicèx camina ènè menu 'icè ñu sinani cuèèncèsamaira oi 'ènan 'aish cuèèni chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá nuituaxma 'ianan racuéaxma 'ican. ²⁸'Èn mitsu, cana cuanin, cuantancèxbi cana mitsubè 'inux utècèni cuani quixun cacèxun camina camaxunbi cuacan. Asérabi 'èmi sináncè 'aish camina mitsux, 'èsa-maira 'èn Papa anu cana cuani quixun 'èn cacèx cuèèntian. ²⁹Ènè ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan, mitsúnmi ènè ñucama 'ia isquin, asérabi cana 'èx Nucèn Papa Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.

³⁰Ènè banacamaishi cana mitsu cain. An ènè menu 'icè unicama ax cuèèncèsa oquian 'anun 'amicè 'apu ca aia. Usa 'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an 'è uisoima. ³¹Usa 'aínbi cana camabi unían 'èx cana 'èn Papami sinani quixun 'unánun, an 'è cacèsabi oquin 'ain. Ènèishi cana mitsu cain. Cuanti ca nirut —quixun ca Jesusan aín 'unánmicè unicama cacèxa.

Aín icèñun uvasnèn pèñan Jesusan bana ñuixuan

15 ¹Usaquin catancèxun ca èsaquinribi Jesusan aín 'unánmicè unicama cacèxa:

—Èsa ca. 'Èx cana uvas 'apácè aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun ca 'èn Papax an ñu 'apácè bérúancè unisa 'icèn. ²Usa 'ixun ca an uinu 'icè 'èn pèñanèx cara bimiñuma 'icè a tèaxun nia. Nianan ca uinu 'icè 'èn pèñanèx cara bimiñu 'icè a upíra oquian tuanun raménfoia. ³Micaman 'èn mitsu ñuixuncè bana cuacè cupí camina mitsun nuitu mèníocè 'aish upí 'ain. ⁴'Èx mitsubè 'imainun ca mitsúxribi 'èbèbi 'it. Èsa ca: Uva pèñan pèónxquicè 'aish aín i rarami upiti tacáshquicèma 'ixun ca upí oquin tuaima. Upiti aín rarami tacáshquicè 'ixun cuni ca upí oquin tuaia. Usaribiti camina mitsux asérabi 'èbè 'ima uvas tuáñumasaribi 'iti 'ain.

⁵'Èx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pèñánsaribi camina mitsux 'ain. Usa 'aish camina 'èmi catamèanan 'èmi upiti sinánan 'èx mibè 'ain, min

sinan 'ën sinánsaribi 'aish 'ëx cuëncësabi oquin 'anan 'ën bana quicësabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsubëma 'ain camina 'ëx cuëncësabi oi 'itima 'ain. ⁶Uva pëñan bimiñuma ax ca unin tëaxun nicëx xanania. Xanania bucúnrutancëxun tsi rëquirucëmi nicëx ca xaratia. Usaribiti ca axa 'ëmi catamëti 'ëmi sináncëma unicamax 'iti 'icën.

⁷Mitsux 'ëmi catamëanan 'ën bana manuima 'ëx quicësabi oi 'icë 'ixunmi ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icën. ⁸Mitsun 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, mitsux camina asérabi 'ën uni 'ai quixun. Usa 'ixun ca mitsu cupí unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. ⁹Ën Papan 'ë nuibacësaribi oquin cana mitsu 'itsaira nuibatin. 'Ën mi nuibamainun camina 'ë manuima 'ëmi sinánti 'icanin. ¹⁰Ax quicësabi oi 'ia ca 'ën Papa Diosan ënquinma 'ë nuibatia. Usaribitimi 'ëx quicësabi oi 'ia cana 'ënribi ënquinma mitsu nuibatin.

¹¹'Ëx 'icësaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuëni bucucanun cana ënë banacama ñuixunquin mitsu cain. ¹²Ënëx ca asérabi ax quicësámi 'icanti bana a 'icën: 'Ën mitsu nuibacësaribiti camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. ¹³Abëa nuibanancë uni axa bamati 'aínbi ca a uni bamati rabanan a nuibacë uni ax bamati 'icën. Usa unin ca uni itsin 'acësamaira oquin uni nuibatia. ¹⁴'Ën cacësabi oi 'i camina mitsux 'ëbë nuibanancë uni 'ain. ¹⁵Usa 'ain cana 'ën ñu mëemicë uni camina 'ai quixun mitsu caiman. An ñu mëëxuncë unin ca uisoquin ñu 'ati cara an ñu mëemicë unin sinania quixun 'unanima. 'Ëbë nuibanancë unicama camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icë cana 'ën Papan 'ë cacë ñucama mitsu 'unánmian. ¹⁶'Ëx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ë caíscan-cëxunmabi cana 'ënan 'inun mitsu 'ënbi caísan. Usotancëxun cana mitsúnmi 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñuishi 'anun mitsu can, xëñibua 'aínbia Nucën Papa Dios cuëñun. Usaquin 'aia ca 'ëx cuëncësabi oquinmi ñucácëxun mitsu 'axúnti 'icën. ¹⁷Usa 'ain cana mitsu catëcënin, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

Jesús cëñun aín unicamamia ënë nëtënu 'icë uni nisha

¹⁸Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa mitsumi nishcëxun camina sinánti 'ain, 'ëmi pain ca nishcancëxa quixun. ¹⁹Mitsun atun sinánsaribi 'icë ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ën caíscë 'aish, atun sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia. ²⁰'Ën ësaquin mitsu cacë a camina sináncanti 'ain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëemicë uni inuíma”. 'Ëmi pain nishquin ca unin 'ë bëtsi bëtsi oia. Usaribi oquin ca 'ënan cupí mitsu unin bëtsi bëtsi oti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën 'ën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca 'ënan cupí uni raírinën mitsun bana cuati 'icën. ²¹Nucën Papa Dios an 'ë xuá a 'unáncëma 'ixun ca 'ënan cupí raíri unin mitsu bëtsi bëtsi onuxun 'aia.

²²'Ën atu bana ñuixuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aínbi cana 'ëx uá 'ixun atu bana ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën bana 'unanibi 'ëmi catamëi-sama tancë cupí aín 'ucha tërëncëma 'aish atun 'uchabi 'icën. ²³Axa 'ëmi nishcë uni, ax ca 'ën Papamiribi nishia. ²⁴Atúan isnun 'ën uni itsin 'acëma ñu 'acëma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca 'ën 'acë ñucama isaxa.

A cupí ca 'èmi nishanan 'èn Papamiribi nishaxa. ²⁵Nucèn Papa Diosan bana cuënëo ax ca 'è ñui ësai quia: “'Èn 'atima ñu 'acé 'aímabi ca 'èmi nishcanxa”. A bana quicësabi oi ca 'ia.

²⁶Unicamax 'èmi nishcë 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upí, an Nucèn Papa Diosan sináncë ñucama 'unánan uni 'aquincë, an uisa carana 'èx 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'icën. Ax ca an Nucèn Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a 'icën. A cana Nucèn Papa Dios cuëncësabi oquin mitsubëa 'inun xuti 'ain. ²⁷Mitsúnribi camabi nètën 'èbë 'ixun 'èn bana ñuixunia cuanan 'èn ñu 'aia iscë 'ixun camina 'è ñuiquin uisa carana 'èx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16 ¹Nucèn Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana ènë bana mitsu ñuixunin. ²Mitsúxmi 'ènan cupí ca anua judíos unicama timéti xubunu atsintécëanxmami 'inun mitsu chiquíncanuxun 'aia. Nucèn Papa Dios cuëncësabi oquin isa 'aia quixun sinánquin ca unin mitsu bëtsi bëtsi oquin 'ati 'icën. Usai 'ia camina isti 'ain. ³Uisa nèténbi Nucèn Papa Dios 'imainun 'ëribi 'unáncëma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati 'icën. ⁴Usoquian unin 'atimocë-xunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icë quixun mitsu cain.

Aín Bëru Ñunshin Upitan Nucèn Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nètën mitsubë 'ixun ñuixunxunmabi cana cuanuxun bërí, unían bëtsi bëtsi ocëxunmi a sináncanun, ènë banacama mitsu ñuixunin. ⁵Bërí cana an 'èn xuá anu cuanin, abë 'i. Èsaquin 'èn cacëxunbi camina mitsu achúshinëmbi uinuirá carana cuanin quixun 'è ñucatiman. ⁶È ñucatímabi camina 'èn cacëx masá nuitucanin. ⁷Usai 'iabi cana asérabi mitsu cain, upitaxmi 'è cupí 'icanun cana 'èx cuanin. 'Èx cuancëbëma ca an uní 'aquinti, Nucèn Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, ax mitsubë 'i utima 'icën. Usa 'aínbi cana 'èx cuanquin a xuti 'ain. ⁸An ca Nucèn Papa Diosan bana cuacëma unicama atux ca 'uchañu 'icë quixun 'unánmianan, usai ca 'èmi catamëti, uni upí nuituñu 'iti 'icë quixun 'unánmianan, Nucèn Papa Diosan ca 'èmi sináncëma unicama atun 'ucha cupí castícantí 'icë quixun 'unánmiti 'icën. ⁹Èmi catamëti sináncëma cupí ca atux 'uchañuira 'icën. ¹⁰Èn Papanu cuancëmi mitsun 'è istécëncëbëtanma ca atun uisai cara 'èmi catamëcë 'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. ¹¹An ènë nètënu 'icë unicama 'ibuacë ñunshin 'atimanën 'apu ca castícanuxun 'uchoçë 'icën. Usa 'ain ca axa 'èmi catamëcëma unicamanribi, usaribiti ca atux castícançë 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën.

¹²Èn a mitsu ñuixunti bëtsi banacamaribi ènu 'aínbi camina 'èn bërí ñuixuncëxunbi uisai quicë cara quixun cuacantima 'ain. ¹³'Aínbi ca Nucèn Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, an Nucèn Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, an mitsubë 'ixun, 'èn mitsu ñuixuncë banacama ax cara uisaira quicë 'icë quixun mitsu 'unánmianan uisa ñucamax cara upí 'icë mitsu 'unánmiti 'icën. An ca anbi sináncësa oquinma, Nucèn Papa Diosan cacëxuan cuacë ñucamaishi mitsu 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca uisai cara 'èn unicama ènë nètënuax 'ianan Nucèn Papa Diosan nètënuaxribi 'iti 'icë quixun mitsu 'unánmiti 'icën. ¹⁴An ca 'èn sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën. An mitsu 'unánmicë cupí camina 'è rabiti 'ain. ¹⁵Èn Papan ñu ax ca 'ènanribi 'icën. Aín sinánsaribi ca 'èn sinan 'icën, 'èn cushix ca aín

cushisaribi 'icën. Usa 'ain cana mitsu can, ain Bëru Ñunshin Upí an ca 'ën sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën.

**Masá nuitutancëxbi ca ain unicama chuámarua
tani cuënti 'icë quiáxa Jesús quia**

¹⁶ Ënu mitsubë 'itancëxbi nètétia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nètéinshi 'ë istécëncanti 'ain. Anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin.

¹⁷ Ësoquian cacëx ca ain 'unánmicë unicama raírinëx canancëxa:

—¿Uisai quicë bana cara, “ënu mitsubë 'itancëx nètétia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nètéinshi 'ë 'istécënti 'ai”, quianan, “anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin” quicë ënëx 'ic? ¹⁸ Quianan ¿uisa cupi cara “itsama nètéinshi” quiax quin? Cananuna cuatima —quiax canancëxa.

¹⁹ A ñucácatsi quiáxa canania 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Ënu mitsubë 'itancëx nètétia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nètéinshi 'ë istécënti 'ai quixun 'ën mitsu cacë bana ñui caramina cananin? ²⁰ Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ë cupí camina masá nuituti bëunan mescúcanti 'ain. Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama cuënti 'icën. Masá nuitutancëxbi camina mitsux 'ë cupí chuámarua tani cuënti 'ain. ²¹ Anúan bacénti nètën ca xanu paë tani bënëtia. Usa 'aínbi ca nanipacëtancëxun ain tuáratsu isi —cana bacéan —quixun sinani cuëni, chuámashi tanquin, bëräma paë tancë a manuia. ²² Usaribiti camina mitsux bërí masá nuitutin, 'aishbi camina 'ë istécëni cuëenquin chuá-mashirua tanti 'ain, uinu 'icë unínbi sinanamitisama oi.

²³ A nètën camina uisai quicë cara 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icë quixun 'ë ñucánuxunma 'ain. Asérabi cana mitsu cain, 'ëx quicësabi oquinmi a ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'axunti 'icën. ²⁴ Ënan 'ixunbi camina 'ëx quicësabi oquin aña ñubi Nucën Papa Dios ñucácancëma pain 'ain. Ca ñucát. Ñucácëxun ca cuëinra cuëënun an mitsu 'axunti 'icën.

**Axa ain unicamami nishcë unicamasama
cushiira ca Jesucristo 'icë quicë bana**

²⁵ Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Bëtsi ñu ñuicësoquin cana 'ën 'unánmisa tancë banacama mitsu ñuixuan. Usa 'aínbi cana 'itsama nètë 'icëbëtan bëtsi ñu 'acësoquin ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unánun Nucën Papa Dios ñuiquin mitsu ñuixunti 'ain. ²⁶ Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. 'Éinshi mitsu a ñucáxunti caínquinma camina mitsúnbi abë banaquin a ñucáti 'ain. ²⁷ An ca asérabi mitsu nuibatia. Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sináncë cupí ca an mitsu nuibatia. ²⁸ Nucën Papanuax cana ënë nètënu uacën. Uá 'aishbi cana ënë nètënuax amiribishi Nucën Papabë 'i cuantécënin.

²⁹ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa ca —quixúnu upí oquin 'unánun nu bana ñuixunin. ³⁰ Bërí cananuna 'unanin, upí oquin camabi ñu 'unánquin camina bana ñuixuanan bëtsi ñuribi 'an. A cupí cananuna mi ñucátécëenquinma, asérabi ca usa 'icë quixun 'unánan mix camina asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.

³¹ Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin? ³² 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani tsuáqui-quiani amami amamitan cuanti 'ain. Usai camina bëríbi 'ë ëbiani cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icën. ³³ 'Ëmi catamétími chuámashírua 'aish upitax 'icánun cana ënë banacama mitsu ñuixuan. Ënë nètënuax camina mitsux 'ënan cupía mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain. Usai 'ibi camina bënëtima 'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu 'icë unicama 'ibuacë 'icëbi cana 'ën ñunshin 'atimanën 'apu ñusmon.

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

17 ¹ Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë banaquin ca Jesusan aín Papa cacëxa:

—Papan, unían 'ë 'ati nètë ca uaxa. Min camina 'ëx, min Bëchicë 'icë, bamacëbi 'ë baísquimiti 'ain, 'ë rabiquian camabi unin mix camina asérabi cushiira 'ai quixun 'unánun. ² Min camina ui unicama caramina min Bëchicë 'ëmi sinánmi, acamaxa xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'inun 'iminun 'ë can. ³ Ui unin cara mixëshimi asérabi Dios 'icë, mi 'unánan minmi ënë menu unun xuá, 'ë 'unáncë, a unicamaxëshi ca xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'iti 'icën.

⁴ Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun ënë menu 'ë xuá ñucamaribi 'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi oquin. ⁵ Usa 'ain camina ënë nètëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi misaribi 'itëcënun, minu cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.

⁶ Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa caramina mix 'ai quixun 'unánun bana ñuixuan. Min unio 'aísha minan 'icëbi camina 'ëmia sinánun 'imia. Usaquinmi 'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati ax quicësabi oi 'iaxa. ⁷⁻⁸ Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana ñuixuan. Ñuixuncëxun ca —asérabi ca —quixun atun sinánquin asérabi cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë xuacë quixun 'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë banacama ax ca min 'ë sinánmicë 'icë quixun.

⁹ Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma unicama cana mi ñucáxuniman. Minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënëishi cana mi ñucáxunin. ¹⁰ Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania. Usaribiti ca uicamax cara mimi sinania acamax ca 'ëmiribi sinania. 'Ën sinánsaribi ca atun sinan 'icën.

¹¹ Ënë nètënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx cuancëbë ca atux ënë nètënu bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish upíira 'ianan cushiira 'ixun camina minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënë bërúanti 'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish achúshisa 'inun camina atu bërúanti 'ain. ¹² Ënë nètënu atubë 'ixun cana minmi 'ë 'ináncë unicama min cushínbi bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama achúshinëmbi 'ëmi sinánti ëncëma 'icën. Usa 'aínbi ca achúshi uni axa usai 'iti 'ia, an cuni 'ëmi sinánti ëanxa, a ñuia min bana cuënëo quicësabi oquin.

¹³ Bërí cana anu mi 'icë anu cuanin. Ënë nètënuax cuancëma pan 'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua tani cuëñun atun cuamainun mi ñucáxunin.

¹⁴ 'Ēn cana ěnēcama min 'ĕ sinánmicē bana upí, ashi ñuixunquin 'unánmia. 'Aínbi ca an ěnē bana cuacēma unicamax atumi nishia, 'ĕx 'icēsariibitia atux ěnē nētēnu 'icē ñuishi sináncēma 'ain. ¹⁵ Ēnē nētēnuami atu binun quixun cana mi ñucatiman. An min bana cuacēma unicamaxa atumi nishcēbētan-bimi ñunshin 'atimanēn 'apun 'ibuati rabanān bēruānun quixun cana mi atu ñucáxunin. ¹⁶ 'Ēn 'acēsariibi oquin sinánquin ca atun, an min bana cuacēma unicaman sináncēsa oquin sinanima. ¹⁷ Usa 'ain camina min sináncēsariibi oquin sinánan min bana quicēsabiira oíshi 'inun atu 'imiti 'ain. ¹⁸ Minmi ěnē nētēnu 'icē unicama mimi sinánun 'aquinun 'ĕ xuásariibi oquin, cana ěnē unicama mimi sinánun unicama 'aquinun xutin. ¹⁹ Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuēēncēsabi oquinshi 'anun cana 'ĕn mix cuēēncēsabi oquinshi 'ain.

²⁰ 'Ixunbi cana ěnē unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan bana ñuixuncēxun cuatía ax 'ĕmi catamēti unicamaribi sinánquin cana mi ñucatin. ²¹ An 'ĕn bana cuati unicaman, 'ĕmi catamēquin, bētsin sináncēsariibi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ĕbē 'imainun 'ĕx mibē 'icēsariibitia nun sinánsariibi 'aish atux nubē achúshisa 'inun cana mi ñucatin. Ēnē nētēnu 'icē unicaman, asérabi camina min 'ĕ xuacē quixun 'unánuan atux bētsin sináncēsa oquinshi sinani, 'itsa 'aíshbi achúshisa 'inun cana mi ñucatin. ²² Nux cananuna rabé 'aíshbi achúshishi 'ain. Usariibitia atux 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'inun cana 'ĕx misariibi 'ixun atúxribia 'ēsariibi 'inun 'imian. ²³ Mix 'ĕbē 'icēsariibiti cana 'ĕx atubē 'ain, atúxa asérabi nuibanani bētsin 'acēsariibi oquin sinani achúshisa 'inun. Atúxa usa 'ain ca an min bana cuacēma unicaman 'unánti 'icēn, asérabi camina min 'ĕ xuacē quixun. 'Unánan ca, 'ĕmi 'acēsariibi oquin camina an 'ĕn bana cuacē unicama nuibati quixun 'unánti 'icēn.

²⁴ Papan, ěnē nētē unitisama pan 'ain camina 'ĕ nuibaquin misariibi 'inun min cushi 'ĕ 'ináncēn. Usa cana 'ĕx 'ai quixun isnúxa minmi 'ĕ 'ináncē unicamax anu 'ĕx 'icē anuribi 'ĕbē 'iti cana cuēēnin. ²⁵ Papan, upíira sinánñu camina 'ain. Usa 'icēbi ca an min bana cuacēma unicaman mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ĕn mi 'unan, an 'ĕn bana cuacē unicamanriibi ca asérabi camina min 'ĕ xuacē quixun 'unania. ²⁶ 'Ēx atubē 'imainun min 'ĕ nuibacēsariibitia atúxribi bētsibē bētsibē nuibanānun cana uisaira caramina mix 'ain quixun atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin 'unánmiti 'ain.

Policíanēan Jesús bia

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 ¹ 'Ēsoquin abē banaquin aín Papa Dios catancēx ca Jesús aín 'unánmicē uni mēcēn rabé 'imainun achúshi acama buani Cedrón cacē baca ěsquicē, a inubiani 'uri anu i 'apácē naēratsu, anu cuancēxa. ² A naēx ca anu Jesús 'imainun aín 'unánmicē unicamabēriibi 'itsai timécē 'ixuan, Judas, an Jesús uni 'inánti, anriibi 'unáncē 'iacēxa. ³ Usa 'ain ca an 'unánxun Judasnēn, judíos sacerdotēnēn cushicamabētan fariseo unicaman xucē policíacēñun suntárucamaribi buáncēxa. Buáncēxun raírinēan buí ěrēncē buánmainun raírinēn anun 'acanánti manē xētocē 'imainun i tēcē acama buanx ca Jesúsmi bēbacancēxa. ⁴ Ami bēbaia ca, bēráma usocanti 'unánxunbi 'ĕ uisoi cara aia quixun sinánquin mēramiquin Jesusan atu cacēxa:

—¿Ui caramina baricanin?

⁵ Cacëxun ca —Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin —quixun cacancëxa. Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain.

Usai quimainun ca Judas, an Jesús atu 'inánti, ax atubë 'iacëxa. ⁶—'Ëx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx ca caxutan titiqui camáxbi menu nipacëacëxa. ⁷Usai 'ia ca amiribishi Jesusan ñucátëcëancëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

Cacëxun ca:

—Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun cacancëxa.

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina mitsun 'ë bariquin 'ëbë 'icë unicama ënë cuantánun ënti 'ain.

⁹ Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sinánti ënti rabanan ca Jesusan usoquin an bití unicama cacëxa, aín bana, “minmi 'ë 'ináncë unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sinánti ëncëma 'icën” quicësabi oía 'inun.

¹⁰ Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu 'ixun aín xacánua biquin sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni, Malco cacë, a aín pabí mëqueu 'icë biscacëxa. ¹¹ Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Ëx ënë unicaman bicëx 'aisamaira tëmëratí 'ën Paqa cuëncëbë cana usai 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos unibunën xucë policía acaman bixun Jesús nëacëxa. ¹³ Usotancëxun ca Anásñën xubunu buáncancëxa. Anás ax ca Caifásñën xanun papa 'iacëxa. 'Ianan ca a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa. ¹⁴ Caifás ax ca —nuxnu upitax bucunuan achúshi uni bamati ca asábi 'iti 'icë —quixuan an judíos 'apucama cacë a 'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jesús a suntárunën buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun Jesusan 'unánmicë uni itsi, atu nuibiani cuancëxa. Axa Pedrobë cuancë uni ax ca sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'aish, Jesús bë a 'apun xubu, cënëcënu me mëniocë, anu atsíancëxa. ¹⁶ Atsinia ca Pedronën ëman bërúxun xëcuëñuxun caíancëxa. Usa 'ain ca ax paían Jesús bë atsíncë uni, an sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë xanubë banatancëxun Pedro atsínmiacëxa. ¹⁷ Atsínmia ca an xëcuë bërúancë xanun Pedro cacëxa:

—¿Bëria bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima caramina mix 'ain?

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ama cana 'ain.

¹⁸ Catancëx ca matsi 'afan 'apun ñu mëemicë unicama policíacamabë tsi rëcaruax sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuiran, ui cara isa aín 'unánmicë unicama 'icë canan uisa bana cara isa 'unánmiäxa quixun 'unáncatsi quixun Jesús ñucácëxa. ²⁰Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana camabi unfan cuamainun, anua judíos unicama timécë xubucamanuxun ñuixuanan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua judíos unicama timécë, anuxunribi unéquinma unicama bana ñuixuan. ²¹¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ë ñucatin? An 'ën cacëxun cuacë unicama ca ñucát. Atun ca año carana 'ën 'unánmia quixun 'unania.

²²Caia ca policía achúshi a rapasu nicë an —¿min caramina ësoquin sacerdotenën cushicaman 'apu ënë cain? —quixun caquin Jesús cuëtashcacëxa.

²³Usocëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia quixun 'ë cati 'ain. Upiti banaia camina 'ë mëetima 'ain.

²⁴Usa 'ain ca Anásnën, Jesús nëamitancëxun policíacama sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás, anu buántanun quixun xuacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiáxa Pedro cëmëtëcëan

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵Usomainun ca Simón Pedro tsimi sënamëti 'iacëxa. Sënamëtia ca ñucácancëxa:

—¿Mixribi caina ënë unin 'unánmicë uni achúshima 'ain?

Cacëxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa. ²⁶Quia ca an sacerdotenën cushicaman apu ñu mëëxuncë uni achúshi, aín aintsia pabíscancë, an Pedro cacëxa:

—¿Naënua carana miribi a unicëñun isíma 'ion?

²⁷Cacëxun ca Pedronën amiribishi —ama cana 'ai —quixun catëcëancëxa. Usoquian cacëbëbi ca 'atapa banacëxa.

Policíanëan Jesús Pilátonu buan

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸Pëcaracëma 'aínshia xabaracëcëbëtan ca Caifásnën xubunua policíanën Jesús Romanuaxa ucë 'apu, Pilato, aín xubunu buáncëxa. Usa 'ain ca a 'apua aín caibuma 'ain, aín xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nëtën 'ati ñu pitima 'icë quixun sinani judíos unicama anu atsíanma 'icën. ²⁹Usa 'ain ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacëxa:

—¿Año ñu cupí caramina ënë unimi manáncanin?

³⁰Cacëxun ca atun cacëxa:

—'Uchañuira 'icëma cananuna minu bécë 'itsiama.

³¹Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—Mitsúnbi camina buántancëxun mitsun cuati bana quicësabi oquin, cara 'uchaxa, cara 'uchacëma 'icë quixun isti 'ain.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Usa 'ainbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icë quiax. ³²—Usai cana i curúsocënu unin matáscëx bamanuxun 'ai —quíáxa Jesús quiásabi oi bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato cacëxa.

³³ Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntecën xun cuëncëxa aia Pilatonën Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Minbi sinánquin caramina ësoquin 'ë ñucatin? ¿Bëtsi unin cara 'ë ñuiquin mi cacëma 'ic?

³⁵ Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ëx cana judíos unima 'ain. Min aintsinbi ca sacerdotenën cushicamabëtan ënu mi bëaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ëx ënë nëtënu 'icë 'apu 'ain ca judíos unicaman 'ë bitima cupí 'ën unicama atubë 'acanantsianxa. Usa 'ain cana ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux uáma 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Pilátonën catëcëancëxa:

—¿Usa 'ain caramina asërabi 'apu 'ain?

Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana 'apu 'ain, min 'ë cacësabi oi. Usai 'inux cana ënë nëtënu uacën, Nucën Papa Diosan sináncë ñucama ñuiquin camabi uni canux. Uicaman cara uisaira cara a bana 'icë quixun 'unántisa tania, an ca 'ën bana cuatia.

³⁸ Cacëxun ca Pilátonën Jesús cacëxa:

—¿Uisa cara min Diosan sináncë 'ic?

Jesús ca bamati 'icë —quíáxa Pilato quia

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancëx amiribishi ëman chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën. ³⁹ Camabi baritia cana Pascua nëtën mitsúxmi cuëncësabi oquin sipuacë uni achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ën judíos unbunën 'apu chiquínti cuëncanin?

⁴⁰ Cacëxunbi ca amiribishi munuma cuëncëni banaquin judíos unicaman cacëxa:

—A 'axunma ca Barrabásëshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mëcamacë uni 'iacëxa.

19 ¹ Usa 'ain ca Pilátonën xubunu atsíntecënquin Jesús rishquinun quixun suntárucama cacëxa. ² Cacëxun rishquitancëxun ca 'apu isa quiax ami cuaiquin suntárunën muxa mañuti otancëxun mañumianan upí chupa minanën pucucësa aribi pañumiacëxa. ³ Usotancëxun ca aín bëmá-nanu niracëquin 'usánquin —judíos unicaman 'apu ca chuámashi 'it —caquin tantáshcacëxa. ⁴ Usocëbë chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'icëmi mitsun 'unánun cana a bëtëcënin.

⁵ Ësoquian cacëbë ca Jesúsribishi muxa mañuticë mañuanan chupa minanën pucucësa pañucë 'aish chiquíacëxa. Chiquíacëbëtan ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, a uni.

⁶ Cacëx ca sacerdotenën cushicama 'imainun policíacamaxribi a isi munuma cuëncëni quiacëxa:

—I curúsocënu ca matas, i curúsocënu ca matas.

Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'ain ca mitsúnbi buántancëxun i curúsocënu matástan.

⁷Ësaquian cacëxun ca judíos unbunën Piláto cacëxa:

—Ënë unix ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia. Usa 'ain ca axa ësai banacë unix ca 'acë 'iti 'icë quiax Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi bamati 'icën.

⁸Usa 'ain ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quiax quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bëmánan pëqui 'aisamaira racuëacëxa.

⁹Racuëti aín xubunu atsíntëcënxun ca Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caramina 'ain?

Cacëxunbi ca cáma 'icën. ¹⁰Cacëxunma ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën mi ñucacëxunbi caramina 'ëribi caiman? 'Ëx cuëenquin cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëenquin cana unían mi i curúsocënu matásnun 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?

¹¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Naínu 'icë Nucën Papa Dios cuëëncëbëtanma camina min 'ë uisabi otsáma. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix 'icësamairai 'uchaxa.

¹²Usoquian Jesusan cacëxuan Pilátonën Jesús chiquínti sinaniabi ca judíos unicaman munuma cuëníshoquin cacëxa:

—Min ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarë upí 'itima 'ain. Uinu 'icë uni cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax ca Césarë nishanancësa 'iti 'icën.

¹³Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëníoquian anu maxax nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë, 'iacëxa.

¹⁴Pascua nëtë imëishi 'inun a nëtën piti anun mëníoti nëtëan bari xamáru-mainun ca anu tsóxun Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, mitsun 'apu.

¹⁵Cacëxun ca cuëníshoquin cacëxa:

—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.

Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmi 'ain?

Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:

—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarnëxëshi ca nun 'apu 'icën.

¹⁶Usaquian cacancëxun ca Pilátonën atúnbia i curúsocënu matásnun quixun cacëxa. Usoquian Pilátonën cacëxun ca judíos unicama cuëëncësabi oquin suntárucaman Jesús buáncëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë 'iábianquin Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë, anu buáncëxa. ¹⁸Buanx

bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa. Usoquin ca rabé uniriibi, bëtsi amo 'anan bëtsiribi amo i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa, Jesús a nëbëtsi 'inun. ¹⁹Usocamainun ca Pilátonën cuënëomitancëxun i curúsocënu ësai quicë bana matásmiacëxa: “Jesús, Nazaretu 'icë, judíos unicaman 'apu”. ²⁰Usa 'ain ca Gólgota matá anuxuan Jesús i curúsocënu matáscancë, axa Jerusalén 'urama 'ain, raírinëxa umainun raírinëxriibi cuanquin judíos unicaman a bana cuënëocë isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan, griego banánribi cuënëocë 'iacëxa.

²¹Usoquian cuënëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman Piláto cacëxa:

—“Judíos unicaman 'apu ca” quixun cuëñëoxunma ca 'at. Usoquinma ca “axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë, a ca ëñëx 'icë” quixun 'at.

²²Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ën cuënëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.

²³Usaquian 'an ca rabé 'imainun rabé suntárunën Jesús i curúsocënu matástancëxun mëtícananquin aín chupa biacëxa. Aín chupa bitancëx ca chupa itsi cëxëquinma tēpëxuinshi pañucë, ²⁴a bitsi canancëxa:

—Tucatima ca. Uin cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna ñuratsu pain niqin tanti 'ain.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo, axa ësai quiásabi oquin ca suntarucaman 'acëxa: “Ñuratsu pain niqin tantancëx ca 'ën chupacama mëtícananxa”.

²⁵Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa. ²⁶Usa 'ain ca Jesusan aín tita a 'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua isquin cacëxa:

—Titan, ax ca min tuá 'iti 'icën.

²⁷Canan ca aín 'unánmicë uni aribi cacëxa:

—Ca is, ax ca min tita 'iti 'icë —quixun.

Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun buáncëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa. ²⁹Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë xapusa ñu ami chabótancëxun buáruuxun 'amiacëxa. ³⁰'Amicëx ca Jesús vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tētúbutishi bamacëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

³¹Pascua nëtëa iméishi 'iti 'ain ca a nëtéxa bëtsi nëtësamaira anun ñu mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman cuëëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilatonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë unicama aín xo tēcënmianan i curúsocënu biminun cacëxa. ³²Cacëxuan xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabé a bëtsi pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo tēcëancëxa. ³³Usobëtsini Jesúsriibi 'ai uxunbi ca asérabi bamacë isquin 'ama 'icën. ³⁴'Aiamabi ca suntáru achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachiacëxa. Usocëx ca imi 'unpáxbë mësúcü 'ibúacëxa. ³⁵Asérabi ëñë ñucama

isá 'ixun cana ënë bana cuënëoin. 'Ën cuënëocë bana ënëx ca asérabi cëmë-cëma 'icën. Usa ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin, mitsúnribimi asérabi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun. ³⁶Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi ca ënë ñucama 'iacëxa. Ax ca ësai quia: “Aín xo achúshibi ca təcéntima 'icën”. A bana quicësabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi təcëanma 'icën. ³⁷Ësairibi ca cuëño bana quia: “Tarotancëxun ca an 'acëcaman isti 'icën”.

Jesús matá naëcënu mëníocan

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸Arimatea ëmanu 'icë uni, José, an ca Jesusan bana cuacë 'ixunbi judíos unicamami racuéquin ufíbi —'ëx cana Jesusan bana cuacë 'ai —quixun cáma 'icën. Usa 'ixun ca bamacë Jesús buántisa tanquin Piláto —'asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácëxa. Ñucácëxun ca Pilátone, —asábi ca, ca buántan —quixun cacëxa. Cacëxun ca bamacë bibianquin Jesús buáncëxa. ³⁹Buánmainun ca Nicodemo axa imé cuanx Jesúsbe bana, anribi 'inínti ro mirra rocëñun áloe ro mëscucë, treinta kilosa bëacëxa. ⁴⁰Usoatancëxun ca Josébëtan Nicodemonë judíos unibunëan bamacë maínuxun uni 'acësabi oquin, Jesús 'inínti ro mëscucë anun 'acë chupa, anun rabúancëxa. ⁴¹Usoquian Jesús mëníocë 'ain ca i curúsocë 'urama anu i 'apacë naëratsu matánu 'iacëxa. Anu ca me naëcë achúshi anu uni bamaia mëníoti 'acë 'aínbia anu uni mëníocëma pan 'iacëxa. ⁴²A quíníxa 'urama 'ain ca Pascua nëtë 'aían atux a nëtën tantiti cupí anu racántancëxun Jesús mëníocëxa.

Bamaxbi Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 ¹Domingo nëtë pëcaracëma 'aínshi ca María Magdalena ax anua Jesús mëníoëxancë quini isi cuancëxa. Cuanx bëbaquin iscëxbi ca anúan quini xëpuëxancë mapara ax racanacë 'iacëxa. ²Usobiani bënëtishi abáquiani cuanxun ca aín 'unánmicë uni aira Jesusan nuibacë, acëñun Simón Pedro cacëxa:

—Unin sapi ca Nucën 'Ibu quininua bibianquin buánxa, uínu cara buánxun racánxa cananuna 'unaniman.

³Cacëx ca Pedrobë Jesusan 'unánmicë uni itsiribi anua Jesús mëníoëxancë quininu abáquiani cuancëxa. ⁴Cuaníbi ca Pedro axa munu cuanmainun bëtsi axira pain rëcuëñquiani cuanx quininu bëbacëxa. ⁵Bëbai xëñirácëti tëtúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan anun rabúënxancë chupa ashi anua isacëxa. Isíbi ca quininu atsiánma 'icën. ⁶Atsíncëbëma ca Simón Pedro ax tsíancuatsini aí ax pain quininu atsiáncëxa. Atsínxun ca chupa anun Jesús rabúënxancë, ashi isacëxa. ⁷Isanan ca anun marábuënxancë pañun aribi bëtsi chupabëma capúncësa 'aish amo racácë isacëxa. ⁸Iscëbëbi ca ax paian rëcuëncuatsincë uni axribi quini mëu atsínxun —asérabi ca Jesús ënuma 'icë —quixun isacëxa. ⁹A ñu isquinbi ca a rabëtan Nucën Papa Diosan bana cuëño, bamatancëx ca ax baísquiti 'icë quíáxa quicë, a uisai quicë cara quixun 'unánma 'icën. ¹⁰'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icë obiani aín xubunu cuancëxa.

María Magdalenanëan Jesús isa

(Mr 16.9-11)

¹¹Usa 'ain ca a uni rabëtaxa cuanmainun utëcëanx María quini rapasu niracëti aín namé isnux tëtúbuti aín bëunan mëscúacëxa. ¹²Usai 'iquinbi ca

quini mëucüa ángel rabé, chupa uxuira uxu pañuaxa, anu Jesús racáênxan-cënu aín maxcá 'icëu bëtsi 'imainun aín taë 'icëu bëtsiribishi tsócë isacëxa.

¹³ Iscëxun ca ángelnën María cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? —quixun.

Cacëxunbi ca Maríanën catëcëancëxa:

—Unin ca quininu atsínxun 'ën 'Ibu bacarubianquin buánxun amanu racánxa, uinu cara racánxa cana 'unaniman.

¹⁴ Cai caxu bësui cuainacëquinbi ca Jesús a caxu nicë isacëxa, isquinbi ca —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën. ¹⁵ 'Unáncëxunmabi ca Jesusan María cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? ¿Ui caramina barin?

Cacëxunbi ca an naë bërüancë uni isa quixun sinánquin Maríanën cacëxa:

—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ë cati 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—María —ësaquinshi.

Cacëx cuainacëquin ca Maríanën ratúquin, hebreo banan —Raboni —cacëxa. A banax ca an uni ñu 'unánmicë qui quicë 'icën. ¹⁷ Usaquian cacëxun ca Jesusan María cacëxa:

—'Ë ramëxunma pan ca 'at, ën Papanu cana cuancëma pain 'ain. Cuantan-cëxun ca ësaquin 'ën xucëncama catan: An ca 'ë caxa, 'ëx cana 'ën Papa axa mitsun Paparibi anu cuanin. Ax 'ën Papa Dios 'aish ca mitsun Papa Diosribi 'icën.

¹⁸ Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën aín 'unánmicë unicama atunu cuanxun:

—'Ën cana Nucën 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicë banacama atu ñuixuancëxa.

Aín 'unánmicë unicaman Jesús baísquicë isa

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Anúan Maríanën Jesús ispuncë domingo nëtë ñantánbucëbë ca aín 'unánmicë unicamax, xubu achúshinu timéax judíos unibumi racuëti 'aímaquin xëpuax 'iacëxa. Anua 'ain, atu nëbétsi niracëquin ca Jesusan cacëxa:

—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.

²⁰ Ësoquin caquin ca aín mëcën rabé ismianan aín pichánpururibi ismia-cëxa. Ismicëx ca aín 'unánmicë unicama Nucën 'Ibu isi shimëniocati cuëëancëxa. ²¹ Cuëënia ca amiribishi Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican. 'Ën Papan amia sinánun unicama 'aquinun 'ë xuásaribi oquin cana 'ëmia sinánunmi unicama 'aquinun mitsu xutin.

²² Canan ca cuëbitan atumi uínpuquin atu cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu ca 'ican. ²³ Mitsúnmi téréncëx ca axa 'uchacë unin 'ucha téréncë 'ia. Usa 'aínbi ca mitsúnmi téréncëxma a unin 'ucha téréncëma 'ia.

Tomásnëan Jesús baísquicë isa

²⁴ Anua Jesús atubë 'imainun ca aín 'unánmicë uni achúshi Tomás, 'icëbi rabé bacëan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, ax atubëma 'iacëxa. ²⁵ Usa 'ain ca Jesús cuancë caxua aia, an Jesús iscëcaman Tomás cacëxa:

—Nucën 'Ibu cananuna isan.

Cacëxun ca Tomásñën cacëxa:

—Aín mēcën rabé anua rabun matáscancë isquin anu 'ën mēcën rëbun ticánan aín pichánpurunu 'ën mēcën atsínmiquin tanxunma cana asérabi ca ax Nucën 'Ibu 'icë quixun sinaniman.

²⁶Jesús baísqüixancëa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicë unicama amiribishi achúshi xubunu timécë 'iacëxa. A nētën ca Tomásribi atubë 'iacëxa. Usa 'ain ca xubu xëpucë 'aínbi atu nēbētsi niracëquin Jesusan aín 'unánmicë unicama —Cana uan. Chuámashirua ca 'ican —cacëxa. ²⁷Atu catancëxun ca Tomásribi cacëxa:

—Min mēcën rëbun ca ënu ticat, 'ën mēcën rabéribi ca is. 'Ën pichánpurunu min mēcën atsínmiquin ca tan. 'Ëx cana ama 'ai quixun sínánxunma ca 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinan.

²⁸Cacëxun ca Tomásñën —mix camina asérabi 'ën 'Ibu 'ianan 'ën Diosribi 'ai —quixun cacëxa. ²⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Tomás, bërí camina 'ë baísqüicë isquin, asérabi cana 'ën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ë isquinmabi, asérabi cana 'ëx a 'ai quixun sínáncë uní, a ca Nucën Papa Diosan chuámashirua tani cuëñun 'ímia.

Añu cupí carana ëñë bana cuëñö quiáxa Juan quia

³⁰Usa 'ain ca unin 'acëma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicë unicaman isnun 'acëxa, ëñë quiricanu ca Jesusan 'á ñucama camaira cuëñöcëma 'icën.

³¹Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëhicicë 'icë quixun 'unanimi amí catamëti mitsux xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana ëñë banacama cuëñön.

Aín 'unánmicë unicama mēcën achúshi 'imainun rabémia Jesús chiquiracëtécëan

21 ¹Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë parúnpapa cuëbí 'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa: ²Anu ca Simón Pedro, Tomás 'icëbi rabé bacëan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, a 'imainun Natanael, Galileanu 'icë Caná cacë ëmanu 'icë, a 'imainun Zebedeonën bëhicicë rabé acamabë Jesusan 'unánmicë uni rabéribishi timécë 'iacëxa. ³Anuxun ca Simón Pedronën —cana tsatsa ricani cuani —quixun raíri cacëxa. Cacëxun ca —nuxribi cananuna mibë cuani —quixun cacancëxa. Cabiani nuntinu cëñúruquiani coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi biáma 'icën. ⁴Bitsíma 'inëti ñancáishi pëcaraxun ca Jesús masinua nicë iscancëxa, isquinbi ca, ax ca Jesús 'icë quixun 'unáncanma 'icën. ⁵'Unáncë-xunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Tsatsa caramina bicancëma 'ain?

Cacëxun ca —cananuna bicëma 'ai —quixun cacancëxa. ⁶Usaquian cacëxun ca Jesusan —nunti rapasu mëqueu ca mitsun rica nanpat, anua camina tsatsa bití 'ai —quixun cacëxa. Cacëxun ax quicësabi oquin nanpátancëxun ca rica niancëxa. Nínquínbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan 'iëoia bërucasmacëxa. ⁷Usocëbëtan ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira nuibacë, an —ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun Pedro cacëxa. Cacëxuinshi pëxúan nancë aín chupa bixun pañutancëx ca Pedro nuntinuax bacanu 'ibúquiani Jesúsnu

cuancëxa. ⁸ Cuanmainun ca raírinëinshi Jesúsnu bëbati cien metrosa 'ixun aín rica tsatsa buáquicë munuishi buani cuancëxa. ⁹ Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancëx cëñúbucuatsini uquinbi tsi bëpubucënu tsatsa xuia isanan pánribi isacëxa. ¹⁰ Isia ca Jesusan atu cacëxa:

—Bérimi bicancë tsatsa 'itsamashi ca 'ë bëxun.

¹¹ Cacëxun ca Simón Pedronën nuntinu 'iruxun, ciento cincuenta y tres tsatsa chabu buáquicë 'icë, atun rica nëriobëtsinquin masinu bëacëxa. Bëcëxbi ca tsatsa chabu 'itsaira 'aínbi atun rica narásquiama 'icën. ¹² Usoia ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacëxa. Cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicama achúshinënbi, ënëx ca Nucën 'Ibu 'icë quixun camaxunbi 'unánquin, —¿ui caramina 'ain? —quixun ñucáma 'icën. ¹³ Usa 'ain ca Jesusan atu rapasu niracëquin pán bixun atu 'inántancëxun tsatsaribishi 'inancëxa. ¹⁴ Usai ca Jesús bamaxbi baísqutancëx rabëti pain 'itancëx aín 'unánmicë unicamami amiribishi chiquiracëtëcëancëxa.

Simon Pedronëan —'ëx cana asérami mimi sinanin —quixun Jesús ca

¹⁵ Pia sënëncë ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—¿Jonásnën bëchicë, Simón, min ñucama sinancësamaira oi caramina 'ëmi sinánquin 'ë nuibatin? Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero bacë ca piminuxun 'at.

¹⁶ Catancëxun ca amiribishi cacëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Cacëxun ca catëcëancëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at.

¹⁷ Rabë oquin catancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Rabë 'imainun achúshi oquian —caramina 'ë nuibati —quixun cacëxun ca Simón Pedronën —¿uisoti cara 'ë 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani masá nuituquin cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana mi nuibati quixun 'unanin.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at. ¹⁸ Asérami cana 'ën mi cain, bënë 'aish camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën. Usa 'aínbi ca xëniira 'aíshmi mëshpatia uni itsin chupa pañumixun uinu caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.

¹⁹ An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëenmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëencësabi oíshi ca 'it —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni achúshi, a Jesusan nuibacë, a ñui quicë bana

²⁰ Usoquian cacëx caxu bësui cuainacëquin ca Pedronën a nuibairacë aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús nuibiania isacëxa. Ax ca an abëtan pi a rapasu

tsóxun —uin cara uni mi 'inánti 'icë —quixun Jesús ñucáëxancë, a 'iacëxa.

²¹ A uni isquin ca Pedronën Jesús ñucácëxa:

—¿Uisaira cara ënë uni 'iti 'ic?

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Imitisa tanquin 'ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx cuëñ-cësabi oíshi 'iti 'ain.

²³ Usaquian cacëxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacë unicaman —a uni sapi ca bamatima 'icë —quixun sinánxun chaniocëxa. Usa 'aínbi ca Jesusan —Juan ca bamatima 'icë —quixun Pedro cáma 'icën. Caquinma ca ësoquinshi cacëxa: “'Imitisa tanquin ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ai” quixun.

²⁴ 'Ëx Jesusan 'unánmicë uni achúshi 'ixun cana ënë ñu camabi ñuiquin cuëñëon. 'Ën cuëñëocë banacama ënëx ca asérabi 'icë quixun cananuna 'unanin.

²⁵ 'Ën mitsu ñuixuncë bana ënë 'imainun ca bëtsi ñucamaribi Jesusan 'acëxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuëñëocëxbi ca a quirica camabi menu sënëntima 'icën. Ashi.

JESUCRISTONËN CAÍSCË UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

1 ¹Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuainsama pain 'ixun 'á ñucama a ñuiquin mi cuënëoxuan. ²An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun an aín bana unicama ñuixunun xuti unicama caísacëxa. Acamax ca aín 'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca aínu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa. ³Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai 'itancëxun ca, ax ca asérabi baísquixa quixuan an caíscë unicaman 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mēcën rabé nētēn nētéax nētéax atumi chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUACË UNICAMA TIMËA (1.4-8.3)

⁴Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:

—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa Diosan cacësabi oquin 'ën mitsu ñuixuncë a pain caín. ⁵Asérabi ca Juanën uni 'unpaxan nashimiacëxa. Usa 'aínbi ca 'itsama nētë 'icëma 'aínshi Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

⁶Usatancëxun ca bētsi nētēn abë timéax bucuxun an uni bana ñuixunun xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:

—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnēn rēbúnqui 'ain, nun 'apu 'aíshbi ca nun aintsima 'icën. Usa 'ain çaramina bérí nun aintsí achúshi nun 'apu 'inun mēnfoti 'ain?

⁷Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun mēnfocëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun 'unaniman. ⁸Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'ën bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén ëmanu, Judea mecamanu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.

⁹Ēsaquin aín 'unánmicē unicama caíshi ca atun ismainunbi manámiquishi naí cuinan mapucēx istēcēntimoi nētéacēxa. ¹⁰Usai 'ia manámi bēsuquin isabacēbēbi ca uni rabé tari uxua pañucē atu nēbētsi 'iacēxa. ¹¹Usa 'ixun ca atu cacēxa:

—Galileanu 'icē unicama, ¿añuaquin caramina manámia isabatin? Jesús, axa bērí naínu cuancē, ěnēx ca mitsúnmi cuania iscēsa ěsaribicuatsini utēcē-nuxun 'aia.

Jesusan caíscē unicaman atubē 'inun Matías caísa

¹²Ēsaquian a uni rabētan cacēx ca Olivete cacē matá anuaxa Jesús naínu cuancē, anuax aín 'unánmicē unicama Jerusalénu riquiancēxa. Olivete anuax Jerusalénu bēbati ca rabé kilómetroxa 'iacēxa. ¹³Riquianx Jerusalénu bēbatancēx ca anua atux 'icē xubunu atsíanx manámia 'icē cata itsi anu cēñúruacēxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeonēn bēchicē Jacobo, Simón axa aín aintsin rabanan nēcē, a 'imainun Jacobonēn xucēn Judas, acama 'iacēxa. ¹⁴A unicamax ca atúxa 'icēsabi oi 'i, Jesusan xucéantu 'imainun aín tita María 'imainun bētsi xanucamabēribi timéax ami sinani Nucēn Papa Diosbē banacēxa.

Jesusan caíscē unicaman atubē 'inun Matías caísa

¹⁵Usa 'aish ca anu timéax Jesucristomi sináncē unicama ax ciento veinte xucēnsa 'iacēxa. Usa 'ain ca Pedronēn atu nēbētsi niruxun cacēxa: ¹⁶—'Ēn xucéantu, ěsaquin cana mitsu cain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan sinánmicēxuan Davidnēn cuēñeo bana quicēsabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicē, ax 'iaxa. ¹⁷Judas ax ca nucamacēñunbia Jesusan aín bana ñuixunun caístancēxun 'unánmicē 'iaxa. ¹⁸Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquintancēxun a cupía bicē curíquinēn me bitancēxbi, aín 'atima ñu 'acē cupí axbi ñumi natéquiquin aín pucucama antácai bamaxa. ¹⁹Usaía 'icē cuaxun ca Jerusalénu 'icē unicaman a me Acéldama caquin anēaxa, ax ca atun banan Imi Me quicē bana 'icēn. ²⁰Salmos quiricanua cuēñeo bana axa ěsai quicēsabi oi ca 'iaxa:

Aín xubux ca ěncē 'iti 'icēn, anu ca úíxbi 'itima 'icēn.

'Imainun ca ěsairibi quia:

Bētsi unin ca an ěncē ñu mēēti 'ati 'icēn.

²¹Ēnu ca an Jesusan nubē 'ixun ñu 'aia nubētan iscē uni raíri 'icēn. ²²Usa 'aish ca atux Juanēan nashimia 'aísha ax naínu cuantamainun nubē 'iaxa. Usa cupí ca a unicama achúshinēxa Jesús ax ca bamatancēx baísqitēcēanxa quixun nun 'acēsaribi oquin unicama ñuixunub nubē birananti asábi 'icēn.

²³Pedronēn ěsoquin cacēxun ca anu 'icē unicaman rabé uni, José, Barsabás caquin anēcē 'icēbia Justo caquinribi anēcē, acēñun Matíasribi caísacēxa. ²⁴⁻²⁵Usoatancēxun abē banaquin ca Pedronēn Nucēn 'Ibu Dios cacēxa:

—An nubētan mi ñu 'axunun min caíscē 'aíshbi ca Judas mi ñu 'axuanx-mabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unían aín nuitunēn sináncē ñu 'unáncē 'ixun, min ěnē uni rabé uíira caramina Judasnēn ñu mēēti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.

²⁶Catancēxun ca uix cara 'iti 'icē isnuxun ñuratsu pain niqin tancēxa, tancēxbi ca Matías 'iacēxa. Usaquian caíscē 'aish ca Jesusan aín bana

ñuixunun caíscē uni mēcēn rabé 'imainun achúshi, acamabē Matías biranancēxa.

Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

2 ¹Usa 'ain ca Pentecostés cacē nētē ucēbē Jerusalénu 'icē achúshi xubunu timéax axa Jesucristomi catamēcē unicama buciacēxa. ²Anu bucuxun ca suñúan upí 'icēsai banacuatsinia naínuax aia cuacēxa. Cuacēxbi ca anua bucucē xubu namé camabi tsitsiarati sharati banacēxa. ³Usai 'ishi ca tsi érénrucēsa 'aish rēquiabati anu 'icē unicaman maxcánu cēñúruacēxa. ⁴Usacē-bēshi ca Nucēn Papa Diosmi cushii aín Bēru Ñumshin Upitan 'imicēx anu 'icē unicamax bētsi bētsi banan banacēxa.

⁵Usa 'ain ca axa Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iisa tancē judíos unicama, ax bētsi bētsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócēxa. ⁶A unicamax ca xubunu buciāxa bētsi bētsi banan axa Jesucristomi catamēcē unicama banaia cuabiani a xubunu timénux riquiancēxa. Riquiani bēbai timēcāmē'ēoquin a xubunu 'icē unicamaxa banaia, atun banasabi camaxunbi cuati ca ratuti sináncasmacēxa. ⁷Sináncasmai ca atun bémánan pēqui ratuti canancēxa:

—¿Galilea menuaxa ucē unishima cara axa xubunu timéax banacē unicama ēnēx 'ic? ⁸¿Usa 'icēbi caranuna bētsi bētsi nētēnuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icē cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic? ⁹Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a mecamanuax ucē 'ain. ¹⁰'Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egipto, 'imainun Africa menu 'icē ēma raíri Cirene 'ucēa 'icē anuax ucē 'ain, 'imainun cananuna Roma ēmanu 'icē judíos unicama 'imainun raírinēx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acē 'ain. ¹¹'Imainun cananuna Creta cacē nasínu 'icē 'imainun Arabia cacē menu 'icē unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna ēnē unicaman, uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan ñu 'aia quixuan ñuia nun banan quicēsai quia cuatin.

¹²Usai 'icēbē ca camáxbi ratuti sináncasmai canancēxa:

—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?

¹³Usaia quicēbēbi ca raírinēx ami cuai —ñu bata xēaxbi sapi ca paéncanxa —quiax canancēxa.

Timēcāmē'ēocē unicama Pedronēn ca

¹⁴Canancēbē ca Pedro abē 'icē mēcēn rabé 'imainun achúshi unibē nirui munuma banaquin cacēxa:

—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icē unicama, mitsúnmi 'unánun ca 'ēn mitsu camainun cuat. ¹⁵Mitsun sináncēxa ēnē unicamax paéncē 'aínbi ca bari xamárucēma pain 'ain asérabi paéncēma 'icēn, ¹⁶An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni, Joel cacē, an cuēnēo bana quicēsabi oi ca ēsai 'ia. A banax ca ēsai quia:

¹⁷Nucēn 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cēñúcēma pain 'ain cana unicamanu 'ēn Bēru Ñumshin Upí atubē 'inun xuti 'ain. Xucēxun ca Israel unicama, xanu 'imainun bēbu, anbi 'ēx quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca bēnábū unicamanribi 'ēn ismicēxun ñu isnuxun 'aia. Caniacēcē unicamanribi ca 'ēn 'amicēxun namánuxun

'aia. ¹⁸ Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu, abëa 'inun 'ën Bëru Ñumshin upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuiquin uni ñuixunuxun 'aia. ¹⁹⁻²⁰ 'Ën 'imicëx mecama cëñúti nëtë 'icëma pan 'ain cana a isia ratúti ñu naínua unicama ismiti 'ain. Usonan cana menuaribi unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinuxun 'aia. Bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia. ²¹ Usai 'icëbë ca uinu 'icë unicaman cara afn 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'ënan 'inux iécë 'inuxun 'aia.

Usai ca Joelnën cuënëo bana quia.

²² Usaquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:

—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmi ismainunbi, ax ca Nucën Papa Dios-nuax uá 'icë quixuan unicaman 'unánun, uni itsán 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan. ²³ Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unían 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabécëñun i curúsocënu matásmítancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ënë nëtë unitisama pain 'ain Nucën Papa Diosan mënósabi oi ca 'iaxa. ²⁴ Usoquian unin 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísquimi-axa, uisatimoia tsónun. Ax asaribi cushiira 'icëa uinu 'icë unínbi ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa Diosan afn Bëchicë baísquimi-axa. ²⁵ David ax ca Jesús ñui ë sai quiacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan. 'Ëx racuëti masá nuitununma ca ax 'ën mëqueu 'icën. ²⁶⁻²⁷ Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëni bana upitainshi banan. 'Ëx bamaxbi anu uni bamatancëx afn bëru ñumshin 'icë, anu 'ën bëru ñumshin 'inun camina ëntima 'ain. Usoquin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'ën namicama chëquinun 'ë 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísquiti 'ai quixun sinani mimi catamëti cuënin. ²⁸ Min camina upí nuituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ë 'unánmian. Usa 'ixun camina 'ëbë 'ixun chuámashirua tani cuënen 'ë 'imiti 'ain.

Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuënëocëxa.

²⁹ 'Ën xucéantu, aséribi ca nucën rara, David, bamatancëx me quininu mënfoçë 'iacëxa. Usoquian anu 'acan ax ca bërí nëtënbí anu 'icën. ³⁰ David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Usa 'ixun ca paránuxunma Nucën Papa Diosan —min rëbúnqui achúshinëx ca judíos unicaman 'apu, Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncëxa. ³¹ Usa 'ixun ca David an bëráma 'unánxun 'acësoquin, afn rëbúnqui Cristo axa bamatancëx baísquiti a ñui, bamatancëxbi ca afn bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë, anu ëncëma 'ianan afn namicamaxribi chëquitima 'icë quixun ñuiacëxa. ³² Davidnën cuënëo bana quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimi-axa quixun cananuna nucamanbi 'unan. ³³ A ca Nucën Papa Diosan abë 'Apu 'iti afn cushínbi baísquimiquin an cásabi oquin afn Bëru Ñumshin Upí 'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, ënëx afn Bëru Ñumshin Upitan 'imicëx ë sai 'ia. ³⁴⁻³⁵ David ax ca naínu cuanma 'icën. Naínu cuanxunmabi ca an ë sai quicë bana cuënëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina 'ën mëqueu 'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.

³⁶ Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérami 'unánti 'ain, mitsúnmi i curúsocēnu matásmicē, a Jesúsbi ca Nucēn Papa Diosan nucēn 'Ibu 'imianan axa utinu nun caíncē, Cristo, a 'imíaxa.

³⁷ Ēsoquian cacēxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani ratúquin ca Pedrocēñun abēa 'icē unicama ñucáquin cacancēxa:

—'Ēn xucéantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux caranuna bēri uisai 'iti 'ain?

³⁸ Cacēxun ca Pedronēn atu cacēxa:

—'Atimoquin sináñxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucēn Papa Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancēx camina mitsun 'uchacama tērēncē 'inun Jesucristomi catamēti nashimicē 'icanti 'ain. Usai 'icēbētan ca Nucēn Papa Diosan aín Bēru Ñumshin Upí abēmi 'inun mitsu 'inánti 'icēn. ³⁹ Ēnē banacamax ca mitsu 'imainun mitsun bēhicēcama 'imainun bētsi unicamanribi cuati oquin Nucēn Papa Diosan mēño 'icēn. Amia sináñmisa tancē unicamanribi cuati oquin ca usoquin mēñocēxa.

⁴⁰ Usoquin canan ca bana raíriribi ñuixunquin Pedronēn 'ēsēquin cacēxa:

—Ēnē nētēnu 'icē unían a 'unáncēma 'aínbi camina mitsux Jesucristomi sinanati Nucēn Papa Diosnan 'inux iéti 'ain.

⁴¹ Usaquin Pedronēn cacēxun cuaquin ca 'itsa unin —asérami ca a bana 'icē —quixun sináncēxa. Sinani ca a nētēnbi nashimicē 'aish tres mil uniri-bishi axa Jesúsmi sináncē unicamabē 'iacēxa. ⁴² Usai 'itancēx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscē unicaman bana ñuia cuaquin upí oquin sinani camáxbi nuibanancēxa. Nuibanani ca camabi nētēn timéquin, ěnima Nucēn Papa Diosbē bananan pán tēcēnpaxun pi, camáxbi achúshinēn sinánsashi 'aish a ěmanu buciacēxa.

Axira pain Jesucristomi sináncē unicamaxa usai 'iá

⁴³ Usa 'ain ca atun 'aia isía, a ěmanu 'icē unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonēn caíscē unicaman uni itsin 'acēma ñu 'acēxa.

⁴⁴ Usomainun ca axa —asérami ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi catamēcē unicamax bētsibē bētsibē nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani 'aquianancēxa. ⁴⁵ Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncēxa. ⁴⁶ Camabi nētēn anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timéanan ca atun xubunuribi timéxun Jesúsmi sinánquin tēcēnpaxun pán pianan bētsi ñuribi piquianani cuēni bētsibē bētsibē nuibanancēxa. ⁴⁷ Usaía 'ia isquin ca axa atubē timēcēma unicaman —atux ca asérami upí nuituñu 'icē —quixun sináncēxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icē acamaxa Jesucristomi sináñun Nucēn 'Ibu Diosan 'imiacēxa.

Aín niti bētsicē uni pēxcúa

3 ¹ Usa 'ain ca bari cuabúcēbē a las tres 'ain camabi nētēan 'icēsabi, Pedrobē Juan anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu abē banai cuancēxa. ² Cuanx bēbaquin iscēxbi ca uni achúshi aín niti bētsicē, usabi bacēan, anu tsoócēxa. Camabi nētēan bēxun bēxun tsóncancēxun ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu aín xēcūe Upííra cacē, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácēxa. ³ Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocēñun Juan atsini aia isquin,

curíqui isa 'inánun quixun cacëxa. ⁴Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:

—Nu ca is.

⁵Ësaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun sinani cuëenquin caíancëxa. ⁶Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi 'aquinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana mi cain, niruquiani ca cuantan.

⁷Caxun ca aín mëcën mëquenën mëínquin biruacëxa. Usocëxëshi ca aín uxútucuru 'imainun aín taë cushi niisa 'inun pëxcúacëxa. ⁸Pëxcutishi munuma niruishi nitsi cuëëni chirini, Pedro 'imainun Juanbë anuxun a rabiti xubunu atsínquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa. ⁹Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacëxa. ¹⁰Isi ca, ënë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu xëcuë Upíra cacë, anu tsóxun uni curíqui ñucacë a 'icë quixun 'unani atun bëmánan pëqui ratúcancëxa.

Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan Pedronën bana ñuixuan

¹¹A unin ca Pedrocëñun Juan ënquinma 'aracaraishiacëxa. Usa 'aísha anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicë, Salomón cacë, anu a rabëbëbi cuania isi ca ratuti abáquiani cuanx anu timécancëxa. ¹²Usaria isquin ca Pedronën anu timécëcama cacëxa:

—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ënë isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí 'ixun isanuna ënë uni nimia quixun sapi camina sináncanin. ¹³Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham, Isaac, Jacob acama 'imainun nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi cushi 'inun 'imiáxa. Usa 'icëbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncëa Pilatonën ëinsa tancëbëbi camina mitsux cuëncëma 'ain. ¹⁴Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíra sinánñu, a chiquínun caquinma, an uni 'acë uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can. ¹⁵Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abë 'inun 'imiti, Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi 'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiáxa. Bamacëa baísquimicë cananuna nun asérabi isan. ¹⁶Usa 'ain ca nux asérabi ami sináncë 'ixun —Jesuan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixunu nun sináncëbë, mitsúnmi a iscë 'ixun 'unáncë uni ënëx upiti pëxcúaxa. Jesucristonëan pëxcutisa tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira pëxcúaxa quixun camina iscantí 'ain.

¹⁷Ësoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:

—Ën xucéantu, cana mitsu cain, 'ën cana 'unanin, asérabi ca ax Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánxunmaishi camina mitsun 'apucamabëtanbi, mitsun Jesús uni 'amian, ¹⁸Usa 'aínbi camina mitsun, an sinánmicëxun uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan usaia Cristo 'iti ñuiquian cuëñëomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia, Nucën Papa Diosan ënu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani tëmëratí 'icë quiax. ¹⁹Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun 'uchacama tërëncë 'inun Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama tërëanan chuámarua 'inun mitsu cuëñmiti 'icën.

²⁰Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icë, a Nucën 'Ibu Diosanbi bëráma mëníosabi

oi mitsun 'apu 'inun ënë menu utëcënun quixun xuti 'icën. ²¹Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icë anu 'imainun ca Nucën Papa Diosan, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëosabi oquin, camabi ñu sënëonti 'icën. ²²Moisésnën ca bërâma nucën rara judíos unicama ësaquin cacëxa: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icën. ²³Uinu 'icë unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish Israel unima 'iti 'icën”.

²⁴Moisésnëan usaquin cuënëosabi oquin ca Samuelnën pan 'acëbëtan an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raírinënríbi, Cristo uti nëtë ñuiquin unicama ñuixuancëxa.

²⁵Ësoquin canan ca Pedronën ësaquinríbi cacëxa:

—A unicaman axa uti ñuia, ax ucë cupí camina mitsúnríbi chuámarua 'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bërâma mitsun rara Abraham ësaquin cacëxa: “Min rëbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icë unicamax cuëñuxun 'aia”. ²⁶Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë bamacëbi baísquimitancëxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa, mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati ënun quixun.

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

4 ¹Usaquin Pedrobëtan Juanën camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë policíanën cushi 'imainun saduceo unicamax uacëxa. ²An —bamaxbia Jesús baísquicë 'ain ca camabi unfíxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icë —quixun unicama ñuixuncë cupí ca axa ucë unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacëxa. ³Nishi atúan bana ñuixuncëbë uquin ca Pedrocëñun Juan bibianquin buáncëxa. Buánxun ca bari cuabúcébëa imé 'ain, iméshiira ñucánuan pëcaratamainun sipunu atsínmiacëxa. ⁴Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati Jesúsni catamëcë unicamax 'itsaira 'iacëxa. Acamax ca xanucëñunma nucë bënëca-maishi tupúncëx cinco milsa 'iacëxa.

⁵Sipuonx pëcaracëbë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, Jerusálenu timéacëxa. ⁶Acamabë ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun judíos sacerdotenën cushicaman aintsi 'ibucamaribi anu timécë 'iacëxa. ⁷Anu timéxun ca Juancëñun Pedro sipunua bënun quixun suntáru xuacëxa. Xucëxuan chiquínbëtsinquin bëxun suntárunën axa timécë unicama nëbëtsi nitsíncë ca anu 'icë 'apucaman ñucácëxa:

—¿Uían 'amicëxun caramina aín niti bëtsicë uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?

⁸Ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicëxun Pedronën cacëxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacëcë unicama, cananuna mitsu cain: ⁹Aín niti bëtsicë unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun nu ñucatin. ¹⁰Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icë mitsúnmi i curúsocënu matásmicëx bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an 'imicëx ca mitsúnmi iscë ënë uni pëxcúonxa.

¹¹Cuëñëo bana axa ësai quicë a camina 'unan, an maxax xubu 'acë unían a cuëñquinma raírishi caísun biquin racáncë maxax 'aíshbi ca a maxax bërí ami a xubu cushicë 'icën, itá upímia xubucama cushicë usaribiti. A banaxa quicësaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushicë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bërí mëníoxa. ¹²Nucën Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama tërécë 'aish abë 'inúan an nu iéminun Jesúsëshi 'imiáxa. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosnan 'inun nu iémiti bëtsi uni 'aíma 'icën.

¹³Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën quirica 'unáinracëma 'ianan 'apuma 'ixunbi racuéquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax ratúa-cëxa. Usai 'iquin ca —ënë uni rabëtax ca axa Jesúsëbë nicë a 'icë —quixun sináncëxa. ¹⁴Usaquin sinánmainun ca a pëxcucë uni axribi atubë niacëxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma 'icën. ¹⁵Caquinmabi Pedrocëñun Juan ëmáñxun cañnun quixun chiquíntancëx ca atúxbi ñucacananí ësai canancëxa: ¹⁶—¿Uisa caranuna ënë uni rabé oti 'ain? Ënën ca uni itsin 'acëma ñu 'axa. Usoquian 'acë ca Jerusalénu 'icë unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain. ¹⁷Caquinmabi cananuna uni raírinëan cuanúnma ësoquin a rabé cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catëcëñxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntëcënia cananuna mitsu castícantí 'ai quixun cananuna cati 'ain.

¹⁸Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuëñxun cacëxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan 'unánmitëcëntima 'ain.

¹⁹Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:

—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuëñti 'ic, nun nu aín bana manuanan mitsun banaíshi cuati? ²⁰An ñu 'aia isananun nun cuacë Jesusan bana ënë cananuna unicama ñuixuntëcënti ëntima 'ain.

²¹Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícaínsa tanquinbi, atun uni pëxcucë cupía unicaman Nucën Papa Dios rabicëbëtan 'ama 'icën. Usa 'ixun ca —ñuixuntëcënia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancëxun cuantánun ëancëxa. ²²Axa pëxcútisama 'aíshbi pëxcúcë uni ax ca cuarenta baritia inúcë 'iacëxa.

Aín unicaman Nucën Papa Dios aín cushia 'inánun ca

²³Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos sacerotenën cushi-camabëtan ca caniacëcë unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancëxa. ²⁴Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu Dios cacëxa:

—Min camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi uniocën. ²⁵Min Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an mi rabicë, ax ësai quiacëxa:

¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicaman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi 'iti 'icën. ²⁶Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi 'i ënë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timéaxa.

²⁷David quiásabi oi ca asérabi ënë ëmanuax Herodesbë Poncio Pilato 'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bëchicë upíira

sinánñu, Jesús, ènè menu unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui timéaxa, ²⁸usai ca 'iti 'icè quixunmi mênífosabi oi ca usai ami 'iaxa. ²⁹Usa 'ain camina a unicamaxa usai numi 'èsénancè a bana min 'unánquin, racuéquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain. ³⁰'Aquianan camina min Bèchicè upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncè pëxcüanan uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.

³¹Usaquin abè banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbè ca anua bucucancè xubu ax shafquiacëxa. Usafa 'icëbèshi aín Bèru Ñumshin Upí atunu ucëbëtan ca an quimicëxun racuéquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncè unicama ñu 'inánan

³²Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicè bana cuati ami catamécè unicaman, camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa, —'ën 'aracacè ñucamax ca 'ënanshima, camabi uninansa 'icè —quixun. ³³Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscè unicaman atun iscè 'ixun, Nucën 'Ibu Jesús bamacè 'aíshbia baísquicè ñuiquin, racuéquinma upí oquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncè unicama-cëñun an aín bana cuacè unicamaribi upí sinánñu 'aish cuëñun Nucën Papa Diosan 'imiácëxa. ³⁴Uinu 'icè uníxbi ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicaman atun naë marumainun ca xubuñu unicamanribi atun xubu maruacëxa. ³⁵Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscè unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icè unix cara anun aín piti, aín chupa maruti 'aíma 'icè, a curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca uni achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën. ³⁶Axa usai 'aquianancè unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacè, Chipre nasínu 'icè, 'iacëxa. Ax ca Jesusan caíscè unicaman Bernabé caquinribi anécè 'iacëxa. A banax ca an masá nuitutiabi cuëñmicè qui quicè 'icën. ³⁷Usa 'ixun ca Bernabénen aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caíscè unicama 'ináncëxa.

Ananíasbëa Safira 'ucha

5 ¹Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Ananías cacè, aín xanu, Safira cacè, abëtan aín naë maruquin curíqui biacëxa. ²Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbi, naë cupí bicè curíqui mësú ainanbi 'inun nanan acamaishi isa biaxa quixun paránquin mësúishi buánxun Jesusan caíscè unicama 'ináncëxa. ³'Inania ca Pedronën cacëxa:

—Ananías, ¿uiscasquin cara ñumshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'ibuaquin, Nucën Papa Diosan Bèru Ñunshin Upí paráncësa 'ixunmi me cupími bicè curíqui mësú binun mi sinánmíax? ⁴Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicè curíqui mix cuëñcësabi oquin 'ati asábi 'iaxa. ¿Uisa cupí caramina cëmëti sinan? Mix usai 'icè ax ca unimishi cëmécëma 'icën. Camina Nucën Papa Diosmi cëmëan.

⁵Èsai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacëxa. An usai bamacè ñuicania cuacè unicamax ca racuéiracëxa. ⁶Bamacëbè uxun ca anu 'icè bënëa unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías maíancëxa.

⁷Usai 'ian rabé 'imainun achúshi hora 'icëbè ca aín xanuribishi aín bënëa bamacè 'unánxmaishi uax xubunu atsíancëxa. ⁸Atsinia ca Pedronën cacëxa:

—'Ĕ ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ěně curíquicamaishi bian?

Cacĕxun ca xanun cacĕxa:

—Usa ca aín cupí 'iaxa, ashi cananuna bian.

⁹ Cacĕxunbi ca Pedronĕn cacĕxa:

—¿Uisaira 'ixun caramina Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñumshin Upí parani ami 'uchati mín bĕnĕbĕtan sinan? Bĕná unicama ca mín bĕnĕ maínbĕtsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia miribi buánti 'icĕn.

¹⁰ Cacĕxĕshi ca Pedro tanáin nipacĕti bamacĕxa. Usai 'ia ca bĕná unicama atsínquinbi bamacĕ mĕraxun bibianquin buánxun aín bĕnĕ rapasu maían-cĕxa. ¹¹ Usacĕbĕ ca axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama 'imainun an ñuicania cuacĕ unicamaxribi racuĕira racuĕacĕxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscĕ unicaman uni itsin 'acĕma ñu 'a

¹² Usa 'ain ca Jerusalĕnu 'icĕ unicaman, ax ca atubĕ 'icĕ quixun 'unánun Nucĕn Papa Diosan 'amicĕxun, Jesusan caíscĕ unicaman uni itsin 'acĕma ñu 'acĕxa. Usocĕbĕ ca axa Jesúsmi catamĕcĕ unicamax Salomón cacĕ anun uni nicĕ, anubi 'i anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu camabi nĕtĕn timĕacĕxa. ¹³ Anu timĕaxa 'icĕbĕbi ca ami racuĕti uni raíri atubĕ 'iáma 'icĕn. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu asĕrabi upí 'icĕ —quixun sináncĕxa. ¹⁴ Usafa 'imainun ca bĕtsi unicamaxribi 'itsaira, xanubĕbi bĕbucamaxribi Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamĕacĕxa. ¹⁵ Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insíncĕ-cama aín bacĕtĕnĕn bĕxun bĕxun, anúan Pedro uti bainu nancĕxa, Pedro cuaínĕcĕbĕtan aín tupéoncĕinshi pĕxcúnun quixun. ¹⁶ Usomainun ca Jerusalĕn 'urama 'icĕ ĕmanu 'icĕ unicamanribi uni 'insíncĕ 'imainun uni ñumshin 'ati-mañu a camabi bĕacĕxa. Bĕcĕx ca pĕxcúcancĕxa.

Pedrocĕñun Juan 'atimocan

¹⁷ Aisamaira uni Jesúsmi sinania isi ca judíos sacerdotenĕn cushicaman 'apu 'imainun abĕ 'icĕ saduceo unicama nishacĕxa. ¹⁸ Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscĕ unicama bixun sipuacĕxa. ¹⁹ Usocĕbi ca Nucĕn 'Ibu Diosan xucĕx, imĕ uxun, aín ángel achúshinĕn sipu xĕócaxun chiquínquin cacĕxa: ²⁰ —Anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsmi catamĕcĕ 'aish ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ quicĕ bana unicama ñuixunti 'ain.

²¹ Ĕsoquian ángelnĕn cacĕsabi oquin ca pĕcaracĕbĕ cuanxun anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icĕ unicama bana ñuixuancĕxa.

Bana ñuixunmainun ca sacerdotenĕn cushicaman 'apu 'imainun abĕ 'icĕ unicaman, judíos cushibunĕn 'apucama timĕmianan sipuacĕ unicama bĕnun quixun policíá xuacĕxa. ²² Xucĕx cuanxunbi ca policíacaman sipunua mĕráma 'icĕn. Usobĕtsini utĕcĕnxun ²³ ca cacĕxa:

—Nun iscĕx ca asĕrabi sipu cushioquin xĕtáscĕ 'iaxa. An bĕrúancĕ suntá-rucamaribi ca aín xĕcuĕ tanáinbi nicĕ 'iaxa. 'Aínbi ca nun xĕocaquin iscĕxbi uni achúshibi 'aíma 'iaxa.

²⁴ Policía quia cuati ca sacerdotenĕn cushicaman 'apu 'imainun anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu 'icĕ guardianĕn 'apu 'imainun sacerdotenĕn cushicamax ratuti canancĕxa:

—¿Uisashi oquin cara ěně unin nu sináncasmamiti 'ic?

²⁵ Usai 'ia ca uni achúshinën uxun cacëxa:

—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixunia.

²⁶ Ësoquin cacëx cuanxun ca policíacamabëtan aín cushin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama biacëxa. Bixunbi ca unicaman maxaxan 'ati sinani racuéquin, mëëquinma anua judíos cushicaman 'apucama timécë anu upí oxuinshi buáncëxa.

²⁷ Usobëtsinquian bëcancë ca sacerdotenën cushicaman 'apun cacëxa: ²⁸—Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacëxunbi mitsun nètëquinma a bana uni ñuixunia chanioia ca Jersualénu 'icë unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús 'amia quiaxribi quicanin.

²⁹ Ësai quia ca Pedrobëtan Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman cacëxa:

—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a 'ati cuëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëncë, a ñu cuni 'ati 'ain. ³⁰ Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca Nucën Papa Dios, a nun rabicësaribi oquin nucën raracaman rabia, an baísqumiáxa. ³¹ Usotancëxun ca abëa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiáxa. 'Imianan ca axa atun 'Apu 'aían a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha tërëncë 'aish iécë 'inun 'imiáxa. ³² Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi uni cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni 'unánmia.

³³ Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu 'ati sináncëxa.

³⁴ Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel caquin anécë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë 'icëa camabi unin aín bana tancë 'iacëxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:

—Ënë unicama ca ëman pain chiquin.

³⁵ Cacëxuan chiquíncëbëtan ca ësoquin 'apucama cacëxa:

—Israel unicama, ënë unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti 'ain.

³⁶ Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë, an ca ax isa cushi 'icë quixun uni paráncëxa. Paráncëx ca cuatrocientos uni abë timéacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë ca axa abë nicë unicamax tsuáqui abati nètëacëxa.

³⁷ Usocëxa nëtëa 'aínbi ca anun camabi unin aín anë 'ati nëtën, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa cushi 'icë quixun uni parani cëmëacëxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa uni abë timéacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi 'acancëbë ca axa abë nicë unicama tsuáqui nètëacëxa. ³⁸ Usai 'ia sinánquin cana mitsu cain, ënë unicama camina isëshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish ca ñancáishi 'iti 'icën. ³⁹ Aínbi, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana ñuixuanan ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën Papa Diosmi atumina nishcanin ca bërúanracat.

⁴⁰ Ësai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama cuënxun rishquitan-cëxun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntëcënxunma 'anun catancëxun, cuantánun xuacëxa. ⁴¹ Xucëxun 'apucama ëbiani ca —Jesúsnan cupí tëmë-ranun ca Nucën Papa Diosan nu caísa —quixun sinani cuëñquiani

cuancëxa. ⁴² Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntëcënxunma 'anun cacëxunbi ënquinma camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo axa uti nun cañcë, a 'icë quixun uni bana ñuixuancëxa.

An raíri 'aquinti mëcën achúshi 'imainun rabé uni caíscan

6 ¹ Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan bana cuati unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë unicama 'imainun hebreo banan banacë judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan banacë unicama ñui ësaí griego banan banacë unicamax quiacëxa:

—Camabi nëtën piti mëtícaquinbi ca nun aintsi xanu casunamëcë a piti 'inanima.

² Ësaí quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë uni mëcën rabé 'imainun rabé an, axa Jesucristomi catamëcë unicama camicëxa timëtia, cacëxa:

—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinma uni piti mëtícati ca upíma 'icën. ³ Usa 'ain camina mitsun mëcën achúshi 'imainun rabé uni an piti mëtícanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icë quixuan unin 'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën. Caístancëxun camina atúan uni piti mëtícanun cati 'ain. ⁴ Usocëbëtan cananuna nun abë banaquin Nucën Papa Dios unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.

⁵ Ësoquian cacëx ca camáxbi cuëni —cananuna caísti 'ai —quiax canan-cëxa. Canantancëxun ca Esteban, Nucën Papa Diosmi catamëcë 'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan sinánmicë, acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antioquánu 'icë uni 'ixunbia an judíos unicamabëtan Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama caíscacëxa. ⁶ Caístancëxuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman, mëcënan ramëquin, Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

⁷ Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun Jerusalénuxun cuacocancëbë, ami sinani Nucën Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamëacëxa.

Esteban bican

⁸ Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë uni an ca, an 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. ⁹ Usa 'ain ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unibunëan ñu mëemicë 'aíshbia chiquicë unicamabë Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë unicamax timéax Estebanbë cërúanancëxa. ¹⁰ Usai abë cërúanancëxunbia Estebanën atun 'acësama oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxun bana ñuia cuati ca nëtécancëxa. ¹¹ Nëtëxunbi ca uni raíri ësaquin cacëxa:

—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain, nun cuacëx ca ënë uni Moisésëcëñun Nucën Papa Dios ñui 'atimati banaxa quixun.

¹² Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun ca Esteban bibianquin atun cushicaman

'apucamanu buáncëxa. ¹³ Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Estebanmi manánun quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin cacëxa:

— Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnën cuënëo banaribi ñui nëtëtima 'atimati banaia. ¹⁴ Nun cuacëx ca ëesai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan, Moisésnëan ax quicësabi oínu 'inun cuënëo bana aribi bëtsi oti 'icë quiax.

¹⁵ Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman 'apucama 'imainun anu timécëcamanribi iscëxbi ca Estebanën bëmánan ángelnën bëmánansa 'iacëxa.

Bicëxuan Estebanën racuéquinma unicama ca

7 ¹ Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman 'apun Esteban ñucacëxa:

— ¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara asérabi 'ic?

² Cacëxun ca Estebanën cacëxa:

— 'Ën aintsicama 'imainun caniacécë unicama nun cushibu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën rara Abrahamnëx ca Harán cacë menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu 'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíra 'ixun nucën rara Abraham Nucën Papa Diosan cacëxa: ³ “Min mecëñunbi camabi min aintsi ëbiani camina me itsinu 'ën mi ismimainun cuanti 'ain”. ⁴ Cacëx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu tsoócëxa. Anuaxa aín papa bamacëbë ca Nucën Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bërí nëténbi bucucë, ënë menu uacëxa. ⁵ Usaía ucëbi ca ainanbia 'inun me Nucën Papa Diosan 'inánma 'icën, anua aín taën amátiratsubi. 'Inánquinmabi ca sinanatécëñuxunma ësaquin Abraham cacëxa: “Ënë mecama cana mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti 'ain”. Bëchicëñuma pain 'icë ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa. ⁶ Catancëxun ca ësaquinribi cacëxa: “Min rëbúnquicamax ca aín menuma, bëtsi unin menu tsónuxun 'aia. Anua tsócëbi ca anu 'icë unin cuatrocientos baritian min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëminuxun 'aia”. ⁷ Ësaquinribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa: “Cuatrocientos baritia 'icëbëtan cana an min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëmicë cupí, anu 'icë unicama tëmëraminuxun 'ain. Usocëxun ca a menuax cuanun min rëbúnqui xuti 'icën. Xucëx ënë menu uxun ca 'ë rabiti 'icën”. ⁸ Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ësaquinribi cacëxa: “Mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'ënan 'icë 'unánti oquin camina min bëbu tuácama aín inshú maxacara tèati 'ain”. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën Isaac bëchitancëxun achúshi semana aín bacécë nëtë 'icëbëtan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca Isaacnëñribishi Jacob bëchitancëxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnëñribi mecën rabé 'imainun rabé oquin bëchitancëxun a camabi 'unántiocëxa. Jacobnëñ bëchicë mecën rabé 'imainun rabé acamax ca nucën raracama 'iacëxa.

⁹ Jacobnëñ bëchicë achúshi ca José cacë 'iacëxa. 'Icëbi ca ami nutsi nishquin aín xucëantun Egipto menu buántanun uni maruacëxa. ¹⁰ Marucëxuan unin buáncëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa Diosan abë 'ixun 'aquinquin bërúancëxa. Usoquian 'acëxa upí sinánñu 'ixun upí oquin bana cuacë 'icë nuibaquin ca Egiptonu 'icë 'apu Faraón, an anu 'icë unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icë ñucama bërúantiribi 'imiacëxa.

¹¹Faraónnën cacēsabi oquian Josénën 'amainun ca Egipto mecamanu 'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'aíma 'iacēxa. Usa 'ain ca anu 'icē unicama 'acēñuma 'aish nuibacacēxa. Nuibacácēbē ca nucēn raracamaribi pitiñuma 'iacēxa. ¹²Piti 'aíma 'ain ca Jacobnën, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icē quixuan ñuicania cuaxun aín bēchicē, nucēn raracama, anua trigo bitánun quixun xuacēxa. ¹³Xucēxun bitsínquin bēxun trigo ancēax ca amiribishi bitēcēni Egiptonu cuantēcēancēxa. Cuanx bēbaia ca Josénën aín xucēantu isquin, 'ēx cana mitsun xucēn 'ai quixun cacēxa. Usa 'ain ca acama isquin Egiptonu 'icē 'apu, Faraónnën, Josénën aintsicama ēnēx ca judíos uni 'icē quixun 'unāncēxa. ¹⁴Atubē banaquin ca Josénën aín xucēantu cacēxa, aín aintsi 'ibucamacēñuan aín papa Egiptonu bēnun quixun. Aín aintsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacēxa. ¹⁵Usaquian Josénën cacēsabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucamabē Egiptonu 'i cuancēxa. Cuanx anu tsotaxbia Jacobnēx pain 'iá 'ain ca aín bēchicē nucēn raracamaxribi bamacēxa. ¹⁶Jacob bamacē ca aín me, Canaán, anu 'icē ēma Siquem cacē, anu buántancēxun anuxunbi aín bēchicēnēn maíancēxa. A mex ca Abrahamnēan Hamor cacē unin bēchicēcama curíqui 'inánquin marua 'iacēxa.

¹⁷Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi Estebanēn cacēxa:

—Jacob, aín anē itsi Israel, a 'imainun aín bēchicēcama Egiptonuax cēñúa 'aínbi ca aín rēbúnquicama anubi bucüacēxa. A nētēn Egiptonuax cuanti Nucēn Papa Diosan Abraham ñuixuan, a nētē 'urama 'ain ca Jacobnën bēchicēnēn rēbúnquicama nucēn rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun uati bucüacēxa. ¹⁸Uati Egiptonu bucumainun ca bētsi uni an José isáma, ax 'apu 'iacēxa. ¹⁹Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unāncē 'ianan upíma 'ixun, bēbuaquin bēchicē tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nucēn raracama cacēxa. ²⁰Usomainun ca aín titan Moisés bacēancēxa. Usa 'aish ca Nucēn Papa Diosan iscēx upíra upí 'iacēxa. Bacēntancēxun ca aín titan aín papabētan, rabé 'imainun achúshi 'uxēn, 'ura racánquinma aín xubunuxunbi unēxun 'unónmiacēxa. ²¹Rabé 'imainun achúshi 'uxē 'icēbētan, 'ura ēncē mēraxun bixun ca Faraónnën bēchicē xuntacunēn aín tuása 'icē caniocēxa. ²²Cania ca Egiptonu 'icē unicaman atun 'unāncē ñucamaribi 'unánmiacēxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana 'imainun aín ñu 'acēribi upí 'iacēxa.

²³Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aintsi Israel unicama isti sinánbiani cuancēxa. ²⁴Cuanquin ca Egiptonu 'icē unin Israel uni achúshi ami mēparamēquin mēēquin 'atimoia mēraxun, anun rabanan nēēquin, Egiptonu 'icē uni 'acēxa. ²⁵Uotancēxun ca aín aintsi 'aquinsa tanquin Moisésnēn sināncēxa, 'ēn aintsin ca 'unania, Nucēn Papa Diosan 'amicēxun cana atu tēmēraiabi iēmiti 'ai quixun. Usaquian Moisésnēn sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icēn. ²⁶Usoquin 'onx isi cuantēcēnquinbi ca aín aintsi rabé mēēanania mēracēxa. Mēraqun ca ēnananmicasquin cacēxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibē mēēananin? ²⁷Cacēxun ca an bētsi paēoquin mēēcē an Moisés cushin titicaquin cacēxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acē ñucama mēñonuxun isnun mi cax? ²⁸¿Min caramina Egiptonu 'icē unimi 'oncēsaribi oquin 'ē rēisa tanin? quixun cacēxa. ²⁹Usaquian cacēx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icē me, Madián, anu cuancēxa. Cuanx bēbaxun ca aín nētē 'aímabi anu tsóquin xanu bitancēxun bēbu rabé oquin bēchiacēxa.

³⁰Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi Estebanēn 'apucama cacēxa:

—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinaí cacë aín bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rêquirucë mëúciua ángel achúshi isacëxa. ³¹Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnux a 'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa: ³²“'Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'ëx 'ain”. Ësai quia cuati racuëti bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa. ³³Usaia 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: “'Ëx ënu 'ain ca anumi nicë me ënëx upíra upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca ëchit. ³⁴Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa unin bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama tëmëraiaibi iémi cana uan. Iéminuxun cana mi pain Egiptonu xutin”.

³⁵A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëñonuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsicama tëmëraiaibi iéminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquian Moisés canun aín ángel camiacëxa. ³⁶Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buáncëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parúnpapa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

³⁷Usaquin caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:

—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën”. ³⁸Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbétsi 'ianan, aín bashi Sinaí cacë a tanáinuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'Ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuëñëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

³⁹Usa 'aínbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantëcënti sináncëxa. ⁴⁰Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: “An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu rëcuëñxunbianun”. ⁴¹Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë rëax ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuëñcancëxa. ⁴²Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama rabinun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin cuëñëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'aquinbi camina 'ë rabicanma 'ain. ⁴³Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niquianan mitsúnbi uniocë 'ispa tanquin uniocë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënu, Babilonia cacë ëma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.

Usaquian cuëñëosabi oi ca 'iacëxa.

⁴⁴Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi

iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuënëo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bërúancëxa. ⁴⁵A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëníoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámiacëxa. Abámitancëxëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiácëxa, David axa 'apu 'itámainun. ⁴⁶David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa. ⁴⁷Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an cuni a xubu 'acëxa. ⁴⁸'Axuan 'aínbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Ësai ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unían cuënëo bana quia:

⁴⁹ Ësai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Ëx naínu 'icë 'Apuira 'aish cushiira 'ain ca menu 'icë ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'ëx 'ain caramina 'ëx anu tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti 'ain? ¿'Ëx anu tantiti cara uínura 'ic?

⁵⁰ ¿'Ën cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?

⁵¹ Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:

—Mitsux camina bana sinanima, nuituñuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unáncëma unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxbi camina an sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsux 'in. ⁵²An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíira ca uti 'icë quicë unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan. ⁵³Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësabi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

⁵⁴ Usaquían cacëxun cuati ca 'apucama xuumati Estebanmi nishacëxa.

⁵⁵ Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'aísha Jesús aín Papa mëqueu nicë isacëxa. ⁵⁶Isquin ca cacëxa:

—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inux anuax uá Jesús, a Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.

⁵⁷ Ësai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui abáquianxun ca bicancëxa. ⁵⁸Bibianquin ca Jerusalénua buánxun maxaxan 'acëxa. Aín cutun pain pëxun bënë uni, Saulo cacë, an bërúanun quixun nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa. ⁵⁹Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—'Ën 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.

⁶⁰ Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús catëcëancëxa:

—Atúxa ësari 'uchaiaibi camina 'ënun rabanan uisabi otima 'ain.

Ësai quíshi ca bamacëxa.

Jesucristomi catamëcë unicama Saulonën bëtsi bëtsio

8 ¹⁻² Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati ca asábi 'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raírinën masá nuituti inquin Esteban bibianquin buánxun maíancëxa. Esteban usoquin rëtançëx atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi bëtsi ëmanu tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamaishi Jerusalénu bërúacëxa. ³ Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu 'imainun xanuribi nírínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

⁴ Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa. ⁵ Usocëbëtan ca Felipenëribi Samaria menu 'icë ëma achúshi anu cuanxun Cristo ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa. ⁶ Ñuixuncëbë timéquin ca camabi unin —asérabi ca usa 'icë —quixun sinánquin aín bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa. ⁷ Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquicë uni isanan ca uni raíri aín xon nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa. ⁸ Usafa 'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëëinra cuëëancëxa.

⁹ A ëmanu ca ñubé 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun ca a unin —'ëx cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samarianu 'icë unicama paráncëxa. ¹⁰ Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'icë —quiax ami sináncëxa.

¹¹ Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana cuacëxa. ¹² Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca asérabi 'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa. ¹³ Usafa 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icë quixun sinani nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

¹⁴ Usa 'ain ca Samarianu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan bana cuaxa quixuan ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa. ¹⁵⁻¹⁶ Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscéxbi ca anu 'icë unicama Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñuma pain 'iacëxa. Usa 'icë ca atúxribia aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun quixun Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ¹⁷ Ñucáxunquian Pedro-bëtan Juanën aín mëcënan ramëcëx ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.

¹⁸ Usa 'ain ca Jesuan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín mēcënan ramēcëxëshi ca uni Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa: ¹⁹—'Ën mēcënan ramēcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun camina Nucën Papa Diosan cushi 'ëribi 'inánti 'ai —quixun.

²⁰ Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icën. Min usoquin sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain. ²¹ Nucën Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa 'ain camina min añu ñubi nubëtan ësoquin 'atima 'ain. ²²⁻²³ 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nuituñu 'ain. Usaquin sinani camina 'ën iscëx nuituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain. Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sinánti ënquin min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë mi tanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:

—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun Nucën 'Ibu Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

²⁵ Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Usotancëxun, Samaria menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa.

Etiopía nëtënu 'icë uni Felipënën bana ñuixuan

²⁶ Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxun ángelnën Felipe cacëxa:

—Jerusalénuax anun Gaza cacë ëmanu cuanti bai anu camina cuanti 'ain.

Usoquian ángelnën anu cuantánun quixun cacë bai ax ca anun anu uni 'icëma menu cuanti bai 'iacëxa. ²⁷ Ángelnën cacësabi oi ca Felipe cuancëxa. Cuanfibi ca bainuax Etiopía menu 'icë uni achúshibë mërancëxa. A unix ca Etiopía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu, a ñu 'axuanan aín ñucamaribi bërúanxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa. ²⁸ Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonën buáncë, anun aín nëtënu cuantëcëni tsóxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isafasnën cuëñëo bana isacëxa. ²⁹ Isia mëraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan cacëxa:

—A carronu ca cuantan.

³⁰ Quia cuatíshi ca amiqui abáquiani cuancëxa. Cuanquin iscëxuan Isafasnën cuëñëo bana 'aia cuaquin ca cacëxa:

—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?

³¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti 'ain? Ësoquin caquin ca Felipe abë tsotia 'irunun quixun cacëxa.

³² Usaquian cacëx 'iruax abë tsóxun Felipenën iscëx ca a unían 'acë banax ësai quicë 'iacëxa:

Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tēacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën. ³³ Ax upí sinánñu 'icëbia tēmëramicancëbëbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nēeti banacëma 'icën. Axa ëñë menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rëbúnqui 'aíma 'icën.

³⁴ Ësai quicë quiricanua istancëxun ca Etiopíanu 'icë unin Felipe cacëxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isafas ësaí quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?

³⁵ Cacëxun ca Felipenën quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa. ³⁶ Ñuixunbiancëxun ca baca cuëbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:

—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?

³⁷ Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitunënbi sinanimita ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.

³⁸ Usaquin caxun, aín carro nitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenën Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa. ³⁹ A nashimitancëx caman 'iruaishia Nucën Papa Diosan Bëru Numshin Upitan buancëx nëtëtia ca a unin Felipe istëcëanma 'icën. Istëcëní-mabi cuëñquiani ca aín menu cuancëxa. ⁴⁰ Usobiania cuancë ca unin Azote cacë ëmanua Felipe mëracëxa. Anuax cuanxun, ëma itsi ëma itsinu cuanquin —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa.

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹ Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë unicama cëñucatsi quiax, atumi xuatemati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenën cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa: ² —Damasco ëmanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun nëaxun, Jerusalénu bënun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.

³ Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa, Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naínuxun nëbëtsioraquin pëcaquin bëtëncëxa.

⁴ Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësaí quia cuacëxa:

—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?

⁵ Ësai quia ca cacëxa:

—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in.

⁶ Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca Saulonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëñin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Niruquiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.

⁷ Usai quia cuquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax ratúira-cëxa. ⁸ Ratúmainun menuax nirui bëpëquiquinbi ca Saulonën iscasmacëxa.

Iscasmatia ca abëa cuancë unicaman mēnbianquin Damasconu buáncëxa.
⁹ Buáncëxunbi ca rabé 'imainun achúshi nētē bēxuñu 'ixun pima 'ianan xëama 'icēn.

¹⁰ Usaía 'imainun ca Jesucristomi catamēcē uni achúshi, Ananías cacē, ax Damasconu 'iacēxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucēn 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:

—Ananías.

Cacëxuinshi ca Ananíasnēn cacëxa:

—Ënu cana 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Nucēn 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anēcē, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnēn xubunu cuanquin anu 'icē uni ñucáti 'ain, Tarsonu 'icē uni Saulo cacē ax cara ënu 'icē quixun. Anuax ca Saulo Nucēn Papa Diosbē banaia. ¹² Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni achúshi, Ananías cacē, aín xubunu atsínquin a bēpéxcunun quixun aín mēcēnan ramēcëxun isaxa.

¹³ Usaquian cacëxun cuaquin ca Ananíasnēn cacëxa:

—Itsaira unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamēcē unicama bētsi bētsi oia quixun. ¹⁴ Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibē banacē unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenēn cushicama caxa.

¹⁵ Cacëxunbi ca Nucēn 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:

—Racuéaxma ca cuantan. 'Ën caíscē 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bētsi mecamanu 'icē unicamaribi aín 'apucamacēñunbi ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icēn. ¹⁶ Usoquin 'ë ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icēn, uisairai cara 'ënan cupí tēmëraia quixun.

¹⁷ Usaquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icē xubunu cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mēcēnan ramëquin Saulo cacëxa:

—'Ën xucēn Saulo, axa anúnmi ucē bainuax mibē banaëxancē, Nucēn 'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ë xuaxa, amiribishi istēcēananmi aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun.

¹⁸ Ësaquian Ananíasnēn cacēbëshia aín bërunuax ñu xacá tñbu rëucucē-bëtainshi ca Saulonēn isacëxa. Usai 'i nirutancëx ca Saulo nashimicē 'iacëxa.

¹⁹ Nashimicē 'ixun pitancëx amiribishi cushitēcēni ca axa Jesucristomi catamēcē unicamabē Damasconu pain 'iacëxa.

Saulonēan Damasconuxun bana ñuia

²⁰ Anu 'ixun ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun, Jesús ax ca asérabi Nucēn Papa Diosan Bëchicē 'icē quixun unicama ñuixuancëxa. ²¹ Usoquian Saulonēn bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacëxa:

—Ënē unix ca an Jerusalénuxun ami catamëquin a iéminun Jesús ñucacē unicama tēmëramicē, a 'icēn. Ax ca sacerdotenēn cushicamanu buánuxun ënu 'icē unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?

²² Quicancēbëtanbi ca Saulonēn aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icē unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa ënē menu uti judíos unicaman caíncē a 'icē —quixun bana ñuixuancëxa.

Judíos unicama ami 'esénancëx Saulo cuan

²³Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nētē anu 'icēbē ca judíos unicama Saulo 'acatsi quiax 'esénancëxa. ²⁴A 'acatsi quiáxa 'esénancania ñuia ca Saulonēn cuacëxa. Usa 'ain ca chiquitia 'anuxun nētēnbi 'anan imēbi Damasconēn cēnē xēcuēcamanuxun bēaraquin caíancëxa. ²⁵Caíncania 'unánquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Saulo, caquí chanu 'aruxun, cēnē manámia 'icē xēcuēn, imē nanpácancëxa. Nanpácëx ca 'ibúquiani Saulo Jerusalénu cuancëxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

²⁶Cuanx bēbaxa atubē 'iisa tancëxbi ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax Saulo isa Jesucristomi catamēcëma 'icē quixun sinani ami racuēcäcëxa. ²⁷Usa 'aínbi ca Bernabénēn Saulo Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicamanu buáncëxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu cacëxa:

—Saulonēn ca bainua Nucēn 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca abē banaxa. Usaía banan ca ami catamēti aín uni 'ixun Damasconu 'icē unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icē quixun ñuixuanxa.

²⁸Usoquian Bernabénēn cacëxun ca atubēa 'inun Saulo biacëxa. Bicëxun ca Jerusalénuxun Saulonēn atubē niquin Nucēn 'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa. ²⁹Ñuixunquin ca axa griego banan banacē judíos unicamabēribi bananan cuēbicananquin racuéquínma —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icē —quixun cacëxa. Usoquian cacëxun ca a 'acatsi quixun sináncancëxa. ³⁰Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Saulo Cesárea émanu buánxun, Tarso émanua cuantánun xuacëxa.

³¹Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaria menu-ribi, axa Jesucristomi catamēcē unicama uínbi ubíocëma 'aish chuámarua bucüacëxa, usai 'i ca Jesucristomi catamēti 'itsarui cushiacëxa. Usaía 'icēbē ca raíri uniribi abē timēti Nucēn 'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bēru Numshin Upitan 'aquincëx 'itsarui Jesúsmi sináncëxa.

Eneas pëxcúa

³²Usaía 'imainun ca Pedro bētsi bētsi émanu cuani Lida émanuribi axa Jesucristomi catamēcē unicama isi cuancëxa. ³³A émanuxun ca uni achúshi, Eneas cacē, ñúa 'aish nirucuaínquinbi tancëma 'aísha ocho barítia aín anu 'uxtinubi racacē, a mēracëxa. ³⁴Mēraquin ca Pedronēn cacëxa:

—Eneas, Jesucristonēn ca mi pëxcúa. Ca nirut, niruxun ca mín anu 'uxti mēníot.

Cacëxēshi ca niruacëxa. ³⁵Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida éma 'imainun Saronu menu 'icē unicama, usama 'aíshbi sinanati Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcäcëxa.

Dorcas cacē xanu baísquia

³⁶Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacē émanu 'icē xanu achúshi Tabita, aín anē itsi Dorcas, anribia Nucēn Papa Diosan bana cuacē, ax 'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin usabi ocē 'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncëxa.

³⁷Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacëxa. Bamacë nashimitancëxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncacëxa. ³⁸Jopenuaxa Tabita bamacë-bëtan ca anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman, Pedro ca Lidanu 'icë quixuan ñuicania cuacëxa. Usa 'ain ca Lida ëma axa Jope 'urama 'ain bënë-tishia unúan Pedro catánun rabé uni xuacëxa.

³⁹Xucëx cuanxuan cacëxëshi ca Pedro uni rabé abëbi Jopenu cuancëxa. Cuanx bëbaxa anu Dorcas racáncënu buáncacëx atsinia ca xanu casuna-mëcëcaman nëbëtsioracëxa. Nëbëtsiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnën 'acë cutúncëñun chupacama Pedro ismiacëxa. ⁴⁰Ismicëxun anu 'icë xanucama ëman chiquínun catancëx ca Pedro rantin purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun, anua racacë au bësuquin isquin ca cacëxa:

—Tabita, ca nirut.

Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa. ⁴¹Usariashi ca Pedronën mëñquin biruacëxa. Birutancëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicamacëñunbi casunamëcë xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu atu ismiacëxa. ⁴²Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope ëmanuxun cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsmi sinani ami catamëacëxa. ⁴³Usoatancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá mëñfoti 'unáncë uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

Cornelio isia Pedro cuan

10 ¹Cesárea ëmanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix ca cien suntárucama, Itália cacë, aín cushi 'iacëxa. ²A unix ca aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamabëtan Nucën Papa Dios aín bana cauquin rabicë 'iacëxa. Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncëxa. 'Inánan ca camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacëxa. ³Usa 'ixun ca bëtsi nëtën bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscësoquin ángel achúshi Nucën Papa Diosan xucëx anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu atsínquin ca —Cornelio —caquin cuëancëxa. ⁴Cuëncëxun ami bësuquin isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:

—¿Añu cat?

Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Abë banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan asábi isaxa. ⁵Usa 'ain camina min unicama Jope ëmanu xuti 'ain, anu 'icë uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bënun. ⁶Simón Pedro ax ca an ñuina xacá mëñfoti 'unáncë uni, Simón caquin anëcëribi bëtsi uni, axa parúmpapa cuëbí tsócë, aín xubunu 'icën.

⁷Ësoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni rabécëñun ax 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi sináncë suntáru achúshi aribi cuëancëxa. ⁸Cuënxun ca ángelnëan a cacëcama ñuixuntancëxun Jopenu cuantánun xuacëxa.

⁹Xucëx pëcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamá-rucëbë Nucën Papa Diosbë banai Pedro tapitinën xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acë anu 'iruacëxa. ¹⁰Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquin Pedronën namáquin iscësoquin isacëxa. ¹¹Iscëxa naí panarabécëbë ca anuax chupa chaira, amácasa 'itánun aín rëbucamanu

rabé 'imainun rabé oquin tēcērecacē 'aish meu ubúacēxa. ¹²A chupanu ca bētsi bētsi ñuina taēn nicē, 'imainun axa men nīrīcē ñuina 'imainun pēchiu ñuina acama 'iacēxa. A ñuinacamax ca piti 'icēbia judíos unicaman pitima isa quixun cacē 'iacēxa. ¹³A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronēn ēsai quia cuacēxa:

—Pedro, niruxun ca rēxun pit.

¹⁴Cacēxun cuaquin ca Pedronēn cacēxa:

—'Ēn 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ēn uisa 'ixunbi picēma 'ain.

¹⁵Ēsoquin caquinbi ca ēsaia quia cuatēcēancēxa:

—Nucēn Papa Diosan upí 'inun mēníoćē ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

¹⁶Usaía rabé 'imainun achúshiti quia Pedronēn cuacēbē ca a chupabē ñucamaribi naínu cuantēcēancēxa. ¹⁷Usaía 'icēbē ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscēsoquin ñu isaxa quiax sináncasmacēxa. Usaía Pedro 'imainun ca Cornelionēn xucē unicamax uinu cara Simonan xubu 'icē quixun ñucábianx aín xēcuēnu bēbacēxa. ¹⁸Bēbaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icēbia Pedro caquinribi anēcē, ax cara ēnu 'icē quixun ñucácēxa. ¹⁹A baricamainuan namácēsoquin iscē ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan cacēxa:

—Rabé 'imainun achúshi unin ca mi baria. ²⁰Usa 'ain ca 'ibútancēx mēnío-caquiani atubē cuantan. 'Ēn cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos unima 'ain cana abē cuantima 'ai quima atubē cuanti 'ain.

²¹Cacēx 'ibúquin ca Cornelionēn xucē unicama Pedronēn cacēxa:

—'Ēx cana ami baricē a 'ain. ¿Añuai caina uan?

²²Cacēxun ca a unicaman Pedro cacēxa:

—Cornelio cacē suntárnunēn cushi, ax upí uni 'ianan an Nucēn Papa Diosan bana cuacē 'icēa upí uni 'icē judíos unicaman 'unáncē, a ca Nucēn Papa Diosan xucē ángelnēn caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mi caminun quixun.

²³Ēsaquian cacēxun atsínmicēx ca a unicamax Pedrobē a xubunu 'iacēxa. 'Inēti pēcaracēbē ca Pedro mēnfocaquiani, axa a buani ucē unicama a 'imainun Jopenuaxa Jesúsmi sináncē uni raíricamabēribi Cesárea ēmanu cuancēxa.

²⁴Coonx ca Cesárea ēmanu bēbacēxa. Bēbamainun ca Cornelionēn aín aintsi 'ibucamacēñun an 'unáncē unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacēxa. Camicēxa timēan ca acamabētan Pedro cañancēxa. ²⁵Caíncēx bēbax aín xubunu atsinia ēman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Cornelionēn Pedro rabiácēxa. ²⁶Rabicēxunbi ca Pedronēn Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ēxribi cana misaribi unishi 'ai —quixun cacēxa.

²⁷Ēsoquin catancēx Cornelio bē banaquianx atsínquinbi ca Pedronēn 'itsa uni timécē isacēxa. ²⁸Isquin ca atu cacēxa:

—Mitsun camina 'unanin, ax quicēsabi oía judíos unicama 'iti bana ca quia, judíos uníxa judíosma unibē timēanan aín xubunu atsínti ca 'aisama 'icē quiax. 'Ēnribi a bana 'unáncē 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan uinu 'icē unibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun 'ē 'unánmíaxa. ²⁹Usa 'ain cana min 'ē camicēx, judío uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima bēnētishi uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ē camia quixun 'unántisa tanin.

³⁰ Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:

—Rabé 'imainun rabé nētē ca 'lëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'lëx 'icësabi ñubi piaxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën. Banaquin iscëx ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën bëmá-nanu niracëxanxa. ³¹ Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë banacëcama ca Nucën Papa Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëenquin manuima. ³² Usa 'ain camina Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a bëtánun min uni Jopenu xuti 'ain. Ax ca ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacëribi, parún-papa cuëbía tsócë, aín xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën. ³³ Cacëxun cana bënëenquinshia mi bënun quixun uni xuëxan. Xucëxuan cacëx camina upí oquin sinánbëtsini atubë ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun ënu bërí 'ain, an mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

³⁴ Ësoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ën cana bërí asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca judíosma unibu judíos unisaribi isquin camabi uni sënëen isia. ³⁵ Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upíshi 'acë unicama camabi menu ainan 'imia. ³⁶ Nucën Papa Diosan ca Israel unicama aín bana ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu chuámarua 'imiti a 'icë quixun ñuixunun aín unicama xuaxa. ³⁷ Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanën pain ca Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni nashimiacëxa. Usoquian Juanën 'a ñucama a 'unánan camina Galilea menuax cara uisai 'iacëxa quixun 'unanin. ³⁸ Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu 'icë a aín Bëru Ñunshin Upí abë 'inun 'inánquin aín cushiribi 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu unicamaribi pëxcüacëxa, Nucën Papa Dios abë 'ain. ³⁹ Jesusan Judea menu 'icë ëma chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalénuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun isacën. Usoquian ñu 'acëbi ca i curúsocënu matásquin unin 'acëxa. ⁴⁰ 'Acëbi ca Nucën Papa Diosan rabé nētē 'iónxa pëcaracëbëtanshi baísquimiacëxa. Usaía 'ia isnun ca nu mëníoxuancëxa. ⁴¹ Jesús baísquicëbi ca camabi unífnra isama 'icën. Nun cuni cananuna Nucën Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixunun bëráma caísa 'ixun, baísquicë isanan abëtan pianan xëacën. ⁴² Usa 'icë ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ësaquin cacëxa: Nucën Papa Diosan 'imicëxun cana 'ën, uni bamacëmacama 'imainun bamacë unicamaribi, uisaira cara ënë menuax 'iaxa quixun 'unánquin, Nucën Papa Diosbë cara 'iti 'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama ñuixunti 'ai quixun ca Jesusan nu cacëxa. ⁴³ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca Jesús ñui ëesai quiacëxa, camabi uni axa aín bana cuati ami catamëcë, a ca aín 'uchacama Jesusan tërénxunia quixun.

Abë 'inúan judíosma unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inan

⁴⁴ Usoquian Pedronën atu bana ñuixunmainun ca axa aín bana cuati Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanu aín Bëru Ñunshin Upí uacëxa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Usa 'ain ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun unin cuacëma banan banaquin Nucën

Papa Dios rabicančëxa. Nucën Papa Dios rabicania cuati ca Pedrobëa ucë Jesúsmi sináncë unicama ax judíosma unicamaxribia Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë isi ratuti sináncasmacëxa. ⁴⁷Usaria ca Pedronën cacëxa:

—Nux 'icësaribitia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë cananuna ënë unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun catima 'ain.

⁴⁸Ësoquin catancëxun ca Pedronën a unicama Jesucristomi catamëcë 'aísha nashimicë 'inun cacëxa. Nashimicë 'ixun ca Pedro a unicaman atubë pan isa 'inun quixun cacëxa.

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamëtia Jerusalénuxun 'unáncan

11 ¹Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicama-bëtan Judea menuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamanribi, judíos unishima judíosma unicamaxribi ca Nucën Papa Diosan bana cuati Jesúsmi catamëtia quixun ñuicania cuacëxa. ²A ñucama cuacamainun ca Pedro Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbacë ca axa Jesúsmi catamëcë judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamëcë ca nux 'icësaribiti 'unántiocë 'iti 'icë quixun sináncuin ami nishtisa tanquin Pedro ñu cacëxa. ³Ñuiquin ca cacëxa:

—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu atsíanan judíosma unicamabëtan pian?

⁴Cacëxunbi ca uisai cara ñu 'iaxa upí oquin ñuixunquin atu ësoquin cacëxa: ⁵—Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana namáquin iscësa oquin naí panárabëcëbëa anuax chupa cha amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabë 'imainun rabë oquin təcërcëcacë 'aish 'ë 'urama ubutia isan. ⁶Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë 'imainun axa 'acancë ñuina 'imainun men nírícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acamaribi anu 'iaxa. ⁷Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro, niruxun ca rëxun pit. ⁸Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain. ⁹Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa: Nucën Papa Diosan upí 'imicë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain. ¹⁰Usaía rabë 'imainun achúshiti quia cuacëbë ca a chupabëbi ñucama ax naínu cuantëcëanxa. ¹¹Cuancëbëbi ca 'ëx anu 'icë xubunu rabë 'imainun achúshi uni bëbáxa, Cesárea ëmanu-xuan 'ë barinun xucancëx. ¹²Acamaxa bëbamainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan, judíos unima ca quixun sinanima a unicamabë cuanun quixun 'ë caxa. Usa 'ain cana atubë cuan, 'imainun ca axribi Jesucristomi catamëcë 'aish mëcën achúshi 'imainun achúshi uni ënéxribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna an 'ë camicë unin xubunu atsían. ¹³Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Ën xubunu nicë cana ángel isan. Iscëxun ca 'ë caxa: Jope ëmanu camina uni xuti 'ain. Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bëti 'icën. ¹⁴Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë camabëbi Nucën Papa Diosnan 'aish abë 'inux iéti 'ai quixun mi cati 'icën. ¹⁵Ësaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë cacëxun cana 'ën Jesucristo ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixun-cëbëbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa. ¹⁶Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësaí quíá sinan: Juanën ca uni 'unpaxan nashimiáxa. Usa 'aínbi camina axa mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'iti 'ain. ¹⁷Usa 'aían nu 'acësaribi oquin

Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñumshin Upí 'inania cana 'ën 'inán-xunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.

¹⁸ Ësaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Bërí cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi Jesucristomi catamëtia xëñibua 'aínbi ainan 'inun sinanamia —quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

¹⁹ Esteban pain rëtañcëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa atumi nishcë unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun raírinëxribia nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëxribi Antioquía ëmanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa. ²⁰ Ñuixunmainun ca Chipre 'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri anribishi Antioquía ëmanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa. ²¹ Nucën 'Ibu Diosan cushiocëxuan a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa uni atúan bërâma ñu 'aisama 'acëcama ënquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²² Usaí 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Bernabé Antioquíanu cuantánun quixun xuacëxa. ²³ Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu judíos uni 'icëmabi chuámarua 'aísha upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca Bernabé cuëëancëxa. Cuëënquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Mitsúnmi bërâma 'acë ñu 'atëcëníma camina Nucën 'Ibu Jesús ami ëníma catamëti 'ain.

²⁴ Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'ixuan Bernabénën usaquin cacëxun cuati ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²⁵ 'Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso ëmanu, Saulo bari Bernabé cuancëxa. Cuanxun mëraxun ca Antioquíanu bëacëxa. ²⁶ Bëax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabénën axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëquin atu 'unánmiacëxa. Usa 'ain ca Antioquíanaxun pain uni raírinën axa Jesucristomi catamëcë unicama Cristonën uni caquin anëacëxa.

²⁷ Saulobëa Bernabé Antioquíanu 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun unicama ñuixuncë uni raírinëx Jerusalënuax Antioquíanu uacëxa.

²⁸ Acama achúshinëx ca Agabo caquin anëcë 'iacëxa. An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish niruquin anu 'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë unix ca pitiñuma 'iti 'icë quixun. Axa usai quicë-sabi oi ca Claudio cacë uníxa 'apu 'ain 'iacëxa. ²⁹ Usai 'icëbëa Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax atun piti ñuñuma 'icë ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icë unicaman curíqui atu buánmiti sináncëxa, axa 'itsa curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiñu 'icë acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancëxun. ³⁰ Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an 'itsa nanmainun 'itsamashi

curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin cacancëxa:

—Ënë curíquicama camina Judeanuxuan an Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

12 ¹Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamëcë uni rañri bëtsi bëtsi omiacëxa. ²Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën, Jacobo, a manë xetocën 'amiacëxa. ³Usoquin 'acëbëa judíos unicama cuëñia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun quixun aín suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'ain ca Heródesnën Pedro bimitancëxun sipuamiacëxa. ⁴Sipuamiquin ca ësaquin sináncëxa: Ënë nëtë-cama inúcëbëtan sipunua chiquíminuxun cana judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sinánquin ca chiquíti rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun ca dieciseis suntáru a bërúanun mënóquin policíanën rabé 'imainun rabé suntárúnën paían bërúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bërúancëcamaxa cuancëbë cuancëbë uquin rañrinëñri bërúancëxa. ⁵Usa 'ixun ca Pedro sipunua bërúancëxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëtëquinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

⁶Iméishi Heródesnën ñucánuan përcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtécërecacë 'ixuan suntáru rabëtan pararuamainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bërúancë suntáru rabëribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bërúain niacëxa. ⁷Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxa aín ángel ucëbëshi aín cushían sipu pëcacë 'iacëxa. Usaía 'icëbëtan aín pichánpurunu ratfcaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Bënëtishi ca nirut.

Quixuan cacëbëshi ca anun mëtécërecacë manë risi tubucuti nipacëacëxa.

⁸Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mi cuanun ca anúnmi tsitëcëreëquicë mëníonan min taxaca tañut.

Usaquin cacëxa mëníocatia ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.

⁹Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquin-mabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësaí 'i —quixun sináncëxa.

¹⁰Sinánbiani cuanquian an bërúancë suntáru ëbianquin an 'urínxun bërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman cuantinnua 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inuíshi ca Pedro ëni ángel nëtëacëxa. ¹¹Nëtëcëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:

—Asérabi cana bërí 'unanin, judíos unicamax cuëncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iémiaxa —quixun.

¹²Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Maríanën xubunu cuancëxa, anuaxa timéax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu. ¹³Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca

xanu xuntacu, Rode, ax xëócai uacëxa. ¹⁴Uquinbi Pedro banaia cuati cuëëni ca xëcuë xëocaíma —Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa. ¹⁵Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:

—Sapi camina ñunshían —quixun.

Usaquin cacëxbi ca quiacëishiacëxa:

—Asérabi ca Pedro 'icën.

Quia ca:

—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.

¹⁶Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca ratúcancëxa. ¹⁷Ratúcaniabi ca nëténun quixun aín mēcënan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:

—'Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun xucëantu ñuixunti 'ai —quixun.

Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.

¹⁸Usaía 'ion pëcaracëbë ca an bërúoncë suntárucamax, uimi cara Pedro quiónxa quiax sináncasmai raíribë ñucacancëxa. ¹⁹Usa 'ain ca —'aíma ca —quixuan ñuia cuaquin Pedro barinun quixun Herodesnën suntáru-cama cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro sipunua bërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

²⁰Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riquianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa. Abë banai mëníonanquin ca ësoquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatisa tanin.

²¹Usaquin atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nëtë mënócëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upííra pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa. ²²Banaia cuati ca sharáru quiaucëxa:

—Axa banacë uni ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.

²³Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabicëbëtan, Nucën 'Ibu Diosan bënénquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes 'insán-cëxa. 'Insíanx ca xënan picëx bamacëxa.

²⁴Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancëxa. ²⁵Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalénuxun a buáncë curíqui unicama 'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosribi cacë a buani, Antioquíanu cuantëcëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNĒXĒSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMĒA (13-28)

Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobēa Bernabé Jesús ñui bētsi nētēnu cuan

13 ¹Antioquíanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama raírínēx ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun bana uni ñuixuncē uni 'iacēxa, raírínēx ca an aín bana unicama 'unánmicē 'iacēxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun Simeón 'icēbi Tunan Uni caquinribi anēcē, a 'imainun Cirene menu 'icē uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icē 'apu Herodes, abē canicē, a 'imainun Saulo, acamax Antioquíanu 'iacēxa. ²Usa 'ixuan achúshi nētēn timēxun ñu piquinma Nucēn 'Ibu Dios rabricēxun ca aín Bēru Ñunshin Upitan atu cacēxa:

—'Ēn caíscēsabi oquian bana ñuixunun camina Saulocēñun Bernabé cati 'ain.

³Usaquian cacēxun piquinma Nucēn Papa Dios ñucáxuntancēxun atun mēcēnan ramēquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Bernabécēñun Saulo, Nucēn Papa Diosan bana uni ñuixunia bērúanx cuantánun caxun xuacēxa.

Pablobētan Bernabénēn Chiprenuxun bana ñuixuan

⁴Usaquian 'acēx ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan xucēx Saulobē Bernabé Seleucia ēmanu cuancēxa. Cuanx ca anuax manē nuntin Chipre nasínu cuancēxa. ⁵Chiprenu 'icē ēma Salamina anu bēbatancēxun ca anu judíos unicama timēcē xubucamanuxun Jesucristo ñuiquin Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixuancēxa. Bana ñuixunia ca Juanēnribi 'aquiancēxa. ⁶Salaminanu 'icē unicama bana ñuixuntancēx ca Chipre nasícamanu cuantancēx Pafos cacē ēmanuribi bēbacēxa. Anua ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anēcē, ñubē uni a mēracēxa. Barjesús ax ca cēmēi —'ēx cana an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni a 'ai —quiacēxa. ⁷⁻⁸Barjesús ax ca aín anē itsi Elimas cacē 'iacēxa. Elimas quicē ax ca ñubē qui quicē bana 'iacēxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacē 'apu an ñu mēēxuncē uni 'iacēxa. Usa 'ain ca Sergio Paulonēn sinánñuira 'ixun Nucēn Papa Diosan bana cuaisa tanquin Bernabécēñun Saulo unun quixun camiacēxa. Sergio Paulonēan Nucēn Papa Diosan bana sinántisa taniabi ca Barjesúsnēn a bana sinánxma 'inun quixun cacēxa. ⁹Usa 'aínbi ca Saulo 'icēbi Pablo caquinribi anēcē, an Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun Barjesús ñachacēxa. ¹⁰Ñachaquin ca cacēxa:

—Cēmē camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ñunshin 'ati-manēn sinánmicē 'ain. Usa 'ixun camina min ñu upí cuēñiman. Nucēn 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí 'aínbi ¿caramina min uisa cupí a cuaxunma 'anun quixun uni paranin? ¹¹Usa 'icē ca Nucēn 'Ibu Diosan bērí mi castícania. An 'imicēx bēxuñu 'ixun camina 'itsa nētēn xabá isnuxunma 'ain.

Usaquian cacēxuinshi ca Barjesús bēxuñu 'ixun iscasmacēxa. Iscasmaquin ca uin cara isa mēñbianquin buánti 'icē quixun mancasmacēxa. ¹²Usaía 'icē-bētan ca Pablonēn Nucēn 'Ibu Jesús ñuia cuanan usaria Barjesús 'ia isi ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamēacēxa.

Pisidia menu 'icë ëma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

¹³ Pafos ëmanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë unicamabë Panfilia menu 'icë ëma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax ca raíri uni ëbiani Juan Jerusalénu cuantëcëancëxa. ¹⁴ Cuancëbë Perge ëmanuax cuanx ca Pisidia menu 'icë ëma Antioquía anu bëbacëxa. Bëbatancëx ca anuax anun ñu mëëtima nètën anua judíos unicama timéti xubunu atsíntancëx tsoó-cëxa. ¹⁵ Tsotan anu 'icë unicamanribia cuamainun Moisésnën cuëño bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuëño bana 'atancëxun ca a xubunu 'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé cacëxa:

—'Ën xucéantu, mitsúnribi unicama 'esëtisa tanquin camina cati 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Pablonën niruquin an cacëxun cuanun quixun aín mëcënan sanánquin ësaquin cacëxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë unicama, 'ën mi camainun ca 'ën bana cuacan. ¹⁷ Nucën Papa Dios, Israel unibunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caísacëxa. Caístancëxuan an 'imicëx ca Egipto menu pain tsoti anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi atu Egiptonua bëacëxa. ¹⁸ Bëquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamëisama tancëxunbi bërúancëxa. ¹⁹ Usaquian 'acëxa atux bëbacëbëtan ca Nucën Papa Diosan Canaán menua 'icë mëcën achúshi 'imainun rabé 'apu a aín unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun nucën raracama 'inánxun. ²⁰ Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën Papa Diosan bëtsix paían 'iá 'ain, 'aían 'inun achúshi achúshi uni atun cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa quicë bana unicama ñuixunti nëtëa 'itámainun. ²¹ Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax 'apuñu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjamínën rëbúnqui, Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu 'imiacëxa. ²² Cuarenta baritia 'icë-bëtan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel unicaman 'apu 'imiacëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: “'Ën iscëx ca Isaínën bëchicë, David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëncësabi oquin 'ati 'icën”. ²³ Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia cata-mëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama tërénquin ainan 'inun iéminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai 'iti ñui quiásabi oquin. ²⁴ Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama bana ñuixunquin ësoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati camina nashimicë 'iti 'ain. ²⁵ Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësai Juan quiacëxa: Mitsun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ëx ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa uplíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabiní a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ²⁶ 'Ën xucéantu, mitsúxmi Abrahamnën rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana mitsu cain, Jesucristomí catamëti ca uni aín 'ucha tërécë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana, ënëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.

²⁷ Ésaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antioquíanu 'icë anua judíos unicama timéti xubunuxun cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicamabëtan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca Cristo, axa uti atun caíncë, a 'icë quixun 'unánma 'icën. Anun ñu mëëtima nètën 'icëbë timëxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman

cuēñeo bana iscē 'ixunbi ca uisai quicē cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icē —quiacēxa, a bana quicēsabi oi.²⁸ Jesús 'anuxun sináncancēbēbi ca an ñu 'atima 'acē 'aíma 'iacēxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacēxa.²⁹ Usai ca ax 'iti 'icē quíaxa a ñui cuēñeo bana quíasabi oquin ca bamamiacēxa. Usa 'ain ca i curúsocēnua bamacē bitancēxun mapara naēcēnu nanxun mēñocēxa.³⁰ Mēñocēbi ca Nucēn Papa Diosan baísquimiacēxa.³¹ Baísquimicēx ca 'itsa nētēn pain 'i, abēa Galilea menuax Jerusalēnu cuancē unicamami 'itsai chiquiracēacēxa. Usa 'ain ca atun bērí a ñuiquin unicama ñuixunia.

³² Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuēñun upí bana ēñē mitsu cain, Nucēn Papa Diosan nucēn raracama a ñuiquin cá a ca axa ucē ax 'íaxa quixun.³³ Salmos dos, anu ca Nucēn Papa Diosan aín bēchicē cá bana 'icēn, ēsai quicē: “Mix camina 'ēn Bēchicē 'ain. Usa 'icē cana xēñibua 'aínbimi 'ēbē 'inun mī 'imin”. Usai 'inun ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē Jesucristo baísquimiacēxa. Usauin ca 'acēxa quixun cananuna nun 'unanin.³⁴ A banacamanu nun, an ca aín Bēchicē aín nami chēquítimoquin baísquimiti 'icē quixun 'unánun ca Nucēn Papa Diosan aín uni ēsakinribi cuēñēomiacēxa: “Ēn upí bana ñuiquin David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'imiti 'ain”.³⁵ Quianan ca ēsairibi Salmos quiricanu quia: “Minan 'aish upí 'icē isquin camina bamacēbi 'ēn nami chēquinun ēnquinma 'ē baísquimiti 'ain”.³⁶ Usaquian Davidnēn cuēñeo 'aínbi cananuna 'unanin, Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icē unicama 'aquintancēx ca David bamacēxa. Bamacē ca anu aín aintsi maían anuribi maíncancēxa. Maíncēx ca chēquiacēxa.³⁷ David chēquia 'aínbi ca a Nucēn Papa Diosan baísquimicē Jesús ax chēquiamia 'icēn.³⁸ Ēn xucēantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupíshi ca uni aín 'uchacama tērēncē 'iti 'icēn. Ca usa 'icē quixun cananuna mitsu cain.³⁹ Usaía judíos unicama 'itia Moisésnēn cuēñeo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'íama 'aínbi ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosan 'imicēx aín sinánribi upí 'icēn.⁴⁰ Camina bērúancacanti 'ain, an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēñeo bana quicēsabi oi mina 'in, a banax ca ēsai quia:

⁴¹ Mitsux, 'ēn banami cuaicē 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan cēñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ēx Dios 'ixun cana mitsúnmi ismainun unin 'acēma ñu 'ati 'ain. A 'ēn 'aia isquian ñuicania cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

⁴² Usauin caquin bana ñuixuntancēxa anu judíos unicama timéti xubunax chiquitia ca abēa 'icēcamacēñun Pablo —anun ñu mēētima nētē itsínribi camina ēñē banacama nu ñuixuntēcēnti 'ai —quixun unicaman cacēxa.⁴³ Usa 'ain ca unicamaxa a xubunax chiquicēbē judíos uni raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucēn Papa Diosan bana sinánquin ax quicēsabi oquin 'acē, acamax Bernabé 'imainun Pablobē cuancēxa. Cuania buánquin ca Pablobētan Bernabénēn 'esēquin ēsakin cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan mitsu nuibacēx camina ami manutima ax cuēñcēsabi oi 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai 'iixan Pablobētan Bernabénēn anun ñu mēētima nētē Nucēn Papa Diosan bana ñuixuntēcēnia cuati ca a ēmanu 'icē unicamax camáxēshi timécēsa 'inun timéacēxa.⁴⁵ Usaía 'itsaira uni timécē isi ca judíos unicamax

pishui Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cëmëi ca quia —quiax 'atimati Pablomi banacëxa. ⁴⁶ Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabënën racuëquinma atu cacëxa:

—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxbi camina 'iti 'aishbi ainan 'iisama tanquin aín bana cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama Jesús ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain. ⁴⁷ Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëñia quixun cananuna 'unanin, Jesucristo ñuiquian ësoquin aín bana cuëñeo isquin:

Israel unicamaishima bëtsi unicamaribi aín sinan upí 'inun 'iminun cana mi 'imian. 'Imianan cana aín 'uchacama tërëncë 'aisha 'ënan 'inunmi camabi menu 'icë unicama iëminun mi 'imian.

⁴⁸ Usoquian caia cuati ca judíosma uni raírinëx cuëñi, —Nucën Papa Diosan bana ëñëx ca asábi 'icë —quiacëxa. Usa 'aish ca uicamax cara Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi catamëacëxa. ⁴⁹ Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan bana a mecananuxun ñuixuncania cuacëxa. ⁵⁰ Usa 'aínbi ca judíos unicaman Pablocëñun Bernabé ñui ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi xanu Nucën Papa Diosmi sináncë 'ianan —atux ca aín nuitu upí 'icë —quixun unin cacë acama 'imainun a ëmanu 'icë cushi unicamaribi Bërnabé 'imainun Pablomia nishnun quixun tsuáquirumiácëxa. Uocëxun ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin aín nëtënuaxa cuanun quixun xuacëxa. ⁵¹ Usa 'ain ca a ëmanuax cuanquin —nun aín bana cuatima ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixuan anu 'icë unicaman 'unánun quixun aín taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani, Iconio cacë ëmanu cuancëxa. ⁵² Cuanbi ca Antioquía ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish chuámashirua tani cuëëancëxa.

Pablobë Bernabé Iconio ëmanu 'iá

14 ¹ Antioquíanuax cuanx Iconio ëmanu bëbax ca Pablobë Bernabé anua judíos unicama timéti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx ca 'itsaira judíos uni 'imainun judíosma uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. ² Catamëcëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë judíos unicaman, judíosma unicama 'atimaquin sinánmiquin axa Jesucristomi catamëcë unicamami nishnun quixun tsuáquirumiácëxa. ³ Usaíá 'icancëbë ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti racuëquinma a ñuiquin upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca —nu nuiباقin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëminun aín Bëhichë xuacëxa —quixun cacëxa. Usoquin an atu ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan 'acëxa. ⁴ Usa 'aínbi ca Iconio ëmanu 'icë unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun cananuna Jesucristomi catamëti bana cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi —Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni rabë ënën bana ca upíra 'icë —quiacëxa. ⁵ Usax ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíribi, acamax Iconionu 'icë atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé ami nishquin ñu catancëxun maxaxan 'anux 'ësénancëxa. ⁶ 'Ësénania ñuia cuabiani ca Licaonia menu 'icë ëma rabë, Listra 'imainun Derbe, 'imainun a 'urama 'icë me camanuribi cuancëxa. ⁷ Cuanxun ca a menu 'icë

ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

⁸ Usa 'ain ca uni achúshi aín niti bëtsicë usabi bacéan 'aísha nicëma, ax Listranu 'iacëxa. ⁹ Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonëan bana ñuia cuacëxa. Cuatia isquin ca Pablonën, ënë unin ca —Nucën Papa Diosan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncëxa. ¹⁰ 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Cushi ca nirut.

Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa. ¹¹ Pablonëan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti Licaonia menu 'icë unicaman banan munuma banai quiacëxa:

—Unisa 'aish ca dios rabé nunu uaxa.

¹² Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui, an uni bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —quiacëxa. ¹³ Usai quiquin ca anuxun Júpiter rabeti xubu axa a ëmanu atsínti bainubi 'ain, an a rabicë sacerdote achúshinën Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca bënëcamacëñun ñu ua upí oquin xëocë bëacëxa. Bëtancëxun ca unicamabëtan vaca bënëcamaca rëquin Pablocëñun Bernabé rabetisa tancëxa.

¹⁴ Usaquin 'aisa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé ratúacëxa. Ratuti atu nëbétsi cuanquin ca aín chupabi tucai munuma banaquin cacëxa: ¹⁵ —¿Uisocasquin caramina ësoquin ñu 'acandin? Nuxribi cananuna mitsusaribi ninishi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu 'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën Papa Dios ashi rabinun quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi tsóo 'ixun naí, me, bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a camina sinánti 'ain. ¹⁶ Bëráma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian alun cuëncësa oquin ñu 'anun quixun unicama ëancëxa. ¹⁷ Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánun, an 'acésabi oquin upí oquinshi camabi menu 'icë unicama 'aquinquín, 'uí 'ibúmiquín ñu 'apácëcamaribi canimiquín bimimia. Usoquin an 'imicë cupí cananuna ñu pi nux chuámarua bucuín.

¹⁸ Pablobëtan Bernabénën usoquin cacëxbi ca a unicamax vaca bënë rëxun atu rabicatsi quiax sinanaisama tancëxa. Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.

¹⁹ Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca judíos unbunën raíri sinanamiquín Pablocëñun Bernabé maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun sinánquin ca nírínbianxun ëma 'uri racáncëxa. ²⁰ Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëbétsioracëxbi ca niruquiani a ëmanubi cuantëcëancëxa.

Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe ëmanu cuancëxa.

²¹ Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca aín 'uchacama tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa uni Jesucristomi catamëacëxa. Usaquin 'atancëx ca Derbenuax Listranu cuantëcëanx Iconionu cuanan Antioquíanuribi cuantëcëancëxa. ²² A ëmacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama cushioquin Jesucristomi catamëti ënxunma 'anun 'ësëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna uni itsán bëtsi bëtsi

ocē 'iti 'ai quixun cacēxa. ²³Usoquin canan anua 'icē ěmacamanuax axa Jesucristomi catamēcē unicamabē timēquin ca atun cushi 'inun, axa asérabi Jesucristomi catamēcē unicamaishi anēacēxa. Anētancēx pıma abē banaquin ca —axa mimi catamēcē ěnē unicama camina upı oquin ñu 'anun sinánmianan bérúanti 'ai —quixun Nucēn Papa Dios atu ñucáxuancēxa.

Sirianu 'icē Antioquíanu Pablobē Bernabé cuantēcēan

²⁴Usoquin 'atancēxun Pisidia menu 'icē Antioquíanuxunribi bana ñuixuntancēx ca anuax cuanx Panfilia menu bēbacēxa. ²⁵Panfilia menu 'icē ěma Perge anuxun bana ñuixuntancēx ca Atalia ěmanuribishi cuancēxa. ²⁶Anuax ca Sirianu 'icē Antioquía ěmanu manē nuntin cuantēcēancēxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamēcē unicaman Nucēn Papa Diosan 'amicēxun, atun ñu mēēti sēnēonquin 'atánun quixun xucē, a ěma 'iacēxa. ²⁷Usa 'ain ca bēbaxun axa Jesucristomi catamēcē unicama timēacēxa. Timēxun ca Nucēn Papa Diosan 'amicēxuan 'acē ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxēshima, judíosma unicamaxribi ca Nucēn 'Ibu Diosan sinánmicēx Jesucristomi catamētia —quixun ñuixuancēxa. ²⁸Ñuixuntancēx ca anu pain axa Jesucristomi catamēcē unicamabē Bernabé 'imainun Pablo 'itsa 'uxēn pain Antioquíanu 'iacēxa.

Jerusalénu timēcán

15 ¹Usa 'ain ca judíos uni raírı Judea menuax Antioquíanu cuanxun, axa Jesucristomi catamēcē unicama ěsaquin cacēxa: Mitsux asérabi Nucēn Papa Diosan 'inux iētisa tani camina Moisés quiásabi oi 'unántı oracacē 'iti 'ain. ²Usaıa quicēbēbi ca Pablobē Bernabé —usama ca —quıax atubē canancēxa. Canantancēxun ca Pablocēñun Bernabé 'imainun raírıribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icē an aın bana ñuixunuan Jesusan caıscē unicamacēñun axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushicama, —judíosma 'aıshbi cara uni Jesucristonan 'iısa tani 'unántıocē 'iti 'icē —quixun ñucátanun quixun xuacēxa.

³Xuquian Antioquíanu 'icē unicaman —bérúanx ca cuantan —quixun cacēx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamēaxa —quixun ñuixuancēxa. Usaquian ñuıa cuati ca Fenicia 'imainun Samarıanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicamax cuēēınra cuēēancēxa.

⁴Usaquin ñuixunbiani cuani ca raírıbē Bernabé 'imainun Pablo Jerusalénu bēbacēxa. Bēbaıa ısquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicamabētan, atun cushicama 'imainun aın bana ñuixunuan Jesusan caıscē unicamanribi cuēēınquin —¿caina ain? —caquin atu bıacēxa. Bıcēxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncēxuan cuatia ca Nucēn Papa Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmıaxa —quixun ñuixuancēxa. ⁵Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamēcē farıseo unicama raırınēx nıruı quıacēxa:

—Judíosma 'aıshbia ax Jesucristomi catamēcē unicamax ca 'unántıocē 'ıanan usaı judíos unicama 'iti Moisésnēn cuēnēo bana raírı quicēsarıbi oi 'iti 'icē —quıax.

⁶Usaı quicēbē ca Jesusan aın bana ñuixunun caıscē unicama 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushicama —uısa cara 'iti 'icē —quixun

sinánux timéacëxa. ⁷Timéxun sinania 'uran canania oi niruqiun ca Pedronën atu cacëxa:

—'Ën xucéantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca uni ainan 'inux iéti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caísacëxa, usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatía atúxribi ainan 'inun. ⁸An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'aíshbi Jesucristomi asérabi sinánxa quixun 'unán-quin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiáxa. ⁹Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama tērénquin aín sinan upí 'imiáxa. ¹⁰¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quíax Nucën Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos unibu 'icësaí 'iti 'icë quíax quin? Moisésñëan usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana cuacë 'aíshbi ca a banacama quicësabiira oi nucën raracamax 'iáma 'icën. Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacën. ¹¹Usa 'aínbi cananuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamëcëxun ca nun 'uchacama tērénquin Nucën 'Ibu Jesusan nu Nucën Papa Diosnan 'imiáxa. Judíosma unicamaxa ami catamëtia ca usaribi oquin ainan 'imiáxa.

¹²Pedronën cacëx ca anu 'icë uni camáxbi banaima nētéishiacëxa. Nētéishitancëxun ca Pablonëan Bernabébëtan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun ñuixuanan uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acëma ñu 'amiáxa, quixun ñuixuncëxun cuacëxa. ¹³Usaquin caía Pablobë Bernabé sënëncëbëtan ca Jacobonën anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën xucéantu, 'ën mitsu camainun ca cuat. ¹⁴Simón Pedronën ca nu ñuixuanxa, Nucën Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiáxa quixun. ¹⁵Usai ca 'iti icë quixun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo-cëxa. A banax ca ësai quia:

¹⁶Mitsu 'aquentécënquin cana aín rëbúnquinëxa 'apuma 'aínbi Davidnën rëbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain. ¹⁷Judíos unicamainshima judíosma unicamanribia 'ënan 'inuxun 'ë ñucácë cupí cana acaman 'apu, Davidnën rëbúnqui achúshi 'imiti 'ain. ¹⁸Usai cana mitsun 'Ibu Dios an ëñë banacama bëráma ñuiá 'ëx quin.

¹⁹Usa 'ain cana 'ën sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamëcë, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésñën cuëñëo bana quicësabi oquian 'anun catima 'ain. ²⁰Ësaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbia uniocë ñu rabi-quian 'acë ñuina a camina pitima 'ain, 'imainun camina min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain, 'imainun camina têtsécacë ñuina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain. ²¹Nucën raracaman 'ásaribi oquin ca camabi ëmanuxun unin anua judíos unicama timéti xubunuxun anun ñu mēëtima nētëcaman, Moisésñëan cuëñëo bana ñuixunia. Usa 'ixuan Moisésñën usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana 'unáncë 'icë cananuna ësaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

²²Usaía Jacobo quia cuaquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín cushicamabëtan

sináncëxa, Antioquíanu Bernabé 'imainun Pablobé cuantánun cananuna rabé uni caísti 'ai quixun. Usauin sinánxun ca axa Jesucristomi catamécë uni rabé, Judas 'icëbi Barsabásribi cacë, acëñun Silas caísacëxa. ²³Caístancëxun ca atúan buánun quixun ësaquin cuënëoxun quirica 'ináncëxa:

“Nux Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë 'imainun axa Jesucristomi catamécë unicaman nun cushicamabëtan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma 'aíshbimi Jesucristomi catamécë 'aish nun xucéantu 'icë, Antioquía ëmanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia menu 'icë, cananuna ësaquin mitsu cain. ²⁴Nun xucéxmabi cuanxun isa uni raírinën mitsubë banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quiásabi oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumiaxa quixuan ñuicania cananuna cuan. ²⁵Usa 'ain cananuna timéxun, axa nubë nuibanancë Bernabé 'imainun Pablobé cuanxun mitsu isi cuanun rabé uni caístancëxun xuti sinan. ²⁶Nun caíscë uni a rabëtan ca ami nishquian unin 'aisa tancëxunbi Nucën 'Ibu Jesucristoa usai 'ia ñuiquin racuéquinma unicama ñuixunia. ²⁷Usa 'ain cananuna Judascëñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Pablobëa cuanun. Xucëxun ca atun ënë quirica quicësabi oquin mitsu ñuixunti 'icën. ²⁸Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icën, mitsúnmi Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo banacama quicësabi oquin 'aquinma ënë ñuishi 'ati: ²⁹Unínbia unioçë ñu a rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain 'imainun camina têtsécacë ñuina pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubë 'itima 'icën. Ënë banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bëruánx camina 'icanti 'ain”.

³⁰Usauin quirica 'atancëxuan xucëx cuanx ca Antioquíanu bëbacëxa. Bëbaia cuatía timëtia ca axa Jesucristomi catamécë unicama a buáncë quirica 'ináncëxa. ³¹Ináncëxun a quirica uisai cara quia quixun istancëx ca cuëëni chuámashirua 'icancëxa. ³²Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'ixun Judas 'imainun Silasnën 'itsa oquin bana ñuixunquin anu 'icë unicama 'ësëacëxa. 'Ësëcëxun upí oquin Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuëëancëxa. ³³'Itsa nëtën Antioquíanu 'itancëxa Judasbë Silas an xucë unicamanu cuantëcënia ca anua 'icë axa Jesucristomi catamécë unicaman —bëruánx camina cuanti 'ai —quixun caquin xuacëxa. ³⁴Usa 'aínbi ca Silanën Judas cuantámainun ax bërúti sináncëxa. ³⁵Usauin sinántancëx bërúxun ca anuxun Pablobëtan Bernabénën an Jesucristomi catamécë 'ixun aín bana ñuixuncë unicamabëtan —Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixunquin Antioquíanu 'icë unicama 'unánmiacëxa.

Pablo mecama oi cuantëcëan (15.34-18.22)

³⁶Usa 'ain ca anu pain 'itancëxun Pablonën Bernabé cacëxa:

—Anuxunu Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuncë ëmacamanu cuanquin cananuna anua 'icë nun xucéantu uisa cara istëcëni cuanti 'ai —quixun.

³⁷Cacëxun ca Bernabénën Juan 'icëbi Marcosribi cacë uni, a buántisa tancëxa. ³⁸Buántisa taniabi ca Pablonën Bernabé cacëxa:

—Panfilia nëtënuax ca nubëtan Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunima nu ëbëtsini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.

³⁹Usai canantancëx ënananquin Marcos buani ca Bernabé, manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa. ⁴⁰Cuancëbëtan ca Pablonën Silas abëa cuanun caisacëxa. Caíscë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —Nucën 'Ibu Diosan ca nuibaquin bërúanquin mi 'aquinia —quixun catancëxun xuacëxa. ⁴¹Xucëx cuanquin ca Pablobëtan Silasnën Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'aísha cuëenun sinánmiacëxa.

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

16 ¹Cuanx ca Pablobë Silas Derbe ëmanu cuanan anuribi cuani Litra ëmanu bëbacëxa. Anu ca axa Jesucristomi catamëcë Timoteo cacë uni 'iacëxa. Aín titax ca judío xanu 'ianan Jesúsmi sináncë 'iacëxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa. ²Litra 'imainun Iconio ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —upí uni ca —quixun ñuicë ca Timoteo 'iacëxa. ³Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuëenquin Pablonën sináncëxa, —Timoteonën papax ca judío unima 'aish griego banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu 'icë judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icësaí 'unántiocë 'iti 'icë —quixun. Sinántancëxun 'unánti oracamibianquin ca Pablonën Timoteo buáncëxa. ⁴Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama, uisaquin cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca atúxa quicësabi oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa. ⁵Usaquian Pablobëtan Timoteonën bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin bana ñuixuncëx ca axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsmi sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi nètën uni rafrinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira 'iacëxa.

Namácësa oquian Pablonën Macedonianu 'icë uni isa

⁶Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx ca Pablobë Silas 'imainun Timoteo Frigia cacë me 'imainun Galacia cacë menuribi cuancëxa. ⁷Cuanx anu bëbaquin Misia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribishi cuainsa taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmiacëxa. ⁸Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa. ⁹Bëbaxun ca Pablonën imé namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu 'aquinti 'ain. ¹⁰Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënënnquinshi anu cuanuxun ñu mënócën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'iá

¹¹Manë nuntin Troasnuax cuanshi ax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna Neápolis ëmanu bëbacën. ¹²Anuax cuanx cananuna Filipos ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë ëma cha anuribia Romanu 'icë

unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nètë 'iacën. ¹³A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nètën baca cuëbí cuancën, anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi xanucama timécë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancën. ¹⁴A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanën pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi catamëtía ainan 'inun sinánmiacëxa. ¹⁵Sinánmicëx Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa. Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:

—Mitsun, 'ëx cana asérabi Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.

¹⁶Nètë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa Diosbë banai cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacën. A xanun ca ñunshin 'atimanëan 'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun ñucácëxun uni usai camina 'iti 'ain quixun ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin ca aín patrónicama 'itsa curíqui bimiacëxa. ¹⁷A xanu xuntacunëx ca Pablocëñun nu nuibiani munuma banai quiacëxa:

—Ënë unicaman ca Dios, naínu 'icë 'Apuira a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca anúnmi mitsun 'uchacama téréncë 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunia.

¹⁸Usai quiquin ca 'itsa nètën nu nuiaacëxa. Usoquin 'uran ubfocëx cuainacëquin ca Pablonën ñunshin 'atima cacëxa:

—Jesucristonëan quimicëxun cana mi caín, ënë xanunuax ca chiquit.

Quixuan cacëxëshi ca bënëtishi ñunshin 'atima chiquiacëxa.

¹⁹Usai 'icëbëtan ca aín patrónicama, a xanuan an 'acësabi oquin ñu 'acëbëtanma ca curíqui bitima 'icë quixun sinánquin, Pablocëñun Silas biacëxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icënu buáncëxa. ²⁰Buánxun ca an uni bëtsi unimi manania cuacë uni cacëxa:

—Ënë uni rabëtan judíos uni 'ixun bana ñuixuncëxun cuati ca nun ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruia. ²¹Tsuáquirumiquian bana ñuixuncë 'aínbi cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncë bana axa quicësabi oquin 'atima 'ain.

²²A xanun patrónicama usaquin an uni itsimi manania cuacë unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacëxa. Tsuáquirucëbëtan ca a unicaman, aín chupa pëmitancëxuan manë xon rishquinun quixun aín unicama cacëxa. ²³Usoquin cacëxun cushínra 'itsa oquin rishquitancëxun ca sipuacëxa. Sipuatancëxun ca an sipunu 'icë unicama bërúancë uni cacëxa, Pablocëñun camina Silas machiquitia upí oquin bërúanti 'ai quixun.

²⁴Usoquin 'anúan cacëxun ca sipu 'ucë mëúira atsnmixun i quini ocën tabíataxacëxa.

²⁵Usoquian 'acëx ca Pablobë Silas imë naëx Nucën Papa Diosbë bananan a rabi cantacëxa. Usaría 'ia ca anua 'icë sipuacë uni raírinën cuacëxa. ²⁶Usaía 'icëbëa me cushínra shaíquicëbë ca ami tapuocë icama shaíquicëbëa xëcuëcamaxribi xëoquimainun manë risi anun uni sipuacë təcërecacëcama tubucuti rëucüacëxa. ²⁷Usaía 'icëbë bësuquinbi, xëcuëcama xëoquicë isquin

ca an sipuacë unicama chiquíti rabanan bérúancë unin sináncëxa, —sipuacë unicama ca chiquíquiiani cuanxa —quixun. Sinánquin ca axbi taroracácatsi quixun aín manë xëtoçë biacëxa. ²⁸Bitsiabi ca Pablonën munuma banaquin cacëxa:

—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ënu 'ain.

²⁹Cacëxuinshi, anun pëcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bënëtishi abáquiiani sipu mëú atsíancëxa. Atsini, bërëqui racuëtan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin purúancëxa. ³⁰Usai 'itancëxun ëman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacëxa:

—¿Añu carana 'ën 'uchacama tërëncë 'aish iénuxun 'ati 'ain?

³¹Quia ca cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamët. Ami catamëti camina min xubunu 'icë min aintsi 'ibucamabëbi mitsun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain.

³²Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. ³³Ñuixuncëxuinshi ca imébi an sipuacë unicama bérúancë unin Pablo 'imainun Silas anua manë xon 'acë aín namicama chucaxuancëxa. Chucaxuncëbë ca an sipuacë unicama bérúancë unibë axa aín xubunu 'icëcamaxribi Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa. ³⁴Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bérúancë unin aín xubunu buánxun Pablocëñun Silas pimiácëxa. Usocëx ca a unibë aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi Nucën Papa Diosmi catamëti ainan 'aish, chuámashirua tani cuëëancëxa.

³⁵Usaía 'ian pëcaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman policía xuquin cacëxa:

—An sipuacë unicama bérúancë uninu cuanxun camina a uni rabëa cuantánun ënun quixun cati 'ain.

³⁶Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama bérúancë unin Pablo cacëxa:

—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun quixun 'ë camiaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.

³⁷Usaquiian an sipuacë unicama bérúancë unin cacëxun ca Pablonën políacama cacëxa:

—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara bërí uni raírinën isnúnma nu chiquinin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icën.

³⁸Ësoquiian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policíacaman an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquiian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuéacëxa. ³⁹Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:

—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin ëman buánxun ca —ënë ëmanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa. ⁴⁰Usaquiian cacëx sipunuax chiquíquiiani ca Lidianën xubunu cuançëxa. Cuanx atsínquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timéçë isquin upí oquin 'ësëtancëx anuaxribi cuancëxa.

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

Tsalónica ěmanuaxa unicama tsuáquirua

17 ¹Usaquiani cuani Anfípolis ěma 'imainun Apolonia ěma anun cuanx ca Tsalónica ěmanu bĕbacĕxa. Tsalónicanu ca anua judíos unicama timĕti xubu achúshi 'iacĕxa. ²Usa 'ain ca rabĕ 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icĕsabi oi anun ñu mĕĕtima nĕtĕ 'icĕbĕ 'icĕbĕ, anua judíos unicama timĕti xubunu atsínxun, anua timĕtia unicama cuĕñĕo bana 'unán-miquin, Jesús ax ca asĕrabi Cristo 'icĕ quixun cai atubĕ canancĕxa. ³Cuĕñĕo bananu ñuicĕsabi oquin 'unánmianan ca —a bana quicĕsabi oi 'iti 'aish ca Cristo paĕ tantancĕx bamatancĕx baísquiaya —quixun canan ca —'ĕn mitsu ñuixuncĕ Jesús abi ca axa uti nun caíncĕ Cristo ax 'icĕ quixun ñuixuncĕxa.

⁴Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca asĕrabi Cristo 'icĕ quixun sínani, ami catamĕti Silas 'imainun Pablobĕ timĕacĕxa. 'Imainun ca griego banan banacĕ uni 'ixunbia Nucĕn Papa Diosan bana cuacĕcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icĕ —quixuan unin cacĕ xanucamaxribi Jesúsmi catamĕacĕxa. ⁵Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sínancĕma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni 'atima chiquíshcama timĕtancĕxun a ěmanu 'icĕ unicama tsuáquirumiacĕxa. Tsuáquirumi, Jasón cacĕ uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unían isnun ěma nĕbĕtsi buánti ca Pablocĕñun Silas chiquínti 'icĕ quiax quicancĕxa. ⁶Usai quiquinbi mĕraquinma ca Jasónĕñun axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama raíri nirín-bianquin a ěmanu 'icĕ unicaman 'apunu buáncĕxa. Buani ca munuma sharati quicancĕxa:

—An camabi menu 'icĕ unicama tsuáquirumicĕ uni rabĕtax ca ěnu uaxa.

⁷Ucĕ ca Jasonĕn anua 'inun aín xubunu atsínmiaya. A unicamax ca Romanu 'icĕ 'apu César quicĕ bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icĕ quia.

⁸Pablocĕñun Silas ñuicania cuati ca unicamabĕ a ěmanu 'icĕ 'apucamaxribi sharati tsuáquiruacĕxa. ⁹Tsuáquiruiabi ca Jasónbĕtan raírinĕn a ěnun quixun curíqui 'ináncĕxa. 'Ináncĕxun ca Jasónĕñun raíri cuantánun quixun ěancĕxa.

Pablobĕ Silas Berea ěmanu 'iá

¹⁰Usai 'icĕbĕtan ca axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman bĕnĕnquinshi imĕ Pablocĕñun Silas Berea cacĕ ěmanu cuantánun quixun xuacĕxa. Xucĕx cuanx bĕbatancĕx ca anua judíos unicama timĕti xubunu atsíancĕxa. ¹¹Atsínxuan bana ñuixuncĕbĕtan ca anua 'icĕ judíos unicaman, Tsalónica ěmanua 'icĕcamasamaira 'ixun, cuĕĕnquin Pablonĕan Jesús ñuiquin Nucĕn Papa Diosan bana ñuixunia cuacĕxa. Cuaquin ca asĕrabi cara Pablonĕan ñuixuncĕ bana ax 'icĕ quixun 'unáncasquin camabi nĕtĕn Nucĕn Papa Diosan bana cuĕñĕo isacĕxa. ¹²Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —asĕrabi ca —quixun sínani Jesucristomi catamĕacĕxa. Usai 'imainun ca griego banan banacĕ unicama 'imainun xanucamaribi —upí sínánñu ca —quixuan unin 'unáncĕ, acamax Jesucristomi catamĕacĕxa. ¹³Usaía 'icĕbĕbi ca Tsalónicanu 'icĕ judíos unicamax, Pablonĕan Bereanuxun Nucĕn Papa Diosan bana ñuixunia ñuicania cuabiani anuribishi cuancĕxa. Cuanxun ca Pablomia nishnun quixun anu 'icĕ unicamaribi tsuáquirumiacĕxa. ¹⁴Tsuáquirumicĕbĕtanbi ca axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman bĕnĕnquinshi Pablo manĕ nuntían cuantánun quixun xuacĕxa.

Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi bërúacëxa. ¹⁵Bérúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas ëmanu buáncëxa. Buántancëxun a ëbianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonën a unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isi unun quixun camiacëxa.

Atenas ëmanua Pablo 'iá

¹⁶A unicama cuan ca Pablonën Atenas ëmanuxun Timoteocëñun Silas aia caíancëxa. Caini a ëmanu niquin, unían unioçë ñu a unin rabiçë, a 'aisamaira isi ca Pablo masá nuituacëxa. ¹⁷Usa 'ixun ca anua judíos unicama timéti xubunuxun, judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabiçë unicamaribi, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa uti judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun sinánmisa tani cuëñëo bana ñui atubë canancëxa. Usai 'ianan ca camabi nëtën anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icë unicamabë Jesús ñui canancëxa. ¹⁸Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icë quixun epicúreo cacë unicaman bana ñuia cuacë, 'imainun estoico cacë unicamaribia bëtsi bana ñuia cuacë, a unicamaxribi uax Pablobë banacëxa. Abë banatancëx ca raírinëx quiacëxa:

—¿Añu cara banañuira 'ixun ënë unin nu ñuixuinca tanin?

Quicëbë ca raírinëx Pablonëan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —quixun cacëxun cuax quiacëxa:

—Nun rabiçë diosma, bëtsi dios ñui sapi ca quia.

¹⁹Usai quitancëxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacë, anu buánxun cacëxa:

—Nun nu cuacëma a ñuiquinmi nu cacë bana ënë cananuna upí oquin 'unántisa tanin. ²⁰Nun cuacëma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicë cara quixun cananuna 'unántisa tanin.

²¹Usa 'ain ca Atenasnu 'icë unicama 'imainun 'uracëox uax atubë 'icë unicama an uisa bana cara an cuacëma 'icë a cuaisa tancëxa. 'Imainun ca unían ñuia cuacëma ñuribi ñuiquin uni caisa tancëxa. Usai ca a unicamax 'iacëxa.

²²Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timécë unicama nëbëtsinuax niruquin cacëxa:

—Atenasnu 'icë unicama, 'ën iscëxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a rabin. ²³'Ëx ënë ëmanu 'icë bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabiçë 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ësaquin cuëñëocë isan: “Ënëx ca anuxun nun 'unán-cëma dios rabiti a 'icën”. Unánxunmabimi rabicancë dios a cana 'ën mitsu ñuixunin.

²⁴An ca me 'imainun anu 'icë ñucamaribi unioçëxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icën. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acë xubunu 'ima. ²⁵Unin a ñu 'axuncëxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsóti nëtë 'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.

²⁶An ca achúshi uni aín rëbúnquicamaxa mecamanu tsónun unioçëxa. Unioquin ca uiti barin cara aín rëbúnquicamax camabi menu tsóti 'icë quixun mëníonan, anua aín me sënëncëcamaribi mëníoxuancëxa. ²⁷Nucën Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni unioçëxa. Uisaxun caranuna a 'unánti 'ai quixunu sináncëxbi ca Nucën Papa Dios nu 'urama 'icën. ²⁸Nucën

Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna ënë menu 'ain. Mistun aintsi raírinëx ca ësai quiacëxa: “Nux cananuna diosan rëbúnqui 'ain”. ²⁹Nux aín rëbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unían 'acë curi 'acë ñuusa 'ianan uxua manë 'acë ñuusa 'ianan maxax 'acë ñuusa 'icë quixun. ³⁰Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixun ca unin anbia uniocë ñu rabiácëxa. Rabia isquinbi ca Nucën Papa Diosan isëshiacëxa. Isëshia 'ixunbi ca bërí camabi menu 'icë uni 'atimaquin sináncë 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia. ³¹Nucën Papa Diosan ca mëníocëxa, anúan achúshi uni, Jesucristonën camabi uni, aín nuitu cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti nëtë. Usaquian 'anun ca an caísacëxa quixuan camabi unin 'unánun, ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimiácëxa.

³²Usaquian bamatanëx ca Jesús baísquiacëxa quixun ñuia cuati ca uni raírinëx Pablomi cuaiácëxa. Cuaimainun ca raírinën Pablo cacëxa:

—Minmi ñuicë bana ënëmi ñuitëcënia cananuna bëtsi nëtën cuatëcënti 'ain.

³³Usaquian cacëx ca Pablo acama ëbiani cuancëxa. ³⁴Cuancëbë Pablobë cuani ca raírinëx ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. Acamax ca Dionisio, Areópagonu 'icë uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacë a 'imainun raíríribi 'iacëxa.

Pablo Corinto ëmanu 'ia

18 ¹Areópago cacë matánuxun bana ñuixuntancëx ca Pablo Atenas ëmanuax Corinto ëmanu cuancëxa. ²Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacë, mërácëxa. Ax ca Ponto cacë menuax bacëan 'iacëxa. Usa 'aish ca aín xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma ëmanu 'iacëxa. 'Icë-bëbia anu 'icë 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax cuanti 'icë —quicëbë ca Corintonu tsoti cuancëxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancëx Pablo Aquilacëñun Priscila isi cuancëxa. ³Aquila ax ca Pablo-nëan 'acësaribi oquian an chupa xubu 'acë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën aín xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acëxa. ⁴Usoquin 'anan ca anun ñu mëëtima nëtëcaman anua judíos unicama timëti xubunu cuanxun —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma unicama raírinënríbi —Jesús ax ca asérabia Nucën Papa Diosan xuá a 'icë —quixun 'unánquin sináncëxa.

⁵Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu bëban Pablonën bëtsi ñu mëëti 'aquinma Jesús ñui quicë banaishi ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo axa utia atun caíncë a 'icë quixun upí oquin ñuixuancëxa. ⁶Cacëxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banai ami nishacëxa. Usaía 'ia ca Pablonën anuax ca cuania quixuan atun 'unánun aín chupa tacaquin cacëxa:

—Mitsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími 'icëxbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsúnmi ënë bana cuaisama tancëbëtan cana judíosma unicama ñuixuni cuanin.

⁷Catancëx anua judíos unicama timëti xubunuax chiquíquiani ca judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabiécë, Justo cacë uni, aín xubunu cuancëxa, axa anua judíos unicama timëti xubu rapasu 'ain.

⁸ Usa 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icé 'apu, Crispo, abé aín xubunu 'icé aín aínsi 'ibucamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icé unicamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa. ⁹⁻¹⁰ Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun imé cuacëxa:

—'Ë cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icé unínbi mi paë tanmiquin mëëtima 'icën. Ënë ëmanuax ca 'aisamaira uni 'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain camina racuéquin ënquinma 'ën bana ñuixunti 'ain.

¹¹ Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë Corintonu 'iquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.

¹² Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu 'icé unicaman 'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an uníxa unimi manania cuacë unicama timécë anu buáncëxa.

¹³ Buánxun ca Galión 'imainun abé 'icé unicama cacëxa:

—Ënë unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicësama oquin Nucën Papa Dios rabinun quixun unicama caia.

¹⁴ Quixuan cacëbëa Pablo quicascëbëtanbi ca Galiónën judíos unicama cacëxa:

—Ënë uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana mitsúnmi a ñuiquin cacëxun cuatsian. ¹⁵ Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usai ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mitsúnbi mënóti 'ain. 'Ën cana ënë ñu mitsu mënóxuntima 'ain.

¹⁶ Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë unicama a cuantánun quixun cacëxa. ¹⁷ Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icé 'apu, Sóstenes, a bixun mëécancëxa. Usoia isquinbi ca Galionën caquinma isëshiacëxa.

Antioquíanu cuantëcëntancëxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan (18.18-21.26)

¹⁸ Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomi catamécë unicama —cana cuanin —cabiani, Priscila 'imainun Aquílabë manë nuntin cuancëxa. Cuanx Cencrea ëmanu bëbaxun ca Pablonën, —'ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni —quixun sinánquin aín bu tëamiacëxa. ¹⁹ Tëamitancëx cuanx ca Efeso ëmanu bëbacëxa. Bëbax Priscila 'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos unicama timéti xubunu atsianx ca anuax Pablo anua timécë judíos unicamabë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ñui canancëxa.

²⁰ Usaía 'ia judíos unicaman atubëa 'inun cacëxbi ca Pablo anu 'iáma 'icën.

²¹ Abé 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

—Judíos unicama anun timéti nëtë sënëncëbë atubë Jerusalénu 'itancëx cana Nucën Papa Dios cuëñcëbë mitsu isi utëcëti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa. ²² Cuanx Cesárea ëmanu bëbax ca nuntinuax 'ibúquiani taën Jerusalénu cuancëxa. Cuanx bëbaxun atu istancëxun axa Jesucristomi catamécë unicama —cuanmainun ca 'it —cabiani ca Antioquíanu cuancëxa. ²³ Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca Galacia menu

'icë ëma 'imainun Frigia menu 'icë ëmacama oi cuanquin Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama upiti Jesucristomi sinani ax cuëncësabi oi 'inun quixun caquin atu 'ësëacëxa.

Efesonuxuan Apolosnën bana ñuixuan

²⁴Pablonëan Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëmainun ca Alejandria ëmanu 'icë judfos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuëñeo upí oquin 'unáncë 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncë 'iacëxa. ²⁵Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancë 'ixun ca Apólosnën cuëñi banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icë unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chiquinatia ca Juanën uni nashimiacëxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnën —Jesucristonën ca aín Bëru Ñunshin Upí aín unicama abëa 'inun 'inania —quixun 'unánma 'icën. ²⁶Usa 'ain ca anua judfos unicama timéti xubunuxun Apolosnën racuéquinma bana ñuixunia cuaquin ca Aquilabëtan Priscilanën 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi catamëti ca uni usai 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa. ²⁷Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancëbëtan axa Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —catancëxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuëñëoxuancëxa. Cuëñëoxunia quirica bibiani manë nuntin cuanx Acayanu bëbatancëxun ca Apolosnën anua 'icë a Nucën Papa Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicë unicama upí oquin 'aquiancëxa. ²⁸'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucëma 'icë —quixuan sinaniabi abë banaquin judfos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia atun caíncë a 'icë quixun canan usai ca Cristo 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quia quixun 'unánmiacëxa.

Pablo Efesonu 'ia

19 ¹Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuan tancëx Efesonu bëbacëxa. Bëbaxun ca anu 'icë axa Jesucristomi sináncë unicama mërácëxa. ²Mëraxun ca ñucácëxa:

—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncëbë cara aín Bëru Ñunshin Upí mitsunu uax?

Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:

—Nun cananuna Jesucristomi catamëti ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacëma 'ain.

³Usafa quia ca Pablonën atu cacëxa:

—¿Añu sinani caramina nashimicë 'ian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Juanëan uni 'unánmicë bana sinani cananuna nashimicë 'ian.

⁴Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Atimaquin sináncë 'ixunbia sinanatia ca Juanën uni nashimiacëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judfos unicaman caíncë, Cristo, ami sinánun quixun.

⁵Usafa Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti a unicamax nashimicë 'iacëxa. ⁶Usa 'ain ca a unicama Pablonën aín męcënan ramécëbë atunu

Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icëbë unin 'unáncëma banan bananan ca a unicaman, usaquian Nucën Papa Diosan sinánmicë bana unicama ñuixuancëxa. ⁷Anu 'icë uni nashimicëcama ax ca mēcën rabé 'imainun rabé unisa 'iacëxa.

⁸Usa 'ain ca Pablonën anu rabé 'imainun achúshi 'uxë 'iquin, anua judíos unicama timéti xubunuxun racuéquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi catamēti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixuan 'unánun anu 'icë unicama ñuixuancëxa. ⁹Ñuixuniabi ca raírinën masáquin sinánquin cuaisama tancëxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timécë unicaman cuamainunbi —Jesúsmi sinánti ca 'aisama 'icë —quiax quiacëxa. Usai quicëbë, anuax chiquíquianquin ca Pablonën axa Jesucristomi catamécë unicama buani, Tirano cacë unían anuxun uni 'unánmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca anuxun camabi nētēn bana ñuixuancëxa.

¹⁰Usaquin ca Pablonën rabé barin anuxun bana ñuixuancëxa. Pablonëan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icë unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquian ñuixuncë bana cuacëxa.

¹¹Cuacëbētan ca Pablonën anuxun Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. ¹²Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicë chupa 'imainun pañun abia anu buania mēēi uni ñucëcamax pëxcúacëxa, pëxcúmainun ca ñunshin 'atimacamaxribi uninuax chiquífacëxa.

¹³Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia istancëxun ca an cuaínbëquini niquin uninua ñunshin 'atima chiquíncë judíos unicama raírinën, Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën 'acësaribi oquin 'ati sinán-cëxa. Usaquin sinánquin ca uninu 'icë ñunshin 'atima cacëxa:

—Pablonëan unicama ñuixuncë Jesús an 'amicëxun cana mi cain, ënë uninuax ca chiquit —quixun.

¹⁴Usaquian an ñu 'acë uni raírinëx ca judíos sacerdotenën cushicama achúshi, Esceva cacë, aín bëchicë mēcën achúshi 'imainun rabé 'iacëxa. ¹⁵Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën bëchicëcama cacëxa:

—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.

¹⁶Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupi-nunma atu mēëacëxa. Mēëquian cushínra mēëcëx ca chupañuma 'aish aín nami téátëábu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa. ¹⁷Usoquian 'acëa ñuia ca Efesonu 'icë judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa. Cuati racuéquin ca:

—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icë —quiquin a rabiácëxa.

¹⁸Usaía 'icëbë uxun ca axa Jesúsmi catamécë 'itsa unin —usaribi oquin cana 'ën ñu 'atima 'acë —quixun chiquinacëxa. ¹⁹Usoquian ca an ñubéti 'unáncë unicaman anua ñubéti 'unáncë quiricacama bëxun, camabi unían ismainun nēëancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil curíquisa 'iacëxa. ²⁰Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia cuati Jesucristomi catamēti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.

²¹Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain cuan-tancëx Jerusalénu cuanti sináncëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx cana Roma ëmanuribi cuanti 'ain. ²²Usaquin sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabé, Timoteo 'imainun Erasto, a Macedonia menua

cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma Efeso, anu 'ëora pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

²³ Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama tani, a ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa. ²⁴ Usaía 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë, an tsuáquirumiácëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua unioçëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abëtan ñu 'acë unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa. ²⁵ Demetrionën ca abëtan usoquin 'acë unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu 'acë unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin. ²⁶ Usa 'aínbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso ëmanushima, Asia menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca asérabi diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa. ²⁷ Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu unioçë uxua manë 'acë xuburatsu bitima 'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'aínbi unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti 'icën. Diana axa Asianu 'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabicë 'aíshbi ca rabicëma 'iti 'icën.

²⁸ Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

²⁹ Usari quicëbë ca Efeso ëmanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icë uni rabé, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun nírínbianx ca anua unicama timécë xubunu abáquianx atsíncëxa. ³⁰ Atsíncëbëa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa taniabi ca axa Jesucristomi catamécë unicaman —miribima bitsia atsíanxma ca 'it —quixun Pablo cacëxa. ³¹ Camainun ca an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinënríbi anu timécanti xubunu atsíanxma 'inun quixun Pablo camiacëxa. ³² Usa 'ain ca axa timécë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinënríbi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën añu 'anux cara timéaxa quixun 'unánma 'icën. ³³ Pablomia 'icësaribiti ca anua timécë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiríbi nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timéaxa quixun an anua timécë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandroñën aín mēcënan sanánquin aín bana cuanun quixun cacëxa. ³⁴ Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun 'unani nëtétima rabé horan pain munuma sharati quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

³⁵ Usa 'ain ca sharatia nëténun cacëxbi nëtétisama taniabi an 'apu quirica cuëñëoxuncë unin nëtémiacëxa. Nëtémia ca cacëxa:

—Efesonu 'icë unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat. Ënë ëmanu 'icë unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu bërúanan a iscësa maxax naínuax nipacëcë bërúancë 'icën. Usa ca quixun ca camabi menu 'icë unicaman 'unánxa. ³⁶ Usa 'ain ca, usama ca quiax úxbi quitima 'icën. Usa 'ain camina nëtéti 'ain. Nëtéanan

camina sinánxunmaishi ñu 'atima 'ain. ³⁷Mitsúnmi bēcē uni rabētāx ca mitsun rabičē dīosa ñui 'atimatī banacēma 'icēn. ³⁸Usa 'afnbi ca Demetrio 'imainun an abētān uxua manē 'acē ñu 'acē unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa uni itsimi manania cuacē unicama cati 'icēn. Canan ca 'apu raíriri cati 'icēn. Cacēbētānbi ca Demetrio 'imainun abē 'icē unicamāxa ami manáncē unicaman-ribi, an uníxa uni itsimi manania cuacē unicama cati 'icēn. ³⁹Usa 'ain camina bētsi ñuribi mēñoisa tanquin anúan 'apucama timēti nētēn anu timécē unicaman cuamainun cati 'ain. ⁴⁰Uisai 'i caranuna sharati quixuan ñucácāncēxun a ñuiquin cati ca 'aíma 'icēn. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icēsa sináncanti 'icēn.

⁴¹Usaquin catāncēxun ca timécē unicama cuantánun quixun xuacēxa.

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

20 ¹Usaquin cacēxa cuancēbētān ca Pablonēn axa Jesucristomi catamēcē unicama camicēx aia 'ēsēānan bana ñuixuntāncēxun —cuanmainun ca 'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu cuancēxa. ²Cuanquin ca a menua 'icē ēmacamanua 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama, ēníma Jesúsmi catamēnun quixun caquin sinánmiacēxa. Sinánmibiani ca Grecia 'icēbi Acayaribi cacē menu cuancēxa. ³Cuanx bēbax ca anu rabē 'imainun achúshi 'uxē 'iacēxa. Anu 'aish ca manē nuntin Siria menu cuanti sinánquinbi, judíos unicamāxa ami 'ēsēānanía ñuia cuati sinanacēxa. Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancēxa. ⁴Cuancēbē ca Berea ēmanu 'icē uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica ēmanu 'icē uni rabē, Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe ēmanu 'icē uni, Gayo, 'imainun Asia menu 'icē unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobē cuancēxa. ⁵Cuanx Macedonia menu bēbacēbē ca atux pain Troas ēmanuxun nu caini cuani nu ēbiani rēcuēñquiancēxa. ⁶Usa 'ain cananuna anun chamitī ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē inúmitāncēx, nuxribi Filiposnuax manē nuntin cuanx, mēcēn achúshi nētē 'icēbē Troasnu bēbacēn. Bēbax cananuna mēcēn achúshi 'imainun rabē nētē anu 'iacēn.

Troas ēmanu Pablo 'iá

⁷Anu 'aish cananuna domingo nētēn axa Jesucristomi catamēcē unicamabē pán tucapaxun pi timéacēn. Timéan ca Pablonēn, imēishinu cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran bana ñuixuancēxa. Usoquin ca imé naēx 'itámainun 'acēxa. ⁸Usoquin ca Pablonēn xubu cata itsi manáinra 'icē, anua lamparín 'itsaira tiríocē 'icē anunu timécē, anuxun bana ñuixuancēxa. ⁹Usaquin Pablonēn manámi 'icē xubu cata rabē 'imainun achúshi, anuxun bana ñuixuncēbēbi ca bēná uni achúshi, Eutico cacē, ax xubu manámia 'icē xēcūē anu tsoṭax, 'uxcēnan tēnāncēx 'uxax ēman nipacēacēxa. Nipacētía bamaia ca bicāncēxa. ¹⁰Bicēbē xubunuax 'ibúquianquin bēná uni 'icúquín bitsi rantin purúnquin ca Pablonēn anua 'icē unicama cacēxa:

—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacētía.

¹¹Catāncēx manan 'irutēcēñxun, pán tucapaxun pianan pēcaratamainun bana ñuixunēti, ca Pablo atu ēbiani cuancēxa. ¹²Cuancēbē ca bēná uni Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icē buani cuēñquiani cuancāncēxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

¹³Usa 'ain cananuna Pablonēan taēn cuainsa tanquin, anua bitsi cuanun cacēx, nux pain rēcuēñquiani manē nuntin Asón cacē ēmanu cuancēn.

¹⁴Cuanx bëbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abë nuntin Mitilene cacë ëmanu cuancën. ¹⁵Mitilenenuax coonx cananuna Quíó cacë nasí rapasu bëbacën. Bëbax anuax coonx cananuna Samos cacë nasínu bëbacën. Bëbatancëx cananuna anu 'icë ëma Trogilio anuax pain tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx cananuna Mileto cacë ëmanu bëbacën. ¹⁶Anuxun ca Pablonën Pentecostés cacë nëtë 'iisama pain 'ain Jerusalénu bëbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tanquin, Efeso ëma 'urama 'aínbi anu cuantima sináncëxa.

**Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin
cushicama Pablonën bana ñuixuan**

¹⁷Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa anu unun quixun Pablonën camiacëxa. ¹⁸Camicëx aia ca cacëxa:

—Asia menu utancëx carana mitsubë 'aish uisai 'ëx 'ia quixun camina mitsun 'unanin. ¹⁹'Ëx mitsubë 'ixun cana mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma axa cuëncësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan. Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx 'aisamaira tëmëran. ²⁰Usai 'iquinbi cana ënquinma uisai caramina Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuéquinma mitsu bana ñuixuan. Usaquin nëtëquinma mitsúxmi timécë ñuixuanan cana mitsun xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan. ²¹Ñuixunquin cana judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inux sinatía Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënun quixun can. ²²Usa 'ain cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi. ²³An 'unánmicëxun cana 'unanin, uinu 'icë ëmanu carana cuani anuxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë caia, anuax cana sipuocancë 'ianan unían 'atimocëxun 'aisamaira oquin tëmëranuxun 'ai quixun. ²⁴Usaquian 'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bënëtiman. Bamanuxunbi Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin 'ai cuëncëquin sënëonti cana cuëñin, Nucën Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun iëmisa tania quixuan camabi unin 'unánun.

²⁵Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucën Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ë istëcënxunma 'aia quixun. ²⁶⁻²⁷Mitsúnmi 'ë istëcëncëxunmabi cana ësoquin mitsu cain, uisai cara Jesucristo cupí aín unicamax, an mëníosabi oi 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ëmanu 'icë unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamëcëma 'ain 'ën 'uchama 'icën. ²⁸Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bërúancati 'ain. Bërúancanan camina axa Jesucristomi catamëcë unicamaribia upí 'inun bërúanti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanun mitsu 'imi axa. A unicamax ca axa bama cupí Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish aín uni 'icën. ²⁹'Ën cana 'unanin, 'ëx cuancëbë ca uni raíri uti 'icën. Uxun ca axa ami sináncë unicama, Jesucristomi catamëti bana a ënun quixun paránti 'icën. 'Inúanëan bëtsi biquin carnero tsuácacësaribi oquin ca a unin axa ami sináncë unicama Jesús manunun quixun parántisa tanti 'icën. ³⁰Ësaquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timécë unicama bëtsi bëtsin ca Nucën Papa

Dios cuëncësabi oquin ñuixunquinma, cëmë bana ñuixunti 'icën, a bana quicësabi oi isa 'inun quixun. ³¹ Usa 'ain camina unin paráncëma 'inuxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabé 'imainun achúshi barin cana ñantánbi nēténbi nētéquinma bëunan mës cúquin mitsu 'esëan.

³² Bërí cana an bërúanun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuiba-quin mitsu ami cushinun 'imianan axa ami sináncë unicama 'imicësaribi oquin asérabi ainan 'aíshmi ax cuëncësä oíshi 'inun mitsu 'imiti 'icën. ³³ 'Ën cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácëma 'ain. ³⁴ Mitsúnbi camina 'unanin, 'ën mēcēnanbi ñu mēëxun cana 'ën piti 'imainun 'ën chupa bianan 'ëx abé 'icēcamaribi bixúan. ³⁵ Usaquin ñu mēēcē 'ixun cana mitsu 'unánmia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucën 'Ibu Jesús ësai quiacëxa: “A unin ñu 'ináncē uni ax cuëncēsamaira oi ca an uni ñu 'ináncē uni ax cuëñia”. A bana camina manuquinma sinánti 'ain.

³⁶ Ësaquin catancëx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icē unicamabë Nucën Papa Diosbë banacëxa. ³⁷⁻³⁸ Banai sēñēnia ca —'ë camina istēcēnuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abé 'icúcanani bëunan mës cúquin bërúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo buáncëxa.

Jerusalénu Pablo cuan

21 ¹ Buáncëx 'iruax Efesonu 'icē unicama ëbiani cuanx cananuna Cos cacē nasínu cuancën. Anuax coonx cananuna Rodas cacē nasínu cuanx, anuaxribi Pátara cacē ëmanu bëbacën. ² Bëbaxun cananuna anua axa manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mēracën. Mērax cananuna a nuntin atubē cuancën. ³ Cuanxun Chipre nasía mēmiu 'icē inubiani cananuna Siria menu cuancën. Cuanx cananuna anu 'icē unicaman buáncē aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro ëmanu cuancën. ⁴ Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamēcē unicama mērax, cananuna mēcēn achúshi 'imainun rabé nētēn atubē anu 'iacën. Nuxnu anu 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun a unicaman uisai cara Pablo 'iti 'icē quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacëxa. ⁵ Usaquian cacëbëbi cananuna a nētēcama inúcëbë cuancën. A ëmanuax cuancëbë ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax aín xanu 'imainun aín bëchicëbëbi nubë masinu cuancëxa. Cuanx cananuna rantin puruni tsóbuax masinuax Nucën Papa Diosbë banacën. ⁶ Usai 'itancëxun atubē 'icucananquin —cuanmainun ca bërúanx 'ican —quixun atu cai cananuna manë nuntinu 'iruacën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icēnu cuantēcāncëxa.

⁷ Anuax cuanx cananuna Tolemaida ëmanu cuancën. Cuanx bëbaxun axa Jesucristomi catamēcē unicama catancëx cananuna achúshi nētēn atubē 'iacën. ⁸ Anuax pëcaratēcēncëbë cuanx cananuna Cesárea ëmanu bëbacën. Bëbax cananuna Felipenēn xubunu abé 'i cuancën. Felipe ax ca an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncē 'ianan mēcēn achúshi 'imainuan rabé uni Jerusalénuxun an piti mētícanun caíscan acama achúshi 'iacëxa. A Felipebë cananuna 'iacën. ⁹ Aín bëchicē ca rabé 'imainun rabé xanu bēñēñuma 'iacëxa. A xanucaman ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuancëxa.

¹⁰ Anu 'itsa nētē 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncē uni achúshi Agabo cacē, ax Judea menuax bëbacëxa. ¹¹ Bëbax nu

isi uxun anun Pablo tsitēcērēquicē, a biax anun tanēacanan anun mēnēcati ca quiacēxa:

—Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí ca ēsari quia: Ēnēn 'ibu ca ēsari bi oquin nēaxun Jerusalēnu 'icē judíos unicaman judíosma unían binun 'inánti 'icēn.

¹² Ēsaría Agabo quia cuaquin ca nubētan Cesáreanu 'icē unicamanribi, Jerusalēnu cuanxma 'inun quixun Pablo cacēxa. ¹³ Cacēxbi ca Pablo quiacēxa:

—¿Añu cupí caramina usai banai bēunan mēscúquin 'ē masá nuitumin? Jerusalēnuxuan Nucēn 'Ibu Jesúsnan cupí 'ē nēacancēxbi cana bēnētima 'ain. Usoquin nēanan 'ē 'acancēxbi cana asábi 'iti 'ain.

¹⁴ Usai quia Jerusalēnu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamicasmacēn. Usa 'ain cananuna quiacēn:

—Nucēn 'Ibu Dios cuēñcēsabi oi ca 'iti 'icēn.

¹⁵ Usa 'ain cananuna ñu mēñfobiani Cesáreanuax Jerusalēnu cuancēn.

¹⁶ Cuancēbē ca nubē Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicama rafrí cuancēxa. Acaman ca Chiprenuax ucē uni Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamēcē, a 'unáncē 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncēxa.

Pablo Jacobo isi cuan

¹⁷ Usa 'ain ca Jerusalēnu bēbaia axa Jesucristomi catamēcē unicaman cuēñquin nu biacēxa. ¹⁸ Usaquian bicēx 'inēti cananuna pēcaracēbē Pablobē Jacobo isi cuancēn. Abē ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushicamaribi 'iacēxa. ¹⁹ 'Icē —¿uisa caina 'ai? —quixun catancēx atubē banaquin ca Pablonēn uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan 'amicēxun, anua judíosma unicama 'icē ēmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancēxa.

²⁰ Usaquian Pablonēn ñuixuncēxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucēn Papa Dios rabiácēxa. Rabitancēxun ca Pablo ēsaquin cacēxa:

—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax ca Jesúsni sinánxa. Sinánxunbi ca ēsaquinribi sinania, Moisésnēan usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana quicēsabi oi cananuna 'iti 'ai quixun. ²¹ A unicamax ca quia, min isamina bētsi bētsi menua judíos unicama, Moisésnēn usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana quicēsabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acēsari bi oquin bēbu tuá 'unántioxunma 'anun quixunribi can. ²² An usa bana cuacē unicamax ca mi ucē cuati timēti 'icēn. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain? ²³ Nun ēsaquin cacēsabi oquin camina 'ati 'ain. Ēnu ca rabé 'imainun rabé judíos uni, an Nucēn Papa Dios cacēsabi oi 'i sēñnquian aín bu tēamitishi 'icēn. ²⁴ Ēñē uni buani camina abē judíos uni 'icēsari bi 'inux mixribi nashi mēñfocati 'ain. Mēñfocanan camina a unicamaxa Moisésnēn cuēñēo bana usai 'iti quicēsabi oi 'ianan aín bu tēacē 'inun cupíoquin mēñfocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icēn, mix camina Moisésnēn usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana quicēsabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncē bana ax ca cēmē 'icē quixun 'unánti 'icēn. ²⁵ Mixmi judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicēsabi oi 'iti 'aínbi ca nun sináncēx judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icēn. Usaquin sinánquin cananuna ēsaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai 'iti banacama quicēsa oquin 'aquinma camina ēsaquinshi 'ati 'ain, unínbia unioce ñu rabiquian 'acē ñuina camina pitima 'ain, 'imainun

camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina têtsécacê ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bêtsi xanubê 'ima uní aín xanubêishi 'iti 'icên.

Roma ãmanua Pablo cuan ñuicê bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

²⁶ Usaquin abêa 'icêcamabêtan Jacobonên cacêsabi oquin, rabê 'imainun rabê uní a buonx ca Pablo judfós unicama 'icêsaribiti nashi abê mênfocacêxa. Mênfocanan ca uisa nêtên cara anun mênfocati nêtê sênénti 'icê quixun canan uisa nêtên cara Nucên Papa Dios rabiquin ñuina rêti 'icê quixun anu 'icê sacerdotebêtan mênfoi anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunu cuancêxa.

²⁷ Anun mênfocati nêtê mēcên achúshi 'imainun rabê sênénti 'uramara 'ain ca judfós unicama raíri, Asianuax ucê, acaman Pablo anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunua isacêxa, isquian tsuácarucêxun Pablo biacêxa. ²⁸ Bitsi ca munuma cuênishi quicancêxa:

—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ênê unix ca an camabi menu cuanquin judfós unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncê a 'icên. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnên cuênêo quicêsabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubu ênê 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunu judfósma, axa griego banan banacê unicama raíriribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ênê xubu upí 'atimamiata —quiax.

²⁹ Jerusalênuaxa abê nitsia isbaiêxanx ca Efesonu 'icê uni, Trófimo, a Pablonên anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubunu atsínmicêsa sinani usai quicancêxa. ³⁰ Usaia quicêbê tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalênu 'icê unicaman biquin, Pablo anuxun Nucên Papa Dios rabiti xubu ãman nírínbianquin bênénquinshi xêcuêcama xêpuacêxa. ³¹ Usaquin 'ai Jerusalênu 'icê camabi uní tsuáquirucêa ñuia ca comandantenên cuacêxa. ³² Usaquin cuaquin aín suntárucamacêñun suntárunên cushicama timêtancêxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icê anu bêbacêxa. Bêbaia isquin ca mēêquinbi Pablo êancêxa. ³³ Usocêbê uquin ca Pablo biquin comandantenên aín suntárucama manê risi rabêtan tēcêrêcanun quixun cacêxa. Caquin ca ui cara ax 'icê quixun ñucánan añu cara 'axa quixun ñucácêxa. ³⁴ Ñucácêbêbia unicamax bêtsi bêtsi bana ñui sharácêbêtan upí oquin cuaquinma ca comandantenên anua suntáru bucucê xubunua buánun quixun cacêxa. ³⁵⁻³⁶ Cacêxuan buáncêbê, a caxu cuanquin catcábiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacêxa:

—Ca bamati 'icên.

Usai quia tsuáquirucêbêtan ca unínma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icê tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncêxa.

Unicamax ami manáncêxuan Pablonên ca

³⁷ Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicêxunbi ca Pablonên comandante cacêxa:

—¿Bananun caina 'ê 'imitima 'ain?

Cacêxun ca comandantenên cacêxa:

—¿Griego banan banati caina 'unan? ³⁸ ¿Mix caramina Egiptonu 'icê uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancêxun uní 'aquin cuatro mil uni, anu uní 'icêma menu buáncê, ama 'ain?

³⁹Usaquin ñucácëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ëx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë ëma cha, Tarso, anu 'icë. ¿Usa 'ain caramina 'ën axa tsuáquirucë unicama canun 'ë camitima 'ain?

⁴⁰Cacëxun ca comandantenën —camina cati 'ai —quixun cacëxa. Cacëx tapitinu nixun mëcënan sanáncëxa nëtëtia ca Pablonën hebreo banan banaquin ësaquin unicama cacëxa:

22 ¹'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama, uisai carana 'ia quixun 'ën asérabi mitsu ñuixunmainun ca cuat.

²Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascësarua 'inun nëtéacëxa. Nëtëtia ca Pablonën cacëxa: ³—'Ëx cana judíos uni, Cilicia menua 'icë ëma Tarso, anuax bacéan 'ain. Usa 'ixunbi cana Jerusalén ënuax caniquin, an uni 'unánmicë uni, Gamaliel, an 'unánmicëxun quirica 'unánquin, nucën raracaman cuatia Moisésnën cuëñö bana upí oquin 'unáncën. 'Imainun cana mitsúxmi 'icësaribiti Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati cuëñancën. ⁴Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncë unicama bëtsi bëtsi ocën. Bëtsi bëtsi oquin 'anan cana bëbu 'imainun xanuribi nëaxun tëmëramianan sipuanuxun buáncën. ⁵Sacerdotnën cushicaman 'apubëtan ca caniacëcë unicamanribi 'unánxa, atun ca Damasconu 'icë judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ë 'ináncëxa quixun. 'Ináncëx cana axa Jesucristomi sináncë unicama Jerusalén ënuxun tëmëraminuxun bitsi cuancën.

Pablonëan axa usai Jesucristomi catamëa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶Bain cuani Damasconu bëbai cuanquin, 'ën usai 'iti sináncëma 'aínbi ca bari xamarúti 'urama 'ain, naínuax cushiira pëqui ichúquin nëbëtsioraquin 'ë pëcacëxa. ⁷Usaquián pëcacëx menu nipacëxun cana ësaquián 'ë cacë bana cuacën: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?” ⁸Ësaquián cacëxun cana cacën: “¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacëxun ca 'ë cacëxa: “'Ëx cana Jesús, Nazaretnu 'icë, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain”. ⁹Usaquián 'ë cacëbëtan pëquia isquinbi ca axa 'ëbë cuancë unicaman 'ëbëa banaia cuama 'icën. ¹⁰Ësaquián cacëxun cana cacën: “Mix camina 'ën 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina aña 'ën 'ati cuëñnin?” Cacëxun ca 'ë cacëxa: “Niruquiáni camina Damasconu cuanti 'ain. Anuxun ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icën”. ¹¹Usaquin cacëx menuax niruiabía axa pëquicë an bëténancëx bëxuñu 'ixun iscasmatia, axa 'ëbë cuancë unicaman mëfnbianquin buáncëx cana Damasconu bëbacën.

¹²Anu ca uni achúshi, Ananías cacë, an Moisésnën cuëñö bana quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'aish ca a unix Damasconu 'icë judíos unicaman, ax ca upí nuituñu 'icë quixun ñuicë 'iacëxa. ¹³Usa 'aish ca 'ë isi uacëxa. Uxun ca 'ë cacëxa: Saulo, mix camina 'ën xucën 'ain. Camina amiribishi istëncëti 'ain. Quixun cacëxuinshi cana a isacën. ¹⁴Iscëxun ca 'ë cacëxa: Nucën Papa Dios, a nucën raracamanribi rabia, an ca mi cafsacëxa, aña cara ax cuëñnia quixun 'unánanmi aín Bëchicë aín sinan upíira aribi 'unánan ax banaia cuanun. ¹⁵Usa 'ixun camina min ami iscë ñucama 'imainun usaquián mi cacëxunmi cuacë banacamarihi camabi menu 'icë unicama ñuixunti 'ain. ¹⁶Usaími 'inúan caíscë 'aish camina bënëtishi nirui min 'uchacama tërënnun Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

¹⁷Usa 'ain cana Ananías quicësai 'itancëx Jerusalénu cuantëcëancën. Cuanx cana Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuancën. Anu 'ixun

cana namáquin iscësoquin Nucën 'Ibu Jesús isacën. ¹⁸Iscëxun ca ësaquin 'ë cacëxa: Jerusalénu 'icë unicaman ca mínmi 'ë ñuiquin cacëxunbi cuaisama tanti 'icën. Usa 'ain camina bënëti Jerusalénuax cuanti 'ain. ¹⁹Usaquin cacëxunbi cana Nucën 'Ibu Jesús cacën: Ënu 'icë judíos unicaman ca 'unánxa, 'ën cana anua judíos unicama timéti xubucamanu cuanquin, axa mimi catamëcë unicama sipuanuxun buánan mëëa quixun. ²⁰Estébanën an mi ñuiquin uni bana ñuixuncë, a maxaxan 'acanmainun cana 'ëx anu 'ixun cuëenquin an Estéban rëcë unicaman chupa bërúan. ²¹Usaquin cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacëxa: Camina cuanti 'ain. Cana 'ura 'icë judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

²²Usaquin Pablonën ñuixuncëxun pascësarua 'aish sëtëxun cuatibi ca judíosma unicama ñuia quia cuati sharatëcëni quicancëxa:

—Ënë uni ca bamati 'icën, 'aíma 'inun.

²³Usai qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi pëxun niquin me cupúcë bixun manámi mësuquin puacëxa. ²⁴Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenën anua suntárucama bucucë xubunua Pablo atsínminun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquiti 'ai quixun cacëxa. ²⁵Usaquin comandantenën cacëxuan rishquiminuxun nëamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:

—¿Mitsúnmi románo uni, año cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi rishquiti cara asábi 'ic?

²⁶Ësaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitanën ësaquin comandante cacëxa:

—Ënë unix ca románo 'aish quiricañu 'icën. Usa 'ain camina uisaquin caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin sinánti 'ain.

²⁷Usaquin cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo ñucáquin cacëxa:

—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?

Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—Usa cana 'ain.

²⁸Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ën 'itsaira curíqui cupíocën.

Quia ca Pablonën cacëxa:

—'Ën papan Romanu 'icë quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana 'ëx románo 'ain.

²⁹Ësaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncëcaman Pablo ëancëxa. Ëncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha quiricañu 'icëbi cana Pablo nëamia quixun sinani, racuéacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

³⁰Usa 'ain ca pëcaracëbëtan comandantenën año cupí cara Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nëacë manë risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sacerdotenën cushicama 'imainun judíos unibunën cushicaman 'apucama timënun quixun aín unicama cacëxa. Cacëxuan an cacësabi oquin timëan ca comandantenën Pablo axa timécë 'apucaman isnun chiquímiacëxa.

23 ¹Usa 'ain ca suntárucaman bēcēxun isquin Pablonēn judíos unbunēn 'apucama cacēxa:

—Mitsux judíos uni 'aish camina 'ēn xucēantu 'ain. 'Icē cana mitsu cain, 'ēn cana ñu 'atima 'acēma 'ai quixun ca Nucēn Papa Diosan 'ē isia.

²Quiáxa quicēbētan ca sacerdotenēn cushicaman 'apu, Ananías, an a rapasu 'icē unicaman Pablo cuētáshcanun quixun cacēxa. ³Caia ca Pablonēn cacēxa:

—Unfán, upí ca quixun mi sináncē 'aishbi camina mix usama 'ain. Nucēn Papa Diosainra ca 'ēmi 'amicēsa usoquin mi 'ati 'icēn. Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin uisa caramina 'ē oti 'ai isti cupíshi camina anu tsotan. ¿A bana quicēsabi oquin 'ē ñucáxunmabi caramina 'ē mēēnun quixun uni cain?

⁴Caia oquin ca a rapasu 'icē unicaman Pablo cacēxa:

—¿Usaquin caramina Nucēn Papa Diosnan 'icēbi mīn sacerdotenēn cushicaman 'apu cain?

⁵Cacēxun ca Pablonēn cacēxa:

—'Ēn aintsicama, Moisésnēn cuēnēo bana ca quia: “Mīn aintsicaman 'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'aínbi cana ax ca sacerdotenēn cushicaman 'apu 'icē quixun 'unánquinma usaquin can.

⁶Usaquin catancēxun ca Pablonēn anua timécē 'apucama, a raírinēxa saduceo uni 'imainun raírinēx fariseo uni 'icē 'unáncēxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacēxa:

—'Ēn aintsicama, 'ēx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bēchicē cana 'ēx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utēcēncēbē uni baísquiti 'icē quixun sinanin. 'Ēn usaquin sináncē 'ain ca 'ēmi manáncania.

⁷Ēsaía quia cuati acamaxbi cuēbicanantancēx enananquin ca fariseo unicaman bētsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bētsi oquin sináncēxa. ⁸Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icē —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'aíma 'icē —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utēcēncēbē uni baísquiti 'icē —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icē —quixun sinania. ⁹Usa 'aísha camáxbi cuēbicanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē, an niruquin munuma banaquin cacēxa:

—Nun iscēx ca ēnē unix añu ñubi 'acēma 'icēn. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicēxuan nu bana ñuixuncēxunbi ēnē uni 'atimoi atununa Nucēn Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

¹⁰Usaría 'aisamairai cuēbicanáncēbē ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuécēxa. Usai 'iquin ca comandantenēn —unicama nēbētsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icē xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacēxa. Cacēxun ca suntárucaman anua atux 'icēnu buánxun atsínmiacēxa.

¹¹Usaquin 'oon ñantánbucēbētan ca Nucēn 'Ibu Jesusan a rapasu niracēquin Pablo cacēxa:

—Masá nuituti bēnéaxma ca 'it. Jerusalén ēnuxunmi 'ē ñuiquin cacēsaribi oquin camina Roma ēmanuxunribi 'ē ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'esénan

¹²Usaquian Nucén 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama raírinëx timéax 'esénani ësai canancëxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca Nucén Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. ¹³Axa usai 'esénancë unicama ax ca cuarenta unibëtan sënénma 'iacëxa. ¹⁴A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëñun caniacëcë unicama ësaquin cacëxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucén Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia. ¹⁵Usa 'ain camina 'apu raíribëtan paránquin mitsun ësaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë a upíra oquin 'unánuxun cananuna Pablo ñucátëcëntisa tanin. Nun nu ñucátëcëñun camina pëcara-cëbëtan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacësabi oquian comandantenën cacëxun aín suntárucaman bëia cananuna Pablo 'ati 'ain.

¹⁶Usai 'esénaniabi ca Pablonën chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabianxun ca suntárunën xubunu atsínxun Pablo ñuixuancëxa. ¹⁷Ñuixuncëxun cuaquin cuënxun ca Pablonën capitán achúshi cacëxa:

—Ënë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.

¹⁸Quixuan cacëxun bibianquin buánxun ca capitánën comandante cacëxa:

—Sipunua 'icë Pablo an ca cuënxun 'ë caxa, ënë tuá camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.

¹⁹Cacëxun mëñbianquin 'uri buánxun ca comandantenën a tuá ñucáquin cacëxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?

²⁰Cacëxun ca cacëxa:

—Judíos unicaman ca Pablomi 'esénanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi, atun isa aín ñu 'acë upí oquin istëcëñun, judíos 'apucamanu Pablo buántëcëñun cëmëquin mi camicatsi quixun. ²¹Usaquian cacëxunbi camina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'esénancë uni ax ca cuarenta unibëtan sënénma 'icën. Acaman ca 'anuxun unëxun Pablo cainia. Èsai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucén Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unëxun cainia.

²²Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën chira-bacën tuá cacëxa:

—A ñuiquinmi 'ë cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

²³Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabé cuënxun comandantenën cacëxa:

—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun doscientos masíbus tuíncë suntárucama bëánquitancëxa imé naëx 'iisama pain 'aían Cesáreanu cuanun mëñfocamiti 'ain. ²⁴Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mëñfoti 'ain, anúnmi unínma 'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.

²⁵Usaquin aín capitán rabé catancëxun ca comandantenën Felix buánminuxun ësaquin quirica cuënëocëxa:

²⁶“Ëx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain? ²⁷Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun 'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian. ²⁸Añu cupí cara ami manancania quixun 'unántisa tanquin cana judíosñën 'apucamaxa timécënu Pablo buan. ²⁹Buánxun ñucácëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama 'itia Moisésñën cuënëo bana quicësabi oi 'ima quixun 'ë caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma 'ianan a cupí sipuatibi 'aíma 'iaxa. ³⁰Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'ësénania ñuia cuaquin cana bënëñquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'ësénania quixuan mi canun quixun minu xutin. Ënëishi cana mi cain”.

³¹Ësoquian cuënëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi oquin, suntárucaman bibianquin Pablo imé Antípatris cacë ëmanu buáncëxa. ³²Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantécëancëxa. ³³Cuantamainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin ca a ñuiquin cuënëocë quirica Felix 'ináncëxa. ³⁴'Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixñën Pablo bëfsquin ñucáquin cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?

Cacëxun ca —'ëx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa.

³⁵Cacëxun ca Felixñën cacëxa:

—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.

Caxun ca Herodesñën xubunuxuan bërüanun quixun suntárucama cacëxa.

Felixñën ñucácëxuan Pablonën cá

24 ¹Mécën achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë uni raíri 'imainun Tértulo cacë uni, an banati 'unáinracë, acamax Cesárea ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manánux Felixnu riquiancëxa. ²Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, ca Tértulonën Felix ësaquin cacëxa:

—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu upitax buacunun upí oquin bana mëníoín. ³Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi ëmanuxun camabi nëtën, asábi ca quixun sinani, upitax bucuin. ⁴Usa 'ain camina mix upí nuituñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmainun, nun cacëxun cuati 'ain. ⁵Ënë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacë unicaman cushi a 'icën. ⁶Usa 'ixuan judíosma uni anu atsínmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisésñëan cuënëo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan. ⁷Bicëbi ca comandante Lisiasñën aín suntárubë cuanxun nu bicuaën-xanxa. ⁸Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati 'icë quiax quiixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucácëxa quia cuaquin camina minbi nuxnu a ñui quicë bana-camax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.

⁹Usaquian Tértulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Tértulo quicësabi oi ca asérabi 'iaxa quixun cacëxa. ¹⁰Ësaquian cacëxun cuatancëxun ca Felixnën Pablo axribia bananun quixun aín mēcënan sanánquin tanxuan-cëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:

—Minmi 'itsa baritian ënë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun cuacë 'icë cana racuëtima cuëënquin uisai carana 'ia quixun mi cain. ¹¹Usa 'ain camina asérabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucën Papa Dios rabinux 'ëx Jerusalénu cuaënxancë ca mēcën rabé 'imainun rabé nētësa 'icën. ¹²Anu 'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'imainun anu judíos unicama timéti xubucama 'imainun ëmacamanuxunribi abë cuëbícananquin 'ën unicama tsuáquirumia uinu 'icë unínbi iscëma 'icën. ¹³'Imainun ca ënë unicamaxa quicë bana ënëx ca asérabi 'icë quixuan an mi cati uni 'aíma 'icën. ¹⁴Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman rabia, a cana 'ënribi rabin. Aín bana, Moisésnën cuëño 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuëño, a banacamax ca asérabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana a banacama quicësabi oía uá aín Bëchicë amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin, judíos unicama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi. ¹⁵Atúan sináncësaribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimacamaxribi baís-quiti 'icë quixun sinanin. ¹⁶Usaquin sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima 'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana camabi nētën ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ain.

¹⁷Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancëx Jerusalénu utēcëan. Uquin cana nun aínsi ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírinën 'ë bemicë curíqui bëan. Bëanan cana 'ën curíquiribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'inánuxun bëan. ¹⁸Bëxun 'inánux cana judíos unicama 'icësaribiti nashi mëníocan. Anun mëníocati nētë sënécëbë cana 'ën bëcë curíquicama 'inani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuan. Anua ca axa Asianuax ucë judíos unicaman 'ë mëraxa. Axa 'ëbë tsuáquiruti 'itsa uni ca anu 'aíma 'iaxa. ¹⁹Asianuax ucë unicama ax 'ëmi manántisa tani ca ënuxun mi 'ë ñuiquin cai utsianxa. ²⁰Usa 'ain ca atúxa ucëma 'ain, axa Tértulobë ucë ënë unicaman mi cati 'icën, Jerusalénuxuan judíos 'apucaman 'ë ñucácëbëtan cara uisa ñu 'acë 'ë isaxa quixun. ²¹Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utēcëncëbë unicama baísquiti 'icë quixun 'ën sináncë 'ain camina 'ëmi manáncani quiax 'ëx quiixancë bana mi ñuixunti 'icën.

²²Usaía Pablo quia cuaquin ca Felixnën, Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nētë itsin mëníonuxun, Tértulo 'imainun abë ucë unicama ësaquin cacëxa:

—Comandante Lisias ax ucëbëtan cana Pablo ñuimi quicë bana ënë mëníoti 'ain.

²³Catancëxun ca Felixnën aín capitán cacëxa:

—Chiquíti rabanan camina Pablo bërúanti 'ain. Bërúanquinbi camina añu cara 'aisa tania a 'amíanan axa abë nuibanancë unicaman a istisa tania ismíanan añu ñu cara cuëënia a 'axunun 'amiti 'ain.

²⁴Usa 'ain ca nētë itsin Felix, judía xanua biá, Drusila cacë, abë utēcëan-cëxa. Uxun ca Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo camiacëxa. ²⁵Camicëx uxuan, Jesucristomi

catamëtia uni, aín 'uchacama tērécñ 'aish Nucën Papa Dios cuëñcēsabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atēcēinsa tanquinbi tēñti banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acē cupía unin paē tanquin tēmēratī bana ñuixuncēxun cuati ratúquin ca Felixñen Pablo cacēxa:

—Camina cuanti 'ain. A 'ēñ 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mi camitē-cēñti 'ain.

²⁶Usaquin cacēxa cuan ca Felixñen —'ēñ chiquínun ca Pablonēñ 'ē curíqui 'inánti 'icē —quixun sináncēxa. Usaquin sinánquin camicēxa cuancēbē cuancēbē ca Pablobē 'itsai banacēxa. ²⁷Usaquin rabé baritia inúnmi 'apu 'aíshbi chiquíquin ca Felixñen judíos unicamabē upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi ēancēxa. Felix chiquícēbē ca bētsi uni Porcio Festo cacē, ax 'apu 'iacēxa.

Festonēñ Pablo ñuca

25 ¹Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bēbacēxa. Bēbax ca rabé 'imainun achúshi nētē 'icēbē Cesárea ēmanuax Jerusalénu cuancēxa. ²Anua 'icē ca judíos sacerdotenēñ cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi manánquin Festo cacēxa, ³ēsaquin, —Nux cuëñcēsabi oquin camina Pabloa Jerusalénu min unin bēñun camiti 'ain. Bain aia 'acatsi quíax 'ēsēñanxun ca Pabloa bēñun quixuan caminun quixun judíos unicaman Festo usaquin cacēxa. ⁴Cacēxunbi ca Festonēñ cacēxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocē 'icēñ. 'Ēx cana 'itsama nētēñshi ēnuax anu cuanin. ⁵Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ēbē Cesáreanu cuanti 'icēñ. Cuanxun ca a unían ñu 'atima 'acē 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icēñ.

⁶Catancēx ca mēcēñ rabé nētēsa 'icēbē Festo Jerusalénuax Cesárea ēmanu cuancēxa. Coonx pēcaracēbē, anua uníxa unimi manania cuacē uni tsóti, anu tsóbuxun ca Pablo bēcánun quixun camiacēxa. ⁷Camicēxuan bēcēbē ca Jerusalénuaxa ricuatsíñcē judíos unicamax a nēbētsiorati, ēñē unin ca 'atima ñuira 'axa quiacēxa. Usaía quicancēbēbi ca Pablo ñuía, usai quicancē bana ax ca asérabi 'icē quíaxa ax quiti uni raíri 'aíma 'iacēxa. ⁸Usa 'ain ca Pablonēñ amía manáncancēxun ēsaquin Festo cacēxa:

—'Ēñ cana Moisésñēñ usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana quicēsabi oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacēma 'ain. Usa 'aish cana 'ēxribi a bana quicēsabi oi 'ian. 'Ianan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma uni atsínmicēma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icē 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uni cacēma 'ain.

⁹Quia ca Festonēñ judíos unicamabē upí 'iisa tanquin Pablo cacēxa:

—¿Mi ñuía quicancē bana ēñē 'ēñ anuxun mi mēñoxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?

¹⁰Cacēxun ca Pablonēñ cacēxa:

—'Ēx románo uni 'icē ca Romanu 'icē 'apu, Césarnēñ 'imicē an uníxa románo unimi manania cuacē uni ainshi 'ē ñuía uni quicē bana mēñfoti 'icēñ. Usa 'ain camina 'ēx románo 'aíñ 'ēmi uni manania minbi mēñfoti 'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ēx 'uchacēma 'ain ca 'ēñ 'acē ñu a aín 'apucaman mēñfoti 'aíma 'icēñ. ¹¹Axa quicēsabi oquin nun 'ati bana quicēsa oquin 'acēma 'icēa unin 'ē bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca uisa ñubi 'uchacēma 'icē atúxa 'ē ñui quicē bana asérabima 'ain, uinu 'icē unínbi

atúan 'anun judíos unicama 'è 'inántima 'icën. Usa 'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnëmbia uisa cupí cara uni 'ëmi manania quixun isti cuëënin.

¹²Usaquian cacëxun ca an a 'aquincë unicamabë banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:

—Césarnëmbi uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuëëncë cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

¹³Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea ëmanu Festo isi cuancëxa. ¹⁴Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:

—Ënu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ëbiancë uni achúshi 'icën. ¹⁵Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushicamabëtan judíos caniacëcëcaman a ñui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun. ¹⁶Cacëxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icë quixun caima, axa ami manáncë unicaman abë banaquin a uni añu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain. ¹⁷Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax ënu uóncë nëtë pëcaracëbëtan, anua an uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun Pablo bëcanun quixun camian. ¹⁸Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablonën 'axa quixun sinan. Sinánquin camicëxuan Pablo bëánbi ca 'ën sináncësa oi axa ami manáncë unicamax quicëma 'icën. ¹⁹Quimabi ca ësai cuni quiaxa, nuxnu usai 'iti bana quicësabi oi 'ima 'ianan ca Pablonën, uni achúshi Jesús cacë, ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuia quiax. ²⁰Usa 'ain cana uisa carana ënë uni oti 'ai quixun sinántancëxun, ¿mi ñuia quicancë bana ënë anuxun mi mënfoxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun Pablo ñucan. ²¹Ñucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nëtë sënëntamainuan sipunubi 'inun quixun can.

²²Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:

—'Ënribi cana a unían bana ñuia cuaisa tanin.

Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:

—Imëishibi camina axa quia cuati 'ain.

²³Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama 'imainun a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun curánanën mënfoaca-uatsini uacëxa. Ucëbëtan ca Festonën Pablo bënun quixun aín suntárucama cacëxa. ²⁴Cacëxuan Pablo bëcëbëtan ca Festonën axa ucëcama ësaquin cacëxa:

—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë timécë unicama cain, ënu ca a uni ñuia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreanuaxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën. ²⁵'Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbi cana axbi, César Augustonëmbi ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan. ²⁶Sináncëxbi ca a ñuiquin, usai ca ënë uni 'iaxa quixun cati bana 'aíma íaxa. Usa 'ain cana mitsúnmi ñucánuan a bënun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain. 'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara 'axa quixun. Ñucácëxa quia cuaxun cana añu cara 'axa quixun caquin nun 'apuirá César quirica buánmiti 'ain. ²⁷Añu ñu 'aisama cara 'axa quixun

ñuixunxunmashi cana Césarnu sipuacé uni xutima 'ain. Xuáxbi cana nuitu-ñuma 'ixun añu ñu 'acëma 'icëbi a uni xucësa 'iti 'ain.

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

26 ¹Festonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:
—Mixribi camina banati 'ain.

Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín mēcënan sanani ësai Pablo quiacëxa:

²—Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai carana 'ia quixun mi cai cana cuëënin. ³Min camina judíos unicamaxa usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina añu ñu ñui cara quia quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma cuati 'ain.

⁴Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'ën nētēnuax cania quixun 'unánan uisai carana Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unánxa. ⁵Usa 'ain ca atun 'unáncë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icësamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana quicësabi oi 'ain. ⁶An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti 'icë quicë banax ca asérabi 'icë quixun cana 'ën sinanin. Usauin 'ën sináncë cupí ca ëñë unicamax 'ë ñui 'ëmi manánxa. ⁷Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca mēcën rabé 'imainun rabé 'iacëxa. Aín bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti nētë cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nētë ca uti 'icë quixun sinánquin ca nētēnbi imëbi ami sinánquin Nucën Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribiti 'ëx 'icë cupí ca ëñë unicamax 'ëmi manania. ⁸Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama baísquimiti 'icë quixun sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamëcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi o

⁹Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa:

—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamëcë unicama bëtsi bëtsi oti isa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun. ¹⁰Usauin sinánquin cana Jerusalénuxun a unicama bëtsi bëtsi oquin tēmëramianan, sacerdotenën cushicaman 'ë cacësabi oquin axa Jesúsmi catamëcë uni 'aisamaira sipuacën. Sipuaia unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun sináncën. ¹¹'Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ëñía, ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama timëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acën. Usonan cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi menu 'icë ëmacamanuribi cuanquin, anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamëacëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

¹²Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco ëmanuxunribi usaribi oquin 'anux cana sacerdotenën cushicaman usoquin 'anun quixun 'ë 'axuncë quirica buani cuancën. ¹³Cuanquin cana bari xamárucëbë naïnuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën. ¹⁴Pëcacëx cananuna camáxbi menu

nipacëacën. Nipacëxun cana hebreo banan ëesai quia cuacën: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin? Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina mixbi 'atimóracatin”. ¹⁵ Ëesai quia cana cacën: “¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacëxun ca 'ë cacëxa: “Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. ¹⁶ Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími 'ë iscë ñuianan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana mi cain. ¹⁷ Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama 'imainun judíosmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain. ¹⁸ Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani bëánquibucënu nicësa 'aishbi sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën 'ibuacë 'aishbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamëcë 'aísha aín 'uchacama tërécë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mënósabi oi atux aín unicamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën”.

Jesusan cacësabi oía Pablo 'ía

¹⁹ Pablonën ca ësaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain, usaquian Jesusan nañuxun 'ë cacëxun cana aín bana parëquinma an cacësabi oquin 'acën. ²⁰ 'Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea menu 'icë ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana judíosma unicamaribi ñuixunquin ësaquin can: 'Atimaquin sináncë 'aishbi sinanati camina Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma ax cuëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi unin 'unánun. ²¹ Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aia tanxa. ²² Atúan 'ë 'aia taniábia Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën. ²³ A banax ca ëesai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain ca usaribiti camabi uni bama 'aishbi Cristo utëcëncëbë baísquti 'icën. Usai baísquia 'ixun ca Jesusan judíos unica-maishima judíosma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

²⁴ Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa:

—Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.

²⁵ Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:

—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma uníxa quicësama 'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën. ²⁶ 'Apu Agripa ënën ca 'ëx a ñui quicë ñucama ënë upí oquin 'unánxa. Unían isnunma ñu 'acëma 'ixun cana 'ën, an ca asérabi 'ën ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain cana racuëquinma ënë ñucama a ñuixunin.

²⁷Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñö banax cara asérabi 'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérabi ca a bana 'icë quixun camina sinanin.

²⁸Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bënëñquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.

²⁹Quia ca Pablonën cacëxa:

—Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacë unica-maxribia, 'ëx 'icësaribiti, bënëtishi Cristonën uni 'iti cuëñin. Bënëtishi 'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuëñin. Mix 'ëx 'icësaribiti Cristonan 'aishmi, 'ëx 'icësaribiti manë risin təcërecacëma 'iti, cana cuëñin.

³⁰Usaquin Pablonën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abëa anu tsócëcama ax niruacëxa. ³¹Niruquiani 'uri cuanx ca canani quiacëxa:

—Ënë unían 'acë ñu 'atima ca 'aíma 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acë ñu 'aíma 'icën. ³²Usai quiquin ca Agripanën Festo cacëxa:

—Chiquíntisa 'aishbi ca ënë unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ënë ñu mënfoxunun anu cuancatsi quiaxa.

Roma ëmanua Pablo cuan

27 ¹Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agripa-bëtan Festonën, Pablocëñuan sipuacë uni raíriribi, an buánun quixun Julio cacë capitán a cacëxa. Julio ax ca Augusto cacë suntárucama achúshi 'iacëxa. ²Usa 'ain cananuna parúnppa cuëbí cuanx, Adramitio ëmanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacën. Nubë ca Macedonia menu 'icë ëma Tesalónica, anua 'icë uni Aristarco, axribi cuancëxa. ³Usaquiiani coonx cananuna Sidón cacë ëmanu bëbacën. Anu bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a ëmanua 'icë axa abë nuibanancë unicama isanan abë bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacëxa. ⁴Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancë amiax uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quiax, nu mëmiua 'icë Chipre nasí inubiani amotan cuancën. ⁵Cuanx cananuna Cilicia me ratábianxun Panfilia meribi ratábianx Licia menua 'icë ëma Mira cacë anu bëbacën.

⁶Mira ëmanuxun ca a capitanën Alejandría ëmanuax ucë manë nunti isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubëtan mënñocëxa. ⁷Mënñocëbë cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna Gnido cacë ëma isacën. Isbiani cuaniabia anúnu cuancë amiax uquin nëtëquinma suñun bëcacëx cananuna Salmón ëma inubiani Creta cacë nasí a rapasu cuancën. ⁸Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bëcacëx cuëtsinan munu cuanx, Buenos Puertos cacë ëma, Lasea cacë ëma cha 'urama 'icë, anu bëbacën.

⁹Anu bëbaquiiani cuancëbëa, mita rënimëbúcëbë ca parúnppan cuanti 'aisama 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën axa nubë cuancë unicama ësaquin cacëxa: ¹⁰—'Ën sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani cananuna nunti 'imainun ñucama nëtëmianan nuxribi cëñúti 'ain.

¹¹Cacëxbi ca an manë nunti niquincë unicaman cushi 'imainun nunti 'ibúx-ribi anu 'uran 'iisama tanmainun Julionëxribi Pablonën bana cuaisama tani cuancatsi quiax bënëacëxa. ¹²Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuëñquinma, unicama aín patsanën ësaquin sináncëxa:

—Ēnuax cuanx caranuna Fenice ěma, Creta nasí aúa bari cuabúcě, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnppa tucánquia

¹³Usaquin sináncěběbia aín tsipúmiāx suñu munuishi běquicěbětān ca an maně nunti niqincě unicaman —cananuna cuanti 'ai —quixun sináncěxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuětsinan nu buáncěxa. ¹⁴Cuancěběbi ca suñúan matámiax běquiacěxa. ¹⁵Usai 'iquian cuainsama oquin maně nunti tuíncěbětān cananuna anbia nu buántanun quixun sináncěn. ¹⁶Suñúan běquiquin buáncěx cananuna nasí chucúma, Cauda cacě, a rapasu cuani ami cata-měacěn. Ami cataměquin cananuna nunti chamaratsu běchunan buaniabi anun tēcěrēcacě itsi a biquin anun bēcacěn. ¹⁷Běxun cananuna maně nunti chanu 'aruacěn. 'Arutancěxun ca an maně nunti niqincě unicaman maně nunti chushioquin aín amo camabi runucaxun nēcěxa. Nětancěxun ca sináncěxa, Sirte cacě masi 'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icě unin cara a masi amatia, ax ca anu pěánquiax ěchiquitima 'icě quixun sinani ca anu cuainsama tancěxa. Usa 'ain ca racuěti amiquisama tanquin, chupa ami suñu běquicě, an nunti niqincě unin buánpacěxa. Buánpaquin ca suñúinshia nu buántanun quixun sináncěxa. ¹⁸Usaquiāni coónbia suñúan nětěcěbětānma ca an maně nunti niqincě unicaman ñu buáncěcama raíri parúnppa něbětsi puacěxa. ¹⁹Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icě ñucama parúnppa něbětsi puacěn. ²⁰Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nětěn bari isíma, 'isparibi isíma, 'ianan suñúaněn parúnppa běchúancě, ashi isquin —ēnuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncěn.

²¹Usa 'ain 'itsa nětěn picěma 'ain ca Pabloněn atu něbětsinuax niruquin unicama cacěxa:

—'Ēn mitsu cacěsabi oi Buenos Puertosnubi běrúax cananuna asábi 'ianan nun ñucama pucěma 'itsán. ²²'Aínbi camina masá nuitutima chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, maně nuntíxěshi ca naněti 'icěn. ²³Ēnē imě cana ainan 'ixun 'ěn a rabicě, Nucěn Papa Diosan xucěxa ucě ángel isan. ²⁴Iscěxun ca 'ě caxa: Pablo, camina racuětima 'ain. Mi cupí ca micěñun axa mibě maně nuntinu 'icě unicamaribi bacamiquiti 'icěbi Nucěn Papa Diosan iěmiti 'icěn. Iěmicěx cuanx camina Romanu 'icě 'apu, Césarnu běbati 'ain. ²⁵Angelněn 'ě cacě sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Ēn cana 'unanin, Nucěn Papa Diosan 'imicěx ca ángelněn 'ě cacěsabi oi 'iti 'icěn. ²⁶Usa 'aínbi ca maně nuntíxěshi nasínu 'irui anu ránquiti 'icěn.

²⁷Usa 'ain cananuna rabě semana 'icěbě suñúanēan amo amo oquin buáncěx, parúnppa Adria cacě, anu 'iacěn. Anuxun ca imě naěx an nunti niqincě unicaman —sapi cananuna menu běbai —quixun sináncěxa. ²⁸Sinánxun ca parúnppa němin tanquin —ca treinta y seis metros 'icě —quixun isacěxa. Isax 'uri cuanxun tantēcěnquin ca —ca veintisiete metros 'icě —quixun isacěxa. ²⁹Isax ca maparami 'ia maně nunti tuquiti sinani racuěquin aín tsipúnuxun rabě 'imainun rabě maně cha, tēsě itsin tēcěrēcaxun, maně nunti anubi běspúnun nipácěxa. Imě naěx nipátancěxun ca pécaranun quiax bënëquin caíancěxa. ³⁰Caínquin ca an nunti niqincě unicaman maně nunti rěbunuxun tēsě itsin tēcěrēcaxun maně nipácěsa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanpácatsi quixun

sináncëxa. ³¹Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonën Capitán Julio-cēñun aín suntárucama cacëxa:

—Ēnë unicama manë nuntinu bërúcëbëma camina mitsux bacamiquiti 'ain.

³²Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma tēcërecacë itsi-cama tēaxun, bacan buántanun nipácëxa.

³³Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain Pablonën camaxunbia pinun quixun ësaquin cacëxa:

—Rabé semana camina ñu pima 'ianan 'uxcëma 'ain. ³⁴Uinu 'icë uníxbi ca nētétima 'icën. Camina usabi 'inuxun 'acanin. Usa 'ain camina min nami cushinuxun piti 'ain.

³⁵Usaquin caquin ca Pablonën pán bixun, acaman ismainunbi —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaxun piacëxa. ³⁶Usaquin caquian piía isquin ca masá nuitucë a nētëquin camaxunbi piacëxa. ³⁷Manë nuntinua 'icë unicamax cananuna doscientos setenta y seis uni 'iacën. ³⁸Acaman ca uiti cara piisa tania pitancëxun, manë nuntia xanúntanun trigo sacocama parún-papanu puacëxa.

Manë nunti nanëa

³⁹Usa 'ain ca pëcaracëbëtan me isquinbi uinu cara quixun an nunti níquincë unicaman 'unánma 'icën. 'Unánquinmabi ca parún-papa tsintún-cēnua masi isquin anu manë nunti 'aruti sináncëxa. ⁴⁰Sinánxun ca anun tēcërecacë itsi tēaquin manëa nipácë a parún-papanubi ëancëxa. Ēanan ca anun puntëbianquin buánti manë nunti tsipúnua 'icë inti, a anun tēcërecacë itsicama tubuacëxa. Tubutancëxun ca manë nunti rëbunu nitsíncë iimi, ami 'iquian suñun manë nunti buánun quixun chupa buánruacëxa. ⁴¹Chupa buán-rucëbë bëqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca suñun baca xobucë rabé nēbëtsia 'icë masinu ráncaisama oquin manë nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain ami 'i cushi xuquiquin bacan manë nunti tsipun tucapacëxa. ⁴²Tucapacëbëtan ca sipuacë unicama mēñuquianx abáti rabanan suntárucaman 'acatsi quiacëxa. ⁴³'Acatsi quiabi ca aín capitán Julionën Pabloribima 'aia quixun sinánquin, sipuacë unicama 'axunma 'anun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca an mēñuti 'unáncëcamax pañan mēñuquianx 'irumainuan, ⁴⁴an mēñuti 'unáncëma unicamaxribi manë nunti panatan mēñuquianx caman 'irutanun quixun cacëxa. Capitán Julionën cacësabi oi mēñuquiani cuanx ca camáxbi caman 'irui cēñuruacëxa.

Malta cacë nasínua Pablo 'iá

28 ¹Usai camáxbi bacamiquibi iéxun cananuna —Malta cacë nasí ca ěnëx 'icë —quixun a isacën. ²A nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin, 'uí 'imainun matsi 'ain, ami nux sēnamēnun quixun tsi tícaquin ěrēnrucacëxa. ³Ěrēnrucëbëtan ca Pablonën mēchan xanúncë bixun, tsi rēquirucēnu niacëxa. Nicëbë tsian xarocëxun tanbëtsini uquin ca Pablo runun mēchāncëxa. ⁴Usoia isi ca a nasínu 'icë unicamax ratuti ěsai canancëxa:

—Ēnë unix ca aséabi an uni 'acë uni 'icën. Bacamiquibi iéaxbi ca aín 'ucha cupí bamati 'icën.

⁵Canancëbëtanbi ca Pablonën runu mētúasquiquin tsinu niacëxa. Usoíbi ca Pablo uisafbi 'iama 'icën. ⁶Usai 'ia isquin ca aín mēcën ca uáti 'icë quixun

anu 'icë unicaman sináncëxa. Sinánan ca —ca bamati 'icë —quixun sináncëxa. Sinánxun 'uran caíncëxbia uatima 'ianan bamaíama oi ca bëtsi oquin sinani —ënë unix ca dios achúshi 'icë —quiacëxa.

⁷Anunu 'icë a 'urama ca a nasínu 'icë Publio cacë uni aín tucuricu aín me 'iacëxa. Usa 'ain ca a unin bitancëxun aín xubunu 'inun quixun nu cacëxa. Cacëx anu rabé 'imainun achúshi nētēn abē 'ia ca pimianan nu 'aquiancëxa.

⁸Nux anu 'ain ca Publionēn papa 'insinan 'ianan chixutanribi 'i, racácë 'iacëxa. Usa 'icëa ñuía cuati ca Pablo a isi cuancëxa. Cuanxun ca Nucēn Papa Diosbē banatancëxun aín mēcēnan ramēquin pēxcüiacëxa. ⁹Usocebēa anu aia ca Pablonēn a nasínu 'icë uni ñucēcamaribi pēxcüiacëxa. ¹⁰Usocebētan ca a nasínu 'icë unicaman numi sinánquin nu 'aquiancëxa. 'Aquianan ca nuxnu cuancēbētan, manē nuntinu nun pibianti ñucamaribi nu 'aruxuancëxa.

Pablo Romanu bëba

¹¹Usa 'ain cananuna rabé 'imainun achúshi 'uxēn Malta nasínu 'iacēn. 'Itancëx cananuna anuxun mita inúmia aín 'ibu anu 'ain, Alejandríanuxuan bēcē manē nunti anun cuanux anu 'iruacēn. A manē nuntin rēbunu ca uni rabētan bēmánan tanxun 'acē i 'iacëxa, ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anēcē 'iacëxa. ¹²Malta nasínuax a nuntinu 'iruquiani cuanx cananuna Siracusa cacē ēmanu bëbacēn. Bēbax cananuna anu rabé 'imainun achúshi nētēn 'iacēn. ¹³'Itancëx cuanquin me ratábiani, parúnppa cuēbúshi cuanx cananuna Regio cacē ēmanu bëbacēn. Bēbonx suñúan caxucüiax uquin nu bēcacëx cuanx cananuna rabé nētē 'icēbē Puteoli cacē ēmanu bëbacēn. ¹⁴Bēbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomi catamēcē uni raíri mēracēn. Mēracēxuan abē 'inun cacëx cananuna anu achúshi semana 'iacēn. Achúshi semana 'itancëx cananuna Roma ēmanu bain cuancēn. ¹⁵Usa 'ain ca nuxnu cuania cuabētsini axa Jesucristomi catamēcē uni raíri Romanuax ricuatsini Apio Foro cacē ēmanuax nubē mēranani uacëxa. 'Imainun ca raírinēxribi Tres Tabernas cacē ēmanuax nubē mēranancëxa. Acamabēnu mēranancēbētan ca Pablonēn Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sináncëxa. ¹⁶Usari 'i cananuna Roma ēmanu bëbacēn. Bēbacēbētan ca capitán Julionēn an bēcē sipuacē unicama a guardianēn cushi 'ináncëxa. 'Inánan ca Pablo bëtsi xubunua 'inun canan an bērúanun quixun suntáru achúshi cacëxa.

Romanuxuan Pablonēn bana ñuixuan

¹⁷Romanu bëbax, rabé 'imainun achúshi nētē 'itancëxun ca Pablonēn judíos uni aín cushicamaxa a isi unun quixun camiacëxa. Camicëx aía timētia ca Pablonēn cacëxa:

—'Ēn aintsicama, cana mitsu cain, 'ēn cana judíos unicama uisa ocēma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocēcama 'íasabi 'ian. Usai 'iabi ca Jerusalénuxun judíos unicaman an sipuanun quixun romános unicama 'ē 'inánxa. ¹⁸'Ináncëxun 'ē ñucáxun ca 'unánxa, 'ēn ñu 'acē 'aíma 'ain ca a cupía 'ē 'ati 'aíma 'icē quixun. Usa 'ain ca 'ē chiquíntisa tanxa. ¹⁹Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'ēa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian caía cana 'apucama can, Romanu 'icē 'apu, Césarnēn ca 'ēmia manáncē banacama mēfoti 'icē quixun. 'Ēmia atux manáncē banacama a ñuixunibi cana Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain. ²⁰Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubē banatisa

tanquin, 'ëmi isi unun quixun mitsu camian. Judíos unicaman sináncesaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë cupí cana manë risi ënën təcərəcacë 'ain.

²¹ Usaía quia ca anua 'icë judíos unicaman Pablo cacëxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bëmicë quirica mi ñuiquian 'acë achúshiratsubi bicëma 'ain. 'Imainun ca anuax ucë judíos unicamax mi ñuiquin, min isamina ñu 'atima 'ai quixun nu cacëma 'icën. ²² Cananuna 'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncë unicama ami nishquin unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icë quixun ñuia cuaisa tanin.

²³ Usa 'ain ca a nětëan Pablonën bana ñuia cuacatsia quicë a nětën 'aisa-maira uni anua Pablo 'icënu uacëxa. Aía timëtia ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun canan —Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribia, axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacëxa —quixun ñuixuancëxa. ²⁴ Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asérabi 'icë —quixun cuamainun ca raírinën —a banax ca asérabima 'icë —quixun cuaisama tancëxa. ²⁵ Usai 'i ca raírinëxa —asábi ca —quimainun uni raírinëxribi —usama ca —quicëbëtan, camaxunbi bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. Usaía 'ia ca Pablonën ësaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan Isaiasnën nucën raracama cá banax ca asérabi 'icën. A banax ca ësaí quia:

²⁶ Camina anu cuanxun atúan cuanun ësaquin judíos unicama cati 'ain: Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërün 'ën 'aia isíbi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain. ²⁷ Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iémitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

²⁸ Camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu ñuixuncë bana, Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiax quicë, a bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicësabi oi 'iti 'icën.

²⁹ Usaquian Pablonën cacëx ca judíos unicamax Pablonëan ñuicë banacama a ñui qui atúxbi cuëbicananquiani atun xubunu cuancëxa.

³⁰ Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabé baritia 'iacëxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucë unicama nuibaquin biacëxa. ³¹ Biquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixuanan uisai cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti 'iti 'icë quixun ñuixuancëxa, uinu 'icë unínbia ubíocëma 'ixun.

PABLONĚAN ROMANU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ
unicama Pablonĕn quirica buánmia

1 ¹Ēx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana uni ñuixuncĕ. Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucĕn Papa Diosanbi ca Jesucristomi catamĕquin ainan 'inux iénun unicama aín bana ñuixunun 'ĕ caísacĕxa.

²Nucĕn Papa Diosan ca ainan 'inux iĕti bana an sinánmicĕxun aín bana uni ñuixuncĕ unicama bĕráma cuĕñĕomiacĕxa. ³A cuĕñĕomia banax ca aín Bĕchicĕ, Nucĕn 'Ibu Jesucristo ñui quicĕ 'icĕn. Aín 'unan papa ax ca Davidnĕn rĕbúnqui 'iacĕxa. ⁴Usa 'icĕbi ca bamatancĕx baísquicĕ cupá, Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan 'amicĕxun unin 'unánti 'icĕn, Nucĕn 'Ibu Jesucristo ax ca Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ 'ianan asaribi upí 'aish cushiira 'icĕ quixun. ⁵Jesucristo cupí ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin nun nu uni aín bana ñuixunun mĕñfocĕxa, camabi menua an Nucĕn 'Ibu Jesucristomi catamĕquin an cacĕsabi oquin 'acĕ unicama 'inun. ⁶Mitsúxribi camina Nucĕn Papa Diosan Jesucristonan 'inun caíscĕ 'ain.

⁷Ēñ quirica cana cuĕñĕoxunin, Roma ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun caíscĕ 'aish ax cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ, micamaishi. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua bucucanti cana cuĕĕnin.

Romanu cuantia Pablonĕn sinan

⁸Ēsoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asĕrabi Jesucristomi cata-mĕti quixun camabi menu 'icĕ unicaman chanoia quaquin, cana 'ĕxribi Jesucristonan 'ixun Nucĕn Papa Dios —asábi ca —quixun caquin a rabin. ⁹Ēn cana Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin chiquíshquinma aín Bĕchicĕ ñuiquin unicama bana ñuixunin. An ca 'unania, 'ĕn cana abĕ banaquin nĕtĕ camabi mitsu ñucáxunin. ¹⁰Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bĕráma cuainsa taníbi cuancĕma cupí, bĕrí mitsu isi cuanuan 'ĕ 'aquinun. ¹¹Mitsúxmi asĕrabiira Jesucristomi cushicĕ 'inun 'aquinun cana mitsu isi cuainsa tanin. ¹²Ēx Jesucristomi cushicĕ 'ixun 'aquincĕxmi mitsúxribi ami cushicĕ 'ain mitsubĕ cushionani cuĕĕnmiananux cana mitsu isi cuainsa tanin.

¹³Ēn xucĕantu, cuainsa taníbi cana cuancĕma 'ain. 'Itsai cana mitsu isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuĕĕnin. Mitsúxmi Jesucristomi

catamēnun, bētsi menu 'icē unicama 'aquincēsaribi oquin mitsu 'aquini cuainsa cana tan. ¹⁴ Raēcē 'imainun raēcēma unicama, 'imainun an quirica 'unāncē 'imainun an quirica 'unāncēma unicama, a unicamanbi Jesucristo ñui quicē bana 'unānun cana an cacēsabi oquin 'ēn aín bana ñuixunin. ¹⁵ Usa 'aish cana 'ēx, Roma ēmanu 'icē mitsuribi anun Jesucristomi catamēti Nucēn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinsa tanin.

Usai cara Jesucristomi catamēti 'icē quicē bana 'icē quixun Pablonēn ñuia

¹⁶ Ëx cana ēnē bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicēsabi oi Jesucristomi catamēcē uni a ca Nucēn Papa Diosan aín cushínbi ainan 'inun iēmia. Judíos unicama pain ñuixuntancēxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunin. ¹⁷ A bana 'unāncē 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan ainan 'inun nu iēmia quixun. Nun 'ucha tērēnun Jesucristomi catamētiashi ca ainan 'inun nu iēmia. Usai ami catamēcē cupíshi cananuna Nucēn Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti 'icē quiax ca aín bana cuēnēo ēsai quia: “Ui unicama cara Nucēn Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamēti tsóti 'icēn”.

Unicaman Nucēn Papa Dios 'unánma bana

¹⁸ Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca an aín bana quicēsabi oquin 'aisama tancē 'ixun bētsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun parāncē unicama, a uisa cara oti 'icē usoquin castícantí 'icē quixun. ¹⁹ Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucēn Papa Dios 'icē quixun 'unántisa 'aíshbi ami sinanima. ²⁰ Isquinmabi ca unin Nucēn Papa Dios 'unánti 'icēn, an unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio cupí, unin Nucēn Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icē quixun 'unánan ax ca nētētimoí usabi cushiira 'icē quixun 'unántisa 'aíshbi ami sināncēma 'icēn. Usa 'aish ca, 'unāncēma 'aish cana ami sināncēma 'ain, a unicamax quitima 'icēn. ²¹ A unicaman, ui cara Nucēn Papa Dios 'icē quixun 'unánquinbi ca a sinánquin, —míx camina Nucēn Papa Dios 'ai —quixun caiman. Nucēn Papa Diosan ñu 'axuncēxunbi ca a unicaman —camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icē —quixun rabiquin cacēma 'icēn. Caquinma atun sināncēsa oquinshi 'acē ñuishi 'acē 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma unisa 'icanxa. ²² —'Ëx cana sinánñu 'ai —quicē 'aíshbi ca sinánñumasa 'icēn. ²³ Usa 'ixun ca Nucēn Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoi tsócē, a rabiquinma ami manúanan axa bamati 'aínbi uni iscēsa oquin ñu unionan ñuina pēchiñu 'imainun axa men nírícē ñuina, axa men nicē ñuina, acama iscēsa oquin —ax ca nun dios 'icē —quiquín a rabinuxun unioia.

²⁴ Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti éanan a unicaman aín cuēncēsabi oquin ñu 'atima 'anun éanxa. Usaquian Nucēn Papa Diosan ēncēxun ca atúnbi a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa. ²⁵ Usa ñu 'aquin ca Nucēn Papa Diosan bana cuaquinma, unin cēmēquin ñuicē banaishi sinánxa. Nucēn Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiixa. Nucēn Papa Dios ax ca xēnibua 'aínbi aira unin rabicē 'iti 'icēn.

²⁶ Atúxa usa 'icē ca Nucēn Papa Diosan atúan cuēncēsabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun éanxa. Xanúxribi ca bēnēñu 'iisama tani bēbúxmabi bētsi xanubē 'ia. ²⁷ Usaribiti ca nucē bēnē unfxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi

bëtsi unibë ñunshini 'ia. Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucë bënë unin 'acësa oquin sinánima axbi 'uchai Nucën Papa Diosmi sinántisama tania.

²⁸ Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucën Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun éanxa. ²⁹ Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icë acama 'aia, bëtsi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'afnbi xanubë 'ianan, xanúxmabi bëtsi unibë 'ianan, bëtsi uni 'icësamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'Ianan ca uni 'aisa tanan, bëtsibë cuëbicanánan, uni itsi paránan, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania. ³⁰ Usai 'i ca uni itsi ñui cëmëanan ami sinanima Nucën Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni itsi —'aisama ca — quixun ñuianan ca abi rabiacati cërúanan raíri unimi nètétima 'ësénanan aín tita aín papan bana cuaisama tania. ³¹ Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicësabi oquin ñu 'acëma 'ianan uni itsi nuibacëma 'ianan abë nishanxibi uni itsibë mënfonainsama tanan 'aquinsa 'icëbi uni 'aquinima. ³² Atun ca 'unania, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca usa unicama ainanma 'aish xëñibua 'afnbi abë 'itima 'icë quixun. Usaía Nucën Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuëñia.

Unin sináncama Nucën Papa Diosan 'unáncë

2 ¹ Mitsúnmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinën 'unánti 'icën, mitsun camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icë quixun 'unanin. Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma cana 'a —quitima 'ain. ² Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin an mëníosabi oquin 'aia quixun. ³ ¿Bëtsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manánquinbi minribi usaribi oquin ñu 'acëbi ca Nucën Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima 'icë quixun caramina sinanin? Usama ca. ⁴ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acë 'icëbi 'atimoquinma mix sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'afnbi caramina min 'atima ñu 'acë ëni ami sinántisama tanin? ⁵ Usa 'afnbi camina min sinan 'aisama 'aish sinanaísama tan. Usai 'iquin camina ënquinma camabi nètën 'atima ñuishi sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucën Papa Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícantí, a nètën 'aisamaira oquin castíancë 'inuxun 'ain. ⁶ A nètën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisaquin cara oti 'icë quixun isti 'icën, atun ñu 'acësabi oquin. ⁷ Axa —Nucën Papa Diosan ca 'ë upí isquin abë nètétimoi tsónun 'imiti 'icë —qui cuëncë uní, an ca ënquinma Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acë uni a ca Nucën Papa Diosan xëñibua 'afnbi abë 'inun 'imia. ⁸ Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicësabi oquin 'aisama tanquin, atux cuëncësä oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucën Papa Diosan ami nishquin castícantí 'icën. ⁹ An castíancë 'aish ca an ñu 'aisama 'acë unicama aín 'ucha cupí, Nucën Papa Diosbë xëñibua 'afnbi 'íma 'aisamairai tëmëratí 'icën. Judíos unibunëxëshia tëmëratí 'afnbi ca judíosma unibunëxribi aín 'ucha cupí tëmëratí 'icën. ¹⁰ Usa 'afnbi ca Nucën Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuëncësabi oquin 'acë unicama a uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nètënu 'inun

'imiti 'icën. Judfós unibu 'imainun judfósma uniburibi ca an usaquin 'imiti 'icën. ¹¹ An ca judfós unisaribi judfósma unicamaribi isia.

¹² An Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëñeo, a 'unáncëma 'ixun ñu 'atima 'acë unicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. 'Imainun ca an Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëñeo 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'acë unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucën Papa Diosan 'uchocë 'iti 'icën. ¹³ Aín bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni a ca Nucën Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a cuni Nucën Papa Diosan upí 'icë isia. ¹⁴ Usa 'ain ca judfósma unin Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëñeo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë 'ixun, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun 'unania. ¹⁵⁻¹⁶ Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icën, a unicaman ca asérabi aín nuitu mëu 'unania, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë 'unánan uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun. Anúan Nucën Papa Diosan camabi uni isti nëtën ca a unicaman aín nuitu mëúbi 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan cara 'ë upí isti 'icë, cara 'ë upíma isti 'icë quixun. A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu cara unëxun aín nuitu mëúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icën, 'ën unicama ñuixuncësabi oquin.

Moisésnën cuëñeo bana 'unánquinbia judfós unicaman 'acëma ñuicë bana

¹⁷ Usa 'aínbi camina —'ëx cana judío uni 'ai —quianan —usaía judfós unicama 'inun Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quianan —judfósma unicamama, nuishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísacëxa —quixun sinani rabiacaín. ¹⁸ Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'ati cara Nucën Papa Dios cuëñeia quixun 'unánan a banaxa quicësabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin. ¹⁹ Usa 'aish camina, 'ën cana an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicama bëxuñusa 'aisha bëanquibucënu nicësa 'icëbi a bana 'unánmiti 'ai quín. ²⁰ Moisésnën cuëñeo bana ca uisai cara judfós uni 'iti 'icë quiax asérabi quia. A bana 'unani camina quín, 'ën cana an ëñë ñucama 'unáncëma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain. ²¹ ¿Mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi 'unánmicë 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicësabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni itsin ñu mëcamatima 'icë quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mëcamatin? ²² ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubë uni 'itima 'icë quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uni itsin xanubë 'in? ¿Diosma 'icëbi ax isa díos 'icë quixun unin cacë, a rabiti ca 'aisama 'icë quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancëxun anu 'icë ñu mëcamatin? ²³ Mitsux —'ën Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'ixunbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icën, —Nucën Papa Diosan unix usai 'icë 'ain cana aín uni 'iisama tani —quixun. ²⁴ Asérabi mitsu ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëñeo ësai quia: “Mitsux judfós unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judfósma unibunëx Nucën Papa Diosmi 'atimati banaia”.

²⁵ Mitsun Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëñeo quicësabi oquin asérabi 'acë 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax asábi 'icën. Usa 'aínbi ca a bana

quicēsabi oquinmi 'acēma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icēn. ²⁶ Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocēma 'ixunbi ami catamēquin aín cuēñcēsabi oquin 'acē 'icē Nucēn Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacē unicama 'acēsaribi oquin. ²⁷ Usa 'ain ca an 'unántiocēma 'ixunbi Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'acē uni a Nucēn Papa Diosan upí isti 'icēn. Isanan ca an 'unántiocē 'ixunbi Nucēn Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'acēma unicama Nucēn Papa Diosan upíma isti 'icēn. ²⁸ 'Unántioracacē cupíshima ca uni judío uni 'icēn. 'Imainun ca 'unántioracacē uni, ax 'unántioracacēishima asérabi Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'iti 'icēn. ²⁹ Axa aín nuitu mēu upiti Nucēn Papa Diosmi sináncē uni ax ca asérabi judío uni 'icēn. 'Unántioracacē uni ax ca Moisésnēn cuēñeósabi oquin aín namishi usoquin 'acē cupíma aín nuitu mēu Nucēn Papa Diosmi sináncē cupí asérabi judío uni 'icēn. Usa uni ca unían upí isiamabi Nucēn Papa Diosan upí isia.

3 ¹ ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bētsi unicamasamaira 'ic? ¿Unántioracacē 'iti ax cara ñancáishima 'ic? ² Ca asérabi usama 'icēn. Judíos unibu pain ca Nucēn Papa Diosan aín bana 'ináncēxa. 'Inánquin ca camabi unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuēñeomiacēxa. ³ ¿Bētsi bētsi judíos unicaman Nucēn Papa Diosmi sináncē 'ixunbi ñu 'aisama 'acē ax cara Nucēn Papa Diosan 'ucha 'ic? ⁴ Ca usama 'icēn. Uníxa aín quicēsa oquin 'ananbi cēmēti 'aínbi ca Nucēn Papa Diosainshi asérabi camabi ax quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucēn Papa Dios ñui aín bana cuēñeō ēsai quia:

Camabi unin ca 'unánti 'icēn, min bana ca asérabi upí 'icē quixun.

Asábi cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acē ñu asábiira isquin unin —míx camina upí 'ai —quixun 'unánti 'icēn.

⁵ ¿Nun nu ax cuēñcēsabi oquin 'aíama oquin, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinēn Nucēn Papa Dios, ax ca aín sinan upíra 'icē quixun 'unáncē 'ain caranuna uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu castícanē cupí ca Nucēn Papa Dios upíma 'icē quixun caranuna sinánti 'ain? Usai quicē banax ca unin abi sináncēsa 'icēn. ⁶ Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isēshicē 'ixun cara Nucēn Papa Diosan uisaxun anúan 'ati nētē sēñcēbētan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic? ⁷ ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinēn Nucēn Papa Dios, ax ca aín sinachacē 'icē upí 'inun 'ē castícania isquian uni raírinēn Nucēn Papa Dios ax ca aín sinan upíra 'icē quixun 'unáncē 'aínbi cara uisacasquin Nucēn Papa Diosan 'ē castícania? —quixun sapi ca bētsi bētsi unin sinania. ⁸ ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aíman?, Nucēn Papa Diosan sinan ca upí 'icē quixun unicaman 'unánun. Usai 'uchati ca asábi 'icē ca Pablo 'imainun abē 'icē unicama quia quíax ca bētsi bētsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaí ax quicē unicama a ca Nucēn Papa Diosan 'uchoquin castícantí 'icēn.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicē bana

⁹ ¿Nucēn Papa Diosan cara judíos unicama bētsi unicamasama upíra isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma unicama 'icēsaribiti ca judíos unicamaribi aín sinan upíma 'aish 'uchañu 'icēn. ¹⁰ Nucēn Papa Diosan bana cuēñeō ca quia:

An ñu upíshi 'acē uni ca 'aíma 'icēn, achúshirabi. ¹¹ An Nucēn Papa Diosan bana cuacē uni ca 'aíma 'icēn. Axa Nucēn Papa Diosan

sinánmicē 'iisa tancē uni ca 'aíma 'icēn. ¹² Camabi unix ca Nucēn Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania. An upí ñuishi 'acē uni ca 'aíma 'icēn. Achúshirabi ca 'aíma 'icēn.

¹³ Anu uni bamacē racáncē quini mapucēma 'ain ca anuax aín anēcē chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuēbínuax bana 'atima 'imainun cēmēi quicē bana chiquitia. Aín banan ca uni itsi ñui cēmēia.

Usaquin ca amia cēmēcē uni masá nuitumia. Aín banax ca runun cuēbínu 'icē muca, an uni paēcōcē, usaribi 'icēn. ¹⁴ Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia. ¹⁵ Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania. ¹⁶ Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati banaquin masá nuitumianan uni 'atimamia. ¹⁷ Ca uni itsibē nuibanani upiti 'iti 'unaníma. ¹⁸ Axa nun cushi 'aínbi ca Nucēn Papa Diosmi racuēti sinaníma.

¹⁹⁻²⁰ Usa banacama ca judíos unibunēn cuanun Nucēn Papa Diosan aín unicama cuēñomiacēxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncēma pain 'ixun ca Nucēn Papa Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiacēxa. Ainan 'imitancēxun ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icē quixuan 'unánun aín bana judíos unicama 'ináncēxa. A bana isquin ca judíos unicamainshima camabi unin 'unánti 'icēn, uisairai 'i cara Nucēn Papa Diosan iscēx atun nuitu upíma 'icē quixun.

**Cristomi catamēcē unicamaxa Nucēn Papa Diosan
iscēx 'uchañuma 'icē ñuicē bana**

²¹ Moisésnēn usai judíos unicama 'iti cuēñō bana 'acē cupíma Cristo cupíshi ca usaira oquin Nucēn Papa Diosan uni upí 'imía quixun ca bērí camabi unin upí oquin 'unánti 'icēn. Ca usai 'iti 'icē quixun ca Moisés 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamanribi cuēñōcēxa. ²² Camabi uni an Jesucristomi catamēquin —aín quicēsabi oquin ca 'ēn 'uchacama tērēnti 'icē —quixun 'unáncē, acama ca Nucēn Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamēcē cupíshi ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia. ²³ Camabi unix ca Nucēn Papa Diosan iscēx 'uchañu 'icēn. Upíra 'inuan Nucēn Papa Diosan unio 'aíshbi ca usama 'icēn. ²⁴ Usa 'icēbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama 'aían, cupíoima ami catamētiashi Nucēn Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tērénquin uni 'uchañuma isia. ²⁵ Ami catamētía, uni aín 'uchacama tērēncē 'inun ca camabi unin 'ucha cupí Cristo bamanun Nucēn Papa Diosan mēñócēxa. An Jesucristo bamati mēñío 'ixun ca béráma 'iá uniribi, axa sinanatia Nucēn Papa Diosan aín 'uchacama ashi-quin manumiacēxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icēn, Nucēn Papa Diosan ca asérabi upíra upí 'ixun an usai ca 'iti 'icē quixun mēñósabi oquin 'aia quixun. ²⁶ Usaribi oquin ca, Nucēn Papa Diosan Jesucristo bamati mēñío 'ixun, bēríribi axa Jesucristomi catamēcē unicama aín 'uchacama tērénquin manumia. Usaquin 'acē cupí ca camabi unin 'unánti 'icēn, asérabi ca Nucēn Papa Diosan upíra upí 'ixun an usai ca 'iti 'icē quixun mēñósabi oquin 'aia quixun.

²⁷ An usai ca uni 'iti 'icē quicē bana quicēsabi oquin 'acē uni, ax sapi ca rabíti 'icēn, —'ēn nuitu ca Nucēn Papa Diosan upí isia —quixun sinani. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamēcē unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucēn Papa

Diosan 'è upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabitíma. ²⁸ Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acè cupíma, Jesucristomi sinani ami catamècè cupíshi ca uni Nucèn Papa Diosan aín 'uchacama tērénquin an iscèx upí 'inun 'imía quixun.

²⁹ ¿Nucèn Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icèn. ³⁰ Nucèn Papa Dios ax ca achúshi 'icèn. An ca judíos unicama 'acésaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamècè cupíshi, an iscèx aín nuitu upí 'inun 'imía. ³¹ ¿Jesucristo cupíshi cana 'èn 'ucha tērécè 'aish Nucèn Papa Diosan iscèx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucèn Papa Diosan bana Moisésnèn cuèñeo ax ca cuatima 'icè quixun sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi cata-métishi cananuna asérabi Nucèn Papa Diosan bana quicēsabi ofíra 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

Amia catamétia Nucèn Papa Diosan Abraham upí isa

4 ¹ Usa 'ain sapi cananuna quti 'ain, ¿uía cupí cara nucèn rara Abraham a Nucèn Papa Diosan upí isacèx? ² Aín ñu 'acè cupía Nucèn Papa Diosan upí iscè 'aish ca Abraham —'èxbi cana upí 'ai —quiax rabía 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Nucèn Papa Diosan iscèx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma 'iacèxa. ³ Abraham ñui ca Nucèn Papa Diosan bana cuèñeo èsai quia: “Ami sinánquian, an ca asérabi aín quicēsabi oquin 'ati 'icè quixun 'unáncè 'aish ami catamècè cupí ca Nucèn Papa Diosan Abraham upí isacèxa”. ⁴ Usa 'ain ca ènèx èsa 'icèn. An uni ñu mēèxuncè uni a ca an ñu mēèmicè unin cupíoia. A curíqui ax ca 'ináinshicèma 'icèn, ax ca aín ñu mēècè cupí 'ináncè 'icèn. ⁵ Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acèma 'aishbi, Nucèn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncè uni a Nucèn Papa Diosan ainan 'imía, an 'uchañu unibi ami catamétia ainan 'imicè 'ixun. ⁶ Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acè 'icèbi ca aín 'uchacama tēréntancèxun Nucèn Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscè unix ca cuèènia quiax ca David èsai quiacèxa:

⁷ Ui unicama cara Nucèn Papa Diosan tērénquin aín 'ucha manuía, acamax ca chuáma tani cuèènia. ⁸ Ui unicama cara Nucèn 'Ibu Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitēcénima, ax ca chuámarua tani cuèènia.

⁹ ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacèx? Usama ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama tērécè 'aish usai cuèènti 'icèn. Cananuna mitsu can, ax aín quicēsabi oquin ca Nucèn Papa Diosan 'ati 'icè quixun sinani ami catamècè cupí ca Nucèn Papa Diosan Abraham upí isacèxa. ¹⁰ ¿Uinsaran cara Nucèn Papa Diosan a upí isacèx? ¿'Unántioracacè 'icè cara Abraham Nucèn Papa Diosan upí isacèx? Usama ca. 'Unántioracacèma pain 'icèbi ca Nucèn Papa Diosan a upí isacèxa. ¹¹ Nucèn Papa Diosan ca Abraham ami catamétia an upí iscè cupía 'unántioracanun cacèxa. Usaquian Nucèn Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icésaribiti, 'unántioracacèma 'aishbi Nucèn Papa Diosmi catamècè 'aish Abrahamnèn rēbúnquisa 'icè quixun. ¹² Judíos unicamax Abraham 'iásaribiti 'unántioracacè 'aishbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucèn Papa Diosmi catamècècama axèshi asérabi Abrahamnèn rēbúnqui 'icèn.

An ca aín quicēsabi oquin nu ainan 'inun iémiti 'icè quixun sináncè unishi ca Nucèn Papa Diosan ainan 'inun iémia quicè bana

¹³ Nucèn Papa Diosan ca Abraham èsaquin cacèxa: “Mi 'imainun min rēbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ènan 'ianan 'èn mi 'inánti me anu 'iti 'icèn”. Axa

usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíma asérabi ami cata-mëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa. ¹⁴Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíshi unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quicë bana ax cëmë 'itsíanxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancaíshi 'itsíanxa. ¹⁵Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icë quicë bana atúan cuati, a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icën. Usa 'aínbi ca usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'unáncë 'ixunbi axa quicësabi oquin 'acëma 'aish uni 'uchocë 'iti 'icën.

¹⁶Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín rëbúnquicamaxa atun ñu 'acë cupíma ami catamëtíshi asérabi ainan 'iti mënócëxa. Judíos uninu, an atun cuati bana quicësabi oquin 'acë, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi catamëtia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imía. Usa uni 'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnën rëbúnquisa 'ain. ¹⁷Nucën Papa Diosan bana a ñuiquian cuënëo ax ca ësai quia: “Mi cupía min rëbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin”. Usaquin ca Nucën Papa Diosan amia catamëcë 'ixun Abraham cacëxa. Nucën Papa Dios ax ca an uni bamacëbi tsótëcënun baísquimíti 'ianan an aín sinanéinshi, 'aíma 'icëbi, ñu uniocë a 'icën.

¹⁸Nucën Papa Diosan “Min rëbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icë” quixun cacëxun ca Abrahamnën sináncëxa, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca 'ën rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icë quixun. Uisai cara usai 'iti 'icë quixun 'unán-quinmabi ca ami catamëquin, Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sináncëxa. ¹⁹Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín xanu Sara axribi xëni 'aish tuatisama 'iacëxa. Usa 'ixunbi ca Abrahamnën —uisa 'aish carana bëhchicëñu 'iti 'ai —quixun 'unánquinmabi —Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —quixun sináncëxa. ²⁰Usai ca 'itima 'icë quixun sinánquinma, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinani ami catamëquin ca Abrahamnën Nucën Papa Dios rabia-cëxa. ²¹Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicësabi oquin ñu 'ati 'icë quixun sináncëxa. ²²Usai 'ía ax ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icë isacëxa.

²³An iscëx ca ami catamëcë cupí Abraham upí uni 'icë quixun cuënëomia 'aínbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma, ²⁴nuribi ñuiquin Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomia 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísquímia, an ca ami catamëcë cupíshi nu upí isia quixun 'unánti 'ain. ²⁵Nucën Papa Diosan ca nun 'uchacama téréncë 'aíshnu upí 'inúan bamanun 'imitancëxun Jesucristo baísquimiácëxa. An usoquin 'á 'aínnu ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan nu upí isia.

**Jesucristomi catamëcë cupía uni Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'aish xënbua 'aínbi abë 'iti bana**

5 ¹Usai nux Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icë, a cupí ca Nucën Papa Diosan nu upí isia. Usaquian iscëx cananuna abë upí 'ain, Jesucristo cupí. ²Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imía quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuëenquin cananuna, nux cananuna Nucën Papa Diosnan 'aish aín

nětěnu abě 'iti 'ai quixun 'unanin. ³Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icëbëtanbi ami sinánti ëníma cuëënin. Cananuna 'unanin, tēmëraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ai quixun. ⁴Tēmë-raíbi an 'imicëx masá nuitutima ami catamëcë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. An iscëx upí 'ixun cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nětěnu abě 'iti 'ai quixun. ⁵An ca —asérabi camina 'ëbë 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. Nubë 'ixun ca nu 'unánmía uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nětěnu abě 'iti 'ai quixun 'unanin.

⁶Nucën Papa Diosan nu nuibaquin mëníósabi oi ca, nuxbi nun 'ucha tērēni iétima 'aínbi Cristo aín bamati nētē ucëbë, unicaman 'ucha tērénux bamacëxa. ⁷Uinu 'icë uníxbi ca bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni 'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanan cuni bëtsi uni bamati 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha tērénuxa Cristo bamanun mëníocëxa. Usaquian mënío sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun. ⁹Cristo bama cupí nun 'ucha tērécë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nětēn an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma 'iti 'ain. ¹⁰Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tērénquin nu nuibaquin ainan 'imi axa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísquicë ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imía. ¹¹Usaquin 'imicëx cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosan 'aish abě upí 'ai —quixun 'unani cuëëinra cuëënin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

¹²Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nētē ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. ¹³Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbi ca ax quicësabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa. ¹⁴Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanën rëbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi. Adán cupía camabi uni 'uchacë 'aínbi ca axa a xaxu uti a cupíira camabi unin 'ucha tērécë 'iti 'icën.

¹⁵Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama tērécë 'inun mëníocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni cupíoima abě nētétimoi 'inun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. ¹⁶Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tērénquin nētétimoi abě 'inun uni iémia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama 'aían camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira, atun 'uchacama tērécë 'aish, abě upí 'inun Nucën Papa Diosan uni iémia. ¹⁷Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën

Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha tērénquin upí isia, acamax Jesucristo cupí bētsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbē nētétimoi aín nētēnu 'iti 'icën.

¹⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa Diosnan 'inun mēnócëxa. ¹⁹ Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bētsi uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá cupí 'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.

²⁰ Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés cuēñomicacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni nuibairaquín ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tērécë 'inun mēnócëxa. ²¹ Usoquin mēnócëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbē 'itimoi bamati 'aíshbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha tērécë 'ianan bētsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosan nētēnu abë xēnibua 'aínbi 'iti 'icën.

Ainan 'aish 'uchatēcēnuxma Cristo cupí Nucën Papa Diosnan 'iti bana

6 ¹ ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí isia quixun sinani caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tērētēcēnun caranuna amiribi amiribi 'uchati 'ain? ² Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux 'uchatēcēnuxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin aín 'ucha ashiquín ëncësa usaribi 'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsóti 'ain? ³ Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonën uni ax ca nashimicë 'aish 'uchatēcēntimoi Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina 'unaniman? ⁴ Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha cupí bama 'ain 'uchatēcēntimoi abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín cushínbi baísquimia cupí, usaribi 'aish bētsi sinánñu 'ianan bëráma 'icësai 'itēcēntima oquin Nucën Papa Diosan 'imicë 'ain.

⁵ Nubëa Cristo 'ain cananuna abë bamacësa 'aish axa bamatancëx bētsi 'inun baísquicësaribi 'iti 'ain. ⁶ Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna ënquinma nux cuēñcësa oquinshi ñu 'atima 'acën. Usa ñu sinántēcēnuxunma cananuna Cristobë bamacësa 'ixun 'uchati sinántēcēntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati sinántēcēnima. Usaribi oquin cananuna nux Cristobë bamacësa 'ixun ñu 'atima 'atēcēnti sinántima 'ain. ⁷ Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquín ëncësa usaribi 'ain. ⁸⁻⁹ Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo uínsaran nēténbi bamatēcēntima 'icën. Axa bamatēcēnti ca 'aíma 'icën. —Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ësaquinribi 'unanin, nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'aish cananuna abë baísquicësa 'aish xēnibua 'aínbi abë 'iti 'ain. ¹⁰ Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nēténux achúshitishi bamacëxa. Bamatancëx, bamatēcēntimoi baísquia 'aish ca ax Nucën Papa Dios cuēñcësabi ofíra 'ia. ¹¹ Usaribiti camina mitsux Cristobë bamacësa 'ixun mitsun 'ucha ashiquín ëncë 'aish, abë baísquicësa 'aish Jesucristo 'icësaribiti Nucën Papa Dios cuēñcësabi ofíra 'iti 'ain.

¹² Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncësa oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain. ¹³⁻¹⁴ Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima

'icë quixun 'unánquinbi 'á 'aishbi camina Cristo cupí Nucën Papa Diosan uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iá 'aishbi bërí aín uni 'aish ax cuëencësabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun męcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucën Papa Dios cuëencë ñuishi 'ati 'ain.

**An ñu mөөmicë unin uni ñu mөөxuncësaribi oquin 'uchañu
unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mөөxuncë bana**

¹⁵ ¿Axa quicësabi ofnu 'iti bana quicësabi oquinu 'acë cupíma ami catamë-tiaishi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'uchacama tērēnti 'icë quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu 'atēcēnti 'ain? Cananuna 'atima 'ain. ¹⁶ Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ëx cana min uni 'iisa tani —quixun catancëxun camina aín uni 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin 'atimanën 'apu cuëencësa oquinshi 'acë 'aish aín uni 'icën. Aín uni 'aish ca Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca uni itsix Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'acë 'aish aín uni 'ianan an iscëx upí 'icën. ¹⁷⁻¹⁸ Mitsux ñunshin 'atimanën 'apu cuëencësa oquinshi 'acë 'iá 'aishbi camina bërí usama 'ain. Camina a aín unicaman mitsu 'unánmicë bana Cristo ñuicë sinánan a bana quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácama ëncë 'ixun camina Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usaquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuëenquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain. ¹⁹ Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncë 'icë cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu ñuixunin. Bëráma camina mitsun męcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acën. Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun męcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëenun.

²⁰ Ñu 'atima 'atishi sináncë 'ixun camina mitsun bëráma Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'ati sinánma 'ain. ²¹ Ñancábi camina usa ñu 'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bërí rabinin. Usa ñucama 'ati an ëncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. ²² Mitsúnmi ñu 'atima 'atęcënxunma 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina ax cuëencësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucën Papa Diosan mitsu an iscëxmi upí 'inun 'imia. 'Imianan ca nētétimoimi abë 'inun mitsu 'imia. ²³ Aín 'ucha cupí ca uni iétimoí bamati 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín 'ucha tērénun Nucën 'Ibu Jesucristomi catamęcë unicama a abë xenibua 'aínbi 'inun Nucën Papa Diosan iémia.

Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana

7 ¹ Ën xucéantu, mitsúnribi a bana 'unáncë 'ixun camina 'unanin, bamacëma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicësabi oquin 'atima 'icën. ² Əsa ca. Nun ax quicësabi oquin 'ati bana ca quia, bënëñu xanun ca aín bënë bamacëma pain 'icë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca bënutisa tani bënuti 'icën. ³ Aín bënë bamacëma 'aían bëtsi uninibë 'iti ca 'ucha 'icën. Usa 'aínbi ca aín bënë bamacëbëtan 'aisa tanquin uni itsi bënëoti 'icën. Usaquian bënëoti ca 'uchama 'icën. ⁴ Ën xucéantu, usaribi camina mitsux

'ain. Usai uni 'iti bana quicësa oíshi 'iá 'aíshbi camina bërí abë axa bamaxbi baísqüicë Cristo ami catamëti, aín bana quicësabi oíshi 'in. Usa 'ixun camina ax cuëencësabi oi 'iquin Nucën Papa Díos cuëenmin. ⁵ Ainanma pain 'aish nux cuëencësabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acën. Usa ñu 'acë 'aish cananuna Nucën Papa Díosbë 'itimoi bamati 'iacën. ⁶ Usai 'iá 'aíshbi cananuna nun, ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'acë cupíma, Cristomi catamëtishi ainan 'ixun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun bëtsi oquin sinánquin Nucën Papa Díos cuëencësabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicë bana

⁷ A bana, uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, a banacama ca asábi 'icën. A bana 'aíma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icë quixun 'unánma 'itsían. A bana “mix camina bëtsi unin ñu minan 'inun cuëencë 'itima 'ai” quicëma 'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'itsían. ⁸ A bana usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax asábi 'aínbi cananuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncë 'aíshbi usai 'icë cupí 'uchoti 'iacën. A bana, usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax 'aíma 'ain ca anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa. ⁹ Ën uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancëxunbi cana a bana 'unáncën. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icë quixun 'unánxunbi 'acë 'aish 'ën 'ucha cupí Nucën Papa Díosbë 'itimoi bamati 'iacën. ¹⁰ Ësa ca. A isía ax cuëencësabi oi, usai aín uni 'inuan Nucën Papa Díosan 'inan bana, ax quicësabi oi 'icëma cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Díosbë 'itimoi bamati 'iacën. ¹¹ A bana quicësabi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun sinaníbi a bana quicësabi oíira 'icëma 'ixun cana, uisaira carana 'uchai quixun sinani bënëacën. A bana asábi 'aínbi a bana cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Díosbë 'itimoi bamati 'iacën.

¹² Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicësabi oquin 'ati banax ca upí 'icën, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca asérabi upí 'icën. ¹³ ¿A bana asérabi upí 'aínbi caranuna a bana cupí Nucën Papa Díosbë 'itimoi bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucën Papa Díosbë 'itimoi bamati 'iacën. Usai 'iquin cananuna 'unáncën, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun. Usa 'ixun cananuna uisa ñu cara upí 'icë, uisa ñu cara 'aisama 'icë quicë bana axa asérabi 'aínbi ax quicësabi oquin 'acëma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncën.

¹⁴ Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca upí 'icë quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristo-nanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncën. ¹⁵ Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. A 'aquinma cananuna a nun 'aisama tancë ñu a 'ain. Uisa 'ixun carana 'ën a 'aisa tancë ñu upí 'aquinma a 'ën 'aisama tancë ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman. ¹⁶ Ñu 'aisama 'acë 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánquin, 'ën usa ñu 'aisama tania isquin ca unin 'unánti 'icën, 'ën sináncëx ca a bana upí 'aish cuati 'icë quixun. ¹⁷ 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí. ¹⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Cananuna 'unanin, nun sinan

upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. ¹⁹Nun 'aisa tancë ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancë ñu 'atima a cananuna 'ain. ²⁰Nun ñu 'atima 'atëcëinsama tanquinbi 'acë ax ca nunbi cuëenquin 'acëma 'icën. Nun sinan upíma 'ixun 'acë ca ax 'icën.

²¹Nun 'unáncëx ca ësa 'icën: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna bënëenquinshi ñu 'atima 'atëcënin. ²²Nun nuitu mëu cananuna asérabi Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'aisa tanin, axa usafnu 'inun quicë bana ca upí 'icë quixun 'unánquin. ²³Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun bëtsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima 'atëcënti sinanin. Sinántancëxun cananuna 'atëcënin.

²⁴Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmáin. ¿Nun sinan upíma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamaima 'inun cara uin nu iémiti 'ic? ²⁵An ca nu iémiti 'icë quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucën Papa Diosainshi nu iémiti 'icën.

**Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa Nucën Papa
Diosan unicama bëtsi sinánñu 'iti bana**

8 ¹Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abë 'icë, acama Nucën Papa Diosan 'uchoima. Usa uicamax ca Cristonanma uni 'icësaí ax cuëencë-sarishi 'ima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'ia. ²Nuxnu ami catamëcë 'aish Cristo Jesús bë achúshisa 'icë ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamati, a 'atë-cënxunma 'anun nu 'imíaxa. ³Uisa ñux cara 'ati 'icë, uisa ñux cara 'atima 'icë quicë bana a 'unánquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicë-sabi oquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unán a bana quicësabi oquin 'anun quixun Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, nusaribi uni 'inun, xuacëxa. Xutan-cëxun ca aín Bëchicë, 'uchañuma 'aíshbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'uchacama téréanan 'uchatëcëanxma 'inun mëníocëxa. ⁴Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icë quicë banaxa quicësabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi tënëquin a 'aíma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'inun ca aín Bëchicë bamanun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.

⁵An Jesucristomi sinánquinma aín cuëencësa oquinshi 'ati sináncë unin ca ënë nëtënu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun an sinánmicë-sabi oíshi 'iti sinania. ⁶An Nucën Papa Dios cuëencësoi 'iti sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itimoí bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën Papa Diosbë upí 'aish abë nëtétimoí tsóti sinani chuámarua tani cuëenia. ⁷An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa Dios cuëencësabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca asérabi aín bana 'unáncëma 'aish ami nishcësa 'ixun aña ñu cara 'aisa tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanan a bana quicësabi

oquin 'aima. ⁸ Usa 'ain ca axa ënë nētënu 'icë ñuishi sinani atun cuëncësa oíshi 'icë unicama an Nucën Papa Dios cuëëmima.

⁹ Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an ënë nētënu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë-sabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma 'icën. ¹⁰ Aín 'ucha cupí ca camabi uni bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru ñunshin bamatimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. ¹¹ Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísquimia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo Jesús bamacëbi baísquimia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.

¹² Ën xucéantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna ënë nētënu 'icë ñuishi sinani nux cuëncësa oi 'itima 'ain. ¹³ Axa ënë nētënu 'icë ñuishi sinani aín cuëncësa oíshi 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë-sabi oquin ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

¹⁴ Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë-sabi oquin 'aia, acamax ca asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icën. ¹⁵ Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca Nucën Papa Diosan mitsúxmi bërâma 'íasaribiti mitsun 'ucha cupí ami racuëtécënun 'imicëma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish cuëenquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu 'imía. ¹⁶ Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu 'unánmía, nux cananuna asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ai quixun. ¹⁷ Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan ax quicë-sabi oquin nu 'aquianan aín nētënu abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan 'ixúnu tēmëraquinbi ax cuëncë-sabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nuribi aín quicë-sabi oquin aín nētënu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.

¹⁸ Ën cana —asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë nētënuax Cristonan cupí tēmëracë 'ixunbi cananuna Cristobë aín nētënu 'aish cuëenquin —'ën tēmëratí ca asábi 'iaxa —quixun sinánti 'ain. ¹⁹⁻²⁰ Cristo utëcënta-mainun ca axbi 'iti 'aíshmabi, usai 'itioquian Nucën Papa Diosan mëníósabi oi camabi ñu tēmëranan cëñutia. Unin 'ucha cupí usai tēmëranan chëquiti 'ixunbi ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúinra 'aímai tēmëranan chëquiti nētë cainia. ²¹ A nētë ucëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín bëchicë-cama cuëëni Cristosaribi 'inun 'imiti 'icën. 'Imianan ca camabi ñuxa chëquitëcënunma ió 'imiti 'icën. Uisairai cara Nucën Papa Diosan bëchicë-cama Cristosaribi 'iti 'icë quixun ca camabi ñu, a Nucën Papa Diosan unio, an istisa tanquin Nucën Papa Diosan atu isminun quixun bënëquin cainia. ²² Cananuna 'unanin, nētë ióñu a pain uniocëxbi uni 'ucha cupía camabi ñu, uniribi, tēmëranan chëquiti oquin Nucën Papa Diosan 'imía 'aish ca bërí usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ióotëcënun cainia, anun bacénti nētëan xanun tēmëraquin aín bacénti caíncë, usaribi oquin. ²³ Camabi ñun a Nucën Papa Diosan ióotëcënun caínmainun cananuna nuribi Nucën

Papa Diosan nu ióotēcēnun bēnēquin cainin. Nucēn Papa Diosan nu aín Bēru Ņunshin Upí nubē 'inun 'ināncē 'ain cananuna 'unanin, an ca asérabi camabi aín bana quicēsabi oquin nu 'imiti 'icē quixun. Usaquin 'unánquin cananuna nun aín bēchicē 'aish aín nētēnu bētsi namiñu 'iti cainin. ²⁴Nux Cristomi catamēti ainan 'aish abē nētētimoí tsónun iēmiquin ca Nucēn Papa Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icē quixun isnuxun caínun nu iēmiacēxa. Nua camabi an cacēsabi oquin 'imicē 'ixun cananuna, bētsi cananuna 'iti 'ai quixun sinánquin cafntsianxma. ²⁵Usa 'aínbi cananuna usaquin nu 'imicēma pain 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna —bētsi cana 'iti 'ai —quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asérabi ca usai 'iti 'icē —quixun cuēēnquin cainin.

²⁶Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ņunshin Upí an nuxnu tēmēraiabi nu 'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucēn Papa Diosbē banati 'ai quixun upí oquin 'unaniman. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ņunshin Upí anbi nu Nucēn Papa Dios űucáxunia. Usoquin nu 'aquinquin ca nun nu a Nucēn Papa Dios űucácēma banacama a nu űucáxunia. ²⁷An ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin aín unicama a űucáxunia. Usa 'ain ca Nucēn Papa Dios, an camabi unin nuitu mēu sināncē űu 'unāncē, an uisa űu cara aín Bēru Ņunshin Upitan nu űucáxunia a cuatia.

**Uisai cara ainan 'inun Nucēn Papa Diosan
caiscē unicama 'iti 'icē quicē bana**

²⁸Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca uisa űu cara 'ia abi, ax ami sināncē unicamaxa an 'aquincēx, upí 'inun mēnioxunia, atúan ax cuēēncēsabi oquin űu 'amainun. A unicama ax cuēēncēsabi oquin ainan 'inun sinánmicē 'ixun ca Nucēn Papa Diosan usoquin 'aia. ²⁹Uí unicama cara ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēnēxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Bēchicē 'icēsaribiti 'inun mēnócēxa. ³⁰Uicamax cara usai ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan acama an sinánmicēxa ami catamētia atun 'uchacama tērēnquin ainan 'imiāxa. 'Imiquin ca atux aín nētēnu abē 'iti 'imiāxa.

³¹¿A űucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan bērúancē 'icē ca an ēncēma 'icē uínbi uisashi cara oquinbi a nubē ēnanamima. ³²An ca —'ēn Bēchicē ca bamatima 'icē —quiquinma nun 'uchacama cupí bamanun ēnē nētēnu aín Bēchicē xuacēxa. Usa 'ixun ca aín Bēchicē cupínu nun upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti űucamaribi nu 'inánti 'icēn. ³³¿An ainan 'inun caiscē unicamaxa an iscēx upí 'ain cara uin Nucēn Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic? Usaquin cacēxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icē —quixun cati ca Nucēn Papa Dios 'icēn. ³⁴¿Uin cara nu 'uchoti 'ic? Cristo bamacēbia Nucēn Papa Diosan baísqumicē, an ca aín nētēnu abē 'Apu 'aish aín mēqueu 'ixun, nu Nucēn Papa Dios űucáxunia. űucáxuncē 'ixun ca an asérabi nu 'uchotima 'icēn. ³⁵¿Uinu 'icē unin cara Cristocēñun nu ēnananmiti 'ic? Ca 'atima 'icēn. Nuxnu tēmēranan masá nuituanan bētsi unin bētsi bētsi ocē 'ianan 'acēñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancē 'iti, a űucamanribi ca Cristocēñun nu ēnananmitima 'icēn. ³⁶Ēsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo quia:

Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bëtsi bëtsi oia. 'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin ca nu 'aïsa tanquin bëtsi bëtsi oia.

³⁷ Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonën nu nuibaquin cushiocëx cananuna ami cata-mëti ëníma amiira cushiin, tëmëracëma pain 'aïshnu 'icësamairai. ³⁸ Usa 'ain cana asérabi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu ënananmiti ñu ca 'aïma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsóti 'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa bërí uisai cara 'icë uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. ³⁹ Ñunshin 'atimanën 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun ënë nëtënu 'icë 'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu 'icëcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë, acamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa Diosan Jesucristo ënë menu xuquin nu ismiacëxa.

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caïsa

9 ¹ Cristonan 'ixun cana cëmëquinma ënë banaribi mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana 'ën nuitu mëu 'unanin, 'ën mitsu bërí caïsa tancë bana ënëx ca asérabi 'icë quixun. ² Ësaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesucristonanma 'icë, imébi nëtënbi sinani cana 'aisamaira masá nuitutin. ³ Usai 'iti 'aínbi atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'acë 'iisa cana tanin. ⁴ Ën aintsicama judíos unibu atux ca 'ësaribi Israelnën rëbúnqui 'icën. Israelnën rëbúnqui, judíos unicama, ca Nucën Papa Diosan aín uni 'inun caïsa-cëxa. Caïstancëxun ca, asérabi ca ax Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pëcacë aribi ismiacëxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icë quixun 'unánun aín banacama Moisés cuënëomia-cëxa. Cuënëomiquin ca anuxun a rabiti xubu 'atancëxun cara uisoquin a rabiti 'icë quixun canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun cacëxa. ⁵ Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacë, acaman rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca Cristonën 'unánpaparibi Israelnën rëbúnqui 'iacëxa. Ax Diosribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman 'iburibi 'icën. A ca camabi unin xënbua 'aínbi rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

⁶ Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa Diosnanma 'aínbi cananuna sinántima 'ain, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin Israel unicama ainan 'imíama 'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'aïshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëmacamax asérabi Nucën Papa Diosnanma 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaac aín rëbúnquishi ca asérabi min rëbúnqui 'aish 'ën unibu 'iti 'icë” quixun. —Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax ca 'ën unibu 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cáma 'icën. “Isaacnën rëbúnquinëxëshi ca 'ënan 'iti 'icë” quixun ca cacëxa. ⁸ Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi Nucën Papa Diosan uni 'itima 'icën. Nucën Papa Diosan aín bana quicësabi oquin usaquin 'imicë 'aish cuni ca uni ainan 'aish asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ia. ⁹ Ënëx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama pain 'icë, Abraham cá bana a 'icën: “Achúshi baritia 'icëbëa Sara tuánu 'ain cana minu utecënin”.

¹⁰ Ënëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabé ax ca nucën rara Isaacnëmbia bëchicë 'iacëxa. ¹¹⁻¹³ A tuá rabé bacéncëma pain 'ixun nü 'atima 'ati 'unáncëma 'ianan nü upí 'ati 'unáncëma pain 'ain, ca Nucën Papa Diosan Rebeca cacëxa: “A paínmi bacéncë tuá an ca canitancëxun aín 'anáca nü 'axunuxun 'aia” quixun. A tuá rabé aín rëbúnqui nüi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia: “Esaúnën rëbúnqui 'acësamaira oquin cana Jacobnën rëbúnqui nuibatín”. Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquinshi uní ainan 'inun caisia, aín nü upí 'acé cupíma.

¹⁴ ¿Usaquian caíscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca 'atimaquin sinania —quiti 'ain? Cananuna usai quitima 'ain. ¹⁵ An ca Moisés ësöquin cacëxa: “Axa 'ëx cuëncësabi oi 'ën uní 'iti unicama a cana 'ënan 'imiti 'ain. A 'ëx cuëncësabi oquin 'ën nuibati unicama a cana nuibati 'ain”. ¹⁶ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësä oquinshi uní nuibaquin ainan 'inun caisia. —'Ë ca an caísti 'icë —quicë cupíma 'imainun a cuëenminuxun nü upí 'acé cupíma, aín cuëncësä oquinshi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uní caisia. ¹⁷ Usaribi oi ca Faraón nüi Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Camabi unían 'ën cushi 'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbëtan 'ën min menuxun nü 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë unin 'ëx cana asérabi cushi 'ai quixun 'unánti 'icën”. ¹⁸ Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquin uní raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan ca uní raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.

¹⁹ Usaquian 'acé cupí sapi camina 'ë cati 'ain:

—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën Papa Diosan uní 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uní an cara usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtsiöti 'ic? Ca 'atima 'icën. ²⁰ Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina ësöquin 'ë 'ai? —quixun an 'acé xanu cati 'ic? Ca catima 'icën. ²¹ An ñutë ocë xanu an ca ax cuëncësä oquin ñutë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi ñutë anun nü xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbí bëtsi ñutëribi anun nü 'aruti 'ati 'icën.

²² Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëncësä oquin 'aia. Unin nü 'aisama 'ati ca ax cuëeníma quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan an 'aisama nü 'acé uní uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbi caínpainia. ²³ Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima nü 'acé 'icëbi uní nuibaquin aín sinan upí 'imiti 'icë quixun camabi unin 'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia. ²⁴ Raírinëxa judíos uní 'imainun raírinëxribi judíosma uní 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiäxa. ²⁵ Usoquinribi ca an aín uní, Oseas cacë, a ësöquin aín bana cuënëomiacëxa:

Axa bëráma 'ën unima 'iá unibi cana —mitsux camina 'ën unibu 'ai —quixun cati 'ain. 'Ënanma 'icë nuibáma 'ixunbi cana —mitsux camina 'ën nuibacë uní 'ai —quixun cati 'ain. ²⁶ Anuxuan —mitsux camina 'ën unima 'ai —quixun cá anuxunbi ca Nucën Papa Dios, axa batatimoi tsócë, an —mitsux camina asérabi 'ën bëchicë 'ai —quixun uní cati 'icën.

²⁷ Isaíasnëribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu nüiquin ësäquin cacëxa: “Israelnën rëbúnqui 'aisamaira, parún papa cuëbí 'icë masisa,

'aíshbi ca acama 'itsamanëxëshi asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icën.

²⁸ Anúan usaquin 'ati nêtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ënë menuxun unin 'acë ñucama istancëxun bënëñquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën”.

²⁹ Èsairibi ca Isafasnën cuënëo bana quia:

Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri
iémicëma 'ain cananuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama
'iásaribiti camáxbi 'aíma 'itsán.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

³⁰ ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma 'icëbi ca aín 'uchacama tērēnun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isia. ³¹ Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos unibunën ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama quicësabi oquínra 'acëma 'icën. ³² Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquin 'anun 'ë 'aquinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isia —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ënë menu xuti 'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamë-tishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni bai nêbëtsi racacë maxáxmi tatíqui chacacë usaribi ca usa uni 'icën. A maxáxa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti 'aíshbi ca Cristomi sinántisama tancë cupí ax cuëncësabi oi 'ima. ³³ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui ësai quia:

Camina 'unánti 'ain, 'ën cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun mënfoin. Ami ca uni raírinëx tatíquianan maxax cha 'ain chacati nipacëti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti 'icën, an ca asérabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10 ¹ Ën xucéantu, ësaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamëtia ainan 'inun iémiti cuëñquin cana Nucën Papa Dios ñucáxunin. ² Cana mitsu cain, atun ca asérabi Nucën Papa Dios cuënmisa tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuëñmiti 'icë quixun 'unaníma. ³ Uisai cara unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun ca 'unánma 'icën. —'Ënbi Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíshi ca an 'ën nuitu upí isia —quixun sinani ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oi Cristomi catamëti sinántisama tanxa. ⁴ Cristonëxa ucëbëtan judíos unibunën asérabi ami catamëti 'unánun quixun ca Nucën Papa Diosan aín bana Moisés cuënëomiacëxa. Ui unicamax cara Cristomi catamëtia a ca Nucën Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun ca a bana judíos unibu 'ináncëxa. Usa 'aínbi ca ax ucëbë judíos unicama ami sinántisama tanxa. ⁵ An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'acë cupí Nucën Papa Diosan a 'uchañuma isti sináncë uni, a ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuënëocëxa: “Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën”. ⁶ Usa 'aínbi ca unin ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quixun 'unánan Cristo ca

uti 'licè quixun 'unánun aín bana cuèñëo ësai quia: “Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara naínu cuanti 'ic?” Cristo ènë nètënu bënux. ⁷Èsairibi ca quia: “Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua uni bamacè 'licè anu cuanti 'ic?” anua Cristo bënux. ⁸Usai quianan ca ësairibi quia: “A bana Cristo ñui quicè, a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu mëu camina a bana sinanin”. Usai quicè 'imainun cananuna nunribi Cristomi catamèti ñuia quicè bana unicama ñuixunin. ⁹A bana ca ësai quia:

—Jesús ca 'èn 'Ibu 'licè —quianan bamacèbi ca Nucèn Papa Diosan a baís-quimiácëxa quixun min nuitunën sinania ca Nucèn Papa Diosan ainan 'inun mi iémiti 'icën. ¹⁰Nun nuitu mëu, asérabi ca nun 'ucha tērënti 'icè quixun sinani Jesucristomi catamètia, ca Nucèn Papa Diosan nun 'ucha tērénquin nu upí isia. Usoquin an iscëxnu —Jesucristo ax ca asérabi 'èn 'Ibu 'licè —quia ca Nucèn Papa Diosan ainan 'inun nu iémia.

¹¹Cristo ñuiquian Nucèn Papa Diosan bana cuèñëo ca ësairibi quia: “Axa ami catamècè unicaman ca, an ca ax quicësabi oquin 'è 'aquinia quixun 'unania”. ¹²Judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi 'imainun uisa uni cara, axbi ca Cristomi catamèti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi uni axa ami catamècè aín 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca an ñucácè unicama upí oquin 'aquianan ax cuèñcësamaíra oquin ñu 'inania. ¹³Nucèn 'Ibu Diosan bana cuèñëo ca quia: “Uin cara an iéminun ñucatia a ca Nucèn 'Ibu Diosan ainan 'inun iémiti 'icën”. ¹⁴¿Usa 'aínbi cara an Nucèn 'Ibu Diosan ca a iémiti 'icè quixun sináncëma unin a ñucáti 'ic? Ca ñucátima 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuia cuacëma 'ixun, Nucèn 'Ibu Diosan ca 'è iémiti 'icè quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuixuncëxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icën. ¹⁵¿Uisaxun cara unin uni itsin xucëma 'ixun uni raíri bana ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icën. An aín bana ñuixuncè unicama ñui ca Nucèn Papa Diosan bana cuèñëo ësai quia: “Èn unibunëxa upí bana, —Nucèn Papa Diosan ca aín 'ucha tērénquin abëa upí 'inun uni 'imia —quicè, a ñui aia unin iscëx ca upíra upí 'icën”.

¹⁶A bana cuèñëo 'aínbi ca camabi unífnra a bana sináncëma 'icën. Èsai ca Isafasnën cuèñëo bana quia: “Camabi unífnrama, 'itsama unínshi ca nun ñuixuncè bana cuaquin —ca asérabi 'icè —quixun sinania”. ¹⁷Usa 'ain cananuna 'unanin, uni itsán Cristo sinánquin aín bana ñuixuncëxun ca unin cuatia. Cuaquin ca —a banax ca asérabi 'icè —quixun 'unani Cristomi catamètia.

¹⁸Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Camaxunbi ca asérabi cuaxa, ësai Nucèn Papa Diosan bana quicësabi oi:

Aín unicamax ca camabi mënuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa 'ain ca camabi menu 'icè unicaman a bana ñuixunia cuaxa.

¹⁹Èsaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana Cristo ñuicè cuaquin, uisai quicè cara a bana 'icè quixun 'unánma 'ic? 'Unántsinxunbia judíos unicaman a bana cuaisama tania oquin ca Nucèn Papa Diosan judíos unibu caquin, Moisés èsaquin cuèñëomiácëxa:

Judíosma unibunëxa mitsun aintsima 'icèbi 'èn 'ënan 'imicèbë camina mitsux nutsi nishti 'ain. Mitsúnmi a —sinánñuma ca —quixun ñuicè unicama 'èn 'ënan 'imicèbë camina mitsux 'ëmi nishti 'ain.

²⁰Nucën Papa Diosan ca —judíosma unibunëx ca 'ëmi sinánti 'icë —quixun 'unánquin Isafás ësaquin cuënëomiácëxa:

Ax 'ëmi sinánma unínbi ca 'ë 'unánxa. 'Ënan 'inuxuan an 'ë ñucáma unibi cana 'ëmi catamënun sinánmian.

²¹Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isafás judíos unibu ñuiribi ësai quiacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi: 'Ën bana cuaisama tanan 'ëmi sinántisama taniabi cana judíos unibu ënquinma —'ën mitsu 'aquinun camina 'ëmi sinánti 'ai —quixun can. Cacëxbi ca 'ën bana cuaisama tani 'ëmi sinántisama tanxa”.

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

11 ¹Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa Diosan aín bana cuaisama tania oquin ëanxa? quixun. Usama ca. 'Ëxribi judío uni, Abrahamnën xutan bëhicë, Benjamín, aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an ca judíos unicama ëncëma 'icë quixun. ²Bërâma ca Israelnën rëbúnqui judíos unibu ainan 'inun Nucën Papa Diosan caíscacëxa. Usaquin 'á 'ixun ca a unicama —'ën unima ca —quiax ami manúcëma 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuënëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë banai ca Elías Israel unibumi manani ësai quiacëxa: ³“'Ën 'Ibu Dios, axa mimi sináncëma unicaman ca an min bana ñuixuncë unicama cëñuaxa. Cëñuanan ca mi rabi-tisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi masóxa. 'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania”. ⁴Usaquian cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa: “Mishima, siete mil uníxribi ca 'ën bërúancëx 'ëmi sinania. Baal ax isa dios 'icë quixuan uni raírinën rabíabi ca atun a rabiçëma 'icë” —quixun. ⁵Usaía bërâma uni 'iásaribiti ca bëríribi judíos unicama aín patsan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aínbi raírinëx ainan 'inúan caíscë 'aish Nucën Papa Diosmi sinania. ⁶A caíscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscaxa. Atun ñu 'acë cupía ainan 'inun caíscë 'aish ca acamax nuibaquinshia an caíscë 'itsíanma.

⁷Usa 'ain ca ësai 'iaxa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'aínbi ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan atux cuëen-cësa oía 'inun ëanxa. ⁸Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi ca 'iaxa: “Usa unicamax ca usabia 'inun ëncë 'aish Nucën Papa Diosmi sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisafira cara aín cushi 'icë quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana cuaquinbi a bana quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaía 'inun ëncë-sabi oi. Bërf nëténbi ca usai 'ia”. ⁹A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin ënë bana cuënëocëxa:

A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish ca ñuina, trampanu —ënë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unanimaishi atsíncësaribi 'inun castícanë 'iti 'icën. Uisáfí cana 'itima 'ai quixun sinani bëtsi unin pí unun quixun camicëx cuëëniabi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëënin. ¹⁰Bëxuñu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni

catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tēmëraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëënin.

Usaquin ca Davitan cuëëñöcëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira xëñibua 'aínbia aín unima 'inun éanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. ¹² Judíos unicamaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi catamëtia isi cuëënti 'icën.

¹³ Anu 'icë judíosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicama aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquíshquinma cuëënti 'ain. ¹⁴ 'Ën bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cuatia isía 'ën aintsi judíos unicamaxribi Cristomi catamëti iëti cana cuëënin. ¹⁵ Judíos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'aínbi ca judíos unicamaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aishbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëëinra cuëënti 'icën. ¹⁶ Judíos unibunën ca aín ñu 'apacë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun upí 'aish camabi aín pëñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin cananuna 'unanin, judíos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë 'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicama camáxbi Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.

¹⁷ Ésa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu tëacë anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín pëñánsabi 'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judíos unicama Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aishbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i pëñan tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma uni 'aishbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain. ¹⁸ Usa 'aishbi camina rabiti —'ëx cana judíos unicamasamaira 'ai —qui cërútima 'ain. Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania. Usaribiti cana 'ëx judíosma 'aishbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ain.

¹⁹ Usa 'aínbi sapi camina ésaquin sinanin, —judíos unima 'aishbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainanma 'inun éanxa —quixun.

²⁰ Usa ca. Usa 'aínbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi catamëcëma cupí ca judíos unibu ainanma 'ia. Mitsux ami catamëcë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx cana judíos unibusamaira 'ai —quiaux cërútima 'ain. Judíos unibu 'icësaribiti Jesucristomi catamëcëma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ²¹ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judíos unibu ami catamëtiam aín 'ucha tërëncëma 'ixun judíosma unibu 'aishmi mitsux ami catamëcëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.

²² Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan unicama nuibaquin upí 'imíanan axa aín 'ucha ëni ami catamëcëma uni uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësabi oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icësabi camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu 'icësaribiti ainanma 'iti 'ain. ²³ Aín raracama 'íasaribiti ami sinántisama taníbia ami sinanatia ca Nucën Papa Diosan asérabi aín uni 'inun judíos uniburibi 'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin. ²⁴ Mitsux judíosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa judíos unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan tēacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatēcēncēsa 'inun. Usa 'ain ca i itsi tēaxun, bētsi inu tacásh-cacēsamaira 'inun, aín pëñánbi aín raranu tacáshcatēcēncēx asérabi upíira 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainan 'itēcēnun 'imiti 'icën.

Asérabia judíos unicama Jesucristomi catamëti bana

²⁵ 'Ēn xucéantu, mitsux judíosma uni 'ixun —nux cananuna judíos unían 'acēsamaira oquin Cristomi catamëquin Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmiti ñu 'unáncē 'ai —qui rabíaxma 'inun quixun cana ësaquin unin 'unáncēma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judíosma unibu uicama cara Cristomi catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamëcëma 'aish usabi 'inun ëanxa. ²⁶ Judíosma unibu ami catamëcëbë ca judíos unibunëxribi ami catamëti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësaí quicësabi oi:

An unicama asérabi Nucën Papa Diosan 'inun iëmiti ax ca Siónu 'icë judíos unicama achúshi 'iti 'icën. An ca Jacobnën rëbúnqui judíos unicama ami catamëcëxun atun 'ucha tērénquin atun nuitu upí 'imiti 'icën. ²⁷ 'Ēmi catamëtia 'ën atun 'uchacama tērécēx ca judíos unibu asérabi 'ënan 'iti 'icën, 'ën cásabi oi.

²⁸ Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia ainan 'imiti 'icë quixun sinántisama tancë 'aish ca judíos unibunëx ami nishcësa 'icën, mitsux pañmi judíosma uni 'aishbi ainan 'itámainun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun rara —mitsun rëbúnqui ca 'ënan 'iti 'icë —quixun cá 'ixun a bana manuquinma judíos unibu nuibatia. ²⁹ Bëräma judíos unibu —'ënan ca mitsu 'imainun mitsun rëbúnqui 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca —mitsux camina 'ënan 'iti 'ai —quitancëxun bëtsioquin sinántēcēnima. ³⁰ Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucën Papa Dios cuënëcësoi 'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icëbi ca judíos unibu ami sinántisama tancë 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiäxa. ³¹ Judíos unima 'aishmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiäxa. Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinánti-sama tania ainanma 'aishbi ami sinania Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icën. ³² Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan judíos unibu 'icësaribitia ami catamëtiam judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an nuibaquin camabí uni Cristomi catamëtía ainan 'inun 'imia.

³³ Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna 'unántima 'ain. An ca camabi ñu 'unania. An 'unáncēma ñu ca 'aíma 'icën. Uisaira 'ixun cara

usoquin ñu 'aia quixun cananuna 'unaniman. ³⁴ Ësai ca aín bana cuëñeo quia: “Uinu 'icë unínbi ca Nucën 'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Uínbi ca Nucën 'Ibu Dios —ësaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima”. ³⁵⁻³⁶ Nucën 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniocëxa. Usa 'ain ca aín bana cuëñeo ësairibi quia: “¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara unin Nucën 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icën”. A ca aín unicaman xëñibua 'aínbi rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

Aín unicamaxa asérabi Nucën Papa Dios 'inanmécë 'iti bana

12 ¹ Usa 'ain cana ësaquin mitsu cain, 'ën xucéantu. Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscë 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma asérabi ax cuëñcësabi oquinshi 'anan, ainanshi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti ca Nucën Papa Dios cuëñia. ² An ëñë nètënu 'icë ñuishi sináncë unicaman sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina sinanquin uisairaimi upí 'iti cara Nucën Papa Dios cuëñia, usai 'iti 'unánan an 'aquincëx usai 'iti 'ain.

³ Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi cushicë 'inun 'aquinun mitsu caíscë 'ixun camina ui unínbi —'ëx cana bëtsi unibëtan sënénmaira 'iti 'ai —quixun sinántima 'ain. Uisa cara Nucën Papa Diosan mi 'imia, usa 'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun camina rabíquinma —Nucën Papa Diosan a 'anun 'ë 'ináncëxuinshi cana ñu 'ai —quixun sinánti 'ain. ⁴ Ëñëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín mecën, aín xo, aín bëru, aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi unishi 'icën. Unix ca aín taën nitsia, aín mecën anun ca ñu mëëia, aín bëru anun ca isia. Camabi unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën. ⁵ Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain. An 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin bana ñuixunmainun ca rafrinën bëtsi bëtsi ñu 'aia. Usoquin bëtsi bëtsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ain.

⁶ Nucën Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun caíscë 'ixun cananuna an 'imicësabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëñia quixun 'unánquin. An aín bana ñuixunun caíscë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain. ⁷ Nun uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'aquinti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain. ⁸ Axa upí 'inun uni raíri 'ësëñun quixun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma cuëñquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicë 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin bërúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna uni 'aquinsa 'icë cuëñquin upí oquin 'aquinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëti uni iti bana

⁹ Mitsux asérabi Jesucristomi catamécë uni 'aish camina paránanima asérabi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuëñquinma usa ñu timai camina Nucën Papa Dios cuëñcësabi oíshi 'iti 'ain. ¹⁰ Camina bëtsibë bëtsibë 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucéñbë 'icësaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'aquinti 'ain.

¹¹ Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin 'aquin camina ënquinma, chiquishquinma cuëenquin upí oquin 'ati 'ain.

¹² Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'aquianan abë 'inun mitsu 'imiti 'icë quixun sinani camina chuáma tani cuëni bucuti 'ain. Tëmë-raibi camina masá nuituti bënëtima 'ain. Ënima camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

¹³ Axa Cristomi catamécë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min ñu raíri 'inánti 'ain. 'Inánan camina axa min xubunu bëbacë uniribi pimianan anua 'uxtiribi 'inánti 'ain.

¹⁴ Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.

¹⁵ Axa chuámarua 'aish cuëncë uni abë camina cuënti 'ain. Axa masá nuituti incë uni a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.

¹⁶ Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina cërúananima, axa uni itsibëtan sënënmara unibë upí 'aish abë upiti banati 'ain. Rabíquin camina —'ën cana uni itsin 'acësamaira oquin ñu 'unanin —quixun sinántima 'ain.

¹⁷ An pañan mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icë quixuan camabi unin 'unáncë a ñucamaishi 'ati 'ain. ¹⁸ Mitsux camina ax pañan mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain. ¹⁹ 'Ën xucéantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ësafa Nucën Papa Diosan bana cuëño quicë cupí: “Uix cara 'uchaia a cana 'ënbi usaribi oquin cupiti 'ain”. Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi, Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë quixun sinánti 'ain. ²⁰ Mitsun a cupiima camina ënë bana cuëño ësai quicësabi oi 'iti 'ain: “Axa mimi nishcë uni 'acëñuma 'icë camina piti 'inánti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'inánti 'ain. Usaquinmi 'acëxun ca ax mimi nish-tancëxbi rabini sinanaquin upí oquin sinánti 'icën”. ²¹ Mitsúxribi 'uchatin rabanan camina mitsu unin 'atimocëxunbi usaribi oquin cupitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13 ¹ Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu ca 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain. ² Usa 'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën Papa Dios quicësa oquinribi 'aíma. Usai 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacësa oquin 'acëma cupí axbi 'uchai castíancë 'iti 'icën. ³ An ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuëtíma. An ñu 'atima 'acë uni ax cuni ca aín 'apumi racuëtia, 'ë cara uisoti 'icë quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acë unicama upíoa. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuécëma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain. ⁴ Nucën Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upiti bucunuan an ñu 'atima 'acë unicama, uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'anun mënfoçëxa. Usa 'aínbi camina ñu 'atima 'acë 'aish 'apumi racuëti 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani. Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atima 'acë unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. ⁵ Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsu castícantí sinanishi ami racuécë

cupíma camina mitsux Cristonan 'ixun ax cuëncësabi oquin mitsun 'apun bana cuati 'ain. ⁶Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'inánti 'ain, 'apun mēnfosabi oquin. Usa 'iti oquin ca Nucēn Papa Diosan mēnfocēxa.

⁷Nucēn Papa Dios cuëncësabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui buánmicē 'inun 'inánti 'ain. Mitsun ēmanu 'icē uniribia 'apun anēcē 'ain camina an cacēsabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun ēmacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibē cuēbicananquinma camina aín bana cuati 'ain. ⁸Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacēma 'aish a ribíncēsa 'itin rabanan, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacē 'ixun ca unin uni itsi uisabi otima 'icēn. ⁹Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ca ēsai quia: “Uni itsin xanubē camina 'ítima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Unin ñu camina mēcamatima 'ain. Minanma, bētsi unin ñu minan 'iti camina cuēntima 'ain”. Ésai ēnē banacama quicē 'afnbi ca bētsi banaribi axa quicēsa oquinra 'ati ax ēsai quia: “Mixmi bēruāncacēsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain”. Ēnē bana quicēsa oquin 'aquin camina bētsi banacamaribi quicēsa oquin 'ain. ¹⁰Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icē uniribi nuibacē 'ixun camina uisa unibi 'atimotima 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacē 'ixun Nucēn Papa Diosan bana camabi quicēsabi oquin 'ain.

¹¹Ēsoquinribi camina sinánti 'ain, nux amī catamētabaquin cananuna — Jesucristo ca utēcēnti 'icē — quixun 'unáncēn. Usaquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utēcēnti nētē ca 'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unfan 'uxnēti pēcaracēbē bēsuquin, bari ca uruia quixun sinani bēnētishi aín ñu mēēti 'ai cuancēsaribi oquin, Nucēn Papa Diosan a 'anun nu 'ináncē ñu 'ati 'ain. ¹²Jesucristo utēcēncēma pan 'ain cananuna imē upí oquin isíma nicēsa 'ain. Usa 'aishbi cananuna ax utēcēncēbē abē 'aish xabánu nicēsa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu 'atima 'ati ēni amī cushicē 'aish xabánu nicēsa 'iti 'ain. ¹³Amī cushicē 'aish cananuna upitaxēshi niti 'ain. Paēnti, paéanx cuēēni sharáti, uni aín xanuma xanu itsibē 'iti, ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi nutsiti, a ñucama ēnquin cananuna usa ñu 'atima 'ain. ¹⁴Usa ñucama ēni camina Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu usai 'inun quixun sinánmicēsabi oi 'iti 'ain. Ēnē nētēnu 'icē ñuishi sináncē uni an ñu 'atima 'acēsaribi oquin 'ati camina sinántima 'ain.

Axa nubē Jesucristomi catamēcē unicama ñuitima bana

14 ¹Axa Jesucristomi catamēcē unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icē quixun upí oquin 'unáncēma 'icēbi camina mitsubē timētisa tania cuēénquin bití 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti 'icē qui camina abē cuēbicánántima 'ain. ²Bētsi bētsi unin ca uisa ñux cara pítí 'icē, a cananuna 'aisa tanquin pítí 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bētsi bētsi unin ca camabi ñu pítí ca asábi 'icē quixun 'unánquinma nami piquinma bētsi ñuishi piia. ³An camabi ñu picē unin ca bētsi unían an picē ñu piamoquin ñuitima 'icēn. Usaribi oquin ca an camabi ñu picēma uni an bētsi unían piia isquin ñuiquin —min camina ñu 'atima 'ai —quixun caquinma a uníxribi ca Nucēn Papa Diosan 'icē quixun sinánti 'icēn. ⁴Mitsux camina bētsi unin ñu mēēmīcē uni a ñui —an ca 'atima ñu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icēn, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usaribi oi camina

mitsux Nucèn 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icèn. Nucèn 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuèncēsabi oíshia 'inun 'imiti 'icèn.

⁵ Ënèx ca èsaribi 'icèn. Uni raírinèn ca sinánti 'icèn, ènè nètèx ca bètsi nètè-samaira 'aish anúan unin Nucèn Papa Dios rabiti 'icè quixun. Sinánmainun ca uni raírinèn —camabi nètè ca sènèn 'icè —quixun sinánti 'icèn. Mitsun bètsi bètsi oquin sinanibi camina cuèbicanántima 'ain. Micama achúshi achúshinèn camina 'èn uisoquin 'ati cara Nucèn Papa Dios cuènti 'icè quixun sinántancèxun usoquinshi 'ati 'ain. ⁶ Axa Jesucristomi catamécè unin ca Jesucristoa cuèñun aín 'ati ñucama 'aia. An —ènè nètèa bètsi nètèsama 'ain cana anun Nucèn Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncè unin ca a nètèn amí upiti sinánquin a rabia. Bètsi unin ca —anun Nucèn Papa Dios rabiti ca camabi nètè sènèn 'icè quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti ñu picè unin ca Nucèn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an bètsi bètsi ñu picèma uni anribi bètsi bètsi ñuishi piquin Nucèn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

⁷ Usa 'aish cananuna nux bamacèma pain 'aish Nucèn 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancèxribi ainan 'ain. ⁸ Usa 'aish cananuna nux bamacèma pain 'aish Nucèn 'Ibu Jesucristo cuèncēsabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nètè ucèbè ax cuèncēsabi oi abè 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsotax 'icèsaribiti cananuna bamatancèxribi aín uni 'ain. ⁹ Aín unicamax bamacèma 'aish 'ianan bamatancèxribi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísquiacèxa. ¹⁰ Anúan ax uti nètè sènéncèbètan ca Cristonèn uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icèn. ¿Usa 'ain caramina uisacasquin Nucèn Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacasquin caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¹¹ Nucèn Papa Diosan bana cuèñeo ca èsai quia:

Nucèn 'Ibu Dios ca quia: 'Èx bamatimoi tsócè 'icè ca camabi nètènu 'icè unicaman asérabi rabiquin 'è cati 'icèn, mix camina asérabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'è rabiquin —mix camina asérabi Dios 'ai —quixun cati 'icèn.

¹² Usoxun ca Nucèn Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama caranuna 'acèn, uisai caranuna 'iacèn, acama 'unánquin, uisa cara oti 'icè isti 'icèn.

Uni 'uchamitima bana

¹³ Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu 'aisama 'aia —quiax manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain, uni raírinèxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icè —quixun sinánxbi 'èn piia isquin anribi pi 'uchatin rabanan cana 'èn a ñu pitima 'ain. ¹⁴ Nucèn 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icè quixun. Usa 'aínbi ca a uni —Nucèn Papa Diosan sinánèx ca a ñux pitima 'icè —quixun sinánquinbi picè 'aish 'uchati 'icèn. ¹⁵ Usa 'ain ca axa —'èn usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacè, ax ca mín 'ucha 'iti 'icèn. Mín a uni nuibacèma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picèma ñu piquin, anun rabanan Cristo bama 'icèbi, uni 'uchamitima 'ain. ¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanan —pitima

ca —quixuan an sináncë ñu a pitima 'ain. ¹⁷Aín ñu picë cupíma 'imainun aín ñu picëma cupíma ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë cupíshi ca unin Nucën Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bëtsibë nishananíma nuibananan cuëëni upí oquin sinani tsotia. ¹⁸Usai 'icë unicamax ca Cristo cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan unínribia iscëx upí 'icën. ¹⁹Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bëtsibë nuibananan uni raíri nuibaquin 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain.

²⁰Usa 'ain camina a Nucën Papa Diosan ainan 'imicë uni a mitsun ñu picë cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Asérabi camabi ñu piti asábi 'aínbi ca, mitsúnmi a ñu piia isía bëtsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icën. ²¹—Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicëma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xëati, uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucën Papa Dios cuëënia. ²²A picëma 'ixunbi a pífa bëtsi uni 'uchati rabanan camina an picëma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icë —quixun min 'acësabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë quixun 'unánquin. Ui unin cara ñu 'aquin, —'ën ësa ñu 'ati ca asábi 'icën, 'ën ësaquin 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia —quixun 'unania ax ca chuámarua tani cuëënia. ²³Usa 'aínbi ca a uni —ësa ñu 'ati sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx asábima 'icë —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin —ësa ñu piti sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi picë uni ax 'uchaia.

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

15 ¹Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënimá quixun sináncë cupí a ñu 'aia tanquinbi 'atima 'ain. ²Cananuna nun 'unáncë unicamabë upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquínti 'ain. ³Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan bana quicësa oía aín Papabë banai Jesucristo ësaí quicë ax ca asérabi 'icën: “Mimia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'ëmiribi 'atimati banaxa”. ⁴Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuëënomiacëxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë 'icë ca tëmëraquinbi ëníma ami catamënnun 'imianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun Nucën Papa Diosan nu 'imia quixun. ⁵Nucën Papa Dios, an aín unicama tëmëraquinbi ëníma ami catamënnun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin 'aquincë, an Cristo Jesús cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nishananíma nuibanananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun 'aquinti cana cuëënin. ⁶Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëënnun bëtsin sináncësa oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, a rabiti cana cuëënin.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamëti bana cua

⁷Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timétisa tania biti 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën

Papa Dios cuëënia. ⁸ 'Ën cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa, judíos unicaman Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unánun. ⁹ Judíos unibushima, judíosma unibunënribi Nucën Papa Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacëxa. Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëñeo ësai quia:

Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.

¹⁰ Ësairibi ca quia:

Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubë Nucën Papa Dios rabi cuëëti 'ain.

¹¹ Ësairibi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti 'ain.

Camabi menu 'icë unicama ca —mix camina cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icën.

¹² Nucën Papa Diosan bana Isafasnënribi cuëñeo ca ësai quia:

Davitan papa, Isaf cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunën 'Apuribi 'iti 'icën. An ca nu 'aquinti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami catamëti 'icën.

¹³ Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan nux xëñibua 'aínbí abë 'itioquin nu 'imía quixun. An mitsu ami catamëti cuëëni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana cuëënin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

¹⁴ 'Ën xucéantu, 'ën cana 'unanin, mitsun camina bëtsibë bëtsibë nuibanani 'aquiananquin Nucën Papa Diosan bana Cristonën ñuicë a upí oquin 'unanin. 'Unánan camina ami cushicë 'inux raíri unibë 'ësëanánti 'unanin. ¹⁵ Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan ënë ñucama upí oquin mitsu cuëñëoxunin. Nucën Papa Diosan ca 'ë nuibaquin, ¹⁶ aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ë cacëxa. Nucën Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamëcë unicama ainan 'inun iémia quixun judíosma uniburibi 'unánminun ca an 'ë 'imiacëxa. Nucën Papa Diosan 'ë usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxunmi upiti ami catamëquin a rabinun.

¹⁷ Cristo Jesúsñen cushiocëxun cana Nucën Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu bana ñuixuan quixun sinani cana cuëënin. ¹⁸ Judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamënun ca Cristonën 'ë a banacama ñuixunun 'aquianxa. An usaquin 'acë ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ë cushioquin ca Cristonën aín cushínbi 'ën judíosma unibu upí oquin bana ñuixuanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acëma ñuribi 'anun 'ë 'imíaxa. ¹⁹ Aín Bëru Ñunshin Upía 'ëbë 'ain usaquin 'anan cana Jerusalénuxun 'atancëxun anuaxbi cuanquin bëtsi bëtsi me 'abiani cuantancëx cuainacëtancëx Ilírico cacë me, anu bëbaquin, camabi menu 'icë unicama Cristo ñuiquin bana ñuixunquin sënëon. ²⁰ A nëtënxuan uinu 'icë unínbi Cristo ñuiquin ñuixuncëma, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni rafrinëan ñuixuncë uni a ñuixuntëcënquinma, anuxuan unin Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncëma nëtë, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin, ²¹ Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quicësabi oía ësai 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacëma unibunëx ca ami sinánti 'icën. An a ñuicë bana cuacëma unibunën ca a bana cuati 'icën.

Romanu cuantia Pablonën sinan

²²Usaquin an Cristo ñuicë bana cuacëma unibunën cuanun bëtsi bëtsi menu bana ñuixuni cuancë cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain. ²³Cuanxunma cana anu 'ëx cuancë nètëcamanuxun bana ñuixunquin sënëon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan. ²⁴Usa 'ain cana bërí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nètëishi mitsubë 'iquiani España nètënu mitsúnmi 'ë 'aquinmainun cuanti cana sinanin. ²⁵Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'inánti curíqui buani cuanin. ²⁶A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nètënuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénu 'icë ñuñuma unicama a buánmiti timëaxa. ²⁷Judíos unibunën ñuixuncë cupí ca judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuacëxa. Usa 'ain ca judíosma unibunën judíos unibu 'aquinti asábi 'icën. Usaquin sinani cuëenquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicaman binun buánmiti atun curíqui mësú 'inánxa. ²⁸A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icë unibu 'inánbiani España nètënu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain. ²⁹Cana 'unanin, 'ëx mitsubë 'ain ca Cristonën cushioquin ami sinani cuëenun nu 'imiti 'icën.

³⁰'Ën xucéantu, 'ëx 'icësaribitimi mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'aish 'ëbë nuibanancë 'icë cana mitsu cain, Cristomi catamëcëma 'ianan Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish ca 'itsa uni 'ëmi nishia. Usa 'ain camina asérabi ami cushicë 'ixun 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ³¹Uisabi 'ë oxunma 'anuan Judea nètënu 'icë axa Jesucristomi catamëcëma unicama sinánminun camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ën Jerusalénu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'inánti buáncë curíquia atun cuëenquin binuan sinánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ³²Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëencëbë cuanxun mitsu isi cana chuámarua tani cuëenti 'ain. Mitsucëñuan 'ë Jesucristonën cushiocë 'aish cana ami sinani cuëenti 'ain. ³³Nucën Papa Dios, an aín unicama bënë-tíma chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun mitsuribi usaquin 'imiti cana cuëenin. Usai ca 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun Pablonën ca

16 ¹Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu cain, ax ca asérabi aín nuitu upí 'icën. An ca Cencrea émanuxun axa Jesucristomi catamëcë xanucama 'aquianxa. ²Usa 'icë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish bëtsibë bëtsibë 'aquianancësabi oquin Feberibi upí oquin bixun ax cuëencësabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu 'aquianan 'ëribi 'aquincë cupí.

³Priscila 'imainun Aquila, an 'ëbëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ⁴Atun ca, —Pablo 'aquini sapi cananuna bamati 'ai —quixun 'unánquinbi 'ë bamati 'icëbi 'aquinquin iëmíaxa. Usaquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain. 'Ëinshima ca judíosma unicama a 'ën bana ñuixuncë, acamanribi, Priscilabëtan Aquilanën 'ë 'aquincë cupí, —asábi ca —quixun cai cuëenia. ⁵Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun Aquilanën xubunu timécëcamaribi camina bërúanxa

'inun 'è caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'èn nuibacè Epeneto, ax paían Acaya menuax Cristomi catamècè, aribi bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ⁶María an mitsu 'itsa oquin 'aquincè, aribi camina bërúanxa 'inu 'è caxunti 'ain. ⁷Adrónico 'imainun Junias, 'èn aintsi rabé, axa 'ècèñun sipuacè 'icè, a camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. —Atux ca asérabi upí uni rabé 'icè — quixun ca a Jesucristonèn bana ñuixunun caíscè unicaman ñuia. 'Èx Cristomi sináncema pain 'ain ca atux pain Cristomi sináncèxa.

⁸Amplias axribi Nucèn 'Ibu Jesucristonan 'aish 'èn nuibacè 'icè, a camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ⁹Urbano an nubètan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncè, a 'imainun Estaquis, 'èn nuibacè, aribi camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹⁰Apeles, camaxunbia asérabi Cristonan 'icè 'unán-cancè, a 'imainun Aristóbulonèn xubunu 'icècamaribi camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹¹'Èn aintsi Herodión, a 'imainun Narcisonèn xubunu 'icè-cama, axa Nucèn 'Ibu Jesucristomi catamècè, aribi camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹²Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabé Nucèn 'Ibu Jesucristomi catamècè 'ixun tèmëraquinbi ax cuèèncësabi oquin 'acè, aribi camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. Nucèn chirabacè Pérsida, a nun sináncè, anribi tèmëraquinbi upí oquin Nucèn 'Ibu Jesucristo cuèèncësabi oquin ñu 'acè, aribi camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹³Rufo, axa asérabi Nucèn 'Ibu Jesucristo cuèèncësabi oi 'icè uni, a 'imainun aín tita, a 'ënribi titocè, a camina bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹⁴'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes 'imainun acamabè 'icècama axa Jesucristomi catamècè, acama bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹⁵'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín chirabacè, 'imainun Olimpas, 'imainun acamabè 'icècama axa Jesucristomi catamècè, acama bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain.

¹⁶Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina bêtsibè bêtsibè nuibanani bërúanx 'inun cananti 'ain. Camabi èmanu 'icè axa Cristomi catamècè unicamax timéxun ca mitsu bërúanxmi 'icánun 'èn mitsu canun 'è caxa.

¹⁷'Èn xucéantu, cana mitsu cain, bêtsi bêtsi unix Jesucristomi catamècè 'aish mitsubè timécè 'ixunbi ca an mitsu bana ñuixuncè unin 'unánmicè-sabi oquin 'aima. Usa unin ca uni raíri bêtsibè bêtsibè cuèbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icè uni abè camina nitima 'ain. Abè camina ènánanti 'ain. ¹⁸Usa unin ca Nucèn 'Ibu Jesucristo cuèèncësabi oquin 'aquinma aín cuèèncësa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucèn Papa Diosan bana upí oquin 'unáncema unicamabè upiti banaibi cëmëia. Usauin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.

¹⁹Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuèèncësabi oi 'i quixun 'unania. Usauian mitsu ñuicania cuati cana cuèënin. Usa 'ain cana mitsúxmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti cuèënin. ²⁰Usoquin mitsun 'acèbètan ca Nucèn Papa Dios, an aín unicama chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanèn 'apu mitsu ubíotécënxunma 'anun bënëñquinshi ñusmamiti 'icèn. Nucèn 'Ibu Jesucristonèn mitsu nuibaquin 'aquincèx mitsux upí 'iti cana cuèënin.

²¹Timoteo, an 'èbètan Cristo ñuiquin bana ñuixuncè, abètan ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'èn aintsi 'ixun bërúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'è caxa.

²² 'Ēx Tercio 'ixun Pablonēn 'amicēxun ēnē quirica cuēñeoquin cana 'ēxribi Jesucristonan 'ixun bēruánxmi 'inun mitsu cain.

²³ 'Ēx cana Gayonēn xubunu 'in. Ēñē xubunu ca axa Jesucristomi catamēcē unicama timētia. Gayo, anribi Jesucristonan 'ixun ca bēruánxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa. Erasto, an ēñē ēmanu 'icē curíqui anun uni cupíoti a bēruáncē uni, a 'imainun nucēn xucēn, Cuarto, anribi ca mitsúxmi bēruánx 'inun quixun mitsu canun 'ē caxa. ²⁴ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuēñin. Usai ca 'iti 'icēn.

Pablonēan Nucēn Papa Dios rabia bana

²⁵ Cananuna Nucēn Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish Jesucristomi catamētia ca an mitsu upíira upiti ami sinánun mitsu cushioti 'icēn. Usoquin ca 'ati 'icē quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmíaxa. 'Ēñribi cana usoquin unicama ñuixunin. Ēñē mecama uniocēma pain 'ixun ca Nucēn Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icē quixun sináncēxa. A ñucama unin 'unánma 'aínbi ca bērí Jesucristo ucē cupí unin 'unánti 'icēn. ²⁶ Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ca aín unicaman, Cristo ca uti 'icē quixun cuēñeocēxa. Usai ca 'iti 'icē quixun ca Nucēn Papa Dios, axa bamatimoi tsócē, an mēñiocēxa. A bana cuēñeō 'icēbi ca uisai quicē cara ax 'icē quixun unin 'unánma 'icēn. 'Unánma 'aínbi ca bērí camabi nētēnu 'icē unicaman Cristomi catamēquin aín cuēñcēsabi oquin 'anuxun 'unánti 'icēn. ²⁷ Nucēn Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unáncē, axēshi ca Dios 'icēn. A cananuna asérabi cuēñenquin nētétimoquin rabiti 'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Corintonuaxa Jesucristomi catamécë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 ¹Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina bití 'ain. Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunun ca Jesucristonën 'ë caísacëxa. An caísa 'ixun cana Sóstenesbëtan mitsu quirica buánmin. Axribi ca Jesucristomi catamécë 'aish nucën xucën 'icën. ²Mitsúxmi Corinto ëmanuax Jesucristomi catamécë 'icë, cana cuënëoxun ënë quirica mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi catamécë 'aish camina Nucën Papa Diosnan 'ain. An ca ax cuëncësabi oíshi 'inun mitsu caísacëxa. Camabi menu 'icë unicama, an Nucën 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama tērēnxunun quixun ñucácë, a unicama usai 'inun caíscë-saribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu caísacëxa. Jesucristo ax ca a unicaman 'Ibu 'ianan nun 'Iburibi 'icën. ³Usa 'aíshmi mitsux Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëx chuámarua bucucanti cana cuëñin.

Cristo cupí nuibaquin Nucën Papa Diosan uni 'aquinti bana

⁴Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicë cupí cana camabi nētēn Nucën Papa Dios —asábi ca —cain. ⁵Cristobë 'aíshmi aín sinánsaribi 'icë ca Nucën Papa Diosan an aín unicama 'unánmiti ñu 'unánmiquin upí oquin sinanimi upiti bananun mitsu 'imiáxa. ⁶Usa 'aish camina mitsux an Cristo ñui quicë bana 'unán-quin, a bana quicësabi oquin 'acë 'ain. ⁷Usa 'ixunmi Nucën 'Ibu Jesucristo utēcēti nētē cainia ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'aquincësaribi oquin ami 'unánun mitsu 'aquinia. ⁸Nucën 'Ibu Jesucristo utēcēncëbëtan uinu 'icë unínbi mitsu ñuiquin —a unix ca 'atima ñu 'acë 'icë —quixun canúnma ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi ami catamëquin 'atima ñu 'axunma 'anun ënquinma mitsu bërúanti 'icën. ⁹Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesús bë 'ixun, an sináncësaribi oquin sinánun ca mitsu caísacëxa.

I. PABLONËAN CORINTONU 'ICË UNICAMA 'ËSËA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi catamécë unicama bëtsi bëtsi oquin sinántima bana

¹⁰Mitsux Jesucristomi sináncë 'aish camina 'ën xucéantu 'ain. Usa 'icë cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin mitsu ësöquin cain: Bëtsin

sináncēsari bi oquin sinani camina bucucanti 'ain. Masáquin sinani camina bētsibē nishanancantima 'ain. Nishananíma nuibananshiti camina camaxunbi bētsin sináncēsa oquinshi sinani upitax bucucanti 'ain. ¹¹ 'Ēn xucéantu, cana mitsu cain, Cloénēn aintsi 'ibun ca mitsux ismina bētsibē bētsibē ubíonan ubíonani buci quixun ē caxa. ¹² Usoquian cacēxun 'ēn sináncēx ca ēsa 'icēn: mitsu raírinēx ca ax isa 'ēn 'unánmicē 'icē quia. Quimainun ca raírinēxribi ax isa Apolonēn 'unánmicē 'icē quimainun, raírinēxribishi ax isa Pedronēn 'unánmicē 'icē quimainun raírinēxribishi ax isa Cristonēn 'unánmicē 'icē quiax quia. ¹³ ¿Mitsun sináncēx cara Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama 'icēn, ax ca achúshishi 'icēn. 'Ēx cana mitsun ñu 'aisama 'acēcama tērēncē 'inun i curúsocēnu bamama 'ain. 'Ēmi catamētima Cristomishi catamēti camina nashimicē 'ian. ¹⁴ 'Ēn mitsu achúshibi nashimicēma cupí cana Nucēn Papa Dios —asábi ca —cain. Crispo 'imainun Gayo a rabēishi cana nashimian. ¹⁵ Usa 'ain camina mitsux Cristomi sinanima —Pablonan 'aish cana nashimicē 'ai —quiax quitima 'ain. ¹⁶ A 'imainun cana axa Estéfanasnēn xubunu 'icēcamaishi nashimian. 'Ēn sináncēx ca bētsi uniribi a 'ēn nashimicē 'aíma 'icēn. ¹⁷ Cristonēn ca uni nashiminun 'ē cáma 'icēn. Uni aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inun iéminux ca Cristo i curúsocēnu bamacēxa quixun camabi uni canun ca Cristonēn 'ē 'imiacēxa. An quirica 'unáncē unicamaxa quicēsai unin cuaisama banan banaquinma unin cuaisabi oquin, upí oquin aín bana ñuixunun ca 'ē cacēxa.

**Cristonēx ca Nucēn Papa Diosan cushíñu 'ianan
aín sinánsaribi 'icē quicē bana**

¹⁸ Cristo ca unin 'ucha cupí i curúsocēnu bamacēxa quixun ñuicē bana a ca an Nucēn Papa Dios cuēñcēma unicaman —a banax ca cēmē 'icē —quixun ñuiquin 'usania. Usa 'aínbi ca axa Nucēn Papa Diosbē 'inux iéti unicaman a bana cuaquin, aín cushin 'imicēx cananuna nun 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'ai quixun 'unania. ¹⁹ Ēsai ca 'iti 'icē quiax ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñcē ēsai quia:

'Ēn sinanēinshi cana ñu 'unani quixun sináncē unicama ax ca 'ēn 'imicēx aín sinan ñancáishi 'iti 'icēn. 'Ēn cana ñu 'unani quixun sináncē uni ax ca 'ēn 'imicēx ñu 'unáncēma unisa 'iti 'icēn.

²⁰ Sinánñu uni 'imainun an quirica 'unáncē uni 'imainun an ēñē menu 'icē ñuishi ñuiti 'unáncē uni acaman, ñu 'unáncē cana 'ai, quixun sináncē 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan sinan abē sēñémaira 'icēn. Usa 'ain ca usa unicaman aín sinánsamaira Nucēn Papa Diosan sinan 'icē quixun isti 'icēn. ²¹ Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánquin mēñfosabi oi ca uni anbi aín sinanēnbi sinani Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca aín bana cuati ami catamēcē unicama ainan 'inun 'imia, raírinēxa —a bana ca ñancáishi 'icē —quicēbētanbi.

²² Judíos unicaman ca, nun cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan cushínbi ñu 'ai quixun 'unántisa tanquin unin 'acēma ñunu 'aia istisa tania. Usai atux 'imainun ca griego banan banacē unicaman unían 'unáncē ñu camabi 'unántisa tania. ²³ A unicamaxa usa 'aínbi cananuna nun i curúsocēnu matáscē Cristo, a ñuiquin unicama bana ñuixunun. A bananu nun unicama ñuixuncēbē ca judíos unicamax rabini, uisa 'aish caraisa Cristo i curúsocēnu bamati 'icē

quixun sinani, ami catamëisama tania. Usaía judíos unicama 'imainun ca judíosma unicaman —Diosan Bëchicë ca i curúsocënuax bamacëxa —quixun ñuiquin 'usania. ²⁴A unicama usai 'imainunbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan Cristomi catamënun sinánmicë 'icë acama, judíos unicama 'imainun griego banan banacë judíosma unicamanribi, —Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánquin nun 'uchacama tërénquin ainan 'inun nu iémia —quixun 'unania. ²⁵Nucën Papa Diosan Cristo i curúsocënuaxa bamanun ëncë, ax ca 'aisama 'icë uni quicëbëtanbi ca axa usai quicë unicaman sinán-cësamaira oquin sinánquin Nucën Papa Diosan Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamanun ëancëxa. —Ax cushima 'ixun ca Diosan Jesucristo bamanun ëanxa —quixun sináncancëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan unin cushisamaira 'ixun iémitsinxunbi camabi unin 'ucha cupía bamanun Cristo 'imiácëxa.

²⁶Ën xucéantu, mitsun camina ësoquin 'unánti 'ain: mitsux camina raírinëxëshi unin 'unáncë ñu 'unáinracë 'ain, raírinëxëshi camina 'apusa 'ain, raírinëxëshi camina uni itsibëtan sënénmaira unin bëchicë 'ain. 'Itsamanëxëshi camina usa uni 'ain. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun micama caísaxa. ²⁷Nucën Papa Diosan ca unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. Caísun anbi atu 'unánmia isi ca an ñu 'unáncë unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca unin iscëxa cushima unibu Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Caísuan anbi atu sinánmicëbë ca unin iscëx cushi unicama ax —nun sináncësamaira oquin ca atun sinania —quixun 'unani rabinia. ²⁸Ainsa ñu 'unánxa quixuan sináncë unicaman, —Diosan 'amicëxun ca aín unicaman nun sináncësamaira oquin sinania —quixun istánun ca Nucën Papa Diosan axa ënë nëtënu 'icë unían ñu 'unánma isa quixun sináncë unibu ainan 'inun caísaxa. ²⁹Uinu 'icë unínbia —'ënbi cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinánunma ca Nucën Papa Diosan ënë nëtënu 'icë unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. ³⁰Nucën Papa Diosan 'imicëx camina ami catamëti Cristo Jesús bë 'ianan an sinánmicë 'ain. Usa 'aish camina Cristo Jesús cupía, ax cuëncësabi oquinshimi 'anun Nucën Papa Diosan iémicë 'ain. ³¹Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin, “Uinu 'icë unix cara rabítisa tania ax ca axbi rabiacaatima —Nucën 'Ibu Diosan 'imicëx cana asábi 'ai —quixun sinánquin ashi rabiti 'icën”.

Cristo i curúsocënu bama bana

2 ¹Ën xucéantu, Nucën Papa Diosan bana mitsu ñuixuni cuanxun cana an quirica 'unáncë unicamaxa quicësaí unin cuaisama banan banaquinma mitsu ñuixuan. ²Mitsubë 'ixun cana bëtsi bana ñuixunti sinánquinma, Jesucristo, unin i curúsocënu matáscë, ashi mitsu ñuixunti sinan. ³Mitsubë 'ëx 'ain ca 'ën nami 'aisama 'iaxa. Mitsúnmi 'ën bana cuaisamasa sinani cana racuëti bërëan. ⁴An ñu 'unáncë unían aín sinanënshi sinánquin bana ñuicësa oquin cana Jesucristo ñuiquin mitsu ñuixuncëma 'ain. Ama, aín Bëru Nünshin Upitan 'aquincëxun cana Nucën Papa Diosan cushínshi ñuixunquin Jesucristomi catamënun mitsu sinanamian. ⁵Unían aín sinanënbi sináncë banami catamëcë cupíma, asérabi aín cushían Nucën Papa Diosan sinanamicë mitsux 'inun quixun cana usaquin bana ñuixuan.

**Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin Nucën
Papa Diosan 'unánmicë ñu 'unánti bana**

⁶Axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín bana quicësabi oquin 'aia cananuna a unicama uisaira cara aín banacama quia quixun ñuixunin. Nun banax ca ënë nētënu 'icë axa Cristomi catamëcëma unicaman ñuicë bana ama 'icën. 'Ianan ca aín 'apucaman ñuicë bana ama 'icën. Acaman banaxa cushi 'icëbi ca xëñibuquin unin sinanima. ⁷Usa bana ñuixunquinma cananuna Nucën Papa Diosan ënë me uniocëma pan 'ixunbi sinan bana a ñuixunin. A bana quicësabi oi ca Jesucristo cupí uni aín 'uchacama tērëncë 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosan 'iti 'icën. Usa 'icëbi ca bërâma Nucën Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun sinánmiamia 'icën. Bérí cananuna an nu cacësabi oquin unicaman 'unánun a bana ñuixunin. ⁸Ënë menu 'icë 'apucaman ca a bana 'unánma 'icën. A bana 'unánxun ca Nucën 'Ibu Jesús, Diossaribi cushi, a i curúsocënu matásmiamia 'itsíanxa. ⁹Nun nu ñuicë banax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëosaribi 'icën. A banax ca ësai quia:

Uinu 'icë unínbi ca iscëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca a ñui quia cuacëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca aín sinanën sináncëma 'icën, uisairai cara an a nuibacë uni abë 'aish 'iti 'icë quixun, Nucën Papa Diosan mēñfosabi oi.

¹⁰Nucën Papa Diosan mēñocëxun ca unin 'unáncëbëtanmabi aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmíaxa. An ca camabi ñucama 'unania, Nucën Papa Diosan sináncë ñucamaribi ca 'unania.

¹¹Uinu 'icë unínbi ca bëtsí unían sináncë ñu 'unanima, a unínshi ca an aín nuitu mëu sináncë ñu 'unania. Usaribi oquin ca unin Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unanima. Aín Bëru Ñunshin Upitáinshi ca Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unania. ¹²Nucën Papa Diosan ca nu axa Jesucristomi sináncëma unían sináncësaribi oquin sinánun 'imicëma 'icën. Ama, uisaira oquin cara an nu 'imiti 'icë quixun nun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. ¹³Nunbi sináncë bana cananuna unicama ñuixuniman. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxunu sináncë bana ashí cananuna axa aín Bëru Ñunshin Upíñu unicama a ñuixunin.

¹⁴An sinánmicëma uni an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë ñu 'unanima. A ñucamax ca an iscëx 'usani ami cuaitisa 'icën. Unin ca a ñu 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxuinshi. ¹⁵Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë uni an, unin 'acë ñucama 'imainun aín banacama, asérabi cara upí 'icë quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni itsin, a unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun 'acë ñu cara asérabi an sinánmicëxun 'acë 'icë quixun 'unanima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma 'ixun. ¹⁶Aín bana cuënëo ca quia: “¿Uin cara Nucën Papa Diosan sinan 'unanx? ¿Uin cara a 'unánmiti 'ic? An usaquin 'unánti uni ca 'aíma 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Cristonën sináncësaribi oquin sinanin.

An Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë uni ñuicë bana

3 ¹Ën xucéantu, ëx mibë 'ixun cana axa aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánmicësä oquin

mitsu 'unánmiama 'ain. Ama, an ënë menu 'icë ñuishi sinánquin ëncëma pan unisa 'icë cana mitsu 'unánmiacën, bërími Cristo 'unáncë 'icë. ² Tuá xuratsu aín títan ñu pain pimiquinma aín xuma pain 'amicësa oquin, cana a pain 'unánti banaishi mitsu 'unánmiacën, Cristonëan mitsu 'unánmiti ñumi asérabi 'unántisama pain 'icë. Bëríbi camina usabi 'ain. ³ Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi sinanin. Usa 'i camina an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa 'icësaí 'in. ⁴ Usa 'aish camina raírinëxa —'ëx cana Pablonën 'unánmicë 'ai —quimainun raírinëx —'ëx cana Apólonën 'unánmicë 'ai —quin. Usai qui camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi sinanin.

⁵ ¿'Ëx Pablo 'aish carana min sináncëx uisa uni 'ain? ¿Mitsun sináncëx cara Apolo uisa uni 'ic? Nucën Papa Diosan nu sinánmicësabi oquin mitsu bana ñuixuncëishi cananuna nux 'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacën.

⁶ Ënëx ca ësa 'icën: Unían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi unin 'umpaxan chabóia. Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu bëru comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin 'unánmiacën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a ca Apólonën mitsu ñuixuntëcëancëxa. Usoquinu nu rabëtan ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosainshi Jesucristomi catamënun mitsu sinánmiacëxa. ⁷ An ñu bëru 'apácë uni 'imainun an a me 'unpaxan chabócë uni anbi ca ñu comima. Nucën Papa Diosan cuni ca comia. Usaribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën Papa Diosanshi uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia. ⁸ Ainra paían uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni bana 'unánmitëcëncë uni ax 'icën. Uisoquin cara aín ñu mëti 'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan a unicama cupíoti 'icën. ⁹ Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin cananuna nucaman mitsu Jesucristomi sinánun aín bana ñuixuancën, unían ñu bëru 'apácësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unían 'apácë ñu bërúa comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun mitsu 'imia.

'Imainun ca ësa 'icën: Xubuoquin ca unin amia cushiti itácama pain nitsín-tancëxun i puruia. Usoatancëxun ca aín mascuáncama 'aia. Usoquian 'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí oquin 'acë xubu achúshisa 'inun 'imia. ¹⁰ An xubu 'ati 'unáncë unin ca itá upí pain caístan-cëxun nitsinia. Usaribi oquin cana 'ën pain mitsu Jesucristomi catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsían, ami xubu 'ati nitsíncë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi catamënun bana ñuixunquin mitsu 'unánmia. Usa 'ain ca uicaman cara mitsu 'unánmia an Jesucristo cuëncësabi oquinshi mitsu 'unánminux, bëtsi bana mitsu ñuixunti rabanan bërúancati 'icën. ¹¹ Unían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca 'ën a ñuiquin ñuixuncë banaishi cuati Jesucristomi catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. ¹²⁻¹³ Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë, an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun aín bana upí oquin 'unánquin, Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inun unicama 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën, usaquin 'unánmiquinma unicama Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inun 'unánmima. Usa 'ain ca utëcënquin Jesucristonën uin cara aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun isnuxun 'aia. An upí oquin 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca upí 'aish maxax upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin nëenquinbi picëma

usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca i, pëi, basi xo acama nënquin tsin picë usaribi 'iti 'icën. ¹⁴An a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian unin Jesucristo quicësabi oquin 'acë 'ain ca an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquin camina uni 'ë ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëenquin upí oquin cupíoti 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi ca an aín bana cuacë unicama asérabi Jesucristomi catamëquin ax quicësabi oquin 'ati 'unánmiama cupí, an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi 'ën bana uni 'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati 'icën. Usa 'aish ca a uni —ñancábi cana uni 'unánmiacë —quixun sinani, cupí bitsimabi iéti 'icën, tsin nëncëxbia uni iécësaribi.

¹⁶¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë a camina mitsux 'ai quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca mitsunu 'icën. ¹⁷Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra 'icën. Usa uni camina mitsux 'ain. Usa 'ain ca ui unin cara usa unicama sinaniquin bëtsi bana ñuixunquin ami manumia, a Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁸Uni itsían mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati 'ain. Mitsun camina —'ënbi ñu 'unáncë cana 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina Jesucristonën sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti 'ain. ¹⁹Abía unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx ñancáishi 'icën. Nucën Papa Diosan bana aín unin cuëñeo, ax ca ësai quia: “Uí unin cara bëtsi uni parania, a uni ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun bëtsi unínribi usaribi oquin cupiti 'icën”. ²⁰Ësairibi ca aín bana quia: “An ñu 'unáncë unicama anbi sináncë banax ca ñuuma 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”. ²¹Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin 'unánmicëxbi rabítima 'ain. Uisa ñu cara aín unicama Nucën Papa Diosan 'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain. ²²Ë 'imainun Apolo 'imainun Pedro, nucaman mitsu ñuixuncë banacama camina camaxunbi 'unánti 'ain. Nucën Papa Diosan ca ëñë menu 'icë ñu mitsu 'inania. An 'imicëx camina ëñë menu upiti bucuin. An 'imicëx camina bamatancëxbi abë upiti bucuti 'ain. Bërí camina an 'imicëx asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain, xëñibua 'aínbi. ²³Ianan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucën Papa Diosan 'icën.

Usaía an aín bana ñuixunuan Cristonën caíscë uni 'iá bana

4 ¹Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicëxun Cristomi catamënun unicama aín bana ñuixuncëishi 'ain. Usa 'aish cananuna unían 'unánma 'icëbi, usai Cristomi catamëti ca uni ainan 'inux iéti 'icë quixun Nucën Papa Diosan sinan bana, a uni ñuinun 'imicë 'ain. ²Uinu 'icë unin cara uni ñu mëëxunia an ca —upí oquin ca ñu mëëxunia —quixuan an ñu mëëmicë unin 'unánun upí oquin ñu mëëti 'icën. Usaribi ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni 'iti 'icën. ³Usa 'aínbi cana 'ën mitsúxmi 'ë ñui 'ëmi manáncë bana 'imainun an uni ñui uni itsimi manáncëxun cuacë 'apucaman 'ë 'uchocë bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ëx 'ai quixun cana 'ënbi sinaniman, Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni ca 'unania. ⁴Ën ñu 'atima 'acë 'ën chiquinacëma ca 'aíma 'icë quixun 'ën sinaniabi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni carana asérabi ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun 'unania. ⁵Usa 'ain camina Jesucristo utëcëncëma pain 'ain, uisa uni cara uni itsi 'icë quixun sinántima

'ain. Utēcēnxun ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn, camabi uni an unēxun ñu 'acē-cama 'imainun aín nuitu mēúa sináncē ñucamaribi, an upí oquin 'unánun 'unánmiti 'icēn. 'Unánmicēbētan ca Nucēn Papa Diosan ui unicaman cara aín 'ucha tērēncē 'ixun ñu upí 'axa, a usaribi oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuēēnmiti 'icēn.

⁶Ēn xucéantu, Apolobē 'ēx 'icēsaribitimi mitsux bētsi bana sinanima Nucēn Papa Dios quicēsabi oíshi 'inun cana ēnē ñucama ñuiquin mitsu cain. —An mitsu 'unánmicē unin 'unánmicēsamaira oquin ca an nu 'unánmicē unin nu 'unánmia —quixun camina bētsi uni catima 'ain. ⁷¿Uin cara mitsu raíri, bētsi unicama 'icēsamaira oími upí 'inun 'imiixa? Nucēn Papa Diosan 'imicēxma camina upí 'itsianma. Nucēn Papa Diosan 'imicēx upí 'ixun ¿caramina uisa cupí —'ēxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?

⁸Mitsun camina ēsaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'unánmicēxun camabi ñu 'unanin —quixun. Usa 'aish camina nun bētsi ñu mitsu 'unánmiti cuēēniman. Mitsun sinani camina mitsúxbi 'apusa 'ain, Jesucristo utēcēncēma 'aínbi. Mitsúxmi 'apu 'ain cananuna nuxribi cuēēni 'apu 'itsían. ⁹Usami mitsux 'aínbi ca 'ēn sináncēxun Nucēn Papa Diosan nu uni raíri meura 'imiixa, aín bana ñuixunun Jesusan caíscē nux 'icēbi. Unían —'uchañu 'aish ca bamati 'icē —quixun ñuicē unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin unin ñuicē 'icē ca unicama 'imainun ángelcamaribi 'isia. ¹⁰Cristonēn cacēsabi oquin 'acē cupí mitsun iscēx nux ñuumara 'imainun camina mitsux aín bana 'unáncē 'ain. Mitsun sináncēxa nun bana racuēti banacēsa, 'imainun ca mitsun bana cushi 'icēn. Usa 'icē nu timaquin nu ñuianan ca mitsuishi unin nuíia. ¹¹Bérí nētēnbi cananuna béráma 'iásaribiti 'acēñuma 'ianan shimanan chupa upíñuma 'ain. 'Imainun ca unin nu bētsi bētsi oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi 'ain. ¹²'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mēcēnan ñu mēēin. Numia 'atimati banaiaibi cananuna nun Nucēn Papa Dios a unicama ñucáxunin. Nu bētsi bētsi ocēxunbi cananuna tanshitin. ¹³Nu ñui 'atimati banaiaibi cananuna nun abē nuibanáinsa tanquin upí oquinshi 'ēsēin. Unin sináncēx cananuna nux 'aisama 'icēa unin pucē chinan usaribi 'ain, bērfribi cananuna unin nu sináncēx usa 'ain.

¹⁴Mitsúxmi masá nuitunun cana ēnē ñucama mitsu cuēēnoxuniman. Mitsúxmi 'ēn bēchicēsa 'icē cana nuibaquin upí 'inun mitsu 'ēsēin. ¹⁵'Itsa unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixununbi cana 'ēn pain Jesucristo mitsu ñuixuancēn. 'Ēn ñuixuncēxun cuati camina ami catamēacēn. Usa 'ain cana 'ēxēshi mitsun papasa 'ain. ¹⁶Ēn pain Jesucristonēn bana mitsu ñuixuncē 'aish camina 'ēx 'icēsaribiti 'iti 'ain.

¹⁷Mitsúxmi 'ēx 'icēsaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun xuan. 'Ēn bana ñuia cuati axribi asérabi Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'aish ca 'ēn nuibacē bēchicēsa 'icēn. Mitsunu cuanxun ca uisai carana 'ēx Jesucristomi catamēcē 'aish 'i, a mitsu ñuixunti 'icēn. Camabi ēmanuaxa timécē axa Jesucristomi catamēcē unicama a cana usai cana 'ēx Jesucristomi catamēti 'i quixun 'unánmin. ¹⁸Mitsu raírinēx camina 'ēx sapi isna anu cuanti racuēti quixun sinani cērutin. ¹⁹Usaquin sináncēbēbi cana Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēbē 'itsama nētē 'icēbē mitsu isi cuanti 'ain. Cuanxun cana a unicaman cara aín cuēbitainshi banaquinma asérabi ax quicēsabi oquin 'aia quixun isti

'ain. ²⁰ Axa —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quicë uni ama, an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax cuni ca asérabi Nucën Papa Diosnan 'icën. ²¹ ¿'Ën mitsu ñu cai cuanti caramina cuëënin? ¿'Ën ñu caquinma mitsu nuibaquin upí oquinshi cai cuanti caramina cuëënin?

Ax aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni ñuicë bana

5 ¹ 'Ën cana ësoquian chanioia cuan, micama achúshinëx ismina min papan xanubë 'in. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma uníxbi ca usai 'ima. ² ¿An usa ñu 'acë uni mitsubë 'aínbi caramina mitsun —nux cananuna asábi 'ai —quixun sinanin? Usaquin sinanima camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubë 'inúnma chiquínti 'ain. ³ 'Ëx mitsubëma 'ixunbi cana mitsubëtan 'acësaribi oquin ënuxunbi sinanin. 'Ëxbi anu 'ixun 'acësa oquin cana —a uni ca 'aisama 'icë —quixun sinanin. ⁴ Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocëxun Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësa oquin 'anux timéti 'ain, 'ënribi an cushiocëxun, an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxun-mainun. ⁵ Timéxun camina a uni ñunshin 'atimanën 'apun uisoquin cara 'ati 'icë usoquian 'anun ënti 'ain. Usaquian 'acéxa sinanacë ca a uni bamacëbi aín bëru ñunshin Nucën 'Ibu Jesusan utécënquin upí isti 'icën.

⁶ Bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux cananuna asábi 'ai —qui cuëënin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¿Caramina 'unaniman, “anun pán chamiti ñun ca chamaratsu 'ixunbi xuicëma pain 'icë páncama choia?” Usaribi oquin ca anu 'icë uni achúshinën 'uchaxbi sinanacëma 'ixun anu 'icë unicama usaribitia 'inun 'imiti 'icën. ⁷ Usa 'ain camina an a 'ai 'uchati ñu 'acë uni a ñua 'atëcënxunma ashiquin ënun sinánmiti 'ain. Bëráma judíos unicamax carnero imi atun xëcuënu 'unánti oquin shiax, bamati 'aíshbi iéa, usaribiti cananuna Cristo bama cupí iéan. Bëráma axa iéccë unicaman anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piá usaribi 'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa 'uchabi 'atëcëntima 'ain. ⁸ Usa 'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi sinánan cëmë 'ixun uni paránquinma, —nun 'ucha tërëncë 'aíshnu Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo bamacëxa —quixun sinánti 'ain. Usa 'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima asérabi Cristomishi sinani ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

⁹ Mitsu buánminuxun 'ën cuëñöcë quirica itsi anu cana ësaquin mitsu cacën, ainanmabi xanu cuëñbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni abë niaxma 'inun. ¹⁰ Camabi unibë niaxma 'inun quixun cana mitsu caiman. Ènë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman ca ainanmabi xanu cuëëanan, uni itsin ñu cuëëanan, ñu mëcamanan, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabia. Camabi menu ca usa uni 'icën. Usa unibubë 'iisa tanquinmabi camina uinu 'icë menuabi usa uni isíma 'itima 'ain. ¹¹ Ësaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa —'ëx cana Jesucristomi sináncë 'ai —quibi cëmëccë unibë camina nitima 'ain. Jesucristonainsa quiquinbia ainanmabi xanu cuëñbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibëribi 'icë uni 'imainun bëtsi unin ñu cuëëncë uni 'imainun Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë uni 'imainun ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun mëcamacë uni, usa unibubë camina nitima 'ain, abëtanbi camina pitima 'ain. ¹²⁻¹³ 'Ën cana axa Jesucristomi sináncëma unicama 'uchoquin —mix camina

'aisamaira uchañu 'ai —quixun catima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icën. Usa 'aínbi camina mitsúnbi ax mitsubë Jesucristomi catamëcë 'ixunbia 'atima ñu 'aia 'unánquin a uni 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquín camina axa mitsubë 'icë uni aín 'ucha cupí mitsubë 'iaxma 'inun chiquínti 'ain.

**Axa Jesucristomi sináncë uníxa, an Nucën Papa Diosan
bana 'unáncëma 'apumi manántima bana**

6 ¹ Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëxun camina axa Cristomi sináncëma 'apumi manánquinma, mitsúnbi an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raíribëtan mëníoti 'ain. ² Jesucristo nun 'apu 'inux ucëbëtan ca aín unicaman abëtan camabi unin uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icën. ¿Mitsux Jesucristobë 'apu 'iti 'ixun caramina unían bërí 'acë ñu 'unánquin mëníoxuntima 'ain? ³ Angelnënríbi cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain. Angelcaman cara ñu upí 'axa quixun 'unánti 'ixun cananuna asérabi ënë nëtënu 'icë unin cara ñu upí 'aia quixun 'unánti 'ain. ⁴ Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëx caramina axa ami sináncëma uninu ami manani cuanti 'ain? ⁵ Usai 'itimimi rabínun quixun cana usaquin mitsu cain. ¿Mitsúxbi caramina usa ñu mëníonantima 'ain? ⁶ Axa Jesucristomi catamëcë uníxa bëtsi ñui ami manani, axa Jesucristomi sináncëma 'apunu cuanti cara asábi 'ic? ⁷ An mitsubëtan Jesucristonën bana 'unáncë unimi manánbëquinti ax ca 'aisama 'icën. Ami manánquinmami an uisa cara mi ocëxunbi tanshiquin min ñua mëcamatiabi isëshiti ca asábi 'iti 'icën. ⁸ Usai 'iti asábi 'aínbi camina mitsun uni itsími 'uchaquin aín ñu mëcamanan bëtsi bëtsi ñuríbi 'ain, abëtanmi Jesucristonën bana cuacë unibi camina usoquin 'ain.

⁹ ¿Aín nëtënu abë 'iisa 'aíshbi ca an ñu 'aisama 'acë uní aín nëtënu Nucën Papa Diosbë 'itima 'icë quixun caramina 'unaniman? Camina 'unánti 'ain, ainanmabi xanu cuëëncë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabiçë unicama 'imainun aín xanuma 'aínbi bëtsi unin xanubë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni, ¹⁰ 'imainun an ñu mëcamacë uni 'imainun an bëtsi unin ñu cuëëncë uni, 'imainun axa ñuia-nancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun an uni paránxun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën. ¹¹ Usa uni camina mitsu raírinëx 'iacën. 'Iá 'aínbi ca mitsun ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa 'aish camina Nucën 'Ibu Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan 'imicëx, an iscëx ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

¹² Asérabi ca ënë bana quia, “unin ca aín cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cana 'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Unin ca aín cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën. Usa 'aínbi cana unían nünshínquin 'acësoquin ñu 'atima 'aisama tanin. ¹³ Èsafa uni quicë ax ca asérabi 'icën: Piisa tanquin nun picë ñu ax ca nun pucunu atsíntancëxun nun nami cushioia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. Usa 'aínbi cananuna ënë menuxunu 'acësa oquin Nucën Papa Diosan nëtënu 'ixun usa ñucama sinántëcëniman. Usa 'aínbi ca unin usai 'iti sinánquinbi tënëquin aín nami 'uchotima 'icën, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ianan unix uni itsibë 'iquín. Unían ainan 'ixun

ax cuëncësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uni unioçëxa. ¹⁴Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús baísquimiasaribi oquin aín cushínbi nuribi baísquimiti 'icën.

¹⁵¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unaniman? ¿'Ëx Jesucristonan 'aíshbi carana 'ëx 'atima xanubë asaribi 'inux 'iti 'ain? Uisa 'aíshbi cana 'itima 'ain. ¹⁶¿Axa xanu 'atimabë 'icë uni ax ca abë achúshisa 'icë quixun caramina 'unaniman? Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oi ca uni xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën. ¹⁷Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, an sináncësaribi oquin sinani abë achúshisa 'icën.

¹⁸Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín xanu 'aímabi xanu itsibë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni an ca abi aín namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin aín nami 'uchoima. ¹⁹¿Aín Bëru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu 'ináncë, ax ca minu 'icë quixun caramina 'unaniman? Mitsux camina anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain, ax ca min 'Ibu 'icën. ²⁰Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín Bëchicë bamati oquin mënóçëxa. Ainan 'aish camina mitsux cuëncësa oi 'ima ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun nami 'imainun mitsun sinan upí 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësa oquinshi ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux 'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun 'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë
unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

7 ¹Mitsúnmi 'ë quirica bëmiquin ñucacë banacama a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain, unin xanu bitima ca asábi 'icën. ²Usa 'aínbi ca camabi unin xanu cuëñia. Usa 'ain ca xanu itsi cuëñti rabanan camabi uni xanuñu 'iti 'icën, camabi xanúxribi ca bënëñu 'iti 'icën. ³Nucën Papa Diosan mënósabi oi ca uni aín xanubë 'iti 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëbë 'iti 'icën. ⁴Xanux ca axëshima 'icën, ax ca aín bënënanribi 'icën. Usaribiti ca uni axëshima 'icën, ax ca aín xanunanribi 'icën. ⁵Usa 'ain ca xanun aín bënë aín nami 'aisa tancëxun timatima 'icën. 'Imainun ca unínribi aín xanu aín nami 'amitisa tancëxun timatima 'icën. A rabëtaxbi upiti Nucën Papa Diosbë banatisa tani cananquin mënótancëx cuni ca ënánanti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apúan 'atimaquin sinánmicëx tënëtisama tani 'uchati rabanan biránantëcënxubi ca bënëtishi ënánanti 'icën.

⁶Unán asérabi xanu binun quixun cana 'ën caiman. Biisa tanquin ca biti 'icën. ⁷'Ën sináncëx ca camabi uni 'ësaribi xanuñuma 'iti asábi 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan achúshi achúshi uni, xanuribi, uisai cara 'iti 'icë quixun mënóia.

⁸Ësaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima ca asábi 'icën, 'ëx 'icësaribiti. 'Imainun ca bënëñuma xanu 'imainun casunamëcë xanu bënutima asábi 'icën. ⁹Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tënëtisama tanquin unin xanu biti 'icën, xanúxribi ca bënëñuma 'iti tënëtisama tani bënuti 'icën.

¹⁰ Bënënu xanu ñuiquin cana ësaquin cain, an ca aín bënë ëntima 'icën. 'Ën sinanënbí caquinma cana Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëxun usaquin cain.

¹¹ Aín bënë ënquinbí ca xanun uni itsi bitima 'icën. Biisa tanquin ca aín bënë bitëcënti 'icën. Usaribi oquin ca unin aín xanu ëntima 'icën.

¹² Ënë banaribi ñuiquin cana Nucën 'Ibu Jesusan 'ë sinánmicëma, 'ënbi sinánquin, ësaquin mitsu cain: axa Jesucristomi catamëcë unin ca aín xanúxa Jesucristomi catamëcëma 'aíshbí abë upí 'ixun ëinsama tancëxun ëntima 'icën. ¹³ Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamëcë 'ixun aín bënë Jesucristomi catamëcëma 'icëbí an ëinsama tancëxun ëntima 'icën. ¹⁴ Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamëcë 'ixun aín bënëribi Jesúsmi sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca aín tuácamaribi Jesucristomi sinánun sinánmiti 'icën. Usaribi oquin ca aín bënë Jesúsmi catamëcë 'ixun aín xanuribi Jesúsmi sinánun sinánmianan aín bëchicë Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti 'icën. Usaquinmi 'aquincëx ca mitsun bëchicëcama ax an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin bëchicësa 'itima 'icën. ¹⁵ Usa 'aínbí ca axa Jesúsmi catamëcëma unin aín xanu Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbí ca aín xanun 'uchama 'icën. Usaribi oquin ca axa Jesúsmi catamëcëma xanun aín bënë Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbí ca aín bënë 'uchama 'icën. Nucën Papa Dios ca nuxnu nun xanubë 'atimonani cuëbícanani tsoiti cuëñima. ¹⁶ Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min bënë Jesucristomi sinánti 'icë quixun. Camina 'unaniman, mix bëbu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min xanu Jesucristomi sinánti 'icë quixun.

¹⁷ Nucën 'Ibu Dios cuëñcësabi oi camina a nëtëan an mitsu ainan 'imicë, usaíbi 'iti 'ain. Usoquin cana camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama cain. ¹⁸ Ëñëx ca ësa 'icën. Mitsux judíos uni 'icë Nucën Papa Diosan Jesúsmi catamënun sinánmicëx camina mitsux judíos unicama 'icësaribiti 'unánti ocë 'aish usabi 'iti 'ain. Usaribiti mitsux judíosma uni 'aish Jesúsmi catamëti ami sinántancëx camina judíos uni 'icësaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain. ¹⁹ 'Unánti oracacë 'ianan 'unánti oracacëma 'ixunbia aín bana quicësabi oquin 'aia cuni ca Nucën Papa Diosan uni upí isia. ²⁰ Uisai cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imicëma pain 'aish 'iaxa, usaíbi ca ainan 'aish uni 'iti 'icën. ²¹ Mixmi an uni ñu mëëxuncë uni 'icë Nucën Papa Diosan ainan 'imicëxun camina bënëquinma min 'acësabi oquin an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. Usa 'aínbí camina an mi 'aisa tanquin chiquíncëx anuax cuanti 'ain. ²² Uni an uni ñu mëëmicë uninan 'ixun ca aín 'ibu cuëñcësabi oquin 'aia. Usa 'aíshbí ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ainan 'inun 'imicë 'ixun a unin an ñu mëëmicë uni ñu mëëxuníbi, Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun upí oquin 'acë 'aish, abi 'axuncësa 'ia. Usaribi oquin ca uni an uni ñu mëëxuncëma a Nucën Papa Diosan ainan 'inun Cristomi sinánmicë 'ixun, ax aín bamati nëtë sënëntamainun Cristonën uni 'ixun ax cuëñcësabi oquinshi 'aia. ²³ Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicëbí camabi uni cupí bamati oquin mënöcëxa. Usa 'ain camina uinu 'icë unínbia Jesucristo cuëñcësoquinma ax cuëñcësoquinshi 'acë 'itima 'ain. ²⁴ 'Ën xucéantu, cana mitsu catëcënin, uisai caramina Nucën Papa Diosan Jesucristomi sinánmicëma pan 'aish 'ia, usabii camina 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi.

²⁵ Nucên 'Ibu Jesusan sinánmicëma 'ëxbi cana, bënëñuma xanu 'imainun xanuñuma uni ñuiquinmi mitsun 'ë ñucacë a ñui ësaí quin, Nucên 'Ibu Jesusan aín bana unicama ax cuëncësabi oquin ñuixunti 'imicë 'aish. ²⁶ Axa ami catamëcëma unicaman ca axa Jesucristomi catamëcë unicama ami nish-quin bëtsi bëtsi oia. Usaquian 'acëx cananuna upitax bucuiman. Usa 'ain ca 'ën sináncëx, xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icën, bënëñuma xanu axribi ca usabi 'iti 'icën. ²⁷ Xanuñu 'ixun camina a ënti sinántima 'ain. Xanuñuma 'ixun camina xanu biti sinántima 'ain. ²⁸ Unin xanu biti, ax ca 'uchama 'icën. Usaribiti ca xanu bënuti ax 'uchama 'icën. Usa 'aínbi ca an xanu bicë uni 'imainun axa bënucë xanu, ax an Nucên Papa Diosan bana cuacëma unicaman 'ati-mocëx 'aisamaira tëmëratí 'icën, an xanu bicëma uni 'imainun bënucëma xanu 'icësamaira oi.

²⁹ 'Ën xucéantu, ësaquin cana mitsu caisa tanin, xëribuirai cananuna tsótima 'ain. Usa 'ain ca uni xanuñu 'aíshbi xanuñumasa 'iti 'icën. ³⁰ Axa rarumacë uni an ca aín rarumatishi sinántima 'icën. Axa bëtsi unicamabë timéax cuëncë unicamax ca axa cuëncëma unicamasaribi 'iti 'icën. An ñu bicë uni axribi ca ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icën. ³¹ 'Ënë nëtënuanu iscë ñu ënëx ca cëñutia. Usa 'ain ca ënë nëtënuaxan an ñu bicë uni ax ñu bicëma unisa 'iti 'icën.

³² Mitsúxmi ënë nëtënu 'icë ñu 'aisamaira oquin sinani masá nuituti bënëti cana cuëñiman. Xanuñuma unin ca Nucên 'Ibu Jesús cuëncësä oquinshi 'ati sinania, axa cuëñtanun. ³³ Usa 'aínbi ca xanuñu uni an ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti sinania, aín xanu cuëñtanun. ³⁴ Usaribi oquin ca bënëñuma xanun Nucên Papa Diosan iscëxun ñu upíshi 'ati sinánan aín sinan upí 'ixun Nucên 'Ibu Jesús cuëncësä oquinshi 'ati sinania, ax cuëñtanun. Usa 'aínbi ca bënëñu xanu an ënë nëtënu 'icë ñuishi sinania, aín bënë cuëñtanun.

³⁵ Mitsu ënë nëtënu 'icë ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun caquin cana mitsu masá nuitumitisama tanin. Mitsúxmi chuámarua 'iti cupíshi cana usaquin mitsu can, mitsúxmi bëtsi ñumi sinanima Nucên 'Ibu Jesús cuëncësabi oíshi 'i cuëñun.

³⁶ Usa 'aínbi ca unin aín bëchicë xanu, aín bënuti sënëncëbëtan, 'iisa tania bënumiti 'icën. Ax ca 'uchama 'icën. Usaí 'iti ca asábi 'icën. ³⁷ Usa 'aínbi ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bëchicë xanu bënumisama tanquin axribia bënutisama tania, a bënumitima 'icën. Usaí 'iti ca asábi 'icën. ³⁸ Usa 'ain ca unin aín bëchicë bënumiti asábi 'icën. 'Imainun ca unían aín bëchicë bënumitima ax asábiira 'icën.

³⁹ Bënëñu xanu an ca usai uni 'iti quicësabi oquin, bamacëma 'icë aín bënë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca 'iisa tani bënuti 'icën, Nucên 'Ibu Jesús cuëncëbë. ⁴⁰ Usa 'aínbi ca 'ën sináncëx bënëñu 'aish 'icësamairai bënëñuma 'aish chuámarua tani cuëñti 'icën. 'Ën sináncëxun ca Nucên Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan usaquin 'ë sinánmiäxa.

Unin 'acë ñu rabiquin ñuina 'acë piti ñuiquian Pablonën ca bana

8 ¹ Unían unínbi 'acë ñu rabiquin 'aracacë ñuina 'acë a namix cara piisa 'icë quixunmi 'ë ñucacë bana, a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. 'Ën 'unáncësaribi oquin camina mitsun asérabi 'unan, Nucên Papa Diosëshi dios 'ain ca unin 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë a nami ax bëtsi namisaribi 'aish piti

'icën. Usaquin sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun sinani, a nami pi, bêtsibê cêruanánia. Usa 'aínbi ca raírinêx, a namix ca bêtsi namisaribi 'aish piti 'icê quixun 'unánxunbi an picêma unicama nuibaquin 'uchamisama tanquin piima, Jesucristonên sinánsaribi 'ixun. ²An —'ên cana ñu 'unan — quixun sináncê uni an ñu 'unánxunbi ca asérabi uisai 'iti cara quixun upí oquin 'unánima. ³Usa 'aínbi ca axa asérabi ami sináncê uni a Nucên Papa Diosan ainan 'icê 'unania.

⁴Unínbi 'acê ñu rabiquin ñuina rēcê aín nami piti cara asábi 'icê quixunmi 'ê ñucácê bana a ñuiquin cana êsaquin mitsu cain. Cananuna 'unan, unin 'acê ñu ax ca ñuishi uniocê 'aish asérabi diosma 'icën. Nucên Papa Dios ax ca achúshi 'icën, bêtsi dios ca 'aíma 'icën. ⁵Raíri unin ca sinania, 'aisamaira ca dios 'icê quixun. Usa 'aish ca naínu 'icê 'imainun menu 'icëribi 'icën. Ax ca dios 'icê quianan ax ca nun 'ibu 'icê quiax quia. ⁶Usaquin sináncê-bétanbi cananuna nun 'unanin, achúshi ca Nucên Papa Dios 'icën. An ca camabi ñu uniocêxa. Ainan 'inun ca nuribi uniocêxa. 'Imainun ca Nucên 'Ibu achúshi, Jesucristo, ashi 'icën. An ca aín Papabétan camabi ñu unionan nuribi uniocêxa.

⁷Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamécê uni raírinên —unían rabinuxun 'acê ñu ax ca ñuishi 'aish anu nun rabiti dios, ama 'icê —quixun upí oquin 'unánima. 'Unánquinma ca usabi oquin unin 'acê ñu rabiçê 'ixun, Jesucristomi catamêquinbi a ñu rabiquin ñuina rëxun aín nami piia. Piquinbi ca —unían a ñu rabiquin rēcê ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun sinania. ⁸Nucên Papa Diosan iscêx ca an ñu picêma uni 'icësaribi an ñu picê uni 'icën. Usa 'ain cananuna nun ñu picê cupí 'ianan nun ñu picêma cupí Nucên Papa Diosan iscêx upí 'ima. ⁹Aisa tanquin camina uni itsin usa ñu rabiquin ñuina 'acê aín nami piti 'ain. Usa 'aínbi camina an upí oquin —a ñux ca unin 'acê 'aish ñuishi 'icê —quixun 'unáncêma uni a 'uchamiti rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun. ¹⁰Ênêx ca êsa 'icën. Min a rabinuxun unin uniocê ñu a rabiquinma camina —a rabiquian unin rēcê ñuina nami a piibi cana Nucên Papa Diosmi 'uchaima —quixun sinánquin, anuxun a ñu rabiti xubunuxun a nami piti 'ain. Usa 'aínbi ca mínmi a nami piia iscê cupí an —unin uniocê ñux ca ñuishi 'icê —quixun upí oquin 'unáncêma uni, an a ñu rabiquin a nami piti 'icën. ¹¹Min a nami piquin camina, minun rabanan 'icësaribitia anun rabananribi Cristo bama uni, a 'uchamin. ¹²Usaquin piquin camina axa mibê Jesúsmi sináncê uni, an —unin uniocê ñu ax unínbi 'acê 'aish cushi-ñuma 'ain ca a rabiquin unin 'acê ñuina namix bêtsi namisaribi 'icê —quixun 'unáncêma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami 'uchai camina Cristomiribi 'uchain. ¹³Usaquin 'ên a nami piquin axa Jesúsmi sináncê uni itsi 'uchamiti rabanan cana xëñibua 'aínbi unin 'acê ñu rabiquin pitia 'acê ñu a pitima 'ain.

**An Jesucristomi catamênun uni bana ñuixuncê
uni ca cupí biti 'icê quicê bana**

9 ¹Nucên 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'êx 'ain. An caíscê unicaman 'acësaribi oquin cana 'ênribi Nucên 'Ibu Jesús isacën. 'Ên aín bana ñuixuncê cupí camina mitsúxribi ami catamétin. Usa 'ain camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'êx cana asérabi a usaquin 'anúan Nucên Papa Diosan

caísa 'ain. ²—Jesucristonën aín bana uni ñuixunun 'imicëma ca Pablo 'icë —quixuan uni itsin sináncëbëtanbi camina mitsun —an 'imicë ca —quixun 'unánti 'ain. 'Ën aín bana ñuixunia cuati camina mitsux Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëtin. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, an ca 'ë aín bana ñuixunun xuaxa quixun.

³An 'ë ñuicë unicama cana ësaquin cain: ⁴—An 'ën bana ñuixuncëxun cuacë unicaman 'ë piti 'ináncëxun 'ën biti ca asábi 'icën. ⁵A Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíri 'imainun Nucën 'Ibu Jesusan xucéantu 'imainun Pedro, acaman aín xanu abë cuanun buáncësaribi oquin cana 'ënribi 'aisa tanquin xanu buánti 'ain. ⁶¿Axa mitsubë 'icë uni raírinën 'acësaribi oquin 'ënribi Bernabébëtan 'ën mecënan ñu mēëquinma, Nucën Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa. ⁷Suntárunen ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a 'inania. Usaribi oquin ca an ñu 'apacë unin an 'apacë ñuxa tuaia, aín bimi bixun piia. Usaribi oquin ca an vaca bërúancë unin vaca xuma bixun xëaia. ⁸'Ënbi 'ën sinanën sináncëma ca ënë bana 'icën. Moisésnën cuënëo banaribi ca usai quia. ⁹Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Trigo bimima rëucubutia piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Axa tēēcë cupía an piti ca asábi 'icën. Vaca bënëxëshi ca usai 'iti quixun ca Nucën Papa Diosan Moisés ënë bana cuënëomíama 'icën. ¹⁰Numiribi sinánquin ca usaquin Moisés cuënëomíacëxa. Unin ca ñu bëru 'apánuxun me mēñoia. Mēñoquin ca —'apacëx canitancëxuan ñu bërúan tuaia cana aín bimi biti 'ai —quixun sinania. Usaribi oquin ca unin trigo bimi biquin, —ënë bimi cana pinuxun 'ai —quixun sinania. ¹¹Nun mitsúxmi Jesúsmi catamënun Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxunmi mitsun nun piti ñu nu 'inánti ca asábi 'icën. ¹²Nun cananuna bëtsi unin 'acësamaira oquin mitsu 'unánmian. Usa 'ain ca bëtsi unimi 'ináncësamaira oquin mitsun nu ñu 'inánti asábi 'itsíanxa.

Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicëma 'ain. Mitsun nun Jesucristo ñuicë bana cuaisama tanti rabanan cananuna ñuñuma 'ixunbi mitsu ñu ñucá-cëma 'ain. ¹³Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan mēñósabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun an ñu 'acë unicama 'imainun sacerdotecamanribi Nucën Papa Dios rabiquin 'acë ñuina aín nami paná piia. ¹⁴Usaribi oquin ca Nucën 'Ibu Jesusan mēñócëxa, an a ñuiquin aín bana uni ñuixuncë unicama a ca an aín bana cuacë unicaman anúan aín ñu biti 'inánti 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi cana 'ën Jesusan bana unicama ñuixunquinbi aña ñubi bicëma 'ain. Bërfribi cana 'ëmi ñu 'inánun quixun ënë quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncë cupí cana aña ñubi bicëma 'ai quixun 'ën mitsu cacë, a bana cēmë 'iti cana cuëëniman. 'Acëñuma 'aish 'ëx bamacëbëbi ca a bana cēmëma 'iti 'icën.

¹⁶'Ën Jesusan bana unicama ñuixuncë cupí cana rabiácátima 'ain. ¡Aín bana ñuixunun Jesucristonën 'ë cacë 'ixunbi an cacësa oquin 'acëma 'aish carana uisai 'icë 'itsían! ¹⁷Nucën Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama ainan 'inun iémiti 'icë quicë bana, a 'ëxbi cuëëquin ñuixuncë 'ixun cana cupí biti sinán-tsian. 'Ixunbi cana 'ënbi sináncëma, an 'ë a bana ñuixunun 'ë cacë cupí, an cacësa oquinshi 'ati 'ain. ¹⁸'Ën cupí biti asábi 'aínbi cana cupí biquinma unicama Jesucristo ñuicë bana ñuixunin. Ñuixuni cana curíqui bitsi cuëëncë-samaira oi mitsúnmi 'ë cupíoquinmashi a bana cuati cupí cuëënin.

¹⁹'Ëa unin ñu mēëmicëma, 'aíshbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iquin cana an camabi uni ñu mēëxuncë unisa 'ixun, Cristomi catamënun

unicama aín bana ñuixunin. ²⁰ Judíos unicamabê 'aish cana atu Jesucristomi sinánmisa tani judío uni 'icēsai 'in. Usaía judíos unicama 'inun Moisésnên cuēñeo bana quicēsabi oi 'icē cupíma Nucên Papa Diosmi catamēcē cupíshi cana iéti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai judíos unicama íti Moisésnên cuēñeo bana cuacē unicama Jesucristomi sinánmisa tanquin a bana quicēsari-bi oquin 'ain. ²¹ Usa 'aínbi cana judíosma uni, an Moisésnên cuēñeo bana 'unáncēma, acamabê 'ixun Jesucristomi sinánun 'unánmiti cupí atux 'icēsari-biti 'inux, usaía judíos unicama 'inun Moisésnên cuēñeo bana manucēsa 'ian. Usai 'ibi cana Jesucristonan 'aish Nucên Papa Diosan bana quicēsabi oi 'in. ²² Jesucristomi catamēcē 'ixunbi upí oquin ami catamēti 'unáncēma unicama Jesucristomi upiti catamēnun quixun cana atun sináncē ñu timaquinma bana ñuixunin. Camabi uni cana uisai cara atux 'ia usairibi 'iquin, Cristomi upiti catamēnun 'aquinin. ²³ Jesucristomi catamētia Nucên Papa Diosan ainan 'inun iéminun cana unicama bana ñuixunin, Jesucristomi catamēcēbê atubē cuēñuxun.

²⁴ Camina 'unanin, cuai ca uni uix pain cara bēbati 'icē isnux, camáxbi abatia. Camáxbi abácēbētanbi ca ax pafan bēbacē ainshi ñu bitsia. Usaribi-quin camina Jesucristobē tsóti sinani cuēñequin ax quicēsabi oquinshi 'ati 'ain. ²⁵ Uni axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux bachuaquin tania. Aín namia cushi 'iti cupí ca ñu 'atima 'aima. Usai 'itancēx abati ax pain bēbaquin ca ñu bitsia. Usai 'iquian bicēxbi ca a ñu chēqui 'atimatia. Usa 'aínbi cana-nuna nux Jesús cuēñcēsabi oi 'inux camabi nētēn upí 'iti 'ain. Usai 'itancēx cananuna an 'imicēx asaribi upí 'aish uinsaranbi nētétimoí abē tsóti 'ain. ²⁶ Amanu amanu sinánquinma cana Jesucristo cuēñcēsabi oquin upí oquin 'ati sinanin. Bēxuñu uníxa abati amo amotan cuancēsari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia suñubē mēēanancēsa 'iisama tanin. ²⁷ 'Ēn Nucên Papa Diosan bana unicama ñuixuncē 'ixunbi ax cuēñcēsabi oi 'ima 'ēxbi cēmēia ca an aín bana ñuixaxma 'inun 'ē cati 'icēn. Usaquian 'ē cati rabanan cana 'ēn nami ñu 'atima 'ati cuēñcēbētanbi 'aíma Jesucristo cuēñcēsabi oíshi 'in.

Unían a rabinuxun uniocē ñu rabitima bana

10 ¹ 'Ēn xucéantu, ēñēmi mitsun 'unánun cana mitsu cain: —Nucên raracamaxa Egiptonuax cuania ca Egiptonu 'icē suntárucaman 'atin rabanan Nucên Papa Diosan nētē cuin bēararamiacēxa. Usaquiani ca Nucên Papa Diosan parúnppa téarabēoquin aín nēbētsi ēsquimiquin me racán-cēbē anun 'ucē manan sicaracēacēxa. ² Usaquin nētē cuinan bēararacē 'aish parúnppa sicaracētancēx ca nucên raracamax Nucên Papa Diosmi cata-mēti Moisésbē upí 'aish an buáncēx abē cuancēxa. ³ Cuanquin ca camaxunbi Nucên Papa Diosan 'ináncē piti piacēxa. An 'ináncē 'unpáxribi ca camaxunbi xēacēxa, xaxúnpapanuaxa shaquibutia. ⁴ Xaxunuaxa chiquícē 'unpáxsaribi 'ixun ca Cristonēn abē cuanquin atu cushiocēxa. Usa 'ain ca anuaxa 'unpax chiquícē xaxusa Cristo 'iacēxa. ⁵ Usa 'aínbi ca ax quicēsa oquian 'aiama oquin, usaía atux 'iti cuēñequinma Nucên Papa Diosan anu uni 'icēma menuxun 'itsamashi bērútamainun aín patsan cēñúmiacēxa.

⁶ Nun atun ñu 'aisama 'ati cuēñansaribi oquin cuēñuxunma, nun a 'unánti oi ca usai 'iacēxa. ⁷ A unicama rafrinēan 'ásaribi oquin camina unin 'acē ñu rabitima 'ain. Atu ñuiquin ca Moisésnên ēsaquin cuēñocēxa: “Aín paē bata

xëanan pi bucubutancëx cuëëni ca ransacëxa”. ⁸Usai 'ianan ca a unicama raírinëx aín xanuma xanu itsibë 'i 'uchatancëx achúshi nêtëinshi 'itsaira veintitrés mil uni bamacëxa. A unicama raírinëxa aín xanuma xanu itsibë 'iásaribiti cananuna 'itima 'ain. ⁹Atúnbi —Nucën Papa Diosan sapi ca nu 'atimotima 'icë —quixun sinánquin ñu 'aisama 'atancëxbi ca runun picëx a unicama bamacëxa. A unicamaxa Nucën Papa Diosmi 'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi 'uchatima 'ain. ¹⁰Usaribitia a unicama raírinëx a ñui 'atimati banaia ca Nucën Papa Diosan cëñúmiacëxa. A unicama 'iásaribiti cananuna Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatima 'ain.

¹¹Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi catamëti ainan 'ixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan Moisés cuëñëomiacëxa. ¹²Nux cananuna usai 'itima 'ai quixun sinanibi camina bërúinraoracati 'ain, usai atu mina 'in. ¹³Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúinshima uni itsínribi ca usaribi oquin sinani tēmëraia quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ax quicësabi oquin mitsu 'aquinquín, ñunshin 'atimanën mitsu 'aisamaira oquin tanun ënima. An ca ami catamëquinmi min ñu 'atima 'ati sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

¹⁴Ën nuibacë xucéantu, unínbi 'acë ñu a camina ami 'unánquin rabbitima 'ain. ¹⁵Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa 'ixun camina 'ën mitsu cacëxun cuaquin ënë banax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain. ¹⁶Timéxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi 'apati i curúsocënuax bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —quixun Nucën Papa Dios cain. Catancëxun cananuna manë xanpanua bimi baca xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí cananuna nun 'ucha tērēncë 'ai —quixun sinanin. Pánribi tēaxun tucatanécëx mētícanantancëxun piquin cananuna camaxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamacëxa —quixun sinanin. ¹⁷Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán piquín, —nux cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun sinanin.

¹⁸Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman ca Nucën Papa Dios rabia. 'Imainun ca an a ñuina nami picë unicamanribi Nucën Papa Dios rabia. ¹⁹Usaquin caquin cana unían a rabinuxun unioçë ñu ax ca cushi 'icë quixun mitsu caiman. 'Imainun ca a rabiquian 'acë ñuina nami axribi bētsi namisama 'icë quixun cana mitsu caiman. ²⁰Ësaquin cana mitsu cain, judíosma unbunëx Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin ca Nucën Papa Dios rabiquinma ñunshin 'atima rabia. Usaribiquín ñunshin 'atima rabimi mitsux aín uni 'iti cana cuëëniman. ²¹Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa quixun sinánquin uvas bimi aín baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan ñunshin 'atima rabiquín xëati ñu xëatima 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun camina ñunshin 'atima sinánquin a rabiquín 'ati ñu pitima 'ain. ²²Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin camina ñunshin 'atima rabbitima 'ain. Nuxnu cushima 'imainun ca axira nubë sēñénmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bētsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

²³Ënë banax ca asérabi 'icën, “Unin ca aín cuëñcësa oquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nux asábi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Asérabi ca “unin aín cuëñcësa oquin ñu 'ati 'icë” 'aínbi cananuna nux Jesusan bana

quicēsabi oi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. ²⁴Axa Jesúsmi sináncē unin ca 'ēnanshi ca quixun sinánquin ñu 'atima 'icēn. Bētsi uniribia upí 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu 'ati 'icēn.

²⁵⁻²⁶Mecama 'imainun menu 'icē ñucama ax ca Nucēn 'Ibu Diosan unio 'aish ainan 'icēn. Usa 'ain camina anuxun nami maruti anu 'icē nami maruxun piishiti 'ain. Uinua bēcē cara quixun camina ñucátima 'ain. —A pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain.

²⁷Axa Jesucristomi catamēcēma unían abētanmí pi cuanun quixun cacēx camina cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun camina —uinua bēcē cara a nami 'icē —quixun ñucáquinma piishiti 'ain. —A nami pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain. ²⁸Mitsun piti 'aínbia uni itsin mitsu —ēñē namix ca unin 'acē ñu rabiquin piti 'acē 'icē —quixun mitsu cacēxun cuni camina pitima 'ain. An mitsu cacē uni an Jesucristomi catamēcē 'ixunbi, camabi nami ca bētsi namisaribi 'icē quixun upí oquin 'unáncēma 'ixun, —ēñē nami pi cana Nucēn Papa Diosmi 'uchain —quixun sináncē 'ain camina a nami pitima 'ain. ²⁹—A piti ca asábi 'icē —quixun mitsun sináncēbētanbi an mi cacē unin —usa ñu 'ēn piti ca 'ucha 'icē —quixun sináncēbētan camina pitima 'ain.

Sapi camina 'ē ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsían, ēñē nami piti ca 'ucha 'icē quixun sináncē cupí 'ēn pitima 'ai quixun. ³⁰¿Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ēn piabi cara unin 'uchoquin, —Nucēn Papa Diosmi 'uchaquin camina pia —quixun 'ē cati 'ic? ³¹Ēñēx ca ēsa 'icēn. Ñu piquin, ñu xēaquin, añu ñu caramina 'ai, usa ñu 'aquin camina Nucēn Papa Dios cuēñēn a sinánquin 'ati 'ain. ³²Usoquin camina uinu 'icē unibi, judfos uni 'imainun judfosma uniribi, 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicamaribi, Nucēn Papa Diosmi 'uchati sinánmitima 'ain. ³³Ēñribi cana camabi uníxa 'ēn 'aia isí cuēñēn ñu 'ain. 'Ēn cuēñēncē ñu 'atishi sinánxun cana ñu 'aiman. Jesucristomi catamētía iēñun camabi uni 'aquinti sinánxun cana ñu 'ain.

11

¹Ēx Cristo 'iásaribiti 'icēsaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

Axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēbē usai xanucama 'iti bana

²Ēn xucēantu, mitsun 'ē manuquinma camina 'ēn mitsu ñuixuncē bana quicēsabi oquin 'ain. Usámi 'ia cuaquin cana —asábi ca —quixun mitsu cain. ³Ēñē banaribi cana mitsúnmi 'unánun ēsaquin mitsu cain, Cristonēn aín Papan bana cuacēsaribi oquin ca camabi unin Cristonēn bana cuati 'icēn. Usaribi oquin ca camabi xanun aín bēñēn bana cuati 'icēn. ⁴Axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēbētan ca nucē bēñē unin Nucēn Papa Diosbē banaquin aín mañuti mañutima 'icēn. Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan sinánmicē bana uni ñuixunquin aín mañuti mañutima 'icēn. Usoquian unin aín mañuti mañucēx ca 'aisama 'iti 'icēn. ⁵Usa 'aínbi ca xanux abē bananan Nucēn Papa Diosan sinánmicē bana ñuixuni mapúcē 'iti 'icēn. Usaía 'icēxma ca 'aisama 'aish maxcúcē xanusa 'ia. ⁶Axa mapútisama tancē xanu ax ca maxcúcē 'iti 'icēn. Usa 'aish ca maxcútimi rabíanan, maruñusa 'aish rabínti-sama tani mapúti 'icēn. ⁷Nucēn Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni unioçēxa. Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan asaribi 'inun unio 'aish uni mapútima 'icēn. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan an uni 'aquinti oquin xanu unioçēxa. ⁸Nucēn Papa Diosan ca xanun putu bixun uni unioma 'icēn. Usaquin 'aquinma ca

nucë bënë unin putu bixun xanu uniocëxa. ⁹Xanunan 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëbu unioma 'icën. Bëbunan 'iti oquin ca xanu Nucën Papa Diosan uniocëxa. ¹⁰Ën uni 'aquinquin ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë uniocëxa quixun sinani ca xanux mapúcë 'iti 'icën, ángel-caman —a upí sinánñu ca —quixun isnun. ¹¹Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamécë unicaman ësaquin 'unánti 'icën, bëbu uni ashi 'ixunbi ca camabi ñu aín cuëncësa oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi camabi ñu aín cuëncësa oquin 'atima 'icën. ¹²Bërâma ca Nucën Papa Diosan xanu unioquin unin putu bixun uniocëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mënío-sabi oquin xanúinshi uni tuaia.

¹³Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosbë banaia xanu mapútima cara asábi 'icë quixun. ¹⁴Cananuna 'unan, uni aín bu chaxcéira 'aish ca rabin 'iti 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia 'aish xanux aín bu chaxcé 'icën. Usabi anun mapúti oquin ca Nucën Papa Diosan mënío-cëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën. ¹⁶Axa ënë bana cuati cuëbicanáncë unicama cana cain, usai ca xanu 'iti 'icë quixun cananuna camabi uni cain. Axa Jesucristomi catamécë unicama timécëcamanribi ca —usai ca 'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo asérabi sinánquin 'ati bana

¹⁷⁻¹⁸Ësaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca 'anux timéaxbi camáxbi nuibananima bëtsibë bëtsibë nishananin. Usaquin ñuicania cuaquin cana sinan, usai sapi camina 'icani quixun. Usa 'aish camina ñancábi timécenin. Timéaxbi camina anuaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca xëaibi camina asérabi amí sinánquinmi 'acëma cupí 'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina 'ai quixun caiman. ¹⁹Usaquin bëtsi bëtsi oquin sinania raírinëx cuamiananmainunbi raírinëx nishananiama isquin ca unin isti 'icën, uicamax cara asérabi Cristonan 'icë quixun. ²⁰Camáxbi timéxun nuibananquinma piquin camina asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin 'aiman. ²¹Usa 'ixun camina uni raíri ténánan micama raírinën mitsun bëcë ñu pin. Uni raírinëxa 'acëñuma 'aish panántamainun camina micama raírinëx 'aisamaira oquin pitancëx paënin. ²²Mitsux camina anuxun pianan xëati xubuñu 'ain. Axa Jesucristomi catamécë unicamabë timéaxmi usai mitsux 'icëbë ca uni raírinëx Nucën Papa Dios timai ainan 'iisama tanti 'icën. Usami ocëx ca anu 'icë ñuñuma unicamax ñuñuma 'aish rabinia. ¿Isoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usámi 'ia carana uisa 'ixun mitsu —asábi camina 'ai —quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacë bana ñuiquin cana ësaquin mitsu can, anúan uni itsin 'anun quixun unin a 'inánti, a ñantan ca Nucën 'Ibu Jesusan pán biacëxa. ²⁴Bitancëxun ca aín Papa —asábi ca —catancëxun təcënpaxun mëtí-caquin cacëxa: “Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën, axa minun rabanan bamati a. Ësoquin piquin camina 'ë sinánquin 'ati 'ain”. ²⁵Usaribi oquin ca pitancëx sënënxun xanpanu 'icë uvas baca biquin cacëxa: “Ëx 'ën

imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'ën Papa Diosan mënóçëxa. Ënë sinánquin camina ësóquin bimi baca 'aquin 'ë sinánquin 'ati 'ain". ²⁶ Usa 'ain ca Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëntamainun aín unicaman ësóquin pán 'imainun bimi baca 'ati 'icën. Usaquian aín unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, atun 'ucha cupía Jesucristo bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Asérabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

²⁷ Usa 'ain ca uix cara Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'íma 'ianan — Jesucristo ca nun 'uchacama tērénux aín imi 'apati bamacëxa — quixun sinánquinma a manucë 'ixunbi usoquin pán 'imainun bimi baca 'aia, a unix ca Nucën 'Ibu Jesucristomi 'uchaia. ²⁸ Usa 'ain camina pán 'imainun bimi baca 'anuxun, mitsux caramina asérabi ami sinani Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'i quixun upí oquin sinánti 'ain. ²⁹ Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'uchacama cupí bamacëxa quixun sinánquinmabi usoquin pán 'imainun bimi baca 'ai 'uchacë cupí camina castícancë 'iti 'ain. ³⁰ Usai 'uchacë cupí camina Nucën Papa Diosan 'imicëx raíri cushima 'ianan 'insínñu 'ain. Usa 'aish ca raíriri bamaxa. ³¹ Usa 'aínbi ca nun 'uchacama mënóçë 'ixun — asérabi ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'icë — quixun sinánquinu pán 'imainun bimi baca 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchotima 'icën. ³² Usa 'aínbi ca asérabi ami sinánquinmabi usoquin a ñu 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchoquin, axa ami sináncëma unicamabënu nuxribi 'uchocë 'itin rabanan, usoquin 'atëcëníma 'inuxun 'unánun, uisai caranuna 'i usaínu 'inun nu castícania.

³³ Ën xucéantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimi baca 'anux timëti camina pinux caínanpanti 'ain. ³⁴ Usai 'imi upiti timëtíama isquian Nucën Papa Diosan mitsu castícantí rabanan camina panancë 'ixun mitsun xubunuxun piti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai caramina 'icani, a mitsu mënófoxunti 'ain.

**Aín cushi 'ináncëxun ca Nucën Papa Diosan unicaman
bëtsi bëtsi ñu 'aia quixuan Pablonën ca**

12 ¹ Ën xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana ësáquin mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amí-cësabi oquin bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.

² Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamëcëma pan 'aish camina unían 'acë ñu banañumabia, ax isa dios 'icë quixun unin cacë ñu rabi axa Jesúsmi sináncëma unibubë niacën. ³ Usa 'aínbi camina bërí Jesúsmi catamëcë 'ixun 'unánti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx cuni ca uni "Jesús ca Nucën 'Ibu 'icë" quia. 'Imainun ca axa "Jesús ca 'aisama 'icë" quicë unicama ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma 'icën.

⁴ Nucën Papa Diosan ca atúan bëtsi bëtsi ñu 'anun quixun aín unicama sinánmiquin usaquian 'anun aín cushi 'inania. Achúshi 'ixunbia aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun ca axa Jesúsmi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia. ⁵ Bëtsi bëtsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucën 'Ibu Jesús, ashi rabiquin ñu 'axunia. ⁶ Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama bëtsi bëtsi sinan 'inanibi Nucën Papa Dios ax achúshi 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan aín unicama raíri upiti Jesucristomi

sinánun quixun 'aquinun 'inania. 'Ináncëxuan aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ixun upí oquin ñu 'aia isquin ca unicaman 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca 'aia quixun. ⁸Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa, uni raíri sinánñuira 'aish upiti bananun quixun 'imia. 'Imianan ca uni raírinëxa aín nuitu mëu racanaquin uisai cara quiti 'icë quixun sinántancëx upiti bananun quixun 'imia. ⁹Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxuan uni raírin ami catamëquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi 'ë 'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia. 'Amianan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin uni 'insíncë pëxcunun quixun 'amia. ¹⁰Aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían 'acëma ñu 'aia. An sinánmicëxun ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin aín bana unicama ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi bëtsi unix Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan bëtsi unin uisai quicë cara a bana 'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia. ¹¹Usaquin 'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

¹²Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu, aín bëru, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo achúshishi 'icën. ¹³Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx judíos uni 'imainun raírinëxribi axa griego bana banacë uni 'imainun raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun cananuna raírinëxribi an uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aishbi cananuna nucamax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa 'ain. Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama 'inánxa.

¹⁴Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu acamax 'itsa 'icën. ¹⁵Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsíanxa: “Ëx aín mëcënma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca ax aín mëcënma 'aishbi ax a uninan 'icën. ¹⁶Aín pabitax banati 'unan 'ixun ca catsíanxa: “Ëx aín bëruma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca aín bëruma 'aishbi ax a uninan 'icën. ¹⁷Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën. Pabíñushi 'ixun ca unin uisaxunbi xëtima 'icën. ¹⁸Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan an sináncësabi oquin pabí, bëru, taë, quisi, pucu acamañua 'ítánun uni uniocëxa. ¹⁹Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. ²⁰Usa 'ain ca uni taë, pabí, bëru, acamañu 'aishbi achúshishi 'icën.

²¹Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin mëcën: “Mixmi 'áima 'aínbi 'ëxëshi 'aishbi cana asábi 'itsían” quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca unin maxcatax banati 'unan 'ixun a unin taë: “Mixmi 'áima 'aínbi cana 'ëxëshi 'aishbi asábi 'itsían” quixun catima 'icën. ²²Bëru, mëcën, maxcá, acama 'imainunbi nun nami raíri anu bërúinra ocëma acamaxa 'áima 'ain cananuna uisa 'aishbi tsótsianma. ²³'Imainunribi cananuna nami an bépánti chupa pañuin. Pañuanan cananuna nun namicamaira unin isti rabanan rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin.

²⁴ Acama bërúanquinbi cananuna nun bëru, nun mēcēn acama unínma isia quixun mapuima. Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan mēnósabi oi nun namicama asábi 'icēn. A mapucēcamax ca anu mapucēmacamasaribi 'icēn. ²⁵ Usa 'ain cananuna —amo 'icēxa 'aisama 'imainun ca amo 'icēxēshi nun nami upí 'icē — quixun sinántima 'ain. Camabi nun namix ca upí 'icēn. ²⁶ Nun mēcēnaxa paēia ca camabi nun namin tania. Usaribiti ca nun pabitax paēia camabi nun namin tania. Usaribiti cananuna unían —min bu, min bēmána, min pēñan ca upí 'icē —quixun cacēx nun namicamabēbi chuámarua tani cuēñin.

²⁷ Usa ca ēñex 'icēn. Aín taē, aín mēcēn, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icēn. Usaribiti ca Cristobē aín unicama achúshishi 'icēn. ²⁸ Nucēn Papa Diosan mēnósabi oquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman bētsi bētsi ñu 'aia. Raíri unix ca aín bana ñuixunuan Jesucristonēn caíscē 'ia. Raíri unin ca Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunia. Raíri unin ca axa Jesúsmi catamēcē unicama aín bana 'unánmía. Raíri unin ca uni itsin 'acēma ñu 'aia. Raíri unínribi ca uni ñucē pēxcuia, raíri unin ca unicama 'aquinia, raíri unix ca Nucēn Papa Diosan bana cuatia timēcē unicama aín cushi 'ia, raíri uníxribi ca Nucēn Papa Dios rabi unían cuatima banan banaia. ²⁹ Usa 'aíshbi ca camáxira aín bana uni ñuixunuan Jesusan caíscē 'ima, camáxira ca an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi catamēcē unicama aín bana 'unánmicē 'ima, camáxira ca an uni itsin 'acēma ñu 'acē 'ima. ³⁰ Camáxira ca anun uni 'insíncē pēxcuti cushiñu 'ima, camáxira ca axa Nucēn Papa Dios rabi unin cuatima banan banacē 'ima, camáxira ca uníxa bētsi banan banacē an ñuixuncē 'ima. ³¹ Camabi ñu 'aquinmabi camina añu 'aquin caramina camabi unia Jesucristomi upiti sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi 'anúan mi 'aquinun Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. A ñuacami upí oquin 'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bētsi ñu upírami 'anun.

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonēn ca

13 ¹ Ēx bētsi bētsi banan bananan anun ángel banacē banánribi banacēxbi ca uni nuibacēma 'aish 'ēn bana rata tancácsa ñancáishi 'icēn. ² Ēn Nucēn Papa Diosan a sinánmicē ñu ñuiquin unicama ñuixuanan, camabi ñu 'unánquin uni itsin 'unáncēma ñuribi 'unánan, —Nucēn Papa Diosan ca 'ē 'aquinti 'icē —quixun sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi, ca uni itsi nuibaquin 'acēma 'icē Nucēn Papa Diosan 'ē upí isima. ³ Ēn ñucama ñuñuma uni 'inánan upí ñu 'acē cupí bētsi unin nēēncēx bamaiaibi ca uni nuibati 'icēma 'icē, Nucēn Papa Diosan 'ē upí isima.

⁴ An uni raíri nuibacē unin ca bētsi unia abē upíma 'icēbi ami nishquinma upí oquinshi caia. Usa 'aish ca bētsi unibē upí 'ia. An uni raíri nuibacē uni ax ca bētsimi nutsima. Ca —bētsi unibē sēñémaira cana 'ai —quixun sinanima. Ca rabiakatima. ⁵ Ca nishcēsashi 'aish aín cuēēncēsa oíshi 'ima. Aín cuēēncēsa oquinshi ñu 'acē ca 'ima. Ca bēñētishi nishima. Ami nishquian unin 'atimocēxunbi ca axribi ami nishquinma tanshitia. ⁶ Ñu 'atima unin 'acēbē ca cuēñima. Usa 'aish ca upí ñu cuati cuni cuēñia. ⁷ An uni nuibacē unin ca amia nishcēxunbi uni, axribi ami nishquinma —sapí ca sinanati 'icē —quixun cainia. Axa upíma 'aínbi ca ami nishíma usabi abē upí 'ia.

⁸ Ēñē nētēcama cēñúcēbētan camaxunbi a 'unáncē cupí ca uinu 'icē unínbi Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuntēcēntima 'icēn, uinu 'icē uníxbi

ca Nucën Papa Dios rabi unin cuatima banan banatima 'icën, unían bètsi uni 'unánmiti ca 'aíma 'iti 'icën. Usai 'iti a 'aíma 'aínbi ca nux nuibananti ax cēñutima, bamatancēxribi cananuna Nucën Papa Diosan nētēnu 'aish anuaxribi bètsibē nuibananti 'ain. ⁹Ēnē nētēnuxun cananuna 'unánquinbi camabi uisai caranuna 'iti 'ai quixun 'unaniman. Usa 'ixun cananuna camabiira 'unáncēma 'ixun nun 'unáncēshi ñuixunin. ¹⁰Usa 'aínbi cananuna ēnē menuxun 'acēsamaira oquin aín nētēnuxun upíira oquin an sinánmiti ñucama 'unánuxun 'ain.

¹¹Xuratsu 'aish cana 'ēx tuá xuratsu 'icēsari banacën. Usa 'ixun cana tuá xuratsunēn sináncēsa oquin sináncën. Xuratsu 'ixun cana xuratsunēan cuacēsa oquin cuacën. Usa 'ixunbi cana canitancēxun xura 'aish 'ēx 'iá acama ēancën. ¹²Espejo upíirama 'aínu upí oquin anun 'ñu iscēma usaribi oquin cananuna uisaira cara Nucën Papa Diosan sinan 'icē quixun camaira 'unaniman. Usa 'aínbi cananuna aín nētēnu 'ixúinra 'unánti 'ain. Bérí cana camabiira 'unaniman. Usa 'ixunbi cana 'unánti 'ain, an 'ē 'unáncēsaribi oquin. ¹³Bètsi ñucama cēñúcēbēbi cananuna nux cēñútimoí abē 'aish Nucën Papa Diosmi catamēti 'ain. —Cananuna ēnē Nucën Papa Diosan nētēnuax cēñútimoí 'iti 'ai —quixun 'unani cananuna cuēēinra cuēēnti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi cēñútimoí bètsibē nuibananti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamēti cuēēanan abē nētētimoí 'iti sinani cuēēnfbí cananuna bètsibē nuibancē cupíira cuēēinra cuēēnti 'ain.

Unin 'unáncēma banan banati ñui quicē bana

14 ¹Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain. Nuibanan camina Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsu bètsi bètsi ñumi 'anun 'amiti cuēēnti 'ain. Bètsi ñu 'ati cuēēncēsamaira oi camina an mi sinánmicēxun aín bana upí oquin unicama ñuixunti cuēēnti 'ain. ²Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacē uni, ax ca unin uisai cara quia quixun cuanunmabi Nucën Papa Dios rabi an cuanun banaia. Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx ca ax unin cuacēma banan banaia. ³Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixuncē uni an axa Jesucristomi catamēcē unicaman ami catamēquin an cacēsabi oquin 'anun 'unánmia. 'Unánmianan ca ñu upíshia 'anun cushioquin 'ēsēia. 'Ēséanan ca masá nuitutiabi sinanamiquin upí oquin sinánmia. ⁴Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacē uni ax ca axbi Jesucristo upiti sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixuncē uni an axa Jesucristomi catamēcē unicaman ami catamēquin an cacēsabi oquin 'anun 'unánmia.

⁵Mitsúxmi unin cuacēma banan banati cana 'ēx cuēēnin. Usa 'aínbi cana mitsúxmi usai banati cuēēncēsamaira oi mitsúnmi Nucën Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixunti cuēēnin. Unin cuacēma banan banaquinbi uisai quicē cara a bana 'icē quixun ñuixuncēxunma ca bètsi unin uisai quicē cara quixun 'unántima 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicēxuinshi ca unin 'unánti 'icën. Usa 'ain ca ami catamēcē unicama Jesucristo cuēēncēsabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana 'unáncē unin uisai quicē cara quixun raíri ñuixunti 'icën. ⁶Ēn xucéantu, ēsaquin cana mitsu cain. Mitsu isi cuanx Nucën Papa Dios rabi unin cuacēma banan banaquinbi, an 'ē sinánmicē ñu

mitsu ñuixuncëma 'ianan usai ca axa Jesúsmi sináncë uni 'iti 'icë quixun caíma, 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsu upí oquin sinánmiquin 'ësëima, 'ianan aín bana ñuiquin mitsu 'unánmicëma 'aish cana upitimi Jesúsmi sinánun mitsu 'aquincëma 'itsían.

⁷Ënëx ca ësa 'icën. Unían paca 'imainun arpasa, a upí oquin banaocëbë-tanma ca uni itsin uisai quiquin cara bana oia quixun 'unanima. ⁸Bëtsían upí oquin manë xo bana ocëbëma ca suntárucama —cananuna 'acananti 'ai —quixun 'unanima mëniocatima 'icën. ⁹Usaribi oquin ca mitsúxmi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbëtan uínbi a bana cuatima 'icën. Usa 'aish camina ñancábi banati 'ain. ¹⁰Camabi menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaía quiabi ca an a bana 'unáncë uni an a bana cuatia. ¹¹Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín bana uisai cara quia quixun cuacëbëtanma —ax ca 'ën aintsima 'icë —quixun sinánti 'icën. 'Ënribi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun sinánti 'ain. ¹²Mitsux asérabi bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iisa tanquin camina añu 'aquin caramina camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax cuëncësabi oi 'inun sinánmiti, a ñuishi 'ati 'ain.

¹³⁻¹⁴Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucën Papa Dios rabiquinbi uisai carana qui quixun 'unaniman. Usa 'ain ca axa unin cuacëma banan banacë uni, an unicama ñuixunuxun uisai cara a banacama quia quixuan a 'unánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'icën. ¹⁵Usa 'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucën Papa Dios rabi 'ën cuacëma banan banaibi 'ën cuacë banánribi banati 'ain. A rabi cana 'ën cuacëma banan cantanan 'ën cuacë banánribi cantati 'ain. ¹⁶Unin cuacëma banan banaquinmi Nucën Papa Dios rabiabi ca min bana cuaquinma an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucën Papa Dios rabiti sinántima 'icën. ¹⁷Minmi a banan Nucën Papa Dios rabiicë axa asábi 'aínbi camina bëtsi uniribi upitia Jesúsmi sinánun 'aquiniman. ¹⁸Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banain. 'Ën usai banati 'unáncë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain. ¹⁹Usa 'aíshbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain, unin cuacëma banan 'itsaira banati cuëncë-samaira oi unían cuacë banan banati cuëñin. A banan 'itsamashi banaquinbi unicama atun cuaisabi oquin 'unánmiti ca asábi 'icën.

²⁰Ën xucéantu, tuáratsunën sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'aísha tuáratsu 'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi camina bëtsi ñucama sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin sinánti 'ain. ²¹Nucën Papa Diosan bana cuëñeo ca ësaí quia: “Bëtsi banan banaquin cana ënë unicama ñuixunbi 'ain, bëtsi nëtënu 'icë unin ca ën 'imicëxun atu cati 'icën. Usaquian cacëxbi ca 'ëmi sinántima 'icë quiax ca Nucën 'Ibu Dios quia”. ²²Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma banan banaia cuaquinbi ca raírinën uisai cara quia quixun 'unánquinma a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesucristomi sináncëma unin a bana cuaquin sinánti 'icën, Nucën Papa Diosan 'imicëx sapi ca banaia quixun. Usa 'aínbi ca an sinánmicëxuan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uníxa banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëisama tancë unicaman a bana cuaquinbi asérabi ca usa 'icë quixun sinanima. ²³Aín bana cuacë 'aíshmi mitsux timéax camáxbi Nucën Papa Dios

rabi unin cuacēma banan banacēbē ca an mitsúxmi usai 'ia 'unáncēma uni raíri 'imainun axa Jesúsmi sináncēma uni raírinēx atsínti 'icēn. Atsínquin mitsúxmi usai banaia cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa —quixun sinánti 'icēn. ²⁴ Usa 'aínbi ca timéxunmi mitsun Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun bana ñuicēbē, axa Jesucristomi catamēcēma uni 'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncēma uni, ax atsínxun mitsúnmi ñuia cuaquin —a banax ca asérabi 'icēn, 'atima ñu cana 'ēn 'a —quixun sinánti 'icēn. ²⁵ —'Ēn unéxun 'acē ñuribi ca Nucēn Papa Diosan isaxa —quixun sinánquin ca a ñucama chiquinaquin Nucēn Papa Dios rabi 'icēn. Rabianan ca —asérabi ca Nucēn Papa Dios mitsubē 'icē —quiti 'icēn.

Timéax sharáruima banati bana

²⁶ 'Ēn xucéantu, timéax camina ěsai 'iti 'ain. Raírinēx camina 'iisa tani cantati 'ain, raírinēn camina Nucēn Papa Diosan bana ñuixunti 'ain, raírinēn camina aña cara Nucēn Papa Diosan mitsu sinánmíaxa a ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina raírinēx unin cuacēma banan banati 'ain, raírinēn camina uisai quicē cara a bana 'icē quixun ñuixunti 'ain. Timéxun caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani Jesucristo cuēncēsabi oi 'inun sinánmiananti 'ain. ²⁷ Usa 'ain camina unin cuacēma banan Nucēn Papa Dios rabi banatisa tani, rabētaxēshi banati 'ain. 'Ianan camina rabé 'imainun achústaxēshi banati 'ain. Usa 'aíshbi camina achúshi achúshitaxēshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicē cara a bana 'icē quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniama ca bētsi unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icēn. ²⁸ An uisai quicē cara a bana 'icē quixun ñuixunti 'aíma 'ain camina uni timécē anuax Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banatima 'ain. Usari banaima camina min nuitu mēuishi ami sinani Nucēn Papa Dios rabi abē banati 'ain. ²⁹ Usaribi oquin camina Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana ñuixuinisa tanquin rabéxuinshi unicama ñuixunti 'ain. Ñuixuanan camina rabé 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain. Ñuixunia camina raírinēn —a unin banax cara asérabi Nucēn Papa Diosan sinánmicēxa quicē 'icē —quixun cuati 'ain. ³⁰ Usa 'aínbi ca an bana ñuixuncē uni, uni itsínribia bana ñuixuinisa tania isi, nētéti 'icēn. ³¹ Usoquin camina uicamax caramina Nucēn Papa Diosan sinánmicē 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti 'ain. Usoquin bana ñuixuncēx camina camaxunbi upí oquin Nucēn Papa Diosan bana 'unani ami cushicē 'iti 'ain. ³²⁻³³ Nucēn Papa Diosax ca aín unicamaxa timéax an bana ñuixuncē unían ñuixuncēxun bana cuatima raíri sharáru banati cuēnima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixuinisa tanquinbi tēnēpaínti 'icēn.

Uínu cara timētia, anuax ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax ěsai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain. ³⁴ Axa Jesucristomi catamēcē unicama timécē 'ain ca xanu banatima 'icēn. Usa 'ixun ca bēbu uníxa banaiashi cuati 'icēn, Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsabi oquin. ³⁵ Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xanun aín bēnē ñucáti 'icēn. Axa Jesucristomi catamēcē unicama timécē anuax xanux banati ca upíma 'icēn.

³⁶ Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucēn Papa Diosan aín bana 'unánun 'imíama 'icēn. —Nuínshi cananuna aín bana 'unani —quixun camina

sinántima 'ain. ³⁷Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë 'imainun a aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë unicama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuënëoxuncë banacama, ënëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acë 'icë quixun. ³⁸Ui unin cara usaquin sinánquinma —anbi sinani ca Pablo quia —quixun sinania, a uni camina —asérabi ca aín bana 'icë —quixun sinántima 'ain.

³⁹'Ën xucéantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë 'iti camina sinánti 'ain. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Dios rabia unin cuacëma banan banaxma 'inun uni catima 'ain. ⁴⁰Usa 'aínbi camina micamax timéax sharáruí banatima, bëtsix paían quimainun caini upí oquin sinani banati 'ain.

Bamaxbi Jesús baísquia

15 ¹'Ën xucéantu, 'ën mitsu ñuixuncë Jesucristo ñui quicë bana, anúan unicama ainan 'inun Nucën Papa Diosan iémiti, a bana cana mitsu sinánmitëcëinsa tanin. A bana upí oquin cuati camina Jesucristomi cata-mëtancëx ax quicësabi oi 'in. ²'Ën mitsu ñuixuncë bana manucëma 'ianan a bana quicësabi oi 'i camina min ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosnan 'inun iémicë 'ain, asérabi cëmëima ami catamëcë 'aish.

³Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman 'ë unánmicë bana, a paínmi 'unánun quixun cana ësaquin mitsu cacën: Nun ñu 'aisama 'acë nu tērënxunux ca Cristo bamacëxa. Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia. ⁴Bamacëa maíncancëxbi ca rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiacëxa. Usaía 'iti ñuiquin ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin cuënëocëxa. ⁵Baísquitancëx ca Pedromi chiquiracëanan aín 'unánmicë unicama, mēcën rabé 'imainun rabé uni, amiribi chiquiracëacëxa. ⁶Usai 'itancëx ca 'aisamaira, quinientos uni timécë acamamiribi chiquiracëacëxa. A unicamax ca raíri bamacëxa. Aín patsanëx ca bamacëma paín 'aish tsotia. ⁷Usai 'ianan ca Jacobomiribi chiquiracëanan an aín bana ñuixunun caíscë unicamamiribi chiquiracëtëcëancëxa.

⁸Acamami chiquiracëtancëx ca 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 'Ëx aín 'unánmicë uni 'icëmabi ca an 'ë ami sinánun sinanamiacëxa. Usa 'ain ca acamami pain chiquiracëa 'aish 'ëmiribi chiquiracëacëxa. ⁹'Ëx axa Jesucristomi cata-mëcë unicama bëtsi bëtsi ocë 'aish cana 'ëx Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíribë sënëmma 'aish acama meuraira 'ain. Usa 'aish an caíscë uni 'iisama 'icëbi ca 'ë aín bana ñuixunun cacëxa. ¹⁰Nucën Papa Diosan nuibaquin 'imicëx cana 'ëx bëräma 'iásama 'ain. Nancáma ca 'ë aín uni 'imiacëxa. 'Imicëxun cana aín 'unánmicë unicaman 'acësamaira oquin a ñuiquin unicama ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'ënbi 'acëma 'ain, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi cana 'an. ¹¹A aín bana ñuixunun Jesusan caísa unicaman ñuixuncë banasaribi ca 'ën unicama ñuixuncë bana 'icën. Nun a bana ñuixuncëxun cuati camina —a banax ca asérabi 'icë —quixun sinani Jesucristomi catamëacën.

Bama 'aishbi ca uni baísquiti 'icë quicë bana

¹²¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacëxa —quixun ñuixuncëxbi caramina uisa 'aish mitsu raírinëx uni isa bama 'aish baísquitima 'icë quin?

¹³ Bama 'aísha Jesucristo utēcēncēbē uni baísquitima 'ain ca Cristo baísquiama 'itsíanxa. ¹⁴ Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncē bana cēmē 'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi catamēcē axribi ca ñancáishi 'itsíanxa. ¹⁵ Cristo baísquimiama 'ain cananuna —Nucēn Papa Diosan ca Cristo baísquiaciēxa —qui cēmētsian. Unicamaxa ax utēcēncēbē baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. ¹⁶ Uni bama 'aíshbi baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. ¹⁷ Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi ami catamēti ax ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain camina mitsun ñu 'aisama 'acēcama tērēncēma 'aish usabi 'itsían. ¹⁸ Cristo baísquiama 'ain ca axa ami catamēti bama unicamax abēma 'itsíanxa. ¹⁹ Aín nētēnuaxribi cana ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ēnē nētēnuaxēshi Cristonan 'iti sináncē 'aish cananuna uni raíri 'icēsamaírai masá nuituti bēnētsian.

²⁰ Usama ca. Batatancēxbi ca Cristo asérabi baísquiaciēxa. Cristo baísquiaxaribiti ca axa ami catamēcē unicama bama 'aíshbi ax utēcēncēbē baísquinuxun 'aia. ²¹ Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni bamaia. Usaribiti ca achúshi uni baísqui cupí axa ami catamēcēcama bama 'aíshbi ax utēcēncēbē baísquiti 'icēn. ²² Adanēn ñu 'atima 'a cupí ca aín rēbúnquicama ñu 'atima 'ai bamaia. Usa 'aínbi ca Cristonan 'aish uni bama 'aíshbi baísquitancēx tsóti 'icēn. ²³ Nucēn Papa Diosan mēnfosabi oi ca Cristo pain baísquiaciēxa. Baísquitancēx naínu cuan 'aísha ax utēcēncēbē ca aín unicama baísquiti 'icēn. ²⁴ Nucēn Papa Dios axēshia 'Apura 'inun, ca Cristonēn utēcēnquin ñunshin 'atima 'imainun an Nucēn Papa Dios quicēsama oquin ēnē nētēnuxun uni sinánmicē cushicama cēñuti 'icēn. ²⁵ Nucēn Papa Diosan 'imicēxun ca Cristonēn 'Apu 'ixun axa ami nishcē unicama 'ibuaquin ax quicēsabi oquian 'anun 'imiti 'icēn. ²⁶ Usotancēxun ca uni batatima oquin 'imiti 'icēn. ²⁷ Nucēn Papa Diosan 'imicēx ca Cristo camabi uni, camabi ñu aín 'ibu 'ia. Usai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo quia. A bana quicēsabi oi Cristo ax Nucēn Papa Diosan 'imicēx camabi uni, ñu, acaman 'ibu 'aíshbi ca ax Nucēn Papa Dios, an camabi ñun 'ibu a 'imicē, aín 'ibuma 'icēn. ²⁸ A camabi uni 'imainun camabi ñun 'Ibu 'imicē 'ixun, ca Cristonēn Nucēn Papa Dios —mix camina 'ēn 'Apura 'ai —quixun canuxun 'aia. Usai 'icēbē ca Nucēn Papa Dios aín unicama 'imainun uisa ñu cara, aín cushi 'iti 'icēn.

²⁹ ¿Uni bama 'aish Cristo utēcēncēbē baísquitima 'ain cara uisax uni raírinēx axa Jesucristomi catamēcē unicama bama abē 'iti sinani nashimicē 'iti 'ic? Ca 'itsíanxma. ³⁰ Bama 'aísha uni baísquitima 'ain carana uisa cupí unían 'ē bētsi bētsi ocēxunbi Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana 'acēma 'itsían. ³¹ 'Ēn xucēántu, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'amicēxun 'ēn micama a ñuiquin bana ñuixuncēx camina ami sinan. Mitsúxmi ami sináncē cupí cana cuēñinra cuēñin. Usa cupí cana cuēñi quixun 'unáncēsaribi oquin cana 'unanin, 'ēx Jesucristonan cupí cana uinu carana 'ai, uinu carana cuani anuax sapi cana bamati 'ai quixun. ³² Efeso ēmanu 'icē unicamax pianancē ñuinasa 'aish, 'ēmi nishcēxunbi Cristo ñuiquin a unicama bana ñuixunia ca acaman 'ē bētsi bētsi oxa. Usa 'aínbi ca batatancēxa Cristo baísquiama 'aínbi 'ēx unin bētsi bētsi ocē 'inuxun bana ñuixuncē ax ñancáishi 'itsíanxa. Unia bama 'aish Cristo utēcēncēbē baísquitima 'ain cananuna uni raírinēxa quicēsaribiti ēsai quitsían: “Bētsi nētēnbi cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bama-cēma pain 'ixun pucháquin pianan xēai nux cuēñcēsa oíshi 'iti 'ain”.

³³ 'Atimati banacë unínma mi parania ca bërúancat. Ēsaía uni quicë bana ax ca asérabi 'icën: “Upí 'ixunbi 'atimatia bëtsi banaia cuaquin ca unin 'atimaquin sinánquin ñu 'atima 'ati 'icën”. ³⁴ Micama raírinën uisai 'iti cara Nucën Papa Dios cuëñia quixun sináncëma 'ixun camina ñu 'atima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aishmi rabínun quixun cana ësaquin mitsu cain. Usa 'ain camina ami sinanati ax cuëñcësabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Uisai cara uni bama 'aishbi baísquti 'icë quicë bana

³⁵ Raíri unix sapi ca quti 'icën: —¿Uisai cara uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquti 'ic? ¿Baísqiux cara uisa uni 'iti 'ic?” ³⁶ Usaía quicë uni ax ca bana cuacëma unisa 'icën. Ēnëx ca ësa 'icën. Unían 'apácëx ca ñu ënxë aín íxa cotanun aín nami chëquia. ³⁷ Trigo 'apánan bëtsi ñuribi 'apáquin ca unin aín i 'apáquinma aín bëruiishi 'apatia. ³⁸ An mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan ñu ënxë 'apácë anua aín i comiquin canimia. Bëtsi bëtsi ñu ënxë ca aín íxa uisa cara, usa 'itánun canimia. ³⁹ Camabi ñux ca mësçú 'icën. Unix ca ñuina iscësama 'icën. Men nicë ñuinanëx ca ñu pëchiñu iscësama 'icën, ñu pëchiñunëx ca bacanu 'icë ñuina iscësama 'icën. ⁴⁰ Naínu 'icë ñux ca menu 'icë ñu iscësama 'icën. Naínu 'icë ñux ca upí 'icën, 'imainun ca menu 'icë ñuxribi upí 'icën. Usa 'aishbi ca naínu 'icë ñun upí ax menu 'icë ñun upí iscësama 'icën. ⁴¹ Usa 'ain ca barín pëcacë ax bëtsi 'icën. 'Uxën pëcacëribi ca bëtsi 'icën. Usaribiti ca 'ispan pëcacë bëtsiribi 'icën. Usa 'ixun ca camabi 'ispan bëtsin pëcacësaribi oquin pëcaima. Usa 'aishbi ca camáxbi upí 'icën. ⁴² Usaribiti ca uni bama 'aish baísquticë, ax bamacëma pain 'aish uni 'icësaribiti 'itima 'icën. Uni bamacë maíncë ax ca aín nami, aín xo acamax chëquia. Usa 'aishbi ca baísqutancëx chëquitëcënux bamatëcëntima 'icën. ⁴³ Bamacë maíncëx 'aisama 'itancëxbi ca baísqi upíra upí 'iti 'icën. Bamacë maíncëx aín cushi 'aíma 'itancëxbi ca baísqi cushi 'iti 'icën. ⁴⁴ Ēnë menua tsócë unicamax ca aín nami, aín xo, acamax chëquiti 'icën. Usa 'aishbi ca bama 'aish baísqutancëx aín nami, aín xo, acamax bëtsi 'aish chëquitima 'icën. Axa chëquiti nami, xo acamañu 'íá 'aishbi ca axa chëquitima nami, xo, acamañu 'inuxun 'aia.

⁴⁵ Acama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësaí quia: “Nucën Papa Diosan a pain unio uni, Adán, ax ca sinánñu 'ianan banañu 'ianan an ñu 'ati 'iacëxa”. Usa 'aínbi ca Cristo, Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucën Papa Diosan 'inun uni iémiquin abë chëquítimoí nëtétimoia tsónun 'imiti, a 'icën. ⁴⁶ Axa chëquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icën. Axa chëquiti namiñu pain 'itancëx ca uni axa chëquitima namiñu 'iti 'icën. ⁴⁷ A pain unio uni ax ca me 'acë 'iacëxa. A caxua ucë ax ca me 'acëma, naínuaxa ucë, Nucën 'Ibu Jesucristo, 'iacëxa. ⁴⁸ A pain uniocë uníxa me 'acë 'iásaribi ca ënë menu 'icë unicama 'icën. Usa 'aínbi ca uicamax cara ainan 'icë acamax naínu 'icë Jesucristo, asaribi 'iti 'icën. ⁴⁹ A pain me 'acë uni ax ca namiñu 'ianan xoñu 'iacëxa. Usa cananuna nuxribi 'ain. Usa 'aishbi cananuna nux ainan 'aish Jesucristonën namisaribi 'iti 'ain.

⁵⁰ Ēn xucéantu, ësaquin cana mitsu cain, nucën nami, nucën xo, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën. Aín nëtënu 'icë ñucamaxa chëquitima 'ain ca chëquiti ñucamax anu 'itima 'icën. ⁵¹ Unin 'unánma ñu cana mitsúnmi 'unánun quixun ësaquin ñuin, camáxira cananuna bamatima 'ain. Bamacëma

'aishbi cananuna camáxbi bētsi 'iti 'ain. ⁵²Nuxnu bēriquicē usariishi cananuna bēnētishi aín manē banañua banocēbēishi bētsi 'iti 'ain. Usai 'i cananuna bama 'aish amiribishi bamatēcēntimoi baísquiti 'ain. Usai 'imainun cananuna bamacēmacama nuxribi bētsi 'iti 'ain. ⁵³Nun nami, nun xo, acama chēquiti 'aishbi cananuna bētsi 'aish nun nami, nun xo acama chēquitima 'ain. Usari ca nun nami, nun xo acamax bamati 'aishbi amiribishi bamatēcēntimoi 'iti 'icēn. ⁵⁴Nun nami, nun xo, acama chēquiti aishbia bētsi 'aish chēquitima 'ianan nun nami, nun xo, acamax bamatēcēntimoi 'icē 'ain ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo quiásabi oi 'iti 'icēn. A bana ca ēsai quia: “Bama 'aishbi ca baísquix uni bamatēcēntimoi tsóti 'icēn. ⁵⁵Usaía 'icēbē ca bamaquin anun unin paē tanti 'aíma 'iti 'icēn. Bama 'aishbi ca uni bamatēcēntimoi tsóti 'icēn”. ⁵⁶Aín 'ucha cupí ca unicama chēquinox bamaia. Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo anua ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara 'ucha 'icēn, uisa ñu 'ati cara upí 'icē quixun. A bana quicēsoi 'ima ca uni 'uchaia. ⁵⁷Usa 'aínbi cananuna Nucēn 'Ibu Jesucristo cupí nun 'uchacama tērēncē 'aish bamatimi racuētima ax utēcēncēbē baísquitancēx bamatēcēntimoi tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin cananuna cuēñquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun cain.

⁵⁸’Ēn nuibacē xucēantu, uisa ñu cara 'icēbēbi camina ēníma ami catamēti Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēsabi oi 'iquin aín bana unicama ñuixunti 'ain. Camina 'unanin, usaquinmi Cristonēan cushiocēxun 'acē ax ca ñancábimi 'acēma 'icēn. Usaquin 'unánquin camina ēnquinma mitsun 'acēsamaira oquin nētē camabi 'ati 'ain.

Axa Jerusalénu 'icē Jesucristomi catamēcē unicama curíqui buánmia

16 ¹Axa Jesucristomi catamēcē unicama curíqui 'inánti ñuiquinmi 'ē ñucácēxun cana mitsu cain, 'ēn Galacia menu 'icē unicama cacēsabi oquin camina mitsúnribi curíqui 'inánti 'ain. ²Domingo nētēcaman camina mitsu achúshi achúshinēn mitsúnmi bicē curíqui uiti caramina 'inánuxun nanti 'ai quixun upí oquin sinántancēxun min xubunuxun nanti 'ain. 'Ēx bēbacēbētan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain. ³Mitsúnmi nancē curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raíri caísti 'ain. Usa 'ain cana bēbaquin, 'ēn a unicama mitsúnmi nancē curíqui acēñun uisa cupí cara atux cuania quixun caquin cuēñēoxun quirica 'inánquin, Jerusalénua a buani cuantánun xuti 'ain. ⁴’Ēxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ēbē cuanti 'icēn.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ēmanu cuanti sinan

⁵Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancēx cana anuax mitsu isi cuanti 'ain. ⁶Cuantancēx bēbatancēx sapi cana mitsunu pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancēx anuax cuania camina 'ēn cuanti 'ē mēnóxuncanti 'ain. ⁷Inúquinshi mitsu isti cana cuēñiman. Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēncēbē cana mitsubē 'ēora pain 'i cuanti 'ain. ⁸⁻⁹Efeso ēnuxun 'ēn a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuēñi ca 'itsa uni Cristomi catamētia. Usaía 'icēbētanbi ca 'itsa uniribi 'ēn ñuicē bana cuaisama tanquin timanan 'ēn ñuixunxunma 'anun 'ē 'imitisa tania. Usa 'ain cana Pentecostes nētē utámainun Efeso ēma ēnu pan 'iti sinanin.

¹⁰’Ēn 'acēsaribi oquin ca Timoteonēn Nucēn 'Ibu Jesucristo ñuiquin unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina axa bēbaia upí oquin biti 'ain,

mitsubē 'aísha upí oquin sinani cuëënun. ¹¹ Usa 'ain camina a ñui uisaíbi banacantima 'ain. Axa nucën xucéantu raíribē aia cana cainin. Usa 'ain camina mitsubē 'itancëxa ënu unun anúan uti ñu 'inánan upí oxun xuti 'ain.

¹² Nucën xucën, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'è ñucácë, a ñuiquin cana mitsu cain, a cana axa Jesucristomi catamécë uni raíribëa mitsu isi cuantánun quixun can. Cacëxbi ca bërí cuainsama tanxa. Usa 'ain ca uinsaran cara cuanti 'icë quixun isti 'icën.

Pablonëan ashiquin bërúanxa 'icánun quixun ca

¹³ Mina 'atima ñu 'ai quiax bërúancaquin camina uisa ñu cara 'icëbëbi manutima Jesucristomi catamëti 'ain. Ami catamëti camina unimi racuëtima an cushiocë 'iti 'ain. Upí sinánñu unían sináncësa oquin camina sinánti 'ain.

¹⁴ Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati 'ain.

¹⁵ 'Ën xucéantu, camina 'unanin, Acaya menu 'icë raírinëxa 'icëma pan 'ain ca Estéfana 'imainun aín xubunu 'icëcamax Jesucristomi catamëacëxa. Ami sinánquin ca axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquinquin ñu 'axunia. —Ësaquin nun 'ati ënëx ca nun ñu mëëti 'icë —quixun ca sinánxa. ¹⁶ A unicamabë upí 'ianan camina aín bana cuati 'ain. An 'acësaribi oquin ñu 'acë unicama 'imainun an unicama 'aquinquin ñu mëëcë unicama camina abë upí 'ianan aín bana cuati 'ain. ¹⁷ Estéfanas, Fortunato, Acaico acamaxa mitsunuax 'è isi ucëbë cana cuëëan. 'Ëbëma 'ixunmi mitsun 'è 'axuntima 'aínbi ca a unicaman 'è ñu 'axuanxa. ¹⁸ Mitsúnmi xucéxa ucëbë cana cuëëan. Usaribiti camina mitsúxribi acama 'ënuu unun xuti cuëëan. Usa unicama camina ax ca upí uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

¹⁹ Asia menu 'icëcama axa Jesucristomi catamécë, acaman ca bërúanxmi 'inun mitsu camia. Aquila 'imainun Priscila 'imainun aín xubunu timécëcama, an ca Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun bërúinroxmi 'icánun quixun 'è mitsu camia. ²⁰ Axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamécë uni raíricamanribi ca mitsu bërúanxmi 'icanun camia. Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina nuibanani bërúanxa 'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

²¹ 'Ëx Pablo 'ixun 'ënbi cuëñeoquin cana bërúanx mi 'icanun cain.

²² Ui unín cara Nucën 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icën. Nucën 'Ibu Jesucristo axa uti cana 'ëx cuëënin.

²³ An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuëënin. ²⁴ Mitsúxribimi 'ësaribi Cristo Jesúsnan 'icë cana micama sinanin. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA BUÁNMITËCĒAN QUIRICA

Corintonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama
Pablonën quirica cuënëoxuan

1 ¹Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ca Jesucristonën 'ën a ñuiquin aín bana uni ñuixunun 'ë caísacëxa. An caísa 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin. Axribi Jesúsmi catamëcë 'aish ca nun xucën 'icën. Mitsúxmi Corinto ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun Acaya menu 'icëcama axa Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë, micama cananuna ënë quirica buánmin. ²Usa 'aínmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibacëx chuámarua bucucanti cana cuënin.

Tëmëraibi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonën ca

³Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icën. Camabi unin ca a rabiti 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios 'icën. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu 'imianan nu masá nuitutiabi upí oquin sinánmiti, a 'icën. ⁴Uisa ñu cara 'ia 'icëbënu a cupí tëmërai masá nuitutiabi ca Nucën Papa Diosan upí oquinu sinánun nu 'imia. An nu usaquin 'imicë cupí cananuna bëtsi uni nux 'icësaribitia tëmërai masá nuitutiabi, 'ë 'aquincësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mi 'aquinti 'icë quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi 'aquinun ca Nucën Papa Diosan nuxnu masá nuitutiabi upí oquinu sinánun nu 'imia. ⁵Jesucristonan cupí cananuna axa tëmërasaribi oi 'aisamairai tëmërain. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan, nuxnu Jesucristonan cupí, upíra oquin nu 'aquinia. ⁶Mitsúnmi —Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun 'unánan Jesucristomi catamëti mitsun 'ucha tërëncë 'aish aín uni 'inun cananuna tëmëraquinbi aín bana mitsu ñuixuan. Mitsúnmi Nucën Papa Diosan ca mitsu tëmëraíbimi cuënenun 'imiti 'icë quixun 'unánun ca an nuxnu tëmëraquinbi tanshiti cuënenun nu 'imia. Usaquin 'unánquin camina mitsun nux 'icësaribiti tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ënquinma tanshiti 'ain. ⁷Cananuna 'unanin, nux 'icësaribiti mitsux masá nuituti tëmëraibi camina Nucën Papa Diosan upí oquin sinánmicë 'ain. Usa 'ain cananuna, uisa ñu cara 'icëbëbi camina Jesucristomi catamëquin ënima quixun sinani, masá nuitutíma cuënin.

⁸ Ën xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu cain, Asia menuxun 'aisa-maira oquin têmëraquin cananuna sinan, cananuna tēnētima 'ai quixun. Usa 'ain cananuna bamati sinan. ⁹ Asérabi cananuna bamai quixun cananuna sinan. A ñucamax ca ësaquin nun sinánun 'iaxa: Nuxbi cananuna iétima 'ain, Nucën Papa Dios, an uni bamacëbi baísqumiti, ainshi ca nu iémiti 'icë quixun. ¹⁰⁻¹¹ Nuxnu bamati 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu iémiäxa. Usa 'ixun ca usabi oquin nu 'ati 'icën. Cananuna 'unanin, mitsúnmi a nu ñucáxuncëxun ca an 'acësabi oquin nu iémiti 'icën. 'Itsa unían a nu ñucáxuncëxuan, an nu iémianan nu 'aquincë cupí, nun upí oquin bana ñuixunia cuati ca ami sinánquin 'aisa-maira unin cuëenquin, asábi ca quixun caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

I. —ASERABIA NUCËN PAPA DIOSAN CAISCË 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONËN CA (1.12-7.16)

Uisa cupí cara Pablo Corintónu cuanma 'icë quicë bana

¹² Cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx nun nuitu upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi 'a quixun. Unicaman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían nu iscësamaira oquin camina usaínu 'ia mitsun nu isacën. Usaquin sinani cananuna cuëëinra cuëënin. Nunbi unin sináncësa oquin sinani cananuna usai 'icëma 'ain. Nucën Papa Diosan nu nuibaquin 'aquincëxëshi cananuna usai 'ian. ¹³⁻¹⁴ Nun cananuna mitsúnmi ënë bana cuaisama oquin 'axun mitsu paránuxun quirica buánmicëma 'ain. Nucën 'Ibu Jesús ucëbëmi mitsux abë 'icë isi cananuna —nun bana ñuixuan cupí ca atux Jesucristobë 'icë —quixun sinani cuëëinra cuëënti 'ain. Nux cuëëncësaribi oi camina, —Pablobëtan ca abë 'icë unicaman nu 'unánmiacëxa —quixun sinani, nu nuibati cuëënti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun upíra oquin 'unánti cana cuëënin.

¹⁵ Mitsúxmi usai nubë cuëënti 'unánx cana mitsu isi rabëti cuanti sinan, mitsúxmi nubë isanani cuëënun. ¹⁶ Macedonia menu cuanquin mitsu isbian-tancëxun Macedonia menuax utëcënquinribi mitsu isti cana sinan. Anu 'icëmi Judea menu cuanun mitsun 'ë 'aquinti cana sinan. ¹⁷ ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristonanma unix ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unanibi —cana 'ati 'ai —quia. ¿Mitsúnmi sináncëx carana 'ëx usa uni 'ain? ¹⁸ Usama cananuna nux 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'unania, nux —cananuna cuanti 'ai —quiquin cananuna —asérabi cananuna cuanti 'ai —quixun sinan. ¹⁹ Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristo, a 'ëbëtan Silvano 'imainun Timoteonë mitsu ñuixuncë, an ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unánquinbi —cana 'ati 'ai —quixun uni cáma 'icën. An ca axa quicësabi oquin 'aia. ²⁰ Nucën Papa Dios quicësabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús cupí sënëoncë 'iti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna Jesucristo cupí, aín bana cuaquin —ca usai 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Dios rabin. ²¹ Nucën Papa Dios ax ca an micama 'acësaribi oquin nuribi Cristomí catamëcë 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun 'imicë a 'icën. 'Imianan ca nuxnu asérabi ainan 'inun nu 'imiäcëxa. ²² Nux ainan 'aish cananuna xëñibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixunu 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.

²³ Nucën Papa Diosan ca 'ën nuitu mëu 'ën ësaquin sináncë 'unania, mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icë isti cuëëni cana mitsu isi cuanti sinanibi

cuancēma pain 'ain. Nucēn Papa Diosan ca 'unania, usa ca quixun. ²⁴ Jesucristomi upiti sinani camina mitsux ami cushicē 'ain. Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacēsa oími 'inun mitsu caiman. Jesucristomi upiti catamēcē 'aíshmi chuámashirua tani cuēēni upitax bucunun quixuinshi cananuna mitsu 'aquinsa tanin.

2 ¹ Mitsu masá nuitumiti rabanan cana mitsu isi bēnētishi cuantēcēntima sinan. ² ¿'Ēn mitsu masá nuitumia cara uin 'ē upí oquin sinánmiti 'ic? 'Ēn sapi cana mitsu masá nuitumia, usa 'aínbi camina mitsúinshi 'ē upí oquin sinánmiquin 'ē cuēēnmiti 'ain. ³ Mitsu isi cuaniami 'ē masá nuitumiti rabanan cana cuanquinma mitsu usaí quicē quiricashi buánmian. Buánmiquin cana sinan, 'ēx cuani masá nuitutíma cuēēnia isi camina mitsúxribi upí oquin sinani cuēēnti 'ai quixun. ⁴ Mitsu buánminuxun a quirica cuēēnoi cana mitsu sinani masá nuituti bēunan mēscuti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun quixun cana a quirica 'acēma 'ain. 'Ēn cana asérabi mitsu nuibatí quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacē uni aín 'ucha manumiti bana

⁵ Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acē unin ca 'ēishima micamaribi masá nuitumiaxa. ⁶ Timéxunmi mitsun 'ēn mitsu cacēsa oquin 'acē uni a camina usashi oxun ēnti 'ain. ⁷ Usaquin 'acēxa sinanatia camina aín 'acē ñu manuquin a nuibaquin aín masá nuitucē nētēmiquin, upí oquian sinánun 'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan. ⁸ Usaquin 'aquin camina axribia mitsubē timénun canan mitsun camina a nuibati quixuan 'unánun abē upíonanti 'ain. ⁹ Asérabi caramina Jesucristo cuēēncēsabi oquin 'aquin, 'ēn mitsu cacē bana cuaquin 'ati 'ai quixun 'unánun, cana a quirica mitsu buánmian. ¹⁰ Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi manumicēbētan, cana 'ēnribi aín 'ucha manuin. Axa 'ēmi 'uchacēbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucē cupí, 'ēnribi aín 'ucha manuan, Cristo cuēēncēsabi oquin. ¹¹ Usoquin manucēma 'icē ca ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an nu 'atimaquin sinánmiquin 'atimamiti 'icēn. Usa ca ax 'icē quixun cananuna 'unan. An usoquin nu 'atimaquin sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manui a unibē upí 'iti 'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bēnéa

¹² Troas ēmanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux bēbatancēxun, ax cuēēncēsabi oquin 'ēn ñuixuncēxun cuati ca unicama cuēēanxa. ¹³ Cuēēnia ñuixunti 'aíshbi cana nucēn xucēn Titobē mērananxma bēnēti, anu 'icē unicama ēbiani, Macedonia menu cuan.

Cristomi catamēti aín unicama cushi 'iti bana

¹⁴ Ñunshin 'atimanēn nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín bana ñuixun-xunma 'anun 'imitisa taniabi ca Nucēn Papa Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acēsabi oquinu aín bana ñuixunun nu 'imia. An ca aín 'acēsabi oquin nu 'aquinia quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun caquin a rabin. Uinu caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús ñuiquin aín bana ñuixunia, a banax ca asérabi upííra 'icē quixun unin sinania. ¹⁵ Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin ñuixuncēbē ca Nucēn Papa Dios cuēēnia. Nun

nu ñuixuncëxun cuatia raíri uni ainan 'inun iémicë 'imainuan raíri unix ami sinántisama tani iémicëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios nun nu a unicama nuíbaquin aín bana ñuixuncëbë cuëënia. ¹⁶ Axa ami sinántisama tancë unicamax ca nun nu Cristo ñuixuncëxun cuatíbi cuëënima, xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancë unicamax nun nu Cristo ñuixuncëxun cuati, ami catamëti —usai 'inux iémicë 'aish cana xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënia. ¿Usoquin unicama sinánmiquin bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic? ¹⁷ Itsa unin ca curíqui biti cupíshi Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinbi a bana quicësa oquin ñuiquinma bëtsi oquin ñuixunia. Usa 'aíshbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa 'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucën Papa Diosan nu aín bana ñuixunun caíscë 'ixun, axa cuëëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunun.

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucën Papa Diosan mënó bana

3 ¹ ¿Ësaquinu mitsu cacëxun caramina nux cananuna nubi rabiaccati quixun sinanin? Usama ca. Uni raírinën 'acësa oquin cananuna mitsu isi cuanquin, uisa uni caranuna nux 'ai quixun 'acë quírica buántima 'ain. 'Anan cananuna usa quíricami nu 'axunun quixun mitsu catima 'ain. ² Usaquin 'acë quírica isquinmabi ca nun nu mitsu bana ñuixuncë cupí unin mitsu isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icën. ³ Nun cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicë bana ax ca quíricanu tintan 'anan maxax paránu 'acëma 'aíshbi Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsun nitunu 'imicë 'icën.

⁴ Nucën Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana ñuixunun nu 'aquianxa quixun 'unánquin cananuna usaquin sinanin. ⁵ Nun cushínbi cananuna Cristo ñuiquin mitsu bana ñuixuan quixun quixun cananuna sinaniman. Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi cananuna mitsu aín bana ñuixuan. ⁶ Moisésnën usaía judíos unicama 'iti ñuiquin cuëñëo bana ca quia, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a ñuixunun Nucën Papa Diosan nu 'imíaxa. A banax ca quia, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca uni ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë upí 'iti 'icën.

⁷ Aín bashinuax maxax paránu Nucën Papa Diosan cuëñëocë bana a 'unánquian unin, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun sinánti, a bëi atu 'inani aia ca Moisés Israel unicaman aín bëmánan ichúquin bëténancëxun ami racuéquin ñachama 'icën. Usai 'ia iscasmacëxbi ca aín ichúcë ax munuira munu nëtëbuacëxa. ⁸ A bana Nucën Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira ca —Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tërécë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia —quicë bana ax 'icën. ⁹ Moisésnëan uni 'inan banaxa upíira upí 'aínbi ca a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ia. Usa 'aínbi ca a ñui quicë bana cuati Cristomi catamëti aín 'ucha tërécë 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'ain ca Moisésnën cuëñëo banasamaira 'aish Cristo ñui quicë banax upí 'ia. ¹⁰ Moisésnëan uni 'inan banaxa 'iasamaira oi ca Cristo ñui quicë bana upí 'icën. ¹¹ Nucën Papa Diosan 'ináncë bana uni 'ináncëbë ichutíbi ca Moisésnën bëmánan bënëtishi aín ichúcë nëtëbuacëxa. Usa 'ainbi ca Cristo ñuicë bana axira bëtsi banasamaira upí 'ain usai ami catamëtia uni upí 'iti ax nëtëtima.

¹²Cristo ñui quicë banaxa nëtëtimoí upí 'ain, usai 'i ami catamëtia ca uni upí 'iti nëtëtima quixun asérabi 'unánquin cananuna rabínquinma unicama ñuixunin. ¹³Aín bëmánan ichúcë axa nëtëtiamá Israel unibunën isia quiax ca Moisés bëmápucüacëxa. Moisés usai 'iá 'aínbi cananuna nux usai 'ima. ¹⁴Israel unibunën ca uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan atu upí 'imitisa tancëxunbi 'unánma 'icën. Usa 'aish ca bëmápucucësa 'iacëxa. Bërí nëténribi ca a bana isquinbi cuatima. Cristomi catamëquin cuni ca unin, uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan Moisés 'inan bana quicësabi oi 'inun aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánti 'icën. ¹⁵Bërí nëténbi ca Moisésnën cuënëo bana isquinbi uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania quixun 'unanima. ¹⁶Usa 'aínbi ca, Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánan ami catamëquin cuni 'unánti 'icën. ¹⁷Nucën 'Ibu Jesucristonën sináncësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun, upí oquin uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánan, Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i cuëñia. ¹⁸Usa 'ain cananuna bëmápucucësama 'ixun, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun 'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían pëcaquin espejo ichucësaribi oquin ca Jesucristonënbí asaribi 'inun aín upí nu 'inania. Usaquian nu 'acëx cananuna bërámanu 'á ñucama èuncubiani Jesucristo cuëñcësabi oi bëtsi sináñnu 'aish, asaribi 'in. Aín Bëru Ñunshin Upitanbia 'imicëx cananuna usai 'in.

4 ¹Èsoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbí nuibaquin sinanamixun ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun nu 'imiáxa. Usa 'ain cananuna masá nuituquin ènquinma aín bana uni ñuixunin. ²Uni itsimi unéxunu 'acë ñucama ènquin cananuna a 'áinu rabínti ñu 'atimaribi 'aiman. Uni paránti sinánquinma cananuna Nucën Papa Diosan banaribi bëtsi oquinma ax asérabi quicë banaishi uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cananuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun. ³Nun nu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun uni ñuixuncë 'aínbi sapi ca axa Jesucristomi catamëti iëtisama tancë unicaman a banax ca upí oquin cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën. ⁴Usaquin sináncë unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun, uisairai cara aín 'ucha tërécë 'aish Nucën Papa Diossaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun 'unanima. ⁵Nuxbi ñuiacaquin cananuna unicama bana ñuixuniman. Usoquin cananuna —Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë — quixun unicama bana ñuixunin. Nuxbi ñuiacaquinma cananuna Jesús, an nu nuibacë, an nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu ñuixunin. ⁶Nucën Papa Dios axa bëráma, “Bëánquibucë ca pëquiti 'icë” quiá, anbi ca Cristonëan nun nuitu mëúxun nu chuámashi tani cuëñquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun 'imiáxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

⁷Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi ax cuëñcësabi oquin 'ati 'ai quixuan unicaman 'unánun ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'ixúnu aín cushínbi ñu 'anun nu 'imia. ⁸Unían nu 'ati-mocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu 'aquincë cupí asábi 'ain. Uisa ñu

cara 'icëbëbi cananuna sináncasmai bënëtiman. ⁹Unin bëtsi bëtsi oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin bamatanun quixun mëëcëxbi cananuna bamaiman. ¹⁰Uinu caranuna cuani anuax cananuna Jesús 'iásaribiti, camabi nētēn tēmërai unin bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usaínu 'iabia Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën. ¹¹Jesusan ca nu iëmiqin 'aquinia quixun camabi unin isnun ca nun aín bana ñuixuncëbë uni raíri nētétima nu bamacatsi quiax 'ësénania. ¹²Aín bana ñuixuncë cupí nu bamamisa tani uni numi ësénanmainunbi camina mitsux nun nu ñuicë bana cuati Jesúsni cata-mēti nētétimoi Nucën Papa Diosnan 'inux iécë 'ain.

¹³⁻¹⁴Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísqumia, an ca usaribi oquin nuribi ainan 'icë Cristo utëcëncëbëtan baísqumiti 'icën. Baísqumitancëxun ca mitsubënu abë aín nētënu 'inun nu 'imiti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna —ainan 'inun an nu iëmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun unicama cain, bëräma Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin ësaquin cuënëosabi oquin: “Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun 'unánquin cana camabi uni —usa ca —quixun can”. ¹⁵Nun tēmëraqinbi mitsu bana ñuixuncëx camina 'itsaxira Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish cuëënin. Usai 'iquin camina mitsun 'itsaxuinra Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin, Nucën Papa Dios cuëënun.

¹⁶Usa 'ain cananuna masá nuituquinma aín bana ñuitiribi ëniman. Nucën nami axa abiira abi xëñibucëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan camabi nētēn ami catamēti cuëënun nu cushioia. ¹⁷Cananuna 'unanin, ënë nētënuaxnu tēmëracë 'aínbi ca a ñucamax bënëtishi cëñutia. Tēmëracëbi ca nun sináncë-samaira oquin Nucën Papa Diosan nux tēmëracë cupínu abë 'aish chuámarua tani cuëëinra cuëënun nu 'imiti 'icën. ¹⁸Usa 'ixun cananuna nun bërúnbi iscë ñu 'aisamaira oquin sinánquinma unin iscëma ñu, uni nuibati, cëmëi banatima, upí sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun bërún nu iscë ñucamax ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca unin aín bërún iscëma, nun nuitu mëúnu sináncë ñucamax, Nucën Papa Dios rabiti, uni 'aquinti, acamax cëñútima 'icën.

5 ¹Cananuna 'unanin, bëräma unin 'á 'aísha xubu chëquicësaribiti ca nun nami anu nun bëru ñunshin 'icë ax 'ia. Usaía nun nami 'iti 'aínbi ca Nucën Papa Diosan chëquitimoínu anu abë 'iti a aín nētënu nu mënfoxuanxa. Ax ca unían 'acëma 'icën. ²Usai cananuna Nucën Papa Diosan nētënu 'iti 'ai quixun 'unani cananuna asërabí ënë nētënuax anu cuainsa tani bënëtin. ³Anuax cananuna ënë namima bëtsi namiñu 'iti 'ain. ⁴Enë nētënu 'aish cananuna paë tani masá nuituti bënëtin. Usa 'aish cananuna ënë namiñuma bëtsi nami bamatima, axa usabii 'iti, aañu 'iti cuëënin. ⁵Usaínu 'inúan an nu 'imicë ax ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca, usai cananuna 'iti 'ai quixúnu 'unánun aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.

⁶Usa 'ain cananuna an ca aín quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun sinani, Nucën Papa Diosni catamēti bënëtiman. Enëribi cananuna 'unanin, ënë nētënu 'aish, nun nami, nun xo acamax ió 'icëma pain 'aish, cananuna Nucën 'Ibu Jesús bë aín nētënuirama pan 'ain. ⁷A isímabi cananuna ënë nētënuax ami catamēti ax cuëëncësoi 'in. ⁸Usa 'aish cananuna —an ca abë 'inun nu 'imiti 'icë —quixun 'unani chuámashi tani cuëënin. Usai 'i cananuna ënë nētënu 'ima Nucën 'Ibu Jesús bë aín nētënu 'iisa tanin. ⁹Usa 'ain cananuna

ënë nētēnu 'aish 'icēsaribiti aín nētēnuxunribi ax cuēēncēsa oquin ñu 'ati cuēēnti 'ain. ¹⁰ Utēcēntancēxun ca Cristonēn unicama achúshi achúshi uisa-quin cara ēnē nētēnuxun ñu 'axa quixun isti 'icēn. Usoquin ca, atun ñu 'acē cara upí 'icē, cara upíma 'icē quixun isti 'icēn. Atun ñu 'acēsabi oquin istancēxun ca raíri ax cuēēncēsabi oquin 'acē, axa cuēēnun 'imianan raíri an aín bana quicēsabi oquin 'acēma uni a uisoquin cara 'ati 'icē usoquin 'ati 'icēn.

Uisai cara uni chuámarua 'iti 'icē quicē bana

¹¹ Usaquin ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn unicama ashúshi achúshi isti 'icē quixun 'unánquin cananuna ami racuēquin camabi unínribi 'unánun a ñucama ñuiquin bana ñuixunin. An nu sinánmicēsabi oquin cananuna bana ñuixuni quixun ca Nucēn Papa Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami mitsúnribi 'unánti cana cuēēnin. ¹² Nuxbi rabíacatēcēni banaquinma cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun 'unánquin axa nu ñui banacē unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca —nux cananuna upí 'ai —quixun uni sinánmisa tanquinbi aín nuitu upí 'iti sinanima. ¹³ Uni raírinēan, nux cananuna ñunshíncēsa 'ai quixun sinánmainunbi cananuna Nucēn Papa Dios ax cuēēncēsabi oquin ñu 'ain. Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux cananuna ñunshíncēma asábi 'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucēn Papa Diosmi sináncē 'inun, aín bana mitsu ñuixunin. ¹⁴ Cristonēn ca camabi uni 'itsaira nuibatia quixun 'unánquin cananuna a sinánquin —usa ca —quixun atu cain. Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aishbi ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi camabi unin 'ucha cupí bamacēxa. Usaía Cristo 'iá 'ain, cananuna tēmēraíbi nux cuēēncēsabi oi 'ima, ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain. ¹⁵ Aín unicamaxa ēnē nētēnuax atux cuēēncēsa oi 'ima, ax cuēēncēsabi oi 'inun ca Cristo, axa atu cupí bamatancēx baísqüia, ax camabi unin 'ucha cupí bamacēxa. ¹⁶ Bērāma uni isquin, ax ca unishi 'icē quixun sinan 'ixunbi cananuna bērí, uisa uni cara, —axribi ca Jesucristonan 'iti 'icē —quixun sinanin. Usaribi oquin —Cristo ax ca unishi 'icē quixun sinan 'ixunbi cananuna bērí Cristo ax ca asérabi Nucēn Papa Diosan Bēhicē, an nu ainan 'inun iémicē, a 'icē quixun 'unanin. ¹⁷ Usa 'ain ca uinu 'icē unix cara Cristomi catamētia ax Cristobē 'aish bētsi uni 'icēn. Usa 'ixun ca bēráma 'acēsa oquin sinántēcēnima. Bētsi oquin ca sinania.

¹⁸ Nucēn Papa Diosan 'imicēx ca axa Cristomi catamēcē uni usai 'ia. Cristo cupí nux abē upí 'inun ca Nucēn Papa Diosan nu 'imiacēxa. 'Imianan ca camabi uníxa abē upí 'inun aín bana ñuixunun nu 'imiacēxa. ¹⁹ Ēnēx ca ēsa 'icēn: Nucēn Papa Diosan ca Cristo cupía camabi uni abē upí 'inun mēnfocēxa. Mēnionan ca atun ñu 'atima 'acēcama a sinántēcēnuxunma tērēnxuanan, nun aín bana anun unicama abē upí 'inun ñuixunun nu cacēxa. ²⁰ Nux Cristonēn 'imicē 'ixun cananuna an sinánmicēsabi oquin mitsu ēsaquin cain, Nucēn Papa Dios anbia mitsu cacēsa 'inun: Nucēn Papa Diosbē upí 'inux camina min 'uchacama tērēncē 'inun Jesucristomi catamēti 'ain. ²¹ Cristo axa añu 'uchañumabi 'icēbi ca nun 'uchacama tērēncē 'inúan, nun 'ucha bitsi 'uchañuirasa 'inun Nucēn Papa Diosan 'imiacēxa, nux an iscēx 'uchañuma 'inun. Nuxnu abē 'imainuan Cristo axribi nubē 'icēbētanu ax cuēēncēsabi oquin 'anun ca Nucēn Papa Diosan nun 'uchacama a 'inánēcxa.

6 ¹⁻² Nucēn Papa Diosan bana cuēēnō ca ēsai quia:

Anúnmi 'ē ñucácē nētēn cana min bana cuan. Cuaquin cana anúnmi 'ēnan 'inux iéti nētēn mi iémian.

A bana quicēsabi oi ca bēřřibi anúan mitsun ñucácēxun cuati nētē a 'icēn, bēřřibi ca anúan mitsu ainan 'inun iēmīti nētē 'icēn. Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Diosbētan mitsu cain, an mitsun bana cuanan 'aquinsa tancēxun camina an mitsu 'aquinun axa cuēēncēsabi oquin a ñucāti 'ain.

³Uinu 'icē unínbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin cuaisama tanunma cananuna ñu 'atima 'aquinma Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquinshi 'ain. ⁴Bētsi bētsi onan numi nishquin unin tēmēramicē 'ianan uisa ñu cara 'icēbēbi bēnēquinma tanshiquin Nucēn Papa Diosan bana ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti 'icēn, nux cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun. ⁵Unían nu mēēanan sipuanan rařri uni numi tsuáquirumi-mainun 'aisamaira oquin ñu mēēanan, 'uxti tēanan 'acēñuma 'aish panancē 'ixunbi cananuna bēnēquinma tanshitin. ⁶Usa 'ixun ñu 'aisama 'ati sinán-quinma Nucēn Papa Diosan bana 'unáncē 'ixun ami nishíma unibē asérabi upí 'ianan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē 'ianan, parán-quinma asérabi uni nuibanan ⁷bētsi bana ñuiquinma, an cushiocēxuinshi aín bana ñuixunia isquin ca nux cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun camabi unin 'unánti 'icēn. An iscēx nun nuitu upí 'ixun cananuna racuēquinma uni itsiribi Cristomi sinánun 'aquinti 'ain. Usoquin 'aia ca numi manánquinbi unin 'unánti 'icēn, nun cananuna ñu 'aisama 'acēma 'ai quixun. ⁸Rařri uni nu ñui —a unicamax ca aín nuitu upí 'icē —quimainun rařrinēx-ribishi nu ñui 'atimati banaia. Usaribiti rařrinēx nun isanuna Nucēn Papa Diosan bana upí oquin ñuixuni quimainun ca rařrinēxribi nun isanuna Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma 'ai quia. Usaribiti ca rařri uníxa —Pablonēn bana ca asérabi 'icē —quimainun rařrinēxribishi —a banax ca cēmē 'icē —quia. ⁹—Uínbi 'unáncēma ca a uni 'icē —quiax nu ñui quicancēbēbi ca rařri —nun 'unáncē ca Pablo 'imainun abē 'icē unicama 'icē —quia. Bama-tisa 'aishbi cananuna iéan. Usai 'ínu upiti ami catamēti 'unánti cupía Nucēn Papa Diosan nu castícancēxbi cananuna bamacēma 'ain. ¹⁰Masá nuitucē 'aishbi cananuna chuámaruایشi 'ain. Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuiquin bana ñuixuncēx ca an a bana cuacē unicamax uni ñuñu 'icēsamaira oi chuámarua tani cuēēnia. Ñuñuma 'icēbi ca Cristonēn nubē 'ixun ax cuēēncēsabi oínu anun 'inun nu ñu 'inania.

¹¹Corintonu 'icē nucēn xucéantu, asérabi mitsu nuibaquin cananuna nux 'icēcama 'imainun nun sináncē ñucamaribi mitsu ñuixuan. ¹²'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacēsaribi oquin mitsun nu nuibaquin cati sináncēbētanbi camina nu cacēma 'ain. ¹³Usa 'icē cana unían aín bēchicē cacēsaribi oquin mitsu cain, 'ēn mitsu 'acēsaribi oquin camina 'ēribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucēn Papa Dios 'icē a 'ai quicē bana

¹⁴An ñu upíshi 'acē unin sináncēsaribi oquin ca an ñu 'aisama 'acē unicaman sinaníma. Usa 'ain camina mitsux Jesucristomi catamēcē 'ixun axa Jesucristomi catamēcēma unicamabētan atun cuēēncēsa oquin ñu 'atima 'ain. Nētēx ca imēbē mēscutíma. Usaribiti ca Cristonēn unicamax Cristonanma unicamabē nuianantima 'icēn. ¹⁵¿Cristonēn cara ñunshin 'atimanēn 'apúan sináncēsa oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¿Axa Cristomi catamēcē unin cara axa Cristomi catamēcēma unin sináncēsaribi oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¹⁶¿Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun cara atúnbi 'acē ñu

unin rabiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nucën Papa Dios, ax bamatimoi tsócë, a aín unicaman rabicë, ax ca mitsunu 'icën, axa ësai quiásabi oi:

'Ëx cana atubëbi 'ianan uinu cara atux cuania anuribi atubë 'iti 'ain.

'Ëx cana aín Dios a atun rabiti a 'ain, atux ca 'ën unibu 'iti 'icën.

¹⁷Ësairibi ca Nucën 'Ibu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabë 'ima 'ianan camina atun sináncësaribi oi 'icantima 'ain. Usai 'iquin camina 'ëx cuëncëma ñu 'atima 'ain.

Usai 'ia cana 'ënan mitsu 'imiti 'ain. ¹⁸'Imianan cana mitsun Papa 'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux, bëbu 'imainun xanucamaxribi, 'ën bëchicë 'iti 'ain. Usai cana mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7 ¹'Ën nuibacë xucéantu, a banacama nun cuanun ca Nucën Papa Dios quiacëxa. A banacama 'unánquin cananuna nun sinanën upíra oquin sinánun nun nuituribi upí 'ianan nun 'acë ñuribi upí 'inun camabi nètën bërúancati 'ain. Usai 'i cananuna aín bana cuati ainanshi 'aish ax cuëncë-sabi oíshi 'iti 'ain.

Corintonu 'icë unicamaxa sinana bana

²Mitsun nuitunënbi camina upí oquin sinánquin nu nuibati 'ain. Mitsu achúshibi cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna 'atimaquin sinánmicëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna paráncëma 'ain. ³'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin cana mitsu catëcënin, cana 'aisamaira mitsu nuibatin. Mitsux cuëncëbë cana 'ëxribi cuëënin, mitsux masá nuituti tëmëracëbë cana 'ëxribi masá nuituti tëmëracësa 'ain. ⁴Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana cuëënin. Usa 'aish cana, nux tëmë-raquinbi mitsun upí oquin 'aia cuati, chuámarua tani cuëënin.

⁵Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nuituan. Ënuax cananuna 'aisamaira tëmëran, numi uni nishcë cupí 'ianan mitsucëñun Titoribi sinani masá nuituti. ⁶Usai 'iabi ca Nucën Papa Dios, an uni tëmërai masá nuitutiabi chuámarua 'inun 'imicë, an Tito mitsunuax ënu unun mëníoxun nu chuámarua 'imíaxa. ⁷Tito ucë cupíshima, an mitsu ñuiquin 'ë cacë bana aribi cuati cananuna chuámarua tani cuëënan. Mitsunuax uxun ca Titon nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu isi cuëënanxa quixun. Nux mitsu isi cuanti cuëënanmi 'ën mitsu quiricanu cacë ñucama sinani masá nuitutími 'itsaira 'ëmi sináncancë, acama Titon ñuia cuati cana cuëënan.

⁸A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa 'aínbi cana, a quirica buánmiti ca 'aisama 'icë quixun pain sinánxunbi bërí 'unanin, 'aisamairai camina masá nuitucancëma 'ai quixun. ⁹Mitsúxmi 'ën buánmicë quirica isi masá nuitucë cupíma, mitsúnmi masá nuitutancëxunbi sinanacë cupí cana cuëënin. Nucën Papa Dios cuëncësabi oi camina usai 'ican. Usa 'ain ca nun mitsu buánmicë quirica an uibi 'atimaquin sinánmicëma 'icën.

¹⁰Aín 'uchacama cupí masá nuitutancëxa uni sinanati ca Nucën Papa Dios cuëënia. Sinanatancëx ca aín 'ucha tërécë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iécë 'ia. Usai 'itancëx cuëënquin ca —'ëx 'ën 'uchacama sinani pan masá nuituti ca asábi 'iaxa —quixun sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raíri aín ñu 'atima 'acë cupí masá nuituquinbi acama ëni ami sinanacëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'ima. ¹¹Nucën Papa Dios cuëncësabi oi masá nuitutancëxun camina 'ën mitsu cacë bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia

—quixun sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acé uni 'axunma 'anun cacëma 'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuéquin camina upí oquin mënñoti sinan. Camina 'ën mitsu isi cuanti cuëëanan, an ñu 'aisama 'acé uni upía 'inun 'ë mitsu cacësabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ën mitsu cacë ñucama upí oquin mënño quixun cana 'unanin. ¹² 'Ën mitsu quirica buánmiquin cana an ñu 'atima 'acé uni ashi sinánquin cuëñöcëma 'ain, ami ax 'uchacé uni aribishi sinánquin cana 'acëma 'ain. Nucën Papa Diosan iscëxun camina asérabi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi mitsun 'unánun cana a quirica mitsu buánmian. ¹³ Usa 'ain cananuna acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuëëan.

'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'licancë bana ñui cuëënia isi cuëëinra cuëëan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquin upí oquin sinánun 'imian. ¹⁴ Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí 'icé —quixun mitsu rabiquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacë bana axa cëmëma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacë banacamaxribi cëmëma 'iaxa. ¹⁵ Mitsúnmi axa bëbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicë, a sinánan an cacësabi oquinmi mitsun 'acé ñucama aribi sinánquin, ca an asérabi mitsu nuibatia. ¹⁶ Usa 'ain cana, mitsun camina asérabi upí oquin sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuëënin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

'Aquinsa 'icé uni upí oquin 'aquinti bana

8 ¹ 'Ën xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia nëtënu 'icé unicamax ca ainan 'aish ësai Nucën Papa Diosan sinánmicëx 'ia. ² Amia uni nishmainun bëtsi ñu cupíribi tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ëníma ca chuámaruaishi 'aish bucuia. Chuámarua 'ixun ca ñuñuma 'ixunbi cuëënquin ñuñu unin 'acësa oquin curíqui 'inánxa. ³ 'Ënbi cana uisoquin cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuëënquin ca a 'inánti a 'inánanbi ainan 'itia nancë aribi 'inánxa. ⁴ 'Itsa oquin ca ësöquin nu caxa:

—Nunribi cananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun. ⁵ Nun sináncësamaira oquin 'aquin ca Nucën 'Ibu Jesús pain —nux minan 'ixun cananuna mix cuëëncësabi oquin 'ati 'ai —quixun catancëxun Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin nun bana cuanan nun nu Jerusalénu buánun atun curíqui nu 'inánxa. ⁶ Macedonianu 'icé unían 'acé sinánquin cananuna an bëräma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi sënëonma cupí, a sënëonquin bitsia isía cuanun quixun Tito xutin. ⁷ Raírinëan 'acësamaira oquin camina upí oquin sinani Jesucristomi catamëanan, Nucën Papa Diosan bana 'unánquin a bana uni 'unánmiti 'unánan, asérabi chiquíshquinma cuëënquin ñu 'anan, asérabi nu nuiban. Usauquin 'axun camina raírinëan 'acësamaira oquinribi Jerusalénu 'icé unicama nuibaquin atu buánmiti curíqui timëquin nanti 'ain.

⁸ Usoquin 'ati cuëënquinmabimi 'anun quixun cana mitsu caiman. Macedonianu 'icé unicaman ca cuëënquin axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'inania quixunmi 'unánun quixuinshi cana mitsu can. Usoquin 'unánquin camina 'unánti 'ain, caramina asérabi Jerusalénu 'icé

unicama nuibati 'ai quixun. ⁹Uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Jesucristonën nu nuibatia quixun camina 'unanin. Mitsúxmi chuámarua 'ianan aín nētēnu xēnibua 'aínbi abē 'iti cupí ca ax aín Papan nētē upí ēbētsini ēnē menu ñuñuma 'inux uacēxa.

¹⁰Usa 'ain cana 'ën mitsu cacē cupímami mitsúxbi cuēenquin Jerusalénu 'icē unicama curíqui 'inánti sinan 'icē ēsaquin mitsu cain: bētsi baritian camina mitsun curíqui 'inánti sinani cuēēancēn. Usaquin sinánxun atu 'inánti curíqui biquinbi camina sēnéoncanma 'ain. ¹¹Sēnéonma 'ixun camina bēri sēnéoncanti 'ain. Uiti curíquiñu caramina 'icanin, a camina mitsúnbi sinánquin, mēsú 'inánti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuēēansabi oquin sēnéonquin 'inani camina cuēēncanti 'ain. ¹²Curíquiñu 'ixun unin 'inántisa tanquin 'inánti ax ca Nucën Papa Diosan iscēx asábi 'icēn. Usaribiti ca curíquiñuma 'ixun unin 'inántisa tanquinbi 'ináncēma, axribi Nucën Papa Diosan iscēx asábi 'icēn.

¹³Atu curíqui 'inántancēxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana mitsu caiman. Mitsux 'icēsaribitia atúxribi ñuñu 'iti cupíshi cana mitsu cain. ¹⁴Usa 'ain camina mitsux bēri ñuñu 'ixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usaribi oquin ca atúxribi ñuñu 'ixun mitsu ñuñuma 'icē 'inánti 'icēn. Usai 'i ca camabi uni ñuñu 'iti 'icēn. ¹⁵Usaribi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quia: “An piti 'itsa bicē, ainan ca tēxēcēma 'icēn. 'Imainun ca an 'itsamashi bicē, anribi pucháquin piaxa”.

Titocēñun abē 'icē unicama ñui quicē bana

¹⁶Nucën Papa Diosan sinánmicēxun ca 'ën 'acēsaribi oquin Titon mitsu nuibaquin 'aquinsa tania. An usaquin Tito sinánmicē cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —cain. ¹⁷‘Ēn mitsu isi cuantánun cacēx ca axribi cuainsaira tani cuēēanxa. Usa 'aish ca ax cuēēncēsabi oquin mitsu 'aquinuxun isi cuania.

¹⁸Bētsi uniribi —an ca upí oquin Cristo ñuiquin bana ñuixunia —quixuan camabi ēmanuxun 'unáncancē, aribi cananuna Titobē cuanun xutin. ¹⁹A uni ca camabi ēmanuxun axa Jesucristomi catamēcē unicaman ēnē ñu mēēti nu 'aquinia nubē cuanun caísaxa. Mitsúnmi usoquin 'ináncē isquian unicaman Nucën 'Ibu Jesús rabinun cananuna ēnē curíqui bixun Jerusalénu 'icē unicama 'inani cuanin. ²⁰Unían nunan 'inun a curíqui biisa sinánquin nu ñuiti rabanan ca a uni nubē cuania. ²¹Nun cananuna ēnē curíquicama mēcamaquinma upí oquin buánti 'ai quixun Nucën 'Ibu Diosan ismainuan unicamanribi 'unánti cananuna cuēēnin.

²²Tito 'imainun 'ën mitsu ñuixuncē uni, acēñun cananuna bētsi uniribi mitsunu cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamēcē 'aish nun xucën 'ixun nu upí oquin ñu 'axúanxa. Mitsun camina Jerusalénu 'icē unicama curíqui buánmisa tani quixun 'unani ca axribi mitsu 'aquini cuainsa tania. ²³An 'unáncēma unicaman —ui cara Tito 'icē —quixun ñucácēxun camina cati 'ain, —an Pablobētan ñu mēēquin mitsu 'aquinti uni ca ax 'icē —quixun. Canan camina abē cuancēcamaribi ñuiquian —ui cara —quixun ñucácēxun cati 'ain, acamax ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman xucēxa cuancē 'icē quixun. Cristonën 'imicē 'ixuan atun upí oquin ñu 'aia isquin ca —usa ca Cristonën uni 'icē —quixun camabi unin 'unania. ²⁴Usa 'ain camina ēnē unicama upí oquin bití 'ain. Mitsun usaquin 'aia cuaquin ca camabi

ëmanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, mitsun camina acama nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicë bana ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'icën.

**Axa Jerusalénuax Cristomi catamëcë unicama
buánmiti curíquia Pablonën ñuia**

9 ¹⁻² Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi cuëenquin axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmiti sináncancën. Usaquinmi sináncë cupí cana mitsu ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë unicaman curíqui timëti sinánxa —quixun Macedonia menu 'icë unicama cain. Usauin 'ën ñuia caquin ca Macedonianu 'icë unicaman mitsun 'acësaribi oquin 'ati sinánxa. ³ Usa 'aínbi cana 'ën mitsu ñuiquin atu cacë bana cëmë 'iti rabanan, ënë unicama mitsunu cuanun xutin, 'ëx quicësabi oía mitsun curíqui mëníocë 'iti cupí. ⁴ Macedonianu 'icë unían 'ëbë mitsunu cuanxun iscëxbi nun sináncësabi oquin mitsun 'acëma 'ain cananuna rabínti 'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma 'aish camina nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usaínu 'itima cupí cana ënë unicama mitsunu cuanun xutin. ⁵ Usa 'ain cana ënë unicama atux pain cuanxuan, mitsun sinánsabi oquin curíqui timëti 'aquinun quixun rëcuëonquin xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë cuancë unicaman 'unánti 'icën, nun sinánmicëxunmabi camina mitsúxbi cuëenquin curíqui Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.

⁶ Ësa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë uni, an ca aín bimiribi 'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an ñu bëru 'itsa 'apácë uni an aín bimiribi 'itsa bitsia. ⁷ Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu mëu upí oquin sinántancëxun 'inánti 'ain. Sinánquinbi 'inántisama tanquin camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni itsían mi cacëxuinshi 'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an asérabi cuëenquin uni ñu 'ináncë uni a nuibatia. ⁸ Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami sinani cuëëni bucuti mitsu 'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi usaribi oquin bëtsi uniribi 'aquinun mitsu 'inánti 'icën. ⁹ Usa 'ain ca axa ami sináncë uni ñui Nucën Papa Diosan bana cuëñeo ësairibi quia:

Upí oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa.

Usoquian 'acë a ca Nucën Papa Diosan manuquinma xëñibua 'aínbi sinania.

¹⁰ Nucën Papa Dios, an 'apátí ñu bëru uni 'ináncë, an ca 'apáxuan aín bimi piti oquin uni 'inania. Usaribi oquin ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi 'inánti 'icën, camabi nëténmi anun upí oquin uni 'aquinun. ¹¹ Usa 'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun buánmicë curíqui nun 'ináncëxun biquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. ¹² Usoquin 'aquinquin cananuna anun aín cuëëncë ñuñu 'inun 'inanin. Usaquin 'inánquin cananuna —asábi ca —caquin rabia Nucën Papa Diosmi sinánun acama 'aquinin. ¹³ Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun camina Cristonan 'ixun aín cuëëncësabi oquin 'ai —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca mitsun camina atu 'imainun uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'icën. ¹⁴ Usaribi oquin ca, Nucën

Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë cupí, atun mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. ¹⁵ ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi nu iéminuxa bamanun xuá, a sinani caranuna uisairai quiti 'ain? A sinánquin cananuna cuëenquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

—Aín bana ñuixunun Jesusan cá cana 'ëx 'ai —quíaxa Pablo quia

10 ¹ 'Ëx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acësaribi oquin mitsu nuibaquin upí oquin cati cana cuëenin. Uni raírinëx caísa quia, 'ëx mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi banain. Bëtsi ëmanuxun quirica buánmiquin cuni isana ñu caquin cacësa oquin mitsu cain. ² Usai quicëbë-tanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën isna axa 'ëbë nicë unibëtan, Nucën Papa Diosan sinánmicëma, nunbi sinánxun bana uni ñuixuni quixuan an nu ñuicë unicama, abë banaquin cati cana sinanin. 'Ën mitsu isi cuanxun ñu caquin catima cupía upitishi bananun camina a unicama uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti 'ain. ³ Asérabi cananuna nux unishi 'aíshbi ënë nëtënu 'icë unicama 'icësaribiti 'acanáman. ⁴ Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë ñu anúnribi nux 'acanáman. Nucën Papa Diosan cushínshi cananuna axa ami nishcë unicama usai 'iaxma 'inun nëtémiti 'ain. ⁵ Usaribi oquin cananuna unífan 'atimaquin nu ñuicë bana, 'imainun unin anbi sinánquin, Nucën Papa Diosan bana cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin sinánmicë banacamari, Nucën Papa Diosan cushínshi ñancaíshi 'itánun nëténti 'ain. Usa 'ain cananuna aín cushínbia 'imicëxun Cristo cuëencësabi oquinshi 'ati sinanin. ⁶ 'Ën mitsu cacë ñucamami mënfo-quin sënëoncëbë mitsunu cuanquin cananuna an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama sinananun 'ësëquin, atun 'aisama ñu 'acë a ëinsama taniabi ëmiti 'ain.

⁷ Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain. Asérabi camina Cristonan 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, nuxribi cananuna Cristonan 'ai quixun. ⁸ Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa, masá nuitumiquin 'uchoquin ñu caquinma ax quicësabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin 'anuan Jesucristonënbi 'imicë 'aish cana 'itsa oquin mitsu caíbi rabiniman. ⁹ Racuéoti cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi sináncanti cana cuëeniman. ¹⁰ Uni raírinëx caísa quia, 'ën quiri-canu cuënëocë bana ax cushi 'aínbi isana 'ëx mitsubë 'aish cushima 'ianan 'ëx quicësa oquin unin 'aisama 'ai quiax. ¹¹ Axa usai quicë unin ca 'unánti 'icën, 'uránxun quiricanën cacësa usaribi oquin cananuna mitsubë 'ixun mitsu cati 'ain. 'Anan cananuna quiricanu nun mitsu cacësabi oquin 'ati 'ain.

¹² An nu ñuicë unicamax ca atúxbi rabiakatia. Usairibi cananuna nux 'itima 'ain. Atun sináncësabi oi ca 'ia, atux ca bëtsibë tanánantishi cuëenia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia. ¹³ Atux ca atun sináncësabi oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncësabi oquinshi 'ain. An mëníoxuncësabi oquin cananuna mitsuribi aín bana ñuixuan. ¹⁴ Nunbi sináncë cupíma, Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncë cupíshi, cananuna mitsun ëmanu cuanxun aín banami 'unánun mitsu ñuixuan. Nucën Papa

Diosan mēñósabi oquin cananuna nun pain mitsu Cristo ñuiquin bana ñuixuancēn. ¹⁵ Bētsi unin 'aquincē cupía uni Jesucristomi sinania cananuna —'ēn bana ñuixuncē cupíshi ca usai 'iaxa —quixun caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi catamēquin ēnquinma ax quicēsabi oquin 'acē cupí, aín bana mitsu 'unánmitēcēni cuainsa tanin, Nucēn Papa Dios cuēēncēbē. ¹⁶ Usoquin mitsu amiribishi 'unánmitēcēntancēx cananuna mitsu 'ura 'icē ēmacama, anua unin bana ñuixuncēma, acamanu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuantí sinanin, nun 'unánmixunmabi uni itsían 'unánmicē, nun 'unánmicē isa quixun catima cupí.

¹⁷Ui unin cara —'ēn cana upí oquin 'ai —quixun sinania, an ca —Nucēn 'Ibu Jesusan 'amicēxuinshi cana upí oquin 'ai —quixun sinánti 'icēn. ¹⁸Axa rabiaccē uníxma, axa Nucēn 'Ibu Jesucristonēn iscēx upí 'icē uni, ax cuni ca asérabi upí 'icēn.

**Pablo 'imainun Jesucristonēn 'imicēxun isa
aín bana ñuixunia quicē unicama**

11 ¹Sinánñuma uni 'icēsai 'ēx rabiti banaiaibi mitsun 'ēn bana cuati cana cuēēnin. Usai banaiaibi 'ēn bana cuatibi camina 'icanin. ²Cristonainshi 'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bētsi unin bana cuatima aín bēnēn banaishi cuati ami sináncēsariibi oi, mitsux bētsi bana quicēsa oíma Cristo quicēsabi oíshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucēn Papa Diosan 'ē sinánmicēxun. ³Ax cēmēti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncēxa. Usaribi oquin sapi ca anu 'icē unicaman mitsu parania quixun cana 'itsa sinanin. Cristomi asérabi upiti catamēcē 'ixunbi sapi camina bētsi oquin sinánquin aín bana ēnti 'ai quixun cana sinan. ⁴Mitsun camina uni itsían nun 'acēsabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bētsi oquin ñuixuncēxun cuatin. Cuanan camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēma, bētsi ñunshinan sinánmicē unicaman mitsu ñuixuncēxun a bana cuatin. Cuanan camina Jesucristo cupía Nucēn Papa Diosan nu iémiti a bana pain cuaxunbi ēnquin bērí bētsi bana, unin ñuixuncē, aribishi cuacanin. ⁵Mitsúnmi, 'ēsamaira isa a unicama mitsun aín bana cuacē, ax 'icē quixun sináncēbēbi, cana 'ēn sináncēx 'ēx atu meuma 'ain. ⁶Ēx upíra upiti banati 'unáncē 'ixunmabi 'ēn ñuicē bana ax ca asérabi 'icēn, nun mitsu ñuixuncē banacama quicēsabi oi 'ia camina nu iscan.

⁷Ēn añubi ñucáquinma mitsu anun Nucēn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuncē cupí, sapi camina, mitsux ismina 'ēx meura 'imainun 'ē manámi 'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun sináncēx cara añubi ñucáquinma 'ēn mitsu bana ñuixunti 'aisama 'iax? ⁸Mitsu bana ñuixunti cupí cana bētsi ēmacamanu-xuan axa Jesucristomi catamēcē unicaman 'ináncēxun curíqui bian. ⁹Mitsubē 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucácēma 'ain. Macedonianuaxa ucē axa Jesucristomi catamēcē unicaman cuni ca 'ēn cuēēncē ñucama 'ē 'inánxa. 'Ēn mitsu 'acēsabi oquin cana mitsu ñu ñucátima 'ain. ¹⁰Cristonan 'aish cēmēquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icē unicamaxa atúinsa 'ē ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain. ¹¹¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ēn cana mitsu nuibatima quixun. Nucēn Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ēn mitsu nuibati quixun 'unania.

¹²Usoquinmi sináncancēbētanbi cana 'ēn 'acēsabi oquinshi 'ati 'ain. Mitsubē 'icē unicama, an nun ñuicē banama bana itsi ñuicē, acamax ca quia,

nux cananuna Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icësaribi 'ain, abë sënénribi 'aish. Nun 'acësaribi oquin ca Pablonën curíqui bitsia. A unicamaxa usai quitin rabanen cana curíqui bitsiman. ¹³A unicamax ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiixa —quiaux quia. Usai quibi ca asérabi usama 'icën. Cëmëquinshia an uni paráncë ca atux 'icën. ¹⁴Usaquin uni parania isíbi camina ratúcantima 'ain. Nunshin 'atimanën 'apu, Satanás, anribi ca aín bana isa Diosan banasaribi 'icë quixun sinánmisa tanquin uni parania. ¹⁵Usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicë uni, ax bëtsi unían iscëx an ñu upí 'acë unisa 'icën. Usa 'aishbi ca asérabi Nucën Papa Diosmi sinánquin ñu 'acëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'icën.

Jesusan bana ñuixuncë cupí Pablo tēmëra

¹⁶Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnma —sinánñuma ca —quixun 'ë sinánti cana cuëñiman. —Sinánñuma ca —quixun 'ë ñuiquinbi camina 'ën mitsu cacëxun cuati 'ain, an 'ë ñuicë unicamaxa 'icësaribiti 'itsamashi 'ëx rabiacamainun. ¹⁷Nucën 'Ibu Jesucristonën ca rabiacanun 'ë cacëma 'icën. Sinánñuma uni 'icësaishi cana rabiacatin. ¹⁸'Itsaira uníxa ënë nētënu 'icë ñuishi sinani rabiacacësaribi oi cana 'ëxribi rabiacati 'ain. ¹⁹Mitsun, nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi camina a unicamax banaia cuëñquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icëbi. ²⁰A unicaman atun cuëñcësa oquin 'acëxunbi camina mitsun tanshitin. Atun ca mitsu ñu mēëmianan, paránxun mitsun ñu bianan, mitsux camina meu 'aish atubë sēnénma 'ai quixun canan, mitsu bēdashcaia. Usaquin 'acëxunbi camina tanshitin. ²¹Nux cushima 'ixun cananuna mitsu usoquin 'acëma 'ai quixun sapi camina sináncanin.

Uni sinánñuma banacësa 'aishbi cana a unicama rabiacacësaribi oi 'ëx rabiacati 'ain. ²²¿Atúxëshi cara hebreo banan banacë uni 'ic? 'Èxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Israelnën rēbúnqui 'ic? 'Èxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Abrahamnën rēbúnqui 'ic? 'Èxribi cana usaribi 'ain. ²³¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma uni quicësaí cana quin, atun 'acësamaira oquin cana 'ën 'acën. Atux 'icësamairai cana bana ñuixuni tēmëracën, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin sipuacancëxa, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin rishquicancëxa, 'itsai cana bamaibi iéacën. ²⁴Mēcën achúshi oquin ca judíos unicaman 'ë treinta y nueve oquin rishquiacëxa. ²⁵Rabé 'imainun achúshi oquin ca 'ë manë xon rishquicancëxa. Achúshi oquin ca 'ë maxaxan 'acancëxa. Rabé 'imainun achúshiti ca 'ëx anun cuancë manë nunti nanëti nētëacëxa. Achúshi oi cana manë nunti nētëcëbë achúshi imé 'imainun achúshi nēténribi parúpapa nēbétinuax mēñuacën. ²⁶'En nicënuax cana 'aisamaira tēmëracën, bacan cuani 'ianan men cuaniribi. Bëtsi nētën cana bacamiquisa 'iacën, bëtsi nētën cana an ñu mēcamacë unin 'aisa 'iacën. Bëtsi nētën ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi 'ë bëtsi bëtsi oti sináncëxa. Bëtsi nētën ca ëma chanu 'icë unicamaribi 'ëmi tsuáquiruacëxa. Bëtsi nētën cana anu uni 'icëma menuax tēmëracën. Bëtsi nētën cana parúpapanuax tēmëracën. Bëtsi nētën ca axa —Cristonan cana 'ai —quibi cēmëcë unicamaxribi 'ëmi nishacëxa. ²⁷Ñu mēëi cana tēmëracën. 'Uxti tēanan cana 'acëñuma 'aish panancë 'ianan, shimanan, chupañuma 'aish matsin bamatisa 'iacën. Usai cana tēmëracën. Usa 'aish cana usabii 'in.

²⁸ Ënë ñucama 'imainun cana camabi nètën, camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama cara asérabi Jesucristomi catamëtia quixun sinani bënëtín. ²⁹ Uí unix cara ami catamëcë 'aishbi Jesucristomi manutia a uni cupí cana 'ëxbi Jesucristomi manucësa 'aish masá nuitutin. Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi catamëcë uni 'uchamicëbë 'ëribia usoquin 'acësa 'aish rabíanan an a uni 'uchamicë unimi nishín. ³⁰ 'Ëx rabiácátisa tani cana —'ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa —quixun sinánquin a rabi rabiácátí 'ain. ³¹ 'Ën mi cacë ax ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania. Ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín Paparibi 'icën, a ca camabi unin nètétimoquin rabiti 'icën. ³² 'Ëx Damasconu 'ain ca an Aretas cacë 'apu ñu mëëxuncë unin a 'apun suntárucama 'ëa chiquitia binun quixun, a ëma aín cënën xëcuëcama bëaramiacëxa. ³³ Usoquian bëaracancë 'aínbi ca caquí chanu 'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuë chararatsunën 'ë ëman 'apácancëxa. Usocëx cana 'iacëacën.

Namácësa oquian Pablonën isa

12 ¹ 'Ëx rabiácacë 'aishbi ca ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'aínbi cana 'ën namáquin iscësa oquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ismicë ñu 'imainun an 'ë sinánmicë ñu a ñuiti 'ain. ² 'Ën cana ësaía 'ia ñu 'unanín. Axa Cristomi catamëcë uni achúshínëx ca naí cata rabé 'ucë cuancëxa, Nucën Papa Diosan 'imicëx. Aín namibëbi cara cuancëxa, aín bëru ñunshínshi cara cuancëxa cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni 'iá ca catorce baritia 'icën. ³ A uni cara aín namibë cuancëxa, cara aín namibëma cuancëxa quixun cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa. ⁴ 'Ën cana 'unanín, an 'imicëx ca a uni Nucën Papa Diosan nètënu cuancëxa. Cuanxun ca uinu 'icë unínbia ñuitima bana cuacëxa, cuanan ca uinu 'icë unínbia chiquinaquin uni ñuixuntima bana cuacëxa. ⁵ 'Ëxbi ënë ñu ñui rabiácátisa 'aishbi cana 'ëxbi rabiácátiman. 'Ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa quixuinshi sinani cana rabiácátin. ⁶ Rabiácátisa tani 'ëx quicëxbi ca 'ën bana, cëmëma 'aish sinánñuma uni banacësa 'itima 'icën. Usa 'aínbi cana rabiácátima 'ain. 'Ëx rabiácátiamabi camina 'ën 'acë ñucama isanan 'ën bana cuaquin mitsun uisa uni carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin camabi unin 'ë 'unánti cana cuëënin.

⁷ 'Insíncë 'aish 'ën nami paëi 'ëx ubiti tëmëracë 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ëx aín nètënu cuanxun ñu iscë cupí rabiácátí rabanan usoquin 'ë 'iminun ñunshín 'atimanën 'apu ëanxa. ⁸ Rabé 'imainun achúshi oquin cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'ën ñucë ënëa 'ë térécaxunun quixun ñucan. ⁹ 'Núacëxunbi ca 'ë caxa: “'Ën mi nuiباقuin 'aquincëxun 'unani camina usashi 'iti 'ain. An —cushima cana 'ai —quixun sináncë uni, a cana 'ën cushínbi upí oquin ñu 'anun 'aquinín”. Usoquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upiti ami catamëquin ñucë 'ixunbi ñu 'anun 'ë 'aquinia quixun 'unani cana 'ëx ñucë 'aishbi cuëënin. ¹⁰ Usa 'aish cana Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixuncë cupí uni 'ëmi 'atimati banacë 'ianan ñuñuma 'ianan unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan numi uni nishmainun bëtsi ñu cupíríbi tëmëraquinbi bënëquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi cana Cristonën cushiocëxun ax cuëëncësabi oquin cushiñu 'ixun ñu 'ati 'ain.

Corintonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamami sinania Pablo bënëa

¹¹ Mitsúnmi 'ë rabiécëma cupí cana sinánñuma uni banacësari rabiacan. Mitsúxira 'ë rabi upiti banatisa 'ixunbi camina —Pablosamaira 'aish ca an

Pablo ñuicē unicama ěnĕx Nucĕn Papa Diosan uni 'icĕ —quixun sinĀnan 'ĕn bana isa ñancāishi 'icĕ quixun sinĀnquin a unicaman mitsu ñuixuncĕ bana cuacanin. Usauinmi mitsun sinĀncĕbĕbi cana 'ĕx a unicama meuma 'ain, 'ĕnbi 'aquinma, Nucĕn Papa Diosan aĭn cushin 'amicĕxuinshi 'ĕn 'acĕ cupí. ¹² Mitsubĕ 'ixun cana tĕmĕraquinbi tanshiquin, Cristo ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin 'acĕma ñu 'acĕn. 'Ĕn 'aia isquin camina, 'ĕx cana asĕrabi Nucĕn Papa Diosan aĭn bana ñuixunun caĭscĕ 'ai quixun 'unancĕn. ¹³ 'Ĕn bĕtsi bĕtsi ěmanu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama 'acĕsaribi oquin cana mitsu nuiban, mitsúxmi atusaribi 'icĕ. Usa 'aĭnbi sapi camina mitsúnmi curíqui 'inĀnti sinĀntisa tancĕxunbi 'ĕn bicĕma cupí masáquin sinĀncanin. 'Ĕn mitsun curiqui bicĕma axa 'aisama 'ain camina 'ĕmi masáquin sinĀnquinma a ñu manucanti 'ain.

¹⁴ Rabĕti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istĕcĕni cuanti cana sinanin. 'Ĕn 'acĕsabi oquin cana curíqui 'inĀnanmi 'ĕ ñu 'inĀncanun mitsu ñucátima 'ain. Mitsun 'ĕ ñu 'inĀnquinmabimi mitsun 'ĕ nuibati ashi cana cuĕĕnin. Aĭn bĕchicĕnĕn ca uni curíqui timĕxuntima 'icĕn. Aĭn papan cuni ca aĭn bĕchicĕ curíqui timĕxunti 'icĕn. Usa 'ain cana 'ĕx mitsun papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain. ¹⁵ 'Ĕx asĕrabi mitsu nuibati tĕmĕraquinbi cana Cristo cupí mitsux upí 'inun mitsu aĭn bana ñuixunquin, 'ĕn curíqui cĕñúanan 'ĕn cushi cĕñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ĕn mitsu asĕrabiira nuibacĕxunbi sapi camina 'ĕn 'acĕsaribi oquin mitsun 'ĕ nuibatiman.

¹⁶ Micama raĭrinĕx caĭsmina 'ĕn isna mitsúnmi 'ĕ 'itsaira nuibaquin 'aquinun quixun mitsu parĀnquin bana ñuixunquin ñu ñucácĕma 'ai quiĀx quin. ¹⁷ ¿An mitsu parĀnun carana uni xuan? Cananuna xucĕma 'ain. ¹⁸ Mitsu istĀnun cana Titocĕñun axa Cristomi catamĕcĕ uni itsiribi xuan. ¿Titon cara mitsu paranx? Titobĕtan ca axa abĕ 'icĕ unin mitsu parĀncĕma 'icĕn. 'Ĕn 'acĕsaribi oquin sinĀnquin ca atun ñu 'axa.

¹⁹ Nun usauin mitsu cacĕxun oquin mitsun nu nuibanun quixun isanuna ěsauin mitsu cai quixun sapi camina sinĀncanin. 'Aĭshbi ca usama 'icĕn. 'Ĕn nuibacĕ xucĕantu, cana mitsu cain, ami catamĕti ax quicĕsabi oĭshi 'inun cananuna Cristo cuĕĕncĕsabi oquin mitsu 'aquinsa tanquinshi ěnĕ ñucama mitsu ñuixuan. Asĕrabi ca usa 'icĕ quixun ca Nucĕn Papa Diosan 'unania. ²⁰ 'Ĕn mitsu isi cuanxun iscĕxbi sapi camina 'ĕn sinĀncĕsama 'icanti 'ai quixun cana sinanin, 'ĕxribi mitsun sinĀncĕsama 'imainun. Usa 'ixun cana sinanin, mitsux sapi camina nutsi cuamianani cuĕbicananan, bĕtsibĕ bĕtsibĕ nishĀnancĕ 'ianan, bĕtsimi manĀncĕ 'ianan, minainshi ñu 'ati sinĀnan bĕtsi unibĕ ñuianancĕ 'ianan, rabiacaquin upí oquin sinĀncĕma uni 'ain. ²¹ Mitsu isi cuantĕcĕnia sapi ca aĭn bana cuacĕ 'aĭshbimi usai 'icancĕbĕtan Nucĕn Papa Diosan mitsu cupí 'ĕ rabĭnmiti 'icĕ quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin, mitsu raĭrinĕn ñu 'aisama 'ai mitsunanmabi xanu itsibĕ 'ianan xanusa unibĕ 'ianan ñunshinacĕquin ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacĕma cupí sapi cana bĕunan mĕscúti 'ai quixun.

Pablonĕan ashiquin 'ĕsĕanan bĕrúanxa 'inun ca

13 ¹ Mitsu isi rabĕti cuan 'aĭshbi cana amiribishi mitsu isi cuantĕcĕnti 'ain. Camabi ñu ca unin, rabĕ unĀn ñuia cuapánti 'icĕn. Rabĕ 'imainun achúshi unĀn ñuaira ca asĕrabi ca quixun 'unĀnti 'icĕn. ² Mitsu isi

cuanx anu 'ixun cana mitsu can, 'ën mitsu istëcëni uxun iscëxa an ñu 'atima 'acë unicama 'imainun rañri uníxribi sinanatíma usabi 'ain, cana atu 'ësë-quin cushin cati 'ain. Usoquin 'ën mitsu cacësabi oquin cana 'ura 'ixunbi ënë quiricanën mitsu catëcënin. ³Mitsun camina upí oquin 'unántisa tan, carana Cristonën sinánmicësabi oquin unicama bana ñuixuni quixun. 'Ëx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acë unicama cushin cacëbëtan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca aséribi 'ëbë 'icë quixun. Cristo ax ca cushinúumama 'icën. Usa 'ixun ca mitsu sinanamíanan ami catamëtími upí 'inun 'imiquin, aín cushi mitsu ismiti 'icën. ⁴Cristo ax ca uni itsi 'icësaí i curúsocënu matáscë 'iacëxa. Usai 'ia 'aishbi ca bërí Nucën Papa Diosan cushin uisatimoi tsotia. Usa 'ain cananuna nux Cristo 'iásaribiti 'iquin uisa cara unin ocëxunbi cupi-quinma tanshiti cushimasa 'ixunbi an 'imicëxun Nucën Papa Diosan cushin mitsu 'aquinin.

⁵Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina aséribi Cristomi catamëti ax cuëncësabi oi 'i quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman. Jesucristo ax ca aséribi mitsubë 'icë quixun? Aséribi Cristonanma 'ain ca ax mitsubëma 'icën. ⁶Cristo ca aséribi nubë 'icë quixunmi mitsun 'unánti cana cuëcënin. ⁷Mitsun —usama ca —quixun nu sináncëbëtanbi cananuna ñu 'atima 'axmami 'icanun quixun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Nun cananuna mitsu upí oquin 'unánmía quixuan unin sinánti cupíma, mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ⁸Cristonën bana quicësama oquin cananuna 'aiman. Aín bana quicësabi oquinshi cananuna 'ain. ⁹Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincëxmi mitsux upí 'ain cananuna cuëcënin. Mitsun ñu 'atima 'acëcama mënófcë 'aish upíshi 'inun cananuna ënquinma Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ¹⁰Nucën 'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë cacë 'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin, cuanxun 'ën iscëxmi 'aisama 'icania cushin banaquin masá nuitumiquin mitsu catin rabanan.

¹¹'Ën xucéantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara 'aisama 'icë camina mëníoquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë banacama cuati camina bëtsin sináncësabi oquin sinani nishananíma nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an aín unicama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën. ¹²Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë bëtsibë cananti 'ain. ¹³Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish aín sinan upíira upí acamanribi ca mitsu chuámarua 'aishmi bërúanx 'icanun 'ë camíaxa.

¹⁴Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iëmicë 'icëa Nucën Papa Diosanribi nuibamainuan aín Bëru Ñunshin Upí axribi mitsubë 'icëbëmi chuámarua bucucanti cana cuëcënin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN GALACIANU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

**Galacia menuaxa ax Jesucristomi catamēcē
unicama Pablonēn quirica cuēñeoxuan**

1 ¹Ēx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixunun 'ě caísama 'icēn. Nucēn Papa Dios, an a bamacē 'icēbi baísquimicē, abētan ca Jesucristonēn aín bana ñuixunun 'ě caísacēxa. ²Ēnu 'icē axa ami catamēcē unicamabētan cana Galacia mecamanu 'icē ěmacamanuaxmi Jesucristomi catamēcē 'icē, ěnē quirica mitsu cuēñeoxunin. ³Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu nuibaquin 'aquincēxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuēñin. ⁴Ēnē menu 'icē ñuishi 'atia an sináncē unicaman 'acēsariibi oquin ñu 'atima 'ati rabanan nu iémi ca ax bamatsianxmabi nun 'ucha cupí bamacēxa, Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi. ⁵Nucēn Papa Dios ax ca unicaman xēñibua 'aínbi rabicē 'iti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

Jesucristomi catamētishi ca uni Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'icē quicē bana

⁶Cristonēn nuibacē 'aíshmi ainan 'inúan Nucēn Papa Diosan caísquin sinán-micē 'ixunbimi mitsun aín bana ěnquin bētsi bana cuacēbētan, cana uisacatsi caramina usari 'icani quixun sinanin. ⁷Anúan uni aín 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iéti bētsi bana ca 'aíma 'icēn. Usa 'aínbi ca uni raírínēn mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bētsi oisa tanquin bētsi oquin ñuia. ⁸Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncē Nucēn Papa Diosnan 'inux anun uni iéti bana, abi ñuixunquínma bētsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. Usoquin ca 'ě 'imainun naínuax ucē ángel-ribi, bētsi bana uni ñuixuncē 'icē, 'ati 'icēn. ⁹Ēn cacēsariibi oquin cana mitsu catēcēnin, ui unin cara nun ñuixuncēxunmi cuacē a banama bētsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn.

¹⁰Ĵesaquin mitsu caquin carana unían 'ěx cana asérabi upí 'ai quixun 'ě rabiti sinan? Usaquin sinánquinma cana Nucēn Papa Diosan 'ě upí isti sinan. ĴCarana unicamabē upí 'iti sinan? Cana usaquin sinaniman. Nucēn Papa Diosma unishi cuēñnmiti sinani cana Cristonēn unima 'itsían.

**Uisax cara Pablo an Jesucristonēn bana uni
ñuixuncē uni 'iacēxa quicē bana**

¹¹Ēn xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana ěsaquin mitsu cain, Jesucristo ñui quicē bana 'ěn mitsu ñuixuncē ax ca unínbia sináncē banama 'icēn. ¹²A

bana cana unin ñuia cuacëma 'ain. Uinu 'icë unínbi ca a bana 'è 'unánmicëma 'icën. Jesucristonënshi ca a bana 'è 'unánmiäxa. ¹³Ën judíos unicama cuëncësa oquin ñu 'aia unin ñuia camina cuacën. Ën cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira oquin bëtsi bëtsi ocën, Jesucristomi sinánti bana ënun quixun. ¹⁴Usoquin 'anan cana judíos unin sináncësa oquinshi sináncën. Ën aintsi 'ëbë sënénburibi an 'acësamaira oquin cana uni apán-caman 'è 'unánmicësa oquinshi 'ën chaitinën ñuiasabi oquin 'aisa tancën, 'ëx asérabi judío uniira 'ixun. ¹⁵Usai 'iabi ca Nucën Papa Diosan, 'ën titan pucu mëuciäbi 'è aín bana ñuixunun caísa 'ixun nuibaquin asérabi ainan 'inun 'è sinánmiquin, ¹⁶aín Bëhicëmi catamëti 'unánmianan, atúxribia ami catamënun judíosma unicamaribi bana ñuixunun 'è 'imiacëxa. Usaquin 'anúan 'imicëxun cana uibi uisai carana 'iti 'ai quixun ñucáma 'ain. ¹⁷Ën a 'unán-cëma pain 'aían a pain aín bana ñuixunun Cristonën caísa uni camabi ñucati cana Jerusalénu cuánma 'ain. Anu cuanfäma cana Arabia cacë menushi cuantancëx Damásconu cuantëcëancën.

¹⁸Rabé 'imainun achúshi bari inúcëbë pain cana Jerusalénu Pedro isi cuancën. Cuanx cana anu abë rabé semana 'imainun achúshi nëtë 'iacën. ¹⁹Aribia Nucën 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni raíri isquinmabi cana Jacobo, Nucën 'Ibu Jesusan xucën, ashi isacën. ²⁰Ën a cuëñoquin mitsu cacë bana ënëx ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania.

²¹Jerusalénu 'itancëx cana Siria me 'imainun Cilicia menu cuancën. ²²Usa 'ain ca Judea menu 'icë ëmacamanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'è 'unánma 'icën. ²³'Unánquinmabi ca ësaquian 'è ñuicania cuacëxa: An nu bëtsi bëtsi o uni, an ca bërí Jesucristomi catamënun quixun unicama bana ñuixunia, ami catamëtia ënun quixun unicama bëtsi bëtsi o 'ixunbi. ²⁴Usaquian 'è ñuia cuaquin ca Nucën Papa Dios rabiäcëxa.

Jesucristonën aín bana ñuixunun caíscë raírinëan cuëñquin Pablo bia

2 ¹Usa 'ain cana catorce baritia 'icëbë Tito buani, Bernabébë Jerusalénu cuantëcëancën. ²Nucën Papa Diosan 'è sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanx bëbax cana anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamabëshi banacën. Banaquin cana 'ën judíosma unicama Jesucristo ñuiquin ñuixuncë banacama ñuixuancën, usaquin cana unicama ca quixun caquin. Ën usaquin bana ñuixunti cara atun sináncëx asábi 'icë quixun 'unánuxun cana 'ën judíosma uni ñuixuncë banacama chiquinaquin cacën, 'ën uni ñuixuncë bana axa 'ëx cëmëi banacësa 'aish ñancáishi 'itin rabanan. ³Ën usoquin judíosma uni bana ñuixuncë chiquinaxuncëxun ca —asábi ca —quixun sinánquin — griego uni 'icë camina Tito judíos unicama 'icësaribitia 'inun 'unántioracamiti 'ai —quixun 'è cáma 'icën. ⁴Usa 'aínbi ca a cushi unicaman 'è uisaquin cacë-bëmabi, nuxnu anu timéanbi ax isa Jesucristomi catamëcë 'icë quibi cëmëcë unicama, axribi anu atsáncëxa. A unicamax ca, judíosma unicama ca Jesucristomi catamëcë 'aish judíos unicama 'icësaí 'inun 'unántioracacë 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tani, uisa cupí caranuna judíosma unicama 'unántiocë 'inun 'imicëma 'ai quixun isi uacëxa. A unicaman, judíosma uniribi ca 'unántiocë 'iti 'icë quixun caquin nu sinánmisa tancëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman Tito, 'unántioracamicëma 'icëbi nu uisaquinbi cáma 'icën. ⁵A unicaman judíosma unicamax ca judíos unicama 'icësa 'iti

'icë quixun nu sinánmisa tancëxunbi cananuna, mitsúnmi Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë quixun asérabi 'unánti cupí, atun nu cacësa oquin sinánma 'ain.

⁶—Axa ami sináncë unicaman cushi 'inun Jesucristonën 'imicë ca atux 'icë —quixun unin cacë 'ixunbi ca a unicaman bëtisi ñu 'anun 'ë cáma 'icën. A unicamax nun cushi 'aínbi cana 'ën 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín naitu 'unánquin, camabi uni asérabi uisa uni cara quixun 'unanía. ⁷Bëtisi ñu 'anun 'ë caquinmabi ca a cushi unicaman, judíos unicama bana ñuixunuan Pedro 'amicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama bana ñuixunun 'ë 'amiaxa, quixun 'unáncëxa. ⁸An judíos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro 'imía 'ixun ca 'ëribi judíosma unicama bana ñuixunun 'imiacëxa.

⁹Nucën Papa Diosan usaquin 'ë 'imicë 'icë 'unánquin ca Jacobo, Pedro, Juan, acaman atux Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun Bernabécëñun 'ë aín mēcën 'inánquin, —asérabi camina nu 'acësaribi oquin Cristo ñuiquin aín bana ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ai —quixun canan —nun nu judíos unicama bana ñuixunmainun camina mitsun judíosma unicama bana ñuixuni cuanti 'ai —quixun nu cacëxa. ¹⁰Canan ca ësoquinshi nu cacëxa, —camina ñuñuma uni 'aquinti 'ai —quixun. Usoquin 'ati cana sináncën.

Antioquíanaxuan Pablonën Pedro ñu ca

¹¹Usa 'ain cana 'ëx Antioquía ëmanu 'ixun Pedro Jerusalénuaxa ucë upí oquian asérabi Jesusan bana 'aiamoquin ñu cacën. ¹²Jacobonëan xucëxa uni raíri ucëma pain 'ain ca Pedronën judíosma unicamabëtan piacëxa. Usaquin 'axunbi ca Jacobonëan xucë unicama ucëbëtan atubëtan piquinma, judíosma unicama ëancëxa, axa Jerusalénuax ucë unicaman a ñu cati rabanán. ¹³Pedronëan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë judíos unicama raírinëribi, judíosma unicama axribi Jesucristomi sináncë 'icëbi, atubëtan piquinbi ëancëxa. A unicamaxa usai 'ia isi ca Bernabënëxribi usaribiti 'iacëxa. ¹⁴Acamaxa —judíos uni cupíma Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë —quixun 'unanibi usai 'ia isquin cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timécëñuxun Pedro ësaquin cacën: ¿Mix judío uni 'aishbi judíoma uni 'icësaí 'iquinbi caramina uisa cupí judíosma unia judíos unicama 'icësaí 'inun quixun cain?

Judíos unicamaxa judíosma unicama 'icësaribiti

Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹⁵Ë 'imainun 'ëbë 'icë unicamax cananuna judío unin rëbúnqui 'aish judío uni 'ain. Nux cananuna an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma judíosma unicamasaribima 'ain. ¹⁶Usa 'ixunbi cananuna 'unanin, Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quiásabi oquian ñu 'acë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama tërëñquin ainan isia. Usaquin 'unani cananuna nuxribi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux Jesucristomi catamëacën. Usai ca unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia.

¹⁷Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tërëñquin nu iëminun Cristo cain. ¿Usaquin caquin caranuna Cristonën ca nu 'uchañu 'imía quixun cain?

Usama ca. ¹⁸—Nun 'acë upí ñu a cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx abë upí 'ai —quixun 'unáncë 'ixunbi, amiribishi —'ën upí ñu 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañumama 'ain. ¹⁹Moisésñëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo bana quicësabi oquin sënëonquin 'acëma 'aish cana iétimoi bamati 'iacën. Usai 'icëbi ca Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oi 'inun, 'ën 'uchacama tērëñquin 'ë ainan 'inun iémíacëxa. ²⁰'Uchatëcëñuxunma ashi-quin 'ën 'uchacama ëni cana Cristobë bamacësa 'ain. Usa 'aish cana 'ëshima, Cristo ax 'ëbë 'ain, aín cushínbi ax cuëëncësa oíshi 'in. Nucën Papa Diosan Bëhicë, axa 'ë nuibati bamatsianxmabi 'ën 'ucha cupí bama, ami catamëti cana ax 'ëbë 'ain, ax cuëëncësabi oi 'in. ²¹Moisésñëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia quixun sináncë 'aish cana Cristo bama ax ca ñancáishi 'icë quicësa 'itsían. Usa 'aínbi cana, Nucën Papa Diosan ca aín Bëhicë ñancábi bamanun xuacëxa quixun sinanima, asérabi ami catamëtin.

**Moisésñën cuëñëo bana quicësabi oi 'icë cupíma
Jesucristomi catamëcë cupíshia uni upí 'iti bana**

3 ¹Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía ax i curúsocënu bama Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana ñuixuancën. Ñuixuncëbi ca uni rañinën bëtsi bana ñuixunquin, Jesucristo ñui quicë bana cuaxunma 'anun quixun mitsu paránxa. ²⁻³Camina 'ë cati 'ain, ¿Moisésñëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo banami cuacë cupí cara Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun mitsu 'ináncëx? Usama ca. Jesucristo ñui quicë bana cuatími ami catamëcë-xuinshi ca aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa. ¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu upí 'imiti sinántancëxunbi —'ën ñu upí 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun sinanin? Usauin sinani camina sinánñuma unicamasa 'ain. ⁴¿Ñancábi caramina cëmëishi tēmëraibi Jesucristomi sináncën? Mitsúxmi usai 'icë ax ñancábimi usai 'icëma 'itibi ca 'ia. ⁵Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acëma ñu mitsu 'amia. ¿Uisa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi Moisésñëan usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana cuacë cupíma mitsúxmi Jesucristo ñui quicë bana cuati, ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun sinani, ami catamëcë cupí.

⁶Abrahamñën ca sináncëxa, Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usauin sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham aín nuitu upí 'icë isacëxa. ⁷Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, an ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'aia quixun sinani ami catamëcë unicamax ca axa 'íasaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamñën rëbúnqui 'ia. ⁸—Judíos unicamaishima camabi uni cana axa Jesucristomi catamëtia nuibaquin aín nuitu upí isti 'ai —quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan an Abraham ësauquin cacë bana aín uni cuëñëomiácëxa: “Mi cupí ca camabi menu 'icë unicama 'ën 'imicëx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën”. ⁹Usa 'ain ca ui unicamax cara Abraham 'íasaribiti —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia —quixun sinani ami catamëtia ax ca

Abraham 'iásaribiti Nucèn Papa Diosan 'imicèx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuèènti 'icèn.

¹⁰ Usa 'aínbi ca èsairibi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icè quixun cuèñeo ax quia: “Ui unicaman cara camabi cuèñeo bana quicèsabi oquinra 'acèma a ca Nucèn Papa Diosan uisa cara oti 'icè usoquin 'ati 'icèn”. A bana asérabi 'ain cananuna 'unanin, a bana quicèsabi oquin 'acè 'aish cana Nucèn Papa Diosan iscèx 'uchañuma 'ai quixun sináncè unix ca a banacama quicèsabi oquinra 'acèma 'icè Nucèn Papa Diosan uisa cara oti 'icè usoquin 'acè 'iti 'icèn. ¹¹ Nucèn Papa Diosan bana cuèñeo ca èsaribiti quia: “Ui unicama cara Nucèn Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamèti tsóti 'icèn”. Usauquin cuèñeo bana 'unánquin cananuna 'unanin, Moisésnéan usai ca judíos unicama 'iti 'icè quixun cuèñeo bana 'acè cupíma ca Nucèn Papa Diosan uni ainan 'icè upí isia, quixun. ¹² Moisésnèn cuèñeo banax ca quia: “Nucèn Papa Diosbè upí 'inux Moisésnèn cuèñeo bana quicèsabi oi 'iti sináncè unin ca asérabi a banacama quicèsabi oquin 'ati 'icèn”. Usai quibi ca, ami catamètishi ca uni Nucèn Papa Diosbè upí 'icè quima.

¹³ A bana, usai ca judíos unicama 'iti 'icè quixun Moisésnèn cuèñeo, a banacamaxa quicèsabi oquiinra 'acèma 'icè, nu uisa cara oti 'icè usoquin 'ati 'ixunbi ca Nucèn Papa Diosan nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí tēmēramia cupí, nu ami catamètia uisotíma 'icèn. Camabi unin 'ucha cupí ca 'uchañuira uni 'icēsari Cristo i curúsocènu bamacèxa, Nucèn Papa Diosan bana cuèñeo èsai quicèsabi oi: “Ui unix cara i curúsocènu matáscè 'icè ax ca asérabi 'uchañuira 'aish Nucèn Papa Diosan uisaira cara oti 'icè usoquin 'acè 'iti 'icèn”. ¹⁴ Nucèn Papa Diosan Abraham cásabi oía judíosma unicamaxribi Nucèn Papa Diosnan 'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira uni 'icēsari bamacèxa. Ax usai bama cupí ca axa ami catamècè unicama Nucèn Papa Diosan aín Bèru Ñunshin Upí 'inania, ax quiásabi oquin.

Moisésnèn cuèñeo bana 'imainun Nucèn Papa Diosmi catamèti quicè bana

¹⁵ 'Èn xucéantu, èsa ca ènè bana 'icèn. Achúshi unían, usa ca ènè ñu 'iti 'icè quixun quiricanu cuèñeocè 'icè ca uinu 'icè unínbi a bana tērēcaquin bētsi otēcēntima 'icèn. ¹⁶ Usaribi ca Nucèn Papa Diosan Abraham cá bana 'icèn. An ca Abraham aín rēbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icè unicama an iscèx upí 'aish cuèènti 'icè quixun cacèxa. Usauqian Nucèn Papa Diosan Abraham cá bana ax ca “aín rēbúnquicama” ñui quima, “aín rēbúnqui achúshi” ñui quia. Usa 'ain ca aín rēbúnqui achúshi a ñuia quía ax Cristo 'icèn. ¹⁷ Èsa ca a bana 'icèn. Nucèn Papa Diosan ca aín rēbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icè unicama an iscèx upí 'aish cuèènti 'icè quixun caquin Abrahambētan ashiquin mēnófocèxa. Usauqian mēnío 'ixun ca cuatrocientos treinta baritia inúcēbētan Nucèn Papa Diosan usai ca judíos unicama 'iti 'icè quicè bana Moisés cuèñeomiacèxa. Usauquin cuèñeomi-quinbi ca an Abrahambētan mēnío bana ñancáishia 'inun Nucèn Papa Diosan tērēcama 'icèn. ¹⁸ Moisésnéan usai ca judíos unicama 'iti 'icè quixun cuèñeo bana quicèsabi oquin 'acè cupí uni Nucèn Papa Diosan iscèx upí 'ain ca an Abrahambētan mēnío bana ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca usama 'icèn. A ñuiquian an Abrahambētan mēnío achúshi uni a cupíshi ca uni ami catamètia Nucèn Papa Diosan upí isia.

¹⁹ ¿An Abraham cá bana xëñibua 'aínbi asérabi 'ain cara uisacasquin Nucën Papa Diosan usai judíos unicama 'iti bana cuënëonun Moisés cacëx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixuan unin 'unánti cupí ca a bana judíos unicama 'ináncëxa. Abrahamnën rëbúnqui, Cristo, axa utia Abraham ñuixuan, a utámainuan a bana quicësabi oquin pain 'anun ca Nucën Papa Diosan a bana Moisés cuënëomiacëxa. Nucën Papa Diosan cacëxuan ángelcaman a cacë bana ca Moisésnën cuënëo bana 'iacëxa. ²⁰ An cacë bana ñuiquin judíos unicama canun Moisés 'iminuxbi ca Nucën Papa Dios achúshi, ax Abraham-bëbi banacëxa, uni itsi camima.

**Uisa cupí cara Nucën Papa Diosan usáfa uni 'iti
bana Moisés 'ináncëxa quicë bana**

²¹ ¿'Ëx ësai qui carana Nucën Papa Diosan Abraham cá banaxa bëtsi 'imainun ca an Moisés cá banáxribi bëtsi 'icë quin? Usama ca. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupífa uni aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Diosan 'ain, ca a bana 'acë cupíshi uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'itsíanxa. ²² Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quia. A banaxa asérabi 'ain ca axa Jesucristo cupí ami catamëcë unicamaxëshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icën, an aín rëbúnqui achúshi ñuiquin Abraham cásabi oi.

²³ Ami catamëtinu iéti Jesucristoa utámainun ca judíos unicaman Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati 'iacëxa. ²⁴ Usa 'ain cananuna an bërúancë xanun bana tuacën tancësaribi oquin, Moisésnën cuënëo bana tanquin, a bana quicësabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun 'unáncën, aminu catamënuan Cristo utámainun. Usai 'ia 'aíshbi cananuna Cristo uá 'ain, ami catamëtia nun 'ucha téréncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. ²⁵ Nux ami catamënuan Cristo uá 'ain cananuna ami catamëquin an bërúancë xanun bana tuacën tancësaribi oquin Moisésnën cuënëo bana tancë cupíma, Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.

²⁶ Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamëti abë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. ²⁷ Ami catamëtia ainan 'icë nashimicë 'aish camina unfan aín chupa xëni 'aisama pëquin chupa ió pañucë usaribi 'aish mibëa Cristo 'ain min nuitu upíra 'ain. ²⁸ Judíos unicama 'imainun axa griego banan banacë judíosma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, bëbu 'imainun xanu, acamáxbi camina Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan iscëx bëtsisaribi 'aish achúshisa 'ain. Jesucristonan 'ixun camina camaxunbi bëtsin sináncësaribi oquin sinanin. ²⁹ Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'íasaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cásabi oi aín uni 'ain.

4 ¹ Ésaquin cana mitsu cain, aín papa bamacëbëtan ca aín ñucama ainan 'icëbi canicëma pain 'ixun aín bëchicënen bitsima. Canitancëxun cuni ca biti 'icën. Usa 'aish ca a tuá aín papan ñucama axa ainan 'aínbi a ñucama bicëma pan 'aish, an aín papa ñu mëëxuncë unisaribi 'icën. ² Aín papan anúan aín ñu biti mënío nëtë sënëntamainun ca aín papan caíscë unin aín bëchicë bërúanan aín chupa acama aín papan curíquinën bixunti 'icën. ³ A tuásaribi

ca Jesucristo ucëma pan 'ain judíos unicama 'iacëxa. Usa 'ixun ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'anan aín nuitu upí 'inúan unin sináncë ñuishi 'ati sináncëxa. ⁴Usa 'aínbi ca aín uti nètë sënëncëbëtan Nucën Papa Diosan aín Bëchicë ënë nètënu xuacëxa. Achúshi xanúxa bacéncëx canitancëx ca judíos unicama 'icësaribiti Moisésnën cuënëo bana, usaía judíos unicama 'iti, a 'unáncë 'iacëxa. ⁵Ax ca judíos uni 'aíshnu nux Moisésnën cuënëo bana cuacë 'icë, an 'imicëxëshi nun 'uchacama tërécë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'inun nu 'iminux uacëxa.

⁶Mitsux camina aséabi aín bëchicë 'ai quixunmi 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicënen Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuacëxa. Usa 'ain camina aín bëchicë 'ixun —'ën Papa Dios camina mix 'ai —quixun Nucën Papa Dios cain. ⁷Usa 'aish camina an uni ñu mëëxuncë uni 'icësaí 'ima xubu 'ibu unin bëchicë 'icësaí aséabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Mixmi aín bëchicë 'icë ca Cristo ax quíasabi oquin mitsun 'uchacama tërénquin an iscëxmi upí 'inun 'imianan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamëti unicamamia Pablo sinan

⁸Bërâma camina —Nucën Papa Dios ca aséabi Dios 'icë —quixun 'unán-cëma 'ixun Diosma ñucama rabiquin bëtsi bëtsi ñu 'acën. ⁹Usaquin bëtsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sinánmicëxun —Nucën Papa Dios ax ca aséabi Dios 'icë —quixun 'unanin. ¿An mitsu ainan 'imicëxunbi caramina uisa cupí mitsúnmi bërâma rabia ñucama rabitëcënti sinan? ¹⁰Nucën Papa Diosan mitsu upí isnun quiax camina bërâmami quíasaribiti nètë ñui —ënë nètëx ca bëtsi nètësama 'icë —quianan 'uxë ñui —ënë úxëx ca bëtsi 'uxësama 'icë —quianan bari ñui ënë barix ca bëtsi barisama 'icë —quin. ¹¹Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama manucësa 'ain cana —sapí cana ñancábi mitsu 'unánmia —quixun sinanin.

¹²Ën xucéantu, mitsux judíos unima 'ixun camina Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma 'ixun a bana quicësabi oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana —a bana quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun bërí sinaniman. Usa 'ain camina mitsúxribi 'ëx 'icësaribiti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inun aséabi Jesucristomishi catamëti 'ain. 'Ëx mitsubë 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain. ¹³Camina 'unanin, 'ën nami 'aisama 'ixun cana bëtsi menu cuanti sinánquinbi anuxuinshi Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuntabaquin ñuixuancën. ¹⁴Ëx 'ñucë 'aish upíma 'icë isquinbi camina 'ë timáma 'ain. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan xucë ángel bicësa oquin upí oquin bianan Jesucristo 'acësa oquin 'ë biacën. ¹⁵Ë isi camina cuëëancën. ¿Usai 'iá 'aíshbi caramina bërí uisacatsi usama 'ain? Usama 'aínbi cana 'unanin, usoti 'icë cuni camina mitsun bëru échíxun 'ë 'inan 'itsían. ¹⁶¿Ën mitsu aséabi cacë bana sinánquin caramina 'ëx cana mitsumi nishi quixun sinanin? Usama ca.

¹⁷An mitsu bana itsi 'unánmicë unicamax ca cëmëquin parani mitsubë upiti banaia. Usai 'iquinbi ca aséabi mitsu 'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ë sinánquinma atuishi sinánquin aín banaishi cuati ca cuëënia. ¹⁸Usa 'aínbi cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin ñu 'aquincëxmi mitsux abë nuibananti ca asábi 'icën. Usaribi oquinmi mitsubë 'icë 'acësaribi oquin mitsubë 'icëmabi 'ë sinánti ca asábi 'iti 'icën. ¹⁹Mitsux camina 'ën bëchicësa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi Cristo 'unáncëma pain 'ain 'iásaribiti mitsúxmi

asérabi ami upiti catamēnun quixun sinani, masá nuituti bēnētīn, bacēnuxun paē tania xanu bēnēcēsaribi oi. ²⁰ 'Ēx anu mitsubē 'iti cana cuēēnin. 'Ēx anu 'ixun cuni cana mitsubē banaquin, upí oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu upí oquin 'ēsētsian. Mitsubēma 'ixun cana uisai caramina 'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin carana mitsu cati 'ai quixun 'unaniman.

Agarcēñun Sara ñuicē bana

²¹ Mitsux Moisésnēn cuēñeo bana quicēsabi oquin 'ati cuēēncē 'ixun camina 'ēn ñucácēxun 'ē cati 'ain, ħcaramina uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unáncēma 'ain? ²² A banax ca quia, Abraham ca rabé bēbu bēchicēñu 'iacēxa. Bētsin titax ca Abrahamnēn xanúan ñu mēēmīcē, Agar cacē xanu, 'iacēxa. Bētsix ca Abrahamnēn xanun tuábi 'iacēxa. ²³ An Abrahamnēn xanu ñu mēēxuncē xanun tuacēx ca camabi tuásaribi 'aish unin bēchicēishi 'iacēxa. Usa 'aínbi ca bētsix Abrahamnēn xanu, Sara, ax tuacēma 'aishbi Nucēn Papa Diosan Abraham cásabi oi tutancēx bacéancēxa. ²⁴ Ēñēx ca ēsa 'icēn. Ēñē xanu rabé 'imainun tuá rabé ñui quicē bana isquin cananuna bētsi bana rabēribi sinánti 'ain, ēsai quicē: A bana achúshinēx ca Cristo ñui quicē 'icēn. A bana ca asérabi 'icē quixun sinani Cristomí catamēcē unicamax ca Saran rēbúnquisa 'icēn. Bētsix ca Nucēn Papa Diosan Moisés cuēñeomia bana a ñui quicē 'icēn. Aín bashi Sinaí, anuax 'itsa nētē abē banaquin ca Nucēn Papa Diosan usai ca 'ēn uni 'iti 'icē quixun Moisés cacēxa. A bana quicēsabi oquin aín unicaman 'anun 'inan 'aínbi ca 'itsa unin, a 'acē cupíshi cana Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun sinania. Usaquin sináncē unicama ax ca Agarnēn rēbúnquisa 'icēn. ²⁵ Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icēn. Aín bashi Sinaí-nuxuan abē banaquin Nucēn Papa Diosan Moisés, usai ca aín unicama 'iti 'icē quixun cá bana 'acē cupí cana Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun sináncē unicamax ca Jerusalénu 'icē unicamasa 'icēn. Usaquin sináncē unicamax ca Agarnēn tuá 'iásaribi 'icēn. Usa 'aish ca ēsa 'icēn. Nucēn Papa Diosan, min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca Abrahamnēn bēchicēñu 'iti cuēēnquinshi Agar cacē xanumi bēchiacēxa. Usa 'aish ca a tuá a Nucēn Papa Diosan Abraham ñuixuan, ama 'iacēxa. ²⁶ 'Itsa uníxa Agarnēn tuá 'iásaribi 'aínbi cananuna usama 'ain. Nux cananuna Nucēn Papa Diosan nētēnu 'icē Jerusalén anu abē 'iti uni 'ain. ²⁷ Abrahamnēn xanu ñui ca cuēñeo bana ēsai quia:

An tuacē xanun rēbúnquinēxa 'icēsamaira oi ca —'ēn cana tuaima — quixuan an sináncē xanu aín rēbúnqui 'aisamaira 'iti 'icēn. Usa 'ain camina mix tuatima 'aish tuáñuma xanu 'aíšbi —tuáñu cana 'iti 'ai —quixun 'unani cuēēnti 'ain; tuacēn paē tancēma xanu 'aíšbi camina tuá 'imainun rēbúnquiñu 'icē cupí chuámarua tani cuēēnti 'ain.

²⁸ 'Ēn xucéantu, Nucēn Papa Diosan Abraham cacēsabi oquin ca Isaac aín titan tuacēxa. Usaribiti cananuna nux Nucēn Papa Diosan mēñosabi oi Cristo cupí ainan 'ain. ²⁹ Bērāma ca Agarnēn tuá, axa camabi tuá 'icēsaribi unin bēchicēshi 'inun aín titan tua, an, Isaac, Nucēn Papa Diosan cacēsabi oquian Abrahamnēn bēchicē, a bētsi bētsi ocēxa. Usaribí oquin ca an Nucēn Papa Diosnan 'inuxun, usai ca judíos unicama 'iti 'icē quicē bana 'acē unin, axa Nucēn Papa Diosnan 'inux Cristomí catamēcē unicama bētsi bētsi oia.

³⁰Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Aín xanúan ñu mēēmīcē xanun tuacën rēbúnquinēx ca Nucën Papa Diosan cásabi oi Abrahamnēn xanun tuacën rēbúnquisaribi 'itima 'icën. Usa 'ain ca aín xanúan ñu mēēmīcē xanubē aín tuá ashiti Abrahamnēn xubunuax utēcēntimoi cuanti 'icën”. ³¹Ēn xucéantu, usa 'ain cananuna nux Agarnēn tuá 'iásaribima 'aish Saran tuása 'ain.

Jesucristonan 'ixun bēráma 'á ñucama sinántēcēntima bana

5 ¹Nun Moisésnēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuënëo bana quicēsabi oquin 'acē cupíma cananuna Cristomi catamēcē cupíshi Nucën Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain camina asérabi Cristomi catamēquin a ěnti sinántima 'ain. Usai judíos unicama 'iti Moisésnēn cuënëo bana quicēsabi oquin 'acē cupí cana Nucën Papa Diosnan 'ai quixun camina sinántēcēntima 'ain.

²Pablo 'ixun 'ěn mitsu camainun ca cuat, Nucën Papa Diosnan 'inux cana judíos unicama 'icēsai 'unántioracati 'ai quixun sinanibi camina Cristomi catamēcēma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. ³Cana mitsu catēcēnin, uicaman cara —'unántioracacēma 'aish cana Nucën Papa Diosan iscēx 'ěn nuitu upí 'inux 'unántioracacē 'iti 'ai —quixun sinania, a unicaman ca 'unántioracacē 'iti ashima camabi usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun Moisésnēn cuënëo bana quicēsabi oquin 'ati sinánti 'icën. ⁴Uicaman caramina —Moisésnēan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuënëo bana quicēsabi oquin 'acē cupí ca ainan 'icē Nucën Papa Diosan 'ě upí isia —quixun sinani, mix camina upí 'inux ami catamētancēxunbi Cristo ěncē 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosnanmasa 'ain. ⁵Usa 'aínbi cananuna nun, ami catamēti ěnquinma aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx cananuna Nucën Papa Diosan iscēx upí 'iti 'ai quixun sinanin. ⁶Nux asérabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracacē unicama 'icēsaribiti 'unántioracacēma 'aishbi Nucën Papa Diosan iscēx upí 'ain. Jesucristomi catamēcē 'ixúan an uni nuibacē uni ax ca Nucën Papa Diosan iscēx upí 'icën.

⁷Mitsux camina upiti Jesucristomi sináncēn. ¿Ui unin cara Jesusan banami ěnun quixun mitsu sinanamiax? ⁸Nucën Papa Dios an mitsu ainan 'inun sinánmicē, an ca Jesusan bana ěnun quixun mitsu sinánmicēma 'icën. ⁹Unix ca quia, “Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icē pán 'ati ñu acēñun mēscucēxun camabi chamia”. Usaribi 'ixuan an uni paráncē unin ñuixuncēxun ca camabi unin aín bana cuatia. Usa unin sapi ca mitsu paránxa. ¹⁰Usa 'aínbi cana mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'ain ěsaquin sinanin, mitsun camina 'ěn 'acēsaribi oquin —Moisésnēan cuënëo bana cupíma Jesucristomi catamēcē cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscēx upí 'ai —quixun 'unanin. Usa 'aínbi ca an mitsu 'atimaquin sinanamisa tancē uni, uisa uni cara, abi Nucën Papa Diosan castícantī 'icën.

¹¹Ēn xucéantu, cana mitsu cain, 'ěn —Nucën Papa Diosan iscēx upí 'inux ca uni 'unántioracacē 'iti 'icē —quixun caquin, unicama bana ñuixuncē 'aish cana judíos unicaman bētsi bētsi ocēma 'itsían. I curúsocēnuaxa ax bama, Jesucristo, ami catamētishi ca uni upí 'iti 'icē quixun a bana 'ěn ñuicēbēma ca uni 'ěmi nishtsíanma. ¹²An mitsu 'unántioracanun quixun ubíocē unicama aín namiribi tēatibi ca 'ia.

¹³Ēn xucéantu, mitsun ñu 'acē cupíma Cristomi catamēcē cupíshi an iscēx upí 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísaxa. Usa 'ixun camina mitsux

cuëncësabi oquin ñu 'atima 'ati sinántima 'ain. Usaquin 'aíma camina bëtsibë nuibanani asérabi 'aquiananti 'ain. ¹⁴Nucën Papa Diosan bana ca quia:

—“Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana quicësa oquin 'acë 'ixun camina bëtsi uni nuibati 'ain, mix bërúancacësaribi oquin. Usoquin 'acë 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana rafrinëxa quicësabi oquin 'acë 'iti 'ain. ¹⁵Usa 'aínbi bëtsibë nishanani cuamianani camina mitsux Jesucristonën unimasa 'iti 'ain. Usai 'itin rabanan camina bërúinraocati 'ain.

**Unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iti bana**

¹⁶Ën cana mitsu cain, mitsux cuëncësabi oquin ñu 'atima 'aquinma camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësa oquinshi sinánquin ñu 'ati 'ain. ¹⁷Nun sináncësa oquinshi ënë nëtënu 'icë ñu 'aquin cananuna Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cuëncësama oquin 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca nun sináncësa oquinu ñu 'ati cuëñima. Usa 'ixun camina mitsux an sinánmicë 'ixun mitsun cuëncë ñu 'atima 'ain. ¹⁸Mitsun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu 'acë 'aish camina usai ca uni 'iti 'icë quixun Moisésnën cuëñëo bana quicësa-maira oi 'icë 'aish 'uchocëma 'iti 'ain.

¹⁹Camina 'unanin, unin ca 'aisa tanquinbi tënëquinma aín cuëncësa oquin ësa ñucama 'aia quixun: aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, 'imainun ñunshínquin ñu 'atima 'ati. ²⁰Anan ca 'aia, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabiti, ñubë 'iti, bëtsibë nishánanti, cuamianani nishánanti, ñuñanánti, unimi pishui nishti, bënëtishi unimi nishti, anbi ñu 'acatsi quixun sináncë 'iti, 'imainun uni rafrí, rafrí unibë nishananquin amanu amanu sinánun sinánmiti, acamaribi. ²¹'Imainunribi ca 'aia, bëtsi unin ñu cuëñti, uni 'ati, paéñti, picéntapun 'iti, acama. Usa ñucama ca unin aín cuëncësa oquin ñu 'aquin 'aia. Usa 'ain cana ën mitsu cacësaribi oquin mitsu catëcënin, usa ñua an 'acë unicamax ca aín unima 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima 'icën.

²²Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan an sináncë uni ax ësai 'ia: unicama nuibacë, chuámarua 'aish cuëncë, uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua 'aish bënëcëma, an 'atimocëxunbi uni cupicëma, cuëmëni-nínshi banacë, upí nuituñu, 'imainun Jesucristomi upiti catamëcë, ²³rabícëma, aín cuëncësari 'iisa tanquinbi tënëcë. Usa uni ñuia, ax —usai 'itima ca —quicë bana ca 'aíma 'icën. ²⁴Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi oquin 'atëcëñuxunma ñu 'atimacama ëan. ²⁵Usa 'ain cananuna nux aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Nucën Papa Diosan uni 'ixun, aín Bëru Ñunshin Upitan an nu sinánmicësabi oquin 'ati 'ain.

²⁶Usa 'ain cananuna —'ëx cana bëtsi unisama 'ai —quiax rabítima 'ain, cananuna cuëbicanani unibë nishanantima 'ain, 'imainun cananuna bëtsimi nutsitima 'ain.

Bëtsibë 'aquiananti bana

6 ¹Ën xucéantu, axa Jesucristomi catamëcë unían manúxun ñu 'aisama 'aia camina mitsux asérabi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan

sinánmicë 'ixun axa upí 'inun quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin — 'ëx cana 'uchañuma 'ai — quixun sinánquinma. Mixribi usai 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ²Min ñuishi 'ati sinánquinma camina uni raíriribi ami sinánquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Usai camina bêtsibë bêtsibë 'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain.

³Ui unin cara asérabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icë quixun sinania, ax ca aín sinanëinshi cëmëia. ⁴Ñu 'aquin ca aín unin — ¿Cristo cuëëncësabi oquin carana 'ai? — quixun sinánti 'icën. Usai 'i ca unían a cuëënti sinanima — Cristo cuëëncësabi oi cana 'i — quixun sináncë cupí a uni chuámarua tani cuëënti 'icën. ⁵Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan 'icë quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icë quixun anbi sinánti 'icën.

⁶An Nucën Papa Diosan bana 'unánmicë uni a ca a 'unánmicë unin cupí-oquin uisa ñuñu cara, a mësú 'inánti 'icën.

⁷Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios parani ca uni ami cuaitima 'icën. Ënëx ca ësa 'icën: An 'apácë ñu bëru aín bimibi ca unin biti 'icën. ⁸Usaribiti ca axa aín 'uchacama ënima aín cuëëncësa oíshi 'icë uni ax ainanma 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'íma. Usa 'aínbi ca an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu upí 'acë uni ax Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'ia. ⁹Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aquin atsánquin ëntima 'ain. Usoquin ñu upí oquin 'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincë 'ianan aín nëtënu abë 'iti 'ain. ¹⁰Usa 'ain cananuna axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icë uni raíriribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

¹¹Ën mēcënanbi chaira lettranën mitsu cuëñëoxuncë bana ënë camina isti 'ain. ¹²An — camina 'unántioracacë 'iti 'ai — quixun caquin mitsu 'unánmicë unicaman ca judíos unicama cuëënmiti cupíshi usaquin 'unánmia. I curúsocënu ax bama, Cristo, ami catamëtishi ca uni iéti 'icë quicë, a bana cupí bëtsi bëtsi ocë 'itin rabanan ca — mitsux camina 'unántioracacë 'iti 'ai — quia. ¹³Axa 'unántioracacë unicamanbi ca camabi Moisésñën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo banacama quicësabi oquínra 'aíma. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicë cupí camina mitsux judíos uni 'icësaribiti 'unántioracacë 'ai quíax rabiácati sinánquin usaími 'inun quixun mitsu 'unánmia. ¹⁴Usa 'aínbi cana 'ëxbi rabiacaquinma, i curúsocënu ax bama 'aían a cupí uni iéti, Nucën 'Ibu Jesucristo, ashí rabin. Cristo i curúsocënu bama cupí cana a 'ën 'atia Nucën Papa Dios cuëëncëma ñucama ëni, usa ñu 'atëcënti cuëëniman. 'Imainun ca unin a 'atia Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'ë 'amítima 'icën. ¹⁵Nux asérabi Cristonan 'aish cananuna, axa usabi 'unántioracacë unicamaxa 'icësaribiti 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Ainan 'icëa Cristonën nu 'imicëxun bërámanu 'ása oquin sinántëcëquinma bëtsi oquin sináncë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. ¹⁶Axa usai 'icë unicamacëñuan uicamax cara asérabi aín uni 'icë, acama Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tërëanan chuámashirua 'imiti cana cuëënin.

¹⁷Nucën 'Ibu Jesúsnan 'icë unin bëtsi bëtsi ocë cupí, 'ën nami tëacë mocë, aín bërucama isquin ca ui uni cara, anbi, 'ëx cana asérabi Nucën 'Ibu Jesusan

uni 'ai quixun 'unánti 'icën. 'Unánquin ca uisa uni carana 'ai quixun 'ë ñucá-tēcëntima 'icën.

¹⁸ 'Ën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin mitsu asaribi 'aíshmi upí 'inun 'aquinti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN EFESONU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Efeso ěmanuax ax Jesucristomi cataměcě
unicama Pablonĕn quirica cuĕnĕoxuan

1 ¹Ĕx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aĭn bana ĩuixunun Jesucristonĕn caĭsa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ěmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ ĕĕnĕ quirica mitsu buánmĭn. ²Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn mitsu nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBĒ ACHUSHISA 'ICĒ QUIXUN PABLONĒN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucĕn Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

³Nucĕn Papa Dios ax ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo aĭn Dios 'ianan aĭn Papa 'icĕn. A rabinun ca 'acan. Aĭn nĕtĕnuxun nu sinánxunquin ca nuxnu Cristonan cupí nuibaquin 'aisamaira ĩu nu 'aquinquin upí oquin sinánmĭanan nu cuĕĕnmĭa. ⁴Mecama uniocĕma 'ixunbi ca Nucĕn Papa Diosan Cristo cupínu an iscĕx 'uchañuma 'ianan ainanshi 'inun nu caĭsacĕxa. ⁵Axa cuĕĕncĕsabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aĭn bĕchicĕ 'inun nu caĭsacĕxa. ⁶Usaquin ainan 'inun caĭstancĕxun an nu nuibaquin, aĭn nuibacĕ Bĕchicĕ nubĕ 'aĭnu ainan 'aish upí 'inun nu 'imicĕ 'ixun cananuna ami catamĕquin, xĕnibua 'aĭnbi a rabin. ⁷An ca nun 'ucha cupínu ainanma 'icĕbi Cristo bama 'ain, nun ĩu 'aisama 'acĕcama tĕrĕnquin ainan 'inun nu iĕmĭaxa, an nu nuibaquin. ⁸Usa 'ixun ca nuibaĭraquin uisairai cara uni ainan 'iti 'icĕ quixun upí oquin 'unánun nu 'imĭaxa. ⁹Unĭn 'unánma 'icĕbi ca nu 'unánmĭaxa, uisa cupí cara ax cuĕĕansabi oquin Cristo ĕĕnĕ nĕtĕnuaxa bamanun xuacĕxa quixun. ¹⁰Ĕsaquin ca nu 'unánmĭaxa: An ca anúan ax utĕcĕnti nĕtĕa sĕnĕncĕbĕtan Cristo xuti 'icĕn, an unio ĩucama, naĭnu 'icĕ 'imainun menu 'icĕ aĭn 'ibua 'inun.

¹¹Nux Cristonan cupí aĭn uni raĭri 'acĕsaribi oquin nu axa cuĕĕncĕsabi oi 'ianan aĭn nĕtĕnu abĕ 'iti nu 'iminuxun ca Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun nu caĭsacĕxa. Usai nux 'inun ca Nucĕn Papa Diosan camabi ĩu ax cuĕĕncĕsabi oquin 'aquin mĕnfocĕxa. ¹²Nun nu an sinánmicĕxun upí oquin ĩu 'aia isquian uni raĭrĭnĕnribi a rabinun ca nux pain Cristomi catamĕcĕ 'aĭshnu ax cuĕĕncĕsabi oi 'inun nu caĭsacĕxa. ¹³Mĭtsúxribi camina —Jesucristo cupí ca uni aĭn

'ucha téréncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē —quixun ñuicē bana cuati Cristomí catamēacēn. Cristomí catamētia ca Nucēn Papa Diosan ax quicēsabi oquin aín Bēru Ñunshin Upí mibēa 'inun mitsu 'ināncēxa, mitsúxmi asérabi ainan 'icē 'unánti oquin. ¹⁴Aín Bēru Ñunshin Upí axa nubē 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucēn Papa Diosan an caíscē aín unicama bití nētē sēnécēbē cananuna aín nētēnu abē 'iti 'ain, ax quiásabi oi. Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicēxunu a rabinun ca usai 'iti 'icēn.

**Efesonu 'icē axa Jesucristomí catamēcē unicama
Pablonēn Nucēn Papa Dios ñucáxuan**

¹⁵Usoquin Nucēn Papa Diosan 'aquincēxmi mitsux asérabi Nucēn 'Ibu Jesúsmi catamēanan axa ami sináncē unicamabē nuibanania ñuicania cana cuan. ¹⁶Usa 'ain cana ēnquinma —asábi ca —quixun caquin rabianan abē banaquin Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin. ¹⁷Nucēn 'Ibu Jesucristonēn Dios 'ianan 'Apuira, Nucēn Papa Dios, a cana an 'unánmicēxunmi upí oquin sinánquin a 'unáncanun quixun mitsu ñucáxunin. ¹⁸'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicēx caramina uisairai ēnē nētēnuax Jesucristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai quixunmi mitsun 'unánun. Ñucánan cana uisairai caramina aín nētēnu abē 'aish, axa ami catamēcē unicamabē 'iti 'ai quixunmi 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹⁻²⁰Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín cushi anúan axa ami catamēcē unicama 'aquinti a 'icē quixunmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacēbi baísqumixun Cristo aín nētēnu aín mēqueu 'aish abē 'Apu 'inun 'imiacēxa. A cushínra ca Nucēn Papa Diosan nu 'aquinia. ²¹Usai 'inúan 'imicēx ca Cristo ax, a unin iscē 'apu 'imainun a unin iscēma 'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin caquin anēcē cara, acamabē sēnénmaira 'icēn. Usa bérí 'aish ca ēnē nētē cēñúcēbēribi usai 'iti 'icēn. ²²Nucēn Papa Diosan ca camabi ñu, uní, ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiacēxa. 'Imianan ca axa ami catamēcē unicaman 'iburibi 'inun 'imiacēxa. ²³Axa ami catamēcē unicamax ca 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'icēn. Usa 'ain ca an abē 'ixun an sináncēsaribi oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icēn. Abē 'ixun ca Cristonēn aín unicama an iscēx aín nuitu upí 'ixuan ax cuēncēsa oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

An nuibacē cupí ca uni Nucēn Papa Diosnan 'ia quicē bana

2 ¹Mitsun ñu 'atima 'acē cupí ainanma 'aíshmi uní bamacēsa 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan mitsu xēnibua 'aínbi abē 'inun ainan 'imiaxa. ²Ēnē nētēnu 'icē ñuishia an sináncē unicaman sináncēsa oquinshi sinánquin camina ñu 'aisama 'acēn, ñunshin 'atimanēn 'apu cuēncēsabi oquin. An ca an Nucēn Papa Diosan bana cuaisama tancē unicama ax cuēncēsabi oquin 'anun sinánmia. Usaribiti camina mitsux an sinánmicē 'iacēn. ³Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncēsa oquinshi sinánan nun sinan 'atima 'ixun nux cuēncēsabi oquin 'acēn. Usai 'icē 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish numi nishquian Nucēn Papa Diosan castícantí 'iacēn. ⁴Usai 'iá 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin, ⁵nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacēsa 'iá 'icēbi ainan 'aish upiti tsónun nu 'imiaxa, nuxribi bama 'aíshbi Cristobē baísqicēsa 'inun. ⁶Nux Cristo Jesús bē baísqicēsa 'inun 'imianan ca

Nucën Papa Diosan nuxribi ënë nêtënuaxbi Cristo Jesús bë, aín nêtënuribi abë 'inun nu 'imi axa. ⁷Jesucristonan 'aishnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun nêtë xënbucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan usánu 'inun mënó cëxa. ⁸Nuibaquin ca asérabi cuëenquin mitsúxmi Cristomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iëmi axa. Mitsúnmi ñu upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëenquinshi mitsu ainan 'inun iëmi axa. ⁹An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iëmima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën upí ñu 'acë cupí cana iëa —quixun rabíquin sinántima 'icën. ¹⁰Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bëtsi 'inun ca an mëníosabi oquin nu 'imi axa.

**Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma
unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti**

¹¹Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi 'aish camina axa 'unántioracacë judíos unicaman —a unbunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë 'iacën. ¹²Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicë bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aínbi camina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëencësa oíshi tsóti sináncën. ¹³Usai 'iá 'aíshbi camina camabi unin 'ucha cupía Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi bërí a 'unani ainan 'ain. ¹⁴Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imi axa, camáxbia raírí unisaribi 'inun. Judíos unicamaxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësa 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibananun 'imi axa. ¹⁵Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuëneo bana quicësabi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mënó cëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uniuquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imi axa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain. ¹⁶Ax camabi unin 'ucha tërécë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísquiquin ca Cristonën judíos unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mënó cëxa. Usoquian 'acë cupí ca axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën. ¹⁷Ax ënë nêtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunquin, camabi unix ca ami catamëti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. ¹⁸Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mënó cëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Dios bë banati 'ain. ¹⁹Usa 'ain camina judíosma uni 'aíshmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín nêtënu abë 'iti 'ain. ²⁰Mitsux camina an aín

bana uni ñuixunun Jesusan caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicë 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriribi bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxxa 'ain. ²¹Amia catamëtia ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama ax cuëen-cësabi oía 'inun 'imia. Usaquin 'imicëxa, asérabi ami catamëcë aín unicama abë ca Nucën Papa Dios 'ia. ²²Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabëribi ca aín uni raíribëa 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín Bëru Ñunshin Upía aín unicamabë 'ain.

**Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana
ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa**

3 ¹Mitsúxmi judíosma uni 'aíshbi Cristo Jesúsmi sinánun aín bana mitsu ñuixuncë cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacë 'ain. Usa 'ixun cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin. ²Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun. ³A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'icëbi ca bërí unin 'unania. Nucën Papa Diosanbi ca 'ëribi 'unánmiaxa. 'Itsa-mashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin cuëñëon. ⁴'Ën mitsu buánminuxun cuëñëocë bana ënë isquin camina 'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë 'unani quixun. ⁵A bana ca bërâma Jesucristo ucëma pain 'ain, uisai cara quia quixun uni Nucën Papa Diosan 'unánmiama 'icën. Usa 'aínbi ca bërí aín Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun caíscë unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiaxa. ⁶Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ësai quia, judíos unicama 'icësaribiti ca judíosma unicama, Cristo Jesús bama cupí ami catamëti Nucën Papa Diosan uni 'ianan abë aín nëtënu 'iti 'icën, ax quiásabi oi.

⁷'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucën Papa Diosan Cristo Jesús ñui quicë bana unicama ñuixunun 'ë 'imiacëxa. ⁸'Ëx axa ami catamëcë uni raíribë sënénmara 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin, judíosma unicama Cristo ñui quicë bana 'unánminun 'ë 'imiaxa, uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë nëtënuuxun aín unicaman 'unáinracëma 'icëbi. ⁹Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icë —quixun bërâma mënío 'ixunbi Cristo ucëmapan 'ain, a ñui quicë bana uisai quicë cara quixuan unin cuanun 'unánmiama 'icën. 'Unánmiama 'ixunbi ca bërí a bana unicama 'unánminun Nucën Papa Diosan 'ë caxa. ¹⁰Axa ami catamëcë unicamaxa an 'imicëx upí isquian naínu 'icë ángelcama, aín cushicamanribi uisaira cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa. ¹¹Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an mëníofabi oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa. ¹²Cristo cupí cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an ca Cristomi catamëcë cupí nun bana cuatia quixun 'unani. ¹³Usa 'ain camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tēmëraia ñuicania cuatíbi racuëti masá nuitutima 'ain. 'Ën tēmëraquinbi Cristo ñui quicë banacama mitsu ñuixuncëxmi ami catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish camina masá nuitutíma cuëënti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibatia quicë bana

¹⁴Usa mitsux 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, Nucën Papa Dios, a rantin purúnquin mitsu ñucáxunin. ¹⁵Ax ca menu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcamaribi an unio 'aish acaman 'Ibu 'icën. ¹⁶Ax upíra 'aish cushiira 'ixúan aín Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitu mëu sinánmiquin, ax cuëncësabi oquinmi 'anun mitsu cushionun, cana a mitsu ñucáxunin. ¹⁷'Imainun cana Cristomí catamëtia an mitsubë 'ixun an cushiocë 'aish, uisai cara 'fbi bëtsibë bëtsibë nuibanquinmi, ¹⁸axribia ami sináncë unicamabëtan, uiti chaira aín sinan 'ixun cara Cristonën camabi menu 'icë unicama, 'apucama 'imainun 'apuma unicamacëñunbi ñumaraira unibi nuibatia quixun mitsun nuitu mëu 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun, uisaira oquin cara Cristonën mitsu nuibatia quixun, aín cushi an mitsun nuitu upí 'imiti axa asérabi mitsubë 'ain 'unánun cana Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

²⁰Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácësamaira oquin nu 'axúanan nun sináncësamaira oquinribi sinánxunquin nu 'aquinti 'icën. ²¹Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ÈSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncësaribi oquin sinánti bana

4 ¹Usa 'ain cana 'èx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain, an caíscë aín unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi oi camina ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain. ²Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënëtishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain. ³Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iti sinani camina usaíbi 'iti 'ain. ⁴Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa áin ca bëtsin 'unáncësaribi oquin aín unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caíscëxaxa quixun. ⁵Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën, amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha téréncë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain. ⁶Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca ax cuëncësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.

⁷Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncësaribi oquin sináncë 'icëbi ax cuëncësaxa oquian bëtsi bëtsi ñu mëti 'anun Cristonën nu 'imíaxa.

⁸Usai ca 'iti 'icë quíax ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo èsai quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëenquin aín unicama an bicë ñu 'ináncësabi oquin ca Cristonën bamax baísquitancëx naínu cuantëcëntancëxun cuëenquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imíaxa.

⁹¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantēcēan quicē bana uisai quicē 'ic? Ax ca ēsai quia, aín Papan nētēnuax ēnē menu utancēx ca anu cuantēcēancēxa, quiax. ¹⁰Axa ēnē nētēnu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín cuēēncēsa oquin 'ati a 'inánux abē 'Apu 'i aín Papan nētēnu cuantēcēancēxa. ¹¹An ca ax cuēēncēsa oquían bētsi bētsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bētsi bētsi unix ca aín bana ñuixunuan 'imicē 'icēn. Rafrinēn ca Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunia. Rafrinēn ca axa Jesucristomi catamēcēma unicama amia catamēnun upí oquin 'aquinia. Rafrinēn ca axa ami catamēcē unicama upiti Jesucristo cuēēncēsabi oi ínun áquinia. Rafrinēn ca uisai cara Nucēn Papa Diosan bana cuēñēcama quia quixun uni 'unánmia. ¹²Axa ami catamēcē unicaman upí oquin sinánan ax cuēēncēsabi oquin ñu upíshi 'ati 'aquinun ca Cristonēn aín unicama bētsi bētsi ñu 'anun 'imia. ¹³Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa ñu cara 'icēbēbi asérabi ami catamēti 'ain. Ainan 'ixun Nucēn Papa Diosan Bēchicē a asérabi 'unani cananuna an 'imicēx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan upíra upí 'aish ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain. ¹⁴Usai 'i cananuna bérámanu 'iásaribiti bérí 'itima 'ain. Bérí cananuna tuáxunratsunēn unín paráncēxun sinánbēquincēsa 'aish unín bētsi bētsi bana ñuixunquin paráncēxun amanua amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncē unicaman cēmēquin nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicēx usai 'iá 'aishbi cananuna bérí usai 'itēcēntima 'ain. ¹⁵Nuxnu ainan 'afan aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubē 'ain cananuna nētē camabi an nu 'unánmicēsabi oquin 'ai, aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bētsibē bētsibē nuibananquin, cēmēquin uni itsi paranima, Cristo cuēēncēsabi oíshi 'iti 'ain. ¹⁶Nun namicama amanu amanu 'aish nun mēcēn, nun taē, nun pēñan, nun bēru, acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsían. Usa 'aishbi ca uni camabi aín namia upiti unia 'ain, asábi 'icēn. Usaribiti ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonēn 'aquincēx camaxunbi bētsin sináncēsa oquin sináncē 'iti 'icēn. Usai 'i ca Cristonēx cuēēncēsabi oi bētsibē bētsibē nuibanani, an sináncēsaribi oquin sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bētsi 'iti bana

¹⁷Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'ē sinánmicēsabi oquin cana mitsu cain, axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma uníxa 'icēsaribiti 'iá 'aishbi camina usai 'itēcēntima 'ain. A unicamax ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsa oíma atúnbia sináncēsa oíshi 'i bucuia. ¹⁸Usa 'aish ca bēánquibucē 'ain mancasmatia uni bēñēcēsaribi oi 'ia. Cristo ñuí quicē bana cuaisama tancē 'ixun ca ainan 'iti 'unáncēma 'aish Nucēn Papa Diosnan 'itsianxbi ainanma 'icēn. ¹⁹A 'ai ñunshíncē 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara 'aisa tania a 'aia. Aín xanuma 'aínbi xanubē 'iti, xanúxmabi uni itsibē 'iti, usa ñucama 'ati cuēēnia. ²⁰Usaía atux 'icēbētanbi ca Cristonēn usaími 'inun mitsu sinánmicēma 'icēn. ²¹Mitsúxmi a rabi timécē 'ain cara Jesús uisai mitsux 'iti cuēēnia quixun 'unánmicē 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi a unicama 'icēsaribiti 'iti cuēēnima quixun. ²²Usaribiti 'iquin camina béráma mitsux cuēēncēsabi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'acēn. Usaquin 'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama 'icē quixun sinani rabíanma

'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami 'á, acama ënti 'ain. ²³A ëni camina Nucën Papa Diosan 'imicëx bëtsi sinánñu 'iti 'ain. ²⁴Bëtsi sinánñu 'imicëx camina an iscëx asérabi upí 'ianan unínribia iscëx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncësabi oi.

²⁵Usai 'iquin camina cëmëquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abë banaquin min aintsicama asérabi banáinshi caquin parántima 'ain.

²⁶Unibë nishanantancëxbi camina 'uchati rabanan xëñibutíma a nëténbi bënëtishi manúti 'ain. ²⁷Nishtancëxunbimi manuïama ca ñunshin 'atimanën mitsu masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti 'icën. Usaquian 'atin rabanan camina mitsun nishcë bënénquinshi manuti 'ain.

²⁸An ñu mëcamacë uni an ca usaquin 'atëcëntima 'icën. Usaquin 'atëcën-quinma ca chiquíshquinma aín mëcënanbi upí oquin ñu mëëti 'icën, cupí binun anun ñuñuma uniribi 'aquinti sinánquin.

²⁹'Atimati banaïma upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti cata-mënun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaïa cuati Jesucristomi upiti catamëtia Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ca cuënti 'icën. ³⁰'Atimati banaquin camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí masá nuitumiquin rabínmi-tima 'ain. Axa mibë 'inun 'inánquin ca Nucën Papa Diosan mitsu aïnan 'inun 'unántioxa, Jesucristo utëcëncëbëmi aín nëtënu abë 'iti oquin.

³¹Usa 'ain camina uinu 'icë unibëbi nishanantima 'ain, uni itsimi camina xuamati nishtima 'ain, unibë camina ñu canantima 'ain, uni ñui camina 'ati-mati banatima 'ain, uisa ñu cara 'atima 'icë a camina 'atima 'ain. ³²Usai 'ima camina abë nuibanani uni itsibë 'aquiananti 'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocëxbi camina abë tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocëxbi a manuï abë upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acëcama manuïa, Nucën Papa Dios Cristo cupí mitsubë upí 'ain, camina usaribiti uni itsibë 'iti 'ain.

Uisai cara Nucën Papa Diosan unicama 'iti 'icë quicë bana

5 ¹Mitsux aín bëchicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti sinani Nucën Papa Dios 'icësaribiti 'iti 'ain. ²Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin judíos unin aín 'ucha cupí rëcëxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami catamëtíshinu iénun. Cris-tonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxribi usaribiti bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

³Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icë a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, minanmabi uni itsin xanu 'imainun ñu cuënti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain. ⁴Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi camina 'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai 'iquinma camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. ⁵Camina asérabi 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni, axa xanúxmabi unibë 'icë uni, an aïnanma uni itsin ñu cuëncë uni, a unicamax ca Nucën Papa Dios-mabi, unínbi 'acë ñuishi rabicësa 'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë anua Cristoribi 'icë anu abë 'itima 'icën. ⁶Uni raírinëan —ñu 'atima 'acë 'aíshbi camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun cacëxunbi

camina mitsun, —cēmēi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama tanquin usa ñu 'acē unicama a ca ami nishquin Nucēn Papa Diosan casticanti 'icēn. ⁷Usaribi 'itin rabanen camina an usa ñu 'acē unicamabē 'itima 'ain.

⁸Bērāma Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma 'aish unían bēánquibucē-nuxun ñu 'atima 'acēsa 'iá 'ixúnbi camina bērí Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuēēncēsabi oquin ñu upíshi 'ain. Usa 'aish camina bērí xabánu nicēsa 'iti 'ain. ⁹Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan asérabi banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina mitsux 'iti 'ain. ¹⁰Añumi 'ati cara Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēnia a camina upí oquinra 'unánti sinánti 'ain. ¹¹Ax bēánquibucēnu nicēsa uni an ca axa cuēēncēsa oquinshi ñu 'aquin, Nucēn Papa Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icē unicama camina atun 'acēsaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun upí oquin 'unánmiquin 'ēsēti 'ain. ¹²Usa ñua a unicaman unéxun 'acē, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icēn. ¹³Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē quixun unéquinma cacēxun ca camabi unin —asérabi ca usaquin 'ati 'aisama 'icē —quixun 'unánti 'icēn. ¹⁴Usa 'ain ca ēsai Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo quia:

'Uxcēsa 'aishbi bēsucēsa 'inux ca Cristomi catamēt. Ainanma 'aish min 'ucha cupí bamacēsa 'aishbi ca Cristomi catamēti iēt. Usa 'icē ca min ñu 'aisama 'acēcama ēmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icēn.

¹⁵Sinánñuma unisa 'ima an Nucēn Papa Diosan bana 'unáncē unisa 'ixun camina ax quicēsabi oquin ñu upíshi 'ati 'ain. ¹⁶Ax cuēēncēsa oquinshia unin ñu 'atima 'acēbētanbi camina mitsun ñancáishi nētē inúmi 'iquinma Jesucristomi sináncē 'ixun, ax cuēēncēsabi oquinshi 'ati 'ain. ¹⁷Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēnia, a camina 'unánti 'ain. ¹⁸Mitsux camina paéntima 'ain. Paéncē uni ax ca uisai cara banatisa tania usai bananan, añu cara 'aisa tania a 'aia. Usai 'ima camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsubē 'ixun anbi upí oquin cushiocē 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹Usa 'aish camina mitsun nuitu mēu Nucēn 'Ibu Jesucristo rabianan Nucēn Papa Diosan bana sinani, bētsibē bētsibē bananan cantati 'ain. ²⁰Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian 'aquianan, an nu 'imicēcama, a sinánquin, Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain. ²¹Nucēn Papa Diosnan 'aish camina bētsibē nishananima an cacēxun aín bana cuati, uni raíribē nuibananti 'ain.

Ēsai ca uni aín xanubē nuibananti 'icē quicē bana

²²Xanun aín bēñēnan 'ixun aín bana cuati 'icēn, Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēsabi oquin. ²³Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tērénquin Nucēn Papa Diosnan 'inun iémicē a 'icēn. An iémicē 'ixun ca aín unicaman aín bana cuatia. ²⁴Aín unicaman Cristo cuēēncēsabi oquin ñu 'acēsaribi oquin ca xanun aín bana cuaquin aín bēñē cuēēncēsabi oquin 'ati 'icēn.

²⁵Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi bamacēxa. Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bēbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icēn. ²⁶Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca Cristonēn ax aín sinan 'aisama 'icēbi bētsi oquin aín sinan upí 'imia. Usoquin ca ax quicēsabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama aín nuitu upí 'aísha chucacēsa 'inun 'imia. ²⁷Usoquin 'imitancēx utēcēnxun ca aín unicama uisa 'uchañumabi 'ianan

Nucën Papa Diosan iscëx atun ñu 'atima 'acë ëni upí 'icë isti 'icën. ²⁸ Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi bërúan-cacësa 'icën. ²⁹ Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín nami upí 'aish cushi 'iti cupí ca chupa pañuanan ñu upí oquin pianan axbi aín nami bërúan-racati upitax tsotia. Usaribi oquin ca Cristonën aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imía. ³⁰ Nux asérabi ainan 'aish ax cuëncësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu bërúanquin 'aquinia. ³¹ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Usa 'ain ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë énanantimoquin aín xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia”. ³² A bana bërma cuënëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aíshbi ca 'ën sináncëx a bana uníxa usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aíshbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë achúshisa 'icë quicë 'icën. ³³ Usa 'aínbi cana mitsu cain, min namimi bërúancësaribi oquin camina mitsun xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain. Usaribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin aín bënë bana cuati 'icën.

6 ¹ Papañu titañu tuácama, ësaquin cana mitsu cain, min papan bana, min titan bana cuaquin camina an mi cacësabi oquin 'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin. Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën. ²⁻³ Ax quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúshinëx ca ësai quia: “Chuámarua 'aish xëñibuti ënë menu tsónuxun camina min papan bana, min titan bana upí oquin cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain”. Bëtsi bëtsi bana ax quicësabi oquin 'ati 'aínbi ca ënë banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xëñibuti ënë menu tsóti 'icën.

⁴ Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë camina nishmitima 'ain. Min bana parëquinma min cacësabi oquin 'anun camina canioti 'ain. Usoquin canioquin camina a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

⁵ An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upí oquin sinánquin an mi ñu mëëmicë unia cuëentanun paránquinma an cacësabi oquin 'ati 'ain, Cristoribimi 'axuncësa 'itánun.

⁶ An mi iscëxuinshi camina axa cuëentanun quixun uni ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin 'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chiquíshquinma cuëenquin upí oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin. ⁷—Ënë ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu Jesucristo-ribi cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. ⁸ Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acë uni a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti 'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu mëëmicë uniribi.

⁹ An uni itsi ñu mëëmicë unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu 'axun-cësaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu mëëmiti 'ain. Camina 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristo aín nëtënu 'icë, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mëëmicë unicaman 'Iburibi 'icën. An ca aín unicama bëtsibë sënë isia.

**Ñunshin 'atimanëan ñu 'atima 'anun sinánmicëxbia
uni Cristomi catamëti bana**

¹⁰ Ën xucéantu, ënë banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibë 'ixúan mi sinánmicësabi oquin 'ai camina Nucën 'Ibu Jesucristomi asérabi catamëti

'ain. Usaími 'ia ca aín cushínbi mitsu cushioti 'icën. ¹¹Ñunshin 'atimanëan paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancëxbi camina an mitsu 'ibuati rabanan uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë, usaquin Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. ¹²Nux cananuna suntárunëxa 'acanancësaribiti 'in. Usai 'ibi cananuna unibë 'acananiman. Nun nuitu mëúishi cananuna 'acanancësa 'ain, ñunshin 'atimanën nu 'ibuati rabanan. Aín 'apubë cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun nu 'amitisa tania. Atun an ënë menuxun ñu atima 'acë unicama 'ibuacë 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania. ¹³Ñu 'atima 'anun an sinánmicëxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti cupí camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë usaquian Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. Usai cushicë 'ixúnmi abámicëxuan ñunshin 'atimanën mitsu tantëcëncëxbi usabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish camina uisafbi 'itima 'ain. ¹⁴Ñunshin 'atima nun nuitu mëúnu abë 'acancë an tanquinbi uisabi otima cupí camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Romanu 'icë suntárunëan amia catamëti aín manë chupa pañucësa 'iti 'ain. Aín manë chupa pañuquin ca anúan tsitëcërëquiti anun tsitëcërëquianan, aín shican bépánti manë chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi tañuanan, aín manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë xëtocëribi tuinia. Suntáru aín manë chupami catamëcë 'aínbi camina mitsúxribi mitsun nuitu mëu upiti 'acananux manë chupa ami catamëti pañucësa 'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan cëmëima asérabi banan banacë 'aish camina suntáru aín manë chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa 'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati ëncë 'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín shican bépánti manë chupan shimapucucësa 'iti 'ain. ¹⁵—Cristo cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quixun uni ñuixunux mëñfocacë 'aish camina suntárunëan aín taxaca tañucësa 'iti 'ain. ¹⁶Ñunshin 'atimanëan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ë bërúanquin 'ë 'aquinia quixun 'unani, ami catamëti 'ain. Usa 'aish camina suntárunëan 'acánanquin anua pia atsínti rabanan, aín manë pará ami catamëti tuíncësaribi 'iti 'ain. ¹⁷Mitsun camina asérabi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama tërëncë 'aish camina Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usaquin 'unani camina suntáru manë mañutinën mapucësa 'iti 'ain. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuétima 'ain. A banami catamëti camina suntárunëan aín manë xëtocë ami catamëquin tuíncësa 'iti 'ain. ¹⁸Usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin añu caramina 'ai a ñu 'ai Nucën Papa Diosbë bananan an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abë bananux camina atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuéquinma ñuixunuan uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë bana a bëráma unin upí oquin 'unánma 'icëbi bërí unin 'unánun. ²⁰Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'imicë 'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain. Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuéquinma a bana upí oquin ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bëruanax 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

²¹Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën minu cuanxun mitsu ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun nuibacë xucën 'ixun ca Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa.

²²An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuëënnun quixun cana a mitsunu cuanun xutin.

²³Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'imicéxmi mitsux 'ëx 'icësaribiti ami catamëcë 'aish ami sinánan bëtsibë bëtsibë nuibanani chuá-marua 'aish upitax bucuti cana cuëënnin. ²⁴Mitsúxmi a manutëcëntimoi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icëa, Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuëënnin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN FILIPOSNU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

PalonĚan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi
cataměcě unicama quirica cuěěoxuan

1 ¹Ěx Pablo 'ixun cana Timoteobětan mitsu quirica buánmin. Jesucristoněn casabi oquin aín bana uni ñuixuncě cananuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ěmanu 'aish Jesucristomi sinania cana mitsun cushicama 'imainun an axa Jesucristomi cataměcě unicama 'aquincě unicamaribi ěě quirica buánmin. ²Nucěn Papa Diosbětan Nucěn 'Ibu Jesucristoněn nuibacěxmi mitsux chuámarua 'aish bucucanti cana cuěěnin.

Axa Jesucristomi cataměcě unicama Pabloněn Nucěn Papa Dios ñucáxuan

³Mitsux camina upiti Jesucristomi cataměcě 'ai quixun sinánquin cana —asábi ca —quixun caquin Nucěn Papa Dios rabin. ⁴Abě banaquin cana upí oquin sinani cuěěnquin mitsu ñucáxunin. ⁵Ěn mitsubě timěxun bana ñuixuntabacěxun camina 'ěn 'acěsaribi oquin, Jesucristomi cataměquin uni raíriribi amia cataměnun 'aquinin. Usa 'ain cana —asábi ca —quixun caquin Nucěn Papa Dios rabin. ⁶Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi cataměnun sinánmicě 'ixun ca axa utěcěnti nětě 'itámainun Nucěn Papa Diosan Jesucristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia. ⁷Sipuacě 'icěa, 'apun ñucácěxun cana 'ěn, Jesucristomi cataměti Nucěn Papa Diosnan 'iti bana ax ca asěrabi 'icě quixun can. Usaquin 'ěn 'amainun camina mitsúnribi nuibaquin Nucěn Papa Dios 'ěa 'aquinun quixun ñucan. Usa 'ain ca 'ěa 'aquincěsaribi oquin Nucěn Papa Diosan mitsuribi těměraiabi nuibaquin 'aquinia. Usaími mitsux 'icěbětan cana nuibaquin mitsu sinánquin Nucěn Papa Dios —asábi ca —caquin mitsu ñuixunin. ⁸Nucěn Papa Diosan ca 'unania, Jesucristoněan unicama nuibacěsaribi oquin cana 'ěn mitsu nuibaquin 'aisamaira sinani quixun. ⁹Usa 'ain cana mitsu nuibaquin Nucěn Papa Dios mitsu ñucáxunin, mitsúnmi 'acěsamaira oquinmi upí sinánñu 'ixun ax cuěěncěsabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun. ¹⁰An 'unánmicěxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati 'unánun cana Nucěn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi ax cuěěncěsa oquinshi 'acě 'icě ca Cristoněn utěcěnquin mitsu 'uchoquinma upíshi isti 'icěn. ¹¹Jesucristoněn 'aquincěxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin ca unin —Nucěn Papa Dios ax ca asěrabi upí 'icě —quixun caquin a rabiti 'icěn.

—'Ēishima, Cristo 'ēbē 'ain cana abētan űu 'ai —quíáxa Pablo quia

¹² 'Ēn xucéantu, mitsun 'unánun quixun cana ēsaquin mitsu cain, 'ē sipuacancē cupí ca 'itsa uni Jesucristomi sinania quixun. ¹³ 'Apun suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania, Jesucristo űuiquin uni bana űuixuncē cupí cana sipuacē 'ai quixun. ¹⁴ 'Ēx usai 'ia 'unáncē cupí ca axa Cristomi catamēcē uni aín patsanēn, atun 'acēsamaira oquin Jesucristomi catamēquin, racuēquinma Nucēn Papa Diosan bana uni űuixunia. ¹⁵ Usa 'ain ca raírinēn 'ēmi nutsiquin, 'ēn bana 'acēsamaira oquin isa unin aín bana cuanun quixun, Cristo űuiquin bana űuixunia. űuixunmainunbi ca raírinēn asérabi, an Jesucristomi catamēnun uni 'aquinti sinánquin upí oquin bana űuixunia. ¹⁶ Axa 'ēmi nutsicē unicaman ca 'ēx sipunu 'ain, Jesucristomia sinánun űuixunquinma aín cuēēncēsa oquinshi uni bana űuixunia, 'ēx a cuati bēēnun quixun. ¹⁷ Usa 'aínbi ca raírinēn 'ē űuibaquin, Jesucristomi catamēti Nucēn Papa Diosnan 'iti bana ax ca asérabi 'icē quixun ēnuxun cati cupí cana 'ēx ēnu 'ai quixun 'unánquin, upí oquin a bana űuixunia. ¹⁸ Atúan uisaquin cara uni bana űuixuinisa tania, usoquin űuixuncēxbi ca asábi 'icēn. Usaquian Jesucristo űuiquin 'itsa unin bana űuiia unin űuiia cuati cana cuēēnin.

'Ianan cana 'ēx 'icēsamairai cuēēnti 'ain, ¹⁹ mitsúnmi Nucēn Papa Dios 'ē űucáxuncēxuan Jesucristonēn Bēru űunshin Upitan 'aquincēx cana chuámarua chiqufti 'ai quixun sinani. ²⁰ Usa 'ain cana 'ēx Jesucristomishi catamētia uni iēti bana, a űui rabínquinma, 'ēn 'acēsabi oquin űuitisa tanin. Usoquin 'ai cana nētē camabi ami catamēti asaribi 'iisa tanin, ax ca asérabi upíira 'icē quixun 'unania camabi uni ami catamēnun. Bamacēma 'ixun 'ēn bana űuixuncē cupí 'iananbia, 'ēx bamacēbēbi uni 'ēn aín bana űuixuncē cupí Jesucristomi sinánti cana cuēēnin. ²¹ Ainan 'aish cana ēnē nētēnuax abē 'aish cuēēinra cuēēnin. Usai 'itancēx bamatancēx cana ēnē nētēnuax 'icēsamairai abē aín nētēnu 'aish cuēēinra cuēēnti 'ain. ²² Usa 'aínbi cana 'ēx bamacēma pain 'ixun uni Cristo űuiquin bana űuixunquin ēniman. Usoquin 'ēn űuixuncēx ca uni Cristomi sinanati 'icēn. Usa 'ain cana uisairai 'iti carana cuēēni quixun 'unaniman. ²³ Uisaira carana 'iti 'ai quixun sinani cana sináncasmain. Bamatancēx ēnē nētēnuax 'icēsamairai Cristobē aín nētēnu chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin. ²⁴ Usa 'aínbi ca mitsúnmi upí oquin Jesucristo 'unánun mitsu 'aquinti cupí 'ēx ēnē nētēnu pain 'iti asábi 'icēn. ²⁵ Asérabi ca usa 'icē quixun sinánquin cana 'unanin, Jesucristomi upiti sinánun 'aquianan ami catamēti cuēēnun mitsu 'aquinti cupí cana 'ēora pain ēnē menu 'iti 'ai quixun. ²⁶ Usa 'aish cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamēti cuēēnun mitsu isi cuantēcēnti 'ain.

²⁷ 'Ēsaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain. 'Ēx mitsu isi cuananbi, cuanquinmabi cana, mitsux camina bētsibē űuibanani Jesucristomi catamēnun 'aquianani quixuan unin űuia cuaisa tanin. ²⁸ Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocēxunbi camina racuēquin a ēníma Jesucristomi catamēti quixuan unin űuia cuaisa tanin. Mitsúxmi usai 'icēbētan ca Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun axa mimi nishcē unicaman 'unánti 'icēn, ainanma 'aish ca atux nētétimoi usabi 'inux bamati 'icē quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux iécē 'aish Nucēn Papa Diosbē 'iti 'ai quixun 'unánti 'icēn. ²⁹ Nucēn Papa Diosan ca Cristomi

catamēnun mitsu 'imiāxa. 'Imianan ca ami catamētia unin mitsumi nish-quin 'atimocēxbimi cuēēnun mitsu 'imiāxa. ³⁰ Usaribi oquin ca 'ēribi 'imiāxa. Jesucristonan cupía unin 'ē 'atimoia camina isacēn. Bērīribi cana tēmērai quixun 'ēn mitsu quirica buánmicēxun camina 'unanin. 'Ēx 'icēsaribiti camina mitsúxribi tēmērain.

Bamatancēx baísquia 'icēa Cristo camabi unin rabiti bana

2 ¹ Mitsux an 'aquincēx Cristomi cushianan an nuibacēx cuēēni, Nucēn Papa Diosan Bēru Nūnshin Upíñu 'ianan 'ē nuibacē 'aish, ² camina 'ē cuēēminux ēsai 'iti 'ain, bētsin sináncēsaribi oquin sinani asérabi camáxbi bētsibē nuibananquin amanua sinánquinma achúshi oquinshi sinani 'iti 'ain. ³ Bētsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánshi 'iti ñu 'atima 'ain. 'Ēx cana bētsi unisama 'ai quixun sinani rabíquinma camina —uni rafrínēx ca 'ēx 'icēsamairai upí 'icē —quixun sinánti 'ain. ⁴ Mitsúxēshi chuámarua 'aish cuēēnuxun ñu 'atishi sinánquinma camina uni rafriribi chuámarua 'i cuēēnun 'aquinti 'ain.

⁵ Jesucristonēan 'ásaribi oquin camina sinánti 'ain. ⁶ Aribi 'aish Nucēn Papa Diosbē 'ixunbi ca —anu 'ēx asaribi 'aish 'ēn Papa Diosbē 'icē ēnē nētē cana ēbiántima 'ai —quixun sinánma 'icēn. ⁷ Aín nētē ēbētsini utancēx uni 'aish ca aín Papa cuēēncēsabi oquin camabi uni 'aquinux ēnē menu 'iacēxa. ⁸ Aín Papa cuēēncēsabi oi ca bamatsianxmbi i curúsocēnuax bamacēxa, 'uchañuira uni 'icēsaribiti. ⁹ Usaía 'icē cupí ca Nucēn Papa Diosan Jesucristo, unicama 'imainun ángelcamabētan sēnēnmaira 'imiācēxa. Bētsi unicamasamaira ca a uni Jesús caquin anēcē, a 'icēn. ¹⁰ Usa 'ain ca a ñuicē a bana cuaquin, camabi nētēnu 'icē unicama 'imainun naínu 'icē ángelcama 'imainun anua uni bamacē anu 'icēcamanribi ami racuéquin a rabiti 'icēn. ¹¹ Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca asérabi camabi menu 'icē uni 'imainun ñucaman 'Ibu 'icē —quixun cati 'icēn, Nucēn Papa Dios ax ca asérabi Dios 'icē quixun 'unánquin.

**Axa Jesucristo catamēcē unicaman, upí 'inun
bētsi unicamaribi 'aquinti bana**

¹² 'Ēn nuibacē xucéantu, a ñucama 'unani camina 'ēx mitsubē 'ain, 'ēn Jesucristo ñuiquin mitsu cacē bana quicēsabi oi 'ian. Usa 'ain camina 'ēx mitsubē 'ain 'icēsamaira oi 'ēx mitsubēma 'ain, 'ēn mitsu cásabi oi 'iti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēma ñu 'atimi racuēti. ¹³ Nucēn Papa Diosanbi ca ñu upí 'aími ax cuēēncēsabi oi 'inun mitsu sinánmia. Sinánmianan ca a 'atimi sináncē ñu a 'anun mitsu aín cushi 'inania.

¹⁴ Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan cuēbicanánquinma nētēxuinshi 'ati 'ain, ¹⁵ bētsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oíshi 'ia isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax ami sináncēma unicaman, Nucēn Papa Diosan bēchicē 'aíshmi mitsun nuitu upí 'icē isti 'icēn. Usa 'aish camina mitsux 'ispacaman bēánquibucē 'icēbi pēcacē usaribi 'ain, ¹⁶ —Jesucristomi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosnan 'ia —quixunmi unicama bana ñuixuncē cupí. Mitsúxmi usa 'ain cana 'ēn Cristo ucēbētan —ñancábi cana tēmēraquinbi Cristo ñuiquin Filiposnu 'icē unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun 'unani cuēēnquin upí oquin sinánti 'ain. ¹⁷ Mitsun

camina têmëraquinbi Jesucristomi catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi usai 'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux 'icësaribiti cuëënin. Cristomi sináncë cupí sapi cana bamati 'ai quixun 'unanibi cana masá nuitutíma mitsúxmi 'icësaribiti cuëënin. ¹⁸ 'Ëx usai cuëëncëbë camina mitsúxribi —Jesucristonan 'iti ca asábi 'icë —quixun sinani cuëënti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

¹⁹ Nucën 'Ibu Jesús cuëëncëbëtan Timoteo mitsu istánun 'itsama nètë 'icëbëtan xuti cana sinanin. An mitsu isbëtsíntancëxun uisa caramina 'icani quixun ñuixuncëxun cuati cana cuëënti 'ain. ²⁰ Timoteonënshi ca 'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Usaquian an sináncë bëtsi uniribi ca 'aíma 'icën. ²¹ Ënu 'icë uni raírinën ca aín cuëëncë ñu 'atishi sinánquin a 'anúan Cristo Jesús cuëëncë ñu 'ati sinanima. ²² Acamaxa usa 'aínbi camina Timoteonën ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia quixun 'unanin. An ca 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Aín bëchicënëan aín papa 'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa. ²³ Uisaquin cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë caia quixun cuatancëxun Timoteo xuti cana sinanin. ²⁴ Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan 'aquincëx 'itsama nètë 'icëbë mitsu isi cuanti sinanin.

²⁵ Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë, a mitsunu cuanun xuti ca asábi 'iti 'icë quixun cana sinan. Suntárúnëan têmëraquinbi aín capitanën bana tancësaribi oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana quicësabi oquin racuéquinma 'anan 'ëbëtan unicama bana ñuixuanxa. ²⁶ Mitsúnmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti sinani bënëtia. ²⁷ 'Insíncë 'aish ca aséribi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa. 'Ëx a sinani masá nuitutancëx axa bamacëbë 'aisamairai masá nuituti rabanan ca 'ëribi nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa, 'ën upí oquin sinánun. ²⁸ Usa 'aínmi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma ca —quíax a istëcëni cuëënti cupí cana bënëntinquish mitsunu cuanun xutin, 'ënribi upí oquin sinánuxun. ²⁹ Usa 'ain camina cuania, axa Nucën 'Ibu Jesucristonan cupí cuëëntinquin upí oquin bicanti 'ain. Usa unicama camina —upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin aín bana cuati 'ain. ³⁰ 'Ëx 'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana bamati 'ai —quixun sinanibi Epafroditonën ënu uxun 'ë 'aquianxa. Aséribi ca Jesucristo cuëëncësabi oquin 'acë cupí bamaibi iéaxa.

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

3 ¹ 'Ën xucéantu, ësaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish camina chuámashirua tani cuëënti 'ain. 'Ën cacësabi oquin mitsu catëcëni cana atsaniman, mitsúxmi upí 'iti cupí. ² An ñu 'aisamaishi 'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati banacë unicama 'imainun an —Nucën Papa Diosan uni 'inux cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sináncë uni, acaman mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ³ Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aínbi cananuna nux aséribi Nucën Papa Diosan uni 'ain, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx. Usa 'ixun cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi catamëcë 'ixun cuëëntinquin 'unanin, nux 'unántioracacë cupíma Cristo Jesúsmi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun. ⁴ 'Ëx

'unántioracacē cupí cana judíos uni 'aish upí 'ai quixuan atun sináncē 'aínbi cana 'èx 'iisa taní atúxa 'icēsamairai rabítsian. Uínu 'icē unínbi ca 'èn 'acēsamaira oquin usai judíos unicama 'iti Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oquin 'acēma 'icēn. ⁵ 'Èx mēcēn achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nētē 'icē ca judíos unin bēchicē 'icē 'è 'unántiocēxa. Usa 'aish cana Benjamínēn rēbúnqui 'aish 'èn aintai 'icēsaribiti hebreo banan banain, 'èn papa 'èn tita 'icēsaribiti. Usa 'aish cana 'èx Moisésnēn cuēñēo bana fariseo unicaman 'unánmicēsabi oi 'iacēn. ⁶ Judíos unicaman cuati Moisésnēn cuēñēo bana axēshi ca asábi 'icē quixun ñunshínquin sinánquin cana —axa Jesucristomi catamēcē unicamax ca 'aisama 'icē —quixun sinánquin atu bētsi bētsi ocēn. Axa quicēsabi oquin 'ati Moisésnēn cuēñēo banacama quicēsabi oquin cana 'èn 'acēn. Usa 'ain ca a ñuiquian 'è 'uchoti ñubi 'aíma 'iacēxa. ⁷ —Usa ñucama 'acē cupí cana Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai —quixun sinan 'ixunbi cana bērí Cristo 'unánquin usai 'èx 'íá ax ca ñancáishi 'icē quixun 'unanin. ⁸ Judíos unicama Nucēn Papa Diosan uni 'icē 'unántiocē 'aish 'íásamaira ca Nucēn 'Ibu Jesucristo amishi catamēti upíira 'icēn. Usa 'ain cana 'èn 'á ñucama ñu 'atima pucēsa oquin èni Jesucristonan 'inux amishi catamētin. ⁹ Usa 'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oquin 'acē cupíma axa 'èbē 'inun Cristomi catamēcē cupíshi Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. Usa 'icē ca an axa Cristomi catamēcē aín unicama 'acēsaribi oquin Nucēn Papa Diosan 'è upí isia. ¹⁰ Usa 'ixun cana Jesucristonēn sináncēsaribi oquin sinánan, anun Jesucristo baísquimia aín cushi anúan Nucēn Papa Diosan 'è cushiocē 'iti cuēñēn. Nucēn Papa Dios cuēñēncēsabi oi tēmēratancēx ca Jesucristo bamacēxa. Axa tēmērasa usaribiti 'èxribi ainan cupí tēmērati ca asábi 'icēn. Cristo bamasaribi oquin 'èn 'uchacama 'atēcēntimoquin èncē 'iti cana cuēñēn. ¹¹ Usai 'itancēx axa bamaxbi baísquiasaribi oi 'èx bama 'aíshbi asaribi 'inux ax utēcēncēbē baísquiti cana sinanin.

Aín nētēnu abē 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuēñēncēsabi oi 'iti bana

¹² Usa 'aínbi cana asérabi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun cana asérabi an 'acēsaribi oquínra sinaniman. Usa 'ixunbi cana 'unanin, axa quiásabi oi asaribi 'inun ca 'è iēmiacēxa quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi 'inuxun, ènquinma aín bana quicēsabi oquin 'ain. ¹³ 'Èn xucéantu, 'èx cana —asaribi cana 'ai —quiman. Usaquin sinánquinmabi cana 'èn 'á ñucama sinántēcēnquinma, asérabi ami catamēti ax cuēñēncēsa oíshi bērí 'iti sinánan, uisai caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'è sinánmicē ñuishi upí oquin 'ain. ¹⁴ Usoquin 'atancēxun cananuna uisaira caranuna aín nētēnu abē 'aish asérabi asaribi 'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan cananuna uisaira oquin cara Cristo Jesúsnan 'icē Nucēn Papa Diosan nu 'imiti 'icē quixun isti 'ain.

¹⁵ Usaquin cananuna nun Nucēn Papa Diosan bana asérabi 'ati 'unáncē 'ixun sinánti 'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama ca Nucēn Papa Diosan mitsuribi usaquin sinánun 'unánmiti 'icēn. ¹⁶ Usa 'ain cananuna uisai 'inun cara Nucēn Papa Diosan nu 'unánmiāxa, usai 'iti 'ain.

¹⁷ 'Èn xucéantu, mitsun camina 'èx usai 'íia 'unanin. Usa 'ain camina 'èx 'icēsaribiti 'iti 'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai 'inun nux 'íia an iscē unicamaxa 'icēsaribiti 'iti 'ain. ¹⁸ Usaquin caquin cana bēráma 'itsa oquin cásaribi oquin bēunan mēscuquin èsaquin mitsu catēcēnin, 'itsa unin ca 'èn

mitsu cacēsabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i curúsocēnu bama, Cristo, a ñui quicē banacama cuaisama tania quixun. ¹⁹ Atúan ñunshínquin aín cuēñcēsabi oquinshi ñu 'aia isquian unin —ñu 'aisama ca 'aia —quixun ñuicēxbi rabínquinma an 'acēsabi oquin 'ai ca rabitia. Jesucristomi sinánquinma ca ēñē menu 'icē ñuishi sinania. Usaía 'icē cupí ca ainanma 'aish xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'itima 'icēn. ²⁰ Atúxa usai 'imainunbi cananuna nux Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'iti 'ain. Usa 'ain cananuna a nētēnuaxa Nucēn 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tērēnquin Nucēn Papa Diosnan 'inun nu iémicē, axa uti cuēñnquin cainin. ²¹ Nux bamai chēquiti 'icēbi ca ax uquin nu axa bamax baísquiasaribi oquin, asaribi 'inun, nu bētsi oti 'icēn. Usonan ca aín cushi anun ax camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu bētsi oti 'icēn.

Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'aish cuēñti bana

4 ¹ Ën xucéantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani cana cuēñnin. Ëñ mitsu ñuixuncēxmi Jesucristomi catamēcē cupí cana cuēñinra cuēñnin. Mitsux usai 'icēbē cana cupí bitsi cuēñcēsaribi oi cuēñnin. Usa 'ain cana nuibaquin mitsu cain, mitsun 'acēsabi oquin camina ēnquinma Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēquin an cacēsabi oquin 'ati 'ain.

² Evodiaceñun cana Sntiqueribi cain, mitsux cuamianancē 'aishbi camina Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'aish cuamiananima bētsin sináncēsabi oquin sinani nuibananti 'ain. ³ An 'ēbētan Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncē a cana ēsoquin cain, ēñē xanu rabē camina bētsibē upí 'inun 'aquinti 'ain. Atun ca 'ē 'imainun Clemente, 'imainun anribia 'ēñ 'acēsaribi oquin aín bana ñuixuncē a unicamabētan, Jesucristomia sinánun unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincē unicaman anē ca Nucēn Papa Diosbē 'itioquian aín nētēnu 'icē quiri-canu cuēñēo 'icēn.

⁴ Mitsux camina Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani camina camabi nētēn uisa ñu cara 'icēbēbi chuámarua tani cuēñti 'ain. Usai 'inun caxunbi cana mitsu catēcēnin, chuámarua ca 'ican. ⁵ Uisa ñu cara 'icēbēbi nishímami upí sinánñu 'icēa camabi unin mitsu isti cana cuēñnin. Nucēn 'Ibu Jesús anun utēcēnti nētē ca 'uramatia.

⁶ Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icēbēbi bēñétima 'ain. Bēñéquinma camina abē banaquin Nucēn Papa Dios a ñucama ñuiquin cati 'ain. An mitsu 'aquinun ñucáquin camina ami catamēquin —asábi ca —quixun rabiquin cati 'ain. ⁷ Usaquinmi cacēxun cuaquin ca Nucēn Papa Diosan mitsu nuibaquin bēñétima chuámarua 'inun mitsu 'imiti 'icēn, uisa 'aish cara aín uni usai 'ia quixuan uni raírinēñ 'unáncēbētanmabi. Usaquin 'imianan ca Jesucristobē 'icē mitsun sinan 'imainun mitsun nuitu upí 'inun bērúanti 'icēn.

Upí ñuishi sinánti bana

⁸ Ëñ xucéantu, ēsaquinshi cana mitsu cain, unán ēsa ñu 'aia isquin camina mitsun —ax ca asábi 'icē —quixun sinánti 'ain, cēmēma banacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicē ñucama, 'imainun uni itsi paránquinma upí ñu 'acē, 'imainun ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti sináncē, 'imainun bētsibē upiti nuibananti, acama 'imainun rabiquian unin —upí ca a uni 'icē —quixun mitsu ñuixuncē, acama. 'Imainun camina uisa ñu 'ati cara upí 'icē, uisa ñu 'ati ñui cara —asábi ca —quiax uni quiti 'icē, acama sinánti 'ain.

⁹Ën mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'ën 'unánmicëxunmí 'acësabi oquin 'anan 'ën mitsu ñuixuncëxunmí cuacë banacama quicësabi oquinribi 'anan 'ën 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Usoquinmí 'acëbë ca Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

Filiposnu 'icë unicaman Pablo curíqui 'inan

¹⁰Mitsúnmi 'ë nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántécëncëbë cana Nucën 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuëënin. Bërâma ca a curíquimi mitsun 'ë bëmíti 'aínbi an bėti uni 'aíma 'iaxa. ¹¹Usa 'ain cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icësaribiti cana ñuñuma 'aíshbi bënëtiman. ¹²Ñuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin. Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma 'itiribi cana 'unan. ¹³Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin Cristo cuëëncësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun. ¹⁴Usa 'aínbi ca mitsúnmi 'ëx tēmëraia 'aquinquin 'ë curíqui bëmícë asábi 'iaxa.

¹⁵Mitsux Filipos ëmanu 'icë uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Jesucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax cuania, camina mitsúnshi curíqui bëmiquin 'ë 'aquiancën, 'ën mitsu 'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman ca 'ë 'aquianma 'icën. ¹⁶Ëx Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icë camina mitsun curíqui timëtancëxun 'ë buánmiacën. Achúshi oquinshima, camina buánmitancëxun amiribishi 'ë buánmitécëancën, 'ën cuëëncë ñu anun binun. ¹⁷Mitsúnmi 'ë curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi 'aquincë cupími mitsux Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëënin. ¹⁸Ëmi bëmícë curíquicama cana bian. Anun 'ën cuëëncë ñu bitiribi ca tēxëaxa. Epafroditonën ca mitsúnmi bëmícë curíquicama 'ë 'inánxa. Mitsúnmi ainan cupí nuibaquin 'ë usaquin 'inania isi ca Nucën Papa Dios cuëëanxa. ¹⁹A 'ën rabiçë Nucën Papa Dios, an ca ami cuëëncë ñu mitsu 'inánti 'icën. Jesucristonëan mitsu ainan 'inun 'imicë 'icë ca Nucën Papa Dios ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mitsúnmi cuëëncë ñu a 'inánan mitsu 'aquinti 'icën. ²⁰Axa asérabi Nucën Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icën, nētë xënbua 'aínbi. Usaquin ca asérabi 'ati 'icën.

Bërúanx 'inuan Pablonën Filiposnu 'icë unicama ca

²¹Anu 'icë axa Jesucristonan 'aísh Nucën Papa Diosan unicama aribi, camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Èbëa 'icë axa nubë Jesucristomi sináncë nucën xucéantunribi ca bërúanxmi 'icánun quixun mitsu canun 'ë caxa. ²²Axa Jesucristomi catamécë ënu 'icë unicamabëtan ca atúxribi Jesucristonan 'ixun Romanu 'icë 'apu Césarnën xubunu 'icëcamanribi bërúanxmi 'icanun mitsu canun 'ë caxa.

²³Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi mitsun nuitu upí 'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN COLOSASNU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

PablonĚan Colosasnuax Jesucristomi cataměcě
unicama quirica cuĕnĕoxuan

1 ¹Ĕx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aĭn bana uni
ñuixunun Jesucristonĕn caĭsa 'ain. Usa 'ixun cana axribi Jesucristomi
sináncĕ 'aĭsha nucĕn xucĕnsa 'ain, Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin.
²Colosas ĕmanuaxmi Cristomi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ,
cana ĕnĕ quirica mitsu buánmin. Nucĕn Papa Diosan mitsu nuibaquin upĭ
oquin sinánxuncĕxmi chuámarua bucucanti cana cuĕĕnin.

I. CRISTONĚXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICĚ QUICĚ BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi cataměcě unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios ñucáxuan

³Mitsu ñucáxuni abĕ banaquin cananuna nun 'acĕsabi oquin, Nucĕn 'Ibu
Jesucristonĕn Papa, ax Nucĕn Papa Dios 'icĕ, a —asábi ca —quixun cain.
⁴Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asĕrabi catamĕtĭmi Nucĕn Papa Diosan
unicamabĕ nuibanania ñuicania cuan. ⁵Nucĕn Papa Diosan mĕnĭsabi oi aĭn
nĕtĕnu abĕ 'iti sinani camina usai 'icanin. Jesucristomi catamĕti aĭn 'ucha-
cama tĕrĕncĕ 'aish ca uni ainan 'aish xĕnibua 'aĭnbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti
'icĕ quixuan aĭn unin mitsu ñuixuncĕxun camina a bana cuaquin upĭ oquin
'unáncan. ⁶Nucĕn Papa Diosan ca usaquin nu nuibatia quixun unin ñuia
mitsun cuacĕ a banabi ca bĕtsi bĕtsi menu cuanquin 'itsaira unin ñuia. Usa
'ain ca unin ñuia cuatishimi mitsux 'icĕsaribiti camabi menu 'icĕ uni a bana
cuati —asĕrabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamĕtia. ⁷A bana ca nun
nuibacĕ Epafrasnĕn, axribi nubĕtan uni bana ñuixuncĕ 'ixun nux cuancĕbĕ-
tanmabi ñuixunquin upĭ oquin mitsu 'unánmiaxa. ⁸An ca Cristonan 'aish
camina mitsux bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibanani upitax bucuĭ quixun nu caxa.

⁹Epafrasnĕan mitsu ñuiquin nu cacĕ bana cuaxun cananuna ĕnquinma
Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Uisaĭmi 'iti cara Nucĕn Papa Dios
cuĕĕnia, a mitsu 'unánminun ñucáxuanan cananuna an aĭn unicama 'unán-
miti ñucama mitsu 'unánminun a ñucatin. ¹⁰Mitsux usai 'i camina Nucĕn
'Ibu Jesucristonan 'aĭsha uni 'icĕsai 'iti 'ain. Usa 'aish camina ax cuĕĕncĕsabi
oquinshi 'aquin, uisa ñu cara upĭ 'icĕ ashi 'anan, asĕrabi mitsun nuitu mĕu
upĭ oquin Nucĕn Papa Dios 'unánti 'ain. ¹¹Anan cananuna ax cushiira 'ixúan,

uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima cuëenquin tanshinuan mitsu 'aquinun quixun a mitsu ñucáxunin. ¹²Usoquin cananuna uisaira oquin cara aín unicama cuëenmiti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun a —asábi ca —canun, Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

¹³Ñu 'atima 'atishi sinánan nux cuëencësabi oíshi 'iisa taniabi ca Nucën Papa Diosan aín nuibacë Bacë Bëchicënan 'inun nu 'imíaxa. ¹⁴Nun 'uchacama cupínu abë 'itima 'icëbi ca aín Bëchicë bamacë cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tērénquin ainan 'inun nu iëmiacëxa.

Cristo bama cupía uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti

¹⁵Uinu 'icë unínbia Nucën Papa Dios istima 'aínbi ca unían uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun asaribi 'aish aín Bëchicë ënë menu uacëxa. Añu ñubi unitisama 'ain ca axira pain aín Papabë 'iacëxa. ¹⁶Nucën Papa Diosan uniomicëxun ca aín Bëchicënen naínu 'icë ñucama 'imainun menu 'icë ñucamaribi 'anan bëtsi bëtsi ñu unin aín bërúnbi iscë 'imainun unin iscëma ñucamaribi uniocëxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara, acamaribi uniocëxa, ainan 'aish ax cuëencësabi oi 'inun. ¹⁷Ñucama uniocëma pan 'aish ca axira pain 'iacëxa. 'Ixun ca uniotancëxun, usabia 'inun camabi ñu mënóccëxa. ¹⁸Cristo axira ca axa ami catamëcë unicaman cushi 'aish amiira aín unicama catamëcë 'icën. Ësa ca Cristobë aín unicama 'icën. Mëcëññu, taëñu, xoñu, nuituñuribi 'aishbi ca uni achúshi 'icën. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish 'aisamaira 'aishbi abë achúshisa 'ain. Aín unicamaxa usaribiti 'iti oi axira pain bamatancëx baísquia 'aish ca an unio ñucamabë sënënmaira 'icën. ¹⁹Nucën Papa Dios cuëencësabi oi ca Jesucristo ax asaribi cushiira 'ianan upíira sinánñu 'iacëxa, uni 'aishbi. ²⁰Aín nuitu 'aisama 'aisha uni abë upí 'itima 'aínbi ca Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin Cristonën i curúsocënu bamaquin ënë menu 'icë ñucama 'imainun naínu 'icë ñucamaribi an iscëxa upí 'inun mënóccëxa.

²¹⁻²²Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu 'aisamaishi 'acë 'aish camina abë upíma 'aish ami nishcësa 'iacën. Usai 'iá 'icëbi ca Cristo uni 'aish bama cupími abë upí 'inun Nucën Papa Diosan mitsu 'imíaxa. Mitsúxmi upíira sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish Nucën Papa Diosnanshi 'inun ca Cristo bamacëxa. ²³Usa 'inuxun camina camabi nētēn Cristomishi catamëcë 'ixun sinánbëquinqinma ainan 'aishmi aín nētēnu abë 'iti ashi manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni asérabi Nucën Papa Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi ñuicania. 'Ënribi cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamëcë unicama aín bana ñuixunun 'imia

²⁴Mitsux ainan 'inun 'ëx tēmëracë cupí cana cuëenin. Usai 'i cana Cristonëan camabi uni ainan 'inun tēmëra 'ain, 'ëxribi camabi menu 'icë unicama a 'unánti cupí tēmërañbi cuëeinra cuëenin. ²⁵Aín unicamabëtanmi mitsúnribi upí oquin aín banacama cuanun a bana ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa. ²⁶Uínsaran nētēnbi uinu 'icë unínbí a bana 'unánma 'icëbi ca bërí aín unicama, an iscëxa upí 'icë, Nucën Papa Diosan 'unánmia. ²⁷Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmisa

tancëxa. A banax ca judíosma unicamanaribi 'icën. A banax ca ësai quia, Cristo ax ca mitsubë 'icën. Axa mitsubë 'ain camina aín nêtënuribi abë 'iti 'ain.

²⁸Nun cananuna Cristo ashi ñuiquin aín unicama ñuixunin. Ñuixunquin cananuna aín unicaman upí oquin cuanan, Cristonan 'aish ax cuëncësabi oíshi 'inun quixun upí oquin 'ësëquin, aín unicama 'unánmin. ²⁹Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cushiocëxun ënquinma aín bana ñuixunin.

2 ¹Ënë ñucama 'unánun cana ësöquin mitsu cain: Mitsúnmi 'acësaribi oquian Laodiceanu 'icë unicama 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamanaribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu 'imainun aturibi sinánquin Nucën Papa Dios 'itsaira ñucáxunin. ²Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë bëtsibë nuibanani achúshisaishi 'ianan upí oquin a 'unáncëma 'ixunbi bërí Cristo 'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë quixun 'unánun, cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin. ³An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca ainan cupíshi Cristonën aín unicama 'unánmia.

⁴Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin sinanamiti rabanan cana mitsu ësáquin cain, ⁵mitsu 'ura 'aíshbi 'ën sináncënëinshi mitsubë 'icësa 'aish cana mitsúxmi uisa ñu cara 'icëbëbi a ëníma Cristomi catamëti ami cushicë 'icë cuati cuëënin.

⁶Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu ainan 'imicë cupí axa mitsun 'ibuirá 'ain, upitiira ami catamëti abë 'i ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain. ⁷A upí oquin 'unánan uisa cara ax 'icë quixun 'unani camina aín unían mitsu cacësabi oi, ami upiti catamëcanti 'ain. Usai 'iquin camina camabi nêtën Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'icë quicë bana

⁸An uni bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncë unicaman mitsu, Cristomi catamëcë 'icëbi, ami manúnun quixun paránti rabanan camina bërúancati 'icanin. A unicaman ca Cristo ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicë bana 'imainun ënë nêtënu 'icë ñu sinánti, a banacamaishi uni 'unánmia.

⁹Cristonëx ca uni 'icën, 'aíshbi ca uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë usaribi 'icën. ¹⁰Ax cushiira 'ixuan an 'imicëxma ca ángelcama 'imainun ñunshínca-maribi 'imainun uisa ñun cushi cara, acamaxbi ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'ain ca Cristobëmi achúshisa 'ain, aín cushi anúnmi Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati ax mitsubë 'icën. ¹¹Mitsux usai Cristobë achúshisa 'aish camina Nucën Papa Diosnan cupí 'unántioracacësaribi 'ain. Judíos unicamaxa chamaratsu 'aish 'unántiocë usa 'aíshmabi camina Cristonëmbia mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ëmicë 'aish, Nucën Papa Diosnan cupí 'unántiocësa 'ain. ¹²Mitsun, Nucën Papa Diosan ca bamacëbi Cristo baísqumiácëxa quixun 'unánquin, an ca a cushínbi 'ë iémiti 'icë quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicë 'aish Cristobëbi bamacë acëñun maíncëx abëbi baísquiasa 'ain. ¹³Mitsun cuëncësa oquinshi ñu 'aími bamacësa 'ianan judíos unicamaxa 'icësaribiti 'unántioracacëma 'aish ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama tërénxunquin Cristobë baísquicësa mitsu 'imíaxa. ¹⁴Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama tërénxunquin, nun nu Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'acëma 'icëbi Cristo i curúsocënu

bama cupí, nun 'uchacama sinántecénuxunma nu térénxuancëxa. ¹⁵ Usonan ca Cristonën i curúsocënu bamaquin uisa ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icë, abi camabi unían 'unánun ñusmoquin cushiñuma 'imiacëxa.

Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti bana

¹⁶ Atúan 'acësaribi oquinmi ñu pianan ñu xëaima 'ianan camabi nètë ca bëtsi nètësaribi 'icë quixun sinánan 'uxë isícëbëa atux 'icësaí 'ima 'ianan anun tantiti nètën atux 'icësaribiti 'iama oquian unin ñuicëxunbi camina tantima 'ain. ¹⁷ Uisai cara Cristo ucë 'ain 'iti 'icë quixuan unin sinánun ca ënë ñucama 'iacëxa. Usa 'aínbi cananuna Cristo uá 'ain ainan 'ixun, uisa caranuna Cristobë 'iti 'ai quixun 'unanin. ¹⁸ Atúnbi ca —'ëx asama 'ixun cana Nucën Papa Diosma ángelcamaishi rabiti 'ai —quixun sinánquin atúnbi sináncë ñu ñui rabíquin unicana bana ñuixunia. Usa 'ain camina Cristonan 'iti ëntin rabanan atúan mitsu ñuixuncë bana a tantima 'ain. ¹⁹ A unicaman ca ami sináncëma 'ixun Cristonëan ësaquin aín unicama 'imiti a sinanima. An ca aín unicama asaribi upí 'inun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'imia. Aín mecën, aín xo, aín imi acamañu 'aíshbia uni achúshi 'icësaribi oquin ca Cristonën aín unicamaxa 'itsa 'aíshbi bëtsin sináncësabi oquin sináncë 'aish achúshisa 'inun 'imia.

²⁰ ¿Mitsux 'uchatëcénuxma Cristobë bamacësa 'aíshbi caramina uisa 'aish bërámami unin ñuicë ënë nètënu 'icë ñuishi sinánquin rabicësa 'itëcënin?

²¹ Axa usai 'icë unicamax ca ësaí quia:

—Nucën Papa Diosbë upí 'inun camina bëtsi bëtsi ñu ramántima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu min mecënan bitima 'ain. ²² Usoquian ñuicëxbi ca a ñucama cëñutia, a banacamax ca unían sinánxun ñuicëshi 'icën. ²³ —Usaquin 'ën ñu 'acë ax ca asérabi 'icë —quixun sinánquin an usashi oquin ñu 'acë uni a isquin ca uni itsin sinánti 'icën, ax isa asérabi sinánñuira 'icë quixun. Usa 'aínbi ca usaquin ñu 'aíbi aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMECË UNICAMAX CA ËSAI 'ITI 'ICË QUICË BANA (3.1-4.6)

3 ¹ Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicësaribi 'ain. Usa 'ain camina ax, asaribi cushiira 'aish aín Papa mëqueu tsócë, ax cuëncësabi oi 'itishi sinánti 'ain. ² Camina ënë menu 'icë ñuishi sinánquinma Cristo cuëncësä oishi 'iti sinánti 'ain. ³ Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain camina 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ain. Usa 'aish camina axa baísquitancëx abë 'ain, mitsúxribi aín Papabë 'ain, mitsux Cristobë 'aish. ⁴ Cristo, anun nux tsóti, axa upíira 'ianan cushiira 'aish utëcëncëbë camina nètétimoi abë 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bëräma 'acësa oquin ñu 'aisama 'atëcëntima bana

⁵ Usa 'ain camina bërámami 'acansa oquin Nucën Papa Diosnanma unicaman 'acësa oquin ënë menu 'icë ñuishi 'ati sinántëcëntima 'ain. Unix ca aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë 'itima 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun ca uni xanúxmabi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun camina ñunshinacëquin 'atima ñu 'ati cuëntima 'ain. Camina

ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuëñcê unix ca Nucën Papa Dios rabima, a cuëñcê ñuishi rabicêsa 'icën. ⁶Usai 'iia, ax cuëñcêsabi oi 'iisama tancê unicama ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icê usoquin castícantí 'icën. ⁷Jesucristo 'unáncêma pain 'ixun camina mitsúnribi usa ñucama 'acën. ⁸Usa 'ain camina béráma 'á 'ixunbi ënê ñucamaribi ënti 'ain: Bêtsi unibê nishánanti, 'imainun bënêtishi nishti, 'imainun bêtsi unibê 'atimonanti, 'imainun bêtsi unimi 'atimati banati. ⁹Acama éanan camina béráma 'atimaquin sinan 'ixunbi bérí Cristonên sináncêsa oquinshi sináncanin. Usa 'aish camina cêmêi paranántima 'ain. ¹⁰Mitsun bêtsi oquin sinánquin camina Cristonên sináncêsa oquin sinánti 'ain. Usai 'iquinmi a upí oquin 'unánun ca an unio 'ixun Nucën Papa Diosan mitsu 'imia. ¹¹Judíósma unicama 'imainun judíos unicama, 'unántioracacê unicama 'imainun 'unántioracacêma unicama, bêtsi menu 'icê unicama 'imainun raécêma unicama, an uni ñu mēëxuncê unicama 'imainun an uni ñu mēëxuncêma unicama, a unicamaxbi ca Cristonan 'aish bêtsibê sēnēn 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abê 'ain Cristonainshi 'icën.

¹²'Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscêx upí 'inun mitsu cáisacêxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bêtsi uni nuibaquin upíoti 'ain. Usoquin 'anan camina —'êx cana bêtsi unisamaira 'aish upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani camina bënêtishi unimi nishtima 'ain. ¹³Mimi nishquian unin 'atimocêxunbi aribi 'atimoíma camina usaquian mi 'acê ñucama a manui abê upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu Cristonēan tērēnxunquin mitsun 'uchacama manucēsaribi oi camina axa mimi 'uchacê uni aín 'ucha manumi abê upí 'iti 'ain. ¹⁴Ësai 'inux camina bêtsibê nuibananti 'ain. Bêtsibê nuibanancê 'aish camina 'itsa 'ixunbi bêtsin sináncêsa oquinshi sinánan 'ēn mitsu cacêsabi oi 'icanti 'ain. ¹⁵Usa 'aíshmi 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiácêxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicêx camina usai 'iti 'ain. Usai 'iquin camina cuëñnquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.

¹⁶Bêtsi bana 'acêsamaira oquin Cristonêxa a ñui quicê bana sinani camina axa quicêsa oíshi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin 'unani 'unánmianani 'ēsēanani 'icanti 'ain. 'Ianan camina a rabi Nucën Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acê bananribi a rabi cantati 'ain. Camina Nucën Papa Dios min nuitu mēu sinánquin —asábi ca —cai cantati 'ain. ¹⁷Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi upiti banaquin mitsux Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun a 'axuncêsa oquin 'ati 'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'ain.

Cristonên unix ca bêtsi unibê ësai 'iti 'icê quicê bana

¹⁸Asérabia ax Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncê xanux ca aín bēñéan cacêxun cuati 'atimaquin sinanima abê upíshi 'iti 'icën. Bēñēu xanucama, mitsux camina usai 'iti 'ain. ¹⁹'Imainun camina xanuñu unicama, mitsúnribi mitsun xanu nuibanani, masá sinánquin timatima 'ain. ²⁰Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabētan mitsun titan cacêxun a cuëbíquinma aín bana cuaquin an cacêsabi oquin ñu 'ati 'ain. Usámi mitsux 'ia isi ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñenia. ²¹Bēchicēñu unicama, mitsun camina min bēchicēñēan 'atima ñu 'aia isquin a 'axunma 'anun caquinbi 'aisamaira oquin

ñu catima 'ain, usaquinmi cacëxuan masá nuituquin —cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti rabanan. ²² An uni ñu mëëxuncë unicama, mitsúnribi camina an mi ñu mëëmicë unfan cacësabi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina axa cuëënun an iscëbëtan upí oquin 'anan an iscëxunmabi, 'ën 'Ibu Dios ca ënë ñu mëëti 'ën upí oquin 'ati cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. ²³ Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —unishima 'ën 'Ibu Jesucristoribi cana ënë ñu 'axuni —quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. ²⁴ Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucën 'Ibu 'ixun ca Cristonën mitsun a ñu mëëxuncë cupí, cuëënmiquin aín nëtënu abë xëñibua 'aínbi tsónun mitsu bití 'icë quixun. ²⁵ Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acë uni, a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'ati 'icën. Usa 'ain ca 'apu uni, 'imainun 'apuma uni, uisa uni cara, acamaxbi 'aisama ñu 'acë 'aish an ñu 'acë usaribi oquin castíancë 'iti 'icën.

4 ¹ Mitsux an uni ñu mëëmicë uni 'ixun camina an mi ñu mëëxuncë unibë upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun camina uni ñu mëëmiquin sinánti 'ain, —'ëxribi cana Nucën Papa Dios naínu 'icë an ñu mëëmicë 'ai —quixun.

² Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ëníma Nucën Papa Diosbë banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abë banati 'ain. ³ Abë banaquin camina nun unfan 'unánma bana Cristo ñui quicë ñuixunuan 'aquinun Nucën 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana uni ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ain. ⁴ Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin 'unánminun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ën ax cuëëncësabi oquin 'anun.

⁵ Uisa nëtën caramina axa Cristomi sináncëma unibë 'ain, a nëtë ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abë banati 'ain. ⁶ Unibë banai camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish upitishi banati 'ain. Usa 'ixun camina mia ñucácëxun caramina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti 'ain.

III. BËRUANX 'INUAN PABLONËN CA (4.7-18)

Bërúanxa 'inuan Pablonën Colosasnu 'icë unicama ca

⁷ Nun nuibacë xucën Tíquico, an upí oquin 'ë 'aquianan 'ëbëtan Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncë, an ca mitsu isi cuanxun nun 'acë 'imainun 'ëx usai 'icëcamaribi mitsu ñuixunti 'icën. ⁸ 'Ëx cana usa 'ai quixun caquian mitsu upí oquin sinánminun cana a mitsu isi cuanun xutin. ⁹ 'Imainun cana mitsubëa Colosasnu 'icë uni Onésimo, axribia Jesucristomi catamëcë 'aish nubë nuibanancë, aribi xutin. Usa 'ain ca a uni rabëtan ënuxun nun 'acë 'imainun ënuaxnu 'icëcama mitsu upí oquin ñuixunti 'icën.

¹⁰ Acëñun 'ë sipuacancë Aristarco, 'imainun Bernabénën sēcënanë, Marcos, anribi ca bërúanx 'inun mitsu camia. A ñuiquin 'ën cacë 'ixun camina Marcos mitsu isi cuania upí oquin bicanti 'ain. ¹¹ 'Imainun ca Jesús, Justo caquinribi anëcë, anribi mitsu bërúanx 'inun camía. Cristomi catamëcë judíos unica-mama, rabë 'imainun achúshi ënéinshi ca 'ëbëtan Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'ë upí oquin sinánmiäxa. ¹² Axribia Colosasnu 'icë uni, Epafra, anribi ca bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía. An ca Cristo cuëëncësabi oquin 'anan camabi nëtën Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunia, ami sinánti ënquinmami ax cuëëncësabi oquinshi upí oquin 'anun. ¹³ Cana

mitsu cain, 'ënbi cana 'unanin, Epafrasnën ca mitsu 'imainun axa Laodicea 'imainun Hierápolis ěmanuax Jesúsmi sináncë unicama 'itsaira sinánquin, camabi nētën ěnquinma Nucën Papa Dios ñucáxunia. ¹⁴ Lucas an uni roncë, axa nubë nuibanancë, abëtan ca Demasnënríbi bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía.

¹⁵ Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun camina Ninfascëñun aín xubunua 'icë axa Jesúsmi catamëcëcamaríbi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ¹⁶ Mitsun pain timéxun istancëxun camina ěnë quirica Laodiceanuaxa Jesúsmi catamëcëcamanríbia isnun atu buánmiti 'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icë unicaman isnun 'ën buánmicë quirica itsi aribi mitsúnríbi bixun isti 'ain. ¹⁷ Arquipo aribi camina Nucën 'Ibu Diosan 'ináncë ñu mëēti a ěnquinma upí oquin 'axunun cati 'ain.

¹⁸ 'Ěx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icánun quixun mitsu cain. Usa 'ain camina 'ěx cana unin sipuacë 'ai quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucën Papa Diosan nuibacëxmi chuámashirua 'aish cuëēni upitax bucucanti cana cuëēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN TESALONICANU 'ICĚ UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

PablonĚan abĕ 'icĕ unicamabĕtan Tesalónicanuaxa ax
Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

1 ¹Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobĕtan Tesalónica ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'icĕ, mitsu ĕñĕ quirica buánmin. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕan nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuĕĕnin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONĚN ÑUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icĕ unicaman ca upí oquin Jesucristo
ñuicĕ bana cuatia quixuan Pablonĕn ca

²Mitsúxmi asérabi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi cushicĕ 'ain cananuna camabi nĕtĕn abĕ banaquin —asábi ca —quixun cain. ³Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin cananuna mitsúnmi amiira pain catamĕquin ax cuĕĕncĕsabi oquin 'anan, upí oquin unicama nuibaquin 'aquianan, a ĕníma, Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn ca ax quicĕsabi oquin nu 'imiti 'icĕ quixun manucĕma cupí —asábi ca —quixun a cain. ⁴Nun xucĕantu, asérabi ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin. ⁵Jesucristomi catamĕti ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ quixun bana ñuixunquin cananuna nun cuĕĕbitainshi banaquinma, aín Bĕru Ñunshin Upitan nu sinánmicĕx Nucĕn Papa Diosmi cushicĕ 'ixun aín bana mitsu ñuixuan. Nun ñuicĕ banax ca cĕmĕma 'aish asérabi 'icĕ quixun 'unáncĕ 'ixun cananuna upí oquin a bana mitsu ñuixuan. Mitsúxmi upí 'iti cupí cananuna mitsubĕ 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.

⁶Nux 'icĕsaribiti 'ianan Nucĕn 'Ibu Jesús 'iásaribiti tĕmĕraibi camina mitsux Jesucristo ñuicĕ bana cuati ainan 'aish Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan 'imicĕx cuĕĕinra cuĕĕan. ⁷Tĕmĕraibi usari 'i camina mitsux Macedonia menu 'icĕ 'imainun Acaya menu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cuacĕx upíra sinánñu 'ain. Usámi 'ia mitsu cuaquin ca —usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icĕ —quixun sináncania. ⁸Usámi mitsux

'icëbëtan ca Macedonia 'imainun Acayanu 'icë unicamainshima, bëtsi bëtsi menu 'icë unicamanribi Jesucristo ñuicë bana 'unánan mitsúxmi asérami Nucën Papa Diosnan 'icë cuaxa. Nun ñuixuncëxunmabi ca camabi unin, uni raírinëan camabi menuxun mitsu chanioia cuaquin, mitsux camina asérami Nucën Papa Diosmi upiti catamëti quixun 'unania. ⁹Usa 'ixun ca nun cacëxunmabi mitsúnmi nu upí oquin bicë a ñuia. Ñuianan ca mitsux ismina unínbia 'acë ñuishi rabia 'ixunbi a ënquin, axëshia Dios 'aish bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios, ashi rabianan ax quicësabi oi 'i quixun ñuia. ¹⁰Acama ñuianan ca mitsun camina Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesús bamacëbia anbi baísqumia, axa naínuax uti caini quixunribi ñuia. Ax ca an Nucën Papa Diosan, uni aín 'ucha cupí castíancëbëtanbi, ainan 'icë nu iémiti a 'icën.

Tesalónica émanu 'icë unicama Pablonën bana ñuixuan

2 ¹Nun xucéantu, mitsúnbi camina, nun bana ñuixuncëxun asérami cuaxun 'unanin, nux cananuna mitsu isi ñancábi cuancëma 'ai quixun. ²Filipos émanuxun ca nu ñui 'atimati bananan bëtsi bëtsi oquin unin nu tēmëramiaxa quixun camina 'unanin. Usai tēmëratancëxunbi cananuna Nucën Papa Diosan 'aquincëxun mitsuribi Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun a bana ñuixuan, 'aisamaira uníxa numi nishcëxunbi. ³Nun cananuna Jesucristo ñuiquin bëtsi oquin uni bana ñuixuncëma 'ain. 'Imainun cananuna 'atimaquin sinanx banaquin uni paráncëma 'ain. ⁴Usama ca, Nucën Papa Diosanbi ca asérami caranuna aín bana uni ñuixunti 'ai quixun upí oquin 'unántancëxun —atun ca asérami 'ati 'icë — quixun sinánquin aín bana unicama ñuixunun nu cacëxa. Usauquin 'anun cacë 'ixun cananuna an —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icë —quixun unicama ñuixunin. Usauquin 'aquin cananuna Jesucristo ñuiquin unicama cuëënmiti sinánquinma, Nucën Papa Dios, an camabi unin nuitu 'unáncë, axëshia cuëëntanun uni bana ñuixunin. ⁵Mitsúnbi camina 'unanin, uisa 'aishbi cananuna mitsúnmi nux cuëëncësa oquin nu ñu 'axúnun quixun sinani cëmëi banacëma 'ain. Mitsun curíqui binuxun cananuna mitsu paráncëma 'ain. Nucën Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa. ⁶Uisa nētēnbi cananuna, raíri unicamanribia 'amainun camina mitsúnribi nu rabiti 'ai quixun sináncëma 'ain. Unin ca nun nu asérami Cristonën xucë 'ixun aín bana ñuixuncëxun upí oquin a bana cuaquin nun cacësabi oquinshi 'ati 'icë quixun 'unánxunbi cananuna unían nu rabiti sináncëma 'ain. ⁷Nun cananuna xanúan aín tuá chamara 'icë anun cuëënquin 'acësa oquin, 'itsaira nuibaquin mitsu 'aqiian. ⁸Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin, Jesucristomi catamëti iéti banaishi ñuixunquinma Nucën Papa Diosan nu 'unánmicë ñucamaribi mitsu 'unánmisaira tan. Usa 'ixun cananuna nuibairaquin mitsu 'itsaira sinanin.

⁹Nucën xucéantu, mitsun camina 'unanin, nun cananuna pitiñuma 'ianan nun curíqui cēñuti rabanan tēmërai atsánquinbi ñu mēëan. Micama uinu 'icë uníxbia nu ñu 'ináncasi bēnēnunma cananuna nētēn 'anan, iméribi nun cuëëncë ñu biti cupí usoquin 'an. 'Anan cananuna Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun caquin mitsu bana ñuixuan. ¹⁰Mitsun camina 'unanin, Nucën Papa Diosanribi ca 'unania, nux cananuna mitsúxmi Jesucristomi catamëcë 'ain mitsubë 'ixun uisa ñu 'atimabi 'aima upí 'ia quixun. Usai 'ia ca uinu 'icë unínbi nu 'uchocëma 'icën. ¹¹Usaribi

oquin camina 'unanin, unían aín bëchicë 'acësaribi oquin cananuna mitsu achúshi achúshi upí oquin sinánmiquin 'ësëa quixun. ¹² Mitsúxmi Nucën Papa Dios, axa upíra, ax mitsubë 'ain, aín nëtë upí anu abë 'iti sinani, an sinánmicësabi oíshi aín uni 'aish 'inun quixun cananuna mitsu upí oquin 'ësëquin 'unánmian.

¹³ Nun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin aín bana ñuixuncëxun cuaquin camina —a banax ca unínbi sináncëma 'icën, asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca nu ñuixuncania —quixun sinan. A banax asérabi ainan 'ain camina mitsux a cuati Nucën Papa Diosnan 'ain. Mitsux usai 'ia 'unánquin cananuna nëtëquinma a —asábi ca —quixun caquin rabin. Mitsúnmi —a banax ca asérabi 'icë —quixun cuatia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiixa.

¹⁴ Nucën xucéantu, mitsux camina Judea menuaxa Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosan unicamax 'icësaribi 'ain. Acama ca aín aintsí 'ixunbi judíos unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usaribi oquin ca mitsuribi mitsun aintsinbi bëtsi bëtsi oxa. ¹⁵ Aín raran bërâma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raíri 'ásaribi oquin ca Judeanu 'icë unin Nucën 'Ibu Jesús 'acëxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama tanquin aín ëmanuax cuantánun quixun bëtsi bëtsi ocëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati sinanima unicamamiribi nishia. ¹⁶ Nun judíosma unicama Cristomi sinánun bana ñuixuinsa taniabi ca usaquinu bana ñuixunun nu ëncëma 'icën. Usai 'ia aín 'ucha cëxtutia ca Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin castícantí 'icën.

Tesalóricanu 'icë unicama isía Pablo cuainsa tan

¹⁷ Ën xucéantu, mitsubë ënanantancëxun cananuna isquinmabi mitsu 'itsaira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi cuainsaira tanin. ¹⁸ Cuanti cananuna sinan. Raírinëxa cuancëbëmabi, cana 'ëxëshi 'itsai mitsu isi cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apun nux cuanti bëaraxa. ¹⁹ ¿Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbëtan añu isti caranuna cuëënin? Abë 'icë mitsu isi cananuna cuëëinra cuëënti 'ain, nun mitsu aín bana ñuixuncë cupí camina abë 'ai quixun sinani. ²⁰ Nun 'aquincëxmi upiti Jesucristomi catamëcancë cupí cananuna cuëëquin upí oquin sinanin.

3 ¹ Mitsú istëcëncëma 'aish cananuna uisa caramina 'ai, caramina asérabi Jesucristomi sinani quixun sinani bënëan. Bënëti nuxëshi Atenas ëmanu bërúanan ²⁻³ nucën xucën Timoteo mitsu istánun quixun xuti cananuna sinan. Anribi ca ami sináncë 'ixun —Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan bana nubëtan camabi uni ñuixuanxa. Usa 'ixun ca cuantancëxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tëmërafíbi ami manuaxma 'inun upí oquin 'ësëquin mitsu cushioti 'icën. Mitsúnbi camina 'unanin, Nucën Papa Diosan unicamax ca bëtsi unían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'icë quixun. ⁴ 'Anan cananuna mitsubë 'ixun, unin ca nu bëtsi bëtsi oti 'icë quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia quixun camina 'unáncanin. ⁵ Mitsux usai tëmëraia cuati bënëquin cana mitsun caramina asérabi Jesucristomi catamëti ëncëma 'ai quixun isnun Timoteo xuan. Mitsú sapi ca ñunshin 'atimanën 'apu, an uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicë, an Jesús ñuicë bana ënun quixun sinanamiixa quixun cananuna sinan. Usa 'ixun cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncë ax ca ñancáishi 'iti 'icë quixun sinan.

⁶ Usa 'aínbi ca Timoteonën mitsunuax uxun nu caxa, mitsun camina asérabi Jesucristomi catamëanan bètsibë bètsibë nuibananquin, nun mitsu 'acësaribi oquin 'itsaira istisa tanquin nu sinani quixun. ⁷ Nun xucéantu, usaími mitsux asérabi Jesucristomi catamëtia cuaquin cananuna unin nu bètsi bètsi omainun raíri ñu cupíribi tēmëraquinbi masá nuituquinma upí oquinshi sinani cuëënin. ⁸ Usa 'aish cananuna mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesúsmi asérabi sinania cuati mitsu sinani masá nuitutancëxunbi upí oquin sinani cuëëinra cuëënin. ⁹ Mitsu sinani cuëënin, Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquinbi, cananuna uisaira oquin caranuna rabiquin a cati 'ai quixun 'unaniman. ¹⁰ Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësabi oi 'ianan upí oquinra a 'unánun mitsu 'aquini cuanúan nu 'iminun quixun cananuna nētën 'anan iméribi abë banaquin Nucën Papa Dios ñucatin.

¹¹ Nucën Papa Dios abëtanbia Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu isi cuanti nu 'aquenti cananuna cuëënin. ¹² Mitsúnmi bërâma 'icësamairai upitiira bètsibë nuibananquin raíri uniribi nuibanuan, Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu 'aquenti cananuna cuëënin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acësaribi oquin mitsun camabi uni nuibanun. ¹³ Usoquian an 'aquincëxmi asérabi a 'inamécë 'aish ami cushicë 'icëa, Cristo aín unicamabë utëcëncëbëtan, Nucën Papa Diosan aña 'uchañumabi 'icë mitsu isti cananuna cuëënin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONËN 'ËSËA BANA (4-5)

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

4 ¹ Nucën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oquin 'esëquin cananuna ësaquinribi mitsu cain, uisai 'ianan camina uisaira oquinribi Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ai quixunu mitsu 'unánmicësabi oquin 'aquinbi camina mitsun 'acësamaira oquin camabi nētën 'ati 'ain.

² Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin nun mitsu cacë bana camina mitsun 'unanin. ³ Nucën Papa Dios ca cuëënia mitsúxmi ainan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'iti. Ax ca cuëënia mitsun xanuma, xanu itsibë 'itima 'ianan xanúxmabi bètsi unibë 'itima. ⁴ Ax ca cuëënia, mitsúnmi xanu bitancëxun masóquinma abë nuibananquin upí oxun 'iquinti. ⁵ Ca cuëënia, mitsúxmi an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa ñunshini aín cuëëncësä oíshi xanubë 'icësaribiti 'itima, ⁶ 'ianan aín xanubë 'i bètsi unimi 'uchatima. Usaía ax 'icë uni a ca aín 'ucha cupí, Nucën 'Ibu Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën, nun mitsu ñuixuncësabi oquin. ⁷ Nucën Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun nu 'imicëma 'icën. Ama. Ax cuëëncësabi oquin 'ai upíshi 'inun ca nu ainan 'imiäxa. ⁸ Usa 'ain ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicë banacama ënë cuaisama tania an, unin banama, Nucën Papa Dios, an aín Bëru Ñunshin Upí nu 'ináncë, aín bana timaia.

⁹ Nucën Papa Diosan 'unánmicëxunmi upí oquin 'unáncë cupí cana, axa Jesucristomi catamécë unicamax ca bètsibë bètsibë nuibananti 'icë quixun mitsu cuëënoxuniman. ¹⁰ Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedonia menu 'icë axa Jesucristomi catamécë unicamabë nuibananin. Usa 'icëbi cananuna mitsux 'icësamairaimi camabi nētën upitiira nuibananun quixun mitsu cain.

¹¹ Camina upítaxëshi bucuquin uni raíri ubíoquinma mitsun ñu mēētishi

mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacēsabi oi. ¹²Usai 'i camina axa Jesucristomi sináncēma unicaman upí uni 'icē 'unáncē 'ianan, ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti bana

¹³Nucēn xucéantu, bamacē unicamax cara uisai 'iti 'icē quixun 'unáncēma mitsux 'iti cananuna cuēñiman, an ēñē ñu 'unáncēma unicamaxa aín aintsí bamacēbē 'icēsari bitími mitsux 'aisamaira masá nuitutima cupí. ¹⁴Jesús ax ca bamatancēx baísquiacēxa quixun 'unáncē 'ixun cananuna, a 'imiasaribi oquin ca axa ami catamēcē 'aish bama unicama Jesucristo utēcēncēbētan Nucēn Papa Diosan baísquimiti 'icē quixun 'unanin.

¹⁵Usa 'ain cananuna Nucēn 'Ibu Jesusan nu cacēsabi oquin mitsu cain, ax ucēbēa aín uni bamacamax baísquicēma pan 'ain cananuna bamacēmacama nux Nucēn 'Ibu Jesucristobē 'itima pan 'ain. ¹⁶Nucēn Papa Dios axbi quicēbētan, aín ángelcaman cushi an munuma banaquin aín manē banañu, anun Nucēn Papa Dios rabiti, a bana obētsinmainun ca Nucēn 'Ibu Jesucristo axbi naínuax unuxun 'aia. Usai 'icēbē ca axa Jesucristomi catamēcē 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icēn. ¹⁷Usacēbē cananuna Nucēn Papa Diosan 'imicēx, bamacēmacama nuxribi atubēbi biranani manámi quiquianx, nētē cuín mēúcüax, Nucēn 'Ibu Jesús bē birananuxun 'ain. Usaquiani cuanx cananuna Nucēn 'Ibu Jesucristobē xēñibua 'aínbi ēñánantimoi 'inuxun 'ain. ¹⁸Usa 'ain camina ēñē bana, abēmi 'icē unicamabē masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5 ¹Nucēn xucéantu, uisa nētēn 'ianan cara uínsaran Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti 'icē quixun cananuna mitsu cuēñoxuniman. ²Mitsun camina upí oquin 'unanin, unían sinánmabia an ñu mēcamacē uni imé ucēsa usaribi ca anúan Nucēn 'Ibu Jesucristo uti nētē 'iti 'icēn. ³Axa Jesucristomi sináncēma unicamaxa: “Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu uisotima 'icē” quicēbēbi ca anúan cēñúcanti nētē atun sináncē 'aímabi unuxun 'aia. Xanu tuñunēn ca anúan ax bacēnti nētē sēñéncēbētan paē taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacē unicama anúan cēñúti nētēa ucēbē iētima 'icēn. ⁴Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncēma unicama 'icēsai 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nētē sēñéncēbēa Nucēn 'Ibu Jesucristo ucēbē ratútima 'ain, an mēcamacē unían aín ñu mēcamaquin ratucēxa uni 'icēsai camina 'icantima 'ain. ⁵Nucēn Papa Diosnan 'aish camina mitsux an nētēn upí ñu 'acē unisa 'ain. Cananuna an imé ñu 'atima 'acē unicamasama 'ain. ⁶Usa 'aish cananuna uni raírisaribi 'uxcēsa 'itima 'ain. Cananuna manúcēma 'aish upí oquin sináncē uni 'iti 'ain. ⁷Axa 'uxcē unicamax ca imé 'uxia. Usaribiti ca axa paéncē unicama 'uxanan imé paēnia. ⁸Usa 'aínbi cananuna nux Nucēn Papa Diosan uni 'aish camabi nētēn upí oquin sináncē 'iti 'ain. Cristonēn ca ax quicēsabi oquin 'ē 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamēquin uni raírribi nuibati 'ain, ñunshin 'atimanēan nu ñu 'atima 'anun sinánmitima cupí. Cristomi catamēquin raíri uniribi nuibacē 'aish cananuna suntárunēan 'acánani ami catamēti cupí anun aín shican bēpánti manē chupa pañucēsa 'ain. Usai 'iquin, Jesucristo utēcēncēbē cana asaribi upí 'iti 'ai quixun sináncē 'aish, cananuna axa ami nishcē unían 'ati rabanan suntárunēn aín maxcá manē mañutinēn mapucēsaribi 'ain. ⁹Nucēn Papa Diosan ca

nun 'ucha cupí numi nishquin castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën 'Ibu Jesucristo cupíshi upí 'inun iéminuxun nu caísa. ¹⁰ Jesucristo ax ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan bamatancëxbi abë tsónun nu cupí bamacëxa. ¹¹ Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi 'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

¹² Nucën xucéantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushicama 'imainun an mitsu 'aquincëcama 'imainun an mitsu Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë unicama acaman mitsu cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati 'ain.

¹³ Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama nuibaquin, asérabi ca upí uni 'icë quixun sinánquin, atun bana cuati 'ain. Camina bëtsibë bëtsibë nishánanima upí onani chuámashi bucucanti 'ain.

¹⁴ Nucën xucéantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu cain, an ñu mëëtisama tanquin uni itsi ubíocë unicama, a camina sinananun 'ësëti 'ain. Jesucristonan 'aíshbi upiti ami catamëcëma unicama a Jesucristomi upiti catamënun sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbi an ñu 'atima 'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina camabi uni ami nishquinma nuibaquin upí 'inun 'aquinti 'ain.

¹⁵ Mitsu uinu 'icënbi camina bëtsi uni mimi nishquian 'atimocëxun ami nishquin aribi cupiquin nishananquintima 'ain. Usai 'ima bëtsibë bëtsibë 'aquiananquin camina camabi uni 'aquinti 'ain.

¹⁶ Masá nuitutíma camina camabi nētēn cuëëni chuámashi 'icanti 'ain. ¹⁷ Usai 'i camina camabi nētēn Nucën Papa Diosbë banacanti 'ain. ¹⁸ Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina mitsun Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. Jesucristomi catamëcë 'ixunmi mitsun usaquin a cati ca Nucën Papa Dios cuëënia.

¹⁹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin upí ñu 'aia camina ëmitima 'ain. ²⁰ Nucën Papa Diosan sinánmicëxuan unin ñuixuncëxun camina a bana cuaisama tantima 'ain. ²¹ Unían bana ñuixuncëxun camina, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cara quia quixun pain cuati 'ain. Cuacëxa usa 'icë camina aín bana upí oquin cuati 'ain. ²² Uisa ñucamax cara 'atima 'icë, acama ënquin camina uisa ñu 'atimaratsubi 'atima 'icanin.

²³ Nucën Papa Dios, an nu bënëtima chuámarua 'imiti, an mitsu upíshi 'inun 'imianan mitsun sinan, mitsun nuitu 'imainun mitsun namíxbia uisa 'uchañumabi 'inun mitsu 'imiti cana cuëënin, utécënguian Nucën 'Ibu Jesucristonën usa 'icë mitsu isti cupí. ²⁴ Nucën Papa Dios, an ainan 'inun mitsu caíscë, an ca mitsu usoquin 'imiti 'icën, ax quicësabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

²⁵ Nucën xucéantu, camina nu sinánquin Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain.

²⁶ Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanxa 'inun cati 'ain.

²⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën uni 'ixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin mitsu cain, ënë quirica camina axa ami catamëcë unicaman cuanun ñuixunti 'ain.

²⁸ Mitsu Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucuti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TESALONICANU 'ICĒ UNICAMA ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

PablonĒan abĕ 'icĕ unicamabĕtan Tesalónicanuaxa ax
Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

1 ¹Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobĕtan, Tesalónica ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'icĕ, mitsu ĕñĕ quirica buánmin. ²Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin chuámarua 'aishmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuĕñĕin.

I. JESUCRISTO UTĒCĒNTIA PABLONĒN ÑUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utĕcĕncĕbĕtan Nucĕn Papa Diosan, 'uchañu
unicama uisa cara oti 'icĕ quixun isti bana

³Nucĕn xucĕantu, mitsu sinánquin cananuna nĕtéquinma —asábi ca — quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. Mitsux camina bĕráma 'icĕsamairai Jesucristomi catamĕanan bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibananin. Usaími mitsux 'icĕbĕtan nun Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiti ca asábiira 'icĕn, anbi mitsu upíra oquin sinánmicĕ cupí. ⁴A rabianan cananuna camabi ĕmanuxun axa Jesucristomi catamĕcĕ unicamaxa timĕcĕ mitsu ñuiquin ĕsaquin cain, mitsux camina unían ubíonan bĕtsi bĕtsi ocĕx tĕmĕraquinbi tanshianan, uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi ĕñma Jesucristomi catamĕti quixun. ⁵Ainan cupí usai tĕmĕratancĕxmi mitsux aín nĕtĕnu abĕ 'inuan an mĕnócĕ cupí camina 'unánti 'ain, Nucĕn Papa Dios ax ca asérabi aín sinan upí 'icĕ quixun.

⁶An mitsumi nishquin mitsu tĕmĕramicĕ unicama a usaribi oquin Nucĕn Papa Diosan tĕmĕramiti ca asábi 'icĕn. ⁷Usoquin 'anan aín ángelnĕn cushicamabĕtan, tsi rĕquirucĕsa 'ixuan pĕcacĕ nĕbĕtsi, Nucĕn 'Ibu Jesús naínuax ucĕbĕtan, an nucĕñun unían tĕmĕramicĕ 'icĕbi mitsu chuámarua 'imiti ca asábi 'icĕn. ⁸Aín ángelnĕn cushicamabĕ utancĕxun ca Nucĕn 'Ibu Jesusan ui unicaman cara ami catamĕisama tancĕ 'ixun Nucĕn Papa Dios 'unán-cĕma 'icĕ, acama uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn. ⁹Usoquian xĕnibua 'aínbĭ cĕñútimoquin 'aisamaira oquin castícancĕ unicamax ca Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ upí, aín cushían pĕcacĕ, anu Nucĕn 'Ibu Jesús bĕma 'aish, a 'ura 'ianan aín cushin 'aquincĕma 'iti 'icĕn. ¹⁰Usai ca 'iti 'icĕn, a nĕtĕ anúan

Nucën 'Ibu Jesucristo uti, aín unicaman —upíra ca Nucën 'Ibu Jesucristo 'icë —quixun ami sinani cuëenquin a rabinun. Mitsúnribi nun aín bana ñuixuncëxun cuati ami catamëcë 'ixun camina aín unicamabëtanbi cuëenquin a rabiti 'ain.

¹¹Usai 'iti cupía ainan 'inun caíscë 'ixun usai ca aín uni 'iti 'icë quixun an sináncësabi oi 'inun mitsu 'iminun cananuna Nucën Papa Dios mitsu nëtë camabi ñucáxunin. Ñucáxuanan cananuna ax cuëencësabi oquinmi mitsun upí ñu 'aisa tancë acama 'anan ami catamëtia an mitsu sinánmicëxunmi upí oquin 'anun aín cushínbi mitsu cushionun quixun a ñucatin. ¹²Usaquinmi mitsun 'acëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesucristo, ax asérabi upí 'ianan cushiira 'icë 'unánquin unin rabiti 'icën. Rabicëbëtan ca mitsúxribi Jesucristosa 'icë unin isti 'icën. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin 'imicëx camina mitsux usa 'iti 'ain.

Axa uti cëmëi paránanti 'unáinracë uni achúshi ñuicë bana

2 ¹Nucën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux abë biranani timéti ñuiquin cananuna ënë bana mitsu cain. ²Aín uti nëtë ñuiquin ca unin —Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nëtë ca uaxa —quixun mitsu cati 'icën. Camainun ca raírinënribi —aín uti nëtë ca asérabi sënënia —quixun bana ñuixunquin mitsu cati 'icën. Raírinënrishi ca —Pablonën ca nu, anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë ca sënënia quixun quirica bëmiaxa —quixun mitsu cati 'icën. Usaquian cacëxbi camina bënëti ratuti sináncasmatima 'ain. ³Usai quicë bana ñuia cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nëtë ucëma pan 'ain ca 'aisamaira unin Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanti 'icën. Usaía 'icëbë ca aínra unicama paránquin aín bana cuanun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castícançë 'iti, ax uti 'icën. ⁴A unin ca camabi uni Nucën Papa Dios 'imainun atúan rabiquin, ax ca nun dios 'icë quixun cacë, a ñucama ënquin aishi rabinun cati 'icën. Canan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunubi atsíanx —'ëx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti 'icën.

⁵¿Mitsubë 'ixun 'ën usai ca 'iti 'icë quixun mitsu ca, a caina sináncaniman? ⁶Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax aín uti nëtë sënëncëma 'aínshi aima quixun. ⁷A unia ucëma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bërí nëtënbí ñu 'atima 'aia. An aín uti bëaracë axa nëtëcëbë cuni ca uti 'icën. ⁸Usoquin ëncëx pain aia cëmën tapun 'atima uni a camabi unin isiabi ca Nucën 'Ibu Jesusan axira uquin aín cuëbitan uíncënëinshi 'aquin aín cushían pëcabëtsincë anúinshi cëñuti 'icën. ⁹Cëmëi paránanti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'imicëx aín cushibë uti 'icën. Uquin ca cushiira 'ixun unían 'acëma ñu 'itsaira aín cushínbi 'aquin uni paránti 'icën. ¹⁰Usonan ca Jesucristomi cata-mëisama tancë cupía xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icë abi 'ati 'icën. ¹¹Nucën Papa Diosanbi ca a unían paráncë unicama a —asérabi ca a bana usa 'icë —quixun sinánun usoquin 'imiti 'icën. ¹²An Jesucristo ñuicë bana cuatfbi ainan 'iisama tancë 'ixun atun cuëencë ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acë unicama, axa atun 'ucha cupíbi castícançë 'inun ca usai 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ainan cupía iénun caíscë unicama

¹³Nucën xucéantu, usa 'aínbia Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin mitsu ainan 'imicë cupí cananuna Nucën Papa Dios —asábi ca —énquinma cati 'ain. Mecama unioisama pain 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inux iéti mitsu sinánxuancëxa. Usa 'aish camina aín Bëru Nünshin Upí an ax cuëncësa oíshi 'inun mitsu sinánmicë, a cupí 'ianan asérabi Jesucristo ñuicë bana sináncë cupí, ainan 'ain. ¹⁴Nucën Papa Diosan ca nun nu —Jesucristomi cata-mëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun aín bana ñuixuncëxmi ami catamëti, asaribi upí 'aish aín nētënu abë 'inun mitsu caísa.

¹⁵Nucën xucéantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomi catamëti ëntima 'ain. Ëníma 'ianan camina nun nu mitsu ñuixuncë banacama 'imainun nun nu mitsu buánmicë quiricanu 'icë banacamaribi cuaquin manuima a banacama quicësabi oi 'iti 'ain. ¹⁶Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun Nucën Papa Dios an nuibaquin nux chuámashi tani cuënnun 'imianan xëñibua 'aínbi abë 'inun nu 'imicë, ¹⁷anbia, mitsu upí oquin sinánmianan Jesucristomi cata-mëti ënquinma ax cuëncësabi oquin upí banaishi ñuianan ñu upíshi 'anun 'aqinti cuënnin.

II. PABLONËN 'ËSËA BANA (3)

Nucën Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonën ca

3 ¹Nucën xucéantu, ësaquinribishi cananuna mitsu cain, camabi menu 'icë unicaman nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuanun camina Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain, nun mitsu bana ñuixuncëxun cuaquinmi —a banax ca upíra 'icë —quixun caquin mitsun 'acësaribi oquian atun-ribi sinánun. ²Imainun camina an 'atima ñu 'acë 'aisama unicaman nu ubíoxunma 'anun Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain. Camabi uníxira ca Jesucristomi catamëcëma 'icën, ³usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesusan aín quicë-sabi oquin mitsu ami catamënnun cushioquin, ñu 'atima 'axunma 'anun bërúanti 'icën. ⁴Cananuna 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquincëxun camina mitsúnmi nun cacëxun bërí 'acësabi oquin ënquinma 'ati 'ai quixun. ⁵Nucën 'Ibu Jesucristonëan —Nucën Papa Diosan ca asérabi mitsu nuibatia —quixun upí oquin 'unánan, ax 'icësaribiti uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiti 'unánun mitsu 'aqinti cananuna cuënnin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca ñu mëëti 'icë quixun Pablonën ca

⁶Nucën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi oquin cananuna mitsu cain, ui unin cara Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nun mitsu 'unánmicësabi oi 'iisama tanan ñu mëëtisama tania, abë camina ënananti 'ain. ⁷Mitsúnbi camina 'unanin, uisai caramina nux 'icësaribiti 'iti 'ai quixun. Mitsubë 'aish cananuna ñu mëëima 'icëma 'ain. ⁸Cupíquinma cananuna unin piti picëma 'ain. Nun mitsun piti 'imainun mitsun curíqui cëñuti rabanen cananuna nētën 'anan iméribi tēmërai atsánquinbi ñu mëëan. ⁹Mitsúnmi nu cupíquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui 'inancëxun nun biti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi cananuna, mitsúnribimi nun 'acësaribi oquin 'anun, nun cuëncë ñu binuxun nunbi ñu mëëan. ¹⁰Mitsubë 'ixun cananuna ësoquin

mitsu can, an ñu mēētisama tancē uni an ca pitima 'icē quixun. ¹¹Ēsaquian mitsu ñuicania cananuna cuan, micama rafrinēx ismina ñu mēēimabi bana ñuibēquinishi nitsi quixun. ¹²Usa unicama cananuna Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nu sinánmicēsabi oquin 'ēsēquin cain, atun cuēēncē ñu binuxun ca uni itsi ubóquinma atúnbi ñu mēēti 'icē quixun.

¹³Nucēn xucéantu, camina unicamaxa chuámarua bucunun ñu upí 'ati, a 'aisama tanquin ěntima 'ain. ¹⁴Ui unin cara nun cuēñēocē bana ěñē ěnxun nux quicēsabi oquin 'aisama tania, a unibē camina nitima 'ain, axa rabín-tanun. ¹⁵'Aíshbi camina abē nishanantima 'ain. Nishananquinma camina nun bana quicēsaribi oquin 'anun 'ēsēti 'ain, nun xucēnu 'acēsaribi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bēruánxa 'inun ca

¹⁶Nucēn 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bēnētima chuámarua 'inun 'imicē, anbia mitsúxribimi uisa ñu cara 'icēbēbi camabi nētē chuámarua 'inun mitsu 'imiti cana cuēēnin, axbi mitsubē 'iquin mitsu bēruánti cana cuēēnin.

¹⁷'Ēx Pablo 'ixun cana 'ěn mēcēnanbi cuēñēoquin bēruánxmi 'icanun quixun mitsu cain. Ēñē isquin camina 'unánti 'ain, ěñēx ca Pablonēan cuēñēocē 'icē quixun. Ēsoquinshi cana cuēñēoin. ¹⁸Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux upitax bucuti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMI QURICA

PablonĚan Timoteo qurica cuĕñĕoxuan

1 ¹Ēx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'inun ca Nucĕn Papa Dios, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, abĕtan Jesucristo, an nu asaribi 'iminunu nun caíncĕ an mĕnĭocĕxa. ²Timoteo, 'ĕn cana ĕñĕ qurica mi buánmin. 'Ēx ami sináncĕsaribi oi mix Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupími ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Unin cĕmĕquin ñuicĕ bana cuatima bana

³Ēx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ĕmanu bĕrúnun quixun cana mi can, anuxunmi an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'unánmiquinma bĕtsi bana uni ñuixuncĕ unicama usoquin 'axunma 'anun quixun canun. ⁴Usa 'ain camina a unicama cati 'ain, uni rafrinĕan nun rara tsóa 'imainun uísai cara nun rara 'iacĕxa quixun ñuicĕ banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama cuati ca uni ñancábi cuĕbicanania. Usa 'ain ca an a banacama ñuicĕ unicaman Jesucristomi catamĕquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anun nu 'aquinima.

⁵Nucĕn Papa Dios ca cuĕĕnia aín unicamaxa ĕsai 'inúnu 'unánmiti: aín nuitu upí 'ianan aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'ixun 'atĕcĕnti sináncĕma 'ianan Jesucristomi asĕrabi catamĕcĕ 'ixun unicama nuibati. ⁶Usaía 'inun 'unánminun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia quixun sinanima ca bĕtsi bĕtsi uni amanu amanua sinani banaia. Usa 'ixun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía 'inun aín unicama 'aquinima. ⁷Nucĕn Papa Diosan bana unicama 'unánmisa tanquin ñuixunquinbi ca a bana —uísai cara quia —quixun cuatima. 'Imainun ca a ñuixuncĕ banacama —asĕrabi ca usa 'icĕ —quixun ñuixunquinbi uísai quicĕ cara quixun a bana anbi cuatima.

⁸Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucĕn Papa Diosan aín bana uni 'ináncĕxa. Usa 'ain ca a bana quicĕsabi oi 'iquin unin 'unánti 'icĕn, a banax ca upíira upí 'icĕ quixun. ⁹Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca unin usai ca uni 'itima 'icĕ quixun cuĕĕño bana isquinmabi ñu 'aisama 'aima. Aínbi ca an ĕsa ñu 'acĕ unicaman —usaquin 'ati ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánti cuĕĕño ca a bana 'icĕn: an Nucĕn Papa Diosan bana cuĕĕncĕma, 'imainun an aín bana tancĕma, 'atima 'aish 'aisama sinánñu, 'uchañuira, an Nucĕn Papa Diosmi

racuéquinma aín bana quicēsabi oquin 'acēma, 'imainun an aín papa 'acē, an aín tita 'acē, an uni itsi 'acē, acama 'imainun, ¹⁰ aín xanuma 'aínbi xanubē 'icē unicama, aín bēnēma 'aínbi unibē 'icē xanucama, xanúxmabi unibē 'icē unicama, an ñu mēcamacē unicama, cēmēcē unicama, axa anun Nucēn Papa Diosbē upí 'iti bana, ēnēxa quicē ñucama cuēēncēma unicama. Ēsa ñu 'acē unicaman —usai 'iti ca 'aisama 'icē —quixun 'unánun ca Nucēn Papa Diosan uni aín bana 'ináncēxa. ¹¹ Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē quicē bana, usaribiti ca Jesucristo ñui quicē bana, a uni ñuixunuan Nucēn Papa Diosan 'ē caíscē, ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicēxun unin Nucēn Papa Dios —asábi ca —cati bana

¹² Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ca 'ēn an cacēsabi oquin 'ati 'unánxun, aín bana ñuixunun caxun, usoquin 'anun 'ē cushioxa. Usa 'ain cana a ñucama sinánquin —asábi ca —quixun a cain. ¹³ Jesús ñui 'atimati bananan 'atimaquin sinánquin aín unicama tēmēramianan 'atimaquin ñuia 'icēbi ca 'ē aín uni 'imiacēxa. 'Ēx Jesucristomi catamēcēma pan 'ianan ax ca Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'icē quixun 'unáncēma 'ixun usoquin 'a 'icē ca Nucēn Papa Diosan nuibaquin 'ēn 'uchacama 'ē tērēnxuancēxa. ¹⁴ Tērēnxuanan ca Cristo Jesúsnan 'aish abē achúshi sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin nuibanan upiti ami sinánun 'imiquin Nucēn 'Ibu Diosan 'ē cushioxa.

¹⁵ Ēnē banax ca asérabi 'icēn. Usa 'ain ca camabi unin —asérabi ca —quixun 'unánti 'icēn: Camabi uni aín ñu 'aisama 'acē cupía tēmērati 'icēbi Nucēn Papa Diosnan 'inun iéminux ca Cristo Jesús ēnē menu uacēxa. Uni itsi 'icēsamairai 'uchacē 'icēbi ca ainan 'inun 'ē iémiacēxa. ¹⁶ 'Ēx 'uchañuira 'icēbia Jesucristonēn 'ēmi nishquinma ainan 'ē 'imicē cupí ca axa ami catamēti xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'iti unicaman 'unánti 'icēn, usaribi oquin ca Jesucristonēn aribi Nucēn Papa Diosnan 'inun 'imiti 'icē quixun. Atúan usaquin 'unánun ca Nucēn Papa Diosan nuibaquin 'ē ainan 'imiacēxa. ¹⁷ Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Dios, axa usabi 'Apuira 'iá 'aish cēñútimoí usabi 'iti, a unin aín bērúnbi iscēma, 'ianan an camabi ñu 'unáncē, axēshia Dios, a xēnibua 'aínbi rabiti 'ain. Usai ca 'iti 'icēn.

¹⁸ Timoteo, 'ēn bēchicēsa 'icē, cana mi cain, Nucēn Papa Diosan sinánmicēx ca aín unicama mi ñui quiacēxa, —Timoteonēx upí 'ixun ca Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixunti 'icēn. Mi ñuia usai quicē unicaman bana sinánquin camina ami catamēquin, Jesucristo cuēēncēma ñu 'aquinma 'aisama ñu 'ati sinánquinbi tēnēquin upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹ Usa 'aínbi ca —ēsa ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun 'unánquinbo usaquin 'acē 'aish uni raíri Jesucristobē upiti nitsima. ²⁰ Usai ca Himeneo 'imainun Alejandro 'iāxa. A uni rabé cana Nucēn Papa Dios ñui 'atimati banatēcēnunma ñunshin 'ati-manēn 'apu Satanasnēan tēmēraminun ēan.

Camabi uni Nucēn Papa Dios ñucáxunti bana

2 ¹ Ēnē ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min camina axa Jesucristomi catamēcē unicaman, uni raíri upiti bucunun 'imianan aín cuēēncē ñuribi bianan ami catamēanuan sinánminun, Nucēn Papa Dios ñucáxunun 'ē caxunti 'ain. Canan camina atúan Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun canun cati 'ain. ² Usonan ca camabi nētēnu 'icē 'apucama

'imainun 'apun anēcē unicamaribi Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'icēn, nuxnu upí sinánñu 'ianan ubíonananima chuámashirua 'aish ax cuēñcēsabi oi 'i bucunun. ³Usoquin Nucēn Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca asábi 'icēn. Nucēn Papa Dios, an nu ainan 'inun iémicē, ax ca usoquian aín unicaman 'ati cuēñia. ⁴Ax ca camabi unían ainan 'inux iéquin ax cuēñcēsabi oi 'iti 'unánti cuēñia. ⁵Nucēn Papa Dios ax ca achúshishi 'icēn. An abéa camabi uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icēn, a uni ca Jesucristo ax 'icēn. ⁶Camabi uníxa aín 'ucha tērécē 'aish Nucēn Papa Diosan 'inun ca 'itsianx-mabi bamacēxa. Usai ca 'iacēxa quixun ca aín unicaman Nucēn Papa Diosan mēñfosabi oquin unicama ñuixunia. ⁷Usa 'ain cana an 'imicē 'ixun judíos unicamaishima judíosma unicamaribi Jesucristomi catamētía Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'inun 'unánmin. Usauin uni 'unánminun ca Nucēn Papa Diosan 'ē cāscācēxa quixun ñuixunquin cana Cristonan 'ixun cēmēquin paránquinma mi can.

⁸Ēsa cana 'ēx cuēñin, uinu cara axa Jesucristomi catamēcē unicama timētía anuax ca nucē bēñē unix upí oquin sinani, unimi nishi abē cuēbicananima, aín mēcēn manámi oi Nucēn Papa Diosbē banati 'icēn. ⁹Usaribiti ca axa Jesucristomi catamēcē xanucamaxribi ax tanxēshi mēñocati 'icēn, 'aisamaira cupícē ñu, chupa, curi, 'imainun perla, acama ca pañutima 'icēn. Aín buribi ca unin isnun quixun 'aisamaira oquin mēñotima 'icēn. ¹⁰Usai 'iquinma ca uisoquin cara axa Nucēn Papa Diosmi catamēti ami cushicē xanun ñu 'ati 'icē, usoquinshi aín nuitu upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icē raíri 'aquinti 'icēn. ¹¹Axa Jesucristomi catamēcē unicama timécē 'ain ca xanuxun banaquinma nucē bēñē unían Nucēn Papa Diosan bana ñuixunia cuaquin, a banaxa quicēsabi oquin 'ati sinánti 'icēn. ¹²Cana mi cain, axa Jesucristomi catamēcē unicama timécēbētan ca xanuxun bana ñuixuntima 'icēn, nucē bēñē unían aín bana tanquin an cacēsabi oquin 'anun quiax ca quitima 'icēn. Usai 'ianan ca unían Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncēbē banatima 'icēn. ¹³Nucēn Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain uniotancēxun xanu achúshi, Eva, aribi uniocēxa. ¹⁴Uniocēbi ca ñunshin 'atimanēn 'apúan sinánmicēxun runun Adánma, Eva paránquin ñu 'atima 'amiacēxa. Usocēx ca 'uchacēxa. ¹⁵Usa 'aínbi ca uinu 'icē xanun cara tuáñu 'ianan Jesucristomi catamēcē 'ixun, bētsibē nuibananquin upí sinánñu 'ixun 'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí oquin 'aia, a xanux Nucēn Papa Diosan upí oquin 'aquincē 'iti 'icēn.

Axa Jesucristomi catamēcē unin cushicamaxa usai 'iti bana

3 ¹Ēñē bana ca asérabi 'icēn: Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'iisa tancē uni an ca 'unánti 'icēn, ēñē ñu mēēti ca upíra 'icēn. —Usa 'ain cana upíra oquin 'ati 'ai —quixun sinánti 'icēn. ²Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi ax ēsa uni 'iti 'icēn: Ca 'iti 'icēn, —'aisama ca —quixun unin ñuicēma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu, cuaibē banacēma, upí oquin sináncē 'ixun ñu 'atima 'acēma. 'Ianan ca a isi aia cuēñquin uni bicē 'ianan Nucēn Papa Diosan bana 'unánmiti 'unáncē 'iti 'icēn. ³Paēncēma 'ianan ca unibē mēēnanti sinánñuma 'iti 'icēn. Usa 'aish ca bēñetima cuēmēninishi unibē bananan curíquiñu 'iisa tani bēñetima 'icēn. ⁴Aín xubunu 'icē aín aintsicamaxa upí 'inun bērúanti ca 'unánti 'icēn.

An upí oquin 'unánmicëxuan aín bëchicënën aín bana cuacë ca 'iti 'icën. ⁵Aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti 'unáncëma 'ixun ca unin axa Jesucristomi catamëcë unicama upí 'inun bërúantima 'icën. ⁶Bërfratsu ami catamëcë uni ax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'itima 'icën. Usa 'ixunbi ca —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icën. Usaribiquin rabíquin —'ëx cana Nucën Papa Diossari 'ai —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, aín nëtënua chiquíancëxa. Usaribitfa rabíti rabanan camina axa bërfratsu ami catamëcë uni axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'imitima 'ain. ⁷Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ca axa Jesúsmi sináncëma unínbia —ax ca upí nuituñu 'icë —quixun 'unáncë 'iti 'icën. Usama 'icë ca unia a ñui 'atimati banamainun ñunshin 'atimanën 'apúnribi ñu 'atima 'amiti 'icën.

An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaxa usai 'iti bana

⁸Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'icësaribiti ca an atu 'aquincë unicamáxribi 'iti 'icën. Upí uni ca quixuan unin 'unáncë ca 'iti 'icën. 'Ianan ca cëmëma 'ixun aín quicësabi oquin ñu 'acë 'iti 'icën. Paéncëma 'ianan ca curíqui binuxun uni paráncëma 'iti 'icën. ⁹Usa 'ixun ca Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë ñucama upí oquin 'unani an 'imicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'i ca —'ën cana Nucën Papa Dios cuëñcëma ñu 'aima —quixun 'unáncë 'iti 'icën. ¹⁰An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquenti uni caísnuxun camina uisa uni cara, uisoquin cara ñu 'aia quixun pain istancëxun caísti 'ain. ¹¹An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unin xanux ca —upí xanu ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iti 'icën, ca cëmëi bëtsimi manáncëma 'iti 'icën, paéncëma 'ianan ca aín ñu 'ati upí oquin 'acë 'iti 'icën. ¹²An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unix ca achúshi xanuñuishi 'iti 'icën. Aín bëchicë 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën. ¹³Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi catamëcë unicama upí oquin 'aquinia isquin ca camabi unin —atux ca upí uni 'icë —quixun ñuiti 'icën. Usaquian ñuicëxun ca ami cushicë 'aish racuëquinma Cristo Jesús unicama ñuixunti 'icën.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamëcë unicamainshi 'unáncë bana

¹⁴⁻¹⁵'Ën cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ixunbi cana 'ëx bënëquiancëbëtanmami, usai ca Jesucristomi catamëcë unicama bucuti 'icë quixun 'unánun, quirica pan mi buánmin. Axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca Nucën Papa Dios, axa batatimoí tsócë, aín uni 'icën. Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. Atu cupíshi ca bëtsi unicaman ënë ñucamax ca asérabi 'icë quixun manutima 'icën. ¹⁶Asérabia unin 'unáncëma ñu Nucën Papa Diosan aín unicamaishi 'unánmicë 'ain ca nun ñuicë bana ënëx asérabi 'icën:

Jesucristo ax ca Diosribi 'aish ënë menuax uni 'iacëxa. Jesucristonën ca aín nuitu upí 'ixun upí ñuishi 'aia quixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan unicama sinánmiacëxa. 'Imainun ca Jesucristonëx ángelnëñribia iscë 'iacëxa. Usa 'ain ca a ñuiquin aín unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun

sinani ca camabi menuax, uni ami catamëtia. Usa 'aish ca ënë menu 'itancëx aín Papabë 'i aín nëtënu cuancëxa.

An Nucën Papa Diosan banamabi bana itsi uni ñuixuncë uni ñuicë bana

4 ¹Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun 'unánmia, Jesucristo utēcënti nëtë 'urama 'ain ca ñunshin 'atima, an uni paráncë, acaman sinananmicëxun, uni raírinën 'atima ñu 'aquin Jesucristomi catamëti ënti 'icë quixun. ²Usai 'iquin ca axa cëmëcë unin bana cuati 'icën. A cëmëcë unicama an ca cëmëntapun 'aish cëmëquin, usai banati ca 'aisama 'icë quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpi 'itsisan mēpēpēcacëxa mocënu ñun naxcacëxunbia paë tancëma unisaribi 'icën. ³A unicamax ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman isa xanu bitima 'icë quianan bētsi bētsi ñuribi pitima 'icë quiax quia, an 'ináncëxun aín unicama an aín bana 'unáncë 'ixun a —asábi ca —caquin piti oquian camabi ñu Nucën Papa Diosan unio 'aínbi. ⁴Nucën Papa Diosan unio camabi ñux ca upí 'icën. Usa 'ain ca aín unicaman —pitima ca —quixun timaquinma Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icën. ⁵Aín banaxa —asábi ca camabi piti ñu 'icë —quiax quicë cupí cananuna an nu ñu 'ináncëxun, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuëncësabi oquin bana ñuixuncë uni ñuicë bana

⁶Ën mi cacë bana ënë axa Jesucristomi catamëcë unicama ñuixuncë 'aish camina an Jesucristo cuëncësabi oquin bana ñuixuncë 'iti 'ain. 'Ianan camina ami ñuixuncë bana upí oquin 'unánquin a banaxa quicësabi oquin 'ati 'ain. ⁷Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'iá bana ñuicëbëtanbi, usaribi oquin 'aquinma, upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'ati 'ain. ⁸Ënëx ca ësa 'icën. Camabi nëtën cuai aín nami bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti cuai cuëñia. Usai cuëncësamaira oi ca camabi nëtën upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ai, uni ënë menuax upitax bucuí cuëëanan usai 'itancëx Nucën Papa Diosan nëtënuax-ribi abë 'aish cuëënti 'icën. ⁹Usai ca 'iti 'icë quicë banax ca asérabi 'icën. Usa ca quixun ca camabi unin upí oquin 'unánti 'icën. ¹⁰Nucën Papa Dios, axa batatimoi tsócë, an camabi uni aínan 'inun iémisa tanquin Jesucristomia ax catamëcë unicama iémicë, an ca axa quicësabi oquin ënë menuxun 'imianan aín nëtënuxunribi aín unicama upitax 'inun 'imiti 'icë quixun cananuna 'unanin. Usa 'ixun cananuna nun 'acësaribi oquian camabi unin 'unánun, tēmëranan uni numi 'atimati banacë 'ixunbi unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixunin.

¹¹Ën mi cacë banacama ënë camina axa Jesucristomi catamëcë unicama usaquian 'anun quixun caquin 'unánmiti 'ain. ¹²Usoquin 'anan camina mix mēcó unima cupía unin timaquin min bana cuaisama tanti rabanan upí uni 'iti 'ain. Mixmi 'icësaribitia axa Jesucristomi catamëcë unicamaxribi upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama nuibanan, uisa ñu cara 'icëbëbi Jesucristomi catamëanan, min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain. ¹³Ëx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomi catamëcë unicama timécënxun Nucën Papa Diosan bana, min 'acësabi oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati 'ain. Atúxa upiti Jesucristomi catamënnun camina bana

ñuixunquin upí oquin sinánmiti 'ain. ¹⁴ Axa Jesucristomi catamécë unicamaxa timécë 'aían atun cushicaman aín mēcën minu nanxun, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun mi cá bana a camina manutima 'ain. Atúan cacësabi oquinmi 'anun ca Nucën Papa Diosan mi cushioti 'icën.

¹⁵—An ca Jesucristomi catamécë 'ixun, upí oquin ñu 'aia —quixuan unicaman mi isnun camina upí oquin sinánquin 'ën mi cacë banacama quicësabi oquin ënquinma 'ati 'ain. ¹⁶ Amanu amanua sinanima camina a bana quicësabi oi 'ianan a banaxa quicësabi oquin uni bana ñuixunti 'ain. Usaquin 'aími mix iécë 'imainun ca an mínmi a bana ñuixuncëxun cuacë unicamax-ribi Nucën Papa Diosnan 'inux iécë 'iti 'icën.

Axa Jesucristomi catamécë unicamabë usai 'iti bana

5 ¹ Uni apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina min papami 'acësaribi oquin uni apan upí banaishi ñuixunquin 'ësëti 'ain. Min xucénmi 'acësaribiquin camina bënë unicamaribi nuibaquin 'ësëti 'ain. ² Min titami 'acësaribi oquin camina nuibaquin xanu xënicama 'ësëti 'ain. 'Anan camina min chirabacëmi 'acësaribi oquin xanu xuntacucamaribi 'atimaquin sinánquinma upí oquin sinánquin 'ësëti 'ain.

³ Casunamécë xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain, 'aquinti 'ain. ⁴ Usa 'aínbi ca xanu casunamécënëx tuáñu 'ianan babañu 'icë aín tuábëtan aín baban 'aquinti 'icën, chamará 'icë ca aín papabëtan aín titan tēmëraquinbi nuibaquin tuá canioia, usa cupí. Usa 'ain camina uni 'imainun xanu, aín tita, aín papa 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicamaribi 'aquianan ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usoquian 'ati ca Nucën Papa Dios cuëñia. ⁵ An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamécënëx Nucën Papa Diosmishi catamëtia. Usa 'aish nēténbi, imébi ëníma abë banaquin ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia. ⁶ Casunamécë xanu axa xanu raíri 'aquinti sinanima, aín cuëñcësarishi 'icë, ax ca bamacëma pain 'aíshbi bamacësa 'icën. ⁷ Usa 'ain camina 'ën mi cacë banacama ënéxa quicësabi oía 'inun, axa Jesucristomi catamécë unicama 'unánmiti 'ain, unían —aín aínsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima —quixun ñuiti rabanan. ⁸ Uni 'imainun xanu Jesucristomi catamécë 'ixunbia, an aín xubunu 'icëcama 'imainun aín aínsi 'ibucamaribi ami sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi catamécëmasa 'icën. Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamécëma uníxa 'icësamaira oi 'atimaira 'icën.

⁹ An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamécë, axa Jesucristomi catamécë unicaman 'aquinti 'icën. 'Aquincëxun ca atúinshia ñu 'axunun caínquinma, anribi axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquinti 'icën. Usaquian 'anun aín anë quiricanu 'acë xanu, ax ca sesenta baritiañuma pan 'itima 'icën. Casunamécëma 'aish achúshi bënëñuishi 'iá ca 'iti 'icën. ¹⁰ Upí oquian ñu 'aia unin 'unáncë ca 'iti 'icën. Cara aín tuá upí oquin canioxa, cara uni 'imainun xanu a isi aia upí oquin biaxa, cara axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquianxa, cara axa tēmëracë unicama chuámarua 'inun 'aquianxa, 'imainun cara uisa ñu upíribi 'axa quixun 'unáncë 'aish ca aín anë 'acë 'iti 'icën.

¹¹ Usa 'ain camina casunamécë xanu xutani 'icë axa Jesucristomi catamécë unicama an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa xanux ca Jesúsmi manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën. ¹² Usari 'i ca —'ën cana axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquinti 'ai —quixunbi 'aquiníma 'uchati 'icën. ¹³ Ianan ca usa

xanux ñu meētisama tani chiquishi, bētsi bētsi xubunu atsnbēquinquin bana ñuibēquini niti 'icēn. Nianan ca a ñuitima ñuribi ñuiti 'icēn. ¹⁴Usaía 'itima cupí cana cuēēnin, xutani 'aísha ax casunamēcē xanux ca bēnuti 'icēn. Bēnutancēxun tuatancēxun ca aín tuá 'imainun aín xubunu 'icē ñucama upí oquin bēruanan, aín bēnēribi 'aquinti 'icēn. Usaquian 'acēbē ca axa Jesucristomi sináncēma unicama a xanu ñui 'atimati banatima 'icēn. ¹⁵Usai 'iquinma ca casunamēcē xanu raírinēn Nucēn Papa Diosmi sinánti ēnxun ñunshin 'atimanēn 'apu Satanasnēan sinánmicēsabi oquinshi 'aia.

¹⁶Usa 'ain cana mi cain, bēbu 'imainun xanu axa Jesucristomi catamēcē-caman ca aín aintsi 'ibu casunamēcē 'icē upitaxa 'inun bēruanti 'icēn, axa Jesucristomi catamēcē unicaman isa a bēruanan quixun sinánquinma. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman, an 'aquinti aín aintsi 'ibu 'aíma 'ain, xanu casunamēcē 'aquinti 'icēn.

¹⁷Aín cushían upí oquin 'aquincēxun ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman ami sinánquin nuibaquin aín bana cuati 'icēn. Usa 'ixun ca bētsi 'acēsamaira oquin an bana ñuixuanan upí oquin 'unánmicē, ami sinánquin nuibanan upíira oquin aín bana cuati 'icēn. ¹⁸Moisésnēan cuēnēo bana ca quia: “Trigoma rēucubutanun amáquin piia quixun camina vaca bēnē cuētanitima 'ain”. Jesusaxribi ca ēsai quiacēxa: “An ñu meēxuncē uni a ca an ñu meēmīcē unin cupíoa”. Usaribiti ca an Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncē uni an aín cupí biti asábi 'icēn.

¹⁹Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushia, usai ca 'ia quixun uni achúshinēn ñuia camina cuashiti 'ain. Rabé unían ñuia camina cuapánti 'ain. Rabé 'imainun achúshi unían ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun 'unánti 'ain.

²⁰Usa 'ixun asérabi ēnquinma 'aisama ñu 'aia camina axa Jesucristomi catamēcē unicama timécēnuxun sinanatánun 'ēsēti 'ain, usaquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi catamēcē uni raírinēn —'ēnribi cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun. ²¹Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristo 'imainun aín ángel upícamanribia ismainun cana ēsaquin 'anun mi cain: Mín aintsi 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina axa Jesucristomi catamēcē unicama timécēnuxun sinanamiquin cati 'ain, 'ēn mi cacēsabi oquin. ²²Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina uni axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'imitima 'ain. Upí oquin pain uisa uni cara quixun istancēxun camina min mecēn anu nanquin anēti 'ain. Isunmabi upíma uni anēaxbi camina usaribiti upíma 'iti 'ain. Usaquin ñu 'ati rabanan camina bēruancati 'ain.

²³Mín pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxēshi 'aquinma vino chamara 'unpáxcēnun mēscuxun 'ati 'ain.

²⁴Uni raírinēan unéquinma ñu 'aisama 'aia ca a unicama policíanēn buáncēma 'aínshi unin isia. Isananbi ca uni raírinēnribi unéxun ñu 'aisama 'aiabia policíanēn a unicama buáncēbētan cuni unin 'unania. ²⁵Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia. Usaquian iscēma 'aíshbi ca unían upí oquin 'acē ñu ax raíri unían 'unáncēma 'itima 'icēn.

6 ¹An uni ñu meēxuncē uni, ax Jesucristomi catamēcē 'ixun ca an ñu meēmīcē uni ñuiquinma upíxuinshi ñu meēxunti 'icēn, unían Nucēn Papa Dios ñuianan aín banaribi 'atimaquin ñuiti rabanan. ²A rabētāxbi Jesucristomi catamēcē 'ixun ca an uni ñu meēxuncē unin —an ē ñu meēmīcē uni

cana upí oquin ñu mëëxunima —quixun sinántima 'icën. Usai 'iquinma ca an ñu mëëmicë uni axa Jesucristomí catamëcë 'aish aín nuibacë xucénsa cupí, bëtsi uni 'acësamaira oquin ñu mëëxunti 'icën. Usai 'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmiti 'ain.

Jesucristomí catamëcë uni ñuñu 'iisa tani bënëtima bana

³Ui unin cara unínbi sináncë bana uni 'unánmiquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ñuicë bana, anun uni iéti, a 'imainun an sinánmicëxuan aín unicamanribi ñuicë bana cuaisama tania, ⁴a unin ca rabiacaquinbi aña ñubi 'unáncëma 'icën. Usa unin ca abë cuëbicanantishi cuëenquin —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quixun raíri unicama cuëbicananquinia. Usai 'i ca a unicamax nutsianan, nishánanan, ñuianani 'atimati banaia. Usa 'ixun ca uinu 'icë unínbi ca asérabi bana ñuima quixun sinania. ⁵Usa 'aish ca a unicamax usaíshi 'iquin uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati cara upíma 'icë quixun 'unanima nētētima nishánani cuamianania. Usai 'icë unicaman ca Nucën Papa Diosan bana 'aquin isa unin curíqui biti 'icë quixun sinania. A unicamabë camina nitima 'ain. ⁶Axa ñuñu 'iisa tani bënëtima Jesucristomí catamëcë uni ax cuni ca upí oquin sinani cuëënia. ⁷Ñuñu cananuna bacéanma 'ain. Usaribiquin cananuna bamaquianquin uisa 'ixunbi nun ñucama buaniman. ⁸Usa 'ain cananuna pitiñu 'ianan chupañu 'aish cuëenquin 'aisamaira ñuñu 'iti sinántima 'ain. ⁹Axa 'aisamaira ñuñu 'iti cuëencë uni a ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca a unicaman, uni sinánñuman 'acésaribi oquinshi 'ati 'icën. Atúan usoquin sináncë cupí ca an 'aisama ñu 'atishi sináncë unicamax, aín sinan ñancaíshi 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itímoi bamanuxun 'aia. ¹⁰Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu 'iti cuëencë uni an ca masáquin sinan sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë abi 'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin Jesucristomí sináncë 'ixunbi 'aisamaira ñu biti cuëenquin, Jesucristo manubianxun ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca masá nuituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tēnēti bana

¹¹Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëencë cupí 'atima ñu 'acëbëbi camina mix Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish atumí 'unánti 'ain. 'Unánquin camina upí sinánñu 'ixun Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'anan, ami catamēti unicamabë nishánanima nuibananan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabbitima cuëmēninishi banati 'ain. ¹²Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tēnēquin camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun ax cuëencësabi oquinshi ñu 'ati 'ain. Usoquin 'atancëxmi xëñibua 'aínbi aín nētēnu abë 'inun ca an mi caísacëxa. Asérabi cana 'ëx usai 'i quiax camina 'itsa unían cuamainun quiacën. ¹³Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesucristo, Poncio Pilatonën ñucácëxun chiquinaquin —'Apu 'inux cana uacë —quixun cá, ax cuëencësabi oquin cana mi cain, ¹⁴Nucën 'Ibu Jesucristo utēcēnti nētē 'itámainuan xëñibua 'aínbi uínbi mín camina ñu 'atima 'acë quixun sinánti rabanan camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana bëtsi oquinma ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain. ¹⁵Aín nētēa sēnēncëbētan ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi 'icëa camabi unin ashi rabiti, 'ianan cushiira cushi 'aish, 'apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu,

anbi Nucën 'Ibu Jesucristo utēcēnun xuti 'icēn. ¹⁶Nucën Papa Dios axēshi ca cēñutima usabi 'ia. Ax ca uíxbi bēbaquiantisama oquian pēcacē nēbētsi 'icēn. Uínu 'icē unínbi ca a isáma 'icēn. Istisama ca ax 'icēn, uínbi ca a isima. Ax cushiira cushi 'icē ca xēnibua 'aínbi camabi unicama 'imainun ángelcamanribi a rabiti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

¹⁷Axa Jesucristomi catamēcē uni, 'itsa curíquiñu 'imainun 'itsa ñuñu 'icē camina ēsaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina —'ēx cana ñuñuira 'aish bētsi unisama 'ai —quixun sinántima 'ain. Curíqui 'imainun ñucamaxribi ca nētēti 'icēn. Usa 'ain camina min curíquimi catamēquin —uínbi ca 'ē uisoima, añu ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an bamatimoi tsócē 'ixun, anun nux chuámarua bucunun camabi ñu nu 'ináncē, amishi catamēti 'ain. ¹⁸Canan camina ēsaquinribi atu cati 'ain, ěnquinma upí ñuishi 'anan ca uix cara ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icē aribi ñonquinma 'aquínti 'icē quixun. ¹⁹Usoquin 'acē 'aish ca ñuñu uni ax Jesucristonēn 'acēsaribi oquin sináncē 'aish ěnē menuxun pain Nucën Papa Dios cuēēnmitancēx, bamatancēxribi xēnibua 'aínbi chuámarua abē 'iti 'icēn.

Ashia Pablonēn Timoteo cá bana

²⁰Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina Jesucristo ñuicē banaishi bētsi oquinma unicama ñuixunti 'ain. Jesucristo ñui quicē bana isa quixunbi ca bētsi bētsi unin asérabi a bana quicēsa oquin ñuixunquinma bētsi bana ñuia. A banax ca an ñu 'unáncē unicaman asérabi isa quixun ñuicē 'aíshbi ñancáishi 'icēn. A bana camina cuatima 'ain. ²¹Ráfrinēn ca a bana cuaquin Nucën Papa Diosmi sinánti ěanxa.

Nucën Papa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bēruánx 'it. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITĚCĚAN QUIRICA

PablonĚan Timoteo quirica cuĕñĕoxuan

1 ¹Ĕx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin. —Jesucristomi catamĕtíshi ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ —quixun unicama canun ca Jesucristonĕn 'ĕ 'imiacĕxa. ²Timoteo, 'ĕn bĕchicĕsa 'icĕ nuibaquin cana ĕĕñ quirica mi buánmin. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupími ainan 'aish chuámashirua 'iti cana cuĕĕnin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

³Nucĕn raracaman 'asaribi oquin 'ĕnribi asĕrabi a 'inamĕcĕ 'ixun rabiĕ, Nucĕn Papa Dios, a cana imĕbi nĕtĕnbi abĕ banaquin mi ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain. ⁴Mixmi bĕunan mĕscúĕ aribi manucĕma 'ixun cana chuámarua tani cuĕĕinra cuĕĕnuxun mi istĕcĕinsa tanin. ⁵'Imainun cana mixmi asĕrabi Jesucristomi sinania 'ĕn mi iscĕ a manuiman. Min chichi, Loida, 'imainun min tita, Eunice, axa 'icĕsaribiti camina mix asĕrabi Jesucristomi sináncĕ 'ai quixun cana 'unanin.

⁶Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ĕn mĕcĕn minu nancĕbĕtan ca Nucĕn Papa Diosan aín bana ñuixunun aín cushi mi 'ináncĕxa. A cushia minuax nĕtĕnunma camina bĕnamĕbutibia tsi rĕquirutĕcĕncĕsa 'inuxun, ami catamĕquin aín bana ñuixunti 'ain. ⁷Ainan 'aishnu racuĕ 'inun ca Nucĕn Papa Diosan nu 'imiama 'icĕn. An ca nu ainan 'imiacĕxa, aín cushiñu 'ixúnu nuibaquin unicama 'aquianan upí oquin sinánquin ñu 'anun.

⁸Mix ainan 'aish camina —ĕx cana Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixun uni catimi rabíntima 'ain. 'Imainun camina Jesucristonĕn bana uni ñuixunia 'ĕ sipuacancĕ cupí rabíntima 'ain. Usai 'iquinma camina miribia uni Nucĕn Papa Diosan bana ñuixuncĕ cupí, unin tĕmĕramicĕxunbi rabínquinma tanshiti 'ain, Nucĕn Papa Diosan ax cuĕĕncĕsabi oquin mi cushiomainun. ⁹Nucĕn Papa Diosan ca nu iĕmiquin ainan 'imiacĕxa, nuxnu ax cuĕĕncĕsabi oíshi upí 'inun. Nun ñu upí 'acĕ cupíma, axbi nuxnu ainan 'iti cuĕĕnquinshi, ca nu nuibaquin Jesucristo cupí nu ainan 'imiacĕxa. Camabi ñu uniocĕma pain 'ixun ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin, Cristo Jesusan nu iĕminun mĕniocĕxa. ¹⁰Mĕnío 'ixun ca camabi unían —an ca nu nuibatia —quixun 'unánuan nu iĕmiti Jesucristo xuacĕxa. Xuá 'aish ca axa ami catamĕcĕ

unicamaxa ax utēcēncēbē usaribiti 'iti oi bamatancēxbi baísquiacēxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan 'aish ca uni aín nētēnu cēñútimoí abē 'iti 'icē quixun.

¹¹Usaía Jesucristo ñui quicē banacama camabi judíosma unicama ñuixuanan aín bana quicēsabi oía 'inun 'unánminun ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'imiacēxa. ¹²An 'imicēxun usoquin 'acē cupía bētsi bētsi ocancēxbi cana rabiniman. Ami catamēquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun ca Nucēn Papa Diosan, 'ēx a 'inamēcē 'icē bērúanquin aín bana bētsi oquin ñuiquinma upí oquinshi unicama 'unánminun 'ē 'aquinti 'icēn. 'Aquianan ca anúan ax utēcēnti nētēn uquin an 'ēn 'acē ñucama upí isti 'icēn.

¹³Ēn mi ñuixuncē banacama quicēsabi oquin camina manuquinma 'ati 'ain. 'Anan camina ainan 'icēa Cristo Jesusan mibē 'ixun cushiocēx ami catamēti camabi uni nuibacē 'iti 'ain. ¹⁴Aín Bēru Ñunshin Upí an nubē 'ixun nu sinánmicē, an 'aquincēxun camina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oíshi 'ianan Jesucristo ñuicē banaishi ñuixunti 'ain.

¹⁵Camina 'unan, Asia menuax ucē unicamabētan ca Figelo 'imainun Hermógenes, axribi anuax ucē 'ixun, anribi 'ē ēbianxa. ¹⁶⁻¹⁷Usa 'aínbi ca Onesíforonēn 'ēx masá nuitucasabi 'ē 'ēsēquin 'ē cuēēnmiaxa. Romanu ax bērí ucē 'ixun mēracatsi bēnēquin bariquinbi 'acasmapantancēxun 'ē mērax ca 'ēx sipunu 'aínbi rabinima 'itsai 'ē isi uaxa. Usa 'ain cana Nucēn 'Ibu Diosan Onesíforonēn xubunu 'icēcama nuibaquin 'aquinti cuēēnin. ¹⁸'Imainun camina 'unanin, Efeso ēmanuxunribi ca Onesíforonēn ñu nu 'itsa oquin 'axuanxa. Usa 'afan Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēncēbētan Nucēn 'Ibu Diosan a upí isti cana cuēēnin.

Aín cushían cacēsabi oi suntáru 'icēsaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

2 ¹Timoteo, 'ēn bēchicēsa 'icē cana mi cain, Jesucristonēan nubē 'ixun nuibaquin nu 'inánti aín cushi a bitsi camina ami cushicē 'iti 'ain. ²Axa timēcē unicama 'ēn caiami cuacē banacama, a camina, an asérabi uni raíri 'unánmiisabi sinánñu uni caístancēxun usaribi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

³Suntárunēan upí 'ixun aín cushían cacēsabi oquin tēmēraquinbi 'acēsaribi oquin camina mix, Jesucristonēn uni 'ixun, tēmēraquinbi an cacēsabi oquin 'ati 'ain. ⁴Suntárunēn ca suntáruma unicamabētan ñu mēēquinma atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun ca aín comandante cuēēnminuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia. Usaribi oquin camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuēēncēsa oquinshi 'ati 'ain. ⁵Ēnēx ca ēsaribi 'icēn. An pelota 'acē unicamax ca usaquin pelota 'ati 'unáncēma 'aish ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín cupí bitsima. ⁶Ēsaribi ca. An ñu mēēcē unínribi ca aín naēnu ñu 'apáxun mēñoquin, ax paían 'icēcama a ainan 'inun cuēēnquin bitsia. ⁷Ēn mi cacē banacama ēnē camina upí oquin sinánti 'ain. Sinania ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn upí oquinmi cuanun mi 'unánmiti 'icēn.

⁸Axa bamaxbi baísquia Jesucristo, Davidnēn rēbúnqui, a camina manuquinma sinánti 'ain. A ñui quicē bana anun uni Nucēn Papa Diosnan 'inux iēti, a ca 'ēn unicama ñuixuncē ēnēx 'icēn. ⁹A bana ñuixunia oquin ca unin 'ē sipuaquin tēmēramianan 'uchañu uni 'acēsaira oquin 'ē manē risin tēcē-rēcaxa. Usoquin 'ē 'aquinbi ca uinu 'icē unínbi Nucēn Papa Diosan bana cēñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsmi sinania. ¹⁰An sinánmicēx ca 'itsa

uni Nucën Papa Diosnan 'inux Cristo Jesúsmi sinánti 'icën. Acamaxa aín 'uchacama tërëncë 'ianan Cristo Jesúsbe 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana unían tëmëramicëxunbi tanshiti cuëenquin a bana ñuín.

¹¹ Èsaía quicë bana ënëx ca asérabi 'icën:

Nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'itancëx abë baísquicësa 'aish cananuna abë 'iti 'ain. ¹² Nucën Papa Dios ainan cupí tëmëraquinbi ëncëma 'aish cananuna abë 'apusa 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca nuxnu —'ëx cana Jesucristonën unima 'ai — quicëbë axribi nu ñuí —ax ca 'ën unima 'icë —quiti 'icën. ¹³ Axa quicësabi oquinu 'acëbëtanmabi ca ax cëmëma 'ixun asérabi ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aia.

Upí oquin 'unáncë 'ixun Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunti

¹⁴ Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina axa bëtsibë cuëbicánani —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quiax cuamianáncë unicama, a Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi usai 'iaxma 'inun quixun cati 'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama 'icën. Usa bana cuaquin ca uni itsin 'atimaquin sinánti 'icën. ¹⁵ Nucën Papa Diosan iscëxun camina aín bana upí oquin 'unáncë 'ixun rabínquinma unicama ñuixunti 'ain. ¹⁶ Ènë nëtënu 'icë ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacë unicamasaribi camina 'itima 'ain. Usai ax banacë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinanima camabi nëtën 'uchaia. ¹⁷ Nunu 'irutancëx chaaquin ca cun, nucën nami tsitsiaráquin paë oia. Usaribi oquian upíma unicaman 'aisama bana chanioquin ñuia ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca Himeneo 'imainun Fileto 'icën. ¹⁸ A uni rabëtax ca Nucën Papa Diosan banamabi cëmë bana ñuí, anun baísquiti nëtë isa inuácëxa. Usa 'aínsa uni bama 'aish baísquitima 'icë quixun caquin, uni raíri uisa cara 'iti 'icë quixun sináncasmamia. ¹⁹ Unían bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aínbi ca sinanatëcëntima oquian, xëñibua 'aínbi usabi 'iti oquin, Nucën Papa Diosan 'inan bana, ënëx ësai quia: “Uicamax cara asérabi ainan 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”. Quianan ca ësairibi quia: “Uicamax cara —'ëx cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu 'aisama 'ati ënti 'icën”.

²⁰ Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acë xanpa 'imainun uxu manë 'acë xanpa 'imainun i 'acë xanparibi 'imainun mapú 'acë xanparibi 'icën. Usa 'ain ca curi 'acë 'imainun uxu manë 'acë upíra anúinshi aín 'ibun piti 'icën. Usa 'aínbi ca i 'acë 'imainun mapú 'acë ñu ax anun ñu 'arutishi 'icën. ²¹ Usaribiti ca an Nucën 'Ibu Diosbëtan upí ñu mëëti 'acë uni ax aña ñu 'atimabi 'ati sináncëma 'iti 'icën. Usa 'aish ca uisa ñu upía 'anun cara Nucën 'Ibu Dios cuëënia, a cuëenquin 'anuxun cáñti 'icën.

²² Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acë, usaribi oquin 'ati sinántima cupí camina atumi 'unánti 'ain. Usai 'i camina axa aín nuitu upí 'aish Nucën 'Ibu Diosbë banacë unicamabëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti, abë nuibanani pëcananíma chuámashi 'iti 'ain. ²³ Sinánñuma unían 'acësa oquin camina unia cuëbicanáncë bana a cuatima 'ain. Usai cuëbicánani ca unicama bëtsibë nishánani upítax 'ima. ²⁴ An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë unicaman ca abë cuëbicanánquinma camabi uni upíoti 'icën. Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ca bëtsi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën. ²⁵ Usa 'ixun ca ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama munu upí oquin 'ësëquin

'unánmiti 'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa Diosan 'imicëx ca sinanati Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti 'icën. ²⁶Usaquian 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun ax cuëëncësabi oquian ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a uni ënti 'icën.

Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

3 ¹Ësaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca aín unicamax 'aisamaira tëmëranuxun 'aia. ²Usaía 'icëbë ca ësa uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu cuëëncë, curíquishi biti cuëëncë, axa rabiacati —'ëx cana uni itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë, an aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi —asábi ca —canancëma, axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë. ³Usa 'aish ca bëtsibë nuibanainsama tanan aín ami nishcë uniribi abë mëníonantëcëinsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca cëmëi bëtsimi manánan ñunshinacëquin aín sináncë ñuishi 'ati 'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri uni tëmëramiti 'icën. Usai 'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti 'icën. ⁴Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Nuituñuma 'ixun ca ax cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca añu cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinánquinma ax cuëëncësoquinshi ñu 'ati 'icën. ⁵—Uni raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinani nitsi —quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain. ⁶A unicama raírínëan xubu itsi xubu itsinu atsínbëquiquin, bana ñuixunquin paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë xanucaman sinánñumasa 'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin sinánquinma ca a xanucaman bëtsi oquin sinania. ⁷Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quixun 'unanima. ⁸Usa unicaman ca Janesbëtan Jambresnën Moisésnën 'acë ñu ax ca cëmë 'icë quixun uni sinánmiasaribi oquin Nucën Papa Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun unicama sinánmia. Aín sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx ainanma 'icën. ⁹Usa 'aínbi ca —cëméntapun 'aish ca sinánñuma uni 'icë —quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti 'icën, bërâma unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manuasaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

¹⁰Min camina 'ën bana ñuia upí oquin cuanan uisai carana 'ëx 'i abi 'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan camina 'unan, 'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín bana cuaisama taniabi ami nishquinma uni upí oxuinshi bana ñuixuan quixun. Camina 'unan, tëmëraquinbi ënquinma cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi sinánquin unicama ñuixuan. ¹¹Min camina 'unan, axa 'ëmi nishcë unicaman ca bëtsi bëtsi oquin 'aisamaira 'ë tëmëramiaxa. Uisai carana 'ëx Antioquía, Iconio, Listra, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iëan. ¹²Asérabi ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama unin bëtsi bëtsiocëx tëmëratí 'icën. ¹³Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uni paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi oquin uni paráncë 'aish axa 'iásamaira 'iti 'icën.

¹⁴ Usa 'aínbi camina a ěníma mínmi 'unáncě bana quicěsabi oi 'iti 'ain. —Asérabi ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan. Uicaman cara mi 'unánmiaxa quixun camina 'unanin. ¹⁵ Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina Nucěn Papa Diosan bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai caramina 'iti 'ai quixun 'unánan, uisari caramina Jesucristomi cataměti Nucěn Papa Diosnan 'inux iěti 'ai quixun 'unánti 'ain. ¹⁶ Camabi Nucěn Papa Diosan banax ca anbia sinánmicěxuan aín unicaman cuěñěo 'icěn. Usa 'ain cananuna a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucěn Papa Diosan nu ainan 'imia quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna 'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancěxbi Nucěn Papa Diosbě upí 'itěcěnti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna asérabi Nucěn Papa Diosan iscěx upí 'iti 'ai quixun. ¹⁷ Usaquin 'unani ami cataměcě 'ixuan aín unicaman bětsi unicamaribi 'unánminun ca Nucěn Papa Diosan aín bana aín unicama cuěñěomiacěxa.

4 ¹ Nucěn Papa Dios 'imainun Nucěn 'Ibu Jesucristo, ax 'Apuira 'aish uxuan uni bamacěmacama 'imainun uni bamacěcamaribi, uisa cara oti 'icě quixun isti, an cuamainun cana mi cain, ² minmi ñuixuncěxuan min bana cuanan, cuatiamabi camina uni bana ñuixunti 'ain. Ñuixunquin camina Jesucristo ñuicě banax ca asérabi 'icě quixun 'unánmiquin amia sinánun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina an ñu 'aisama 'acě unicamaribi 'ěsěanan camabi uni Jesúsmi cataměcě 'aísha upí 'inun 'ěsěti 'ain. Min cacěxun cuacěběma běñěquinma camina minmi upí oquin 'unáncě bana ñuixunquin uni 'ěsěti 'ain. ³ Jesucristo utěcěnti nětě 'urama 'ain ca unin Nucěn Papa Diosan bana anúan atux upí 'iti a cuaisama tanti 'icěn. A bana cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancě bana ñuixunun quixun bětsi unicama bariti 'icěn. ⁴ Nucěn Papa Diosan bana cuaisamaira tanquin ca unían anbi sinánquin ñuicě banaishi cuati 'icěn. ⁵ Usa 'aínbi camina min upí oquinra sináxun ñu 'ati 'ain. Těmėraquinbi tanshiquin camina ěnquinma —Jesucristomi cataměti ca uni Nucěn Papa Diosnan 'iti 'icě —quixun caquin uni bana ñuixunti 'ain. Nucěn Papa Dios cuěñcěsabi oquin camina sěñěonuxun ěnquinma min ñu měěti 'ati 'ain.

⁶ Nucěn Papa Dios cuěñminuxun cana aín ñu měěti 'an. Usa 'ain ca 'ěn bamati nětě 'urama 'icěn. ⁷ Uisa ñuishi cara 'icěbě těmėraquinbi cana Nucěn Papa Diosan bana ěnquinma uni ñuixunquin Jesucristoněan 'ě cacěsabi oquin 'aquin sěñěon. Usonan cana asérabi Nucěn Papa Diosmi sinánti ěníma aín bana quicěsabi oi 'ian. ⁸ Usa 'ixun cana Nucěn 'Ibu Jesucristoněn utancěxun, upí oquin ax cuěñcěsabi oquin 'ěn 'acě cupí cara uisaira 'ě 'imiti 'icě quixun isti 'ain. An ca asérabi aín quicěsabi oquin 'ati 'icěn. Usa 'ixun ca 'ěishima, an axa uti cuěñquin cańcě unicamaribi, utancěxun uisaira oquin cara aturibi 'imiti 'icě usoquin 'imiti 'icěn.

Ěsaquinribia Pabloněn Timoteo cá bana

⁹ Běñětishi camina 'ě isi uti 'ain. ¹⁰ Demas ax ca ěně menu 'icě ñuishi 'aisamaira cuěñi, 'ě ěbiani Tesalónica ěmanu cuanxa. Crescente axribi ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi Dalmacia menu cuanxa. ¹¹ Lucasěshi ca 'ěbě 'icěn. Usa 'ain camina Marcos barixun mėrabětsínquin 'ěa Nucěn Papa Diosan bana ñuiquínun bėti 'ain. ¹² Tíquico cana Efeso ěmanu xuan. ¹³ Uquin camina Troas ěmanu Carponěn xubunu 'ěn nanbětsíncě tari a

'ë bëxunti 'ain. Bëxuanan camina 'ën quiricacama 'ë bëxuanan quirica cata-cama aribi manuxunma 'ë bëxunti 'ain, a cana cuëënin.

¹⁴Alejandro, an manë ñu uniocë uni, an ca 'ëmi manánxun 'itsaira 'ë tëmë-ramiaxa. Usa cupí ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ati 'icën.

¹⁵Nun nu Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë ca a bana ñui 'atimati banaxa, Usa 'ain camina mix an ñuicë bana cuati rabanan abë nitima 'ain.

¹⁶'Ë ñuia ami uni manáncëxuan, 'atabaquin amia uni manáncë 'apun camicëx cuanxun, 'ën usai cana 'i quixun chiquinaquin caiabi ca uinu 'icë unínbi 'ënun rabanan 'apu cacëma 'icën. Camáxbi ca 'ë ëbiani cuanxa. Usa 'ë ocëbi Nucën Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi ca 'iti 'icën. ¹⁷Acaman ëniabia Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquinia ca a 'apun 'ë uisabi ocëma 'icën. Usoquin ca 'inúan nëëcënëan piisa tancëxbia ñuina abácësaribi oquin, unin 'aisa taniabi Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë iëmiaxa. Usoquian iëmitancëxun cushio-cëxun cana afn bana ñuitëcëan, judíosma unicamánbia cuanun. ¹⁸Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë 'aquianxa. Usaribi oquin ca 'ë 'aquintëcënquin uisa cara ocaniabi 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquintancëxun ca 'ëx afn nëtënu abë tsónun 'ë 'imiti 'icën. Upíira 'icë ca cëñútimoquin unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Upíoquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

¹⁹Prisca 'imainun Aquila camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Imainun camina Onesíforonën xubunu 'icëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

²⁰Corinto ëmanu Erasto bërúmainun cana Trófimo afn nami upíma 'icë, Mileto ëmanu ëbian. ²¹Mitabúcëma 'aínshi camina bënëtishi uti 'ain. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, acama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamanribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi camia.

²²Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa Diosan mibë 'icëcamacëñun mi nuibaquin 'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN TITO BUÁNMIÁ QUIRICA

PablonĚan Tito quirica cuĚĚĚoxuan

1 ¹Ěx cana Pablo, an NucĚn Papa Dios cuĚĚĚcĚsabi oquin 'anan JesucristonĚan a Ěuiquin aĚn bana Ěuixunun caġsa 'ain. Usa 'aish cana 'Ěx, uisai cara a NucĚn Papa Diosan ainan 'inun caġsa unicama Jesucristomi catamĚti upġ 'iti 'icĚ quixun 'unġnmicĚ uni 'ain. ²Usa 'ixun cana ainan 'aish ca uni xĚnibua 'aġnbi aġn nĚtĚnu abĚ 'iti 'icĚ quixun unicama 'unġnmin. Ax asĚrabi cĚmĚma 'aish ca NucĚn Papa Dios bĚrġma, me 'imainun camabi Ěu uniosama pain 'aġshbi, Ěsai ca 'Ěn unicama 'Ěn nĚtĚnu 'ĚbĚ 'iti 'icĚ quiax quiacĚxa. ³An mĚġfosabi oquin ca anġan unicama ĚĚ Ěucama 'unġnti nĚtĚa 'icĚbĚtan aġn unicaman bana ĚuixuncĚxun camabi unin cuanun mĚġfoquin, 'Ěnribi uni aġn bana Ěuixunun NucĚn Papa Diosan 'Ě caġsacĚxa. An ca Cristomi catamĚtia ainan 'inun unicama iĚmia. ⁴Tito, 'Ěn cana ĚĚ quirica mi buanmin. 'Ěx ami sinġĚcĚsaribi oi mixribi Jesucristomi sinġĚcĚ 'aish camina 'Ěn bĚchicĚsa 'ain. NucĚn Papa Dios 'imainun NucĚn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĚmicĚ, an nuibacĚxmi ainan 'aish chuġmarua 'iti cana cuĚĚĚnin.

Creta nasġnuxun Titon usoquin Ěu 'a

⁵Anuax uquin cana nun nu sĚĚĚoncĚma Ěucama ami sĚĚĚonun Creta nasġnu mi ĚbĚtsġan, anuxunmi 'Ěn mi cacĚsabi oquin Ěmacamanu cuanquin, uicamax cara axa Jesucristomi catamĚcĚ unicaman cushi 'iti 'icĚ quixun caġstancĚxun anĚnun. ⁶Axa Jesucristomi catamĚcĚ unicaman cushi 'inun camina Ěsa uni caġsti 'ain: Unin —'aisama ca —quixun ĚuicĚma ca 'iti 'icĚn. Usa 'ianan ca xanu achġshiĚuishi 'iti 'icĚn. 'Ianan ca aġn bĚchicĚcamaxribi upġ oquin bana cuacĚ 'iti 'icĚn. Aġn bĚchicĚcamax ca —bana cuacĚma 'ixun ca 'aisama Ěu 'aia —quixuan unin ĚuicĚma 'iti 'icĚn. ⁷Usa 'icĚmi mitsun caġscĚ unicaman ca atun cushi 'ixun aġn unicama NucĚn Papa Dios cuĚĚĚcĚsabi oquin bĚrġanti 'icĚn. Usa 'aish ca upġ Ěuishi 'ai —Ěu 'aisama ca 'aia —quixuan unin ĚuicĚma 'iti 'icĚn. 'Ianan ca bĚtsi uni Ěuumma ca quixun sinġnquin ashi Ěu 'axunun cacĚ 'itima 'icĚn. 'Ianan ca bĚĚtishi masġquin sinani nishtima 'icĚn. 'Ianan ca paĚntima 'icĚn. 'Ianan ca unibĚ mĚĚananti sinġnĚu 'itima 'icĚn. 'Ianan ca curġquiĚu 'inuxun uni parġnti sinġntima 'icĚn. ⁸Usai 'iquinma ca a isi aia cuĚĚĚnquin uni biti 'icĚn. Aġu Ěucamax cara upġ 'icĚ ashi 'ati ca sinġnti 'icĚn. Upġ oquin sinġĚcĚ 'ixun Ěu 'atima 'acĚma ca 'iti 'icĚn. NucĚn Papa Diosan bana quicĚsabi oi ca 'aisama Ěu 'aġma upġshi

'iti 'icën. ⁹Atun ca nun ñuixuncë bana upí oquin cuacë 'ixun bëtsi uniribi a bana cuanun 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca a bana ca cëmë 'icë quixuan an sináncë unicamaribi sinanamiti 'icën.

¹⁰Itsa unix —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuati —quicë 'aishbi ca a bana quicësabi oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania. Uni itsíxa usari 'icësa-maira oi ca judíos unicama raírinëx 'ia. ¹¹A unicaman ca curíqui bití cupíshi unicama parántisa tanquin bëtsi bana ñuixunquin, bëtsi bëtsi uni 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi, atun sináncësa oquian sinánun quixun sinánmia. A unicama camina amiribishi uni parántëcëanxma 'inun cati 'ain.

¹²Cretanu 'icë uni achúshi, ax isa banati 'unáncë 'icë quixuan aín aintsicaman cacë, ax ca aín aintsicama ñui ësaí quiaxa: “Cretanu 'icë unicamax ca usabi cëmëcë 'ianan, ñuina pianancësa 'ianan ñu mëëtisama tancë 'ianan 'aisamaira oquin picë 'icën”. ¹³A unífan aín aintsí ñuicë bana ax ca asérabi 'icën. Usa 'ain camina a unicama 'ësëquin Nucën Papa Diosan bana upí oquin cuatía a bana quicësabi oi 'inun upí oquin sinanamiti 'ain. ¹⁴Unin sináncësa oquinshia judíos unicaman anbi sinánxun ñuíá bana cuaxunma 'anun camina sinánmiti 'ain. Sinánmianan camina an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unin cëmëquin ñuicë banaribi cuaxunma 'anun upí oquin sinánmiti 'ain.

¹⁵Ënëx ca ësa 'icën. Ui unix cara aín sinan upí 'icë an ca ñu upíma isquinbi upí oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan aín sinan upíma 'icë, an upí ñu isquinbi 'atima ñuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun ca usa unin 'atimaquin sinania. ¹⁶Atúxa —'ëx cana Nucën Papa Diosan uni 'ai —quiabi ca an ñu 'aisama 'aia iscë unicaman —usama ca —quixun 'unania. Atúan ñu 'aisama 'acë cupí ca unin atu cuë-níma. A unicaman ca bana cuacëma 'ixun ñu upí 'ati sinanima.

Usai cara uni upí 'iti 'icë quicë bana

2 ¹Usa 'aínbi camina, an upí oquin min bana cuacë unicama a Nucën Papa Dios cuëncësabi oishía 'inun bëtsi bana ñuixunquinma Jesucristo ñuicë banaishi upí oquin ñuixunti 'ain. ²Uni apan, anpan mëcócama, ax ca paéncëma 'ianan upí oquin sinánquin ñu 'anan ñu 'aisama 'acëma 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ianan bëtsibë nuibanan an uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin Nucën Papa Diosmi catamëti ëntima 'icën. ³Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, ami sinani ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oi upí nuituñu 'iti 'icë quixun. Bëbu 'imainun xanunbi ca cëmë bana ñuitima 'icën. Ca paéntima 'icën. Atúan aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca atun xanu tuácama 'imainun atun ñe xutacamanribi usaribi oquin 'ati 'icën. ⁴Xanu apáncaman ca ësaí 'iquin aín tuá 'imainun aín ñe xutacamaribi ësaía 'inun 'unánmiti 'icën: atun bënë nuibanan ca atun tuáribi nuibaquin bërúanti 'icën. ⁵Ñu 'aisama 'acëma 'ianan ca bécántapun 'itima 'icën. 'Ianan ca aín xubu upí oquin bërúancë 'ianan upiti abë cananquin bëtsi xanu 'aquincë 'iti 'icën. Aín bënëñ bana ca cuati 'icën. Unínma Nucën Papa Diosan bana ca upíma 'icë quixun caía, usa 'ain ca an aín bana cuacë xanucamax usai 'i upí 'iti 'icën.

⁶Usaribi oquin camina uni bënëcamaribi upí oquin sinánquian ñu upíshi 'anun cati 'ain. ⁷'Imainun camina minribi min 'aia isquian usaribi oquin unin

'anun upí ñuishi 'ati 'ain. Atu 'ësëquin camina amanu amanua sinánquinma upí oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'unánmiti 'ain. ⁸'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oía 'inun upí oquin unicama ñuixunti 'ain, bëtsi unían —min bana ca 'aisama 'icë —quixun ñuiti rabanan. Usoquinmi 'acëbë ca axa mimi nishtisa tancë unicama ax a cupía mi ñuiti bana 'aíma 'ain, rabínti 'icën.

⁹'Anan camina an uni ñu mëëxuncë unicamaribi 'ësëquin an a ñu mëëmicë unin bana parëquin cuëbíquinma, an cacësabi oquin 'anun cati 'ain. ¹⁰'Anan camina a unicama ësaquin 'unánmiti 'ain, an iscëxun 'ananbia an ñu mëëmicë unían iscëxunmabi, ñu mëcamaquinma upí oquinshi ñu mëënun. Atúxa usai 'icëbëtan ca camabi unin —Nucën Papa Dios, an uni ainan 'inun iëmicë, aín unicamax ca aséribi upí 'icë —quixun 'unánti 'icën.

¹¹Nucën Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin abëa upí 'inun 'iminuxun aín Bëchicë ënë menu xuacëxa, unían uisaira oquin cara an atu nuibatia quixun 'unánun. Usa ca Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ën mi cacësabi oquin unicama 'unánmiti 'ain. ¹²Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish cananuna abë upí 'aish ax cuëëncëma ñu 'ati ëni, upíshi 'ianan axa ami sináncëma unicamaxa 'icësaí 'iti sinanima, 'ianan ami cushicë 'ixun, añu ñucama nun 'ati cara cuëënia ashi 'ati 'ai quixun. ¹³Usaquin 'unánmíanan ca nu 'unánmia, nux ainan 'ixun cananuna ax quíásabi oía an nu iëmicë Jesucristo, ax Nucën Papa Diosribi 'aish, aín cushibëbi utëcënti nëtë caínti 'ai quixun. ¹⁴Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacëxa, nun 'uchacama tērénxunquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun iémíanan nun sinan upí 'ixúnu bëtsi ñu sinántëcëncëquinma ax cuëëncësabi oquinshi 'anun.

¹⁵'Ën mi cacë banacama ënë camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa, aséribi ca a bana icë quixun sinani racuëtima Jesucristomi cushicë 'inun 'ësëanan camina atúan 'aisama ñu 'axunma 'anun caquin 'ësëti 'ain. Usoquin 'aquin camina ui unínbi mi timaquin min bana cuaisama tanun 'imitima 'ain.

Usaia axa Jesucristomi catamëcë unicama 'iti bana

3 ¹Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina manuaxma 'inun ësaquinribi cati 'ain: Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana cuaquin ca atun cacësabi oquin 'ati 'icën. Uisa ñu cara upí 'icë a ca chiquíshquinma 'ati 'icën. ²Uinu 'icë unimibi ca 'atimati banatima 'icën. Bëtsi unibë cuëbicanancëma 'ianan ca upí sinánñu uni 'aish rabiti cuamíananntima 'icën.

³Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iáma 'ain. Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bëtsi unin sinánmicëxun 'anan nunbi sinani nux cuëëncësabi oi ñunshini 'iacën. 'Aisama ñuishi 'anan cananuna bëtsi unimi nutsianan numia uni nishcëx abë nishanancën. ⁴Usáñu 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmiti, an, an ca upíira 'ixun nu nuibatia quixun nu 'unánmiacëxa. ⁵Usoquin ca nun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun iëmiacëxa. Iëmiquin ca bacëntëcëncësa 'inun nun 'uchacama tērénquin aín Bëru Ñunshin Upitan nu bëtsi ocëxa. ⁶Jesucristo, an nu iëmicë, a cupíshi ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'iti oquin nu 'ináncëxa. ⁷Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí 'imicë cupí, abënu xëñibua 'aínbi tsóti, a caínti 'ain.

⁸Ēnē banacamax ca asérabi upí 'icēn. Usa 'aían ax quicēsabi oi camabi uni 'iti ca asábiira 'icēn. Usa 'ain camina axa ami catamēcē unicama Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iquian ēnquinma ñu upíshi 'anun upí oquin 'ēsēti 'ain. ⁹Bētsi bētsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui bētsi unibē cuēbica-nánan, usaía judíos unicama 'itia Moisésnēn cuēñeo bana uisai quicē cara quixun ñui cuamianani bētsibē nishánania. Usaía 'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isēshiti 'ain. Usai 'iquin upí oquin sinani banacēma 'ixun ca unin bētsi uni upitaxa 'inun 'aquinima.

¹⁰Uinu 'icē unin cara axa Jesucristomi catamēcē unicama bētsin sinán-cēsa oquian sinánunma amanu amanu sinánmia, a camina usai 'iaxma 'inun quixun caquin 'ēsēti 'ain. Cacēxbia sinanatiama camina amiribishi catēcēnti 'ain. Cacēxunbia cuatiama camina mitsubēa 'inúnma ěnti 'ain, ¹¹ax upí sinánñu 'iá 'aíshbi ca bērí usama 'icē quixun 'unánquin. Aín ñu 'aisama 'acē sinanaquin ěncēma cupí camina usoquin 'ati 'ain.

Ēsaquinribia Pablonēn Tito cá bana

¹²Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain, Artemas carana xuti 'ain, Tíquico carana xuti 'ain, xucēbē camina panatima Nicópolisnu 'ē isi uti 'ain. ¹³Ucēma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama 'ēsēcē uni, Zenas, abētan Apolonēn cuanuxun aín ñu mēñfoia 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara cuēēnia a 'inánti 'ain. ¹⁴Usa 'ain camina axa Jesucristomi sináncē unicaman upí ñuishi 'anan bētsi uniribi 'aquinsa 'icē 'aquinun sinánmiti 'ain, usaquin 'aquian uni raíriribi Jesucristomi catamēnun 'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bēruánxa 'inun ca

¹⁵Ēbē 'icēcaman ca camaxunbi bēruánxmi 'icanun mitsu canun quixun 'ē caxa. Uicaman cara nuxnu Jesúsmi sináncē 'icē nu nuibatia acama camina bēruánxa 'inun cati 'ain. Nucēn Papa Diosan micama nuibaquin 'aquincēxmi upitax 'iti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN FILEMÓN BUÁNMIÁ QUIRICA

PablonĚan Filemón quirica cuĚnĚoxuan

¹Filemón, 'Ěx Pablo, Jesucristo űuiquin uni bana űuixuncĚ cupí sipuacĚ 'ixun, cana axribi Jesucristomi catamĚcĚ 'aisha nucĚn xucĚn 'ain, Timo-teobĚtan mi quirica buánmin. Minribimi nubĚtan Jesucristo űuiquin bana űuixuncĚ 'icĚ cananuna ĚnĚ quirica mi cuĚnĚoxunin. ²Usa 'ain cananuna axa Jesucristomi catamĚcĚ 'aish min xubunu timĚcĚ unicama 'imainun nucĚn chirabacĚsa, Apia, 'imainun Arquipo, anribia nubĚtan tĚmĚraquinbi Jesucristo űuiquin uni bana űuixuncĚ, acaman cuanun ĚnĚ quirica mi buánmin. ³Mitsúxmi NucĚn Papa DiosbĚtan NucĚn 'Ibu JesucristonĚn nuibaquin 'aquincĚx chuámarua 'iti cana cuĚĚnin.

Ainan 'aish aín unicamabĚ nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

⁴⁻⁵NucĚn Papa DiosbĚ banaquin cana camabi nĚtĚ mi sinánquin a mi űucá-xunin. űucáxuanan cana, mitsux isamina NucĚn 'Ibu Jesúsmi upiti sinani ami catamĚti, aín unicamabĚ nuibananan quixun űuicania cuaquin NucĚn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin. ⁶Mix Jesucristomi catamĚquinmi ax cuĚĚncĚsabi oquin 'acĚ cupí, ca uni raírinĚxribi ami catamĚaxa. Acaman uisaira oquin cara JesucristonĚn aín unicama 'aquinia quixun 'unánun cana aturibi NucĚn Papa Dios űucáxunin. ⁷'Ěn xucĚn, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamĚcĚ uni raírinĚan masá nuitucĚ 'ixunbi minmi nuibaquin 'aquincĚxun upí oquin sinania űuia cuaquin cana cuĚĚnquin upí oquin sinan.

Onésimo binuan PablonĚn Filemón ca

⁸CristonĚan 'Ě aín bana űuixunun 'imicĚ 'ixun, 'Ěx cuĚĚncĚsabi oquinmi 'anun 'Ěn mi cati ca asábi 'icĚn. ⁹Usa 'aínbi cana —'Ě nuibaquinshi camina Ěx cuĚĚncĚsabi oquin 'ati 'ai —quixun sinánquin mi cain. 'Ěx cana Pablo, caniacĚcĚ uni 'aish, Cristo űuiquin uni bana űuixuncĚ cupí sipuacĚ 'ain. ¹⁰Usa 'ixun cana Onésimo űuiquin mi cain. ĚnĚ sipunuxun 'Ěn aín bana űuixuncĚxun cuati ca Onésimo Jesucristomi catamĚaxa. Ax bĚrí Jesucristonan 'aish ca 'Ěn bĚchicĚsa 'icĚn.

¹¹BĚráma ca Onésimo min űu mĚĚmicĚ uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi 'aquincĚma 'icĚn. Usa 'ixunbi ca bĚrí 'Ěa 'aquincĚsaribi oquin miribi 'aquinti 'icĚn. ¹²Minu cuantĚĚĚnun cana a xutin. 'Ěn nuibairacĚ 'aish ca ax 'Ěn taná bĚchicĚsa 'icĚn. Usa 'icĚ camina upí oquin biti 'ain. ¹³Jesucristo űuiquin uni

bana ñuixuncë cupí sipuacë 'icëa, min 'aquiniamabi an ënuxun 'ë ñu 'axunun bërúnti cana sinan. ¹⁴ Usa 'ixunbi cana mi ñucácëma pain 'ixun a bërúncëma 'ain. 'Ëx cuëenquinbi, 'ën mi ñucácëxunmabimi mix cuëenquin a 'ë ñu 'amixunti cana sinanin. ¹⁵ Ënanantëcëntimoi mibë 'iti cupí sapi ca Onésimonën mi ëanxa. ¹⁶ Min ñu mëëmicë unishi 'iá 'aishbi ca bërí Onésimo Jesucristomi catamëcë 'aish min xucénsa 'iti 'icën. 'Ën cana a nuibatin. Usa 'icëbi camina miinra 'ën 'acësamaira oquin a nuibati 'ain, min ëmanu 'icë cupishima, Jesucristomi catamëcë 'aisha min xucénsa 'icë.

¹⁷ Usa 'ain camina —'ëx cana Pablobë nuibanancë 'ai —quixun sináncë 'ixun minmi 'ë bicësaribi oquin a biti 'ain. ¹⁸ An min ñu mëcamanan mi ribíncë 'ain camina 'ën mi a cupíonun 'ë cati 'ain. ¹⁹ 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuëënoquin mi cain, 'ën Jesucristo ñuiquin cacë cupí ainan 'ixunmi min 'ë cupíoti asábi 'aínbi cana Onésimonëan mi ribíncë a mi cupíoti 'ain. ²⁰ Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ën xucénsa 'ixun, Jesucristomi catamëcë unin 'acësoquin upí oquin sinánquin, 'ëxribi ainan 'icë upí oquin sinani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.

²¹ 'Ën cacësa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ën mi cacësamaira oquin 'ati 'ai quixun sinánquin cana mi buánminuxun ënë quirica cuëënoin. ²² Nucën Papa Diosmi 'ë ñucáxuncëx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana sinanin. Usa 'ain camina anu 'ëx 'i cuanti 'ë meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

²³ Epafrasnën ca 'ecëñuan Jesucristonan cupí sipuacancë 'ixun bërúanxmi 'inun mi canun 'ë caxa. ²⁴ 'Imainun ca an ëbëtan bana uni ñuixuncë unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, acamanribi bërúanxmi 'inun mi canun quixun 'ë caxa.

²⁵ Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi min sinan upí 'aish chuámarua 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

I. CRISTONĚX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBĚTAN SĚNĚNMAIRA 'ICĚ QUICĚ BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancĕxuan Nucĕn Papa Diosan aín Bĕchicĕira xua

1 ¹Bĕráma ca Nucĕn Papa Diosan nucĕn raracaman aín cushi 'unánan uisai cara aín uni 'iti 'icĕ quixun 'unánun, Nucĕn Papa Dios, an sinánmicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamabĕ bananan namámiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu ismiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu 'aquinribi atu ismiacĕxa. ²Bĕráma usaquin nucĕn raracama 'unánmia 'aínbi ca an xucĕxun aín Bĕchicĕ anbi aín Papan bana unicama ñuixuancĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín Bĕchicĕ camabi ñu uniomiacĕxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icĕ ángelcama 'imainun, ĕnĕ menu 'icĕ unicama 'imainun, camabi ñu unio 'icĕ aín Papan a 'ibuamiacĕxa. ³Nucĕn Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish upíira 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cara ax 'iacĕxa quixun 'unánquin unin 'unánti 'icĕn, aín Papa Dios ax ca asaribi upí 'icĕ quixun. An unio 'ixun ca an unio ñucama, aín banánbia usabi 'inun 'imia. Usa 'aish ca camabi unin 'ucha tĕréncĕ 'inun bamax baísquitancĕx, aín Papan nĕtĕnu cuan 'aish aín mĕqueu abĕ 'Apu 'icĕn. ⁴Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ ax ca aín Papa cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ cupí, aín ángelcamasamai upíira 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cra 'aish aín Papabĕ 'Apu 'icĕn. Usa 'aísha ax aín Papabĕ 'Apu 'ain ca ángelcama abĕ sĕnĕnma 'icĕn.

Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ, ca ángelcamabĕtan sĕnĕnmaira 'icĕ quicĕ bana

⁵Nucĕn Papa Diosan ca uinu 'icĕ ángelbi cáma 'icĕn:

Mix camina 'ĕn Bĕchicĕ 'aish xĕnibua 'aínbi 'ĕbĕ 'iti 'ai quixun. 'Imainun ca uinu 'icĕ ángelbi ñuima, Jesúsĕshi ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsairibi quiacĕxa:

'Ēx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ĕn Bĕchicĕ 'iti 'icĕn.

⁶Usa 'aish ca aín Bĕchicĕ aratsushi 'icĕbi ĕnĕ menu xuti ĕsai quiacĕxa:

'Ēn ángelcaman ca a rabiti 'icĕn.

⁷Ángelcama ñui ca Nucĕn Papa Dios ĕsai quiacĕxa:

'Ēn 'amicēxun ca 'Ēn ángelcaman 'Ēn cacēsabi oquin űu 'aia. Usa 'ain cana 'aisa tanquin suűusa 'imianan 'aisa tanquin tsi rēquirucēsa 'imin. Usa 'ixun ca 'Ē űu 'axunia.

⁸Usai quiquinbi ca aín Bēchicē aira ēsaquin caia:

Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'Ēn nētēnu 'Apu 'ain. Mix 'Apu upfira 'aían min banaribi upí 'ain ca min 'ati űucamaribi upí 'icēn.

⁹Unían upí űuishi 'ati cuēēanan camina atúan 'aisa tancē 'atima űu a cuēēncēma 'ain. Usa 'icē cana 'Ēx Dios 'aish min Dios 'ixun, unicama 'imainun ángelcamaribi 'acēsamaira oquin, cuēēinra cuēēnun mi 'imian.

¹⁰Usaquin canan ca Nucēn Papa Diosan ēsaquinribi aín Bēchicē caia:

Mix camina camabi űu aín 'ibu 'ain. Min camina bēráma mecama

'imainun naí 'imainun anu 'icē űucamaribi uniočēn. ¹¹A űucamax ca nētēti 'icēn. Nētēcēbēbi camina mix nētētima 'ain. Chupa 'icēsaribiti ca a űucama xēnibuti 'icēn. ¹²Usa 'icēmi min, chupa xēni 'acēsaribi oquin capúncēxbi ca me 'imainun naí iótēcēncē 'iti 'icēn. Acamaxa usai 'icēbēbi camina mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'iti 'ain.

¹³Uínsaranbi ca uinu 'icē ángelbi Nucēn Papa Diosan ēsoquin cáma 'icēn:

Axa mimi nishcē unicama 'Ēn mi 'ibuamimainun camina mix 'Ēbē 'Apu 'aish 'Ēn mēqueu 'iti 'ain.

¹⁴Camabi ángelnēx ca an Nucēn Papa Dios űu 'axuncē 'icēn. Usa 'ixun ca an xucēxun, uicamax cara an mēnósabi oi Nucēn Papa Diosnan 'inux iénuxun 'aia, acama 'aquinia.

Jesucristomi catamēti iētisama tantima bana

2 ¹Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Diosan Bēchicē űui quicē bana a upí oquinra bēmēquin cuati 'ain, a bana manuquinma ax quicēsabi oquin 'anuxun. ²Bērāma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucēn Papa Diosan nucēn raracama űuixunun quixun, Moisés aín bana 'ināncēxa. Usa 'ain ca raírinēn a bana quicēsabi oquin 'amainunbia an a bana quicēsabi oquin 'acēma unicama, a Nucēn Papa Diosan atun 'ucha cupíbi castíancēxa. ³¿Asérabi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamētia uni Nucēn Papa Diosnan 'inun iēti bana a cuatfbi, a bana quicēsabi oi 'icēma 'aish uisa tancēx iēti 'ain? A bana anun nun 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iēti, a ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn pain unicama űuixuancēxa. Usa 'ain ca an cuacē uni raírinēn, a bana ca asérabi 'icē quixun 'unánquin, nuribi 'unánmiacēxa. ⁴A unicama ca Nucēn Papa Diosan uni itsin 'acēma űu 'anun 'amiacēxa, an aín bana űuixunia cuacē unicaman, asérabi ca aín bana 'icē quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bētsi bētsi űua 'anun aín Bēru űunshin Upí 'ināncēxa, ax cuēēncēsabi oquin.

Axa ami catamēti unicamasaribia Jesucristo 'iá bana

⁵Aín unicama cara uisai 'iti 'icē quixun űuiquin cana mitsu cain, Nucēn Papa Diosan ca ángelcama —mitsux camina 'Ēn unicaman 'apu 'iti 'ai — quixun cáma 'icēn. ⁶Usama 'aínbi ca bēráma Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quia:

Nucën Papa Dios, ¿axa añu 'icë caramina uni sinánxunin? ¿Axa añu 'ain caramina axa chëquiti unicama 'aisamaira oquin sinanin?

⁷Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sënénmara 'inun uni 'imiacën. Usa 'imiquinbi camina minan 'aísha mibë xëñibua 'aínbi 'itioquin 'imianan min unio ñucamaribi 'ibuamiacën. ⁸Usonan camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiacën.

Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiquin Nucën Papa Diosan añu ñubi an 'ibua-cëma 'itimoquin unicama unioçëxa. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, camabi ñuira ca unin 'ibuaçëma pain 'icën. ⁹Usa 'aínbi cananuna Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan, usabi 'inuxmabi ënë menu uni 'aish ángelcama meura 'inun xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën Papa Diosan sinánsabi oi ca ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísqumitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísqumitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa.

¹⁰Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun unioçëxa. Usoquin 'á 'aish ca, an aín bana cuacë aín bëchicëcamaxa aín nëtënu abë 'iti cuëënia. Usa 'ixun ca axa uni 'aish tëmëranan paë tani bamacë cupíshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni iëminun Jesucristo 'imiacëxa. ¹¹Jesús, an aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun 'imicë a 'imainun an usaquin 'imicë unicama, acaman Papa ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'ain ca Jesús aín unicama sinani rabinima, atux ca 'ën xucéantu 'icë quia, ¹²aín bana quiricanu cuëñëo quicë-sabi oquian aín Papa ësaquin cásabi oi:

Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucéantu ñuixunti 'ain. Min unicomaxa timécë, abëtan cana mi rabiti 'ain.

¹³Ësaribitia Jesús quía ca cuëñëo bananu 'icën:

'Ëx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.

Ësaribi ca cuëñëo bananu 'icën:

'Ëx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'ináncë aín bëchicëcamabë.

¹⁴Achúshi unin bëchicëcamax ca aín xucénsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni 'aish ca, an ñu 'atima 'ati sinánmicë 'aísha Nucën Papa Diosbë uni 'itima 'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa. ¹⁵Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami catamëcëma 'aish aín bamati sinani racuécë unicama, ax ainan 'aish aín bamatimi racuétimoquin mënfoçëxa. ¹⁶Usa 'aish ca Jesús ángelcama 'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara Abraham Nucën Papa Diosmi catamëasaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca Jesús uni 'inux uacëxa. Asérabi ca usa 'icë quixun cananuna 'unanin. ¹⁷Ësaquin nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun 'unánan paë tani tëmëratí 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa Dios upí oquin ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tërénux bamati cupí nusaribi uni 'iacëxa. ¹⁸Ax tëmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi ñu 'atima 'aíma 'ixun ca an, a ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun sinánmicë aín unicamaribi usoquin 'axunma 'anun cushioti 'icën.

Moisésbëtan sënénmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

3 ¹Ën xucéantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina, Nucën Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nëtënu

xuá 'ixuan an aín unicama Nucèn Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa uni cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain. ²Bërâma ca Jesús ucëma pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucèn Papa Diosan cacë-sabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan usaquin 'anun caiscë 'ixun, an cacë-sabi oquin camabi ñu 'acëxa. ³Nucèn Papa Diosan Moisésceñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aínbi, ca a unicama asérabi Nucèn Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain ca Moisésbë sënënmaira Jesucristo 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu rabicësamaira oquin ca an xubu 'acë uni a unin rabia. Usaribi oquin ca Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin Jesucristo rabiti 'icën. ⁴Ësa ca. Uisa 'aishbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia. An 'acë uni ax ca aín 'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés 'imainun judíos unicama ainan 'itio-quin mëníonan camabi menu 'icë ñucama unio ax ca Nucèn Papa Dios 'icën. ⁵Nucën raracama judíos unibu 'ain ca Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca Nucèn Papa Dios cuëncësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë quixuan judíos unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucèn Papa Diosan cacë-sabi oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa. ⁶Usa 'aínbi ca Nucèn Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa Dios cuëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi 'icën, nun nu amí catamëti ënquinma cuëenquin abë aín nëtënu 'iti sináncë 'ain.

Nucèn Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

⁷Usa 'ain ca a bana Nucèn Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin cuëneo, ax ëesai quia:

Bëría Nucèn Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin ⁸camina cuacëmasa otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucèn Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai, —Nucèn Papa Diosan ca nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu uni 'icëma menuax. ⁹Ësai ca Nucèn Papa Dios quia: Anuax ca 'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu 'axuncëxun isíbi mitsun raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa. ¹⁰Usai 'ia oi atumi nishi cana ëesai quiacën: Ënë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësoi 'iti 'unántisama tanxa. ¹¹Quianan cana atumi nishi sinanatëcëntimoi ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

¹²Ën xucëantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain, 'atimaquin sinánquin Nucèn Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a amí cata-mëquinma ëntin rabanan. ¹³Usai 'ima camina micama uinu 'icëxbi 'atima ñu 'atishi sinani Nucèn Papa Diosmi manúti rabanan, camabi nëtën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti sinánmiananti 'ain, ënë nëtëa cëñútisama pan 'aínshi. ¹⁴Anun nux aín nëtënu 'iti nëtë sënëntamainun cananuna amí catamëtabatínu 'iásabi 'i amí catamëti 'ain. Usai 'i cananuna camabi nëtën Cristobë 'ain.

¹⁵Ësairibi ca Nucèn Papa Diosan bana cuëneo quia:

Bëría Nucèn Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain. Mitsun raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca

Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banacëxa.

¹⁶ ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi cuacëmasa oi ax quicë-sabi oi 'iisama tancëx? Moisésnëan Egipto menua bëcë unicamax ca usai 'iacëxa. ¹⁷ ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios cuarenta baritian nishacëx? Axa aín 'ucha cupíbi an anua bëbati ñuixuncë menu bëbaima, anu uni 'icëma menuax cëñúa unicamami ca Nucën Papa Dios nishacëxa. ¹⁸ ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë menu ca chuámarua tani bucunux bëbatima 'icë quixun cacëx? An a timaquin aín bana cuaisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin cacëxa. ¹⁹ Usa 'ain cananuna a ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'ianan ami catamëcëma cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua chuámarua tani 'itia ñuixuncë menu bëbamiamia 'icën.

4 ¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiti nëtë inúcëma 'aínshi, ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsu raírinëxmi Nucën Papa Diosnanma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ² A me anu chuámarua 'iti ñui quicë bana a ca nucën raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca —asérabi ca a menunu 'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a ñuixuan menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nucën rara cásaribi oquin nux Jesucristomi catamëti aín nëtënu abë 'inux iéti bana ñuiquin nuribi caxa. ³ Nucën raracama ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:

Atumi nishi cana sinanatëcëntimoi a unicama ñui quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

Atúxa usai 'iá 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosmi catamëti ax nubë 'ain chuámarua 'i cuëënin. Usafnu 'itioquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu unioquin mënóccëxa, ⁴ aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Camabi ñu męcën achúshi 'imainun achúshi nëtë cëñuquin uniotancëx ca Nucën Papa Dios nëtë itsin tanti —'ë ñu uniocëcama ca asábi 'icë —quixun isi upí oquin sinani cuëëancëxa.

⁵ Nucën raracama ñui ca Nucën Papa Diosax ésaribiti quiacëxa:

Atux ca 'ën atu ñuixuncë me anu 'ëbë chuámarua 'aish cuëëni bucunux bëbatima 'icën.

⁶ Usa 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicama Nucën Papa Diosmi catamëti abë upí 'aish chuámarua 'iti, 'aíshbi raírinëx ami sináncëma pain 'icën. Usaribiti ca atun pain cuaquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish a Nucën Papa Diosan ñuixuncë menu bëbama 'icën. ⁷ A pañan ñuixuncë unicaman aín bana cuama 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicaman cuati oi Nucën Papa Dios amiribishi quitëcëni, bërí camina 'ëmi catamëcanti 'ai quiax quiacëxa, ësai:

Béría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain.

Usaquin ca Davitan, Josuéñëan judíos unicama Nucën Papa Diosan ñuixuan menu bëbaquífan 'ain, a xëñibucëbëtan cuënëocëxa. ⁸ A unicama Nucën Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncë menu bëbama 'aínbi ca aín bëchicëcamax Josuéñën buáncëx anu bëbacëxa. Josuéñëan anua atux chuámarua 'aish bucuti menu buáncëx bëbatancëxuan ax quicësabi oquin 'ai ami catamëcë 'ain ca Nucën

Papa Dios amiribishi anun uni chuámarua 'iti bana ñui quitēcēanma 'itsíanxa. ⁹Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax cuēēcēsabi oi ēnē menu chuámarua 'itancēx aín nētēnuira chuámarua 'aish bucuti oquin mēnócēxa quixun. ¹⁰Uicamax cara ax cuēēcēsa oíshi 'iti sinani bēnēti a ēni, ami catamēti Nucēn Papa Dios cuēēcēsabi oi 'ia, ax ca Nucēn Papa Dios ñucama uniotancēx cuēēansaribi oi 'ia. ¹¹Nucēn Papa Diosan atu ñuixuncē menu bēbāma unicama usaribiti nuxribi ami catamēcēma 'itin rabanan cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami catamēquin ēníma bēruāncati 'ain.

¹²Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Dios ax ca bamatimoi tsotia. Ax ca cushiira 'icēn. Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun caranuna asérabi upí oquin sinani, caranuna upí oquin sinanima quixun. 'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai quixun nu 'unánmia. ¹³Axa an unio 'aish Nucēn Papa Diosmi unēti uisa ñubi ca 'aíma 'icēn. An uni aín ñu 'acé cupí, uisa cara oti 'icē quixun 'unáncē, Nucēn Papa Dios, an ca camabi ñua unin 'aia 'unánan aín nuitu mēúa chiquinaquinma sináncē ñubi 'unania.

An aín unicama Nucēn Papa Dios ñucáxuncē, Jesucristo ñuicē bana

¹⁴Jesús ax ca Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'ianan, an nu Nucēn Papa Dios ñucáxuncē 'aish aín Papa Diosan nētēnu abēbi 'icēn. Usa 'icē cananuna ami catamēquin aín bana cuati ēntima 'ain. ¹⁵Jesús an nu Nucēn Papa Dios ñucáxuncē, ax ca uni 'aish nux 'icēsaribiti tēmērafbi 'uchama 'icēn. Usa 'ixun ca nuribi tēmēranan ñunshin 'atimanēn 'atima ñu 'amitisa taniabi nuibaquin nu 'aquinti 'icēn. ¹⁶Asérabi ca usa 'icē quixun 'unánquin cananuna ami racuéquinma, an nu nuibacē Nucēn Papa Dios a nun 'uchacama tērēnquin nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacē cupí. Usaqin cananuna anúnu uisai cara 'icē nētēn, nuibaquian nu 'aquinun ñucáti 'ain.

II. LEVITAN RĒBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICĒ QUICĒ BANA (5-8)

5 ¹Nucēn Papa Diosan mēnósabi oquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun, judíos unicaman 'ucha 'imainun aín 'ucharibi tērēncē 'inun 'aracacē ñuina 'axunquin Nucēn Papa Dios ñucáxunia. ²Usa 'ixun ca axribi uni 'icēa ñunshin 'atimanēn 'apun ñu 'atima 'anun quixun tancēxun 'unan 'ixun uni itsi usaribiti 'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun 'unánquinma an ñu 'acē unicama 'imainun, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun 'unánquinbi 'acē unicama aribi, ami nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icēn. ³Axribi ñu 'atima 'acē 'ixun ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun judíos uni raírinēn 'uchacama 'imainun aín 'uchacamaribi tērēncē 'inun quixun 'aracacē ñuina 'aia.

⁴Ui uníxbi ca axbi 'iisa tani judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'itima 'icēn. Nucēn Papa Diosan 'imicēx cuni ca usai 'iti 'icēn, Nucēn Papa Diosan —Aaronēn ca 'ēn unicama 'ē ñucáxunti 'icē —quixun Moisés cásaribi oi. ⁵Usaribiquin ca Cristonēn anbi judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'iti sinánma 'icēn. Nucēn Papa Dios an

Mix camina 'ēn Bēchicē 'aish xēnibua 'aínbi 'ēbē 'iti 'ai, quixun cacē, anbi ca Cristo judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'imiacēxa. ⁶Ēsairibi ca cuēnēo bananua Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē cá bana quia:

Mix camina nētētimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

⁷Jesusan ca ënë menu 'aish abë banaquin aín Papa ñu ñucácëxa. Ñucáquin ca axa bamatimoquin a iémiti cushiñu 'icë 'unánquin, munuma banaquin cacëxa. Usaquian ax cuëñcësabi oquin 'aquinun quixun ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo 'aquiancëxa. ⁸Usa 'ain ca Cristonën, ax aín Béchicë 'aishbi tēmëracë 'ixun, Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquinshi 'ati 'unáncëxa. ⁹Ax tēmëraibi aín Papa Dios cuëñcësabi oi 'iá 'ixun ca an aín bana cuaquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a aín 'ucha tērénquin Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'inun iémia. ¹⁰Ax ca ësaquian Nucën Papa Diosan cá, a 'icën, —mix camina sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribiti.

Jesucristomi catamëquin ëncë 'icë 'aish 'unánmitëcëinsa bana

¹¹Usa 'aínu mitsu ënë banacama ñuixuinsa tancëxunbi camina mitsun asérabi upí oquin a bana cuaisama tanin. ¹²Mitsúinra a ñuicë bana a 'unáncë 'ixun uni itsi 'unánmisa 'aishbi camina mitsúnmi bëräma cuacë bana Jesucristo ñui quicë, a 'unánmitëcëinsa 'ain. Ënë ñu upí oquin cuacëma 'aish camina mitsux tuáratsu ñu iru piisama pain 'ixun aín titan xuma 'acësa 'ain. ¹³Bëräma cuacë bana 'unánmitëcëinsa 'aish camina an aín titan xuma 'acë tuásaribi 'ain, uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun 'unáncëma 'aish. ¹⁴An Nucën Papa Diosan bana upí oquin sinánquin an cacësabi oquin 'acë uni, an ca upí oquin 'unania, uisa ñu 'ati cara Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun. 'Unánquin ca usoquin 'aia. Usa unix ca tuá xuratsusama 'aish uni apánsa 'icën.

6 ¹Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icësafma uni apan 'icësaí 'inuxun a paínu cuacë bana Cristo ñui quicë, aishima bëtsi ñuribi 'unánti 'ain. Cananuna a paínu 'unan banacama ësai quicë, a ñuitëcëntima 'ain: nunbi ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'aish bamati 'aishbi sinanati Nucën Papa Diosmi catamëtishi iéti, ²'imainun Jesús sinani nashimicë 'iti, 'imainun Jesúsnan 'ixun axa ami catamëcë uni itsinu nun mēcën nanquin Nucën Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísqüia ca Nucën Papa Diosan an 'acë ñucama 'unánquin uisa cara oti 'icë quixun cati, acama. ³Ësa banacama mitsu ñuixuntëcënquinma cananuna Nucën Papa Dios cuëñcëbëtan bëtsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.

⁴Ui unicamax cara Jesucristomi catamëcë 'ixun, ax ca abë 'icë quixun 'unáncë, 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan aín nuitu mëu sinánmicë 'ianan, ⁵Nucën Papa Diosan bana ca upíra upí 'icë quixun sinánquin cuanan, Nucën Papa Diosan cushi, anun cana aín nētënu 'iti 'ai quixun sináncë, ⁶'ixunbi ami sinánquinbi ëni uni raírinën cuatánun —'ëx cana Jesucristomi sinántëcënima —quia, a unix ca an Nucën Papa Diosan Béchicë i curúsocënu matáscë uníxa 'iásaribi 'icën. Usai 'icë uni ax ca amiribishi Jesucristomi sinanatëcënima. ⁷Usa unicamax ca anu ñu 'apáti meesaribi 'icën. Ësa ca. Nucën Papa Diosan, menu 'uí 'itsa 'ibúmicëxun chabócëx ca ñu bëru 'imainun unían 'apácë ñu cotancëx tapunia, tapúanan ca tuaia. Usaía 'inúan Nucën Papa Diosan 'imicëxa 'ia ca an ñu 'apácë uni an aín naënu 'icë ñu pinuxun bitsia. ⁸Usa 'aínbi ca bëtsi me camabi ñu 'atima, muxa, chucu,

acama anu coi canicëbë anu upí ñu 'iruima. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx a me 'aisama 'icën. Usa 'icë ca aín 'ibun axa corucë ñucama nëënia.

Xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti cupí bënëtima chuámarua 'iti

⁹Ën nuibacë xucéantu, uni raírinën ca Nucën Papa Diosan Bëchicëmi cata-mëtancëxunbi ënia quixun ñuixunquinbi cananuna 'unanin, mitsux camina Jesucristo cupí ainan 'inun iëmicë 'ixun ëncëma 'aish asérabi Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquíncë 'ai quixun. ¹⁰Nucën Papa Dios, an ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi aín unicama nuibaquin upiti bucunun 'aquianan bëríribi usoquin mitsun 'aia, manuquinma sinania. ¹¹Usa 'aínbi cananuna anúnmi Nucën Papa Diosan nètënu 'iti nètë utámainunmi mitsun 'acësabi oquin chiquishquin ënquinma Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati cuëënin. Usaquin 'aquin camina Nucën Papa Diosan nètënu cëñútimoi abë 'iti sinán-quin caínti 'ain. ¹²Mitsúxmi chiquish 'iti cananuna cuëëniman. Cananuna cuëënin, Nucën Papa Diosan aín quicësabi oquin 'aquincëxa aín uni raírinëx a ëníma ami catamëti upiti 'ia isími usaribiti 'iti.

¹³Nucën Papa Diosbë ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi sënëníma. Usa 'ixun ca anbi sinanatëcëntimoquin Abraham cacëxa: ¹⁴“Ësoquin cana asérabi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin sinánxunquin bëchicëñu mi 'imianan min rëbúnqui 'itsaira 'inun uámiti 'ain”. ¹⁵Usaquian cacëxun ca Abrahamnën —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun sinánquin bënëquinma, caíancëxa. Caín-cëbë ca Nucën Papa Dios quicësabi oi Abrahamnën xanu tuutancëx Isaac bacëancëxa. ¹⁶Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca uni itsían aín bana isa asérabi 'icë quixun 'unánun quiax, aín 'apu axa asamaira 'ain, a ñui ësai quia: Nun 'apúnbi ca 'uania, 'ën mi cacë bana ënëx ca asérabi 'icën. Usai quicëbëtan ca an aín bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin abë cuëbicanántima 'icën. ¹⁷Usaribiti ca Nucën Papa Dios axribi, axa ami catamëti ainan 'iti unicaman —aín quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —quixun 'unánun, —xëñibua 'aínbia sinanatëcëntimoi usabi 'iti ca ënë bana 'icë —quiax quiacëxa. ¹⁸Usa 'ain cananuna an ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unánan, axa —sinanatëcëntimoquin cana mitsu cai —quicë cupí ca an asérabi usoquin 'ati 'icë quixun 'unanin. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácë 'ixun ca nu asérabi 'aquinti 'icë quixun. 'Unánan cananuna ami catamëquin —aín bana quicësabi oi cana asérabi ainan 'aish aín nètënu abë 'iti 'ai —quixun 'unanin. ¹⁹Ënëx ca ësaribi 'icën. An manë nunti niqincë unicaman ca aín manë nuntia bëchunan tucáncaquin amami amami buánti rabanan, manë cha manë risin təcërcaxun, an cushioquin tuínun quixun baca nëbëtsi nipatia. A manë chan tuíncë cupí ca nunti amanu amanu cuanima. Usaribiti cananuna Cristo anu Nucën Papa Dios 'icë anu cupí nun amanu amanu sinánbëquínquinma Jesucristomi sinánti ëntima 'ain. ²⁰Cristo axa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ain cananuna nuxribi anu abë 'iti 'ain. Ax ca nètétimoi xëñibua 'aínbi usabi sacerdotenën cushicaman 'apu 'aish, an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti a 'icën, Melquisedec 'iásaribiti.

**Jesús ax ca Melquisedec 'iásaribiti an aín unicama
Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icë quicë bana**

7 ¹Mitsux Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina 'unanin, Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Ax ca sacerdote, an

unicama Nucën Papa Dios manámi 'icë a ñucáxuncë 'iacëxa. Usa 'ain ca bëtsi menu 'icë 'apucaman Abrahamnën xucënan bëchicë Lot cacë, aín nëtënu 'icë unicamabë 'acánanquin ñusmotancëxun aín ñucamacëñunbi 'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáribi buáncëxa. Usoquin 'acë cuabiani aín unicama buani cuanxun ca Abrahamnënribi a suntárucama ñusmoxun abámianan anu 'icë 'apucaman buáncë unicamacëñun camabi ñu bitëcëancëxa. Bibiani cuantëcëni ca Abraham Melquisedecbë mëranancëxa. Abë mërananquin ca Melquisedecnën, Nucën Papa Diosan ca Abraham 'aquíanxa quixun 'unanquin —an ca mi upí oquin sinánxunia —quixun caquin, a Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ²Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú Melquisedec 'ináncëxa. Melquisedec quicë bana ax ca “upí 'apu ca ax 'icë” qui quicë bana 'icën. Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unibu aín 'apu 'iacëxa. Salem quicë bana ax ca “bëtsi unibubë 'acananima ca chuámarua bucuia” qui quicë bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti sináncëma 'apu 'iacëxa. ³Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara aín tita 'iacëxa, aín nëtën cara bacéancëxa, aín nëtën cara bamacëxa, uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma 'icën. Usa 'ain ca judíos unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —quia. Nucën Papa Diosan Bëchicëñëx ca nëtëtimoí xëñibua 'aínbi sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icën, uni Melquisedec ñui quíásaribiti.

⁴Abraham a pain nucën rara, anbi ca abëa 'acánancë unicama ñusmoxuan bicë ñu mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec, 'ináncëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Abraham ax ca Melquisedec meu 'iacëxa quixun. ⁵Moisés cuënëomiquin ca Nucën Papa Diosan —ësaí ca 'iti 'icë —quixun caquin ësaquin cacëxa:

—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín rëbúnquicamaxa sacerdote 'icë ca Abrahamnën rëbúnquicama raírinën aín ñucama mësú 'inánti 'icë —quixun. A uni camáxbi Abrahamnën rëbúnqui 'aish aín aintsí 'ixunbi sacerdotecama usaquin aín ñu 'inánun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. ⁶Usa 'aínbi ca Melquisedec, Levitan rëbúnqui 'ixunmabi, Abrahamnën aín ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuncë, Abraham, a ca Melquisedecnën aín ñu biquin —an cacësabi oquin usoquin ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë —quixun caquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ⁷Uni itsán Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni meu 'icën. Uínu 'icë unínbi ca —usama ca —quixun caima. Usa 'ain ca Abraham Melquisedec meu 'iacëxa. ⁸Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a judíos unicama raírinën aín ñu mësú 'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaia. Usa 'aínbi ca Abrahamnën aín ñu mësú Melquisedec, a ñuia uni —ax ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa. ⁹Usa 'ain ca ësoquinribi sinánti asábi 'icën: Levitan chaitiocë Abraham, an ca Melquisedec aín ñu mësú 'ináncëxa, ax a meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, a judíos unicaman bërí aín ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abrahambëtan aín ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën. ¹⁰Levitan rëbúnquicama 'aíma pain 'aíshbi ca Abrahambë 'icësa 'iacëxa, aín rëbúnqui 'aish. Usa 'ain cananuna 'unanin, Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, acamabë sënëñmaira cushi 'iacëxa quixun.

¹¹Bëráma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai cara judíos unicama 'iti 'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana Levitan rëbúnquicama,

sacerdotecama 'ixun, judíos unicama 'unánminun ca Nucèn Papa Diosan mēñocēxa. Usa 'ixuan Levitan rēbúnquinēn 'aquincēx judíos unicama asérabi aín nuitu upí 'aish Nucèn Papa Dios quicēsabi oi 'icēbē ca sacerdote itsi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa. ¹² Usa 'ain ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rēbúnquicama sacerdote 'ixun judíos unicama 'unánmicē, a 'unanibi aín sinan upíma 'ain, a ēnquin bētsi bana Jesús ñui quicē unin cuanun Nucèn Papa Diosan mēñocēxa. ¹³ Nucèn 'Ibu Jesús a ñui Nucèn Papa Diosan bana cuēñeo quicē, ax ca judíos uni 'aishbi Levitan rēbúnquima Judanēn rēbúnqui 'iacēxa. Judanēn rēbúnquinēx ca judíos sacerdote 'iti 'icē quiax ca Moisésnēn cuēñeo bana quiáma 'icēn. ¹⁴ Camabi unin ca 'unania, Nucèn 'Ibu Jesús ax ca Judanēn rēbúnqui 'iacēxa quixun. Usa 'aínbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanēn rēbúnquinēx ca sacerdote 'iti 'icē quiax quiáma 'icēn. Levitan rēbúnquishi ca usai 'iti 'iacēxa.

¹⁵ Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucèn Papa Diosan ca Melquisedec 'iásaribitia sacerdote 'inun Jesúsēshi, ¹⁶ ax bamaxbi bamatēcēntimoi baís-quicē 'icē, a sacerdote 'imiacēxa, Moisésnēn cuēñeo bana, Judanēn rēbúnqui ca sacerdote 'iti 'icē quicē 'aímabi. ¹⁷ A ñuiquin ca Nucèn Papa Diosan ēsaquin cacēxa:

Mix camina nētētimoí usabi sacerdote, an 'ēn unicama 'ē ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

¹⁸⁻¹⁹ Usai ca judíos unicama 'iti 'icē quicē bana upí 'aínbi ca anun unin sinan upí 'iáma 'icēn. Usa 'aínbi cananuna bētsi bana, Jesús ñui quicē, a cupí asérabi nun 'uchacama tērēncē 'ianan nun sinan upí 'aish Nucèn Papa Diosan 'ain.

²⁰ Aín Bēchicē an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucèn Papa Diosan sinanatēcēntimoquin mēñocēxa. ²¹ Levitan rēbúnquinēn ca 'ēn unicama ē ñucáxunti 'icē quixun ca Nucèn Papa Diosan sinanatēcēntimoquin cáma 'icēn. Usa 'ixúnbi ca an sinanatēcēntimoquin caquin, Jesús asérabi an unicama a ñucáxunti 'imiacēxa, aín bana cuēñeo ēsai quicēsabi oquin:

Nucèn 'Ibu Diosan ca sinanatēcēntimoquin aín Bēchicē ēsaquin cacēxa:

Mix camina nētētimoí usabi sacerdote, an 'ēn unicama 'ē ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi, quixun.

²² Usa 'ain ca an Moisésnēn cuēñeo bana cuacē uni 'iásamaira oi an Jesús ñuicē bana cuacē uni Nucèn Papa Diosan iscēx upí 'ia. ²³ Levitan rēbúnqui sacerdotecama ca ax pain 'itancēxa bētsix bamacēbē bamacēbē sacerdote 'icē 'aish 'itsaira 'iacēxa. ²⁴ Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócē 'aish usabi sacerdote 'ixun Jesusan cuni aín unicama Nucèn Papa Dios ñucáxunia. ²⁵ Ui unicaman cara a cupí abē upí 'iisa tanquin Nucèn Papa Dios ñucatia, a ca Jesusan xēñibua 'aínbi Nucèn Papa Diosan 'inun iémia. A unicama Nucèn Papa Dios ñucáxunux ca bamatimoi tsotia.

²⁶ Usa 'aían Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíra 'icēn. Nucèn Papa Diosan iscēx upíra 'ixun ñu 'atima 'acēma 'ianan ñu 'atima 'ati sináncēma 'ianan ax upíra sinánñu 'aish ca aín Papabē 'Apuíra 'icēn. ²⁷ Ax ca Levitan rēbúnqui 'icēsai 'iáma 'icēn. Atun ca camabi nētēn aín 'ucha pain tērēanan judíos unicaman 'uchacamaribi tērēnun Nucèn Papa Dios ñucáxunia, ñuina rētancēxun xaroquin. Usama ca Jesús 'icēn. Axbi ca camabi unin 'ucha cupí ñuina rēxun xarocēsa 'itánun bamatsianxmabi achúshitishi bamacēxa. ²⁸ Usa

'ain ca Moisésnën cuënëo bana quicēsabi oi Levitan rēbúnqui, 'uchañu 'aishbi an judfós unicama Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana xēnibucēbētan, Nucēn Papa Diosan sinanatēcēntimoquin caquin, aín Bēchicē Jesús, axa asérabi 'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an aín unicama a ñucáxunun 'imiácēxa.

Jesús ñui quicē bana

8 ¹Ēnē banaxa bētsi banasama 'icēmi mitsun 'unánun cananuna ēnē ñuiquin mitsu cain, an Nucēn Papa Dios aín unicama ñucáxunti, Jesús, ax ca usa 'aish bērí aín nētēnu abē 'aish, Nucēn Papa Diosbē 'Apu 'icēn. ²Tabernáculu cacē xubu unin 'acē anuxuan Levitan rēbúnqui achúshinēn judfós unicama Nucēn Papa Dios ñucáxuncē 'aínbi ca anuxunma, aín nētē anu Nucēn Papa Dios 'icē, anuxunbi Jesusan nu Nucēn Papa Dios ñucáxunia, Nucēn Papa Diosan mēnfosabi oquin. ³An unicaman 'ucha Nucēn Papa Diosan tērēnun ñuina rēcē xaronux ca sacerdotenēn cushicaman 'apu an Nucēn Papa Dios aín unicama ñucáxuncē 'ia. Usaribiti ca Jesús unicaman 'ucha tērécē 'inun ñuina rētíma, a cupía unicaman 'ucha tērécē 'inun bamatsianxmabi bamacēxa. ⁴Bērbí nubē 'aish ca Jesús sacerdote 'itsianxma. Levitan rēbúnquinēxēshi Moisés quíásabi oi sacerdote 'ixun ca ñuina rētan-cēxun xaroquin judfós unicama Nucēn Papa Dios ñucáxunia. ⁵—Jesucristo ax unicaman 'ucha tērécē 'inun bamax baísquitancēxun ca ēnu 'ēbē 'ixun unicama 'ē ñucáxunti 'icē —quixun sinánquin ca Nucēn Papa Diosan bēráma Jesucristo ucēma pain 'ain —Levitan rēbúnquinēn ca tabernáculu xubunuxun judfós unicaman 'ucha tērécē 'inun ñuina rēxun xaroquin unicama 'ē ñucáxunti 'icē —quixun mēñócēxa. Tabernáculu xubu 'ati ñuiquin ca Nucēn Papa Diosan Moisés “aín bashinuxun 'ēn mi ismicēsabi oquin camina a xubu 'imainun anu 'icē ñucama 'ati 'ai” quixun cacēxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Jesucristo aín nētēnu abē 'ixun nu a ñucáxunti sinánquin ca judfós sacerdotenēn tabernáculonu 'icē ñucama 'anun Nucēn Papa Diosan mēñócēxa. ⁶—Nucēn Papa Diosan Moisés cuēñeomia bana quicēsabi oi 'i ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē —quíaxa ax quicē bana, asamaira ca —Jesúsmi cata-mētishí ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē —quicē bana, ax 'icēn. Usa 'ain ca Levitan rēbúnquinēn unin 'ucha tērécē 'inun 'ásamaira oquin Jesusan nun 'ucha tērēnquin Nucēn Papa Diosbē upí 'inun nu 'imia.

⁷Usai ca judfós unicama 'iti 'icē quixun Moisésnën cuënëo bana quicēsabi oquin 'ai aín nuitu upí 'ain ca bētsi bana Jesús ñui quicē a Nucēn Papa Diosan mēñoma 'itsíanxa. ⁸Nucēn Papa Diosan ca judfós unicama an cacēsabi oi 'iama isacēxa, aín bana cuënëo ēsai quicēsabi oquin:

Nucēn 'Ibu Dios ca quia, usai ca judfós unicama, Israelnēn rēbúnqui 'iti 'icē quixun Moisés cuēñeomia bana 'inan, 'ixunbi cana 'itsa bari inúcēbētan bētsi bana judfós unicama 'inánti 'ain. Anun 'ēn a bana 'inánti nētē ca uti 'icēn. ⁹A banax ca judfós unicama Egipto menua buánquin uisai cara atux 'iti 'icē quixun 'ēn Moisés cá banasama 'iti 'icēn. Judfós unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ēn bana cuaquin 'ēn cacēsabi oquin 'acēma cupí atu ēancēn. ¹⁰Usa 'ixunbi cana 'ēx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judfós unicama 'iti 'icē quixun caquin 'ēn a pain 'inan bana sēnécēbētan cana bētsi

bana judíos uni Israel unicama 'inánti 'ain. Ēsai ca a bana quti 'icën: 'Ēn cana 'ĕn cacë bana 'ĕn unicaman manuquinma sinánan aín naitu mēu upí oquin 'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ēx cana aín Dios 'aish atúan rabiçë 'iti 'ain. 'Imainun ca atux asérabi 'ĕn unicama 'iti 'icën. ¹¹ 'Ēn unicaman ca 'ĕ 'unánti 'icën. Ńu 'unáncëma 'imainun Ńu 'unáncë uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ĕ 'unánti 'icën. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi bëtsi uni, aín xucénbi, abë 'icë uninbi cacëxunmabi atúnbi 'ĕ 'unánti 'icën. ¹² Usaía ax 'icë uni a cana Ńu 'atima 'acëbi nuibaquin aín 'uchacama tērēnti 'ain. Tērēnxun cana manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.

¹³ Ēsaía Cristo cupí aín unicama aín naitu upí 'iti Ńui ca Nucën Papa Dios —'ĕn bëräma usai ca judíos unicama aín 'ucha tērēncë 'iti 'icë quixun Moisés cuëñömia bana a camina ënti 'ai —quiax quia. Usa 'aish ca a bana sënëntishi 'icën.

III. LEVITAN RĒBUNQUINĒN ŃU 'ACĒ CUPI UNI 'IASAMAIIRA OI CA JESUS CUPI UNI AIN 'UCHA TĒRĒNCĒ 'IA (9-10)

**Anuax judíos sacerdotecama Nucën Papa Diosbë baná tabernáculo
ñuianan Jesucristo anu Nucën Papa Dios 'icë ñuicë bana**

9 ¹ Bëräma ca Nucën Papa Diosan judíos unicaman usoquin a rabinun quixun caquin, anuxuan Levitan rëbúnquinën judíos unicama a ñucáxunti tabernáculo cacë xubu 'anun quixun cacëxa. ² An Moisés cacësabi oquin ca judíos unicaman tabernáculo 'aquin, amo rabëa aín namë 'itánun nëbëtsi chupan bëpáncëxa. Anu paín atsínti anu ca anu lamparín nanti 'imainun curí mesa, anu uni itsin pitima pán nancë, acama 'iacëxa. Anu uni aín 'ucha tērēncëma 'ianan upiti mënñocacëma 'aish atsíntima 'ain ca a 'iti Cata Upí cacë 'iacëxa. ³ Cata Upí a 'ucë ca bëtsi cata 'iacëxa. Ax ca Cata Upíira cacë, 'iacëxa. ⁴ Tabernáculo nëbëtsi rabë oquin bëpáncë chupa rapasu ca anuxun tsëpasa Ńu sanutanun xaroti nancë 'iacëxa, a Cata Upíira cacë, a rapasu. A Cata Upíira cacë, anu ca bunánti, curin ratacacacë 'aish anúnribi aín namënu rocë 'iacëxa. A bunántinu ca curi 'acë chumu, anu maná cacë piti Ńu 'itsa-mashi purucë, 'imainun Aaronën tsati 'aishbi coo, a 'imainun maxax parúsha rabë, anu usai ca aín uni 'iti 'icë quixun Nucën Papa Diosan cuëñö, acama 'iacëxa. ⁵ A bunánti aín mapútinu ca querubín rabë, Nucën Papa Diosan suntárusa oquin curi unioçë, bësúnarabë oquin tsónçë 'iacëxa. A nëbëtsinuax ca aín pëcacë 'ucë mëucüax Nucën Papa Dios banacëxa. Anu ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun 'aracacë ñuinanën imi ánsacëxa, Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tērēnun. Ēñë ñucama camina 'unáncan. Usa 'ain cananuna camaira ñuiquin mitsu caiman.

⁶ Usaquin tabernáculo xubunu 'icë ñucama mënño 'ain ca anu pain atsíncë cata, ax Cata Upí cacë, anu atsínxun judíos sacerdotenën an 'ati Ńu 'aia, lamparín mënñoti, pán mesanu nanti, acama, Nucën Papa Diosan mënño-sabi oquin. ⁷ Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atsínti, anuishi atsinia. Usa 'aínbi ca cata itsi, Upíira cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu axëshi camabi baritian achúshi oíshi atsinia. Anu atsínquin ca 'aracacë

ñuinanën imi buania, aín 'uchacëñuan judíos unicaman 'uchacamaribi Nucën Papa Diosan tërénun quixun ánscaquin. ⁸ Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan nu ësaquin 'unánmia, anu pain atsínti cata anuxun atun 'acësabi oquian camabi nètën ñu 'acëbë ca judíos unicamax Cata Upíira cacë, anu Nucën Papa Dios 'icë, anu abë bananux atsinima. ⁹ Usai ca 'ia quixun 'unánquin cananuna sinanin, Moisés quicësabi oquin ñuina rëxun xaroquinbi ca a unicaman, aín nuitu ca Nucën Papa Diosan iscëx asérabi upí 'icë quixun 'unanima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin. ¹⁰ Nucën Papa Diosan ca usoquin judíos unbunën 'ati ñuiquin bëtsi bëtsi ñuina nami pitima 'imainun amiribi amiribi mëchucati, usa ñucama 'anun quixun mëñocëxa. Usai a banacama quicësabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aían judíos unbunën usa ñucama 'anun ca Nucën Papa Diosan mëñocëxa.

¹¹ Usa 'ain ca Cristo ënë menu uá 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë, anu cuantëcëancëxa. Ënë menuax cuantëcëan 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'icë sacerdote, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë, a 'icën. Anu ax sacerdote 'icë ax unin 'acëma 'aish ca ënë nètënu 'icë tabernáculosamaira 'icën.

¹² Tabernáculonu 'icë cata Upíira cacë, anua sacerdotenën cushicaman 'apun chivo 'imainun vaca bacë rëxun aín imi buan 'aínbi ca Jesucristo aín imi 'apati bamatancëx baísqüax, anuira Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. Anu ashiti cuan 'ixun ca nun 'uchacama tërëncë 'aishnu xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun nu 'imia. ¹³ Judíos unicaman ca aín 'ucha cupí chivo imainun vaca bacë, tabernáculo xubunu buánxun rëxun judíos sacerdotenën a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncëxun ca sacerdotenën a ñuinacan imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu bixun a unicamanu sácaia. Usoquian 'acëx aín 'ucha tërëncë 'aishbi ca 'uchatëcënima 'inúan 'acëma 'icën. ¹⁴ Ñuina rëcë aín imi cupí uni 'icësamaira oi cananuna Cristo bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish upí 'iti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax abë 'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aishbi bamatsianxmabi, nun 'uchacama tërëncë 'inun bamacëxa. Xëñibua 'aínbi abë 'itimoinu bamati 'icëbi ca nun 'uchacama tërénquin, ax aín imi 'apati bama cupí, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a rabinu ax cuëncësabi oi 'inun nu 'imia.

¹⁵ Usa 'ain ca Nucën Papa Dios quiásabi oi, an Cristomi catamënun sinánmicë unicama xëñibua 'aínbi abë 'inun Cristo bamacëxa. An Moisésnën cuëñëo bana cua nucën raracaman 'ucharibi ca Cristo bama cupí, tërëncë 'icën. Un 'ain ca Moisésnën cuëñëo bana 'iásama Cristo ñui quicë bana 'icën.

¹⁶⁻¹⁷ Unin ca uin cara ax bamacëbëtan aín ñu biti 'icë quixun ñuiquin, — usai ca 'iti 'icë — quicë quirica mëñfoia. Usa 'aínbi ca a uníxa bamacëma pain 'ain, aín ñu bëtsi uninanma 'icën. Aín 'ibúxa bamacëbë cuni ca aín ñucama asérabi bëtsi uninan 'ia. ¹⁸ Usaribi oquin ca 'aracacë ñuina aín imi 'apati bamacëbëtainshi Nucën Papa Diosan judíos unicama aín 'uchacama tërénquin manúmiacëxa. ¹⁹ Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën a banacama ñuiquin judíos unicama catancëxun vaca bacë imicëñun chivo imi bixun 'unpáxcëñun mëscutancëxun ro, hisopo cacë, aín xo, xónsa carnero rani 'acë risi anun tëcërëcacë a chabóquin, cuëñëo banami 'anan unicamariribi ánsacëxa. ²⁰ Ansaquin ca judíos unicama cacëxa: “Ënë imi ánsacë isquin camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quiásabi oquin

mitsun 'ucha tërénquin, mitsúxmi aín uni 'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu sinánxunia” quixun. ²¹ Usaribi oquin ca Moisésnën tabernáculo xubu 'imainun aín Cata Upí anu 'icë ñucama anun Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánsacëxa. ²² Usa 'ain ca usoquin ca judíos sacerdotenën 'ati 'icë quixun Moisésnën cuëño bana quicësabi oquin, anun Nucën Papa Dios rabiti ñucama ami imi ánsacë 'iacëxa, a ñuxa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inun. Ñuina bamacëbëma ca judíos unin 'ucha tërëncëma 'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain unin 'ucha tërëncëma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icë quicë bana

²³ Usaria Jesucristo anua Nucën Papa Dios 'icë anu atsinti tani ca unin 'acë tabernáculo xubu aín Cata Upíira cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu atsíncëxa. Usai Jesucristo 'iti 'ain ca a ñucama Nucën Papa Diosan upí isnun 'aracacë ñuinanën imi anu a sacerdotenën ánsacëxa. Usa 'aínbi cananuna ñuinanën imi ánsacë cupíma, Jesucristonëxbi aín imi 'apati bama cupíshi anua Nucën Papa Dios 'icë anu nux abë 'iti 'ain. ²⁴ Ax ca tabernáculo, anua Nucën Papa Dios 'icë tanquian unin 'acë, anuma, anua Nucën Papa Dios 'icë anubi atsíncëxa, anuxuan nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë anu. ²⁵ Judíos sacerdotenën cushicaman 'apu ax ca tabernáculo xubu aín Cata Upíira anu camabi baritia achúshitishi, aín imima, 'aracacë ñuinanën imi ánscai atsinia. Usa 'aínbi ca Cristo, anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'itsai atsínima. ²⁶ 'Itsai atsínux ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Cristo aín uti nëtë sënëncëbë uni 'inux uá 'aish bamatsianxmabi achúshitishi unin 'ucha cupí bamacëxa. ²⁷ Ënë nëtënu 'icë camabi unix ca achúshitishi bamati 'icën. Usa 'icë ca aín ñu 'acëcama 'unánquin Nucën Papa Diosan uicamax cara aín nëtënu abë 'iti 'icë quixun canan uicamax cara anu abë 'itima 'icë quixun cati 'icën. ²⁸ Usaribiti ca Cristo ënë menuax achúshitishi bamacëxa. Ax 'uchañuma 'aishbi ca camabi unin 'ucha ainansa 'aish tërëncë 'inun bamacëxa. Bamatancëx baísquitancëx ca aín Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ënë nëtënu utëcënti 'icën. Camabi unin 'ucha cupí bamatëcëni aima ca an aín uti caíncë unicama abëa 'inun bitsi utëcënxun 'aia.

10 ¹ Jesucristoa ënë menu utancëx unicaman 'ucha cupí usai 'iti tanquian judíos unicaman aín 'ucha cupí castíancëma 'inuxun 'aracacë ñuina 'anun ca Nucën Papa Diosan mënóccëxa. Usoquin mënóccë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tanquin camabi baritia 'aracacë ñuina 'axun xaroia. Usoquin 'acë 'aínbi ca aín nuitu asérabi 'uchatëcëntimoquin upí 'inun mënóccëma 'icën. ² Aín 'ucha tërëncë 'ianan aín nuitu asérabi upí 'imicë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosan isnun quixun 'aracacë ñuina amiribi amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë ñuina 'acë cupía aín 'ucha tërëncë 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca 'aracacë ñuina rëmitëcënti sinancëma 'itsíanxa. ³⁻⁴ Vaca bacë 'imainun chivo rëxun xaroanan aín imi ánsacë 'aínbi ca a unicama aín sinan ashiquin upí 'inun mënóccëma 'icën. Usa 'ain ca judíos unicaman camabi baritia ñuina rëmiquin —'ën sinan ca asérabi upíma 'icë —quixun sinántëcënia. ⁵ Usa 'ain ca Cristonën ënë nëtënu uquin aín Papa Dios ësaquin cacëxa:

Ñuina unin rëxun xaroti cuëenquinma camina 'ëx uni 'aish unicaman 'ucha cupí bamati mënón. ⁶ Aín 'ucha cupía unin ñuina rëxun mi

xaroxuncë a camina cuëëniman. ⁷Usa 'ain cana mi can: 'Ën Papa Dios, mix cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nêtënu ain, min bana cuëëno quicësabi oi.

⁸Moisésnën cuëëno bana, aín 'ucha tërëncë 'inun ca unin ñuina rëxun xaroti 'icë quicë 'aínbi ca Cristonën aín Papa Dios cacëxa, “aín 'ucha cupí unin ñuina rëxunmi xaroxuncë a camina cuëëniman”. ⁹Catancëxun ca Cristonën ësaquinribi aín Papa Dios cacëxa: “Ën Papa Dios, mix cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nêtënu ain”. A bana cuëënosabi oi utancëxa Cristo camabi unin 'ucha cupí bama 'ain ca bërí unin aín 'ucha cupí ñuina rëxun xarotë-cëntima 'icën. ¹⁰Jesucristo aín Papa Dios cuëëncësabi oi, bamatsianxmabi achúshitishi bama 'ain cananuna nux Cristo bama cupí Nucën Papa Diosan iscëx nun 'ucha tërëncë 'aish asérabi ainan 'ain.

¹¹Judíos sacerdotecaman ca camabi nêtën 'uchañu unían bëxuncëxun aín 'ucha tërëncë 'inun 'aracacë ñuina rëxunia. Usoquian 'acëbëbi ca aín nuitu upíma usabi 'ia. ¹²Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin 'ucha tërëncë 'inun bamax baísquitancëx anu aín Papa 'icë anu abë 'Apu 'aish aín mëqueu 'i cuancëxa. ¹³Anu 'aish ca axa ami nishcë unicama a Nucën Papa Diosan 'ibuamimainun anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'icën. ¹⁴Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamëcë unicama aín 'ucha tërënanan nêtëtimoia abë upí 'inun 'imía. ¹⁵Usa ca quixun ca aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmia, ësaí ca Nucën Papa Diosan bana cuëëno quia quixun nu sinánmiquin:

¹⁶Ësoquin cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ë a pain 'inan bana sënëncëbëtan cana bëtsi atu 'inánti 'ain. Ësaí ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman aín nuitu mëu upí oquin 'unánan manuquinma sinánun 'unánmiti 'ain.

¹⁷Quianan ca ësairibi a bana quia:

Aín ñu 'atima 'acëcama tërënxun cana manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.

¹⁸Usa 'aían unin 'ucha sinántëcëntimoquin tërëncë 'inun Cristo bama 'ain ca unin aín 'ucha tërëncë 'inun 'aracacë ñuina rëxun xarotëcëntima 'icën.

Cristonan cupí abë banaquin Nucën Papa Dios ëntima ñui quicë bana

¹⁹Ën xucéantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun 'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna —Cristo cupí ca Nucën Papa Diosan nux banaia cuati 'icë —quixun sinani racuëtima abë banati 'ain. ²⁰Bamax baísquitancëx aín Papan nêtënu abë 'i cuan 'ixuan, Jesusan nu 'aquincëx cananuna ax bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios, abëbi banati 'ain, nucën rara judíos unicama 'iásamai. ²¹An Nucën Papa Diosan unicama a ñucáxuncë ax ca Jesús 'icën. ²²A cupí nun 'uchacama tërëncë 'aish cananuna uisa ñu cara 'aisama 'icë quixunu 'unánquin mëñocë 'aish asérabi ax cuëëncësabi oi 'iisa tani Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an ca cuati 'icë quixun 'unani. Ax Nucën Papa Diosbë banai tabernáculo xubunu atsínux ca sacerdote aín 'ucha tërëncë 'ianan upiti nashi mëñocacëxa. Usaribiti cananuna Jesucristo cupí chucacësa 'aísha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucën Papa Diosbë banain. ²³—Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin nu upí 'imianan nux

aín nētēnu abē 'inun 'imía —quixun 'unánquin cananuna asérabi ami cata-mēquin aín bana ěnquinma an nu cacēsabi oquin 'aquin bētsi uniribi —Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin, usoquin nu 'aquinia —quixun ñuixunti 'ain. ²⁴Camaxunbi cananuna uisai caranuna bētsibē bētsibē nuibananan Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin ñu 'anun 'aquiananti 'ain quixun sinánti 'ain. Sinántancēxun cananuna asérabi usoquin 'ati 'ain. ²⁵Usabi 'icē aisha bētsi bētsi uni axa Jesucristomi catamēcē unicamabē timētisama tancēbēbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabē timéanan bētsibē bētsibē Jesucristomia catamēnun 'aquiananti 'ain, Jesucristo utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quixun sinani.

²⁶Jesucristomi catamēcē 'ixunbi nunbi 'aia tanquin ěnquinma ñu 'atima amiribi amiribi 'ai cananuna nun 'ucha tērēnuc Jesucristomi catamēti cuēēncēma cupí nun 'ucha tērēncēma 'aish usabi 'iti 'ain. ²⁷Usa 'icē, anun an camabi unin ñu 'acē isti nētēn Nucēn Papa Diosan ax cuēēncēsa oi 'iisama tani ami nishcē unicama 'acēsaribi oquin nuribi 'uchoquin manē tsinu 'imicēx cananuna nux abē 'itimoi 'iti 'ain. ²⁸An usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acēma uni a ñuia, rabé 'imainun achúshi uni —asérabi ca usa 'icē —quicēbētan ca nuibati sinanaquinma a uni uni itsin 'aia. Rabé uníxēshia a ñui usai quicēbētanribi ca usaquin 'aia. ²⁹A unia usoquin 'ásamaira oquin ca axa aín Bēhicē 'imainun aín Bēru Ñunshin Upími 'atimati banacē uni a Nucēn Papa Diosan castícantí 'icēn. Nucēn Papa Diosan Bēhicē, axa unicama 'uchañu 'icēbi iēminux aín imi 'apati bama, a ami 'atimati bananan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí an uni nuibaquin 'aquincē ami 'atimati banacē, a unicamax ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'acēma unia 'acēsamaira oquian Nucēn Papa Diosan castícantē 'iti 'icēn. ³⁰Cananuna 'unanin, ěsai ca Nucēn 'Ibu Dios quiacēxa quixun: “Uix cara 'uchaia, a cana 'ēnbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Ěsairibi ca quiacēxa: “Uinu 'icē 'ēn unicaman cara 'ēx quicēsabi oquin 'acēma 'icē a cana 'ēn uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ain”. ³¹Usa 'ain cananuna nun 'ucha ěncēma 'aish, Nucēn Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun uisaira oquin cara 'ati 'icē usoquin nu 'ati 'icē quixun sinani ami racuēti 'ain.

³²Jesucristomi catamētabatia, unin mitsu bētsi bētsi oquin tēmēramicē-xunbi camina bēnēquinma tanshiacēn. Usáimi mitsux 'ia a camina sinánti 'ain. ³³Mitsu raírinēx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa unin ismainun mēēcē 'iacēn. Usai 'imainun ca axa Cristomi catamēcē uni raírinēn mitsux usai 'icē isi masá nuituquin ěnquinma 'aquiancēxa. ³⁴Usa 'ixun camina Jesucristomi catamēcē cupía sipuacē unicama nuibaquin 'aquiancēn. Mitsumi nishquian mitsun ñu bicancēbēbi camina masá nuitutíma usabi cuēēancēn. —Ěnē nētēnuax ñuñu 'aish cuēēncēsamaira oi cana Nucēn Papa Diosnan 'aish aín nētēnu nētétimoi abē 'iti 'ai —quixun sinani camina cuēēancēn. ³⁵—Usai cana 'iacē —quix manúquinma camina min 'acēsabi oquin Jesucristomi catamēti ěntima 'ain. Ami catamēcē 'aish camina a cupí nētétimoi abē Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'ain. ³⁶Jesucristo ucēbē ax quicēsabi oi Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'inuxun camina uni itsían mitsu tēmēramicēxbi a taníma usabi Cristomi catamēquin ax cuēēncēsabi oquin 'ati 'ain. ³⁷Ěsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quia:

Xēnibutíma ca ax bēnētishi uti 'icēn. A nun caíncē ax ca nētēbutima uti 'icēn. ³⁸Ěn iscēxa ax upí 'icē 'ēn unicamax ca tēmēraibi 'ēmi

catamëti tsóti 'icën. Usa 'aínbi cana an 'aquinbi racuéquin 'ën bana ëncë uni a isi cuëëntima 'ain”.

³⁹Usaía an aín bana 'aquinbi ëncë uni ax Nucën Papa Diosan nètënu abë 'itima 'aínbi cananuna nun ami catamëquin ëncëma 'aish, asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish aín nètënu abë 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCËMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINËX ASERABI NUCËN PAPA DIOSMI CATAMËACËXA QUIAX QUICË BANA (11-13)

Usaía judíos unicaman rara raírinëx Nucën Papa Diosmi catamëa bana

11 ¹Nun Nucën Papa Dios isquinmabi cananuna asérabi ca anu 'icë quixun 'unanin. Aín bana ca cëmëma asérabi 'icë quixun sinánquin cananuna 'unanin, an ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usaquin ca axa ami catamëcë unicaman 'unania. ²Nucën Papa Diosan ca axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinánquian, ami catamëquin nucën raracaman ñu 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

³Ënë nètëcamax ca Nucën Papa Dios quicëbëshi an sináncësabi oi unia-cëxa. Uisa ñu 'aíma 'aínbi ca an unin iscë ñucama uniocëxa. Usoquin unioia isáma 'ixunbi cananuna a bana acama ñuiquin cuënëo a isquin, usaí ca 'iacëxa quixun 'unanin.

⁴Bërí nètënma ca Adanën bëchicë, Abel, an ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin a rabiquin 'aracacë ñuina rëxun xaroxuancëxa. Usomai-nunbi ca aín xucën Cainan aín cuëëncësa oquinshi aín ñu bimishi Nucën Papa Dios xaroxuancëxa. Cainan usoia isi ca Nucën Papa Dios cuëëanma 'icën. Abelnëan 'axuncëxun isi cuni ca cuëëancëxa. Abel bama 'aínbi cananuna —Abelnën ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamëquin ax quicësabi oquin 'acëxa —quixun sinanin.

⁵Ënénsaran nètënma ca Enoc cacë uni, amia catamëcë cupía anun Nucën Papa Dios cuëëncë 'iacëxa. Usa 'icë ca ënë menuax bamaima aín nètënu 'inun Nucën Papa Diosan buáncëxa. Buáncë ca unin mërama 'icën. Usoquin buán-cëma pain 'aish ca Nucën Papa Dios Enocnën cuëëancëxa quiax ca aín bana cuënëo quia. ⁶Uicamax cara Nucën Papa Diosbë banatisa tania, uicamax cara ainan 'iisa tania, an ca —Nucën Papa Dios ca asérabi anu 'icë —quixun sinánti 'icën. Sinánan ca —an ca 'ën ñucácëxun cuati 'icë —quixun sinánti 'icën. Usaía ax asérabi ami catamëcë uni anun cuni ca Nucën Papa Dios cuëënia. Axa ami catamëcëma unin ca Nucën Papa Dios cuëënmima.

⁷Ënénsaran nètënmari bi ca Noénën ami catamëquin —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unáncë 'icë ca Nucën Papa Diosan Noé cacëxa, —camabi uníxa 'aisamairai 'uchacë cupí cana unían usaí ñu 'iti sináncë-bëtanmabi camabi me baca mapumiquin cëñuti 'ai —quixun. Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin ca Noénënshi, 'itsa 'uí 'ibúcëma pain 'aínbi aín manë nunti chaira anua aín aintsi 'ibucama atsínmiti 'acëxa, Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin. An usoquin 'aia iscë unicama ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën Papa Diosan cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sinánquian Noénën, an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

⁸Bërámari bi ca Abraham cacë uni aribi ami catamëcë 'icë Nucën Papa Diosan cacëxa:

—Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain. Min rëbún-quicamanan ca a me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín me, Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani. ⁹Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish ca Abraham a me, a Nucën Papa Diosan a ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsoócëxa. Anu 'aísh ca aín menumabia uni tsócësa 'iacëxa. Anu 'aíshbi ca upí oquin xubuoíma, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Usaribiti ca aín bëchicë Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob, acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina 'ënan 'iti 'ain, min rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac, 'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa. ¹⁰Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë quixun mënío 'ain cananuna ënë menu tsócë 'aíshbi Nucën Papa Diosan 'aish, an sináncësabi oquin mënío aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.

¹¹Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacë-sabi oquin, caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí. Usai tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacëancëxa. ¹²Usa 'ain ca, Abraham caniacëcëra 'aíshbi bëchicëñu 'iacëxa. Aín bëchicënën rëbúnqui ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parúnpapa cuëbí 'icë masiribi cananuna tupúntima 'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish unin tupúntisama 'iacëxa.

¹³Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuiasa oi 'icëma pan 'ain bamacëxa. Usa 'aínbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun masá nuituquinma cuëenquin, Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unáncëxa. Usaquin 'unani ca ëesai quicësa 'iacëxa: nux ënë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi bëtsi menu cuanúxbi tsócësa 'ain. ¹⁴Usaia quíasa 'ain cananuna 'unanin, a unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu 'iti unima, bëtsi menu 'iti uni cananuna nux 'ai —quixun sináncëxa. ¹⁵Anuaxa cuancë me, Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan 'itsíanxa. ¹⁶Cuantëcënti 'aíshbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira oi bëtsi nëtë, upíra a Nucën Papa Diosan atu mënío-xuncë, anu 'iti ca cuëëancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun sinani cuëënia. Usai cuëenquin ca anua atux abë 'iti nëtë mëníocëxa.

¹⁷⁻¹⁸Abraham ca —asérabi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin 'ati 'icë —quixun 'unani ami catamëacëxa. Ëesai ca 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaacnën rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan —asérabi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unántisa tanquin, Abraham cacëxa —min camina 'aracacë ñuina 'axunquinma, min bëchicë Isaac abi 'ë rabiquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca usoquin anuxun 'atinu Isaac buáncëxa. ¹⁹Buánquin ca sináncëxa:

—'Ën bëchicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca bamacëbi baísqumiti 'icë

—quixun. Usauin sinánquian Nucèn Papa Diosan cacēsabi oquin Abrahamnèn 'ati 'aishbi ca Nucèn Papa Diosan xucèxun ángelnèn Abraham cacèbè Isaac bamati 'aishbi iēcāxa.

²⁰ Usa 'ain ca Isaacnèribi, —Nucèn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin 'ati 'icē —quixun 'unánquin, aín bēchicē rabē, Jacob 'imainun Esaú, —Nucèn Papa Diosan ca an 'ē cacēsabi oquin mitsu 'aquinti 'icē —quixun caquin atu Nucèn Papa Dios nūcāxuancēxa. ²¹ Jacobnèribi, —Nucèn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin 'ati 'icē —quixun 'unánquin ca aín bamati sēnēcēbētan, xēni 'aish, aín tsatimi cēpīxun aín xuta Josēnèn bēchicē rabē, —Nucèn Papa Diosan ca an 'ē cacēsabi oquin mitsu 'aquinti 'icē —quixun caquin atu Nucèn Papa Dios nūcāxuancēxa. ²² José, Egipto menu 'ixun ca —ax quicēsabi oquin ca Nucèn Papa Diosan nun rēbúnqui Egipto menua nun nētē, Canaán, anu 'itēcēnun buánti 'icē —quixun sinánquin aín aintsi cacēxa: Ēnē nētēnuax nun nētēnu cuanquin ca mitsun rēbúnquinèn 'ēn xoribi buánxun anu maínti 'icē quixun.

²³ 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnèn rēbúnquicama 'icēbē ca a menu 'icē 'apu, Faraón cacē, ax Jacobnèn rēbúnquimi nishacēxa. Nishi ca bēbu tuácama bērí bacēncē —ax ca bamati 'icē —quiacēxa. Quicēbētanbi ca achúshi bēbu tuá, Moisés cacē, aín papabē aín tita Nucèn Papa Diosmi catamēti, Faraónmi racuēquinma —ēnē tuá ca upíra upí 'icēn, usa 'ain cananuna 'apun bana tanquinma unēti 'ai —quixun sināncēxa. Usauin sinánxun ca rabē 'imainun achúshi 'uxēn Moisés unēcāxa. ²⁴ Usauian unēcē 'icē ca a 'apun bēchicēnēn Moisés aín tuása 'inun caniocēxa. Usa 'aínbi ca Moisés canitancēx a 'apun bēchicēnēn tuása 'iisama tancēxa. ²⁵ Ca sināncēxa, Egiptonu 'icē 'apu ēnēbē 'aish cana aín xutasa 'aish 'ēx camabi űnu 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca Egipto menu 'icē unicama ēnēn Nucèn Papa Dios cuēēcēsama oquin űn 'atimashi 'ati cuēñēnia. Usauin 'anan ca axa Nucèn Papa Diosmi sināncē unicamaribi 'atimoia. Usauin sinani ca ax Egiptonu 'icē 'apun xutasa 'itsíanxbi aín aintsi judíos unicama, a Nucèn Papa Diosan ainan 'inun caíscē, acamabē tēmēraibi 'iti cuēēcāncēxa. ²⁶ Cuēēnquin ca sināncēxa, Egiptonu 'icē unicamax űnu 'aish cuēēcēsamaira oi cana 'ēx Nucèn Papa Diosmi sināncē 'aish tēmēraibi cuēēnti 'ain. Cristonan 'icēa unin 'atimocēx tēmēraibi aín unicama cuēēcē-saribi oi ca Moisés tēmēraibi Nucèn Papa Diosan unicamabē 'i cuēēcāncēxa. Ax ca —Nucèn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin nu ainan 'aish aín nētēnu abē 'inun 'imia —quixun 'unani ami catamēti cuēēcāncēxa.

²⁷—'Ēn bērúnbi isquinmabi cana Nucèn Papa Dios ca asérabi 'ēbē 'icē quixun 'unani —quixun sinani ca Moisés ami catamēti Egipto menuax Madian cacē menu cuancēxa, racuētima ax cuancēbēa 'apu nishtánunbi.

²⁸ Madianuax Egipto menu cuantēcēntāncēxun ca Moisésnēn —Nucèn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin asérabi 'ati 'icē —quixun sinánquin, an cacēsabi oquin judíos unicaman xubucama 'unánti oquin, aín xēcūē ēman carnero imi shimiācēxa, Nucèn Papa Diosan ángelnèn atun rēcūēn bēchicēcama 'atin rabanan. ²⁹ Egipto menuax cuani ca judíos unicama —Nucèn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin nu 'aquinia —quixun sinani parúnppa Xonsa cacē, a nēbētsi me racācēbē scaracēcācēxa, me ēsquicēnu cuancēsabiquiani. Atúxa usai cuancēbē ca axa atu catícabiani cuancē Egiptonu 'icē suntárucamax —nuxribi cananuna usai scaracēti 'ai —quixun sinanx cuanibi, 'unpax anu racātēcēncēbē bacamiquiacēxa.

³⁰ Judíos unicama Egiptonuax cuantancëx anu atux cuancë me anu bëba-tancëxun, a mecama 'ibuanux ca Nucën Papa Diosmi catamëti aín quicësabi oi judíos suntárucama siete nëtë, Jericó cacë ëma ratanarati cuainácëti niacëxa. Nicëbë ca Nucën Papa Diosan sinanënshi, a ëma anun cënëcë, ax rurucubuacëxa. ³¹ A cënë rurucubúcëbëa anu 'icë unicama an Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish cëñúmainun ca 'atima xanu Rahab cacë, axëshi 'iacëacëxa, an Nucën Papa Diosmi sinánquin judíos unbunën xucë uni rabë 'aquincë cupí.

³² ¿Uisaquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, acama 'iá 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaribi mitsu ñuixunquinbi cana sënëontima 'ain. ³³ Raíri unínribi ca Nucën Papa Diosmi catamëquin —an ca nu 'aquinia —quixun 'unánquin bëtsi 'apun suntárucamabë 'acananquin ñusmocëxa. Raíri uniribi 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosmi sinánquin a unicama upiti bucanun, upí oquin 'aquiancëxa. Ami sinania ca a unicama ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aquiancëxa. Raíribi ca ami nishquian, unin 'inun pinun quixun aín cënënu niabi, Nucën Papa Diosan sinanën 'inúnbi piama 'icën. ³⁴ Axa Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíribi ca tsi rëquirucë an nëëntanun quixun anu niabi Nucën Papa Diosan sinanën tsinbi uisabi oma 'icën. Raíri unfíribi ca suntárunën 'ati 'aíshbi Nucën Papa Diosan sinanën iëacëxa. Raírinëxribi 'insíncë 'aish cushima 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan sinanën cushi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca suntárunën cushiira 'ixun abë 'acanancë bëtsi 'apun suntárucama abámiaçëxa. ³⁵ Bëtsi bëtsi xanun ca aín tuá bamacë 'icëbi Nucën Papa Diosan sinanën baísqiia biacëxa.

Raíri unin ca unin Nucën Papa Diosan bana ënun quixun bëtsi bëtsi oquin paë tanmicëxunbi, ami sinánquin ëníma —'ëx masócë 'aish bamaibi cana Jesucristobë 'iti 'ai —quixun sinánquin ami catamëti ënquinma tanshiacëxa. ³⁶ Raíri uni ca Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí unin ami cuaianan rish-quiacëxa. Raíri ca unin manë risin nëaxun sipuacëxa. ³⁷ Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíri ca unin maxaxan rëacëxa. Raíri ca Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun unin bëtsi bëtsi ocëxa. Raíri ca unin tëarabëocëxa. Raíri ca manë xëtocën 'acëxa. Raírinëx ca chupañuma 'ixun carnero rani pañuanan chivo rani pañuax cuaínbëquini niacëxa. Ñuñuma 'aish nuibacacë 'ianan ca bëtsi bëtsi ocë 'iacëxa. ³⁸ A unicama aín nuitu upíira 'aish ënë nëtënu 'ima Nucën Papa Diosan nëtënuira 'iisa 'aíshbi ca anu uni 'icëma menu nitsi aín bashinuribi cuaínbëquini xubuñuma 'aish bashi quininu 'iacëxa. ³⁹ A unicama ñuiquin cuëñö bana isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosmi ca asérabi catamëacëxa quixun. Ami catamëquinbi ca uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, Cristo cupí, aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánma 'icën. ⁴⁰ A ñucama 'unánma 'aíshbi ca utancëxa Cristo bama cupí nux 'icësaribiti, axa bëráma ami sinan unicamax Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan asérabi ainan 'aish nubë aín nëtënu nëtétimoi 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca camáxbi Nucën Papa Diosan aín unicama cásabi oi 'inuxun 'aia.

Jesúsmi cananuna catamëti 'ai quicë bana

12 ¹ A unicamaxa 'iásaribiquin ca nubë 'icë 'itsa unin tëmëraquinbi — Nucën Papa Diosan ca asérabi aín quicësabi oquin nu 'aquinti 'icë

—quixun 'unánquin ami catamëquin ënima. Atúxa 'icësaribiti 'inuxun cananuna an nu 'atimaquin sinánmicë a ñucama ëanan an usabi 'itioquin nu 'atima 'imicë ñucamaribi ënti 'ain. Acama ënquin cananuna bënëquinma añu ñu 'ën 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. Cuai bëtsibë upiti abáti cupí ca unin an iéocë ñu nania, usaribiquin cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin sinánmia, a ënti 'ain. ² Jesús, a cupí nux ami catamécë 'aish ainan 'ianan asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uni 'acësa oquin ca unin i curúsocënu a matásti 'icë quixun 'unánxbi ca ënë menu uacëxa, —ënë ñucama inúcëbë unicama upí 'iti mënnotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i cuëëntëcënti 'ai —quixun 'unani. Usai bamax baískuia 'aish ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'Apu 'icën.

³ Tëmëraquin —axa ami sináncëma unicaman ca 'ëx Jesucristonan 'icë cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin ami catamëti ëntin rabanan camina —usaribi oquian ami nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonën tanshiacëxa —quixun sinánti 'ain. Usaquin sinani camina ami catamëtia unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain. ⁴ Mitsux 'uchati rabanan tëmëranan Jesucristonan cupí bëtsi bëtsi ocë 'aíshbi camina bamacëma 'ain.

⁵⁻⁶ ¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa Diosan cacë a caramina manuan? ësaí quicë:

'Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë unicama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Uicama cara aín bëchicë 'inun 'imíaxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain camina ñu 'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxbi aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina masá nuituti sináncasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun sinántima 'ain.

⁷ Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun quixun 'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan ñu 'atima 'aia oquin uisa cara ocëxunbi a tani masá nuituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an ca mitsúxmi aín bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin. ⁸ Nucën Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin mitsu 'acëma 'aish camina mitsux asérabi ainanma 'aish aín bëchicëma 'ain. ⁹ Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma 'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan nu mēëacëxa. Mēëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa 'ain caranuna uisa cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'inun quixun, uisa oquin cara nu 'ati 'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain? ¹⁰ Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sináncësa oquin 'unánmiquin usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan asaribi upí 'iminuxun upí oquin nu 'unánmia. ¹¹ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan usoquin nu 'acëxun taní cananuna masá nuitupanin. Usai 'itancëxbi cananuna usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí 'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñui quicë bana timati rabanan bërúancati

¹² Usa 'ain camina tëmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami cushi Cristomi catamëti 'ain. ¹³ Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin 'aia isquin

ca raíri uniribi ami catamëti upí oquin 'unáncëma 'aíshbi a ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.

¹⁴Nishananima camina upitaxëshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncëma unix ca Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'ain camina nishananima upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain. ¹⁵Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquincëma 'itin rabanan camina an mitsu 'unánmicësabi oi 'inux bërúancati 'ain. Usai 'iquin camina uni raíri 'aisama nuituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain. ¹⁶Uni aín xanubëishi 'itioquin mënfo 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu itsibë 'itima 'icën, bëbúxribi ca xanúxmabi uni itsibë 'itima 'icën. Nucën Papa Dios ca uni 'imainun xanuribi usai 'iti cuëënimá. Usai 'itin rabanan camina camáxbi upí sinánñu 'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnën ca Nucën Papa Diosan cacë bana sinánquinma, ax rëcuën 'ixunbi aín piti cuëëncë cupíshi aín xucën aín rëcuën 'imiácëxa. Ax piti cuëëncë cupía Esaú 'iásaribiti camina 'itima 'ain. ¹⁷Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icëbë ca Esaú aín papan rëcuën bëchicë 'itëcënti sináncëxa. Usauin sinani masá nuituti ínibi ca 'iáma 'icën. Usa 'ain ca Esaúma, aín xucën Jacob, axa aín rëcuën bëchicësa 'icë, aín papan Isaacnën upí oquin sinánxunquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

¹⁸Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucën raracaman Nucën Papa Diosan bana cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamë'ëo sharaquimainun ca a bashix nëtë cuinan mapucë bëánquibucë 'iacëxa. Aín bashicamanubi ca tsi rëquirucë tñbu 'iacëxa. Anu camina mitsux 'iáma 'ain. ¹⁹Manë bana ocë sharatia camina cuama 'ain. Cuatíma 'ianan camina Nucën Papa Dios banaia-ribi cuama 'ain. Nucën Papa Dios banacëbëa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca nucën raracaman racuëquin Moisés cacëxa:

—Nux bamatima cupí camina minbi Nucën Papa Diosan cacëxun nu cati 'ain. ²⁰Bananuxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: “Uinu 'icë uníxbi ca aín bashi tanáin cuantima 'icën, ñuinacaxribi ca cuantima 'icën. Uni 'imainun ñuina ax anu cuancëcamax ca maxaxan rëanan masíibunën 'acë 'iti 'icën”. A bana sinani ca nucën raracamax racuëacëxa. ²¹Usaía 'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésnëxribi quiacëxa: “Ëxribi cana racuëti bërëin”.

²²Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucën Papa Dios baná anu cuanma 'ain. Bëráma camina mitsux Nucën Papa Dios rabinux Siónc cacë matá, anua Jerusalén 'icë, anu cuancën. Usai 'iá 'aíshbi camina Jesucristonan 'aish, uinu caramina 'ai anuax, Nucën Papa Dios axa bamatimoi naínu 'icë Jerusalén aín nëtënu tsócë, abë banain. Anuxun ca 'itsaira 'ixun aín ángelcama timëxun a rabia. ²³Anuribi uicamax cara ainan 'icë, aín anë 'acë, acamanribi ca a rabia. Anu ca ax 'Apuira 'ixuan an camabi unin 'acë ñu iscë, Nucën Papa Dios, ax 'icën. Anuribi ca Nucën Papa Diosan ainan 'icë upí 'imicë 'aísha bamacë unicama aín bëru ñunshin 'icën. ²⁴Anuribi ca ax aín imi 'apati bama 'ixuan an nuxribinu anu 'inun mënfoçë, Jesús, ax 'icën. —Cain, an Abel 'acë uni, ax ca cupicë 'iti 'icë —quiax Nucën Papa Dios quicëbë ca usai 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Jesús bamacë cupí uínbi an 'acë uni cupiama 'icën. Usoquian Jesús unin 'á 'ixunbi ca aribi cupíquinma uicamax cara ami catamëtia, a aín 'ucha sinántëcëntimoquin tërënia.

²⁵Cananuna 'unanin, Moisésnëan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë-xunbia an a bana timaquin cuaisama tancë, nucën raracamax ca castíancë

'iacëxa. Moisésnën ñuiá banasamaira ca Jesucristo ñui quicë bana, Nucën Papa Diosan naínu 'ixun nu 'inan, ax 'icën. Usa 'ain ca nucën raracamaxa 'iásamaira oi an Jesucristo ñui quicë bana timaquin cuaisama tancë unicama iétima 'icën. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucën Papa Diosan a aín nètënua xua, a ñui quicë bana timaquinma upí oquin cuati 'ain. ²⁶Béráma ca Moisésbëa Nucën Papa Dios banacëbë mecama shaíquiácëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Dios ësairibi quia: “Mecama amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma naínu 'icë ñu, bari, 'uxë, 'ispa acamaribi shaícati 'ain”. ²⁷Nucën Papa Dios “cana amiribishi ñucama shaícatëcëni” quíá 'ain cananuna 'unanin, usoquin shaícacëx ca a ñucama cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'aínbi ca uisai cara aín unicama abë 'iti 'icë quixun an mënósabi oi 'iti 'icën. ²⁸Ax xëñibua 'aínbi cëñútimoí nucën 'Apuíra 'ain cananuna nux nètëtima anu abë 'anan aín unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti sinánquin cananuna Nucën Papa Diosmi sinánquin aín bana cuaquin —asábi ca —cai cuëenquin a rabiti 'ain, ax cuëencësabi oquin, ²⁹ax upíra 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acë-saribi oquin ñu 'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

Usaquin aín unicaman Nucën Papa Dios cuëenmiti bana

13 ¹Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucénsa 'aish camina mitsux 'icësabi bëtsibë bëtsibë nuibanani 'iti 'ain. ²Mitsun 'unáncëma unibi camina mitsun xubunu bëbaia cuëenquin biti 'ain. Usai 'iquin ca raírinën 'unánquinmabi ángel, unisaribi 'icë, biacëxa.

³Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina axa Jesucristonan cupí sipuacë unicama manuquinma a sinánquin 'aquinti 'ain. Mitsúxribi usaribi uni 'ixun camina —usaribi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë —quixun sinánquin unfan bëtsi bëtsi ocë uni a 'aquinti 'ain.

⁴Min xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu minan 'iti bitan-cëxun camina abë nuibananquin upí oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma 'ain bënëñuma xanubë 'iti 'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucën Papa Dios cuëen-nima. Cuëenquinma ca usa uni 'imainun usa xanuribi 'uchoquin uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁵'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan “'Ën cana mi 'aquinquin ëntima 'ai” quixun cacë a sinani camina mitsux 'aisamaira ñuñuma 'aíshbi masá nuituti bënëtima cuëenti 'ain. ⁶Usaquin sinánquin cananuna ënë bana cuëñëo quicësabi oquin sinánti 'ain:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara ocëxbi racuétima 'ain.

⁷Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina manuquinma sinánti 'ain. —Atun ca Jesucristomi catamëquin upí ñuishi 'aia —quixun sinani camina usaribiti 'iti 'ain.

⁸Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríribi usabi 'aish, usabi 'iti 'icën. ⁹Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin Jesucristomi sinánti ënun quixun cacëxunbi ëntima 'ain. A unicamax ca —bëtsi bëtsi ñu piquinbi camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ai —quia. Atúxa usai quia a bana cuatíbi ca uní aín nuitu upí 'ima. Usa 'ain camina —Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëanan nux ainan 'inun 'imia —quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.

¹⁰Nun nu —Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama tērēncē 'icē —quixun 'unāncē 'aínbi ca judíos sacerdotecaman 'aracacē ñuina rēcē aín nami picē 'aíshbi, ami catamēcēma 'ixun, —Jesucristo bama cupí cana 'ēn 'uchacama tērēncē 'ai —quixun 'unanima. ¹¹Unicaman 'ucha tērēncē 'inun ca sacerdotenēn cushicaman 'apun, 'aracacē ñuina rēcē aín imi, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu 'ucē mēu, Cata Upíra cacē, anu buánxun anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ěma 'ura buánxun nēēnia. ¹²Usaribiti ca Jesús, Jerusalén 'uri aín imi 'apati i curúsocēnu, camabi uníxa aín 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inun, bamacēxa. ¹³Usa 'ain cananuna Jesús, axa ěma 'uracēox 'uchañuira uni 'icēsari bama, a nuxnu ainan 'icēa uni itsin tēmēramianan 'usāncēxunbi, ainan 'iti ěntima 'ain. ¹⁴Ēnē nētēnu ca axa cēñútima usabi 'icēbēnu anu 'iti ěma 'aíma 'icēn. Usa 'ain cananuna axa cēñútima nētē Nucēn Papa Diosbēnu anu 'iti a cainin. ¹⁵Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi nētēn abē banai cuēēnquin Nucēn Papa Dios nun cuēbitan rabianan —mix camina asérabi nun 'Apu 'ai —quixun caquin a rabiti 'ain. ¹⁶Rabianan camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manu-tima 'ain. Ñuñuma uniribi camina nuibaquin mín ñu mēsú 'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca Nucēn Papa Dios cuēēnia.

¹⁷Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi sinánun mitsu 'aquinia. Usaquin mitsu 'aquinuan Nucēn Papa Diosan caíscē 'ixun ca an cacēsabi oquin upí oquin 'aia tania, ax cuēēntanun. Usa 'ain camina aín bana cuaquin atux quicēsabi oquin 'ati 'ain. Mitsun usaquin 'aia isquin ca atun masá nuituquinma cuēēnquin mitsu 'aquinti 'icēn. A unicaman bana cuaquinbimi an cacēsa oquin 'aíama isi ca Nucēn Papa Dios cuēēntima 'icēn.

¹⁸Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aia tania ca Nucēn Papa Diosan nu upí isia quixun. Usa 'icē camina nu Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹Ēx mitsubē 'itēcēni bēnētishi cuanun camina manúquinma Nucēn Papa Dios 'ē ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bēruánx 'inuan Pablonēn ca

²⁰Nucēn Papa Dios, an aín unicama abē upí 'inun 'imicē, an ca Nucēn 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bēruáinracē, a bamacēbi baísqumiácēxa. An Jesús aín imi 'apati bamacē cupí nun 'uchacama tērēnquin nux xēnibua 'aínbi ainan 'inun 'imicē, ²¹anbia an iscēxmi upí 'inun 'imianan ax cuēēncēsabi oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu 'imiti cana cuēēnin. 'Ianan cana an, Jesucristo cupí, ax cuēēncēsabi oquin nu 'imiti cuēēnin. A ca aín unicaman xēnibua 'aínbi ěnquinma rabiti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

²²Ēn xucéantu, 'ēn mitsu 'ēsēquin, 'itsamashi cuēēnoxuncē banacama ěnē camina upí oquin sinánquin cuati 'ain. ²³Mitsun camina 'unánti 'ain, nucēn xucēn, Timoteo, a ca sipuacē 'icēbi chiquíncanxa. 'Itíxa bēnētishi bēbaia cana mitsu isi cuanquin a buánti 'ain.

²⁴Anu 'icē Jesucristomi catamēcē unicama 'imainun mitsun cushicama a camina bēruánxa 'inun 'ē caxunti 'ain. Italianuax ucē unicamanribi ca mitsu bēruánxmi 'inun mitsu camia.

²⁵Nucēn Papa Diosan nuibaquin 'aquincēxmi chuámarua 'aish bucuti cana cuēēnin. Ashi.

SANTIAGONĖAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Aín menuma 'icē judíos unicama Santiagonēn quirica cuēñeoxuan

1 ¹Ėx cana Santiago, an Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristonēn cacēsabi oquin ñu 'acē 'ain. Israelnēn bēchicē mēcēn rabē 'imainun rabē aín rēbúnqui 'aíshmi bētsi bētsi menu tsóti cuan 'icē cana mitsu ēñē quirica buánmin.

Nucēn Papa Diosan sinánmicē 'aísha aín unicamax bētsi sinánñu 'iti

²Ėn xucéantu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa ñu cara mitsumi 'icēbēbi camina upí oquinshi sinani cuēñti 'ain. ³Camina 'unanin, usai 'i bēñēquinma tanshiquin camina uisa ñu cara 'icēbēbi bēñētima upiti Jesucristomi catamēti 'unánti 'ain. ⁴Mitsux usai 'inux camina ēñma Jesucristomi sinani uisa ñu cara 'icēbēbi masá nuitutima ami catamēcanti 'ain.

⁵Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncēma 'ixun camina Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucácēxun ca an mi usaími 'iti 'unánmiquin cushiotti 'icēn. An ca an a ñucácē unimi nishquinma cuēñquin upí oquin 'unánmia. ⁶Ixunbi camina —Nucēn Papa Diosan sapi ca 'ēn cacēxun cuatima 'icē —quixun sinánquinma, —an ca asérabi 'ēn cacēxun cuati 'icē —quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara 'ē 'aquinti 'icē, cara 'ē 'aquintima 'icē quixun sináncē uní ax ca suñun bēcacēxa parúnpapa amami amamiqui tucánquicēsa 'icēn. ⁷Mitsux usa 'ixun camina Nucēn Papa Diosan ca 'ēn bana cuatia quixun sinántima 'ain. ⁸Usaquin sinánbēquincē unix ca an sináncēsabi oi 'ima cēmēbēquinia.

⁹Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscē 'iaxbi Jesucristomi catamētia, Nucēn Papa Diosan 'aquincēx bēráma 'iásama 'icē, ax ca cuēñti 'icēn.

¹⁰'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamēti ñuñumaibi cuēñti 'icēn. Axa ñuñuira uní ax ca ro uáxa upíira upí 'itancēxbi aín upí bēñētishi nētécēsaribi 'icēn. ¹¹Barin uruquin pēcaquin xarocēx ca ro uá chushia. Usari 'i ca ro uá rēucuti aín upí nētētia. Usaribiti ca ñuñu uní ax curfquĩñuira 'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icēn.

Uisa ñu cara 'icēbētanbi Jesucristomi catamēti ēñtima

¹²An uisa ñu cara 'icēbēbi bēñēquinma tanshiquin Jesucristomi catamēti ēñcēma unicama a ca usaía ax ami sináncē unicama 'iti ñuía quiásabi oquin Nucēn Papa Diosan aín nētēnu abē 'aish chuámarua 'aish cuēñun 'imiti 'icēn.

¹³ Usa 'ain ca ui unin cara 'atima ñu 'ati sinania, a unin —Nucën Papa Diosan ca usaquin 'anun 'ë sinánmía —quixun sinántima 'icën. Nucën Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun sinánmitima 'icën. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icë unibi 'atima ñua 'anun sinánmima. ¹⁴ Unían ñu 'atima 'acë ax ca Nucën Papa Diosan 'amicëma 'icën. Abi aín sinan 'atima 'ixun ca usoquin 'aia. ¹⁵ Usaquian sináncë cupí ca unin ñu 'atima 'aia. Ñu 'atima ënquinma amiribi amiribi 'ai 'uchacë cupí ca bamai Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën.

¹⁶ 'Ën nuibacë xucéantu, uinu 'icë unínbi paráncë camina 'icantima 'ain. ¹⁷ Camabi uisa ñu cara upí 'icë, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an bari, 'uxë, 'ispa acama unio, an camabi uni 'ináncë 'icën. A ñucamaxa bënamëanan bëanquicë 'aínbi ca Nucën Papa Dios axira usabi 'iá 'aish usabi 'icën. ¹⁸ An ca unían aín bana ñuixuncëxun cuatínu ainan 'inun nu 'imíaxa, nux pain 'icë cupía raíri uníxribi Jesucristomi catamëcë 'aish camabi ñu an uniosamaira 'inun.

Asérabi Jesúsmi catamëtia usai uni 'iti bana

¹⁹ 'Ën nuibacë xucéantu, usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun mitsun unían bana ñua upí oquin pain cuati 'ain. Cuati camina mitsux munu pain sinántancëx bananan bënëtishi nishtima 'ain. ²⁰ Axa nishcë unix ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'ima. ²¹ Usa 'ain camina ñu 'atima 'aisamaira oquinmi mitsun 'acë a ëanan uisa ñucama cara 'aisama 'icë ënti 'ain. A ënquin camina ami cuacë Nucën Papa Diosan bana a mitsun nuitu mëu raca-naquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacë bana ënéxa quicësabi oquin, Jesucristomi catamëcë 'ixun, 'acë 'aish camina Nucën Papa Diosnan 'inux iécanti 'ain.

²² Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí oquin sinánquin a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. Usoquin 'acëma 'aish camina —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun sinanibi cëmëcë mitsux 'iti 'ain. ²³ Axa Nucën Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a bana isi ax quicësabi oi 'icëma uni ax ca an aín bëmánan espëjonën iscë unisaribi 'icën. ²⁴ —Uisa carana 'ai —quixun istancëxbi ca mënócatima manúquiani usabi cuania. ²⁵ Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncë uni, ax a bana quicësabi oquin ënquinma 'acë 'aish chuámarua tani cuënti 'icën. A banax ca anúnu upí 'ianan, ñunshin 'atima cuëncësabi oi 'ima Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inux iéti a 'icën.

²⁶ Ui unix cara —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuacë 'ai —quibi sinánxmaishi 'aisamairai banaia a unix ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ima cëmëia. ²⁷ An Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'acë unin ca ësaquin 'ati 'icën: Papañuma titañuma tuácama 'imainun casunamëcë xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia isquin ca 'aquinti 'icën. 'Aquianan ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë menu 'icë ñuishi sináncë unin 'acësaribi oquin ñu 'aisama 'atima 'icën.

Raíri unishi nuibanan raíri 'atimotima

2 ¹ 'Ën xucéantu, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi upí, ami cata-mëcë 'ixun camina raíri unbëishi nuibananquin raíri uni timatima 'ain. ² 'Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni axa upiti mënócanan, upí chupa pañuanan, curi

manë mēnuax, anu mitsux timécēnu atsínmainun ca ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax atsínti 'icēn. ³Atsiniami mitsun ñuñu uni a upí oquin biquin: Anu tsóti upí ěnu ca tsót quixun canan ñuñuma uni aribi: 'Iisa tani nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama 'icēn. ⁴Usoquin 'aquin camina camabi uni sēnēn nuibaquinma 'atima sinánñu 'ixun raírishi nuibanan raíri uni 'atimoin.

⁵Ěn nuibacē xucéantu, 'ēn mitsu camainun ca cuat. Nucēn Papa Diosan ca axa ěnē menuax ñuñuirama unicama a caísia, atúxa ami upiti catamécē 'ianan aín nētēnu abē 'inun, an nuibacē unicamax ca usai 'iti 'icē quiáxa aín bana quicēsabi oquin. ⁶Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma uni a —'aisama ca —quixun timaquin rabínmin. Ñuñuira uni an ca mitsu paránquin ñu mēēmianan tēmēramiquin mitsumi manánquin, an uníxa ami bētsi uni ñui manáncēxun cuacē uninu buania. ¿Atux cara usama 'ic? ⁷Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicē a ñui 'atimati banaia. ¿Atux cara usama 'ic?

⁸Aín bana raírinēxa quicēsai 'icēsamaira oi a bana quicēsai 'iti Nucēn Papa Diosan banax ca ěsai quia: “Mixmi upiti bērúancacēsari bi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain”. A bana quicēsabi oquin 'acē 'ixun camina mitsun Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ain. ⁹Usa 'aínbi camina mitsun, raíri unishi nuibanan raíri uni nuibacēma 'ixun, 'uchaquin Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo quicēsabi oquin 'aiman. ¹⁰Ěsa ca. An camabi aín bana cuēñēo quicēsabi oquin 'aquinbi Nucēn Papa Diosan bana achúshi quicēsa oquin 'acēma uni, an ca camabi Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo quicēsa oquin 'acēmasa 'aish 'uchaia. ¹¹Nucēn Papa Dios axa “Min xanuma 'ain camina xanubē 'itima 'ain” quiá, axbi ca “Uni camina 'atima 'ain” quiacēxa. Usa 'aínbi ca an aín xanuma 'ain, xanubē 'iquinmabi uni 'acē uni an Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'aima. ¹²Usa 'aínbi camina mitsux Nucēn Papa Diosan, anun camabi unían ñu 'acē isti nētēn, mitsux caramina Jesucristomi catamēti axa cuēēncēsabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi bananan upíshi 'iti 'ain. ¹³Anúan an camabi unin ñu 'acē isti nētē anun ca Nucēn Papa Diosan, an bētsi uni nuibaquin 'aquincēma unicama a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. Usonan ca an bētsi uni nuibaquin 'aquincē unicama ashi uisabi otima 'icēn.

Jesucristomi catamécē 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

¹⁴Ěn xucéantu, an “ěx cana ami catamēti Jesucristonan 'ain” quiquinbi, Jesusan bana quicēsabi oquin upí ñuishi 'acēma uni ax ca aín bana ñancáishi 'icēn. ¿Usa unix cara Jesucristonan 'aish iēti 'ic? Ca 'itima 'icēn. ¹⁵Ěsa ca. Axa Jesucristomi sináncē uni, bēbu 'imainunbi xanu, chupañuma 'ianan a piti ñuñuma isquin, ¹⁶sapi camina mitsu achúshinēn cati 'ain: Bērúanx ca cuantan, mina matsi ca mapút, pucháquin ca pit quixun. Usaquin caquinbi añu ñubi 'ináncēma 'aish camina min bana ñancáishi 'aish banáinshi quicē 'ain. ¹⁷Usaribiti ca uni Jesucristomiisa catamētia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincēma 'aish asérabi Jesucristomi catamécēma 'icēn.

¹⁸Unin sapi ca uni itsi cati 'icēn: Mixmi Jesucristomi cana catamēti quimainunbi cana 'ēn upí ñu 'ain. Mixmi —Jesucristomi cana catamēti — quicēbētanbi cana minmi upí ñu 'aia iscēma 'ixun asérabi camina usa 'ai quixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ēn ñu upí 'acē 'ixun mi ismiti 'ain, 'ěx

cana asérabi Jesucristomi catamécë 'ai quixun. Usaía a uni quicë ax ca asérabi 'icën. ¹⁹Mín camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun sinanin. Usaquin sinánti ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë 'aínbi ca ñunshin 'atima-camanribi —usa ca —quixun 'unani ami racuëtan bamai bërëruia. ²⁰¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman, Jesucristomi cana catamëti quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish ca a uni Jesucristomi catamécëmasa 'icën? ²¹Ësa ca. Nucën rara, Abraham, an ca Nucën Papa Dios rabinuxun an cacësabi oquin aín bëchicë Isaac 'ati mëníocëxa. Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax quiacëxa. ²²Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí camina 'unanin, Abrahamnëx ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamécë 'iacëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi oquin 'acë 'aish ca Abraham asérabi ax 'icësa-maira oi Nucën Papa Diosmi sináncëxa. ²³Nucën Papa Diosan bana cuëñëo axa a ñui quicësabi oi ca Abraham 'iacëxa, ësaí quicë: “Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca Abraham ami catamëacëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx Abraham upíira uni 'iacëxa”. Usa 'icë ca Abraham unin, Nucën Papa Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.

²⁴Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ami sináncë cupíshima, ami sinánquian ax cuëñcësabi oquin ñu upí 'acë cupíribi, uni —ax ca asérabi upí 'icë —quixun isia. ²⁵Usaribi oquin ca Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia Israel uni rabé Jericó ëmanu 'icë unicaman 'atin rabanán, aín xubunu unëxun bëtsi bain cuantánun xucë, a cupí Nucën Papa Diosan upí isacëxa. ²⁶Cananuna 'unanin, bamatancëx ca bëru ñunshínñuma 'aish uni aín nami ñancáishi 'icën. Usaribi ca uni ax isa Jesucristomi catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish, aín banax ñancáishi 'icën.

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

3 ¹Ën xucëantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesucristomi catamécë unicama 'unánmicë uni 'itima 'ain. Camina 'unanin, usa uni 'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raíri unicama 'acësamaira oquin 'uchocë 'iti 'ain. ²Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati banacëma uni ax ca asérabi upí uni 'icën. A unin ca 'atimati banatisa tanquinbi tënëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima 'ati cara sinania, abi tënëti 'icën. ³Ësa ca. Caballo niquinquin cananuna anun nitsinanánbi anun buinati itsi aín cuëbínu təcërëcain. Usoxun cananuna nun cuëñcësa oquin niquínti 'ain. ⁴Usaribi ca manë nunti 'icën. Chaira 'icëbi ca suñun bëcaquin buania. Usa 'icëbi ca an niquincë unin, uinu cara cuainsa tania ami oquin anun chibíti axa chairama 'aínbi anúinshi puntëbianquin buania. ⁵Usaribi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu nun cuëbí 'aínbi cananuna uisa ñuishi ñui cara, anun banain. Tsi chamaratsu bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë rëquiquiani chaquin cëñuia. Usaribi oquin ca nun anáxa chamará 'aínbi uisa banaratsu cara unin uni itsi ñuiabi, a bana chanioquin tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun. ⁶Tsi chamaratsu usaribi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan banacë, ax 'icën. Chamaratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati banati 'ain. Usai banacë cupí nun sinánribi 'atima 'ixun cananuna ñu 'atimaribi 'ain. Usa 'ixun ca anúnu 'atimati banacë 'ixun nun bamati nëtë utámainun usabi nu 'imiti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uni 'atimati banati sinánmia.

⁷Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu 'imainun men niriçë ñuina 'imainun baca mëu 'icë ñuina a camabi aín cuëñcësa oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia. ⁸Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati banati ashi tënëtima 'icën. Usa 'ain ca uni usabi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unin bana anun uni bamati muca rosaribi 'icën. ⁹Nun ana anúnu banacë, anúnbi cananuna Nucën 'Ibu Dios rabin, anúnribi cananuna uni, a Nucën 'Ibu Diosan asaribi oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati banaquin ñu cain. ¹⁰Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin. Rabianan cananuna nun cuëbitan 'atimati banain. 'Ën xucéantu, usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¹¹¿Anuaxa me mëúciax 'unpax chiquícë, anuax cara bata 'unpax 'imainun muca 'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën. ¹²'Ën xucéantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. ¿Uvasnënrabi cara higueranën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. Usaribiti ca anuaxa me mëúciax 'unpax chiquícë anuax tashiñu 'unpáxbëbi bata 'unpax utima 'icën. Usaribiti cananuna nun cuëbitan Nucën Papa Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncë 'iti bana

¹³Micama uinu 'icëx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin bana cuacë 'ain camina cëruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain. Usaquinmi 'aia isquin ca —a unix ca asérabi sinánñu 'ianan upí oquin bana cuacë 'icë —quixun unin 'unánti 'icën. ¹⁴Usa 'aínbi camina mitsux unimi nishcë 'ianan uni itsimi sinánanima nutsi mixëshi ñuñu 'iti cuëñcë 'ixun, rabiácáquin —'ëx cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sináncë 'aish ca min bana cëmëcë 'icën. ¹⁵Usaquin sináncë unix ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma 'icën. Ax ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa 'icën. Nunshin 'atimanën sinánmicë ca usa uni 'icën. ¹⁶Axa nishanan ami sinanima uni itsimi nutsianan axëshi ñuñu 'iti cuëñcë uni an ca upí oquin sináncëma 'ixun camabi 'atima ñu 'atishi sinania. ¹⁷Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinánmicë unin upí oquinshi sinánquin upí ñu 'aia. Ca unibë nishananquinma nuibanquin bëtis unían cacëxun cuaquin upí oquin bana sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia. Usa unin ca cëmëma 'ixun paránanquinma aín quicësabi oquin 'aia. ¹⁸Axa unibë nishananima upitishi banacë unicama an ca chuámarua 'ixun upí ñuishi 'aquin uni raíriribi chuámarua 'inun 'imia.

An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicamasaribi 'itima bana

4 ¹¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin? Mitsúnbi bëtis bëtis ñu 'atimaquin sinani camina usai 'icanin. ²Mitsun cuëñcë ñu bicasi bënëquinbi bicëma 'ixun camina binuxun ami nishquin uni itsi 'acësa 'ain. Usa 'ixun bëtis uni 'icësaribiti ñuñu 'iisa tani bënëquinbi bicasmati camina nishananan mëëananin. Usai 'iquinbi camina Nucën Papa Diosmi ñucácëma cupí mitsun cuëñcë ñu bitsiman. ³Ñucáquinbi camina ami ñucácë ñu a bitsiman, ax cuëñcësabi oquinmami mitsux cuëñcësa oquinshi Nucën Papa Dios ñucácë cupí. ⁴Nucën Papa Diosmi manúxunmi mitsun cuëñcësa oquinshi 'aia cana ësaquin mitsu cain: ¿Mitsun caramina 'unaniman, ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë upíma 'icë quixun? Uinu 'icë unin cara ënë menu 'icë ñuishi sinania ax ca ainanma 'aish Nucën

Papa Diosmi nishcësa 'icën. ⁵Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia: “Nucën Papa Diosan ca ainan 'icë nu ñuñiaia. Usa 'ain ca an nubë 'inun nu 'inancë aín Bëru Ñunshin Upí ax bëtsi ñu 'aquinmanu ax cuëncësa oquinshi 'ati cuëñia”. A banax ca asérabi 'icën. Usa ca ax 'icë quixunu 'unánti oquin ca Nucën Papa Diosan aín uni usoquin cuënëomiacëxa. ⁶An nu sinánmicë ñuishi nun 'anun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquintancëxun nuibaquin nua 'aquincë usamaira oquin 'aquintécënia. Usa 'ain ca aín bana ësai quia: “Nucën Papa Diosan ca axa rabícë unicama a timanan axa —'ëx cana usa 'ai —quix rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia”. ⁷Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamëti ax cuëncësabi oishi 'iti 'ain. Usai 'iquin camina ñunshin 'atimanëan 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancëxunbi a ñu 'ati tënëquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanën ubfoquinma mitsu ënti 'icën. ⁸Asérabi upiti ami sinani Nucën Papa Diosbë banaquin camina an nuibaquin sinánmicëxun, ax ca mitsubë 'icë quixun mitsun nuitu mëu upí oquin 'unánti 'ain. An ñu 'aisama 'acë unicama, cana mitsu cain: Unia aín mëcën chuañuma 'inun mëchucacësaribiquin ca min sinan upí 'inun min ñu 'atima 'acëcama ën. —Nucën Papa Diosnan cana 'ai —quicë 'ixunbi ainanma unicaman 'acësaribi oquin ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucën Papa Dios cuëncësabi oíshimi 'inun. ⁹—Nucën Papa Dios cuëncësabi oi cana 'ima —quixun sinani ca masá nuituti 'in. Cuëñi cuaicë 'aíshbi ca a ëni masá nuituti bëunan mëscut. Chuámarua taními cuëncë a ëni ca masá nuitut. ¹⁰—'ëx cana an iscëx 'aisamaira 'uchañu 'ai —quixun sinánquinmi cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsun 'uchacama téréñquin upíra 'aíshmi cuëñun mitsu 'imiti 'icën.

Ñuiquin uni itsi 'atimotima

¹¹Ën xucéantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncë 'aish camina axribia ami sináncë unicamabë ñuianantima 'ain. Axa abëa Jesucristomi sináncë uni ñui —ax ca 'aisama 'icë —quicë uni ax ca —Nucën Papa Diosan banax ca 'aisama 'icë —quicësa 'icën. Usai qui camina mitsux Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë quicësa 'ain. ¹²Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi, Nucën Papa Dios, ashi 'icën. A bana 'inan 'ixun ca unin cara a bana quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun ca axa xëñibua 'aínbi abë 'iti unicama a iémianan axa abë 'itima unicama a xëñibua 'aínbi abë 'itimoquin ënti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina minmi uni itsi 'atimonun mix aña 'ain?

Uisai caranuna iméishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

¹³Ënë banaribi 'ën mitsu camainun ca cuat. Micama rafrinëx camina ësai quín:

—Bërí cuanima cananuna iméishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Cuanx bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu 'iquin ñu bitancëxun maruquin 'itsa curíqui biti 'ain. ¹⁴Usai quiquinbi camina uisai caramina iméishi 'iti 'ai quixun 'unaniman. Uisa cara nun tsóti 'icë cananuna 'unaniman. Ax ca 'ibútancëxa curu nètë bënëtiishi nètécë usaribi 'icën. ¹⁵Usai quima camina ësai quti 'ain: Nucën 'Ibu Dios cuëncëbë, bamacëma 'ixun cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain. ¹⁶Usa 'aínbi camina mitsux —'ënbi cana usaquin ñu 'ati

'ai —quiaux cērúanan rabbitin. Usai 'iti ca 'aisama 'icēn. ¹⁷Ēsa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icē quixun 'unánquinbi usaquin 'acēma uni ax ca 'uchaia.

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icē quicē bana

5 ¹Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'ēn cacēxun cuati 'ain. Mitsúxmi 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'aish, a cupí tēmēratí sinani camina masá nuituti inti 'ain. ²Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca chēquiisa 'icēn, mitsun chupa upfburibi ca nacuaxan piisa 'icēn. ³Mitsun manē ñu curi 'acē 'imainun manē uxua 'acē, mitsun curíquicamaribi ca puibuisa 'icēn. Usa 'aish ca a ñucama chēqui nētēti 'icēn. Tsin nēncēxa ñu nētēcēsa usaribitia mitsun ñucama nētēmainun camina mitsúxribi tēmēratí 'ain. Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti 'urama 'aínbi camina ñuñu 'itishi sinánquin mitsunainshia 'inun ñu bucúnruan. ⁴An mitsu naēnuxun ñu mēēxuncē uni camina cupíocēma 'ain. Cupíocēma 'aish ca mitsu ñui banaia. Usaquian mitsu ñuia ca ángelcaman 'apu, Nucēn 'Ibu Dios, an cuaxa. ⁵Ēnē menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux cuēēncēsabi oi 'ian. Usa 'aish camina aín 'ibúan 'aracacē ñuina anun 'ati nētē sēnēncēbētan 'anuxun rēracamicēsa 'ain. ⁶Mitsun camina 'uchañuma unibi 'uchoquin 'an. Usoquinmi 'acēxunbi ca atun mitsu cupicēma 'icēn.

Uisai cara ñu 'icēbēbi bēnētima Nucēn Papa Diosbē banati

⁷Ēn xucēantu, Nucēn 'Ibu Jesucristo utámainun camina tēmēraibi bēnēquinma anúan uti nētē caínti 'ain. An ñu 'apacē unin ca ñu 'apátancēxun anun aín bimi bití nētē sēnēntamainun cainia. Usa 'ixun ca mitabutancēxa sēnēncēbētan ñu 'apátancēxun bēnēquinma canitancēxuan tuaia aín bimi binuxun cainia. ⁸Usaribi oquin camina mitsun, —Nucēn 'Ibu Jesucristo anun utēcēnti nētē ca 'urama 'icē —quixun sinánan masá nuituti bēnētima cuēēnquin caínti 'ain. ⁹Ēn xucēantu, Nucēn Papa Diosan anun camabi uni aín nuitu 'unánquin uisoquin cara ñu 'axa quixun isti nētē 'urama 'ain, camina mitsúxmi an 'uchocēma 'inun, uni raíribē ñuianani nishanantima 'ain. ¹⁰Ēn xucēantu, camina an Nucēn 'Ibu Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama 'iásaribiti 'iti 'ain. Atun ca tēmēraquinbi bēnēquinma tanshiacēxa. ¹¹Uicaman cara tēmēraquinbi bēnēquinma tanshitia ax ca upí oquinshi sinani cuēēnia quixun cananuna 'unanin. Mitsun camina Jobnēxa 'aisamaira tēmēraibi Nucēn 'Ibu Diosmi catamēa a bana ñuia cuan. Cuacē 'ixun camina 'unán-canin, uisaira oquin cara Nucēn 'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincē 'ixun a uni 'aquiancēxa quixun.

¹²Ēn xucēantu, bētsi banacama cuaquinbi camina ēnē banaira sinánti 'ain. Mitsux camina mitsun bana isa asérabi 'icē quixun unin cuanun —naitanbi cuamainun cana mi cain —quianan —menbi cuamainun cana mi cai —quitima 'ain. Uisa ñubi cara, a ñui camina —cana asérabi mi cai —quiaux quitima 'ain. Usai quima camina asérabi banáinshi banati 'ain, Nucēn Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.

¹³Micama uinu 'icēx caramina masá nuituti bētsi sinani camina Nucēn Papa Diosbē banati 'ain. Micama uinu 'icēx caramina cuēēni chuámarua tani camina Nucēn Papa Dios rabi cantati 'ain. ¹⁴Uix cara ñucē 'icē, anribi ca Jesucristomi catamēcē unicaman cushicama camiti 'icēn, xēni ron 'aquian,

an pëxcunun Nucën 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun. ¹⁵ Asérabi ca an ënë uni pëxcuti 'icë quixun sinánquinmi a ñucáxuncëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ñucë uni pëxcuti 'icën. Pëxcüanan ca aín 'uchacama tērénxunti 'icën. ¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncë a ñuixuananquin abëmi Jesucristomi catamëcë uni raíribë mia usa ñucama mëníoxunun Nucën Papa Dios ñucáxuananti 'ain. Upíra oquin sinánquin ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan upí oquin uni 'aquinti 'icën. ¹⁷ Elías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, an ca nusaribi uni 'ixunbi 'uía 'ibuaxma 'inun Nucën Papa Dios ñucácëxa. Usa 'ain ca an ñucácësabi oi rabé 'imainun achúshi baritia, 'imainun achúshi mēcën 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibuama 'icën. ¹⁸ Usaía 'icëbëtan Nucën Papa Dios amiribishi ñucátëcëncëbëa, 'uí 'ibútëcëncëbë ca menu 'icë ñucama cotëcëni bimiacëxa.

¹⁹ 'Ën xucéantu, micama achúshinën Nucën Papa Diosan bana ëncë 'icëbi bëtsi uni sinanamiquin ami catamëtëcënun 'imicëbëtan, ²⁰ camina 'unánti 'ain, ui unin cara usoquin uni 'uchañu 'icëbi sinanamia, an ca a uni Nucën Papa Diosnan 'inun iécë 'ianan aín 'uchacama tērëncë 'inun 'imiti 'icë quixun. Ashi, Santiago.

PEDRONĒAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Axa bëtsi bëtsi menuax Jesucristomi catamëcë
unicama Pedronën quirica cuëñöoxuan

1 ¹Ëx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. Mitsun nētēnuax bëtsi bëtsi menu tsóti cuan 'aíshmi Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nētēcamanu 'icë cana ëñë quirica mitsu buánmin. ²An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísaçëxa. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxmi ainanshi 'aish ax quicësabi oi 'inun mitsu 'imianan ca Jesucristo bama cupí mitsun 'uchacama tērēnquin mitsun nuitu upí 'imiäxa. Usaími mitsux Nucën Papa Diosan nuibacëx 'icësamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuëñin.

Usai 'itia unin ñuia

³Nucën Papa Dios, ax Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan aín Paparibi, a cananuna rabiti 'ain. An ca nu nuibaquin bamaxbia baísquia Jesucristo an nun 'uchacama tērēncëxnu bacéntēcēncësa 'aish, ainan 'inun nu 'imiäxa, ëñë nētēnuax ainan 'aíshnu aín nētēnuribi 'inun. ⁴Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi aín nētēnu abë 'itioquin mēñócëxa. A nētēnuax ca uisa ñubi, ëñë nētēnuax 'icësari chëquianan cēñútima 'icën, anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'icën. Usabi ca xēñibua 'aínbi 'iti 'icën. ⁵A nētēnu 'iisama pain 'aíshmi ëñë nētēnuaxbi ami catamëtia isquin ca Nucën Papa Diosan aín cushínmi ñu 'atima 'aíma upíshi 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia, an mēñósabi oími Jesucristoa utēcēncëbë aín nētēnu abë tsónun.

⁶Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icëbëbi bēñëtima cuëñin, ëñë menu 'aish tēmëraibi. ⁷Ëñëx ca ësa 'icën. Asérabi cara curishi 'icë isnuxun ca unin curi tsi rëquirucënu xaroquin tania. Usaribiti camina mitsux caramina ami catamëcë 'ai quixun isnuxun Nucën Papa Diosan tancë 'iti 'ain. Curi 'aíshbi ca cēñúti 'icën. Usa 'aínbi camina tēmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëquin ëncëma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Usaquin tancëxbimi asérabi ami catamëti 'ain ca utēcēnquin Jesucristonën —asérabi 'ënan 'aish camina 'ëbë 'aish cuëñti 'ai —quixun mitsu cati 'icën.

⁸A isúnmabi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa 'ain camina a isaxmabi ami sinani chuámarua tani cuëñinra cuëñin, anúnmi uisairai caramina cuëñi quixun nu ñuixunti bana 'aíma 'aínbi. ⁹Ami catamëcë cupí ca mitsun 'uchacama tērēncë 'iananmi ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iémiäxa.

¹⁰ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ca —Nucën Papa Diosan ca aín 'uchacama tērēanan uni ainan 'inun iēmīti 'icë —quixun cuēñeoquinbi uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánma 'icën. 'Unáncatsi quiax ñucacanáquin Nucën Papa Diosan bana amiribi amiribi isquinbi ca 'unánma 'icën. ¹¹ Cristo ēñē menu ucēma 'aínbi ca aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'unáncēxa, tēmērax bamatancēx baſquitancēx ca Cristo aín Papasaribi 'Apu 'aish abē tsóti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icë quixun 'unántisa tanan uínsaran cara uti 'icë quixun 'unántisa tancēxa. ¹² Usai Cristo 'itia Nucën Papa Diosan 'unánmicēxun ca atun isquinmabi, atun rēbúnqui 'ixun cananuna nun a ñucama isnuxun 'ai quixun 'unáncēxa. A bana Cristo ñui quicë, a ca a Nucën Papa Diosan naínua xucë aín Bēru Ñunshin Upitan 'amicēxun aín unicaman mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamaribi uisai quicë cara quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamēcë uníxa usai upí 'iti bana

¹³ Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani ax quicēsabi oi 'iti 'ain. 'Iquin camina Nucën Papa Diosan ca abēmi aín nētēnu 'iti mēñócēxa quixun sinani cuēñequin Jesucristo anun uti nētē caín̄ti 'ain. ¹⁴ Ainan 'ixun ax quicēsabi oquinsh̄i ñu 'aquin camina bēráma Jesucristomi catamēquin Nucën Papa Dios 'unáncēma 'ixunmi cuēēan ñucama 'atēcēntima 'ain. ¹⁵ Nucën Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi 'icën. Usa 'ain camina mitsúnribi añu 'uchabi 'atima 'ain. ¹⁶ Ēsai ca Nucën Papa Diosan bana cuēñeo quia: “Ēx uisa 'uchañumabi 'aish upíra 'ain camina mitsúxribimi upíra 'inun uisa 'uchabi 'atima 'ain”.

¹⁷ Nucën Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun isia. Usa 'ain camina mitsun —Nucën Papa Dios ax ca 'ēn Papa 'icë —quixun sinani aín nētēnu 'inux ēñē nētēnu pan 'iquin ñu 'atima 'atimi racuéquin upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁸ Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmi usaribi oquin sinaniabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iēmiquin mitsu Jesucristomi sinánmiāxa. Camina 'unanin, curi 'imainun curíqui 'imainun bētsi ñucama axa cēñúti a cupíbi ca Nucën Papa Diosan mitsu iēmīcēma 'icën. ¹⁹ Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisafbi 'icēma carnero aín upíra rēmia 'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacë a cupí mitsun 'ucha tērēnquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iēmīaxa. ²⁰ Cristo ca usai 'iti 'icë quixun ca camabi ñu unioisama pain 'ixunbi Nucën Papa Diosan mēñócēxa. Usaquian mēñó 'ain ca aín uti nētē sēñécēbēishi usai 'inux Cristo ēñē menu uacēxa, mitsúxmi ami catamēnun. ²¹ Usa 'ain camina an Jesucristo bamacēbi baſquitancēxun aín nētēnu abē 'inun 'imicë cupí ami sinanin, Nucën Papa Dios an ca asérabi ax quicēsabi oquin mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani.

²² Aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx Jesucristomi catamēti ax cuēñēcēsabi oi 'iquin axa mitsux 'icēsaribiti Jesucristomi catamēcë unicamabē upiti nuibananuxun camina ñu 'atima 'ati ashiquin ēan. Usa 'aish camina bērí 'icēsamaira oi asérabi cuēñequin upí oquinra sinani atubē nuibananti 'ain. ²³ Unishi 'inuan aín titan tuacë 'aish ca uni bamaia. Usa 'aínbi ca axa xēñibua 'aínbi usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucën Papa Diosan mitsu bacēntēcēncēsa 'imiāxa. ²⁴ Nucën Papa Diosan bana cuēñeo ca ēsai quia:

Basix ca upí 'itancëxbi chushia. Ro uax ca upíra 'itancëxbi tiriqúi nētētia. Usaribiti ca camabi uni bamai aín upí nētētia. ²⁵ Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan bana xēnibua 'aínbi usabi 'ia.

Ēnē banax ca — Jesucristomi catamēti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icē — quixuan aín unicaman mitsu ñuixuncē a 'icën.

2 ¹ Usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun ñu 'atimacama, cēmēti, uni paránti, nutsiti, unibē ñuiananti, acama ėnti 'ain. ² Bērí bacēncē tuacēn ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati cuēēnia. Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unánti cuēēnti 'ain, ainan 'aish aín cuēēcēsabi oquin 'ai ami cushicē 'inuxun. ³ Usai 'i camina Nucën 'Ibu Diosmi sinánquin ax ca asérabi upí 'icē quixun 'unáncē 'aish aín bana 'unánti cuēēnti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxássa

⁴ Usa 'ain camina axa bamatimoi tsócē, Jesucristo, a sinani ami catamēti 'ain. Judíos unían cuēēncēma 'aishbi ca anun cuēēnquin Nucën Papa Diosan iscēx ax upíra 'icën. Unían xubu 'aquin maxax upí ami xubu raroti caíscē usaribi ca Jesucristo 'icën. ⁵ Usa 'ain camina mitsux a xubumi bucúnrucē maxássa 'ain. Jesucristomi catamēcē 'aishmi asaribi upí 'inun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiixa. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí mitsubē cupí bētsibē bētsibē nuibanani, bētsin sináncēsaribi oquin sinani achúshisa 'ain. Usa 'ixun camina Jesucristo cupí ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuēēcēsabi oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti 'ain. ⁶ Nucën Papa Diosan bana cuēñeo ax ca ėsai quia:

'Ēn cana maxax upí nancēsa oquin uni achúshi, Sión cacē matá me anua Jerusalén 'icē, anua 'inun 'imíti 'ain. Unían xubu 'anuxun maxax upí ami xubu raroti caíscē usaribi oquin 'ĕn caíscē ca ax 'icën. Axa ami catamēcē unicaman ca isti 'icën, an ca asérabi ax quicēsabi oquin atu 'aquinia quixun.

⁷ Ami catamēcē 'ixun camina mitsun anun cuēēncē ñu upí sináncēsamaira oquin a sinánti 'ain. Mitsux usai 'icēbēbi ca axa ami catamēcēma unicamax Nucën Papa Diosan bana cuēñeo ėsai quicēsa 'icën:

An maxax xubuacē unían bitancēxun a cuēēnquinma racáncē 'aishbi ca a maxax bērf amia xubu cushicē 'icën, itá upímia xubu cushicē usaribiti.

⁸ Imainun ca Nucën Papa Diosan bana ėsai quia:

A maxáxmi ca uni raírinēx tatíqui chacátí 'icën, a maxax chami chacati ca nipacēti 'icën.

Maxax ñui quicē 'aishbi ca a bana Cristo ñui quicē 'icën. An Jesusan bana cuaquinbi asérabi ami catamēquin aín bana quicēsabi oquin 'acēma ax ca uni maxáxmi tatíqui nipacēcēsaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icē quixun ca Nucën Papa Diosan bēráma 'unáncēxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicē bana

⁹ A unicama usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa 'ain. Usa 'ixun camina ax cuēēcēsabi oquin 'anan aín unicama a ñucáxunin. Camina an 'imicēx upí 'aish aín uni 'ain. Usa 'ixunmi a rabiquin an 'acē ñucama camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun

caísacëxa. Mitsux bërâma bëânquibucënu nicësa 'iá 'aíshbi camina bërí an 'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain. ¹⁰Bërâma Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi camina mitsux bërí aín uni 'ain. An ca mitsu nuibaquin 'aquinti 'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsun 'uchacama tērēnxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iti bana

¹¹Ën nuibacë xucéantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios mitsun 'Apu 'ain ca aín nētëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain camina ënë menu 'aish unia aín menumabi 'icësaribi 'ain. Usa 'aish camina anbia 'atimaquin sináncë cupía 'atima ñu 'acë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa Diosbë upí 'ima. ¹²An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman isnun camina mitsux upitax bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu 'atima 'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati banacë 'aíshbi mitsúnmi upí oquin ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu 'acë isti nētën Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

¹³Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi mitsun 'apucama ënë menua unin 'apu 'imicë, axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. Amiira unicama cushicë 'apucëñunbi, ¹⁴camina an anëcë aín unicaman banaribi tanti 'ain. Atux ca unían uisa ñu cara 'aia mēñonuan 'apun 'imicë 'icën. An 'amicëxun ca atun axa 'uchacë uni usaquin 'atëcēnxunma 'anun castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acë unicama a nuibaquin —mix camina upí 'ai —quixun caia. ¹⁵Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucën Papa Dios cuëñia. Usaquinmi 'aia isi ca an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ixun an upí oquin sináncëma unicama ax mitsumi uisaíbi banatima 'icën.

¹⁶Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuëtima 'ain. Usa 'aíshbi camina —'ëx cana camabi unin iscëx upí uni 'ai —quixun sinánquin amo cēmēanan ñu 'atima unéxun 'ati sinántima 'ain. An asérabi Nucën Papa Dios cuëncësabi oquinshi 'acë unisa camina 'iti 'ain. ¹⁷Camabi uni camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina nuibati 'ain. Nucën Papa Diosmi camina racuëti 'ain. Racuéanan camina mitsun 'apu quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tēmērasaribi oía aín unicamax tēmērati bana

¹⁸Uni ñu mēëxuncë 'ixun camina ami ñu mēëxuncë unían mi 'amicëxun 'aisama tanquinma a 'anúan mitsu cacë ñu a upí oquin 'axunti 'ain. Usaquin camina an mitsu nuibacë unishima, an mitsu nuibacëma uniribi upí oquin ñu 'axunti 'ain. ¹⁹An ñu mēëxuncë unían upí oquin ñu mēëxuncëxunbia an ñu mēëmicë unin 'atimoquin tēmēramicëxunbi ca an uni ñu mēëxuncë unin —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun sinánquin tanshiti 'icën. Usai 'iti ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën. ²⁰Usa 'aínbi ca upí oquin ñu mēëiama, an mitsu ñu mēëmicë unin mitsu 'atimoquin tēmēramicëxunmi tanshitiabi Nucën Papa Diosan mitsu upí isima, mitsun 'ucha cupía usoquin mitsu 'aia isquin. Isanan ca upí oquinmi ñu mēëxuncëxunbia an mitsu ñu mēëmicë unin 'atimoquin tēmēramicëxunmi tanshitia Nucën Papa Diosan mitsu upí isia. ²¹Usaími 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu aín uni 'imi axa. Cristonën ca ñu 'atima 'acëma 'ixunbi mitsu cupí tēmēracëxa. Usaribi oquin camina ñu atima 'acëma 'aish tēmēraqunbi tanshiti 'ain. ²²Cristonën ca uisa ñu 'atimabi

'ama 'icën. 'Anan ca uisaquinbi uni paránma 'icën. ²³Unían ami nishquin ñu cacëxunbi ca usaribi oquin cáma 'icën. Usa 'ixun ca unfan 'atimoquin tēmëramicëxunbi uni —cana mi cupiti 'ai —quixun cáma 'icën. Cupiti sinánquinma ca —'ën Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mēnfoti 'icë —quixun sináncëxa. ²⁴Nun 'uchacama cēñucë 'aishnu amiribishi ñu 'atima 'atēcënima, ñu upíshi 'ai tsónun ca Cristo nun 'uchacama bicë cupí i curúsocënu bamacëxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncësa 'aishbi upí 'inun ca ax 'aisamaira oquin paë tēñëi bamacëxa. ²⁵Carneronëxa 'ibuñuma 'aish 'icësari camina mitsux 'iacën. Usa 'iá 'aishbi camina sinanati Cristomi catamëan. Amia catamēcëxuan aín 'ibun carnero bēruancësa oquin ca an upími 'inun mitsu bēruanquin 'aquinia.

Usai uni aín xanubë 'iti bana

3 ¹Xanucama, mitsuribi cana cain, min bēñéan cacëxun cuaquin 'atimaquin sinanima camina abë upí 'iti 'ain. Usafimi mitsux 'icëbë ca min bēñë, Cristo ñui quicë bana cuaisama tancë 'aishbi, min cacëxmabi upitax 'ia isi sinanati 'icën, ²mixmi upí sinánñu 'aish abë upí 'ain. ³Upíra upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin mēníonan, curi ñun mēníocanan, chupa cupíra cupícë pañutima 'ain. ⁴Usai 'ima camina mitsux upí sinánñu 'aish bētsibë nishananima upitishi banati 'ain. Usai 'ia isquin ca bētsin sinánti 'icën —a xanux ca aín nuitu upí 'icë —quixun. Usai upí 'iti ax cuni ca uisa 'aishbi cēñutima. Usai 'ími mitsux upí 'icë isi ca Nucën Papa Dios cuēñëia. ⁵Usairibi ca an Nucën Papa Dios cuēñcësabi oquin 'aisa tancë xanucamaxribi 'iacëxa. Nucën Papa Diosmi catamëanan aín bana cuaquin ca aín bēñë quicësabi oquin 'acëxa. ⁶Usaribi oquin ca Saran aín bēñë Abraham cuēñcësabi oquin 'anan aín bēñë 'icëbi —'ën 'ibu —cacëxa. Mitsúxribi ñu upíshi 'anan, Nucën Papa Diosmi catamëti, uisa ñu cara 'icëbëbi racuécëma 'aish camina Sara 'iásaribi 'iti 'ain.

⁷Xanuñu unicamaribi cana ësaquin cain, min xanubë camina upí oquin sinani nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima cupíshima, mix 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi catamēcë cupí camina a nuibaquin 'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia isquian Nucën Papa Diosan mitsúnmi a ñucácë bana upí oquin cuati cupí.

Jesucristomi catamëquin upí ñu 'acë cupía ax tēmëracë unicama

⁸Ëñë banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamēcë uni rafrinën sináncësaribi oquin sinani camina atubë nuibananti 'ain, atúxa mitsun xucënsaribi 'ain. Camina bētsibë camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima 'ain. ⁹An mitsu 'atimocë unicama camina cupiquin aribi 'atimotima 'ain. Axa mitsumi 'atimati banacë unimi camina mitsúxribi 'atimati banatima 'ain. Usai 'imi bētsibë nuibanani upitax bucunun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu cáisacëxa. ¹⁰Ësaribi ca Nucën Papa Diosan bana cuēñëo quia:

Ax upitax tsótisa tancë unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan cēmëi banatima 'icën. ¹¹Ñu 'aisama 'ati ënquin ca ñu upíshi 'ati 'icën.

Nishananíma ca unibë upíshi 'iti 'icën. ¹²Usai 'iquin ca 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Diosan ca an upí ñu 'acë unicama bēruanquin 'aquinquin aín bana cuaquin an ñucácësabi oquin 'aquinia quixun. Usa 'ixunbi ca an ñu 'atima 'acë unicama an 'aquinima.

¹³ Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncēxbi ca cēmēi quicē 'iti 'icēn. ¹⁴ Mitsúnmi ñu upí 'acē cupí tēmēraibi camina Nucēn Papa Diosan 'aquincēx cuēēnti 'ain. Mímia uni 'icēxbi camina racuēti masá nuitutima 'ain. ¹⁵ Usai 'íma camina min nuitu mēu —Cristo ca asérabi 'ēn 'ibu 'icē —quixun sinani ami catamēti 'ain. Unin mitsu —uisa cupí caramina Jesucristomi catamēquin abē tsoti sinani —quixun ñucácēxun anun cati bana 'unáncē camina 'iti 'ain. Usa 'ixun camina cēruti rabíquinma upí oquinshi cati 'ain. ¹⁶ A sinani masá nuitunuxun ñu 'atima 'aíma camina chuámashi 'iti 'ain. Usaími mitsux Cristonēn 'imicēx upitax 'ia isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicē unicama —nuxnu quicē bana ax ca cēmē 'icē —quixun sinani rabínti 'icēn. ¹⁷ Axa cuēēncēbēa, Nucēn Papa Diosan uni aín ñu upí 'acē, a cupí tēmērati asábi 'aínbi ca an ñu 'atima 'acē cupía uni tēmērati ax aín 'uchabi 'icēn.

¹⁸ Ax upí 'aíshbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí achúshitishi bamacēxa, unicama ami catamēti Nucēn Papa Diosnan 'inun. Uni 'aish bamatancēxbi aín namibē aín bēru ñunshin 'itēcēni baísquiax ca bētsi 'iacēxa. ¹⁹ Cristo bamatancēx baísquicēma pain 'ixun ca anua bama unicaman bēru ñunshin sipuacēsa 'icē, anu cuanxun bana ñuixuancēxa. ²⁰ Bamacēma pain 'ixun ca a unicaman Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'aisama tancēxa. Noénēan aín manē nunti 'amainun ca unicama aín ñu 'atima 'acēcama ēnun quixun Nucēn Papa Diosan caíancēxa. Caíncēxunbia aín ñu 'atima 'acē ēncēma 'icēa aín patsan bacan cēñumainun ca 'itsamashi ocho uníxēshi manē nunti mēu atsini iēcēxa. ²¹ Nucēn Papa Diosan sínánmicēxa Noé manē nuntinu 'iruax iéasa, usaribiti cananuna nuxribi Nucēn Papa Diosmi catamēti 'unpaxan nashimicē 'aish iētin. Nun namia chuañuma 'inun cananuna nashimicē 'ítima 'ain. Usai 'íma cananuna —Jesucristo baísquia cupía Nucēn Papa Diosan nu upí 'imicē 'aish cananuna nun 'uchacama tērēnce 'aish an iscēx upí 'ai —quixun sinani nashimicē 'ain. ²² Baísquitancēx naínu cuan 'aish ca Jesucristo ax Nucēn Papa Diosbē 'Apu 'aish aín mēqueu 'icēn. Usa 'icē ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara anribi aín bana cuatia.

Nucēn Papa Diosan a 'anun nu 'imicēsabi oquin ñu upí oquin 'ati

4 ¹ Uni 'ixun ca Cristonēn tēmēraquin paē tancēxa. Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnribi camina —sapí cana tēmēraquin paē tanti 'ai —quixun sínánti 'ain. Uin cara Jesucristonan cupí tēmēraquin paē tanxa an ca ñu 'atima 'ai 'uchati ēanxa. ² Usa 'ixun ca axa Jesucristomi sínáncēma unin sínáncēsa oquin sinanima Nucēn Papa Dios cuēēncēsa oishi 'ia, anúan bamati nētēa 'itámainun. ³ Béráma camina axa Nucēn Papa Diosmi sínáncēma unicaman 'acēsaribi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'anan paéanan, paénxun pi sharánan Nucēn Papa Dios rabiquinma unían anbi sínánxun 'acē ñuishi rabiácēn. Usaquin 'aquinbi camina a ñucama ēancēn. ⁴ Usai 'iquinmi atubētan ñu 'atēcēniama oquin ca unin —uisa cupí cara nubē niquinbi nu ēanxa —quixun sínánquin mitsu 'atimaquin ñuia. ⁵ Mitsu ñuiabi ca ax utēcēnquin Cristonēn a unicama 'imainun camabi uniribi, axa bamacēma-cama 'imainun bamacēcamaribi —uisa carana ēnē unicama oti 'ai —quixun isti 'icēn, an 'acē ñucama 'unánquin. ⁶ Usai ca 'iti 'icē quixuan 'unánun ca bamacēma pain 'ixuan unicaman cuanun aín unicaman Cristo ñui quicē bana ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi catamēcē 'aish ca aín unicama, camabi

uni 'icēsaribiti bamati 'aíshbi, Nucēn Papa Dios 'icēsaribiti nētētimoí tsóti 'icēn.

⁷Anúan ēnē menu 'icē űucama cēńúti nētē ca 'uramatia. Usa 'ain camina camabi nētēn upí oquin sinani Nucēn Papa Diosbē banati 'ain. ⁸'Ianan camina mitsux asérabi nishananima nuibanani upitax bucuti 'ain. Bētsi uni nuibacē 'ixun ca unin a unin 'uchacama űuiquinma manuía. ⁹Mín xubunua aia camina bētsi uni biisama tani bētsi sinánquinma upí oquinshi bití 'ain. ¹⁰Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucēn Papa Diosan uisa űu caramina 'ati 'ai quixun mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucēn Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bētsi bētsi űu mēēti 'anun 'imicē 'ixun mitsun űu mēēti upí oquin 'ati 'ain. ¹¹Uix cara banati 'icē, ax ca Nucēn Papa Diosan sinánmicēsabi oi banati 'icēn. Uin cara raíri uni űu 'axunia an ca Nucēn Papa Diosan cushiocēxun upí oquin 'ati 'icēn. Usoquin camina Jesucristonan 'ixun, ańu űu caramina 'ai a Nucēn Papa Dios a cuēētanun 'ati 'ain. Ax 'Apuira 'aish cushiira 'icē ca camabi unin rabiti 'icēn, nētē xēnibua 'aínbi. Usauin ca 'ati 'icēn.

Jesucristonan 'aish tēmēratí

¹²Ēn nuibacē xucēantu, mitsúnmi asérabi caramina Jesucristomi catamēti quixun 'unánuan bētsi bētsi űu 'icēbē tēmēraibi camina ratuti —uisa cupí carana ēsai 'i —quiax bēnētíma 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Jesucristomi catamēcē unicamax ca usari 'ia quixun. ¹³Bēnēquinma camina sinánti 'ain, ami nishquian unin bētsi bētsi océxa Cristo tēmērasaribi oquin cananuna nunribi tēmērai quixun. Usauin sinani camina tēmēraibi cuēēti 'ain, usaribiti 'Apuira 'aísha Cristo aia isi cuēēnux. ¹⁴Cristonan cupía unin mitsumi nishquín 'atimaquin űuicēxbi camina Nucēn Papa Diosan Bēru Nunshin Upí cushiira, axa mitsubē 'ain, cuēēti 'ain. Unían 'atimaquin űuiabi camina mitsun Cristo rabin. ¹⁵Mitsua Jesucristonan cupí unin bētsi bētsi ocēx camina a sinani rabíntima 'ain. Usa 'aíshbi camina uni 'acē cupí 'ianan űu mēcamacē cupí 'ianan űu 'atima 'acē cupí 'ianan űuianancē cupími tēmēracē a sinani rabínti 'ain. ¹⁶Usauin űu 'acēma 'aíshbi Cristonan 'icē cupía unin tēmēramicēxbi camina rabíntima 'ain. Rabínquinma camina Nucēn Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi asérabi ainan cupí.

¹⁷An aín bana 'acē unibi ca Nucēn Papa Diosan uisai cara 'ia quixun isia. Usa 'ixun ca an aín bana cuacēma unicama aira atun űu 'atima 'acē isquin uisaira cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. ¹⁸¿Atux aín űu 'atima 'acē ēnquin űu upí 'acē 'aíshbia, aín unicama iétima 'aíshbi iécē 'ain, cara ax ami catamēcēma 'uchańu unicama uisairai 'iti 'ic? ¹⁹Usa 'ain camina tēmēraibi —Nucēn Papa Dios cuēēncēbē cana ēsai 'i —quixun sinánquin mitsun 'acēsabi oquin upí űuishi 'anan Nucēn Papa Dios, an mitsu unio, an bēruńanun ami catamēti 'ain, an ca aín quicēsabi oquin 'ē bēruńanti 'icē quixun 'unani.

Axa Jesucristomi catamēcē unicama 'ēsēti bana

5 ¹Axa Jesucristomi catamēcē unin cushicamasaribi cana 'ēx 'ain. Usa 'ixun cana atúan 'acēsaribi oquin Cristo camabi unin 'ucha cupía tēmēra, a űuiquin bana űuixunin. 'Anan cana atúxa 'icēsaribiti Cristo utēcēncēbē aín nētēnu abē 'iti sinanin. Usa 'ixun cana axa Jesucristomi catamēcē unin cushicama mitsu ēsauin cain: ²Atun cushicama 'ixun camina Nucēn

Papa Diosan unicama bana ñuixunquin, atúxa upí nuituñu 'aish chuámarua bucunun 'aquinti 'ain. An carnero bérúancé unin aín carnero 'acésaribi oquin camina a unicama upía 'inun bérúanti 'ain. Usoquinmi 'anúan mitsu unin caíscé cupíshima camina asérabi 'aísa tanquin 'ati 'ain. 'Anan camina curíqui bití sináñxuinshima minbí asérabi 'aquinsa tanquin 'ati 'ain. ³Apúxa unían ax quicésa oquinshi 'anun quíax quicésaribiti camina banatima 'ain. Usari 'íma camina mitsúnmi bana ñuixuncé unicamaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain. ⁴Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin 'acésamaira oquían an aín unicama bérúancé, an utécénquin mitsu —asábi ca —quixun catancëxun aín nètë-nuaxmi xëñibua 'aínbi abë cuëñun mitsu 'imiti 'icën. Ënë nètënuax cuaiquin canania uisa ñu cara 'ináncëxun bitsia uni cuëñcëbëbi ca an bicé ñu chëquia. Usaía uni 'icé 'aínbi camina mitsux xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'aish cuëñti 'ain.

⁵Usaribi oquin cana bënë unicama ësaquin cain, mitsun cushicaman bana camina timaquinma cuati 'ain:

Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëñima. Usa 'ixunbi ca axa rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia.

Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unísamaira 'ai —quixun sinanima camáxbi bëtsin sináncésaribi oquin sinani upiti 'ësëananti 'ain. ⁶Usa 'ain camina aín bana timaima uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Dios 'Apuira ami catamëti 'ain. Usaími 'ia ca an anúan 'ati nètë ucëbëtan uisai cara 'iquin tēmëracé 'aíshbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu 'imiti 'icën. ⁷Usaquin sinani caramina masá nuituti, aña ñu sinani caramina racuëti, a ñuquin camina Nucën Papa Dios cati 'ain, an ca mitsu nuibaquin bérúanquin 'aquinia quixun 'unánquin.

⁸Paru 'inúan cuëñrui aín piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apu, uni ñu 'atima 'anun quixun sinánmianan Nucën Papa Diosmi sinánti ënminuxun bari nitsia. Usa 'ain camina mitsua paránti rabanen bérúan-cati 'ain. ⁹Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi Jesucristomi catamëquin usa ñu 'atima 'ain. Camina 'unánti 'ain, mitsu 'acésaribi oquin ca ñunshin 'atimanën 'apun, camabi menu 'icé axa Jesucristomi catamëcé unicama tania quixun. ¹⁰Usabi 'inúxmabimi tēmëracé ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi upí 'inun mitsu 'imianan —aín bana quicésabi oi cana asérabi 'iti 'ai —quixun 'unani ami cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin 'aquincé 'ianan Jesucristonan cupí abëmi xëñibua 'aínbi upitax 'inun caíscé a 'icën. ¹¹Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nètë xëñibua 'aínbi. Cëñútimoí ca axira cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bérúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcé unicama ca

¹²Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sináncé 'icën. Usa 'ain cana an mitsu buáñxunun ënë quirica mitsu 'axuan. Ënë quiricanu 'ësëanan cana mitsu cain, an mitsu upí oquin cushionan 'aquincé cupí camina asérabi 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan mitsu nuibatía quixun. A ënima camina mixmi 'icësabi oi ami upiti catamëti 'ain.

¹³Babilonianu 'icé axa Jesucristomi catamëcé unicama, mitsu 'acésaribi oquían Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscé, acaman ca bérúanxmi 'icanun

'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi ca bërúanxmi 'inun
'ën mi canun 'ë caxa.

¹⁴Jesucristo cupí micamaxbi xucénsa 'aish camina nuibanani bërúanx
'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëënin.
Ashi, Pedro.

PEDRONĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

PedronĒan axa Jesucristomi catamēcĕ unicama quirica cuēñeoxuan

1 ¹Ēx cana Simón Pedro, ax cuēñcēsabi oquin 'anan aín bana uni ñuixu-nuan Jesucristonĕn caísa 'ain. An nu iémicĕ Jesucristo, axbi Nucĕn Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan nu 'acēsaribi oquin ainan 'inun iémicĕ, mitsu cana ĕñĕ quirica buánmin. ²Mitsux Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesús an 'unánmicĕ 'aíshmi mitsúxmi 'icēsamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuēñin.

Uisai cara axa Cristomi catamēcĕ unicama 'iti 'icĕ quicĕ bana

³Nucĕn Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upíra 'ixuan an nu ainan 'aish asaribi 'inun caíscĕ, an ca uisaira cara aín cushi 'icĕ quixun nu 'unánmiquin anúnu upítax 'iti 'imainun anúnu ax cuēñcĕsa oi 'iti a nu 'inánxa. ⁴Ainan 'imi-quin ca aín bana 'inánquin Nucĕn Papa Diosan uisaira oquin cara nu 'aquinti 'icĕ quixun nu 'unánmia. Usaquin 'unánmicĕ, a banami catamĕti camina an sinán-micēsabi oquin sinánan uni itsán ñunshínquin ñu 'atima 'aia isquinbi, usaribi oquin 'aquinma upí ñuishi sinánti 'ain. ⁵Usai mitsux Nucĕn Papa Diosmi cata-mēcĕ 'ixun camina upí 'ixun ĕnquinma ñu upíshi 'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acĕ 'ixun camina Nucĕn Papa Dios cuēñcēsabi oi caramina uisai 'iti 'ai quixun 'unánti 'ain. ⁶Usai 'iti 'unáncĕ 'ixun camina ñu 'aisama 'aisa tanquinbi tĕñĕanan cushixun Nucĕn Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncĕ ñu asérabi 'ati 'ain. Usaquin 'acĕ 'ixun camina mitsumi uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi bĕñĕquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina Nucĕn Papa Diosmi asérabi sinánti 'ain. ⁷Usaquin sináncĕ 'aish camina bĕtsibĕ nuibananti 'ain. Usai 'iquin camina camabi uni nuibati 'ain. ⁸Asérabi usai 'i camina an uni itsín Jesucristomi sinánun 'aquincĕma unisa 'itima 'ain. Usai 'i camina ñancábimi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi sináncĕ 'itima 'ain. ⁹Usa 'aínbi ca axa usai 'icĕma uni ax bĕxuñu unisa 'ianan a ñubi sinán-cĕma unisa 'icĕn. Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tĕrĕncĕ 'icĕ quixun sinanima manúaxa. ¹⁰Ēn xucĕantu, usa 'ain Nucĕn Papa Diosan ainan 'iti caíscĕ 'aish camina an cacēsabi oi 'inux bĕrúanracati 'ain. Usa 'iquin camina Nucĕn Papa Diosmi sinánti ĕnquin ñu 'atima 'atima 'ain. ¹¹Usai 'itancĕx camina Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Diosnan 'inun nu iémicĕ, an mĕñfosabi oi asérabi aín nĕtĕnu abĕ cĕñútimoí 'iti 'ain.

¹²Uisai caramina Nucĕn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'iti 'ai quixun 'unani camina usai 'in. Usáimi 'iabi cana ĕñfmami mitsux 'icēsabi oi 'inun

sinánmitēcēnti 'ain, manúti rabanan. ¹³⁻¹⁴ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'unán-micēxun cana 'unanin, 'ēn bamati nētē ca 'urama 'icē quixun. Usa 'ain ca 'ēn sináncēx bamaquin ēnē nētē ēncēma pan 'ixuinshi ēnē ñucama 'ēn mitsu sinánmitēcēnti asábi 'icēn. ¹⁵ 'Ēx bamacēbētanmi ēnquinma usabi oquin 'anun quixun cana ēnē banacama mitsu cuēñeoxunin.

An Nucēn 'Ibu Jesucristonēn aín cushínbi ñu 'aia isa unicama

¹⁶ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn cushi ñuixuanan aín utēcēnti ñuiquin nun mitsu cacē bana ax ca unían anbi sinángxun ñuicē banama 'icēn. Nucēn bērúnbi cananuna Nucēn 'Ibu Jesucristonēan aín cushínbi ñu 'aia isacēn. ¹⁷ Usaquin iscē 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui, Nucēn Papa Dios ēsai quia cuacēn: “Ēñēx ca 'ēn nuibairacē 'ēn Bacē Bēchicē 'icēn, a cupí cana chuáma tani cuēñin” —quíax. ¹⁸ Anua Nucēn Papa Diosan cushi 'ain cananuna matánu Nucēn 'Ibu Jesúsbē 'ixun, Nucēn Papa Dios naínuax usai Jesucristo rabi quia asérabi cuacēn.

¹⁹ Usai banaia cuaquin cananuna 'unáncēn, an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unin cuēñeō bana quiásabi oi ca Jesucristo 'iaxa quixun. Mitsúnmi upí oquin a bana sinánti ca asábi 'icēn. Lamparinēn bēánquibucēnuxun pēcacēbētan cananuna xubunu 'icē ñu upí oquin isquinmabi isin. Usaquin isquinbi cananuna barían pēcacēbētainra upí oquin isin. Usaribi oquin camina a unicaman bēráma cuēñeō bana 'unánquinbi asérabi mitsun nuitunubi Cristo 'icēbētainra, uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unánti 'ain. ²⁰⁻²¹ An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama ca anbi sináncē bana unicama ñuixuanma 'icēn. Ax asérabi aín Bēru Nūnshin Upitan sinánmicē 'ixun ca Nucēn Papa Diosmi upiti catamēcē 'ixun ax cuēñēcēsabi oquin bana ñuixuancēxa. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, unin ca anbi sinántancēxun Jesucristo ñuiquin bana cuēñeōma 'icē quixun.

An Nucēn Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncē uni ñui quicē

2 ¹ Usa 'aínbi ca 'iacēxa, uni raíri, an —Nucēn Papa Dios ca usai quia —quixun cēmēquin anbi sináncē bana nucēn raracama ñuixuncē. Usaribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni cēmēquin parani mitsubē 'iti 'icēn. Atúnbi sinángxun ca Nucēn Papa Diosan banamabi 'atima bana ñuixunquin, Nucēn 'Ibu Jesucristo ami catamētia uni Nucēn Papa Diosnan 'iti, ami cata-mēaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icēn. Usaquin 'acē 'aish ca a unicamax bēñētishi cēñúti 'icēn. ² A unicaman 'aia isquin ca 'itsa unin usaribi oquin ñu 'atima 'ati 'icēn. Atúxa usai 'icē cupí ca uni Jesucristo ñuicē bana ñui 'atimati banati 'icēn. ³ A unicaman ca mitsun curíqui bití cupíshi cēmēquin paránquin Nucēn Papa Diosan banamabi, anbi sináncē bana mitsu ñuixunti 'icēn. Usaquian 'acē cupí ca iétima cēñúti 'icēn, usai atux 'itia Nucēn Papa Diosan mēñósabi oi.

⁴ Nucēn Papa Diosan ca axa 'uchacē ángelcama aín 'ucha tērénquinma aín nētēnua chiquínquin anúan an camabi uni isti nētē utámainuan, anu atux tēmērai 'iti, bēánquibucēnu manē risin tēcērēcacēsa 'aish anubi 'inun 'imiacēxa. ⁵ Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan nētē ióñu, an aín bana cuacēma unicama atun ñu 'atima 'acē tērénquinma camabi me mapumiquin baca cēñumiacēxa. Usonan ca an ami sinánun aín bana ñuixuncē, Noé, acēñun

mēcēn achúshi 'imainun rabé unishi Nucēn Papa Diosan iémiacēxa. ⁶Usonan ca Nucēn Papa Diosan ēma rabé, Sodoma 'imainun Gomorra cacē, 'imainun anu 'icē unicamaribi atun űu 'aisama 'acē cupí aín chimapuishi 'itánun nēancēxa. A bana cuatía an űu 'atima 'acē unicama űu 'atima 'atimi racuēti oquin ca Nucēn Papa Diosan usoquin Sodoma 'imainun Gomorra 'acēxa. ⁷Sodomacēñun Gomorra nēnquinbi ca Nucēn Papa Diosan Lot cacē uni, axa upí 'aish unicaman űu 'atima 'aia isi masá nuitucē, a iémiacēxa. ⁸Ax atubē 'aish ca Lot aín nuitu upí 'aish a ēma rabénu 'icē unicaman űu 'atima 'aia isanan cuati, camabi nētēn masá nuituacēxa. ⁹A unicama atun 'ucha cupí Nucēn 'Ibu Diosan 'atimocēbēbia Noé 'iásaribiti Lot iéa, a sinánquin cananuna 'unánti 'ain, Nucēn 'Ibu Diosan ca axa ami catamēti ax quicēsabi oi 'icē unicama, uisa űu cara 'icēbētanbi iémiti 'icē quixun. Usonan ca an űu 'atima 'acē unicama iémiquinma, anúan an camabi uni isti nētē utámainun tēmēranun ēnti 'icēn.

¹⁰Nucēn 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncē 'ixun űunshínquin 'atima űu 'anan aín bana cuacēma unicama asérabi uisoquin cara 'ati 'icē usoquin 'ati 'icēn. A unicaman ca rabínquinma ax cuēēncēsa oquinshi űu 'aisama 'anan, ami racuēquinma Nucēn Papa Diosan 'imicē 'icēbi unin cushicamaribi 'atimaquin űuia. ¹¹Ax atubētan sēnénma 'aish cushiira 'ixunbi ca ángelcaman, axa usai quicē unicaman 'acēsaribi oquin, cushicama 'atimaquin űuiquin Nucēn 'Ibu Dios caima.

¹²Ēnē unicamax ca sinánñuma 'ixuan űuinacan, uisa cara oia quixun sinánquinmabi, űu 'acēsaribi oquin 'anan űuinanēxa mēraquian unin 'anúnbi nicēsa, usaribi 'icēn. Atux ca an 'unáncēma űu űui 'atimati banaia. Usa 'aish ca űuina bamacēsaribi bamati 'icēn. ¹³An bētsi uni tēmēramicē cupí ca usaribiti tēmērai bamati 'icēn. Atun ca —camabi nētēn nun cuēēncē űu 'ai cananuna cuēēinshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama űu 'atishi sináncē 'aish ca usai 'i cuēēnia. Mitsux Nucēn Papa Dios rabinux timécē 'ain, mitsubētan pibi ca atux űu 'atima 'ai cuēēnia. Ax ca 'aisama 'icēn. Usa 'aish ca a unicamax axa Jesucristomi sináncē unisama 'icēn.

¹⁴Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuēēnia, aín 'ucha ēníma ca amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icēsaribitia 'inun ca axa Jesucristomi upiti sináncēma xanu 'imainun bēburibi sinánmia. Ax űun cuēēn 'aish ca 'itsa űuñu 'iti cuēēnia. A unicama ca Nucēn Papa Diosan aín 'ucha cupí uisoquin cara 'ati 'icē, usoquin 'ati 'icēn. ¹⁵A unicaman ca Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'aquinma űu 'atima 'aia. Usa 'aish ca Balaam, Beornēn bēchicē, axa 'iásaribiti 'ia. Balaanēn ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni űuixuncē uni 'ixunbi curíqui biti sinánxun űu 'atima 'ati sináncēxa. ¹⁶An cacēxunbia aín bana cuacēma cupí ca Nucēn Papa Diosan, űu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancē aín burro bēaracēxa. Bēaracēx Nucēn Papa Diosan 'imicēx, uni 'icēsari banaquin, ca aín burron Balaam sinanamiacēxa. A unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.

¹⁷Uni raíri 'aquincēma 'aish ca xēxá ësquiaxa 'unpáxnuma 'icēsa 'ianan 'uí 'ibúnux nētē bēnamētiabi suñun bēcacēx nētécēsa, usaribi 'icēn. Usa 'aish ca anua atux tēmērai 'iti bēanquibucēira anu nētétimoí xēnibua 'aínbi 'iti 'icēn. ¹⁸Usa unicaman ca axbi cērúanan rabiacati sinánñumasa 'ixun, an 'acēsaribi oquian űunshínquin űu 'atima 'anun quixun, an űu 'atima 'ati ēinsa tancē uni raíri sinanamitēcēnia. ¹⁹Usoquin 'aquin ca caia, uisari caramina

'iisa tani usai camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucën Papa Diosan mi uisabi oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aísa tanquinbi 'atima 'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun ca unin aín 'acësabi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama 'ixun unin usabi 'atima ñu 'aia. ²⁰ Ënëx ca ësa 'icën: Ui unicaman cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi ñunshínquin ñu 'atima 'atëcënia, a unicamax ca bërâma 'iásamaira 'inun 'uchaia. ²¹ Jesucristomi catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma unicamax 'icësamairai 'uchatima cupí Jesucristomi sinanima 'itibi ca a unicama 'ia. ²² Usaquian upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësaí quicësa 'icën: “Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan pitëcënia. Usaribiti ca cuchi nashitancëxbi me chabánu racátëcëni chuatëcënia”.

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti ñui quicë bana

3 ¹ Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi cana ënë quiri-caribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin cana asérabi Jesucristomi sináncë 'ixunmi aín banacama manuquinma upí oquin sinánun mitsu 'ësëan. ² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman Jesucristo ñui quíá banacama a manuquinma sinánan, camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an Nucën Papa Diosnan 'inun uni iëmicë, an aín bana ñuixunun cáiscë unicaman mitsu ñuixuncë banaribi manuquinma sinánti 'ain.

³ Ësoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa uni aín cuëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristonan 'iti bana 'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën. ⁴ Cuai ca quti 'icën:

—Jesús ca utëcënti 'icë quíáxa uni quíá 'aínbi ca ucëma 'icën. Nucën rara-cama bamacëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia, 'imainun ca nëtë iónua 'iásabi camabi ñu 'ia. ⁵ A unicaman ca sinántisama tania, Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi ca naicamë'ëo 'imainun bacacama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti anu 'iacëxa. ⁶ Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanéinshi mapuquin, bacan ënë menu 'icë ñucama cënuacëxa. ⁷ Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan Nucën Papa Dios quicëbëtainshi tsin cëñuti nëtë utámainun usabi 'iti 'icën. A nëtën ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁸ Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin sinánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan, an nëtétimoi tsócë 'ixun, tancëx ca nun nu tancë achúshi nëtëx mil barisa 'icën. Usaribiti ca nun nu mil barisa tancë ax Nucën Papa Diosan tancëx achúshi nëtësa 'icën. ⁹ Usa 'ain ca —ca uti 'icë quíá 'aíshbi ca Jesucristo xëñibutia —quíáxa uni quicë 'aínbi uti 'ixúnbi Jesucristonën achúshira uníxbia ainanma 'aish castícancë 'iti cuëñima, camabi unia sinanati ami catamëti cuëñia.

¹⁰ Usaquin cántancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë uni imé ucë usaribiti unían sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A nëtë ucëbë ca canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama, manë tsin cëñu-mainun anu ax 'iti 'aíma 'iti 'icën. Usaribiquin ca camabi mecëñun anua 'icë ñucamaribi tsin cëñuti 'icën.

¹¹ Usai ca ñucama cëñuti 'icë quixun sinani camina Nucën Papa Dios quicë-sabi oi 'i uisábi 'uchaima bucuti 'ain. ¹² Usa 'ain camina Jesucristo Nucën Papa Diosan mënósabi oi uti cáínquin unicama sinanatia ami catamënun

'aquinti 'ain. A nētēn ca naíu 'icē 'uxē, bari, 'ispa acama manē tsin rēquiru-quin tsatsacacēsa 'iti 'icēn. Usai 'icēbē ca anua usa ñucama 'icē axribi manē tsin cēñucē 'iti 'icēn. ¹³Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucēn 'Ibu Dios quiásabi oía me 'imainun naí ió 'iti cainin. Anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'iti 'icēn.

¹⁴Ēn nuibacē xucéantu, usaía 'iti caíncē 'aish camina Nucēn Papa Diosan 'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acēma isti cupí ñu 'atima 'aíma unicamabē nuibananishi upitax bucuti 'ain. ¹⁵Camina 'unánti 'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha tērēncē 'inun ami catamēnun quixun ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn cainia. Nucēn Papa Diosan sinánmicēsabi oquin ca abēnu nuibanancē nucēn xucēn, Pablonēnribi quirica buánmiquin, usaribi oquin mitsu caxa. ¹⁶A mitsu buánmicē quiricacamanu ca Pablonēnribi 'ēn cacēsa ēsaribi oquin mitsu caxa. A bana raírinēx ca unían upí oquin cuaisama 'icēn. Usa 'ain ca an Nucēn Papa Diosan bana upí oquin 'unáncēma uni 'imainun axa upiti ami catamēcēma unin, uisai quicē cara a bana 'icē quixun upí oquin sinánquinma bētsi oquin sinania. Pablonēan cuēñeocē quiricaishima, bētsi banaribi upí oquin sináncēma 'ixun bētsi oquin sinani ca upiti Jesucristomi catamēti 'unanima.

¹⁷Ēn nuibacē xucéantu, 'ēn mitsu ñuixuncē ñu 'icēma pain 'ain, ca usai 'iti 'icē quixun 'unani camina an ñu 'atima 'acē unicaman paráncēxmi Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'iti ėntin rabanan bēruánracati 'ain. ¹⁸Nucēn 'Ibu Jesucristo an Nucēn Papa Diosnan 'inun mitsu iémicē, ax quicēsabi oi 'iti 'unánquinbi camina bērfbi 'unáncēsamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bērí 'acēsaribi oquin ca usabi oquin nētē xēñibua 'aínbi camabi aín unicaman a rabiti 'icēn. Ashi, Pedro.

JUANĒAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

1 ¹Ēnē mecama unioisama 'aínbia aín Papabē 'iá axa ěnē menu uá, a ñuiquin cananuna ěnē quirica mitsu cuēñeoxunin. A cananuna aín bana cuanan nun bērúnbi isacēn. Nun bērúnbi ñachaquin isanan cananuna nun mēcēnanribi ramēacēn. Ax bamatimoi tsócē 'ixuan aín unicamaribi abē 'inun 'imicē, a ñuiquin cananuna mitsu cain. ²A cananuna nusaribi 'aish uni 'icē nun 'unáncēn. Usa 'ixun cananuna asérabi a isacēn. Isá 'ixun cananuna a mitsu ñuixunin. Ax aín Papabē 'itancēxbi ěnē menu uá 'ixun ca bamatimoi tsócē 'ixun, usaribitinu abē 'inun nu 'imiti 'icē quixun cananuna mitsu ñuixunin. ³Nuxnu asérabi Nucēn Papa Dios 'imainun aín Bēchicē Jesucristobē upí 'icēsaribitimi mitsúxribi nubē Jesucristomi upiti sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacē, ěnē ñucama mitsu ñuixunin. ⁴Upí oquin sinanimi chuámaishirua tani cuēñun cananuna ěnē banacama ěsoquin mitsu cuēñeoxunin.

Nucēn Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

⁵Jesucristonēnbia nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ěnē bana mitsu ñuixunin: Nucēn Papa Dios an ca asérabi upíira 'ixun ñu upíshi 'aia. An ca unēxun ñu 'aima. Usa 'ain ca uisa 'uchabi anu 'aíma 'icēn. ⁶Ñu 'áisama 'aíbi —ainan 'aish cana Nucēn Papa Diosbē upí 'ai —qui cananuna cēmēin. Ainan cana 'ai quicē 'ixunbi ax quicēsabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'ai cananuna cēmēin. ⁷Usa 'aínbi cananuna axa 'icēsaribiti ñu 'atima 'ati sináncēma 'ianan Nucēn Papa Diosbē upí 'aish, axa ami catamēcē unicamabēribi upiti nuibananin. Usaínu 'ia ca an, aín Bēchicē Jesucristo aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna 'uchai, abi nu tērénxunia.

⁸—'Ēx cana 'uchañuma 'ai —qui cananuna nuxbi cēmēin. Usa 'ain ca nun bana asérabima 'icēn. ⁹Usa 'aínbi cananuna 'unánti 'ain, nun nu nun 'uchacama chiquinaxuncēxun ca Nucēn Papa Diosan, ax upí 'ixun ax quicēsabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tērénxunquin upí 'inun nu 'imiti 'icēn. ¹⁰Nucēn Papa Diosan bana ca quía —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quiax. Usaía quicē 'aínbi —'ěn cana ñu 'atima 'acēma 'ai —qui cananuna —Nucēn Papa Diosan bana ca cēmē 'icē —quicēsa 'ain. Usai quicē 'ixun cananuna, asérabi ca aín bana 'icē quixun sinaniman.

Cristo, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë

2 ¹Ën bëchicësa 'icë, cana ñu 'atimami 'atin rabanan ënë ñucama mitsu cuënëoxunin. Usa 'aínbia uinu 'icë unix cara 'uchaia, a an ñucáxunti ca Nucën Papa Diosbëa 'icë Jesucristo, ax 'icën. Ax ca uisa 'uchañumabi asérabi upíra 'icën. ²Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama téréncë 'icën. Nunanshima camabi unin 'uchacamaribia téréncë 'inun ca Jesucristo bamacëxa.

³Aín bana quicësabi oquin 'acë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'aish a 'unáncë 'ai quixun. ⁴Usa 'aínbi ca uix cara —'ën cana ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unani —quibi aín bana quicësabi oi 'ima, a uni cëmë 'icën. Usa 'aish ca cëmëishi banaia. ⁵Usa 'aínbi ca an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax ëníma upiti Nucën Papa Diosmi sinania. Usa 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun. ⁶Usa 'ain ca axa —ainan 'aish abë 'icë ca Nucën Papa Diosan 'ë sinánmia —quicë uni, ax Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icën.

Axa quicësaribiti 'iti bana

⁷Ën xucéantu, mitsun 'unáncëma bana ñuiquin cuënëoquin cana mitsu caiman. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua bana abi cana mitsu ñuixuntëcënin. ⁸Ën mitsu ñuixuncë bana ióma 'aínbi camina a banabi mitsun 'ásamaira oquin 'unáncë 'aish ax quicësabi oi 'in, Cristo 'iásaribiti. Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuënëcësabi oi 'in.

⁹Uix cara —'ëx cana ainan 'aish Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quibi nuibatíma uni itsimi nishia, ax ca Nucën Papa Diosnanma pain 'icën. ¹⁰An uni itsi nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'icën. Usa 'ain ca a cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icën. ¹¹Usa 'aínbi ca nuibatíma bëtsi unimi nishcë uni an Nucën Papa Diosbë upíma 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncë cupí sinánñu-masa 'ixun uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.

¹²Ën bëchicësa 'icë, cana Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan mitsun 'uchacama téréncë cupí mitsu quirica cuënëoxunin. ¹³Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aishbi 'iá, Nucën Papa Dios, a ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxunin. Bëná unicama, mitsuribishi cana ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbimi 'acëma cupí quirica cuënëoxunin.

'Ën bëchicësa 'aíshmi ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncë cupí cana mitsuribi quirica cuënëoxuan. ¹⁴Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aishbi 'iá, Nucën Papa Dios, ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan. Bëná unicama, mitsux Jesucristomi cushicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsun nuitunënbi sináncë 'ixun ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi 'acëma cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan.

¹⁵Ënë nētēnuxuan Nucën Papa Dios cuëncëma ñu an 'unáncëma unin 'acësa oquin 'ati camina cuëntima 'ain. Uix cara ax cuëncëma ñu 'ai cuënia, ax ca Nucën Papa Diosmi sinanima. ¹⁶An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unix ca ñunshínquin piti, xëati, xanubë 'iti acama sinánan ñu 'atima

isti cuëëanan —ñuñu cana 'ai —quixun sinani rabitia. Nucën Papa Diosan ca usaía 'inun uni sinánmicëma 'icën. Abi ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni usai 'ia. ¹⁷Mecama 'imainun anu 'icë ñucamaxribi ca cëñúti 'icën. 'Imainun ca ñunshínquian unin a 'atishi sináncë ñu 'atimacamaxribi cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë unicama xëñibua 'aínbi abë 'iti 'icën.

**An —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë cacë unicama 'imainun
axa —cëmë ca a bana 'icë —quicë unicama ñuicë bana**

¹⁸Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca 'urama 'icën. A nëtëa ucëma pan 'ain ca axa Cristo 'atimaquin ñui banacë uni uti 'icë quixun camina cuan. Ca uti 'icë 'aínbi ca bëríbi 'itsa unin Cristo 'atimaquin ñuia. Usa 'ain cananuna 'unanin, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ¹⁹An Cristo 'atimaquin ñuicë unicama nubë 'ixunbi ca nu ëanxa, asérabi nun 'acësaribi oquin Jesucristo sináncëma 'ixun. Nux 'icë-saribiti asérabi Jesucristomi sináncë 'aish ca nubë bërúcé 'itsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu ëncë cupí camaxunbi 'unánti 'icën, nubëa ax timécë unicamax ca camáxira asérabi nux 'icësaribiti Jesucristomi sináncëma 'iaxa quixun.

²⁰Usa 'aínbia Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina 'unanin, atúan Jesucristo 'atimaquin ñuicë banacamax ca cëmë 'icë quixun. ²¹Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti 'unáncëma cupí cana mitsu caiman. Mitsúnmi a ñucama 'unáncë cupí cana mitsu ënë quirica cuëñëoxunin. Camina 'unanin, Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti 'unáncë uni ax ca cëmëtima 'icën.

²²¿Uix cara cëmë uni 'ic? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icë —quicë uni ax ca a 'icën. A unix ca axa Cristomi 'atimati banacë a 'icën. Ax ca aín Bëchicë 'imainun Nucën Papa Diosmiribi 'atimati banaia. ²³Camabi uni axa —Jesús ax Cristoma 'icë, cana ami catamëtima 'ai —quicë uni, ax ca Nucën Papa Diosmiribi catamëcëma 'icën. Usa 'aínbi ca axa —Jesús asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë cana ami catamëti —quicë unicama, abë Jesucristo 'imainun Nucën Papa Diosribi 'icën.

²⁴Usa 'ain camina Jesucristomi catamëtabaquinmi cua a bana manu-quinma upí oquin sinánti 'ain. A bana asérabi sináncë 'aish camina abë upí 'aish ënima camabi nëtën aín Bëchicë 'ianan Nucën Papa Diosbëribi 'iti 'ain. ²⁵Jesucristonëxbi ca quiacëxa, a cupíshi cananuna ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xëñibua 'aínbi 'iti 'ai quiax.

²⁶An mitsu parántisa tancë unicama ñuiquin cana ënë banacama mitsu cuëñëoxuan. ²⁷Atúxa usa 'aínbi ca Jesucristonën aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun 'ináncë, ax mitsubë 'ixun uni itsían 'unánmiamabi an mitsu 'unánmia. An mitsu 'unánmicë ñux ca asérabi 'aish cëmëma 'icën. Usa 'ain camina aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmiquin sinánmicësabi oi camabi nëtën Cristobë 'iti 'ain.

²⁸Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, utëcëñquian Jesucristonën nu upí isti cupí camina camabi nëtën an sinánmicësabi oquin sinánti 'ain, axa ucëbë rabíntima cupí. ²⁹Mitsun camina, Jesucristo ax ca asérabi upí 'icë quixun 'unanin. Usa 'ixun camina ësaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun.

Nucën Papa Diosan bëchicëcama ñuicë bana

3 ¹Nux cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain, an cacësabi oi. An aín bëchicë ca quixun nu cacë cupí cananuna 'unánti 'ain, uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun. Usa 'aínbi ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman ainanma 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma cupí, nux cananuna aín bëchicë 'ai quixun 'unanima. ²Ën nuibacë xucéantu, bërí cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Usa 'icëbi ca uisaira caranuna 'inuxun 'ai quixun an nu 'unánmicëma pan 'icën. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, Jesucristo utëcëncëbëtan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icë quixun isti 'ain. A isi cananuna asaribi 'iti 'ain. ³Uicaman cara —asaribi cana 'iti 'ai —quixun sinania, a unicamax ca Jesucristosaribi 'iti cupí, aín 'uchacama ëni upí 'ia.

⁴Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama, ax Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ima 'uchaia. Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquinu 'acëma, ax ca 'ucha 'icën. ⁵Camina 'unanin, unin 'uchacama tërënuux ca Jesucristo uacëxa, ax uisa 'uchañumabi 'ixun. ⁶Usa 'ain ca uix cara ainan 'aísha, a ëníma abë 'icëa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë, a unin ñu 'atima amiribi amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acë uni ax ca ami catamëcëma 'ianan uisa cara ax 'icë quixun Jesucristo 'unáncëma 'icën. ⁷Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, unin paráncë camina 'itima 'ain. An upí ñu 'acë uni ax ca Jesucristosaribi 'aish aín nuitu upí 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama ax ñunshin 'atimanën 'apun uni 'icën, ñunshin 'atimanën 'apu ax ca nëtë iónubi 'ucha 'aish usabii bërí nëtënbi 'uchaia, usa 'ain. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acëcama cëñui Nucën Papa Diosan Bëchicë uacëxa.

⁹Uix cara asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë, an ca ñu 'atima 'ati sinanima. An 'acësaribi oquin sinánun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun ca aín bëchicëcaman ñu 'atima 'ati sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatëcënti sinanima. ¹⁰Ënëx ca ësa 'icën. Ui unin cara ñu upí 'aima ax ca Nucën Papa Diosnanma 'icën, ui unin cara uni itsiribi nuibatima axribi ca Nucën Papa Diosnanma 'icën. Usa 'ain cananuna uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun 'unánan uinu 'icë unix cara ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

¹¹Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca ënëx 'icën, bëtsibë bëtsibë cananuna nuibananti 'ai quicë. ¹²Ñunshin 'atimanën 'apunan 'ixun ca Cainan aín xucénbi 'acëxa. Usaribi cananuna 'itima 'ain. ¿Uisa cupí cara Cainan aín xucën 'acëx? Aín xucënan 'acë ñu upí 'imainuan an 'acë ñu upíma 'ain ca Cainan aín xucën 'acëxa.

¹³Ën xucéantu, axa Jesucristomi catamëquinma ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsumi nishquin nuibacëxunmabi camina —uisacatsi cara 'ëmi nishia —quixun masá nuituquin sinántima 'ain. ¹⁴Nux 'icësaribitia ax Jesucristomi catamëcë unicama nuibacë 'ixun cananuna 'unanin, nux ainanma 'iá 'aíshbi cananuna bërí Nucën Papa Diosnan 'ai quixun. An uni itsiribi nuibacëma uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish usabi 'icën. ¹⁵An ami nishquin uni raíri nuibacëma uni ax ca an uni 'acë unisa 'aish

'aisama 'icën. Camina 'unanin, an uni 'acë unix ca Nucën Papa Diosnanma 'aish xëñbua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. ¹⁶Jesucristo nu nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari ca uni nuibati 'iti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cananuna nunribi a 'aquincë cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati 'ai quixun. ¹⁷¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icë isquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma uni, ax Nucën Papa Diosmi sináncë 'ic? Usama ca. ¹⁸Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni —'ën cana mi nuibati —quixun caquinma cananuna asérabi nuibaquin 'aquinsa 'icë a 'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

¹⁹Nun uni nuibaquin 'aquincë 'ixun cananuna 'unánti 'ain, nun cananuna asérabi ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin 'ai quixun. Usaquin 'unani cananuna bënëtima chuámarua 'iti 'ain. ²⁰Usa 'ain ca nun —'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi Nucën Papa Diosan, an camabi ñu 'unáncë 'ixun, nun sinánribi 'unania. ²¹Ën nuibacë xucéantu, nun ñu 'atima 'acë-cama a mënócé 'ain cananuna a sinani masá nuitutima Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ²²Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax cuëñcësabi oquin 'aia isquin ca an nun ñucácësabi oquin nu 'axunia. ²³Axa quicësabi oquin 'ati bana ax ca ësa 'icën, cananuna aín Bëchicë Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain, an nu cacësabi oi. ²⁴Axa aín bana quicësabi oi 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosbë 'icën, 'imainun ca axribi atubë 'icën. An nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Dios ca nubë 'icë quixun.

Axa ami sináncëma uni 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë uni ñui quicë bana

4 ¹Ën nuibacë xucéantu, ënë nëtëñuxun ca 'itsa unin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana uni bana ñuixuni —quiquinbi an sinánmicëxunmabi anbia sináncë bana uni ñuixunia. Usa 'ain camina —Nucën Papa Diosan ca 'ë sinánmia —quiquian unin ñuicë bana acamaíra cuatima 'ain. Upí oquin pain camina asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni ñuixunia quixun cuati 'ain. ²Ësaquin camina 'unánti 'ain, ui unix cara Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshínñu 'icë quixun: An —Jesucristo ca uni 'inux uacëxa —quixun asérabi 'unáncë uni, an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upítan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin 'unania. ³Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo 'atimaquin ñuicë uni banacësa 'icën. An Cristo 'atimaquin ñuicë uni ca uti 'icë quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icë quiáxa quicë 'aínbi ca bëtsi bëtsi unin bërfbi Cristo 'atimaquin ñuia.

⁴Ën bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Diosnan 'ain. Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icë aín cushibëtan sënëñma ca an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman cushi 'icën. Usa 'ain ca an Cristo 'atimaquin ñuicë unicaman sinanëx mitsun sinánbëtan sënëñmara 'icën. ⁵A unicamax ca ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish a ñuishi ñui banaia. Usa 'icë ca asaribi unicaman aín bana cuatia. ⁶Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosnan 'ain. Ainan cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a 'unánxa an cuni nun bana

cuatia. Usa 'aínbi ca Nucèn Papa Diosnanma unin nun bana cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatia ax ca Nucèn Papa Diosan sinánmicē 'icē quixun. Usaribi oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima, ax ca Nucèn Papa Diosan sinánmicēma, ñunshin 'atimanēn sinánmicē 'icē quixun.

Nucèn Papa Dios an ca nu nuibairai quicē bana

⁷ Ën nuibacē xucéantu, cana mitsu cain, Nucèn Papa Diosan sinánmicēxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cananuna ainan 'aish bētsibē bētsibē nuibananti 'ain. An uni itsi nuibacē unicamax ca Nucèn Papa Diosan bēchicē 'ianan a 'unáncē 'ixun an sináncēsa oquin sinania. ⁸ Nucèn Papa Dios ax ca an unicama nuibairacē a 'icēn. Usa 'ain ca an bētsi uni nuibacēma uni ax Nucèn Papa Dios 'unáncēma 'icēn. ⁹ Nucèn Papa Diosan ca aratsuishi 'icēbi aín Bēchicē ēnē menu uni 'inun xuacēxa, a cupínu nux ainan 'aish nētétimoi abē 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucèn Papa Diosan camabi uni nuibatia quixun. ¹⁰ Ami sináncēxunmabi unicama nuibaquin ca Nucèn Papa Diosan, a cupí unin 'uchacama tērécē 'inuan ēnē menuax bamanun aín Bēchicē xuacēxa. Usoquin xuá 'ain cananuna 'unanin, usaira oquin ca Nucèn Papa Diosan unicama nuibatia quixun.

¹¹ Ën nuibacē xucéantu, Nucèn Papa Diosan unicama usaira oquin nuibacē 'ain cananuna nuxribi usaribiti bētsi unicamabē nuibananti 'ain. ¹² Nucèn Papa Dios ca uinu 'icē unínbi isáma 'icēn. Usa 'aínbinu nux bētsibē bētsibē nuibanancēbē ca ax nubē 'icēn. Nubē 'ixun ca an 'acēsaribi oquinu unicama nuibanun nu 'imía. ¹³ An aín Bēru Ñunshin Upí nubēa 'inun 'ináncē 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna abē 'ai quixun. 'Unánan cananuna —ax ca nubē 'icē —quixun 'unanin. ¹⁴ Nunbi cananuna, an atun 'ucha tērénquin ēnē menu 'icē unicama ainan 'inun iéminuan Nucèn Papa Diosan xuá, aín Bēchicē a isacēn. Isá 'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain. ¹⁵ Uin cara —Jesucristo ax ca asérabi Nucèn Papa Diosan Bēchicē 'aish asaribi 'icē —quixun 'unánquin unicama ñuixunia, ax ca Nucèn Papa Diosbē 'icēn. 'Imainun ca Nucèn Papa Diosribi a unibē 'icēn.

¹⁶ Usa 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucèn Papa Diosan ca nu nuibatia quixun. Nucèn Papa Dios ax ca an unicama nuibairacē a 'icēn. Usa 'ain ca an aín sinan upí 'ixun uni nuibacē uni ax Nucèn Papa Diosbē 'icēn. 'Imainun ca Nucèn Papa Diosribi a unibē 'icēn. ¹⁷ Usa 'ixun cananuna an nu nuibaquin sinánmicē 'ixun ax cuéencēsa oquin Nucèn Papa Diosmi upiti sinánan unicama nuibatin. Usa 'aish cananuna nux ēnē nētēnuax asaribi 'aish, anuan Jesucristo utēcēnti nētēn nux masá nuituti rabántima 'ain. ¹⁸ Usa 'ain ca an Nucèn Papa Diosmi sinánan bētsi uniribi nuibacē uni, ax ami 'uchacēma 'aish unimi racuétima. Anuan Jesucristo utēcēnti nēténribi ca racuétima 'icēn. Usa 'aínbi ca unix asérabi bētsi unibē nuibanancēma 'aish racuēti 'atimaquin sinani bēnētia. Usa unin ca upiti nuibananti 'unanima.

¹⁹ An pañan nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucèn Papa Diosmi sinani ami catamētin. ²⁰ An —'ēx cana Nucèn Papa Diosmi sinani ami catamēti —quicē 'aishbi ami nishquin uni itsi nuibacēma 'aish ca a uni cēmēia. Usa 'ixun ca a isquinbi uni itsi nuibaquin sináncēma 'ixun a iscēma, Nucèn Papa Dios, aribi sinanima. ²¹ Ënē bana ca Nucèn Papa Diosan nu 'ináncēxa: axa ami sináncē uni ax ca uni itsimiribi sinánti 'icēn.

Ñu 'atima 'acēcama ênquin 'atēcëntima bana

5 ¹An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun sináncë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicëribi 'icën. Uicamax cara Nucën Papa Diosmi sinania ax ca aín bëchicëcamamiribi sinania. ²Usa 'ain cananuna 'unanin, nux ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë 'aish cananuna aín bëchicëcamamiribi sinani quixun. ³Axa Nucën Papa Diosmi asérabi sináncë uni, an ca aín bana quicësabi oquin 'aia. Ax quicësabi oquin 'aia ca a bana 'icën. ⁴—Ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia —quixun 'unani ami catamëcë 'ixun ca aín bëchicëcaman, an ênë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman 'acësaribi oquin 'aquin ñu 'atima 'ati ashiquin ënia. ⁵Axa —Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun 'unani ami catamëcë uni an cuni ca ênë menuxuan ñu 'atima 'acēcama ênquin 'atēcënima.

Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánti bana

⁶Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicë 'ianan aín imi 'apati bama a 'icën. 'Unpaxan nashimia ashima aín imi 'apati bamaribi ca ax 'icën. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo, asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun nu 'unánmia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'icën. ⁷Usa 'ain ca naínu 'icë Nucën Papa Dios 'imainun aín Bana, Jesucristo, 'imainun aín Bëru Ñunshin Upí, acama 'aish rabé 'imainun achúshi 'icën. Usa 'aishbi ca achúshishi 'icën. Anribi ca nu 'unánmia, Jesus, ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun. ⁸Ênë menuxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'ianan Jesucristo 'unpaxan nashimia sinánan axa aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna 'unanin, Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun. ⁹Unin bana cuananbi cananuna aín Bëchicë Jesucristo ñuia, axira unin banabë sënénma 'aish Nucën Papa Dios quíá bana aira cuati 'ain. Ênëx ca aín Bëchicë ñui Nucën Papa Dios quíá bana a 'icën. ¹⁰Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, an ca Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun asérabi 'unania, Jesucristo ax ca asérabi aín Bëchicë 'icë quixun. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma uni, ax —Nucën Papa Dios ca cëmë 'icë —quicësa 'icën, an aín Bëchicë ñui quicë bana ca asérabima 'icë quixun sináncë cupí. ¹¹Nucën Papa Dios ca quiacëxa, aín Bëchicëmi catamëcë cupí cananuna an 'imicëx ainan 'aish xënbua 'aínbi abë 'iti 'ai quiax. ¹²Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë, a unix ca usaribiti nëtétimoi Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara aín Bëchicënanma 'icë, a unix xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ima.

Bëruanax 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

¹³Aín Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xënbua 'aínbi 'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ênë ñucama mitsu cuënëoxunin.

¹⁴Cananuna 'unanin, nun nu asérabi ax cuëncësabi oquin ñu ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan nun bana cuatia quixun. ¹⁵Usaquin ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nun ñucácëxun cuaquin, anu ñucácë ñu 'inánan nun ñucácësabi oquin nu 'aquinia quixun.

¹⁶ Abëa Jesucristomi catamëcë uni itsían ñu 'atima 'aia 'unánquin ca unin —tëréntisama 'inun ca 'uchacëma 'icë —quixun sinánquin aín 'ucha tërénquin sinanaminun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërénquin a uni upí 'itëcënun 'imiti 'icën. Usa 'aínbi cana axa tëréntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun mitsu caiman. ¹⁷Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha 'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha ca uisoxunbi tërëcaisama 'icën. Usa 'aínbi ca camabi 'uchax tërëcaisamama 'icën.

¹⁸Cananuna 'unanin, asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish ca uni amiribi amiribi 'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristonën bërúanquin 'aquinia ca ñunshin 'atimanën uisabi oima.

¹⁹Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'aínbi ca camabi menu 'icë unicamax ainanma 'aish ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun.

²⁰'Unánan cananuna ësaquinribi 'unanin, aín Bëchicënnën ca ënë menu ax uá 'áinu ami catamëtia uisa cara Nucën Papa Dios, axëshia asérabi Dios, ax 'icë quixun nu 'unánmia. Aín Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna an 'aquincëx ax cuëncësabi oi tsotin. Ax ca axëshi asérabi Dios 'áinu nux ainan 'aish abë xënbua 'aínbi 'iti a 'icën. ²¹'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu cain, anbi sinánxuan dios isa quixun a rabinuxun unínbi 'acë ñucama camina rabbitima 'ain. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Cristo cuēēncēsabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

¹Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana mixmi Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caiscē xanu 'icē, 'ēn asérabi a nuibacē min tuáca-macēñun, ēnē quirica an Nucēn Papa Diosan bana 'acē uncamabētan, mi cuēnēoxunin. ²Ainan 'aishnu xēnibua 'aínbi abē 'iti Jesucristo, a cupí cana-nuna mitsu nuibatin. ³Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē Jesucristobētan nuibaquin mitsu 'aquinti 'icēn. An ca asérabi an nuibaquin 'aquincēxmi chuá-marua 'aish buacunun mitsu 'imiti 'icēn.

⁴Min tuá rafrinēn ca Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'aia quixuan ñuicania cuati cana cuēēinra cuēēan. ⁵Mín 'unāncēma banama, Jesucristomi catamētaba-quinu cua, a banabi cana mi ñuixuntēcēnin. A bana quicēsabi oi cananuna bētsibē bētsibē nuibananti 'ai quixun cana mi cain. ⁶Asérabi Nucēn Papa Diosmi sināncē unin ca axa quicēsabi oquin 'aia. Aín banax ca quia, camina bētsibē bētsibē nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi catamētabaquinmi cua, abí ca a bana 'icēn.

An uni parāncē unicama ñui quicē bana

⁷Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —Nucēn Papa Diosan Bēchicē ca uni 'inux uacēxa —quixun caquinma, bētsi bana ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni parāncē 'ianan an 'atimaquinra Cristo ñuicē uni a 'icēn. ⁸Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ināncē ñucamami ax quicēsabi oquin sēnēonquin 'aia a cupí aín nētēnuxun Nucēn Papa Diosan an mēnósabi oquin mitsu 'imiti 'icēn. Uisaira oquin cara 'imiti 'icē usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin Cristo ñuicē unían mitsu paránunma bērúanracati 'ain.

⁹Ui unin cara Cristonēn bana quicēsabi oquin 'aquinma ax cuēēncēsa oquinshi 'aia abēma ca Nucēn Papa Dios 'icēn. Usa 'aínbi ca axa Cristonēn bana quicēsabi oi 'icē uni abē cuní Nucēn Papa Dios 'imainun aín Bēchicē Jesucristo 'icēn. ¹⁰Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicē bana —ax ca asérabi 'icē —quixun ñuiquinma bētsi oquin ñuia, a camina min xubunu atsín-mima 'ianan —caina uan —quixunribi catima 'ain. ¹¹Axa usa unibē nuibanancē uni an ca an 'acēsaribi oquin ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca 'aisama uni 'ia.

Ashia Juanēn cá bana

¹²Ēn mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icēn. 'Aínbi cana tintan quiricanu cuēnēoquin a ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain cana mitsu isi cuanti

sinanin. Cuanxun cuni cana mitsu 'ën cuëbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa 'ain cananuna camáxbi isánani, cánani chuámarua tani cuëënti 'ain.

¹³Nucën Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caíscë min xucënan tuá atún-ribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi 'ë camia. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITĒCĒAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

¹Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana, axa 'ēx 'icē-saribiti asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'aish 'ē nuibacē Gayo, a ēnē quirica buánmin.

²Ēn nuibacē xucēn, mix Jesucristomi catamēcē 'ixun upí oquin sinanimi chuámarua 'icēsaribitimi min namicamaribi chuámarua 'inun cana mi Nucēn Papa Dios ñucáxunin. ³Axa Jesucristomi catamēcē uni rafrinēn ca anumi 'icēnuax uxun 'ē caxa, mix ismina asérabi ēníma Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'i quixun. Usaquian cacēxun cuati cana cuēēan. ⁴Bētsi bana ñuia cuati 'icēsamaira oi cana mixmi 'icēsaribitia axa 'ēn bēchicēsa unicamaxribi Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'ia ñuia cuati cuēēnin.

⁵Ēn nuibacē xucēn, min upí oquin axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquianan bētsi ēmanuaxa ucē unicamaribi 'aquinquin camina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ain. ⁶Anumi 'icē ēmanuax ucē unicaman ca ēnu bēbaxun, axa Jesucristomi catamēcē unicamaxa timēcēnuxun, asérabimi nuibaquin usaquin atu 'aquincē nu ñuixuanxa. A unicama camina bētsi ēmanuribi cuainsa tania añu cara cuēēnia a 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin. ⁷A unicamax Jesucristomi sináncē 'ixun ca aín bana ñuixuanan mi isi cuanxa. Usa 'aish ca an Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicaman atu ñu 'inánti cuēēncēma 'icēn. ⁸Usa 'ain cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Diosan bana upí oquin ñuia ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icē quicē bana

⁹Axa Jesucristomi catamēcē unicama cana atúan timéxun cuanun quixun quirica buánmia. Buámicēbi ca Diótrefes axēshi a unicaman cushi 'iti cuēēn-quin, nun bana cuaisama tanxa. ¹⁰Usa 'ain cana anu cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cēmēi banacē cupí cati 'ain. An ca axa Jesucristomi catamēcē uni raíri anua cuania biisama tanan, an biisa tancē unicamaribi bixunma 'anun quixun caquin, mitsubēa timénun 'imima.

¹¹Ēn nuibacē xucēn, an ñu 'atima 'acē unían 'acēsa oquin 'aquinma camina an ñu upí 'acē unían 'acēsa oquinshi ñu 'ati 'ain. An ñu upí 'acē uni ax ca Nucēn Papa Diosnan 'icēn. Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acē uni an ainanma 'ixun Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'icēn.

Demetrio 'icēsaribiti upí 'iti bana

¹²Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icē —quixun ñuia. An upí ñu 'acē cupí ca ax asérabi usa 'icē quixun ca camabi unin 'unania. Ax ca afn sinan upí 'icē quixun cananuna a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca asérabi 'icē quixun camina 'unanin.

Ashiquian Juanën cá bana

¹³'Ēn cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'aínbi cana tintan cuēñeoquin a ñucama mi ñuixuniman. ¹⁴Usa 'ain cana bēñētishi mi isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mibē banaquin mi ñuixunti 'ain.

¹⁵Mixmi chuámarua 'iti cana cuēñin. Axa ěnuax nubē nuibanancē unicaman ca bērúanxmi 'inun mi 'ě camiaxa. Usa 'ain camina anua 'icē axa nubē nuibanancē unicama achúshi achúshi, bērúanxa 'inun nu caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNËN BUANMIA QUIRICA

Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicama Judasnën cuëñëoxuan quirica

¹Ëx cana Judas, an Jesucristonën cacësabi oquin ñu 'acë 'ianan Jacobonën xucën, a 'ain. Mitsúxmi ainan 'inun caíscë 'icëa Nucën Papa Diosan Jesucristomi cushicë 'inun 'imicë 'icë, cana ëñë quirica mitsu cuëñëoxunin. ²Nucën Papa Diosan nuibacëxmi mitsun 'uchacama téréncë 'ianan bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish bucucanti cana cuëñin.

An cëmë bana uni ñuixuncë uni (2 P 2.1-17)

³Ën nuibacë xucéantu, Jesucristomi catamëtia ca mitsun 'uchacama téréntquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iémiäxa, 'ë 'acësaribi oquin. Usami 'icë cana anun nux iéti banacama ñuiquin mitsu cuëñëoxunti sinan. Usaquin sinánxunbi cana bëtsi bana pain mitsu buánmin, uni raírinëan Nucën Papa Diosan banamabi ñuicë bana a cuaxunma 'anun cananmi, Jesucristo ñui quicë bana, a Nucën Papa Diosan unicaman cuacë, ax ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun, atu canun cana mitsu ëñë quirica buánmin. ⁴Uni raírinëx ca parani mitsubë timëtia. Mitsubë timéxunbi ca mitsun sinán-cësabi oquin sinanima. A unicamax ca ësai quia: Nucën Papa Dios upí 'ixun ca nux cuëñcësa oquinshi ñu 'aíabi nu uisabi oimá. Usaquin sinánquin ca 'aisama ñu 'aia. 'Ai ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quibi axëshi nun 'Ibu, ax cuëñcësabi oi 'ima. —'Ëx cana Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixunbi ca aín bana quicësabi oquin 'aima. Usa uni ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia, usaía 'icë unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchoçë 'iti 'icë quiax.

⁵Upí oquinmi 'unáncëbi cana ëñë ñucama mitsu sinánmitëcënin, Nucën 'Ibu Diosan ca Israel unicama Egipto menua buánxunbi ami catamëtiana oquin raíri cëñuacëxa. ⁶Angelcama raíri, axa Nucën Papa Diosan nëtëñubi 'iti 'aíshbi anu 'iisama tancë cupí chiquía, ax ca anúan an camabi uni isti nëtë utámainuan bëánquibucënu uisatima manë risin tēcërëcacësa 'aish, anubi 'inun Nucën Papa Diosan ëan 'icën. ⁷A ángelcamaxa abë 'iisama tanan Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iisama tani 'iásaribiti ca Sodoma 'imainun Gomorra 'imainun a 'urama 'icë ëmacamanu 'icë unicamaxribi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca aín xanubëishia 'iti uni 'anan xanuribi aín bënëbëishia 'iti

uniocëxa. Usa 'aínbi ca a ëmacamanu 'icë unicama aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë 'imainun xanúxribi aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'imainun uníxribi xanúxmabi bëtsi unibë 'i, 'aisamairai 'uchacëxa. Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manë tsin nëancëxa, xëñibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani cananuna nuxribi usai 'itin rabanan bërúancati 'ain.

⁸Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icë unicama usai 'iá 'unanibi, mitsu parani mitsubë timécë unicama an, sinánñumasa 'aish aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan bana cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosmi sinánquinma cushi unicama 'imainun uisa cushi cara, ángelcamaribi 'atimaquin ñuia. ⁹Usaría a unicamax quicë 'aínbi ca usoquin caquinma ángelcaman cushi, Miguel, an abë banaquin ñunshin 'atimanën 'apu 'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacë rabanan abë cuëbicanancëxunbi, Miguelnën ñunshin 'atimanën 'apu ësaquinshi cacëxa: “Nucën 'Ibu Diosan ca mi 'uchoquin ñu cati 'icë” quixun. ¹⁰Usa 'aínbi ca a unicama an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Sinánñuma 'ixuan ñuinacan uisa cara oia quixun sinánquinmaishi ñu 'acësaribi oquin ca a unicaman aín cuëncësa oquinshi ñu 'aia. Usaquin 'ai ca atúxbi 'atimatia.

¹¹A unicaman ñu 'atima 'acë cara Nucën Papa Diosan uisoti 'icën. Cainan ñu 'atima 'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an 'ásaribiquin curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'aia. Coré ax ca Nucën Papa Diosan cacëxuan Moisésnën ñuicë bana cuaisama tanquin, uni raíri Moisésmi nishquin tsuáquirumicë cupí, bamacëxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti ca a unicama cénúti 'icën. ¹²Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pi timécë 'ain atúxribi mitsubë timécë 'aishbi ca asérabi mitsúxmi 'icësaribiti 'ima. Usa 'aish ca atun cuëncësabi oquinshi pi rabinima sharati, uni raírmi sinanima. Uni raíri 'aquincëma 'aish ca 'uí 'ibúnux nètë bënamëtiabi suñun bëcacëx nètécësa usaribi 'icën. 'Ianan ca anun bimiti nètëa ucëbëbia i bimicëma usaribi 'icën. Bëucutia i aín tapun ëchiquicë, usaribi ca atux 'icën. ¹³Bëchunan tucánquiquin masinu chinan purucësa, usaribi 'inun ca aín nuitu upíma 'ain 'atimati bananan ñu upíma 'aia. Chiquíquianxa 'ispa amanu tacúcé, usaribi ca atux 'icën. Usa 'aish ca atux nètétimoi xëñibua 'aínbi bëánquibucënu 'iti 'icën.

¹⁴Ax pain unia nucën rara Adán aín rëbúnqui nucën rara Enoc, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëx usa uni ñui ësai quiacëxa: “'Ën iscëx ca Nucën 'Ibu Dios camabi 'aisamaira aín uni upícaman nëpúamainun uaxa. ¹⁵Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icë quixun isaxa, atúan ñu 'acëcama 'unánquin. An ñu 'atima 'acë unicama atun ñu 'atima 'acë cupí 'imainun atun a ñui 'atimati banacë a cupíríbi, ca Nucën 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa cara oti 'icë quixun isaxa”. ¹⁶A unicamax 'aisama 'ixun ca uni raírinën 'acë ñu 'atimaquin ñuianan atux cuëncësa oquinshi 'anan atux cuëncësa oíshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cërúanan rabiacaquin, aín curíqui 'imainun aín ñu biti cupíshi abë upiti banaquinbi uni parania.

Uni itsin paránti rabanan bërúancati bana

¹⁷Ën nuibacë xucéantu, a unicamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucën 'Ibu Jesucristonëan aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuan banacama, a manuquinma sinánti 'ain, ¹⁸ësaquian mitsu cacë: Jesucristo utécënti nètëa 'urama 'ain ca 'itsa unin Nucën Papa Diosan banami cuaiquin, aín

sináncësa oquinshi ñu 'atima 'ati 'icën. ¹⁹Usa unicamax ca an ënë nētēnuxun aín cuëncësa oquin ñu 'atishi sináncë a 'icën. A unicaman ca uni raírimia nishnun quixun unicama sinanamia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma ca atux 'icën.

²⁰Ën nuibacë xucéantu, ami catamécë 'aish camina camabi nētēn asérabi Jesucristomi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca an mitsu sinánmiti 'icën, an sináncësaribi oquinmi sinánun. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ²¹Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima camabi nētēn ax cuëncësabi oi 'iti 'ain. 'Ianan camina a nētē anuan nuibaquin Nucën 'Ibu Jesucristonën utēcēnquin aín nētēnunu xēnibua 'aínbi abë 'inun nu 'imiti, a caínti 'ain.

²²Caíanan camina —Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë —quixuan an sináncëma uni a 'ësëquin —usa ca —quixun upí oquin sinánmiti 'ain.

²³Uni raírinëxa aín ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'icëbi camina amia sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa xaráti 'icëbi uni bicësaribi oquin. Usaribi oquin camina uni raíriribi nuibaquin upí 'inun 'aquinquinbi axa 'atima 'icësaribi 'itin rabanan bërúinra oti 'ain, ax 'aisama cupía, aín chupáxbi chuaíracësa 'icë timacësa oquin aín 'ucha timaquin.

Ashiquiana, Nucën Papa Dios rabinun ca

²⁴An ñu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bërúanan an iscëxmi upí 'aish cuëni aín nētēnu abë 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.

²⁵Axëshi Nucën Papa Dios 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nu ainan 'inun iémicë, ax ca cushiira 'ianan upíira 'aish 'Apuíra 'icën. Ax uisa ñubi uniocëma pan 'aish usabi 'iá 'aish ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icën. Ashi, Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONËN JUAN ISMIA

1 ¹Nucën Papa Diosan ca ënë quiricanu cuënëocë ñucama Jesucristo ismiäxa, xënbuiracëma 'aínshi ca ësai 'iti 'icë quixuan aín unicama isminun. Nucën Papa Diosan a ismicë ñucama aín unicaman 'unánun ca Jesucristonën aín ángel achúshi Juan isminun xuäxa. ²Xucëxuan ismicëxun ca Juanën uisa ñu cara isäxa quixun cëmëquinma a ñucama cuënëoxa. Usäquin ca Juanën Nucën Papa Dios quicësabi oquian Jesucristonën a ismianan a ñuiquin cacë banacama cuënëoxa.

³Anun cuënëo banacama quicësabi oi 'iti nètë ca xënbuiracëma 'aínshi uti 'icën. A nètën ca an ënë bana iscë unicama 'imainun an uni itsían ñuia cuacë unicama 'imainun a bana cuaquin —asérabi ca usaía quicësabi oi 'iti 'icë — quixun sínánquin a bana quicësabi oquin 'acë unicama cuëëinra cuëënti 'icën.

**Axa mëcën achúshi 'imainun rabé ëmanuax Jesucristomi
catamëcë unicama Juanën quirica cuënëoxuan**

⁴Ëx Juan 'ixun cana Asia menu 'icë mëcën achúshi 'imainun rabé ëmanuax timëcë äxa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu ësäquin cain: Nucën Papa Dios äxa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, an nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cana cuëënin. Cuëëanan cana anua Nucën Papa Dios 'icë aín Bëru Ñunshin Upí anribi aín bana upí oquin cuanun 'aquianan, a bana quicësabi oi 'inun 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cuëënin. ⁵An uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun uni 'unánmicë, Jesucristonënríbia nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënin. Ax utëcëncëbë aín unicamaxribi bama 'aishbi baísquinun, ca ax pain bamatancëx baísquiacëxa. Ax ca ënë nètënu 'icë 'apucaman 'apu a 'icën. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aín imi 'apati bama 'ixun nun 'uchacama tërëanan, ⁶nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'ain nuxribi 'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an uni itsi a ñucáxuncë 'ixun aín Papa Dios rabinun nu 'imíäxa. A ca camabi unín rabiquín —mixëshi cushi 'aish camina mixira cëñútimoí 'Apu 'in —quixun caquin rabiti 'icën. Usäquin ca 'ati 'icën.

⁷Ca is, Cristo, ax ca naí cuin mëu bëbacuatsini unuxun 'aia. Aia ca camabi unicaman isti 'icën, an manë xëtocën taro, acamánbi ca aia isti 'icën. Ax ucëbë ca camabi menu 'icë unicama ami sínáncëma 'aish masá nuituti inti 'icën. Asérabi ca usai 'iti 'icën. ⁸Nucën 'Ibu Dios, äxa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax ca cushiira 'aish, uisa cushi cara, aín cushibëtanbi sënënmaira 'icën. Usa 'aish ca ax ësai quia:

—'Ēx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain.

Upíira 'aish cushiira 'icëa Cristo Juanën isa

⁹'Ēx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icësaribiti Jesúsnan 'aish mitsun xucënisa 'ain. Mitsúxmi 'icësaribiti cana Jesucristonan cupí, unin 'atimocë 'aishbi asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ain. Mitsu 'acësaribi oquian an cushiocëxun cana uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin ami catamëti ëniman. Usa 'ixun Nucën Papa Diosan bana ñuixuanan, Jesús ñui quicë banaribi uni ñuixuncë cupí cana Patmos cacë nasínu sipuacësa 'inun unin ëncë 'ain. ¹⁰Anun Nucën 'Ibu Dios rabiti nëtën 'Ēx ami sinánquin cana 'uxúnmabi namácësa oquin, 'ë caxu-cüaxa manë banañu banocëxa banacësari munuma banaia cuan. ¹¹Banai ësai quia cana cuan:

—'Ēx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain. Ënuxunmi min iscë ñucama ñuiquin camina quiricanu cuënëoti 'ain. Cuënëotancëxun camina axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicama, mēcën achúshi 'imainun rabé ëmanu 'icë, acamami cuënëocë quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ëmacamanu 'icë unicama a.

¹²Banaia cuati, uin cara 'ë usaquin caia quixun istisa tani cana cuainacëan. ¹³Cuainacëquin cana mēcën achúshi 'imainun rabé anu lamparín nanti curi 'acë isan. Anu lamparín nanti curi 'acë achúshi achúshi sëtécë, acama nēbëtsinua cana uni achúshi isan. Ax ca uni 'aishbi Jesús 'iaxa. Aín taria chaxcë 'imainun ca anúan shitēcërëquicë ax curi 'acë 'iaxa. ¹⁴A uni ca aín maxcánu 'icë aín bu uxua 'aish carnero rani uxuira iscësa 'ianan matsi uxuira iscësaribi 'iaxa. 'Ianan ca ax cushiira 'aish aín bëru rabé tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. ¹⁵Aín taëx ca cashtá manéxa niba niba quicë 'aish ichúcësa 'iaxa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui cushínra banaruia cuacësa 'iaxa. ¹⁶Aín mēcën mëqueunën mēcën achúshi 'imainun rabé 'ispa tuíanan aín cuëbí-nuax machítusa manë xëtocë, amo rabébi cuëñucë 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín bëmáñanëxa barin cushínra pëcacësaribiti pëquia isan.

¹⁷Usa isi cana racuëtan bamai a tanáin nipacëan. Nipacëtia ca aín mēcën mëqueunën ramëquin 'ë caxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ēx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacën. Usa 'aish cana camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. ¹⁸'Ēx cana axa bamatimoi tsócé a 'ain. Bamatancëx baísquia 'aish cana bamatëcëntimoi tsotin. Ui unicamax cara uiti nëtën tsóti 'icë, uisa nëtën cara bamati 'icë quixun cana 'ën mënfoin. Bamatancëx cara aín 'ucha cupí anuax uni tēmëracë anu cuanti 'icë, cara anua aín 'ucha tērëncë uni 'icë anu cuanti 'icë quixun cana mënfoin. ¹⁹A min iscë ñucama 'imainun a min isti ñucama, acama camina usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icëma 'aishbi ñu 'iti 'icë quixun cuënëoti 'ain. ²⁰'Ispa mēcën achúshi 'imainun rabémi 'ën mēcën mëquenua iscë, 'imainun anu lamparín nanti mēcën achúshi 'imainun rabémi iscë, ax cara uisa 'icë quixun 'unán-quinmabi camina ësa ca quixun 'unánti 'ain, anu lamparín nanticama ax ca a mēcën achúshi 'imainun rabé ëmanuaxa 'ëmi catamëti unicama 'unántioquin

nancë 'icën. 'Imainun ca mēcēn achúshi 'imainun rabé 'ispa ami iscē, ax a ēmacamanuxun an Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicē a unicama anun 'unántiocē 'icën.

Efesonu 'icē unicama quirica buánmia

2 ¹ Catancēxun ca ēsaquinribi 'ē caxa:
—An axa Efesonuax 'ēmi catamēcē unicama 'ē ñui quicē bana ñuixuncē uni, a buánminuxun camina ēsoquin cuēñēoti 'ain: An aín mēcēn mēqueu 'icē anun mēcēn achúshi 'imainun rabé 'ispa tuíncē 'ianan axa mēcēn achúshi 'imainun rabé anu lamparín nanti nēbētsi nicē, Jesús, an ca anuaxa timēcē unicamami ēsaquin a caxúnun quixun mi caia: ² Mitsúnmi ñu 'acēcama cana 'unanin, chiquíshquinma camina ñu upí 'ain. Uísa ñu cara 'icēbētanbi camina 'ēmi sinánti ēncēma 'ain. An ñu 'aisama 'acē unicama timaquin camina an 'acēsari bi oquin 'aiman. Usai 'iquin camina uni raíri axa —'ē ca Nucēn Papa Diosan aín bana unicama ñuixunun 'imia —quicē, ax cara asérabia Nucēn Papa Diosan usoquin 'imicē 'icē quixun 'unánuxun isquinbi camina atúxbia cēmēi quia isan. ³ Usai tēmēraquinbi camina mitsun 'ēmi sinánti ēncēma 'ain. 'Ēnan 'icē cupí unin 'atimocēxunbi camina ēnquinma 'ēmi sinánquin 'ēx cuēñcēsabi oquin 'an.

⁴ Mitsúnmi usa 'icēbi cana ēsaquin mitsu cain, mitsux camina 'ēmi cata-mētabati 'itsaira 'ēmi sináncēn. Usai 'iá 'aíshbi camina bērí usai 'ima. ⁵ Usa 'ain camina uisairai caramina 'ēmi sináncē quixun sinani usai 'ēmi sinántēcēnux 'ēmi sinanatēcēnti 'ain. Usai 'ēmi sinanaquin camina mitsúnmi 'ēmi sinánquin 'ēx cuēñcēsabi oquin 'ásabi oquin 'atēcēnti 'ain. Usai mitsux 'ēmi sinanacēbētanma cana a anu lamparín nanti mitsu 'unántioquin nancē, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain. ⁶ Mitsúnmi bēráma 'iásaribiti 'ēmi sináncēma 'aínbi cana 'unanin, 'ēx 'icēsaribiti camina nicolaftas cacē unicaman ñu 'atima 'acē cuēñiman.

⁷ An cuaisa tancē unicaman ca axa 'ēmi catamēcē unicama Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'ináncē bana, ēñē aín nuitunēnbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ēmi catamēquin 'ēx cuēñcēsabi oi 'iti ēncēma uni, a cana Nucēn Papa Diosan nētēnu 'icē i, aín bimí a ciux bamatima, a cunun 'inánti 'ain.

Esmirnanu 'icē unicama quirica buánmia

⁸ Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi cuēñēonun 'ē caxa:

—An axa Esmiranuax 'ēmi catamēcē unicama 'ē ñui quicē bana ñuixuncē uni, a buánminuxun camina ēsoquin cuēñēoti 'ain: Axa ñu 'aíma pan 'ain 'iá 'aish camabi ñu cēñúcēbē usabi 'iti, axa bamaxbi bamatēcēntimoí baísqicē, Jesús, an ca ēsaquin mi caia: ⁹ Mitsúnmi ñu 'acēcama cana 'unanin. 'Ēn cana 'unanin, mitsux 'ēmi catamēcē cupí camina tēmēranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aíshbi camina 'ēn nētēnu 'ēbē 'aish ñuñu unicamax 'icēsamaira oi anu 'icē ñuñu 'aish cuēñinra cuēñti 'ain. Ésaquin cana 'unanin, bētsi bētsi uni, —nux cananuna judíos uni 'ai —quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanásnēn unishi 'ixun ca 'atimati banaquin mitsu ñuia. ¹⁰ Unían bētsi bētsi oquin 'atimocēxbi camina racuétima 'ain. Ñunshin 'atimanēn 'ami-cēxun ca raíri unin mitsu sipuati 'icën, caramina 'ēmi sinánti ēnti 'ai quixun

isnuxun. Mécën rabé nètën camina paë tani tēmëratì 'ain. Uisai cara ñu 'icë-bëtanbi camina anúnmi mitsux bamati nètë utámainun 'ëmi sinánti ëntima 'ain. Usámi 'ia cana mitsu 'ën nètënuaxmi nètëtimoì 'ëbë cuëënun 'imiti 'ain.

¹¹ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamécë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, ax ca bama 'aíshbi baísquitancëx Nucën Papa Diosan nètënu bamatëcëntimoì 'iti 'icën. A unicamax ca anu axa 'ëmi catamécëma unicama bamatëcëncësa 'iti anu 'itima 'icën.

Pérgamonu 'icë unicama quirica buánmia

¹² Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuëñëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Pérgamonuax 'ëmi catamécë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuëñëoti 'ain: Axa machitusá manë xëtocë amo rabébi cuëñucëñu an ca ësaquin mi caia: ¹³ 'Ën cana 'unanin, anumi mitsux 'icë anu ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, ax cushi 'icën. Anu 'icë unicama an sinánmicëxun 'atima ñu 'acëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacë, ax 'ëmi sinánti ëncëma 'ixun 'ë ñuiquin bana ñuixuncë cupía axa 'ëmi sináncëma unicaman 'acëxa bamacëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain.

¹⁴ Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain: Micama raírinën camina unían Balaanën cacëxun 'atima ñu 'ázaribi oquin 'ain. Balaanën ca an Israel unicama ñusmoisa tancë capitán, Balac cacë, a ësaquin cacëxa: Min menu 'icë bënëñuma xanucama camina Israel uni parania atubë 'inun cati 'ain. Usai abë 'iquin ca ax isa dios 'icë quixuan min unicaman rabicë ñu a rabiquian ñu pinun 'imiti 'icën. Balaanëan usoquin sinánmia 'aían usaribi oquin axa mitsubë 'icë uni raírinënribi sinánmicëxun camina mitsu raírinën usaribi oquin ñu 'atima 'ain. ¹⁵ 'Imainun camina micama rarírinën nicolaítas cacë unicaman 'unánmicësaribi oquin 'ati ëinsama tanin, atúan a 'unánmicë bana 'ëx cuëëncëbëtanmabi. ¹⁶ Usaquin 'aquinbi camina sinanaquin acama ënti 'ain. Usaquinmi ëncëbëtanma cana xëñibuiracëma 'aínshi mitsunu cuanquin, manë xëtocë 'ën cuëbínuax chiquicë, anun usa unicama 'atimoti 'ain.

¹⁷ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamécë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama cana anúan masá nuitutíma upitax 'iti a 'inánti 'ain. Bëráma Nucën Papa Diosan camabi nètën maná cacë piti judíos unicama 'inánsaribi oquin cana maná, 'ën nètënu unëcë, a unicama 'inánti 'ain. 'Inánan cana maxax uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anë itsi cuëñëocë, a 'inánti 'ain. Uni itsían 'unaniamabi ca acama achúshi achúshinënshi aín anë 'unánti 'icën.

Tiatíranu 'icë unicama quirica buánmia

¹⁸ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuëñëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Tiatíranuax 'ëmi catamécë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuëñëoti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëhichë, axa cushiira 'aish aín bëru rabé tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'ianan aín taëx cashtá manëxa niba niba quicë 'aish ichúcësa, an ca ësaquin mi caia: ¹⁹ Mitsúnmi ñu

'acēcama cana 'unanin, camina 'ëmi catamëti bëtsibë nuibanani 'ëx cuëncësabi oi 'in. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'ëmi catamëta-baquinmi 'acësamaira oquin camina bërí mitsun 'ëx cuëncësabi oquin ñu 'ain.

²⁰ Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain. Bëráma ca Jezabal ax 'atima xanu 'aishbi judíos unicaman 'apu 'iacëxa. Usaribi oquin ca micamáxmi timécëbëtan achúshi xanu 'atimanën bana ñuixunia. An isa Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia quiquinbi ca axa 'ëmi sináncë unicama parania. Paránquin ca aín xanuma 'aínbia uni xanu itsibë 'iti ca asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unin cacë a rabi-quin ñuina rëcë piti isa asábi 'icë quixun unicama 'unánmia. An usaquin 'atima ñu 'anun uni 'unánmiabi camina isëshitin. ²¹ Axa usai 'iabi cana usa ñu ënía 'ëmi sinánun caían. Caíncëxunbi ca ëmi catamëquin sinanaquin aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icën. ²² An a xanúan 'unánmicësa oquin 'acë unicaman usai 'iti ëncëma 'ain cana anua 'uxcë anubia 'inun a xanu 'insínmiti 'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi 'aisamairaia tëmëranun 'imiti 'ain. ²³ 'Anan cana a xanun 'unánmicë 'ixuan an 'atima ñu 'acë unicamaribi aín tuása 'icë acama bamamiti 'ain. 'Ën usaquin 'acëbëtan ca camabi ëmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, 'ën cana camabi unían sináncë ñu 'unanin, uisaquin cara aín nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin. 'Unánquin cana an upí oquin sinánquin ñu 'acë uni axa upitax 'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acë uni a aín 'ucha cupí uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.

²⁴ 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbi camina Tiatíranu 'icë mitsu raírinën aín bana ca cëmë 'icë quixun 'unánquin a xanun bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananuna mitsun 'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unánmicë, a mitsu 'unánmiti 'ai quiabi camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai 'iti ca asábi 'icën. Usábi camina 'iti 'ain. Bëtsi ñumi 'anun cana mitsu caiman. ²⁵ 'Ëx utëcëntámainun camina usabii 'iti 'ain.

²⁶ Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma uni, acama cana 'ëx utëcënquin aín cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin aín quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain. ²⁷ 'Ën Papa Diosan aín cushi 'ë 'ináncësabi oquin cana a unicama 'ën cushi 'inánquin unían aín bana cuanun 'imiti 'ain. 'Ën usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín bana cuanun 'imiti 'icën, uni itsían uni itsi aín bana cuanun quixun aín manë xo tuínxun racuëocësaribi oquin. ²⁸ Pëcaracëbëtan ca 'isponën pëcaia. A 'ispon cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama 'inánti 'ain. ²⁹ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Nunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbí sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Sardisnu 'icë unicama quírica buánmia

3 ¹ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuëñëonun Jesusan 'ë caxa: —An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuëñëoti 'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Nunshin Upíñu 'ianan an aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabé tuíncë, an ca ësaquin mi caia:

—Mitsúnmi ñu 'acēcama cana 'unanin. Unin ca mitsux camina Nucën Papa Diosbë upí 'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina usama 'aish bamacë unisa

'ain. ²Mitsux axa 'uxcë unisa 'aíshbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Ën iscëxun ca mitsúnmi 'acë ñucama 'ën Papa Diosan upí ísima. Usa 'ain camina mitsúnmi bërí 'acë ñu axribia an iscëx 'aisama 'itín rabanán, upí oquin sinánquin ax cuëncësabi oquin 'ati 'ain. ³Usoquin 'aquin camina mitsua 'ën sinánmicëxun 'ën unicaman ñuixuncë bana a sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu 'atima 'acëcama ënti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë úníxa, unin sináncëbëmabi ucësaribicuatsini, 'ëx mitsun 'unáncëma nëtën uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti 'ain. ⁴Mitsúnmi 'ëx cuëncëma ñu 'acë 'aínbi ca Sardisnu 'icë uni 'itsamashinën ñu 'aisama 'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'ëbë niti 'icën. ⁵Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama atux ca usoquin chupa uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë cana 'ën quiricanua tërëntima 'ain. Tërénquinma cana acama achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ënan 'aish xënbua 'aínbi 'ëbë 'iti 'icë —quixun 'ën Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain. ⁶An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunëbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

⁷Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: A aín chaitiocë David 'iásaribi 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma 'aish aín bana asérabi 'ice, ax ca an xëcuë bërúancë unisaribi 'icën. An xëcuë bërúancë 'ixuan an xëocaia ca uinu 'icë unínbi xëcuë xëputima 'icën. 'Imainun ca an xëpuia uinu 'icë unínbi xëcuë xëocatima 'icën. Usaribi oquin ca ui unix cara aínan 'iti 'icë, ui unin cara aín bana unicama ñuixunti 'icë, acama ainshi mënfoia. Usoquian an mënfoçë 'ain ca uinu 'icë unínbi —usama ca —catima 'icën. Ax usa 'ixun ca ësaquin mi caia: ⁸Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'itsairama 'ixunbi camina 'ën bana quicësabi oquin 'anan, 'ëx cana Cristonanma 'ai quíax quicëma 'ain. Usa 'icë cana anun atsínti xëcuën atsíncësa 'inun 'ën bana unicama ñuixunun mitsu 'imian. Usoquin 'imia ca ui unínbi mitsúnmi usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icën. ⁹Usa 'ain cana ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama axa, 'ëx cana asérabi judío uni 'ai quibi cëmëi 'ëmi sináncëma unicama a mitsun bana cuatia mitsumi sinánun 'imiti 'ain. 'Imicëxun ca 'unánti 'icën, 'ën cana asérabi mitsu nuibati quixun. ¹⁰Mitsun camina uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi catamëanan 'ën bana quicësabi oquin 'ati ëncëma 'ain. Usáimi 'icë cupí cana anúan unicama paë tani tëmëratí nëtëa ucëbëmi tëmëraxma 'inun mitsu 'imiti 'ain.

¹¹Xënbucëma 'aínshi cana utëcënti 'ain. 'Ëx umainun min 'acësabi oquin 'ëmi sinánti ënquinma 'ën mitsu cacë bana 'acë 'aish camina 'ëbë 'ën nëtënu 'i cuënti 'ain. Usai 'imi 'iti cupí camina unían mitsu sinanaminun 'amitima 'ain. ¹²Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama, a cana anua Nucën Papa Dios 'icë anubia nëtétimoí 'inun 'imiti 'ain. Anuaxa chiquí-timoquin ca Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Ën Papa Diosan anëbi cana a unicamanu cuënëoti 'ain. Cuënëonan cana anu Nucën Papa Dios 'iti Jerusalén

ió, axa naínuax ubúti, aín anëribi 'anan cana 'ën anë ióribi atunu cuënëoti 'ain. ¹³ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Laodiceanu 'icë unicama quirica buánmia

¹⁴Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—Axa Laodiceanuax 'ëmi catamëcë unicama an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Ax upíra upí 'ixuan uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun paránquinma uni 'unánmicë, an Nucën Papa Diosbëtan camabi ñu unio, an ca ësaquin mi caia: ¹⁵ 'Ën cana usaími mitsux 'icë acama 'unanin. Usa 'ixun cana 'ën 'unanin, mitsúnmi upí oquin sinánxun ax cuëncësabi oquinra Nucën Papa Dios 'axuniama. Usa 'ixun camina mitsun sinanin, mitsúxbi usai 'ia isquin sapi isa Nucën Papa Diosan upí oquin sinania quixun. Usa 'aish camina mitsux an Nucën Papa Diosan bana cuacë unicama 'icësaí 'iman. Usa 'aish camina a Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama 'icësaíribi 'iman. Usa 'ain cana cuëñin, mitsux an aséra-biira Nucën Papa Diosan bana cuacë 'iti. Usai 'icëma 'ixun, mitsun 'aisama ñu 'acë 'ixun, —'aisama ñu 'acë cupí cana ainanma 'ai —quixun 'unáncë 'iti cana cuëñin. ¹⁶ Usoquinmi mitsun asérabiira 'ën bana 'acëma 'aish camina 'unpax 'itsístanisa 'ain. Ënëx ca 'ësa 'icën. 'Unpax matsi xëati ca asábi 'icën, 'unpax 'itsísocëribi xëati ca asábi 'icën. Usa 'aínbi ca uni 'unpax 'itsístanishi xëax anábuisa tanti 'icën. Usaribi cana mitsu isin. Mitsúxmi asábitanishi 'iti cana cuëñiman. Unían 'unpax 'itsístanishi xëax aín picë anáquin chiquíncësari oquin cana 'ëbë 'íáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain. ¹⁷ Mitsux camina quin, 'ëx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana cha 'ain, uisa ñu carana cuëñi, a cana bitsin. Mitsux ënë nëtënu 'icë ñuñu 'aíshbi camina Nucën Papa Diosan iscëx ñuumasa 'ianan bëxunusa 'ianan chupañumasa 'ain. ¹⁸ Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ësëquin ësaquin cain: Curi manë ax ca 'itsísirocëx aín chuacama nëtëtia. Nëtécëbë ca aín upíshi bërutia. Usaribi oquin asérabi mitsun nuitu upí 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun 'atima ñu 'acëcama téréncë 'ianan 'ëmi sinánquin ñu upí 'acë 'aish chupa uxua pañucësa 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'aish bëxunusa unisa 'ixunbi, acama mitsu 'unánminun camina 'ë ñucáti 'ain. ¹⁹ Uicama carana nuibatin, acama cana ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun 'ësëanan uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ain. Usoquin 'ën 'acëxmashi camina sinanati 'ëx cuëncësabi oi asérabi 'iti 'ain. ²⁰ Ënëx ca 'ësa 'icën. Bëtsi uni isi cuanxun ca unin aín xëpúti taxcaquin a xëocaxunun quixun caia. An aín xëpúti taxcaquin uni itsi cuëncë uni usaribi cana 'ëx 'ain. A unisaribi 'ixun cana ui unin cara 'ëmi sinánquin 'ëx abë 'inun 'ë caia a unibë 'iti 'ain. Usai 'iquin cana unían abëtan piquin uni itsi 'unáncësari oquian 'ë 'unánun a uni 'imiti 'ain. ²¹ 'Anan cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicamax 'ëbë 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ëx tëmëraíbi ax cuëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë 'apu 'inun 'imicësari oquin. ²² An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Aín nētēnuxun Nucēn Papa Dios rabiti bana

4 ¹A ñucama pain cuatancēxun cana xēcuē xēocacēsa 'inuan naí paná-rabēcē isan. Isquin cana anun paían 'è cacē bana axa manē banañu banocēxa banacēsari banaia cuatēcēan, ēsai qui:

—Ēnu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icē quixun mi ismiti 'ain.

²Cacēxunshi Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'imicēxun cana 'uxúnmbi namácēsa oquin naicamē'ēonua anu tsóti upíra upí anu 'Apuirá tsóti, a isan. Isanan cana axa anu tsócē Nucēn Papa Dios aribi isan. ³Axa anu tsócē ax ca upíra upí 'iaxa, maxax nibá upíra upí, paxa 'aishbi tunántani, jaspe cacē, a iscēsa 'ianan bētsi maxax ushíantani, cornalina cacē, a iscēsaribi ca aín ichúcē 'iaxa. Anu ax tsócē a nēbētsioracē ca nónbai upíra upí, maxax ñu paxa iscēsa, esmeralda cacē, axa ichutia iscēsa 'iaxa. ⁴Anu ax tsócē aribi nēbētsioracē ca mēcēn rabé 'imainun taē rabé 'imainun rabé 'imainun rabé anu tsóti itsi 'iaxa. Axa a anu tsótinu tsócēcamax ca mēcēn rabé 'imainun taē rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacēcē unicama 'iaxa. Acamax ca aín chupa uxua 'ianan curi 'acē mañuti mañucē 'iaxa. ⁵Anu tsóti upíra upí anuaxa caná mēriti banaia cana cuan. Cuanan cana anuaxribia bētsi ñuribi sharatía cuan. Anu Nucēn Papa Dios 'icē aín bēmánoncúa, cana mēcēn achúshi 'imainun rabé i tēacēnu nanxun bimicēxa 'apú rēquirēcēsaria rēquiruía isan. Isquin cana anu ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí 'icē quixun 'unan. ⁶Anua Nucēn Papa Dios 'icē a bēmánon ca parúnppa upí, bēxnan bēxnánquicē iscēsa 'aishbi 'unpáxma 'iaxa.

Anua Nucēn Papa Dios 'icē a nēbētsi 'ianan a nēbētsioracē ca 'itsaira bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axa bamatimoi tsócē, axribi 'iaxa. Aín bēmánon 'itsaira bēruñu 'ianan ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bēruñu 'iaxa. ⁷A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'iaxa, bētsix ca vaca bēñesa 'iaxa, bētsix ca unin bēmánan iscēsa 'iaxa, bētsix ca tētēcamē'ēo nuania iscēsa 'iaxa. ⁸A ñucama achúshi achúshinēx ca anúan nuánti mēcēn achúshi 'imainun achúshi pēchiñu 'iaxa. Aín bērucamax ca ēman 'ianan 'ucē mēúribi 'iaxa. A ñux ca nētēnbi imēbi nētētima Nucēn Papa Dios rabi ēsai quiaxa:

Nucēn Papa Dios, ax ca upíra upí, upíra upí upíra upí 'icēn. Aín cushix ca chaira 'aish bētsi cushisama 'icēn. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish, usabi 'iti 'icēn.

⁹Usaquian 'itsa bēruñu ñu an Nucēn Papa Dios, axa anu 'Apuirá tsóti, anu 'ianan bamatimoi tsócē, a nētétimoquin rabianan —ca asábi 'icē —quixun cacēbētan cacēbētan, ¹⁰ca mēcēn rabé 'imainun taē rabé 'imainun rabé 'imainun rabé a caniacēcē unicama an axa xēnibua 'aínbi bamatimoi tsócē Nucēn Papa Dios ami bēsui, rantin puruni tsóbuquin a rabiia. Rabiquin ca curi 'acē mañuti atúan mañucē Nucēn Papa Dios 'inánquin anua ax 'icē aín bēmánon nanquin rabiquin ēsaquin caia:

¹¹Nucēn 'Ibu Dios, min camina camabi ñu uniocēn. Mix cuēēcēsabi oi ca 'iacēxa, mix cuēēcēsabi oquin camina min cushínbi camabi ñu ēnē menu 'icē 'imainun naínu 'icē ñuribi uniocēn. Usa 'aish camina camabi unicama 'imainun ángelcamanribi rabbitisa 'ain.

Nucën Papa Diosan tuíncë quirica 'imainun Carnero ñuicë bana

5 ¹Axa anu tsócë Nucën Papa Dios an aín mēcēn mēquenēn tuíncë cana quirica taráncë isan. Iscēx ca aín namēnu cuēñeocē 'ianan aín caxunu-ribi cuēñeocē 'iaxa. A quirica aín namé istisama 'itánun upí oquin tacáshcacē 'aish ca anúan tacáshcacē ñu mēcēn achúshi 'imainun rabé 'iaxa. ²A isanan cana achúshi ángel cushiira axa ësai qui munuma banaia isan:

—¿Uñra cara ax bētsibē sēñénmaira 'ixun ēñë quirica anúan tacáshcacē pēóshxun bacati 'ic?

³Quicēbēbi ca an pēóshiti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icē ángelcama 'imainun menu 'icē unicama 'imainun anua bamacē unicama 'icē, anu 'icē unicama achúshi-nēxbi ca an a quirica bacanan isti 'aíma 'iaxa. ⁴An bacanan uisai quicē cara quixun isti 'aíma 'imainuan an ami bēsuquin a quirica ñachati unibi 'aíma 'icē isi cana ini bēunan mēscúan. ⁵Usai bēunan mēscutiabi ca a caniacēcē unicama achúshinēn 'ē caxa:

—Camina ini bēunan mēscútima 'ain. Ca is, Judatan rēbúnquicama achúshi, 'Inúan cacē, ax Davidnēn rēbúnquiribi 'icē, Jesús, ax bamáxbi baís-quia 'aish camabi ñun 'ibuira, an ca a quirica taráncë bacaquin, anúan a tacáshcacēcama pēóshiti 'icēn.

⁶Usai quicēbētan cana anua Nucën Papa Dios 'icē, 'imainun anu axa 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu axribia bamatimoi tsócë, 'imainun caniacēcē unicama, acama nēbētsia nicē, carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama Cristo a isan. Ax ca unin 'ucha cupí carnero 'acēsa oquin 'aquian unin anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicē 'iaxa. 'Ēñ iscēx ca ax mēcēn achúshi 'imainun rab'ē matúxcañu 'ianan mēcēn achúshi 'imainun rabé bēruñu 'iaxa. Aín bēru mēcēn achúshi 'imainun rabé ax ca aín Bēru Ñunshin Upí Nucën Papa Diosan camabi menu 'icē unicamanu cuanun xucē a 'icēn. ⁷Anu cuanquin ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa tsócë Nucën Papa Dios aín mēcēn mēqueua 'icē quirica a biaxa. ⁸Bicēbē ca 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama 'imainun mēcēn rabé 'imainun taē rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacēcē unicamaribi, Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama ami bēsucē 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacēcē unicaman ca arpa cacē ñu a 'ai cuēñi cantati, a 'imainun curi 'acē manē xanpa anua sanutanun nēēnti tsēpasa ñu 'icē, acama tuíanxa. A xanpa-nuax cuin tēxéquianxa 'irucē, ax ca aín unicaman Nucën Papa Dios rabianan ñucacē banacama a 'iaxa. ⁹Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ami bēsuaux ca cantati ió cantaxa, ësai qui:

—Min camina bētsibē sēñénmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacē pēóshxun bacati 'ain. Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama bētsi bētsi unibu, bētsi bētsi banan banacē, 'imainun camabi nētēnuax ucē, 'imainun bētsi bētsi 'apuñu unicama, Nucën Papa Diosnan 'inun iémian. ¹⁰Iémianan camina atu Nucën Papa Diosbē 'apu 'inun 'imianan judíos sacerdotesa 'imiquin an Nucën Papa Diosbē banaquin a rabicē 'imian. Usaquinmi 'imicēx ca mibē ēñë menu 'icē unicaman 'apusa 'iti 'ain.

¹¹A cantati cuatancēxun isquin cana anu Nucën Papa Dios 'icē a 'imainun anua 'itsa bēruñu ñu, axribia bamatimoi tsócë acama 'icē, 'imainun anua

caniacēcē unicama 'icē, a nēbētsioratia 'aisamaira tupúntisama 'aish ángel-cama munuma banaia cuan. ¹²Ēsai ca munuma banai quiaxa:

—Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax ca bētsibē sēnēnmaira 'icēn. A unin 'acē, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncē, 'ianan cushiira a ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi rabiti 'icēn. Rabianan ca —asábi ca — quixun caquin rabiquin an cacē banacama cuati 'icēn. Cuēēnquin ca axribia cuēēnun rabiti 'icēn.

¹³Usai banaia cuanan cana Nucēn Papa Diosan unio ñucama, naínu 'icē ñucama, 'imainun menu 'icē 'imainun bacanu 'icē, anua bamacē unicama 'icē anu 'icē unicama, acamaxa munuma banai ēsai quia cuan:

Ax anu tsócē Nucēn Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuēēnquin axribia cuēēnun rabiti 'icēn. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacē bana cuati 'icēn. Ax cushiira 'aísha bētsi 'apusama 'icē ca camaxunbi xēnibua 'aínbi a rabiti 'icēn. Cuēēnquin ca axribia cuēēnun rabiti 'icēn.

¹⁴Usaía cantaia ca 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócē, acaman —usai ca 'iti 'icē —quixun caxa. Cacēbē rantin purúnquin ca a caniacēcē unicamanribi axa bamatimoi tsócē a rabiáxa.

Mēcēn achúshi 'imainun rabé anúan quirica tacáshcacē ñucama ñuicē bana

6 ¹Usaquin istancēxun cana Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacē mēcēn achúshi 'imainun rabé ñu a achúshi pēóshia isan. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócē, acama achúshinēxa caná banacēsari munuma banai —ca chiquiti ut —quia cuan. ²Quicēbētan isquin cana achúshi caballo uxua chiquitia isan. Axa a caballonu tsócē unin ca canti achúshi tuíanxa. Tuíanx uquin Nucēn Papa Diosan 'ináncēxun biquin, 'apúan mañucē mañuti mañu-tancēx ca axa ami nishcē unicama ñusmoi abē 'acanani cuanxa.

³Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacē ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócē, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatēcēan. ⁴Quicēbē ca bētsi caballo, ushían chēxēira, anuax chiquífaxa. Axa a caballonu tsócē uni an ca bētsibē bētsibē 'acánani cēñuanánun unicama 'iminuan, Nucēn Papa Diosan 'ináncēxun, aín manē masínbu biáxa.

⁵Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacē ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócē, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatēcēan. Cuaquin isquin cana caballo tunan chiquitia isan. 'Ēn iscēxun ca anu tsócē unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'iē tupúnti tuíanxa. ⁶Isquin cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócē, acama nēbētsinuaxa banaia cuan, piti ñu cupíra 'aían ēsai quia:

—Achúshi nētēn ñu mēētancēxun bicē curíquinēn camina achúshi kiloishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabé 'imainun achúshi kilo cebada biti 'ain. Usa 'aínbi ca i bimin xēni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti 'icēn.

⁷Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacē ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé

'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut — quia cuatëcëan. ⁸ Cuaquin isquin cana bëtsi caballo, curua, chiquitia isan. Axa anu tsócë uni aín anëx ca Bamatí cacë 'iaxa. An Bamatí cacë uni a nuibiancë, a unix ca Anua Uni Bamacë 'Iti caquin anëcë a 'iaxa. A uni rabé ca, ënë menu 'icë unicama 'aisamaira 'aísha nëbëtsi, rabé 'imainun rabé oquin tëacësa 'icëbia amo 'icë achúshi cëñunun Nucën Papa Diosan 'imiíxa. Usaquin 'imicëxun ca a uni rabëtan 'acananí 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'acëñuma 'aísha 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'insinan 'aisamaira uni bamanun 'imianan axa piánancë ñuinacan picéxa 'aisamaira uni bamanun 'imiíxa.

⁹ Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana Nucën Papa Diosan bana cuanan, a banax ca asérabi 'icë quíax quicé cupí unin 'acéxa bama unicaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncë maxax, a tëmúciá isan. ¹⁰ A ñunshinax ca munuma banai quíaxa:

—Nucën 'Ibu Dios, upíira upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicësabi oquin 'acë 'icë, çuínsarainra caramina menu 'icë unicama, an nu 'a, a cupiti 'ain?

¹¹ Usai quia Nucën Papa Diosan 'ináncëxun ca acama achúshi achúshinën chupa uxua biaxa. 'Ináncëxuan bicëbëa ësoquin atu cai banaia cana cuan:

—Mitsu 'acësaribi oquin axa Cristomi catamécë raíri uniribi, unin 'aquin sënëontamainun, camina caínpainti 'ain.

¹² Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbë ca mecama shaíquiíxa. Usai 'icëbë ca bari bëánquiíxa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxë imi iscësa 'iaxa. ¹³ Usaí 'imainun ca suñúanëan bëcacéxa higos bimi paxa rëucucësari 'ispa rëucúíxa. ¹⁴ Quirica taráncësa 'inun taramëti ca naica-më'ëo nëtëaxa. 'Imainun ca aín bashicama 'imainun nasícama anua 'icënuax tacúíxa. ¹⁵ Usai 'icëbë ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama, 'apucama 'imainun uni cushibubë ñuñu unicama, 'imainun capitáncama, 'imainun uni chacama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncë unicama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncëma unicama, a camáxbi racuëti matá me shimú 'icë quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icë xaxu chacama nëbëtsi unéaxa. ¹⁶⁻¹⁷ Unéquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:

—A nëtë anúan axa anu tsóti upíira upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócë Nucën Papa Dios a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa ami sináncëma unicamami nishquin castícantí nëtë ca uaxa. Usa 'ain ca unicamax uíxbi iétima 'icën. Usa 'ain ca nunu rurucubut, 'Apuira an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcë, an nu castícanxunma 'anun ca nu unët.

'Itsaira judíos unicamax Nucën Papa Diosnan 'aish 'unántiocë 'iá bana

7 ¹ Usaquin istancëxun cana rabé 'imainun rabé ángel isan. Achúshinëx ca aucúíxa bari urucé anu nicé 'iaxa. Bëtsix ca ami bari cuabúcë anu nicé 'iaxa. Bëtsíxa baca rëbumi 'imainun ca bëtsix baca tsipúmi 'iaxa. A ángelcaman ca suñun me bëcanan parúnppa bëcaisama oquin bëaranan iribi bëcaisama oquin bëaraxa. ² Usaquin bëaranan mecamacëñun anu 'icë ñucama, 'imainun parúnpapacëñun anu 'icë ñucamaribi 'atimonun ca Nucën Papa Diosan a ángelcama aín cushi 'inánxa. Acama istancëxun cana

bětsi ángel aucüaxa bari urucě anuax aia isan. An ca uquin axa bamatimoí tsócě, Nucěn Papa Diosan unicama, anun Cristoněn aně 'imainun Nucěn Papa Diosan aně aín bēmánanu cuēñěoti ñu bēaxa. Usa 'ixun ca a ángelněn munuma cuēñcēni banaquin rabé 'imainun rabé ángelcama a caxa: ³—Nun an Nucěn Papa Dios quicēsabi oquin 'acě unicama 'unánti oquin atun bēmá-nancama cuēñěocěma pan 'ain camina mecama 'imainun parúnpapacama 'imainun icamaribi 'atimotima 'ain.

⁴Catancěxun ca axa Nucěn Papa Diosmi cataměcě unicama 'unánti oquin cuēñěoxa, uiti cara cuēñěocě 'icě quixun 'ěn cuanun ca a ángel ěsai quiaxa:

—A 'unánti oquin cuēñěocě unicamax ca 'aisamaira, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) uni 'icěn, atux ca Israelněn mēcěn rabé 'imainun rabé bēchicēcaman rēbúnqui 'icěn. ⁵Doce mil ax ca Judatan rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Rubéněn rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Aserněn rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Neftalíněn rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Manasésněn rēbúnqui 'icěn. ⁷'Imainun ca doce milribi Simeoněn rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Levitan rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Isacarněn rēbúnqui 'icěn. ⁸'Imainun ca doce milribi Zabuloněn rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Joséněn rēbúnqui 'icěn. 'Imainun ca doce milribi Benjaminěn rēbúnqui 'icěn.

Usai ca 'ěn cuanun quiaxa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucě

⁹Usaquin cuatancěxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira uni isan. Acamax ca camabi menuax ucě 'aish bětsi bětsi unibu 'iaxa. Usa 'aish ca bětsi bětsi banan bananan anua Nucěn Papa Dios, ax 'Apuira 'icě, a 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bēmánon sětěcě 'iaxa. A camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xěbin pěchisa ñu pěchi tuíncě 'iaxa. ¹⁰Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:

Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócě Nucěn Papa Dios, an ca Carnero

'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun 'uchacama tērénquin xěnibua 'aínbi ainan 'inun nu iěmíaxa.

¹¹A unicamaxa quicěbě ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira tsóti anua Nucěn Papa Dios 'icě, 'imainun mēcěn rabé 'imainun taě rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacěcě unicama, 'imainun axa 'itsaira bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoí tsócě, acama nēbětsioraxa. Nēbětsioraquin ca anua ax 'icě anuax rantin puruni, meu bēsuquin, Nucěn Papa Dios rabiaxa.

¹²Rabiquin ca caxa:

Ěsai ca 'iti 'icěn. Mix cuēñun ca camabi unicama 'imainun

ángelcamanribi mi rabiti 'icěn. Camabi unicaman 'Apu 'ianan, camabi ñu 'unáncě 'icě cananuna —asábi ca —quiquin mi rabin. Min cushix ca chaira 'icěn. Mixmi cěñútimoí usabi 'ia cananuna xěnibua 'aínbi mi rabiti 'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.

¹³Nucěn Papa Dios rabicěbětan ca aín anu tsótinu tsócě caniacěcě uni achúshiněn 'ě ñucáxa:

—¿An chupa uxua pañucě unicama ěñěx cara ui 'ic? ¿Uinuax cara uax?

¹⁴Cacěxun cana can:

—'Ēn cana 'unaniman. Min camina 'unanin.

Cacēxun ca 'è caxa:

—'Ēnē unicaman ca ami sināncē cupí 'aisamaira tēmēraquinbi Nucēn Papa Diosmi catamēti ěncēma 'icēn. Atux ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí aín imi 'apati bama, ami catamēti aín 'uchacama tērēncē 'aish aín nuitu upí 'aish chucacēsa 'icēn, aín chupa uxuira axa chuañumasa 'inun. ¹⁵ Usa 'aish ca anua Nucēn Papa Dios 'icē anubi 'icēn. Anuxun ca nētēnbi, imēbi rabiquin, ax cuēēncēsabi oquin a ñu 'axunia. Usoia ca Nucēn Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi 'ixun, acama ěnquinma bēruanti 'icēn. ¹⁶⁻¹⁷ Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua Nucēn Papa Dios 'icē anu 'ixun ca acamaxa nētētimoi upitax tsónun bēruanti 'icēn. An 'aracacē ñuina aín 'ibun upí oquin 'unpax 'amianan bēruancēsaribi oquin ca an aín unicama bēruanti 'icēn. An ca acama chuámarua tani cuēēnun 'imiti 'icēn. 'Imainun ca Nucēn Papa Diosaribi atúxa iní masá nuitutia nētēmiti 'icēn. Nētēmianan ca atúxa bēunan mēscutiabi aín bēun tērēnti 'icēn. Usa 'ain ca anu 'icē aín unicamax tēmēratēcēnima, 'ianan 'acēñuma 'itēcēnima, 'ianan shimatēcēnima, 'ianan bari cushin xarotēcēncēma 'ianan aña 'itsísbi tantēcēntima 'icēn.

8 ¹ Usai a caniacēcē uní quicēbētan cana Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacē itsi, ashiquin pēóshia isan. Pēóshcēbē ca banai sharatima nētēishiixa, media hora 'itámainun.

Mēcēn achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacē ñu pēóshcēbētan ashiquin pēóshcēncēbētan Juanēn ñu isa

² Usai 'icēbētan cana mēcēn achúshi 'imainun rabé ángel Nucēn Papa Dios bēmánon nicē isan. Iscēxun ca Nucēn Papa Diosan 'ināncēxun, a ángelcama achúshi achúshinēn manē banañu biaxa. ³ Usa 'ain ca bētsi ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax, anua Nucēn Papa Dios 'icē a bēmánon 'icē anuxun sanutanun tsēpasa ñu nēēnti, curi 'acēribi, a rapasu niracēaxa. Usai 'ia ca aín unicaman a rabianan ñucácē banacamabēa aín cuin tēxéquianx 'irutanuan nēēnun Nucēn Papa Diosan 'itsaira tsēpasa ñu a ángel 'inánxa. ⁴ Ángelnēan tuíncē xanpa anuax ca sanu cuínbē, aín unicaman a rabianan ñucácē bana, ax anu Nucēn Papa Dios 'icē anu cuaruaxa. ⁵ Usai 'icēbētan ca ángelnēn anuxun sanutanun tsēpasa ñu nēēnti, anua tsisu rēquirucē biquin, a xanpanu 'aruquin buácatancēxun menu niixa. Nicēbēa caná mēriti banacēbē ca bētsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiixa.

Manē banañucama

⁶ Usai 'icēbētan ca a ángelcama mēcēn achúshi 'imainun rabé, an aín manē banañu banonuxun mēñóxa.

⁷ Achúshi ángelnēn pain ca aín manē banañu banoxa. Banocēbē ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru, a 'imainun tsi rēquirucē, acamabē imi mēscúcē, acamax meu nicēx rēucüaxa. Rēucucēbē ca 'aisamaira 'aishbi mecama nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin tēcēsa 'aishbi amo 'icē achúshi nēēmēti nētēaxa. Icama 'imainun basi paxacamaribi nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin tēcēsa 'aishbi, amo 'icē achúshi ca nēēmēaxa.

⁸ Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Usocēbē ca achúshi ñu chaira aín bashi nēēmécēsa 'icē nicēxa parúnpapanu nipacēcēbē

parún-papa chaira 'aishbi nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin tēacēsa 'aishbi amo 'icē achúshi imisa 'iaxa. ⁹Usai 'icēbē ca anu 'icē ñuinacama 'imainun anu 'icē manē nunticamaxribi, 'itsa 'aishbi nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin tēacēsa 'aishbi amo 'icē achúshi cēñuti nētēaxa.

¹⁰Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Banocēbē ca 'ispa chaira, bimicēxa taban rēquirucēsa 'aish naínuax rēquícuaianx nipa-cēaxa. Usari 'i ca bacacamabēa xēxácama 'itsa 'aishbi nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin tēacēsa 'ain, amo 'icē achúshinu nipacēaxa. ¹¹A 'ispax ca Mucaira caquin anēcē 'iaxa. Anu a 'ispa nipacēcē bacacamabē ca xēxácama-ribi mucaxa. Usai 'ia mucacē cupí ca 'aisamaira uni bamaxa.

¹²Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Bano-cēbē ca bari, 'uxē 'imainun 'ispacamaribi 'itsa 'aishbi nēbētsi rabé 'imainun achúshi oquin tēacēsa 'aishbi amo 'icē achúshi bēnamēti pēquicēma 'icēn. Usa 'ain ca nētē 'imainun imēribi nēbētsi rabé 'imainun achúshi oquin tēacēsa 'aishbi amo 'icē achúshi bari, 'uxē, 'ispacaman pēcacēma 'iaxa.

¹³Usacēbētan istēcēnquin cana ángel naínuax nuania isan. Nuania, munuma banai ēsai quia cana cuan:

—Manē banañu rabé 'imainun rabé banocē 'aínbi ca rabé 'imainun achúshi ángelnēnribia banocēbētan, axa menu bucucē unicaman masócē 'ixun 'aisamaira paē tanti 'icēn. Achúshi banocēbē tēmēranan ca bētsi banocēbēribi tēmēranan bētsiribia banocēbē usaribiti tēmēratēcēnti 'icēn.

9 ¹Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín manē banañu banoxa. Bano-cēbētan cana naínuaxa 'ispa achúshi menu nipacēcē isan. Nucēn Papa Diosan 'ináncēxun ca anun quini chaira 'aish nēmínra xēocati ñu bixun tuíanxa. ²A tuíncē ñu anun ca quini chaira 'aish nēmínra a xēocaxa. Xēocacēx ca anuax tsin cuin chiquífaxa, manē tsi rēquirucē aín cuin chiquícē-saribi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucēx ca bari bēánquicēsa 'iaxa. ³A tsin cuínuax ca 'aisamaira chanpusaribi ñu chiquífaxa, mecamanu cuanux. Nucēn Papa Diosan 'imicēx ca a chanpucaman paēx, nibantan paēsaribi 'iaxa. ⁴Tsin cuínuax chiquitia ca Nucēn Papa Diosan a chanpucama caxa: Menu 'icē basi, imaxu, chucu, ro, i acama camina 'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ēnan 'icē quixun 'unánun aín bēmánanu 'ēn anē 'aquin 'unántiocēma uni acama cuni 'atimoti 'ain. ⁵Mēcēn achúshi 'uxéan paē tanun 'aquinbi camina a unicama bamamitima 'ain. Usoquian cacēxun 'acēx ca aín paēx nibantan uni 'acēxuan paēcēsa usaribi 'iaxa. ⁶Usaía 'imainun ca a 'acē unicamax axbi bamatisa taníbi bamatima 'icēn. Asérabi cana bamatisa tani quibi ca 'aisamaira oquin paē taníbi bamatima 'icēn.

⁷A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancē caballo usaribi 'iaxa. Aín maxcánu ca curi mañuti 'acēsa 'iaxa. 'Imainun ca aín bēmánan unin bēmánansa 'iaxa. ⁸Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xētax ca 'inúanēn xētasa 'iaxa. ⁹Aín namicamax ca manē chupan rabumēcēsa 'iaxa. 'Ianan ca aín pēchi banamiaxa. Nuánquianquin ca 'aisamaira autua an niquincē caballonēn 'acánani cuanquin buancēxa banacēsaribi oquin aín pēchi banamiaxa. ¹⁰A chanpucaman tsispin ca nibanta inasaribi 'iaxa. Ax ca anúan mēcēn achúshi 'uxēn uni paē tanmiti 'iaxa. ¹¹A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nēmínra anu 'icē ñunshíncaman cushi 'iaxa. A ñunshinan anēx ca hebreo banan cacē Abadón 'icēn, griego banan cacē ca Apolión 'icēn.

¹²Usaquin ca rabé 'imainun rabé ángelnēan aín manē banañu banocēbētan bētsi ángelnēnribi aín manē banañu banocēbētan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman paē tanmiaxa. Usaquian 'acēbētanbi ca rabé ángelnēn aín manē banañu unicama paē tanun banocēma pan 'icēn.

¹³Banoíma 'ixun ca a rabé ángel achúshinēn aín manē banañu banoxa. Banocēbētan cana anua Nucēn Papa Dios 'icē a bēmánon 'icē anuxun sanutanun tsēpasa ñu nēēnti, curi 'acē, aín cuēbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acē, rabé 'imainun rabé, anuaxa banaia cuan. ¹⁴Banaquin an bēri manē banañu banocē ángel a caía, ēsai quia cana cuan:

—Camina Eufates cacē baca rapasunuxuan nēcē rabé 'imainun rabé ángel a tubuxun ēnti 'ain.

¹⁵A rabé 'imainun rabé ángelcama Eufates baca rapasunuxuan nēcē, ax ca anúan camabi unicama rabé 'imainun achúshi oquin tēcēsa 'aíshbi amo 'icē achúshi acama 'ati nētē utámainun nēcē 'iaxa. Usa 'ain ca anuxun sanutanun tsēpasa ñu nēēnti anuaxa banaia a cuaxun, manē banañu tuíncē ángel an nēcē ángelcama tubuxun ēanxa. Usaquin ca a baritia, a 'uxē, a nētē, a horabi ca unia 'anun ēncē 'iti 'icē quixuan Nucēn Papa Diosan mēnósabi oquin 'axa. ¹⁶A rabé 'imainun rabé ángelcama aín suntárucamax ca 'aisamaira caballonu tsócē 'iaxa. Acamax ca 'aisamaira 'aish doscientos millones 'icē quiáxa quia cana cuan.

¹⁷Ēn iscēx ca a caballocama ēsa 'iaxa: anu tsócē suntárucaman manē chupa atun shicánu 'icē ax ca tsi rēquirucēsa 'ianan cuman batsisa 'aíshbi tunántani 'ianan curúnsa 'iaxa. A caballocaman maxcatax ca 'inúanēn maxcása 'iaxa. Aín cuēbínuax ca tsi rēquirucē 'imainun tsin cuin 'imainun azufre cacē ñu nēēmēti chiquíaxa. ¹⁸Caballonēn cuēbínuax chiquícē ñucamax chiquíquin ca unicama nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin tēcēsa 'aíshbi amo 'icē achúshi cēñuaxa. ¹⁹A caballocaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa. Anun ca unicama paē tanmiquin 'atimoxa. Usai 'iquin ca caballocaman aín cuēbínuax chiquícē ñucama 'imainun aín ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimoquin cēñuaxa.

²⁰'Aisamaira oquin 'atimocēxbia bamacēma unicamax ca sinanaquin, atun ñu 'aisama 'acēcama ēncēma 'iaxa. Nūnshin 'atimacama rabianan ca unin 'acē ñu, curi 'acē 'imainun uxua manē 'acē 'imainun panshían manē 'acē 'imainun maxax 'acē 'imainun i 'acē, a ñucaman isíma 'ianan cuatíma 'ianan nitsíamabi, a rabiquin an 'acēsabi oquin ñu 'atima 'ati ēnquinma 'axa. ²¹Uni 'ati, 'imainun ñu xēax ñubē 'iti, 'imainun aín xanuma 'aínbi xanu itsibē 'iti, 'imainun aín bēnēma 'aínbi uni itsibē 'iti, 'imainun ñu mēcamati, acama sinanaquin ēnquinma usabi oquin 'axa.

Quiricaratsuñu ángel 'ia

10 ¹Bētsi ángel cushiira, axribia naínuax aia cana isan. Ax ca nētē cuin mēu nicēsa 'ianan aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bēmánan bari pēquicēsa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi rabé tsi rēquiruia iscēsa 'iaxa. ²Aín mēcēnan ca bacacē quiricaratsu tufanxa. Usai 'iquin ca aín taē mēqueunēn parún-papa amánan aín taē mēmiunēn me amáxa. ³Usai 'itancēx ca 'inúan munuma banacēsari banaxa. Banacēbē ca mēcēn achúshi 'imainun rabé canacamē'ēoribi banaxa. ⁴Caná banacēbētan a banacama cuēnēoti 'ixunbi cana naínuaxa ēsai banaia cuan:

—Canacaxa quicēcama camina uisai quicē cara quixun unin 'unánun cuēñēotima 'ain.

⁵Angel an aín taē itsin parúnppa amánan aín taē itsin me amácē, an ca aín mēcēn mēqueu 'icē manámi oxa. ⁶Manámi oquin ca caxa:

—Axa bamatimoi tsócē, an naí, me, parúnppa, acama 'imainun anu 'icē ñucamaribi unio Nucēn Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax quiasabi oi ca bérí 'iti 'icēn. ⁷Bētsi ángelnēn aín manē banañu banocēbē ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamaxa, usai ca 'iti 'icē quiásabi oi 'iti 'icēn. A bana uisai quicē cara quixun unin 'unánma 'aínbi ca a bana quicēsabi oi 'iti 'icēn, manē banañu banocēbē.

⁸A ángelnēxa quicēbētan cana nañucūax banaia cuatēcēan, ēsai qui:

—A ángel, axa parúnppa 'imainun menuribi nixun aín mēcēnan bacanun tuñcē quíricaratsu a ca bitsi cuan.

⁹Usaquian 'ē cacēx, ángelnu cuanquin cana —quíricaratsu camina 'ē 'inánti 'ai —quixun can. Cacēxun ca 'ē caxa:

—A cēñē 'icē, ca bit. Bixun ca pit. Picēx ca min cuēbínuaax bataira 'aish buna rēpasaribi 'iti 'icēn. Usa 'aíshbi ca min pucu 'ucē mēucūax mucaira 'iti 'icēn.

¹⁰Usaquin caquian 'ē 'ináncēxun, aín mēcēnua bixun cana a quíricaratsu pian. Picēx ca 'ēn cuēbínuaax bataira 'aish buna rēpasa 'iaxa. Bata 'aíshbi ca 'ēn 'ecēx 'ēn pucunuax mucaxa. ¹¹Usai 'icēbētan cana ēñē banaribi cuan:

—Bētsi bētsi unibu, bētsi bētsi nētēnu 'ianan bētsi bētsi banan banacē, a unicama ñuia Nucēn Papa Dios quicē bana camina unicama ñuixuntēcēnti 'ain.

Jesucristo ñuiquin an cacē ca rabé 'icē quicē bana

11 ¹Usai 'icēbētan cana Nucēn Papa Diosan 'ináncēxun i tsatisa biquin ēsaia quiaribi cuan:

—Tsatisa ēñē i bixun camina anun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu aín chaxcē tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun nēēnti, aín chaxcēribi tupúnti 'ain. Tupúanan camina an anuxun Nucēn Papa Dios rabicē unicama cara uiti 'icē quixun 'unánuxun tupúnti 'ain. ²A xubu rapasu 'icē me mēñocē, ashi camina tupúntima 'ain. Ax ca axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicamaxa anu 'inun ēncē 'iti 'icēn. A unicaman ca cuarenta y dos 'uxēcama anu a xubu 'icē ēma, Jerusalén, a 'atimoi niti 'icēn. Usa 'ain camina a xubu rapasu 'icē me mēñocē, a tupúntima 'ain. ³A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ē ñuiquin unicama canun rabé uni xuti 'ain. A uni rabé ax ca rabé olivos cacē iisa 'imainun rabé anu lamparín nanti ñusa 'icēn. An ca 'ēn xucēxun 'aisamaira nētē, mil doscientos sesenta, a nētēcama 'ē ñuiquin bana unicama ñuixunti 'icēn. Atux ca masá nuitucē unían pañucēsaribi chupa pañucē 'iti 'icēn.

⁴An 'ē ñuiquin unicama cati rabé uni axa rabé olivos cacē iisa 'imainun rabé anu lamparín nanti ñusa 'icē ax ca anua Nucēn 'Ibu Dios, axa camabi menu 'icē unicaman 'ibu 'icē, a bēmánon nitsíncē, a 'icēn. ⁵Unían a 'atimoisa tancēxun ca atun aín cuēbínua tsi rēquiruia chiquínquin cēñuia. An a 'atimoisa tancē unix ca usaquian 'acēx bamati 'icēn. ⁶A rabētax ca cushiñu 'icēn. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin bana

ñuixunmainuan 'luí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bacanu 'icë 'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin paë tania tēmë-ranun unicama 'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa tania usoquin ca 'ati 'icën.

⁷Atúan unicama bana ñuixuncë nētēcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa ñu, ax quini chaira 'aish nēmínra, anuax chiquítí 'icën. Chiquítancëxun ca an unicama bana ñuixuncë rabé, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin bama-miti 'icën. ⁸Bamamicë 'aíshbi maíncëma 'aish ca a ëma cha, anu Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racátí 'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin anēcëribi 'icën, anu 'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ain. ⁹Rabé 'imainun achúshi nētë 'imainun nētë itsi bari xamárutainun anu racacë ca anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, acaman isquin, uni rafrinëan maíntisa taniabi 'amitima 'icën. ¹⁰A rabëtan Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabé bamacë isi cuëñti 'icën. Cuëñi ca abëa nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.

¹¹Rabé 'imainun achúshi nētë 'imainun nētë itsi bari xamárucëbë ca a rabëtax bamaxbi Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niruaxa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti racuéira racuéaxa. ¹²Racuëcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:

—Nëri ca ut.

Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nētë cuinan nēbëtsiocëx naínu cuanxa. ¹³Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíquiixa. Shaíqui ca Jeru-salén ëma nēbëtsi rabé, mēcën rabé oquin tēcësa 'aíshbi amo 'icë achúshi rurucubuaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira uni siete mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuéquin, Nucën Papa Dios naínu 'icë rabiixa.

¹⁴Usaquin ca mēcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira paë tantë-cëanxa. Usocëbëtan ca ángel itsi an tsíanquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bërí banoti 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

¹⁵Usa 'ain ca a ángelnënbi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati munuma banaia ësaí quia cuan:

Bërí ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iéminun caísa, axëshi 'Apu 'ia. Nētétimoi usabi 'inux ca 'ia.

¹⁶Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mēcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsócë, acaman rantin puruni racábuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabiixa.

¹⁷Rabiquin ca caxa:

Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën.

Camina usabi 'iá 'ianan usabi 'aish, usabi 'iti 'ain. Cushiiira 'ixun camina min cuëñcësabi oquin 'ain. 'Ai camina bërí mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë cananuna bërí —asábi ca —quixun

caquin mi rabin. ¹⁸ Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xuatemati nishaxa. Nishcë 'aínbi ca anun min uisoquin caramina atu 'ati 'ai, usoquin 'ati nètë uaxa. Anun min camabi uni bama 'aíshbia baísqüicë isti nètë ca uaxa. An mix quicë bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa min aín 'uchacama térénnun mimi catamécë 'ixun min bana cuacë unicama, aín cushi unicama 'imainun cushima unicamaribi, camabi isquinmi anun mibëa 'inun biti nètë ca uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu unicama anua atun ñu 'atima 'acë cupí camabi 'uchañu uni 'iti anu cuanti nètëribi uaxa.

¹⁹ Usai 'icëbë ca naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë xëoquiaya. Xëoquicëbëtan cana bunánti, anua Nucën Papa Diosan cuënëo maxax pará rabé nancë, a isan. Iscëbëa munuma caná mëríti banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaya. 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru ax rëcubuaxa.

**Xanu 'imainun pianancë ñuina chaira capësa
'aíshbi ushíainra ñui quicë bana**

12 ¹ Usai 'icëbëtan cana achúshi ñu naínu 'icë isan, ax ca xanu 'iaxa. Xanu 'aíshbi bari mëu nicësa 'ianan ca aín taë shimú 'uxë 'iaxa. Aín maxcánu ca mëcën rabé 'imainun rabé 'ispa mañutiocë 'iaxa. ² Tuñu 'aish ca a xanu bacénux paë tani bënëti cuëncéanxa. ³ A istancëxun cana bëtsi ñuribi naínua isan, ax ca pianancë ñuina chaira, maxë capësa 'iaxa. Aín maxcá ca mëcën achúshi 'imainun rabé 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu mañuti 'iaxa. Aín matúxcacama ca mëcën rabé 'iaxa. ⁴ Aín ina chaira anun ca maëncësoquin 'ispacama nëbëtsi, rabé 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi menua nipacënnun rëupaxa. Usoquin 'ispa rëupatancëx ca bacënia aín tuá 'enux, tuñu xanu bëmánon niracëaxa. ⁵ Niracëxuan caín-mainun ca a xanu bëbu tuá bacéanxa, ax canitancëx cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. Usa 'ain ca aín tita bacéncë 'icë, anua ax 'icë anu abë 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan buánxa. ⁶ Bacéntancëx ca a xanu anu uni 'icëma menu cuanxa, anua ax 'iti Nucën Papa Diosan mëño anu. Mil doscientos sesenta nètën 'i anu 'ia ca an mëñfosabi oquin Nucën Papa Diosan anúan ax upitax tsónun piti 'inánti 'icën.

⁷ Usaía 'ian ca Nucën Papa Diosan nètënuax, ángelcaman cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancë ñuina chaira maxë capësa a 'imainun aín ángelcamabë 'acananxa. ⁸ 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín ángelcaman, pianancë ñuina chaira maxë capësaçënnun aín ángelcamá ñusmoxa. Ñusmocëbë ca Nucën Papa Diosan nètënu anua atux 'iti 'aíma 'iaxa. ⁹ Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancë ñuina chaira maxë capësa a aín ángelcamacë-ñunbi Nucën Papa Diosan chiquínnun menu niaya. A capësa ñuina ax ca an bëráma Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'aish ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an camabi menu 'icë unicama paráncë a 'icën.

¹⁰ Usaía 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan nètënuaxa ësai munuma banaia cuan:

—An ami catamécë unicama, nucën xucéantu, 'atimaquin ñuiquin nètëquinma nètëñbi 'imëbi Nucën Papa Dios manóncë, ax ca ënua chiquíncë 'icën. Usa 'ain ca bërí an aín cushínbi ainan 'inun uni iëmicë, Nucën Papa

Dios, ainshi asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bërúanan Cristo atun 'Ibu 'inun 'imiáxa. ¹¹ Aín unicama, núcën xucéantu, ax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami catamécë cupí atun 'ucha tērécë 'ianan aín bana ënquinma sináncë 'aish, ñunshin 'atimanën 'apúan 'atima ñu 'amicëma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcë unin bëtsi bëtsi ocëx bamatisa 'ixunbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëncëma 'icën. ¹² Ñunshin 'atimanën 'apu a Nucën Papa Diosan aín nètënu chiquíncë 'ain, camina a nètënu 'icëcama, mitsux cuënti 'ain. Mitsu usaquin canan cana axa menu 'icëcama 'imainun axa parúnpapanu 'icëcama ësaquin cain: Nucën Papa Diosan aín nètënu chiquíncë 'aish ca ñunshin 'atimanën 'apu 'aisamairai nishaxa, anun an ñu 'ati nètë ca 'itsama 'icë quixun 'unani. Nishquian ñu 'acëbëtan camina 'aisamaira masá nuituquin tēmëratí 'ain.

¹³ Usafá naínuax banaia 'ën cuacëbëtan ca pianancë ñuina chaira maxë capësa an —naínua chiquínxun ca 'ë menu niaxa —quixun 'unánquin, xanu axa bëbu tuá bacéncë, a 'atimonuxun nuiáxa. ¹⁴ Nuicëxbi ca a xanux Nucën Papa Diosan 'imicëx, tètëcamë'ëon pëchisa rabé 'aish aín pëchi chaira 'iaxa. Anun anu uni 'icëma me, anu a ñuina chaira capësa ax cuantima, anu nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan 'imiáxa, anuxun an mënósabi oquin rabé 'imainun achúshi baritia 'imainun mēcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti 'inánuxun. ¹⁵ Ñuina chaira capësa an ca a xanua bacan buántanun quixun aín cuëbitan 'unpax chaira, a caxuxun xucaxa. ¹⁶ Usocëbë ca me amo rabé tuqui baquicëbë, a ñuinacan xucacë 'unpax me 'ucë mëu atsini nètëáxa. Usai 'iá 'unpax me 'ucë mëu atsíncëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën. ¹⁷⁻¹⁸ Usai 'ia isi ca ñuina chaira capësa ax 'aisamairai xumati xanumi nishaxa. Nishi ca a xanun rëbúnqui ráíri, an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acë 'ianan an Jesucristomí sinánti ëncëma, a unicamabë 'acananí cuanxa.

Ñuinacan'ëo rabé ñui quicë bana

13 ¹ Usai 'icëbëtan cana parúnpapa masinu nixun ñuinacan'ëo parúnpapanuax uax 'iruia isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín matúxcánëx mēcën rabé 'imainun aín matúxcanu 'icë mañutiribi mēcën rabé 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcataxribi mēcën achúshi 'imainun rabé 'imainun, aín maxcácamanuribi Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicë bana cuënëocë 'iaxa. ² A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëox ca paru 'inúansa 'ianan aín taë xaëon taësa 'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbisa 'iaxa. A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo ca capësa ñuinacan aín cushi 'inánan, aín bana cuacësaribi oquin aín bana cuanan unicaman an sinánmicësa oquin 'anun 'imiáxa. ³ 'Ën iscëx ca a parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín maxcá achúshi, unin motisama oquin tēcäsa 'aishbi mooxa. Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin —cushiira ca ax 'icë —quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa. ⁴ Parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a, aín cushi 'ináncë cupí, ca capësa ñuina chaira a camabi menu 'icë unicaman rabiaxa. Rabianan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëoribi rabi —asaribi ñu ca 'aíma 'icë —quianan ca —axa abë 'acananti ca 'aíma 'icë —quiáxa.

⁵ Usai quicëbëtan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, ax a cërúai ami 'atimati bananun Nucën Papa Diosan ëanxa. Usaquin ca cuarenta y dos 'uxéan unicaman aín bana cuanun ëanxa. ⁶ Usaquian ëncëxun ca aín cuëbitan

Nucën Papa Dios 'imainun anua ax 'icë 'atimaquin ñui bananan, aín nētēnu abē 'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiaxa. ⁷Usaquian ëncēxun ca camabi menu 'icë unicama, axa Nucën Papa Diosmi catamēcē, abē 'acanan-quin ñusmoxa. Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bētsi bētsi unibu, bētsi bētsi banan banacēcama, aín bana cuanun 'imiaxa. ⁸Ënē menu bucucē, ui unicamax cara me uniotabacē 'ain, Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu aín anē cuēñēoma 'icē, a unicaman ca axa parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiata.

⁹Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan ënē bana cuaquin aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn, ësai quicē: ¹⁰Uicaman cara uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca sipuacē 'iti 'icēn. An uni itsi manē xētocēn 'acē uni, a ca bētsi unínribi usaribi oquin 'ati 'icēn. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosmi catamēcē unicaman uisai cara ñu 'icēbētanbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëntima 'icēn.

¹¹Bētsi ñuinacan'ëoribi cana me mēucüaxa aia isan. Aín matúxca rabētax ca carneronēn matúxcasaribi 'iaxa. Ax ca capēsa ñuina chaira ax banacēsa-ribi banaxa. ¹²A ñuinacan'ëo me mēucüax ucē, aín cushi ca parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ëo abē 'aish aín cushisaribi 'iaxa. Usa 'ixun ca camabi menu 'icē unicaman parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tēacē 'aishbi mocē, a rabinun me mēucüaxa ucē ñuinacan'ëon rabi-miaxa. ¹³Me mēucüaxa ucē ñuinacan'ëo an ca unían iscēma ñu 'anan unin 'acēma ñu 'axa. Usaquin 'anan ca unicaman ismainunbi tsi naínua menu 'ibúmiaxa. ¹⁴Parúnpapanuax uaxa 'irucē ñuinacan'ëon ismainun, usoquin 'anúan Nucën Papa Diosan ëncēxun ca unían iscēma ñu 'anan acēma ñuribi 'aquin, ënē menu 'icē unicama paránxa. Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucē axa manē xētocēn motisama oquin tēacē 'aishbi mocē, abi tanquin a iscēsaribi 'itánun 'anun uni 'amiaxa. ¹⁵'Amitancēxun ca parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ëo a tanquin 'acē ñu a banamiaxa. Banamiquin ca uicaman cara a ñu ax isa dios 'icē quixun rabiçēma 'icē, acama 'anun quixun uni 'amiaxa. ¹⁶Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun 'apuma unicamaribi, ñuñu unicama 'imainun ñuñuma unicamaribi, an uni ñu mēēxuncēma unicama 'imainun an uni ñu mēēxuncē unicamaribi, camabi aín mēcēn mēqueu parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ëonan 'inun 'unántioquin cuēñēocē 'inun 'amiaxa. 'Amianan ca aín mēcēn mēqueu 'unántiocēma 'icē, aín bēmánanu 'unántioquin cuēñēomiata. ¹⁷'Unántioquin cuēñēocē bana ax ca parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ëo aín anē 'iaxa. Aín anē 'acēma 'ain ca aín número cuēñēocē 'iaxa. Ui unicamax cara 'unántioquin cuēñēocēma 'icē an ñu maruanan ñu bití ca 'aíma 'iaxa. ¹⁸An ñu 'unáncē unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucē ñuinacan'ëo uisai quicē cara aín número 'icē quixun 'unánti 'icēn. Aín númeronēx ca, seiscientos sesenta y seis (666) 'icēn. Anēñu 'aishbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon número 'icēn.

Ciento cuarenta y cuatro mil uníxa cantati bana

14 ¹Usaquin istancēxun istēcēnquin cana Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, a matá me Sión cacē, anua Jerusalén 'icē, anu nicē isan. 'Ën iscēx ca abē 'aisamaira uni, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) unicama, axa aín bēmánanu Cristonēn anē 'imainun Nucën Papa Diosan

anênribi cuënëocë, a unicamax 'iaxa. ²A isanan cana naínuaxa banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banaruia cuacësa 'ianan caná munuma banacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'iaxa. ³Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun cantacëma, canta iotan cantaxa. A cantax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'imainun axa bamatimoi tsócë 'itsa bëruñu rabé 'imainun rabé ñu, acama 'imainun anu 'icë cania-cëcë unicama mëcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé, acaman bëmánauncüaxa cantacë 'iaxa. Uinu 'icë unínbi ca a canta 'unántima 'icën, unicama ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) a Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémicë, acaman cuni ca a canta 'unánxa. ⁴A unicamax ca xanubë 'uchacëma 'ianan ñu 'atima 'ati cuëënima Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ainanshi 'aish, ax quicësabi oi 'ia. Acamax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémicë 'ianan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ainan-ribi 'inun aín 'uchacama tërëncë a 'icën. ⁵Ënë unicamax ca aín nuitu asérabi upí 'aish cëmëi banacëma 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon 'ia.

Rabé 'imainun achúshi ángelnëxa bana

⁶Usa 'ain cana bëtsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca naínu nuani munuma banai, Cristo cupí ca unicamax xëñbua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiaxa. Camabi menu 'icë unicama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menu 'icë, bëtsi bëtsi banan banacë an cuanun, ⁷ca ëesai munuma banaquin caxa:

—Anun Nucën Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acësabi oquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'ati nëtë ca uaxa. Usa 'ain camina ami racuéquin a rabiti 'ain. An naícama, mecama, parúnpapacama, xëxácama unio, a camina rabiti 'ain.

⁸Usai quicëbë ca bëtsi ángelribi a caxu ai quiaxa:

—Babilonia, a ëma chaira, anu 'icë unicaman ca aín xanuma 'aínbi xanu itsin ñunshini cuëënti, 'imainun 'aisamaira ñu 'atima, an 'acësaribi oquian 'anun quixun camabi menu 'icë unicama 'unánmiaxa. A ëma 'imainun anu 'icë unicamax ca bërí cëñúaxa, ca 'aíma 'icën.

⁹Usai 'icëbë ai ca bëtsi ángelribi munuma banai ëesai quiaxa:

—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë cupí aín bëmánanu cuënëocë unicama, 'imainun aín bëmánanu cuënëocëma 'aish aín mëcënu cuënëocë 'icë ¹⁰a unicama ca Nucën Papa Diosan 'aisamairai ami nishquin castfcanti 'icën. Acaman ca anuaxa manë tsi 'imainun azufre rëquirucë, anuxun 'aisamaira oquin paë tanti 'icën. Nucën Papa Diosan ángelcama 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa usai 'ia isti 'icën. ¹¹Manë tsi anuxun atun xëñbua 'aínbi paë tanti, anuax ca aín cuín nëtëtima tēxëquiruia. Usai ca an parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë unicama, 'imainun ñuinacan'ëon anë anu cuënëocë unicaman nëtétimoquin nëténbi imébi paë tanti 'icën. ¹²Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unicama, an aín bana quicësabi oquin 'anan Jesúsmi catamëcë, acaman uisai cara ñu 'icëbë tēmëraquinbi asérabi ami sinánti ëntima 'icën.

¹³Usai ángel banaia cuatancëxun cana naínuaxa ësaquin 'ë cai banaia cuan:

—Ënë bana ca cuënëot: Ax Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicamax ca bamatancëx chuámarua tani cuëënti 'icën. Naínuaxa banai quicësaribi

oi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ësai quia: Usa unicaman ca bamatancëxun tëmëratëcënquin paë tantëcëntima 'icën. Añu ñucama cara Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucën Papa Diosan manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani cuënti 'icën.

Uva bimi bicësaribi oquin uni biti bana

¹⁴Usaquin istancëxun istëcënquin cana nëtë cuin uxuanua unisa 'aish tsócë isan. Aín maxcánu curi 'acë mañuti 'imainun ca aín mēcënan machítusa 'aishbi tëntúñu manë cuënuçë tuíncë 'iaxa. ¹⁵Usai 'imainun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuax bëtsi ángel chiquífaxa. Chiquiti munuma banaquin ca axa nëtë cuínu tsócë a caxa:

—Bimicama ca pëcëti sënëanxa, anun a biti nëtë ca uaxa. Min manë cuënuçë, anun camina bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

Usai bimi biti ñui quíbi ca ángel, uni biti ñui quiaxa. ¹⁶Quicëbëtainshi ca axa nëtë cuínu tsócë an, unían manën tēaquin bimi upíbu bicësaribi oquin, camabi uni upíbu biaxa.

¹⁷Usoquian axa nëtë cuínu tsócë uni an upí unibu bicëbë ca bëtsi ángel naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquífaxa. Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aishbi tëntúñu manë cuënuçë buánxa. ¹⁸Buania chiquí-cëbë ca ángel itsi, an ñu tsi nëënmianan tsi bënënti cushiñu, ax anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuan chiquífaxa. Chiquítancëxun ca munuma banaquin axa manë cuënuçëñu ángel caxa:

—Uvas bimicama ca pëcëti sënëanxa. Usa 'ain camina min manë cuënuçë, anun tēaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

¹⁹Quicëbëtan ca ángelcaman aín manë cuënuçë, anun tēaquin biquin timë-tancëxun, anuxun chinínti anu buánxun bucuánxa. Usoquin 'acë, ax ca an aín bana cuaisama tanquin Nucën Papa Dios nishmia unicama a ñui quicë 'icën. Ax ca uisaira oquinshi cara Nucën Papa Diosan a unicama castícantí 'icë qui quicë 'icën. ²⁰Usoquian anuxun uvas bimi chinínti anu bucuania cana isan. Iscëx ca ëmanuax anuxuan chiníncancëx 'aisamaira imi ëbánquianxa. A imi ëbanquianxa racácë, aín nëmin ca caballo nicë aín cuëbí sënëñ 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani ëbánquiancë, ax trescientos kilómetros sënëñ 'iaxa.

Ashiquian ángelnën, mēcën achúshi 'imainun rabé oquin unicama paë tanmia

15 ¹Usai 'icëbëtan cana bëtsi ñuribi naínu 'icë isan. A isi cana ratúan. Ratúquin cana ángel mēcën achúshi 'imainun rabé isan. Acama achúshi achúshinëx ca anun menu 'icë unicama aín 'ucha cupí castícantí ñuñu 'iaxa. Usoquin ca anuishi sënëonquin aín nishcë sënëntanun Nucën Papa Diosan 'amiáxa.

²Usoquin ángelcama isanan cana parúnppapa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aishbi 'unpáxma 'aish tsi rëquirucëcëñun mësucë iscësa isan. Anu ca 'aisamaira uni, arpa, anun Nucën Papa Dios rabiti, a ñuñu sëtéaxa. A unicamax ca parúnppapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo, a rabicëma, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu rabicëma, 'ianan aín número aín bëmáñan 'imainun aín mēcënu 'acëma 'iaxa. ³Anuax ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an

Nucën Papa Diosan cacësabi oquin 'á, a sinánan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'á, aribi sinani ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Èsai quicë ca a canta 'iaxa:

Minmi 'acë ñucamax ca upíira 'icën, unin sináncësamaira oquin sinánquin camina ñu 'acën. Mix camina Nucën 'Ibu Dios 'ain. Min cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icë unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina sinánñuira 'ixun paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain. ⁴Nucën 'Ibu Dios, ñuix cara mimi racuétima 'ic? ¿Uin cara mi rabitima 'ic? Mixëshi camina upíira upí sinánñu 'ain. Mix upí sinánñu 'ixun ñu upíshi 'aia iscë 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icën.

⁵A unicama cantaia istancëxun istëcënquin cana naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu, aín xëcuëa xëóquia isan. A xubu mëúira 'icë 'iti anu ca bunánti anua Nucën Papa Diosan cuëñeo maxax pará rabé nancë 'iaxa. ⁶Xëóquicëbë ca ángel, axa anun menu 'icë unicama 'aisamaira oquin tëmëramiti ñuñu mëcën achúshi 'imainun rabé, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa ñu uxuira 'acë, 'ianan chuañuma upíira upí 'iaxa. Anúan shitëcërëquicë ax ca curi 'acë 'iaxa. ⁷Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bëruñu rabé 'imainun rabé ñu acama achúshinën a ángelcama achúshi achúshi, xanpa curi 'acë 'inánxa. A xanpacamanu ca axa batatimoi tsócë Nucën Papa Diosan, anun atumi nishquin an 'atima ñu 'acë unicama castí-canti ñu 'iaxa. ⁸Ángelcama anuax chiquíicëbë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua aín cushi 'ain, tsin cuinan nuturucësa 'iaxa. Usai 'icë cupí ca a mëcën achúshi 'imainun rabé ángelcaman ñu 'atia sënëntamainun uinu 'icë uníxbi a xubunu atsíncëma 'icën.

Anun uni paë tanmiti xanpanu 'icë ñucama ñui quicë bana

16 ¹Usai 'icëbëtan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëúcuax munuma banaquin a ángelcama caía èsai quia cuan:

—Mitsun xanpa buani camina anu 'icë ñucama, anun Nucën Papa Diosan an ñu 'atima 'acë unicama castícantí, acama menu tutucaí cuanti 'ain.

²Cacëx cuanxun ca achúshi ángelnën pain aín xanpanua 'icë ñu menu tutucaxa. Tutucacëbë ca uicamax cara axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuëñocë, 'ianan a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu rabicë unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín nami chëquimiquin 'aisamaira oquin paëoxa.

³Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnën aín xanpanu 'icë ñu parúnpapanu tutucaxa. Tutucacëbë ca parúnpapa, uni bamacënën imisa 'iaxa. Parúnpapa axa imi 'ain ca anu 'icë ñuinacama bamaxa.

⁴Usai 'icëbëtan bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu bacacamanu 'anan xëxácamanu tutucacëbë ca a 'unpáxcamaríbi imi 'iaxa. ⁵Usaía 'unpáxcama 'icëbëtan cana an bacacama iscë ángel èsai quia cuan:

—Nucën 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabi upíira upí 'icën. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imi 'imia isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuëncëma cupí camina usoquin 'an. ⁶Minmi usoquin tëmëramicë unicama an ca min uni 'itsaira

'anan an mixmi quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamamiaya. Usaquian 'acë cupí camina a xëanun imi 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai 'ia.

⁷Usaquin cuanan cana anuxun tsëpasa ñu sanutanun nëënti, anuax ësai qui banaia cuan:

—Usa ca. Nucën 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bëtsi cushi-sama 'ain. Min sinan upíra 'ixun camina uisa caramina oti 'ai usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuëñcëma cupí camina usoquin 'an.

⁸Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu tutucaquin barinu anpëncaxa. Anpëncacëbëtan ca cushiira pëquiquin, barin 'itsisan unicama xaronun Nucën Papa Diosan 'imiaya. ⁹Usoquian 'aisamaira oquin 'itsis oquin xarocëxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama 'acëcama ëñcëma 'icën. Ëníma 'ianan ca Nucën Papa Dios rabicëma 'icën. Nucën Papa Diosan ca anúan atu castíancë ñucama nëtéñsianxa. Usaquian 'ati 'aishbi ca sinanatíma ami xuatíti nishi Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

¹⁰Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu, anua parún-papanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'icë, anu tutucaxa. Tutucacëbë ca anua an 'ibuacë unicama 'icë ax bëánquiaya. Usai 'icëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca aín unicama bënëaya. ¹¹Paë tani bënëquin ca aín paë 'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa naínu 'icë Nucën Papa Dios, ami nishi 'atimati banaquin ñuiaya. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati ëni sinanacëma 'icën.

¹²Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu Eufates bacanu tutucaxa. Tutucacëbë ca aín 'unpax ësquiaxa, aucíaxa bari urucë menu 'icë 'apucamaxa anun unun. ¹³Ësaquin isanan cana capësa ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun an Nucën Papa Dios rabi-quinna ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, acaman cuëbínuaya ñunshin 'atima, tuan tita iscësa ñu rabé 'imainun achúshi chiquitia isan. ¹⁴A ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, acaman ca unicama paránuxun unin 'acëma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca camabi menu cuanquin, anu 'icë 'apucama aín suntárucamaxa bëtsi menu 'icë suntárubë 'acananux tsuáquirunun sínán-miaya. Usa 'ixun ca camabi uni timëaya, axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisamaira Nucën Papa Dios, an anun 'aisamaira oquin atu castíanti nëtë sënëñcëbëtan. ¹⁵“Ësai ca 'iti 'icën: An ñu mëcamacë uníxa unin sínáncëma 'aínbi 'icësaribicuatsini cana 'ëx uti 'ain. 'Ëx ucëbë ca an upí ñu 'aquin 'ëx uti caíncë uni, ax cuëñti 'icën. Ax ca chupa upí pañucësa 'aish rabíntima 'icën. Usa 'aish ca chupañuma 'icëa uni raírinën iscëxa uni rabíncësaribi 'itima 'icën”. ¹⁶Ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, an sínánmicëx ca camabi menu 'icë 'apucama 'imainun aín suntárucamax Armagedón cacë me anu timëaya. A mex ca hebreo banan Armagedón cacë 'icën.

¹⁷Usai 'icëbëtan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquífcë ángel itsínribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaxa. Tutucacëbëa naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:

—Anuishi sënëñquin cana 'an.

¹⁸Usai 'icëbë ca caná mëriti banacëbë bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaya, uisa nëténbia unin tansamaira oi. ¹⁹'Icëbë ca Babilonia cacë ëma, ax achúshi 'aishbi rabé 'imainun achúshisa 'itánun tuquimainun camabi menu 'icë ëma chanu 'icë xubucamax rurucubuaya. Usaribi oquin

ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicamami nishquin, atun ñu 'atima 'acë a manucëma 'ixun paë tanía tēmēratānūn castīcanxa. ²⁰ Mecama shaí-quicēbē ca nasícama 'imainun matá me 'imainun aín bashicamaribi 'aíma 'inun nētēēaxa. ²¹ 'Imainun ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinēx cuarenta (40) kilosa 'aish rēucubuaxa. Rēucubucēbētan 'aisamaira oquin paë tani ca ami nishi a unicamax Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

17 ¹Usai 'icēbētan ca xanpañu mēcēn achúshi 'imainun rabé ángelcama, a achúshinēx 'ēnu uquin, xanu ñuicēsoquinbi Babilonia ñuiquin ēsaquin 'ē caxa:

—'Aisama 'aish ca Babilonia ēmanu 'icē unicamax ēnē xanusa 'icēn. Ca ut. Mi cana xanu 'atima, axa parún-papa camánan tsócē, a cara aín 'ucha cupí uisoquin Nucën Papa Diosan castícani 'icē quixun mi ismiti 'ain. ²A ēmanu 'icē unicaman ca bētsi menu 'icē unicamacēñun atun 'apuburibi, atun 'acēsa-ribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiaxa.

³Usaquin catancēxuan ángelnēn, namáquin iscēsa oquin isnun anu uni 'icēma menu 'ē buáncēxun cana xanu achúshi ñuinacan'ēo ushían a camánan tsócē 'isan. A ñuinacan'ēo anu ca 'itsa anē cuēñēocē 'iaxa, anē 'aisama, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacē ca a anēcamax 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá-cama mēcēn achúshi 'imainun rabé 'aish aín matúxcacama mēcēn rabé 'iaxa. ⁴A xanu anu tsócē ax ca aín chupa minanēn pucucēsa 'imainun ushían 'iaxa. 'Imainun ca ñun curánan curi 'acē 'ianan maxax upíira upí 'acē 'ianan perla pañucē 'ixun curi 'acē xanpa tuíncē 'iaxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acēcama purucēsa 'iaxa. ⁵Usa 'aish ca aín bēmánanu achúshi anē unin 'unáncēma 'aishbi ēsai quicē 'iaxa: “Ēnē ēma cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanuseribi 'icēn. Usa 'aish ca a an 'unánmicē 'aish camabi uni 'imainun xanu, an nu 'aisama 'acē aín titasa 'icēn”. ⁶A xanúxa, Nucën Papa Diosan uni 'icēa unin 'acē 'imainun an Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncē cupía unin 'acēx bamacē unicaman imi xēax, anun paēanx cuēñinra cuēñia cana isan. Isi, cana ratúira ratúan. ⁷Ratutiabi ca xanpa tuíncē ángelnēn 'ē caxa:

—¿Uisacatsi caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ēo anu a xanu tsócē, axa aín maxcá mēcēn achúshi 'imainun rabé 'ianan aín matúxca mēcēn rabé, a rabētax cara uisa 'icē quixuan unin 'unáncēbētanmabi cana mi 'unán-miti 'ain. ⁸A ñuinacan'ēo a mín iscē, ax ca 'iacēxa, 'aishbi ca bērí 'aíma 'icēn. Ca quini cha nēmíinra anu 'icēn. Anu 'aishbi ca anu xēnibua 'aínbi paēira tani tēmēratí anu cuanux, quini cha nēmíinra anuax chiquítí 'icēn. A ñuinacan'ēo anua xanu tsócē, axa parún-papanu 'ia, axa anu 'iá, 'aishbi nētēa 'aish utēcēnia isi ca a Nucën Papa Diosan nētēnu 'iti oquin nētē iónubi aín anē cuēñēoma unicama, ax ratúira ratúti 'icēn.

⁹Sinánñu 'ixun camina 'ēn mi cacē bana upí oquin cuati 'ain. Ēnēx ca ēsa 'icēn: Anua xanu tsócē ñuinacan'ēo, aín maxcá-cama mēcēn achúshi 'imainun rabé, acamax ca matá me mēcēn achúshi 'imainun rabé, anu a xanu tsócē, asaribi 'icēn. ¹⁰Usa 'aish ca mēcēn achúshi 'imainun rabé 'apucama asaribi 'icēn. A 'apucamax ca mēcēn amo 'icē sēnēn, axira paían cushi 'icē axa bamacēbē bamacēbē 'apu 'iacēxa. Achúshinēx ca bērí useribi 'apu 'icēn, bētsi ca

'icëma pain 'icën. Ax ca 'apu 'aishbi xëñibunuxunma 'aia. ¹¹ Acamax achúshi achúshinëx 'icëbë ca acama 'icësaribi 'aishbi bëtsi axribi 'apu 'iti 'icën. Ax ca ñuinacan'ëo, anu a xanu tsócë, axa 'ia 'aishbi nëtécë, a 'iti 'icën. 'Apu 'itancëx ca anu ax xëñibua 'aínbi paëira tani tëmëratí anu cuanti 'icën.

¹² A ñuinacan'ëon matúxca mēcën rabé isquin camina mēcën rabé 'apu sinánti 'ain. Ax 'apu 'aishbi ca 'apu 'icëma pain 'icën. Atux ca a ñuinacan'ëo abë 'apu 'iti 'icën, 'aishbi ca xëñibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icën. ¹³ A mēcën rabé 'apucaman ca raírinën sináncësaribi oquin sinania. Acaman ca a ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiti 'icën. ¹⁴ Acamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë 'acananti 'icën. 'Acananquin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu 'ianan 'apucaman 'Apu 'ixun axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën. Axa abë 'icëcaman ca a amia catamënun caís-quin Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ixun uisai cara ñu 'icëbëtanbi a ëncëma 'icën. Usa 'ixun ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë 'icëcaman axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën.

¹⁵ Usaquin catancëxun ca ángelnën ësaquin 'ë catëcëanxa:

—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócë, a isquin camina 'aisamaira uni, camabi menu 'icë unibu 'ianan camabi banan banacë unibu acama sinánti 'ain. ¹⁶ A mēcën rabé matúxca a isquinmi mēcën rabé 'apu sináncë, acaman ca ami nishquin a xanu ñusmoti 'icën. Ñusmonan ca chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nëënti 'icën. ¹⁷ Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan a mēcën rabé 'apucama bëtsin sináncësaribi oqufan sinánun 'imiáxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca atun, anua a xanu tsócë ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiáxa. Aín banacama sënéntamainun usai 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiáxa. ¹⁸ Ami iscë xanu a sinánquin camina ëma cha, anu 'icë unicama 'aisama 'ixun camabi menu 'icë 'apucama 'imainun atun unicama, asaribia 'inun 'unánmicë, a sinánti 'ain.

Babilonianu 'icë unicama ñusmo

18 ¹ Usai 'icëbëtan cana bëtsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira 'ixun ca aín pëcacën mecama pëcaxa. ²⁻³ Ai ca munuma banai quiáxa:

—Babilonianu 'icë unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima 'acë 'ixun ca bëtsi mecananu 'icë unicamanribia usaquin 'anun sinánmiáxa. Camabi nëtënu 'icë 'apucamaxribi ca Babilonianu 'icë unicaman 'aia isi aín unicamabë usaribiti 'i cuëëanxa. Babilonianu 'icë an ñu marucë unicamax ca 'itsa ñu upíra 'imainun cupíra bíanan maruanan aín nuitunën upí oquin sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia isi ca camabi menu 'icë an ñu marucë uni, Babilonianu 'icë ñu biquín marui 'itsa curíquiñu 'iaxa. A ëmanu 'icë unicamaxa usai 'i 'aisama 'icë ca Nucën Papa Diosan ñusmoxa. Ñusmo-cëbë ca anu 'icë xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca ñunshin 'atimacama anu bërí 'ia, uisaira ñunshin 'atimacama cara, ax ca anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pëchiu 'atima cara unin cuëëncëma, axribi anu 'ia.

⁴ Usai naínuax ucë ángel quicëbëtan cana naínuaxa bëtsi banan banaia cuan, ëesai quicë:

—'Ën unicamax, mina anu 'icë unicama 'icësaribiti 'uchain camina a ëmanuax cuanti 'ain, a unicama atun 'ucha cupí tëmëramicësaribi oquin

mitsuribi tëmëramiti rabanan. ⁵Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icën, ñu manámi chauruquin bucúncësa ca ax 'icën. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama manuquinma sinánxa. ⁶Anu 'icë unicaman uni raíri tëmëramicësaribi oquin camina mitsun atu tëmëramiti 'ain. Atúan uni raíri tëmëramicësamaira oquin camina aturibi tëmëramiti 'ain. ⁷Anu 'icë unicaman rabíquin, —nux cananuna bëtsi unicamabëtan sënénmaira 'ai —quixun sinánan atux cuëñcësabi oquinshi 'aiabi camina acama 'aisamairai tëmëranun 'imiti 'ain. Atun ca “lën cana casunamëcë xanun 'acësoquin tëmëratima 'ai” quixun sinania. ⁸Usaquin sináncëbëbi ca anúan atu tëmëramiti nëtë uti 'icën. A nëtën ca 'itsa uni bamati 'icën. 'Imainun ca raíricamax rarumati tëmëranan 'acëñuma 'aish bamatisa tanti 'icën. A nëtën ca a ëmacamax tsin picë 'iti 'icën. Usaquin ca Nucën 'Ibu Diosan ax cushiira 'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin castícani 'icën.

Usai náinuaxa banaia cana cuan. ⁹Bëtsi 'apucama, an aín unicamaribia Babilonianu 'icë unicaman ñu 'atima 'acësaribi oquin 'anun 'amicë, ax ca Babilonia tsin piquin cëñucëbëa, aín cuin tēxéruiá isi, munuma rarumati inti 'icën. ¹⁰Ianan ca racuëti 'uracëox quiti icën:

—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix bëtsi ëmasama 'iá 'aishbi camina bënëtiishi Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícanë 'ain.

Usai ca 'apucama quiti 'icën.

¹¹A ëmanu 'icë unicamaxa cëñúcë 'ain ca camabi menu 'icë an ñu marucë unicama rarumati inti 'icën, bëría an atun ñu maruti 'aíma 'ain. ¹²Ñu curi 'acë, manë uxua 'acë, maxax upíira upí ichúcësa, perlas, chupa xapu 'acësa upí oquin xëocë, bëtsi chupa minanën pucucësa, chupa ushían, acama 'imainun bëtsi bëtsi sanu i, elefante xëta 'acë ñu, cupíira cupí ñu, i 'acë, 'imainun cashtá manë 'acë 'imainun bëtsi manë 'acë 'imainun upíira maxax uxua 'acë acama, ¹³'imainun sanu ro, i baca sanuira oquin 'acë, tsëpasa 'aishbi nëëncëx sanuira ñu, vino, xëni, trigo, trigo rëncë, acama 'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun carnero, caballo, caballonëan niqincë auto, 'imainun uni, an uni itsi ñu 'axúnun maruti, a ñucama bëia —an biti ca bërí 'aíma 'icë —quixun sinani ca an usa ñu marunuxun bęcë unicamax rarumati inti 'icën. ¹⁴Inquin ca ësaquin a ëmanu 'icë unicama cati 'icën:

—Anúnmi cuëëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upícamá 'imainun mitsun ñun curánacama ca cëñuti nëtëëxa, camina acama istëcëntima 'ain.

¹⁵Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicama ñu 'inánquin 'itsa curíqui bicë unicama racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën. ¹⁶Iní ca ësaí quiti 'icën:

—'Imari 'itibi ca 'iaxa. A ëma cha anu 'icë unicamax ca xanun atun chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa 'iaxa. 'Ianan ca xanu ñu cupíira cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun perla, po namë iscësa, usa ñucaman mëníocacësa 'iaxa. ¹⁷Usa 'aínbi ca bënëtiishi a ñu cupíira cupí ax cëñúaxa.

Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicama, 'imainun an a nunticama niqincë unicama, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicama 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi nëtënuá maruti ñu bënux cuancë unicamaxribi 'ura sëtëëxa. ¹⁸Sëtëtax ca a ëma usoquin nëëncëxa aín tsin cuin tēxéruiá isi cuëñcëni ësaí quiaxa:

—Uinu 'icë ëmáxbi ca ënë ëmasama 'iaxa.

¹⁹ Quianan ca masá nuitucē uníxa 'icēsaribiti me cupúcē bitancēx aín maxcánu mapucuti rarumati iní quíaxa:

—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A ěmanu 'icē unicamax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín manē nuntin maruti ñu bēcē unicaman ñu biaxa. Bicēbē ca a unicamaxribi 'aisamaira curíquiñu 'iaxa. Usa 'aínbi ca bēnētishi a ěmanu 'icē unicamax cēñúaxa.

²⁰ Usai quianan ca ěsairibi quíaxa:

—Aín unicama paē tanmiquin tēmēramicē, a cupíquin ca Nucēn Papa Diosan Babilonianu 'icē unicama cēñuaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icēcama, 'imainun an aín bana ñuixunun Jesusan caíscē unicama, 'imainun an Nucēn Papa Diosan bana uní ñuixuncē unicama, 'imainun axa ami catamēcē aín unicama, camáxbi cuēēnti 'icēn.

²¹ Usai a unicamax quicēbētan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinēn maxax chaira, anun ñu rēnti maxáxsaxa, a biquin parúnpapanu niaxa. Ni ca quíaxa:

—A maxax istēcēntimoquin nicē usaribi ca Babilonia, a ěma chaira, 'imainun anu 'icē unicamaxribi unin a istēcēntimoquin cēñucē 'iti 'icēn. ²²⁻²³ Anu 'icē, an ñu marucē unicama bētsi menu 'icē an ñu marucē unicasama 'aish, ñubē 'ixun ca camabi menu 'icē unicama paránquin 'atima ñu 'amiaxa. Usa 'aínbi ca Babilonia ěma cha anuxun arpa cacē ñua raírinēn 'amainun raírinēnribi pacon banomainun bētsi bētsi ñucamaribi 'ai cuēēni sharatia unin cuatēcēntima 'icēn. An i 'anan manē uniocē unían anuxun 'atēcēnti ca 'aíma 'iti 'icēn. An ñu rēncē xanúan ñu rēnquin tarúncaia ca unin cuatēcēntima 'icēn. Anun xubucama pēcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icēn. Unin xanu biti nētē ca 'itēcēntima 'icēn.

²⁴ An Nucēn Papa Dios quicē bana uní ñuixuncē unicama 'imainun axa ami sináncē unicama 'imainun camabi menu 'icē unia unin 'acē, ax ca Babilonianu 'icē unicaman 'ucha 'iaxa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icē unicama Nucēn Papa Diosan cēñuaxa.

19 ¹Usaquin 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ěsai qui:

Nucēn Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iēmíaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icēn. ² Ax aín sinan upíra 'ixun ca uisa cara oti 'icē usoquin 'aia. Ñu 'atima cuēēnquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia ěmanu 'icē unicama, an camabi menu 'icē unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicē cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acē unicama cupíaxa.

³ Usai quianan ca ěsairibi quitēcēanxa:

—Nucēn Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nēēmēti ca Babilonia bēnamētima 'icēn. Usa 'aish ca xēnibua 'aínbi aín tsin cuin nētētima 'icēn.

⁴ Usai 'imainun ca mēcēn rabé 'imainun taē rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacēcē unicama 'imainun axa 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócē, acaman ca aín bēmánon meu bēsuquin Nucēn Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuēēnquin caxa:

—Usai ca 'iti 'icēn. Miishi cananuna munuma banaquin rabin.

⁵ Cacéxa anu Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:

An axa cuëncësabi oquin 'acë unicama, aín cushibu 'imainun aín cushimabu, mitsun camina camaxunbi Nucën Papa Dios rabiti 'ain.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicësa isá bana

⁶Usai quicëbëtan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacësari banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushínra banarucësari 'ianan caná munuma banacësaribi 'iaxa. Èsai banaia cana cuan:

Nucën 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisama, ax ca 'Apuira 'icën. A cananuna munuma banaquin rabin. ⁷Cuëinra cuëenquin a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax aín unicamabë biránanti nètë ca uaxa. Aín unicamax ca abë 'inux mënócaxa, unían biti xanúxa aín bënëbë biránanux upiti mënócacësaribiti. ⁸Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua upíira pañucësa 'icën.

Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamëcë unicaman pañucë chupa, ax ca aín nuitu upí 'ixun upí ñu 'acë a 'unántiocë 'icën.

⁹Usai quicëbëtan ca ángelnën 'ë caxa:

—Èsaquinribi ca cuënëot: “Uicamax cara Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anúan aín unicama abë 'iti nètëan abë 'inun camicë 'icë, acamax ca cuëinra cuëenti 'icën, unían xanu biquin abëtan pi unun camicë unicamax cuëncësamaira oi”.

Èsaquinribi ca 'ë caxa:

—Ènë bana a 'ën mi cacë ax ca Nucën Papa Diosaxa quicë 'icën. Ca asérabi 'icën.

¹⁰Quicëbë cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai 'iabi ca 'ë caxa:

—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicë banacama uni ñuixunia. Mibëtan ax Jesús quicë banacama quicësabi oi 'icë unicaman 'acësaribi oquin cana 'enribi ax quicësaribi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabi-xunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócë

¹¹Usaquin ángelnën cacëxun cana naí panarábëcë isan. Anuaxa caballo uxua chiquitia cana isan. Ax a caballonu tsócë, ax ca Aín Quicësabi Oquin 'Acë caquin anëcë 'ianan ca An Uni Paráncëma caquin anëcë 'iaxa. Usa ax 'ixun ca 'atima unicama a uisoquin cara 'aísa tania usoquin castícanan axa upí sinánñucama a upí oia. ¹²Aín bëru rabé ca tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. Axa asérabi 'apuira 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín maxcánu 'iaxa. Aín anë cuënëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi uisai quicë cara a 'icë quixun 'unántima 'icën, ainshi ca 'unania. ¹³Aín chupa ca imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa Diosan Bana caquin anëcë 'iaxa. ¹⁴Axa naínu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín caballo uxuanu tsotax naínuax chiquíquin axa abë 'icë unicaman a nuibianxa. An nuibiancëcamax ca chupa uxua upíira upí chuañuma pañucë 'iaxa. ¹⁵Ax pain chiquicë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë chiquitia cana isan. A manë xëtocë ax ca camabi menu 'icë axa ami

sináncēma unicama anun 'ati 'iaxa. Ax cushi 'ixun ca camabi menu 'icē unán aín bana cuanun 'imiti 'icēn. 'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcē unicama Nucēn Papa Diosan mēnósabi oquin castícantí 'icēn, uvas bimia taēn chacacēx cēñúcēsaribi 'inun. ¹⁶ Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ēsaquin cuēñēcē 'iaxa: “Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu”.

¹⁷Usaquin istancēxun cana ángel achúshi barinu nicē isan. An ca munuma banaquin axa me manámi nuáncē ñu pēchiucama ēsaquin cuēanxa:

—Ca ut, Nucēn Papa Diosan mitsúnmi pinun mēnócēsabi oquin nami pinux ca timēti ut. ¹⁸'Apucama 'imainun suntárunēn capitáncama, 'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballonu tsócē unicama a 'imainun atun caballocalamaribi, 'imainun an uni ñu mēēxuncēma unicama, 'imainun an uni ñu mēēxuncē unicama, 'imainun aín cushima unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacē pi ca ut.

¹⁹Usaquin caia cuatancēxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu 'icē 'apucamacēñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timécē isan. Acamax ca aín suntárucamabē axa caballo uxuanu tsócē abē 'acananuxa timécē 'iaxa. ²⁰'Acanánia ca ñuinacan'ëo acēñun a rabiquian Nucēn Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncē ñuinacan'ëo aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncē ñuinacan'ëo ax ca an bētsi ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acēma ñu 'aquin uni paran a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icē 'unántioquin cuēñēcē unicama, 'imainun an a tanquin 'acē ñu rabiçē, acama paran a 'iaxa. 'Acananquin bitancēxun ca a ñuinacan'ëo rabé 'ianēmē'ëosa manē tsi anuaxa azufre 'imainun manē tsi rēquirucē anu 'inun niaxa. ²¹A rabéa anu 'inun nicē 'ain ca axa caballo uxuanu tsócē an aín cuēbínuaxa chiquíçē manē xētocē anun axa 'acananux timécēcama cēñuquin 'axa. Usaquian 'acē aín nami pi ca camabi ñuina pēchiucamax pucháxa.

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacē 'iti 'icē quixun ñui quicē bana

20 ¹Usaquin istancēxun cana ángel naínuax ubutia isan. A ángelnēx ca quini chaira, anun aín xēcuē xēocati ñu a tuíanan, manē risi chaira aribi tuíncē 'iaxa. ²Ubútancēxun ca a ángelnēn capēsa 'aíshbi pianancē ñuinacan'ëo chaira, an bēráma runusa 'ixun Nucēn Papa Diosan uniota-batia uni paran 'ixun camabi menu 'icē uni paráncē, ñunshin 'atimanēn 'apu Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manē risin nēaxa. ³Usoquin nēatancēxun ca quini chaira anu nipáxa. Nipátancēxun xēpuquin ca uinu 'icē unínbi xēocaisama oquin 'unántioxa. Anuaxa unicama parántēcēnux chiquitima, anu mil baritian sipuacē 'inun ca ángelnēn a capēsa ñuina nēaxun quini chairanu nipáxun xēpuaxa. Usaquin nipácē 'aish ca mil baritia 'icē-bētan chiquíncē 'iti 'icēn, 'uráinra 'inuxmabi.

⁴Acama istancēxun cana anu tsóti cha bētsi bētsi isan. Anu ca an uni raíri ñu upí cara 'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti, acama tsócē 'iaxa. Acama isanan cana axa —'ēx cana Jesúsnan 'ai —quiquin bana ñuixuncē cupí tēbís-cacē unicama, 'imainun axa Nucēn Papa Diosan bana cuacē cupí tēbís-cacē unicama, acaman ñunshínribi isan. Acamax ca 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxca ñuinacan'ëo a rabima, 'ianan a tanquin unin 'acē ñu a rabima, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bēmánan 'imainun aín mēcēn cuēñēcēma 'iaxa. 'Ēn iscēx ca acamax bama aíshbi baísquixaxa. Baísquitancēx ca

Cristobē mil baritia 'apu 'iaxa. ⁵Acamax baísquicē 'aínbi ca axa bama raíri baísquicēma pan 'iaxa, mil baritia inúcēbē cuni baísquinux. ⁶Uicamax pain cara baísquicē 'icē, acamax ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx aín nuitu upíra 'aish cuēēinra cuēēnti 'icēn. Bamatēcēntimoi ca xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'iti 'icēn. Bamatēcēntimoi ca Nucēn Papa Dios 'imainun Cristo cuēēnquin rabianan abē mil baritian 'apu 'iti 'icēn.

⁷Mil baritia inúcēbē ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx Satanás quini chaira anuax chiquít 'icēn. ⁸Chiquítancēxun ca camabi menu 'icē unicama paránquin bētsi oquin sinánmiti 'icēn. Usoquin 'anan ca Gog cacē 'apu 'imainun Magog cacē 'apu 'imainun aín unicama paránquin tsuáquirumiquin axa Nucēn Papa Diosmi sináncē unicamabēa 'acananun timēti 'icēn. An timēcē unicamax ca 'aisamaira 'aish parúnppa masisaribi 'iti 'icēn. ⁹Ēn iscēxun ca tsuácarucēxun mecamanu cuanquin a suntárucaman anua an Nucēn Papa Diosan bana cuacē suntárucama 'icē, a bēararanan a Nucēn Papa Dios cuēēncē ěma, Jerusalén, aribi bēararaxa. Bēararatiabi ca Nucēn Papa Diosan naínuax ucē manē tsin a suntárucama cēñuaxa. ¹⁰Usoquin cēñuanan ca ñunshin 'atimanēn 'apu, an unicama paráncē, a 'ianēmē'ěosa manē tsi, anuaxa azufreribi rēquirucē, anu 'inun niaxa. Anua 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxcáñu ñuinacan'ěo a 'imainun bētsi ñuinacan'ěo an Nucēn Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ěo rabinun quixun unicama paráncē, anu atux 'icē ca ñunshin 'atimanēn 'apuribi anu niaxa. Anuxun ca acaman nētēnbi imēbi xēnibua 'aínbi nētétimoquin paē tanquin tēmērati 'icēn.

Anu Nucēn Papa Dios 'icē, a bēmánon unicama sētécē isa

¹¹Usaquin istancēxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan, anu tsócē aribi cana isan. Iscēxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun naícamā 'imainun anu 'icē ñucama nētéaxa, nētēti ca anua ax 'iti 'aíma 'iaxa. ¹²Usaquinribi isanan cana axa bama unicama, uni cushibu 'imainun uni cushimabu, acamaxa baísquitancēx anua Nucēn Papa Dios 'icē aín bēmánon sētécē isan. A unicamaxa sētémáinun ca quirica achúshi, anu ui unicamax cara Nucēn Papa Diosbē 'iti 'icē quixun aín anē cuēñeocē, ax bacacē 'iaxa. A isanan cana bētsi quiricacamaribi isan. A quiricacamanu ca añu ñucama cara unicaman 'axa quixun cuēñeocē 'iaxa. A quiricacama isquin ca Nucēn Papa Diosan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isaxa. Isun ca aín ñu 'acēsabi oquin mēñonan an ñu upí 'acē uni upí 'imainun an ñu upíma 'acē unicama tēmēranun 'imiaxa. ¹³Bama unicama 'imainun ca parúnppanuax bacamiquia camaxribi baísquiāxa. Baísquia ca uisoquin cara ñu 'atima 'axa, usoquinribi Nucēn Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icē usoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi oquin a upitia bamatimoi abē tsonun 'imiāxa. ¹⁴⁻¹⁵Usaquin 'á 'ain ca bamati 'imainun anua uni bamacē 'icē ax 'ianēmē'ěosa manē tsi rēquirucē anu nicē 'iaxa. 'Imainun ca ui unicamax cara Nucēn Papa Diosan nētēnu 'inun aín anē cuēñeoma 'icē, acamaxribi anuax bamatēcēncēsa 'aish chiquítimoi 'inux, 'ianēmē'ěosa manē tsinu nicē 'iaxa.

Naíbēa me ió 'iti bana

21 ¹Usaquin istancēxun cana a pain unio naí, me, parúnppa, acamaxa nētécē 'aish 'aíma 'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan. ²Isanan cana

Jerusalén ëma ió, upíra upí, Nucën Papa Diosan nètënuaxa ubutia isan. 'Ën iscëx ca upíra upí 'iaxa, xanúxa bërí bënunux upiti mëníocacësaribi. ³Isanan cana naínuaxa munuma ësai qui banaia cuan:

—Camina isti 'ain, anua uni bucucë, anu ca Nucën Papa Dios bërí 'ia. Anu aín unicama 'icë anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icën. A unicamax ca asérabi aín uni 'iti 'icën. Ax aín Dios 'aish ca aín unicamabë 'iti 'icën. ⁴An ca aín unicama aín bëunan mëscutia ini masá nuitutiabi nètëmiti 'icën, aín bëun tërénquin. A unicamax ca bamatëcëntima 'icën, usai 'ianan ca rarumatëcëntima 'icën, 'ianan ca intëcëntima 'icën, acaman ca paë tantëcëntima 'icën. Bëráma usai 'iá 'aishbi ca usai 'itëcëntima 'icën.

⁵A bana 'ën cuacëbë ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira 'aish tsócë, ax ësai quiaxa:

—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atëcënin.

Quianan ca ësairibi quiaxa:

—'Ëx quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx quicë banacama ënë cuënëoti 'ain.

⁶Caxun ca 'ë caxa:

—Anuishi sënénquin cana 'an. 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa, usaribitia 'ënan 'iisa tani bënëtia, cana 'ënan 'aísha 'ën Bëru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí ñuixunquinma, 'imiti 'ain. ⁷Uicaman cara 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma 'icë, acama cana 'ënan 'aish 'ëbë tsóti 'imiti 'ain. 'Imainun cana 'ëx aín Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ën bëhicë 'iti 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca racuëquian an 'ëmi sinánti ëncë unicama, 'imainun an 'ëmi catamëcëma unicama, 'imainun an ñu 'atima 'acë unicama, 'imainun an uni 'acëcama, 'imainun aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëncë unicama 'imainun aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëncë xanucama 'imainun ñu xëacë ñubé unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë unicama 'imainun cëmë unicama, acamax anuaxa 'ianë-më'ëosa manë tsi azufrebë rëquirucë anu 'iti 'icën, anu bamatëcëncë 'aish chiquítimoi 'inux.

Jerusalén ió

⁹Usai quicëbëtan ca mēcën achúshi 'imainun rabé ángelcama anun ënë menu 'icë unicama ashiquin tēmëramiti ñua aín xanpanu 'icë, acama achúshinën ësakin 'ë caxa:

—Ca ut. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an abëa 'inun binuxun cacë aín unicama a cana mi ismiti 'ain.

¹⁰Usaquin catancëxun ca 'uxcëmabi namácësoquin 'ën iscëxun aín bashi chaira anu 'ë buánxa. Buánquian ismicëxun cana Jerusalén ëma upíra upí, anua Nucën Papa Dios 'icë, anuaxa ubutia isan. ¹¹A ëma ca upíra upí, Nucën papa Diosan cushin pëcacë 'iaxa, maxax upíra upí ichúcësa 'aish, jasje cacë maxax nibaníbaquicë iscësa 'iaxa. ¹²Anun cënëcë ax ca manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xëcuë anun atsínti mēcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A xëcuëcamanu ca mēcën rabé 'imainun rabé ángel, ax achúshi achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëhicë, mēcën rabé

'imainun rabé, aín anécama 'iaxa. ¹³A cēnēcē anu ca amo camabi rabé 'imainun achúshi xēcuē 'iaxa. Aucúaxa bari urucē ami rabé 'imainun achúshi xēcuē, 'imainun ca anúan bari cuabúcē amiribi rabé 'imainun achúshi xēcuē 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabé 'imainun achúshi xēcuē, 'imainun surmiribi rabé 'imainun achúshi xēcuē 'iaxa. ¹⁴Cēnēquin nitsíncē maxáxcama ax ca mēcēn rabé 'imainun rabé 'iaxa. A maxax cha anuribi ca anē cuēnēcē 'iaxa. Anu cuēnēcē anēcamax ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an aín bana uni ñuixunun caíscē unicama, mēcēn rabé 'imainun rabé, aín anécama 'iaxa.

¹⁵Axa 'ēbē banacē ángel ax ca curi 'acē tsatiñu 'iaxa, anúan a ěma tupúanan aín xēcuēcama tupúanan aín cēnēcamaribi tupúnti. ¹⁶Tupunia cana isan, a ěmax ca amo 'icē rabé 'imainun rabé 'aish bētsibētan sēnēnbi 'iaxa. Anun tupúnti tsatían tupúncēx ca aín chaxcē dos mil doscientos kilometro 'iaxa. Usaribi ca aín namé 'imainun aín manámi 'iaxa. ¹⁷Unin tupúncēsaribi oquin ca ángelnēn aín cēnēribi tupúanxa. Tupúncēx ca aín manámi sesenta y cuatro metro 'iaxa.

¹⁸Cēnēcē ax ca jaspe cacē maxax paxa 'aishbi tunántani 'aish, nibaníbaquicē 'iaxa. 'Imainun ca a ěmanu 'icē ñucama ax curi upí 'acē 'aish, bēxnan bēxnánquicēsa 'iaxa. ¹⁹Cēnēquin nitsíncē maxáxcama abē mēscúcē ca maxax upíra upí 'iaxa. Acamax ca jaspe cacē maxax, ax paxa 'aishbi tunántani 'aish nibaníbaquicē, 'imainun zafiro, ax cumá batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aishbi tunántani, 'imainun esmeralda, ax ñu paxa iscēsa, ²⁰'imainun ónicē, ax uxuatani 'aishbi sērisabē mēscúcē, 'imainun cornalina, ax ushían-tani 'imainun crisólito, ax paxasa 'ianan bētsibēribi mēscúcēsa 'imainun berilo, ax ñu paxatanisa 'aish nibaníbaquicē 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa, ax curisa 'aishbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aishbi tunántani, 'imainun amatista ax minánsa 'iaxa. ²¹A ěma aín xēcuēcama ca perla chaira ax po namē iscēsa 'iaxa. Xēcuē achúshi achúshi ax ca perla achúshi 'iaxa. A ěman bai cha anu niti ax ca curi 'acē 'aishbi bēxnan bēxnánquicēsa 'iaxa.

²²Nucēn 'Ibu Dios, axa aín cushi bētsi cushisama, a 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ěma sēnēnia anubi 'ain, ca 'ēn iscēx a ěmanu anuxun Nucēn 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma 'iaxa. ²³A ěma ca Nucēn Papa Diosanbi pēcaia. Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, anribi ca a ěma pēcaia. Usa 'ain ca baribētan 'uxēn a ěma pēcaima. ²⁴Usaquin pēcacēx ca camabi menuaxa Nucēn Papa Diosnan 'inux iēcē unicama aín pēcacēnu niti 'icēn. 'Imainun ca axa iēcē 'apucamaxribi anu 'iti 'icēn. ²⁵A nētēnu ca baquish 'aíma 'iti 'icēn. Usa 'aish ca a nētēnu 'icē aín xēpúti ax xēnibua 'aínbi usabi xēocacē 'iti 'icēn, a nētēx ca baquishima, usa 'ain. ²⁶Aín tucuricu unicamaribi Jesucristonan 'aish ca anu 'iti 'icēn. ²⁷Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icēn, ui unix cara 'aisama ñu 'acē 'icē 'imainun ui unix cara cēmēia, usa unix ca anu 'itima 'icēn. Ui unicamax cara Nucēn Papa Diosan nētēnu 'itioquin aín anē Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu cuēnēo 'icē, acamax cuni ca anu 'iti 'icēn.

22 ¹Usaquin 'ē ismitancēxun ca angelnēn anua Nucēn Papa Dios 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'icē, anuaxa baca aín 'unpax bēxnan bēxnánquicē chiquitia 'ē ismiaxa. ²A bacax ca a

ëmanu 'icë bai cha anúnbi xobucë 'iaxa. A bacax ca 'unpax 'aíshbi Nucën Papa Diosan cushi anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A baca aín cuëbí rabé amo anu ca i achúshi 'iaxa. Camabi baritian ca a in mëcën rabé 'imainun rabé oquin tuaxa, 'uxë camabi. A bimix i bimisa 'aíshbi ca ax anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A i pëchix ca camabi menuax ucë uníxa anun 'insín-tëcëntimoi bucuti a 'iaxa. ³Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati ñu anu 'aíma 'iti 'icën. Anu ca Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'Apu 'iti 'icën. Usa 'icë ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icën. ⁴Rabianan ca anuax abë isananti 'icën. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan anë atun bëmánanu cuënëocë 'iti 'icën. ⁵Anu ca bëánquicë 'aíma 'iti 'icën. Anuxun ca Nucën 'Ibu Diosanbi a ëma pëcati 'icën. Usa 'ain ca lamparín 'imainun barin pëcacë anu 'aíma 'iti 'icën. Nucën Papa Diosbë ca anuax aín unicama xëñibua 'aínbi 'apu 'iti 'icën.

Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quicë bana

⁶Ismitancëxun ca a ángelnën 'ë caxa:

—'Ën mi cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicama sinánmicë, an ca uisai cara xëñibucëma 'aínshi ñu 'iti 'icë quixuan, aín unicaman 'unánun, aín ángel xuaxa.

⁷Xëñibucëma 'aínshi cana uti 'ain. An, ënë bana quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun sinánquin a bana cuacë unicama, ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

⁸'Ëx Juan 'ixun cana 'ën ënë ñucama cuanan isan. Usoquin ënë ñucama cuanan isi cana ángel, an 'ë ismicë, a rabinux a tanáin rantin purúan. ⁹'Ën a rabiscacëxunbi ca 'ë caxa:

—Usai 'iaxma ca 'it. Mibëtan, an min 'acësaribi oquin an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama 'imainun an ënë quiricanu cuënëocë banacama upí oquin sinánquin cuacë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

¹⁰Usaquin catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—Ënë quiricanu cuënëocë ñucama camina unpuquinma chanioquin ñuiti 'ain, camabi unían 'unánun, anun ënë ñucama 'iti nëtë ca 'urama 'icë, usa 'ain. ¹¹A nëtë 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicaman an 'acësabi oquin 'ati 'icën, axa 'uchacë unix ca usabii 'uchati 'icën, an upí ñu 'acë unin ca an 'acësabi oquin 'ati 'icën, ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë unix ca usabi 'iti 'icën.

¹²Xëñibucëma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acë 'ën unicama uisoquin cara ñucama 'axa, usaribi oquin cupíoquin cuëënun 'imiti 'ain. ¹³'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën. Usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain.

¹⁴Ui unicamax cara a ëmanu atsínxun, anu 'icë anun uni bamatimoi tsóti i bimi bití sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí 'iminun Jesucristomi catamëtia, acamax ca anu 'aish cuëëinra cuëënti 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi ca 'aisama unicamax a ëma ëmáinshi 'iti 'icën. An ñu 'aisama sináncë unicama, an ñu xëacë ñubé unicama, aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama, aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë xanucama, an uni 'acë

unicama, an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabricë unicama, axa uni paránti cuëëni cëmëcë unicama, acamax ca a ëmanu atsíntima 'icën. Ca ëmáinshi 'iti 'icën.

¹⁶ Ëx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ëmi catamëcë unicaman ënë ñucama 'unánun 'ën ángel mia canun xuan. Ëx cana David, axa judíos unbunën 'apu 'iá, aín rëbúnqui 'ain. Usa 'aishbi cana 'ëx David 'icëma pan 'ain 'iacën. Pëcaratia xaba 'inúan 'ispon urucë usaribi cana 'ëx 'iti 'ain.

¹⁷ Usoquin caia ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo, amia ax catamëcë unicamabëtan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan —bënë-tishi ca ut —quixun a caia. An atun bana cuacë unicamanribi ca —bënë-tishi ca utëcën —quixun a cati 'icën. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën ainan 'imianan xëñibua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.

¹⁸ An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:

—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscu-quin ñuixuncë, a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi oquin tëmëramiti 'icën. ¹⁹ Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi bana —a banax ca 'aisama 'icë —quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin 'imianan anu 'icë quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.

²⁰ An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:

—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.

Cacëxun cana cuëëinra cuëënquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën, ca ut —quixun, Nucën 'Ibu Jesús cain.

²¹ Nucën 'Ibu Jesucristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin 'aquincëxmi upí 'iti cana cuëënin. Usai 'iti cana cuëënin. Ashi.

ANTIGUO TESTAMENTONU 'IKĒ BANA NUEVO TESTAMENTONUA BARIKIN ISTI

(Pasajes paralelos)

En orden del Antiguo Testamento

	Génesis	21.10	Gálatas 4.30
		21.12	Romanos 9.7
1.27	Mateo 19.4		Hebreos 11.18
	Marcos 10.6	22.16-17	Hebreos 6.13-14
2.2	Hebreos 4.4	22.18	Hechos 3.25
2.7	1 Corintios 15.45	24.7	Gálatas 3.16
2.24	Mateo 19.5	25.23	Romanos 9.12
	Marcos 10.7-8	26.4	Hechos 3.25
	1 Corintios 6.16	47.31	Hebreos 11.21
	Efesios 5.31	48.4	Hechos 7.5
5.2	Mateo 19.4		
	Marcos 10.6		Éxodo
5.24	Hebreos 11.5	1.8	Hechos 7.18
12.1	Hechos 7.3	2.14	Hechos 7.27-28, 35
12.3	Gálatas 3.8	3.2	Hechos 7.30
12.7	Hechos 7.5	3.5-10	Hechos 7.33-34
	Gálatas 3.16	3.6	Mateo 22.32
13.15	Hechos 7.5		Marcos 12.26
	Gálatas 3.16		Lucas 20.37
14.17-20	Hebreos 7.1-2		Hechos 3.13
15.5	Romanos 4.18		Hechos 7.32
15.6	Romanos 4.3, 9, 22	3.12	Hechos 7.7
	Gálatas 3.6	3.15	Mateo 22.32
	Santiago 2.23		Marcos 12.26
15.13-14	Hechos 7.6-7		Hechos 3.13
17.5	Romanos 4.17-18	9.16	Romanos 9.17
17.7	Gálatas 3.16	12.46	Juan 19.36
17.8	Hechos 7.5	13.2	Lucas 2.23
18.10	Romanos 9.9	13.12	Lucas 2.23
18.14	Romanos 9.9	13.15	Lucas 2.23
18.18	Gálatas 3.8		

16.18 2 Corintios 8.15
 19.6 1 Pedro 2.9
 19.12-13 Hebreos 12.20
 20.12 Mateo 15.4
 Marcos 7.10
 Efesios 6.2-3
 20.12-16 Mateo 19.18-19
 Marcos 10.19
 Lucas 18.20
 20.13 Mateo 5.21
 Santiago 2.11
 20.13-17 Romanos 13.9
 20.14 Mateo 5.27
 Santiago 2.11
 20.17 Romanos 7.7
 21.17 Mateo 15.4
 Marcos 7.10
 21.24 Mateo 5.38
 22.28 Hechos 23.5
 24.8 Hebreos 9.20
 25.40 Hebreos 8.5
 32.1 Hechos 7.40
 32.6 1 Corintios 10.7
 32.23 Hechos 7.40
 33.19 Romanos 9.15

Levítico

11.44-45 1 Pedro 1.16
 12.8 Lucas 2.24
 18.5 Romanos 10.5
 Gálatas 3.12
 19.2 1 Pedro 1.16
 19.12 Mateo 5.33
 19.18 Mateo 5.43
 Mateo 19.19
 Mateo 22.39
 Marcos 12.31, 33
 Lucas 10.27
 Romanos 13.9
 Gálatas 5.14
 Santiago 2.8
 20.7 1 Pedro 1.16
 23.29 Hechos 3.23
 24.20 Mateo 5.38
 26.12 2 Corintios 6.16

Números

9.12 Juan 19.36
 14.1-12 Hebreos 3.7-11
 16.5 2 Timoteo 2.19
 30.2 Mateo 5.33

Deuteronomio

4.35 Marcos 12.32
 5.16 Mateo 15.4
 Marcos 7.10
 Efesios 6.2-3
 5.16-20 Mateo 19.18-19
 Marcos 10.19
 Lucas 18.20
 5.17 Mateo 5.21
 Santiago 2.11
 5.17-21 Romanos 13.9
 5.18 Mateo 5.27
 5.21 Romanos 7.7
 6.4 Marcos 12.32
 6.4-5 Marcos 12.29-30
 6.5 Mateo 22.37
 Marcos 12.33
 Lucas 10.27
 6.13 Mateo 4.10
 Lucas 4.8
 6.16 Mateo 4.7
 Lucas 4.12
 8.3 Mateo 4.4
 Lucas 4.4
 9.4 Romanos 10.6
 9.19 Hebreos 12.21
 17.7 1 Corintios 5.13
 18.15 Hechos 7.37
 18.15-16 Hechos 3.22
 18.19 Hechos 3.23
 19.15 Mateo 18.16
 2 Corintios 13.1
 19.19 1 Corintios 5.13
 19.21 Mateo 5.38
 21.23 Gálatas 3.13
 22.21 1 Corintios 5.13
 22.24 1 Corintios 5.13
 24.1-4 Mateo 5.31
 Mateo 19.7
 24.1, 3 Marcos 10.4

24.7 1 Corintios 5.13
 25.4 1 Corintios 9.9
 1 Timoteo 5.18
 25.5 Mateo 22.24
 Marcos 12.19
 Lucas 20.28
 27.26 Gálatas 3.10
 29.4 Romanos 11.8
 30.12-14 Romanos 10.6-8
 31.6-8 Hebreos 13.5
 32.21 Romanos 10.19
 32.35 Romanos 12.19
 32.35-36 Hebreos 10.30
 32.43 Romanos 15.10
 Hebreos 1.6

1 Samuel

13.14 Hechos 13.22

2 Samuel

7.8 2 Corintios 6.18
 7.14 2 Corintios 6.18
 Hebreos 1.5
 22.50 Romanos 15.9

1 Reyes

19.10, 14 Romanos 11.3
 19.18 Romanos 11.4

Job

5.13 1 Corintios 3.19
 41.11 Romanos 11.35

Salmos

2.1-2 Hechos 4.25-26
 2.7 Hechos 13.33
 Hebreos 1.5
 Hebreos 5.5
 4.4 Efesios 4.26

5.9 Romanos 3.13
 8.3 Mateo 21.16
 8.4-6 Hebreos 2.6-8
 8.6 1 Corintios 15.27
 10.7 Romanos 3.14
 14.1-3 Romanos 3.10-12
 16.8-11 Hechos 2.25-28
 16.10 Hechos 2.31
 Hechos 13.35
 18.49 Romanos 15.9
 19.4 Romanos 10.18
 22.1 Mateo 27.46
 Marcos 15.34
 22.18 Juan 19.24
 22.22 Hebreos 2.12
 24.1 1 Corintios 10.26
 31.5 Lucas 23.46
 32.1-2 Romanos 4.7-8
 34.12-16 1 Pedro 3.10-12
 34.20 Juan 19.36
 35.19 Juan 15.25
 36.1 Romanos 3.18
 40.6-8 Hebreos 10.5-7
 41.9 Juan 13.18
 44.22 Romanos 8.36
 45.6-7 Hebreos 1.8-9
 51.4 Romanos 3.4
 53.1-3 Romanos 3.10-12
 68.18 Efesios 4.8
 69.4 Juan 15.25
 69.9 Juan 2.17
 Romanos 15.3
 69.22-23 Romanos 11.9-10
 69.25 Hechos 1.20
 78.2 Mateo 13.35
 78.24 Juan 6.31
 82.6 Juan 10.34
 89.20 Hechos 13.22
 91.11-12 Mateo 4.6
 Lucas 4.10-11
 94.11 1 Corintios 3.20
 95.7-8 Hebreos 3.15
 Hebreos 4.7
 95.7-11 Hebreos 3.7-11
 95.11 Hebreos 4.3, 5
 102.25-27 Hebreos 1.10-12
 104.4 Hebreos 1.7
 109.8 Hechos 1.20
 110.1 Mateo 22.44

	Mateo 26.64		1 Pedro 2.8
	Marcos 12.36	8.17	Hebreos 2.13
	Marcos 14.62	8.18	Hebreos 2.13
	Lucas 20.42-43	9.1-2	Mateo 4.15-16
	Lucas 22.69	11.10	Romanos 15.12
	Hechos 2.34-35	22.13	1 Corintios 15.32
	Hebreos 1.13	25.8	1 Corintios 15.54
110.4	Hebreos 5.6, 10	26.20	Hebreos 10.37
	Hebreos 7.17, 21	28.11-12	1 Corintios 14.21
112.9	2 Corintios 9.9	28.16	Romanos 9.33
116.10	2 Corintios 4.13		Romanos 10.11
117.1	Romanos 15.11		1 Pedro 2.6
118.6	Hebreos 13.6	29.10	Romanos 11.8
118.22	Lucas 20.17	29.13	Mateo 15.8-9
	Hechos 4.11		Marcos 7.6-7
	1 Pedro 2.7	29.14	1 Corintios 1.19
118.22-23	Mateo 21.42	40.3	Mateo 3.3
	Marcos 12.10-11		Marcos 1.3
118.25-26	Mateo 21.9		Juan 1.23
	Marcos 11.9-10	40.6-8	1 Pedro 1.24-25
	Juan 12.13	40.13	Romanos 11.34
118.26	Mateo 23.39		1 Corintios 2.16
	Lucas 13.35	41.8	Santiago 2.23
	Lucas 19.38	42.1-4	Mateo 12.18-21
132.11	Hechos 2.30	43.20	1 Pedro 2.9
140.3	Romanos 3.13	43.21	1 Pedro 2.9
		44.28	Hechos 13.22
		45.21	Marcos 12.32
		45.23	Romanos 14.11
		49.6	Hechos 13.47
3.11-12	Hebreos 12.5-6	49.8	2 Corintios 6.2
3.34	Santiago 4.6	49.18	Romanos 14.11
	1 Pedro 5.5	52.5	Romanos 2.24
11.31	1 Pedro 4.18	52.7	Romanos 10.15
25.21-22	Romanos 12.20	52.11	2 Corintios 6.17
26.11	2 Pedro 2.22	52.15	Romanos 15.21
		53.1	Juan 12.38
			Romanos 10.16
		53.4	Mateo 8.17
		53.7-8	Hechos 8.32-33
		53.9	1 Pedro 2.22
		53.12	Lucas 22.37
		54.1	Gálatas 4.27
		54.13	Juan 6.45
6.10	Juan 12.40	55.3	Hechos 13.34
7.14	Mateo 1.23	56.7	Mateo 21.13
8.8, 10	Mateo 1.23		Marcos 11.17
8.12-13	1 Pedro 3.14-15		Lucas 19.46
8.14	Romanos 9.33	59.7-8	Romanos 3.15-17

Proverbios

Isaías

59.20-21 Romanos 11.26-27
61.1-2 Lucas 4.18-19
61.6 1 Pedro 2.9
62.11 Mateo 21.5
64.4 1 Corintios 2.9
65.1 Romanos 10.20
65.2 Romanos 10.21
66.1-2 Hechos 7.49-50

Jeremías

7.11 Mateo 21.13
9.24 1 Corintios 1.31
2 Corintios 10.17
31.15 Mateo 2.18
31.31-34 Hebreos 8.8-12
31.33-34 Hebreos 10.16-17

Ezequiel

20.34, 41 2 Corintios 6.17
37.27 2 Corintios 6.16

Daniel

7.13 Mateo 24.30
Mateo 26.64
Marcos 13.26
Marcos 14.62
Lucas 21.27

Oseas

1.10 Romanos 9.26
2.23 Romanos 9.25
6.6 Mateo 9.13
Mateo 12.7
10.8 Lucas 23.30
11.1 Mateo 2.15
13.14 1 Corintios 15.55

Joel

2.28-32 Hechos 2.17-21
2.32 Romanos 10.13

Amós

5.25-27 Hechos 7.42-43
9.11-12 Hechos 15.16-17

Jonás

1.17 Mateo 12.40

Miqueas

5.2 Mateo 2.6
7.6 Mateo 10.35-36

Habacuc

1.5 Hechos 13.41
2.3-4 Hebreos 10.37-38
2.4 Romanos 1.17
Gálatas 3.11

Hageo

2.6 Hebreos 12.26

Zacarías

8.16 Efesios 4.25
9.9 Mateo 21.5
Juan 12.15
11.12-13 Mateo 27.9-10
12.10 Juan 19.37
13.7 Mateo 26.31
Marcos 14.27

Malaquías

1.2-3 Romanos 9.13
3.1 Mateo 11.10
Marcos 1.2
Lucas 7.27

En orden del Nuevo Testamento	
Mateo	
1.23	Isaías 7.14
	Isaías 8.8, 10
2.6	Miqueas 5.2
2.15	Oseas 11.1
2.18	Jeremías 13.11
3.3	Isaías 40.3
4.4	Deuteronomio 8.3
4.6	Salmos 91.11-12
4.7	Deuteronomio 6.16
4.10	Deuteronomio 6.13
4.15-16	Isaías 9.1-2
5.21	Éxodo 20.13
	Deuteronomio 5.17
5.27	Éxodo 20.14
	Deuteronomio 5.18
5.31	Deuteronomio 24.1-4
5.33	Levítico 19.12
	Números 30.2
5.38	Éxodo 21.24
	Levítico 24.20
	Deuteronomio 19.21
5.43	Levítico 19.18
8.17	Isaías 53.4
9.13	Oseas 6.6
10.35	Miqueas 7.6
11.10	Malaquías 3.1
12.7	Oseas 6.6
12.18-21	Isaías 42.1-4
12.40	Jonás 1.17
13.14-15	Isaías 6.9-10
13.35	Salmos 78.2
15.4a	Éxodo 20.12
	Deuteronomio 5.16
15.4b	Éxodo 21.17
15.8-9	Isaías 29.13
18.16	Deuteronomio 19.15
19.4	Génesis 1.27
	Génesis 5.2
19.5	Génesis 2.24
19.7	Deuteronomio 24.1
19.18-19	Éxodo 20.12-16
	Deuteronomio 5.16-20
19.19	Levítico 19.18
21.5	Isaías 62.11
	Zacarías 9.9

21.9	Salmos 118.25-26
21.13	Isaías 56.7
	Jeremías 7.11
21.16	Salmos 8.3
21.42	Salmos 118.22-23
22.24	Deuteronomio 25.5
22.32	Éxodo 3.6, 15
22.37	Deuteronomio 6.5
22.39	Levítico 19.18
22.44	Salmos 110.1
23.39	Salmos 118.26
24.30	Daniel 7.13
26.31	Zacarías 13.7
26.64a	Salmos 110.1
26.64b	Daniel 7.13
27.9-10	Zacarías 11.12-13
27.46	Salmos 22.1

Marcos

1.2	Malaquías 3.1
1.3	Isaías 40.3
4.12	Isaías 6.9-10
7.6-7	Isaías 29.13
7.10a	Éxodo 20.12
	Deuteronomio 5.16
7.10b	Éxodo 21.17
10.4	Deuteronomio 24.1, 3
10.6	Génesis 1.27
	Génesis 5.2
10.7-8	Génesis 2.24
10.19	Éxodo 20.12-16
	Deuteronomio 5.16-20
11.9-10	Salmos 118.25-26
11.17	Isaías 56.7
12.10-11	Salmos 118.22-23
12.19	Deuteronomio 25.5
12.26	Éxodo 3.6, 15
12.29-30	Deuteronomio 6.4-5
12.31	Levítico 19.18
12.32a	Deuteronomio 6.4
12.32b	Deuteronomio 4.35
	Isaías 45.21
12.33a	Deuteronomio 6.5
12.33b	Levítico 19.18
12.36	Salmos 110.1
13.26	Daniel 7.13

14.27 Zacarías 13.7
 14.62a Salmos 110.1
 14.62b Daniel 7.13
 15.34 Salmos 22.1

Lucas

2.23 Éxodo 13.2, 12, 15
 2.24 Levítico 12.8
 3.4-6 Isaías 40.3-5
 4.4 Deuteronomio 8.3
 4.8 Deuteronomio 6.13
 4.10-11 Salmos 91.11-12
 4.12 Deuteronomio 6.16
 4.18-19 Isaías 61.1-2
 7.27 Malaquías 3.1
 8.10 Isaías 6.9
 10.27a Deuteronomio 6.5
 10.27b Levítico 19.18
 13.35 Salmos 118.26
 18.20 Éxodo 20.12-16
 Deuteronomio 5.16-20
 19.38 Salmos 118.26
 19.46 Isaías 56.7
 20.17 Salmos 118.22
 20.28 Deuteronomio 25.5
 20.37 Éxodo 3.6
 20.42-43 Salmos 110.1
 21.27 Daniel 7.13
 22.37 Isaías 53.12
 22.69 Salmos 110.1
 23.30 Oseas 10.8
 23.46 Salmos 31.5

Juan

1.23 Isaías 40.3
 2.17 Salmos 69.9
 6.31 Salmos 78.24
 6.45 Isaías 54.13
 10.34 Salmos 82.6
 12.13 Salmos 118.25-26
 12.15 Zacarías 9.9
 12.38 Isaías 53.1
 12.40 Isaías 6.10
 13.18 Salmos 41.9
 15.25 Salmos 35.19
 Salmos 69.4

19.24 Salmos 22.18
 19.36 Éxodo 12.46
 Números 9.12
 Salmos 34.20
 19.37 Zacarías 12.10

Hechos

1.20a Salmos 69.25
 1.20b Salmos 109.8
 2.17-21 Joel 2.28-32
 2.25-28 Salmos 16.8-11
 2.30 Salmos 132.11
 2.31 Salmos 16.10
 2.34-35 Salmos 110.1
 3.13 Éxodo 3.6, 15
 3.22 Deuteronomio 18.15-16
 3.23a Deuteronomio 18.19
 3.23b Levítico 23.29
 3.25 Génesis 22.18
 Génesis 26.4
 4.11 Salmos 118.22
 4.25-26 Salmos 2.1-2
 7.3 Génesis 12.1
 7.5 Génesis 12.7
 Génesis 13.15
 Génesis 17.8
 Génesis 48.4
 7.6-7 Génesis 15.13-14
 7.7 Éxodo 3.12
 7.18 Éxodo 1.8
 7.27-28 Éxodo 2.14
 7.30 Éxodo 3.2
 7.32 Éxodo 3.6
 7.33 Éxodo 3.5
 7.34 Éxodo 3.7-8, 10
 7.35 Éxodo 2.14
 7.37 Deuteronomio 18.15
 7.40 Éxodo 32.1, 23
 7.42-43 Amós 5.25-27
 7.49-50 Isaías 66.1-2
 8.32-33 Isaías 53.7-8
 13.22a Salmos 89.20
 13.22b 1 Samuel 13.14
 13.22c Isaías 44.28
 13.33 Salmos 2.7
 13.34 Isaías 55.3
 13.35 Salmos 16.10

13.41 Habacuc 1.5
 13.47 Isaías 49.6
 15.16-17 Amós 9.11-12
 23.5 Éxodo 22.28
 28.26-27 Isaías 6.9-10

Romanos

1.17 Habacuc 2.4
 2.24 Isaías 52.5
 3.4 Salmos 51.4
 3.10-12 Salmos 14.1-3
 Salmos 53.1-3
 3.13a Salmos 5.9
 3.13b Salmos 140.3
 3.14 Salmos 10.7
 3.15-17 Isaías 59.7-8
 3.18 Salmos 36.1
 4.3 Génesis 15.6
 4.7-8 Salmos 32.1-2
 4.9 Génesis 15.6
 4.17 Génesis 17.5
 4.18a Génesis 17.5
 4.18b Génesis 15.5
 4.22 Génesis 15.6
 7.7 Éxodo 20.17
 Deuteronomio 5.21
 8.36 Salmos 44.22
 9.7 Génesis 21.12
 9.9 Génesis 18.10, 14
 9.12 Génesis 25.23
 9.13 Malaquías 1.2-3
 9.15 Éxodo 33.19
 9.17 Éxodo 9.16
 9.25 Oseas 2.23
 9.26 Oseas 1.10
 9.27-28 Isaías 10.22-23
 9.29 Isaías 1.9
 9.33 Isaías 8.14
 Isaías 28.16
 10.5 Levítico 18.5
 10.6 Deuteronomio 9.4
 10.6-8 Deuteronomio 30.12-14
 10.11 Isaías 28.16
 10.13 Joel 2.32
 10.15 Isaías 52.7
 10.16 Isaías 53.1
 10.18 Salmos 19.4

10.19 Deuteronomio 32.21
 10.20 Isaías 65.1
 10.21 Isaías 65.2
 11.3 1 Reyes 19.10, 14
 11.4 1 Reyes 19.18
 11.8 Deuteronomio 29.4
 Isaías 29.10
 11.9-10 Salmos 69.22-23
 11.26-27 Isaías 59.20-21
 11.34 Isaías 40.13
 11.35 Job 41.11
 12.19 Deuteronomio 32.35
 12.20 Proverbios 25.21-22
 13.9a Éxodo 20.13-17
 Deuteronomio 5.17-21
 13.9b Levítico 19.18
 14.11a Isaías 49.18
 14.11b Isaías 45.23
 15.3 Salmos 69.9
 15.9 Salmos 18.49
 2 Samuel 22.50
 15.10 Deuteronomio 32.43
 15.11 Salmos 117.1
 15.12 Isaías 11.10
 15.21 Isaías 52.15

1 Corintios

1.19 Isaías 29.14
 1.31 Jeremías 9.24
 2.9 Isaías 64.4
 2.16 Isaías 40.13
 3.19 Job 5.13
 3.20 Salmos 94.11
 5.13 Deuteronomio 17.7
 Deuteronomio 19.19
 Deuteronomio 22.21, 24
 Deuteronomio 24.7
 6.16 Génesis 2.24
 9.9 Deuteronomio 25.4
 10.7 Éxodo 32.6
 10.26 Salmos 24.1
 14.21 Isaías 28.11-12
 15.27 Salmos 8.6
 15.32 Isaías 22.13
 15.45 Génesis 2.7
 15.54 Isaías 25.8
 15.55 Oseas 13.14

2 Corintios

4.13	Salmos 116.10
6.2	Isaías 49.8
6.16	Levítico 26.12
	Ezequiel 37.27
6.17a	Isaías 52.11
6.17b	Ezequiel 20.34
6.18	2 Samuel 7.8, 14
8.15	Éxodo 16.18
9.9	Salmos 112.9
10.17	Jeremías 9.24
13.1	Deuteronomio 19.15

Gálatas

3.6	Génesis 15.6
3.8	Génesis 12.3
	Génesis 18.18
3.10	Deuteronomio 27.26
3.11	Habacuc 2.4
3.12	Levítico 18.5
3.13	Deuteronomio 21.23
3.16	Génesis 12.7
	Génesis 13.15
	Génesis 17.7
	Génesis 24.7
4.27	Isaías 54.1
4.30	Génesis 21.10
5.14	Levítico 19.18

Efesios

4.8	Salmos 68.18
4.25	Zacarías 8.16
4.26	Salmos 4.4
5.31	Génesis 2.24
6.2-3	Éxodo 20.12
	Deuteronomio 5.16

1 Timoteo

5.18	Deuteronomio 25.4

2 Timoteo

2.19	Números 16.5

Hebreos

1.5a	Salmos 2.7
1.5b	2 Samuel 7.14
1.6	Deuteronomio 32.43
1.7	Salmos 104.4
1.8-9	Salmos 45.6-7
1.10-12	Salmos 102.25-27
1.13	Salmos 110.1
2.6-8	Salmos 8.4-6
2.12	Salmos 22.22
2.13a	Isaías 8.17
2.13b	Isaías 8.18
3.7-11	Números 14.1-12
	Números 14.20-23
	Salmos 95.7-11
3.15	Salmos 95.7-8
4.3	Salmos 95.11
4.4	Génesis 2.2
4.7	Salmos 95.7-8
5.5	Salmos 2.7
5.6, 10	Salmos 110.4
6.13-14	Génesis 22.16-17
7.1-2	Génesis 14.17-20
7.17, 21	Salmos 110.4
8.5	Éxodo 25.40
8.8-12	Jeremías 31.31-34
9.20	Éxodo 24.8
10.5-7	Salmos 40.6-8
10.16-17	Jeremías 31.33-34
10.30	Deuteronomio 32.35-36
10.37-38	Isaías 26.20
	Habacuc 2.3-4
11.5	Génesis 5.24
11.18	Génesis 21.12
11.21	Génesis 47.31
12.5-6	Proverbios 3.11-12
12.20	Éxodo 19.12-13
12.21	Deuteronomio 9.19
12.26	Hageo 2.6
13.5	Deuteronomio 31.6, 8
13.6	Salmos 118.6

Santiago

2.8	Levítico 19.18
2.11	Éxodo 20.13-14
	Deuteronomio 5.17-18

2.23 Génesis 15.6
 Isaías 41.8
 4.6 Proverbios 3.34

1 Pedro

1.16 Levítico 11.44-45
 Levítico 19.2
 Levítico 20.7
 1.24-25 Isaías 40.6-8
 2.6 Isaías 28.16
 2.7 Salmos 118.22
 2.8 Isaías 8.14
 2.9a Isaías 43.20
 2.9b Éxodo 19.6

Isaías 61.66
 2.9c Éxodo 19.2
 2.9d Isaías 43.91
 2.22 Isaías 53.9
 3.10-12 Salmos 34.12-16
 3.14 Isaías 8.12-13
 4.18 Proverbios 11.31
 5.5 Proverbios 3.34

2 Pedro

2.22 Proverbios 26.11

ANU KIRIKA KUËNËOKË AIN ANËKAMA PURUKË

(Lista de lectura)

Anua achúshi baritia 'imikin Diosan bana isti.

Enero

- 1 Génesis 1.1—2.4; Mateo 1.1–2.12
- 2 Génesis 2.5—3.24; Mateo 2.13–3.6
- 3 Génesis 4.1-26; Mateo 3.7–4.11
- 4 Génesis 5.1—6.8; Mateo 4.12-25
- 5 Génesis 6.9—7.24; Mateo 5.1-26
- 6 Génesis 8.1—9.17; Mateo 5.27-48
- 7 Génesis 9.18—10.32; Mateo 6.1-24
- 8 Génesis 11.1—12.9; Mateo 6.25–7.14
- 9 Génesis 12.10—13.18; Mateo 7.15-29
- 10 Génesis 14.1-24; Mateo 8.1-17
- 11 Génesis 15.1—16.16; Mateo 8.18-34
- 12 Génesis 17.1-27; Mateo 9.1-17
- 13 Génesis 18.1-33; Mateo 9.18-38
- 14 Génesis 19.1-29; Mateo 10.1-23
- 15 Génesis 19.30—20.18; Mateo 10.24–11.6
- 16 Génesis 21.1-34; Mateo 11.7-30
- 17 Génesis 22.1-24; Mateo 12.1-21
- 18 Génesis 23.1-20; Mateo 12.22-45
- 19 Génesis 24.1-25; Mateo 12.46–13.23
- 20 Génesis 24.26-58; Mateo 13.24-46
- 21 Génesis 24.59—25.26; Mateo 13.47–14.12
- 22 Génesis 25.27—26.25; Mateo 14.13-36
- 23 Génesis 26.26—27.29; Mateo 15.1-28
- 24 Génesis 27.30—28.9; Mateo 15.29–16.12
- 25 Génesis 28.10—29.14; Mateo 16.13–17.9
- 26 Génesis 29.15-35; Mateo 17.10-27
- 27 Génesis 30.1-43; Mateo 18.1-22
- 28 Génesis 31.1-21; Mateo 18.23–19.12
- 29 Génesis 31.22-55; Mateo 19.13-30

- 30 Génesis 32.1-32; Mateo 20.1-28
31 Génesis 33.1-20; Mateo 20.29-21.22

Febrero

- 1 Génesis 34.1-31; Mateo 21.23-46
2 Génesis 35.1-29; Mateo 22.1-33
3 Génesis 36.1-43; Mateo 22.34-23.12
4 Génesis 37.1-36; Mateo 23.13-39
5 Génesis 38.1-30; Mateo 24.1-28
6 Génesis 39.1—40.23; Mateo 24.29-51
7 Génesis 41.1-36; Mateo 25.1-30
8 Génesis 41.37—42.5; Mateo 25.31-26.13
9 Génesis 42.6-38; Mateo 26.14-46
10 Génesis 43.1-34; Mateo 26.47-68
11 Génesis 44.1-34; Mateo 26.69-27.14
12 Génesis 45.1-28; Mateo 27.15-31
13 Génesis 46.1-34; Mateo 27.32-66
14 Génesis 47.1-26; Mateo 28.1-20
15 Génesis 47.27—48.22; Marcos 1.1-28
16 Génesis 49.1-21; Marcos 1.29-2.12
17 Génesis 49.22-33; Marcos 2.13-3.6
18 Génesis 50.1-26; Marcos 3.7-30
19 Éxodo 1.1—2.10; Marcos 3.31-4.25
20 Éxodo 2.11-25; Marcos 4.26-5.20
21 Éxodo 3.1-22; Marcos 5.21-43
22 Éxodo 4.1-31; Marcos 6.1-29
23 Éxodo 5.1-23; Marcos 6.30-56
24 Éxodo 6.1—7.25; Marcos 7.1-23
25 Éxodo 8.1-32; Marcos 7.24-8.10
26 Éxodo 9.1-35; Marcos 8.11-9.1
27 Éxodo 10.1-29; Marcos 9.2-29
28 Éxodo 11.1—12.28; Marcos 9.30-10.12

Marzo

- 1 Éxodo 12.29—13.22; Marcos 10.13-31
2 Éxodo 14.1-31; Marcos 10.32-52
3 Éxodo 15.1-27; Marcos 11.1-26
4 Éxodo 16.1-31; Marcos 11.27-12.17
5 Éxodo 16.32—17.16; Marcos 12.18-37
6 Éxodo 19.1-25; Marcos 12.38-13.13
7 Éxodo 20.1-26; Marcos 13.14-37
8 Éxodo 24.1-18; Marcos 14.1-21
9 Éxodo 31.18—32.35; Marcos 14.22-52

- 10 Éxodo 33.1-23; Marcos 14.53-72
- 11 Éxodo 34.1-35; Marcos 15.1-47
- 12 Éxodo 40.16-38; Marcos 16.1-20
- 13 Levítico 16.1-34; Lucas 1.1-25
- 14 Levítico 19.1-37; Lucas 1.26-56
- 15 Levítico 23.1-25; Lucas 1.57-80
- 16 Levítico 23.26-44; Lucas 2.1-35
- 17 Números 6.22-27; 9.15-23; 10.11-36; Lucas 2.36-52
- 18 Números 11.1-35; Lucas 3.1-22
- 19 Números 12.1—13.33; Lucas 3.23-38
- 20 Números 14.1-35; Lucas 4.1-30
- 21 Números 14.36-45; 20.1-21; Lucas 4.31-5.11
- 22 Números 20.22—22.20; Lucas 5.12-28
- 23 Números 22.21—23.3; Lucas 5.29-6.11
- 24 Números 23.4-30; Lucas 6.12-38
- 25 Números 24.1-25; Lucas 6.39-7.10
- 26 Números 27.12-23; Lucas 7.11-35
- 27 Deuteronomio 1.1-8; 4.1-14; Lucas 7.36-8.3
- 28 Deuteronomio 4.15-40; Lucas 8.4-21
- 29 Deuteronomio 6.1—7.11; Lucas 8.22-39
- 30 Deuteronomio 7.12—8.10; Lucas 8.40-9.6
- 31 Deuteronomio 8.11—9.29; Lucas 9.7-27

Abril

- 1 Deuteronomio 10.1-22; 12.1-28; Lucas 9.28-50
- 2 Deuteronomio 12.29—13.11; 18.14-22; 19.15-21; Lucas 9.51-10.12
- 3 Deuteronomio 24.1-22; Lucas 10.13-37
- 4 Deuteronomio 25.1—26.15; Lucas 10.38-11.13
- 5 Deuteronomio 26.16-19; 30.1-20; Lucas 11.14-36
- 6 Deuteronomio 31.1-29; Lucas 11.37-12.7
- 7 Deuteronomio 31.30—32.21; Lucas 12.8-34
- 8 Deuteronomio 32.22-52; Lucas 12.35-59
- 9 Deuteronomio 33.1-17; Lucas 13.1-21
- 10 Deuteronomio 33.18-29; Lucas 13.22-14.6
- 11 Deuteronomio 34.1-12; Lucas 14.7-35
- 12 Josué 1.1-18; Lucas 15.1-32
- 13 Josué 2.1-24; Lucas 16.1-18
- 14 Josué 3.1-17; Lucas 16.19-17.10
- 15 Josué 4.1-24; Lucas 17.11-37
- 16 Josué 5.1—6.10; Lucas 18.1-17
- 17 Josué 6.11-27; Lucas 18.18-43
- 18 Josué 10.1-15; Lucas 19.1-27
- 19 Josué 24.1-33; Lucas 19.28-48
- 20 Jueces 2.1-12; Lucas 20.1-26

- 21 Jueces 4.1-24; Lucas 20.27-47
- 22 Jueces 5.1-31; Lucas 21.1-28
- 23 Jueces 6.1-24; Lucas 21.29-22.13
- 24 Jueces 6.25-40; Lucas 22.14-34
- 25 Jueces 7.1-25; Lucas 22.35-53
- 26 Jueces 8.1-35; Lucas 22.54-23.12
- 27 Jueces 9.1-22; Lucas 23.13-43
- 28 Jueces 13.1-25; Lucas 23.44-24.12
- 29 Jueces 14.1-20; Lucas 24.13-53
- 30 Jueces 15.1-20; Juan 1.1-28

Mayo

- 1 Jueces 16.1-22; Juan 1.29-51
- 2 Jueces 16.23-31; Juan 2.1-25
- 3 Rut 1.1-22; Juan 3.1-21
- 4 Rut 2.1-23; Juan 3.22-4.3
- 5 Rut 3.1—4.22; Juan 4.4-42
- 6 1 Samuel 1.1-28; Juan 4.43-54
- 7 1 Samuel 2.1-36; Juan 5.1-23
- 8 1 Samuel 3.1-21; Juan 5.24-47
- 9 1 Samuel 4.1-22; Juan 6.1-21
- 10 1 Samuel 5.1—6.21; Juan 6.22-40
- 11 1 Samuel 7.1—8.22; Juan 6.41-71
- 12 1 Samuel 9.1-27; Juan 7.1-29
- 13 1 Samuel 10.1-27; Juan 7.30-52
- 14 1 Samuel 11.1—12.25; Juan 7.53—8.20
- 15 1 Samuel 13.1-23; Juan 8.21-30
- 16 1 Samuel 14.1-23; Juan 8.31-59
- 17 1 Samuel 14.24-52; Juan 9.1-41
- 18 1 Samuel 15.1-35; Juan 10.1-21
- 19 1 Samuel 16.1-23; Juan 10.22-42
- 20 1 Samuel 17.1-37; Juan 11.1-53
- 21 1 Samuel 17.38-58; Juan 11.54-12.19
- 22 1 Samuel 18.1-30; Juan 12.20-50
- 23 1 Samuel 19.1-24; Juan 13.1-30
- 24 1 Samuel 20.1-42; Juan 13.31-14.14
- 25 1 Samuel 21.1-6; 24.1-22; Juan 14.15-31
- 26 1 Samuel 25.1; 28.1-25; Juan 15.1-27
- 27 1 Samuel 31.1-13; 2 Samuel 1.1-16; Juan 16.1-33
- 28 2 Samuel 1.17—2.7; Juan 17.1-26
- 29 2 Samuel 5.1-25; Juan 18.1-24
- 30 2 Samuel 6.1-23; Juan 18.25-19.22
- 31 2 Samuel 7.1-29; Juan 19.23-42

Junio

- 1 2 Samuel 9.1-13; 11.1-27; Juan 20.1-31
- 2 2 Samuel 12.1-25; Juan 21.1-25
- 3 2 Samuel 14.21—15.37; Hechos 1.1-26
- 4 2 Samuel 16.1-23; Hechos 2.1-47
- 5 2 Samuel 17.1-29; Hechos 3.1-26
- 6 2 Samuel 18.1-33; Hechos 4.1-37
- 7 2 Samuel 19.1-43; Hechos 5.1-42
- 8 2 Samuel 22.1-30; Hechos 6.1-15
- 9 2 Samuel 22.31—23.7; Hechos 7.1-29
- 10 1 Reyes 1.1-27; Hechos 7.30-50
- 11 1 Reyes 1.28-53; Hechos 7.51-8.13
- 12 1 Reyes 2.1—3.15; Hechos 8.14-40
- 13 1 Reyes 3.16-28; 5.1-18; Hechos 9.1-25
- 14 1 Reyes 6.1-38; Hechos 9.26-43
- 15 1 Reyes 8.1-34; Hechos 10.1-33
- 16 1 Reyes 8.35-66; Hechos 10.34-48
- 17 1 Reyes 9.1—10.13; Hechos 11.1-30
- 18 1 Reyes 10.14-29; 11.26-43; Hechos 12.1-23
- 19 1 Reyes 12.1-33; Hechos 12.24-13.12
- 20 1 Reyes 16.29-34; 17.1-24; Hechos 13.13-41
- 21 1 Reyes 18.1-40; Hechos 13.42-14.7
- 22 1 Reyes 18.41—19.21; Hechos 14.8-28
- 23 1 Reyes 21.1-29; Hechos 15.1-35
- 24 1 Reyes 22.1-39; Hechos 15.36-16.15
- 25 2 Reyes 2.1-25; Hechos 16.16-40
- 26 2 Reyes 4.8-37; Hechos 17.1-34
- 27 2 Reyes 5.1-27; Hechos 18.1-21
- 28 2 Reyes 6.1-23; Hechos 18.22-19.12
- 29 2 Reyes 6.24—7.20; Hechos 19.13-41
- 30 2 Reyes 13.14-21; 18.9-37; Hechos 20.1-38

Julio

- 1 2 Reyes 19.1-37; Hechos 21.1-16
- 2 2 Reyes 22.1-20; Hechos 21.17-36
- 3 2 Reyes 23.1-30; Hechos 21.37-22.16
- 4 2 Reyes 24.8—25.7; Hechos 22.17-23.10
- 5 2 Reyes 25.8-30; Hechos 23.11-35
- 6 Esdras 1.1-11; 3.1-13; Hechos 24.1-27
- 7 Esdras 6.1-22; Hechos 25.1-27
- 8 Esdras 7.1-28; Hechos 26.1-32
- 9 Nehemías 1.1—2.20; Hechos 27.1-20
- 10 Nehemías 4.1-23; Hechos 27.21-44

- 11 Nehemías 8.1-18; Hechos 28.1-31
- 12 Nehemías 9.1-38; Romanos 1.1-17
- 13 Job 1.1-22; Romanos 1.18-32
- 14 Job 2.1—3.26; Romanos 2.1-24
- 15 Job 4.1-21; Romanos 2.25–3.8
- 16 Job 5.1-27; Romanos 3.9-31
- 17 Job 14.1-22; Romanos 4.1-12
- 18 Job 19.1-22; Romanos 4.13–5.5
- 19 Job 31.1-40; Romanos 5.6-21
- 20 Job 38.1-41; Romanos 6.1-23
- 21 Job 39.1-30; Romanos 7.1-14
- 22 Job 40.1-24; Romanos 7.15–8.6
- 23 Job 41.1-34; Romanos 8.7-21
- 24 Job 42.1-17; Romanos 8.22-39
- 25 Salmos 1, 2; Romanos 9.1-21
- 26 Salmos 8, 14, 15; Romanos 9.22–10.13
- 27 Salmos 16, 19; Romanos 10.14–11.12
- 28 Salmo 22; Romanos 11.13-36
- 29 Salmos 23, 24, 27; Romanos 12.1-21
- 30 Salmos 32, 33, 34; Romanos 13.1-14
- 31 Salmo 37; Romanos 14.1-23

Agosto

- 1 Salmos 40, 42; Romanos 15.1-21
- 2 Salmos 43, 46, 47; Romanos 15.22–16.7
- 3 Salmos 51, 63; Romanos 16.8-27
- 4 Salmos 65, 66; 1 Corintios 1.1-17
- 5 Salmo 69; 1 Corintios 1.18–2.5
- 6 Salmo 72; 1 Corintios 2.6–3.4
- 7 Salmo 73; 1 Corintios 3.5-23
- 8 Salmo 80; 1 Corintios 4.1-21
- 9 Salmos 84, 87; 1 Corintios 5.1-13
- 10 Salmo 89; 1 Corintios 6.1-20
- 11 Salmos 90, 91; 1 Corintios 7.1-24
- 12 Salmos 93, 95, 96; 1 Corintios 7.25-40
- 13 Salmos 100, 103; 1 Corintios 8.1-13
- 14 Salmo 104; 1 Corintios 9.1-18
- 15 Salmo 105; 1 Corintios 9.19–10.13
- 16 Salmo 107; 1 Corintios 10.14–11.1
- 17 Salmos 110, 115, 116; 1 Corintios 11.2-16
- 18 Salmo 118; 1 Corintios 11.17-34
- 19 Salmo 119; 1 Corintios 12.1-26
- 20 Salmos 121, 122, 124, 126; 1 Corintios 12.27–13.13
- 21 Salmos 127, 130, 137; 1 Corintios 14.1-17
- 22 Salmo 139; 1 Corintios 14.18-40

- 23 Salmo 145; 1 Corintios 15.1-28
- 24 Salmos 148, 150; 1 Corintios 15.29-58
- 25 Proverbios 1.1-33; 1 Corintios 16.1-24
- 26 Proverbios 3.5-18; 6.6-19; 2 Corintios 1.1-11
- 27 Proverbios 7.1-27; 2 Corintios 1.12-2.11
- 28 Proverbios 8.1-36; 2 Corintios 2.12-17
- 29 Proverbios 13.1—15.9; 2 Corintios 3.1-18
- 30 Proverbios 20.1-7; 22.1-6; 23.4-35; 2 Corintios 4.1-12
- 31 Proverbios 24.3-20; 25.21-22; 27.1-6;
30.18-19; 31.10-31; 2 Corintios 4.13-5.10

Setiembre

- 1 Eclesiastés 3.1-22; 2 Corintios 5.11-21
- 2 Eclesiastés 9.7-18; 11.1—12.8; 2 Corintios 6.1-13
- 3 Isaías 1.1-9; 2 Corintios 6.14-7.7
- 4 Isaías 1.10-20; 2 Corintios 7.8-16
- 5 Isaías 1.21-31; 2 Corintios 8.1-15
- 6 Isaías 2.1-5; 5.1-7; 2 Corintios 8.16-24
- 7 Isaías 6.1-13; 2 Corintios 9.1-15
- 8 Isaías 7.1-24; 2 Corintios 10.1-18
- 9 Isaías 8.1-15; 2 Corintios 11.1-15
- 10 Isaías 8.16—9.7; 2 Corintios 11.16-33
- 11 Isaías 11.1-9; 28.1-6; 2 Corintios 12.1-10
- 12 Isaías 28.7-17; 2 Corintios 12.11-21
- 13 Isaías 30.1-18; 2 Corintios 13.1-14
- 14 Isaías 31.1-9; Gálatas 1.1-24
- 15 Isaías 32.1-20; Gálatas 2.1-16
- 16 Isaías 33.1-24; Gálatas 2.17-3.9
- 17 Isaías 35.1-10; Gálatas 3.10-22
- 18 Isaías 40.1-11; Gálatas 3.23-4.20
- 19 Isaías 40.12-31; Gálatas 4.21-5.12
- 20 Isaías 41.1-20; Gálatas 5.13-26
- 21 Isaías 41.21-29; Gálatas 6.1-18
- 22 Isaías 42.1-9; Efesios 1.1-23
- 23 Isaías 42.10-25; Efesios 2.1-22
- 24 Isaías 43.1-28; Efesios 3.1-21
- 25 Isaías 44.1-20; Efesios 4.1-16
- 26 Isaías 44.21-28; Efesios 4.17-5.2
- 27 Isaías 45.1-19; Efesios 5.3-33
- 28 Isaías 45.20-25; Efesios 6.1-24
- 29 Isaías 46.1-13; Filipenses 1.1-26
- 30 Isaías 49.1-7; Filipenses 1.27-2.18

Octubre

- 1 Isaías 49.8-26; Filipenses 2.19-3.6
- 2 Isaías 50.1-9; Filipenses 3.7-4.1
- 3 Isaías 52.1-12; Filipenses 4.2-23
- 4 Isaías 52.13—53.12; Colosenses 1.1-20
- 5 Isaías 54.1-17; Colosenses 1.21-2.7
- 6 Isaías 55.1-13; Colosenses 2.8-23
- 7 Isaías 58.1-14; Colosenses 3.1-17
- 8 Isaías 60.1-22; Colosenses 3.18-4.18
- 9 Isaías 61.1-11; 1 Tesalonicenses 1.1-2.9
- 10 Isaías 63.1-19; 1 Tesalonicenses 2.10-3.13
- 11 Isaías 64.1-12; 1 Tesalonicenses 4.1-5.3
- 12 Isaías 65.1—66.2; 1 Tesalonicenses 5.4-28
- 13 Jeremías 1.1-19; 2 Tesalonicenses 1.1-12
- 14 Jeremías 2.1-13; 2 Tesalonicenses 2.1-17
- 15 Jeremías 2.14-28; 2 Tesalonicenses 3.1-18
- 16 Jeremías 2.29-37; 1 Timoteo 1.1-20
- 17 Jeremías 6.16-30; 1 Timoteo 2.1-15
- 18 Jeremías 7.1-15; 1 Timoteo 3.1-16
- 19 Jeremías 7.16-34; 1 Timoteo 4.1-16
- 20 Jeremías 9.10-24; 1 Timoteo 5.1-25
- 21 Jeremías 14.1-18; 1 Timoteo 6.1-21
- 22 Jeremías 14.19—15.9; 2 Timoteo 1.1-18
- 23 Jeremías 15.10-21; 2 Timoteo 2.1-21
- 24 Jeremías 18.1-23; 2 Timoteo 2.22-3.17
- 25 Jeremías 19.1-15; 2 Timoteo 4.1-22
- 26 Jeremías 20.1-18; Tito 1.1-16
- 27 Jeremías 23.1-17; Tito 2.1-14
- 28 Jeremías 23.18-32; Tito 2.15-3.15
- 29 Jeremías 26.1-24; Filemón 1.1-25
- 30 Jeremías 31.1-22; Hebreos 1.1-14
- 31 Jeremías 31.23-40; Hebreos 2.1-18

Noviembre

- 1 Jeremías 36.1-19; Hebreos 3.1-19
- 2 Jeremías 36.20-32; Hebreos 4.1-13
- 3 Jeremías 37.1-21; Hebreos 4.14-5.14
- 4 Jeremías 38.1-13; Hebreos 6.1-20
- 5 Jeremías 38.14-28; Hebreos 7.1-19
- 6 Jeremías 52.1-23; Hebreos 7.20-28
- 7 Jeremías 52.24-34; Hebreos 8.1-13
- 8 Ezequiel 1.1-28; Hebreos 9.1-10
- 9 Ezequiel 2.1—3.27; Hebreos 9.11-28

- 10 Ezequiel 18.1-20; Hebreos 10.1-18
- 11 Ezequiel 18.21-32; 33.1-20; Hebreos 10.19-39
- 12 Ezequiel 33.21-33; Hebreos 11.1-16
- 13 Ezequiel 34.1-31; Hebreos 11.17-31
- 14 Ezequiel 36.16-38; Hebreos 11.32-12.13
- 15 Ezequiel 37.1-28; Hebreos 12.14-29
- 16 Daniel 1.1-21; Hebreos 13.1-25
- 17 Daniel 2.1-13; Santiago 1.1-18
- 18 Daniel 2.14-49; Santiago 1.19-2.17
- 19 Daniel 3.1-18; Santiago 2.18-3.18
- 20 Daniel 3.19-30; Santiago 4.1-17
- 21 Daniel 4.1-33; Santiago 5.1-20
- 22 Daniel 4.34-37; 1 Pedro 1.1-12
- 23 Daniel 5.1-31; 1 Pedro 1.13-2.10
- 24 Daniel 6.1-28; 1 Pedro 2.11-3.7
- 25 Daniel 7.1-28; 1 Pedro 3.8-4.6
- 26 Daniel 9.1-27; 1 Pedro 4.7-5.14
- 27 Oseas 1.1—2.1; 2 Pedro 1.1-21
- 28 Oseas 2.2-23; 2 Pedro 2.1-22
- 29 Oseas 3.1—4.10; 2 Pedro 3.1-18
- 30 Oseas 4.11—5.15; 1 Juan 1.1-10

Diciembre

- 1 Oseas 6.1-6; 11.1-9; 1 Juan 2.1-17
- 2 Oseas 13.4—14.9; 1 Juan 2.18-3.2
- 3 Joel 1.1-20; 1 Juan 3.3-24
- 4 Joel 2.1-11; 1 Juan 4.1-21
- 5 Joel 2.12-27; 1 Juan 5.1-21
- 6 Joel 2.28—3.3; 2 Juan 1.1-13
- 7 Joel 3.4-21; 3 Juan 1.1-14
- 8 Amós 1.1-15; Judas 1.1-25
- 9 Amós 2.1-16; Apocalipsis 1.1-20
- 10 Amós 3.1-15; Apocalipsis 2.1-17
- 11 Amós 4.1-13; Apocalipsis 2.18-3.6
- 12 Amós 5.1-27; Apocalipsis 3.7-22
- 13 Amós 6.1-14; Apocalipsis 4.1-11
- 14 Amós 7.1-17; Apocalipsis 5.1-14
- 15 Amós 8.1-14; Apocalipsis 6.1-17
- 16 Amós 9.1-15; Apocalipsis 7.1-17
- 17 Jonás 1.1-17; Apocalipsis 8.1-13
- 18 Jonás 2.1—3.10; Apocalipsis 9.1-21
- 19 Jonás 4.1-11; Apocalipsis 10.1-11
- 20 Miqueas 1.1-16; Apocalipsis 11.1-19
- 21 Miqueas 2.1-13; Apocalipsis 12.1-18
- 22 Miqueas 3.1-12; Apocalipsis 13.1-18

- 23 Miqueas 4.1-13; Apocalipsis 14.1-20
- 24 Miqueas 5.1-15; Apocalipsis 15.1-8
- 25 Miqueas 6.1-8; 7.18-20; Apocalipsis 16.1-21
- 26 Habacuc 1.1-17; Apocalipsis 17.1-18
- 27 Habacuc 2.1-20; Apocalipsis 18.1-24
- 28 Habacuc 3.1-19; Apocalipsis 19.1-21
- 29 Zacarías 9.9-17; Apocalipsis 20.1-15
- 30 Malaquías 1.1—2.17; Apocalipsis 21.1-27
- 31 Malaquías 3.1—4.6; Apocalipsis 22.1-21